VALTIOPÄIVÄT v. 1907

PÖYTÄKIRJAT

IV.

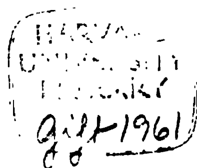
LOKAKUUN 11—MARRASKUUN 2 PÄIVÄÄN

YNNÄ

JÄSEN- JA ASIALUETTELO

HELSINGISSÄ 1908
HELSINGIN UUSI KIRJAPAINO-OSAKEYHTIÖ.

gift 1961

31. Perjantaina 11 p. lokakuuta 1907 klo 6 i. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi ed. Castrén, Kirves, Malmivaara, Merivirta, Nuotio, Paasikivi, Paloheimo, Pullinen, Raatikainen, Rannikko, Sipilä, ja Sundblom.

Ilmoitettiin että ed. Raatikainen ja Kirves olivat yksityisten asiain tähden pyytäneet vapautusta täksi illaksi, että ed. Vikman on ilmoitettu sairaaksi ja ed. Castrén ja Paasikivi valiokuntatöiden takia olevan estetyt saapumasta, sekä että ed. Mäkelä pyytää yksityisten asiain tähden vapautusta ensi viikon ajaksi.

Ylläolevat ilmoitukset ja pyynnöt eduskunta hyväksyi.

Valtuuskunta Antellin kokoelmain hoitoa varten.

Puhemiesneuvoston puolesta ilmoitettiin että **jäseniksi** Antellin kokoelmain valtuuskuntaan oli valittu **vakinaisiksi:** maisteri **Julius Ailio** ja professori **Eliel Aspelin-Haapkylä,** dosentti **Yrjö Hirn,** kauppias **M. Hallberg** ja arkkitehti **Armas Lindgren,**

sekä **varajäseniksi** taiteilija **Maria Viik,** taiteilija **Eero Järnefelt,** dosentti **U. T. Sirelius,** toimittaja **Y. Sirola,** maisteri **Ernst Nordström,** tohtori **Alfred Hackman** ja professori **Söderhjelm.**

Samalla puhemiesneuvosto lausui pitävänsä itsestään selvänä että arvan kautta määrätään ne kaksi vakinaista ja neljä varajäsentä, jotka ensimäisen kolmi-vuotiskauden kuluttua ovat velvolliset eroamaan.

Ehdotus Suomen eduskunnan pankkivaltuusmiesten johtosäännöksi.

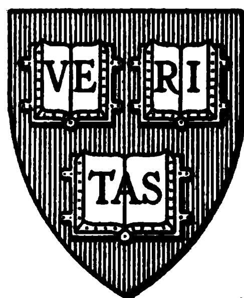
Esitettiin pöydällä ollut pankkivaliokunnan mietintö n:o 4 eduskunnan pankkivaltuusmiesten johtosäännöstä

ja ilmoitti Puhemies ensiksi esittävänsä käsittelyn alaiseksi johtosäännön ja sen jälkeen mietinnön 5 sivulla olevan toisen ponnen.

Johtosäännön §:t 1 ja **2 hyväksyttiin** keskustelutta.

3 §:n johdosta käytti puheenvuoroa

Ed. **Söderholm:** Enligt 74 § L. O. utgör antalet bankfullmäktige sex, dock så, att ärende, om hvilket annat icke i instruktionen bestämmes, kan handläggas af tre fullmäktige. Denna fördelning af bankfullmäktige i två kategorier fick sin upprinnelse redan genom en af 1891 års landtdag antagen instruktion för bankfullmäktige, som af särskild anledning dock icke blifvit utfärdad. Samma princip har upptagits uti L. O. och ligger till grund för föreliggande förslag till instruktion för bankfullmäktige. En sådan anordning är enligt min mening mycket lycklig. Därigenom att en del af bankfullmäktige icke deltager i behandlingen af alla ärenden, beredes möjlighet att för bankfullmäktige vinna personer bosatta utom Helsingfors med kännedom om de ekonomiska förhållandena i landsorten, personer, hvilka genom denna sin erfarenhet kunna vara bankfullmäktiginstitutionen till mycket gagn. Därigenom vinnes också den fördelen, att icke så många frågor behöfva behandlas af alla bankfullmäktige och att således själfva behandlingen af frågorna blir enklare och mindre tidsödande. Denna tanke hafva också bankfullmäktige nu sökt realisera, men bankutskottet har gjort en väsentlig afvikelse ifrån det förslag, som bankfullmäktige framställt. Enligt bankfullmäktiges tanke skulle hela den löpande ledningen ligga i händerna på de ständiga bankfullmäktige och endast frågor af större allmän vikt handlägges af bankfullmäktige i deras helhet. Det var såsom jag redan nämnde samma tanke, som 1891 års landtdag hade velat förverkliga. Uti Ständernas svarskrifvelse säges, att den ständiga tillsynen öfver förvaltningens gång och de till direktionens vanliga uppgifter hörande ärenden skulle ankomma på de ständiga fullmäktige, men de andra tillkallas endast för vissa ärenden. Nu har bankutskottet till de ärenden, som ankomma på behandlingen af fullmäktige i sin helhet, öfverfört bland annat det, som ingår i punkt gaf förevarande § 3, nämligen granskningen däraf, huruvida bankens säkerhet och fördel vid beviljandet af krediter, vid inköp af obligationer och vid placering af bankens tillgodohafvanden i utlandet behörigen iakttagits. Genom denna bestämning kommer, synes det mig, fördelningen af arbetet att blifva väsentligen annan än hvad bankfullmäktige i sitt förslag till instruktion hade tänkt sig. De sammanträden, i hvilka samtliga bankfullmäktige borde deltaga, komme därigenom själffallet att blifva talrikare och förvaltningen följaktligen tyngre. Jag skulle därför hemställa, att denna bestämning öfverföres till 4 §, där den ingick uti bankfullmäktiges förslag. Enligt bankutskottets förslag skulle de ständiga bankfullmäktige komma att hafva

VE RI
TAS

tigare frågor vara med, medan de, som enligt L.O. äro skyldiga att deltaga i alla ärenden, utgöra ett slags delegation, en förberedande instans, jämte det de komme att handhafva de löpande ärendena. Hvad beträffar bankfullmäktigeinstitutionens möjlighet att operera under de förändrade förutsättningarna, så blir den på intet sätt tyngre genom den ändring, som utskottet föreslagit. Det stora flertalet ärenden kommer fortfarande att hvila på dem, hvilka äro skyldige att vara med om samtliga ärendens behandling; alla gemensamt komma däremot icke att hafva nämnvärdt större antal ärenden att afgöra än enligt bankfullmäktiges förslag, men de komma dock att deltaga i afgörande af allt, som är af någon betydelse, hvilket jag äfven anser vara öfverensstämmande med L. O:s anda och mening. Om icke samtliga bankfullmäktige få inblick i affärens skötsel i stora drag, så är det tämligen onödigt att de alls utses. Därförutom kunna de icke med sakkännedom afgöra om vare sig räntesatser eller annat. Jag tror att den fördelning af arbetsbördan, som utskottet föreslagit, är den riktiga. Däremot medgifver jag, att en anmärkning kan göras mot förslaget, nämligen i fråga om uppgörandet af tjänsteförslag, afgifvande af utlåtande vid bankkommissarietjänsters besättande o. s. v. Dessa ärenden komma eventuelt att få hvila några veckor, möjligen t. o. m. någon månad, för att icke samtliga bankfullmäktige skola alltför ofta inkallas till sammanträden. Om det nu emellertid går så, som det tyvärr ser ut, nämligen att de skilda grupperna komma att välja samtliga bankfullmäktige från hufvudstaden, så uppstår icke häller i nyss antydt afseende någon olägenhet. Men äfven om, såsom jag ännu vill hoppas, representanter för affärsvärlden i landsorten inväljas, så äro ju kommunikationerna numera så goda här i landet, att ett sammanträde inom kort kan fås till stånd, och om någon af bankfullmäktige är förhindrad att infinna sig, så finnas ju suppleanter att tillgå. Det är ju i alla fall bättre att dessa taga del i ärendet, än att blott tre bankfullmäktige afgöra dem. Jag har derför ingen anledning att för min del frångå utskottets förslag i de delar, mot hvilka hr Söderholm gjort sina anmärkningar.

Ed. **Söderholm:** Jag ber att få erinra om, att den fördelning af arbetet, som bankfullmäktige hade förordat, jämväl är uppgjord på basen af gällande L. O. och att bankfullmäktige således funnit den fortfarande ändamålsenlig. Jag ber dessutom att få beröra en omständighet, hvilken hr Schybergson ansåg stå i vägen för den anordning jag för min del önskade få införd. Hr Schybergson sade, att det vore önskligt, att de förstärkta bankfullmäktige också skulle få kännedom om alla Finlands Banks kreditoperationer för att därigenom hafva större förutsättningar att pröfva frå-

gor om bestämmandet af bankens räntesatser. Jag vill erinra om om att § 4 enligt bankfullmäktiges förslag gifver åt de ständiga bankfullmäktige befogenhet att uti förekommande fall hänskjuta sådana frågor, som annars skulle ankomma på deras afgörande, till förstärkta bankfullmäktige. Dessa förstärkta bankfullmäktige få därigenom utan tvifvel den inblick uti bankens kreditoperationer, som kan vara nödvändig för pröfning af de frågor, jag nu antydt.

Denna sak sammanhänger dessutom med en annan, som jag tidigare icke ansåg mig böra beröra, men som i själfva värket hör hit. Enligt bankfullmäktiges förslag borde till ständiga bankfullmäktige icke kunna inväljas personer, hvilka tillhöra privat banksstyrelse. Det är ju ganska naturligt, att icke medlemmar af privata bankers styrelse böra få den inblick uti Finlands Banks ständiga operationer, som de skulle komma att få enligt det af bankutskottet förordade förslaget. Bankfullmäktige säga väl, att hvad de frågor beträffar, som enligt bankfullmäktiges tanke borde ankomma på samtliga bankfullmäktiges afgörande, intet hinder föreligger, att också ledamöter af privata bankers styrelse deltaga uti dem. Men detta uttalande har tillkommit under förutsättning, att icke de frågor, som ingå i mom. g), komme att pröfvas af personer, som därjämte tillhöra privata bankers styrelser.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **hyväksyttiin 3 §** muuttamatta.

4 §:n johdosta lausui puheenvuoron saatuaan

Ed. **Nevanlinna:** Pyytäisin vaan saada ehdottaa pienen kielellisen muutoksen pykälän tekstiin, minusta kun siinä on käytetty virheellistä sanantapaa. Ehdottaisin, että alku tulisi kuulumaan: Niiden kolmen pankkivaltuusmiehen tehtävänä, jotka ovat velvolliset olemaan osallisina kaikissa valtuusmiesten käsiteltävissä olevissa asioissa, on. . .

Ed. **Pesonen** kannatti vasta tehtyä ehdotusta.

Ed. **Schybergson:** Jag var i utskottet af samma mening, som de ärade herrar, hvilka nu yrka på den språkliga förändringen, men utskottets flertal, som kunde finska bättre, ansåg den anmärkta formuleringen vara riktig. Kunde icke därför densamma godkännas utan att sålunda återremiss för denna sak behöfde ega rum.

Ed. **Arajärvi:** Kun ehdotettu muutos on makuasia kielelliseltä kannalta ja kun tästä tärkeä lauseperiodi, joka on suorastaan

otettu valtiopäiväjärjestyksestä, tulisi muutosehdotuksen kautta rikottua, niin minun mielestäni muutos on, ellei kokonaan tarpeettomana, niin ainakin vähemmän aiheettomana hylättävä. Ehdotan että pykälä hyväksytään ilman muuta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy 4 §:n mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden ed. Nevanlinnan tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten 4 § oli **hyväksytty.**

§:t 5—6 **hyväksyttiin** järjestänsä keskustelutta.

10 §.

Keskustelu:

Ed. **Söderholm:** Denna paragraf afviker icke obetydligt från motsvarande paragraf i bankfullmäktiges framställning. Jag antydde redan tidigare, att jag ansåg det vara alldeles riktigt, såsom bankfullmäktige föreslagit, att bankfullmäktig, som eger deltaga uti frågor angående af Finlands Bank beviljade krediter, icke tillhör privat banks styrelse. Därigenom komme en privatbank att få en allt för stor inblick uti Finlands Banks operationer, och om denna ledamot af en privat banks styrelse vore en mycket framstående bankman, kunde han komma att påvärka bankfullmäktige på ett sätt, som kanske icke alltid skulle vara Finlands Bank till fromma. Jag måste därför hålla före, att den utaf bankfullmäktige föreslagna inskränkningen i fråga om dem, som äro valbara till bankfullmäktige, är fullkomligt motiverad. Men då landtdagen godkänt 3 och 4 §§ enligt bankutskottets förslag, så gäller den inskränkning, som här vore i fråga, icke endast de bankfullmäktige, som deltaga i samtliga ärenden, utan bankfullmäktige i deras helhet. Bankutskottet har visserligen antydt, att det öfverhufvud icke vore lämpligt, att en inskränkning utaf ifrågavarande slag skulle ingå uti en instruktion för bankfullmäktige, då L. O. icke nämner något därom. En bestämning utaf detta slag har emellertid alltid förekommit i bankfullmäktiginstruktionen. Att det skulle utgöra något hinder för landtdagen att antaga en bestämning, hvarigenom dess handlingsfrihet inskränkes i ett syfte, som landtdagen anser riktigt, kan väl icke på allvar påstås Det måste alltid stå landtdagen fritt att inom L. O:s gränser införa bestämningar, som vis-

serligen kunna inskränka densamma, om blott de ej strida emot L. O. En bestämning af detta slag är fullkomligt på sin plats. Jag skulle derför hemställa, att 10 § skulle erhålla följande lydelse: »Bankfullmäktig må icke tillika vara medlem af enskild banks styrelse eller förvaltning, icke häller tjänsteman i bank. Annan tjänst eller befattning vare bankfullmäktig icke förmenadt att emottaga och innehafva, såvida hans skyldighet i sistnämda egenskap icke därigenom åsidosättes.»

Ed. **Palmén:** Minä katson velvollisuudekseni kannattaa edellisen puhujan ehdotusta. Tämä on minun mielestäni aivan oikea, sillä kaiketi pitää Suomen Pankille tunnustaa sama etu, mikä jokaiselle yksityispankille on katsottu aivan välttämättömäksi, että nimittäin se voipi ohjata liikkeensä vapaasti ja siten, ettei sen asiat tule muiden ja ehkä kilpailijain arvosteltaviksi. Tuntuu minusta sen lisäksi, kuin olisi määräys sanamuotoon nähden tehty huonommaksi. Pankkivaliokunnan mietinnön 10 §:ssä katsotaan niin ankara tarkastus tarpeelliseksi, että ainoastaan silloin, kun pankivaltuusmiehet *yksimielisesti* katsovat jonkun jäsenen toiminnan olevan hänen valtuusmiestoimintansa kanssa ristiriidassa, ainoastaan silloin tämä pankkivaltuusmies on velvoitettu eroamaan. Voi varsin hyvin ajatella, että jos 6:n miehen kollegiossa yhdestä on puhetta ja tämän kuudennen sijaan tulee joku varajäsen, helposti voi sattua, että viisi heistä on samaa mieltä, mutta yksi toista mieltä, ja siten ei näinkään vahva enemmistökään riittäisi poistamaan tuota kysymyksessä olevaa jäsentä, joka itse asiassa on ottanut toimen, johon hän muiden mielestä on ehdottomasti sopimaton. Minun mielestäni olisi tällaisessa tapauksessa jo yksinkertainenkin äänten enemmistö riittävä. Mutta ennen kaikkea soisin, että johtosäännössä tulisi selvästi lausutuksi, mikä periaate tässä on eduskunnan mielestä oikea.

Minä siis kannatan ed Söderholmin ehdotusta..

Ed. **Slätis:** Jag anhöll om ordet endast för att understöda hr Söderholms förslag beträffande innehållet om omstiliseringen af § 10 i instruktionen.

Ed. **Schybergson:** Det är alldeles omöjligt att i ett stadgande af denna art räkna upp de skäl, som kunna föranleda bankfullmäktigs afgång från befattningen. Lika väl som en privatbanks direktör icke är därtill lämplig, lika väl kan t. ex. en privat bankir vara i högsta grad olämplig till ett sådant uppdrag. Och äfven andra skäl kunna förefinnas, som göra det för banken olämpligt att bankfullmäktig kvarstannar i uppdraget. Men jag vill blott anföra ett exempel, som kan vara talande nog i motsatt riktning.

Vi hade under många år såsom revisor i Finlands Bank rektor Kihlman, som tillika var ordförande i Kansallispankkis förvaltningsråd och chef för en af våra största affärer. Såsom revisor får man ännu närmare kännedom om de beviljade krediterna än såsom bankfullmäktig. Och ingen kunde ens antyda, att Finlands Bank skulle utaf anförda förhållande haft den minsta skada. Annorstädes i världen ser man gärna, att i centralbankens förvaltningsråd inträda framstående privatbanks män, enär de göra godt gagn med den insikt och den kännedom om förhållandena de förvärfvat. Hr Söderholm sade att bankfullmäktiges förslag därom, att de s. k. förstärkta fullmäktige skulle kunna vara bankmän, hade goda skäl för sig, emedan de enligt den formulering, bankfullmäktige hade gifvit bankffullmäktiges instruktion, icke hade kommit att i högre grad erhålla kännedom om de beviljade krediterna. Men såsom åtminstone jag ser på saken, så är det ungefär lika riktigt eller lika oriktigt, att dessa tillika finge vara medlemmar af en privatbanks styrelse, som att de bankfullmäktige finge vara det, hvilką deltaga uti samtliga ärendens behandling. Bankfullmäktige säga uttryckligen i sin berättelse att det för Finlands Bank vore fördelaktigt, att bland dessa tre förstärkta fullmäktige hafva representanter för privatbankerna. Jag för min del tror äfven, att om flertalets inom representationen val faller på en medlem áf annan banks förvaltning, så är det helt säkert Finlands Bank till nytta, ty då har valet träffat en sådan person, som gör banken gagn. Det bör dessutom märkas, att om den, som är medlem af en privatbanks förvaltning, icke skulle hafva någonting emot att blifva invald till bankfullmäktig och i sådan händelse vore villig att afgå från den privatbank, han tillhör, så är detta med den formulering hr Söderholm föreslagit omöjligt. Han kan ju icke afgå förrän han blifvit vald.

Men, allt i allt, kan jag icke finna det lämpligt, att man i en instruktion för bankfullmäktige intager ett stadgande, som innebär en instruktion icke för bankfullmäktige utan för landtdagen, en instruklion, som säger huru landtdagen skall välja eller inom hvilka gränser den skall hålla sig vid valet. Instruktionen för bankfullmäktige antages ju i regeln vid hvarje landtdag, eller åtminstone kan vid hvarje landtdag ändring däri vidtagas. Hvilken förnuftig tanke finnes väl då i detta att landtdagens majoritet fastställer för sig själf en gräns, som den kan iakttaga äfven utan att införa den i bankfullmäktigsinstruktionen. Saken var dock en annan, då vi hade fyra stånd. Då kunde landtdagen gemensamt så att säga lägga band på hvarje skildt stånd. Men att samma majoritet, hvilken sedan kommer till uttryck i självfva valet, skall söka en gräns för sig själf kan jag icke finna anledning till, och jag håller bestämdt på, att en sådan bestämning icke har sin rätta plats uti denna instruktion.

Ed. **Söderholm:** En regel, som alltid har erkänts såsom riktig, såvidt jag hittills haft mig bekant, har varit den, att det icke är lämpligt, att en person tillhör två konkurrerande bankers styrelser. Vid våra privatbanker har man också följt denna regel mycket noga, och det synes mig vara fullkomligt klart, att det uti hvarje banks förvaltning måste finnas enskilda personers kredit berörande saker, som böra hållas inom denna bank. Jag vet icke hvarför Finlands Bank skulle undandragas denna regel mer än andra. Att sådana frågor, i hvilkas behandling enligt nuvarande bankfullmäktiges tanke samtliga bankfullmäktige borde deltaga, kunde tåla vid att handläggas af personer, som tillika skulle tillhöra annan banks styrelse, kan ju så vara, ehuru därom nog olika meningar kunna hysas.

Hr Schybergson har vidare anmärkt, att tidigare bankrevisorer utsetts bland andra bankers styrelsemedlemmar. Det är dock en väsentlig skillnad mellan att efteråt granska förvaltningen af en bank och att deltaga uti ledningen af bankens angelägenheter. — Slutligen har hr Schybergson framhållit, att det för den gamla ståndslandtdagen kunnat vara skäl att hafva inskränkande bestämningar i fråga om dem, som voro valbara till bankfullmäktige, men att detta icke träffar in på den nuvarande landtdagen. Skulle de inskränkningar, som tidigare gällde, hafva hänfört sig till sådant, som att ett stånd icke skulle få välja en person, som tillhörde ett annat stånd, hade anmärkningen varit förklarlig, men då detta icke var fallet, utan de inskränkande bestämningar, som tidigare funnos, hänförde sig till samma saker, om hvilka nu är fråga, så kan jag icke finna att läget då var i något afseende annat än för närvarande.

Ed. **Schybergson:** Finlands Bank konkurrerar icke och bör icke konkurrera med privatbankerna. Den bör såsom sedelutgifvande institut stå öfver dem. Det är dit vi skola syfta.

Ed. **Arajärvi:** Niinkuin pankkivaliokunnan mietintöön liitetyistä perusteluista näkyy, ei pankkivaliokunnassa ole ollut ollenkaan vaikuttamassa se käsityskanta että tähän pykälään tarvitsisi tehdä sellainen muutos kuin pankkivaliokunnassa tehtiin, siitä syystä että valmistettaisiin tilaa yksityispankkien toimitsijoille Suomen Pankin hallintoon. Päinvastoin! Ehdotuksella on tarkoitettu niinsanoakseni karsimismahdollisuutta laventaa, sillä aivan niinkuin ed. Schybergson jo huomautti on paljo muitakin henkilöitä sellaisia, jotka ovat yhtä sopimattomat Suomen Pankin hallinnossa kuin yksityispankkimiehet, jos ne sopimattomiksi katsotaan. Hän mainitsi pankkiirit. On myöskin jäseniä sellaisista laitoksista, jotka obligatsiooneja paljon ja muita arvopapereita ostavat tai myyvät, vaikka eivät olekaan varsinaisia pankkimie-

hiä. Saattaa myöskin olla monta kertaa vaarallisempaa, jos tulee Suomen Pankin hallinnon valvojaksi jonkun yksityispankin suuri, sopimaton osakkeenomistaja kuin hallintoneuvoston jäsen. Saattaapa panna kysymyksenalaiseksi monta kertaa, onko yksityishenkilökään sopiva Suomen Pankin hallintoon, jos hän ehkä muissa suhteissa on liian lähellä toisia rahalaitoksia ja riippuvainen niistä. Nämä olivat varsinaisina, vaikuttavina syinä siihen että pankkivaliokunnassa pykälä laadittiin sellaiseksi kuin se laadittiin. Sen mukaan pankkivaltuusmiehet, joiden käsiin koko Suomen Pankki uskotaan, saavat tässäkin asiassa niin suuren vallan että, jos he ovat yksimielisiä siitä että pankkivaltuusmies on ottanut jonkun sellaisen tehtävän, joka on ristiriidassa Suomen Pankin etujen kanssa, heillä on ei ainoastaan oikeus, vaan velvollisuuskin, järjestää asiat niin, että tuollainen pankkivaltuusmies tulee suljettua pois pankin hallinnosta.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Tämä valta saatetaan sitä mieluummin myöntää pankkivaltuusmiehille, kun he jo vuoden päästä ovat kaikista teoistaan vastuunalaiset eduskunnalle. Tässä ei pankkivaltuusmiehille myönnetä mitään sellaista oikeutta, joka ilman arvostelua kestäisi niin pitkän ajan kuin esim. entisten valtiopäiväin aikana, kolme vuotta.

Vapaaherra Palmén tarttui nimenomaan sanaan »yksimielisesti», sanoen ettei se olisi sopiva. Pankkivaliokunnassa oli käsitys aivan päinvastainen, nim. että jos tämä pykälä ehdotettuun muotoon laaditaan, niin siihen on pantava sana »yksimielisesti». Jos niin kävisi kuin ed. Palmén arveli että yksi henkilö asettuisi pankkivaltuuskunnassa viittä vastaan, niin se olisi kyllä ikävä seikka. Mutta kun pankkivaliokunnassa tätä asiaa punnittiin, niin pidettiin melkein mahdottomana että kukaan yksityinen ottaisi ilman todella painavia syitä semmoista vastuunalaisuutta, sillä hän tulee teostaan eduskunnassa arvostelun alaiseksi viimeistään vuoden päästä. »Yksimielisesti»-sana pantiin tähän myös siitäkin syystä että voi olla sellaisia aikoja, jolloin muutkin syyt kuin puhtaat pankkinäkökannat voivat olla vaikuttamassa. Semmoisia tapauksia ja semmoisia aikoja varten on tähdellistä että sana »yksimielisesti» asetetaan pykälään.

Puolestani luulen että painavat syyt puolustavat sitä, että pankkivaltuusmiesten ohjesäännön 10 § muodostetaan juuri sellaiseksi kuin pankkivaliokunta on ehdottanut ja luovutaan pois vanhasta sanamuodostuksesta, jommoista hiukan korjatussa muodossa ed. Söderholm on ehdottanut, joka tosin näyttää sanovan paljon, mutta itse asiassa ei läheskään suojele Suomen Pankkia samassa määrässä kuin pankkivaliokunnan ehdottama pykälä.

Ed. **Palmén:** Minä pyysin sanavuoroa lähinnä sen johdosta, kun ed. Schybergson selitti, että muka Suomen Pankin ei sovi kilpailla yksityispankkien kanssa. Niin kauvan kuin Suomen Pankilla on siksi laaja ja suuri lainausliike kuin pankkivaltuusmiesten kertomuksesta voi nähdä, niin kauvan tällainen toivomus tietysti on utuinen utopia. On luonnollista, että Suomen Pankki nykyänsä ja vielä kauvan aikaa on kilpaileva muiden pankkien kanssa. Sitä ei kukaan ihminen voi muuttaa pitkään aikaan. Näin ollen on se asia tärkeä kyllä, josta täällä on ollut puhetta. On vanhempien henkilöitten muistossa, kuinka kovemman rahapulan sattuessa semmoisia oireita on nähty, että yksityispankit työnsivät pois huonoja luotonkäyttäjiä Suomen Pankin niskoille. Tuommoiset mahdollisuudet voivat koska hyvänsä uudistua, ja sen tähden ei ole hyvä, että Suomen Pankki on siinä tilassa, ettei se voi suojella omia etujaan kilpailijoitaan vastaan. Täällä sanotaan, että on eduskunnan oma asia tehdä valintansa sopivasti. Epäilemättä. Mutta minun oli mielessäni sama muistutus, jonka ed. Söderholm esitti. Tämä eduskunta on työjärjestykseensä ottanut paljon sellaista, mikä ikäänkuin sitoo sen toimintavapautta, mutta on ollut aivan luonnollista, että selvät yleiset periaatteet on otettu ohjeeksi sen toiminnalle. Siltä kannalta katsoen voi olla aivan luonnollista, että lausutaan ohjesäännössä, mitkä toimet laatuaan ovat sellaisia, että niiden käyttäjät eivät sovellu Suomen Pankin pankkivaltuustoon. Jos kohta tämä eduskunta on yksikamarinen, niin on kuitenkin se ero olemassa, että tämän ohjesäännön laatii koko eduskunta ja pankkivaltuusmiesten vaali tapaktuu pienemmän valitsijakunnan, 57-henkisen valiokunnan kautta, jossa ei edes käytetä suhteellisia vaaleja, vaan enemmistövaaleja.

Minä siis yhä edelleen pysyn kannassani, Tahdon vielä ed. Arajärven puheen johdosta huomauttaa, että kyllä minä en ole ajatellut sellaista tapausta, että yksi jäsen, joka on ottanut sopimattoman toimen, itse koettaa niskotella. Mutta hyvin mahdollista voisi olla, että sellaisella jäsenellä saattaisi olla varajäsenten joukossa joku ystävä, joka pitäisi hänen puoliaan ja tämä sitten äänellään tekisi viiden jäsenen päätöksen ihan tehottomaksi. Sanotaan, että tämä on mahdotonta, sen vuoksi että häntä odottaa eduskunnassa edesvastuu. Mutta lakia ei tehdä sillä olettamuksella, että kierteleminen on mahdoton, vaan koetetaan juuri antaa semmoimoisia säädöksiä, jotka voivat kelvata oudoissakin olosuhteissa.

Ed. **Söderholm:** Då jag senast hade ordet försummade jag att beröra en omständighet, som hr Schybergson anfört mot det förslag jag väckt. Hr Schybergson sade, att man icke såsom bankfullmäktigkandidat skulle kunna uppställa en person, som tillhör privat banks styrelse, emedan han ju då måste afgå från sin be-

fattning utan att veta om han blir vald. Enligt min tanke kan den saken lätt ordnas. Han uppsäger sig villkorligen hos den bank, där han för närvarande är anstäld. En sådan villkorlig uppsägelse lägger intet hinder för landtdagen att välja in honom till bankfullmäktig.

Ed. **Valpas:** 10 § kai tarkoittaa, että se henkilö, joka velvoitetaan luopumaan toimestaan, ei saisi itse olla päättämässä, joutuuko hän ottamaan eron vai eikö. Jotta tuo kävisi sanamuodosta selville, ehdottaisin sanan »muut» sanan »pankkivaltuusmiehet» eteen.

Ed. **Ehrnrooth:** Jag anhöll om ordet på grund af en punkt i hr Arajärvis yttrande. Om jag icke missförstod honom, så ville han göra gällande, att, därest en privat banks direktör utsetts till bankfullmäktig, så vore bankfullmäktige oförhindrade att i enlighet med § 10 tvinga honom att afgå från sin befattning som bankfullmäktig. En sådan tolkning af § 10 är uppenbarligen oriktig. Denna paragraf afser endast de fall, då bankfullmäktig, sedan han blifvit därtill vald. emottager befattning som anses vara oförenlig med hans ställning såsom bankfullmäktig.

Ed. **af Ursin:** Pyydän saada kannattaa herra Söderholmia.

Ed. **Sirola:** Minun mielestäni pykälä vaatii herra Valppaan tekemän selvennyksen ja pyydän sitä kannattaa.

Ed. **Arajärvi:** Minun lausunnostani tuskin saa sitä käsitystä, kuin täällä on joku saanut, sillä minä ymmärrän pykälän aivan samalla lailla kuin puhuja.

Mitä tulee ed. Valppaan ehdotukseen, jota täällä myös kannatettiin, on se minun käsittääkseni tarpeeton, sillä jos kyseenalainen asia tulee esille, niin se käsitellään vasta silloin pankkivaltuusmiesten kokouksessa, kun siinä on saapuvilla 6 jäsentä. Yleensä pankkivaltuusmiehet tiettävästi toimivat ainoastaan, kun on 6 jäsentä saapuvilla. Näin on pankkivaliokunnassa tämä asia käsitetty.

Ed. **Nevanlinna:** Minunkin huomioni oli kiintynyt siihen muutosehdotukseen, jonka pankkivaliokunta tässä oli tehnyt. Saadakseni vähän enemmän selvitystä asiassa, kuin mitä painettu mietintö saattaa sisältää, käännyin erään pankkivaliokunnan arvoisan jäsenen puoleen ja sain kuulla sen syyn mainittavan, joka täälläkin on julkituotu, eli että kun tästä lähtien ei missään tapauksessa ole kysymyksessä pitempi aika kuin yksi vuosi, niin mahdolliset vaarat sellaisen kiellon poissa olemisesta kuin nyt on puheena, ovat arvioittavat

vähemmiksi kuin mahdollisesti aikaisemmin. Kun lisäksi siitä, mitä olen voinut seurata, olin saanut sen käsityksen, että aivan yksimielisesti asiata erityisesti harrastavissa eduskunta-piireissä ollaan sillä kannalla, että pankkivaltuusmieheksi ei ole soveliasta valita henkilöä, joka kuuluu toisen pankin hallintoon tai hallitukseen ja siis käytännöllistä merkitystä tällä kysymyksellä ei kenties tällä kertaa missään tapauksessa tule olemaan, olin päättänyt omasta puolestani olla tekemättä mitään muistutusta. Mutta koska muistutus nyt on kuitenkin tehty ja minun ymmärtääkseni asia on periaatteellisesti aivan selvä, siten nimittäin, että ne ovat oikeassa, jotka ovat vaatineet sitä muutosta, jonka herra Söderholm on ensimmäiseksi ehdottanut, niin pyydän minäkin saada sitä nyt kannattaa.

Pyytäisin sitä paitsi saada tehdä muutaman huomautuksen sen keskustelun lisäksi, mikä täällä on tapahtunut, koska muutamia näkökohtia on jäänyt esittämättä, jotka mielestäni ansaitsevat mainitsemista.

Minun ymmärtääkseni ed. Schybergson on kaikkein parhaiten puolustanut herra Söderholmin ehdotusta. Hän sanoi nim. että Suomen Pankin tulee seisoa yksityispankkien yläpuolella. Ollenkaan tällä kertaa puuttumatta kysymykseen, missä määrässä sen tulee kilpailla niiden kanssa tahi olla sitä tekemättä ja jättämällä nyt sikseen senkin tosiasian, johon ed. Palmén viittasi, että tällainen kilpailu kuitenkin joka tapauksessa on olemassa, on minusta juuri tämä herra Schybergsonin huomauttama aivan oikea näkökohta kaikkein voimakkaimmin puhunut herra Söderholmin ehdotuksen puolesta. Onhan tietysti selvää, ettei millään lakipykälillä eikä asetusten määräyksillä voida saada aikaan sitä, että Suomen Pankki todellakin seisoo yläpuolella yksityispankkeja, jollei nimittäin muita voimia saada sitä tähän asemaan kohottamaan. Mutta eihän siitä nyt ole puhekaan. Puhe on vaan siitä, asetetaanko tämä ohjesääntö sellaiseksi, että se mikäli mahdollista edistää tätä päämäärää vai semmoiseksiko, että se mahdollisesti voi asettua tämän päämäärän saavuttamiselle esteeksi. Minun ymmärtääkseni jälkimmäinen mahdollisuus on olemassa, jos pankkivaliokunnan mietintö hyväksytään, mutta jos hyväksytään herra Söderholmin ehdotus, niin on ainakin koetettu jotakin tehdä tämän mahdollisuuden torjumiseksi. Saattaa tietysti sanoa, että voihan tämmöisestä rajoituksesta kenties koitua vahinkoakin. Kyllä kai nämä tällaiset yksinkertaiset totuudet tiedetään. Eihän kaiketi ole vielä ihmisoloissa keksitty mitään sellaista, josta ei jotakin haittaakin voisi olla. Mutta minä olen ehdottomasti sitä mieltä, että tällä kertaa todennäköisyys, mitä suurempaan haittaan tulee, puhuu siihen suuntaan, että meidän on hyväksyttävä herra Söderholmin ehdottama rajoitus.

Täällä on tuotu esiin esimerkkejä siitä, että Suomen Pankilla ei ole ollut mitään haittaa, vaikka yksityispankin hallinnon etunenässä

oleva henkilö on siinä hoitanut erittäin tärkeää tehtävää. Tämä esimerkki tietysti ei todista muuta kuin sen yleisesti tunnetun asian, ja erittäin onnellisen ja ilahuttavan asian, että onhan ihmisiä toki olemassa, jotka voivat myös puolueettomasti menetellä. Mutta poikkeuksia varten ei yleensä säädetä asetuksia, vaan asetuksia säädettäessä tulee pitää silmällä sitä, että, niinkuin maailma nyt on kerran, edut tavallisesti joutuvat ristiriitaan. Sentähden on mikäli mahdollista koetettava tällaista kollisioonia edeltäkäsin välttää.

On sanottu, että tällainen rajoittava määräys on jokseenkin järjetön pankkivaltuusmiesten ohjesäännössä, koska rajoitus koskee eduskunnan vaalivapautta. Nyt on kuitenkin asia se että tämä rajoitus kyllä tulee koskemaan myös pankkivaltuusmiesten toimintavapautta ja siis on paikallaan pankkivaltuusmiesten ohjesäännössä, koska sen kautta tulee kielletyksi pankkivaltuusmiehille toimikautensa aikana ottaa vastaan puheenalaista tointa. Että se samalla rajoittaa eduskunnan oikeutta, se on, niinkuin näkyy, niin pienoinen muodottomuus, että m. m. ed. Söderholm on katsonut sen varsin hyvin mahdolliseksi.

On myöskin sanottu, että kun on mahdotonta kuitenkaan täydellisesti luetella kaikkia niitä syitä, jotka voivat tehdä henkilön pankkivaltuusmieheksi sopimattomaksi, niin ei tätäkään herra Söderholmin ehdottamaa rajoitusta voida puoltaa. Mutta kyllä tämä, luvalla sanoen, on vähän omituista puhetta. Senkö tähden, että asetusten kautta ei ole mahdollista päästä täydellisyyteen, ei saisi edes yrittää minkäänlaisia säädöksiä, jotka mikäli mahdollista voivat hyvään suuntaan vaikuttaa? Tällä syyllä voisi vastustaa melkein mitä tahansa, kun on ohjesäännöistä kysymys.

Niinkuin sanottu, meidän on saatava mikäli mahdollista Suomen Pankki seisomaan yläpuolella yksityispankkeja ja minä näen tässä kysymyksessä, vaikka se tietysti ei olekkaan niin erinomaisen laajakantoinen, kuitenkin tapauksen, jossa eduskunta voi ikäänkuin merkitä periaatteen. Tältäkin kannalta minä mieluummin yhdistyn herra Söderholmin ehdotukseen kuin valiokunnan mietintöön.

Ed. **Schybergson:** Såsom den senaste talaren framhöll, komma vi väl praktiskt taget till ungefär samma resultat, men i fråga om formuleringen förblifva vi dock af olika mening.

Jag ber främst att få erkänna, att friherre Palmén formelt hade rätt då han sade, att en sådan begränsning, som den föreslagna, berör andra än dem, hvilka komma att antaga själfva bestämningen. Det är nämligen landtdagen i dess helhet, som antager instruktionen, medan endast den del af dem, som utgöres af elektorerna och bankutskottets medlemmar, värkställer valen. Men är det väl faktiskt någon skillnad emellan dem? Då valmännen dock följa resp. gruppers önskningar, så är det i själfva värket landtdagens majoritet, som genom en sådan

bestämning lägger band på sig själf. Det vore ju nog så bra, om landtdagens majoritet skulle lägga band på sig emellanåt, men det är nästan bättre, att det sker vid själfva valtillfället, än genom en paragraf i instruktionen, ty om vi införa denna bestämning i instruktionen, men landtdagens majoritet sedan vid själfva valet skulle utse en person, som enligt paragrafen icke vore valbar, så vill jag fråga, hvilken myndighet det är, som kunde kassera valet. Skall en sådan bestäm ning införas, så borde det åtminstone ske i arbetsordningen och icke instruktionen. Däremot är jag alldeles ense med hr Nevanlinna därom att, om man med denna bestämning vill träffa dem, som, medan mandatet varar, åtaga sig ett med bankfullmäktigbefattningen oförenligt uppdrag, då har denna bestämning sin rätta plats i instruktionen. Men bankutskottet har icke velat gå in i ett uppräknande af enskilda detaljer, utan ansett att bankfullmäktige i dess helhet kunde afgöra saken.

Jag ber ännu få nämna något om Finlands Banks konkurrens med privatbankerna. Det är dock en väsentlig skillnad om en bank, såsom Finlands Bank, med en balans af 186 miljoner, har en inhemsk utlåning af knappt 60 miljoner eller om en bank, såsom de större privatbankerna, på en balans af 150—160 miljoner har 140 miljoner inhemsk utlåning. Dessutom bör det märkas, att den inhemska utlåningen i Finlands Bank allt mera får karaktären utaf en centralbanks utlåning, där förluster öfverhufvudtaget undvikas. Jag skulle tro, att den tanke, hr Nevanlinna höll på, var en riktig tanke, eller att konkurrenssynpunkten och rädslan för konkurrens småningom bör aflägsnas ur Finlands Banks betraktelsesätt.

Såsom sagdt, jag vet icke, hvilken den myndighet är, som kan kassera valet, i händelse det utfaller emot ordalydelsen i denna paragraf, sådan hr Söderholm föreslagit den, och jag finner det därför vara riktigast att icke intaga en sådan bestämning.

Jag vill slutligen gentemot herrar Palmén och Nevanlinna säga, att det icke nu gäller någon lag, någon »asetus», utan en instruktion, som antages landtdag för landtdag.

Ed. **Arajärvi:** Ne näkökannat, jotka ed. Nevanlinna esitti olivat kyllä esillä pankkivaliokunnassakin, mutta ne veivät sellaiseen johtopäätökseen, kuin ehdotuksen 10:stä näkyy. Ja vieläkin puolestani uudistan sen, mitä jo aikaisemmin olen lausunut: jos eduskunta hyväksyy pankkivaliokunnan ehdottaman pykälän semmoisenaan, niin ne näkökannat, joita ed. Nevanlinna ja muut Suomen Pankin nimessä täällä esittivät, tulevat paremmin noudatettua kuin jos hyväksytään sen tapainen ehdotus, jonka ed. Söderholm on täällä tehnyt.

Ed. **Nevanlinna:** Herra Schybergsonin viimeisen lausunnon johdosta olen pakoitettu huomauttamaan, etten ole lausunut mitään

siitä, onko suotava vai ei, että Suomen Pankki kilpailee yksityispankkien kanssa.

Ed. **Slätis:** Redan tillkomsten af paragrafen i fråga visar, att utskottet tänkt sig att ett stadgande gentemot olämplig persons inväljande är behöfligt. Men affattningen utaf själfva paragrafen, eller tankens klädande i ord uti densamma, är sådan, att syftemålet helt och hållet förfelas. Det är ett synnerligen grannlaga uppdrag, som här åhvälfves bankfullmäktige, d. v. s. några få personer, hvilka samtliga äro bekanta med hvarandra, och hvilka sålunda skulle nödgas utöfva en kontroll gentemot hvarandra, i händelse nämligen någon af dem skulle finna det förenligt att emottaga något annat uppdrag under den tid han fungerar såsom bankfullmäktig. Redan den omständigheten att paragrafen finnes till, förutsätter således, att ett stadgande är behöfligt. Jag skulle därför bedja att få understöda hr Söderholms förslag.

Ed. **Schybergson:** Jag vill endast i anledning af hr Slätis' yttrande anmärka, att man måste fullgöra sina plikter också mot bekanta personer. Vi måste lämna det åskådningssätt, att man ej gentemot dem skulle handla på samma sätt som emot andra.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o Ken vastaehdotukseksi mietinnölle hyväksyy ed. Söderholmin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Valppaan tekemä ehdotus.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

2:o Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön 10 §:ään nähden, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden hyväksytty ed. Söderholmin tekemä ehdotus.

Äänestyksessä annettiin 110 jaa- ja 66 ei-ääntä, jonka ohessa annettiin 2 tyhjää lippua, joten **10 § oli hyväksytty** mietinnön mukaan.

11 § hyväksyttiin keskustelutta.

12 §:n johdosta lausui puheenvuoron saatuaan

Ed. **v. Alfthan:** Det synes mig att bankutskottet icke gifvit någon motivering alls till den förändring utskottet infört uti § 12 beträffande arvodet åt fullmäktig, då utskottet sänkt detsamma

från 6,000 till 4,000 mark. Utskottet säger väl i motiveringen, att utskottet ansett ett arvode af 4,000 mark tillräckligt, men på hvilken grund utskottet hyst denna uppfattning, får man icke besked om. Jag skulle för min del vara benägen att yrka på att arvodet skulle förblifva vid det gamla, nämligen 6,000 mark. Ett så lågt arvode som 4,000 mark kan i enskilda fall leda därtill, att banken skulle gå miste om sådana krafter, som annars skulle stå till disposition. Man kan mycket väl tänka sig, att personer, som möjligen annars skulle förflytta sin värksamhet från hufvudstaden eller som vistas på landsorten, skulle lättare kunna förmå sig att emottaga ifrågavarande uppdrag och flytta in till hufvudstaden, därest arvodet skulle i någon mån ersätta deras förlust. För bankens finanser är det likgiltigt om arvodet tages till 6,000 eller till och med till 16,000 mark, men det är icke likgiltigt, om valfriheten inskränkes och om banken på grund af ett alltför lågt arvode går miste om lämpliga personer. Då för framtiden sannolikt flertalet bankfullmäktige i hvarje händelse komma att utses ibland de olika finsktsinnade partierna, tror jag ett förslag om förhöjdt arvode, framstäldt från denna del af salen, icke skall blifva missförstådt.

Ed. **Schultz:** Här har framhållits, huru önskvärdt och nödvändigt det vore, att ibland bankfullmäktige också skulle ingå representanter för landsortens affärsmannakår. Emellertid har utskottet i § 12 föreslagit en så ringa ersättning åt dessa representanter, särskildt hvad vidkommer de förstärkta bankfullmäktige och suppleanterna, att det torde vara väl ringa lockelse för landsortsrepresentanterna att låta inválja sig till bankfullmäktig. Här säges nämligen i mom. 2: »Öfriga bankfullmäktige uppbära, den, som är bosatt i Helsingfors, 20 mark för hvarje sammanträde, den, som är bosatt å annan ort, 30 mark jämte ersättning för resekostnaderna.» Nu kan det emellertid hända, att en landsortsrepresentant möjligen måste använda en dag eller två för att resa hit och lika många dagar för att resa hem igen. Om sammanträdet räcker en dag, så har man för dessa 5 dagar kommit i åtnjutande af en ersättning af endast 30 mark jämte ersättning för resekostnaderna. Jag skulle för min del anse, att landsortsrepresentanterna borde erhålla ersättning för hvarje dag, som de använda för att öfvervara ett sådant sammanträde och skulle därför föreslå att denna paragraf skulle så omformuleras, att den, som är bosatt på annan ort, skulle erhålla 30 mark i dagtraktamente jämte ersättning för resekostnaderna. I följande mom. bör då likaså efter orden »30 mark» tilläggas orden »i dagtraktamente.» En landsorts representant skulle då få ersättning för alla dagar han faktiskt använder för ändamålet.

Ed. **Schybergson:** Det går på sned, när man hälst litet vågar lämna de vanliga byråkratiska gångorna. Vi försökte i bankutskot-

tet undvika talet om dagtraktamente och så och så många hästskjutser enligt den och den klassen i resereglementet och satte i stället det generella uttrycket »resekostnadsersättning», som enligt vår tanke omfattade både det ena och andra, och nu ser det ut som om utskottets formulering skulle kunna gifva anledning till misstydningar. Men jag vill hoppas, att räkningarna öfver bankfullmäktiges resekostnadsersättning skola kunna ineludera äfven traktamente för de dagar bankfullmäktige befunnit sig på resa. I ingen händelse befarar jag, att någon af denna anledning skulle vägra åtaga sig val till bankfullmäktig. Jag är i den delen af annan mening än frih. v. Alfthan. Jag tror att vi skulle få de bästa bankfullmäktige, om de hade ingen aflöning alls. Men jag vill dock till undvikande af missförstånd säga, att jag hör till dem, som i bankutskottet röstat för 6,000 mk af den anledning att, om man engång gifver arvode åt landtdagens förtroendeman, så får det icke vara vanlig vedhuggarlön. Jag har som sagdt i utskottet röstat för 6,000 mark.

Ed. **Rosenqvist, V.T.:** Jag har begärt ordet endast för att understöda frih. v. Alfthans förslag. De skäl han anfört hafva synts mig fullt bindande, och jag har yttermera blifvit stärkt i min uppfattning i denna sak genom det, som hr Schybergson anfört.

Ed. **Valpas:** Pankkivaltuusmiehet ovat tähän asti järjestään pitäneet tointaan aivan sivutyönä. Sellaiset herrasmiehet, jotka ovat muista töistä luulleet ansaitsevansa 10,000 markkaa vuosituloja tai vähä vähemmän, ovat siitä huolimatta muita toimiaan jättämättä voineet olla pankkivaltuusmiehinä ja niittää siitä suuria lisätuloja. Kun tuo toimi luultavasti edelleenkin tulee pidettäväksi sivutyönä, niin tuntuu ihan ihmeteltävältä, että ruotsalaisen puolueen taholta tahdotaan lisätä vielä niihin suuriin palkkatarjouksiin, joita valiokunnan puolelta on tehty, 4,000 markan palkkio kohottaa 6,000:-ksi. Minä olisin halukas vähentämään vielä tuostakin siten, että Helsinkiläisille tulisi 2,000 markkaa ja mailta tulleille sen lisäksi 1,000 markkaa. Minun mielestäni se riittäisi jotakuinkin, ja tekisin sen ehdotuksen, jos tietäisin, että sitä kannatetaan. Mutta kun ovat kysymyksessä paikat, jotka porvarit ottavat itselleen ja määräävät meistä huolimatta niitten palkkion, niin en tee mitään ehdotusta.

Ed. **Ehrnrooth:** Jag ber att få förena mig om hr Schultz' förslag, som innebär ett återställande i denna del af bankfullmäktiges förslag i saken.

Ed. **Kallio:** Vaikka tuleekin katsoa sitä, että pankkivaltuusmiehet palkattaisiin siten, että saadaan toimeen täysin kykeneviä henkilöitä, tulee kuitenkin katsoa sitä, kuinka paljon myös siinä toimessa on työtä, sillä työstähän on myöskin opittu aina palkka

maksamaan. Tämä on sellainen toimi, jossa ei asiaintuntijain lausunnon mukaan ole paljo työtä, niin että jokaiselle viikolle tulee 5—6 lepopäivää. Tuntuu kummalliselta, että vielä tahdottaisiin ylempiä palkkaehtoja kuin mitä valiokunnan mietinnössä ehdotetaan. Sentähden on minusta kyllin riittävää tämä 4,000 markan palkka. Sitäpaitsi, jos maalta tänne joku henkilö muuttaa sitä varten, niin kyllä hän saa täällä muitakin toimia, joten hän tuntuu aivan runsaasti palkitulta, kun maksetaan vielä lisäpalkkioita. On huomattava, ettei ketään vasten tahtoaan tähän tehtävään valita. Minusta ei riitä, että nojataan vain palkan suuruudessa entisiin tapoihin, vaan täytyy myös katsoa, kuinka paljon on työtä. Minusta on kyllin runsaasti palkkaa ehdotettu valiokunnan mietinnössä ja sentähden vastustan tehtyjä muutosehdotuksia.

Ed. **Huoponen:** Pyydän ainoastaan eduskunnan jäseniä ottamaan huomioon ne lausunnot, jotka annettiin täällä, kun oli kysymys kansakoulunopettajain palkankorotuskesta, ja vertaamaan nyt kysymyksessä olevaan palkkaukseen, niin minusta tuntuu aivan riittävältä valiokunnan ehdotus ja kannatan sitä.

Äänestysesitykset ja päätökset:

1:o Ken hyväksyy 12 §:n ensimäisen momentin mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. v. Alfthanin tekemä ehdotus siinä kohden hyväksytty.

Äänestyksessä annettiin 145 jaa- ja 31 ei-ääntä sekä 1 tyhjä lippu; 1 avonainen lippu hyljättiin.

2:o Ken hyväksyy 12 §:n 2 ja 3 momentn mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Schultzin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla joten **12 §** oli kokonaisuudessaan **hyväksytty.**

Samoin hyväksyttiin johtosäännön **otsakirjoitus** ja mietinnön **5 sivulla** oleva **jälkimäinen ponsi.**

Pankkivaltuusmiesten ja pankin tilintarkastajain vaalista.

Esitettiin pöydällä ollut pankkivaliokunnan mietintö n:o 5 koskeva pankkivaltuusmiesten, pankin tilintarkastajain ja heidän varamiestensä vaalia.

Mietinnön **2 sivulla** oleva **ensimäinen ponsi hyväksyttiin** keskustelutta.

Toisen ponnen johdosta käytti puheenvuoroa

Ed. **Schybergson:** ilmoittaakseen että itse vaali luultavasti voi tapahtua vasta ensi perjantaina.

Ed. **Yrjö-Koskinen Y.K.:** Ponnessa ehdotetaan, että vaali on *heti* toimitettava. Herra Schybergsonin ilmoitus jo viittaa siihen, että tämä sana »heti» ei ole paikallaan. Minä puolestani ehdottaisin vähän lievemmän lausuntamuodon: »ensi tilassa.» Se jättäisi vähän enemmän tilaisuutta harkita, milloin vaali on toimitettava, kuin jos sanotaan, että vaali on »heti» tapahtuva.

Ed. **Schybergson** Valiokunnassakin oli siitä kysymys, mutta väitettiin, että onhan »heti» pikaisempi ja lyhempi.

Ed. **Kairamo:** Koska valiokunnan ponsi ilmeisesti tarkoittaa samaa kuin vapaaherra Yrjö-Koskisenkin, mutta tämä viimeinen minusta on selvempi, niin pyydän kannattaa sitä.

Ed. **Pesonen** kannatti ed. Yrjö-Koskisen ehdotusta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy valiokunnan toisen ponnen sellaisenaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Yrjö-Koskisen tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten mietinnön **toinen ponsikin** oli **hyväksytty.**

Päätöksen johdosta huomautti

Puhemies puhemiesneuvoston olleen sitä mielipidettä, että pankkivaliokunnan puheenjohtajan olisi kutsuminen sekä pankkivaliokunnan jäsenet että eduskunnan valitsijamiehet kokoon vaaleja varten, minkä käsityksen eduskunta hyväksyi.

Muutoksia ja lisäyksiä määräyksiin suhteellisen vaalitavan mukaan toimitettavista vaaleista.

Esitettiin ja keskustelutta kohta kohdalta **hyväksyttiin** seitsenmiehisen valiokunnan ehdotus muutoksiksi ja lisäyksiksi niihin

määräyksiin, jotka koskevat valtiopäivillä suhteellisen vaalitavan mukaan toimitettavia vaaleja.

Määrärahoista rautatierakennuksia varten.

Esitettiin pöydällä ollut valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7 anm. esityksen n:o 17 johdosta, joka koskee rautatierakennuksia varten annettavia määrärahoja,

ja huomautti Puhemies että päätökset asiassa V. J:n 63 §:n mukaan ovat ehdollisia, mikäli ne koskevat määrärahan myöntämistä.

Puhemiehen ehdotuksesta otettiin ensin käsittelyn alaiseksi mietinnön **4 sivulla** oleva **ponsi**

ja käytti sen johdosta puheenvuoroa

Ed. **Estlander:** Det synes mig vara egnadt att väcka uppmärksamhet att i den proposition, som i förevarande betänkande behandlas, regeringen meddelat, hurusom den funnit anledning afvika från det beslut, hvilket senaste ständer fattat beträffande fördelningen af det beräknade anslaget mellan de olika banor, som då till utförande beslötos. Det må ju gärna erkännas, att detta förfarande å regeringens sida är ur teknisk synpunkt nog så väl motiveradt. I hvarje fall kan enligt min tanke ett dylikt förfarande dock icke passera oanmärkt från landtdagens sida. Det innebär, såsom också utskottet har funnit anledning erinra, ett ganska betänkligt prejudikat med hänsyn till förhållandet mellan regeringen och folkrepresentationen. Det kan ingalunda vara oviktigt, om på detta sätt de beslut, som fattats af folkrepresentationen och stadfästats af monarken, sedermera vid tillämpningen undergå sådana modifikationer, att om däraf konsekvensen utdroges, följden kunde blifva, att hela beslutets innehåll och syfte äfventyrades. Det är icke alltid, som en dylik förändring göres med en sådan sakkunskap och i sådant syfte till sakens bästa, som väl denna gång säkerligen har eftersträfvats. Jag hade haft för afsikt att i detta sammanhang yttra mig också om betänkandet i dess helhet, men begränsar mig nu enligt talmannens anvisning till klämmen å pag. 4.

Det är fallet att icke endast regeringen i detta afseende öfverträdt, såsom det synes mig, de gränser, hvilka äro af konstitutionen utstakade för verkställigheten af ständernas beslut, utan det synes mig, att också utskottet i sitt förslag har kommit att allt för mycket biträda och, må jag säga, understöda den uppfattning, som regeringen i sin proposition i antydt afseende gjort till sin.

Ed. v. **Alfthan:** Jag ville nog gärna följa den anvisning vi fått att begränsa oss till att tala om första klämmen, men jag håller det icke för uteslutet att få beröra äfven statsutskottets allmänna motivering, som föregår klämmen.

Jag måste säga, att jag icke kan vara till alla delar fullt öfverens om den, såsom det synes, något bittra kritiken i denna motivering, och jag skulle gärna sett, att kritiken blifvit mildare, så mycket mer som den kanske sakligt icke fullkomligt håller sträck. Det förhåller sig nämligen så, att senaste landtdag fick sig förelagd kostnadsförslag beträffande Karelska och Österbottniska banorna. Kostnadsförslaget för Karelska banan var så lågt upptaget, att en noggrannare kalkyl öfver kostnaderna gifvit vid handen, att den var tilltagen 5 miljoner för låg. En efteråt skedd pröfning af kostnaden för Österbottniska banan synes åter hafva gifvit vid handen, att beräkningen varit mera än en half miljon mark för låg. Denna förändring var dock mycket naturlig i betraktande af de betydligt stegrade arbetskostnaderna. Kalkylen var sålunda beträffande denna bana snarare för hög än för låg. Beträffande den tredje banan, den till Rovaniemi, beslöts densamma på grund af petition, och kunde man därför icke begära, att utredningen skulle vara så fullständig, som på grund af proposition. Det är emellertid ett märkligt förhållande, att en bana, som af regeringen beräknats till 13 miljoner mark, sedan stiger till 18 miljoner. Det är en felräkning på bortåt 40 o/o. Sådant kan ju inträffa, men om sådant skulle blifva system, så kan man tänka sig, att en regering, som skulle vilja föredraga en viss bana framom en annan samtidigt ifrågasatt, skulle genom kalkyler, som icke äro fullt exakt uppgjorda, kunna i hög grad bidraga till att vilseleda ständerna i fråga om beslutets fattande. Hvad särskildt beträffar den nu ifrågavarande Karelska banan, så är det tämligen tvifvelaktigt, huruvida senast församlade ständer skulle hafva beslutit om hela denna banas byggande, ifall de verkligen haft anledning antaga, att totalbeloppet skulle stiga till 18 miljoner mark. Det är möjligt att en riktigare förslagskalkyl skulle föranledt ständerna att i detta afseende gå försiktigt tillväga och besluta endast en del af banan. Jag vill tillika säga, att den här förefintliga felkalkylen, hvilken jag gärna vill tro vara ett misstag, icke stannar den nuvarande regeringen till last. Den emottog kalkylerna i fråga om nya järnvägsbyggnader i arf. Emellertid gestaltade sig saken sålunda, att ständerna beslöto sig senast för att bygga järnvägar för tillsammans 34 miljoner mark. Efter en medelbyggnadsrat af omkring 6 à 7 miljoner mark per år skulle sålunda dessa banor blifva färdigbyggda inom loppet af fem år, af hvilka nu ett år gått. Efter fyra år skulle således samtliga dessa banor vara byggda. Det är självfallet, att det ett eller par år i förväg vore lämpligt att hafva klart för sig, hvilka banor, som skola beläggas med arbete, för att man skall kunna skrida till de nödvän-

diga förberedelserna, hvilket ej vore möjligt om beslutet skall fattas några månader tidigare. Något år, ett eller kanske två år tidigare vore det väl försiktigt att besluta om byggande af nya banor. Emellertid skulle med den då tänkta byggnadsraten af 6 à 7 miljoner mark efter det förhöjda kostnadsförslaget, banornas färdigblifvande yttermera fördröjas med ett och ett halft år öfver den beramade tiden. Då därtill komma kostnaderna för den oundkomliga sammanbindningsbanan i Savolaks, som med samma byggnadsrat skulle draga ett par år framåt, så skulle verkligen landtdagens handlingsfrihet i järnvägsfrågor vara i hög grad bunden och i vida högre grad bunden än hvad senast föregående ständer kunde tänka sig. Jag kommer senare i ett annat sammanhang härtill. Men jag vill i detta sammanhang blott beröra frågan, därför att det synes mig, att ständerna nog icke ensamma varit skulden till det sakläge, som nu inträffat.

Hvad nu beträffar det föreliggande klämmen, synes det mig vara uppenbart, att regeringen icke kan få sakligt i väsentlig grad ändra lagligen fattade och lagligen godkända beslut. Men då uppenbara praktiska skäl talat för att under det gångna året icke på ett oförmånligt sätt lägga ned pengar i det sydösterbottniska banbyggnadsföretaget, innan nödig teknisk utredning förelegat, synes det mig, att förfarandet väl kan förtjäna en indemnitet från landtdagens sida, men nog skall det vara en indemnitet, ett godkännande af att force majeure förelegat, som förklarat ett afvikande från beslutet och denna indemnitet kan beslutas endast under förutsättning att själfva det afsedda hufvudändamålet uppnås d. v. s. att inom den beräknade tiden för slutförandet af banbyggnaderna också samtliga dessa banor komma till utförande. Om då den ena byggnaden blir först färdig och den andra sedan, så är detta en praktisk fråga, hvilken också bör på praktiskt sätt afgöras, och skulle jag däri icke se någon väsentlig afvikelse från beslutet. Men skulle nu landtdagen kunna godkänna ett sådant förfarande så att säga in blanco, så skulle, sånart två eller tilläfventyrs flere bansträckningar föreligga såsom lagligen beslutna, någon del af dessa tidigare bandelar kunna uppskjutas ad calendas graecas efter regeringens fria skön och pröfning af de praktiska omständigheterna. Det synes mig att ett sådant vidtgående godkännande icke gärna kan från landtdagens sida ega rum, och att det skulle kunna vara för framtiden jämväl ganska vådligt, beträffande det noggranna respekterandet af fattade beslut. Det synes mig, att den kläm, som utskottet här har uppgjort, icke i tillräckligt hög grad tillgodoser denna syn på tingen, som jag haft äran framställa, men att den i högre grad tillgodoses af den formulering jag sökt finna och som framställes i reservationen n:o 1. Jag skulle därför vördsamt anhålla, att landtdagen ville bevilja regeringen indemnitet i öfverensstämmelse med uttalandet i reservationen n:o 1 å sid. 11.

Ed. **Runeberg:** Jag måste tillstå, att jag icke kan fatta att någon väsentlig skillnad skulle förefinnas emellan utskottets och reservantens förslag. Hufvudsaken är väl att afgöra, huruvida så väsentligt vägande skäl finnas för en regerings åtgärd, att representationen på grund häraf kan bevilja indemnitet i ett visst gifvet fall och både utskottet och reservanten försäkra, att så nu är fallet. Utskottet säger, att utskottet funnit för den vidtagna modifikationen af ständernas beslut skäl af så vägande art, att utskottet icke tvekat att föreslå indemnitet och reservanten säger »att undertecknad som för egen del gillar regeringens åtgärd i denna sak o. s. v.» Men reservanten säger, att, om man nu skulle utan vidare bevilja indemnitet i ett bestämdt fall, på grund däraf att man anser fullt vägande skäl tala för denna indemnitet, så skulle konsekvensen af detta vara, att regeringen när som hälst på grund af praktiska skäl genom anslags öfverförande från en bana till en annan kunde på obestämd tid uppskjuta byggandet af en af monark och representation godkänd bana. Jag måste anse, att detta vore en högst besynnerlig konsekvens. Om representationen på grund af vägande skäl i ett bestämdt fall beviljar regeringen indemnitet, så förklarar man väl icke därmed, att man i framtiden kommer att besluta indemnitet äfven utan vägande skäl. Saken förefaller mig vara enkel och på grund af de skäl utskottet och reservanten anfört skulle jag för min del understöda utskottets förslag.

Ed. **Estlander:** Jag är icke häller fullt ense med reservantens kläm, emedan jag anser, att hans principielt riktiga resonnemang i själfva förslaget till kläm sedermera icke kommit till sin rätt. Emellertid vill jag understöda syftet med reservationen och rösta för densamma, då jag finner att den åsyftat att gifva ett klarare uttryck åt saken, än hvad i betänkandets kläm har skett.

Ed. **Nix:** Jag ber endast att få understöda reservationen n:o 1.

Ed. **Aalto** olisi myöskin toivonut että ensimäisen vastalauseen ponsi olisi ollut selvemmin kirjoitettu, mutta kuitenkin kannatti sitä sellaisenaankin.

Ed. **Rajala** kannatti samoin ensimäisen vastalauseen pontta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy mietinnön 4 sivulla olevan ponnen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on mietintöön liitetyn ensimäisen vastalauseen ehdotus siinä kohden hyväksytty.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten mietinnön 4 siv. oleva **ponsi** oli **hyväksytty**.

Mietinnön loppuosaan sekä yleensä rautatiepolitiikkaan nähden käytti puheenvuoroa:

Ed. **Neovius, A.:** På de i andra reservationen angifna skälen tillåter jag mig i fråga om motiveringen föreslå att första klämmen i andra reservationen skulle af kammaren godkännas. Detta godkännande innebär såsom konsekvens, att ur motiveringen skulle utgå det stycke, som börjar strax efter klämmen på sid. 4 och slutar nere på sid. 6. En följd af ett sådant beslut vore, att expeditionsutskottet vid affattandet af svaret skulle göra de obetydliga redaktionsförändringar, som äro af nöden för att ansluta det efterföljande till det föregående.

Puhemies: Med anledning af senast framställda förslag ber jag att få påpeka, att äfven de tre sista klämmarna nu äro under diskussion.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Minä katson aivan luonnolliseksi, että ne kohdat perusteluista, joista viimeinen puhuja on lausunut mielipiteensä ja joita hän vastalauseessaan on kosketellut, eivät joudu eduskunnan vastaukseen, sillä ei suinkaan vastauksessa Majesteetille tarvitse kertoa kuinka joku valiokunta arvostelee entisten valtiopäivien toimia. Muuten minä edellytän, ettei tänä iltana tehdä mitään päätöstä kahdesta viimeisestä ponnesta, koska niissä kosketellut kysymykset ovat niin välittömässä yhteydessä sen mietinnön kanssa, joka koskee kulkulaitosrahastoa, että me välttämättömästi kaipaamme valtiovarainvaliokunnan mietintöä ennenkun voimme näistä viimeisistä ponsista päättää. Myöskin arm. esityksessä n:o 20, joka koskee kulkulaitosrahastoa, ovat ne perusteet täydellisemmin esitetyt, jotka ovat vaikuttaneet sen, että hallitus puolestansa ehdottaa tulevana vuonna rautatierakennuksiin käytettäväksi 7 miljoonaa markkaa eikä, niinkuin valiokunta ehdottaa, 10 miljoonaa.

Ed. **Paasivuori:** Olen tämän mietinnön suhteen sitä mieltä että määrärahoja rautatierakennuksiin vuodeksi 1908 olisi myönnettävä 12 eikä 10 miljoonaa, kuten valiokunnan mietinnössä ehdotetaan. Muuten tahdon lausua mielipahani ja vastalauseeni sitä tapaa vastaan, mitä valtionrautateillä työmiehiin nähden noudatetaan. Valtionrautateillä noudatetaan aivan samaa tapaa, jota yksityiset kapitalistit noudattavat työntekijöitä ottaessaan ja erottaessaan. Tänä syksynä, juuri viime viikolla on erotettu suuri määrä työntekijöitä Nurmeksen ja Joensuun rataosalla. Samoin on tehty Rovaniemen

ja Kemin rataosalla, toisten insinöörien alueelta melkein kaikki työntekijät. Kun näin syksyn tullen, jolloin yksityistenkin työt vähenevät ja työntekijät erotetaan yksityisten työstä, valtio noudattaa samanlaista tapaa ja erottaa työntekijänsä, lisää se siten työttömien lukua hyvin suuressa määrässä. Valtion velvollisuus minun käsittääkseni olisi tarjota työväelle työtä silloin, kun eivät yksityiset sitä tee. Työttömyys on työväenluokan suurin painajainen, sen kirous. Siitähän johtuu, minkä verran työntekijät saavat työtä, heidän elämänsä, toimeentulonsa ja hyvinvointinsa. Puhutaan kyllä, että työntekijöillä on korkeat palkat, mutta ei oteta sitä huomioon, että työntekijöistä ainoastaan pieni osa saa työtä ympäri vuoden, suurin osa työväestä saa työtä 3—4 kuukauden työaikaan vuodessa. Kun joka puolelta erotetaan työväkeä, sekä yksityisten että valtion työstä, niin minnekä joutuvat nämät työntekijät. Ne saavat kärsiä ja heidän perheensä kärsii sanomatonta köyhyyttä ja kurjuutta, jota ainoastaan mielessään voi kuvitella se, joka itse joskus on saanut tai on joutunut sellaisesta kärsimään. Ihmetellään usein, miksi työmiehet ovat kumouksellisia, miksi ne eivät ylistä nykyistä yhteiskuntajärjestelmää, mutta ei oteta huomioon minkälaiseen asemaan syöstään työväki. Minä toivon, että valtio vastaisuudessa, kun se ottaa työntekijöitä, myöskin koettaisi talvisaikana tarjota työtä työntekijöille eikä, niinkuin tähänasti on tapahtunut, ettei keskellä kesää ottaisi työväkeä vähäksi aikaa ja sitten talveksi ajettaisi sitä maantielle. Toivon että tämä näkökanta, minkä nyt olen tässä esille tuonut, vastaisuudessa valtionrautateitä rakentaissa otettaisiin huomioon.

Ed. **Palmén:** Ensinnä minun täytyy sanoa, että se käsittelytapa, jota täällä herra Danielson-Kalmari on ehdottanut, on mielestäni aivan oikea. On luonnollista, että mitään varmaa päätöstä siihen summaan nähden, joka on vuosittain käytettävä, ei ole mahdollista tehdä, ennen kuin eduskunta on saanut tutustua siihen mietintöön, joka koskee kulkulaitosrahastoa, mietintöön, jota valtiovarainvaliokunta ei vielä ole ehtinyt antaa eikä vielä edes päättää. Mutta jotta tämä asia voisi tulla oikealle tolalle, katsottiin aivan välttämättömäksi, ettät rautatiekysymys semmoisenaan tulisi ensin päätettäväksi, sillä se vaikuttaa tuntuvasti itse kulkulaitosrahastokysymykseen.

Muuten tahdon huomauttaa, koska täällä jo on menty ehdottamaan, millaiseksi eduskunnan vastauskirjelmä pitäisi laadittaman, että nim. muutamia sivuja mietinnöstä poistettaisiin, että tämä huoli on jotakuinkin tarpeeton. Jokainen, joka on ollut mukana laatimassa eduskunnan vastauskirjelmää, tietää, ettei vastaukseen oteta muuta kuin, mikä ehdottomasti on tarpeen puolustaakseen niitä muutoksia, joita arm. esitykseen tehdään. Kun tässä kohden

ei ole hylätty esitystä, vaan pääasiassa hyväksytty se, tosin selventämällä sen määräystä yhdessä kohden, ei ole lainkaan tarpeen ottaa noiden moitittujen sivujen sisältöä eduskunnan vastauskirjelmään. Siinä kohden ed. Neoviuksen ehdotus siis oli aivan tarpeeton.

Vielä täytyy minun tämän yhteydessä kosketella muutamiin kohtiin, joihin herra v. Alfthan kajosi, joskaan en silloin tahtonut vastata hänen huomautuksiinsa, koska mielestäni nuo muistutukset eivät kuuluneet ensimäiseen ponteen. Niinkuin ed. Runeberg jo huomautti, asiallinen eroitus valiokunnan mietinnön ja toisen vastalauseen välillä on käytännössä perin vähäinen. Molemmat tunnustavat, että vakavat syyt ovat aiheuttaneet muutoksen. Mutta herra v. Alfthan meni samalla esittämään muutamia muistutuksia, joista hän luuli voivansa vetää kylläkin pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Hän varsinkin kiinnitti huomiota siihen, että nyt on ilmoitettu Karjalan radan tulevan maksamaan paljon enemmän kuin mitä laskettiin viime valtiopäivillä; hän luuli voivansa ennustaa, mitä Suupohjan rata maksaa — asia, jota ei kukaan ihminen vielä tiedä, sillä laskujen ainekset ovat vasta kootut, ja vasta kun me olemme eläneet helmikuuhun, voimme saada tietää, minkälaiseksi kustannusarvio muodostuu. Ja arvatenkin se tulee suunnilleen samanlaiseksi kuin keskimäärin muutkin radat. Tuo nyt osoittaa erinomaisen keveätä tapaa käsitellä numeroita, kun jo edeltäkäsin rupeaa päättämään yhdestä ja toisesta radasta; en todellakaan tiedä, millä nimellä oikeastaan kutsuisi tällaista tapaa mennä noin hatarasti käsitellyistä numeroista vetämään johtopäätöksiä tulevaisuuteen nähden.

Täällä on moitittu, että muka tämä mietintö on katkera kritiikki entisiä valtiopäiviä kohtaan. Mutta minun täytyy sanoa, että tuota katkeruutta ei suinkaan ole olemassa muuta kuin asianomaisten mielikuvituksessa. Jos tahtoo ottaa huomioon, mitä muutamilla edellisillä valtiopäivillä tapahtui, kun kaksi säätyä kytkemällä yhteen ratoja eri osissa maata, pakolla ajoi tahtonsa perille, niin olisi kyllä voinut sanoa paljonkin ja katkeraa, mutta valiokunta ei ole sitä tehnyt, valiokunta on pysynyt niissä rajoissa, jotka ovat luonnolliset ja oikeat arvosteltaessa tapauksia. Mutta valiokunta ei ole voinut olla kokonaan koskettelematta kysymystä, sillä koko rautatierakennuspolitiikkamme on joutumaisillaan hyvin vaikeaan umpikujaan. Onhan nimittäin luonnollista, että kun vuonna 1888 päätettiin kolme kertaa enemmän rautateitä rakennettavaksi kuin oli rahoja, ja kun sitten viime valtiopäivillä päätettiin, kuten luultiin, seitsemän kertaa enemmän kuin rahoja oli — todellisuudessa asia kuitenkin on niin, että viime valtiopäivät saattoivat myöntää ainoastaan yhdeksännen osan, siitä mitä tarvittiin — niin me todellakin olemme luisuvalla pinnalla. Meidän täytyy tunnustaa, että jos tätä vauhtia mennään eteenpäin ja näillä valtiopäivillä

kysymättä mistä varat saadaan, ruvetaan hyväksymään kaikki rautatiet, mitä mieli tekee, niin tämä eduskunta, kun se kolmen vuoden kuluttua eroaaa, epäilemättä jättäisi tulevan eduskunnan vielä vaikeampaan tilaan. Se olisi siihen mennessä voinut päättää parikymmentäkertaa enemmän rautateitä rakennettavaksi kuin on rahoja. Tämä erinomaisen ikävä umpikuja, johon me olemme joutuneet, se se valtiovarainvaliokunnan tai oikeammin sen enemmistön mielestä, on ehdottomasti korjattava. Meidän täytyy, kun yhdeltä puolen pyydetään suunnattomasti uusia ratoja, ja toisella puolen on paljon täyttämättömiä lupauksia, kerta kaikkiaan tehdä itsellemme selväksi, mikä kansantaloudelliselta kannalta katsoen on edullisinta meidän maallemme. Ja edullisinta on ehdottomasti se, että, niinkuin jo 1870-luvulla lausuttiin, eduskunta, päättäessään joksikin ajaksi eteenpäin rautatierakennuksista, samassa pitää silmällä, ettei tee päätöksiä niin suurista yrityksistä, ettei se niihin voi varoja antaa. Tässä on kysymyksessä terve yhteiskunnallinen, taloudellinen periaate. Muutos on verrattava hyvin katkeraan lääkkeeseen, jonka tämän sukupolven täytyy niellä, jotta kerrankin tultaisiin parempaan tilaan, — esittäkäämme peittelemättä asia semmoisena kuin se on.

Siltä kannalta katsoen on tätä mietintöä käsitelty. Ei suinkaan ole tahdottu lausua katkeraa moitetta, on koetettu pysyä asiassa. Yksistään nekin numerot, jotka on mainittu, kun vuonna 1888 päätettiin kolme kertaa enemmän kuin oli varoja, kun viime valtiopäivillä luultiin päätettävän 7 kertaa enemmän ratoja kuin mihin oli varoja ja itse asiassa päätettiin kaiketi noin 9 kertaa enemmän, ovat kylläkin todistavaa laatua. Minun nähdäkseni ne ikäänkuin pakottavat tätä eduskuntaa tällä kertaa ja ensi vuonna jättämään uusien päätösten tekemisen silleen, jotta ensin voitaisiin saada entiset sitovat lupaukset edes pääasiassa täytetyiksi. Muutoin tullaan siihen, että annetaan lupauksia ja tehdään laskuja ja kun ne aikoinaan ovat pantavat toimeen, saadaan hyvin ikäviä yllätyksiä; arviolasku, joka tehtiin 5—6 vuotta ennemmin, kenties ei ole mitenkään paikkaansa pitävä, koska aivan uusia oloja on ehtinut syntyä.

Juuri sentähden, jotta voitaisiin jollakin varmuudella arvostella rakennuskustannuksia, on tarpeellista, että jokaiset valtiopäivät rajoittavat vaikutustaan. Säilyttämällä yhdenmukaista ja kokonaissuunnitelman mukaan tehtyä rakentamispolitiikkaa voipi kyllä rajoittaa päätökset niihin osiin, joihin sillä eduskunnalla on vaikutusvaltaa. Minä sitä vähemmin voin tunnustaa oikeaksi tuota joskus kuultua syytöstä, että muka silloin katoaisi johdonmukaisuus ja suunnitelma meidän rakentamispolitiikastamme, koska meillä on helppo viitata viime vuosikymmenien rakentamispolitiikkaan. Taitaa olla monelle tunnettua, että 10 vuotta sitten asetettiin valtiopäivien pyynnöstä rautatiekomitea, jonka tuli tehdä suunnitelma

koko maata varten. Tämä komitea oli vuonna 1899 suorittanut tehtävänsä ja saanut valmiiksi suunnitelman, joka tarkoitti kaukaistakin tulevaisuutta. Tuskin puoletkaan niistä ehdotuksista vielä on toteutettu, mutta on huomattava, että kaikki ne radat — yhtä ainoaa poikkeusta lukuunottamatta —, jotka komitea asetti ensi sijaan ovat tulleet rakennuksenalaisiksi. Siinä nähdään, että komitea voi tehdä yleisen suunnitelman, joka voi olla päätöksille johdoksi eikä päättäjäin silti tarvitse mennä pitemmälle kuin varat kulloinkin myöntävät.

Mutta selittäessäni tätä asiaa jouduin pois siitä asiasta, joka minun mielestäni nyt on ehdottomasti julki lausuttava. On moitittu, että muka valtiovarainvaliokunta olisi lausunut katkerat sanat edellisille valtiopäiville. Mutta minä kysyn: Millä nimellä on mainittava sitä, kun täällä edellytetään, että viranomaiset petollisessa tarkoituksessa tekisivät vääriä laskuja? Täällä näytään nim. edellytettävän, että muka tahallaan voisi esittää jostakin radasta hyvin alhaiset laskut, jotta sillä tavalla voitaisiin vaikuttaa päättäjäin tunnelmaan; lisättiin kuintenkin ettei nykyinen hallitus ole tuota tehnyt. Tämä oli hyvin omituinen salaviittaus, jolla kai tarkoitettiin jotakin edellistä hallitusta. Mutta syytös perustuu suureen erehdykseen, sillä kustannuslaskut ovat insinöörikunnan tehtävät; paikallisinsinöörit tekevät kutakin kilometriä tai kutakin peninkulmaa varten laskunsa, laskujen loppusumma tulee hallituksen esitykseen. Minä en usko, että nykyinen hallitus taikka edellinen hallitus taikka mikään hallitus on koskaan ruvennut tarkastamaan laskujen pikkuseikkoja; loppusummat vain hallitus on esittänyt. Jos tässä tahdotaan puhua petollisuudesta, niin syytös kohdistuu joka ainoaan insinööriin, joka on ollut tutkimuksessa mukana. Tämä loukkaus on sitä laatua, etten soisi semmoisia enemmän tulevan tämän eduskunnan pöytäkirjoihin.

On sitte vielä yksi asia, josta minun, kun minulla kerran on puheenvuoro, täytyy nyt samalla puhua, koska en rakasta puhua monta kertaa samasta asiasta. Mietinnössä on — se minun täytyy myöntää — yksi kohta, josta en voi katsoa valiokunnan enemmistön antaneen kylliksi todisteito. Mietinnön alustus oli tehty olettamalla että korkeimpana vuotuisena määränä olisi 9 miljoonaa, mutta sitten summa muutettiin 10 miljoonaksi mutta perustelut jäivät entiselleen. Sen tähden voi todellakin sanoa, että jos johonkin määrin pelottaa mennä korottamaan hallituksen ehdottamaa miljoonan määrä 9 miljoonaksi, niin ainakin tuntuu vieläkin vaikeammalta, kun näillä perusteilla uskalletaan mennä 10 miljoonaan, saatikka sitten jos, niinkuin täällä eräs puhuja on ehdottanut, mentäisiin 12 miljoonaan. Asian laita on sellainen, että koko tämä rakentamispolitiikkakin, jos sitä ajetaan tuolla lailla, voi viedä hyvin arveluttavaan umpikujaan. Sillä jokainen tietänee,

että Suomen omat varat eivät pitkälle riitä, jos noin suuret summat ovat kysymyksessä; lainaustoimi on silloin ainoa mahdollinen apuneuvo. Mutta taitaa olla useimmillekin tunnettua, että jo vuosikausia on osoittautunut mahdottomaksi saada sitä lainaa, jota olisi kyllä tarvittu joku aika sitten. On kansantaloudellisia mutta on myös yleisvaltiollisia asioita, jotka ovat olleet vaikuttamassa siihen. Tämäkin seikka on huomioon otettava. Siltä kannalta katsoen minä olen valmis tunnustamaan että 9 miljoonaa jo saattaa tuntua rohkealta, kun puhutaan vuoden 1908 rakentamiskustannuksista. Se on sentähden rohkea, että joskin kyllä siksi vuodeksi voisi hankkia tuon summan, niin on huomattava miten välttämätöntä on, ettei rakenneta yhtenä vuotena paljon, toisena vähän. Ylen tärkeätä on se, että rakennustoimi pysyy tasaisena ja jos ruvettaisiin 10 miljoonaa markkaa vuotta kohti käyttämään siihen, emmekä saa valtiolainaa, voi Suomi hyvin pian joutua umpikujaan ja sitä on vältettävä. Nämä kysymykset joka tapauksessa kuuluvat lähemmin kulkulaitosrahastoa koskevaan mietintöön, joten ne voivat tässä jäädä siksensä.

Mutta joka tapauksessa on yksi näkökohta, joka ehdottomasti kuuluu tähän keskusteluun. Edellinen puhuja on havainnut tarpeelliseksi moittia sitä tapaa, millä rautatienrakentamista on harjoitettu ja lopetti vaatimalla, että 12 miljoonaa vuosittain tarkoitukseen käytetään. Vaatimustaan hän on tukenut sillä, että muka hallitus on aivan väärin menetellyt, kun se on antanut työmiesten olla talvella ilman työtä. Hän on lisännyt vaatimuksen, että valtion asia on katsoa, että ne, jotka ovat työttömät talvella, koska eivät yksityiset silloin anna työtä, saavat työtä rautatiellä. Tämä vaatimus osottaa, että arv. puhuja ei ole lainkaan ottanut huomioon, millaiset rautatierakennukest laatuaan ovat, kun hän tahtoo tämmöistä periaatetta esittää. Rautatien rakentaminen täten ohjattuna tulisi suureksi hätäapulaitokseksi, hätäaputyöksi, ja arvatenkin siinä saisi silloin tyytyä siihen työhön, joka kulloinkin voidaan tehdä, vaikka se sitte olisi vain lumikinosten siirtäminen paikasta toiseen, jotta juuri voi pitää lihakset liikkeellä. Mutta rautatien rakentamisessa ollaan täällä Pohjolassa siinä tilassa, että suuri joukko töitä on talvella yhtä mahdoton rautatien rakentamisessa kuin maanviljelyksessä. Ei maanviljelijäkään voi ruveta kyntämään keskellä talvea, ja samoin otettakoon huomioon mitä järki sanoo rautatienkin rakentamisesta. Jos tahdotaan ruveta elättämään muutamia sentähden että he eivät kuten jokainen älykäs työntekijä ole katsoneet tarpeelliseksi, sillä aikaa kun hänellä on työtä, säästää jotain siihen vuodenaikaan, jolloin työtä ei ole, niin kyllä me lopulta tulemme siihen että voi saada monta miljoonaa menemään vuodessa. Mutta muistettakoon myös että, jos tahdotaan sillä lailla järjestää tätä

osaa valtiotaloutta, niin rautatien rakentaminen tulee monin kerroin kalliimmaksi kuin se on ollut, ja kyllä nuo tarpeelliset varat, olkoon että ne köyhien taskuun menisivät, ovat otettavat toisten köyhien taskuista. Koko rautatierakennushomma tulee arvaamattomasti kärsimään, jos niin menetellään. Rautateitten rakentaminen, jota tähän asti on harjoitettu tarkotuksella luoda kansalle uusia toimeentulolähteitä, muuttuisi jonkunmoiseksi hätäapu-työksi, jossa ei kysytä, mitä saadaan aikaan, vaan ainoastaan miten saadaan rahoja menemään, mutta tätä ei voi missään tapauksessa pitää oikeana.

Pidän ylen tärkeänä että kamari tekee yhden päätöksen, nim. sen, ettei mennä päättämään uusista radoista, ennenkuin on saatu vanhat lupaukset, joita meillä on 5—6 vuodeksi eteenpäin, täytetyiksi. Mutta koska tuo on samaa kuin »suolivyön kireäksi vetämistä», joka kyllä ei tyydytä nälkäistä miestä, on luonnollista että toiselta puolen koetetaan lyhentää odotusaikaa niin lyhyeksi kuin mahdollista. Siinä kohden mielestäni korkeintaan yhdeksän vuotta pitkä aika, jota minä olen valiokunnassa kannattanut, saattaisi olla oikea, edellyttäen että lopulliset laskut kulkulaitosrahaston menoja ja tuloja arvattaessa voivat tätä vahvistaa. Katson aivan hyväksi että kysymys kuitenkin ainoastaan ehdollisesti tänään tulee käsittelyn alaiseksi. Mutta on hyvä tulla selville siitä, tahtooko enemmistö tässä kamarissa yhä edelleen hyväksyä uudet tuumat, huolimatta siitä mitä lupauksia vielä on täyttämättä ja siinä kohden perustelu, jonka valiokunta on antanut, on ylen tärkeä. Meidän täytyy tietää, onko tulossa päätöksiä, jotka kysyvät ehkä parikymmentä miljoonaa, ennenkuin entiset lupaukset on suoritettu vai ei. Selvä ohjelma on tullut esitetyksi tässä mietinnössä toivossa, että tunnustetaan paremmaksi toistaiseksi johonkin määrin pidättäytyä lupauksista. Kun nyt ehdotetaan 3 miljoonaa enemmän kuin mitä esityksessä oli ehdotettu, oli tietenkin paikallaan ehdottaa myös, mihin nuo varat ovat käytettävät. Sananmukaisesti arm. esityksen ponsi voipi johtaa hyvin outoon päätökseen, sillä se puhuu siitä, milloin Rovaniemen rata valmistuu, se puhuu siitä, että Karjalanradan eteläpuoli on pantava työn alle, mutta ei mainitse sanaakaan, milloinka jälkimäinen on valmistuva, mutta se kyllä sanotaan, että Rovaniemen radasta työväki on siirtyvä Suupohjan rataan. Tämän epäselvyyden on valiokunta koettanut poistaa. Se on asettanut päätekohdan Ylä-Karjalassa, joka on taloudellisesti mahdollinen, Lieksan kirkonkylään, sillä se on liikekeskus, mutta se paikka, missä rata tulee leikkaamaan valtamaantien, ei lyhyeksikään ajaksi sovi päätekohdaksi. Sentähden on valiokunta tehnyt lisäyksen, jotta tuo epämääräinen sanamuoto »eteläinen osa Joensuun—Nurmeksen rataa» saisi selvän määrityksen ja merkityksen. Lisäys on ollut tarpeellinen, ja helposti voipi tämä vaatimus toteutua, jos kerran enemmän va-

roja on. Kaikessa kohden pysyen valtiovarainvaliokunnan mietinnön puolella tunnustan siis, että summa 10 miljoonaa markkaa, jonka enemmistö äänestyksen kautta meni hyväksymään, ansaitsee tulla harkittavaksi, kun kulkulaitosrahaston tilit ovat olleet tarkastettavina. Muissa kohdin esitys semmoisenaan ansainnee tulla hyväksytyksi, eikä alamaiseen vastaukseen tarvitse tulla mitään muuta kuin se perustelu, joka tarkoittaa, että Lieksa tulee loppukohdaksi toistaiseksi ja että summa korotetaan.

Ed. **Kolkki:** Kun ed. Palmén jo puheensa lopussa kosketteli sitä yksityiskohtaa, josta minä aijoin puhua, ei minulla ole monta sanaa sanottavana. Tahdon kumminkin, koska määräys, että Joensuun—Nurmeksen rata pantaisiin työnalaiseksi Lieksaan asti. saattaa tuntua niistä, jotka eivät paikkakunnan oloja tunne, omituiselta, mainita, että Lieksa on sellainen luonnollinen päätekohta tälle eteläiselle rataosalle, että jos rata kerran jaetaan kahteen osaan, mikään muu kohta ei juuri voi tulla kysymykseenkään. Se on tullut näkyviin muun muassa siitäkin, että hallitus jo viime talvena, kun töitä alettiin, pani työn käymään Joensuun ja Lieksan välillä, joskin sitten syistä, joita en ole tullut tietämään, mutta joita voi olla sekin, että varoja oli määrätty ainaostaan 5 miljoonaa ja että ajateltu valtiolaina jäi saamatta, lopetettiin työt äkkiä Lieksan ja Vuomislahden kylän välillä, noin 24 kilometrin pituudelta. Silloin, kuten ed. Paasivuori jo täällä viittasi, erotettiin aivan äkkiarvaamatta suuret määrät työväkeä, jotka perheineen olivat paikkakunnalle vasta tulleet ja jotka sentähden siitä olivat — ja oikeutetusta syystä — hyvin pahoilla mielin.

Minä siis puolustan valiokunnan mietinnön kysymyksessä olevan ensimmäisen ponnen hyväksymistä semmoisenaan, samoin toisen ja kolmannen.

Ed. **Estlander:** Den omstridda delen af motiveringen synes mig icke hafva behöft ingå i betänkandet. Det är ju inte nu fråga om att uppgöra något slags plan för framtida järnvägsbyggnader och att fatta beslut angående sådana. Det synes mig därför, att man kan sätta i fråga, huruvida utskottet haft skäl, att, såsom det nu faktiskt gjort, till den nya landtdagen öfverföra de tvister och diskussioner, som varit förknippade i den gamla landtdagen med tillkomsten af besluten rörande de senaste järnvägsbyggnaderna. Besluten, som då fattades, stå naturligtvis fast, och för närvarande kan det som sagdt ju icke komma i fråga att fatta beslut rörande nya järnvägsbyggnader. Utan att vilja förlänga diskussionen ber jag endast att få säga, att jag för min del ansluter mig till de synpunkter, som hr Neovius gjort gällande i sin reservation, utan att därför undanstöda den kläm han föreslagit.

Ed. **Koponen:** Valiokunta on jo mietinnön perusteluissa lausunut jokseenkin selvään, että jos tämä rata muuanne pysäytettäisiin, niin siitä ei olisi valtiolle niin suurta hyötyä kuin jos se pysäytettäisiin Lieksaan. Sillä Lieksa, niinkuin perusteluissakin sanotaan, on sellainen liikekeskus, josta liike haarautuu useammalle taholle. Tästä asiasta en tahdo sen enempää puhua. Hyväksyn ensimäisen ponnen.

Ed. Paasivuori moitti sitä menettelytapaa, mitä rautatiellä on harjoitettu rakennustyöläisiin nähden. Ed. Kolkki viittasi siihen, että keväällä äkkiarvaamatta keskeytettiin rautatietyöt sanotulla Lieksan ja Vuonislahden välisellä alalla ja olipa jonkunverran pelkoa, että ne tulisivat keskeytymään pitemmälläkin alalla. Tähän oli jollakin osalla vaikuttamassa se, että silloin rautatietyöläiset järjestäytyivät, rupesivat liittymään yhteen ja tämä yhteenliittymishomma oli saatava kaikella tavalla häirityksi. Sentähden koetettiin saada näitä työläisiä pois rautatien työstä, että he tässä toiminnassaan masentuisivat. Tällaista on harjoitettu sillä vähällä ajalla, kun tämä rata on ollut tekeillä, muissakin kohdin sitä rataa. Niitä, jotka ovat järjestäytyneet, on tahdottu boikoteerata ja sellaisia, jotka eivät ole järjestäytyneet ja joilla itsellään on jonkun verran toimeentuloa, nim. pientilallisia, on tahdottu ottaa töihin. Siitä boikoteerauksesta, mikä tapahtui keväällä, oli työläisille ääretöntä vahinkoa. Ne työläiset, jotka olivat sijoittuneet Lieksaan ja lähiseuduille, olivat pitemmän ajan varalta ostaneet torppia ja laittaneet asuntonsa kuntoon ja nyt äkkiarvaamatta heidän täytyi asettaa elämisensä niin, että pääsivät muuttamaan. Jos tällaista edelleen jatkuu, niin siitä saattaa olla seurauksena yhä enempi mielipiteiden katkeroittuminen työläisten keskuudessa ja tämä, jos mikään, lisää niin sanottua anarkismia.

Muuten yhdyn valiokunnan mietinnön toiseen sekä kolmanteen ponteen.

Ed. **v. Alfthan:** Friherre Palmén ville här först framhålla, att ingen bitterhet skulle ligga bakom den motivering, som ingår i utskottsbetänkandet, men jag tror, att den bitterhet, som genomgick hela hans tal, skall bestyrka det intryck, jag åtminstone fått att här dock ligger bitterhet i botten. Jag blef särskildt förebrådd för att på ett synnerligen lättsinnigt sätt handtera siffror, då jag jämförde felkalkylen för Karelska banan med den eventuella felkalkylen för den Österbottniska. Jag kan stöda mig på regeringens proposition. Regeringen säger, att den förmodar, att också kostnaderna här med en half miljon mark skola komma att öfverskjuta de beräknade. Jag tänker, att det bör finnas någon grund för det, då regeringens kalkyler i öfrigt hålla sträck. Naturligtvis kan härvid uppstå en felräkning på några hundratusen mark hit eller dit,

möjligen på en miljon, men felräkningen blir dock en ringa del af den felräkning, som i det andra fallet begåtts.

Jag vill ännu uppehålla mig vid en påtaglig misshörning från hr Palméns sida i fråga om att jag skulle beskyllt någon regering för bedrägligt förfarande. Det är någonting, som var mig fullkomligt främmande. Jag sade tvärtom, att jag icke ville beskylla någon regering för ett afsiktligt vanställande af siffror, men, såsom jag uppfattar statsutskottets vid Finlands landtdag uppgift, åligger det utskottet att fästa landtdagens och landets uppmärksamhet uppå missförhållanden just på det finansiella gebitet. Och att en så pass starkt felaktig kalkyl är ett finansielt missförhållande, som jag anser statsutskottet böra påpeka för att i möjligaste grad undgå ett återupprepande, det synes mig vara alldeles berättigadt. Det är rent af statsutskottets skyldighet. Jag framhöll endast, att ett sådant tillvägagående framdeles kunde varda missbrukadt, och det är väl uppenbart, att en möjlighet till missbruk i detta fall föreligger. Frih. Palmén beskyllde mig för att fara lättsinnigt fram med siffror. Emellertid gjorde jag några små anteckningar om hans jämförelse just beträffande de beslutna banorna och byggnadsraterna. Frih. Palmén framhöll först att senast församlade landtdag beslöt att bygga banor för 9 gånger mera än de anvisade penningarna utgjorde. Emellertid var den beslutna byggnadsraten omkring 6 miljoner mark, och 6 gånger 9 skulle göra 54 miljoner mark. Enligt den för senaste landtdag jämliggande kalkylen var det fråga om 34 miljoner. Därför, när man talar om senaste landtdag och dess byggnadsrater, skall man jämföra dem med då föreliggande kostnadsförslag och icke med de nu justerade. Sedan gick frih. Palmén ned till 7 gånger. Efter samma multiplikation blir det 42 miljoner och efter 6 gånger 36 miljoner. Således blir det precis det jag sade, 5 $^1/_2$ gång den byggnadsrat, som då var i fråga. Så alldeles för långt gick dock således icke senaste landtdag.

Härmed skall jag lämna denna del af frågan, som har mer historiskt intresse, för att öfvergå till föreliggande del af saken.

Beträffande utskottets kläm kan jag i hufvudsak förena mig om densamma, för så vidt den rör byggnadsanslag. Och detta gör jag på sådan grund, att, då nu faktiskt kostnaderna så ansenligt öfverskjuta de beräknade, så är det ändock en möjlighet att komma till ett något så när hållbart tillstånd genom att öka byggnadsraten, och forcera byggnadsarbetet. Detta bör dock icke ske i så hög grad, att en väsentlig afprutning inom några år måste ega rum. Men icke behöfver man fastna precis på 1 miljon mark i fråga om byggnadsraten. Nog kan det vara 9 miljoner ett år och 10 ett annat år, utan att åstadkomma större störingar. Det synes mig därför nödvändigt att med ökade anslag kompensera det missförhållande,

som nu inträffat. I fråga om möjlighet att anskaffa denna summa för järnvägsbyggnader föreligger själffallet en sådan. Det enda, som därvid kan inträffa, är, att andra ändamål få stå tillbaka eller vänta på sin fullbordan, och det synes mig att detta, fullföljandet af järnvägsbyggnaderna, är så viktigt, att andra ändamål kunna få något vänta, att järnvägsbyggandet gärna kan få en preponderens, och pengarna härtill främst anskaffas. Hvad nu beträffar själfva frågan om, huruvida det är nationalekonomiskt möjligt att skrida till en stegrad årsutgift för järnvägsbyggnaderna, åtminstone för ett antal år framåt, så synes det mig vara väl möjligt. Jag erinrar mig från senaste landtdags förhandlingar jag har till hands bl. a. en kalkyl, som jag då gjorde upp, — att under en lång följd af år i medeltal 7 1/2 miljoner mark redan blifvit använda. Det är nu frågan, huruvida detta land är i ett så dåligt ekonomiskt läge, att icke denna rat på 7 1/2 miljoner mark skulle kunna höjas med 1 1/2 eller par miljoner. Det framgick också af förhandlingarna, särskildt i Ridderskapet o. Adeln, att många andra personer voro intresserade härför och ansågo det nationalekonomiskt möjligt att öfverhufvud skrida till större byggnadsrater, än hvad regeringen för sin del tänkte. Så t. ex. Aug. Ramsay, som ju måste erkännas vara en man, som förstår sig både på järnvägsfrågor och finansfrågor. Jag är således icke alls skrämd för alternativet att genom något forcerad utbetalning för de närmaste 5 à 6 åren pådrifva byggnadsvärksamheten och är derför villig i hufvudsak godkänna klämmen i utskottsbetänkandet i denna del. Däremot kan jag icke godkänna den första klämmen i utskottsbetänkandet, icke därför att jag icke medger, att utskottet skulle i hufvudsak hafva rätt däri, att det vore önskligt att komma fram med banan till en sådan knytpunkt som Lieksa, utan därför, att vi uttryckligen tidigare sagt, att det icke är lämpligt för landtdagen att blanda sig i alla tekniska detaljer angående byggnaderna. Beträffande den första klämmen, som äfven blifvit godkänd, säger utskottet uttryckligen, att det är klart, att regeringen bedömt samt förskjutit anslag mellan de olika banorna efter huru det blifvit ekonomiskt mest förmånligt för landet att fullborda resp. banor. Och sedan vi fått landtdagen att besluta denna kläm på dessa grunder, så säga vi en annan gång: nu veta vi bättre, till hvilken punkt det skall byggas det och det året. Jag kan icke finna, att utskottet skulle presterat en sådan utredning om att det skulle varit ekonomiskt fördelaktigast att just det året komma till den eller den punkten. Jag tycker det varit mera i öfverensstämmelse med utskottets egen motivering beträffande förra klämmen, om utskottet. efter att hafva uttalat önskan om att denna punkt måtte kuuna uppnås, skulle låtit bero vid nåd. propositionens kläm i denna del. Jag ber

att få understöda andra reservationen just beträffande denna del af klämmen.

Ed. **Neovius, A.:** Här har sagts, att det vore själfklart, att den del af motiveringen, som afses i andra reservationens första kläm, icke skall ingå i landtdagens svar. Det är riktigt, att expeditionsutskottet vid sammanfattande af svaret plägar utesluta vissa delar af vederbörande betänkande. Men det vore ganska inkorrekt af detta utskott, om det skulle göra uteslutningar i sådant afseende, som är väsentligt för sammanhanget. För den, som hyser min uppfattning, kan det vara naturligt, att denna del icke ingår, ty jag hyser denna uppfattning, att dessa sidor hafva mycket litet att göra med utskottsbetänkandet i öfrigt och i synnerhet med motiveringen af dess förslag. Men den, som åter hyser en annan åsikt än jag, borde ifråga om ett strykande af denna motivering i expeditionsutskottet hysa en annan uppfattning. I hvarje händelse föreligger ej någon visshet om hvilken åsikt expeditionsutskottet kommer att hysa i denna sak, och därför finner jag som sagdt reservationens första kläm motiverad. Det har åtminstone från min sida synts vara skäl att rädda svaret från att motiveringen i fråga skulle komma in dit.

Då jag sist hade ordet, glömde jag föreslå, att andra klämmen i reservationen skulle godkännas, och ber jag därför att i detta afseende få komplettera mitt yttrande.

Ed. **Mikkola:** Minusta on jotakuinkin selvää, että sivulla 10 olevat toinen ja kolmas ponsi voidaan lopullisesti päättää vasta sen asian yhteydessä, joka koskee kulkulaitosrahastoa ja tahtoisinpa sanoa: kolmas ponsi vasta silloin kuin rautatievaliokunnan ehdotukset uusista rautatierakennuksista ovat esitetyt. Minä en katso olevan syytä tässä yhteydessä koskea sen pitemmälti kysymykseen. Tahtoisin kuitenkin kolmannen ponnen suhteen huomauttaa siitä seikasta, että käynee aivan välttämättömäksi suurentaa sitä määrärahaa, mikä on tässä ehdotettu uusia rautatietutkimuksia varten. Minä en aijo nyt tässäkään suhteessa tehdä mitään ehdotusta, koska pidän aivan luonnollisena, että eduskunta päättää lykätä nämä käsiteltäviksi toisten tässä mainitsemain asiain yhteydessä. Tahdoin siitä tässä vain huomauttaa.

Ed. **Paasivuori:** Korjaamalla äskeistä ehdotustani tahtoisin nyt ehdottaa, että näitä rahoja käytettäisiin siten, että vuodeksi 1907 määrättäisiin 1 miljoona markkaa ja sitten tulevalle vuodelle 1908 11 miljoonaa markkaa, jaettuina näiden ratojen kesken niinkuin ehdotuksessa muuten on mainittu.

Vapaaherra Palménille tahtoisin huomauttaa hänen puheensa

johdosta, että hän voi puhua sillä tavalla työttömyydestä, koska hänellä itsellään on kyllin tuloja, mutta ihmiset, jotka itse ovat kärsineet työn puutetta, eivät voi antaa sellaiselle hallituksen politiikalle kannatustaan, jossa tunnottomalla tavalla työntekijöitä eroitetaan työstä. Vapaaherra Palmén mainitsi, että on talvella vaikeata tehdä työtä, kun on lumikinoksia, mutta ei minun tietääkseni vielä tällä hetkellä ole lumikinoksia ja erottamiset ovat jo tapahtuneet. Rovaniemen ja Kemin radalla on tapahtunut erottaminen niin suuressa määrässä, että työmiehet ovat aikoneet julistaa koko radan poikottaustilaan, jos vaan olisi saatu työväenjärjestön kannatusta siihen. Tämä tällainen tunnoton työntekijäin erottaminen johtaa ehdottomasti siihen, että anarkia lisääntyy . . .

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Tikkanen:** Kun ajattelen tätä kysymyksessä olevaa asiaa siltä kannalta kuin se meidän katsantokantamme mukaan voi olla mahdollista, niin näen minä siinä ainoastaan yhden mahdollisuuden nimittäin sen, että se kärsimys, mikä uhkaa tuolla rataosalla olevia työläisiä, jo itsessään on siksi suuri että se velvoittaa mitä pikemmin hankkimaan varoja sanotun rataosan jatkamista varten. Jo viime talvi, jonka kaiketi jokainen muistanee, oli omiansa osoittamaan surkeuden suuruutta, koska Kuopion läänin kuvernöörin täytyi ryhtyä lieventämään hätää niissä rautatieläisperheissä, jotka työttöminä siellä harhailivat. Nyt kun on uhkaamassa sama pula vielä suurempia joukkoja kuin viime talvena, panee se vakavasti ajattelemaan, mitä heidän kanssaan on tehtävä. Ei tule muuhun tulokseen kuin siihen, että valtion velvollisuus on ennen kaikkea pitää niistä huolta, jotka jo ammoisista ajoista jo kauemmat ajat ovat työskennelleet valtion rautateiden töissä. Näitä jos keitään olisi turvattava, mutta päinvastoin, niinkuin täällä on huomautettu, menetellään mielivaltaisesti siinä määrässä, että erotetaan niitä, jotka mitä suurimmassa puutteessa ja kurjuudessa ovat, erotetaan pois ja sijoitetaan paikkakuntalaisia niihin töihin, jotka todellisuudessa eivät töitä tarvitse.

Näitä ja monia muita näkökohtia huomioon ottaen ei voi muuta kun lausua, melkeinpä jos sanoisin, jyrkimmän paheksumisensa siitä, että valtion työpaikoillakin noin menetellään. Minä puolestani katson sen narrimaiseksi peliksi, että kutsutaan jollekin valtiontyömaalle vanhoja valtiontyöläisiä ja sitte vaan noin ilman mitään heitä erotetaan, syöstään mitä suurimpaan surkeuteen. Sanotaan: ei ole varoja. Minä kumminkin uskallan toivoa, että hallitus hetimiten eduskunnan toivon ja päätöksen mukaan ryhtyy hankkimaan varoja, niin että työt saataisiin jo heti alkaa ja jatkaa siksi, kunnes varsinaisten varojen myönnytys voitaisiin tehdä. Minä en voi millään tavalla hyvällä omallatunnolla suostua siihen

että venytettäisiin varojen myöntämistä, myönnettäisiin niitä vasta sitten, kun niitä liikaa olisi, vaan että niitä myönnettäisiin heti ja poistettaisiin puute ja surkeus; siihen valtiolla ennen kaikkea on velvollisuus. Kannatan täydellisesti sitä ehdotusta, jonka ed. Paasivuori teki.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Kaikki keskustelu siitä, paljoko varoja nyt käytetään tulevana vuonna rautatierakennuksiin, tuntuu minusta tällä kertaa aiheettomalta, sillä valtiovarainvaliokunta ei ole antanut siitä riittävää selitystä. Se tulee antamaan selvityksensä vasta kulkulaitosrahastoa koskevassa mietinnössä. Ja jos keskustelukin nyt on aiheeton, niin kaikki päätökset ovat vielä aiheettomampia. V. J:nkin mukaan on selvää, että päätökset eivät voi olla muuta kuin ehdollisia, mutta kaikki päätökset, ehdollisetkin, ovat nyt vielä perustusta vailla. Se päätös, joka tulee tehtäväksi silloin, kun kulkulaitosrahastomietintö on esillä, sekin vielä on ehdollinen, mutta me emme voi käsittääkseni mihinkään päätökseen ryhtyä ennen kuin mainittu mietintö on esillä.

Puhemies: Viimeisen puhujan lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että minusta on asianmukaisinta, että sitten kun näistä kahdesta viimeisestä ponnesta päätetään, niin ratkaistaan, onko ponsien käsitteleminen siirrettävä tuonnemmaksi vai keskustellaanko ja päätetäänkö niistä lopullisesti nyt jo.

Ed. **Söderholm:** I likhet men frih. von Alfthan ber jag att få understöda reservationen n:o 2, för så vidt den hänför sig till den första af de nu föreliggande klämmarna i utskottsbetänkandet.

Ed. **Aalto:** Minä ehdotan ensimäisen ponnen loppusoan muutettavaksi niin, että se kuuluisi seuraavasti: sekä että Seinäjoen, Kristiinankaupungin ja Kaskisen rata otetaan työn alaiseksi heti kun tutkimukset ovat loppuun suoritetut ja kustannusarviot valmistettu. Toiseen ponteen ehdotan liitettäväksi 12 miljoonaa.

Ed. **Mantere:** Pyydän kannattaa ed. Aallon tekemää ehdotusta jo siitäkin syystä, että alustavat työt tiettävästi tulevat loppumaan tulevan vuoden alussa Kemin—Rovaniemen rautatiellä, joten ne työmiehet, jotka siellä joukottain tulevat työttömiksi, voitaisiin sijoittaa Seinäjoen—Kristiinan rautatielle.

Ed. **Palmén:** Ed. von Alfthan tunnustaa, että valtiovarainvaliokunnan asiana on huomauttaa, missä epäkohtia on ollut olemassa valtiovarain hoitoon nähden ja ehdottaa korjauksia niihin. Minun ymmärtääkseni tämä on aivan oikein. Jos nyt erehdys on

tapahtunut hallituksen päätöksen johdosta, niin se on otettava huomioon, mutta jos eduskunta on tehnyt jonkun erehdyksen, niin erehdyksen tunnustaminen on paras tapa siitä pääsemiseksi. Kun minun mielestäni oli erehdys mennä päättämään rakennettavaksi liian paljon ratoja, vaikka ei ollut siihen tarvittavia varoja, niin katsoin valtiovarainvaliokunnan oikeudeksi tästä huomauttaa.

Ne numeroselitykset, joita ed. von Alfthan esitti, eivät voi kumota sitä jo mietinnössä esitettyä seikkaa, että viime valtiopäivät antoivat 5 miljoonaa markkaa ratojen toteuttamiseen, joiden se laski maksavan $34^1/_2$ miljoonaa markkaa, toisin sanojen lähimiten $^1/_7$:n, koska $7 \times 5 = 35$. Ja tämä lasku oli lisäksi erehdyttävä ja korjattava, sillä nämä samat radat tulevat arviolta maksamaan 45 miljoonaa markkaa, ja silloin me tulemme siihen mitä on mietinnössä sanottu, että nimittäin tosiasiassa annettiin vain $^1/_9$ siitä mitä päätettiin. Muu väittely jääköön niiden ratkaistavaksi, jotka tahtovat lukea herra von Alfthanin edellisen lausunnon; siitä selviää, oliko viittaus petollisuuteen todellakin lausuttu siinä muodossa, että minulla oli täysi syy puhua asiasta. Mitä edustajat Koponen, Paasivuori ja Tikkanen ja pari muutakin ovat tässä asiassa esittäneet, ei kaipaa vastausta. Ed. Koposen arveluita siitä, että muka on koetettu masentaa sosialisteja, on koetettu boikottausta, j. n. e. on, vaikka minä en läheskään kaikkia yksityiskohtia tunne, ainakin pääasiassa pelkkää mielikuvitusta, eikä se, mitä täällä myöhemmin esitettiin samaan suuntaan, vahvista kenenkään vakaumusta asiassa. Mutta kun erikseen mennään ehdottamaan milloin jotain rahamääräystä vuodeksi 1907, milloin, kuten luullakseni ed. Aalto täällä ehdotti, että toiseen ponteen „olisi lisättävä 12 miljoonaa markkaa", niin kyllä tullaan hyvin pitkälle. Kaiketi oli tarkoitus, että 10 miljoonaa olisi muutettava 12 miljoonaksi eikä että olisi pantava 12 miljoonaa lisää. Mutta täällä puhutaan miljoonista markoista sillä rohkeudella, kuin ne kasvaisivat hyvin helposti puissa, ja kun lisäksi ruvetaan ehdottamaan yksityiskohtaisia määräyksiä töiden järjestämisestä, niin lienee oikeus huomauttaa, että paras olisi tässä rautatiekeskustelussa ja finanssikeskusteluissa jättää kysymykset anarkismista sikseen, ja vielä parempi olisi ottaa huomioon, että 200-jäseninen eduskunta ei missään tapauksessa, ei missään maassa eikä minään aikana voi ottaa ollakseen rautatienrakennushallituksena, joka ryhtyy päättämään, niiden puheiden perusteella, jotka yksi tai toinen esittää. Älykäs eduskunta ei koskaan mene semmoisiin, sillä niin pian kuin eduskunta rupeaa ilman todellista selvitystä päättämään hallinnollisista asioista, joutuu se vaaraan tehdä arveluttavia erehdyksiä. On auttamaton asia, että tällaisten seikkain ratkaisu ja toi-

meenpano kuuluu viranomaisille. Eduskunta voi vaan suurissa piirteissä päättää, mikä tehtävä on kyseissä, ja miten varoja on hankittava. Pyydän että oltaisiin vähän varovaisempia miljoonista puhuttaessa, kunnes on saatu nähdä se selitys, josta voi huomata, miten vaikea on saada niitä hankituksi.

Ed. **Sirola:** Eduskunnan ei kai tarvitsisi tällaiseen asiaan kajota, jollei hallitus menettelisi niin epäjohdonmukaisesti kuin täällä on jo lyhyin piirtein osoitettu. Mitä muuten tulee puheisiin anarkismista, niin puolustavat ne paikkaansa koko lailla sellaisten alkeellisten säästäväisyysneuvojen edellä, joita prof. Palmén on täällä antanut.

Ed. **Koponen:** Pyydän vaan huomauttaa ed. Palménin lausunnon johdosta, että jos minä en tuntisi oloja, niin minä en olisi puhunut niistä mitään, mutta minä tunnen ne siksi tarkkaan, kun olin niiden keskuudessa, ja tiedän, mistä boikotteeraukset johtuvat.

Ed. **Suomalainen, A.:** Siihen ponnen osaan, joka koskee rata-osaa Joensuu—Nurmes, toivoisin että eduskunta ottaisi edustaja Kolkin lausunnon erityiseen huomioonsa ja kannattaisi valiokunnan mietintöä erittäin siltä kohdalta.

Ed. **Schultz:** Då jag icke varit i tillfälle att närvara vid ärendets slutliga behandling i utskottet, ber jag få framhålla min ståndpunkt i frågan. Jag omfattar den åsikten, som andra reservanten, hr Neovius, framhållit, och isynnerhet anser jag, att de uttalanden, som gjorts om pröfning och godkännande af framtida nya banor, icke kunna försvara sin plats. Jag tror tvärtom att det i framtiden blir större svårigheter än härintills att komma till enhetligt beslut beträffande nya banor, särskildt hvad angår sammanbindningsbanorna, som framdeles komma ifråga. Jag anser därför det vara nödvändigt, att man i tid skrider till att pröfva dessa frågor, för att det icke sedan skall blifva afbrott i järnvägsbyggandet. Jag förenar mig för öfrigt med dem, som yrka på att behandlingen af andra och tredje klämmen på sid. 10 skulle försiggå först i samband med betänkandet angående kommunikationsbudgeten.

Puhemies: Jag ber att få fråga hr Schultz, huruvida hans andragande gällde endast senare klämmen i andra reservationen.

Ed. **Schultz:** Det gälde äfven det förra,

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o. Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön perustelut, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Neoviuksen tekemä ehdotus perusteluihin nähden hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

2:o. Ken hyväksyy ed. v. Alfthanin ehdotuksen vastaehdotukseksi, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden vastaehdotukseksi ed. Aallon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

3:o. Ken hyväksyy mietinnön 9—10 siv. olevan ensimäisen ponnen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. v. Alfthanin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten mietinnön **9—10 siv.** oleva **ensimmäinen** ponsi oli **hyväksytty.**

4:o. Ken tahtoo ryhtyä mietinnön 10 siv. olevan toisen ja kolmannen ponnen asialliseen käsittelyyn, vastaa jaa; jos ei voittaa, on eduskunta päättänyt ed. Danielson-Kalmarin ehdotuksen mukaisesti siirtää keskustelun ja päätöksen teon näistä kohdin siksi, kun mietintö kulkulaitosrahastosta tulee hyväksyttäväksi.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten oli päätetty **siirtää** mietinnön **10 siv.** olevan **toisen** ja **kolmannen** ponnen asiallinen käsittely tapahtuvaksi sen mietinnön yhteydessä, joka annetaan kulkulaitosrahastosta.

Ehdotus laiksi paloapuyhdistyksistä.

Esitettiin ensi käsittelyn alaiseksi ja, kun ei kukaan pyytänyt puheenvuoroa, lähetettiin **suureen valiokuntaan**

laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3 arm. esityksen n:o 13 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi paloapuyhdistyksistä.

Lakiehdotukset suostuntaverosta mallasjuomain valmistamisesta vuonna 1908 ja mallasjuomain tehdasmaisesta valmistuksesta.

Esitettiin toisen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 7 arm. esityksen n:o 19 johdosta, joka koskee suostuntaveroa mallasjuomain valmistamisesta.

Keskustelu:

Ed. **Soininen:** Minä pyydän saada kosketella aluksi tämän lain suostuntaverosta mallasjuoman valmistamisesta v. 1908 ensimäisen pykälän ensimäistä momenttia. Siinä on valtiovarainvaliokunta ja samoin suuri valiokunta ollut sitä mieltä, että „veronalaisia tämän lain mukaan ovat ne juomatehtaat, joissa mallasjuomia valmistetaan". Siis ei ole kumpikaan näistä valiokunnista tahtonut myöntää verosta vapaita maltaita oluttehtaille myöskään kaljan valmistamiseen. Siinä ne ovat poikenneet armollisesta esityksestä ja mielestäni varsin hyvällä syyllä. Minä puolestani pyytäisin saada lämpimästi kannattaa näiden molempien valiokuntain muutosehdotusta, ensiksikin siitä syystä että tarkastus tuommoisissa tehtaissa, joissa valmistettaisiin sekä verosta vapaata kaljaa että myös verotettavaa olutta, olisi varsin vaikea, ellei suorastaan mahdoton. Tosin on sanottu, että Tanskassa on tämmöinen järjestelmä ja että tarkastus siellä ei ole tuottanut mitään vaikeuksia. Mutta minä puolestani uskallan luulla, että ei voida tässä suhteessa Tanskan kokemukseen nojata, syystä että Tanskassa ei veroteta ollenkaan maltaita, vaan verotetaan valmis tuote, ja silloinhan tarkastustapa on aivan toinen. Sitä paitse on teollisuushallituksen mietinnössä selonteko tästä tarkastuksesta Tanskassa, josta käypi selville, että pääasia siinä on tehtailijain oma selitys siitä, mitenkä paljo maltaita hän on käyttänyt verosta vapaan ja mitenkä paljon maltaita verotettavan mallasjuoman valmistamiseen. Tuo tapa tarkastaa, niinkuin sanotaan, itsedeklaratsioonin kautta ei varmaankaan ole paikallaan meillä. Meillä on nim. semmoinen tapa ollut käytännössä ennen vuotta 1883, mutta se johti siihen päätökseen, niinkuin tässä samassa mietinnössä sanotaan, että verotettavaksi ilmoitettiin sangen vähäiset määrät maltaita, ja sen vuoksi muutettiin tarkastustapa niin, että nykyänsä verotetaan mallasmäärää. Siis Tanskasta ei voi mitään tukea tämmöisen kontrollin varmuuteen saada. Sitä vastoin on kokemus Ruotsissa mielestäni paljoa valaisevampi, sillä siellä verotetaan maltaita niinkuin meillä ja siellä on ollut kaksikin eri komiteaa toimessa, toinen jo 1890-luvun alussa ja toinen tämän

vuosikymmenen alussa. Molemmat ovat tulleet siihen päätökseen, ettei ole mahdollista saada aikaan semmoista kontrollia, ettei mitään luvatonta voisi tässä tapahtua. Kokemus Tanskassa on ollut Ruotsissa tunnettu, mutta siitä huolimatta on siellä tultu tähän päätökseen. Meillä tuskin voitaisiin järjestää kontrollia paremmin kuin Ruotsissakaan, ja sen vuoksi on varsin luultavaa, että meillä ei voitaisi järjestää tarkastusta niin, ettei mikään verokavallus olisi mahdollinen. Kyllä tosin tämän komitean mietintö ehdottaa semmoista kontrollitapaa, mutta lienee täysi syy pelätä, että se ei olisi tehokas ja sitä paitsi se olisi erinomaisen mutkikas ja kallis laitos. Kaikista näistä syistä luulen varovaisimmaksi, ettemme myönnä oluttehtaille oikeutta valmistaa miedompaakaan mallasjuomaa verovapaista maltaista jo tältä kannalta, että tarkastus tulisi olemaan sangen vaikea, ellei mahdoton.

Mutta siihen tulee lisäksi, että tämä olisi luullakseni kaljateollisuuden häviö, varsinkin semmoisen kaljateollisuuden, joka on itsenäinen ja oluen valmistuksesta riippumaton. Sillä eiköhän niin kävisi, että oluttehtaat aluksi valmistaisivat hyvääkin kaljaa ja möisivät sitä huokeasta hinnasta — ne voivat tehdä sen huokeammin kuin itsenäiset kaljatehtaat — siksi kunnes olisivat saaneet kilpailussa kaikki kaljatehtaat kukistetuksi, mikä heille olisi helppo asia. Mutta valmistaisivatko he sitten edelleen yhtä hyvää ja yhtä huokeaa kaljaa, sitä voi varsin hyvillä syillä epäillä; se näet ei olisi heidän etujensa mukaista. Ja todennäköisesti ne silloin siinä katsoisivat omaa etuaan. Kun ei olisi kilpailijaa, niin ruvettaisiin valmistamaan huonompaa, ja siitä tulisi kärsimään se yleisö, joka kaljaa käyttää.

Voihan sanoa, että jos tarjotaan tuommoista heikkoa, huonoa kaljaa oluttehtaista, niin voivat kaljatehtaat uudelleen päästä jaloillensa, mutta silloinhan voisi alkaa taas sama peli. Siihen helppouteen nähden, millä oluttehdas, jolla on käytettävänään n. s. huuhdevettä, voipi valmistaa kaljaa, olisi kaikkina aikoina kaljatehtaitten kilpailu niitten kanssa mahdoton, jos vielä ne pääsisivät vapaaksi mallasverosta, ja, niinkuin sanoin, se suuri tarkoitusperä, että köyhempi väestö voisi saada hyvää juovuttamatonta mallasjuomaa oluttehtaista, se toivo varmaankin tulisi pettämään.

Muuten tuskin voi sanoa, että oluttehtaat kärsisivät minkäänlaista vääryyttä, jos ne saisivat maksaa veroa maltaista, sillä juuri sen kautta, että ne voivat käyttää teollisuudessa kaljan valmistamiseen tuota huuhdevettä, oluen valmistamisen jälkeistä vierrevoimaa, joka on jäljellä, sitten kun olut on valmistettu, tarvitsevat lisää niin pienen mallasmäärän, että toimitettujen laskujen mukaan he nytkin voivat valmistaa kaljaa melkein samasta hinnasta kuin kaljatehtaat, ehkäpä vielä vähemmästäkin. Ei siis niiden asema suinkaan ole heikompi nytkään. Ja jos ne

pääsisivät vapaaksi mallasverosta, niin se vahvistuisi hyvin suuresti. Tämä olisi murhaava kilpailu, niinkuin jo sanoin, kaljateollisuudelle.

On kuitenkin vielä yksi syy, joka mielestäni on kaikkein tärkein, kun ottaa tätä kysymystä arvostellaksensa. Se on se, että varmaankaan raittiusriennot eivät maassamme tämmöisen oluttehtaille suodun edun kautta suinkaan voittaisi. Se tulisi nimittäin pönkittämään tätä olutteollisuutta. Niillä paikkakunnilla, joissa oluttehdas on heikossa taloudellisessa asemassa, voisi se saada niin paljon taloudellista tukea myymällä kaljaa suurelle yleisölle, joka kaljaa haluaa, että se voisi pysyä pystyssä ja sillä tavoin tietysti yhä edelleen valmistaa olutta ja levittää sitä turmiota, jonka me tiedämme varsinkin maalaisoluttehtaitten paikkakunnalleen levittävän. Minä luulen, että jos nämä tehtaat kiellettäisiin käyttämästä verosta vapaita maltaita, niin voisi, jos mallasvero korotettaisiin, käydä sillä tavoin, että olutteollisuus ei enää kannattaisi ja silloin ne olisivat pakotetut kokonaan siirtymään kaljan ja miedompien mallasjuomien valmistamiseen. Se ei olisi arvatenkaan niille mikään taloudellinen tappio, mutta se olisi ääretön voitto raittiudelle niillä paikkakunnilla, joilla tämmöisiä tehtaita on. Minä luulen suoraan, että pääsisi helpotuksen huokaus kansan rinnasta niillä paikkakunnilla, joissa on oluttehtaita, jos tämä menetelytapa pakottaisi tehtaat kokonansa siirtymään kaljateollisuuteen. Sillä tavoin voitaisiin myös saada kaljateollisuuden hyväksi se kehittynyt tekniikka, joka sanotaan näissä oluttehtaissa olevan ja josta pelätään, etteivät kaljatehtaat voi sitä saavuttaa. Minä en luule, että pelko on aiheutettu, mutta joka tapauksessa tässä olisi hyvä lisä kaljateollisuuden kukoistamiseen maassa. Kaikista näistä syistä tahtoisin ehdottomasti vastustaa sitä, että annettaisiin oluttehtaille oikeus verovapaista maltaista valmistaa miedompia mallasjuomia.

Tässä ensimäisessä pykälässä on sitten myöskin kysymys mallasveron korottamisesta. Hallitus on ehdottanut sen korotettavaksi 3 markkaan, mutta valtiovarainvaliokunta on ehdottanut veroa nostettavaksi tuntuvasti tästä määrästä ylemmäksi ja näyttää siltä kuin valtiovarainvaliokunnan periaate olisi ollut se, että mallasvero on nostettava niin korkealle kuin suinkin mahdollista, ilman, että sen kautta tulee ulkomaisen kilpailun vaaraa. Minä puolestani luulen, että tämä periaate on aivan oikea ja ettei meidän maassamme voi oikeastaan ottaa ollenkaan lukuun sitä, kannattaako tämä teollisuus veron korottamista vai eikö; sillä, niinkuin tiedämme, kansa ei surisi, jos olut-teollisuus ei kannattaisikaan maassamme. Joka tapauksessa näyttää siltä kuin se todellakin kestäisi vielä hyvinkin tuntuvan korotuksen, ellei tuota ulkomaista kilpailua olisi. Maassamme vero mallasjuomista tekee

noin $2^1/_2$ penniä litralta, Ruotsissa se jo tekee $4^1/_2$ penniä, Tanskassa $9^1/_4$ penniä ja Norjassa nousee se aina 17 penniin litralta. Siis näemme, että olut-teollisuus Skandinaviassa kestää hyvin paljon korkeamman verotuksen kuin meillä.

Valtiovarainvaliokunta on ehdottanut pohjaveron korotettavaksi 4 mk. 50 penniin 10 kilolta. Minä puolestani en pitäisi tätä ollenkaan liiallisena, jos ei tuota kilpailua, johon pari kertaa jo olen viitannut, olisi olemassa. Mutta juuri tämän kilpailun kannalta se saattaa herättää vähäsen epäilyksiä. Jos pohjavero korotettaisiin 4 mk. 50 penniin 10 kilolta, niin tulisi vero litralta olemaan noin $11^1/_4$ penniä. Venäjän tulli on $11^1/_2$ penniä litralta sieltä tuodusta mallasjuomasta. Siis olisi ero vaan $^1/_4$ penniä ja korkeammassa luokassa valmistusvero täällä Suomessa olisi vähän suurempi kuin on tulli Venäjää vastaan. Näin ollen on hyvin pelättävää, että kilpailu kannattaisi toiselta puolen rajaa. Luulen senvuoksi, että suuri valiokunta, joka tässä on ehdottanut hiukan alemman verotuksen, on siinä kohdin osannut oikeaan. Suuri valiokunta ehdottaa nimittäin pohjaveroksi 4 mk. ja korkeammissa veroluokissa 4: 15 ja 4: 40. Tämän mukaan olisi pohjavero litrasta mallasjuomaa tai olutta 10 penniä ja se olisi jo $1^1/_2$ penniä vähempi kuin Venäjän tulli. Jos siihen lasketaan lisäksi vielä kuljetusmaksu, niin esim. Viipuriin ovat kuljetusmaksut yhtä litraa kohden nousseet hyvinkin $1^1/_2$ penniin, niin että kotimainen olut voisi kilpailla 3 penniä huokeammalla hinnalla kuin venäläinen olut Viipurissa. Jos ajatellaan Helsinkiä, niin olisi kotimaisen oluen asema jo paljon parempi. Tämä saattaisi jo estää kilpailun vaaran kokonansa. Tosi on, että Venäjällä maksetaan takaisin silloin, kun mallasjuomat viedään rajan yli, niin hyvin varsinainen mallasvero kuin myöskin aksiisi, joka tulee siihen lisäksi. Mutta nämät yhteensäkään eivät nouse niin korkealle kuin tulli eivätkä siis vaikuttaisi asianlaitaan ymmärtääkseni sinne eikä tänne.

Mitä taas tulee valmistuskustannuksiin, niin lienevät ne tätä nykyä jotensakin yhtä suuret Suomessa ja Venäjällä. Jos Venäjän teollisuus alentaisi hintoja sitä varten, että tekisi mahdolliseksi viennin Suomeen, niin luulen varmasti, että myöskin suomalainen olut-teollisuus voisi alentaa hintojansa ehkä samassa määrässä. Sillä tiettyähän on, että nykyään olut-teollisuus tuottaa hyvin suuren voiton ja todennäköistähän on, että meidän oluttehtailijamme tyytyisivät vähempään voittoonkin estääksensä venäläistä olutta maahan tulemasta.

Sitten on vielä eräs keino, joka olisi myöskin otettava huomioon, jos muuten tuo kilpailu tulisi varsin vaaralliseksi, se nimittäin, että kuljetusmaksut täällä Suomessa jossain määrin ko-

rotettaisiin. Nykyään ovat oluen kuljetusmaksut jotenkin alhaiset, ellen erehdy, alhaisemmat kuin maidon kuljetusmaksut.

Näistä syistä pyytäisin saada kannattaa sitä määrää veron korotusta, jonka suuri valiokunta on ehdottanut pohjaveroksi, nimittäin 4 mk. ja korkeammissa veroluokissa 4: 15 ja 4: 40 mk.

Puhemiehen ehdotuksesta hyväksyttiin asian käsittelyyn nähden se menettelytapa, että ensinnä oli suoritettava asiassa yleiskeskustelu, joka erittäin oli kohdistettava siihen periaatteeseen, mikä koskee molempia näitä lakiehdotuksia, nimittäin onko oluttehtaiden kaljateollisuus verotettava vaiko ei, vaikka tietysti sen ohessa myöskin muihin seikkoihin oli lupa kajota. Kun yleiskeskustelu oli julistettu päättyneeksi oli sitten tuosta periaatteesta äänestettävä. Itse veron suuruudesta, päätettäisiin taas vasta sitte kun ryhdyttiin pykälittäin lakiehdotuksia käsittelemään.

Ed. **von Alfthan**: Ennenkuin ryhdyn varsinaisesti puhumaan esillä olevasta asiasta, pyydän saada kaikin puolin yhtyä siihen herra Puhemiehen käsitykseen, että sopivimmin ja vähimmässä ajassa pääsemme tästä asiasta, jos ensin keskustelemme ja päätämme siitä periaatteesta, ovatko kaljat semmoisenaan vapautettavat verosta vai ei, sillä siitä periaatteesta riippuvat melkein kaikki seuraavat pykälät ja niiden muodostaminen.

Ensin täytyy minun lausua ihmetykseni siitä, että suuren valiokunnan keskustelu esillä olevassa asiassa olisi ollut niin yksipuolinen kuin korkeasti arvoisa herra referentti täällä esitti; minä nim. sain hänen referaatistaan sen käsityksen, että suuri valiokunta olisi ollut tässä asiassa melkein yksimielinen. Sitten minua ihmetytti siinä se hieman byrokraattinen kanta, jolle arvoisa referentti asettui, kun hän otaksui, että tämmöinen menettely maassamme ei kävisi päinsä muka siitä syystä, että virastoille olisi vaikea toimittaa sitä. Lisäksi on mielestäni hyvin merkillistä, että vaikkakin syyksi siihen, ettei hallituksen puolelta esitettyä tai komitean kertomuksessa ehdotettua kontrollia voida käyttää, selitetään sen kalleus, kuitenkin lakiehdotuksessa nimenomaan tahdotaan pysyttää samantapainen kallis kontrolli. Olisihan näin ollen luullut sopivammaksi pitää tuo vanha kontrolli, joka ei ole noussut 20,000 markkaa suuremmaksi, kuin asettaa uusi, joka tulee maksamaan 90,000 markkaa vuodessa, ja johon tarvitaan uusi virkamiehistö.

Sitten on nähtävästi sekä valiokunta että suuri valiokunta kiinnittänyt ensi sijassa huomionsa siihen, mikä tässä asiassa olisi sille tai sille tehtailijalle edullisempaa. Mutta eiköhän nyt ole kansalle aivan yhdentekevää, onko tuo tehtailija, joka liikettä pitää, Mynttinen vai Pettersson; kansalle on käsittääkseni pää-

asia vain se, että se saa hyvää kaljaa halvalla hinnalla. Ja tunnettuahan on, että mitä enemmän on kilpailua tällä alalla, sitä parempi toivo on, että kalja kvaliteettinsa puolesta pysyy hyvänä ja hinnan puolesta halpana. Se on kansalle pääasia, eikä suinkaan se, saako tästä liikkeestä voittoa tehtailija Myntinen vai Pettersson.

Olen aivan vakuutettu siitä, että tässä eduskunnassa tulee esillä olevassa kysymyksessä olemaan ratkaisevana raittiusnäkökohta. Mutta nyt, ainakin sikäli kuin minä voin tätä asiaa ymmärtää, on sekä valtiovarainvaliokunnan että suuren valiokunnan ehdotus jyrkästi päinvastainen sille, mitä raittiusnäkökohta tässä asiassa vaatisi. Viime valtiopäivät olivat sitä mieltä, että jos todellakin tahdotaan saada kansa kääntymään pois liikanaisesta oluen juomisesta, niin olisi niin meneteltävä, että saataisiin sijalle toinen juoma, joka olisi niin hyvä ja halpa, että se voitokkaasti voisi kilpailla oluen kanssa. Ja koska yleensä on vaikea muuttaa totuttuja tapoja, niin tämäkin uusi tapa juoda miedompia juomia voi ainoastaan vähitellen juurtua ja vakaantua, siihen saattaa kulua ehkä muutamia vuosia. Mutta luonnollista on, että tämä muutos tulee tapahtumaan sitä pikemmin, mitä parempaa ja halvempaa se kalja on, jota kansalle oluen sijasta tarjotaan. Tästä katsantokannasta lähtien päättivät viime valtiopäivät yksimielisesti — pyydän saada siinä kohden vedota tässä eduskunnassa läsnä oleviin pappis- ja talonpoikaissäädyn jäseniin — pyytää hallitukselta semmoista lakiehdotusta, jossa myönnettäisiin. mikäli veroteknillisesti olisi mahdollista, kaikelle kaljalle semmoisenaan verovapaus. Tämän aivan yksimielisen pyynnön mukaan on nyt hallitus antanut meille ehdotuksen, joka onnellisella tavalla on mielestäni ratkaissut ne vaikeudet, joita tosin tässä suhteessa on olemassa. Juuri senvuoksi, että nykyinen mallaskontrolli ei ole kylliksi varma, on ehdotettu aivan uusi kaksinkertainen kontrolli, jossa ensin mitataan maltaat, niinkuin ennenkin, mutta lisäksi mitataan se olut, joka siitä muodostuu ja tämän oluen alkoholi- ja vierrevoiman pitoisuus. Ja koska voipi melkein tarkkaan laskea, kuinka paljon vierrevoimaa voipi teknillisesti saada määrätystä summasta maltaita, niin se summa, vierrevoima löytyy sitten oluessa joko alkoholina taikka vierrevoimana, ja nämä molemmat summat peittävät toinen toisensa. Tämä on vielä valantehneen henkilön vietävä kirjaan, niin että jos tapahtuisi, niinkuin täällä on arveltu, jotakin suurempaa väärinkäytöstä, se tulisi kuitenkin tällä lailla silminnähtävästi ilmi. Täytyy siis sanoa, että se kontrolli, mikä on ollut kysymyksessä asettaa, on siksi vakava kuin käytännöllisesti voipi maailmassa mahdollista olla; sillä ei absoluuttisia kontrolleja ole olemassa. Niin paljon nyt siitä kontrollikysymyksestä.

Mitä taas siihen tulee, että olut-tehtaat, jos ne saisivat valmistaa kaljaa ilman veroa, tulisivat kilpailemaan kaljatehtaat häviöön, niin se on asia, joka suuresti riippuu niistä määräyksistä, joihin tullaan vähä etempänä tässä laissa. Se on varma, että jos asetetaan kaljatehtaille hyvin alhaiset vierrevoiman ja alkoholin rajat, niin niille tulisi teknillisesti hyvin vaikeaksi onnistua tässä kilpailussa. Minä olen sitä mieltä, että jos siinä kohden muutetaan ne rajat, mitkä hallitus on esittänyt, niin se tulee tappamaan meidän kaljateollisuutemme, olkoon se sitten vaikka ilman kilpailua muualta päin. Mutta se on aivan toinen seikka, ja ehkä mahtaa täällä olla semmoisiakin, jotka harrastaisivat sitä, että koko tämä liike pikemmin joutuisi suurten tehtaitten käsiin, koska ne teknillisesti voisivat ehkä paremmin kuin pienet laittaa hyvää juomaa. Tämmöistä tulosta minä nyt en tahtoisi näin väkisin saada aikaan. Minä luulen, että kilpailu kyllä tekisi sen, että kalja itse teossa pysyisi hyvänä ja halpana ilman että laissa määrättäisiin niin ahtaita rajoja, että liike semmoisena melkein kävisi mahdottomaksi.

Täällä on sitten sanottu myös, että olutpanimot saisivat melkein ilmaiseksi kaljaa päälle sen oluen, minkä ne voivat ottaa määrätystä summasta maltaita. Tämä nyt on — miksi minä sitä sanoisin — joku epäluulo, jonka kyllä luulen olevan hyvinkin vaikean saada poistumaan. Mutta mikäli minä voin sanoa, ja minä olen kysynyt sitä monesta tehtaasta, niin kaiken sen, minkä nykyisellä tekniikalla voipi käyttää ja vierrevoimasta saada, sen voi täydellisesti käyttää olutteollisuuteen. Sentähden onkin suuri joukko keskikokoisia olutpanimoita, jotka ovat olleet ahtaassa ekonoomisessa tilassa, tykkänään lopettaneet kaljateollisuuden. Sillä ainoa keino niiden pystyssä pysymiseen kilpaillessaan suurien panimojen kanssa on ollut se, että ne ovat ottaneet kaiken vierrevoiman oluen valmistukseen. Ne muutamat suuret, hyvinkin rikkaat tehtaat, — niitä lienee pari kolme maassa — joilla on vuosivoittoa ehkä satojatuhansia, niillä on siksi suuret voitot, että ne voivat tässä suhteessa, niinkauvan kuin vero oli pienempi, jättää osan vierrevoimaa mäskiin ja käyttää sen kaljan valmistamistukseen. Onhan silmin nähtävää, että jos pannaan 5-penninen kahteen osaan, ei niistä, jos ne kokoon pannaan, synny seitsemää penniä, vaan ainoastaan 5. Siis koko se selitys, että oluttehtaat saisivat kaljaa niinkuin kaupan päälle, ainakin semmoista kaljaa, joka kelpaisi juotavaksi, se selitys on ilmasta otettu.

En tahdo tässä yhteydessä puhua mitään veron määrästä. Minä tulen siihen sittemmin, kun tämä ensimmäinen asia on päätetty. Minä olen silloin tilaisuudessa tuomaan esiin tietoja, jotka eivät ole olleet tunnetut ei valiokunnassa, eduskunnassa eikä suuressa valiokunnassakaan, semmoisia tietoja, jotka suuresti vaikut-

tavat tähän asiaan. Mutta, kuten sanottu, minä sivuutan sen puolen asiasta tällä kertaa.

Lopuksi tahtoisin vaan lausua sen toivomuksen, että tämä asia tulisi eduskunnassa ratkaistuksi sen mukaan, mitä kylmä järki sanoo ja että siinä ei tulisi vaikuttamaan ei rakkaus eikä viha.

Ed. **Vuolijoki, Väinö:** Ollen muissa kohdin yhtä mieltä suuren valiokunnan referentin ed. Soinisen kanssa, pyydän tällä kertaa lausua vaan mielipiteeni siitä, saavatko oluttehtaat valmistaa kaljaa verovapaista maltaista. Minusta pitää asiassa lähteä siitä, että meidän on saatavaa hyvää, ravitsevaa, ja mahdollisimman vähän alkohoolia sisältävää mallasjuomaa. Tämä vaatimus ei ole vallan vähäinen, sillä me tiedämme, että tällaista mallasjuomaa maailmassa tuskin löytyy. Sitä ei löydy sentähden että sellaisten juomain tarve on vasta vallan viimeaikainen; useissa muissa maissa ei juuri tunneta sellaista tarvetta, sitä tunnetaan vaan pohjoismaissa, joissa raittiusliike on mennyt niin pitkälle että pidetään alkohoolipitoisemmat mallasjuomat terveydelle vahingollisina. Mallasjuomatekniikka on sentähden kehittynyt vaan valmistamaan verrattain alkohoolipitoisia mallasjuomia, olueita, mutta se on jäänyt kokonaan kehittymättä vähemmän alkohoolipitoisiin mallasjuomiin nähden. Mallasjuomateollisuustekniikka on jotenkin vaikea, siinä pitää viljellä erityisiä sienilajeja, erityisiä hiivasienirotuja, jotka antavat mallasjuomalle, oluelle, sen hyvät ominaisuudet, hyvän maun, mikä korkea tekniikan kanta on vasta vuosisatojen kuluttua saavutettu. On sentähden jotenkin ymmärrettävää, ettei hyviä kaljalajejakaan yhtäkkiä voida synnyttää. Sen tiedämme erittäin hyvin kokemuksesta. Meillähän on ollut kaljatehtaita jo pitemmän ajan Helsingissä ja jokainen, joka vähänkin on maistanut helsinkiläisiä kaljoja tietää että ne ovat sanoisinko kokonaan kelvottomia. Se on minusta paras todistus siitä, että kaljatehtaat eivät ainakaan nykyisessä muodossa kykene saamaan hyvää, halpaa, ravitsevaa mallasjuomaa aikaan. Valiokunta mietinnössään aivan oikein sanoo, että „oluttehtaat parempine koneineen ja laitteineen sekä ylipäänsä siihen suurempaan ammattitaitoon nähden, joilla niitä hoidetaan, kykenevät supistamaan miedon mallasjuomain kustannukset vähemmiksi kuin mitä alkeellisemmissa juomatehtaissa on mahdollista". Tässä siis myönnetään että oluttehtaat ovat teknillisesti etevämmät kaljatehtaita. Jos siis pyritään hyvään ja halpaan mallasjuomaan, niinkuin valiokunnan mietinnössä mainitaan pyrittävän, on minusta ristiriita että kielletään teknillisesti etevimmiltä tehtailta kaljanvalmistus, sillä epäilemättä kieltoa merkitsee se että vero korotetaan nykyisestä yhdestä mar-

kasta esim. 3 tai 4 markkaan. Olen aivan samaa mieltä, kuin edellinen puhuja, että puhe siitä että oluttehtaat voivat saada yhtä hyvää kaljaa halvemmalla kuin kaljatehtaat, on oikeastaan tuulesta temmattua; ne saavat vaan siinä määrin halvemmalla kuin oluttehdas on suurempi ja teknillisesti parempi, mutta ei sentähden että se valmistaa olutta samassa. Ne ovat voineet saada halvemmalla nykyisiä kaljoja, jotka eivät sisällä kuin vettä, alkohoolia, humalaa ja väriä, joissa vierrevoima on äärettömän vähäinen ja joiden valmistamiseen ei tarvita maltaita kuin aivan pienessä määrässä. Tällaista kaljaa ne kyllä ovat voineet saada halvemmalla kuin kaljatehtaat enemmän vierrevoimaa sisältävää, mutta jos tahtoo saada yhtä ravitsevaa, yhtä hyvää kaljaa, pitää niiden käyttää siihen maltaita yhtä paljon kuin teknillisesti etevän kaljatehtaan, ja silloin kalja ei tule sen halvemmaksi. Oluttehtaat ovat tähän saakka estetyt valmistamasta hyvää kaljaa sentähden että on ymmärrettävä ettei ole kannattanut panna runsaasti maltaita kaljaan, kun maltaista on ollut siksikin korkea vero kuin 1 markka 10:ltä kilolta.

Jos tuntee vähän Helsingin kaljatehtaita, niin huomaa pian, kuinka ne ovat teknillisesti alkuperäisiä ja terveyshoidollisesti ala-arvoisia. Sanotaan että jos annettaisiin oluttehtaille lupa valmistaa kaljaa verovapaista maltaista, niin seuraus olisi se, että pienet kaljatehtaat häviäisivät. Aivan oikein: Myönnän että seuraus olisi se, mutta minä puolestani tahtoisin juuri siihen pyrkiä; olisi toivottava, että siksi tärkeä ravintoaine kuin kalja, jota joka mies käyttää, valmistetaan mahdollisimman hyvää ja mahdollisimman korkeita terveyshoidollisia vaatimuksia silmällä pitäen. Onhan ymmärrettävää ettei pienissä tehtaissa voi olla puhtaus milloinkaan niin hyvää kuin teknillisesti hyvin järjestetyissä tehtaissa.

Otan pienen vertauksen. Olen nähnyt maamme paraita osuusmeijereitä, mutta niissä ei puhtaus koskaan voi olla niin hyvä kuin suurimmissa margariinitehtaissa ulkomailla. Minä muistan erään margariinitehtaan Hampurissa ja sitä puhtautta, mikä Suomen paraissa osuusmeijereissä vallitsee, ei voi verrata siihen, mikä vallitsi tässä erinomaisen suuressa margariinitehtaassa, ja sentään meidän osuusmeijerimme ovat äärettömän paljon korkeammalla alkuperäisiä kaljatehtaita, joita hyvinkin useita Helsingissäkin löytyy.

Mitä muuten koko siihen väitteeseen tulee, että oluttehtaat voivat valmistaa halvemmalla kaljaa kuin kaljatehtaat, niin minusta sen syyn juuri pitäisi puhuman oluttehtaiden verovapauden puolesta, sillä onhan epäilemättä kansantaloutta, että annamme mieluummin sellaisten tehtaitten valmistaa kaljaa, jotka sitä voi-

vat halvemmalla valmistaa, kun sellaisten, jotka eivät sitä yhtä halvalla saa aikaan.

Ed. Soininen on lausunut, että tällä veronvapauden myöntämisellä pönkitettäisiin oluttehtaita maaseudulla, jotka muuten ehkä kuolisivat. Minä en voi kieltää, että se jossain määrin tapahtuisi. Mutta minä pyydän vaan huomauttaa, että maaseudulla ei kaljan menekki ole koskaan suuri. Maaseudulla ja pikkukaupungeissahan jokseenkin jokaisessa kodissa laitetaan kotitekoista kaljaa. Ei siis tule oluttehdas missään tapauksessa kaljan valmistuksella siellä ansaitsemaan niin paljon, että se pysyisi pystyssä, jos ei se oluen valmistuksella pystyssä pysy. Minä näen mielestäni seurauksen joka tapauksessa olevan, jos veroa korotetaan niinkin korkealle kuin 4 markkaan, sen, että pienet oluttehtaat häviävät.

Mitä muuten tuohon tarkastukseen tulee, niin minä myönnän, ettei voi koskaan asettaa tarkastusta niin tehokkaaksi oluttehtaassa, ettei sitä jonkun verran väärin käytettäisi. Mutta minusta se onkin vallan toisarvoinen asia, jos sanotaan, että valtio häviää verotuloista 100,000 tai 200,000 markkaa. Minä pidän pääasiana joka tapauksessa sen, että me niin sanoakseni autamme ylimenoaikaa kieltolakiin, että me koetamme saada nuo suuret tehtaat, joissa on suuret pääomat kiinnitetyt, niinkuin oluttehtaissa, taloudellisesti tuottaviksi laitoksiksi. Minusta olisi huonoa kansantaloutta, jos me ajattelisimme; hävitettäköön nuo oluttehtaat tai jääkööt sillensä. Olisi väärin, jos me emme koettaisi niille antaa aikaa muuttua sellaisiksi tehdaslaitoksiksi, joita jälkeenkin päin tarvitaan.

Jos asiaa katselee työmiehen kannalta, niin ei voi käsittääkseni tulla muuhun päätökseen, kuin siihen, että annettakoon noitten teknillisesti etevien tehtaitten, suurten oluttehtaitten, kilpailla keskenään ja suurten kaljatehtaitten kanssa kaljan valmistuksesta. Se epäilemättä johtaa siihen, että kaljat saadaan halvemmalla ja parempia.

Täällä on puhuttu raittiuskannasta. Minä tahdon vielä huomauttaa, että erittäinkin raittiuskantaa silmällä pitäen on sangen tärkeätä, että kaljan valmistus saadaan suuriin tehtaihin. Valtiovarainvaliokunta ja suuri valiokunta ovat asettaneet alkoholin prosentin siksi alhaiseksi kuin 2 % :ksi ja sitä vastaavan vierrevoiman, Ballingin asteikon mukaan 5 % :ksi. Kumpaakin prosenttimäärää on pienien kaljatehtaitten melkein mahdoton pitää. Niillä ei ole sellaisia teknikoita, että ne voisivat sen prosenttimäärän kontrolleerata. On vallan varmaa, että jos pienet kaljatehtaat tulevat valmistamaan kaljaa, ne eivät voi pitää tätä prosenttia noissa ahtaissa rajoissa. Sitä vastoin jos myönnetään teknillisesti eteville tehtaille, oluttehtaille, kaljan valmistus, niin

ne voivat pysyttää prosenttimäärän täydellisesti niitten rajojen sisällä, kuin suuressa valiokunnassa ja valtiovarainvaliokunnassa on ehdotettu ja jotka epäilemättä tulevat eduskunnankin päätökseksi, se tahtoo sanoa, että kaljan alkohoolipitoisuus ei saa nousta 2 % korkeammaksi. Sitäpaitsi pienet kaljatehtaat eivät laisinkaan voi valmistaa sellaisia kaljoja, joissa vierreväkevyys on suurempi. Sellaiset tehtaat, jotka tähän pystyvät, tarvitsevat aina suuria pastöriseerauslaitoksia, steriliseerauslaitoksia tappaakseen hiivasienet ja siten estääkseen käymisen jatkumasta eteenpäin. Jos vierreväkevyys on korkeampi kuin 5 %, eikä hiivasieniä tarpeeksi tarkkaan tapeta, on seuraus nimittäin se, että kalja jonkun ajan kuluttua saa korkeamman alkohoolipitoisuuden, kuin mitä laki säätää. Sitävastoin suuri tehdas voi valmistaa mallasjuomia, joissa vierreväkevyys on hyvinkin suuri, toistakymmentäkin prosenttia, sillä se voi täydellisesti tappaa hiivasienet ja estää siten käymisen jatkumisen.

Näistä syistä pyydän saada kannattaa sitä periaatetta, että oluttehtaille myönnettäisiin oikeus valmistaa kaljaa verovapaista maltaista.

Ed. **Rapola:** Ei ole mikään outo ilmiö se, että kun oluttehtailijan etu on kysymyksessä, niin nousevat kaikki mahdolliset voimat sen puolustamiseksi. Tänä iltana ja jo aikaisemminkin on tässä huoneessa eri tahoilta harvinaisen suurella innolla ja voimalla koetettu hankkia Suomenmaan oluttehtailijoille erästä uutta etua, etua jota heillä ei ole tähän asti voimassa olevan lain mukaan ollut, nim. verovapautta vissistä määrästä maltaita, jota he käyttävät juoman valmistamiseen.

Täällä on näiden oluttehtailijain edun valvojaksi asettunut henkilöitä sekä vasemmalta että oikealta puolelta. Ed. Vuolijoki on äsken puolustanut kysymyksenalaista oikeutta oluttehtailijoille annettavaksi ja käsittääkseni hän on sen tehnyt etupäässä köyhälistön nimessä, turvataksensa sille erästä tärkeätä ravintoainetta, jommoista, niinkuin hän arveli, ei tähän saakka koko maailmassa vielä ole osattu valmistaa, mutta jota nyt meidän hyvät oluttehtailijamme, joiden sydän on aina niin lämpimästi sykkinyt tälle kansalle, aikovat ruveta sille laittamaan.

Suurella innolla on myöskin vapaaherra v. Alfthan täällä puhunut tämän oluttehtailijoille suotavan edun puolesta, niin suurella että hän on katsonut tarpeelliseksi osoittaa tämän eduskunnan suomenkieliselle osalle sen suuren huomaavaisuuden, että hän on puheessansa käyttänyt suomenkieltä, tapa jota minun luullakseni hän ainoastaan silloin noudattaa, kun hänen sydämellänsä on jotakin erittäin tärkeätä sanottavaa eduskunnalle.

Itse hallituksenkin korkeudesta on tätä etua oluttehtailijoille

tahdottu puolustaa. Olihan silloin, kun tämä asia lähetettiin suureen valiokuntaan, hallituksen edustaja nähnyt hyväksi saapua tähän eduskuntaan puhumaan hallituksen ehdotuksen puolesta ja varsinkin sen kohdan puolesta, joka koski juuri tätä verovapauden myöntämistä oluttehtailijoille. Hallituksenkin edustaja, niinkuin vapaaherra v. Alfthankin puhui etupäässä köyhän väestön edun kannalta. Hänkin tahtoi, että tämän tärkeän myönnytyksen kautta saataisiin aikaan terveellistä ravintoainetta vähävaraisten niukan ravinnon lisäksi. Siis sekä vasemmalta että oikealta samoinkuin hallituksen korkeudesta yhdistyvät tässä voimat puolustamaan kysymyksenalaista uutta etua.

Minä luulen, että kun tätä asiaa ratkaistaan, ei ole aivan hyödytöntä, jos otetaan hiukan huomioon, mitä naapurimaassamme Ruotsissa on tämän asian suhteen tehty ja mihin tuloksiin siellä pitkien harkintojen ja mietintöjen perästä on tultu. Ed. Soininen täällä lyhyesti viittasi pariin komiteaan, jotka Ruotsissa ovat olleet juuri sitä kysymystä valmistamassa, joka meilläkin nyt on ratkaistavana, nim. kysymystä siitä, mitenkä saataisiin halpahintaista, ravitsevaa ja virkistävää mallasjuomaa. Siellä ei ole tehtävää ratkaistu samalla joutuisuudella, kuin meillä on tätä kysymystä valmistettu; sitä on harkittu vuosimääriä. Kun ensimmäisen komitean mietintö oli tullut julkisuuteen, niin siitä kysyttiin eri läänien maaherrain ja virastojen lausuntoja. Näiden lausuntojen perustuksella mietintöä muuteltiin ja muodosteltiin ja sellaisena se joutui pohjaksi uuden komitean työlle, ja näin monipuolisen valmistuksen perustuksella laadittiin vihdoin laki.

Vuonna 1891 asetettiin ensimmäinen näistä komiteoista Ruotsissa ja sen tehtävänä oli juuri harkita kysymystä, olisivatko kaljat vapautettavat verosta. Komitea ei voinut tulla muuhun päätökseen kuin että samassa tehtaassa ei voi valmistaa verostavapaata ja veronalaista mallasjuomaa. Mutta kun se tasapuolisuuden nimessä silloin myöskin ehdotteli että kaljatehtaissakin käytetyistä maltaista olisi veroa maksettava ja kun tämä ehdotus ei yleisöä tyydyttänyt, niin komitea sai uudestansa asiaksensa harkita tätä kysymystä ja valmisti toisen mietintönsä.

Pyydän lukea muutamia kohtia tästä mietinnöstä, sillä minä luulen siitä olevan meille apua tämän kysymyksen ratkaisussa. Näin kuuluu mietinnössä muun muassa:

„Jos se, joka valmistaa sekä kaljaa että väkeviä mallasjuomia, saisi verovapauden niistä maltaista, jotka tarkoitetaan käytettäväksi kaljan valmistukseen, niin on pidettävä silmällä, että se mallasmäärä, joka ilmoitetaan käytettäväksi kaljan valmistukseen, todella käytetään siihen eikä veronalaisen juoman valmistamiseen. Samoin on pidettävä silmällä, että valmistettua kaljaa

ci sekoiteta väkevämpään mallasjuomaan, niin että sekoituksesta syntyy veronalainen juoma. Sanomattakin on selvää, että valmistajalle olisi edullista käyttää verottomia maltaita väkevämmän juoman valmistamiseen ja sillä tavalla päästä joko kokonaan tai osaksi maksamasta sitä veroa. Näin käy, kun veroton tavara sekotetaan veronalaiseen sillä tavalla, että sekoituksesta syntyy väkevyyteen nähden sellainen juoma, josta olisi veroa maksettava. Jos esim. valmistaja, joka tahtoo tehdä 100 hehtolitraa sellaista mallasjuomaa, jonka ekstraktipitoisuus on 10 prosenttia, tekee sen sekoittamalla yhteen 50 hehtolitraa sellaista olutta, jonka ekstraktipitoisuus on 15 prosenttia ja toiset 50 hehtolitraa olutta, jonka ekstraktipitoisuus on 5 prosenttia, eikä ole tästä viimemainitusta tavarasta suorittanut veroa, niin hän siis saa verosta vapaaksi noin $^1/_4$ maltaista, joista tämä mainittu sekoitus on tehty. Kontrollihenkilökunnan tehtävä tulee siis sangen monimutkaiseksi ja vaikeaksi. Kontrollöörin on oltava panimossa alati ja suuremmissa panimoissa, joissa työtä tehdään yölläkin, hänen pitäisi olla saapuvilla myös yöllä. Kontrollöörien vaihtamisen vuoksi tarvittaisiin panimossa kolme kontrollööriä ja sellaisen tarkastuksen kustannukset nousisivat melkoisiin summiin." Komitea huomauttaa sitte, ettei vielä sellainenkaan tarkastus olisi täysin luotettava ja jatkaa: „Näistä syistä komitea ei voi kannattaa sitä, että se, joka samaan aikaan valmistaa sekä kaljaa että muita mallasjuomia, saisi verovapauden niistä maltaista, jotka käytetään kaljaan."

Esitetään sitten mahdollisuus, että puheenalainen verovapaus voitaisiin niin järjestää, että tehtailija kyllä maksaisi veron kaikista maltaista, mutta saisi sitten takaisin kaljamaltaista maksetun veron. Mutta heti tämän jälkeen komitea lisää, ettei se voi tällaistakaan menettelyä puolustaa ja jatkaa: „Kontrolli ja tarkastusvirasto" — senkin viraston lausuntoa oli nimittäin kysytty komitean ensimäisestä mietinnöstä — „on huomannut, että useassa tehtaassa kalja tehdään melkein yksinomaan oluen sivu- tai jälkituotteena." Tahdon tähän sivumennen huomauttaa, että siihen aikaan ei ollut ollenkaan mallasveroa Ruotsissa. Ei siis ollut syynä ainakaan veron suuruus siihen, että oluttehtailijat eivät olleet valmistaneet parempaa kaljaa. Sitte jatketaan mietinnössä: „ja silloin on mahdotonta varmuudella määrätä kuinka suuri osa maltaita on käytetty kaljaan, mutta muitakin vastaväitteitä voidaan esittää, kun kaljan väkevyys voi olla erilainen. Ei olisi oikeata myöntää samaa takaisinmaksua samasta kaljamäärästä. Jos takaisinmaksu määrättäisiin olettamalla 5 % ekstraktipitoisuutta, olisi kyllä niitä, jotka voisivat tästä tehdä itselleen tulolähteen valmistamalla heikompaa kaljaa. Mutta jos pi-

täisi tutkia jokaisen valmiin kaljan ekstraktipitoisuutta, niin se kävisi sekä kalliiksi että monimutkaiseksi".

Viitataan vielä kolmanteen mahdollisuuteen, nimittäin siihen, että oluttehtaassa sopisi valmistaa verotonta kaljaa semmoisena aikana, jolloin ei siinä tehtaassa ollenkaan valmisteta olutta. Mutta silloin ei saisi olla panimossa saapuvilla ollenkaan väkevämpiä mallasjuomia eikä edes niiden vierrettä. „Mutta", jatkaa komitea, „tämä kielto vaikuttaisi kuitenkin, etteivät ne, jotka valmistavat olutta, tämmöisillä ehdoilla voi valmistaa verotonta kaljaa." Tähän viimeiseen ajatukseen oli komitea tullut itse oluttehtailijain antamasta lausunnosta, jossa nämä sanoivat, että heidän oli mahdotonta käyttää hyväksensä tällä ehdolla tarjottua veronvapautta.

Nämä otteet ovat vuoden 1892 komitean mietinnöstä. Uusi komitea asetettiin asiaa harkitsemaan kymmenen vuotta myöhemmin ja se antoi mietintönsä 15 p. lokak. 1902. Minä en tahdo väsyttää kamaria lukemalla monia otteita tästä mietinnöstä. Sanon vaan, että komitean lausunnot joka suhteessa käyvät samaan suuntaan kuin edellisen komitean.

Mitä erityisesti tulee kontrollin mahdollisuuteen, niin siitä tämä myöhempi komitea sanoo m. m.:

„Se vaikeus, joka on suuren liikkeen affäärikirjain tarkastamisessa, ja se seikka, että tarkinkin tarkastus voidaan viedä harhaan, on saattanut komitean otaksumaan, että lakiehdotuksessa edellytetty tehtailijain kirjain tarkastus ei voi milloinkaan tulla täysin tehokkaaksi. Olkoon totta, että väärän kirjanpidon vaara on hiukan erilainen eri tehtaissa. Toisella puolen ovat suuret tehtaat, joissa on suuri henkilökunta kirjanpitoa y. m. varten, mikä jossain määrin voi olla esteenä petoksien harjoittamiselle suuressa mitassa, mutta toiselta puolen on paljo pienempiä tai keskikokoisia tehtaita, joissa tehtailija yksin tai jonkun ainoan apulaisen kanssa hoitaa kirjanpidon. Näissä viimemainituissa on kirjanpidon väärennys helposti toimeenpantavissa. Että sellaisia väärennyksiä voi tapahtua suurissakin liikkeissä, on kuitenkin epäilemätöntä, mikä käy selväksi useista yksityisessä liike-elämässä sattuneista tapauksista." Ja komitea jatkaa: „Komitea on tullut siihen käsitykseen, että veron kavallus aivan helposti voi tapahtua ilman, että petosta voidaan huolellisimmallakaan kirjanpidontarkastuksella huomata."

Mutta ed. Vuolijoen mielestä olikin vähäpätöinen seikka se, kavalletaanko veroa vai ei. Pääasia hänestä oli se, että saataisiin kunnollista kaljaa, vaikkapa sitten kavalluksenkin uhalla. Kuinkahan nyt on oikeastaan tämän asian laita? Mikä on estänyt esim. Ruotsin oluttehtailijoita silloin kun ei heillä mitään mallasveroa ollut, valmistamasta kunnollista kaljaa? Mikä on

estänyt meidän oluttehtailijoitamme nykyisen veron aikana valmistamasta kunnollista kaljaa, vaikka he kilpailussa ovat olleet melkolailla edullisemmassa asemassa kuin varsinaiset kaljatehtailijat? Minä luulen, että yksinkertainen syy siihen on se, että oluttehtailijat saavat oluesta paljon paremmat tulot kuin kaljasta, ja siitä syystä oluen valmistus on heillä siksi pääsasia, että kaljateollisuus joka tapauksessa jää heille ainoastaan syrjäasiaksi. Oluttehtailijain taholta on aivan yleisesti myönnetty, että kaljateollisuus ei kannata. Minulla on tässä erinomaisen huvittava lasku, jonka eräs oluttehtailija on teollisuushallitukselle antanut ja jossa hän kuvaa kaljateollisuuden kannattavaisuutta:

Menopuolella:

Kustannukset 200:sta kg. maltaita à 30 p.	60 mk.
Yksi syli puita	10 mk.
3 kiloa baijerilaisia humaloita	10 mk.
Mallasvero	20 mk.
Summa Smk.	100 :—

Tulopuolella:

Tulot 1,000 litrasta kaljaa à 6 p.	60 mk.

Tappio: 40 markkaa.

Jos nyt tappiosta otetaan pois tuo mallasveron osuus, 20 markkaa, niin jää sittenkin tappioksi vielä 20 markkaa. Minä en tahdo mennä takaamaan laskun luotettavaisuutta, mutta minä luulen sittenkin, että kaljateollisuus, oli miten oli, ei yleensä ole oluttehtailijoille sen arvoinen liike, että se voisi heille tulla miksikään muuksi kuin aivan vähäpätöiseksi sivuasiaksi.

Niiden taholta, jotka tahtovat oluttehtailijoille valmistaa tätä verovapautta, on lähdetty siitä periaatteesta, että välttämättömiä ravintoaineita ei yleensä saa verottaa. Mutta onko takeita siitä, että se vapaus, jota nyt ehdotellaan, todellakin tulisi sen ravintoaineen hyväksi, jonka puolesta tässä puhutaan? Eiköhän helpotus kuitenkin tulisi oluen hyväksi, ja eiköhän se ravintoaine, joka oluttehtaasta tulee, vast'edes ole samaa laatua kuin tähänkin asti? Minä pelkään, että se huolenpito köyhän väen hyvästä, jota tässä nyt tahdotaan harjoittaa tai ollaan harjoittavinaaan, on sitä latua, että köyhä väki ei tule siitä asianajajiaan kiittämään, kunhan sen seuraukset alkavat tulla näkyviin. Minä pelkään, että jos nyt puheena oleva veronvapaus oluttehtailijoille suodaan, niin sillä kyllä edistetään oluttehtailijain etua, mutta ei kansan etua.

Ed. von Alfthan lopetti puheensa sillä toivomuksella, että tätä asiaa ratkaistaessa ei saisi ratkaisuun vaikuttaa viha eikä rakkaus. Minä puolestani tahtoisin, että tämän asian ratkaisuun vaikuttaisi sekä viha että rakkaus: rakkaus Suomen kansaa kohtaan ja viha kaikkea sitä kohtaan, mikä tätä kansaa vahingoittaa. (Hyvä!)

Ed. **Rosenqvist V. T.:** Jag vill genast angifva, att jag hör till den grupp, hvilken här utaf den sista ärade talaren benämnts ölbryggarenas försvarare. Jag ställer mig nämligen på samma ståndpunkt som den, hvilken här intagits af hr v. Alfthan från högra sidan och hr Vuolijoki från vänstra sidan, och då dessa två herrar enligt min uppfattning grundligt och från olika sidor utredt saken, kan jag fatta mig mycket kort, endast berörande en sida, som, såvidt jag kunde följa med deras andragande, icke tillräckligt framhölls utaf dem. Tidigare har, såsom bekant, maltskatten enligt lag varit påförd icke endast starka maltdrycker utan också svagare sådana, naturligtvis med undantag af hembrygd. Men då har det beklagliga förhållandet egt rum, att lagen icke tillämpats på de svagare maltdryckerna. Nu önskar man i lagen befria de svagare maltdryckerna ifrån skatt, och det är ju någonting, hvarom alla böra vara ense. Men då man gör det, så är man icke, ja man vill icke ens vara konsekvent, och därigenom blir man, såsom naturligt är, också orättvis. Den svagare maltdryck, som beredes i enkom för sådana drycker inrättade fabriker, beskattas icke, men den svagare maltdryck, som beredes i ölbryggerierna, beskattas. Det obilliga häri blir så mycket större, då man samtidigt höjer, ja mångdubblar maltskatten. Visserligen söker utskottet, liksom också några ärade talare här, göra troligt, att det i själfva verket icke skulle gestalta sig så ogynnsamt för ölbryggerierna, som det kunde synas, detta beroende på, att svagdricka där skulle förfärdigas såsom en biprodukt utaf ölbrygden. Utskottet kan likväl icke undgå att medgifva, att skatteförhöjningen försätter svagdricksfabrikationen vid ölbryggerierna uti ett jämförelsevis ogynnsamt läge, såsom det uttryckligt heter uti utskottsbetänkandet på sid. 11. Det enda giltiga skäl utskottet enligt mitt förmenande anför för sitt förslag i nu berörda afseende är, att tillräckliga garantier icke förefinnas att ölbryggerierna särskilja skattpliktiga och skattefria tillverkningar. Men från annat håll framhålles med bestämdhet, att sådana garantier kunna åvägabringas, och särskildt har hr v. Alfthan i afton sökt ådagalägga detta. Oberoende häraf kan jag för min del icke vara med om, att man för att förhindra ölbryggerierna att göra sig skyldiga till bedrägligt förfarande, själf handlar obilligt och orättvist emot ölbryggerierna, så förhatliga än

dessa inrättningar må vara i mångens ögon. Jag förenar mig alltså uti den nu föreliggande frågan i de uttalanden, som göras uti den första och den tredje reservationen.

Puhemiehen tässä poistuessa johti puhetta ensimäinen varapuhemies.

Ed. **Cederberg** luopui puheenvuorostaan.

Ed. **Hagman:** Minusta tätä kysymystä on tahdottu vetää väärälle tolalle, kun on tahdottu väittää, että pääkysymys tänä iltana olisi se, että voisi saada halpaa ja hyvää kaljaa. Minä en ole ymmärtänyt tätä asiaa pääasiaksi. Tietääkseni pääasia on jotain toista. Mitä tulee tuohon erinomaiseen haluun, saada nyt yht'äkkiä hyviä ja halpoja kaljoja, niin se minusta on vähän omituista. Onko välttämätöntä, että Suomen kansan nyt yhtäkkiä pitää ruveta juomaan suuria määriä hyvää ja halpaa kaljaa? Onko tuo kalja niin terveellistä, että siitä kannattaa niin paljon puhua. Minun vakaumukseni ainakin on se, että on paljon terveellisempää ja ainakin yhtä ravitsevaa juoda kirnupiimää. Täytyy mielestäni tietää, voitaisiinko, jos oluttehtaalle annetaan oikeus valmistaa kaljaa verovapaista maltaista, saada oluttehtaassa semmoinen tarkastus toimeen, ettei kävisi niin, että noista verovapaista maltaista, jotka ovat aiotut kaljaa varten, saataisiin olutta. Täällä on jo yksi niistä arvoisista puhujista, jotka suosivat tätä oikeutta oluttehtaille, sanonut, ettei mitään absoluuttista, ehdotonta tarkastusta voida saada aikaan. Jos kerta näin on, niin siitä seuraa minun ymmärtääkseni, ettei erityisiä vaikeuksia synny oluttehtaille panna olutta semmoisista maltaista, jotka ovat aiotut kaljaksi. Minä uskoisin, että yksi absoluuttinen tai ehdoton keino todellakin löytyy väärinkäytöstä vastaan, se keino, ettei sallita oluttehtaissa valmistaa kaljaa verovapaista maltaista.

Täällä on sama puhuja, joka niin lämpimästi on kannattanut tuota tehtaitten kyseessä olevaa oikeutta, varottanut, ettei käytettäisi tätä asiaa punnittaissa rakkautta, vaan kylmää järkeä. Se kanta, jolle me nyt elämme, on todellakin tulos kylmän järjen käsittelyn kannasta. Minä kyllä tiedän, että on käytetty kylmää järkeä, kun on järjestetty asiat sille kannalle, jolla ne nyt ovat: Uskon todellakin, että olisi aika nyt asettua jossain määrin toiselle kannalle, juuri rakkauden kannalle. Jos tälle rakkauden kannalle asettuu, niin silloin ei voi muuta kuin rakkudesta raittiuteen ja harrastuksesta Suomen kansan hyvään toivoa sitä, että Suomen kansasta tulisi raitis kansa. Ei voi asettua puolustamaan sitä kantaa, jota täällä on puolustettu, että suurtehtaille annettaisiin oikeus valmistaa kaljaa verovapaista maltaista. On sanottu täällä vasemmalta puolelta, että jos tehtaat saisivat oikeu-

den valmistaa kaljaa verovapaista maltaista, niin ne sillä tavalla voisivat löytää keinon sopivaan „ylimenoon”, niinkuin täällä mainittiin, oluttehtaasta kaljatehtaan kannalle. Minä luulen päinvastoin, että niinkauan kuin tehtaat saavat valmistaa kaljaa verovapaista maltaista, eivät ne koskaan tule semmoisiksi tehtaiksi, jotka valmistaisivat yksinomaa kaljaa, vaan etupäässä ne silloin valmistavat olutta ja pysyvät sillä keinoin edelleenkin hyvinkin hyvässä varallisuudessa. Täällä on myöskin ennustettu sitä, että kaljateollisuus tulisi häviämään suurtehtaissa, jos niille pantaisiin kaljavero. Se ei ole ollenkaan luultavissa; kyllä ne, niinkuin tähänkin asti, aivan hyvin voivat tulla toimeen, vaikka maksaisivat veron niistäkin maltaista, jotka he panevat kaljaan. Jos eduskunta nyt hyväksyisi semmoisen määräyksen, että oluttehtaat saavat panna kaljaa verovapaista maltaista, on minun ymmärtääkseni selvää, että eduskunta tällä toimenpiteellä asettuu suosimaan olut-teollisuutta, ja silloin mielestäni eduskunta ei ole täyttänyt sitä velvollisuutta Suomen kansaa kohtaan, joka sen tulisi täyttää. Lienemme toki kaikki siitä vakuutetut, että Suomen kansa yksissä mielin toivoo sitä aikaa, että raittius pääsee maahan, toivoo juuri sitä aikaa, että oluttehtaat joutuisivat häviöön. Jos olut-tehtaat joutuvat häviöön, niin se on meidän kansamme onni ja menestys.

Minä siis puolestani lämpimästi kannatan sitä mielipidettä, jonka tämän kysymyksen arvoisa esittäjä täällä jo esitti. En siis voi asettua tässä hallituksen kannalle, enkä vastalausujainkaan kannalle, vaan valiokunnan kannalle, joka ehdottaa ettei tehtaille annettaisi oikeutta käyttää verovapaita maltaita kaljan valmistukseen.

Mitä sitten tulee veromäärään, niin kannatan pohjaveroksi 4 markkaa, niinkuin alussa mainitsin.

Ed. **Reima:** Vaikka minulla ei ole mitään syytä luulla, että niillä köyhälistön edustajilla, jotka täällä ovat asettuneet oluttehtaita puolustamaan, olisi siitä mitään aineellista hyötyä, en kuitenkaan voi olla lausumatta suurinta ihmettelyäni sen johdosta, että eduskuntamme kaksi äärimmäisyyttä ovat käyneet yhteen asiassa, joka meistä näyttää sangen vaaralliselta. Ja uskallan minä vastaiseksi toivoa, että niistä riveistä tulee miehiä ja naisia, jotka puhuvat ihan toista. Vaikka emme ole kokonaan menettäneet uskoa ja toivoa kieltolain tulemisesta, emme kuitenkaan voi itseltämme salata sitä tosiasiaa, että siksi mustia voimia ja mahtavia voimia on pantu liikkeelle kieltolakia vastaan, että meidän täytyy katsoa asioita, niinkuin ne todellisuudessa ovat. Ja meidän täytyy silloin myöskin ruveta ajattelemaan sitä mahdollisuutta, ettemme olekaan niin kieltolain lähellä kuin usein olemme

ajatelleet, vaan että se on vielä sangen vaikean työn takana. Siksi kammottavia uutisia rupeaa jo tuon tuostakin näkymään sanomalehdissä. Minusta tätä seikkaa ei voi olla lukuunottamatta, kun on kysymys puheena olevasta asiasta. Jos kieltolaki menisi täydelleen läpi, ei olisi mitään muuta jälellä kuin se hurskas toivomus, että oluttehtaat ruvetkoot valmistamaan vaan kaljaa, jos se heidän affääreilleen sopii, samalla oikeudella kuin kaikki muutkin. Samalla olisi kärki taitettu siltä turhanaikaiselta ajatukselta, jolla kumminkin on paljon puoltajia, että muka kansan olisi maksettava oluttehtailijoille korvausta heidän liikkeensä menettämisestä. Mutta, kun tämmöisiä epäilyksiä on mielessä, kun kieltolain pikainen aikaan saaminen ei saa yksistään painaa vaa'assa, vaan olemme selvillä siitä, että näitä kansan onnettomuuden tuottajia ja uuvuttajia, oluttehtaita, yhä edelleenkin tulee olemaan keskuudessamme, niin meillä ei ole muuta mahdollisuutta kuin entistä enemmän kohdistaa kaikki työmme ja voimamme niitä vastaan. Meidän täytyy tässä maassa saada se käsitys vielä voimakkaammaksi, että kenenkään rehellisen ja kunniallisen ihmisen ei sovi milläån lailla olla tekemisissä sellaisen liikkeen kanssa. Jos me nyt antaisimme oluttehtaille sellaisen edun kaljateollisuuteen nähden, kuin vastalauseessa ehdotetaan, olisimme täydessä yhteistoiminnassa niiden kanssa ja antaisimme niille sen tunnustuksen, että ne ovat yhtä rehellisiä ja oikeutettuja liikkeitä kuin mitkä muut tehtaat tahansa. Minusta ainakin se käsitys olisi vaarallinen. Voimme olla varmat siitä, että kansan suuressa enemmistössä on toisenlainen käsitys niistä vallalla, ja se käsitys pitää saada vielä lujemmaksi ja selvemmäksi, jos todellista kansamme onnea valvomme. Ei siis voi tulla kysymykseenkään minkäänlaisten ylimääräisten etujen myöntäminen oluttehtaille niinkuin vastalauseessa ymmärtääkseni ehdotetaan.

Jos kysyy täällä Helsingissä rantajätkiltä ja juoppouden orjilta nuorukaisilta, mistä syystä he ovat tulleet juomareiksi, saa hyvin usein sen vastauksen, että heidän kodeissaan on käytetty oluttehtaitten kaljaa, ja sen juoman kautta heille on ensimmäinen juoppouden itu istutettu sydämmeen. Se on jotenkin saman makuista kuin olut, joten heillä ei ole mitään vastenmielisyyttä tuommoisiin juomiin, kuten maalaisilla, vaan on lapsesta saakka himo, että heidän pitää yhä edelleenkin saada samantapaista juomaa. Onko nyt sanottu, että uusien asetusten kautta tämä oluttehtaitten kalja paljonkaan muuttuisi maustaan ja tavoistaan? Pitäisikö yhä edelleen saastuttaa ja uuvuttaa oluttehtaiden huuhtelukaljalla suuret määrät kansaa? Minä en muuta voi ymmärtää, kuin että meidän on välttämättömästi päästävä irti oluttehtaista joka suhteessa. Sepähän on kumma, ettei keksintöjen ja edistyksen aikana voi kaljateollisuutta muut tässä maassa laittaa kukoistukseen kuin

oluttehtailijat. On kummaa, ettemme voi rakkautta ja työtä panna sille alalle niin paljon, että muutkin pystyisivät kilpailemaan oluttehtaiden kanssa, ja köyhälistö saisi ravitsevaa, voimakasta juomaa, jota he tarvitsevat ehdottomasti.

Ed. Vuolijoen väitteitten johdosta olisi paljonkin puhuttavaa. Muutamat kohdat ovatkin täällä jo hyvin asiallisesti kumotut. Minä tahtoisin vielä erityisesti painostaa yhtä seikkaa, jota hän hyvin heikosti toi esiin. Hän ei voi olla myöntämättä, että oluttehtaiden kalja tulee tappamaan ei ainoastaan pienemmät kaljatehtaat, vaan myöskin suuremmat. Hänen täytyy se myöntää ja kuitenkin hän panisi meidät sellaiselle vaaralle alttiiksi. Onko ollenkaan sanottu, että oluttehtailijat tätä teollisuutta harjoittaessaan hyvinkin tahtovat sitä kaljaansa valmistaa ja sitä juuri saada kansan juomaan. Minä uskallan sitä suuresti epäillä, eiköhän niillä vaan oma suu ja oma kukkaro sittenkin ole paljoa lähempänä kuin kansan hyvä. Eiköhän olutliike niille sittenkin tuota niin paljon enemmän voittoa kuin kaljan valmistus, että sangen vähän tulisivat kaljan hyväksi panemaan huolta, ainakin sen jälkeen kuin olisivat kilpailijansa tappaneet niitten etujen nojalla, joita vastalauseen ehdottajat ehdottomasti antaisivat oluttehtaille.

Jos kuulemme rakkauden ääntä, jota tässä on käsketty sivuuttamaan, mutta jota emme voi sivuuttaa, kun kansamme tosi hyvää ajamme, se ehdottomasti käskee vastustamaan sitä suuntaa että oluttehtailijoille annettaisiin erityinen etu muiden rinnalla kaljan valmistamiseen. Eikä ainoastaan rakkauden ääni tätä käske, vaan kylmä järkikin, joka vaan pitemmälle asiat ajattelee, vie ehdottomasti samaan tulokseen, että meidän on vastustettava tätä suuntaa ja pysyttävä sillä pohjalla, että oluttehtailijat maksavat kaikista maltaista verot, joten heille ei ole annettava sitä verovapautta, mikä kaljatehtailijoille annetaan.

Ed. **Antila:** Ed. Rapola ja viimeinen puhuja ovat lausuneet sen, mitä minä aijoin sanoa, joten luovun puhevuorostani.

Ed. **Rannikko:** Kun eduskunnassa muutama päivä sitten jaettiin eräs kirjanen, jossa lämpimästi puolustettiin oluttehtailijain oikeutta saada verovapautta maltaista, joita he käyttävät miedompiin mallasjuomiin, ajattelin, eiköhän nyt se, kun se oli niin lämpimästi kirjoitettu, sentään vaikuta noiden kansan isien ja äitien sydämmiin, jotka nyt ovat tätä asiaa ratkaisemassa. Ja minulta pääsi oikein helpoituksen huokaus, kun kuulin toisen ja kolmannen puhujan tässä asiassa puhuvan. Minä jo huomasin, että eduskunnassa vallitsee todellakin se raittiusasiaa harrastava henki, josta täällä muutama kuukausi takaperin jo kiihkeästi riideltiin. Minun täytyy sanoa, että olin melkein jo huutaa: „Elä-

kööt ja kasvakoot raittiusseurat!" Mutta samalla tuli mieleeni: Aijai, kyllä täytyy huutaa: Eläkööt oluttehtailijat! Mutta kun samalla taas tuli mieleen ne sadat ja tuhannet äidit ja pienokaiset, jotka tälläkin hetkellä, kun tästä asiasta keskustellaan, kärsivät kurjuutta niiden oluttehtaitten tähden, jotka meidän kansamme on sallinut maahansa perustaa, niin minä sanon: Vieläkö tällä hetkellä voisi Suomen eduskunta mennä puolustamaan ja myöntämään oikeuksia, vapaita oikeuksia niille oluttehtailijoille, jotka ovat saattaneet niin monta kurjuuden, murheen ja puutteen kyyneltä kansamme vuodattamaan. Sen ratkaisee tämä aamuhetki, jonka me nyt täällä eduskunnassa vietämme. Minä puolestani toivon, että tämä eduskunta ei myönnä pienintäkään vapaaoikeutta oluttehtaille, vaan että kaikista niistä maltaista, jotka ne käyttävät, saakoot maksaa veroa, niinkuin suuren valiokunnan ehdotus sisältää.

Ed. **Viitanen:** Täällä ovat muutamat edustajat nähtävästi tehneet tästäkin puoluekysymyksen. On sanottu, että ihmetyttää äärettömästi, että köyhälistön edustajat sulautuvat oikeiston kanssa tässä kysymyksessä. On myöskin sanottu, että oluttehtailijain lentokirja olisi voinut vaikuttaa tänne vasemmistoon. Hyvät herrat ja naiset keskustassa, kyllä te olette „nuolleet ennenkuin on tiukahtanut". Täällä on väitetty saatavan hyvää kaljaa, jos oluttehtaille annetaan verovapaus maltaista, joista he valmistaisivat miedompia mallasjuomia. Ne, jotka täällä ovat puolustaneet oluttehtailijoille tätä oikeutta, on täällä leimattu oluttehtailijain puolustajiksi. Kyllä tällä asialla on tosiaankin puolensa, jos nim. olisi edellytystä siitä, että oluttehtailijat tosiaankin tahtoisivat kehittää terveellisten, ravitsevain ja mietojen mallasjuomain valmistusta. On myönnettävä, että suuret oluttehtaat voisivat valmistaa halvemmalla kaljaa kuin pienet kaljatehtaat, mutta ne eivät sitä tule tekemään. Minkätähden? Siksi, ettei oluttehtaiden tarkoituksena ole valmistaa tällaisia mietoja, ravitsevia kaljoja, vaan päinvastoin saada juovutusjuomia levitettäväksi ja juotavaksi kansalle. Se on paras valtti, jolla he pitävät kansan tietämättömiä pohjakerroksia kurissa, ja sentähden minä en usko, että jos kyseessä oleva oikeus oluttehtailijoille annettaisiin, tuo virkistävä, ravitseva kaljateollisuus meillä tulisi kehittymään suinkaan oluttehtailijain puolelta, jos eivät varsinaiset kaljatehtaat meillä sitä kehitä. Kun oluttehtailijat saisivat tämän oikeuden, tulisivat he mahdollisesti ensin alussa valmistamaan hyviä mietoja mallasjuomia siksi, kunnes heidän kilpailijansa, varsinaiset kaljatehtaat kokonaan häviäisivät. Mutta samalla kuin näistä olutyhtiöistä muodostuisi suuria olut-trusteja, niin he sen jälkeen voisivat kansalle valmistaa minkälaisia huuhdeliemiä tahansa, jo-

ten eivät miedot mallasjuomat yhtään paranisi, vaikka olutyhtiöt olisivatkin lihotetut jossain määrin kaljatehtaiden kustannuksella. Tämä puoli ei olisi niin suuresta merkityksestä, jos onnistuisimme heti ensi tilassa pääsemään täydelliseen kieltolakiin. Mutta jos niin onnettomasti kävisi, ettemme läheisessä tulevaisuudessa siihen pääsisi, silloin joutuisimme ojasta allikkoon. Taistelua tulisi suuria mallasjuomatrusteja vastaan, se olisi välttämätöntä. Ne olisivat siksi jo hävittäneet pienet kaljatehtaat ja panneet samallaisia liemiä kauppoihin kuin heillä on ollut tähänkin asti.

En tahdo pitemmälti puhua niistä muista puolista, joita täällä mietinnön puolesta on tuotu esiin, tahdon vaan lyhyesti huomauttaa, että se kolmannen vastalauseen tekijäin väite, että jos oluttehtaiden ei anneta valmistaa mietoja mallasjuomia verovapaista maltaista, olisi se vastakkaista nykyaikaiselle taloudelliselle kehitykselle, mikä kulkee siihen suuntaan, että suurempien tuotantoliikkeiden kehitys tulee panna ensisijaan, ei sovi esimerkiksi tähän. Sillä tässä on kysymyksessä kaksi toisistaan vallan eriävää ja vastakkaista teollisuudenhaaraa, toiselta puolen kansalle turmiollinen olutteollisuus ja toiselta puolen terveelliset, ravitsevaiset miedot kaljat. Jos on kysymyksessä suuret ja pienet oluttehtaat, niin hävitkööt kernaasti minun puolestani pienet oluttehtaat ensin, kun ne vaan lopulta kaikki häviävät. Mutta suuria oluttehtaita emme saa pönkittää varsinaisten kaljatehtaitten kustannuksella, joka kaikesta huolimatta tulisi olemaan asianlaita, jos tämä oikeus oluttehtailijoille annettaisiin.

Ed. **Perttilä, Emil:** Jos ei se ensimäinen puhuja olisi puhunut, joka täältä vasemmalta esiintyi, niin minä en olisi ryhtynyt eduskunnan aikaa tuhlaamaan, niin selviä ovat minusta jokaiselle henkilölle ne ajatukset. joita äärimmäisestä oikeistosta voidaan näissä asioissa odottaa. Mutta nyt kun tästä kaljasta on niin äärettömän paljon puhuttu, niin on kai hyvä tietää, mitä se oluttehtaiden kalja oikeastaan on. Olen jotakuinkin varma siitä, että ne henkilöt, jotka oluttehtaan kaljaa ovat puolustaneet, ovat sitä tuskin koskaan maistaneetkaan. Oluttehtaan kaljassa on tosiaan sen pitkän kehityksen perästä, missä se nyt on, alkoholipitoisuus $0{,}_{86}$ volyymiprosenttia, ja nyt tässä lakiehdotuksessa määräillään alkoholipitoisuus 2 %:ksi. Näiden oluttehtailijain edun valvojat täällä tahtovat saada eduskuntaa luomaan esteitä sille kehitykselle, jolle kaljateollisuus tässä maassa pyrkii. Minusta tämä tulos, mikä nyt on saavutettu ainakin helsinkiläisissä kaljatehtaissa, tehtaissa, jotka ovat jo kaksi miespolvea olleet olemassa, on koko lailla hyvä, jos niin saa sanoa.

Minä en voi millään tavalla hyväksyä sitä, että oluttehtaille annetaan verovapaus niistä maltaista, joista valmistetaan kaljaa.

Jos niin tapahtuisi, niin niistä syistä, joita täällä jo on mainittu, käy tarkastaminen aivan mahdottomaksi. Jos teollisuus olisi sellaista, että voitaisiin tarkoin laskea, että niin ja niin paljosta maltaita tulee niin ja niin paljon sitä ja sitä ainetta, niin asianlaita olisi toinen, mutta niin se ainakaan nykyään ei ole. Hyvin valaiseva tässä suhteessa on esim. paloviinateollisuus, joka kai on hyvin läheisessä yhteydessä tämän kanssa, sillä kysymyshän on alkohoolin valmistuksesta. Valtioneuvos Qvistin tiedonantojen mukaan valmistettiin vuonna 1906 kolmessa tehtaassa, joissa valmistettiin paloviinaa ja hiivaa, sadasta kilosta raaka-ainetta: Hyvinkäällä 14 kiloa hiivaa ja 45 litr. paloviinaa. Viralassa 11 kg. hiivaa, 46 litr. paloviinaa, Lahdessa 5 kg. hiivaa ja 31 litr. paloviinaa. Tämä minusta osottaa aivan selvästi, että viinateollisuus on sellaista, ettei kaikissa tehtaissa voida saavuttaa samanlaista tulosta, vaikka onkin sama tarkoitus, kuten luonnollista, kun tässä on kysymyksessä yksityiset yhtiöt, jotka eivät tietystikään millään tavalla koeta saada etujansa epäedullisiksi, vaan kaikkein pyrkimys on saada tehtaistaan ja tuotteistaan niin paljon kuin mahdollista. Mutta teknillisistä syistä, joita en tässä kykene selittelemään, on tulos, että Lahdessa on saatu niin paljon huonompi saavutus kuin esim. Hyvinkäällä ja Viralassa. Tässä on asianlaita sama. Jos kaljaa oluttehtaissa valmistettaessa näille tehtaille annettaisiin vapaat maltaat kaljan valmistamiseksi, niin hyvin vaikea on sanoa, miten paljon sillä koneistolla, joka tehtaassa on, voidaan valmistaa kaljaa, miten paljon olutta. Tulos varmaankin olisi — uskallan tehdä sen johtopäätöksen vaikkei todistuksia olekaan — että kaljaan menisi äärettömän paljon maltaita ja se tulisi huonoa, olutta saataisiin pienestä määrästä maltaita ja se olisi verrattain hyvää.

En voi mitenkään hyväksyä kaikkia niitä perusteita, joita täällä ne ovat esittäneet, jotka ovat kaljatehtaita suosineet. Olen ainakin vielä siinä uskossa, että suurissa tehtaissa voidaan saada parempia tuloksia, mutta minusta tulisi tähän päämäärään pyrkiä sitä tietä, että saatetaan oluttehtailijat siihen tilaan, että ne tulevat pakoitetuksi jättämään oluen valmistuksen ja rupeamaan valmistamaan kaljaa. Kyllä heillä on silloin tilaisuutta ruveta kehittämään sitä teollisuudenhaaraa, jonka ottavat pääelinkeinoksi. Niille, jotka nyt ovat puolustaneet oluttehtaiden kaljaa sillä kokemuksella, mitä siitä tähän saakka on, pyytäisin ehdottaa, että he, ennen kuin tämän lain kolmanteen lukemiseen ryhdytään, menisivät Sinebrychoffille ja maistaisivat, minkälaista se kalja on; luulisinpa tällöin, että heidän käsityksensä tässä asiassa aivan varmaan muuttuisi. (Hyvä!)

Ed. **Ala-Kulju:** Minun mielestäni on kummallista, että täällä on ruvettu puolustamaan oluttehtailijain etuja kaljatehtailijain kustannuksella, sillä on selvää, että jos oluttehtailijoille myönnetään oikeus verovapaista maltaista valmistaa kaljaa, ei yksikään kaljatehdas voi niiden kanssa kilpailla, senvuoksi, että oluttehtailijoilla on käytettävänä oluen mäskin huuhdevettä kaljan valmistukseen, joten ei siihen tarvita niin paljon maltaita kuin muuten. On olemassa numeroita, jotka todistavat, että kun kaljatehdas tarvitsee tuhannen kaljalitran valmistamiseen 28 markan edestä maltaita, niin oluttehdas, valmistaessaan saman määrän kaljaa, tarvitsee siihen vaan 11 markan edestä maltaita. Näin ollen olemme pakotetut yhä edelleen juomaan tuota mäskin huuhdevettä. Vaikka oluttehdas maksaisi valtiolle 4 markan veron kymmenestä mallaskilosta, niin kaljanvalmistus oluttehtaissa vielä sittenkin, käyttämällä nykyistä valmistustapaa, tulee halvemmaksi kuin kaljatehtaissa. Ei minun mielestäni ole mitään syytä tukea oluttehtailijoita. Jos näyttää siltä, etteivät oluttehtailijat voi valmistaa kaljaa oluen yhteydessä, jos on maltaista vero maksettava, niin luopukoot oluen valmistuksesta kokonaan ja valmistakoot yksistään kaljaa, silloinhan he pääsevät vapaiksi mallasverosta. Siis yhdyn niihin, jotka vastustavat sitä, että oluttehtaille annetaan oikeus verovapaista maltaista valmistaa kaljaa.

Ed. **Tokoi:** Sen jälkeen kuin ed. Perttilä on käyttänyt puheenvuoroa niin minä, koska mielipiteeni ovat yhtäpitäviä hänen lausumiensa mielipiteitten kanssa, yhdyn häneen ja toivon, että toisetkin puhujat jo löytäisivät vastaavia mielipiteitä edellisistä puheista. Tuskin täällä agitatsiooni enää auttaa.

Ed. **Pärssinen:** Aina kun väkijuomalainsäädännön alalla on kysymys jostakin toimenpiteestä, joka koskee oluttehtailijain oikeuksien supistamista, silloin tuossa riistäjäleirissä syntyy melua ja hätähuutoja. Kun tällä alalla ennen on tahdottu supistaa kapakkojen lukua ja niiden aukioloaikaa, silloin tuli kapakoille hätä selittämään, että kuta tiheämmässä on kapakoita ja kuta kauemmin ne ovat auki, sitä vähemmin juodaan ja kansa on raittiinpaa. Tuollaista pajunköyttä syöttämällä luulevat he voivansa saada kurjalle liikkeelleen pönkitystä. Tätä oluttehtailijain menettelyä on huvittavaa muistella nyt kieltolain kynnyksellä, sillä jos viinaporvarien leirissä koskaan on ollut hätä, lienee se nyt suurempi kuin koskaan ennen. Niinpä tänä iltana, kun on esillä kysymys mallasveron korottamisesta, ovat meitä edustajia hyvinarvoisat alkohoolijuomain valmistajat muistaneet. Ja mikä nämä arvon herrat on pannut liikkeelle? Ei mikään muu kuin huolenpito vähävaraisempien kansaluokkien eduista. Miten liikuttavan nau-

rettavaa! Oluttehtailijain sydämellä on heidän omain sanainsa mukaan huoli „vähävaraisempien kansaluokkien" juomasta, ja nyt pitäisi köyhälistön edustajain vastapainoksi ojentaa kiitollisuuden käsi näille uusille rakkaille ystäville. Ja mikä erinomaista, ovat he nämä panimoteollisuusyhdistyksen ihmiset tulleet puolittain sosialisteiksi. Tuossa meille jätetyssä kirjelmässä toisella sivulla varotetaan meitä köyhälistön edustajia siitä, ettemme vaan hairahtuisi periaatteista ja äänestäisi väärien veroperiaatteiden hyväksi. Samalla myöskin muistutetaan meille: muistakaatte nyt vaan valvoa köyhälistön etua, että köyhälistölle yhä säilyy se herttainen juoma, jota viinatehtailijat ovat sille vuosikymmeniä juottaneet. No niin! Ja meidän kai pitäisi hyvin iloita, kun olemme saaneet uusia aatetovereita. Meidän pitäisi ojentaa käsi vastaan, mutta se käsi jää ojentamatta, sillä köyhälistön sydämmessä asuu leppymätön viha näitä riistäjiä vastaan, jotka tunnottomasti ovat tuhansilta perheiltä vieneet viimeisen leivän. Sen vuoksi köyhälistön kannalta aivan säälimättömästi äänestämme suurimman ehdotetun mallasjuomaveron Smk 4: 50 puolesta. Myöskin ne, jotka luulevat, että sosiaalidemokraatit tulevat oluttehtailijain iloksi puoltamaan oluttehtailijoille oikeuksia oluttehtaissa valmistaa kaljaa verovapaista maltaista, erehtyvät suuresti. Jos eräs vasemmiston edustaja kannatti tuollaisia mielipiteitä, olisi toki puhujan pitänyt malttaa mielensä, ettei olisi käynyt koko vasemmistosta puhumaan. Mutta suomettarelaiset ovat aina tahtoneet riistää näissä asioissa itselleen ehdottoman patenttioikeuden, ja niin saattoi heiltä tuollaista tänäkin iltana odottaa. Tämäkin asia on tahdottu leimata puolueasiaksi, ikäänkuin ei tässä verotuskysymyksessä joka ryhmässä olisi keskenään eroavia mielipiteitä. Niinpä minä puolestani olen samaa mieltä kuin ne arvoisat puhujat täällä, jotka ovat tahtoneet kieltää oluttehtailijoilta oikeuden keittää kaljaa verovapaista maltaista. Ed. Vuolijoki puheessaan tunnusti, että tämä oikeus, jota hän puolusti, tavallaan pönkittää oluttehtaita. Tämä hänen tunnustamansa näkökanta on minun mielestäni niin painava, ettei minulle voida tuoda minkäänlaisia väitteitä, jotka vaakalaudalla asetettuina kumoaisivat tuon näkökannan. Minun mielestäni pitää kaikin keinoin oluttehtaita kaataa eikä sallia heille oikeuksia, joita väärinkäyttäen ne voivat olutliikettään jatkaa. Suuresti on täällä liioiteltu, kun on pelätty, että Suomen kansa kuolee janoon, elleivät herrat oluttehtailijat valmista edelleen sitä huuhdevettä, millä nyt kaljan nimellä itselleen rahaa riistävät. Yhdyn siihen loppuponteen, minkä ed. Perttilä esitti, että tehdään oluttehtailijain asema niin sietämättömäksi, että heidän käy vaikeaksi jatkaa oluen valmistamista ja että heidän olojen pakosta täytyy sillä lailla ruveta vapaaehtoisesti oluttehtaitaan kaljatehtaiksi muuttamaan.

Ed. von Alfthan: Eräs arvoisa puhuja ihmetteli täällä suuresti, mistä se lienee tullut että ed. Väinö Vuolijoki, ja minä olemme samalla kannalla. Eiköhän se voisi tulla siitä, että olemme kemistejä molemmat ja luulemme vähän ymmärtävämme asiaa? Mutta se oli nyt sivuseikka.

Kahdessa kohden tahdon vielä vähän lisätä. Ensinnä mitä tulee kokemukseen Ruotsista. Ruotsissa kyllä ovat asiat samalla kannalla, kuin mitä valiokunta ja suuren valiokunnan enemmistökin puolustaa. Mutta miksi? Senvuoksi että mallasjuoma-asiaa Ruotsissa ajetaan suorastaan fiskaalisia tarkoitusperiä silmälläpitäen, nim. tarkoitusperiä, jotka tähtäävät suurempiin valtion tuloihin eikä ollenkaan mitään raittiusnäkökohtia huomioonottaen. Siitä syystä ne eivät tahdo kustantaa vähän kalliimpaa kontrollia. Siitä syystä ne myös niin kovasti pelkäävät, jos joku sata kruunua jäisi syrjään valtiolta ja senvuoksi ne ovat asettaneet kaljan niin huonoon asemaan, panneet kaljan valmistukselle sellaisia rajoituksia, ettei Ruotsissa saa mistään kelvollista kaljaa. Että olut silloin kulkee paremmin, kun kalja on huonompaa, on hyvin yksinkertainen asia, mutta minä en katso, että semmoinen esimerkki on seurattava, vaikka muuten kernaasti otan esimerkkejä Ruotsista, milloin ne sen ansaitsevat.

Sitten täällä on sanottu — se oli ed. Soininen — että edellä mainittu menettely pakottaisi pieniä panimoita maalla siirtymään kaljapanimoiksi. Sitä en ollenkaan luule. Mutta se kylläkin pakoittaa niitä tykkänään lakkaamaan kaljan teosta ja tekee niistä ainoastaan olutpanimoita, sillä muuten ne eivät voi pysyä pystyssä rahallisesti. Mutta onko tämä nyt sellaista, johon meidän pitäisi pyrkiä? Eikö olisi parempi, että ne juuri vähitellen tosiaankin siirtyisivät ainoastaan kaljatehtaiksi. Ja se tapahtuu samassa määrin kuin kansa tottuu juomaan näitä uusia juomia ja jättää oluet syrjään. Siten ehkä muutamissa vuosissa syntyisi aivan luonnollisella tavalla ja ilman mitään pakkoa ja väkivaltaa näistä pienistä olutpanimoista kaljatehtaita. Sitä minä olen tahtonut, ja tahtoisin laittaa tämän lain semmoiseksi, että mainittu muutos tosiaankin tulisi tapahtumaan.

Näitä näkökohtia olen tahtonut tässä asiassa tuoda esiin ja toivon vieläkin, että päätös lopullisesti tulisi menemään tähän suuntaan. Jos päätös tulee päinvastaiseksi, katson sen melkein suurimmaksi vahingoksi, mitä nykyään voipi raittiusliikkeelle maassamme tapahtua.

Ed. Kalliokorpi: Tästä asiasta on niin paljon puhuttu, etten katso tarpeelliseksi jatkaa, vaan yhdyn ed. Pärssiseen.

Ed. Häyrynen: Kannatan valtiovarainvaliokunnan mietintöä.

Ed. **Orasmaa:** Pyydän vaan onnitella kaikkia niitä arvoisia puhujia, jotka tänä iltana ovat puoltaneet oluttehtaille veron vapautta kaljan valmistuksessa sillä perusteella, että huomenna näkevät puheensa lihavilla kirjaimilla painettuna oluttehtailijain lehdissä. Sellaista kunniaa harvoin voivat niittää meikäläiset. Tuntuu siltä kuin tahdottaisiin rientää kantamaan kainalosauvoja horjuavalle olutteollisuudelle, ja tämä tapahtuu aikana semmoisena, jolloin kansan syvät rivit mitä hartaimmin toivovat sen kukistuvan. Tämä kysymyksenalainen asia tuntuu ainakin tämäntapaiselta. Ja ennenaikaista oli se ilo, joka keskustassa ilmeni, kun vasemmistosta nousi mies, joka toi esille meille toisille vastaisen käsityksensä. Äänestyksen tulos on kuitenkin toinen, siitä minä ainakin olen varma, mitä vasemmistoon tulee. Jos kaikki tuo ilo, mikä keskustassa ilmeni, olisi todellista iloa eikä puolue-iloa, olisin sangen kiitollinen.

Pääasiassa yhdyn ed. Pärssiseen.

Ed. **Yrjö-Koskinen, Y. K.:** Täällä on jo niin perinpohjin asiaa selvitetty, että minun ei tarvitse keskustelua enää pidentää. Pyysin puheenvuoroa oikeastaan ed. Rosenqvistin lausunnon johdosta, että oluttehtailijain oikeutta muka loukataan, jos heiltä kielletään oikeus verosta vapaista maltaista valmistaa mietoa mallasjuomaa. Siinä on kuitenkin ilmeinen erehdys. Huomattava nim. on, että oluttehtailijat kyllä eri paikoissa saavat valmistaa mietoa mallasjuomaa niinkuin muutkin, mutta oluttehtaissa ja niiden yhteydessä he eivät saa sitä valmistaa. Tämä on kokonaan järjestyskysymys eikä mikään oikeuskysymys.

Ed. **Huoponen:** Tuntuisi erittäin viekoittelevalta antaa vähän väritystä ja ehkä muutamia lisäsointuja siihen konserttiin, jota täällä on soitettu oluttehtaitten kunniaksi. Minun täytyy kuitenkin kieltää itseltäni tämä huvitus, koska aikainen aamuhetkikään ei sitä mitenkään salli. Tyydyn sentähden ainoastaan lyhyesti ilmoittamaan, että kannatan arvoisan alustajan mielipiteitä joka kohdassa. Minä siis mitä innokkaimmin vastustan oluttehtaille myönnettävää vapaaveromaltaiden käyttämistä. Olen puolestani elävästi vakuutettu siitä, että eduskunnan suuri enemmistö tulee asettumaan samalle kannalle. Se on se oikea periaate, jonka lopputarkoituksena on yleisen kieltolain aikaansaaminen tässä maassa. Tämä päämäärä, siitä olen vakuutettu, aivan läheisessä tulevaisuudessa saavutetaan, ja ensimäinen rehellinen askel tämän päämäärän saavuttamiseksi on juuri tämän mielipiteen toteuttaminen.

Ed. **Tikkanen:** Ed. Pärssinen on jo ilmituonut sen, mitä minulla oli pääasiassa esille tuotava. Omasta puolestani tahtoisin sen toivomuksen lausua, että meidän on niin paljon kuin mahdollista asetettava salpoja sen myrkkyvirran eteen, joka tuhansia kansalaisia on syössyt perikatoon. En missään tapauksessa omasta puolestani myönnä verovapautta olut-tehtailijoille.

Ed. **Soininen:** Minä koetan olla hyvin lyhyt. Vapaaherra Alfthan ihmetteli, että minä suuren valiokunnan referenttinä olin yksipuolinen. Tahdon vastata siihen, että minut nimenomaan valittiin sieltä esittämään enemmistön mielipidettä. Minä kieltäydyin ja ehdotin erästä vähemmistön miestä, mutta hän ei ruvennut siihen. Sitä ei voi siis ihmetellä, että minä esitin asian, niinkuin tein, vaikka kyllä myönnän, että referentin toimen voipi käsittää yleensä, niinkuin vapaaherra Alfthan sen käsitti, mutta ei tässä tapauksessa.

Vapaaherra Alfthan puhui siitä, että valiokunta on jättänyt tuon kalliin kontrollilaitoksen semmoisekseen, vaikka se ei ole tahtonut myöntää noita verovapaita maltaita oluttehtailijoille. Siinä vapaaherra Alfthan erehtyi, sillä valiokunta ei ole jättänyt sitä semmoisekseen, on vain sanonut, että tämän lain noudattamista sekä panimojen silmälläpitoa hoitavat lähinnä ylikontrollöörin valvonnan alaiset kontrollöörit, joita asianomainen kuvernööri vaadittuaan ylikontrollöörin lausuntoa, asettaa tarpeellisen määrän. Sehän on selvää, että tuo „tarpeellinen määrä" jääpi hyvin paljon vähemmäksi, silloin kun kontrollin ei tarvitse olla niin ankara. Tässä teollisuushallituksen komiteassa on ehdotettu näitten kontrollöörien palkkaamiseksi 105,000 markkaa. Siitä varmaan kaikkien suurin osa jäisi pois ja kontrolli tulisi huokeaksi.

Vapaaherra Alfthan on arvellut, että Ruotsissa tätä mallasjuoma-asiaa käsitettäisiin vaan veroasiana. Se olisi ihmeellistä, koska Ruotsissa ei ole pantu mallasjuomalle veroa enempää kuin $4^1/_2$ p:iä litralle, kun esim. Tanskassa se on vähän enemmän kuin 9 penniä litralta ja Norjassa 17 penniä. Ei voi silloin sanoa, että ruotsalaiset ovat ajaneet asiaa vain hankkiaksensa valtiolle tuloja.

Sitten on vapaaherra Alfthan sanonut, että pienet tehtaat pakotettaisiin valiokunnan ehdotuksen kautta kokonaan lakkauttamaan kaljateollisuuden eivätkä tulisi siirtymään kaljateollisuuden alalle. Minä en voi olla samaa mieltä kuin vapaaherra Alfthan tässä kohden. Mutta olkoonpa, että hän olisi oikeassa. Mikäpä suuri vahinko siitä olisi Suomen kansalle, jos nämät todella lakkauttaisivat kokonaan kaljan valmistamisen?

Herra Vuolijoki on myöntänyt, että kontrolli olisi hyvin vaikea, mutta sanonut, ettei se häntä huolestuttaisi, vaikka nyt kavallettaisiin parisataatuhatta markkaa valtion veroja. Mutta jos kerran on mahdollista ottaa parisataatuhatta markkaa, niin on myös mahdollista ottaa pari miljoonaa markkaa. (Vapaaherra Alfthan: joku sata). Minä kuulin sitten väärin.

Muihin vastaväitteisiin, joita täällä on tehty, ei minun tässä enää kannattane kosketella. Niihin on jo vastattu. En voi kuitenkaan olla huomauttamatta sitä, että täällä niin moni luulee, että olut-tehtaat todellakin tahtoisivat ruveta kehittämään kaljateollisuutta, joka olisi olutteollisuuden surma. Ei, kyllä he voittavat paljon enemmän olueella ja sitä he aina tulevat kehittämään, niin pian kuin kaljatehtaat ovat tapetut.

Ed. Vuolijoki myönsi, että kaljanmyynti pönkittäisi olut-tehtaita maaseudulla, mutta arveli, että se olisi vähäinen asia. Moni olut-tehtaista sijaitsee sentään koko suurissa maalaiskylissä tai tehdaspaikoissa, ja kun raittiusharrastus paikkakunnalla kasvaa eikä osteta muuta kuin kaljaa laajoihin piireihin, niin kyllä se sentään koko paljo merkitsee. Sen kautta ne juuri voivat pysyä pystyssä ja koettavat tyrkyttää tuota olutta, joka turmelee kansan, yhä kauvemmin ja kauvemmin. Minä en näe mitään syytä olevan eduskunnan luopua siitä kannasta, mille valtiovarainvaliokunta ja suuri valiokunta ovat asettuneet tässä asiassa.

Ed. **Aalto:** Täällä on jo tuotu paljon seikkoja esiin, jotka vaikuttavat minustakin siihen suuntaan, että missään tapauksessa verovapaita maltaita ei voitaisi myöntää oluttehtailijoille kaljan valmistukseen. Tässä minä yhdyn pääasiassa ed. Perttilään. Eräs arvoisa edustaja kuitenkin sanoi, että siinä määrin kuin kansa vähitellen tottuu juomaan näitä miedompia juomia, päästään onnelliselle tolalle ja että siis oluttehtailijoiden pitäisi ruveta kansaa siihen opettamaan. Arvoisa puhuja tarkoitti tässä minun ymmärtääkseni kansalla olut-tehtailijoita ja sitä pientä kaupunkilaista herrasyleisöä, joka yleensä näissä asioissa muka kansan mielipidettä ylläpitää ja on kuitenkin jäänyt kauvas jälelle kansan enemmistön mielipiteistä, on unohtanut, että se on sangen suuri vähemmistö tässä maassa, joka tuota mielipidettä enään ylläpitää. Kyllä heidänkin sentään jo olisi aika ottaa huomioon, mitä kansa tästä asiasta ajattelee, todellinen kansa, ja ruveta sitä seuraamaan.

Sitten täällä eräs arvoisa puhuja on kuvaillut, miten suurissa laitoksissa voidaan pitää suurempaa puhtautta ja niin ollen valmistaa puhtaampaa tavaraa kuin pienissä. Minä luulen, että häneltä varmaan unohtui Chikagon suuret teurastuslaitokset ja niiden erinomainen puhtaus.

Mitä sitten itse tuohon myönnytykseen tulee ja siihen tarkoitukseen, mihin olut-tehtailijat sitä hyötyänsä käyttäisivät, niin ed. Viitanen hyvin sattuvasti jo siitä puhui. Minä olen siis myöskin sitä mieltä, että jos tehtailijoille myönnettäisiin oikeus valmistaa kaljaa verovapaista maltaista, niin silloin me tukisimme pahimpia pimittäjiämme ja takoisimme kahleita oman kansamme valistuksen ja henkisen kehityksen tielle.

Ed. **Tainio:** Minua hämmästyttää se helppous, millä edustajat ovat tässä asiassa vakaumuksensa muodostaneet. Minun ainakin täytyy itse puolestani myöntää, että se vei minulta paljon aikaa ja että valiokunnassa asiasta äänestettäessä en silloin vielä uskaltanut äänestää puolelle eikä toiselle, vaan minun puolestani äänesti varajäsen. Ja tämä kysymys ei sitäpaitsi lienekkään niin yksinkertainen kuin miksi sen useat vasemmiston puhujat ovat käsittäneet. Muuten vaikka olenkin samaa mieltä kuin ed. Hagman, että kirnupiimä on parempaa kuin kalja, niin täytyy siitä huolimatta myöntää, että tällä kaljakysymykselläkin on joku merkitys, sillä kirnupiimää on usein perin vaikeaa saada. Minä innostuin siitä puheesta ja menin kysymään sitä eduskunnan ravintolasta, mutta se oli loppunut. Ja useimmissa meidän suurissa kaupungeissamme kirnupiimän saanti on niin vaikeata, että pitäisi ryhtyä erityisiin toimenpiteisiin sen suhteen.

Täällä on muuten annettu meille pari ohjetta, millä tavalla olisi pitänyt tätä kysymystä käsitellä. Ed. Alfthan kehoitti meitä käyttämään kylmää järkeä, ed. Hagman rakkautta. Mutta tämän kysymyksen käsittelyssä on ollut päävaikuttimena viha, viha olut-tehtailijoita kohtaan. Ja se viha on mennyt niin pitkälle, että siitä kalja saa kärsiä. Ed. Pärssinen suoraan sanoi, että yksinomaan se seikka määrää hänen esiintymisensä ja katsantokantansa. Mutta minun mielestäni ei ole tässä laisinkaan niin paljon kysymys olut-tehtaista kuin kaljasta. Ja jos kaljan kannalla olisi pysytty ja kaljaa suosittu, niin ehkä olisi havaittu, että sittenkin voidaan parasta halvimmalla saada olut-tehtaista. Ed. Perttilä kehoitti maistamaan Sinebrychoffin kaljaa. Minä olen juonut sitä useamman kuin yhden kerran ja tiedän, että se on perin huonoa. Ja kaikki muutkin kaljat ovat yhtä huonoja, eroa ei ole. Mutta se, että Sinebrychoffin kalja on sittenkin yhtä hyvää kuin kaikkien nurkkatehtailijain valmistama, vaikka hän maksaa maltaista veroa, se puhuu juuri samaan suuntaan, kuin ed. Vuolijoki aikaisemmin on esittänyt.

Erittäin suuren painon ovat useat edustajat kiinnittäneet siihen, että jos olut-tehtaissa saataisiin valmistaa myöskin kaljaa verovapaista maltaista, harjoitettaisiin suuria väärinkäytöksiä ja petoksia. Mutta minä olen jotakuinkin varma siitä, että ne arvoisat edustajat luulevat nytkin niin tapahtuvan. Sitä paitsi, vaikka onkin vaikeata

saada tarkastus täysin päteväksi, jos valmistetaan kaljaa, niin kyllä on vaikeata saada täysin pätevää tarkastusta, vaikka ei kaljaa valmistetakaan. Kun vero korotetaan 4 markkaan, niinkuin suuri valiokunta on ehdoittanut, niin onhan kiusaus yhtä lähellä harjoittaa väärinkäytöstä itse olutveron suhteen. Ja minä en lainkaan epäile, ettei niin tulisi tapahtumaankin jossain määrin. Tarkastuskysymys ei siis muodostu erittäin polttavaksi yksistään tämän kysymyksen yhteydessä, vaan se tulee polttavaksi sinänsä heti paikalla, kun mallasjuomavero kohotetaan niin tuntuvassa määrässä, kuin nyt on ehdotettu.

Mitä sitten tulee siihen usealta taholta esitettyyn väitteeseen, että tämän kautta vähävaraiset tai huonossa asemassa olevat maaseudun olut-tehtaat pakoitettaisiin valmistamaan kaljaa, niin minä pyydän huomauttaa, että tätä kaljakysymystä ei oikeastaan ole muualla kuin teollisuusseuduilla ja suurissa kaupungeissa, ja hyvin vähän teollisuusseuduillakin. Ei maalla kukaan kaljaa osta. Sehän valmistetaan siellä kotona, ja vieläpä pikku kaupungeissakin valmistetaan kalja kotona. Sitä ostetaan tehtaista ainoastaan siellä missä ovat kalliit vuokrat ja missä työväestö ei voi käyttää siksi tilavia asumuksia ja keittiöitä, että se voisi sitä menestyksellä valmistaa. Ei tämä siis ole mikään keino pakoittaa tehtaita kaljan valmistukseen, sillä jos maaseudun tehtaat siihen ryhtyvät, niin ehdottomasti tekevät vararikon heti paikalla. Se ei siis asiaa yhtään muuta ja siitähän ei liene toivoa, että suuret tehtaat Helsingissä, Viipurissa, Turussa tai Tampereella kaljan valmistukseen ryhtyisivät ja oluen valmistuksesta luopuisivat. Saattaa kyllä teoretiseerata, mutta jollei tunne olosuhteita, saattaa johtua kamaritutkimuksissa hieman harhaan. Minä näillä perusteilla yhdyn siihen, mitä ed. Vuolijoki on aikaisemmin lausunut.

Ed. **Ahmavaara:** Pyydän vaan lyhyesti ilmoittaa että minä yhä olen vakuutettu siitä, mikä käy selville minun yhtymisestäni herra Alfthanin vastalauseeseen, että nim. oluttehtailijain olisi annettava valmistaa kaljaa verottamattomista maltaista. Minä en saa päähäni sitä teoriiaa, että kun kaljaa valmistetaan toisessa huoneessa, siitä pitää maksaa korkea vero, mutta kun sitä valmistetaan toisessa huoneessa, siitä ei tarvitse maksaa mitään veroa. Sitä oikeuskäsitettä minä en tämän illan kuluessakaan ole saanut päähäni. Täällä on, kuten tavallisesti, kun raittiuskysymys on esillä, maalattu kaikki ne oluttehtailijoiden puolustajiksi ja alkoholin kannattajiksi, jotka ovat olleet eri mieltä tässä asiassa. Pitäisi meidän kuitenkin kerran päästä selville siitä, että samaan päämäärään voidaan pyrkiä eri tavoilla ilman että silti itse asiassa oltaisiin eri kannalla.

Ed. **Vemmelpuu:** Ed. Tainio lausui suuren hämmästyksensä siitä, että on lausuttu toisenlaisia mielipiteitä kuin mitkä hän omis-

taa. Minä lausun myös suuren hämmästykseni siitä, että täällä on lausuttu menestymisen ja kehittymisen toiveita oluttehtaille, kuten ed. Vuolijoki teki, lausuessaan sen toivomuksen, että suuret oluttehtaat menestyisivät ja kaljatehtaat sitävastoin häviäisivät. Mutta meidän tulee huomata, että kaljatehtaat ovat perustetut raittiusnäkökantaa silmällä pitäen. Juuri kaljatehtaat ovat käytännössä taistelleet meidän kanssamme raittiuden puolesta väkijuomia vastaan. Kuinka me siis tälläisenä aikana, jolloin raittiusperiaatteita ruvetaan yhä enemmän ja enemmän silmällä pitämään, voisimme toivoa kaljatehtaitten kuolemaa? Päinvastoinhan meidän pitäisi tässä tilaisuudessa, kun meillä ovat keinot käsissä, koettaa taistella oluttehtaita vastaan ja koettaa auttaa eteenpäin kaljatehtaita, jotka juuri tarkoittavat niiden mielipiteitten edistämistä, joita me kannatamme.

Sitten on ed. Tainio surkutellut sitä, että maaseuduilla eivät oluttehtaat voine muuttua kaljatehtaiksi, kun ei siellä ole kaljanjuojia, ja säälinyt sitä, että oluttehtailijat mahdollisesti tekevät vararikon. Mutta toivokaamme että he voivat jollakin muulla tavalla hankkia itselleen leivän, ilman että heidän tarvitsee enää käyttää sitä tapaa, jolla he tähän asti ovat eläneet.

Kannatan kaikessa ed. Soinisen mielipidettä

Ed. **Nevanlinna:** Ed. Tainio lausui, että kiusaus veronkavallukseen voi olla yhtä suuri, ratkaistakoon tämä asia kumpaan päin tahansa. Pyytäisin huomauttaa, että tässä ei olekkaan kysymys siitä, kuinka suuri tai pieni kiusaus saattaa olla asianomaisille. Kysymys on siitä kuinka suuri mahdollisuus kiusaukseen lankeamiseen tahdotaan asianomaisten eteen lainsäännösten kautta asettaa. Minun ymmärtääkseni on selvää, että tämä mahdollisuus langeta kiusaukseen tulee paljon suurempi, jos hyväksytään edustajain Vuolijoen ja Tainion katsantokanta, kuin jos hyväksytään valtiovarainvaliokunnan enemmistön milepide, ja tämä seikka se minun mielestäni asian ratkaisee. Sitä paitsi täytyy minun ymmärtääkseni kiusauksenkin tämmöisissä tapauksissa olla sitä suuremman, kuta suurempi mahdollisuus siihen on tarjona.

Ed. **Tainio:** Minulla olisi jonkunverran vastaamista ed. Vemmelpuulle, sillä hän väitti koko ajan minun sanoneen toista kuin mitä olin sanonut. Mutta kun lausuntoni tulee näkymään pöytäkirjasta, niin se on paraiten todistava, kuinka tarkkaan ed. Vemmelpuu on minun puheeni kuullut tai ymmärtänyt.

Ed. **Helkiö:** Minä uskon, että ne, jotka täällä ovat puolustaneet oikeuksia oluttehtaille, ovat tehneet sen vakaumuksesta. Uskon myös että he sillä ovat tahtoneet kansan etua. Mutta siitä en ole voinut tulla vakuutetuksi, että he tässä asiassa ovat osanneet aivan

oikeaan. Ja syy siihen, miksi en ole voinut tähän vakuutukseen päästä, on siinä että tässä on yritetty tehdä pahasta hyvää, väärästä oikeaa, kansan verivihollisesta sen suosittu ystävä. Tämä on vastoin luonnon lakia, ja jos tällainen voima todellakin olisi saatu sillä pikku hyvityksellä, joka tässä on aijottu oluttehtailijoille antaa, niin se olisi ylenluonnollinen ilmiö. Sentähden on täytynyt iloita siitä, ettei aivan moni ole ilmestynyt tällaista uskomaan ja tällaista puolustamaan. Arvattavasti ne, jotka näin ovat tehneet, ovat olleet joissakin suhteissa oluttehtaisiin.

Ed. **Pärssinen:** Tahdon lyhyesti ed. Tainiolle huomauttaa, että nimenomaan se näkökanta, että katson tällä verovapaudella tuettavan oluttehtaiden olemassa oloa, määräsi minun kantani tässä asiassa, eikä se siis johtunut alhaisista vaikuttimista, niinkuin ed. Tainio sanoi.

Ed. Tainio kovin kehuu tuota oluttehtaiden valmistamaa kaljaa. Kumminkin ne, jotka sitä käyttävät, kertovat, että se on kuin mitäkin tynnyrin huuhdevettä, ja se on vaivainen. jonka sitä täytyy juoda.

Ed. **Vuolijoki, V.**: Minun täytyy todellakin ihmetellä niitä merkillisiä viittauksia, joita tässä keskustelussa yhden ja toisen edustajan puolelta on tehty. Ed. Reima jo kutakuinkin rohkeasti »uskoi», ettei olla missään suhteessa oluttehtaisiin, mutta ed. Helkiö jo sanoi, että niihin ollaan jossakin suhteissa. Minä en luulisi näiden epäilysten kohottavan keskustan arvoa.

Ed. **Helkiö:** Minä lausuin, että he *luultavasti* ovat suhteissa, mutta tahdon sen lausuntoni peruuttaa. Jos asia ei ole niin, niin sehän on hyvä.

Ed. **Huoponen:** Ed. Helkiön salaviittauksen johdosta panen vastalauseen, sillä semmoinen lausunto alentaa eduskunnan arvoa.

Ed. **Ahmavaara:** Minä en myöskään voi olla yhtymättä ed. Huoposen vastalauseeseen. Ed. Helkiö sanoi puheensa alussa, että hän uskoo, että ne, jotka ovat täällä puolustaneet oikeuksia oluttehtailijoille, ovat tehneet sen vakaumuksesta, mutta puheensa päätti hän kuitenkin sillä epähienolla viittauksella että ne puhujat ovat jossain suhteessa oluttehtailijoihin. Sellainen arvostelu toisen vakaumuksesta on edustajalle niin sopimaton kuin se koskaan voi olla.

Ed. **Turkia:** Tämän keskustelun kuluessa on tullut esille joitakuita huvittavia seikkoja. Ensiksikin on minua suuresti huvittanut se tieto, jonka minä täällä sain porvarien huulilta, että oluttehtailijat tulisivat niin suuressa määrässä omaksi hyödykseen valtion

kustannuksella käyttämään väärennyksiä, jos he saisivat verovapaita maltaita kaljavalmistukseen, että ei edes kolme tarkastajaa kussakin tehtaassa voisi niissä valvontaa hoitaa. Arveltiin, että se voisi nousta ehkä satoihin tuhansiin tuo summa, jonka sillä tavalla oluttehtailijat kavaltaisivat. Minulla ei koskaan ole ollut kovin hyviä luuloja etenkään sellaisista suurteollisuuden harjoittajista, mutta nyt ehkä voin vakaantua siinä uskossa, että epärehellistä joukkoa se on, koska jo porvaripuolueen edustajatkin ovat sen tunnustaneet.

Muuten on somaa, että oluttehtaat tahdotaan tässä asiassa asettaa sellaiseen asemaan, ettei niille annettaisi oikeutta kaljan valmistamiseen tai toisin sanoen, että niiltä kiellettäisiin verovapaat maltaat, mutta kaljatehtaille annettaisiin. Minä olen koettanut harkita, olisiko tästä Suomen kansan onni, raittiuskysymys tai joku muu suuri asia kysymyksessä ja olen tullut siihen tulokseen, että täällä porvarispuolueet taasen taistelevat tavallisista eduistaan. Suomettarelaisten hallussa on lukuisia kaljatehtaita ja niillä olisi äärettömän edullista valmistaa verovapaista maltaista kaljaa samalla kun oluttehtaat maksaisivat kaljamaltaista veroa. Ruotsinmielisten hallussa on lukuisia oluttehtaita ja ne koettavat pitää omaa puoltansa. Meidän, jotka edustamme työväkeä, on jotensakin saman tekevä kumpiko porvarispuolue tästä hyötyy. Me katsomme työväen etua. Ja minä en todellakaan tiedä ainakaan tällä kertaa vielä, olisiko työväelle niin kovin hyödyllistä, jos oluttehtailta kaljan valmistus koetettaisiin estää ja samalla annettaisiin kaljatehtaille siihen erityinen etuoikeus. Ylipäänsä en suosi minkäänmoisia etuoikeuksia kenellekään. En ole sitä mieltä kaikessa, että pysyköön suutari lestissänsä, vaan antaisin ihmisten muuttaa elinkeinoa ja ammattia, antaisimpa oluttehtaidenkin valmistaa kaljaa ja vaikkapa siirappia, jos vaan siihen kykenisivät, en milloin tavalla koettaisi sitä kieltää. Muuten on jotensakin lapsellinen se ajatus, kun luullaan, että oluttehtaat kukistuisivat, jos kielletään verovapaus kaljan valmistukseen nähden. Sellaista en ainakaan minä usko. Kun raittiuden nimessä koetetaan kieltää kaljan valmistus, niin sanotaan samalla oluttehtailijoille: teidän täytyy sumpata yksinomaan olutta tehtaista tai kukistua. Mutta jos oluttehtaat saisivat tilaisuuden valmistaa hyvää kaljaa, — jotkut ovat täällä todistaneet, että oluttehtaat kyllä sopivat sellaisen valmistukseen, jos niille annetaan verovapaat maltaat, — niin, kuka tietää, eikö ihmiset oppisi juomaan hyvää kaljaa niinkuin oluttakin. Täällä on koetettu todistella oluttehtaiden kaljan olevan sellaista, että se synnyttää juoppoutta. Se saattaa kyllä olla totta, mutta luultavaa on myös, että voisihan se kalja parantua, kun tehtaat saisivat verovapaita maltaita käyttää kaljan valmistukseen.

Muuten on somaa, kun useat meidän ryhmän jäsenistä ovat kiven kovaan koettaneet väittää, että he eivät mitenkään antaisi sellaista tunnustusta oluttehtaille, että ne saisivat valmistaa kaljaa verova-

paista maltaista. Mutta kaljatehtaille he sen antavat, siis toisille kapitalisteille antavat he etuoikeuksia mutta toisille ei. Jos kalja tulee samanlaista, niin en tiedä, mistä tällainen puolueellisuus johtuu kapitalisteihin nähden. En myöskään pelkää sitä, että oluttehtaat kukistaisivat kaljatehtaat. Täällä tosin ed. Ala-Kulju huomautti, että niillä on se mahdollisuus, etenkin kun ne voivat käyttää mäskiä kaljavalmistukseen. No, se on nyt suurten talon emäntien kannalta katsoen edullista saada voimakasta mäskiä oluttehtaista ja siis kaljan valmistusta pitäisi estää tai rajoittaa, että mäski ei huononeisi kaljan valmistuksen tähden.

Ed. Reima täällä huomautti, että olisi pyrittävä siihen, että kaikki kunnialliset kansalaiset karttaisivat olla missään tekemisessä oluttehtailijain kanssa. Tuollainen toivomus voidaan kyllä lausua, mutta itse asiassa oluttehtaat eivät kukistu, ennenkuin saamme kieltolain. Sellaisia henkilöitä löytyy, jotka toimivat oluttehtaiden palveluksessa, työväkeä löytyy suunnaton joukko, joiden täytyy niissä työllään leipänsä ansaita ja siitä päättäen, mitä suomettarelaisten ryhmästä huomautettiin tänäkin iltana, kun oli esillä työväkeä koskeva kysymys, niin siihen nähden kyllä asema sellaisena edelleenkin kestää. Jos kaikessa, missä työväen aseman parantaminen vähänkin tulee kysymykseen, vedotaan ainoastaan säästäväisyyteen, niinkuin täällä tänä iltana erään kysymyksen suhteen vedottiin, niin ei ole toivoa, että työväen asema entisestään muuttuisi. Niitä toivomuksia, että kaikki kansalaiset tässä maassa pitäisivät häpeällisenä ja epäkunniallisena olla oluttehtaiden kanssa tekemisissä, voidaan kyllä lausua, mutta ei siihen päästä kuin siten, että joko julistetaan ne kansalaiset, jotka ovat niiden kanssa tekemisissä, epäkunniallisiksi tai koetetaan saavuttaa kieltolaki. Minä en todellakaan näe, että sillä vastustettaisiin raittiutta, jos annettaisiinkin oluttehtaille oikeus valmistaa verovapaista maltaista kaljaa, enkä myöskään mitenkään voi käsittää, että ilman kieltolakia päästään oluttehtaista ja oluen valmistuksesta, vaikka kaljan valmistusoikeus niiltä rajoitettaisiin tai kiellettäisiin.

Ed. **Perttilä, Emil:** Ed. Turkia puhui hyvin hauskasti, mutta varoi aivan tarkasti, ettei mainitsisi mitään siitä valvonnasta, joka tarvittaisiin siinä tehtaassa, missä valmistetaan olutta ja kaljaa. Se siitä. Minä saman puhujan puheen johdosta pyydän ilmoittaa, etten minä omasta puolestani ole ainakaan missään tekemisessä minkään kaljatehtailijan kanssa enempää kuin oluttehtailijankaan kanssa. Sitte ne viittaukset, hän kun lausui selvän käsityksen, että ne, jotka puolustavat niitä, ovat tekemisissä jonkun suomettarelaisen kaljatehtailijan kanssa. Kyllä minun täytyy myöntää että ed. Reiman lausunto jo aikasemmin kai antoi aihetta siihen otaksumiseen, mutta kyllä voin vieläkin kaikesta huolimatta vakuuttaa, että

kyllä minä olen yhtä vähän kumpaisenkaan herraspuolueen kanssa tekemisissä kuin ed. Turkia.

Ed. **Sillanpää**: Minä olen ihmeekseni kuunnellut tätä keskustelua, jossa aluksi on väitetty, että kaljatehtaat tulisivat muka tämän verotuksen kautta sellaiseen asemaan, että niitten olisi pakko lopettaa liikkeensä, mutta toiseksi on sanottu, että kaljan valmistusta ei voida kumminkaan maalla toimittaa, koska se ei siellä mene kaupaksi. Siis se ei tulisi ollenkaan näitten pienempien oluttehtaitten hyväksi, joskin ne saisivat vapauden valmistaa kaljaa, verovapaista maltaista, hyöty tulisi siis ainoastaan kaupunkitehtaisiin, joissa on suurempi liike ja voivat kyllä kilpailla olemassaolonsa puolesta. Jos olisi varmaa, että kieltolaki saataisiin pian voimaan meillä Suomessa, niin en sitte näkisi siinä niin suurta vaaraa. Mutta nyt, kun on epätietoista, saadaanko se sinä aikana kuin on toivottu, niin kyllä minä sen nojalla kaikesta huolimatta, mitä on sanottu, olen sillä kannalla, että verovapaita maltaita ei ole oluttehtaille suotava, vaan että heidän on kaikista maltaista maksettava täysi vero.

Ed. **Nevanlinna**: Pari viimeistä puhujaa ovat kyllä jo tehneet tyhjäksi sen tarkoituksen, joka ed. Turkialla ilmeisesti tänäänkin oli, kun hän tapansa mukaan pyysi puheenvuoroa silloin, kun keskustelu näytti päätetyn, mutta minä pyydän kuitenkin vielä puolestani saada auttaa tämän ed. Turkian tarkoituksen tyhjäksi tekemistä.

Ed. Turkia lausui m. m. että muka tämän keskustelun aikana muista ryhmistä, kuin siitä, mihin hän kuuluu, on annettu vakuutus oluttehtailijain täydellisestä epärehellisyydestä. En minä ainakaan ole kuullut sellaista vakuutusta. Jos on puhuttu paljon kontrollista ja siitä, että on saatava sellainen järjestys aikaan, johon voidaan keksiä tarpeellisen tarkka kontrolli, niin on selvää, että on tarkoitettu, ettei lainsäätäjä saa ihmisten eteen asettaa houkutusta kavaltamiseen. Siltä kannalta minä ainakin asetun suuren valiokunnan ja valtiovarainvaliokunnan kannalle mitä kontrolliin tulee. Muuten minä pyydän myöskin omasta puolestani täydellisesti liittyä niihin pariin puhujaan, jotka täällä ovat lausuneet ankaran paheksumisensa sellaisesta salaviittauksesta, että muka ne, jotka täällä ovat edustaneet toista kantaa kuin sitä, jonka m. m. minä hyväksyn, olisivat tehneet sen jostain halpamaisesta motiivista. Olkoot nämä viittaukset lähteneet mistä puolueesta tahansa, niin minä pyydän jyrkästi saada sellaisesta lausua paheksumiseni. Ne tietävät siirtymistä alalle, johon minun ymmärtääkseni ei ole kellään oikeutta siirtyä silloin, kun on toisen lausunnosta puhuttava.

Ed. **Nuorteva**: Ilmoitan tässä kysymyksessä olevani täydellisesti ed. Vuolijoen kannalla ja teen sen etupäässä ed. Helkiön viime

lausunnon johdosta. Mutta yhtä suuressa määrässä kuin minä paheksun niitä hävittömiä salaviittauksia, joita ed. Reima ja Helkiö lausuivat niin en katso ed. Turkiankaan samantapaisen huomautuksen olleen sopivan tässä yhteydessä. Kaikki nuo lausunnot osoittavat että täällä sangen vähäisessä määrässä saatetaan keskustella puolueettomalta kannalta silloinkin, kun ei mitään puoluekantaakaan ole olemassa. Minusta tuntuu jotenkin hassulta sellainen tapa.

Ed. **Reima:** Minä en voi ymmärtää, mistä minun lausuntoni kohdasta on voitu tulla siihen käsitykseen että minä olen koettanut syyttää toisia. (Ed. Nuorteva: Sanoitte ihan selvästi, vaikka kierosti.) Minä torjun kaikki epäilykset. Muuten minun ymmärtääkseni tässä on aivan tahallinen vääristely tapahtunut.

Kun yleiskeskustelu oli julistettu päättyneeksi, asetti Puhemies eduskunnan vastattavaksi seuraavan **äänestysesityksen:**

Ken tahtoo kaljanvalmistuksen oluttehtaissa verotettavaksi, vastaa jaa, jos ei voittaa, on hyväksytty periaate että kaljanvalmistus oluttehtaissa on oleva verosta vapaa.

Äänestyksessä annettiin 109 jaa- ja 63 ei-ääntä sekä 1 tyhjä lippu, joten oli **hyväksytty mietinnössä** omaksuttu periaate, että **kaljanvalmistus oluttehtaissa oli verotettava.**

Laki suostuntaverosta mallasjuomain valmistamisesta vuonna 1908.

1 §.

Keskustelu:

Ed. **von Alfthan:** Mitä tähän veroon tulee, niin minä kyllä olen oikeimmiten sitä vastaan, että vero korotetaan tämmöisestä aineesta, minkä pääasiallisesti maksaa köyhä kansa. Tämä näkökantani ei ole mikään uusi, olen sitä puolta pitänyt monilla valtiopäivillä ennenkin, mutta sitä ei ole ennen huomioon otettu eikä se nytkään tule mitään vaikuttamaan. Mutta täällä on eräs toinen seikka, josta meidän täytyy päästä selville, nimittäin se, että kun tämä vero korotetaan, niin sitä ei saa korottaa siihen määrin että seurauksena olisi suurempi sisäänvienti maahan keisarikunnasta. Tätä näkökantaa on kyllä selitetty niissä numeroissa, mitkä mietinnössä löytyvät ja tästä on myöskin keskusteltu suuressa valiokunnassa. Mutta erästä asiaa ei ole tähän saakka tiedetty, nimittäin sitä, kuinka suuri mallasvero on Venäjällä ja annetaanko maksettu vero takaisin, kun olut viedään ulkomaille tai Suomeen. Sain vasta

tänä aamuna näistä asioista venäläisen lain, mikä minulla on täällä mukana. Olen toimittanut suomennoksen muutamista pykälistä, jotka koskevat tätä asiaa, ja koska katson, että tämä seikka on hyvinkin vaikuttava päätökseen, niin minä tuon ne tässä esille. Ensin sanotaan pykälässä 396 seuraavasti: »Aksiisi oluen valmistuksesta luetaan jokaiselta mallasmittarin osoittamalta puudalta maltaita.» Seuraavassa pykälässä sanotaan: »Aksiisia kannetaan perusteena se ekstraktimäärä, jonka tehtailija on valinnut maltaista otettavaksi: alimman perusteen mukaan 1 rpl 10 kop., keskiperusteen mukaan 1 rpl 20 kop. ja korkeimman perusteen mukaan 1 rpl 35 kop.» Yhdessä pykälässä säädetään että semmoisesta oluesta, joka on portterin tapaista, kannetaan lisäveroa 70 kop. Tämä mitä tulee veroon.

Pyydän saada lukea tämän saman ruotsiksi.

Sitte vaikuttavat tähän seuraavat pykälät:

507 §. Oluesta, jonka tehtailijat lähettävät maasta, palautetaan sekä pohja- että lisäaksiisi. Rahaministerillä on valta, voimassa olevain asetusten selittämiseksi, noudattamalla 283 §:ssä mainittuja sääntöjä, määrätä oluen maastaviennin ehdot ynnä se pohja- ja lisäaksiisimäärä, joka on ulkomaalle viedystä oluesta palautettava sen todellisen aksiisimäärän mukaisesti jokaiselta ämpärilliseltä («vedro«) olutta, joka on tehtaassa valmistettu sekä aksisiin palauttamisen tapa.

509 §. Vietäessä Keisarikunnasta Suomen Suuriruhtinaanmaahan tavaroita, joista Keisarikunnassa suoritetaan aksiisia, ovat näiden tavarain viejät oikeutetut saamaan takaisin aksiisin niiden perusteiden mukaan, jotka on määrätty sellaisten tavarain maastaviennille. Tätä asiaa koskevat sopivat säännöt vahvistaa rahaministeri kussakin tapauksessa Keisarillisen Suomen Senaatin kanssa sovittuaan.

Näistä seikoista siis seuraa, että kun olutta viedään Suomeen, maksetaan takaisin koko se aksiisi, mikä niistä edeltäkäsin on Venäjälle maksettu; tämä seikka siis vaikuttaa jotenkin niinkuin eksporttipremie. Siis vaikuttavat tähän veron korotukseen ne todelliset kauppahinnat, jotka tulevat olemaan olemassa, sen jälkeen kun otetaan pois tullista tämä vero, tämä venäläinen aksiisi, joka maksetaan takaisin, ja toiselta puolen se hinta, mikä tulee maksettavaksi suomalaisesta oluesta kaupassa. Niiden laskujen ja tietojen mukaan, joita olen saanut sähkösanomatietä, voin ilmoittaa seuraavaa: Nykyään lienee Helsingissä oluen hinta, kun sitä suuremmassa määrin myydään, 5 markkaa 60 penniä 25 pullolta. Jos mallasvero lasketaan 4 m. tulee tämä hinta korotetuksi 1 m. 25 p. Siis tulisi hinta olemaan olutta suuremmassa määrässä ostettaessa semmoisille, jotka myyvät vähittäin, 6 m. 85 p. Pietarissa, Riigassa ja muualla Venäjällä maksaa olut 25 pullolta 1 rupla 30 kopeekkaa — 1 rupl. 35 kop., joka tekee 3 m. 55 p. Ja jos tähän pannaan lisää tulli 2 m. 50 p. sekä

rahtimaksut, jotka nousevat noin 50 penniin, niin tekisi se 6 m. 55 p., johon ehkä vielä tulee lisäksi muutamia penniä.

Nämä 25 pulloa sisältävät 17 litraa olutta, joiden valmistamiseen menee 4 kg. maltaita, ja joka kilolta maltaita maksetaan 20 penniä veroa. Siis ne saisivat resitutsioonina tästä 80 penniä. Kun 80 penniä otetaan pois tuosta summasta 6 m. 55 p., jää 5 m. 75 p. Sen korotetun veron, 4 mk. veron mukaan tulisi kotimainen olut Helsingissä, missä se on halvenpaa kuin maaseutukaupungeissa, maksamaan siis 6 m. 85 p. ja venäläinen olut 5 m. 75 p.

Missä määrin tämä nyt olisi omiansa saamaan aikaan tuontia Suomeen, on tietämätöntä, mutta ainakin täytyy sanoa että sellainen mahdollisuus on olemassa. Näillä perusteilla — en tahdo puhua sen pitemmältä — katson aivan mahdottomaksi panna, olkoon 4 mk:aa tai 4 mk. 50 p.iä veron pohjaksi, katsonpa, että vieläpä 3 mk:n verokin tekee tämän asian vaaralliseksi. Mutta koska tämä laki tulee laadittavaksi vaan yhdeksi vuodeksi, niin saattaisihan, jos huomattaisiin, että tämän ajan kuluessa alkaisi tuntuvammassa määrässä olutta virtailla maahan, jonain seuraavana vuonna alentaa veroa, jos ei meidän voimassamme ole korottaa tullia. Olen katsonut, vaikka onkin näin myöhäinen, velvollisuudekseni tuoda nämä näkökohdat eduskunnan tietoon, kun vasta tänä aamuna olin tilaisuudessa nämä tiedot saamaan.

Ed. **Huoponen:** Arvoisa kysymyksen alustaja on laajassa ja selväpiirteisessä lausunnossaan aivan vakuuttavasti osoittanut, että suuri valiokunta ehdotuksessaan, että suostuntaveroa kannettaisiin 4 markkaa kultakin 10 kilolta käytettyjä maltaita, on oikeaan osannut. Tämmöinen koroitus, siitä olen vakuutettu, ei tuo niitä vaaroja, joita edellinen puhuja on esiintuonut. Minä siis pyydän kunnioittaen ehdottaa, kun aika on mennyt näin myöhäiseksi, että eduskunta kävisi suurempaa keskustelua virittämättä äänestämään. (Hyvä). Minä olen vakuutettu, että se monituntinen keskustelu, joka täällä pidettiin edellisestä periaatteellisesta kysymyksestä, ei ole kasvattanut yhtään mielipidettä puolelle eikä toiselle. Kyllä minä luulen, että me olemme niin vakaantuneet näissä mielipiteissämme, että voimme kantamme ilmaista samanlaisena nyt kuin jos täällä 5, 6 tuntia puhumme asiasta. Minä puolestani toivon, ettei se esitys, jonka vapaaherra v. Alfthan on tuonut esille, tule mitään vaikuttamaan. Olen sitä mieltä, että meidän oluttehtailijamme ovat siksi järkeviä miehiä, että tyytyvät vähempään voittoon. Vapaaherra sanoi nimittäin aikaisemmassa lausunnossaan, että oluttehtailijat voittavat satoja tuhansia markkoja. Mutta ennenkuin he antavat venäläisten viedä voittorahat, tyytyvät he kaiketi yhteen tai kahteensataantuhanteen. Alustaja mainitsi, kuinka oluen rautatierahtia voitaisiin korottaa. Minä pyydän mainita — olen pikkuviljelijä

ja tiedän sen verran kokemuksesta — että maidon kuljetukseen Viipurista Pietariin menee 3 penniä litralta, mutta oluen tuonti maksaa 1 1/2 penniä. Ei meitä siis huoli pelotella. Emmeköhän olisi valmiit äänestämään.

Ed. **Soininen:** Kun minulla on ollut kerran tilaisuus kosketella niitä asioita, joista vapaaherra v. Alfthan viimeksi puhui, niin en tahdo niitä kaikkia uusia. Kuitenkin tahdon lausua kiitollisuuteni siitä, että vapaaherra v. Alfthan on hankkinut meille sen varmuuden, että Venäjällä tuotantovero maksetaan takaisin, kun tavara viedään ulos maasta. Tämä tekisi vaaralliseksi veron korotuksen, jos vero olisi suurempi kuin se on, mutta niinkuin se nyt on, ei se minun ymmärtääkseni voi mitään vaaraa tuottaa. Teollisuushallituksen mietinnössä sivulla 60 sanotaan selvästi, että Venäjän mallasvero on noin 2 vertaa niin suuri kuin Suomessa. Suomessa on tämä vero litralta 2 1/2 penniä, siis Venäjällä vero tulisi olemaan 5 penniä. Siihen tulee lisään, niinkuin samalla sivulla sanotaan, jonkunlainen lisenssivero. Minä olen koettanut saada selkoa sen suuruudesta. Se on 2 kopeekkaa pullolta, joka on pienempi kuin litra, siis voimme hyvällä syyllä olettaa, ettei se ole suurempi kuin 5 penniä litralta. Siis nämä molemmat verot tekevät 10 penniä litralta, mutta tulli 11 1/2 penniä. Ne eivät siis nouse yhtä korkealle kuin tulli eivätkä siis minun nähdäkseni voi vaikuttaa asiaan.

Ed. **Renvall:** Minä en voi ottaa tätä asiaa niin keveältä, tahtoisinpa sanoa kevytmieliseltä kannalta kuin ed. Huoponen, että vain intoilussa määräisin kantani tällaisessa asiassa, joka on tai ainakin voisi olla hyvinkin vakavaa laatua. Kun minun mielestäni vapaaherra v. Alfthanin esittämiä numeroita suuressa valiokunnassa selitettiin hyvin kaivattavan ja niiden olemassaoloon, suuruuteen ja sisällykseen vedottiin sekä puolelta että toiselta, katson, että tämä asia ei ole vielä kypsynyt päätettäväksi. Tahtoisin sentähden, että puheenaolevat tiedot tulisivat valiokunnassa asiallisen harkinnan alaiseksi, eikä että asia noin vaan, niinkuin ed. Huoponen on ehdottanut, äänestyksellä ratkaistaisiin, ilman että edustajat tietävät, missä määrin nämä numerot voivat asiaan vaikuttaa. Minä siis pyydän kunnioittavimmin ehdottaa, että asia palautettaisiin asianomaiseen valiokuntaan, jotta valiokunnalla olisi tilaisuus antaa lausunto siitä, vaikuttavatko saadut tiedot millään tavoin asian ratkaisuun.

Ed. **Schybergson:** Jag kan förena mig med hr Renvall och be tillika, då jag har ordet, att få nämna, att jag icke yttrade mig under den föregående diskussionen, emedan jag fann att det beslut, hvari representationen i denna del af frågan kunde stanna, icke var irreparabelt. Om däremot genom en för stark förhöjning införsel af malt-

drycker från kejsardömet kommer att ega rum, så kunna vi komma till ett sakläge, som väl icke ens hr Huoponen trots sitt »lätta» sinne att taga saker och ting skulle önska. Han har sina »utvägar», men om man komme i en sådan situation, så är väl icke ens hr Huoponen karl att reda ut den. Jag anser mig böra uttala en reservation gent emot en för stor förhöjning af skatten och är i hufvudsak beredd att, när frågan kommer till slutlig afgörande, en as med hr Palmén i hans uttalande.

Puhemies: Sen johdosta, että ed. Renvall on ehdottanut asian palauttamista takaisin erikoisvaliokuntaan, valtiovarainvaliokuntaan, ja tätä ehdotusta on kannatettu, huomautan, että tämä ehdotus on sellainen, joka on ensin ratkaistava ennenkuin asiallista käsittelyä jatketaan; sillä jos ed. Renvallin ehdotus hyväksytään, ei muu asiallinen käsittely ole mahdollinen. Kehoitan siis niitä edustajia, jotka ovat puheenvuoroa pyytäneet, kohdistamaan lausuntonsa tähän ehdotukseen, josta sitten tulee äänestettäväksi.

Ed. **Huoponen**: Ed. Renvallin lausunnon johdosta, kun hän arveli että minä olisin tehnyt kevytmielisesti sen ehdotuksen että eduskunta kävisi nyt veromäärästä päättämään, mainitsen että puolestani kyllä käsitän asian vakavalta kannalta ja pyydän ed. Renvallille huomauttaa, että asia on ollut minun huoleni ja harrastukseni esineenä kenties yhtä kauvan kuin ed. Renvallinkin. Voin ed. Renvallille ilmoittaa että sain ed. von Alfthanilta jo eilispäivän aamuna nämä ilahuttavat tiedot Pietarista, niin että minulla on ollut aikaa niitä miettiä. Pyydän ed. Renvallia ottamaan huomioon myös toiset tekijät, jotka ed. Soininen on yhtä pätevästi esiintuonut, ja kun ne panee vastakkain, en puolestani voi nähdä mitään semmoista vaaraa, jota ed. von Alfthan on kuvitellut. Voin siis hyvällä omallatunnolla käydä asiasta päättämään. Vastustan näin ollen ehdotusta asian lähettämisestä asianomaiseen valiokuntaan, sillä ei se siitä parane.

Äänestysesitys:

Ken tahtoo jatkaa kysymyksen asiallista käsittelyä, vastaa jaa; jos ei voittaa, on päätetty palauttaa asia asianomaiseen valiokuntaan uudestaan käsiteltäväksi ed. Renvallin mainitsemassa suhteessa.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten oli päätetty jatkaa asiallista käsittelyä.

Puheenvuoron sai tämän jälkeen:

Ed. **Nevanlinna:** Minäkin olisin kyllä suonut, että tämä asia olisi mennyt valiokuntaan, mutta kun se nyt ei ole tapahtunut, niin pyytäisin saada lausutuksi, että jos minä ollenkaan ymmärsin ed. von Alfthanin esittämiä numeroita, kun niitä koetin paikaltani seurata, se vähäinen veronkorotus, jonka suuren valiokunnan mietintö ehdottaa, ei oikeastaan voine vaikuttaa asiassa sinne eikä tänne, Sillä tuo 1 markka tekee 25 pullolta noin 40 penniä ja sillä tavoin, jos 4 markan veron mukaan 25 pulloa maksaisi 6 mk 85 p. ja venäläinen olut ed. von Alfthanin laskujen mukaan maksaisi 5 mk 75 p:iä, niin asiain tila ei parane sillä, että vero jäisi hallituksen ehdottamaan määrään. Ymmärtääkseni siis niistä numeroista, jotka ed. von Alfthan esitti, voitaisiin kenties tehdä se johtopäätös, ettemme voi veroa ollenkaan korottaa, mutta ei mielellään ole niiden johdosta aihetta suuriinkaan epäilyksiin sitä korotusta vastaan, jota valiokunta nyt ehdottaa. Että taas nuo numerot, kun niitä lähemmin tarkastaa, voisivat olla sitä laatua, että meillä ei minkäänlainen korotus nykyisestä perin vähäisestä 1 markasta voisi tulla kysymykseen, sitä on minun kuitenkin mahdoton uskoa. Näin ollen ei minulla ole puolestani epäilystä, ollessani kerran tänä iltana pakotettu tekemään päätökseni, hyväksyä valiokunnan ehdotusta.

Ed. **v. Alfthan:** Minä luulen, että ed. Nevanlinna kuuli minua väärin. Ei Pietarissa, vaan Helsingissä hintamäärä on Smk. 5: 60. Se on aivan oikein, että tämä yhden markan vero ei asiaan niin aivan suuresti vaikuttaisi. Mutta minä pelkään, että 3 markan vero kyllä jo vaikuttaa, sillä nähtävästi hallitus ei ollut ottanut huomioon tuota aksiisin takaisin maksamista, kun se teki ehdotuksen veron nostamisesta 3 markkaan. Kyllä siis olisi ollut tarpeellinen ottaa asia tarkemmin keskusteltavaksi, kuten ed. Renvall esitti. Mutta asian näin ollen ja kun muita ehdotuksia ei ole olemassa kuin ehdotus 3, 4 ja 4: 50 veromäärästä, minä kannatan sitä määrää, joka on vähimmän vaarallinen toivossa, että se ei tuota niitä ikäviä seurauksia, mitä tästä kyllä saattaisi tulla. Pyydän saada kannattaa, koska asia kerran ratkaistaan, pysymistä 3 markan veromäärässä.

Ed. **Nevanlinna:** Pyytäisin vielä saada muutamilla numeroilla hiukan selventää sitä, mitä tarkoitin, ja sitä ennen saada sanotuksi ed. v. Alfthanille, että minä olen tässä kohdassa kyllä käsittänyt hänet oikein, vaikka minun lausuntoni oli puutteellinen. Ed. v. Alfthan tahtoi osottaa, että venäläinen olut maksaaisi täällä 25 pullolta 5: 75, kun suomalainen maksaisi 4 markan veron mukaan 6: 85. Ed. v. Alfthan esitti numeroiden nojalla — edellytän että olen ne oikein ymmärtänyt — että tämä puheena oleva 4 markan korotus, jota suuri valiokunta ehdottaa, tekee noin 42 penniä 25 pullolta. Jos hyväksymme hallituksen ehdottaman korotuksen,

tulisi 25 pulloa helsinkiläistä olutta maksamaan täällä 6: 43. Jos hyväksymme suuren valiokunnan ehdotuksen, silloin se tulee, niinkuin ed. v. Alfthan sanoi maksamaan 6: 85. Mutta kun ed. v. Alfthanin esittämien tietojen mukaan venäläistä olutta voitaisiin saada täällä Helsingissä hinnasta, joka on 5: 75, niin olisi siis jokseenkin yhtä suuri vaara venäläisen oluen tänne tulolle — jos yleensä tuota vaaraa on olemassa — jos vero on 3 tai 4 markkaa. Koska edellisessäkin tapauksessa tuo helsinkiläinen hinta olisi melkoista suurempi kuin mihin venäläistä tavaraa voitaisiin Helsingissä myydä, niin katson voivani hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen.

Ed. **v. Alfthan**: Tämä näyttää, kuinka vaikea on näin keskustelussa selittää numeroita, kun niitä ei ole painettuna. Se ei ole nykyinen hinta Helsingissä, joka tekee 6: 85. Nykyinen hinta on 5: 60. Muuten minä pyydän saada antaa nämä paperit ed. Nevanlinnalle.

Ed. **Schybergson**: Jag ber att få understöda förslaget om en skatt af 3 mark. Ehuru jag icke under diskussionen fullt kunnat sätta mig in i kalkylerna, så ber jag att få uttala att äfven en vinst af 1, 1 1/2 eller 2 penni per flaska är en mycket afseväld vinst, ifall affären sker i något så när stor skala. Om jag icke minnes orätt, infördes skatt på det ryska ölet vid maltskattens införande hos oss, och ansågs den behöfvas till då fastställdt belopp, för att skydda Finland mot införsel från Ryssland. Det är naturligt att, om skatten här betydligt förhöjes, denna skyddstull då blir otillräcklig. Jag ber som sagdt att få understöda förslaget om skattens fastställande till 3 mark, såsom det minst farliga af de olika förslag, hvilka här framställts.

Ed. **Vuolijoki, V.**: Minä en voi edellyttää, että hallitus olisi tarkempaa selvää ottamatta mennyt korottamaan veroa niin paljo yli sen hinnan, mitä Venäjältä tuotu olut tulee Helsingissä maksamaan kuin tässä väitetään. Sitäpaitsi arvelen että jos vapaaherra v. Alfthanin kalkyylit kaikin puolin pitäisivät paikkansa, olisivat oluttehtailijat jo kauan aikaa sitte, kun heillä oli tämä hallituksen esitys tiedossa, nostaneet asiasta aika metakan. Koska kuitenkaan tämä ei ole tapahtunut, niin minä luulen että vapaaherra v. Alfthanin kalkyyleissa on joku virhe ja ehdotan, että yhdytään suuren valiokunnan ehdottamaan veromäärään 4 markkaan.

Ed. **Renvall**: Pyydän viimeisen lausunnon johdosta huomauttaa siitä, kuinka hataralla pohjalla liikutaan, kun ei voida yksinkertaisia numeroita torjua muulla tavalla kuin ylimalkaisesti väittämällä, että mahtaa olla joku virhe numeroissa. Tällaisella hataralla

pohjalla oltaissa katson velvollisuudekseni äänestää alinta veromäärää.

Ed. **Nevanlinna:** Olen jo sanonut, että minäkin puolestani olisin suonut, että asia olisi palautettu valiokuntaan, sillä minusta on, tahtoisinpa melkein sanoa, arvotonta eduskunnalle vallankin tällaisissa asioissa, jotka tavallaan koskevat meidän kansallista asemaamme, kello 3 yöllä istua ratkaisemassa asioita näin vaillinaisten tietojen perustuksella. Mutta minä luulen sentään, ettemme tässä ole niin aivan hataralla pohjalla. Onhan kyllä tietty asia, että Venäjällä ehkä voidaan valmistaa hiukan halvemmilla kustannuksilla m. m. olutta kuin meillä, ennen kaikkea sentähden, että siellä kuulutaan voitavan käyttää kotimaisia maltaita. Meillä taas tuskin ollenkaan käytetään kotimaisia maltaita, koska ne ovat epätasaisia ja koska niillä kuuluu olevan muitakin vikoja. Mutta oli miten oli, ei voine ajatella, että meillä tuotantokustannukset oluesta olisivat niin suunnattoman paljon suuremmat kuin Venäjällä, että meillä oluttehtaat eivät voisi kilpailla venäläisten kanssa, jos vaan pidetään huoli siitä, ettei vero nouse tullia korkeammaksi. Ja siitä meillä on varmuus: ehdotettu 4 markan vero ei nouse tullia korkeammaksi. Näin ollen täytyy otaksua, että vaikkapa ed. v. Alfthanin tiedot olisivat käsitettävät niin, kuin hän on niitä esittänyt, täytyy olla meidän oluttehtailijoillemme mahdollista painaa alas oluensa hinta ja sillä tavalla pitää huoli siitä, että heidän tavaransa pystyy kilpailemaan venäläisen tavaran kanssa. Minä sentähden tyynesti kannatan 4 markan veroa.

Ed. **Nuorteva:** Kun on eduskunnan ulkopuolella suuri määrä sellaisia henkilöitä, jotka tahtoisivat alentaa sen työn arvoa, jonka me täällä toimitamme, siitä syystä — vaikka voisin vakaumuksestani aivan tyynellä mielellä äänestää veron 4 markaksi, sillä valmistuksella mikä nyt on, — kun minä epäilen, että huomenna kaikki ruotsikkolehdet ovat täynnä solvauksia siitä, että tahdomme kevytmielisesti käsitellä asioita, jopa panimoyhdistys sitä tulee käyttämään jonkinlaisena agitatsioonitemppuna, minä omasta puolestani voisin kannattaa sitä, että kysymys palautetaan valiokuntaan.

Puhemies: Se on jo myöhäistä, siitä ei voi enää ottaa keskustelua.

Ed. **Nuorteva:** Minusta ei mikään estä päättämästä sitä jonkun seuraavan pykälän yhteydessä.

Puhemies: Nyt esillä olevan pykälän yhteydessä ei siihen ainakaan saa kosketella.

Ed. **Nuorteva:** Siinä tapauksessa pyytäisin asiaa pöydälle.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken kannattaa suuren valiokunnan mietinnön ehdotusta että mallasjuomavero on oleva 4 markkaa kultakin 10 kg:lta maltaita, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden hyväksytty ed. v. Alfthanin tekemä ehdotus että mainittu vero on oleva 3 markkaa.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla ja oli siis **1 § hyväksytty suuren valiokunnan mietinnön** mukaan.

§:t 2—6 sekä **otsake hyväksyttiin** järjestänsä keskustelutta mietinnön mukaan.

Laki mallasjuomain tehdasmaisesta valmistuksesta.

§:t 1—16 sekä otsake **hyväksyttiin** järjestänsä keskustelutta mietinnön mukaan.

Molemmat lakiehdotnkset olivat siis hyväksytyt suuren valiokunnan mietinnön mukaan.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnön n:o 5 22 siv. olevan mallassuostunnan kokonaistulon arvioimista vuodelta 1908 koskevan ponnen käsitteleminen siirrettiin Puhemiehen ehdotuksesta siksi, kunnes eduskunta asian kolmannessa käsittelyssä on lopullisesti määrännyt veron suuruuden.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnön siv. 22 olevan mietojen väkijuomain myyntiä koskevan toisen ponnen johdosta käytti puheenvuoroa:

Ed. **Palmén:** Tämä kysymys voisi kuulua joko talousvaliokunnalle tai työväenasiainvaliokunnalle. Jälkimäinen on käsitellyt elinkeinolainsäädännön. Mutta koska työväenasiainvaliokunta taitaa vielä olla kiinni monessa muussa tehtävässä ja kun talousvaliokunta on tarkastellut näitä asioita ja, kuten olemme nähneet saanut kieltolain käsistään, niin kuulunee asia lähinnä talousvaliokunnalle. Kun joku valmistus tässä kohden joka tapauksessa lienee välttämätön, pyydän ehdottaa, että kysymys lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Ed. **Yrjö-Koskinen, Y. K.:** Pyytäisin kannattaa vapaaherra Palménin ehdotusta asian lähettämisestä talousvaliokuntaan.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, päätettiin mietinnön ehdotuksen mukaisesti **lähettää kysymys talousvaliokunnan käsiteltäväksi.**

Lakiehdotusten toinen käsittely julistettiin siis päättyneeksi.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi istuntoon:

anomusvaliokunnan mietintö n:o 5 an. ehd. (n:o 121) johdosta **kuntien velvoittamisesta palkkaamaan kätilöitä kuhunkin kuntaan,**

talousvaliokunnan mietintö n:o 2 alkoholipitoisia aineita koskeva **lainsäädännön uudistamisesta** tehtyjen es. ehd. (n:ris 1, 2, 5, 14, 17) johdosta,

pankkivaliokunnan mietintö n:o 6 Suomen Pankin käyttämättömistä voittovaroista,

valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8 arm. es. n:o 11 johdosta, joka koskee **varain osoittamista valtiopäiväkustannusten suorittamiseen.**

Seuraava istunto oli oleva ensi tiistaina kello 11 a. p.

Istunto päättyi kello 3,20 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi.

F. W. Kadenius.

32. Tiistaina 15 p. lokakuuta 1907 klo 11 a. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Mäkelä, Nuotio, Olkkonen, Paloheimo ja Pykälä.

Ilmoitettiin ed. Pykälän yksityisten asiain tähden pyytävän va-

pautusta tämän päivän istunnosta sekä ed. Oljemarkin samoin loppuosasta tämänpäivän istuntoa.

Pyynnöt hyväksyttiin.

Lakiehdotukset mallasjuomasuostunnasta.

Esitetsiin kolmannen käsittelyn alaiseksi lakiehdotukset mallasjuomasuostunnasta

ja hyväksyttiin puhemiesneuvoston ehdotus asian käsittelystä siinä järjestyksessä että ensin esitetään lakiehdotus suostuntaverosta. Jos sen jälkeen toimitetussa lippuäänestyksessä, joka myös koskee lisättyä suostuntaa, huomataan että 2/3 annetuista äänistä ei kannata ehdotusta, tulee eduskunnan palauttaa kysymys valtiovarainvaliokuntaan, jotta se tekisi uuden ehdotuksen asiassa. Lakiehdotus mallasjuomain tehdasmaisesta valmistuksesta ja valtiovarainvaliokunnan mietinnön n:o 5 siv. 22 oleva ponsi jätetään silloin käsittelemättä, kunnes tämä puoli asiaa on selvillä. Jos taas 2/3 annetuista äänistä lakiehdotusta kannattaa, otetaan sitte käsittelyn alaiseksi molemmat vastamainitut asiat.

Kun lakiehdotuksesta joka koskee suostuntaveroa mallasjuomain valmistamisesta v. 1908 ei kukaan pyytänyt puheenvuoroa, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy lakiehdotuksen suostuntaverosta mallasjuomain valmistamisesta v. 1908 sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, vastaa jaa; ken sitä ei tee, vastaa ei; jos ei vähintäin 2/3 kaikista annetuista äänistä ole jää-ääniä, katsotaan nyt esillä oleva ehdotus lisätystä suostuntaverosta rauenneeksi.

Äänestyksessä annettiin 167 jaa- ja 27 ei-ääntä, joten siis **lakiehdotus suostuntaverosta mallasjuomain valmistamisesta** oli lopullisesti **hyväksytty.**

Lakiehdotus mallasjuomain tehdasmaisesta valmistuksesta samoin lopullisesti keskustelutta **hyväksyttiin.**

Valtiovarainvaliokunnan mietinnön n:o 5 siv. 22 oleva mallassuostunnan kokonaistulon arvioimista koskeva ponsi lähetettiin puhemiesneuvoston ehdotuksesta uuden lausunnon aikaansaamista varten valtiovarainvaliokuntaan, sen johdosta että arvioimisperuste nyt tehdyn päätöksen kautta oli muuttunut.

Ehdotus laiksi työstä leipomoissa.

Toisen käsittelyn alaiseksi esitettiin

suuren valiokunnan mietintö n:o 8 arm. es. n:o 14 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi työstä leipomoissa,

ja ryhdyttiin heti pykälittäin lakiehdotusta käsittelemään.

1 §.

Keskustelu:

Ed. **Pärssinen:** Kun tämä 1 §:n sisältämä asia oli esillä työväenasiainvaliokunnassa, niin tuli valiokunnassa esiin kaksi vastakkaista mielipidettä tuon ajan suhteen, milloin työ leipomoissa on iltasella lopetettava. Voitolle pääsi se mielipide, joka kannatti k:lo 9 illalla. Nyt on suuri valiokunta yhtynyt työväenasiainvaliokunnan enemmistön mielipiteeseen. Minä kuitenkin pitäisin vahingollisena, jos tällainen kohta tähän pykälään pääsisi voitolle.

Toisessa vastalauseessa selitetään perusteet, minkä takia valiokunnan vähemmistö on tahtonut, että työ leipomoissa lopetetaan k:lo 8 iltasella. Minun tarvitsee tämän lisäksi ainoastaan muistuttaa sitä, että kaikki oppikurssit ovat kaupungeissa järjestetyt iltasella pidettäviksi, niin että ne alkavat k:lo 8 ja jos nyt leipurityöläisten työ menee yli kahdeksasta, niin heiltä täten kielletään tilaisuus olla mukana näillä oppikursseilla. Tällä tavalla eduskunta suorastaan, jos se tämän pykälän tällaisena hyväksyisi, panisi esteitä leipurityöntekijäin sivistysharrastuksille. Sitä paitsi tarvitsee työläinen tilaisuutta perheelliseen elämään, hänelläkin täytyy olla tilaisuutta viettää iltansa perheensä keskuudessa ja jos hänen peräti myöhään täytyy tulla työstänsä, niin häneltä tämä tilaisuus riistetään. Sitä paitsi ei muutenkaan ole terveellistä, että työ, vallankin näin rasittava työ kuin leipurien työ on, jatkuu hyvin myöhään. Sitä vastaan että työ leipomoissa päättyisi k:lo 8, on tuotu m. m. se väite, ettei voi järjestää työvuoroja leipomoissa ja jotta tämä voitaisiin tehdä, täytyisi muka leipomoita pitää näin kauan auki.

Jos täällä nyt tulee hyväksytyksi 8-tuntinen työpäivä, niin ehtii vallan hyvin järjestää työvuorot leipomoissa siten, että leipomoiden aukioloaika tarvitsee jatkua vaan kello 8:aan.

Työn vuorottaminen käy mahdolliseksi siten, että yksi osa työläisiä tulee ensin muutamiksi tunneiksi työhön; tämän jälkeen tulee sitte toinen osa, ja työläiset vuorottavat työnsä esim. siten, että jos olisi joku määrä työntekijöitä, niin kolmas osa heistä tekisi työtä k:lo 6—10, olisi lomalla kaksi tuntia, ja jatkaisi sitte k:lo 12—4.

Näin he tulisivat olemaan yhteensä 8 tuntia työssä. Toinen osa työskentelisi k:lo 8—12, olisi lomalla kaksi tuntia ja jatkaisi k:lo 2—6; kolmas osa taas olisi työssä k:lo 10—2, sitte lomalla kaksi tuntia ja taas työssä k:lo 4—8. Sillä tavalla sopisi tähän aikaan, k:lo 6:sta aamulla k:lo 8:aan illalla, kolme työvuoroa. Siis käytännöllisiinkään syihin nähden ei ole mitään sellaista tarvetta, joka pakottaisi lykkäämään leipomoiden aukioloaikaa klo 9:ään illalla. Jos taas tulee hyväksytyksi 9-tuntinen työpäivä, niin silloin ei tällainen vuorottaminen enää täydellisesti onnistu. Tuo aukioloaika ei silloin enää olisi niin pitkä, että 9-tuntista työpäivää voisi tällä tavalla täydellisesti vuorotella.

Sen vuoksi minä yhä edelleen pysyn sillä kannalla, mikä minulla on tässä asiassa alunpitäen ollut, että leipomoiden aukioloaika olisi lopetettava iltasella klo 8, ja ehdotan, että ensimäinen pykälä hyväksyttäisiin toisessa vastalauseessa esitetyn pykälän muodossa, jonka mukaan leipomoiden aukioloaika tulisi olemaan klo 6:sta aamulla klo 8:aan illalla.

Ed. **Perttilä:** Pyydän kannattaa edellistä puhujaa.

Ed. **Sillanpää:** Pyydän minäkin saada kannattaa ed. Pärssisen ehdotusta.

Ed. **Leivo:** Minäkin yhdyn ed. Pärssisen ehdotukseen vielä sitäkin suuremmalla syyllä, kun anomuksen perusteella tiedetään, että tässä maassa niinkuin muissakin maissa leipurityön turmiollisuus yleisesti tunnustetaan ja vielä silläkin syyllä, että leipuriammattikunta jos mikään on sivistyksellisesti ala-arvoisessa asemassa. Jos tämä eduskunta tahtoo tehdä sivistykselle huonon palveluksen, se voi tehdä sen pidentämällä tuon ajan klo 9:ään asti illalla. Jos se taas tahtoo harrastaa sivistystyötä leipurien keskuudessa, se tekee sen paremmin tämän ehdotuksen mukaan. Minä puolestani kyllä voisin mennä pitemmällekin, mutta senvuoksi, ettei siitä ole mitään hyötyä, yhdyn ed. Pärssiseen tässä suhteessa.

Ed. **von Alfthan:** I enlighet med hvad jag tidigare anfört ber jag att få tillstyrka antagandet af §, i öfverensstämmelse med nåd. prop. Om detta icke äger rum, kommer däraf att uppstå stora svårigheter för näringen och stora svårigheter för alla brödköpare.

Ed. **Ahlroos:** Fru Pärssinen har tillbakavisat hr von Alfthans påstående, redan förrän han hunnit uttala detsamma. Jag vill till motiveringen endast tillägga att efter klockan 9 just ingen vidare köper något bröd. Till klockan 8 böra beställningarna vara färdiga,

och under dagens lopp har man kunnat få tillräckligt med bröd. Jag vill på allt sätt tillstyrka fru Pärssinens förslag.

Ed. **af Ursin:** Sen perästä, mitä ed. Pärssinen ja ed. Leivo, joista jälkimäinen on ammattimies kyseessä olevalla alalla, ovat puhuneet, ei minun tarvitse paljo lisätä. Eräs edustaja täällä väitti, että siitä järjestelmästä, joka ulotuttaa ajan k:lo 8:aan, syntyy suuria vaikeuksia. Mutta toiselta puolen sopii huomauttaa, että käy aivan mahdottomaksi työntekijälle leipuriammatti-alalla osanotto esim. kansanopistokursseihin, joita pidetään säännöllisesti iltasin. Hän voi, jos työaika ulotetaan vaan k:lo 8:aan, ottaa näihin osaa, jos arkivaatteissaan tulee, mutta ei, jos työaika ulotetaan k:lo 9:ään. Nyt kun meidän aikanamme kansan sivistämiseksi keksitään kaikenlaisia keinoja, pyytäisin erittäin saada huomauttaa tästä seikasta niille, jotka ovat niin ylpeitä tästä kansanvalistustyöstään.

Ed. **Renvall:** Se syy, mikä on tuotu esiin vieläkin lyhyemmän työskentelyajan hyväksi, kuin mikä sisältyy nyt esillä olevaan ehdotukseen, on rakennettu sille väitteelle, että tämän pitemmän ajan kautta estettäisiin leipomotyöväkeä käyttämästä hyväkseen sivistyksellisiä tilaisuuksia, joita on työväelle valmistettu. Kun minä kuitenkaan en voi katsoa, että tämä väite on totuuden kanssa yhtä pitävä, niin täytyy minun tässä kohden esiintyä sitä vastaan. On huomattava, että työskentelyaika leipomoissa ei ole sama kuin pisin työaika. Leipomoiden työskentelyaika on paljon pitempi joten siis työväki ei tule olemaan säännöllisesti koko tätä aikaa työssään. Niinkuin ed. Pärssinen jo täällä huomautti, on luultavaa, että tulee jonkunlainen työvuorojärjestelmä käytäntöön ja silloinhan tulee työväki olemaan vuorottain vapaana iltasin. Ja sentähden ei käy mahdottomaksi järjestää sivistyksellisiä tilaisuuksia, myöskin niitä työläisiä varten, jotka kauvemmin iltasella työskentelevät. On kai muutenkin pyrittävä siihen, että meidän työväenopetuksemme pääsee vapaaksi siitä kaavamaisuudesta, mikä nyt sitä on vaivannut. Onhan useissa ammateissa teollisella alalla asianlaita sellainen, että työvuoroja on pantu toimeen ja että työtä tehdään läpi vuorokauden. Siten voitaisiin kyllä samalla syyllä väittää, että kaikki tällainen työ olisi kiellettävä, jotta työväki, joka näissä ammateissa työskentelee, voisi päästä kansanopistokursseista osallisiksi. Minun mielestäni ei teollisella alalla voi ruveta muuttamaan muotoja sen mukaan, mitenkä vähän kekseliäitä ovat ne, jotka järjestävät työväenopetusta, vaan työväen opetuksen täytyy tietystikin järjestäytyä sen mukaan, miten teollisen työn kulku vaatii. Kukaan ei voi väittää, että jos nyt esimerkiksi joka toinen viikko työväki tekee työtä k:lo 9:ään, sen kautta kävisi mahdottomaksi kansan sivistäminen heidän keskuudessaan. Sanalla sanoen työväen opetuksen pitää

asettua teollisen työn mukaan eikä teollisen työn työväenopetuksen mukaan. Minä luulen, ettei tarvita suurtakaan kekseliäisyyttä, opetuskurssien järjestämiseksi siten että niistä pääsisivät osallisiksi nekin työmiehet, jotka joka toinen viikko tahi joka toinen päivä ovat pakoitetut työskentelemään k:lo 9:ään asti illalla.

Ed. **Hjelt:** Ed. Renvall lausui jo pääasiassa sen, mitä tahdoin tuoda esiin, kun pyysin puheenvuoroa äsken. Tahdon kuitenkin lisätä siihen vielä pari sanaa.

On muistettava, että jos nyt esillä oleva ehdotus laiksi työstä leipomoissa saavuttaa eduskunnan hyväksymisen ja vahvistetaan, niin tulevat leipuriammatin alalla työntekijät olemaan vapaita kaikki sunnuntait. Sitä paitsi lopetetaan työt kaikkina pyhäpäivien edellisinä päivinä kello 6 iltapäivällä. Nämät illat ovat siis aina käytettävissä. Mutta sen ohessa tulee selvästikin olemaan työvuoroja tässä ammatissa, eikä siis ole mahdollista ajatellakaan, että jokainen työmies olisi joka päivä työssä työpäivän rajaan saakka, vaan tulevat juuri tässä ammatissa työmiehet parempaan asemaan kuin muissa, koska heillä on lyhempi työaika ja vuoroja täytyy käyttää. Sentähden minusta nyt esille tuotu syy työpäivän lyhentämisen hyväksi ei suinkaan pidä paikkaansa. Tahdon vielä muistuttaa siitä, että on tässä eduskunnassa ja myöskin suuressa valiokunnassa vaadittu, että työaika ulotettaisiin kello 10:een asti joka päivä. Kun nyt työväenasiain valiokunnan enemmistö ja sitte suuren valiokunnan enemmistö ovat ehdottaneet asian siten järjestettäväksi, että työ päättyisi kello 9, niin on siis menty jo melkoista pitemmälle kuin mitä on ammattimiesten puolelta vaadittu. Tämäkin on syy nyt tyytyä tähän eikä mennä aivan alimpaan rajaan asti.

Minä siis puolustan lakiehdotuksen ensimäisen pykälän hyväksymistä.

Ed. **Hagman:** Minä pyysin puheenvuoroa ainoastaan voidakseni kannattaa ed. Pärssisen ehdotusta.

Ed. **af Ursin:** On ikävä kuulla sitä heikkoa puolustusta, joka on täällä esille tuotu työajan ulottamiseksi kello 9 asti. Kansanopistoja on nousemassa kohta joka kaupungissa, ne leviävät leviämistään, ja jokainen tietää, että niissä on tavallisesti kursseja joka ilta. Jos nyt työntekijät leipurinammatin alalla vuorojärjestelmän kautta saavat ainoastaan ottaa osaa joka toinen viikko tämmöisten esitelmien kuulemiseen, niin ymmärtää jokainen aivan hyvin mitä, yhtenäisyyttä näistä yhtenäisten kurssien kuulemisesta tulee. Täällä eräs puhuja on sanonut, ettei ole asianmukaista vaatia, että taloudellisella alalla mukaannutaan henkisten pyrintöjen mukaan. Hyvä! Taitaa olla tarkotus, että järjestetään kansanopistollisia luentokursseja esim.

k:lo 9—11, ja työntekijä saa joutuakseen k:lo 6 aamulla työhön nousta ylös k:lo 5. Se on terveydellisessä suhteessa erittäin hyvä järjestys!

Ed. **Valjakka:** Kun työväenasiain valiokunnassa kuulusteltiin asiantuntijoina leipuri työntekijöitä, niin vakuuttivat nämät, että voidaan aivan hyvin järjestää k:lo 6 aamulla — k:lo 8 illalla väliselle ajalle vaikkapa kolmekin 8-tuntista työvuoroa. Maaseudulla ei mielestäni tule kysymykseen useampia työvuoroja ollenkaan, eikä siellä yleensä tule tehtäväksi kuin yksi työvuoro päivässä.

Minä yhdyn kannattamaan ed. Pärssisen tekemää ehdotusta.

Ed. **Renvall:** Minun on vaikea uskoa, että ed. af Ursin todellakin uskoo, että työskentelyaika on samaa kuin työaika. Hän on itse työväenvaliokunnan puheenjohtajana ja hänen pitäisi siis tietää että siinä on ero. Näin ollen ei pitäisi puhua siitä, että se, joka tekee työtä k:lo 9 illalla. myöskin on velvollinen k:lo 6 aamulla menemään työhön. Ei kukaan tule tekemään työtä koko työskentelyaikana.

Äänestysesitys ja **päätös:**

Ken hyväksyy 1 §:n valiokunnan mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Pärssisen tekemän ehdotuksen mukaan mietintöön liitetty vastalause hyväksytty.

Äänestyksessä annettiin 100 jaa- ja 89 ei-ääntä, joten **1 §** oli **hyväksytty** mietinnön mukaan.

2 §.

Keskustelu:

Ed. **von Alfthan:** Beträffande § 2, skulle jag önska få i lagförslaget återinfördt första och andra mom. i nåd. prop. Det tredje momentet synes mig vara förbättradt genom stora utskottets förslag. För näringen såsom sådan behöfves det icke mera än tio dygns nattarbete om året. Yrkesidkarena hafva själfva förklarat, att de icke vilja göra anspråk på 25 nätter, som nåd. prop. upptager, emedan detta antal för yrket vore obehöfligt.

Ed. **Ahlroos:** Jag vill föreslå, att kammaren skulle godkänna andra reservationen om fem nätters öfvertidsarbete, isynnerhet då lagen också tillåter öfvertidsarbete. Då arbetsgifvarena redan hafva erkänt att tjugufem nätter är för mycket och gått tillbaka till tio, så är jag alldeles öfvertygad om att också fem nätter hinna till.

Puhemies: Får jag fråga hr Ahlroos om hans förslag gick ut på att i § 2 af stora utskottets betänkande bestämningen om 10 nätters

arbete skulle utbytas mot 5, så att förslaget sålunda komme att sammanfalla med hr Paasivuoris förslag.

Ed. **Ahlroos:** Ja.

Ed. **Paasivuori:** Kun suuri valiokunta on muuttanut 2 §:n tässä kohden, niin minä puolestani pyytäisin ehdottaa hyväksyttäväksi työväenasiainvaliokunnan ehdottamassa muodossa, siis yötyön lukumäärän rajoitettavaksi ainoastaan viideksi yöksi vuodessa. Mielestäni työväenasiainvaliokunnan ehdottama ylityömäärä on siksi suuri, ettei ole tarpeen yötyötä lisätä.

Ed. **Hjelt:** Pyydän saada palauttaa eduskunnan muistoon, että arm. esitys ehdotti, että kokonaista 25 yötä saisi käyttää työntekoon. Suuri valiokunta on työväenasiainvaliokunnan vähemmistön mielipiteen mukaan vähentänyt tämän määrän 10:ksi. Kun siis näin ollen nyt ehdotetaan 10 työyötä, niin onhan aivan jo tuntuvassa määrässä vähennetty sitä lukua öitä, joina saadaan tehdä työtä. Kun vielä ottaa huomioon, että nyt esillä olevassa lakiehdotuksessa työaika muutenkin on suuresti supistettu verrattuna siihen, mitä oli ensiksi ehdotettu, niin esiintyy tämä yöluku 10 vielä vähemmän rasittavana. Minä siis katson, että työ-öiden luku 10 on jo siksi vähäinen, että ei ole syytä nyt yhdellä iskulla mennä vieläkin alemmaksi, ja kannatan siis sitä muodostetta, jonka suuri valiokunta on antanut tälle pykälälle.

Ed. **Leivo:** Yhdyn ed. Paasivuoreen siinä, että työväenasiainvaliokunnan ehdotuksen mukaan hyväksyttäisiin määräys viidestä työyöstä.

Se on nyt itsestään selvää, että sellaisia tilaisuuksia tarjoutuu sangen harvoin, jolloin leipurityönantajalla on todellista syytä vaatia yötyötä. Joulu on tietääkseni ainoa sellainen jokavuotinen juhla-aika; myöskin markkinoiden, laulujuhlien y. m. s. aikana se saattaa tulla kysymykseen. Tulee jossain määrin rasittavaksi, jos näitä yötöitä tulee usein, sillä onhan huomattava että silloin tulisi suoritettavaksi kolme työvuoroa, kaksi päivää ja yksi yö yhteen mittaan, kolmen pyhän välistä yötä lukuun ottamatta. Ei leipuri kuitenkaan useinkaan niin varsin suuria varastoja itselleen hanki, jollei se todella ole tarpeen vaatimaa. Yhdyn siis vaatimukseen viidestä työyöstä.

Ed. **Pohjavåre:** Minä olen sillä kannalla, että 2 §:n toinen momentti olisi poistettava, niinkuin toisessa vastalauseessa esitetään, sillä kyllä nyt jo, jos koskaan, olisi aika poistaa yötyö, joka niin suuresti rajoittaa työntekijäin vapautta.

Puhemies: Suuren valiokunnan mietinnössä ei ole kuin yksi ainoa momentti siinä pykälässä; toinen momentti on sen mukaan jo poistettu.

Ed. **Vasastjerna:** Då jag icke anser bestämmelserna i § 2 af nåd. prop. för betungande för arbetarena, så ber jag att få understöda hr von Alfthans yrkande.

Äänestysesitys ja **päätökset:**

1:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. v. Alfthanin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Ahlroosin tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

2:o Ken hyväksyy 2 §:n suuren valiokunnan mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on sen sijaan ed. Ahlroosin tekemä ehdotus hyväksytty.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten 2 § oli **hyväksytty** suuren valiokunnan mietinnön mukaan.

3 §.

Keskustelu:

Ed. **Gripenberg:** Suuressa valiokunnassa huomautti pari puhujaa, että tämän lain kautta tullaan ensi kerran Suomessa täysivaltasia työntekijöitä ikäänkuin asettamaan holhouksen alle, määrätään kuinka kauvan ja minä tuntina vuorokaudessa he saavat tehdä työtä. He sanoivat äänestäneensä 9-tuntista työpäivää, koska heidän mielestään oli välttämätöntä, ettei nyt aikaansaataisi liian jyrkkiä määräyksiä, koska niillä ehkä voitaisiin vahingoittaa työntekijöitä, sen sijaan että tietysti tahdotaan heidän asemaansa parantaa. Pyydän saada huomauttaa, että tämän pykälän 4 momentissa piilee juuri tämänkaltainen vaara leipuriammatin naistyöntekijöille. Tässä sanotaan, että »lasten, nuorten henkilöitten ja naisten työajasta on tämän lakimääräyksen lisäksi voimassa, mitä siitä on erittäin säädetty tai säädetään.» Siis jos tullaan säätämään naisille lyhyempi työpäivä kuin miehille, jos tullaan määräämään heille kaikenlaisia erilaisia työehtoja, toisin sanoen, jos naisleipurintyöntekijät pannaan vielä ankaramman holhouksen alle kuin heidän miespuoliset työtoverinsa, niin siitä voi syntyä taloudellista tappiota naisille. Kysymyksessä oleva laki tulee ulottumaan pieniinkin leipomoihin maalla ja pikkukaupungeissa, joissa on vaan yksi tai pari

naista työssä. Jos heitä kielletään tekemästä työtä yhtä kauvan ja samoina aikoina kuin miehet, niin se voi tuottaa noille naisille vahinkoa. Paikkakunnalliset olot, matkan pituus rautatieasemalle tai höyrylaivalle tai muut seikat ehkä vaativat heitä järjestämään työnsä samalla tavalla kuin muutkin paikkakunnan leipomot. Jos heitä kielletään sitä tekemästä, eivät he siis voi kilpailla paikkakunnan muitten leipomoitten kanssa. En luule, että nämä naiset kiittäisivät lainsäätäjiä siitä, että he hyvänsuovassa innossaan suojella naisia liialliselta rasitukselta vähentäisivät heidän tulojaan, mikä tietysti aina on seurauksena, jos toinen liike ei saa tehdä työtä yhtä vapaasti ja yhtä edullisilla ehdoilla kuin toinen. Tässä pykälässä ei tosin vielä säädetä mitään naisten työajasta, mutta senaattori Ståhlberg mainitsi suuren valiokunnan kokouksessa, että tämä määräys on pantu tähän juuri siksi, että naisten työtä koskeva poikkeuslaki on odotettavissa. En tahdo tässä tilaisuudessa herättää keskustelua siitä periaatteesta, että lain kautta tahdotaan asettaa täysivaltaisia kansalaisia, jopa valtiollisesti täysivaltaisia kansalaisia työn suhteen lasten ja alaikäisten rinnalle, joiden, s. o. lasten ja alaikäisten, työehdoista yhteiskunnalla ei ainoastaan ole oikeus vaan velvollisuus määrätä. Tahdon vaan tässä lyhyesti ehdottaa, että 4 momentti saisi tämän muodon: »Lasten ja nuorten henkilöitten työajasta on tämän lain määräysten lisäksi voimassa, mitä siitä on erittäin säädetty tai säädetään.»

Ed. **Käkikoski:** Käsillä olevan lakiehdotuksen 3 §:n 4 momentissa sanotaan: »Lasten, nuorten henkilöiden ja naisten työajasta on tämän lain määräysten lisäksi voimassa, mitä siitä on erittäin säädetty tai *säädetään.*» Mitä aijotaan vastaisuudessa säätää naisten työajasta erittäin? Olen koettanut ottaa siitä selkoa. Siinä mietinnössä, jonka työväensuojeluslakikomitea on laatinut, sanotaan 28 §:ssä: »Naisia älkööt käytettäkö työhön ennen klo 5 aamulla, älkööнkä jälkeen klo 8 illalla.» Nyt on juuri eduskunta hyväksynyt leipurilain 1 §:n, jonka mukaan työaika leipomoissa saa alkaa klo 6 ja jatkua klo 9:ään. Jos myöskin suojeluslain 28 § hyväksytään, joutuvat naiset leipomoissa hyvin omituiseen asemaan. He eivät saa olla täyttä päivää työssä; he saavat olla mukana alustamassa taikinaa, mutta jos leipä ei paistu ennen klo 8, niin he eivät saa ottaa sitä ulos uunista, vaan se työ täytyy jättää miesten tehtäväksi. Muuten joutuu työnantaja sakonalaiseksi, joka sakko voi nousta 10—700 markkaan. Eiköhän tämä omituinen asema vaikeuta naisten työn saantia leipurialalla, sillä onhan luonnollista, että työnantaja mieluummin käyttää sellaisia työntekijöitä, joita saa käyttää täyden päivän työssä? Ja eikö tämä taas luonnollisesti tule myöskin alentamaan naisten palkkaa? Jos kerran pitää velvollisuutenaan puolustaa naisten oikeutta määrätä itse työstään ja saada myöskin

täysi palkka työstään, niin ei voi olla mukana hyväksymässä sellaisia määräyksiä kuin tämän pykälän 4 momentti sisältäisi.

Yhdyn näin ollen ed. Gripenbergiin ja ehdotan 4:nelle momentille hänen esittämäänsä muotoa.

Ed. af Ursin: Kun tämä pykälä ensi lukemisessa oli esillä suuressa valiokunnassa, niin päätettiin siellä absoluuttisella enemmistöllä 31 äänellä 17 vastaan hyväksyä 8-tuntinen työpäivä, mutta viikkoa myöhemmin oli kaikkien hämmästykseksi suhde aivan muuttunut, niin että toisessa lukemisessa 9-tuntinen työpäivä päinvastoin hyväksyttiin yhden äänen enemmistöllä. Ilman minkäänlaisia päteviä perustelmia useammat vain ilmoittivat, että he nyt olivat muuttaneet kantansa. Mistähän tämä muutos oli tullut? Pyydän saada hiukan tarkemmin tutkiskella tämän asian ydintä.

Työväenasiainvaliokunnan mietintöön liitetyn toisen vastalauseen kolmannessa kohdassa olen huomauttanut, että esim. Australiassa, jossa työväenlainsäädäntö on hyvin edistyneellä kannalla, oli juuri leipuriammatin alalla työaika supistettu 15 tunnista 8:aan ilman että se virallisten tietojen mukaan oli tuottanut mitään haittaa työnantajille. Ja tätä väitettä ei ole enemmän suuressa valiokunnassa kuin yksityisestikään kumottu minkäänlaisilla syillä, niin että se siis toistaiseksi pitää paikkansa. Yleensä on tosiasia — ja se tosiasia on lukuisilla työnantajien kokeilla vahvistettu — että työaikaa voi melkoisesti lyhentää tuottamatta mitään aineellista vauriota työnantajille. Tämä on jo niin sanoakseni aksioomi sosiaalipoliittisesti kasvatetuissa piireissä.

Mistä ovat nyt siis työnantajat ja heidän kannattajansa ruvenneet vastustamaan tätä työpäivän lyhentämistä? Vastustus johtuu asianomaisten valonarkuudesta. Asianomaiset vastustajat ovat kyllä olleet harrastavinaan valistuksen levittämistä kansan pohjakerroksiin, mutta sinne ei suuremmassa määrässä tämä valistus ole päässyt tunkeutumaan huolimatta kaikista luennoista ja esitelmistä. Valistus on jäänyt melkein yksinomaan niin sanotus alemman keskisäädyn eli pikkuporvarien hyväksi. Näille pidetään yleensä kaikki ne luennot ja esitelmät, joista asianomaiset tämän työajan lyhennyksen vastustajat ylipäänsä niin suuresti kerskaavat. Todellisuudessa onkin näitten omaksi eduksi, että pikkuporvarien luokka sivistyy, sillä tämä luokka tukee heidän omia harrastuksiaan. Mutta kuten sanoin, varsinainen työväestö jääpi melkein osattomaksi. Tämä nyt tietysti ei estä kysymyksessäolevia asianomaisia joka tilaisuudessa, sopivassa ja sopimattomassa, huutamasta, että tuo työkansa ei ole kylläksi sivistynyt, että se ei ole riittävästi kehittynyt ottamaan osaa esim. lainsäädäntöön ynnä muuta semmoista. Sivistyksen pidättäminen työväeltä sekin on näitten valonarkojen omaksi eduksi, sillä kun työväki saapi riittävästi aikaa sivistyäkseen, rupee se m. m.

vaatimaan palkkain korottamista, toisin sanoen: se rupee ymmärtämään, yhtä hyvin kuin niin sanottu porvaristo, että aineellinen pohja on ennen kaikkea parannettava, jotta voisi henkisesti edistyä. Ja tämä palkkain koroitus tietysti tapahtuu työnantajain ja niitten kannattajain kustannuksella.

Tässä syy, miksi työväen vaatimusta työajan lyhentämisestä vastustetaan. Myönnytys tässä suhteessa antaisi työntekijälle tilaisuuden sivistymään ja harrastamaan muitakin asioita kuin orjailemista toisen varallisuuden kartuttamisessa, ja se tekisi siten, kuten sanoin, työväen vaateliaaksi. »Tieto on voimaa», ja sen takia kitsastellaan, kun on kysymys työajan lyhentämisestä, muuten ei siinä vastustuksessa olisi vähääkään järjellistä perää. Tämä epäilemättä on ollut syynä myöskin suuren valiokunnan päätöksen muuttamiseen viikon kuluessa.

Mutta ne, jotka todellisuudessa harrastavat kansan pohjakerrosten kohottamista, ne pyrkivät tarmokkaasti, kaikesta vastustuksesta huolimatta, lyhentämään työaikaa työkansalle niin suuressa määrässä, että nuo lapsipuolen asemassa orjailevat kansalaiset pääsevät täyteen valoon ja vapauteen. He tahtovat kohottaa koko Suomen kansaa sille korkealle kannalle, jossa sen valiojoukot jo ovat, he eivät enää tahdo nähdä muutamien raatavan jokapäiväisessä kurjuudessa ja ahertelemisessa toisten eläessä suhteellisessa ylellisyydessä. Nouskoot kansan sankat rivit valoon ja vapauteen, nouskoot kaikki, silloin nousee koko kansamme, silloin seisoo se vasta lujana ja vastustuskykyisenä, kun myrskyt tulevat. Ja tämä saavutetaan pääasiallisesti sillä, että noille syville riveille annetaan riittävästi tilaisuutta kehittämään henkisiä voimiaan. 8-tuntinen työpäivä on se taika, jolla tämä ennen kaikkea toteutetaan. Isänmaan edistymisen nimessä minä pyytämällä pyydän, että ajattelevimmat kansan edustajat äänestäisivät 8-tuntisen työpäivän hyväksi.

Ehdotan, että toinen vastalause tässä suhteessa hyväksyttäisiin.

Ed **Hämäläinen A. P.**: Ed. af Ursin toi täydellisesti esille kantani tässä asiassa. Yhdyn senvuoksi häneen.

Ed. **Huoponen**: Valiokunnan mietinnön 3 §:n mukaan asetetaan täysivaltainen Suomen kansalainen semmoisen holhouksen alaiseksi, että hän ei saa tehdä työtä muuta kuin 9 tuntia päivässä paitse niillä ankaroilla poikkeusehdoilla, jotka toisessa ja kolmannessa kohdassa mainitaan. Tämmöistä vapaan kansalaisen holhousta minä puolestani en mitenkään voi hyväksyä. En voi ymmärtää semmoista käsitystä, että tervejärkinen työntekijä kielletään työtä tekemästä, vaikka hän tahtoisi sitä tehdä. Kun ottaa huomioon ne rajoittavat määräykset, jotka valiokunnan mietinnön 1 §:n hyväksyminen aiheuttaa ja jotka jo semmoisenaan tietävät suunnatonta

parannusta entisiin oloihin, on jo siinä mielestäni kylliksi. Minulla tietysti ei ole mitään sitä vastaan, että työnantajat ja työntekijät keskinäisen sopimuksen mukaan saavat vaikka kuinka lyhyen työpäivän, vaikka 5 tuntisen. Siitähän ei ole mitään sanottavaa. Onhan keskinäisen sopimuksen kautta esim. paperiteollisuuden alalla jo aikaan saatu 8-tuntinen työpäivä. Ja se on hyvä. Mutta että lainsäädäntöön määrätään supistettu määrä, minkä verran kukin saa tehdä työtä, sitä minä puolestani vastustan. Jos nyt tällä alalla tullaan selvään määräykseen, niin seuraavalla kerralla me tulemme toiseen ja päättyy tietysti tämä alinomainen uudistusvaatimus niin, että vaaditaan 8-tuntista työpäivää maataloudenkin alalla. Täällä on sanottu, että suojelevia toimenpiteitä varsinkin lapsiin nähden on oikeus saada. Minä luulen, että joka kohdassa sitäkään tuskin voidaan sovelluttaa. Minä tiedän, että löytyy innokkaita 8-tuntisen työajan puoltajia esim. opettajien keskuudessa, ja siitä tietysti ei ole muuta kuin hyvää sanottavaa. Mutta näinköhän he asettuisivat periaatteellisesti samalle kannalle, jos täytyisi sovelluttaa tämä niin, että koululasten, aikaistenkin, ehdottomasti pitäisi tehdä koulussa vain 8 tuntinen työpäivä. Minä luulen, että käytännölliset vaikeudet osoittaisivat että tämmöinen lainsäädäntö olisi kerrassaan mahdoton käytännössä toteuttaa.

Minä siis lyhyesti kannatan arm. esityksen 3 §:ää semmoisenaan ja ehdotan, että valiokunnan 3 §:n ensimmäinen, toinen ja kolmas kohta poistetaan.

Ed. **Pennanen:** Minä kannatan ed. Huoposen tekemää ehdotusta. Samoin kuin hänkin en minäkään voi lähteä sille tielle, että laissa ruvetaan säätämään siitä, saako täysijärkinen, täysi-ikäinen ja vapaa kansalainen tehdä työtä 8, 9 tai 10 tuntia päivässä. Minä puolestani jättäisin sen määräämisen hänen omaksi asiakseen. Mitä tulee kysymyksessä olevaan leipurialaan, on tässäkin minun mielestäni jo tarpeeksi ryhdytty rajoituksiin, kun on ehdoitettu säädettäväksi, että tätä työtä ei saa tehdä yön aikana. Mikään ei tietysti estä, kuten ed. Huoponen jo huomautti, jatkamasta keskinäisen sopimuksen tiellä siihen suuntaan, kuin valiokunnan mietinnön 7 sivun loppuriveillä puhutaan. Sellaista työpäivän lyhennystä vastaan, joka sopimuksista riippuu, ei tietysti kellään ole mitään sanomista. Lyhyesti sanoen kannatan ed. Huoposen tekemää ehdotusta.

Ed. **Hagman:** Se, mitä tämän valiokunnan mietinnön 3 §:n 4 kohdassa on määrätty, sotii minun mielestäni jyrkästi niitä periaatteita vastaan, jotka tahtovat asettaa täysikasvaneen miehen ja naisen samalle tasalle. Senvuoksi minun täytyy lausua jyrkkä paheksumiseni siitä, että tämä kohta tähän on otettu, ja pyydän saada kannattaa sitä ehdotusta tämän kohdan suhteen, jonka

ed. Gripenberg täällä aikaisemmin teki. Senvuoksi, että tämä asia koskee minuun naisena, olen maininnut ensiksi tämän kohdan.

Mitä tulee tämän pykälän 1 kohtaan, niin siinä minä yhdyn ed. af Ursiniin.

Ed. **Neovius, Dagmar**: En ärad talarinna, fröken Gripenberg, har uttalat sig emot sista momentet af § 3, emedan hon principielt ogillar särskild lagstiftning för kvinnan. Då nu emellertid den skyddslag för kvinnor och barn, som bebådas, ännu icke finnes till, — tillsvidare förekommer endast ett komitébetänkande i frågan och icke någon proposision — så är det enligt min åsikt alldeles för tidigt att förkasta densamma, så mycket mer, som lagen om skydd för kvinnor väl i främsta rummet kommit till för att skydda barnaföderskor för öfveransträngning, hvilken åtgärd i princip väl dock måste godkännas. När själfva skyddslagen öfverlämnas till kammaren, blir det tid och till och med vår plikt att öfvervaka det ingen orätt vederfares kvinnorna. På nu framhållna grunder ber jag att få föreslå, att sista momentet af § 3 finge kvarstå.

Ed. **Ala-Kulju** kannatti ed. Gripenbergin ehdottamaa muotoa 3 §:lle.

Ed. **Paasivuori**: Tämä lakiehdotus on saanut harvinaisen paljon huomiota osakseen, vaikka se koskee ainoastaan yhtä pientä ammattikuntaa nim. leipureita. Kun asia on ollut ennen esillä eduskunnassa; niin ei tätä vastaan ole ollut paljoakaan muistuttamista; se on ollut jotakuinkin hyväksyttävää, mitä työväenvaliokunta on ehdottanut. Mutta kun asia tuli suureen valiokuntaan, niin siellä näytti vallitsevan jokin paha henki, joka vaivasi porvarillisia. Ensi kerralla tehtii jonnin joutavia muutosehdotuksia, jotka sitten lähetettiin työväenasiainvaliokuntaan. Se oli ainoastaan keino saada lakiehdotusta viivytetyksi. Tulihan se siten lykätyksi viikoksi eteenpäin silläkin keinoin. Kun lakiehdotus sitten tuli työväenasiainvaliokunnasta takaisin suureen valiokuntaan, niin silloin se lyötiin pöydälle, ei tehty sen kanssa mitään. Se oli taas keino viivyttää asiaa viikko eteenpäin. Ensi kerralla tosin hyväksyttiin 8-tuntinen työpäivä, vieläpä tuo vaarallinen 4:s §:kin, joka sitte viimeisellä kerralla siitä poistettiin. Kun ensi kerralla 8-tuntinen työpäivä hyväksyttiin, näytti luonnolliselta, että se tulevallakin kerralla menisi lävitse, mutta mitä vielä. Meidän porvarit näkyvät olevan hyvin horjuvaa väkeä; niitä voi joku porvarillinen agitaattori — olletikkin jos herra Danielson-Kalmari rupeaa agitaattoriksi — agiteerata minne päin tahansa. Suuren valiokunnan jäsenet toisensa perästä ilmoittivat, että »minäkin olen muuttanut mielipidettä asiassa; olin viime kerralla 8-tuntisen työpäivän kan-

nalla, nyt olen 9-tuntisen työpäivän kannalla». Sen vaikutti ed. Danielson-Kalmarin puhe sekä senaattori Ståhlberg. Oikeastaan ei mitään pätevää syytä tuotu 8-tuntisen työpäivän vaatimusta vastaan, ei sanottu että on epäterveellistä työväelle tehdä kahdeksan tuntia työtä ja sitä minun tietääkseni eivät väitä lääkäritkään, jotka tässä asiassa ovat jonkunlaisia ammattimiehiä. Ei myöskään väitetä, että työntekijät, työpäivän ollessa 9-tuntinen, sivistyvät paremmin kuin jos se on 8-tuntinen. Ei ole tuotu mitään sellaista esille, jotta voitaisiin väittää, että tämä teollisuus ei kannata kahdeksalla tunnilla. Ei mitään ulkonaista kilpailua voida tuoda sen tueksi, että vaaditaan 9-tuntista työpäivää eikä suostuta 8-tuntiseen, niinkuin muilla teollisuuden aloilla voidaan siihen jonkun verran vedota. Nämä väitteet ovat ainoastaan fraaseja, että jossakin muualla maailmassa tehdään pitempiä työpäiviä, esim. Venäjällä mahdollisesti.

Ed. Huoponen on kyllä täällä tuonut vielä vanhoillisemman mielipiteen esille kuin mitä suuren valiokunnan kokouksessa esitettiin. Ei herra Kalmarillakaan ole niin vanhoillista mielipidettä kuin herra Huoposella. Ihme kyllä, että se mies lukee itsensä nuorsuomalaiseen puolueeseen. Haluaisin kuulla, millä oikeudella? Nuorsuomalaiset ovat aina ennen väittäneet olevansa kansanvaltaisia ja edistyksen ystäviä. Mutta ei herra Huoponen ainakaan eikä hänen kannattajansa osoittanut olevansa edistyksen ystäviä. Puhutaan vapauden nimessä, niinkuin herra Huoponen, ettei saa rajoittaa täysikäisten työaikaa. Mutta se oikeastaan sisältää sen, ettei saa rajoittaa työnantajain nylkemisvapautta työntekijöihin nähden. Ne ovat sitä vanhaa manchesteriläistä oppia, joka on aikaa sitten kuollut ja kaudattu, joka tuskin enää elää muualla kuin Suomessa muutamien herrojen päässä. Arm. esitys ei sisällä mitään määräystä työpäivän pituudesta, se on 16-tuntinen arm. esityksessä, jota täällä on ed. Huoponen ja vielä joku muukin puolustanut.

Minä ehdottaisin että eduskunta hyväksyisi 8-tuntisen työpäivän, jos nim. eduskunta tahtoo, että työntekijöillä olisi aikaa itsensä kehittämiseen ja sivistämiseen, ja jos siihen ei myönnetä aikaa, niin ei työntekijöiltä myöskään voida vaatia, että he itseänsä kehittäisivät.

Ed. **Pärssinen:** Esilläoleva lakiehdotus on ensimäinen työväenlaki, joka on tässä eduskunnassa valmistumassa, ja on erittäin kuvaavaa, mitenkä ankaraa vastustusta tuo laki on saanut osakseen ennenkuin sen kanssa on edes niin pitkälle päästy, että se on meillä täällä käsillä. On kuvaavaa, että täällä vielä tuodaan esiin niin vanhoillisia mielipiteitä kuin mitä ed. Huoponen täällä on esittänyt. Mutta muuta ei voi olettaakaan silloin, kun on kysy-

mys laista, joka toisi työväelle parannuksia työnantajain kustannuksella. Työnantajille olisi edullista saada mahdollisimman pitkiä työpäiviä ja mahdollisimman paljon ja mahdollisimman huokeata ylityötä. Täällä on tohtori Ursin erittäin perustellut 8-tuntisen työpäivän vaatimusta, joten minun tarvitsee ainoastaan yhtyä häneen. Sen sijaan olen pyytänyt puheenvuoroa vastatakseni niille muutamille arvoisille naisedustajille, jotka täällä ovat esiintyneet vastustamassa tämän pykälän viimeistä momenttia siinä kohdassa, missä puhutaan naisten työstä.

Ed. Gripenberg on sanonut, että jos naisille joitakin erikoislakeja säädetään, niin tämä tapahtuisi heidän taloudelliseksi vahingoksensa. Nyt kuitenkin jokainen tietää, että ne erikoislait, joista tässä on puhe, ovat etupäässä lakeja synnyttäjiä varten. Nämä ovat siinä tilassa, että on julmaa ja epäinhimillistä vaatia heitä vaikeina hetkinään raskaisiin töihin ja voimainponnistuksiin. Sellainen laki, joka tässä suhteessa jättää aukon, jättää antamatta suojelustaan synnyttäjille, on todellakin epäinhimillinen laki. Kun työläisnaiset nyt ovat äänioikeutettuja ja voivat vaikuttaa lainsäädäntöön, on heidän ensimäinen tehtävänsä suojella synnyttäjiä sitä työnrasitusta vastaan, jota alaluokan naiset yleensä saavat kestää. Minä en tahdo tämän kysymyksen yhteydessä käydä laajemmin käsittelemään asiaa, sillä se ei kuulu puheenaolevaan lakiin. Olen vaan lyhyesti viitannut, minkälaista erikoislakia naisille on aijottu.

Ed. Hagman lausui, että hän naisten tasaarvon kannalta kauheasti paheksii sitä, että naisille säädetään mitään erikoislakeja. Minä luulen että ed. Hagman ei paraimmillakaan ponnistuksilla voi koskaan tehdä naisia ja miehiä siinä suhteessa tasa-arvoisiksi, ettei naisilla olisi erikoisia tarpeita ja vaatimuksia, jotka aikanansa kaipaavat huolenpitoa.

No niin. On lausuttu, että tällainen suojeluslaki tuottaisi naisille taloudellista tappiota. Tämä on suuri erehdys. Se tuottaisi heille taloudellista tappiota, että he ovat pakoitettuja jäämään työstä pois noina vaikeina aikoina, eikä yhteiskunta millään tavalla kiiruhda hankkimaan heille toimeentuloa, minkä ehdottomasti täytyy seurata, jos nim. naisille suojeluslaki säädetään, mihin tämä momentti viittaa. Turhaa on myös puhua siitä, että se vähentäisi naisten työtä, sillä työläisnaisilla on aina työtä saatavissa, mikäli sitä yleensä työläisillä on saatavissa. Naisten työ on senvuoksi haluttua, että se on huokeampaa. Ja puhe siitä, että tällaiset lait olisivat työläisille holhouslakeja, on suurta erehdystä. Ed. Gripenbergin kanta, että tällaiset lait yleensä ovat holhouslakeja, kuvaa sitä, ettei hän katsele mielihyvällä sellaista lainsäädäntöä, joka tuopi työntekijöille turvaa ja oikeutta kapitalistista riistoa vastaan. Neiti Käkikoski sanoi kauheasti kummas-

tuneena, että »mitähän nyt naisille oikeastaan aijotaankaan laatia?» Minä toivoisin että, neiti Käkikoski tutustuisi vähän elämään nähdäkseen, mitä naiset kaipaavat. Silloin kyllä hänelle pian selviäisi, minkälaisia lakeja naisille aijotaan laatia.

Sangen hauskaa on nähdä, että porvarilliset naiset tässä kysymyksessä kilvan kiiruhtavat merkitsemään kantansa ikäänkuin vaikuttaakseen porvarillisille valitsijoillensa, että kyllä he tulevat vastustamaan sellaisia lakeja, joita työväki tahtoo, ja siis puolustamaan kapitalistien oikeuksia. Tähän sopii erittäin hyvin se, mitä eräs sosialistinen nainen sanoi eräässä kansainvälisessä porvarillisten naisten kokouksessa, johon hän oli sattunut saapumaan. Hän sanoi: »Kyllä te olette harjoittavinanne hyväntekeväisyyttä ja kyllä te puhutte kauniisti rauhanaatteen hyväksi, mutta kun kysymyksessä ovat tosiasialliset toimenpiteet sen sodan ehkäisemiseksi, jonka uhreina miljoonittain työläisnaisia sortuu, niin silloin te ette tahtoisi rikkaa ristiin pantavaksi.» Se on olemassaolon sota ja taistelu, jota alaluokan naiset ovat pakoitetut käymään.

Ed. **Nissinen**: Kannatan työväenasiainvaliokunnan mietintöä 3 §:n ensimäiseen, toiseen ja kolmanteen kohtaan nähden, mutta neljättä kohtaa en voi hyväksyä. Meidän täytyy vähitellen ruveta vapauttamaan naiset siitä holhouksen tilasta, jossa heitä muutamissa suhteissa on pidetty. Tulkoot naiset kerran vapaiksi ihmisiksi ja saakoot määrätä itsensä yli, kuten miehet ovat saaneet ja yhä saavat. Pyydän saada kannattaa ed. Gripenbergin mielipidettä 3 §:n 4 kohdan suhteen.

Siihen uuteen lakiin nähden, joka myöhemmin kentiesi tulee ja josta ed. Neovius mainitsi, voitaisiin sittemmin, kun se tulee esiin, ottaa semmoinen pykälä, jossa sanottaisiin, että se on sovellutettava myöskin lakiin työstä leipomoissa.

Ed. **Salminen**: kannatti ed. Ursinin tekemää ehdotusta.

Ed. **Aalle**: Minä olisin toivonut, että tämäu kysymyksen yhteydessä ei olisi otettu vielä periaatteellisen väittelyn alaiseksi sitä puolta, joka meillä vähän myöhemmin tulee esille, vaan että olisi rajoituttu ainoastaan tässä ammatissa työskenteleviin naisiin. Kuitenkin on näyttäytynyt, että tässä keskustellaan siitä periaatteesta, rajoitetaanko naisten työntekovelvollisuus, toisin sanoen rajoitetaanko työntekijäin oikeutta velvoittaa naisia tekemään työtä niin paljon kuin oleva laki myöntää, yli kaiken senkin, mitä inhimillisyys naisen erikoiseen elämäntehtävään ja voimiin nähden myöten antaisi. Tästä pääasiasta on periaatteellisesti puhunut rouva Pärssinen, johonka minä yhdyn, mitä tulee asian yleiseen

puoleen. Meillä ei tässä ole kysymys naisten erikoisasemaan saattamisesta, vaan heidän turvaamisestaan sitä vaaraa vastaan, johon olemme nähneet heidän suistuvan aivan huimaavaa vauhtia.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Sen lisäksi tahdon 10 vuoden kokemuksen nojalla siitä ammatista, mistä nyt on kysymys, ammattilaisena lausua muutaman sanan. Tietäen ja tuntien tämän työn erikoislaadun ja erikoisvaaran ei olisi luullut tämän ammattikunnan naisjäsenistä puhuttaessa annetun sellaisia lausuntoja, kun täällä on annettu, eikä sitä varmuudella olisikaan annettu, jos täydelleen tiedettäisiin, tunnettaisiin tai olisi tahdottu tietää ja tuntea, mitenkä vaarallinen juuri tämä työ useissa sen erikoiskohdissa on naisille. Minä olisin valmis useitten tämän ammatin töitten suhteen olemaan mukana asettamaan sellaisia rajoituksia, että muutamissa tähän kuuluvissa töissä eivät naiset ollenkaan saisi olla mukana. Leipuriammatissa on sellaisia töitä, jotka suorastaan pilaavat naiset sukupuoliolentona. En kuitenkaan tällä kertaa katso voitavan tässä suhteessa mennä niin pitkälle, kun on vielä useita muitakin vaarallisempiakin aloja, joista naista on varjeltava. Nyt tyytyisin ainoastaan siihen, että tähän ammattiin nähden saataisiin laiksi se, mitä ehdotuksen viimeisen ponnen viimeisessä osassa sanotaan.

Useat mainitsemistani töistä ovat kuumuuden ja äärettömän ruumiinponnistuksen y. m. takia aivan mahdottomia naiselle jo semmoisenaan. Kun niitä vielä pitäisi suorittaa yöllä, niin johtuu väkisinkin helposti ajatus siihen, mihinkä tuo johtaa heikkovoimaisen työntekijän. Ei tarvitse muuta kuin katsoa tämän työn tekijöitä. Ne ovat jo ulkomuodoltaan sellaisia, ettei parempaa todistusta tarvitse ammatin epäterveellisyydestä. Minä tunnen luonnollisesti vielä enemmän näitä ammattilaisia ja voin sanoa, että asianlaita on sellainen, että naiset oltuaan ikänsä tässä samassa ammatissa — ne, joiden täytyy siinä pysyä, yleensä olkoon sanottu, että siitä pyritään pois niin paljon kuin mahdollista — eivät onneksi sitte enää pysty sukupuolista tarkoitustaan täyttämään, kun he siihen ikään ja tilaisuuteen tulisivat. Sanon onneksi, sillä siitä useimmissa tapauksissa ei ole vaaraa tuleville sukupolville, mutta kuinka hyödyllistä se lienee yhteiskunnalle juuri tämän syyn takia?

Yhdyn kannattamaan kysymyksessä olevaa momenttia aivan semmoisenaan. Meille naisille ei ole ala-arvoista joutua poikkeusasemaan koska se on luonnon vaatimuksista, ja jotta saisimme suojaa kapitalismin voimakasta valtaa vastaan.

Ed. **Jalava**: Ed. Paasivuori on lausunut sen ajatuksen, minkä minäkin aijoin lausua, joten minä pääasiallisesti yhdyn hänen lausuntoonsa.

En voi kuitenkaan olla huomauttamatta ed. Huoposelle hänen lausuntonsa johdosta, että olisi aivan väärin, jos ei annettaisi työntekijäin työskennellä, kun he sitä itse haluavat ja tehdä niin pitkiä työpäiviä kuin tahtovat, eräästä seikasta. Eikö tosiaankaan ed. Huoponen tiedä, että työntekijät eivät milloinkaan ole pitäneet pitkistä työpäivistä? Eikö ed. Huoponen tiedä, että kaikki ammattilaiset, jotka ovat heränneet ajattelemaan olojansa, kaikkialla yksimielisesti ovat vaatineet työpäivän lyhennystä? Pitäisihän olla tunnettua, että leipuriammattialalla Helsingissä on kestänyt 4—5 kuukautta lakko, jonka tarkoituksena on työpäivän lyhennys. Ei siis tarvitse pelätä, että mitään levottomuutta tämän 8 tunnin hyväksymisestä tulee työntekijäin puolelta.

Minua muuten suuresti kummastuttaa, että kaikenmoisilla verukkeilla koetetaan työntekijäin vaatimuksia jarruttaa. Sellainen jarrutus on ymmärrettävä ainoastaan niiden puolelta, jotka eivät koskaan ole palkkatyötä tehneet.

Yhdyn toiseen vastalauseeseen.

Ed. **Danielson-Kalmari**: Oli täällä viimeisessä istunnossa hauska kuulla, kun vasemmiston keskuudesta lausuttiin mielipaha sen johdosta, että oli hyviä tarkoitusperiä epäilty ja koetettu luulotella, että huonot tarkoitukset olivat olleet sillä taholla vaikuttamassa. Me yhdyimme silloin niihin vastalauseisiin, joita vasemmiston keskuudesta tuotiin esiin. Toivottiin varmaankin että saisi kulua joku istunto ennenkuin siltä taholta ruvettaisiin saattamaan toisten tarkoitusperiä ja vaikuttimia, motiivejä, epäiltäviksi. Mutta nyt olemme taas tänään kuulleet, että ed. af Ursin on selittänyt, että suuri valiokunta on tahtonut ehdotuksellaan saada työntekijäin orjailemista edelleen jatkumaan (Huuto: oikein!). Me kuulimme nytkin, että sitä vakuutetaan, että se on aivan niin, siis että suuri valiokunta on ehdotuksellaan tarkoittanut tuota. Ja niinikään me kuulimme ed. Paasivuoren täällä selittävän, että suuri valiokunta ensi kerralla, kun se lykkäsi kysymyksen takaisin työväenasiain valiokuntaan, tahtoi ainoastaan saada asian venytetyksi. Tässä on nyt siis puhuttu toisten eikäpä yksityisten edustajain, vaan eduskunnan erityisen 60-miehisen valiokunnan tarkoitusperistä, tavalla joka on herjaamisen rajaa hyvin lähellä. Sen tähden minä en katsokaan tarpeelliseksi ruveta suorastaan tarkastamaan vastaväitteitä, joita siltä taholta on tuotu esiin, vaan katson sen sijaan oikeaksi koettaa saattaa eduskunnan tietoon sen käsityskannan esillä olevassa kysymyksessä, joka minun ymmärtääkseni määräsi suuren valiokunnan muutoksen.

Esillä olevassa pykälässä on kysymys työpäivän pituudesta. Tahtoisin siinä kohdin huomauttaa, että pyrintö saada työpäivä lyhennetyksi on viime vuosisadan taloudellisessa elämässä esiintynyt uusi harrastus. Aikaisemmin, vielä esim. 18 vuosisadalla, eivät silloiset ammattiyhdistykset tätä suurestikaan harrastaneet. Pääasia oli koettaa korottaa työpalkkoja ja mielellään alistuttiin siihenkin, että työaika oli pitkä, kunhan tuo tarkoitus saavutettiin. Mutta kun koko teollinen toiminta muuttui, muuttui pääasiallisesti tehdasteollisuudeksi, niin silloin vähitellen pääsi myös voimaan harrastus saada työpäivä joko lain kautta tai muuta tietä entistänsä lyhyemmäksi. Ja tähänhän on luonnollinen aihe kyllä siinä, että tässä uudessa työtavassa yksityinen työntekijä ei missään tapauksessa ole itsenäinen ja vapaa, hän on riippuvainen toisten työntekijäin työstä ja työajasta, toisten, joitten kanssa hän on pakoitettu työtä tekemään. Pyrintö päästä määräämään työpäivän pituus on siitä syystä kylläkin luonnollinen ja puolustettavissa. Minä tahtoisin huomauttaa tätä ed. Huoposta vastaan, joka ja hänen kanssaan monet muut tahtovat kokonaan hyljätä aatteen siitä, että itsenäiseltä mieheltä kielletään oikeus tehdä työtä päivässä niin monta tuntia kuin hän tahtoo. Ei suinkaan ole puolustettavissa tällainen lainsäädäntö, jos on kysymyksessä todellakin yksinäinen työmies, joka ei ole työssään muista riippuvainen. Mutta kun on kysymyksessä nimenomaan tehdastyö, jossa suuret lukumäärät työntekijöitä tekevät työtä rinnan ja ovat toisistansa ehdottomasti riippuvia, niin siinä kylläkin on ymmärrettävissä, että säädetään määräys työpäivän pituudesta. Ja tunnustetaanhan, että askel askeleelta on saatu työpäivä suurissa teollisuusmaissa lyhennetyksi. Englannissa päästiin ensin jotenkin yleisesti siihen, että 10-tuntinen työpäivä tuli säännöksi. Sitte on 1870—80-luvulla 9-tuntinen työpäivä kaikkein useimmissa ammateissa päässyt säännöksi, ei suinkaan kaikkialla, mutta kuitenkin niin yleisesti, että sitä voidaan pitää jonkunlaisena sääntönä. Tätä nykyä pyritään siellä monessa ammatissa suurellakin menestyksellä 8-tuntiseen työpäivään. Ja sama pyrintö kyllä on muissakin maissa. Mutta että tässä kohdin on kuljettava asteettain, se on nyt tosiasia, jonka tunnustavat m. m. ulkomaalaisten sosiaalidemokraattisten puolueitten johtomiehet. Ranskassahan, tuossa tasavallassa, jossa kansa kyllä saa tahtonsa esiin lainsäädännössä, on, niinkuin tiedetään, äskettäin säädetty työaika tehtaissa ja käsitöissä, ja askel askeleelta jouduttu siihen, että se on määrätty 10-tuntiseksi. Sosialidemokraattinen puolue Saksan valtiopäivillä viimeisessä tätä asiaa koskevassa ehdotuksessaan, jonka minä tunnen — se on tosin muutaman vuoden vanha, niin että on mahdollista, että esim. tänä vuonna tai viime vuonna olisi tehty uusi jonkun verran tästä poikkeava ehdotus, jota en sattuisi tuntemaan — esitti, että laissa määrättäisiin työpäivä 10-tun-

tiseksi toistaiseksi, ja että sitte myös olisi määrättävä samaan tapaan kuin Ranskassa oli tehty, se aika, jolloin voitaisiin siirtyä vielä 10 tunnista alaspäin. Minä sanoin: samoin kuin Ranskassa oli tehty. Siellä oli kuitenkin. niinkuin mainitsin, pysähdytty 10 tuntiin siirryttäessä 11 tunnista alaspäin. Siis Saksan sosialidemokraatit, jotka nyt ovat meidän työväenpuolueemme esikuvana, kyllä vaativat 8-tuntista työpäivää, mutta he asettavat sen maaliksi, johon on kuljettava asteettain, hekin ovat lähimmäksi tarkoitusperäksi asettaneet 10-tuntisen työpäivän. Niinikään tiedetään että sosiaalidemokraattinen puolue on erittäin vaikuttava Tanskassa, mutta sielläkään se ei ole saanut aikaan — enkä tiedä onko se edes suorastaan voimalla ja tarmolla yrittänytkään — vielä 8-tuntista työpäivää säädetyksi. Ilmoitetaan että ylipäänsä siellä työpäivä, vaikka se on lyhyempi kuin useimmissa muissa Euroopan maissa, vaihtelee 9 ja 10 tunnin välillä.

Löytyyhän myös erityisiä lainsäännöksiä juuri leipomotöistä muutamissa maissa. Mutta mikäli minä tiedän ei ole työaika leipomoissa määrätty 8-tuntiseksi muualla kuin Austraaliassa jossain valtiossa; ja sanotaanhan, että se on sopimuksen kautta myös Skottlannissa siksi joutunut. Saksassa ei leipomoasetus suinkaan ole likimainkaan niin rajoittava kuin tämä ehdotus, joka meillä nyt on esillä. Siellä pääpaino pannaan siihen, että on 8 tunnin lepo eri työvuorojen välillä eikä yötyö ole siellä kielletty. Mitä nyt juuri itse leipurityöntekijät Saksassa ovat ajatelleet kohtuulliseksi, siitä on meillä erinomaisen valaiseva todistus siinä päätöksessä, jonka he tekivät 8:nnessa yleisessä kokouksessansa Mainzissa vuonna 1901, — siitä on tosin kulunut 6 vuotta, mutta mitään muutosta tässä päätöksessä ei ole tullut tunnetuksi. Ei esim. ed. af Ursin, jolta suuressa valiokunnassa olen kysynyt, tietääkö hän Saksan leipurityöntekijäin myöhemmin asettuneen toiselle kannalle, ole antanut minulle mitään ilmoitusta siinä kohden. Tuo heidän päätöksensä, heidän vaatimuksensa Mainzin kokouksessa 1901 tiesi sitä, että työpäivä Saksan leipomoissa oli määrättävä 10 tunniksi, että yötyö oli kiellettävä ja että työaika sunnuntaisin oli supistettava 8-tuntiin. Sellaiset ovat siis asianomaisten työntekijäin vaatimukset Saksassa.

Tanskassa, tuossa maassa, jossa työväellä, kuten huomautin, on niin suuri vaikutus työväenlainsäädäntöön, säädettiin viime vuonna erityinen laki työstä leipomoissa, eikä siinä laissa rajoitettu yötyötä täysikasvaneille miehisille työntekijöille, vaan se on sallittu siellä, eikä sunnuntaityökään tullut täydellisesti kielletyksi, ja kuitenkin ei tämä Tanskan laki sisällä täysikasvaneisiin nähden mitään määräystä työpäivän pituudesta. Ainoastaan alaikäisiin nähden — liekö se naisiin nähden ylipäänsä, sitä en tällä kertaa muista, mutta ainakin nuoriin naisiin nähden — on työtuntien luku vuorokaudessa

rajoitettu. Norjassa on työtuntien luku määrätty, mutta se on siellä 12 tuntia vuorokaudessa, tosin ruokailuaika myöskin näihin tunteihin luettuina.

Nyt meidän maassamme suuri valiokunta niinkuin myös työväenasiainvaliokunnan toinen puolisko ehdottaa 9-tuntista työpäivää, menee siis tässä kohden rajoituksissa pitemmälle kuin yksikään vastaava laki Euroopassa, mikäli nyt on tiedetty näitä vastaavia lakeja mainita. On puolustettu 8-tuntista työpäivää monella pätevällä syyllä. Minä puolestani olen valmis antamaan kaiken tunnustuksen esim. sille näkökohdalle, että työntekijä, jonka työpäivä on lyhyt, toivottavasti tulee paremmin kuin pitkän työpäivän uuvuttama työmies pystymään henkiseen työhön, kohoamaan henkisessä ja siveellisessä suhteessa, pystyy asettamaan koko taloutensa, koko elämänsä sellaiselle kannalle, että hänen vastustusvoimansa juovutusjuomia vastaan on suurempi. Tämä kaikki on totta, mutta tästä ei seuraa suinkaan, että työpäivän joka ammatissa ja joka paikassa välttämättömästi täytyy olla 8-tuntinen. Esittämäni näkökohta voi olla usein tyydytetty sillä, että työpäivä on jonkunverran pitempi, se voi muutamissa erittäin raskaissa ammateissa vaatia, että työpäivä on vieläkin lyhyempi kuin 8-tuntinen. Mutta eihän tällaisen lain, josta nyt on kysymys, tarkoituksena pitäisi olla säätää juuri sitä työaikaa, jota välttämättömästi on noudatettava jokaisessa työpaikassa. Eihän koko maalle yhteisen lain kautta voi onnistua määrätä työpäivä siten, että juuri se tunti olisi paras ja sopivaa kaikille tämän lainalaisissa työpaikoissa, vaan tottahan lain tarkoitus on määrätä korkein työaika, n. s. maksimaalityöpäivä, ja onhan silloin luonnollista, että raja asetetaan sellaiseksi, että sen alapuolelle soveltuvat sellaisetkin työajat, jotka muutamissa paikoin epäilemättä olisivat liian pitkiä, mutta jotka toisissa paikoin aivan vaaratta ja vahingotta voidaan panna toimeen. Tämän ylimmän rajan alapuolella täytyy sitten todellisen työajan määrääminen jäädä asianomaisten s. o. ammattikuntien ja työnantajain sopimuksen varaan.

Tällä tavoin asiaa on ylipäänsä käsitetty siellä, missä on väitelty näistä kysymyksistä paljon kauemmin kuin täällä meillä, ja tämä näkökohtahan on vaikuttanut, että työntekijät monessa maassa Suomen ulkopuolella ovat tyytyneet siihen, että lakimääräys on asettanut rajan korkeammallekin kuin mitä he itse sopimuksissansa työnantajain kanssa ovat vaatineet ja saaneet aikaan. Tältä kannalta arvosteltuna täytynee myöntää, että 9-tuntisen työpäivän määrääminen leipomoita varten on pikemmin liian alhainen kuin liian korkea, sillä tätä nykyä maassamme tehdään — niin on vakuutettu — monellakin taholla työtä kymmenenkin tuntia leipomoissa, ajoittain ainakin, ilman että työntekijät itse vaatisi-

vat ajan lyhennystä. On jonkun verran valaisevaa, että kun 1890-luvulla täällä Helsingissä, ja useissa muissakin kaupungeissa leipurityöntekijät nousivat vaatimaan niiden tavattoman suurten epäkohtien poistamista, joita vallitsi tämän ammatin alalla, niin he eivät vaatineet työtuntien määräämistä. Hallitus se oli, joka esityksessään 1904—1905 vuoden valtiopäivillä meidän maassa tietääkseni ensi kerran huomattavammalla tavalla tätä ehdotti, ehdottaen silloin kuitenkin koko korkeata tuntimäärää korkeimmaksi rajaksi, nim. 12 tuntia. Talonpoikaissäädyssä samoilla valtiopäivillä ed. Teittinen ehdotti tuntimäärää kymmeneksi ja senaattori Ståhlberg ilmoitti suuressa valiokunnassa, että senaatin vähemmistö, johon hänkin oli kuulunut, olisi tahtonut tähän lakiin otettavaksi määräyksen siitä, että työpäivä leipomoissa olisi korkeintaan 9-tuntinen. Vielä pyydän huomauttaa, että tämä lakiehdotus sisältää muita määräyksiä, jotka aivan tavattomassa määrässä — sanon tavattomassa, kun pidän silmällä muitten maitten lainsäädäntöä — ovat omansa rajoittamaan tästä työstä aiheutuvaa rasitusta. Ensiksikin tuo ehdoton sunnuntaityön kielto; sitä löytynee tuskin muualla kuin Norjassa, eikä sielläkään ihan näin pitkälle menevänä. Tanskan viime vuonna säädetyssä laissa on kyllä Köpenhaminaa varten määrätty, että viikossa tulee leipomoissa olla 24 tunnin keskeytymätön lepoaika, mutta Köpenhaminen ulkopuolella tämän lepoajan ei tarvitse olla muuta kuin 16 tuntia. Ja kuvaavaa on, että sokurileipomoissa saa työ jatkua sunnuntaisin aina klo 2:een päivällä. Ja muu leipomotyö saa sekin sunnuntaisin jatkua klo 12:een päivällä; sen jälkeen tulee vaan seurata tuo säädetty lepoaika. Kun vielä lisäksi ei yötyökään ole kielletty, niin näkyy, kuinka paljon enemmän takeita meidän lakimme antaa työntekijäin suojelemisesta.

Ja huomattakoon, että Norjassa, jossa tämä lainsäädäntö leipomotyöstä on vanhin — siellähän ensimmäinen sitä koskeva laki säädettiin jo 1857 — siellä on yötyö ollut aikoinaan kokonaan kielletty, mutta tätä kieltoa on lievennetty, niin että eräitä leipomoissa tarvittavia työtoimituksia saadaan tätä nykyä tehdä öisinkin. Viime vuonna säädettiin sielläkin tällä alalla uusi laki ja siihen otettiin juuri tämä puheena oleva määräys ja vieläpä tehtiin siihen määräykseen, joka aikaisemmin oli säädetty, että varsinainen leipomotyö saisi alkaa vasta klo 6 aamulla, siis sama säännös, jonka eduskunta äsken lakiehdotuksen 1 §:ssä hyväksyi — se muutos että työ saisi alkaa jo klo 5 aamulla.

Nämä esimerkit olkoot todistuksia siitä, että vaikka nyt työpäivä, nim. sen korkein raja, jäisikin meidän leipomoissamme 9-tuntiseksi, niin sittenkin esillä oleva laki on alallaan rajoituksissa pitemmälle menevä kuin mikään muu laki Euroopassa. Ja näin ollen arvaan, että eduskunta saattaa ilman epäilyksiä hyväksyä

esillä olevan pykälän. Ei mikään estä jonkun ajan kuluttua, jos huomataan että askel on astuttava vieläkin pitemmälle, astumasta sitä. Jos me näin teemme, niin noudatamme sitä esimerkkiä, jota sosialidemokraattinen puolue on Ranskassa jo noudattanut ja jota se Saksassakin on vaatinut työväenlainsäädännössä noudatettavaksi.

Ed. **Renvall:** Minun täytyy ensiksi pyytää että tätä asiaa käsiteltäisiin asiallisena kysymyksenä. Se on laatuaan lainsäädäntömme alalla meillä kaikkein tärkeimpiä askeleita, mitä astutaan, se on meidän ensimäinen puhtaasti uudenaikaisesti sosiaalinen lakimme. Ja sentähden myöskin uskallan pyytää että sekä syyt puolelta että toiselta punnitaan asiallisesti ja ettei vastedes vastakkaisia mielipiteitä arvosteltaissa asetuttaisi sille kannalle, kuin ed. af Ursin on tehnyt. Hänhän selitti että suuressa valiokunnassa ei ole mitään asiallista tuotu esiin niiden muutosten puolesta, joita siellä saatiin aikaan. Eduskunta on nyt saanut kuulla pitkän, valaisevan, asiallisen ja yksityiskohtiin menevän esityksen tästä kysymyksestä ja minä luulen että tämä esitys on ollut varsinkin paikallaan torjuakseen juuri tuollaisia ylimalkaisia syytöksiä, jotka eivät suinkaan ole kunniaksi eduskunnalliselle työllemme.

Puolestani en olisi kai pyytänyt puheenvuoroa tässä asiassa, ellei sen ryhmän keskuudesta, johon minulla on kunnia lukeutua, olisi lausuttu mielipiteitä, jotka ovat tähän kysymykseen sovellutettuina täysin ristiriidassa minun ja, uskallan sanoa, useiden samaan ryhmään kuuluvain edustajain mielipiteitten kanssa.

Se, joka on ollut tilaisuudessa jossain määrin tutkimaan työn ja työväen historiaa, on pakotettu totuuden mukaisesti suoraan tunnustamaan, ettei ole ollut mitään alaa, jolla lainsäätäjän olisi ollut pakko suoranaisesti ryhtyä järjestelemään ja epäkohtia poistamaan siinä määrässä kuin työväenlainsäädännön alalla. Ei millään alalla myöskään ole se oppi, joka täällä jo on mainittu, vanha taloudellinen vapaamielisyys, tehnyt perinpohjaisempaa konkurssia kuin juuri työväenkysymyksen alalla, kaikella sillä teollisella alalla, joka koskee työväkeä ja työsuhdetta, työsopimusta. Tämä johtuu siitä että ennen katsottiin työtä samanlaiseksi tavaraksi kuin kaikkia muita kauppatavaroita eikä huomattu sen erikoisluonnetta. Ei huomattu että työnteko on erottamattomasti yhdistetty siveelliseen olentoon ja että jokainen sopimus työnteosta samalla koskee myös siveellisesti tuntevaa ja siveellisiä oikeuksia omaavaa henkilöä. Eikä myöskään huomattu että työ, joskin se meidän yhteiskunnassamme esiintyy työnteon muodossa tavarana, luonteensa puolesta kuitenkaan itse ei ole yleisten tuotantolakien alainen. Työvoimaa ei tuoteta, ei produseerata silmällä pitäen joitakin taloudellisia näkökohtia, sitä ei myöskään voida säästää samalla tavalla kuin voidaan säästää muita tavaroita. Työmies on pakoitettu

työtään kaupaksi tarjoomaan ja säännöllisesti tarjoomaan kaupaksi, minkä kautta hän joutuu olemassaolon taloudellisessa taistelussa yksin seisoessaan heikompana vahvemman poljettavaksi, joutuu työnantajan mielivallan uhriksi. Näistä asioista on jäävämättömiä todistuksia suurista teollisuusmaista kuinka paljon hyvänsä, ja meidän oman työväkenme keskuudessa löytäisi kyllä yhtä päteviä ja yhtä vakuuttavia todistuksia.

Mutta jos tämä asia onkin tunnustettava, ja tästä näkökohdasta on minun ymmärtääkseni lähdettävä, niin on myös muistettava että työväen asema muuttuu aivan toisenlaiseksi kun työväki keskenään liittoutuu, kun se yhtyy yhteen. Monesta maasta on esimerkkiä siitä että työväki yhteenliittymällä on päässyt yhtä vaikuttavaan asemaan kuin työnantaja, onhan niitäkin maita, joissa työväki kokonaan johtaa ja määrää näitä suhteita. Pääasiallinen keino työväen tasa-arvon kohottamiseksi on sentähden työväen yhteenliittyminen ja niinpä onkin työväki suurimmat ponnistukset muissa maissa saanut ponnistaa yhteenliittymisvapautensa aikaansaamiseksi ja tunnustetuksi saamiseksi. Meidän maassamme ei tässä kohdin ole ollut samoja esteitä kuin siellä, mutta meidän maassamme on ollut ehkä muita esteitä, jotka ovat vaikeuttaneet työväkeä pääsemästä sellaiseen järjestymistilaan että se voisi täysin tasaväkisenä työkilpailussa muodostaa itselleen tyydyttäviä oloja. Lainlaatijan tehtävä on sentähden kiiruhtaa järjestyneen työväen avuksi siten, että se poistaa ne epäkohdat, jotka uhkaavat koko yhteiskuntaa, joiden olemassaolo alentaa työväen ja sen kautta yhteiskunnan vastustuskykyä. Ed. af Ursinin lausunnossaan tekemissä huomautuksissa työväen järjestykseen on sentähden minunkin ymmärtääkseni hyvin paljon totta.

Mutta laki ei voi minun ymmärtääkseni yksityiskohtaisesti järjestää näitä oloja, vaan täytyy olla suotu työväen omalle järjestymiselle suurin osa; suurin ala on jätettävä työnantajien ja ja työntekijäin keskinäiseksi asiaksi. Tämä koskee kaikkia ammatteja, ja se koskee vielä enemmän sitä ammattia, josta nyt on puhe. Siinähän teollinen tekniikka on niin äärettömän epätasaisesti edustettuna, niin että aniharvassa löytynee muita teollisuusaloja, joissa teollisuustekniikka on niin erilainen kuin leipuriammatin alalla. Se vaihtelee alkuperäisimmästä kotityöstä aina uudenaikaisimpaan koneteollisuuteen saakka. Kun olot ovat tällaiset, ja kun me emme niitä nyt voi muuttaa, niin silloin on luonnollista että lainsäätäjä ei voi poistaa kaikkia epäkohtia eikä täydellisesti asiaa järjestää, vaan lainsäätäjän täyttyy rajoittua yksinomaan poistamaan niitä muutamia epäkohtia, jotka tämän ammatin alalla ovat olemassa ja joita tällä alalla toimeenpantu yksityiskohtainen tilasto on meille kaikille paljastanut.

Kun asiaa tältä kannalta arvostellaan, niin ei voi sanoa että

ne, jotka puolustavat 9-tuntista työpäivää, tarvitsisivat millään tavalla olla vähemmän työväen ystäviä kuin ne jotka puolustavat 8-tuntista pisintä työpäivää (vasemmistosta: ohoo!), sillä minulle on väitetty että ammatinharjoittaminen alkuperäisellä tekniikan kannalla ollen vaatii pitempää työaikaa. Jos näet niin on asianlaita, niin ei suinkaan olisi hyödyksi työntekijälle eikä yleisölle, jonka tarpeita ja kaikkein tärkeimpiä tarpeita tämän ammatin harjoittajat palvelevat, että työaika määrättäisiin niin lyhyeksi että alkuperäisellä kannalla olevat leipomot eivät voisi menestyä. Ainakin olisi se suuri epäkohtuus niitä kohtaan, jotka alkuperäisellä tavalla, kotityön muodossa, ilman suurempia koneellisia apuneuvoja harjoittavat ammattiaan. Minä sentähden rohkenen äänestää 9-tuntisen työpäivän puolesta, joskin minäkin tunnustan aivan oikeiksi muutamat niistä näkökohdista, joita ed. Paasivuori täällä on tuonut esiin varsinkin ensimäisessä lukemisessa. Tämä ammattihan on sellainen, että sen tuotteet eivät ole missään sanottavassa määrässä ulkomaisen kilpailun alaisina ja siten ei ole sitä pelkoa, joka voisi olla estämässä laillisen työpäivän säätämistä 8-tuntiseksi muiden ammattien alalla. Mutta sen sijaan täytyy pelolla kysyä, eikö se tosiasia, että työväki meillä tämän ammatin alalla on ollut niin heikko, että sen on ollut pakko sietää niin epätyydyttäviä oloja, kuin vallalla on ollut, todista, että työväki on varsin heikosti järjestäytynyt leipuriammatin alalla. Jos näin on asianlaita, niin on pelättävä, että, jos yhtäkkiä työpäivä määrättäisiin hyvin lyhyeksi, työväki ei voisi kestää sitä painoa, mikä siitä tulisi olemaan seurauksena työnantajain puolelta, nämät kun koettaisivat vähentää työpalkkoja siten saadakseen takaisin, mitä he lyhyemmän työpäivän muodossa kadottavat. Sillä ei liene esimerkkejä siitä, että työväki voisi, näin suuresti työaikaa lyhentämällä, kuitenkin saada aikaan saman tuotannon kuin sen paljon pitemmän työpäivän kuluessa, joka tähän asti on ollut vallitsevana. Ja onhan pahin epäkohta, yötyö, lain kautta poistettu. Suurimmat haitat ja epäkohdat ovat johtuneet juuri yötyöstä.

Sitten pyytäisin lausua pari sanaa niille arvoisille naisille, jotka täällä ovat esiintyneet. Minun kantani on lyhyesti tässä kysymyksessä se, että jos onkin mielestäni mahdollista järjestää sivistyskursseja teollisen työn vaatimusten mukaisesti, niin en mitenkään ymmärrä, mitenkä arvoisien neitien täällä vaatima tasa-arvoisuus olisi saatettavissa sopusointuun sen luonnon ehkä väärän, mutta peruuttamattoman lain kanssa, että yksin naiset synnyttävät lapsia. Jos tässä voidaan saada jonkunlainen muutos aikaan, niin silloin ei tällaista suojeluslakia tarvittaisi, mutta siihen asti, niinkuin monta kertaa on sanottu, tämä suojeluslaki, joka tarkoittaa synnyttäjiä, kohdistuu naisiin.

Uusi arm. esitys.

Asian käsittely tässä keskeytettiin, kun saapui eduskuntaan esittelijäsihteeri Degerholmin seuraamana senaattori **Castrén,** tuoden Keis. Majesteetin **arm. esityksen n:o 27,** joka koskee **lakia maanvuokrasta maalla.**

Puhemies eduskunnan puolesta kiitti arm. esityksestä, jonka eduskunta oli ottava perustuslainmukaisesti käsitelläksensä.

— — — — —

Ed. **Gebhard, Hedvig:** Eduskunta huomaa, kuinka siinä asiassa, josta naisedustajat tänään ovat puhuneet, löytyy kaksi jyrkkää mielipidettä. Toinen tahtoo oikeuden ja tasa-arvoisuuden nimessä vastustaa työajan supistamista täysi-ikäisiile naisille; toinen puolustaa sitä, ja se tapahtuu myöskin edistyksen nimessä. Tämä vastustus tulee etupäässä, jos niin saan sanoa, naisasia-maailman ja myös suurien työnantajain puolelta. Mutta siitä huolimatta käy sosiaalipoliittinen lainsäädäntö tällä alalla koko Euroopassa juuri siihen suuntaan, että rajoituksia tehdään. Minusta ei nyt oikeastaan ole tilaisuutta ryhtyä täällä niin teoreettisesti, periaatteellisesti, kuin täällä on tehty, taistelemaan tästä asiasta, joka on verrattain pieni detalji itse leipurilaissa. Me saamme siihen kyllä tilaisuutta silloin, kun työväen suojeluslaki tulee esille. Mutta jos nyt ajattelee asiaa käytännöllisyyden kannalta, niin minä pyydän huomauttaa, että tässä pykälässä, josta nyt on kysymys, ei ole ollenkaan mitään säädetty naisten työaikaan nähden. Tässä sanotaan ainoastaan, että tämän lain määräysten lisäksi on voimassa mitä siitä on säädetty tai vastedes säädetään. Mehän saamme itse olla mukana, kun nämä rajoitukset tehdään. Kun tämä hetki tulee, kyllä silloin on aika ryhtyä asialliseen keskusteluun ja saamme, niinkuin sanoin, itse silloin päättää, kuinka pitkälle me tahdomme mennä rajoituksissa. Se ainoa rajoitus — täällä on monta jotka ovat huomauttaneet siitä — joka erityisesti leipuriammatissa vastaisuudessa voisi tulla kysymykseen, koskee ainoastaan niitä naisia, jotka ovat synnyttäneet. Sillä yötyöhän on kielletty kaikilta, miehiltä yhtä-hyvin kuin naisilta. Ja mikä voisi sitten vastaisuudessa tulla kysymykseen tässä suhteessa? Työväen suojeluslakikomitea ehdottaa, että »naista, joka on synnyttänyt lapsen, älköön käytettäkö työhön neljänä ensimäisenä viikkona synnyttämisen jälkeen». Minun tekee mieli kysyä niiltä naisilta, jotka täällä ovat puhuneet rajoituksia vastaan: onko tässä mitään pahaa? Minulle on suorastaan käsittämätöntä, kuinka sellaisia voi löytyä, jotka tahtovat sallia, että äiti kohta synnytyksen jälkeen saisi olla mukana raskaassa

ruumiillisessa työssä. Ei suinkaan se ole lapsen, ei suinkaan se ole naisen, ei suinkaan se ole yhteiskunnan eduksi.

Sosialistinaiset erehtyvät siis, jos luulevat, että luokkarajat tässä suhteessa eroittavat mielipiteet toisistaan. Ei. Sillä vaikka kyllä muutamat niinkutsutut porvarilliset naiset tässä asiassa ovat esiintyneet toiseen suuntaan, niin ainakin minä olen aina ollut ja nytkin olen rajoituksen kannalla. Tiedän, että on suuri joukko porvarillisia, jotko myös ovat sillä kannalla. Tahdon siis puolustaa tätä kohtaa, niinkuin se on työväenasiainvaliokunnan mietinnössä.

Ed. **Sipponen:** Kysymyksen suhteen 9 tuntisesta työpäivästä olin viimein, kun asia oli lähetettävänä valiokuntaan, tilaisuudessa ilmoittamaan käsitykseni, että jos suuri valiokunta olisi tehnyt pieniä maalaisleipomoita varten erikoismääräyksiä, olisin ollut valmis hyväksymään 9 tuntisen työpäivän. Mutta kun näin ei ole käynyt, ja siis maalaisleipomon työntekijà saa lukea 9 tuntiseen työaikaansa myös ne välitunnit, jolloin hän ei voi tehdä työtä, koska hänen täyttyy odottaa leipomisaineen nousemista, täytynee minun vastustaa 9 tuntista työpäivää, koska se ulotettuna näihin pieniin maaseutuliikkeisiin tekisi ihan mahdottomaksi liikkeen harjoittamisen. Kyseltyäni noilta pieniltä leipomoilta väliaikojen pituutta, sain vastaukseksi, että ne ovat milloin pitempiä, milloin lyhyempiä riippuen siitä, miten alustus kulloinkin nousee. Jos nyt nämä pitkätkin väliajat luettaisiin työaikaan, ei voisi leipurin työnteko tässä tapauksessa olla 9:ssä tunnissa päättynyt. Jos siis lakiin ei saada ajattelemaani muutosta, olisin valmis kannattamaan ed. Huoposta, että saataisiin tämmöisessä tapauksessa tehdä eri sopimuksen mukaan; muussa tapauksessa olisin valmis kannattamaan tehdasmaisille leipomoille 9 tuntista työpäivää, missä se suinkin on mahdollista.

Sosialisteille, jotka täällä ovat niin paljon syyttäneet porvarillisia ja kapitalisteja 9 tuntisen työpäivän vastustamisesta, tahtoisin lyhykäisesti huomauttaa, että on juuri kapitalismin ansio, että he ovat tilaisuudessa vaatimaan 9 tuntista työpäivää. Jos ei näin olisi, olisi heidän, siitä olen varmasti vakuutettu, mahdotonta sitä vaatia. Sillä nyt voivat nämä tehdasmaiset leipomot, jos työajan lyhentämistä vaaditaan, korottamalla tuotteitten hintoja pitää työläisiä työssä. Mutta jos menemme maaseudulle esim. Valkjärvelle katsomaan työläisiä, jotka itse ovat semmoisessa eivätkä minkäänlaisessa tehdasmaisessa työssä, täytyy heidän pakostakin tehdä monta kertaa pitempi työpäivä kuin 9 tuntinen. Jos nämä pakotettaisiin omintakeisina teollisuuden harjoittajina toimiessaan väkisin tekemään työtänsä ainoastaan 9 tuntia, olisi tästä pakostakin se seuraus, etteivät he voisi millään tapaa ansaita leipää perheillensä eikä näin ollen tulla toimeen 9 tuntisella työllä. Heidän täytyy edel-

leen tehdä työtä sen mukaisesti, miten he ja heidän perheensä tulevat toimeen, emmekä siis voi tällä lainsäädännöllä auttaa ollenkaan maalaiskansaa. Päinvastoin, kun tehtaissa yhä enemmän ja enemmän lyhennetään työpäivää ja sen johdosta tehdastuotteet kallistuvat, saa maalla oleva köyhälistö sekä maalaispikkuviljelijät maksaa yhä kalliimpia hintoja näistä elantotuotteista. Katsoisin siis, että olisi syytä sen köyhälistön, jolle jo on tarjottu 9 tuntinen työpäivä, ottaa se ilomielellä vastaan, mutta ei kaikille kumminkaan voi tarjota samallaista tilaisuutta.

Ed. **Vikman:** Olen puolestani tyydytyksellä havainnut, että suuri valiokunta on lopullisesti yhtynyt kannattamaan työväenasiainvaliokunnan enemmistön mielipidettä. Voin valiokunnan jäsenenä vakuuttaa, että tässä valiokunnan enemmistö on mennyt niin pitkälle ulottuviin uudistuksiin, kuin ylipäänsä on meidän oloissamme toistaiseksi mahdollista. Kyllä me olemme varsin hyvin käsittäneet, että suurissa kaupungeissa, joissa tämä teollisuus on jo aiyan tehdasmaiseksi koneitten avulla suoritettavaksi muodostunut, voitaisiin kenties toteuttaa myös 8-tuntinen työpäivä. Mutta siihenhän jääpi tämänkin lain voimaan astuttua täysi mahdollisuus, mutta me olemme toiselta puolen aivan selvästi havainneet, että juuri meidän oloissamme eivät pienet leipurinliikkeet maaseudulla, tuskinpa pienissä kaupungeissakaan ole sillä kannalla, että ne voisivat näin pitkälle ulottuviin työväen rajoituksiin vielä mukaantua. Tässä on sitten 3 §:n toisesta kohdasta syntynyt keskustelu, jossa ovat puhevuoroa käyttäneet pääasiassa naisedustajat ja minun käsittääkseni siinä melkein poikkeuksetta jakautuneet kahteen vastakkaiseen mielipiteeseen siviilisäätynsä mukaan. Tässä on kaksi naisedustajaa, jotka kuuluvat samaan siviilisäätyyn kuin minä, nimittäin rouvat Pärssinen ja Gebhard tuoneet esille valiokunnan kannan, niin että pyydän kannattaa heitä.

Ed. **Kivioja:** Minun mielestäni ei tähän aikaan, jolloin nainen vasta on nimitetty täysivaltaiseksi, enää häntä voida asettaa lasten ja alaikäisten luokkaan leipomoissakaan. Kyllähän täysiikäinen nainen niinkuin mieskin ymmärtää, milloin hän voi ja tahtoo tehdä työtä, milloin ei. Kun pakko poistetaan, ettei kukaan voi vaatia naista työhön sopimattomalla ajalla, niin jätettäköön vapaus niin naiselle kuin miehellekin itse valita aika ja työ. Minusta tämä naisen sääliminen tässä kohden on hyttysen kuurnitsemista. Ei kukaan nainen tule iloitsemaan laista, joka ei salli hänen hyvästä tahdostaan auttaa työn antajaansa tai suuressa tarpeessa ansaita tuloja rehellisellä työllä, silloin kun hän kenenkään oikeuksia loukkaamatta voi ja tahtoo sen tehdä, olletikin kun ei säännös yötyöstä tässä tule kysymykseenkään. Minä yhdyn neiti

Gripenbergiin ja ehdotan, että kolmannen pykälän neljännestä momentista poistettaisiin sana »nainen«.

Ed. **Käkikoski:** Minä en tahdo käydä käsittelemään kysymystä naisten työtä koskevista poikkeuslaeista koko laajuudessaan, ja varsinkaan en tahdo ollenkaan kajota siihen, mitä ed. Aalle on täällä puhunut. Vastaan vaan aivan lyhyesti ensinnäkin pariin ed. Pärssisen tekemään huomautukseen.

Lausunnossaan ed. Pärssinen vakuutti, että tähän leipurilakiin säädettävä poikkeus koskee ainoastaan synnyttäjiä. Tämä ei ole yhtäpitävää sen komitean mietinnön kanssa, josta täällä äsken mainitsin. Sen 29 § koskee synnyttäjiä, mutta sen 28 § koskee poikkeuksetta kaikkia naispuolisia työntekijöitä, joista tässä on kysymys. Se kohta, josta huomautin, alkaa sanoilla: »Naista älköön käytettäkö työhön ennen k:lo 5 aamulla älköönkä k:lo 8 jälkeen illalla.» Siis se leipurityössäkin koskee poikkeuksetta kaikkia naistyöntekijöitä.

Ed. Pärssinen kehoitti myös minua tutustumaan elämään. Olen koettanut sen tehdä niin hyvin kuin kykyni on riittänyt. En ole voinut tyytyä ainoastaan niihin kirjallisiin tietoihin, joita on saatu ulkomailta, suurista tehdasmaista, vaan olen tahtonut tutustua oloihin omassa maassa, sillä kun tahdotaan laatia lakia omaa maata varten, niin lainlaadinnan pohjana tietenkin tulevat olemaan oman maan olot. Koska en kuitenkaan ole voinut luottaa siihen, että minulla olisi kylliksi laajat ja monipuolisiin kokemuksiin perustuvat tiedot tässä asiassa, niin olen kääntynyt asiantuntijain puoleen. Olen puhutellut naispuolista ammattientarkastajaa, neiti Vera Hjeltiä, joka useita vuosia kestäneen toimintansa aikana on tutustunut oloihin kaikissa Suomen tehtaissa ja joka paremmin kuin yksikään nainen meidän maassamme tuntee naistyöntekijöitä ja heidän olojansa. Ja hänen tosioloihin perustuva käsityksensä on se, että naisen työtä koskevilla poikkeuslaeilla ei meidän olevissa oloissamme ole kylliksi pohjaa, vaan että ne suurissa määrissä tulisivat vahingoittamaan työtätekevää naista meidän harvaan asutussa maassamme. Eikä hän ole yksin tällä kannalla, vaan ovat hänen kannallaan myöskin miespuoliset ammattitarkastajat, siis kaikki ammattitarkastajat meidän maassamme. Tämän mielipiteen he ovat tuoneet esille virallisissa teollisuushallitukselle antamissaan kertomuksissa, ja muutenkin julkisuudessa. Heidän kokemuksensa on se, että kun naisille pannaan rajoituksia, jotka eivät koske miestä, niin ne tulevat vaikeuttamaan naisten työnsaantia, tuottamaan puutetta useille perheille, jotka ovat riippuvaisia naisen työn tuloksista. Neiti Hjelt kirjoittaa m. m. näin: »Ei oteta kyllin huomioon, että naistyöntekijäkin on perheenelättäjä: hän on leski, jonka lain mukaan täytyy huolehtia lapsistaan, hän on onneton, hyljätty, vihkimätön äiti, jolla on samat velvollisuudet, hän on naimaton nai-

nen, jonka täytyy tehdä työtä omansa tai ijäkkäiden omaistensa elatukseksi. Raajarikkoisen tai juopon miehen vaimolta vaaditaan myöskin paljon perheen ylläpitämiseksi. Lyhyesti sanottuna — hänellä ei ole aikaa liialliseen senttimenttaalisuuteen, vaan hänen täytyy seisoa lujana kovassa taistelussa. Mitä useampia tulolähteitä hänellä on, sitä kestävämpi hän on, kun sitä vastoin työttömyys tai riittämätön työpalkka on suorin tie lankeemukseen. Mieluummin siis hänelle lisättäköön kuin häneltä vähennettäköön mahdollisuuksia työhön, ja sen ohella autettakoon häntä saavuttamaan siveellistä voimaa, joka on tarpeen kiusauksien vastustamiseksi — kiusauksien, jotka voivat häntä kohdata niin yö-kuin päivätyössäkin ja samaten missä muualla tahansa läpi koko elämän; annettakoon hänen pitää työvapautensa, mutta annettakoon hänelle yhä useampia mahdollisuuksia sivistykseen ja siveelliseen kasvatukseen.» Tämä on ammattitarakstajan lausunto.

Täällä on puhuttu hyvin kauniisti synnyttäjäin suojelemisesta ja ed. Renvall on huomauttanut siitä, että, koska nyt kerran äidin tehtävä on naisella eivätkä miehet voi ottaa sitä pois, täytyy olla erityinen laki naista suojelemaan. Olisi erinomaisen hyvä, jos lain kautta voitaisiin todellakin suojella kaikkia äitejä, mutta nyt on valitettavasti asianlaita niin, että tämmöiset suojeluslait koskevat vaan köyhiä naisia, ruumiillisen työn tekijöitä, eivätkä esim. voi suojella yötyöstä — laulajattaria. (Naurua).

Rouva Gebhard on täällä puhunut siitä, että suojeluslaki, jota olen siteerannut, tulee eduskunnan käsiteltäväksi. Tulee kyllä, ja tulkoon vaan, mutta tulkoon sitä ennen, tulkoon sen ohessa, myöskin sen käsittelemiseen tarpeelliset tiedot, sillä meillä ei ole niitä tietoja. Valiokunta ei mietinnössään tuo esiin ainoatakaan tosiasiaa, joka osottaisi naisen työtä koskevat poikkeuslait välttämättömiksi meidän oloissamme. Ammatintarkastaja neiti Hjelt myöskin pitää tämmöiset tiedot aivan välttämättöminä. Hän sanoo: »Ennenkuin ruvetaan laatimaan erityistä kieltolakia naisten työtä varten niin ryhdyttäköön perinpohjaiseen tutkimukseen ja otettakoon tähän tutkimustyöhön osalliseksi myöskin naisia». Hän sanoo: »Hankittakoon vastaukset seuraaviin kysymyksiin: Ensimmäinen kysymys: kuinka suuri prosentti naisia maassamme teollisuuden eri aloilla käytetään yötyössä, montako naimatonta, leskeä ja aviovaimoa? Toinen kysymys: kuinka moni tehdas voi tarjota työtä päivä- ja yötyöväestölle, ja kutka voisivat hankkia asuntoja kaksinkertaiselle työväestölle meidän autioilla seuduillamme? Kolmas kysymys: kuinka monessa tehtaassa nainen saa jäädä päivätyöhön, jos häneltä kiellettäisiin yötyö? Neljäs kysymys: olisi kysyttävä, mikä on naisten oma mielipide siitä, että heidän työvapautensa rajoitetaan, kun he samalla tietävät että heiltä samalla riistetään oikeus ja tilaisuus päivätyöhön. Viides kysymys:

missä määrässä yötyön kielto rajoittaisi mahdollisuutta sesonkityöhön ja tilapäiseen työhön? Kuudes kysymys: kuinka moni tehdas voi lisätä rakennuksia ja koneiden lukua sekä työväenasuntojen suuruutta siinä määrässä, että se voi asettua yksinomaan päivätyön kannalle. Seitsemäs kysymys: voidaanko jossain määrin hankkia tietoja siitä, millä tavoin yötyönkieltolaki ulkomailla on vaikuttanut koteihin ja yksityisten ja naimattomien naisten elämään ja muihin oloihin?» Ja tässä tutkimuksessa ei ole tyydyttävä ainoastaan pintapuolisen tarkastajan havantoihin.

Neiti Hjelt on sitä mielipidettä, että jos työläisnaiselta kysytään: »tahdotko päästä vopaaksi yötyöstä?» niin hän tietysti vastaa: »tahdon», sillä onhan yötyö raskasta ja vaivaloista kaikille, miehille niinkuin naisillekin. Mutta jos samalla kysytään:tahdotko päästä vapaaksi yötyöstä siinä tapauksessa, että sinulta samalla menee ansiomahdollisuus päivätyössä», niin silloin hän on varma siitä että tuskin on sitä työnaista, joka siinä tapauksessa tahtoisi tyytyä naisen työtä koskevaan poikkeuslakiin. Tutkimukset ovat tässä asiassa tarpeen ja etupäässä sillä perusteella, että eduskunnalle ei ole esitetty tällaisten tutkimusten tuloksia, minä vieläkin jyrkästi vastustan tässä laissa olevan 3:n §:n 4:tä momenttia siinä muodossa kuin se nyt on.

Ed. **Huoponen**: Kun äskeisessä lausunnossani rohkenin ehdottaa tätä pykälää hyväksyttäväksi arm. esityksen mukaan, oli minulla silloin jo tietoisuus, että tämä ehdotus aiheuttaisi ankaran huomautuksen sosialistien puolelta. Tämä aavistus on nyt loistavasti toteutunut. Ed. Paasivuori on minun lausuntoni sekottanut nuorsuomalaiseen puolueeseen ja tahtonut niitä sovittaa erottamattomasti yhteen. En ymmärrä, mitä tekemistä nuorsuomalaisella puolueella ja minun lausunnollani olisi keskenään. Valitan ettei ed. Paasivuori ole viitsinyt sen vertaa kuunnella n. k. porvarillisen puhetta, että olisi oikein käsittänyt sen sisällön. Minä nimenomaan maintsin että puhun omasta puolestani enkä nuorsuomalaisen puolueen puolesta. Nuorsuomalainen puolue ei ole semmoinen puolue, että jokaisen sen jäsenen täytyisi niinkuin tahdottoman koneiston ajatella aivan samalla tavalla, niinkuin näkyy olevan laita siinä puolueessa, johon ed. Paasivuori kuuluu. Nuorsuomalainen puolue antaa jokaiselle jäsenelle vapauden ajatella itsenäisesti yleensä ja vielä enemmän semmoisissa asioissa, joista puolueen ohjelmassa nimenomaan ei mitään tarkempia määritelmiä ole olemassa. Ed. Paasivuori on kansanvaltaisuuden periaatteen käsittänyt sillä tapaa, että kansanvaltaisuuteen kuuluu, että jokaisen kansalaisen toiminta tässä maassa on pakkotoimenpiteillä kahlehdittava. Minä puolestani tunnustan avomielisesti, etten ymmärrä kansanvaltaisuuden periaatetta sillä tavalla. Minä päinvastoin ymmärrän kansanval-

taisuuden periaatteen sillä tavalla, että edes jonkunlaisia vapauden rajoituksia myönnetään. Minä siis torjun ed. Paasivuoren esittämän käsityksen, että minä vastustaisin kansanvaltaisuuden periaatetta.

Ed. Jalava on täällä huomauttanut, että ainoastaan semmoiset henkilöt, jotka eivät tee mitään ruumiillista työtä, voivat puhua sillä tavoin kuin minä. Valitan, että minulla ei ole kunnia tietää, tekeekö ed. Jalava ja missä määrin ruumiillista työtä. Sitä vastoin voin minä ilmoittaa, että minun elämäni on ollut jokseenkin pitkä työpäivä. Tänä kesänä viimeksi olen tehnyt havaintoja tässä suhteessa. Olen ollut maatyömiehenä säännöllisesti, ja pitkä 11-tuntinen työpäivä on ollut erittäin terveellinen (Naurua). Se on ollut siihen määrään terveellinen, että hermosto on vahvistunut siihen määrään jo, että kaikki nämät hyökkäykset ja suuret viisaudet vanhoillisuudesta ja manchesteriläisyydestä ja sen semmoisesta eivät ole vaikuttaneet minuun mitään. (Naurua). Minä olen kuullut aivan tyvenesti kaiken sen ja vielä sen, mitä vastedes tulen kuulemaan, sillä tästedes en enää aijo käyttää puheenvuoroa, vaikka tulisi minkälainen tulva tahansa. Muuten minulla olisi hyvinkin monipuolisia kokemuksia työnteosta, varsinkin maanviljelyksen alalla, mutta säästän havaintoni siksi kun tulee se arm. esitys maanvuokralaista käsiteltäväksi, joka äsken meille jätettiin.

Ed. Danielson-Kalmari on huomauttanut, että minä olisin rajattoman vapauden puolustaja, mitä työaikaan tulee. Minä valitan, että ed. Danielson-Kalmari on aivan väärin käsittänyt minun mielipiteeni. Päinvastoin minä vastustan rajatonta mielivaltaa. Johan tämä laki edellyttää, että sunnuntaityö on kielletty. Ja 1 §:ssä nimenomaan mainitaan, että työn sallitaan klo 6:sta aamulla klo 9:ään illalla. Ja täällä on aivan oikein huomautettu, että tänä aikana työt voidaan vuorottain järjestää. Tässähän on siis sangen suuria ja pitkälle meneviä rajoituksia, niin että minä en ole rajattoman vapauden ihailija, vaan päinvastoin suosin, että nämä määräykset pidetään voimassa.

Muuten ed. Danielson-Kalmari on erittäin valaisevasti ja vakuuttavasti osottanut, mitenkä pitkälle suurissa ja pääomarikkaissa sivistysmaissa tässä suhteessa on voitu mennä. Mutta tämä tietysti ei herroille sosialisteille merkitse mitään. Niiden lopullinen ihanne 8-tuntisen työpäivän toteuttaminen häämöttää niin kauniina, että se nyt täytyy tietysti joka alalla saavuttaa.

Kun on puhe ollut tästä 8-tuntisen työpäivän saavuttamisesta, niin monet ovat olleet sitä mieltä, että meidän porvarillisten pitäisi vaikuttaa siihen suuntaan, että tämmöinen 8-tuntinen työpäivä mitä pikemmin saataisiin sitä varten, että työväenjohtajat ja työväki tulisivat omassa ruumiissaan kokemaan, mihin se on johtanut. Väitetään nimittäin, että 8-tuntinen työpäivä tietäisi joko työpalk-

kojen alentamista tai leivän hinnan kohoamista, ja molemmissa tapauksissa juuri tehdastyöväki kaupungeissa tulisi kärsimään tästä muodossa tai toisessa. Minä kuitenkin vastustan tämmöistä toimenpidettä. Minä en tahtoisi, että työväkeä rangaistaisiin tällä keinolla (Naurua). Minä olen vakuutettu nimittäin, että työväen taloudellinen hyvinvointi tulisi tästä kärsimään. Ja siitä syystä, kun varsinkin kansan pohjakerrosten aineellinen hyvinvointi on minullekin rakas ja kallis, minä en voi vaikuttaa semmoisen lain säädäntöön, joka johtaisi tämmöiseen turmioon.

Ed. **Hagman**: Minä pyytäisin saada vastata muutaman sanan ed. Pärssiselle. Ed. Pärssinen on tahtonut heikontaa sitä ehdotusta, joka täällä on tehty 3 pykälän 4 kohdan muodostamisesta toisin kuuluvaksi, johtamalla tämän asian puoluekiistan alalle. Ed. Pärssinen on sanonut, että minun kantani olisi porvarillinen, ja että lausuntoni olisi lähtenyt siitä, sekä että lausunnollani muka olisin tahtonut vahingoittaa työläisnaisten tarkoituksia. Minä luulen, että ed. Pärssinen on tässä erehtynyt. Ed. Pärssisen olisi pitänyt muistaa, mistä keskenämme monta kertaa on ollut puhetta ja josta olisi pitänyt tulla selville, etten minä ole niinkään porvarillinen kuin miksi ed. Pärssinen minut äsken tahtoi tehdä. Todistuksen siitä, ettei minun lausuntoni suinkaan lähtenyt miltään erityiseltä porvarilliselta kannalta, luulen pian tapahtuvan äänestyksen antavan. Sen tulee tämä äänestys kyllä osoittamaan, että porvarit, joitten joukkoon kuulun, eivät suinkaan ole tässä asiassa minun kannallani. Sen ovat useat porvarilliset miesedustajat, jotka täällä ovat esiintyneet, jo selvästi näyttäneet.

Kun minä olen yhtynyt siihen muodostukseen, jonka ed. Gripenberg keskustelun alussa antoi tämän ponnen 4 kohdalle, niin minä en ole lähtenyt porvarilliselta kannalta, vaan naisen kannalta. Minä olen katsonut tätä asiaa ja katson sitä vieläkin naisen hyvän kannalta. En suinkaan tahdo tässä puhua tämän asian periaatteellisesta puolesta, sillä tämän asian periaatteellinen keskustelu ei kuulu nyt kyseessä olevan pykälän kohdan selvitykseen. Tahdon vaan sanoa, että kun täällä nyt on ennustettu ja sanottu, että meillä on odotettavissa laki siitä, miten lapsensynnyttäjiä olisi suojeltava synnytyksen edellä ja sen jälkeen, niin minusta on mahdoton nyt jo ennakkuudelta määrätä, että se on sovellutettava työhön leipomoissa. Lakia, joka ei vielä ole paperillakaan ja jonka sisältöä minä en tunne, vaaditaan nyt jo hyväksyttäväksi, ja määrättäväksi käytäntöön otettavaksi leipomoissa. Minusta on aivan mahdotonta ruveta semmoista hyväksymään, vaan on mielestäni odotettava siksi kuin tuo lakiehdotus tulee. Silloin vasta on siitä päätettävä, tuleeko se, jos se hyväksytään, ulotettavaksi leipomoihin.

Tämä asia näkyy antaneen aihetta muutamille puhujille ruveta

luokittelemaan edustajia siviilisäädyn mukaan. Minä en niin hyvin kuin ed. Vikman tunne sitä, missä säädyssä kukin tässä suhteessa elää, mutta sen kuitenkin tiedän, että vaikka täällä on sanottu, että neidit kannattavat tätä minun mielipidettäni, eivät suinkaan emäntä Ala-Kulju eikä rouva Kivioja ole neideiksi muuttuneet, mutta he ovat kuitenkin samalla kannalla tässä asiassa kuin ed. Gripenberg ja minä.

Minä siis edelleen vastustan tämän kohdan ottamista tähän pykälään siinä muodossa kuin se mietinnössä on, ja kannatan sitä, että se otetaan tähän siinä muodossa, jonka ed. Gripenberg sille äsken antoi.

Ed. **af Ursin:** Tahdon kohdistaa lausuttavani nimenomaan ed. Danielson-Kalmarin puheeseen. Aina Lassallen ajoista saakka on sosiaalidemokratialla ollut tapana paljastaa porvarillisten hypokrisiiaa. Ja minä olen vakuutettu, että edelleenkin, jos todellisen perustelun eteen pannaan läpikuultava lasi, me käytämme molempia silmiämme ja katsomme tämän lasin läpi.

Ed. Danielson-Kalmari on tässä kysymyksessä käyttänyt tavallista taktiikkaansa. Hän on sopivassa tilaisuudessa, enemmän keskustelun loppupuolella — kuten hän on laskenut, vaikka hänen laskunsa välistä saattaakin pettää — pyytänyt puheenvuoroa, ja sitte koettanut hyökätä äärimmäisyyksiä vastaan sekä vasemmalla että oikealla, silittää vasemmalle ja oikealle ja osottaa diagonaalia, jota myöten tulee kulkea. Ed. Renvall näyttää olevan hyvä oppilas tässä suhteessa. Ed. Danielson-Kalmari on jo suuressa valiokunnassa niittänyt laakeria, kun hän suurella hämmästyksellä kysyi, onko nyt tosiaan tarkoitus pyrkiä yötyön poistamiseen. Sitte hän on vielä niittänyt laakeria siinä suhteessa, että hän yliopiston professorina ja sivistyksen korkeimpana valvojana on tahtonut estää työntekijöitä hakemasta sivistystä siinä, missä sitä tarjotaan. En tiedä, onko hän tällä tarkoittanut kosia kansan syviä rivejä, mutta minä otaksun, että se on ollut tarkoituksena!

Ed. Danielson-Kalmari on täällä vielä puhunut hyvin laveasti koko maailman leipuriammattialaa koskevista laeista. Ei nyt ehkä olisi hyvinkään vaikeata tuoda esiin hieman vastaväitteitä, mutta minä en tahdo nyt liiaksi asiaan syventyä. Saksassa on sosiaalidemokratia tosiaan 6 vuotta sitte vaatinut, niinkuin ed. Danielson-Kalmari sanoi, kymmentuntista työpäivää kysymyksessä olevalla alalla. Tähän huomautan vaan siitä, että Saksassa oli sangen vaikea saada säädetyksi edes 12-tuntinen työpäivä tällä alalla; maksoihan se sen komissioonin puheenjohtajalle, joka tämän asian vei perille, hänen paikkansa. Olisi siis, kun voimasuhteet olivat tällaiset, ollut 6 vuotta sitten sangen tarpeetonta

sosiaalidemokratiian puolelta vaatia enempää kuin 10-tuntista työpäivää.

Ed. Danielson-Kalmari on vielä viitannut Ranskaan ja lausunut, että siellä muka kansa saa tahtonsa perille. Ranskan hallitus pani toimeen esim. leipurityöammatinkin alalla sunnuntailevon. Mutta työnantajat täällä, niinkuin muuallakin heillä on tapana tehdä, ponnistivat kaikki voimansa saadakseen tämän, luultavasti ed. Danielson-Kalmarinkin mielestä, sangen terveellisen uudistuksen peruutetuksi, ja todellakin sillä tuloksella, että hallitus peräytyi.

Onnettomimmin on kuitenkin ed. Danielson-Kalmari kajonnut Austraalian oloihin, joissa tosiaan vallitsee 8-tuntinen työpäivä ja jossa työntekijät ovat tämän päämäärän ponnistuksillaan saavuttaneet. Ei edes ed. Danielson-Kalmarikaan koettanut kumota sitä tosiseikkaa, minkä minäkin toin esiin, että täällä hyvinkin jyrkästä muutoksesta ei ole ollut minkäänlaisia vaikeuksia eikä vaurioita, ei toiselle eikä toiselle puolelle.

Se suuri laskuvirhe, johon ed. Danielson-Kalmari on tehnyt itsensä syypääksi koko tässä pitkässä esityksessään, on se, ettei missään maassa kansa edustajainsa kautta ole lausunut tahtoansa niin selvästi julki kuin meillä. Ei ole vielä missään maassa kansan valitsemain sosialististen edustajain luku noussut niin suureen määrään kuin Suomessa. Ja sanottakoon nyt mitä tahansa, niin kansan syvät rivit täällä Suomessa, niinkuin muuallakin, aivan hyvin tietävät, kutka todellisuudessa puolustavat syvien rivien oikeuksia ja vaatimuksia. Tämä, että kansa näin on lausunut tahtonsa, on vaikuttanut sen, että kansan syvien rivien edustajat ovat katsoneet voivansa vaatia enemmän kuin missään muussa maassa, pyrkiä pontevammin kuin missään muussa maassa sitä päämäärää kohti, johon itsetietoiset työntekijät kaikissa maissa pyrkivät, ja johonka he tahtovat päästä niin nopeasti kuin suinkin.

Täällä on myöskin se puhuja, jonka puheeseen minä pääasiallisesti kajoan, lausunut, että nyt on kysymys korkeimmasta määrästä, että siis voitaisiin mennä sen allekin. Kokemus on kuitenkin osoittanut, että työnantajat eivät juuri vähällä taivu menemään sen rajan alle, minkä laki on säätänyt korkeimpana määränä. Mutta kaikissa tapauksissa tämä lausunto sisältää sen, että edelleenkin vallitkoon yhteiskunnassa taistelu elämästä ja kuolemasta. Se sisältyy tähän niin kauniiseen sanaan, jota muistaakseni sekä herra Danielson-Kalmari että herra Renvall käytti, „sopimukseen".

Vihdoin muutamia sanoja herra Renvallille. Hän sanoi, ettei ole katsottava sen huonommaksi työväenystäväksi sitä, joka kannattaa 9 tuntista työpäivää, kuin sitä, joka kannattaa 8 tuntista.

Tämä minua suuresti ihmetyttää. Kun työväki itse tahtoo 8 tuntista työpäivää, niin herra Renvall ymmärtää paremmin, mikä on parasta työväelle ja arvelee sen takia, että 9 tuntinen työpäivä on säilytettävä. Kumma, ettei herra Renvall kääntänyt asiaa aivan nurin ja sanonut, että se, joka on 9 tuntisen työpäivän kannattaja, on vielä parempi työväen ystävä kuin se, joka kannattaa 8 tuntista työpäivää.

Lopuksi pyydän lausua sen väitteen, että jos täällä nyt päätetään 9 tuntinen työpäivä, niin ehdottomasti herrat porvarit syvien rivien keskuudessa tulevat istumaan syytettyjen penkillä.

Ed. **Ehrnrooth**: Jag anhöll om ordet för att dels komplettera, dels rätta ett par uppgifter i hr Danielson-Kalmaris andragande. Han nämnde, att regeringen vid 1904—05 års landtdag hade i sitt propositionsförslag upptagit 12 timmars arbetsdag. Det hade kanske varit skäl att tillägga, att häri inberäknades tillfälliga arbetsraster. Vidare sade han, att senator Ståhlberg i stora utskottet förklarat, att senatens minoritet hade omfattat nio timmars arbetsdag. Det var icke så, det var för en arbetstid af 11 timmar, tillfälliga raster däri icke inberäknade, som senatens minoritet röstade.

Då jag nu engång har ordet, kan jag icke låta bli att yttra mig i den riksviktiga kvinnofrågan. Jag har i egenskap af föredragande i senaten tagit del i behandlingen af senatens propositionsförslag i ämnet, och jag tror mig våga försäkra, att hade kejserliga senaten haft en aflägsen aning om den storm i ett vattenglas, som några kvinliga deputerade här sökt åstadkomma, så hade nog den lilla, oskyldiga hänvisningen till den lagstiftning, som finnes eller kommer att finnas rörande barns och unga personers och kvinnors arbetstid, kunnat blifva borta. Det är nu en gång så, att vare sig detta moment finnes där eller icke, så ändras icke en enda paragraf vare sig i den lagstiftning vi nu hafva eller i den som kommer. Kvinnosaken är utmärkt bra, men man skall icke göra den till en käpphäst, man skall icke göra sig till ett åtlöje, man skall icke strida mot väderkvarnar.

Ed. **Rosenqvist, G. G.**: Då en gång arbetstidens längd fixeras i denna lag — och att så bör ske, därför hafva goda skäl här blifvit anförda, — vore jag för min del böjd att ansluta mig till reservationen n:o 2, som håller på 8-timmars arbetsdag. Det enda, som gör detta understödjande för mig mindre angenämt, äro de ord, med hvilka hr af Ursin slutade sitt senaste andragande. Jag håller emellertid på 8-timmars arbetsdag, emedan jag tror, att på detta arbetsområde, liksom på många andra arbetsområden, en förkortning af arbetstiden, då det sker med måtta,

suarare är egnad att gagna än skada yrket och de ekonomiska intressen, som med detsamma äro förknippade, men särskildt emedan jag tror, att en förlängning af frihetstiden för arbetaren såsom människa, särskildt för arbetare af detta slag, betyder mycket och betyder mer än förmenta, ja låt vara äfven verkliga ekonomiska intressen. Jag skulle också tro, att landtdagsarbetet och landtdagsmännens inre människa skulle hafva stort gagn, om vår nuvarande 14 à 16 timmars arbetsdag betydligt inskränktes.

Hvad slutligen det sista omdebatterade momentet i denna paragraf beträffar, så ansluter jag mig väsentligen till representanten Neovius' uttalande. Jag förstår icke annat än att en missriktad ambition eller kanske snarare ett alltför abstrakt för att icke säga mekaniskt likställighetsbegrepp beträffande man och kvinna står bakom yrkandena i motsatt riktning. Det synes mig ock vara inkonsekvent att yrka på lagens skydd för barn, men icke yrka på lagligt skydd för barnaföderskor. Vill man åter hafva detta moment bort såsom innebärande förmyndarebestämningar, så synes konsekvensen fordra, att hela paragrafen strykes.

Ed. **Perttilä, Emil:** Minusta ei ole ensinkään ihmeteltävää, jos asiantuntijoita mennään hakemaan sieltä, mistä ed. Käkikoski oli niitä hakenut. Mikäli minä tunnen ammattitarkastajoita, on niiden toiminta kai suureksi osaksi paperilla ja hyvin pieni työläisten keskuudessa, joita varten ne oikeastaan ovat aijotut. Minun täytyy sanoa, että olen työskennellyt toista kymmentä vuotta Suomen suurimmissa tehtaissa näkemättä vielä tähän päivään saakka sitä autuasta päivää, jolloin ammattitarkastaja olisi ollut tehtaassa. Silloin kuin ammattitarkastajat hoitavat tehtäviään sillä tavalla kuin ne tähän päivään saakka ovat niitä hoitaneet, voidaan tietystikin semmoisia lausuntoja antaa kuin mitä täällä ed. Käkikoski on kertonut.

Sitten pyytäisin ed. Huoposen puheeseen tehdä sen huomautuksen, että tokkohan hän sentään on kaikissa asioissa niin vapautta harrastava kuin hän oli tässä. Luulen että ennen pitkää tulee eduskunnassa kysymykseen asioita, joissa ed. Huoponen minun kanssani menee paljon pitemmälle vapauden rajoituksiin kuin nyt on kyseessä, ja se on jonkunverran epäjohdonmukaisuutta sekin. Sanottakoon vielä sen lisäksi, että niitä 11 tuntisia työpäiviä, joita ed. Huoponen tekee, on tuskin sataakaan vuodessa, saati sitten kolmeasataa.

Puolestani hyväksyisin tämän pykälän niillä muutoksilla kuin täällä jo aikaisemmin on ehdotettu, jolloin se tulisi kuulumaan: „Leipomoissa saa työntekijää käyttää työhön enintäin 8 tuntia vuorokaudessa. Tämän työajan lisäksi saa työntekijä pitää ylityössä enintäin 8 tuntia kuukaudessa, ja on siitä pidettävä kirjaa

j. n. e. Tämän ehdotuksen on ed. Valpas tehnyt suuressa valiokunnassa, mutta kun tietääkseni se ei ole täällä tullut ehdotetuksi eikä kannatetuksi, niin olen sen tehnyt, ehdottaen että se tulisi huomioon otetuksi.

Ed. **Leivo**: Ed. Sipponen peloitti eduskuntaa sillä, että maalaisleipomoissa, joissa tapaa olla korkeimmassa tapauksessa yksi vieras työntekijä, tuo yksi työntekijä saisi niin tavattoman suuressa määrässä laiskotella, että olisi se hänen mielestään kyllä painava syy hyväksyä maalaisleipomoihin 10 tuntinen työpäivä. Eduskunnan aika on kuitenkin niin tärkeä, etten käytä sitä valaistakseni ed. Sipposta leipurien työskentelytavan suhteen. Minä säästän eduskuntaa nim. kuulemasta, mitä kaikkea työtä voitaisiin tehdä sillä välillä kuin taikinat nousevat. Sanottakoon nyt kuitenkin että väliaikoja siinä tulee, mutta minun ymmärtääkseni voisi näihin pitkiin taikinanousuaikoihin esim. sovittaa ruokailuajan. Siten tulisi oleellisesti hyvin käytetyksi tuo vapaa-aika. Lisäksi: leipomoissa tehdään jotain muuta myöskin eikä yksin leipää, jonka taikinan nousuaikaa ei tarvitse ollenkaan ottaa huomioon, sillä sitä ei ole, esim. piparikakkujen taikinassa eli prenikoiden niinkuin itäsuomalaiset sanovat. Tämä tapahtuu varsinkin sellaisissa leipomoissa, joissa vierasta työväkeä täytyy pitää. Usein kyllä sattuu niin, että tavallinen leipä toisinaan luonnonsuhteitten, kuten ilmanlaadun y. m. s. tähden vaatii pitemmän ajan valmistuakseen kuin sille varsinaisesti on harkittu, mutta ne ovat kaikissa tapauksissa sangen harvoja sattumia. Ja niitä leipomoita myöskin, missä maalla vierasta työväkeä tullaan käyttämään, tulee olemaan hyvin vähäsen. Tämä lakiehdotushan antaa nim. luvan n. s. kotileipomoille. Saa esim. perheensä keskuudessa työskennellä miten hyvänsä, laki ulottuu ainoastaan niihin, missä vierasta työväkeä käytetään. Nämä seikat eivät olisi siis suinkaan niin raskaita, että maaseudulle tarvitsisi ehdottaa 10-tuntista työpäivää, kun kerran hyväksytään kaupunkeihin 9-tuntinen.

Ed. Perttilän tekemää ehdotusta ylityön pituudesta minä kaikin puolin kannatan. 8 tuntia kuukaudessa riittää kyllä ylityön tekemiseen sangen hyvin. Leipurintyötä nim. voidaan järjestää tavattoman paljon, siitä minulla on kokemusta. Tahdon vaan yhden seikan sanoa. Sen työn, mihinkä vitkastelemalla saadaan kulumaan 18 tuntia, voi helposti tehdä tuhlaavaisuudetta ja vaikeudetta 9:ssä, jopa 8:ssakin tunnissa. Paitsi työn järjestämistä, vaikuttaa myös vississä määrässä se, minkälaisista jauhoista tehdään leipää. Meillä Suomessa käytetään nykyään enimmäkseen amerikkalaisia ja venäläisiä vehnäjauhoja. Nämä vehnäjauhot kyllä tarvitsevat pitemmän nousuajan kuin niissä maissa käyte-

tyt vehnäjauhot, joista täällä enimmän on keskusteltu, nim. Norjan ja Tanskan leipomoissa käytetyt. Venäläisiä ja amerikkalaisia jauholajeja käyttäen voidaan lyhentää työaikaa, mutta ihmisten silmiä ei voida niin paljon pettää kuin ennen. Leipä, nähkääs, tulee silloin pienemmän näköistä, jos taikinaa ei äärimmilleen nosteta, kun taas, jos hyvin paljon annetaan taikinan nousta 3, 4 jopa 5:kin kertaa, leipä tulee hyvin suuren näköistä, mutta sen ravintoarvo paljon heikkenee. Se on ostajalle vahingoksi, mutta meidän leipurimestarit tahtovat edelleen tuon vanhanajan käsityksen mukaan valmistaa leipää, joka on suurta silmille, mutta pientä hampaille. Jos leipurit asettuvat uudenaikaiselle kannalle, niin aivan hyvin tässä lyhennetyssä työajassa voi leipää, voimakkaampaa ja terveellisempää kuin entinen, valmistaa. Sen verran minulla nyt on ammattimiehenä kokemusta.

Täällä on tavattomasti pelätty sitä, että tässä tulisi leipurintyönantajille erikoisen suuret vaikeudet. Kyllä minä nyt koetan olla sangen lojaalinen heitä kohtaan, koska minun on onnistunut parin vuoden ajan olla tuosta kidutuspaikasta, pakarista, vähän väljemmillä vesillä eikä minulla ole enään mitään kiukkua leipurimestareita kohtaan, mutta kyllä voin sanoa ihan vapaasti, ettei niille niin huono asema tule, että tämä heitä pelottaisi. Sitä paitsi, eihän kai lakia laadita ijankaikkisuutta varten. Jos käytäntö tämän lain hyväksyttyä tulee osoittamaan, että laki on huono, mikä estää eduskunnan silloin esittämästä lainmuutosta. Minä toivon, etä voisimme nyt hyväksyä koetteeksi 8-tuntisen työpäivän ja rajoitetun määrän ylityötä. Ellei tämä osottautuisi käytännössä oikeutettuja toiveita vastaavaksi, niin silloinhan meidän vanhoillisimmille aineksillemme tulisi erinomaisen kiitollinen tilaisuus osottaa työväelle, ettei se 8-tuntisen työpäivän vaatimus mihinkään kelpaa. Minä toivoisin, että kaikki yhtyisimme siihen, että kokeilisimme näin pienellä alalla. Voisihan Suomi tässä, kuten eduskunnan laadussakin, olla esimerkiksi muille maille.

Ed. **Paasivuori**: Pyysin puheenvuoroa pääasiassa sen johdosta, että pykälän 4 momenttiin on täällä niin paljon huomiota kiinnitetty. Tässä neljännessä momentissa ei kuitenkaan mitään uutta lakia naispuolisille työntekijöille säädetä. Ainoastaan viitataan voimassaoleviin lakeihin, että niissä on jonkunlaisia erikoisia suojelusmääräyksiä naisiin nähden. Eivätkä suinkaan ne neidit ja rouvat, jotka täällä ovat puhuneet tätä pykälää vastaan, ole tahtoneet työväen suojeluslaista poistettavaksi sellaisia määräyksiä kuin siellä löytyy, nimittäin ettei naisia saa käyttää maanalaiseen kaivostyöhön, ei kivenmurtamiseen, eikä myöskään käynnissä olevien voimakoneitten voitelemiseen. Tahtoisivatko nämä

naiset asettaa juuri naiset tällaiseen työhön, kivenmurtamiseen, maanalaiseen kaivostyöhön tai käynnissä olevien voimakoneitten voitelemiseen, joista he ovat tähän asti olleet vapautetut? Sehän olisi jotakin ihmeellistä. Usein ovat harjaantuneetkin ja tottuneet miehet loukkaantuneet esim. käynnissä olevaa voimakonetta voidellessaan.

Ed. Käkikoski on täällä jo hyökännyt työväen suojeluslakikomitean mietinnön kimppuun, vaikka se on vasta mietintönä, jota ei ole edes senaatissa käsitelty, saatikka sitte eduskunnassa esitetty. Tuossa „vaarallisessa" mietinnössä on muun muassa ehdotettu, että naiset neljä viikkoa synnytyksen jälkeen kiellettäisiin työstä ja että heille maksettaisiin yleisistä varoista täysi korvaus. Tämän määräyksen vastustamista voi ymmärtää ainoastaan rikkaan yläluokan naisen kannalta, mutta kun täällä puhutaan köyhälistön naisen nimessä, niin silloin tehdään sen naisille hyvin huono palvelus. Silloin asetutaan ainoastaan vanhojenpiikain ja rikkaitten rouvien kannalle,

Puhemies: Kaksi minuttia on kulunut.

Ed. **Paasivuori:** jos sanotaan, ettei tarvita näitä suojeluslakeja. Köyhälistön naiset kyllä vaativat tällaisia lakeja ja meidän köyhälistön edustajain on silloin, kun tämä lakiehdotus esitetään, ehdoton velvollisuus puolustaa sellaisia.

Mitä sitte tulee tuohon toiseen kohtaan työväensuojeluslaissa, kun ehdotetaan, että yötyö kiellettäisiin naiselta, mutta sallittaisi sellaisessa tapauksessa, jolloin työ on rajoitettu kolmeen 8-tuntiseen työvuoroon tai kahteen 8-tuntiseen, niin eihän siinä ole yötyö ehdottomasti kielletty. Ja niissä työpaikoissa, niinkuin koko paperiteollisuudessa meidän maassamme, joissa on järjestetty 8-tuntinen työaika, on naistyöntekijäin luku suuresti lisääntynyt. Tuossa työväensuojeluslakikomiteassa olleet suuret työnantajat arvelivat, että, jos se ehdotus tulisi laiksi hyväksytyksi, niin tulisi naistyöntekijäin luku lisääntymään 7 tuhannella. Jos naiset katsovat asiakseen vastustaa näitä määräyksiä silloin, kun sellainen lakiehdotus tulevaisuudessa esitetään, niin minä sanon, että kyllä he silloin ainakin köyhälistölle tekvät huonon palveluksen.

Ed. **Pärssinen:** Ed. Käkikoski piti täällä pitkän puheen yötyöstä ja toimenpiteistä naisten yötyön poistamiseksi. Minun mielestäni tämän asian yhteydessä ei tarvitse käydä niihin kysymyksiin käsiksi, sillä se veisi asian aivan syrjään. Tässä laissa tehdään mies ja nainen yötyön suhteen tasa-arvoisiksi. Molemmilta kielletään yötyö, eikä ole tässä suhteessa kysymyksessä mikään poikkeus.

Muuten on sangen kuvaavaa sille yksipuolisuudelle, millä m. m. neiti Käkikoski katselee asiaa, että hän vertaa tuollaista raatajatyöntekijää laulajattareen, eikä ota lainkaan lukuun, miten suuri ero näiden kahden henkilön yhteiskunnallisessa asemassa on.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Ed. Ehrnrooth on huomauttanut, että minä ilmoitin väärin senaattori Ståhlbergin lausunnon senaatin vähemmistön kannasta työtunteihin nähden. Olen naapureiltanikin kuullut, että minä huomaamattani tulin sanoneeksi, että senaattori Ståhlberg oli maininnut 9 tuntia, kun luulin sanoneeni, että hän oli maininnut 11 tuntia.

Muuten ed. af Ursin on äskeisessä lausunnossaan uudelleen vapauttanut minut hänelle vastaamasta, hän kun itse lausui kannastansa tässä asiassa ankaramman arvostelun, kuin mitä minä kohteliaisuutta noudattain olisin tahtonut lausua. Hän ilmoitti, että hän ei ole tahtonut syventyä liian syvälle.

Ed. **Tainio:** Kun tämä asia oli esillä suuressa valiokunnassa, niin siellä puhuttiin hyvin paljon viikkotunneista, jolla tarkoitetaan, ettei määrättäisi, kuinka pitkä yksi työpäivä saisi olla, vaan määrättäisiin, kuinka monta tuntia viikossa työntekijällä saa teettää työtä viikossa. Minua ihmetyttää, ettei täällä ole puhuttu siitä yhtä halaistua sanaa, vaikka se suuressa valiokunnassa pidettiin erittäin tärkeänä kysymyksenä. Ed. Renvall m. m. lupasi puolustaa 8-tuntista työpäivää, taikka 48 viikkotuntia ja nyt hän kuitenkin on pitänyt pitkän puheen 9-tuntisen työpäivän puolesta, siis nähtävästi luopunut siitä kannasta, mikä hänellä oli suuressa valiokunnassa. Minä jo silloin valiokunnassa lausuin myötätuntoisuuteni tuota toista järjestystapaa kohtaan, että vaan määrättäisiin, kuinka monta tuntia viikossa työntekijä saisi työtä tehdä tai on pakko tehdä ylimäärin. Tahtoisin tehdä väliehdotuksen, että määrättäisiin 48 tuntia viikossa työajaksi, päivää kohti sitä ei sinänsä määrättäisi, mutta ehkä 10 tuntia korkeintaan, siis toisena päivänä työn laadun ja kiireen mukaan voitaisiin teettää 10:kin tuntia työtä, mutta toisena päivänä vähemmän, niin että viikossa tehdyn työn normaaliaika olisi 48 tuntia, ja jos menee siitä yli, niin ylityöstä on suoritettava eri maksu. Tästä minun ehdotuksestani olisi leipurimestareille sangen suuri hyöty. He pääsisivät paljon vähemmällä ylityön teettämisellä tällä tavalla, kun he voisivat kiireenä aikana ennen pyhiä teettää pitempiä työpäiviä ja alkuviikosta teettää lyhempiä. Heiltä säästyisi monta ylityöprosenttia ja muutenkin se olisi heidän työnsä järjestelylle sopivampi kuin tämä kiintonaiseksi määrätty päivätyö. Tästä on kyllä joitakuita haittojakin. Se vaikeuttaa tarkastusta, sillä

tässä suhteessa annetaan enemmän tilaa mahdollisille väärinkäytöksille, mutta olisi tämä sentään parempi kuin lakimääräinen 9-tuntinen työpäivä. Kun useat suuren valiokunnan jäsenet ilmoittivat, että he olisivat äänestäneet tämän puolesta, niin minä esitän tämän välitysehdotuksen, jonka toivoisin saavan kannatusta. Se antaisi mestareille suuria etuja 8-tuntisen työpäivän rinnalla, mutta työväelle se olisi ehkä jonkun verran parempi kuin 9-tuntinen, kun vaan väärinkäytöksiä voitaisiin ehkäistä ja ehkäpä niitä varten keksittäisiin toimenpiteitä. Minä ehdottaisin, että pykälä laadittaisiin siihen muotoon, että korkein sallittu työmäärä viikossa olisi 48 tuntia, mutta ei 10 tuntia enempää vuorokaudessa.

Ed. **Tikkanen:** Ed. Huoposelle tahdon lyhyesti huomauttaa siitä ikävästä erehdyksestä, joka hänelle nähtävästi ajattelemattomuudesta on tullut. Hän tahtoi sanoa, että me sosialistit olemme äänestyskoneita ja teemme ehdottomasti sitä, mitä meidän johtajamme käskee. Jos mikään, niin tämä on mitä suurin erehdys ed. Huoposen ehkä itse mielestään liiankin kauniissa virressä.

Ed. **Sipponen:** Minä vaan tahdon lyhyesti huomauttaa sille puhujalle, joka sanoi, että sinä väliaikana, jolloin taikina on nousemassa, voitaisiin tehdä piparikakkuja ja muita semmoisia, että hän ei ollenkaan tunne maaseutuoloja. Maaseudulla ei ole semmoista herrasväkeä eikä niin varakkaita työläisiä, jotka voisivat näitä piparikakkuja syödä ja ne jäisivät näin ollen happanemaan ja siis semmoisesta työstä ei olisi mitään hyötyä. Voisi sentähden, niinkuin jo lähetekeskustelussa sanoin, noissa pienissä leipomoissa tehdä työtä joka viikon päivänä. Mutta kun ei tuotteet mene kaupaksi, niin ainoastaan semmoisina päivinä, jolloin menee kaupaksi. Näin ollen hän on itsekin tunnustanut, että joka tapauksessa ei taikina ehdi nousta, niin että työ tulisi 9 tunnissa tehdyksi. Mutta niinkuin sanoin nämät maaseutuleipurit sanovat, ettei taikina milloinkaan kerkiä niin valmiiksi, että työ voitaisiin 9 tunnissa tehdä. Jos ei voida muutosta lakiin aikaansaada, niin minun täytyy ainakin kannattaa ed. Huoposta, että tässä suhteessa ei määrättäisi pisintä työpäivää, vaan jäisi se sopimuksen varaan.

Ed. **Renvall:** Minä en tahtonut täällä tehdä sitä ehdotusta, minkä tein suuressa valiokunnassa, sen takia ettei se siellä saavuttanut niiden puolelta kannatusta, joiden minä luulin sitä kannattavan. Mutta koska asia täällä on uudestaan herätetty, niin tahtoisin minäkin uudistaa siellä tekemäni ehdotuksen siitä, että tämä pykälä palautettaisiin valiokuntaan muodostettavaksi siten, että tunnit laskettaisiin viikkotunnittain eikä päivätunnittain.

Ed. **af Ursin:** Ed. Danielson-Kalmari on jo ennenkin osoittanut, että hän on hyvä sanoilla ratsastaja. Jokainen ymmärtää tietysti, että asiaan syventymisellä minä tarkoitin laveasti asiasta puhumista. Hän on myöskin näyttänyt, että hän on hyvä ratsastaja keppihevosellakin, sillä hän on tällä tavoin päässyt vastaamasta minulle semmoisista asioista, joita hän ei voi kumota.

Ed. **Ahlroos:** Jag vill hafva sagdt, att arbetarena, såväl socialdemokraterna som de konstitutionella, sträfva till 8 timmars normalarbetsdag. Regeln är: 8 timmars arbete, 8 timmar till rekreation, inhämtande af kunskaper och till familjelif samt 8 timmar till hvila. I vårt land är på många håll en arbetsdag på 8 timmars införd, och då man träget stått 8 timmar i sitt arbete, så är det nog. Jag ber att få understöda andra reservationen i specialutskottets betänkande. Vi hafva nu erhållit allmän rösträtt och arbetarena representeras af 80 socialdemokratiska arbetare förutom ett par från hvarje af de öfriga grupperna. Man hör allmänt uttalas missnöje med vår kunskap i lagstiftningsarbetet, och jag erkänner i stort sedt, att så är fallet, men orsaken därtill är just den långa arbetsdagen. Efter det tröttande arbetet behöfver arbetaren så väl hvila. Han har dessutom sina egna plikter för dagen. Vill kammaren bidraga till att arbetarena och de mindre bemedlade i allmänhet skola få tid att skaffa sig kunskaper och vetande, så är det dess plikt att i princip gå in på 8 timmars dagen. Bagareyrket är ett af de hälsofarligaste och behöfver redan därför en kortare arbetsdag än många andra. De gulbleka ansiktena bära vittne om bagareyrkets hälsoskadlighet. Hr Sipponen har alldeles missförstått lagens anda. Emellan kl. 6 förmiddag och 9 eftermiddag kan arbetsgifvaren ordna den ifrågavarnde arbetstiden, om den då blir 8 eller 9 timmar. Hr Perttilä klandrade yrkesinspektörerna. Jag kan till någon del godkänna hans klander. Men fröken Käkikoski nämnde, att hennes andragande gick ut från fröken Hjelt, och jag erkänner henne såsom en samvetsgrann yrkesinspektör.

Ed. **Gripenberg:** Olen sanonut, etten tällä kertaa tahdo puhua itse periaatteesta, s. o. siitä periaatteesta, että täysivaltaisia kansalaisia asetetaan työn suhteen lasten ja alaikäisten rinnalle. En siis tule siitä puhumaan. Minä olen tällä kertaa puhunut naisten työstä leipomoissa, eikä yksikään puhuja, joka on esiintynyt minua vastaan, ole tuonut esiin mitään tosiseikkaa, joka olisi kumonnut minun väitteeni, sen nimittäin, että jos naispuolisille työntekijöille leipuriammatissa asetetaan erilaisia työehtoja, erilaisia työtunteja kuin miespuolisille, niin naiset luultavasti tulevat siitä kärsimään taloudellista tappiota. Mitä herra Ehrnroothin

lausuntoon tulee, niin pyydän saada muistuttaa herra Ehrnroothille siitä, että senaattori Ståhlberg suuren valiokunnan kokouksessa nimenomaan vastusti tämän momentin poistamista, ja sanoi, että sen pysyttäminen on tärkeä siitä syystä, että on odotettavissa tuo uusi työväen suojeluslaki. Tämä keskustelu ei siis suinkaan ole ollut mitään taistelua tuulimyllyjä vastaan.

Täällä on koetettu väärentää minun sanojani ja väittää, että minä tahtoisin tukea kapitalisteja ja työnantajia. Se on tuota samaa veisua, jonka me kaikki osaamme ulkoa. Minä olen suuren valiokunnan jäsenenä äänestänyt 9-tuntista työpäivää, ja jätän siis koko tämän syytökseen sikseen. Tietysti tuskin tarvinnee mainitakaan, että minulla ei ole mitään sanomista, ei nyt eikä vastaisuudessa, niille henkilöille, jotka naisasian suhteen seisovat niin alhaisella pilalehden kannalla kuin täällä muutamat sekä nais- että miespuhujat ovat seisoneet, kun he ovat asiassa laskeneet raakaa leikkiä.

Lopuksi minua ihmetyttää, että sosiaalidemokraattiset naispuhujat ovat niin tietämättömiä omasta aatteestaan, että he eivät tiedä, että viime vuoden helmikuussa suuressa sosiaalidemokraattisten naisten kongressissa Ruotsissa, jota kongressia sekä porvarilliset että sosiaalidemokraattiset lehdet yksimielisesti kiittivät ja sanoivat sen olevan suuremmoisimpia naiskokouksia, mitä Skandinaaviassa on pidetty — että tässä kongressissa kaikki sosiaalidemokraattiset naispuhujat asettuivat epäilevälle kannalle tässä asiassa ja että yksimielisesti hyväksyttiin seuraava ponsi: „Että naisten työn suojeluslait eivät saa ottaa sellaista muotoa, että ne sulkevat naiset pois ammatista, joissa heillä nyt on siedettävät tulot ja siedettävä olemassaolo".

Mitä tulee tuohon kysymykseen lapsensynnyttäjistä, niin se on liian laaja, voidaksemme sitä nyt ottaa esille. Minä en olekaan siihen koskenut. Tulen siitä puhumaan silloin, kun lakiehdotus siitä esitetään tässä eduskunnassa.

Lopuksi pyydän saada lausua, että minä olen hyvin iloinen siitä, että minun ehdotukseni edes tulee äänestyksen alaiseksi, sillä tosiaankin tänä aamuna noustessani puhujalavalle luulin, että tässä kysymyksessä tulisin olemaan niin yksin kuin pelikaani erämaassa.

Ed. **Soininen:** Minä pyytäisin saada kannattaa edustaja Tainion ehdotusta, että työaika leipomoissa määrättäisiin korkeintaan 48 tunniksi viikossa ja korkeintaan 10 tunniksi päivässä.

Ed. **Renvall:** Pyydän saada luopua omasta ehdotuksestani ja yhtyä viimeisen puhujan ehdotukseen.

Ed. **Rosenqvist, G. G.:** Jag begärde ordet endast för att understöda hr Tainios förslag, hvilket icke blifvit understödt.

Ed. **Pärssinen:** Neiti Gripenberg arveli, ettei täällä ole seurattu tuota Ruotsin naisten kokousta, jossa hänen mainitsemansa päätös on tehty. Asianlaita on kuitenkin päinvastoin. Täältä Suomesta oli siellä edustajia saapuvilla, ja myöskin on suomalaisissa työväen lehdissä, Suomen työläisnaistenkin lehdessä polemiseerattu tuota Ruotsin työläisnaisten kantaa vastaan, joka johtuu siitä, että siellä eivät vielä ole niin syvästi perehtyneet sosiaalipoliittisiin kysymyksiin, että käsitettäisiin naisten suojeluslakikysymystä. Missään muualla työväen luokan naiset eivät olekaan tuolle kannalle asettuneet ja Ruotsin naisten erehdyksen voi antaa anteeksi sen perusteella, että heidän kokouksensa oli ensimäinen. Kun he tulevat toisen työläisnaisten kokouksen panemaan toimeen, eivät he sellaista erehdystä enää tule tekemään.

Ed. **Aalle:** Minä lyhyesti vaan pyydän ed. Gripenbergille huomauttaa, ettei hänen mainitsemansa kokous eikä sen tekemä päätös ole jäänyt huomaamatta meiltä, koska sekä minä että ed. Sillanpää istuimme mainitussa kokouksessa. Että hänen esittämästään ajatuksesta olisi siellä oltu yksimielisiä, ei ole totta, sillä asia oli vilkkaan keskustelun alaisena osittain itse kokouksessa ja varsinkin kokouksen väliajoilla. Päätöksen asiassa vaikutti siellä pääasiassa erään naislääkärin lausunto, jossa väitettiin, että nainen kestää yötyön yhtä helposti kuin mieskin, — vaikka minun käsittääkseni pitäisi ainakin lääkärin tietää, ettei todellisuudessa niin voi olla. Kaikessa tapauksessa tuo noin pätevältä taholta tullut todistus pääasiassa antoi aihetta kokouksen enemmistölle hyväksyä tämä. Vielä vaikutti siihen sekin seikka, että kokouksessa oli oikeastaan vaikuttavin osa kirjaltajain alalta, ja pelko naiskirjaltajain taloudellisen aseman huononemisesta tällä kertaa pääasiallisesti aiheutti päätöksen, joka varmaankaan ei uskottavasti tule toiste tapahtumaan.

Ed. **Eloranta:** Periaatteellisesti ei täällä ole ihan suoraan yksikään vastustanut 8-tuntista työpäivää tai yleensä työpäivän lyhentämistä. Leipurityöntekijäin työn raskautta vastaan ei ole kukaan mitään sanonut, mutta kumminkin on täällä muodostunut kaksi mielipidettä ja koska tuo toinen mielipide on erikoisesti ed. Danielson-Kalmarin lausuntojen ympäri keskittynyt, en malta olla sanomatta siitä muutamaa sanaa. Hänen puheensa johti monen eduskunnan jäsenen mielen ulkomaille. Siinä se minun mielestäni astui harhaan, sillä ei ole ollenkaan verrattavissa Suomenmaan kehitys tässä suhteessa ulkomaiden kehityksen kanssa.

Täällä on taantumuksellinen hallitusmuoto niin kauan ollut esillä, että Suomen työväestö jo silloin taisteli 10-tuntisen työpäivän muutamissa kohdin läpi ja on siis jo 9-tuntisen kannalla. Jos siis 9-tuntista työpäivää sanottaisiin täällä edistysaskeleeksi, niin se ei ole mitään muuta kuin että tunnustettaisiin, mitä työväestö on taistelunsa kautta jo saavuttanut. Jos siis todella tahdotaan astua tästä eteenpäin, niin astuttakoon 8-tuntisen työpäivän kohdalle. Silloin voi Suomen eduskunta ulkomaillekin näyttää, että se on se kansanvaltainen eduskunta, joksi sitä siellä on koetettu selittää.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Edellisen puhujan lausunto on ristiriidassa niiden tietojen kanssa, joita työväenasiainvaliokunnan mietintö antaa, tässä kun on muistaakseni mainittu, että 10-tuntinen työpäivä tätä nykyä on tavallisin leipomotyössä, mutta että yhdeksääkin tuntia poikkeustapauksissa käytetään.

Ed. **Aloranta:** Se mitä ed. Danielson-Kalmari nyt lausui, ei kokonaisuudessaan pidä paikkaansa, sillä yleensä ollaan jo 9-tuntisella kannalla, mutta se mitä hän lausui tarkoittaa niitä rikkuripaikkoja, joissa on 12-tuntinenkin työpäivä, mutta jotka eivät ole sillä kannalla, millä varsinainen työväestö Helsingissä on.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, keskeytettiin istunto k:lo 4,22 i. p.

ja oli sitä jälleen jatkettava kello 6 i. p.

Kun kello 6 i. p. jälleen oli kokoonnuttu, hyväksyttiin 3 §:ään nähden seuraavat **äänestysesitykset** ja **päätökset:**

1:o. Ken vastaehdotukseksi mietinnön 3 §:n ensi momentille hyväksyy ed. af Ursinin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Tainion tekemä ehdotus.

Äänestyksessä annettiin 91 jaa- ja 98 ei-ääntä.

2:o. Ken hyväksyy 3 §:n ensi momentin mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden ed. Tainion tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annettiin 83 jaa- ja 105 ei-ääntä, joten 3 §:n *ensi momentti* oli *hyväksytty* ed. *Tainion* tekemän *ehdotuksen* mukaan.

3:o. Ken hyväksyy 3 §:n toisen momentin mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on siinä kohden hyväksytty ed. Perttilän tekemä ehdotus.

Äänestyksessä annettiin 104 jaa- ja 86 ei-ääntä, joten 3 §:n *toinen momentti* oli *hyväksytty* mietinnön mukaan.

4:o. Ken hyväksyy puheenalaiset kolme momenttia, sellaisina kuin ne nyt äänestyksen kautta ovat hyväksytyt, vastaa jaa; jos ei voittaa, ovat ne ed. Huoposen tekemän ehdotuksen mukaan päätetyt poistettaviksi.

Äänestyksessä annettiin 154 jaa- ja 30 ei-ääntä sekä 1 avonainen lippu, joten edellämainitut kolme momenttia oli hyväksytty pysytettäviksi pykälässä.

5:o. Ken hyväksyy 3 §:n 4 momentin mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on siinä kohden hyväksytty ed. Gripenbergin tekemä ehdotus.

Lippuäänestyksessä, jota ed. **Gripenberg** pyynnöstä sanoi pyytävässä, annettiin 151 jaa- ja 29 ei-ääntä, joten 3 §:n 4 *momentti* oli *hyväksytty* mietinnön mukaan.

Sen jälkeen puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Schybergson:** Då den omröstning, som nu egt rum, begärdes, skedde det, såvidt jag åtminstone uppfattade yrkandet, enligt uppmaning eller uppdrag „pyynnöstä". Skall detta så fattas, att någon utom kammaren stående person därigenom fick sin önskan framförd, anser jag sådant icke öfverensstämma med god ordning.

Ed. **Gripenberg:** Ne viisi naista, jotka olivat minun kanssani puhuneet asian puolesta, olivat pyytäneet minua nimenomaan pyytämään lippuäänestystä, josta minä puolestani ensin olin vähän epäilevällä kannalla.

4 §.

Keskustelu:

Ed. **Helle:** Minua hämmästyttää suuresti, että suuri valiokunta on mietinnöstään hylännyt sellaisen pykälän kuin työväenasiain valiokunnan mietinnön 4 § on. Työläispiireissä pidetään sellaista palkanmaksutapaa, jota on noudatettu tähän asti leipuri-

ammatin alalla, jotakuinkin vanhoillisena ja huonona. Työläispiireissä pidetään kaikkein tärkeimpänä se, että palkka maksetaan rahassa. Nyt on suuri valiokunta hylännyt tällaisen ehdotuksen työväenasiain valiokunnan mietinnöstä ja asettanut tilalle toisellaisen pykälän, jolla on jotakuinkin vähäinen merkitys. Työväenasiain valiokunnan mietinnön 3 §:n toinen ja kolmas kohta mielestäni jotakuinkin selvästi määräävät ne rajat, kuinka paljo työnantaja saa kiusata työntekijöitä ylityöllä. Suuri valiokunta on nyt ollut työväelle niin ystävällinen, että on tässä suhteessa tehnyt vielä uuden rajoituksen, ettei saa työntekijää kiusata ylityössä, ellei hän siitä tee sopimusta työnantajan kanssa. Asianlaita on kuitenkin sellainen, että työnantaja on siksi viisas, että jo työntekijän kanssa sopimusta tehdessään myöskin panee ehdoksi, että työntekijä on velvollinen tekemään yötyötä, milloin työnantaja tarvitsee. Eikä työntekijän auta muu kuin suostua ehdotukseen, varsinkin huonoina aikoina, vaikka työnantaja esittäisi hänelle mitä tahansa. 3 §:n kolmas momentti mielestäni tulee jo hyvin määrääväksi tällaisessa asiassa, kun sen mukaan on ylityöstä maksettava 50 prosentin korotus palkasta. Näin ollen ei työnantaja tule käyttämään ylityötä muulloin, kun hänellä on ankara kiire ja kova tarve. Suuren valiokunnan ehdottamalla pykälällä siten ei ole suurta merkitystä. Mutta paljo suurempi merkitys on sillä seikalla, maksetaanko palkka rahassa, asunnon tai jonkun muun edun muodossa. Hyvin vanha tapa on, että leipuriammatissa pidetään työntekijä talon ruuassa ja asunnossa. Tätä on moitittu jo vuosikymmeniä työntekijäin keskuudessa ja sitä vastaan tuotu sellaisia syitä, joita suuri valiokunta ei ole edes kehdannut esittää eduskunnalle. Työnantajat väittävät, että jos eivät työntekijät leipuriammatissa ole talon ruuassa, niin ne varastavat työnantajalta ruokaa. Tämä nyt on hyvin vanhanaikaista ja mieletöntä. Miksei suutari vaadi työntekijäänsä olemaan talon ruuassa ja saappaissa, jottei se varastaisi nahkaa ja tekisi itselleen jalkineita. Tällaisissa syytöksissä ei ole mitään perää. Sitte on tuotu työnantajain puolelta esille sellaisia väitteitä, että työntekijät eivät ole säännöllisiä, kun asuvat muualla, että työnantaja ei saa niitä työhön silloin kun hän tarvitsee. Mutta jokaisella ammatin alalla on aikoinaan ilmennyt tällaisia näkökantoja, että työnantajat ovat pelänneet työntekijöiden säännöttömyyttä, kun ne asuvat muualla, aivan yhtä hyvin kuin leipurinammatissa. Muissa maissa on kokemus osoittanut, että leipurintyöntekijäin säännöllisyys ei ole ollut yhtään huonompi, kun ne ovat asuneet muualla. Vielä tuodaan esille sellaisia seikkoja — kenties nykyisen elinkeinolain mukaan— että työnantaja on velvollinen pitämään huolta niistä työntekijöistä, jotka asuvat hänen huonaan, että työntekijät pysyvät Jumalan pelossa ja siveelli-

sissä tavoissa y. m. s. Nyt kuitenkin tilasto osottaa aivan päinvastaista. Niillä työntekijöillä, jotka asuvat työnantajan luona, on jotakuinkin kurja olo siveellisessä suhteessa. Leipuriammatista voidaan osoittaa tilastollisten tietojen mukaan niin kauheita numeroita, että tuskin muissa ammateissa sellaista voidaan osoittaa, mitä siveellisyyteen tulee. He ovat kaikellaisille sukupuolitautien tartunnalle erityisesti alttiina siitä syystä, että esim. samassa vuoteessa makaa useampia henkilöitä. Sellaisissa liikkeissä, missä on useampia työntekijöitä ja käytetään kahtakin työvuoroa, nousevat toiset työntekijät ylös ja toiset laskeutuvat nukkumaan heidän tiloilleen. Sitte vielä on itse ammatti jotensakin rasittavaa, joten se heikontaa työntekijäin ruumista ja saattaa heidät vielä enemmän tällaiselle tarttumiselle alttiiksi.

Suuri valiokunta ei nyt ole kehdannut näitä asioita eduskunnalle esittää, vaan on ottanut pikkuliikkeet syötiksi, että esimerkiksi sellaisille pikkuliikkeille, jotka käyttävät palvelusväkeä työssänsä, on välttämätöntä, että ne ovat talon ruuassa ja asunnossa. On ihmeellistä, että näin pikkumaisia asioita esitetään eduskunnalle. Sellaiset leipomot, missä ammattimaista työtä tehdään, ovat minun järkeni mukaan velvolliset palkkaamaan rahassa nämä työntekijät, jotka palvelijain nimellä käyvät, sillä he ovat varsinaisia ammattityöntekijöitä, nimitettäköön heitä sitte vaikka palvelijain nimellä. Suuri valiokunta on tässä kenties tietämättään tuonut esiin sellaisen epäkohdan, joka on omiansa huutamaan työntekijäin kurjuuden puolesta.

Sitte tuodaan tässä mietinnössä esille, että maalaisliikkeessä täytyy ehdottomasti kuitenkin työntekijöitä pitää asumassa työnantajain luona, koska maaseuduilla on muka hyvin vaikea saada asuntoa muualta kuin työnantajan luona. Tämä on myös jotakuinkin mieletön väite, sillä maaseuduilla on aivan yhtä helppo saada asuntoa kuin kaupungeissa. Jokaisen, joka vähänkin tuntee ammattiliikettä maaseuduilla, täytyy tunnustaa, että siellä käy yhtä hyvin päinsä leipuriammatissa kuin jossain puusepän tai suutarin ammatissa tai missä tahansa, että työntekijä voi asua muualla. Siellä on ensinnäkin huoneita yhtä hyvin saatavissa kuin kaupungissa ja yhtä hyvästi saatavissa myös ruokaa. Tällä en sano, että ehdottomasti olisi kielletty vapaus, ettei työntekijä saisi asua työnantajan luona ja olla hänen ruuassaan. Työnantaja voi maksaa palkan rahassa, ehkä tästä joku edustaja väittää, että se on taas holhoamista, ettei työnantaja ja työntekijä saa sopia keskenään, että palkka maksetaan asunnossa ja ruuassa ja kenties kuivien korppujen muodossa. Kenties se on vapauden sortoa. Mutta niin ei ole asianlaita, sillä hän saa rahan ja ostaa rahalla leipurimestarilta ruokaa ja asuu muualla, jos hän hyväksi näkee. Tässä tulee ainoastaan se kysymykseen, että työnantaja on vel-

vollinen pitämään paremman asunnon työntekijänsä käytettävänä kuin tähän asti siksi, että työntekijällä on valta valita joko asua työnantajan luona tai muuttaa muualle. Molemmat käyvät yhtä hyvin päinsä.

Minä en tahtoisi suuren valiokunnan mietinnöstä tätä 4 §:ää poistaa, sillä se ei ole mikään vaarallinen, jos kohta se on hyödytön. Mutta minä tahtoisin, että työväenasiainvaliokunnan mietinnöstä 4 § otettaisiin ja asetettaisiin toiseksi momentiksi tähän suuren valiokunnan mietinnön 4 §:ään, se mikä kuuluu, että työntekijän palkka on maksettava rahassa eikä asunnon tai muitten etujen muodossa.

Ed. **Käpy:** Olen suuressa valiokunnassa äänestänyt sen mielipiteen puolesta, että työväenasian valiokunnan ehdottama 4 § poistettaisiin. On kyllä myönnettävä, että leipurityöntekijäin asunto- ja palkkausoloissa on paljon epäkohtia, sellaisia epäkohtia, joista edellinen puhuja tässä mainitsi, mutta olen siinä vakaumuksessa, ettei näitä epäkohtia tällaisen pykälän nojalla voitaisi poistaa, vaan että se päinvastoin muutamissa tapauksissa tuottaisi käytännöllisiä hankaluuksia. Suuressa valiokunnassa nimenomaan tiedusteltiin, onko tällä pykälällä tarkoituksena kieltää työntekijän joka tapauksessa asumasta työnantajan luona. Siihen ei suoranaista vastausta annettu, mutta edellinen puhuja nimenomaan lausui, että tarkoitus ei tietenkään ole tätä ehdottomasti kieltää; jos työntekijä haluaa vuokrata itselleen asunnon työnantajalta tai jostakin muualta, niin hän on siihen oikeutettu. Mutta jos tällainen vapaus samalla säilytetään, niin en luule, että tästä pykälästä olisi sanottavaa hyötyä työntekijöille. Voihan työnantaja esim. tarjota niin alhaisen rahapalkan, että työntekijän ei kannata muualta asuntoa hankkia, vaan hän katsoo itselleen edullisemmaksi vuokrata työnantajan luota itselleen asunnon. Ei siis tällainen lainsäännös yksinänsä voisi poistaa niitä epäkohtia, joita on valitettu olevan. Siihenkin tietysti tarvitaan, että työväki on siksi voimakas ja järjestynyt, että se voi vaatia ja hankkia itselleen tarpeeksi suuren työpalkan. Mutta jos tämä pykälä lakiin otettaisiin, niin siitä minun ymmärtääkseni muutamissa tapauksissa johtuisi aivan ilmeisiä kohtuuttomuuksia. On vaikea esim. käsittää, minkä takia ei jonkun vanhan eukon, joka palvelijansa avulla kaupungissa tahtoisi harjoittaa leipomaliikettä siinä määrin, että hän myisikin leipomatuotteita, sallittaisi käyttää palvelijaansa tähän tarkoitukseen. Minkätähden välttämättömästi vaaditaan, että hänen täytyy käyttää tällaiseen tarkoitukseen vierasta henkilöä, joka asuu muualla. Maaseudun oloissa myöskin epäilemättä monin paikoin syntyisi hankaluuksia, jos olisi ehdoton kielto työntekijöille asua työnantajan luona. Mi-

nusta tuntuu siltä kuin 7 §:n määräykset, että hallinnollista tietä voidaan antaa järjestysohjeita, joita terveydellisessä suhteessa tarvitaan, tarpeitten mukaan sovitettuina paikkakunnallisiin oloihin ja ajanmukaisesti laadittuina, riittävästi turvaavat työntekijäin terveydellisiä olosuhteita.

Minä puolestani siis ehdotan, että eduskunta hyväksyisi suuren valiokunnan menettelyn ja jättäisi huomioon ottamatta vaatimuksen, että työväen asiain-valiokunnan laatima 4 § otettaisiin lakiin.

Ed. **Paasivuori:** Asuminen toisen asunnossa ja oleminen työnantajan ruuassa on ehdottomasti jäte vanhoilta orjuuden ajoilta. Norjalainen lääkäri Nissen sanoo, että on kerrassaan häpeällistä vapaalle työntekijälle, vapaalle ihmiselle olla toisen ruuassa ja toisen asunnossa. Mutta tämä ilkeä tapa on säilynyt leipurinammatissa syystä, että tällä ammatinalalla työnantaja pelkää, että työntekijät varastavat hänen leipäaineitaan sekä muita ruokavaroja, joita leipomoissa säilytetään. Mutta tästä on seurauksena että kun työntekijä on työnantajan asunnossa ja ruuassa, niin perheelliset työntekijät eivät saa ensinkään työtä, syystä, että perheellisellä on oma kortteeri ja hänelle tulee halvemmaksi syödä perheensä kanssa samaa ruokaa kuin olla työnantajan ruuassa. Tältä ammatin alalta erotetaan useimmissa tapauksissa sellaiset työtekijät, jotka perustavat oman perheen. Ainoastaan työnjohtajat ovat perheelliset, kun sitävastoin yleensä leipurityöntekijät ovat perheettömiä, suurin osa heistä on 15 ja 25 ikävuoden välillä. Tällaisia oloja pidetään yllä työnantajain hyödyn vuoksi, siksi että on katsottu heille edullisemmaksi pitää työntekijää ruuassa ja asunnossa. Ja kuitenkin meidän porvarillisemme niin usein sanovat, että se on sosiaalidemokratia, joka hävittää perheet; mutta tässä on ilmeistä, että porvaristo, se on, joka leipurityöntekijöiltä hävittää perheet.

Entä sitte ne asunnot, joita ne hyvät työnantajat työntekijöille tarjoovat? Ansaitsevatko ne oikeastaan asunnon nimeä? Sitä ei ainakaan todista tämä tilasto leipurien asumusoloista, jonka teollisuushallitus on kerännyt. Maisteri Snellman on täysin porvarillinen mies, joka on tämän toimittanut. Tämä julkaisu on täysin kunnioitettava porvarillinen julkaisu; tämä tilasto on siksi murhaava, että täytyy olla sisua, joka rohkenee puolustaa sellaisten olojen edelleen säilyttämistä. Tiedän, että jos luen otteita tästä, niin minua huomenna porvariston lehdissä sanotaan ruokottomaksi. Mutta kun nyt vähän välitän siitä mitä ne sanovat tai ovat sanomatta, niin pyydän tässä lukea muutamia tietoja näistä oloista:

5. Epäsiisti ja liian ahdas 7 hengelle.

8. Sangen siivoton, vaatteita, jalkineita y. m. viruu sikin sokin, tupakan jätteitä lattialla.

12. Siistimätön ja liian ahdas 7 hengelle. Huoneisto on yhteinen työntekijöille ja työnantajan perheelle.

17. Työntekijäin huoneena on työnantajan keittiö, missä kitkerä ruuan katku vallitsee. Huoneisto tuntuu sangen ränstyneeltä ja liian ahtaalta.

18. Huoneisto on kooltaan riittävä, mutta jotenkin kurja. Makuuvaatteiden puhtaus epäilyttävä. Epäsiisti.

23. Epäsiisti. Välillinen valo eteisestä, jonka tähden sangen pimeä.

27. Makuuvaatteet läjissä lattialla. Syöpäläisiä.

40. Asuinhuoneessa ei ole ainoatakaan muuta huonekalua kuin 4 lavitsaa kovin puutteellisine ja sangen likaisine makuuvaatteineen. Lattia asfaltista ja matotta. Luteita laumottain. Kokonaan kurjassa kunnossa.

42. Liian ahtaat asunnot. Puhtaus epätyydyttävä. Huoneisto lakaistaan vaan tavallisesti kerran viikossa. Tomua ja likaa vuoteiden ja huonekalujen alla sekä nurkissa. Syöpäläisiä paljon kaikkialla, erittäinkin runsaasti vuoteissa. Tehtyjen muistutusten johdosta on luvattu parannusta. Käymälät ovat oppilaitten puhdistettavat.

44. Kovin epäsiisti. Likaisia vaatteita viruu kaikkialla. Ilmoitetaan siivottavan joka kolmas viikko. Yksi työntekijä nukkuu lattialla; hänen patjansa viskataan päiväksi nurkkaan.

45. Huoneisto työntekijäin mielestä epäterveellinen, kun ei ole muuta lämmitystä kuin leivinuunista, jonkatähden lämpö on kovin epäsäännöllistä.

79. Huono ja ummehtunut ilma. Kylmää ja kosteata. Huone on yhteinen mies- ja naispuolisille työntekijöille sekä asukkina olevalle tytölle.

93. Sietämätön löyhkä, niin että huoneessa on vaikea hengittää. Suurin epäjärjestys vallalla.

98. Huoneessa on kaikki suurimmassa epäjärjestyksessä ja siinä vallitsee tympeä ja ummehtunut ilma. Siisteyteen nähden paljon toivomisen varaa.

99. Kova kuumuus miespuolisten työntekijäin makuuhuoneissa, joka on välittömässä yhteydessä leipomon kanssa.

139. Työntekijät asuvat pienessä eteisessä.

143. Asunto on leivinuunin vierellä laudoituksella eroitettu työhuoneesta.

155. Työntekijät asuvat pienessä epäsiistissä ullakkokamarissa, vaikka paljon parempi huoneusto on olemassa.

229. Työntekijäin asuntona pieni komero, jota sen ohessa käytetään vaatesäiliönä.

241. Asuinhuoneustoa käytetään myös varastohuoneena, niin että jauhosäkit täyttävät suurimman osan huonetta.

284. Asuinhuoneustoa, joka muutoinkin on ahdas, käytetään sitä paitsi myös varastohuoneena ja on suurimmaksi osaksi leipälaarien täyttämä.

295. Epäsiisti ja erittäin ahdas 8 hengelle. (Talvisin jopa 10 hengelle).

297. Epäsiisti. Ruuan jätteitä kaikkialla.

305. Epäsiisti ja pimeä. Erittäin epäterveellinen ilma, vaikka ikkunatkin pidetään auki. Kerrassaan sopimaton ihmisasunnoksi.

312. Sangen ahdas ja varsin tarkoitukseen sopimaton, kun huoneessa ei ole ikkunaa, ei aukkoakaan, mistä valoa ja ilmaa pääsisi.

337. Asuinhuoneisto samalla varastohuoneena.

361. Aivan liian ahdas 5 hengelle.

363. Huonetta ei käy lämmittäminen.

366. Myöskin jauhosäkkien säilytyshuoneena.

378. Oppilaat makaavat leipälaudoilla.

392. Huoneessa ei ole ikkunaa.

408. Huone pimeä ja kostea.

456. Asuinhuoneistona on vaja.

504. Ei tulisijaa eikä venttiilejä. Työhuoneiston välittömässä yhteydessä.

505. Lattiavetoa. Mahdoton käyttää talvisaikaan, jolloin työntekijät makaavat työhuoneistossa.

605. Ei ole tulisijaa.

613. Mahdoton käyttää talvisaikaan.

615. Kova kuumuus leivinuunista, joka on aivan asuinhuoneiston vierellä.

645. Syystä että asuinhuoneiston ovi vie pesutupaan, on ilma huono, kostea ja pahanhajuinen.

652. Talvella kylmä.

658. Talvella kylmä.

685. Yhteinen makuuhuone kumpaisellekin sukupuolelle.

689. Ei ikkunoita. Seinät hatarat, niin että sisään tuulee.

Näitä oloja arvoisa porvaristo tahtoo edelleen puolustaa ja säilyttää. Olisiko se nyt vahinko, jos nämä kurjat luolat jäisivät ilman asujoita, jos työntekijäin palkat maksettaisiin rahassa eikä asunnon tai muiden etujen muodossa. Minä pyydän vaan eduskuntaa kiinnittämään huomiota tähän asuntotilastoon, jonka pitäisi olla luotettava, koska se ei ainakaan ole sosiaalidemokraattien kokoonpanema. Ehdotan sentähden, että työväenasianvaliokunnan ehdottama 4 pykälä otettaisiin suuren valiokunnan ehdottamaan 4 pykälään toiseksi momentiksi siinä muodossa kuin se on työväenasianvaliokunnan mietinnössä esitetty.

Ed. **Vikman:** Mikäli kuulin ilmoitti puhemies keskustelun alaiseksi suuren valiokunnan 4 §:n. Nyt on kuitenkin ainakin kaksi työväenasiain valiokunnan jäsentä pauhannut pitkästi toisen pykälän johdosta, nimittäin sen pykälän, josta he ovat saaneet mielipiteensä lausutuiksi jo työväenasiainvaliokunnan mietinnössä.

Mielestäni on esillä oleva suuren valiokunnan ehdottama pykälä aivan tarpeeton. Jo työväenasiainvaliokunta vastatessaan asian johdosta tehtyihin kysymyksiin suurelle valiokunnalle oli sitä mieltä, että tällainen lisäpykälä on tarpeeton. Mutta kun se kuitenkin on sangen vaaraton toiselta puolen ja sillä tuntuu olevan melkoinen kannatus, en tahdo sitä välttämättömästi poistaa, mutta tahtoisin siihen ehdottaa yhden kielellisen korjauksen, nimittäin, että viimeinen sana kauniisti pyyhkäistäisiin pois. Pykälä kuuluu nimittäin näin: „Työntekijä älköön olkoon velvollinen ilman erityistä sopimusta olemaan 2 ja 3 §:ssä mainitussa yötai ylityössä osallisena". Sana „osallisena" on siinä tarpeettomasti sekottamassa ja pykälä tulee parempaan kielelliseen asuun ilman sitä sanaa.

Puhemies: Viimeisen puhujan lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että muutosehdotukset, jotka ed. Helle ja Paasivuori ovat tehneet 4 §:ään, eivät ole vastoin sitä esitysjärjestystä, mitä täällä on noudatettu ja minkä ainakin minä katson asianmukaiseksi. Ymmärtääkseni voisi myös tämän pykälän yhteydessä ottaa kysymykseen esim. jonkun lisäpykälän liittämisen tämän ja seuraavan pykälän väliin.

Ed. **af Ursin:** Siinä kokouksessa, jonka leipurityöntekijäin liitto, siis itsetietoisten leipurityöntekijäin edustajat, äskettäin pitivät Viipurissa, esitettiin muutamia vaatimuksia leipurityöntekijäin puolesta: Leipomoissa pitää työajan olla korkeintaan 8 tuntia; leipuriliikkeitä saa pitää auki kello 6:sta edellä puolenpäivää kello 8:aan jälkeen puolenpäivän; sunnuntai- ja yötyö on tykkänään poistettava; lauvantaisin ja päivinä ennen juhlapäiviä on työ lopetettava kello 4 jälkeen puolenpäivän; palkka on sekä työntekijöille että oppilaille maksettava yksionmaan rahassa j. n. e. Tämän viimeksi luetun pykälän mukaan vaativat siis itsetietoiset leipurintyöntekijät, että heidän palkkansa on maksettava yksinomaan rahassa eikä ruuan eikä asunnon muodossa. Minä mainitsen tämän sentakia, että voi olla mahdollista, että täällä taas ilmestyisi joitakuita työväen hyväntekijöitä väittämään, että he etupäässä ajattelevat työväen parasta, ja ehdottamaan jotakin muuta kuin mitä työntekijät itse tahtovat, julistaen paremmin ymmärtävänsä työväen etuja kuin työväki itse. Semmoiset ilmiöt ovat viime aikoina tulleet yhä tavallisemmiksi.

Tämä työntekijäin vaatimus, että heidän palkkansa on maksettava yksinomaan rahassa, johtuu siitä, että, kuten täällä jo on huomautettu, suuria epäkohtia tuosta maksusta »in natura« on koitunut. Kuten on huomautettu, käyttävät nim. työnantajat tätä maksutapaa hyväksensä, tarjoten — lyhyellä esimerkillä sanoen — 25 pennin aterian 50 pennistä ja antaen huoneen tai nurkan jossakussa huoneessa, joka on sanoaksemme vaikka 5 markan arvoinen kuukaudessa, 10 markasta. Tämä on minun käsitykseni mukaan suoraa nylkemistä. Mutta se on, niinkuin ed. Renvallin tapa on sanoa, tosielämää, se on realista pohjaa. Valitukset tässä suhteessa työntekijäin puolelta ovat meidän maassamme, niinkuin ulkomaillakin aivan yleiset, ja tämä epäkohta on johtanutkin lukuisiin lakkoihin ja rettelöihin, joita nähtävästi ne, jotka tätä järjestelmää tahtovat ylläpitää, suosivat. Muuten ovat tasapuolisiksi tunnetut teollisuustuomioistuimet eli Gewerbegerichte Saksassakin jo myöntäneet, että tämä järjestelmä on suuri epäkohta. Oikeastaan se ei olekaan mitään muuta kuin osa siitä järjestelmästä, jota englantilaisella nimellä kutsutaan »truck»-järjestelmäksi. Tätä järjestelmää vastaan ruvettiin Englannissa taistelemaan jotenkin aikaisin. Vuonna 1831 ilmestyi ensimäinen laki siinä suhteessa. Että tämä järjestelmä, nim. palkan maksu muussa kuin rahassa, jota tapaa muutamilla tahoilla suositaan, ei ole mitään muuta kuin tuota mainittua truck-järjestelmää, voidaan todistaa, jos vertaillaan mainitun lain 3:tta ja 23:tta kohtaa keskenään. Tämä truck-järjestelmä kohdistui alussa kainosti ainoastaan muutamiin teollisuushaaroihin. Mutta kun paino työntekijäin puolelta kävi mahtavammaksi, niin ulotettiin se yhä useampiin tehdashaaroihin ja koskee nyt Englannissa kaikkia teollisuusaloja. Sama liike on huomattavana muissakin maissa, ja on se meidänkin elinkeinolaissamme alkuperäisessä muodossa saanut jonkunlaisen tunnustuksen.

Täällä ovat jo edelliset puhujat aivan oikein huomauttaneet, että tämä järjestelmä, jota nyt me sosialistit tahdomme poistaa, tuottaa hyvin suuria siveellisiä vaaroja, koska, lyhyesti sanoen, työnantajat eivät ole halukkaita yleensä ottamaan naineita miehiä työntekijöiksi, syystä että asunnot silloin ovat järjestettävät toisella tavalla. Seuraus tästä asuntojärjestelmästä on, että harvoissa ammateissa veneeriset taudit ovat niin yleisiä kuin leipurityöntekijäin keskuudessa, — seikka, joka, minä arvaan, ei porvarillisellakaan puolella juuri kohottane valmistetun leivän makua. Tässä ei siis auta sanoa, että yötyö kyllä poistaa nämä haitat, eikä myöskään että odotettavat puoleksi valmiit järjestysohjeet kykenevät näitä epäkohtia poistamaan. On sanottu, että tämä truck-järjestelmän osan poistaminen olisi omiansa tuomaan mukanansa suuria epäkohtia, varsinkin kotileipomoitten suhteen. Tähän voin vastata, että epäkohdat eivät tule olemaan suuria, korkeintaan semmoisia, joita herra Käpy ku-

vasi. Mutta laki ei voi ottaa poikkeuksia lukuun, kun on säädettävä määräyksiä koko suuren työläisryhmän terveyden ja siveellisyyden hyväksi. Aina kun käydään uuteen järjestelmään, ovat tuonlaiset epäkohdat aivan välttämättömiä. Kysymys on vaan siitä, onko tämä laki, joka nyt säädetään, työväen suojeluslaki vai onko se mahdollisesti työnantajien suojeluslaki. Vastaus minusta on selvä. Kun ei työnantajien tarvitse, kuten täällä on huomautettu, suuressa määrässä peljätä kilpailua, niin ei heitä tarvitse suojella tässäkään suhteessa. He voivat kyllä kantaa sitä pientä rasitusta ja niitä pieniä hankaluuksia, jotka tästä voivat olla seurauksena.

Muuten puolustetaan tässä ilmeisesti työnantajien antamien asuntojen etevämmyyttä samoilla syillä, kuin ylipäänsä työnantajien puuhaa tarjota omia asuntojaan työväestölle. Minä myönnän, että yhdessä tai kahdessa tapauksessa sadasta siitä voi olla jonkunlaista hyötyä työväelle, mutta aivan murhaavan suuressa määrässä kytkee tämmöinen puuha työntekijän työnantajaan ja estää häneltä liikuntavapauden, jonka tähden yleensä koko työväessä käy mahtava liike kaikkia tällaisia työnantajien tarjoomia asuntoja vastaan.

Suuressa valiokunnassa ratkaistiin tämä asia työväen vahingoksi sallimuksen avulla. Minä toivoisin, että ymmärtäväisempien porvarienkin joukossa tässä eduskunnassa löytyisi siksi paljon tervettä järkeä, ettei työväenasiainvaliokunnan alkuperäisen 4:n §:n panemista uudestaan tähän lakiin vastustettaisi. Sillä tavalla voisi Suomen eduskunta suuressa määrässä vaikuttaa työväen hyvinvointiin, siveellisyyteen ja hyviin tapoihin. Minä tiedän, että työväki suurellakin jännityksellä odottaa, millä tavalla tämä asia täällä ratkaistaan.

Ehdotan siis, että työväenasiainvaliokunnan alkuperäinen 4:s § palautetaan tähän ja että suuren valiokunnan 4 §, jos se katsotaan tarpeelliseksi, jota minä en katso, siirrettäisiin uudeksi 5 §:ksi tässä leipurilaissa.

Ed. **Ehrnrooth:** I stora utskottet har jag med min röst bidragit till utskottets beslut, och jag kunde låta bero vid den motivering, som i utskottets betänkande till förmån för ändringen anförts. Några tidigare talare hafva emellertid tvingat mig att yttra några ord. Jag kan icke finna annat än att det är vilseledande och uppenbart egnadt att föra diskussionen på afvägar, då man, såsom hr Paasivuori här har gjort, försöker i minnet återkalla de missförhållanden, som tidigare existerat inom bagareyrket i vårt land, särskildt med afseende å bostadsförhållandena. Det är uppenbart att dessa missförhållanden i allt väsentligt haft sin rot i det nattarbete, som tidigare florerat, och att i och med nattarbetets definitiva afskaffande också dessa missförhållanden af sig själf komma att upphöra. Då för öfrigt enligt lagförslagets 7 § i administrativ väg kunna utfärdas

ordningsföreskrifter rörande bagareyrket, så kommer därigenom hvarje möjlighet till det missbruk, att arbetslokalerna användas till bostäder, att upphöra. Redan i det förslag, som af Industristyrelsen uppgjorts till ordningsföreskrifter för bagareyrket, har en bestämning i antydt syfte intagits. Det är alltså alldeles öfverflödigt att vidare frammana de sorgliga bilderna från det förflutna. Vid sådant förhållande anser jag, att man obekymrad kan förena sig om stora utskottets beslut. Jag finner för öfrigt icke att den formulering, som här har föreslagits för tillägget, skulle fullt tillgodose det därmed afsedda syftemålet. Jag tror nämligen icke, att hyresaftal mellan arbetsgifvare och arbetare därigenom skulle förhindras. Jag ber därför att för min del få förorda stora utskottets beslut i saken. Då jag har ordet, vill jag också förena mig om hr Vikmans förslag rörande omformulering af § 4, sådan den lyder i stora utskottets förslag.

Ed. **Kirves:** Minä en ollenkaan tahdo kajota yötyökysymykseen. Siitä on täällä jo tarpeeksi keskusteltu. Mutta tahtoisin huomauttaa muutamia epäkohtia siitä, jos työnantajat voivat velvoittaa työntekijöitä asumaan luonansa. Voin sanoa kerran kysyneeni eräältä työnantajalta, minkätähden hän tahtoo, että työntekijät asuisivat hänen luonansa ja vastasi hän suoraan: sentähden että voin paremmin valvoa heidän toimiaan, valvoa heidän käytöstänsä, ettei heihin pääse vaikuttamaan minkäänlaiset uudet aatteet eikä minkäänlaiset yhteispyrinnöt minun vahingokseni, ja jos sellaisia rupeaa ilmestymään, voin ne aikanaan tukahuttaa. Heillä ei näin ollen ole minkäänlainen yhteistoiminta mahdollinen, joka olisi työnantajalle vastenmielinen. On myös huomattava, että kaikki paremmin palkatut ammattilaiset ovat tästä järjestelmästä ehdottomasti poistuneet. Minä voisin luetella joukon ammattilaisia, jotka eivät missään tapauksessa tahtoisi asua tehtaan huoneustoissa, jos se vaan ei ole pakollista. Otettaisiinpa vaikka tehtaan työnjohtajat ja kysyttäisiin heiltä, minkätähden he eivät tahdo käyttää vapaata asuntoa, jota työnantajat useinkin heille tarjoovat, niin saadaan vastaukseksi: siksi, että heidän elämänsä silloin ei olisi vapaata, jos he asuisivat tehtaan huoneustoissa, olisi alinomaa yhtä ja toista askaretta toimitettavana yli määrätyn päivätyön eikä niistä kieltäytyminen myöskään olisi hyvä, sillä silloin menettäisivät he työnantajan luottamuksen ja siitä seuraisi tietysti matkapassit. Tämän tähden työnjohtajat sekä muut työläiset useimmissa paikoissa ovat katsoneet ehdottomaksi velvollisuudekseen asua tykkänään ulkona tehtaasta, ei ollenkaan työnantajan lähettyvilläkään, ja samoin on leipurienkin laita.

Täällä on erityisesti huomautettu siitä, että työväenasiainvaliokunnan miehet ovat käyttäneet puheenvuoroa ja lukeneet m. m. tilastoja asuntosuhteista. Minä sain sen käsityksen, että nämä

asuntosuhteet ovat oikeistolle ja keskustalle hyvin epämieluisia, mutta sille nyt ei mitään mahda. Kun kerran semmoinen tilasto on, niin tietysti täytyy sen numeroita kärsiä, vaikka ne tekisivät kuinkakin pahaa. Sentähden minä pyytäisin sekä keskustaa että oikeistoa, jos täällä tullaan vastedes tilastoja esittämään, jotka eivät heitä miellytä, että he vaan olisivat hyvät ja kärsisivät.

Sitte on täällä koko eduskunnan koollaoloaikana huomautettu ja kysytty, minkätähden ei työväki tahdo parantaa olojaan ammatillisen liikkeen avulla, vaan sekoittaa ammatilliseen liikkeeseen valtiollisen liikkeen. Tänä päivänä sitä myöskin on kuultu aina ja yhä uudistettuna ja viimeksi ed. Kävyn suusta, joka tahtoo, että asianajajille myönnettäisiin erikoisoikeus perustaa ammattiosastoja lain turvissa, mutta että toiset saisivat niitä perustaa vapaasti ja ajaa asioitaan ammattiyhdistyksien avulla. Mutta nyt on kuitenkin olemassa esteitä meikäläisten ammattiyhdistysten perustamiselle. Minä pyytäisin tässä huomauttaa eräästä tapauksesta, jonka jokainen muistaa, nimittäin Fiskarsin ja Pinjaisten rettelöistä, ja muistuttaa mistä nämä alkoivat ja mitenkä vapaa näitten tehtaitten työläisille oli ammatillinen yhteenliittyminen ja mitenkä sitä voidaan käyttää, jotta ne herrat, jotka täällä tahtovat tyrkyttää ammatillista yhteenliittymistä, myöskin muistaisivat, että meidän ammatillista yhteenliittymistämme kohtaavat esteet semmoiset, kuin nyt mainitsemani. Fiskarsissa ja Pinjaisissa perustettiin ammattiyhdistys tai ammattiliike — voisin siksi sanoa — ruotsalaisen työväenliiton yhteyteen ja tahdottiin lähteä toimimaan sen sääntöjen nojalla. Mutta vaikka ei ollut mitään syytä huomauttaa jotakin ruotsalaisen työväenliiton sääntöjä vastaan, kielsivät tehtailijat kuitenkin tämmöisen yhdistyksen perustamisen ja esittivät siinä tarkoituksessa kaikille tehtaan työntekijöille ensin Pinjaisissa, sittemmin Fiskarsin tehtaassa kirjoituksen allekirjoitettavaksi, jossa työväen tuli sitoutua, niin kauan kuin ovat tehtaitten palveluksessa, pysymään erillään työväen liitoista ja ammattiyhdistyksistä. Onko tämä vapaata liittymistä ammattiyhdistyksiin, kun asianomaiset tehtaan hallitukset eivät niitä missään tapauksessa salli? Minä kysyn, minkälaisen ammattiyhdistyksen tehtaan hallinto hyväksyisi, kun kaikellainen ammatillinen liike pyrkii parantamaan työväen elinehtoja työnantajan vahingoksi ja silloin kun työväen elinehtoja tahdotaan parantaa, on se tietysti epämieluista työnantajalle ja hän luonnollisista syistä sitä vastustaa. Ilmotuksen mukaan ei kukaan Pinjaisten työväestä kieltäytynyt allekirjoittamasta sellaista sitoumusta, mutta 11 Fiskarsin työmiestä sen tekivät, jonka vuoksi nämä 11 sanottiin irti työstään säädetyn irtisanomisajan kuluttua. Ne työntekijöistä, jotka eivät ottaneet osaa liikkeeseen, lausuivat kuitenkin syvän surunsa sen johdosta, että heidätkin pakotettiin allekirjoittamaan mainitsemani luopumuskirjoitus, vaikka he eivät puolestaan olleet anta-

neet siihen mitään aihetta. He eivät aikoneet liittyä ammattiyhdistyksiin, he tahtoivat olla vapaina toimimaan, vaikkapa rikkureinakin, mutta sittenkin heidät pakotettiin allekirjoittamaan tuommoinen sitoumuskirjoitus. Tämän johdosta lausuu asianomainen piiriammattitarkastaja m. m. seuraavasti: »Sitä pakkoa, jota työnantajat tässä tapauksessa, erottamalla työstä nyt vallitsevan työnpuutteen aikana, harjoittivat työväkensä kokoontumisvapautta vastaan, voi kenties selittää ainoastaan patriarkaalisilla syillä, mutta yleisen kehityksen johdosta jo hieman vanhentuneilla suhteilla isäntien ja työntekijäin välillä, mikä näissä tehtaissa on vallinnut, mutta missä määrin hyvin ajateltu ja siveellisessä suhteessa oikea tämä toimenpide on ollut, siitä saattavat mielipiteet olla eriäviä, ja on tehtaitten isäntiä tuosta edellämainitusta toimenpiteestä ankarasti moitittu sekä yleisön että sanomalehdistön puolelta.»

Minä saattaisin luetella teille tämmöisiä tapauksia hyvin useitakin, mutta niistä kaikista ei ole porvarillisen ammattitarkastajan semmoista lausuntoa kuin tässä on. Varkauden tehtaan rettelöistä voitaisiin lukea jotenkin samallainen ammattitarkastajan lausunto vaikka ei niin suora, mutta en tahdo sitä tässä esittää; luulen, että se on jokaisen muistossa. Sentähden jos täällä ruvetaan ratsastamaan ammattiliikkeen ratsulla, niin silloin otettakoon huomioon, että ammattiliikettä samalla taholla vastustetaan ja että sitä vastustetaan siksi kovasti, että ammattiyhdistyksiä on miltei mahdoton monissakin paikoissa perustaa. Sentähden meidän porvarimme tahtovatkin, että työväki asuisi työnantajain luona, ettei pieninkään itu pääsisi itämään ammattiliikkeen perustamisen hyväksi,

Näillä ammattiliikkeen perustamispuuhilla on ollut kaikilla yhtäläiset vastukset, mutta minä uskon että asianajajain ammattiliikkeen perustamisessa ei tule olemaan tämmöistä vastusta, sillä ei heillä ole niin yhteenliittyneitä työnantajia kuin on muilla, joten se ammattiyhdistys voisi olla lailla suojaamatta ja noita toisia voitaisiin ruveta lailla suojaamaan, ettei tuommoista vastusta ammattiliikettä vastaan tulisi tästedes jatkumaan, kuin tähän asti on ollut.

Minä sentähden olisin sitä mielipidettä, että hyväksyttäisiin työväenasiain valiokunnan laatima ja suuren valiokunnan ehdottama 4 § yhdeksi muodostettuna, ja jätettäisiin työväelle vapaat kädet asunnon y. m. suhteen.

Ed. **Snellman:** Pyydän kannattaa ed. Vikmania siinä, että pykälästä sana »osallisena» poistettaisiin.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Aina siitä asti kun 80-luvun viime vuosina leipurintyöntekijät itse ryhtyivät puuhaamaan olojensa parantamista, on ollut tunnettua laajemmissakin piireissä, että ni-

menomaan heidän asunto-olonsa ovat olleet erittäin huonot. Nyt on 10 vuotta kulunut siitä, kun tämä kysymys työstä leipomoista joutui esiin Suomen eduskunnassa. Tämä tapahtui silloin, kun hra Stenroth porvarissäädyssä teki laajasti ja seikkaperäisesti perustellun anomuksen näiden olojen tutkimisesta ja parantamisesta. Se anomusehdotus juuri aiheutti sen tutkimuksen, johon nyt voidaan vedota, ja joka kieltämättä on todistanut, että juuri asunto-olot Helsingissä ja monessa muussa kaupungissa välttämättömästi vaativat korjauksia. Korjauksia lieneekin jo suuressa määrin tapahtunut — tokko riittävästi, sitä käynee kuitenkin syystä epäileminen. Työväenasiainvaliokunta on tahtonut saada nämä asunto-olot korjatuksi erityisen lakimääräyksen kautta. Silloin on tietysti ensi sijassa tarkastettava, onko tämä ehdotettu lakipykälä sellainen, että se hyväksyttynä veisi tarkotetuille perille. Valiokunta on perusteluissaan selvästi kyllä lausunut, että se tahtoo kokonaan estää työntekijät leipuriammatissa asumasta työnantajain omistamissa asunnoissa. Valiokunnan arv. puheenjohtaja on tässä keskustelussa tuonut esiin tämän ajatuksen, monet muut puhujat ovat niinikään tehneet sen. Mutta täyttääkö nyt valiokunnan ehdottama pykälä tämän vaatimuksen? Sehän sanoo, että palkka on maksettava rahassa, ei asunnon eikä muun edun muodossa. No jos nyt palkka maksetaan rahassa, estetäänkö sen kautta työntekijöitä asumasta työnantajain asunnossa? Lienee heti selvää, että niin ei ole, että tämä pykälä on siis sattunut tulemaan laadituksi niin onnettomasti, ettei se lainkaan täytä sitä, mitä sillä on tarkoitettu. Ja siinä on minun ymmärtääkseni eduskunnalle aivan pakottava aihe hyljätä pykälä, joka ei täytä sitä, mitä sillä tahdotaan saada aikaan.

Ensimäinen puhuja tästä asiasta, ed. Helle, joka kyllä hänkin huomautti, mitä haittaa lähtee siitä, että leipurintyöntekijä asuu työnantajan asunnossa, selitti kuitenkin lopussa, että tietysti pitää työntekijäin saada asua työnantajan hyvissä, sopivissa asunnoissa. Hän oli käsittänyt pykälän sillä tavoin. Ja niin se voidaan käsittää, ja täytyykin se käsittää sillä tavoin, että työntekijä voi asua työnantajan hänelle tarjoomassa aivan kunnottomassa ja kelvottomassakin asunnossa. Ei tämä lakiehdotus sitä estä, vaikka se on aijottukin sitä estämään. Nythän voitaisiin ajatella sitä, että pykälä muutettaisiin sellaiseksi, että se tosiaankin vastaisi työväenasiainvaliokunnan tarkoitusta, että siinä nimenomaan määrättäisiin, että työntekijä ei saa asua työnantajan asunnossa. Kyllähän olisi muodollisesti mahdollista muodostaa se siksi, mutta siinä syntynee kuitenkin asiallisia epäilyksiä. Ed. Käpy on jo viitannut niihin, ja myöskin ed. Helle on juuri lausuntonsa lopussa huomauttanut siitä, että työntekijöille tulee pidättää tilaisuus asua työnantajain asunnoissa, kun nämä täyttävät oikeutetut vaatimukset. Se oli ilmeisesti hänen ajatuksensa. Eduskunta siis tuskin voinee mennä muuttamaan tätä

pykälää sellaiseksi, että se tosiaankin vastaisi työväenasiainvaliokunnan tarkoitusta.

Silloin herää kysymys, eikö voi saavuttaa tarkoitusta muulla tavoin kuin säätämällä yleisessä laissa ehdoton kielto työntekijöille asumasta työnantajain tarjoomissa asunnoissa, ehdoton kielto, joka vaatii palvelijattaren yksinäisen työnantajankin luota siirtymään pois asumaan muualle. Ja välttämätöntä on — arvelen että eduskunta kokonaisuudessaan on siinä kohden yhtä mieltä — välttämätöntä on, että saadaan tulevaisuudessa estetyksi sellaiset huutavat epäkohdat asunto-olojen alalta kuin ne, jotka ovat rehottaneet leipomoissa. Mutta ne voidaan varmaankin saada estetyksi meidän maassamme niin kuin ne kuuluvat hyvin suuressa määrässä jo poistetun muuallakin. Ne saadaan osittain varmaan poistetuksi sen kautta, että työntekijät itse ryhtyvät olojen parantamista vaatimaan, niinkuin he ovat meidän maassa jo tehneetkin. Mutta kyllä tässä kohden valtiokin voi sehdä hyvin paljon, ja sen tuleekin se tehdä Ja ulkomaiden esimerkki se on meille tässä niinkuin lukemattomissa muissakin tapauksissa hyvänä johtona. Saksan leipomoissa ei ole minkäänlaista sentapaista määräystä kuin mitä työväenasiainvaliokunta on ehdottanut ja tarkoittanut. Mutta sen sijaan ovat Saksan erityiset valtiot määränneet kaikenlaisia säännöksiä leipomoista, työhuoneista, määränneet kuinka suuria niiden tulee olla, minkälaisessa järjestyksessä niiden tulee olla, minkälaisten ikkunain tulee olla. Ne ovat kieltäneet käyttämästä työhuoneita makuuhuoneina, varastohuoneina, kuivaushuoneina, ruokahuoneina j. n. e. Englannin factory act'issa, yleisessä teollisia oloja koskevassa laissa on kyllä määräys, joka koskee myös leipomotyöntekijäin asuntoja mutta määräys tietää vaan sitä, että leipomotyöhuoneita ei saa käyttää asuntohuoneina ja että niissä pitää olla jokaista työntekijää kohti määrätty kuutiojalkaluku ilmaa. Tanskan laki, joka, niinkuin siitä aamupäivällä on ollut puhetta, on uusin tällä alalla, ei sekään sisällä minkäänlaisia määräyksiä asunnoista, mutta se jättää sisäasiainministerille oikeuden antaa sellaisia säännöksiä työhuoneista, leipomoista, jotka ovat tarpeen vaatimia. Tässä Tanskan laissa on muuan määräys, jota minä puolestani toivoisin täällä meillä vastedes noudatettavaksi. Siinä nimittäin säädetään, että sisäasiainministeri antakoon nämä määräykset ensin kuultuansa niin sanottua työneuvostoa, joka vastannee jotenkin sitä keskusvaltuustoa, joka täällä meillä on aijottu perustettavaksi ja jossa niin työnantajat kuin työntekijätkin ovat edustettuina. Sisäasiainministeri, kuultuaan puheena olevan työneuvoston mieltä, on Tanskassa oikeutettu ja velvollinen antamaan tarkempia järjestyssääntöjä työhuoneiden laadusta ja sillä tavoin estämään väärinkäytöksien syntymistä näihin leipomoihin nähden ja myöskin työntekijäin asuntoihin nähden, mikäli työntekijät asuvat työnantajan huoneustossa. Meidän nyt esillä olevan akiehdotuksen 7 § sisältää, niinkuin siihen tässä jo on viitattukin,

niinikään määräyksen siitä että hallinnollista tietä annettakoon leipomoissa terveydellisessä suhteessa tarpeellisia järjestyssääntöjä. Jos nyt meillä senaatti vastedes velvoitetaan kuulustamaan tällaisten järjestyssääntöjen antamisessa tuota toivottavasti piankin perustettavaa työneuvostoa, keskusvaltuustoa, niin voimme olla vakuutettuja siitä, että ne järjestyssäännöt, jotka täten tulevat annettaviksi ja jotka tietysti tulevat ulottumaan ei yksistänsä varsinaisiin leipomohuoneisiin vaan myöskin niihin asuntoihin, joita työntekijät, kun he asuvat työnantajan luona, käyttävät, voimme olla vakuutettuja siitä, että nämä järjestyssäännöt, ainakin työväen omien edustajain vaatimuksesta, tulevat olemaan niin ankarat, että kaikki sellaiset väärinkäytökset, kuin ne, joita aikaisemmin on versonut ja jotka ovat ehdottomasti saatavat lakkaamaan, todellakin tulevat perinpohjin poistetuiksi.

Minä en siis saata käsittää tätä esillä olevaa asiaa toisin kuin että työväenasiainvaliokunnan ehdottama pykälä kerrassaan mahdottomana, se kun ei ollenkaan täytä sitä mitä sillä on tarkoitettu, on poistettava, ja että se sitä paitsi on aivan tarpeeton, koska se tarkoitusperä, jota työväenasiain valiokunta on pitänyt silmällä, on saavutettavissa sikäli nimittäin kuin olot vaativat pyrkimistä siihen, kunhan vaan lakiehdotuksen 7 § käytännössä panaan toimeen sellaisella ankaruudella kuin olot vaativat.

Ed. **Yrjö-Koskinen E. S.**: Minäkin olen yhä enemmän vakautunut siitä, että tämä työväenasiainvaliokunnan laki-ehdotuksen 4 pykälä semmoisenaan on mahdoton, koska se ei tuottaisi minkäänlaista parannusta siihen suuntaan, jota työväen edustajat ovat toivoneet. Mutta minä en toisaalta saata kokonaan karkoittaa sitä ajatusta, että suuri valiokunta on kenties liian kepeästi pykälän hyljännyt asettamatta mitään sijalle. 7 pykälä työv. valiokunnan mietinnössä tosin antaa jonkinlaisia takeita siitä, että nuot onnettomat asunto-olot, joita kaikesta päättäen leipuriammatin alalla tavataan, tulevat korjattua; mutta asia riippuu tietysti paljo siitä, millä tarmolla hallinnollinen asetus käytäntöön sovitetaan. Minä luulen, että jonkinlainen määräys asunto-oloista itse laki-ehdotuksessa saattaisi olla hyödyksi. Täällä on tuotu nimenomaan esille yksi epäkohta, joka seuraisi, jos työntekijät kiellettäisiin joka tapauksessa asumasta työnantajan luona. Saattaisi näet olla jokin pikku liike, jolle tällainen järjestys olisi suorastaan mahdoton. Olen sen johdosta tullut ajatelleeksi, eiköhän kävisi laatuun määrätä jotain rajaa suurempien ja pienempien liikkeiden välillä. Ei kukaan ole tänä iltana osoittanut, minkä vuoksi suurempien liikkeitten työntekijäin juuri pitäisi asua liikkeen läheisyydessä tai itse työnantajan luona. Ei ole tuotu esiin ainoatakaan syytä, minkä vuoksi leipomotyöntekijäin asema tässä kohden olisi toinen kuin useimpien muitten työn-

tekijäin. Minä senvuoksi pyytäisin esittää, että lakiehdoitus, mitä tähän pykälään tulee, lähetettäisiin takaisin suureen valiokuntaan sillä evästyksellä, että valiokunta ottaisi harkitakseen, eikö olisi mahdollista saada toimeen selvä asumus- ja ruuassapitokielto, mutta sillä tavoin, että määrättäisiin joku raja suurempien ja pienempien liikkeiden välillä. Olen liian vähän asiaa tällä kertaa valmistellut voidakseni ehdotustani selvään sanamuotoon pukea, mutta esitän kuitenkin suunnillensa mitä tarkoitan seuraavassa muodossa: Työnantaja ei asunnossa ja ruuassa saa pitää useampaa kuin 2 työntekijää. — Tahdon lisätä että luku 2 on harkinnanalainen.

Puhemies: Viimeisen puhujan ehdotuksen johdosta pyydän lausua, ettei asian palauttaminen suureen valiokuntaan valmistelemista varten ole sopusoinnussa V. J:n kanssa, vaan asian pitäisi siinä tarkoituksessa mennä takaisin erikoisvaliokuntaan. Sillä suureen valiokuntaan ei sovi lähettää asioita valmistettavaksi.

Ed. **Leivo**: Tässä keskustelussa on ilmennyt sangen, sanoisinko huvittava epäjohdonmukaisuus edellisen kannan kanssa. Muistamme, kun oli kysymys kansakoulunopettajain asemasta, niin kaikki olivat tarkasti ylimalkain sitä mieltä, että kansakoulunopettajain pitäisi päästä naimisiin. Käsitettiinpä, että avioliitto on sellainen raskas velvollisuus, josta yhteiskunnan on palkittava kansakouluopettajia korotetun palkan muodossa. Sellaisia käsityksiä lausuttiin sangen paljon. Nyt kun tulee kysymykseen leipurintyöntekijät, niin huomaa yleensä sen hengen eduskunnassa, ettei leipurintyöntekijän oikeus päästä naimisiin ole ensinkään tärkeä. Samaa mieltä olen muuten minäkin. Leipurintyöntekijöitten piireissä sanotaan, että suurin tuhmuus, minkä voi leipurinsälli tehdä, on naimisiin meno, sillä nainut työntekijä on kahden pahan välissä, mutta naimaton vaan yhden pahan läheisyydessä.

Täällä ne, jotka puolustavat sitä, että leipurintyöpalkka olisi myöskin asunnon ja ruoan muodossa maksettava, nähtävästi pelkäävät vakavasti sitä seikkaa, että leipuri söisi niin tavattoman suuressa määrässä työnantajansa ruoka-aineita: ihmiset täällä nim. tietävät, että siellä käsitellään voita, margariinia, sokuria ja monia muita ravinto-aineita. Se on nyt kuitenkin aiheeton pelko, että leipurit lihottaisivat itseään näillä mestarin työaineilla. Olen kuullut sellaistenkin miesten, jotka ovat lukeneet kemiaa jonkun verran ja omistavat leipomoliikkeen, sanovan, ettei ole mitään syytä sellaiseen pelkoon, sillä alituinen ruoka-aineiden parissa työskentely tekee ne ihmiselle vähemmän miellyttäviksi. Jos esim. voin käryssä alinomaa täytyy olla, niin voi maistuu suussa sangen huonolta. Samoin ei leipä, varsinkaan lämmin leipä niin kovin leipurin suuhun mene, kuin sitä saattaa puusta katsoen uskoa j. n. e. Ei tuo pelko ole ollen-

kaan oikeutettu. Mutta leipurintyöntekijöille, varsinkin niille, jotka ovat naimisissa, on sangen suuresta merkityksestä mitenkä palkkausperustus määrätään. Minä olen ollut työssä pakarissa, jossa oli yksi nainut mies ja meitä viisi nuorta miestä. Käsittääkseni oli tuolla naineella miehellä vähintäin yhtä raskas työvelvollisuus kuin yhdelläkään meistä nuorista. Mutta käytännössä häntä palkittiin tuntuvasti huonommin kuin meitä muita. Sillä se taitaa olla nyt naineissa — minulla ei ole näistä asioista kokemusta — sellainen voimakas vetovoima, että sinne eukon luokse pitäisi aina mennä nukkumaankin, ja niin heidän täytyy vuokrata sellainen asunto että joskus sinne itsekkin mahtuvat, ja siten he tulevat maksamaan kaksinkertaista vuokraa: omasta asunnostaan työnantajan luona ja sitten siitä asunnosta, missä eukko asuu. Minkä oikeuden mukaan pitäisi nyt leipurintyöntekijöitä rangaista siitä rohkeudesta, että uskaltavat mennä naimisiin, kun kansakouluopettajia tahdotaan palkita siitä rohkeudesta? Minä en ymmärrä tällaista logiikkaa. En ensinkään ihmettele, että leipurimestarien etujen valvojat erittäin tarmokkaasti puolustavat näitä oikeuksia, olisivathan he huonoja vartijoita, jos eivät vartioittavien etuja valvoisi.

En minäkään tahtoisi ollenkaan olla niin ahdasmielinen, etten soisi, että leipurinsälli saisi asua mestarin luona, jos häntä huvittaa, tai myöskin syödä mestarin kanssa samassa pöydässä, jos joku leipumestari meidän päivinämme alistuisi mokomaan, tai muuten olla mestarin ruoassa, jos he keskenään siitä sopivat. Mutta juuri sen vuoksi vastustan sellaista määräystä laissa, että mestari olisi oikeutettu täten maksamaan palkan, sillä palkka tulee silloin ehdottomasti huonommin maksetuksi. Olen ollut työssä paikassa, jossa minun on täytynyt maksaa 55 mk kuussa asunnosta ja ruoasta mestarilla. Saman mestarin luona kävi ruoassa ja asui eräs konttoristi, joka maksoi ainoastaan 45 mk. En nyt tiedä — olen paljon pienempi mies — söinköhän minä nyt sitten 10 markan edestä enemmän kuukaudessa. Leipurimestareille on taloudellisesti niin kovin edullista pitää leipurityöntekijät kotonaan ruoassa ja asunnossa. Ja se seikka on myöskin tärkeä, että mestarit voivat harjoittaa isällistä valvontaa niitten yli niin hiton sopivalla tavalla.

Puhemies: Minä huomautan puhujaa.

Ed. **Leivo:** Olen siis ed. Helteen ja Paasivuoren kannalla.

Täällä ed. Ehrnrooth sanoi, että tullaan antamaan hallinnollista tietä määräyksiä näitten epäkohtien korjaamiseksi. Pidän sen hyvänä ja sanon, että niille tulee jäämään tavattoman paljon tilaa vielä, vaikka leipurityöntekijäin palkka määrättäisiinkin rahassa maksettavaksi. Ennenkuin kaikki epäkohdat ovat poistetut, saa hallitus työskennellä enemmän kuin tarpeeksi, niin kurjia ovat olot vielä

nytkin, vaikkeivätkään enää ole niin kurjia kuin parikymmentä vuotta sitten, jolloin ruvettiin niihin puuhaamaan jotain parannuksia.

Ed. Danielson-Kalmari epäili, ettei saavutettaisi tällaisella määräyksellä toivottua tarkoitusta. Minä uskallan olla toista mieltä. Kun hyväksytään tuo pykälä ja tarmokkaasti työskennellään siihen suuntaan kuin ed. Ehrnrooth viittasi, niin eiköhän mahtane niin olla, että käytännössä tullaan hyvinkin saavuttamaan tuo tarkoitus.

Toivon, että tästä asiasta tehtäisiin päätös siihen suuntaan kuin työväenasiainvaliokunta on ehdottanut.

Ed. **Helle:** Täällä äsken ed. Danielson-Kalmari rupesi tulkitsemaan minun käsityskantaani. Hän teki sen äärettömän vakavasti, mutta kummastelen kuitenkin, että hän, vaikka istuu niin etupuolella ja vaikka minä sangen lujalla äänellä puhuin, aivan väärin saattoi kuulla lausuntoni. Hän nim. selitti minun muka pelänneen, että leipurityöntekijät joutuisivat sangen epäedulliseen asemaan, jos heille maksettaisiin palkka rahassa ja että, olisin tahtonut heille ikäänkuin jättää tilaisuuden paeta työnantajain turviin, jotta he saisivat ruokaa. Mutta minun ajatukseni oli jotakuinkin selvä tässä asiassa. En tahtonut sitoa kumpaakaan puolta, en tahtonut saada minkäänlaista pakkokeinoa siihen suuntaan, vaikka palkka olisi maksettava ainoastaan rahassa. Sanoin aivan selvästi, että mikä estää työntekijää vuokraamasta rahalla huonetta työnantajalta, jos tällä on aivan kunnollinen asuinhuone tarjottavana, ja mikä estää työntekijää rahalla maksamasta ruokansa työnantajalle, jos hän tahtoo tämän luona olla ruuassa. Ajatus on siis selvä. Tässä en ole tahtonut niinkään sitovia ehdotuksia tehdä kuin ehkä täällä muutamat ovat tarkoittaneet, minkäänlaista pakkoa en tarkoittanut muussa kuin palkanmaksussa.

Täällä ed. Yrjö-Koskinen vakuutti, että on mahdotonta maksaa leipurityöntekijälle palkkaa rahassa. Mutta miksi se on mahdotonta, sen hän jätti, viisaasti kyllä, mainitsematta, sillä sitä hän ei olisi voinut tehdä. Sitte hän ehdotti lopuksi, että lakipykälään otettaisiin sellainen kohta, että työnantaja voi pitää ruuassa kaksi työntekijää. Tarkoittiko hän sillä, että työnantaja ei voisi tähteillänsä elättää enempää kuin nuo kaksi työntekijää, vai tarkoittiko hän antaa jonkunlaista suojelusta työntekijöille tässä asiassa, sitä ei hän selittänyt. Minusta tämä oli jotakuinkin ajattelematon ehdotus, se oli niin ajattelematon, että sitä vastaan nousisivat kaikki leipurityönantajat, kun heidät täten lainlaadinnan kautta kiellettäisiin pitämästä ruuassa enemmän kuin kaksi henkeä. Vaikka olenkin vasemmistolainen, pidän niin paljon kuitenkin työnantajainkin puolta että tahtoisin jättää heille vapauden, jos he kunnollista ruokaa ja asuntoa voivat tarjota, pitää ruuassa työntekijöitä vaikkapa koko

kylä- tai kaupunkikunnan. En käsitä todellakaan miksi heitä tarvitsisi lainlaadinnalla estää pitämästä ruokapaikkaa.

Sitte täällä ed. Danielson-Kalmari aivan vakavasti toi esiin senkin mielipiteen, että tämä lakiehdotus, jonka työväenasiainvaliokunta on ehdottanut, on mahdoton käytännössä toteuttaa siitä syystä, ettei se tule tekemään sitä vaikutusta, mitä sillä on tarkoitettu, että sillä ei voitaisi työntekijöitä suojella. Mutta syyn tähänkin hän jätti selittämättä. Myöntäähän valiokunnan ehdotus työntekijälle, ettei hänen tarvitse, niinkuin nykyään, välttämättömästi asua työnantajan luona eikä olla hänen ruuassaan, jos hän ei tahdo. Ja juuri tämä vaikuttaisi, että työnantajan olisi välttämättömästi parannettava asunto-olosuhteet, jotta ne eivät olisi niin kurjan huonot kuin ed. Paasivuoren esityksestä näkyi, niin kurjat, ettei kuvausta niistä porvarispuolella silmät auki kehdattu kuulla. Syynä siihen miksi porvariedustajat tästä huolimatta työväenasiainvaliokunnan ehdotusta vastustavat, on se, että he tahtovat taata työnantajille leipuriammatissa kaksinkertaisen voiton. He tahtovat myöntää työnantajille, ei ainoastaan, kuten oikeus ja kohtuuskin on, työntekijän työn tuloksista jotakuinkin runsaan prosentin, vaan he tahtovat vielä lisäksi pitää työntekijöitä työnantajien asunnossa ja ruuassa, olkoon se kuinka kelvotonta ja huonoa tahansa, ja laskea tämän korvaukseksi melkoisen summan työntekijän palkasta. Siinä syy, miksi ed. Danielson-Kalmari tahtoi välttämättömästi tätä pahaa torjua. Ja kun hän selitti, ettei tämä tule tekemään sitä vaikutusta kuin me olemme tarkoittaneet, niin voin hänelle vastineeksi muistuttaa, että hän itse suuressa valiokunnassa piti tämän pykälän niin tehokkaana, työväenvaliokunnan ehdottamassa muodossa, että hän ilmoitti siinä tapauksessa, että suuri valiokunta sen hyväksyisi, esittävänsä eduskunnassa koko lain kumottavaksi. Tämä parhaiten todistaa mielestäni, että hän itsekin käsitti, kuinka tehokas tämä pykälä on, kuinka tuntuva vaikutus sillä, vaikka siinä paljon sanoja ei olekaan, tulisi olemaan työväen piireissä. Nähtävästi tahtomattaan ed. Danielson-Kalmari suuren valiokunnan kokouksessa tämän tuli tunnustaneeksi, ehkä hän mahdollisesti ajatteli, ettei sitä täällä ehkä muistettaisi, ja etteivät kenties ne, jotka eivät suureen valiokuntaan kuulu, sitä koskaan saisi tietää.

Täällä tahdotaan ratsastaa valtioviisaudella ja kaikenlaisilla viisailla esiintymistavoilla ja koettaa saada maailmalle ja etenkin leipurityöntekijöille kuulutetuksi ja vakuutetuksi, että he ovat aivan kurjan joukkion tai ryhmän johdettavana, joka heille tahtoo vaan turmiota eikä minkäänlaista etua. Uskon, että jos ed. Danielson-Kalmari itse liikkuisi maaseudulla tai leipurien keskuudessa, hän kuulisi jotakuinkin murhaavia arvosteluja omasta puheestaan, ja uskon, että kun hän huomen aamulla lukee sanomalehtiä, niin hän huomaa eduskunnassa valehdelleensa minulle vasten silmiä.

nytkin, vaikkeivätkään enää ole niin kurjia kuin parikymmentä vuotta sitten, jolloin ruvettiin niihin puuhaamaan jotain parannuksia.

Ed. Danielson-Kalmari epäili, ettei saavutettaisi tällaisella määräyksellä toivottua tarkoitusta. Minä uskallan olla toista mieltä. Kun hyväksytään tuo pykälä ja tarmokkaasti työskennellään siihen suuntaan kuin ed. Ehrnrooth viittasi, niin eiköhän mahtane niin olla, että käytännössä tullaan hyvinkin saavuttamaan tuo tarkoitus.

Toivon, että tästä asiasta tehtäisiin päätös siihen suuntaan kuin työväenasiainvaliokunta on ehdottanut.

Ed. **Helle:** Täällä äsken ed. Danielson-Kalmari rupesi tulkitsemaan minun käsityskantaani. Hän teki sen äärettömän vakavasti, mutta kummastelen kuitenkin, että hän, vaikka istuu niin etupuolella ja vaikka minä sangen lujalla äänellä puhuin, aivan väärin saattoi kuulla lausuntoni. Hän nim. selitti minun muka pelänneen, että leipurityöntekijät joutuisivat sangen epäedulliseen asemaan, jos heille maksettaisiin palkka rahassa ja että, olisin tahtonut heille ikäänkuin jättää tilaisuuden paeta työnantajain turviin, jotta he saisivat ruokaa. Mutta minun ajatukseni oli jotakuinkin selvä tässä asiassa. En tahtonut sitoa kumpaakaan puolta, en tahtonut saada minkäänlaista pakkokeinoa siihen suuntaan, vaikka palkka olisi maksettava ainoastaan rahassa. Sanoin aivan selvästi, että mikä estää työntekijää vuokraamasta rahalla huonetta työnantajalta, jos tällä on aivan kunnollinen asuinhuone tarjottavana, ja mikä estää työntekijää rahalla maksamasta ruokansa työnantajalle, jos hän tahtoo tämän luona olla ruuassa. Ajatus on siis selvä. Tässä en ole tahtonut niinkään sitovia ehdotuksia tehdä kuin ehkä täällä muutamat ovat tarkoittaneet, minkäänlaista pakkoa en tarkoittanut muussa kuin palkanmaksussa.

Täällä ed. Yrjö-Koskinen vakuutti, että on mahdotonta maksaa leipurityöntekijälle palkkaa rahassa. Mutta miksi se on mahdotonta, sen hän jätti, viisaasti kyllä, mainitsematta, sillä sitä hän ei olisi voinut tehdä. Sitte hän ehdotti lopuksi, että lakipykälään otettaisiin sellainen kohta, että työnantaja voi pitää ruuassa kaksi työntekijää. Tarkoittiko hän sillä, että työnantaja ei voisi tähteillänsä elättää enempää kuin nuo kaksi työntekijää, vai tarkoittiko hän antaa jonkunlaista suojelusta työntekijöille tässä asiassa, sitä ei hän selittänyt. Minusta tämä oli jotakuinkin ajattelematon ehdotus, se oli niin ajattelematon, että sitä vastaan nousisivat kaikki leipurityönantajat, kun heidät täten lainlaadinnan kautta kiellettäisiin pitämästä ruuassa enemmän kuin kaksi henkeä. Vaikka olenkin vasemmistolainen, pidän niin paljon kuitenkin työnantajainkin puol[illegible] että tahtoisin jättää heille vapauden, jos he kunnollis[illegible] asuntoa voivat tarjota, pitää ruuassa työnte[illegible]

kylä- tai kaupunkikunnan. En käsitä todellakaan miksi heitä tarvitsisi lainlaadinnalla estää pitämästä ruokapaikkaa.

Sitte täällä ed. Danielson-Kalmari aivan vakavasti toi esiin senkin mielipiteen, että tämä lakiehdotus, jonka työväenasiainvaliokunta on ehdottanut, on mahdoton käytännössä toteuttaa siitä syystä, ettei se tule tekemään sitä vaikutusta, mitä sillä on tarkoitettu, että sillä ei voitaisi työntekijöitä suojella. Mutta syyn tähänkin hän jätti selittämättä. Myöntäähän valiokunnan ehdotus työntekijälle, ettei hänen tarvitse, niinkuin nykyään, välttämättömästi asua työnantajan luona eikä olla hänen ruuassaan, jos hän ei tahdo. Ja juuri tämä vaikuttaisi, että työnantajan olisi välttämättömästi parannettava asunto-olosuhteet, jotta ne eivät olisi niin kurjan huonot kuin ed. Paasivuoren esityksestä näkyi, niin kurjat, ettei kuvausta niistä porvarispuolella silmät auki kehdattu kuulla. Syynä siihen miksi porvariedustajat tästä huolimatta työväenasiainvaliokunnan ehdotusta vastustavat, on se, että he tahtovat taata työnantajille leipuriammatissa kaksinkertaisen voiton. He tahtovat myöntää työnantajille, ei ainoastaan, kuten oikeus ja kohtuuskin on, työntekijän työn tuloksista jotakuinkin runsaan prosentin, vaan he tahtovat vielä lisäksi pitää työntekijöitä työnantajien asunnossa ja ruuassa, olkoon se kuinka kelvotonta ja huonoa tahansa, ja laskea tämän korvaukseksi melkoisen summan työntekijän palkasta. Siinä syy, miksi ed. Danielson-Kalmari tahtoi välttämättömästi tätä pahaa torjua. Ja kun hän selitti, ettei tämä tule tekemään sitä vaikutusta kuin me olemme tarkoittaneet, niin voin hänelle vastineeksi muistuttaa, että hän itse suuressa valiokunnassa piti tämän pykälän niin tehokkaana, työväenvaliokunnan ehdottamassa muodossa, että hän ilmoitti siinä tapauksessa, että suuri valiokunta sen hyväksyisi, esittävänsä eduskunnassa koko lain kumottavaksi. Tämä parhaiten todistaa mielestäni, että hän itsekin käsitti, kuinka tehokas tämä pykälä on, kuinka tuntuva vaikutus sillä, vaikka siinä paljon sanoja ei olekaan, tulisi olemaan työväen piireissä. Nähtävästi tahtomattaan ed. Danielson-Kalmari suuren valiokunnan kokouksessa tämän tuli tunnustaneeksi, ehkä hän mahdollisesti ajatteli, ettei sitä täällä ehkä muistettaisi, ja etteivät kenties ne, jotka eivät suureen valiokuntaan kuulu, siitä koskaan saisi tietää.

Täällä tahdotaan ratsastaa valtioviisaudella ja kaikenlaisilla viisailla esiintymistavoilla ja koettaa saada maailmalle ja etenkin leipurityöntekijöille kuulutetuksi ja vakuutetuksi, että he ovat aivan kurjan joukkion tai ryhmän johdettavana, joka heille tahtoo vaan turmiota eikä minkäänlaista etua. Uskon, että jos ed. Danielson-Kalmari itse liikkuisi maaseudulla tai leipurien keskuudessa, hän kuulisi jotakuinkin murhaavia arvosteluja omasta puheestaan, ja uskon, että kun hän huomen aamulla lukee sanomalehtiä, niin hän huomaa eduskunnassa valehdelleensa minulle vasten silmiä.

Puhemies: Kutsun puhujaa järjestykseen.

Ed. **af Ursin:** Minä en voi ymmärtää, kuinka ed. Danielson-Kalmari on tullut siihen käsitykseen, että minä olisin tahtonut tämän lain nojalla kieltää työntekijää asumasta työnantajan luona ja nauttimasta hänen ruokaansa, jos hän katsoisi sen hyväksi. Olen vielä tarkastanut esitystäni, mikäli se on luonnoksena ollut, mutta en ole huomannut mitään semmoista väitettä. Olen vain vaatinut, ettei työnantaja, kun hän maksaa korvausta työntekijälle hänen työstään, saa vetää mitään pois asunnosta ja ruuasta, niin että tämä luetaan palkkaan, vaan hänen täytyy maksaa rahassa, mitä hänen on maksaminen. Mutta jos työntekijä on tahtonut muita asumaan hänen luonaan, niin se on hänen vapaa sopimuksensa, jonka hän saa tehdä. Se juuri on truck-järjestelmää, kun sallitaan että työnantaja asunnosta tai ruuasta työntekijältä laskee korvauksen pois palkasta. Minä myönnän, että on jonkunlainen mahdollisuus kiertää tätä lakia, mutta voi kiertää kaikkia lakeja melkein poikkeuksetta.

Mitä muuten herra Danielson-Kalmarin uhkaukseen tulee, että jos tämä pykälä, jota minä puolustan, pannaan lakiin, hän silloin ehdottaa koko lain kumottavaksi, niin olisihan se meille agitatoorisessa suhteessa hyvin suotavaa.

Ed. **Kares:** Kun olen seurannut tätä hyvin pitkää keskustelua, joka on syntynyt leipurityöntekijäin asunto-oloista leipuriliikkeen harjoittajain luona, niin en ole voinut saada mielestäni sitä ajatusta, että tämä asia kummassakin valiokunnassa on, sanoisinko, vähäsen pintapuolisesti valmistettu ja harkittu, liian vähän punnittu. Työväenasiainvaliokunta on laatinut ehdotuksensa kylläkin sangen hyvässä tarkoituksessa, sitä ei käy kieltäminen, mutta se on samalla antanut tälle ehdotukselle niin onnettoman muodon, josta täällä jo on hyvin monta kertaa huomautettu, sellaisen muodon, että koko ehdotus sen kautta tulee suorastaan mahdottomaksi. Ensinnäkin on se mahdoton sentähden, että on saatu aikaan määräys, jonka kiertäminen ehdottomasti sittenkin on maailman helpoin asia, määräys, joka ei tähän kipeään epäkohtaan, jommoisia leipurityöntekijäin asunto-olot nykyään ovat, tuota minkäänlaisia parannuksia ja korjauksia. Täällä kyllä viimeinen puhuja mainitsi, että kaikkia lakeja voidaan kiertää, mutta kun lain puolustajat itse, niinkuin muutamat puhujat selittivät, eivät ole tahtoneetkaan estää sen suuntaista kiertämistä, niin kyllä on laadittu todellakin omituinen pykälä, jossa jo selityksessä käsketään ja annetaan lupa kiertää sitä.

Toiseksi on työväenasiainvaliokunnan ehdotuksessa se suuri vika, ettei se myöskään, niinkuin on huomautettu, tee minkäänlaista eroitusta leipomon ja leipomon välillä. Se asettaa jonkun kaupungin syrjässä asuvan eukon, joka työskentelee leipomisessa yhdessä pal-

velustyttönsä kanssa sovinnossa ja rauhassa, asuu yhdessä huoneessa syö yhdessä pöydässä hänen kanssaan j. n. e., se asettaa tämän eukon samaan asemaan kuin kaupungin suuret, tehdasmaiset leipomoliikkeet. Tämmöinen yhdenmukaiseksi asettaminen ei suinkaan ole käytännöllistä eikä oloihin soveltuvaa.

Kolmanneksi asettaa työväenasiainvaliokunnan ehdotus maaseudun leipomoissa työskentelevät työntekijät aivan erilaiseen asemaan kuin muissa samansuuntaisissa liikkeissä työskentelevät työntekijät. Maaseudulla on paljon liikkeitä, sanokaamme suutari-, räätäli-liikkeitä j. n. e., joissa kaikki työntekijät asuvat työnantajan luona ilman että siitä on mitään epäkohtia tuntunut tulleen; nyt leipurityöntekijät pienissäkin maaseutuliikkeissä asetettaisiin aivan erilaiseen asemaan. Sentähden tämä ehdotus sellaisenaan on suoranainen mahdottomuus eduskunnan hyväksyä.

Mutta toiselta puolen tahtoisin sanoa, että suuri valiokuntakaan ei ole tässä kohden onnistunut hyvin. Se on kuitenkin tuntenut hyvin ne tilastolliset tutkimukset, mitä on tehty leipurien ammattioloista. Me tiedämme että siinä on räikeitä epäkohtia olemassa, että leipurien asunto-olot ovat sellaisia, että niitten korjaaminen on ehdottomasti mitä kipeimmän tarpeen vaatima. Tämän kipeän tarpeen korjaamisen on suuri valiokunta jättänyt kokonaan tulevan, ajatellun hallinnollisen asetuksen varaan. Ja tämän jättämisen se on tehnyt vielä niin peräti venyvässä ja epämääräisessä ja monenlaisen tulkinnan alaisessa pykälässä kuin tämän lakiehdotuksen 7 pykälä on. Sentähden minun ymmärtääkseni ei suurenkaan valiokunnan ehdotusta tässä kohden voisi hyväksyä. Tuota pykälää terveydellisistä oloista j. n. e. voidaan kai tulkita melkein miten tahansa, varsinkin kun puhutaan leipuriammatin terveydellisistä oloista voidaan helposti tulkita niin, että se tarkoittaa vaan sitä työtä, jolla leipä valmistetaan leipomoissa. Näiden syitten tähden olisin halukas kannattamaan samansuuntaista ehdotusta kuin ed. Yrjö-Koskinen teki. Mutta kun Yrjö-Koskisen ehdotuksessa oli vaillinaisuus, siinä kohden, kun mainittiin että leipurityönantaja saa pitää luonansa vaan 2 työntekijää, niin tämä ehdotus antaa todellakin sen ajatuksen että hänellä saisi olla kuinka suuri liike tahansa ja kuinka monta työntekijää tahansa, mutta että hän saa pitää luonansa vaan 2 asukasta. Tullaan todella siihen että voidaan ajatella, eikö leipuri voi niillä jätteillään ruokkia enemmän. Sentähden minä tahtoisin saada toisenlaisen muodostuksen ehdotukseen nimittäin että työnantajain luona kielletään suorastaan asumasta, nimittäin sellaisten työnantajain luonna, joilla on enemmän kuin 2 palkattua työntekijää. Siis työntekijä saa asua ainoastaan sellaisen työnantajan luona, missä on korkeintaan 2 palkattua työntekijää. Ehdotustani en ole laatinut lopulliseen muotoon, mutta tulisi se jotenkin näin kuuluvaksi: »Leipomoissa, joissa työ tehdään useamman kuin 2 palkatun työn-

tekijän avulla, olkoon työnantaja kielletty pitämästä työntekijää luonaan asumassa tai ruuassa.» Muutosta varten tähän suuntaan ehdottaisin minä asian lykättäväksi takaisin työväenasiain valiokuntaan. Voidaan sanoa, että asia sen kautta vaan viipyy, mutta kun on tämmöinen kipeä epäkohta olemassa, ei pieni viipyminen saa olla esteenä asian korjaamiseen.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Paremmin tuskin voi todistaa että toisin ajattelevat ovat oikeassa kuin mitä edustajat Helle ja af Ursin ovat lausunnoillaan tehneet. Työväenasiain valiokunta on mietinnössään kaikin tavoin tahtonut todistaa että työntekijä ei saa asua työnantajan asunnossa, hänen rakennuksissaan, koska tämä estää työntekijää menemästä naimisiin. Ed. Helle tulkitsi jo kysymyksessä olevan pykälän sillä tavoin, ettei se estä työntekijää asumasta työnantajan omistamissa asunnoissa ja nyt on myöskin työväenasiain valiokunnan puheenjohtaja selittänyt ettei hänkään, ja siis arvatenkaan ei työväenasiain valiokuntakaan, ole tarkoittanut estää tuota. Me huomaamme että asia on työväenasiain valiokunnan puheenjohtajan esittämänä aivan sekaisin. Ja juuri tämä seikka, että pykälä esiintyy kokonaan epäselvänä, vaikutti sen että minä jo suuressa valiokunnassa mainitsin saman, minkä nytkin mainitsen että, jos pykälä hyväksyttäisiin sellaisena kuin työväenasiain valiokunta sen on ehdottanut, niin puolestani olisin pakotettu äänestämään sitä ja koko lakia vastaan.

Ed. **Valpas:** Täällä on jo ilmennyt, että tätä lakiehdotusta on koko paljo käsitelty eduskunnan eri osastoissa. Näiden käsittelijäin joukossa on ollut hyvin viisaita miehiä: sellaisia, joilla on valtioneuvoksen nimi ja jos jotain komeita nimiä, joiden pitäisi koko kansalle todistaman, että hyvin paljon on miehillä järkeä. Mutta kun tullaan tänne eduskuntaan ja vaikka asia on niin monissa kokouksissa käsitelty, niin ilmenee että pykälät muka ovat perin sekavia, perin huonoja ja kelvottomia, eikä ole heillä valiokunnissa ollut kyllin järkeä tehdäkseen niiden huonojen ja mitättömien sijaan selviä ja hyviä, joihinka täällä voitaisiin yhtyä. Eivätköhän nuo tuollaiset päähänpistot ja väitteet ole verukkeita, joilla edelleenkin tahdotaan viivytellä tämän lakiehdotuksen lopullista päättämistä? Minunkaan mielestäni ei työväenasiain valiokunnan ehdotus ole niin erittäin hyvä, mutta tuo se kuitenkin ehkä jonkun verran parannuksia. Minä olen itse kokenut, että senmukaisesta järjestelmästä on jonkinlaista etua. Minä olen työnantajiin sellaisessa suhteessa, että saan täyden palkan ja voin sillä palkalla tehdä mitä tahdon. Minä vuokraan samoilta työnantajilta asunnon, mutta jollei se minua tyydytä, niin voin mennä pois siitä, menettämättä ollenkaan silti paikkaani. Jos tuo työväenasiain valiokunnan ehdotus hyväksyt-

täisiin, niin ehkä se useissa tapauksissa auttaisi työläisiä; ehkä toisessa tapauksessa voitaisiin sitä kiertää, mutta kun siitä jolloinkin olisi hyötyä, niin mitä maksaisi vaivaa niin kovasti jarruttaa sitä vastaan, kuin täällä on tehty. Täällä on puollettu työnantajain luona asumista vedoten 7 §:ään. Se pykälä kuuluu tällä tavalla: »Terveydellisessä suhteessa tarvittavia järjestysohjeita leipurinammattia varten annetaan hallinnollista tietä.» Siis tässä puhutaan ammatista. Ehkä tämän pykälän nojalla voitaisiin hallinnollista tietä antaa määräys, ettei pidä ihan lämpöiselle leipälaudalle mennä makaamaan, taikka että samalle leipälaudalle, jossa on yön maannut ja johon mahdollisesti jättänyt jotain taudin basilleja, ei saa seuraavana päivänä asettaa leipää nousemaan. Ehkä tällaisia määräyksiä voidaan antaa. Ja vielä: ettei leipomahuoneen lähellä, niinkuin mainittiin, huonolla lauta-aidalla saa erottaa makuusuojaa, josta voi tulla epämiellyttäviä höyryjä taikinan sekaan. Hyvähän sekin olisi, jos tuolla tavalla voitaisiin suojella, mutta eihän tämä pykälä ulotu niihin asuntoihin, jotka ovat erillään leipomoista. Sellaiset asunnot tämä pykälä jättää ehdottomasti suojeluksen ulkopuolelle. Voidaan vastata, että kyllähän hyvä hallitus laittaa muita säännöksiä, joilla suojelusta jatketaan. Onhan täällä senaatin työväenasiain esittelijä antanut komeita lupauksia, ja valtioneuvoskin on yhtynyt tuollaisten lupausten antamiseen, niin että mannasadetta on kai läheisessä tulevaisuudessa sieltä odotettavissa. Mutta eiköhän näihin asti hallituksella ole ollut tilaisuus jo nykyisen lain perusteella suojella kaikkein kurjimmista asunnoista ihmisiä? Eiköhän täällä Helsingissä ole — minä muistan että on joskus puhuttu sellaista— joku terveyshoitolautakunta, joka voi sekaantua asunto-oloihin? Leipurityöntekijöiden asunnoissa olleita puutteellisuuksia on tunnettu pitkät ajat, mutta onko ryhdytty tarmokkaisiin toimenpiteisiin niiden poistamiseksi niidenkään asetusten nojalla, joiden nojalla se olisi voitu tehdä? Ei suinkaan. Täällä ennen leipurit kovilla lakkotaisteluilla koettivat niitä epäkohtia poistaa. Silloin olimme tilaisuudessa tekemään tarkastusmatkoja asuntoihin. Toveri Paasivuori on jo kertonut koko joukon kuvauksia niistä ja ne vastaavat todellisuutta. Mutta ehkä minä teen vielä kiltisti ja lisään yhden esimerkin. Eräällä tarkastusmatkalla menimme me erään Helsingin siihen aikaan koko suurehkon leipuriliikkeen leipomorakennukseen. Kyselimme siellä työntekijöiltä: »Missäs te asutte?« Me menimme sinne tietysti varkain, työnantajalta salaa; ei suinkaan hän olisi antanut lupaa meille sinne mennä. Työntekijät läksivät sitten viemään meitä pimeästä pihasta alaspäin maan sisään. Minä huomautin että »tehkää hyvin, ja viekää meitä asuntoonne, älkää viekö puuliiteriin!» Mutta ne veivät alaspäin vaan ja sanoivat että »täältähän sitä mennään.» Me tulimme sitte hyvin pimeään käytävään, jonne ei näkynyt valoa paljo mistään. Siellä oli hyvin paha löyhkä ja siellä saimme pian

seuraa: siellä vilisi rottia; eivät ne juuri tulleet käsikynkkään ihan, mutta kyllä niitä siellä vilisi. Sitte me halkovajain sivulla avasimme erään komeron ja sinne komeroon paistoi hiukan päivä; siellä oli katon rajassa noin puoli metriä korkea aukko ja siinä oli ehkä oikein lasiruutu, joka ollen pihaa vasten oli tahraantunut ja tomuuntunut, niin ettei siitä nähnyt mitä ulkopuolella oli. Monet lääkärit vakuuttavat, että keuhkotautibasillit viihtyvät paikassa, jossa ei ole tarpeeksi valoa. Minä arvelen, että kyllä se ainakin oli keuhkotautibasillien erityinen mielipaikka. Sisällä oli hyvin likaista ja haisevaa. Lattiasta ei tiennyt mitä se oli; mahdollisesti oli multaa, mahdollisesti oikein sementtiä tai asfalttia siellä alla. Kostealta tuntui ilma. Lattiasta tuli kosteutta. Ja siinä pienessä huoneessa, joka mahdollisesti oli neljä kyynärää pitkä, siinä huoneessa oli kahdella seinällä kaksi kerrosta vuoteita ja niissä vuoteissa sanottiin makaavan milloin kuusi, milloin seitsemän henkeä, — sellaisessa kosteassa haisevassa putkassa! Siellä asuvat henkilöt olivat siihen aikaan yöllä työssä, päivänsä he saivat viettää sellaisessa kopissa. Työaika oli heillä niin pitkä, että lomaa ei jäänyt paljon ollenkaan käydä ulkona. Siis niiden henkilöiden elämä oli sen pimeän kopin ja leipomon välillä. Leipomo oli samallaisessa kerroksessa. Sinnekin tuli valoa hyvin heikosti. Tuollaisia kurjaloita oli siihen aikaan useampia Helsingissä ja sellaisissa kurjaloissa on ihmisiä kidutettu, on pantu kaikille taudeille alttiiksi. Vähitellen on heidän elinvoimia kulutettu. Ehkä monet ovat kuolleet ennenaikaisesti. Murhaamis-järjestelmää on harjoitettu hyvin tavattomassa määrässä. Siitähän on tilastoissa aivan selviä todistuksia. Sellaisia ne asunnot ovat olleet, joita täällä on tahdottu puoltaa. On vedottu hallinnollisiin korjauksiin. Niillä hallinnollisilla korjauksilla ei ollut siihen asti saatu poistetuksi ihmisten surmapaikkoja. Tulisivatkohan ne ehkä tästälähin paremmin korjatuksi? Kyllä se on hyvin suuressa määrässä epäiltävää. Vanhemmat työmiehet, jotka olivat kauemman aikaa asuneet niissä asunnoissa, melkein järjestään porasivat kärsivänsä jotakin kipua ja lausuivat hyvin usein kokouksissa ja muualla, että tekisi mieli päästä maalle terveellisiin ja raittiisiin oloihin. Mutta minnekä menee, kun joka paikassa on nälkä vastassa?

Tänä päivänä päivällislomalla kuulin kertomuksen. Eräs työntekijä oli tuollaisissa asunnoissa viettänyt aikaansa. Hän oli arvatenkin niissä tai huonoissa työhuoneissa saanut hirveän reumatismin. Sitte hän oli tehnyt sen synnin, josta täällä on usein huomautettu, että hän oli mennyt naimisiin erään neulojattaren kanssa. Se neulojatar oli tehnyt työtä suureen neulomamakasiiniin ja siellä harjoittanut jotakin prässäystä, jossa oli pitänyt seisoa hyvin kauan. Se oli taas siellä työpaikassa saanut reumatismin tai jotakin semmoista. Tuo työntekijä hommasi sitten innokkaasti ammatillisessa työväenliikkeessä Helsingissä saadakseen sen avulla poistetuksi kurjia oloja.

Tiedetään että Helsingin työntekijät tekivät tällaisia yrityksiä ja varsinkin isänmaalliset suomettarelaiset työnantajat ovat tuhonneet niitä tuomalla ryssäläisiä lakonrikkureita. Tämä työntekijä oli joutunut herrojen ja suomalaisten työnantajain vihoihin. Se ei saanut työtä. Sen piti kierrellä maaseuduilla, koetella yhtä ja toista. Vihdoin hän erään sosialistisen työnantajan luona sai työtä, kun tällainen sattui olemaan eräässä Pohjanmaan kaupungissa ja sieltä tuli tänne ilmoitus, että tauti oli tehnyt tehtävänsä, reumatismi siinä määrässä vaikuttanut siihen henkilöön, ettei voinut enään seisoa jaloillaan. Leipurityö on sellaista, ettei sitä oikein voi istuallaan tehdä. Hänen täytyi menettää sekin työpaikka. Siis perheen isä, perheen äiti sairas! Heillä sattui onnettomuudeksi olemaan lapsi. Köyhillekin voi tulla sellaisia. Ennen sattuivat ehkä rakastelemaan hiukan toisiansa. He olivat kai rakastaneet sitä lasta. Herrat tuskin lienevät ennen tietäneet, että köyhätkin rakastavat lapsiaan. He olivat tahtoneet lapselleen hyvää ja laittaneet kouluun, oikein yhteiskouluun. Lapsi oli sitä hiukan käynyt, mutta nyt sairaus ja köyhyys oli pakoittanut ottamaan sen pois. Kuka tietää, minkälaiseen kurjuuteen se perhe vielä vajoaakaan.

Sen kurjuuden ja monien muiden samanlaisten surullisten kohtain alkulähteenä ovat osaksi juuri nuo kurjat asumusolot, joilla työnantajat ovat kiduttaneet työväkeä. Ja täällä kehtaavat, vaikka nuo kauheat epäkohdat ihan tarkalleen tiedetään, vielä suomalaisen puolueen ja nuor-suomalaisen puolueen jäsenet ja työväenasiain esittelijä viikinkihallituksessa edelleen puolustella työntekijäin pakoittamista moisiin oloihin. Ei edes suostuta sellaisen pikkuparannuksen myöntämiseen, jollaista sosiaalidemokraatit tällä kertaa tahtovat ja joka ainakin jossakin tapauksessa toisi parannuksia, mutta ei suinkaan lähimainkaan yleisiä. (Hyvä!)

Ed. **Yrjö-Koskinen, E. S.:** Minä luovun ehdotuksestani, ja kannatan ed. Kareksen ehdotusta, kuitenkin siinä toivossa että minunkin sanamuodostukseni otetaan työväenasiainvaliokunnassa huomioon.

Ed. af Ursin on täällä lausunut sen mahdollisuuden, että tätä pykälää tullaan kiertämään. Minä pelkään, että tämmöinen kiertäminen tulee säännöksi, ja siitä syystä minä puolestani en voi kannattaa sen panemista lakiin, koska se ilmeisesti tulee koko lakia vahingoittamaan. Minä pelkään vielä, että jos vasemmisto ei suostu kannattamaan sitä, että asia lähetetään kypsymään työväenasiainvaliokuntaan, niin tämä pykälä tulee menemään kumoon, sillä ei kukaan siitä puolustuksesta ja siitä tavasta, millä tämä puolustus täällä on tuotu esille, ota vakaantuakseen siitä, että tässä on mitään järjellistä.

Ed. **af Ursin:** Herra Danielson-Kalmari on täällä puhunut jostakin sekavuudesta, mutta en minä luule, että ainakin tällä puo-

lella on sitä ajatusten sekavuutta. On ilmeisesti eroa, käykö työntekijä tavallisena vuokraajana vuokraamassa huonetta ja hakemassa ruokaa toisen tai toisen luona siitä palkasta, mikä hänen käteensä pannaan, vai tapahtuuko se toisella tavalla. Mutta jos tämä pykälä nyt hyväksytään, niin minä voin melkein vakuuttaa, että tulee hyvin vähän ruoan ja asunnon hakijoita työnantajan luo. Truck-järjestelmä on juuri siinä, että korvaus ainakin osaksi suoritetaan jossakin tavarassa eikä rahassa, ja tavarat nyt kysymyksessä olevassa pykälässä on asunto ja ruoka.

Muuten — koska minulla on nyt puheenvuoro — tahtoisin huomauttaa, että ne, jotka ovat paljon puhuneet yötyön poistamisen ja järjestysohjeitten käytäntöön ottamisen puolesta, eivät näillä keinoilla voi taivuttaa työnantajaa luopumaan ottamasta melkein yksinomaan naimattomia henkilöitä työhön. Vai arvellaanko, että tämmöinen säännös olisi pantava järjestysohjeisiin?

Ed. **Danielson-Kalmari:** Ed. Hännisen lausuntoon on sanottava, että hän on esittänyt, mitä tässä on lausuttu, niinkuin hän on sen tehnyt monta kertaa ennenkin, väärin. Ei ole kukaan, mikäli minä olen kuullut, täällä lausunut sinne päinkään, että noita moitittuja asunto-oloja pitäisi säilyttää sellaisinaan. Kaikki ovat vaatineet, että epäkohdat ovat poistettavat. Kun sanotaan siis, että täällä on tahdottu niitten säilyttämistä, niin vääristellään.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o Ken hyväksyy 4 §:n siinä muodossa, kun sillä on suuren valiokunnan mietinnössä, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden hyväksytty ed. Vikmanin tekemä ehdotus, että sana »osallisena» poistetaan.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten sana »osallisena» oli päätetty poistettavaksi.

2:o Ken vastaehdotukseksi mietinnön 4 §:lle ilman lisäystä hyväksyy ed. Helteen tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Kareksen tekemä ehdotus.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

3:o Ken hyväksyy valiokunnan 4 §:n ilman lisäystä, vastaa jaa; jos ei voittaa, on siihen hyväksytty ed. Helteen tekemä lisäehdotus.

Äänestyksessä annettiin 91 jaa- ja 92 ei-ääntä, joten **4 §:ään** oli **hyväksytty** ed. **Helteen** tekemä **lisäehdotus.**

§:t 5—10 hyväksyttiin järjestänsä keskustelutta sekä samoin **otsakirjoitus.**

Lakiehdotus oli siis menevä **takaisin suureen valiokuntaan,** koska sitä oli kahdessa kohdassa muutettu.

Ehdotus laiksi oikeudenkäyntivaltuusmiehistä ja julkisista asianajajista.

Esitettiin toisen käsittelyn alaiseksi suuren valiokunnan mietintö n:o 9 arm. esityksen n:o 3 johdosta, joka koskee lakia oikeudenkäyntivaltuusmiehistä ja julkisista asianajajista.

Puhemiehen ehdotuksesta hyväksyttiin asian käsittelyyn nähden se menettelytapa, että ensin olisi asiassa suoritettava yleiskeskustelu ja sen jälkeen lakiehdotuksen käsittely pykälittäin; sitte lausunto ehdotettuun taksaan nähden, ja vihdoin olisi toimitettava äänestysesitys mahdollisesti tehtävästä ehdotuksesta, joka koskee koko lakiehdotuksen hylkäämistä.

Yleiskeskustelu:

Ed. **Vuorimaa:** Kun valiokunnan mietintöä ei ole muutettu suuressa valiokunnassa, mikäli se koskee asiainajoa alioikeuksissa, niin pyydän saada vielä uudestaan lausua muutaman sanan sen lisäksi, mitä evästyskeskustelussa mainitsin, ja teen sen varsinkin niiden muistutusten johdosta, jotka ovat tehdyt mietinnön puolustajain puolelta.

Ensimäinen pykälä määrää, että asiamieheksi saa asettaa siihen toimeen kykenevän henkilön, jonka oikeus hyväksyy. Jos asiamiesyhdistyksen säännöt hyväksytään, niin voimme olettaa, että asiamiesyhdistyksen osasto lähettää pari asiamiestä jokaiseen kihlakuntaan. Kun ne tulevat sinne, on luonnollista, että oikeus tai tuomari julistaa kaikki muut paikalliset asiamiehet, jotka tähän asti ovat ihmisten asioita toimittaneet, tarpeettomiksi, koska löytyy asiamiesyhdistykseen kuuluvia asianajotoimeen kykeneviä miehiä saatavissa. Seuraus tästä on, että ne henkilöt, jotka oikeuksissa ajavat asioitaan, tulevat pakotetuiksi ottamaan jommankumman asiamiesyhdistykseen kuuluvista asianajajoista. Heillä ei ole mitään muuta varaa. Mutta silloin voimme myös ajatella, kuinka asia kehittyy mitä maksuun tulee. Asianajoyhdistyksen osasto on 9 §:n mukaan oikeutettu pitämään kokouksia ja tekemään niissä päätöksiä, jotka sitovat yhdistyksen jäseniä niin, että heidän ehdottomasti täytyy niitä säännöksiä noudattaa, elleivät he valita hovioikeuksiin. Asiamiesyhdis-

tysten päätös saa siten oikean tuomioistuimen voiman ellei siitä valiteta. Nyt tämä osasto voi omaksi hyödykseen päättää esim. että jokainen sen yhteyteen kuuluva asiamies on velvollinen maksamaan esim. 1/4:n palkastaan asiamiesyhdistyksen kassaan, ja etteivät he saa ajaa mitään asiaa taksan mukaan, vaan ainoastaan sopimuksen mukaan. Silloin voimme vallan selvästi myöskin ajatella, kuinka osasto voi päättää, että pienin palkka, minkä asiamies saa ottaa, on esim. vaikka 50 mk. Nyt me tiedämme, että siviili- tai maallikkoasianajajat, jos minä saan heitä siksi nimittää, ajavat asioita taksan mukaan, joka 2:sta, 3:sta, 5:stä, 10:neen markkaan. Asiamiesyhdistyksen taksa on siis näinkin alhaisena kovin korkea. Tästä selviää, kuinka paljon tämä taksa tulisi rasittamaan köyhää ja varatonta maalaiskansaa. Vaikka siis asioita taksankin mukaan ajettaisiin, niin sekin tulisi paljon raskaammaksi ja kalliimmaksi kuin nykyään.

Mutta kaikki taksat voidaan sitä paitsi kiertää. Kun kahdella henkilöllä, jotka kuuluvat samaan yhdistykseen, on yksinomainen asianajo-oikeus oikeuksissa, niin he voivat sanoa: »Me emme aja teille mitään asiaa, ellette edeltäkäsin maksa palkkiota, ja me tahdomme sopimuksen mukaan niin ja niin paljon.» Asianosaiset ovat silloin pakoitetut käyttämään asiamiestä ja myöskin hankkimaan rahat vaikka mistä, sekä maksamaan asiamiesyhdistykseen kuuluvalle asianajajalle hänen palkkionsa, elleivät tahdo jättää asiaansa tuuliajolle. Se osa 12 pykälää, mikä sanoo, että oikeudella on valta tasoittaa palkkiota, jos se menee kohtuuttomuuksiin, tulee itse asiassa merkitsemään yhtä paljon kuin asiaa koskeva pykälä nykyään voimassa olevassa asiamiehiä koskevassa laissa oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 12 §:ssä joka kuuluu: »Jos valtamies ja päämies eivät sovi palkasta ja siitä ei ole välipuhetta tehty, tutkikoon tuomari, joka viimeksi on asiassa tuominnut, mitä valtamies kohtuullisesti ansainnut on ja olkoon hänellä valta pidättää haltuunsa oikeuskäyntikirjat kunnes palkkansa saapi.» Viimeinen osa on samanlainen kuin uudessa lakiehdotuksessa. Mutta tämän nykyäänkin voimassa olevan asiamiespalkka-pykälän mukaan, ellei ole erityistä sopimusta tehty, vaan on pyydetty vaan asiamiestä, on tuomari ollut oikeutettu tutkimaan palkkavaatimusta ja tuomitsemaan sen kohtuuden mukaan. Mutta onko koskaan tuomari tuominnut vähemmäksi sitä palkkaa kuin minkä asiamies vaatii? Jos niin olisi, varmaan ei myöskään olisi nykyään sitä valitusta suurien palkkain ottamisesta kuin tosiaan on, sillä suurimmat asiat oikeudessa kuitenkin ajetaan ilman edellä käypää palkkasopimusta. Asianomainen tulee asiamiehen luo ja pyytää häntä asiamiehekseen — hyvin harvoin maalainen rohkeneekaan kysyä asiamieheltä, mitä hän asian ajamisesta ottaa. Asiamies tavallisesti vasta jäljestäpäin antaa hänelle laskun, mitä hänen on maksettava. Sillä tavalla on ollut senkin asian laita, josta viimeksi

mainitsin ja josta otettiin 60,000 mk; ei siitä mitään sovintoa edeltäkäsin tehty, palkkio otettiin jäljestäpäin laskujen mukaan.

Mutta sitten täällä on vielä myöskin tehtävä toinen asiallinen muistutus. Nykyään voimmassa olevan asiamieslain 9:n §:n mukaan on se, joka on saanut oikeudelta luvan ajaa oikeudenkäyntiasioita, velvollinen, milloin tuomari määrää, maksutta ajamaan köyhien asiaa oikeuden edessä. Mutta tämän uuden ehdotuksen 13 §:n mukaan on tuo asia kokonaan purettu. Siinä tarvitsee yleisen asiamiehen ajaa varattoman henkilön asiaa ainoastaan, jos hän on törkeästä rikoksesta syytetty tai jos hän jollakin tavalla on osallisena siinä rikoksessa. Mutta jos hän esim. on syytetty vähemmästä rikoksesta, n. k. sakkorikoksesta tai jos varattoman tarvitsee ajaa siviiliasiaa, silloin, vaikka hän olisi kuinkakin kykenemätön asiataan ajamaan, ei asiamiehen tarvitse ajaa eikä tuomari voi häntä määrätä ajamaan tämän köyhän asiaa. Tässäkin suhteessa siis on uusi laki paljoa huonompi kuin edellinen. Edellinen antaa paljon enemmän turvaa varattomalle ja köyhälle, joka tarvitsee apua, kuin tämä uusi.

Mutta tähän tulee vielä muitakin asioita lisäksi. Nykyään voimassa oleva asiamieslaki antaa asianosaiselle oikeuden hakea korvausta asiamieheltä, jos asiamies esim. laiminlyö päämiehensä oikeuden tai jos hän jättää sen ajamatta tai jos hän muulla tavalla havaitaan petollisesti menetelleen. Silloin asianosaisella on oikeus vaatia häntä oikeuden edessä siitä vastaamaan ja häntä voi tuomita maksamaan siitä korvaus. Tämä uusi laki ei puhu tästä asiasta mitään; se jättää sen kokonaan vanhan asetuksen varalle. Sentähden se myöskään ei kumoa muita kuin muutamia ingressissä mainittuja pykäliä muun muassa 12 §:n, joka koskee sitä oikeutta, että tuomari saa tuomita ulos asiamiehelle vaan sen palkkion, jonka hän on kohtuullisesti ansainnut. Nyt kyllä on 7 §:ssä annettu asiamiesyhdistyksen johtokunnalle tai osaston johtokunnalle oikeus olla rankaisevana oikeutena asiamiehelle, joka jollain tavoin ei täytä velvollisuuttaan tai muuten alentaa asianajajasäädyn arvoa. Mutta millä tavalla asianajajaneuvosto voi tätä tarkastaa? Ehkä vedotaan siihen, että 10 §:ssä sanotaan, että tuomioistuimen, joka havaitsee asianajajayhdistyksen jäsenen rikkoneen niinkuin 7 §:ssä mainitaan, on siitä ilmoitettava asianomaisen osaston hallitukselle. Mutta me tiedämme, kuinka tuommoisten suljettujen ammattikuntien laita ajan kuluessa ja ehkä alustakin rupeaa olemaan. Historia kertoo jo keskiajan ammattikunnista, kuinka ne alkoivat katsoa yksinomaan omaa etuansa ja pitivät itsensä ikäänkuin eri valtiona valtiossa tai eri kansan osana kansassa, jolla oli vaan omat etunsa valvottavana ja joka piti kaikki muut osat kansasta semmoisina, jotka olivat ikäänkuin sen vihamiehinä ja joita se voi kiskoa. Nyt koetetaan saada meidän yhteiskuntaan tällainen keskiaikainen ammattiyhdistyksen tapainen yhdistys asianajajista. Luonnollinen seuraus täytyy

olla, että siitä kehkeytyy samanlainen ammattikunta omilla eduillaan, jotka ovat ristiriitaiset suuren yleisön etujen kanssa. Tunnustetaan että tarvitaan kyllä parannusta muutamissa tapauksissa asianajossa, mutta ei sitä saada sillä tavoin kuin tämä vaillinainen ja puutteellinen ehdotus määrää. Sillä jos se hyväksyttäisiin, niin me yhden vanhan asianajajalain sijaan saisimme kaksi puutteellista, saisimme pykäliä vanhasta laista, jotka olisivat voimassa, saisimme myöskin uuden vaillinaisen lain, joka myöskin olisi voimassa. Siis saisimme kaksi vaillinaista lakia yhden sijaan, jossa olisi pieniä korjauksia tehtävä, että se tulisi hyväksi. Jos muutoksia tehdään, silloin on tehtävä yksinkertainen muutos vanhan lain 2 §:ään, että se tulisi kuulumaan esim.: Oikeus toisten puolesta kantaa ja vastata olkoon jokaisella hyvämaineisella Suomen alamaisella, joka ei ole edusmiehen alainen. Ja sitten voidaan 12 §:stä pyhkiä pois sanat »ja siitä ei ole välipuhetta tehty.» Silloin oikeus saa tutkia myöskin niitä ehtoja, joissa on välipuhe tehty, ja määrätä mikä on kohtuullinen. Muuta ei tarvita. Silloin olemme saaneet asianajajalain, joka on paljoa parempi ja paljoa täydellisempi kuin koko se ehdotus, joka nyt on meidän tarkastettavanamme ja tutkittavanamme.

Tämän mietinnön puolustukseksi on esitetty monenlaisia lausuntoja täällä ja naurettaviakin. Viime kerralla joku tai jotkut puhujat lausuivat esimerkiksi että ehdotus olisi hyväksyttävä, koska asianajajat ovat tehneet vastalauseen sitä vastaan. Ja koska he ovat tehneet vastalauseen, niin se kai todistaa, että ehdotus on hyvä ja että se pitäisi hyväksyä, muuten saisi Suomen kansa itkeä, kun asianajajat nauravat partaansa! Tämmöiset puolustuskeinot ovat sangen lapsellisia, ja osoittavat, että ne, jotka semmoisia käyttävät, itsekin tuntevat, kuinka heikko se laki on, jota he puolustavat. Sitten on väitetty, että tämä asia on niin kovin vähäpätöinen, ettei sillä kannata eduskunnan aikaa hukata. Mutta jos se on niin vähäpätöinen, niin miksi valiokunta on hukannut niin paljon aikaa siihen. Jos se olisi ehdotettu haudattavaksi jo valiokunnassa, niin ei siitä olisi tullut pitkää keskustelua eduskunnassa. Ettei se ole niinkään vähäpätöinen, osoittaa se, että hallituksen puolestakin on suuressa valiokunnassa monella puhevuorolla puolustettu ehdotusta. On puolustettu sitä sillä, että kaikissa suurissa sivistysmaissa on asiamiesyhdistyksiä perustettu. Minä olen jo täällä sanonut, että löytyy kyllä asiamiesyhdistyksiä esim. Englannissa, mutta ei suinkaan Englannin kansa ole onnellinen, että sillä on tämmöinen yhdistys. Se koittaa vaikka turhaan päästä siitä. Sitä on puolustettu sillä, että Saksassa on semmoinen asiamiesyhdistys. Mutta jokainen tietää, että Saksa onkin poliisin ja militarismin maa, jossa säännöitetään ihmisen joka askel, jopa syöminen ja käyminenkin. Ei ole ihme, jos sinne on saatu myös asiamiesyhdistys, joka sitoo ihmisten kansallista vapautta

käyttää ketä tahansa puolustamaan itseään oikeuksissa. Mutta onhan Ruotsikin sivistysmaa, eivätkä ruotsalaiset ole omistaneet asiamiesyhdistystä. Ruotsin kansa ei koskaan myös ole ollut orjana, niinkuin esim. Saksan kansa aikanaan on ollut, vaan se on ollut aina vapaa Pohjolan kansa ja sentähden se ei tänä päivänä vielä ole antanut itseänsä sitoa juristien holhouksen alaiseksi. Sitten on sanottu, että niinkauvan kuin ei asianajoyhdistystä löydy pelkillä tutkinnon suorittaneilla asianajajilla, asiat lykätään käräjistä käräjiin, ja viipyvät viipymistään. Mutta onhan nykyjään tutkinnon suorittaneitakin asiamiehiä, jotka ajavat asioita, ja minä pyydän kysyä, koska ne viipyvät kauvemmin ja siirtyvät käräjistä käräjiin, silloin kun niitä on ajamassa yksinkertainen maamies, joka on tottunut asioitaan hoitamaan, vai silloin kun oikein oppinut juristi, joka tuntee kaikki meidän lakimme mutkat ja sokkelot, niitä ajaa. Minä tiedän tapauksia, joissa tutkinnon suorittanut asiamies on sotkenut asiat niin, että ne ovat kestäneet vuosikausia. Siinä väitteessä ettei asiat viipyisi kuin tutkinnon suorittanut ne ajaa ei siis ole mitään perää. Sitten on sanottu, että uusi oikeusreformi vaatii myöskin asiamiesyhdistyksiä. Uutta oikeusreformia me olemme jo odottaneet 30 vuotta eikä siitä ole vieläkään mitään tullut ja voi vielä saada odottaa 30 vuotta, ellei ruveta parempaa kiirettä pitämään. Ja kun se vihdoin tulee, niin kyllä se luo asiamiehiä ja asiamiesasia mukaantuu sen mukaan. Me emme edeltäkäsin voi sitä määräillä. Meidän täytyy katsoa, kuinka olot nyt ovat kun nykyoloilla lakia luemme. Tämä nyt koskee alioikeuksia. Sitten on suuri valiokunta muuttanut 2 pykälän, joka koskee ylioikeuksia, siihen tapaan, että yksityistapauksissa saapi myös muukin kuin se, joka ei ole julkinen asianajaja, käyttää puhevaltaa. Se tahtoo sanoa, jos joku naapuri tai joku muu ystävä lähtee hovioikeuskaupunkiin tai Helsinkiin, niin hän saa sillä kertaa jättää asiakirjat sisään. Mutta jos tahdotaan lähettää valmiit asiakirjat esim. jollekulle vahtimestarille, niin se ei käy laatuun. Jos käytetään vahtimestaria, niin hän ei saa esiintyä kuin yhden ainoan kerran. Koko lisäys on pelkästään silmäruokaa, joka ei asiata paranna juuri nimeksikään. Sentähden sekin lainpykälä, joka 1897 vuoden valtiopäivillä saatiin aikaan ja jota suuri valiokuntakin katsoi tavallansa sopimattomaksi, on kokonaan poistettava siihen suuntaan, että jokainen hyvämaineinen henkilö saa jättää sisään toisten asiakirjoja ja ajaa asioita eikä lisäksi uusia esteitä rakentaa oikeuksissa. Jos tahdotaan välttämättömästi ammattikunnittain asiamiehiä järjestää ja niille erikoisoikeuksia antaa sekä erikoistuomiovalta, silloin voidaan vaatia, että myös muissa ammattikunnissa on laadittava samanlainen järjestys, Voidaan ajatella esim. että suutarit saavat etuoikeuden, ettei kenkään, joka ei kuulu siihen ammattikuntaan, saa tehdä ihmisille kenkiä. Sehän olisi luonnollinen johtopäätös, mutta siihen kai ei tahdota mennä, sillä kaikki erioikeutetut ammattikunnat itse asiassa tulevat

ehkäisemään kansalaisten vapaata toimintaa ja vapaata elämää. Ne tulevat ehkäisemään erittäin juuri maakansan vapaata toimintaa ja elämää. Minä jo muistutin edellisessä evästyskeskustelussa, että Suomen kansa on viimeisinä aikoina koulujen kautta kehittynyt yhä korkeampaan sivistykseen. Luulisi siis, että se myös kehittyy tuntemaan tavalliset kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet, niin että se itse voi ajaa oikeudelliset asiansa, joihin olot varsinkin maalaisia vaativat. Maaseudulla ihmiset ovatkin pakotetut useissa asioissa, jos tahtovat tai eivät, käyttämään oikeutta .Miksei siis kansalaisten annettaisi myös käyttää tätä oikeutta olematta sidottu asiamiesyhdistykseen? Minkätähden tahdotaan, minä voin sanoa ikäänkuin houkuttelemalla tai tyrkyttämällä, saada maalaiskansa tällaisen holhouksen alaiseksi, johon se ei tahdo millään tavalla mennä? Minkätähden tahdotaan, kysyn minä vielä niiltä, jotka tätä lakia tahtovat ajaa lävitse väkisin, semmoista lakia kansalle, jota se ei kaipaa ja jota se ei tahdo. Minä sentähden pyydän ehdottaa, että eduskunta loppukäsittelyssä tänä päivänä hylkäisi tämän lakiehdotuksen sentähden, että se on vaillinainen, ei ole kansanomainen ja sentähden, että meidän suomalainen kansamme ei sitä kaipaa eikä sitä tahdo. (Hyvä! Hyvä!)

Ed. **Cederberg:** Motståndarena till ifrågavarande lagförslag hafva förenats i sina angrepp mot detsamma förnämligast uti det påståendet, att den anda, som råder bland vårt lands sakförare, vore dålig, i det att en långt gången moralisk depravation bland dem skulle fått insteg, samt att det vore vådligt att låta dem sammansluta sig till föreningar, emedan därigenom depravationen blott blefve större, och svårigheten för allmänheten att skydda sig mot deras skadliga värksamhet blott ökades. Tillika påstås från detta håll, att lagförslaget afsåge att monopolisera sakförareväsendet till förmån för dessa i sakförareföreningarna ingående omoraliska och depraverade advokater, hvilka därigenom försattes i tillfälle att genom höga taxor och andra medel trygga sin egen ställning till allmänhetens skada och fördärf.

Uppenbart är att de, som i här angifna riktning uttalat sig i saken, tagit reda på hvarken lagstiftningens nuvarande ståndpunkt eller den förändring däri, som med lagförslaget verkligen afses, samt att de hafva ett tämligen dunkelt begrepp om de brister, hvaraf lagstiftningen och sakförarene hos oss vidlådas, samt om den anda, som bland sakförarene allmänneligen råder. — En af de förnämsta grunderna till missnöjet med sakförarenes värksamhet ligger uti den processordning, som vid våra domstolar iakttages. Ehuru saken ofta är af så ringa vikt eller så enkel, att den borde och kunde vid ett sammanträde behandlas och afgöras, uppskjutes densamma från det ena sammanträdet till det andra, hvarigenom kostnaderna i hög grad

fördyras. Felet härtill står främst att sökas uti den rättegångsprocedyr, som hos oss vunnit insteg, och hvars reformerande är en af den snarligen emotsedda rättegångsreformens närmaste uppgifter. Denna reform, så snart den kommer till stånd, skall visst medföra ökade kraf på sakförarens insikt och förmåga, isynnerhet genom muntlighetsprincipens införande i rättegångsförfarandet, men den skall tillika vara egnad att undanrödja en stor del af det missnöje, som emot advokaterna söker sig uttryck uti påståendet, att desamma för egen vinning förhala och fördröja målens afgörande och i och med detsamma fördyra processen. Detta missnöje skall kunna undanrödjas endast därigenom, att förändrade lagstadganden angående processordningen och sakförarene kommer till stånd; och är det just lagförslagets syfte att afhjälpa en af bristerna härutinnan.

Men den, som en längre tid stått i vårt lands advokaters led, nödgas erkänna att äfven sådana fall kunnat iakttagas, då enskild advokat gjort sig skyldig till groft missbruk af sin ställning och därigenom bidragit att skada advokatståndets rykte. Jag menar härmed icke allenast de fall, då klient nödgats erlägga oskäligt högt arvode, utan fastmer sådana fall, då advokaten lånat sin kunskap, sitt vetande och sin erfarenhet för intressen, som varit fjärran från moral och god sed. Då sådana fall i regeln icke kunnat beifras, dels därför att de alltför lätt tangerat strafflagens gräns, dels därför att enskild målsegande ej velat om saken väcka talan, hafva advokaterna, hvilkas goda rykte häraf berörts, icke varit i tillfälle att åstadkomma den felandes bestraffande eller ens gifva uttryck åt det ogillande, hvarmed de bedömt den felande sakföraren. Denna brist i lagstiftningen afser lagförslaget att afhjälpa genom öfverlämnande af bestraffningsrätt åt sakförarerådet, hvilket valts bland advokaterna. Jag är öfvertygad om, att denna institution skall lätt fyllas med män, som skola förstå att i sina domar följa rättvisans grundsatser och häfda advokatståndets goda anseende, och jag protesterar lifligt emot det vid denna saks behandling fälda påståendet, att vårt lands advokater vore till moralen så fördärfvade och att deras rättsbegrepp vore förvildade, att ur deras midt icke kunde finnas personer, som ville och kunde tillbörligen upprätthålla institutionen. De fall, på hvilka jag här ofvan syftat, äro, enligt hvad jag säkert kunnat bedöma, undantagsfall och få icke tjäna till ett bedömande af advokatståndet i dess helhet.

Däremot tror jag mig med skäl kunna lämna åsido de omständigheter, som legat till grund för den ovilja, hvarmed flere här uttalat sig om sakförarene. Ty jag tror mig kunna påstå att de, som i sina uttalanden ledts af denna ovilja, icke haft förmåga att förstå och rätt uppfatta de omdömen, de af andra hört om advokaterna. Vi veta, att det är en mycket vanlig sak, isynnerhet på landet, att rättssökande, som förlorat sin sak, gifva advokaten därtill skulden

oftast uti fall, där icke den bästa advokat kunnat förändra utgången. Dessa af rätthafveri lidande rättssökande, hvilka man kunde kalla kverulanter, löpa från den ena till den andra för att omtala sin sak och den orättvisa de förmena sig hafva lidit af advokaten. Sedan de förgäfves sökt världslig rättvisa, blir ofta prästen och klockaren på landet den högsta instans, där de nedlägga sina bekymmer och klagomål både öfver domare och advokater. Sålunda bildas hos dessa tjänstemän omdömet om rättvisans handhafvare och advokaterna. Att dessa omdömen, äfven om de kompletteras med ytliga studier uti utländsk processrätt, icke blifva riktiga, därpå hafva vi enligt min tanke här fått fulla bevis.

Beträffande påståendet att lagförslaget skulle innebära en monopolisering till förmån för sakförareföreningarnas medlemmar, så kan detta i viss mån sägas vara fallet. Men denna monopolisering, hvilken benämning dock icke är egentlig, är icke införd uti den omfattning, att den kunde sägas uti nämnvärd mån innebära en ändring af de grundsatser, som för närvarande gälla. Den farhågan, att de offentliga sakförarena framdeles blefve de ende, som af underrätt godkändes att inför dem uppträda såsom sakförare, är utesluten därigenom, att lagförslaget bibehållit rätten för äfven andra än icke juridiskt bildade att därstädes föra andras talan, blott de uppfylla de i 1 § af lagförslaget omnämnda vilkor, hvilka icke äro strängare än de, som för närvarande gälla. Härigenom saknar talet om monopolisering af sakförareväsendet, åtminstone beträffande underrätt, all grund. Då lagförslaget däremot inskränker rätten, att i öfverrätt föra andras talan, till de offentliga sakförarena, har härigenom i lag fastställts en regel, som i praktiken allaredan, sedan tillkomsten af 1898 års förordning, vunnit tillämpning, den regel nämligen att för inlämnande af handlingar till Hofrätten och Senatens justitie departement endast sådana sakförare anlitas, hvilka yrkesmessigt utföra ombudskap. Då denna regel är så allmän, att den endast sällan frångås, har lagförslaget beträffande rätten att föra andras talan i öfverrätt icke infört för vårt lands förhållanden, sådana de för närvarande gestaltat sig, främmande bestämningar.

På af mig här anförda grunder, anser jag de anmärkningar, som mot lagförslaget uppställts, icke förtjäna afseende. Här har af den föregående talaren i dag gjorts särskilda anmärkningar emot innehållet utaf lagutskottets förslag. Bland annat anförde han, att såsom utskottet stiliserat 13 §, hvilken innehåller bestämningar angående sakförares plikt att biträda medellös part, utskottet infört en försämring, i det att enligt detta förslag advokat vore skyldig att utan ersättning i rättegång biträda endast för groft brott anklagad person, som ej själf kan bekosta sådant biträde, men att däremot den skyldighet, som lagen för närvarande ålägger advokat att äfven i andra mål utan betalning biträda medellösa, vore ur lagförslaget bortfallen.

Den som bemödar sig att med någon uppmärksamhet läsa 13 §, har icke svårt att finna, att talaren tog miste. Där säges nämligen alldeles med tydliga ord att medlem af sakförareförening, så ock den, som fått tillstånd af någon domstol att där allmänt drifva mål, är skyldig att äfven utan betalning drifva mål för medellös part. Af samma talare anfördes, att sakföraref öreningarnas förnämligaste syfte blefve att åstadkomma sammanslutningar, hvarigenom advokaterna skulle tillförsäkra sig de största möjliga inkomster. Detta vore sålunda syftemålet med sammanslutningarna. Härutinnan tog talaren uppenbarligen miste. Om sådant skulle åsyftas med sammanslutningarna, om advokaterna trodde, att ingåendet af föreningar skulle utgöra ett medel för aflöningarnas höjande, så kan man då fråga sig, hvarför de icke tidigare bildat sådana föreningar, då ju ingenting hindrat dem att fritt åstadkomma sådana. Så hafva emellertid advokaterna icke gjort. Ingåendet af föreningar skulle härvidlag icke tjäna deras intressen. Detta bevisas genom detta enkla sakförhållande. Talaren anförde bland många andra anmärkningar, hvilka jag icke vill göra mig mödan att bemöta, att lagutskottet därutinnan förfarit oriktigt, att det underkastat lagförslaget en grundlig beredning, ehuru detsamma icke vore af den art, att det skulle förtjäna en sådan beredning. Härtill vill jag endast erinra om, att lagutskottet på grund af L. O. ansett sig vara förpliktigadt att, äfven om det i princip icke skulle godkänna betänkandet, dock underkasta samtliga dess bestämningar en beredande granskning och därom afgifva utlåtande till landtdagen. Att utskottet härvidlag förfarit riktigt, torde väl icke kunna ifrågasättas.

Jag skall nu ytterligare blott beröra en fråga, som utaf den föregående talaren nämdes, emedan jag i denna sak tror mig vara sakkunnig, nämligen frågan, huruvida part, då han vänder sig till advokat, tager reda på, hvad han möjligen kan blifva skyldig för uppdraget. Jag kan försäkra att regeln nog är den, att parter hos oss, synnerligast de parter, för hvilka betalningen af arvodet i någon mån är kännbar, taga reda på, hvilken ersättning advokaten fordrar för sitt besvär, och att sådana fall ofta nog inträffat, då domstol nedsatt det belopp, som advokat gjort anspråk på för sina tjänster, och som domstol funnit för högt. Ett motsatt påstående är således icke riktigt.

Ed. **Tulikoura:** Tästä lakiehdotuksesta on jo puhuttu niin paljon, etten siihen yksityiskohtaisesti ryhdy. Pyydän vaan yleispiirtein saada kosketella joitakuita kohtia sekä pääasiallisesti lähteä siitä näkökohdasta, mitä yhteinen kansa, kansan pohjakerrokset — samoin kuin minäkin — oikeastaan tästä ajattelevat sekä millä tavalla ne odottavat tätä lakia. Tämähän ei olekaan mikään uusi laki, kansa tuntee sen jotakuinkin hyvin. Sehän on vain jatkoa tai

täydennystä 1898 vuoden laille, ainoastaan sillä eroituksella, että 1898 vuoden laki antoi yksinoikeuden tai monopoolin jollekin määrätyn oppitutkinnon suorittaneelle henkilölle, kaikille nimittäin, jotka olivat siinä arvoasemassa. Mutta tämä lakiehdotus monopoliseeraa asianajo-oikeuden vieläkin ahtaammalle, niin että yksinoikeus jää ainoastaan niille, jotka kuuluvat johonkin asiamiesyhdistykseen. Yhteinen kansa on tuon lähes 10-vuotisen kokemuksen perusteella jo tarpeeksi kehittynyt tätä lakia arvostelemaan eikä siis voida sanoa, ainakaan tässä asiassa, kuten usein kuulee arveltavan, ettei kansa ymmärrä mitään. Kävisi pitkäksi luetella kaikkia tästä saatuja kokemuksia; kansa vaan kysyy niiden perustuksella: Minkätähden tätä kuormaa tahdotaan sen niskoille asettaa?

Mietinnön perusteluissa ja myöskin keskusteluissa on täällä huomautettu, että meidän asianajajakuntamme moraali olisi laskenut ja että siis muka, saadaksemme tätä kohoamaan, olisi perustettava yhdistyksiä ja näiden käsiin annettava kansan oikeuksien valvominen. Minä luulen ja tiedän myös kansan luulevan, että tämä ei ole oikea tie, joskin niin olisi, kuten täällä on sanottu jota minä en kuitenkaan oikein usko, että meidän juristiemme moraali on laskenut niin tuntuvasti. Siis se selitys ei anna mitään tukea ainakaan kansan käsitykselle, asiamiesyhdistyksien tarpeellisuudesta.

Sitten sanottiin että tämä lakiehdotus on tarpeen yhteisen kansan edun tähden. Mutta eivät ainakaan kansan pohjakerrokset, kansan köyhälistö, odota tästä parannusta itselleen. 10-vuotisen kokemuksen perustuksella se jo tietää, mitä etuja voi siitä syntyä, jos jollekin ammattikunnalle annetaan kansan oikeuksien valvominen.

Pyydän viitata vaan muutamiin seikkoihin selittääkseni tätä väitettä. Onhan entisen lainkin nojalla ollut alioikeuksilla oikeus joko hyväksyä tai olla hyväksymättä joku henkilö asianajajaksi, ja kihlakunnanoikeudet ovatkin tätä valtaansa käyttäneet tavallisesti myöntäen, mutta joskus myös kieltäen. Täten saattaa kokemuksen perustuksella sanoa, onko ollut yhteiselle kansalle hyötyä niissä tapauksissa, joissa on kielletty joku kansanmies naapurinsa asiaa ajamasta. Huomattava on, että yhteisen kansan asioista ainakin suurin osa niistä ovat sellaisia, joissa ei vaadita erittäin suurta juriidista tietoa vaan sitä enemmän asiantuntemusta, ja sitä on juuri eniten naapurilla tai olkoonpa pitempi matkainenkin, kun se on kansan keskuudessa elävä. Hän asiantuntijana useimmissa tapauksissa jo oikeuden ensi istuntoon viepi kaikki, mitä asiassa tarvitaan, sekä todistajat että asiakirjat. Silloin oikeus voi jo ehkä ensi kerralla antaa päätöksensä ja kulungit tästä nousevat korkeintaan 25 tai 30 markkaan. Mutta kun tuollainen yhteisen kansan asia joutuu juristin käsiin, joka ei tunne asianomaista eikä hänen asiaansa muutoin kuin mitä hänelle selitetään eikä voi missään tapauksessa tuntea itse asian ydintä, niin ensimäisissä käräjissä huomaa, että puuttuu jotakin, jotenka välttämättä täytyy pyytää lykkäys toisiin käräjiin;

mutta sielläkin ehkä vielä puuttuu jotain, ja niin joudutaan kolmanteen jopa neljänteen. Ja tästä kaikesta on tietysti seurauksena kalliit kulungit, jotka joutuu maksamaan kansan pohjakerroksiin kuuluva köyhä. Ja kenelle on tästä siis ollut hyötyä? Ei ainakaan tuolle yhteiseen kansaan kuuluvalle köyhälle, vaan asiamiehelle. Näin tulisi myös käymään, kun asiamiesyhdistykseen kuuluvat henkilöt rupeisivat yhteisen kansan asioita ajamaan, eivät he milloinkaan voisi niitä tuntea, niinkuin sen omassa keskuudessa elävä henkilö. Tosin tässä lakiehdotuksessa kyllä on kohta, jonka perustuksella oikeus saattaisi, milloin katsoisi sopivaksi, myöntää luvan asianajamiseen muillekin kuin asiamiesyhdistykseen kuuluville. Mutta se on sellainen takaportti, joka on pian suljettu, kyllä nuo muut henkilöt melkein aina tulisivat laudalta lyödyiksi. Täten siis kansan köyhälistön asiat joutuisivat yksinomaan asiamiesyhdistysten hoidettaviksi ja siitä ei olisi mitään muuta odotettavana kuin suuria kustannuksia. Nyt on tosin taksa määrätty, mutta sekin on koko joukon korkeampi kuin mitä juristit tähän asti ovat alioikeuksissa palkakseen kantaneet. Ja poistunut olisi samalla se tasottava vaikutus, joka kilpailulla tällaisissakin tapauksissa on ja joka kyllä asioiden nykyiselläkin kannalla ollessa vaikuttaisi sen, etteivät asianajajat voi kansaa ainakaan erikoisemmin nylkeä; mutta nyt astuisi tämän laita terveellisen kilpailun sijaan monopoli. Myös luulen, jos niin olisi että juristien moraali olisi laskenut, että sitä parhaiten olisi omiaan kohottamaan tuo samainen vapaa kilpailu; monopooli sitävastoin ei ole koskaan kohottanut.

Ja kun luulen, että tässä eduskunnassa on suurin joukko sellaisia, joille tämän kansan vapaus ja valta ovat kalliit, niin rohkenen ehdottaa, että tämä lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. **Sipponen:** Samalla kuin yhdyn siihen, mitä ed. Vuorimaa täällä on puhunut, tahdon lyhykäisesti kosketella asian periaatteellista puolta. Keväällä jo evästyskeskustelussa lausuin, että minusta tämä asia periaatteellisesti sotii sitä vastaan, mitä meidän kansassamme nykyään on vallalla, että pyritään kaikkialla toimimaan kansanvaltaiseen suuntaan. Tällä tahdottaisiin kansanvaltaisuutta supistaa; eräs luokka asetettaisiin koko kansan holhoojaksi ja niin kansa tulisi ikäänkuin meidän juristiemme holhouksen alaiseksi. Mitä tulee siihen että semmoisia asianajajayhdistyksiä perustettaisiin, niin katsoisin toiselta kannalta hyödylliseksi että meidän juristimme perustaisivat asianajajayhdistyksiä, jotka todellakin takaisivat kansan asioille luotettavaa menestystä, ne voisivat sen tehdä sillä tavalla ettei sen kautta tehtäisi mahdottomaksi yksilön vapautta antaa asiansa kenen ajettavaksi tahansa. Jos tämmöinen asianajajayhdistys olisi olemassa, joka herättäisi kansassa luottamusta ja jos nuo yksilöt, jotka ovat muiden kuin asianajajayhdistysten jäsenten

huostaan uskoneet asian, ajaisivat asiansa huonosti, niin tämä kaikki päättyisi asianajajayhdistysten hyväksi. Silloin varmaan kansalaiset oivaltaisivat että siinä on luottolaitos, johon voipi uskoa asiansa ja niin ollen voisi asianajajayhdistys vaikuttaa maassamme todellakin paljon hyvää. Mutta jos se asetetaan niin ahtaaseen piiriin kuin se tässä asetetaan, silloin emme ainakaan me maalaiset voi mennä missään tapauksessa sitä hyväksymään. Sillä nyt jo kansa ainakin meidän paikkakunnalla evästyskeskustelussa antoi edustajillensa semmoista evästystä että entisetkin tämmöiset sitoumukset tulisi heti kukistaa ja että tulisi anomuksia tämmöisten lakien kumoamisesta tehdä. Mutta kumminkin asioiden paljouden tähden ei näillä valtiopäivillä ole tämmöistä esitystä tullut tehdyksi. Toiselta puolen, mikäli taas olen kuullut nykyisistä asianajajistamme, niin meidän kihlakunnanoikeuden jäsenet, nimittäin lautamiehet, tunnustavat että jos on maalaisia käräjissä ilman opillisia asianajajia, silloin on heidän paljon helpompi päästä asiasta oikeaan selvyyteen ja niin muodoin päättää asia. Opilliset asianajajat taas koettavat selvänkin asian käännellä sinne tänne, niin ettei oikeus tahdo saada selkoa. Mutta tämmöistä kansan epäluottamusta poistaakseen soisin että juristit tekisivät yhdistyksen, minkä vapaalla toiminnalla osoittaisivat todellakin tekevänsä maalle ja kansalle edullista palvelusta kuin myöskin samalla kohottaisivat ammatillista toimintaansa. Ihmetellä minun täytyy sentään ehdotettua yhdistystä, joka eroo kaikista maamme yhdistyksistä, sillä meillä on paljo ammatillisia ynnä muitakin yhdistyksiä, mutta ne eivät tahdo vähääkään sitoa muita kansalaisia, kun taas tämä sitoisi koko kansan. Se ei jättäisi mitään kansanluokkaa semmoiselle vapaalle toiminnalle että se saisi itse antaa asiansa ajaa kenen tahansa, joka on rehellinen kansalainen. Yhdyn ed. Vuorimaahan siinä suhteessa että asia loppukäsittelyssä kumottaisiin.

Ed. **Ylikorpi:** Sen jälkeen kun ed. Vuorimaa on täällä asian puolesta valaisevasti puhunut, ei minulla ole syytä siihen enempi lisätä. Minä vaan yksinkertaisesti ehdottaisin että lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. **Alkio** luopui puheenvuorostaan.

Ed. **Ingman, Lauri:** Pyydän lähinnä vastata muutamiin niistä huomautuksista, jotka ed. Vuorimaa on tehnyt. Tosin en voi käydä korjaamaan niitä mielivaltaisia kuvauksia, joita hänen mielikuvituksensa on luonut, kun hän on puhunut siitä, kuinka »saattaisi tapahtua», »tulisi tapahtumaan», »olisi mahdollista» j. n. e. ja sitte käyttänyt kaiken mielikuvituksensa maalataksensa pöpöjä

seinään. Minä koetan vain vastata niihin asiallisiin huomautuksiin, joita ed. Vuorimaa teki.

Ensinnäkin ed. Vuorimaa lausui, että köyhäin avunsaanti asianajossa tulisi tämän lain mukaan huonommaksi kuin mitä se on vanhan lain mukaan. Vanhan lain mukaan köyhä saattaisi saada ilmaista asianajoa muissakin asioissa kuin törkeissä rikosasioissa. Tämän lain mukaan hän voisi muka saada sellaista avustusta ainoastaan törkeissä rikosasioissa. Tämä esitys on aivan väärä. 13 §:n ensimmäisen momentin loppusanojen mukaan on asianajajayhdistyksen jäsen ja se joka on saanut joltakin oikeudelta luvan siellä yleisesti ajaa asioita, velvollinen avustamaan niinkuin 13 §:n 1 mom:in lopussa sanotaan, »maksutta muutakin varatonta asianosaista.» Jos ed. Vuorimaa on tämän lukenut, huomaa hän että tässä jäädään aivan samalle kannalle kuin ennen.

Sitä vastoin ei ole ed. Vuorimaan tarkoitukselle ollut soveliasta huomauttaa tämän lakiehdotuksen 13 §:n jälkimäisestä momentista, jossa sanotaan, että sellainen asianajaja, joka törkeästä rikoksesta syytetyn, varattoman henkilön pyynnöstä on ottanut häntä avustaakseen, voi — vissillä rajoituksilla — saada yleisistä varoista korvauksen, jommoista hän nyt ei voi saada. Tämä tietysti on edistysaskel, joskin hyvin pieni.

Sitte ed. Vuorimaa toiseksi huomautti, että nykyään on mahdollisuus päämiehellä vaatia asiamieheltä korvaus, jos asiamies on kelvottomasti ajanut hänen asiansa, turmellut sen, sanoen, että uusi laki ei sano siitä asiasta mitään. Asianlaita on se, että uusi laki ei kumoo ainoatakaan niistä lakimääräyksistä, jotka nykyään antavat päämiehelle tuommoisen oikeuden. Tämä asia siis jää täydellisesti entiselle kannalle. — Edelleen ed. Vuorimaa pahoitteli sitä, että valiokunta on käynyt tätä lakiehdotusta yksityiskohtaisesti käsittelemään eikä ole ilman muuta ehdottanut sitä hylättäväksi. Siinä valiokunta ei ole muuta tehnyt kuin noudattanut V. J:n selviä määräyksiä. Jollei se olisi asiallisesti valmistanut esitystä, joka sille on lähetetty, niin se ei olisi menetellyt V. J:n mukaisesti.

Edelleen ed. Vuorimaa huomautti, että nyt muka muodostettaisiin sellainen keskiaikainen ammattikunta, joka saisi vissit tehtävät, joita ei kukaan muu saisi suorittaa. Tämä väite on myöskin aivan väärä. Ensinnäkin jää jokaiselle valta edelleen alioikeudessa valtuusmiestointa suorittaa niinkuin ennenkin, ja yläoikeuksissakin tulee oikeus yksityistapauksissa tehdä tämä. Mutta vaikka olisikin muodostettu tuollainen ammattikunta, niin ihmettelen että juuri ed. Vuorimaa sitä niin kovin pahottelisi. Onhan nytkin monta ammattikuntaa, joilla on vissit tehtävät, joita eivät muut saa tehdä. Sellainen on sekin, johon ed. Vuorimaa ja minä kuulumme, pappien ammattikunta. Sillä on myös vissit tehtävänsä, joita se yksinään suorittaa. Ei ole meillä syytä valittaa, ettemme pääse puoskaroimaan

joka alalla. Nyt kyseessä oleva ala sitä paitse ei tulisi meiltä kummaltakaan suljetuksi.

Vielä ovat sekä ed. Vuorimaa että Tulikoura puhuneet kansan mielipiteestä, köyhälistön mielipiteestä, aivan kuin nämät herrat olisivat ottaneet kansan ja köyhälistön asian urakalle tänä iltana. Semmoinen puhe on turhaa ja tyhjänpäiväistä. Kansan edustajia lakivaliokunnassakin on ollut 16 kappaletta ja niiden joukossa semmoisia, iotka ehkä suuremmalla syyllä kuin ed. Vuorimaa voivat kutsua itseään köyhälistön edustajiksi, 7 kappaletta, eikä yksikään ole ollut toista mieltä kuin valiokunnan muut jäsenet tässä asiassa. (Hyvä!) On turhaa ja tyhjänpäiväistä, jos joku yksityinen edustaja ottaa urakalle muka kansan mielipidettä edustaa. Kansassa on tässä asiassa monenlaisia mielipiteitä, eivätkä ne mielipiteet, jotka mahdollisesti vallitsevat Kyminlaaksossa, silti vallitse yli koko meidän maamme.

Mitä sitten itse pääasiaan tulee, niin sanon siitä niinkuin majesteettirikos-pykälistäkin, että eihän tämä ole kaikkein suurimpia ja tärkeimpiä asioita, vaan kyllä niitä löytyy suurempiakin, uskallan kuitenkin olla sitä mieltä, että tämä laki, jos se tulisi hyväksytyksi, toisi mukanaan joitakuita etuja, ja että se vastaisi erästä tarvetta, joka on olemassa hyvinkin tuntuvana kansassamme, nimittäin tarvetta saada asianajo paremmalle kannalle kuin millä se nyt on. Samat edustajat, jotka nyt ovat kivenkovaan vastustaneet tätä lakia, ovat kilvan näyttäneet kuinka epäkohtia on olemassa, kuinka meidän juristiasianajajamme venyttelevät asioita — siitä tiesi ed. Tulikoura kertoa — kuinka ne kiskovat ylen korkeita palkinnoita toimestaan — siitä tiesi ed. Vuorimaa kertoa. Mutta kun sitten luulisi ehdotettavan, että laaditaan kireä laki, jotta kaikesta tästä tehtäisiin loppu, ei sellaista ehdotetakaan, vaan annetaan asianajajain hutiloida ja menetellä huolimattomasti asioissa ja kiskoa yhtäläisesti kuin tähänkin asti; se on sellaista logiikkaa, jota minä en voi seurata. Minä en näe tässä vastustuksessa mitään muuta kuin vanhoillisuuden merkin, joka pelkää kaikkea uutta ja vastustaa sitä, pelkää että olot tulevat huonommiksi, jos luovutaan vanhasta. Erittäinkin pelätään tässä, että jos asianajajaoloihin kosketaan, niin asianajajat sittenkin osaavat kääntää asian edukseen, vaikka laadittaisiin kuinka tiukka laki.

Monet ovat puhuneet tuosta kuuluisasta »monopooli»-asiasta. Siitä näkyy tulevan oikea uskonkappale. Mutta ei siinä asiassa sittenkään ole vähääkään perää. Ensinnäkin mitä asiamiesoikeuteen alioikeuksissa tulee, niin vaikka tämän asian kääntäisi mitenpäin tahansa, se jää sittenkin samalle kannalle, millä se nyt on. Nytkin on sellainen määräys laissamme, että oikeudenkäyntiasiamiehenä tai riitapuolen apulaisena käytettäköön ainoastaan hyvämaineista, rehellistä ja sellaiseen toimeen kykenevää miestä, joka ei ole edus-

miehyyden alainen. Se jää siis samalle kannalle, millä se nyt on. Ainoa eroitus on se, että naisellekin nyt avataan mahdollisuus esiintyä oikeudessa toisen valtuutettuna, joka seikka tietysti on pidettävä varsin huomattavana edistysaskeleena.

Täällä on pelotettu tuolla pykälällä, joka sanoo, että jos joku muu kuin asianajajayhdistyksen jäsen tahtoo ajaa asioita alioikeudessa, hakekoon siihen oikeudelta luvan. Sellainen määräys asiamiehestä alioikeuksissa on meillä ollut voimassa satoja vuosia, määräys että älköön käytettäkö siihen ketään, jota se oikeus, missä asiaa ajetaan, ei ole hyväksynyt ja joka ei ole siihen lupaa saanut. Tuollaisilla puheilla sitten, että tuomarit tulisivat menettelemään niin ja niin, tuomarit tulisivat käyttämään muka lakia vallan väärin, niillä voidaan ehkä yksinkertaisia peloittaa. Mutta jos täydellä todella asetutaan sille kannalle, että vaikka laitettaisiin kuinka hyvä laki tahansa, tuomarit käyttävät sitä väärin ja lautakunnat myös alistuvat sitä väärin käyttämään, niin kuka uskaltaa mitään lakeja säätää? Mitä hyötyä meillä on siitä, että lakeja säädetään, kun epäillään, että tuomarit alioikeuksissa käyttävät niitä väärin ja tuomarit hovioikeuksissa myös käyttävät niitä väärin, vastoin lainsäätäjän tarkoitusta? Eikö meillä toki nykyaikana ole keinoja, millä saada virkamiehet käyttämään lakia oikein?

Mitä sitten yläoikeuksiin tulee, niin armollinen esitys ja lakivaliokunnan mietintö olivat asettuneet pääasiallisesti myös sille kannalle kuin 1898 vuoden asetus, nimittäin että ainoastaan lainoppineet saisivat ammattimaisesti niissä ajaa asioita. Mutta siinä oli vielä eräs lisäys. Vuoden 1898 asetuksen mukaan vaaditaan siltä, joka tahtoo ajaa asioita ylioikeudessa, tuomarintutkinto. Nyt on lisätty tuo 2 vuoden käytännöllinen toiminta, jonka kautta käytännöllistä kokemusta olisi saavutettava. Voihan siitä lausua eri mielipiteitä onko se niin välttämätöntä, mutta ei minun mielestäni missään tapauksessa yleisön ainakaan pidä paheksua sitä, että asianajajat saavat jonkun verran suuremman kompetensin kuin mitä niillä nyt on. Asianajajayhdistyksen jäseneksi voi siten jokainen tuollaisen tuomaritutkinnon suorittanut, sekä käytännöllisen harjoituksen hankkinut tulla, joten siinä ei ole minkäänlaista sulkua edessä. Mutta suuri valiokunta on nyt tähän tehnyt erään muutoksen jolla mielestäni on varsin suuri merkitys, nimittäin sen, että yksityistapauksissa saa sekin, joka ei ole julkinen asianajaja, ylioikeudessa ajaa asioita. Minä luulen että siinä on tehty, mitä yleensä tahdotaan ja vaaditaan. En nimittäin usko, luulen ed. Vuorimaan kaikista vakuutuksista huolimatta, että kansa vaatisi, että ylioikeuksiin pääsisi ammattimaisesti ajamaan asioita kuka tahansa — nurkka-advokaatti tai käräjäkirjuri — vaan tahdotaan että, jos on asianosaisella joku tuttu, joku luotettava henkilö, joka ottaa hänen asiansa ajaakseen, hän saisi sen tehdä. Siihen tämän lain kautta avaantuu tilaisuus. Se vahtimes-

tarisysteemi, jota ed. Vuorimaa niin ihailee, ei kuulu käyvän päinsä syystä että asiamies voi joutua suullisesti esiintymään oikeuden edessä, eikä sitä paitsi ole soveliasta, että vahtimestarit joutuisivat ammattimaisesti ajamaan ihmisten asioita ylioikeuksissa. Asianlaita ylioikeuksiin nähden on siis se, että sekin monopoolijärjestelmä, joka nykyään on vallalla, suuren valiokunnan mietinnön hyväksymisellä suuressa määrin tulee heikonnetuksi.

Vielä muutama sana palkkioasiasta. Se on se, jossa kuuluu enimmin valituksia, mutta sanotaan, ettei esillä oleva ehdotus siihen nähden tuo mitään parannusta. En minäkään luule, että tästä tulisi sellainen parannus, ettei yksityinen asianosainen edelleen voisi päästä tilaisuuteen, jos tahtoo, maksamaan liikoja asianajajille: sitä ei mikään laki voi estää. Mutta olen vakuutettu siitä, että tuntuvan parannuksen nyt ehdotettu laki toisi mukanaan. Ensin on huomattava, että mikäli kaikkialta vakuutetaan, se taksaehdotus, jonka lakivaliokunta on muodostanut, on melkolailla huokeampi kuin mitä nyt on yleistä. Yleisesti sanotaan, että esim. juristeja nykyään ei saa maaseuduille matkustamaan vähemmästä kuin 100 markasta päivässä. Mietinnössä ehdotetussa taksassa on mainittu maksu alennettu puoleksi tästä. Sitte pidän tärkeänä, että tuomioistuimella on oikeus tasoittaa myöskin sopimuksen kautta määrättyä palkkiota. Milloin siis yksinkertainen asianosaisen on tehnyt epäedullisen urakan — asianajaja on ehkä saanut häntä houkutelluksi siihen — niin, kun hän huomaa tulleensa petetyksi, on tuomioistuimella täysi valta korjata tapahtunut vääryys.

Ed. Vuorimaa kysyi, onko kukaan kuullut, että tuomioistuin olisi alentanut sen laskun, minkä asianajaja on esittänyt. Asianajajat taasen valittavat yhdestä suusta, että kun tuomioistuin esim. määrää oikeuskulut, se määrää ne niin alhaiseksi, ettei asianajaja saa juuri minkäänlaista palkkiota. Aivan vastakkaisia tiedonantoja siis! Vaikka näin ollen tämä asetusehdotus ja määräys siitä, että tuomioistuin saa tasoittaa sovittuja palkkioita, ei saa aikaan sitä, mikä on mahdotonta, nimittäin ettei yksityinen voisi maksaa liikoja, jos hänellä on halu siihen, niin se epäilemättä saa aikaan suuren parannuksen. Ja kaikista vakuutuksista huolimatta, kuinka kansa pelkää ja vihaa tätä asetusehdotusta, niin minä luulen, että on varsin tervetullut seikka kansalle, että se pääsee vähemmällä maksulla asianajossa.

Parannuksena pitäisin edelleen tuomioistuimille annetun määräyksen, että milloin ne huomaavat, että asianajaja on rikkonut, niitten pitää tehdä siitä ilmoitus asianomaiseen asianajajayhdistyksen osaston hallitukselle, samoin kun sen kohdan, josta jo puhuin, että törkeässä rikosasiassa varaton syytetty saa ottaa asianajajan, johonka hän luottaa, jos hän saa hänet sellaisesta yleisistä varoista suoritettavasta maksusta, kuin hän voisi saada jonkun sellaisen asian-

ajajan, joka yleisesti ajaa asioita siinä oikeudessa, missä syytettä käsitellään.

Miltä taholta siis asiaa katselen, en voi huomata muuta, kuin että on vallan tyhjänpäiväistä ja turhia pelotuksia tässä esitelty. Pelätään, että tuomioistuimet menettelisivät niin ja hovioikeudet menettelisivät näin, aivan niinkuin ei olisi minkäänlaista valtaa pakottaa tuomarit ja hovioikeudet sovelluttamaan lakia oikein. Kun asianlaita on tämä, en voi muuta kuin pitää, kuin että jos tämä laki tulee hyväksytyksi, sillä jotenkin tärkeällä oikeushoidon alalla, jota se koskee, tulisi melkoisia parannuksia juuri yhteisen kansan hyväksi aikaan saaduiksi ja pyydän näin ollen puoltaa ehdotuksen hyväksymistä.

Ed. **Sirola:** Ed. Ingman ei pidä siitä, että puoskareita tunkeutuu hänen ammattinsa alalle ja sen tähden hän pitää velvollisuutenaan tukea toistakin ammattikuntaa, kun se koettaa samaa periaatetta toteuttaa. Nyt voi kuitenkin olla eri mieltä siitä, kutka oikeuden edessä esiintyvistä kansalaisista saavat kantaa »puoskarien» nimeä. Ed. Cederberg on koettanut vastalauseella poistaa sen käsityksen lausumisen vaikutusta, että meidän asianajajasäätymme olisi turmeltunutta ja alentunutta kansalaisten silmissä. Tuollaisilla vastalauseilla sitä käsitystä ei voida poistaa ja sitä paitsi koko tätä lakiahan juuri lämpimästi puolustetaan vedoten siihen turmelukseen, joka asianajajasäädyssä vallitsee, ja jota tämän kautta pitäisi poistaa. Mutta se ahdas, ummehtunut juristihenki, joka meidän maamme niin oikeuslaitoksissa kuin asianajajalaitoksissa vallitsee, ei ole tällaisten lakien kautta poistettavissa, vaan päinvastoin se niistä vahvistuu. Ja siitä hengestä ovat tämän kansan pohjakerrokset saaneet kyllikseen ja pyrkivät siitä irti. Heillä onkin vallan riittäviä syitä epäillä, että asianajajat, juristit ja heidän ystävänsä tätä asiaa ajaessaan eivät ole unohtaneet tämän säädyn etuja ja oikeuksia tässäkin asiassa valvoa.

Asianajajasäädyn puhdistuksen, joka todellakin on kipeästi tarpeen vaatima, täytyy lähteä oikeuslaitoksen uudistuksesta. Sitä monopoliseeraustapaa vastaan, jonka tämä asianajajayhdistys joka tapauksessa itselleen valtaisi, on ed. Ingman y. m. huomauttaneet, että onhan sen yläpuolella yli-oikeudet, hovioikeudet ja muut sellaiset ja kysyi ed. Ingman, eikö ole keinoja saada virkamiehiä käyttämään lakia oikein. Kyllä siihen on keino ja se on kansanvaltainen kontrolli, mutta sellaista ei nyt ole meidän virkamiehiimme nähden voimassa ja kaikkien vähimmin oikeuslaitoksen virkamiehiin, jotka ovat eroittamattomat. Tämän aseman vuoksi ummehtunut henki onkin päässyt vallalle. Jos ed. Ingman haluaa tälle periaatteelle rakentaa, että virkamiehet oikeuslaitoksissa y. m. on saatava käyttämään lakia oikein, se on tulkitsemaan lain henkeä, kansan oikeuskäsitystä oikein,

niin silloin hänen täytyy lähteä siitä että tämmöinen reformi ensin toteutetaan. Siis oikeuslaitoksen kansanvaltainen reformi, ennenkuin sen yhteyteen voidaan mitään tämän tapaista ajatellakaan. Siis jos tässä olisi kysymyksessä todellinen kansanvaltainen itsehallintolaitos, näyttäisi asia toiselta, mutta kun tämän asianajajalaitoksen kontrolli kulkee virkavaltaisia teitä, niin se sitä enemmän epäilyttää.

Täällä on jo kyllin puhuttu niistä kansalaisista, jotka kykenisivät ja haluaisivat ajaa naapuriensa asioita, mutta joille laki tätä toimintaa paljon vaikeuttaa. Ei tarvitse enää koskea siihen. Mutta on eräs seikka erittäin tarkasti huomattava. Asianajajayhdistys voi eroittaa keskuudestaan sellaisen lainoppineenkin asianajajan, joka käyttää sen mielestä väärin asianajajasäädyn arvoa, tai oikeastaanhan se voi saada tämän eroittamisen aikaan tuomioistuimen avulla, jossa vallitsee sama henki kuin asianajajayhdistyksenkin piirissä. Nyt on köyhälistöllä, sosialidemokrateilla erityinen syy tätä kohtaa varoa. Sillä ulkomailta saadut esimerkit osoittavat, eikä meillä kotonakaan olla varsin kaukana siitä, että sosialidemokraattien asiain ajamista voidaan asianajajasäädyn puolelta katsoa tämän säädyn arvon alentamiseksi, ja missä senlaista ilmenee, kuten meillä voi hyvin helposti ilmetä, siellä on erittäin syytä peljätä, että koko sosialidemokratinen liike voisi jäädä ilman oikeutettuja asianajajia. Köyhälistö voisi jäädä ilman niitä lainoppineita puolustajia, joita se ehdottomasti tarvitsee, sillä minä olen todellakin ed. Ingmannin ja muiden tämän lain puolustajien kanssa yhtä mieltä siitä, että nykyajan erittäin sotkeutuneilla juriidillisillä suhteilla ei voi ilman syviä oikeusopillisia tietoja monestikaan menestyksellä ajaa asioita oikeuksissa.

Ed. Ingman panee painoa siihen, että asianajajayhdistyksen jäseneksi *voi* tulla muutkin kuin lainoppineet. Minä panen painoa siihen, että tästä asianajajayhdistyksestä ja koko asianajo-oikeudesta *voi* hyvin helposti tulla pois potkituksi sellainen, joka asianajajasäädyn ja heidän liittolaistensa, tuomarinistuimelle päässeiden juristien, mielestä alentaa tämän säädyn arvoa. Ja kun näin on, on reformin käytävä aivan päinvastaiseen suuntaan ja on meidän lähdettävä oikeuslaitoksen kansanvaltaistuttamisesta, meidän yliopistomme ja sen juriidillisten opintojen avaamisesta uudenaikaisemmille tuulahduksille. Ja tätä tietä käy niiden epäkohtien poistaminen, jotka vaivaavat meidän asianajajasäätyämme.

Ed. Vuorimaa huomautti, että tämä laki olisi jo alkuunsa pitänyt tappaa eikä kuluttaa kovin paljon aikaa siihen. Minä olen kumminkin nämät huomautukset tahtonut tuoda esille ja arvelen, että se todellakin pitemmittä puheitta voitaisiin tappaa.

Ed. **Gripenberg:** Pyydän saada lakivaliokunnan jäsenenä kiinnittää eduskunnan huomiota siihen, että jos tämä lakiehdotus hy-

väksytään, Suomi taas on astunut askeleen useitten muiden maiden edelle, sillä silloin tämän lain kautta, kuten ed. Ingman jo on huomauttanut, naisille avautuu suuri, uusi ja tärkeä työala, asianajajan toimi. Mutta otaksun, että jos nyt naiset ovat samalla kannalla kuin useat puhujat, jotka tässä ovat puhuneet tätä lakiehdotusta vastaan, niin ehkä ne juuri tästä syystä tulevat sen hylkäämään.

Pyytäisin myös saada kiinnittää eduskunnan huomiota erääseen toiseen seikkaan, nim. että tämän lain mukaan naitu nainen yhä edelleen ei voisi olla asiamiehenä oikeudessa. Lakivaliokunnan enemmistö on ollut sitä mieltä ja itse olen samalla kannalla, että olisi epäjohdonmukaista suoda sille henkilölle, joka ei saa ajaa omia asioitaan, oikeus ajaa toisen asioita. Kuten sanoin, en ole ehdottanut mitään muutosta, mutta tahdon huomauttaa asiasta, siitä syystä, että tämä pykälä on oivallinen esimerkki siitä, kuinka laajasti aviomiehen edusmiehyys vaikuttaa naidun naisen asemaan, vaikka niin usein saa kuulla, että se on tyhjä teoriia, joka ei tosielämässä merkitse mitään. Sillä se nyt on pieni asia tällä hetkellä, että naidulta naiselta suljetaan tämä uusi työ-ala, joka ehkä avataan hänen naimattomille sisarilleen. Sillä seikalla ei ole mitään käytännöllistä merkitystä. Mutta tämä pykälä vaikuttaa kaikkiin naituihin naisiin, joille ei ole suotu oikeutta olla asiamiehenä oikeuksissa, ja se vaikuttaa tietysti etupäässä naitujen naisten enemmistöön, kansan- ja työläisvaimojen laajoihin piireihin. Olen tahtonut saada tämän asian esille siitä syystä, että minä en ole koskaan ymmärtänyt sitä yhteiskunnan logiikkaa, että naimattomille naisille yhä lisätään vapautta ja uusia oikeuksia, mutta naitu nainen jätetään melkein samaan asemaan kuin ennen.

Ed. **Ahmavaara:** Tohtori Ingman vapauttaa minut asiallisesta lausunnosta tässä asiassa, sillä minä yhdyn kaikissa kohdin häneen. Tahdon tässä kosketella ainoastaan muutamiin väitteisiin, joita hän ei kumonnut.

Täällä ruikutetaan niin paljon siitä, kuinka kansa muka ei tahdo tällaista lakia ja kuinka sitä tahdotaan kansalle tyrkyttää. Minä olen samaa mieltä, että jos tämä lakiehdotus kansalle selitetään sellaisena kuin ed. Vuorimaa täällä sen selitti, niin kansa on yhtenä miehenä sitä vastassa, ja minäkin olisin niiden joukossa. Mutta hän selitti lain säätökset aivan toisenlaisiksi kuin ne ovat. Hän väitti tässä laissa olevan sellaisen monopoolin, jonka kautta asianajo kokonaan kielletään kaikilta muilta kuin asianajajayhdistyksiltä ja juristeilta. Lakiehdotus ei nyt kuitenkaan ole sellainen, eikä siitä sellaista saa, vaikka sitä tyhjillä sanoilla, jotka eivät perustu mihinkään, kuinka paljon koettaa selittää väärin.

Vielä sanoi ed. Vuorimaa, että täällä pidettiin lakiehdotuksen puolesta naurettavia puheita silloin kuin asia lähetettiin valiokun-

taan. Kyllä ne puheet minustakin osittain olivat sellaisia, että ne olisivat saaneet jäädä pitämättä, ja näiden joukkoon minä luen yhdeksi juuri ed. Vuorimaan silloin ja nyt esitetyn lausunnon. Hän sanoi äskettäin m. m., että kaikki ammattikunnat ehkäisevät kansan kehitystä. On todellakin naurettavaa, tahi paremmin surkuteltavaa, jos hän omasta ammattikunnastaan näin ajattelee. Minä en voi sitä auttaa, jos se kerta on hänen käsityksensä. Mutta minä vaan vähän epäilen sitä.

Sitten täällä on puhuttu vapaasta kilpailusta. On ollut aika, jolloin vapaata kilpailua on katsottu yksin autuaaksi tekeväksi. Mutta nyt me kuulemme täältä vasemmistosta, että se vastustaa vapaata kilpailua, ja yleensäkin ovat mielipiteet kääntyneet jo siihen suuntaan, että vapaudelle on pantava rajoja silloin kun se on kansalle vahingoksi ja ehkäisee kansan kehitystä. Tässäkään ei ole kysymyksessä mikään muu kuin rajain paneminen vapaudelle kansan hyödyksi.

Täällä on pelätty sitä, että tuomarit tulisivat tätä lakia väärinkäyttämään. Mikäli nyt tähänastinen kokemus on osoittanut, ovat meidän oikeudet ylipäänsä olleet tässä kohden aivan liiaksikin vapaamielisiä. Ne ovat antaneet ajaa asioita ei ainoastaan ymmärtämättömien henkilöiden, vaan sellaistenkin henkilöiden, joilla ei ole kenenkään kansalaisen luottamusta tahi kunnioitusta. Sellaiset henkilöt ovat paljon saaneet ajaa asioita alioikeuksissa. Tämä on minusta liiankin pitkälle menevää vapaamielisyyttä.

Sitten on täällä ed. Sirola sanonut, että kun tämän lain kautta voisivat asianajajat tuomioistuimen avulla erottaa keskuudestaan asianajajia, niin sillä tavalla riistettäisiin köyhälistöltä asianajajat. Mutta ei tämäkään väite pidä hitustakaan paikkaansa. Nykyisenkin lain mukaan on oikeuksilla ja tuomareilla oikeus kieltää asiaa ajamasta sellaisen henkilön, jonka se katsoo väärinkäyttävän tehtäväänsä taikka olevan siihen sopimattoman, ilman että edes minkään asianajoyhdistyksen tarvitsee tätä ehdottaa. Tässä kohden ei siis tuomareille ja oikeuksille tule mitään uusia oikeuksia, sillä aivan sama oikeus kuten sanoin on heillä jo olemassa. Enkä minä usko, että köyhälistön asiat ovat niin huonoja, ettei niitä ajamaan saataisi asiamiehiä järjestetystäkin asianajolaitoksesta. Päinvastoin luulen, että köyhälistöllä on yhtä paljon kuin yläluokallakin sellaisia asioita, joita ajaa kuka kunniallinen asianajaja tahansa En ota asiaa niin puoluekannalta kuin ed. Sirola. Minä en tosin näe asiassa niin erinomaisen suurta edistystä enkä pidä niin kovin suurena vahinkona, jos asia nyt raukeekin. Enkä usko, että tämän kautta se ahdas ja ummehtunut henki, joka sanotaan vallitsevan meidän oikeuksisamme paranee tai pahenee. Se pysyy entisellään. Mutta vähäinen parannus on tässä kuitenkin tarjona, ja minä olen valmis ottamaan senkin vastaan. Jos tämä laki hyväksytään, saadaan sen kautta

kuitenkin jonkunlaisia aitoja asianajajain aivan mielivaltaisille sanoisinko nylkemisille, joita nykyään kyllä on tapahtunut hyvinkin paljon. Kun kaikki puhujat täälläkin ovat tunnustaneet, että epäkohtia on tällä alalla paljon olemassa, niin miksemme sitte koeta näitä epäkohtia edes vähemmälläkin tavalla ehkäistä? Me puhumme paljon siitä, että on epäkohtia olemassa, ja kuitenkin olemme valmiit hylkäämään senkin vähäisen, joka tarkoittaa epäkohtien korjaamista. Minä luulen, että ehdotetun lain kautta korjattaisiin melko paljo näitä epäkohtia. Minä en nimittäin ole valmis yhtymään siihen, että meidän asianajajat yleensä olisivat niin kehnoa väkeä että jos he yhdistyisivät ja pitäisivät kuria keskuudessaan, siitä ei muka olisi mitään hyötyä. Kyllä meillä on asianajajissa paljon aivan kelpo kansalaisia, ja minä olen vakuutettu, että he kyllä pitävät huolen siitä, että sellaiset asianajajat, jotka väärinkäyttävät asemaansa, saisivat siitä huomautuksen ja heidät estettäisiin väärinkäytöstä. Kun minä siis en näe tässä sitä monopoolia, josta on puhuttu, vaan päinvastoin näen, että ylioikeuksiin nähden se monopooli, joka nykyään voimassaolevan lain kautta siellä on asianajoon nähden voimassa, on otettu tässä jonkun verran takaisin, kun nimittäin on ehdotuksessa myönnetty, semmoisena kuin suuri valiokunta sen ehdottaa, että muutkin saavat tilapäisesti siellä asioita ajaa, niin se on parannus. Asettuessani tälle kannalle minä en pelkää ollenkaan ottaa sitä kansan tuomiota päälleni, joka täällä on sanottu tulevan siitä, jos tämä laki hyväksytään. Minä puolestani tulen tämän hyväksymään ja senvuoksi olen tahtonut sen julkisesti sanoa, ettei voitaisi sanoa, etten uskalla kantaani ilmoittaa. Minä uskon, että kansa on järkevä ja että se punnitsee asian järjen mukaan eikä sen mukaan, miten asioita väärin esitellään, niinkuin tätäkin asiaa sanomalehdissä on väärin esitetty jo ennenkuin se tänne ehtikään. Muuten luulen, että täällä on kaikki puhuttu, mitä on asiasta sanottavaa, eikä tänä iltana ole mitään uutta tullut esille. Senvuoksi voi kai jo tästä asiasta äänestää.

Ed. **Sipilä:** Puheenvuoroa pyytäessäni en ajatellutkaan ruveta lähemmin arvostelemaan esillä olevaa lakiehdotusta — mielestäni on siitä jo tarpeeksi puhuttu. Mutta kun täällä on lausuttu epäilyksiä siitä, tokko olivatkaan aivan paikalleen osuvia huomautukset maalaisrahvaan ajatuskannasta tässä asiassa, niin ehkäpä täytyy minunkin, erittäinkin koska valitsijani ovat minua siihen kehoittaneet, ilmoittaa että myöskin siellä maamme kolkassa, mistä minä olen, rahvas ylimalkaan on sitä mieltä, ettei tällaista lakia ainakaan vielä tarvita ja pelkää siitä koituvan vain hankaluuksia. Tietysti he eivät käsillä olevaa lakiehdotusta tarkemmin tunne, mutta kun minustakin näyttää tämä lakiehdotus siksi epäkypsältä, ettei se näy

tyydyttävän ei laintuntijoita eikä — tuntemattomia, niin eikö lie parasta, että tämäkin ehdotus vielä tällä kertaa saa raueta.

Senaattori **Nybergh**: Varma ja luotettava oikeudenkäyttö on tärkeä ehto yhteiskunnalliselle menestykselle, sillä lukuisat kansalaiset tulevat tekemisiin oikeuksien kanssa osittain riita-asioissa, milloin on kysymys oikeuksien saavuttamisesta tai velvollisuuksien täyttämisestä, osittain rikosasioissa, milloin kansalaisella on täytymys esiintyä joko asian omistajana tai syytettynä. Mutta oikeudenkäytön varmuus ja sen mahdollisuus täyttää tarkoitustansa riippuu siitä, että on kunnollinen asianajajakunta. Pieniä asioita kyllä voi asianosainen itse ajaa, mutta suurempia asioita hän ei voi, varsinkin koska, kuta enemmän yhteiskunta kehittyy, sitä monipuolisemmaksi tulevat lait ja sitä laveammiksi. Hänen on siis täytymys kääntyä suuremmissa asioissa asianajajaan, ja jos asinajaja on huono ja pilaa hänen asiansa, niin se on auttamatonta. Siis on tärkeä yhteiskunnallinen kysymys se, että saataisiin asianajajakunta, joka todellakin vastaa tarkoitustansa. Se on tärkeä jo nykyistenkin olojen vallitessa, mutta se on vielä tärkeämpää, jos otamme lukuun sen suuren oikeudenkäyntimenettely reformin, josta tässä on jo vähän puhuttu ja joka meidän täytyy toteuttaa, jos tahdomme pysyä muiden sivistysmaiden vertaisina. Minä pyydän saada lausua muutaman sanan sen seikan selvittämiseksi.

Kuten tiedämme, on hyvin tavallista meillä, tästä jo lausuin suuressa valiokunnassa, että ainakin vähän suuremmat asiat lykätään istunnosta istuntoon, käräjistä käräjiin. Syynä siihen on, etteivät asianosaiset ole valmistautuneet asiaansa yhdellä kertaa perille ajamaan, ja että nykyinen oikeudenkäyntilakimme ei voi sitä heiltä ehdottomasti vaatia. Kun tuomari ei voi pitää tarkoin muistissaan mitä edellisessä istunnossa on tapahtunut, niin täytyy kaikki mitä asiassa esitetään, tarkasti merkitä pöytäkirjaan, ja asia päätetään ainoastaan sen nojalla, mitä on tullut pöytäkirjaan merkityksi. Uudenaikaiset oikeudenkäyntiperiaatteet eivät tyydy tällaiseen järjestelmään, jota pidetään puutteellisena ja useasti epäluotettavana, vaan vaativat, että tuomarin tulee ratkaista asiat sen välittömän käsityksen mukaan, jonka hän asian suullisesta käsittelystä on saanut, toisin sanoen sen kokonaisvaikutuksen mukaan, minkä asianosaisten ja todistajien suullinen kuulusteleminen on häneen tehnyt. Tämä järjestys vaatii ehdottomasti, että asiat eivät lykkäänny istunnosta istuntoon, vaan, mikäli mahdollista, ajetaan loppuun yhdessä istunnossa. Mutta tämä taas edellyttää, että kaikki asialliset perusteet yhdellä kertaa puolin ja toisin järjellisesti ja täydellisesti esitetään, ja että mikäli mahdollista kaikki todistukset asiantuntemuksella kootaan ja yhtaikaa esiintuodaan. Sellainen toiminta, jolla tietysti on varsinainen merkityksensä ja painonsa suuremmissa asi-

oissa, edellyttää kunnollisen asianajajan myötävaikutusta. Siihen järjestelmään kuuluu myöskin, että rikosasioissa on oleva syytetyllä lainopillinen avustaja, jonka valtio hänelle hankkii ja palkkaa, jollei hän itse tahdo itselleen sellaista valita.

Tämä järjestelmä nyt kuten sanoin, vaatii kunnollisen asianajajakunnan olemassaoloa. Tässä on kyllä sanottu, jättäkäämme se asia siksi, kunnes tuollainen uudenaikainen oikeudenkäyntimenettely on saatu aikaan. Mutta pitäisihän toki valmistaviin toimiin ryhtyä ennenkuin tuo uusi oikeudenkäynti tulee toteutetuksi, sillä eihän niitä kunnollisia asianajajia silloin ole olemassa, jollei mihinkään toimenpiteisiin jo sitä ennen ryhdytä.

Tässä on jo useastikin huomautettu ja siitä ollaan kai yhtä mieltä, että asianajajakunta meillä ei ole tyydyttävällä kannalla. Syynä siihen on sama kuin mikä Ruotsissa on syynä samallaiseen asiantilaan nimittäin, että Ruotsi ja Suomi ovat ainoat sivistysmaat, missä ei mitään ole tehty asianajajakunnan parantamiseksi. Täällä eräs arvoisa edustajakin viittasi siihen, ei Ruotsissa ole mitään tehty asian hyväksi. Tämä juuri osottaa, että Ruotsi on siinä asiassa samalla tavalla takapajulla kuin mekin. Sitä on myös Ruotsissa valitettu ja siellä on lakiehdotuksia tehty samoin kuin meillä. Oli ennen, etenkin 17-vuosisadalla muissakin sivistysmaissa paljo valituksia asianajoammatin huonosta tilasta, mutta sellaisia valituksia ei enää kuulu. Päinvastoin näissä sivistysmaissa, Saksassa, Ranskassa ja Englannissakin on asianajajilla yleinen luottamus yhteiskunnassa jo arvokas asema, mikä näkyy siitäkin, että tuomareita usein otetaan asianajajien piiristä. Tähän muutokseen on juuri ollut suuressa määrin syynä se, että on saatettu asianajajat itsehallinnon perusteella omain valitsemainsa luottamusmiesten kontrollin alaiseksi ja sillä tavoin asianajajakunta ikäänkuin tehty moraalisesti vastuunlaiseksi yksityisten jäsentensä toiminnasta. On ajateltu, että asianajajien saattaminen valtionviranomaisten välittömän kontrollin alaiseksi olisi omiansa saattamaan heitä riippuvaiseen tilaan, josta taas voisi seurata, että yleisön luottamus asianajajiin vähenisi.

Kun nyt tällaista menettelyä muualla maailmassa on menestyksellä käytetty, näyttää luonnolliselta, että samaan keinoon pitäisi ryhtyä meilläkin, siis meilläkin järjestää asianajajat itse valitsemainsa luottamusmiesten kontrollin alaiseksi, hovioikeuksien ylivalvonnan alla. Tämä on tietääkseni ainoa keino, joka on mahdollinen ja muista keinoista ei tämän illan pitkässä keskustelussakaan ole ollut puhetta. Tässä on kyllä paljo puhuttu monopoolista, että asianajotoimi tulisi monopoliseeratuksi; siihen ovat jo eräät arvoisat puhujat vastanneet. Tässä ei ole enemmän kysymys monopoolista kuin jos vaaditaan, ettei kukaan saa yhteiskunnassa toimittaa lääkärintointa, jollei hänellä ole sitä varten tarpeellisia tietoja. Täällä kyllä asian ensi luke-

misessa väitettiin, että onhan siinä suuri ero, sillä ihmisten henki voi tulla vaaranalttiiksi lääkärin huonon toimen kauttaa, mutta erotus ei ole suuri, sillä huonon asianajajan kautta voi sattua niinkin, että kansalainen oikeudenkäynnissä voidaan tuomita elinkautiseen kuritushuoneeseen; mikä ei suinkaan ole mikään vähäpätöinen asia. Tältä niin sanotulta monopoliseeraukselta onkin suuren valiokunnan muutosehdotuksen kautta riistetty kaikki näennäinenkin perustus, koska siinä on ehdotettu, että asioita saadaan ylioikeuksissa esiintuoda sellaisenkin henkilön kautta, jolla ei ole lainopillisia tietoja, kun hän vaan ei esiinny ammattimaisesti.

On täällä peloteltu etenkin ensi lukemisessa sillä, että jos kerran tämmöinen järjestelmä saadaan aikaan ylioikeuksissa, niin ei kestä kauan, ennenkuin sellainen järjestelmä myös alioikeuksissa pannaan toimeen. Tämän johdosta saan huomauttaa, että meidän olomme maaseudulla ovat vielä niin vähän kehittyneitä, että siihen kuluu miespolvia ennenkuin semmoinen kysymys voi tulla puheeksi, ja ettei näytä minusta sopivalta, että nykyinen sukupolvi rupeaa holhojaksi seuraaville sukupolville, vaan saakoon siitä kukin aikakausi päättää sikäli kuin asia vaatii.

Ed. **Aromaa V.:** Huolimatta niistä lausunnoista, jotka täällä on lausuttu esillä olevan lakiehdotuksen puolesta, pyydän saada kannattaa ed. Vuorimaata ja rohkenen sentähden ehdottaa, että tämä lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. **Valpas:** Täällä eduskunnassa voi tulla sellainen huono tapa, että herra senaattori päättää keskustelun, käyttää viimeistä puhevuoroa. Minä en oikein mielelläni salli sitä.

Herra senaattori on täällä kauniisti esittänyt sitä periaatetta, että pitäisi kehittää oikeusoloja sillä tavalla, että köyhät saavat maksutonta oikeusapua. Se on varsin ilahuttavaa, meillä luonnollisesti ei ole mitään sitä vastaan, sillä meidän puolueen ohjelmassa on maksuton oikeudenkäynti vaatimuksena. Mutta minä suuresti epäilen, tokko se ensinkään toteutuu ehdotetun asianajajayhdistyksen perustamisen kautta, ainakin epäilen, onko tuollaisen yhdistyksen perustaminen sen välttämätön edellytys. Voidaanhan muillakin keinoilla järjestää maksuton oikeusapu köyhille.

Ne ulkomaan kokemukset, joista herra senaattori niin ylistävästi puhui, eivät ainakaan meikäläiselle ole esiintyneet edullisessa valossa. Herra senaattori mainitsi täällä Saksan esimerkkiä ja kertoi saksalaisen lainkäyttöjärjestelmän korkeasta moraalisesta kannasta. Ehkä sitä voi arvostella niin herra senaattorin kannalta ja yleensä nykyisen hallitussuunnan kannalta ja suositella esimerkkinä meille. Mutta itse Saksassa arvostellaan sitä laitosta toisin. Siellä on jotenkin yleinen nimitys sille laitokselle luokkaoikeus, »Klassenjustiz.» Sen

nimityksen antaa sille ainakin kaikki 3 1/4 miljoonaa sosialidemokratista valitsijaa. Eikä löydy Europassa juuri monta maata, jossa niin paljon tuomitaan sosialidemokratteja vankeuteen kuin Saksassa. Siis meidän nykyisen hallituksen suunnan kannalta voidaan todellakin siitä sanoa, että se on korkealla moraalisella kannalla!

Saksan asianajajayhdistyksillä on, niinkuin täällä on huomautettu, valta erottaa huonot ainekset joukostaan pois. Ja ne käyttävät sitä valtaa. Siitä on meikäläisissä sanomalehdissäkin ollut joskus esimerkkejä. Mainitsen nyt vaan yhden ainoan. Siellä eroitettiin eräs sosialidemokrattinen asianajaja ja kiellettiin hänet käyttämästä asianajovaltaa. Ja useissa valtiopäivämiesvaaleissa ovat porvarillisten luokkien agitaattorit käyttäneet juuri sitä seikkaa, että hänet on erotettu asianajajayhdistyksestä, muka erittäin raskauttavana ja pahana asianhaarana ja yllyttäneet ihmisiä, ettei muka niin huonoa miestä pitäisi valita. Kun moraalisesti muka korkealla kannalla oleva asianajajayhdistys on kerta erottanut, niin täytyy tietysti sellaisen erotetun henkilön olla moraalisesti huonolla kannalla. Mitä arvelee Saksan kansa? Se henkilö — Stadthagen on sen nimi — on saanut kymmeniä tuhansia ääniä, istuu tänäkin päivänä Saksan eduskunnassa ja on valitsijain mielestä korkealla moraalisella kannalla. Tämä todistaa, että Saksan kansassa on suuressa määrässä toinen käsitys kuin porvarillisissa; ja siellä ovat asianajajayhdistykset, kun ne eroittavat semmoisia henkilöitä, vaikuttaneet sosialidemokratien vahingoksi. Meillä ehkä voisi käydä samalla lailla. Kun pelkään sitä vahinkoa, niin en kannata vielä tällä kertaa näitä asianajajayhdistyksiä, mutta jos joskus maailmassa kävisi niin, että Suomessa olisi enemmistö sosiaalidemokraattisia asianajajia, niin luultavasti minä sitten kannattaisin semmoisten yhdistyksien perustamista. (Naurua!) Tekisin siis samalla tavalla kuin monet porvarit ovat tehneet. Mutta kun asia nyt ei ole tällä lailla, niin mielestäni pitäisi säilyttää kaikille puolueille vapaus perustaa omia asianajajainyhdistyksiä: suomettarelaiset voisivat perustaa oman, perustuslailliset voisivat perustaa oman ja sitten meidän sosialidemokraattien pitäisi perustaa myöskin oma. Kunkin puolueen asianajajat voisivat itse valvoa oikeuksiaan. Ehkä ei siten ollen työväenpuolueen asianajajia kiellettäisi ajamasta köyhälistön asioita.

Kun yleiskeskustelu oli julistettu päättyneeksi ryhdyttiin pykälittäin lakiehdotusta käsittelemään, jolloin

1 §:n johdosta puheenvuoroa käytti:

Ed. **Sirola:** Ed. Gripenbergin lausunnon johdosta, kun hän huomautti, että tätä lakiehdotusta vastustamalla vastustaisi naisen mahdollisuutta saada asianajo-oikeus, pyydän vain merkitä, että

mikäli meikäläisiin tulee, olemme joka päivä valmiit laventamaan naisen oikeuksia tällä alalla, niin naidulle kuin naimattomallekin, mutta koska tämä voitto tässä yhteydessä olisi liian kalliin hinnan alainen, emme sitä tässä voi tehdä. Olen tahtonut tämän merkitä ettei jäisi tästä keskustelusta harhaan johtavaa lausuntoa.

Ed. **Ingman:** Luulen jäävän varsin epäselvän käsityksen ed. Sirolan lausunnon sisällöstä. Hän sanoi, että naisille myönnettävä oikeus tulisi maksamaan liian kalliin hinnan, mutta mikä se hinta olisi, siitä ei ed. Sirola tiedä sanaakaan.

Ed. **Sirola:** Se on täällä selvästi sanottu.

Ed. **Mikkola:** Tahdon viitata vastalauseeseeni, mikäli koskee ensimäistä pykälää.

1 § hyväksyttiin mietinnön mukaan.

2 §:n johdosta huomautti

Ed. **Alkio:** Siltä varalta että tämä lakiehdotus tulee lopullisesti hyväksytyksi, ehdotan että toinen pykälä kokonaan poistettaisiin. Minä muuten olen koko lakiehdotusta vastaan, sanon tämän vaan siltä varalta että se hyväksytään.

Kun ei kukaan kannattanut tehtyä ehdotusta, **2 § hyväksyttiin.**

3 §:n johdosta käytti puheenvuoroa:

Ed. **Käpy:** Minä uudistan tässä kohden vastalauseeni ja ehdotan että 2 momentin alku tulisi kuulumaan: »Jos hakija on suorittanut toisessa pykälässä mainitut opinnäytteet sekä senjälkeen j. n. e.» Minusta on aivan tarpeetonta että tässä pykälässä sanotaan: »jos hakija täyttää mitä 1 §:n 1 momentissa valtuusmiehistä säädetään,» koska 1 §:n määräykset ovat yleisiä määräyksiä, eikä esim. 5 §:ään ole katsottu tarpeelliseksi ottaa samanlaista määräystä vaan siellä 2 momentissa sanotaan: »asianajajayhdistykseen voipi muukin asianajaja kuin julkinen päästä, jos hän on suorittanut 2 §:ssä mainitut opinnäytteet,» ja kuitenkin 5 §:ssä myös edellytetään, että hakija täyttää, mitä ensimmäisessä pykälässä on sanottu.

Ed. **Mikkola** huomautti toisesta vastalauseesta.

Ed. **Cederberg:** Jag ber att få understöda det af hr Käpy gjorda förslaget.

Ed. **Ingman L.** kannatti mietinnön ehdotusta.

Äänestysesitys ja **päätös:**

Ken hyväksyy 3 §:n mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden hyväksytty mietintöön liitetyn ensimäisen vastalauseen ehdotus.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten **3 §:ään** nähden oli **hyväksytty** mietintöön liitetyn **ensimäisen vastalauseen** ehdotus.

§:t 4—5 hyväksyttiin keskustelutta.

6 §:n kohdalla huomautti

Ed. **Mikkola** mietintöön liitettyä toista vastalausetta sillä muutoksella kuitenkin että vastalause ei koske viimeistä momenttia tässä pykälässä.

6 § hyväksyttiin mietinnön mukaan.

7 §:ään nähden ehdotti

Ed. **Turkia** että pykälän kolmas momentti poistettaisiin ja

Ed. **Tikkanen** kannatti ed. Turkian tekemää ehdotusta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy 7 §:n mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden hyväksytty ed. Turkian tekemä ehdotus.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **7 §** oli **hyväksytty** mietinnön mukaan.

§:t 8—15 sekä lakiehdotuksen **otsakirjoitus hyväksyttiin** järjestänsä keskustelutta.

Sen jälkeen keskustelutta hyväksyttiin lakivaliokunnan lausunnot, jotka kohdistuvat alustavaan *ehdotukseen säännöksiksi oikeudenkäyntivaltuusmiesten palkkion laskemisesta* siihen kuuluvine *taksaehdotuksineen*.

Nyt esitettiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena kuin se nyt on erikoiskeskustelussa hyväksytty, vastaa jaa; jos ei voittaa, on lakiehdotus päätetty hylättäväksi.

Äänestyksessä annettiin 55 jaa- ja 121 ei-ääntä, joten eduskunta oli päättänyt **hyljätä** kysymyksessä olevan **lakiehdotuksen**

Kun eduskunta siis ei ollut hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotusta asiassa, oli lakiehdotus V. J. 57 §:n 3 kohdan mukaan palautettava suureen valiokuntaan.

Jäljellä oleva osa päiväjärjestyksestä siirrettiin ensi istuntoon.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi istuntoon

valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 9 arm. esityksen n:o 23 johdosta, joka koskee **paloviinan valmistamisesta suoritettavaa veroa sekä sanotun veron käyttämistä ja jakamista,**

anomusvaliokunnan mietintö n:o 6 an. ehd. (n:ris 84 ja 108) johdosta, jotka tarkoittavat **raittiusopetuksen järjestämistä kouluihin,**

sekä ed. v. **Alfthanin** ja **Söderholmin** ehdotuksesta ensi lauantain istuntoon

laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4 arm. esityksen n:o 1 johdosta, **teitten ja siltain tekemisestä ja kunnossapidosta maalla.**

Esitettiin ja **lähetettiin** suorastaan **maatalousvaliokuntaan** vasta tuotu **arm. esitys n:o 27,** koskeva lakia maanvuokrasta maalla.

Seuraava istunto oli oleva ensi torstaina klo 11 a. p.

Istunto päättyi klo 2,16 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:
F. W. Kadenius.

33. Torstaina 17 p. lokakuuta 1907 klo 11 a. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Castrén, Huttunen, Kalliokorpi, Karlsson, Martikainen, Merinen, Merivirta, Mäkelä, Nuotio, Paasikivi, Paloheimo, Rajala ja Rannikko.

Ed. Merivirta ilmoitettiin sairaaksi ja maatalousvaliokunnan jäsenet olivat pyytäneet valiokuntatöittensä takia saada olla toistaiseksi istunnosta poissa.

Edellä oleva ilmoitus ja pyyntö hyväksyttiin.

Muutos päiväjärjestykseen.

Puhemies ilmoitti että päiväjärjestykseen oli puhemiesneuvostossa katsottu pitävän tehdä se muutos, että toisena järjestyksessä oleva asia, nimittäin lakiehdotus alkohoolipitoisten aineider valmistamisesta, maahan tuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossa pidosta, siirretään kolmanneksi ja sen sijaan kolmas asia, joka koskee varain osoittamista valtiopäiväkustannusten suorittamiseen siirretään toiseksi, syystä että asiassa, joka koskee valtiopäiväkustannuksia, on pohjana arm. esitys.

Ehdotus laiksi siitä verosta, joka paloviinan valmistamisesta on suoritettava sekä tämän veron käyttämisestä vuonna 1908.

Esitettiin ensi käsittelyn alaiseksi valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 9, arm. es. n:o 23 johdosta, joka koskee paloviinan valmistamisesta suoritettavaa veroa sekä sanotun veron käyttämistä.

Mietintöön sisältyvä lakiehdotus oli otettava kolmen eri käsittelyn alaiseksi, mietinnön muut ehdotukset, joita ponnet siv. 6 ja 7 koskevat, olivat esitettävät vasta sitte, kun lakiehdotus oli lopullisesti käsitelty, koska niiden perusteena oli mainittu lakiehdotus.

Puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Estlander:** Jag hade velat yrka på bordläggning af denna viktiga fråga för att kunna egna densamma ett noggrannt öfvervägande. Jag afstår emellertid därifrån med kännedom om den uppfattning, som i allmänhet och öfvervägande torde göra sig gällande inom landtdagen rörande lagstiftningens syfte och uppgift på detta område. Jag ser mig emellertid tvungen att i vissa afseenden beröra det betänkande, som nu föreligger till behandling, trots det att jag icke hunnit egna detsamma den ingående granskning, som jag för min del hade önskat. Det vore utan tvifvel riktigast att nu yrka på bordläggning af detta betänkande jämväl af den anledning att regeringens emotsedda proposition rörande samma ämne icke ännu föreligger, och att sålunda — — — — — — —

Puhemies: Det är just regeringens proposition, som ligger till grund för detta betänkande. Frågan gäller bränvinsskatten och icke förbudslagen.

Ed. **Estlander:** Jag ber om ursäkt och ber att få afbryta.

Ed. **Sundblom:** Jag har anhållit om ordet för att beröra frågan om fördelningen af det anslag, som bör tillkomma kommunerna. Enligt nu gällande lag fördelas detta anslag af 400,000 mark enligt mantal, men såväl i regeringens proposition som i utskottsbetänkandet föreslås, att detsamma härefter skall fördelas på grund af folkmängden. Ehuru jag förutsätter, att jag för min uppfattning icke kan vinna synnerligt understöd, då vederbörande utskott uttalat sig enhälligt, vill jag dock framhålla som min åsikt, att denna fördelningsgrund i många stycken icke är öfverensstämmande med rättvisa, särskildt när man tänker på de trakter af landet, där mantalssättningen är hög, enkannerligen vår långa kuststräcka och vår skärgård. Vi veta ju att man användt brännvinspenningarna — som de kallas — hufvudsakligen för folkskoleväsendet, och jag kan af erfarenhet intyga, att många folkskolors tillkomst i hög grad befrämjats just därigenom, att man kunnat påräkna anslag från dessa medel. Emellertid kommer nu en minskning härvidlag att göra sig gällande, och en ganska stor minskning. Vi veta, att mantalssättningen i landet är mycket olika, mycket ojämn och, kan man säga, mycket orättvis, hvarför landet vore i behof af en genomgående skattereform och likaså en förmedling utaf mantalet. Detta är dock en framtidsfråga, som icke hör hit. Emellertid är det kändt, att en stor tunga hvilar å mantalet. Många utskylder, såsom t. ex. jordskatten, utgå just på grund af mantal, medan lägenhetsinnehafvare knappast haft någon fördel af en hög mantalssättning. Den

nu ifrågavarande har varit nära nog den enda. Äfven bör tagas i betraktande, att utskylderna till kommunen till stor del åhvälfvas mantalet. Nu är förhållandet sådant, att somliga kommuner enligt den nya fördelningsgrunden komma att få ganska stora tillskott. Häremot kommer naturligtvis ingen anmärkning att göras, ty om man erhåller ökade inkomster, är man ju belåten. Men när det gäller att minska och väsentligt minska inkomsterna för en del andra kommuner, ställer sig saken annorlunda. Förhållandet är nämligen det att, medan t. ex. Nylands län förlorar 26 %, kommer Åbo och Björneborgs län med sin ovanligt höga mantalssättning att förlora 34 %. I stället för att Åbo och Björneborgs län tidigare erhållit 99,000 mark i rundt tal från dessa penningar, kommer länet härefter att få endast 66,000 mark, och hvad skärgårdssocknarna beträffar, blir skillnaden ännu större, t. ex. med afseende å Åland, som tidigare erhållit 8,436 mark 88 penni, men nu kommer att få endast 3,308 mark 47 penni; alltså en minskning af 61 %. Man kan visserligen framhålla, att det är riktigt att fördela dessa penningar enligt folkmängden, men man kan också framhålla, att det är riktigt att bibehålla den gamla fördelningsgrunden, ty dessa medel hafva dock icke förlorat sin karaktär af ersättning för den i tiden bönderna fråntagna husbehofsbränningen. Det kan följaktligen sättas i fråga, om icke denna nya fördelningsgrund också är orättvis. Visserligen kan man invända, att dessa brännvinsmedel icke spela någon synnerligt stor roll uti kommunernas ekonomi. Detta kan ju vara fallet, när det gäller större kommuner, men i små kommuner med en folkmängd på par tusen personer kommer en minskning i budgeten af 1,000 mark och därutöfver att värka icke så oväsentligt.

För min del håller jag före, att en minskning uti dessa anslag möjligen kunde komma att förhindra tillkomsten af nya folkbildningsanstalter. Ur flere synpunkter synes det mig därför välbetänkt, att landtdagen tager under öfvervägande, huruvida det icke vore skäl att bibehålla den gamla fördelningsgrunden, allra hälst landtdagen står i beråd att genom stiftande af förbudslag helt och hållet borttaga dessa penningar. Om man förutsätter, att denna nya lag kommer att träda i gällande kraft efter par år, synes det mig finnas så mycket mindre anledning att nu frångå den gamla fördelningsgrunden. Man bör därför låta dessa penningar fortfarande fördelas på grund af mantalet.

Ed. Mikkola: Minä pyydän kaikissa suhteissa kannattaa ed. Sundblomin ehdotusta. Tämä kysymys oli samanlaisena esillä jo viimeisillä varsinaisilla valtiopäivillä. Valiokunta ehdotti samanlaista toimenpidettä kuin nytkin, mutta säädyt silloin päättivät pysyä vanhalla perustuksella, joka minun käsittääkseni on oikeu-

denmukaisempi ja muutos siinä sitä vähemmin aiheutettu kun toivotaan päästävän kieltolakiin.

Ed. **Storbjörk:** På grund af den af hr Sundblom framförda motiveringen ber jag att få understöda hans förslag att vid fördelningen utaf brännvinsskatten kommunerna emellan mantalssättning äfven härefter liksom förut måtte läggas till grund.

Ed. **Rosenqvist, G. G.:** Ekonomiutskottet har beträffande frågan om, huruvida mantalet skall bibehållas såsom grund vid fördelning af kommunernas andel i brännvinsskatten, ställt sig på samma ståndpunkt som ekonomiutskottet såväl vid sista som vid den nästföregående landtdagen, och såsom det synes mig, gjort detta på goda skäl. Då ärendet behandlades vid 1904—5 års landtdag, framträdde inom ekonomiutskottet en minoritet, som ville bibehålla mantalet såsom fördelningsgrund, förnämligast därför, att en nödig utredning angående de omhvälfningar, som en ändring af fördelningsgrunden skulle åstadkomma, saknades. Denna utredning förebragte emellertid ekonomiutskottet vid senaste landtdag och nämnda utredning visade bland annat att proportionen emellan städernas och landskommunernas andel i de olika länen icke i nämnvärd grad komme att ändras. Den visade äfven att visserligen betydande förändringar komme att ske i fråga om en del härad och kommuner, men tillika, att en betydlig orättvisa förefanns i den gamla fördelningsgrunden och att just rättvisa och billighet påkallade en förändring. Kändt är, såsom också det nuvarande ekonomiutskottet påpekat, att mantalet icke är någon rättvis fördelningsgrund, i det att detsamma varierar i betydlig grad i olika delar, ja, ofta nog i samma del af landet, hvarför icke heller dess historiska betydelse synes påbjuda dess bibehållande i detta lika litet som i många andra afseenden. Det synes mig därför att skälen för afskaffandet af mantalet såsom delningsgrund äro goda, och understöder jag därför ekonomiutskottets förslag.

Ed. **Schybergson:** Antingen vi stå inför en förbudslag, såsom några af de föregående ärade talarena hafva föreställt sig, eller icke, så få vi väl i hvarje händelse räkna med, att alkohollagstiftningen kommer att i den närmaste framtiden i väsentliga stycken undergå förändring. Vid sådant förhållande kan jag icke finna det vara skäl att i det afseende, hvarom nu är fråga, vidtaga en förändring. Det har sagts, att dessa brännvinsmedel icke spela en så stor roll i kommunernas ekonomi. Det har äfven sin riktighet i fråga om de kommuner, som genom den ifrågavarande förändringen skulle få några procents ökning uti an-

slaget för par år framåt. För de kommuner däremot, för hvilka förändringen skulle medföra minskning, skulle denna bli kännbar och medföra en rubbning uti budgeten, som särskildt, där medlen användts till bildningsändamål, ingalunda vore önskvärd. Jag föreslår därför, att vi blifva vid det gamla.

Ed. **Ahmavaara:** Manttaali on mitä sopimattomin ja vanhoillisin jakoperuste tässä asiassa. Kysymyksessä olevat varat on, niinkuin täällä on huomautettu, kunnissa ylipäänsä käytetty sivistystarkoituksiin ja sekin jo viittaa siihen, että ne on myöskin annettava henkiluvun perustuksella, sillä manttaalia ei tarvitse sivistää vaan ihmisiä. Ja kun sen ohessa näiden vähäisten varain jakaminen on niin kovin pieni asia kuntien taloudessa, niin minä tähänkin katsoen en näe olevan mitään syytä yhä pysyä tuolla entisellä jo vanhentuneella jakoperustuksella, jonka vuoksi kannatan siis valiokunnan mietintöä.

Ed. **Oljemark:** Jag vill för min del i denna fråga understöda regeringens förslag, som jag ansett vara det riktigaste. Jag anser att det är oegentligt att dessa medel fördelas efter mantal, men att fördelningen bör ske efter den mantalsskrifna befolkningens antal. På grund af de skäl hr Sundblom tidigare framhållit, håller jag dock före, att förändringen enligt utskottets förslag blefve alltför brådstörtad, och att densamma, om den med ens genomfördes, skulle göra sig mest kännbar för de kommuner, för hvilka densamma skulle innebära en minskning i inkomster. Jag finner det därför riktigast, att denna förändring sker stegvis i öfverensstämmelse med det förslag, som framstälts af regeringen.

Ed. **Kares:** Herra Sundblom on tässä esiintuonut ne ainoat syyt, joita ylimalkaan on esiintuotu sitä ehdotusta vastaan, minkä talousvaliokunta teki valtiovarainvaliokunnalle ja jonka valtiovarainvaliokunta on hyväksynyt, kunnille menevän viinavero-osuuden jakamisesta eri kuntien kesken. Nämä samat syyt tuotiin myöskin talousvaliokunnassa esille, mutta katsottiin ne siellä sellaisiksi, että ne eivät ansaitse mitään erityistä huomiota. Herra Sundblom mainitsi vanhan jakoperusteen puolustukseksi oikeastaan vaan kaksi syytä. Ensinnä hän tuki vanhaa jakoperustetta sillä, että manttaalilla nykyään on niin paljon epäoikeutettuja, ylimääräisiä rasituksia ja, että näitä ylimääräisiä manttaalirasituksia ei aivan ensi tilassa saataisi pois. Olisin minäkin puolestani valmis heti paikalla puolustamaan jaon pysyttämistä vanhalla pohjalla, jos todellakin ne rahat, mitä kunnat viinaverosta saavat, tulisivat sellaisten kunnallisten menojen hyväksi, joihin manttaalia verotetaan, mutta niinhän ei ole asian laita. Ei edes saa näitä

varoja käyttää manttaaliverojen huojennukseksi. Minä en siis ymmärrä lainkaan, mitenkä voidaan manttaalirasitusten liiallisuudella puolustaa tuollaista jakoperustetta, kuin manttaaliperuste on, jolla muutoin ei ole minkäänlaista järkeä eikä minkäänlaista pohjaa olevissa oloissa.

Toiseksi toi herra Sundblom esille sen ajatuksen, että muutos varsinkin näin äkkipikaan tehtynä, kuin valiokunta sen ehdottaa ilman hallituksen ehdottamaa asteettain menemistä, tekisi suuren loven kuntien talouteen ja budgetiin ja hän mainitsi, että on erittäin sentähden tämä vaarallista, että näitä rahoja on käytetty kansakoulujen perustamiseen ja ylläpitämiseen maaseudulla. Tämä peruste on taasen aivan yhtä löyhä ja horjuva kuin ensimmäinenkin, löyhä jo sentähden, että jos näitä veroja on joissakin kunnissa käytetty vakinaisten kansakoulumenojen maksamiseksi, niin on niitä silloin minun ymmärtääkseni — ainakin näin talousvaliokunnassa ajateltiin — käytetty tavalla, jolla lainsäätäjä ei oikeastaan ole tarkoittanut niitä käytettäviksi. On ollut tarkoitus, että näitä varoja käytettäisiin etupäässä sellaisiin sivistys- ja valistustarkoituksiin, mihin kuntien jäseniä ei saa verottaa. Kun näin on, ei saa jakoperustetta millään tapaa pitää entisellään sentähden, että jotkut kunnat ovat näitä varoja käyttäneet varsinaisten kunnallisten verojen suorittamiseen.

Kun vielä ottaa huomioon, että vähennys, mikä kunnille tulee, on verrattain pieni, niin pieni, että vaikka muutos kokonaan, ilman asteettain menemistä, toimeenpannaan, vähennys ei nouse muuta kuin enintäin 1,000 mk joissakuissa harvoissa kunnissa, ja nämä kunnat enimmäkseen ovat Suomen varakkaimmissa seuduissa, jota vastoin lisäys tulisi suurten kuntien hyväksi seuduissa, jotka ovat Suomen harvimmin asuttuja. Tämänkin tähden on minusta vallan tarpeetonta ylläpitää tuollaista aivan asiatonta jakoperustetta.

On muuten merkillistä havaita eräs, sanoisinko, lystillinen ilmiö, nim. se, että siltä taholta, josta vanhaa jakoperustetta nyt on ruvettu puolustamaan, on tämän puolustuksen tueksi tuotu se seikka, että me hyvin pian saamme perinpohjaisia muutoksia alkoholilainsäädäntöön, saamme kieltolain, ja kuitenkin samalta taholta on sekä valiokunnassa että, ellen pahasti erehdy, tullaan myös täällä eduskunnassa jyrkimmin vastustamaan näitä perinpohjaisia muutoksia alkoholilainsäädäntöön. Mutta nyt kun asialle voidaan käyttää hyväksi näitä pikaisia muutoksia, vedotaan niihin, vaikkakin niitä muuten niin jyrkästi vastustetaan.

Ed. **Kallio:** Sen jälkeen kun pyysin puheenvuoroa on ed. Kares tuonut esiin samoja mielipiteitä, joita aijoin esittää sen väitteen vastustamiseksi, joka täällä on ilmituotu manttaali-jakoperus-

teen puolesta. Lisäksi pyytäisin kuitenkin huomauttaa, että tässä on ollut ristiriita olemassa jo ennestään siihenkin nähden, vaikka on käytetty manttaalijakoperustetta, manttaalin puolustajat eivät ole tunnustaneet tilattomalla väestöllä olevan, manttaalin ollessa jakoperusteena, näihin viinaverorahoihin mitään osaa maaseudulla, mutta kun he ovat muuttaneet kaupunkeihin, niin ovat he kuitenkin voineet vaikuttaa näiden rahojen vähenemiseen maalaiskunnilta, sillä kaupungeissa on ollut aina vuodesta 1873 asti 100 henkeä vastaamassa yhtä manttaalia maalla. Kaupunkien väkiluku on kasvanut maaseudun kustannuksella ja siten vähentänyt maaseutujen osuutta. Tässä on siis toiselta puolen käytetty henkilölukua perusteena ja toiselta puolelta manttaalia. On siis aika jo korjata nämä ristiriidat ja sentähden onkin hallitus ottanut tämän epäkohdan huomioonsa. Talonpoikaissäädyssä koetettiin tätä epäkohtaa parantaa edes sillä, että olisi saatu 150 henkeä kaupungeissa vastaamaan yhtä manttaalia maalla. Tämä tapahtui viime valtiopäivillä, vaan kolme säätyä ei sitäkään oikeutettua katsantokantaa hyväksynyt. Nyt on parannus kyseessä, ja sentähden minä kannatan valiokunnan mietintöä.

Ed. **Torppa:** Pyydän vaan viitata viimeisen puhujan lausuntoon, joka ilmaisee huomautuksen niitä muistutuksia vastaan, joita täällä on tehty valiokunnan tekemään ehdotukseen.

Ed. **Mikkola:** Mitä täällä on mainittu siitä, että maaseudun tulot vähenevät kaupunkien hyväksi, niin pyydän huomauttaa että kaupungeilla ilman sitäkin on anniskeluvoittovaransa, joita jaetaan samoihin tarkoituksiin. Mutta ehdotetun jakoperusteen nojalla tulevat kaupungit vieläkin edullisempaan asemaan ja seurauksena muutoksesta on siis oleva, että maaseudun ja vähävaraisempain kuntain käyttövarat edelleen vähenevät ja varakkaampien ja väkirikkaampien lisääntyvät. Pian aikaansaatavan väkijuomalainsäädännön muutoksen kautta tulee häiriö väliajalla olemaan kaksinkertainen. Ne, jotka nyt väkiluvun nojalla saavat lisäystä, menettävät kaiken ja muutos tulee vastaisuudessa niiden talouteen siis sitäkin jyrkemmäksi. Pienet kunnat menettävät niinikään silloin kaiken tulonsa, mutta niiden taloutta häiritään tällä väliaikaisella järjestyksellä jo ennen kuin se on välttämätöntä. Sellaiseen toimenpiteeseen ei eduskunnalle minusta ole oikeudellista eikä pakottaessa käytännöllistäkään syytä.

Ed. **Schybergson:** I anledning af hr Kares yttrande ber jag få framhålla, att äfven de, som motsatt sig en förbudslag, dock måste räkna med möjligheten af en sådan eller åtminstone med vidtgående förändringar i fråga om alkohollagstiftningen, då det

ju icke är obekant, huru majoriteten ställer sig i denna fråga. Hr Kares' yttrande saknar sålunda all bas.

Ed. **Gustafsson:** I likhet med hr Oljemark påyrkar jag antagande af den bestämning, som föreslås i propositionen, då den bildar en lämplig öfvergång till det riktiga förfarandet i saken.

Ed. **Runeberg:** Hr Schybergson har enligt mitt förmenande framfört det enda, men mycket vägande skäl, som talar emot det förslag, som utskottet framställt. Jag anser nämligen också för min del att en fördelning efter den mantalsskrifna befolkningens antal i alla afseenden är riktigare och att föredragas framför den nuvarande fördelningen efter mantal. Men hvarje lag, afseende att ändra bestående förhållanden, har tvänne slag af värkningar: det ena den rubbning, den till en början medför i bestående förhållanden, den andra den förbättring, som en klokt afvägd lag innebär, då förhållandena hunnit anpassa sig efter densamma. Den första af dessa värkningar gör sig gällande för den närmaste tiden. En rubbning af bestående förhållanden medför alltid svårigheter och olägenheter. Den goda värkan af en ändamålsenlig lag gör sig gällande uti framtiden. Såsom förhållandena här ligga, så måste väl hvar och en vara öfvertygad om, att den nuvarande brännvinslagstiftningen har en mycket kort tid för sin tillvaro. Om man också kan hysa den föreställning, som jag är benägen att hysa, nämligen att det förslag till allmän förbudslag, som föreligger i ekonomiutskottets betänkande, är egnadt att uppskjuta en lösning af frågan uti nykterhetsvänlig riktning, så måste man väl i alla fall hoppas, att en väsentlig omgestaltning utaf brännvinslagstiftningen är nära förestående. Under sådant förhållande kommer den nu föreslagna förändringen om skattens fördelning endast att hafva på sig den tid, under hvilken en rubbning af förhållandena värkar menligt på samhället, under det att den tid, då de gynnsammare värkningarna framträda, icke hinner komma att inträda. Under sådant förhållande vill äfven jag ansluta mig till det yrkande, hr Schybergson framställde, att frågan icke nu skulle föranleda till åtgärd, utan man med afseende å skattens fördelning skulle låta det förblifva vid det gamla.

Ed. **Sundblom:** Hr Kares har velat göra gällande, att kommunerna skulle hafva förfarit oriktigt, då de användt de s. k. brännvinspengarna för understödande af folkskolväsendet. Enligt min uppfattning hafva kommunerna icke förfarit orätt, ty man bör erinra sig, att vi haft folkskolor i landet, innan vi fingo en lag, som förpliktar kommunerna att inrätta sådana. Genom ota-

liga prejudikat har det blifvit bestyrkt, att dessa medel särskildt böra användas för folkskolorna.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, lähetettiin käsitelty asia **suureen valiokuntaan.**

Varain osoittamisesta valtiopäiväkustannusten suorittamiseen.

Esitettiin ja eri kohdittain järjestänsä keskustelutta **hyväksyttiin** pöydällä ollut valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8 arm. esityksen n:o 11 johdosta, joka koskee varain osoittamista valtiopäiväkustannusten suorittamiseen

ja olivat päätökset, mikäli ne koskevat määrärahoja, V. J:n 63 §:n mukaan olevat ehdolliset.

Lakiehdotus alkoholipitoisten aineiden valmistamisesta, maahan tuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossa pidosta.

Esitettiin pöydällä ollut talousvaliokunnan mietintö n:o 2 alkoholipitoisia aineita koskevan lainsäädännön uusimisesta tehtyjen es. ehd. (n:ris 1, 2, 5, 14, 17) johdosta.

Keskustelu:

Senaattori **Ståhlberg:** Kun eduskunta nyt ryhtyy käsittelemään alkoholijuomakysymystä, jota koskevat asiat Senaatissa ovat lähinnä Kauppa- ja Teollisuustoimituskunnan valmistettavina, katson asian suuren tärkeyden tähden olevani velvollinen ensiksikin mainitsemaan niitä toimenpiteitä, joihin hallituksen puolelta on ryhdytty uuden lainsäädännön aikaan saamiseksi tällä alalla.

Jo 26 p. toukokuuta 1904 asetti Senaatti sitä varten erityisen komitean ja vielä samana vuonna sai komitea valmiiksi mietintönsä, jonka ovat allekirjoittaneet Allan Serlachius, Mikael Johnsson, Juhani Alin, F. Osk. Lilius ja Akseli Granfelt sekä sihteerinä Matti Helenius. Vuoden 1904—1905 valtiopäivillä tuli sama kysymys esille säätyesitysehdotuksen kautta ja talousvaliokunta antoi siitä mietinnön, joka kuitenkin raukesi, kun kaksi säätyä jätti asian käsittelemättä. Mainittu komitean mietintö lähetettiin Senaatissa 14 p. marraskuuta 1904 erityiseen valiokun-

taan, mutta oli vielä käsittelemättä, kun Senaatin kokoonpano joulukuussa 1905 vaihtui. Sitten Senaatti Raittiuden Ystäväin hakemuksen johdosta ja kun julkisuudessa oli alettu vaatia asian järjestämistä periaatteellisesti toiselle kannalle, kuin komitea ja valtiosäätyjen valiokunta olivat ehdottaneet, vaatia yleisen kieltolain säätämistä, 3 p. maaliskuuta 1906 antoi kaksi matkarahaa Pohjois-Amerikan tähän kuuluvain olojen tutkimista varten. Kertomukset näiden matkain tuloksista saatiin tämän 1907 vuoden alussa Senaattiin ja sitten kuin asiaa oli toimituskunnassa valmisteltu, asetettiin huhtikuun 19 p:nä Senaatin valiokunta, jonka ehdotuksen pohjalla Talousosasto käsitteli asiaa ja 6 p:nä viime kesäkuuta teki siitä lopullisen päätöksensä. Painatustyön ja venäjänkielisen käännöksen valmistuttua Senaatin ehdotus valtiopäiväesitykseksi 2 p:nä heinäkuuta lähetettiin Kenraalikuvernöörin kansliaan edelleen toimitettavaksi. Mutta jonkun aikaa myöhemmin alkaneen kesäloman tähden asian käsittely jäi siellä odottamaan Kenraalikuvernöörin virkaansa palaamista, niin että Senaatin ehdotus ynnä Kenraalikuvernöörin lausunto vasta näinä päivinä lähetettänee K. Majesteetille esitettäväksi.

Mainittua esitysehdotusta laadittaessa oli tietysti velvollisuus lähteä siitä, että valmisteltavalla lainsäädännöllä oli tarkoitettava täyttä totta, oli pyrittävä käytännöllisiin tuloksiin vallitsevain epäkohtain poistamiseksi ja ehkäisemiseksi. Näin ollen ei voitu eikä saatu olla punnitsematta, tosiolojen nojalla, sekä lain aikaansaamisen että sen täytäntöönpanon mahdollisuuksia.

Molempia näkökohtia huomioon ottaen Senaatin lakiehdotuksessa ei katsottu mahdolliseksi siirtyä nykyoloista täydellisen kieltolain kannalle, vaikka tiedettiinkin sellaisen yleisen kieltolain vaatimuksen saavuttaneen innokasta kannatusta. Mutta niinkuin lakiehdotuksen perusteluissa on ehdotettu tarkemmin esitettäväksi, kohtaisi mainitunlaista jyrkkää ja äkillistä muutosta varsin suuria vaikeuksia, jopa voittamattomia esteitä, se kun ei ainoastaan perinpohjin järkähyttäisi niitä elinkeinoja, jotka harjoittavat alkoholijuomain valmistusta ja kauppaa, vaan myöskin vaikuttaisi suuresti Suomen kauppasuhteisiin ja valtion ja kuntain talouteen sekä, kohdaten juurtuneita elämäntapoja, aikaansaisi joukottain lainrikkomisia tavattoman tuottavaksi käyvällä salakuljetuksella, valmistuksella ja myynnillä.

Kaikkiin mainittuihin seikkoihin katsoen näytti Suomen alkoholilainsäädännön entisen asteettaisen kehityksen jatkamisella tätä nykyä olevan ilmeisiä etuja yleiseen kieltolakiin verraten, pidettäköönpä sitte tällä alalla lainsäädännön lopullisena tarkoitusperänä kaikkien alkoholijuomien ehdotonta kieltoa taikka niiden väärinkäytösten ehkäisemistä. Sitä käsitystä tukee myöskin kokemus Suomen tähänastisesta alkoholijuomalainsäädännöstä, siinä

kun juuri asteettaisen kehityksen kautta on saavutettu parannus toisensa jälkeen ilman pahoja häiriöitä ja onnistumattomia yrityksiä, ja niinikään kokemus ulkomaiden lainsäädännöistä, joissa kunnallinen kieltolaki on voittanut alaa, jopa sielläkin, missä yleistä kieltolakia on yritetty. Senaatin lakiehdotuksessa onkin sentähden tahdottu edelleen kehittää nyt voimassa-olevaa lainsäädäntöä ja poistaa siinä olevia puutteita, liittyen pääasiallisesti edellämainittuihin komitean ja valiokunnan ehdotuksiin, mutta mennen monessa kohden melkoista pitemmällekin alkoholijuomien rajoituksissa.

Tärkeimmät siten syntyneet lakiehdotuksen periaatteet ovat: kaikkien alkoholijuomien alistaminen samojen määräysten alaiseksi, ainoastaan eräillä poikkeuksilla, näiden juomain kaupan yleensä kieltäminen maaseudulla ja tekeminen entistään enemmän kaupunkikunnan päätöksestä riippuvaksi, kunnan ratkaisuvallan jättäminen kuntalaisten yleisellä äänestyksellä käytettäväksi, täydellinen juomakaupan monopoliseeraus yleisiin tarkoituksiin voittonsa antaville yhtiöille, sekä alkoholijuomain paikkakunnasta toiseen lähettämisen rajoittaminen.

Että uusi lainsäädäntö alkoholipitoisista aineista on pakottavan tarpeen vaatima, siitähän ei ole mitään epäilystä. Mutta millaiseksi on tämä uusi lainsäädäntö tehtävä?

Eduskunnan talousvaliokunta on puolestaan nyt esillä olevassa mietinnössä asettunut ehdottoman kieltolain kannalle. Mutta valitettavaa on, että valiokunta niin perinpohjaista muutosta ehdottaessaan on rajoittunut ikäänkuin kieltolain periaatteen julistamiseen, ensinkään valaisematta asiaa nykyisten, siihen vaikuttavain tosiolojen esityksellä ja riittävästi osoittamatta, mitä sitte tehdään, miten suoriudutaan kun kieltolaki on julaistu. Mietinnössä ei ole mitään selontekoa nykyisestä alkoholijuomain tuotannosta, tuonnista, kaupasta, niiden merkityksestä valtion ja kuntain taloudelle y. m. s., joka kuitenkin olisi tarpeen lakiehdotuksen tosiasioihin nojautuvaa arvostelemista varten. Niinikään ei lakiehdotuksesta, enemmän kuin mietinnöstäkään käy esiin, miten on ajateltu taikka onko vielä ensinkään ajateltu tärkeitä puolia lain käytäntöönpanosta ja vaikutuksesta. Lakkautettavain elinkeinojen järjestäminen ja yksin niiden korvausvaatimuksia koskeva lainsäädäntökin jätetään liikkeenharjoittajain itsensä vireille pantavaksi. Siitä, miten valtiovarastolle ja kunnallistarpeisiin on hankittava varoja niiden, miljooniin nousevain säännöllisten vuositulojen sijaan, jotka ne tulisivat menettämään, on tuskin viittaustakaan. Vaikka aivan uusi toimiala, alkoholin valmistus ja kauppa ehdotetaan otettavaksi valtion huostaan, ei ole suunniteltu pääpiirteitäkään siitä, miten tämä liike, valtion virkamiesten toimitettavana eduskunnan päätettävän tulo- ja

menoarvion mukaan, kävisi päinsä. Ei mietintö myöskään tarjoa riittävää selvitystä siitä, tulisiko lakiehdotuksen määräyksiä noudattaen turvatuksi niidenkään tarkoituksien tyydyttäminen, jotka vielä tahdotaan jättää luvallisiksi, alkoholipitoisten aineiden saaminen lääkinnöllisiin, teknillisiin ja tieteellisiin tarkoituksiin, semminkin kun kuntain annettaisiin vaikkapa kokonaan kieltää poltto- valaistus- ja puhdistusaineeksi denaturoidunkin alkoholin sekä melkein kaikkien alkoholista valmistettujen teknillisten tuotteiden myynti muualta kuin valtionvarastoista. Edelleen jääpi epäselväksi, olisiko esim. hiivan valmistuskin luettava valtion monopoolin alaiseksi ja, jos valmistettaisiin saman verran hiivaa kuin nykyisinkin, niin mihin olisi pantava siinä saatava paloviina, nykyään pari miljoonaa litraa, kun denaturoitavaksi tarvitaan ainoastaan $^1/_5$ siitä, ja vihdoin, miten saataisiin niistä, koko muuhun rangaistusjärjestelmään verraten suhteettoman ankarista seuraamuksista, joille kansalaisten vapaus ja kotirauha ehdotuksen mukaan pantaisiin alttiiksi, turvatuiksi aivan syyttömätkään, esim. kotipanoisen, useinkin yli 2 % nousevan kaljan valmistajat, jotka sitä myyvät taikka vain pitävät kotitarpeeksensa. Kaikki nuo ja monet muut seikat pitäisi olla valmiiksi selvitettyinä, suunniteltuina ja mahdollisiksi havaittuina, ennenkuin voidaan ryhtyä itse yleisen kieltolain säätämisestä päättämään. Tällainen itse pääasian ratkaisuun vaikuttava selvitys, jonka sikseen jättäminen ilmeisesti on kokonaan toista kuin useinkin tavallinen ja tarpeellinen täytäntöön panotoimien hallitukselle uskominen, olisi ollut sitäkin välttämättömämpi, kun tällaista ehdotonta kieltolakia ei ole missään muuallakaan yritetty eivätkä muiden maiden olotkaan siis voi olla arvostelun pohjana ja toiminnan ohjeena.

Mitä taas lain toimeentulomahdollisuuksiin tulee, niin niistä on valiokunnan mietinnössä verrattain laaja ja kylläkin valaiseva selonteko. Mutta tässäkään kohden valiokunta mielestäni ei ole kylliksi ottanut tosioloja huomioon eikä sen todistelulla liene toiveita tulla kaikissa kohdin tunnustetuksi paikkansa pitäväksi.

Kauppaliittojen kautta sopimuksentehneet valtiot rajoittavat toimintavapauttaan; ja sikäli kuin ja niin kauan kuin kauppaliitto on voimassa, ei esim. ulkomainen tavaraintuonti enään olekaan aivan vapaasti järjestettäviä sisällisiä asioita. Molempain sopimuksentehneiden valtain arvosteltavaksi tulee silloin sekin, mikä on katsottava kauppasopimuksen määräyksiin ja sen tarkoitukseen soveltuvaksi, mikä ei. Kauppaliittojen tulkitsemiseen vaikuttaa siten jossakin määrin oman maan rajojen ulkopuolellakin oleva, kulloinkin vallitseva, kansainvälinen käsitys asioista. Pidettäköönpä sitä kuinka valitettavana tahansa, tosiasia kaikissa tapauksissa on, että nykyaikaisten kansojen käsitys alkoholijuomain käyttämisestä on toinen kuin se, johon Talousvaliokunnan

ehdotus perustuu. En puhu yksityisistä kieltolain harrastajista, niitähän kyllä on kaikkialla, vaan kansojen käsityksestä sellaisena kuin se ilmenee kansaneduskuntain ja hallitusten päätöksissä ja toimenpiteissä. Sielläkin, missä on kieltolakeja, yleisiä taikka kuntain päätöksistä riippuvia, niinkuin Amerikassa ja Norjassa, ei kielletä eikä estetä alkoholijuomia omiksi tarpeiksi tuottamasta ja käyttämästä. Mutta yleensä ovat lainsäädännöt ja uudet lakiehdotuksetkin vieläkin selvemmin asettuneet sille kannalle, että eivät tahdo ehdottomasti kieltää alkoholijuomain käyttämistä, vaan estää niiden väärinkäyttämistä ja siitä johtuvaa turmiota. Kun esim. Tanskassa eduskunnan molempain kamarien ja hallituksen vuonna 1903 yhteisesti asettama komitea viime heinäkuussa antoi seikkaperäiseen selvitykseen perustuvan mietinnön raittiuden edistämistoimista, ehdottaen m. m. samanlaisen kansanäänestyksellä käytettävän kielto-oikeuden maaseudulle kuin Senaatin ehdotuksen mukaan tulisi Suomen kaupungeille, niin siinä yleinen kieltolaki mainitaan tulevaisuuden ihanteena, jonka arvoa ja mahdollisuuksia komitea ei käy tutkimaan. Maissa sellaisissa kuin Saksassa ja Sveitsissä, jotka sekä henkisessä että taloudellisessa suhteessa ovat nykyajan korkeimmalla asteella ja joille tapainturmelus ja rikollisuuskaan eivät suinkaan ole erityisesti luonteenomaisia, ovat sellaiset alkoholijuomat, joita Talousvaliokunta vähissä määrin käytettyinäkin pitää yksilöjä ja kansoja hävittävänä myrkkynä, vielä jokapäiväisenä ravinto- ja nautinto-aineena kaikissa kansankerroksissa. Niissä maissa, joiden kanssa on tehtynä Suomeakin koskevia kauppaliittoja, pidetään alkoholijuomain valmistusta, kauppaa ja erittäin maastavientiä kansantaloudelle tärkeänä elinkeinona, jonka etuja valtion on suojeltava ja edistettävä. Näin ollen on itsestään selvää, ellei siitä olisikaan suoranaisia todistuksia tuoreissa asiakirjoissa paljon vähäpätöisemmistäkin aiheista, että vientimaat eivät tulisi olemaan välinpitämättömiä sellaisen tuonnin lain kautta kokonaan kieltämisestä, joka nousee vuodessa yli puolen kuudetta miljoonan markan, siitä Ranskan osalle tullen puolen kolmatta ja Saksan osalle puolitoista miljoonaa. Näistä tosiasioista johtuvia vaikeuksia ja esteitä yleiselle kieltolaille ei saa sillä olemattomiksi, että ei ole niitä näkevinään tai että itselleen luulottelee niitä vain raittiuden vastustajain juoniksi.

Sellaisten seikkain, kuin vasta mainittu, katsotaan kyllä muuallakin olevan huomioon otettavia. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Norjan uutta, 1904 annettu alkoholilakia säädettäessä tehtiin ehdotus, että se joka ei ole oikeutettu myymään tahi anniskelemaan paloviinaa ja hedelmäviiniä, ei saisi niitä maahan tuottaa pienemmissä kuin 250 litran erissä, mutta tuollainen määräys jätettiin laista pois, koska sillä olisi — ainakin osaksi — ollut kieltomääräyksen luonne ja se sentähden pidettiin soveltu-

mattomana Ranskan ja Espanjan kanssa tehtyihin kauppasopimuksiin, joissa näille vakuutettiin Norjassa esteistä ja kielloista vapaa kauppaoikeus. Ennen saman lain säätämistä oli Ranskan ja Norjan välillä pitkällinen kirjevaihto siitä 1894 vuoden lakiin otetusta kiellosta, jonka mukaan kauppamatkustajat eivät saaneet hankkia väkiviinajuomain tilauksia, ja Norjan puolesta pidettiin kiinni siitä, että tuo määräys ei ollut vastoin kauppaliittoa, mutta tarjottiin lopuksi kauppanäytteille veronvapautta, jos vain Ranskakin taipuisi samaan käsitykseen. Mutta 1904 vuoden laissa mainittu kielto jätettiin viineihin ulottamatta m. m. siitä syystä, että sellainen toimenpide synnyttäisi uusia muistutuksia Ranskan puolelta ja vielä enemmän vaikeuttaisi kauppaliittosuhteita tuohon maahan. Ja vaikka väkijuomiin nähden torjuttiin muistutukset mainittua tilausten hankkimiskieltoa vastaan, lausutaan asiakirjoissa se käsitys, että olisi kauppaliittoa vastaan, jos kiellettäisiin alkoholijuomia omiksi tarpeiksi Ranskasta tilaamasta. Nämä esimerkit, tahtomatta väittää, että olot siellä ja täällä muuten olisivat aivan toisiinsa verrattavat, vain näytteeksi siitä, että muuallakin tällaisissa asioissa, samalla kuin pidetään kiinni siitä, missä katsotaan voitavan ja pitävän pysyä, samalla kuitenkin jopa ennakoltakin otetaan huomioon odotettavissa olevia vastaväitteitä sekä selkkauksien ja vaikeuksien välttämistä.

Niiden näkökohtain lisäksi, joita kauppaliittoja koskevia asioita arvosteltaessa yleensä on lukuunotettava, tulee meillä vielä se, että Suomen kauppaliittoja koskevat edut ja vaatimukset ovat ulospäin valtakunnan ulkopolitiikan edustettavina eivätkä tule valvotuiksi ilman keisarikunnan viranomaisten välitystä. Sanon taaskin, että tuo asiain tila kyllä saattaa tuntua hankalalta ja valitettavalta, mutta tosiasia sekin on, jota ei voi olla tämän luontoisessa asiassa lukuunottamatta; ja senkin tähden on ilmeisesti tärkeätä ulkonaisiin kauppasuhteisiin nähden asettua, ei herkkäin tunteiden ja toivomusten nojaan, vaan sellaiselle kannalle, jonka pätevyys on selvästi ja sitovasti ja muitakin vakuuttavasti osotettavissa, tärkeä myöskin asian menestymiselle, jos voidaan, mikäli mahdollista, välttää selkkauksien tuottamista kauppasuhteisiin, joista äskettäinkin on sekä pienten väkijuomapullojen tullihuojennuksen lakkauttamisen että Ranskan lähettilään kieltolakiehdotuksia koskevan kirjelmän johdosta huomautettu, kuinka tärkeänä Venäjän Kauppaministeriössä pidetään noiden suhteiden hyvinä säilymistä. Mainitunlaiselle kannalle asettuen voidaan jollakin ponnella ja menestymisen mahdollisuudella nyt puheena olevaakin asiaa ajaa. Päinvastaisella menettelyllä sitä vastoin on varsin vähän toiveita päästä tarkoitetuille perille, jopa turhat yritykset saattavat suottakin hälyyttää vientimaiden liikepiirejä ja hallituksia ja heikontaa kauppaliittoihin epäilemättä soveltuvainkin

rajoitusten, esim. sellaisten kuin Senaatin esitysehdotuksessa tarkoitettujen, toteutumismahdollisuuksia.

Siitä todistelusta, jonka nojalla talousvaliokunta on tullut päätökseen, että „Venäjän kauppasopimukset vieraiden valtojen kanssa eivät millään tavalla saata olla oikeudellisena esteenä alkoholipitoisten aineiden tuontikiellolle Venäjän valtakuntaan", on huomautettava, että asianomaisissa maissa alkoholijuomista ja niiden käyttämisestä vallitsevaan yleiseen käsitykseen nähden mainittujen juomain tuontikieltoa tuskin saadaan tunnustetuksi sellaiseksi terveyshoidolliseksi ja poliisitoimenpiteeksi, joita varten kauppaliitoissa on poikkeusmääräyksiä varattu. Onhan samojen poikkeusmääräysten lisäksi katsottu tarpeelliseksi Rumanian kanssa vuonna 1906 tehdyssä kauppasopimuksessa vielä erityisesti mainita poikkeukset „tarkotuksessa ulkomaisiin tavaroihin soveltaa maan lakien kieltäviä ja rajoittavia määräyksiä samanlaisten tavarain valmistamisesta, kuin myöskin kotimaista valmistetta olevain samanlaisten tavarain myynnistä tai kuljetuksesta maassa". Mitään sellaista ei kuitenkaan ole niissä kauppasopimuksissa, joilla nyt puheenaolevaan asiaan nähden on käytännöllistä merkitystä. Saksankin kanssa tehdyssä liittokirjassa vuodelta 1894 mainitut „muita erittäin tärkeitä näkökohtia silmälläpitäen annetut erikoiset kieltotoimenpiteet" näyttävät tarkoittavan alkukielen mukaan, niinkuin ruotsalaisessa tekstissä sanotaankin „prohibitiva undantagsåtgärder", siis viittaavan tilapäisiin, ohimeneviin toimenpiteisiin. Jonkun verran paremmalla syyllä näyttää — teoreettisesti — mainittu käsitys voivan nojautua siihen poikkeukseen, mikä on myönnetty niille tavaroille, jotka ovat tai tulevat olemaan valtion monopoolina. Mutta ensiksikin varsinaisten viinien tuotantoa Suomessa ei voi tehdä valtion monopooliksi, koska niitä ei voida täällä valmistaa. Ja muutenkin jos tuollainen monopooliksi julistaminen ja siihen nojautuva tuontikielto kohdistettaisiin tavaroihin, joiden vienti on vientimaille tärkeä, jotka juuri sentähden on otettu kauppaliiton erikoistariffiin, joita siis liittokirjassa edellytetään maahan tuotavaksi ja joiden tähden juuri vientimaa on myöntänyt vastaavia etuja toisen maan tuotteille, niin ei ole suinkaan sanottu menestyksellä voitavan ajaa sitä käsitystä, että tuo olisi kauppaliiton tarkoitukseen soveltuvaa. — Sivumennen huomautettakoon sen johdosta, mitä valiokunnanmietinnön 19 ja 20 sivulla on sanottu, että kun Venäjän—Saksan vuonna 1894 tehtyyn kauppaliittoon kuuluvissa kirjelmissä ainoastaan loppupöytäkirjan 1 osa, vaan ei erikoistariffia koskeva 2 osa, mainitaan Suomeen sovellettavaksi, niin sillä ei voi talousvaliokunnan kanssa katsoa todistetuksi, ettei tariffissa mainittuja tavaroita edellytettäisi koko valtakuntaan tuotaviksi. Sillä erikoistariffithan ovat, ja niihin viitataan, itse liittokirjassa, minkä vaikutus yleensä sanotaan olevan

Suomeenkin ulotettava kaikissa soveltuvissa kohdissa, joihin soveltuviin kohtiin erikoistariffin tullimaksujen määrät ja laskemisperusteet sellaisenaan ilmeisesti eivät kuulu; ja tuo loppupöytäkirjan 2 osa taas sisältää juuri sellaisia lisämuistutuksia, jotka ovat ainoastaan Venäjän, vaan ei Suomen tullitaksaan soveltuvia.

Jos asiat jo kauppaliittokirjain tulkitsemiseen nähden yleensäkin ovat kerrotulla kannalla, joten yleinen kieltolaki voisi vaatia toimenpiteitä ja onnistuvia toimenpiteitä ei ainoastaan Suomen ja Venäjän välisiä kauppasuhteita koskevan asetuksen, vaan myöskin verrattain nykyisin ulkovaltojen kanssa tehtyjen kauppaliittojen muuttamiseksi, niin käytännöllisesti tulee vielä lisäksi se, että meillä nyt olisi kysymys valtion monopoolin toimeenpanemisesta juuri tuontikiellon aikaansaamista varten samalla kertaa. Ne voimat, jotka ulkoapäin nousevat kieltoa vastaan, tulevat silloin vaikuttamaan vastoin monopoolin aikaansaamistakin, niin että sitä koskevalle säännökselle todennäköisesti ei olisi saatavissa tarvittavaa vahvistusta.

Kun siis en voi nähdä yleisen kieltolain täytäntöönpanon ja toimeentulon mahdollisuuksia toisenlaisina, kuin olen esittänyt, niin minulla ei ole aihetta kajota siihen, mitä vastatoimenpiteitä sellaisen lain antaminen ehkä saattaisi aiheuttaa vientimaiden puolesta ja mikä merkitys niillä voisi olla Suomen ulkomaiselle kaupalle ja luotolle, eikä myöskään aihetta tarkemmin kosketella lakiehdotuksen erikoissäännöksiä, jotka monessa kohdin näyttävät olevan kylläkin merkillisiä ja merkillisiin johtopäätöksiin johtavia.

Tuon ehdotuksen, yleisen kieltolain julistuksen, rinnalla sensuuntainen kunnallisen kielto-oikeuden ja monopooliyhtiöiden järjestelmä, kuin Senaatin esitysehdotuksessa oleva, kieltämättä on vaatimattomampi ja yleisen alkohoolikiellon vaatijain kannalta vaillinaisempi. Mutta sillä on kuitenkin se hyvä puoli, että se, mikäli ennakolta voi päättää, ei jäisi paljaaksi ehdotukseksi, jättäen nykyiset epäkohdat korjaamatta entiselleen, vaan voisi tulla laiksi ja lakina ilman suuria häiriöitä täytäntöön pannuksi ja noudatetuksi, samalla kuin se olisi nykyisistä oloista pitkä edistysaskel yleisen kieltolainkin tarkoitusperään päin.

Ed. **Estlander:** Jag skulle önskat, att denna fråga hade kunnat genom bordläggning yttermera uppskjutas, ty med den brådstörtade hast, hvarmed landtdagsarbetet numera bedrifves och till följd af det hopade arbete, som åsamkats de enskilda landtdagsmännen, har det icke varit möjligt för mig åtminstone, att kunna med erforderlig noggrannhet öfverväga den viktiga fråga, som i förevarande betänkande behandlas. Jag afstår emellertid ifrån att göra ett sådant yrkande på bordläggning. Jag skulle också

ha ansett, att det varit riktigast att yrka på, att detta lagförslag, såsom sådant, skulle bordläggas, intill dess propositionen rörande samma ämne förelåge, och det sålunda vore kändt, hvilket förslag i detta ämne komme att framställas. Ty om utvecklingen på det förevarande viktiga lagstiftningsområdet skall kunna ske på tillfredsställande sätt, kan landtdagen icke undandraga sig att samvärka med den statsmakt, af hvars sanktion landtdagens beslut är beroende. Jag afstår emellertid också från detta yrkande med kännedom om den sinnesförfattning, hvari pluraliteten af representationen för närvarande befinner sig beträffande denna lagstiftning. Däremot kan jag icke underlåta att yrka på återremiss till utskottet för att detta antingen själft eller med biträde af sakkunnigt utskott måtte gifva en utredning om det svåra och icke minst ur principiell synpunkt betydelsefulla spörsmålet, rörande den ersättning, som, i händelse lagen antogs, till äfventyrs bör komma idkare af flere betydande näringar till del. Utskottet har ansett, att frågan om statsutgifterna och statsinkomsterna icke får spela någon roll uti denna lagstiftning. Äfven i det afseende, som jag nyss berörde, kunde det blifva fråga om en väsentlig statsutgift, en utgift, om hvars belopp ingen utredning alls ifrågasatts. Men väsentligare är den rättsliga frågan, huruvida en ersättning för det totala afskärandet af en näringsgren, och detta efter en ytterst kort tidsfrist, bör af staten erläggas, äfvensom huru en dylik ersättning bör beräknas. Ja, det skulle enligt min åsikt också vara af nöden, att det öfver hufvud skulle föreligga en utredning därom, huruvida ett dylikt totalt förbud, som i flere afseenden ingriper i näringsfriheten, skulle kunna utfärdas. Denna fråga kan enligt min tanke icke, såsom utskottet velat göra gällande, lämnas olöst, om öfverhufvudtaget det föreliggande lagförslaget redan nu skall antagas. Det är också att märka, att inskränkningar i näringsfriheten utöfvar de inskränkningar, som drabba den direkta produktionen af alkoholhaltiga ämnen, komma att ske i samband med den beramade lagstiftningsgärden.

Hvad beträffar själfva det föreliggande lagförslaget, är jag såsom sagdt icke beredd att nu yttra mig i detalj. Jag utber mig dock att få uttala mig om lagförslagets allmänna karaktär. Jag kan icke känna mig öfvertygad om, att en absolut förbudslag vore ett riktigt medel att främja nykterhetens i och för sig goda sak. Yrkandena på en absolut förbudslag hafva enligt min tanke också allaredan skadat nykterhetssaken. Med yttre tvång, som städse har benägenhet att framkalla reaktion, kan väl knappast en varaktig förbättring af ett missförhållande, hvilket såsom det ifrågavarande har sin rot i sedlig svaghet, ernås, och om någonsin måste lagstiftaren och samhällsförbättraren se till att lagen stärker de sedliga och moraliska möjligheterna. Men detta lag-

förslag synes mig i många afseenden betänkligt just i detta hänseende, i det att detsamma motarbetar hvad jag anser vara det första villkoret för en lyckobringande lagstiftning beträffande alkoholen och dess missbruk. En lagstiftning nämligen, som i mångas ögon komme att te sig såsom orättvis, skulle t. o. m. värka förslappande på det allmänna omdömet om den, som på ett eller annat sätt sökt kringgå lagbudet. Ja, det skulle enligt min tro värka därhän, att brott emot själfva nykterhetens grundsats komme att få sken af att här härflyta ur ett berättigadt begär att häfda invividens frihet. Men just genom att skapa och upprätthålla en allmän opinion gentemot misbruket af rusdrycker har nykterhetsrörelsen, enligt min åsikt, haft och har allt framgent sin synnerliga betydelse samt en uppgift, om hvars beständiga framgång intet tvifvel hade behöft råda. Att nu ersätta ett jämnt och säkert framåtskridande på öfvertygelsens och upplysningens väg med en skematisk tvånguppfostran, kan förvisso icke lända vare sig till samhällets eller till de enskilda medborgarnes varaktiga båtnad. Ledd af dessa synpunkter, måste jag för min del finna den föreslagna lagstiftningsåtgärden vara förfelad. Jag ber att få formulera det yrkande om återremiss, jag velat framställa, på följande sätt: Jag yrkar på återremiss till utskottet för införskaffandet af sakkunnig och fullständig utredning därom, huruvida och enligt hvilka grunder staten ägde utfärda totalt förbud mot tillvärkning inom landet af alkoholhaltiga ämnen, äfvensom uppgift rörande värdet af det kapital, som för närvarande är i häraf berörda näringar nedlagdt.

Puhemies: Jag ber att få fråga om det var talarens mening, att förslaget skulle komma under omröstning eller om det var meningen, att detsamma skulle såsom ett uttaladt önskningsmål gå till utskottet. Detta är den enda form, under hvilken detsamma kan komma ifråga.

Ed. **Estlander:** Min afsikt var att här uttala ett önskningsmål.

Ed. **Nevanlinna:** Mitä siitä laista sanottaneekin, joka tänä päivänä ja tällä hetkellä on tämän eduskunnan käsiteltävänä, se ainakin on varma, ettei se ole mikään homejuttu eikä mikään K. M. armollinen ehdotus laiksi kaavojen ja mallien suojelemisesta eikä myöskään H. Majesteettinsa armollinen ehdotus järjestetyn notariolaitoksen toimeenpanoa varten. Tämä laki on yksi niistä kolmesta, joidenka suhteen tämän kansan verraton enemmistö, sen uskaltaa huoleti sanoa, on ollut jo kauan aikaa selvillä, että ne ovat kaikkein tärkeimmät, joitten ratkaisua tältä uudelta eduskunnalta odotetaan. Ne kolme ovat, tavallisilla triviaallisilla sa-

noilla sanoen, torpparilaki, kunnallisen äänioikeuden uudistaminen ja kieltolaki. Tämä on yksi näistä. Onko se kolmas, vai toinen, vai ensimäinen niiden joukossa, se saattaa olla yhdentekevä, sitä on kai yleensä vaikea ratkaistakin, arvosteltakoon asiaa miltä kannalta tahansa. Omasta puolestani en epäile asettaa tätä nyt esillä olevaa ensimäiseksi tässä joukossa. On omituinen sattuma, että näistä kolmesta asiasta tämä eduskunta ei kokoontuessaan saanut ottaa vastaan hallitukselta esitystä ainoastakaan. Toissa päivänä, eduskunnan viime istunnossa on tosin yksi näistä tullut, ja jos se valmistuu näillä valtiopäivillä, niin ei se ole sen seikan ansio, että se edes saapui. Ne kaksi muuta tämän viimeksi mainitsemani kolmannen kanssa ovat ainoat leivänmuruset kivien joukossa, jos täällä esillä olevia esityksiä katselee, kansan kipeimpien ja suurimpien tarpeitten rinnalla. Tämä näiden joukossa oleva kolmas, se joka nyt on esillä, on niinikään tullut esille eduskunnan omasta alotteesta.

Lakiehdotusten laatiminen vapaan alotteen kautta, se ei yleensä ole mitään sellaista, jota olisi sääntönä suositeltava. On oikeastaan aivan sairaloinen ilmiö, että lakiehdotuksia laaditaan kansalaisten vapaasta alotteesta. Lainsäädäntö työ ei ole sellaista, jota sopii harjoittaa sivumennen, silloin tällöin, olkoonpa vaan, että valmistelemisesta on puhetta. Kaikkein vähimmin voi tällainen menettelytapa olla suositeltava ja olla eduksi silloin, kun on kysymys mitä vaikeimmista asioista. Nyt on kuitenkin tapahtunut että tämä esillä oleva asia, joka on, sanottakoon se yhtä hyvin oitis kuin myöhemmin, vaikeimpia lainsäädäntötehtäviä, mitä ikinä saattaa eteensä ottaa, on täytynyt tällä tavalla valmistaa. Että sitä vastaan siis voidaan, senkin jälkeen kun se on käynyt eduskunnan valiokunnan lävitse, tehdä monenlaisia muistutuksia, se on minusta niin luonnollinen asia, että olisi päinvastoin suorastaan käsittämätöntä, jollei painaviakin muistutuksia tällä tavalla syntynyttä lakiehdotusta vastaan voitaisi tehdä. Ja ennen kaikkea voitanee niitä kai tehdä, kun asiaa katsellaan hallitus-silmillä. Sillä hallitushan se on, jonka asiana yleensä tällaisten lakiehdotusten valmistaminen on; sillähän on yleensä käytettävänänsä ne neuvot ja välineet, joilla lakiehdotukset voidaan saada pätevästi laadituiksi. Mutta tällä eduskunnalla ei nyt kerran ole ollut muuta neuvoa, jos se on tahtonut saada tämän asian edes esille, saadaksensa sitä edes katsellaksensa ja harkitaksensa, onko se mahdollinen vai ei, — sillä ei ole ollut muuta neuvoa, kuin menetellä tällä puutteelliseksi tunnustamallani tavalla.

Minä puhuin muistutuksista. Minä en ollenkaan niillä tarkoita niitä, jotka tulevat siitä pysyväisestä mielentilasta, „sinnesförfattning", jossa tämän arvoisan eduskunnan pienoisin vähemmistö tämän asian suhteen on aina ollut ja varmaan tulee aina ole-

ei tunnustettaisi oikeiksi, oikeuden mukaisiksi, kaikki sellaiset maan. Kaikki sellaiset puheet, jotka meillä ruikuttavat tuota kuuluisaa yksityisten vapauden rajoittamista, lakien säätämistä, joita muistutukset jättävät meidät, joilla ei ole lämpimämpää, hehkuvampaa toivoa kuin että tämä laki on saatava voimaan, kokonaan kylmiksi. Yksityisen vapauden paljon puhuttuun rajoittamiseen me olemme valmiit joka hetki ja niin kauas kuin me luulemme sen välttämättömäksi kokonaisuuden hyväksi, ja tietystikin — sitä nyt tuskin tarvitsisi nimenomaan mainitakaan — niin kauas mennen kuin se ihmisoloissa voi olla mahdollista. Me tiedämme, että kaikkinainen lainsäädäntö, että koko valtion olemassa olo ei ole mitään muuta kuin yksityisen vapauden rajoittamista sikäli kuin kokonaisuuden menestymiselle katsotaan tarpeelliseksi. Ja sitte nuo puheet siitä, että tässä on kysymys lainsäädännöstä, jota laajat piirit eivät tunnustaisi oikeaksi, oikeudenmukaiseksi! Minä en ole sosialidemokraatti, mutta minä en ole koskaan salannut itseltäni, että voi ymmärtää siltä puolelta niin usein kuuluvan puheen siitä, kuinka ne lait, jotka meidänkin maassamme — ja monessa muussa maassa vielä paljoa enemmän — ovat olleet ja ovat tänäkin päivänä voimassa, kuinka ne saattavat tuntua erinäisille kansankerroksille epäoikeilta, oikeudettomilta. Onkohon tähän asti aina kysytty, ovatko kaikki lait olleet sellaisia, että kaikki kansankerrokset ovat tunnustaneet ne oikeudenmukaisiksi? Onko hankittu siitä takeita ja varmuutta? Kun esim. vuonna 1900 säädettiin nykyinen maanvuokralaki, hankittiinko silloin selvyys, että se oli myös maanvuokraajien mielestä laki, joka oli oikeudenmukainen? Tuskin. Ja minä luulen, että ne kansankerrokset, jotka tulevat väittämään tätä lakia, jos se kerran aikaansaadaan, epäoikeudenmukaiseksi, tulevat olemaan häviävän pieni osa niiden kerrosten rinnalla, jotka tähän saakka ovat väittäneet — syyllä tai syyttä, se on tällä kertaa yhdentekevä asia — erinäisiä lakeja oikeutta vailla oleviksi. Mutta se on kyllä totta, tämä pieni vähemmistö osaa pitää paljon suurempaa meteliä ja, tunnustettakoon sekin, sillä on myöskin erinäisiä ominaisuuksia, jotka tekevät, että sen mielipiteet, sen väitteet on täytynyt ottaa koko joukon enemmän huomioon. Kyllä minäkin olen selvillä siitä, että sen väitteet ovat edelleenkin otettavat lainsäädännössä huomioon, mutta ei turhanpäiväisten fraasien nojalla. Ei sen nojalla, mitä se väittää oikeudenmukaiseksi, vääräksi, vaan sen nojalla, saattaako sen vastustus kulloinkin kyseessäolevaa lainsäädäntötointa vastaan olla sellainen, että tuo vastustus tahtoen tai tahtomatta on otettava huomioon. Niin. Nämä tällaiset ruikutukset, ne eivät tässä asiassa paljon paina. Ja mainittu luokka saapi yleensä tästä lähtien tottua siihen, että sen ruikutuksia ei oteta tällaisissa asioissa huomioon. Sen vuoro on nyt tullut alistua.

Mutta on toisenlaisia näkökohtia, jotka tuovat mieleen vaikeuksia tämän lain säätämisessä ja minä olen omasta puolestani iloinen, että se arvoisa hallituksen jäsen, joka muutama hetki sitten tältä paikalta puhui, toki jätti vähimpään mahdolliseen nuo tavalliset yläluokka-valitukset ja että hän kohdisti puheensa niihin vaikeuksiin, jotka ovat, luulen voivani vakuuttaa sen, niille olleet yhtä lähellä sydäntä, niille olleet yhtä paljon huolen aiheena, jotka tämän lain voimaanpanoa toivovat, kuin ikinä niille, jotka nähtävästi pitävät sen yleensä jo alun pitäen kaikissa oloissa sulana mahdottomuutena, ainakin niin paljon eteenpäin katsoen kuin ihmissilmä ulottuu. Nämä vaikeudet, ne tekevät kieltolain ystävät tällä hetkellä sydämessään vakaviksi, ne ne vapisuttavat sitä kansaa, joka hengessään tänä näivänä katsoo tähän huoneeseen enemmän kuin varmaankaan ainoanakaan päivänä tätä ennen. Ja niiltä on kaikkein vähimmin halu sulkea silmänsä niillä, jotka tämän lain voimaanpanoa toivovat. Vaikeuksia he päinvastoin tahtovat katsoa vakavasti silmästä silmään. Sillä heillä ei todellakaan ole halua tässä, jos niin saan sanoa, platoniseerata, vaan heillä on juuri halu saada asiat todella korjatuiksi.

Mutta ensin vielä yksi asia. Ne, jotka vastustavat kieltolakia, kovin usein ainakin minun mielestäni kaikilla muistutuksillansa kokonaan ampuvat sivu maalin, kun he ilmeisesti esiintyvät sillä tavalla, kuin olisi tarkoitus tämmöisen lainsäädäntötoimenpiteen kautta siirtyä ilman muuta nykyisistä kurjaa kurjemmista oloista ihannetilaan. Ei se ainakaan minun luullakseni ollenkaan ole tarkoitus. Kieltolain puoltajat ovat täysin selvillä siitä, että se asiantila, joka sen voimaantultua syntyy, ei mahda myöskään olla aivan ihanteellinen, edes mitä nimenomaan alkoholikysymykseen tulee. Mutta, kaiken nimessä, millä muulla lainsäädäntötoimella yleensä päästään ihannetilaan? Ei suinkaan yleensä ole kysymys muusta kuin kahden pahan välisestä vallasta, semmoista on kaikki yhteiskunnallinen toiminta. Ja siinä suhteessa kieltolain puolustajat kyllä ovat sitä mieltä, että sitä pahaa, mikä vallitsee nykyisissä alkoholioloissa, ja sitä, mikä tulisi vallitsemaan kieltolain voimaan tultua, kaikkine salakuljetuksineen ja salapolttimoineen, ei, niinkuin suomalainen sanoo, voi samana päivänä mainita. Ne kyyneleet, jotka nyt vuotavat, ovat meriä, ne kyyneleet, jotka silloin vuotaisivat, ovat pisaroita. Ja ainakin minun täytyy puolestani sanoa, että tämä ratkaisee minulle kokonaan asian.

Siirtykäämme nyt noihin vaikeuksiin. En tahdo ruveta herra Senaattorin todistelua kohta kohdalta kumoamaan. Sitä varten kaiketi talousvaliokunnan jäsenet lähinnä haluavat käyttää puheenvuoroa, mutta arvatenkin suuressa valiokunnassa edelleen tapahtuva käsittely on se, jossa tämän tulee tapahtua. Mutta hiukan kuitenkin näistä vaikeuksista yleisesti.

Kysymys tietysti kieltolain puoltajain kannalta on vaan siitä, ovatko ne voittamattomia, ei mistään muusta. Lain voimaanpano saa kysyä suuriakin uhrauksia, se ei meitä peloita. Sillä me olemme kerran vakuutetut, että se voitto, joka saavutettaisiin, on suurienkin uhrausten arvoinen, kaikenlaisten vapauden rajoittamisten, taloudellisten uhrausten, valtiotaloudellisten uhrausten, kaikkien uhrausten arvoinen, monta monituista kertaa tällaisten uhrausten arvoinen. Kysymys on sentähden siitä vain, ovatko vaikeudet voittamattomia. Niinhän väitetään. Olen kuitenkin iloinen siitä, että hallituksen arvoisa edustaja ei ole ainakaan aivan kategoorisella jyrkkyydellä, jos käsitin hänet oikein, tätä mahdottomuutta väittänyt, silti ollenkaan tahtomatta lieventää, (johonka minulla tietysti ei mitään oikeutta olisikaan) sen taulun synkkyyttä, jonka hän toi esiin tämän Suomen kansan hartaimman toivomuksen toteutumisen suhteen. Olkoon minusta kaukana mikään moite siinä suhteessa. Vaikka koko maailma jotakin toivoisi ja tahtoisi, jos mies on vakuutettu siitä, että se on mahdotonta ja että se ehkä vielä tulee hänen kansalleen jollakin tavalla turmiolliseksi, niin hän ei ole mikään mies, jollei hän suoraan ja julkisesti sitä sano; hän on sitä komeampi mies kuta suoremmin hän sen sanoo.

Mutta siitä nyt ei pääse, että se menettely, jota hallitus on tässä asiassa noudattanut, on sittenkin ollut omiansa synnyttämään mitä syvimmän surun tunteita laajoissa piireissä, joissa tämän asian ääretön merkitys oivalletaan. Se on kyllä luonnollista, että ne vaikeudet, joita tämän lain aikaansaamista vastaan on esiintynyt, ovat hallituksen silmissä ehkä vielä suuremmat kuin niiden jotka ovat sen ulkopuolella. Se on luonnollista. Sillä hallituksen velvollisuus on tietysti lähinnä pitää huoli siitä, että asiat sujuvat, ettei hullutuksiin hypätä, jos niin saan sanoa, sillä se tuntee lähinnä kantavansa siitä vastuunalaisuuden. Ja onhan kaksi viimeistä vuotta antanut oivallisen tilaisuuden tässä meidänkin maassamme huomata, mitenkä hallituspöydän viheriäisellä veralla on jäähdyttävä vaikutus hyvinkin merkillisessä määrässä.

Mutta tästä ei ole kysymys. Kysymys on vain siitä, että, mikäli on voitu huomata, hallitus ei ole katsonut kieltolakia ainoankaan ponnistuksen arvoiseksi. Jos se olisi kieltolakia vastaan, jos se pitäisi sitä onnettomana ratkaisuna alkoholi-asialle, niin tämä tietysti ei ole muuta kuin määrätty vakaumus. Mutta että hallitus, vaikka se juuri vaikeuksista puhuu ja sanoo niiden olevan esteenä ja lähinnä niiden, jotka muka eivät ole yksistään meidän itsemme ratkaistavina, puhuu niistä ilman, että se edes tiettävästi on yrittänytkään ainoaakaan ponnistusta, se on ollut masentavaa. Vaikka se ei muusta johtuisi kuin että se todellakaan ei katso tätä asiaa ponnistuksen arvoiseksi, niin se osottaa aina-

kin sen, joka kyllä valitettavasti on tietty ennenkin, eli että tämän hallituksen eroittaa huimaava kuilu tämän kansan enemmistöstä. Sillä on pohjiaan myöten toisenlaiset käsitykset ja toisenlaiset toiveet ja ihanteet kuin tämän kansan enemmistöllä. Se näkyy tässä asiassa.

Nyt noihin ponnistuksiin. Kieltolain ystävät olisivat toivoneet, että ennenkuin hallitus ainakaan olisi mennyt niin sitovalla tavalla kuin se nyt valitettavasti on tapahtunut, maan rajojen ulkopuolelle asti julistamaan tämän lain toimeenpanon soveltumattomaksi niihin säädöksiin, jotka osaltaan määräävät meidän kansamme liikkuma-alan, että se sitä ennen olisi ainakin yrittänyt asiassa jotakin toiseen suuntaan tehdä, tai jos se ei olisi sitäkään tahtonut, ettei se olisi ainakaan tuota tekoansa tehnyt. Sillä olkoon se sanottu suoraan, vanhojenkin miesten kesken on se hallituksen teko, että se on maanrajojen ulkopuolelle tämän mahdottomuuden kansainväliseltä kannalta suoraan julistanut, ollut käsittämätön teko. (Hyvä! Hyvä!) Se on kyllä totta ja se tiedetään, että nykyinenkin hallitus jo nähtävästi alkaa olla jokseenkin selvillä valtansa erinomaisesta rajoituksesta, pienuudesta, meidän asemamme kovin suurista aroista vaatimuksista. Tämä senaatin vaatimattomuus siitä, mitä se voi saada aikaan, menee nähtävästi jo hyvinkin pitkälle. Ilmoittihan täällä muutamia viikkoja sitten herra siviilipäällikkö, ainakin minun silmissäni, hyvin onnettoman näköisenä, ettei senaatti sille mitään mahda — tietysti eivät hänen sanansa olleet juuri nämät, mutta se oli sisällys — että eräs aliluutnantti, joka oli pitänyt pahaa meteliä kaduilla ja turuilla, yhä tänäkin päivänä istuu korkeimpana järjestysmiehenä Oulussa. Mitä hallitus sille voisi mahtaa, sillä eihän senaatti nimitä poliisimestareja! Niin, kyllähän on saatu havaita että nykyinen senaatti taitaa olla selvillä valtansa rajoista eikä luule yleensä erinomaisia voivansa aikaansaada arkaluontoisissa asioissa, esim. sellaisissa kuin tämä, josta myönnettäköön, että se tietysti hyvin läheltäkin koskettelee arkaluontoisia suhteita m. m. keisarikunnan kanssa. Mutta minä tahtoisin sittenkin omasta puolestani ajatella suurempia siitä, mihin nykyinen senaatti pystyy. Sillä se on sentään osottanut pystyvänsä yhteen ja toiseen! Tämä senaatti on m. m. pystynyt saamaan aikaan teon, jota minun tietääkseni mikään edellinen suomalainen hallitus ei ole voinut saada aikaan ja tuskinpa vain mikään tulevakaan pysty saamaan aikaan. Se on pystynyt saamaan aikaan sen, että Venäjän keisari on hyljännyt omat antamansa valtakirjat, vieläpä kääntynyt tässä asiassa Suomen pienen Suuriruhtinaskunnan säätyjen puoleen, jotta hän saisi tämän muutoksen omaan tekoonsa toteutetuksi. Ja se on sentään jotakin! (Naurua). Mutta niinpä ei senaatti silloin mennytkään edeltäkäsin Hänen Majesteetillensa julistamaan, että tähänhän on

mahdoton suostua, että tätä ei voida panna toimeen, tätä ei voida toteuttaa. Ei, se ei tehnyt niin, se teki toisin. Se teki niin, kuin miehet tekevät silloin, kun jotakin todella tahtovat (naurua!) silloin, kun he ovat päättäneet, että sen tulee tapahtua, kun he katsovat sen välttämättömäksi, kun he katsovat sen kansan elinkysymykseksi, jota ilman mitä suurimmat edut menisivät kansalta hukkaan. Sitkeästi, verrattoman sitkeästi ja välittämättä siitä, että ensin hylkäyskin tuli, senaatti, jos niin saan sanoa, piti päälle. Ja se onnistui. Ja vaikka minulla nyt onkin toisellainen käsitys kuin senaatilla siitä, oliko tämä asia näitten ponnistusten arvoinen, niin minä tahdon aivan vilpittömästi lausua todellisen ihailuni sitä sitkeyttä, sitä tarmoa kohtaan, jota senaatti siinä osotti, sillä se on miesten arvoinen, se on ihailun arvoinen. Näin menettelee todellakin hallitus silloin, kun on kysymyksessä kansan elinasiat.

Nyt on menettely ollut toinen. Mistä tämä erotus? Siitäkö, että silloin oli kysymyksessä toimenpide, laki, joka oli kerrassaan yhtä kuin tämän kansan kalleimpien etujen toteuttaminen tai toteuttamatta jääminen, että tuon toimenpiteen onnistumisesta, joka tosin näytti niin uhkarohkealta, riippui satojen, tuhansien ja satojentuhansien leskien ja orpojen kyyneleet, vaikeroimiset, ja että niinkuin painajaisesta kaikki nuo onnettomat pääsisivät, jos todellakin tuo toimenpide saataisiin toteutetuksi, mutta että nyt on kysymyksessä vaan mitätön, määrätyn, puolueen päähänpisto, yläluokan keskinäinen riitakapula, jolla ei ole minkäänlaista merkitystä tämän kansan todellisesti kärsiville aineksille? Sillä ei suinkaan erotus senaatin menettelyssä voine johtua ainakaan siitä, että tuota silloista toimenpidettä odottivat juuri tämän yläluokan ilotulitukset, jos ei maalliset, niin ainakin henkiset, mutta että kieltolain toimenpiteen toteentumista odottavat saman luokan kiroukset ja sadattelut.

Niin, pahaa mieltä, syvää surua, on tämä, tämä nimenomainen teko senaatin puolelta, josta minä puhuin, herättänyt laajoissa piireissä ja on ollut todellakin masentavaa havaita, että Novoje Vremja on laulanut samaa nuottia. On kyllä vielä sekin totta, että nykyisellä senaatilla tässä asiassa luultavasti on aivan erikoisia vaikeuksia. Eihän se ole mikään salaisuus kellekään, että nykyinen senaatti on epäluulojen alainen tahoilta, jotka pyrkivät kaikilla tavoilla rajoittamaan meidän itsenäisyyttämme, jotka pyrkivät pääsemään meidän kimppuumme, jotka yleensä katselevat tuolla maan rajojen toisella puolen Argus-silmillä jokikistä ilmiötä, joka vain suinkin saattaisi viitata siihen, että suomalaiset eivät tahdo aisoissansa pysyä. Me täällä kotona, me tiedämme kyllä, että nämä epäilykset ja epäluulot ovat kaikkea mahdollistakin perää vailla, me tiedämme kyllä tämän senaatin täydellisen

lojaalisuuden ja me hymyilemme vaan noille epäluuloille. Me tiedämme vielä enemmän, me tiedämme ennen kaikkea sen ryhmän ehdottoman lojaalisuuden, joka muodostaa kantaosan tämän senaatin kannattajajoukosta. Näkyyhän selvästi, että se tässäkin asiassa tuo samainen ryhmä taikka — jotta en sanoisi mitään varomatonta, — että taloudellisesti mahtavat ainekset siinä ryhmässä suorastansa toivovat eduillensa tässäkin kieltolakiasiassa turvaa siitä, että, jos tämä eduskunta tekeekin päätöksiä, ne kuitenkin havaitaan korkeimmassa paikassa mahdottomaksi.

Mutta ne vaikeudet, jotka nyt jo ovat nousseet, m. m. tuon mainitsemani taantumuksellisen venäläisen mielipiteen äänenkannattajan palstoilla, tätä kansamme kipeintä tarvetta vastaan, ovat, luulen minä, monelle tuoneet senkin surullisen tunteen, että he ovat tulleet ajatelleeksi, mitenkä epäedullista, mitenkä onnetonta on meidän maallemme, että sen hallitusta turhanpäiten epäillään ja että sen lojaalisuutta epäillään sellaisissakin asioissa kuin tässä. jossa se nyt — hyvänen aika! — on puhdas kuin pulmunen lumella. Sillä nämä epäilykset ulettuvat yleensä, niinkuin nyt on nähty, kaikkiin pyrintöihin, joita meillä on olemassa. Senaatti on tietysti ainakin tässä asiassa nyt, niin pian kuin sen alamainen alistus Hänen Keisarilliselle Majesteetilleen ehtii Pietariin, tuleva täydellisesti puhdistetuksi myös niitten silmissä, jotka yleensä tuolla rajojen takana tämmöistä puhdistusta kaipaavat. Toisin on valitettavasti laita niitten epäluulojen, jotka itse asiaa kohtaan on kohdistettu. Ne eivät häivy ainakaan senaatin alistuksen kautta, sillä siinä päinvastoin voidaan, kun vaan hyvä halu on, lukea suorastaan virallinen vahvistus näille epäluuloille.

Mutta oli miten oli, vaikeuksista oltanee kieltolainystävien puolella selvillä, mutta ponnistusten arvoisena tätä asiaa pidetään ja nyt aijotaan juuri alottaa ponnistusten sarja. Tältä kansalta tulee kai tässäkin asiassa puuttumaan ja tulee varmasti puuttumaan se kannatus, jonka sen henkisen ja aineellisen sivistysperinnön suuremman osan omistajat voisivat tälle asialle antaa, jos he tahtoisivat. Mutta tämä kansa lienee tottunut semmoiseen asemaan. Onhan tämän kansan täytynyt yleensä taistella kaikki elinehtonsa, alkeellisimmatkin, taistella ne tältä samalta osalta kansaansa, jonka olisi tullut seisoa eturivissä sen vaatimusten myöntäjänä ja puolustajana, mutta joka onkin seisonut niitten sitkeimpänä vastustajana. Tämä kansa on tottunut tähän asemaan ja se aikoo koettaa tässäkin asiassa voimiansa tuossa epätasaisessa taistelussa.

Mutta vaikeuksia me emme saa asettaa liikoja. Pahemmasta ei meitä kahtasataa voitaisi syyttää, kuin jos me tässä asiassa, joka on vaikea kyllin, vaikeuksia läpeensä täysi, panisimme siihen yhdenkään vaikeuden enemmän, kuin välttämättä tarvitaan.

Omasta puolestani olen vakuutettu, että talousvaliokunnan enemmistön mietintöön tämmöisiä liikanaisia vaikeuksia on päässyt joukkoon. Vähin, minkä minä puolestani katson välttämättömäksi siitä poistaa, on se, joka ilmenee siinä muutosehdotuksessa, minkä ensimmäinen vastalause sisältää. Omasta puolestani en olisi mistään iloisempi, kuin jos vaikeudet havaittaisiin voitetuiksi niin vähäisen muutoksen toimeenpanon kautta, sillä se vastaisi muutamilla pienemmillä muutoksilla sitä kantaa, jonka minäkin puolestani olin silloin omistanut, kun kirjoitin nimeni yhden niitten esitysehdotusten alle, joitten pohjalle tämä mietintö on laadittu. Mutta toiselta puolen en olisi mistään keveämmälle mielelle päässyt, kuin jos asian enemmässä käsittelyssä havaittaisiin, että vieläkin voitaisiin poistaa vaikeuksia, eteen vyöryneitä kiviä, enemmänkin, kuin tämän ensimmäisen vastalauseen hyväksymisen kautta voidaan niitä poistaa. En ole valmis tällä hetkellä sanomaan, missä määrin vielä voidaan tätä ehdotusta nykyisestäkin parantaa tältä kannalta, jolta puhun, mutta minä toivon, että se asiallinen käsittely, johon tämä lakiehdotus nyt, kansamme verrattoman enemmistön parhaitten menestyksen toiveitten seuraamana, lähetetään, on tässä kohden vieläkin löytävä keinoja ja mahdollisuuksia. (Hyvähuutoja).

Ed. **Gripenberg** luopui puheenvuorostaan.

Ed. **Huoponen:** Riemumielin ottanee kansa kaikkialla vastaan viestin siitä että lainsäädäntö kieltolain aikaansaamiseksi näinkin pian on saatu eduskunnan ratkaistavaksi. Kieltolain saaminen on vuosikymmeniä ollut kansan hartaiden toivomusten ja vaatimusten esineenä. Nämä vaatimukset ovat kerta toisensa jälkeen hyljätyt taholta, joka on kaikille tunnettu. Säätyeduskunnassa viinan valmistajat ja kauppiaat pitivät kyllä huolta siitä, että kieltolain vaatimuksia pidettiin ilmassa liitelevinä utukuvina, joilla kansan todellisessa maaperässä muka ei ollut sanottavaa tukea. Nämä voimat, jotka sitkeästi vastustivat supistaviakin parannuksia alkoholilainsäädännössä, ovat suuremmaksi osaksi täältä poissa ja suuri yhteiskunnallinen parannuskysymys, kieltolakiehdotus on nyt joutunut ratkaisun asemaan. Syystä sentähden kaikki ne, joille raittiusasian ajaminen vuosikymmeniä on ollut sydämen asiana, päästävät nyt helpoituksen huokauksen ja tervehtivät tätä päivää raittiuskansan suurena juhlapäivänä. Mutta ilo maailmassa ei liene ehdotonta, sekoittumatonta. Niin tässäkin. Valiokunnan esitysmietintö lakiehdotuksineen ei saanut tulla ilman vastalausetta eduskunnan ratkaistavaksi. Toisen vastalauseen kirjoittaja neronsa kaikella voimalla on tuonut esille järeän pelotustykistön, jolla aina tähän asti on voitu tuhota parannusvaatimukset tällä alalla. Ed.

Sundblom ja hänen kanssatoverinsa, kansanopiston johtaja Oljemark, ovat ryhtyneet alkohoolilain puolustuskunnan uljaiksi ritareiksi. Olkoon tämä ilo asianomaisille kernaasti suotu. Koska valiokunnan mietinnössä luonnollisestikin ei ole voitu torjua niitä hyökkäyksiä, joita mainitussa vastalauseessa mietinnön hylkäämiseksi esitetään, katson yksityisenä valiokunnan jäsenenä ja raittiuden harrastajana voivani muutamin sanoin kajota noihin väitteisiin. Arvoisan hallituksen jäsenen esittämiin väitteisiin tullee aikanaan valiokunnan valitsemat referentit antamaan vastauksia, selvityksiä. Ne siis tällä kertaa voin sivuuttaa.

Vastalauseen kirjoittaja alkaa sillä, että »juoppouden vastustaminen tehokkaalla lainsäädäntötoimenpiteellä ja sen ohessa raittiustyön voimakas edistäminen on yhteiskunnan ehdoton velvollisuus.» Kuinka kauan suosittamaansa toimintaohjelmaa olisi noudatettava, että vastalausujainkin mielestä kieltolain vaatimus voitaisiin eduskunnalle esittää, ei vastalauseesta käy selville, mutta suuresti en erehtyne, jos väitän, ettei semmoinen ehdotus tämän maailman aikana saisi tulla kysymykseen. Asia, vastalausujain mielestä ei näet vielä ole pantu perinpohjaisen harkinnan alaiseksi, vaan »käden käänteessä» esitetään eduskunnalle. Ja mikä kauhistuttavampaa, vuosisatojen juurtuneesta katsantotavasta yksityinen ihminen tahdotaan pakoittaa jättämään noiden viattomien nautintoaineiden oluen ja viinin käytäntö. Todellakin sydämetöntö! Jos vastalauseen kirjoittaja olisi vähänkin tutkinut Suomen raittiusliikettä ja alkohoolilainsäädäntöä, ei hän voisi puhua tuolla tavoin. Hänelle olisi selvinnyt, että vakaumukseen perustuvaa raittiustyötä meidän maassa on tehty useampia vuosikymmeniä. Samoin olisi selvinnyt sekin, että jo 22 vuotta sitten eli vuoden 1885 valtiopäivillä tehtiin ritaristossa ja aatelissa sekä talonpoikaissäädyssä anomus kieltolain aikaansaamiseksi. Onko 22 vuotta niin lyhyt aika, että voidaan puhua kieltolain vaatimuksen tapahtuvan »käden käänteessä». Vuoden 1900 valtiopäivillä uudistettiin kieltolain vaatimus talonpoikaissäädyssä ja pappissäädyssä anottiin kunnallista kielto-oikeutta. Edellistä anomusta, jonka allekirjoitti suurin osa mainitun säädyn jäseniä, oli tukemassa satojen kuntakokouksien pöytäkirjanotteet ja satojen tuhansien kansalaisten vaatimus kieltolain aikaansaamiseksi. Puuttuvan ajan tähden en voi esittää tarkempaa tilastoa tässä suhteessa vaan kehottaisin vastalauseen kirjoittajaa tutkimaan vuoden 1900 valtiopäiväin asiakirjoja sekä Suomen juomalakkolaisten toimesta koottua tilastoa, joka löytyy Säätytalon kirjastossa.

Kuinka suurella ylenkatseella talousvaliokunta silloin kohteli kansan ponnistuksia kieltolain aikaansaamiseksi, osoittaa paraiten valiokunnan kolme sivua käsittävä köyhä mietintö, jossa vaan viritettiin vanhaa virttä lainkiertämisestä, salapoltosta ja salakul-

jetuksesta,» joka himmentäisi kansan oikeudenkäsitystä heikontaen sen kunnioitusta lakia kohtaan». Samanlaatuinen teema uudistuu herra Sundblomin valitusvirressä. Herra Sundblomille ja hänen hengenheimolaisilleen tahdon valmistaa pienen ilon kertomalla kieltolakikysymyksen vaiheista vuoden 1900 vuoden valtiopäivillä.

Kun talousvaliokunnan hylkäävä mietintö sekä yleistä kieltolakia, että kunnallista kielto-oikeutta koskevien anomusten johdosta ensi kerran säädyissä esitettiin, päätti talonpoikaissääty pyytää armollista esitystä kieltolain aikaansaamiseksi. Sitä vastoin ritaristo ja aateli teki päätöksensä sitte vasta, kun oli tiedossa pappis- ja porvarissäädyn näitä molempia anomuksia hylkäävät päätökset. Asian näin rauettua teki ritaristo ja aateli päätöksensä. Sääty hyväksyi ylimalkaisen ponsilauseen, että hallituksen tulisi tehdä havaintoja väkijuomaliikkeen väärinkäytöksistä ja antaa aikanaan arm. esitys. Sanomalehtien selostuksista saatiin tietää, että päävaikuttimena R. ja A:n päätökseen oli se, ettei kansan turhaan tarvitsisi vedota lakia säätävään kansaneduskuntaan. On muistettava, että siihen aikaan syystä vedottiin suuren kansalaisadressin merkitykseen hallitsijalle, jolla adressilla sortojärjestelmä tahdottiin saada kukistumaan. Kun kansa tällöin kääntyi omien kansalaisten valtiopäivämiesten puoleen huutavien epäkohtien poistamiseksi, niin lienee ollut vaikeata kokonaan hylätä itsetietoisuuteen heränneen ja oikeuksiansa valvovan kansan hartaita ja oikeutettuja pyyntöjä, sen kansan, jonka ponteva ja yksimielinen toiminta kansalaisadressin aikaansaamiseksi oli ollut ihailun ja tunnustuksen esineenä R. ja A:n menettelyä voitanee kuitenkin verrata sisällyksettömään ulkonaiseen manööveriin, jolla kansa koetettiin saada keinotekoisesti rauhoitetuksi. Tämä ilmenee selvästi asian seuraavista vaiheista. Kun talousvaliokunta ilmoitti säätyjen päätösten tuloksena olevan, että kaksi säätyä oli kahta vastaan, päätti talonpoikaissääty käytäntöön tullutta ja hyväksyttyä tapaa noudattaen pyytää toisia säätyjä yhtymään säädyn päätökseen, ettei asia raukeisi. Talonpoikaissäädyn kutsumuksen johdosta R. ja A. pysyi ensimmäisessä päätöksessään, porvarissääty, niinkuin aina tämän laatuisissa anomuksissa, hylkäsi sen, jota vastoin pappissääty teki eri päätöksen, jolla se hyväksyi armollisen esityksen aikaansaamisen ensi valtiopäiville kunnallisen kielto-oikeuden perusteella. Tämän päätöksen teki pappissääty jo senkin tähden, että pappissäädyn aikaisemmin tekemä päätös armollisen esityksen johdosta, joka koski mallasjuomain valmistamista ja myymistä ja jonka mukaan kunnat olisivat saaneet kunnallisen kielto-oikeuden, ei ollut johtanut käytännöllisiin tuloksiin. Näin oli asian hyväksi saatu kolmen säädyn päätös. Yhteensovituksen perustukseksi asetti valiokunta R. ja A:n tekemän päätöksen, jonka talonpoikais- ja pappissääty hyväksyivät. Mutta kun yhteen-

sovitus joutui R. ja A:n käsiteltäväksi, tapahtui aivan käsittämätön yllätys. Mainittu sääty ei ottanut yhteensovitusta käsitelläkseen. Löytyneekö valtiopäivien historiassa toista samanlaista tapahtumaa, että sääty, jonka päätös on asetettu yhteensovituksen perusteeksi, ei ota tekemäänsä päätöstä käsiteltäväksi. Näin teki R. ja A. vuoden 1900 valtiopäivillä. Tämä ennen kuulumaton menettely aiheutui nähtävästi siitä yksinkertaisesta syystä, että yhteensovituksen hyväksyminen olisi tietänyt edes pienen askeleen ottamista kyseessä olleen asian hyväksi, ja sitä mainittu sääty todellisuudessa ei tahtonut. Olen tästä tahtonut seikkaperäisemmin mainita osoitukseksi, millä tapaa maan korkea-arvoinen ritaristo ja aateli vielä 1900 vuoden valtiopäivillä harrasti parannuksia alkohoolilainsäädäntöön nähden.

Luotakoon sitten lyhyt silmäys 1904—1905 vuoden valtiopäivien menettelyyn tällä alalla. Vastalauseen kirjoittaja huomauttaa, »että mielipiteet ehdottoman raittiuden harrastajain tahoilla viime aikoina ovat kehittyneet liian nopeasti voidakseen herättää tarpeellista luottamusta». Tämän väitteen valaisemiseksi mainitaan, että vuoden 1904—1905 valtiopäivillä olisi tyydytty kunnalliseen kieltolakiin. Aivan oikein. Olojen pakosta olisi siihen silloin tyydytty. Sillä olihan vastassa samat mahtavat voimat, jotka edellisillä valtiopäivillä kieräilivät tavalla, josta edellisessä mainitsin. Mutta saimmeko parannuksia aikaan? Meille teroitettiin, ettei ollut laillisia edellytyksiä tämmöiseen lainsäätämiseen. Jos vastalauseen kirjoittaja silloin olisi ollut talousvaliokunnan jäsenenä, niin arvelen, että hän olisi äänettömänä sivuuttanut tapahtumat vuoden 1904—05 valtiopäivillä, sillä niin sitkeästi vastustettiin pienimpiäkin parannusyrityksiä tällä alalla. Niinpä sitä vaatimusta, että kaikki 21 vuotta täyttäneet naiset ja miehet saisivat raastuvankokouksissa myöntää tai kieltää alkohoolijuomain valmistamisen ja kauppaamisen, pidettiin raittiussairaaloisuuden aiheuttamana mielettömyytenä, johon ei mitenkään voitaisi suostua. Samoilla valtiopäivillä olisi tyydytty äänioikeusolojen järjestämiseen talonpoikais- ja porvarissäädyssä. Silloin ei pyydetty R. ja A:n eikä pappissäädyn hävittämistä. Esitykseen olisi suostuttu — niin vakuutettiin — mutta ei ollut laillisia edellytyksiä. Suurlakossa romahti säätyeduskunta kumoon. Jos moinen mullistus olisi ollut edes kaukaisena aavissuksena vuoden 1904—05 säätykokouksella, niin arvelen puolestani, että silloin olisi kyllä edellytykset keksitty. Minä puolestani iloitsen siitä, että nuo lailliset edellytykset puuttuivat, että päästiin kerta kaikkiaan oikealle tolalle. Toivon että mainitsemani esimerkki antaa valaistusta myöskin siihen vaikuttimeen, minkä vuoksi vuoden 1904—05 valtiopäivillä olisi tyydytty kunnalliseen kielto-oikeuteen ja minkätähden nyt vaaditaan yleistä kieltolakia.

Kun lisäksi otamme huomioon, että niitten eduskuntaesitysten alle, jotka tarkoittavat kieltolain aikaansaamista, on kirjoitettu 113 nimeä kaikista puolueryhmistä, pitäisihän tämän kaiken vakuuttaa herra Sundblomille, että kansan yleinen mielipide mitä voimakkaimmin vaatii kieltolain aikaansaamista. Ei siis voida puhua »käden käänteessä» tapahtuvista uudistusvaatimuksista, vaan vuosikymmenien herkeämättömistä ponnistuksista kieltolain aikaansaamiseksi. Ed. Sundblom väitti, että lain kautta ei saisi rajoittaa yksityisen ihmisen itsemääräämisoikeutta, kun on kysymyksessä alkoholipitoisten juomien käsitteleminen ja käyttäminen. Laki on aina pakkoa. Laki vaatii yksilöä noudattamaan aina jotain sääntöä, määräystä. Lain kasvattava voima on siinä, että sen noudattaminen kansan oikeustajunnassa muuttuu siveelliseksi velvollisuudeksi. Jos väite siitä, että nautintohimoa lain pakolla ei saa estää, hyväksytään, tulee opiumia ja useita muita kasvialkaloiideja saada vapaasti käyttää ja nauttia, niinkuin alkohooliakin. Kyllä niitäkin voidaan käyttää. Jos suuret juokot ihmisiä niitä nautittuaan kuolevat, niinkuin alkohoolin nauttimisesta, mitä se tekee, kun vaan nautinnonhimo ja ihmisen vapaus säilytetään. Ihmisten turvallisuuden tähden ovat kuitenkin muut myrkyt poikkeuslain alaisia ja suletut apteekkeihin, joista niitä lääkärin määräyksestä saadaan. Poikkeuksena on vaan alkohooli, jota saadaan mielin määrin käyttää. Kun ihminen alkoholijuomain huumaamana tekee verisiä rikoksia, surmaa usein rakkainpansa tai kadottaa kalleimman lahjan, järjenvalon, terveyden, työkyvyn, toimitetaan nuo onnettomat vankiloihin, houruinhuoneisiin, vaivaistaloihin. Onhan tämäkin tavallaan huolenpitoa, mutta kieltää semmoisten aineiden valmistus ja maahantuonti nautintoaineeksi, joitten seurauksista ihmiset joutuvat kielinkertomattomiin olosuhteisiin, se on herra Sundblomin mielestä ihmisyyden vapauden rajoittamista. Alkoholin käyttämisen aiheuttama kansallispahe ei häntä vähääkään liikuta. Kainin huuto: »olenko minä veljeni vartija», kuuluu yhtä voimakkaasti kuin ennen.

On sanottu, että ankara laki ei voi kasvattaa siveellisyyttä ja luonteenlujuutta ja että sen täytyy jättää tilaa ihmisen vapaalle tahdolle ja toiminnalle voidakseen kaikissa kiusauksissa voitolle päästä. Vaikka tämä onkin myönnettävä, tulee meidän myös ottaa huomioon, että vapaus ja mahdollisuus pahaan, kiusaus sen tekemiseen, ei saa olla suurempi kuin, että se on suhteessa ihmisen siveelliseen vastustusvoimaan. On kyllä niitä, jotka nähtävästi pelastuvat ilman ulkonaista vammaa ja vauriota, s. o. voivat käyttää näitä juomia kohtuudella. Sitä vastoin kaikki heikot luonteet, joita mikään inhimillinen voima ei voi pelastaa, ja niitä ei ole vähän, sortuvat ja vihdoin saavat surmansa. En siis mitenkään voi hyväksyä sitä mielipidettä, jonka ed. Sundblom vastalauseessaan tuo

esiin punaisena lankana, että alkoholijuomat ovat säilytettävät ihmisten vapauden tähden ja koekenttinä siveellisten luonteitten kasvattamista varten.

Mitä kieltolain noudattamiseen tulee, olen valmis tunnustamaan, että semmoisia raukkoja tulee kyllin olemaan, jotka koettaisivat saada juomahimonsa tyydytetyksi keinolla millä hyvänsä. Oman voiton pyyntöä, niinhyvin valmistukseen kuin kuletukseen nähden ei myöskään puuttuisi, mutta kansa kansana, siitä olen vakuutettu, noudattaisi tätä, niinkuin muitakin lakejansa. Poikkeuksia ei voi ottaa lukuun. Niinhän on aina laita. Minä rohkenen epäillä, onko koskaan semmoista lakia säädetty, jota ei yksi tai toinen olisi rikkonut, kun on kysymyksessä lainsäädännön avulla vanhojen totuttujen ja kansan elämään syvälle juurtuneiden tapojen muuttaminen. Niinikään suuresti epäilen, menetteleekö lainsäätäjä silloin järkevästi, jos se lykkää suuren yhteiskunnallisen parannuskysymyksen ratkaisemisen tulevaisuuteen sentähden, että mahdollisesti joku rikkoisi sitä vastaan, kysymyksen, jonka onnellinen ratkaiseminen pelastaisi muistakin yhteiskuntaa tärisyttävistä kysymyksistä.

Vastustuksen voimakkaimmat peikot loihditaan tietysti esille kansainvälisissä kauppasopimuksissa. En kajoa seikkaperäisesti tähän kysymykseen, siihen myöhemmin tullaan kajoamaan. Viittaan vaan valiokunnan mietintöön tässä kohden. Sen verran tahtoisin kuitenkin sanoa, kuten valiokunnan mietinnöstäkin käy selville, että jos esim. Saksan valtakunta terveyshoidollisista syistä on voinut pitää yllä kiellon lihan tuontia vastaan kaikista maista, luulisi alkoholiturmiollisuuden Suomelle olevan monin verroin vaarallisemman kuin Saksalle vieraan maan lihan syönti? Jos Suomen kansa olisi yksimielinen, voisi se tehdä yleisen lakon ranskalaisten viinien käyttämistä vastaan. Luulen ettei mikään mahti maailmassa voisi meitä pakoittaa juomaan heidän viinejään, jos vaan päättäisimme olla ilman niitä. Eikö tästä voisi tehdä sitä johtopäätöstä, että Suomen kansalla lainsäädäntötoimin on kieltämätön oikeus suojella itseään alkoholiturmelukselta? Ja vielä enemmän. Onko oikeuden ja kohtuuden mukaista, että vieraan valtakunnan kansalaiset saatetaan edullisempaan asemaan kuin oman valtakunnan kansalaiset? Tässä niinmuodoin olisi lähimmäisiä rakastettava enemmän kuin itseään. Mutta ranskalaiset kieltävät meiltä luottonsa. Onhan tällainen luottokielto paraillaan olemassa, vaikka arvatenkin heidän viinejään juodaan hyvinkin ahkeraan. Rautateiden rakentamista varten on kostettu saada ulkomaalaista lainaa, vaan sitä ei ole saatu. Luotto on poissa. Pitäkööt ranskalaiset rahansa ja viininsä. Eletään säästävämmin. Koetetaan tulla omin neuvoin toimeen. Tällöin tulisi, jos Suomen luotto edelleen evättäisiin, historian lehdille uusi aihe, semmoinen, että valistuksestaan ja

vapaudestaan kerskaava Ranskan kansa kielsi luottonsa pieneltä Suomen kansalta siitä syystä, että Suomen kansa ei suostunut alentamaan siveellistä kuntoaan ja aineellista asemaansa juomalla Ranskan viinejä. Todellakin loistava todistus ihmisyyden kehittymisestä raakalaisuutta kohti.

Ed. Sundblom huomautti että kaikissa Euroopan maissa käytetään enemmän alkoholijuomia kuin meillä ja piti siitä syystä luonnottomana, että kieltolaki toimeenpantaisiin. Juuri se seikka, että täällä vähemmän juodaan, kehoittaa mitä voimakkaimmin Suomea antamaan tässä suhteessa ensimäisen esimerkin, josta, jos se muuallakin käytäntöön otettaisiin, syntyisi voimakas ehtymätön verenkierto ihmiskunnan ruumiiseen, joka varmaan pelastaisi monta kansaa pahuuden valtaan hukkumasta. Prof. Forel on sanonut: »Toivon, että eteenpäin menette Suomessakin, sillä kaikkien meidän katseet ovat kääntyneet pohjoiseen päin. Ensimäinen valtio, Kanada, Norja vai Suomi, joka saa kieltolain aikaan, tulee tekemään kokonaan uuden käänteen asiain tilassa ja antamaan voimakkaan sysäyksen eteenpäin raittiusriennoille Keski-Euroopassa.» Muiden maiden kokemuksia on täällä usein varteen otettu, mikäli ne oleviin oloihin soveltuvat. Suomen eduskunnalla on nyt tilaisuus näin saadun lainan takaisin maksamiseen moninkertaisesti, jos vaan kieltolaki hyväksytään.

Olen kosketellut muutamiin tärkeimpiin kohtiin ed. Sundblomin vastalauseessa. Siitä mitä edellä olen sanonut, käynee selville, että vastalauseessa esiintuodut väitteet kieltolain hylkäämiseen nojaavat niin löyhille perusteille, että pienikin kosketus vastaväitelmien tukipylväisiin luhistaa ne kaikilta perusteiltaan maan tasalle. Joka ainoa väite vastalauseessa on vaan elävänä todistuksena katumattoman esteistä. Aika kieltolaille ei ole sovelias, Suomen kansa ei ole tarpeeksi voimakkaasti ilmaissut kieltolain vaatimuksia j. n. e. Ed. Sundblom kannattajajoukkoineen aikoo näin ollen Suomen kansaa edelleen kuljettaa hyvien aikomuksien loppumattomilla teillä. Teidän aikeenne, hyvät herrat, tulevat haihtumaan kuin tuhka tuuleen. Valveutunut Suomen kansa ei tule kulkemaan teidän viittomillanne harhateillä. Milloinka aika kieltolain saamiseen on soveliaampi, jopa suorastaan kehoittavampi kuin nykyinen? Kyllä ajan merkkien pitäisi puhua kaikille selvää ja ymmärrettävää kieltä. Onko Suomen kansalla varaa tuhlata kansan siveellisiä voimia, tarmoa ja kuntoa nautinnonhimon alttarille aikana semmoisena, jossa elämme? Ainoastaan raitis, siveellisesti tarmokas kansa on kovimpinakin koettelemuksen hetkinä kestäväinen.

Lopetan sillä vakaumuksella että eduskunta hyläten ed. Sundblomin vastalauseen tulee Suomen kansan noudatettavaksi hyväksymään kieltolakiehdotuksen valiokunnan esityksen mukaisesti.

Ed. v. Alfthan: Det är öfverhufvudtaget något hopplöst att förvänta en fullt nykter och sakenlig diskussion i en nykterhetsfråga, men oberoende däraf, huru nu utgången blir, — och den är väl tämligen gifven, — är man väl dock skyldig att söka till den kraft och värkan det hafva kan sakligt utreda densamma. När nu ekonomiutskottet kommer fram med ett lagförslag af så djupt ingripande betydelse som detta, så skulle man vänta en mycket kraftfull, sakenlig och något så när uttömmande motivering. Allt detta synes mig i hög grad saknas. Om vi nu se omkring oss i världen och se efter, i hvilka trakter man egentligen sökt att införa en absolut förbudslag, så finna vi, att särskilda regeringar, som sysslat med kolonisationsföretag i Afrika, Australien och Amerika, hafva utfärdat absoluta förbudslagar icke för sina egna undersåtar, men väl för dessa barbariska folkslag, hvilka hafva ansetts vara hemfallna åt undergång, ifall de skulle sättas i tillfälle att komma åt alkoholhaltiga drycker. Ett sådant förfarande har därför inslagits gentemot fullkomligt underlägsna folkraser, hvilka icke i likhet med de europeiska raserna visat sig kunna gå framåt i kultur och civilisation utan sådana absoluta förbud. Det lagförslag, som nu föreligger, skulle sålunda ställa det finska folket au niveau med dessa folkslag, hvilka erfarenheten har visat icke kunna höja sig till någon slags kulturell ståndpunkt, om de äro i tillfälle att komma åt alkoholhaltiga drycker. Att nu uttala en sådan dom öfver det finska folket. förefaller mig vara väl vågadt. Men om å andra sidan en mycket stark och medveten folkopinion en gång genom sina ansvariga representanter förklarar, att detta folk är så beskaffadt, att det bör på samma sätt behandlas, som de nu omnämnda folkraserna, så kan man sätta i fråga, huruvida icke allmän mänsklighet skulle fordra, att detta folk skulle ernå det förmynderskap i detta afseende, som det längtar efter, t. o. m. om detta icke skulle kunna genomföras annat än sådant ekonomiutskottet föreslagit genom en ansenlig ökning af polisstyrkan eller rättare sagdt genom inrättandet af ett särskildt nykterhetsgendarmeri.

Ekonomiutskottet talar på sid. 4 om att ett folk, som lifligt åstundar en sådan lag, äfven skall hafva vård därom, att den med tiden kommer att efterlefvas. Att en liflig åstundan på många håll förefinnes om tillkomsten af en sådan lag är otvifvelaktigt. Men om denna åstundan är lika liflig som valresultatet har gifvit vid handen, är mycket tvifvelaktigt, ty tyvärr har nykterhetsrörelsen, som från början var en ideel rörelse, åsyftande folkets bästa, blifvit väsentligen prostituerad af de politiska partierna, i det att denna rörelse af dem har utnyttjats såsom ett politiskt kampmedel, i valkampen. I hvad mån således en värklig sträfvan efter nykterhet såsom sådan har legat till grund för det uppnådda resultatet och i hvad mån en kombination af olika moment, afsedda att sätta

folkets lidelser i rörelse, gjort detta, är därför svårt att säga. Men därför kan man icke häller säga, att själfva förbudslagen såsom sådan, därest den skulle blifva faktiskt tillämpad, skulle uppbäras utaf samma flertal, som nu har sändt flertalet representanter till denna enkammare.

På sid. 6 har utskottet med mycket lätt hand berört frågan om ersättningen. Detta har redan påpekats af hr Estlander men torde yttermera böra utaf stora utskottet närmare öfvervägas. Det synes mig att ekonomiutskottet i denna del skulle ha varit skyldigt att framhålla, hurusom de rättsliga förhållandena beträffande ölbryggerierna och brännvinsbrännerierna äro alldeles olikartade. Brännvinsbränningen utgör nämligen numera i hufvudsak ett kronoregal, som utgifves på arrende, medan ölbryggerierna äro att likställas med andra starkt reglementerade näringar, hvarför deras ersättningsanspråk ställa sig alldeles olika. Jag anser också, att en utredning från sakkunnigt håll i denna del vore synnerligen af behofvet påkallad, och jag vill hoppas, att stora utskottet, om detsamma en gång vill pröfva saken samvetsgrant, skall införskaffa sådan utredning från vederbörande utskott.

Vidare talar utskottet på sid. 7 om den kommunala förbudslagen och säger, att den är fullkomligt värdelös, såsom förbudslagstiftningen uti Amerika har gifvit vid handen. Jag vill här erinra om att, när denna rena förbudslagstiftnings vänner så uttala sig, så tror jag, att de värkligen i väsentlig grad träffa det rätta, medan häremot utaf dem upphäfdes ett mycket starkt härskri, när samma påstående under ett tidigare skede af frågans utveckling gjorde sig gällande. Det är påtagligt, att kommunernas förbudsrätt icke kan bli fullt lika effektiv som ett absolut förbud, därest ett absolut förbud kan genomföras, men däremot är det icke sagdt, att icke en kommunal förbudslag skulle kunna utgöra ett framsteg och en förbättring jämförd med den nu rådande lagen. Det är således med hänsikt till tillståndet, sådant det nu föreligger, som de olika förslagen böra pröfvas. Då ju flertalet utaf förbudslagens förkämpar torde vara benägna att erkänna, att genomförbarheten utaf den förelagda lagen är så godt som ingen, så synes det mig vara deras plikt gentemot den rörelse, hvars förkämpar de säga sig vara, att öfverlägga, huruvida icke nykterhetsrörelsen skulle kunna bättre befrämjas genom beslut om sådana lagar, som låta sig genomföras, än genom beslut om en lag, som icke låter genomföra sig, och genom hvilket beslut hvarje förbättring i det nu rådande tillståndet göres omöjligt, åtminstone för den närmaste tiden.

Senator Ståhlberg har redan i väsentliga delar belyst utskottets resonnemang om handelstraktaterna och monopolen. Hvad nu monopolen såsom sådana beträffar, så utgöra monopolen i de länder,

där de förekomma såsom statens monopol, en form för indirekt beskattning, där staten underlägger sig endast rättigheten till försäljning utaf en viss vara i ändamål att genom uppdrifna pris skaffa staten inkomster. Men ett monopol, som skulle bestå däri, att staten skaffar sig detsamma icke för att sälja någonting, utgör icke något monopol alls. Det är ett tomt ordrytteri och att ett sådant tomt ordrytteri uti den realiteternas värld vid lefva uti skulle kunna undgå att väcka protest är gifvetvis alldeles utsiktslöst. Hvad nu beträffar utskottets resonnemang med afseende å handelstraktaterna i öfrigt, så är det alldeles påtagligt, att, då där talas om sundhetsåtgärder, så afses sådana, i hvilka båda de kontraherande parterna erkänna, att dessa åtgärder äro utaf sanitär art, d. v. s. att det är fråga om sådana förhållanden, som från båda sidorna anses vara hälsovådliga. Om utskottet skulle hafva litet närmare relaterat den korrespondens, som egde rum mellan Österrikisk-Ungerska ambassaden och ministern för utrikes ärendena, hvilken korrespondens finnes i författningsförsamlingen tillika med traktaterna, så skulle däraf framgått klart och tydligt, att här endast är fråga om epidemiska kreatursjukdomar. Något annat har det icke varit tal om.

Härmed vill jag lämna frågan om traktaterna och utskottets allmänna motivering för att i korthet beröra några paragrafer uti utskottets förslag, de där alldeles särskildt förtjäna att tagas under öfvervägande af stora utskottet.

I § 7 behandlas frågan om apoteken. Utskottet föreslår där, att man skulle få köpa maximum 20 gram. Följaktligen skulle man väl icke häller få innehafva mera än 20 gram. Låt oss nu antaga, att vi skulle hafva en familj om flere personer och att det ena barnet behöfver en sorts medicin, det andra en annan. För hvem af familjens medlemmar skall man då köpa 20 gram medicin, om det behöfves olika sorter? Eller låt oss antaga, att förhållandet skulle bli ännu mera kompliceradt, så att det utom de två sjuka barnen skulle finnas en sjuk ko eller en sjuk häst, som icke är betjänad af en så liten dosis som 20 gram. Då kommer vederbörande i ett ganska svårt dilemma. Skall man köpa medicin åt kon eller åt hästen eller åt barnen och åt hvilketdera af barnen? Det är konsekvensen af sådana stadganden.

I § 15 har utskottet en bestämning, som på mig värkar mycket förbluffande. Där säges i andra momentet: »Om hos personer, som icke äro berättigade att tillvärka eller destillera alkoholhaltig ämne, påträffas därför afsedda redskap eller för tillvärkning af alkoholhaltiga ämnen duglig sur tillmäskning, vare straffet o. s. v.» Nu är det så, att detta strängt taget hänför sig till hvarje deg i jäsning. För fyratusen år sedan kände man redan till detta sätt att ifrån vanlig deg få öl. Det var det gamla egyptiska ölet. Man

finner ännu i de gamla egyptiska grafvarna hos mumierna små silar, som åtföljt dem såsom husgeråd. Dessa silar begagnades af folkningen sålunda, att de hade tråg med en öppning, där de placerade silen och, när degen jäste, silade de vätskan igenom. Det var då ett slags primitivt öl, hvilket af egyptierna användes såsom rusgifvande medel, och det var ganska starkt. Vi skulle således med sträng tillämpning af 15 § komma därhän, att samtliga degtråg böra beläggas med beslag och innehafvarena straffas, första gången med 100 mark och andra gången med böter icke utöfver 500 mark, hvilket förefaller mig väl drakoniskt.

I § 23 ingår en bestämning om husransakan, hvilket stadgande jag anser vara det allra vådligaste utaf alla de bestämningar, som denna lag innehåller. I 2 mom. säges: »Om någon på giltiga skäl misstänkes för att olofligen tillvärka, eller innehafva upplag af eller försälja alkoholhaltiga ämnen, må hos honom hållas husransakan, om sådan till sakens utredande anses erforderlig, af kronofogden eller kronolänsman å landet eller ledamot af magistrat, stadsfiskal eller polisman i staden.» Detta har jag hört uppgifvas skall vara någon slags utvidgning af den bestående rätten i frågan, hvarom finnes stadgad i denna del i § 55 af gällande förordning angående fösäljning af brännvin. Men rättighet till en sådan kontroll för vederbörande polisman är här begränsad till innehafvaren af upplag afsedt till afsalu, således till partihandlarena med brännvin, hvilka innehafva minst 400 liter. Denna nya bestämning kommer däremot att utsträckas till hvar man. Nu frågas: är det skäl för ett folk, som så nyligen pröfvat på, hvad husransakan i oträngdt mål vill säga, att i lagen införa en bestämning, som gifver hvilken polisbetjänt som hälst rätt att när som hälst och hos hvem som hälst, som han misstänker, föranstalta husransakan. Han säger sig göra det i syfte af upptäcka brännvin, men kan göra det i afsikt att upptäcka det ena och andra, på sätt som erfarenheten gifver vid handen icke är önskvärdt för detta samhälle. Härmed skulle tillika öppnas på vid gafvel en port för den angifvelsemani, för hvilket vårt folk tyvärr har visat sig vara i så hög grad mottagligt. Är nu uppnåendet af förbudslag så viktigt, att för dess ernående all sådan hänsyn skall vika och alla dessa olägenheter införas i vårt samhälle? Det är en sak, hvilken det synes mig att ekonomiutskottet, när det föreslog dylikt, bort klarligen redogöra för och det synes mig att utskottet ärligt bordt säga till, att utskottet anser detta vara viktigare än allt annat. Eller har ekonomiutskottet tilläfventyrs icke alls beaktat denna konsekvens. Därom saknas hvarje utredning i betänkandet.

Vidare föreslår utskottet i särskilda paragrafer synnerligen drakoniska straff, fängelse, höga böter, ja, jag tror till och med tukthus. Frågas billigt, om nu icke så pass svåra straffbestämmel-

ser småningom tangerar strafflagens gebit, och huruvida icke utskottet bort bertäffande ansvarspåföljderna inhämta lagutskottets utlåtande. Det synes mig att, när så stränga ansvarspåföljder äro utsatta som i detta lagförslag, sådana näppeligen böra beslutas utan att lagutskottet angifver yttrande i saken, och hoppas jag, att också stora utskottet skall hafva denna sida af saken i åtanke.

Öfverhufvudtaget har jag vid läsningen af detta betänkande kommit till insikt om, att ekonomiutskottet självt anser att efterlefnad af eller genomförande i praktiken af denna lag är så svår, att den utan användning af våldsamma straff och en massa detaljbestämmelser alls icke kan leda till någon värklig påföljd. Frågas: är detta den rätta vägen man bör gå. Någonting, som endast med så stora svårigheter kan uppnås, är måhända en dålig metod till ändamålets ernående. Kanske vore det riktigare, att fortgå på den väg, som redan har blifvit bepröfvad och som värkligen gifvit goda, i andra delar också dåliga resultat.

Sedan jag nu varit i tillfälle att göra dessa påminnelser till stora utskottets beaktande, skall jag afstå från att denna gång gå vidlyftigare in i frågan.

— — — — —

Uusi arm. esitys.

Asian käsittely tässä keskeytyi, kun eduskuntaan saapui senaattori **Castrén** esittelijäsihteeri Degerholmin seuraamana tuoden eduskunnalle arm. esityksen n:o 28 **kulkukaupasta.**

Puhemies eduskunnan puolesta kiitti arm. esityksestä, jonka eduskunta oli ottava perustuslainmukaisesti käsiteltäväksensä.

— — — — —

Ed. **Åhlroos:** Det nu föreliggande lagförslaget är enligt mitt förmenande så motiveradt, att jag i detta afseende ingenting har att invända. Men då jag finner till betänkandet fogad en afstyrkande reservation, undertecknad af representanter från den svenska gruppen, och då man därigenom kunde komma till den uppfattningen, att den svenska folkstammen i vårt land i dess helhet stode afvogt stämd mot rusdrycksförbudslagstiftningen, har jag tagit till ordet för att häfda, att äfven bland oss svenska talande rusdrycksförbudet har en stor skara gynnare.

I den andra reservationen säges det, att man i en handvändning vill bryta med århundradens åskådningssätt och *tvinga* den enskilda individen o. s. v. Detta åskådningssätt är mycket äldre än reservanterna själfva och passar icke in på detta århundrade. Det ser ut, som reservanterna icke skulle känna flertalets af vårt folks fordringar. Alldeles liknande argumentering gjordes, då rösträttsfrågan var på dagordningen, och ändå drefs den igenom.

Det finnes flere lika genomgripande frågor, som icke kunna godkännas af minoriteten, därför att denna icke följt med detta århundrades åskådningar och kraf.

Har något lagförslag *så allmänt* uppburits af folkopinionen, som det nu föreliggande? Och dock har man tidigare, *utan* att fråga folkviljan, infört en mängd förbud eller lagar, som de allmänt kallas.

Det stora flertalet af vårt folk har lärt sig känna rusdryckernas natur och ödesdigra följder. De se i dem sin värsta fiende till lycka och välstånd, och de kunna icke förhindra deras värkningar, så länge de finnas till. Därför vilja de hafva frestelsen bort. De nya rättigheterna mana att skaffa oss mera vetande och kunskap för att lugnt gå framåt på utvecklingens väg. Ofärdsåren borde hafva lärt förbudslagens motståndare, att vi under rusdryckernas invärkan degenererat och att vi nu under lyckligare omständigheter borde uppfostras moraliskt och sedligt starkare. Flere upplysta och aktade medborgare, som under ofärdsåren sågo, huru långt rusdryckerna kunnat föra rättskänslan hos den enskilde individen, afsvuro sig desamma och uppmanade andra att äfven lämna rusdryckerna och ställde sig sålunda i kamp mot denna sed.

Vidare hålla reservanterna på den utnötta frasen, att rusdrycksförbrukningen *minskas* med en stegrad folkupplysning, skärpta straffbestämningar och socialt upplysningsarbete. De äro ju nog faktorer, som behöfvas i det vidt syftande uppfostringsarbetet. Men *dessa* medel *allena* förmå så försvinnande litet. Alla fallgropar måste fyllas. Förbannelsens boja — alkoholen — måste bringas ur världen i egenskap af njutningsmedel. Skulle en ökad upplysning allena bringa vår nations största stötesten ur vägen, då vore det ingen nöd, alkoholrötan utbreder sig *lika svårt* bland de upplysta och skolade som bland arbetare och allmogen Jag kunde uppräkna familjeolyckor i otal, hvilka haft sitt upphof från rusdryckerna och detta just inom de burgnare samhällsklasserna. Det blefve en outtömlig källa för författarevärksamheten. Digra volymer kunde utgifvas och kanske vara till något gagn i kampen mot rusdrycknjutningen. Sorgliga romaner kunde skrifvas om ut-och kroglifvet äfvensom dess sviter.

Ville jag likt hr Castrén taga tidningarna till hjälp, kunde jag, för att bevisa alkoholens del i brottsligheten, taga en stor del af kammarens tid i anspråk. Jag vill inskränka mig till att konstatera att 100-tal *mindre* fylleriförseelser hvarje vecka beifras af polisen i hufvudstaden, utan att nämna sådana brott som mord, knifhuggningar, hemfridsbrott o. s. v.

Det sociala upplysningsarbetet kan ej häller spela någon större roll, för att råda bot mot det nu ifrågavarande onda. Det kan endast något hämma farsoten. Ty medan tio upprättats hafva lika många fallit för frästelsen.

Är det alldeles riktigt, att den ena medborgaren tillåtes att *lagligen* försälja och utskänka sådana drycker, som äro hälsovådliga samt moraliskt, sedligt och ekonomiskt ruinerande för den andra? Landet drager skatt af näringen på landets bekostnad. Således, vårt lands inkomster beräknas af regering och representanter till en del utgå från offer på folkets lidelser. Finnes häri någon moral? Befordrar denna uppfattning rättskänslan? Fängelser, sjukhus och polisen måste på landets bekostnad ökas, emedan man icke vill vara medveten om att orsaken till lagbrotten i de flesta fall just är rusdryckerna.

Talet om den persomliga friheten har så många gånger tillbaka visats. Den personliga friheten är oinskränkt endast på en obebodd ö. I ett *lagbundet* samhälle inskränkes den med en mängd förbud: förbud mot stöld, mord, förfalskningar o. s. v. Kränkes den personliga friheten t. ex. däraf att tuberkelmängd mjölk, trikinfyldt fläsk, skämdt kött eller för hälsan menliga läskdrycker tagas i beslag, konfiskeras, förgöras? Rusdryckerna höra ohjälpligen till samma kategori. Hvilken ny princip införes i lagstiftningen, om samma lag utsträckes till de alkoholhaltiga njutningsmedlen? Vår tid går ut på att *mera* förebygga än att bota. Samma väg väg bör man väl också inslå på lagstiftningens område. Ej principen: först brott — så straff; utan fast hällre: *förebygga* och *aflägsna orsaken* till brotten. Skola då *rusdrycksförsäljningslokalerna* stå *lagligen* öppna, ehuru alla veta, att däraf följa osäkerhet till lif och lemmar, våldsdåd, dråp m. m. Enligt alla tiders och länders erfarenheter är alkoholen den förnämsta orsaken till brott, och däraf följer, att denna orsak måste aflägsnas. Alkoholen bör placeras bredvid cyankaliet, opiet m. fl. gifter i apotekarens skåp.

Det var majoritetens rätt man gick för nära, då husbehofsbränningen genom lag förbjöds. Och dock har folket lojalt underordnat sig förbudet, emedan lagen var till dess fördel. Landsbygden bär därom det bästa vittne. Nu är det minoriteten af folket det gäller, en *egoistisk* och *njutningslysten* minoritet, som ofta i farans stund och vid festliga tillfällen ropar ut: *allt för fosterlandet.*

Vidare hör man ofta sägas, att rusdrycksförbudet skulle öka brottsligheten. Inte häller detta håller sträck, ty vi äro ense med reservanterna i att rusdryckerna befordra brottsligheten. Då de förbjudas, talar konsekvensen för, att *brotten mot alla andra lagar minskas* utom till en tid — mot förbudslagen.

Sedan de förgiftade subjekten fallit undan, uppstår ett nytt friskt och kraftigt finskt folk.

Jag vill ännu beröra handelstraktaterna. Icke häller denna stötesten var för oss främmande. Då lagförslaget uppgjordes, blefvo vi nog hotade med dem. Handelstraktaterna ställde sig hindrande i vägen, hette det. Isynnerhet öfverenskommelserna med Frankrike.

För saken intresserade, åtminstone på svenskt håll, togo reda på traktaterna, studerade dem, läto lagkunniga tolka dem och uppvaktade regeringsmedlemmar. Från regeringshåll svarades först, att de franska traktaterna ställde sig hindrande i vägen, men efter ett fördjupande i de enskilda punkterna, hvilka i tidningspressen framhöllos, medgafs, att *traktaterna juridiskt icke voro hindrande.*

Den nya öfverenskommelsen med Frankrike har i 14 artikeln följande innehåll: »Franska jord- och industrialster, som införas till Ryssland, skola underkastas enahanda behandling, som alster från den *mest gynnade* stat. De må icke i någon händelse eller under någon förevändning underkastas *införselförbud, som icke skulle utsträckas till enahanda alster från hvarje annat land.*» Ett rusdrycksinförselförbud i Finland skulle självfallet träffa *lika* alla land. Ooch hvarken traktaternas andemening eller ordalydelse synes lägga något hinder därför.

Förbudslagen får icke blifva en politisk partifråga, utan en lycklig lösning af de reformkraf folket ställer på sina representanter och sin regering. Egoismen och intrigerna få icke spela in och inväxka hämmande på en förbättring, som gäller hela vårt lands väl och ve.

Lagförslaget går visserligen längre än t. ex. min motion. Utskottet har tagit steget fullt ut. För min del har jag ingenting däremot, om jag bortser från några oegentligheter, men jag hoppas, att stora utskottets lagkunniga skola egna välbehöflig kritik åt bristfälligheterna och att de blifva behörigen beaktade.

Ed. **Rosenqvist G. G.:** Jag hade icke i dag ernat begära ordet i denna betydelsefulla och allvarliga fråga, dels emedan jag högst ofullständigt hunnit sätta mig in i föreliggande betänkande, dels emedan det nu är första gången ärendet behandlas. Men då diskussion en gång begynt i frågan, och då jag icke är medlem af stora utskottet, vill jag låta några ord åtfölja remissen till nämnda utskott. Jag är i själfva hufvudsaken icke fullt beredd att definitivt fatta position; ej häller vill jag här utveckla de enligt min mening starkt vägande skäl, hvilka tala för allmän förbudslags införande. Men om, såsom jag tror, jag slutligen kommer att ställa mig i deras led, hvilka yrka på införandet af allmän förbudslag inom vårt folk, så gör jag det — detta kan jag redan nu säga — icke på grund af nu föreliggande utskttsbetänkande, utan trots detsamma. Ty detta betänkande lider enligt min uppfattning icke blott af logiska svagheter, utan äfven i åtskilliga afseenden af brist på hvad jag ville kalla inre sanningshalt. Jag skulle önska att, då Finlands folk tager ett så viktigt och betydelsefullt steg på de sociala reformernas väg, detta skedde med ett klarare och mer oförvilladt medvetande om stegets värkliga innebörd än hvad som att döma af utskottsbetänkandet synes vara fallet.

Och jag hade önskat att motiveringen för nödvändigheten af att taga detta steg erhållit en grundligare och fullt värdig form.

Jag skall icke nu, då det gäller ärendets fösrta behandling, uppehålla landtdagens tid med att utförligare motivera det omdöme jag här uttalat. Endast i tvänne afseenden skall jag lämna några antydningar.

Man angifver enligt min uppfattning på ett skeft sätt frågans värkliga innebörd, om man med utskottet låter förstå, att det väsentligen gäller frågan, huruvida »enskilda medborgares mindre förmåner och inbillade rättigheter skola vika för hela folkets stora lifskraft». Vore detta frågans väsentliga innebörd, då vore den ytterst lätt löst. Det tillfredsställer mig icke häller att, såsom utskottet gör på samma sida i betänkandet, tala om den höga moraliska ståndpunkten hos det folk, som nödgas taga ett dylikt steg. Det är fastmer en låg moralisk ståndpunkt hos folket, som bäst motiverar nödvändigheten att taga nämnda steg. Och, om ett folk måste taga det, så bör det ske icke under skryt och bombastiska tal, utan snarare med syndabekännelsens ödmjukhet.

Intresset för och sträfvan för ett nyktert folk och nykterism äro icke identiska. Än mindre är det förra identiskt med den nykterism, som begynt skylta i partiprogrammen, eller den nykterism som begagnar sig af nykterhetsintressena såsom bas för sin monomani att angripa den nuvarande regeringen. En fanatisk och fariseisk prägel har icke sällan gjort nykterismen motbjudande för värkliga nykterhetsvänner.

Då nu detta betänkande går till stora utskottet, ville jag för min del uppmana detsamma att söka rensa bort alla dylika element, och framför allt ville jag lägga utskottet på hjärtat, att utmönstra alla bestämningar i detta lagförslag, som fullfölja ett partikulariskt sedligt intresse på bekostnad af sedligheten såsom totalitet, med andra ord alla element, som vilja bekämpa ett ondt med medel, som äro värre än det onda, som man bekämpar, ty det gäller, äfven då man kämpar för sedlighet och nykterhet, att ändamålet icke helgar medlen.

Senaattori **Ståhlberg:** Sen johdosta, mitä viimeisen edellinen puhuja mainitsi hallituksen taholta ilmoitetun kauppaliitoista, pyytäisin mainita, että ainakin senaatissa tietääkseni kauppaliitoista on ollut se käsitys, jonka minä toin esiin edellisessä lausunnossani.

Ed. **Bäck:** Minäkin puolestani olen kieltolain ystävä. Mutta kuitenkin täytyy minun tunnustaa, että kun keväällä kirjoitin esitysehdotukseen nimeni, niin tein sen kauan epäiltyäni. En voinut nimittäin olla pitämättä raittiutta, joka on vakaumuksen hedelmä, moraalisesti suurempana, parempana raittiutta, joka johtuu kielto-

laista. Sittekin lopulta kirjoitin nimeni esitysehdotukseen; tein sen pääasiallisesti siitä syystä, että hyvin tiesin, kuinka paljon tuhoa juovutusjuomat ovat tuottaneet meidän kansallemme.

Olen ollut 8 vuotta pääkaupungissamme pappina, ja sillä ajalla liikuin etupäässä proletariaattipiireissä. Tulin siellä melkein joka päivä näkemään, kuinka paljon kurjuutta alkohooli tuo mukanaan. Tulin monta kertaa koteihin, joissa ei ollut huonekaluja, ei vaatteita, puhumattakaan ruuasta, ja kun kysyin epätoivoiselta perheen äidiltä, mikä oli syynä tähän kurjuuteen, niin oli vastaus: viina. Voisin luetella paljon esimerkkejä siitä, mitä väkijuomat ovat tuoneet mukanaan meidän kansallemme. Mutta en tahdo sitä nyt tehdä, koska pelkään, että täällä vielä tullaan käyttämään paljon puheenvuoroja. Tahdon kuitenkin ohimennen mainita erään tapauksen. Olin erään kuolevan langenneen naisen vuoteen vieressä. Hän kertoi että alkusyy hänen lankeemukseensa oli, että hänen juopunut isänsä oli myynyt hänet. Kun pidän kiinni siitä, että väkijuomat voivat tuottaa eikä ainoastaan voivat vaan tuottavat, ja ovat tuottaneet meidän kansallemme niin äärettömän paljon kärsimyksiä ja niin kauheita siveellisiä vaurioita, en ole voinut olla kirjoittamatta nimeäni mainittuun esitysehdotukseen.

Vielä nytkin olen, niinkuin jo alussa sanoin, kieltolain ystävä. Mutta näinkin ollen en voi olla lausumatta muistutuksia sitä lakiehdotusta vastaan, joka meillä on tänä päivänä käsiteltävänä. Mielestäni on lakiehdotus annettu meille semmoisessa tilassa, että se on omiansa tekemään kieltolain melkein aivan mahdottomaksi. Epäilen, tokkohan minäkään voisin äänestää kieltolain hyväksymistä, jos se lopullisesti annettaisiin kamarille siinä muodossa kuin se meille tänä päivänä on tullut.

Täällä on jo kosketeltu muutamiin kohtiin lakiehdotuksessa; niin esim. ed. v. Alfthan kosketteli 7 pykälää. Minäkin olen huomannut juuri saman virheen, josta hän puhui. Mutta olen huomannut 7 §:ssä muutakin, jota tahtoisin suuressa valiokunnassa korjattavaksi. Ensinnäkin tuo määräys, ettei saisi ostaa alkohoolipitoisia lääkeaineita enempää kuin 20 grammaa, on aivan mahdoton. Olen asunut paikkakunnalla, josta lähimpään apteekkiin on 9 peninkulmaa. Ajatellaan nyt toki, ettei saisi ostaa enempää kuin 20 grammaa lääkkeitä. Ihmiset, jotka asuvat seuduilla, jotka ovat niin kaukana apteekeista kuin se, josta puhuin, eivät ollenkaan voisi käyttää apteekkia ja kuitenkin on valiokunta mietinnössään tavallaan tunnustanut oikeaksi, että lääkkeitä käytetään, ei ole ainakaan tahtonut kieltää niiden käyttämistä. Varmalta taholta olen myös kuullut, että ne lääkkeet, joita käsikaupassa apteekista myydään, ovat suurimmaksi osaksi sellaisia, että alkohooli niissä on pääaines. Jos nyt määrätään, niinkuin 7 §:ssä on ehdotettu, että tällaisia lääkkeitä ei saada muuten kuin lääkärin reseptin nojalla, niin se tulee

tuottamaan köyhälistölle suuria haittoja, puhumattakaan sellaisista seuduista ,joissa ei löydy lääkäreitä. Ajattelen nyt vaan tätä Helsingin kaupunkia; jos joku sattuu sairastumaan pyhänä, niin on monta kertaa melkein mahdotonta saada lääkäriä käsiinsä. Tahtoisin siis tähän pykälään jonkunmoisen muutoksen tässä suhteessa.

Sitä paitsi on tämä mainittu pykälä hyvin epäjohdonmukainen; sen mukaan sallitaan myydä apteekista ulkonaisiin tarkoituksiin käytettäviä lääkkeitä. Mutta tiedän, että sellaisetkin lääkkeet ovat tulla väärinkäytöksen esineiksi. Apteekista myydään esim. riigabalsamia ulkonaisena lääkkeenä, niinikään halpausvettä, ja kuitenkin käytetään näitä lääkkeitä monta kertaa ei ulkonaisiin tarkoituksiin vaan sisällisiin, niitä käytetään juovutusjuomina.

8 §:ssä olen myös huomaavinani jonkunmoista epäjohdonmukaisuutta. Jos verrataan 8 pykälää 5 pykälään, niin täytyy ehdottomasti tulla siihen johtopäätökseen, että apteekista ja rohdoskaupasta saadaan myydä eetteriä, jota nykyisenkään lain mukaan ei saa ilman lääkärin määräystä ostaa.

Myöskin 11 § on minun mielestäni hyvin merkillinen. Sanotaan nimittäin, että 8 ja 9 §:ssä mainittuja aineita ei saa antaa ostajalle, jos on perusteellista aihetta luulla, että niitä tultaisiin käyttämään juovutusjuomiksi. Tahtoisin kysyä, milloinka apteekkarilla tai rohdoskaupan omistajalla on perusteellista syytä otaksua, että ostaja tulee väärinkäyttämään pyytämäänsä tavaraa?

Täällä on tänä päivänä myös puhuttu niistä hirmuisista rangaistusmääräyksistä, joita on ehdotettu kekustelun alaisessa lakiehdotuksessa. Minäkin olen valmis tunnustamaan näitä rangaistusmääräyksiä aivan liian suuriksi. Jos verrataan niitä esim. rikoslain rangaistusmääräyksiin, niin ei voi tulla muuhun johtopäätökseen kuin että tämä lakiehdotus, josta nyt on kysymys, menee paljon, paljon pitemmälle kuin rikoslaki aikanansa koskaan on mennyt. Esim. salakapakoitsijoille ehdotetaan neljäkin vuotta kuritushuonetta. Rikoslaissa ei ainakaan muutamissa tapauksissa anneta edes lapsenmurhaajille ja varkaille niinkään suurta rangaistusta. Näyttää melkein siltä kuin valiokunnalla, joka on meille lähettänyt tämän mietinnön, olisi jo alusta pitäen ollut se vakaumus, että tämä laki ei ole kansan vakaumuksen tulos. Jos se nimittäin olisi ollut sitä mieltä, että kansa vaatii ja kannattaa kieltolakia, niin ei sen minun mielestäni olisi tarvinnut määrätä niin drakoonillisia rangaistusmääräyksiä kuin se nyt on tehnyt.

Vielä tahtoisin kajota 26 §:ään. Se on mielestäni kaikkein pahin ja huonoin pykälä koko lakiehdotuksessa. Tahtoisin kutsua mainittua pykälää bobrikoffilaiseksi pykäläksi. Se oikein opettaa kansaamme ilmiantajiksi. Luulen, että lakimiesten keskuudessa on tultu siihen johtopäätökseen, että ilmiantoa ei lain kautta saa edistää, mutta tuntuu siltä kuin ne miehet, jotka istuvat siinä valiokunnassa,

jonka mietintö tämä kyseessä oleva on, ne olisivat tällä 26 §:llä oikein tahtoneet ilmiantoa kasvattaa ja edistää. Toivoisin, että ainakin tämä 26 § tulisi, jollei kokonaan poistetuksi, niin kuitenkin suuresti muutetuksi.

Jos sitten tulemme 28 §:ään, niin täytyy minun sanoa, että se on paha takaväräjä, mutta ehkäpä mainittu pykälä on ollut ehdottoman tarpeen. En voi siitä päättää, mutta mieluummin olisin nähnyt, että tämä pykälä olisi jäännyt kokonaan pois ehdotuksesta, kun nimittäin muistan sitä salakapakoitsemista, mitä venäläinen sotaväki aina on harjoittanut ja luultavasti aina tulee harjoittamaan meidän maassamme.

Lopuksi en voi olla lausumatta ihmettelyäni siitä, että kun tätä raittiuskysymystä on tänäpäivänä täällä käsitelty, on osoitettu niin vähäistä poliitillista raittiutta. Kun ed. Nevanlinna puhui, niin tuntui melkein siltä kuin hän olisi ollut vihaisempi nykyiselle senaatille kuin juoppoudelle. Ehkäpä se kuitenkin on annettava ed. Nevanlinnalle anteeksi; muistot voivat hänellekin joskus tulla liian raskaiksi.

Ed. **Viljakainen:** Niinkuin odottaa saattoikin, on tätä valiokunnan mietintöä arvosteltu ankarasti sekä perustelujen että lakipykälien suhteen. Perusteluista on löydetty vikoja monen laisia: ne ovat laihat, ne ovat farisealaiset, ne ovat puutteelliseti sanalla sanoen ne osoittavat suurta kykenemättömyyttä valiokunnassa.

Jos olisi ollut kirjoitettavana lihava kirja joko juoppoudesta tahi raittiudesta tahi niistä toimenpiteistä, mitä eri kansoissa on tehty molemmissa suhteissa, niin kyllä ainetta valiokunnalla olisi ollut ja kyllä siihen olisi osattu kenties valikoidakin yhtä ja toista, sillä siihen työhön valiokunnan jäsenet olisivat olleet tottuneita. Mutta oli aikomus siinä, mitä katsottiin tarpeelliseksi valiokunnan mietintöön ottaa, vain lyhyesti tehdä viittauksia niihin asianhaaroihin, ja toivottiin että ne kansalaiset ja ne eduskunnan jäsenet, jotka milloinkaan eivät ole raittiusasiaa käsitelleet, hankkisivat nuo tarpeelliset selitykset ja tiedot jostakin muusta kirjallisuudesta, jota juuri viime aikoina on ilmestynyt tämän asian valaisemiseksi. Sieltä olisi senaattori Ståhlberg ensiksikin havainnut, että raittiusväen puolelta ei ole suinkaan salattu kansalta sitä, että tässä asiassa on edessä suuri taloudellinen kysymys. Siellä on sanottu, että se vähentää toistakymmenellä miljoonalla valtion tuloja. Tämän lisäksi voin vielä sanoa, että kansalle on seikkaperäisesti luennoissa selitetty, millä tavalla tuo vähennys tapahtuu, ja onpa tarkemmin määrätty se miljoonamääräkin, joka siitä tulee, se on likipitäen 15 miljoonaa. On myös viitattu valiokunnan mietinnön perusteluissa, millä nämä miljoonat ovat korvattavissa, nim. verottamalla kansalaisia ja saattamalla kansalaista, joka on juoppoudesta päästy-

ään vaurastunut, tilaisuuteen pitää tuloveroilla huolta valtion tarpeista. Se seikka ei valiokunnan mielestä kaivannut sen enempää selitystä.

On myös moitittu sitä, että valiokunta ei ole selittänyt tarkemmin, miten työväen, joka polttimoista ja panimoista jää työttömiksi, mitenkä sen käy. Maamme teollisuuslaitoksista erotetaan joka syksy paljon lukuisemmin työväkeä, eikä niiden erottajilta koskaan kysytä, mitenkä näiden erotettujen käy, ne vain pannaan pois työstä. Näitä seikkoja valiokunnassa käsiteltiin, mutta huomattiin, ettei tuota polttimoiden ja panimoiden työväkeä ollut niin lukuisasti, että asia olisi kaivannut enempää selvittämistä.

Puutteena valiokunnan mietinnössä on myös mainittu, ettei siinä ole selvitetty, mitenkä tämä laki on muissa kohdin toimeenpantava. On huomattava, että tämä laki, jos se hyväksyttäisiin, astuisi voimaan vasta kolmen vuoden perästä. Sinä aikana ennättäisi hallitus antaa esityksen eduskunnalle lain toimeenpanosta ja muista sen yhteydessä olevista asioissa, ja eduskunta kyllä ennättäisi vielä järjestää sen tämän ajan kuluessa. Se ei kuulunut varsinaisesti tähän lakiin eikä sitä siis tähänkään tarvinnut laatia.

Täällä on ylistetty kunnallista kieltolakia ja moitittu yleistä kieltolakia, onpa verrattu meidän kansan oloja muiden kansojen oloihin ja sanottu, ettei missään ole tämmöistä kieltolakia olemassa. Meillä nyt on, se myönnettäköön kansamme kunniaksi, oltu raittiustyön alalla hiukan edellä muista kansoista. Mutta tuleehan vielä nyt muistaa, että meillä onkin tällä kertaa syytä mennä paljon muista edelle. Onhan meidän kansamme paremmassa tilaisuudessa kuin mikään muu kansa ottaa osaa lainsäädäntöön ja ilmaista vakaumuksensa siitä, mitä se pitää kansalle parhaana. Ei siis kelpaa se puolustukseksi, ettei muuallakaan ole sellaista lakia.

Mutta meidän kansallamme on myöskin kokemusta, että tässä asiassa ei kunnallinen kieltolaki auta. Sitä on nim. koeteltu ja kokemukset ovat hyvin huonot. Meillä ei kunnioiteta kunnallista kieltolakia, vaan sitä pidetään pilkkana. Kun joku kaupunki päättää kieltää poltettujen väkijuomain kaupan, niin toisesta kaupungista, jossa ei ole mitään muuta kuin vähittäismyyjiä, joilla on oikeus tiskinsä takaa ostajalle antaa vähissä erissä väkijuomia, lähettää asiamiehensä siihen kaupunkiin ja maakuntaan kaupungin ympärille myymään väkijuomia ja käymään väkijuoma-kauppaa. Ja sen kaupungin asianomaiset ja poliisimiehet eivät estä ollenkaan tuota lainrikosta, mikä kaupungeissa tehdään, kun lähetetään muuanne väkijuomia. Ja meidän laissa on kuitenkin selvät määräykset että joka avustaa toista saa sakkon. Helsingin kaupungissa on useita vähittäis-myyjiä, jotka kyllä pitävät huolen siitä, ettei kunnallinen kieltolaki merkitse mitään. Luultava olisi, että jos saataisiin

kunnallinen kieltolaki, niin joku Naantali tai Tammisaari kyllä pitäisi huolen siitä, että maa saisi, mitä se tarvitsisi.

Tässä on syytetty raittiuden harrastajia kieltolaista. Mutta asia on niin, että raittiudenharrastajat kyllä ovat kieltolakia toivoneet, mutta ajan, koska se on toimeenpantava, on määrännyt kansa kokonaisuudessaan eikä suinkaan ehdottomasti raittiit. Se on kansan tahdon ilmaus eikä siitä päästä. Kunnallisen kieltolain ei katsota vastaavan tarkoitustaan, vaan on yleinen kieltolaki saatava.

Todella heikko puoli valiokunnan mietinnön perusteluissa on kansainväliset kauppasuhteet, sillä niiden selvittämiseen ei valiokunnalla ole ollut riittäviä asiantuntijoita eikä kukaan, jolla tässä asiassa arveltiin olevan seikkaperäisemmät tiedot, ole suostunut valiokuntaa avustamaan. Mutta kyllä sittenkin jotain toiveita tämänkin puolen järjestämiseen lienee olemassa. Tuleehan muistaa, että Suomeen nytkään ei saa tuoda paloviinaa ollenkaan. Luulisi tästä seuraavan, että ilman suurta vaikeutta saataisiin kielto myös siihen, ettei tänne saa tuoda paloviinaväärennyksiä ja väärennettyjä poltettuja väkijuomia. En luulisi myöskään, että kansainväliset suhteet estäisivät laatimasta lakia, joka vaatisi, että niitä ulkomaisia väkijuomia, jotka tänne tuodaan, pitäisi aina seurata alkuperätodistus siitä, että ne ovat oikeita. Ranskan kansahan on melkein kapinassa oikeiden viinien puolesta. Eiköhän olisi syytä että meilläkin koetettaisiin avustaa tätä taistelua yhtymällä kieltämään, ettei tänne väärennettyjä viinejä tuotettaisi. Sitten vasta tulee kysymykseen, minkä verran Suomeen tuotettaisiin väkijuomia, jos väärennettyjen juomien tuonti olisi kielletty.

On myöskin kiinnitetty liian paljon huoniota siihem, että monopoolilla ei saada ulkomaista tuontia tyreytetyksi. Meillä tunnetaan, että ulkomailta tuodaan vain noin 6 milj. litraa väkijuomia, mutta tässä maassa juodaan paloviinaa vähintään 8 milj. litraa. Kun poltto on 6 milj. ja vähän yli sen ja se sitten miedonnetaan tavalliseen kauppamäärään, niin saamme 8 milj. Täällä valmistetaan myös 19 miljoonaa litraa olutta. Jos nyt saisimme nämäkin kielletyiksi, niin kansa juopottelisi hyvin vähän ja siihen toki voisi toivoa hallituksen suostumuksen, että tämä kotimainen valmistus kiellettäisiin.

Täällä on käyty ankarasti lakipykäliä ja mietintöä vatsaan. Eihän nyt tarvitse toivoakaan, että ensimäinen kieltolaki meidän maassamme olisi syntynyt niin mallikelpoiseksi, ettei siihen puutteita ja muistutettavia kohtia olisi tullut. Mutta kyllä täällä on nähty siinä kentiesi liiankin paljon pahaa. Täällä on huomautettu että alkohoolipitoisten lääkkeiden saanti on tehty liian vaikeaksi, kun ei saa kuin 20 gr. Silloin kun poltettujen väkijuomain lakiin otettiin tuo 50 gr., oli maalaiskunnissa yleinen valitus siitä, että määrä tehtiin liian isoksi, koska näitä lääkkeitä käytettiin juopot-

teluaineina. Ed. Bäck tiesi, että on muitakin lääkkeitä, joita käytetään juopotteluaineena, mutta kuitenkin hän olisi toivonut niiden määrää suuremmaksi, eikä ottanut ollenkaan huomioon, että nuo ulkonaiset lääkkeet ovat valmistetut denaturoidusta, vaan sisäiset lääkkeet denaturoimattomasta väkiviinasta ja siis on tehtävä oleellinen ero niiden välillä.

On paljon moitittu tuota kotitarkastuslakia, eikä oteta huomioon, että sama pykälä on paljon ankarammassa muodossa entisessä viinalaissa. Moitittu on myöskin korkeita rangaistusmääräyksiä ja kuitenkin ovat useimmat pykälät otetut vanhasta paloviinalaista, vaikka on kuitenkin iso ero sillä, valmistaako ja myykö joku tavaraa, jota toisella on lupa valmistaa, vai valmistetaanko semmoista tavaraa, johon kellään ei ole lupa. Onhan edellinen toisen elinkeinon loukkaamista, jälkimäinen kansan oikeustajunnan loukkaamista. Vanhassa paloviinalaissa ei ollut vielä uuden rikoslain latituudia ja sentähden ovat rangaistuspykälät vähän erilaisia kuin vanhan väkijuomalain.

Täällä on lakitieteen tohtori Estlander puhunut elinkeinovapaudesta ja hän tarkoitti sillä väkijuomien valmistusta. On kai tohtorilta jäänyt unohduksiin, että elinkeinolain 14 § eroittaa väkijuomat elinkeinoista pois ja että väkijuomia valmistetaan ja myydään luvalla; se on siis elinkeinolupa, joka tässä otetaan pois eikä elinkeinovapaus.

Mitä sitten tulee noihin korvauksiin, niin siinä on valiokunta tahallaan ehdottanut, että asianomaisten on itsensä sitä haettava, ja se tarkoittaa sitä, että niiden on näytettävä, mihinkä he perustavat nämä korvausvaatimuksensa. Tulee muistaa, että maamme viinapolttimot ovat perustetut ennen vuotta 1886 ja siihen asti oli Suomessa viinanpoltto väliaikaisesti järjestetty 10 vuodeksi kerrassaan. Jos silloin olisi kielletty tuo polttaminen tai palattu takasin kotipolttoon, niin olisivathan nuo polttimot siinäkin tapauksessa saaneet korvauksen, että he olisivat jääneet ilman oikeutta, vai oikeuttaako se, että he ovat saaneet tätä lupaa nauttia 20 vuotta hyvillä tuloilla, heidät saamaan korvauksen polttimoistaan?

Mitä tulee olutpanimoihin, niin on huomattava, että niiden oikeuksia on supistettu monta kertaa ja hyvin arveluttavassa määrässä. Niiltä on ensin otettu maalaiskunnissa myyntioikeus, sitte niiltä on otettu oikeus myydä olutta majataloissa, ja kaupunkikunnissa on niiden myyntioikeus rajoitettu niin, että niillä on oikeus perustaa ainoastaan yksi puoti, ja kunta on oikeutettu kaikki muut kieltämään. Seuraus tästä on, että moni oluttehdas, joka ennen teki hyviä asioita, on lopettanut liikkeensä kokonaan ja joko ryhtynyt käyttämään huoneustoa muuhun tai repinyt sen alas. Näistä ei ole kukaan vaatinut eikä saanut korvausta. Toisissa maamme kaupungeissa seisoo tyhjänä oluttehtaita ja käytetään niitä

vain sen verran, että saataisiin puoti pitää. Jos nämä ennättävät seisattua kokonaan, ei niillekään anneta mitään korvausta. Tahdotaanko nyt väittää, että ne oluttehtaat, jotka ova saaneet siksi runsaita voittoja, että ovat pysyneet näissäkin vastoinkäymisissä pystyssä, saisivat sen lisäksi vielä valtiolta korvauksia ja nuo muut, jotka ovat sortuneet, jäisivät tietysti ilman?

Näistä syistä valiokunta arveli, että eiköhän olisi parempi, jos näiden omistajain annettaisiin tehdä hallitukselle vaatimus korvauksistaan ja perustella, mitä he vaativat korvattavaksi, ja hallitus sitten antaisi eri esityksen eduskunnalle, missä määrässä tätä korvausta on myönnettävä. Missään tapauksessa se ei kuulu kieltolakiin, sillä tämä on yksinkertainen toimenpide, kieltolaki aijotaan pysyväiseksi.

Ed. **Gustafsson:** I denna betydande kulturfråga anser jag mig böra i korthet uttala min mening. Tager jag först saken praktiskt, kan jag icke finna det ändamålsenligt eller ens skickligt, att landtdagen nu besluter ett lagförslag i detta ämne, då regeringen i detsamma har en proposition färdig. Det är dock regeringen, som skall genomföra ifrågavarande lag med alla dessa svårigheter. Under de senaste årtiondena hafva rätt många i största välmening eller med andra afsikter bragt och delvis upphetsat stora folkmassor till den något vidskepliga tron på en förbudslags välgärningar. Men det finnes näppeligen tillräckligt många, som vore i stånd att i värkligheten, i regeringen genomföra lagen. Ty så många trakasserier, polisåtgärder och straff skulle lagen rikta mot en stor, hedervärd del af allmänheten, som brukar, men icke missbrukar öl och starkare drycker. Det är icke rätt och sannt, det påståendet, att härvid i lag ingen skillnad borde göras mellan bruk och missbruk. Förut har vinets lof hos kulturfolken sjungits af stora snillen, och med vanlig öfverdrift skall naturligtvis dess bruk nu sänkas i afgrundsdjup. Men ett ondt aflägsnas icke med att frestelsen med ens undanskymmes, utan därigenom att den småningom besegras under sedlig och kulturell kamp, dels med besvikningar, dels och slutligen med framgång. Dryckenskapslasten skulle under en förbudslag uppträda i hemliga former, vidrigare och farligare än hittills. Ty ett totalt förbud skulle frammana ett helt annat och mångfalt starkare motstånd än de nu gällande partiella restriktionerna, det kan också en måttligt utvecklad fantasi lätt föreställa sig. Laglydnaden i vårt land skulle yttermera rubbas, och förvirringen ökas jämte hyckleri och skenhelighet, moralens och sanningens motsatser. Det finska folkets sedliga motståndskraft har också i denna sak framträdt i mäktiga religiösa rörelser, nu senast i nykterhetsrörelsen, hvilken dock sannerligen icke vunnit i sedlig styrka på det bekväma yrkandet på förbudslag. Alkoholmissbruket har tydli-

gen aftagit i olika folklager, och det nuvarande tillståndet rättfärdigar alldeles icke ett så förtvifladt och för vår kultur nedsättande experiment, som en brutal förbudslag. Lag och polis kunna uträtta något, om de vända sig mot utbrotten af påtaglig, grof last, men öfvergrepp leda till bakslag. Sedernas förbättring, världsförbättringen har icke haft, har icke och skall icke finna någon annan säker väg än det gradvisa framåtskridandet. Jag kan således icke godkänna lagförslaget, men hoppas snart få vara med om ärendets behandling på annan reellare grund. Nu skall förslaget, såsom vissa andra jättefrågor här, blott förslösa tiden utan praktiskt resultat.

Ed. **Storbjörk:** Jag har sedan långa tider varit fullt öfvertygad om, att det vore lyckligast för vårt folk, om inga rusdrycker skulle förefinnas bland detsamma. Det var därför jag utan betänkande skref under motionen till allmän förbudslag. Jag kan icke ännu finna, att jag därvidlag skulle hafva begått något misstag. Äfven motståndarena till förbudslagen tyckas, genom det att de erkänna nödvändigheten af en restriktivare åtgärd mot förbrukningen af rusdrycker, erkänna, att alkoholen har sådan egenskap, att man ej vågar släppa den lös bland befolkningen, och att rusdryckerna hafva endast fördärfbringande följder. Man har således tyst erkänt, att det vore lyckligare för vårt folk, om rusdryckerna icke förefunnos, och därmed har man äfven erkänt, att det vore lyckligt att få en förbudslag. En annan sak är, om denna lag kan genomföras. Då därom hysas olika meningar, anser jag, att man nog kan våga försöket. Om ock ekonomiutskottets förslag till lag möjligen lider af brister, vill jag dock för min del uttala ett erkännande till utskottet för dess svåra arbete med lösningen af förbudslagsfrågan, och ett erkännande att det jämfördt med svårigheterna ganska väl träffat det rätta. För min del kan jag ej häller finna bristerna vara så svåra, att de icke vid behandlingen af lagförslaget i landtdagen och stora utskottet kunde afhjälpas, om blott god vilja förefinnes.

Lagförslagets § 26 mom. 2, hvilket tyckes hafva värkat motbjudande på en del talares moraliska känsla, förvånar mig icke, men för min del kan jag icke finna, att momentet, såsom det nu lyder, skulle kunna föranleda den uppfattningen, att man därmed skulle uppamma det under Bobrikoffs tider så förhatliga angifvaresystemet. Mig synes som om momentets lydelse icke alls skulle förlora, om man utlämnade orden: „hvem som hälst får för dem angifva slika brott", och i stället skulle bibehålla en sådan lydelse: „för slika brott må ej föräldrar och barn, äkta makar, bröder och systrar angifva hvarandra, ej häller en släkting den, hos hvilken han åtnjuter föda eller underhåll, ej häller foster-

barn sina fosterföräldrar". Innehållet vore detsamma. Meningen synes vara, att man velat införa dessa bestämningar i paragrafen för att hindra möjliga familjetrakasserier och icke, såsom en del velat påstå, att man velat uppamma angifvaresystemet.

Hvad åter beträffar § 23 mom. 2 angående husransakan, så äro icke häller dessa bestämmelser värre än hvad som gäller enligt vår nuvarande lag. Men jag skulle vilja att de, som stött sig på detta moment, äfven skulle läsa paragrafens 3:dje moment, där det äfven påyrkas straff för olaga husransakan. Och jag tror att, om de på så sätt läsa paragrafen, så skola de finna, att den icke alls är anstötlig.

Utan att uppehålla mig vid de särskilda punkterna inom utskottets betänkande, så vill jag, på samma gång jag anser mig kunna godkänna lagförslaget, tillbakavisa de häntydningar, som här gjorts, att denna fråga skulle särskildt i den svenska landtdagsmannagruppen hafva upptagits såsom någon partifråga. För min del anser jag, att självfva svenska folkpartiet står främmande för denna fråga såsom parti. Därför äro också olika medlemmar af detta parti af så olika åsikter. Jag önskar hälst ansluta mig till första reservationen, med undantag af hvad beträffar lagförslagets § 1, rörande hvilken jag skulle ansluta mig till 3:dje reservationen om att alkoholgränsen mellan svagare och starkare rusdrycker skulle räknas till $2^1/_2$ %.

Ed. **Hedberg:** Utöfver det myckna, som både i längd och bredd redan talats i denna sak, återstår för mig föga att tillägga. Jag skulle därför äfven afstått ifrån att uttala mig, därest jag icke såsom suppleant i ekonomiutskottet till någon ringa del deltagit uti behandlingen af det föreliggande ärendet. Detta deltagande, hvad angår den slutliga behandlingen inskränkte sig endast till första paragrafen. I motsats till utskottets flertal har jag i utskottet framfört den mening, att i förbudslagens eget intresse och för nykterhetens befrämjande det vore fördelaktigast, att alkoholgränsen skulle sättas högre än utskottets flertal har föreslagit att ställa den. Framgången af förbudslagen är, då vi tänka på dess tillämpning, självffallet beroende af den opinion, de sympatier, med hvilka densamma af folket i sin helhet emottages. Då vi ju måste erkänna, att många stötestenar i detta afseende ligga i vägen, så gäller att, så vidt möjligt, undanrödja desamma. En sådan stötesten är nog den att, sedan förbudslagen kommit till tillämpning, man skulle sakna en på samma gång smaklig och närande dryck, hvilken kunde användas såsom ersättning för de nu förekommande starkt alkoholhaltiga. Då såväl smakligheten som näringsvärdet i någon mån är beroende af alkoholstyrkan och man också i Sverige, efter nogranna försök

har utrönt, att alkoholgränsen borde ställas till $2^1/_4$ %, måste det väl anses vara befogadt att hällre välja en något högre gräns än en lägre sådan och sålunda i stället för att nedgå till 2 % ställa alkoholgränsen till $2^1/_2$ %. Jag har bedt att få anföra detta till stora utskottets benägna beaktande på samma gång jag ber få uttala, att jag vid behandlingen af 7 §, vid hvilken paragrafs förberedande behandling jag äfven deltog, föreslog, att den däri ingående bestämningen om 20 gr såsom det mesta, som kunde på en gång försäljas, skulle utbytas emot 50 gr, en bestämning som äfven för närvarande är gällande, men hvilket förslag icke vann utskottets godkännande och icke häller finnes i betänkandet ens med ett ord omnämdt.

Hvad angår 3 §, ber jag få ansluta mig till den första reservationen.

Slutligen ber jag att få uttala ett beklagande däraf, att denna sak, så god som den enligt min mening är, icke minst i dag gjorts till en partifråga, ett medel, genom hvilket man sökt att rikta angrepp såväl emot regeringen som äfven emot enskilda samhällsgrupper. Såväl förbudslagen som nykterhetssaken vinna helt säkert icke på detta förfarande, utan skadas så mycket mer. Att jag undertecknat motionen till förbudslag och fortfarande varmt understöder införandet af densamma, är ingalunda beroende på att jag skulle ställa mig på samma ståndpunkt som den, hvilken på fjärde sidan i utskottets betänkande tagit sig uttryck. Fastmer är jag öfvertygad därom, att äfven de, som ställt sig såsom motståndare till förbudslagen, handla af fullt ädla motiv och långt ifrån stå såsom försvarare af några egoistiska intressen. För min egen del har det motivet varit afgörande, att just införandet af en förbudslag vore det enda egentligt värkande medlet, genom hvilket dryckesseden i någon mån kunde stäfjas. Jag ser just i dryckesseden orsaken till rusdrycksmissbruket. Finge dryckesseden nådestöten, skulle med detsamma också rusdrycksmissbruket med alla dess hemska påföljder vara ur världen. Jag kan icke häller slå döförat till för de uttalade önskningarna, som icke minst från de svagas sida riktats till folkrepresentanterna att rödja ur vägen en frestelse, hvilken de icke själfva kunna öfvervinna. Att vårt folk har ett stort antal individer, som icke kunna motstå denna frestelse, är ju ett bevis på svaghet, låg kultur eller hvad man vill kalla det, men det är en sanning att så förhåller sig, och då sådana personer finnas i tusental, så är det lagstiftarens skyldighet att icke räcka den frestande bägaren åt den, som icke har kraft att visa densamma ifrån sig. Ett uttalande, åtminstone en antydning, gjordes här tidigare i dag därom, att den svenska folkgruppen i landet, och kanske också dess representanter under den förgångna tiden, skulle gjort sig

skyldiga till ett ringaktande af nykterhetsarbetet, försummat sina plikter i detta afseende. Jag ber att få tillbakavisa denna insinuation med en erinran därom att just från svenska folkpartiets landtdagsmannagrupp — äfven i denna del står ju dock den ena representanten helt oberoende af den andra — framträdt särskilda motionsförslag i sådant syfte samt vill vidare erinra om det egendomliga sakförhållandet, som här väl förtjänar omtalas, att just de organiserade nykteristerna på svenskt håll äro jämförelsevis talrikare än de finska, i det Finlands svenska nykterhetsförbund räknar 11,000 medlemmar, medan medlemmarne af Nykterhetens Vänner för närvarande enligt de uppgifter jag i dag kunnat erhålla, endast utgör 30,000, således ett egendomligt förhållande mellan en befolkning, som utgör $^1/_8$ emot $^7/_8$.

Istunto nyt keskeytettiin ja ilmoitettiin vielä olevan toistakymmentä puheenvuoroa käyttämättä, ja oli uudelleen kokoonnuttava kello 6 i. p.

Istunto päättyi kello 3,43 i. p.

Kun kello 6 i. p. jälleen oli kokoonnuttu

hyväksyttiin ensinnä ed. Pajarin pyyntö saada vapautusta yksityisten asiain takia ensi lauantain istunnon alkuosasta.

Kieltolakiehdotuksen käsittelyä jatkettaissa käytti vielä puheenvuoroa.

Ed. **af Ursin:** Olen aivan selvillä siitä, että minä puhun tältä paikalta suuren valiokunnan jäsenenä, mutta se käsitys, mikä minulla yleensä on suuresta valiokunnasta, ei mielestäni estä minua puhumasta täälläkin kysymyksessä olevasta asiasta.

Nyt kyseenalaisen lain toimeensaannin mahdollisuudesta voidaan olla eri mieliä. Senaattori Ståhlberg esitti asian niin, että laki saataisiin paremmin läpi ajetuksi, jos hallitus asettuisi myötenantavalle kannalle idän voimien suhteen. Minulla on tästä aivan toinen käsitys. Missä nuo idän mahdit ovat meitä vastassa, on minusta aivan selvää, että kansaneduskunnan ja hallituksen yhteinen ja yksimielinen menettely tekee paljon suuremman vaikutuksen asianomaisten vastustajain keskuudessa kuin jako mielipiteissä. Kun nyt kansan suuri enemmistö vaatii yleistä kieltolakia, olisi odottanut, että kotimainen hallitus olisi antanut tai ainakin luvannut vahvaa tukea tälle kansan yleiselle mielipiteelle. Mutta

koska hallitus ei näytä lupaavan tätä tukea, niin saapi se myöskantaa edesvastuun siitä, että mahdollisesti kieltolaki menee kumoon. Ja jos kotimainen hallitus ehkä sittenkin, kaikesta todennäköisyydestä huolimatta, taipuisi, mutta Suomen korkein edustaja Pietarissa ei voisi, ehkä ei tahtoisikaan ajaa lakia läpi, niin minun käsitykseni mukaan h ä n kantaa mainitun edesvastuun, ja hänellä on täysi vapaus luopua toimestaan, jota hän ei voi hoitaa kansan enemmistön tahdon mukaan. Saman virheen alaiseksi, jonka kotimainen hallitus on tehnyt, ovat niin sanoakseni varsinaiset raittiusliikkeen johtajat joutuneet, kun he vielä 1904 aivan yleisesti ja yksimielisesti yleisessä kokouksessaan vaativat vain kunnallista kieltooikeutta. Se oli sama rohkeuden puute vaatimuksissa, kuin mitä hallitus nyt nähtävästi osottaa, ja sillä on myös ollut samat seuraukset. Erotus on vaan se, että mainitut raittiuden varsinaiset silloiset kannattajat myöhemmin ovat antaneet perää kansan ilmeisesti ilmaistulle tahdolle, mutta hallitus ei. Olen syvästi vakuutettu, että tässäkin kysymyksessä hallituksen taipuminen kansan tahdolle antaisi paljon enemmän pontta ja perää koko raittiusasialle yleensä. Sillä ellei nyt kieltolaki menisikään läpi, niin olisi epäilemättä tämä yhteinen ponnistus ainakin paljon auttanut siihen, että, jos siihen täytyy tyytyä ja jos siihen suostutaan kansan puolelta, se olisi ainakin saatu paremmin läpi menemään. Tämä käsitys ei muutu siitä, että jonkun valtion rahantarve ja tämän valtion mukautuminen toisen valtion tahtoon voi nyt panna kysymyksessäolevan lain toimeensaannin hyvinkin epäiltäväksi. Minusta on monasti suurempaa valtiollista viisautta kaatua ja taas nousta ylös kuin pysyä heiluen pystyssä ja sitten aina edelleen seisoa tällä häilyvällä kannalla.

En aijo enää tuhlata kovin monta sanaa tälle asialle, vaikka siitä voisikin puhua tuntikausia. En myöskään aijo tässä pitää minkäänlaista varsinaista raittiuspuhetta. Minä pyydän vaan saada esittää Amerikan ministerin Everetin todenperäisen väitteen kaikessa lyhyydessään alkoholin vaikutuksesta Yhdysvalloissa 10 vuoden kuluessa, vv. 1860—1870. Silloin oli alkoholinpitoisten juomain käyttö mainitussa maassa tuottanut kansalle 15 tuhannen miljoonan Suomen markan suoranaiset ja 3 tuhannen miljoonan välilliset menot. Näihin ei vielä ole luettu niitä 50 miljoonaa, jotka se välillisesti tulen tai väkivallan kautta on hävittänyt. Sen lisäksi olivat väkijuomat tuhonneet 300,000 ihmiselämää, pakottaneet 100,000 ihmistä menemään vaivaistaloon ja vähintäin 150,000 aikaihmistä vankiloihin ja työhuoneisiin, aikaansaaneet ainakin 2,000 itsemurhaa, tehneet 200,000 vaimoa leskiksi ja miljoonan lasta isättömiksi.

Olen esittänyt nämä numerot kaikessa alastomuudessa, vaikka ne ovatkin toisesta maasta, syystä, että tietääkseni ei ole muualta

virallisesti ministerin kautta saatu näin lavealle ulottuvia epäkohtia numeroilla todistetuiksi. Lisättäköön, että tämä hirveä tulos on monessa Euroopan maassa vielä kauheampi. Ja jos kohta meidänkin maamme ei suhteellisestikaan ole päässyt näin pitkälle, niin löytyy meillä kylläkin alkoholista johtunutta kurjuutta ja viheliäisyyttä ja uskallan sanoa, että pääasiallisesti nämä numerot mutatis mutandis pitävät meilläkin paikkansa.

Kun minä kerran kuljin Turun satamassa, syöksyi silmäini edessä onneton äiti miestänsä vastaan ja huusi: „oletko jo juonut kaikki ne 30 markkaa, jotka tänään sait, mitä jääpi lapsille ja minulle!" Ja kun viimein eduskunnan istunnosta kello $^1/_2$ 2 yöllä läksin kotiin, näin tämän talon edustalla entisen oppilaani, jolta olisi voinut odottaa paljonkin, patahumalassa hoipertelevan kadulla. Sydämeni kouristui kokoon ja kyyneleet tunkeutuivat silmiini. Ellei tätä elämän nestettä olisi yhtään ollut, toisin sanoen jos meillä jo olisi ollut täydellinen kieltolaki olemassa, niin olisi monella lapsella ollut leipää ja tuo lupaava nuorukainen olisi pelastunut hyvinkin hyödylliselle toiminnalle. Se, joka tämmöiset tosiasiat silmäin edessä vastustaa alkoholijuomain täydellistä hävittämistä paitsi lääkeopillisiin ja teknillisiin tarkoituksiin, se on mielestäni joko sydämetön tai on hän erityisesti intreseerattu alkoholista ja sen valmistajain menestyksestä, monasti kumpaakin.

Talousvaliokunta vuosien 1904—1905 valtiopäivillä luuli voivansa vakuuttaa, että Gööteporin systeemin yksinomainen omaksuminen, joka epäilemättä olisi seurauksena kunnallisen kiellon hylkäämisestä eri kaupungeissa, vähentäisi alkoholijuomain menekkiä. Amerikan esimerkki taas on osoittanut, ettei osittainen kielto ole tehokas. Saman todistaa myöskin esim. Kotkan kaupungin menettely, jossa ulkoapäin tuodut alkoholipitoiset juomat tekevät juoppouden vastustamisen kunnan puolelta tehottomaksi, kun toiset kunnat, esim. lähellä oleva Hamina, ovat toisella kannalla. Kuluu varmaankin vielä paljon aikaa, ennenkuin kaikki kaupunkikunnat meillä, vaikkapa muutos kunnallisessa äänestystavassa saataisiin aikaan, asettuvat täydelliselle raittiuskannalle, ja silloin löytyy aina takaportti, jonka läpi on paljoa helpompi kulkea kuin maan rajan yli. Suuremmat kaupungit, kuten Norjassakin, vastustaisivat kauemmin raittiutta ja rikastuisivat pienempien kustannuksella.

Siis yleinen kieltolaki ainoana tepsivänä keinona kansan ja hallituksen yhteisillä ponnistuksilla. Kirous kaiken alkoholin yli! — Ehdotan valiokunnan mietinnön hyväksymistä.

Ed. **Järvinen** ei käyttänyt puhevuoroansa.

Ed. **Heikkilä** luopui puheenvuorostaan,

Ed. **Tokoi:** Se puheiden paljous joka tätä asiaa käsiteltäessä on täällä tullut näkyviin, osottaa miten tärkeä kysymys on.

Ensinnäkin en voi olla huomauttamatta erästä pientä sivusäveltä, joka tämän kysymyksen yhteydessä tuli täällä ilmi melkein heti ensimmäisenä. Täällä keskustassa näyttää vaivaavan joku kalvava katumuksen tunne eräästä menetetystä tilaisuudesta antaa sisunsa tulla ilmi hallitukselle ja sitä tahtovat korvata nyt joka tilaisuudessa. Täällä on annettu jylisevän tuomiopasuunan soida hallitukselle. Ed. Nevanlinna täällä lausui, että hallituspöydän viheriällä veralla on erittäin jäähdyttävä vaikutus. Ja kun sitä sanoo mies, joka sen kokemuksesta tietää, niin se meille täydellisesti todistaa sen seikan, ettei koskaan, olkoon hallituksessa mikä porvarillinen puolue tahansa, ole meillä odotettavissa sieltä suurempaa myötätuntoa kieltolaille. Se myöskin selvittää sen seikan, minkätähden ei hallituksen taholta ennenkään ole annettu suurempaa tunnustusta kieltolain harrastuksille. Samassa yhteydessä myös hän puhui Novoje Wremjasta ja venäläisestä taantumuksesta, mikä ennen kaikkea määrää jossakin määrin hallituksenkin suunnan. Se vaan tuntuu hiukan omituiselta siltä taholta esitettynä. Se tuntuu niinkuin siinä olisi ollut hiukan orjantappuroita, jotka juopuneen käsiä pistävät. Mutta joka tapauksessa on asialla suuri merkitys siinä, että se todistaa meille täydellisesti sen seikan etteivät raittiusasian esitaistelijat koskaan voi luottaa porvarilliseen hallitukseen. Siitä syystä kansan syvien rivien on ehdottomasti pidettävä tämä kysymys omana asianaan.

Hallituksen edustaja, senaattori Ståhlberg on luultavasti, kuten luonnollista, tuonut esiin kaikki ne väitteet, mitkä hallituksen puolelta tahdotaan esittää kieltolain vastustamiseksi. Ed. Viljakainen jo osittain niihin kohta kohdalta vastasikin, mutta tahdon vielä muutamia kohtia hiukan kosketella, mikäli niitä muistan. Ensimäinen väite, minkä hallituksen edustaja senaattori Ståhlberg täällä lausui, oli se, että yleinen kieltolaki synnyttäisi joukon lainrikkomuksia. Se ainoastaan todistaa sitä, mitenkä vähän sillä taholla tunnetaan kansan syviä rivejä ja kunnioitusta lakeja kohtaan. Ensinnäkin on otettava huomioon se seikka, että kansan syvät rivit ovat kunnioittaneet lakeja, sellaisiakin, jotka ovat syntyneet vastoin sen myötävaikutusta. Ja nyt, kun on kysymys laista, jonka koko kansa pitää sydämmen asianaan, laista, jonka koko kansa on sanonut yhteisenä vaatimuksenaan, vielä epäillään, että kansa rikkoisi tätä lakia!

Myöskin puhuttiin ulkomaiden esimerkistä ja tässä suhteessa saaduista kokemuksista myöskin kunnallisen kieltolain puolustukseksi. Minulla on hiukan kokemusta kunnallisesta kieltolaista Amerikasta, jossa sitä jo käytetään. Olen tullut näkemään, minkätähden juuri kapitalistinen yhteiskuntajärjestelmä ja sen puolustajat suosivat kunnallista kieltolakia. Siitä syystä, että he

voivat käyttää kunnallisen kieltolakioikeuden tuottamia hyötyjä omaksi hyväkseen, samalla kuin he yhtä hyvin voivat väkijuomien avulla riistää kansan työn hedelmät.

Olin Coloradon valtiossa, jossa kunnallista kieltolakia ei ole, mutta jossa eräässä kaupungissa, Colorado-Spring'issä, se vallitsee. Arvatkaapa; kutka siinä kaupungissa asuvat. Siellä asuvat sen valtion viinatehtailijat, sen suuret kapitalistit, jotka siellä ovat väkijuomain turmiollisilta vaikutuksilta suojassa, mutta jotka harjoittavat liikettään kaikkialla muualla, paitsi oman kotinsa vieressä. Sekin todistaa että jokaisella ihmisellä olisi harrastus kieltolakiin, ellei se olisi ristiriidassa hänen rahanhimonsa kanssa.

Ed. Viljakainen jo hiukan vastasi siihen väitteeseen, että kieltolaki muka saattaisi häiriötä kansan taloudelliseen elämään ja myöskin ottaisi pois monta tulolähdettä valtiolta. Kaikkein epäloogillisin väite ennen kaikkea on, jos sitä katsotaan kansantaloudelliselta kannalta, ja siltä kannalta kai sitä täytynee katsoa. Sillä mahtaneeko kansan talous siitä hyötyä, jos kansan tarveaineita valmistetaan myrkyksi tai poltetaan ilmaan? Ei suinkaan, vaan ennen kaikkea se siitä kärsii. Vaan se kieltolaista on seurauksena, että kansan syvät rivit tulisivat silloin parempaan taloudelliseen asemaan ja ne tulisivat vastustuskykyisemmiksi kapitalistista yhteiskuntajärjestelmää vastaan, ja se pelko tässä mahtanee sittenkin olla suurin.

On myöskin puhuttu siitä, miten hiivan valmistukseen tarvitsee paljo polttaa viinaa ja kysytty, mihinkä loppu sitte käytettäisiin. On ollut aikoja meidän maassamme, jolloin tällaista hiivaa ei tunnettukaan ja leipää saatiin kyllä silloinkin. Uskon ettei sekään väite ansaitse suurempaa huomiota.

Hallituksen edustaja hra Ståhlberg vielä lausui erään kummallisen käsityksen siitä, mitenkä kansain käsitteet yleistä kieltolakia vastustavat, siten kun ne hallitsijain ja eduskuntien päätösten kautta ovat ilmaistut. Minusta tuntui kummalliselta, että silloin puhutaan kansain käsityksestä, kun on puhe hallitsijain käsityksestä ja eduskuntain päätöksistä. Sillä vasta nyt, ja juuri meidän eduskunnassamme, ensi kerta kansan pohjakerrosten käsitys tulee lausutuksi ja se kyllin selvästi tulee näkyviin. Mutta sitäpä ei tahdo kapitalistinen yhteiskuntajärjestelmä tunnustaa. vaan vetoo hallitsijain ja muiden parlamenttien käsityksiin. Ei meidänkään maamme eduskunnassa ollut sama käsitys kieltolaista ennen, kun se on tänäpäivänä, siitä syystä ettei sen kautta silloin kansa puhunut, vaan verrattain harvat kansan kerrokset ja tietääkseni joka ainoassa muussakin parlamenttaarisessa maassa on kuitenkin koko naissukupuoli suljettu pois eduskunnassa mielipiteitään lausumasta. Ei siis voi puhua kansan käsityksistä kun pu-

hutaan hallitsijain ja noiden eduskuntain käsityksistä, sillä ne eivät vastaa kansan syvien rivien käsityksiä. Tänäpäivänä vasta te kuulette, mitkä ovat kansan käsitykset.

Täällä on vedottu kauppasopimuksiin, minkälaisena esteenä ne ovat kieltolaille. Minä en ole kyllin pätevä niitä arvostelemaan, vaan ainoastaan tahdon viitata siihen tosiasiaan, mitä tämä todistaa. Epäilemättä voi olla kauppasopimuksia, jotka ovat jossain määrin esteenä kieltolaille, ja ennen kaikkea niitä tahdotaan siksi tehdä. Tämä todistaa meille erään kumoamattoman tosiasian, nimittäin sen, ettei löydy mitään muuta taistelukeinoa, ei mitään muuta välikeinoa, jonka avulla kansan syvät rivit saavat tahtonsa ajetuksi läpi kuin kansainvälinen sosiaalidemokratia. Se todistaa meille täydellisesti sen välttämättömyyden ja sen tarpeellisuuden taistelussa myöskin kansainvälistä, monipuolisesti järjestettyä kapitalistista yhteiskuntajärjestelmää vastaan.

Ed. **Söderholm** luopui puheenvuorostaan.

Ed. **Suomalainen J.**: Kannatan talousvaliokunnan mietintöä sillä edellytyksellä että se muuttamatta hyväksytään.

Ed. **Perttilä, E.**: Täällä on varsinkin hallituksen ja sitä kannattavan puolueen taholta äärettömästi hyökätty tätä esillä olevaa talousvaliokunnan mietintöä vastaan. Eikä ole ainoastaan sillä hyvä, että sitä on tehty täällä — se kai olisi vielä jonkun verran oikeata —, mutta kun kotimainen hallitus on nähnyt, että eduskunnassa tulee tämäntapainen lakiehdotus syntymään, niin se on heti kiireen kautta koettanut lähteä selittämään niitä kauppasopimuksia, mitä on olemassa Venäjän ja muiden valtojen välillä ja jotka myöskin koskevat Suomea, sellaiseen tapaan, jota tosiaankaan ei koskaan voisi odottaa semmoiselta hallitukselta, joka palvelee sitä kansaa, minkä eduksi sen pitäisi toimia. Minä olen ollut aina siinä käsityksessä, että tehkööt hallitukset mitä hyvänsä, niillä on oma vakaumuksensa siitä, että he toimivat kansan hyväksi. Mutta minä en parhaimmallakaan tahdolla voi löytää mitään semmoista näistä hallituksen puolelta tehdyistä kauppasopimusten selvityksistä. Hallituksen taholta koetetaan selittää, että nämä kauppasopimukset, joita on olemassa eri maiden välillä, nimenomaan sitovat ehdottomasti kaikki kieltolakimahdollisuudet. Niissä kuitenkin kaikissa sanotaan selvin sanoin, että kun kaikkien maitten tuontitavarat pannaan samaan asemaan, ei siinä tapauksessa mitään esteitä ole. Mutta sitä meidän hallituksemme ja sen kannattajajoukko, jotka kai eivät ole aivan kaukana viinaporvareista, eivät ole millään tavalla tahtoneet huomata. Minun mielestäni kaikista hallituksista on tämä nykyinen hallitus vienyt

tosiaankin rekordin vastustaessaan laajain kansankerrosten niinkin oikeutettuja vaatimuksia kuin mitä kieltolaki on. Sen jälkeen kun vaalit tähän eduskuntaan tapahtuivat, olisi senaatin kai pitänyt ymmärtää niin paljon, että tässä maassa ei ole yksinomaan vallassa se puolue, joka tähän saakka on tehnyt mahdottomaksi kaiken edistyksellisen lainsäädännön alkoholiasiassa. Tuo puolue on hyvin pieni osa kansasta. Kaikilla puolueilla, jotka ovat edustajia tänne lähettäneet, on ohjelmassaan kieltolaki, lukuunottamatta yhtä ainoata puoluetta. Ja siitäkään puolueesta ei voi sanoa, että se olisi kokonaan kielteisellä kannalla tässä asiassa, sillä, ellen väärin muista, on senkin puolueen listoilla ollut valitsijayhdistyksiä, joilla kieltolaki on ollut tunnuslauseena ja kai ne ehdokkaat, jotka ovat niiden kautta tulleet tänne, ovat kieltolain puolustajia. Näin ollen jää hyvin pieni osa hallitukselle uskolliseksi tässä asiassa.

Jos nyt olisi aikaisemmin Suomessa jonkunlaisia parannuksia alkoholilainsäädännön alalla koetettu saada aikaan, olisi kai tosiaan viinaporvareilla niin siunattu aika käsissä, että tämänkin askeleen ottaminen olisi heille paljon helpompi. Mutta samalla tavalla kuin aina koetettiin tappaa kaikki yritykset saada kansan eduskunta kansanvaltaisemmaksi, samaten kuin ensi kerran pyydettäessä yleistä äänioikeutta ainoastaan kahteen säätyyn, tämä yritys tukahutettiin siinä hurskaassa toivossa, että saadaan kaikki pitää entisellään, samalla tavalla on hallitus myös alkoholilainsäädännön alalla koettanut tappaa kaikki pienimmätkin edistyspyrinnöt. Mutta siitä huolimatta täytyy sen lopultakin tulla, kaikesta siitä vastustuksesta ja kieräilemisestä huolimatta, jota tämän parannuksen estämiseksi on tehty ja epäilemättä vielä tullaan tekemään. Sillä minun käsitykseni on se, että hallitus, nähdessään kansaneduskunnan, niin laajalla äänioikeudella kokoonpannun eduskunnan siksi suuren enemmistön olevan yhtenä miehenä, yhtenä naisena tämän tämän asian takana, huomaa, että se ei ole oikealla tolalla ja korjaa niitä erehdyksiä, joita on tähän asti tehty.

Kuten sanottu, minä en ainakaan parhaalla tahdollakaan ole löytänyt niistä kauppasopimuksista, joita on esiintuotu, minkäänlaista, joka tekisi mahdottomaksi kieltolain säätämisen. Mutta kyllä varmaankin hallitus nyt menettelyllään, jota se on noudattanut ja tulkinnallaan, jonka se näille asioille on antanut, on sen saavuttamisen tällä kertaa tehnyt mahdottomaksi; jos nimittäin hallitus vähänkään pysyy sanoissaan, niin en todellakaan ymmärrä, että sillä olisi mitään mahdollisuutta peräytyä.

Sitten mitä tulee tämän lain yksityiskohtiin nähden tehtyihin muistutuksiin, täytyy myöntää, että niihin kai on ollut jonkun verran aihetta lakimiehen silmillä katsottuna. Mutta minun täytyy myös sanoa, että oikeastaan ne ryhmät, joilla on riveissään laki-

miehiä, keskustakin, joka kehuu puolustavansa tämäntapaista lainlaadintaa, ovat olleet niin välinpitämättömiä asian suhteen, ettei pidetty huolta siitä, että talousvaliokuntaan, jossa tämäntapaisen asian tiedettiin tulevan valmisteltavaksi, olisi tullut yhtään lakimiestä. Me valiokunnassa kyllä olemme koettaneet tehdä, minkä olemme voineet ja koettaneet, mikäli on ollut mahdollista, saada sivultapäin lakimiesten ja asianajajain tietoja käytettäväksi niissä asioissa, joista emme ole olleet selvillä.

Täällä on ankarasti käyty kiinni niihin rangaistusmääräyksiin, joita tämän lain rikkoumuksista on säädetty, sanottu että ne ovat aivan sietämättömiä. Mutta minä, samaten kuin raittiusväki yleensä ja sosiaalidemokraattinen puolue, olemme tässä kohden lähteneet siitä edellytyksestä, että suurimmat rikokset tätä lakia vastaan tulevat tapahtumaan sivistyneissä piireissä. Ja tältä kannalta lähtien täytyy pitää aivan oikeana, että myös rangaistukset tehdään niin ankariksi kuin mahdollista. Mitä sitten noihin pelättaviin kotirauhanrikkomisiin tulee, niin kyllä minusta sen, joka vaan tarkoin lukee tätä koskevan kohdan, täytyy tulla siihen käsitykseen, että mitään sen suurempia kotirauhanrikkomisia ei tämän lain voimaan astuttua tule tapahtumaan kuin tähänkään saakka; valiokunta on vaan koettanut ottaa nykyään voimassa olevasta rikoslaista ne rangaistusmääräykset, joita siellä on. Se täytyy tietystikin myöntää, että voi olla jonkun verran syytä epäillä rikosten alkuaikoina tulevan lukuisammiksi kuin tähän saakka on ollut samantapaisissa asioissa. Mutta kun ottaa huomioon ne rikokset, joita tähän saakka alkoholi on aikaansaanut tässä maassa, niin minä ainakin olen vakuutettu siitä, että rikokset yleensä vähenevät, joskin nyt tämäntapaiset rikokset jossain määrässä voivat lisääntyä. Mutta kun vielä pitää mielessään, kuten sanoin, että rikokset tätä lakia vastaan tulevat tapahtumaan suurimmaksi osaksi sivistyneissä piireissä, niin silloin on myös niiden ilmisaaminen vaikeampi, siellä kun lakia paremmin osataan kiertää, kuten voi odottaa jo siitäkin päättäen, että useissa sanomalehdissä jo on julaistu kaikkia mahdollisia reseptiä, joiden avulla tätä lakia voidaan kiertää ja valmistaa sentapaisia juomia, joita on tässä koetettu estää.

Sitten on pidetty koko lailla suurena asiana sitä ettei apteekista saisi enempää kuin 20 grammaa alkoholipitoisia aineita. Mutta kun ottaa huomioon miten paljon valitetaan väärinkäytöksiä tässä suhteessa sellaisissa paikoissa, varsinkin tehdaspaikoissa, joissa apteekki on olemassa, niin en tosiaan tiedä, onko tätäkään asiaa niin varsin suurena pidettävä. Jos hyväksyttäisiin 50 grammaa korkeimmaksi määräksi, niin se olisi aivan yhtä mielivaltainen kuin 20 grammaakin; erotus 50 ja 20 gramman välillä olisi ainoastaan siinä, että 20 grammalla ei ole niin suurta mah-

dollisuutta juopotella kuin on 50 grammalla, mutta lääkinnöllisiin tarkoituksiin kyllä edellinen määrä riittää yhtä hyvin kuin jälkimäinenkin, sillä se on siksi suuri, ettei sitä voisi kerralla käyttää muuta kuin juopottelutarkoituksissa.

Mitä sitten tulee tämän lain 28 §:ään, johonka ed. Bäck erittäin kävi kiinni, sanoen sen olevan oikein bobrikoffilaisen pykälän, tahdon mainita, että olen kuullut sivulta käsin, — en tiedä varmaltako, mutta ainakin taholta, jota pidän varmana — että siinä kunnallisessa alkoholilainsäädännössä, joka hallituksen puolelta ollaan aikeessa esittää eduskunnalle, pitäisi olla aivan samanlainen pykälä. Olen ainakin valiokunnassa puolustanut pykälää sentähden, että jos venäläiseltä sotaväeltä kielletään väkijuomain maahantuonti, seuraus on se, että niitä tuodaan kuitenkin, huolimatta siitä että niitä täällä käytetään väärin. Jotka ovat Helsingissä asuneet jonkun aikaa, muistanevat, miten syntyivät venäläiset kasarmit esim. Kampin kentälle, ne ovat syntyneet kaikki suomalaisia lakeja vastaan. Venäläisen sotaväen päällystön puolelta on annettu määräys, että sellaisia rakennuksia on sinne rakennettava huolimatta siitä, mitä suomalaiset lait ja rakennusjärjestykset sanovat. Seuraus on ollut se, että suomalaiset kaikista laeista huolimatta ovat saaneet vaitiololla sivuuttaa tämän seikan. Olen ollut osallisena Helsingin valtuuston kokouksessa kysymyksessä olevaa asiaa keskusteltaessa ja samoin kuin kaikki toiset olen tullut siihen tulokseen, että on ollut vaikeneminen. Sama tulos olisi siitä, jos kiellettäisiin venäläiset tuomasta väkijuomia sotaväelle. Sitä eivät suomalaiset viranomaiset kykenisi estämään eikä saattamaan syytteeseen, vaikkakin se olisi ilmeinen lainrikos. Sentähden on tämä pykälä tullut; kun lainrikos puheena olevalta taholta on odotettavissa, on minusta selvempi, että poikkeuspykälä otetaan lakiin, joten sitä ei rikota siltä taholta, josta ei sitä voida estää.

Otettakoon vielä huomioon, että venäläistä sotaväkeä on ainoastaan pienessä osassa maata turmelemassa tällä alkoholipitoisella aineella, sillä venäläistä sotaväkeä on suurimmaksi osaksi vain kaupungeissa, ja tulee siten hyvin vähässä määrässä sitä levittämään. Jos uutta lakia ei muulla tavalla rikottaisi, niin minusta laki olisi mitä parhain. Mutta kuten sanoin, minä pelkään, että sivistyneitten säätyläisten puolelta tullaan sitä enimmän rikkomaan ja niihin nähden täytyy olla ankarampia määräyksiä kuin mitä tähän saakka samanlaisesta rikoksesta on ollut.

Ed. **Tikkanen** ei käyttänyt puheenvuoroaan.

Ed. **Renvall:** Pyysin puheenvuoroa ed. Nevanlinnan lausunnon johdosta ja hänen vielä puhuessaan. Siitä on nyt kulunut

melkein puoli vuorokautta, mutta minä kuitenkin tahdon sanottavani lausua, pysyen siinä suurpoliittisessa kehyksessä, jonka ed. Nevanlinna rakastaa antaa tälle kieltolakikysymykselle. Minä olen tilaisuudessa suuressa valiokunnassa lausumaan mielipiteeni lakiehdotuksen yksityiskohdista.

Ed. Nevanlinna katsoi itsellään olevan syytä muistuttaa, ettei hän ole sosiaalidemokraatti, ja tämä hänen lausuntonsa ei herättänyt suurempaa naurua eduskunnassa, joskin on tunnettua, että suomettarelaisuus samoin kuin kaikki natsionalismi on sosiaalidemokratiian sekä vastustaja että ehkä eniten pelätty kilpakosija kansan suosiosta. Minä sanoin: Tämä ed. Nevanlinnan lausunto ei tuntunut naurettavalta. Olkootpa mielipiteet sosiaalidemokratiasta mitkä tahansa, minä kuitenkin luulin, että olisi jotakuinkin yleisesti voitu tuomita demagogia. Mutta minun mielestäni se suuri suosio, minkä herra Nevanlinna saavutti tällä lausunnolla, todistaa tämän luuloni vääräksi tässä eduskunnassa. Mitä sisälsi herra Nevanlinnan puhe? Minä olen uudestaan saanut sen pikakirjoituskansliasta lukeakseni. Hän lausui ensin, että lainlaadinta ei ole kansalaisten tehtävä, vaan että se on hallitukselle uskottava ja että hallituksella on aivan toiset apuneuvot kuin yksityisillä kansalaisilla, ja tähän vedoten hän myöskin sanoi, että tämä kieltolakiehdotus ei voi tulla mallikelpoinen. Mutta hän selitti, että siihen oli kuitenkin ryhdyttävä, jotta eduskunta kuitenkin saisi sen nähdäkseen, saisi sen katseltavakseen. Mutta me tiedämme kaikki, etteivät ne suuret eduskunta-esitykset ole laaditut sentähden, että me saisimme niitä katsellaksemme. Me tiedämme kaikki, että tämä johtuu meidän epäterveestä puolue-elämästämme. Olihan meillä tiedossa esim., että hallitus valmisteli torpparilakiehdotusta. Siitä huolimatta, että eduskunta kylläkin tulisi tilaisuuteen saada tämän katseltavakseen, ovat kansalaiset nähneet vaivaa pannakseen omatkin mielipiteensä pykäliin ja esittääkseen ne hallitukselle. Samalla tavalla on muissakin asioissa, niinkuin sanoin, tapahtunut. Tämä ei ole johtunut mistään muusta kuin epäterveellisestä puolue-elämästä. Mutta toivokaamme, että siitä pääsemme, toivokaamme, että pääsemme siihen, että hallitukselle annamme kaikkine sen apuneuvoineen huoleksi laatia lait ja sitte arvostelemme ja kukistamme sen hallituksen, joka ei ole laatinut sellaisia lakeja, joita me tahdomme. Se kai on luonnollinen kehitys-suunta ja terveellisempää parlamentarismia, jota olisi saatava aikaan.

Hallituksen puolelta on selväpiirteisessä ja asiallisessa lausunnossa, jonka suoruutta vastaan tuskin kellään voi olla mitään muistuttamista — en olekaan kuullut mitään muistuttamista siinä kohden lausuttavan — tuotu esiin hallituksen kanta. Sitä arvosteltakoon, ja tyytymättömät olkoot valmiit kumoamaan ne väitteet,

mitä siinä on esiintuotu. Sitähän olemme odottaneet. Mutta siihen toimeen ei herra Nevanlinna ryhtynyt. Hän sanoi, ettei hän anna arvoa niille ruikutuksille jotka on kotoisin yksityisen vapauden pelätystä rajoittamisesta. Mutta onko sitten hallitus antanut arvoa näille ruikutuksille? Ed. Nevanlinna itse väitti, että niin ei ole asianlaita. Ed. Nevanlinna sanoi tahtovansa mennä rajoituksissa niin pitkälle, kuin ihmisoloissa vaan on mahdollista. Arvoisa edustaja siis tunnusti, että on olemassa raja, jonka yli me emme pääse, mahdollisuuden määräämät rajat. Mutta juuri siihenhän hallituskin vetoo puolustaessaan omaa kantaansa. Hallitus juuri nimenomaan selittää, ettei se voi pitemmälle mennä syystä, että se katsoo, että on olemassa ylipääsemättömiä esteitä. Näitä hallituksen esittämiä syitä, niitä ei arvoisa edustaja ole yrittänytkään kumota. Mutta hän moitti hallitusta toisesta asiasta, hän moitti sitä siitä, että hallitus jo edeltäkäsin on ilmoittanut nämä esteet voittamattomiksi ja että se on nämä esteet tällaisiksi sanonut rajantakaisille lain vastustajille. — Tässä nyt ei ole, arvoisa herra Ursin, kysymyksessä idän tuulet, vaan lännen tuulet, niin että koko se tuttu virsi ei ollenkaan sovi tässä yhteydessä. — Mutta hallitus, jonka tulee valmistaa esitys, jonka tulee hankkia sille vahvistus H. K. Majesteetilta ja jonka pitää eduskunnan edessä puolustaa sitä, sillä kai täytynee — minä uskallan käyttää herra Nevanlinnan rakastamaa sananpartta — kaiken järjen nimessä olla oikeutta punnitsemaan, onko laki mahdollinen tai tahdotaanko todella, että hallitus menisi hankkimaan H. Majesteetiltaan vahvistusta jollekin esitykselle, josta sen myöhemmin täytyisi tunnustaa, minkä se ennenkin tiesi, nim. että se on mahdoton aikaansaada.

Herra Nevanlinna viittasi tässä yhteydessä virkamieslakiin ja antoi hallitukselle tunnustusta siitä tarmosta, pontevuudesta ja taidosta, jolla se oli tämän asian läpi ajanut. Hän kuitenkin sanoi, että se laki oli paljoa pienemmästä merkityksestä, ettei sillä ollut mitään arvoa, ettei se ansainnut sitä suurta ponnistusta, mitä hallitus siihen pani. Minun mielestäni ei kuitenkaan ole perin pieni periaate se, joka siinä saatiin tunnustetuksi. Ei liene siinä kansanvaltiossa ja siinä yhteiskunnassa, jossa me suomalaiset elämme, niinkään yhdentekevää, jos saamme hallitsijan tunnustamaan, ettei tässä maassa edes hänen sanansa käy lain yläpuolella, vaan että hänenkin täytyy silloin, kun hän on laista luopunut, erehdyksensä tunnustaa ja korjata se, mikä tämän kautta on väärikäytetty. Minä sanon, että tämän lain voimaanastuminen oli lainalaisen kansalaiselämän kulmakiven siirtämistä oikealle paikalle takaisin.

Minä uskallan kysyä, oliko hallituksen asema näihin molempiin lakeihin, virkamieslakiin ja kieltolakiin nähden sama ja uskal-

lan myöskin toivoa, että jokainen, joka asiata vähänkin ajattelee, huomaa, ettei niin ole asianlaita. Sillä se laki, josta nyt on puhe, ei riipu yksinomaan hallitsijasta, ei yksinomaan edes Suomen eduskunnasta ja hallituksesta, vaan se riippuu, jos kansainväliset sopimukset todellakin ovat sellaiset, miksi niitä on selitetty, niistä sopimuksista, joita meidän maamme hallitsija Venäjän valtion ja Suomen kansan yhteisenä edustajana on ulkomaitten kanssa tehnyt. Ei siis hallituksella minun ymmärtääkseni voi olla mitään keinoa voida pakoittaa hallitsijaa tässä kohden mukautumaan Suomen vaatimusten mukaiseksi. Me tiedämme sitä paitsi kaikki, mikä asema meillä suomalaisilla on kansainvälisessä politiikassa ja kansainvälisessä kauppapolitiikassa. Me olemme kuin olemmekin torpparikansa, isännät tekevät kauppoja, tekevät välipuheita ja sopimuksia ja me seuraamme mukana kaupanpäällisenä. Se on katkera asia, mutta se on totta.

Herra Ursin luuli, että me voisimme pelottaa Ranskaa, Espanjaa ja Italiaa sillä, että ministerivaltiosihteeri selittäisi luopuvansa virasta, ellei hallitsija vahvistaisi eduskunnan päättämää kieltolakia, mutta minä uskallan kuitenkin epäillä, paljonko nämä valtiot siitä välittäisivät.

Ed. Nevanlinna oli kyllin jalomielinen tunnustaakseen senkin, että nykyinen senaatti on erityisesti epäluulojen alainen tahoilla, joissa pyritään itsenäisyyttämme rajoittamaan, ja hän viittasi Novoje Vremjaankin. Tahtoiko hän tällä sanoa, että täällä on mahdollinen toinenkin hallitus, joka ei ole samanlaisten epäluulojen alainen, jota Novoje Vremja ehkä voisi suopeammin katsella ja joka voisi tämän takia paremmin saada kieltolainkin aikaan, sellainen hallitus, jota ei ole epäilty, jota Novoje Vremja on suosinut ja jolle Suomen kansa viimeisissä vaaleissa myöskin on antanut synninpäästön päästämällä tänne 60 saman suunnan edustajaa? Sellainen hallitus meillä on ollut ja sekö nyt astuisi kieltolakia ajamaan? Ehkä. Mutta silloin minun mielestäni olisi ollut syytä ed. Nevanlinnalla, joka oli saman hallituksen jäsen, suoraan tässä sanoa, että hän on valmis lupaamaan eduskunnalle, että jos sellainen hallitus tulee, se myöskin ajaa tämän lain läpi. Jos ed. Nevanlinna ja ystävänsä todellakin ovat varmat siitä, että voivat saada aikaan kieltolain, niin silloinhan voi tulla kysymykseen hallituksen muutos. Minä en luule, että, jos tällaista vakuutusta pätevillä syillä annetaan, eduskunta tulee siltä kannatusta kieltämään. Mutta muistettakoon kuitenkin, että tätäkään kauppaa kieltolaista ei saada kumminkaan käydä sillä, että teemme itsenäisyytemme vieläkin pienemmäksi ja kiellämme laillisia oikeuksiamme ja kansalaiskunniamme.

Herra Nevanlinna, joka itse on tuon entisen epäluuloista vapaan hallituksen väkeä, ei ole kuitenkaan mitään lupausta anta-

nut. Hän on puhunut paljon, on ehkä enemmän moittinut hallitusta ja tuominnut ryhmiä ja luokkia, mutta hän ei ole mitenkään valaissut sitä asiata, joka tässä on esillä. Minä pyydän eduskunnan jäseniä, kun ed. Nevanlinnan puhe tulee sanomalehtiin, tarkastamaan, missä määrin se on millään tavalla valaissut esillä olevaa asiaa, viennyt sitä ratkaisuaan lähemmäksi tai edemmäksi. Ja tälle puheelle sitte niin vilkkaasti huudettiin hyvähuutoja keskustan puolelta, ja se on todellakin kuvaavaa.

Ed. **Laine, Maria:** Koska minä ensimäisenä kansan naisena tässä kysymyksessä olen tilaisuudessa käyttämään puhevuoroa, en voi olla mainitsematta niistä surkeuksista, joita väkijuomat ovat tuottaneet varsinkin naisille ja lapsille. Maaseudun väki ei tunne sitä niin suuressa määrässä kuin kaupunkilaisköyhälistön naiset ja lapset. Miten onneton on niiden kotien ja niiden perheiden tila, joiden varat väkijuomat kaikki vievät! Miten surkeata on katsella niitä kolkkoja koteja! Ken on kulkenut tämän kaupungin hökkeleissä, hän ainoastaan tietää, millainen siellä on tila. Ei voi silloin sanoa, että kunnallinen kieltolaki voisi pelastaa, kun hyvin tietää, että tämä kaupunki ei ainakaan ensi kädessä toteuttaisi sitäkään vähäistä lakia.

Puhutaan hallituksen puolelta siitä surkeudesta, kuinka miljoonat menevät hukkaan hallituksen kädestä, jos yleinen kieltolaki tulee voimaan. Minä ihmettelen todellakin, että voidaan tässä kysymyksessä sanoa niiden miljoonien jäävän tulematta takaisin, jotka nyt menevät aivan välittömästi hukkaan väkijuomien tuottamien vaurioiden takia. Kun tiedämme, miten äärettömät määrät on niitä, jotka vankiloissa, sairaaloissa, hourujenhuoneissa ja muissa säilytetään, mihin valtion varat soluvat, niin silloin emme voi muuta kuin sanoa, että hallitus ei todellakaan ymmärrä kansaansa eikä tahdo ymmärtää kansaansa, että se ei tiedä, että nuo rahat ovat veren hinta ja niitä ei saa sentähden käyttää läpi käsien, kun ne ovat niin katkerasti kansalta otetut.

Mitä kärsivät kunnat juoppoudesta, sen tietää jokainen. Vaivaisavustukset ja menot niistä onnettomista, joita kunta saa hartioillaan kantaa, ovat todistettavissa ilman sitä sanomatta. Täällä on puhuttu vakaumuksesta raittiusasiassa. Sanotaan, että sitä kunnioitetaan, jos se on vakaumusta. Kyllä se, joka tietää, millä pohjalla raittiustyötä tässä maassa aivan viime vuosiin asti on koetettu tehdä, tietää, että se on ollut vakaumuksen kasvattamista. Hän tietää myöskin, ettei vakaumus nyt enään auta. Ja selvää on, että hallitus pelätessään tuollaisen kieltolain, jota vastaan se on jo asettunut, tulevan täällä päätetyksi, tietää hyvin, että se kantaa siitä suurimman taakan, mutta ehkä se ei usko sitä niin suureksi kuin se on silloin, kun kansa tulee sen niskaan

sälyttämään. Minä sanon, että 20 miljoonan uhraaminen, vaikkapa hallituksen varoista, sen sairaloisuuden parantamiseen, minkä väkijuomat tuottavat, ei olisi liikaa silloin, kun sitä tahdotaan uhrata kaikenlaisiin teurastuslaitoksiin.

On ihmetelty, että 4 vuoden rangaistus on pantu niille, jotka rikkoisivat tätä lakia, koskei muka lapsen murhaajille ja varkaille y. m. ole määrätty niin korkeata rangaistusta. Ei se joka yhden ihmisen murhaa, koskaan ansaitse niin suurta rangaistusta, kuin se, joka murhaa tuhansia ihmisiä. Kapakoitsijat ja väkijuomain valmistajat ehdottomasti tekevät sen. Minusta se on liiankin lievä rangaistus. Hallitus ei näy tätä ymmärtävän, sanon vielä kerran, eikä suinkaan tule sitä niin kauvan ymmärtämäänkään, ennenkuin se on kansalta kuullut oman tuomionsa. Tämäkin on yksi niitä selviä todistuksia, että kansan täytyy kohdistaa toimintansa epäluottamuslauseen antamiseen tällekin hallitukselle. Niin kauvan kuin tämä hallitus on paikallaan, me emme näy saavan niitä uudistuksia läpi, joita niin välttämättömästi tällä haavaa kaipaamme.

Ed. **Soininen:** Täällä on jo tänäpäivänä huomautettu, kuinka vaikea se tehtävä oli, joka uskottiin talousvaliokunnalle, kun sille jätettiin valmistettavaksi nämät eduskuntaesitykset alkoholilainsäädännöstä. On huomattava, että tämä oli laki, joka jos mikään koski aivan erinomaisen monelle elämän alalle, jonka vaikutukset olivat tuntuvissa mitä erilaisemmissa suhteissa, ja jo sen kautta tuo ehdotuksen tekeminen oli vaikea. Tähän tulee lisäksi, että tämmöistä lakia ei ole olemassa missään maailmassa esikuvana. Se on suorastaan ensimäinen sellainen laki, joka oli valmistettava. On vielä muistettava, että tämän talousvaliokunnan tehtävän pohjana ei ollut mitään hallituksen esitystä (siitäkin on jo tänäpäivänä huomautettu), eikä ollut edes odotettavissa mitään hallituksen esitystä, joka kulkisi samaan suuntaan kuin kansan toivomukset ja kuin sen tehtävän ilmeisesti tuli kulkea joka oli talousvaliokunnalle uskottu. Talousvaliokunnan työvoimain riittämättömyyteen on täällä myöskin jo viitattu. Tahdon huomauttaa lisäksi siitä, että melkein kaikki sen jäsenet, paria kolmea lukuunottamatta, olivat ensikertalaisia. Näin ollen ei olisi kumma, jos tässä mietinnössä olisi hyvin paljon puutteellisuutta, ja minä olen varma siitä, että suuri valiokunta ja eduskunta, jonka käsiteltäväksi tämä mietintö nyt on tullut, on osaava siitä poistaa nämä puutteet. Ehkä olisikin ollut parasta, että yksityiskohtaisempi keskustelu olisi tapahtunut suuressa valiokunnassa, ennenkuin se viritetään eduskunnassa, mutta kun jo on kajottu mietinnön yksityiskohtiin, lienen minäkin valiokunnan puolesta pakoitettu niihin kajoamaan.

On sanottu, että tämä lakiehdotus on liian lyhyt. Nyt on

huomattava, että raittius-asiaa on meidän maassamme jo parin vuosikymmenen kuluessa kirjallisuudessa esitetty jos jollakin tavalla. On huomattava, että ne eduskuntaesitykset, jotka olivat talousvaliokunnan työn pohjana, jo sisälsivät perusteluita varsin runsaasti, ja on muistettava, että V. J. antaa sen selvän viittauksen, että valiokunnan mietintöjen tulee olla lyhyitä. Kaikki tämä on tehnyt, että valiokunta ei ole katsonut olevan syytä kirjoittaa mitään paksua kirjaa tästä asiasta, vaan se on tyytynyt viittaamaan eduskuntaesityksiin ja myöskin raittiuskirjallisuuteen ulkopuolella eduskunnan asiakirjoja.

Mutta varsinkin hallituksen edustaja on tuonut esiin, että valiokunta olisi syrjäyttänyt monta aivan välttämätöntä asiaa tässä mietinnössänsä, ja sitä minä en nyt kuitenkaan tahtoisi tunnustaa ainakaan siinä määrässä tapahtuneeksi kuin hallituksen edustaja tahtoi väittää.

On sanottu, ettei ole otettu huomioon sitä vaikutusta, minkä tämä laki mahdollisesti tuottaisi elinkeinoelämälle. Valiokunta on siihen viitannut ja tahdon lisäksi mainita, että lienee tuskin enempää kuin noin 2,000—3,000 henkeä tässä maassa, jotka ovat sillä tavalla kiinni väkijuomateollisuudessa, että niiden työstä kieltolain kautta tulisi loppu. Tämä ei ole suurempi luku kuin mikä usein satunnaisista syistä joutuu työstä pois ja on pakoitettu hakemaan toimeentuloansa muulla tavalla. Minä luulen, että kun kansa varmaankin on oleva hyvin valmis hankkimaan työtä niille, jotka tällä tavalla tulevat vapaiksi, tästä ei tule olemaan mitään suurempia vaikeuksia. Päinvastoin luulen, että tälle osalle työkansaa on oleva erinomainen etu, että se pääsee irti väkijuomateollisuudesta, sillä niinkuin kaikki tietävät, on tämä työ erinomaisen epäterveellistä sekä siveellisesti että ruumiillisesti. Me tiedämme, että ne henkilöt, jotka tämän liikkeen palveluksessa ovat työssä, joutuvat varsin suureen juoppouden vaaraan, ja tiedämme, myöskin, että juoppous on heidän keskuudessaan yleisempi kuin ehkä minkään muun kansanluokan keskuudessa. Vieläpä ovat heidän perheensäkin vaarassa, sillä tiedämme, että moni oluttehdas antaa palkan lisäksi työntekijöille olutta ilmaiseksi, ja tämän he vievät kotiinsa, ja sillä tavalla heidän lapsensa tottuvat väkijuomain nauttimiseen. Mitä taas terveyteen tulee, niin on tilasto kaikissa maista osoittanut, että kuolevaisuus on verrattomasti suurempi tässä kansaluokassa kuin missään muussa. Sentähden, minä uudistan sen, on suorastaan etu ja onni näille työntekijöille, että tästä liikkeestä tulee loppu.

Mitä taas siihen pääomaan tulee, joka on kiinnitetty tähän liikkeeseen, niin on ed. Viljakainen jo siihen kajonnut ja vapauttanut minut siitä enemmän puhumasta. Tässä vaan alleviivaan sen seikan, että tämä on kysymys, joka voidaan ottaa esille aivan

erikseen ja jonka oikea käsittelytapa onkin se. Totta kai se on niiden oma asia, jotka luulevat etujensa sen vaativan, pyytää kansalta ja valtiolta korvausta liikkeestään. Minä pidän vieläkin valiokunnan kantaa aivan oikeana, kun se on erottanut tämän kysymyksen kieltolain käsittelystä.

Lisäksi on hallituksen edustaja sanonut, että valiokunta ei ole ottanut huomioon valtiotalouden vaatimuksia tässä kohden. Minä luulen, että valiokunnan asia ei missään tapauksessa olisi ollut lähteä yksityiskohtaisesti tätä asiata käsittelemään. Onhan niin, että jos tämä kieltolaki tulee hyväksytyksi, niin päätös on ehdollinen, kunnes valtiovarainvaliokunta on selvittänyt, mistä varat saadaan. Mutta kaikkein vähimmän oli minusta talousvaliokunnan tässä tapauksessa tarvis lähteä mihinkään yksityiskohtiin valtiotalouden alalla, kun se tiesi seisovansa semmoisen kansan mielipiteen edessä, joka olisi ilolla valmis alistumaan kaikkiin niihin seurauksiin, jotka kieltolain säätäminen mahdollisesti voi valtiolle tuottaa. Vielä on muistettava, että kieltolaki, jos se ehkä vähentääkin valtion tuloja jollakin kymmenellä miljoonalla, kuitenkin lisää kansantaloudellista hyvinvointia paljon useammalla miljoonalla; sen lisän voi arvostella hyvinkin 100 miljoonaksi. Onhan sitäpaitsi vielä koko runsas aika siihen hetkeen, jolloin talousvaliokunta on ehdottanut tämän kieltolain astuvaksi voimaan, ja siihen mennessä on eduskunnalla varmaankin tilaisuus järjestää asiat. Minä en ollenkaan epäile, että kansa on valmis vaikkapa väliaikaisen veron kautta järjestämään valtiotalouden siksi, kunnes asia saadaan muulla tavalla järjestetyksi.

Sitten hallituksen edustaja arveli, että me emme valiokunnassa ole ottaneet huomioon sitä häiriötä, minkä kieltolaki tuottaisi kuntien talouteen. Me tiedämme kaikki että kaupunkikunnilla varsinkin tässä maassa on muutamia tuhansia, toisilla kymmeniäkin tuhansia tuloja tästä väkijuomaliikkeestä, ja tiedämme, että niitä käytetään semmoisiin hyviin tarkoituksiin kuin torvisoittokuntien hankkimisiin, kaupunkien koristamiseen istutuksilla, kansantajuisiin laulajaisiin j. n. e. ehkä toisissa paikoissa vielä enemmänkin tarpeellisiin tarkoituksiin. Mutta minä luulen, että jokainen meistä on selvillä siitä, että niin hyvät kuin nämät tarkoitukset ovatkin, niin kuitenkin kansa mieluummin on ilman noita etuja muutamia vuosia, kun se vaan saa jokaisen kotinsa raittiiksi, kun se pääsee siitä painajaisesta, joka sitä juoppouden ja väkijuomain väärinkäytön muodossa nyt rasittaa ja joka on muodostunut suoranaiseksi vitsaukseksi meidän kaupungillemme. Sitäpaitsi minä en luule, että näitä tarkoituksia on mahdoton muutamien vuosien perästä tyydyttää muulla tavalla kuin niillä rahoilla, jotka tähän saakka ovat tulleet väkijuomaliikkeestä.

Lisäksi on sanottu, että talousvaliokunta ei ole ottanut huo-

mioon, että sen ehdottama kieltolaki tuottaisi jyrkän muutoksen kansan elintavoissa. Minä en voi olla sitä mieltä, että tämä muutos olisi mikään äkkinäinen muutos. Onhan kieltolakia saarnattu tässä maassa ainakin 30 vuotta, ja onhan jo parinkymmenen vuoden kuluessa kansa valtiopäivillä mitä kiihkeimmin vaatinut kauvaksi meneviä toimenpiteitä väkijuomaliikkeen supistamiseksi. Niin innokkaasti on kansa tätä vaatinut, ettei ole mitään muuta sisällistä kysymystä, jossa olisi tullut lähimainkaan samaa yksimielisyyttä ja tarmoa kansan toiminnassa esille. Ja onhan muistettava, että tällä hetkellä, minä uskallan sanoa 80, ehkä 90 prosenttia kansasta ilolla tervehtii tämmöistä lakia, ja on valmis alistumaan niihin muutoksiin yksityiselämässä, mitkä tämä laki on omansa tuottamaan. Sopii kysyä: milloin on aika säätää kieltolakia, ellei tämmöisissä oloissa? Onhan aivan selvää, että aina tulee olemaan joku pienempi prosentti kansaa, joka ei ota luopuakseen entisistä tavoistaan. Mutta kyllä minä luulen, että saisi odottaa maailman loppuun asti ennenkuin tämä prosentti häviäisi. Mutta jos sentähden, että tämmöinen pikkuinen joukko on vielä olemassa, sallitaan väkijuomaliikkeen jatkuvasti myrkyttää kansaa, niin voi käydä niin — minä toivon että se aika on Suomen kansasta kaukana — voi käydä niin kuin on käynyt esim. Ranskassa ja Belgiassa, joissa hallitus tekee kaikki voitavansa saadakseen alkoholismin hävitykset vähenemään, mutta joissa kansa on siksi läpimyrkytetty, ettei se tahdo siitä luopua. Semmoistako asiain tilaa me odotamme, ennenkuin pidämme kansan kypsyneenä kieltolain säätämiseen?

On edelleen sanottu, ettei valiokunta olisi tarpeeksi ottanut huomioonsa, että tätä lakia hyvin suuressa määrässä tullaan rikkomaan. Valiokunta on siinä vedonnut Suomen kansan kokemukseen ja minä tahdon tässä lausua muutaman sanan lisäksi. Silloin kun kotipoltto lakkautettiin, oli melkein joka talossa Suomessa viinapolttimo ja oli viinaa. Jokaisella talonomistajalla oli oikeus, privileegio polttaa viinaa, ja yhteisen kansan tavat olivat kauttaaltaan viinan käyttämisen puolella. Mutta silloin päättivät valtiopäivät — ja se oli yläluokka, joka sen silloin pääasiallisesti päätti — että tuosta oli tehtävä loppu. Ja tästä tuli loppu; kansa kunnioitti lakia, niin että se luopui tästä tavastansa, niin juurtunut ja yleinen kuin se olikin. Siitä tuli niin jyrkkä loppu, että muutamien vuosien kuluessa ei nähty viinaa paljon ollenkaan tässä maassa, siihen määrään jyrkkä loppu, että asianomaiset viinanpolttajat huolestuivat siitä, ettei näistä etuoikeutetuista polttimoista kylliksi levinnyt kansan keskeen viinaa. Viinavero alennettiin sekä muullakin tavoin koetettiin tehdä viinan saanti huokeammaksi kuin se oli. Tosin silloin yksityiset rikkoivat tätä lakia vastaan ja sehän oli aivan luonnollista. Salapolttoa ja salakul-

jetusta oli, mutta kansa oli lojaali tälle laille ja se koetti näitä rikkoumuksia ehkäistä niin paljon kuin se voi. Ja kansa onnistui tässä tehtävässä. Vuosikymmeniä toisensa perästä ovat nämä rikokset vähentyneet ja nyt ne ovat aivan vähäpätöiset. Sillä tavoin on kansa osoittanut, että se voi saada voimaan lain, jota se vakaasti tahtoo.

Näin käypi, jos kansa lojaalisesti noudattaa sitä lakia, jonka se säätää. Näin on käypä myöskin kieltolain. Mutta jos asetutaan sille kannalle, jolle ed. Estlander täällä viittasi yläluokan mahdollisesti asettuvan, nimittäin että aijottaisiin uhmata tätä lakia, että levitettäisiin jonkunlainen sankarimaine niiden ympärille, jotka eivät alistuisi tämmöisen yksityisen vapauden sortoon, niin silloin me todellakin olemme tilassa, joka ennustaa mitä suurimpia vaikeuksia. Mutta minä olen varma siitä että Suomen kansa tällä hetkellä vakaasti vetoo yliluokan lojaalisuuteen tässä asiassa (Hyvä) ja se toivoo viimeisiin asti, että tämä sen toivo ei petä. Mutta jos se pettää, silloin minä en tiedä, minkälaiseen tilaan me joudumme. Silloin tulee kuilu ala- ja yläluokan välille niin suuri, että se on ehkä ylipääsemätön. Ja ennen kuin asiat ajetaan sille kannalle, minä pyytäisin yläluokan vähän arvelemaan ja ottamaan lukuun edesvastuunsa tämän asian vastustamisessa. (Hyvä).

Täällä on puhuttu siitä, että kauppaliitot tekisivät aivan voittamattomia vaikeuksia kieltolain hyväksymiselle. Siitä, mitä täällä on sanottu, en ole päässyt ollenkaan siitä käsityksestä, minkä valiokunta on esittänyt mietinnössänsä, ja se käsitys on, että kauppasopimukset eivät millään tavalla juriidisesti, oikeuden kannalta katsoen, pane esteitä kieltolain säätämiselle. Minä en tahdo ruveta uudestaan latelemaan kaikkea sitä selvitystä asiassa, joka on itse kunkin edustajan silmäin edessä valiokunnan mietinnössä. Mutta eräs kohta senaattori Ståhlbergin lausunnossa vaatii kuitenkin jonkunlaista huomautusta minun puoleltani. Hän arveli, että ei valtion monopooli, vaikka se säädettäisiin, voi koskea, jos minä ymmärsin oikein, esimerkiksi viinien valmistusta, koska tässä maassa ei voida viiniä valmistaa. Nyt on kutenkin asianlaita se, että tunnetaan muukin monopooli paitsi valmistusmonopooli, esim. maahantuontimonopooli. Semmoinen monopooli on valtiolla Sveitsissä juuri väkijuomiin nähden tai tarkemmin sanoen paloviinaan nähden. Ja samanlainen monopooli on monessa muussakin valtiossa tätä nykyä Euroopassa. Valiokunta ei ole lähtenyt arvostelemaan tätä kysymystä ja sen vaikeuksia käytännöllisen kauppapolitiikan kannalta. Siinä kohden täytyy tämmöinen asia jättää isänmaallisen, valistuneen ja tarmokkaan hallituksen haltuun. Jos hallituksella on hyvää tahtoa, niin se voi tehdä hyvin paljon näiden vaikeuksien poistamiseksi, mutta jos siltä puuttuu

tämä hyvä tahto, niin silloin asia todellakin on auttamattomasti hukassa, ainakin niin kauan kuin hallitus on semmoinen ja sillä kannalla.

Senaattori Ståhlberg on vedonnut edelleen opiniooniin, mielipiteeseen ulkomailla, sen hallituspiireissä ja sen parlamenttipiireissä. Olkoon niin, että mielipide näissä piireissä vielä on kieltolaille jotensakin vieras. Minä tahdon kuitenkin sanoa, että on olemassa maailmassa muukin mielipide. On olemassa kymmeniä miljoonia ympäri koko sivistyneen maailman, jotka hartaasti toivovat sitä hetkeä, milloin joku kansa astuisi ensimäisen askeleen siihen tilaan, jonka kieltolaki kansalle tuottaa. Se opiniooni on meidän puolella täysin varmasti. Ja minä tahdon mennä vielä pitemmälle. Ulkopuolella varsinaisia raittiuspiirejä on — minä olen siitä varma — semmoinen valtava mielipide, että kun joku kansa nousee puolustamaan kotiensa rauhaa, kun se nousee taisteluun oman siveellisyytensä kohottamiseksi, niin on sitä tervehdittävä myötätuntoisuudella eikä minkäänlaisella pilkalla eikä vastustamishalulla. Meillä on siitä todistus esim. siinä tapauksessa, jolloin Englannin hallitus vastusti Kiinan valtion yrityksiä säätää opiumin tuonnin kielto. Kävihän valtaava suuttumus läpi koko sivistyneen maailman, kun tahdottiin estää kansaa ehkäisemästä pahetta, joka sen omia rivejä tuhosi ja joka ihmiskunnalle, ainakin suurelle osalle siitä tuotti mitä suurinta alennusta ja mitä suurimpia kärsimyksiä. Minä olen varma siitä, että tuo sama jalouden tunne Euroopan sivistyneissä kansoissa on asettuva meidän puolelle tässä taistelussa ja että se on vihdoinkin painava enemmän kuin se kylmä järki, joka mahdollisesti hallituspiireissä muuallakin tässä kohdin on vallalla.

Hallituksen edustaja kajosi muutamiin yksityiskohtiin tässä valiokunnan mietinnössä ja arveli että siinä on isketty kirves täydellisesti kiveen. Hän ei tahtonut niitä montakaan luetella, mutta mainitsi kuitenkin muutaman. Niin hän esim. sanoi, että rangaistusmääräykset ovat tässä aivan suunnattomat, jos minä muistan oikein. Nyt tahdon kuitenkin huomauttaa että alin rangaistus, jonka valiokunta on ehdottanut esim. viinan valmistuksesta, on 100 markan sakko. Nykyisessä viinalaissa on alin rangaistus 75 mk sakkoa. Mutta nyt täytyy huomata, että rahan arvo on suuresti alennut siitä ajasta, jolloin nykyinen rangaistusmääräys säädettiin, niin että minä en voi pitää tätä sadan markan alinta sakkoa ollenkaan korkeampana kuin nykyinen oli, silloin kun se säädettiin. Valiokunnan ehdotuksessa on suuret n. s. latituudit, jotka antavat tuomarille oikeuden määrätä pienempiä ja ankarimpia rangaistuksia. Ja sehän on selvä, että tämmöisissä asioissa pitää olla hyvin suuri vapaus tuomarilla, koska rikokset saattavat olla niin aivan erilaiset. Enkä minä usko, että meidän tuo-

marit tätä nykyä ovat taipuvaisia määräämään liian korkeita rangaistuksia tämänlaatuisista rikoksista, pikemmin ehkä päinvastoin. Sanottiin, että voi joku erehdyksestä tulla näiden rangaistusten alaiseksi, esim. emäntä, joka panee kaljaa ja erehdyksestä tekee sen liian väkeväksi. Mikäli minulle on sanottu, ovat tämmöiset erehdykset harvinaiset. Ei se kalja tule erehdyksestä juovuttavaksi, jos sitä ei kerran juovuttavaksi tahdota, ainakaan ei usein. Mutta jos joku tahtoo olla aivan varma siitä, ettei tämmöistä erehdystä tapahdu, niin onhan, mikäli on selvitetty asian ymmärtävältä taholta, helppoa tarkastaa vierteen väkevyyttä Ballingin mittarilla, joka on varsin yksinkertainen ja huokeahintainen kone. Jos se osottaa, että vierreväkevyys ei ole enempää kuin 5 %, saa olla täysin varma siitä, että sahti ja kalja ei tule väkevämmäksi kuin 2 % alkoholipitoisuutta.

Kajottiin siihen, että kunnille on jätetty oikeus kieltää denaturoidun alkoholipitoisen aineen kauppa ja pidettiin sitä, jos en väärin ymmärtänyt, aivan sopimattomana. Nyt on kumminkin asian laita se, että näiden denaturoitujen aineiden joukossa on semmoisia kuin hajuvedet ja polituurit, joita me tiedämme käytettävän varsin runsaasti juovutusjuomina. Jonkunlaiseen toimenpiteeseen tämän väärinkäytön ehkäisemiseksi täytyy ryhtyä, ja valiokunta piti juuri kunnan luvan siihen kaikkein käytännöllisimpänä. Siitä ei suinkaan ole vaaraa, että mikään kunta kieltäisi tämän denaturoidun aineen kaupan kokonansa, vaan jos joku rupeaisi käyttämään väärin tätä oikeutta, niin se siirrettäisiin luonnollisesti vaan toiselle. Ja jos niin kävisi, että joku kunta kokonansa kieltäisi, jota minä ei voi pitää uskottavana, niin saadaan sitä toisesta kunnasta. Eihän voi ajatella sellaista tilaa, että useammat kunnat kieltävät pulituurin ja lakan kaupan. Ja onhan hallituksen oma, kunnalliselle kieltolakioikeudelle rakennettu ehdotus tunnustanut kunnille semmoisen vallan, että se voipi tämmöisissä asioissa holhota yksityisiä jäseniänsä.

Vielä kajottiin hiivan valmistukseen, jonka valiokunta kokonansa on jättänyt mainitsemata. Se on totta, että sitä ei ole mietinnössä mainittu, mutta ei se ole jäänyt valiokunnalta kokonaan huomioon ottamatta. Valiokunta kylläkin on tietänyt sen, mitä tässä mainittiin, että denaturoitua viinaa käytetään meidän maassamme noin $^1/_2$ miljoonaa litraa, mutta hiivan valmistuksen ohella valmistetaan noin 2 miljoonaa litraa. Ja siinä näyttää olevan jonkunlainen vaikeus. Mutta toiselta puolen on valiokunta myöskin saanut tietoonsa, että denaturoidun viinan käyttäminen meillä tulee todennäköisesti likeisessä tulevaisuudessa kasvamaan hyvin runsaasti. Nykyänsä meillä kaikesta, mitä valmistetaan, denaturoidaan vaan noin 6 %, kun esim. Saksassa denaturoidaan 25 % ja käytetään teknillisiin ja tieteellisiin tarkoituksiin. On siis

luultavaa, että valmistus tätä varten hyvinkin pian kasvaa. Toiseksi on valiokunnalla ollut tiedossa, että viimeisinä vuosina on tuotu hyvin suuret määrät hiivaa Ruotsista. Tämä hiivan tuonti Ruotsista on kasvanut parina viimeisenä vuotena tuntuvasti. Tämä todistaa, että, ellei hiivaa riittävästi valmisteta Suomessa, voidaan sitä saada ulkomailta. Ja lopullisesti on valiokunnalla ollut tiedossa, että käytetään ainakin Amerikassa hyvin hyvällä menestyksellä jonkunlaista ainetta, jota nimitetään kuivatuksi hiivaksi. Minä en tällä hetkellä tiedä sanoa, onko se todella kuivattua hiivaa, mutta sen minä olen kuullut vakuutettavan täysin pätevältä ja luotettavalta taholta, että se tekee aivan saman palveluksen taloudessa kuin hiiva tekee. Tässä eduskunnassa on henkiliötä, jotka ovat vuosikausia sitä itse kokeneet ja koettaneet.

Senjälkeen kuin hallituksen edustaja on tässä arvostellut talousvaliokunnan mietintöä, ovat muutkin käyneet sen kimppuun, m. m. vapaaherra von Alfthan. Hän arveli, että Suomen kansa julistaisi itsensä barbaariseksi kansaksi, tuommoiseksi ala-arvoiseksi roduksi, jos se säätäisi itsellensä kieltolain. Minä nyt tahtoisin siihen vastata, että, jos me historian valossa katsoisimme, mikä on vienyt maailman jaloimmat ja etevimmät kansat perikatoon, niin luullakseni tulisi vastaukseksi se, että äärettömän suuri osa siihen on juuri ollut alkoholin käyttämisellä. Ja minä tahtoisin toiseksi vastata siihen, että semmoinen mies kuin Gladstone, Englannin pääministeri, on tunnustanut omasta kansastaan, joka ei suinkaan ole maailman ala-arvoisinta rotua, että englantia puhuvan kansan keskuudessa alkoholi vuosisatojen kuluessa on tehnyt suurempaa tuhoa kuin nälkä, rutto ja miekka yhteensä. Jos se on sillä tavalla tuhonnut maailman voimakkaimpaa ja jalointa kansaa, niin kyllä Suomen kansa saa huoletta säätää maallensa kieltolain julistamatta itsensä ala-arvoiseksi roduksi.

Sitte vapaaherra von Alfthan kosketteli täällä erästä valiokunnan mietinnön pykälää, joka näytti herättävän hänen erinomaista iloisuuttansa, sitä nimittäin, että hapan mäski saataisiin julistaa menetetyksi, jos sitä jossain tavataan, ja arveli, että silloin jokainen taikinapytty tässä maassa voisi tulla julistetuksi takavarikkoon. Vapaaherra von Alfthan mainitsi joku päivä sitten olevansa kemisti, mutta hän ei näy tietävän, että hapanta mäskiä ei käytetä muuhun kuin viinan valmistukseen, eikä se mihinkään muuhun kelpaa.

Ed. Rosenqvist on täällä myöskin käynyt tämän valiokunnan mietinnön kimppuun, mutta minun täytyy sanoa, etten tunne mitään erityistä halua käydä tässä vastaamaan hänen mielipiteisiinsä. Ne olivat niin ylimalkaisia ja niin laajalle kantavia siveysopillisia teoriioja, että luulen keskustelun niistä paraiten soveltuvan,

niinkuin hän itsekin sanoi, johonkin muualle eikä olevan paikallansa eduskunnan edessä.

Ed. Bäck myöskin on kosketellut tätä valiokunnan mietintöä ja tehnyt sen luullakseni monessa suhteessa jossain määrin onnistumattomaksi. Hän on esim. sanonut — tahdon vain ottaa muutaman esimerkin — että on aivan merkillistä säätää semmoinen pykälä, jossa kiellettäisiin apteekeista alkoholipitoisten aineiden myynti, jos on perusteellista syytä luulla, että sitä käytetään juovuttavaan tarkoitukseen. Nyt minä tahdon sanoa, että luulen tietäväni jotensakin varmaan, että juuri tämmöinen säädös on siinä hallituksen aikomassa ehdotuksessa, jota tänne eduskuntaan odotetaan. Jos hallitus, jota ed. Bäck luultavasti ei kuitenkaan pidä aivan typeränä, on katsonut sen mahdolliseksi, niin toki kai talousvaliokuntakin on saanut katsoa sen mahdolliseksi. Sama on sen toisen pykälän laita, jota ed. Bäck täällä mainitsi bobrikoffilaiseksi pykäläksi. Minun täytyy sanoa, että valiokunta todellakaan ei ollut aluksi ottanut sellaista pykälää lakiin, mutta kun se näki, että semmoinen pykälä on nykyisessä paloviina-asetuksessa ja kun se myöskin tiesi varmalta taholta, että tämä perustuslaillinen hallitus aikoi semmoisen pykälän omaan ehdotukseensa panna, niin se tuli siitä viekoitetuksi, houkutelluksi päästämään tämän saman pykälän tuohon lakiehdotukseensa. Se oli varsin tarpeeton toimenpide, sillä yleinen laki säätää sen kuitenkin aivan yleisesti noudatettavaksi tässä maassa, ja se ei siis olisi ollut ollenkaan tarpeellinen tässä lakiehdotuksessa. Se olisi ollut voimassa sitä ilmankin.

Ed. Gustafsson on myöskin tässä ankarasti hyökännyt tämän lakiehdotuksen kimppuun. Minä en tahdo tässä enää väsyttää eduskuntaa kaikkia näitä väitteitä torjumalla. Tahdon vaan huomauttaa siitä, että se vakaumuksen työ ja se asteettainen edistys, johon ed. Gustafsson tässä asiassa pani kaiken luottamuksensa, sitä on tehty esimerkiksi Englannissa puolen vuosisadan aikana semmoisella tarmolla, johon tuskin mikään muu kansa kykenisi. Mutta mikä on ollut tulos? Tulos on se, että Englannissa nyt nautitaan ainakin yhtä paljon alkoholia kuin silloin, kun tämä taistelu alkoi. Englannissa on koko raittiusväki selvästi huomannut, että yksinomaan vakaumukselle perustuva raittiustyö ei koskaan vie perille. Se on aivan välttämätön ja se on lain kannatuksen ehdoton edellytys, mutta aina on niitä, jotka käyttävät hyväksensä sitä rahan ansaitsemisen houkutusta ja sitä mukavuutensa ja himojensa tyydytystä, jonka vapaa alkoholiliike tarjoo. Sen vuoksi siinä täytyy olla vakaumukseen vetoavan työn rinnalla myöskin lainsäädäntötoimenpiteitä.

Talousvaliokunta on ollut tietoinen siitä, että tämä laki, joka nyt esitetään Suomen eduskunnalle, on oleva monessa suhteessa

erinomaisen tärkeä, ja myöskin tietoinen siitä, ettei se ole voinut saada tätä lakia mallikelpoiseksi näin ainakaan ensimäisessä luonnoksessa. Mutta sen minä voin vakuuttaa, että talousvaliokunta on tehnyt parhaansa tässä. Se jättää luottamuksella työnsä Suomen kansan eduskunnalle viimeisteltäväksi ja valmisteltavaksi, niin että se tämän kansan suurta enemmistöä tyydyttää. (Hyvä! Hyvä! Hyvä!)

Ed. **Runeberg:** Hr talman! Jag är hr talmannen särskildt tacksam för att hr talmannen gifvit åt mig ordet omedelbart efter det senaste andragandet, hvilket var af den art, att det måste för alla efterföljande talare bidraga till möjligheten af att hålla sig till saken. Den senaste talaren var en utaf de icke så alldeles många under dagens debatt, som värkligen med värme och sakkunskap uttalade sig i själfva saken i och för sig, utan att använda densamma såsom underlag för angrepp mot den ena eller andra meningsriktningen, mot den ena eller andra samhällsklassen. Det har ju varit så många andra yttranden vid denna dags debatt, likasom vid många föregående, där man blifvit frestad att glömma bort själfva den sak, som varit föremål för öfverläggning, och trott att det gällt helt andra frågor. Jag kan visserligen icke vara så optimistisk i uppfattningen af sakförhållandena som den senaste talaren i sitt andragande varit det, men jag gifver honom i många väsentliga delar rätt. Jag är för min del icke någon principiel motståndare mot en förbudslag. Jag är visserligen ense med den gamla biskopen Thomas därom, att „frihet är det bästa ting, som sökas må all världen kring", och jag är också öfvertygad om, att den enskildes frihet och frihet för enskilda sammanslutningar att göra sig gällande är en utaf de viktigaste och allra mest betydelsefulla krafter, som värka för samhällets utveckling och välbefinnande. Jag kan också alldeles icke vara ense med hr Nevanlinna vid förmiddagens plenum därom, att hela lagstiftningen skulle gå ut på att inskränka den enskildes frihet till förmån för det allmänna. Tvärtom, en väsentlig del af lagstiftningens uppgift går ut på och bör gå ut på att aflägsna skrankor, som hafva uppkommit under samhällsutvecklingens tidigare skeden och som hindra den enskilde och de enskilda sammanslutningarnas frihet. En annan väsentlig del af lagstiftningen går hufvudsakligen ut på att skapa former, som möjliggöra och befordra den enskilde medborgarens och enskilda sammanslutningars fria värksamhet för samhället. Men det finnes en del områden, där detta icke gäller. Detta är de områden, där lagstiftningen måste gå ut på att inskränka den enskildes frihet och begränsa den fria rörelsen till förmån för de svagare i samhället. En ganska väsentlig del af lagstiftningen i våra dagar rör sig på den sociala

skyddslagstiftningens område, och det är till detta område, som efter mitt förmenande alkohollagstiftningen hör. Det gäller att i den hänsynslösa konkurrensen i samhällslifvet skydda de mindre motståndskraftiga, de svagare, och på detta område får man icke skygga tillbaka för att i väsentlig mån inskränka äfven en så dyrbar sak som den enskildes handlingsfrihet till förmån för den svagare. Den sociala ofärd af allt möjligt slag, moralisk, och ekonomisk, som alkoholdryckerna vålla, är utaf så genomgripande betydelse, att den fullt motiverar, — jag vore färdig att säga — hvilka inskränkningar som hälst i den enskildes frihet under förutsättning nämligen att dessa inskränkningar värkligen äro egnade att leda till det åsyftade målet eller åtminstone att närma samhället till det mål, som åsyftas. Skulle det afsedda målet vinnas genom en förbudslagstiftning, så vore de offer utaf den enskildes frihet, den enskildes bekvämlighet, som däraf kräfvas, utaf ringa och försvinnande betydelse.

Efter mitt förmenande är det i hufvudsak just detta, som frågan gäller. Är en förbudslag, sådan ekonomiutskottet föreslagit den, egnad att i värkligheten närma oss det åsyftade målet? I detta afseende kan man hysa berättigade tvifvelsmål. Det gäller ju, då det är fråga om en lagstiftningsåtgärd, icke att i de mest skarpa och ofördydbara former uttala en allmän opinion, en allmän meningsriktning, utan det gäller att omsätta denna meningsriktning i sådana lagbestämningar, som för det första kunna genomföras i värkligheten och för det andra äro utaf den art, att de icke frammana reaktionära krafter, som omintetgöra det afsedda resultatet. I främsta rummet gäller det väl därför nu att afgöra, huruvida en lag utaf det hufvudinnehåll, som ekonomiutskottet här föreslagit, är möjlig att genomföra, om det är möjligt att få dessa föreslagna lagparagrafer till gällande lag. Ty annars blir det i själfva värket utaf hela förslaget ingenting annat än en opinionsyttring, sådan som man finner den uti resolutioner vid ett folkmöte, resolutioner, hvilka ju icke afse att direkt omsättas i en lag, som skall hafva bestånd i det värkliga lifvet.

Efter de meddelanden, som en regeringsledamot under förmiddagens lopp afgaf och efter allt hvad man annars kan också redan ur utskottsbetänkandet bilda sig för åsikt i frågan, synes det nu vara alldeles otvetydigt, att det åtminstone i den närmare framtiden icke är någon tänkbar möjlighet att få till lag ett förslag utaf den art, som det nu föreliggande. Man har ansett och velat att regeringen bort tillsluta ögonen för de bestående sakförhållandena och oberoende af dem drifva igenom hvad regeringen — och jag för min del är i detta afseende alldeles ense med den uppfattningen som från regeringens håll här framställts — betraktar och på grund af bestående traktater måste betrakta

såsom omöjligt. Genomförandet af en allmän förbudslag, omfattande äfven importförbud, påkallar otvifvelaktigt förberedande arbeten utaf helt annan art och helt annan omfattning än de, som hittills blifvit företagna. Jag kan tänka mig möjligheten utaf att en förändring eller ett upphäfvande utaf de traktater med främmande makter, som nu lägga ett oöfverstigligt hinder i vägen, skall ligga inom möjligheternas gräns. Men detta påkallar i hvarje händelse såsom redan antyddes ett ihärdigt och långvarigt arbete utaf helt annan art än hvad som kunnat försiggå vid den förberedande handläggning denna fråga hittills haft.

Jag nämnde att det i andra rummet, när det gäller att i värkligheten genomföra lagstiftningsåtgärder, måste tagas i betraktande, huruvida dessa åtgärder äro af sådan art de frammana reaktionära krafter, som kunna vålla, att det åsyftade resultatet icke vinnes, ja, stundom slår öfver i motsatt riktning mot hvad man afsett. Hvar och en, som har tagit i betraktande det öde, som de mest välmenta lagstiftningsåtgärder icke sällan haft, har funnit, att det kan hända, ifall icke förslaget är väl afvägdt med hänsyn till bestående förhållanden att resultatet trots de bästa möjliga afsikter i värkligheten blir ett annat eller motsatt, det man afsett. Hr Soininen tycktes anse, att de reaktionära krafterna i denna fråga endast skulle göra sig gällande inom de bildades led. Jag gifver honom rätt i att en stor fara kan hota äfven från detta håll. Men det är ingalunda endast inom de bildades led utan inom alla lager af folket, som man måste göra sig beredd på och vara fullt öfvertygad om att sådana reaktionära krafter komma att göra sig gällande, när man försöker genomföra en allmän förbudslag. Det är väl snarare att vänta att uti de bildade lagren af folket känslan för lagens hälgd och betydelse för samfundslifvet skall vara starkare och att det därför där skall vara lättare att öfvervinna de reaktionära krafter, som kunna frammanas utaf själfva lagstiftningsåtgården.

Då nu frågans ställning är sådan, att man måste anse det icke vara tänkbart, att det nu föreliggande förslaget vid denna landtdag eller i närmaste framtid skulle kunna blifva någonting annat än ett uttalande af en opinion, så är det åtminstone för mig svårt att inlåta mig på en detaljgranskning, afseende att bidraga till aflägsnande af oegentligheter, oklarheter och dylikt. Men jag måste dock till stora utskottets benägna öfvervägande framställa, huruvida det icke skulle vara möjligt att nu omedelbart eller i den närmaste framtiden genomföra en allmän förbudslag, begränsad till tillvärkning utaf bränvin och öl samt utskänkning af alla alkoholhaltiga drycker, men som skulle lämna å sido importen. Det är ju visserligen sannt att därmed en lucka, och en icke oväsentlig lucka lämnades uti lagstiftningen. Men

det råder väl dock intet tvifvel om, att icke den ojämförligt väsentligaste delen utaf den samhällsofärd, som alkoholdryckerna åstadkommer, är beroende på tillvärkningen inom landet och framför allt på utskänkningen af alkoholhaltiga drycker. Ty det är i utskänkningen utaf de alkoholhaltiga dryckerna, som den förnämsta frestelsen och lockelsen ligger, och det är denna, som förnämligast befordrar och underhåller dryckesseden och, såsom hr Hedberg vid förmiddagens plenum framhöll, är det väsentliga uti frågan att genom lagstiftning och på andra vägar arbeta emot dryckesseden. Om nu importen lämnas bort från förbudslagsstiftningen, så synes därmed möjligheten utaf dess genomförande oberoende af traktaterna med utländska makter vara för handen. Jag är icke för min del öfvertygad om att kommunal förbudslag skulle vara den lämpligaste vägen att inslå, men däremot tror jag, att hvarje restriktion, huru långt gående som hälst, riktad mot utskänkningen och mot brännvins- och öltillvärkningen har en mycket väsentligare betydelse. Jag vet icke om en omarbetning utaf lagen i det syfte jag afsett är möjlig att genomföras, men jag skulle vilja hemställa förslaget till stora utskottets bepröfvande.

Det kunde såsom sagdt vara åtskilligt att anmärka, beträffande enskilda bestämningar i enskilda paragrafer, ty det finnes, såsom hr Soininen också framhöll, många omständigheter, som göra att lagförslaget kan gifva full anledning till anmärkningar i vissa delar. Men då jag måste anse, att ett lagförslag utaf det väsentliga innehåll, som ekonomiutskottet nu förebragt, icke är möjligt att praktiskt genomföras, så kan jag icke förstå annat, än att det är förlorad tid att inlåta sig uti detaljgranskning utaf enskilda paragrafer.

Ed. **Schybergson:** Jag kan i de flesta delar vara ense med den senaste talaren. Liksom han är också jag villig att på detta område erkänna det berättigade i långt gående restriktioner för vinnande af självfva målet: ett nyktert folk i detta land. Likasom han ser också jag kärnan uti denna fråga däri, huruvida det föreliggande förslaget är sådant, att syftet därmed ernås och huruvida öfver hufvud ett förslag kan framställas gående i samma riktning, som det nu föreliggande och ledande till detta syfte. För belysandet af denna sida af saken ber jag att få uppehålla mig vid en del af hr Soininens i så många afseenden förtjänstfulla, med så stor värme framförda och så sakliga andragande, nämligen den del af detsamma, där han talade om husbehofsbränningens upphörande och följderna däraf. Jag tror att han skildrade följderna i någon mån oriktigt. Åtminstone i den del af landet, där hr Soininen nu är bosatt, voro lagöfverträdelserna

långt in på sjuttiotalet så allmänna, att man ingalunda kunde säga, att reformen villigt genomfördes eller att den nya lagen lojalt efterlefdes. Domstolarnas protokoll från dessa tider vittna nogsamt härom, och långt ifrån allt återfinnes uti dessa protokoll. Det var väl oriktigt då hr Soininen uppgaf, att sänkningen af brännvinsskatten skulle berott därpå, att brännerierna hade mindre afsättning af sin vara än man fann önskvärdt. En sådan opinion har väl dock aldrig existerat i detta land, åtminstone icke inom de lagstiftande kretsarna, utan, när man nedsafte skatten, var det för att lägga ett hinder för lagöfverträdelserna. Man visste, att detta var det enda medlet, man hade i sin makt för vinnande af detta ändamål.

Men det är nu icke så mycket för att korrigera hr Soininens framställning i detta afseende, som jag uppehåller mig vid denna sida af frågan, utan för att beröra en annan synpunkt, som, så vidt jag vet, icke kommit fram under denna debatt, nämligen den, att genomförandet af restriktionerna efter husbehofsbränningens afskaffande var möjligt endast därigenom att i försäljningen i städerna fanns så att säga en säkerhetsventil. Skulle redan då ett totalt förbud införts, så är det icke tvifvel om att myndigheterna icke hade kunnat rå med den olofliga tillvärkningen och den dryckenskap, som däraf skulle hafva följt. Det förhåller sig så med den mänskliga naturen, att man kan foga sig i hinder, som ställas i ens väg, men det totala förbudet söker man på sätt eller annat öfverträda. Hr Soininen har trott, att vårt folk, som så varmt önskat denna reform, också lojalt skulle foga sig i den, om den kommer till stånd. Jag kan icke annat förstå än att ekonomiutskottet med de drakoniska straffbestämmelser, som det infört, har visat, att det själft tviflar härpå, och jag tror, att hr Soininen liksom några andra, hvilka hafva användt samma uttryck som han, dock gjorde sig skyldig till en orättvisa, då han tänkte sig, att motståndet mot lagen skulle komma endast eller hufvudsakligen från de bildade klasserna. Finnes det icke annat motstånd än detta, så kan det lätt behärskas, ty de, som höra till denna klass, äro få och koncentrerade, men däremot är det att befara, att just de djupa lagren, i synnerhet de, som äro aflägset boende och minst åtkomliga, äro de, som komma att känna sig mest frestade att öfverträda förbudet. Jag vill hoppas, att hr Soininen i detta afseende har rätt, jag orätt. Men åtminstone den erfarenhet, man under det sista året haft i de östra delarna af detta land, vittnar icke godt om laglydnaden i detta afseende. Och då vårt folk för närvarande öfverhufvud befinner sig i en period, då laglighet och myndigheters påbud icke respekteras, så synes det mig vara en nog stor optimism att vänta sig någonting annat på ifrågavarande område, där frestel-

serna äro så utomordentligt stora och där förtjänsten för menige man på öfverträdelser är så betydande. Det är en jämförelsevis lätt och inbringande näring att tillhandahålla folket på landsbygden alkohol i en eller annan form och frestelsen därtill blir så mycket större, då absolut förbud föreligger, än, såsom förhållandet nu är, då möjlighet förefinnes, att, om också undantagsvis, få sina behof tillfredsställda.

Det är nu detta, som jag för min del mest och framför allt befarar, att dryckenskapen efter ett sådant förbud icke skall minskas utan snarare mera framträda på landsbygden, där den hittills lyckligtvis varit ringa nog, tack vare den omständigheten, att allmogen vetat, att den har en laglig möjlighet att, såsom jag sade, om också undantagsvis, få sina behof tillfredsställda. Det är ju svårt att på förhand förutsäga, huru sakerna komma att gestalta sig, men det händer icke så sällan, när man skjuter öfver målet, att man kommer till ett resultat motsatt det man afsett. För mig spelar frågan om de miljoner, som statskassan går miste om, om de hundrataltusen, som kommunerna måste undvara, alls ingen roll, och lika litet har för mig den omständigheten någon betydelse, att näringsidkare, som syssla med denna handtering, gå miste om inkomsten från densamma. Allra minst finner jag det vara att beklaga, att arbetarena gå miste om denna sysselsättning. I den vägen är jag alldeles ense med hr Soininen. Jag tror äfven, att det vore lyckligt, om icke heller fabrikanter eller försäljare skulle hafva inkomst af denna näring, som ju dock i grund och botten är till skada för landet. Jag tror det vore lyckligt, om hela handteringen skulle monopoliseras, så att ingen däraf skulle hafva någon som helst vinning. I sådant fall kunde vi också mycket lugnt och mer objektivt än det i dag skett bedöma frågan. Och jag tror att en utveckling i den riktningen vore lyckligare än regeringens förslag. Hvad som gör, att jag för min del så strängt håller på, att icke all försäljning, icke all utskänkning skall upphöra, är det, att erfarenheten visat här liksom annorstädes, att den lagliga försäljningen är det enda medlet att värkligen få öfverträdelserna och den dryckenskap, som baserar sig på lurendrejeri och olaglig försäljning, att upphöra. Försäljningen må, om den en gång monopoliseras, indragas, där omständigheterna medgifva det, vidgas ut, där detta visar sig nödvändigt. Om däremot all laglig försäljning upphör, så hafva vi inga händer med den dryckenskap och de öfverträdelser af lagen, som åtminstone ställvis kunna uppträda i högeligen oroande grad. Straffbestämmelser hjälpa i sådant afseende till ingenting, ty där öfverträdelserna taga öfverhand, där kan lag och myndigheter ingenting vidare uträtta, och där är fara för handen, att hela lagen förlorar sin auktoritet.

Jag behöfver icke gå in i en detaljkritik af den föreslagna lagen. Detaljerna i lagen hafva icke alls öfverraskat mig, ty en förbudslag måste se ut ungefär såsom den föreliggande. Straffbestämmelserna måste vara drakoniska. Det kan icke undvikas, då man baserar och tror sig kunna basera hela systemet på lagbestämningar, polis och tukthus. Men på samma gång jag säger, att dessa bestämningar icke öfverraska mig, så vill jag dock nämna, att, när jag läste igenom betänkandet, så hade jag känslan af att hela detta samhälle komme liksom in i en tvångsanstalt, skyldiga liksom oskyldiga, och jag tror, att luften här under sådana förhållanden blir tung, på samma gång dryckenskapen, såsom jag har framhållit, kommer att florera kanske icke blott i städerna såsom hittills, utan också på landet.

Jag förmodar, att jag med detta andragande kommit under hr af Ursins och hans partivänners dom. Han sade, att den, som hade en uppfattning sådan som den jag uttalat, var hjärtlös eller åtminstone djupt intresserad i spritaffärerna eller båda delarna. Och någonting liknande vill jag minnas att äfven hr Perttilä yttrade. Jag befinner mig dock i sådant fall i godt sällskap, ty hvad man än må säga, så lär väl ingen i denna kammare kunna ifrågasätta, att den man, som i egenskap af chef för handels- och industriexpeditionen utarbetat senatens förslag i detta ämne, är obetingadt varm för landets utveckling icke minst i nykterhetsvänlig riktning, och har intet som helst att skaffa med alkoholfabrikanternas krets, ej heller löper deras ärenden. Och jag befinner mig i så mycket bättre sällskap som hr af Ursin slutade sitt anatema därmed, att nykterhetsrörelsens ledare ännu så sent som år 1904 gjort sig skyldiga till en liknande försummelse, som den regeringen nu låtit sig komma till last. Har man icke skjutit öfver målet i annat afseende, så har man säkert gjort det med angreppen mot regeringen i detta sammanhang. Och jag ber att ytterligare få framhålla, att jag omöjligen kan ansluta mig till den uppfattning, som uttalades af hr Nevanlinna, nämligen att den inhemska regeringen gentemot monarken borde iakttaga något slags hemlighetsförfarande eller undvika att framhålla sakerna sådana som de värkligen äro. Under de föregående åren ansåg jag det vara regeringens plikt att oförbehållsamt för monarken framhålla sakläget och liksom då anser jag det äfven nu vara regeringens plikt att icke för monarken fördölja någonting, som kan leda till upplysning i sak. Lojalitet i allt är det, som gagnar bäst och som slutligen äfven är den bästa diplomatin. Då vi här tro oss kunna dölja någonting och leka politik, så är det dessutom vanligen fallet, att man i Ryssland har bättre reda på sakerna t. o. m. i detalj än vi. Enligt min tanke har regeringen sålunda icke på något sätt försyndat sig, då den öppet och ärligt framlagt, hvad som

är dess uppfattning om handelstraktaterna och deras förbindande kraft. När man ärligt framlägger sin åsikt och sin uppfattning af en sak, kan man lugnt afvakta t. o. m. hrr af Ursins och Nevanlinnas dom.

Ed. **Lehtinen:** Vaikka tästä esillä olevasta kysymyksestä onkin jo käytetty hyvin paljon puheenvuoroja, niin että edustajat ovat jo väsyneetkin tämän käsittelyyn, niin sittenkin, koska kysymyksessä on yksi tärkeimpiä lakiehdotuksia, en saata olla täällä koskettelematta muutamien puheenvuoronkäyttäjien lausuntoihin enkä myöskään jättää hallituksen jäsenelle vastaamatta niihin väitteisiin, joita on tuotu hallituksen puolelta esille kieltolain vastustamiseksi. Sillä kansan pohjakerrokset, köyhälistö, työväestö ja yleensä maaseudun väestö eivät ole tahtoneet enää sitä ajatusta saada päähänsä, että meidän porvaristossa löytyisi vielä niin piintyneitä, jotka uskaltavat nyt enää vastustaa kieltolakia silloin kun toivo sen saamisesta on kansan keskuudessa jo päässyt aivan yleiseksi, se on jo kansan vaatimuksena.

Ed. Nevanlinna, joka täällä piti suuren valtiollisen puheensa, ei siinä kohden, missä hän rajoitti tuon yhtymisensä kieltolakiin, todistanut tuota kieltolakivaatimustansa, hän rajoittui vaan siihen, että ainoastaan suostui toisen vastalauseen mukaan antamaan kilpaileville yhtiöille väkijuomain valmistusoikeuden. Hän ei ainakaan todistellut sitä, miksi tuon yksinoikeuden myöntäminen ainoastaan valtiolle olisi huonompi. Minun käsittääkseni tämän kautta otettaisiin pitempi askel kuin jättämällä tuo oikeus ainoastaan yhtiölle, niinkuin mainittiin, että nämä vielä voisivat kilpaillakin ja nämä muka asian hyödyksi pääsisivät kilpailemaan. Minä luulen, että ed. Nevanlinnaa saadaan vielä hyvinkin suurella voimalla pakottaa yhtymään siihen vaatimukseen, että tuo yksinoikeus siirtyisi ainoastaan valtiolle, sillä minä luulen, että hänellä on siihen olemassa syitä, joita hän ei ole tahtonut kenties tällä kertaa mainita.

Ed. Bäckille en myöskään saata olla huomauttamatta, että on kyllä hyvin mukavaa kuulla, että löytyy henkilöitä, jotka säälivät toisten kärsimyksiä ja jotka eivät rikoksista sallisi niin suuria rangaistuksia, mutta tämä sama rangaistus siitä rikoksesta, joka johtuisi väkijuomain kauppaamisesta, koskee aivan samassa määrässä niitä rikoksia, nimittäin niitä itsemurhia, joita tehdään väkijuomain kauppaamisen johdosta ja joista minun tietääkseni ed. Bäck joka sunnuntai on valmis julistamaan monin kerroin suuremman rangaistuksen kuin mitä nyt on ehdotettukaan.

Sitte on täällä puhuttu lain kunnioituksesta, sillä tavalla, että kansan tulisi kunnioittaa lakia, sen tulisi kunnioittaa hallitusta, sen tulisi näitä kaikkia pitää kunniassa, ja kansan naisten täytyisi lapsiinsa kasvattaa tämmöinen kunnioituksen tunne. Se on

totta. Siitä kai meillä kaikilla on sama ajatus, ja olisi saatava vaikutetuksi, että niin tulisi olla. Mutta jos tämän hallituksen, kanta, jonka vakaumusta kansan tulisi kunnioittaa, joka niin läheisesti koskee kansaa, on päinvastainen kansan vakaumuksen kanssa, ja on sen kanssa ristiriidassa, niin kyllä minun on sitä mahdoton kunnioittaa. Minä voin kunnioittaa kyllä ihmisen vakaumusta yksityisenä henkilönä, mutta en sitä hänen ,vakaumuksenaan hallituksen jäsenenä — sillä tämän kunnioituksen täytyy olla molemminpuolista, hallituksen täytyy oppia ymmärtämään kansan vakaumusta ja kunnioittamaan sitä, silloin kansakin voi itsestään kunnioittaa myös hallitusta ja maan lakeja.

Paljo on täällä puhuttu noista kauppasopimuksista ja vedottu niihin. Ed. Renvall sanoi, ettei tuuli nyt käy yksinomaan idästä vaan myös lännestä. Mutta lännen tuuli ei ole ollut aina yhtä vihainen kuin miksikä se nyt tahdotaan kuvata, se on joskus puhaltanut hyvinkin lämpimästi, ja täältä käsin on osattu vaikuttaa siihen , että tuo tuuli on ollut meille suotuisa. Miksikä ei nyt ole tehty samaten? Ja miksikä ei myös ole koetettu ajoissa vaikuttaa noihin idän tuuliin, onhan hallituksella kaksi jäsentä Pietarissa. Mitä varten oikeastaan heillä on tuo virkansa, mitä varten heillä on suuri palkkansa? Eivätkö he edusta siellä Suomen kansaa, eivätkö he ole siellä sen etuja valvomassa. Ainakaan minun käsittääkseni ei heidän tehtävänsä siellä ole yksinomaan kuulostaa, mitä siellä ajatellaan, vaan heidän tehtävänsä lienee valmistaa maaperää tämmöisille asioille, tämmöisille kysymyksille, joista tiedetään, että niiden ratkaisu tulee sieltäpäin riippumaan.

Herra senaattori täällä viittasi tulevaisuuden ihanteeseen, kaukaiseen ihanteeseen, joka kyllä vielä toteutuu. Mutta tällainen kaukainen ihanne, jonka toteuttamista kaukaisesta tulevaisuudesta saamme odottaa, se maksaa liian paljon muutamille osille kansaa, suurelle osalle sen pohjakerroksista, joita ei enään pelkkä sääli tyydytä, jotka eivät pelkästä myötätunnosta ole hyvitettyjä, heidän täytyy päästä vapautumaan, todella vapautumaan ja heti vapautumaan väkijuomain kirouksesta. Ne naiset, joita löytyy ei ainoastaan satoja vaan tuhansia, jotka ovat vaipuneet niin alas, etteivät jaksa enään kohota, ne äidit ja lapset, jotka ovat aineellisesti ja henkisesti sortuneita ja jotka lausuvat kirouksen sanoja viinaliikkeelle, ne eivät tule hyvitetyiksi vaan sillä toivomuksella, että tuo ihanne joskus, kaukaisessa tulevaisuudessa tultaisiin toteuttamaan, vaan ne vaativat nopeita toimenpiteitä. Vastauksen tähän kansan odotukseen olisi pitänyt tulla jyrkkänä ja selvänä, ei minään venytttelevänä, ei minään arvelevana.

Jos todella olisi ilmestynyt sellaisia esteitä, joita m e i d ä n taholtamme ei olisi voitu poistaa, jotka olisivat meidän hallitukselle osoittautuneet ylivoimaisiksi, niin nehän olisivat olleet

vasta tulevaisuuden suruja, niistä olisi voitu päästä vasta myöhemmin. Mutta edeltäkäsin, ennen kuin olisi nähty miten olisi käynyt, ei hallituksen olisi tarvinnut ryhtyä tuontapaiseen maaperän valmistamiseen, jota nyt olemme saaneet huomata. Tällainen menettely on ollut hämmästyttävä. Ja maalaiskansan edustajana olen pakotettu tässä mainitsemaan, että hämmästymättä ei maaseudulla vastaanoteta tietoa, että tässä asiassa on näin jyrkkää vastusta saatu täällä kokea. Ja kyllä näin ollen siitä kunnioituksesta, jota sieltä hallitukselle toivotaan, ei voi paljon puhua, sillä se tulee olemaan varmasti ainoastaan pakollista, siitä tulevat vastaamaan, ei tosin eduskunnan enemmistö, vaan pieni oikeistoryhmä ja nykyinen kotimainen hallituksemme.

Ed. **Oljemark:** Efter hvad som här senast yttrats i denna fråga, i all synnerhet af hr Runeberg och Schybergson, skulle jag för min del godt kunna afstå från ordet, så mycket mer som det egentligen gäller en remissdebatt och frågan i ingen händelse skall komma till afgörande, men då jag för min del i hufvudsak förenat mig om den andra reservationen, hvilken här i dag, för att vara en reservation, har utgjort föremål för en rätt ingående uppmärksamhet, särskildt från representanten Huoponens sida, så har jag ansett det vara skäl att ändå med några ord klargöra min ståndpunkt i frågan. Jag vill då nämna, att jag vid behandlingen af denna fråga inom utskottet har ställt mig till en början på en afvaktande ståndpunkt.[1] Såsom hr Runeberg också redan framhållit, så kan man vid stiftandet af en förbudslag utgå från något olika synpunkter, beroende på huru långt man vill utsträcka förbudet. Jag var för min del absolut icke emot hvarje förbudslag som sådan, detta så mycket mer som jag ju vet, att vårt folk öfverhufvud önskar att få en sådan, men jag kunde icke godkänna den ståndpunkt utskottet ställt sig på vid behandlingen af frågan, en ståndpunkt, som jag ansåg vara alltför långt gående. Därför måste jag motsätta mig lagförslaget såsom sådant. Skulle det gällt att stifta en förbudslag med förbud mot tillvärkning, försäljning och möjligen införsel eller import af alkohol, då hade jag för min del också kunnat vara med om densamma, men då förbudet skulle utsträckas ända så långt som till upplag och förvaring af alkohol, hvilket också visat sig medföra stora svårigheter, så kunde jag för min del icke förena mig om detsamma.

Hvad frågan återigen om en kommunal förbudslag vidkommer, till hvilken i den omtalade reservationen hänvisas, så måste jag säga, att jag icke är någon beundrare af en sådan. Dock har jag ansett, att en sådan kunde vara lycklig såsom ett öfvergångsstadgande, under hvilket man kunde vinna erfarenhet, bl. a. om folkopinionen, ty sålunda skulle det vara i tillfälle att klart och tydligt

manifestera sig, och man skulle då på grundvalen däraf kunna bygga vidare vid utfärdandet af en allmän förbudslag. Äfven från håll, där man särskildt ifrar för allmän förbudslag, har man ansett, att en sådan kommunal förbudslag kunde gå an såsom ett öfvergångsstadgande.

Jag vill icke nu för min del vidare upptaga kammarens uppmärksamhet med denna fråga. Jag vill till slut endast nämna några ord med anledning af en del yttranden, som fällts här beträffande särskilda uttryck i reservationen. Då man där framhåller, att man genom särskilda restriktioner, genom allmänt upplysningsarbete, särskildt socialt sådant, skulle befrämja nykterhetsstäfvandena, så anses detta föråldradt, betecknande en ståndpunkt som redan är öfvergifven, ehuru man särskildt också från deras sida, som ifra för den absoluta nykterheten, håller mycket på dessa samma synpunkter och anser de åtgärder, som härmed ega samband, vara nog så nödvändiga, om vi också få förbudslag. Det förefaller som om de, som ifra för absolut förbud, skulle hafva monopol på dessa åtgärder, men att, om sådant kommer från det andra hållet, man nära nog vill betrakta det såsom en lofsång eller ett försvar för dryckenskapen, såsom här vid något tillfälle har sagts. I det stora hela är det icke vidare tacknämligt att i en fråga som denna ställa sig mot den allmänna strömning, som nu gör sig gällande bland vårt folk, och hvilken strömning i många stycken är i hög grad lofvärd. Jag har för min del dock icke kunnat handla annorlunda än att följa min öfvertygelse, särskildt med hänsyn till det lagförslag, som föreligger, hvilket jag ansett i många stycken vara omöjligt att i praktiken genomföra. Men som jag tidigare framhållit, är jag nog beredd att taga i öfvervägande mindre långt gående lagförslag i den vägen.

Ed. **Aalto:** On yleisesti tunnustettu, että pienten kansojen voima on niiden korkeassa sivistyksessä ja että ne ainoastaan sen perustuksella voivat säilyttää itsenäisyytensä suurten kansojen rinnalla. Meidän kansamme on sen huomioonsa ottanut. Kansamme enemmistö näkee väkijuomissa suurimman esteen kansan sivistyksen ja hyvinvoinnin edistykselle ja siksi se tahtoo sen esteen poistaa, se tahtoo saada ne äärettömät voimat sivistyksen ja hyveen palvelukseen, jotka nyt tuhlataan kiroukselle.

Nyt on Suomen kansalla oiva tilaisuus käydä sivistystyössä suurtenkin kansojen edellä ja näyttää niille esimerkkiä, miten pienikin kansa sivistyksen alalla saa suuria aikaan. Tämän esimerkin se voi näyttää säätämällä yleisen kieltolain. Tällä teollaan tulee Suomen kansa ikuisesti piirtämään nimensä ihmiskunnan sivistyshistorian lehdille. Meillä on nykyään hyvin yleisesti valitettu, että kansamme menee huimaavaa vauhtia rappeutumi-

seen päin, että se on villiintynyt. Se on totta ja niin tullaan edelleen menemään, niin kauan kun väkijuomat saavat täällä villitystyötä tehdä. Tuota villiytymistä on koetettu ehkäistä hallituksenkin puolelta. Sen parantamiseksi on ponnistettu paljon. Miljoonia säästämättä on sitä koetettu ehkäistä. Mutta tässä kieltolakikysymyksessä, jossa on tilaisuus päästä käsiksi yhteiskunnan pahimpaan paiseeseen, suurimpaan villityksen alkulähteeseen, tässä hallitus ei ole pannut kortta ristiin, vaan on päinvatoin tehnyt esteitä kieltolaille, ja täällä hallituksen edustaja koettaa etsiä syitä ja esteitä asialle, kun päinvastoin tulisi koettaa etsiä kaikkia mahdollisuuksia asian eteenpäin auttamiseksi. Tästä huolimatta tulee kansamme koettaa vastuksia pelkäämättä, olkoot ne kotoisia tai kyläisiä, pyrkiä tämän pahennuksentuojan ja kansan turmelijan kieltolailla sulkemaan pois keskuudestaan.

Työväki on meille jo pannut kieltolain toimeen kaikkialla mihin sen valta on ulottunut. Se on klubeistaan ja yhdistyksistään sulkenut pois kaikki väkijuomat, aineellisia uhrauksia pelkäämättä. Tuo on esimerkiksi kelpaavaa niille, joiden tulee kieltolain voimaansaamiseksi edelleen työskennellä.

Toiseen vastalauseesen en tahdo kajota, sillä sitä vastaan on jo erinomaisen asiallisesti puhuttu. Ja turhaapa onkin täällä ruveta oikeastaan raittiusaakkosia opettamaan, sillä niiden opettaminen sopii paljoa paremmin jonnekin muualle. Huomautan ainoastaan, etteivät toisen vastalauseen tekijät ole seuranneet aikaansa tässä kysymyksessä. Täällä on aivan oikein huomautettu, että tulee koettaa saada lakiehdotuksesta pois kaikki ne kohdat, jotka vaikeuttavat sen toimeenpanoa, ja on sentähden suositeltu ensimäistä vastalausetta. Siksi tahdon lausua siitä muutaman sanan.

Ensimäisen vastalauseen tekijät sanovat että kieltolain toimeenpaneminen hidastuisi, jos valtion olisi pakko järjestää sille tähän asti vieraita teollisuuslaitoksia ja uusi virkakoneisto. Arvelevat kuluvan vuosia tämmöisen asian järjestämiseen. Myönnän että aikaa siihen jonkun verran tarvitaan, mutta sitähän onkin lähes 3 vuotta, ennenkuin valiokunnan ehdotuksen mukaan kieltolaki astuisi lopullisesti voimaansa. Jos eduskunta nyt, kuten minä uskon, hyväksyy tämän lain, niin ryhtyköön hallitus kehutulla taidollaan ja tarmollaan ripeisiin toimiin siihen suuntaan, että laki saa pikaisesti lopullisen vahvistuksen. Jos hallitus niin toimii, jää sille yllin kyllin aikaa laitosten ja virkakoneiston järjestämiseen. Jollei hallitus esim. parissa vuodessa voi noin pieniä asioita järjestää, niin kuinka sitten niin saamattomalle hallitukselle voidaan uskoa suurempia tehtäviä? Ei myöskään voi ystävyydestäkään hallitusta kohtaan sen töitten helpottamiseksi, jättää näin tärkeätä asiaa keinottelijain käsiin. Hallituksenhan tulee nytkin tuntea viinaliike ja pitää se tarkastuksen alaisena samoin kuin apteekkilaitoksia-

kin. Hallituksella siis nyt jo täytyy olla täydellistä asiantuntemusta näillä aloilla, ja lisää on aikaa hankkia, jos on halua.

Pelätään, ettei hallitus voisi seurata alkoholiteknillisten tuotteiden kehitystä ja että me siis jäisimme takapajulle kehittyvästä tuotannosta. Mainitaan nimenomaan hammas-, hius- ja hajuvedet, joiden alalla pelätään taantumusta. Ovathan nuo aineet n. s. noblessiväen keskuudessa erinomaisen merkitseviä aineita, niillä kun voi suuressa määrässä lisätä herrasmaisuutta, jopa siihen määrään, että sen sokeatkin huomaa. Näin ollen on kyllä ymmärrettävissä se, että n. s. herrasväki on huolissaan, jos tuolla alalla tulee taantumus. Mutta käsittämätöntä on, miksi maalaisväki on huolissaan, kun tiedetään, että kansan suuri enemmistö katsoo mainitunlaiset aineet aivan tarpeettomiksi ja niiden käyttöä suureksi tuhlaukseksi, niinkuin se todellisuudessa onkin.

Mitä sitten valtiolle tähän asti vieraisiin teollisuuslaitoksiin tulee, niin ei kai tämä ole ensimäinen eikä viimeinen tapaus, kun näin tulee kehittyneitten olojen vallitessa tapahtumaan.

Tämän lain mukana vastaisuudessa sallitaan käyttää alkoholi pitoisia aineita ainoastaan lääkinnöllisiin, teknillisiin tai tieteellisiin tarkoituksiin, siis koko kansalle hyvinkin tärkeisiin tarpeisiin. Aineet ovat siis saatavat niin halvoiksi kuin mahdollista. Vastalauseen tekijät arvelevat niiden tulevan halvemmiksi yksityisten toimittamina. Valiokunnan enemmistö on ollut päinvastaista mieltä. Täydellä syyllä voi olettaa, että jos tuon valmistuksen saa joku tai jotkut yhtiöt, niin he voivat toimia niin, että kaikki valmisteet tulevat tavattoman kalliiksi ja hiivan saanti vaikeaksi. Yhtiö voi asettaa liikkeeseensä monenlaisia kallispalkkaisia virkailijoita, ja kun sen lisäksi tulisi saada vielä 6 % korkoa liikkeeseen kiinnitetylle pääomalle, niin olisi hyvin todennäköistä, että tavara tulisi kovin kalliiksi. Mitään määrättyjä hintoja ei valtio voi etukäteen määrätä, sillä tavara itse määrää hintansa. On hyvin tunnettua n. s. anniskeluyhtiöiden huono toiminta ja miten sillä alalla keinotellaan, ja keinottelu luonnollisesti suurenisi kieltolain voimaan astuttua. Vastaisuudessa tarvitaan alkoholipitoisia aineita, kuten on sanottu, noin 500,000 litraa. Tämä määrä on siksi pieni, ettei sen valmistamiseen tarvita monia tehtaita, vaan voi sen tarpeen tyydyttää yksi keskikokoinen tehdas. Kun siis tarve tulisi olemaan niin pieni, niin on hyvin todennäköistä, ettei mitään kekseliäisyyttä yksityisten puolelta voisi syntyä tavaran halpahintaiseksi saattamisesta. Paljoa suuremmalla syyllä valtio voisi saada tavaran halpana pysymään, se kun voisi asettaa omaan liikkeeseensä ainoastaan tarpeelliset virkailijat, eikä myöskään tarvittaisi harjoittaa valmistusta keinottelutarkoituksessa. Tarkastus väärinkäytöksiin nähden voisi myös olla helpompi valtion omissa tehtaissa. On myöskin vielä otettava huomioon se seikka, että yhtiö, jolle

valtio mahdollisesti oikeutensa luovuttaa, äkkiä voisi tehdä vararikon, ja niin voisi joksikin aikaa näin tärkeä liike kokonaan seisahtua ja saattaa aikaan arvaamatonta vahinkoa. Liikkeen ollessa valtion hallussa ei tuollaista vaaraa voisi koskaan ilmetä. Voidaan sanoa, että perustetaan äkkiä uusi yhtiö, jos entinen kaatuu. Mutta kun vastalauseen tekijät arvelevat, ettei valtio voi vuosikausissa saada asiaa järjestetyksi, niin eihän voi odottaa, että yksityiset voivat tällaiset asiat niin vaan käden käänteessä järjestää.

Kilpailevista yhtiöistä ei taas voi olla puhettakaan, kun huomataan, että tarve tulee olemaan siksi pieni, ettei mitenkään kannata pitää monia tehtaita sitä varten. Ensimäisen vastalauseen 4 §:n toisessa momentissa sanotaan: »Yhtiöön ei saa kuulua henkilöitä, jotka virkansa tai heille uskotun toimensa johdosta tulevat ottamaan osaa päätökseen alkohoolipitoisten aineiden valmistuksesta, maahan tuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossa pidosta tahi joiden tulee tämän lain noudattamista valvoa». Tuollainen on hyvin huonoa logiikkaa raittiuden kannalta. Jos, niinkuin vastalauseentekijät tahtoisivat, liike annettaisiin yhtiöitten käsiin, jotta raittiusväkikin voisi asioihin vaikuttaa, perustamalla yhtiöitä tai yhtiön, niin miksi he 4 §:n toisen momentin mukaan tahtovat estää, ettei yksikään valtiopäivämies saisi kuulua näihin yhtiöihin, sillä nehän tulevat ottamaan osaa alkohoolilain järjestämistä koskeviin päätöksiin. Entäpä jos sellaiseen liikkeeseen pystyvät parhaat voimat raittiusväen keskuudessa olisivat valtiopäiväedustajina ja kuntain asettamina raittiuden valvojina, niin miten silloin kilpailun kävisi? Kyllä se saattaisi aikaan monenlaista vahinkoa raittiusliikkeelle.

Mitä sitten tulee niihin yksityiskohtaisiin huomautuksiin, joita täällä on lakiehdotusta vastaan tehty, niin niihin on jo hyvin laajasti ja asiallisesti vastattu sekä nimenomaan huomautettu, kuinka muiden muassa ed. Bäck sitä arvosteli kovin löyhillä perusteilla. Hän sanoi 19 §:stä, että siinä voidaan määrätä rikoksentekijälle aina 4 vuotta kuritushuonetta. Tämä nyt on kaikkein korkein ja se on nimenomaan sellaisille, jotka ottavat erityiseksi ammatikseen tällaisten aineitten valmistamisen. Hän sanoi, ettei varkaille eikä lapsenmurhaajillekaan aina näin suurta rangaistusta määrätä. Mutta eiköhän kuuluisille ammattivarkaille ja sellaisille, jotka ottavat ammatikseen lapsenmurhaamisen, määrätä paljon ankarampaa rangaistusta.

Mitä itse asiaan tulee, niin tästä voisi puhua kuinka pitkältä tahansa. Ei tarvitsisi monenkaan kuukauden sanomalehdistä leikellä uutisia väkijuomain tuottamista turmioista, niistä voisi lukea enemmän kuin pari tuntia, mutta arvelen että sen voi ehkä joku toinen tehdä. Minä sanoin äsken, että hallitus on laittanut esteitä kieltolaille. Se on sen tehnyt. Se tietää, että eduskuntaan on jä-

tetty yleistä kieltolakia koskevia esityksiä ja että siis eduskunnassa jo valmistetaan yleistä kieltolakia, että eduskunnan enemmistö on täydelleen kieltolain kannalla. Mutta hallitus on siitä huolimatta laatinut kunnallisen kieltolakiehdotuksen. Ja vaikka hallitus on tiennyt, ettei se saa sitä eduskuntaan niin aikaiseen, että siitä näillä valtiopäivillä voitaisiin mitään valmista saada, niin se yleisen kieltolain edellä siitä huolimatta lähettää sen Pietariin ja vielä sellaisilla perusteilla, joka on häpeäksi meidän maallemme.

Puhemies: Järjestykseen!

Ed. **Aalto:** Tuota kunnallista kieltolakia on hallituksen puolelta kai tunnollisesti valmisteltu. Ja että siinä todellakin on pidetty huolta kansan hyvinvoinnista ja terveydestä, osoittaa sekin, että lakiehdotuksessa on sanottu, ettei paloviinaan saa sekoittaa epäterveellisiä aineita. Jos tämä hallituksen lakiehdotus ehtii vielä tällä istuntokaudella tulla eduskuntaan, hidastuttaa se vain sen valiokunnan työtä, johon se tulee, koska armolliset esitykset ovat käsiteltävät ennen muita. Hallitus, jos se olisi ottanut kansan mielipiteen huomioon, olisi tehnyt kaikkein parhaiten. Sen ei olisi pitänyt lähettää ehdotustaan Pietariin, ennenkuin yleinen kieltolaki on sinne mennyt ja siellä ratkaistu.

Minä toivon, että valiokunnan mietintö tällaisenaan hyväksytään.

Ed. **Sundblom:** Sedan jag anhöll om ordet, hafva en del synpunkter, dem jag ärnat beröra, allaredan med tillräcklig tydlighet framförts af särskilda talare, hvarför jag i den vägen afstår från ordet. Hr Huoponen har försökt att smula sönder min reservation och att förinta betydelsen af de synpunkter, som däri gjorts gällande. Själf tror han att detta lyckats honom. Jag för min del anser att ifrågavarande synpunkter helt säkert komma att öfverlefva dagens debatt.

Ed. **Kares:** Varsinkin ed. Renvallin puhe pakoitti minunkin talousvaliokunnan jäsenenä vähäsen lausumaan ajatuksiani, vaikkakin keskustelu muuten jo riittäisi.

Ed. Renvall otti nim. puolustaakseen hallituksen lievimmin sanoen merkillistä kantaa tässä kieltolaki kysymyksessä. Minä sanoin tahallani: merkillistä. Se ei vielä olisi niin merkillistä, että hallitus ajaa kunnallisen kieltolain asiaa. Sen me kieltolain ystävät vielä voimme ymmärtää ja me voimme mahdollisesti ainakin jonakin hetkenä ajatella, kumpi kanta olisi tälle asialle eduksi. Mutta sikäli kuin olen kuullut ja herra senaattorin selityksestä täällä kävi selville, niin se tapa, millä tätä kunnallista kieltolakia on perusteltu, se, että sen perusteluissa ruvetaan selittelemään muutamia

peräti tärkeitä suhteita sellaisella tavalla, että sen kautta tehdään sekä kunnallinen että yleinen kieltolaki minun ymmärtääkseni melkein mahdottomaksi tässä maassa, se tapa on enemmän kuin merkillistä. Me kieltolain ystävät, raittiusväki olemme kyllä — emme mekään ole sokeita — alusta alkaen tietäneet, että kieltolain edessä on peräti suuria vaikeuksia. Ja empimättä sanon, suurimman vaikeuden me kieltolain ystävät olemme aina tietäneet tulevan siltä taholta, missä väkijuomaliikkeessä on kiinni suuria pääomia. On niin luonnollista, että väkijuomaliikkeen taholta nostetaan kieltolakia vastaan sellainen melu, että se on vähällä liikuttaa sekä taivaan että maan. Me olemme olleet aivan valmiit siihen, että kun me kieltolain tuomme Suomen kansaneduskunnassa esiin, sinä päivänä väkijuomapääomien puolelta ryhdytään kaikkiin keinoihin tämän lain vastustamiseksi. Pannaan soimaan kaikki vapauden torvet, huudetaan niin että korvia särkee siitä, miten tahdotaan yksityisen vapautta polkea, mitenkä tehdään sen lisäksi äärettömän suurta taloudellista vahinkoa niille henkilöille, jotka ovat väkijuomaliikettä pitäneet toimenaan. Mutta nämät väkijuomaliikkeestä elävät ovat myöskin olleet alusta alkaen varmat siitä, että heidän huudoillaan tässä maassa, heidän omassa maassaan, on aivan mitätön vastakaiku. He ovat olleet varmat siitä että he eivät saa tämän maan suurta enemmistöä, he eivät saa tämän maan puhtaimmin ajattelevia joukkoja vakuutetuksi siitä, että heidän huudoillaan on asiallista perää.

Kun alkohooliliikkeen ajajat ovat tämän ymmärtäneet, niin olemme me raittiusväki myöskin selvästi ymmärtäneet, että he tulevat käyttämään apunaan väkevämpiä voimia, voimia sellaisia, jotka hyvin helposti voivat tulla meidän kansallemme sellaisiksi, ettemme niitä voita. Väkijuomaliikkeen harjoittajat, ne jotka ovat tästä liikkeestä eläneet, he tietävät, että heillä on tässä liikkeessä osaveljiä yltympäri Euroopan, liikekumppaneita Europan suurimmissa maissa. Nämät ulkonaiset alkoholiliikkeen harjoittajat ovat saatavat liikkeelle. Ja me olemme myöskin alusta alkaen olleet selvillä siitä, että kun nämät ulkomaalaiset väkijuomain tuottajat, ulkomaalaiset viinimaat lähtevät liikkeelle, niin ne ensiksi tarttuvat kauppasopimuksiin, noihin merkillisiin kauppasopimuksiin, joista sekä senaatin että joka ainoan kansalaisen tässä maassa ja koko maailmassa täytyy tunnustaa, että niitä voidaan selittää melkein mihin suuntaan tahansa, ja joista myöskin tiedetään, että kukin kansa silloin, kun asia käy kipeäksi, selittää ne sillä tavalla, mikä on asianomaiselle kansalle edukkainta. Me tiesimme, että nämät ulkomaalaiset väkijuomain tuottajat tulevat aivan luonnollsesti selittämään kauppasopimuksia sillä tavalla, joka on heille edullinen ja ja meidän asiatamme vastaan. En ymmärrä, miten edes voisikaan muutoin olla.

Mitä nyt on meidän hallituksemme tämän suhteen tehnyt ja mitä olisi se voinut tehdä? Hallituksen edessä oli tässä kauppasopimuskysymyksessä kaksi selitystapaa ja minä sanon empimättä: molemmat selitystavat ovat ainakin yhtä oikeita. Sitä ei voi kukaan kieltää, joka on näitä kauppasopimuksia vähänkään lukenut, että talousvaliokunnan antama selitys niistä on ainakin yhtä oikea kuin sekin, minkä hallitus on antanut. Toinen näistä selitystavoista, mikä oli meidän hallituksemme edessä, oli se, jonka me varmasti tiedämme ulkomaalaisten väkijuomatuottajain näistä kauppasopimuksista antavan. Toinen oli se, jota talousvaliokunta on käyttänyt. Ja vieläkin sanon: herra senaattorinkin, joka täällä oli, täytynee tunnustaa, että kauppasopimuksen kirjaimen ja sanamuodon mukaan tämä talousvaliokunnan selitys on ainakin yhtä pätevä kuin tuo toinen. Ja meidänkään kansamme ei missään tapauksessa ole poikkeusasemassa toisista kansoista siihen nähden, että meilläkin on oikeus selittää kauppasopimuksia sillä tavalla, kuin se on meille edukkainta, samoin kuin jokainen muu kansa.

Minä vain huomautan kahdesta seikasta, jotka minun mielestäni näissä kauppa-asioissa tekevät päteväksi talousvaliokunnan kannan. Niistä on mietinnössä huomautettu, mutta sietänee ne vielä mainita.

Yksistään monopooliasia on kauppasopimuksien sanamuodon ja myös hengen mukaan selvästi sellainen pohja, että sen kautta voidaan kieltää väkijuomia maahan tuomasta.

Tässä herra senaattori aamupäivällä pitämässään pudeessa lausui erään ajatuksen, joka on meidän asiallemme vaarallinen ja joka sentähden täytyy tulla kumotuksi. Herra senaattori mainitsi, että ulkomaalaiset voivat vedota vielä siihen, että monopooliasia on muka keksitty vaan sitä varten, jotta me voimme kieltää maahantuonnin. Minä tahdon eduskunnassa julkisesti saada sanotuksi sen, että tämä selitys on väärä. Ennen kuin edes kauppasopimuksista mitään puhuttiin, ennenkuin raittiusväelle oli selvillä se, että kauppasopimukset voivat panna esteitä tälle asialle, jo sitäkin ennen oli raittiusväellä selvillä, että kieltolain toimeenpanemiselle ja sen tehokkaalle valvomiselle tässä maassa on ehdottomasti välttämätöntä, että alkoholiliike tulee valtion monopooliksi. Se on siltä pohjalta, kuin se on monopooliksi tehty. Että se sitten myöskin hyvin sopii kauppasopimuksiin, se on sitäkin ilahuttavampi asia, mutta että se olisi keksitty kauppasopimusten tähden, sitä vastaan minä panen aivan jyrkän vastalauseen.

Sitten toinen puoli, joka varmaan myös on pätevä, on se, että kauppasopimusten mukaan nyt kaikissa tapauksissa voidaan terveydellisistä syistä kieltää kaikenlaisten aineitten maahantuonti. Nyt tietysti ulkomaalaiset selittävät, ettei alkohooli ole mikään erityisen epäterveellinen aine, sen me kyllä tiedämme. He selittä-

vät näin sentähden, että heille on epäedullinen tämä meidän selityksemme. Mutta kaiken järjen nimessä — käytänkö taas sitä sanaa — kyllä kai me voimme toki selittää, että alkoholi on meille epäterveellinen, ainakin yhtä hyvin, kuin saksalaiset ovat selittäneet, että ulkomaalainen liha on saksalaiselle vatsalle epäterveellistä, ja yksin ja ainoastaan tällä perustuksella kieltäneet lihan tuonnin Saksaan. Jos tämmöinen selitys siellä on tepsinyt, niin kyllä kai mekin toki voimme alkoholiin nähden sellaiseen selitykseen tarttua.

Kun nyt asia on tällainen, kun siis voidaan selittää kauppasopimuksia ainakin yhtä hyvin meidän kannalta kuin ulkomaalaisten kannalta, mitä tekee kotimainen hallitus? Se ei selitä kauppasopimuksia siihen suuntaan, mikä olisi meidän kansamme edun mukaista, mikä olisi tämän suuren asian edun mukaista, vaikka se ehdottomasti olisi voinut selittää ne niin ilman totuutta polkematta, ilman kauppasopimusten sanamuotoa vääristämättä. Se rientää, tämä meidän hallituksemme jo ennenkuin kieltolaki on esitetty, selittämään sellaiseen paikkaan, missä on vaikutusvaltaa tähän asiaan, selittämään kaikelle maailmalle: kauppasopimukset vastustavat ehdottomasti tuontikiellon säätämistä tähän maahan. Todella se on sellainen teko, joka ihmetyttää meitä kieltolain ystäviä. Se on tämän teon kautta, pelkään minä, antanut sellaisen voimakkaan aseen sekä kunnallista että yleistä kieltolakia vastaan ulkomaalaisten väkijuomatuottajien käsiin, että me tuskin koskaan, emme ainakaan pitkiin aikoihin saa sitä pois riistetyksi. Kun me esitämme sen selityksen, joka on meille edullisin, silloin voidaan ulkomaitten puolelta, tämän asian vastustajain puolelta viitata siihen, että Suomen oma hallitus on selittänyt asian toisella tapaa ja tottahan tämän selityksen täytyy olla pätevän. Suokaa anteeksi, herrat senaattorit, jos minun täytyy sanoa, että tuollaisella menettelytavalla on revitty tai ainakin voidaan helposti repiä viimeisetkin juuret siltä auktoriteetilta, jota nykyinen hallituksemme vielä joissakin piireissä maassamme nauttii. Se olisi pieni vahinko mutta suurempi vakinho on se, että tällaisen menettelyn kautta revitään juuret ylimalkaan kaikelta hallitukselta meidän maassamme, juuret siltä luottamukselta, mitä kansan ehdottomasti tarvitsee varsinkin meidän levottomina aikoinamme tuntea hallitustansa kohtaan. Ja se jos mikään on kansallinen onnettomuus. Se kauppasopimuksista.

Muuten tämän keskustelun aikana on, niinkuin me raittiusväki ja kieltolain ystävät erinomaisen hyvin osasimme aavistaa, tuotu kieltolain vastustamiseksi sekä järeä tykistö että hienompi aseisto, on esitetty syitä sellaisiakin, jotka eivät mitään syitä ole. Merkillisintä on kaikessa tässä vastustuksessa se, että on pengottu sellaisia lainsäädelmiä, jotka ovat meidän alkoholilainsäädännös-

sämme ikivanhoja, joilla on niin sanoaksemme perintö-osa meidän alkoholilainsäädännössämme, on tuotu tällaisia lakipykäliä esiin ja sanottu: »katsokaa, tuollaisia hullutuksia se talousvaliokunta esittää täällä.» Eräskin lakimies sanoi eräästä kohdasta: Tämähän on rikosoikeudellinen monstrum, rikosoikeudellinen hirviö, ja kuitenkin se »rikosoikeudellinen hirviö», on ollut meidän rikoslaissamme useita kymmeniä vuosia. Mutta kun talousvaliokunta on uskaltanut sellaisia tuoda esille, silloin ne ovat »suuria hirviöitä».

On sitten pelotettu tämän lain äärettömän lukuisilla rikkomisilla. Olkaa varmat, tämän lain vastustajat, kyllä me raittiusväki olemme myöskin tietäneet sen, että tätä lakia tullaan hyvin paljon rikkomaan. Sitä tullaan rikkomaan kaikilla tavoin, keksitään keinoja tuon lain kiertämisellä sitä rikkomaan. Siitä me olemme täysin selvillä. Mutta me olemme selvillä, eikä ainoastaan teoreettisesti selvillä, vaan tämän kansan elämää tuntevina, tämän kansan ajatustapaa tietävinä, me olemme selvillä siitä, että näitä rikoksia vastaan astuu joka paikassa kautta koko maanme tämän kansan parhaimmisto. Tämän kansan puhtaimmin ajatteleva aines astuu tämän lain puolustajaksi. Täällä on sanottu, herra Schybergson sen viimeksi sanoi, että talousvaliokunta nähtävästi itsekin epäilee lakinsa mahdollisuutta ja todistuksena siitä on muka se, että lakiin on pantu niin ankaria rangaistusmääräyksiä. Ei, hyvä herra Schybergson ja kieltolain vastustajat, talousvaliokunta ei ole pannut näitä määräyksiä sitä varten, että se epäilisi kieltolain mahdollisuutta. Se on pannut nämä ankarat rangaistusmääräykset sitä varten, että annettaisiin Suomen kansan parhaimmistolle, sen jaloimmin ajattelevalle ainekselle aseet, joilla se taistelisi niitä voimia vastaan, jotka koettavat kieltolakia rikkoa, annettaisiin aseet, joilla se tukkisi ne alkoholivirrat, jotka kieltolain voimassa ollessakin vielä koettavat vuotaa tämän maan ja kansan ylitse.

On vielä huomattava että meillä kieltolain ystävillä on eräs suuri usko, ei ainoastaan usko, vaan tieteellisiin tutkimuksiin perustuva varmuus, nim. se, että kun aikoja kuluu, kun uudet sukupolvet tulevat, ei niinkään monen kymmenen vuoden perästä, niin halu tämän kieltolain rikkomiseen käy yhä pienemmäksi ja pienemmäksi. Se on tieteellinen totuus, tieteellinen kokemus, että alkoholin nautinnon turmio on nykyisen polven veressä, että on halu olemassa, mutta tämä halu se tietysti vähenee sitä mukaan mitä vähemmän se saa tyydytystä. Se vähenee niin että tulevassa sukupolvessa ei ole sitä rikoksiinkin pakottavaa alkoholihimoa, mikä on nykyisessä polvessa. Siihen me luotamme paljon, siihen me uskomme ja sitä me toivomme. Se on se polvi, johon me luomme katseemme uskoessamme, että kieltolaki tässä maassa voi voimassa pysyä. Tulevaan, nousevaan sukupolveen me panemme toivomme,

sukupolveen, joka on kasvanut kieltolain alla, kieltolain voimistuttavassa maaperässä.

Lopultakin, hyvät herrat, on tässä kysymys siitä, tahtovatko Suomen kansan edustajat vapauttaa Suomen kansan niistä kahleista, missä se tähän asti on ollut. Tahtooko Suomen eduskunta auttaa Suomen kansaa nousemaan, kun se itse, tämä kansa, tahtoo nousta, kun se tahtoo vapautua. Jos Suomen kansan edustajat sitä tahtovat, niin he eivät anna epäilyksien eikä vastuksien peloittaa itseään. He tekevät kaikki, mitä voivat, ja vasta sitten, kun kaikki keinot on käytetty tämän tarkoituksen saavuttamiseksi, vasta sitten ruvetaan etsimään muita teitä. Ja jos meidän kotimainen hallituksemme astuu tässä asiassa taistelevan kansan etupäähän, jos se tekee tämän kansan suuren asian hyväksi kaikki, mitä se voi, jos se tekee sen kaikella tarmolla, niin minä uskon, että tämä hallitus saa amnestian monesta asiasta, josta Suomen kansa tällä kertaa on sille nyreissään. Mutta siihen tarvitaan hyvää tahtoa, tahtoa, joka ei säikähdä ensimmäistä vastustusta eikä ensimmäistä pelotusta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, lähetettiin lakiehdotus **suureen valiokuntaan.**

Suomen Pankin käyttämättömistä voittovaroista.

Esitettiin pöydällä ollut pankkivaliokunnan mietintö n:o 6 Suomen Pankin käyttämättömistä voittovaroista.

Keskustelu:

Ed. **Pohjanpalo:** Valiokunnan mietintöä tarkastaessani huomaan että valiokunta myöntää pankin vararahaston lisäyksen tarpeelliseksi ja myös lainausliikkeen laajentamisen suotavaksi, mutta ei kuitenkaan, huolimatta näistä myönnytyksistä, ehdota vararahastoon enempää kuin 5 miljoonaa markkaa. Kun ottaa huomioon Suomen Pankin ohjesäännön 1 §:n, jossa pankin tarkoitus selvästi lausutaan, sanoissa »*maan raha-asiain pitäminen vakavalla ja turvallisella kannalla*» »*sekä maan rahaliikkeen edistäminen ja helpottaminen*» ja sitte huomioon ottaa Suomen Pankin nykyiset omat varat, jotka tekevät noin 58 miljoonaa markkaa, nimittäin kantarahasto 25 miljoonaa ja entinen vararahasto noin 21 miljoonaa, sekä nykyiset käytettävinä olevat voittovarat noin 12 miljoonaa, niin käsittää heti, että pankin, jos mieli sen täyttää tämä tarkoituksensa, tulee ehdottomasti ja nopeasti lisätä vararahastoa,

sillä muussa tapauksessa ei Suomen Pankilla ole sitä merkitystä kuin sen ohjesääntö määrää ja maan etu ehdottomasti vaatii. Jos silmäilemme Suomen Pankin toimintaa, niin näemme, ettei siinä noudateta yksityisen liikemiehen periaatteita säästäväisyyteen nähden. Suomen Pankin kotimainen lainausliike on noin 63 miljoonaa markkaa. Katsokaamme, millä tavalla tämä kotimainen lainausliike on järjestetty ja jaettu. Siitä tulee Helsingin osalle noin 20 miljoonaa, Turun 3 1/2, Porin 5, Viipurin 8 ja Kotkan 4 1/2. Siis noihin kaupunkeihin menee 40 miljoonaa niistä 63 miljoonasta, jotka pankki on lainannut. Ja jos silmäilee sitte noita pieniä konttoreita maaseudulla, ja katselee millä tapaa siellä lainausliikettä on harjoitettu, niin numeroista huomaa kokonaan mahdottomaksi, että liike noissa konttoreissa sellaisena kuin se nykyään on voisi kannattaa. Me näemme esim. Suomen Pankin kertomuksesta, että Vaasan konttorissa on Suomen Pankilla ulkona olevia saatavia ainoastaan 1,400,000 markkaa, Oulussa 666,000 markkaa, Kuopiossa 675,000 markkaa, Joensuussa 313,000 markkaa, Hämeenlinnassa 435,000 markkaa ja Jyväskylässä 552,000 markkaa. Tällaiset pienet rahamäärät siis näissä kaupungeissa on lainattu ja kuitenkin ylläpidetään kalliita konttoreita. Myös huomataan, että siellä noille virkamiehille maksetaan palkkioksi menosäännön mukaan noin 17,500 markkaa konttoria kohti vielä lisättynä vuokralla, joka useissakaan näissä pienissä kaupungeissa, missä Suomen Pankilla on omat talot, ei suinkaan ole aivan vähäinen. Näin ollen nousevat hoitokustannukset aina 4 1/2 prosenttiin saakka uloslainatusta pääomasta. Eikä siis tuollainen pieni lainaus, mikä siellä toimitetaan, ole eduksi pankille. Ei mikään yksityispankki menisi tuollaisia haarakonttoreita perustamaan, sillä se ei hyväksyisi sellaisia tuloksia. Nämä numerot siis selvästi todistavat, että Suomen Valtiopankin tulee lisätä pääomiaan voidakseen näissä haarakonttoreissaan edes sen verran enentää lainausliikettään, että ne eivät tuottaisi suoranaista tappiota, kuten niiden nykyisissä oloissa ehdottomasti täytyy tuottaa.

Minä ehdottaisin, että kun nyt voittovaroista määrätään, niin Suomen Pankin vararahastoon siirrettäisiin vähintäin 8 miljoonaa markkaa ja sillä tavalla tuettaisiin Suomen Valtion ainoaa suurempaa rahalaitosta, jotta se saisi meidän maassamme sen merkityksen, mikä sillä ehdottomasti ja tinkimättä raha-asiain järjestäjänä tulee olla.

Ed. v. **Alfthan:** Den senaste ärade talaren har något berört frågan om dessa 5 miljoner mark, som 1904—1905 års landtdag anvisade till bevillningfonden. Det förhåller sig med dem på ett särskildt sätt. Landtdagen afslutades såsom bekant mycket hastigt och budgeten fick lof att regleras på ett par dagar. Det förelåg därför intet betänkande från bankutskottet om saken, utan ären-

det afgjordes på grund af en skrifvelse, i hvilken förslag om öfverförande af dessa 5 miljoner som allmän reserv till bevillningsfonden fanns upptaget. Landtdagen beslöt också att ställa dessa 5 miljoner i reserv, och därom afgick skrifvelse till bankfullmäktige, som också bokfört dessa 5 miljoner i öfverensstämmelse därmed. Emellertid afgick det ingen skrifvelse till regeringen om detta beslut, och något betänkande föredrogs icke häller, så att beslutet aldrig blef hemställdt till stadfästelse och dessa 5 miljoner mark hafva aldrig blifvit öfverförda till bevillningsfonden. De hänföra sig sålunda till en budgetperiod, som redan är öfverstånden. Därför äro dessa 5 miljoner mark fortsättningsvis disponibla, och måste innevarande landtdag fatta beslut om dem. Den värkliga disponibla vinsten under innevarande landtdag är sålunda icke 12,700,000 mark utan 17,700,000 mark. Det är ju påtagligt att hela denna summa icke kan med ens uttagas från banken utan att åstadkomma allvarsamma rubbningar och det är att hoppas, att på grund af anförda sakförhållande bankens fonder skola kunna förstärkas med i hufvudsak det belopp, som bankfullmäktige föreslagit. Då det emellertid i det nuvarande sakläget är svårt att öfverskåda, huru stor del af den disponibla vinsten eventuelt borde anvisas till användning för reglering af budgeten för nästa år, så vore det kanske lämpligt, att landtdagen nu icke skulle skrida till något beslut i en eller annan riktning i denna del utan lämna frågan öppen, till dess att budgetbetänkandet inkommer, och då i sammanhang med den föreliggande budgetkalkylen fatta bestämdt beslut i frågan. Jag skulle således tillåta mig föreslå, att detta bankutskottets betänkande åtminstone beträffande dess klämmar skulle bordläggas till dess att budgetbetänkandet inkommit och beslut fattas då, när hela kalkylen föreligger.

Ed. **Schybergson:** Äfven inom bankutskottet var det fråga om, att detta betänkande kunde bordläggas, tills det allmänna anslagsbetänkandet från statsutskottet inkommit. De två senare klämmarna kunna i ingen händelse definitivt afgöras, och då är det skäl, att betänkandet i dess helhet bordlägges till dess, på sätt hr von Alfthan föreslagit. Jag understöder sålunda hans förslag.

Ed. **Ahmavaara:** Minä olisin kyllä halukas kannattamaan ed. Pohjanpalon ehdotusta, että näitä voittovaroja enemmän käytettäisiin pankin aseman turvaamiseksi, koska pankkivaltuusmiehet, joihin minullakin on ollut kunnia kuulua, ovat ehdottaneet kaikki voittovarat tähän tarkoitukseen. Mutta minä en kumminkaan luule, että voittovarojen siirtämisellä vararahastoon, vaikka niitä hyvinkin tuntuvasti siirrettäisiin, yksistään voitaisiin sitä epäkohtaa korjata, johon ed. Pohjanpalo viittasi. Pääasiallisena

syynä siihen että muutamissa haarakonttoreissa on verrattain pieni liike, on minun käsittääkseni se, että näitä konttoreita johdetaan yksinomaan virkamieskannalta eikä liikekannalta. Sitä todistaa sekin, että toisissa paikkakunnissa, vaikka ovat pienempiäkin, on haarakonttoreissa vilkkaampi liike kuin suurempien paikkakuntien konttoreissa. Mikäli minä tunnen, johdetaan tällaisia vähäliikkeisiä konttoreita siltä virkamieskannalta, että mitä vähemmän liikettä, sitä vähemmin työtä. Se on kuten sanottu, suurimpana syynä siihen, että muutamin paikoin näissä konttoreissa todellakin on liian vähän liikettä. Olen tämän tahtonut huomauttaa, että vaikka voittovarojen siirtäminen vararahastoon olisikin hyvin suotava, niin se ei yksistänsä voi korjata mainittua epäkohtaa.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken tahtoo ryhtyä mietinnön asialliseen käsittelyyn, vastaa jaa; jos ei voittaa, on hyväksytty vapaaherra v. Alfthanin tekemä ehdotus siitä että asian käsittely siirretään tapahtuvaksi yhteydessä valtion tulo- ja menoarvion kanssa.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten eduskunta siis oli päättänyt **lykätä asian** asiallisen käsittelyn siksi kuin valtion tulo- ja menoarvio tulee käsiteltäväksi.

Kuntien velvoittamisesta palkkaamaan kätilöitä kuhunkin kuntaan.

Esitettiin pöydällä ollut anomusvaliokunnan mietintö n:o 5 an. ehd. (n:o 121) johdosta kuntien velvoittamisesta palkkaamaan kätilöitä kuhunkin kuntaan.

Keskustelu:

Ed. **Gebhard, Hedvig:** Selvästi näkee, että tämä valiokunnan mietintö on varsin ristiriitaisten mielipiteitten tulos, tai jos tohtisi käyttää kenties rohkeata vertausta, että se on kovien synnytystuskien tuote. Kun näet lukee perustelut ponnen ensimäiseen osaan — ja sehän käsittää isomman osan mietintöä — mikä ponsi juuri kohdistuu kysymyksessä esitettyyn anomukseen, niin lukee sen siinä pelossa ja vavistuksessa, että kaiken pääte on oleva kielto. Sillä niin omituinen on todellakin valiokunnan perustelu. Ainakin tuntuu minusta, että se, tekisi mieleni sanoa, pöyristyt-

tävä tosiasia, joka on koko anomuksemme aiheena ja jonka valiokuntakin nyt mietintönsä alussa panee merkille, nimittäin, että kokonaista 75 o/o maamme synnyttäjistä synnyttää lapsia ilman kätilön apua, ainakin minusta tuntuu tämä tosiasia niin puhuvalta, niin valtavalta, että sen muitta mutkitta olisi pitänyt taivuttaa valiokuntaa puoltamaan anomuksessamme tehtyä vaatimusta. Sillä entistä suuremmalla määrärahalla, jota senaatti äskettäin on ehdottanut jaettavaksi kunnille, jotta ne saisivat palkata itselleen kätilön, on kuitenkin ollut niin mahtava vaikutus valiokuntaan, että se nyt lausuu, »ettei tällä kertaa liene syytä eduskunnan puolelta tehdä ehdotusta asiassa». Vastapainoksi tähän väitteeseen panen minä sentähden merkille, että tämän vuoden alussa kokonaista 77 kuntaa oli kätilöä vailla. Jos kunnan keskimääräisen väkiluvun laskee 4,000:ksi, saadaan päälle 300,000 suuruinen asukasmäärä, jonka vaimot, tyttäret ja äidit eivät omasta kunnastaan voi saada opinkäyneen kätilön apua sillä hetkellä, jolloin jokaisen naisen henki on vaarassa. Ne 36,000 markkaa, jotka senaatti nyt ehdottaa vuosittain jaettavaksi apuna kunnille kätilön palkkaamista varten, tekevät noin 76 markkaa kuntaa kohti, jos ne nimittäin jaetaan 470 maalaiskuntamme kesken. Näillä valtionavuilla luullaan siis nyt olevan sellainen taikamainen vaikutus, että ne ilman meidän ehdottamaamme ulkonaista pakkoa palkkaavat itselleen kätilön. Vasta silloin, sanoo valiokunta, »vasta silloin kun aivan vastahakoisia kuntia huomataan löytyvän, voivat pakotustoimenpiteet tulla kysymykseen». Ja etempänä se sanoo: »silloin olisi aika velvoittaa vastahakoiset hankkimaan kätilö» ja »vasta silloin olisi säädettävä, että riittävä määrä kätilöitä on palkattava». Mutta minun yksinkertainen logiikkani tekee aivan päinvastaisia johtopäätöksiä. Nyt kun kätilöitä on niin riittämättömän vähän meidän maalaiskunnissamme, kun meidän anomuksemme ja myös valiokunta itse mietinnössä osoittaa, *nyt* tarvitaan pakotustoimenpiteitä. Mutta niitä tuskin tarvitaan kun me pääsemme niin pitkälle, että vain aniharvat kunnnat ovat niitä vailla. Minun logiikkani sanoo, että meillä nyt on enemmän syytä pakotustoimenpiteisiin 77 kuntaa vastaan kuin tulevaisuudessa ehkä 7 kuntaa vastaan. Minun mielestäni on meillä tulevaisuudessa päinvastoin vähemmän syytä siihen senkin vuoksi, että meillä silloin tietysti on paljon enemmän kunnanlääkärejä, paljon enemmän sairastupia, synnytyslaitoksia, paljon enemmän rautateitä, paljon enemmän telefooneja j. n. e., minkä kautta synnyttäjä hädän hetkenä voi saada apua. Minun logiikkani siis sanoo, että nyt 75 o/o:ia synnyttäjistä on enemmän anomamme toimenpiteen tarpeessa, kun ehkä 5 o/o:ia joskus vastaisuudessa.

Mutta valiokunta on löytänyt vielä kaksi painavaa todistusta meidän vaatimustamme vastaan. Se lausuu, että kun muutamin

paikoin maaseudulla tuskin vielä selvästi käsitetään kätilöiden suuri merkitys, pakolliset toimenpiteet eivät ehkä vastaisi tarkoitustaan, vaan voisivat mahdollisesti synnyttää sellaista vastenmielisyyttä kätilöitä vastaan, ettei heidän apuunsa turvauduttaisi. Mutta onko tämä todella kestävä peruste? Muuan saksalainen kirjailija on sanonut, että mitä enemmän kirkkoja, sitä enemmän kirkonkävijöitä, mitä enemmän kapakoita sitä enemmän juoppoja, mitä enemmän säästöpankkeja ja säästötilaisuuksia, sitä enemmän säästöjä. Eiköhän tämän ajatuksen mukaisesti voisi jatkaa: mitä enemmän kätilöitä, sitä enemmän käyttävät synnyttäjät heidän apuaan. Yleisessä kätilökokouksessa Helsingissä v. 1904 lausui samassa hengessä eräs lääkäri päinvastoin kuin mitä valiokunta nyt sanoo: »ilahuttavaa on huomata piirilääkärien lausunnoista apurahain tuottamasta hyödystä, että missä näitten apurahain avulla kuntiin on saatu kätilöitä, siellä myöskin selvästi on ollut huomattava edistys parempaan päin siinä, että kansa vähitellen on tullut huomaamaan opinkäyneen kätilön tarpeellisuuden.» Että asian laita siis on päinvastainen kuin valiokunta olettaa, todistavat ne kokemukset, jotka lääkärit ja kätilöt itse meidän maassamme ovat tehneet.

Valiokunnan toinen todiste vaatimustamme vastaan sisältyy seuraavaan lauseeseen, joka päättää perustelun ponnen ensimäisen osan: »ennenkun kuntien velvoittamiseen voidaan ryhtyä», sanoo valiokunta, »on pidettävä huolta siitä että kykeneviä kätilövoimia on riittävässä määrässä saatava». Mutta pitääkö tämä väite sitte paremmin paikkaansa kun edellinen? Ei se sitä tee. Se pitää niin vähän paikkaansa, että päinvastoin kätilöopetuksen johtaja meidän maassamme, professori Heinricius, jo vuonna 1904 ehdotuksessaan kätilöopetuksen uudistamiseksi lausui, »ettei kätilöistä nyt ole puute.» Ja kun tämä valiokunnan väite minusta tuntui peräti epäilyttävältä, niin olen suoraan kääntynyt professori Heinriciuksen puoleen ja kysynyt, onko tämä väite nyt tosiseikkojen mukainen. Ja hän vastasi, että päinvastoin nykyään on kyllä kykeneviä kätilövoimia riittävässä määrässä. Siis aivan päinvastoin kuin mitä valiokunta sanoo! Tämä käy ilmi esim. siitä, että joka vuosi yli 60 kurssin suorittanutta kätilöä päästetään opista.

Minun täytyy sanoa, ettei ole ihmeteltävä, että valiokunta tuollaisten motiivien jälkeen ei ole nähnyt syytä olevan puoltaa hyväksyttäväksi anomuksessamme ehdotettua pontta. Enemmän ihmeteltävää on, että valiokunta, esitettyään tuollaisen perustelun ja lisäksi lausuttuaan, että selvitys on hankittava, »*missä määrin* ja *milloin* olisi sovelias ryhtyä anomuksessa pyydettyihin toimenpiteisiin», kuitenkin ponnessa ehdottaa, että tämä kysymys — viipymättä otettaisiin valmisteltavaksi. Lopussa kiitos seisoo.

Mekin, anomuksen tekijät, olemme tyytyväisiä, että ponsi tuli edes sellaiseksi.

Mutta sokeri pohjalla! Valiokunta on omasta alotteestaan lisäksi ottanut puheeksi kysymyksen, jota anomuksentekijät eivät ensinkään uskaltaneet kosketella, peläten siten saattavansa anomuksensa liian tulenaralle alalle, nimittäin kätilöiden palkkausta koskevan kysymyksen. Juuri heidän kehnon kehnot palkkausolonsa maalaiskunnissa ovat syynä siihen, että ne monet kätilöt, jotka joka vuosi pääsevät opistosta, asettuvat kaupunkeihin eikä maaseuduille, että ne kaihtavat maaseutua, jossa heille maksetaan palkka, joka ei missään suhteessa ole järkevässä suhteessa heidän koulutukseensa ja heidän vastuunalaiseen työhönsä. Tulot ovat monasti alemmat kuin tavallisen karjakon, tavallisen palvelijan. Valiokunnan ehdotusta kätilöiden palkan täydellisestä järjestämisestä minä sentähden mitä lämpimimmin kannatan. Tahtoisin kuitenkin saada sanotuksi, ettei kysymys ole sillä ratkaistu, niinkuin valiokunta lausuu perustelussaan, että kuntien kätilöille annettaisiin valtioapu pohjapalkkana siihen tapaan kuin esim. kansakoulunopettajille, joka minusta muuten näyttää olevan hyvin onnistunut ehdotus. Paitsi tätä pitäisi kätilöiden kunnalta saada pieni yksinkertainen asumus, mieluummin oma mökki. Mutta kenties kaikesta tärkein olisi, että heille taattaisiin pieni eläke. Tämä on kätilökuntamme hartaimpia toivomuksia, jota se yhä uudelleen on pohtinut kaikissa kokouksissaan ja jota se itse pienin voimin koettaa panna alulle yhteenliittymisien ja kaikenlaisten muiden toimenpiteitten kautta. Valtion heille takaama vanhuudeneläke ei olisi ainoastaan yksi heidän palkkaedustaan, vaan yleisönkin vuoksi se olisi tärkeätä, sillä silloin voisivat vanhat ja heikontuneet siirtyä pois tältä alalta. Norjassa, Tanskassa ja Ruotsissa onkin valtio varannut kätilöille tämmöisen vanhuudeneläkkeen, mutta meillä ei ole asia ennättänyt vielä edes valmistettavaksi. Kun ei valiokunta nyt perusteluissaan eikä ponsissaan mainitse sanaa »eläke», niin olen tahtonut huomauttaa, että tämäkin asia kuuluu palkkausetu-käsitteeseen. Mutta kun otaksun, että valiokunta itse on katsonut että näin on asian laita, en vaadi, että se erityisesti pantaisiin ponteen.

Sitten on tähän mietintöön liitetty vastalause. Minusta näyttää siltä, että tähän vastalauseeseen liitetyn ponnen sijassa yhtä hyvin olisi voinut olla kokonaan hylkäävä ponsi. Se olisi ollut suoraa puhetta. Niin tarkasti on tästä ponnesta karsittu pois kaikki, mikä antaisi aihetta tämän kysymyksen onnelliseen ratkaisuun lähimmässä tulevaisuudessa. Ei vaadita esitystä asiassa, ei pyydetä nopeita toimenpiteitä, jätetään hallitukselle täysi vapaus toimia mihin suuntaan tahansa ja myöskin viivyttämään asiaa kuinka kauan tahansa. Lyhyestä perustelusta käy selville, että aihetta

tuollaiselle ponnelle on antanut se pelko että maalaiskunnat asetettaisiin tässä suhteessa pakon alaisiksi. Suurissa osissa maatamme — en tiedä muuta — saamme siis vastalauseen tekijäin ehdotuksen mukaan vastedeskin elää melkein samanlaisissa oloissa kuin nyt ja ne ovat suurissa osissa maatamme melkein samanlaisia kuin 1700-luvulla Suomessa, jolloin Hämeenlinnan piirilääkäri kerran vuosikertomuksessaan kirjoitti kätilöoloista Hämeenlinnassa: »se, jolla varoja on, hän käyttää Porin kaupungin kätilöä». Se siis, jolla ei ollut varoja tai joka ei ehtinyt Poriin Hämeenlinnasta, hän sai olla ilman apua. En voi kuitenkaan olettaa, että vastalauseen tekijät olisivat tällä kannalla, mutta sellaisenaan kuin heidän vastalauseensa nyt on, riippuu se tyhjässä ilmassa.

Pyydän saada kannattaa valiokunnan enemmistön ehdottamaa pontta semmoisena miksi se nyt on tullut siinä toivossa, että tuo pieni sana »viipymättä», joka siinä on, ei jää pelkäksi tyhjäksi koruksi, vaan että se osottaa pystyvänsä aikaansaamaan saman, mitä anomuksentekijät tarkoittivat alkuperäisellä vaatimuksellaan.

Ed. **Raunio:** Ensiksikin minun täytyy myöntää ed. Hedvig Gebhardille, että tämä mietintö tosiaan on käynyt sangen vaikeiden synnytystuskien läpi. Mutta täytyy myös selittää hiukan, millä perusteilla valiokunnan enemmistö ei tällä kertaa heti voinut asettua tuon velvoituksen kannalle. Se tapahtui sillä perusteella, että tämä kysymys on sellainen kysymys, joka ei suinkaan ole niin helposti ratkaistava kuin ensi silmäyksellä näyttää. Se juuri on kysymys, joka on otettava käsiteltäväksi koko laajuudessaan. Kukapa sitä nyt muuten ei myöntäisi, että tuo tilasto, joka tässäkin meidän mietinnössämme on esillä, nimittäin, mitenkä suuri lasten kuolevaisuus on maassamme jo ensimäisellä vuodella ja ensimäisellä vuorokaudellakin, — vastaavat numerot esim. naapurimaassamme Ruorsissa on ison joukon pienemmät, — on surullinen ja että siinä suhteessa on tehtävä parannuksia. Mutta en voi olla mainitsematta — älkää kuitenkaa otaksuko, minun tahtovan alentaa kätilön avun merkitystä — että ainakin suuressa osassa kansaamme vaikuttavat tuollaisiin surullisiin numeroihin muutkin seikat. Tiedämmehän, että syvimmät juuret ovat haettavat ensinnä niistä kehnoista taloudellisista oloista, missä suuri osa meidän äitejämme elää. Työläisäiti täyttää luonnollisia velvollisuuksiaan sellaisissa oloissa, ettei ole muuta odotettavissakaan. Useinkin on työläisäidin asema liian raskasta raatamista aamusta iltaan ei ainoastaan niissä töissä, joita suurilukuinen perhe antaa äidille, vaan se on raatamista ansiotöissä käsityöläisenä tai suorastaan tehdastyöläisenä. Ja kaiken tämän rasituksen lisäksi huono ruoka ja kehnot asunto-olot sekä tarkoitustaan vastaamattomat vaatteet, ne ovat seikkoja, jotka eivät ole omiaan ylläpitämään äidin mielen rauhaa, joka olisi vält-

tämätön edellytys äidin voimien säilyttämiselle luonnolliseen tehtäväänsä. Kaikki nämä seikat ovat siksi tärkeitä ja vaikuttavat sillä tavalla että tuleva yhteiskunnan jäsen ei ole kyllin elinvoimainen. Olen tahtonut vain mainita nämä muutkin seikat lisäksi yhtenä tekijänä niihin numeroihin, jotka edellisellä sivulla ovat. Myös tunnustan että suurena syynä tähän asiantilaan on se, että suuri prosentti äitejä, niinkuin mietinnössä selvästi näkyy, noina hetkinä täytyy olla ilman oppineen hoitajan avustusta. Sitä varten onkin kaikista esiintyvistä vastustuksista huolimatta valiokunta lopullisesti ryhtynyt vaatimaan tulevaisuudessa kuntain velvoittamista kätilön hankkimiseen.

Mietinnössä oleva tilasto osottaa, kuinka ainoastaan 1/4 äitejä meillä on tilaisuudessa käyttämään kätilön avustusta. Ja on luonnollista, että nämät ovat varakkaita äitejä, sellaisia, joilla on tilaisuutta etsiä apua vaikka kauvempaakin; mutta varattoman on tässäkin suhteessa toista. Mutta se vaara, joka yhteiskunnalle koituu siitä, ettei ole kunnollista apua tällaisissa tapauksissa saatavana, ei esiinny ainoastaan lasten kuolevaisuudessa, vaan suurin vaara on siinä, että tästä saattaa olla seurauksena äitien kivuloisuus, että he useinkin menettävät terveytensä loppu ijäksi. Ja sairaloisesta elämästä ei hyödy yhteiskunta enemmän kuin yksityinenkään. Sen vuoksi on valiokunnan enemmistö ollut sitä mieltä, että on toimittava siihen suuntaan, että tulevaisuudessa jokainen kunta ehdottomasti on velvoitettava palkkaamaan ei ainoastaan yhden, vaan riittävän määrän kätilöitä. Mutta tällä kertaa on nyt kuitenkin pidetty riittävänä, että valtio avustaa köyhiä kuntia palkkaamaan itselleen kätilön. Tämä on riippunut ensinnäkin siitä, että on toivottu saatavan vähin erin, niinkuin kansakoululaitoksessakin, vapaaehtoisuuden tietä kätilön tarve tunnetuksi ja sitä mukaan myös voidaan tulevaisuudessa pakoittaa kuntia, ja toiseksi, siitä syystä että valiokunta ei ole voinut tehdä itse mitään varmaa ehdotusta kätilön palkkauskysymyksessä, vaan siinä suhteessa on turvauduttava arm. esitykseen kätilöjen palkkausolojen korjaamiseksi. Mitä muuten tuohon kätilöjen palkkaamiseen tulee on se todellakin, kuten ed. Hedvig Gebhard lausui, aivan liian pieni. Sillä jos oletetaan, että kätilön todellakin tulisi antaa apuansa kaikille, jotka sitä tarvitsevat, tulisi heidän oman asemansa ensin olla turvattu. Sen vuoksi onkin valiokunta pyytänyt arm. esitystä, jossa harkittaisiin, olisiko sopivinta myöntää kunnille valtioapua vaan sikäli kuin ne takaavat riittävän määrän kätilön palkkaukseen vai järjestääkö asia niin, että valtio maksaisi kullekin kätilölle pohjapalkan samalla tavalla kuin kansakoulunopettajille. Mutta, kuten sanottu, näitä kätilöitä tulisi hankkia ei ainoastaan yksi joka kuntaan, vaan *riittävä määrä*, sillä tunnettuahan on, että laajemmissa kunnissa yksi kätilö ei riitä suorittamaan sitä työtä, joka heillä on

tehtävänä. Eräs asiantuntija, jota valiokunta tässä asiassa kuulusteli lausui, että ainakin sataa synnyttäjää kohti tulisi olla yksi kätilö; ja nyt on laskettu keskimäärin jokaista 10,000 asukasta kohti olevan 300 synnyttäjää, joten siis tarvitsisi useampaan suuremmista kunnista kolmekin kätilöä. Tämän seikan luulen selvittävän varsin hyvin vastalauseen tekijöille, mitä varten olemme asettuneet lopullisesti velvoituksen kannalle, tulkoot tänä iltana tavalla tai toisella puolustamaan vastalausettaan, me puhummekin riittävistä kätilövoimista. Ei ole niinkään taattua, — vaikka olen kuullut arvoisain vastalauseen tekijäin vetoavan siihen — että kun tulee kunnallinen itsehallinto, niin asiat itsestään korjaantuvat; mutta niinkuin sanoin ei se ole niinkään taattua, ottavatko kunnat korkeita rasituksia kantaakseen, palkkaamalla *riittävän määrän* kätilöitä, ja eivätkö ne rupea vaatimaan yhdeltä ihmiseltä liikaa tässä suhteessa. Emme voi luottaa kunnalliseen itsehallintoon vielä mainitussa asiassa.

Muuten voidaan vastalauseen tekijäin mielestä kuntain velvoitusta vastustaa silläkin syyllä, että kansa ei vielä tunne tällaisten oppineiden hoitajain tarvetta ja että on heidän mielestään siis ihan turhaa hankkia virkailijoita, joita ei käytetä. Kuitenkin jos on joitakin sellaisia seutuja, joissa on ennakkoluuloista joukkoa, ei sitä enää niin laajalti ole, että se mitään merkitsisi, ei varsinkaan jos valiokunnan viittaamaan suuntaan palkkausolot järjestetään, nim. siihen suuntaan, joka minun mielestäni onkin tärkeintä, että kätilö saataisiin niihinkin paikkakuntiin, joissa sitä ei ole ennen käytetty. Kun nimittäin kaikista sellaisistakin määräyksistä huolimatta, joita kätilön ohjesäännössä mahdollisesti on köyhien ilmaisesta avustuksesta, useat varattomat äidit ovat saaneet itse maksaa avustuksen, se on tullut hyvin kalliiksi, sillä ei ole otettava huomioon ainoastaan kätilön palkkaus, vaan täytyy ottaa huomioon monta muuta seikkaa, kuten, että useat äidit asuvat kaukana siitä paikasta, missä kätilö asuu, että heidän on hankittava kyyti, heidän on varattava sen varalta, että vieras virkailija, joksi he katsovat kätilöä, tulee perheeseen, hänelle on varattava mukavat elantotarpeet, hankittava ruokaa ja muuta. Kaikki nämä seikat ovat vaikuttaneet, että usea köyhä äiti on tähän asti koettanut pelastua ilman tuollaisen virkailijan apua. Mutta meidän ehdottamaamme suuntaan asiaa korjattaessa turvataan kaikille varattomille äideille synnytysapu ilmaiseksi. Silloin on ainakin varmaa, että suurin osa ja etupäässä kaikki ne varattomat, jotka tähän asti ovat turvautuneet poppomummon apuun, tulevat käyttämään oppineita hoitajia. Ja luotetaanhan sitä monessa muussakin suhteessa etenevään valistukseen, niin voidaan siihen kai tässäkin suhteessa luottaa. Kun kansa sivistyy, oppii se myös panemaan arvoa terveytensä hoitamiselle, ja ainakin tässä suhteessa.

Rouva Gebhardia näytti hiukan loukkaavan se että mietinnössä hänen mielestään on annettu jonkunlainen »prikkaus» nykyisille kätilöille. Sanoi puhuneensa professori Heinriciuksen kanssa tästä, ja kysyneensä eikö ole saatavissa kunnollisia kätilöitä, koska olemme mietinnössä siihen seikkaan viitanneet. Olkoon, että professori Heinricius on niin lausunut, tosiasia on, että harvat, ainoastaan pieni prosentti kätilöitä on saanut täydellisen tutkinnon, n. s. koneellisen tutkinnon. Ja se on painava seikka. Olen yksityistä tietä kuullut — en tiedä onko se totta — että lääkärit tahtovat olla vastenmielisiä antamaan tätä tutkintoa kaikille, sillä heidän mielestään kätilöt jossain määrin tulisivat liian paljo sille alalle, joka oikeastaan kuuluu heidän ammattiinsa. Sen vuoksi piti valiokunta tärkeämpänä viitata tuohonkin. Valiokunnan keskustelussa tuli sellaisia mielipiteitä, että kaikkialla ei mitenkään löydy sopivia kätilöitä, minkä kokemuskin todistaa. Mahdotontahan on valiokunnan enemmän kuin eduskunnankaan suoranaisesti vaikuttaa siihen, että kuhunkin virkaan ja toimeen saadaan ehdottomasti sopivia henkilöitä. Sitähän me emme tietysti kykene määräämään. Mutta siitä huolimatta pidimme sittekin tarpeellisena viitata siihenkin puoleen varsinkin kun kerran kunnat velvoitetaan kätilöitä riittävässä määrässä hankkimaan, olisi myös taattava, että ovat tehtäväänsä kykeneviä. Tässä asiassa on suuri merkitys sillä, jos tuo avustaja, joka sellaisena hädän hetkenä tulee kotiin, jolloin äidille elämä muutenkin tuntuu mahdottomalta, kätilö on ammattitaitoinen sekä siveellisessä suhteessa vastaa kaikkia niitä vaatimuksia, joita voidaan asettaa. Rohkenen puoltaa valiokunnan mietintöä ja toivon ettei vastalausetta kukaan tule kannattamaan.

Ed. **Ylikorpi**: Niin oikeutetuksi kuin se vaatimus täytyykin tunnustaa, joka sekä anomuksessa että tässä valiokunnan mietinnössä on esiintuotu, ja niin hartaasti kuin minä toivoisinkin, että jokainen, niin köyhemmät kuin rikkaammat, lapsensynnyttäjät saisivat todellista apua ja ammattiinsa perehtyneen henkilön hoitoa, uskallan minä kuitenkin epäillä, että maalaiskansa ei vielä ole täysin kypsynyt vastaanottamaan tuollaista pakkolakia tässä asiassa. Minä epäilen sitä aivan samasta syystä kuin näkyy osa valiokunnan jäsenistäkin epäilleen, nim. että maaseuduilla tuskin vielä täysin ymmärretään kätilöiden suurta ja tärkeätä merkitystä, kun vielä lisäksi otetaan huomioon se seikka, että tästä yhtäkkiä johtuisi kunnille hyvin tuntuvia lisärasituksia. Tämä voisi synnyttää todellakin suurta vastenmielisyyttä, niinkuin sanottu, itse kätilöitäkin kohtaan, joka vastenmielisyys voisi mennä niinkin pitkälle, että heidän apuaan ainoastaan joku harva tulisi käyttämään. Kokemuskin osittain viittaa siihen. Sillä paikkakunnalla, mistä minä olen, on kätilö ollut olemassa jo toistakymmentä vuotta, mutta on ollut aivan harvinaista, että hänen apuaan on käytetty. Sentähden

en usko, että tuollaiset pakolliset toimenpiteet olisivat kansalle mieluisia ja vastaisivat täysin tarkoitustaan. Päinvastoin luulen, että jos hallitus edelleenkin myöntää avustusta kunnille kätilöiden palkkaamiseksi, niin pian ehkä päästään siihen, että meillä on riittävä määrä kätilöitä, ilman minkäänlaisia pakkokeinoja.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Ylikorpi:** (yhä paikaltaan) Siitä syystä en voi kannattaa mietintöä sellaisenaan, vaan kannatan vastalausetta.

Ed. **Näs:** I min hemtrakt hafva barnmorskor varit anstälda i flere kommuner redan för årtionden sedan och aflönats ur de gemensamma kommunala fonderna i hvarje kommun. Dessa barnmorskors nyttiga och nödvändiga värksamhet har fått ett allmänt erkännande i alla dessa kommuner, och jag tror att intet af dessa samhällen numera skulle vilja gå miste om deras människovänliga hjälpsamhet. Det är med kännedom härom som jag ber att på det varmaste få understöda förslaget. Man kan härvid framhålla, att förslaget påbjuder införandet af ett tvångssystem, men skulle staten så bidraga med löner åt barnmorskorna i alla kommuner i landet, så skulle lagförslaget, ifall det blir lag, betraktas såsom någonting helt annat än ett tvångsmedel. Och jag tror, att alla kommuner inom landet, därest detta statens bidrag mellankommer, skulle med intresse omfatta förslaget.

Ed. **Torppa:** Mikäli olen käsittänyt valiokunnan ehdottama ponsi ei ole yhtäpitävä mietinnön perustelujen kanssa. Johdonmukaisuus mielestäni kuitenkin vaatisi, että ponsi olisi täysin yhtäpitävä sen kanssa, mitä valiokunta perusteluissaa esittää. Koska sitä vastoin valiokunnan mietintöön liitetyn vastalauseen ponsi jotenkin tarkoin vastaa niitä mieipiteitä, mitä mietinnön perusteluissa esitetään, jotka perustelut ymmärtääkseni pitävät yhtä todellisuuden kanssa, hyväksyn perustelut ja ehdotan niitten nojalla hyväksyttäväksi vastalauseen ponnen.

Ed. **Huotari:** Tämä kysymys on yksi niitä, jotka koskevat kipeimmin ja lähimmin työläisperhettä ja erittäin sen naisia, sillä ne joutuvat huonosta hoidosta suurimmaksi osaksi kärsimään. Lasten hoito on meillä niin huonolla kannalla, ettei kukaan voi sitä surkuttelematta nähdä. Sitä todistaa se suuri kuolevaisuus lasten keskuudessa ensimmäisillä ikävuosilla. Niinpä Viipurin maaseurakunnassa kuoli vuonna 1905 1,219 syntyneistä ensimmäisellä ikävuodellaan 244 ja Viipurin kaupungin suomalaisessa seurakunnassa samana vuonna 504 syntyneestä 126. Ilahduttava ei ole seuraavakaan tilasto samasta kaupunkiseurakunnasta. Vuonna 1895 oli

295 kuolleesta 128 lapsia 1—3 ikävuodella. Vuonna 1903 oli niitä 353 kuolleesta 133. Vuonna 1904 olivat vastaavat luvut 356 ja 134 sekä vuonna 1905 428 ja 169. Viipurin maalaiskunnassa oli vuonna 1895 452 kuolleesta 183 lapsia 1—3 ikävuodella. Vuonna 1903 595 kuolleesta 260 lasta. Vuonna 1904 olivat vastaavat luvut 648 ja 295, vuonna 1905 720 ja 333. Tässä numeroita, jotka puhuvat vakavaa kieltä, enkä uskoisi muuallakaan numeroiden olevan sen valoisampia. Suuri joukko lapsia kuolee ensimäisenä ikävuotenansa ja ketkä säilyvät kuolemalta, ovat heikkoja ja surkastuneita, niinpä silmätaudit, huonokuuloisuus, risa- ja kaikenlaiset muut taudit ovat levinneet köyhälistön lasten keskuudessa. Tähän on suurimpana tekijänä köyhäin huonot asunnot, jotka ovat mahdottomat pikkulasten välttämättömälle kehitykselle, samoin ravinto, mutta suurena syynä on myöskin ymmärtämättömyys. Niinpä suuri osa kansaa meillä vielä pitää lapsen kuolemaa Jumalan sallimuksena ja kuitenkin on syynä hoidon puute ja ymmärtämättömyys. Meillä on kaikenlaisia karjan ja hevosenhoidon neuvojia palkattuina valtion puolesta, mutta ihmislapset jätetään oman onnensa nojaan ja ymmärtämättömän hoidan varaan. On siis aika että pienten lasten hoidolle meillä aletaan panna suurempaa huomiota. Ei ole varaa meillä uhrata suurta joukkoa ihmistaimia, vaikka ne ovatkin köyhän lapsia, vaan on saatava parempi hoito. Minusta ovat kätilöt sopivimmat uudistustoimeen. He kansan seassa talosta taloon kulkiessaan ovat tilaisuudessa neuvomaan ja ohjaamaan lasten hoitoa oikeaan suuntaan. Heidän olisi pidettävä paikkakunnan äitien kanssa luentoja ja keskustelukokouksia, joissa selitettäisiin tätä tärkeätä kysymystä. Mutta ennenkuin voimme vaatia kätilöitä tämmöiseen toimenpiteeseen on meidän ensin turvattava heille toimeentulo. Heille on valtion puolesta maksettava tyydyttävä palkka niin että heidän ei tarvitse kaikenlaisilla sivutoimilla ansaita elatustaan, niinkuin nykyisin melkein joka paikassa maalla on välttämätöntä. Samoin on kätilöjen opetukseen ja kykyyn täyttämään nämä vaatimukset pantava suurempi huomio. Mutta eivät ainoastaan lapset joudu tietämättömyyden uhreiksi, vaan myös suuri joukko äitejä, enimmäkseen työläisnaisten riveistä, sillä työläisnaiset ovat huonossa asemassa ja kärsivät suurta puutetta elannon suhteen siihenkin aikaan, hoidosta ja avusta puhumattakaan, ja näin joutuvat monet äidit ennenaikaiseen hautaan tai saavat ijäkseen vaikeita tauteja. Näihin oloihin on saatava parannusta, on saatava turvatuksi heille valtion tai kunnan puolesta kunnollinen hoito, eikä ainoastaan hoito, vaan myöskin toimeentulo sillä ajalla. Näistä epäkohdista ovat työläisnaiset useimmasti keskustelleet kokouksissaan ja on työläisnaisten liittohallinnon kehoituksesta lähetetty kunnille seuraavansuuntaisia anomuksia: helppotajuisten kirjasten ja kätilö-

neuvojien kautta on levitettävä tietoja pienten lasten hoidosta ennen ja jälkeen synnytyksen; vakinaista synnytysapua on myönnettävä varattomille synnyttäjille semmoisessa muodossa, että todella tarvitsevat voivat nöyryytyksettä sitä hyväkseen käyttää; joku kaupunkivirasto velvoitetaan vuosittain tekemään tarkan tilaston lasten terveysoloista ja kuolevaisuudesta eri varallisuusasteella olevissa perheissä ja valvomaan, että kaikki ihmisalut saavat riittävän ja tarkoituksenmukaisen hoidon kotonaan tai yhteiskunnan toimesta. Mutta nämä vaatimukset ovat jääneet sinne lepäämään.

Pyydän kannattaa valiokunnan mielipidettä, vaikka en voikaan sanoa, että se läheskään tyydyttää niitä vaatimuksia, joita minulla asian suhteen on. Tämä on askel parannukseen, jos se saadaan toimeen, ja toivon, että arm. esitys asiasta saadaan niin pian kuin mahdollista sen suuntainen, että todellakin niille, jotka nyt kärsivät näistä epäkohdista, koituisi todellinen parannus.

Ed. **Pykälä:** Tämä anomus on eduskuntaan tullut naisedustajien kautta, jotka tietysti paraiten tällaisia asioita tuntevat. Mutta voi asettaa kysymyksenalaiseksi, onko Suomen naisyhdistys ja naisliikkeen etunenässä kulkevat naiset jo mitään muuta tehneet tämän asian hyväksi, vai yhtyvätkö yhtä kyytiä lainlaadintaan. En ole ainakaan nähnyt yhtään lentokirjasta kansannaisten kädessä kulkemassa, jossa olisi selitetty tämän asian aakkosiakaan, niin tervetullut kuin se siellä olisi ollutkin. Ei tämä asia ole sillä korjattu, että asetetaan yksi tai kaksi kätilöä kuntiin. Tunnetaanhan kuinka moni saa näistä kätilöistä apua. Ne asuvat tavallisesti kirkonkylässä. Henkikirjurin rouva ottaa jo kuukautta ennen synnyttämistä sen itseänsä hoitamaan ja pitää sen vielä kuukauden jälkeen synnytyksen. Provastin rouva ehkä tarvitsee hänet jo vähää ennen kuin hän henkikirjurilta joutaisikaan. Siten ne ovat kiinni koko vuoden 3—4 perheen kanssa. Ja jos tätä järjestelmää noudatetaan, kyllä niitä paljo pitää silloin olla. Mutta on muistettava, että vanhempien kätilöitten ammattitaito on tavattoman vajanainen, niin että niitä hyvin vähän käytetään. Esim. siinä kunnassa, jossa asun, on 16,000 asukasta ja kätilöä käytetään tuskin 20 kertaa vuodessa. Sitävastoin taas niissä kunnissa, missä on aikaansa seuraava ja kykenevä kätilö, on häntä hyvin paljon käytetty. Riippuu siis kätilön käyttäminen suuresti hänen ammattitaidostaan. Mutta pääpaino an sittekin laskettava siihen, että herätetään kansan itsetietoisuutta luennoilla ja lentokirjasilla. Jos näin tapahtuu, silloin on voitettu paljon, eikä silloin minun käsitykseni mukaan tarvitse enään ryhtyä mihinkään pakkotoimenpiteisiin tässä suhteessa. Kyllä kunnat täyttävät velvollisuutensa

siinä kohden ilman pakkotoimenpiteitä, kun vaan saavat riittävän määrän valtioapua.

Minä kannatan valiokunnan mietintöä semmoisenaan.

Ed. v. **Alfthan:** Det är mig ett nöje att kunna understöda petitionsutskottets nu föreliggande betänkande. För mig är det alldeles klart, att af alla dessa petitioner, som blifvit ingifna beträffande sjukvård, denna är mest behjärtansvärd. Jag ställer det ändamål, som här afses, betydligt öfver både frågan om sinnessjukhus och om tuberkulossanatorier. Det har den stora fördelen att man med mycket mindre anslag uppnår mycket väsentligare och viktigare resultat. Jag kan därför icke fatta, huru det kommer sig, att tvänne representanter undertecknat reservationen emot denna ekonomiskt mindre påkostande sak, medan de utan betänkande förordat 15 miljoner mark för sinnessjukhus och 2 1/2 miljoner om året i underhållskostnader. Detta förefaller mig vara en synnerligen stor inkonsekvens. Hvad nu det beträffar att ålägga kommunerna en plikt i detta hänseende, så skulle jag icke det ringaste tveka, lika litet som jag tvekar att förbinda staten till uppgifter för detta ändamål, hvilket är af den art att härför penningar under alla förhållanden måste anskaffas. Jag kan sålunda på allt sätt tillstyrka utskottets kläm, sådan den här föreligger, då ju frågan om, i hvilken grad statsbidrag skall gifvas åt kommunerna, lämnas öppen och längre fram kommer till behandling.

Ed. **Tulikoura:** Pyysin puheenvuoroa kannattaakseni vastalausetta. Jotkut esiintyjät ovat täällä katsoneet vastalausetta siltä kannalta, kuin tahdottaisiin siinä vastustaa kätilöjen tarpeellisuutta, mutta se ei suinkaan ole tarkoitus. Kysymyshän on nyt siitä, mitenkä saataisiin kätilöitä kuntiin riittävä määrä. Mutta maalaiskunnat ovat sellaiset, että pakkolain kannalla ei ole niinkään hyvää mahdollisuutta päästä tämän tarkoituksen perille kuin vapaaehtoisuuden tiellä. Siitä on meillä kokemusta muissa asioissa. Varmaa on, että kaikki semmoiset toimenpiteet, jotka asettavat kunnallishallituksia pakkolain alle, tulevat kohtaamaan jyrkkää vastarintaa. Ja jos kätilöasia järjestettäisiin pakkolain kannalle, niin olisi luullakseni heti kohta perään laadittava laki, että kaikkien synnyttäjien on käytettävä kätilön apua. Enkä luule olevan ensinkään tarpeellista asettua sille kannalle, koska on muitakin teitä tarkoituksen saavuttamiseksi.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Tulikoura:** Tarkoituksen perille luulisin päästävän paljoa paremmin vapaaehtoisuuden tietä sillä tapaa, että hallituk-

sen puolelta ryhdyttäisiin avustamaan kuntia kätilön hankkimisessa siten, että asetettaisiin joku pohja-apuraha, jonka kunta saisi valtiolta määrättyä synnyttäjälukua kohtaan. Tätä tietä tuo uusi toimi- tai virkakunta, miksikä sitä sanoisin, tulisi kunnalle paljo suotuisemmaksi. Nykyäänhän monessa maalaiskunnassa joissa kätilö jo on, on niitä vielä hyvin vähän käytetty. Jos nyt määrättäisiin niitä vielä lisään, olisi tuo ikävä sekä kunnille että kätilöille itselleen. Tahdon vielä viitata vähäiseen esimerkkiin kansakoulun alalla. Miten vastenmielistä olikaan alussa kansakoulujen perustaminen, mutta kun kunnat sen itse ottivat asiakseen, niin oli jo silloin, kun osittainen, joskaan ei täydellinen, pakkolaki asetettiin, useimmissa kunnissa kansakouluja riittävä määrä. Sen vuoksi koska valiokunnan mietinnön ponsi asettuu pakkolain kannalle, kannatan vastalausetta, joka antaa tilaisuutta vapaaehtoisuuden tietä päästä niitten tarkoitusten perille, joita anomusten tekijät ovat ajatelleet. Luulen, että tämä tie vie paljon pikaisemmin toivottuun tulokseen.

Ed. **Vuorimaa:** Minä täysin tunnustan anomuksen tekijäin, niinkuin niidenkin puhujain ihmisystävällisen tarkoituksen, jotka ovat puoltaneet anomusvaliokunnan mietintöä. Mutta kun on kysymys jotenkin suuresta virkakunnasta, niin ei ainoastaan hyvä tarkoitus ole kyllin. Täytyy myöskin ottaa huomioon käytännölliset näkökohdat, täytyy kysyä, kuinka paljon työtä on sen virkakunnan jäsenillä, jota nyt aijotaan pakkolain kautta kuntia saada perustamaan. Lääkintähallituksen viimeisestä tilastosta selviää, että Suomessa on koko joukon yli 700 kätilöä ja että ne ovat avustaneet noin 23,000 synnyttäjää. Kun siten lasketaan, kuinka monta synnyttäjää jokainen kätilö on avustanut, huomataan, että ne ovat keskimäärin avustaneet kaupungeissa 27 synnyttäjää ja maaseuduilla 38 synnyttäjää. Maaseudun kätilöillä on siis ollut työtä 38 synnyttäjän luona ja kaupungin kätilöillä 27 synnyttäjän luona. Nyt ovat toiset lääkärit sitä mieltä, että yksi kätilö voi avustaa ainakin noin 150 synnyttäjää. Kun siis numeroista on tahdottu päättää, että olisi liian vähän kätilöitä, niin näistä työnumeroista päinvastoin selviää, että kätilöillä on liian vähän synnyttäjiä ja jos pakkolakia tarvittaisiin, niin tarvittaisiin sellainen pakkolaki, joka pakottaa kaikki synnyttäjät hakemaan apua kätilön luona. Tullaan siis aivan vastaiseen tulokseen, kun otetaan ne numerot perustukseksi, jotka olivat työn pohjana. Maassa on 77 kuntaa, joissa ei vielä ole kätilöä. Mutta niistä kunnista on suurin osa sellaisia, jotka ovat kaupunkien likeisimmässä ympäristössä. Turun ympärillä on 15 kuntaa semmoisen piirin sisässä, joka syntyy, kun vedetään 30 kilometrin säde sen ympärille, ja niissä useimmissa ei ole kätilöä, sillä ne käyttävät kaikkein mukavimmin kau-

pungin kätilöä. Samalla tavalla on myöskin muiden kaupunkien laita. Sitten on muutamia pieniä luotoseurakuntia Ahvenanmaalla, joissa ei myöskään ole kätilöitä. Varsinaisia maalaiskuntia, joissa vielä ei ole kätilöä, ei ole kuin 18, mutta näistäkin kunnista ovat useimmat päättäneet ottaa kätilön ja hakeneet valtion apua sitä varten. Mutta sitä ei ole myönnetty, kun sitä varten ei ole erityisiä valtion varoja. Jos nyt eduskunta päättäisi tehdä sellaisen anomuksen, että valtionvaroilla avustettaisiin kuntia kätilön palkkaamista varten, niin minä olen varma, että yhden tai parin vuoden, ehkä korkeintaan kolmen vuoden kuluessa kaikilla niillä kunnilla olisi oma kätilö, jotka nyt sitä kaipaavat, ilman minkäänlaisia pakkotoimenpiteitä. Mutta jos pyydetään hallitukselta sellaista esitystä, jossa kuntia pakoitetaan palkkaamaan kätilöitä riittävä määrä, ja riittävä määrä lasketaan lapsensynnyttäjäin mukaan kunnissa eikä käyttâjäin mukaan, niin silloin jouduttaisiin siihen asemaan, että moni kunta saisi palkata kaksi kätilöä ja kuitenkaan ei yhdelläkään olisi kylliksi työtä. Syntyisi siis koko joukko virkamiehiä, jotka rasittaisivat kuntia ja valtion budgetia, tekemättä vastaavaa hyötyä. Mutta eikö meidän maassamme ole jo kylliksi virkamiehiä että vielä otettaisiin uusia, joilla ei mitään työtä ole? Tätä ennen on hallitus myöntänyt valtionvaroja 5,000 markkaa vuodessa, joka summa on viime vuosina noussut 26,000 markkaan. Ensi vuodeksi on hallitus pyytänyt vahvistusta 36,000 markalle vuodessa. Kun se on jakanut näitä rahoja, niin se on ohjeenaan pitänyt, että apua annettaisiin ainoastaan köyhemmille kunnille. Mutta tässä avunjaossa on tapahtunut, että moni varakaskin kunta on saanut avustusta. Semmoinen avunanto minun mielestäni ei ole oikeudenmukaista, sillä avunsaanti riippuu monta kertaa siitä, kuinka asianomaisen kunnan asiamiehet voivat hallitusmiesten edessä kuvailla kuntansa köyhyyttä. Sentähden olisi minun mielestäni eduskunnan yhdyttävä vastalauseen ponteen, joka ei vaadi pakkotoimenpiteitä, pyytämällä, että hallitus antaisi yhtä paljon avustusta, esim. 300 markkaa, jokaisen kätilön palkkaamiseksi. Jos näin tehdään, niin voidaan olla varmat siitä, ettei minkäänlaisia pakkotoimenpiteitä tarvita. Muuten en ymmärrä tarvittavan armollista esitystä kuin siinä tapauksessa, että tahdotaan asettaa kunnille pakko, sillä muut toimenpiteet tässä asiassa ovat puhtaasti hallinnollista laatua. Kätilöopetus on hallinnollista laatua ja samoin kätilösääntö.

Sentähden minä pyydän vielä eduskunnalle ehdottaa, että se ottaen huomioon nyt esittämäni näkökohdat hylkäisi valiokunnan mietinnön ja hyväksyisi vastalauseen.

Ed. **Käkikoski:** Tämäniltainen keskustelu on jos mikään todistuksena siitä, että valiokunnan enemmistön ehdottama ponsi

on aivan välttämätön, nim. että kätilöasiassa tarvitaan tutkimusta ja tarvitaan arm. esitystä. Tässä huomautettiin aivan oikein, että tämä mietintö on nähtävästi ankarien synnytystuskien tulos. Niin se todella onkin. Valiokunnassa ei ole ollut käsiteltävänä ainoatakaan niin vaikeata kysymystä kuin tämä kätilökysymys. Siitä on väitelty viikkokausia, ja niiden väittelyiden tulos on se havainto että tämä asia on siksi vaikea, että sitä ei voi ratkaista yksinään hallitus eikä yksinään eduskunta. Tässä on nimittäin kovin monenlaiset suhteet kysymyksessä. Tässä on kysymyksessä hallituksen suhde kuntiin, hallituksen suhde kätilöihin, kuntien suhde kätilöihin ja sitten kätilöiden suhde niihin, jotka apua tarvitsevat. Siinä on kaikenlaisia epäselviä, vaikeita kysymyksiä, joita ratkaistakseen täytyy hankkia tarkat tiedot.

Täällä on anomusvaliokunta saanut osakseen huomautuksia. Rouva Gebhard huomautti siitä, että mietinnössä puhutaan riittävien kätilövoimain puutteesta. Siinä kohdassa, jossa tästä puhutaan, ei ole pantu pääpainoa siihen, että kätilövoimia ei ole kylliksi — vaikka sekin kyllä antaa aihetta ajattelemiseen, jos tahdotaan maan koko kätilötarvetta tyydyttää — vaan tässä on, niinkuin ed. Raunio on huomauttanut, erittäin pidetty silmällä sitä seikkaa, että kätilökasvatusta on parannettava. Se kuitenkin on hallinnollinen asia, eikä mietinnössä senvuoksi ole tahdottu siihen laajemmin kosketella. Katsottiin kuitenkin tarpeelliseksi ikäänkuin evästyksenä tähän mietintöön panna pieni huomautus siitä, että hallituksen on huomioon otettava myös kysymys kätilöiden kasvatuksesta.

Ed. Gebhard huomautti täällä siitä, ettei mietinnössä ole puuhuttu kätilöiden asumuksista. Tästä asiasta keskusteltiin valiokunnassa hyvinkin paljon, ja oltiin siitä sitä mielipidettä, että tuo asuntokysymys on kylläkin tärkeä, kun kätilöasiata tahdotaan ratkaista, mutta se kuuluu niihin yksityiskohtiin, joita valiokunta ei tahtonut kovin laajasti mietinnössään kosketella. Se oli valiokunnan mielestä yksityiskohta, joka voidaan tuoda esiin keskusteluissa ja sitte ottaa huomioon arm. esityksessä. Sitä paitsi oli myös eri mielipiteitä siitä, olisiko parasta se, että kunta antaisi kätilöille asumuksen, vai sekö, että kätilöt saisivat itse vapaasti valita asumuksensa, tietysti saaden siihen tarpeellista avustusta. Kun siis tästäkin kysymyksestä oltiin erimielisiä, niin katsottiin paremmaksi olla ottamatta sitä mietinnössä esille.

Ed. Pykälä täällä antoi pienen sivuiskun naisasian harrastajille, sanoen, etteivät he muka ole tehneet mitään kätilöasian hyväksi. En nyt uskalla tällä hetkellä puhua kaikkien naisasian harrastajain puolesta, mutta johtuu vaan mieleeni, että esim. aikakauskirjassa »Koti ja Yhteiskunta» on vuosien kuluessa aina tuon tuostakin ollut puhetta kätilövoimain tarpeellisuudesta ja siitä epäkohdasta,

mistä tässä nyt on puhe. Tämä asia kuuluukin lähinnä lääkäreille ja »Terveydenhoitolehdelle», jossa siitä kirjoitetaan alinomaan.

Ed. Vuorimaa puolusti täällä vastalausetta. Ed. Gebhard jo sanoi, että vastalauseessa oikeastaan ehdotetaan koko anomusta hyljättäväksi ja itse asiassa onkin laita niin, että arvoisat vastalausen tekijät valiokunnassa ovatkin tahtoneet tätä anomusta hyljättäväksi, ovat useampia kertoja ehdottaneet, että koko anomus ei antaisi aihetta mihinkään toimenpiteeseen. Ed. Vuorimaa esitti täällä numeroita siitä, mitenkä kätilöillä muka on vähän työtä. Ne numerot olivat minusta varsin hämmästyttäviä, sillä semmoisia numeroita en ole mistään löytänyt, ja ne numerot ovat myös aivan ristiriidassa niiden tietojen kanssa, joita olen saanut piirilääkäreiltä ja siitä kirjallisuudesta, joka on ollut saatavissa. Koska en ole mikään numeroihminen tällä alalla, en voi torjua numeroita numeroilla, mutta tosiasia on se, että kätilöitä tarvitaan enemmän ja että kätilöillä siellä, missä niitä maaseuduilla on, on monessa paikassa ylenmääräisesti työtä. Kaupungeissa on vähemmän, niissä kun on enemmän kätilövoimia. Jos nyt tällä tavalla jakaa avunsaajain luvun kaikkien kätilöiden osaksi, niin voi saada minkälaisia numeroita tahansa, mutta se on tosiseikka, että kätilöt ovat monessa paikassa sortumaisillaan liiallisen työn alla. Se on piirilääkärien todistus, ja kätilöiden tehtävä ei ole, niinkuin mikä tahansa muu työ, Siinä on yövalvontaa, mielen jännitystä ja rasitusta ylenmääräisesti, ja lääkärit ovat yksimielisiä siitä, että korkeintaan voi vaatia kätilöltä, että hän avustaa sataa vuodessa ja sekin on jo hyvin paljon. Jos kätilöiden tarve tahdotaan saada täydellisesti tyydytetyksi, niin tarvitaan varsin suuri luku kätilöitä, enemmän kuin niitä nykyänsä on. On kyllä totta, että tässä on valtion avustus hyvin paljon merkinnyt. Kun tarkastaa numeroita, niin huomaa, että siitä lähtien, kun valtio alkoi avustaa kuntia kätilöiden palkkaamisessa, onkin heidän lukunsa suuresti lisääntynyt. Siitä on tietoja valiokunnan mietinnössä. Lisätiedoksi mainittakoon vielä, että ennenkuin ruvettiin avustamaan, oli vuonna 1886 kätilön apua saaneiden synnyttäjäin luku 4,064, vuonna 1896 oli niiden luku 13,321, mutta muutaman vuoden kuluttua, vuonna 1904, jolloin jo oli saatu valtion avustusta neljän vuoden kuluessa, oli niiden lukumäärä 23,401. Tämä osoittaa näiden apurahojen suuren merkityksen. Mutta nuo apurahatkaan, vaikka niitä runsaastikin annettaisiin, eivät sittenkään tätä kysymystä lopullisesti ratkaise. Tässä tarvitaan, siitä emme pääse, lopullisesti ja kenties lähimmässäkin tulevaisuudessa pakotustoimenpiteitä, mutta koska pakotustoimenpiteistä ollaan niin eri mieltä, niin välttämätöntä on, että tässä pannaan toimeen tutkimus, — yksityiset eivät sitä tutkimusta voi toimeenpanna, vaan hallitus, jolla on siihen tarvittavat apukeinot.

Nyt minua hämmästyttää vastalauseessa eräs seikka, nimittäin, että vastalausujat tahtovat antaa koko tämän tärkeän kysymyksen

yksinomaan hallituksen tehtäväksi. Ed. Vuorimaa kauniisti, ilman mitään ehdotti täällä vaan, että kehotettaisiin hallitusta antamaan jokaiselle kätilölle vähintäin 300 markkaa palkkaa. Hallitus sen tekisi kysymättä eduskunnalta mitään. Tämä on vallan hämmästyttävää. Pienemmisssäkin asioissa on toivottu ,että eduskunta saisi sanoa sanansa, varsinkin kun on kysymys niin suurista raha-avuista kuin tässä. Tässä jos missään tarvitsee eduskunnan olla mukana lausumassa toiveita, ja paitsi sitä on kätilökysymyksessä monta muutakin seikkaa, joita hallituksen on vaikea aivan yksin ratkaista. Tarkoitan varsinkin tuota kohtaa, joka minun käsittääkseni on ydinkohta koko kätilökysymyksessä, nim. kysymys köyhien synnyttäjien avustamisesta. Kätilöiden ohjesäännössä vuodelta 1879 on hyvin kauniita määräyksiä, niinkuin esim. 32 §:ssä määrätään, että kätilön on varatonta synnyttäjää avustettava ilmaiseksi, onpa synnyttäjän saatava myös, jos hän on hädän alainen, katto päänsä päälle sekä tarpeellinen ylläpito. Mutta tuo pykälä jääpi monta kertaa kuolleeksi kirjaimeksi, koska kätilön, jonka tulee saman ohjesäännön mukaan ilmoittaa tästä kunnan virkailijoille, on vaikeata joka tapauksessa tuota ilmoitusta viedä perille pitkän matkan, kiireellisten toimitusten ja monien muiden vaikeiden seikkain tähden. Asianlaita on nyt sillä tavalla, että vaikka ohjesäännöt ovat hyvinkin hyviä, eivät ne aina tuota sitä apua, mitä niillä on tarkoitettu. Tämmöisten sääntöjen tarkoituksenmukaisiksi tekemiseksi on välttämätöntä, että myös kansanmiehet ja -naiset saavat olla lausumassa mielipiteensä, kun ne lopullisesti ratkaistaan. Nähdään kyllä, että tästä tulee paljon kustannuksia myös yksityisille. Paljo on valitettu niitä kustannuksia. Mutta, kun on kysymys äitien auttamisesta ja uuden ihmisolennon kehittämisestä, eivät silloin mitkään kustannnukset saa tuntua liian raskailta. Ed. Raunio on jo puhunut varsinkin köyhien äitien vaikeuksista. Ja ken tahansa on kansan keskuudessa liikkunut, hän voipi todistaa, ettei tässä ole vaarana ainoastaan hengenhätä, vaan kivuloisuus, joka on niin yleinen köyhissä naisissa maalla. Tosiasia on, että, kun joutuu kahdenkeskisiin keskusteluihin köyhien naisten kanssa, heillä on miltei aina valitettavanaan sairautta, joka johtuu puutteellisesta hoidosta elämän vaikeina hetkinä. Paitsi sitä on lasten hoidon takia aivan välttämätön kätilön apu. Tohtori Reijo-Vaara on Terveydenhoitolehdessä kirjoittanut hyvin paljon siitä, mitenkä lasten kuolevaisuus riippuu kätilövoimien puutteesta, ei vaan kuolevaisuus, vaan kivuloisuus. Lääkärit todistavat, että ihmisen vastainen terveys monta kertaa riippuu siitä, minkälaista hoitoa hän on saanut ensimäisinä elinhetkinään. Kun on tämmöisistä seikoista kysymys, niin yhteiskuntakin, jos se kitsastelee tässä asiassa, joutuu kärsimään aineellistakin vahinkoa sen turvattomuuden takia, mihin lapset esim. äidin kuoltua joutuvat.

Kaikki ne puheet, joita täällä on pidetty vastalauseen hyväksi, eivät voi kumota sitä tosiasiaa, että tässä asiassa on pikaisesti pantava tutkimus toimeen, ja kun tutkimus on toimeenpantu, on saatava arm. esitys siitä, ja tämä taas on jätettävä eduskunnan tarkastettavaksi ja ratkaistavaksi.

Ed. **Raunio:** (Äänestyshuutoja!) Ed. Käkikoski myöskin täällä pääasiassa vastasi niihin väitteisiin, joita ed. Vuorimaa toi vastalauseen puolesta. En voi olla silti kuitenkaan mainitsematta vielä, että — suotakoon se anteeksi — minusta tuntuu siltä kuin tämä kysymys kätilöistä— koska se ei heitä niinläheltä koske kuin äitejä — olisi kysymys sellainen, että heidän kantaansa voisi verrata hyvin suuressa määrässä siihen vanhaan ennakkoluuloiseen kantaan, jota vastaan lääketiede muinoin sai taistella. Ed. Vuorimaa viittasi täällä, kuinka meidän vaatimuksiemme mukaan tehtäisiin taas yksi suuri virkakunta, sellainen, jota kuitenkaan ei tarvittaisi. Minä luulen ensimmäisessä puheessani kyllin selvästi todistaneeni sen, mikä on ollut esteenä, että niillä paikkakunnilla, millä kätilöitä on ollut, ei ole niitä usein käytetty. En tahdo kajota siis siihen. Ja mitä tulee tuohon virkakuntaan, on se minusta yhtä välttämätön kuin nekin monen monet virkakunnat, joita miehet ovat usein tarvinneet riidellessään ja laatiessaan lakeja, jotka ovat tavalla tai toisella syntyneet siitä, että he ovat keskenään riidelleet joistakin eduista. Kannatan siis edelleen valiokunnan enemmistön pontta.

Ed. **Gebhard, Hedvig:** Tahdon ainoastaan sanoa ed. Pykälälle, etten ollenkaan ihmettele, ettei hän herra Pykälä, tiedä tällä alalla löytyvän kirjasia. Semmoisia löytyy kyllä, voin mainita hänelle esim. kirjan »Raskauden viimeiset päivät». Jos nyt puhuisin samaan tapaan, yhtä ivallisesti kuin miehet täällä usein puhuvat, niin voisin lisätä, että olisi ehkä syytä hankkia se, sillä tämä meidän vastustajamme on kumminkin täällä julkisesti meille kertonut, että hänellä on 8 pikku Pykälää kotona. Mutta näillä kirjasilla on omituinen vaikutus, niin sanovat ne kätilöt, jotka ovat niitä levitelleet, sellainen vaikutus, jota ed. Pykälä ehk'ei olisi odottanut. Ne, jotka ovat niitä lukeneet, rupeavat nimittäin käyttämään kätilöitä, eivätkä enää »viisaita muijia». Kätilöitä tarvitaan siis enemmän kuin tähän asti. Muuten huomaa kyllä että asia on jokseenkin vieras näille miehille, jotka kumminkin ovat siitä puhuneet, sillä tosiaankin, ei kätilöpuutetta saada poistetuksi jonkun *kirjasen* kautta. Kun olen kuullut, kuinka monta miestä täällä on puhunut tätä asiaa vastaan, niin olen ajatellut: annappas, kun nämä miehet kerran kävisivät läpi sen, mitä heidän vaimonsa ja äitinsä ovat saaneet kärsiä, eivät he vastalausetta äänestäisi, vaan kyllä hekin silloin kannattaisivat valiokunnan enemmistön pontta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastalause hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **mietintö** oli **hyväksytty.**

Anomusehdotukset raittiusopetuksen järjestämisestä kouluihin,

Esitettiin ja keskustelutta **hyväksyttiin** pöydällä ollut anomusvaliokunnan mietintö n:o 6 eduskunnalle tehtyjen an. ehd. (n:ris 84 ja 108) johdosta, jotka tarkoittavat raittiusopetuksen järjestämistä kouluihin.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi istuntoon

anomusvaliokunnan mietintö n:o 3 a eduskunnalle tehtyjen an. ehd. (n:ris 32 ja 51) johdosta mielisairaalain perustamisesta,

anomusvaliokunnan mietintö n:o 7 eduskunnalle tehdyn an. ehd. (n:o 78) johdosta **valtioavun myöntämisestä „Kansan Näyttämö" nimiselle teaatterille,**

valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 10 arm. es. n:o 9 johdosta, joka koskee **leimasuostuntaa,**

jonka johdosta puheenvuoroa käyttäen lausui

Ed. **Ahmavaara:** Pyytäisin tätä mietintöä pöydälle pantavaksi seuraavan jälkeiseen istuntoon, koska on niin paljon asioita, ettei se kumminkaan vielä joudu ensi istuntoon käsittelyn alaiseksi.

Ed. **v. Alfthan** pyysi asiaa pöydälle ensi istuntoon, koska se on kiireellinen.

Ed. **Nuorteva** luopui puheenvuorostaan.

Keskustelun päätyttyä esitti Puhemies eduskunnan vastattavaksi seuraavan **äänestysesityksen**

Ken tahtoo valtiovarainvaliokunnan mietinnön n:o 10 pöydälle ensi istuntoon, vastaa jaa; jos ei voittaa, on se pantava pöydälle ensimäiseen seuraavan jälkeiseen istuntoon.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

Arm. esityksen n:o 28 **kulkukaupasta**

oli puhemiesneuvosto ehdottanut ilman pöydällepanoa lähetettäväksi lakivaliokuntaan.

Puheenvuoroa käytti

Ed. **Söderholm:** Arten af denna proposition är sådan, att en remiss till socialutskottet själffallet vore gifven, då socialutskottet haft att handlägga också öfriga frågor, som beröra näringarna, men det är att specielt förhållande med denna proposition, som gör att socialutskottet kanske icke ensamt vore lämpligt att behandla, densamma, då där nämligen också beröres en viktig rättsfråga som icke direkte hör till ämnet, men hvaraf sakens afgörande dock kan bero. Frågor af denna art hafva vid denna landtdag icke hänvisats till lagutskottet utan till grundlagsutskottet, som ju särskildt är tillsatt för att behandla sådana frågor som denna. Jag skulle därför hemställa om, att landtdagen, ifall landtdagen anser något annat utskott än socialutskottet böra handlägga frågan, ville remittera densamma till grundlagsutskottet.

Ed. **Cederberg:** Jag ber att få förena mig om hr Söderholms yttrande.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Kyllä minusta näyttää että puhemiesneuvosolla on ollut riittävä syy ehdotukseensa että asia lykättäisiin lakivaliokuntaan (Hyvä!).

Ed. **Listo:** Tämä asia on ollut esillä viime ylimääräisillä valtiopäivillä ja silloin sitä käsitteli talousvaliokunta, mutta se sai lausunnon lakivaliokunnalta. Lakivaliokunnassa istuu nykyjään osa samoja jäseniä, jotka viime ylimääräisillä valtiopäivillä olivat lakivaliokunnassa ja asia on siis ennestään ainakin niille tunnettu. Minun käsitykseni mukaan on siis aivan oikein ja hyvä että asia lähetetään lakivaliokuntaan. Siellä se tulee paremmin käsitellyksi.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken tahtoo arm. esityksen lähetettäväksi lakivaliokuntaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on se lähetettävä perustuslakivaliokuntaan.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **arm. esitys n:o 28** oli päätetty lähettää **lakivaliokuntaan.**

Seuraava istunto oli oleva ensi lauvantaina kello 11 a. p.

Istunto päättyi kello 11.50 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

34. Lauantaina 19 p. lokakuuta 1907 klo 11 a. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Ehrnrooth, Erkko, Hokkanen, Nuotio, Pajari ja Vasastjerna.

Ed. Erkko ja Hokkanen olivat sairauden takia estetyt saapumasta, ed. Brander ja Tikkanen pyysivät yksityisten asiain tähden vapautusta tämän päivän iltaistunnosta, ed. Vasastjerna yksityisten asiain tähden tämän päivän istunnosta, sekä ed. Karlsson vapautusta yksityisten asiain tähden tiistaiksi, keskiviikoksi ja torstaiksi.

Edellämainitut ilmoitukset ja pyynnöt hyväksyttiin.

Leimasuostunnasta vuonna 1908.

Esitettiin ensi käsittelyn alaiseksi

valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 10 arm. esityksen n:o 9 johdosta, joka koskee leimasuostuntaa.

Keskustelu:

Senaattori **Vegelius:** Valtiovarainvaliokunta on esillä olevassa mietinnössä tehnyt ehdotuksen progressioonin melkoisesta korottamisesta siihen perintöveroon nähden, mikä meillä nykyään leimaveron muodossa suoritetaan perunkirjoituskirjoista. Minäkin olen samaa mieltä kuin valiokunta, että perintö on sellainen vero-esine, josta valtiolaitokselle voisi saada suuremmat tulot kuin näihin saakka on tapahtunut. Mutta valiokunnan nyt tehtyä esitystä vastaan voidaan arveluni mukaan kuitenkin tehdä vakavia väitteitä. Valiokunta myöntää, että sen ehdotusta ei olisi pidettävä perintöveron lopullisena järjestelynä, vaan väliaikaisena toimenpiteenä. Erittäin huomauttaa valiokunta siitä kohtuuttomuudesta, joka aiheutuu meidän leima-asetuksemme määräyksistä, joiden mukaan ei veroteta, kuten nykyaikaisissa perintöveroasetuksissa on laita, jokaisen perijän osuutta, vaan perinnön koko määrä, mikä kohtuuttomuus kävisi varsin tuntuvaksi sen jyrkemmän progressioonin kautta, minkä valiokunta on ehdottanut. Sen ohessa valiokunta huomauttaa, että meillä ei ole sellaista luotettavaa tilastollista selvittelyä, joka lainsäätäjälle tällä alalla olisi tarpeen. Kun valiokunta ei muuttanut leimaveron perusteita, ei valiokunta myöskään ole ehdottanut yhtään niistä erilaatuisista määräyksistä, joita nykyaikaiseen perintöverolakiin kuuluu, tämän veron pienempien tai suurempien karttamis-yritysten ehkäisemiseksi, joita epäilemättä tulee ilmestymään paljon suuremmassa määrässä, kuta enemmän veroa korotetaan.

Koska, kuten valiokunta myöntää, nyt kysymyksessä oleva valiokunnan ehdottama toimenpide saisi väliaikaisen luonteen, olisi tämän seikan, minun ymmärtääkseni, pitänyt kehottaa varsin suureen varovaisuuteen veron koroittamisessa. Kuitenkin tulisi tämä vero valiokunnan ehdotuksen mukaan suoritettavaksi suuremmista omaisuuksista korkeamman prosenttimäärän mukaan kuin muiden maiden täydellisempäin perintöverolakien nojalla. Saksan valtakunnan lain mukaan vuodelta 1906 on ylin määrä korkeimmassa asteikossa miljoonan Saksan markan perintöosuudesta 25 o/o, Ranskassa miljoonalta frangilta 18 o/o ja 50 miljoonalta 20 1/2 o/o, Itaaliassa miljoonalta liiralta 22 o/o. Mutta tässä on vielä otettava huomioon, että veroprosentti näissä maissa lasketaan perintöosuuden eikä pesän koko säästön mukaan.

Mitä taas progressiooniin tulee, alkaa se Saksassa korkeimmin verotetussa sukulaisuusluokassa 10 o/o:sta ja nousee 25 o/o:iin saakka, siis 2 1/2 kertaa; Ranskassa se alkaa 15 o/o:sta ja nousee 20 1/2 o/o:iin asti, siinä siis progressiooni on paljon vähempi, ja Itaaliassa 15 o/o:sta alkaen 22 o/o:iin. Englannin perintöveroitus on sekä perintöosuusveroa että koko jälkeenjääneen omaisuuden veroa. Jälkimäinen

suoritetaan ylenevän eli progressiivisen veroasteikon mukaan, joka kohoaa jälkeenjääneen omaisuuden mukaan 1:stä korkeintaan 8 o/o:iin omaisuutta. Verrattuna tähän tulisi progressiooni valiokunnan ehdotuksen mukaan korkeimmin verotetussa luokassa alkamaan 0,8 o/o:sta ja kohoamaan aina 26,6 o/o:iin, siis esiintymään paljon jyrkemmässä muodossa ja laveammassa asteikossa kuin missään muussa maassa. Tähän tulee vielä lisäksi, että meillä, paitsi leimaveroa, on perinnöstä suoritettava 1/4 kuolinpesäprosenttina, 1/8 pesän veroista velkoja vähentämättä köyhille, sekä kaupungeissa vielä tämän lisäksi perunkirjoitus ja perintöjakoprosentti, yhteensä 1 1/2 o/o, ja lopuksi kunnallisvero perintöosuudesta, joka voi nousta aina 3 o/o:iin ja sitäkin korkeammalle, jotenka koko veroitus, siihen ehdotettu leimavero laskettuna, muutamissa tapauksissa voisi nousta 30:kin o/o suuremmaksi.

Lopuksi huomautettakoon, että äkillistä siirtymistä nykyisestä melkoista alhaisemmasta asteikosta voitaisiin katsoa jotenkin kohtuuttomaksi, varsinkin jos uusi väliaikainen tariffi tulisi olemaan voimassa ainoastaan lyhyen ajan, ja olisi lopullisessa lainsäädännössä uudelleen, seurauksena järkiperäisemmän perintöosuusveroituksen toimeenpanemisesta, määriteltävä.

Edellä sanotun perusteella minä puolestani en voi katsoa muuta kuin, että niillä ehdotuksilla, jotka vastalauseen tekijät ensimäisessä vastalauseessa ovat esittäneet, on paljon puolta, varsinkin kun tarve ei välttämättömästi vaadi suurentamaan tätä veroa ensi tulevalle vuodelle, ja että niin suuri progressioonikorotus kuin valiokunta on ehdottanut ei missään tapauksessa olisi suotava.

Ed. **von Alfthan:** Då jag med bekymmer sett det lagförslag, som statsutskottet uppgjort, så har jag ansett det vara min skyldighet att, innan saken kommer till behandling i stora utskottet, hvaraf jag icke är medlem, framhålla några synpunkter utöfver dem, jag haft äran i reservationen upptaga, och att ingå i en kritik utaf statsutskottets motivering. Jag skall då be att till först få konstatera, att statsutskottet varit fullkomligt enhälligt i fråga om att anse den nuvarande stämpelförordningen onödigt inveckład och uppbygd på mindre rationela grunder, hvarför både reservanterna och utskottet varit ense därom, att förordningen såsom sådan bör undergå en grundlig revision i sådant syfte som framhållits, nämligen att göra skatten till en fiskalisk skatt, som skulle vara egnad att tillföra statsvärket inkomst utan att onödigtvis inveckla rörelsen. Vidare ha utskottets samtliga medlemmar varit ense därom, att frågan om skatt på arf bör nyregleras i sådan riktning, att den göres mera gifvande, att den bygges på progressiva grunder och att den i högre grad träffar den större förmögenheten, än hvad härintills varit fallet. Så långt äro sålunda statsutskottets medlemmar samtliga ense. Menings-

skiljaktigheterna uppstå i fråga om, huruvida man nu för ett års tid skall skapa en ny arfslag, om hvilken man själf måste säga, att de värkningar, den kommer att ha på det ekonomiska lifvet i landet, alls icke varit underkastade någon som hälst pröfning. Detta vore ett förfarande, som enligt mitt förmenande i betänklig grad skulle få karaktären af hvad jag skulle vilja kalla lagstiftningsfjäsk. Då nu på grund af statsvärkets tillstånd någon nödvändighet att i detta afseende införa en förhöjd beskattning icke föreligger, så kunna vi lika gärna vänta ett år med i kraft trädande af en ny lag på detta område, en lag, hvilken borde vara grundligt förberedd, för att kunna leda till fruktbringande, af alla önskade resultat. Ett hastverk, som kunde åstadkomma ganska svåra störingar, skulle däremot kunna göra hela arfsskattsreformen impopulär och möjligen förhindra tillkomsten utaf en förnuftig och praktisk arfslag.

Utskottet har uti sin motivering hufvudsakligast hållit sig till någonting, som ingen människa, såvidt jag vet, bestrider, nämligen till skälen för införande af en arfsskattelag öfverhufvudtaget. Därom tvistar ingen, och detta behöfver därför icke särskildt styrkas. Men sedan har utskottet, för att finna hållbara skäl för den utaf utskottet föreslagna kolossala stegringen, på sidd. 5—6 i betänkandet anfört särskilda siffror, hvilka utskottet enligt mitt förmenande icke hade bort anföra, enär dessa siffror sinsemellan äro fullkomligt inkommensurabla och sålunda icke egnade att belysa frågan, utan ställa den uti ett falskt ljus. Hvad nu beträffar den första siffran eller den procentsats utaf den uppskattade förmögenheten, som erlagts i arfskatt, nämligen 0,8 o/o, så hänför den sig till endast ett års statistik och till en bristfällig statistik. Den är sålunda i och för sig ganska osäker. Dessutom är beträffande denna siffras värkligen låga belopp att taga i betraktande, att större förmögenheter, som enligt nu gällande förordning draga en högre procentsats i skatt, öfverhufvud taget äro sällsynta i detta land i jämförelse med t. ex. England eller andra rikare länder, och att sålunda procentsatserna öfver hufvud taget under lika förhållanden beträffande hela beloppet i Finland komme att utfalla lägre än annorstädes, detta beroende på landets fattigdom. Men dessutom har, såsom redan den ärade medlemmen af regeringen framhållit, hos oss hufvuddelen af arfsskatten icke uppburits af staten utan af kommunerna. Utom den af senator Wegelius omnämda procenten är särskildt i fjärmare led arf underkastadt kommunalbeskattning till hela sitt belopp, hvilken procent uppgår till mellan 3 och 4. Sålunda borde rätteligen denna siffra, 0,8 o/o, med hvilken de öfriga siffrorna jämföras, höjas till mellan 5 och 6 eller någonting däromkring. Detta blir icke häller exakt, emedan ännu andra omständigheter invärka, och man måste reducera allt till fullt jämförbara siffror, men detta vore en mindre oriktig siffra än den utskottet här framfört.

Vidare säger utskottet, att en procentsats utaf 26,4 icke kan anses innebära någon klandervärd öfverdrift. Detta är ju möjligt; det är tänkbart, att en väl ordnad arfslag skulle kunna i särskilda fall för staten reservera en så stor del af de största förmögenheterna. Detta är en fråga, som jag vill lämna helt och hållet öppen, tills den blifvit föremål för en grundlig undersökning. Men hvad som är säkert, är att denna skatt dock icke kan uppbäras i form af stämpelskatt. Ty enligt gällande författningar bör bouppteckning vara förrättad inom 3 månader efter dödsfallet, och bouppteckningsinstrumentet skall vara belagdt med dessa stämpelmärken. Om vi nu tänka oss en förmögenhet, som är värderad till 1 miljon mark och ligger exempelvis uti en större handelsrörelse eller i en fastighet, så bör således 3 månader efter dödsfallet boet ha uppbringat 260,000 mark kontant, för att köpa stämpelmärken och lägga dem på bouppteckningsinstrumentet. Detta kunde i många fall leda till fullkomlig ruin för många sådana företag. Ifall så stor skatt skall uppbäras, så bör den uppbäras i rater och oberoende af bouppteckningsinstrumentets vinnande af laga kraft. Man bör således, när man går till en arfsskattelag, som rör sig om så stora belopp, ändra själfva formen för uppbörden. Annars åstadkommer man mycket vådliga skakningar uti landets ekonomiska lif. Det är omständigheter utaf denna art, som jag för min del anser, att statsutskottet skulle ha bort ingå i pröfning utaf. Men statsutskottet har faktiskt icke haft tid, och som jag i reservationen påpekat, t. o. m. icke aktat nödigt att ingå i pröfning af dessa sidor af frågan, utan har blott tyckt, att detta är mycket enkla matematiska lagar, som man utan vidare tilllämpar på det praktiska lifvet.

Då sålunda, enligt hvad jag tror, alla medlemmar utaf landtdagen liksom också alla medlemmar af utskottet äro ense om denna reforms behöflighet, och skiljaktigheterna endast röra sig därom, huruvida reformen utan noggrann undersökning skall brådstörtadt genomdrifvas eller huruvida vi skola anhålla om utredning och underlag för reformens genomförande, så vill jag i det längsta hoppas, att ett tillräckligt stort antal af landtdagens medlemmar skola finna det sätt att befrämja reformen, som jag haft äran föreslå i den af mig och hr Neovius undertecknade reservationen, i högre grad lända till fromma för saken än det brådstörtade tillvägagående, som af utskottets flertal har ansetts lämpligt.

Jag skall ännu be att få med några ord beröra den andra reservationen. Den andra reservationen utgör ju ögonskenligen en kompromiss, tillkommen på grund däraf, att en del medlemmar af utskottet dock började hysa betänkligheter för den af utskottet föreslagna skattens omedelbara tillämpning. Detta förslag har såsom alla kompromisser både sina förtjänster och sina fel. Dess förtjänst ligger däri, att dess tillämpande icke skulle i så hög grad

medföra störande påföljder, som den af utskottet föreslagna skatten. Dess fel ligger däri, att den försyndar sig emot själfva grundprincipen i fråga om den progressiva beskattningen af arf. Enligt den utaf de ärade reservanterna i andra reservationen föreslagna skalan skulle vi ha en tämligen stark stegring ända till 1/2 miljon mark, men därutöfver skulle ingen stegring inträffa. Således just där, hvarest man kunde säga att rikedomen begynner, skulle stegring icke förekomma och någon verkligt hög beskattning utaf den stora rikedomen skulle alls icke tillämpas. Detta synes mig fullkomligt försynda sig emot den progressiva beskattningsformens idé öfverhufvudtaget och särskildt emot idén om progressiv beskattning af arf. Det är klart, att man sist och slutligen måste komma till en maximigräns, utöfver hvilken man icke kan låta stegringen fortgå, men om denna gräns skall sättas vid ett så lågt belopp som det af reservanten i andra reservationen föreslagna eller om detta maximibelopp skall ställas högre upp på skalan, det är en fråga, hvilken endast kan afgöras efter det noggranna undersökningar beträffande skattens invärkan på det praktiska lifvet företagits. Dessa undersökningar saknas totalt, och ville jag under sådana förhållanden hoppas, att stora utskottet skall åt detta ganska viktiga lagförslag egna en ingående pröfning och beakta de skäl, som tala emot ett brådstörtadt förfarande.

Ed. **af Ursin:** Se lyhyt aika, mikä enää on jäljellä valtiopäivien työajasta, melkein pakottaa hyväksymään esillä olevan mietinnön. Ja kuitenkin olisi valiokunta mielestäni ilman suurempia vaikeuksia voinut perunkirjoituskirjain verokorotuksen lisäksi voinut verottaa etupäässä vekselit, laskut y. m. s. paperit. Suostuntavaliokunta vuoden 1897 valtiopäivillä poisti erittäin löyhillä perusteilla edellisen jo voimassa olevan suostuntaveron, joka oli tuottanut noin 200,000 mk vuodessa. Valiokunnan täytyi kuitenkin tunnustaa, että vekselivero yleensä on helppo kantaa, samoin kuin että se suureksi osaksi kohtaa suhteellisesti pääomavoimaisia ja verokykyisiä yhteiskuntaluokkia. Laskuja voisi niinikään haitatta verottaa, ja tämä verotus epäilemättä tuottaisi melkoisen lisän. Ranskassa esim. ei räätälinlasku tai joku muu senkaltainen ole ulosottovoimainen, ellei sillä ole 10 centin leima. Voisi myöskin panna kysymykseen, onko se aivan asiallista, että melkein kaikki kirkolliset asiapaperit nykyään ovat leimasuostunnasta vapaat. En ole voinut olla lausumatta tätä muistutusta valiokunnan mietintöä vastaan, vaikka tunnustan, että ensi vuodeksi ehkä valitettavasti, kuten sanoin, täytyy tyytyä valiokunnan mietintöön. Valitan tätä sitä varten, että nykyään kysytään yhä suurempia valtion tuloja enkä mitenkään voi suostua siihen, että hallitus hankkisi tarvittavia rahoja etupäässä lisättyjen välillisten verojen kautta. Tämä mietintö

on siis leimasuostunnan suhteen sangen vaatimaton. Luulen, että valiokunta, jos se olisi ottanut lisäksi yllä mainitut kaksi veroesinettä, ensi vuodeksi olisi varannut 1/2 miljoonan lisätuloja valtiolle.

Ed. **Palmén**: Epäillen olen pyytänyt sanavuoroa ja nyt epäillen vielä enemmän, käytänkö sitä, koska näen että hallituksen edustaja, jolle aijoin vastata, jo on ennättänyt poistua. Joka tapauksessa olen tilaisuudessa suuressa valiokunnassa esittämään lähemmin asiaa, mutta niille monille, jotka ovat kuulleet, mitä mietintöä vastaan on lausuttu, lienee kuitenkin pari sanaa paikallaan.

Hallituksen edustaja lausui että yhtenä syynä, minkätähden ei pitäisi verokorotukseen ryhtyä, on se että uutta veroa ei tällä kertaa tarvita. Minun täytyy sanoa, että johonkin määrin kummastellen kuulin tätä väitettä. Valtiovarainvaliokunta ei vielä ole tullut laskujensa loppuun, niin että meidän on mahdoton ennustaa, tullaanko yhtä lohduttavaan päätökseen kuin finanssipäällikkö täällä tuli. Mutta siitä päättäen, mitä tähän asti on nähty, tuntuisi kuin olisi kylläkin tarpeen se 1/2 miljoonaa lisää vuodessa, mikä olisi minimitulo puheena olevasta verotuksesta. Mutta olkoonpa niin että uusia veroja ei tarvita vuodeksi 1908, joka tapauksessa on niin monta epäkohtaa meidän verolaitoksessamme, jotka vaativat korjausta ja jotka tulevat korjattaviksi ihan läheisessä tulevaisuudessa että valtiovarainvaliokunnan enemmistö ei ole katsonut sopivaksi lykätä vuodeksi tai kahdeksi tuota uudistusta, jonka tarpeellisuuden, kuten vapaaherra von Alfthan aivan oikein huomautti, kaikki periaatteellisesti tunnustavat selväksi. Kysymys on yksinkertaisesti siitä, onko se verotusesine, joka kaikkien kansojen käsityksen mukaan on sopivin verotettavaksi, jätettävä huomioon ottamatta vai ei. Meidän täytyy tunnustaa että nykyiset asetuksemme ovat hyvinkin epätyydyttävät tässä suhteessa. Mietinnössä huomautetaan siitä että esillä olevan tilaston mukaan sopinee lukea noin 0,8 prosentiksi se veroitus, joka faktillisesti on maksettu verotettujen perintöjen summasta. Ei siis yhtäkään kokonaista prosenttia ole maksettu. Mutta kun otetaan huomioon, millä tavoin ja millaisten perusteitten mukaan pesiä on arvioitu, voi huoleti sanoa, että ilmoitettu summa 0,8 on vähennettävä. Nostettu vero on todellisuudessa tuskin puoltakaan tästä määrästä, koska yleensä perintöjä verotettaessa on arvo luettu liian alhaiseksi. Tämä epäkohta on siksi suuri verrattuna siihen, miten muissa rikkaimmissa maissa perintöjä verotetaan ettei meidän mielestämme vuoden tai parin lykkäys olisi hyvä, kun kerran tahdotaan päästä parempiin oloihin. Ed. Alfthan on täällä uudestaan esittänyt, mitä valiokunnassa sanottiin, että tarvitaan selvitystä. Samaan myöskin viitattiin finanssipäällikön puheessa. Minun täytyy sanoa, että se selvitys, joka on vaadittu, näyttää muutamissa kohdin hyvin merkilliseltä. Pääselvitys olisi tietysti tietää, missä

suhteessa rikkaita henkilöitä tulee kuolemaan vuoden kuluessa ja sitä ei kuitenkaan tiedetä. Mutta se selvitys, joka kaikkien sivistys kansojen kokemuksen kautta on saavutettu, on tuo yksinkertainen periaate, ettei ole syytä sääliä, kun se, joka ilman omatta ansiottaan suuren varallisuuden saa, luovuttaa siitä osan yhteiskunnalle. Se teoriia on tunnustettu oikeaksi kaikissa sivistysmaissa ja varsinkin uudessa kansantaloudessa, että yhteiskunnan suojeluksen kautta on saatu kokoon ne suuret varallisuudet, jotka muutamat vainajat jättävät jälkeensä ja sentähden on aivan luonnollista että yhteiskunta, joka on ollut tilaisuudessa ennen tosin johonkin määrin, mutta suhteellisesti vähän verottamaan tuota omaisuutta, saa ottaa osansa, kun se siirtyy toisen henkilön haltuun, jolla ei ole mitään ansiota siihen, että perintö on saatu kerätyksi. On kaikissa maissa tunnustettu, että vaimon ja rintaperillisten oikeus on arvosteltava toisella lailla kuin niiden, jotka joko sivuperillisinä tai ilman mitään sukulaisuuden perustetta joutuvat perimään. On aivan luonnollista, että jälkimäisessä tapauksessa voidaan asettaa vaatimukset paljoa korkeammalle.

Kun nyt sanotaan, että muutos on jyrkkä, niin minä tunnustan suoraan, että minun mielestäni — tulkoon tuo muutos nyt heti tai vuoden päästä tai kahden vuoden perästä — sen muutoksen tulee olla hyvin jyrkkä joka tapauksessa. Tähän asti on ollut niin, että vaikka on miljoonaperintö tullut toisen haltuun, siitä on ainoastaan 1 1/2 prosenttia vaadittu rintaperillisiltä ja 6 prosenttia niiltä, jotka eivät ole sukua kuolleen kanssa. Tuo määrä on liian alhainen. Jos tästä lähin nyt — minä ajattelen ihan äärimmäistä tapausta — miljoonaperintö tulee verotettavaksi siten, että rintaperilliset saavat maksaa 6 1/2 prosenttia, eli tarkemmin sanoen 6,6 prosenttia, niin se ei ole muuta kuin umpisummassa yhden vuoden korko, jonka he luovuttavat valtiolle, yhteiskunnalle, yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Minun mielestäni se ei ole mikään pelottava summa. Jokainen tunnustanee, että tässä kohden on todellakin vara ottaa runsaasti se, mitä nyt on ehdotettu. Koetetaan pelotella tuolla äärimmäisellä tapauksella, että miljoonaperintö menee sellaisille perillisille, jotka ovat hyvin kaukaista sukua tai eivät ensinkään sukua perinnönjättäjän kanssa. Silloin tuo erotus todellakin voi nousta umpisummassa noin neljänteen osaan pääsummasta, mutta minun täytyy sanoa suoraan, että, vaikka minä en lainkaan ole sosialisti, minä voin pelkäämättä lausua sen, että jos joku ilman omaa ansiotaan saa periä yhden miljoonan — mahdollisuuden ollessa myös että varat jäävät perimättä — niin hän luultavasti on suuresti kiitollinen, jos hän saa 3/4 siitä ja 1/4 jää yhteiskunnalle. Kaikkien niiden puolesta, jotka muuten saavat kantaa suhteellisesti aivan raskaita veroja, minun täytyy sanoa, että on aivan oikein, että otetaan yhteiskunnalle runsas osa tällaisessa tapauksessa. Se, joka ilman omaa ansiotaan saa

750,000 markkaa lahjaksi, hän ei saa surra, jos nyt 1/4 miljoonaa meneekin häneltä hukkaan. Hänelle kai olisi hyvin hauskaa saada sekin, mutta minä luulen että hän voi olla varsin tyytyväinen kauppaan. Ainoastaan siinä äärimmäisessä tapauksessa, että henkilö, joka on perinnönjättäjän kanssa joko hyvin kaukaista sukua tai ei ensinkään sukua, saa tuon perinnön, ainoastaan siinä tapauksessa tullaan tuohon korkeaan summaan 26,6 o/o. Ei sitäkään tapausta katsota luonnottomaksi, en pelkää tätä lausua, katsottakoon tätä mielipidettä mitenkä tahansa. Minä lisään, että ainakin sen kahden tai kolmen vuoden kuluessa, jolloinka tämä perintöverolaki tulisi olemaan voimassa, kunnes uusi ja parempi saadaan, meidän täytyy tyytyä siihen, että luultavasti tuo perintövero arvioidaan niin alhaisen perusteen mukaan, että verosumma faktillisesti tulee olemaan vähäisempi. Tämä on ohimenevä epäkohta, joka voidaan kestää.

Missä meidän maassamme rikkauden raja alkaa, sitä on vaikea määritellä. Minun mielestäni joka tapauksessa se summa, 150,000 markkaa, jonka rajalla lisäverotus nykyänsä lakkaa, pikemmin on pantava suuremman rikkauden alirajaksi. Minun mielestäni 150,000 markasta ylöspäin 1,000,000:aan rupeaa meidän oloissamme jo olemaan todellista rikkautta, ellei sitä jo ole ennemmin, ja sentähden en ollenkaan sääli, että verotus tässä kohden tulee ankarammaksi. Meidän nykyinen verotus tässä kohden on siinä määrin vanhanaikainen ja kohtuuton, etten tahtoisi yhdelläkään vuodella pitentää sen olemassa oloa. Siitä syystä minä olen täydellä vakaumuksella valiokunnassa kannattanut tätä muutosta. On mielestäni pikemmin maun kuin periaatteen asia, tahdotaanko määrätä raja puoleen tai koko miljoonaan, mutta joka tapauksessa on parempi, että ei jätetä muutosta määrättömäksi ajaksi eteenpäin. On tosin luvassa joku uusi leimasuostunta-asetus — ehkä ensi valtiopäiville, ehkä seuraaville — mutta niitä lupauksia ei voi vielä arvostella. Tässä on yksi mahdollisuus korjata ehkä räikeimpiä epäkohtia nykyisessä laissa. Siitä syystä minä sitä kannatan. Pyydän anteeksi, että olen jo tässä siitä puhunut, mutta kun hallituksen edustaja on katsonut tarpeelliseksi siinä asiassa esiintyä koko eduskunnan kuullen, niin lienee tarpeellista, että siihen heti vastataan.

Ed. **Schybergson:** Jag är nog villig att gifva hr Palmén rätt i mycket af det han sagt, och om det gäller att välja emellan utskottets förslag och reservationen N:o 2, så finner jag utskottets förslag på skäl, som frih. von Alfthan har framhållit, vara att föredraga. Progressionen bör nämligen icke stanna vid en förmögenhet af 500,000 mark, utan snarare fortgå i högre grad för de höga förmögenheterna. Det råder ju intet tvifvel därom, att arfsskatten är en af de lämpligaste skatteformerna, och att den egentligen borde, särskildt beträffande andra än bröstarfvingar, sträcka sig mycket långt. Men i ett

afseende tror jag dock, att statsutskottet tagit miste, nämligen såvidt denna arfsskatt förbundits med stämpelskatten. Att den tidigare fått inflyta i stämpelförordningen låter förklara sig däraf att den hållits inom mycket anspråkslösa gränser, men när steget tages ut så pass långt, som statsutskottet har gjort det, och i all synnerhet om det kommer att tagas ut ännu längre, så måste bestämningarna om skatten åtföljas af särskilda stadganden angående beskattning af gåfva. Eljest ligger det nära till hands, att isynnerhet, hvad de närmare släktleden beträffar, förmögenheten i en eller annan form bortgifves innan dödsfallet och hela beskattningen därigenom blir en nullitet. Å andra sidan åter borde donationer för allmänna ändamål från sådan beskattning fritagas. Vidare borde icke arfvet såsom sådant beskattas utan de skilda arftagarenes andelar.

Vi kunna måhända äfven utan antydda stadganden rå med en sådan beskattning, som statsutskottet föreslår. Men vi måste dock syfta till skild lag om arfsskatten, där alla omständigheter, som härmed hafva gemenskap, ordnas. Om vi däremot bibehålla bestämningarna om arfsskatten i stämpelpappersförordningen, kunna vi komma att göra själfva idén och saken en tvifvelaktig tjänst. Emellertid vore jag icke obenägen att med min röst bidraga till förslaget och har endast velat framhålla dessa betänkligheter, velat framhålla, att vi måste sträfva till stiftande utaf en särskild lag angående arfsskatten.

Ed. v. **Alfthan:** On nyt vanha tunnettu asia, että vanhempien on hyvin vaikea nähdä virheitä lapsissaan. Siten on nyt vapaaherra Palménin laita esilläolevan lakiehdotuksen suhteen. Vapaaherra Palmén on puolustanut sitä, mitä kukaan ei ole väittänytkään vastaan. Että nykyinen laki on huono ja että se on korjattava, siitähän me olemme kaikki yksimielisiä. Myös niistä perusteista, joitten pohjalla tämä on korjattava, olemme kaikki yksimielisiä. Siitä ei nyt ole kysymys. Kysymys on siitä, onko tämä korjaus nyt hätäisesti tehtävä vai voitaisiinko odottaa ensi kevääseen. Siinä koko erimielisyys eikä missään muussa.

Sitte vapaaherra Palmén on sanonut, että 1 1/2 o/o on liika vähän. Mutta siihenhän tulee lisäksi ainakin 1 1/2 o/o. On siis puhuttava 3 o/o:sta, jos numeroita verrataan, mutta 3 o/o:kin on kyllä liika vähän, sitä ei kukaan kiellä. Korjaus on tehtävä. Mutta onko se tehtävä nyt, ensi viikkona, vai ensi keväänä, siitä on kysymys.

Edelleen sanoi vapaaherra Palmén, että joskin henkilöltä, joka saapi miljoonan perinnön, otetaan 1/4-miljoonaa pois ja hän siis saa 750,000 markkaa, on hän vielä sittenkin rikas mies. Aivan oikein, jos hän sattuu saamaan talletukset pankista. Mutta jos hän sattuisi perimään suuren liikkeen, missä rahoja ei ole, ne kun ovat vaan kirjoissa, niin mistä hän silloin tuon 1/4 miljoonan liikkeestään saa irti kolmessa kuukaudessa. Kyllä vapaaherra Palmén on siksi suuri

kauppamies, että hänen pitäisi hyvinkin nähdä, että syntyy suuria vaikeuksia saada puhdasta rahaa näin suuret summat irti ainakin näin vähäisessä ajassa.

Vielä on vapaaherra Palmén sanonut, että nykyään pesät arvioidaan liian vähäarvoisiksi. Se on aivan totta. Siitä huomautetaan vastalauseessa myös, ja se juuri puolustaa sitä, että tulee olla erinäisiä säännöksiä, jotka määräävät, kenen on arvioitava pesät, jotta ne tulevat oikein arvioiduiksi. Kaikkia tätä valtiovarainvaliokunta ei ole ehdottanut eikä ole voinut ehdottaa, vaan pitää määräykset siitä tulla uuteen perintölakiin.

Juuri nämä seikat ja etenkin se seikka, että tätä asiaa koskeva määräys lakia korjattaessa on otettava vallan pois tästä asetuksesta ja siitä laadittava aivan eri laki, viittaavat siihen, että tätä reformia ei voi nykyään onnellisella tavalla läpiviedä, mutta että sen aivan hyvinkin voisi tehdä ensi keväänä. Sentakia juuri minun mielestäni asia olisi siksi lykättävä. Vuoden aika on vähäinen juttu tämmöisessä reformissa, mutta suuri asia on, että reformi onnistuu.

Ed. **Tervaniemi:** Kun olen suuren valiokunnan jäsen, en tahdo ruveta pitkiin puheisiin, mutta tahtoisin kuitenkin vähäsen lausua. Leimasuostunta-asetusta valiokuntaan lähetettäessä lausuin sen toivomuksen, että Lapin kihlakuntaan kuuluvat kunnat jätettäisiin leimasuostunnasta vapaiksi samoin kuin ne ovat olleet vanhemmilta ajoilta aina viime vuoteen asti. Kun valtiovarainvaliokunta ei ole tätä ehdotustani ottanut huomioon, niin vetoan vielä tämän kansanvaltaisen eduskunnan terveeseen järkeen. Lyhyesti huomauttaen että etenkin kolme pohjoisinta kuntaa sijaitsevat etäällä pohjoisnapapiirissä, jossa kylmä, pitkä ja pimeä talvi vallitsee niin kauvan, että heidän olosuhteitaan ei voi verrata mihinkään muuhun kuntaan koko Suomessa, ehdotan, että Enontekijän, Inarin ja Utsjoen kunnat Lapin kihlakuntaa jätetään leimasuostunnasta vapaiksi.

Ed. **Vuolijoki, Väinö:** Minä pyydän ensin kaiken väärinkäsityksen välttämiseksi sanoa, että tämä ehdotus valtiovarainvaliokunnan mietinnössä perintöveroksi ei suinkaan ole mikään sosiaalidemokraattinen ehdotus. Kyllä sosiaalidemokraatit ottaisivat kaiken perinnön, jos heillä vaan olisi valtaa siihen. (Hyvä!) He lähtevät nimittäin siitä periaatteesta, että tähän maailmaan on kunkin synnyttävä taistelemaan samanlaisilla aseilla ja että on väärin, että toisille annetaan rahakukkaro kaulaan ja toisille ei sitä anneta. Sosiaalidemokraatit ovat tähän valiokunnan ehdotukseen suostuneet vastalausetta panematta ainoastaan käytännöllisistä syistä. Me tiedämme, ettei tietysti ole mahdollista kohta saada tuollaista reformia läpi kuin me tahtoisimme, ja sentähden me tyydymme siihen, mikä — tällä kertaa näyttää mahdolliselta.

Niille epäilijöille, jotka luulevat, että tämä 20 prosentin verottaminen olisi jotakin tavatonta, pyydän vain huomauttaa, että melkein kaikissa maissa verotetaan nyt jo yli 20 prosenttia kaukaista perintöä. Siksi vanhoillisessa maassa kuin Saksa, jossa, niinkuin tiedetään, äärimmäiset vanhoilliset vallitsevat, sielläkin jo verotetaan perintöä yli 20 prosenttia. Meillähän ei löydy ollenkaan »vanhoillisia,» Suomessa kaikki ovat »edistysmielisiä.» Minusta tässä on nyt tilaisuus kerrankin näyttää, kuinka edistysmielisiä täällä ollaan.

Ed. Schybergson on aivan oikein huomauttanut, ettei ole sopiva tapa verottaa perintöä leiman yhteydessä. Valiokunta on hänen kanssaan yksimielinen siinä, että on parasta verottaa sitä eri verolailla, mutta ei valtiovarainvaliokunnalla ole ollut aikaa laittaa uutta perintöverolakia. Sen on täytynyt tyytyä korjaamaan vaan kaikkein suurin epäkohta ja minä en pelkää tätä muutosta laatia, kun minä tiedän, että tämä asetus puutteineen tulee olemaan voimassa ainoastaan yhden tai kaksi vuotta. Juuri se, että on otettu tällainen verrattain jyrkkä askel nykyisistä oloista, pakottaa hallituksen antamaan niin pian kuin mahdollista uuden perintölakiehdotuksen.

En saata olla mainitsematta vielä yhtä seikkaa, jonka vuoksi pidän erittäin tärkeänä, että tällä kertaa otetaan niin pitkä askel kuin tämän kamarin edistysmielisyys suinkin sallii. Me olemme saaneet hallitukselta esityksiä ja olen vakuutettukin siitä, niinkuin täällä jo ennenkin on sanottu, että niitä tulee niin paljon, kuin kamari vain jaksaa niellä. Minusta olisi tässä nyt esitettävä selvä periaate, että hallituksella olisi jonkun verran johtoa, minkä mukaan se tekee tulevan esityksen asiassa, että kamari todella saisi vain niellä eikä tarvitsisi pureksia. Pidän juuri sentähden erittäin tärkeänä, että tässä uskalletaan ottaa jyrkkä askel, lausua jyrkkä periaate, että hallitus on pakotettu sen pohjalla laatimaan kuta kuinkin auttavan perintölakiehdotuksen.

Ed. Alfthan on kyllä vakuuttanut, että kaikki olemme yksimieliset erittäin pitkällekin menevästä perintölakiehdotuksesta. Kuitenkin hänen lausuntonsa on todistuksena siitä, että hän sentään ei ole taipuvainen menemään varsin pitkälle. Hän puhui siitä, kuinka ikävään asemaan joutuvat sellaiset miljoonaperijät, jotka saavat periä liikkeen tai kiinteimistön, jos siitä otetaan yksi neljäs osa. Jos hän perii tuollaisen miljoonaliikkeen, onhan hänellä vara myödä se ja saada sittenkin kolme neljäs osaa ilmaiseksi, jos valtio ottaa yhden neljäs osan. Eihän hän kadota mitään siitä. Jos hän niillä kapitaaleilla, mitä hän saa, ei pysty sitä liikettä hoitamaan, niin tulee toinen, joka siihen pystyy. Ei liike siltä mene nurin. Minusta tässä on pieni pukinsorkka, joka todistaa, ettei hän sentään ole niinkään taipuvainen menemään varsin suuriin reformeihin tällä alalla.

Minä toivon, että nuot suuret sanat edistysmielisyydestä, joita

täällä on niin äärettömän paljon puhuttu, eivät jäisi paljaiksi sanoiksi, vaan että ne tällä kertaa jossakin määrin vastaisivat tekoja.

Ed. **Nevanlinna:** Olen käsittänyt valtiovarainvaliokunnan mietinnön perustelut siten, että valiokunta on yksimielinen siitä, että leima-asetuksemme täydellinen perinpohjainen uudistus on pikimmiten saatava aikaan. Toivoisin kuitenkin, että tämä tulisi lausutuksi myöskin eduskunnan nimenomaisessa päätöksessä, ja pyytäisin sentähden suurta valiokuntaa ottamaan harkittavakseen, eikö olisi syytä eduskunnan päätökseen tässä asiassa, sen lain lisäksi, jonka eduskunta tulee hyväksymään, ottaa tätä tarkoittava hallitukselle tehtävä anomus, ja vielä, liittyen siihen, mitä ed. Schybergson ja monet muut ovat puhuneet siitä, että perintövero on sopimaton leima-asetuksen yhteydessä, eikö ehkä olisi syytä myöskin tästä eduskunnan päätöksessä nimenomaan huomauttaa. kehoituksella hallitukselle ryhtyä pikaisiin toimiin erityisen perintölakiehdotuksen esittämiseksi eduskunnalle.

Ed. **Haveri:** Pyydän kannattaa ed. Tervaniemen tekemää ehdotusta, että hänen mainitsemansa muutamat Lapin kihlakunnan kunnat edelleen leimaveroista vapautettaisiin. Luulen, vaikka hänen anomukseensa suostuttaisiin, että ei siitä valtion talous suuriakaan kärsisi. Hänen pyyntöönsä suostumalla tekisimme noille kovaosaisille kunnille hyvän palveluksen auttaessamme niitä paremmin kestämään kovaosaisessa taistelussaan luontoa vastaan.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi ja ensimäinen käsittely loppuneeksi lähetettiin lakiehdotus **suureen valiokuntaan.**

Lakiehdotus teiden ja siltain tekemisestä ja kunnossapidosta maalla.

Esitettiin ensimäistä käsittelyä varten

laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4 arm. esityksen n:o 1 johdosta, teiden ja siltain tekemisestä ja kunnossapidosta maalla.

Keskustelu:

Ed. **Schybergson:** Det har sagts, att denna landtdag i dess nuvarande sammansättning icke hinner afgöra ärendena. Men må man då också medgifva, att krafven äro tämligen stora, då det nu föreliggande omfattande betänkandet angående vägars och broars

byggande berör endast ett af de stora lagstiftningsärenden, som föreligga till afgörande vid denna landtdag. Då jag genomläste detta betänkande, konstaterade jag med tillfredsställelse att inom landtdagen dock kan utföras ett godt lagstiftningsarbete. Jag hade alltid föreställt mig, att efter vår representationsreform sättet att behandla ärendena skulle förändras i den riktning, att regeringens propositioner antingen skulle godkännas i hufvudsak eller förkastas, men att en sådan fullständig omarbetning, som uti föreliggande fråga föreligger, icke från utskottens sida skulle kunna ifrågakomma. Det arbete, som utförts af lag- och ekonomiutskottet, är i själfva värket fullt jämförligt med hvad i sådana frågor vid tidigare landtdagar presterats. Hvems eller hvilkas förtjänsten häraf är, kan jag naturligtvis icke afgöra; jag konstaterar endast sakförhållandet.

Själfva frågan är emellertid af den art, att åtminstone icke jag kan vara beredd att afgöra den utan att äfven statsutskottet däri afgifvit betänkande. Frågan är framför allt en beskattningsfråga, en fråga om aflyftning utaf vägounderhållningstungan ifrån den jordegande klassen och dess öfverförande pä statsvärket i dess helhet. Det finnes utan tvifvel goda skäl för att en sådan aflyftning, åtminstone delvis, skall ega rum, men en så radikal åtgärd i detta afseende, som utskottet föreslår, synes dock vara betänkligt. Det gäller att påföra statsvärket i dess helhet en utgift på 4 miljoner mark, hvilken inom någon tid kan stiga till 6 miljoner eller mera, för ändamål, som hittills tillgodosetts genom natura prestationer, nog så betungande måhända, men dock i flere afseenden att föredraga framför en sådan beskattning, som nu här är i fråga. Jag vill blott framhålla att om vi inom en öfverskådbar tid få en länsrepresentation här i landet, eller en representation för de skilda valkretsarna, och ifrågavarande 4 eller låt oss säga 6 miljoner mark skulle fördelas emellan dessa, så skulle enhvar af dem ha att förfoga öfver närmare 1/2 miljon mark till ändamål, som för landtbefolkningen vore af betydelse, jämväl, där så finnes lämpligt, till vägars underhåll och förbättring. Skola vi nu taga dessa ofantliga summor i anspråk enbart för att aflyfta vägatungan ifrån jordegarene, så göra vi det för oss omöjligt att i framtiden disponera nödiga belopp för icke blott för bättrande af kommunikationer, utan i fråga om sjukvård m. m. på landsbygden. Jag anser sålunda att det steg utskottet föreslår är mycket för stort och framför allt att frågan bör behandlas i sammanhang med frågan om en förändring öfver hufvud utaf beskattningssystemet i landet. I hvarje händelse anser jag att denna sak är otillräckligt förberedd, så länge icke statsutskottet därom har afgifvit betänkande, och jag hoppas, att stora utskottet, till hvilket frågan skall remitteras, ser till att framför allt denna väsentliga brist i ärendets beredning afhjälpes. (Bra).

Ed. **Storbjörk:** Jag skulle hälst hafva sett, att denna fråga hade gått till stora utskottet utan föregående debatt, men då så nu icke skett, har jag icke kunnat underlåta att begära ordet i anledning af den föregående talarens yttrande. Denna fråga om aflyftning af vägaunderhållet ifrån jorden är icke ny. Den har långliga tider varit före. Den är äfven en fråga, hvilken landsortsbefolkningen följt med särskildt stort intresse, Jag skulle därför be, att man icke i stora utskottet skulle för frågans lösning ställa svårigheter, hvilka i självfva värket icke äro så alltför stora. Här är fråga om flere miljoner, som skulle frändragas statskassan och hvilka skulle kunna användas till andra allmännyttiga ändamål äfven på landsbygden. Man skall dock betänka att under nuvarande förhållanden underhållskostnaderna in natura alls icke äro lättare att bära på landsbygden än kostnaderna per kontant. Jag vill blott erinra om att i trakter nära, där jag bor, vägarna redan under flere år underhållits per kontant och vägaunderhållarena hafva ansett, att de sålunda mycket lättare komma från saken än genom att utgöra vägaunderhållet in natura. Jag tror också, att landsbefolkningen icke alls skulle rygga tillbaka för att kontant betala underhållskostnaderna för vägarna lika så gärna som in natura. Då hela folket drager nytta af de allmänna kommunikationsvägarna, så bör också deras underhåll åhvälfvas staten i sin helhet. Landsbefolkningen har nog tunga ändå med sina byavägar och egovägar, och det är för öfrigt ganska mycket, som hvilar på den jordegande befolkningen.

Ed. **Pykälä:** Pyytäisin pääasiassa sulkea suuren valiokunnan huomioon 32 sivulla olevan pykälän 32, jossa puhutaan talvilaivaliikenteestä. Siinä tietysti tarkoitetaan merta, missä talvilaivaliikettä harjoitetaan, s. o. Ahvenanmaan saaristoa ja Turun saaristoa. Mutta samassa pykälässä ei mainita sisävesistä mitään, vaikka kyllä tiedetään, että samanlaisia haittoja löytyy sisävesilläkin, Päijänteellä ja Kymin vesillä. Pääasiassa tahtoisin kuitenkin kiinnittää suuren valiokunnan huomiota niihin epäkohtiin, jotka tässä kohden vallitsevat Vuoksella. Vuoksessa, jonka pituus Saimaasta Laatokkaan on 90 km, ei ole kuin 2 siltaa, ja maanteitä siellä kuitenkin kulkee tiheään, sillä tunnetaanhan, että Karjalan kannas ja Vuoksen laakso ovat Suomen tiheimmin asuttuja seutuja. Vuoksen jäätyessä jäätyvät tavallisesti selkäpaikat aikaisemmin kuin virtaavat kohdat. Näissä kulkee jää suurissa kappaleissa, niin ettei niistä mitenkään voi kulkea yli, ei lautalla eikä veneellä, vaan ainoastaan höyryaluksilla, ja sellaisia ei vielä ole maanteiden ylläpitämistä varten. Kun jäät seisovat paikallaan, niin silloin pääsee siitä paikasta yli; vaikka ne eivät olisi jäätyneetkään niin vahvaksi, että voisi yli ajaa, niin voi jään särkeä ja mennä yli lautalla. Mutta nyt saattaa käydä niin, että jonkun tukkiyhtiön höyrylaivan täytyy mennä viemään kirjettä postiin tai

hakemaan isännöitsijää, ja silloin höyrylaiva ajaa jään säpäleiksi ja siten seisauttaa koko suuren maakunnan liikkeen niin kauvaksi kun jäät näkevät hyväksi kulkea, jolleivät ne uudestaan jäädy kiinni. Joka syksynä virran jäätyessä uudistuu sellaisia tapauksia, että yhden ainoan tällaisen pikkuasian tähden seisautetaan kolmen ja useammankin maantien liike viikkokausiksi, ennenkuin jäät taas ovat seisottuneet. Tämä asia ehkä näyttänee vähäpätöiseltä, mutta kyllä me pidämme sitä niin tärkeänä, että se tässä olisi otettava huomioon. Sama laiva, joka virtapaikoissa päästää jäät irti, rikkoo myöskin selkäpaikoissa niin vahvat jäät, että niissä jo on hevosliike käymässä eikä ole muuta keinoa päästä yli kuin noista kahdesta sillasta.

Pyytäisin suuren valiokunnan huomioon kiinnittää, että 32 pykälään lisättäisiin, että sisävesillä, missä höyrylaivaliikettä harjoitetaan, senjälkeen kuin järvet jo ovat jäätyneet, se, joka rikkoo kulkuliikkeeltä jään, tuottamalla siten vastuksia liikenteelle, pitäköön tarpeellisen huolen siitä, ettei liike sen kautta tule kärsimään. Tämä kohta olisi välttämättömästi huomioon otettava, vaikka se lienee asia, jota ei valiokunta ole voinut varteen ottaa, koska tässä on kysymys ainoastaan erikoistapauksista, jotka koskevat vain muutamia paikkakuntia.

Muussa suhteessa minä pyytäisin kannattaa ensimmäistä vastalausetta kyläteihin nähden. Valiokunnan enemmistö on jättänyt kylätiet yksityisten kansalaisten eli niiden niskoille, jotka niitä tarvitsevat. Mutta ottain huomioon, että kauppaliikkeet ja tehdaslaitokset sijaitsevat ja yleensä kaikki virkamiehet asuvat maanteiden varsilla eivätkä siten tule kyläteiden ylläpitoon ollenkaan ottamaan osaa, niin löytyy myöskin kuntia, kuten Antrean kunta, jossa ei ole kuin jokunen kylä yleisen maantien varrella, mutta kyläteiden varressa sitä vastoin on koko suuren kunnan liike ja tällä tavalla tässä ei tulisi muuta kuin lisärasitusta, jos olot tulisivat nyt ehdotetulla tavalla järjestetyiksi.

Myös syntyy siinä kohden vaikeuksia, että jos kylätiet jäävät yksityisten huostaan eivätkä joudu kunnan ylläpidettäväksi, niitä on paljon vaikeampi tarpeen tullessa saada maanteiden joukkoon valtion kunnossa pidettäväksi. Tietysti kunta on vastassa sekä myöskin valtio koettaen saada niiden ylläpidon olemaan yksityisten niskoilla. Mutta kun ne olisivat kunnan ylläpidettävinä, olisi kunta voimakkaampi saamaan ne lykätyiksi valtion kannatettaviksi. Olisi mietinnössä vielä yhtä ja toista muutakin, johon olisi kajottava, mutta koska mietintö menee suureen valiokuntaan, ehkä ne virheet ja puutteellisuudet siellä tulevat poistetuiksi, joita laki- ja talousvaliokunta ei ole ollut tilaisuudessa huomaamaan. Lopuksi pyytäisin vaan, että suuri valiokunta ottaisi 32 pykälän suhteen tekemäni muistutukset huomioonsa. Kannattaisin ensimmäistä vastalausetta.

Ed. **Schybergson:** Jag kan icke rätt förstå, hvarför denna fråga skulle vara af den art, att den hade bort utan diskussion remitteras till stora utskottet, såsom en af de ärade talarena dock framhållit. Tvärtom finner jag det vara af ganska stor vikt att äfven den sidan af frågan, som jag i mitt föregående andragande berört, icke helt och hållet förbises. Hr Storbjörk har sagt, att redan nu väglagning mångenstädes betalas kontant. Jag vill tro att så sker, men mångenstädes, och troligen flerstädes är det dock förmånligare, att väglagningen är en natura prestation. Och äfven där den betalas kontant, gestaltar sig kostnaden antagligen betydligt lägre, då den enskilde aftalar om dess belopp, än om man, låt så vara på entreprenadauktion, utbjuder väglagning, och hvar och en vet, att ersättningen tages från den, såsom man föreställer sig, outtömliga statskassan. Jag kan icke värja mig för tanken, att väglagning efter denna reform skulle blifva ofantligt mycket dyrare än den för närvarande är, utan att därför vägarna skulle blifva i väsentligare mån bättre. Hr Storbjörk har sagt, att det är nästan en naturrätt, att de allmänna vägarna, som begagnas af alla, också skola betalas af alla. Jag behöfver dock knappast framhålla, att denna väglagningstunga ingått uti lägenheternas pris och att, om denna tunga aflyftes, man därmed endast skulle gifva en skänk åt de nuvarande jordegarena, hvilkas lägenheter, äfven eljes för närvarande stegrade i värde, därigenom yttermera skulle stiga i pris. Jag vet icke om det är jordegarne, som skattelindring främst skall komma till del. Då socialisterna vilja blifva fria all beskattning, och jämväl jordägarena skola fritagas därifrån, blifva inga skatter öfriga, med hvilka statens utgifter skola betalas. Jag finner, att den socialdemokratiska ståndpunkten i detta afseende dock är mer tilltalande, i det att skatten enligt deras förslag aflyftas från de mindre bemedlade, medan förevarande förslag afser skattelindring för en förmögnare klass af samhället.

Ed. **Luoma:** Minä olen puolestani altis antamaan asianomaiselle valiokunnalle erityisen tunnustukseni siitä että valiokunta on pyrkinyt asettamaan tientekorasitusvelvollisuuden kaikkien Suomen kansalaisten yleiseksi velvollisuudeksi ja pidän niinikään erityisesti hyvin harkittuna, että valiokunta, kuten se tässä on tehnyt, on erottanut säännökset tien verotuksesta teitten tekoa ja ylläpitoa koskevista säännöksistä. Mutta juuri viimeksi mainittu lakiehdotus sisältää uutuuden, joka minun mielestäni on omiansa herättämään sangen suuria arveluita.

Valiokunta ehdottaa nimittäin että myöskin kaupungit, se tietää kaupunkien asujamet, tulisivat, niin pian kuin tämä laki astuu voimaan, ottamaan osaa yleiseen tientekovelvollisuuteen, tieverorasitukseen. Mikäli minä tunnen ei tähän suuntaan menevää ehdotusta tähän asti vielä koskaan ole tehty, milloin ikinä tientekorasitusta on

koetettu järjestää. Tällaisen menettelyn perustelee valiokunta sillä, että kaikille kaupungeille, olkootpa ne rautatieverkon yhteydessä vai ei, ovat sinne johtavat maantiet erittäin suuresta merkityksestä, eikä siis ole muuta kuin kohtuullista, että kaupunkienkin asukkaat käyvät yleisten maanteitten aiheuttamiin kustannuksiin osalliseksi. Valiokunta on kyllä varteen ottanut kaupungeille ja kaupunkien asujamille tähän asti kuuluneet velvollisuudet, myöntänyt että kaupunkien tonttimaan omistajat ovat velvolliset ylläpitämään kaupunkien katuja, toreja ja yleisiä paikkoja; mutta mitä valiokunta ei näy laisinkaan huomanneen, ainakaan valiokunta ei siitä sanaakaan mietinnössä lausu, on se, että kaupungeilla on tätäkin nykyä, niinkuin ennemminkin, entuudestaan suuria maantieosuuksia ylläpidettävä ja että tämä maantierasitus, joka kaupungeilla on ja joka pienimpiinkin kaupunkeihin nähden käsittää kymmeniä kilometriä maantietä, rasittaa kaupunkeja ja kaupunkien asujamia kenties yhtä tuntuvasti ja monin paikoin tuntuvammin kuin yleisten maanteiden ylläpito rasittaa maata omistavaa maalaisväestöä. Jos siis tällainen ehdotus tulisi todella heti suoranaisesti sovelletuksi, tietäisi se sen, että kaupunkien asujamet tulisivat tässä suhteessa kaksin kerroin verotetuiksi. Mutta valiokunnan perustelusta näkyy toki että valiokunta on arvellut, että ennenkuin tämä valiokunnan ehdottama laki tulisi noudatettavaksi, niin olisi valtio ottanut myös haltuunsa kaupunkien kadut ja yleiset paikat. Ei sentään koko laajuudessaan, vaan ainakin kaupunkien pääkadut. Jospa niinkin kävisi että valtio todella ottaisi myöskin kaupunkien pääkadut kustantaakseen, tientekorasituksen siinä suhteessa haltuunsa, niin täytyy kysyä, mitkä ovat kaupunkien pääkatuja, mitkä ovat syrjäkatuja. Kuka se on, joka tämän määräilee, ja järjestelee, kunnallisetko vai valtion virkamiehet?

Niinikään on minusta sangen arveluttavaa, tokko se alin veromäärä 1,200 markkaa, jonka valiokunta on ehdotuksessaan määrännyt siksi tulomääräksi, jonka tulisi ottaa osaa tientekorasitukseen, on oikeaan osattu. Päinvastoin on kokemus kaupungeissa, kuten tunnettua, se että kaupunkien asujamet, joilla ei ole korkeampia tuloja kuin 1,200 markkaa, töin tuskin jaksavat suorittaa niitä kunnallisia ja kirkollisia veroja, jotka nykyisin heitä rasittavat. Minä arvelen että olisi oikeampaan osattua, jos olisi tämä alin veromäärä, mikäli kaupunkien asujamia koskee, arvosteltu paljon korkeammaksi.

Ajan lyhyyden tähden en ole ehtinyt seikkaperäisemmin perehtyä valiokunnan mietintöön, mutta olen kumminkin arvellut nämät viittaamani asianhaarat olevan sitä laatua että sopii kiinnittää erityisesti suuren valiokunnan huomiota niihin.

Ed. **Nås**: Utskottet har vid utarbetandet af föreliggande lagförslag sökt att efter bästa förmåga tillgodose alla berättigade kraf på rättvisa för alla samhällsmedlemmar. Härmed menar jag icke, att utskottet skulle hafva ansett sig vara ofelbart, ty det kunde ju hända att, då de skilda paragraferna komma under specialbehandling och debatteras i kammaren, mindre bristfälligheter däri skola kunna upptäckas och framdragas, förändras och afhjälpas, ifall majoritet därtill förefinnes i kammaren. Men i hufvudsak godkänner jag betänkandet, sådant som det är, och tillägger, att det nästan är förunderligt, för att icke säga förvånande, att man motsatt sig aflyftande af en tunga, som i århundraden, enligt min uppfattning orättvist, hvilat på jordbruket.

Ed. **Ahmavaara:** Sen periaatteen, minkä valiokunta on omannut, hyväksyn minä täydellisesti. Minusta on ainoa oikea periaate tässä se että kaikki kansalaiset tulevat ottamaan osaa kysymyksessä olevaan rasitukseen. Yksityiskohdissa minulla on kyllä tätä lakiehdotusta vastaan muistuttamista, mutta niihin en koske, koska minä suuren valiokunnan jäsenenä olen siellä tilaisuudessa niihin kajota.

Mutta minä pyysin puhevuoroa ed. Schybergsonin ehdotuksen johdosta että tämä asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan. Minä en näe mitään syytä olevan lähettää tätä valtiovarainvaliokuntaan ja luulenkin että sitä ehdotettiinkin ehkä tarkotuksessa viivyttää tätä asiaa. Sillä tässä ei ole ensinkään kysymys mistään uudesta verosta, tässä on vain entisen veron tasaus ja jonkun verran uusille perusteille laskeminen kysymyksessä. Ja toisekseen, näiltä valtiopäiviltä ei kysytä tässä asiassa mitään rahamääriä. Laki ehdotetaan astuvan voimaan vasta monen vuoden päästä, nimittäin vuonna 1911. Silloin vasta tulee kysymykseen varain myöntäminen, jos niitä nimittäin tarvitaan, ja se on sen ajan huoli eikä nykyisten valtiopäiväin. Ei nyt tarvitse niin kovin pelätä sitä valtiovarain menoa, mikä tästä muka johtuu. Herra Schybergson on kai huomannut että tässä on toinen lakiehdotus, millä tavalla tähän tarvittavat varat kootaan. Suurin osa niistä kootaan samoilta kansalaisilta, jotka ennen ovat maantiet kustantaneet, rasitus tulee vaan vähän tasatuksi. Näin ollen ei valtiorahastolle tule olemaan niinkään suuria rasituksia, sillä minä luulen että tuo tievero tulee tarpeelliseksi kantaa pääasiallisesti sillä tavoin kuin valiokunta ehdottaa. En siis kuten sanoin näe mitään syytä olevan lähettää asiaa valtiovarainvaliokuntaan. joten vastustan sitä.

Ed. Luoman lausunnon johdosta pyydän lyhyesti huomauttaa että on kyllä totta että kaupungeilla on paljon teitä nimittäin katuja ylläpidettävänä, ja siltä kannalta katsoen näyttää todellakin että kaupunkilaiset tulisivat kaksin kerroin tätä rasitusta kantamaan.

Mutta on huomattava että asianlaita maalaisilla on aivan samanlainen. Paikallistiet, kyläntiet jäisivät edelleenkin tämän ehdotuksen mukaan kuntien ylläpidettäväksi, ja niistä on ainakin yhtä suuri rasitus kuin kaupungeilla kaduistaan. Kyllä siinäkin suhteessa on siis aivan oikein että kaupunkilaiset myös ottavat osaa tähän rasitukseen.

Ed. **Schultz:** Jag ber att till alla delar få förena mig i det uttalande, som hr Luoma gjort angående skyldigheten för städerna att deltaga i landsvägsunderhållet. Jag har trott mig finna att utskottet i afseende å städernas landsvägsunderhåll gjort sig skyldigt till en viss inkonsekvens. Utskottet föreslår nämligen, att landtdagen ville anhålla om, att nådig proposition skulle utarbetas angående väg- och gatubyggnadsbesväret i städerna och att lagförslaget måtte till landtdagens antagande öfverlämnas. Men på ett annat ställe säger utskottet, att utskottet har utgått från den förutsättning, att innan vägskatt i städerna komme att uppbäras, allmänna vägars och gators byggnad och underhåll i städerna skall i lagstiftningsväg ordnas på samma sätt, som beträffande landsvägarna är stadgadt. Emellertid föreslår utskottet, att lagen om utgörande af vägskatten och dess användning skall träda i kraft år 1911. Likväl finnes ingenstädes antydt, huru förfaras skall, om någon lag angående gators underhåll i städerna icke därförinnan blifvit godkänd eller trädt i gällande kraft. Jag anser, att en sådan lag först bör blifva gällande, innan lagen om utgörande af vägskatten utfärdas, och jag anhåller därför, att statsutskottet ville taga denna omständighet i betraktande.

Ed. **Storbjörk:** Om hr Schybergson fick den uppfattningen, att jag skulle hafva ansett frågan vara af mindre vikt, därför att jag önskade, att den hade remitterats till stora utskottet, innan debatt om densamma skulle förekomma i kammaren, så var det naturligtvis ett misstag. Jag tror nämligen, att jag hyser fullt lika stort intresse för frågan som hr Schybergson själf. Men jag ansåg, att frågan var af den vikt, att jag gärna skulle hafva hört gräddans af kammaren åsikt, innan jag skulle hafva velat börja med någon debatt i frågan. Jag vill icke heller inlåta mig i ordstrid med hr Schybergson, men jag har märkt och jag märker det allt ännu, att, då frågor om reformer förekomma i denna kammare och möjliga skäl till betänkligheter förefinnas, så utmålar man på vist håll i sin fantasi dessa betänkligheter så stora, att, om vi skulle lyssna till dem vi icke skulle få några reformer alls. Jag vill blott hoppas att stora utskottet icke måtte hysa samma betänkligheter.

Ed. **Schybergson**: I anledning af det senaste andragandet ber jag få betona, att detta förslag om jordegarenas befriande från landsvägatungan icke får ställas i samma kategori som de reformer, hvilka vi stå i beråd att genomföra, snarare utgör det ett finansiellt hinder för dessa andra reformer.

Jag begärde ordet, då hr Ahmavaara hade det. Han ansåg, att mitt förslag om inhämtande af statsutskottets utlåtande i frågan var afsedt att fördröja ärendets behandling och enkom tillkommet i detta syfte. Jag skulle be hr Ahmavaara vara försiktigare i sina uttryck. Sådana beskyllningar träffa visserligen icke så mycket den, mot hvilken de riktas, som de icke snarare återfalla på dem som framställa beskyllningen. Men jag har dock trott mig böra tillbaka visa den.

Jag vet icke, om hr Ahmavaara har läst igenom förevarande betänkande. Har han det gjort, så borde han funnit, att i detsamma ingår en kläm, där det uttryckligen förutsättes, att till statsutskottet skulle remitteras det i betänkandet ingående utkastet till lag om utgörande af vägskatt och dess användning. För öfrigt ber jag att i detta sammanhang, då det är fråga om den tunga, som, på sätt hr Näs det framhöll, sedan århundraden belastat jorden, få framhålla, att klagomålen ifrån den jordegande befolkningen dock öfverhufvudtaget äro icke så litet oberättigade. Redan denna omständighet, att tungan ålegat jorden i hundradetal år, innebär, att den ingått i dess pris och därför icke kan likställas med andra skatter. Äfven för öfrigt ber jag att från min erfarenhet uti hypoteksföreningen få nämna att flertalet jordlägenheter i detta land, stora som små, under några få decennier hafva tredubblats i värde, jämte det egarena dock haft betydande inkomst ifrån dem genom skogsafvärkning. Det är alldeles påtagligt, att förmögenheterna här i landet i flertalet fall bildats genom egande af jord på landet och fastighet i stad. På detta håll finnes säkert mindre anledning till klagomål än på de flesta andra.

Ed. **Listo**: Minä saatan ymmärtää, että tämän mietinnön luettua useilla tämän kamarin arvoisilla jäsenillä on ollut suuria epäilyksiä siitä, onko laki- ja talousvaliokunta osannut oikeaan suuntaan, kun se on käynyt rakentamaan tielakiehdotustaan sille periaatteelle, että yleiset tiet olisivat valtiovaroilla rakennettavat ja voimassa pidettävät. Se on, niinkuin ed. Schybergson jo huomautti, suuri menoerä, joka täten valtion vastattavaksi tulisi pantavaksi. Ja eihän voi kieltää, etteikö se kansanluokka, joka tähän asti on koonnut varat tuohon menoerään, ole tätä ennen ollut niissä varallisuusoloissa ja siinä asemassa meillä, että se paremmin kuin muut kansanluokat, useimmat ainakin, on kyennyt kantamaan näitä kustannuksia. Mutta laki- ja talousvaliokunta on näyttänyt, että nämä epäilykset ovat sittenkin nyt jo voitettavissa. Sillä kehitys niin meidän maassamme

kuin muuallakin käy siihen suuntaan, että tällaiset menot voidaan ja pitää sälyttäää koko kansan kannettavaksi. Niinkuin tiedämme, ei meillä enää maata omistava luokka ole yksinään se, joka omistaa tuloja ja pääomia. Päinvastoin ne kansanluokat, jotka tähänasti ovat hyvinkin tukalasti tulleet työpalkoillaan toimeen ja jotka siis eivät ole kyenneet suorittamaan yhteisiin tarpeisiin mitään osaa siitä, rupeavat vähitellen ja päivä päivältä kohoamaan siihen tilaan, että nekin voidaan ottaa osallisiksi yhteiskunnan velvollisuuksien kantamiseen. Ei ole sentähden muuta kuin kohtuullista, että ne rasitukset, jotka tähän asti ovat painaneet erityisiä kansanluokkia, mikäli mahdollista, siirretään kaikkien tuloa nauttivien yhteiskuntaluokkien kannettaviksi.

Mitä nyt erittäin tulee tähän maantientekoasiaan, niin näemme arm. esityksen perusteluissa lausuttavan, että maantiet meillä, sittenkun uudenaikaisemmat kulkuneuvomme, laivareitit ja rautatiet, jo ovat päässeet nykyiseen kehitykseensä,! ovat joutuneet kulkulaitosverkossamme toisarvoisiksi, paikallista liikettä välittäviksi. Tämä on meidän hallituksellemme uusi kanta. Ainakaan sitä samaa kantaa ei muualla Euroopassa yleensä omisteta. Siellä käy kehitys, vaikkakin rautatieverkko on siellä verrattomasti paljo tiheämpi kuin meidän maassamme ja myöskin vesikulkureitit, kanavaverkot y. m. s. ovat paljon kehittyneempiä kuin meillä, sittenkin siihen suuntaan, että valtio yhä enemmän ottaa myös yleisten teitten rakentamisen ja kunnossapitämisen vastattavakseen.

Ainoa valtio, missä kehitys on mennyt toiseen suuntaan, on Preussi. Siellä suuren verotusreformin yhteydessä siirrettiin kustannukset maanteistä, jotka sitä ennen olivat olleet valtion vastattavina, lääneille. Tämä tapahtui siitä syystä, että valtio tyytyi yksistään tulo- ja pääomaveroon ja antoi pienemmille piireille, lääneille ja kunnille, ne entiset verot, jotka eri yhteiskuntaluokat suorittivat, sillä ehdolla, että nuo piirit myös ottivat kustantaakseen niitä tehtäviä, joita varten noita luokkaveroja kannettiin. Sillä keinoin joutuivat maantiet siellä läänien ja kuntien vastattaviksi.

Toinen maa, missä kehitys ei myöskään vielä ole kulkenut siihen suuntaan, että valtio ottaisi maantiet huostaansa, on Englanti. Siellä päinvastoin ovat yleiset tiet jätetyt yksityisen yritteliäisyyden haltuun. Englannissa on suuria osakeyhtiöitä, joissa osakkaina kumminkin on kuntia ja ehkä laajempiakin yhteiskuntia, ja nämät yhtiöt rakentavat ja ylläpitävät suuret viertotiet sekä kantavat niistä tiemaksun. Kuitenkin on sielläkin järjestetty niin, että eräät suuret, kallishintaiset sillat rakennetaan kreivikuntien, jotka vastaavat meidän läänejämme, yhteisillä varoilla. Mutta viime aikoina kuuluu, että Englannissakin tätä järjestelmää on ruvettu moittimaan ja että yleinen mielipide rupeaa käymään siihen suuntaan, että huolenpito maanteistä olisi joutuva yhteiskunnan huostaan.

Tätä yleistä kehityssuuntaa laki- ja talousvaliokunta puheena olevassa kysymyksessä on pitänyt silmällä. Kuinka se on onnistunut sitä lakiehdotuksessaan toteuttaa, sitä minä en voi ruveta tässä kehumaan; mutta kyllä tahdon suoraan tunnustaa, että koko ajan tätä lakiehdotusta valiokunnassa käsiteltäessä on ollut mielessä se suuri puute, mikä meidän yhteiskuntarakennuksessamme on olemassa siinä, että meillä ei ole mitään pienempiin piireihin kuin koko kansaan ulottuvaa edustuslaitosta. Tämä asia olisi ollut paljon helpommin ja epäilemättä käytännöllisemmin järjestettävissä, jos meillä olisi olemassa läänin tai vaalipiirien edustuslaitos. Mutta tuskinpa meidän sentään käy seisauttaminen esillä olevaa reformikysymystä sen takia, että tulevaisuudessa — kuinka kaukaisessa tulevaisuudessa, sitä tietysti ei voi nyt arvioida, — ehkä saamme semmoisen ahtaamman edustuslaitoksen. Saattaa kyllä olla vaikeuksia siinä, että valtio ottaa koko maata käsittävän maantieverkon huostaansa, mutta siitä on myöskin, niinkuin valiokunta on huomauttanut, moniaita hyvin suuria etuja, ennen kaikkia se, että ne suuret eroavaisuudet tientekorasituksessa, — kantakoot sitä sitten erityiset tai kaikki kansanluokat — mitä tientekolahkojärjestelmän pohjalla on olemassa ja siihen järjestelmään tulisi jäämään, saadaan tasoitetuiksi. Onhan se sentään erinomaisen suuriarvoinen parannus. Ja toiseksi saadaan korjatuksi se epäkohta, että maantiet monessa paikassa maassamme ovat niin huonossa kunnossa, että ne eivät paljon maantien nimeä ansaitse, joka tapauksessa ovat suureksi rääkkäykseksi eläimille ja kiusaksi ihmisille. Kaikissa paikoissa, missä liike on suurempi, olemme kuulleet puhuttavan pohjattomista maanteistä. On vallan varmaa, että tästä epäkohdasta, joka on suorastaan häpeäksi kansallemme, emme pääse vähemmällä, kuin että saadaan parempi maantientekotapa ja että saadaan yhteiskunta yhteisillä voimilla pitämään sellaisia teitä kunnossa.

Mitä tulee kysymykseen kaupunkien osallisuudesta tieveron suorittamiseen, jonka valiokunta on ajatellut tarpeelliseksi niin pian kuin maantiet joutuvat yhteisesti voimassa pidettäviksi, niin on huomattava, että valiokunta mietintönsä 42 sivulla mainittuun kysymykseen nähden ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi ponsilauseen, jossa pyydetään hallitusta toimittamaan tutkimus tie- ja katurasituksesta kaupungeissa ja sen perustuksella antamaan eduskunnalle lakiehdotuksen, jonka mukaan kaupunkien valtatiet ja pääkadut myös tulisivat valtion rakennettaviksi ja voimassapidettäviksi. Sellaisen tutkimuksen kautta tietysti on saatava selville, mitkä tiet ja kadut kaupungeissa ovat valtateiksi ja pääkaduiksi katsottavat. Toisessa paikassa mietinnössään huomauttaa valiokunta sitä paitsi, että semmoisina on pidettävät ne viertotiet tai muut kadut, jotka johtavat maalta torille, satamaan tai rautatieasemalle, ja siinä luullakseni onkin jotakuinkin vedettynä ääriviivat sille käsitteelle, josta

on puhe. Mutta saattaa olla mahdollista, että nämä ääriviivat täytyy jonkun verran laajentaa, koska valtion täytyisi maallakin ottaa huostaansa sellaisia teitä, joita nyt maanteinä voimassapidetään ja siksi nimitetään, vaikka liike niillä on siksi pieni, että ne paremmin olivat paikallisteinä hoidettavat. Sillä se, että ne nyt käyvät maanteiden nimellä, tekee hyvin vaikeaksi valtiolle kieltää niiden vastaanottoa. Mahdollista on, että tulevaisuudessa tästä voitaisiin suoriutua sillä keinoin, että valtio jättää ne sopivan välipuheen kautta kylien tai asianomaisten paikkakuntain hoidettaviksi.

Täällä ed. Pykälä on kannattanut valiokunnan mietintöön liitettyä ensimmäistä vastalausetta, joka sisältää sen, että kuntien olisi velvollisuus ottaa yhteisesti voimassa pitääkseen kaikki kylätiet, sittenkun ne yksityisten toimesta on saatu tehdyksi ja kolme vuotta valmistumisen jälkeen on voimassa pidetty. En todellakaan tiedä, kuinka ed. Pykälä uskaltaisi mennä kotiinsa, jos sellainen laki täällä laadittaisiin. Voisi näet käydä niin, että hänet otettaisiin hyvin happamella naamalla siellä vastaan, sillä tästä järjestelmästä tulisi jotenkin sieviä menoja kunnille, ja niitä tulisi heti niin pian kuin tielaki astuisi voimaan. Pyydän huomauttaa sitä pientä tilastoa, joka on olemassa valiokunnan mietinnön 15 sivulla. Siinä mainitaan, että jo vuonna 1898 oli kyläteitä Porvoon maaseurakunnassa 126, Urjalassa 128, Säkkijärvellä 264, Kerimäellä ynnä Enonkoskella 207, Ilomantsissa 221, Kauhajoella 194 ja Alatorniossa 64 kilometriä. Kuinka monta kilometriä kyläteitä on siinä kunnassa, jossa ed. Pykälän kotipaikka on, sitä en nyt osaa sanoa, koska en tarkoin tunne, mistä hän on kotoisin. Mutta jos otaksutaan, että paikallistien vuotuinen kunnossapito maksaa 50 markkaa kilometriltä, joka ei liene vallan paljon, niin tulisi Porvoon maaseurakunta heti saamaan 6,500 markan vuotuisen menoerän, Urjala 6,600:n, Säkkijärvi 12,200:n, Kerimäki 10,300:n, Ilomantsi 11,000:n, Kauhajoki 8,700:n ja Alatornio 3,200:n markan suuruisen vuosimenon. Jos tähän tulisivat vielä lisäksi kaikki ne vastedes tehtäväin paikallisteiden vuosimenot, joita kunnat eivät millään tavoin voisi itseltään torjua, niin kyllä on pelättävissä, että kuntain niskoille saataisiin sellainen vyöry, joka joka tapauksessa hyvin ankarasti koskisi kunnanjäsenten veronmaksukykyyn. Ne kunnat, joita nyt on esimerkiksi mainittu, ovat sentään verrattain tiheästi asuttuja kuntia. Mutta jos ajattelemme sellaisia kuin esim. Kuusamo, Sodankylä ja Kuolajärvi, jotka ovat alueeltaan: Kuusamo 10,300, Sodankylä 19,000 ja Kuolajärvi 13,600 kilometriä, niin ymmärrämme, että jos niiden täytyisi ottaa vastaan paikallisia teitä, joita esim. tukkiherrat metsiään varten sinne rakentavat, minkälaiseen hätään sellaiset kunnat joutuisivat. Meidän on vaan huomattava, saadaksemme oikean käsityksen siitä, minkälaiset tiepituudet siellä voivat tulla kysymykseen, että koko Uudenmaan lääni on tasaluvuin 11,000 neliökilometriä, Hämeen lääni 17,900 ja Mikkelin

lääni 17,000 neliökilometriä. Siis Sodankylä on yksinään suurempi kuin jokainen näistä kolmesta läänistä ja Kuusamo tapailee jotakuinkin Uudenmaan läänin kokoa. Minä arvaan, että kun tätä kysymystä näin vähän syvemmältä katselee, ensimmäinen vastalause ei tule herättämään eduskunnassa suurempaa huomiota.

Niinkuin valiokunnan mietinnöstä ja sen ponsilauseesta sivulta 49 näkyy, on valiokunta kaiken aikaa ajatellut, että valtiovarainvaliokunnan tehtävänä olisi käsitellä tämän asian rahallista osaa. Laki- ja talousvaliokunta ei ole ollenkaan pitänyt itseään kykenevänä eikä myöskään sen tehtäviin kuuluvana ruveta tarkemmin pohtimaan kyseeseen pantua tieveroasiaa. Valiokunta on vain hyvin yksinkertaisesti tehdessään luonnosta verolaiksi raapinut kokoon, mitä se on leikannut irti arm. esityksestä ja pannut siihen sitten pikkuisen kittiä väliin, niin että on tullut vähän kokonaisen näköistä. Kuinka tyytyväinen valtiovarainvaliokunta tähän tekeleeseen saattaa olla, jääköön sen arvosteltavaksi. Joka tapauksessa minusta tuntuu, että kamarilla ei nyt olisi syytä syvemmältä käydä tämän tieveroluonnoksen kimppuun, sillä se ei ole parempaa arvoa valiokunnan mietinnössä enemmän kuin muuallakaan pyytänyt, kuin että se on luonnos; ja se on syntynyt juuri sillä tavalla kuin mainitsin.

Ed. **Kallio:** En pidä odottamattomana sitä, että kaupunkilaisedustajat nousevat vastustamaan tätä mietintöä, joka on rakennettu niille periaatteille, että kaikki kansalaiset ovat velvolliset ottamaan tähän rasitukseen osaa.

Ed. Luoma sanoi, että kaupunkikunnilla on myöskin maanteitä tehtävänä, joka ehkä tulee heille monin paikoin yhtä raskaaksi kuin maaseuduillakin. Silloin ei luulisi olevan mitään valittamisen syytä, kun kaikki tiet otetaan, sillä tulevathan silloin myös näiden kaupunkien maantiet tehdyiksi. Muuten pyytäisin yhtyä niihin oikeusperiaatteisiin, joita valiokunnan puheenjohtaja toi esille. Toivon että suuri valiokunta omaa nämä samat oikeusperiaatteet ja suo sille saman hengen, jonka valiokunta on ansiokkaasti tälle mietinnölle antanut. Mitä ed. Schybergsonin ehdotukseen tulee, niin se ei lainkaan voine tulla päätöksen alaiseksi tässä käsittelyssä, kun mietintö lähetetään vasta suureen valiokuntaan.

Ed, **Helle:** Näihin asti on aina ikivanhoista ajoista tunnustettu se tosiseikka, että kiinteimistön omistajalla paremmin kuin minkään muun omaisuuden omistajalla on täydellinen toimeentulo turvattu. Tällaiseen kiinteimistöön kuuluvat etupäässä maat, sillä, joka omistaa maan, on varma omaisuus. Sitä ei saa millään tavalla häneltä kulutetuksi, ellei hän sitä tahallaan haaskaa. Sentakia on asetuttu myöskin semmoisille perusteille että ne, joilla on

näin varma toimeentulon mahdollisuus, ovat saaneet ottaa osaa ve-1otukseen enemmän kuin sellaiset, joilla on epävarmempi toimeentulo. Ikivanhoista ajoista saakka ovat manttaalinomistajat etupäässä saaneet ottaa osaa tietekorasituksiin, mikä kenties on johtunut siitä että niillä, joilla ei ole maata mailla, on niin epävarma toimeentulo, että ne ovat välttämättömästi tarvinneet syödäkseen ja toimeentullakseen ne muutamat pennit, joita he vuosittain ovat ansainneet. Ajatellaanpa muonamiestä, joka kenties korkeimmassa tapauksessa ansaitsee 600 mk — se on äärettömän hyvä tulo, mutta joskus semmoinenkin sattuu — tai pientorpparia, jonka tulot voivat nousta 600—700 mk. He tarvitsevat tuon elääkseen, sillä onhan heilläkin perhe, josta tulee huolta pitää, ja yhteiskunta on valmis tuomitsemaan heitä, elleivät he elätä perhettään. Hyvin harvoin ajatellaan, kuinka nämä kansanluokat voisivat hyvin elättää itseään. Minä uskon, että nekin, jotka valiokunnassa ovat asettuneet sille kannalle, että maalla 600 markan tuloa nauttivat henkilöt ovat asetettavat tientekorasituksiin osallisiksi, eivät ole milloinkaan kokeneet puutetta. Näemme että maanomistajat ovat tässä tehneet oivallisen keksinnön. He ovat nähneet, että maat ovat yhä enemmän siirtyneet yksityisten haltuun ja ovat he silloin keksineet sellaisen konstin, että asetetaanpas kaikki kansalaiset ottamaan osaa niihinkin rasituksiin, jotka tähän asti ovat olleet meidän yksinään suoritettavina. Täällä on monta kertaa moitittu senaatin, hallituksen vanhoillisuutta; sitä on syytetty monella tavalla, ett'ei se pidä kansan puolta ja että se etenkin unohtaa köyhälistön. Mutta valiokunta on asettunut paljon vanhoillisemmalle kannalle, kuin meidän kotimainen hallituksemme. Hallitus on toki mennyt niin ihmisellisesti, tai voisinko sanoa asteettain eteenpäin, että se on asettanut tätä veroa maksamaan vaan suhteellisesti pienituloiset, asettuen 800 mk kannalle. Valiokunnan monen jäsenen olen kuullut syyttävän hallitusta siitä, mitä äsken selvitin. Kun valiokunnan jäsenet pitävät aivan oikeutettuna sitä, että asetutaan 600 mk. perusteelle maaseudulla ja vielä tuovat esille niin valaisevan seikan, että jos asetutaan 600 mk. veroperusteelle, niin tulisi 75,7 prosenttia maalaisväestöstä olemaan vapaa tietekorasituksesta. Tämä osoittaa, että vain muutamat harvat, 24,3 prosenttia omistavat maata ja kaikki toiset ovat hyvin köyhää väestöä. Nyt koetettaisiin siitäkin vähästä, mikä todellisesti on kunnallisveroa tuottavaa, lisää ja kuitenkaan ei tietekorasitus tulisi maataomistaville luokille kovinkaan suuria tuntumaan. Tämä on sitä porvarillista edistystä. Koetetaan saada kansalaisia ottamaan osaa rasituksiin selittämällä, että kaikki kansalaiset käyttävät maanteitä, ja kumminkin, mikäli olen maaseudulla liikkunut, olen huomannut, että etupäässä ne, jotka 600 markan tuloja nauttivat, etupäässä marssivat jalkaisin. Torppari.

jolla ehkä on 800 mk. tulot, omistaa ehkä joskus hevoskaakin, mutta se käy talon taksvärkissä ja silloin käyttää kärryjänsä maantien rikkomiseen; hyvin vähän se jalkasin kävellessä näet kuluu. Minusta on hyvin kohtuullista, että veroperuste asetetaan jotakuinkin korkealle. Mutta, etteivät porvarit saisi järki paljon sanansijaa, kun tahdotaan niitä, jotka työväen luokkaan kuuluvat, verotuksista ja rasituksista poistetuiksi, asetun tuolle jotenkin alhaiselle kannalle, hallituksen kannalle ja yhdyn toiseen vastalauseesen.

Ed. **Jalava**: Minuakin melkein hämmästyttää valiokunnan mietintö, kun siinä on maalla veropohjaksi, josta ruvettaisiin maksamaan tientekoäyrejä, asetettu 600 markan tulo. Vaalien edellä kyllä agitatsioonitilaisuuksissa uskotteli jokainen puolue työväenluokalle — mutta varsinkin suomettarelaiset sillä ratsastelivat — kuinka he ovat mäkitupalaisten ja torpparien ystäviä, kuinka he ajavat veronhuojennuksia valtiopäivillä, jahkapa he vaan sinne pääsevät. Tämäkö nyt sitä veronhuojennusta on? Minä ymmärrän tämän päinvastoin siltä kannalta, että suomettarelaiset tuumivat, että jos uusi maanvuokralaki tulisikin tuottamaan jonkunmoisia pieniä veron lievennyksiä noille mäkitupalaisille ja torppareille, mutta tällä lailla he voisivat päästä uusilla keinoilla ja uusilla veroilla taas niitä nylkemään. Minä en voi puolestani yhtyä tähän valiokunnan mietintöön, vaan yhdyn toiseen vastalauseseen. Ei sekään vielä vastaa minun mielipidettäni, että 800 markasta pantaisiin veroäyri, mutta koska vastalauseen tekijät eivät ole korkeampaa pohjaa ajatelleet, niin voin minäkin yhtyä tähän. Pyytäisin vaan lausua sen evästyksen suurelle valiokunnalle, että se ottaisi tämän toisen vastalauseen huomioon ja esittäisi lakiehdotuksen hyväksyttäväksi sen mukaan. Mutta jollei niin tule tapahtumaan, niin kyllä minunkin sitte täytyy yhtyä niihin, jotka ovat ehdottaneet koko lakiehdotuksen hylkäämistä.

Ed. **Laakso**: Koska ed. Helle on jo ilmaissut saman mielipiteen, mikä minulla on, niin yhdyn häneen ja kannatan toista vastalausetta.

Ed. **Hoikka, I.**: Pyysin puheenvuoroa pääasiallisesti vastatakseni ja antaakseni selityksen ed. Pykälän ylösalaisin, sekaisin sinne tänne käypien käsitysten johdosta tästä valiokunnan mietinnöstä. Mutta koska valiokunnan hyvin arvoisa puheenjohtaja on siitä jo antanut selvityksen ja oikaisun, niin ei minulla siinä suhteessa ole enempää sanottavaa. Täällä ovat eräät viimeiset puhujat moittineet 600 markan sensusta liian alhaiseksi. Katson asianomaisen valiokunnan jäsenenä olevani velvollinen antamaan siihen pienen selityksen. Mitä minulla on onni ja kunnia tuntea oloja Pohjolassa, niin siellä ovat kahden viimeisen

vuosikymmenen ajalla perintötilat jakaantuneet useampiin osiin: kahtia, neljäksi, viideksi; onpa tapahtunut, että kuuteenkin osaan on yksi maatila jakaantunut eri omistajille. Siis niiden taksoitettavat tulot pienemmät 600 markkaa. Nämä ovat kyllä tyytyväisinä koettaneet täyttää sen peräti raskaasti painavan rasituksen, mikä siellä on ollut olemassa maanteitten ja siltain kunnossapidosta. Jos nyt valiokunta olisi asettanut sensuksen 600 markkaa korkeammaksi, niin silloin olisivat kaikki pienemmät maatilanomistajat jääneet osattomiksi ja tulleet kokonaan vapautetuksi tästä kysymyksessä olevasta rasituksesta, syystä ettei niitä voitaisi taksoittaa 600 markan tuloista. Minä valiokunnan jäsenenä ollessani tein paljonkin suunnallisia laskelmia maatilallisista siinä kunnassa, jossa minä asun, siihen nähden, mistä veroarvosta niitä on kunnallisissa rasituksissa taksoitettu. Jos sensus tehtäisiin 600 markkaa korkeammaksi, niin — sen uskallan varmasti sanoa, enkä liioittele ollenkaan — Rovaniemen pitäjässä, jossa nyt on kuudetta kilometriä valmista maantietä voimassapidettävänä ja kun uusi maantie Rovaniemen kirkolta niin kutsutulle Antiniemelle, jota väliä on runsaasti 7 peninkulmaa, pian valmistunee, tulee tientekorasitusta runsaasti kolmannes lisää. Voiko ajatella, että tällaisella paikkakunnalla, missä on niin paljon maanteitä, suurin osa maata omistavia kuntalaisia tulisi vapatetuksi tästä rasituksesta, josta heille kuitenkin kaikille täytyy ehdottomasti olla hyötyä? Sitä ei tarvinne kunnioitettavassa eduskunnassa selittää, mikä hyöty kansalaisille on maantiestä, eikä ainoastaan maanomistajille, vaan yhtä suuressa määrässä jokaiselle, joka maantietä kulkee tai jotakin maantiellä kuljettaa tai muille kuljetuttaa.

Tämä seikka on minua — vaikka kyllä olen yksi niitä, jotka ovat raskaasti saaneet kantaa maantierasitusta — pakottanut valiokunnassa kykyni mukaan valaisemaan tämmöistä kohtaa. Olen puolustanut sensusta niin alhaiseksi, että saataisiin sanottuun rasitukseen osallisiksi, mikäli mahdollista on, kaikki kansalaiset.

Ed. **Orasmaa**: Koska asianomaisessa valiokunnassa olen ollut tilaisuudessa lausumaan mielipiteeni julki ja koska sitäpaitsi vastalauseesta olen eroavan mielipiteeni ilmoittanut, ei minulla asian suhteen ole paljon lisättävää. Erääseen kohtaan antoi ed. Ahmavaaran lausunto aihetta kosketellakseni. Hän sanoi, ettei tämä asia ole siten käsitettävä, että se lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan. Me valiokunnassa tulimme päinvastaiseen käsitykseen. Saman mielipiteen esitti täällä jo ed. Listo. Valtiovarainvaliokunnalle tahtoisin kuitenkin erityisesti huomauttaa toisesta vastalauseesta, jossa eroavat mielipiteeni olen ilmaissut, mikäli asia koskee valiokunnan enemmistön ehdottamaa verovelvollisuusperusteita, 600 mk. maalaisilla ja 1,200 mk. kaupunkilaisilla. Kaupunkilaisillahan tulisi kolmenlaatuisia tietekorasituksia kannetta-

vaksi, ensinnä katuosat, toiseksi torit ja kolmanneksi viertotiet, eli n. s. maantiet. Ja nyt tulevat päälliseksi maantierasitukset maalla. Tämä tuntuu kerrassaan mahdottomalta, etenkin köyhiin työläisiin nähden, joiden tulot lasketaan nousevan 1,200 mk.; tämmöinen tulo täytyy kaupungissa saada halvimmankin työläisen, jopa kadunlakasijan — elääkseen.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut, joten puhuja ehkä on hyvä ja siirtyy puhumaan puhujalavalta.

Ed. **Orasmaa:** Kun vertaamme kaupunkityöläisten asemaa tähän veron maksuun, niin täytyy ehdottomasti tulla siihen käsitykseen, että niitten täytyy maksaa tämä tierasitus niukasta leivästään. Samoin on tuo 600 mk. maalla liian alhaiseksi arvattu. Maalla täytyy torpparien ja mäkitupalaistenkin saada toki 600 mk. vuositulo, jos mieli etenkin perhettään elättää. Nyt täytyisi heidän valiokunnan enemmistön ehdotuksen mukaan ryhtyä vielä tietekorasitukseen osaa ottamaan.

Näillä perusteilla olemme katsoneet 1,200 mk. rasitusperusteen liian alhaiseksi ja esittäneet, että maalla olisi veroperuste 800 mk. ja kaupungissa 1,500 mk.

Ed. **Heininen:** Katseltuani esillä olevaa lakiehdotusta maantieteosta ja kunnossapidosta maalla täytyy väkisinkin ihmetellä sitä tiejakoa, mikä 1 §:ssä on. 2 momentissa luetellaan teitä aina polkuteihin asti ja niistä huonompaa ei sitten enää olekaan maantien nimellä. Mutta mitä merkitsee vielä 3 momentti, jossa puhutaan paikallisteistä. 2 mom. luetellaan kaikki tiet kaupunkien, läänien, kuntien tai sellaisten paikkain välillä, missä tie katsotaan olevan yleisen hyödyn ja tarpeen vaatima. Lääneihin ja kuntiin ja paikallisteiksi on jaettu koko maa. Kaupungista kaupunkiin johtavat tiet ja näitten teitten varsilla on kyliä. Jos nämä tiet ainoastaan tulevat valtion huostaan ja kansan yleisillä varoilla tehtäviksi, niin ei näitä teitä tulisikaan aivan paljon, sillä nykyisiä yleisiä teitä jäisi silloin kyläteiksi, mutta sanat „sellaisten paikkain välillä, missä tie katsotaan olevan yleisen hyödyn ja tarpeen vaatima" antavat aihetta myöskin siihen käsitykseen, että kaupungissa asuvat tehtailijat voivat rakentaa tehtaita maille, jotka ovat yleishyödyllisiä, ja niin saada niihin tien valtion kustannuksella. Näin kyllä tarvitsisi ollakin, sillä sellaisia teitä kulutetaan paljon. Ja valtion polkutiet ovat myös tarpeen tehtaan työläisille. Mutta nekin maanviljelijät, jotka asuvat hyvinkin kaukana näistä valtateistä ja niitten varsilta, kuitenkin joutuvat ottamaan osaa paitsi paikallisteitten tekoon, jota he itse käyttävät, myös yleisten teitten tekoon yhtä hyvin kuin niitten varsilla

asuvat, vaikka ei heidän sopisikaan niitä lainkaan käyttää, ei sovi sanoa sivukylien asukkaita asemansa puolesta aivan onnellisiksi. Talvella ovat he lumen takana ja suvella noitten omien kurjien teittensä takana, joista saavat pitkät ajat raataa, ennenkun pääsevät valtatielle hevonen väsyneenä, kun taas valtatien varrella olevat saavat olla levossa siihen asti, että toinen on sinne tullut, ja kerkiävät aivan hyvin, jos mennään kirkolle tai kaupunkiin tai mihin hyvänsä, sillä heillä on aina hyvä maantie portin edessä.

Näin ollen tämä lakiehdotus tulee tasoittamaan ja parantamaan yleisen maantien varrella asuvien entistä onnellisempaa asemaa, mutta sitä vastoin pahentamaan pikallisteitten takana asuvain huonoa asemaa syystä, että 13 §:ssä kielletään ottamasta tietekoainesta ilman omistajan lupaa — mikä luonnollista onkin, vaikka sitä tähän asti on saanut luvatta ottaa takamailta — jonka ei tarvitse, jos ei tahdo, lainkaan antaa santaa eikä soraa. Kun hän sen kerran voi kieltää ja on mahdotonta joka paikallistien osalle perustaa tiehallitusta, ei niitä perusteta paljon. Kyllä ne saavat jäädä sillensä . Kun kylien takamailla olevat torpparit ja pikkutilalliset, jotka ovat velvolliset tekemään kylistä lähtevän paikallistien, tavallisesti ovat köyhää väkeä, eivät suuta ostaa tieainesta. Niille on kylläksi, jos laittavat oman yksityisen tiensä, niin että pääsevät edes kylään.

Lakiehdotus yleiseltä luonteeltaan näyttää rasittavan köyhintä maanviljelysluokkaa niin suuressa määrässä, että sen vaurastuminen ei voi tulla kysymykseen. Kulkuteitä sillä tarvitsee kyllä olla, niinkuin jokaisella ihmisellä on. Tosin puhutaan 15 §:n 3 momentissa valtion avustuksesta, jos tietä kokonaan puuttuu, mutta tietämätöntä on, miten paljon tämä satunnainen avustus tulisi olemaan. — Muuten en kannata mietintöä sellaisena kuin se on.

Ed. **Tichanoff:** Tahdon vaan yhtyä toiseen vastalauseeseen.

Ed. **Ahmavaara:** Ed. Schybergsonin ja ed. Orasmaan lausuntojen johdosta pyydän lausua muutaman sanan.

Ed. Orasmaa valiokunnan jäsenenä vakuutti, että valiokunnalla on ollut tarkoitus, että tämä asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan. Valiokunnan arvoisa puheenjohtaja selitti täällä kuitenkin aivan toisin ja valiokunnan perusteluissa sanotaan myös aivan toisin. Sivulla 49 sanotaan: siltä varalta että eduskunta n y t j o k a t s o i s i hyväksi päättää tieveron ottamisesta . . .” Siis ainoastaan siltä varalta olisi asia lähetettävä valtiovarainvaliokuntaan ja minä vastustin juuri tätä. Sanoin, että sitten on aika päättää tästä, kun se aika tulee lähemmäksi, jolloin laki pannaan käytäntöön. Minä sittenkin olen kä-

sittänyt tämän kohdan paremmin kuin valiokunnan jäsen Orasmaa.

Ed. Schybergson otti loukkaantuakseen, kun minä sanoin, että hän viivytyksen tarkoituksessa ehdotti tätä asiaa valtiovarainvaliokuntaan. Minä olen sitä mieltä, että toisen ihmisen motiiveja ei saa mennä arvostelemaan, niitä kun ei kukaan tiedä. Mutta kun ed. Schybergson nimenomaan vastusti tätä lakia ja sanoi, että se on epäkypsä ja tarvitsee harkitsemista, niin en minä katso tulkinneeni hänen motiivejansa muuten kuin mitä hän itse on sanonut, enkä luule, että tästä on syytä loukkaantua. Minä käsitän, että edusmiehellä on oikeus laillisella tavalla tahtoa, että asiat tulisivat tarkan harkinnan alaisiksi, jospa asia sen kautta viipyykin, ja kun ed. Schybergson katsoi lain kypsymättömäksi, oli hänellä oikeus ehdoittaa sen lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan, ja kun minä taas katson että se on kypsä, niin pidin tuota viivytystä moitittavana.

Ed. **Kirves:** Jo silloin, kun valiokunnassa äänestettiin tästä asiasta, olisiko tientekorasitus otettava valtion huostaan ja olisiko verotettava kaikkia kansalaisia, saattoi käsittää, että tämä eduskunta tai toisin sanoen tämän eduskunnan keskusta ja oikeisto ehdottomasti tulisivat kiittämään tästä ehdotuksesta valiokuntaa. Sillä sehän oli meillä jo silloin selvillä, että tässä Suomen köyhälistö lahjoittaa niille, joilla ei mitään ole, toisin sanoen maatilojen omistajille, jotka ovat ovat niin tavattoman köyhiä, 6—7miljoonaa markkaa, ja tästä jo voi arvata, minkä tähden valiokunnan työ on tullut niin suuren tunnustuksen alaiseksi.

Täällä on sitten tahdottu erittäin huomauttaa siitä, mikä on ollut aiheena siihen, että tämä verosensus on asetettu niin alas. Väitetään, että muka vapautuisi niin ja niin paljon maa- ja kaupunkikuntalaisia tientekorasituksesta, jos verosensus korotettaisiin. Eivätköhän nämä arvoisat herrat tiedä, millä tavalla taksoitus toimitetaan maalaiskunnissa ja kaupungeissa? Otetaanko tuloja niin tarkasti huomioon? Meidän pääoman omistajamme tunnustavat selvästi ja heidän täytyykin tunnustaa, että ne veroperusteet, joita nykyään kunnissa käytetään, ovat niin vanhentuneita, ettei niitä missään tapauksessa voida noudattaa. Heidän täytyy tässä kohden tehdä toisin, kuin heidän oma säätämänsä laki määrää. Sillä maalaiskunnissa erittäinkin sen progressiivisuus on asetettu niin alas, ettei kukaan voisi välttää suuria verotuksia, jos hänen tulonsa tarkasti otettaisiin huomioon. Minä voin väittää, että jos maalaiskunnissa ruvetaan tarkasti verottamaan, ei jää yhtään maalaiskuntalaista, jonka tulot ovat alle 600 markkaa, vaan kaikkien, jotka tahtovat elää, täytyy saada 600 markkaa vaikkapa millä tavalla, voidakseen elää. Samoin voidaan

sanoa olevan asianlaita kupunkikunnissakin, jonka vuoksi minä olisin toivonut tässä otettavan huomioon ne lain kiertämiset, joita tähän asti on verotuskysymyksissä harjoitettu ja korotettaisiin sensus toisessa vastalauseessa oleviin määriin.

Sitten on täällä erittäin huomautettu m. m. siitä, ettei suinkaan olisi sallittava, että n. s. kylätiet eli paikallistiet joutuisivat kuntien huostaan. On m. m. viitattu suuriin numeroihin, suuriin maa-alueihin ja asukasten harvalukuisuuteen ja sanottu että se tulisi kunnille erittäin raskaaksi. Mutta minä kysyn: „Kukahan nyt laittaa paikallis- ja kylätiet? Eivätköhän juuri samat kuntalaiset, jotka asuvat harvaan asutuissa seuduissa? Ja jos nyt tasataan rasitukset niidenkin kesken, jotka ovat päässeet paremmille sijoille suurien maanteiden viereen, niin ei suinkaan se olisi muuta kuin kohtuullista, sillä ei suinkaan kunta voi niitä rangaista siitä syystä, että ne ovat joutuneet syrjään maanteistä. Minä käsitän kuitenkin, että jos valiokunnan enemmistön ehdotus hyväksytään tällaisenaan, niin se on jonkunlainen rangaistus niille kuntalaisille, jotka ovat joutuneet syrjään valtamaanteistä, ja se ei ole minun mielestäni oikeutettua.

Sitte, kuten toisessa vastalauseessa huomautetaan, on kaikissa maissa asetettu kiinteästä pääomasta suuremmat verot. Sitä periaatetta olemmekin vastalauseessa noudattaneet, ja sen on myös valiokunta hyväksynyt yhden kerran, mutta saadakseen tämän viimeisen kohdan pois laista se äänesti kolmannen lukemisen toiseksi, ja sillä menettelyllään sai aikaan, että asia yksinkertaisesti tuli pois meidän lakiehdotuksestamme.

Muuten en vielä saata olla huomauttamatta sivulla 20 olevasta huomautuksesta, missä on vedottu m. m . perustuslaillisuuteen. Meillä, kuten tunnettua, aina ratsastetaan sillä, että meidän oikeutemme ovat suojatut perustuslaeilla. Mutta nyt on manttaalinomistajilla perustuslain mukaan oikeus tehdä maanteitä, ja kun he nyt tästä oikeudestaan tahtovat luopua, niin minä ihmettelen, ettei kukaan puhu heidän persoonallisesta oikeudestaan maanteiden tekoon. Tässä on taas sellainen omituisuus, joka täydellisesti osoittaa, millä tavalla meidän perustuslakejamme on tulkittu ja yhä edelleen tulkitaan.

Hallitusmuodon 52 §:ssä sanotaan: „Kuninkaallinen Majesteetti pidättää kaikki Valtakunnan Säädyt heidän oikein saamissansa vanhoissa erioikeuksissa, eduissa, oikeuksissa ja vapauksissa; ja älköön mitään yhtä Säätyä koskevia uusia erioikeuksia, ilman kaikkien neljän Valtakunnan Säädyn tietoa tekemää muistutusta ja suostumusta, annettako ja myönnettäkö". Minä käsitän tämän sillä tavalla, että maantienteko on yksi niistä oikeuksista, joita maanomistajat ovat hankkineet itselleen perustuslain pyhyydellä. Mutta he eivät virka siitä mitään, enkä minäkään

enää puhu siitä. Sehän osoittaa johdonmukaisuutta heidän puoleltaan.

Sitte täällä on huomautettu, että tievero- ja tientekoasia eroavat toisistaan, ja nyt ei muka saisi tienvero tulla kysymykseen. Se on myös, sanoisinko porvarillisten oikeustemppu, että kun he saavat hyväksytyksi tämän tielain, niin kyllä he ehdottomasti ajavat verotuslain myös läpi, sillä ei Suomen köyhälistöllä ole niin paljon edustajia, että se voisi vastustaa sitä, muuten kuin jättämällä asian toistaiseksi. Jos tahdomme olla johdonmukaisia, niin on meidän ehdottomasti hyväksyttävä molemmat yhtä aikaa eikä vaan jompaakumpaa. Minä, kuten huomautin, olen toisen vastalauseen kannalla, ja toivon, että ainakin ne, jotka ovat nykyisen hallituksemme hyviä tukipylväitä, ottaisivat huomioon, että tässä on otettu hallituksen ehdotus pohjaksi, ja joskin siinä on tehty vähän poikkeuksia, niin sittenkin toivoisin, että ne, jotka ovat ottaneet tukeaksensa hallitusta, tukisivat myös tätä toista vastalausetta.

Samalla en malta olla ehdottamatta eräälle edustajalle, muistaakseni ed. Luomalle, joka valitti sitä, että kaupunkilaisten sensus on otettu liiaksi alhaalle, että hän yhtyisi kannattamaan toista vastalausetta, jossa on otettu kaupunkilaistenkin minimi huomioon. Ed. Luoman olisi sitäkin suuremmalla syyllä vastalausetta kannatettava, kun hän tietääkseni kuuluu kaupunkilaisten valitsemiin edustajiin. — Kannatan toista vastalausetta.

Ed. **Pullinen:** Tarkoitukseni ei ole ruveta vastaamaan niihin vastaväitteisiin, mitä valiokunnan mietintöä vastaan yleensä on tehty, sillä nehän ovat meille jo puolen vuosisataa tunnettuja, ja luulen, että ne eivät enään eduskunnassa tule saamaan suurempaa kannatusta. Pyysin puheenvuoroa valiokunnan puheenjohtajan, ed. Liston lausunnon johdosta, siinä kun hän mahtipontisesti hyökkäsi ensimmäistä vastalausetta vastaan. Hän lausui olevansa vakuutettu, että vastalause on niin heikko, että se ei tule herättämään kamarissa minkäänlaista huomiota. Tätä kantaansa todistelee hän vetoamalla tilastoon, joka osottaa, että muutamissa kunnissa on paljon teitä; ja kun niillä on paljon teitä, niin ne tulevat kalliiksi, jonka tähden niitä ei mitenkään voi ottaa kuntien ylläpidettäväksi. Täällä on hänelle jo huomautettu, ettei eduskunta päättämällä, ettei teitä panna kuntain tehtäväksi, suinkaan saa ihmisiä jättämään niitä tekemättä. Ne ovat kaikissa tapauksissa tehtävät, eikä asia suinkaan siitä muutu, että ne jäävät kuntien huostaan. Viljelys ja asutus tarvitsevat paikallisia teitä, ja ne ovat tehtävät. Kysymys on vaan siitä, että se tientekorasitus, joka koskee paikallisteitä, tulisi tasoitetuksi. Me olemme aina olleet tyytymättömiä siihen, että maantietekorasitus on ollut epä-

tasainen, ja sitä on pyydetty tasoittaa. Siihen on valiokunnan enemmistö myös suostunut, kuten valiokunnan puheenjohtajakin, mutta samaa menettelytapaa ei myönnettäisi paikallisteille. Kun pyydetään paikallisteitä kuntien ylläpidettäväksi, niin ei sillä tarkoiteta mitään muuta kuin sitä, että paikallinen rasitus tulisi tasaisesti jaetuksi ja että se tulisi kohtaamaan myös niitä parempiosaisia kuntalaisia, jotka tavallisesti asuvat valtamaanteiden varsilla. Yllämainittu ja samalla ainoa peruste, jonka ed. Listo tällä kertaa toi mielipiteensä pohjaksi, on minusta yhtä heikko kuin kaikki ne perustelut, jotka hän on valiokunnassa tuonut esiin mielipiteensä tukemiseksi. En tahdo ruveta lähemmin selvittelemään vastalauseen kantaa, sillä se mielestäni selviää vastalauseen perusteluista. Olen, päinvastoin kuin edustaja Listo, vakuutettu, että suuressa valiokunnassa on niitäkin, jotka tulevat ottamaan tämän vastalauseen paljon suosiollisempaan huomioon kuin valiokunnan puheenjohtaja, ja toivon, huolimatta siitä, että se mahdollisesti hänestä ja monesta muusta tuntuu vastenmieliseltä, että tientekorasitusten tasoittamista tässäkin suhteessa koetetaan aikaansaada.

Ed. **Malmivaara:** Minä pyysin puheenvuoroa edustaja Kirveen äskeisen lausunnon johdosta. Hän vainusi jotakin köyhälistön sortoa piileväksi sen luonnoksen takana, jonka laki- ja talousvaliokunta on pyytänyt eduskuntaa lähettämään valtiovarainvaliokunnalle tieveroa koskevassa asiassa. Minä olen äänestänyt 600 markkaa alimmaksi verotuloksi siitä syystä että sillä paikkakunnalla, jossa asun, jäisi siinä tapauksessa, että 800 markkaa tulisi tieveron sensukseksi, 255 taloa kokonaan kaikesta tieverosta osattomaksi. Sitä vapautusta ne eivät pyydäkään nykyään ja sentähden näyttää tarpeettomalta vapauttaa heitä siitä maksusta. Köyhälistön sortoa minä en usko kenenkään valiokunnan enemmistön joukossa tarkoittaneen sillä, että ovat alentaneet tämän sensuksen 800 markasta 600 markaksi, vaan ovat he pitäneet silmällä kohtuuden vaatimuksia. Ed. Kirves arveli, että nyt koetetaan saada maantieasetusta ajetuksi läpi siinä toivossa, että vast'edes kyllä sitten ajetaan läpi asetus maantieverosta, ja että vasemmistolla on vielä niin vähän ääniä eduskunnassa, ettei se kykene vastustamaan tienveroasetusta. Puhuja ei ole muistanut, että kysymys tieverosta on suostunta-asia, ja aivanhan silloin on vasemmiston vallassa säätää nykyistenkin vaalien perustuksella tämä asia minkälaiseksi tahtovat.

Mitä tulee ed. Pullisen laatimaan ja puolustamaan vastalauseeseen kylä- eli paikallisteistä, on minun luullakseni ed. Pullinen niin innokas puolustamaan kantaansa siitä syystä, ettei hän tunne oloja eri seuduilla meidän maatamme. Minä myönnän kernaasti,

että olot hänen kotipaikallaan voivat olla sellaiset, että olisi suotava että paikallistiet tulisivat kuntien yhteisesti ylläpidettäviksi. mutta aivan toisin on laita esim. Pohjanmaalla. Siellä ottaa paikoin nykyäänkin paikallisteiden ylläpitoon osaa luullakseni melkein joka ainoa talo, joka asuu maantien varressa rintakylissä, sillä niiden tilukset ovat osalta laitakylissä paikallisteiden takana, ja paikallisteistä on niillekin jaettu osa. Kyllä valiokunta on luullakseni osannut aivan oikeaan, kun se on jättänyt oloja eri seuduissa maatamme silmällä pitäen, kunkin kunnan vapaasta harkinnasta riippuvaksi säädetäänkö paikallistiet kuntien yhteisesti ylläpidettäviksi vaiko niiden ylläpidettäväksi, jotka niitä teitä lähinnä tarvitsevat. Kun en kuulu suureen valiokuntaan, olen pitänyt tämän lausumista tarpeellisena, siinä toivossa, ettei suuri valiokunta hyvin pahasti menisi repelöimään laki- ja talousvaliokunnan täysin perusteellista ja tyyneesti harkittua ehdotusta.

Ed. **Pennanen:** Pyydän ainoastaan muutamilla sanoilla vastata siihen väitteeseen, joka vasemmiston taholta on tehty, etteivät asianomaisen valiokunnan jäsenet olisi katsoneet ja pitäneet silmällä myöskin köyhälistön asemaa. On sanottu, että ehdotettu alin verotettava tuloerä maalla, 600 markkaa, on liian alhainen. Kun nyt silmäillään niitä numeroita, jotka löytyvät valiokunnan mietinnön 48 sivulla, niin huomataan että, jos alin verotettava vuositulo määrätään 800 markaksi, niin jää kokonaista 40 % maamme tilanomistajista ja haltijoista vapaaksi tuosta verotuksesta — siis juuri sellaisia, joilla on kiinteätä maaomaisuutta, jonka tärkeydestä sosialistitkin niin paljon ovat huomautelleet. Samalla tavalla, jos 800 markan tulo asetetaan rajaksi, jää torppareita, käsityöläisiä, koroillaan-eläjiä, alapäällystöä, palvelijoita ja muita työväenluokkaan kuuluvia kokonaista 93 % verotuksen ulkopuolelle ja ainoastaan 7 % tulisi mukaan. Minä nyt kuitenkin luulen, että näiden yhteiskuntaluokkien keskuudessa on enemmän kuin 7 % sellaisia, jotka voivat maksaa kohtuullista tieveroa. Jos sitten tuo alin verotettava tulo otetaan 600 markaksi, niinkuin valiokunnan enemmistö on ehdottanut, silloin tulee tilanomistajia ja haltijoita 74 % mukaan ja siis vaan 24 % jää verotuksen ulkopuolelle; 15 % tulee sitten tilattomain ja työväen luokkaan kuuluvia jäseniä verotettavaksi ja 85 % jää ulkopuolelle verotusta.

Ed. Kirves on sanonut, että nämä numerot ovat tulleet tällaisiksi siitä syystä, että verotus yleensä on ollut lievä. Voi niin olla että se on ollut lievä, mutta se on silloin luonnollisesti minun käsittääkseni ollut lievä yleensä, kohdannut lievästi kaikkia kansalaisia. Sikäli kuin minä tunnen verotusoloja maalla, niin on

otetttu huomioon tähänkin asti se, ettei ole verotettu siinä, missä verotettavaa ei ole, vaikka nykyinen laki myöntää 200 markan tuloista verotettavaksi. Missään tapauksessa ei kyseessä oleva tievero tulisi niin korkeaksi, että se yhden äyrin maksajille juuri sanottavia haittoja tekisi. Siis sen kokemuksen nojalla, mikä maalaiskuntien verotuksesta tähän asti on, on valiokunnan enemmistö voinut hyvällä omallatunnolla asettua 600 markan kannalle.

Mitä sitten tulee kaupunkikuntien alimpaan verotettavaan tuloon, niin onhan se valiokunnankin ehdotuksessa puolta korkeampi kuin alin verotettava tulo maalaiskunnissa, eikä voitane väittää että elantokustannukset kaupungeissa ovat enempää kuin puolta kalliimmat kuin maaseudulla. Muuten on perin vaikea vetääkään rajaa maaseudun ja kaupunkikuntien tulon välille. Jos asetetaan rinnakkain esim. Heinola ja Terijoki, niin voi panna kysymykseen, kummassako elantokustannukset ovat kalliimmat.

Sitten pyytäisin lausua muutaman sanan ensimäisestä vastalauseesta, jota täällä on puolustettu. Vastalauseen tekijät moittivat valiokunnan enemmistöä siitä, että valiokunta on pysähtynyt tavallaan puolitiehen uudistuksessa, kun ei ole paikallisteitä sosialiseerannut samalla tavalla kuin yleisiä maanteitä. Jos tämä on luettava valiokunnan enemmistölle viaksi, niin sama vika on myöskin vastalauseen tekijöillä, sillä hekin ovat jättäneet paikallisteiden tekemisen kunnalliseksi asiaksi ja näitä paikallisteitähän voi olla toisissa kunnissa hyvinkin paljon, toisissa verrattain vähän. Tasoitusta ei siis tälläkään tavoin saataisi.

Valiokunta ei ole, kuten lakiehdotuksesta huomaa, tahtonut panna esteitä kunnille ottamasta paikallisteitä haltuunsa, mutta ei ole tahtonut niitä siihen pakottaa kuten vastalauseessa. Jos sattuu olemaan sellainen kunta kuin Antrea, josta ed. Pykälä huomautti, että ainoastaan yksi kylä on valtamaantien varrella, on sellaisessa kunnassa noiden takalistokylien verrattain helppo toimia siihen suuntaan, että kunta ottaa paikallistiet ylläpitääkseen.

Muuten minun luullakseni sellaista yhteistyttämistä, jota vastalauseen tekijät ehdottavat, ei kai vielä joka paikassa maalla täysin ymmärretä. Ajatellaan esim. sisäjärviemme repimiä kuntia, joissa suuri osa kunnan asukkaita elää saaristossa. Heidän on itsensä kustannettava soutuvene, heidän on peninkulmien pituisia selkiä soudettava kirkonkylään. Jos heidät sitten velvoitettaisiin tekemään teitä manteressa asuville takalistokylille, niin luulen, etteivät he tällaista yhteisyyttä ainakaan vielä nyt ymmärtäisi.

Vastalauseen tekijät ovat sanoneet syrjäkyläläisten joutuvan huonompaan asemaan, ellei heidän ehdotustaan hyväksytä. Minä ajattelen, että voi olla toisin. Mitä nyt yleensä tuohon nykyiseen taloudelliseen asemaan tulee, niin ei sen aina tarvitse syrjäkylissä olla huonompi. Varsinkin maanviljelys ja karjanhoito käyvät

siellä monesti paremmin päinsä kuin suurten liiketeiden varsilla, missä laitumet alkavat käydä ahtaiksi. Syrjäkyläläisten on kyllä kustannettava nuo kylätiensä, ellei kunta niitä ota haltuunsa. Mutta sellaisille kansalaisille, jotka asuvat maantien varrella, voidaan valiokunnan tieveroehdotuksen mukaan panna lisää äyrejä aina 50% :tiin asti, jos he käyttävät maantietä koti ja liikeajoihinsa, ja juuri tämä verolakiehdotuksen kohta turvaa syrjäkyläläisiä. Tätä kohtaa väittävät vastalauseen tekijät epäoikeutetuksi. Minä päinvastoin luulen, että se säännös vie juuri siihen, että syrjäkyläläiset saavat tarpeellisen helpoituksen ja maantien varsilla asuvat tulevat ottamaan osaa kustannuksiin runsaammin.

Valiokunnan ehdotuksella on mielestäni se hyvä puoli että sen mukaan kunta voi johonkin syrjäkylään tehdä uuden kylätien. Vastalauseen tekijäin ehdotuksen mukaan on syrjäkyläläisten itsensä tehtävä tie ja saatava se niin hyvään kuntoon, että voivat pakottaa kunnan ottamaan sen vastaan, ja vaikkakin tuohon tarkoitukseen valtion apuakin jossakin määrin saataisiin, luulen minä, että se sittenkin monelle syrjäkylälle tuottaa aika paljon hankaluuksia, ennen kuin se saa tiensä sellaiseen kuntoon, että se kunnalle kelpaa.

Ed. **Johansson:** Jag vill icke inlåta mig i en saklig diskussion af frågan. Jag vill endast hafva sagdt, att jag i likhet med öfriga partikamrater icke kan biträda det förslag som majoriteten inom utskottet omfattat. Jag är nämligen tillräckligt öfvertygad om att, ifall förslaget i denna punkt skulle vinna slutlig sanktion, det skulle komma att hälsas med bitter ovilja öfverallt ute i bygderna bland de folklager, som redan nu tyngas utaf allt för höga skatter. Man vore frestad inför ett dylikt lagförslag anställa en jämförelse mellan de inkomster och de utgifter, som en arbetare med en inkomst af 600 mark har, men jag vill icke upptaga kammarens tid härmed denna gång; hoppas en annan gång kunna göra det. Jag vill blott nu påpeka att nämnda folkklass hittills skördat lejonparten af skattetungan och att den nu motser en lättnad härutinnan. Den vill ingalunda undandraga sig att betala skatter, men då man pålägger den skatter, som den måste betala med hungriga magar, så har man gjort ett intrång i denna folkklass existensberättigande, man har lagt sten på bördan. Jag omfattar därför andra reservationen.

Ed. **Listo:** Minä pyydän saada vähän täydentää äskeistä lausuntoani. Viittasin siinä, mihin suuntaan kehitys on käynyt ulkomailla. Huomautin sen käyvän siihen suuntaan, että valtio

rupeaa yhä enemmän ottamaan yleiset maantiet voimassapitääkseen. Poikkeuksena tästä on Ruotsi. Siellä maantienteko edelleen on tientekolohkojen asiana. Kuinka asianlaita on Pyreneitten niemimaalla, Espanjassa ja Portugalissa, sitä en tarkoin tunne, enkä myös kuinka se on Kreikassa ja Turkissa, mutta luullakseni siellä on voimassa roomalainen tientekojärjestelmä, joka myöskin meillä on edelleen noudatettavana, nim. että ne, joitten katsotaan enimmin hyötyvän maanteistä, pitävät tiet kunnossa. Venäjällä ainakin jonkun osan maanteistä, nim. ne, joilla katsotaan olevan strateegista merkitystä, kunnossapitänee valtio,

Ed. **Häkkinen:** Täällä on kylliksi sanottu, että tämä lakiehdotus on erinomaisen hyvä maanomistajille ja pyydän tuoda yhden seikan esille, minkä lausun siinä toivossa, että suuri valiokunta ottaa todella sen harkitakseen, millaiseen oikeussuhteeseen palstatilalliset joutuvat. Kuten tunnettu, on maassamme muodostunut suuri joukko n. s. palstatiloja. Palstatilanomistaja maksaa maanomistajalle kohtuullisen hyvän hinnan. Palstatiloja verotetaan sillä tavalla, että se vero, mikä niistä määrätään, vähennetään pois talon ulosteoista. Siihen veroon otetaan laskuun maanteitten ja siltain voimassapitokustannukset m. m. Nyt kun maanomistajat vapautettaisiin maanteitten ja siltain kunnossapidosta ja tämä vero tulisi kaikkien kansalaisten maksettavaksi, tulisivat tietysti nuo palstatilatkin maksamaan sitä veroa, jota määrättäissä otettaisiin heidän tulonsa palstatiloista huomioon, paitsi muita tuloja. Ja näin ollen tulisivat ne maksamaan kaksinkertaisesti siinä suhteessa, ensin palstatilasta veroa ja sitten tämän lain mukaan myös.

Muuten en myöskään voi olla mainitsematta siitä, mistä jo keväällä lähetekeskustelussa mainitsin, että torpparit ovat ottaneet torpistaan verona tehdäkseen maanomistajain maanteitä ja siltoja, ja kun tämä ehdoitettu vero lisäksi rasittaisi heitä, tulisi se kaksinkertaiseksi. En voi hyväksyä sitä.

Ed. **Huoponen:** Suurella mielenkiinnolla olen kuullut sitä laulua, jota muutamia tunteja on lauleltu vasemmistolaisten ja kaupunkilaisporvarien, virkamiesten yhteisellä myötävaikutuksella. Pää-ääntä on erittäin ansiokkaasti ja taitavasti hoitanut vasemmisto ja ali-ääntä, barytoonia herrat porvarit, kaupunkilaisvirkamiehet. Minusta on tämä yhtyminen erittäin onnistunut, siinä ei ole räikeää epäsointua, vaan kaunis sulosointuisuus. Jos en suuresti erehtyne, niin arvelen, että tämä on alkulaulu siihen hautausveisuun, joka aikonaan tullee laulettavaksi sittenkun tämä maanviljelijöille yleensä ja pikkuviljelijöille erittäin tärkeä ehdotus täällä hautaan lauletaan sosialistien ja kaupunkilaisporvarien

yhteisillä ponnistuksilla. Olen tämän havainnon tahtonut kamarin pöytäkirjaan merkittäväksi.

Ed. **Kirves**: Huomautan, että yhtä vähän ed. Malmivaara kuin Pennanenkaan todistivat vääräksi sen ennen itsensä sekä minun lausumani vakaumuksen, että kunnallistaksoitus ei ole tarkoitustaan vastaava, ja sen perusteella ei pitäisi rakentaa tämmöistä lakiehdotusta.

Sitten pyydän huomauttaa ed. Pennaselle, että hän on sanonut, että tämä taksoitus ei ole voinut olla tehokkaampi sentähden kun on semmoisia veronmaksajia, joilla ei ole mistä ottaa. Ja nyt on juuri ulotettu tämä laki semmoisiin, joilla ei ole mistä ottaa.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi ja ensimmäinen käsittely loppuneeksi, lähetettiin lakiehdotus **suureen valiokuntaan.**

Lakiehdotus maalaiskansakoulujen opettajiston palkkauksesta.

Esitettiin toisen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 10 arm. esityksen n:o 21 johdosta, joka koskee varojen osoittamista kansakoululaitosta varten vuodeksi 1908.

Ehdotus laiksi maalaiskansakoulujen opettajiston palkkauksesta.

1 §.

Keskustelu:

Ed. **Hagman**: Vaikka minä tiedän taistelevani mahtavia valtoja vastaan, ja että ne monet kymmenet tuhannet äänet, jotka yhtyvät minun mielipiteeseeni, eivät voi päästä tässä eduskunnassa kuuluviin, niin siitä huolimatta kuitenkin rohkenen vielä tänäänkin taistella vakaumukseni puolesta ja olen iloinen, että olen tilaisuudessa sitä tekemään.

Mielipahaa ja moitetta kaikkialla kansakoulunopettajain piireissä, niinkuin muissakin piireissä, on herättänyt se, että niin hyvin arm. esitys kuin valiokunnan enemmistö ja myöskin ensimäisen vastalauseen tekijät ovat ehdottaneet maalaiskansakoulunopettajain palkankorotuksen niin huolestuttavan alhaiseksi. Mielestäni tämä mielipaha ja moite on hyvin käsitettävissä. Täällä on jo ennen numerojen pohjalla vertailtu palkkaussuhteita mo-

nissa ammattikunnissa palkkaussuhteisiin kansakoulunopettajakunnassa. On näytetty, että ammattikunnissa on suuri joukko työntekijöitä, jotka kantavat yhtä suurta jopa suurempaakin palkkaa kuin kansakoulunopettajat, vaikka nämä ammattikuntain työntekijät eivät ole uhranneet läheskään niin suurta aikaa ja niin paljon menoja valmistumistansa varten ammattiinsa, kuin kansakoulunopettajat. Tämä mielestäni jo kehottaa meitä yhä edelleen ehdottamaan kansakoulunopettajille korkeampaa palkankorotusta kuin mihin valtiovarainvaliokunta on suostunut.

Ei ole voinut olla herättämättä suurta ihmettelyä se seikka, että juuri siinä ryhmässä, joka täällä nimenomaan tahtoo puolustaa kansan syvien rivien ja köyhälistön etua, on asetuttu niin vastahakoiselle kannalle kansakoulunopettajain palkankorotuskysymyksen suhteen. Minun ymmärtääkseni kansakoulunopettaja ja kansakoulunopettajatar jos kutkaan ovat tehneet erittäin suuren palveluksen juuri syvien rivien kansalaisille. Jos kutkaan, niin juuri kansakoulunopettajat ja opettajattaret ovat olleet avullisina kohottamassa syviä rivejä, kohottamaan köyhälistönkin korkeammalle sivistyskannalle. Sosiaalidemokraattisen puolueryhmän täytynee myöntää ja sen he ovat muuten monta kertaa toisten asiain yhteydessä mielipiteenään esittäneetkin, että tieto ja sivistys on voimaa. Tieto ja sivistys hankkivat ihmisille myöskin aseet ja neuvot käteen, että hän voipi itsellensä hankkia hyvän toimeentulon. On ihmeellistä, että etupäässä tämä edustajaryhmä ei ole tahtonut tunnustaa näille tienraivaajille sivistyksen alalla sitä palkankorotusta, jonka he niin hyvin ansaitsevat, eivät ole tahtoneet tunnustaa sitä suurta palvelusta, minkä tämä kansalaisryhmä on tehnyt Suomen kansalle semmoisenaan.

Rohkenisin siis vielä tässäkin tilaisuudessa kerran vedota tämän edustajaryhmän puoleen ja pyytää, että se, jos suinkin mahdollista, sittenkin yhtyisi suurempaan palkankorotukseen kansakoulunopettajakunnalle kuin minkä se tähän asti tapahtuneessa käsittelyssä on tahtonut esille tuoda. Samassa kun tahtoisin, että tämä kansakoulunopettajain palkankorotus yleensä laskettaisiin suuremmassa luvussa kuin mitä se on laskettu arm. esityksessä, valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ja nyt lopullisesti suuren valiokunnan mietinnössä, tahtoisin tässä tilaisuudessa kosketella erästä toista asiaa, joka on yhteydessä tämän kysymyksen kanssa. Tämä asia on periaatteellista laatua ja valitan, että minun täytyy käyttää eduskunnan kallista aikaa tätä periaatetta koskettamalla, mutta koska tämä periaate kerran on herätetty esillä olevissa asiakirjoissa, niin meillä jokaisella lienee oikeus sanoa siitä mielipiteemme.

Me tiedämme, että tähänastisena palkkausmäärän rajana lainsäädännössämme on ollut sukupuoli. Tiedämme, että kansakoulun-

opettajalle, niinkuin yleensä muillekin virkamiehille, on maksettu palkkaa sen mukaan kumpaan sukupuoleen hän on kuulunut. Tätä periaatetta vastaan ovat uudistuksen ystävät sotineet monta kymmentä vuotta. Edessämme olevat asiakirjat osoittavat, että lainsäätäjä vihdoin ja viimein on katsonut olevansa pakotettu luopumaan tästä periaatteesta erään toisen periaatteen hyväksi. Tietysti minä, niinkuin moni muukin, tunnustan, että tällä luopumisella on otettu askel edistyksen tiellä, mutta kuitenkaan ei tämä askel mielestäni ollut semmoinen kuin mitä olisi voinut toivoa. Tämä uusi periaate, jonka mukaan nyt tahdotaan korottaa toiselle opettajaryhmälle palkkaa, nojautuu perhesuhteeseen.

Tahtoisin vastata muutamilla sanoilla siihen kysymykseen, onko tämä uusi periaate oikeutettu. Ensinnäkin lausuisin mielipiteenäni, että tämä periaate, jota minäkin nyt tosin sanoin uudeksi, ei kuitenkaan itse asiassa, vaikutuksiltansa, ole niinkään uusi. Se ei vaikutuksiltansa suurestikaan eroa siitä, mihin on tultu, kun on menetelty vanhan periaatteen mukaan. En tahdo väittää ettei tämä perheellisyysperiaate voisi semmoisenaan olla oikeutettu. Se on suuri kysymys, joka kenties aikoinaan koko laajuudessaan tulee tämän eduskunnan käsiteltäväksi. Mutta mielestäni on odottamatonta ja omituista, että on tahdottu tehdä käsiteltävänämme oleva yksinkertainen kysymys kansakoulunopettajain palkankorotuksesta siksi kentäksi, jolla koetetaan toteuttaa tämä uusi perheellisyys-periaate. Tämä periaate tulisi mielestäni kansakoulunopettajain palkankorotuksen alalla toteutettavaksi ikäänkuin sivumennen, jotakuinkin valmistumattomana. Jos meidän kansamme tulisi siihen päätökseen, että se tahtoo palkita perheellisyyttä, palkita miehiä ja naisia, joilla on lapsia ja jotka näitä lapsia elättävät, jos siis semmoinen periaate hyväksytään, niin mielestäni se olisi sitten toteutettava toisilla keinoilla. Minusta sitä ei olisi liitettävä yhteen tämän palkkauskysymyksen kanssa, vaan olisi sen toteuttamiseksi silloin luotava uusi laitos, uusi kansan institutsiooni, joka pitäisi tästä asiasta huolen. On luonnollista, että jos tämmöinen laitos perustettaisiin, se tulisi maksamaan kansalle sangen paljon, siitä syntyisi paljon kirjanpitoa, paljon työtä selvitysten aikaansaamiseksi siitä, mikä opettaja on tuleva perhepalkkaa saamaan mikä ei j. n. e. Mutta mielestäni tämän periaatteen selvittely ei voi tulla kysymykseen sen asian yhteydessä, joka meillä nyt on käsiteltävänä.

Minä sanoin äsken, että tämä uusi perheellisyysperiaate, jos se hyväksytään, tulee vaikutukseltaan olemaan jotakuinkin sama kuin tähänastinen mutta nyt jo hyljätty periaate. Asianlaita on nim. se, kuten kaikki tiedämme, että suurin osa kansakoulujen naisopettajista ovat naimattomia. Jos perheellisyyspohja tulisi kysymykseen ja ensi kerran toteutetuksi tämän kysymyksen yh-

teydessä, niin siitä minun ymmärtääkseni ehdottomasti seuraisi. että nämä naimattomat kansakoulunopettajattaret tulisivat poikkeusasemaan, tulisivat samaan lapsipuolen asemaan, jossa ovat tähänkin saakka olleet. Näin ollen minusta tämän uuden periaatteen toimeenpaneminen merkitsisi ainoastaan näennäistä edistymistä. Sillä silloin tultaisiin edelleen naimattomalta naisopettajalta ottamaan 200 markkaa vuosittain ja siirtämään se naineen miesopettajan ja osaksi myös naineen naisopettajan kukkaroon. Ehdottomasti on valtio väärin menetellyt kun se on tehnyt niinkuin tähän asti. Kun A ja B päättävät mennä keskenänsä naimiseen ja A on virkamies, niin kolmannen henkilön, jonka tahdon nimittää C:ksi, ja joka tässä tapauksessa on tuo naimaton kansakoulunopettajatar, hänen pitää jäädä vähemmälle, hänen pitää antaa A:lle ja B:lle se lisä, jonka he tarvitsevat elääkseen avioliitossa. Tällainen menettely ei minun mielestäni ole oikeuden mukainen. Jos A ja B tahtovat mennä naimiseen ja perustaa perheen, niin älkööt pyytäkö, että kolmannelta henkilöltä, joka tekee saman palveluksen valtiolle kuin A, vähennetään palkkaa, jotta A ja B saisivat sitä enemmän.

Minun käsitykseni on se, että kaikilla aloilla olisi samasta työstä maksettava sama palkka, eikä sen mukaan, mihin kansalaisryhmään henkilö kuuluu, joka palkattavan työn suorittaa. Mutta minä tiedän, että tämä periaate on semmoinen, jolle suuri osa meidän kansaamme, etenkin vanhoilliset, ravistavat päätään. Voin sen vuoksi jättää tuon periaatteen sikseen ja esitän erään toisen katsantokannan, jonka minun mielestäni niittenkin kansalaisten, jotka eivät hyväksy tätä toista periaatetta, pitäisi voida hyväksyä.

Silloin kuin meidän maassamme kansakoululaitos perustettiin useita kymmeniä vuosia sitten, 40 vuotta takaperin, lähti suuri joukko, satoja Suomen kansan sivistyneiden perheiden tyttäriä seminaareihin hankkimaan itselleen valmistusta, voidakseen astua syvien rivien keskuuteen opettamaan kansan lapsia. Suuri osa näistä teki sen todellisesta asianharrastuksesta. Nuorukaiset taas, jotka lähtivät samaan toimeen, olivat suurimmaksi osaksi toisista kansanryhmistä, ne kuuluivat pikkuviljelijöihin, osaksi myös alempiin käsityöläisiin. Kun mainitsemani nuoret naiset, käytyään läpi seminaarin, tulivat maaseudulle opettamaan kansan lapsia, niin heidän vaikutuksensa, sitä ei voi kukaan kieltää, oli todella semmoinen, että Suomen kansa voi olla kiitollinen siitä työstä, jonka he tekivät. Me tiedämme, että ensi alussa, kun kansakoulunopettajat alkoivat työnsä, heitä kohtasi suuri vastustus kansan puolelta. Kansakouluaate oli aivan uusi; emännät ja isännät maalla eivät tunnustaneet, eivät ymmärtäneet tunnustaa sitä etua, joka olisi heidän lapsillaan siitä, että he saisivat

tietoa ja valistusta. Mutta nuo sivistyneistä perheistä lähteneet naiset, ne, vuosia toimittuaan kansan keskuudessa vähitellen käänsivät kansanmiesten ja -naisten mielet siihen suuntaan, että he yhä suuremmassa ja suuremmassa määrässä rupesivat tunnustamaan kansakouluaatteen merkitystä, rupesivat ymmärtämään, että on hyvä panna lapsensa kansakouluun; ja ne, joilla oli valtaa kunnassa, rupesivat huomaamaan, että on hyvä perustaa kansakouluja niin paljon kuin mahdollista. En tietysti tahdo sanoa, että tämän tuloksen aikaansaaminen olisi yksistään kansakoulunopettajattarien ansio. mutta on ainakin hyvin suuri ansio heillä siinä. Tahdon vielä viitata siihen, kuinka nämä esitaistelijat kansakoulun palveluksessa, nämä naiset, saivat kärsiä myöskin taloudellisesti. Me tiedämme kaikki kuinka huoneustot siihen aikaan varsinkin maalaiskunnissa olivat huonot, opettajatar sai asua vuosikausia kylmissä, vetoisissa huoneissa, jonka johdosta hän joutui tautien alaiseksi, jotka monasti tekivät hänet kykenemättömäksi työhön jopa veivät monen opettajattaren ennenaikaiseen hautaan.

Miten on Suomen kansa palkinnut naisopettajaryhmää, joka tämän palveluksen on kansalle tehnyt? Se on sitä palkitessaan menetellyt mielestäni erittäin puolueellisesti. Se on miesopettajien hyväksi vähentänyt heidän palkkansa mahdollisemman pieneksi. Olen laskenut kuinka paljon näiltä naimattomilta kansakouluopettajattarilta tällä tavalla on riistetty sitä omaisuutta, sitä palkkaa, joka heille olisi ollut tuleva. Jokaiselta on vuosittain otettu 200 markkaa jotta miesopettajan palkka olisi voinut tulla suuremmaksi. Laskettuna vaan 10 viimeksi kuluneelle vuodelle tämä naisopettajilta otettu palkanosa nousee yli 2 miljoonan markan. Jos tämä summa olisi käytetty näiden naisopettajien palkkaamiseen, niinkuin olisi pitänyt tehdä, niin he olisivat olleet paremmin tilaisuudessa hoitamaan terveyttänsä, olisivat voineet tulla taloudellisesti toimeen paremmin kuin mitä he ovat toimeen tulleet. Jos nyt seurataan tätä, uutta periaatetta, joka on tullut voitolle molemmissa valiokunnissa, missä asia on ollut valmistettavana, niin nämä naimattomat kansakouluopettajattaret, naineisiin verrattuna, jäävät kuitenkin samaan poikkeusasemaan kuin tähänkin asti. En voi muuta kuin pitää tätä vääränä. En usko, että Suomen kansa, jos se antaisi naimattomalle naisopettajalle saman palkan kuin naineelle, tekisi sillä itsellensä vahinkoa. Jos uhrattaisiin näiden kunnollisten ja tunnollisten työntekijäin hyväksi se, mitä heiltä on pidätetty ja aijotaan edelleen pidättää, niin minä luulen että se uhri kyllä maksaisi takaisin Suomen kansalle sen, mitä Suomen kansa sillä tavalla rahoissa menettäisi.

Tahdon vielä viitata erääseen seikkaan, joka mielestäni myöskin voisi tulla tässä yhteydessä huomioon otetuksi. Luulen varmasti ja kokemuskin on jo ruvennut sitä osoittamaan, että sivis-

tyneet naiset tätä nykyä, kun kansakoulunopettajattaren palkka on kovin pieni, eivät enää valitse samassa määrässä kuin ennen tätä uraa. He ovat tilaisuudessa hankkimaan itsellensä parempipalkkaisia toimia. He tekevät niin ja jättävät tämän uran, menevät toiselle alalle. Minä uskon, että jos kehitys tulee käymään tähän tapaan edelleenkin, niin siitä on Suomen kansalle sulaa vahinkoa. Luulisin sen vuoksi, että olisi riittävästi syytä antaa naimattomille kansakouluopettajattarille sama palkka kuin naineillekin.

Rohkenen siis pysyä samalla kannalla ja siinä ehdotuksessa, jonka tein silloin kun tämä asia oli ensi kertaa täällä eduskunnassa käsiteltävänä, nim. että ne korotukset, joita ehdotetaan ensimmäisessä vastalauseessa, 1,000 ja 1,500 mk, jaettaisiin tasan, niin että kaikki kansakouluopettajat ja -opettajattaret, huolimatta siitä ovatko perheellisiä taikka ei, saisivat 1,250 m:kan vuosipalkan.

Ed. **Yrjö-Koskinen Y. K.:** Se kysymys, joka meillä nyt on käsittelyn alaisena, ei ole mikään tavallinen palkkausasia. Tuhansiin nouseva, kautta koko maamme ahertava kansakouluopettajain sankka parvi on kääntynyt Suomen uuden eduskunnan puoleen pyytämään siltä sitä aineellista kannatusta, jota se menestyksellä toimiakseen välttämättömästi tarvitsee. Kysymys on nyt yksinkertaisesti siitä, tahtooko eduskunta sille myöntää riittävän leivän vaiko ei.

Lukemattomia kertoja on julkisuudessa jo osoitettu, että maalaiskansakouluopettajien nykyinen palkka ei likimainkaan ole riittävä. Lähinnä on tähän nojattu siinä tätä asiaa koskevassa anomuksessa, joka on useitten tämän eduskunnan arvoisten jäsenten allekirjoittama. Minä en sentähden katso syytä olevan kuluttaa eduskunnan aikaa mihinkään tämän tosiasian laajempaan esittämiseen. Tahdon vaan lyhyesti saada mainituksi, että ellei eduskunta nyt katso voivansa korottaa perheellisen opettajan pohjapalkkaa vähintäin 1,500 markkaan, tämä kysymys on katsottava joko kokonaan tai osittain jääneen ratkaisematta, riippuen tietysti siitä, millaiseksi päätös muutoin tulee.

Olen siis yhä edelleen ensimmäisen vastalauseen kannalla ja pyytäisin eduskunnalle suosittaa sen hyväksymistä. Mutta käytännöllisistä syistä katsoisin kuitenkin voivani yhtyä siihen muotoon, jota suuri valiokunta asetuksen 1 ja 2 §:ille ehdottaa, tietysti muuttamalla pohjapalkan erät niinkuin ne ensimmäisessä vastalauseessa esiintyvät ja samoin palkankorotusten määrät. Ainoastaan 1 §:n suhteen tahtoisin huomauttaa, että se mielestäni ei täysin vastaa sitä perustelua, joka suuren valiokunnan mietinnössä esiintyy. Siinä sanotaan nim. että mies- ja naisopettajalle, joka on perheensä pääasiallisena elättäjänä, on maksettava tämä kor-

keampi pohjapalkka. Perustelut, vaikka ne ovatkin hämäriä, tahtoisin kuitenkin käsittää siten, että on tarkoituksena maksaa tämä korkeampi pohjapalkka siinä tapauksessa, että perheellä on lapsia. Minusta olisi tämä saatava selvästi itse asetuksessakin näkyviin. Tahtoisin siis muodostaa tämän 1 §:n semmoiseksi, että valtion varoista maalaiskansakoulujen opettajiston palkkaukseksi suoritettava apuraha on vuoden 1908 alusta oleva 1,000 markkaa niin hyvin miespuoliselle kuin naispuoliselle opettajalle, mutta korotetaan tämä yleinen peruspalkka 1,500 markaksi naimisissa olevalle tai olleelle mies- tai naisopettajalle, jolla on yksi tai useampia lapsia ja joka on perheensä pääasiallisena elättäjänä j. n. e.

Tietysti voi sanoa, että lausuntatapa „perheensä pääasiallinen elättäjä" on jossain määrin hämärä. Mutta tarkoituksena kai on ollut lausua, että mies- ja naisopettaja, jotka ovat keskenään naimisissa ja molemmat siis nauttivat kansakouluopettajan palkkaa, eivät voi kumpikin tulla tätä korkeampaa palkkaa saamaan.

Minä en tähän asian puoleen sen pitemmälti nyt aijo kajota. Sitä enemmän tahtoisin painostaa niitä seurauksia, joita palkan riittämättömyys aina auttamattomasti tuo mukanansa. Kun palkka ei riitä elämän välttämättömimpiinkään tarpeisiin, niin täytyy siihen hankkia lisäystä. Opettajan täytyy sentähden katsoa, mistä hän saisi lisätuloja ja uhrata aikaa, jota olisi käytettävä kansakoulun palvelukseen, näiden sivutoimien suorittamiseen. Elämän kova pakko johtaa tällä tavoin opettajaa enemmän tai vähemmän syrjäyttämään päätehtävänsä, joka vaatisi oikeastaan kaiken hänen aikansa, kaiken hänen harrastuksensa ja voimansa ja antautumaan muihin toimiin. Mutta se, joka tästä kärsii, on Suomen kansakoulu ja sen oppilaat.

Niukka toimeentulo sitäpaitsi vaikuttaa sen, että opettaja ei voi hoitaa terveyttään sillä huolella, kuin hänen vaivaloinen virkansa välttämättömästi vaatisi. Ja kuitenkin terveydenhoito, muun muassa kelvollisen, voimakkaan ruuan nauttiminen muuta mainitsematta on virkeänä pysyminen, toimintakykyisenä pysymisen ensimmäisenä, välttämättömänä ehtona, varsinkin sille, jonka niinkuin opettajan täytyy joka päivä työskennellä koulusalin turmeltuneessa ilmassa. Näiden terveydellisten ehtojen puutteessa opettaja useassa tapauksessa ennemmin tai myöhemmin alkaa surkastua, mieli masentuu, kun voimat pettävät, elämän hilpeä iloisuus sumenee, parhaatkin tarkoitukset lakastuvat. Ja ennen pitkää opettaja on surkuteltavin olento, mitä ajatella saattaa, olento, joka raskaalla mielellä kantaa työnsä ylivoimaista taakkaa hyvin tietäen, ettei hän milloinkaan enää kykene sitä kunnollisesti suorittamaan. Ja kuka se on, joka tästä lopulta eniten kärsii? Se on taaskin Suomen kansakoulu ja sen oppilaat.

Eduskunta on kyllä erinomaisen auliisti myöntänyt varoja sairas-avuiksi kansakoulunopettajille ja siten ikäänkuin vuodattanut palsamia niihin haavoihin, joita se huonon palkkausjärjestelmän kautta itse on ollut iskemässä. Mutta epäilemättä on paljon järkevämpää myöntää riittävä palkka ja vähemmän sairasapua kuin menetellä päinvastoin.

Entä sitten opettajan henkinen terveys, hänen tietopuolinen kehityksensä. Myönnettänee ehkä ilman pitempää todistelua että tietopuolinen kehitys varsinkin opettajan toimelle on erinomaisen tärkeä ja selvää myöskin on että opettaja, joka ei tässä suhteessa menee eteenpäin, hän menee taaksepäin, sillä paikallaan pysymistä ei tässä, yhtä vähän kuin muussakaan voi ajatella. Mutta tietopuolinen kehitys, ollakseen mahdollinen, vaatii sekin aineellista pohjaa. Ellei tätä ole, syntyy vajaus opettajan toiminnassa ja tämän vajauksen saa maksaa Suomen nouseva nuoriso. Huomattava sitä paitsi on, että se tappio, joka tällä tavalla opettajien huonon palkan tähden kohtaa kansakouluoppilaita, se henkinen halla, joka mainitusta syystä kulkee heidän ylitsensä, se ei kohdistu etupäässä varakkaampien lapsiin vaan juuri noiden vähäväkisten, joiden etuja tämän eduskunnan luulisi erityisesti hellivän. Näiden köyhimpien lapset, ne ne juuri ovat, jotka enimmin tulevat kärsimään siitä, että opettaja huonon palkkauksen vuoksi on pakotettu kääntämään huomionsa, harrastuksensa ja työnsä muuanne kuin kansakoulun alalle, ja ne ne ovat, joiden eduista tässä nyt arpaa heitetään.

Varsinkin nykyaikana, kun meidän kansamme on astunut aivan uuteen valtiolliseen kehityskauteen, luulisi esittämieni näkökohtien tässä eduskunnassa herättävän yleistä vastakaikua. Tärkeätä yli kaiken nyt on, että Suomessa kasvaa kansa, joka on valtiollisen kehityksemme tasalla ja joka kykenee täyttämään niitä suuria oikeuksia, joita uusi V. J. sille suo. Mutta tämän tarkoituksen saavuttamiseksi — se kai myönnettänee — on kansakoululla erinomaisen tärkeä, suorastaan ratkaiseva merkitys. Tähän laitokseen ja sen opettajiin, niihin taajoihin joukkoihin, jotka Suomen salomailla valistuksen asiaa ajavat, niihin täytyy meidän etupäässä nojata tässä kansamme suuressa elinkysymyksessä. Jos sillä taholla huonon palkkauksen vuoksi ei kyetä pätevää työtä suorittamaan, jos riittämättömän palkan vaikutuksesta opettajan toiminta ja harrastukset hajoovat muuanne ja hänen työkykynsä lakastuu, niin vahinko siitä on, ei suinkaan etupäässä opettajien itsensä, vaan sen nousevan sukupolven, joka silloin, kun me jo lepäämme nurmen alla, on velvollinen maamme kohtaloja ohjaamaan. Tämän nuorison puolesta, joka ei vielä itse voi asiaansa ajaa, minä rohkenen kääntyä Suomen uuden, kansanvaltaisen

eduskunnan puoleen ja minä toivon, viimeiseen saakka toivon, että tämä ei ole turhaan tapahtunut.

Ed. **Gebhard, Hannes:** Kansakouluopettajien palkankorotuksen puolesta on täällä jo toista kertaa keskusteltu ja siinä etupäässä puhuttu koulun ja opettajien kannalta. Minä puolestani pyydän saada esittää tätä asiaa maaseudun vähävaraisten kansankerrosten ja eritoten maanviljelyksen edistämisen kannalta.

Kun asiaa tältä kannalta katsoo, niin ei voi mielestäni tulla muuhun kuin siihen, että me suorastaan teemme vääryyttä maaseudulle, jos emme valtion avulla koeta hankkia maalaisopettajille niin hyvää toimeentuloa kuin mahdollista. Kaikille pitäisi jo alkaa olla selvillä, että kaupunkilaisväestö ja kaupunkilaisedut yleensä tahtovat tunkeutua etualalle maalaisväestön kustannuksella. Tarkka silmä sen huomaa tuhka tiheään myöskin eduskuntatyössä, sekä niin sanottujen „porvarillisten" että myöskin sosialistiryhmän osallisuudessa tähän työhön. Ja tämä kaupunkilaisetujen etualalle tunkeutuminen johtuu siitä, että kaupunkilaisväestö yleensä omaa enemmän muodollista eli koulusivistystä. Jos siis maalaiset täällä nyt antavat äänensä pienempien palkkojen hyväksi, niin he silloin myötävaikuttavat siihen, että kehitys vastaisuudessakin tulee jatkumaan juuri tällä tavoin maalaisväestön vahingoksi.

Tämä yleiseltä kannalta.

Mutta jos katselee asiaa maanviljelyksen kannalta erityisesti, niin tulemme samaan tulokseen, nimittäin että maanviljelijät, äänestämällä pienempiä palkkoja omille kansakoulunopettajilleen, suorastaan vastustavat maanviljelyksen kehittymistä, siis vastustavat oman taloutensa vaurastumista. Jokaiselle sivistyneelle maanviljelijälle lienee jo selvää, että tämäkään ammatti ei enään menesty, ellei ammattisivistys käy aikansa tasalla. Mutta ammattisivistyksen on vaikea kohota ilman kunnollista pohjasivistystä. Se on heikko oppilas maamieskoulussa, se on ymmärtämätön kuulija maanviljelysluennoilla, se kykenee huonosti käsittämään uudenaikaista maanviljelyskirjallisuutta, jolla on huono pohjasivistys. Mutta pohjasivistys jääpi huonoksi pakostakin, jos opettajat pidetään riittämättömillä palkoilla.

Tähän vastataan pikkutilallisseutujen edustajain puolelta, Itä-Suomesta, Savosta ja Pohjanmaalta, eritoten nälkämailta, että pikkutilallisten taloudellinen ahdinkotila on tätä nykyä niin suuri, että heidän täytyy nyt ensin katsoa nykyaikaa, omaa ja perheensä taloudellista toimeentuloa, ennen kuin he voivat lähteä suuria uhrauksia tekemään tulevien sukupolvien henkisen kehittymisen hyväksi. Mutta ovatko nämä oikein ajatelleet tätä asiaa? Juuri

näitten harvaan asuttujen köyhien seutujen osallisuus valtion tuloihin on paljo pienempi kuin varakkaampien seutujen. Mutta puheenaolevasta valtion menoerästä nämä köyhät seudut tulisivat saamaan suhteellisesti yhtä suuren osan kuin varakkaammatkin, sillä kun kansakouluopettajain palkat jäisivät suurimmaksi osaksi kuntaan, hyödyttämään kuntalaisia, niin puheenaoleva palkanlisäys köyhissä kunnissa tulisi suuremmassa määrässä hyödyttämään kuntaa, kuin mistä tämä valtiomenojen korotus tulisi lisäämään näitten kuntien osallisuutta valtion tuloihin.

Tämä nyt valtiotaloudelliselta kannalta, mikä kuitenkin itse asiassa on mielestäni paljon vähäarvoisempi, kuin ne näkökannat, jotka asian oikeastaan ratkaisevat.

Näitten köyhien seutujen tulee näet ottaa huomioon, että ne ovat siinäkin suhteessa muita alakynnessä, että niiltä seuduin pyrkivät useimmat etevämmät opettajat hakemaan pois kaupunkeihin ja etelä-Suomen varakkaampiin kuntiin. Tämän he tekevät useista eri syistä: Kaupungit ja etelä-Suomen varakkaammat maalaiskunnat kykenevät omista varoistaan maksamaan opettajilleen parempia palkkoja; kaupungit ja etelä-Suomen varakkaammat maalaiskunnat voivat tarjota paljo enemmän tuottavia sivutoimia; ja näillä seuduin on opettajilla paljo enemmän tilaisuutta henkiseen virkistykseen.

Siis, kuten sanoin, eduskunta suorastaan sortaisi kaukaisia köyhimpiä pikkuviljelijäseutuja, jos se määräisi valtion palkkaosuuden maalaiskansakouluopettajille alhaiseksi.

Mutta vielä on mielestäni yksi tärkeä syy, joka vaatii juuri maanviljelijäin, eritoten näitten köyhimpien seutujen pikkuviljelijäin edustajain antamaan äänensä pisimmälle menevän palkankorotusehdotuksen puolesta, ja se on se, että sen kokemuksen mukaan, minkä minä olen saanut työskennellessäni Suomen maanviljelyksen palveluksessa, on kansakouluopettajilla ollut äärettömän suuri merkitys juuri köyhimpien pikkuviljelijäseutujen edistymiselle, sillä tällaisilla seuduin ovat kansakouluopettajat useinkin ainoat, jotka pystyvät uudistusrientoja ajamaan. Uudistusrientoja voivat näet saada alulle ja johtaa ainoastaan ne henkilöt, joilla itsellään on tarpeellinen määrä muodollista sivistystä ja joitten taloudellinen asema samalla on sen verran turvattu, että heillä on aikaa tehdä ilmaiseksi työtä yleisten asioitten hyväksi. Sellaisia henkilöitä on tavallisesti ainoastaan maalaiskuntien kirkonkylissä, mutta harvoin syrjäseuduilla. Näillä syrjäseuduilla on tosin siellä täällä ollut maakauppias, joka on harrastanut nuorisoseuraliikettä, raittiusliikettä, kirjallisuuden ja sanomalehtien levittämistä. Mutta kun meidän aikamme taloudelliset pyrinnöt maanviljelyksen kohottamiseksi ovat kysyneet sivistynyttä ja yleisiä asioita harrastavaa miestä alkuunpanijaksi ja johtajaksi,

niin kauppiaat luonnollisesti ovat jääneet niille kylmiksi tai ruvenneet vastustajiksi. Näissä maatalouden kohottamispyrinnöissä ei pikkuviljelijöillä ole monessakaan kunnassa, poikkeuksia lukuunottamatta, ollut muita turvanaan kuin juuri kansakouluopettajat. Ne ovat, kuten sanottu, olleet ainoa ja useimmiten hyvä tuki ja turva. Minä voin vakuuttaa, että useimmat niistä monesta sadasta osuuskunnasta, jotka on perustettu näillä kaukaisilla seuduilla ja jotka nyt jo tuottavat silminnähtävää ja kouraan tuntuvaa taloudellista vaurastumista pikkutilallisten keskuudessa, eivät olisi päässeet alullekaan ilman kansakouluopettajaa, että hyvin monen niistä olisi vaikea vielä tänä päivänäkään toimia ilman opettajan apua, ja että toiselta puolen sellaisille seuduille, joilla ei ole pystyvää ja asianharrastavaa opettajaa, ei voida perustaa tällaisia osuuskuntia. Olen näet omin korvin kuullut näin syrjäisillä seuduilla olevan osuuskunnan johtomiesten sanovan minulle, että he ovat kyllä perustaneet Helsingistä lähetettyjen neuvonantajien avulla osuuskunnan ja se olisi valmis toimimaan, mutta että he eivät kykene panemaan sitä käytäntöön, ennen kuin saavat paikkakunnalle kansakouluopettajan. Ja vielä meidän on muistettava se ylen tärkeä tosiasia, että tämän työn näitten osuuskuntien perustamisessa ja johtamisessa kansakouluopettajat ovat tehneet ja tekevät vieläkin joko aivan ilmaiseksi tai mitättömän pienestä palkkiosta.

Mitä tämä opettaa ja mihinkä tämä velvoittaa?

Se opettaa sitä, että etevä ja harras kansakouluopettaja etäisillä seuduin varsinaisen virkatoimensa ohella toimii siinä määrässä seutunsa taloudellisenkin vaurastumisen hyväksi, että voipi sanoa, että monenkin seudun taloudellinen kohoaminen ainoastaan odottaa tuollaisen opettajan tuloa paikkakunnalle.

Me olemme siis Suomen taloudellisessa elämässä saaneet kokea sen, minkä suuret ajattelijat yhteiskuntaopin alalla ulkomailla meille opettavat, nimittäin että valtion menot kansanvalistuksen kohottamiseksi saavat nousta hyvinkin korkealle, niin kauan kuin kokemus osottaa, että seurauksena on kansan tuotantokyvyn kasvaminen, sillä silloin ne eivät koskaan voi kohota yli yhteiskunnan taloudellista voimaa. Ja he lisäävät, että tulevaisuudessa, sitä mukaa kuin valtiot tulevat kansanvaltaisemmiksi, valtion menoerä kansanvalistuksen hyväksi tulee kasvamaan muita kaikkia suuremmaksi.

Tämä opetus, minkä me täten olemme saaneet, se velvoittaa kaikkia meitä, jotka tässä eduskunnassa tositeossa harrastamme pikkuviljelyksen edistymistä, kansamme taloudellista vaurastumista, katsomaan, että etevät ja hartaat opettajat todella ajan pitkään voivat viihtyä syrjäisissä takapajulla olevissa köyhissä seuduissa. Näitten seutujen edustajain kannalta katsoen voi yleensä ymmärtää useimpien muitten virkamiesryhmäin palkan-

korotusten vastustamista, mutta sitä ei voi ymmärtää, miten he voivat vastustaa valtion palkankorottamista sille vaatimattomalle, uutteralle hartaalle miehelle tai naiselle, joka aivan suoranaisesti toimii näitten seutujen taloudelliseksikin vaurastumiseksi. Tuo vastustaminen olisi minusta samaa, kuin jos he kieltäytyisivät vastaanottamasta suurempaa valtion määrärahaa maanviljelyksen kohottamiseksi kotiseudullaan. Mutta sitä, joka sen tekisi, häntä suorastaan pidettäisiin kotiseutunsa vahingoittajana.

Pyydän nyt saada kääntyä erityisesti sosiaalidemokraattien puoleen. Useimmat Teistä olette maaseuduilta kotoisin ja kaupunkilaisetkin teidän joukossanne tiedätte, että alituisesti virtaa työväkeä maaseuduilta kaupunkiin. Kait te myönnätte sen, että tätä väkeä on sitä helpompi saada järjestymään ja harrastamaan yleisiä asioita, sen joukosta on sitä helpompi saada apumiehiä ja -naisia johtoon, kuta enemmän tietoja heillä on. Jo tästäkin syystä sosiaalidemokraatit muissa maissa itsetietoisesti haluavat lisätä sitä valtionmenoerää, joka tarkoittaa kansanvalistuksen parantamista. Ette suinkaan te tässä kohden tahdo olla tovereitanne ulkomailla huonommat? Mutta vielä suoranaisempi on se syy kansakouluopettajien palkkain korottamiseksi, että meilläkin jo yleisesti tunnetaan, että niillä köyhempien kansankerrosten lapsilla, jotka ovat saaneet paremman koulusivistyksen, on paljoa helpompi toimeentulon mahdollisuus kuin toisilla. Ja vielä: puolueena te olette ottaneet harrastaaksenne pikkuviljelijäluokan lisäämistä suurissa määrin. Mutta par'aikaa valmistumaisillaan oleva tilastollinen tutkimus meidän maalaisoloistamme todistaa epäilemättömästi, että maan hallinta sinänsä, olkoonpa se omalla tai vuokramaalla, ei yksin estä kurjuudesta, että päinvastoin löytyy hyvinvoipia seutuja, joissa ainoastaan harvoilla on maata, mutta sen sijaan hyvinkin köyhiä seutuja, vaikka niissä useimmilla perheillä on omakin maa. Ja nämä seudut ovat köyhiä m. m. juuri siitä syystä, että kansanvalistus niissä on huono, että niillä ei ole yhtään korkeammalla sivistyksellä varustettua henkilöä, joka kykenisi toimimaan pikkuviljelijäin taloudellisen järjestymisen etunenässä. Teidän maaohjelmanne kaipaa siis sen välttämättömän täydennyksen, että te vaaditte sellaisia uhrauksia kansansivistyksemme kohottamiseksi, että pikkuviljelysseudutkin voivat pitää eteviä kansakoulunopettajia. Ainoastaan sillä tavoin Te toimitte johdonmukaisesti sen yhteiskunnallisesti tärkeän päämäärän saavuttamiseksi, ettei maaseuduilta tulvaisi tarpeettoman paljon irtainta työväkeä kaupunkeihin ja tehdaspaikkoihin.

Mutta, lopultakaan tämäkään kysymys ei ole ainoastaan sen tai tämän kansanluokan yksityisetujen kysymys, vaan koko kansan menestymisen elinehto. Senpä vuoksi minun mielestäni tämän kansaneduskunnan kunniakin vaatii sitä verrattain pientä uhrausta,

josta tässä nyt on puhe. Tämä eduskunta on Euroopan kansanvaltaisin, enimmäkseen pikkuviljelijäin ja työväen valitsema. Me olemme täällä valiokunnissa etupäässä uurastaneet näitten kansankerrosten elinehtojen helpoittamiseksi: me olemme toimineet siihen suuntaan, että maanomistajain rasitukset huojistuisivat muitten, etupäässä varakkaampien kansankerrosten kustannuksella, me olemme koettaneet hankkia torppareille etuja maanomistajien kustannuksella, me olemme työskennelleet siihen suuntaan, että teollisuustyöväelle tulisi etuja työnantajien kustannuksella. Tämä meidän työmme ei ehkä lopullisesti kaikissa osissaan tällä kertaa valmistu, mutta se ei suinkaan silti ole hukkaan mennyttä: se on valmistuva, kun me uudelleen kokoonnumme muutamien kuukausien kuluttua. Mutta millaisen arvostelun tulee historia antamaan tästä työstämme, jos me tämän ohella emme tahtoisi riittävästi helpoittaa myöskin niitten toimeentuloa, jotka työskentelevät näitten samojen kansankerrosten sivistämiseksi? Eikö se tulisi sanomaan, että tähän Suomen ensimäiseen kansanvaltaiseen eduskuntaan riensivät vähävaraisemmat kansankerrokset kilvan riistämään kukin itselleen etuja, mutta yksissä tuumin ne kateellisesti unohtivat vähävaraisimmat henkisen työntekijät, nämät työntekijät, joitten toimeentulo vielä on käynyt vaikeaksi juuri samaan aikaan ja juuri siinä määrässä, kuin maanviljelijäin tuotteiden hinnat ja työväen palkat ovat kohonneet?

Ja mitä tullaan sanomaan ulkomailla tästä? Minä tapasin kesällä erään radikaalisia reformeja harrastavan, tunnetun skandinavilaisen valtiopäivämiehen. Kun hän kuuli kertomustani meidän viime keväisestä kuukauden toiminnastamme, puolueohjelmistamme ja puolueittemme voimasuhteista, niin hän innostui ja lausui sen ennustuksen, että sen sijaan että hän ja hänen puoluetoverinsa tähän saakka aina ovat tuoneet esille kulttuurimaita lännestä esimerkkeinä edistyspyrinnöillensä, tulisivat he vastaisuudessa arvattavasti kääntymään itäänpäin, Suomeen, esimerkkejä hakemaan. Mutta kelpaammeko me esimerkiksi, jos me voimme näyttää ainoastaan kilpailua eri kansanluokkien kesken omien taloudellisten etujen valvomisessa ja yhteistoimintaa ainoastaan, kun on kysymys tinkimisestä uhrauksissa kansanvalistuspyrintöjen hyväksi. Eikö päinvastoin meidän arvomme alentuisi ulkomailla sekä sosialidemokratisten piirien silmissä, jotka kaikkialla muualla tietääkseni ajavat aivan toisenlaista politiikkaa, että myöskin niitten n. s. »porvarillisten» piirien silmissä, jotka ovat olleet sympaatisia kansanvaltaisille reformeille, mutta joihin tällaisen kansanvalistuksen edistystä vastustava päätös meillä epäilemättä olisi omansa vaikuttamaan suorastaan taannuttavasti.

Muistakaamme siis kaikki tätä asiaa päättäessä, mitä meiltä vaatii alempien kansankerrosten ja eritoten pikkuviljelyksen tosietu,

mitä meiltä vaatii tämän uuden eduskuntamme ja koko kansamme kunnia.

Pyydän yhtyä vapaaherra Yrjö-Koskisen ponteen esillä olevan lakiehdotuksen ensimäiseen pykälään nähden.

Ed. **Rantanen:** Kun tästä opettajain palkankorotusasiasta on niin paljon kiistelty, puhuttu puoleen ja toiseen, niin en tahdo enempää käydä sitä penkomaan. Huomautan vaan lyhyesti, että ne lausunnot, joita täällä nytkin on annettu, että kun kansakoulunopettajain palkka korotettaisiin, niin sillä muka saataisiin kansa kohoamaan valistukseen ja maatalous kukoistavalle kannalle, tuntuvat todellisuudessa, ainakin minun mielestäni, olevan vaan hurskaita unelmia. Minä puolestani olen sitä mieltä, että tämä kansakoulunopettajain palkkauksen korottaminen nykyhetkellä kävisi esteeksi kansan syvien rivien taloudellisten elinehtojen kohottamiselle. Ilmoitan olevani jyrkästi vastustavalla kannalla kansakoulunopettajain palkkauksen korottamiseen nähden, ja ehdotan, että maalaiskansakoulunopettajain palkkausjärjestelmä pysytettäisiin entisellään.

Ed. **Rosenqvist V. T.:** Det synes mig vara fullt konstateradt, att folkskolelärarepersonalen är i behof af löneförhöjning. Och skulle man icke vara öfvertygad därom, så hade man bort blifva det af det kraftfulla, varma och sakrika andragande, som här framstälts utaf en person, hvars föregående lifsvärksamhet och nuvarande ställning är sådan, att han säkerligen känner till dessa förhållanden bättre än någon annan uti denna församling. Till och med statsutskottet, som i detta afseende ställt sig på en mer än lofligt afvisande ståndpunkt, icke allenast föreslår en, om också obetydlig förhöjning, utan utskottet säger uttryckligen, att nämnda lärarepersonals löneförmåner icke mera kunna anses vara fullt tillfredsställande. Då utskottet emellertid icke kan förena sig ens om regeringens förslag till löneförhöjning anföras häremot hufvudsakligast tvänne skäl, och det är dessa jag ett ögonblick vill något granska. Å ena sidan komma landets tillgångar, förmenar man, att tagas i anspråk för genomförandet af reformer på samhällslifvets olika områden. Å andra sidan framhålles, att folkskolefrågan i större omfattning i en snar framtid kommer under behandling. Det är nu dessa skäl, som utskottet förebär, då det söker nedtrycka löneförhöjningen till den minsta möjliga. Hvad nu först det senare motivet beträffar, så synes det mig vara af den beskaffenhet, att det mer talar *för* en kännbar löneförhöjning än *mot* en sådan. Ty oberoende af det obilliga, för att icke säga hårda i att låta folkskolelärarena ännu en tid bortåt lefva på förknappningar, i det man väntar på reformer, synes det mig vara en fördel, att man, innan man upptager den vidt omfattande frågan om läroplikt, afgör eller fixerar de löneförmåner, som man anser en-

ligt rätt och billighet böra tillerkännas folkskollärarena. Med de bestämda löneförmånerna som utgångspunkt kan man sedan bättre beräkna de kostnader, som skolpliktsreformen fordrar. — En utaf de viktigaste förutsättningarna för att en lärare eller uppfostrare skall kunna fylla sin uppgift är, att han får utföra sitt arbete utan tryckande näringsbekymmer, såsom här i dag redan har framhållits. Det är icke *rätt*, och det är icke *klokt*, att man ställer det så, att brödbekymmer förmörka deras stig, hvilkas uppgift är att sprida ljus bland folkets barn. I det sinne, som är uppfylldt af bekymmer, slå lätt missnöje och bitterhet rot, men en med sin lott missnöjd och af lifvets motigheter förbittrad lärare utöfvar på sina elever ett inflytande, hvars skadlighet vanligen icke kan beräknas, men som säkerligen ofta underskattas. För min del är jag öfvertygad om att, ifall landtdagen nu besluter en icke alldeles obetydlig löneförhöjning åt landets folkskolelärare, detta beslut skall få en betydelse, som väl kan jämföras med många utaf de sociala reformer, som stå på dagordningen.

Alltså, löneförhöjning åt folkskollärarene, men efter hvilken princip och huru stor?

Den gamla principen var enkel; lärare fick högre lön än lärarinna. Man utgick från den förutsättningen att läraren i allmänhet var gift och därför behöfde mera till familjens underhåll, medan lärarinnan i regeln icke var gift och därför behöfde mindre. Men principen hade med sig det fula skenet att värdera lägre kvinnans arbete i undervisningens tjänst än mannens. Man har därför nu sökt beröfva den gamla principen dess fula sken och fastslagit en skillnad icke mellan lärare och lärarinna utan mellan gift och ogift, hvilket nog i praktiken i de allra flesta fall kommer att blifva den gamla skillnaden mellan lärare och lärarinna, i det afseende är jag fullt ense med fröken Hagman.

För min del erkänner jag, att det ligger mycket berättigande i den gamla principen, att staten gifver lön åt arbetaren allt efter som han eller hon behöfver för sin anständiga bärgning. Men det är en omständighet härvidlag, som gör, att jag dock icke kan omfatta denna princip: principen omsatt i praktiken leder till orättvisor. Först och främst kan jag icke betrakta det, att en folkskollärare tager sig en hustru, såsom i och för sig egnadt att öka hans utgifter. Fastmer är väl äfven hustrun en arbetskraft till boet, för att nu ej alls tala om att hon äfven kan medföra ett eget kapital. Men annat är det ju, när till familjen äfven höra barn; då blifva utgifterna större. Emellertid göra alla de förefintliga förslagen, såväl propositionens som betänkandets och reservationens ingen skillnad mellan om äktenskapet är barnlöst eller icke, om det finnes *några* barn eller *många* barn. Stora utskottets kläm gör icke häller någon skillnad emellan, om äktenskapet är barnlöst eller icke. Det förslag, som i detta afseende af frih. Yrjö-Koskinen här framställts till ändring af denna kläm

är därför fullt på sin plats. Detta förslag utsäger nämligen, hvad stora utskottet antagligen velat säga, ehuru det icke lyckats få fram det i klämmen. Men äfven enligt detta förslag göres icke någon skillnad emellan om det finnes ett à två barn eller sex à åtta. Jag förstår nog att det icke är så lätt att härvidlag uppdraga gränsen. Men icke häller tager man hänsyn till, att den ogifta läraren eller lärarinnan möjligen kan hafva att försörja andra närstående anförvandter, hvilka äro ålderstigna eller sjukliga. Korteligen, jag kan icke tänka annat än att den också enligt min uppfattning berättigade principen skall i värkligheten komma att leda till många orättvisor, och därför nödgas jag förkasta densamma och i dess ställe omfatta principen af lika lön för lika arbete. Men denna lön bör då ställas så hög, att ochså en gift familj med hushåll kan reda sig med densamma. Blir det sedan något öfver för en del ogifta lärare eller lärarinnor, så är det ju sannt, — och det skall man måhända komma att framhålla här — att öfverskottet kan missbrukas till fåfänga och flärd. Men däremot kan invändas, att det är mer antagligt, att detta öfverskott skall komma att brukas på ett rätt sätt, till egen utbildning eller andras hjälp.

När det slutligen gäller att bestämma lönens belopp, omfattar jag för min del propositionen, såsom också stora utskottet i hufvudsak gjort det, men med den skillnad, att jag önskar tillägga det högre beloppet, eller 1,200 mark, samtliga folkskollärare och lärarinnor, oberoende af om de äro gifta eller ogifta. Totalutgiften i nu berörda afseende komme då att stiga högre än hvad propositionen beräknar den till, men icke fullt så högt, som i första reservationen är upptaget. Och den summa, som då skulle ifrågakomma, vågar jag hoppas, att staten till heder för sig själf och till gagn för det allmänna skall förmå uppoffra för landets folkskollärarekår. Mitt förslag vore alltså i korthet det, att § 1 erhölle följande lydelse:

Det af statsmedel till folkskollärarepersonalens på landet aflöning utgående bidraget skall från ingången af år 1908 utgöra 1,200 mark för såväl manliga som kvinliga lärare.

Puhemies ilmoitti vielä olevan kolmattakymmentä puheenvuoroa käyttämättä, jonkavuoksi istunto nyt oli keskeytettävä, ja jälleen kokoonnuttava kello 6 i. p.

Ed. Kares ja Laine, Oskari saivat pyynnöstä vapautusta yksityisten asiain tähden iltaistunnosta.

Istunto keskeytettiin kello 4,02 i. p.

Kun kello 6 i. p. jälleen oli kokoonnuttu sai ed. Suomalainen, J. yksityisten asiain tähden vapautusta iltaistunnosta, ed. Tikkanen samoin yksityisten asiain tähden vapautusta ensi tiistaiksi ja keskiviikoksi.

Pankkivaltuusmiesten ja heidän varamiestensä sekä pankin tilintarkastajain ja näiden varamiesten vaali.

Luettiin julki seuraava pöytäkirja:

Suomen Eduskunnalle.

Täten lähetetään Eduskunnalle pöytäkirja eilen toimitetusta pankkivaltuusmiesten ja heidän varamiestensä sekä pankin tilintarkastajain ja näiden varamiesten vaalista. Kuten pöytäkirjasta näkyy on vaalin tulos seuraava:

Pankkivaltuusmiehiksi valittiin:

Aleksanterin Yliopiston professori, filosofian tohtori, vapaaherra Ernst Gustaf Palmén;

Keskusosuuskunnan, Osuuskauppojen keskusliikkeen prokuristi Heikki Lindroos ja

Entinen senaattori Alexander Lennart Gripenberg: sekä

Maanviljelijä ja sahanomistaja Hjalmar Gabriel Palaheimo;

Keskinäisen Henkivakuutusyhtiö Suomen toimitusjohtaja Wilhelm Alexander Lavonius ja

Tehtaan-isännöitsijä kauppaneuvos Gösta Björkenheim.

Näistä kolme ensiksi mainittua valittiin olemaan osallisina kaikissa valtuusmiesten käsiteltävinä olevissa asioissa.

Pankkivaltuusmiesten varamiehiksi valittiin:

Ensimäiseksi varamieheksi Senatin esittelijäsihteeri Akseli August Listo.

Toiseksi varamieheksi kauppias Karl Henrik Renlund.

Kolmanneksi varamieheksi kauppias Juho Santaholma.

Neljänneksi varamieheksi Lyseon lehtori, filosofian tohtori Hugo Magnus Johannes Relander.

Viidenneksi varamieheksi Vakuutustarkastaja, kollega, filosofianmaisteri Gustaf Onni Immanuel Hallstén.

Kuudenneksi varamieheksi lääkintöneuvos, lääketieteen lisensiaatti Gustaf Rudolf Idman.

Pankin tilintarkastajiksi valittiin:

Kauppaoppilaitosten tarkastaja, professori, filosofian tohtori Ernst Jakob Valdemar Bonsdorff,

Sanomalehdentoimittaja Väinö Alfred Tanner,

Tukkukauppias Juho Lallukka ja

Tilanomistaja maanviljelysneuvos Karl Vilhelm Bruncrona.

Tilintarkastajain varamiehiksi valittiin:

Ensimäiseksi varamieheksi Suomen Liikemiesten kauppaopiston johtaja, filosofian maisteri Kyösti Nestor Järvinen.

Toiseksi varamieheksi filosofian maisteri Väinö Vuolijoki.

Kolmanneksi varamieheksi puuseppä Jaakko Emil Perttilä.

Neljänneksi varamieheksi filosofian tohtori Arvid Neovius.

Helsingissä 19 p. lokakuuta 1907.

Emil Schybergson.

Kyösti Järvinen.

Edellämainituista vaaleista oli H. K. Majesteetille kirjelmällä ilmoitus annettava.

Lakiehdotusta maalaiskansakoulujen opettajiston palkkauksesta edelleen käsiteltäessä käytti puheenvuoroa:

Ed. **Karlsson:** Då jag fullkomligt delar den uppfattning i föreliggande fråga, som af hr Rosenqvist före middagsrasten klart och tydligt frambars, vill jag inskränka mig till att understöda honom.

Ed. **Sundblom:** Då jag icke vill förlänga diskussionen utöfver det allra nödvändigaste, skall jag endast framlägga några statistiska uppgifter, egnade att ytterligare framhäfva behofvet af en grundlig förbättring af folkskollärarpersonalens löneförmåner. Finlands svenska folkskollärareförening har å utsända frågeformulär från olika delar af landet erhållit 120 svar, hvilka med allsköns tydlighet ådagalägga lärare- och lärarinnelönernas otillräcklighet, på samma gång de gifva vid handen, hvilka rent af försvinnande små belopp under nuvarande löneförhållanden kunna komma lärarepersonalens fortsatta utbildning och andliga förkofran till godo. De statistiska uppgifterna äro i många afseenden upplysande och lärorika. De torra siffrorna utgöra ingen klagovisa, men de låta oss tydligen ana brödbekymren och de tala ett öfvertygande, klart språk, på samma gång de vädja till en för folkets bildning varmt nitälskande representation att inskrida och därmed sänka ett knippe solljus och nytt lefnadsmod i våra folkskollärares och lärarinnors hem. Det af fackmän bearbe-

tade statistiska materialet visar, att, där lärares och lärarinnas hushåll utgjorts af en enda person, d. v. s. läraren eller lärarinnan ensam, har skillnaden mellan inkomster och utgifter blifvit ett öfverskott af hela 9 mark; där hushållet utgjorts af 2 personer, förefinnes en brist af 14 mark, medan ett 3 personers hushåll lämnat en brist af 198 mark, ett 4 personers 226 mark, ett 5 personers 195 mark, ett 6 personers 463 mark, ett 7 personers 404 mark och ett hushåll, som räknat från 8 till 11 personer, en brist på 892 mark, allt per år. Härvid bör bemärkas, att i många fall bi-inkomster allaredan räknats med. Det som brister, har gifvetvis utjämnats genom biförtjänster eller ock åsamkat ökad skuldbörda. Jag rekommenderar den hopbragta statistiken till deras begrundande, hvilka vilja afspisa krafvet på ett rundligt lönetillskott med det ovederhäftiga talet, att folkskolläraren och lärarinnan allaredan hafva det bra. Då jag på goda grunder håller före, att en folkskollärarefamilj, antingen stödet är en lärare eller lärarinna, med vår tids höga lifsmedels priser icke kan komma tillrätta med en mindre grundlön af staten än 1,500 mark, kan jag icke häller instämma uti rektor Rosenqvists yrkande, utan upprepar mitt tidigare gjorda förslag om en grundlön af 1,200 mark för ogift lärare och lärarinna samt 1,500 mark för gift lärare eller lärarinna, som tillika har barn att försörja.

Ed. **Neovius, Dagmar**: Principen om lika lön för lika arbete torde enligt mitt förmenande ligga denna på jämlikhet fotade kammare särskildt varmt om hjärtat, isynnerhet i ett fall som detta, där det icke möter några större svårigheter att häfda densamma. Hr Rosenqvist har framhållit alla de skäl eller åtminstone de flesta, som kunna framhållas i detta afseende. Jag ber för min del endast att få påpeka ett par omständigheter till. Stora utskottet föreslår, att kammaren skall förena sig om propositionens förslag därhän att ogift lärare eller lärarinna skall få 1,000 mark som grundlön och den som har familj 1,200 mark. Rektor Rosenqvist föreslår däremot 1,200 mark för alla. Nu kunde det förefalla för en del som om totalsumman i de båda olika fallen skulle komma att ställa sig mycket olika. Godkänna vi stora utskottets förslag, kommer slutsumman att bli 3,740,400 mark. Godkänna vi åter Rosenqvists förslag, så blir slutsumman 4,051,200 mark. Skillnaden är således endast 300,000 mark, hvilket icke kan anses mycket i ett fall, där det gäller så pass stora summor. Något sådant skäl, som att statens utgifter skulle bli alltför stora, anser jag därför man icke kan anföra för förkastandet af hr Rosenqvists förslag. — Det är ju omöjligt att undanrödja alla orättvisor. Sådana komma alltid att förefinnas. men det kan vara svårt att afgöra, hvar den större eller mindre orättvisan förefinnes. Jag undrar om skillnaden uti utgifterna för en ogift lärare eller lärarinna å ena sidan och en gift med ett barn å andra

sidan skall vara större än skillnaden i utgifterna för en gift lärare med ett barn och en sådan med 7—10. Draga vi således gränsen emellan gift eller ogift, så blir skillnaden kanske mindre, än om vi låta lönegränsen bestämmas af ett visst antal barn, hvilket ju dock blir alldeles omöjligt. Vidare kan en lärare, som har ett barn, förlora detsamma. Enligt utskottets förslag skall han i alla fall för hela sin framtid få uppbära den högre lönen. Där kommer således ännu en orättvisa till, om vi låta giftermålet vara det, som afgör lönens storlek. Jag ber således att få understöda rektor Rosenqvists förslag om 1,200 marks grundlön för såväl gift som ogift.

Ed. **Torppa:** Kun minä suuressa valiokunnassa olen ollut toisella kannalla kuin mihin valiokunnanmietintö päättyy tässä opettajain palkkausasiassa, enkä ole mietintöön liittänyt eriävää mielipidettäni, katson velvollisuudekseni nyt esittää sen täällä eduskunnassa.

Minä olen suuressa valiokunnassa asiaa käsiteltäessä asettunut pääasiallisesti valtiovarainvaliokunnan mietinnön kannalle, kuitenkin poiketen siitä eräissä kohdin, mikäli se koskee perheolojen perustuksella korotettua peruspalkkaa. Tähän nähden olen tahtonut asettua sekä mies- että naisopettajiin nähden samalle kannalle. Valiokunta sitävastoin on tehnyt eron perheoloihin nähden mies- ja naisopettajien välillä, vaikka valiokunta yksinäisiin opettajiin nähden on asettunut yhtäläisyyden periaatteen kannalle itse peruspalkkaan nähden. Minä nimittäin pidän oikeana, että on säilytettävä sama johdonmukaisuus perheoloissa olevillekin opettajille, kun kerran asetutaan itse peruspalkkaan nähden yhtäläisyyden kannalle mies- ja naisopettajiin nähden. Tässä palkankorotuksessa, jonka valtiovarainvaliokunta on ehdottanut perheolojen perusteella annettavaksi opettajille, on olemassa se määräys, että miesopettaja aina tulisi saamaan tämän palkankorotuksen, mutta naisopettaja ainoastaan poikkeustapauksissa, tapauksissa sellaisissa, jos hän on jäänyt leskeksi ja hänellä on lapsia hoidettavinaan ja elätettävinään, tai toisessa tapauksessa, jos hän on sattunut saamaan kykenemättömän miehen. Minä sen sijaan pidän oikeana, niinkuin sanoin jo, että tässäkin tapauksessa asetetaan mies- ja naisopettaja yhtenvertaisiksi. Mutta tämä yhdenvertaisuus eräissä tapauksissa veisi kuitenkin toisen opettajan alhaisempaan taloudelliseen asemaan kuin toisen, jollei tehtäisi mitään rajoituksia sellaisessa tapauksessa, jolloin mies- ja naisopettaja menevät keskinäiseen avioliittoon ja molemmat hoitavat opettajanvirkaa. Silloin tulisi heille edullisempi asema kuin opettajalle, joka vain yksinään hoitaisi opettajanvirkaa. Senvuoksi tahtoisin, että tämä asianhaara olisi otettava huomioon, kuitenkin niin, että tasoitus, mikäli mahdollista, tässäkin tulisi käymään keskitietä ja olen senvuoksi ehdotukseni muodostanut siten että, jos tällainen

keskinäinen avioliitto kahden virassa olevan opettajan kesken syntyy, saapi ainoastaan toinen heistä perheolojen perusteella korotetun peruspalkan. Ja olen arvellut, että se voitaisiin täsmällisyyden vuoksi määrätä miesopettajalle tulevaksi, täsmällisyyden vuoksi siitä syystä, että palkan tilauksessa ja palkkaa maksettavaksi määrättäessä olisi selvä,t täsmälliset perusteet olemassa, johonka hakemus ja päätös perustuvat. Mutta että naisopettajatar ei tulisi kärsimään tässä tapauksessa mitään vääryyttä, jos mies kuolisi ennen häntä ja hän jäisi leskeksi, on mielestäni kohtuullista, että silloin miehelle tuleva korotettu peruspalkka pitäisi siirtymän leskelle, ja hän tässä tapauksessa tulisi taas säilyttämään sen edun palkkaan nähden, mikä on oleva muuten kansakoulunopettajalla tai opettajattarella, jotka eivät ole keskinäisessä avioliitossa.

Tämä minun ehdotukseni tähän ensimäiseen pykälään nähden tulisi olemaan aivan sama kuin valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen alkuosa, mutta sen loppuosa, mikäli se koskee perheolojen perusteella korotettua peruspalkkaa, se tulisi hiukan muodostumaan siihen suuntaan, johonka olen täällä nyt lausunnossani viitannut. Ja olisi pykälä kokonaisuudessaan seuraava: valtiovaroista maalaiskansakoulujen opettajiston palkkaukseksl suoritettava peruspalkka on 1908 vuoden alusta oleva 800 markkaa niin hyvin miespuolisille kuin naispuolisille opettajille; mutta korotetaan tämä yleinen peruspalkka 1,000 markaksi naimisissa olevalle sekä mies- että naisopettajalle, kuitenkin siten, että jos mies- ja naisopettajalla keskinäisessä avioliitossa ollessaan on kumpaisellakin opettajanvirka, saapi ainoastaan miesopettaja korotetun peruspalkan. Mutta jos tämmöinen naisopettaja jääpi leskeksi, siirtyy hänelle miesvainajansa korotettu peruspalkka.

Olen tahtonut tehdä laskelman, minkälainen palkka opettajille tulisi tämän valtiovarainvaliokunnan ja minun tekemäni ehdotuksen mukaan, jotka pääasiassa menevät yhteen. Ensin yksinäiselle mies- ja naisopettajalle valtion myöntämä peruspalkka 800 markkaa. Sitte asunto, lämpö ja valo 400 markkaa. Asunnon vuokraksi olen laskenut 200 markkaa, polttopuihin 180 markkaa ja valoon 20 markkaa, siis 400 markkaa. Opettajalle asetuksenmukaisen maan tuloista 160 markkaa. Ja kunnalta sen laskelman mukaan, joka on ilmoitettu minulle opettajiston puolelta, että se tekee koko maassa keskimäärin 300 markkaa. Näin ollen tulisi yksinäiselle opettajalle palkkaa heti alussa 1,660 markkaa, 5 vuoden kuluttua ensimäisen palkankorotuksen jälkeen 1,820 markkaa, 10 vuoden kuluttua toisen palkankorotuksen jälkeen 1,980 markkaa, 15 vuoden kuluttua kolmannen palkankorotuksen jälkeen 2,140 markkaa ja 20 vuoden kuluttua neljännen palkankorotuksen jälkeen 2,300 markkaa. Perheelliselle opettajalle samaa arviota noudattamalla tulisi ilman korotusta 1,860 markkaa, ensimäisen korotuksen jälkeen 2,060, toisen

korotuksen jälkeen 2,260, kolmannen korotuksen jälkeen 2,460, ja neljännen korotuksen jälkeen 2,660 markkaa. Tässä en luullakseni ole tahtonut laskea liian korkeaksi niitä tuloja, mitkä ovat kunnilta opettajille tulevat. Olen pysähtynyt alimpaan rajaan. Onko tämän ehdotuksen mukaan palkka riittävä ja kohtuudenmukainen maalaiskansakoulunopettajalle, siitä näkyy olevan eri mieliä. Sen kokemuksen nojalla, mitä minulla on maalaisoloista ja maaseudun kansakoulunopettajien elämästä ja niistä vaatimuksista, joita heille tulee asettaa maaseudulla, pidän minä, että nykyään tämä palkkamäärä on oleva kohtuuden vaatimusten mukainen. Tästä voi kyllä tehdä vertailuja ylöspäin ja alaspäin ja ero on oleva huimaava. Mutta pysykäämme nyt vaan niissä piireissä, joissa nämä opettajat toimivat ja joissa he elävät. He elävät maaseudun kansan keskuudessa ja siis vaatimattomissa oloissa. Ja nämä olot opettajiin nähden täytyy myöskin säilyttää suhteellisen vaatimattomiksi, jos tahdotaan pysyttää kansakoulunopettajat kansan opettajina, eikä tehdä heistä valtion hyväpalkkaisia virkamiehiä. Sillä minä katselen asiaa ei ainoastaan taloudellisen hyvinvoinnin edun kannalta yksin opettajiin nähden, mutta minä katselen asiaa siltä kannalta, mitä tulee vaikuttamaan itse kouluoloihin opettajain palkankorouts, korotus huimaavassa vauhdissa. Minä nimittäin en vastusta korotusta, minä olen tässä korotuksen puolella, mutta asteettaisen. Jos menemme korottamaan hyvin runsaassa mitassa opettajain palkkoja, jopa niin runsaassa kuin täällä on ehdotettu, nimittäin enemmällä kuin kahden kertaiseksi, mitä ne nyt ovat, niinkuin naisopettajiin nähden tulisi olemaan täällä tehtyjen ehdotuksien mukaan, niin minä pelkään että me tekisimme liian huonon palveluksen kansakoululaitoksellemme. Henkilön, joka tahtoo hyödyllisesti, tehokkaasti ja vaikuttavasti toimia ympäristönsä hyväksi, täytyy asettua samanlaisiin oloihin, samanlaisiin elämänvaatimuksiin ja tapoihin ympäristönsä kanssa.

Mitä tulee näihin palkkaetuihin, ehdotukseni perusteella, niin ovat ne jo verrattoman paljon suuremmat kuin sen kansan osan yleensä, minkä keskuudessa he toimivat. Ajatelkaamme tavallisen työläisen palkkaa. Naispalvelijan palkka on korkeintaan 400 markkaa —, 100—200 markkaa itse palkka ja siihen lisäksi elanto, joka yhteenlaskettuna nousee 400 markkaan — ja miespalvelijan palkka 200—400 markkaa, johon elantokustannukset lisää luettuna ei tee enempää kuin 500 à 600 markkaa.

Entä sitte ne pikkuviljelijät, joihin tässä kysymyksessä on vedottu, tilalliset torpparit ja heidän vertaisensa, minkälaiset ovat heidän tulonsa yleensä? Ne ovat sellaiset, että jos tahtoisimme ruveta niitä luettelemaan yksityiskohtia myöten, niin tulisimme useimmissa tapauksissa jotenkin hämmästyttäviin tuloksiin. Jos kenenkään elämä meidän maassamme on taloudellisesti tukalaa ja vaikeaa

nykyään, niin se on juuri noiden pikkueläjäin, noiden pikkuviljelijäin, Onhan meidän maanviljelijäimme hartioilla m. m. kuormitettu erikoisrasituksia, joita ei ole millään muulla kansaluokalla tässä maassa, ja jotka laskelman mukaan tekevät 10 o/o kaikista heidän tuloistaan ainakin muutamissa scuduissa. Ja kun tähän lisäksi tulevat alinomaa huimaavasti kohoavat kunnallismaksut, niin kyllä täytyy sen, joka vähänkin tuntee elämän todellisuutta, suoraan sanoa, että jos maanviljelijä tahtoo säilyttää elämisen mahdollisuuden, niin tulee hänen supistaa elämänsä vaatimuksia ja vielä kuristaa koko lailla, niinkuin sanotaan, suolivyötä.

Kun siis, lukuun ottamatta muutamia harvoja pieniä poikkeuksia, suurkartanoiden omistajia joita toisissa seuduin maatamme on, ja maaseudulla valtion palveluksessa eläviä virkamiehiä, maaseutuväestön olot ovat tällaiset, niin kyllä silloin opettajain ja heidän ympäristönsä asukkaiden välillä on jotensakin suuri taloudellinen ero. Minä en tällä ole tahtonut panna kiviä opettajain leipään, vaan olen tahtonut ainoastaan huomauttaa sitä tosiasiaa, että meidän täytyy vakavasti punnita ja ajatella, aina kun lähdemme tällaisten kysymysten käsittelemiseen ja lopulliseen ratkaisuun, mitä ovat seuraukset niistä. Vaikka pelkään että minua väärin ymmärretään, täytyy minun huomauttaa, että en soisi meidän kansakoulunopettajistamme tehtävän henkilöitä, jotka taloudellisesti eläisivät kovin paljo yläpuolella kansaansa, sitä kansaa, jonka keskuudessa he toimivat. Sillä olisihan mahdollista, että nyt ehdotetun suuren palkankorotuksen jälkeen opettajain ja kansan kesken tulisi samallainen katsantokanta vallitsevaksi, joka on huomattavissa kansan ja virkamiesten välillä, ja silloin olisimme eroittaneet opettajat ja kansan toisistaan, joka ei olisi kouluoloillemme siunaukseksi.

Kun minä olen rohjennut tuoda esiin tämän ehdotuksen ja lausua siihen perustuvan käsityskantani täällä julki, niin olisin voinut yhtä suurella, kenties suuremmalla syyllä lausua saman ajatuksen kuin ed. Hagman aamupäivällä alkaessaan tämän keskustelun. Kuten sanottu, voisin tämän saman sanoa suuremmalla syyllä, sillä jos oikein käsitän, olen heittänyt taisteluhansikkaan virkamiesluokkaa vastaan. Miten on käsitettävä se menettely, että virkamiehet etunenässä ovat kiihkeästi vaatimassa kaikkein korkeinta palkankorotusta opettajille? Jos oikein voin aavistaa, johtuu se osaksi ehkä siitä, että taitaa tulla joskus se hetki, jolloin tulee taisteltavaksi myös korkeapalkkaisten virkamiesten palkkojen alentamisesta (Hyvä, hyvä!) ja silloin luullakseni olisi hyvin edullista, jos olisi voitu kansakoulunopettajien palkat siihen asti korottaa mahdollisimman korkeaan huippuun, jotta ei vertailu tulisi niin äärettömän räikeäksi, kuin se muuten voi tulla. Mutta me emme nyt näillä valtiopäivillä näytä siihen ehtivän, olen vain tässä tahtonut viitata tähän mahdollisuuteen.

Eräs seikka vielä. Tohtori Gebhard tunnettuna, innokkaana

maalaisten etujen ajajana on vienyt tämän kysymyksen maatalouden alalle, on pannut kysymykseen että, jos maanviljelijät mahdollisesti tulisivat täällä kaikkein korkeimmaksi ehdotettua palkankorotusta vastustamaan, tekisivät he äärettömän huonon palveluksen omalle asialleen. Vaikka en olekaan tieteellinen ammattimies, rohkenen kuitenkin epäillä, onko näillä kysymyksillä siinä määrin yhteyttä keskenänsä kuin tohtori Gebhard täällä sitä kuvaili. Sillä käsitykseni on, etteivät kansakoulunopettajat ole saaneet kasvatustansa maataloutta varten, kasvatuksensa kun kohdistuu toiseen alaan, jossa on kyllä työtä. Minä epäilen olisiko eduksi, jos opettajia ryhdyttäisiin varsinaisesti tähän ammattiin opastuttamaan, sillä silloin — ainakin minä pelkään sitä, — tuo pääasiallinen opetus suuresti tulisi kärsimään. Opettajilla tosin on vuodessa kolmasosa ajasta, paras kesänaika, opettajatoimesta vapaata aikaa, ja kenties tohtori Gebhard tarkoitti, että he tämän vapaa-ajan voisivat käyttää hyväksensä maatalousopetuksen antamiseen. Kyllähän ymmärtääkseni opettajilla tällä ajalla olisi hyvin paljon tehtävää juuri sillä alalla, mihinkä he varsinaisesti kuuluvat.

Olen vain tahtonut huomauttaa tästä seikasta sen vuoksi että tällä lausunnolla, johon minä juuri viimeksi viittasin, tahdottiin ymmärtääkseni hyvinkin pimittää, etten sanoisi mustata, maanviljelijäin käsitystä ja katsantokantaa tässä kysymyksessä.

Ed. **Järvinen:** Jo silloin, kun ensimmäistä kertaa käsiteltiin kansakoulunopettajain palkankorotusta, lausuin mielipiteeni, ja kun tiedän, että jälkeeni tulee vielä puhumaan ehkä parisenkymmentä puhujaa, niin tällä kertaa koetan supistaa sanottavani mitä vähimpään.

On todellakin hämmästyttävää nähdä sitä epäjohdonmukaisuutta, mitä täällä eduskunnassa asiain käsittelyssä useinkin vallitsee. Tänä päivänä klo 12—1 välillä oli puheenalaisena maanteiden ja siltojen teko; silloin väitettiin, että on aivan oikeuden ja kohtuuden mukaista, että jokainen henkilö meidän maassamme, jolla vaan on tuloja 600 mk vuodessa, ottaa osaa tientekemiseen ja niihin kustannuksiin, mitä siihen tarvitaan. Kävipä ed. Malmivaara oikein puhujalavalla sanomassa, että sielläkin pitäjässä, missä hän on, on lähes 300 pienviljelijää, joilla ei ole tuloja vuodessa edes 600 mk. Mutta silloin, kun tulee kysymykseen verojen paneminen köyhälistölle ja yhteiskunnallisten rasitusten vierittäminen heidän hartioilleen, näyttää tuo 600 markkaa hyvinkin hyvältä tulolta, joten ei olisi mitään syytä sääliä niin suuren tulon saajaa. Tänä päivänä kellon viisarit siirtyivät noin kolmen numeron päälle ja tuli esille kansakoulunopettajain palkankorotus, tuli kysymys tavallansa herroista. Silloin alettiin laulaa, käyttääkseni ed. Huoposen musikaalista vertausta, puheita

mitä surullisimmassa mollissa. Opettajien asunnot kuvailtiin mitä surkeimmiksi. Jo tämän edellisessä istunnossa niitä kuvailtiin todellakin surkeiksi, kylmiksi ja vetoisiksi, joissa saa reumatismia ja monenmoisia muita tauteja. Kuitenkin tietää jokainen, että koulu se on kulmakunnan komein talo ja opettajalla on siellä 3 tai 4 hyvin paperoitua, hyvin maalattua ja lämpimänpitävää huonetta. Sanottiinpa vielä, että opettaja poloinen ei jaksa palkallaan hankkia itselleen edes riittävää ravintoa, hän kuihtuu, surkastuu, näivettyy, laihtuu, kuivuu ja tulee oikein ryysyköyhälistön perikuvaksi. Vieläpä hänen henkisen puolensakin sanottiin kutistuvan, kun hän niin pienellä palkalla ei jaksa hankkia itselleen kirjallisuutta.

Ylitirehtööri Yrjö-Koskinen sanoi, että opettajiston täytyy väkisin tulla alakuloiseksi, sen mieli masentuu, hilpeytensä sumentuu, ja jotta ei niin kävisi, on hänen mielestään opettajien palkkaa korotettava, on vuodatettava palsamia opettajiston haavoille, parannettava mitä yhteiskunta on laiminlyönyt ja korotettava opettajiston palkka vähintäin 1,500 markkaan. Jos sosialistipuolueen puhuja joskus kuvailee köyhän kansan kurjuutta, kuvailee niiden asunto-oloja ja sanoo, että sellaisella palkalla, minkä työläinen saa, 500—600 markalla, ei saa kunnollisia huoneita, ei lämpöä, ei valoa, ei kunnollisia vaatteita eikä ruokaa, puhumattakaan henkisestä ravinnosta, niin silloin porvarit aina sanovat, että soialistit kylvävät luokkavihaa, sirottelevat anarkismia kansan keskuuteen. Ja kuitenkin kumman tila on surkeampi, opettajan vaiko työläisen, kumman palkka on korkeampi opettajan vaiko työmiehen? Ensimäistä lukemista suoritettaessa toin jo esiin hyvinkin laajasti numeroita ja tilastollisia tietoja opettajain sekä koulun käynnistä että myöskin hänen virassaan saamasta palkasta, eläkkeestä y. m. Muistin vahvistamiseksi pyydän saada lyhyesti vielä kerrata sen. Opettajaksi tulemiseen tarvitaan vaan neljä vuotta. Kouluajan kuluessa antaa valtio runsasta apua seminaarissa, koulumaksuja ei ole, opettajana ollessaan tulevat korotukset, eläkkeet, runsasta sairas-apua, kuuntelurahoja yliopistossa ja erityisiä heitä varten perustettuja kirjastoja. Voimmepa palauttaa muistiin opettajan lyhyen työvuoden, joka on kahdensadan päivän pituinen sekä loma-ajan parhaana suvisydämenä. Kun ottaa huomioon kunnan palkan, vapaan asunnon ja nytkin valtiolta perheelliselle miehelle tulevan ehdotetun 1,000 markan pohjapalkan, niin täytyy sanoa että ne ruikutuspuheet, joita täällä on pidetty, ovat olleet aivan tarpeettomat. Ei työläisen palkka pysty kilpailemaan opettajapalkkojen kanssa eikä myös pieniviljelijäin. Pyydän vielä lopuksi huomauttaa eräästä seikasta, eräästä tulolähteestä, joka jäi minulta viime kerralla sanomatta. Valiokunnan mietinnössä nimittäin ehdotetaan 90,000 markkaa annettavaksi kansakouluilla pidettäviä jotkokursseja varten. Ahkera opettaja, joka tahtoo uhrata vähänkin voimiansa, voi lukukauden kuluessa pitää esimer-

kiksi 100 tuntia kestävät jatkokurssit haittaamatta erityisemmin koulunpitoansa, ja tulee hän siitä saamaan 250 markkaa. Kun puhutaan palkan korotuksesta, voidaan silloin ottaa huomioon kaikki seikat ja siitä syystä olen tämän tulolähtee maininnnut.

Olen aina arvellut että opettaja yhteiskunnassa on vaan vähäpätöinen jäsen, vaan yksinkertainen ratas yhteiskunnan koneistossa. Mutta niissä korupuheissa, joita täällä on pidetty, on lausuttu m. m. huudahduksia: mitä olisi meidän maamme ilman kansakoulunopettajia! Siinä on mielestäni jo liikaa. Minä tahtoisin sanoa, mitähän olisi meidän maamme ilman niitä satoja ja tuhansia, jopa miljoonia työmiehiä ja raatajia, jotka vuosien vieriessä ovat korpia kääntäneet, kivimäkiä kuokkineet ja itse pettua saaneet syödä. Mitä olisi nyt meidän maamme ilman työntekijöitä, raskaan työn raatajia. Ne ovat ne, jotka ovat hankkineet yläluokalle ruuan, puvut, tehneet palatsit, itse saaden tyytyä monta kertaa huonoon asuntoon ja huonoon ruokaan. Kun nämä joukot ovat kurjuudessa, kun heillä ei ole, kuhunka päänsä kallistaisivat ja kun heidän tulonsa on vaan muutama sata vuodessa, silloin on sosialidemokraattien velvollisuus valvoa näiden etuja kiinnittämättä huomiotansa yksin maan herrojen palkkojen korottamiseen. On aivan väärin ihmetellä, miksi eivät sosialidemokraatit suostu kohottamaan palkkoja 1,500 markkaan. On sanottu että se on sivistyksen halveksumista, kateutta sosialistien puolelta, mutta sitä se ei suinkaan ole. Sosiaalidemokraattinen puolue tahtoisi kaikille kansankerroksille saada riittävät elämänehdot, heidän mielestään eivät ole herrat parempia kuin talonpojat, isännät parempia kuin torpparit; tasa-arvoisuuden ja veljeyden aate kehoittaa pysymään kohtalaisissa rajoissa herrojenkin palkkojen suhteen. Kuten jo alussa mainitsin, toin jo viime kerralla esiin syyt ja perusteet laajemmin, joten en tällä kertaa tarvitse enempää jatkaa. Kannatan suuren valiokunnan mietinnön loppuun liitettyä vastalausetta.

Ed. **Paasikivi:** Jos oikein käsitin ed. Torpan lausunnon erään kohdan, niin tahtoi hän väittää, että ne virkamiehet, jotka tässä eduskunnassa ovat kansakouluopettajien palkankorotusta puolustaneet tai tulevat sitä puolustamaan, tekevät sen senvuoksi, että muka sillä tavalla tulisivat itse tulevaisuudessa parempaan asemaan puolustaessaan omia palkkojaan, kun niitä tahdotaan alentaa. (Oikein!) Minun täytyy kuitenkin, jos nyt oikein käsitin hänen lausuntonsa, ilmaista siitä paheksumisen. Tässä eduskunnassa on kyllä toisten aikomuksia epäilty ja tuotu se julkisesti esillekin. mutta minä en tähän asti ole kuitenkaan huomannut, että tällaista menettelyä on pidetty asiaan kuuluvana, ja hyvä olisi, jos eduskunnassa voitaisiin sellaisia lausuntoja toisten aikomuksista välttää ja pysyttäisiin vaan asiallisella pohjalla.

Mitä nyt tähän kansakouluopettajien palkankorotuskysymykseen tulee, niin on valiokunta vastustanut sitä kahdella perusteella. Ensiksikin sanotaan valiokunnan mietinnössä, että niin suurta korotusta kuin mitä hallitus on esittänyt, ei voida myöntää, kun runsaita varoja kysytään uudistusten toimeenpanemiseen yhteiskuntaelämän eri aloilla. Näiden suoritettavien reformien toimeenpanemisen turvaamiseksi olisi siis tässä asiassa asetuttava kielteiselle kannalle. Tämä peruste olisi tietysti aivan oikea, jos tässä olisi kysymys jonkun tarpeettoman lisälahjan myöntämisestä opettajistolle. Mutta minun ymmärtääkseni tässä ei ole kysymyksessä muu kuin yksinkertaisesti se, mitä katsotaan välttämättömäksi kansakouluopettajille palkkana maksaa, jotta he saavat, tosin vaatimattomat, mutta kuitenkin välttämättömät elämäntarpeensa tyydytetyiksi. Ja samantapainen on se toinen peruste, joka lausutaan valiokunnan mietinnössä, nim. että kun kansakoulukysymys oppipakon yhteydessä lähimmässä tulevaisuudessa tulee esille, se seikka saattanee vaikuttaa opettajien palkkoihin. Minä en voi käsittää, missä suhteessa sekään voi vaikuttaa tähän asiaan, jos nim. kerran ollaan vakuutettuja siitä, että niin ja niin paljon on maksettava kansakouluopettajalle, jotta hänen välttämättömän tarpeelliset menonsa tulevat tyydytetyiksi. Eihän siitä alemmaksi päästä, vaikka sitä tuon suuren reformin yhteydessä pohdittaisiin kuinka moneen kertaan tahansa. Tässä on kysymys tietysti vain siitä, mitä katsotaan kohtuulliseksi palkaksi heille, jotta he siinä asemassa, missä ovat, voivat saada elämäntarpeensa tyydytetyiksi. Siinä kohden on tietysti katsantokanta eri henkilöillä erilainen, riippuen nähtävästi niistä oloista eri osissa maata, joissa kukin on elänyt. Eihän valtio voi eikä saa virkamiehilleen, olivat ne sitten ylempiä tai alempia, sellaisia palkkoja myöntää, että ne mihinkään ylellisyysmenoihin riittäisivät ja että niillä rikkauksia koottaisiin. Valtio siinä kohden ei edes kykenekään kilpailemaan yksityisten liikkeitten ja elinkeinojen kanssa. Siellä ne rikkaudet hankitaan, jos niitä ylipäänsä saadaan kokoon, vaan ei valtion palveluksessa. Minä kuitenkin luulen, että jos katsotaan oloja etelä-Suomessa — Hämeessä, Uudellamaalla ja länsi-Suomessakin — niin eivät kumminkaan pikkuviljelijät ole semmoisessa asemassa kuin täällä muutamat puhujat ovat esittäneet, arvatenkin kokemuksiensa perusteella, niistä osista maata, joissa he ovat liikkuneet. Kyllähän me tunnemme täällä Hämeessä esim. torppareita, joilla on 15 lehmää, ja joidenka rakennukset ovat sellaiset, että ne herättävät ihmetystä, puhumattakaan maanomistajista etelä- ja länsi-Suomessa. Eivät maanomistajat täällä päin niin kurjissa oloissa elä, kuin on kerrottu oloista Pohjanmaalla ja muutamissa muissa osissa Suomea. Tuskinpa niin ollen voipi myöskään sellaisia yleisiä johtopäätöksiä tehdä yhden ainoan taikka vaan muutamien maan osien olojen perustuksella.

Jos sitten katsotaan, minkälaiset palkkausolot kansakoulunopettajan-alalla ovat, niin siinä kohden on, niinkuin täällä jo moni on viitannut, huomioon otettava ne valmistuskulut, joita kansakoulunopettajilla on saadakseen virkakelpoisuuden. Nämä valmistuskulut, niiden kuoletus ja korko, muodostavat pienipalkkaisilla virkamiehillä huomattavan suuren menon, se on heillä paljon huomattavampi osa menoista kuin korkeapalkkaisilla virkamiehillä. Jos katsoo, että kansakoulunopettajaksi valmistautuminen tulee maksamaan noin 2,500 à 3,000 mk, niin täytyy laskea noin 9—10 o/o koroksi ja kuoletukseksi. Tämä tekee jo 250 à 300 markkaa, etenkin jos vielä otetaan huomioon henkivakuutusmaksut. Sellainen kansakoulunopettaja, jonka on täytynyt velkaa tehdä, pääsisi siis velattomaksi ehkä 15 tai 20 vuodessa, ja sitä, että mies tai nainen pääsee 40—45 vuoden vanhana vapaaksi opintoveloista, ei voi katsoa liian aikaiseen tapahtuvaksi. Tuohon 250 à 300 markkaan kuluu ainakin suuri osa kunnan maksettavasta palkanavustuksesta.

Minäkään en voi havaita muuta, kuin että ne tulot, joita kansakoulunopettajat nykyänsä nauttivat, eivät läheskään vastaa, mitä vastaavilla valtion palvelusmiehillä muilla aloilla on. Täällä on jo lähetekeskustelussa esimerkkejä paljonkin esitetty m. m. rautatiepalvelijakunnan alalta. Minusta näyttää, että kansakoulunopettajat sen alkuvalmistussivistyksen nojalla, jota heiltä vaaditaan, ovat asetettavat ainakin yhtäläiseen asemaan kuin esim. rautatien palveluskuntaan kuuluvat henkilöt.

Mikä on nyt kohtuullinen palkkio, onko se 1,000, 1,200 vaiko 1,500 markkaa. Kun ajattelen, mitä mies, vaimo ja esim. viisi lasta tarvitsevat tullakseen kohtuullisesti toimeen, en voi tulla muuhun päätökseen, kuin että 1,500 markassa ei ole liikaa. Sitävastoin katson, että yksi henkilö voipi 1,000 markalla elää ainakin yhtä hyvin kuin perheellinen 1,500 markalla, ja niin katson voivani kannattaa ensimäistä vastalausetta sillä tapaa muodostettuna, kuin ed. Yrjö-Koskinen ehdotti. Siinä voisi kyllä ajatella jonkunlaisia muodostuksia, mutta en tahdo, vaikka olen suuressa valiokunnassa tehnyt toisenlaisen ehdotuksen, sitä täällä uudistaa, koska en näe, että sillä olisi mitään voitettavissa.

Periaatetta, että perheellisyys tehtäisiin valtion palkan maksussa erilaisten palkkamäärien perustukseksi, on vastustettu nais-asian ajajain puolelta, vetoamalla lauseeseen: »Samasta työstä sama palkka. Tässä on kuitenkin huomattava, ettei valtio määrää palkkoja virkamiehillensä työn hinnan mukaan, sillä ei kukaan voi sanoa, minkä hintainen jonkun virkamiehen työ on. Ei kansakoulunopettajienkaan työstä voi kukaan ihminen sanoa, onko se 800 markan, 1,000 markan, 1,500 markan vaiko 2,000 markan arvoinen, sillä työn hintaa ei saada selville muuta kuin kysynnän ja tarjonnan ja vapaan kilpailun kautta ja toistaiseksihan ei ole tarjonnan puutteesta ainakaan

ollut mitään tietoa. Mutta eihän tässä ole mitään vapaata kilpailua, se on kokonaan sulettu pois, ja valtio määrää palkat sen mukaan, kuin se katsoo virkamiehen ylläpidoksi olevan tarpeen. Kansakoulunopettajien pohjapalkan laita on aivan samoin kuin sen palkkion, 1,400 markkaa, jonka me saamme eduskuntatyöstä. Ei suinkaan siitäkään sanota, että se on sen työn hinta, jonka me täällä teemme, eikä voida sanoa, että täällä edes noudatetaan periaatetta: Samasta työstä sama palkka, vaan päinvastoin täällä maksetaan sama palkka eri työstä; palkka maksetaan jokaiselle huolimatta siitä, tekeekö hän paljon työtä vai vähän, tekeekö hän huonoa työtä vaiko hyvää. Eduskuntakomiteassa olikin nimenomaan kysymys, pitääkö maksaa kaikille edustajille samallainen palkka, vai eikö olisi pitänyt tehdä sellainen ero, että helsinkiläisille maksettaisiin vähemmän kuin maaseutulaisille, senvuoksi, että ajateltiin helsinkiläisten tarvitsevan vähemmän kuin maaseutulaisten. Mutta kun palkkio lopulta tuli suhteellisen pieneksi ja ottaen huomioon muutamia muita näkökohtia, katsottiin, että on kuitenkin suotta ruveta tässä tekemään sellaista eroa, mutta sellaisen eron tekeminen olisi ollut periaatteellisesti aivan hyvin puolustettavissa ja jos palkkio olisi ollut suurempi, olisi eron tekeminen ollut vielä sitä enemmän hyväksyttävä.

No, kun siis ei ole mikään työn hinta määräämässä palkan suuruutta, vaan ne tarpeet, joita palkansaajilla on, on selvää, että perheellisen henkilön, jolla on 6—7 henkeä elätettävänä, tarpeet ovat suuremmat kuin sen, jolla on ainoastaan oma itsensä elätettävänä. Ja naisasian ajajain puolelta minusta ei pitäisi olla muistuttamista tätä vastaan, sillä onhan huomattava, että missä on perheellinen mies, siellä on myöskin yksi nainen kuluttamassa palkkaa, ja lain mukaan kuuluu vaimolle puolet palkasta. Se on hänen osansa, ja perheen emännän, aviovaimon työ on kuitenkin pantava etusijaan tässä yhteiskunnassa.

Voisi sanoa, että on turha tässä yhteydessä ryhtyä tällaisia laajoja periaatteita selvittelemään ja niistä kiinni pitämään, sillä nythän on esillä vain kansakouluopettajien palkkakysymys. No niin, jos tämä kysymys rajoittuisikin ainoastaan tähän, niin voisi tuon periaatteen sysätä syrjään. Mutta minusta ei ole niinkään yhdentekevä, mille kannalle Suomessa palkkauspolitiikkaan nähden asetutaan senjälkeen, kun naisasia on meillä mennyt niin pitkälle kuin se on mennyt, ja kun täällä on yleisesti tunnustettu naisen yhdenvertaisuus myös julkisessa elämässä. Kun minä olen kannattanut naisasian ajajain vaatimuksia, niin olen katsonut, että siinä on täysi tosi takana, ja että tällä naisliikkeellä on realista pohjaa, se tahtoo sanoa että naisten joukossa on huomattava määrä niitä, jotka kykenevät, niinkuin miehetkin julkisessa elämässä, myös valtion virka-alalla työskentelemään. Ja minä ainakin olen luullut, jos minulle vielä elämänaikaa suodaan, saavani nähdä sen ajan, jolloin naisia virkoihin

hakijoina kaikilla aloilla tulee olemaan paljonkin, ja sillä tavalla tämä kysymys tulee nousemaan esille jokaisella alalla, mikä koskee valtion virkalaitosta. Jos niin ei käy, jos tässä tosiaankin on kysymys, niinkuin monet, niin sanotut naisasian ajajat miesten joukossa sanovat siitä, että joku yksityinen nainen pääsee dosentiksi yliopistoon, joku toinen virkamieheksi tai virkanaiseksi johonkin keskusvirastoon, silloin minun täytyy sanoa että niillä anomuksilla, joita on tehty virkakelpoisuuden antamisesta naisille, ei ole ollut niitä edellytyksiä, joita ainakin minä olen luullut niillä olevan. Ja minusta on ei ainoastaan valtiovarojen tuhlausta, vaan myös vähän oikeutettua siinä, että valtio maksaa ne palkkamäärät, jotka on laskettu, sanokaamme 6—7—8 henkeä varten, yhdelle ainoalle. Tämä uudistus tulee kyllä vaikutuksensa osottamaan hyvin monella alalla ja meidän täytyy silloin asettaa olot sen mukaan, kuin otettu suuri askel ja siitä johtuvat uudet olot vaativat.

Täällä on ehdotettu, että palkka korotettaisiin 1,250 markkaan kaikille, miehille ja naisille, naimattomille ja naineille. Se tietäisi valtion menoihin nähden samanlaista menoa kuin mitä ensimäisessä vastalauseessa ehdotetaan. Minusta tämä ehdotus on hyvin vähän miellyttävä. Tahtoisin melkein kutsua sitä sydämettömäksi ehdotukseksi, sillä kun meillä kerran on käytettävissä tähän tarkotukseen ainoastaan vissi summa, niin minusta ei ole paikallaan, että niin sanoakseni otetaan perheellisten opettajain aviovaimoilta ja lapsilta se osa, minkä he hyvin tarvitsisivat, jotta se annettaisiin naisopettajille, jotka eivät sitä niin kipeästi kaipaa. Senvuoksi en sitä voi kannattaa. — Ja mitä tulee siihen ehdotukseen, joka myöskin on tehty, ei tosin täällä, mutta suuressa valiokunnassa — ehkä se täälläkin tulee tehtäväksi,— nimittäin että kaikille opettajille annettaisiin 1,500 markkaa, sekä miehille että naisille, naineille ja naimattomille, niin sitä on jo finanssisyistä vaikea toimeenpanna ja sitäpaitsi ei siihen ole nähdäkseni mitään todellista syytä.

Tässähän on naisasian ajajain puolelta vain ymmärtääkseni vaadittava sitä, että naiselle ei saa antaa pienempää palkkaa kuin miehelle senvuoksi, että hän on nainen, ja siihen nämät uudet ehdotukset tähtäävät.

Vihdoin haluaisin ed. Rosenqvistin lausunnon johdosta huomauttaa, että eivät ne käytännölliset vaikeudet, jotka tällaisen uuden periaatteen käytäntöön sovelluttamisessa ilmaantuisivat, minun ymmärtääkseni ole sen suuremmat kuin mitä lainsäätäjällä useissa muissa tapauksissa on voitettavina, vieläpä ne ovat pienemmät. Ed. Rosenqvist olisi, jos minä oikein häntä käsitin, valmis hyväksymään tämän periaatteen, että nimittäin perheellisyyden nojalla tehtäisiin ero palkan maksussa, vaan hän katsoo, että se käytännössä veisi kohtuuttomuuksiin, jotka ovat yhtä suuria kuin mitä vanhan tavan mukaan on esiintynyt. Hän mainitsi, että riippuen siitä, onko

perhe suurempi tai pienempi, menot ovat myöskin suuremmat tai pienemmät, mutta sitä ei ole tässä otettu lukuun. Ei olekaan, mutta ei tietysti olisi mahdotonta ottaa lukuun. Tässä on tosiaankin olemassa niin silminnähtäviä tosiasioita, ulkonaisia seikkoja, joiden perustukselle laki voidaan laatia, että kyllä siinä voisi tehdä vaikka kuinka monta astetta, jos katsotaan se tarpeelliseksi. Huomioon on kuitenkin otettava, ettei mitään lakia voi tehdä sellaiseksi, että se voi jokaiseen yksityistapaukseen soveltua, vaan se pitää tehdä niiden tapausten mukaan, jotka yleisimmin elämässä esiintyvät ja tämä laki on senvuoksi, mikäli se koskee palkkausta, perheellisiin opettajiin nähden tehtävä sen mukaan, mitä tilasto näyttää perheiden suuruudesta. On laskettava, mitä mies, vaimo ja sellainen joukko lapsia, jotka tilaston mukaan meillä keskimäärin esiintyvät, kuluttavat, ja sille pohjalle on laki laadittava, vaikka se sitte yksityistapauksissa voi ankarammin ja lievemmin kohdata asianomaisia. Tämä on asianhaara, joka on olemassa jokaiseen lakiin nähden. Tehtäköön se kuinka hyvä tahansa, aina se yksityistapauksissa voi saada kohtuuttomuuksia, vieläpä todellisia vääryyksiä aikaan.

Minä siis puolustan ensimäistä vastalausetta sillä muodostuksella, jonka ed. Yrjö-Koskinen on siihen tehnyt.

Ed. **Nuorteva:** Olen yksi sen anomuksen allekirjoittajista, jonka perusteella tämä lakiehdotus on osaksi tehty. Olen alusta pitäen ollut palkankorotuksen puolella, ja tietysti pysyn yhä edelleenkin siinä mielipiteessä. Mutta luulen, että tämän kysymyksen käsittely on suuressa määrin kärsinyt, niinkuin moni muukin asia — siitä, ettei sitä ole tahdottu käsitellä, niinkuin eräs edustaja sanoi, ilman vihaa ja ilman rakkautta. Epäilemättä se saisi yhä edelleen parhaimman ratkaisun, jos me koettaisimme niin vähän kuin suinkin tehdä tästä kysymyksestä puolueasiaa, jota se missään tapauksessa ei ole. Minä tunnustan, että vaikea on pysyä tämän palkankorotuksen puolella kaiken sen — minäkin mainitsen sen sanan — ruikutuksen jälkeen, jota lähetekeskustelussa saatiin kuulla. Todellakin vastenmielistä oli se itseään ylistäminen ja kehuminen, jota täällä niin suuressa määrin tuli asianomaisten kansakoulunopettajain puolelta. Minä ainakin puolustan palkankorotusta, en sentähden, että meidän kansakoulunopettajamme olisivat niin suuria kulttuurin edistäjiä, enkä sentähden, että he olisivat niin äärettömän paljon tehneet kansanvalistuksen hyväksi. Minä puolustan sitä sentähden, että he eivät ole tätä tehneet. Sen nyt tietää jokainen, että kansakoulunopettajat maaseudulla ovat hyvin vähäisessä määrin pidettyjä henkilöitä. Sekin keskustelu, joka täällä on kuultu, se vastustus, joka tämän asian osaksi on tullut, voisi suuressa määrin todistaa asianomaisille tämän tosiseikan. Mistä johtuu vastenmielisyys heitä kohtaan? Se johtuu siitä, että kansakoulunopettajat meillä yleensä

ovat siksi alhaisella kehitys- ja sivistyskannalla, että he eivät mitenkään voi käsittää tehtäväänsä sellaisena kuin heidän pitäisi se käsittää. Heillä ei ole riittävää sivistysmäärää voidakseen käsittää, että he eivät ole paikoillaan puolustaakseen omia etujaan ja omia yksityiskohtaisia katsantokantojaan ja omien suosikkiensa ja kannattajiensa, pitäjän pomojen katsantokantoja, vaan että heidän pääasiallinen tehtävänsä on kansan valistuksen laajentaminen tämän sanan todellisessa merkityksessä. He ovat vastenmielisiä yhteiselle kansalle, ja minä olen vakuutettu siitä, että tämä palkkain korottaminen ei suinkaan tule saamaan mitään erityistä kiitosta eikä tunnustusta kansan keskuudesta. Kuitenkin tahdon pysyä siinä kannassa, jonka täällä lausuin, sentähden, että minä olen ehdottomasti sitä mieltä, että se kulttuurin puute, se sivistyksen puute, joka meidän kansakoulunopettajaluokassa nykyään vallitsee, johtuu heidän huonosta taloudellisesta asemastaan. Täällä on jo ennen sanottu — minä toistan sen vielä kerran — että kansan sivistyksen hyväksi eivät mitkään uhrit ole liian suuria. Korotettu palkka tulisi ehdottomasti vaikuttamaan siihen suuntaan, että kansakoulunopettajat saisivat tilaisuuden täydellisesti tai ainakin jossain määrin vapautua siitä riippuvasta asemasta kaikenlaisiin pitäjän porhoihin, kirkkoherroihin ja pappeihin nähden, jossa he nykyään ovat ja joka mitä suurimmassa määrässä vaikuttaa siihen että he ovat ja pysyvät vanhoillisina, useimmissa tapauksissa todelliselle kulttuurille vihamielisinä olentoina. Toiseksi palkankorotus voisi vaikuttaa siihen suuntaan, että he olisivat tilaisuudessa seuraamaan nykyajan kulttuurin virtauksia, että he voisivat tulla sivistyneiksi sanan todellisessa merkityksessä. Ja tämän itselleen hankkimansa korkeamman sivistyskantansa perusteella he kerrankin voisivat tulla siksi, mitä heidän pitäisi olla — kulttuurin levittäjiksi.

Ed. Torppa puheellaan nähtävästi saavutti hyvinkin paljon kannatusta, useiden eduskunnan jäsenten puolelta. Minusta ed. Torpan puhe kuitenkin tuntuu hänen taholtaan niin usein kuullun vanhoillisen kannan ilmaisulta. Hän luuli, että jos kansakouluopettajat saavat paremmat palkat, niin heistä tulee suuria herroja, että he vieraantuvat kansasta. Sitä minä en ollenkaan usko. Ensinnäkin sentähden, etten minä usko heidän nykyäänkään olevan niin lähellä kansaa. Päinvastoin me tiedämme, että kansakoulunopettajat nykyään ovat hyvinkin kaukana kansasta, hyvin kaukana niiden lasten vanhemmista, jotka muodostavat enemmistön heidän oppilaistaan. Ja koska he nykyisissä huonoissa taloudellisissa oloissa ovat näinkin vieraantuneet kansasta, niin minä en usko, että tämä korotettu palkka vaikuttaisi vielä enemmän tähän suuntaan. Päinvastoin, niinkuin äsken sanoin, oletan, että korkeampi palkka antaisi heille tilaisuutta suuremman sivistysmäärän hankkimiseen, antaisi heille tilaisuutta vapautumiseen siitä riippuvaisuudesta, jossa he nyt ovat,

pakoittaisi heidät käsittämään tehtävänsä merkityksen ja vastuunalaisuuden, pakoittaisi heitä suorittamaan ne suuremmalla tunnolla ja suuremmalla onnella ja voisi täten lähentää heidät kansaan.

Ed. Torppa vastusti palkkojen korottamista ja teki sen yllä esitettyjen periaatteiden nojalla. Hän saattoi sen tehdä sentähden, että hän ja hänen luokkansa, nim. tilalliset, saattavat kyllä tuntea, että kansakoulunopettajat ovat nykyään *heitä* lähellä, ja *heidän* kannallaan. Mutta en katso tätä asiain tilaa luonnolliseksi enkä kulttuurin kehitykselle onnelliseksi, sillä se kanta, jolla vanhoillinen talollisluokka niin meillä kuin useimmissa muissa maissa on, on kaikkea muuta kuin kulttuurin mukainen.

Puolustan korkeampaa palkkaa kansakoulunopettajille vielä toisestakin syystä. Olen nimittäin eduskunnalle yhdessä muiden kanssa jättänyt ehdotuksen oppivelvollisuuslaiksi. Olen vakuutettu siitä, että oppivelvollisuus meidän maassa ei menesty ilman kunnollista opettajakuntaa. Ja tämä oppivelvollisuus ei ole kaukana meistä. Se saattaa tulla käytäntöön jo jonkun vuoden perästä ja silloin on välttämätöntä, että kouluelämä ja kouluolot oppivelvollisuuden aikana jo alusta pitäen joutuvat oikealle tolalle, sivistyneen vapaan ja taloudellisesti vankan opettajakunnan käsiin. Minä en syrjäytä niitä näkökohtia, joita ed. Järvinen täällä toi esiin. Myönnän ehdottomasti että ne ruikutukset ja valitukset, joita täällä opettajien ja heidän puolustajiensa puolelta oli kuultavina, hyvin vähäisessä määrässä vastasivat todellisuutta. Eivät kansakoulunopettajat ole se sorretuin, se kaikista enimmän kärsivä luokka j. n. e. Se ei pidä paikkaansa vähässäkään määrässä. Jokunen lohdutus saattaa minulla kuitenkin olla näistäkin puheista. Toivon nimittäin että nuo samat herrat ja naiset, jotka täällä niin suurisuisesti puhuivat opettajain suurista kärsimyksistä, myös olisivat valmiit tunnustamaan näiden kärsimyksien löytyvän silloin, kun on puhe *todellisista* kärsimyksistä. Ehkä he silloin ovat valmiit näitäkin kärsimyksiä lieventämään. — Niinkuin sanoin en syrjäytä ed. Järvisen mainitsemia näkökohtia, mutta minä katson etteivät ne tähän kysymykseen vaikuta. Ensinnäkin sentähden että korotettu valtioapu kansakoulunopettajille ei missään määrässä vaikuta muiden reformien toimeenpanemiseen. Se useihinkin satoihin tuhansiin nouseva lisä, joka tämän minunkin ehdottamani palkankorotuksen nojalla syntyisi, ei estä yhdenkään reformin toimeenpanemista; kyllä ne voidaan toimeenpanna huolimatta siitä, että tämäkin pannaan toimeen.

On myöskin sanottu, että on väärin panna tämä reformi toimeen ensin ja vasta sitte toiset. No niin, tällä väitteellä on oikeutusta, mikäli se koskee sitä suurempaa tai vähempää tunteellisuutta, jota jokaisessa ihmisessä on. Mutta itse asiaan ei tämäkään vaikuta. Jos kerran tunnustetaan, että palkka, joka nousee 1:500,aankin mark-

kaan, ei ole mikään sellainen, jonka alentamisesta voisi olla puhetta — minä omasta puolesta olen sitä mieltä, että meidän pitäisi toimia niin, ettei olisi ketään ihmistä maassamme, jolla olisi tätä pienempi palkka — jos kerran tunnustetaan tämä palkka kohtuulliseksi, niin minusta pitäisi suostua siihenkin, että tällainen palkka pannaan toimeen kaikilla niillä aloilla, missä vaan mahdollista on tällaisen palkan toimeenpaneminen, kysymättä, missä ensin ja missä sitte.

Olen myöskin vakuutettu siitä, että tämän korotuksen toimeenpaneminen ei myöskään muulla tavalla estä tällaisten palkkojen aikaansaamista muillakin aloilla. Päinvastoin tämä olisi kehoittavana esimerkkinä siihen, että kaikilla muillakin aloilla niinpian kuin suinkin suostutaan tuntuvaan palkankorotukseen samassa kun hyökätään suurten palkkojen kimppuun ja alennetaan ne kohtuulliseen määrään.

Mutta puhumatta kaikesta tästä, minä katson tätä palkankorotusasiaa ainoastaan kulttuurikysymyksenä eikä minään muuna, sillä mitään muuta se ei ole, mitään muuta se ei saa olla. Sen tunnustanee jokainen, että meidän kulttuurissamme on hyvin paljon parannettavaa. Ja missä se kulttuurityö alkaa? Se alkaa kansan lapsissa. Nyt tätä kulttuurityötä ei kuitenkaan voida suorittaa, sillä meillä on opettajakunta, joka on henkisesti köyhä ja joka ei kykene tätä työtä suorittamaan.

Jo mainitsin, että minä puolestani katsoisin 1,500 markkaa kohtuulliseksi perheelliselle opettajalle. En tahdo tuhlata montakaan sanaa vastustaakseni niitä, jotka ovat täällä tahtoneet ratsastaa periaatteella: »samasta työstä sama palkka.» Minusta se tässä enemmän kuin missään muussa on ollut turhaa periaatteella ratsastamista. Jokainen kai tunnustanee sen olevan yhtä oikeutetun periaatteen, että perheellinen tarvitsee enemmän palkkaa kuin sellainen, jolla ei ole perhe elätettävänään. Jos katsomme työmääränkin kannalta asiaa, niin perheellinen henkilö suorittaa yhteiskunnalle enemmän työtä kuin perheetön, hän nim. elättää perhettään samassa kun hän koulussakin saa suuremman elämänkokemuksensa perusteella tarjota enemmän tietoa ja todelliseen elämään perustuvaa tietoa. Kuitenkin oletan, että eduskunta tällä kertaa ei ole taipuvainen näin korkeaan korotukseen ja sen vuoksi olen valmis äänestämään sitä pykälää, jonka suuri valiokunta on hyväksynyt, nimittäin että opettajain peruspalkaksi asetetaan 1,000 markkaa, joka sitte perheellisille korotetaan 200 markalla. Minä toivoisin, vaikka omasta puolestani puolustaisin tätä korkeampaa palkkaa, 1,500 markkaa, että ainakin tämä alempi ehdotus voittaisi eduskunnan hyväksymisen, sillä sen me ainakin olemme velkapäät Suomen tulevalle kulttuurille.

Ed. **Storbjörk:** Då socialisterna, som till stor del äro landsortsbor, ställa sig afvisande i fråga om förhöjning af folkskollärare-

nas löner, kan man få en uppfattning att landsortsbefolkningen i allmänhet icke vore för en förhöjning. I en del landsorter kan det nog vara så, särskildt bland de äldre, hvars bildningsnivå är sådan, att de icke förmå sätta sig in i andras förhållanden. Deras egna äro dem nog. Men detta gifver icke en rätt bild af den allmänna uppfattningen, åtminstone icke från den landsort, hvarifrån jag är hemma. En stor del af befolkningen där har likasom jag insett, att folkskollärarenas löner äro så låga, att de, särskildt om de hafva familj, råkat i ekonomiskt betryck, och, för att hålla nöden borta, varit tvungna att se sig om efter bi-inkomster, hvilket förhållande till oberäknelig skada värkat hämmande på deras upplysningsarbete äfven utom skolan, särskildt uti ungdomsföreningarna och landtmannagillena, hvarest deras verksamhet, såsom hr Gebhard redan framhållit, är af stort värde för att hos folket väcka behofvet efter en större fackkunskap på jordbrukets område. Hr Rosenqvist framhöll den sanningen, att man bör borttaga brödbekymren från folkskollärarena för att icke ett berättigadt missnöje må hämma deras arbetslust. Men han framhöll äfven, att principen »lika lön för lika arbete» här bör införas. Detta är allt godt och väl. Men, då jag icke kan tro, att man med den föreslagna lönen 1,200 mark, skulle kunna hålla brödbekymren borta från en stor familj, och då man icke med ens kan höja lönen till det i. sådant fall minst behöfliga beloppet af 1,500 mark, nödgas jag ställa mig på en annan ståndpunkt än hr Rosenqvist. Äfven här i hufvudstaden äro de ledande af annan åsikt, då folkskoledirektionen har beslutit tillstyrka åt lärare, hvilken har familj att försörja, en löneförhöjning till ett betydande belopp. Trots hr Torppas fruktan, hvilken jag för min del alls icke hyser, att folkskollärarena med denna löneförhöjning, som är afsedd endast att hindra brödbekymren, skulle förvandlas till en tjänstemannakår, främmande för det verkliga folkets behof, vågar jag understöda hr Sundbloms förslag om löneförhöjning.

Ed. **Gripenberg:** En ollut aikonut puhua muusta kuin tuosta uudesta palkkausperiaatteesta, josta täällä on ollut kysymys. Mutta herrain Torpan ja Nuortevan hämmästyttävien lausuntojen johdosta olen pakoitettu myös lausumaan pari sanaa asiasta yleensä. Yhtyen täydellisesti vapaaherra Yrjö-Koskisen ja tohtori Gebhardin lausuntoihin, pyydän minä lämpimimmin saada kannattaa ehdotusta kansakoulunopettajiston palkankorotuksesta. Ja minä olen iloinen, kun saan tästä paikasta lausua, että minun mielestäni Suomen kansa on niin suuressa kiitollisuuden velassa näille vaatimattomille työntekijöille, että kaikkein vähintä, mitä se voi tämän kiitollisuudenvelan suorittamiseksi tehdä, on, että se vapauttaa heidät edes pahimmista leipähuolista. Tahdon samalla panna jyrkän vastalauseen herra Torpan syytöstä vastaan meitä kohtaan,

jotka olemme tällä kannalla, ja lausua yhtä suuren paheksumisen herra Nuortevan tavasta puhua meidän maamme kansakoulunopettajista ja opettajattarista. Sillä minä olen varma siitä, että kaikki ne, jotka toisen tai toisen yhteiskunnallisen kysymyksen tai kulttuurityön johdosta ovat olleet tekemisissä Suomen kansakoulun opettajien ja opettajattarien kanssa eri osissa maatamme, ovat tulleet samaan käsitykseen, nim. että heillä on mitä tärkein osa ja mitä suurin ansio siinä kehitystyössä, jonka päämäärä on Suomen kansan kehitys tiedollisessa ja siveellisessä suhteessa.

Mutta minä en voi kannattaa sitä uutta palkkausperiaatetta, joka ilmestyy sekä hallituksen esityksessä että valtiovarainvaliokunnan ja suuren valiokunnan mietinnöissä. Minä tunnustan, että perhe on yhteiskunnan parhain peruste, mutta minä en luule, että tämä periaate pitäisi sekoittaa tähän palkkausasiaan, koska siten tulisi syntymään uusia epäjohdonmukaisuuksia entisten sijaan. Muistaakseni herra Rosenqvist ja neiti Neovius jo puhuivat muutamista näistä. Minä tahtoisin tähän lisätä, — ja olen varma siitä, että moni vaimo on minun puolellani, — että hyvin harvoin se vaimo, joka on perheensä pääasiallisena elättäjänä, tahtoo tätä tunnustaa. Jos valtio tahtoo tukea perheellisiä, tapahtukoon se toisella tapaa, mutta samasta työstä tulisi aina maksaa sama palkka. Kyllähän minä tiedän, että oppineet herrat sanovat sitä naisasian doktriniksi j. n. e. Mutta onhan tämä uusi periaate, jota nyt tahdotaan saada käytäntöön, sekin aivan uusi, eikä sitä voi sanoa muuksi kuin semmoiseksi, joka ainakin vastaiseksi pysyy kansantaloudellisten kirjailijain teoriiana. Se on ollut niin lyhyen ajan käytäntöön otettuna Saksassa, ettei siitä vielä voi olla mitään kokemusta. Olisin itse puolestani tahtonut korottaa peruspalkan kaikille sekä mies- että naisopettajille, naimattomille ja perheellisille vieläkin korkeammaksi kuin herra Rosenqvist on täällä ehdottanut, mutta koska ei ehdotukseni käytännöllisistä syistä saanut kannatusta suuressa valiokunnassa, niin täytyy minun yhtyä herra Rosenqvistin ehdotukseen. Tämän kaiken olen lausunut en ainoastaan omasta puolestani, en ainoastaan kaikkien niitten opettajattarien puolesta maaseudulla, jotka ovat kääntyneet minun puoleeni, vaan myös monien vaimojen puolesta, jotka huolestuneina ovat ovat lukeneet sanomalehdistä suuren valiokunnan päätöksestä, ja jotka ovat huolissaan juuri sen vuoksi, että he pelkäävät uuden palkkausperiaatteen aikaansaavan aivan yhtä suuria vaikeuksia kuin vanha palkkausperiaate.

Lopuksi minä en voi olla huomauttamatta, että herra Paasikiven vastaus oli hyvin ontuva, kun hän puhui meidän, valtiopäiväedustajain palkasta, sillä eihän meiltä, Jumala paratkoon, ole vaadittu neljän vuoden valmistusaikaa eikä mitään tutkintoa. Se on minun mielestäni tämän kysymyksen ydinkohta, että ensin vaaditaan

työntekijöiltä aivan sama valmistus, joka maksaa heille kaikille aivan yhtä paljon, mutta sitten maksetaan työstä, palkka suoritetaan, aivan eri periaatteiden mukaan.

Pyydän saada yhtyä herra Rosenqvistin ehdotukseen.

Ed. **Riihelä:** Jo silloin kuin tätä kysymystä lähetettiin ensi kerran asianomaiseen valiokuntaan, lausuttiin tästä periaatteellisesti puoleen ja toiseen ajatuksia ja vielä lähemmin käsiteltiin kysymystä silloin kuin asianomaista valiokunnan mietintöä lähetettiin suureen valiokuntaan. Koska minäkin olen ollut osallisena valtiovarainvaliokunnassa tämän asian käsittelyssä, vaikka varajäsenenä en ole ollut tilaisuudessa eriävää mielipidettäni julki tuomaan, niin tahdon sen muutamalla sanalla lausua.

Täällä on monta kertaa jo huomautettu samaa periaatetta ja myöskin huomautettu sitä vastaan että onhan se kaunis lause: samasta työstä sama palkka, jota periaatetta minäkin kannatan. Senjälkeen kun valtiovarainvaliokunta on antanut mietintönsä, on tämä asia jo suuressa määrässä muuttunut siihen suuntaan, joka on minunkin mielipiteeni, nimittäin että kaikille opettajille, naisille ja miehille, naineille ja naimattomille maksettaisiin sama palkka. Täytyy kyllä myöntää se, että perheolot vaatisivat suurempaa palkkaa, mutta minun käsittääkseni ei se vielä sellaisenaankaan, kuin suuri valiokunta on ehdottanut, voi osua siihen että se oikean tarkoitusperänsä, ei ainakaan lähimainkaan, täydellisesti saavuttaisi. Meidän on otettava huomioon se seikka että useissa tapauksissa meidän opettajamme ovat vähävaraisia ja velkaantuneita jo koulua käydessään ja jo silloin kuin he astuvat toimeensa, joten heille olisi maksettava se palkka jo toimeen astuessaan, jonka he tulisivat tämän ehdotuksen mukaan saamaan vähän myöhemmin, eli perheelliseksi jouduttuaan.

Mitä tähän periaatteelliseen puoleen tulee, niin ovat sen useat puhujat jo täällä lausuneet, ja tässä kohden yhdyn minä pääasiassa ed. Hagmanin lausuntoon, ja samaa mielipidettähän edellinenkin puhuja täällä kannatti. Mutta kysymys on siitä, mikä olisi tällä kerralla riittävä peruspalkka. Useimmat puhujat tätä asiaa käsitellessään ovat lausuneet siihen suuntaan, kuin ratkaistaisiin kansakouluopettajien palkka nyt tällä kertaa kokonaisuudessaan. Minun mielestäni ei asianlaita nyt täydellisesti ole sillä tavalla, koska kunnat kumminkin määräävät kansakouluopettajien palkat, ja tämä ehdotettu lisäys on vaan lisämaksuna kunnille. Monessa kunnassa on jo kansakouluopettajien palkat, joskaan ei riittävässä määrässä, korotettu, niin on kuitenkin kuntien lisämaksu tapahtunut sillä perusteella että nykyään on valtion korvaus ollut liian pieni. Jos nyt kokonaisuutta tavoitellaan korkealla palkan korotuksella, niin kumminkin tulee suuressa määrin olemaan eroavaisuutta eri kunnissa

opettajien palkkaan nähden. Jos tämä kysymys ratkaistaisiin siinä merkityksessä että olisi kysymyksessä opettajien palkkojen määrääminen kokonaisuudessaan, niin olisin minäkin altis kannattamaan jotakuinkin korkeampia palkkoja kuin mitä nyt suuri valiokunta ehdottaa. Mutta näillä perusteilla ja kuten valiokunnassakin on ilmi lausuttu, kun tämä kysymys on vaan väliaikainen ja jokainen kai toivoo että koulukysymys kokonaisuudessaan tulee esille ja sen yhteydessä myöskin opettajien palkat, niin voidaan se silloin vasta lopullisesti määrätä.

En tahdo lausua siitä mitään, kuinka paljon meidän maanviljelyksemme nälkäseuduissa parantuisi siitä, jos opettajien palkat tällä kertaa korotettaisiin ehdotettuun korkeimpaan määrään, enkä myöskään siitä, etteikö heillä olisi meidän kansan kehityksessä suuri ansio takanaan. Minä kuitenkin käsitän heidän asemansa jo tähänkin saakka aivan toiseksi, minä nimittäin uskon että vaikkakin he ovat olleet tähän saakka monessa paikoin pienellä palkalla, niin tunnollinen opettaja sittenkin on maansa ja kansansa hyväksi tehnyt kaiken sen, minkä hän on voinut.

Näin ollen minä hyväksyisin tämän suuren valiokunnan ehdotuksen, kumminkin mainitsemani periaatteen mukaan, nimittäin että kaikille myönnettäisiin sama palkka. Mietinnössä ehdotetaan perheolojen perusteella, joka kumminkin pääasiassa vielä nytkin perustuu avioliittoon, alimmaksi palkaksi 1,000 markkaa ja korkeimmaksi 1,200 markkaa. Minä kannattaisin peruspalkaksi 1,000 markkaa ja näin ollen hyväksyn suuren valiokunnan ponnen siihen saakka että apuraha on vuoden 1908 alusta oleva 1,000 markkaa ja niin hyvin miespuoliselle kuin naispuoliselle opettajalle. Ja toiselta puolen minä suuren valiokunnan ehdottamasta toisesta pykälästä hyväksyisin saman periaatteen mukaan sen ensimäisen osan, joka määrää palkan lisäyksen siten että 5, 10, 15 ja 20 vuoden palveltua joka kerta ylennys tulisi olemaan 200 markan suuruinen. Siis 2 § ensimäinen osa muutettuna siten että ylennys tulisi olemaan suuren valiokunnan ehdottama korkeampi palkan ylennys.

Ed. **Ahlroos:** Folksskollärarenas lönefråga har allsidigt behandlats af kammaren, så att representanterna redan borde hunnit bilda sig en bestämd åsikt i densamma. Man har sagt, att principen att aflöna den gifta med högre lön än den ogifta icke är ny, men enligt mitt förenande är den det. Nu aflönas den kvinliga läraren lägre än den manliga. Men enligt förslaget blir skillnaden icke man eller kvinna, utan *gift* eller *ogift*. Därom kan jag icke vara ense. Den högre yrkesskickligheten, här de djupare kunskaperna och den större pedagogiska förmågan, äro de faktorer, som borde tala för den högre eller lägre aflöningen. Men då det åligger skoldirektionerna att välja lärarekrafter, så talar rättskänslan hos mig därhän, att *lika arbete* bör honoreras med *lika lön*. Godkännes prin-

cipen att den gifta familjeförsörjaren har större löneförmåner än den ogifta inom folkskolans område, anse statens lägre, ja, hvarför icke också högre tjänstemän, betjänte och arbetare vid statens värkstäder sig berättigade att drifva samma princip igenom. Därifrån går iden lätt öfver till de kommunala tjänstemännen och arbetarena och äfven måhända till det privata området. Följden däraf blefve säkert den, att man afstår från att antaga en gift framför en ogift i sin tjänst och således motsatt den man nu eftersträfvar. Jag kan väl förstå, hvarför arbetarerepresentanterna motsätta sig ifrågavarande löneförhöjning. På landsbygden anses folkskollärarena bilda ortens aristokrati och stå i kapitalismens tjänst. Men då arbetarena själfva fordra reformer, borde de äfven skänka samma rätt åt andra samhällsklasser, hvilka lida af samma oförrätt, som de. För egen del anser jag, att alla skäl, som anförts för folksskollärarenas löneförhöjning, äro vägande, hvarför jag dristar föreslå, at 1 § skulle lyda så: det af statsmedel till folkskollärarepersonalens på landet aflöning utgående bidrag skall från ingången af år 1908 utgöra 1,200 mark för såväl kvinlig som manlig, ogift som gift lärare.

Ed. **Helkiö:** Kaikin puolin yhtyen ed. Gebhardin täällä aamupäivällä tekemään lausuntoon pyydän saada sitä kannattaa. Tämän teen sentähden, että se varsin useissa kohdin kosketteli seikkoja, jotka minäkin vähäisestä kokemuksestani olen havainnut tosioloihin perustuviksi. Ollen seudulta, jossa vasta 13 vuotta sitten — ellen väärin muista — perustettiin ensimäinen kansakoulu, tunnen, minkälaista eläminen yleensä on sellaisilla seuduilla, ja millä kannalla sivistysolot ovat siellä, missä ei edes kansakoulua ole ollut vaikuttamassa. Paikkakunta on pikkuviljelijäseutua. Ei tullut kysymykseenkään, että nämä takapajulla olevat pikkuviljelijät — puhumattakaan torppareista ja mökkiläisistä — olisivat siihen aikaan, kun kansakoulua ei vielä ollut, lähettäneet lapsiaan muihin kuntiin saamaan kansakoulusivistystä. Joka siis tahtoi saada alkeellisimmatkin tiedot ja pintapuolisimmankin yleiskäsityksen maatalous-, yhteiskunta- ja valtiollisista asioista, se sai kyllä jokapäiväisen työnsä ohessa suorittaa koko joukon ylimääräistä ponnistusta. Se sai istua iltamyöhäiseen, toisten nukkumaan mennessä, kirjojen ääreen ja etsiä niistä niitä tiedonmurusia, joita ajan elämä välttämättömästi nykyään vaatii. Kun tiedän, että tämä on ollut ei ainoastaan minun vaan tuhansien muiden osana ja kun sen lisäksi kokemuksesta tiedän, miten vaikeaa, miltei mahdotonta on semmoisilla seuduilla, missä kansa ei omaa edes kansakoulun tarjoamaa sivistysmäärää, viedä näiden henkistä ja taloudellista kehitystä eteenpäin, niin en ole voinut luopua siitä ajatuksesta, että ainakin hyvä kansakoulusivistys on aivan välttämätön jokaiselle. Mutta hyvää kansakoulusivistystä ei meidän tarvitse ajan pitkään toivoa, jos tämän

sivistyksen jakajilta kielletään ne taloudellisen hyvinvoinnin ehdot, jotka muuttuneet olosuhteet tekevät välttämättömiksi. Hyvää ja halpaa saa niin harvoin.

Ed. Nuorteva lausui täällä, ettei hän tahdo kansakouluopettajia pitää minään erinomaisen suurina kulttuurin edistäjinä meillä. Hyvähän on niin sanoa sellaisen, jolla on ollut onni tulla osalliseksi korkeammasta sivistyksestä ja opista. Mutta se, jonka täytyy tunnustaa, ettei ole tuntiakaan saanut kouluopetuksesta hyötyä, antaa vähemmällekin sivistykselle ja opille hyvin huomattavan arvon. Sanotaan, että kansakoulunopettajain palkkoja kyllä olisi parannettava, mutta nykyoloissa ei voida siihen sanottavasti ryhtyä. Tärkeämmät asiat vaativat etupäässä ratkaisua. Tuhansien köyhien kotien hyvinvointia on ennen kaikken huolehdittava. Tämä myönnettäköön, mutta juuri sentähden, että koko yhteiskunnan pyrkimys nykyään suuntautuu korottamaan köyhempienkin kotien, puutteellisimpienkin perheiden henkistä ja etupäässä taloudellista hyvinvointia, juuri sentähden onkin minun mielestäni nyt aika myöntyä myös kansakoulunopettajain oikeutettuun palkankorotuspyyntöön. Eihän voida eroittaa kahta niin toistensa yhteydessä olevaa tekijää, kuin koti ja koulu ovat. Tuhannet maamme kodit ovat nytkin luottamuksella laskeneet lapsensa Suomen kansakoulunopettajien opetettaviksi. Vanhemmat, jotka rakastavat lapsiansa ja koettavat tehdä kaikkensa niiden tulevaisuuden turvaamiseksi, rakastavat myöskin niitä opettajia, jotka heidän kanssaan väsymättä työskentelevät saman päämäärän hyväksi. Näiltäkö nyt sitte olisi kiellettävä ajanvaatima palkankorotus? Taikka väitetäänkö, että opettajilla olisi jo ennestään siksi suuret palkat, että ne siitä rikastuvat? Sitä ei ainakaan todista se, että monet opettajat vuosi kymmenien kuluessa töin tuskin ovat saaneet velkansa maksetuksi; onpa moni mennyt hautaankin, ennenkuin on tähän onnelliseen asemaan päässyt. Masentavaa on myöskin kuulla monen opettajan lausuvan, etteivät he kesällä ole palkkojen niukkuuden tähden voineet mennä tervehtimään maan toisella äärellä mahdollisesti eläviä vanhempiaan. Varsinkin suuremman perheen elättäjä saa tällaisestakin pikku huvista luopua kesät toisensa perästä.

Minusta kansalaiset käsittävät asemansa ja opettajainsa aseman pintapuolisesti, jos he kehityspyrkimyksissään syrjäyttävät niin tuntuvan tekijän kuin kansakoulun opettajisto on. Ja tämä syrjäyttäminen tapahtuu minusta silloin, kun kansakoulunopettajat pakotetaan elantoansa varten turvautumaan sivuansioon. Täällä pelätään seurauksia; on sanottu, että kansassa ehkä syntyy katkeruutta opettajistoa ja kansakoululaitosta kohtaan, jos opettajien palkkoja sanottavasti korotetaan. Siitäkös siis katkeruus, että opettajat voisivat tämän kautta paremmin tehdä yhteistyötä kansallisen pohjasivistyksen kohottamiseksi.

Sanotaan myös, että opettajat parempain palkkaetujen nauttijoina vieraantuvat kansastaan, muodostavat herrasluokan ja asettuvat herroina kansansa hartioilla elämään. Tämä ei pidä paikkaansa, sillä se seikka ei riipu turvatusta taloudellisesta asemasta. Jos näin olisi todella asianlaita, siinä tapauksessa kaikki meidän yhteiskunnalliset parannushommamme olisivat jotenkin epäiltävää laatua. Mutta onneksi tämä pelätty paha ei riipu, ei palkoista eikä taloudellisesta toimeentulosta. Se riippuu ihmisistä itsestään. Huono toimeentulo tai varattomuus ei suinkaan pysty sen paremmin lähentämään ihmisiä toisiinsa kuin hyvä toimeentulo. Nähdäänhän usein kurkkuun asti velkaantuneita herrasmiehiä, jotka horjuvat konkurssin partaalla, ja jotka kuitenkin ovat huimaavan kaukana kansasta. Ainoastaan syvempi elämän käsitys lähentää ihmisiä toisiinsa ja tekee heidät toistensa vertaisiksi. Minulla on muuten, päinvastoin kuin ed. Nuortevalla, onni tuntea monta kansakoulunopettajaa, jatka kansanomaisessa elämässään kelpaavat kyllä esikuviksi muillekin.

Joku täällä lausui myös, että kansakoulunopettajat eivät ole saaneet sellaista maataloudellista opetusta, joka tekisi heidät mahdolliseksi ajamaan niitä maataloudellisia pyrkimyksiä, joihin ed. Gebhardin lausunto tähtäsi. Suoranaisesti he todellakaan eivät siihen suuremmassa määrässä kykene — vaikka kyllä tunnen opettajia, jotka tähänkin pystyvät — mutta kyllä sitä enemmän välillisesti. Maanviljelyskin on nykyään sellainen ammatti, jota ei enää käy hoitaminen vain sillä vanhalla tavalla kuin esi-isämme ovat sitä harjoittaneet. Päinvastoin vaatii maanviljelys meillä nykyään jo jonkun verran herännyttä mieltä ja valistunutta ymmärrystä. Sentähden on, niinkuin alussa sanoin, pienimmillekin tiedonmuruille, joita maanviljelijöille voidaan jakaa, annettava täysi arvo ja tunnustus. Minä puolestani rakastan niitä, jotka tätä työtä tekevät, ja tahtoisin antaa heille sellaisen toimeentulon, ettei heidän tarvitsisi nykyään, kun muillekin koetetaan elämänehtoja siedettävimmiksi ja paremmiksi tehdä, raskaan ja vastuunalaisen tehtävänsä lisäksi kärsiä ja kitua puutteessa.

Ja tällaiseen valistustyöhön on meillä todella täysi syy, koska esim. sillä seudulla, josta minä olen, on paljon kansalaisia, isäntiäkin, jotka eivät ole edes kansakoulua käyneet. Jos siis tahdotaan todella kohottaa kansamme henkistä ja taloudellista tilaa, niin olisi minusta ainakin niiden työntekijöiden, jotka tekevät tämän mahdolliseksi, antamalla alkusivistyksen Suomen köyhimmälle ja alhaisimmalla kannalla olevalle väestölle, taloudellinen asema kaikissa suhteissa turvattava. Jos maanviljelysolomme yhä edelleen jäävät sellaiseen kituvaan tilaan, missä ne suurimmalta osaltaan vielä ovat, niin se on suorastaan kansantaloudellinen tappio, ja niin tuntuva, ettei tämä uhraus, jota nyt on ehdotettu kansakoulunopetta-

jain palkkojen korotuksen johdosta tehtäväksi, merkitse mitään sen rinnalla.

Pyytäisin kannattaa ed. Yrjö-Koskisen täällä esittämää pontta.

Ed. **Martikainen**: »Lapset tulevat kärsimään kun opettajilla on pieni palkka», lausui ed. Yrjö-Koskinen. Mutta minä uskon että lapset tulevat kärsimään paljon suuremmassa määrässä, silloin kun heillä ei ole ensinkään opettajia, ei edes noita pienipalkkaisia opettajia. Ja täytynee myöntää, että meillä Suomessa vielä on äärettömän paljon sellaisia seutuja, joissa ei ole ensinkään koulua, on sellaisia äänestysalueita, että ainoastaan pari, kolme alaikäistä lasta osaavat hiukan lukea. Siellä täytyisi ensin saada kouluja ja sitte vasta olisi toisessa sijassa otettava esille opettajain palkankorotus. Mentäköön katselemaan oloja tuonne rajaseuduille, niin täytynee jokaisen ajatella, jokaisen näkevän ihmisen yhtyä minuun, sillä siellä on koulujen väliä pari- kolme- jopa neljäkymmentä kilometriä, siellä ei ole tilaisuutta nauttia edes sellaisten pienipalkkaistenkaan opettajain opetusta, jommoisia meillä nykyään muualla on.

Täällä ed. Paasikivi sanoi että torppareillahan on talot ja tavarat, niin että ihmetyttää, heillä on 15 lehmää j. n. e. Mutta jos pistäydyttäisiin vaikkapa vaan ajatuksissa tuonne rajaseutuihin, niin nähtäisiin ettei siellä edes pohatoillakaan ole 15 lehmää, saati sitte torppareilla. Ja täytyneehän ed. Paasikiven myöntää, jos hän tarkoittaa Laukon torppareita, että nekin maksavat veroa isännilleen 1,000 markkaa, ja varmaankin he mieluummin tällä summalla hankkisivat lapsilleen opettajan. Tahtoisin että hiukan otettaisiin huomioon niitä perusteita, joilla minä puolestani katson itseni velvoitetuksi vastustamaan nyt ehdotettua ääretöntä opettajain palkankorotusta. Ne seudut, joista minut on tänne valittu, ovat todella sellaisessa asemassa, ettei niitä voi verratakaan Keski- ja Länsi-Suomeen, eikä edes Pohjois-Suomenkaan oloihin. Siellä olot ovat kerrassaan sietämättömät, toimeentulo kerrassaan niukka, paljo on siellä torppareita ja vielä enemmän mökkiläisiä, joiden lapsilla ei ole kuin neliömetri lattiapinta-alaa, jossa he voivat asua ja toimia, pari kuutiometriä ilmaa ja ummehtunutta sekin, hiukan leipää ja vielä vähemmän vaatetta. Niissä seuduin elävät perheetkin saman katon alla, jossa heidän elukkansa ja karjansa elää. Ei niitä edes voi verratakaan opettajain lapsien oloihin ja asuntoihin, siksi räikeä on ero.

Siellä on ihmisillä todellakin toisenlainen katsantokanta kansakouluihin nähden kuin näissä seuduissa. Kansakouluja se oppimaton kansa nykysinkin äärettömästi vihaa. Yksi syy siihen lienee se, että kansa vertailee omiin elämäntapoihinsa opettajain elämää, joilla heihin verraten on ruhtinaallinen toimeentulo. Kansa-

koulujen rakentamiset y. m. nielevät heiltä myös summia, joita he eivät jaksaisi mitenkään suorittaa. Ja kun olot ovat sellaiset, voivat kaikenlaiset tsinovnikat, kaikenlaiset vehkeilijät harjoittaa myyräntyötään, voivat ryhtyä toimenpiteisiin hankkimaan venäjänkielisiä kouluja, tarjoovat niitä kunnille ja antavat lapsille ruokaa koulussa, sekä vaateapua. Tämä tulee todellakin ottaa huomioon. Suomenkieliset kansakoulut ovat siellä täten joutuneet erittäin pahaan asemaan ja tätä epäkohtaa on hyvin vaikea korjata. Ja sitäkin vaikeammaksi se käy, jos kansakoulunopettajille vielä myönnettäisiin äärettömän suuri lisäpalkka, sillä johan ehdotus menee yli sadan prosentin; kun sitä vastoin työläiset onnellisimmassa tapauksessa lakkotaistelun avulla saavat 10 tai 5 prosentin korotuksen. Kaikista pienimmät ehdotetut lisäykset, nim. naisopettajien palkankorotukseksi 600:sta 800:aan markkaan tekee jo kokonaista 25 o/o, eivätkä he vielä ole kerinneet yrittääkään lakkoon. Kuitenkin, päästäksemme suurempisuuntaisiin kysymyksiin, uskallan yhtyä Tokoin tekemään vastalauseeseen.

Ed. **Vemmelpuu** ja **Nissinen** luopuivat puheenvuorostaan.

Ed. **Kallio:** Tämä valtionvarainvaliokunnan mietintö on synnyttänyt tavattoman vilkkaan keskustelun ja muutamista lausunnoista on saanut melkeinpä sen käsityksen kuin tämä kysymys olisi ainoa epäkohta yhteiskunnallisessa elämässämme. Maamme kansakoulunopettajat eivät ole voineet palkan suuruudessa kilpailla useimpien virkamiehien kanssa, joiden palkkoja on järjestetty hallinnollista tietä, vaan kumminkin ovat he anomuksellaan osottaneet omaavansa tuon tunnetun katsantokannan, että meillä on rikas valtio, vaikka on köyhä kansa.

Myönnän, että kansakoulunopettajilla on ollut anomuksentekoon paljon suuremmat syyt kuin monilla muilla virkamiehillä, joiden palkanylennysanomuksista alituisesti näkee sanomalehdissä, vaan on huomattava, että jos niihinkin eduskunnan käsi ulottuisi, niin kyllähän ne purjehtisivat useimmiten kauniisti karille. Opettaja Pajari sanoi ensimäisen käsittelyn aikana, että ne edustajat, jotka eivät ole asettuneet ensimäisen vastalauseen kannalle, eivät ymmärrä opettajan tehtävää. Opettaja Pajarin esiintymisen ja lausunnon johdosta saa helposti sen käsityksen että opettaja Pajari ei käsitä opettajan asemaa yhteiskunnassa. Hän asettui minusta niin korkealle istuimelle, että tuskinpa sieltä voi enää lapsia nähdä. Kansakoulunopettajain työ on tärkeä, vaan ei olisi kai suotavaa että opettajien palkkauskysymys johdettaisiin samaan umpikujaan, johon monet muut virkamiesten palkat ovat johdetut, niin että niissä yleisesti vaaditaan nyt tasoittamista.

Tätä en sano näistä anomuksista ja näistä vastalauseista, joita

täällä nyt on ollut esillä, mutta sitä voi sanoa siitä kansakouluopettajien omasta anomuksesta, jonka he ovat tehneet.

Virkamiespalkoissa on meillä menty jo sellaiseen kohtuuttomuuteen, että esim. maalla monella rovastilla on paljon suurempi palkka kuin senaattorilla, vaikka työtä ja vastuuta ei voi verratakaan toisiinsa. Tällaisia vastakohtia on minusta syytä pitää silmällä. Tätä eivät kansakouluopettajat ole ottaneet huomioon anomustaan tehdessään, ja niin ovatkin he tulleet sellaiseen tulokseen, että ovat anoneet enemmän kuin kolme kertaa suuremman palkan kuin mitä nykyään on. Tuon anomuksen mukaan kysyisi kansakouluopettajien palkkojen järjestely varoja 9,257,200 markkaa, kun nykyisen laskuperusteen mukaan se tekee 2,980,000 markkaa. Jos tähän anomukseen olisi suostuttu, niin olisi kyllä sivuutettu palkan suuruudessa kaikki muut maat. Mutta tuota ei kai meidän valtiotaloutemme kestäne. Arm. esityksessä sanotaankin, että näin melkoinen yhden ainoan virkamiesryhmän palkkojen korotus yhdellä kertaa ei olisi oikeassa suhteessa maan nykyisiin rahavaroihin ja tämän suuntainen yritys tekisi epäilemättä vuosikymmeneksi eteenpäin mahdottomaksi sen pakollisen kansanopetuksen aikaansaamisen kaikille kouluijässä oleville lapsille, joka erittäin viime aikoina valtiollisten uudistusten johdosta on katsottava välttämättömäksi.» Tämän anomuksen ovatkin mahdottomana sekä kouluylihallitus että senaatti jo hyljänneet. Kouluylihallituksen ehdotus, jota täällä on kannatettu tänäkin iltana, kysyy varoja 5,219,000 markkaa eli 2,239,000 markkaa enemmän kuin nykyisen järjestelyn mukaan. On huomattava että tämä ylennys tekee juuri saman summan, jonka nykyiset opettajien pohjapalkat tekevät. Tämäkin summa on minusta tällä kertaa yhdellä kertaa nostettuna paljon uskallettua, kun muistaa, että koulukysymys koko laajuudessaan tulee aivan pian esille, jolloin myös työsuhteet ollaan tilaisuudessa vertaamaan. Valiokuntakin on mietinnössään tunnustanut, että nykyinen järjestely ei ole tyydyttävä, mutta se ei ole perinpohjaisesti pyrkinytkään tätä kysymystä ratkaisemaan nyt vielä, ennenkuin koulukysymyksen yhteydessä. Se on kumminkin tahtonut poistaa niitä pahimpia epäkohtia, mitä nykyisessä järjestelmässä on, siihen nähden, että naisen työ on toisessa suhteessa miehen työhön verraten, Sen on valiokunta tahtonut tasoittaa yhden arvoiseksi. Täällä on sittemmin tehty siitä pienempiä eri muodosteluja ja ehdotuksia.

Toinenkin huomattava näkökohta ilmenee tässä valiokunnan mietinnössä sekä myöskin vastalauseessa, josta täällä on hyvinkin paljon puhuttu, nimittäin tuo perheellisyys-periaate. Minä en, vaikka olenkin valiokunnan mietintöön yhtynyt, ole tullut täydellisesti vakuutetuksi siitä, olisiko sopiva astua tuolle tielle, jota meidän palkkausoloissa ei ole ennen toteutettu. Minä teinkin siinä

valmistelevassa osastossa, jossa tätä kysymystä käsiteltiin, sen ehdotuksen että maksettaisiin ilman eroitusta 1,000 markkaa kaikille, 200 markan palkankorotuksella 5, 10, 15 ja 20 vuoden kuluttua. Mutta tämä ehdotus ei saanut osastossa kannatusta ja sentähden yhdyin minäkin valiokunnan mietintöön. Tämä valiokunnan ehdotus lisää menoerän 856,000 markalla. On totta, että parannus ei tulisi suuri, mutta tekisi ylennys kuitenkin 33 o/o opettajien nykyisestä palkasta. Sen vuoksi ovat minusta myös sellaiset lausunnot, kuin esim. opettaja Reiman, lievimmin sanottuna kevytmielisiä. Hän nimittäin sanoi, että olisi ollut parempi, ettei olisi niitä nostettu laisinkaan, kun korotetaan vaan tuon verran. Mutta tulee muistaa, että tässä mietinnössä on opettajiston hyväksi tehty muitakin parannuksia. Niinpä on opettajien ja opettajattarien sairas-apuraha nostettu 70,000 markkaan. Ja sitä paitsi on huomattava, että palkkausoloihin kuuluu myös eläke, joka on suuri etuisuus. Siihen en kuitenkaan tahdo lähemmin nyt kajota, koska siitä voisi sukeutua uusi keskustelu. On myöskin huomattava, että monin paikoin maaseudulla tekevät kunnat verrattain suuria uhrauksia opettajain palkkaan siihen nähden että ovat pitäneet silmällä valtion palkkaa, vaikka toisin paikoin ne ovat mahdollisimman pienet. Ymmärrän täydellisesti sellaiset asialliset ja lämpöiset lausunnot palkankorotuksen puolesta kuin edustaja Hagmanin, prof. Soinisen ja y. m., jotka ottavat asian puhtaasti pedagoogilliselta kannalta, vaan ed. Gebhardin innokas lausunto tuntui minusta agitatsioonipuheelta. Kuullessa ed. Gebhardin lausuntoa tuntui siltä, ettei ole tarvis tähän tehtävään muuta kuin suuri palkka, vaan ei se edistys ja sivistys nouse yksistään sillä. Kyllä monasti apulaispappi on paljon parempi saarnamies kuin monta kertaa suuremmasti palkattu rovasti, joten asialla on muitakin puolia, ei vaan palkka. Ed. Gebhard puhui sinne ja tänne eri kansaluokille ja kehotti menemään äärimmäisiin palkanylennyksiin. En ihmettele, jos puhe teki sen vaikutuksen kuin Torppa täällä lausui. Jos eduskunta nostaa kerrallaan ensimmäistä virkamiehien palkkausta 100 o/o:lla, — jota se lähimmin olisi ensimmäisen vastalauseen mukaan, huomattavahan on että ylennys tekee saman kuin tähän astinen pohjapalkka — niin ei täällä eduskunnassa olisi syytä moittia kotimaista hallitusta niistä lukuisista palkanylennyksistä, joista kuitenkin niin suurta huutoa on pidetty. Tähän nähden en voi palkan korotuksissa mennä niin pitkälle kuin ensimmäisen vastalauseen tekijät. Olisin suonut että suuri valiokunta olisi hyväksynyt valiokunnan mietinnön. Vaan siihen nähden että omaksun sen katsantokannan, joka on tuotu esille yhtäläisen palkan puolesta kaikille, voisin minä yhtyä siihen ehdotukseen, jonka täällä ed. Riihelä teki, joten maksettaisiin 1,000 mk. eroituksetta kaikille sekä 200 markan palkankorotus 5, 10, 15 ja 20 vuoden kuluttua.

Ed. **Pajari:** Vaikka minä kiipesin tänne puhujalavalle asti, pyydän kuitenkin etukäteen sanoa, etten minä eduskunnan jo pitkälle koeteltua kärsivällisyyttä kovin lujalle pane.

Minä olen ollut alusta lähtien, ennen jo, kuin asia eduskunnassa esille otettiinkaan, sitä mieltä, että tässä kysymyksessä ei pitäisi kansakoulunopettajain tehdä muuta kuin korkeintaan pyytää anomuksen esittämistä eduskunnassa. Ja kun asia opettajapiireissäkin puheeksi tuli, lausuin julkisesti tuon ajatuksen, ettei puhuminen tässä asiassa ollenkaan ole opettajan tehtävä, ja uskoin ajan tulleen siihen, että kansaneduskunta ilman opettajain puolestaan asiasta puhumatta huomaa, mitä sen velvollisuuteen kuuluu. Niin, minä pidin esiintymistäni kansakoulunopettajana tässä todistajana olemisena omassa asiassa. Mutta kun täällä on ilmennyt todistajia toisiakin omassa asiassaan, ja niitten todistukset ovat käyneet päinvastaiseen suuntaan, niin olen minäkin pitänyt jo kerran ennen velvollisuutenani todistaa siltä puolelta, mitä minä pidän oikeana.

Minä en nyt ollenkaan pyydä lähteä koskettelemaan kysymystä mistään niistä periaatteista, joilla täällä tänä iltana on paljon ratsastettu, periaatteesta erilaisiin palkkoihin nähden eri sukupuolille, mutta minä kuitenkin pyydän vielä huomauttaa sitä periaatetta, minkä tässä pitäisi olla kaikille ratkaisevana, nimittäin kysymystä siitä, onko kansakoulunopettajan asema tärkeä. Minusta nähden ei ole eduskunta sille riittävää tunnustusta antanut, eivät varsinkaan maalaisedustajat. Minä puolestani en niitä syytä, jotka eivät ole tätä periaatetta täysin tunnustaneet, jotka ovat puolestansa asettaneet kansakoulunopettajan, ketkä päiväpalkka- ja tuntipalkkatyömiehen asemaan, ketkä mihinkin muuhun, enkä liioin sitä ihmettele, sillä lopultakin kai lienee kansakoulunopettajiston oma vika, että ne ovat tämmöisen käsityksen heistä ja koko laitoksesta ja sen merkityksestä maassa saaneet. Että opettajat toisin paikoin kai ovat kovinkin kaukana kansastansa ja ympäristöstänsä, se riippunee siitä maailmankatsomuksesta, mikä heihin on istutettu tai minkä he ovat imeneet. Ja minun täytyy tunnustaa, että jossain määrin lienee niin, että opettajat eivät ole pyrkineet ympäristöänsä ymmärtämään eikä heidän kanssansa yhteis- ja vuorovaikutukseen kasvatustyössä pääsemään. Tai lienee tuo vanhanaikainen katsantokanta suuressa määrässä vielä opettajistossak n yleinen, että he ovat vaan antajia eikä koskaan ottajia. Mutta ajan henkihän on muuttunut. Nythän jo nykyaikaisemmissa seminaareissamme semmoinen henki opettajistoon viritetään, että he eivät saa olla kullan kylväjiä, vaan kullan kaivajia. Heidän pitää kansan keskuudessa etsiä sitä kultaa, mitä siellä todellisuudessa vielä on, ja sitä panna kiiltämään. Jos tämä tehtävä kansakoulunopettajalle annetaan, niin hänen työnsä on vaikeata, se on tavattoman vaikeata, siitä ei päästä. Ja jos ker-

ran se on vaikea työ, niin pitäisi heidät asettaa täydellisesti riippumattomaan asemaan, että he tuon vaikean työnsä voivat suorittaa.

Minä en ollenkaan ihmettele, jos ed. Torppa on voinut esiintyä sillä tavalla, kuin hän on täällä esiintynyt, ja lausua sitä, mitä hän on lausunut, sillä hän on itsekseen oppinut, itsetietoinen maanviljelijä, joka tuskin milloinkaan sittenkään on osannut oikein asettua opettajan kannalle, eikä hän liene tietääkseni varsinaisesti kansakoulun oppilaanakaan ollut. Kyllä minä olen niitä sellaisia itsetietoisia ja hyvin kehittyneitä maanviljelijöitä nähnyt hyvin paljon ja ne eivät anna kansakoulunopettajan itseensä vaikuttaa eikä niillä poloisilla olekaan mitään vaikuttamista heihin, ja semmoisissa paikoissa, missä tämmöisiä maanviljelijöitä sattuu olemaan, he hoitavat yleiset asiat, sekä maanviljelykseen että muuhun yhteiskunnalliseen kehitykseen nähden että silloin kansakoulunopettajat voivat olla syrjässä. Mutta tuommoisia paikkakuntiahan, joissa tämmöisiä kehittyneitä valtiopäivämiehiä löytyy, lienee sentään vielä meidän maassamme verrattain harvassa, eikähän suinkaan lakia sopisi laittaa muutamia erityisiä paikkakuntia silmällä pitäen enempää tässä suhteessa kuin siinäkään, että siellä Pohjanmaalla olot ovat toisenlaiset, että siellä elämä ei tule läheskään niin kalliiksi kuin jossakin muualla.

Tätä minä, niinkuin sanoin, en ihmettele. Mutta mitä minun täytyy ihmetellä, niin se on niitä opettajatovereita, etupäässä opettaja Järvistä, jotka ovat samanlaisia ajatuksia ilmituoneet, jotka ovat samalla tavalla tahtoneet asettaa opettajan vaan koneellisen työihmisen asemaan. Jos ei olisi ollut edeltäpäin tiettyä eikä kukaan olisi sanonut, että mainitsemani edustaja on kansakoulunopettaja, niin kyllä minä olisin ollut valmis lyömään vetoa kenen kanssa tahansa, ettei se ole nähnytkään kansakoulua, eikä tunne yhtään sen työtä. Opettaja Järvinen on täällä puhunut niistä erityisistä eduista, joita kansakoulunopettajilla on jatkokurssien ja monien muiden pitämiseen nähden, mutta minullakin on jonkun verran kokemusta, mitenkä esim. jatkokursseja pidetään eikä minun kokemukseni suinkaan ole sama. Saadaanhan niistä tosin eri korvaus ja jos niitä pidetään vain tätä korvausta silmällä pitäen, niin voivat ne olla hyvinkin helppoa sivutyötä. Mutta jos päämääränä on, että saataisiin paikkakunnan nuoriso niihin miehissä ja naisissa tulemaan ja niissä jotakin sielunsa ravinnoksi, jotakin hengen ylennystä saamaan, ja kehittymään ja viihtymään siellä, niin silloin se ei ole noin vaan tehtävä. Kyllä silloin täytyy opettajan niille valmistua ja niitä varten tutkia.

Minä olen yhtä mieltä ed. Nuortevan kanssa siinä, että me tarvitsemme opettajapalkkain korotusta siitä syystä, että opettajat eivät ole kyenneet tekemään sitä tehtäväänsä, mikä heille kuuluu, he eivät ole kyenneet, niinkuin ed. Nuorteva sanoi, seuraamaan

nykyisiä aatevirtauksia eikä nousemaan tehtävänsä tasalle siinä suhteessa. Sentähden ne saattavat olla, niinkuin minulla oli kunnia tässä asiassa edellisessä lausunnossani jo mainita, riippuvaisia kaikenlaisista pomoista, jotka ohjaavat yhteiskunnallista elämää ympäristössä, ja yleisestä mielipiteestä. Miksikäs eivät ne voisi olla, minä voin yhtyä ed. Nuortevaan siinäkin, riippuvaisia jostain rovastistakin. Riippuvaisuuden asema nyt ei ole milloinkaan eduksi.

Minä sanon että ei ainoastaan ed. Järvisen, vaan koko sen ryhmän edustajien esiintyminen tässä kysymyksessä on minua suuresti hämmästyttänyt; sillä minä puolestani olin saanut kokonaan toisenlaisen käsityksen tämän ryhmän periaatteista ja pyrkimyksistä tässä suhteessa.

Minä muistan, että suurlakon päivinä tuli minulle kirje eräältä entiseltä oppilaaltani, joka oli äskettäin päässyt kansakoulun opettajaksi ja jo muutamia vuosia semmoisena ollutkin. Tuo kirje tuli juuri silloin, kun kaikki liike seisahtui, etten saanut siihen vastata. Kirjeen saatuani olisin ollut vastaamaan kokonaan toisin, mutta kun sitten suurlakon jälkeen jouduin vastaamaan, oli vastaus aivan toisenlainen. Tämä nuori opettaja valitti kirjeessään niitä suuria velvollisuuksia, joita hänellä on ja joihin hän ei tunne ollenkaan kykenevänsä, kun koko ympäristö — hän oli jonnekin syrjäkulmalle joutunut opettajaksi — tulee häneltä kysymään kaikenmoisia asioita, ja tuo opettajatyö näyttää olevan niin kovin monimutkainen, vaativan niin kovin paljon eikä hän osaa asettua ensinkään lasten kannalle, joten hän aikoi heittää koko alan ja mennä Helsinkiin puusepän ammattiin, missä oli ennenkin ollut. Hänen piti tehdä velkakirja sille miehelle, joka oli häntä koulunkäyntiaikana auttanut, eikä se ollut vähemmän kuin 3,600 markkaa. Hän kirjoitti niin valittavasti niistä ristiriitaisista tunteista, jotka hänen sielunsa täyttivät. Kuten sanoin, jos olisin kohta saanut vastata, niin minä olisin sanonut, että kun kerta asia on sellainen, niin en käske olemaan sellaisissa ristiriitaisissa oloissa. — Sitten meni suurlakko ohi ja kansanvaltaisia tuulahduksia puhalteli yli koko maan. Silloin kirjoitin että kyllä minä luulen, että asiat muuttuvat tässä maassa, niin opettajien kuin muidenkin. Minä tiesin että tällä opettajalla oli sosialistisia taipumuksia ja kenties hän tänä päivänä lieneekin sosialisti. Hän oli pohjaltaan tuollainen, jonka täytyy tunnustaa kansan syvien rivien elämää. Minulla oli se usko, että nyt täytyy tehdä olot kaikille ihmisille siedettäviksi ja sellaisessa asemassa oleville varsinkin, joiden tarkoituksena on antaa kansalle pohjasivistystä. Sitä paitsi minä oli ollut vähän seuraavinani niitä aatesuuntia, joita sosialismi edustaa ja siellä olin minä löytänyt pohjan niille ajatuksille ja sitä ennen ja sen jälkeen tiesin varmasti vakuuttaa, että jos valta tulisi kansan käsiin, ei siltä ta-

holta ole syytä peljätä, sillä se on kunnostautunut suurlakossa mainiosti ja se on hyvänä todistuksena siitä, mihin se pystyy.

Sentähden minä sanoin että minua hämmästytti tämä niin monelta taholta lausutta ajatus ja varsinkin opettajien puolelta ajettu.

Tuo vanha periaate, että sivistys on valtaa, sehän lienee jo ratkaistu. Puoli vuosisataa takaperin sanoi Suomen kansan kansallisuuden herättäjä, että kaikilla kansoilla on oikeutta vain siinä määrin, kuin niillä on valtaa, ja valtaa ei ole ainoastaan aseellinen voima, vaan valtaa on sivistys; se on senkin tähden valtaa että sen kautta saadaan muut sivistyneet kansat tunnustamaan se kansa, joka tätä osoittaa, osaksi suuressa ihmiskunnassa.

Minä en nyt enää lähde ollenkaan polemiseeraamaan yksityisiä puhujia vastaan. Pyytäisin vaan mainita että ed. Torppa käsitti tohtori Gebhardin lausunnon kokonaan väärin sanoessaan hänen vaativan sitä että kansakouluopettajien pitäisi opettaa maanviljelystä. Tohtori Gebhard sanoi että kansakoulunopettajat antavat sen pohjan, jolle voidaan rakentaa sekä maanviljelystä että muutakin tarpeellista tässä yhteiskunnassa. Sitä pohjaa vailla he ovat mahdottomat ottamaan vastaan mitään ammattitietoja.

Ed. **Räsänen:** Edustaja Torpan puheen johdosta en voi olla lausumatta ihmettelyäni muutamien kierouksien johdosta. Tulolaskelmassaan hän arvioi opettajan asunnon 200 markaksi, mutta ihmeellistä, että kun kunnat milloin joutuvat vuokran maksamaan rahassa, on sen arvo silloin tietääkseni ylimalkaan noin 100 markkaa ja saa olla kiitollinen, jos puista saa puolet ed. Torpan laskelmasta, siis 90 markkaa. Ihmeellinen on myöskin mielestäni pelko, että 1,000 ja 1,200 markkaa kohottaisi opettajan kansan »yläpuolelle», kun sen sijaan olisi tärkeätä, että opettajat olisivat »samoissa oloissa» kuin kansa. Mutta mitä ed. Torppa sanoo siihen, kun väitän, että on paikkakuntia sellaisia, joissa talonpoikaiskansa on paljon yläpuolella opettajia. Olen ollut opettajana pitäjässä, jossa on ollut harvinaista opettajan seurustelu talollisten kanssa yksinomaan siksi, että opettaja ei ole voinut heille avata yhtä kaunista ja mukavaa kotia, eikä kyllin arvokkaasti vastata heidän vierasvaraisuuteensa. Sellaisia paikkakuntia on paljon. Ja sielläkin, missä on harvinaista tuollainen talonpoikien suurentelu, pikkuviljelijä- tai tehdasseudussa, on erotus opettajan ja hänen ympäristönsä välillä useasti ainoastaan näennäinen, johtuva siitä, että opettajalla on usein enempi taitoa vähillä kustannuksilla laittaa ruokansa maukkaammaksi kuin torpan ja talonemännän ja pitää kotinsa siistinä, jopa tavallaan kauniinakin, vaikka huonekalut olisivatkin suurimmaksi osaksi pakkauslaatikoista, kuten ne tavalliseti ovatkin, varsinkin nuorilla opettajilla.

Mitä ed. Torppa muuten tarkoittaa toivoessaan opettajan pysy-

vän samoissa oloissa? Samassako likaisuudessa ja henkisessä pimeydessä? Surkeatapa silloin.

En tahdo puolustella luokkaani, päinvastoin merkitsen kiitollisuudella muistiin oikeutetut moitteet, mutta kysyn kuitenkin ed. Nuortevalta, kuinka laajalti ja kuinka paljon hän tuntee Suomen opettajaluokkaa, sen läheisyyttä ja kaukaisuutta kansasta y. m. seikkoja? Kaiken sen monipuolisen punnitsemisen jälkeen tahtoisin vaan sanoa: olemme *ainoastaan ihmisiä*, välistä parempia ,tavallisesti huonoja, kuten melkein kaikki te muutkin kuolevaiset. Henkisesti köyhiä me useasti olemme, mutta jos olette itse rikkaampia, niin ottakaa huomioon köyhyytemme syyt.

Ed. Järvisen puhe nyt kuten edelliselläkin kerralla sisälsi niin paljon sellaista, joka ei ole totta, esim. seminaarikustannuksista, opettajan työstä y. m. ettei niihin vähässä ajassa ehtisi vastaamaan ja pitkään puheeseen ei ole aikaa. Muistutan vaan vastaukseksi ed. Soinisen puhetta viime kerralla. En ruikuta, en uhkaa. Vakuutan vaan vastustajille, että, jos toiveemme paremmista päivistä tuhoutuvat, aijomme me useimmat sittenkin elää ja tulla toimeenkin. Erotus on vaan se, että siinä mahdollisessa tapauksessa mekin, jotka ennen olemme joko kaiken tai melkein kaiken työmme kouluun panneet, tulemme hyvällä omallatunnolla hajoittamaan voimiamme sinne ja useat *ainoastaan* sinne, josta saamme *rahaa*. Ja tietäkää sitä nähdessänne vastaisuudessa, että se on meille pakko, älkääkä moittiko silloin meitä! Kun kerran toiveet niin pieniksi supistuvat, olen omasta puolestani valmis perheellisten eduksi luopumaan vaatimuksesta: »samasta työstä sama palkka». Mutta kun erotus kerran tehdään, pyydän vielä alleviivata, mitä ennen olen sanonut: *perheellisyyden rajana ei saa olla vihkiminen, vaan ensimäisen lapsen syntyminen*, siis samaa mitä ed. Yrjö-Koskinen esitti suuren valiokunnan kantana, jota ei kuitenkaan ole keskustelussa huomioon otettu.

Ed. **Karhi** luopui puheenvuorostaan.

Ed. **Aromaa**: Kansakoulunopettajat ovat saaneet täällä puolustusta siinä määrässä, että tosiaankin se panee jonkun verran hämmästymään. On ylistetty niiden työtä, enkä minäkään tahdo sanoa, ettei se jonkun verran tunnustusta ansaitsisi. On ruikutettu niiden kurjuutta, mutta sitä en usko, että heillä kurjuutta niin suuresti on olemassa. Kansakoulunopettajat käsitän minä kansan lasten opettajiksi s. o. työtätekevän kansan lasten opettajiksi. Kun ero opettajan ja opetettavan kansaluokan välillä on niin huimaavan suuri, niin jos tämä ehdotus tulisi hyväksytyksi, siitä ehdottomasti oppilaat tulevat kärsimään. Uskallan vakuuttaa, että kansakoulunopettajat eivät ole niinkään lähellä varsinaista työtäteke-

vää kansaa kuin täällä ehkä luullaan. Silloin kuin kansakoulu oli vapaa kaikesta puoluekiistasta, kaikesta puoluekatsantokannasta, oli sillä kansan suurempi luottamus, mutta sen jälkeen kun puoluekiistat alkoivat, kärjistyä kireemmilleen, on myöskin kansan luottamus kadonnut ja se on tapahtunut siitä syystä, että kansakoulunopettajat, kuten luonnollista on, kuuluvat johonkin puolueeseen, kuulukootpa sitten mihin puolueeseen tahansa ja kansa, joka kouluuttaa lapsiansa puolueesta huolimatta, panee kouluun lapsensa ja usein toisin ajattelevat lapsensa kuin mitä kansakoulunopettaja ajattelee, saa kärsiä puolueen takia. Tässä syy, joka erottaa kansan ja kansakoulunopettajan jonkun verran toisistaan.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Näillä syillä täytyy minun puolustaa näiden opettajain palkan pysyttämistä entisellään. Tätä kenties, kuten täällä on usein sanottu, väitetään edistyksen vastustamiseksi. Mutta jos palkkaa niin huimaavaa vauhtia korotetaan kuin keskusta ja oikeisto on ehdottanut, niin uskallan vakuuttaa, että se juopa, joka tulee varsinaisen kansan ja opettajiston välille, ei suinkaan ole kiitettävä. Ja vielä olkoon sanottu, kun täällä on sanottu, etteivät maalaiset ainakaan tule kansakoulunopettajan palkankorotusta vastustamaan, vaikkapa kaikkein korkeimpaan huippuunsa, että minä olen kansan syvien rivien edustaja ja uskallan mennä ehdottamaan, että opettajain palkka toistaiseksi pysytetään entisellään.

Ed. **Yrjö-Koskinen, Y. K.**: Täällä on sekä nyt että ensimmäisessä lukemisessa paljon puhuttu periaatteesta: sama työ, sama palkka. Minun täytyy suoraan sanoa, että ilmassa heiluvampaa periaatetta kuin tämä tuskin toista löytyy. Varsinkin kansakoulun alalla on se käytännössä jotenkin tuntematon. Viipurissa maksetaan kansakoulunopettajille toinen palkka kuin Tampereella, Helsingissä toinen kuin Turussa aivan samasta työstä. Ja oppikoulun alalla esiintyy sama ilmiö. Viipurin ja Helsingin opettajille maksetaan kalliin paikan lisäystä. Jos noudatettaisiin periaatetta »sama työ, sama palkka», niin tietysti tuo kalliin paikan lisäys olisi annettava oppikoulujemme kaikille opettajille, sillä he kaikki suorittavat, kukin alallansa aivan saman työn kuin Viipurin ja Helsingin opettajat. Tämmöinen järjestely olisi kuitenkin ilmeistä valtiovarain tuhlausta, eikä se minun tietääkseni ole tullut edes kenenkään mieleen. Ei myöskään ole kenenkään mieleen tullut, että se lisäpalkka, jonka Helsingin ja Viipurin oppikoulunopettajat saavat, olisi riistetty muilta opettajilta, niinkuin täällä eräs arvoisa puhuja aamupäivällä suvaitsi lausua väittäen, että se korkeampi palkka, jota kansakoulujen miesopettajat tähän saakka ovat nauttineet, olisi muka riistetty

naisopettajilta. Olosuhteiden erilaisuus on aina oikeuttanut ja tulee aina oikeuttamaan palkkojen erilaisuutta. Ja tämmöinen olosuhteiden erilaisuus esiintyy myöskin perheellisyydessä, jonka tärkeys yhteiskunnalle kaiketikin tunnustettanee ja joka juuri siitä syystä on oikeutettu yhteiskunnalta vaatimaan täyttä tunnustusta.

Ne, jotka »sama työ, sama palkka»- periaatetta täällä ajavat, ovat sitäpaitsi eräässä suhteessa tehneet sen tavalla, joka vaatii minulta erityistä koskettelemista. Useat näistä puhujista ilmoittivat ensimmäisessä lukemisessa, että he muka kannattavat ensimmäistä vastalausetta, ja samalla he mullistivat perustuksia myöten ylösalasin juuri tämän saman ensimmäisen vastalauseen. Kun vastalauseen allekirjoittajat olivat laskeneet, että perheellinen opettaja toimeentullakseen tarvitsee vähintäinkin 1,500 markan pohjapalkan, jota vastoin naimaton opettaja yhtä hyvin ja oikeastaan paljoa paremmin tulee toimeen 1,000 markan pohjapalkalla, niin nämä arvoisat puhujat, jotka selittivät kannattavansa ensimmäistä vastalausetta, vähentävät perheellisiltä opettajilta mikä 300, mikä 250 markkaa ja lisäävät 200 tai 250 markkaa naimattomille — kaikki tyyni ainoastaan tuon ilmassa heiluvan periaatteensa vuoksi. Toisin sanoen tämä tietää sitä, että he ottavat leivän suusta lukemattomilta äideiltä ja lapsilta, joille palkan lisäys on suorastaan toimeentulon ehto, antaakseen sen toisille, joille tämmöinen lisäys ei ollenkaan ole välttämätön. Tällainen menettely on toiselta puolen mitä alastominta valtiovarain tuhlausta, samalla kuin se toiselta puolen on suurimmassa määrässä sydämetöntä niitä kohtaan, jotka todellakin ovat avun tarpeessa. Heille tarjotaan sitten korvaukseksi joku institutsiooni, niinkuin täällä aamupäivällä puhuttiin, ehkä joku elatuslaitos, johon he voisivat lähettää lapsensa. Erittäin minua oudoksuttaa se, että juuri naisedustajat ovat tämän ajatuksen takana, vaikka on hyvin tiettyä, että heidän ajamansa suunta tulee pahimmin koskemaan opettajain vaimoihin, sillä opettajat itse aina selviävät jollakin tavalla ja heidän täytyy jo perheensäkin vuoksi selvitä, sitä vastoin vaimot ja lapset ne saavat enimmin kärsiä.

Ed. **Naaralainen:** Täältä keskustasta tuotiin päivällä esiin eräs ajatus, jossa ilmenee että maalaisväestö kannattaa muka opettajain palkanlisäystä mitä lämpimimmin. Mutta mikäli minä ymmärrän maalaisväestöä ja sen mielipiteitä, niin voin vakuuttaa, ettei tämä ajatus ole totta ja tälle utelevalle kysymykselle ovat täydelleen hyväksyttävän vastauksen antaneet edustajat Torppa ja Järvinen. Muuten on suuressa valiokunnassa tehty vastalause myöskin omiansa tulkitsemaan maalaisväestön mielipidettä. Kannatan siis sitä.

Ed. **Hedberg:** Jag begärde ordet med anledning af hrr Yrjö-Koskinens och Rosenqvists uttalanden, särskildt med anledning däraf, att dessa uttalanden befäst den uppfattning jag tidigare omfattat rörande behofvet af en afsevärd förhöjning af folkskollärarenas löner. Jag kan emellertid icke fullt förena mig om något af dessa herrars förslag och ber därför att få framställa ett annat sådant, nämligen att den första paragrafen i det föreliggande lagförslaget skulle erhålla samma formulering som i stora utskottets betänkande, med den förändring att det däri ingående beloppet 1,000 mark höjdes till 1,200 mark och 1,200 mark till 1,500. Jag finner det af hr Rosenqvist gjorda uttalandet vara en en nog så bindande motivering för en afsevärd förhöjning, men jag kan å andra sidan icke aflägsna från mig det intryck jag fått,då jag sett, huru svårt många folksskollärare med stor familj verkligen haft och hafva att komma till rätta i fråga om också det allra nödvändigaste och därpå grunda förslag om högre lön för gift lärare. — På samma gång ber jag att få tillbakavisa några tidigare framstälda skäl för en vägran af den föreslagna förhöjningen af folkskollärarenas löner: främst det att folkskollärarena själfva skulle genom ett hot om strájk, hvarom man genom någon tidningsnotis fått kännedom, gjort sig skyldig till en så stor försyndelse, att ensamt denna sak skulle vara anledning till att förvägra löneförhöjningen. I detta afseende ber jag endast få uttala den meningen att, om ock några lärare gjort sig skyldiga till denna förlöpning, den i alla händelser är därhän obetydlig och gjord af några få, hvarför landets hela folkskollärarekår ej bör göras ansvarig för densamma. — En landtdagsman har redan härförinnan framstält förslag om, att lönerna icke borde höjas, utan lärarena i stället förses med jord och sålunda på sätt och vis göras till jordbrukare. Det var hr Näs, som vid olika tillfällen framlagt detta förslag till förhöjning af lärarelönerna. Detta vore emellertid att åhvälfva de särskilda skoldistrikten förökade utgifter för inköp af jordlägenheter till sina respektive skolor, på samma gång det gjorde folkskolläraren till en af staten aflönad jordbrukare, hvilken emellertid hällre borde få använda sina krafter till undervisning af de barn han har sig anförtrodda. Åtgärden blefve sålunda till skada för folkskolan. Tvärtom vore det ur många synpunkter önskligt, att folkskollärarenas hela lönebelopp skulle utgå från allmänna medel, ty folkskolläraren blefve därigenom mera oberoende i sitt arbete, då han ej skulle tvingas att uppbära sin lön från de respektive skoldistrikten. Då emellertid en sådan åtgärd icke för närvarande kan realiseras, så må detta förslag hvila! Detta talar emellertid mot förslaget att distrikten skulle inlösa jordområden åt sina respektive skollärare. då detta blefve en mycket betungande utgift för de respektera skoldistrikten.

Hvad angår den kalkyl landtdagsmannen Torppa gjorde, skulle

jag önska korrigera ett par uppgifter. Han uppskattar bostadsförmånen och förmånen att hafva fritt lyse och värme till 400 mark. Det torde vara något högt tilltaget. Jag ville föreslå 300 mark. Vidare uppskattades det åt folkskollärarena af skoldistrikten anslagna jordområdets afkastning till 160 mark, hvartill skulle komma ett bidrag af 300 mark, således sammanlagdt 460 mark. Emellertid är det bekant att folkskollärarenas hela bidrag från kommunerna pläga inlösas mot en summa af tillsammans 300 mark, således äfven här en felkalkyl på åtminstone 160 mark. — Jag har kännedom om de svårigheter, som tjänstemän äfven på landsorten hafva att öfvervinna, då det gäller att komma till rätta med aflöningar så låga som 100 mark i månaden, hvilket belopp ju gemenligen utgör den lön, som unga präster på landsorten till en början åtnjuta, denna aflöning är ända därhän knapp, att i de flesta fall en rätt ansenlig skuldsättning måste ifrågakomma. Detta kan utan synnerlig olägenhet ske, då ju i regeln prästerna hafva utsikt till att åtminstone i en öfverskådlig framtid· få rätt väsentligt förbättrade löneförmåner. Annat är däremot förhållandet med folkskolläraren, som har mindre utsikter i detta afseende. Ooh då jag af erfarenhet sålunda känner, med hvilka svårigheter det är förenadt att komma till rätta med 100 mark i månaden, så måste jag framhålla denna personliga erfarenhet såsom ett ytterligare motiv till de af hrr Yrjö-Koskinen och Rosenqvist framstälda till förmån för det förslag jag redan tidigare gjorde.

Ed. **Sillanpää:** Minä käsitän hyvin sen kiivauden, jolla tätä palkkauskysymystä täällä on puollettu porvariston puolelta, sillä onhan tämä palkankorotus tuleva sille kansanluokalle, joka on sellaisessa yhteiskunnallisessa asemassa, että on pakko heitä ottaa huomioon, sillä he voivat jossain määrin vaikuttaa kansan mielipiteisiin. Palkankorotusvaatimus on luonnollinen siitä syystä, että kallistuneitten olosuhteitten tähden täytyy kansakoulunopettajiston maksaa elannostaan kohonneitten hintojen mukaan. Tämä vaatimus on siis oikeutettu. Mutta yksi asia on minua täällä ihmetyttänyt, nim. se, ettei nuo kansan syvien rivien ystävät ole mitään maininneet esimerkiksi kiertokoulunopettajien palkkauksen suhteen, joitten vuositulot ovat noin 300 markkaa vuodessa. Näyttää, että ne kuuluisivat jo siihen luokkaan, joka saa tulla toimeen oikealla proletaariaatin tavalla, taistella elämästä ja kuolemasta, olemassaolonsa puolesta. Sanotaan, että eihän kiertokoulunopettajat ole tuhlanneet suuria summia valmistukseen, mutta kyllä on sitten myöskin heidän asemansa nälkätaistelijan asema. Kuinka iloinen olisin, jos nämät lämpimät puheet naisten tasa-arvoisuudesta ulotettaisiin kansan pohjakerroksiin, jos nämä samat tasaarvoisuuden sankarit todellakin astuisivat varsinkin niitten joukkoon, joitten ansiotulo esim. täällä kalliissa Helsingissä nousee 1 mark-

kaan ja 1: 50 penniin päivässä. Minä en ole kertaakaan vielä nähnyt näitä porvarillisia todellisten työläisten palkkataistelujen kannattajina. Tosin ed. Gripenbergin mukaan tästä tulisi työläisillekin hyötyä, jos kansakoulunopettajien palkat korotettaisiin, nim. siten että muutamat köyhälistön tyttäret saisivat sen onnen, että pääsisivät palvelemaan kansakoulunopettajia. Kannatan samaa palkkaa sekä mies- että naisopettajille, naineille ja naimattomille. En voi hyväksyä naineelle miesopettajalle suurempaa palkkaa, siitä syystä, koska opettajan vaimo voi itse hoitaa taloutensa silloin kuin hän ei ota osaa opetustoimeen. Jos hän taas on opettaja, saa hän palkan ja voi palkata taloudenhoitajan itselleen. En voi hyväksyä sitä mielipidettä, että taloustoimi olisi häpeällistä opettajankaan rouvalle enemmän kuin se on köyhälistön äideille. Meillä on kyllä päässyt se mielipide vallalle, että joka lukeutuu sivistyneihin, hänen täytyy vetäytyä kuoreensa, ja asettua yläpuolelle jokapäiväisten taloustoimien, että häntä arvosteltaisiin säätynsä mukaisesti. Juuri tämä mielipide on enentänyt sitä juopaa, joka on olemassa työläisten ja opettajiston välillä.

Ed. **Arajärvi:** Kaikki eduskuntaryhmät ovat ottaneet ohjelmaansa virkamiesten palkkojen järjestelyn. Tänään olemme olleet tilaisuudessa kuulemaan, mimmoiset ja kuinka kypsät käsitteet itsekullakin tässä suhteessa on. Jos tähän tapaan jatkuu, niin, ennenkuin Suomen virkamiesten palkat on järjestetty, tämä sukupolvi kuolee ja asiat eivät muutu yhtään einettä.

Tällä kertaa on kansakoulunopettajat kuvattu sellaisiksi, että minä odotin johtopäätökseksi ehdotusta, että he kaikki tyyni eroitettaisiin viroistaan, etteivät turmelisi Suomen kansaa. Sitä ei ole kumminkaan kukaan tehnyt, mutta kyllä joku teki sen johtopäätöksen, ettei heille mitään pitäisi lisätä, ainoastaan maantietä 3—4 veroäyrin edestä, niinkuin kaikki olimme taipuvaisia edellisen keskustelun aikana heille hyväntahtoisesti suomaan. Joku taas on luullut seurauksien, jos palkankorotus myönnettäisiin, olevan niin arveluttavia, että opettajat tulisivat vielä hullummiksi kuin ne nyt jo tänäpäivänä ovat.

Kaikesta tästä huolimatta minä kumminkin puolestani olen vielä yhä edelleen sitä mieltä kuin olin allekirjoittaessani ensimäisen vastalauseen. Minun mielestäni perheellinen miesopettaja tarvitsee 1,500 markan pohjapalkan valtiolta. Ei minun mielestäni tässä sovi ollenkaan puhua samasta työstä ja samasta palkasta. Asian laita on näetten se, että Suomen kansa edelleenkin tarvitsee ja haluaa perheellisiä opettajia, sillä ne useissa paikoissa tekevät semmoisen työn, ettei perheetön kykene sitä suorittamaan. ja siitä työstä on minun mielestäni kohtuullista maksaa 1,500 markan pohjapalkka . Tämä sitä mieluummin, kun siitä minun ymmärtääk-

seni vastaisuudessa on suuri taloudellinen helpoitus kunnille, jos ne saavat korotetun palkan opettajille, silloin kun kunnille muuten tulee ahtaammat ajat, järjestäessään kansakoulu-oloja sille kannalle kuin uusi aika vaatii.

Minä puolestani olen tätä kysymystä käsittänyt kokonaan raha-asialliseksi kysymykseksi. Mieleeni on noussut yksinkertaitaisesti kysymys siitä, ovatko Suomen raha-asiat semmoiset, että ne sietävät sellaisen palkankorotuksen kuin olemme ehdottaneet ensimäisessä vastalauseessa. Olen odottanut valiokunnassa ja täällä eduskunnassa että yksikin ääni nousisi esittämään sellaisia näkökantoja että Suomen finanssit eivät myöntäisi ehdottamaamme korotusta. Mutta sellaista ei ole lausuttu. Ei yksikään ääni valiokunnassakaan tuonut mitään sellaista tosiasiaa esille. Se olisikin ollut koko lailla vaikeata, sillä me tiedämme sen, johon täälläkin jo on viitattu, että rahoja on käytelty varsin runsaasti ja yhä edelleen käytellään tämänkin luontoisissa asioissa sillä tapaa, ettei saata vähintäkään kysymystä siitä tulla, eikö kansakouluopettajille voitaisi myöntää sellaista palkkamäärää, mitä 1:ssä vastalauseessa on ehdotettu. Meillä korotetaan nimismiesten palkkoja sadoillatuhansilla markoilla yhdellä kertaa, postivirkamiesten palkka-anomukset ovat myös sisällä, näimmepä lehdissä, samana päivänä muistaakseni, kun tämä kysymys oli ensi kerran esillä, että hallituksessa on kysymys kruununvoutienkin palkan nostamisesta tuntuvassa määrässä juuri silloin kuin eduskunnassa on kysymys näitten virkojen kokonaan lakkauttamisesta.

Rahoja siis näkyy löytyvän. Ja finanssipäälliköltä kuulimme aamulla tältä toiselta puhujatuolilta että rahaa on, niin ettei edes tarvita lisättyä suostuntaveroa siinä muodossa, kuin valtiovarainvaliokunta on ehdottanut. Kun asia näin on, ja ne, jotka ovat lukeneet finanssirelatsioonin lävitse — lähimmässä tulevaisuudessa tulemme kuulemaan valtiovarainvaliokunnan lausunnon siitä, — ne, jotka, sanon minä, ovat tutustuneet siihen, tulevat huomaamaan ehdottomasti sen tosiasian, että maan rahavarat sietävät kyllä tämän luontoisen korotuksen ja koska ne sen sietävät, niin minusta ei pitäisi kenenkään, joka ymmärtää lasten ja kansanopetuksen tärkeyden maassa, panna ehdotustamme vastaan, erittäinkin semmoisena aikana, jolloin vanhemmat alkavat tulla siksi laiskoiksi, ettei kukaan enää välitä lastensa opetuksesta, vaan ne jätetään kokonaan opettajiensa huostaan.

Jo vanhat roomalaiset muistaakseni antoivat lastensa opetuksen *ensimmäisille, paraiten pidetyille* orjilleen tehtäväksi. Me sen sijaan palkkaisimme ne orjat, jotka lapsiamme opettavat ja kasvattavat, miltei huonommin kuin alhaisimmat valtion palvelijat muilla aloilla.

Mutta, jos niinkin olisi, ettei löytyisi rahavaroja muita kuin ne, mitkä nyt ovat käytettävissä, niin silloinkin minusta nousisi

kysymys, käytetäänkö maassa edes ne rahavarat tasaisesti, jotka yleensä kulttuuritarpeisiin menevät. Meidän epäilemättä täytyisi nöyrästi myöntää, että niin ei ole asianlaita. Kun me korkeampaan opetukseen maassa uhraamme 4 1/2 miljoonaa markkaa, emmekä kansanopetukseen käytä enempää kuin tuon samaisen määrän, silloin asiat maassa eivät ole oikealla kannalla.

Nämät ovat näkökantoja, jotka minusta yhä edelleen vaikuttavat sen, että en saata katsoa kohtuuttomaksi sellaista palkkaa, jota ensimmäisessä vastalauseessa esitetään eduskunnan hyväksyttäväksi maan kansakouluopettajille. Minä en ole tullut vakuutetuksi vielä tämänkään päiväisistä puheista siitä että kansakoulunopettajien tehtävä olisi niin vähäpätöinen, ala-arvoinen kuin miksi muutamat ovat tahtoneet sitä kuvata, ja kaukana siitä että opettajakunta itse olisi niin kelvotonta joukkoa, joksi useatkin ovat täällä lausunnoissaan heitä maalailleet.

Yhä edelleenkin siis puolestani kehottaisin eduskuntaa hyväksymään ensimäisen vastalauseen.

Ed. **Vikman:** Luovun puheenvuorosta.

Ed. **Nykänen:** Tahdon vaan ilmaista mielipiteeni. Suuren valiokunnan mietintö sisältää, että naineille annettaisiin 200 markkaa enemmän kuin naimattomille. Mutta kun ajattelee tarkemmin tätä asiaa, niin esim. meidän työmiehet, käsityöläiset ja maanviljelijät ja tietääkseni muut valtion virkamiehetkään eivät saa tämmöisiä palkankorotuksia siitä syystä että ovat perheellisiä, vaan heidän täytyy itse pitää huolen perheestään, niillä samoilla palkoilla mitä heillä on olemassa.

Muuten olen sitä mieltä, että sekä naineille että naimattomille maksettaisiin vuotuista palkkaa 1,000 markkaa ja toisen pykälän mukaan palkankorotusta 200 markkaa 20 vuoden palveluksesta aina 5 vuoden perästä, joten koko korotus nousisi 800 markkaan. Muistaakseni ed. Riihelä teki semmoisen ehdotuksen, niin että siis kannatan sitä.

Ed. **Antila:** Minä en ollut aikonut tässä asiassa käyttää puheenvuoroa, olin nim. ollut siinä yksinkertaisessa luulossa, että tässä suoriuduttaisiin vähemmällä mielenkiikolla kuin nyt on tapahtunut. Mutta tämän keskustelun aikana olen tullut huomanneeksi, että ei ainoastaan nimeni oleminen vastalauseen alla ole kylliksi, vaan että olen pakoitettu selvästi lausumaan ajatukseni julki.

Minä olen kirjoittanut ensimmäisen vastalauseen alle ensinnäkin siitä syystä, että on kulunut 20 vuotta siitä ajasta kuin kansakoulunopettajain palkkaa viimeksi on korotettu. Jos vaan tahtoo ottaa

huomioon, missä määrin vaatimukset ja elinkustannukset tämän 20 vuoden kuluessa ovat kohonneet, ja missä määrin kansakoulunopettajain taloudellinen asema on tullut kireemmäksi, niin luulen että silloin voidaan huomata, että jos 20 vuotta takaperin nykyinen palkka olikin paikallaan, se nyt ei enään täytä vaatimuksia, vaan että kohtuus vaatii sitä korottamaan.

Toinenkin syy, jo kauan, niin kauan kuin olen kansakoulunopettajain asemaa tuntenut, on pannut minut ajattelemaan että heidän taloudellisen asemansa tulee olla sillä tapaa turvattu, ettei heidän tarvitse kärsiä henkistä rasitusta taloudellisen puutteen takia, sillä heidän työnsä rasittaa heitä henkisesti siinä määrin, että jos heillä vielä on taloudellisestakin puolesta henkistä rasitusta, niin he eivät sitä kestä. Minä luulen huomanneeni, että tämä rasitus on monessa opettajassa vaikuttanut sillä tavalla, että he eivät enää vanhemmalla ijällä ole täysin pystyviä tehtäväänsä täyttämään, niinkuin heidän toimensa vaatisi, johtaakseen niihin tuloksiin, joita lasten opetus edellyttää. Nämä seikat siis ovat minua pakottaneet kirjoittamaan ensimmäisen vastalauseen alle ja yhtymään niihin, jotka nyt tahtovat kansakoulunopettajain taloudellisen aseman korjata.

Mitä muuten tulee siihen kiihkoon, jolla asiasta on keskusteltu, en voi muuta kun lausua siitä mielipahani, sillä epäilemättä tämä tämmöisen kiihkon noin korkealle pääseminen monessa suhteessa vahingoittaa meidän työtämme, mikä ei suinkaan olisi toivottavaa.

Ed. **Slätis:** Landet står i stor tacksamhetsskuld till sin folkskollärarekår. Lönen har från första början varit allt för knapp och numera är det konstateradt, att den är alldeles otillräcklig. Det erbjuder sig nu tillfälle för landet att korrigera detta fel. Det är minsann icke för tidigt, att lönen nu höjes, så att folkskollärarena kunna komma sig till en dräglig existens. Här har talats om att lönen vore för hög, att 1,000 mark och 1,200 mark vore alldeles för mycket. I den trakt, därifrån jag är hemma, i Vasa, betalas redan åt en vanlig stalldräng, som icke behöfver någon vidare utbildning, 1,000 mark och fria husrum. Huru täcks man då bjuda samma lön åt folkets lärare, då vi veta, att folkskollärarena just i många trakter och kommuner äro de enda kulturbärarne. Det finnes mångenstädes inga andra än folkskollärarena, hvilka arbeta för folkets upplysning. Landtdagsmannen Gebhard har tidigare på ett tydligt och klart sätt betonat deras stora betydelse för en hel massa ekonomiska företag på landsbygden Också jag har under den tid jag stått i jordbrukets tjänst och värkat bland folket kommit till öfvertygelsen, att folkskolläraren är den enda person, till hvilken man kan vända sig icke endast i rent humanitära upplysningsfrå-

gor, utan också i mångfaldiga ekonomiska angelägenheter. På landsbygden har arbetet till förmån för den jordbrukande befolkningen och isynnerhet småbrukarena bedrifvits af folkskollärarne med intresse, energi och vakenhet; städse äro de redo att draga sitt strå till stacken. Folkskollärarena förutan hade det mången gång varit svårt att få till stånd landtmannaföreningar och gillen, som numera finnas öfverallt. Det är folkskollärarenas medvärkan, som landtbrukssällskapet måste taga i anspråk vid särskilda tillfällen, då det gäller att arbeta för landthushållningen. Jag har vid detta tillfälle, då så många förklenande uttalanden om folkskollärarenas värksamhet afgifvits, funnit det ovärdigt att icke också för min del inlägga en gensaga mot dessa ofina och beklagliga omdömen, isynnerhet från deras sida, hvilkas barns uppfostran folkskollärarenas arbete i främsta rummet gäller.

Hvad sedermera lönen beträffar, så ställer jag mig på den ståndpunkt, som landtdagsmannen Sundblom intagit. Om man öfverhufvudtaget vill tillerkänna familjen någon betydelse för samhället, så bör detta också komma till synes i aflöningen. Jag anser för min del, att familjen har sin stora betydelse för samhället och att denna omständighet bör tagas med i räkningen när man bestämmer löneförmånerna. Det gäller nu icke att göra en åtskillnad mellan man och kvinna i fråga on samma arbete, utan skillnaden göres endast mellan gifta och ogifta personer. Jag understöder således för min del landtdagsmannen Sundbloms förslag.

Ed. **Rajala:** Mikäli olen tämä pitkän keskustelun kuluessa voinut asiaa harkita, olen tullut siihen tulokseen että ed. Torppa on käsitykseni mukaan osannut asian keskikohtaan katsottuna siihen mitä kansa jaksaa maksaa. Katson voivani lähinnä yhtyä siihen, mitä ed. Torppa täällä lausui, joskaan ei aivan täysin saata hyväksyä kaikkia niitä syitä, mitä hän toi esille.

Ed. **Runeberg:** Då debatten efterhand gestaltar sig nära på till öppen omröstning, har jag ansett mig berättigad att äfven uttala min mening, om också den långt framskridna tiden kunde vålla några samvetsbetänkligheter emot att förlänga en redan nog lång debatt. Jag ber då helt enkelt att få förena mig om det förslag, som af hr Yrjö-Koskinen under dagens plenum gjorts, och jag gör det på de grunder, som af honom vid förmiddagens plenum och af hr Nuorteva vid eftermiddagens plenum samt delvis äfven af hr W. T. Rosenqvist framstäfts. Jag kan nämligen för min del icke såsom folkrepresentant betrakta och bedöma denna fråga från någon annan synpunkt än folkskolans, folkbildningens fördel och gagn. Såsom enskild person kan jag ju hafva hänsyn till det ömmande uti folkskollärarenas ställning, eller möjligen ledas af

önskan att votera någon slags belöning för de förtjänster folkskollärarena hafva utvecklat om vår folkbildnings befrämjande. Jag kan taga hänsyn till en eller annan liknande synpunkt. Men såsom folkrepresentant kan jag, då det gäller att besluta om användande af allmänna medel, icke se saken från någon annan synpunkt än folkskolans och folkbildningens bästa, och då kan jag icke komma till någon annan uppfattning än att en förhöjning af den lön, som nu tilldelas folkskollärarena, inom måttliga gränser med hänsyn till de medel vi hafva till vårt förfogande, utan tvifvel i väsentlig grad är egnad att befordra folkskolans och folkbildningens fördel. Ty om det också ingalunda är fallet, att ett arbetes värde skulle bero uteslutande på lönens storlek så att man helt enkelt kunde höja lönen mer och mer och därigenom få allt bättre och bättre arbete, så lider det dock inom vissa gränser intet tvifvel, att en förbättrad ekonomisk ställning skall göra tillgången på dugande krafter, som egna sig åt detta värf, större och möjligheten för dessa lärarekrafter att utveckla och utbilda sig och egna sin tid och sitt arbete åt sitt kall jämväl allt större. Och från denna synpunkt sedt kan man väl icke komma till annat än att en förhöjning, sådan den föreslås i hr Yrjö-Koskinens kläm, icke är omåttlig och icke öfverskrider de resurser, som vi hafva att använda för folkbildningens befrämjande. Jag ber sålunda att få förena mig om detta förslag. Men, då jag har stödt mig på hr Nuortevas motivering, så måste jag dock särskildt framhålla, att jag därmed icke har förenat mig i hans dom öfver folkskollärarenas ståndpunkt, deras nuvarande bildning och arbete uti folkbildningens tjänst. Tvärtom hyser jag den öfvertygelse, grundad på den kännedom jag kunnat skaffa mig, att våra folkskollärare i stort sedt med värme hafva egnat sig åt befordrandet af folkets bildning och dess bildningsintressen och i stort sedt äfven hafva inlagt ett förtjänstfullt och värdefullt arbete på detta område. Men som sagdt jag anser att denna omständighet icke får hafva och icke bör hafva något inflytande på frågans afgörande.

Ed. **Turkia:** En ollenkaan ihmettele sitä epäjohdonmukaisuutta, jota eduskunnan porvaristo on osoittanut eri ammattikuntien palkkauskysymyksiin nähden. Kun oli kysymyksessä leipurintyöntekijäin taloudellisen aseman parantaminen, niin eduskunnan oikeisto ja keskusta jotensakin yksimielisesti asettuivat sitä vastaan. Kun nyt on kysymys kansakoulunopettajain palkkojen parantamisesta, niin keskusta ja oikeisto ovat valmiit korottamaan palkkoja vähintäin toisella puolella. Mistä johtuu tämä epäjohdonmukaisuus? Voitaisiinko väittää, että leipurintyöntekijät ovat paljon paremmassa taloudellisessa asemassa kuin kansakoulunopettajat? Tuskin yksikään voi sellaista väitettä tuoda esiin. Täällä käy-

tettiin hyvin pitkiä ja — miksipä en sanoisi — myös viisaasti kokoonpantuja puheita, kun oli kysymys leipurilain 4 §:stä. Niissä pitkissä puheissa koeteltiin todistella, ettei leipurintyöntekijälle tarvitse maksaa palkkaa edes rahassa, ei ollut kysymyksessä kuinka paljon, mutta keskustassa ja oikeistossa oli sellainen ajatus, että niiden palkanmaksusta ei ole väliä. maksetaanko se vanhoilla ruuantähteillä, kuluneilla vaatteilla ja kosteilla kellarikomeroilla ja rahalla vaan nimeksi, mutta toinen kanta on kokonaan kansakoulunopettajain palkkauskysymykseen nähden porvaristossa. Mistä johtuu tämä epäjohdonmukaisuus? Se johtuu siitä, että yläluokkamme näihin aikoihin asti on kohdellut työväkeä ikäänkuin sellaisena välttämättömänä pahana, jota täytyy sietää yksinomaan sentähden. että siitä on yläluokalle hyötyä (Asiaan!) Porvaristo laskee kansakoulunopettajat kuuluviksi omaan luokkaansa ja sentähden pitää niille hankkia niin hyvä taloudellinen asema kuin suinkin voidaan. Tästä siis johtuu tuo epäjohdonmukaisuus ja se on kotosin porvarillisten katsantotavasta.

Erittäin huvittavan vaikutuksen teki täällä ed. Gebhardin väite. Hän nimittäin väitti, että jos maaseutuedustajat äänestävät täällä ehdotettuja suuria palkankorotuksia vastaan, niin he samalla vastustavat omaa etuansa. Tämä on täysin porvarillinen ajatus. Yleensä porvarismaailmassa vallitsee se käsitys, että alaluokat sivistyvät sitä paremmin, mitä kovemmin niitä kuristetaan, mutta yläluokassa ei yksikään henkilö ole kylliksi sivistynyt, ellei hänellä ole 10,000 markan vuositulo tai ainakin likipitäen niin suuri. Jos lähdetään tästä periaatteesta, että mikäli virkamiesten palkkoja lisätään, sikäli kansan pohjakerrosten hyvinvointi ja sivistys kasvaa, niin tullaan seuraaviin tuloksiin: Kun virkamiesten palkkoja korotetaan, lisääntyvät valtion menot. Valtion menoja täytyy korvata sillä, että veroja lisätään. Veroja suorittavat pienviljelijät, työväki, torpparit ja sen sellaiset kaikkein raskaammassa muodossa. Siis: mitä enemmän köyhälistöä ja kansan pohjakerrosta verotetaan, sitä enemmän ne sivistyvät; mitä ahtaammassa taloudellisessa asemassa ne ovat, sitä suuremmat sivistyksen mahdollisuudet niillä on porvariston mielestä.

Kun tämä kysymys oli ensi kerran esillä, niin täällä useat puhujat lausuivat, että työväen palkat yleensä ovat paremmat kuin kansakoulunopettajain. Täällä tänä iltana on myöskin tuotu sentapaisia mielipiteitä esiin. Ettei tuollainen viheliäinen loru enään uudistuisi, pyydän verotustilastosta tuoda esiin muutamia numeroita.

Vuonna 1900 oli maalaiskunnissa verotettuja 752,809, niistä 602,353 alle 1,000 markan tuloista. Yli 1,000 markan tuloista oli verotettu ainoastaan 150,453. Tämä oli maalaiskunnissa yhteensä. Torpparien joukossa, joidenka täällä on kehuttu saavan

hirmuisen suuret vuositulot, oli alle 1,000 markan tuloja nauttivia 108,133. Itsellisiä ja palvelijoita, joitten tuloja täällä myös on kehuttu, oli 241,067; käsityöläisiä, joiden vuositulot menivät alle 1,000 markan, oli 22,333. Työntekijöitä oli 59,820 ja muita eläjiä joilla oli alle 1,000 mkan vuositulot, oli 164,851. Kaikkiaan koko maassa, kaupungeissa ja maaseudulla yhteensä oli mainittuna vuonna verotettujen luku 899,896, niistä alle 1,000 markan tuloista 686,947 ja yli 1,000 markan ainoastaan 212,949. Tässä maassa ei siis ole kolmatta osaa koko verotettujen luvusta sellaista väkeä, joka nauttisi yli 1,000 markan vuosituloja. Tämä osoittaa sellaisen väitteen, että työväki on yleensä paremmin palkattua kuin kansakoulunopettajisto, olevan sellaista lorua, jolla ei ole mitään arvoa.

Ed. Paasikivi täällä huomautti, että kun valtion virkamiehille suoritetaan palkkaa, niin pidetään silmällä sitä periaatetta, kuinka paljon virkamiehet tarvitsevat kunnollisesti elääkseen. Minä luulen, että tuo on kovin rohkea väite. Eivätköhän virkamiehet todellakin tulisi kolmatta osaa pienemmillä palkoilla toimeen — etenkin ylemmät virkamiehet — kuin mitä ne nykyään saavat. Minä uskallan väittää, että he eläisivät aivan hyvin, vaikka alennettaisiin 2/3 heidän palkoistaan.

Ed. Arajärvi arveli, että maan finanssit kyllä kannattavat, vaikka opettajiston palkkoja korotettaisiinkin tuntuvassa määrässä. Hän kertoi että muillekin virkamiehille on nostettu vähän päästä palkkoja, ja että uusia palkankorotuspyyntöjä on yhä tekeillä. Minä luulen, että kun tähän asti virkamiesten palkoista on tullut kysymys, ei koskaan ole katsottu, kannattavatko maan finanssit vai ei, mutta tästä lähtien, epäilemättä, mikäli tällaiset asiat tulevat eduskunnan käsiteltäviksi, pannaan siihenkin painoa. Jos otetaan huomioon, minkälaisissa olosuhteissa elää suurin osa Suomen kansaa, jos otetaan tarkasti huomioon ne tosiseikat, kuinka ahtaalla monet tuhannet ovat, saadakseen ne verot kasaan, joita he nykyään suorittavat, niin epäilemättä täytyy jokaisen myöntää, että finanssiasioita tulisi hoitaa niin, että veroja ei tarvitsisi korottaa, vaan päinvastoin olisi niitä alennettava, ja niitä voitaisi alentaa siten, että virkamiesten palkkoja, etenkin ylempien, pienennettäisiin vähintäin 2/3.

Jos finanssien kannattavuutta arvosteltaessa otetaan huomioon ainoastaan sellaisia näkökohtia, kuten ed. Paasikivi teki, että jonkun torpparin läävässä on vielä 15 lehmää, niin kyllähän sillä tavoin finanssit jonkun aikaa kannattavat, mutta kuinka pitkälle, se on toinen asia.

Minun mielestäni on kokonaan turhaa puhua opettajain palkkauskysymyksen yhteydessä siitä, että samasta työstä on maksettava sama palkka, sillä minä uskallan väittää, etteivät kaikki opettajat tee samallaista työtä; kuka kontrolleeraa, tekeekö jokainen opet-

taja samalla tavalla tehtävänsä. Minä luulen että täällä löytyy useitakin henkilöitä, joilla on kotipaikoiltaan jonkunverran kokemusta että toinen opettaja saattaa tehdä monta vertaa paremmin tehtävänsä kuin toinen. Kun minkäänmoista pätevää kontrollia tehtävän työn hyvyydestä ei voida tällä alalla pitää, niin ei myöskään voida pysyä sen periaatteen pohjalla että samallaisesta työstä sama palkka. Tehdasteollisuudessa ja erityisissä ammattitöissä se sääntö kyllä pitää paikkansa, mutta tälle alalle sitä on jotensakin mahdoton sovittaa.

Ed. Gebhard lausui myös, että joillakuilla seuduin Suomea ovat kansakoulunopettajat ainoat, jotka kykenevät joihinkin uudistushommiin ja viemään sellaisia eteenpäin. Minä en tahdo millään tavalla halventaa kansakoulunopettajien palveluksia edistykselle enkä väittää, ettei useat heistä olisi uudistusrientojen mukana. Mutta en voi hyväksyä sellaista kehumista, että kansakoulunopettajat yleensä olisivat uudistushommien etunenässä. Sillä kansakoulunopettajien joukossa löytyy suuri osa sellaista väkeä, jotka ovat taipuvaisia vastustamaan vähäpätöisempiäkin uudistuksia.

Muuten täällä on tahdottu vasemmistoa leimata, että se vastustaa kansakoulunopettajain palkankorotusta. Vasemmisto hyväksyy korotuksen, mutta ainoastaan siinä määrässä kuin valtiovarainvaliokunta on ehdottanut. Siis korotusta ei vastusteta, kysymys on ollut ainoastaan siitä, kuinka paljo korotetaan. Vasemmisto on määrännyt kantansa: se on asettunut samalle kannalle korotukseen nähden, kuin valtiovarainvaliokunnan enemmistö.

Ed. **Käpy:** Minä kannatan suuren valiokunnan mietintöä, kuitenkin sillä muutoksella, mitä korotetun peruspalkan myöntämiseen tulee, jota ed. Y. K. Yrjö-Koskinen on ehdottanut. Pykälä tulisi siis minun ehdotukseni mukaan kuulumaan: »Valtiovaroista maalaiskansakoulujen opettajiston palkkaukseksi suoritettava apuraha on 1908 vuoden alusta oleva 1,000 markkaa niin hyvin miespuoliselle kuin naispuoliselle opettajalle; mutta korotetaan tämä yleinen peruspalkka 1,200 markaksi naimisissa oleville tai olleelle mies- tai naisopettajalle, jolla on yksi tai useampia lapsia ja joka on perheensä pääasiallinen elättäjä» j. n. e.

Ed. **Knuutila, K.:** En ollut aikonut jatkaa sitä suurta puhetulvaa, jota tässä asiassa on tänä iltana käytetty, samoin kuin silloinkin, kun asia oli ensimäisen käsittelyn alaisena. Mutta eräs keskustasta — johon minä myös lukeudun — annettu lausunto tavallaan velvoittaa minua tässä asiassa esiintymään. Tahdon nimittäin maamiehenä panna jyrkän vastalauseen sitä tapaa vastaan, jolla ed. Torppa on täällä tätä kysymystä eräässä kohden käsitellyt. Hän nimittäin on tahtonut tehdä epäluulon alaiseksi eräitä virkamiestaholta keskustasta annettuja lausuntoja, jotka

ovat olleet myötätuntoisia opettajiston palkankorotuksen puoltamiselle. Minun mielestäni ei pitäisi olla mitään aihetta semmoisen lausunnon antamiseen ainakaan keskustan puolelta, jossa kaikki jäsenet ilman poikkeusta, samoinkuin koko ryhmä semmoisenaan, kannattaa virkamieskysymyksen täydellistä penkomista niin hyvin palkkaukseen kuin kaikkiin muihinkin kohtiin nähden.

Muuten itse asiassa olen sillä kannalla, mitä suuren valiokunnan mietintö asiassa sisältää, sillä lisäyksellä, minkä ed. Yrjö-Koskinen siihen on tehnyt ja jonka lähemmin tekstasi täällä minua lähinnä edellinen puhuja, ed. Käpy.

Ed. **Söderholm:** Man kan icke stifta lag för hvarje enskildt fall, utan lagstiftningen måste vara afsedd för genomsnittsfallen. Därigenom blir den orättvisa, som kan drabba uti hvarje enskildt, fall den minsta möjliga. Den kan falla på den ena eller andra sidan om sträcket, men felet blir relativt litet. Det är denna omständighet, som det synes mig, att man här bort fästa afseende vid. Går man nu såsom stora utskottet och såsom friherre Yrjö-Koskinen med flere, som understödt hans förslag, till en bestämning om att den förhöjda lönen skall bero däraf, att familjeförsörjningen hufvudsakligen ankommer på lärare eller lärarinna, som är gift, så har man tagit upp en mycket ömtålig pröfningsfråga, som i de enskilda fallen komme att föranleda stora svårigheter och leda till ojämnhet vid beviljandet af förhöjningar. I detta afseende har den nåd. prop. behandlat saken mycket klarare och enklare och är därför enligt min tanke att förorda framför nämnda förslag. Hvad beträffar beloppet af den löneförhöjning, som nu borde medgifvas, skulle jag för min del icke vara obenägen att biträda en förhöjning till det i första reservationen föreslagna belopp, men då härigenom en relativt stor statsutgift på en gång komme att uppstå, är jag också i detta afseende mest benägen att understöda det förslag, som ingår i nåd. prop, och som hvad beloppet beträffar äfven blifvit af flere talare förordadt. Jag föreslår alltså att första paragrafen i den nåd. prop. oförändrad godkännes.

Ed. **Bronen:** Täällä on jo ed. Järvinen tuonut ilmi ne mielipiteet, jotka minäkin hyväksyn. En siis tahdo pitemmältä kuluttaa eduskunnan aikaa puhevuorollani. Kumminkin kun valitsijani ovat minua evästäneet sillä toivomuksella, ettei kansakoulunopettajien palkkoja niin suuressa määrässä ole korotettava kuin suuri valiokunta nyt on ehdottanut, tahdon vain lausua, etten voi sitä hyväksyä. Kannatan siis suuren valiokunnan mietintöön liitettyä vastalausetta.

Ed. **Soininen:** Tahdon lausua lyhyesti sanottavani.
Olen jo kahdesti ollut tilaisuudessa tältä paikalta tuomaan esiin

ne näkökohdat, jotka mielestäni vaativat kansakoulunopettajien palkan parantamista. Mielestäni ne ovat semmoiset, että vähän kummastuttaa, ettei niitä ole yksimielisesti hyväksytty. Tiedämmehän ja myönnämmehän kaikki, että elintarpeet tässä maassa 20 viimeisen vuoden kuluessa ovat nousseet varsin suuressa määrässä. Tiedämmehän me, että sen johdosta myöskin työväen palkat ovat nousseet kahdenkertaisiksi näiden 20 vuoden kuluessa, samoin kuin useampien varsinkin alempien virkamiesten ja virkakuntien palvelushenkilöitten palkat. Mutta opettajain palkat eivät näiden 20 vuoden kuluessa ole nousseet yhdellä ainoallakaan prosentilla; ne ovat jääneet entiselleen. Se on epäkohta, joka on välttämättömästi korjattava.

Ed. Turkia täällä sanoi, että olisi väitetty, että opettajien palkat ovat yhtä huonot kuin työväen palkat. Sitä ei ole tehty. On vain sanottu, että ammattitaitoisimmat työmiehetkin saavat jo yhtä hyvän palkan kuin opettajat. Yleensä onkin täytynyt, ja niin on myös ed. Torppa tänä iltana tehnyt, on täytynyt mennä juuri työväen riveihin asti, ennenkuin on löydetty semmoisia palkkoja, jotka ovat vähemmät kuin opettajien palkat. Ed. Torppa juuri mainitsi maalaistyöväen, vieläpä palvelijatkin, näyttääksensä että on tässä maassa ihmisiä, joilla on pienempi palkka kuin opettajilla. Pikkuviljelijät myöskin asetettiin jotenkin siihen samaan ryhmään. Mutta sitä ei enää minkäänlaisilla numeroilla todistettu. Ja minä luulen, että se olisikin vaikeanlaista todistaa. Sillä jos arvostellaan, niinkuin ed. Torppa teki, esim. asunto, jossa on kaksi huonetta ja keittiö ja lämpö vielä siihen lisäksi, noin 400 markkaan, niin onhan se jokaisella pikkuviljelijälläkin tässä maassa. Jos lisäksi arvostellaan yhden hehtaarin puhdas tulo 160 markaksi, niin ei tarvitse pikkuviljelijällä olla monta hehtaaria. ennenkuin siitä jo nousee summa, joka lähentelee opettajan palkkaa, meneepä siitä ylikin. Lisäksi arvosteltiin varsin runsaaksi se, mikä annetaan korvaukseksi lehmän rehusta ja laitumesta. Jos kaikki tämä pannaan yhteen, niin minä olen varma siitä, että useimmat pikkuviljelijät saavat jotensakin samanvertaiset tulot kuin mitä maalla opettajilla on. En tahdo tätä millään tavoin jyrkästi väittää, on paljon pikkuviljelijöitä, joiden tulot eivät nouse tähän tasoon, mutta myös koko joukko niitä, joiden tulot tämän tason saavuttavat. Kohtalaisista tuloista ei edustaja Torppakaan enään puhunut mitään. Niiden omistajain tulot nousevat kaiketi yli opettajain palkan, jos heidän asuntonsa, ruokansa ja muu, mitä he saavat tiloistaan, arvostellaan. Ed. Turkia sanoi, että kolmasosa tämän maan veronalaisista on korkeammalla kuin opettajat — kuin 1,000 markan tuloissa. Se saattaa kyllä olla totta, minä en sitä kiellä, mutta luulen että tämä kolmasosa on se, joka ylipäänsä verot tässä maassa maksaa.

Ed. Torppa mainitsi sen vaaran opettajain palkankorotuk-

sesta, että opettaja kohoaisi liian korkealle kansan yläpuolelle ja vieraantuisi kansasta. Minä nyt en saata uskoa, että muutama sata markkaa palkassa sinne tai tänne voisi vaikuttaa tuota. Ja pidän muuten sitä aivan erityisesti tärkeänä, että opettaja ei millään tavalla vieraannu kansasta. Minä näkisin toisen ja hyvin arveluttavan vaaran siinä, että opettajain palkat pidetään alhaisina, juuri kansaan nähden. Sen vaaran nim., että opettaja ei näin ollen kelpaisi kansan johtajaksi ja opettajaksi, sillä kyllä opettajalla on tehtävää muihinkin nähden kuin ainoastaan koululapsiin. Tänä nopeasti kehittyvänä aikana tulee joka paikassa olla niitä, jotka pysyvät aikansa tasalla, ja voivat myöskin naapureitansa ohjata ymmärtämään ajan ilmiöitä. Semmoiseksi käsittäisin erityisesti opettajat kussakin paikkakunnassa. Mutta jos heille ei makseta semmoista palkkaa, että he voivat itseänsä kehittää ja sivistää, niin he eivät voi täyttää tätä tehtäväänsä.

Opettajain ammattivalmistus täytyy myöskin ehdottomasti ennen pitkää korottaa, sille täytyy asettaa suuremmat vaatimukset, mutta mitenkä asettaa suuremmat vaatimukset ammattivalmistukselle, mitenkä pitentää sitä vuodella tai parilla, jos opettajien palkat ovat entisellänsä? Nyt jo heidän opintovelkansa ovat niin suuret, kuin täällä tänä päivänä on osotettu. Menee näet noin 15 vuotta ennenkuin he niistä pääsevät, vaikkapa käyttävätkin 250—300 markkaa korkojen maksamiseen ja velkojen lyhentämiseen. Heidän taloudellinen asemansa on sellainen, että on hyvin vaikea ajatella mitään lisävaatimuksia asetettaviksi opettajain ammattivalmistukselle näissä oloissa.

Se mikä minua erityisesti on hämmästyttänyt tämän päivän keskustelussa niin kuin ennenkin, silloin kuin tämä kysymys on ollut esillä, on se, että siinä on nähty virkamiesten etujen valvomista, kun on tahdottu kansakoulunopettajien palkkoja kohottaa. Muualla maailmassa luulen ajateltavan aivan päinvastaisesti. On käsitetty asia niin, että juuri syvien rivien kohottamisen elinehto on se, että kansanopetus tehdään hyväksi. Kun Saksassa tahdotaan pitää kansanopetusta huonona ja huokeana, niin tämä suunta ja pyrkimys johtuu virkamiesten puolelta ja aatelisten tilanomistajain puolelta. He tahtovat pitää kansakoulunopettajain palkat niin alhaisina kuin suinkin mahdollista. Mutta kansa, proletariaatti, arvelee että tieto on valtaa, ja että tieto on rahaa. Minä luulen, että jokaisen täytyy myöntää se, mikä jo on monasti sanottu tästä asiasta keskusteltaessa, ettei ole sen tehokkaampaa keinoa kohottaa kansan syvien rivien aineellista toimeentuloa kuin on sen opetuksen parantaminen. Olkoon kansalainen maanviljelijä, olkoon hän pikkuviljelijä, olkoon hän torppari, olkoon hän työmies tai käsityöläinen, aina hän pääsee pitemmälle maailmassa, parempaan aineelliseen asemaan, jos hänellä on kunnollinen pohjasivistys, jos hänellä

on kelvolliset kansakoulutiedot. Tämä on niin alkeellinen, yleisesti tunnustettu totuus nykyaikana, että tuntuu oudolta, että sitä pitää uudestaan ja yhä uudestaan täällä sanoa. Kansantaloudeu tutkijat ovat yksimielisesti tulleet siihen käsitykseen, etteivät mitkään pääomat ole paremmin sijoitetut eivätkä kanna varmempaa ja suurempaa korkoa kuin ne pääomat, jotka käytetään kansanopetuksen parantamiseksi. Senvuoksi eivät taloudelliset näkökohdat saa estää tämmöistä valtiovarain käyttämistä.

Ed. Nuorteva sanoi, että pitäisi pyrkiä tässä maassa siihen, ettei olisi ketään, jolla ei olisi 1,500 markan tulot. Olen siinä ed. Nuortevan kanssa aivan samaa mieltä, se on ihanne, joka meillä luultavasti jokaisella on. Mutta tahtoisin sanoa, ettei ole mitään keinoa, joka niin varmasti ja niin nopeasti vie siihen päämaaliin kuin juuri se, että kansan opetusta parannetaan. Ja kansanopetus ei parane, ellei saada kykenevää väkeä kansakoulunopettajiksi, semmoista väkeä, jolla on aikaa ja tilaisuutta omistaa kaikki huolensa ja harrastuksensa tälle suurelle asialle, jonka ei tarvitse ajatella joka aamu ylös noustessaan, mistä nyt saisi tarpeelliset pennit perheen elatukseksi. Tuo mielenrasitus ja työn häiritseminen tulee aina kostamaan itsensä juuri syvien rivien edun ja kehityksen estymisen muodossa.

Pyydän saada kannattaa ehdotusta, jonka vapaaherra Yrjö-Koskinen teki ja joka on pääasiassa yhtäpitävä minun allekirjoittamani anomuksen kanssa.

Ed. **Tainio:** On ollut sangen ilahuttavaa havaita, kuinka lämpimästi eduskunta kannattaa kansanvalistuksen kohottamista, ilahuttavimpia ilmiöitä, mitä täällä voi havaita, mutta olisi ehkä syytä toivoa, että tämä sama harrastus ilmenisi yhtä länpimänä silloinkin, kun kansanvalistusta koetetaan kohottaa toisia keinoja käyttämällä, sillä kansakoulunopettajien palkan parantaminen ei kuitenkaan liene ainoa eikä edes paraskaan keino sen päämäärän saavuttamiseksi. Ikävän vaikutuksen sitä vastoin on tehnyt se puolueväri, mikä on tahdottu tälle asialle antaa. Useat puhujat ovat erityisesti kääntyneet sosiaalidemokraattisen edustajaryhmän puoleen ja leimanneet sen kansakouluopettajien palkankorotuksen pahimmaksi vastustajaksi. Ja tämän päiväinen »Suometar» jo ennakolta koettaa sitä käsitystä levittää ympäri maata, siten osoittaen, että tässäkin on kysymyksessä suomettarelaisten kuuluisa puoluetaktiikka. Ilmi on kuitenkin tullut keskustelussa ja sen ulkopuolella, että kansakouluopettajien palkankorotuksen vastustajia lienee jokaisessa ryhmässä, ja keskustan takapenkeillä ehkä hyvinkin paljon. Ja tosiasia on myöskin se, että tämän korotuksen puolustajia, joihin minäkin kuulun, on myöskin joka ryhmässä,

niin että täytyy käyttää hyvin kettumaisia keinoja, ennenkuin tästä saadaan hyvää agitatsiooniasetta millekään puolueelle.

Ed. Turkia huomautti siitä katkerasta, sitkeästä vastarinnasta, ja jarrutuksesta, joka eduskunnassa ja sen suuressa valiokunnassa on tullut ensimäisen työväen suojeluslain osaksi, saman lain osaksi, mikä täällä vielä tänään tulee käsiteltäväksi, jos ehditään, lain työstä leipomoissa; se synnyttää kiusallisia huomioita ja mietteitä tämän kysymyksen yhteydessä. Tuo kehuttu kansanvaltaisuus ja kansanvalistuksen levittäminen näkyy olevan sangen yksipuolista, ja kuitenkin olisi toivottavaa, että sitä, kuten jo sanoin, riittäisi vähän laajemmallekin alalle. Eikä olisi laisinkaan ihmeteltävää, vaikkapa suuri osa vasemmistosta vastustaisikin tätä minun mielestäni perin hyödyllistä asiaa ainoastaan sentähden, että ovat menettäneet toivonsa saavuttaa tällä kertaa eduskunnassa mitään tuntuvampia parannuksia sen kansaluokan asemaan, joka kuitenkin kipeimmin kärsii ja kantaa yhteiskunnan raskaimman taakan.

Tämän kansakouluopettajien palkankorotuskysymyksen yhteydessä muistuu mieleeni eräs omituinen asia. Vaalien edellä nämät samat kansakoulunopettajat suomettarelaisina ja nuorsuomalaisina agitaattoreina tiesivät kertoa kaikille, jotka uskoivat, kuinka hulluja, kuinka pähkähulluja nuo sosialistit ovat, kun tahtoisivat 350 markan eläkettä raihnaisille ikälopuille työmiehille. Se oli mahdoton vaatimus toteuttaa ja se osoitti parhaiten, mitenkä täällä vasemmistossa mennään rajattomuuksiin, mutta silloin oli todella kysymys ainoastaan 350 markasta raihnaisille itseään elättämään kykenemättömille työläisvanhuksille. Mutta juuri se, että kansakouluopettajat tuollaista saarnasivat, panee minun pakostakin äänestämään heidän palkankorotuksensa hyväksi, sillä heidän menettelynsä siinä asiassa paraiten osoittaa, että heidän täytyy saada enemmän sivistystä, kuin mitä seminaarissa riittää, ja että heidän tulee saada varoja ja tilaisuutta kehittämään itseänsä myös yhteiskunnallisissa kysymyksissä, etteivät toista kertaa enää niin tuhmilla aseilla agiteeraisi minkään puolueen hyväksi.

Täällä on kaikenlaisia motiiveja tuotu esiin opettajien palkankorotuksen puolesta. Niitä vastaan väittäminen olisi ajan hukkaa. Mutta edelliselle puhujalle ed. Soiniselle minä haluaisin huomauttaa, että kyllä hän sentään suuresti erehtyy, jos hän arvelee sen yhden kolmas osan kansaa, jota verotetaan yli tuhat markkaa, suorittavan suurimman osan verosta, sillä välilliset verothan ovat tärkein verotustapa maassamme ja niistä kai ne kaksi kolmasosaa, joita ei voida veroittaa 1,000 markan tuloista, suorittavat kaksi kolmannesta, ehkäpä enemmänkin. Ja voisinhan minä ruveta tarkastelemaan sitä, mistä tuo yksi kolmasosa saa varoja näitä veroja maksaakseen ja varmasti voisin osoittaakin, että se johtuu noiden kahden kolmasosan työnriistämisestä.

En lainkaan epäile sitä ed. Soinisen väitettä, etteivät kansaopetukseen käytetyt varat tuottaisi hyvinkin suurta hyötyä, ehkä ovat suurinta korkoa tuottavia, vaan voisin asettaa epäilyksen alaiseksi juuri sen, onko tämä tapa käyttää varoja kansanvalistukseen paras. Mutta kuten sanoin, siitä en halua väitellä, haluan vaan ilmoittaa, että minä itse puolestani olen palkankorotuksen puolella samoin kuin ehkä useat muutkin ryhmästämme ja ettei se agitatsiooni aseeksi millekään puolueelle kelpaa.

Ed. **Häkkinen:** Minua pidettänee jäävinä esiintymään tässä asiassa, mutta pyydän eduskunnalle huomauttaa, etten aijo itse palkkakysymyksestä hyvin paljo lausuakaan.

Tämän asian ensimäisessä käsittelyssä tuli kuitenkin mainituksi eräs seikka, jota en minä kansakoulunopettajana voi jättää käsittelemättä. Eräs arvoisa puhuja keskustasta tai oikeistosta — minä en sitä varmaan muista — mainitsi siihen laatuun ajatuksensa, että kansakoulunopettajain palkankorotusta hän ei oikeastaan kannattaisi siitä syystä, että kansakoulu nykyään on sellaisessa kunnossa, ettei se vastaa kansan vaatimuksia. Minä luulen, että arvoisan puhujan kanssa minä ja monet muut kansakoulunopettajat, ehkä melkein kaikki, olemme sitä mieltä, että todellakin kansakoulumme on nykyään sellaisessa kunnossa, ettei se vastaa kansan oikeutettuja vaatimuksia. Mutta ovatko opettajat syypäät siihen, että kansakoulu on se kuin se nyt on, minä pyytäisin kysyä. Ei kansakouluopettajisto ollut silloin olemassakaan, kun Suomen kansakoululaitos perustettiin. Minun täytyy kuitenkin mainita, että Suomen kansakoululaitos on laskettu jaloille perusteille, mutta näitä perusteita ei ole voitu toteuttaa. Suomen kansakoulu on, niinkuin meidän oppikoulumme ja kaikki oppilaitoksemme, muuttunut laitokseksi, jossa vaan läksyjen päähän pänttääminen on pääasia, oppi elämää varten, se tahtoo sanoa oppi sovitettuna elämään, se on jäänyt sivuasiaksi. Täällä hyvin liikuttavasti ed. Hagman päivällä lausui, että valistuneen säädyn tyttäret läksivät asianharrastuksesta kansakouluseminaariin ja sitte levittämään valistusta kansan syvien rivien keskuuteen. On kyllä näin ollut, mutta minä luulen, että meidän seminaarimme ja myöskin ne, jotka ensimäisen oppinsa siellä saivat, ovat saaneet itselleen semmoisen aatesuunnan, joka ei vastaa kansakoulun perustajain aatetta ja kansakoulu on siten tullut muodostuneeksi semmoiseksi, kuin se nyt on, siitä syystä, että seminaarit ja ne arvoisat asianharrastajat, ensimäiset opettajat yhtä vähän kuin myöhemminkään tulleet, eivät ole kyenneet toteuttamaan niitä aatteita. Nyt on luullakseni jo yli koko maan käynyt voimakkaana säveleenä se, että Suomen kansakoulu on muutettava sellaiseksi laitokseksi, jossa opetus jaetaan elämää varten.

Minä tulen sitte vähän niitten puolesta puhumaan, joista täällä

tuskin kukaan tai ainakin vain harvat ovat uskaltaneet paljo sanoa. Ja on ihmeellistä, että naiset ovat unohtaneet naimisissa olevat sisarensa. Tähän johtui mieleni etupäässä ed. Sillanpään huomautuksesta, että tehkööt opettajan vaimot työtä. Minä tunnen paljon opettajan vaimoja enkä minä tiedä niistä muuta, kuin että kyllä minä olen nähnyt niitten aamusta iltaan puuhaamassa milloin lasten kanssa, milloin lehmäin kanssa, milloin ylipäänsä kaikenlaisissa talousaskareissa. Eivät ne jouten ole. Poikkeuksia tietysti lienee niissäkin.

On vielä yksi asia, josta täällä eduskunnassa en ole kuullut kenenkään lausuvan mitään, vaikka on paljo puhuttu. Tahdotaan kyllä naiselle ja miehelle yhtä suurta palkkaa periaatteen mukaan: samasta työstä sama palkka, mutta ajatelkaapa, mikä siitä seuraa! Jos nyt esim. olisikin miehen ja naisen palkka kummankin 1,000 markkaa, saa nainen kyllä nostaa 1,000 markkaa, mutta mies vain 920 markkaa. Voidaan kysyä: no, mihinkä joutui sitte se 80 markkaa? Se meni leski- ja orpokassaan, eikä mies sitä kuuna päivinä itse saa, vaikka hän eläisi kuinka kauan tahansa. En ymmärrä sentähden, että on oikein korottaa valtioapua miehelle ja naiselle saman verta. Vaikka en tässä nyt tahdo ruveta uusia summia määräämään, luulisin kuitenkin olevan syytä eduskunnan harkita tuota 80 markan eroa, jos voittaa alaa tuo periaate: samasta työstä miehelle ja naiselle sama palkka.

Täällä eräs edustaja niinikään asian ensimäisessä käsittelyssä moitti opettajia itsekkäisyydestä ja lausui, että opettajat itsekkäisyydestä ovat lähteneet palkankorotusta anomaan. Niin, opettajistossa tietysti on itsekkäitä, niinkuin, Jumala paratkoon, kaikissa ihmisissä on itsekkäitä, mutta eiköhän sitä niin paljo pidä olla itsekkäisyyttä ihmisessä, että, jos puute on, silloin koettaa puutteensa poistaa.

Mutta kun tuo asia tuotiin esille sellaisessa yhteydessä, että tahdottiin väittää, että opettajat olisivat estämässä, jarruttamassa yleensä köyhälistön aseman parantamista, niin minä uskallan väittää etteivät kaikki Suomen opettajat toki ole sellaisia. Minä uskallan väittää, että Suomessa on paljo kansakoulunopettajia ja -opettajattaria, jotka jättävät tuon palkankorotuskysymyksen lepäämään, kauaksi lepäämään, jos muuten saataisiin jokaiselle Suomen maalaisperheelle oma koti. Minä luulen, että he ovat niin vähän itsekkäitä, että todella uhraavat palkankorotuksensa tuon jalon aatteen eteen, jos nimittäin palkankorotus tulisi estämään oman kodin hankkimista kaikille Suomen perheille.

Edellisessä keskustelussa täällä väitti eräs edustaja, että kansakoulunopettajat ovat puolisivistyneitä. Tuo sivistyksen mittapuu, mikä se sitte lieneekin, on ehkä niin väljä, että sitä voi selittää niin ja näin. Meissä tietysti on sivistyneempiä ja sivistymättömämpiä, niin

että siitä on oikeastaan vaikea sanoa sitä tai tätä. Tuntuu kuitenkin ikävältä, että opettajiston asema on ollut semmoinen, että se on ollut aina ylenkatsottu, halpa. Minä pidän ikävänä tätä asiantilaa sentähden, että koulu siitä kärsii. Minä katselisin kaikkea kansakoulun alalla vaan koulun itsensä kannalta eikä minkään muun. Olen valmis kärsimään ylenkatsetta ja pilkkaa, mutta jos se tulee koulun vahingoksi, silloin ei se ole paikallaan.

Minä pyydän tuoda huomioon erään seikan. Suomen maalaiskansa, maanviljelijät yleensä, ovat jääneet oppineiden silmissä halveksituiksi, ylenkatsotuiksi. Mikä on siitä ollut seuraus näihin asti? Juuri se, että maalaiskansa on pakannut vieraantumaan pääelinkeinostaan, maanviljelyksestä, pyrkien semmoisille aloille, missä ihmisarvo ehkä on suurempi. Olisiko suotavaa, että kansakoulualalla tulisi samoin käymään, että kansakoulunopettajat rupeaisivat ajattelemaan: koska meitä niin halpoina pidetään, pitää meidän pyrkiä semmoisille aloille, joissa todellinen arvo ihmiselle tunnustetaan? Minä toivon, että jokainen kansalainen, jokainen edustaja täällä ajattelisi, ettei todellakaan olisi suotavaa, että näin kävisi.

Vielä on täällä mainittu, että kansakoulunopettajat eivät ole kulttuuritehtävää tarpeeksi suorittaneet. En tahdo ruveta kehumaan, etteikö mahdollisesti näin olisi, mutta eihän voine yleensä sanoa, että kansakoulunopettajisto olisi ihan jälkeä jättämättä ollut. Meillä olisi monenlaisia todistuksia tuotavana, mutta jätän ne tässä esittämättä syystä, että aikaa ei ole siihen. Pyydän vaan huomauttaa opettajiston puolelta, että opettajisto vähäisten voimiensa mukaan on koettanut kulttuurityötä tehdä. Poikkeuksia niitä nyt tietysti on itsekussakin luokassa, pienemmässäkin. (Äänestys huutoja!)

Ed. **Huoponen:** Olen sitä mieltä, että kansan eduskunnan velvollisuuksiin kuuluu tehdä kaikki, mitä se suinkin voi, jotta jokainen rehellinen, ahkera ja säästäväinen työntekijä, mies ja nainen, saisi tässä maassa sellaisen toimeentulon, että hän säästäväisesti eläen tulee ilman suurempia taloudellisia huolia toimeen. Mitä virkamiesten palkkaukseen tulee, olen siinä jyrkästi sitä mieltä, että virkamiesten palkkoja, sitten kun sekin kysymys eduskunnassa saadaan esille, on suuresti alennettava, että virkamiesten palkat tulevat sopusuhtaisuuteen maan taloudelliseen asemaan katsoen. Täällä on usein osotettu, että varsinaiset työmiehet, m. m. rautatiepalvelijakunta, saa jo paljon enemmän palkkaa kuin nykyinen kansakoulunopettajisto. Vaikka arvostelen edellisten toimen suuriarvoiseksi, niin minä kuitenkin kansanvalistuksen lämpimänä harrastajana pidän kansakouluopettajain työn Suomen kansan hyväksi niin suuriarvoisena, että eduskunnan mieluiseen velvollisuuteen pitäisi kuulua järjestää tämä asia niin, ettei se joka eduskunnassa tule käsiteltä

väksi. Kansakouluopettajathan kylvävät meidän lastemme sydämiin sivistyksen siemeniä niin että heistä tulee semmoisia kansalaisia, jotka voivat vaikuttaa sekä aineellisen että henkisen tilan kohottamiseksi hämärän mailta valoon ja valistukseen. Tämmöinen työ on suurempiarvoinen kuin raha. Raha on maallista, sivistys on enemmän kuin raha.

Minä en tahdo käyttää pitempää puhevuoroa, koska täällä jo on yleisesti huudettu äänestystä, vaan tahdon ainoastaan ilmoittaa että kannatan ed. Yrjö-Koskisen esittämää ehdotusta palkkaukseen nähden. Mutta ennenkuin lopetan täytyy minun kuitenkin tehdä pari huomautusta.

Ed. Turkia on täällä tapansa mukaan esittänyt tilastoa ja käyttänyt sitä tilastoa, joka maanteiden ja siltain tekemisasiassa on esiin tuotu, osottaakseen, miten paljon tässä maassa on kansalaisia, joilla on hyvin vähäinen toimeentulo. Mutta aamupäivän istunnossa eräs toinen puhuja, ed. Kirves, käytti samaa tilastoa ja koetti väittää, että tulot siihen ovat merkityt erittäin alhaisiksi, että se siis ei ole todellisuuden kanssa yhtä pitävä. Siis näitä tilastoja voidaan käyttää mielensä mukaan, niinkuin tarve kulloinkin vaatii.

Ed. Tainio on täällä huomauttanut, että näinköhän me myöntäisimme tuota vanhuuden vakuutusta, ainoastaan 350 markkaa, työmiehille? Minä pyydän ed. Tainiolle ilmoittaa, että minä nyt kannattaisin tuhannenkin markan vanhuudenvakuutusta, jos sitä anovia olisi vaan 3,000 tai vähän yli, niinkuin kansakoulunopettajia. Mutta miljoonista tässä on kysymys, eikä niitä kahta asiaa voi verrata toisiinsa.

Minä siis lyhyesti toivon, kun tämä puhe kenties on viimeinen, että eduskunta nyt todellisuudessa näyttää olevansa valistuksen ystävä, hyväksymällä kansakoulunopettajien palkkain korottamisen sillä tavalla, että me nyt kerta kaikkiaan pääsemme siitä ettei se aina uudelleen ja uudelleen tule päiväjärjestykseen.

Ed. **Hagman:** Koska se korotusmäärä, jonka ed. Rosenqvist täällä aikaisemmin ehdotti, sisältää miltei aivan samaa kuin minun ehdotukseni sisälsi, niin minä luovun omasta ehdotuksestani ja yhdyn ed. Rosenqvistin ehdotukseen.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o Ken vastaehdotukseksi valiokunnan mietinnölle hyväksyy ed. Riihelän tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Rosenqvistin tekemä ehdotus.

Äänestyksessä annettiin 112 jaa- ja 69 ei-ääntä.

2:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Riihelän tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Rantasen tekemä ehdotus vastaehdotukseksi hyväksytty.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

3:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Riihelän tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Torpan tekemän ehdotus.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

4:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Riihelän tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Järvisen tekemä ehdotus.

Äänestyksessä annettiin 101 jaa- ja 77 ei-ääntä, sekä 1 tyhjä lippu.

5:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Riihelän tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Yrjö-Koskisen tekemä ehdotus.

Äänestyksessä annettiin 117 jaa- ja 57 ei-ääntä sekä 1 tyhjä lippu.

6:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Riihelän tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Arajärven tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

7:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Riihelän tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Sundblomin tekemä ehdotus hyväksytty vastaehdotukseksi.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

8:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Riihelän tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Kävyn tekemä ehdotus hyväksytty vastaehdotukseksi.

Äänestyksessä annettiin 99 jaa- ja 81 ei-ääntä.

9:o Ken hyväksyy 1 §:n suuren valiokunnan mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on sen sijaan hyväksytty ed. Riihelän tekemä ehdotus.

Äänestyksessä annettiin 85 jaa- ja 96 ei-ääntä sekä 1 tyhjä lippu, joten 1 §:ään nähden oli hyväksytty ed. **Riihelän** tekemä **ehdotus.**

Päätöksen johdosta puheenvuoron saatuaan lausui

Ed. **Nix:** Vid denna utgång af saken ber jag att få inlägga min reservation emot beslutet.

Ed. **Ahmavaara:** Tämä päätös minun mielestäni on aivan kohtuuton, kun sen kautta nostetaan naimattoman opettajan palkka 400 markalla, vaikkei hän olekkaan sen tarpeessa ja naineelle 200 markalla, joka kipeästi tarvitsisi isompaa korotusta. Sen vuoksi panen päätökseen vastalauseeni.

Ed. **von Alfthan:** Jag ber att få förena mig om hr Nix' reservation.

Ed. **Storbjörk:** Jag ville äfven förena mig om reservationen.

Ed. **Slätis:** Jag förenar mig också om reservationen.

Ed. **Hedberg:** Jag ber också att få förena mig om reservationen.

2 § samoin **hyväksyttiin** ed. **Riihelän** tekemän **ehdotuksen** mukaisesti.

3 § **hyväksyttiin** muuttamatta.

Lakiehdotus oli siis menevä takaisin **suureen valiokuntaan.**

Vaikkakin aika jo oli myöhäinen, esitti Puhemies istuntoa jatkettavaksi ja lausui sen johdosta puheenvuoron saatuaan:

Ed. **Castrén:** Nojautuen työjärjestykseen olen sitä mieltä ettei istuntoa olisi enää jatkettava, vaan että istunto lopetettaisiin. Kun anomukset kansakoulunopettajien palkankorotuksesta lykättiin valiokuntaan, syntyi lähetekeskustelu, joka kesti päivän. Kun arm. esitys kansakoulunopettajain palkankorotuksesta lykättiin valiokuntaan, soitettiin suuta yksi päivä. Kun sama asia on suuresta valiokunnasta eduskuntaan palannut, on puhuttu melkein yksi vuorokausi. Minä olen sitä mieltä että työjärjestys on noudatettava.

Ed. **Vuolijoki, V.**: Kyllä minä rohkenen vastustaa herra Castrénin ehdotusta. Jos emme nyt koeta saada pöytää puhtaaksi, niin näiltä valtiopäiviltä ei tulla saamaan minkäänlaisia reformeja niinkuin on toivottu. Minä vaadin jyrkästi että istuntoa on jatkettava, kunnes pöytä on puhdas.

Ed. **Castrén**: Minkäänlaisia suurempia reformikysymyksiä ei saada näillä valtiopäivillä päätetyiksi, jos tällaisella tavalla keskustelua pitkitetään. Siihen nähden että torpparilaki tulee pantavaksi pöydälle ja siis eduskunnan jäsenillä täytyy olla tilaisuutta siihen perehtymään, on sitäkin enemmän syytä lopettaa tämä istunto jo nyt. Minä pyydän vielä saada mainituksi etteihän kukaan takaa etteikö leipurikysymystä leivota aina kello 8:aan asti aamulla.

Ed. **Pärssinen**: Minä kannatan ed. Vuolijokea.

Ed. **Vasastjerna**: Jag ber att få understöda hr Castrén.

Kun keskustelu asiasta oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys**:

Ken tahtoo jatkaa päiväjärjestyksen käsittelyä, vastaa jaa; jos ei voittaa, ei jatketa asiain käsittelyä.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **istuntoa** oli päätetty **jatkettavaksi.**

Tarttuvien kasvitautien ja vahingollisten hyönteisten tuhotöiden ehkäisemisestä.

Esitettiin toisen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 11 arm. esityksen n:o 25 johdosta, joka koskee tarttuvien kasvitautien ja vahingollisten hyönteisten tuhotöiden ehkäisemistä,

ja **hyväksyttiin** se keskustelutta, joten asian toinen käsittely julistettiin päättyneeksi.

Lakiehdotus paloapuyhdistyksistä.

Esitettiin toisen käsittelyn alaiseksi ja keskustelutta **hyväksyttiin**

suuren valiokunnan mietintö n:o 12 arm. esityksen n:o 13 johdosta paloapuyhdistyksistä,

joten asian toinen käsittely julistettiin päättyneeksi.

Lakiehdotus työstä leipomoissa.

Esitettiin toisen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 8 a arm. esityksen n:o 14 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi työstä leipomoissa.

Keskustelu:

Ed. **Pärssinen:** (Äänestys! Äänestys!) Koska täällä on jaksettu kuunnella kymmenen tuntia kansakoulunopettajain palkoista, niin jaksettanee kuunnella vielä puolen tuntia leipureistakin.

»Surun lapseksi» on eräs leipuri nimittänyt leipurilain ja toden totta ymmärrän hyvin tuon kirjoittajan mielialan. Sillä mitä parannuksia on työväki saanut uudelta eduskunnalta — suuria sanoja, leveitä lupauksia — siinä kaikki. Tuloksellisen työn asemasta näkee työväki täällä pidettävän pitkiä keskusteluja kaikenmoisista asioista, kuulee valiokuntain vitkallisesti jauhavan asioita ja lopun lopuksi näkee suuren valiokunnan olevan sellaisen kompastuksen kallion, jolle kaikki seisahtaa.

Varsinkin tämä pienokaisen leipurilain kohtalo on oivallinen todistus niistä eri voimista, jotka eduskunnan vaikutuksen määräävät.

Kun tämä laki viimeksi oli eduskunnassa esillä niin näyttivät toiveet hieman lupaavilta. Eipä silti, että silloin kaikki ne, jotka tänään kansakoulunopettajain palkkausasian yhteydessä puhuvat perheen merkityksestä, jossa sivumennen sanoen minäkin olen heidän kannallaan perhekysymyksessä — eipä silti, että he olisivat silloin nousseet lämpimästi puoltamaan leipureille itsenäisesti elävänä tilaisuutta perheen perustamiseen. Päinvastoin he siinä kysymyksessä pysyivät kylminä ja äänestivät perhettä vastaan. — En malta tätä olla mainitsematta osoittaakseni, miten nämä luultavasti itseään loogillisina pitävät henkilöt ovat leipurein perhekysymyksessä ja kansakoulunopettajain perhekysymyksessä olleet ristiriitaisia.

Mutta porvariston epäjohdonmukaisuus, hyvien tapojen ja sivistyksen harrastus joutuu vieläkin vaivaisempaan valoon, kun joudumme arvostelemaan heidän osoittamaansa »tavatonta työväen ystävällisyyttä» leipurien työajan määräämisessä. Se saatiin täällä eduskunnassa 48 viikkotunniksi, aika joka takaisi 8 tunnin työpäivän. Tämäkään tulos ei leipurien kannalta vastannut toiveita, sillä katsoen lain sallimaan runsaaseen ylituntien mahdollisuuteen saattaa pelätä, että työpäivä voisi tulla käytännössä 10 tuntiseksi. Mutta työnantajain leirissä tuli eduskunnan enemmistön päätöksen johdosta hätä. Saatamme kuvitella, että monen hyvin arvoisan porvarillisen edusmiehen telefooni soi ja onnettomat leipurimestarit ruikuttivat surkeuttaan, ja voimme arvata heidän väittäneen että, jos 48 tuntia leipurin työajaksi tulisi viikkoa kohti — ei koko leipuriliike kannattaisi. Ja kukapa tietää ehkäpä uhkasivat he sulkea leipomot, tappaa meitä lainlaatijoita ja Suomen kansaa nälällä. Noita kaikkia lienevät uhanneet, koska yhtäkkiä alkoi puhaltaa tuuli ei idästä ei lännestä vaan leipurityönantajain kammioista, tuuli niin voimakas, että suuri valiokunta peräytyi kravun askelilla ei edes 9 tunnin työpäivään vaan 54 tunnin viikkotyöhön. Se oli oivaa, miten nuorsuomalaiset, yhtä lukuunottamatta, suomettarelaiset yhtä lukuunottamatta ja ruotsalainen puolue yhtä lukuunottamatta suloisessa sovussa ja keskinäisessä ymmärtämyksessä äänestivät leipureille 54 tuntia s. o. *enemmän työtä, enemmän rasitusta pölyisessä ja kuumassa leipomossa*, hehkuvien uunien ääressä. Tämän kaikki tekivät samat henkilöt, jotka toisessa paikassa ja toisissa asioissa puhuvat kansan sivistämisestä, reformeista ja näyttävät edistysystävällistä naamaria.

Mutta työväelle ei saa tämä olla yllätys. Työväen tulee tästä vain käsittää yksi lisätodiste siitä, ett'emme me köyhälistön edustajat vähemmistönä mitään mahda. Työluokan on tällaisista opetuksista viisastuttava, opittava vaatimaan itseltään yhä suurempia ponnistuksia asemansa parantamiseksi. Porvaristo ei mitään anna suosiosta. Siltä on joka tuuma etuja alaluokalle uhrausten ja voimainponnistusten avulla voitettava. Ja työväen kasvava voima, todellisesti kansanvaltaisesti ajatteleva suuri kansan enemmistö se on, joka ajaa tällaiset pikku-uudistukset kun tämä leipurilaki ja suuretkin työväen taloudellista asemaa koskevat uudistukset läpi. Kun se vaatii niin täytyy oikeuden voittaa. Niinpä nytkin. En liioittele, jos sanon, että tämän leipurilain ratkaisua seuraavat joukkojen uteliaat katseet, sillä he tämän lain ratkaisua pitävät enteenä sille, mihin suuntaan täällä eduskunnassa asiat rupeavat käymään.

Ja juuri tätä uteliaiden ja odottavain joukkojen kysyvää katsetta tulisi teidän herrat ja naiset porvarispuolueiden edustajat muistaa. Jos äänestätte 54 viikkotunnin puolesta, rohkenen ennustaa sen tulevan teille kalliiksi. Kaikki puheenne lainlaadinnan edesvastuullisesta on sanahelinää, jos tekonne sen kanssa ovat ristiriidassa.

Tahdoitten eduskunnan työn alkamista rukouksella. Nyt on oikea hetki rukoukseen. Nyt kun käymme tästä asiasta äänestämään, nyt on soveliasta sitä ennen vaipua rukoukseen, että äänestys johtaisi sorrettujen kohottamiseen ja heikkojen turvaamiseen.

Minä rohkenen vielä ehdottaa, että 3 § 1 momentti tulee näin kuuluvaksi:

Leipomossa saa työntekijää käyttää työhön enintään 8 tuntia vuorokaudessa.

Puhemies huomautti edellisen puhujan lausunnon johdosta, että V. J:n 57 §:n 3 kohdan mukaan on nyt äänestettävä ainoastaan eduskunnan edellisen päätöksen ja suuren valiokunnan nykyisen ehdotuksen välillä, siis siitä, hyväksytäänkö viikkotuntien lukumäärä 48:ksi vaiko 54:ksi.

Ed. **af Ursin:** Suuri valiokunta on tässä kysymyksessä leikitellyt ylähuonetta Suomen eduskunnassa, epäilemättä samalla lopullisella seurauksella kuin Englannissa ja muualla, että yhä enemmän ruvetaan laajoissa piireissä huutamaan: ylähuone alas. Suomen kansaneduskunnan alahuone, johon kuuluu 200 jäsentä, on jo päättänyt 105 äänellä 83 vastaan, siis suurella enemmistöllä, että 48 tunnin työaika viikossa otetaan käytäntöön. Tästä huolimatta on kuitenkin ylähuone noin 4—5 äänen enemmistöllä noin 40 äänestäjästä päättänyt 54 tunnin työviikon käytäntöön ottamisen. Rohkenen toivoa, että Suomen kansaneduskunnan alahuone pitää arvoonsa kuuluvana pysyä tässä entisessä päätöksessään eikä sitä muuta, vaikka ylähuone onkin poikennut tästä, ja yhä edelleen itsepintaisesti pysynyt kiinni 54 viikkotunnissa.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy lakiehdotuksen 3 §:n ensi momentin suuren valiokunnan mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on eduskunta tässä suhteessa päättänyt pysyä edellisessä päätöksessään.

Äänestyksessä annettiin 87 jaa- ja 91 ei-ääntä, joten eduskunta **3 §:n** ensi momenttiin nähden oli pysynyt entisessä päätöksessään

4 § hyväksyttiin suuren valiokunnan mietinnön mukaan.

Asian toinen käsittely julistettiin päättyneeksi.

Lakiehdotus oikeudenkäyntivaltuusmiehistä ja julkisista asianajajista.

Esitettiin toisen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 9 a arm. esityksen n:o 3 johdosta oikeudenkäyntivaltuusmiehistä ja julkisista asianajajista, joka keskustelutta **hyväksyttiin**, joten asian toinen käsittely julistettiin päättyneeksi.

Mielisairaalain perustamisesta.

Esitettiin ja keskustelutta **hyväksyttiin** pöydällä ollut anomusvaliokunnan mietintö n:o 3 a an. ehd. (n:ris 32, 51) johdosta mielisairaalain perustamisesta.

Anomusehdotus valtioavustuksen myöntämisestä „Kansan Näyttämö" nimiselle teaatterille.

Esitettiin pöydällä ollut anomusvaliokunnan mietintö n:o 7 eduskunnalle tehdyn an. ehd. (n:o 78) johdosta valtioavun myöntämisestä »Kansan Näyttämö» nimiselle teaatterille,

ja **pantiin** se ed. **Kairamon** ja **Malmivaaran** pyynnöstä vielä **pöydälle** ensi istuntoon.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi istuntoon:

maatalousvaliokunnan mietintö n:o 3 arm. esityksen n:o 27 johdosta, joka koskee **lakia maanvuokrasta maalla;**

talousvaliokunnan mietintö n:o 3 kalastuslainsäädäntöä ja **kalastuselinkeinon elvyttämistä** koskevien an. ehd. (n:ris 16, 20, 21, 31, 57, 72, 195) johdosta;

työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 2 arm. esityksen n:o 16 johdosta, joka sisältää **elinkeinolain** ehdotuksen,

jonka johdosta puheenvuoroa käyttäen lausui:

Ed. **Hjelt:** Katson tarpeelliseksi huomauttaa tämän mietinnön lukijoille, että sitä vaivaa varsin merkillinen virheellisyys. Sivut

2, 3 ja 4 ovat nimittäin, mikäli olen huomannut, suomalaisessa mietinnössä ainakin pääasiassa sellaiset, kuin valiokunta on ne hyväksynyt. Mutta ruotsalaisen mietinnön vastaavat sivut ovat osaltaan kotoisin luonnoksesta, jota valiokunta ei ole hyväksynyt. Samoin on ponsi jonkun verran erilainen erikielisissä mietinnöissä. Olen vielä huomannut, että suomenkielisessä mietinnössä nimeni puuttuu neljännen vastalauseen alta. Tahdon tämän huomauttaa siitä syystä että, kun valiokunnassa oli esillä kysymys mietinnön valmistamisesta, lausuttiin vakavia epäilyksiä siitä, oliko mahdollista ennättää saada tämä mietintö, silloin vielä osaksi käsikirjoituksena, kunnollisesti ladottua ja korrehtuuri asianomaisesti hoidettua. Valiokunnan arvoisa puheenjohtaja katsoi kuitenkin välttämättömäksi ajaa asiaa niin kiireellisesti, että se mietintö tänä päivänä jaettaisiin ja otti itse vastatakseen siitä, että mietintö tulisi oikeassa muodossa eduskunnalle jaetuksi.

Ed. **af Ursin:** Minä pyydän saada huomauttaa, että ruotsalainen kappale on korrehtuurissa jaettu, niinkuin usein tapahtuu, ja että ne »suuret» virheet, joita ed. Hjelt täällä esitti, eivät ole suuria virheitä, vaan ne ovat hyvin korjattavissa. Ponnessa ei ole mitään muuta asiallista eroa kun että sana »alamaisimmin» (underdånigst) on jätetty pois ruotsalaisesta tekstistä, joka herra Hjeltistä on ehkä hyvinkin suuri virhe ja sitte on myöskin joku pienempi virhe pujahtanut suomalaiseen tekstiin. Ruotsalainen teksti on siinä asussa kuin se voi olla, kun se on vaan korrehtuurivedos;

laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5 arm. esityksen n:o 12 johdosta, joka koskee ehdotusta **kyytilaiksi,**

anomusvaliokunnan mietintö n:o 4 a an. ehd. (n:ris 61, 116, 15) johdosta **keuhkotautisairaalain perustamisesta,**

rautatievaliokunnan mietintö n:o 3 joen perkauksia ja suon kuivatuksia koskevien an. ehd. (n:ris 7, 117, 164, 39) johdosta,

rautatievaliokunnan mietintö n:o 4 Ahvenanmaan laivaliikettä koskevan an. ehd. (n:o 157) johdosta.

Seuraava istunto oli oleva ensi tiistaina kello 6 i. p.

Muuten oli puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan ensi viikolla

istuntoja pidettävä ensi tiistaina iltapäivällä, ensi torstaina iltapäivällä sekä ensi lauantaina arvattavasti aamupäivällä, jota paitsi oli katsottu välttämättömäksi pitää n. s. pöydällepanoistuntoja ensi keskiviikkona ja perjantaina

---

Istunto päättyi kello 2,10 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

35. Tiistaina 22 p. lokakuuta 1907 klo 6 i. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Karlsson, Naaralainen, Nuotio, Rissanen ja Tikkanen.

Ed. Naaralaisen pyyntö yksityisasiain tähden saada vapautusta tämän päivän istunnosta sekä ed. Gustafssonin pyyntö virka-asiain tähden saada vapautusta huomispäivän istunnosta, hyväksyttiin.

Vapautuspyyntö valiokuntajäsenyydestä.

Puheenvuoron sai

Ed. **Estlander:** Jag har tagit mig friheten hos landtdagens Talman anmäla min önskan att erhålla befrielse från ledamotskap i stora utskottet, och ber jag att få i korthet angifva orsaken härtill. Under de senaste veckorna har uti plenum och vid stora utskottets förhandlingar hopats ett större antal lagförslag och ärenden, hvilka såväl till sin omfattning som till sitt innehåll varit af den beskaffenhet, att af den enskilde landtdagsmannen en längre och grundligare beredning hade bort egnas desamma, än hvad som för närvarande varit möjligt. Särskildt har detta varit omöjligt för den, hvilken liksom jag är ledamot i ett utskott, hvars arbete oafbrutet pågått och hvilket utskott ännu är upptaget af ärenden, som icke kunna lämnas å sido. Jag har vid sådant förhållande och då det icke varit möjligt att vid stora utskottets

sammanträden utvärka den bordläggning af ärendena, som hade varit nödvändig för att om också nödtorftigt kunna sätta sig in i desamma, funnit det för mig omöjligt att fullgöra det mig ålagda arbetet på ett tillfredsställande och försvarligt sätt. Jag kan icke finna, att arbetet för närvarande, särskildt inom stora utskottet, bedrifves på sådant sätt, att det vore öfverensstämmande med syftet och grunden för ett ordnadt landtdagsarbete. På denna grund och då jag icke anser mig för egen del kunna bära ansvaret för det sätt, på hvilket jag under de nuvarande förhållandena är i tillfälle att deltaga i stora utskottets arbete, och då jag icke anser mig böra anhålla om befrielse från grundlagsutskottets arbete, så har jag ansett mig ega rätt att framställa begäran om befrielse från ledamotskapet i stora utskottet.

Ed. **Palmén:** Minä voin sitä helpommin ymmärtää herra Estlanderin syyt, kun useat, ehkäpä useimmat suuren valiokunnan jäsenet ovat yhtä tuskastuttavassa asemassa kuin hän. Mutta jos yhdelle tällainen vapautus myönnetään, niin pitäisi se myöntää pian puolelle valiokunnalle, ja minä en ymmärrä, kuinka täällä silloin näin valtiopäivien lopussa voitaisiin saada asiat järjestetyiksi. Minä arvelen, että on saatava aikoinaan semmoinen järjestys luoduksi, että saadaan asiat tämän mutkikkaan aparaatin vastuksista huolimatta kulkemaan. Mutta jos nyt ruvettaisiin suostumaan vapautuspyyntöihin sitä mukaa kuin yksi tai toinen pyytää, niin se voisi viedä arveluttaviin tuloksiin. Minä siis tällä haavaa en ole valmis puolustamaan tällaista ehdotusta.

Ed. **Ahmavaara:** Minä yhdyn edelliseen puhujaan.

Ed. **Setälä:** Minä katson myös asiakseni yhtyä siihen, mitä ed. Palmén on lausunut. On kyllä sangen valitettavaa, ettei ole voitu asettaa suuren valiokunnan kokouksia sillä tavalla, että niiden valiokuntien jäsenillä, joilla on paljo työtä, olisi tilaisuus ottaa myös osaa suuren valiokunnan neuvotteluihin. Mutta tämä on seikka, joka ei koske ainoastaan ed. Estlanderia, vaan ehkäpä useimpia muita valiokunnanjäseniä, ja siitä syystä ei minusta ole syytä vapauttaa ed. Estlanderiakaan suuren valiokunnan jäsenyydestä.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy ed. Estlanderin tekemän pyynnön päästä vapaaksi jäsenyydestä suuressa valiokunnassa, vastaa jaa; jos ei voittaa, on pyyntö hylätty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten eduskunta oli **hyljännyt** ed. **Estlanderin** tekemän **pyynnön.**

Lakiehdotus tarttuvien kasvitautien ja vahingollisten hyönteisten tuhotöiden ehkäisemisestä.

Esitettiin kolmannen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 11 arm. esityksen n:o 25 johdosta tarttuvien kasvitautien ja vahingollisten hyönteisten tuhotöiden ehkäisemiseksi Suomessa,

joka keskustelutta hyväksyttiin, joten **arm. esitys** lopullisesti oli **hyljätty.**

Lakiehdotus paloapuyhtiöistä.

Esitettiin kolmannen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 12 arm. esityksen n:o 13 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi paloapuyhdistyksistä,

joka samoin keskustelutta **hyväksyttiin** laki- ja talousvaliokunnan mietinnön mukaan.

Lakiehdotus työstä leipomoissa.

Esitettiin kolmannen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 8 a arm. esityksen n:o 14 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi työstä leipomoissa, joka samoin keskustelutta lopullisesti **hyväksyttiin.**

Lakiehdotus oikeudenkäyntivaltuusmiehistä ja julkisista asianajajista.

Esitettiin kolmannen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 9 a arm. esityksen n:o 3 johdosta oikeudenkäyntivaltuusmiehistä ja julkisista asianajajista,

ja sekin keskustelutta hyväksyttiin, joten kysymyksenalainen lakiehdotus oli lopullisesti **hyljätty.**

Ehdotus laiksi siitä verosta, joka paloviinan valmistamisesta on suoritettava sekä tämän veron käyttämisestä vuonna 1908.

Esitettiin toisen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 13 arm. esityksen n:o 23 johdosta, joka koskee paloviinan valmistamisesta suoritettavaa veroa sekä tämän veron käyttämistä.

Puheenvuoroa käyttivät:

Ed. **Sundblom:** Med hänvisning till den motivering, jag tidigare framställt, anhåller jag att § 2, senare momentet, måtte erhålla följande lydelse: Till nyttiga kommunala behof att fördelas mellan samtliga kommuner enligt mantal, inalles finska mark 400,000.

Ed. **Mikkola** kannatti tehtyä ehdotusta.

Ed. **Cederberg:** Jag har i stora utskottet förfäktat samma mening som framställts af de föregående ärade talarena och vill för den skull äfven nu understöda deras förslag.

Ed. **Näs:** Jag ber att få understöda hr Sundbloms förslag.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Sundblomin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten suuren valiokunnan mietintö oli **hyväksytty** ja asian toinen käsittely julistettiin päättyneeksi.

Lakiehdotus leimasuostunnasta vuonna 1908.

Esitettiin toisen keskustelun alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 14, joka koskee leimasuostuntaa.

Valiokunnan tekemäin *muutosehdotusten* johdosta valtiovarainvaliokunnan asiasta antamaan mietintöön käytti puheenvuoroa

Senaattori **Vegelius:** Suuren valiokunnan ehtodus siitä, että, kun perinnön antaja jättää jälkeensä kaksi rintaperillistä tai useampia, leimamaksu perunkirjoituskirjasta on laskettava jokaisen perijän pesäosuuden mukaan, näyttää minusta, vaikkakin periaatteellisesti oikealta, kun todellinen perintövero on kysymyksessä, olevan omansa aikaansaamaan arveluttavaa hämmennystä sovelluttaessa leimaveroon perunkirjasta.

Jotta leimamaksua voitaisiin suorittaa perintöosuuden mukaan, olisi tarpeellista, että joka tapauksessa olisi käsillä selvitys siitä, kuinka paljon jälkeenjääneestä omaisuudesta tulee kunkin perillisen osalle. Perintö-osuusvero edellyttäisi oikeastaan, että pesäjako on toimitettu, ennenkuin maksun suoritus voipi tulla kysymykseenkään, sekä että jokaisessa tällaisessa tapauksessa kunkin pesäosakkaan osuus on tullut virallisesti selvitetyksi. Mutta voimassa olevan perintölainsäädännön mukaan on perinnön jako enimmiten (nim. aina, paitsi kaupungeissa, mitä porvarissäätyyn kuuluviin henkilöihin tulee) yksityinen toimenpide, joka ei ole minkään julkisen tarkastuksen alainen. Perinnön jakoa voi kokonaan välttääkin, jos perilliset tahtovat elää jakamattomassa pesässä. Mitä testamenttin saajaan tulee, niin tämä osuus määrätään vasta asianmukaisen valvomisen jälkeen, jonka Perintökaaren mukaan pitää tapahtua kuuden kuukauden kuluessa siitä kun hän on saanut tiedon antajan kuolemasta ja testamentistä. Mutta miten on mahdollista testamentin saajan osuutta erikseen verottaa, kun perunkirjoituskirja saman Perintökaaren mukaan on kaupungissa jo ennen neljän kuukauden kuluttua kuoleman tapauksen jälkeen tuomarille annettava ja siis jo silloin leimalla varustettava?

Sitäpaitse edellyttäisi sellaisen perintö-osaveroituksen säätäminen muutosta siihen perintökaaren säädökseen, että perunkirjoituskirja tai jäljennös siitä saadaan sinetillä suljettuna jättää tuomarille, jossa tapauksessa perunkirjoituksen sisältö siis ei joutuisi tuomarin tietoon. Tosin kyllä tulee toimitusmiesten voimassa olevan lain mukaan tässä tapauksessa päällystään merkitä todistus siitä, että perunkirjoituskirja on varustettu leimalla säädettyyn määrään, vaan arveluttavalta näyttää, että heille myöskin jätettäisiin oikeus arvioida perintöosain suuruus, niinkuin tulisi käymään siinä tapauksessa, että suuren valiokunnan ehdotus hyväksyttäisiin.

Suuren valiokunnan ehdottama lisämääräys perunkirjaleiman laskemisesta perintö-osan mukaan edellyttäisi siis muutosta yleisen lain säädöksiin perunkirjoituksesta ja perinnön jaosta.

Tästä syystä ei näytä olevan syytä antaa kysymyksessä olevalle leimasuostuntaa koskevalle laille suuren valiokunnan ehdottamaa sisältöä. Jotta puheenalaiset määräykset eivät tulisi sisältämään melkein voittamattomia käytännöllisiä vaikeuksia, olisi joka tapauksessa välttämätöntä tehdä erinäisiä lisäsäädöksiä menettelytavasta niissä tapauksissa, jolloin tuomari heti ei voi perintö-osia arvioida.

Muissa osissa olen ennen lausunut mielipiteeni.

Ed. **Palmén:** Se tuskastuttava asema, jossa, kuten jo on huomautettu, useat tämän eduskunnan jäsenet ovat, kun heidän yhtaikaa täytyy toimia erityisvaliokunnassa ja suuressa valiokunnassa, tuo mukanaan sen, että jompikumpi velvollisuus on laiminlyötävä. Valtiovarainvaliokunnan jäsenistä useat, minä niiden joukossa, ovat asetettuina tähän asemaan katsoneet, että erityisvaliokunnan työ käy muitten velvollisuuksien edellä, ja siitä syystä en minä, samoin kuin pari muutakin valtiovarainvaliokunnan jäsentä, saattanut olla saapuvilla eilen, kun suuren valiokunnan päätös tehtiin. Minä voin kuitenkin sanoa, että ne syyt, jotka voidaan esittää suuren valiokunnan ehdotusta vastaan, ovat varsin painavia. Vaikka me kaikki nyt vasta saamme käteemme sen lausunnon, niin voi kuitenkin huomata, ettei ainakaan tämä ehdotus kelpaa. Minä tiedän varsin hyvin, että numeroiden luetteleminen ei huvita, eikä suuri numerojen paljous oikeastaan todistakaan mitään, sillä on mahdotonta niitä seurata. Mutta muutamat numerot lienevät kuitenkin selvät. Jos hyväksytään arm. esitys eli entinen vero, niin perunkirjoituskirjoista saadaan tasasummassa puoli miljoonaa ; jos hyväksytään valtiovarainvaliokunnan ehdotus, saadaan muutamia satoja tuhansia enemmän — ei tietenkään voi varmuudella määrätä, kuinka paljon, mutta joka tapauksessa saadaan tuntuvasti enemmän —; jos hyväksytään suurenvaliokunnan ehdotus, vähennetään nykyinen perintövero muutamalla sadallatuhannella, kenties enemmällä. Tämä muutos tapahtuu senjohdosta, että kun keskimäärin pesiä jaettaessa on 2 tai 3 perillistä ja siten lasketaan perinnönosuuden mukaan, niin samassa siirrytään paljon alhaisempaan veroluokkaan. Esimerkiksi jos otetaan huomioon kymmenes luokka, jossa nykyisen kaavan mukaan perinnön keskimäärä — päättäen nykyisestä tilastosta, olkoonpa se sitte tarkka tai ei — on noin vähän toista sataatuhatta markkaa, tulisi, jos vaan oletetaan, että on kolme tai neljä rintaperillistä, verotuksessa paljon alemmaksi, ja sen sijaan,

että rintaperilliset tähän asti ovat maksaneet puolitoista prosenttia perinnöstä, ne vastedes pääsevät maksamalla 40 penniä. Jos verohuojennuksia tahdotaan antaa, niin saattaa meidän verojärjestelmässämme löytää paljonkin semmoisia tilaisuuksia, mutta minun täytyy sanoa , etten ole voinut käsittää, että näitä verohuojennuksia, jos niitä tahdotaan antaa, juuri annettaisiin, niinkuin tästä esimerkistä nähdään, niille, jotka saavat perinnön kautta vähintäin 100,000, mutta enintäin 150,000 markkaa. Minun täytyy sanoa. että verotus niihin nähden, jotka perivät, on paljo enemmän paikallaan kuin monessa muussa tilaisuudessa. Sentähden minä edelleen pysyen siinä, mitä olen ennen lausunut, pysyn mielipiteessäni, että valtiovarainvaliokunnan ehdotus on parempi. Mutta jos niin olisi, että eduskunnan enemmistö arvelisi, että joku lievennys on tehtävä, niin se lievennys, joka esitetään toisessa vastalauseessa, on mahdollinen, taikka myös se lievennys, mikä keisarillisen esityksen hyväksymisellä myönnettäisiin. Suuren valiokunnan ehdotus sitä vastoin on mielestäni ihan mahdoton.

Ed. **Hjelt:** Suomessa kohdistuu perintövero siihen omaisuuden lisäykseen, minkä perinnön saaja saa perinnön jättäjältä. Se ei tarkoita koko sen omaisuuden verottamista, joka jääpi säästönä perinnönjättäjän kuolinpesään. Senpätähden sallitaan esim. velkojen vähentäminen pesän koko bruttomäärästä. Tahdotaan siis perintöveron kautta saada valtiolle osa siitä omaisuudesta, joka todellisuudessa joutuu perillisen käsiin. Kun perintöveron perustus on tämä, on epäilemättä tunnustettava vääräksi, että yksityiset perilliset saavat suorittaa veronsa sen prosenttimäärän mukaan, joka on sovitettava jälkeenjääneen omaisuuden kokonaisarvoon. Valiokunta on itsekin myöntänyt, että tässä on olemassa epäkohta, mutta ei kuitenkaan esitä mitään keinoa epäkohdan poistamiseksi. Suuri valiokunta on tässä kohden ottanut sen askeleen, että se ensimmäisessä ponnessaan ehdottaa, että milloin on kaksi taikka useampia rintaperillisiä, nämä suorittakoot perintöveronsa sen prosenttimäärän mukaan, joka kohdistuu kunkin perillisen perintöosuuteen. Nähdäkseni on suuri valiokunta tässä kohden osannut oikeaan, ja soisin, että eduskunta puolestaan tämän oikean verotusperusteen hyväksyisi.

Valtiovaraintoimituskunnan päällikkö äsken mainitsi, että tällainen muutos nykyiseen perintöveroitukseen kohtaa voittamattomia käytännöllisiä vaikeuksia. Luulen kuitenkin, että nämä vaikeudet eivät ole niin ankaranluontoisia. Totta kyllä on että perunkirjoitus on kokonaan jätetty perillisten omaksi asiaksi, mutta nytkin säädetään, että perunkirjoitukseen tulee ottaa osaa, mikäli mahdollista, kaikkien perillisten. Vaaditaan siis jo nykyäänkin perunkirjoituksen alle kaikkien niiden henkilöiden nimet,

jotka ovat osakkaina jälkeenjääneessä omaisuudessa. Jos näitä allekirjoituksia puuttuu tai jos puuttuu selvitystä siitä, kuinka monta ja kutka ovat perillisiä, niin ei liene muuta kuin kohtuullista, että tuomari velvoitetaan vaatimaan tarpeellista sukuselvitystä asian valaisemiseksi.

Mitä taas testamentteihin tulee, niin on kyllä totta, että saattaa kulua jonkunverran aikaa, ennenkuin kaikki testamentinsaajat ovat tiedossa. Silloin olisi, jos asia on epäselvä, kai mahdollista myöntää lykkäystä testamentin kartoittamisen suhteen, taikka, jos siihen ei suostuta, voivat ne testamentinsaajat, jotka ovat suorittaneet korkeampaa testamenttiveroa, kuin asetus vaatii, pyytää restitutsioonia ja saavat siis periä takaisin, mitä ovat liiaksi suorittaneet. Näitten tällaisten seikkojen ei siis mielestäni pitäisi olla voittamattomana esteenä, kun on kysymys saada perintöverotus oikealle pohjalle rakennetuksi.

Tahdon myöntää sen, että ehdotus perintöverotuksen rakentamisesta uusille perusteille sekin puolestaan viittaa siihen, että on välttämättömän tarpeellista saada erikoinen perintöverotusta samoin kuin testamentti- ja lahjoitusveroitusta koskeva laki, mutta siksi kunnes sellainen saadaan, täytynee tyytyä puolittaiseen parannukseen.

Mitä tulee suuren valiokunnan puolesta ehdotettuun muutokseen perintöveron laskemisen perusteissa, niin on selvä, että jos tällainen muutos hyväksytään, leimasuostunnan tuottamat tulot siitä jonkun verran vähenevät. Ne laskut, jotka valtiovarainvaliokunta tässä kohdin on esittänyt, ovat kuitenkin, kuten valiokunta itsekin lausuu, rakennetut siksi epävarmalle pohjalle, että jos ne jonkun verran muutetaankin, ei kuitenkaan tarvitse katsoa niiden senvuoksi käyneen oleellisesti heikommaksi. Se näkökohta siis mielestäni ei saisi estää suuren valiokunnan ehdottaman parannuksen hyväksymistä.

Ed. **von Alfthan:** Kun tämä asia oli ensi kerran esillä, olin minä tilaisuudessa puhumaan hätäisestä lainsäätämisestä. Mikäli minä voin ymmärtää, näyttää tämä nyt esillä oleva suuren valiokunnan lausunto asiassa, että siinäkin on hyvin hätäisesti lakia laadittu. Ja kuitenkin tämä on sen arvoinen asia, että kun siihen ryhdytään, niin pitäisi sen tapahtua sillä tavalla, että siitä syntyisi jotain kelvollista. Täällä on jo viitattu niihin vaikeuksiin, jotka syntyisivät, jos suuren valiokunnan mietinnön ensimäinen ponsi tulisi hyväksytyksi. Vaikka periaate siinä on aivan oikea ja se sittemmin on toteutettava, niin se on mahdoton tämmöisessä asetuksessa, joka on yhteydessä leimasuostunnan kanssa. Sitä periaatetta ei voi toteuttaa muuten kuin että säädetään aivan erinäinen perintölaki.

Mitä taas tulee niihin laskuihin, joihin herra Hjelt viittasi, niin on silminnähtävää, että tästä syntyisi tuloihin suuri vähennys. Kun viime valtiopäivillä nostettiin askel tuhannesta markasta kolmeentuhanteen markkaan, niin jäi suuri joukko pesiä aivan verosta vapaiksi, ja koska nyt kaikki ne osat, jotka tulisivat olemaan vaan 3,000 markkaa, pääsisivät aivan vapaiksi, niin tästä vähenisivät tulot hyvin suuressa määrin. Kaikki muut luokat tulisivat taas verraten niin alhaisen prosentin alle, että tulo niistä kävisi aivan mitättömäksi. Mikäli minä voin arvata — sillä täällä ei ole mitään statistiikkaa, minkä pohjalle voisi rakentaa, — niin tulisi tulo vähenemään ainakin 300,000 markalla. Tässä siis ei ole kysymyksessä mikään vähäinen rahanmeno.

Mutta ei ainoastaan tässä asiassa ole muutosta tehty, vaan täällä momentissa C on toisella sivulla hyvin merkillinen „parannus", joka ansaitsee koskettelemista. Siihen on lisää pantu sanat: „laskettuna jälelle jääneen omaisuuden kokonaisarvon mukaan". Minun ymmärtääkseni, koska vero tähän asti on laskettu nettoarvosta, tarkoittaa tämä muutosehdotus, että se olisi luettava bruttoarvosta. Ottakaamme esimerkki siitä, mihin tämän kautta tultaisiin. Ajatellaan, että olisi pesä, jossa olisi 6 miljoonaa bruttoa ja 5 miljoonaa velkoja, siis yksi miljoonaa nettoa. Jos nyt vero laskettaisiin bruttotulosta, noista 6 miljoonasta, niin se voisi valiokunnan ehdottaman skaalan mukaan, kun kunnallisverot pantaisiin lisää, nousta 30:neen prosenttiin. Siis saisi pesän omistaja jollei hän olisi rintaperillinen, maksaa veroa liki 2 miljoonaa markkaa. Tämä taas olisi aivan mahdotonta. Luultavasti ei tämä olekaan aikomus, mutta sananmuodosta ei voi tulla muuhun käsitykseen. Tämmöinen lisäselitys, mikä tekee asian vaan epäselvemmäksi, onkin tullut mietintöön yöistunnon myöhäisyyden takia.

Koska asia siis näyttää olevan sitä laatua, että se tuskin ilman sopivaa selitystä voidaan hyväksyä käytäntöön, niin eiköhän nyt sentään olisi parasta nyt hyväksyä tämä leimavero yhdeksi vuodeksi eteenpäin sellaisena kuin se nyt on, ja tyytyä siihen, että hallitus antaisi ensi valtiopäiville arm. esityksen uudesta perintölaista. Saapihan sen sitten tehdä niin lujaksi kuin eduskunta suinkin haluaa, ja silloin myös olisi paljon helpompi tehdä siihen muutoksia, kun koko vero olisi poistettu leima-asetuksesta.

Rohkenen siis yhä vieläkin pysyä siinä mielipiteessä, että tällä kertaa olisi paras hyväksyä puheenaolevassa kohdassa arm. esitys. Lisäksi voisi sitten hyväksyä ne kaksi lisäpontta, jotka suuri valiokunta on ehdottanut, ja jotka menevät aivan samaan suuntaan kuin ne ponnet, jotka minulla oli vastalauseessani. Ehdotan siis, että ensin hyväksyttäisiin leima-asetus niinkuin se on

arm. esityksessä, ja sitten lisättäisiin ne kaksi pontta, mitkä suuri valiokunta on ehdottanut.

Ed. **Hjelt:** Ed. von Alfthan luuli löytäneensä suuren virheen suuren valiokunnan mietinnön c) kohdassa, arvellessaan valiokunnan puhuvan perinnöksi joutuneen omaisuuden bruttoarvosta. Kysymyksessä on kuitenkin vallan toinen asia. Minusta pitäisi sen, joka on ollut mukana valtiovarainvaliokunnan työssä, heti käsittämän, mistä on puhe. Kysymys ei ole ensinkään siitä, onko perintö verotettava brutto-arvoltaan vai netto-arvoltaan: sitä kysymystä ei oli valtiovarainvaliokunta eikä myös suuri valiokunta sormellakaan koskenut. Kysymys koskee yksinomaan sitä, onko uusiin käsiin perintönä siirtyvä omaisuus pidettävä semmoisena kokonaisuutena, että sen mukaan perintövero on laskettava, ottamatta huomioon mihinkä osuuksiin perintö jaetaan — tässä merkityksessä on siis kysymys perinnön kokonaisarvosta — vai onko kunkin perillisen osuus verotettava erikseen. Näin ollen herra von Alfthanin lausunto oli taistelua tuulimyllyjä vastaan.

Ed. **Vuolijoki, V.:** Kyllä meillä jo on ollut monta harmia siitä suuresta valiokunnasta, mutta ei ole vielä tällaista ollut kuin tällä kerralla. En tahdo epäillä niitä ehdotuksen tekijöitä, jotka suuressa valiokunnassa saivat kysymyksessä olevan päätöksen aikaan, että he olisivat lähteneet huonoista motiiveista. Mutta se päätös, johon suuri valiokunta on tullut, johtaa siihen, että koko perintöveron muutos ajetaan karille. Minä luulen että useat, jotka ovat kannattaneet tätä suuren valiokunnan ehdotusta ja jotka valiokunnassa äänestivät sen puolesta, eivät ole oikein ottaneet selville, kuinka mitättömän pieni meidän perintöveromme tähän saakka on ollut ja kuinka pieneksi se vielä tästä lähtien tulisi jäämään. Minulla on tässä muutamia valaisevia numeroita tässä suhteessa. Isossa Britaniassa tekee perintövero 380 miljoonaa markkaa vuodessa, asukasta kohti 9 markkaa 17 penniä, Ranskassa 160 miljoonaa ja asukasta kohti 4,12, Alankomaissa asukasta kohti 3,89, Belgiassa 3,2 j. n. e. Meillä on perintövero tähän saakka tehnyt 25 penniä asukasta kohti. Jos otetaan huomioon, että valtiovarainvaliokunta on tämän korotuksen laskenut tuottavan noin kaksi kertaa sen summan, minkä se tähän asti on tuottanut, niin sittenkään ei vielä päästäisi edes kymmenteen osaan siitä, mitä se useissa maissa on tuottanut. Täällä ei siis todellakaan ole kysymys siitä, että tahdottaisiin riistää perinnön saajilta heidän koko osansa. Se ehdotus, jonka valtiovarainvaliokunta on tehnyt, on perin kohtuullinen ja alhainen verrattuna muiden maiden oloihin. Se on vaan muutamissa suurissa miljoona perinnöissä ja niissä, jotka rupeavat sitä summaa lähenemään,

kuin se saavuttaa jotakuinkin sen rajan, mikä muissa maissa on. Minä huomautan, että useimmissa maissa, joissa viime aikoina on perintövero säädetty, lähdetään paljoa korkeammasta prosenttimäärästä kuin mitä meillä aletaan verottaa, 4 % esim. Anhaltin v. 1906 säädetyssä perintölaissa. Meillä täällä aletaan 0,2 % :sta, ja siitäkin tahdotaan vielä tinkiä. Hampurissa lähdetään 2 :sta prosentista progressiivisesti verottamaan.

En tahdo enää kosketella niitä epäilyksiä, joita on hallituksen taholta ja muiltakin tahoilta tuotu esiin, niistä vaikeuksista mitä on tämän lain käytäntöön panossa, kun ei samalla näy muita täydentäviä ja muuttavia määräyksiä.

Uskallan lausua sen toivomuksen, että ne, jotka suuressa valiokunnassa näyttivät olevan verrattain korkean perintöverotuksen puolella, mutta sentään äänestivät tätä ehdotusta, joka on tullut suuren valiokunnan päätökseksi, $^2/_3$ enemmistön saavuttamiseksi luopuisivat kannastaan ja äänestäisivät valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen puolesta.

Minä siis pyydän saada kannattaa sitä ehdotusta, jonka ed. Palmén on tehnyt ja joka käy yhteen valtiovarainvaliokunnan mietinnön kanssa.

Ed. **Neovius, A.:** Det resultat, hvartill behandlingen af förevarande ärende i stora utskottet utmynnat, synes mig vara ett talande bevis för, i hvilken ringa mån detta ärende blifvit beredt för att afgöras i den riktning, som statsutskottet föreslagit. Jag vill därför understöda hr von Alfthans förslag, som öfverensstämmer med min tidigare åsikt, d. v. s. att propositionen måtte godkännas och därutöfver de två sista klämmarna i stora utskottets betänkande antagas.

Ed. **Estlander:** Jag ber också att få understöda frih. von Alfthans förslag. Jag håller före, att, om en beskattning af det slag, som betänkandet afser, skall kunna antagas, så bör den vara mättlig och bör med försiktighet användas, isynnerhet då därmed i självfva värket införes en hittills ny princip uti arfsbeskattningen. Det kan icke vara anledning att genast rycka upp denna skatt till sådant belopp, att den ovedersägligen på ett kännbart sätt inkräktar på kapitalbildningen i vårt land. Det synes mig, att dylika förslag, som utskottet här förordat, redan i och för sig äro orättvisa, och då härtill kommer, såsom tidigare påvisats, att stora luckor uti lagförslaget förefinnas och att svårigheter vid dess tillämpning komma att inställa sig, jämte det äfven betänkligheter måste hysas i afseende å tillämpningen af en lag, affattad så som den närvarande, så anser jag däruti vara fullt skäl för landtdagen att för närvarande afböja förslaget. Det har re-

dan påpekats, hurusom hela denna beskattning borde införas såsom en särskildt form och icke instickas uti stämpelbevillningsförfattningen. Jag ber i detta sammanhang att få påpeka en obillighet, som här icke särskildt blifvit omnämd, nämligen att åhvälfva domstolarna uppbörden af skatten uti dess nya, väsentligt förändrade omfång. Särskildt med hänsyn till de brister, som här nu påpekats uti själfva skatteförfattningen, alla de luckor, som där förefinnas, och de oegentligheter, som torde komma att uti praktiken visa sig, synes det mig, att det för domstolarna blir en synnerligen betungande uppgift att omhänderhafva denna skatteuppbörd, som därjämte i och för sig är fullkomligt främmande för domarenas uppgift. På dessa skäl ber jag att få ansluta mig till det yrkande, frih. von Alfthan har gjort.

Ed. **Yrjö-Koskinen, Y. K.:** Minä olen pyytänyt puheenvuoroa kiinnittääkseni eduskunnan huomiota allekirjoittamaani vastalauseeseen, joka on valtiovarainvaliokunnan esillä olevaan mietintöön liitetty. Kun tämä asia oli esillä valtiovarainvaliokunnassa, niin oltiin siitä yhtä mieltä, että perintöverotus olisi meillä perin pohjin uudistettava. Ja samoin oltiin jotenkin yksimielisiä siitäkin, että uudistus näillä valtiopäivillä ei ole mahdollinen aikaan saada. Kun sitte tällä pohjalla ryhdyttiin asiaa käsittelemään, niin, niinkuin on tunnettu, valiokunta hajosi kolmeen ryhmään, joista ensimmäisen vastalauseen allekirjoittajat tahtoivat pysyttää nykyisen verotusjärjestelmän semmoisenaan siksi kuin uudistus saadaan toimeen, mahdollisesti jo ensi valtiopäivillä. Sitä vastoin enemmistö tahtoi kehittää nykyisellä perustuksella verotusta jonkun verran eteenpäin, ja valiokunnan mietinnössä tämä kehitys on mennyt yhteen miljoonaan saakka, jota vastoin minä ja pari muuta valiokunnan jäsentä olemme arvelleet, että se olisi keskeytettävä puolessa miljoonassa. Meidän ehdotuksemme on pääasiallisesti aiheutunut siitä, että ne epäkohdat ja kohtuuttomuudet, joita nykyinen verotusperuste itsessään sisältää, tulevat yhä räikeämmiksi, mitä korkeammalle mennään. Jos on perintönä esim. miljoonan omaisuus kolmannen asteen perillisille, tulee, niinkuin jokainen, joka on mietintöä lukenut tietää, siitä valtiolle veroa 264,000 markkaa. Tämä nyt itsessään saattaa olla varsin paikallansa, vaikka itse veron suoritus mahdollisesti suurissa liikkeissä voi tuottaa melkoista hankaluutta varsinkin niin kauan kuin mainittu suoritus ei ole lainlaadinnan kautta tarkemmin järjestetty. Mutta kohtuuttomuus astuu ilmi, jos ajattelee, että tämmöinen miljoonan perintö on jaettava kymmenelle perilliselle, jotka ovat tuota kolmannen asteen lajia. Silloin jokainen heistä saa 100,000 markkaa vähennettynä 26,400:lla. Sitä vastoin, jos on 100,000 markan perintö, joka

menee yhdelle kolmannen asteen perilliselle, niin hän siitä menettää ainoastaan 6,600 markkaa. Tietysti tämä kohtuuttomuus, tämä erilaisuus samassa asemassa olevien perillisten välillä, tulee jossain, vaikka vähemmässä määrin näkyviin myöskin siinä ehdotuksessa, jonka me olemme tehneet; ja, joka päättyy puoleen miljoonaan. Koko tämä kysymys, valinta näitten kolmen ehdotusten välillä, jotka täällä nyt valiokunnan puolelta esiintyvät, onkin sentähden suurimmalta osaltaan harkintakysymys. Sitä vastoin se ehdotus, jonka suuri valiokunta on tehnyt, on huono ja mahdoton. Se tuo esiin uuden periaatteen aivan äkkiarvaamatta, perustelematta, eikä vie sitä lävitse muuta kuin osittain. Se asettaa toisen osan perillisiä toiseen asemaan, kuin toisen. Ja sitä paitsi, niinkuin täällä jo on huomautettu, se tuottaa valtiolle aivan turhanpäiten noin puolen miljoonan vahingon vuodessa.

Minä näin ollen ja niillä perusteilla, jotka mainitsin, kannatan yhä edelleen toista vastalausetta.

Ed. v. **Alfthan:** Tietysti ei ollutkaan suuren valiokunnan aikomus säätää mitään semmoista kuin minä täällä esiin toin, mutta sanan mukaan se on juuri sitä samaa. Jos on mietintö ja perustelut kädessä, silloin voi kyllä ymmärtää asian niinkuin ed. Hjelt selitti. Mutta laissa ei ole mitään perusteluja, ja kun on ainoastaan laki kädessä, niin sellainen ymmärtäminen käy hyvin vaikeaksi. Tämä nyt näyttää, mihin viepi, kun myöhään yöllä laaditaan keskustelussa yhtäkkiä muutoksia lakiin. Kun on kysymyksessä näin tärkeä asia, olisi se pitänyt lykätä takaisin asianomaiseen valiokuntaan, jotta se siellä olisi muodostettu selväksi. Nyt siitä on syntynyt vallan epäselvä määräys. Ja jos eduskunta nyt tahtoo pysyä tässä muutoksessa, jonka suuri valiokunta on tehnyt, niin asia on ehdottomasti lykättävä takaisin valtiovarainvaliokuntaan, että määräys tulisi selväksi laissa, sillä ehdotuksessa se nyt on aivan epäselvä.

En tahdo aivan pitkälle venyttää tätä keskustelua. Tahdon vaan lyhyesti sanoa toisesta vastalauseesta että sen hyväksyminen tietysti ei tulisi niin turmelemaan meidän taloudellista elämäämme kuin valiokunnan ehdottama skaala tekee. Toinen vastalause on siinä suhteessa vähemmän vaarallinen, mutta se on taas periaatteellisesti väärällä pohjalla. Sillä siitä me kaikki olemme yhtä mieltä, mikäli voin ymmärtää, että pitäisi tulla suurempi vero siinä missä alkaa suurempi rikkauskin. Ja tämä ehdotettu skaala loppuu juuri siinä, missä suurempi varallisuus alkaa. Se on siis periaatteellisesti väärä ja valiokunnan ehdottama skaala on oikeampi. Mutta koko tämä asia on, niinkuin usea puhuja on sanonut, vielä semmoisessa tilassa ja vaatii siksi paljon vielä val-

mistusta että olisi — minä pysyn siinä — paras tehdä valmistus ensin ja laki vasta sen jälkeen, eikä päinvastoin.

Ed. **Renvall:** Pyysin puheenvuoroa ainoastaan niiden numerotietojen johdosta, joita ed. Vuolijoki täällä toi esiin. Kun hän otti ilmoittaakseen, paljonko perintövero tuottaa Englannissa, Ranskassa ja Hollannissa, maissa, joissa kansallisvarallisuus on suurin, ja vertasi näitä numeroita siihen, mitä meidän perintöverotuksemme on tuottanut, niin hän silloin liikkui alalla, jossa numerot eivät merkitse mitään, sillä tietystihän pienempikin prosentti suuresta pääomasta tuottaa enemmän kuin korkeakin prosentti mitättömästä pääomasta. Meidän maamme lienee pääomista Euroopan köyhin, eikä maatamme sovi verrata Euroopan pääomista rikkaimpiin maihin.

Samalla pyytäisin valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajalle huomauttaa, että se muutos, jonka suuri valiokunta on tehnyt, ei koske ainoastaan 100,000 markan perintöjä, vaan kaikkia, joten ei voi vedota siihen, että 100,000 markan perinnön saaja kylläkin jaksaa maksaa, vaan asianlaita on niin, että se koskee kaikkia niitä, joihin perintövero yleensä ulottuu.

Ei ole myöskään tuotu esiin minkäänlaisia syitä sitä periaatetta vastaan, jonka suuri valiokunta on lausunut julki; sitä ei voida minun ymmärtääkseni vääräksi väittää. Toinen asia on, että se on mutkikas ja ilman perintölakia mahdoton toteuttaa, jonkatähden minä yhä edelleen pysyn ensimäisen vastalauseen ponsien kannalla ja pyydän niitä hyväksyttäväksi.

Ed. **Ahmavaara:** Samaten kuin ed. Palmén en ole minäkään ollut tilaisuudessa ottamaan osaa tämän asian käsittelyyn suuressa valiokunnassa enkä äänestykseen siellä; ja olenkin asiassa eri kannalla. En voi hyväksyä suuren valiokunnan päätöstä, sillä sen mukaan tapahtuisi tässä tuntuva perintöveron alennus, jota kuitenkaan ei kukaan ole vaatinut, ja jouduttaisiin siis aivan toisaalle kuin on tarkoitus.

Olen valmis kannattamaan valtiovarainvaliokunnan mielipidettä. On kyllä totta, että sen ehdottama prosentti perintöverosta on koko lailla korkea, mutta se nyt ei ole kuitenkaan niin mahdottoman korkea, että siitä mitään vaaraa koituisi. Sukulaisella on, silloin kun hän perii miljoonan markkaa, määrätty $6,_6$ %:n vero, joka tekee tuosta summasta 66,000 markkaa, mikä summa kuitenkaan ei ole aivan korkeaksi veroksi katsottava sellaiselle henkilölle joka miljoonan markkaa on perinyt. Jos taas perijä on kaukainen tai ei lainkaan sukulainen, silloin on prosenttimäärä $26,_4$ %. Mutta vaikka tämä onkin koko lailla korkea prosentti, niin kyllä se, joka miljoonan on perinyt — mikä muuten meidän

maassamme lienee hyvin harvinainen tapahtuma — voi tämän veron maksaa. Ja kun vielä lisäksi on huomattava, että tämä vero tulee joka tapauksessa ainoastaan väliaikaiseksi, yhtä vuotta koskevaksi, niin minusta ei ole mitään vaaraa olemassa.

Täällä on huomautettu, että valtiovarainvaliokunnan ehdotus olisi ainakin siinä tapauksessa kohtuuton, että joku perii kiinteimistön, kun hänen muka tällöin olisi vaikeata saada tarpeellista määrää käteistä rahaa. Mutta harvoinhan tapahtuu, että koko perintö tulee kiinteimistön muodossa, ja jos nyt joskus niin sattuisikin käymään, niin kyllä henkilö, jolla on suuriarvoinen kiinteimistö, saanee myös rahaa perintöveron maksamiseen.

Minua kyllä valiokunnassa koko joukonkin epäilytti näin korkea prosenttimäärä, johon valiokunta lopulta tuli, koska pelkäsin, niin kauan kuin perinpohjaista uudistusta perintöveron alalla ei ole aikaansaatu ja niin kauan kuin näin ollen ei esim. ole olemassa tarpeellista valvontaa yhteiskunnan puolelta siinä kohdin, että pesänkirjoitukset pidetään oikein, että, jos kovin korkealle mennään, niin voi tapahtua väärinkäytöksiä. Sellaisiahan tapahtuu osittain nytkin jo, mikäli tiedänkin, ei tosin niin paljon perintöveron takia, vaan enemmän toisten perillisten perintöosuuden supistamistarkoituksessa. Että tällaista voisi tapahtua suuremmassa määrässä, jos perintövero kohotetaan kovin korkealle, se on minua pahimmin tässä asiassa arveluttanut, sillä tätenhän voi itse asiassa valtion saalis supistua hyvinkin vähiin. Mutta kun nyt on vain yhden vuoden aika kysymyksessä ja sen kuluessa tuskin suurempia väärinkäytöksiä voinee tapahtua, niin katson väliaikaisesti voivani kannattaa tätä valtiovarainvaliokunnan mietintöä, joskin valiokunnassa olin alussa alemman asteikon kannalla. Mutta kun se ei saanut kannatusta, niin yhdyn ennemmin tähän, kuin siihen että veroasteikko kohoaisi vaan 500,000 markkaan asti, sillä sitä summaa haittaa aivan sama epäkohta kuin miljoonaa markkaakin, se nimittäin, että jos useammat perivät isomman perinnön, niin heiltä menee enemmän veroa valtiolle kuin jos he yksin pienemmästä pesästä olisivat saman määrän perineet.

Ed. **Cederberg:** Tillägget till mom, a) uti 1 kap. § 6 gjordes i stora utskottet kort innan diskussionen afslöts och man skred till omröstning, och därpå berodde det kanske, att detta förslag icke blef underkastadt all den pröfning, som det skulle hafva förtjänat. Här har redan anförts, att tillämpningen af stämpelpappersförordningen skulle komma att i betydande mån försvåras genom detta stadgande, emedan stämpelafgiftens belopp göres beroende utaf arfsandelens storlek, hvilken kan utrönas först efter det arfskifte i boet har egt rum. Hr Hjelt be-

mötte de inkast, som gjordes häremot, men det synes mig, som om det föreslagna stadgandet också skulle vidlådas af en otydlighet, nämligen i fråga om huru förfaras skall, om testamente äfven är gjordt, jämte det att arfvingarna erhålla en andel uti boet, d. v. s. om den legala arfsrätten konkurrerar med testamente. Antaga vi t. ex. att behållningen af ett bo utgör $^1/_2$ miljon mark, hvaraf 200,000 skola tillfalla en eller flere arfvingar, men 300,000 mark äro genom testamente disponerade, så bör enligt det föreslagna stadgandet den i arf fallna andelen af boet, 200,000 mark, beläggas med stämpelpapper enligt 11 kategorin, men man sväfvar i villrådighet huru stämpelafgiften för återstående 300,000 mark, hvilka äro disponerade genom testamente, skall beräknas. Man vore väl frestad att tro, att de borde karteras efter 13 kategorin, som säger att, då behållningen utgör minst 300,000 mark, bör procentsatsen utgöra 2,4 %, men häremot känner man sig frestad invända, att den lindring uti afgiftens erläggande, hvarom här är fråga, är tillförsäkrad endast arfvingar, men icke testamenttagare. Man kan fråga sig, om det icke möjligen vore riktigare att först taxera hela boet efter 17 kategorin, d. v. s. med 3,6 %, emedan behållningen utgör 500,000 mark, och sedermera vidtaga en reduktion af detta belopp i det förhållande, i hvilket 2 står till 3. Man sväfvar emellertid i ovisshet om, hvilket beräkningssätt, som är det riktiga. Jag tror därför, att stadgandets antagande skulle i tillämpningen komma att gifva anledning till olika tolkning.

Hvad beträffar den af frih. v. Alfthan gjorda anmärkningen mot mom. c), slutstycket, så är det ju uppenbart, att uttrycket „kvarlåtenskap", som där användes, beror på ett misstag. Uti mom. 1 användes öfverallt på ett otal ställen uttrycket „behållning", och bör naturligtvis också här ordet „kvarlåtenskap" utbytas mot „behållning", i händelse detta stadgande skulle antagas. Jag är på de skäl, som förut blifvit anförda, emellertid af den uppfattning, som förfäktas uti första reservationen, och omfattar därför närmast densamma. Skulle emellertid landtdagen ställa sig på annan ståndpunkt och antaga stora utskottets förslag, torde det under sådant förhållande vara nödvändigt att återremittera stadgandet till utskottet för att förtydligas.

Ed. **Koskelin:** Niillä perusteilla, jotka esitetään mietinnön toisessa vastalauseessa, kannatan vapaaherra Yrjö-Koskisen tekemää ehdotusta.

Ed. **Palmén:** On vastenmielistä vielä kerran vedota kamarin kärsivällisyyteen, mutta kun herra Renvall nimenomaan minua vastaan suuntasi huomautuksen, että olisin puhunut vain sa-

dantuhannen markan perinnöistä enkä pienemmistä, niin täytyy minun sentään vastata. Oletin nimittäin, että kamarin mielestä on selvää, että kohtuuttomuus ilmeisesti on pahin, jos ruvetaan antamaan pyytämätöntä veronhuojennusta niille, jotka saavat periä satatuhatta markkaa ja enemmän, mutta jos on tarpeen, niin kyllä voi jatkaa tätä samaa vertausta alemmaksi. Siinä tapauksessa käy niin, että, ne, jotka nyt maksavat markan sadalta, saanevat vastedes maksaa noin 30 tai 20 penniä, riippuen siitä kuinka monta on perijää, ja ne, jotka nyt maksavat 50—70 penniä sadalta markalta, saavat sellaisen huojennuksen, että pääsevät 20 pennillä tai aivan ilmaiseksi. Täten siis myönnettäisiin verohuojennusta kauttaaltaan kaikille jotka saavat periä, siitä huolimatta, että kaikkien maiden veropolitiikka käy siihen suuntaan, että tällaisessa tapauksessa koetetaan koventaa määräyksiä. Tapahtukoon siis tämä veronlievennys joko sille, joka perii 10,000 tai sille joka perii 100,000, saati sitte miljoonan, en voi sitä pitää oikeana; meillä on kyllä tuhansia sellaisia tapauksia, jolloin veronlievennys on paikallaan, mutta ei tässä.

Koska tämä kysymys nyt on varsinaisen käsittelyn alaisena ja on tehty monta erilaista ehdotusta, niin pyydän huomauttaa, että tämä on niitä kysymyksiä, joissa on $^2/_3$:n äänten enemmistö tarpeen. Tämä seikka on tärkeä kamarin jäsenten ottaa huomioon, sillä en usko, että täällä on yhtään jäsentä, joka tahtoisi, että perintövero, siinä kehittymättömässä muodssa kuin se nykyään on, kokonaan lakkaisi. Näin ollen hajaannus mielipiteissä ja nämä monet eri ehdotukset saattavat olla arveluttavia, kun on niin vähän enään jälellä valtiopäiväin työajasta.

Pääkysymys on siis siinä, katsotaanko että tässä kohden on hyvä saada, niinkuin valtiovaliokunta on olettanut, 800,000 markkaa, vai tyydytäänkö 500,000:een, kuten esityksessä on ehdotettu vai tahdotaanko suuren valiokunnan ehdotuksen mukaan vähentää summa 200,000:een. Minun mielestäni on asia näiden numeroiden perustuksella selvä. Pysyn edelleen siinä toivomuksessa, että valtiovarainvaliokunnan alkuperäinen ehdotus hyväksytään.

Ed. **Listo:** Pyydän saada yhtyä siihen lausuntoon jonka ed. Hjelt on täällä tehnyt. Hän on kannattanut suuren valiokunnan ehdotusta, ja minä pyydän myöskin saada kannattaa sitä sekä olen omasta puolestani vakuutettu siitä, että se tulee saavuttamaan tämän kamarin enemmistön.

Olemme tässä keskustelussa nähneet, että suuren valiokunnan ehdotusta on hyvin ankarasti vastustettu ja tiedämme vielä, että eri mielipiteitä on olemassa niidenkin kesken, jotka kuuluvat vastustajiin. Tämä on saattanut minut ajattelemaan, mitenkä tämä

asia, kun tullaan kolmanteen lukemiseen, lopullisesti päättyy. Siinä nimittäin, jos mieli saada tästä jotain tulosta, tarvitaan $^2/_3$ äänten enemmistöä; muuten asia raukee. Silloin me saatamme joutua jokseenkin ikävään asemaan; asia olisi silloin oikeastaan käsitettävä lopullisesti päättyneeksi, emmekä sille enää voisi mitään. Koko kysymys perintöverosta leimasuostunnan kautta tulisi siis raukeemaan. Mutta sitä kai ei kukaan tässä kamarissa halua. Meidän ei siis käsitykseni mukaan olisi päästettävä asiaa sellaiseen tilaan, jossa sen ehkä täytyisi loppua nollaan, taikka jossa meidän ainakin täytyisi keksiä sen uudestaan vireille saattamiseksi keino, jota emme ehkä voisi pitää sellaisena, että sitä olisi Valtiopäiväjärjestyksessä edellytetty. Minun käsitykseni mukaan meidän olisi sentakia nyt jo tämän toisen lukemisen aikana koetettava saada selville, mitä perintöveroa $^2/_3$ tämän kamarin jäsenistä oikeastaan tahtoo. Sentakia olisi mielestäni, kun äänestetään suuren valiokunnan ehdotuksesta, toimitettava lippuäänestys ja jos silloin ei saada $^2/_3$ äänten enemmistöä sille ehdotukselle, joka silloin voittaa, niin olisi päätös käsitettävä semmoiseksi, että toinen lukeminen ei ole silloin vielä päättynyt, vaan että kamari on katsonut asian olevan lähetettävän valtiovarainvaliokuntaan uuden lausunnon hankkimista varten.

Minun ehdotukseni on siis, että jos äänestyksessä suuren valiokunnan mietinnöstä voittavan ehdotuksen puolelle ei ole annettu $^2/_3$ kaikista äänistä, on asia lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokuntaan lähetettävä. Valtiovarainvaliokunnalle jäisi silloin tehtäväksi tämän keskustelun ja niiden äänestysten pohjalla, joita täällä tapahtuu, laittaa sellainen yhteensovitusehdotus, jolla on parhaat toiveet saavuttaa toisessa ja kolmannessa lukemisessa Valtiopäiväjärjestyksen mukainen enemmistö. Sillä keinoin olisimme varmasti pelastaneet tämän asian ja luulen, että tällä menettelyllä me säästämme myöskin aikaa.

Ed. **Setälä:** Pyytäisin saada kannattaa ed. Liston ehdotusta, sillä se minun mielestäni tässä tapauksessa olisi käytännöllinen ja sangen mukava menettelytapa, kun valitettavasti V. J:ssä ei ole otettu huomioon sitä seikkaa, että lisätty suostunta tällä tavoin saattaisi kokonaan raueta, jos se kolmannessa lukemisessa ei saavuttaisi kahden kolmanneksen enemmistöä. Tämä keino tarjoaisi tilaisuuden tehdä tarpeelliset korjaukset jo toisessa lukemisessa ja asia voisi sillä tavoin varmemmin ehtiä valmistua.

Ed. **Nevanlinna:** Herra Listo on täällä tehnyt ehdotuksen siitä, millä tavoin olisi pelastuttava siitä pulmallisesta asemasta, johon hän pelkää eduskunnan tässä asiassa joutuneen. Minun mielestäni tässä asiassa jo on tehty tällainen ehdotus sillä eroi-

tuksella vaan, että se on paljon parempi. Sen on tehnyt vapaaherra Palmén ja ehdotus on se, että tämä kamari aivan yksinkertaisesti hyväksyy valtiovarainvaliokunnan enemmistön tekemän ehdotuksen. Minun täytyy sanoa, että minua on oikeastaan oudoksuttanut kuulla, että asiaa, jos kohta se nyt onkin $^2/_3$ enemmistön asia, täällä on jo ruvettu pitämään melkein kuin menetettynä. En ainakaan minä puolestani ole kuullut ainoatakaan lausuntoa, josta olisin saanut vähintäkään aihetta sellaiseen mielentilaan. Päinvastoin minua hyvin suuresti hämmästyttäisi, jos tästä kamarista löytyisi kokonainen $^1/_3$, jonka kävisi miljonääriparkoja niin ylenmääräisesti sääliksi. Suuren valiokunnan ehdotusta pidän kyllä hyvin onnettomana, sillä se näyttää sotkeneen tämän asian, mutta en katso tarpeelliseksi kääntyä arvostelulla sitä vastaan. Se on täällä jo tehty ja minä toivon, että suuri valiokunta ei pane pahaksi, jos en voi käsittää ehdotusta muuta kuin onnettomaksi erehdykseksi, jossa teoriian nimessä, joka löytyy kaikista paremmista asiakirjoista ja sen vuoksi lienee tämän kamarin jäsenille tunnettu, on lähdetty tekemään ehdotus, joka, niinkuin täällä on osotettu, vie meidän tähän asti naurettavan pienen perintöveromme vielä huikeasti alaspäin.

Sanoin jo, etten ole kuullut oikeastaan minkäänlaisia päteviä syitä esitettävän valtiovarainvaliokunnan enemmistön ehdotusta vastaan. Luulen, että ne kondenseeratussa muodossa esiintyvät vapaaherra von Alfthanin vastalauseessa, mutta en minä ole voinut niistä tulla vakuutetuksi ja arvelen, että moni muu on samassa asemassa. Jos se vero, jota valtiovarainvaliokunnan enemmistö ehdottaa, todella olisi aivan tavattoman korkea, silloinhan voisi epäilyksiä syntyä, mutta onhan täällä esitetty, että se ei ole sitä muuta kuin kaukaisimmissa sukulaisuus-suhteissa ja että silloin, kun ei mitään sukulaisuutta ole olemassa, se saattaa miljoonasta mennä jokseenkin noin 26 % :iin.

Herra finanssipäällikkö esitti täällä edellisellä kerralla numeroita, jotka lienevät ainakin niillä, jotka saattoivat kuulla herra Senaattorin puheen, vielä mielessä, ja kävi niistäkin selville, että useimmissa maissa verot samoissa tapauksissa nousevat yli 20 %. Sanotaan, että tämä verotus tulee niin kohtuuton sentähden, että meillä ei ole voimassa eikä voida hätäisesti panna toimeen tuota vero-osuuksien verottamista, vaikka suuri valiokunta on sitä tavoitellut. Pyytäisin kuitenkin saada huomauttaa, että se kohtuuttomuus, joka — myönnettäköön se — tässä tulee noiden miljonääriparkojen osaksi, on perintöverossa suhteellisesti vähäinen asia, sentähden että meillä perintöjä tähän asti on verotettu niin kovin alhaisesti. Tämä on vero, joka tapaa pääomaa, eikä ole sentähden huutavaksi vääryydeksi katsova, vaikkakin se kohtaisi yhtenä vuonna vähän tuntuvammin pääomia kuin mitä nor-

maalisesti katsottaisiin suotavaksi, kun nimittäin nämä samat pääomat ovat saaneet tähän asti vuosien kuluessa olla kohtuuttoman suuressa määrin rauhassa valtion vaatimuksilta.

Niinkuin sanottu, minä puolestani en voi vieläkään epäillä, ettei valtiovarainvaliokunnan enemmistön ehdotus voisi saavuttaa tarpeellista enemmistöä. Pyydän mitä lämpimimmin saada sitä kannattaa.

Ed. v. **Alfthan:** Jag ville bara med anledning af hr Listos farhågor framhålla, att saken icke är så alldeles farlig. Det behöfves icke $^2/_3$ majoritet för att blifva vid den gamla skatten, det fordras enkel majoritet. Ifall icke förslaget till förhöjd skatt vinner $^2/_3$ majoritet, återstå två möjligheter, den ena att antaga förslaget med sänkning af skatten, och detta kan också antagas med enkel majoritet, ty detsamma innefattar en betydlig sänkning, icke en förhöjning af bevillningen. Vinner icke heller detta förslag majoritet, så måste man sist och slutligen omrösta, huruvida arfsskatten i dess helhet skall förfalla, eller om skatten skall förblifva vid det gamla, och då tror jag, att detta förslag vinner alla röster.

Ed. **Setälä:** On huomattava että jos ehdotus lisätystä suostunnasta ei saavuta 2/3:n enemmistöä, niin asia kokonaisuudessaan on silloin rauvennut, ja sen täytyy silloin alottaa uudelleen kiertokulkunsa, mennä kaiketi erikoisvaliokuntaan ja sieltä tulla takaisin ja kulkea kolmen lukemisen lävitse. Muuta keinoa ei näytä siinä tapauksessa olevan. Mutta Ed. Liston ehdotus tarjoo eduskunnalle tilaisuuden äänestyksen kautta ottaa selkoa, millä tai onko millään ehdotuksella toiveita saada 2/3:n enemmistöä — tämä koskee yhtä hyvin valtiovarainvaliokunnan kuin suuren valiokunnan ehdotusta, mitä ed. Nevanlinna ei kai huomannut. Sillä tavalla voidaan ennen toisen lukemisen päättymistä saada semmoinen ehdotus, jolle varmaan kolmannesa lukemisessa saadaan tarpeellinen 2/3:n enemmistö.

Ed. **Listo:** Pyydän vain huomauttaa ed. von Alfhanille, että nykyinen leimasuostunta on hyväksytty ainoastaan kuluvan vuoden loppuun saakka,ja nyt on kysymys leimasuostunnan ottamisesta seuraavaksi vuodeksi. Tässä on siis kysymys uudesta verosta, eikä vanhan veron korottamisesta.

Ed. **Alkio:** Oli jo suuressa valiokunnassa, ennenkuin tämä ehdotus, joka sittemmin tuli suuren valiokunnan päätökseksi, tuli esiin, verrattain yleinen mielipide kannattamassa valtiovarainvaliokunnan mietintöä. Ymmärtääkseni ainakin tuntuisi jonkunmoiselta sekoitusyritykseltä, jos ruvettaisiin täällä nyt huo-

mattavammin kannattamaan suuren valiokunnan mietintöä. Minusta ainakin tuntuu selvältä että jos tahdotaan päästä ottamaan jonkunlainen askel siihen suuntaan kuin valtiovarainvaliokunnan mietintö vaatii, silloin kaikkien, niiden, jotka eivät tahdo valvoa miljoonamiesten etuja, tulee puolustaa valtiovarainvaliokunnan mietintöä. Puolestani pyydän sitä kannattaa.

Ed. **Renvall:** Luulen että on turhaa etsiä eduskunnan pöytäkirjoista mitään miljoonamiesten etujen puoltamista. En ole täällä enkä muuallakaan kuullut niitä puolustettavan. Tällaiset lauselmat, niin huvittavia kun ne voivat olla jossain kronikassa, eivät asiallisessa keskustelussa voi tyyneesti ajatteleviin mitään vaikuttaa.

On ilmeistä jokaiselle, joka tahtoo asiaa ajatella että se muutos, minkä suuri valiokunta on ehdottanut, on täysin oikeudenmukainen. Sillä ei suinkaan ole oikeudenmukaista että se, joka perii 100,000 markkaa ja se joka perii 10,000 markkaa, saa yhtä suuren osan maksaa perinnöstä maassa, jossa kuitenkin koetetaan suurempia pääomia ankarammin verottaa. Ja niin tulee tapahtumaan jos jossakin, sanokaamme 100,000 markan pesässä on 10 lasta eli perillistä. Kaikki saavat silloin maksaa 100,000 markan luokan mukaan perintöveroa, vaikka kukin heistä saakin vain 10,000 markkaa. Tämä matematiikka pitäisi olla selvä valtiovarainvaliokunnan jäsenillekin, vaikka he kuinkakin koettaisivat ehdotusta puolustaa. Miljoonamiehiä ei ole täällä puolustettu, vaan on ainoastaan koetettu osottaa että tällaiset epäkohdat, jotka johtuvat leimasuostunnan ja perinnön sotkemisesta toisiinsa, eivät ole poistettavissa muulla tavoin kuin siten että saadaan todellinen laki, joka valvoo, että kohtuus tulee noudatetuksi siten, että jokainen tulee todellisen perintönsä mukaan verotetuksi, ja joka myös katsoo että laki voidaan ylläpitää ja panna täytäntöön.

Me tiedämme kaikki, millä tavalla meidän maassamme perunkirjoitus pidetään. Maaseuduilla se tapahtuu — ikävä on uudistaa mitä suuressa valiokunnassa jo lausuin — siten että paraimmat kylänmiehet perunkirjoituksen tekevät ja arvaavat omaisuuden, niinkuin tahdovat. Kaupungeissa, ainakin suuremmissa, kuten Helsingissä, missä suurimmat omaisuudet ovat, arvioidaan pesän omaisuus melkein samalla tavalla, kuten suuressa valiokunnassa esitettiin. Tällaisissa oloissa, kun ehdotus ei sisällä mitään muuta kuin veron nimellistä korotusta, on avattu ovet sille väärinkäytökselle, että omaisuuden arvostelija arvaa omaisuuden sen mukaan halvemmaksi, mitä korkeammaksi vero nostetaan. Nykyinen leimasuostuntalaki ei tarjoa minkäänlaisia keinoja epäkohdan korjaamiseksi. Luullakseni ei löydy mitään verolakia, joka ei tarjoisi jonkinlaisia takeita siitä, että lain määräyksiä ei voitaisi kiertää. Mutta tässä ei mitään sellaista ole. Kun asian-

laita on näin, en tiedä, minkä tähden ruvetaan säätämään jonkinlaista nimellistä perintöverolakia, joka ei kuitenkaan ollenkaan tätä tarkotusta vastaa. Arvelen että voisimme tyyneesti odottaa siksi, kun hallitus ehtii valmistaa meille todellisen lakiehdotuksen. Tämä ehdotus on hutiloimalla tehty, rakennettu ilman perusteellisesti harkittuja perusteita.

Ed. **Söderholm:** Jag har bedt om ordet med andledning af hr Listos af hr Setälä understödda förslag. För min del måste jag säga, att jag icke är tilltalad af sådana profomröstningar, ty någon rättslig betydelse kunna sådana icke hafva. Det är omröstningen vid tredje behandlingen, som är den afgörande; detta vore nu ett försök att på förhand söka utröna, huru landet ligger inom representationen. Men då fallet är, att ingen är bunden att vid tredje behandlingen rösta såsom vid den andra, så behöfver en dylik profomröstning icke blifva afgörande för den slutliga omröstningen. Men å andra sidan kan ett förfarande sådant som det föreslagna blifva ett tvång på den enskilda, som efter andra lösningen skulle önska ändra mening. Jag är därför icke benägen att biträda förslaget.

Ed. **Vuolijoki, Väinö:** Minulla ei olisi mitään ed. Liston ehdotusta vastaan valiokuntaan lähettämisestä, jos vaan olisin vakuutettu, että asia siitä jollakin tavalla paranisi, mutta en ymmärrä, millä tavalla valiokunta voi ruveta tekemään yhteensovitusehdotusta tällaisessa asiassa, jossa lähdetään erilaisista periaatteellisista katsantokannoista. Otaksutaan, että täällä ei tule $^{2}/_{3}$:n kannatusta millekään ehdotukselle. Minä en silloin voi ymmärtää mikä ed. Liston ajatus on. Tahtooko hän, ettei asteikkoa jatketa miljoonaan saakka vai mikä olisi välitysehdotus valiokunnan ehdotuksen ja hänen ehdotuksensa välillä? Herra Liston ehdotus johtaa vallan päinvastaiseen tulokseen kuin minusta on useimmilla tarkotus. Itse periaate on kyllä oikea, että nimittäin pitäisi verottaa jokaista perinnön saajaa — niinkuin valtiovarainvaliokunta on mietinnössään sanonut — mutta tässä se johtaa suureen kohtuuttomuuteen sentähden, että meidän nykyinen perintöveromme on alussa niin äärettömän pieniasteikkoinen. Useimmissa maissa, missä perintöä verotetaan, alotetaan jo rintaperillisiltäkin 2 %:sta, muutamissa maissa 4 %:sta, ja siten, vaikka noustaan verrattain pienellä asteikolla, tulee perintöjen koko määrä tuntuvasti verotettavaksi, paljoa tuntuvammin kuin mitä meillä nykyisen asteikon mukaan tapahtuu. Jos nyt vielä tätä kovin pientä asteikkoa alennetaan, niin on se perin nurinkurista. Parempi on silloin ehkä jättää koko vero sikseen kuin että otetaan käytäntöön tällainen vallan väärä asteikko. Minä voisin

vielä ymmärtää, jos voitaisiin se sovelluttaa myöskin kaukaisempiin perijöihin, sillä epäkohta on tuntuvampi miljoonaperinnöissä. Jos tämä periaate, että verotettaisiin perinnönsaajia eikä ainoastaan jäämistöä, olisi ulotettu myöskin niihin, silloin se olisi kohtuudenmukaista. Mutta kun se ulotetaan, asteikon ollessa niin pieni, ainoastaan rintaperillisiin, niin siinä minusta ei ole mitään järkeä.

Ed. Renvall on lausunut, että on turhaa tuoda ulkomailta numeroita tässä asiassa; siellä muka omaisuudet ovat niin äärettömän paljoa suuremmat, ettei niitä ole verrattava meidän maan omaisuuksiin. Mutta myöskin ero ulkomaitten kutakin henkilöä kohtaavan veron ja meidän maamme kutakin henkilöä kohtaavan veron välillä on suunnattoman suuri — esim. Englannissa se on 36 kertaa suurempi kuin meillä — ja asiain näin ollen voi minun mielestäni kyllä vertauksia tehdä, olkoon että Englanti on rikkaampi ja pääomat siellä suurempia. Niinkuin olen jo monta kertaa huomauttanut, tämä verranto tulee vielä monta kertaa paremmaksi siitä syystä, että muissa maissa lähdetään verrattain korkeammasta prosenttimäärästä; siellä aletaan verottaa 1 % :sta, kun meillä lähdetään 0,2 % :sta. Ja kun tilasto näyttää, että pieniä pesiä on äärettömän paljon enemmän kuin suuria, niin asia tulee siksi kuin ed. Palmén on huomannut: tulo perintöverosta alenee suuressa määrässä, jos tällainen näkökanta, mikä ed. Liston ehdotuksessa on, hyväksytään. Minä vieläkin rohkenen toivoa, että saadaan $^2/_3$:n enemmistö valiokunnan alkuperäiselle ehdotukselle, ja vastustan asian valtiovarainvaliokuntaan lähettämistä.

Ed. **Estlander**: Jag ville endast gifva tillkänna, att jag ansluter mig till den åsikt, som hr Söderholm här företrädt.

Ed. **Nevanlinna**: Sen johdosta, että täällä on puhuttu korotetusta verosta, lienee tarpeellista huomauttaa, ettei tässä ole korotetusta verosta kysymys missään muussa merkityksessä, kuin että sitä progressioonia, joka on nykyisessä laissa jo olemassa, vähän jatketaan. Lisäys siis tulee kohtaamaan ainoastaan suurimpia perintöjä. Mitä sitte vielä tulee niihin epäkohtiin, — joista täällä on puhuttu — ettei veroteta perinnön osuuksia —, niin on huomattava, että ne epäkohdat eivät ala ensi vuodesta, vaan ne ovat tähän saakkakin olleet olemassa.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1 :o. Ken hyväksyy ed. Liston tekemän ehdotuksen, mitä koskee menettelytapaa äänestyksessä, vastaa ja; jos ei voittaa, on ehdotus hyljätty.

Äänestyksessä annettiin 57 jaa- ja 127 ei-ääntä, joten ed. Liston tekemä ehdotus oli hyljätty.

2:o. Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. v. Alfthanin tekemän ehdotuksen vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Yrjö-Koskisen tekemä ehdotus hyväksytty vastaehdotukseksi.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

3:o. Ken hyväksyy ed. Yrjö-Koskisen tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Palménin tekemä ehdotus hyväksytty.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

4:o. Ken hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön tässä kohden vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Palménin tekemä ehdotus hyväksytty.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten eduskunta oli **hyväksynyt** ed. **Palménin** tekemän ehdotuksen.

Mietinnön *siv.* 3 olevan *ponnen* johdosta käytti puheenvuoroa:

Ed. **Hjelt:** Luulen, että suuren valiokunnan päätös nyt esillä olevasta ensimmäisestä ponnesta syntyi melkeinpä epähuomiosta. Ponsi joutui äänestyksen alaiseksi, vaikka siitä ei ollut minkäänlaista keskusteluakaan. Sitä ei puollettu eikä vastustettu. Omasta puolestani katsoisin suotavaksi, että eduskunta tässä kohden ei hyväksyisi suuren valiokunnan ehdotusta. Valiokunta esittää, nojautuen tässä kohden valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitettyyn ensimmäiseen vastalauseeseen, että hallitukselta pyydettäisiin ehdotusta leima-asetuksen perinpohjaiseksi muuttamiseksi. Pyyntö tarkoittaa siis sitä, että ehdotuksessa kosketeltaisiin kaikkiin niihin monenlaisiin erilaisiin verokysymyksiin, jotka nyt ovat sattumuksen ja vanhan tavan takia joutuneet verotettaviksi leimasuostunnan kautta. Leimasuostunta ei ole mitään muuta kuin veronkantomuoto; se ei semmoisenaan muodosta minkäänlaista erityistä verotusta. Kun nyt kuitenkin on toivottava, että eduskunta aivan pian yhtyy pyytämään hallitukselta täydellistä ehdotusta verotusolojemme perinpohjaiseksi uudistamiseksi, niin olisi mielestäni hyvin vähän paikallaan että eduskunta nyt menisi pyytämään tällaista osittaista vero-olojemme korjausta, vieläpä antamatta mitään lähempiä ohjeita hallitukselle siitä, mihin suuntaan ja millä tapaa leimasuostuntaverotus olisi korjattava. Jokainen, joka ottaa hiukankin silmäilläkseen niistä eri veroesineitä,

joista leimasuostuntaa kannetaan, huomaa helposti, kuinka mahdotonta on järjestää verotus-oloja ainoastaan pintapuolisesti korjaamalla leimasuostunta-asetusta.

En katso tarpeelliseksi laajemmalta käsitystäni perustella. Lausun vain sen toivomuksen, että eduskunta ei ottaisi nyt tässä tilassa lausuakseen ehdotettua pyyntöä, koska se on siihen määrään tyhjä eikä voi tuoda minkäänlaisia tyydyttäviä tuloksia. Olemme muutaman kuukauden jälkeen tilaisuudessa tässä kohden kiinnittämään hallituksen huomiota nurinkuristen vero-olojemme korjaamisen välttämättömyyteen. Voimme sen silloin tehdä aivan toisenlaisilla perusteilla ja toivottavasti paljon paremmalla tuloksella kuin pyytämällä parannuksia vain siihen verotuslaitoksemme pieneen pirstaleeseen, joka nyt on puheenalaisena.

Ponnet hyväksyttiin ja oli asia **menevä takaisin suureen valiokuntaan**

Lakiehdotus maalaiskansakoulujen opettajiston palkkauksesta.

Esitettiin toista käsittelyä varten

suuren valiokunnan mietintö n:o 10 a arm. esityksen n:o 21 johdosta, joka koskee varojen osoittamista kansakoululaitosta varten vuodeksi 1908.

Puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Rosenqvist, V. T.**: Så gärna jag, liksom många andra, hade önskat att den första enkammar-landtdagen visat sitt erkännande åt det bildningsarbete, som utförts af landets folkskollärarkår, genom att tillerkänna den en något mer kännbar löneförhöjning, så tror jag dock, att en vidare diskussion i denna sak är fullkomligt omotiverad. Alla skäl, som finnas, hafva redan framställts och upprepats vid föregående plena och i stora utskottet. Jag tager mig därför friheten föreslå, att landtdagen nu utan vidare diskussion måtte godkänna stora utskottets förslag.

Ed. **Vemmelpuu**: Viime kerralla kun tämä kysymys oli esillä eduskunnassa, tehtiin päätös, joka minusta ei tuntunut oikeudenmukaiselta, sillä me tiedämme jokainen sen, että etupäässä juuri perheellinen opettaja kipeimmin kaipaa korotettua palkkaa, ja tehty päätös ei suinkaan ollut sen mukainen, että siinä olisi otettu huomioon tämä asiantila, sillä sen kautta naisten palkka tuli korotetuksi 400

markalla ja perheellisille lisäystä ainoastaan 200 markkaa. Tiedän, että se päätös, vaikka se ei ollutkaan lopullinen, on laajoilla aloilla herättänyt ihmettelyä ja oikeutettua paheksumista. Ja vaikka tästä suuren valiokunnan ehdotuksesta olisi sanottavaa yhtä ja toista, niin tahdon kuitenkin kannattaa sitä ja toivoisin, että yleensä kaikki sitä kannattaisivat, sillä sen kautta sittenkin tulevat asiat paremmin autetuiksi kuin edellisen päätöksen perustuksella.

Ed. **Vikman:** Yhdyn edellisiin puhujiin.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, mitä tulee 1 ja 2 §:ään, vastaa jaa; jos ei voittaa, on eduskunta päättänyt, pysyen entisessä päätöksessä, hyljätä suuren valiokunnan ehdotuksen.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten eduskunta oli **hyväksynyt** suuren valiokunnan mietinnön.

Ehdotus laiksi maanvuokrasta maalla.

Esitettiin ensi käsittelyä varten

maatalousvaliokunnan mietintö n:o 3 arm. esityksen n:o 27 johdosta, joka koskee lain hyväksymistä maan vuokrasta maalla.

Keskustelu:

Ed. **Näs:** Då det här väckta lagförslaget blifvit så sent utdeladt, att åtskilliga fått det för kanske blott någon dag sedan, andra för några timmar sedan, så följer häraf, att man på intet vis hunnit sätta sig in i de många olika lagbestämmelserna i detsamma, hvarför jag anhåller om bordläggning till torsdagen för att yttermera kunna genomläsa och begrunda lagförslaget.

Ed. **Yrjö-Koskinen, E. S.:** Päinvastoin kuin edellinen puhuja minä ehdotan, että eduskunta nyt käsittelee asiaa ja yksimielisesti ilman keskustelua lähettää mietinnön suureen valiokuntaan. Jokainen ymmärtää mistä syystä.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Minun tarkoitukseni oli ehdottaa jotenkin samaa kuin edellinen puhuja, sillä kenenkään edustajan iokeutta ei sen kautta loukata, että asia niin pian kuin suinkin jou-

tuu suureen valiokuntaan, jonne sen täytyy mennä. Kun se joutuu sieltä takaisin, silloin kaikilla on tilaisuus keskustella tästä asiasta. Mutta, jos se nyt viipyy, jos ei sitä heti vielä tänä päivänä lähetetä suureen valiokuntaan, niin on mahdollista, että ajan puutteessa tämä kysymys jää loppuun käsittelemättä.

Ed. **Vasastjerna:** Jag måste på samma skäl som hr Näs anhålla om bordläggning af betänkandet till torsdagens plenum. Betänkandet uttelades först i moise kl. 9—10 tiden.

Ed. **Vuolijoki, V.:** Samalla kun panen vastalauseen tällaista tahallista jarrutusta vastaan — sillä se ei ole mitään muuta kuin jarrutusta — niin pyydän ehdottaa, että mietintö pantaisiin pöydälle lähinnä tulevaan istuntoon eli siis huomispäivän istuntoon.

Ed. **Häkkinen** kannatti ed. Vuolijoen tekemää ehdotusta.

Ed. **Slätis:** Om lagförslaget nu bordlägges, så förefinnes alls ingen utsikt att få det slutbehandladt vid denna landtdag. För min del skulle jag därför uppmana landtdagsman Näs, som anhållit om dess bordläggning, att återtaga sitt förslag, emedan lagen har en alldeles utomordentlig betydelse för hela vårt folk, hvilket otåligt väntar på densamma. Det är 160,000 torparefamiljer, som länge och väl väntat på lagen, och det vore sorgligt, om den icke hunne slutbehandlas under denna landtdag.

Ed. **Gebhard, Hannes:** Voin varsin hyvin ymmärtää niitä edustajia, jotka tahtovat pyytää tätä mietintöä pöydälle, sillä tämähän on suurin lakiehdotus, mikä eduskunnan käsiteltäväksi tällä istuntokaudella on jätetty, ja samalla on se hyvin pitkälle menevä reformeissa. Mutta toiselta puolen minä pyytäisin panna pöydälle pyytäneitten edustajien sydämelle sen mahdollisuuden, että meidän asemamme Keisarikuntaan voi saada aikaan sen, että jos tämä lakiehdotus ei näillä valtiopäivillä tule loppuun käsitellyksi, se voi lykkääntyä epämääräiseen tulevaisuuteen, jossa maamme voi piankin tulla hyvinkin arveluttaviin poliittisiin selkkauksiin. Silloin olisi meidän yhteiskunnalliselle, valtiolliselle ja kansalliselle eheydellemme erittäin tärkeätä, että olisimme saaneet torppariolomme — niinkuin ed. Slätis mainitsi nousee torppariperheiden luku noin 160,000:een — järjestetyiksi sillä tavalla, että nämä tuntisivat itsensä yläluokan kanssa yhdeksi kansaksi, kun vaikeat olot tulevat. Tämän asian pyytäisin panna edustajain sydämelle ja siis yhtyä ed. Slätiksen kanssa vakavasti kysymään, eivätkö pöydälle anojat voisi luopua pyynnöstään ja koettaa perehtyä tähän lakiin sillä aikaa kun sitä käsitellään suuressa valiokunnassa.

Ed. **Schybergson:** Torparfamiljernas antal synes hafva ökats ofantligt på de några månader, som förflutit, sedan jag syyslat med denna fråga. De voro 70,000 för några månader sedan och nu hafva de stigit till mer än 100,000. Hr Slätis sade, att deras antal utgjorde 160,000. Men detta värkar icke på frågan om ärendets bordläggning. Jag förstår så väl dem, som yrka på att ärendet nu omedellbart utan diskussion skulle hänskjutas till stora utskottet, och jag har för min del tänkt rätta mig därefter, ehuru jag nog skulle haft åtskilligt på hjärtat i denna fråga. Men å andra sidan kan jag icke förtänka de svenska talande representanterna, som först i dag på morgonen, och sålunda betydligt senare än öfriga landtdagsmän, hafva fått betänkandet sig tillsändt, att de ville göra sig i någon mån förtrogna med detsamma för att före remissen kunna göra sina anmärkningar, hvilka eljes ingen betydelse hafva. Och jag kan icke förstå annat än att, om vi gå in på herr Vuolijokis förslag om bordläggning till i morgon, så vinna vi därmed fullt samma mål som genom att öfverlämna ärendet redan nu till stora utskottet. Med kännedom om de ärade representanter, som yrkat på yttermera bordläggning, skulle jag önskat, att hr Vuolijoki icke farit ut emot dem såsom han det gjorde, ty han tog säkert miste, och jag hemställer till honom, huruvida han icke ville återtaga sin beskyllning emot dem gående ut på att de med sitt yrkande skulle åsyftat ärendets fördröjande.

Jag ber att få tillägga att plenum i morgon i sådant fall kunde bli ett diskussionsplenum, icke blott, såsom afsedt varit, ett bordläggningsplenum.

Ed. **Lehtinen:** Eilispäivänä levisi täällä sellainen huhu, että porvarilliset olisivat neuvotelleet jossakin kokouksessaan ja päättäneet, että kysymyksen ratkaisua ei ainakaan pitäisi jouduttaa. Minä puolestani en tahtonut uskoa tätä huhua, joka levisi hyvin nopeasti, mutta nyt näyttää kuitenkin siltä kuin siinä olisi jonkinlaista perää. (Asiaan!-huutoja oikealta.) Minä yhdyn niihin, jotka pyytämällä pyytävät, että ne, jotka tekivät ehdotuksen tämän kysymyksen pöydälle jättämisestä, peruuttaisivat pyyntönsä, sillä ei voida olla varmoja, onko meillä muussa tapauksessa aikaa ajaa se läpi tällä istuntokaudella. Tämä asia se jos mikään pitää koko maan väestöä jännityksissä, ja valiokunta on mitä suurimmasti ponnistellen työskennellyt saadakseen lakiehdotuksen jo näinkin ajoissa eduskunnalle jaetuksi. Sentähden minä vieläkin kaikesta sydämmestäni toivon, että ne edustajat, jotka pyysivät pöydällepanoa, peruuttaisivat pyyntönsä.

Ed. **Paasikivi:** Minä en ensinnäkään voi olla oikaisematta ed. Schybergsonin huomautusta siitä lukumäärästä, mikä tilaston mukaan täällä mainittiin torppareita olevan. On totta, että käy-

tettiin sanaa »torpparit» ja mainittiin heitä olevan 160,000 perhettä. Tämä oli erehdys. Mutta kun lukee torpparit ja mäkitupalaiset yhteen, niin on heitä tilaston mukaan 160,000 perhettä.

Mitä muuten tulee siihen, että ruotsinkielinen mietintö jaettiin vasta tänään, niin asian laita on se, että ruotsinkielinen kanslia valitettavasti ei saanut siihen istuntoon, jossa mietintö pantiin pöydälle, valmiiksi muuta kuin lakiehdotukset, ja ne silloin tietääkseni joettiin jokaiselle ruotsinkieliselle edustajalle. Vasta tänään valmistuivat mietinnön perustelut ja vastalauseet. Mutta itse lakitekstit kaikkiin niihin ehdotuksiin, jotka mietintö sisälsi, ovat olleet ruotsinkielistenkin käytettävinä siitä asti kun mietintö pöydälle pantiin. Minä valitan, että asia on tällä tapaa viivästynyt, mutta se nyt ei ole autettavissa, kun on ollut niin kovin kiire kiirehdittävä, jotta ollenkaan olisi saatu tämä asia näillä valtiopäivillä käsiteltäväksi.

Ed. **Gebhard, Hannes:** Minä pyysin puheenvuoroa oikeastaan ainoastaan vastatakseni ed. Schybergsonille, että siltä kannalta kuin minä tätä asiaa käsitän, on ihan samaa kutsutaanko vuokramiestä torppariksi tai mäkitupalaiseksi. Molemmilla on tätä nykyä tunne siitä, että heidän oikeudellinen asemansa on hyvin epävarma ja tämän lakiehdotuksen tarkoituksenahan on molempien — siis 160,000 perheen — oikeudellisen aseman vakaannuttaminen sillä tavalla, että he voivat tuntea itsensä yhdeksi kansaksi parempiosaisten kanssa. Ruveta näin vakavassa asiassa laskemaan leikkiä, ei ole minusta paikallaan. Ed. Schybergson on kannattanut ed. Vuolijoen ehdotusta, että pöydällepaneminen tapahtuisi huomisillan istuntoon klo 6, mutta mikäli minä tunnen on suurella valiokunnalla istunto huomenna klo 11:sta ja se ei siis pääsisi tätä asiaa silloin käsittelemään. Siitä syystä minä vieläkin uudistan sen pyynnön, että tämä asia ilman pitkiä keskusteluja menisi jo tänään suureen valiokuntaan, jotta se pääsisi huomenna asiaa käsittelemään.

Ed. **Söderholm:** Den insinuation, som här gjordes mot den svenska gruppen, hade jag godt kunnat lämna obesvarad. Men då vid denna landtdag misstrogenheten tyckes vara lika stor som lättrogenheten, vill jag förklara, att någon sådan öfverläggning och något sådant beslut, som här antyddes, icke egt rum inom den svenska gruppen.

Ed. **v. Alfthan:** Jag vill med anledning af hr Paasikivis anmärkning beträffande svenska kansliet framföra, att den finska texten till motiveringen lämnats åt kansliet, om jag ej missminner mig, på lördag morgon, och var det fysiskt nära nog omöjligt, fastän man arbetat natt och dag på tryckerierna, att tidigare leverera betänkandet. Detta ville jag fästa utskottets ordförandes uppmärk-

samhet vid, på det att man måtte underlätta kansliets arbete, så att, då viktiga ärenden komma till kansliet, detta icke sker i sista ögonblicket, utan efterhand när ärendena börja få bestämd gestalt. Hvad i öfrigt beträffar nu föreliggande fråga, skulle jag i likhet med hr Slätis hemställa om, att de ärade representanter, som anhållit om frågans bordläggning, ville återtaga denna anhållan. Jag förstår fullkomligt att de som landtbrukare vilja sätta sig in i förslaget. Men om icke synnerligt god vilja från alla håll vid denna landtdag kommer att förefinnas, så blir det omöjligt att genomföra de stora och viktiga frågor, som ännu förefinnas oreglerade, och jag skulle gärna se, att den svenska gruppen i sådant afseende ville föregå med godt exempel och underkasta sig olägenheter för att få något resultat till stånd.

Ed. **Estlander:** Jag kan icke betrakta det annat än som upprörande och i hög grad orättfärdigt, att här enskilda landtdagsmän utsättas för ohemula beskyllningar och för påtryckning därför att de göra gällande den i L. O. dem medgifna rätten, och icke endast rätten utan ock skyldigheten att behandla ärenden först efter det de kunnat bilda sig ett eget och själfständigt omdöme, i stället för att förfara såsom här alltför ohöljdt uttalats, att landtdagsman nu borde göra. Skulle ett dylikt lagförslag som det ifrågavarande vid någon af de tidigare landtdagarna framlagts, så hade det ingalunda från ena dagen till den andra behandlats i plenum utan diskussion och sedermera öfversändts till ett utskott, där, såsom erfarenheten redan visat, behandlingen också företages efter vissa mallar och föreskrifter. Skulle icke någon annan här yrka på bordläggning, så komme jag åtminstone att göra det.

Ed. **Schybergson** Jag skämtar icke med denna sak. Jag har egnat den för långvarigt och intresseradt arbete för att så göra. Men med personer, t. o. m. med hr Gebhard, kan jag omöjligen tillåta mig det.

Ed. **Paasikivi:** Ed. Alfthanille pyydän vaan mainita, että suomenkielisen tekstin toimittamisessa ruotsinkieliselle kanslialle ei ole mitään viivyttelemistä valiokunnan puolelta osoitettu, vaan kaikki konseptit, mitä on valmistettu, on heti annettu ruotsinkieliselle kanslialle. Mutta, kun aivan viimeiseen hetkeen asti on tekstiä täytynyt muuttaa, kun työn kiireellisyys sitä vaatii, niin tietysti siitä on aiheutunut kaikenlaisia hankaluuksia ruotsinkieliselle kanslialle.

Ed. **Sundblom:** Att försöka lägga ett sådant motiv till grund för hr Näs' uttalande, som här blifvit gjordt, är enligt min uppfattning

fullkomligt oriktigt, och borde alls icke få förekomma. Ett sådant motiv finnes säkerligen hos ingen af den svenska gruppen. Frågan om lega af jord på landet är af ytterligt ömtålig natur och många vänta på dess lösning. Jag förenar mig därför med dem, som riktat en vädjan till förslagsställarene att taga tillbaka förslaget om bordläggning.

Ed. **Gebhard, Hannes:** Ed. Estlander on suurella painolla moittinut meitä, jotka olemme koettaneet vaikuttaa siihen suuntaan, että asianomaiset ottaisivat takaisin pöydällepanovaatimuksensa. Tämä hänen lausuntonsa, samaten kuin monet muut ilmiöt osoittavat, että monet luulevat elävänsä vielä samoissa oloissa, kuin ennen suurlakkoa. He eivät huomaa, että eletään aivan toista elämää, ja että meidän edessämme, läheisessä tulevaisuudessa, voi olla vieläkin arveluttavampia aikoja, kuin ne, mitä on tähän eletty. Otetaan siis suuri edesvastuu päällensä, jos ei ymmärretä nyt aikaa, mitä tämäkin reformi tarkoittaa, mitä se voisi vaikuttaa meidän kansaamme. Jos me eläisimme vanhan säätyeduskunnan ajoissa ilman edelläkäynyttä suurlakkoa ja sortovuosia, silloin ei kukaan meistä tämmöistä vaatimusta tekisi. Mutta nyt on toinen aika ja minun mielestäni niittenkin, jotka niin pitävät kiinni muodollisesta ja laillisesta oikeudesta, pitäisi vihdoinkin ruveta ymmärtämään sitä. — Sitä paitsi on huomattava, että, kun ed. Estlander vetosi vanhan säätyeduskunnan tapoihin, kuinka silloin ei olisi muka voinut tulla kysymykseenkään tällainen pöydällepanokielto, niin pitää muistaa, että silloin ei ollut kolmea lukemista, vaan kaksi. Nyt on meillä kolme lukemista, jotenka nekin edustajat, joilla ei ole ollut tilaisuutta tutustua mietintöön ensimäiseen lukemiseen, voivat asiaan valmistautua kahteen seuraavaan lukemiseen, menettämättä sanottavasti mitään.

Ed. **Rosenqvist, G. G.:** Jag är öfvertygad om att de landtdagsmän, som anhållit om ärendets bordläggning, gjort det icke såsom jordbrukare, utan såsom landtdagsmän, medvetna om sin plikt såsom sådana. Jag begärde därför ordet för att i hufvudsak förena mig om hr Estlanders uttalande.

Ed. **Ripatti:** Kyllä me maalaiset toivoisimme tämän lain hyväksymistä edes näillä valtiopäivillä, sillä tämä on siksi kipeä tarve meidän maalaisoloissamme. Pöydällepano on minusta aivan kun verukkeita ruotsalaisten puolelta, ja toivon että he peruuttaisivat pyyntönsä. Sillä jokainen hetki, joka menetetään, on melkein kuolinisku asian valmiiksi saamiselle tänä syksynä. Vaikka ruotsalaisilla olisikin jotain kinaa siitä etteivät ole aikanansa saaneet mietintöä

käsiinsä, niin ei siitä huolisi silti lähteä näin suurta yhteiskunnallista asiaa sortamaan.

Ed. **Sirola:** Ed. Estlander on nimittänyt kuulumattomaksi sitä painostusta, jota eduskunnan kaikki ryhmät koettavat harjoittaa kahta edustajaa vastaan saadakseen nämä luopumaan pöydällepanovaatimuksestaan. Mutta minä en ymmärrä, millä nimityksellä nimitettäisiin sitä, että pari edustajaa koettaa tässä asiassa harjoittaa hirmuista painostusta eduskunnan enemmistöä vastaan. Ilmeistä on, että tämän eduskunnan enemmistö kuitenkin jollain tavoin koettaa laittaa tämän maan asiat sellaisiksi, ettei lähinnä tulevina vuosina enää tarvittaisi laukkuryssiä harjoittamassa maanjakoja torppariagitatsionia, — mutta täällä koetetaan tehdä sitä mahdottomaksi. Näihin henkilöihin on vedottu kauniin sanoin, heille on puhuttu totuutta jyrkemmässäkin muodossa, kumpihan heihin mahtanee vaikuttaa? Minä toivon että he, joiden jaloja motiiveja täällä on niin kauniisti puolustettu, voivat ehdotuksensa peruuttaa; ja näin ollen ed. Estlander jäisi yksin. Sillä minä en usko, että jumaluusopin professori Rosenqvistilla on otsaa yhtyä häneen hänen lausuntonsa jälkimäisessä pöydällepyyntöosassa.

Ed. **Vasastjerna:** Jag förvånar mig att min anhållan om ärendets bordläggning väckt en sådan storm. Jag finner det naturligt, att, när någon tillföljd af för knapp tillmätt tid icke hunnit sätta sig in i en fråga, honom dock borde medgivas tillfälle därtill. Jag vet ej om jag missförstod hr Vuolijoki, men det förefaller mig, som om han skulle ansett, att man utan vidare borde känna till och vara färdig att bedöma ett slikt betänkande som detta. Jag önskar ej gå lika lättsinnigt tillväga. Jag vill emellertid gifva tillkänna, att jag återtager mitt understöd af bordläggningsförslaget på det villkor, att betänkandet utan diskussion remitteras till stora utskottet och skall jag framdeles försöka göra min åsikt gällande, om jag finner skäl därtill. Emellertid synes det mig märkvärdigt, att man fordrar, det jag utan vidare skall vara färdig att afstå från mitt yrkande på bordläggning, då jag ändå vid det flyktiga genomögnande, jag egnade betänkandet, kom till det resultat, att jag i många afseenden icke kunde godkänna betänkandet såsom sådant. Pluraliteten anser antagligen detsamma acceptabelt, men efter den knapphändiga kännedom jag härom erhållit såge jag helst att frågan kunde på någon tid uppskjutas. Emellertid återtager jag min anhållan om ärendets bordläggning och hoppas att detta i någon mån måtte värka på vänstern så att, när vi någon gång hafva till behandling ett sådant betänkande, som vi för vår del vilja hafva fort undanstökadt, den då måtte förstå våra känslor.

Ed. **Ahlroos:** Jag vill äfven förena mig med dem af vår grupp, som anhållit att hr Näs i sakens intresse måtte taga sitt bordläggningsförslag tillbaka.

Ed. **Arajärvi:** Aijoin huomauttaa että kyllähän säätyeduskunnan ajoiltakin löytyy tapauksia, joissa näin erittäin tärkeinä hetkinä on suostuttu lähettämään valiokuntaan mietintö, vaikka ei ole ollutkaan suomalainen kappale edes vielä jaettu.

Kun keskustelu pöydällepanosta oli päätetty, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken tahtoo asian pöydälle huomiseen istuntoon, vastaa jaa; jos ei voittaa, on se pantu pöydälle ensi torstain istuntoon.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten mietintö oli päätetty panna pöydälle huomispäivän istuntoon.

Päätöksen johdosta puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Nuorteva:** Pyydän tehdä huomautuksen päätöksen johdosta.

Puhemies: Sen laillisuudestako?

Ed. **Nuorteva:** Ei!

Puhemies: Ei siitä muuten voi puhua.

Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta.

Esitettiin ensi käsittelyä varten

työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 2 anm. esityksen n:o 16 johdosta, joka sisältää elinkeinolain ehdotuksen.

Keskustelu:

Ed. **af Ursin:** Koska aika nyt loppupuolella on kallis, niin pyydän, että tämä työväenasiainvaliokunnan mietintö ilman keskustelutta lykättäisiin suureen valiokuntaan. Se voi siellä tulla keskustelun ja käsittelyn alaiseksi ja eri näkökohtia voidaan siellä tuoda esiin, ja sitten on eduskunta tilaisuudesse lausua niistä mieli-

piteensä. Loppupuolella tätä meidän keskusteluaikaamme täytyisi mielestäni yleensä menetellä tällä tavalla, jotta pääsisimme tuloksiin.

Ed. **Räsänen**: Elinkeinolain lähetekeskustelussa ehdotin valiokunnalle mietittäväksi, eikö voisi elinkeinolakiin lisätä pykälää, joka kieltäisi tupakan myynnin lapsille alle 16 ikävuoden. Silloin jo miesväki ehdotukselleni hymyili ja valiokunta on osoittanut pitävänsä sitä niin vähäpätöisenä, ettei siihen ole kannattanut tietääkseni minkään verran huomiota kiinnittää. Olen kuitenkin varma, etten ole viimeinen enkä ainoa tuon asian ehdottaja, vaan että läheisessä tulevaisuudessa vaatimus tuohon suuntaan käy sangen voimakkaaksi raittiiden ja terveiden elämäntapojen harrastajain puolelta. Tietääkseni on aina tapa uutta rakennusta tehdessä tarkoin tutkia ja tarkastella jokainen aukko ja rako, ettei heti sen valmistuttua tarvitsisi paikkaustyöhön tuhlata aineita ja aikaa. Samaa tarkkaavaisuutta toivoisin elinkeinolain rakentajilla olevan. Sillä jos tuo aukko jää korjaamatta, on se kai ensimmäinen kohta elinkeinolaissa, jonka paikkausta aletaan varmasti vaatia heti eduskunnan seuraavan anomuskauden alussa. Monet asianomaisen valiokunnan jäsenistä eivät taida ensinkään tietää ja toisilta on se nähtävästi unohtunut eduskunnan ravintolahuoneen sakeassa tupakan savussa, että tässä maassa on jo aika laaja kantajoukko jyrkästi tupakkaa vastustamassa, joka on päättänyt alottaa siinä sangen tarpeellisen taistelun. Aluksi on tässä kysymys ainoastaan lasten tupakanpolttokiellosta. Eduskunta on kai kiitollinen, jos jätän esitelmöimättä, minkätähden kasvattajat ja opettajat pitävät sangen huolestuttavana ilmiönä lasten yhä yltyvää tupakkaraivoa ja tahtovat sitä vastaan taistellessaan saada avukseen myöskin lainsäädännön. Kysymyksellä on laajalle ulottuva siveellinen ja taloudellinen merkitys. Sen ymmärtää jokainen ajatteleva kansalainen. Ulkomailla sekin lienee ymmärretty jo ennen. En suinkaan tahdo uskotella olevani ulkomaisten olojen tuntija tässä asiassa enemmän kuin muissakaan asioissa, mutta henkilöiden mukaan, jotka tietävät enemmän kuin minä, on Englannin parlamentin alahuoneelle esitetty lakiehdotus, jossa 16 vuotta nuoremmilta lapsilta kielletään tupakkan käyttäminen vieläpä omistaminenkin 50 markan sakon uhalla. Sama rangaistus on henkilölle, joka 16 vuotta nuoremmalle myy tupakkaa. Uudistuessa sakko voi nousta aina 125 markkaan asti. Kristiaaniassa on valtuusto kieltänyt tupakanmyynnin 15 vuotta nuoremmille. Tanskan oikeusministeri on viime vuoden lopulla jättänyt valtiopäiville lakiehdotuksen lasten tupakanpolton rajoittamiseksi, jonka mukaan kunnallishallitukset voivat kieltää rajojensa sisällä myymästä tupakkaa 16 vuotta nuoremmille lapsille. Rangaistukset 2—200 kruunuun. Jopa Jaappanissakin on olemassa kielto lasten ja nuorukaisten tu-

pakankäyttöä vastaan ulottuen sangen laajalle myöskin vanhempiin ja tupakankauppioihin.

Elinkeinolain ehdotuksen 12 § ehdottaa »myrkkyjen ja myrkynsekaisten aineiden valmistuksen ja myynnin» erityisissä laeissa ja asetuksissa annettujen tai annettavien ehtojen ja määräysten alaiseksi. Vaikka ei kukaan uskoisi että läheisessä tulevaisuudessa tupakka kokonaisuudessaankin luetaan myrkynsekaisiin aineisiin, sanoo kuitenkin kokemus ja terve järki, että *lapsille* on tupakka vähintään sitä, ja olisi laimiinlyönninrikos, jos emme rupeaisi edes lapsia suojelemaan siitä. Rohkenen siis vieläkin toivoa ehdotukselleni eduskunnan kannatusta ja ehdottaa, että suuri valiokunta laatisi elinkeinolakiin pykälän, joka sakon uhalla kieltää myymästä tupakkaa alle 16 ikävuoden oleville lapsille.

Ed. **Renvall**: Minä pyysin puheenvuoroa ed. af Ursinin lausunnon johdosta. Voin käsittää, että sellaisessa asiassa kuin se, joka äsken oli esillä, vaadittiin asian lykkäämistä suureen valiokuntaan ilman keskustelua, mutta kyllä minun täytyy lausua huolestumiseni sen johdosta, että täällä on ehdotettu tällaista menettelytapaa aivan tavaksi. Ed. af Ursin on ehdottanut, että tästä lähtien kaikki kysymykset tällä tavoin lähetettäisiin suureen valiokuntaan. Minun käsitykseni on, että V. J. on erinäisillä määräyksillä koettanut saada asiat niin monipuolisesti harkituiksi, kuin suinkin ja silloin minä katson sopimattomaksi että tehdään V. J:n kanssa ristiriidassa oleva ehdotus, joka koskee kaikkia vastaisia asiain käsittelyjä ja siis koettaa tehdä asioiden valmistamisen huonommaksi kuin miksi V. J. sen on tarkoittanut

Ed. **Schybergson**: Hr af Ursins bekymmer för att detta betänkande skulle i allt för hög grad komma att framkalla diskussion, äro enligt min tanke tämligen öfverflödiga. Utskottet har ju hunnit endast med den del af sin uppgift, som erbjuder det minsta intresset. I öfriga delar är den nåd. prop. fortfarande under behandling. Jag vill icke upptaga kammarens tid med några utläggningar i detalj. Så föga vän jag än är af tobaken, så gärna jag också skulle se, att densamma åtminstone i landtdagens trånga lokaliteter skulle undvaras, så kan jag icke förena mig med den första talarinnan och har heller ingenting annat att anmärka i sak. Men en liten formell korrigering ber jag att få göra, hvilken antagligen skulle komma alldeles för sent, om den blefve framstäld, efter det ärendet behandlats i stora utskottet. I utskottsbetänkandet säges, att bankrörelse såsom kändt enligt vår lag icke får utöfvas af annan än bolag, och utskottet har därför på tal om bankrörelse uteslutit orden »som af bolag idkas.» Såvidt jag känner till saken finnes emellertid icke något hinder för enskild man att utöfva bankrörelse. Det är endast sådan bankrö-

relse, som af bolag idkas, hvilken är underkastad inskränkningar i lagstiftningen. Om min uppfattning är riktig, så är utskottets uteslutning oriktig, och propositionens text bör i denna del återställas.

Senaattori **Ståhlberg**: Kun työväenasiainvaliokunta esillä olevassa mietinnössä on ehdottanut hylättäväksi sen kauan vireillä olleen ja toteutettavaksi valmistellun ajatuksen, että olisi säädettävä uusi, täydellinen elinkeinolaki, niin pyydän hiukan kosketella tätä asian puolta.

Valiokunta on jakanut ehdotetun elinkeinolain kahteen eri lakiin, joista toinen on laki elinkeinon harjoittamisen oikeudesta, toinen taas laki teollisuusvaltuustoista ynnä järjestyssäännöistä kuin myös oppi- ja työsopimuksista teollisuusammateissa. Viimemainitun lain nimityskin ilmituo varsin kuvaavasti valiokunnan tarkoituksen, ettei ole koetettava aikaansaada mitään kokonaista elinkeinolakia. Nyt esillä olevasta laista on siten erotettu pois kaikki ne säännökset, jotka sisältävät tärkeimmät yhteiskuntapoliittiset uudistukset, ja niistäkin lupaa valiokunta vielä toisessa laissa vapauttaa koko kauppaelinkeinon, jättäen sen edelleen nauttimaan 1879 vuoden elinkeinoasetuksen määräyksiä. Sellaiseen menettelyyn ei kuitenkaan ole mitään pakottavata syytä siinä, että on ryhdytty alkutoimiin uuden erityisen kauppalain aikaansaamiseksi, yhtä vähän kuin valiokunta toisessa lakiehdotuksessa jättänee työsopimukset teollisuusammateissa järjestämättä, vaikka lainvalmistelukunnalle jo onkin annettu toimeksi erityisen työsopimuslain valmistaminen.

Mitä taas tulee säännösten sisällykseen, niin esityksestä päättäen ja mahdollisesti sen ehdotuksia parantaen voisi yleiseen elinkeinolakiin saada sovitetuksi säännöksiä, jotka ovat ainakin yhtä hyvin kauppaelinkeinoon soveltuvia ja vähintäin yhtä ajanmukaisia kuin ne, jotka annettiin vuonna 1879, jopa sisältäisivät parannuksiakin niihin verrattuna. Varsin luonnollista on, että asianomaisissa löytyy niitä, jotka mieluummin tuollaisia muutoksia välttäisivät ja jäisivät entiselleen, mutta sitenhän on kaikkien muidenkin reformilakien laita. Yhden kohdan valiokunta nimenomaan mainitsee sellaisena, joka olisi kauppaelinkeinoon sopimaton, nim. ammattivaltuustolaitoksen. Jos nyt kuitenkin tämä valtuusto järjestettäisiin niin joustavaksi, että voisi olla erityinen valtuusto kauppaa varten, jopa siinä vielä työnantajat ja työnottajat voisivat erikseen käsitellä erityisiä asioitansa, niin pitäisi tällaisen laitoksen olla siedettävä myöskin kaupan alalla. Kun muuten tähän kuuluva osa elinkeinolakia vielä on valiokunnasta tulematta, niin luonnollisesti ei voida sanoa sitä eikä tätä siitä, missä määrin tämä syy yleisen elinkeinolainsäätämistä vastaan voisi olla paikkansa pitävä valiokunnan ehdotukseen katsoen. Mutta näyttää kuitenkin siltä, että menetettäisiin melkoisesti sekä käytännöllisiä että muodollisia etuja sillä, että täydellistä

elinkeinolakia ei tehdä nyt, kun se olisi aikaansaatavissa. Jos tähän kuuluvat säännökset tulevat olemaan erillään eri laissa, jopa kauppaa koskevat määräykset etsittävinä 1879 vuoden suurimmaksi osaksi kumotusta elinkeinoasetuksesta hakemalta esiin, mikä siinä kulloinkin on katsottava voimassaolevaksi, mikä ei, niin kyllä elinkeinolainsäädäntömme valiokunnan ehdottaman menettelytavan mukaan ainakin toistaiseksi tulee olemaan kaikkea muuta kuin selvälle kannalle järjestettynä.

Kun minulla nyt on puheenvuoro, en voi vielä olla huomauttamatta sitä, että valiokunnan lakiehdotuksen 15 § niissä kohdin, joita neljännessä vastalauseessa mainitaan, tuntuu varsin arveluttavalta. Jos on tarkoitus, että ajurien, nuohoojain y. m. sellaisten taksat olisi vahvistettava asianomaisten ammattilaisten edustajain ehdotuksen nojalla, mutta ei ehdottomasti olemalla niihin sidottuina, niin asia olisi selvemmin lausuttu. Jos tarkoitus taas on päinvastainen, niin joko yleisö pakotettaisiin virallisesti vahvistetun taksan kautta ehdottomasti alistumaan siihen, mitä tällaiset elinkeinonharjoittajat yksipuolisesti määräisivät tai täytyisi taksojen jäädä vahvistamatta ja siten yleiselle liikenteelle tärkeiden toimien jäädä kokonaan järjestämättä, mitä korvauksen suuruuteen tulee.

Ed. **Hjelt**: Minulla on aikanaan suuressa valiokunnassa tilaisuus kosketella niitä näkökohtia, jotka kauppa- ja teollisuustoimituskunnan päällikkö äsken toi esille työväenasiain valiokunnan mietintöä vastaan. Katson siihen nähden paraimmaksi lykätä sanottavani suureen valiokuntaan.

Pyysin oikeastaan puheenvuoroa toista asiaa varten, nimittäin esittääkseni ehdotuksen, että esillä oleva mietintö lykättäisiin takaisin työväenasiain valiokuntaan. Viime istunnossa oli ikävä velvollisuuteni huomauttaa siitä, että valiokunnan jo silloin jaettu mietintö ei ollut kaikin puolin yhtäpitävä niiden päätösten kanssa, jotka valiokunta itse oli tehnyt. Asian laita on nimittäin se, että valiokunnan jäsenille ei ole lainkaan suotu tilaisuutta itse lopullisesti tarkastaa mietintöä, ennenkuin se eduskunnalle jätettiin. Kun senjälkeen olen saanut katsella mietintöä, lukea paremmin kuin viime istunnossa aivan häthätään, olen huomannut että siinä on ollut enemmänkin virheitä kuin silloin heti oivalsin. Olen nyt, vertailemalla mietintöä valiokunnan hyväksymiin perusteluihin, huomannut että virheitä löytyy suomalaisessa painoksessa sivulla 2, 4, 6, 8, 9 ja 10. Sitä paitsi oli, kuten jo viime kerralla huomautin, mietinnön ponsi silloin erilainen ruotsiksi ja suomeksi, enkä tiedä varmaan — minulla on käsissäni vain alkuperäistä painosta kappale — onko se nytkään uudessa painoksessa korjattu. Mutta sen lisäksi huomaan nyt, että uudesta ruotsinkielisestä painoksesta ovat kokonaan hävinneet muutamat rivit, jotka löytyivät ensimäisessä ruotsalaisessa painoksessa.

Olin nim. lyhyellä motiveerauksella ilmoittanut yhtyväni neljänteen vastalauseeseen, joka koskee sitä lakiehdotuksen pykälää, johon senaattori Ståhlberg täällä äsken viittasi. Suomalaisessa painoksessa vastalausetta ei ole löytynyt koskaan. Arvelen syyn tähän omituiseen asianlaitaan olevan sen, että kun olen allekirjoittanut edustaja Ehrnroothin laatiman ruotsalaisen vastalauseen, ja kun sitten eri kieliset painokset verrattiin toisiinsa, nähtävästi ei ole huomattu että suomenkielinen käännös oli puutteellinen. Vastoin minun kieltoani on nyt myöhemmin ruotsalaisesta painoksesta poistettu nimeni ja vastalauseeni, eikä ole, kuten olen vaatinut, lisätty suomalaiseen painokseen.

Kun mietintö esiintyy näin eriskummallisena, niin katson minulla olevan täysi oikeus vaatia, että eduskunta palauttaa mietinnön asianomaiseen valiokuntaan sillä huomautuksella, että valiokunnan tulee noudattaa sellaista menettelytapaa työssään ja mietintönsä laatimisessa ja painattamisessa, että eduskunnalla on täydet takeet siitä, että mietintö esiintyy lopullisena ja juuri sellaisena kuin valiokunta on sen puolestaan hyväksynyt ja kuin valiokunnan jäsenet vastalauseisiin nähden voivat vaatia.

Ed. **Sivenius**: Pyysin puheenvuoroa saadakseni kannattaa ed. af Ursinin tekemää ehdotusta tämän lakiesityksen lykkäämisestä suureen valiokuntaan ilman keskustelua. Mutta keskustelua on nyt venynyt siksi pitkälle ettei se oikeastaan maksa vaivaa.

Ed. **Vikman**: Minun täytyy yhtyä kannattamaan ed. Hjeltin tekemää ehdotusta, niin masentavaa kuin se valiokunnan jäsenille epäilemättä onkin. Ed. af Ursinille tahtoisin huomauttaa että minua ihmetyttää se hätä, mikä hänellä tällä kertaa on asian lähettämisestä suureen valiokuntaan, josta valiokunnasta hän on ennen lausunut sellaisen arvostelun, että se on tyhjänpäiväinen laitos ja niinikään on siltä taholta kuultu väite, että heidän mielestään on se tapettava vaitiololla.

Ed. **Renvall**: Niiden paljastusten jälkeen, joita valiokunnan jäsenet täällä ovat tehneet, on kyllin ymmärrettävissä, minkätähden valiokunnan puheenjohtaja tahtoi tämän asian saada niin hiljaisesti kuin suinkin siirretyksi suureen valiokuntaan. Minä kuitenkin luulen, että se lyhyt keskustelu, mikä täällä tänään on tapahtunut, on tarpeeksi valaiseva ja että se osoittaa sekä tämän mietinnön muodollista merkitystä ja arvoa että myös on omiansa herättämään suuriakin epäilyksiä siitä, onko valiokunta ollenkaan osannut oikeaan tätä lakia suunnitellessaan. Senaattori Ståhlberg on jo täällä huomauttanut siitä huonosta palveluksesta, minkä valiokunta on tehnyt tälle tärkeälle reformilaille sen kautta, että se on lakiesityksen jaoitta-

nut eri lakeihin, joista puheenaoleva sisältää suhteellisesti paljon vähemmän mieltäkiinnittävää kuin mitä meillä on syytä, valiokunnasta huolimatta, odottaa tästä laista tulevan. Kun minä olen hallituksen esityksen kannalla ja luulen, että se reformiharrastus, joka on niin ilmeinen hallituksen esityksessä, tulee paremmin palvelluksi sen kautta, että tämä elinkeinolaki tulee koskemaan elinkeinoelämää kokonaisuudessaan, ja kun asian arvosteleminen tämän esityksen pohjalla on perin vaikeata, niin pyydän saada ehdottaa, että mietintö jätettäisiin pöydälle siksi, kunnes työväenasiain valiokunnasta on tullut myös mietintö, joka koskee hallituksen esityksen toista osaa.

Ed. **af Ursin:** Minä tahdon tässä puhua ainoastaan muodollisesta puolesta, johonka herra Hjelt on kajonnut. Siitä voisi tietysti tulla sangen pitkä juttu, mutta toistaiseksi en tahdo kuluttaa aikaa tämmöisillä interiööreillä aivan liian laajasti. Voin ilmoittaa, että tämä mietintö, josta minä nyt etupäässä vastaan, on aivan laillisessa järjestyksessä syntynyt ja että tästä seikasta ei mielestäni tarvitsisi sen enempää keskustella. Herra Hjelt ei ole tuonut minkäänlaisia todistuksia lausuntonsa tueksi. Hän on vaan ilmoittanut että valiokunnan mietinnössä on jonkunlaisia virheitä sivuilla 2, 4, 6, 8, 9 ja 10. Hän ei ole ilmoittanut, ovatko ne painovirheitä vai mitä ne ovat. Tietysti voi olla mahdollista, että painovirheitä on joukkoon pujahtanut. Yksi siinä ainakin on, nimittäin sana »edistys» kun pitää olla »edustus.» Mitä ponteen tulee, niin se on käsikirjoituksen mukaan, — joka minulla on täällä näytettävänä — se on siis oikein. Mitä taas siihen tulee, että herra Hjeltin nimi on joutunut pois vastalauseesta, niin se on kyllä ikävä asia, mutta herra Hjelt ei ole siihen kappaleeseen, joka valiokunnan viimeisessä istunnossa päätettiin sihteerille antaa, laillisessa ajassa pannut sitä vastalausettaan, jota hän nyt siinä kaipaa. Olen nimenomaan kysynyt sitä sihteeriltä ja hän on vakuuttanut väitteensä olevan aivan oikean, joten koko se pitkä esitys, jonka herra Hjelt täällä toi esiin, on tuulesta temmattu.

Mitä herra Vikmanin esitykseen tulee, niin se minusta ei myöskään ole juuri sen suuremman arvoinen. Muuten koko tämä pieni — mitenkä minä sanoisin — myrsky vesilasissa on syntynyt siitä, että herra Hjelt etupäässä nähtävästi on tahtonut saada mietinnön lykätyksi niin pitkälle eteenpäin kuin mahdollista. Sen ymmärtävät kyllä ainakin puolet niistä henkilöistä, jotka ovat istuneet valiokunnassa. Kun asia hänelle ei ole onnistunut, niin hän nyt on pahoillaan.

Minä voisin tuoda koko joukon esimerkkejä, jotka näyttävät, mitenkä varsinkin herra Hjelt on tahtonut joutavilla korjauksilla venyttää asiaa. Etenkin pyytäisin saada laskea nämä herra profes-

sori Setälän arvosteltaviksi, koska hän on suomenkielen professori. Oli esimerkiksi sanottu »asian johdosta syntyneestä» piti korjata »tapahtuneesta;» oli sanottu: »esiintynyt toivomuksia erityisestä lainsäädännöstä,» piti olla: »toivoa erityistä lainsäädäntöä;» niinikään sanat »joka kohdistuu pyyntöön» piti olla »jossa pyydetään;» »tuoda esiin» piti kahdessa paikassa olla »esiintuoda», sitte korjattiin numero 2 a:ksi, koska 2 ei ollut muka hyvä, mutta kun se oli kaikissa paikoissa näin korjattu, piti se taas korjattaman takaisin 2:ksi. Semmoisia joutavia korjauksia esitti hän pitkin aikaa sillä seurauksella, että vihdoin puolet valiokunnan jäsenistä suorastaan suuttuivat, ja jotta ei asiasta tulisi sen pahempaa — mikä kyllä uhkasi tulla, — ryhdyin minä ratkaisevaan, mutta lailliseen toimenpiteeseen ja laitoin mietinnön valmiiksi täksi päiväksi. Ymmärrän kyllä aivan hyvin, että se suuresti harmittaa herra Hjeltiä. Minä kuitenkin pyytäisin, että herra Hjelt ei turhanpäiten viivyttäisi eduskunnan kallista aikaa tämmöisellä joutavalla mielenpurkauksella, vaan antaisi mietinnön tulla keskustelun alaiseksi. Jos hän tahtoo minua, joka olen laskenut mietinnön julkisuuteen, syyttää jostakin, niin minun mielestäni hän voi käyttää jotakin toista foorumia. Mietintö on nyt esillä laillisessa järjestyksessä.

Mitä herra Renvallin ehdotukseen tulee, että tämä asia lykättäisiin siksi, kunnes toinen puolisko elinkeinolakia koskevasta arm. esityksestä tulisi käsittelyn alaiseksi, niin voisi hän yhtähyvin pyytää, että käsittely lykkääntyisi siksi, kuin kauppalaki tulisi, ehkä vielä siksikin, kunnes saadaan erityinen laki maanviljelyksen alalla kysymykseen tulevista elinkeinoista. Sillä tavalla me luultavasti pääsisimme muutamia vuosia eteenpäin. jos tämmöisiä verukkeita aina esitetään.

Mitä muitten esityksiin tulee, niin minä mielelläni yhtyisin vastaamaan niihin, mutta jätän kuitenkin vastaukseni siksi, kuin niitä ehkä enemmän tulee.

Ed. **Ehrnrooth:** Jag vill nu icke komma med interiörer från socialautskottets sammanträden — dem skola vi lämna därhän. Men jag kan icke undgå att konstatera, hvarthän det leder, då ärendenas behandling inom ett utskott på ett obehörigt sätt i onödan påskyndas. När socialutskottets betänkande N:o 2 vid senaste plenum bordlades, anmärktes det, att den svenska texten icke alls svarade emot den finska. Detta har nu rättats. Nu konstateras det åter, att den finska texten icke svarar emot utskottets beslut, och särskilda utskottsmedlemmar hafva på grund däraf ansett sig böra påyrka ärendets återremiss till utskottet. Jag ser att hr Hjelt ånyo har anhållit om ordet och jag tager för gifvet, att det är i syfte att närmare påvisa, i hvilket afseende en omotsvarighet emellan utskottets beslut och betänkandet förefinnes. Jag behöfver därför

icke vidare beröra denna punkt. Jag kan för öfrigt icke finna annat än att det, som utskottets ärade ordförande här har anfört i syfte att förringa värdet af de invändningar, som gjorts, egentligen icke har någon betydelse. Jag kan endast förena mig om hrr Hjelts och Vikmans uttalanden.

Ed. **Mikkola:** Pyysin puheenvuoroa kannattaakseni ed. Renvallin ehdotusta mietinnön panemisesta pöydälle siksi, kunnes jatko siihen tulee.

Mitä sitten tulee siihen ehdotukseen, joka täällä on tehty, että asia nyt suorastaan lykättäisiin takaisin valiokuntaan, niin minun käsitykseni mukaan se ei käy päinsä V. J:n 57 §:n mukaan, jos nimittäin mietintöä on pidettävä valiokunnan mietintönä eikä ed. af Ursinin mietintönä. Jos sitä ei ole pidettävä valiokunnan mietintönä, en tahdo lausua, miten asia silloin olisi käsitettävä. Mutta jos mietintö pidetään valiokunnan mietintönä, on se käsiteltävä V. J:n 57 §:n mukaan, joka ei anna tilaisuutta sen lykkäämiseen suorastaan takaisin erikoisvaliokuntaan.

Puhemies: Viimeisen puhujan lausunnon johdosta huomautan, että ed. Hjeltin ehdotus tarkoittaa mietinnön palauttamista valiokuntaan, jotta se saatettaisiin sellaiseen muotoon, jonka valiokunta ja vastalauseen tekijät ovat hyväksyneet; minusta on vaikeata kieltää tällaisen ehdotuksen äänestyttämistä, sillä itse teossa se sisältää juuri sen, ettei mietintö ole siinä asussa kun valiokunta on päättänyt sille antaa ja tietysti pitää mietinnön olla tässä asussa silloin, kun se esitetään ensimäiseen käsittelyyn.

Ed. **Hjelt:** Aikomukseni ei ole ollut nostaa myrskyä vesilasiin. Aivan lyhyesti ja kuivasti olen käyttänyt oikeuttani vaatia, että valiokunnassa tehtäköön työtä sillä tavalla, että sen mietinnöt ovat oikeassa muodossa eduskunnan arvosteltavina. Valiokunnan arvoisa puheenjohtaja on tällä kertaa jättänyt käyttämättä minun mielestäni erittäin sopivaa tilaisuutta — olla puhumatta. Ja tämä pakoittaa myt ninua, ikävä kyllä, muutamin sanoin jatkamaan entistä puhettani.

Minä ensiksikin konstateeraan, että puheenjohtaja aivan hyvin tietää, että olen allekirjoittanut ruotsiksi laaditun neljännen vastalauseen siinä ajassa, jonka valiokunta määräsi. Siis hänen väitteensä siinä kohden ei lainkaan pidä paikkaansa. Olen tästä maininnut valiokunnan ja ruotsinkielisen kanslian jäsenille, jotka itse ovat allekirjoitukseni nähneet ja myöskin nähneet minun kirjoittavan. Minua sentähden oudoksottaa, että puheenjohtaja tahtoo tätä tunnettua tosiasiaa kieltää. Minä tietystikään en moittisi vastalauseeni poisjättämistä, jos olisin laiminlyönyt sitä, jota valiokunta

jäseniltään vaatii. Minä myöskin valitan sitä, että valiokunnan puheenjohtaja on uudestaan uudistanut tuon väitteen jarrutuksesta, jonka perättömyyden hän hyvin tuntee. Ainakin hänen pitäisi tietää, että minun puoleltani ei ole yritettykään viivyttää valiokunnan töitä. Olenhan minä nimenomaan ottanut ylityökseni valvoa mietintöä ja siinä tarkoituksessa kirjoittanut osan mietintöä uudestaan. Olen siis tehnyt enemmän kuin mitä valiokunta oikeastaan voi jäseniltään vaatia. Mutta minä olen vaatinut ja vaadin, että työ valiokunnassa tehtäisiin järjellisellä tavalla, eikä sillä tavalla, että, kun joku ehdotus nostetaan, heti vaaditaan äänestystä ja nuija paukkuu pöytään. Kun näin menetellään, äänestys usein saattaa mennä aivan toiseen suuntaan kuin jäsenet, saatuaan hiukan miettiä, olisivat suoneet. Siksi onkin tullut pakko pyytää, että annettaisiin ainakin pari sekuntia miettimisen aikaa, ennenkuin puheenjohtaja ilmoittaa keskustelun päättyneeksi.

Minä en olisi näihin seikkoihin kajonnut, mutta kun puheenjohtaja sitä suorastaan vaati, niin en ole voinut sitä välttää. Puheenjohtaja luetteli täällä pieniä kielellisiä muutoksia. Voin ilmoittaa, etten minä ole niitä kaikkia esittänyt. Jos puheenjohtajan muisti vain riittää, niin hän kyllä tämän tietää. Mutta en olekaan noista kielellisistä pikkuseikoista puhunut, vaan siitä että perustelut ovat osittain toiset, kuin valiokunta on hyväksynyt. Ja tänäpäivänä olen konstateerannut, että tämä johtuu siitä, että sihteerille jätettyä kappaletta mietintöä ei ole joka kohdalta noudatettu.

Minä nyt soisin, ettei olisi pakko jatkaa tällaista sanoisinko perheolojen paljastusta. Hyvin keveällä kädellä koskettelin asiaa, pyytäen mietinnön palauttamista. Olisin siihen päättänyt puheeni, mutta olen ikäväkseni ollut pakotettu hiukan jatkamaan. Tahdon lisätä vielä sen, että jos tahdotaan valiokunnan työtä jouduttaa, niin silloin sitä tehdään vakavasti ja tyynesti niin, että todellakin jotakin valmista syntyy. Ei työ edisty sillä, että hätiköidääu ja hutiloidaan ja sitte saadaan takaläksyä.

Puhemies: Kun täällä on tehty kaksikin ehdotusta, jotka tarkoittavat esillä olevan asian asiallisen käsittelyn keskeyttämistä, pyytäisin seuraavia puhujia kohdistamaan puheensa ainoastaan näihin keskeyttämisehdotuksiin, sillä niistä tulee ensin äänestettäväksi ja vasta, jos nuo ehdotukset hyljätään, jatketaan asian käsittelyä.

Ed. **af Ursin**: Minä aijon ensiksi ehdottaa, että herra Puhemiehen rajoitus ei tulisi kysymykseen, syystä että lykkäys riippuu siitä vastauksesta, jonka herra Hjelt tulee saamaan. Pyytäisin saada puhua siitä.

Puhemies: En voi sallia puhumista itse asiasta, vaan on kohdistettava puhe nyt näihin lykkäyspyyntöihin. Jos tahdotaan niitä perustella laajemmasti, niin sitä ei voi välttää, mutta on tietysti tässäkin rajansa, ei saa liikkua yhtä vapaasti kuin jos keskustelu koskisi itse asiaa.

Ed **af Ursin:** Herra Hjelt pakottaa minuakin puolestani ilmaisemaan muutamia asioita, jotka vastustavat lykkäystä valiokuntaan takaisin. Herra Hjelt on tuonut esille useampia syytöksiä, joita hän ei ole millään tavalla perustellut tai todistanut. Minua suuresti kummastuttaa, että hän luulee voivansa saada jonkun asian kääntymään toiselle tolalle tuomalla esiin perustelemattomia syytöksiä minua kohtaan.

Mitä tulee hänen vastalauseeseensa, täytyy minun nimenomaan huomauttaa, että valiokunnan suostumuksella päätettiin, että kaikki vastalauseet jätettäisiin herra sihteerille perjantaihin klo 11:ksi illalla. Herra sihteeri ilmoitti, että hän ei ole saanut herra Hjeltiltä mitään vastalausetta, mutta että herra Hjelt oli suvainnut ruotsalaiseen kappaleeseen kirjoittaa vastalauseensa ja lähettää sen toiseen painoon. Sillä tavoin hän sivuutti sihteerin, vaikka oli päätetty, että vastalause olisi hänelle, sihteerille, jätettävä. Herra Hjelt on siis ilmeisesti menetellyt vastoin valiokunnan päätöstä, ja hänellä ei saata olla minkäänlaista oikeutta vaatia, että hänen vastalauseensa on mietintöön tuleva. Se täytyi tietysti poistaa ruotsalaisesta kappaleesta, johon hän oli sen pannut, koska suomalainen on alkuteksti eikä siihen mitään vastalausetta ilmoitettu. Yhtä vähän on herra Hjelt perustellut muita väitteitään. Kaikki mietinnössä muka esiintyvät suuret virheet ovat vielä mainitsematta. Ne ovat epäilemättä vain pieniä painovirheitä.

Mitä siihen tulee, että minä olisin tässä asiassa hätiköinyt, niin minä luulen, että herra Hjelt tuskin voi sitä sanoa hyvällä omallatunnolla, koska herra Hjelt on suorastaan jarruttanut tätä asiaa valiokunnassa; se olkoon kursailematta sanottu. Ainakin puolet valiokunnan jäsenistä ovat siitä aivan varmoja, ja jotta siitä ei tulisi sen ikävämpiä seurauksia, niin minä käytin tuota keinoa, jota mainitsin ja joka on aivan laillinen ja josta minä vastaan. Tämä yritys, johon herra Hjelt nyt on ryhtynyt ja jota luultavasti hänen hengenheimolaisensa kannattavat, on uusi todistus samaan suuntaan. Minä sen takia en voi muuta kuin valiokunnan puheenjohtajana vakuuttaa, että tämä mietintö on täysin laillisesti syntynyt ja on sellaisena käsiteltävä. Ei herra Hjeltillä sen vuoksi ole minkäänlaista syytä ehdottaa asian lykkäämistä valiokuntaan, koska se vaan tapahtuu siitä syystä, että hän on hyvin pahoillaan hänelle ansion mukaan tulleesta kohtelusta. Tämä on varsinainen syy. Ei ole myöskään valiokunnan mietintöä millään tavalla hutiloitu,

sekään ei ole täällä toteen näytetty. Jotta emme nyt joutavasti hukkaisi aikaa tähän jupakkaan, jonka jatkamista vastaan minulla muuten ei ole mitään, niin minä ehdotan että menisimme asialliseen keskusteluun tai, kuten ehkä olisi parempi, suorastaan lopettaisimme keskustelun ja lykkäisimme asian sinne, minne se kuitenkin on tuleva, nimittäin suureen valiokuntaan.

Ed. **Pohjanpalo:** Pyydän ainoastaan lyhyesti mainita kannattavani edustajain Hjeltin, Ehrnroothin ja Vikmanin ehdotusta. Pidän keskustelun tarpeettomana, sillä tunnen ed. Ursinin mielipiteen valiokunnasta.

Ed. **Schybergson:** Ehuru jag icke betviflar riktigheten af hvad hr Hjelt och öfriga medlemmar af utskottet anfört rörande uttskottförhållandena och tillkomsten af detta betänkande, så finner jag det dock omöjligt för landtdagen att vid dessa uppgifter fästa afseende. Det är endast en rekvisition af utskottet själft genom dess viceordförande, som kan föranleda betänkandets återsändande. Däremot finner jag ,att hr Renvalls förslag om bordläggning till dess återstoden af betänkandet inkommit är det riktigaste. Tyvärr fick jag af hr af Ursins första andragande (**Ursin:** frih. af Ursin) — ursäkta att jag tidigare användt oriktig titel — den uppfattning, att den ifrågavarande återstoden måhända alls icke kommer. Han använde nämligen icke praesens »kun se tulee», utan en annan form »kun se tulisi». Om så är förhållandet, att återstoden alls icke kommer, ja då är det så mycket nödvändigare att göra såsom hr Renvall föreslog, nämligen att bordlägga den första delen. Ty det vore alldeles för galet, om representationen skulle behandla en del af detsamma utan att sedan blifva i tillfälle att slutföra behandlingen. I hvarje händelse finner jag hr Renvalls förslag vara det enda formelt riktiga.

Ed. **Hjelt:** Tahdon vielä lausua ainoastaan pari sanaa. Voin vakuuttaa, että joka sana, jonka olen tässä asiassa lausunut, on ollut tarkoin harkittu, ja että kaikki, mitä kerroin, on tapahtunut. Ed. af Ursinin lausunto ei muuta mitään siitä, mitä jo ensi lausunnossa mainitsin, että nimittäin määrättynä aikana klo 10 illalla — siis tunti ennen kuin määräaika loppui — useiden läsnäollessa kirjoitin nimeni herra Ehrnroothin laatiman ruotsinkielisen vastalauseen alle. Se oljenkorsi, johon ed. af Ursin nyt tarttuu, nimittäin ettei sihteeri muka ollut tätä vastalausetta saanut, ei kannata pitkälle, sillä, mikäli olen kuullut, ovat useat vastalauseet tulleet paljoa myöhemmin sihteerin käsiin. Niitä on painatettu, mutta, kuten jo mainitsin, minunkin vastalauseeni, joka joutui aluksi mukaan ruotsalaiseen painokseen, on nyt perästäpäin siitäkin hävinnyt.

Ed. **af Ursin:** Herra Hjelt koettelee päästä asiasta jos milläkin tavalla. Minulla nyt on sihteerin todistus tarjona, että minä olen oikeassa, vaikkapa hänet tänne vaadittaisiin persoonallisesti todistamaan. On siis aivan joutavaa, että herra Hjelt koettelee päästä asiasta.

Herra Schybergsonin lausunnon johdosta pyydän mainita, etten minä tarkoittanut, ettei asia milloinkaan tulisi esille. Tietysti se joskus tulee esille uudelleen, mutta ei tällä istuntokaudella. Koko asia siirtyy arvattavasti ensi istuntokauteen.

Ed. **Schybergson:** Vet då icke landtdagens första vice-talman att ärende, som icke vid denna landtdag hinner slutbehandlas, måste, för att kunna vid en följande landtdag komma under handläggning, blifva föremål för ny proposition, och att landtdagsärende sålunda icke kan uppskjutas från en landtdag till en annan?

Ed. **Valpas:** Herra Hjeltin esittämissä valituksissa on minun mielestäni suurin se, että herra Hjeltin nimi on jäänyt pois vastalauseen alta. Kyllä tämä on tosiaankin suuri asia. Kokonainen nimi August Hjelt on jäänyt pois! Tulisihan eduskunnan olla kohtelias ja myöntää, että valiokunnan mietintö saisi lähteä hakemaan jostakin takaisin sitä nimeä. Arvelen, ettei välttämättömästi tarvitse työntää sitä työväenasiainvaliokuntaan, sillä suuri valiokunta on myös sellainen laitos, että siellä voi saada nimiä vastalauseiden alle ja uusia vastalauseitakin, jos niin tahtoo. Ehdottaisin, että herra Hjelt käyttäisi sitä tietä ja tekisi siellä suuressa valiokunnassa ehdotuksen, että nimi *August Hjelt* painettaisiin oikein lihavilla kirjaimilla vastalauseen alle. Varmaan kannattaisin sitä ehdotusta.

Ed. **Waljakka:** Valiokunnassa kun oli tämä elinkeinolakiehdotus esillä, niin päätettiin siellä äänestyksen kautta jakaa lakiehdotus kahtia, ja siten enemmistö päätti sen jakamisesta. Omasta puolestani en ollut enemmistön kannalla, vaan pidin sopivampana, että ammattivaltuusto olisi ulotettava myöskin kauppa-alalle.

Mitä tulee tähän valiokunnan jäsenten keskinäiseen jupakkaan, niin voin mainita, että lakiteksti minun käsittääkseni jo valiokunnassa lopullisesti tarkastettiin, samoin kuin perustelutkin. Tämä 15 § oli valiokunnassa äänestyksen alaisena, ja silloin esiintyi 8 ääntä 8 vastaan. Vähemmistö liitti vastalauseen ja näkyy, että tästä suomettarelaisten valiokunnan jäsenten nimet on jääneet pois 4:nestä vastalauseesta ja siitä tämä keskustelu mahdollisesti on johtunut.

Ed. **af Ursin:** Minä tiedän aivan hyvin, että menetellään niinkuin hra Schybergson sanoi, mutta en tiedä, mistä aiheutui koko hänen huomautuksensa.

Ken keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraavat **äänestysesitykset:**

1:o. Ken vastaehdotukseksi asialliselle käsittelylle hyväksyy ed. Hjeltin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Renvallin tekemä ehdotus.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

2:o. Ken tahtoo asiallista käsittelyä jatkaa, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Renvallin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annettiin 78 jaa-ääntä ja 93 ei-ääntä, joten päätettiin **keskeyttää** tämän **asian käsittely,** ja jatkaa sitä yhdessä sen mietinnön kanssa, joka tulee annettavaksi loppuosasta tätä arm. esitystä.

Ehdotus kyytilaiksi.

Esitettiin ensi käsittelyä varten

laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5 arm. esityksen n:o 12 johdosta, joka sisältää ehdotuksen kyytilaiksi.

Puheenvuoroa käytti

Ed. **Karhi** lausuakseen: Ehdottaisin, että mietintö lähetettäisiin keskustelematta suureen valiokuntaan.

Ed. **Listo:** Arm. esityksen johdannossa on tietoja siitä, mitä kyytilaitos on maksanut tämän edellisinä kyytikausina. Sitä vastoin puuttuu tietoja siitä, mitä kyytilaitos maassamme maksaa nyt kuluvana kyytikautena, joka käsittää vuodet 1906—10. Valiokunnan mietinnöstä puuttuu myöskin siitä tietoja. Tämä puute huomattiin vasta sittenkun mietintö oli painettu, ja virheen korjaamiseksi pyydettiin senaatin kulkulaitostoimituskunnan hankkimaan puheena olevat tiedot. Tänä päivänä onkin saatu nuo tiedot, ja pyydän suullisesti ne mainita.

Kuvernöörien ilmoituksen mukaan tekevät kyydinpitokustannukset tänä vuonna 609,955 markkaa 78 penniä, mutta ilmoitetaan eräistä lääneistä, että siihen ei ole otettu tietoja kyytilaitoksen

kustannuksista kaikissa kaupungeissa. Ja lisäksi ilmoitetaan Oulun läänistä, että Hailuodon, Tervolan ja Kuhmoniemen pitäjissä toimitetaan kyyditys osaksi vielä luonnossa. Voimme siis arvioida ,että kyydinpito tämä vuonna maksaa kaikkiaan noin 620,000 markkaa. Kun se edellisenä kyytikautena teki 593,500 markkaa, niin nähdään, että kustannusten lisäys edelliseltä kyytikaudelta on aivan vähäpätöinen.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **lähetettiin** asia **suureen valiokuntaan** ja asian ensimäinen käsittely julistettiin päättyneeksi.

Valtioavustuksen myöntämisestä „Kansan Näyttämö" nimiselle teaatterille.

Esitettiin anomusvaliokunnan mietintö n:o 7 an. ehd. (n:o 78) johdosta valtion avustuksen myöntämisestä »Kansan Näyttämö» nimiselle teaatterille.

Keskustelu:

Ed. **Höijer:** Kun silmäilee lauantaisin tai pyhäaattoina ilmestyviä pääkaupunkimme sanomalehtiä, ei voi olla huolestuttamatta kansamme pohjakerrosten siveellisyyttä, sen henkistä kykyä ja tarmoa sekä kaikkea edistystä harrastavaa köyhälistön ystävää se huvi-ilmotusten paljous, joka niiden palstoja täyttää. Näistä ilmoituksista päättäen näyttävät pelkät tanssi-iltamat olevan täällä Helsingissä ja semminkin sen esikaupungeissa hyvin tavallisia, ja niiden ohjelmista voimme sanoa samaa kuin usein leikillä on sanottu kaikista sellaisista iltamista, että ohjelman ensimäisenä numerona on tanssia, toisena samaa eikä kolmantenakaan parempaa.

Jokainen nuorison kasvatuksesta huolehtiva henkilö huomaa helposti, miten turmiolliset siveellisessä ja muussakin suhteessa tällaiset iltamat ovat pääkaupunkimme kasvavalle työläisnuorisolle, jonka ainoa henkiseen kehitykseen käytettävä vapaa-ilta kuluu yksinomaan moiseen ala-arvoiseen puuhaan.

Kokemuksesta tiedän, mitä hyväohjelmaiset huvit ja erittäin hyvät näytelmät vaikuttavat huvitteluintoiseen ja tanssihaluiseen nuorisoon; sillä olen yli puolentoista vuosikymmentä ollut huvipuuhien etunenässä sekä seuranäytelmien opastajana samalla paikkakunnalla. Siellä, kuten monessa muussakin paikkakunnassa on tavallista, olivat nuoret alussa siksi huvitteluhaluisia, että miltei joka sunnuntai toimeenpantiin tavalliset tanssit, ja jos oli oikeat iltahuvit tai iltamat, niin nuoriso melkein poikkeuksetta

nyrpeällä tuulella odotti tanssia, sen mielestä ohjelman päänumeroa. Vaikka en olekaan säädyllisen tanssin vastustaja, niin kuitenkin nuorison kasvattajana surin tuota henkisen köyhyyden todistusta ja päätin koettaa siihen muutosta tavalla tai toisella.

Puhumattakaan siitä, että jatkokursseilla, nuoriso- ja raittiusseuroilla y. m. tavalla koetettiin nuorisoa valistaa ja sivistää, niin ei myöskään unohdettu seuranäytelmän tarjoamaa apua huvitteluhaluisen yleisön, etenkin nuorten mieleen johtamiseen ylevämpään huvitukseen, varsinkin juuri näytelmätaiteeseen. Olipa jonkun aikaa näytelmäseurakin erään yhdistyksen haaraosastona, jonka jäsenistä ainakin osa kävi kansallisteaatterissa tutustumassa varsinaiseen taiteeseen. Ja vuosien vieriessä tapahtui paikkakunnan yleisössä, semminkin nuorisossa, huomattavan suuri muutos sekä huvittelun laadun että myöskin määrän suhteen. Nurkkatanssit pidettiin häpeällisinä. Iltamat, joita eri seurat toimivat, tulivat ohjelmiensa puolesta henkisesti rikkaiksi, tuo ennen yksinvaltias ohjelmanumero oli muuttunut nuorisoleikiksi, ja iltahuveissa, jotka toimeenpantiin yleisöä varten, voi kyllä eroittaa vieraan paikkakuntalaisen omasta; sillä ohjelman suorituksen aikana ensinmainitut joko reuhasivat ulkona, eteisessä tai huvihuoneen nurkissa, odottaen omaa ohjelmaansa — tanssia.

Olisipa toki väärin sanoa, että tämän muutoksen aiheuttivat yksinomaan näytelmäkappaleet — eikä edellä lausumastani toivottavasti kukaan siihen käsitykseen tulekkaan — mutta kieltämättä he ovat olleet hyvinkin tärkeänä tekijänä sen paikkakunnan sivistystyössä ja tulevat edelleen monissa paikoissa olemaan, etenkin siitä syystä, että näytelmät ovat miltei ainoat henkisen ohjelman osat, joita huviyleisö mielenkiintoisemmin seuraa ja jotka juuri senvuoksi sivistävästi ja jalostavasti vaikuttavat, jos ne vaan ovat hyväsisältöisiä — eikä muusta voi olla puhettakaan.

Kaikinpuolin kiitettäviä ja kannatettavia ovatkin senvuoksi ne yritykset, joita täällä pääkaupungissakin eri tahoilla on yritetty saada toimeen ehkäisemään tai korvaamaan noita siveellisesti ala-arvoisia, vieläpä turmiollisiakin nurkkatansseja y. m. arveluttavia huvitilaisuuksia. Ne ovat siis tehneet nuorisolle suuren palveluksen, jotka ovat toimittaneet sille tilaisuuden hengenjalostuttamiseen huvinkin muodossa. Tämmöisiä tilaisuuksia epäilemättä ovat, kuten edellä luulen osoittaneeni, m. m. hyvät näytelmäesitykset, mutta vielä enemmän oikeat taidelaitokset, teaatterit, jotka ovat ala-arvoisten huvitusten vastapainona ja yleisen taideharrastuksen kehittäjinä ja kasvattajina.

Tämmöisenä taidelaitoksena, etupäässä juuri köyhälistön kasvatuslaitoksena on ilahuttavassa ja tunnustusta ansaitsevassa määrässä ollut se teaatteri, jonka tukalat taloudelliset olot ovat olleet eduskunnalle jätetyn anomuksen ja esillä olevan mietinnön

aiheuttajina, nim. »Kansan Näyttämö», tunnettu entisellä nimellä »Työväenteatteri». Minun ei tarvinne paljon huomauttaa sen toiminnasta, koska luulen sen monivuotisen työn olevan kaikille tunnetun ja valiokunnan mietinnössä kyllä esitetään se tukala taloudellinen ahdinkotila, jossa tämä työväestön taidelaitos työskentelee. Onnittelen Helsingin yleisöä ja etenkin sen köyhälistöä, että sillä on tällainen sivistyslaitos, joka osaltaan opastaa raatajajoukkoja ylevään ja jaloon ja siten myöskin keventää kantamaan sitä kärsimysten taakkaa, mikä köyhälistön osana täälläkin vielä on. Ja jos me tänään annamme tälle laitokselle tarpeellisen avustuksen, niin teemme mahdolliseksi senkin, että tämä voi toisinaan välittömästikin ulotuttaa toimintaansa maaseudullekin, puhumattakaan siitä, että sen monet avustajat ihan itsestään valmistuvat pääkaupungin ja maaseudun eri yhdistyksien ja seurojen näytelmien johtajiksi, ja siten tulee tämäkin näytelmätaiteen haara saamaan uutta tuulta purjeisiinsa sekä oikean ja paremman suunnan kuin mitä sillä tähän asti on ollut.

On epäilemättä suurta tunnustusta ja kiitosta ansaitseva se auttava käsi, jonka valiokunnan enemmistö ojentaa kysymyksessä olevalle taidelaitokselle. Mutta onkohan tämä tarpeeksi? Voiko tällä avustuksella kantaa taiteen lippua niin korkealla kuin asianomaisten halu ja pyrkimys olisi sekä kansan pohjakerrosten henkinen tarve tässä suhteessa vaatisi? Minä puolestani uskallan epäillä sitä ja olen vakuutettu, että useat muutkin eduskunnan jäsenistä ovat samalla kannalla. Toisin ajattelevain sydämille pyytäisin kuitenkin laskea epäilyni, kun tänään käymme äänestämään avustuksesta »Kansan Näyttämölle».

Omasta puolestani en epäilisi äänestää vieläkin suuremman erän puolesta kuin anomuksessa pyydetyn 40,000 markan, koska olen vakuutettu, että ne rahat tulisivat köyhälistön eduksi ja koko kansan parhaaksi. Mutta koska tiedän täällä oltavan vastakkaistakin mielipidettä, täytynee tällä kertaa tyytyä vähempään.

Valiokunnan ehdottaman 20,000 markan erällä olisi kai laitos jotakuinkin turvattu taloudellisessa suhteessa, mutta tällä se ei kuitenkaan voisi paljoakaan toteuttaa äsken esittämääni näkökohtaa, nim. vaikutuksensa ulottamista maaseudullekin, eikä myöskään vapaalippujen suhteen.

Koska näin ollen viimeksi mainittu näkökohta on mielestäni hyvin tärkeä, ja koska myös olisi mitä suotavinta, että »Kansan Näyttämö» joko kokonaisuudessaan tai ainakin osa sen henkilöistä ulottuttaisi toimintansa myöskin maaseudulle, rohkenen kunnioittavimmin ehdottaa,

että valiokunnan mietinnön ponnessa mainittu 20,000 markan valtioapu muutettaisiin 25,000 markaksi.

Ed. **Antila:** Minä en puolestani pidä teaattereita siksi tärkeinä laitoksina, että niitä sopisi valtiovaroilla ruveta yhdessä ja samassa kaupungissa useampia ylläpitämään. Sentähden pyydän saada ilmoittaa yhtyväni tähän mietintöön liitettyyn vastalauseeseen ja ehdottaa että anomus ei antaisi aihetta mihinkään toimenpiteisiin.

Ed. **Sipponen:** Minä myös pyydän kannattaa vastalausetta, sillä jos rupeaisimme valtion avustuksella pitämään voimassa teaattereja kaikkialla, niin että koko Suomen kansa siitä hyötyisi, niin minkälainen rahallinen kulutus siitä tulisikaan, ja tarvitsemmehan kuitenkin rahoja niin kipeästi paljon tärkeämpiinkin tarkoituksiin. Kun myöskään en voi pitää oikeutettuna, että meidän kansamme ja etenkin nuoriso oikein valtiollisesti opetetaan huvittelemaan, ja kun lisäksi tällainen homma suurelle osalle maalaiskansaamme, ainakin niille, jotka tuntevat syvempää vakautumista uskontoon, on hyvin loukkaavaa, niin pyydän yhtyä vastalauseeseen.

Ed. **Nuorteva:** Kun tämä asia viime eduskunnan istunnossa pyydettiin pöydälle, saattoi odottaa, että se tulisi saamaan vastustusta osakseen. Pyytäisin kuitenkin saada huomauttaa, että tietääkseni ensi kerran työväestö kääntyy Suomen eduskunnan puoleen pyytämään kannatusta kulttuuriharrastuksilleen, ja toivoisin, ettei tämä eduskunta tätä sen anomusta hylkäisi. On turhaa täällä ruveta väittelemään edellisten puhujien kanssa teaatterin tarpeettomuudesta tahi tarpeellisuudesta. Tahdon vaan huomauttaa, ettei sen merkitys rajoitu suinkaan siihen, että se tarjoaa ainoastaan huvitustilaisuuksia, vaan sillä on myös suuri kasvatusopillinenkin merkitys. Turhaa on myöskin väitellä uskonnon ja teaatterin välisestä suhteesta, johon edellinen puhuja viittasi, se veisi aivan liian pitkälle.

Tahdon vaan huomauttaa, että tällä teatterilla on aivan yhtä suuri oikeus saada valtion kannatusta kuin konsanaan millä muulla Suomen teatterilla tahansa. Tahtoisinpa itse puolestani asettaa sen merkityksen Kansallisteaatterinkin rinnalle. Siitä voi kehittyä malliteatteri työväen taideharrastuksille yleensä ympäri maata, jotenka sen merkitys ei siis suinkaan rajoitu vaan Helsinkiin. Jos se saisi riittävän, suuremman kannatuksen kuin valiokunta on ehdottanut, niin se voisi ulottaa vaikutuksensa maaseudullekin. Puolestani olisin tietysti taipuvainen kannattamaan ed. Höijerin tekemää muutosehdotusta, mutta tyytyisin kuitenkin siihenkin, että edes valiokunnan ehdotus lyhentämättä hyväksytään. Olisi mielestäni suoraan sopimatonta, että Suomen Kansaneduskunta hylkäisi työväen taholta pyydetyn avustuksen sen oikeutetuille kulttuuri- ja taideharrastuksille.

Ed. **Heininen:** Esillä olevan teatterinavustuskysymyksen johdosta laussuu valiokunta perustelunsa alussa, että näyttämötaiteella on epäilemättä tärkeä sivistyksellinen tehtävä kaikkien kansankerrosten keskuudessa. Minun kumminkin kansan syvimpien ja laajimpien kerrosten, varsinaisen työväen, köyhälistön edustajana täytyy sanoa suoraan, että olen asiassa jyrkästi valiokunnan mielipidettä vastaisella kannalla. Minun täytyy julkilausua tämä ensiksikin sentähden, että puheena oleva ja kaikkein kovimpia ponnistuksia kärsivä kansankerros on täydellisesti halveksivalla kannalla kaikenlaisia pääkaupunkilaisen hienoston huviharrastuksia kohtaan, kuuluipa tuo hienosto sitten täällä oikealla edustettaviin porvarillisiin tai vasemmalla valtaa pitäviin sosiaalidemokraatteihin. Köyhä kansa ei näin itse asiassa ollenkaan ymmärrä, miksi heidän täytyy äärimmäisyyteen asti työssä ponnistella ja alituiseen taistella nälän kanssa, sillä välin kuin muutamat huvittelevat. Samasta yksinkertaisesta kansan varsinaisten kerrosten vakaumuksesta en mitenkään voi luopua. Ne numerot, joihin valiokunta viittaa ja jotka osoittavat ,että lähes 130,000 markkaa kansamme varoja on käytetty vallan hyödyttömiin tarkoituksiin, ovat sangen ikäviä, varsinkin jos todenteolla tahdomme sanoa aikakauttamme sellaiseksi, joka vaatii syvälle käyviä parannuksia. Valiokunta tunnustaa sen tosiasian, että yhteiskunnan pohjakerroksissa on päässyt vallalle arveluttava kiihko kaikenlaisiin arvottomiin iltamiin, nurkkatansseihin y. m. ,joissa vallitseva sävy on omiansa pilaamaan ja raaistuttamaan yleisön siveellistä kantaa. Valiokunta tunnustaa siis myöskin harrastavansa kansan siveellistä terveyttä, mutta näyttää tehneen asiassa sangen ikävän laskuvirheen. Asialaita on nim. se, että juuri yhteiskunnan pintakerroksista on levinnyt tuollainen kiihko kaikenlaisiin huonoihin harrastuksiin yhteiskunnan huonompiosaistenkin sekaan. Turhaa on siis turmeluksesta syyttää ensisijassa kansan pohjakerroksia. Nyt on kumminkin huomattava että tällä samalla luokalla on jo pitkät ajat ollut käytettävinään taidetilaisuuksia, mutta vaikutukset eivät suinkaan ole olleet sellaiset, mitä valiokunta perusteluissaan edellyttää. Valtio on puolestaan jo käyttänyt satoja tuhansia, ehkäpä miljooniakin eikä kukaan rehellinen ihminen voi kieltää sitä tosiasiaa, että pahennus on vaan kasvanut. Jos me menemme asiasta hiukankin terveen arvostelun alalle, niin pääsemme heti selville siitä, ettei teaatterien laittamisella ja lisäämisellä pahennusta paranneta; toisenlaiset keinot siihen tarvitaan.

Yhdyn sentähden kannattamaan ed. Pesosen vastalausetta siinä tarkoituksessa, ettei valtio tälle eikä muillekaan teaattereille tulevaisuudessa kannatusta antaisi.

Ed. **Pennanen:** Minä kannatan tätä valiokunnan ehdotusta tällaisenaan. Luulen että eduskunta antaa kyseissäolevalle, etu-

päässä työväestön keskuudessa toimivalle Kansannäyttämölle paraan tunnustuksen siten, että se ilman pitempiä keskusteluja hyväksyy tämän valiokunnan ehdotuksen. Minä yhdyn ed. Nuortevan mielipiteeseen siinä, että meidän on turhaa täällä ruveta väittelemään ja koettelemaan vaikuttaa toistemme mielipiteisiin teaatteritaiteen tarpeellisuudesta ja sopivaisuudesta.

Ed. **Ahlroos:** Jag dristar föreslå, att kammaren enhälligt godkänner petitionsutskottets betänkande, dock med hr Höijers föreslagna tillägg, att 25,000 marks årligt statsbidrag måtte förordas. Det är bättre att arbetarena få besöka den konstanstalt de själfva önska och där förädlas, än att de besöka just »nurkkatanssit».

Ed. **Vikman:** Pyysin puheenvuoroa myöskin kannattaakseni valiokunnan mietintöä. On tosin jonkun verran outoa että tälle teatterille on pyydetty avustusta nimenomaan eduskunnalta eikä hallitukselta, niinkuin kaikille muille teattereille tähän saakka. Minä toivon että tämä teatteri tulee täyttämään ne toiveet, joita varten sille avustus annetaan ja toivon että se voipi voimakkaasti työskennellä sillä avulla, minkä se nyt saa.

Ed. **Järvinen:** Kannatan ed. Höijerin ehdottamaa 25,000 markan myöntämistä puheenaolevalle näyttämölle.

Ed. **Nix:** Jag ber att på det varmaste få understöda utskottsbetänkandet. I en stad som Helsingfors gifves det nöjen af många handa slag, och dessa äro i många fall af mycket tvifvelaktig karaktär. Teatern står mer under offentlig kontroll och detta borgar för, att de nöjen, som där erbjudas, skola vara till nytta och fromma för civilisation och upplysning. Ett understöd sådant som utskottet föreslagit kan endast tjäna saken till fromma. Därigenom möjliggöres att fästa bättre krafter vid teatern och göra densamma mer tilltalande för de stora massorna, för hvilka den är afsedd. Jag vill därför på det varmaste understöda utskottets betänkande.

Ed. **Runeberg:** Jag ber för min del att få understöda utskottets förslag.

Ed. **Gustafsson:** Jag ber att få förena mig om hr Pennanens uttalande och förorda betänkandet.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o Ken hyväksyy vastaehdotukseksi mietinnölle ed. Höijerin tekemän muutosehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Antilan tekemä muutosehdotus.

Lippuäänestyksessä annettiin 103 jaa- ja 55 ei-ääntä, sekä 1 tyhjä lippu.

2:o Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Höijerin tekemä ehdotus hyväksytty.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten valiokunnan **mietintö** oli **hyväksytty,**

ja koska kysymyksessä oli rahamäärä, oli päätös oleva ehdollinen ja menevä vielä valtiovarainvaliokuntaan.

Kalastuslainsäädännön uudistamisesta ja kalastuselinkeinon elvyttämisestä.

Esitettiin talousvaliokunnan mietintö n:o 3 kalastuslainsäädäntöä ja kalastuselinkeinon elvyttämistä koskevien an. ehd. (n:ris 16, 20,21, 31, 57, 72, 195) johdosta.

Keskustelu:

Ed. **Vikman:** Sen tehtävän, joka valiokunnalla on ollut, on valiokunta mielestäni osaltaan suorittanut kylläkin hyvin. Se on nimittäin selvinnyt niistä monista sangen ristiin käyneistä anomuksista, joita kalastuselinkeinomme puolesta täällä tehtiin, sillä viisaalla tavalla, että se on ehdottanut komitean asettamista näitten olojen tutkimista ja järjestämistä varten. Siihen puoleen valiokunnan mietintöä minulla ei tietenkään ole mitään sanottavaa; yhdyn siihen täydelleen.

Mutta kun valiokunnalla on ollut sitten tehtävänä myöskin koettaa jollakin tavalla antaa auttavaa kättänsä siihen kalastajain anomukseen, joka koskee kalastusta haittaavien petoeläinten, hylkeitten hävittämistä, on valiokunta käsittääkseni ollut sangen neuvoton. Näyttää nimittäin ilmeiseltä, että valiokunnassa ei ole ollut riittävää asiantuntemusta tässä suhteessa. En tahdo itsekään puolestani varsin suuresta asiantuntijasta käydä, mutta kuitenkin tahtoisin tehdä muutamia nimenomaisia huomautuksia.

On kuvaavaa, että 4 sivulla mietinnössä nimenomaan verrataan hylettä, joka kalastajille tuottaa suuria tappiota, lintuihin, jotka maanviljelykselle ovat vahingollisia, ja joiden tappamista sen vuoksi palkitaan pienellä rahamäärällä. Se on todellakin sangen kuvaava ja naiivi vertaus. Jos joku vertaus tässä tulisi kysymykseen, olisi se epäilemättä sellainen, että verrattaisiin hylettä suteen tai

karhuun tai sellaiseen petoon, joka todellakin tuottaa hyvin suurta ja kauas kantavaa tappiota kalastajille. Mietinnössä puhutaan kyllä paikka paikoin kohdesta eri hylkeestä, nimittäin kirjavasta hylkeestä ja harmaasta hylkeestä, mutta kun sitten päästään ponsiin saakka, unohdetaan kokonaan se seikka, että meidän merissä on kaksi aivan eri hylettä. Toisessa ponnessa nimittäin ehdotetaan kerta kaikkiaan viisi markkaa tapporahaksi. Nyt on asianlaita kuitenkin sellainen, että meillä on olemassa pieni kirjava hyle, joka on erinomaisen kiitollinen ammuttavaksi, siitä syystä että se tuottaa rasvallaan paljon enemmän kuin tuo suuri hyle ja on vahingollisuuteen nähden paljon vähäpätöisempi kuin jälkimmäinen. Eikä olekaan koskaan kalastajien mieleen juolahtanut pyytää, että annettaisiin tapporahoja tuollaisesta kirjavasta hylkeestä, vaan tappo-raha-anomukset, joita kalastajat ovat esittäneet, kohdistuvat aivan säännöllisesti siihen, että harmaasta hylkeestä tuollainen tapporaha maksettaisiin. Näin ollen olisi minun mielestäni toiseen ponteen välttämättömästi pantava »hylkeen» sanan asemasta »harmaan hylkeen», koska tämä harmaa hyle ainakin on kaksi tai kolme kertaa suurempi ja monin verroin vaarallisempi eläin kuin tuo tavallinen hyle.

Valiokunnan ponnessa on ehdotettu viisi markkaa tapporahaksi. Mutta minun mielestäni se on aivan tehoton, sillä tuo elukka on siksi vaikeasti pyydystettävä ja siksi vaarallinen ja vahingollinen, että niin pieni tapporaha ei paljoakaan merkitse. Minä puolestani ehdotan tämän viiden markan tapporahan korotettavaksi kymmeneksi markaksi. En silloinkaan toivo tästä ehdotuksesta varsin suuria tuloksia, mutta luotan siihen, että se, mitä valiokunta ensimäisessä ponnessa ehdottaa, tulee tuottamaan paljoa suurempaa hyötyä kuin tapporahat.

Koettaen supistaa lausuttavani mahdollisimman lyhyeen, huomautan vielä, että valiokunnan mietinnön neljännessä ponnessa on mielestäni myös sellainen kohta, johon välttämättömästi olisi jotakin lisättävä. Kun tässä nimenomaan ehdotetaan, »että valtion lainausrahastosta annettaisiin huokeakorkoisia kuoletuslainoja kalansäilyke- ja suolauslaitoksien perustamista varten» j. n. e., niin on tässä jäänyt huomioon ottamatta eräs seikka, josta kalastajat sangen paljon, varsinkin Suomen lahden rannoilla ja etenkin Viipurin läänin kalastajat kärsivät. Se on nimittäin se, että astiain teko, semmoisten astioitten valmistus, joihin kaloja suolataan, on aivan alkuperäisellä kannalla. Viipurin läänin kalastajat nimittäin aivan säännöllisesti käyttävät suolausastioiksi vanhoja sillitynnyreitä, joita he tuovat Virosta, silloin kun he keväisin vievät kalojansa sinne. Tämmöisissä vanhoissa astioissa, joita he tähän saakka miltei yksinomaan ovat käyttäneet, tulevat kalat tietysti siksi huonoja, että niihen hinta markkinoilla tavallisesti on peräti ala-

arvoinen. Kalastajien kesken on Viipurin läänissäkin jo pieniin yrityksiin ryhdytty siinä suhteessa, että tällaista astiateollisuutta voitaisiin edistää.

Näin ollen minä ehdottaisin, että neljänteen ponteen lisättäisiin myöskin tämä seikka, sekä myöskin se, että avustusta ei annettaisi ainoastaan perustamista varten, vaan myöskin avustamista varten. Ne yritykset näet, joihin kalastajat aivan viime vuosina ovat ryhtyneet, ovat varojen puutteessa olleet kituvaa laatua. Neljäs ponsi tulisi siis ehdotukseni mukaan kuulumaan jotakuinkin näin: että valtion lainausrahastosta annettaisiin huokeakorkoisia kuoletuslainoja kalansäilyke- ja suolauslaitosten, samoinkuin kalastajien käyttämien astioitten valmistusta tarkoittavien teollisuusyritysten perustamista ja avustamista varten sellaisille» j. n. e., niinkuin ponnessa on.

Ed. **Hedberg:** Jag begärde ordet för att innan ärendets behandling få korrigera ett tryckfel, som insmugit sig i den svenska texten på sid. 14. I sista klämmen har bortfallit ordet »äfven», motsvarande ord återfinnes i den finska texten. Denna kläm borde sålunda lyda: »att regeringen snarligen ville tillsätta en kommité, i hvilken äfven skulle inkallas representanter för den besuttna och obesuttna fiskarebefolkningen o. s. v.»

Hvad hr Vikmans uttalande beträffar, så måste jag säga, att det förefaller mig något egendomligt, att han uttalar sig därhän, att utskottet vid behandlingen af detta ärende icke har haft någon sakkännedom rörande sälen och sälskyttet, då jag vet mig stå inför det sakförhållandet, att jag torde vara kanske den enda i denna församling, som deltagit i sälfärder och skjutit helt visst flere sälar än hr Vikman. Jag ber då att få säga, att hans uttalanden om gråsälens skadlighet framför vikarsälen icke hålla sträck. Det är väl sannt att enligt de uppgifter vi från utländska akvarier hafva, angående dessa djurs förmåga att äta, gråsälen äter mellan 30—40 kg. fisk per djur och dygn, medan vikarsälen äter mellan 10 och 15 kg., men vänder sig hr Vikman till skärgårdsbefolkningen, så skall han få höra, att hvad gråsälen äter mera i mängd, det äter vikarsälen mera i ädel vara, i det att den företrädesvis håller sig till sik, medan gråsälen till hufvudsaklig del håller till godo med den i yttre hafvet förekommande strömmingen. Dessutom borde beaktas, att gråsälen icke i lika hög grad som vikarsälen förstör fiskarens bragder, utan undgås dessa skador af gråsälen, som håller sig längre ute i hafvet, medan vikarsälen t. o. m. kan göra fisket omöjligt, särskildt under höst och vinter, när den håller sig i skärgården och i närheten af stränderna, för att från näten bortplocka den fisk, som redan fastnat i dem. Att man betraktar saken också i Sverige pä detta sätt, framgår däraf att man tidigare där vid pre-

miering synes gjort skillnad mellan grå- och vikarsäl, men senare utbetalt samma premie för hvardera sälarten. Detta framgår af svenska landtbrukssällskapets redogörelse för år 1904, jämförd med samma berättelse för år 1905.

Hvad beloppet utaf premierna angår, så skulle jag ingalunda hafva någonting emot att premien skulle fastställas till 10 mk per stycke, ifall icke detta skulle medföra vissa faror. I Sverige har man nämligen stannat vid en premie utaf i medeltal 4 kronor 28 öre, — det betalas något olika i de olika länen. Detta utgör 5 mark 99 penni. Skulle vi nu ställa premien här jämförelsevis mycket högre, så skulle den enda följden blifva den, att vi skulle få betala de svenska sälskallarna. De sälar, som skjutits i Sverige, skulle föras öfver hit och vi skulle få betala också för dem, som äro fångade på svenskt område. Det bästa torde därför nog vara att hålla sig till vid pass samma belopp, som man stannat vid på andra sidan hafvet. Jag anser därför, att utskottets förslag härutinnan är det lämpligaste.

Hvad angår uttalandet rörande den 4 klämmen, så kan det hafva något för sig, oaktadt vid de salterier, som redan finnas startade, kärlfabrikationen ingår såsom en särskild del utaf salterierna, hvarför något skildt omnämnande af dem icke behöfde ifrågakomma. Hvad åter angår ett tillägg i sådan riktning att understöd »fortfarande» skulle gifvas och det för kärlfabrikation, så ha just landtbrukssällskapen, åt hvilka medel enligt detta förslags fjärde kläm komme att anslås, möjlighet att understödja kärlfabrikationen genom att använda medlen till understöd af detta slag äfvensom för förbättrandet af den råvara, som infångats. (Bra!)

Ed. **Näs:** Föreliggande fråga om fiskerinäringens höjande i vårt land har stått på dagordningen under flere föregående landtdagar, utan att man lyckats få densamma tillfredsställande löst. De lagstiftningsåtgärder, som därunder vidtagits, hafva icke i allo varit egnade att befrämja utvecklingen af denna viktiga näringsgren. Sålunda har stadgandet af fisklysningstiden för åtskilliga fiskslag varit behäftad med större och mindre felaktigheter, hvarom utskottet äfven i betänkandet med skäl erinrar. I nu gällande lag har en del fiskslag, såsom t. ex. strömmingen, utaf hvars fångst tusental familjer i vårt land hafva sin utkomst, lämnats helt och hållet utom lagens skydd. Man har däremot invändt, att detta fiskslag förekommer så ymnigt i hafvet, och dess fortplantningsförmåga är så stor, att någon förminskning af stammen genom den årliga fångsten icke varit märkbar. Emellertid visar utskottet på sid. 9 i betänkandet, att fångsten af detta fiskslag under tiden från år 1884—1904 i betänklig grad reducerats och detta, oaktadt sinnrikare fångstredskap numera kommit till användning. Orsaken härtill är utan tvifvel den, att stammen genom ett onaturligt be-

drifvet fiske i lektiden förminskats. Med ett sådant synbart faktum för ögonen anser jag det vara lagstiftarens ovedersakliga skyldighet att göra äfven strömmingen mindre skyddlös i våra vattenområden. Äfven andra förbättringar i vår nu gällande fiskerilag äro af behofvet påkallade, såsom t. ex. förändrade bestämmelser om maskorna för en del fiskarter. Uti frågan om längre mått för fångad och till salu hållen fisk vill jag för tillfället icke vidare uttala mig. Men i öfrigt ansluter jag mig till betänkandet och ber att på det varmaste få understöda detsamma.

Ed. **Vaarala**: Pyysin puheenvuoroa kannattaakseni valiokunnan mietintöä, varsinkin mitä valiokunnan ponnen viimeiseen kohtaan tulee. On ymmärtääkseni valiokunta osannut tässä oikeaan kun se ehdottaa komitean asettamista tarkastamaan kalastuslainlainsäädäntöä; sillä millään muulla tavalla ei tässä kohden voida saada senlaista korjausta aikaan, mikä tyydyttäisi kansan hartaan toivon. Siis kannatan lämpimästi valiokunnan mietintöä.

Ed. **Runeberg**: Jag ber att i hufvudsak få ansluta mig till ekonomiutskottets nu föreliggande betänkande, men ville dock i afseende å enskilda punkter framställa några anmärkningar. Särskildt synes mig som om första klämmen i utskottets betänkande vore af den art, att den knappast borde omfattas af landtdagen. Utskottet begär i denna kläm »att regeringen måtte taga under ompröfning, huruvida ej under vårvintern något lämpligt staten tillhörigt fartyg kunde ställas till förfogande för transport af fångstmän till platser, där gråsälen framföder sina ungar, ifall hugade båtlag i tillräcklig mängd anmäla sig». Den gäller såsom synes ett mycket i detalj ingående önskningsmål, men yrkar endast att regeringen skulle taga under ompröfning denna detalj. Öfverhufvud bör ju en landtdagspetition mera åsyfta större allmänna synpunkter, och om man ingår i detaljer, då hålla sig till sådana, där man kan framställa ett bestämdt yrkande. Att anhålla att regeringen skall taga under ompröfning en detalj sådan som den hvilken i klämmen beröres förefaller mindre ändamålsenligt, så mycket mer som frågan synes vara något tvifvel underkastad. Utskottet själft säger i betänkandet å sid. 3 att »inom utskottet hafva tvifvelsmål visserligen uttalats angående ändamålsenligheten af den föreslagna åtgärden». Och man kan i självfva värket vara berättigad att hysa tvifvelsmål. Det förefaller mig därför som om det vore riktigare att väl i motiveringen beröra frågan, men icke framställa en bestämd kläm, om hvilken landtdagen dock svårligen kan bilda sig en bestämd åsikt.

Beträffande den andra klämmen har jag för min del ingenting att invända. Tvärtom anser jag den vara af stor vikt och alldeles

riktig. Om någon kunnat hysa något tvifvel och varit benägen att förena sig om de synpunkter, som hr Vikman här tidigare framhöll, så måste väl hvarje tvifvel vika inför den förkrossande sakkunskap, med hvilken frågan här nyss blifvit belyst. Jag är således alldeles ense om klämmen, men däremot måste jag framhålla till expeditionsutskottets betänkande, ifall detta förslag blir beslut, att den motivering, som i betänkandet har framlagts, icke borde upptagas. Utskottet anställer å sid. 2 och 3 i det svenska exemplaret en beräkning öfver den skada sälen gör på fisk och tar såsom utgångspunkt antagandet, att sälen under ett dygn använder 5 kg fisk. Detta öfverensstämmer ju icke riktigt med hvad hr Hedberg här nyss framhållit om de olika sälarternas konsumtionsförmåga, hvilken för hvardera angafs betydligt högre. Vare härmed huru som hälst, så låter detta ännu säga sig, om det ock är svårt att beräkna det kvantum fisk, som hvar säl förtär om dagen, något som väl också mycket beror på tillgången för tillfället. Men när utskottet vidare säger: »beräknas priset å ett kilogram fisk till endast 20 penni, så förtära 4,500 sälar — hvilket antal i Finland årligen aflifvas — fisk till omkring 1,600,000 marks värde on året» så är det väl alldeles ohållbart. Till grund lägges således antalet sälar, som aflifvats. Det är väl icke de aflifvade sälarna, som förtära fisken, utan det är de lefvande, och dessa äro mångfaldt flere, men vi få intet begrepp om huru många de äro. Och så beräknas värdet af den uppätna fisken till 20 penni per kilogram. Jag vet icke hvarför man icke lika gärna kunde säga 10 penni eller 30 eller 40 penni, ty beträffande ofångad fisk, som simmar fritt omkring i hafvet, tror jag att vi lika gärna kunna sätta hvilket pris som hälst. Man kan icke veta om af den någonting alls kommer i fiskarens båt och får något som helst saluvärde. Nå ja, man kan ju beräkna huru som hälst, men man skall icke göra beräkningar, som grunda sig på så fullkomligt — om icke från luften gripna antaganden, eftersom de röra fisk — så åtminstone sådana att om dem måste sägas att de bära vatten. När yttermera denna skottpremie för säl motiveras på sid. 4 med att sälen åtminstone är lika skadlig för fiskerinäringen som de foglar, som premieras såsom skadliga för jordbruket, så håller detta icke heller sträck, ty de roffoglar, som premieras, äro icke skadliga för jordbruket, såvidt jag vet, utan för det nyttiga villebrådet.

Alltså ,denna motivering borde icke ingå i ständernas skrifvelse, Själfva klämmen är jag emellertid fullkomligt ense om. Likaså kan jag förena mig om de öfriga klämmarna, om man också beträffande den sista angående tillsättandet af en komité kan vara berättigad att hysa en viss farhåga med hänsyn till det otal af komitéer, som äro tillsatta och som begäras att tillsättas. Det gäller dock nu en fråga, där det måhända mer än i många fall vore skäl att tillsätta en komité i synnerhet därför, att den nya fiskeriförordningen, som

i många afseenden på ett så väsentligt sätt förändrat gällande lagbestämningar på detta område, var så litet pröfvad, innan den antogs som lag. Man bör nu kunna hafva åtminstone någon erfarenhet i hvad mån den kan vara ändamålsenlig, i hvad mån den kan påkalla förändring. Jag skulle således förena mig om klämmarna med undantag af den första, hvilken jag föreslår att landtdagen icke skulle omfatta.

Ed. **von Alfthan:** Jag har ett mycket stort förtroende till hr Runebergs kännedom om ämnesomsättningen hos människan, men beträffande sälen tror jag, att hr Hebderg kan tillmätas större vitsord. Om nu han beräknar sälen på en så knapp diet, som 5 kilogram, så vittnar detta blott om hans vanliga anspråkslöshet. Denna summa kunde nämligen godt två- eller tredubblas. Hvad det beträffar, att sälen ibland får nöja sig med mindre, så är det med den som med andra dödliga varelser. Jag har icke stor erfarenhet, men jag känner dock sälen som ett ganska väl nutrieradt djur, i hvars diet någon afknappning sällan förekommer. Jag kan således icke säga något ondt om denna motivering. Att här anföra sådana siffror är så till vida belysande, som jag tänker att flertalet landtdagsmedlemmar har en ganska ringa föreställning om, huru stor den skadan är som utöfvas af detta djur. Det kan därför vara ganska bra att en sådan här belysning rörande den skada sälen utöfvar finnes. Jag för min del var ganska okunnig om, att det kunde gälla så stora belopp, och är ganska tacksam för dessa upplysningar. Hvad sedan beträffar första klämmen, så har jag, ehuru jag icke hör till ekonomiutskottet, dock med ganska stort intresse följt med frågan. Och jag tror mig veta, att betänkandet beror på en kompromiss, emedan det förehåller sig så, att de egentliga skickliga sälfångarena tyvärr blott träffas uppe i Österbotten. Där behöfva de inga ångbåtar, utan de ligga i veckotal ute och drifva med isen, som stundom drifver ända ned från Kvarken till Åland, och slå därunder ihjäl sälar. Befolkningen i södra Finland vågar sig däremot icke med sina båtar ut på drift i Östersjön. Det är sålunda dessa, som önska få en sådan ångbåt af staten. Jag vill nu lämna därhän, huruvida denna önskan är grundad på alldeles goda grunder. Det kan ju hända, att det kunde behöfvas experimenteras, angående hvad som härvidlag är nyttigt. Men om någon båt kan ställas till deras disposition, så är ändamålet behjärtansvärdt. Det kan gärna försökas. Nog har staten inlåtit sig på dyrbarare experiment än så.

I öfrigt är jag ekonomiutskottet mycket tacksam för detta betänkande, då saken ligger mig varmt om hjärtat. Jag tror dessutom, att den har större betydelse, än man velat tillmäta densamma. Det är på det sättet, att landtbruket i landet blifvit på det varmaste omhuldadt som modernäring, medan t. ex. skogsbruket behandlats

såsom styfbarn och fiskbruket icke alls behandlats. Likväl kunde utan tvifvel fisket vara källan till stora nationella rikedomar, om det skulle i någon mån vårdas och icke systematiskt vanvårdas. När nu fiskarbefolkningen själf vaknat till insikt om, att den måste med egna krafter göra något för saken och därvid vänder sig till samhället med en anhållan om hjälp, utan hvilken den icke kann komma någon hvart, fattiga som fiskarena äro och isolerade från hvarandra enhvar på sitt skär, åtminstone hvad hafsfiskarena beträffar, så synes denna vädjan vara synnerligen behjärtansvärd. Öfverhufvudtaget synes mig, att denna landtdag, som visat ett mycket stort intresse för alla reformer, som kosta penningar utan att direkt inbringa något, också borde börja intressera sig för att göra små utgifter för höjandet af landets nationella produktion, så att vi finge peningar att betala de kostsamma reformerna med. Det är äfven från denna synpunkt förevarande fråga synes böra betraktas. Och de summor, som det här är fråga om, äro ytterst anspråkslösa i jämförelse med de summor man har beräknat för t. ex. sjukhus och dylika saker. Jag tror faktiskt, att dessa summor använda af yrkesmän komme att rent nationalekonomiskt sedt blifva landet till mycket större fromma än alla dessa milda stiftelser tillsammantagna.

Ed. **Kares:** Minä pyysin puheenvuoroa ed. Vikmanin puheen johdosta. Hän on nyt kuitenkin minun tietääkseni asiantuntevalta taholta saanut, mitä hänelle kuuluu, niin että minä voisin oikeastaan luopua. Minä huomautan vain, että me emme ole hylkeen tapporahaa määrätessämme ylimalkaan vain ottaneet jotakin korkeata summaa, niinkuin ed. Vikman ehdoitti 10 markkaa, vaan me olemme tehneet suunnittaisia laskuja siitä, minkälaisen tapporahan avulla hylkeenpyytäjät nykyisen tulomäärän vallitessa voivat pyyntiä harjoittaa. Ja tämmöisten laskelmien perustuksella olemme tulleet siihen ajatukseen, että, jos viisi markkaa hylkeeltä maksetaan, niin hylkeenpyytäjien päiväpalkka tämän kautta tulee siksi korkeaksi, että he ainakin jossakin määrin taloudellista vahinkoa pelkäämättä voivat tuota pyyntiä harjoittaa. Tämä päiväpalkka ei tule vieläkään korkeaksi tämän kautta, se ei nouse täyteen kolmeen markkaan ehdotetun tapporahan avulla, mutta on kuitenkin katsottu, että jos tämmöinenkin tapporaha saadaan kuin viisi markkaa, niin hylkeenpyytäjät voivat harjoittaa tätä vaarallista tointa.

Ja samoin ei ole voitu myöskään eroittaa kirjavaa hylettä harmaasta tapporahan määräämisessä, sentähden että yleisesti kalastajaväen keskuudessa kuuluu valituksia yhtä paljon kirjavasta hylkeestä, niinkuin ed. Hedberg mainitsi. Ja sitäpaitsi Ruotsin kokemus viittaa samaan suuntaan, sillä siellä on ollut pakko jä-

lestäpäin ruveta myöntämään kirjavasta hylkeestä sama tapporaha kuin harmaasta. Se minun mielestäni tässä puhuu selvää kieltä, mitenkä välttämätöntä on, että nämä molemmat pannaan samaan luokkaan.

Mitä ed. Vikman puhui astiain valmistamisesta sekä siitä, että pitäisi avustaa näitä osuuskuntia eikä ainoastaan lainoja antaa, niin se osoittaa, ettei hän ole tarkoin lukenut mietinnön 5 ja 6 sivua, jossa huomautetaan maanviljelys- ja kalastusseurojen tehtävästä tässä suhteessa. Siellä tämä kysymys on otettu erityisen huomion alaiseksi.

Ed. Runeberg on senjälkeen kylläkin asiallisesti huomauttanut tämän mietinnön ensimmäisestä ponnesta. Me mietinnön kirjoittajat talousvaliokunnassa myönnämme kyllä, että tämä ponsi on ehkäpä liian ylimalkainen, se oli liian hapuilevaa, mutta se on aivan sen asian mukainen, mitä tässä tällä kertaa ajetaan. Sillä on todellakin valiokunnassa ollut suuria epäilyksiä siitä, missä määrin tämmöinen toimenpide on lainkaan tarkoituksen mukainen, onpa suorastaan väitetty asian tuntevalta taholta, että hylkeiden pyynti tämmöisen keinon kautta käy mahdottomaksi, mutta toiselta puolen on tietty, että Suomenlahden kalastajaväestö, joka hylkeenpyyntiä harjoittaa, aivan jyrkästi vaatii tätä, pitää tätä toimenpidettä, niinkuin ed. Vikmankin täällä näkyy pitävän, hylkeentappamisen A:na ja O:na, niin että jos se vain saadaan, on muka asia autettu. Vieläpä kalastajakokouksessa, mikä markkina-aikana täällä Helsingissä pidettiin, Suomenlahden kalastajat olivat tästä aivan yksimieliset.

Kun kerran tällainen mielipide on olemassa, niin valiokunta ei ole voinut jättää sitä huomioon ottamatta, vaan on tahtonut huomauttaa hallitukselle siitä, että hallituksen on tätä seikkaa tarkasti harkittava, tehtävä, niinkuin ed. Alfthan sanoi, kokeita ja näiden kokeiden perustuksella voidaan tässä kohden laajempiin toimenpisiin ryhtyä. Minusta on siis tämä ponsi asianmukainen sellaisena, kuin tämä asia tällä kertaa on. Me emme voi pyytää mitään muuta, kuin että hallitus ottaisi asian harkittavakseen ja antaisi laivan, jos kylliksi hylkeenpyyntivenhekuntia retkelle ilmoittautuu.

Mitä niihin epäilyksiin tulee, joita ed. Runeberg lausui toisen ponnen perusteluista, niin, kun me kirjoitimme mietinnön, oli kyllä meilläkin selvillä, että hylkeiden ruokarahamäärästä voidaan laskea halpahintaisia vitsejä, kun lasketaan, mitä tapetut hylkeet vuodessa syövät. Mutta siitä huolimatta katsoimme kuitenkin asialle hyödyksi panna mietintöön tämmöisen laskelman, joka ei missään tapauksessa ole liian korkea, vaan päinvastoin liian alhainen. Se on omansa näyttämään eduskunnalle, mitenkä tässä todellakin on olemassa semmoinen kohta, joka vaatii pikaista apua, että tässä on

olemassa kansantaloudellinen tappio, jonka korjaamiseksi keinoja on ehdotettava.

Ja mitä lintuihin tulee, joista jo kaksi kertaa on täällä huomautettu, niin nekin ovat tähän mietintöön otetut vain esimerkkinä siitä, että tapporahan maksaminen ei ole meillä mitään outoa. Niitä maksetaan linnuista, pienemmistäkin tuhoeläimistä kuin hylkeet, olkoot maanviljelystuhoeläimiä tai mitä tahansa. Siihen olisi voinut panna sudet ja karhut, niinkuin ed. Vikman tahtoi, mutta minun luullakseni se olisi ollut tarpeetonta. Siinä kohden kai ovat perustelut sellaiset kuin asian luonto vaatii.

Viimeisessä ponnessa ehdotetaan komiteaa, jota on pyydetty monessa anomuksessa, enkä minä voi ymmärtää, miten valiokunta olisi voinut selvitä kaikista niistä anomuksista, joita eduskunnassa on tehty, joissa useassa anomuksessa vielä asiantuntemuskin oli ollut hyvin vähäinen.

Ed. **Pykälä:** Asiasta on niin paljo jo puhuttu, mutta kun tässä ovat muut lähteneet kalaan, lähden minä mukaan, sehän on täällä aina ollut periaatteena.

Ed. Vikman toi esille Suomenlahden kala-astiateollisuuden. On kyllä tosi, ettei siellä kala-astiateollisuus ole päässyt vauhtiin, mutta siihen on luonnolliset syynsä, kun Suomenlahden kalastajat myyvät kalansa tuoreena ilman suolaamatta. Ainoastaan kesän kuumimpana aikana, kun eivät kerkiä saada mihinkään kalojaan, ne suolaavat ja myyvät Viroon, mutta Viipurissa ei saa ostaa suolaista kalaa milloinkaan. Suolatun kalan myynti on niin pientä, ettei ole astiateollisuus voinut kehittyä. En silti tahdo vastustaa valtioavun myöntämistä, jos on mahdollisuutta tämän elinkeinohaaran kehittämiselle.

Mitä sitten tulee riitaan kirjavasta ja harmaasta hylkeestä, mitä täällä on käyty, niin minä olen puhutellut merikalastajia ja ne vakuuttavat, että kummatkin kyllä ovat yhtä vaaralliset kalalle, mutta ettei kirjava hyle ole niin monilukuinen kuin harmaa, sillä sitä pyydetään enemmän kuin harmaata hylettä siitä syystä, että harmaan hylkeen pyytäminen on taloudelliseti vähemmän kannattavaa ja senvuoksi harmaa hyle on lisääntynyt enemmän. Kaikki merikalastajat ovat yhtä mieltä siitä, että jos ei hylkeen tapporahaa koroteta korkeammaksi, niin korkeaksi että hylettä kannattaa pyytää, niin kalastuselinkeino merellä tulee lähimmässä tulevaisuudessa tykkänään mahdottomaksi. Muutamat Pohjanlahden kalastajatkin ovat minulle kertoneet, että yhtenä yönä voi harmaa hyle tehdä 50 markan vahingon yhdelle kalastajalle pyydyksen repimällä, puhumattakaan siitä, mitä se hävittää saalista, niin että kalastaja voi kärsiä kuukaudessa vahinkoa 100:kin markkaa ainoastaan hylkeen repimistä pyydyksistä, joten

tuo ehdotettu summa 30,000 markkaa tähän tarkoitukseen on mitättömän pieni. Mutta minä toivoisin, että tehdään järkiperäisiä kokeita sillä alalla ja kohotetaan sitte tapporahat, jos saadaan suotuisia tuloksia.

Mitä taas muihin osiin valiokunnan mietintöä tulee, niin en muuta ehdota kuin että ne hyväksyttäisiin sinällänsä, joten päästäisiin tästä pitkäveteisestä keskustelusta, josta ei kuitenkaan mitään etua asialle enään ole.

Ed. **Vikman:** Minua puolestani ihmetyttää, kuinka kaksi pappia, pastorit Hedberg ja Kares, ovat ottaneet niin pahakseen siitä, että olen arvostellut heidän työtään. Minä tahtoisin huomauttaa, että sana hyle merkitsee ruotsiksi säl eikä suinkaan själ.

Täällä on varsinkin ed. Hedberg kuvaillut oloja sellaisina, minkämoisia ne epäilemättä ovat Ruotsin rannalla ja myös osissa Pohjanlahden rantaa, mutta minua on sekä valiokunnan mietintö että tapahtunut keskustelu saanut yhä selvemmin vakuutetuksi siitä, että valiokunnassa ei ole tunnettu ollenkaan oloja Suomen lahdessa. Suomen lahden kalastajat nimittäin kärsivät yksinomaan harmaasta hylkeestä. Ja tämä käsitys on niin yleinen meidän maassamme, että — viitatakseni vain yhteen esimerkkiin —, kun täällä viime vuonna oli koko maan maatalousseurain edustajain kokous ja siltä kokoukselta pyydettiin lausuntoa tässä asiassa — tietääkseni hallituksen taholta, — tämä kokous yksimielisesti lausui, että tapporaha olisi maksettava nimenomaan harmaasta hylkeestä.

Tämä harmaa hyle on siksi juuri Suomenlahden kalastajille niin haitallinen, että sen kalanpyyntitapa on erinomaisen ovela. Minunkin täytyy käyttää muutamia sanoja kuvatakseni oloja, koska näyttää siltä kuin olisi se tarpeen. Kun kalanpyytäjät lähtevät Suomenlahdelle joko verkolle tai myöskin nuottakalastukselle, mutta varsinkin verkkokalastukselle, kesällä, jolloin yöt ovat valoisia, seuraavat nuo harmaat hylkeet suurissa laumoissa kalastajia ja osaavat ne tehdä johtopäätöksiä siitä, missä verkkojen merkit näkyvät, ja pitkän matkan päästä sukeltamalla ne lähestyvät pyydyksiä ja poimivat pois jokainoan hailin verkoista ja häviävät heti tämän tehtyään pitkän matkan päähän ja näyttäytyvät siellä täällä. Ja vaikkakin kalastajat asettuvat veneineen ankkuriin itse kalastuspaikalle, hylkeet kuitenkin tällä tapaa tekevät niin sanoakseni järkiperäistä vahinkoa kalastajille tavattoman suuressa määrässä ja juuri senvuoksi on Suomenlahden kalastajien viha kohdistunut harmaisiin hylkeisiin. Mutta niihin nähden ovat Suomenlahden kalastajat voimattomia siitä syystä, että harmaa hyle poistuu jään tullessa sikäli ulommaksi, mikäli meri käy jäähän ja tulee aina Itämeren rajalle saakka tekemään poi-

kansa, jolloin se ei ole ollenkaan esim. Viipurin läänin kalastajien saavutettavissa. Tältä kannalta katsoen on mielestäni tuotava erityisesti esille juuri ne omituiset olot, jotka Suomenlahdessa vallitsevat ja jotka varsinkin Viipurin läänin kalastajien kesken ovat niin paljon valituksia synnyttäneet.

Täällä on myös pidetty vähäpätöisenä sitä minun ehdotustani, joka kohdistui neljänteen ponteen, ja jossa ehdotin astiateollisuudelle avustusta. Asianlaita on nyt kuitenkin sellainen, että sen avustaminen minun mielestäni on erittäin tärkeä siitä syystä, että, niinkuin jo äsken sanoin, Viipurin läänin kalastajat yhä edelleen eivät osaa suolata kalojansa, vaan suolaamatta ja järjestämättä latovat ne vanhoihin käytettyihin kala-astioihin, joita ne tuovat Virosta palatessaan vietyänsä sinne kaloja.

Ed. Pykälä koetti väittää, että kalan suolaamista harjoitetaan niin vähäsen Viipurin läänissä, että senvuoksi siellä ei ole astiateollisuutta syntynyt. Tämä kohdistuu ainoastaan Viipurin kaupungista itäänpäin olevaan osaan Suomenlahtea, nimittäin sinne, mistä kala menee hyvin helposti ja nopeasti kaupan, varsinkin Pietariin. Mutta niin ei ole asianlaita ollenkaan niissä pitäjissä, jotka ovat Viipurista länteenpäin. Näissä säännöllisesti koko toukokuun ja kesäkuun kalastuksen tulokset juhannukseen saakka suolataan ja viedään juhannusviikolla Viroon ja jälleen kun syyspuolella kesää kalastus alkaa, suolataan kaikki kalat kotona sellaisiin kelvottomiin astioihin, joita jo on käytetty ja viedään Mikonpäivän tienoissa Viroon toisella retkellä. Ja kun m. m. useamman kerran olen ollut tilaisuudessa ottamaan selville näitä seikkoja varsinkin mitä kalojen hintaan tulee, pyydän huomauttaa, että tällaisiin vanhoihin astioihin suolatut kalat on pakko myydä esim. Räävelissä toisinaan kolmanneksesta siitä hinnasta, mikä kaloilla on ollut, kun ne järkiperäisellä tavalla ovat olleet suolatut kunnollisiin astioihin. Näin ollen pyytäisin edelleen saada kannattaa niitä ehdotuksia, joita täällä jo äsken tein.

Ed. **Hoikka:** Mikäli minä käsitän on talousvaliokunta tätä mietintöä tehdessään onnistunut erinomaisesti katsoen niihin moniin anomusehdotuksiin, joita tässä asiassa on tehty. Tarkastellessani valiokunnan mietinnön perusteluja, täytyy minun tunnustaa, että valiokunta on pannut erinomaisen tarkkaa huolta jokaisen anomusehdotuksen sisältöön eikä mielestäni valiokunta olisi tällä kertaa voinut parempaa mietintöä tehdä kuin mitä nyt esillä oleva on. Se on ehdottanut anottavaksi hallituksen toimenpiteitä tässä kohden, mikäli ne mahdollisia ovat ja ottanut huomioon ne valitukset, joita etenkin Pohjolassa on esiintuotu kalastuksen kurjasta kannasta, jolla kansalta kalastus on kielletty. Näin ollen minä lämpimästi kannatan talousvaliokunnan mietintöä.

Ed. **Sundblom:** Jag har visserligen icke skjutit någon säl, ej heller klubbat någon, men känner dock till ett och annat om sälen, dess lefnadssätt och skadlighet. Gentemot frih. von Alfthan vill jag framhålla, att det ingalunda är blott i Österbotten man håller efter sälen. Äfven i åländska skärgården äro fiskarena tvungna att bedrifva ett utrotningskrig emot denna sin arffiende, men på grund däraf att sälspäcket och skinnet nedgått i pris, är sälfångsten icke mera lönande. Därför är man tvungen att inslå på den väg ekonomiutskottet angifvit, d. v. s. att premiera sälen. Jag ville för min del gå ännu längre och skulle önska få sälen förklarad som skadedjur på samma sätt som lag- och ekonomiutskottet betraktar älgen, men hvad sälen vidkommer med vida större skäl. Jag vill icke inlåta mig på sifferkalkyler, men vill dock säga, att när man uppgör beräkningar, måste man fästa afseende vid den statistik, som finnes till hands. Det är icke möjligt att uträkna, huru mycket fisk sälen i hafvet förstör, men på grund af de uppgifter, som föreligga, kan man dock räkna ut, att sälen åstadkommer ofantligt stor skada. Jag vill nämna ett litet exempel från Kökar, som är nog så talande. Man hade skjutit en större gråsäl, och då den öppnades, fann man i dess inre 36 större och mindre gäddor, hvarken mer eller mindre. Enhvar må sedan kalkylera. Men jag skall icke vidare uppehålla mig vid sälens skadlighet; denna är af fiskarena så allmänt erkänd, att den ej behöfver diskuteras. Här har framhållits att vikarsälen icke är skadlig i samma mån som gråsälen; gråsälen äter mera fisk och vikarsälen anställer större skada på bragderna. Hvardera är lika skadlig och bör i samma mån premieras.

Det skulle vara mycket att säga om fiskerinäringen i allmänhet, men jag vill icke uppehålla tiden därmed, ty jag hoppas, att landtdagen skall blifva lika enhällig i sitt beslut, som ekonomiutskottet varit, d. v. s. utan meningsskiljaktighet omfatta de klämmar, som här föreligga. Fiskerinäringen ligger nere och har länge legat nere på grund af tvänne orsaker: dels hafva fiskarena själfva icke tillräckligt tagit tillvara sina intressen, dels har representationen och regeringen alltför mycket underskattat betydelsen af fiskerinäringen. Jag kan emellertid säga, att vår fiskarebefolkning för närvarande rör på sig och det rätt duktigt. Fiskarena sammankomma till möten, bilda föreningar och andelslag och rådgöra ifrigt om, huru de skola kunna drifva upp sin näring. Nu vänta de med tillförsikt, att representationen skall skänka fiskerinäringen ett kraftigt understöd, dels i form af reformer och dels i form af rundliga anslag. Jag deltog senaste söndag och måndag i ett fiskaremöte i Åbo. Och det är hufvudsakligen för att få föra fram ett uttalande därifrån, jag nu begärt ordet. 250 fiskare från sydvästra Finlands skärgård och

Åland hade kommit tillstädes för att diskutera sina lifsfrågor. Därvid framställdes många önskningsmål och påpekades många brister. Äfven betonades kraftigt betydelsen af att fiskarena själfva taga första steget och se till att de rycka upp sin näring. Det var dock isynnerhet en sak, fiskarena lade mig varmt på hjärtat, nämligen de obesuttnas vanskliga ställning med afseende å fiskerätten, ty vår nuvarande fiskeristadga skiljer sig i detta afseende så väsentligt från fiskeristadgan af 1865, att t. o. m. de besuttna ute i skärgården måste medgifva, att de obesuttna nu äro fullkomligt lottlösa och öfverlämnade åt öppna hafvet och de besuttnas välvilja eller godtycke. Fiskaremötet kom öfverens om — märk väl att i mötet deltogo besuttna och obesuttna — att uttala den förhoppning, att representationen skyndsammeligen måtte reformera lagstiftningen med afseende å de obesuttnas fiskerätt, dock på sådana villkor, att ingens rätt må blifva gången för nära.

Det var i hufvudsak detta behjärtansvärda önskningsmål fiskarena ville hafva framfördt och detta är, kan man säga, för dem en värklig *lifsfråga.* När jag ännu en gång uttalar den förhoppningen, att landtdagen enigt måtte godkänna ekonomiutskottets uttalande, bifogar jag ytterligare det yrkande att åtgärder *skyndsamt* må vidtagas. Ty alltför länge har denna näringsgren legat nere och blifvit försummad. Nu är ingen tid att förlora. Jag vågar också förutsätta, att den komité, som tillsättes, skyndsamt, grundligt och samvetsgrant skall taga sig värfvet an.

Ed. **Hedberg:** Hr Näs uttalade sig visserligen icke, såvidt jag kan förstå, därhän att, det skulle invärka på den sak, hvarom fråga är. Jag vill dock yttra några ord med anledning af hans uttalande om strömmingen och behofvet af skydd för densamma. Det är ett faktum, att man för närvarande icke kan anse ens sannolikt, att strömmingen skulle minskats. Den uppträder blott periodvis på olika platser. Efter att några år hafva varit borta från en trakt, återvänder den i regel efter någon tid till densamma. Denna erfarenhet har gjorts äfven i Sverige. Jag ber få nämna att min sagesman rörande det sistsagda är vår landsman doktor Nordqvist i Lund. Enahanda uttalande har afgifvits äfven af danska fiskeriföreningens sekreterare J. Videbaek i Köpenhamn. Statistiska siffror från vårt eget land visa precis detsamma. Om landtdagsmannen Näs gjort sig mödan att genomläsa de i Statistisk årsbok ingående uppgifterna i denna sak från år 1906, så hade han funnit en förteckning öfver strömmingsfångsten ända från 1877 till 1905. Denna visar att fångsten af strömming stått mellan 9 och 10 miljoner kilogram per år. Dessa siffror visa sig alldeles konstanta. Något skydd för strömmingen behöfva vi för

närvarande icke tänka på, då ju icke kan fastslås någon faktisk förminskning af detta fiskslag.

Hr Runeberg uttalade tvifvelsmål med afseende å första klämmen. I den delen är han bemött af landtdagsmannen Kares. Han gjorde vidare några inkast rörande den statistik, angående sälens skadlighet, som ekonomiutskottet presterat i sitt betänkande. Att denna statistik emellertid förtjänar tagas på allvar vill jag stödja därmed, att äfven 1898 års fiskerikomité, till hvilken bland andra hörde en auktoritet på området, sådan som doktor Nordqvist, anför en enahanda statistik. Komitén stöder sig just i afseende å beräkningen af den skada sälen gör på likartade statistiska uppgifter, som nu ekonomiutskottet gör med förändrade värden. Jag ber att få uppläsa stycket. Det lyder: „Enligt den officiella statistiken skall hos oss årligen dödas omkring 7,000 sälar. Då enligt Benecke, Brehm m. fl. iakttagare mindre sälar i fångenskapen förtära 10—15 skålpund, de större 30—40 skålpund fisk dagligen, inses lätt, hvilken ofantlig förödelse på fisk dessa djurarter åstadkomma. Antager man att en säl i medeltal förbrukar endast 5 kilogram fisk om dagen, så gör detta för hvarje säl 1,825 kilogram om året och 7,000 sälar 12,775,000 kilogram".

Vare detta nog sagdt härom.

Hr Vikman! Låtom oss icke tvista om sälfångsten, utan lämna denna sak och komma öfverens om, att förhållandena rörande de tvänne olika sälarterna kunna vara något olika i olika delar af landet! Hvad Bottniska viken angår äro vi på det klara därom, att gråsälen och vikarsälen båda göra stor skada. Hvad Åland beträffar, hafva vi i afton fått uppgifter, som bestyrka mitt tidigare uttalande. Hr Vikman tyckes icke tillerkänna någon betydelse åt den skada vikarsälen gör i Finska viken. Däremot har den ledamot i ekonomiutskottet, som känner förhållandena i sistnämnda vatten, jag ber få nämna hans namn, landtdagsmannen Reima, lämnat motsatta uppgifter. Därom helt nyss tillspord vidblir han sin åt utskottet gifna uppgift, att vikarsälen i Finska viken gör så pass stor skada på fiskbragder, att dess premiering är lika berättigad som gråsälens.

Något vidare torde jag icke behöfva tillägga.

Ed. **Reima:** Ed. Vikman on ottanut tämän kirjavan hylkeen erityisesti suojellakseen. Niin paljon kuin minä tiedän asiasta — kovin laajat tiedot minulla ei siinä kyllä ole — niin vakuutetaan, että kalanpyydykset ovat kalastajille sangen kalliita laitoksia, ja kirjava hyle on mestari niitä repimään ja rikkomaan. Ei ole myöskään tuntematonta, että se myös syö kaloja, ja onkin se aika herkkusuu. On todistettavasti kerrottu, että yhdestä suuresta

verkosta on tavattu 20 lohenpäätä ja silloin on kirjava hyle tehnyt tämän vahingon ja syönyt nämä lohet. Sitäpaitsi onhan valiokunta omistanutkin tarpeellista huomiota harmaalle hylkeelle. Onhan sille pantu tapporahatkin, ja sitä paitsi ehdotettu, että valtio osottaisi vastaisuudessa laivoja, jotta harmaata hylettä päästäisiin sopivaan aikaan pyytämään ja hävittämään. Sille on siis mietinnössä osoitettu suurempaa huomiota kun konsanaan kirjavalle hylkeelle. Tämä toimenpide on aluksi vaan kokeeksi. Jos nähdään, että harmaa hyle on vaarallisempi, niin voidaan tätä tapporahaa ylentää ja keksiä uusia parempia keinoja sen hävittämiseksi, kunhan nyt ensin hyvään alkuun päästään.

Vielä pyydän lausua muutaman sanan astioista. Täällä meidän saaristossamme täytyy silakat kaikki latoa astioihin, sillä se on täällä ajan vaatimus. Mutta Suomenlahden peräpuolella on vielä tilaisuus saada silakoita hyvällä hinnalla kaupaksi toisellakin tavalla, ilman astioihin latomista. Kalansaalis on siellä kevätkalastuksen aikana hyvinkin runsas, ja se pyydetään lyhyessä ajassa, niin ettei siellä joudeta uudenaikaisiin suolaamishommiin. Niin paljon kuin minä tiedän asiasta, niin jos näissä suurissa sillitynnyreissä on silakat pantu sikin sokin, niin saadaan niitä viedä Venäjälle ilman tullia, mutta jos ladotaan ne uusiin astioihin, niin on niistä maksettava tulli. Minä tiedän että ladotuista kaloista saadaan suhteellisesti paljon korkeampi hinta, mutta en varmaan tiedä, onko se hinta niin paljon korkeampi että se korvaa ne kulungit, jotka tästä uudesta suolaamistavasta johtuvat. Ymmärrän, että tähän uuteen latomistapaan on vastaisuudessa ennemmin tai myöhemmin päästävä. Lämpimästi kannatan, että ruvetaan tähän asiaan panemaan suurempaa huolta ja että myöskin astiatehtaiden perustamista kannatetaan valtionvaroilla.

Ed. **Ehrnrooth:** Jag ber att få understöda hr Runebergs förslag, för såvidt det afser utmönstrande af den första klämmen, icke därför att jag skulle motsätta mig en åtgärd af det slag, som däri förordas, utan därför, att jag anser, att frågor af den speciella art, som här beröras, lämpligast borde upptagas endast i motiveringen och icke därjämte i en kläm.

Ed. **Runeberg:** Alla talare, som här yttrat sig, hafva, såvidt jag uppfattat det, understödt utskottsbetänkandet med undantag af första klämmen. Liksom hr Ehrnrooth nyss framhöll, har också jag motsatt mig första klämmen, icke på grund af att jag skulle vara mot själfva saken, men därför att det efter mitt förmenande icke lämpar sig för en landtdagspetition att inlåta sig i en alldeles speciel detalj, där man tillika endast kan uttala sig i alldeles allmänna ordalag. Om den bortlämnas, så är härigenom

regeringen ingalunda förhindrad att taga saken under ompröfning, utan bör tvärtom så mycket mer göra det, om det framhålles i motiveringen. Men en särskild petition om en sådan detalj, framförd i allmänna ordalag, synes mig fortfarande olämplig.

Jag skall endast med några ord beröra frågan om motiveringen af andra klämmen, hvars stora betydelse jag eljes erkänner i alla afseenden. Jag för min del betviflar alls icke storleken eller mängden af den fisk, som sälen förstör. Tvärtom är jag alldeles ense med hr Hedberg däri, att sälen är ett stort skadedjur för fisken, och anser, att denna skada kvantitativt är mångfaldigt större än utskottet beräknat. Men man erhåller icke något begrepp om storleken af denna förödelse genom att beräkna den efter antalet dödade sälar, hvilket ju framgår omedelbart af följande stycke, där utskottet framhåller, att för någon tid tillbaka det dödades äfver 6,000 sälar årligen och nu endast öfver 4,000. Den skada sälen anställer skulle således vara mycket mindre nu än för tio år sedan, om man följer utskottets sätt att beräkna förstörelsen af fisk. Detta visar ohållbarheten af en sådan beräkning. Jag tror öfverhufvud, att man bör underlåta att räkna i penningar någonting som icke kan beräknas i penningar. Det är fullt tillräckligt att framhålla, att sälen är ett för fiskeriet synnerligen skadligt djur, som anställer stor skada på fisk. Den kvantitet, som den förstör, är ju uppenbarligen mångfaldt större än hvad utskottet beräknat, men penningevärdet af den i hafvet fritt simmande fisken låter sig icke beräkna.

Ed. **Sundblom:** För undvikande af missförstånd vill jag tilllägga, att ingen, som är förtrogen med fiskerinäringen, underskattar betydelsen af goda och hållbara fiskkärl, men man anser, och synes det mig med rätta, att frågan bör lösas af fiskarena själfva, utan anspråk på statens mellankomst.

Ed. **Soininen:** Ed. Runebergin viimeisen lausunnon johdosta tahtoisin vaan lyhyesti huomauttaa, että perusteluissa sivulla 2 ei suinkaan ole tarkoitettu ilmoittaa sitä hävitystä, joka vuosittain tapahtuu meressä olevien hylkeitten kautta, vaan se säästö, joka syntyy siitä, että mietinnössä mainittu määrä hylkeitä vuosittain tapetaan. Senvuoksi minusta ei tämä perustelu ollenkaan korjausta tarvitse.

Ed. **Komu:** Minun puolestani täytyy sanoa, etten ole mietintöä lukenut yhtä suurella tyydytyksellä kuin muutamat muut, sillä minä olin odottanut, että valiokunta enemmän olisi kääntänyt huomiotaan sellaisten asemaan, jotka harjoittaisivat ja joitten tarvitsisi harjoittaa kalastusta, mutta joilla ei ole siihen nyt

tilaisuutta. Kuitenkin ponsien viimeinen osa näyttää lupaavan, että jolloinkin tulisi esille saman suuntainen kysymys, jonka edustaja Pykälä viime keväänä täällä esitti.

Muuten, kun ponsien kolmannessa osassa esitetään apuvaroja annettavaksi kalastuselinkeinon edistämistä varten, en voi hyväksyä, kun ehdotetaan, että niitä annettaisiin kalastusyhdistysten ohella vaan maanviljelysseuroille, sellaisille, jotka ovat ottaneet kalastuselinkeinon edistämisen huomioonsa. Saattaa olla, että maanviljelys-seurat nykyään ovat siinä suhteessa edellä muita seuroja, paitsi kalastusyhdistyksiä, mutta ei ole sanottu, ettei jo tämän vuoden lopulla, tai ensi vuoden alussa ilmesty esim. työväenyhdistysten ammattiosastoja, jotka ottavat edistääkseen kalastuselinkeinoa. Ja minä uskon, että tällaisilla on saaristossa parempi menestys kuin maanviljelys-seuroilla. Sentähden tahtoisin antaa ponnen kolmannelle osalle tällaisen alkumuodon: *että erityisille kalastuselinkeinon harjoittajien perustamille kalastusyhdistyksille sekä muille sellaisille seuroille ja yhdistyksille, jotka ovat ottaneet kalastuselinkeinonkin edistämisen j. n. e.*

Ed. **Hämäläinen K.:** Minä pyydän saada kannattaa edellisen puhujan tekemää ehdotusta.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

Ken hyväksyy mietinnön ensimmäisen siv. 13 olevan ponnen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on hyväksytty ed. Runebergin tekemä ehdotus.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten mietinnön *ensimäinen ponsi* oli *hyväksytty.*

Mietinnön *toinen ponsi hyväksyttiin* muuttamatta.

Ken hyväksyy mietinnön 3:nnen ponnen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on siinä kohden hyväksytty ed. Komun tekemä ehdotus.

Äänestykssessä olivat jaa-äänet voitolla, joten mietinnön 3:*s ponsi oli hyväksytty.*

4:*s ja* 5:*s ponsi hyväksyttiin* muuttamatta.

Talousvaliokunnan **mietintö** n:o 3 oli siis muuttamatta **hyväksytty** ja päätökset määrärahoihin nähden ehdollisia, josta valtiovarainvaliokunnalle oli ilmoitettava.

Keuhkotautiparantolain perustamisesta.

Esitettiin pöydällä olleet anomusvaliokunnan mietinnöt n:ot 4 ja 4 a an. ehd. (n:ris 64, 116,15) johdosta keuhkotautiparantolain perustamisesta.

Keskustelu:

Ed. **Virkkunen:** Kun valiokunnan tätä asiaa koskeva aikaisempi mietintö oli eduskunnan käsiteltävänä, pääsi eduskunnassa vallalle se käsitys, että kysymys keuhkotautiparantolain perustamisesta, siitä aiheutuviin melkoisiin rahallisiin kustannuksiin nähden, armollisena esityksenä olisi annettava eduskunnan käsiteltäväksi. Sen lisäksi huomautettiin asiantuntevalta taholta, että asia kaipaisi vielä lisäselitystä ja senkin vuoksi olisi uutta valmistelua varten lykättävä valiokuntaan takaisin. Kysymys onkin sitten ollut valiokunnassa uuden käsittelyn alaisena ja valiokunta on tehtäväkseen käsittänyt ainoastaan uuden ponsimuodostuksen. Näiden ponsien sisällys on osaksi kuitenkin käsittääkseni sellainen, että jos eduskunta ne semmoisenaan hyväksyisi, se vaara saattaisi olla lähellä, että tämä meidän kansallemme niin tärkeä ja mitä pikaisempia toimenpiteitä vaativan kysymyksen ratkaisu siirtyisi epätietoiseen tulevaisuuteen ja tuhannet maan kansalaiset, mitään apua saamatta, yhä edelleen sortuisivat tuhoavan ja aivan hämmästyttävässä määrässä meidän maassamme leviävän tuberkuloosin uhrina. Asian aikaisempi valmistelu,johon tämän kysymyksen edellisessä käsittelyssä viitattiin, ei mielestäni mitenkään ole niin vaillinainen, ettei eduskunta sen perustuksella hallitukselta voisi anoa ja odottaa yksityiskohtaisempia ja pikaisempia toimenpiteitä kuin mitä valiokunta ehdottaa.

Eduskunnassa tämä kysymys on ollut esillä jo vuodesta 1891, siis 16 vuotta, ilman että tuberkuloosin vastustamistoimet ovat sanottaviin käytännöllisiin toimenpiteisiin johdattaneet, ei ainakaan sellaisiin kuin tämän asian tärkeys ja sen koko meidän kansallemme joka hetki tuottava vaara olisi vaatinut. Jo 10 vuotta sitten, v. 1897, valtiosäädyt katsoivat asian niin valmistetuksi, että ne m. m. anoivat pääasiallisesti varattomia keuhkotautisia varten aijotun sanatoorion perustamista yleisillä varoilla. Tämän anomuksen lähimpänä seurauksena oli komitean asettaminen tekemään yleistä ehdotusta toimenpiteiksi tuberkuloosin levenemisen ehkäisemiseksi. V. 1900 tämä komitea Keisarilliseen Senaattiin antamassaan laajassa mietinnössä kannatti yleensä valtiosäätyjen anomusta, esittäen m. m. kansan parantolain perustamista maan eri osiin. Samalla laati komitea aivan tarkat ja yksityiskohtaiset ehdotukset ja kustannusarviot ehdottamiansa parantoloita

varten. Kaikki ne viranomaiset, joitten mielipidettä asiassa on myöhemmin kuultu, ovat, mikäli tiedän, puolustaneet komitean ehdotusta ja esittäneet keinoina tuberkuloosin vastustamiseksi m. m. kansanparantolain perustamista. Siitä huolimatta on kysymyksen toteuttaminen lykkäytynyt vuodesta vuoteen, ilman että mitään tehokasta on asiassa aikaansaatu, ja sillä välin on tuberkuloosi leviämistään levinnyt ja vienyt uhreikseen yhä useampia kymmeniä tuhansia meidän maamme väestöstä. Samaan aikaan kun tämä tauti useissa muissa Euroopan maissa on melkoisesti saatu vähenemään, on se meillä johdonmukaisesti käynyt yhä yleisemmäksi. Sen sijaan että meidän maassamme kymmenvuotiskaudella 1886—1895 tilastollisten tietojen mukaan 25,7 henkeä 10,000 asukasta kohti keskimäärin vuosittain kuoli tuberkuloosiin, on vastaava luku vuosina 1896—1900 ollut 27,2 sekä vuosina 1901—1905 29,1. Nämä numerot ovat jo itsessään kamalia, mutta suorastaan kauhistuttavaksi muuttuu asianlaita, kun otetaan lukuun että tätä nykyä joissakin maan osissa tuberkuloosiin kuolleitten lukumäärä on 40—50 %, sanotaanpa Waasan läänissä paikoin olevan 70:kin % kaikista kuolleista. Tämä tietää maan asujamistoon sovellettuna sitä, että viimeisenä kymmenenä vuonna tilastollistenkin tietojen mukaan on noin 80,000 ihmistä meidän maassamme kuollut tuberkuloosiin, niistä tietysti kaikkein suurin osa minkäänlaista järkiperäistä hoitoa saamatta. Mutta on muistettava, että tilasto ei voi käsittää likimainkaan kaikkia tuberkuloosiin sortuneita, varsinkaan lapsia. Siten on varmaan tähän tautiin viime vuosina kuolleiden lukumäärä todellisuudessa paljon suurempi.

Tällaiset tosiasiat silmien edessä täytyy hämmästyksellä kysyä: mikä perii väestön meidän maassamme, jollei nopeisiin toimenpiteisiin ryhdytä tämän meidän kansamme elämää jäytävän tuhon torjumiseksi? Mikä on oleva sen kasvavan sukupolven kohtalo, joka tällaisissa oloissa alottaa elämänsä ja jo syntymisestään asti on tuomittu olemaan tuberkuloosin tartunnalle alttiina, useissa tapauksissa on sen idun jo edellisiltä sukupolvilta perinyt? Tässä on totisesti tarpeen paljon tehokkaampia toimenpiteitä kuin yhä uudistetut anomukset, mietinnöt, ehdotukset ja lausunnot, joihin tuberkuloosin vastustusyritykset tähän asti melkein yksinomaan ovat rajoittuneet. Viimeisen vuosikymmenen kokemus osottaa, että tässä asiassa ei enää hurskailla toivomuksilla päästä mihinkään, vaan siinä täytyy sekä hallituksen että kansan eduskunnan mitä pikimmin ryhtyä kaikkiin toimenpiteisiin, jotka suinkin ovat mahdollisia. Ja yksi tällainen toimenpide on kieltämättä parantolain perustaminen, ja ainakin joku sellainen laitos olisi heti perustettava. Olen jo maininnut, että tuberkuloosikomitean mietinnössä valmiit kustannusarviot tätä

varten ovat olemassa, jotka vähäisillä, työpalkkojen korotuksista y. m. seikoista aiheutuvilla muutoksilla varmaan vieläkin kelpaavat käytettäviksi. Kun lisäksi tulee, että hallitus, mikäli tiedetään, on ryhtynyt toimenpiteisiin tällaisen parantolan aikaansaamiseksi Etelä-Pohjanmaalle ja siis valmistanut asiaa, niin ei pitäisi olla mitään voittamattomia vaikeuksia antaa jo ensi valtiopäiväkautena eduskunnalle arm. esitys asiassa.

Jos olen oikein ymmärtänyt sen keskustelun, mikä tapahtui tämän asian edellisessä käsittelyssä, niin on täällä lausuttu jonkunlaisia epäilyksiä siitä, ovatko parantolat, siinä muodossa kuin niitä meillä tähän saakka on ajateltu, tehokkain keino tuberkuloosin vastustamiseksi. Minä tietysti en pysty tätä kysymystä ratkaisemaan, mutta tahdon kuitenkin huomauttaa, että parantoloita ehdottamassa ovat olleet etevät ammattimiehet, ja ammattimiesten piireissä niillä vieläkin on paljon puolustajia. Sitä osoittaa mielestäni sekin, että ainoat tehokkaammat toimenpiteet, joihin meillä yksityisestä alotteesta on tuberkuloosin vastustamiseksi ryhdytty, ovat ilmenneet juuri parantolain perustamisessa. Käsitän varsin hyvin, ettei parantoloita missään tapauksessa voida maahan perustaa niin lukuisasti, että ne likimainkaan riittäisivät niille tuhansille potilaille, jotka parantolahoitoa tarvitsevat. Mutta suurempi merkitys kuin varsinaisina parannuslaitoksina onkin käsittääkseni parantoloilla siinä, että ne levittävät kansaan oikeaa käsitystä taudin laadusta ja varsinkin sen hoitamiskeinosta ja siten estävät tartunnan leviämistä yhä laajemmalle.

Kun mielestäni, niinkuin jo mainitsin, valiokunnan esittämä ponsimuodostus on osaksi liian ylimalkainen ja semmoisena saattaa aiheuttaa sen, että nekin toimenpiteet, joihin hallitus on parantolain perustamiseksi ryhtynyt, voivat siirtyä epätietoiseen tulevaisuuteen, niin pyytäisin saada muodostaa valiokunnan ehdottamat ponnet vähän toisin. Minun ehdotukseni olisi, että eduskunta anoisi 1:ksi että hallitus ensi istuntokautena antaisi eduskunnalle armollisen esityksen yhdestä tai useammasta yleisillä varoilla perustettavasta kansan parantolasta keuhko- ja risatautisia varten; 2:ksi että eduskunta ensi tilassa saisi arm. esityksen yksityisten tai kuntien alotteesta jo toimivien tai vast'edes perustettavien keuhko- ja risatautiparantoloiden avustamisesta valtionvaroilla; sekä 3:ksi että eduskunnalle annettaisiin arm. esitys tuberkuloosin vastustamista tarkoittavista lainsäädäntötoimenpiteistä.

Ed. **Malmivaara** kannatti edellistä puhujaa.

Ed. **Kivilinna:** Kun täällä on eikä — en voi kieltää — syyttä ihmetelty sitä muotoa, joka valiokunnan ehdottamalla pon-

nella on, niin katson tarpeelliseksi antaa selvityksen siitä, kuinka se on syntynyt.

Kun tätä takaisin lykättyä asiaa valiokunnassa käsiteltiin ja siitä jo oli keskusteltu sekä piti ruvettaman äänestämään, selitti valiokunnan puheenjohtaja, että valiokunnalla ei ole muuta tehtävää, kuin ottaa ponsi eduskunnan lähetekirjelmästä ja muodostaa se sanallisesti; korkeintaan se sallittaisiin, ei mitään, joka vivahtaisi asialliseen muutokseen tai lisäykseen, eikä minkäänlaista äänestystä tämän asian johdosta sallittu. Näin ollen valiokunnalla ei ollut muuta tehtävää — en tiedä, oliko meitä enemmistö vai vähemmistö, jotka olisimme tahtoneet toisella tavalla menetellä — kuin alistua tähän, ja katsoimme silloin, että jos emme ole muuta kuin eduskunnan kirjureita, niin ei ole tähän mietintöönkään mitään lisä-selvitystä annettava, jota kuitenkin olisi annettavanamme ollut. Valiokunnan jäsenet katsoivat nim., että koska kerran johdonmukaisia ollaan, niin on oltava johdonmukaisia „ad absurdum". En katso tarpeelliseksi sitä kääntää.

Tämä mietinnön synnystä. Suuri osa valiokunnan jäsenistä olisi tahtonut jonkun verran seikkaperäisempää ehdotusta juuri siihen suuntaan kuin ed. Virkkunen ehdotti, sillä ei voitane kieltää sitä tosiseikkaa, että tämä asia on varsin hyvin valmistettu. Pätevistä asiantuntijoista kokoonpantu komitea on tehnyt ehdotuksen, joka ammattimiesten lausunnon mukaan yhä edelleen pitänee paikkansa. Voitanee ehkä sanoa sen perusteella, että eduskunnassa on vastaväitteitä sitä vastaan ilmennyt, että se näkyy yhä edelleen kaipaavan lisäselvitystä, mutta minä uskallan olla sitä mieltä, että jos eduskunta tahtoo odottaa sellaista selvitystä, jota vastaan ei yhtään vastaväitteitä nousisi, ei edes lääkärien puolelta, niin kyllä me silloin saamme odottaa tuomiopäivään asti ja ihmiset saavat rauhassa kuolla keuhkotautiin. Kun meillä siis jo on pätevä selvitys olemassa, niin ei mikään estä pyytämästä esitystä jo ensi istuntokaudeksi. Jos hyvää tahtoa on olemassa, niin se varsin hyvin voidaan antaa.

On pantu kysymykseen myös, tokko parantolat ovat pidettävät pääasiana tässä taistelussa tuberkuloosia vastaan. Ja varsinkin kun tätä asiaa viime kerralla käsiteltiin, lausuttiin, että valiokunta oli pannut aivan liian suurta painoa parantoloille. En tahdo väitellä tästä asiasta lääketieteelliseltä kannalta, mutta pyydän vaan mainita muutamia numeroita. Muistaakseni ed. Runeberg viime kerralla mainitsi, että meillä on noin 100,000 keuhkotautisairasta. Alennetaan nyt varovaisuuden vuoksi tuo luku 80,000:een. Kahteen sellaiseen sairaalaan, jommoisia valiokunta on ehdottanut, mahtuu yht'aikaa 200 sairasta. Otaksutaan, että sairaat siellä ovat keskimäärin 3 kuukautta, mikä nyt on sangen pieneksi aikamääräksi katsottava, jos ajatellaan jonkunmoista pa-

rannusta saatavan aikaan. Näin ollen voisi siis noin 800 sairasta näitä parantoloita vuoden mittaan käyttää. Tämä tekee noin 1 % maan kaikista keuhkotautisairaista. 20 vuoden kuluessa pääsisi siis 20 % eli viides osa sairaista noihin kahteen parantolaan, joita valiokunta ensimäisessä mietinnössään ehdotti, jollei nim. näiden 20 vuoden kuluessa kaikki ole kuolleet tai tulleet sille asteelle, etteivät parantolahoidosta enään kostu. Nuo jälellä olevat neljä viidesosaa saavat rauhassa kuolla, tarvitsematta ajatellakaan koskaan pääsyä keuhkotautisanatorioon. En tahdo kuitenkaan ehdottaa määräystä kahdesta sanatoriosta otettavaksi ponteen. Jätän vaan eduskunnan harkittavaksi, vaaditaanko silloin liian paljon, jos pyydettäisiinkin perustettavaksi kaksi tällaista parantolaa. En siis, kuten sanottu, tahdo ehdottaa nimenomaan tätä lukua kaksi otettavaksi tähän ponteen, vaikka sitä oli valiokunnassakin ajateltu, sillä onhan meillä tilaisuus päättää siitä siten, kun anomamme esityksen saamme, mutta tahdon kumminkin kiinnittää huomiota tähänkin puoleen.

Mitä sitte tulee lisäselvitykseen, joka olisi ollut saatavissa, niin se on etupäässä rahallista laatua ja minä luulen voivani antaa ne numerot näin suullisestikin eduskunnalle yhtä varmaan kuin valiokunta ne konsanaan olisi antanut, sillä ne ovat juuri ne numerot, jotka olisivat tulleet valiokunnan mietintöön, ellei se puheenjohtajan määräyksestä olisi muodostunut sellaiseksi kuin se muodostui.

Takaharjun parantola, joka on juuri sen kokoinen, jota on ajateltu, eli 100 sairaalle aijottu, on maksanut hiukan enemmän kuin tuberkuloosikomitea laskee, noin 25 % enemmän eli noin 800,000 markkaa kaiken kaikkiansa. Me ajattelimme varalta ottaa laskujen pohjaksi vähän korkeamman summan, arviolta 900,000 markkaa. Nuo kaksi sanatooriota maksaisivat silloin 1,800,000 mk. Risatautiparantoloista ei ole kokemusta kotimaasta, mutta jos korotetaan tuberkuloosikomitean laskut siinäkin suhteessa 25 %:lla, niin saadaan, että ne kaksi risatautiparantolaa, joita valiokunta viimein ehdotti, yhteensä tulisivat maksamaan noin 1,350,000 Smk. ja sisältäisivät silloin kaiken kaikkiansa 130 ympäri vuoden käytettävää sairassijaa ja sen lisäksi 50 kesäsijaa kumpainenkin. Yhteensä tekisi koko summa siis 3,150,000 markkaa, tai jos tasoitetaan summa vähän sillä perusteella, että arviot ovat runsaat, noin 3,000,000 markkaa. Minun nähdäkseni se ei ole sen suurempi rahamäärää, kuin että näin tärkeässä asiassa se voitaisiin verrattain pian, muutaman vuodenkin kuluessa uhrata.

Mitä hoitokustannuksiin tulee, niin ovat ne nousseet kokemuksen mukaan paljonkin, noin kaksi vertaa kalliimmiksi kuin mitä tuberkuloosikomitea oli laskenut; Takaharjulla noin 180,000

markkaa yhteensä 100 sairasta kohti. Laskemalla, että niistä jopa 150,000:kin maksettaisiin valtion puolesta, loput tulisivat sairasmaksuista, tulisivat hoitokustannukset keuhkotautiparantoloista tekemään noin 300,000 markkaa. Risatautiparantoloista ei siinäkään suhteessa ole kokemusta, mutta yhtäläisten laskujen perusteella, korottamalla tuberkuloosikomitean laskut kahdenkertaisiksi, tullaan siihen tulokseen, että hoitokustannukset, otaksumalla, ettei mitään sairasmaksuja maksettaisi, vaan kaikki paikat olisivat vapaat, tekisivät noin 172,000 markkaa vuosittain. Jos siitä nyt otetaan esim. 125,000 markkaa — sehän riippuu siitä, kuinka paljon vapaapaikkoja annetaan — valtion kustannuksella suoritettavaksi, niin tekisivät hoitokustannukset 250,000, yhteensä siis keuhko- ja risatautiparantoloista noin 550,000 markkaa. Jos tähän pannaan lisäksi määräraha joitakin vapaapaikkoja varten nykyisissä parantoloissa, niin tultanee siihen ylimalkaiseen tulokseen, että hoitokustannukset vaatisivat vuosittain noin 650,000 à 700,000 markkaa, jos nimittäin ehdottomasti suurin osa paikoista olisi vapaapaikkoja, ja ainoastaan pieni osa kuluista tulisi sairasmaksuilla kootuksi.

Niinkuin sanoin, nämä tiedot ovat nykyiseen kokemukseen perustuvia, varmimpia, mitä voidaan saada, ja siinäkin suhteessa minusta asia on varsin hyvin valmistettu, niin että eduskunta kylläkin voisi yhtyä ed. Virkkusen esittämään ponteen, jota minäkin pyydän kannattaa. Olen nimittäin jo valiokunnassa ilmoittanut, että vaikka en vastalausetta teekään, kun minulla ei ole ollut tilaisuutta edes äänestää asiassa, tulen menettelemään olosuhteiden mukaan ja kannattamaan sitä ehdotusta, joka mahdollisesti tehdään, ja jonka katson kannattamista ansaitsevan.

Ed. **Raunio:** Koska minuakaan valiokunnan jäsenenä ei mitenkään tyydytä puheenjohtajan menettely tässä asiassa, päätin eduskunnassa lausua siitä eriävän mielipiteeni, varsinkin kun työläispiireihin nähden pidän aivan välttämättömänä saada heti kansanparantoloita aikaan ja kun olen nähnyt kuinka kauan tämä asia on ollut vireillä ja kuinka vähän siitä on ollut tuloksia, niin sitä suuremmalla syyllä olisin suonut, että valiokunta olisi asettunut vaativammalle kannalle. Tiedetään niinkuin täällä on mainittu, että tuollaisten parantolain välttämättömyys on työläispiireissä ihan tunnettu asia. Vaikka täällä kyllä tuotiin esiin eriävä pielipide parantolahoidon merkityksestä, olen minä kuitenkin eri kannalla. Varsinkin kun tuberkuloosikomitea mietinnössään oli ehdottanut kuutta kansanparantolaa välttämättömänä, ja meidän ryhmä oli tehnyt anomuksen kahdeksan sellaisen perustamisesta. Ja tiedän, että ne ainakin tulevat olemaan välttämättömiä, koska tuberkuloosikomitea oli mietinnössään asettunut paranto-

loita puolustavalle kannalle, niin olisi minusta ihan lapsellista asettua niin epämääräiselle kannalle kuin valiokunta ponnessa asettuu. Sentähden minä mitä lämpimimmin pyydän kannattaa ed. Virkkusen esitystä asiassa.

Ed. **Alkio:** Meidän on tehtävä jotakin keuhko- ja risataudin vastustamiseksi ja pyydän senvuoksi kannattaa ed. Virkkusen ponsia. Huomautan erityisesti että yksistään parantoloilla ei pitkälle päästä, vaan että asiassa lainsäädäntötoimenpiteitä tarvitaan.

Ed. **Runeberg:** Jag vill icke nu ingå på själfva saken, utan endast fästa uppmärksamheten vid, att landtdagen, såvidt jag erinrar mig, redan engång fattat beslut i denna fråga, och att beslutet var alldeles öfverensstämmande med det förslag, som utskottet nu gör. Beslutet gälde nämligen icke endast en anhållan om proposition i saken, utan också affattningen utaf klämmen. Jag tillät mig, när frågan föregående gång var före, att föreslå en kläm, som nära anslöt sig till utskottets, ehuru den icke var fullt så detaljerad. Hr Danielson-Kalmari framhöll då, att äfven mitt förslag var för mycket detaljeradt, och föreslog en kläm, som var hållen i mer allmän form. Denna kläm godkändes utaf landtdagen. Om nu, då förslaget kommer tillbaka från utskottet affattadt i öfverensstämmelse med landtdagens beslut, landtdagen skulle fatta ett annat beslut och remittera ärendet tillbaka till utskottet igen, så kommer utskottet sannolikt med ett nytt förslag i öfverensstämmelse med det beslut landtdagen nu fattar, och så kan det uppstå en ny diskussion och landtdagen är oförhindrad att fatta ett tredje beslut i annan riktning o. s. v. Det förefaller mig som om vi icke kunde komma ifrån det, att denna kläm står i fullkomlig öfverensstämmelse med den kläm, som utförligt motiverades, röstades om och beslöts.

Ed. **Hagman:** Edellinen puhuja on jo osaksi lausunut sen, mitä minulla on sanottavaa. Olisi tietysti ollut anomusvaliokunnalle hyvin mieluisaa, jos eduskunta olisi osoittanut enemmän huomiota sen ensimmäiselle mietinnölle. Kun niin ei tapahtunut, ei anomusvaliokunnalla ole ollut mitään muuta tehtävää, kuin minkä se nyt on tehnyt. Siinä pöytäkirjanotteessa, jonka anomusvaliokunta sai eduskunnalta, sanotaan nimenomaan, että mietintö palautetaan anomusvaliokuntaan „muodostettavaksi" — siis ei suinkaan anomusvaliokunnan uudestaan käsiteltäväksi, vaan „muodostettavaksi" — „siten että sen arm. esityksen lisäksi, josta puhutaan mietinnön viimeisessä ponnessa, hallitukselta anotaan esitystä kansanparantolain perustamisesta keuhko- ja risatautisia varten valtion varoilla, niinkuin myöskin yksityisten tahi kuntien

alotteesta perustettujen tai tästä lähin perustettavien tuberkuloosiparantolain kannattamisesta valtion avulla". Tahdon tämän lisäksi muistuttaa että ed. Kivilinna jo silloin kuin mietintö oli eduskunnassa käsiteltävänä, pyysi että eduskunta ei sitoisi anomusvaliokunnan käsiä, vaan että anomusvaliokunta saisi tehdä uusia ehdotuksia, mutta että tämä ed. Kivilinnan ehdotus äänestyksessä nimenomaan hylättiin, ja valiokunnalle annettiin toimeksi muodostaa sellainen ponsilause kuin siinä nyt on. Näin ollen en voi ymmärtää muuta kuin että valiokunta on tehnyt juuri niinkuin sen piti tehdä.

Ed. **Wirkkunen:** Minä pyydän ed. Runebergin lausunnon johdosta mainita, että mikäli minä voin käsittää eduskunnan viime kerralla tekemä päätös ei sisältänyt muuta kuin asian palauttamisen valiokuntaan sitä varten, että valiokunnan muodostelun kautta pyydettäisiin arm. esidystä eduskunnalle. En senvuoksi käsitä, etä eduskunta tässä asiassa olisi enemmän sidottu kuin käsitellessään yleensä valiokuntien mietintöjä. Jos valiokunta on ehdottanut ponnen johonkin muotoon, niin ei suinkaan mikään estä eduskuntaa antamasta sille toista muotoa, sitähän täällä tapahtuu ehtimiseen. Tahdon vielä huomauttaa, etten minä ole tarkoittanut sitä, että tämä asia jälleen lykättäisiin valiokuntaan, vaan ainoastaan että eduskunta hyväksyisi anomusvaliokunnan ehdottamat ponnet siinä muodossa, jonka minä olen niille antanut. Käsittääkseni tämmöisessä menettelyssä ei ole mitään ristiriitaista eduskunnan entisen päätöksen kanssa.

Ed. **Ala-Kulju:** Erityisesti minäkin tahtoisin alleviivata sitä, että eduskunnan on tehtävä kaikki, mitä voi, että mitä pikimmin ryhdyttäisiin parantoloita perustamaan, sillä tässä on todellakin kipeä tarve. Tartunta leviää ja saastuttaa joka vuosi satoja, aina enemmän ja enemmän. Sanotaan kyllä, että se on pieni prosentti, joka näissä parantoloissa tulee hoitoa saamaan. Niin onkin. Mutta meidän täyty parantoloita perustamalla toimia niin, että kun potilaat parantoloista tulevat kotipaikoilleen takaisin, ne siellä levittävät paremman hoidon ymmärtämistä ja käsitystä miten näitä tauteja potevia paraiten hoidetaan, sekä antavat opetusta, kuinka voitaisiin ehkäistä tartuntaa, ettei se niin laajalti leviäisi ja niin paljon uusia uhreja saastutuksen kautta turmelisi. Sentähden mielestäni ed. Virkkusen ehdottamassa ponsimuodostuksessa olisi ikäänkuin voimakkaammin tätä asiaa alleviivattu. Yhdyn kannattamaan ed. Virkkusen ehdottamaa ponsimuodostusta.

merkillään vahvistaneet ja useat jälestäpäin tarjoutuneet suorittamaan velkansa takaisin, jota tarjousta kuitenkaan ei ole vastaanotettu.

Saamiensa siirtokirjojen nojalla ovat mainitunlaiset keinottelijat anoneet ja suureksi osaksi saaneetkin viranomaisilta lampuotikirjat useihin lampuotitiloihin. Valtion, puutavaraliikkeiden maanostoja tutkimaan asetetun, komitean mietinnön mukaan, löytyi v. 1903 silloin kokonaan valtion omistamassa Salmin pitäjässä jo 41 tilaa, jotka olivat puutavaraliikkeiden hallussa. Kunnallistaksoitusluetteloiden v. 1906 mukaan oli yksi puutavaraliikkeenharjoittaja lampuotina 36 tilalla Salmin pitäjässä.

Näitä tiloja sekä useita muita, joihin heillä on siirtokirjat lampuodeilta, mutta joihin heitä ei ole lampuodeiksi vielä asetettu, vaativat mainitut keinottelijat haltuunsa ja niiden perintökirjat, kuten Korpiselän ja Soanlahden pitäjissä jo lienee tapahtunutkin, heille luovutettaviksi.

Tällaista asiain kehitystä täytyy pitää hallituksen leväperäisyydestä johtuneena. Vastoin valtiopäiväin päätöksen tarkoitusta on se vahvistanut lampuodeiksi metsäkeinottelijoita, jotka eivät aiokkaan tiloja asua, ja mikä on surkeinta, hallituksella on myöskin täytynyt olla tiedossaan, minkälaiset keinottelut ovat olleet pohjana näille lampuotioikeuksien siirroille ja että niissä parista sadasta ruplasta on keinoteltu keskimäärin 10,000—12,000 ruplan tiloja lampuotien hallusta pois.

Kun ottaa huomioon, että mainitut lahjoitusmaalampuodit ovat olleet valtion lampuoteja, joilla ei mitään oikeutta ollut tehdä sellaisia sopimuksia, joista nyt on kysymys, ja kun oli päivän selvää, mihin tarkoitukseen metsäkeinottelijat aikoivat hankkimiaan tiloja käyttää, olisi hallituksen velvollisuus ollut, jos se lainkaan olisi halunnut huolia tehtävästään yhteiskunnan parhaan valvojana ja valtiopäiväin päätöksen toteuttajana, julistaa tällaiset sopimukset mitättömiksi. Myöskin ansaitsee mainitsemista, että hallitus aikaisemmin 1890-luvulla oli kieltäytynyt metsäkeinottelijoita lampuodeiksi hyväksymästä, vaikka se sittemmin on kantaa muuttanut.

Yllä esiintuodun ohessa on Salmin pitäjässä jo usean vuoden kuluessa, vaikka kaikki maa onkin ollut valtion omaa ja niiden hoitoa varten on ollut erityiset valvojat, useat metsäkeinottelijat harjoittaneet täydellistä metsänhaaskausta. Valaisevaa on lisäksi, että valtion omat paikalliset virkamiehet näihin metsäkeinotteluihin ovat osaa ottaneet.

Kaikki esille tuodut asianhaarat olen valmis asiakirjain mukaan yksityiskohtaisesti toteennäyttämään.

Koska mainitsemieni asianhaarojen vuoksi valtiopäiväin tarkoitus lahjoitusmaiden ostolla ainakin Korpiselän, Soanlahden ja

Salmin pitäjissä on melkoisessa määrin jäänyt saavuttamatta, pyydän asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi esittää seuraavan kysymyksen:

Minkävuoksi hallitus on lahjoitusmaiden ylimpänä valvojana sallinut edellä esiintuomieni seikkojen tapahtua ja mihin toimenpiteisiin aikoo hallitus ryhtyä, että perintökirjojen jaossa nämä tulisivat tiloja asuville lampuodeille eikä metsäkeinottelijoille luovutetuiksi.

Helsingissä, 22 päivänä lokak. 1907.

Janne Martikainen.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi torstain istuntoon:

pankkivaliokunnan mietintö n:o 7 ehdotetuista **muutoksista Suomen Pankin ohjesääntöön ja uudesta pankin vuosirahasäännöstä,**

rautatievaliokunnan mietintö n:o 1 a eduskunnalle jätetyn an. ehd. (n:o 52) johdosta **rautateitten hallinnossa olevien, maanviljelysammattia rasittavien epäkohtien poistamisesta.**

Ensi istunto oli oleva huomenna, keskiviikkona, k:lo 2 päivällä, jolloin oli esitettävä, paitsi mahdollisesti pöydälle pantavia asioita, äänestys interpellatsioonista sekä nyt pöydälle pantu ehdotus maanvuokralaiksi.

Istunto päättyi kello 2,45 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

36. Keskiviikkona 23 p. lokakuuta 1907 klo 2 p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Karlsson, Komu, Nuotio ja Tikkanen.

Ed. Huoposelle myönnettiin pyynnöstä yksityisten asiain tähden vapautusta loppuosasta viikkoa.

Lampuotisijoituksia y. m. Salmin kihlakunnassa olevilla lahjoitusmailla koskeva interpellatsiooni.

Hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken sallii ed. Martikaisen ehdottaman välikysymyksen esittämisen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on kysymyksen esittäminen evätty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten interpellatsiooni oli päätetty tehtäväksi.

Päätöksen johdosta puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Kares:** Minä äänestin tämän interpellatsioonin tekemistä vastaan. Minä en tehnyt sitä sentähden, että minä en pitäisi niitä epäkohtia, mitä interpellatisoonikysymyksessä kosketeltiin, kipeinä. Ne ovat todellakin kipeät ja niihin tarvitaan korjausta niin pian kuin mahdollista, mutta täytyy ihmetellä sitä, että tämmöinen interpellatsiooni tehdään näin kovin myöhään, eduskunnan istuntoajan aivan viimeisinä hetkinä. Tämä myöhäinen aika vaikuttaa sen, että eduskunta, vaikka se kuinkakin tahtoisi, ei enää tämän istuntokauden aikana voi minkäänlaista korjausta harkita tähän kipeään epäkohtaan, mikä interpellatsioonissa on esiintuotu. Toiseksi tuntuu tämän interpellatsioonin esiinottaminen vähemmän tärkeältä senkin tähden, että tiettävästi asetettu Viipurin läänin maatalouskomissiooni on ottanut tämänkin painavan epäkohdan harkintansa alaiseksi ja on toivottava, että sieltä käsin tulee asianmukainen ehdotus epäkohdan korjaamiseksi. Kolmanneksi ei käy kieltäminen, että epäilyttää se seikka, että tämmöinen interpellatsiooni, kuin tämä, vie eduskunnalta paljo aikaa niiltä suurilta reformikysymyksiltä, jotka ovat kasaantuneet eduskunnan viime päiviin. Kieltolaki, torpparilaki, maantietekoasetus ja sen sellaiset vaativat meiltä siksi paljon aikaa, että minä en käsitä, millä tavalla eduskunta näille reformeille tappiota tuottamatta voi ennättää tällaiseen interpellatsiooniin käydä käsiksi.

Minä sentähden pyydän pöytäkirjaan merkitä vastalauseeni interpellatsioonin esille ottamista vastaan tämmöiseen aikaan ja pyydän, että eduskunnan Puhemies sopisi asianomaisen hallituksen jäsenen kanssa siitä, että. . .

Puhemies: Huomautan puhujalle, ettei saa lausua muuta mitään asiassa kuin päätöksestä eriävän mielipiteensä pöytäkirjaan.

Ed. **Ahmavaara:** Luopuen puheenvuorostani ihmettelen vaan että keskustelua on herännyt.

Ed. **Setälä:** Pyydän lausua epäilykseni siitä, onko paikallansa että, vaikka interpellatsionin esittämisestä ei saa keskustella, kuitenkin päätöksen tekemisen jälkeen saatetaan tuoda esille vastalause, jossa asiallisia perusteita tuodaan esiin eikä sillä, jolla mahdollisesti olisi syitä interpellatsionin puolesta, ole ensinkään tilaisuutta tuoda niitä esille. Minun täytyy puolestani katsoa tätä kiertämiseksi, koska keskustelu välikysymyksen sallimisesta on periaatteellisesti V. J:ssä kielletty, niin vastalauseen tekijän pitäisi rajoittua siihen, että hän ilmoittaa, ettei hän ole äänestänyt interpellatsionin puolesta.

Puhemies: Viimeisen lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että valtiopäivän järjestyksen 68 §:n mukaan se, joka ei ole yhtynyt tehtyyn päätökseen, on oikeutettu pöytäkirjaan ilmoittamaan eriävän mielipiteensä, ja kun se rajoittuu siihen, että puhuja esittää vain syyt, niin en katsonut voivani kieltää puhujaa lausumasta mielipidettänsä.

Ehdotus laiksi maanvuokrasta maalla.

Esitettiin ensi käsittelyn alaiseksi uudelleen pöydälle pantu

maatalousvaliokunnan mietintö n:o 3 arm. esityksen n:o 27 johdosta, joka koskee lain hyväksymistä maanvuokrasta maalla.

Puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan oli siv. 87 oleva ponsi siitä, että esilläoleva lainsäätämisasia käsiteltäisiin V. J:n 60 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla kiireellisenä, otettava päätettäväksi toisen käsittelyn yhteydessä, sen jälkeen kun itse lakiehdotus on toisessa käsittelyssä käytelty.

Keskustelu:

Ed. **Estlander:** Agrarutskottets föreliggande betänkande skiljer sig märkbart ifrån flere föregående reformförslag och synes vara öfverhufvud; förberedt och genomtänkt. Vare detta dock icke sagdt till förslagets beröm, ty de nämnda egenskaperna bidraga enligt min tanke blott till att klarare framhäfva ensidigheten, missriktningen och obilligheten i de grundprinciper, som legat till grund för detsamma.

Jag vill dock icke här nu uttala mig om själfva förslaget till lag om lega af jord, utan blott uppehålla mig vid de föreslagna stadgandena om införandet af denna lag och dess tillämpning å därförinnan uppkomna legoförhållanden.

På sätt af desamma framgår skulle den nya lagen tilläggas återvärkande kraft bland annat med afseende å legogifvarens skyldighet till ersättning åt brukaren för förbättringar å jorden, de där inträdt

under 25 år eller i vissa fall jämväl ännu vida längre tid tillbaka, räknadt från den dag, då den nya lagen träder i kraft.

Det skulle således gälla icke mer eller mindre än att draga under pröfning såväl de arrendekontrakt och legoförhållanden, hvilka på grund af för tiden gällande lagbestämningar värkat under denna långa, förflutna tidsperiod, som ock utreda och värdera den förbättring jordlägenheterna under denna period i värkligheten undergått.

Då man tänker sig, hvilket antal lägenheter detta förfarande komme att beröra, hvilka utom legoaftalen invärkande förhållanden, som kunnat hafva sitt inflytande, hvilka förändringar i jordlägenheternas brukningsplan, som kunnat mellankomma, slutligen bristfälligheten i det utredningsmaterial, som komme att stå till buds, kan man ej annat än redan på grund häraf hysa de största betänkligheter rörande utförbarheten af lagförslaget i denna punkt. Utom dessa praktiska legislativa betänkligheter kommer det, såvidt jag kunnat bedöma, att lämnas oafgjordt, huruvida dessa ersättningsfrågor skola behandlas af vanlig domstol eller af den till inrättande föreslagna specialdomstolen i legomål.

Det kan nämligen dragas i tvifvelsmål, huruvida dessa tidigare, å lag och laga aftal grundade rättsförhållanden kunna utan särskildt uttrycklig förklaring i lag dragas från allmän, behörig domstol och underläggas den nyinrättade undantagsdomstolen.

Berörda stadganden gifva emellertid anledning till än mer vidtgående invändningar ur rättslig synpunkt, på sätt i reservationen IV pag. 103 f. också är framhållet.

Att ett lagförslag tillägges retroaktiv värkan är i själfva värket, då fråga är om privaträttsliga stadganden, icke allenast ett undantag i alla länders lagstiftningar, utan ock i rättsvetenskapen allmänt erkändt som ett farligt och förkastligt medel, där det med lagstiftningsåtgärden afsedda syftet dessförutan kan ernås. Ty därigenom vållas lätt en allmän rättsosäkerhet, djupt invärkande icke blott på enskildes och hela landets ekonomiska förhållanden, utan ock på själfva uppfattningen om lagens kraft och helgd och således på den i samhället värkande aktningen för gällande lag. Såsom reservanterna å pag. 104 säga är grundsatsen »att aftal emellan enskilda personer skola hållas i helgd — en grundsats — hvars upprätthållande utgör en förutsättning ej blott för det nuvarande samhällets bestånd, utan öfverhufvudtaget för allt socialt samlif. Det är härpå den regel grundar sig, att ny lag icke får ingripa i rättsförhållanden, hvilka uppstått, medan äldre lag var gällande, en regel, som hos oss funnit uttryck bland annat i grundlagens stadganden om skydd för förvärfvade rättigheter. Endast där samhällsintressen af stor vikt påkalla afvikelse från denna regel, kan en sådan afvikelse vara berättigad.

och äfven då endast i den utsträckning, som behofvet oundgängligen kräfver.»

En dylik vidtsyftande rubbning af sedan lång tid bestående rättsförhållanden mellan jordegande och legotagare, som nu är ifråga, är emellertid på intet sätt nödvändig eller betingad af den föreslagna lagens ändamål.

Detta framgår till full evidens af en jämförelse med motsvarande bestämningar i nåd. propositionen, om ock där jämväl i någon mån, ehuru utan jämförlighet i öfrigt, skattats åt berörda sträfvande.

Också framgår det af utskottsbetänkandets motiver pag. 76 med all önsklig tydlighet, att den ledande tanken varit helt annan, än hänsynen till hvad lagförslagets genomförande oundgängligen kräfver.

Syftet har varit ett alldeles utomliggande socialpolitiskt, nämligen begäret att få ett tillfälle att korrigera under förflutna tider uppkomna förmenta orättvisor, ett slags expropriation af en oskälig vinst, som jordegarena under äldre lagstiftnings skydd ansetts hafva skördat på brukarenas bekostnad. Någon utredning af att en dylik ohemul vinst uppkommit har visserligen ej kommit i fråga.

Detta är något helt annat än de anledningar, som enligt härintills gängse rättsuppfattning kunnat motivera en lags återvärkande kraft å den civila lagens och de privata rättsförhållandenas område. För agrarlagförslagets antagande och trädande i tillämpning är detta alls icke erforderligt.

Hvad utskottets förslag leder till är att gifva ett slags lagstiftningens auktoritet åt de yrkanden på inskränkandet eller jämväl upphäfvandet af jordegarenas rätt till af dem utarrenderad jord, som på senare tid framställts. Ty annorlunda torde knappast utskottets motivering komma att värka på de håll, där benägenheten för att låta sig påvärkas i sådan riktning allaredan är stor nog.

Om ensidigheten och foglösheten i utskottets motivering i denna del lönar sig emellertid icke att söka här närmare orda.

Jag vill till slut endast påpeka ett förhållande i själfva jordlegolagen, som är förknippadt med dessa stadganden om lagens återvärkande kraft i fråga om vederlag. Jordegaren kan enligt stadgandet i § 2 af lagen angående hvad iakttagas bör vid tillämpningen af legolagen, jämförd med § 27 af jordlegolagen själf, undgå att utgifva den för förfluten tid fastställda ersättningen, om han förnyar kontraktet. Detta innebär, att om jordegaren icke är i stånd att utreda ersättningen, han finner sig nödgad afstå från möjligheten af att under sitt eget bruk behålla sin jord eller möjligen på annat sätt disponera densamma, och tvingas afhända sig dispositionsrätten till densamma på en tid af minst 50 år, således oftast utöfver sin lifstid, mot ett vederlag, hvarom han icke ens får fritt med legotagaren öfverenskomma. Under sådana förhållanden beröra stadgandena i tillämpningsförordningen icke blott enskilda medborgares förvärfvade rätt till jord-

egendom och lagskyddade välfärd, utan ock hans fria dispositionsrätt öfver sin jord.

Jag har ansett mig böra redan vid detta tillfälle uttala dessa betänkligheter, hvilka lagförslaget särskildt i de af mig berörda delarna måste uppväcka.

Ed. **Söderholm:** Det är i och för sig ett märkeligt faktum att efter det vi för 5 år tillbaka fingo en ny jordlag, som ställer legotagarena i ett gynsammare läge till legogifvarena än öfverhufvudtaget någon annan legolag för närvarande i andra länder, vi nu stå inför en ny lagstiftningsåtgärd i ämnet. Detta är i och för sig ett märkeligt faktum. Men då denna fråga nu emellertid ansetts böra blifva föremål för initiativ såväl från representationens, som regeringens sida, så är det ett faktum, som man måste operera med.

Hvad beträffar den behandling detta ärende undergått, så gifver den mig anledning att i detta sammanhang beröra ett par omständigheter i lagförslaget. Detsamma upptager, sådant det nu föreligger, en del nya former för tryggande af legoförhållandena. Jag ber i sådant afseende närmast få hänvisa till det andra kapitlet i utskottsbetänkandet, som hänför sig till inregistrering af legokontrakt. Vi hafva för närvarande i inteckningsinstitutet en fullt tillfredsställande form för tryggande af nyttjanderättens bestånd emot tredje man. Nu har utskottet infört därjämte ett konkurrerande institut, inregistrering, ett institut, som företer den skillnad från inteckningen att de vid inteckning påbjudna förnyelserna icke här skulle ifrågakomma. Jag tror utskottet icke tillräckligt beaktat, hvad allt detta innebär, om man nämligen ställer inregistreringen i sammanhang med den utaf utskottet föreslagna obligatoriska legotiden af minst 50 år. Då inregistrering af ett kontrakt sker, så kan en lägenhet vara odelad, men under loppet af 50 år kan denna lägenhet blifva styckad eller klufven i en massa lägenheter. Alla dessa graveras dock af denna inregistrering. Huru skall man från ett enkelt register kunna få reda på, för hvilka alla sakrätter dessa lägenheter häfta. En sådan inregistrering förutsätter enligt min tanke ovilkorligen, att man skall hafva ett fastigboks system, som i hvarje ögonblick kan lämna upplysning om gällande inregistreringar. Saken har stor praktisk betydelse. Då en af dessa lägenheter undergått försäljning tvångsvis, så har legotagaren ett ersättningsanspråk emot köparen, men huru skall hans talan ställa sig gentemot denna egare af en ringa del af hela den ursprungliga lägenhet, i hvilken han har sin sakrätt. Saken ter sig helt annorlunda för närvarande. Vi ha ett inteckningsinstitut med inteckningar, som om 10 år kunna förnyas eller förfalla. Vi hafva dessutom det faktum, att legotiden för närvarande är relativt kort, hvarigenom dessa svårigheter icke alls komma att framträda. Men såsom utskottet har tänkt sig legotiden,

skulle en inregistrering utan fastighetsbok, enligt min tanke, bli ytterst svår att genomföra, jag vore färdig att säga omöjlig. Hvad dessutom procedyren vid inregistrering beträffar, så vore det också härvidlag anledning att göra detaljanmärkningar, men dem skall jag för närvarande lämna.

Jag vill dessutom beröra en annan omständighet i jordlegolagsförslaget. Man har i denna, privata rättsförhållanden berörande lagstiftning infört ett väsentligt offentligt rättsligt moment uti legonämnden. Denna legonämd har fått befogenhet icke endast att pröfva kontrakt, men också att i vissa fall fungera som domstol. Och det har gifvits regler för förfarandet inför den. Men dessa regler äro enligt min tanke långt ifrån fullständiga och tillfredsställande. Enligt 57 § kan legonämden döma till böter, ifall part icke hörsammar kallelse till densamma. Detta medför själffallet skyldighet för legonämden att föra saköreslängd. Förandet af saköreslängd är redan i och för sig en uppgift, som borde ligga utom en så sammansatt myndighets uppgift, som legonämden. Men härtill kommer en annan sak: om ett sådant förlikningsförfarande, som denna 57 § förutsätter, skall ega rum, så bör det ske på de grunder, som annorstädes råda i fråga om förlikningsförfarandet, d. v. s. det är ett försök att få en tvist löst, som, ifall någondera parten uteblir, anses ha strandat, och hvarigenom saken kommer att gå till domstol. Något sådant är här icke förutsatt. Det är förutsatt blott, att part, som icke infinner sig, kan dömas till böter. Men kommer han dock icke, så vet man icke, om domstol skall upprepa dessa böter, eller huru det skall förfaras, ty någon bestämning om tredskodom finnes här icke. Lika litet finnes här någon bestämning om rättsmedel för den händelse parten blir dömd till böter. Huru han skall få denna sak rättad, det vet man icke. Det finnes visserligen en bestämning i 67 § om att »Den som icke nöjes med legonämndens beslut eller vill klaga däröfver, att medlem i legonämnd varit jäfvig eller af annan orsak obehörig eller att annan felaktighet i legonämndens förrättning egt rum, söke rättelse däri vid legodomstolen på stämning, som bör vederparten tillställas inom sextio dagar efter den, då legonämndens beslut gafs.» Det är icke vederparten, som är skuld till, att den uteblifne fått dessa böter, men denne skall stämma vederparten för att få rättelse i ett legonämndens obehöriga förfarande. — Det är bestämningar af detta slag, som göra att jag för min del icke kan känna mig öfvertygad om att detta lagförslag nu är i det skick, att det kan bli lag.

Jag skulle kunna gå vidare till kapitlet om rättegång i legomål, men jag har endast velat göra dessa antydningar för att man må komma underfund med, huru svårt det är att i detta ögonblick rösta för att detta förslag skall bli lag.

Hvad beträffar tilläggslagen om återvärkande kraft på bestående legoaftal, så delar jag hr Estlanders mening. Jag ville tillägga, att

den omständigheten, att den nya lagen också skall gälla i fråga om upphörande af redan bestående legoaftal, enligt min tanke är alldeles omöjlig. Ett legoaftal skulle upphöra, låt oss säga, ett år efter den nya lagens trädande i kraft, men genom denna lag skulle det med ens förlängas på 50 år. Detta är ett ingrepp uti bestående rättsförhållanden och jordegarens rätt att förfoga öfver sina intressen, som icke påkallas af någon praktisk nödvändighet. Jag kan tänka mig att den omständigheten, att på en gång flere olika legolagar skulle tillämpas på legoförhållandena, har kunnat betinga vissa inskränkningar till förmån för ett jämnare ordnande af legoförhållandena i framtiden, men en bestämning af det slag, jag ofvan antydt, har alls icke varit motiverad. Huru denna fråga skulle kunna lösas på ett riktigt och billigt och tillfredsställande sätt skall jag icke nu uppehålla mig vid.

Ed. **Näs:** Jag har icke tänkt uppehålla kammarens tid för närvarande med längre diskussion i frågan, utan jag inskränker mig endast till tillkännagifvandet, att jag förbehåller mig rätt till vidare detaljgranskning angående denna sak, sedan den kommit från stora utskottet, och jag då kommit i tillfälle att höra dess uttalande.

Ed. **Snellman:** Pyydän vaan muutamiin kohtiin nähden lausua suurelle valiokunnalle toivomuksiani tämän maanvuokralain suhteen.

Tässä maanvuokralakiehdotuksessa on otettu lyhimmän vuokraajan määräksi 50 vuotta. Epäilen hyvin suuresti, onko tässä onnistuttu lakiehdotuksen todellisessa tarkotusperässä turvata torppariväestön asemaa ja yleensä edistää tarpparilaitoksen kehitystä. Kun ajattelen sikäläisiä oloja Savossa, jossa tilat ovat verrattain pieniä ja jossa perheelliset tilanomistajat pitävät silmällä myöskin nuorempien jäsenten perheensä maahan kiinnittämistä ja niiden asuttamista, niin näyttää minusta että tällä lainmääräyksellä se tehdään heille kerrassaan mahdottomaksi. Näin pitkä vuokra-aika tekee tilanomistajille mahdottomaksi säilyttää tilaisuutta siihen että he voisivat vastaisuudessa oman perheensä jäseniä kiinnittää oman maan omistajiksi, joten tällä määräyksellä minun ymmärtääkseni annetaan melkein kuolinisku useissa seuduin maata tarpparilaitoksen kehitykselle ja edistymiselle, sillä moni tilanomistaja niin pitkän vuokra-ajan laissa ollen ei tule antamaan vuokrakontrahteja eikä ottamaan torppareja. Tässä kohdassa toivoisin siis suuren valiokunnan asettuvan arm. esityksen kannalle että lyhyin vuokra-aika jäisi 25 vuodeksi.

Lakiehdotukseen on myöskin otettu määräys siitä että tämä laki tulisi ulottumaan taaksepäin ja siis suuressa määrin muuttamaan nykyisin voimassa olevia vuokrakontrahteja. Tätä myöskin pidän suuresti onnistumattomana. Sillä jos nyt tunnustetaan se periaate

että laki voi ulottua taaksepäin, niin eivät tämänkään lain perusteella tehdyt kontrahdit anna vähintäkään tukea ja varmuutta siitä että ne tulevat paikkansa pitämään, sillä vastaisessa lainsäädännössä voitaisiin menetellä samalla tavalla. Tässäkin kohdassa siis toivoisin suuren valiokunnan asettuvan arm. esityksen kannalle.

Sitte lakiehdotukseen on otettu määräys työpäivän pituudesta päivätöissä. Tätä en myöskään pidä oikein onnistuneena että työpäivän pituus on otettu tähän lakiin. Se on jonkinlainen tunnustus siitä ajasta, mitenkä pitkä työpäivä tulisi olemaan maalaistöissä; mutta minkä minä tunnen maalaisoloja, niin ainakaan siinä osassa maata, mistä minä olen kotoisin, jossa maat ovat karuja, ei maanviljelijä elä niin lyhyellä työajalla kuin tässä lakiehdotuksessa on otaksuttu määräyksessä päivätöistä nimittäin 11 tuntia kesä ja 9 tuntia talvikuukausina. On aivan varma että siellä maanmies ei tule millään tavalla leivässä kiinni pysymään näin lyhyellä työajalla, joten toivoisin tämän kohdan lakiehdotuksesta poistettavan.

Lakiehdotukseen olisi kyllä muitakin huomautuksia tehtävä, mutta kumminkin jätän ne nyt tällä kertaa sikseen ajan lyhyyden tähden, sillä en tahdo viivyttää eduskunnan tärkeätä aikaa. Nämät tekemäni huomautukset ovat mielestäni kaikkein tärkeimmät ja aivan välttämättömät ja käsittävät asioita, joita minun ymmärtääkseni on aivan mahdoton tähän lakiin panna, joten vaan näistä olen tahtonut tällä kertaa huomauttaa.

Ed. **Paasikivi:** Minä en aikonut tässä keskustelussa puhevuoroa käyttää, koska minulla on tilaisuus suuressa valiokunnassa tuoda mielipiteeni esille, mutta koska täällä on kaksi suuren valiokunnan jäsentä, herrat Estlander ja Söderholm, käyttäneet puheenvuoroa, minä katson pitävän kuitenkin heille aivan lyhyesti vastata. Herra Estlander on erityisesti käynyt kiinni niihin määräyksiin, joitten kautta muutamissa osissa uudelle laille tulisi annettavaksi vaikutusta taaksepäin ennen lain voimaan astumista syntyneisiin vuokrasopimuksiin. Ja siihen ovat yhtyneet muutamat muut puhujat. Tämän johdosta pyydän ensiksikin merkitä sen, että nykyään näkyy olevan aivan yleinen se käsitys, että tälle uudelle laille on muutamissa osissa annettava takautuva vaikutus. Armollinen esitys on asettunut sille kannalle, ja se on mennyt eräissä kohdin hyvin pitkälle, pitemmälle kuin valiokunnan ehdotus, kun se on nim. esittänyt määrättäväksi, että uuden lain määräykset, jotka koskevat vuokramiehelle annettavaa oikeutta siirtyä päivätyövuokrasta rahavuokraan, on heti pantava voimaan kaikkiin niihinkin sopimuksiin nähden, jotka ovat aikaisemminkin syntyneet, huolimatta siitä, minkälainen ja kuinka selvä määräys aikaisemmassa sopimuksessa tästä asiasta on. Edelleen pyydän niille juristeille, jotka ovat tätä oudoksuneet, huomauttaa että vapaakaupan ja sopimusvapauden maassa,

Englannissa, jo 25 vuotta sitten ei katsottu pitävän pelätä tällaista uuden vuokralain vaikutuksen ulottamista myöskin vanhoihin sopimuksiin, kun siellä nim. jo v. 1883 ja vielä myöhemmin on määrätty korvausta maksettavaksi niistä parannuksista, jotka olivat tehdyt 10 vuoden kuluessa ennen uuden lain voimaan astumista. Ja siitä ajasta asti on kuitenkin asiain tila ja katsantokanta hyvin paljon muuttunut. Jääköön tämä kysymys, joka on laaja kysymys, tässä esille ottamatta.

Minä tulen sitten niihin muistutuksiin, joita herra Söderholm teki, ensiksi rekisteröimisjärjestelmää vastaan, niinkuin se tässä lakiehdotuksessa on ehdotettu. Siitä voimme suuressa valiokunnassa keskustella. Ne hankaluudet, jotka hän luetteli esim. tilan jaon kautta tulevan syntymään, eivät ole minun ymmärtääkseni voittamattomia järjestää. Ja huomattava on, että tämä rekisteröimisjärjestelmä tulee olemaan väliaikainen, sillä arvatenkin, jos ei ensimmäisen, niin toisen vuosikymmenen kuluessa saadaan meillä tuo hänenkin mainitsemansa kiinteistökirjajärjestelmä aikaan. Siitähän myös mielipide on varsin yleinen, ja silloin nyt ehdotettu rekisteröimisjärjestelmä liitetään siihen.

Kun herra Söderholm sitten katsoi, että lakiehdotuksen 57 §:ssä olisi vuokralautakunnalle myönnetty oikeus tuomita sakkoihin sellainen asianosainen, joka ei noudata kutsua tulla vuokralautakunnan eteen sovittelua varten, niin siinä on hän väärin käsittänyt tämän lakiehdotuksen. Tässä ei ole vuokralautakunnalle myönnetty oikeutta sakkoihin tuomita, vaan on määrätty ainoastaan, että sellainen asianosainen on tuomittava sakkoihin, ja se asia on käsiteltävä yleisessä tuomioistuimessa. Pyydän muuten huomauttaa, että tämä määräys on aivan samallainen kuin mikä on armollisessa esityksessä elinkeinolaiksi, josta se on otettu. Siellä ammattivaltuusto on tässä kohden aivan samassa asemassa kuin vuokralautakunta, ja määräykset ovat melkein sanasta sanaan sieltä otetut, ainoastaan sillä erotuksella, että sakkomäärä on nostettu 300 markasta 500 markkaan.

Olisi muihinkin täällä esitettyihin lausuntoihin vastattava, mutta minä en toivo tämän keskustelun, ainakaan suuren valiokunnan jäsenten puolelta, laajenevan järin pitkäksi, ja sen vuoksi rajoitun ainoastaan tähän.

Ed. **Listo:** Minä olen pyytänyt puheenvuoroa sen tunnelman vallassa, joka minua suuren valiokunnan jäsenenä tätä nykyä hallitsee. Suurella valiokunnalla on kädet täynnä suuria asioita, joista jokainen mitä tuskallisimmalla tavalla odottaa päästäkseen sieltä jälleen tänne eduskuntaan. Täällä näkyy menevän taas päivä tämän asian evästyksessä, eikä sitä tietysti voi estää, sillä onhan jokaisella tässä eduskunnassa oikeus puhua niin paljon kuin tahtoo.

Mutta missä voidaan säästää aikaa, niin se on eräitten lausuntojen tulkitsemisessa. Tulkitseminen näkyy täällä paisuvan aivan laajalle yli niiden rajojen, joita meidän voimassa oleva työjärjestyksemme on asettanut. Työjärjestyksen 26 § sisältää nimittäin määräyksen, että täys-istunnossa ovat ruotsinkielisten lausuntojen *ponnet* kunkin lausunnon jälkeen tulkittavat. Ne tulkitsemiset, mitä nyt on tapahtunut, ovat paljon enemmän kuin mitä asianomaisten lausuntojen ponsissa on.

Rohkenen sen tähden pyytää, että eduskunnan arvoisa Puhemies hyväntahtoisesti pitäisi huolta siitä, että tulkitseminen supistetaan määrättyihin ja tarpeellisiin rajoihinsa.

Ed. **Castrén:** Jokaisen lienee tunnustettava, että nykyään voimassaoleva vuokralaki 19 p:ltä kesäkuuta 1902, joka astui voimaan 1904, on parannusten ja korjausten puutteessa. Viime aikojen tapahtumat ovat osottaneet, että puheenalainen laki kaipaa muutosta, mikäli koskee torppien, lampuotitilojen ja mäkitupalaisten vuokramiesten oikeudellisen aseman parantamista. Se kaipaa myös muutoksia, mikäli koskee korvauksen saantia parannuksista, koska nykyään voimassaolevan maanvuokralain nojalla vuokramies saa korvauksen parannuksiin panemista kustannuksistaan ainoastaan siinä tapauksessa ettei hänen katsota saaneen täyttä hyvitystä parannuksien tuottaman hyödyn kautta.

Valiokunta on koettanut tehdä parhaansa parannusten aikaansaamiseksi puheenalaisissa kohdin. Suuresti valitettava kuitenkin on, että muutamat niistä määräyksistä, joita valiokunnan enemmistö on ehdottanut säädettäviksi, ovat sitä laatua, etteivät ne vie tavoitettavaan tarkoitusperään, vaan tulisivat haitallisesti vaikuttamaan vuokraoloihin. Sellaisia on määräys lyhimmästä vuokra-ajasta, jonka valiokunnan enemmistö ehdottaa 50 vuodeksi ilman että asianosaisilla olisi minkäänlaista oikeutta sopia lyhemmästä vuokra-ajasta. Nykyään voimassaoleva maanvuokralaki on ylimalkaan asettunut sille kannalle, että lyhimpänä vuokra-aikana olisi yksi vuosi, ja ainoastaan kolmessa poikkeustapauksessa säätää mainittu laki vuokra-ajan ehdottomasti kymmeneksi vuodeksi. Näin on laita, milloin vuokrakirjassa ei ole lainkaan määräystä vuokra-ajasta, toiseksi jos suuullinen välipuhe vahvistetaan oikeudessa voimassaolevaksi, ja kolmanneksi jos vuokramies on poiskäskemättä saanut pysyä paikallaan 6 kuukautta sen jälkeen kun vuokralain aika on loppuun kulunut, jolloin katsotaan että uusi vuokrasopimus on tehty yhtä pitkäksi ajaksi kuin entinenkin sopimus, kuitenkaan ei 10 vuotta pitemmäksi.

Valiokunnan enemmistö ehdottaa ehdottomaksi lyhimmäksi vuokra-ajaksi sen ajan, joka nykyisessä maanvuokralaissa on säädetty pisimmäksi sallituksi vuokra-ajaksi. Tätä tällaista määräystä

lyhimmästä vuokra-ajasta minä pitäisin erinomaisen haitallisena sekä maanomistajaan että vuokramieheen nähden. Minun käsitykseni mukaan tulisi sellainen määräys sekä ehkäisemään kaikkien vuokrasopimusten syntymistä uusien maa-alueiden vuokraamiseksi torpiksi ja mäkitupa-alueiksi että tekemään maanomistajat suuressa määrin vastahakoisiksi uudistamaan niitä vanhoja vuokrasopimuksia, jotka ennen uuden lain voimaan astumista ja sen jälkeen menevät umpeen. Lyhimmän vuokra-ajan säätäminen 50 vuodeksi tekisi mahdottomaksi vuokranantajalle ja vuokramiehelle sopia lyhemmästä vuokra-ajasta, vaikka kumpikin tahtoisivat solmia sopimuksensa lyhyemmäksi ajaksi. Lain ehdoton määräys estäisi heitä siitä. Valiokunnan enemmistö ei ole jättänyt tilaisuutta asianosaisille edes vuokralautakunnan suostumuksella sopia lyhemmästä vuokra-ajasta kuin 50 vuodesta. En tahdo tässä tilaisuudessa tuoda esiin kaikkia niitä turmiollisia vaikutuksia, jotka tulisivat olemaan seuraamuksena tällaisesta määräyksestä, vaan rajoitun tällä kertaa ainoastaan tähän lyhyeen viittaukseen

Toinen, valiokunnan enemmistön ehdottama määräys, joka sekin seurauksissaan tulisi olemaan varsin haitallinen, on tuo valiokunnan maanvuokralakiehdotuksen 7 §:ssä oleva säännös, että kummallakin asianosaisella on valta alistaa vuokramaksun korottaminen tai laskeminen vuokralautakunnan tutkittavaksi, niin pian kun 25 vuotta vuokra-ajasta on kulunut. Täten ei vuokranantajalla eikä vuokramiehellä kummallakaan, olisi mitään oikeutta sopia vuokran korotuksesta tai laskemisesta. Mutta jos jompikumpi olisi tyytymätön vuokralautakunnan määräämään vuokramaksun ylentämiseen tai laskemiseen olisi ainoa keino kääntyä vuokratuomioistuimen puoleen. Tämä ehdotettu määräys olisi sitäkin haitallisempi, kun ei vuokramiehelle ehdoteta annettavaksi oikeutta sanoutua irti vuokrasopimuksesta, jos hän katsoisi korotuksen itselleen epäedulliseksi eikä maanomistajalle oikeutta sanoa irti vuokrasopimusta, jos hän katsoisi vuokran alentamisen kohtuuttomaksi.

Varsin haitallisena pidän myös määräystä 27 §:ssä, joka koskee korvauksen suorittamista vuokramiehen toimittamista parannuksista. Valiokunnan ehdottaman pykälän nojalla olisi maannomistaja oikeutettu, sitte kun 50 vuotta, tuo lyhin vuokra-aika, on kulunut umpeen, uudistamaan vuokrasopimuksen taas 50 vuodeksi, ilman että vuokramies olisi oikeutettu vaatimaan vuokranantajalta korvauksen suorittamista edelliseltä ajalta. Tämä ei suinkaan olisi edullista sille vuokramiehelle, joka ei tahtoisi jatkaa vuokrausta pitemmäksi ajaksi kuin ensimmäiseksi 50 vuodeksi. Mutta se ei olisi edullista maanomistajallekaan. Uusimisien kautta kasvaisi korvaussumma kasvamistaan ja kun se vihdoin olisi suoritettava, saisi jälkeen tuleva sukupolvi suorittaa monen edellisen sukupolven aikana kuormittuneet korvausmäärät. Sitä paitsi olisi puheenalainen säännös omiansa

suuressa määrin vähentämään maakrediittiä, maaluottoa, koska maata rasittaisi hiljainen korvausmäärän vakuudeksi maalla lepäävä panttioikeus, joka siinä suvussa tulisi vaikuttamaan maan hintojen polkemiseen. Varmana seurauksena siitä tulisi olemaan maatilojen lainausarvon aleneminen ja vastenmielisyys sellaisille maatilanomistajille, joilla on torppareja ja mäkitupalaisia. Jos vastamainittu säännös olisi haitallinen tilanomistajien maanluotolle, kävisi valiokunnan ehdottaman maanvuokralain soveltamista aikaisemmin syntyneisiin vuokrasuhteisiin ehdottama laki tilanomistajien maanluotolle kerrassaan turmiolliseksi, sen 1 §:ssä kun ehdotetaan säädettäväksi että vuokramies olisi oikeutettu saamaan ennen tämän vuokralain voimaan astumista korvausta ainakin 25 vuodelta taaksepäin, jopa erinäisissä tapauksissa pitemmältäkin ajalta.

Valiokunnan maanvuokralakiehdotuksessa on vielä olemassa muutamia muitakin määräyksiä, jotka ovat sitä laatua että ne ehdottomasti olisivat muutettavat, jos mieli saavuttaa se suuri tarkotusperä, mikä uuden lainsäädännön aikaansaamisella tällä alalla pitäisi olla, nimittäin torpparien, lampuotitilallisten ja mäkitupa-alueitten vuokramiesten oikeudellisen ja taloudellisen aseman parantaminen kaikissa suhteissa. En kuitenkaan tahdo pitemmältä kuluttaa eduskunnan kallista aikaa laajaperäisemmillä selityksillä. Katson kuitenkin vielä asiaksi vastata muutamiin niihin muistutuksiin, joita on tehty toisissa kohdin valiokunnan lakiehdotusta vastaan.

Valiokunta on omasta mielestään luullut osanneensa oikeaan, kun se on ehdottanut että kaikki vuokranantajan ja vuokramiehen väliset riitaisuudet pitäisi tulla sovittelun esineeksi vuokralautakunnan luona, joka esiintyisi asianosaisten riitaisuuksien sovittajana. Jos sovintoa ei saataisi aikaan, silloin vasta olisivat asianosaiset oikeutettuja kääntymään vuokratuomioistuimen puoleen saadakseen riitaisuutensa ratkaistuiksi. Minusta tuntuu siltä kuin olisi ed. Söderholmilla ollut se käsitys kuin olisi tässä kohden ratkaisuvaltaa annettu vuokralautakunnalle. Niin ei kuitenkaan ole asianlaita. Ymmärrettävissä on että jos täten sovinnon tiellä, jonka jälki aina on tasaisempi kuin riidan, saataisiin kaikki tai ainakin osa niistä riitaisuuksista, jotka ilmestyvät vuokranantajan ja vuokramiehen välillä, sovitetuiksi vuokralautakunnan edessä, niin olisi silloin otettu tärkeä askel eteenpäin, vältetty riitaisuuksien kärjistymistä niin kireiksi, että ne tekevät vuokranantajan ja vuokramiehen väliset suhteet sietämättömiksi.

Ed. Paasikivi on jo huomauttanut vääräksi ed. Söderholmin otaksumisen että vuokralautakunnalla olisi oikeus sakon uhalla velvoittaa poisjäänyttä asianosaista saapumaan sovittelua varten vuokralautakunnan eteen. Niin ei ole kuitenkaan asian laita. Puheenalaista oikeutta ei olisi vuokralautakunnalla vaan kihlakunnan-oikeudella.

Jollei joku asianosaisista, vaikka häntä olisikin sakotettu laiminlyönnistä saapua vuokralautakunnan eteen sovitteluyritystä varten, ottaisi siitäkään ojentuakseen, voitaisiin hän uudestaan haastaa kihlakunnanoikeuden eteen ja jälleen sakottaa.

Eräs toinen arvoisa puhuja, ed. Snellman, on katsonut asiakseen kiinnittää eduskunnan huomiota valiokunnan maanvuokralakiehdotuksen 20 §:n 2 momenttiin, joka kuuluu: »Kun päivätyövelvollisuutta suoritetaan vuokrasopimuksen nojalla, olkoon työpäivä, ellei lyhemmästä ajasta ole sovittu, enintään yksitoista tuntia pitkä kuutena kesäkuukautena ja keskimäärin yhdeksän tuntia muina kuukausina, ruoka-aikoja lukuun ottamatta.» Valiokunnan enemmistö on katsonut tällaisen säännöksen aikaansaamisen tarpeen vaatimaksi sen takia että siten estettäisiin vuokranantaja mielinmäärin vaatimasta kuinka pitkä-aikaista työpäivää tahansa vuokramiehen suorittaessa päivätyövelvollisuutta. Tämä määräys on olemassa ainoastaan niitä vuokramiehiä varten, jotka suorittavat vuokramaksunsa päivätyövelvollisuuden muodossa. Se ei suinkaan koske työpäivän pituutta muissa maalaisoloissa.

Ed. **Gebhard, Hannes:** Minäkin olen toivonut, että tämä lähetekeskustelu tulisi olemaan aivan lyhyt. Mutta koska suuren valiokunnan jäsenet ovat katsoneet voivansa siksikin laajalti tätä asiaa kosketella, niin annettanee anteeksi, jos sekin, joka ei kuulu suureen valiokuntaan, lausuu muutaman sanan.

Tätä maatalousvaliokunnan mietintöä vastaan on tuotu esille pääasiallisesti kaksi tärkeämpää moitetta. Toinen on se, että tämän ehdotuksen mukaan uusi pitkälle menevä maanvuokralaki tulisi ulottumaan liian kauvas taaksepäin, ja toinen on se moite, että tämä laki tulisi ulottumaan liian kauvas eteenpäin. Ne, jotka tämmöisiä muistutuksia lakiehdotusta vastaan tekevät, katsovat tätä vuokrasuhdetta minun mielestäni liian paljon kaupan kannalta, he pitävät tätä vuokravälipuhetta liian paljon kauppavälipuheen kaltaisena. Me, jotka olemme asettuneet maatalousvaliokunnan enemmistön kannalle, katselemme sitä siltä kannalta, jolta sitä minusta pitääkin katsoa, nim. *maanviljelyksen* kannalta. Maanviljelys menestyäkseen tarvitsee pitkää aikaa, vakaata jatkuvaisuutta. Sen vuoksi me itse asiassa emme ainoastaan pyri pitkä-aikaiseen, 50 vuotiseen vuokraan, kuten lakiehdotuksen kirjaimesta näkyy, vaan tarkoituksemme on suorastaan tehdä vuokrasuhde tavallaan perinnölliseksi. Kun me ehdotamme, että vuokra aika on oleva 50 vuotta ja että näiden 50 vuoden perästä maanomistaja on velvollinen joko jatkamaan sopimusta uudestaan 50 vuodeksi taikka maksamaan korvausta vuokramiehelle hänen toimittamistaan parannuksista edelliseltä ajalta, niin tämä tulee itse asiassa olemaan sitä, johonka me olemme pyrkineetkin, nim. että maanomistajat useimmissa tapauksissa tule-

vat jatkamaan vuokrasuhdetta. Ainoastaan silloin, kun erityiset asianhaarat tekevät maanomistajalle välttämättömäksi ottaa vuokratilan omaan haltuunsa ja se käy hänelle taloudellisesti mahdolliseksi, ainoastaan silloin tulee vuokrasuhde lakkaamaan.

Tätä juuri maanviljelys kaipaa. Maanviljelijä, joka tahtoo viljellä maata nykyaikaiseen tapaan, nim. voimaperäisesti, kun hän tahtoo panna siihen kaiken liikenevän omaisuutensa, kaiken työvoimansa, jopa sydämensäkin — se täytyy tapahtua, jos mieli saada maanviljelys kukoistamaan — hän ei voisi sitä tehdä, jos vuokraaika olisi 25 vuotta ja korvaus sen jälkeen järjestetty niin, että hän tulisi omaisuuttaan hukkaamaan. Tätä vaatimusta on perustuslain kannalta tietysti ja »perustuslailliselta» taholta m. m. sanottu epäoikeutetuksi maanomistuksen rajoittamiseksi. Mutta onko se todellakin epäoikeutettua maanomistusoikeuden rajoittamista, jos me rajoitamme maanomistajan nykyistä oikeutta riistää itselleen torpparien omaisuutta? Minä olen tänä aamuna ollut tilaisuudessa keskustelemaan erään torpparin kanssa, joka on saanut 50-vuotisen vuokrakontrahdin ja nauttinut sitä noin 30 vuotta. Hän on tilalleen omalla rahallaan laittanut rakennukset ja muokannut maata kylmään korpeen, hän on, oman arvoionsa mukaan, näinä 30 vuotena pannut siihen noin 5000 markkaa omaisuuttansa. Jos hänellä vuokralla oleva maa ostettaisiin siitä arvosta, mikä saman kaltaisella maalla on, kun siihen ei ole mitään rakennettu ja kun sitä ei ole viljelty, niin sen hinta olisi noin 1500 markkaa. Nyt hänellä on sellainen vuokrakontrahti, että hänen pitäisi jättää koko torppaan panemansa pääoma vuokra-ajan päätyttyä maanomistajalle ilman mitään korvausta. Tämäkö siis olisi perustuslaillisuutta? Eikö siis maatalousvaliokunnan ehdottama maanomistusoikeuden rajoitus päinvastoin ole nykyaikaisen oikeustajunnan mukainen? Vai olisiko epäoikeutettua, että me rajoitamme maanomistajan nykyistä oikeutta riistää nuo 5000 markkaa tuolta torpparilta? Maatalousvaliokunnan ehdotusta on myös moitittu siitä, että siinä tässä suhteessa mennään pitemmälle kuin missään muussa maassa. Mutta meidän pitää ottaa huomioon, että meillä on vuokramiehiä suhteellisesti maanomistajain lukuun nähden paljoa enemmän kuin muissa maissa, paitsi Suurbritanniassa. Suurbritannia on siis ainoa valtakunta Euroopassa, joka on näissä maalaisasioissa huonommalla kannalla kuin Suomi. Mutta Suurbritanniassa onkin menty ja tullaan pian menemään maareformeissa paljoa pitemmälle kuin mihin tämä laki tähtää.

Vielä on moitittu tätä ehdotusta senvuoksi, että se tulisi ehkäisemään uusien vuokrasopimusten syntymistä. On mahdollista, että se aluksi jonkun verran tulisi sitä tekemään muutamissa osissa maata. Mutta tulee muistaa, että löytyy jo laajoja maakuntia — etelä-Pohjanmaa ja Satakunta — joissa yleensä jo on tehty vuokrasopimukset 50 vuodeksi. Sitäpaitsi pitää muistaa, että maanomistajat tulevat

tarvitsemaan tilapäistä työväkeä — nim. kesäisin sellaista työväkeä, jota he eivät voi pitää vuosipalveluksessaan — tulevaisuudessa enemmän ja enemmän. Ja tämä tulee olemaan luonnollisena pakkona heille ottamaan vuokraajia maillensa. Mutta toiseksi nykyistä torpparijärjestelmää, maan vuokraamista yksityiseltä työveroa vastaan, ei voi pitääkään niin erittäin suotavana. Päinvastoin on tarkoitettu — ainakin minä olen tarkoittanut — sitä, että tämä laki tulisi vaikuttamaan maanomistajiin siihen suuntaan, että he rupeaisivat myymään osia heidän nykyään aivan liian laajoista maa-alueistaan, joita he eivät itsekään viljele taikka joita he viljelevät liian laajaperäisesti. Siis tätä lakiehdotusta vastaan siinä suhteessa kohdistettu moite käy päinvastoin enemmän sen kiitokseksi kuin moittimiseksi.

Tämä nyt niistä yleisistä moitteista, joita on tuotu lakiehdotusta vastaan. Sitten on herra Castrén esittänyt vastalauseestaan muutamia kohtia, muun muassa sen että maatalousvaliokunnan ehdotus uudistamisesta ja korvauksen maksamisesta tulisi muka olemaan epäedullinen maanomistajille, koska tuo korvaus-summa uudistettaessa tulisi maksettavaksi vasta 50:n vuoden perästä ja silloin lisättynä uuteen korvaussummaan kasvaisi mahdottoman suureksi. Jos kumminkin lukee tämän lakiehdotuksen oikein, niin tulee huomaamaan, että tätä kasvamista ei ole peljättävä; sitäpaitsi tulee ottaa huomioon se tärkeä näkökohta, että rahan arvo aina 50 vuotta eteenpäin alenee ja että korvaus-summasta ei tultaisi suorittamaan mitään korkoa. Tämä ei siis tule olemaan kohtuutonta. Sitäpaitsi herra Castrén esitti täällä suullisesti, että tämä kohta lakiehdotuksessa muka tulisi olemaan maanomistajille epäedullinen. Mutta vastalauseessaan hän aivan päinvastoin sanoo sivulla 109, että tämä sama kohta tulisi olemaan »kaikin puolin edullinen maanomistajalle vaan ei vuokramiehelle!» Tämä on niitä samoja epäjohdonmukaisuuksia herra Castrénin kannassa, joita me olemme monta kertaa ennenkin nähneet.

Herra Castrén on toiseksi täällä ottanut puolustaakseen maatalousvaliokunnan enemmistön ehdotusta siitä, että tähän maanvuokralakiin otettaisiin määräys myöskin päivätyön pituuden rajoittamisesta. Tästä minä en katso olevani oikeutettu tältä paikalta kovin lavealti ainakaan tällä kertaa puhumaan, koska olen tästä kohdasta liittänyt mietintöön vastalauseen, johon pyydän viitata. Tahdon vain huomauttaa, että minun mielestäni valiokunnan enemmistön ehdotus ei tulisi olemaan niin paljon suojeluslaki torppareille, kuten herra Castrén arvelee, kuin päinvastoin suojeluslaki suurtilallisille. Sillä se tulisi oikeuttamaan suurtilallisen vaatimaan torppareiltaan 11 tuntia kesällä ja keskimäärin 9 tuntia talvella, vuokrasopimuksen rikkomisen uhalla. Sitä paitsi se tulisi suuressa määrässä monella tavalla, niinkuin vastalauseessani olen esittänyt, saamaan aikaan arveluttavia häiriöitä varsinkin pikkutilallisten ja suurempien torpparien suhteen työmiehiinsä.

Lopuksi vielä sananen. Täällä on ainoastaan pari puhujaa minun ymmärtääkseni katsonut tätä maatalousvaliokunnan ehdotusta mahdottomaksi hyväksyä. Se on minusta merkki siitä, että eduskunta kuitenkin näinä viimeisinä päivinään vielä voipi saada tämän tärkeän reformin aikaan. Me olemme kaikki ryhmät kehuneet olevamme reformiystäviä ja täällä on eräillä tahoilla riemuittu suuressa määrässä siitä, että on saatu niin radikaalinen sosiaalipoliittinen reformi aikaan kuin tuo pieni leipurilaki, jota me olemme leiponeet useampia viikkoja. Se koskee kumminkin ainoastaan pariä tuhatta työmiestä ja 700 työnantajaa. Tämä laki tulee koskemaan 160,000 vuokramiestä ja noin 46,000 maanomistajaa. Tämä on siis todellakin suuremmoinen reformi. Tämä on semmoinen reformi, jota meidän maamme tarvitsee enemmän kuin teollisuusreformeja tällä hetkellä. Ja tämä reformi on myöskin sellainen, että jos me emme mitään muuta näillä valtiopäivillä saisi aikaan kuin tämän, niin me voisimme hyvällä omallatunnolla täältä erota.

Ed. **Pykälä:** Kaikista niistä varoituksista huolimatta, joita täällä joka istunnossa kuulee siitä, että käytetään eduskunnan aikaa turhanpäiväiseen keskusteluun, uskallan kuitenkin ottaa hetken. Koska kerran nuo varoittajat itse myöskin joka kerran sen unohtavat ja puhuvat tunnin jopa toistakin, vaikka heillä on tilaisuus suuressa valiokunnassa ja muissa tilaisuuksissa puhua, on heidän huomautuksensa siis tähdätty suoraan meitä maalaisedustajia vastaan. Täällä me nyt kuitenkin olemme ja sille ei mahda mitään.

Mitä sitte itse asiaan tulee, niin esillä oleva lakiehdotus on tietystikin kipeän tarpeen esille loihtima. Sitä ei voi kukaan kieltää. Minkä verran se käytännössä tulee vastaamaan niitä suuria toiveita, joita siihen on kiinnitetty, sen vasta tulevaisuus on näyttävä. Valiokunta, joka nyt puheenaolevaa asiata on pohtinut, on ollut kokoonpantu suurtilallisista, työmiehistä ja torppareista. Ei ainoatakaan pikkutilallista ole ollut siellä mukana ja sen vuoksi tahdon minä katsoa tätä asiata pikkutilallisten kannalta. koska kerran olen seudusta, jossa on niitä, jotka omistavat 25 hehtaarista 100 hehtaariin asti maata, eikä suurtilallisia ensinkään. Vaikka kohta en voisikaan asian kulkuun mitään vaikuttaa, olen pakotettu sen lähemmä 6,000 valitsijamieheni puolesta, jotka pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta ovat noita pikkutilallisia, jotakin sanomaan. Siellä ei torpparijärjestelmä ole suuri eikä se siellä myöskään ole päivän polttava kysymys, mutta siellä on eräs seikka, jonka tämä laki tulevaisuudessa tekee mahdottomaksi. Pikkutilalliset tästä lähtien eivät tule ottamaan torpparia, vaikka sillä saisivat enemmän kuin mitä hän vuosittain maksaa tilalle ulostekoja. Siihen tämä laki vie, se johtaa siihen pakkoviljelyslakiin, joka täällä myös on kynnyksellä. Pyydän ottamaan huomioon esim. Karjalan tehdasseudut Vuoksenlaaksossa,

jossa on sellaisia pientiloja, joista jo mainitsin ja jokaisen tilan maalla noitten tehtaitten ympäristössä kymmeniäkin mökkejä. Tämä asetus nykyisillä säädöksillä johtaa siihen, että mainittu tehdasväestö ei tästä lähin tule oman kodin onnea maistamaan. Joka näissä tehdasseuduissa omistaa maita, se kyllä tietää varoa sitoutumasta minkäänlaisiin kontrahteihin. Paljon asuu etempänä tehtaista henkilöitä, jotka tilapäisesti tekevät työtä, joilla on pieni maatila, josta ansaitsevat lisätuloja, on kaunis koti. Sekin tulee tulevaisuudessa katkeamaan ja ne tulevat siirtymään talollisten nurkkiin, jos sieltäkään saavat tilaa. Niin pitkälle tämä laki tähtää tulevaisuuteen, että kontrahti sen mukaan saattaa jatkua kolmanteen polveen s. t. s. kolmas polvi on silloin asioista määräämässä, kun tuo kontrahti menee umpeen. Voimme ajatella minkälaisiin tuloksiin se vie, kun aika siirtyy noin kaukaiseen tulevaisuuteen. Laki siis kieltää vapaan sopimuksen lyhemmälle kuin 50 vuoden kontrahtiajalle, vaikka asianosaiset kumpikin mielellään tahtoisivat lyhentää kontrahtiaikaa. Jos sovitettaisiin laki sellaisiin tapauksiin, jolloin on kysymys uutisviljelysten raivaamisesta viljelemättömään korpeen ja suurtilallisten torppareista, niin en ollenkaan lakia ihmettele. Minä vaan olen tahtonut huomauttaa näistä seikoista, jotta suuri valiokunta koettaisi ottaa niitä huomioon ja sovittaa niitä lakiin, jos se olisi mahdollista.

Ed. Gebhardiin minä yhdyn siinä kohden, kun hän sanoi että esillä oleva laki suojelee suurtilallisia. Sitä tämä laki kyllä tekeekin, sen verran kuin minä olen ehtinyt siitä ottaa selvää. 86 §:ssä 58 sivulla, jossa puhutaan suurtilallisten torpparien metsästys- ja kalastusoikeudesta, mainitaan viimeisessä kohdassa: vuokramies älköön nauttiko tilalle kuuluvaa metsästys- ja kalastusoikeutta, ellei sitä etua hänelle vuokrakirjassa ole myönnetty. Tällä tarkoitetaan ettei vuokramies, joka asuu rannalla, saa, vaikka kalat väkisin tulisivat pataan, niitä pitää, vaan täytyy hänen kaataa ämpäristä pois vesi, jos sinne joku ahven sattumalta on joutunut, ellei kontrahdissa nimenomaan ole määrätty että hänellä tähän on oikeus. Minkä verran esillä oleva laki soveltuu pikkutilallisten ja torpparien välisiin suhteisiin, siitä olen jo maininnut, mutta minkä verran se sopii mäkitupalaisten ja pikkutilallisten välisiin suhteisiin sen jätän sanomatta. Niin edullinen se on torppareille ja tilattomille että minä lämpimästi kannatan sitä sinällänsä, koska kerran olen aina noitten vähäväkisten ja heikkojen ystävä. Minä pyydän vaan huomauttaa herroille suurtilallisille myöskin — — — —

Puhemies: Ei saa puhua muuta kuin puhujapaikalta.

Senaattori **Nybergh:** Myöntäen, että valiokunta on esillä olevaan lakiehdotukseen tehnyt useita asiallisia muutoksia, joita on

parannuksena pidettävä, pyydän kuitenkin, vaikka aika onkin kyllä kallis, saada lausua epäilykseni muutamista kohdista, joissa valiokunnan tekemät muutokset näyttävät minusta arveluttavilta.

Yksi näistä kohdista on toisen pykälän määräys, että vähin vuokra-aika on oleva 50 vuotta. Tämä vähin aika näyttää minusta vähemmän harkitulta, varsinkin mitä mäkitupa-alueen vuokraamiseen tulee. Asianlaita on nim. se, että ne näkökohdat, joita on pidettävä silmällä mäkitupien suhteen ja ne, jotka ovat otettavat huomioon torpparien suhteen, käyvät eriäviin suuntiin. Voidaanhan sanoa, että uusien torppien syntymistä ei lainsäätäjän tarvitse suosia, päinvastoin pitäisi koko torpparijärjestelmästä tulevaisuudessa päästä. Sitä vastoin ei uusien asuntojen syntymistä mäkitupien muodossa pitäisi estää, koska väkiluvun yhä tapahtuva karttuminen tekee uusien asuntojen syntymisen tarpeen vaatimaksi, joskin pikkutilojen hankinta mahdollisimman suuressa määrässä edistetään. Missä on kysymys mäkitupa-alueen vuokraamisesta lähellä kaupunkia, suuria kyliä tai tehdaslaitoksia, siinähän ehkä ilman haittaa voidaan tehdä vuokrasopimus 50 vuotiseksi, koska on otaksuttavaa, että vuokraoikeus tarpeen vaatiessa voidaan saada toiselle siirretyksi. Mutta kun syntyy kysymys mäkituvan perustamisesta syrjäiseen paikkaan, niin saattaa tapahtua, että molemmat asianosaiset, niin hyvin maanomistaja kuin vuokramieskin, katsovat 50 vuoden vuokra-aikaa liian pitkäksi. Varsinkin voisi maanomistaja olla vastahakoinen siihen nähden että hän lakiehdotuksen mukaan on velvollinen vuokrasuhteen loputtua lunastamaan vuokramiehen rakennukset. Mutta torpankin vuokraan nähden näyttää minusta, että voisi olla mahdollista tehdä vuokrasopimus lyhyempiaikaiseksi kuin 50 vuodeksi. On nim. pelättävä, että useat maanomistajat eivät tahdo sitoa omia ja jälkeläistensä käsiä niin pitkäksi ajaksi, varsinkin kuin 50-vuotiset sopimukset tähän asti ovat useassakin paikoin olleet tavattomat, ja että moni maanomistaja sentähden uuden lain astuttua voimaan ei uudistaisi niitä vuokrasopimuksia, joita entisen lain aikaan on tehty. Varovaisinta olisi siis tässä kohden määrätä lyhimmäksi ajaksi 25 vuotta, ellei katsottaisi sopivaksi antaa vuokralautakunnalle oikeutta poikkeustapauksissa sallia vuokrasopimusten tekemistä lyhyemmäksi ajaksi kuin 50 vuodeksi.

Toinen erittäin tärkeä kysymys käsitellään 27 pykälässä. Tässä on säännöksiä vuokrasopimuksen uudistamisesta. Mainittu pykälä sisältää lyhyesti sanoen, että vuokranantajan vuokra-ajan umpeen kuluttua ei tarvitse silloin maksaa vuokramiehelle korvausta tämän tekemistä parannuksista, jos vuokranantaja tarjoutuu uusimaan vuokrasopimuksen vähintäin 50 vuoden ajaksi. Mutta vuokranantaja ei kuitenkaan pääse velasta. Sen maksaminen siirtyy vain uuden vuokra-ajan loppuun, jolloin taas voitaisiin uudistamiseen nähden menetellä samalla tavalla, niin että korvaus voisi nousta

nousemistaan vuosisatojen kuluessa. Mielestäni voidaan epäillä, onko tämä asiain järjestely kummankaan asianosaisen eduksi. Jos esim. vuokramies, sitten kun torpassa tai lampuotitilalla on miespolven aikana tehty parannuksia, siirtää vuokra-alueen toiselle ja tämä alkaa käyttää vuokraesinettä vuokra-ajan vahingoksi muuhun kuin mitä sopimusta tehdessä on tarkoitettu, — esim. rakentaa siihen jonkun tehtaan, josta on haittaa, — niin vuokranantaja 40 pykälän mukaan on oikeutettu irtisanomaan vuokramiehen, mutta samalla tulee hän lakiehdotuksen mukaan velvolliseksi korvaamaan vuokramiehen kaikki nuo vuosikymmenien kuluessa tehdyt parannukset ja joutuu siis irtisanomisen kautta suosta vetelään. Sellainen sukupolvesta sukupolveen siirtyvä maksamisen lykkääminen on myös omiansa, kuten täällä jo on mainittu, ajan pitkään vähentämään maanomistajan mahdollisuutta saada lainaa kiinnitystä vastaan. Vuokramiehelläkään tuskin on etua siitä, että hänellä on yhä kasvava saaminen, jota hän tuskin milloinkaan saa ulos.

Kolmas tärkeä kysymys on kysymys uuden vuokralain taaksepäin vaikuttavasta voimasta. Yleensä on tärkeänä periaatteena pidetty että siviililainsäädännölle ainoastaan poikkeustapauksissa ja varovaisuudella on annettava taaksepäin vaikuttava voima, koska hyvällä syyllä voidaan sanoa että, jos välipuheen tekijä olisi voinut aavistaa, että laki vastedes muuttaa hänen oikeuksiaan, hän kenties ei olisikaan ruvennut välipuheen tekemiseen. Mainitun periaatteen tärkeys ilmenee siinäkin, että milloin yksityisen omistamaa maata pakkoluovutuksen kautta otetaan yleiseen tarpeeseen käytettäväksi, hänelle on siitä annettava täysi korvaus. Armollinen esitys oli kyllä eräissä kohdin mennyt hyvinkin pitkälle, antaessaan uudelle vuokralaille taaksepäin vaikuttavan voiman ennen lain voimaan astumista tehtyihin vuokrasopimuksiin. Vaan ei kumminkaan arm. esitys ole korvaukseen nähden tehdyissä parannuksissa katsonut voivansa ottaa lukuun muita parannuksia, kuin ne, jotka ovat tehdyt sen jälkeen kuin uusi laki astui voimaan. Valiokunta on tässä mennyt pitemmälle ja ehdottaa korvausvelvollisuutta kaikista parannuksista, jotka nykyinen vuokramies vuokra-aikanaan itse on tehnyt sekä jos hän itse on vähemmän kuin 25 vuotta viljellyt torppaa, jonka hän on saanut perinnön kautta, edeltäjänsäkin tekemistä parannuksista ei kuitenkaan pitemmältä ajalta kuin 25 vuodelta. Tässä korvausvelvollisuuden laajentamisessa näyttää valiokunta menneen liian pitkälle, vaikkakin tässä tulisi sovellutettavaksi tuo edellä kerrottu säännös, että korvauksen maksaminen lykätään, jos maanomistaja tarjoutuu uudistamaan vuokrasopimuksen. Maanomistaja, jonka alueella hänen torpparinsa ovat kauan pysyneet eläen hyvässä sovinnossa isäntänsä kanssa, tulisi siten suuremman korvausvelvollisuuden alaiseksi, kuin sellainen maanomistaja, jonka alueella torpparit eivät ole kauan asuneet. Jos tässä suhteessa taaksepäin vai-

kuttava voima on säädettävä, joka kylläkin on arveluttavaa, niin pitäisi kai mainittua epätasaisuutta vähennettämän siten, että mainittu taaksepäin vaikuttava voima rajoitetaan määrättyyn ei liian pitkään aikaan nykyisen vuokramiehen kulunutta vuokra-aikaa. Tämän ohessa olisi mielestäni erittäinkin tässä kohden paikallaan säätää, että vuokranantaja on vapaa korvauksen maksamisesta, jos hän tarjoutuu uudistamaan vuokrakontrahtia entisillä ehdoilla.

Ed. **Häkkinen**: Maatalousvaliokunta on nyt viimein jättänyt eduskunnalle mietintönsä, koskeva ehdotusta laiksi maanvuokrasta maalla. Jännitetyllä mielenkiinnolla ja osaksi kärsimättömyydellä ja levottomuudellakin on koko kansa sitä odottanut. Toisten odotusta on elvyttänyt toivo oikeuksiensa turvaamisesta ja elinehtojensa vaurastuttamisesta uuden lain kautta, mutta toisaalla on ollut kalvava pelko ja vavistus siitä, että mahdollisesti odotettu lakiehdotus rajoittaisi heidän oikeuksiaan pitää yhä edelleen hallussaan kansamme pääelinkeinon harjoitusraaka-aineen, maan. Tämän ohellahan he ovat saaneet orjuuttaa sadat tuhannet heikoimmista, vähäväkisimmistä kansalaisista. He ovat itseänsä rikastuttaneet toisten palkattomalla työllä ja omaisuuden riistämisellä monissa eri muodoissa, jotta ovat voineet itse hekumoiden istua lihapatojen ääressä.

On luonnollista, että työn raskaan raatajain tunteet ja toivomukset ovat olleet toisenlaatuiset. He ovat toivoneet lakia turvaamaan epävarmaa taloudellista ja oikeudellista asemaansa, heidän toivomuksensa on kansan suuren enemmistön toivomus, heidän toivomuksensa on kansan yleisen oikeuskäsityksen mukainen, siis semmoisena oikeutetumpi edellisten pyyteitä ja haluja, vaikka ne ovat näihin saakka olleet lailla suojellut ja varjellut. — Kaikki laillistettu, millä ehkäistään toisten kansalaisten luonnollisia oikeuksia, oikeuksia tehdä työtä elatukseksen, on pidettävä laillisena ryöstönä ja yhteiskunnan turmiota tuottavana keinotteluna, mistä on päästävä, sitä parempi mitä pikemmin.

Kansamme suuri enemmistö, monet sadat tuhannet kansalaiset, elävät maanviljelyksestä joko välittömästi tai välillisesti. Maanviljelys on kansamme pääelinkeino, mutta maanviljelyksen harjoittaminen menestyäkseen edellyttää pitempiaikaista varmuutta siitä, että viljelijä saa toisten riistämättä nauttia viljelyksestään saamansa hedelmät. Tällaista oikeutta ovat maassamme vailla yli 160,000 perhekuntaa, joilla on maata osaksi viljeltävänä. He eivät ole voineet luottamuksella toimia. Seuraus on ollut: maanviljelyksemme rappeutuminen, niukka tuottavaisuus, elintarpeitten yhä suureneva puutos ja hintain kallistuminen, mistä luonnollisena seurauksena: köyhälistölaumain kasvaminen, kodittomuus, työttömyys ja kurjuus. Jos tätä menoa jatkamme, olemme hukassa. Pelastus ei ole saavutettava sillä, että suojelemme maata harvain yksinomaisuutena ja sen vilje-

lemistä muutamien erikoisoikeutena; sillä olemme nähneet maanomistajain yhä enemmän veltostuvan, yhä enempi vaipuvan tavoittelemaan mukavuutta, helpompia päiviä torppariensa kustannuksella. He ovat myyneet melkein sukupuuttoon maamme metsät, suuren kansallisomaisuutemme, he ovat myyneet yhtiöille tuhansittain maanviljelystilojamme, heidän viljelystensä kasvukuntoisuus viljan tuotantoon nähden on alentunut, mutta vuokraajain verot nousseet kymmenkertaiseksi entisestään, sietämättömän korkeiksi. Samalla on torpparien, lampuotien ja mäkitupalaisten asunto-oikeuskin varsin arveluttavasti järkytetty. Uudisasuntojen perustaminen maanviljelystarkoituksiin on tullut melkein mahdottomaksi.

Näin on edessämme yhteiskunnallinen kysymys, kysymys siitä, onko tarpeellista kiinnittää enempi kansalaisia maanviljelyksen hyödylliseen toimeen, onko hankittava kansalaisille tilaisuus omien kotien perustamiseen suuremmassa määrässä kuin ennen, onko torppareille ja heidän vertaisilleen annettava laillinen turva liiallista verotusta ja riistämistä vastaan, minkä alaisina he tähän saakka ovat olleet, sekä katsotaanko kansalle hyödylliseksi ryhtyä tämänsuuntaisiin toimiin.

Suomen kansan eduskunnalle on nyt esitetty lakiehdotus, minkä tarkoituksena olisi tämän yhteiskunnallisen kysymyksemme osittainen ratkaiseminen. Se on osa meidän agraaripolitiikkaamme kuuluvaa lainlaadintaa. Se on yksi eduskunnan tärkeimmistä tehtävistä tällä istuntokaudella. Sentähden kun alamme sitä käsittelemään, tulee meidän tyystin punnita, mitä teemme, mitä tekemättä jätämme ja mitä voimme tehdä. Varsinkin tahtoisin viimeksimainittua seikkaa painaa eduskunnan huomioon toivossa, että silloin jättäisimme mahdollisimman vähän tekemättä tässä tärkeässä kysymyksessä. Tämän toivomukseni lausun sitä suuremmalla luottamuksella, kun muistan melkein kaikkien puolueitten ennen vaaleja luvanneen valitsijoilleen parantaa kyseessäolevaa yhteiskunnallista haavaa.

Vastaako nyt käsilläoleva lakiehdotus niitten toiveitten toteutumista, joita kansan syvät rivit, sorronalaiset raatajat ovat oikeutetut eduskunnalta vaatimaan? Myönnettävä on, että koko joukko oikeudellisia parannuksia siinä esitetään torppareille, lampuodeille ja mäkitupalaisille, mutta ei juuri mitään itsenäisten tilojen vuokraajille. Vähäinen on myös niin kutsuttujen niittypalstain vuokraajain osa. Kauttaaltaan käy valiokunnan enemmistön mielipiteessä johtavana lankana, että vuokralaisen työn ja vaivannäön hedelmiin tulee olla vuokraajalla, maanomistajalla suuri oikeus. Hänellä yksin tulee olla oikeus vuokratilan ansiottomaan arvonnousuun, mikä tuntunee vallan käsittämättömältä yleisen oikeusperiaatteen mukaan, mitä yhteiskunnallisessa lainlaadinnassa toki pitäisi noudatettaman. Sillä ainoastaan kansan oikeuskäsitteen periaatteelle rakennettu laki saa kansan enemmistön kannatusta ja arvoa. Vallan ulkopuolelle kaik-

kea oikeudellista turvaa maanomistajia vastaan jäävät tämän lakiehdotuksen mukaan monet tuhannet tukki- ynnä muitten yhtiöitten ja yksityisten omistamien tilain vuokraajat sekä kaikki kruununtilojen, kuninkaankartanoitten, sotilas- ja siviilivirastojen sekä pappisvirkatalojen torpparit.

Siis on maanvuokralakiehdotuksessa puutteita ja aukkoja, mitkä tekevät sen valiokunnan enemmistön esittämässä muodossa vähemmin tyydyttäväksi. Jos eduskunta sen hyväksyisi semmoisenaan, ei se saisi kansan syvien rivien koko kannatusta. Työn raskaan raatajista, vuokraviljelijöistä, jäisi edelleen suuret laumat epäoikeutettuun asemaan vuokratiloillaan.

Tämän on valiokunnan vähemmistö ymmärtänyt ja laatinut viidennen vastalauseen mietintöön, mikä vastalause laiksi hyväksyttynä paremmin vastaisi kansan oikeutettuja vaatimuksia ja turvaisi vuokralaisille yleisemmin heidän työnsä hedelmiä ja oman kodin. Sellaisen lain kautta tulisi perintötilain maalla asuvain maanvuokralaisten riistäminen mahdottomaksi. He saatettaisiin tasa-arvoisiin oikeuksiin muitten maanviljelijäin kanssa, mikä ehdottomasti elvyttäisi kansamme taloudellista ja siveellistä hyvinvointia. Se toisi maahan tyytyväisyyttä ja uutta yritteliäisyyttä uskomattomassa mitassa. Siitä koituisi etua koko kansalle. Kun kansa on eduskuntansa valinnut tänne laskemaan perustusta uudelle, onnellisemmalle Suomelle, kun häätämättömän oman kodin perustamisen edistäminen ja pääelinkeinon elvyttäminen on katsottava tärkeimmäksi kulmakiveksi siinä toimessa, ja kun tässä lakiehdotuksessa olevan vastalauseen mukaan lainlaadinta epäilemättä on johtava sille suunnalle, niin rohkenen evästyksenä suurelle valiokunnalle ehdottaa, että se tekisi eduskunnalle ehdotuksen viidennen vastalauseen mukaisen maanvuokralain hyväksymisestä.

Päivä, jolloin Suomen kansaneduskunta hyväksyisi sellaisen lain, olisi säilyvä pyyhkimättömänä Suomen historian lehdillä ja pysyvä kiitollisen kansan muistossa. Suomessa on tuskin riemuisempaa hetkeä eletty kuin se päivä olisi, jolloin hyväksyttäisiin laki, joka turvaisi tuhansille perheille häätämättömän, kohtuullisilla veroilla rasitetun oman kodin ja luonnollisen elinkeinon, sekä valmistaisi suuremmille laumoille mahdollisuuden saada oma koti ja päästä hankkimaan leipää suoraan luonnosta, maaemosta.

Suomen kansan edustajat! Uskallan vedota teidän jalomielisyyteenne, uskallan vedota teidän oikeuden tuntoonne ja uskallan vedota teidän solidaarisuuteenne syvien rivien kanssa. Te ette tahdo että oikeuksia vailla olevat lukuisat epätoivoiset vuokralaisperheet, jotka sydän täynnä toivoa odottavat elinkeinonsa turvaamista, kotiensa turvaamista, jotka itkusilmin ovat pyytäneet edustajiansa tekemään kaikkensa turvatakseen heidän, sorrettujen oikeutta riis-

toja ja ryöstöjä vastaan. Antaisimmeko heille leivän asemasta kiven? (Asiaan! Asiaan!)

Vaikka olen kannattava viidettä vastalausetta, minkä allekirjoittaja olen, on minulla kumminkin siitä eroavainen näkökanta sikäli, kun se koskee kolmatta osastoa tässä lakiehdotuksessa, jonka pyydän tässä merkitä. Kolmannen lakiosaston 119 pykälä käsittää sellaisia vuokrakauppoja, jotka tehdään niittypalstojen vuokraamista varten. Minun mielestäni niitten palstojen vuokrakauppoja tehdessä voitaisiin sovelluttaa tämän lakiehdotuksen ensimmäistä osaa. Pyydän siis suurelle valiokunnalle evästykseksi saada huomauttaa tämän erikoisena vastalauseenani mietintöä vastaan.

Ed. **Mikkola:** Vaikka minulla olisi suurempi määrä yksityiskohtiin kohdistuvia muistutuksia lakiehdotusta vastaan tehtävä, en kuitenkaan aikonut käyttää niiden johdosta puheenvuoroa ennenkun kysymys olisi tullut takaisin suuresta valiokunnasta. En sittenkään aikonut koskea itse periaatteisiin, joissa minä olen useissa kohdin toisella kannalla kuin valiokunta, siitä syystä että täällä on niihin pääasiallisesti jo kosketeltu ja minulla olisi ollut tilaisuutta niihin kosketella vasta sitten myöhemmin. Mutta kun täällä on esitetty periaatteita, joita minä en millään tavalla voi hyväksyä tämän lain yhtä vähän kun minkään muunkaan lain pohjaksi ja perustaksi, niin en ole voinut jättää muutamilla sanoilla koskematta niihin.

Mitä lakiehdotukseen itsessään tulee, niin valiokunta minun mielestäni on tehnyt suuren työn ja ylimalkaan tehnyt hyvää työtä. Mutta eräissä kohdin on se kuitenkin antanut hyvän harrastuksensa mennä liian pitkälle ja joutunut näin liiotteluihin, jotka tekevät että tämä laki minun ymmärtääkseni tulisi olemaan käytännössä huono laki, jota vastaisuudessa saadaan katua. Tässä hyvässä tarkoituksessa on nimittäin minun käsittääkseni toteutettu aivan liian pitkälle sitä periaatetta, jonka edustaja Gebhard aikaisemmin eräässä toisessa yhteydessä mainitsi valiokunnan tarkoituksena olleen, nim. että on hankittava etuja torppareille ja muille maanvuokraajille maanomistajien kustannuksella. Tätä periaatetta lainsäädäntötyön pohjaksi en minä puolestani voi pitää oikeutettuna enkä hyväksyä. Minä katson että maanomistajan oikeus ja maata omaamattoman oikeus ja torpparin oikeus ja vuokramiehen oikeus ovat kaikki yhtä hyviä ja yhtä hyvin pyhinä pidettävät. Minä tahdon antaa kaikille näille oikeutta, mutta en oikeutta toisen kustannuksella ja toisen häviöllä. Tämän päivän istunnossa mainitsi ed. Gebhard että tämän lakiehdotuksen perimmäinen tarkoitus oikeastaan onkin ollut saada aikaan perinnöllinen vuokra. Minun mielestäni on sekin periaate sellainen, jota ei voida hyväksyä, jos onkin äärimmäinen tarkoitus näin ollut, joka kuitenkaan ei tule esille itse lakiehdotuksessa. Lakiehdotus päinvastoin on rakennettu, mikäli minä ymmärrän, nimen-

omaan sille kannalle että ainoastaan määräaikainen vuokra tulisi käytäntöön. Ja jos toisenlaisia periaatteita, kuin mitä itse lain sanat ja perustelut sisältävät, on tahdottu epäsuorasti saada aikaan, niin minä en pidä sellaista oikeana. Vielä mainitsi ed. Gebhard lausunnossaan että valiokunta on tahtonut että torpparilaitos kokonaisuudessaan tämän kautta, uuden lakiehdotuksen kautta, vähitellen tulisi häviämään. Minun mielestäni on tämä ensiksikin ristiriidassa edellisen kohdan kanssa ed. Gebhardin lausunnossa, jossa väitetään että siitä syntyisi perinnöllinen vuokralaitos. Toiseksi löytyy ja pitäisi löytyä toisia keinoja, joilla tämä tarkoitusperä, nim. torpparilaitoksen häviäminen, saavutettaisiin, kuin se että uudet vuokrat tehdään mahdottomiksi ja vanhat asetetaan niin kohtuuttomille ehdoille että sopimuskumppanit tulevat siitä kärsimään ilmeistä vääryyttä. Täällä myöskin useat kerrat on viitattu siihen ja tahdottu panna se joksikin ratkaisevaksi asianhaaraksi että torppareita ja mäkitupalaisia on 160,000 sen sijaan kuin maanomistajia on vaan 60,000. Niinkuin jo alussa mainitsin, en voi käsittää että oikeudet saisivat olla erilaiset, olkoon lukumäärä suurempi tai pienempi. Pienemmällä lukumäärällä täytyy olla yhtä suuri oikeus kuin suuremmalla lukumäärällä. Ja minä puolestani luulen että maata omistava luokka tässä maassa on ollut ja on tänä päivänä vielä yhtä tärkeä kuin torppariluokka tai muut luokat konsanaan. Minun käsitykseni on se että maanviljelijä -ja maataomistava luokka, joka onneksi meillä on enimmäkseen pienviljelijöitä ja keskikokoisia viljelijöitä, se on ollut se, joka tässä maassa on kantanut aikojen kuluessa valtiollisen ja yhteiskunnallisen taakan ja ollut sen taloudellisen ja yhteiskunnallisen elämän ylläpitäjänä, kannattajana ja tukena. Jos me nyt liikanaisessa innossa lainsäädäntötoimenpiteillä menemme siihen että sen tai tämän kansaluokan hyväksi tahdomme hävittää tämän maata omistavan itsenäisen talonpoikaisluokan, tehdä sen elämän sietämättömäksi, niin me teemme minun käsittääkseni erehdyksen, joka myöhemmin on mahdoton korjata, me katkaisemme maalta selkärangan. Minä toivon ja haluan, että torpparien ja vuokramiesten ja tilattomien asema tulee parannetuksi, mikäli se voi tapahtua oikeuden rajoissa. Mutta minä luulen, että esillä oleva mietintö on mennyt niin hyvin kohtuuden kuin oikeuden rajojen ulkopuolelle, ja sen vuoksi sitä kaikissa kohdin en voi hyväksyä. Minä tarkoitan ennen kaikkea vuokra-ajan pituutta ja niitä määräyksiä, jotka ovat sen kanssa yhteydessä, sekä lain taaksepäin vaikuttavaa voimaa, vieläpä kauvemmaksi taaksepäin, nim. korvausvelvollisuuteen nähden, siitäkin kun laki on astunut voimaan. Jos asetutaan tälle kannalle, että ilman välttämättömintä pakkoa lain taaksepäin vaikuttava voima täten ulotetaan kauvas, niin ollaan kaltevalla pinnalla, jossa ei ole minkäänlaista suojaa yksityisen saavuttamilla oikeuksilla. Sillä jos tänään väitetään että maanomista-

jat ovat saavuttaneet liiallisia oikeuksia, vaikka ne perustuvatkin laillisiin sopimuksiin ja välipuheisiin, joihin kumpikin asianosainen on suostunut, niin voidaan huomenna tai ensi vuonna tulla sanomaan, että torpparit ovat saavuttaneet liikanaisia oikeuksia, tilattomilla ei ole tällaisia oikeuksia ja siis täytyy torppareilta ottaa tilattomien hyväksi ne oikeudet, jotka he ovat tämän lain kautta saavuttaneet j. n. e. Kyllä minäkin olen sitä mieltä, että olot maassa nykyään ovat sellaiset, että jossakin kohden taaksepäin ulottuva vaikutus on tälle vuokralaille annettava, mutta tämä ei missään tapauksessa saa mennä pitemmälle kuin hallituksen esitys on tässä suhteessa mennyt. Enkä minä olisi taipuvainen kaikissa suhteissa menemään niinkään pitkälle kuin hallituksen esitys, vaan tahtoisin siinä kohden samaten kuin valiokuntakin, mikäli se koskee tämän taaksepäin vaikuttavan voiman supistamista. Mutta taas toiseltapuolen tahtoisin supistaa valiokunnan ehdotuksen siihen rajaan, minkä hallitus on esittänyt, koska pidän sen kaikissa tapauksissa sinä äärimmäisenä rajana, johon milloinkaan voidaan korvauksiin nähden torppareille mennä.

Minun mielestäni on tosin sekä laillisesti oikeutettu, että tarkoituksenmukainen periaate, se, mitä valiokunta on ehdottanut vuokrien, mitkä tähän asti on suoritettu päivätöissä, siirtämisestä rahassa maksettaviksi. Mutta oikeus korvauksen saantiin tehdystä parannuksesta on sellainen, joka koskee niin syvälti olevia oloja, että tästä lakiehdotuksesta seuraavat mullistukset tulisivat saattamaan olot paljon pahemmiksi kuin tähän asti. Täällä on sanottu, että jos torppari, joka työssä ja pääomassa on kiinnittänyt maahan esim. 5,000 markkaa ja nyt tai vastaisuudessa luovuttaa torpan, ei siltä ajalta, mikä on kulunut ennenkuin tämä laki astuisi voimaan, saisi korvausta, niin hän kärsisi mitä suurinta vääryyttä. Mutta se vääryys ei ole minun ymmärtääkseni niinkään suuri, sillä hän ei ole ryhtynyt tähän torpan hoitoon sillä edellytyksellä ja tiedolla, että hän saisi tällaista korvausta, eikä hän ole rahojaan eikä työtään kiinnittänyt maahan myöskään sillä edellytyksellä, että hänelle tästä korvausta uuden perusteen mukaan maksettaisiin. Hän ei ole voinut tietää, että Suomessa 1907 olisi yksikamarinen eduskunta, joka laatisi hänen hyväkseen tällaisen taaksepäin vaikuttavan lain. Siis ei tässä kohden ole niinkään huutavaa vääryyttä, joka sellaisenaan oikeuttaisi tämän lainsäädäntötoimenpiteen. Ja toiselta puolen on vääryys maanomistajaa kohtaan tässä samassa tapauksessa yhtä suuri tai suurempikin sen kautta, että hän ei myöskään ole edeltäpäin voinut tietää, että hän tulisi maksamaan tällaista korvausta. Voipa sattua niinkin, että aivan toinen henkilö on ollut maanomistajana silloin, kun välipuhe on tehty ja nykyinen maanomistaja, jonka hallitusaikana korvaus tulee maksettavaksi, on ollut siinä vakuutuksessa, ettei hän mitään tällaista tule maksamaan ja suoritta-

nut jo edelliselle omistajalle täyden korvauksen talon hintana tuosta torpasta ja niistä parannuksista, joiden hän syystä on toivonut tulevan talon hyväksi.

Näin ollen, miltä puolen asiaa katsottaneekin, ovat minun käsitykseni mukaan nämä ennen kaikkea sellaisia vaarallisia ja arveluttavia kohtia, joita suuren valiokunnan pitäisi lieventää ja tasoittaa, että tämä pääpiirteissään hyvä laki voisi tulla onneksi ja siunaukseksi niin hyvin torppareille kuin maanomistajillekin.

Ed. **Vuolijoki, Sulo:** En voi olla lausumatta paheksumustani siitä, että suuren valiokunnan jäsenet täällä rupeavat evästämään omaa valiokuntaansa ja unohtavat parlamentaarisen toiminnan ensimäiset alkeet. Tämän paheksumiseni tahdon etenkin kohdistaa ed. Castréniin, joka evästäessään suurta valiokuntaa menetteli tavallaan oman valiokuntansa tahtoa ja sen laillansa tekemää päätöstä vastaan. Jos hän olisi tahtonut saada lakiehdotukseen asiallisia muutoksia, niin hän olisi vallan hyvin voinut jättää puheensa suureen valiokuntaan, jos ei, niin hän olisi voinut jättää sen asian toiseen käsittelyyn. Saman huomautuksen tahtoisin kohdistaa ed. Häkkiseen, vaikka tosin mielestäni hänen puheensa ei olisi asiaa auttanut edes toisessa käsittelyssäkään.

En tahdo ruveta kohta kohdalta puolustamaan tätä viidettä vastalausetta, sillä siitä voisi sukeutua niin pitkä juttu, ettemme kerkiäisi suuren valiokunnan kokoukseen, jonka pitäisi alkaa kello 7. Pyydän ainoastaan huomauttaa tämän viidennen vastalauseen puolustamiseksi erästä seikkaa, joka on tavallaan läpikäyvänä lankana siinä, sitä nimittäin, että tämän vastalauseen kautta tahdotaan saattaa torpparit itsenäisten korkoa maksavien maanomistajien asemaan. Saman periaatteen sanoo valiokunnan enemmistökin olevan itsellään, mutta se ei ole tässä kohden tahtonut eikä uskaltanut ottaa täyttä askelta, vaan asettanut puolitiehen, siinä kohden mielestäni kuitenkaan lainkaan onnistumatta.

Nyt on huomautettu tämän viidennen vastalauseen johdosta, että se on puhtaasti porvarillinen vastalause, vaikka siinä on sosiaalidemokraattien nimiä alla. Se on aivan oikea huomautus, se on puhtaasti porvarillinen vastalause, siinä huomataan tuskin jälkiäkään siitä, mitä teoriassa ymmärretään sosiaalidemokraatisella katsantokannalla. Mutta meidän täytyy toisinaan mukautua oleviin oloihin, ja niin on tässäkin täytynyt tehdä. Kun taloudelliset olot ja yläluokan sekä maanomistajien sosiaalipoliittinen ymmärtämättömyys oli ajanut asiat semmoiseen umpikujaan, että täytyi ruveta perinpohjin uudistamaan lakia, jonka voimaan astumisesta ei ole kuin muutama vuosi, kun torppariolot ympäri maata kärjistyvät sellaiselle kannalle, että siitä olisi voinut tulla hyvinkin vakavia seurauksia, ellei olisi ruvettu juuri sosiaalidemokraattisen puolueen taholta heitä

suojaan ottamaan ja organiseeraamaan, niin näitä näkökohtia silmällä pitäen hyväksyi sosiaalidemokraattien puolue semmoisen ohjelman, joka tähtää vaan lähimpään tulevaisuuteen, tähtää vaan torppariluokan saattamista itsenäiseksi, jotta siltä ei voitaisi, kuten ed. Gebhardkin mainitsi, riistää kokonaan sen työn tuloksia.

Yleensä tämä valiokunnan enemmistön ehdottama lakiehdotus on epätäydellinen. Olen ed. Castrénin kanssa samaa mieltä siinä, että on jonkun verran arveluttavaa mennä säätämään tämmöistä lakia, ellei samalla ole takeita siitä, että tulee jonkunlaisia pakkotoimenpiteitä, joiden kautta voidaan tarmokkaasti edistää tilattoman väestön kysymyksen ratkaisua.

Senaattori Nybergh on täällä myös kosketellut sitä kohtaa, johon ed. Castrén on pannut niin suuren painon, nim. 50 vuoden vuokra-aikaa. En ole minäkään lainkaan niin ehdottomasti vakuutettu kuin valiokunnan mietintö siitä, että 50 vuoden vuokra-aika olisi välttämätön. Jos nim. katsellaan tätä lakia yksistään, eikä katsota sitä yhteydessä jonkun viljelyspakkolain kanssa, jonka yhteydessä me sosiaalidemokraatit aina olemme tätä lakia suunnitelleet, silloin ei olisi ehdottomalla varmuudella mentävä väittämään, että maataloudelliselle kehitykselle, torppariluokan hyvinvoinnille sekä tilattoman väestön kysymyksen ratkaisulle olisi onnellisinta tuo 50 vuoden vuokra-aika. Sillä ellei säädetä minkäänlaisia pakkotoimenpiteitä, niin onhan itsestään selvää, että maanomistajat tavattoman vastenmielisesti luovuttavat suuria alueita maastaan pois semmoisilla ehdoilla, joista he itse eivät edes saa määrätä, vaan josta määrääminen jää vuokralautakunnalle.

Senaattori Nybergh kosketteli myös 27 §, joka on yksi niitä korvauspykäliä, joista valiokunnassa syntyi ehkä enemmän erimielisyyttä kuin mistään muusta kohdasta koko laissa. Olen hänen kanssaan aivan samaa mieltä, että tuo pykälä ei ole onnistunut, sillä minun mielestäni tätä pykälää pitää katsella yhteydessä 7 §:n kanssa, jossa määrätään, että vuokramaksua voisi 25 vuoden päästä vuokramiehelle korottaa vuokralautakunnan toimittaman katselmuksen kautta, jolloin tosin otettaisiin huomioon ainoastaan maan ansaitsematon arvon nousu, eli n. k. differentsiaalikorko. Ja jos sitä tässä yhteydessä tarkastetaan, niin johtuu siitä, että osa vuokratiloja tulee mahdollisesti jatkuvasti vuokralla hoidetuksi, mutta jos 25 vuoden päästä korotetaan torppareille vuokramaksua, niin he pakostakin joutuvat suorittamaan lisättyä vuokramaksua niistä korvauksista joita itse ovat tehneet, sillä tätä differetnsiaalikorkoa on käsittääkseni mahdotonta minkään vuokralautakunnan määrätä, se kun on maan paraillekin asiantuntijoille luullakseni ylivoimainen tehtävä.

Eräästä pienestä kohdasta tahtoisin vielä huomauttaa etenkin siitä syystä että läsnä on se hallituksen jäsen, jonka myötävaikutuksella tuo kohta on lakiehdotukseen tullut. Se on aivan vähä-

pätöinen ja olen kyllä ollut mukana äänestämässä sitä lakiin, sillä minulla itse puolestani ei ole ollut mitään epäilyksiä siitä, mutta en voi ymmärtää, mitenkä juristit voivat panna tähän lakiin semmoisen kohdan, mikä minun ymmärtääkseni on aivan vasten lakiemme henkeä. 69 §:n alussa sanotaan, että vuokratuomioistuimena toimii kihlakunnanoikeus. Tässä annetaan siis kihlakunnanoikeudelle kompetenssi joitakin spesiaalitehtäviä varten ja silloin meidän lakiemme mukaan sitä ei voi kutsua kihlakunnanoikeudeksi, vaan jollain muulla nimellä. Esim. 1892 vuoden asetuksen mukaan, jos kihlakunnanoikeus pitää katselmuksia pappilassa, kutsutaan sitä silloin kihlakunnan katselmusoikeudeksi; ja tässä vielä lisäksi kihlakunnan lautakunta on kokoonpantu tavallisuudesta poikkeavalla tavalla ja kihlakunnanoikeudelle annetaan kompetenssi spesiaalitehtäviä varten. Olen, kuten sanottu, ollut mukana äänestämässä tätä pykälää lakiin, sillä en ole tahtonut olla niin turhan tarkka tällaisessa kohdassa, mutta en voi ymmärtää, mitenkä juristit ovat voineet sen tehdä.

Ed. **Schybergson:** Utskottets lagförslag innehåller ett stadgande därom, att lagbestämningarna icke gälla om lega af sådan jord, som staten eller kommunen inköpt för att delas mellan den obesuttna befolkningen. Såsom lagen öfverhufvud af utskottet affattats, är denna bestämmelse äfven oundgängligen nödvändig, ty eljes skulle icke arbetet för den obesuttna befolkningen, för parcellering af jorden och för uppkomsten af småbrukare kunna genomföras. Den föreslagna lagens stadganden skulle vara i vägen därför på hvart enda steg. Men om så är förhållandet, huru skall man då reda sig med de lägenheter, som staten eller kommunen för ändamålet inköper, efter det denna lag redan trädt i gällande kraft. Man kan väl icke tänka sig att torparena på dessa lägenheter skulle få afstå ifrån sin rätt därför att fastigheten kommit i statens eller kommunens händer. Och icke blott detta. Det finnes för närvarande en rörelse i landet, som på allt sätt borde uppmuntras, nämligen den att jordegarena utan statens förmedling söka befrämja, försöka sträfva till en parcellering af sina lägenheter och torparenas frigörelse. Det förgår knappast en dag på Hypoteksföreningen, då icke någon jordegare från landet, tillsvidare vanligen allmogemän, kommer och talar om sina planer i detta afseende och hör sig för om möjligheter härtill med afseende å lånen från Hypoteksföreningen. Hela detta sträfvande, som ju i alla afseenden bör uppmuntras, motvärkas genom den nya lagen och i stället få vi, såsom herr Gebhard utsagt, de ärftliga arrendena. — Är det då värkligen någon välsignelse med dem?

På tal om dessa ärftliga arrenden kan jag icke underlåta att omnämna ett yttrande, som en af torparena uti agrarkomitén fälde om dem. Han ville, att agrarkomitén skulle bibehålla det ärftliga arrendet såsom en af formerna för arrendets afslutande och framhöll såsom

skäl härför att man för dugande söner ju alltid har utvägar, men om någon af ens söner är oduglig, en »renttupoika», såsom han uttryckte sig, så bör man reservera sig möjligheten att gifva honom ett ärftligt arrende. Är det nu värkligen med olika jordbesittningsformer man vill slå ihjäl vår sträfvan att få jorden här i landet delad i små lägenheter, hvilka ägaren har fullt intresse af att bruka på bästa möjliga sätt. Jag förstår mycket väl den socialistiska uppfattningen, enligt hvilken statsvärket skall tillösa sig jorden och de forne torparena skola blifva statsvärkets arrendatorer. Men dessa ärftliga arrenden, kombinerade med eganderätten till jord i enskild hand, äro ett oting.

Om man åter frånser dessa synpunkter och alls icke tänker på denna viktiga frågas utveckling för landet öfverhufvud, utan endast på de nuvarande torparenas intressen, så är det tvifvelaktigt, om ens dessa komma att tacka oss för ett lagförslag sådant som det föreliggande.

Af föregående talare har redan framhållits, att det mången gång är lika viktigt för torparen som för jordegaren att kunna afsluta ett arrendekontrakt på kort tid. Det är i all synnerhet viktigt för honom. om han i annan händelse intet arrende får.

Äfven den legonämd, med hvilken man velat lyckliggöra torparena, har två sidor. Det kan inträffa, att legonämden åtminstone på en del orter blir så sammansatt, att den går jordegarens ärenden och då komma torparena sannolikt icke att rosa den. Men om den ock, såsom sannolikt är, i flertalet fall går torparenas ärenden, men icke i så hög grad som de skulle önska, komma de icke häller att vara tillfreds. Hvad som åtminstone är säkert, är att det blir en kamp inom kommunerna emellan jordegareintresset och torpareintresset, hvilka hvardera vilja sitta i högsätet i legonämden. Vi komma därmed att få en tvistefråga ytterligare till alla de öfriga.

En följd af att legonämden under vissa förutsättningar får fastställa legan är vidare den, att torparen icke tillåtes sälja sin arrenderätt eller rättare, icke fått vid försäljningen betinga sig högre afträdessumma än hvad som motsvarar de förbättringar, han nedlagt på jorden. Äfven om torparen fått ett gynnsamt kontrakt, saknar han sålunda möjlighet att tillgodogöra sig det genom dess öfverlåtelse åt en annan. Han är tvungen att sitta kvar. Han blir den ärftliga arrendatorn, som hr Gebhard ville hafva honom till. Men det är icke sagdt att han är nöjd därmed.

Hvad sedan beträffar denna ersättning, hvarom så mycket talats, så tänker jag mig, att den nog kan blifva stor i framtiden, och om den får höga sig år efter år i generationer, så kan den slutligen blifva så stor, att inteckningsinnehafvaren icke vidare har något att få. Och med denna rätt att få räkna ersättningen ända till 25 år tillbaka i tiden, skall torparen i många fall finna sig besviken i sina förväntningar. Hr Gebhard har talat om en torpare, som nedlagt 5,000

mark under tidernas lopp på sitt torp. Jag förmodar, att han hör till den kategori, som då han kom till torpet, icke egde någonting. Om han nu utöfver dessa 5,000 mark, som han nedlagt på själfva torpet, eger inventarier, låt oss säga, till 3 à 4,000 marks värde, så frågar man sig, huru han kommit sig till dessa? Jo, därigenom, att arrendet varit lågt, och gjort det för honom möjligt att sålunda förkofra sig. Jag kan i detta afseende ifrån min erfarenhet i Hypoteksföreningen nämna, att isynnerhet då det gäller större herrgårdar, man mycket ofta kommer till det resultat, att torparenas arrenden äro låga i förhållande till de arealer, som de bruka. Detta sakförhållande gifver icke sällan anledning till afkortning på värderingssumman. Det har förekommit fall, då värderingssumman på denna grund minskats med åtskilliga hundratals tusen mark. Och min erfarenhet från landets största jordkomplex är den, att under de sista 10 åren, samtidigt med det torpen gått framåt och förkofrats, torparen själf har ökat sin förmögenhet med 3 à 4,000 mark per år. Enligt den affattning, som denna lag nu har, skulle afdrag ifrån ersättningsanspråken göras för låga arrenden och jag tänker att ersättningens belopp vid sådant förhållande i stort antal fall skulle bli jämförelsevis litet.

Däremot kunna ersättningarna i framtiden, om de höga sig år efter år, blifva så betydande, att t. o. m. inteckningsinnehafvarens intressen såsom jag sade trädas för nära. Jag har icke haft tid att sätta mig in i lagförslaget därhän, att jag kunnat konstatera, huruvida utskottet tillagt inteckningsinnehafvare företrädesrätt. I hvarje händelse bör sådan företrädesrätt tillerkännas dem, som hafva inteckning, före det lagen trädt i gällande kraft, ty eljes har man icke blott trädt jordegarens, utan också tredje mans rätt för när. Det är omöjligt för kreditinstitut att skydda sig emot en sådan eventualitet.

Jag skall icke gå in i lagförslagets detaljer. Jag är ense med hr Mikkola därom, att denna lag, som utan tvifvel är framsprungen af den varmaste öfvertygelse och önskan att få förhållandena ordnade på bästa möjliga sätt, kommer att visa sig vara en olycklig lag för alla, som den kommer att beröra.

Herr Vuolijoki, Sulo, förklarade, att den af honom undertecknade reservationen icke alls var socialdemokratisk utan borgerlig. Jag har icke hunnit stifta tillräcklig bekantskap med den; för att uttala mig härom. Måhända är den bättre än utskottets förslag. Jag befarar dock, att så icke är fallet.

Både utskottets förslag och reservationen synas mig hafva framsprungit ur välmenande afsikter, men kommit att få en formulering sådan den naturligtvis gifvits af personer, som icke äro förtrogna med det praktiska lifvet och dess kraf. Huru som hälst måste vi vara beredda på, att, då denna lag kommer till stånd, vi hafva för

oss ett otal Laukkoaffärer. Det är icke något tvifvel om, att jordegaren, hvarhälst han det förmår, kommer att uppsäga torparena, när deras kontrakt gått ut. Det har också hr Vuolijoki, om jag icke missförstod honom, konstaterat. Men i så fall är staten förpliktad att intervenera och den bör skaffa sig ressurser därtill. Jag upprepar därför det förslag, som jag framställde i sammanhang med Laukkointerpellationen, nämligen att regeringen måtte utvärka sig rätt att emittera ett tillräckligt stort inhemskt lån för att inköpa, om icke lägenheterna i deras helhet, så torpen. Torpen kunde åtminstone tillsvidare blifva torp under kronan. Jag kan och har icke rätt att här närmare ingå på denna fråga, då den ligger på sidan om saken. Men jag har dock trott mig kunna ånyo påpeka denna lösning af frågan, som icke behöfver ställa sig oförmånlig för statsvärket, och som för de nuvarande torparena säkert vore den lyckligaste. Då jag i våras framställde förslaget, tänkte jag mig möjligheten af 4 1/2 o/o obligationer. Såsom penningeförhållandena nu gestaltat sig, måste vi gå öfver till en högre räntefot, till 5 o/o, men när tiderna blifva bättre kan en konvertering ega rum, i hvilket fall den finansiella sidan af saken efterhand skulle komma att för statsvärket gestalta sig förmånligare.

Då det i går var fråga om ärendets bordläggning, sökte man utöfva påtryckning på dem, som yrkade bordläggning, att afstå från detta yrkande för att få ärendet omedelbart remitteradt till stora utskottet. Jag tror att den debatt, som i dag egt rum, i sin mån ådagalagt, att man skall vara varsam vid att gå förbi de former, som L. O. fastställt. En fråga, såsom denna, är utan tvifvel brådskande, men det är å andra sidan viktigt, att den diskuteras och belyses från olika sidor, och åtminstone jag är tacksam för att jag genom bordläggningen varit i tillfälle att fullgöra hvad jag anser vara icke blott min rätt utan min plikt, nämligen att, då jag icke är medlem af stora utskottet, redan nu uttala mina betänkligheter beträffande förslaget. Och jag tror att det vore gynnsamt för lagens affattning om vi i stället för att afgöra den nu, då vi hafva så mycket annat som ovilkorligen måste slutbehandlas, skulle företaga den till afgörande i början af februari, då vi hafva bättre tid. Förslaget skulle därmed dock icke fördröjas för längre tid än några månader. Om så icke sker, kunna vi komma att göra oss skyldiga till fel, som sedan icke äro lätta att afhjälpa. I talmanskonferensen framhölls i annat sammanhang att ett ärende, som nu är färdigt förberedt, kan vid nästa landtdag återupptagas antingen så, att regeringen öfverlämnar ny proposition med hänvisning till sin gamla, eller att förslag väckes i motionsväg. Då skulle fackutskottets beredning föreligga färdig, icke såsom nu i landtdagens sista timme, utan i god tid så att både stora utskottet och plenum kunna egna frågan en allvarsam pröfning.

Jag hoppas att landtdagen icke i detta mitt uttalande ser en afsikt

att fördröja ärendets gång. Jag gör anspråk på att i fråga om torparenas bästa och småbrukets utveckling sedan många år hafva visat och hyst det intresse, att jag måste få stå öfver sådana misstankar.

Ed. **Rajala:** En ole ajatellut pitää mitään pitkää esitelmää, niinkuin täällä on niitä ilmanki kylläksi pitkiä pidetty, mutta olen pyytänyt puheenvuoroa ainoastaan siitä syystä, ettei minulla ole tilaisuutta tuoda mielipidettäni suuressa valiokunnassa näkyviin. Kuten tiedämme, meidän nykyinen voimassa oleva lakimme herättää suurta tyytymättömyyttä kautta Suomen niitä henkilöitä kohtaan, joita tällä lailla on hallittu ja ohjattu sinne käsin että tämän lain rinnalla ja lain suojan kautta on tahdottu kaikki meidän vähävaraisten omaisuus ryöstää suurempivaraisille henkilöille. Siitä syystä meidän pitäisi jokaisen ajatella sitä suurta epäkohtaa, mitä tässä kohden on ollut että se olisi ollut juuri pikaisesti poistettava. Kuten täällä monet puhujat ovat esittäneet ja tuoneet näkyviin, on arveltu että saattaisi tämä laki tuottaa suuria vaikeuksia Suomen kansalle, erittäinkin siinä suhteessa, kuten hallituksenkin edustaja mainitsi että, jos tehdään vuokrakirja 50 vuodeksi, niin se saattaa tuottaa epävarmuutta. Tässä on huomautettava näille kamarin herroille sitä asiaa että Pohjanmaan puolella, Vaasan läänissä on jo käytetty kautta vuosisatojen sitä tapaa että vuokrakontrahdit on tehty 50 vuodeksi. Siellä ei tunnetakaan sen lyhyempää kontrahtia nykyajalla enempää kuin vanhallakaan ajalla. Me muistamme hyvin sen ajan kun tämä maanvuokralaki asetettiin, joka nyt on voimassa, minkäkaltaista tyytymättömyyttä se herätti kansassa sen vuoksi että oli asetettu 10-vuotisia 20-, 25-vuotisia ajanmääriä. Se herätti suurta tyytymättömyyttä näitä vuokraajia kohtaan. Pyydän vaan huomauttaa suuren valiokunnan jäsenille, että pitäisivät tätä silmällä ja katsoisivat sen kansan puoleen, joka kautta Suomen on niin mahdottoman tyytymätön sen johdosta että heidän omaisuuttansa ei turvata heille itselleen, vaan että se vielä lain kautta luovutetaan niille suurempivaraisille henkilöille. Olen aivan toisella kannalla kuin ed. Mikkola. Me tiedämme että satoja vuosia on kulunut siitä kun vuokralaisia on ollut ja satoja vuosia on näiden vuokraajien omaisuutta luovutettu niille suurvarallisille, joista jo on kyllin mainittu. Ehdotan että 18 § olisi muutettava ensimäisen vastalauseen mukaan ja 20 sekä 22 § toisen ja kolmannen vastalauseen mukaan.

Ed. **Suomalainen, J.:** Otin puheenvouron ed. Snellmanin lausunnon johdosta, jossa hän tulkitsi paikkakuntansa oloja Kuopion läänissä. Hän pelkäsi että maataolousvaliokunnan mietinnön vahvin puoli, nim. 50 vuoden vuokra-aika, tulisi vaikuttamaan siellä ehkäisevästi torppariolojen kehitykseen, ja mainitsi, että vastaisuu-

dessa tilanomistajat tulisivat pitämään jälkeläistensä etua silmällä eivätkä antaisi vuokraviljelijöille maita lainkaan viljeltäväksi, jos täten rajoitettaisiin pikkutilallisten oikeuksia. Mutta niihin oloihin nähden, mitä minä tunne, nolisin sillä kannalla, että juuri nämä pikkutilalliset paremmin kuin tähän asti pitäisivät silmällä jälkeläistensä etuja eikä kuten nykyään harjoittaisi maahuijausta perheitten keskuudessa, siten että virkein veljes lunastaa osuuden vähemmän virkeiltä veljiltään ja sisariltaan ja lähettää heidät maailman markkinoille rahalla elelemään. Nämä juuri lisäävät sitä erittäin runsasta tilattomien lukua, joka Kuopion läänissä on nykyajan ilmiö. Kun täten ovat joutuneet tilattomiksi, ei kestä kauvan, ennenkuin ovat köyhäin huoneessa. Sielläpäin on muodostunut hauska sananlasku, että »talon perillinen ei viitsi ottaa torppaa viljeltäväkseen, kuin ihmiset eivät kutsuisi pitoihinsa.» Niin ala-arvoisina siellä pidetään torpparia, ja se vaikuttaa, että tilattomia lisääntyy äärettömän suuressa määrin. Eräs lauselma ed. Snellmanin puheessa kuului, että, jos rajoitettaisiin työpäivän pituutta, niin ei olisi ainakaan sillä paikkakunnalla mahdollisuutta elää eikä pysyä tiloillaan.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut. Puhuja tekee hyvin ja jatkaa lavalta.

Ed. **Suomalainen, J.:** Siinä kohden minä yhdyn ed. Snellmaniin. Mikäli minä tunnen niitä paikkakunnallisia oloja, on sielläkin osaksi kehittynyt eteläsuomalainen paroonimainen henki. Nykyaikana kun puitten hinnat ovat huimaavasti kohonneet, niin maanomistajat tahtovat käydä puurahojen aikana paroonin housuissa ja nauttia ylellisyydestä, mutta torpparien pitäisi heille pitää tilat kunnossa. Minäkin vakuutan, ett'ei siellä ainakaan voi elää eikä pysyä tiloillaan, ellei itse työtä tee. Mutta jos työtä tehdään, niin tämä näkökanta, josta ed. Snellman täällä puhui, voidaan todistaa vääräksi.

Mitä itse asiaan tulee, niin minä puolestani kannatan viidettä vastalausetta ja toivon, että suuri valiokunta koettaisi muodostaa mietinnön mainitsemani vastalauseen mukaiseksi.

Ed. **Heininen:** Tämän esillä olevan lakiehdotuksen toisen pykälän ensimäiseen momenttiin ehdotan lisättäväksi: »saatakoon vuokrasopimus tehdä perinnölliseksi, jos vuokranantaja ja vuokraaja keskenään katsovat sen sopivaksi.» Olen velvollinen tämän esityksen tuomaan esille eduskunnassa syystä että sangen monella torppariluokkaan kuuluvalla henkilöllä on harras toivo saada edellä mainittu lisäys. Eikä voi kieltää ettei se olisi sopivakin jossain tapauksessa, erittäin silloin, kun torppa perustetaan aivan erilleen päätilan viljelyksistä raakaan, viljelemättömään maahan. Pitäisin suotavana että perustajan jälkeläiset saisivat polveutua esi-isäinsä konnulla,

jos he tahtovat siinä olla ja sitä kunnioittaa. Kun toisen pykälän ensi momentissa on kaksi aikamäärää, nin ehdotan, että suuressa valiokunnassa lisättäisiin siihen kolmas, »ilman määräaikaa perinnöllisenä.» 20 §:n toisessa momentissa puhutaan päivätyön suorittamisesta vuokramaksuna, johon köyhän vuokraajan on täytyminen sitoutua; ehdotan tähän momenttiin lisättäväksi: »Älköön päivätyöntekijää velvotettako vaatimalla ylimääräisen raskailla tinkitöillä joita ei voi suorittaa. Jos tinkityötä tahdotaan tehdä, tapahtukoon se työnantajan ja työntekijän vapaasta sopimuksesta.«

Ed. **Paasikivi:** Minä haluaisin vielä lausua pari sanaa ed. Schybergsonin lausunnon johdosta. Hän katsoi pitävänsä saattaa julki mielipiteenään, että tämä laki on muodostunut valiokunnassa sellaiseksi kuin se on, arvatenkin senvuoksi, että siinä asiata valmisteltaessa ei ole ollut käytännöllistä asiantuntemusta ja kokemusta. Asianlaita on kuitenkin se, että tässä laissa ei ole yhtään ainoata sellaista periaatetta, joka ei löytyisi joko armollisessa esityksessä tai eräässä lakiehdotuksessa, joka on yksinomaan käytännöllisten, vanhojen kokeneitten maanviljelijäin malvistama. Ja huolimatta siitä, että herra Schybergson, joka kuitenkin on näyttänyt olevansa ei erehtymätön, katsoo voivansa esiintyä asiantuntijana tälläkin alalla, minä kuitenkin luulen, että se asiantuntemus, joka näitten lakiehdotuksien valmistamiseen on pantu, on sellainen, että tuskinpa Suomessa on lakiehdotuksia niinkään pitkän ja laajan asiantuntemuksen nojalla valmistettu. Se valmistustyö, joka, ennenkuin asia tuli valiokuntaan, oli tällä alalla tehty, on ollut harvinaisen suuri. Hallituksessa on asiata myöskin käsitetty arm. esitystä valmisteltaessa, ja tämä esitys sisältää myös jo suuren osan niitä periaatteita, joihin herra Schybergson katsoi pitävänsä kiinnittää huomiota.

Mitä tulee ed. Schybergsonin jo aikaisemmin julkituomaan ehdotukseen valtion obligatsionien liikkeeseen päästämisestä, jotta maan hankkimista tilattomalle väestölle ja torppareille sen avulla edistettäisiin, niin se asia tulee arvatenkin esille ensi valtiopäivillä, silloin kun kysymys maan hankkimisesta tilattomalle väestölle tulee eduskunnan käsiteltäväksi, luultavasti armollisena esityksenä. Tämä ajatus ei ole mikään aivan uusi, sitä on meidänkin piireissämme jo kauvemman aikaa tuumittu, mutta käytännöllisten maanviljelijäin puolelta on sitä vastaan tehty muistutuksia, jotka aikoinaan tuodaan esille.

Muuten minun täytyy mielihyvällä merkitä, että esilläolevaa lakiehdotusta vastaan tehdyt muistutukset ovat yleensä rajoittuneet ainoastaan erikoiskysymyksiin, sellaisiin kysymyksiin kuin vuokraajan pituuteen, kysymykseen siitä, millä tavalla vuokrasopimuksien uudistaminen on järjestettävä, ja kysymykseen, missä määrin laille on annettava taaksepäin vaikuttava voima, ja eikö siinä kohden

joitakin rajoituksia valiokunnan ehdotukseen nähden olisi mahdollista toimeenpanna. Kun on niin äärettömän vaikea asia esillä ja näinkin hyvin on onnistuttu, niin minä näen siinä takeen, että tästä lakiehdotuksesta kuitenkin ehkä voi jo näillä valtiopäivillä tulla laki ja se on erinomaisen ilahuttavaksi asianhaaraksi merkittävä.

Ed. **Hoikka, Isakki**: Minä hyväksyn valiokunnan mietinnön kokonaisuudessaan ja rohkenen ehdottaa suurelle valiokunnalle että se mikäli mahdollista tämän kauan toivotun ja torpparien taloudellisen tilan parantamista tarkoittavan asian ajaisi perille.

Ed. **Gebhard, Hannes:** Herra Mikkola on täällä polemiseerannut minua vastaan monessa kohdassa. En tahdo ruveta hänen väitteitänsä korjailemaan. Tahdon vaan mainita, että hän on monessa suhteessa väärinkäsittänyt ja väärin esittänyt minun ajatuksiani.

Se kohta tässä lakiehdotuksessa, joka tuottaa paljon surua, on tuo pitkä vuokra-aika 50 vuotta. Luullaan että se ei tule olemaan maanomistajille eikä myöskään torppareille eduksi. Kumminkin on, niinkuin ed. Paasikivi täällä sanoi, tätä 50 vuoden vuokra-aikaa ehdottanut paristakymmenestä maanomistajasta kokoonpantu yksityinen komitea, joista muutamilla oli 10- 20- 30 torpparia kullakin. Ja myöskin ovat torpparit kautta koko maan lausuneet saman toivomuksen kuin maanomistajat että lyhyin vuokra-aika olisi saatava 50 vuodeksi.

Sitten on ed. Schybergson korvaukseen nähden luullut tulevansa siihen päätökseen, että moni torppari tulisi olemaan tyytymätön, kun hän siirtäessään vuokraoikeutensa toiselle tämän lain mukaan olisi estetty saamasta siitä enemmän korvausta kuin mitä hän on tähän torppaan pannut, että hän siis olisi estetty «jobbaamasta», harjoittamasta keinottelua. Tämä on todistus siitä, että asiaa siltä taholta, jota herra Schybergson edustaa, katsotaan kaupunkilaiskannalta eikä maanviljelyksen, kuten jo äsken huomautin.

Sitten herra Schybergson on väittänyt että perinnöllinen vuokra ei olisi edullinen. Hän on vedonnut erääseen »auktoriteettiin,» nimittäin erääseen torppariin — tai mikä hän lie ollut — agraarikomiteassa, joka on puolustanut perinnöllistä vuokraa muka tarpeellisena renttuja ja kuhnureita varten. Kumminkin herra Schybergson toivoo itse että . . . .

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Gebhard:** koko torppariasia ratkaistaisiin sillä tavalla että torpparit tulisivat valtion perinnöllisiksi vuokralaisiksi. Mutta hän ei ole esittänyt, mikä eroavaisuus siinä olisi, jos torpparit olisi-

vat tavallansa yksityisten maanomistajien perinnöllisiä vuokralaisia tai jos he olisivat valtion perinnöllisiä vuokralaisia. Minun tietääkseni käytetään perinnöllistä vuokrajärjestelmää yksityisellä maalla esim. Tanskassa verrattain suuressa määrässä, eikä siellä ole tuotu esille minkäänlaisia haittoja siitä.

Ed. **Mikkola:** Pyytäisin viimeisen arvoisan puhujan lausunnon johdosta mainita, että kun hallituksen esityksen pohjana oleva mietintö hallituksen asettamassa komiteassa valmistettiin, niin oli asiantuntijoiksi siihen kutsuttu torppareita kautta koko maan ja kaikki olivat yksimieliset siitä, että 25 vuoden aika ei suinkaan ole epäedullinen, vaan voi olla monessa tapauksessa välttämätön, ja voin omasta tiedostani mainita, että olen tavannut satoja etten sanoisi tuhansia maanviljelijöitä, jotka ovat olleet tässä suhteessa päinvastaisella kannalla kuin ed. Gebhard.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **lähetettiin** asia **suureen valiokuntaan.**

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi istuntoon

lakivaliokunnan mietintö n:o 4 arm. esityksen n:o 2 johdosta **järjestetyn notarilaitoksen voimaanpanemisesta,**

anomusvaliokunnan mietintö n:o 8 eduskunnalle tehtyjen an. ehd. (n:ris 25, 107) johdosta, jotka tarkoittavat **yhteiskoulujen ja muiden yksityisten alkeisoppilaitosten aseman parantamista,**

rautatievaliokunnan mietintö n:o 5 eduskunnalle jätettyjen **uusia rautateitä** koskevien an. ehd. johdosta.

Seuraava istunto oli oleva huomenna torstaina kello 6 i. p.

Istunto päättyi kello 5,25 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

37. Torstaina 24 p. lokakuuta 1907 klo 6 i. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Castrén, Hokkanen, Karlsson, Neovius A., Nuotio ja Pykälä.

Ed. Neovius, A. ja Castrén olivat ilmoittaneet että he valiokuntatöiden takia ovat estetyt saapumasta tämän istunnon alkupuoleen, ed. Pykälä pyysi yksityisten asiain takia vapautusta tämän päivän istunnosta, ed. Hokkanen sairauden takia vapautusta 5 päivän ajaksi.

Edellä olevat ilmoitukset ja pyynnöt hyväksyttiin.

Teiden tekoa ja kunnossapitoa maalla koskevan lakiehdotuksen käsittelystä.

Esitettiin ja luettiin julki seuraava suuresta valiokunnasta tullut kirjelmä n:o 19 lokakuun 23 p:ltä.

Suomen Eduskunnalle.

Käsitellessään Suureen valiokuntaan lähetettyä Laki- ja Talousvaliokunnan mietinnössä N:o 4 alustavasti valmisteltua ehdotusta Laiksi teitten tekemisestä ja kunnossapidosta maalla on Suuri valiokunta, pitäen varsin tärkeänä, että puheenaolevan asian rahallinen puoli saataisiin selvitetyksi mikäli mahdollista pian, ja niin varhain, että myöskin sitä koskeva ehdotus laiksi ehtisi tulla näillä valtiopäivillä käsitellyksi, kysymyksen kiireelliseen laatuun nähden kääntynyt Valtiovarainvaliokunnan puoleen pyynnöllä, että sanottu valiokunta antaisi Suurelle valiokunnalle lausuntonsa vastamainitussa Laki- ja Talousvaliokunnan mietinnössä olevasta luonnoksesta Laiksi tieveron maksamisesta ja sen käyttämisestä.

Samalla kun Suuri valiokunta tästä kunnioittaen Eduskunnalle ilmoittaa, saa Valiokunta kunnioittaen pyytää Eduskunnan hyväksymistä tällaiselle menettelylleen sekä samalla ehdottaa, että Eduskunta harkitsisi, eikö olisi mahdollista viipymättä ottaa kysymyksessä olevaa lakiluonnosta Eduskunnassa ensimäisen käsittelyn alaiseksi, koska Suuren valiokunnan mielipiteen mukaan Suureen valiokuntaan lähetetyn lakiehdotuksen lopullinen

hyväksyminen mitä suurimmassa määrässä riippuu puheenaolevan raha-asian järjestelystä.

Valiokunnan puolesta:

U. Brander.

V. K. Simelius.

Puhemies ilmoitti puhemiesneuvoston tästä kirjelmästä olleen sitä mieltä, ettei ole asianmukaista eduskunnan lausua mitään itse suuren valiokunnan menettelystä. Mitä tulee siihen, että puheenaoleva lakiluonnos otettaisiin ensimäiseen käsittelyyn, niin ei sekään puhemiesneuvoston mielestä ollut mahdollista, vaan arveltiin paraiten päästävän siihen tulokseen, jota suuri valiokuntakin tarkoitti, siten että nyt suuren valiokunnan kirjelmän johdosta otettaisiin käsiteltäväksi se ehdotus, minkä laki- ja talousvaliokunta mietinnössään n:o 4 sivulla 49 tekee ja jossa laki- ja talousvaliokunta ehdottaa, että eduskunta *mietinnön* antamista varten lähettäisi valtiovarainvaliokuntaan puheenaolevan luonnoksen laiksi tieveron maksamisesta ja käyttämisestä.

Puheenvuoroa tämän johdosta käytti:

Ed. **Estlander**: Det var egentligen angående det af talmanskonferensen föreslagna formella förfarandet jag tänkte yttra mig. Det skulle gälla att upptaga ett ärende, som icke varit upptaget på föredragningslistan, och hvilket landtdagen således nu icke är beredd att handlägga. Det förefaller mig att detta vore oegentligt och att det kunde leda till svårigheter och till och med till missbruk. Jag skulle för min del därför icke kunna vara ense om det förslag talmanskonferensen har gjort.

Puhemies: Viimeisen puhujan lausunnon johdosta pyydän huomauttaa että asiaa on katsottu n. s. ilmoitus-asiaksi ja sellaisena katsottu voitavan ottaa esille ilman että siitä oli mainittu päiväjärjestyksessä, varsinkin kun asiaa pidettiin kiireellisenä. Esityslistaan sitä ei edes olisi ennätetty ottaa syystä että esityslista painettiin aikaisemmin. Kun asia muuten on suuressa valiokunnassa ollut käsiteltävänä, ja ainakin suuren valiokunnan jäsenet sen tuntevat, voitanee se nyt ottaa käsiteltäväksi.

Ed. **Ahmavaara**: Ehdotan, että eduskunta hylkää laki- ja talousvaliokunnan ehdotuksen, koska ei ole nyt vielä tarve mistään tieverosta, ja ryhtyy laillisessa järjestyksessä käsittelemään itse maantieasetusta.

Ed. **Ingman, L.:** Minä kyllä luulen, että olisi voitu tulla tulokseen sitäkin tietä, kuin suuri valiokunta on ehdottanut, mutta luultavasti yhtä hyvin tullaan tulokseen sitäkin tietä, kuin puhemiesneuvosto ehdottaa, ja pyydän sentähden puolestani kannattaa puhemiesneuvoston ehdotusta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy puhemiesneuvoston tekemän ehdotuksen että valtiovarainvaliokunnalle annetaan toimeksi antaa mietintö puheenalaisesta lain luonnoksesta, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ehdotus hyljätty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten asiassa oli **hyväksytty puhemiesneuvoston tekemä ehdotus.**

Lakiehdotus leimasuostunnasta vuonna 1908.

Esitettiin toisen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 14 a arm. esityksen n:o 9 johdosta, joka koskee leimasuostuntaa

joka keskustelutta **hyväksyttiin,** joten asian toinen käsittely julistettiin päättyneeksi.

Lakiehdotus järjestetyn notarilaitoksen voimaanpanemisesta.

Esitettiin ensi käsittelyä varten

lakivaliokunnan mietintö n:o 4 arm. esityksen n:o 2 johdosta järjestetyn notarilaitoksen voimaanpanemisesta.

Puheenvuoroa käytti:

Ed. **Yrjö-Koskinen E. S.:** Tämän mietinnön lukeminen on tehnyt minuun masentavan vaikutuksen. Niin paljo asiantuntemusta ja tunnollista työtä on valiokunta pannut asian käsittelyyn ja tulos on ollut kuitenkin hylkäävä. Olen omasta puolestani tullut siihen käsitykseen, että vastalauseet ovat oikeassa ja mietin-

nön ponsi on väärässä. Siitä huolimatta rohkenen ehdottaa, että suuri valiokunta asiaa käsitellessään asettuu mietinnön kannalle. Eihän ole vähintäkään toiveita, että tämä asetus saataisiin tällä istuntokaudella, tuskinpa kahdella seuraavallakaan hyväksytyksi. Se kohtalo, jonka alaiseksi oikeudenkäyntivaltuusmiehiä koskeva lakiehdotus joutui, todistaa sitä riittävästi.

Kun keskustelu oli päättynyt, lähetettiin asia **suureen valiokuntaan.**

Ehdotukset erinäisiksi muutoksiksi Suomen Pankin ohjesääntöön ja uudeksi pankin vuosirahasäännöksi sekä

Ehdotus Suomen Pankin ohjesäännön 2 §:n 6 kohdan muuttamisesta toisin kuuluvaksi

Esitettiin ensi käsittelyyn

Pankkivaliokunnan mietinnöt n:ot 7 ja 1.

Keskustelu:

Ed. **Vuorimaa:** Sen verran mitä on ollut aikaa tarkastaa tätä valiokunnan mietintöä, niin voi sanoa, että se ylipäätänsä on jotenkin hyvä. Kuitenkin olisi siinä muutamia kohtia, jotka sietävät muistutusta. Ensin me huomaamme, että valiokunta on 7 sivun viimeisessä kohdassa tehnyt huomautuksen siitä, että Suomen Pankin virkamiehet tekevät liika harvoja tunteja päivässä työtä, ja että sentähden olisi ehkä heidän työnsä lisättävä samaan määrään kuin yksityispankeissa. Samassa kappaleessa sivulla 8, jossa valiokunta tekee ehdotuksensa, se kuitenkaan ei ole jyrkästi pitänyt kiinni siitä, että työaika olisi sama Suomen Pankin virkamiehille kuin yksityisille. Me tiedämme, että Suomen Pankissa tehdään työtä kello 11—2, mutta yksityispankeissa kello 10—$^1/_2$4. Näin ollen erotus on kokonaista kaksi ja puoli tuntia päivässä. Samassa paikassa ehdotetaan ylimääräisiä virkamiehiä, jotka tarvitaan sentähden, että nykyiset vakinaiset nykyisellä työajalla eivät voi tehdä riittävästi työtä. Mutta jos muutettaisiin sääntö semmoiseksi, että Suomen Pankin virkamiehet tekisivät saman työn, mikä yksityispankeissakin tehdään, niin olisi selvää, että saataisiin ottaa vielä paljon vähemmän ylimääräisiä kuin mitä valiokunta on ehdottanut. Minä pyytäisin sentähden ehdottaa

eduskunnalle, että se kääntäisi huomionsa tähän kohtaan ja lausuisi mielipiteenänsä, että Suomen Pankin virkamiesten olisi tehtävä yhtä monta tuntia päivässä työtä kuin yksityispankkienkin.

Sitten on toinen kohta, joka on tässä myöskin huomioon otettava. 16 sivun loppupuolella on nim. kulunkiarviossa ehdotettu pankin valtuusmiesten määräyksen mukaan käytettäväksi virkamiehille virkaloman hankkimista varten 26,000 mk. Tuolla summalla Suomen Pankin menosäännössä ei tosin ole suurta käytännöllistä merkitystä, mutta sillä on kuitenkin suuri periaatteellinen merkitys. Tällä summalla on tietysti tarkoitus palkata virkaatekeviä virkamiesten sijaan, jotka nauttivat kesälomaa. Mutta tätenhän tultaisiin noissa viroissa vissin ajan kuluessa maksamaan kaksinkertainen palkka. Ja jos nyt eduskunta hyväksyy tällaisen periaatteen, niin on luonnollista, että Hallituskin voi hallinnollista tietä myöntää virkamiehilleen ei ainoastaan muutamille, vaan kaikille samallaista lisäpalkkaa viransijaisten palkkaamiseksi. Tämä minun mielestäni ei ole oikein, sillä silloin joutuisimme siihen, että valtion menot vähitellen kasvaisivat koko joukon entistään suuremmiksi. Ja sitä paitsi tämähän olisi muita kansalaisia kohtaan suora kohtuuttomuus, sillä eihän maamies, kun tahtoo lomalle mennä, voi saada mistään viransijaisen palkkaa, eikä työmieskään, vaan heidän täytyy itsekunkin jokaisen maksaa viransijaisensa. Sentähden pyytäisin ehdottaa, että periaatteen vuoksi tämä summa 26,000 mk. pyyhittäisiin pois menosäännöstä.

Ed. **Ripatti:** Edellinen puhuja on tuonut esiin ne mielipiteet, jotka aijoin lausua. Erityisesti näyttää minustakin kohtuuttomalta tuo kohta, että virkalomia varten pitäisi määrätä erityinen summa menoarvioon, sillä jollemme yhdellä kertaa voikaan koko virkamiesolojamme järjestää, niin kumminkin on ryhdyttävä toimiin, missä se on mahdollista, eikä aina vaan luottaa valoisaan tulevaisuuteen, jolloin kaikki yhdellä kertaa korjattaisiin.

Ed. **Kirves:** Minua ihmetyttää se tapa, mitä tässä on noudatettu esim. kasöörien erehdysten suhteen. Pankkien kasööreille on myönnetty kaikkiaan 338,000 markkaa erehdysrahoja, kun toiselta puolen määrätään elinkeinolaissa, että työntekijä saa erehdyksistään potkut. Toisia siis palkitaan erehdyksettä ja toisia rangaistaan; tämä ei mielestäni ole johdonmukaista ja toivoisin senvuoksi että läheisessä tulevaisuudessa koetettaisiin ottaa huomioon tämä seikka. Samalla pyydän kannattaa ed. Vuorimaan tekemiä muistutuksia.

Ed. **Schybergson:** Med tjänstledighet i en bank förhåller det sig sålunda, att, äfven om tjänstemännen icke skulle vilja hafva tjänstledighet, så bör tjänstledighet dem påtvingas. Det är en

regel, som framhålles i alla handböcker, och detta är nödvändigt, för att icke i bokföringen eller annorstädes underslef i någon form skall kunna under en längre tid insmyga sig. Skulle man göra, som hr Vuorimaa det föreslår, och ålägga tjänstemännen, att själfva aflöna sina vikarier, så kunde det leda därhän, att tjänstemännen alls icke skulle taga ledighet, hvilket vore skadligt både från den synpunkt jag redan framhöll och också från andra synpunkter, då någon hvila utan tvifvel är för bankens tjänstemän önskvärd. Hvad sedan beträffar den ersättning, som under tjänstledighet beviljas, så kommer den, såsom utskottet i sitt betänkande framhåller, bankens egna tjänstemän till godo, endast såvida de sköta kassörstjänster eller flyttat till annan ort för att handhafva ett vikariat. När andra tjänstemän åtnjuta ledighet, ligger deras arbete mer eller mindre ner under tiden. Men i en bank är detta icke möjligt. När en kassör har ledighet, så måste en annan sköta kassan, och det är ett arbete, som man icke kan, med afseende i synnerhet å möjlighet till missräkning för den, som är vid arbetet ovan, ålägga någon, utan att åtminstone ersättning därför gifves. Icke häller kan man fordra, att någon skall resa till annan ort för att sköta ett vikariat utan att få ersättning därför. Hr Vuorimaas anmärkning i denna del skulle jag därför anse fullkomligt oberättigad.

Hvad sedan beträffar tjänstgöringen i Finlands bank, så är jag tveksam, huruvida icke bankutskottets yttrande i denna del är något för skarp, ty mig har försäkrats, att tjänstemännen äro tvungna att äfven under eftermiddagarna infinna sig till arbete på banken. Hr Vuorimaas uppgift om att banken stänges kl. 2 är oriktig, ty kunder emottagas ända till kl. 3, och äfven därefter fortfar tjänstgöringen någon tid.

Hr Vuorimaas anmärkningar synas mig därför icke vara berättigade. De anmärkningar, som gjordes af andra, kunde jag icke höra.

Ed. **Ahmavaara:** Kun meillä nyt ei liene enää tilaisuutta ruveta pankin ohjesääntöä muuttamaan valtipäivien loppupäivinä, on minusta jotenkin turhaa tuoda esiin seikkaperäisiä muutosehdotuksia.

Ed. **Vuorimaa:** Ed. Schybergsonin lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että vaikkakin yksityispankeissa viralliset tunnit ovat 10—$^{1}/_{2}4$, tehdään siellä vielä jälkeenpäin työtä kello 7:ään asti, niin että kyllä se on oikein, mitä äsken lausuin.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **lähetettiin asia suureen valiokuntaan**

Lakiehdotus alkoholipitoisten aineiden valmistamisesta, maahan tuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossa pidosta.

Esitettiin toisen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 15, joka koskee ehdotusta laiksi alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahan tuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossa pidosta.

Yleiskeskustelu:

Ed. **Gripenberg:** Kun se suuri hetki nyt on tullut, jolloin kieltolaki, tuo kauvan odotettu ja kaivattu, käsitellään Suomen eduskunnassa, sallittanee minun lausua muutamia sanoja niiden puolesta, jotka hartaimmin, kärsimättömimmin ovat tätä lakia odottaneet,, nimittäin Suomen kodit ja Suomen naiset. Mietinnön toisessa vastalauseessa, jossa ehdotetaan tämän lakiehdotuksen hylkäämistä, sanotaan, että tämä lakiehdotus on yksipuolinen, sanotaan, ettei tätä lakia tultaisi noudattamaan, luetellaan kaikkia niitä vaikeuksia, jotka tulevat olemaan seurauksena, jos kieltolaki aikaansaadaan. Myönnettäköön kernaasti, etä paljon vaikeuksia alussa tulee syntymään. Olkoon, ettei tämä laki ole täydellinen. Mutta meillä ei ole aikaa odottaa parempaa, sillä meidän kansamme hukkuu alkoholiin. Ja me naiset, kotien ja lasten luonnollisina edustajina, me vaadimme nyt kieltolakia. Meidät, naisedustajat, kuulukaamme toiseen tai toiseen ryhmään, meidät on kansa lähettänyt tähän eduskuntaan sillä nimenomaisella käskyllä, että me emme saa levätä ennenkuin kieltolaki saadaan aikaan.

Sanotaan luultavasti, että nämät syyt ovat tunnesyitä, joita ei sovi ottaa esille lainsäätäjien kokouksessa. Siihen minä vastaan Henrik Ibsenin sanoilla: „onko sitten järki aina oikeassa"? Eivätkö tosiasiat jo kylliksi ole osottaneet, mihin tällainen järkipolitiikka alkoholikysymyksessä on meidät vienyt. Menkäämme köyhien asuntoihin täällä Helsingin etukaupungeissa, menkäämme huoneeseen, jossa nuori äiti päissään imettää lastaan, missä toinen äiti päissään pieksee lastaan, missä päihtyneet miehet tappelevat heikostisairaan vuoteen ääressä, huoneeseen, missä asukkailla tuskin on ruokaa tai vaatteita, missä kurjin köyhyys vallitsee, mutta missä on yllin kyllin väkijuomia. Tämä kansa hukkuu alkoholiin, eivätkä mitkään muut reformit auta, ennenkuin kieltolaki on aikaansaatu. Lapset, kodit, nuoriso, tulevat sukupolvet, ylhäiset ja alhaiset, koko yhteiskunta tulee myrkytetyksi. Jos syntyy käytännöllisiä vaikeuksia, niin keksittäköön keinoja, joilla ne voitetaan. Jos osoittautuu, että lakia voidaan kiertää, niin kek-

sittäköön keinoja, joilla sitä voidaan estää, mutta kieltolaki meidän täytyy saada. Kansan tahto on niin selvästi ilmaantunut tässä asiassa, että me voimme olla aivan varmat siitä, mikä se on.

Ennen kuin siis käydään tästä asiasta seikkaperäisesti keskustelemaan, rohkenen vielä kerran toistaa, että me Suomen naiset vaadimme kieltolakia, me vaadimme sen itsemme, kotimme, lasten ja nuorison pelastamiseksi.

Olen rohjennut ottaa muutamia minuuttia eduskunnan kallista aikaa, mutta olen tuntenut velvollisuudekseni esiintuoda tämän tervehdyksen ja tiedän puhuvani satojen tuhansien naisten puolesta.

Ed. **Rosenqvist G. G.:** Det är otvifvelaktig att många och mångahanda ingalunda sökta utan värkliga svårigheter resa sig mot införandet af en allmän förbudslag; sådan utskottet tänkt sig densamma. Dessa svårigheter hafva redan vid ärendets remiss till stora utskottet på ett öfvertygande sätt blifvit framhållna utaf senator Ståhlberg, och det innebure, enligt min tanke, ett lättsinne eller en af fanatism skapad förblindelse att tillsluta sina ögon för dylika svårigheter. Härtill kommer, att själfva förbudsprincipen stöter på starka etiska och folkpedagogiska betänkligheter, hvilka kunna öfvervinnas endast under den förutsättning, att ett tvångsmedel, sådant som allmän förbudslag, måste anses hafva blifvit *nödvändigt* för folkets uppfostran till nykterhet. Det förhåller sig nämligen med „förbud" och „tvång" på uppfostrans område i viss mån på samma sätt, som med det operativa ingreppet vid botandet eller återställandet af den fysiska hälsan. Operationen är motiverad och berättigad endast då hälsan inom organismen den förutan icke kan återställas. Likaså kunna „förbud" och „tvång" äfven enligt en sund uppfostringsmetod stundom vara motiverade, men endast på lägre omyndighetsstadier och då beroende af uppfostringsmaterialets beskaffenhet.

Man har ofta talat om förbudslagen såsom ett framtidsideal. Menar man därmed att ett sådant folktillstånd vore idealiskt och eftersträfvansvärdt, att en förbudslags nödvändighet allmänt måste erkännas, så innebär ett dylikt tal ett fullkomligt misskännande af målet för all uppfostran: fria, i inre mening fria personligheter. Nyktert och i denna mening sedligt är endast det folk, — liksom den individ, — hvilket inifrån är mäktigt själfbehärskning, icke det, som utifrån behöfver stöd och förbud för att icke blifva en slaf under passionerna. Och en uppfostringsmetod, som går ut på att i stället för att stärka den inre motståndskraften blott söka resa yttre stöd och styltor samt aflägsna tillfällena till frestelserna, är egnad att skapa miserabla människor. Det är

den gamla munkmetoden, som inom klosterväggar söker fly världen.

Men såsom det fanns en tid, då klostren voro motiverade, så finnes det än tider och förhållanden, då äfven den förståndiga uppfostraren måste tillgripa „förbud" och „tvång". Det bör blott ske med det klara medvetandet, att den inre självbehärskningen är det slutliga målet och att den personliga friheten dock är det högsta, hvilket endast i kärlekens tjänst får inskränkas. Endast såsom ett till följd af folkets svaghetstillstånd motiveradt och nödvändiggjordt pedagogiskt uppfostringsmedel låter en förbudslag rättfärdiga sig.

Har ett folk kommit till insikt om, att detsamma endast på förbudslagstiftningens väg slutligen kan blifva ett nyktert folk, då må det icke tveka att inslå denna väg, men det bör då, såsom jag vid ärendets remiss till stora utskottet uttryckte mig, taga detta steg icke under skryt utan med syndabekännelsens ödmjukhet. Den sjuka, som slutligen såsom en sista utväg nödgas tillkalla kirurgen, har ingen anledning att skryta öfver sin hälsa.

Hufvudfrågan blir då den: Är värkligen vårt folk i moraliskt afseende så svagt, att en förbudslag är nödvändig, eller är det sådant, att det utan en sådan lag icke kan blifva herre öfver dryckenskapens last, och är medvetandet om denna nödvändighet värkligen så kändt, att lagen kommer att respekteras och efterföljas.

Gäller det frågan om, huruvida en värklig och varaktig folkopinion angående förbudslagens nödvändighet hos oss finnes, så har jag för min del svårt att lita på fakta, sådana som att de flesta partier upptagit yrkandet på förbudslag i sina program och att större delen af den nuvarande kammaren sannolikt kommer att ställa sig på förbudslagens ståndpunkt. Det nykterhetsintresse, som kombinerats med partiintressena och som skapats förmedels agitatoriska medel, är för mig en högst problematisk företeelse. Den folkmening, den „kansan tahto", för hvilken jag djupt böjer mig, är öfverhufvud något helt annat än den, som kommer till uttryck på agitatoriska folkmöten och partisammankomster. Men jag vet att djupa lidanden, att tunga suckar och innerliga böner skapat en folkopinion, som i alkoholdryckerna ser en fruktansvärd fara för vårt folk. Och såsom jag icke vore en man, om jag böjde mig för en af partiagitationer skapad folkmening, hvilken ena dagen ropar korsfäst, den andra hosianna, så vore jag icke människa, om jag icke toge hänsyn till en opinion och en folkvilja af det senare slaget.

En sådan opinion finnes otvifvelaktigt, och jag tror icke blott, att den är ren och äkta, utan äfven, att den är motiverad af en lång och sorglig erfarenhet beträffande vårt folks svaga mot-

ståndskraft gentemot alkoholens frestelser, motiverad äfven däraf att alkoholmissbruket blifvit en folksed, på hvilken endast ett kirurgiskt ingrepp synes kunna göra slut. Må då vårt folk hällre göra en syndabekännelse, buren af inre sanning, än att i falsk självöfverskattning tillbakavisa ett nödvändigfunnet, om än motbjudande uppfostringsmedel. De inskränkningar beträffande den personliga friheten förbudslagen otvifvelaktigt medför, blifva då påbjudna af kärlek till folket, af kärlek till den „svaga brodren”, och stå då icke i strid med utan äro konsekvenserna af den högsta frihet. Genom förbudslagens antagande skall då ock med ett slag osed brytas och ett genom långvarigt missbruk af alkoholhaltiga drycker skapadt öfvermäktigt befunnet ondt varda undanrödjadt. Men skall detta steg leda till välsignelse, skall det åsyftade målet värkligen vinnas och icke möjligen den sista villan blifva värre än den första, detta beror då i sista hand af folket själft, beror af i hvad mån ett värkligt, icke konstgjordt nykterhetsintresse och ett värkligt, icke konstgjordt medvetande om förbudslagens nödvändighet förefinnes.

Men om jag också sålunda i princip kan godkänna förbudslagen, så följer dock icke däraf, att jag kan vara med om alla de bestämningar, som förekomma i nu förevarande lagförslag. Jag har i detta afseende redan vid remissen till stora utskottet framhållit, att alla sådana bestämningar måste aflägsnas, hvilka innebära en kränkning af allmänt moraliska grundsatser och hvilka äro egnade att göra luften ännu mera tung och sjukhusmessig, än den genom förbudslagen såsom sådan blir det.

Likaså har jag med godkännande af förbudslagsprincipen icke godkänt utskottets motivering och än mindre är jag beredd att uttala mig i den svåra frågan om de utländska handelstraktaterna. Jag beklagar att den utredning, utskottet i sist berörda afseende presterat, är sådan, att den icke kan lämna någon bas för ett säkert bedömande af denna sida af saken.

Ed. Malmivaara: Lyhyt ja tärkeä on eduskunnan jäljelläoleva aika, mielipiteet kieltolakiin nähden ovat kai jo jokaisella vakaantuneet, puhuminen asiasta on sentähden tarpeeton. Kumminkin tekee minunkin mieli ilmaista kantani tähän asiaan nähden.

Esilläolevassa lakiehdotuksessa on paljon puutteellisuuksia. Siinä näkyy monessa paikassa vasaran jäljet. Mutta sen tarkoitusperät ovat sitä laatua, että sille jaksaa antaa paljon anteeksi ja pitää sitä hyvänä, vaikkei se joka kohdassa hyvältä näyttäisikään. Onhan meillä aikaa puutteellisuuksia poistaa sitte, kun lain käytäntöön tultua saavutamme siitä kokemuksia. Ei nyt pitäisi muutamien vajanaisuuksien tähden tehdä vaikeaksi kielto-

lain toteutumista. Yhdestä seikasta vaan pyydän saada lausua mielipiteeni. Sitä en tee herättääkseni eloon hyödytöntä keskuslua, en myöskään tee mitään ehdotusta. Pidän vaan velvollisuutenani lausua pöytäkirjaan että eduskunnalla ei ole valtaa päättää siitä, täytyykö evankelisluterilaisen kirkon muuttaa traditsiooniansa Herran Ehtoolliseen nähden; se asia päätetään toisessa paikassa.

Vastoin niitä tunteita, mitkä näyttivät täyttävän edellistä arvoisaa puhujaa, tuntuu minusta että nyt on suuri juhlahetki. Meidän päätöksellämme on nyt suurempi kantavuus kuin koskaan ennen tehdyllä päätöksellä. Meille on annettu ääretön valta tänä hetkenä. Meillä on valta katkoa vankien kahleita, valta pyyhkiä onnettomien kyyneleitä äärettömät määrät pois, valta luoda toivoa toivottomiin koteihin, valta nostaa kurjimpia kansalaisiamme rapakosta hyödyllisempään elämään, valta pelastaa lukemattomista omantunnon vaivoista, valta estää monta itsemurhaa, monta huutavaa verityötä, luoda köyhille leipää ja mahdollisuutta henkiseen kohoutumiseen. Malttaako yksikään edusmies olla käyttämättä tätä korkeata valtaa? Olkoon niin, ettei tämä lakiehdotus saavuta tällä kertaa vahvistusta. Mutta se saavuttaa sen kerran. Nyt sitä ensi kerran tarjotaan, kolmen kuukauden perästä toinen kerta, ja sitä tarjotaan uudelleen ja uudelleen, kunnes se on ajettu perille. Sen hyväksymisellä tänä hetkenä on siten jo suuri merkitys. Toivottavasti eivät hallitusmiehemme etsi esteitä tämän lain toteuttamiselle, vaan yhdessä kansan ja eduskunnan kanssa koettavat aukaista sille tietä. Kerran me kumminkin viemme sen perille, sillä tämän lain puolella on Majesteettien Majesteetti.

Ed. **Soininen**: Pyysin puheenvuoroa erään ed. Söderholmin suuressa valiokunnassa tekemän ehdotuksen johdosta. Ed. Söderholm huomautti siellä että, jos varastossapitämisen kielto, josta on säädetty lakiehdotuksen 13 §:ssä, ulotetaan niihinkin varastoihin, jotka ovat hankitut ennen tämän lain voimaan astumista, niin sisältäisi tämä määräys perustuslain muutoksen. Tätä lakia siinä tapauksessa ei säädettäisi V. J:n 29 §:n säätämässä järjestyksessä, jonka mukaan perustuslakia ei eduskuntaesityksen kautta voi muuttaa. Harkittuani tätä huomautusta, olen tullut siihen päätökseen, että se on paikallansa, etä se on oikeutettu. Sillä hallitusmuodon 2 § säätää että maata on hallittava keneltäkään mitään irtainta tai kiinteää omaisuutta ottamatta tai ottamatta ilman laillista tuomiota ja tutkintoa. Tämän kieltolain 13 §:n voi tulkita niin että se joutuisi ristiriitaan mainitun perustuslain kohdan kanssa, siinä kun ei tehdä mitään eroitusta erilaisten varastojen välillä.

Tämän johdosta pyydän ehdottaa seuraavan lisäyksen tämän

lakiehdotuksen viimeiseen pykälään, jossa säädetään lain voimaan astumisen ajasta. Ehdotus muodostaisi 2 momentin 30 §:ään ja kuuluisi näin: „Ennen 1 päivää heinäkuuta 1909 maahan tuotuja tai valmistettuja alkoholipitoisia aineita saakoot tämän lain voimaan astuttua pitää hallussaan ne, jotka ovat siihen aikaisemman lainsäädännön nojalla oikeutetut. Nämä varastot ovat aikanaan senaatin määräämille viranomaisille ilmoitettavat ja asianomaisesti merkillä varustettavat".

Ehdotuksen teen sen vuoksi että puheena olevasta asiasta ei tulisi estettä lain hyväksymiselle ja ettei kansan hartain toivomus mistään muodollisista syistä raukeaisi tyhjään.

Ed. **Setälä:** Talousvaliokunta on tässä mietinnössään lausunut mielipiteensä myöskin siitä, missä määrin Venäjän valtakunnan kauppasopimukset voisivat olla esteenä sentapaisen alkoholipitoisia aineita koskevan lain säätämiselle, josta nyt on kysymys.

Minä tiedustelin kerran tätä asiaa eräältä etevältä kansanoikeuden tuntijalta, kysyin mitä mieltä hän tähän asiaan nähden olisi. Sain sen vastauksen, että hänen mielestään ainakin oli mahdotonta antaa tämmöiseen kysymykseen vastausta muuten kuin aivan perinpohjaisen tutkimisen jälkeen, johon hän luuli voivan mennä ehkäpä kuukausiakin. Hän arveli, että olisi välttämätöntä tällaisen asian selvittämiseksi ensinnäkin historiallisesti tutkia missä merkityksessä eri sanoja on käytetty kauppasopimuksissa yleensä, ja toiselta puolen olisi myöskin välttämätöntä tutkia, missä merkityksessä eri sanoja on käytetty asianomaisten maitten lainsäädännössä. Minun täytyy tunnustaa, että tämmöinen lausunto oli omiaan minua pelottamaan siinä suhteessa, että tuntuisi perin vaikealta, kun ei ainakaan minulla ole minkäänlaista asiantuntemusta kansanoikeuden alalla, ruveta ilman muuta vastaamaan kaikesta siitä, mitä valiokunta tästä kysymyksestä on esiin tuonut. Valiokunnassa ei ole yhtään ainoata lakimiestä, sen asiantuntijoissa ei ole ollut ketään, joka olisi kansanoikeuden tuntija, vielä vähemmin auktoriteetti kansanoikeuden alalla. Siihen katsoen minusta tuntuu mahdottomalta, että eduskunta ottaisi semmoisenaan vastatakseen siitä selvityksestä, jonka talousvaliokunta tällaisessa perin vaikeassa asiassa on antanut. Sillä jos eduskunta tässä erehtyisi, niin se minun ymmärtääkseni tulisi olemaan hyvin haitallista eduskunnan lainselityksille yleensä. Eduskunnanhan täytyy monessa asiassa lausua mielipiteensä voimalla ja ponnella, erittäinkin kun on kysymys meidän suhteistamme Venäjään. Epäilemättä olisi haitaksi meille, jos ottaisimme antaaksemme semmoisen lainselvityksen, johon meillä ei ole riittäviä edellytyksiä.

Sen vuoksi minä rohkenisin ehdottaa, että eduskunta päättäisi, että toimitusvaliokunnalle annettaisiin toimeksi muodostella

perustelut, mitä niiden kauppasopimuksia koskevaan osaan tulee, siihen suuntaan, että alamaisessa vastauksessa mainittaisiin, että eduskunnan talousvaliokunta on mietinnössään esiin tuomillansa syillä esittänyt sen käsityksen, etteivät Venäjän valtakunnan kauppasopimukset muitten valtojen kanssa ole esteenä kyseessä olevalle alkoholilainsäädännölle, sekä että eduskunta puolestaan toivoo, että tämä käsitystapa on osoittautuva oikeaksi.

Tämä ehdotus ei koske itse lakitekstiä, vaan ainoastaan sen perusteluja. Eduskunnalla on tästä tilaisuus päättää toisen lukemisen yhteydessä millä hetkellä sopivaksi katsotaan. Jos asia sen ehdotuksen johdosta, jonka ed. Soininen äsken teki, tulee palaamaan suureen valiokuntan, niin mahdollisesti myöskin esittämäni asia tulisi paremmin harkituksi, jos suuri valiokunta saisi tehtäväkseen lausua mielipiteensä myöskin tästä kysymyksestä, jonka onnellista ratkaisua minä puolestani pitäisin eduskunnan arvolle erinomaisen tärkeänä.

Ed. **Sipilä:** Pyysin puheenvuoroa huomauttaakseni sitä samaa mistä ed. Malvivaara täällä jo ehti huomauttaa, nim. evankelisluterilaisen kirkon oikeuksia tässä asiassa. Tahdon toki samalla käyttää tilaisuutta ilmituodakseni kantani minäkin tässä kysymyksessä. Minusta tässä kysymyksessä on yksi ainoa ratkaisu mahdollinen. Puhutaan nykyaikana paljon sorrosta. En luule, että kansamme kärsii sortoa miltään puolelta niin paljon kuin alkoholijuomista. Olemmehan tätä sortoa jo kylliksi kauvan kärsineet: Onhan tuo hulluus — minä sanon suoraan juovutusjuomain käyttöä kansamme keskuudessa hulluudeksi, sillä sitä ei voi millään järkisyillä puolustaa — onhan se jo kylliksi kauvan täällä vallinnut, nyt on aika tehdä sen vallasta loppu. Ja tämä voidaan tehdä, kun kieltolaki hyväksytään. Minäkin sentähden tahdon puolustaa ja kannattaa kieltolain hyväksymistä, hyväksymistä niillä muutoksilla, mitä suuri valiokunta on tässä viimeisessä lukemisessa ehdottanut.

Ed. **Renvall:** Ne lämpimät sanat, jotka täällä on lausuttu tulkitsevat selvästi, millä tunteilla Suomen kansan suuri enemmistö odottaa kieltolakia. On myöskin minun ymmärtääkseni luonnollista, että tämä asia on nyt tullut esille eduskunnassa, kun ensi kerran kansamme syvät pohjakerroksetkin pääsevät lausumaan mielipiteensä ja jolloin Suomen naisetkin, jotka, niinkuin täällä eräs naisedustaja on lausunut, eniten ovat saaneet alkoholikirouksesta kärsiä, ovat mukana lakia laatimassa. Mutta joskin minä näitä tunteita ymmärrän hyvinkin, niin on minulla velvollisuus rehellisyyden takia sanoa, että minulla ei voi olla sama optimistinen käsitys kuin eräällä edellisellä puhujalla, että meillä tällä hetkellä on valta saada kieltolaki aikaan. Minä en näe,

että meillä on tällaista valtaa. Se valta, mikä meillä on, on valta lausua ilmi se mielipide, joka yleisenä liikkuu Suomen kansan laajimmissa kerroksissa. Meillä ei ole valtaa, mutta meillä on tilaisuus mielenosotukseen, ja minun mielestäni on koko tämän asian valmistelukin eduskunnassa ollut sellaista, että se pääasiallisesti on ollut mielenosotusta. Kerta toisensa perästä ovat ne henkilöt, jotka vuosien kuluessa ovat tätä asiaa harrastaneet ja käyneet raittiustyön etunenässä, huomauttaneet siitä, että tuskinpa tällä kertaa meillä kuitenkaan tulee kieltolaki tositeossa hyväksytyksi. Minä puolestani arvelen, että niillä on ollut täydet syyt tällaiseen epäilykseen, ja katson minä sentähden myöskin velvollisuudekseni lausua julki sen mielipiteen, joka minulla tässä asiassa on, nimittäin että tämä tie ei vie toivotuille perille.

Ei kuitenkaan tämän lain laatiminen ja valmistaminen eduskunnassa suinkaan ole ollut turha. Minä toivon, että se on herättävä yhä suurempaa harrastusta alkoholin tuhotöitten vastustamiseksi, ja että alkoholin vastustaminen pääsee syvemmälle kuin puolueohjelmiin, että todellakin meillä alkoholin käytäntö tulee pienemmäksi ja että kukin puolestansa ryhtyy asialliseen työhön niitten rajain sisällä, jotka yhteiskunnallamme on. Minä sentähden en myöskään toivo, niinkuin eräs arvoisa ja lämminsydäminen edustaja täällä on lausunut, että me kerta toisensa perästä, kolmen kuukauden perästä, viidentoista kuukauden perästä tuomme esille tämän saman ehdotuksen, vaan minä toivon, että niin pian kuin tämä laki ei ole vienyt niille perille, kuin täällä ehkä useammat toivovat, me silloin ryhdymme toista tietä alkoholitulvaa vastustamaan, nimittäin asettuen täydellisesti sen valtapiirin sisäpuolelle, jonka meidän valtiollinen asemamme meille antaa. Minä luulen, että tällainen työ rehellisessä mielessä ja lähteneenä kansan rakkaudesta on ansaitseva yhtä suurta kiitosta kuin kieltolain ottaminen puolueohjelmiin, ainakin luullakseni suurempaa kiitosta, kuin jos kerta toisensa perästä tätä lakia ehdottamalla, jos sen läpisaaminen osottautuu mahdottomaksi, vaikeutamme tosiasiallisten, pitkälle menevien uudistusten aikaansaamista alkoholilainsäädännön alalla.

Ed. Alkio: Minäkin pyydän saada tilaisuuden ilmoittaa kannattavani mietintöä sellaisenaan kokonaisuudessaan. Pyysin erityisesti puheenvuoroa ilmoittaakseni myös sen, että kannatan ed. Soinisen täällä tekemää ehdotusta, vaikka teenkin sen hyvin vastenmielisesti, sillä edellytän, että se johtaa monenlaisiin väärinkäytöksiin. Mutta koska hallitusmuodon tutkiminen on minutkin saattanut siihen vakaumukseen, että tätä ei voida välttää, niin siitä syystä pyydän kannattaa ed. Soinisen lisäehdotusta.

Täällä on kirkonmiesten puolelta huomautettu siitä, että tämä lakiehdotus ei saisi tulla tarkoittamaan niitä erityisoikeuksia,

joita luterilaisella kirkolla tässä maassa on käyttää alkoholipitoista viiniä. Olisin toivonut, että tätä ajatusta ei olisi täällä tuotu esille kirkon puolelta, sillä minä puolestani ajattelen, että jos kirkko täällä jää ainoaksi paikaksi, mistä alkoholipitoisia juomia kieltolain voimaan tultua saadaan, tulee se olemaan kapakkalaitos ja jouduttamaan valtiokirkon perikatoa yhä voimakkaammalla vauhdilla. Kun minun mielestäni ei mikään estä, ettei kirkko saata tarpeisiinsa käyttää alkoholittomia juomia, niin minun mielestäni oli tämän toivomuksen esittäminen tässä kokouksessa aivan turha.

Jo evästyskeskustelussa on huomautettu siitä vaikeudesta, mikä syntyy kieltolain voimaan saamisessa ulkomaisten kauppasopimusten vuoksi. Kun kiinnittää huomiota valiokunnan perusteluihin tässä suhteessa, niin on kenties oikeastaan huomiota pantava vain niihin kauppasuhteisiin ja sopimuksiin, jotka meillä on olemassa Ranskan kanssa. Mutta kun ajattelen sitä sivistyshistoriallista merkitystä, mikä Ranskan kansalla yleensä on ollut varsinkin suuren vallankumouksen jälkeen, niin minä rohkenen asettua epäilemään sitä, josko Ranskan valtio uskaltaisi asettua sellaista suurenlaista uudistusreformia vastaan, joka on pääasiassa kulttuurireformi, josko se uskaltaisi asettua vähäpätöisten kauppaetujensa vuoksi vastustamaan sitä, että eräässä kaukaisessa Pohjolan maakolkassa laadittaisiin laki, joka estäisi tämän kansan juomasta niitä alkoholijuomia, joita Ranska valmistaa. Ja minä puolestani uskallan siis olla niin optimistinen, että toivon Ranskan syrjäyttävän hyvinkin helposti niiden muutamien miljoonien rahalliset edut, jotka Ranskalla saattaa olla siitä, että Suomessa juodaan verrattain runsaasti, niinkuin yleisesti on tunnettu, ranskalaisia liköörejä.

Sitten on ed. Renvall äskeisessä lausunnossaan huomauttanut siitä, että tämän asian valmistelu valiokunnassa ja eduskunnassa on ollut enemmän mielenosoituksen luontoinen. Minä en käsitä, vaikka asia niin olisikin ollut, että se olisi mikään vahinko tai häpeä eduskunnalle, sillä jos tämä eduskunta on kyennyt osoittamaan jotakin mielenosoitusta sitä järjestelmää vastaan, joka meillä on kehittynyt edellisten valtojen vallanpitoaikoina, niiden voima-aikoina, jolloin väkijuomain käyttö maassamme on tullut niin yleiseksi, en minä pitäisi sitä tälle eduskunnalle ollenkaan minään häpeänä. Ja jos tämän mielenosoituksen tuloksena olisikin hiukan heikonpuoleisesti perusteltu laki, en pitäisi sitäkään minään häpeänä, sillä joka tapauksessa Suomi tulee näin ollen olemaan ensimmäinen valtio, jossa kieltolaki täydellä tarkoituksella säädetään. Jos kohta se ei olekaan täysin perusteltu ja vuosisadoiksi kelvollinen, ei minusta mikään estä sitä, ettei tämä sama eduskunta jo muutamien vuosien kuluttua nähtyänsä mahdotto-

muudet tässä laissa, ole valmis muuttamaan sitä silloisten asianhaarain ja vaatimusten mukaan.

Ed. Renvall myös huomautti siitä, että meille, sen jälkeen kun ulkomaiset kauppasopimukset tulevat asettumaan kaikin voimin ja keinoin meikäläisen väkijuomaliikkeen puolelle, kuten hän nähtävästi ennusti, aukenee erityinen tilaisuus harjoittaa raittiustyötä vakaumukseen vaikuttamalla. Se on kyllä kauniisti sanottu, mutta ne, jotka tässäkin maassa ovat kokeilleet raittiustyön alalla, tietävät minkä verran vakaumukseen vaikuttamalla voi päästä eteenpäin siinä että ihmiset lakkaisivat väkijuomia käyttämästä; ja he ovat täydellisesti pessimistejä. Joka tapauksessa on raittiusliikkeen vaikutuksesta nyt jo saatu aikaan se, että meillä nykyään on eduskunnassa voimakas enemmistö, joka ehdottomasti vaatii kieltolain säätämistä. Tämä Suomen kansan kansallinen mielipide on tässä nyt säädettävä laiksi. Joskin ulkomaiset voimat, joihin meidän valtamme ei riitä, tulevatkin sitä vastustamaan ja tekemään sen voimaanastumisen mahdottomaksi, siitä häpeä ei suinkaan lankea Suomen eduskunnalle.

Ed. **Perttilä, E.:** Minulle ei ole ensinkään uutta se, että oikealta sanotaan: kun tämä yritys ei mene läpi, silloin te taukootte vaatimasta sitä, mitä nyt vaaditte. Se on ollut ainakin meille vasemmistolaisille hyvin tuttu sävel pitkiä aikoja. Minä en tiedä, mitä tässä kysymyksessä varsinainen raittiusväki tekee, mutta ainakin olen varma siitä, että sosiaalidemokraatit eivät koskaan tule peräytymään niistä vaatimuksista, mitä niillä on. Ne tulevat esittämään esityksiään siksi, kunnes ne saavutetaan. Minä siinä osassa, mikä koskee näitten vaatimusten uudistamista, voin täydellä syyllä yhtyä ed. Malmivaaraan, vaikka en muissa osissa hänen puhettaan voi hyväksyä. Minulla nyt oikeastaan ei tällä kertaa ole muuta sanomista, kuin että minä aivan samoin kuin ed. Alkio yhdyn, niin vastenmielistä kuin se itse asiassa onkin, ed. Soinisen tekemään ehdotukseen. Olosuhteet ovat semmoiset, että siihen on pakko tällä kertaa yhtyä.

Ed. **Nykänen:** Vanhempina maailman aikoina annettiin kansalle neuvo: älkää juopuko viinistä, josta paha meno tulee. Silloinen kansa tunsi, että juopumus aina saa pahennusta aikaan ja tuottaa turmiota kansan elämässä. Tämän totuuden on Suomenkin kansan raittiusväki jo vuosikymmeniä oivaltanut, sillä se on tuntenut: juoppous saattaa pahennusta aikaan ja tuottaa turmiota Suomen kansalle. Ja sentähden on se tehnyt työtä juoppouden pahennuksen estämiseksi. Mutta tämä työ ei ole saattanut toivotuille perille. Silti raittiustyö ei ole turhaan mennyt. Se on kansassa tuottanut paljo hyvääkin. Mutta sittekään se ei ole

lopputulosta saanut. Sentähden on kansan täytynyt turvautua yleiseen kieltolakiin, jotta siten saataisiin kansan elämä siveelliseksi ja jotta raittiudenharrastajat pääsisivät siihen toivottuun tulokseen, jota he useat vuosikymmenet ovat kansalle teroittaneet. Ja tunnettua on, että kansa odottaa tätä raittiusasian pääpontta, joka on, että täydellinen kieltolaki saataisiin ja kansa odottaa ja vartioi, koska todellinen päätös saadaan tässä kieltolaissa, joka nyt meillä on käsissä. Minäkin kansan miehenä toivon, että yksimielisesti kannatettaisiin suuren valiokunnan mietintöä ja ilman pitkittä keskusteluitta se yksimielisesti hyväksyttäisiin, sillä sitä toivoo kansa tällä hetkellä.

Ed. **Arajärvi:** Varsin useat epäilemättä oudoksuivat jo ensimmäisessä tämän asian käsittelyssä, että hallituksen edustaja yritti vierittää asiaa jo samalle kannalle kuin nyt eräät puhujat täällä, nim. että koko tämän asian käsittely eduskunnassa olisi vaan jonkunlaista mielenosoitusta, kun ei muka löydy kieltolain edellytyksiä edes raittiusväen edellisessä toiminnassa.

Me muistamme, kuinka hallituksen edustaja alkoi lausuntonsa sillä, että vielä vuosi pari takaperin koko raittiusliikkeen johtavat henkilötkin olivat sillä kannalla, jota hallitus ei ainoastaan ole ottanut omakseen vaan vieläpä kehittänyt, astunut eräissä kohden askeleita eteenpäin.

Asianlaita on kumminkin se, että vaikkakin hallituksen muutama vuosi sitten asettama komitea asettui sille kannalle, joka mainittu on, niin se tehtiin silloisten olojen pakosta, sen takia ettei ollut mahdollista ajatellakaan, että 4-kamarisessa eduskunnassa voitaisiin saada lävitse sellaista ehdotusta, joka täällä nyt juuri on menemäisillään. Kunnallisen kieltolain kannalle oli silloin kaikkien niiden pakko asettua, jotka nyt ovat tämän ehdottoman kieltolain kannalla. Emme siis suinkaan ole mielenosoittajia täällä.

Minä puolestani en kuulu niihin, jotka edes uskaltaisivat eduskunnassa sillä lailla lausua kuin ed. Renvall lausui ja jonka ed. Alkio sanoi tavallaan mielihyvällä voivansa hyväksyä. Me tiettävästi emme täällä ole mielenosoituskokouksissa. Eduskunnan työ ja ehdotukset ovat aivan toisenlaisia. Suurempaa loukkausta eduskuntaa kohtaan minun ymmärtääkseni ei ollenkaan voi lausua kuin se on, jonka ed. Renvall täällä teki nyt puheenalaisen asian yhteydessä.

Ed. Setälän ehdotus taas teki minuun sen luontoisen vaikutuksen niinkuin silläkin olisi ainakin osittain tarkoituksena avata tietä sen luontoiselle selittelylle kauppatraktaateista, jolle hallitus on jo aikaisemmin asettunut ja josta täällä ensimmäisessä keskustelussa annettiin eräältä taholta sangen ankara arvostelu.

Minua kuitenkaan ei niin paljo oudoksuta se, että ne, jotka eivät ole täysin vakuutettuja kieltolain välttämättömyydestä maallemme, lausuvat enemmän tai vähemmän tuohon tapaan meneviä ajatuksia. Mutta sitä enemmän on minua oudoksuttanut se, että useat kieltolain todelliset ystävätkin ovat eksyneet heidän kanssaan puhumaan siitä, kuinka tämä laki olisi heikonpuolisesti perusteltu. Se saattaa kyllä olla mahdollista, mutta tuollaisen ylimalkaisen lausunnon saattaa omistaa minkä lain perusteluille tahansa.

Minun ymmärtääkseni, jos eduskunta kerran niin yksimielisesti kuin näyttää asettuu sille kannalle, että se hyväksyy kieltolain semmoisena kuin suuri valiokunta nyt on ehdottanut, niin sen täytyy myöskin samalla asettua sille kannalle, että niin hyvin perustelut kuin itse lakikin on parasta, mitä on ollut mahdollista tämän eduskunnan nyt olevissa oloissa saada aikaan. Tämä eduskunta ei, semmoisena kuin asianhaarat esiintyvät, ole kyennyt parempaa aikaansaamaan.

Tätä minun ymmärtääkseni täytyy eduskunnan lausua ja siitä on myöskin pidettävä kiinni. Ellemme sitä tee, niin minun ymmärtääkseni itse kukin heikonnamme kieltolain läpimenemisen mahdollisuutta ja yhdymme siihen säveleesen, jota tämän lain vastustajain puolelta useissa eri äänilajeissa viritetään maassa ja maan ulkopuolella.

Ed. **Reima:** Suuri yleisö on ollut hyvin ihmeissään, kuinka kieltolaki on täällä ensi kerralla saanut niin vähän vastustusta ja kuinka vähän sitä on vastustettu myös suuren valiokunnan kokouksissa. Melkeinpä tekee mieli yhtymään siihen heidän mielipiteeseensä, että se on saanut vastustusta osakseen niin vähän, kun nyt on niin paljon pelastuksen portteja auki avattu; menköön asia vaan lävitse nyt, kyllähän siellä Pietarin tiellä kompastuu. Täällä on tänä iltana muun muassa sanottu, että jos nyt eduskunta hairahtuu päätöksessään ja laskee lävitse niin huonosti perustellun ja huonon lain, niin koko eduskunnan arvo ja laillisuuskin menee siitä nurin. Minä vaan ihmettelen, etteivät nämä puhujat, jotka näin pelkäävät tämän laillisuuden nurin menemistä ja eduskunnan arvon alenemista, etteivät he, jos he todella ovat tämän asian ystäviä ja samalla kansan ystäviä, ja todella tahtovat väkijuomien tuottaman häpeän ja kurjuuden poistamista, ole ennen havanneet tässä asiassa. Onhan heillä todella ollut valta, ainakin olleet lähellä niitä piirejä, joilla on valtaa, voimaa ja viisautta. Miksei näitä kompastuskiviä ole selitetty, kun kerran niiden piireissä, joiden pitäisi asiaa selvittää, on ollut heikkoja voimia, kuten on sanottu. Minun ymmärtääkseni, jos ovat asian ystäviä, olisivat he tehneet kaiken tämän, he olisivat ennen selittäneet nämät karit ja kompastuskivet ja panneet voimat ja vallat meidän puolellemme, ja me olisimme

silloin voittaneet nämä seikat. Näille puhujille pitäisi olla selvillä, että varsinaisella raittiusväellä, joka tätä työtä on etunenässä ajanut, on tähän asti ollut hyvin vähän sanomista ja hyvin vähän vaikutusvaltaa niissä piireissä, eikä sieltäpäin myöskään ole apua herkästi herunut. Myös talousvaliokunta on tätä asiaa käsitellessään saanut sen kokea, ja meitä hämmästyttää suuresti, ettei edes sekään ole saanut sen enempää apua.

Vielä uskallan käydä toiseen asiaan. Täällä myös sanottiin, että itse raittiuden harrastajat ovat täällä jo useamman kerran tuoneet esiin sitä pelkoansa, että kieltolaki mahdollisesti menee nurin. Niin me olemme täällä sivumennen sanoneetkin, emmekä suotta, sillä semmoisia oireita ja esimerkkejä on kyllä olemassa. Minä taas vetoan edellisiin puhujiin. He ovat hyvin lähellä hallitusta, ovat sen hengen heimolaisia. He ovat tietäneet, missä näitä takaportteja avataan auki. Jos tämä asia on heitä lähellä, niin mikseivät he ole koettaneet niissä piireissä vaikuttaa ja selittää, mikä todella on kansan mielipide tässä asiassa, mitä se vaatii, jos he nimittäin todella kansaa tuntevat, niinkuin he sanovat tuntevansa, ja ovat siis selvillä siitä, että kansa ei tästä asiasta enää tule peräytymään.

Täällä on eräs toinen puhuja sanonut, että tämän kansan ei pidä töissään ja toimissaan mennä ulkopuolelle sen rajoja ja valtaa. Samoista suista ja samoista piireistä on ennen kuulunut aivan toisellaisia kehotuksia, aivan toisellaisia ääniä ja aivan toisellaisia tekoja. On monessakin asiassa menty ulkopuolelle niitä rajoja. Ja nyt taas, kun on kansan yksi tärkeämpiä elämän kysymyksiä esillä, miksi nyt juuri niistä piireistä, joissa ennen on ollut niin paljon rohkeutta ja pää pystyssä menty toista tietä, tämmöisessä kansan elinkysymyksessä sanotaan meille: Pysykää vaan kiltisti rajoissa, älkääkä pyytäkö mitään enempää kun mikä tällä kertaa on sopivaa.

Vielä samalta taholta sanotaan, että tästä puoleen, kun tämä asia nyt onnellisesti nurin saadaan, ei saisi enää puolueiden ohjelmissakaan olla kieltolaki tunnusmerkkinä. Niin, raskaaltahan mahtaa tuntua, kun silloin vaaliaikana vaalilipuissa oli ylimpänä kirjoitus »kieltolaki», ja nyt kuitenkin täytyy täällä enemmän tai vähemmän vastustaa sitä. Se asia mahtaa kyllä tuntua raskaalta, mutta sille emme mahda mitään että kansa on niin vaatinut. Vedotaan jo siihen, että vakaumuksen työhön on taas oikein ryhdyttävä ja meitä ilahuttaa suuresti, että siltä taholta nyt edes siihen vedotaan. Me olemme koettaneet sitä tietä kulkea ja minun täytyy sanoa suoraan, että juuri niistä piireistä me olemme katkerimmat vastustajat saaneet. Jos kieltämme taitamaton johtoväki tässä maassa on aivan toisella kannalla, jos se ei ole meitä ymmärtänyt, niin se ei meitä niin ihmetytä, mutta kuin meidän samaa kieltä puhuvat toiset piirit ovat jyrkästi olleet joko vastaan tai väliä-

pitämättömiä ja kylmät meidän vakaumuksemme työlle, joka on ollut niin raskasta ja vaikeata, tuntuu edes hyvältä, että se tulevaisuudessa meitä auttaa. Sitä minä vaan suren että, kun joku vuosi sitten nämä herrat tekivät juomalakon ja julistivat koko kansalle, kuinka sen pitäisi seurata esimerkkiä ja sanoivat olevansa niin kauan siinä lakossa, kun tämä kieltolaki saataisiin, heille tämä aika tulee liian pitkäksi ja raskaaksi. Täytyy kai ulkomaille tehdä useampia matkoja, ellei kotimaassa voida siitä liitosta luopua. Paljon muuta olisi sanottavaa siitä asiasta, mutta täällä on kai moni kieltolain puolustaja esiintyvä tämän perästä. Minä olen tahtonut sanoa tämän etupäässä niille ystäville, joista täytyy sanoa: Jumala varjelkoon meitä semmoisista ystävistä. Ja minä vaan vielä muutamilla sanoilla sanon, että jos kansa mitään uudistusta hartaasti odottaa, niin se odottaa juuri tätä. Nyt lähdemme uuden Suomen vainioille kylvämään tulevaisuuden toukoa, mutta meidän kylvömme ei onnistu, vaikkapa tekisimmekin muita parannuksia kuinka paljon tahansa, jos myrkkysuohon kylvämme. Tehtäköön mitä parannuksia tahansa, tämä viinaliike sen kukistaa. Sen pitäisi olla selvää meille kaikille. Mutta meille Suomen kansan opettajille ja kasvattajille Helsingissä se on selvillä ainakin, että mitä me vuosien kuluessa rakennamme ja kylvämme Suomen lasten ja nuorison sydämiin, sen viinaliike kaikkine kurjuuksineen muutamissa viikoissa ja kuukausissa lyö nurin. Monet meidän parannustyömme täällä eduskunnassa menevät kuin tuhka tuuleen, jos emme suurinta kansan vihollista ensin kukista. Tämä on sitä ojan kaivamista Suomen myrkkysoilla ja silloin vasta kaikki muu kantaa hedelmää. Minua säälittää sittenkin ne, jotka uskaltavat tätä lakia, vaikkapa kauniimmassakin muodossa, vastustaa. Viinaliikkeen kurjuus painaa Suomen kansaa varsinkin tässä suurkaupungissa ja sen laitakaupungeissa. Se huutaa, huutaa ankarasti kostoa niille, jotka vielä uskaltavat tämmöistä edistyksen pyörää koettaa seisauttaa, ja minä luulen että se kosto on niin suuri, että me toivoisimme vuorien niiden päälle lankeavan, jotka uskaltavat kansan pyhintä tahtoa nyt vastustaa, vaikkakin kauniiseen muotoon puettuna. Se on kaikkein pahinta vastustusta, pahempaa kuin suora rehellinen vastustus.

Ed. **Kares:** Ed. Renvall on tässä paljon puhunut mielenosotuksesta ja että tämä kieltolakihomma on kokonaan mielenosotusluontoinen puuha. Minä en todellakaan tällaista juttelua lainkaan ymmärrä, varsinkin, kun ottaa huomioon, millä tavalla kieltolakia on valmistettu. Tämän kieltolain pohjaa on ensinnä olleet tekemässä asiaan perehtyneet henkilöt, on ollut tekemässä myöskin eteviä lakimiehiä, sellaisia, joiden auktoriteettia varmaan ed. Renvallkin kunnioittaa. Ja kun sen pohja oli valmis, oli sitä tarkasta-

massa luottamusmiehiä kaikkien meidän poliittisten puolueiden puolesta. Minä uskallan sanoa, että tuskinpa mitään niistä suurista eduskuntaesitysehdotuksista, mitä tällä kertaa on jätetty eduskunnan harkittavaksi, on pohdittu niin kauan, valmistettu maaperää sille niin kauvan ja myöskin valmisteltu niin sanoakseni kaikkien puolueitten puolelta yhteisesti, kuin juuri kieltolakiehdotusta. Ja minä uskallan myöskin hyvällä omallatunnolla väittää, että talousvaliokunta on tehnyt asiassa vakavaa työtä, aikaa kysyvää ja vaativaa työtä. Ja sitä on, tätä työtä, tätä vakavaa työtä, tehty sitä varten että tästä laista on todellakin aijottu täyttä totta, eikä minkäänlaista mielenosoitusta. Ed. Renvall sanoi myöskin, että täällä ovat monet niistäkin, jotka ovat raittiustyön etunenässä pitkän aikaa olleet, uudestaan ja uudestaan sanoneet tässä eduskunnassa, että tästä laista ei tällä kertaa voi tulla mitään. Minä en, eikä luullakseni kukaan täällä eduskunnassa ole raittiustyön eturiveissä seisoneiden kuullut tämmöistä väittävän. Minä voin vakuuttaa ed. Renvallille, että me emme sittenkään epäile tämän lain mahdollisuutta tulla toteutetuksi, emme ensinkään. Tietysti riippuu tämäkin asia, niinkuin koko meidän lainsäädäntömme, suuressa määrin meidän asemastamme suureen naapurimaahan, mutta me kieltolain puolustajat, me emme voi ymmärtää muuta kuin että paraimmat tuossa suuressa naapurikansassa astuvat tukemaan Suomen kansan pyrkimystä vapautumaan alkoholin kahleista. Me uskomme sen sitä mieluummin, kun Venäjällä, Venäjän kansalla on tämän asian yhteydessä puollettava niin kovin pienet, tuskin mitkään rahalliset intressit. Minä en ymmärrä, mikä syy olisi sieltä päin astua vastustamaan meidän kieltolakimme toimeenpanemista, toteuttamista, ja meillä kieltolain puolustajilla on sentähden myöskin luja luottamus siitä, että Suomen kansa tulee saamaan niin peräti yksimielisen äänensä, kuin se tässä asiassa on ollut, se tulee saamaan sen kuulluksi myöskin valtaistuimen korkeudessa.

Me uskomme siis tämän lain toteuttamiseen. Me uskallamme kehoittaa tämän lain vastustajiakin ottamaan tämän asian aivan täydellisesti vakavalta kannalta, ettei tulisi mitään yhtäkkinäistä yllätystä, sillä niin varmat me olemme sittenkin tämän lain toteuttamisesta. Ja ed. Renvallinkin taitaa olla paras astua suoraan esiin. Minä muistutan vaan ed. Renvallille, että kansa siellä Savon sydänmailla, jonka luona me molemmat olemme usein käyneet puhumassa, se kansa on valinnut ed. Renvallin tähän eduskuntaan myöskin kieltolain nimessä, kieltolain merkin alla. Minä ihmettelen, miksei ed. Renvall siellä Savon kansan keskuudessa puhumassa käydessään, miksei hän siellä puhunut tätä juhlallista puhettaan mielenosotuksesta, miksi hän siellä vaikeni. Miksi ruvetaan mielenosotuksesta puhumaan vasta täällä eduskunnassa.

Minä vielä huomautan erästä seikkaa. Ed. Renvall viime ker-

ralla, kun oli kieltolaki esillä, puhui paljon siitä, että kieltolain puolustajat ovat unohtamaisillaan, että Suomen kansa on sittenkin vaan kurja raukka torpparikansa, jolla ei ole minkäänlaista itsenäistä sanomista. Jospa ed. Renvall tietäisi, kuinka peräti koomillisesti tämä puhe vaikutti kuultuna hänen taholtaan, missä joku vuosi takaperin tuo torppariasema täydellisesti unohdettiin ja ajateltiin, että me olemme ainakin rusthollarien arvoisia, jos ei enempää. Suora vastustus on sittenkin tässä kieltolaissa aina kaikkein paras. Suoraa vastustusta voivat kieltolain vastustajatkin kunnioittaa, mutta vastustusta, joka vetäytyy yhden tai toisen tekovaipan taakse, sitä ei voi kukaan kunnioittaa, se herättää syvää sääliä.

Ed. Alkiolle, joka on kieltolain ystävä, minä tahtoisin huomauttaa, että hänen puheensa, kun täällä muutamat miehet vakaumuksesta puhuivat kirkon asemasta tässä katsannossa, että hänen puheensa siitä, mitenkä kirkko saisi kapakan luonteen, vaikutti jotakuinkin pöyristyttävästi, kun se kuultiin hänen suustaan. Sitä sanaa minä en olisi toivonut kuultavan tällaisessa seurassa, kuin Suomen eduskunta.

Ed. **Hagman**: Minä puolestani en ollut ollenkaan aikonut pyytää puheenvuoroa tämän asian käsittelyssä eduskunnassa, mutta muutamat lausunnot, jotka täällä ovat annetut, ovat kuitenkin pakottaneet minua lyhyesti ilmaisemaan kantani. Kantani tosin ei ole tuntematon niille, jotka ovat minun eduskuntaan valinneet, eikä se ole tuntematon niissä seuduissa, joissa olen toiminut. Sitä kantaa kieltolain välttämättömyydestä, jonka minä omaksun, ei voida minkäänlaisilla vastustavilla puheilla muuttaa. Minä olen tämän kantani omaksunut jo useita kymmeniä vuosia sitten ja siinä olen yhä edelleen vakaantunut. Pyydän ilmoittaa, että minä en suinkaan tämän kieltolakiehdotuksen hyväksymistä pyydä ja ehdota sen vuoksi, että kieltolain hyväksyminen olisi otettu puolueohjelmiin. Kaukana siitä. Minulle on aivan yhdentekevää, oliko tämä asia sen puolueen ohjelmassa, johonka minä lukeudun taikka ei. Ja olin muodostanut siitä mielipiteeni aikoja ennen, kuin mitään puolueohjelmia oli olemassa siinä merkityksessä, jossa niistä nyt puhutaan. Olen samaa mieltä, kuin monet muut puhujat siinä, että tällä kieltolailla, jos se hyväksytään, on niin suuri kantavuus meidän kansamme elinehtoihin ja menestykseen, että kylläkin maksaa vaivaa sen edestä taistella tänä päivänä ja taistella vielä tästäkin lähin.

Täällä on herra Renvall lausunut jonkinlaisena halveksumisena tätä lakiehdotusta vastaan, että se sisältäisi mielenosotuksen. Minusta tuo ei ole mikään semmoinen ominaisuus, että tämä lakiehdotus siitä tulisi vähäarvoisemmaksi. En ymmärrä, minkätähden tahdotaan sellaista lakiehdotusta, joka sisältää mielenoso-

tuksen, minkätähden sitä tahdotaan sen vuoksi halventaa. Täytyneehän meidän kuitenkin kaikkien myöntää, että useat semmoiset lakiehdotukset, jotka ovat saaneet alkunsa kansaneduskunnassa, ovat tuloksia kansan mielenosotuksesta. Ei se seikka minun nähnäksedi ollenkaan heikonna käsittelyn alaisena olevaa mietintöä. Mitä tulee noihin kauppasopimuksiin muitten maitten kanssa, niin minä tunnustan, etten osaa sitä asiaa arvostella, mutta minä elän siinä vahvassa toivossa, etteivät ne esteet, jotka tästä asiasta koituvat, kuitenkaan ole voittamattomia.

Mitä tämän lakiehdotuksen yksityiskohtiin tulee, niin se voipi kyllä sisältää puutteita, mutta en luule, että nämät puutteet ovat niin suuria, ettemme voisi sitä kuitenkin hyväksyä. Minä puolestani olen sitä mieltä, että esim. 28 § — minä en tahdo sitä kosketella lähemmin — semmoisena kuin se on otettu tähän mietintöön, että se, jos se tulee semmoisena siellä pysymään, sisältää kylläkin lannistavan heikkouden tunnustuksen. Se sisältää sen tunnustuksen, että me emme tällä laillamme ulotu kaikkiin asukaskerroksiin tässä maassa. Mutta toivon, että ehkä voidaan tämä puute jollakin tavalla korjata. Mutta niinkuin, sanoin, tästä ja muista puutteista huolimatta, minä pyydän puolestani lämpimästi kannattaa tämän mietinnön sekä perusteluita, että siihen sisältyvää lakiehdotusta, ja toivon hartaasti, että Suomen eduskunta, kun se nyt on tilaisuudessa luomaan lain, joka kieltää alkohoolipitoisten juomain käytännön maassamme, että se todellakin tämän lain tänään hyväksyy.

Ed. **Sillanpää:** Kun tämä keskustelu alettiin, puhuttiin tältä samalta paikalta niin kauniita sanoja meidän työläisnaisten puolesta. Ehkä sallittanee minun hieman puhua myöskin porvarisnaisten puolesta.

Väkijuomat tekevät tuhoa niin siellä kuin täällä, niin ylhäisössä kuin alhaisossa. Koti, jossa väkijuomat ovat päässeet herraksi, on muuttunut, voipi sanoa, jokapäiväiseksi helvetiksi. Olen ollut tilaisuudessa niin monen ylhäisön perheessä näkemään sitä kurjuutta, mitä se synnyttää sielläkin, mitenkä se turmelee sen pyhyyden, jota kodilla tarkoitetaan.

Ymmärrän kyllä, miten täällä muutamat ovat vastustaneet kieltolain aikaansaamista, kuten esim. ed. Renvall on tehnyt, vaikkapa kuvaannollisestikin, sillä tämä toisi niin suuria muutoksia heidän elämäntapoihinsa. He ovat tottuneet aina jokapäiväisessä elämässä käyttämään väkijuomia nautintoaineena, kuten sitä sanotaan. Porvaristoluokassa on myöskin etua väkijuomain nauttimisesta, koska se tuottaa heille tavalla tai toisella omaisuutta. Väkijuomat ovat luonnollisesti se, joka pitää työväenluokkaa kapitalistien vallassa. Väkijuomien avulla pakotetaan työväki alhaisista palkoista tekemään työtä, koska sillä, joka kaiken palkkansa uhraa väki-

juomien alttarille, ei ole mahdollisuutta taistella parempien palkkaehtojen, parempien olosuhteiden puolesta. Se himo, jonka väkijuomat ovat hänessä synnyttäneet, nielee kaiken tulon, minkä hän saa. Kapitalismi tietää kyllä sen ja sentähden se taistelee kynsin hampain pitääkseen köyhälistön edelleen siinä vallassa, minkä se on saanut väkijuomien avulla työväen ylitse. Täällä on sanottu, että on aivan mahdotonta saada kieltolaki hyväksytyksi Venäjän puolelta. Kaksi vuotta sitten sanottiin samaa yleisestä äänioikeudesta. Silloin sanottiin sen olevan aivan mahdotonta, sitä ei tultaisi muka hyväksymään Venäjällä, jos säädyt mahdollisesti sen hyväksyisivätkin. Kun puhuttiin naisten äänioikeudesta, oli se vielä mahdottomampi. Tuli aika, jolloin tämä tapahtui ilman suusempaa ponnistusta. On tehnyt hyvin ikävän vaikutuksen kansaan se että hallituksen puolelta heti ensimmäiseksi mentiin vastustamaan kieltolain mahdollisuutta. Tuntui todellakin omituiselta, että hallitus, jonka pääasiana pitäisi olla koettaa saada kansallensa niin siedettävät olosuhteet kuin mahdollista, koettaa tasoittaa kaikki ne kompastuskivet, mitä on olemassa, jotta kansa voi onnellisena tietänsä kulkea, jotta se voisi vaurastua ja voimistua, heti riensi meille kertomaan että se, mikä on kansan elinehto nykyään, kieltolaki, on aivan mahdoton toteuttaa.

Täällä on tänä iltana sanottu, että tämä lakiehdotus ei mene lävitse ja että ei olisi viisastakaan sitä toista kertaa uudistaa, koska toista tietä mahdollisesti pääsemme edes jossain määrin saman tarkoituksen perille. Mutta ainakin työläispiireissä ollaan sitä mieltä, että se uudistetaan, vaikkapa joka kuukauden päästä, siksi kunnes se saadaan hyväksytyksi. Kyllä aika kansan tahdon läpi hioo vähitellen, ja se onkin välttämätöntä, sillä kansan tahto on korkein laki. Niistä uudistuksista, mitä Suomen kansa odottaa, on kieltolaki ensimmäinen, sitä joka mökissä odotetaan, sitä jokainen köyhälistöön kuuluva vapistuksella vartoo, jännityksellä kysytään, tuleeko kieltolaki hyväksytyksi näillä valtiopäivillä. Sen vuoksi, kun tietää, että tämä kysymys on niin erinomaisen tärkeä, että se on niin kipeä kohta, sentähden on ollut ikävää, että hallituksen puolelta tätä lakia on ruvettu vastustamaan. Minä toivon, että me täällä tulemme sen hyväksi tekemään kaiken voitavamme ja että emme turhilla verukkeilla tahdo tehdä mustaa mustemmaksi kuin se on, sillä meidän velvollisuutemme Suomen kansaa kohtaan on kieltolain aikaansaaminen.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Ensiksikin pari sanaa ed. Setälän ehdotuksen johdosta. Minusta näyttää aivan luonnolliselta, että kun on kysymys kauppasopimusten selvittämisestä Venäjän valtakunnan ja ulkovaltojen välillä, niin Suomen eduskunnan tosiaankin täytyy lausunnossansa olla varovainen. Tämä varovaisuus ei millään tavalla heikonna meidän lausuntomme kantavuutta ja voimaa.

päinvastoin se tulee sitä lisäämään ja vaikuttamaan sen, että lausuntomme varmaan lasketaan tarkemman huomion alaiseksi kuin jos se esitetään muka asiantuntijain varmuudella. Tahtomatta siis vielä lausua mitään siitä, onko se sanamuoto ihan paikallaan, jonka ed. Setälä on täällä on ehdottanut, tahtoisin vaan lausua sen, että itse päätarkoitus hänen ehdotuksessaan olisi hyväksyttävä ja että siis eduskunta esittää lausuntonsa tästä asiasta semmoisella tavalla, että näkyy, ettemme me asiassa, joka koskee Venäjän valtakunnan suhteita ulkovaltoihin, vaadi tulkitsemisellemme ratkaisevaa merkitystä. Mutta tämän asian yhteydessä tahdon vielä huomauttaa, että jos eduskunta, omaksuessansa aivan ehdottomasti ja kantaessaan hallitsijan eteen talousvaliokunnan antaman selityksen kauppasopimusten sisällyksestä, tällä menettelyllään tekisi varomattomuuden, niin kyllä valitettavasti meidän kotimainen hallituksemme jo on tehnyt itsensä samaan syypääksi. Ei siitä päästä mihinkään. Ikävää kummastusta on herättänyt se, että senaatti on rientänyt — mikäli sanomalehdissä on ollut nähtävänä — selittämään, että nämä kauppasopimukset, niin kauan kun ne ovat voimassa, estävät Suomen kansaa saavuttamasta sellaista kieltolakia, jota talousvaliokunta nyt ehdottaa.

Mutta minä en ole pyytänyt puheenvuoroa yksinänsä enkä pääasiassallisestikaan huomauttaakseni tästä. Täällä ovat useat puhujat jo lausuneet mielipiteensä ed. Renvallin äskeisen lausunnon johdosta eikä minun siis suinkaan tekisi mieli edelleen jatkaa näiden lausuntojen sarjaan. Mutta on kuitenkin eräs kohta vielä koskettelematta, joka luullakseni ansaitsee huomiota. Ed. Renvall kuuluu ryhmään, joka seisoo nykyistä hallitustamme lähellä. Onhan sanottu joskus näyttäneen siltä kuin hän olisi toisella jalalla seisonut tämän hallituksen keskuudessa. Näin ollen herää ehdottomasti se ajatus, että mahdollisesti se käsityskanta, joka ilmeni hänen lausunnossansa, on vahvasti edustettuna senaatin keskuudessa. Ja jos niin olisi, olisi se tosiaankin surkuteltavaa, sillä minä en saata käsittää ed. Renvallin lausuntoa muulla tavalla kuin että eduskunnan päätös esillä olevassa asiassa muka vain on mielenosoitus. Kun tämä mielenosoitus raukee tyhjiin viemättä perille, niin silloin pitäisi eduskunnan luopuman yrittämästä tätä tietä s. o. lainsäädännön tai ainakin kieltolain tietä pääsemästä tarkoitetuille perille.

Jos hallitus käsittää asian siten, niin syntyy tämän kysymyksen alalla epäilemättä jyrkkä ristiriita sen ja eduskunnan ja Suomen kansankin välillä; siitä varmaankin jokainen on vakaantunut, joka parin, kolmenkymmenen vuoden kuluessa on seurannut niin valtiopäivillä kuin niiden ulkopuolella, miten raittiusliike meidän maassamme on syntynyt ja kehittynyt. Pienestä siemenestä, nuorten miesten ja naisten innostuksen synnyttämänä se alkoi. Valtiopäivillä, vanhassa eduskunnassa muutamat nuoremmat pa-

pit ja kansanmiehet ensin alottivat taistelun ja sitten sitä on jatkunut kaikilla valtiopäivillä, ja askel askeleelta on syntynyt rajoittavia lainsäännöksiä. Liike on levinnyt syvälle kansan keskuuteen, niin että tätä nykyä tosiaankin täytyy puhua sellaisesta kansan tahdosta, jonka edessä ed. Rosenqvistkin sanoi kumartuvansa. Se on olemassa, siitä ei nyt päästä, ja tämä lakiehdotus on juuri senlaisen kansan tahdon ilmaus. Nyt esitetään, tässä asiassa lakiehdotus, jyrkkä, se on kieltämätöntä, ehdottoman kieltolain pohjalle rakennettu lakiehdotus. Hallitus on jo ilmoittanut kantansa, se ei tällä hetkellä voi omistaa tätä lakia, se katsoo velvollisuudekseen vastustaa sitä. Mutta jos niin onkin, niin varmaankin meidän kansamme on oikeutettu odottamaan, että hallitus, vastaanotettuaan eduskunnan hyväksymän lakiehdotuksen kaikitta edelläkäyvittä ennakkoluuloitta laskee sen tarkan ja suopean tarkastuksen alaiseksi. On mahdollista, että se niin tehdessään tulee huomaamaan, että ulkoapäin tulevat esteet ovat niin suuria, että ne tekevät lain aikaan saannin mahdottomaksi; on mahdollista, että hallitus tulee huomaamaan, että ehdotus semmoisenaan sisältää sellaisia säännöksiä, että se ei voi ottaa edesvastuulleen ehdottaa hallitsijalle sen vahvistusta. Jos kerran senaatti tulee siihen käsitykseen, että laki on sellainen, ettei se saata puoltaa sen vahvistamista, että siitä aiheutuisi retteløitä ja vaikeuksia, että laissa on aukkoja tai mahdottomuuksia, niin on luonnollista, että senaatin täytyy suoraan ilmoittaa tämä hallitsijalle ja huomauttaa, ettei se saata puoltaa lain vahvistamista. On ajateltavissa että näin käy, se on mahdollista. Me emme saa sulkea silmiämme siltä tosiasialta, että tässä laissa on säännöksiä, jotka tarkemmin pohdittuina huomataan liian keveiksi. Asian käsittely eduskunnassa jo näyttää, että aukkoja voidaan huomata ehkä sitten, kun laki on täällä lopullisesti hyväksytty. Lain hartaimpien kannattajain puolelta on tänä iltana jo tuotu esiin kohta, joka ehdottomasti vaatii korjausta. Ei siis suinkaan ole mahdotonta, että tällaisia puutteita huomataan laissa ja että hallitus tulee siihen käsitykseen, ettei se saata puoltaa lain vahvistamista. Mutta mitä Suomen kansa silloin on oikeutettu odottamaan hallitukselta? Sitäkö, että se käsittää asian niin, että eduskunta nyt on tehnyt mielenosoituksen ja että sillä tämä kysymys on haudattu eikä Suomen hallituksella ole tähän asiaan nähden minkäänlaisia velvollisuuksia enään. Minä käsitän sen tehtävän aivan toisin. Sen tulee huomata, että tämä kysymys on nyt joutunut sille asteelle, että Suomen kansa tahtoo saada sen tyydyttävällä tavalla ratkaistuksi niin pian kuin se on mahdollista. Se tahtoo saada yleistä kieltolakia. Mitä tämä yleinen kieltolaki sisältää erityisiin määräyksiinsä nähden, siitä ei meidän kansamme ole eikä voi olla täysin selvillä. Ei suinkaan vallitse hartaitten raittiusmiestenkään keskuudessa yksimielisyyttä ja varmaa vakaumusta siitä,

tarvitaanko kieltolaissa sellaista säädöstä valtion monopoolista, joka on otettu tähän lakiehdotukseen. Siinä kohden vallitsee erimielisyyttä, sen osoittaa jo ensimäinen mietintöön liitetty vastalause. Mutta joka tapauksessa liittyy yleiseen kieltolakiin määräys, että tässä maassa ei saa myydä eikä anniskella alkohoolijuomia. Ja tämän pääsäännön perusteella sisältyy, — niin käsitän asian — kansan tahdon mukaan hallituksen koettaa saada niin pian kuin suinkin laki säädetyksi. Me emme tyydy siihen, että me kolmen kuukauden kuluttua uudelleen esitämme lakiehdotuksen, josta hallitus sanoo, että se on vaan mielenosoitus; ja kysymys on sillä taas vuoden ajaksi haudattu. Ei, tässä asiassa täytyy, kun kerran tämä liike on sillä tapaa vallannut kansan kaikki kerrokset kuin se on nyt jo tehnyt, hallituksen astua etupäähän, sen täytyy käyttää kaikki ne apuneuvot, jotka ovat hallituksen käytettävissä, saadakseen aikaan lain, joka tyydyttää ihan varsinaisen ydinkohdan Suomen kansan vaatimuksessa. Jos ei se huomaa mahdolliseksi ehdottaa sellaista kieltolakia, jota raittiuden harrastajat ovat uneksuneet, niin esittäköön se toisen, näyttäköön se yksityiskohtaisesti, minkätähden meidän täytyy tässäkin kysymyksessä, niinkuin niin monessa muussakin, rajoittua vähempään ja tyytyä siihen, mikä on saavutettavissa. Mutta sen velvollisuus on käyttää nyt hallituksen käytettävissä olevat voimat saadakseen tämän kysymyksen mielenosotusten alalta todellisen lainsäädännön piiriin ja saadakseen aikaan sellaisen lain,josta kaikkien täytyy tunnustaa, että sillä on saavutettu se ja niin paljon kuin olevissa oloissa voidaan saavuttaa Suomen kansan tahdon ja tällä alalla niin hartaan ja voimakkaan toivomuksen tyydyttämiseksi.

Olen luullut tarpeelliseksi ed. Renvallin lausunnon johdosta huomauttaa, että varmaankin tämä vaatimus tulee asetettavaksi Suomen kotimaiselle hallitukselle.

Ed. **Järvinen:** Jo satoja vuosia on ihmiskunta saanut taistella pahaa ja sanoisinko pahinta vihollistaan alkoholia vastaan. Väkijuomat ovat ehtineet tehdä suunnatonta turmiota, ovat täyttäneet porttolat, vankilat, hulluinhuoneet, ovat riistäneet tuhansien perheiden onnen, vieneet leivän lasten suusta, työntäneet toivorikkaat nuorukaiset paheiden ja rikoksien tielle. Vielä ovat ne täyttäneet keinottelijain taskut kansan hiellä ja väellä kootuilla varoilla. Monta kertaa on taistelu tätä petoa vastaan näyttänyt toivottomalta, mutta sittenkin raittiusaatteen innostamat henkilöt ovat ponnistaneet voimiansa ja seuraus on ollut se, että nyt tässä uudessa eduskunnassamme meillä on ilo viettää sitä hetkeä, jota nyt vietämme. Mutta tätä kaunista hetkeä häiritsevät ikävät soraäänet. Talousvaliokunnan mietintöön on liitetty loppuun vastalause, numero kaksi. Ja siinä vaaditaan — tahtoisin sanoa oikein

alleviivaten — kieltolakiesityksen hylkäämistä. Niin omituisia tunteita kuin herättääkin tämä vaatimus, niin pidän kuitenkin tuon vaatimuksen aivan luonnollisena ja se, että moinen vastalause on tehty, sekin on yhtä luonnollista, sillä sen tekijäthän kuuluvat hallitusta kannattavaan puolueeseen. Minun käsittääkseni ei koko tämän meidän syntisen maapallon päällä mahtane löytyä sellaista hallitusta, joka kannattaisi ehdotonta kieltolakia ja mikähän siihen on syynä? Syynä on se, että väkijuomat ovat hallituksen käsissä aina erinomainen keino kansan henkiseen ja aineelliseen sortamiseen. Ne ovat porvarillisen hallituksen tukipylväät. Tahdon lyhyesti tuoda esiin ne syyt, mitkä juovutusjuomain kannattajilla oikeastaan on takanaan tukenansa. Meidän maassamme on poliisilaitos viimeisinä aikoina, kuten tiedämme, kasvanut suunnattomasti. Sen ylläpitoon täytyy kiristää kansan viimeisiäkin rahavaroja, mutta jos kansa pyytäisi tästä hiukan saada huojennusta, niin siihen vastataan porvariston ja hallituksen puolelta: se on mahdotonta, juoppoushan on niin yleistä, kuka sitten juopuneet roikaleet korjaisi putkaan, korjaisi pois selviä ihmisiä häiritsemästä, kuka sitten korjaisi rikolliset linnan komeroihin, jos järjestysmiehiä ei olisi niin runsaasti. Mutta jos saataisiin kieltolaki, niin kyllä silloin ehdottomasti täytyisi vähentää poliisien lukumäärää ainakin kolmella neljänneksellä nykyisestä määrästä; sillä terveet ,selvät ihmiset eivät niitä tarvitse niin suurta määrää. Mutta tämän poliisilukumäärän pienentäminen toisi myös mukanaan surullisia seurauksia porvareille. Veisi paksun leivän monen herran suusta ja ja sitte ei olisi niin sankkoja parvia panna työväenaatetta vastustamaan ja kylläpä siinä onkin jo syytä vastustaa kieltolakia. Jokaisessa läänin pääkaupungissa kohoaa kolkko rakennus, linna. Sinne sanotaan vietävän pahantekijöitä; mutta jos alamme tutkia syitä syvemmältä, mikä se on, joka tekee ihmiset rikollisiksi, varkaiksi, murhamiehiksi, niin siihen on aina vastauksena, se on alkohooli. Se on nykyisen yhteiskunnan valmistama ja jäsenilleen kauppaama viina. Yhteiskunta tarjoo elämää alkavalle nuorukaiselle myrkkylientä, ja kun se sen avulla istuttaa sammumattoman himon, kun se riistää terveyden, henkisen ja ruumiillisen tarmon, vie omaisuuden, jopa viimeisetkin riekaleet ja tekee rikolliseksi, sitte se tämän muumion ,josta ei ole jälellä kuin kuoret, taluttaa vankilaansa, imeäksensä siellä siitä, niinkuin hämähäkki imee kärpäsestä, viimeisetkin mehut. Jos kieltolaki saataisiin toimeen, onhan ymmärrettävää, että silloin vankilatkin vähentyisivät. Mutta tässä onkin se puoli, jota tahdotaan vastustaa. Vankilalaitoksen turvissa elää suuri luku monenmoisia virkamiehiä ja onhan hyvä vielä ottaa joku rikollinen linnasta ja sanoa »tällaiset te olette, työväki». Oli äskettäin eduskunnassa puhe houruinhoitolaitoksista. Tunnustettiin yleisesti, että mielenvikaisia on niin suunnattoman paljon ja yhä heidän lukunsa lisääntyy,

että tarvitsisi uhrata 10 miljoonaa markkaa ennenkuin voitaisiin edes vähimmässäkään määrässä auttaa näitä poloisia. Missä on syy näiden mielenvikaisten lisääntymiseen? Vastaus on: se on väkijuomat, jotka tekevät mielenvikaisia. Mutta kun on mielenvikaisia, tarvitaan lääkäreitä, tarvitaan tirehtöörejä ja monenmoisia virkamiehiä; on siis kannatettava väkijuomia, tuumivat väkijuomien puoltajat.

Kaikkein tärkeimmät syyt, miksi väkijuomia puolustetaan, ovat sentään vielä esiintuomatta. Germaanilaisissa muinastaruissa kerrotaan että Valhallan taivaassa oli Mimerin lähde, joka siitä joi, tuli viisaaksi. Viinaa voidaan myöskin verrata lähteeseen ja kun kansa juo tästä lähteestä, niin siitä alkaa virrata yläluokalle rahaa monen moisia ja monen kaltaisia kanavia myöten. Siitä hyötyvät oluttehtailijat, viinatehtailijat, niiden osakkaiden omistajat, lukemattomat kapakoitsijat, hienoimmista pääkaupungin hotelleista porttolakapakkoihin saakka ja monenmoiset viinakontrollöörit ja viinatarkastajat. Täytyy suoraan sanoa, että suuri osa sitä yleisöä, mikä vetelehtii iltasin Helsingin esplanaadilla, saa suuressa määrin tuloja viinasta.

Onpa sitten vielä väkijuomien puolustamiseen sekin syy että väkijuomien takia täytyy pitää paljon oikeuslaitoksia. Juovuspäissähän riidellään, tapellaan, tehdään rikoksia, tulee käräjäjuttuja, ja kun tulee käräjäjuttuja, tarvitaan myös asianajajia. Jos yleinen kieltolaki saataisiin aikaan, silloin käräjäjutut vähenisivät, mutta myös monelta virkamieheltä ja juristilta leipä menisi. Tässä siis myös yksi niistä syistä, joka kehottaa suosimaan väkijuomia.

Tahtoisin vielä mainita eräästä laitoksesta, joka elää väkijuomien turvin. Se on panttilainauslaitos. Sinne vie perheen isä, joka on joutunut juomahimon turmelemaksi, omat sekä vaimonsa vaatteet. Sinne vie työmies työkalunsa, ja vieläpä rappiolle joutunut herrasmieskin vie sinne ylellisyyskalujaan, saadakseen edelleen väkijuomia. Jos väkijuomat poistettaisiin, silloin nämä laitokset köyhtyisivät. Mutta tämä tietysti olisi herroille vastenmielistä, että tällainen kultalähde tukittaisiin.

Väkijuomien kirous kohtaa erittäinkin työväestöä. Jos herrasmies juo, jos hän viettää hotellissa yökaudet, niin ei se niin suuressa määrässä hänelle tunnu. Hänen työpäivänsä on lyhyempi kuin ruumiillisen työntekijän. Hänellä on aikaa aamulla ja päivällä virkistyä yön temmellyksistä. Eikä se tuota rahallisessa suhteessakaan hänelle suuria vaurioita. Hänellä on valtiolta suuret vakinaiset tulot ja sijaispalkkiot silloin, kun tulee tarvis mennä kylpylaitoksiin virkistymään talven juomisista. Ja vaikka vanhuuden päivinä herrasmiehellä ei olisi penniä säästössä ja vaikka ruumis olisi lahonnut pelkästä juomisesta, ei se mitään tee, saahan hän run-

saan eläkkeen. Yläluokan lapset eivät joudu kurjuutta kärsimään eikä sen leskien tarvitse kyyneleitä vuodattaa. Mutta toista on työläisten laita. Kun työmies juo, niin menettää häu terveytensä; hänen ainoa kapitaalinsa, lihaksensa, alkavat surkastua ja lakastua, ja siitä on ensimmäisenä seurauksena, että hänen perheensä joutuu turmioon. Mutta tämä se juuri herroja porvareja miellyttää, että työväki kurjuudessa on. Itsetietoinen, valistunut ja hyvin toimeentuleva työväki se on porvariston pahin vihollinen. Kyllä porvarit ovat sen käsittäneet jo monia vuosikymmeniä taaksepäin, ja siinä on syy, miksi viinaa suositaan. On niin hyvä pitää tällaisia tiedottomia, kurjuuteen vaipuneita työmiehiä niinkuin tahtoo, ajaa heitä niinkuin karjaa edelläusä. Itsensä rutiköyhäksi juoneesta työväenluokasta saadaan myös lakkorikkurit. Sillä muutaman päivän lakon perästä pakottaa nälkä tällaiset menemään työhön. Siinä on myös tärkeä näkökohta väkijuomien puolustamiseen.

Nämä esille tuomani syyt ovat mielestäni todelliset syyt siihen, miksi väkijuomia puolustetaan. Ne kaikenmoiset muut syyt, mitä haetaan, ovat vaan naamareja maskeraadinäytelmissä.

Tahtoisin lopuksi sanoa. että eduskunnan mielestä ei tarvittaisi mitään välittää kieltolain vastustajain esiintuomista haetuista syistä. Eräs roomalainen kirjailija lausuu: »Oikeudessa ja totuudessa pysyvää miestä, sitä ei peloita, vaikka taivaat kappaleina hänen päällensä putoisivat.» Samaa arvelen minäkin tästä eduskunnasta. Vaikkapa ajautuisikin erään ryhmän vaikutuksesta kieltolaki karille ja vaikka ei mitään sillä alalla saataisi nyt aikaan, niin meidän siveellinen velvollisuutemme on kannattaa raittiutta ja kieltolakia, meidän velvollisuutemme on näyttää, että kylmässä pohjolassa on kansa, joka osaa ja joka tahtoo panna viimeiset voimansa raittiusaatteen hyväksi.

Ed. **Pennanen:** En pyytänyt puheenvuoroa jatkaakseni sitä raittiusesitelmien sarjaa, jota asiaa käsitellessä on kuultu. Luulen että ne alkaisivat jo riittää. En myöskään tahtoisi ruveta antamaan letkauksia toisin ajattelevien mielipidettä vastaan, kuten täällä ed. Renvall, Reima ja Järvinen ovat tehneet. Luvallista on kaikille puolustaa omaa mielipidettään toisen mielipidettä vastaan, mutta silti on arvosteltava toisenkin mielipide vakaumukseen perustuvaksi, eikä mistään huonoista motiiveista johtuvaksi. En myöskään pyytänyt puheenvuoroa vakuuttaakseni kantaani tässä asiassa, sillä valitsijani ainakin sen tuntevat. Olisin valmis jo asiaa käsittelemään yksityiskohdittain ja olen varma siitä että eduskunta hyväksyy kieltolain joko sellaisenaan kuin valiokunta on sitä ehdottanut tai jollakin vähemmillä muutoksilla. Mitä niihin kauppasopimuksiin tulee, joista täällä on paljon puhuttu, us-

kallan toivoa että koko sivistynyt maailma on niitä tulkitseva sillä tavalla kuin eduskunta ne tulkitsee.

Ed. **Sundblom:** Då jag såsom medlem af ekonomiutskottet haft tillfälle att reservationsvis framlägga de olika synpunkter, hvilka betingat min ståndpunkt i frågan, har jag icke genom ett upprepande velat förlänga denna snart sagdt hetsiga diskussion. Men ett yttrande af hr Reima har uppkallat mig. Vid behandlingen af denna viktiga fråga har jag utgått därifrån, att förbudslagsyrkandet uppbäres af en ärlig, oskrymtad, djup och allvarlig öfvertygelse. Denna ärliga öfvertygelse har jag för min del städse respekterat. Häraf följer, enligt min uppfattning, att jag för min egen lika ärliga öfvertygelse har rätt att fordra respekt. Aktning för andras öfvertygelse och åsikter är första vilkoret för ett framgångsrikt landtdagsarbete till fromma för land och folk. Då landtdagsman Huoponen med glödande vältalighet sökte göra troligt, att mina betänkligheter med afseende å förbudslagen voro liktydiga med de »obotligas förhinder», och jämte en del andra talare tämligen tydligt lät förstå, att jag skulle gå deras ärenden, hvilka i en fortsatt rusdryckshandtering hafva ekonomiska intressen att bevaka, sade jag intet, trygg i medvetandet, att beskyllningen var lika simpel som grundlös. Men när hr Reima säger, att de skola drabbas af folkets *hämd*, märk väl folkets *hämd*, hvilka hafva mod att öppet och på angifna skäl motsätta sig förbudslagen, måste jag med förtrytelse visa tillbaka ett slikt uttalande. Samtidigt ber jag att få hänvisa hr Reima till L. O:s 9 §, som lyder: »Landtdagsman är pliktig att i utöfningen af sitt uppdrag så handla, som rätt och sanning bjuda. Han är därvid skyldig att iakttaga grundlagarna och är icke bunden af några andra föreskrifter.»

Ed. **Pärssinen:** Minullakin olisi ollut pitkiä raittiusesitelmiä pidettäväksi, mutta jätin ne eduskunnan vähäsen ajan vuoksi pulpettiini. Sanon ainoastaan pari sanaa, jotka johtuvat siitä, mitä täällä on tapahtunut.

Kun 14 päivänä kesäkuuta kieltolakianomukset tulivat eduskuntaan, niin näytti tuo päivä aamun sarastukselta siinä yössä, jota Suomen kansa väkijuomien turmion kautta viettää. Mutta tämän alkaneen aamun taivaalle on kokoontunut hyvin synkkiä pilviä ja ne yhä synkempinä uhkaavat niitä toiveita, jotka liittyvät kieltolakiin. Eduskunnassa on kuulunut soraääniä, kieltolakia vastustavia ääniä; vieläpä on täällä saatu kuulla hallituksen edustajan puhuvan suoraan kieltolakia vastaan. Hän lausui m. m. siihen suuntaan, että väkijuomien valmistus on tärkeä elinkeinonhaara, jonka etuja valtion tulee valvoa. Tämmöinen puhe hallituksen edustajan puolelta oli korvapuusti koko kansalle, se osoitti, miten kauas hallitus on eksynyt kansasta. Se ei käsitä, että aivan yleinen mielipide pitää väkijuomaliikettä turmiota tuottavana liikkeenä ja että

tämä mielipide ei ole ainoastaan Suomeen levinnyt, vaan se on levinnyt myös muihin maihin ja on siellä yhä kasvamassa. Päinvastoin hallituksen edustaja puhui, että hän tahtoo vedota kansojen mielipiteeseen, joka muka ei ole kieltolain kannalla. Onko hänelle vierasta, että kansainvälinen raittiusliike on eteenpäin menemässä, että sellaiset voimakkaat puolueet, kuin sosialidemokratinen puolue, eri maissa ovat lähestyneet antialkoholista liikettä Itävallassa, Belgiassa, Saksassa ja Englannissa ja että tämä lähestyminen viittaa yhä enemmän siihen, että sosialidemokratit ennen pitkää tulevat seuraamaan Suomen sosialidemokratien esimerkkiä väkijuomakysymyksessä.

Vaikka näin voimakkaita mielipiteitä esiintyy kieltolain puolesta, vaikka sellaisessakin maassa kuin Ranskassa suuri kirjailija Zola on kirjoittanut paksuja teoksia väkijuomaliikettä vastaan — m. m. »Ansassa», jossa on 500 sivua, on läpikäyvänä lankana se ajatus, että on rikollista, että valtio valmistaa väkijuomia — niin sittenkin meidän hallituksemme tämmöisenä hetkenä kääntyy kansaa vastaan tällaisella puheella, sama hallitus, jolle vaalien edellä kerjättiin kannatusta. Ja nuorsuomalainen puolue, johon tietääkseni ed. Renvall lukeutuu, lausuu vaaliohjelmassaan m. m. seuraavaa:

»Se kansan yleinen voimakas mielipide, joka kieltolakia vaatii, osoittaa, että kansa itse myöskin tahtoo kieltolain noudattamista valvoa, ja sen rikkomista ehkäistä tehden siten hallitukselle kieltolain monessa suhteessa vaikean valvontavelvollisuuden mahdolliseksi ja tepsiväksi. Yleinen kieltolaki voi käydä tehokkaaksi vasta yhteydessä yleisen maahantuontikiellon kanssa. Tällainen on siis myöskin aikaansaatava ja hallituksen asiaksi jää syrjäyttää, ne esteet ja vaikeudet, joita kauppasopimukset muiden maiden kanssa tässä suhteessa voivat tuottaa.»

Tällä tavalla lausui nuorsuomalainen puolue hallituksesta ja näin käsitti se silloin hallituksen velvollisuuden. Se käsitti hallituksen velvollisuudeksi poistaa kaikki esteet kieltolain tieltä, ja nyt saman puolueen jäsen esiintyy täällä puhuen kieltolakia vastaan, että tätä lakia ei nyt voida voittamattomien esteiden tautta saada toteutetuksi ja nyt Suomen kansan täytyy ruveta raittiusasiaa toisella tavalla ajamaan, täytyy tyytyä vakaumuksen tietä sitä ajamaan. Se on loistava esimerkki siitä, minkälaisia keinoja voidaan käyttää, kun on valta kysymyksessä.

Tosiasia tällä hetkellä näyttää olevan se, että hallitus ja kansa ovat eri mieltä. Tämä on kummastuttavaa, kummastuttavaa sentähden, että kun samaisilla henkilöillä, jotka nyt istuvat hallituksessa, on ollut vaikeampia asioita ajettavana, niin silloin he eivät ole puhuneet voittamattomista esteistä. Nyt puhutaan siitä muka, että Venäjän hallituksen on kauppaetujensa ja valtiollisten sopimustensa vuoksi mahdotonta mitenkään hyväksyä meidän kielto-

lakiamme. Ja kuitenkin tiedetään, että Venäjän hallitus on monta kertaa ryhtynyt monin verroin uhkarohkeampiin toimiin kysymättä, mikä on mahdollista, mikä ei. Se on uskaltanut, kysymättä kansaltansa, alkaa hirveän Japanin sodan, jonka seuraukset ovat korvaamattomat. Se on uskaltanut sellaista ja nyt se ei muka uskaltaisi kauppaetujensa vuoksi valmistaa pienelle Suomen kansalle kieltolakia. Missä on nyt johdonmukaisuus, kun tämmöistä puhutaan?

Minä en tahdo ruveta täällä raittiusesitelmiä pitämään. Sanon ainoastaan lyhyesti, että kun Suomen kansa julistaa sodan väkijuomavihollistaan vastaan, niin on todellakin surkuteltavaa, että sen hallitus ei tahdo tässä sodassa olla kansansa mukana. Ja sitä tulee tuomitsemaan tästä ei ainoastaan nykyinen sukupolvi, vaan tulevat sukupolvet tulevat lausumaan sille hallitukselle tuomionsa.

Ed. **Hoikka, I:** Jo 1885-vuoden valtiopäivillä tehtiin anomusehdotuksia kieltolain saamiseksi. Granfelt, tuo tunnettu raittiusasian harrastaja, teki sellaisen säädyssään ja talonpoikaissäädyssä eräät toiset henkilöt. Silloin näitä anomuksia täällä Helsingin suuressa, koreassa viisauden kaupungissa, pidettiin järjettömyytenä, ei sentään juuri viety anomusten tekijöitä Niuvaniemeen tai Lapinlahteen, mutta ei paljoa puuttunut. Mutta näitä anomusehdotuksia, minä tiedän sen vakuuttaa, vaati jo silloin Suomen kansan suuri enemmistö, kansan alhaisemmat kerrokset. Tämä aate on nyt elänyt siitä asti, raittiusmiehet ovat tehneet työtä raittiusasian edistämiseksi, niinkuin tunnetaan. Tämä raittiusaate on nyt jo niin laajalle ja syvälle juurtunut kansaan, minä tiedän sen vakuuttaa, ainakin siellä Pohjolassa, että käyköön nyt kysymyksessä olevalle kieltolaille lopultakin miten tahansa, kansa ei tule eduskunnassaan vaikenemaan niin kauan, kunnes se tässä tärkeässä asiassa saavuttaa todellisen toivomuksensa.

Ennen näitä valtiopäiviä niissä suurissa kansalaiskokouksissa, joista on ollut kunniakin jo monta kertaa eri asioissa mainita, oli yleinen kieltolaki kaikkien vaatimus ja se vaatimus oli ankarana velvollisuutena edusmiehille esitetty. Ei näissä kansalaiskokouksissa, pidettiin ne sitten minkä puolueen puolesta tahansa, joko sosialistien tai nuorsuomalaisten tahi suomettarelaisen tahi ruotsalaisen, ainoatakaan ääntä kuulunut, joka olisi ilmaissut vastustavaa mielipidettä. Kaikkien kansalaisten yksimielisenä vaatimuksena oli kieltolain aikaansaaminen, ja tämä velvoitus esitettiin edusmiehille, että heidän tulisi kieltolakia vaatia eduskunnassa. Näin ollen käyköön, niinkuin jo mainitsin, nyt kysymyksessä olevalle kieltolakianomukselle miten tahansa, mutta me raittiusmiehet me täytämme ensin kansan vaatimuksen ei ainoastaan aineellisesti, mutta henkisesti ja siveellisesti. Silloin kun me olemme siveellisen velvol-

lisuutemme täyttäneet, silloin me olemme tehneet kaiken, minkä voimme ja silloin me olemme kansan edessä siitä tuomiosta vapaat, minkä kansa muussa tapauksessa olisi oikeutettu langettamaan. Minä kysyn: kuka on se edusmies, joka tahtoo palata näiltä valtiopäiviltä kotiansa valitsijainsa ja kansan eteen, joka on tämän kalliin velvollisuuden meille pannut, ja ikäänkuin ojentaen myrkkypikarin sanoa: tässä on teille valtiopäiviltä tuliaisiksi myrkkypikari; juokaa siitä ijankaikkinen ja maallinen onnettomuus kansallenne?

Ed. **Pesonen:** Olen talousvaliokunnan perusteluihin nähden samaa mieltä kuin ed. Setälä ja kannatan siis hänen ehdotustaan.

Ed. **Nissinen:** Me emme tietysti voi vaikuttaa kansainvälisiin ulkomaisiin kauppasuhteisiin, mutta kieltolakiasian me voimme käsitellä yksinomaan maamme sisällisenä reformikysymyksenä. Kansamme suuri enemmistö vaatii voimakkaasti kieltolakia. Meidän, kansan valitsemien edustajien, on koetettava tämä kansan toivomus täyttää. Meidän on kansan vaatimusta puolestamme kuunneltava ja hyväksyttävä se tinkimättä. Meidän on siis tehtävä kaikkemme voidaksemme saada kieltolain aikaan. Vastuksia emme saa pelätä. Jos vastukset sittenkin tulevat, silloin on aika miettiä, mitä sitte on tehtävä.

Ed. Sillanpäältä tahtoisin kysyä, miksi hän tässäkin asiassa haki syytä hyökätä porvarien kimppuun. Eikö hän enää muista, että hänen rinnallaan valiokunnassa on istunut porvareita, jotka samalla hartaudella ovat kieltolakiasiaa ajaneet kuin hänkin. Ed. Sillanpään käsitys tästä asiasta kummastuttaa suuresti kaikkia niitä naisedustajia, jotka eivät kuulu hänen ryhmäänsä. Muistakaamme, että järjestynyt raittiusliike meidän maassamme oli porvarillisen naisen alkama. Järjestyneen raittiusliikkeen alotti noin 30 vuotta sitte Hilda Hellman-vainaja Vaasassa.

Lopuksi, ollakseni lyhyt, lausun hartaana toivonani, että lakiehdotus tulisi hyväksytyksi.

Ed. **Renvall:** Minä en olisi pyytänyt puheenvuoroa niiden persoonallisten parjausten johdosta, joilla kiihtynyt raittiusväki minua kunnioittaa. Minä voin ymmärtää, että he ovat hermostuneita; kun eivät löytäneet ketään vastustajaa, niin täytyi heidän silloin tehdä itselleen joku vastustajakin.

Minä pyydän näin ollen ensiksi tästä pikakirjoittajan minulle antaman lausuntoni pohjalla huomauttaa, että minä en ole puhunut siitä, ettei lainsäädäntötietä saisi rajoittaa alkohoolitulvaa maassamme. Minä en ole puhunut siitä, että yksinomaan vakuutuksen tietä tästä lähin tehtäisiin työtä, vaan minun sanani kuuluivat ai-

van toisin. Minä lausuin toivovani, että »meillä todellakin alkoholin käytäntö tulee pienemmäksi ja että kukin puolestansa ryhtyy asialliseen työhön niitten rajain sisällä, jotka yhteiskunnallamme on.» Ja minä sanoin toivovani, että »niin pian kuin tämä laki ei ole viety niille perille kuin täällä ehkä useammat toivovat, me silloin ryhdymme toista tietä alkoholitulvaa vastustamaan, nimittäin asettuen täydellisesti sen valtapiirin sisäpuolelle, jonka meidän valtiollinen asemamme meille antaa.» Siis, että me säädämme lakia sillä tavalla ja niiden rajojen sisällä, mihin Suomen lainsäädäntöoikeus ulottuu. Täällä on siis ilmeisesti lausuntoani väärennetty. Minä, niinkuin sanottu, olisin nämä syytökset herttaisen kernaasti jättänyt sikseen, sillä minä en luule, että eduskunnalle on hyödyksi vastaukset tällaiseen syytökseen yhtä vähän kuin perättömät syytökset eduskunnan työtä kaunistavat.

Pyysin puheenvuoroa ed. Danielson-Kalmarin lausunnon johdosta. Minä olen ensiksi iloinen siitä, että hänelle keskustassa huudettiin »hyvä». Minä voin omistaa runsaan osan siitä itselleni, sillä mikäli minä ymmärsin, me asiallisesti seisomme samalla kankanalla. Minä siis arvelen, että tässä ehkä muutkin ovat valmistaneet itselleen sijaa hallituksessa toisella jalalla. Minun ehdotukseni käy aivan yhteen sen ehdotuksen kanssa, jonka ed. Danielson-Kalmari teki, että meidän ei pidä vastaisuudessa tehdä lakiehdotusta, meidän ei pidä vaatia hallitukselta lakiehdotuksia, joiden vahvistamisesta meillä ei ole suurtakaan toivoa. Minä en vetoa ainoastaan siihen, mitä kauppasopimukset sisältävät tai eivät sisällä. Mutta meidän pitää ajatella, että koko se valtiotoiminta, jonka kautta kieltolaki olisi läpi ajettava, on henkilöiden käsissä, jotka eivät ollenkaan tunne meidän kansaamme eikä niitä virtauksia, joita siinä liikkuu, ja, jos he ne tuntisivatkin, jäisivät niille aivan kylmiksi. Meillähän ei ole minkäänlaista ulkonaista edustusta. Tämän asian tulee ajamaan Venäjän virkavaltainen virkakoneisto, ulkoasiainministeristöön kuuluvat henkilöt. Voimmeko edes toivoa niin paljoa, että nämä henkilöt tulevat tekemään muuta kuin mahdollisesti ilmoittamaan tästä asiasta ulkomaalaisille hallituksille? Jos näillä viimemainituilla on jonkunlaisia syitä esiintuotavana tätä lakia vastaan, niin venäläiset viranomaiset kai nostavat olkapäitään. Venäjän viranomaisille ei tämä asia luultavastikaan ole kalliimpi sentähden että se on suomalainen asia. Eivät he tule paljoakaan siitä välittämään.

Minä siis, kuten sanoin, yhdyn pääasiassa siihen, mitä valtioneuvos Danielson-Kalmari täällä lausui. Saman mielipiteen oli ennen täältä perustuslailliselta taholta jo lausunut professori Runeberg. Minä lopuksi kummastelen, että samat henkilöt, jotka huusivat hyvä» ed. Danielson-Kalmarille, äkäisesti hyökkäsivät minun kimppuuni. Se ei todista aivan hyvää heidän arvostelukyvystään.

Ed. **Söderholm:** De talare, som hafva förordat förevarande utskottsförslag, hafva alla utgått från den uppfattningen att, om förbudslagen kommer till stånd, allt socialt elände vore med ett slag ur världen. Så är det nu dess värre icke, om också missbruket af rusdrycker otvifvelaktigt åstadkommer mycket ondt. En väsentlig förutsättning för genomförandet af förbudslagen är emellertid den, att de af ryska riket med andra makter ingångna handelstraktaterna icke sätta hinder i vägen. Lösningen af spörsmål af folkrättslig natur är emellertid ytterst svår, men särskildt i anledning däraf, att hänsyn måste tagas till den innebörd man i andra länder tillägger ordalagen i en traktat på grund af där erkänd tolkning af ord och uttryck med rättslig betydelse. Då frågan om traktaterna, hvarom jag ej ser mig i stånd att, utan särskild undersökning, hvartill tillfälle saknats för mig, yttra någon mening, kan föranleda hinder för stadfästelsen af förslaget till förbudslag, så borde enligt min tanke vännerna af folknykterhet hafva besinnat, att t. ex. genom kommunal förbudslag den mening, folkets stora flertal försäkras hysa, kan bringas till respekt långt säkrare än genom den nu föreslagna lagen. Jag kan vid sådant förhållande icke undgå, att, på sätt jag redan i stora utskottet yttrat, förorda förkastandet af detta förslag och godkännandet af reservationen n:o II. Jag gör det så mycket mer, som också innehållet i detta författningsförslag gifver anledning till reflexioner, som icke äro till förmån för detsamma. Jag vill särskildt beröra de straffbestämningar, som ingå uti förslaget i §§ 16 och 17 m. fl. Dessa bestämningar äro, om man jämför dem med motsvarande bestämningar i strafflagen, så stränga, att man omöjligt kan godkänna dem. För återfall i olöflig införsel af alkoholhaltigt ämne kan man få fängelse minst fyra månader, men högst fyra år. Det är oerhördt att tänka, att man för återfall i sådan förbrytelse skulle få ända till fyra års fängelse. Om man vållar eldsvåda eller öfversvämning eller t. o. m. fara vid järnvägs begagnande, så att järnvägsolycka uppstår, kan det strängaste straffet vara högst ett år. Det heter i § 19 att »den, som gör till yrke eller vana att olofligen tillvärka, destillera, till landet införa, försälja, till salu utbjuda eller forsla alkoholhaltigt ämne, straffas med fängelse ej under sex månader eller med tukthus i högst tre år». Man kan sålunda komma ända till tre års tukthusstraff. Tre års tukthusstraff är ett ganska allvarsamt straff, som exempelvis kan ådömas såsom högsta straff för koppleri. Men nog måste jag för min del anse, att både rent kriminelt och moraliskt sedt koppleri är ett något svårare brott än om man t. o. m. gjort till yrke att tillvärka alkoholhaltigt ämne. Det är skäl af detta slag, som göra att jag för närvarande icke skulle kunna biträda detta förslag.

Jag vill i detta sammanhang beröra det af hr Soininen redan framhållna skäl, som talar emot, att förslaget nu skulle kunna

niinkuin moni on tehnyt ja niinkuin ainakin minusta senaattori Ståhlberg puheessaan, jonka hän piti tämän asian ensi kerralla esillä ollessa, tuntui tehneen.

Yhdyn siihen, mitä ed. Danielson-Kalmari lausui. Hallitus saattaa sillä suuremmalla asiantuntemuksella, mikä sen koneistolla, sen virkamiehistöllä on, lain teknilliseen puoleen nähden löytää tässä laissa sellaisia kohtia, jotka ovat korjauksen tarpeessa, ja se saattaa hyvinkin suuressa määrin katsoa tarpeelliseksi, että tämä laki olisi jollain tavalla toisenlainen. Mutta tällaisen oikeuden minä tahtoisin suoda hallitukselle ainoastaan tämän lain ulkonaiseen asuun nähden, sen juriidillisteknilliseen puoleen ja myös siihen nähden, mikäli se koskee soveltumista meidän nykyiseen elämäämme ja sen toteuttamista siellä, missä lopullinen ratkaisu on. Mutta minä en katso, että hallitus voi tällaista tehdä, jollei se, niinkuin ed. Danielson-Kalmari sanoi, asetu tätä lakia kohtaan, ei sille kannalle, jolla se nähtävästi nykyään on, vaan täydellisesti suopealle, myötätuntoiselle kannalle.

Olen jo suuressa valiokunnassa katsonut tarpeelliseksi lausua, että minä ainakaan omasta puolestani en usko että meidän nykyinen hallituksemme tulee tätä lakia siltä kannalta katselemaan.

Vielä enemmän kannatusta hallituksen puolelta tarvitsee tämä laki, kun tulee kysymykseen sille vahvistuksen saaminen. Ed. Pärssinen teki varsin oikein, kun hän tältä puhujalavalta luki muutamia otteita nuorsuomalaisen puolueen ohjelmasta, jossa tämä puolue velvoittaa hallitusta poistamaan kaikki mahdolliset esteet tämän lain tieltä. Mutta mitä on tehty tässä suhteessa, millä tapaa koetettu poistaa näitä esteitä? Epäilemättä olisi meidän hallituksellamme ollut tässä kohden olemassa paljon mahdollisuuksia, onhan Pietarissa kaksi suuripalkkaista ministeriä, jotka minun tietääkseni ovat siellä vartavasten puolustaakseen Suomen kansan oikeuksia ja valvoakseen, että sielläpäin asioihin vahvistamista varten saadaan sellainen kannatus kuin niille kulloinkin on tarpeen. Olisi sangen hyvä saada kuulla niitä henkilöitä lähellä seisovilta ryhmiltä, onko mitään tehty tässä suhteessa näiden meidän hallituksemme jäsenten puolelta. En usko, että mitään sellaista on tehty, en usko sitä siksi, että jos he olisivat sitä tehneet, niin ne olisivat toimineet kokonaan vastoin omaa vakaumustaan, joka kaikista päättäin on kieltolakia vastaan.

Mutta suurinta kannatusta hallituksen puolelta tarvitaan silloin kun laki on pantava käytäntöön, jos se nim. hyväksytään. Hallituksen menettelystähän kokonaan riippuu, millä tapaa tämä laki tulee käytännölliseen elämään sovellutetuksi, millä tapaa asetetaan rajoja tämän lain polkemiselle, millä tavalla yleensä turvataan sen pystyssäpysymistä. Lyhyesti sanottuna tämä laki, ensinnä sen korjaaminen, jos niin on tarvis, sen esittäminen toi-

sen kerran esityksen muodossa, sen puolustaminen Pietarissa ja sen voimaan astuttua valvominen, vaatii joka askelella hallituksen tehokasta apua ja toimintaa. Tämän kysymyksen yhteydessä näemme paljon kirkkaammin ja selvemmin kuin minkään muun kysymyksen yhteydessä sen surkean tosiasian, että elämme maassa, jossa kansa ja hallitus ovat kaksi toisilleen kerrassaan vastaista valtaa.

On asiasta jo niin paljon saarnattu ja puhuttu. Mutta emmeköhän nyt jo voisi jättää yleiskeskustelua ja ryhtyä yksityiskohtaisesti, kohta kohdalta tätä lakia käsittelemään. Kun meitä tämän lain puolustajia tässä eduskunnassa on ehdoton enemmistö, pitäkäämme kunnianasianamme, että tämä laki tulee niin hyvässä ja täydellisessä muodossa meidän käsistämme kuin suinkin voimissamme on. Ja jos tätä asiaa vastustavat juristit tahtovat tehdä niinkuin, ed. Söderholmia lukuunottamatta, suuressa valiokunnassa tekivät, pidettyään ilkkuvan ja pilkallisen puheen lähtivät pois, jos todella katsovat tällaisen menettelyn tarpeelliseksi, tehkööt nytkin siten, mutta me muut, me lain kannattajat tehkäämme me kaikki, minkä voimme, jotta se täydellisenä ja eheänä lähtisi käsistämme.

Ed. **Käkikoski:** Pyysin puheenvuoroa sen ed. Schybergsonin lausunnon johdosta, että meidän kansallamme ei ole sitä lainkuuliaisuutta ja siveellistä voimaa, jota tarvitaan kieltolain voimassapitämiseksi. Tämän johdosta pyydän vain ilmoittaa, että muutaman päivän perästä eduskunnan käsiteltäväksi tulee anomusvaliokunnalta mietintö, jossa puolletaan annettavaksi valtion kannatusta raittiuspiireille ja opiskelevan Nuorison Raittiusliitolle, joiden tarkoituksena on juuri tämän siveellisen voiman kasvattaminen kansaamme. Toivottavaa on, että eduskunta silloin on antava voimakasta kannatusta tälle ehdotukselle ja että eduskunta tekee sen silloin yksimielisesti, todella tukien niitä, jotka tahtovat auttaa niitä, jotka ovat heikkoja.

Kun kansamme pitää kieltolakia elinkysymyksenään, kun se harrastaa sitä niin, että vaalipäivänä vaivaisetkin tulivat kaukaisista asunnoistansa vaalipaikalle äänestääkseen väkijuomia pois maasta, kun maassamme on kymmeniätuhansia syvien rivien köyhiä miehiä ja naisia, jotka vuosikymmeniä ovat uhranneet varoja ja voimia raittiustyöhön, ja kun opiskeleva nuoriso meidän maassamme hehkuvin mielin tekee työtä kasvattaakseen koulunuorisoa raittiustyöhön, silloin meillä on jonkunmoisia takeita siitä, että meidän kansallamme on sitä siveellistä voimaa, jota tässä kysytään. Ja mikäli sitä ei ole, niin toivottavaa on, että sitä kansaamme kasvatetaan. Varsinkin on suotavaa, että ed. Schybergson ja muut sivistyneeseen säätyyn kuuluvat eivät miehuut-

tomilla vaikerruksilla heikennä tätä kansamme siveellistä voimaa, vaan tahtomalla kieltolakia ja sitten, kun se voimaan on tullut, pyhänä pitämällä sitä, antavat itse hyvän esimerkin siveellisestä voimasta ja sillä tavalla kasvattavat niitä, jotka ovat heikkoja.

Ed. Gripenberg on jo täällä lausunut ne tunteet, mitkä meitä naisedustajia innostuttavat tänä juhlapäivänä, jolloin kieltolaki on eduskunnassa esillä; minun ei tarvitse toistaa niitä. Täydestä sydämestä yhdyn siihen, mitä hän on lausunut.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Herrat Renvall ja Schybergson ovat lausuneet tyytyväisyytensä minun äskeiseen puheeseeni ja nimenomaan herra Renvall mainitsi, että hän pääasiassa yhtyy minun lausuntooni. Tämä on hyvä. Minä olen siitä kiitollinen. Mutta pantakoon sitten myös huomio siihen, mikä oli pääasia minun lausunnossani. Se oli kehoitus hallitukselle — siitä huolimatta että hallitus on asettunut tässä kysymyksessä toiselle kannalle kuin eduskunnan enemmistö, nyt suopeasti tarkastamaan eduskunnan hyväksymää lakiehdotusta ja tekemään voitavansa niiden esteitten poistamiseksi, jotka tätä lakia kohtaavat, ja ellei hallitus näe mahdolliseksi eduskunnan päätöksen pohjalla saada aikaan kieltolakia, niin valmistakoon se itse sellaisen lakiehdotuksen, joka on mahdollinen saada hyväksytyksi ja joka niin läheisesti kuin suinkin liittyy eduskunnan tässä asiassa pian tehtävään päätökseen. Jos herrat Schybergson ja Renvall ja kaikki ne, jotka seisovat heidän kannallaan, todellakin sydämessään yhtyvät tässä kohden minun lausuntooni, niin silloin eduskunta yksimielisesti toimii tässä asiassa.

Ed. **Reima**: Suuret herrat saavat täällä hyvinkin epäillä toistensa vaikutuksia ja vaikutelmia, kun puhuvat toisiaan vastaan. Siitä olemme päässeet selville useamman kerran. He saattavat epäillä kokonaisia ryhmiä ja joukkoja, ja se on kaikki vaan oikein. Mutta jos me ensikertalaiset eksymme sellaisille poluille vähänkään, silloin kyllä varsinkin ed. Ahmavaara ottaa meitä isällisesti kurittaakseen. Siitä olemme hänelle useassa suhteessa kiitollisiakin, sillä paljon opettamisen ja toivomisen varaahan meissä on. Mutta tekee se meihin hiukan kummallisen vaikutuksen, että meitä juuri ed. Ahmavaara opettaa. Sillä jos niitä keväisiä juttuja muistelemme, niin kyllä se on sillä tavalla, että hän itse etupäässä on meitä sille tielle johtanut, josta hän nyt meitä muistuttaa. Se siitä.

Minulla on tuolla lausuntoni jo luettavana ja minä en siinä huomaa ryhmistä puhuneeni tällä kertaa mitään. Kun kansakoulunopettajain asiasta puhuin, silloin viittasin ryhmään. Mutta en tällä kertaa. Puhuin vaan niistä piireistä, joissa edelliset pu-

hujat liikkuvat, ja se on jotain toista sentään. Ed. Ahmavaara muutenkin lausui, että olen useassakin asiassa puhunut niin. Minä en kuitenkaan ole täällä puhunutkaan mistään muista kuin näistä kahdesta asiasta. Sivumennen kerran puhuin hylkeistä, ja kyllähän sekin oli polemiseeraamista nuorsuomalaista vastaan, mutta en usko, että sekin oli loukkaus.

Siitä olen kuitenkin ed. Ahmavaaralle hyvin kiitollinen, että hänkin uskalsi ryhmänsä miestä oikaista juuri siinä, mitä me pidimme suurimpana loukkauksena, nimittäin että tämä ehdotus, joka nyt on esillä, olisi ainoastaan mielenosoitus. Se onkin sitä tavallaan kyllä, mutta se on myös mielenosoitus, jonka takana varmasti seisomme, ja tulemme käyttämään tulisiakin aseita silloin kun meidän mielestä niin tarvitaan.

Minä toivon, että jo voisimme päästä kohta kohdalta tätä lakia käsittelemään. Jos se kaatuu, niin me edelleenkin olemme sitä mieltä, että kaatumisen mahdollisuus on täällä aikaan saatu. Täällä on tosin eräistä „piireistä" tuotu esiin, että venäläinen vieras virkavalta on meitä vastassa. Ja mekin olemme edelleen sitä mieltä, että se valta on suurempi kuin meidän valtamme, mutta meidän omat valtamme ovat pahimmat loukkauskivet asialle asettaneet, sen sijaan että heidän piti valmistaa tietä tälle suurelle asialle. Jos tämä asia menee venäläisen virkavallan käsissä nurin, niinkuin nyt sanotaan ja ennustetaan — ja sen niskoillehan kaikki syytkin ollaan valmiit lykkäämään — niin me tulemme kuitenkin vielä uudelleen esille tämän asian kanssa, — ja kerran kai ne kaatuvat, niinkuin sanotaan, Troijankin muurit.

Ed. **Runeberg:** Det kan icke, allra minst vid den redan långt framskridna tiden, falla mig in att inlåta mig på bemötande af de många uttalanden, innehållande angrepp mot olika tänkande, som under aftonens debatt förekommit. Det synes som om många af dessa angrepp skulle vittna om allt annat än nykterhet hos en del af dem, som uppträdt såsom den absoluta förbudslagens vänner. Men jag begärde egentligen ordet för att yttra några ord beträffande en fråga, som varit föremål för meningsutbyte mellan särskilda talare, nämligen frågan därom, huruvida det nu föreliggande förslaget till absolut förbudslag är att betraktas blott såsom en meningsyttring eller som en värklig lagstiftningsåtgärd Det är naturligt att hvarje godkändt lagförslag innebär en meningsyttring, i det lagen är lagstiftarens meningsyttring, men därmed är det icke sagdt att hvarje meningsyttring innebär en värklig lagstiftningsmakt. I detta afseende uttalade jag, redan då frågan remitterades till stora utskottet, mina tvifvelsmål om, huruvida godkännande af det nu föreliggande förslaget kunde betraktas såsom en värklig lagstiftningsakt från

representationens sida. För en lagstiftningsakt fordras det nämligen icke endast att man skall hafva ställt för sig ett ädelt mål, till hvilket man sträfvar. Det fordras också att man med lagstiftarens öga skall taga i betraktande bestående förhållanden och afpassa lagparagraferna så, att de kunna tillämpas och kunna leda till det mål, mot hvilket man sträfvar. För att en sådan meningsyttring skall kunna bli en verklig lagstiftningsakt, fordras det därför för det första och viktigaste, att det skall finnas någon möjlighet för att meningsyttringen värkligen kan blifva lag. Jag är den första att erkänna, att mycket, som synes osannolikt i fråga om vinnande af stadfästelse på uttalanden af repesentationen, i själfva värket icke är så omöjligt, som det kan synas, utan ofta med uthållighet och klokhet kan genomdrifvas. Men i denna fråga hafva vi dock att göra med hinder, som äro af helt annan art än de, som vanligen möta oss, då det är fråga om lagstiftning. Här ligga hindren däri, att vi i denna fråga, såsom redan hr Danielson-Kalmari antydde, icke röra oss inom gränsen för vår lagstiftnings befogenhet. Vi komma i beröring med mellanfolkliga traktater, som det alls icke ligger i vår makt att hafva något inflytande på, och om det också kan kännas tungt, att man skall vara bunden af sådana förhållanden, så få vi dock icke, när det gäller en allvarlig lagstiftning, tillsluta våra ögon för en så viktig omständighet och frånse densamma. Det afgörande ordet tillkommer icke oss och icke häller ensamt de ryska statsmännen, utan det ligger utom gränsen för hvarderas befogenhet. Det synes nu mig som om det skulle vara otvetydigt, att dessa omständigheter för närvarande lägga ett oöfverstigligt hinder i vägen för förvandlandet af en meningsyttring från representationens sida till lag, och jag för min del måste beklaga, att sträfvandet att inskränka sig till en sådan meningsyttring i värkligheten kommer att lägga hinder i vägen för genomförandet af lagstiftningsåtgärder, hvilka skulle ligga inom vår lagstiftnings befogenhet och kunna genomföras samt i väsentliga delar leda till det mål, som man vill eftersträfva. Jag underskattar icke den betydelse för nykterhetsarbetet, som kan ligga äfven i uttalandet af en meningsyttring från den finska representationens sida, om den också blir endast en meningsyttring, men jag beklagar, att detta lägger hinder i vägen för det omedelbart genomförbara lagstiftningsarbete, som annars kunde komma till stånd. Då jag ansluter mig till den uppfattning hr Danielson-Kalmari här har uttalat, nämligen att regeringen bör göra allt, hvad i dess makt står för att åstadkomma en lag i så nära anslutning som möjligt till det nu föreliggande lagförslaget, ville jag framhålla, att jag för min del fortfarande tänkt mig möjligheten af att en sådan lag skulle omfatta absolut förbud för tillvärkning

och utskänkning samt stränga begränsningar beträffande handeln, men lämna importen åt sidan.

Ed. **Karhi:** En ole katsonut tarpeelliseksi julkituoda kantaani moneen muuhunkaan kysymykseen nähden, sillä katson edullisemmaksi asian käsittelylle, että tässä eduskunnassa puhuttaisiin niin vähän kuin mahdollista. En ole katsonut tarpeelliseksi merkitä kantaani tässäkään kysymyksessä, sillä valitsijani tietävät kantani aivan hyvin ilmankin, kuin sanomalehtien kautta. Suomen kansa voi olla hyvin iloinen että sillä on eduskunnassa hyviä raittiuspuhujia melko lailla. Vahinko vaan että kuulijakunta on liian kalliisti palkattu. Yhdyn ed. Ahmavaaraan siinä että jokainen puolue koittaisi omassa keskuudessaan vaikuttaa ehdottoman raittiuden hyväksi, minkä ne voivat. Mutta en ole kuitenkaan siinä suhteessa yhtä mieltä, että kieltolaki olisi senvuoksi tarpeeton, sillä ne „villit", jotka jäävät ulkopuolelle puolueita, tarvitsevat tietenkin kieltolain. Johtuu mieleeni suurlakkoviikko. Kapakat olivat silloin suljettuina, mutta kun tämä viikko oli loppunut ja kun tuli kysymykseen, avataanko kapakat, vai annetaanko olla suljettuina, niin muistan sen hetken, jolloin tältä kansalta vaadittiin päätös, kuinka se tuhansin miehin ja naisin, seisoen suurella torilla huudahti: Pitäkää kapakat suljettuina! Kaikki kannattivat kapakkain kiinnipitämistä. Johtuu myös mieleeni viimeinen Pohjolasta saapunut viesti, josta olemme sanomalehdistössä lukeneet, kuinka väkijuomilla on ollut osansa siinä haaksirikossa, suuressa merionnettomuudessa, jossa 21 naista menetti henkensä. Tämäkin tapaus puhukoon voimakkaasti kieltolain puolesta. Toivon että vihdoin kansan tahto tässäkin asiassa pukeutuisi laiksi.

Ed. **Perttilä, E.:** Minun ei tarvitse täällä sentähden puhua että pitäisi valitsijoilleni ilmaista kantani tässä asiassa; se on heille selvä ennenkin. Minusta on yksi seikka, joka voisi tulla huomioon otetuksi tässä keskustelussa ja se on ne kauppasopimukset, joista tässä on paljon puhuttu. Kaikki ne lakimiehet, jotka ovat puhuneet että kauppasopimuksia on, jotka estävät tätä lakia hyväksymästä, eivät kuitenkaan ole esittäneet yhtään pykälää mistään kauppasopimuksista, joka estäisi tuontikiellon. Talousvaliokunta on niin hyvin kuin se on voinut, koittanut hakea kaikki pykälät, jotka kauppasopimuksissa vähänkin asettavat esteitä, mutta ei ole löytänyt yhtään semmoista. Ja minä ainakin uskallan olettaa, että jos yhdessäkin kauppasopimuksessa Venäjän ja ulkovaltojen välillä olisi olemassa yksikin semmoinen pykälä, joka puhuisi kieltolain mahdollisuutta vastaan, niin se pykälä olisi kyllä täällä maalattu suurilla kirjaimilla meille kaikille.

Täytyy mennä muistissa taakse käsin ja vähäsen muistella, mitä silloin tehtiin, kun oli eduskunnassa kysymys viinaveron korottamisesta.

Ed. Alfthan, joka aikoinaan ei ole kaikkein vähimmin tehnyt työtä tämän kieltolain vastustamiseksi, teki työtä silloinkin jotensakin uutterasti. Täällä Suomessa ei ole kirjallisuutta, joka olisi selittänyt niitä asioita, jotka silloin olivat tärkeitä ja joista tarvittiin tietoja. Se täytyi hankkia Venäjältä ja niiden tietojen hankkimiseen ei ollut aikaa kuin yksi vuorokausi. Mutta kun tiedettiin, että jossakin käsin maailmassa on sellaista kirjallisuutta, joka sotii sitä vastaan, mitä eduskunnassa varmaan olisi tullut päätetäväksi, niin se tietystikin täytyi hankkia. Samalla tavalla olisi käynyt nytkin, jos kauppasopimuksissa olisi löytynyt jonkinlaisia pykäliä, jotka olisivat tehneet tässä suhteessa esteitä, niin niitä tietysti olisi täällä esitetty. Nyt on kuitenkin puhuttu hyvin ylimalkaisesti aina hallituksen jäsenestä saakka, joka tässä asiassa on puhunut kauppasopimuksista, että ne asettavat esteitä kieltolaille, ensinkään mainitsematta missä ja millä tavalla. Se, joka ei noita kauppasopimuksia ole nähnyt, vaan ainoastaan kuullut sen, mitä täällä eduskunnassa on niistä puhuttu, on varmaan tullut siihen käsitykseen, että joka maan kauppasopimus on äärettömän paksu kirja, jossa on tuhansia lehtiä. Jos en olisi ollut tilaisuudessa näkemään enkä lueskelemaan niitä, olisin saanut sen käsityksen. Mutta asia on sellainen, että kauppasopimukset ovat aivan pieniä kirjasia, joista hyvin vähällä vaivalla pääsee selville, mitä siellä on ja mitä siellä ei ole. Minusta niiden lakimiesten, jotka ovat kieltolakia vastustaneet, olisi ollut velvollisuus tuoda esille, minkä maan kauppasopimuksissa ja millä tavalla sille asetetaan esteitä, mutta kaikista puheista huolimatta ei ole pienintäkään viittausta siitä vielä annettu. Minun täytyy sanoa, etten voi tästä käsittää muuta kuin sen, että kieltolain vastustaminen johtuu vastenmielisyydestä itse asiaa kohtaan, huolimatta siitä, sanoivatpa kauppasomukset mitä hyvänsä, sillä kauppasopimukset eivät missään tapauksessa pane minkäänlaisia esteitä kieltolaille.

Jos se ehdotus, jonka ed. Setälä teki, hyväksyttäisiin, niin kyllä se minustakin antaisi sellaisen leiman, jota ed. Setälä sillä tarkoittikin, ettei eduskunta tosiaankaan usko omia päätöksiään mahdollisiksi ja sellaisen päätöksen tekemistä minä ainakin kaikin tavoin vastustan. Jos valiokunta on valmistanut työnsä huonosti, niin miksi ei ole korjauksia tehty tämän keskustelun kuluessa niiden lakimiesten puolesta, jotka ovat asiassa puhuneet? Nyt olisi ollut tilaisuus sellaisia tehdä ja saada tarpeelliset muutokset aikaan.

Ed. **Pärssinen:** Täällä on lausuttu että olisin vääristellyt hallituksen edustajan puheita. Pöytäkirjat tulevat näyttämään, olenko näin tehnyt vai enkö. Muuten näille lausunnoille annan sa-

man arvon, kuin ed. Ahmavaaran lausunnolle keväällä, kun hän sanoi, että minä olin puhunut perättömiä siitä, mihin toimiin hallitus oli ryhtynyt kieltolakia vastustaakseen. Perästäpäin on pöytäkirjasta näkynyt, olenko ollut väärässä vai enkö. Se kirja, josta äsken luin lausunnon, oli nimeltä „Nuorsuomalaisten ohjelmakysymyksiä alustuksineen" ja sen sisältö oli syntynyt nuorsuomalaisten eli perustuslaillisten suomenmielisten kokouksessa, joka on pidetty joulukuun 9—10 päivänä 1906, ja totta kai siellä tehdyt päätökset ovat sitovia. Jos ne eivät sitä ole, niin silloin nuorsuomalaiset todellakin ovat unohtaneet vanhan suomalaisen sananlaskun: „sanasta miestä".

Ed. **Schybergson**· I anledning af hr Danielson-Kalmaris yttrande ville jag endast nämna, att det var en försummelse af mig att icke afsluta mitt yttrande därmed, att jag finner hr Danielson-Kalmaris yrkande helt naturligt, nämligen yrkandet, att regeringen, efter det landtdagen med öfvervägande majoritet omfattat ett beslut, sådant som ekonomiutskottet förutsätter, skall låta utarbeta ett förslag i samma riktning inom möjligheternas område, såsom hr Danielson-Kalmari uttryckte det. Det var just detta hans yrkande, för hvilket jag uttalat min tacksamhet. Därigenom möjliggjordes en afveckling i godo af denna fråga. Det hade varit önskligt att frågan redan nu hade fått en sådan formulering, att regeringe skulle utarbeta och förelägga landtdagen en proposition „innom möjligheternas område" i den riktning ekonomiutskottet i sitt förslag åsyftar. Men att däremot, såsom flere af talarena i afton hållit på, upprepa ett förslag, som visat sig orimligt landtdag efter landtdag och icke åtnöjas med någonting mindre än detta, det kallar jag det „rena oförnuftet".

Ed. **Castrén**: En ole tähän saakka katsonut asiakseni esiintyä kieltolakikysymyksessä, koska minä kuulun niitten joukkoon, jotka ovat yhtyneet nuorsuomalaiselta taholta tehtyyn esitysehdotukseen kieltolain aikaansaamiseksi. Minun ei siis tarvinne vakuuttaa, että minä olen kieltolain kannalla ja että minä toivon tämän lakiehdotuksen vahvistamista.

Pyysin oikeastaan puheenvuoroa- torjuakseni niitä hyökkäyksiä, joita tässä eduskunnassa erinäisten puhujien puolelta on tehty nuorsuomalaista puoluetta vastaan, jotka ovat väittäneet, että tämä puolue ei olisi pysynyt eikä pysyisi uskollisena ohjelmalleen. Tämän ovat kumminkin jo muut samaan puolueryhmään, johon minulla on kunnia kuulua, kuuluvat edustajat ehtineet tehdä. Tahdon ainoastaan lisätä sen, että nuorsuomalaiseen puolueeseen kuuluvat jäsenet eduskunnassa ovat näilläkin valtiopäivillä yhtä hartaasti kuin konsanaan minkään muun puolueen jäsenet koettaneet vaikuttaa kieltolain aikaansaamiseksi sekä eduskunnassa että

talousvaliokunnassa. Mainitsen vain edustajien Viljakaisen ja Huoposen nimet. Ne syytökset, jotka on tehty puoluettamme vastaan, kilpistyvät siis tehottomina meistä.

Ed. Nuorteva on lausunut, että jos kieltolaki aikaansaadaan, hallituksen asiana on mitä tehokkaimmin toimia kieltolain ylläpitämiseksi. Siinä on ed. Nuorteva aivan oikeassa. Mutta se ei yksistään riitä. Hallituksen täytyy, jos kieltolaki saadaan aikaan, saada mitä lujinta, mitä vakavinta kannatusta kansan puolelta. Kansan täytyy itsensä, jos raittiusaate on siinä elävänä, niinkuin minä tahdon uskoa, tehdä kaiken voitavansa itsekin valvoakseen tämän lain noudattamista. Minäkin tahdon toivoa, että kerran Troijan muurit kaatuvat. Minäkin tahdon uskoa, että juoppouden muurit romahtavat maahan. Sentähden onkin raittiuden ystävien, jos kieltolain aikaan saaminen kohtaisi ylitsevoittamattomia esteitä, tehtävä kaikki, mikäli heistä riippuu, lain aikaan aikaansaamiseksi, joka niin ahtaalle kuin suinkin supistaa väkevien juomien käyttämisen meidän maassamme. Ja tämän ohella on meidän kaikkein, jotka todella tahdomme raittiutta harrastaa, tehtävä kaikki voitavamme raittiusaatteen elvyttämiseksi ja juurruttamiseksi kansaamme.

Minä en voi olla lausumatta, että pitäisin hyvin harkittuna ja mietittynä, jos eduskunta hyväksyisi ed. Setälän tekemän ehdotuksen. Minä uskoisin, että tämän kautta kenties olisi poistettu yksi niitä vaarallisimpia loukkauskiviä, jotka mahdollisesti tulevat asettumaan tämän lain hyväksymisen tielle. Jos eduskunta päättäisi hyväksyä ed. Setälän ehdotuksen, olisi se ainakin, mikäli siitä riippuu, tehnyt kaiken voitavansa tämän loukkauskiven poistamiseksi. Minä pyytäisin siis puolestani lämpimästi saada suosittaa eduskunnalle tämän ehdotuksen hyväksymistä.

Ed. **Söderholm**: Jag begärde ordet i anledning af hr Perttiläs andragande. Det förefaller som om hr Perttilä skulle tro att, när det gäller att utreda bestämningar uti internationella fördrag, man endast skulle behöfva slå upp en bok och se efter hvad där står, och så skulle saken vara klar. Saken är nu långtifrån så enkel. Vore det så enkelt, så skulle också ekonomiutskottet kunnat prestera en tillfredsställande utredning i saken. I de handelstraktater, som nu äro i fråga, rör man sig med begrepp sådana som monopol, eller talas det om „artiklar, som i hygieniskt, veterinärt eller den allmänna säkerhetens intressen eller också ur andra synpunkter äro af utomordentlig vikt", hvilka kunna föranleda prohibitiva åtgärder o. s. v. Huru sådana begrepp och uttryck skola tolkas, kan icke afgöras endast efter en eller två länders rätt, utan man måste hafva reda på, huru tyskarna fatta desamma, huru fransmännen, spaniorerna, österrikarne, ungrarne, rumänierna, med ett ord alla traktatländer fatta dem, och detta är

någonting, som icke är så alldeles lätt för en jurist hos oss. Utredningen ställer sig så mycket svårare, som handelsfördragen hittills icke behöft befatta sig med frågor om rusdrycksförbud, då intet land ännu uppställt sådant. Därför har man ingen erfarenhet härutinnan att lita sig till, lika litet som någon litteratur utbildat sig om denna sak. Jag har därför icke med bästa vilja i världen, också om jag haft mera tid därtill, än hvad vid denna landtdag varit möjligt, kunnat bilda mig en mening i frågan. Jag måste fortsättningsvis uttala, att jag icke kan säga någonting, hvarken för eller emot, i denna sak.

Ed. **Soininen**: Pyysin puheenvuoroa torjuakseni muutamia hyökkäyksiä, jotka oli tehty talousvaliokunnan katsantokantaa vastaan, mutta kun aika on jo niin myöhäinen ja tässä vielä on yksityiskohtainen käsittely suorittamatta, niin asian jouduttamiseksi luovun puheenvuorostani.

Ed. **Helkiö**: Minulla olisi hyvä halu lausua vastalauseeni sen epäilyksen johdosta, joka täällä on esitetty, ettei muka tätä kyseessä olevaa kieltolakia voitaisi noudattaa, jos se vaivoin aikaansaataisiinkin. Täällä ovat puolueet koettaneet puhdistautua toistensa tekemistä syytöksistä, mutta minusta tämä täällä esitetty epäilys on syytös koko Suomen raittiuskansaa kohtaan, joka vuosikymmeniä on todistanut elämällään, että kieltolain vaatimuksia hyvin voidaan noudattaa. Ja minä voin omasta kokemuksestani, vaikka se kyllä on lyhyt, todistaa, että on sangen helppo noudattaa kieltolakia silloinkin, kun väkijuomat tulevat ihan kurkkuun asti, kuten meillä nykyään. Uskon myöskin, että kaikki ne kansalaiset, jotka vastaisuudessa kasvavat, jos meillä kieltolaki saadaan, tulevat tätä helposti noudattamaan, koska silloin tulee Suomen kodeista poistetuksi se surkeus, joka niissä nyt on, että lapset jo pienestä pitäen oppivat väkijuomia käyttämään. Jokainen tietää, että kodeissa kansalaisia kasvatetaan ja että ne tavat ja mielipiteet, jotka kodeissa vallitsevat, saattavat säilyä usein elämän loppuun asti. Minä siis torjun sellaiset kansaamme halventavat epäilykset, joita täällä on lausuttu, ettei se muka kykenisi kieltolakia noudattamaan. Siksi tyyten eivät väkijuomat kuitenkaan vielä ole voineet kansaltamme sen siveellistä tarmoa riistää, ettei se raittiiseen elämään pystyisi, kun siltä poistetaan kiusaukset juopotteluun. Ja tämän tekee kieltolaki.

Ed. **Sirola**: Pyysin puheenvuoroa merkitäkseni sen omituisen ilmiön, että oikeistosta käsin on käytetty kaikki puhujataidon keinot todistaakseen, kuinka edullinen kunnallinen kieltolaki on. Minä toivon, että tämä vakuutus, jota vielä seurasi edustaja Schybergsonin valitus, että kuukausia kuluu, ennenkuin sellainen

voidaan saada toimeen, sieltäkäsin saisi myöskin havainnollisia toteutumisia, niin että tämän oikeiston vallassa olevat kaupunginvaltuustot käytännössä tahtoisivat näyttää tälle kansalle, kuinka edullinen kunnallinen kieltolaki on ja miltä se toteutettuna näyttää, että tältäkin kannalta saataisiin harjoitusta ja opetusta tällä alalla eteenpäin mentäessä sitä päämäärää kohti, jonka sieltäkin taholta monet vakuuttavat olevan pyrkimyksen päämääränä. — Ja toisen seikan tahtoisin myös merkitä, sen, että ed. Runeberg on myöntänyt, että paljo, mikä mahdottomalta näyttää, voi mahdolliseksi tulla; joten siis eduskunta huoleti uskaltaa tämän lain päättää toivoen kaikkea parasta ja etenkin sitä, ettei kotimaiselta taholta enää enempää tämän vahvistamisen esteitä tehtäisi.

Ed. **Schybergson:** I anledning af hr Sirolas yttrande skulle jag hafva lust att använda det svenska ordstäfvet „god morgon yxskaft". Jag vet icke att någon under denna diskussion talat om den kommunala förbudslagen och dess fördelar. Den frågan har helt och hållet lämnats åsido, åtminstone af mig.

Ed. **Sirola**: Muistan jotakuinkin varmaan ed. Schybergsonin valittaneen, että ne toimet, jotka tässä suhteessa ovat mahdolliset, ja joina hän on pitänyt hallituksen toimenpiteitä tämän asian järjestämiseksi, tämän takia, että koetetaan mielenosotuksellisesti kieltolakia aikaansaada, pitkälle viivähtävät.

Ed. **Schybergson**: Hr Sirolas har alldeles icke följt med mitt yttrande.

Yleiskeskustelu julistettiin päättyneeksi ja siirryttiin pykälittäin tarkastamaan lakia.

Laki alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maadan tuonnista, myymisestä, kuljetuksesta ja varastossa pidosta.

1 §:n johdosta käytti puheenvuoroa

Ed. **Hedberg**: Jag tror mig hafva gjort såval kammaren som förbudslagen en tjänst med att icke förlänga den allmänna diskussionen, isynnerhet som väl de medlemmar utaf denna kammare torde vara få, hvilka genom den allmänna diskussionen fått någon annan uppfattning i frågan, än de tidigare haft. Jag beklagar fastmer, att denna lag kanske skadats till väsentlig del genom några af de uttalanden, som åter i kväll kommit fram äfven från förbudslagens vänners sida. Detta beklagande gör jag både såsom förbudslagsvän och nykterhetsarbetare. Nykterhe-

tens sak kan nämligen icke annat än skadas däraf, att densamma återigen blir använd såsom ett medel, med hvilket man söker att slippa åt politiska motståndare. Än är det regeringen, än enskilda grupper, än partier, som få sitta emellan. För min del vill jag, oaktadt det är i elfte stunden, begagna mig af tillfället att i nykterhetssakens intresse få framställa den mening rörande § 1, som jag redan tidigare anfört, nämligen att alkoholgränsen borde ställas högre än såväl ekonomiutskottet som stora utskottet föreslagit. Jag har tidigare framhållit, och vänder mig ännu vid detta tillfälle med denna uppmaning till förbudslagens och nykterhetssakens vänner, att man allvarligt bör öfverväga, huru viktigt det är att, om också folkets stora flertal står bakom förbudslagen, ännu flera samhällslager med sina sympatier värkligen skola komma att emottaga denna lag. Ett hinder i detta afseende är helt visst, att det icke, sedan förbudslagen, såsom jag hoppas, värkligen blifvit införd, finnes någon utväg för en stor del af samhällets medlemmar att erhålla de såväl smakliga som näringskraftiga bordsdrycker, de hafva vant sig vid. Detta berör i främsta rummet de folklager, som kanske hafva de största utvägarna till att kunna utfinna medel att omöjliggöra förbudslagens genomförande, om de nämligen så vilja. Jag vill härmed ingalunda säga att detta kommer att ske, men en fara föreligger härutinnan i alla fall, om icke lagen göres så sympatisk, som den kan göras. Detta kan emellertid ske, om alkoholgränsen ställes till $2^1/_2$ % i stället för 2 %, ty då skulle möjlighet förefinnas att få en hållbar och smaklig bordsdryck i stället för de starka alkoholdrycker, som, sedan förbudslagen trädt i kraft, komma att aflägsnas. Jag fäster emellertid i denna sak icke så stort afseende vid dessa folklager och dess vanor, som fast mer vid den talrika allmoge, som, om alkoholgränsen ställes så låg som den föreslagna, helt visst kommer att med motvilja emottaga denna lag. Jag tänker därvid främst på skärgårdsbefolkningen, som under sina långa fiskefärder är tvungen att proviantera för veckotal och därvid icke kan taga med sig mjölk, utan fastmer måste hafva en näringskraftig dryck på sina färder. Då nu emellertid alkoholhalten är beroende utaf vörthalten, och det blir nödvändigt för allmogevärdinnor att vid tillvärkningen af det dricka de använda söka få näringsvärdet något större, och vi ingalunda kunna tänka oss, att våra fiskarevärdinnor skola stå med sacharometern i hand för att taga reda på vörthalten, om den är 5 eller 7 %, så löpa vi fara, att de icke blifva i tillfälle att få en sådan dryck, som de icke blott af gammal vana önska, utan behöfva och måste få, och därmed hafva vi ett betänkligt missnöje väckt. Då nu ingen fara egentligen föreligger, att en $2^1/_2$ procentig dryck skulle kunna användas för berusningsändamål, så tala de af mig nu

omnämnda omständigheterna så kraftigt för alkoholgränsens ställande till $2^1/_2$ %, att jag har ansett mig vid detta tillfälle böra förnya mitt förslag därom. Saken är nog icke så alldeles obetydlig. Man har sagt, att det endast gäller $^1/_2$ %, men om så är, så hvarför kan man då icke ställa den hällre något högre än lägre. För tillredningen af en smaklig, hållbar och näringskraftig dryck betyder det mycket, om man tillreder den af 7 % vörthalt enligt Ballings skala eller om procenthalten endast är 5. Jag ber därför i förbudslagens och nykterhetsidéns intresse att få föreslå, att den första paragrafen måtte erhålla följande lydelse: „Med alkoholhaltigt ämne förstås i denna lag alla ämnen, som innehålla mer än $2^1/_2$ volymprocent etylalkohol vid + 15° C. Maltdryck, som är tillvärkad med en vörtstyrka af mer än 7 % enligt Ballings skala, anses alltid såsom alkoholdryck, om icke drycken varit under sådan särskild behandling, att den icke kunnat nå högre alkoholhalt än ofvannämnda".

Ed. **Sundblom:** Då jag för min del icke tillhör dem, som hemligen eller öppet glädjas vid tanken därpå, att förbudslagen, sedan den af landtdagen med stor röstöfvervikt godkänts, skall vägras stadfästelse, utan fastmer räknar med den möjligheten, att det måhända skall lyckas regeringen att öfvervinna alla de svårigheter handelstraktaterna ställa i vägen, anser jag det vara min plikt att söka från det föreliggande lagförslaget aflägsna en del stötestenar. Följaktligen är det min afsikt, ehuru jag principiellt icke ställer mig på förbudslagsståndpunkt, att taga del uti lagförslagets detaljgranskning, en granskning så mycket mera nödvändig, som stora utskottets behandling af frågan varit ytterst varsam, för att icke säga sammetslen. Jag skulle mycket gärna understöda hr Hedberg i hans yrkande, att gränsen emellan alkoholsvaga och alkoholstarka drycker fastställes till $2^1/_2$ % , men med hänsyn till ett tidigare fattadt beslut i annat sammanhang och äfven med hänsyn därtill att stora utskottet icke funnit anledning förändra denna bestämning, anser jag ingen möjlighet förefinnas att här genomdrifva hr Hedbergs förslag. För att dock icke vår allmoge, som själf brygger åt sig sitt svagdricka, skall ställas i en belägenhet, som för den blir både svår och ohållbar, tillåter jag mig föreslå ett tilläggsmoment till den första paragrafen.. Jag skulle nämligen önska göra ett undantag för hembrygd, ty sist och slutligen måste det väl vara bättre att göra hembrygden fri från dessa bestämmelser, än att mot sin vilja uppamma lagöfverträdelser. Hr Hedberg har tydligt och klart framlagt det omöjliga för våra bondhustrur och torparehustrur att kunna bestämma, om den dryck de tillreda är 2 % stark eller om den är exempelvis $2{,}_1$ %. Må vi tänka på de konsekvenser, som häraf kunna följa. Utan att längre

uppehålla mig vid denna sak skall jag tillåta mig läsa upp det tilläggsmoment jag önskar få bifogadt till 1 §. Det lyder: „Hvad i denna lag är stadgadt om alkoholhaltiga ämnen, gäller dock icke maltdrycker, åstadkomna genom hembrygd med biträde endast af eget husfolk eller tjänare i byggnader med vanlig inredning för hushållssysslor. Sådana maltdrycker må icke till salu hållas". Detta är, så när som på det sista tillägget, afskrifvet från statsutskottets betänkande N:o 5 sid. 20 § 9, och har jag däri tyckt mig finna stöd för det yrkande jag nu framställt.

Ed. **Ahlroos:** Jag ber att på det varmaste få understöda hr Hedbergs förslag. Jag tror att detsamma är mycket lyckligt.

Ed. **Soininen:** Ed. Sundblom jo mainitsi, että eduskunta aikaisemmassa tilaisuudessa on asettunut sille kannalle, että se on määrännyt kaksi prosenttia rajaksi juovuttavien tai väkevämpien ja miedompien mallasjuomien välille. Olisi epäjohdonmukaista, jos nyt määrättäisiin joku muu raja. Sitä paitsi tahdon vielä mainita, että Ruotsissa on määrätty vaan $2^{1}/_{4}$ prosenttia täksi rajaksi, joka siis on alempi kuin mitä herra Hedberg on ehdottanut. On huomattava, että useimmat sahti- ja kaljalajit, jotka Ruotsissa näkyvät olevan kaupaksi, ovat alkoholipitoisuudestaan vieläkin miedompia, keskimäärin 1,90 %. On myöskin huomattava, että meillä täytyy kieltolakia säädettäessä varovaisuuden vuoksi pysyä alempana juovuttavan juoman rajaa. Sillä jos me asetamme rajan liian korkealle, niin saattaa siitä helposti olla seurauksena, että kieltolain vaikutus on suureksi osaksi turha, jos nim. siitä miedommasta mallasjuomasta voi tavallisia määriä juomalla juopua. Näistä syistä minä tahdon toivoa, että eduskunta pysyisi siinä päätöksessään, jonka se ennen on tehnyt toisessa yhteydessä.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy 1 §:n mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on 1 § hyväksytty ed. Hedbergin ehdottamaan muotoon.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **1 §** oli **hyväksytty mietinnön mukaan.**

2 §:n johdosta lausui puheenvuoron saatuaan

Ed. **Sundblom:** Då denna § förelåg till behandling inom ekonomiutskottet, tillät jag mig fästa uppmärksamheten vid de grundlagsstadganden, som under den föregående diskussionen

blifvit berörda, dock utan att vinna understöd. Jag vill att från paragrafen skulle borttagas stadgandet om upplag och förvaring. Då i dag blifvit framstäldt ett förslag utaf landtdagsman Soininen därhän, att en särskild paragraf bör tillkomma, gående i den riktning jag velat få den andra paragrafen stiliserad, har jag följaktligen ingenting emot att denna paragraf godkännes, under förutsättning dock, att hr Soininens förslag går igenom. Jag ber därför att i detta sammanhang få understöda detsamma.

Ed. **Estlander:** Jag ber att få understöda hr Sundblom. Dock fattade jag hans förslag så, att denna paragraf måste lämnas beroende, till dess att det stadgande, som hr Soininen har föreslagit, kommit under omröstning.

Sen jälkeen **2 § hyväksyttiin.**

3 §:ään nähden lausui puheenvuoron saatuaan:

Ed. **Nevanlinna:** Tahtomatta pitkittää keskustelua laajemmilla perusteluilla, pyydän etupäässä niillä syillä, jotka ensimäisessä vastalauseessa on esiintuotu, saada ehdottaa, että tämä pykälä hyväksyttäisiin sanotun vastalauseen mukaan ja että se siis tulisi kuulumaan niinkuin siinä sanotaan: Alkoholipitoisten aineiden valmistus ja maadan tuonti olkoon valtion yksinomaisena oikeutena.

Ed. **Hagman:** Minä puolestani taas ehdottaisin, että eduskunta hyväksyisi tämän pykälän siinä muodossa, jossa se on mietinnössä. Perustelut löytyvät mietinnössä sivulta, jonka numeroa nyt en muista.

Ed. **Kares:** Minäkään en tahdo eduskuntaa vaivata pitemmältä puolustamalla tätä vastalausetta, koska olen varma, että eduskunnan jäsenet ovat itselleen muodostaneet asiasta mielipiteen. Minä kannatan ed. Nevanlinnan tekemää ehdotusta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy 3 §:n mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on siihen nähden hyväksytty ed. Nevanlinnan tekemä ehdotus.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **3 §** oli **hyväksytty** mietinnön mukaan.

§:t 4—5 hyväksyttiin keskustelutta.

6 §:ään nähden käytti puheenvuoroa

Ed. **Soininen**· Minun täytyy tehdä tähän pykälään aivan pikkuinen lisäys suuren valiokunnan erään päätöksen johdosta. Ehdotan, että loppusanat tässä pykälässä kuuluvat näin: »Säädetyllä tavalla denaturoittua alkoholia 7, 8 ja 9 pykälissä mainituille jälleenmyyjille.» Siis tuo numero 7 tulisi lisäksi. Syy on se, että suuri valiokunta on 8 §:ään lisännyt sanan »eetteriä» niiden aineiden joukkoon, joita ei voisi tavallisessa käsikaupassa apteekissa ja rohdoskaupassa myydä, eivätkä myös ne jälleenmyyjät voisi sitä tehdä, jotka mainitaan 9 §:ssä. Tämä kauppa tulisi siis estetyksi, ellei mainita apteekkia, josta se myydään lääkemääräystä vastaan. Tämä on vaan muodollinen lisäys, jonka tuo päätös on tehnyt välttämättömäksi.

Ed. **Hagman:** Pyydän saada kannattaa ed. Soinisen tekemää ehdotusta.

Ed. **Perttilä, B.:** Minäkin kannatan tehtyä ehdotusta.

Vastattavaksi hyväksyttiin seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy 6 §:n mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tähän nähden ed. Soinisen tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten **6 §:ään** nähden oli **hyväksytty** ed. **Soinisen** tekemä **ehdotus.**

7 §:n kohdalla käytti puheenvuoroa

Ed. **Bäck:** Uti 7 § har stora utskottet företagit en ändring. Dock kan denna paragraf icke ens uti sitt nuvarande skick tillfredsställa åtminstone mig. Enligt det föreliggande förslaget får man från apotek försälja läkemedel afsedt för utvärtes bruk i hvilken kvantitet som hälst. Enligt nuvarande brännvinsförfattning får man icke försälja dylika läkemedel i större kvantetiter än 50 liter åt hvarje köpare. Den nuvarande brännvinsförfattningen är således härutinnan mera förbudslagsvänlig än detta förslag. Vidare finnes det uti den föreliggande paragrafen en bestämmelse, som enligt min tanke är oklar. Där talas nämligen om »läkemedel», de där icke såsom hufvudbeståndsdel innehålla med eter, aromatiska eller färgämnen uppblandad alkohol. Man kan fråga: Hvad åsyftar paragrafen med ordet hufvudbeståndsdel? Man kan taga det i kvantitativ eller kvalitativ betydelse. Vi skola tänka oss t. ex. läkemedlet valerianadroppar. I detta läkemedel är hufvudbestånds-

delen kvantitativt taget alkohol, kvalitativt åter valeriana. Jag anser sålunda, att ordet »hufvudbeståndsdel» är oklart och vågar därför föreslå följande ändringsförslag för paragrafens andra moment: i afseende å försäljning af läkemedel, hvilka innehålla brännvin eller sprit gäller, hvad medicinalförfattningen föreskrifver. Dock må sådana utan läkarerecept icke försäljas i större mängd än 50 gram åt hvarje köpare, så framt dessa läkemedel icke äro tillvärkade af denatureradt brännvin eller oanvändbara såsom berusningsmedel.

Ed. **Sundblom:** Jag ber att få understöda hr Bäck.

Vastattavaksi hyväksyttiin seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy 7 §:n mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Bäckin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla; **7 §** oli **hyväksytty** mietinnön mukaan

8 §:ään nähden lausui mielipiteensä

Ed. **Vemmelpuu:** Pyydän ehdottaa 8 §:n hyväksyttäväksi sellaisella muutoksella kuin on suuren valiokunnan mietinnössä. Siinä on otettu eetteri myös niitten aineitten joukkoon, joita saadaan myydä ainoastaan sellaisista apteekeista ja rohdoskaupoista, jotka ovat hankkineet siihen kunnan luvan. Ja se on aivan luonnollista, kun eetteriä ei tätä nykyäkään saa myydä apteekeista ja rohdoskaupoista muuta kuin lääkärin määräyksestä.

Puhemies: huomautti suuren valiokunnan mietinnön juuri olevan käsittelyn pohjana.

Ed. **Vemmelpuu:** Ehdotan siis 8 §:ää hyväksyttäväksi.

Pykälä hyväksyttiin

ja **samoin** järjestänsä **§:t 9—14**

15 §:n johdosta lausui puheenvuoron saatuaan

Ed. **Söderholm:** Jag gjorde tidigare anmärkning om, att straffbestämningarna uti detta förslag äro alldeles för höga, och jag ber nu att få föreslå, att straffbestämningarna uti första momentet af denna paragraf skulle vara vid återfall fängelse från och med 2 månader t. o. m. 2 år.

Ed. **Rosenqvist G. G.**: Jag ber att få understöda hr Söderholms förslag.

Ed. **Soininen:** Minä jo eräässä edellisessä tilaisuudessa huomautin siitä, että rangaistusmääräyksien alin raja tämän ehdotuksen mukaan ei ole sanottavasti korkeampi kuin entisessä paloviina-asetuksessa. On ehdotettu tässä sadan markan sakkoa alimmaksi rangaistukseksi. Nykyään se on 75 markkaa. Mutta kun otetaan lukuun, että rahan arvo on suuresti alennut, niin ei tätä sata markkaa nykyisissä oloissa voi pitää suurempana kuin 75 mk. oli silloin, kun tämä rangaistus säädettiin. Huomautin myös, että tuomareilla on tässä asiassa hyvin laaja valitsemisen mahdollisuus eri rangaistuksien, lievempien ja ankarampien, välillä, joka onkin aivan tarpeellista, kun rikokset ovat niin erilaatuiset. Minä puolestani luulen, että valiokunta on ollut oikeassa, kun on myöskin tehnyt mahdolliseksi ankarien rangaistusten säätämisen, sillä tässä on muistettava, että juovutusjuomaliikettä harjoittavat miljoonien omistajat ja että vähäiset rangaistukset eivät riitä niiden rikosten ehkäisemiseksi, joita mahdollisesti tullaan tekemään näiden taholta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy 15 §:n mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tähän nähden ed. Söderholmin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **15 §** oli **hyväksytty** mietinnön mukaan.

16 § aiheutti seuraavat lausunnot:

Ed. **Sundblom:** På de skäl jag uti min reservation framhållit, föreslår jag en ändring af § 16, senare momentet. En sådan affattning detta moment nu har kan icke af mig godkännas såsom varande alltför otydlig. Jag vill dock icke vidlyftigare motivera denna min åsikt, utan tillåter mig blott föreslå, att slutet af andra momentet ändras därhän, att efter ordet »egendom» må sättas punkt, och slutet af paragrafen erhålla följande lydelse: »Har den brottslige tillgång, skall han utgifva dragarens, körredskapens eller farkostens värde.»

Ed. **Söderholm:** Jag begärde också ordet närmast med anledning af senare momentet i § 16. Det är nu påtagligt att paragrafen i denna del lider af en otydlighet i affattningen. Åtminstone kan det icke vara meningen, att en person, som har transporterat

alkoholhaltigt ämne utan att hafva kännedom därom, skall på denna grund gå förlustig dragare, fartyg eller annan egendom, låt också vara att han kan få ersättning af den skyldige. Det blefve väl då mycket sällan som han komme i tillfälle därtill. Emellertid synes det mig, att paragrafen icke blir fullt tydlig med det af hr Sundblom gjorda ändringsförslaget. Jag ber derför att få föreslå följande redaktion af andra momentet, senare meningen: »Om brottet föröfvats af annan än den, som eger dragaren, körredskapen eller farkosten, och denna icke är i brottet delaktig, vare egendomen icke förbruten, men skall den brottslige utgifva dragarens, körredskapens eller farkostens värde». Därjämte hade jag ämnat föreslå en ändring af straffbestämningarna i första momentet, men på grund af omröstningens utgång beträffande föregående paragraf underlåter jag att göra detta.

Ed. **Bäck:** Pyysin puheenvuoroa kannattaakseni herra Sundblomin ehdotusta. Mutta kuultuani herra Söderholmin ehdotuksen, kannatan mieluummin sitä. Luulen, että pykälä tulee selvemmmäksi jos se muodostetaan siihen tapaan kuin herra Söderholm ehdotti.

Ed. **Sundblom:** Jag visste icke att ett annat förslag skulle komma att framställas. Såsom varande icke jurist — liksom ekonomiutskottets öfriga ledamöter — finner jag dock, att hr Söderholms affattning af paragrafen är bättre än mitt förslag. Jag ber därför att med frångående af mitt få förena mig om hans.

Vastattavaksi hyväksyttiin seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy 16 §:n mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Söderholmin tekemä ehdotus hyväksytty.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla; **16 §** *oli* **hyväksytty** mietinnön mukaan.

§:t 17—18 hyväksyttiin keskustelutta.

19 §:n kohdalla lausui puheenvuoron saatuaan

Ed. **Söderholm:** Oaktadt det ändringsförslag jag tidigare gjort beträffande straffbestämmelser icke vunnit understöd, så är jag dock tvungen föreslå, att i denna paragraf tukthusstraffet utelämnas, enär enligt min tanke tukthusstraff icke synes påkalladt i detta fall. Jag föreslår därför följande lydelse: Den, som gör till yrke eller vana att olofligen tillvärka, destillera, till landet införa, försälja, till salu utbjuda eller transportera alkoholhaltiga ämnen,

straffas med fängelse från och med sex månader till och med två år och gäller i dessa fall etc. etc.

Ed. **Sundblom:** Jag anhåller att få understöda hr Söderholm.

Ed. **von Alfthan:** Jag bad om ordet i samma afsikt.

Ed. **Castrén:** Minä pyydän myöskin saada kannattaa ed. Söderholmin ehdotusta.

Ed. **Luoma:** Pyydän myöskin saada kannattaa ed. Söderholmin ehdotusta.

Keskustelun päätyttyä hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy 19 §:n mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Söderholmin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annettiin 112 jaa- ja 60 ei-ääntä, joten **19 §** oli **hyväksytty** mietinnön mukaan.

§:t 20—21 hyväksyttiin keskustelutta.

22 § aiheutti seuraavat puheenvuorot:

Ed. **von Alfthan:** Vid ärendets första behandling gjorde jag en anmärkning emot § 23. Det förefaller mig vara i hög grad nedsättande för Finland, om den finska landtdagen nu skulle utsträcka rätten för en polisman att anställa husransakan så att häraf hvarje finsk medborgare kan träffas. Då vi så nyligen genomgått ett tidehvarf, där så godt som hvarje finsk medborgare på ett eller annat sätt förnummit, hvad ett utsträckande af polisens godtycke vill säga, så synes det icke vara värdigt för Finlands nya folkvalda landtdag att af hvad skäl som hälst utsträcka rätten till utöfvande af husundersökning till hvarje polisman. Det kan ju så olyckligt gå, att ett sådant beslut skulle vända sig som ett hårdt vapen emot oss själfva och användas på ett helt annat sätt än för kulturens befrämjande, såsom här är afsedt. Då jag icke kan finna mig i, att ett sådant beslut skulle fattas utan protest, så tager jag mig friheten här utan vidlyftigare motivering föreslå, att denna paragraf skulle återremitteras till stora utskottet för att erhålla följande lydelse: Om någon på giltiga skäl misstänkes att *ha till yrke eller vana* att olofligen tillvärka, försälja, till salu utbjuda eller transportera alkoholhaltiga ämnen, må *hos honom hållas husransakan*, om

sådan till sakens utredande anses erforderlig, af kronans fogde eller kronolänsman å landet eller ledamot af magistraten, stadsfiskalen eller polisman i stad.

Ed. **Castrén:** Täällä valitettiin, että lakimiehet eivät ole muka ottaneet osaa tämän lakiehdotuksen tarkastamiseen suuressa valiokunnassa. Nyt on kumminkin lakimiesten puolelta eduskunnassa tehty erinäisiä muutosehdotuksia, mutta aivan kuuroille korville. Tästä huolimatta uskallan huomauttaa eräästä virheestä käsillä olevassa pykälässä. 23 §:n viimeisessä momentissa sanotaan: »Jos tällaisessa kotietsinnässä ei rikkomusta ole ilmisaatu eikä pätevää syytä etsinnön toimittamiseen havaita olemassa olleen, rangaistakoon j. n. e.» Täten laadittuna, vaadittaisiin momentin mukaan laillista kotietsintöä varten kaksi seikkaa, ensinnäkin että rikkomus olisi ilmisaatu ja toiseksi että on ollut pätevätä syytä etsinnön toimittamiseen. Kuitenkaan ei tätä liene tarkoitettu. Tarkoitus lienee kai, että vaaditaan *joko*, että rikkomus on saatu ilmi kotietsinnössä, *tai* että pätevää syytä sen toimittamiseen on ollut. Tahtoisin puolestani ehdottaa, että puheena oleva momentti tehtäisiin yhtäpitäväksi rikoslain voimaanpanemisasetuksen 14 §:n viimeisen momentin kanssa, joten se tulisi kuulumaan: »Jos virkamies pitää kotietsintöä ilman laillista syytä, rangaistakoon niinkuin rikoslaissa on säädetty.»

Ed. **Ahlroos** kannatti ed. Castrénin tekemää ehdotusta.

Ed. **Rosenqvist G. G.:** Jag ber få understöda frih. von Alfthans förslag.

Äänestysesitys ja **päätös**:

1:o Ken hyväksyy 22 §:n toisen momentin mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. v. Alfthanin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annettiin 123 jaa- ja 48 ei-ääntä, joten **22 §:n toinen momentti** oli **hyväksytty** mietinnön mukaan.

2:o Ken hyväksyy 22 §:n kolmannen mom. mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Castrénin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten ed. **Castrénin** tekemä **ehdotus 22 §:n kolmanteen** momenttiin nähden oli **hyväksytty.**

23 §:n johdosta lausui puheenvuoron saatuaan

Ed. **Sundblom:** Då jag vid behandlingen af § 29 ernar yrka på utmönstrande af andra momentet, föreslår jag den ändring i § 24 att mellanmeningen faller bort, d. v. s. att paragrafen erhåller följande lydelse: »Rättighet att värkställa beslag tillkommer de i § 23 nämnda myndigheter. Beslag bör göras i två vittnens närvaro.» Jag anser att den tilltänkta kommunala nykterhetspolisen icke kan tillerkännas rätt att göra beslag.

Ed. **Nix:** Jag ber att få understöda hr Sundblom.

Ed. **Soininen:** Kyllä minusta on aivan tarpeellista että näillä kunnallisilla viranomaisilla olisi oikeus tehdä takavarikko. Ajatellaan että jossakin etsiessä löydetään tuommoinen viinavarasto, jos he menevät sitte poliisia hakemaan, niin kyllä se sillä aikaa korjataan sieltä pois.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy 23 §:n mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Sundblomin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla; **23 §** oli **hyväksytty** mietinnön mukaan.

§:t 24—27 hyväksyttiin järjestänsä keskustelutta.

28 §:n kohdalla käytti puheenvuoroa

Ed. **Sundblom:** Såsom jag tidigare i min reservation framhållit, anser jag att förbudslagen icke gärna kan innehålla en paragraf sådan som § 28 uti ekonomiutskottets betänkande. Jag kan mer än väl tänka mig svårigheten att utmönstra en sådan paragraf, men jag anser svårigheten lika stor för nykterhetssträfvandena, om man bibehåller den. Man har sagt mig, särskildt här i Helsingfors, att det utan svårighet låter sig göra att köpa brännvin från ryska kaserner, ehuru vi själfva hålla brännvin till salu. Huru ställer sig saken sedan, då brännvin ej mera fås? I hvarje stad, där rysk militär är förlagd, kommer att uppstå en liflig kommers med brännvin. Vi veta ju, att ryssarna äro framstående affärsmän särskildt på detta område. Dessutom får man taga hänsyn till, att Sveaborgs liksom Viborgs fästningsområde bilda sådana afskilda områden, som ligga utom räckhåll för lagens väktare. Intet hinder lär

möta för ryska civila personer att inom Sveaborgs fästningsområde öppna handel med spritdrycker. Jag förmodar, att ingen gärna ser, att vi råka in i en sådan återvändsgränd. Många omständigheter, hvilka det är öfverflödigt att närmare utlägga, tala för att paragrafen bör utgå.

Puhemies: Det är nu fråga om § 28 enligt stora utskottets betänkande och § 29 enligt ekonomiutskotetts förslag.

Ed. **Sundblom:** Såvidt jag hörde rätt, sades det § 28 enligt *ekonomiutskottets* förslag.

Puhemies: Nej, nog är det § 28 enligt stora utskottets förslag. Nog måste jag anse att förslaget är för sentida väckt.

Sen jälkeen **pykälä hyväksyttiin:**

29 §:n johdosta vastattavaksi hyväksyttiin **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy puheenalaisen pykälän mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on siihen päätetty toiseen momenttiin lisätä ed. Soinisen ehdottama lisämomentti.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten **29 §:ään** oli päätetty **toiseen momenttiin** lisättäväksi ed. **Soinisen** ehdottama lisäys.

Lakiehdotuksen otsakirjoitus **hyväksyttiin** keskustelutta.

Ed. **Setälän** jo ennemmin yleiskeskustelun kestäessä perusteluista tekemään **ehdotuksen** nähden hyväksyttiin vastattavaksi seuvaava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy ed. Setälän tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on se hyljätty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten ed. **Setälän** tekemä **ehdotus** oli **hyljätty.**

Ed. **Söderholmin** yleiskeskustelussa tekemään **ehdotukseen** nähden lakiehdotuksen hylkäämisestä, jota ed. **Estlander** nyt kannatti, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy lakiehdotuksen sellaisenaan, miksi se erikoiskeskustelussa on päätetty, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Söderholmin tekemän edhotuksen mukaan lakiehdotus hyljätty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla; **lakiehdotus** oli **hyväksytty.** Asia oli täten loppuun käsitelty, mutta kun oli tehty muutoksia, meni se takaisin **suureen valiokuntaan.**

Joenperkauksista ja suonkuivatuksista.

Esitettiin pöydällä ollut rautatievaliokunnan mietintö n:o 3 joenperkauksia ja ja suonkuivauksia koskevien an. ehd. (n:ris 7, 117, 164, 39) johdosta.

Kemijoen koskien perkauksia sivulla 2 koskeva ponsi **hyväksyttiin** keskustelutta, jota päätöstä vastaan

Ed. **Hoikka I.** pani vastalauseensa.

Lapuanjoen perkauksia siv. 3 koskeva ponsi.

Puheenvuoroa käytti

Ed. **Malmivaara:** En viivytä eduskuntaa kauvan. Lapuan, Kauhavan, Yli- ja Alahärmän viljamaista, hedelmällisimmistä koko Suomessa, on joka kevät ainakin kolmen viikon ajan, juuri kylvönteon aikana, lähes 10,000 hehtaaria neljättä peninkulmaa pitkänä ja noin puoli peninkulmaa leveänä järvenä. Vesi sosialiseeraa näillä viljamailla tavaroita, siirtäen niittylatoja toisten saroille, toisinaan irtauttaen pohjamaata myöten ruispellot ja siirtäen ne toisen niitylle. Miljooniin saa laskea ne vahingot, joita se esim. kesällä 1902 näillä mailla teki, kun muutamien vuorokausien rankkasateitten jälkeen tuo harvinaisen ihana maa kokonansa muuttui lainehtivaksi järveksi. Tämä paha saadaan suurimmaksi osaksi poistetuksi ja tulva regleeratuksi muutamien koskien perkaamisen kautta Ala-Härmässä ja Jepualla sekä muutamien saarien poistamisen kautta keskeltä jokea. Vuonna 1899 tehtiin hallitukselle tämän joen perkauksesta anomus. Useitten vuosien väliajan perästä on insinööriä näkynyt liikkeellä, mutta valmista ei ole tullut. On väsytty jo 8 vuoden aikana odotukseen. Siitä syystä pyysin arvoisan eduskunnan apua asiassa, että saataisiin edes tutkimusta sen kautta kiirehdityksi. Tässä on nyt valiokunnan vastaus anomukseen. Valiokunta neuvoo: odotetaan vielä. Tämän asian esille ottaminen on kumminkin jo vaikuttanut sen verran, että tänä kesänä taaskin on muutamia insinöörejä liikkunut joen vartta pitkin, ja valiokunta ilmoittaa, että ne ovat luvanneet nyt ennen vuoden loppua antaa kustannusarvionsa. Vaikkapa asia päättyykin niin kuin valiokunta

ehdoittaa, on sillä kuitenkin jo tämä tulos saavutettu. Minäkin siis koitan odottaa ja aijon helmikuussa uudestaan tuoda asian eduskunnalle toivossa, että se silloin päättyy suotuisampaan ponteen.

Ed. **Alkio** luopui puheenvuorostaan.

Ponsi hyväksytään.

Kokemäenjoen tulvien laskemista koskeva ponsi sivulla 5.

Keskustelu:

Ed. **Ingman L.**: Tämä valiokunnan mietintö on terveellinen opetus siitä, kuinka voi joutua tekemään hyvälle asialle vahinkoa sillä, että siihen nähden tekee anomuksen, — ainakin jos asia tarkoittaa maanviljelyksen ja maanviljelijäin etua ja se joutuu rautatievaliokunnan käsiteltäväksi. Asianlaita on nim. se, että jos tämä rautatievaliokunnan ehdottama ponsi tulee hyväksytyksi, Kokemäenjoen perkausasia tulee melkoisesti huonommalle tolalle kuin millä se olisi ilman tätä meidän tekemäämme anomusta. Valiokunta on kyllä ollut tietoinen siitä mitä vahinkoja ja vaurioita Kokemäenjoen tulvat vuosittain saavat aikaan. Ne ovat sen laatuisia, että on laskettu, että jos joki tulisi peratuksi tässä valiokunnan mietinnössä mainitun täydellisemmän suunnitelman mukaan, jäisi maata tulvista vapaaksi 2,623 hehtaaria peltoa ja 2,131 hehtaaria niittyä, ja kokonaishyöty olisi se, että rantamaiden kapitaaliarvo nousisi 5,864,000 markkaa. Tämä perkauksen tuottama hyöty jakautuu siten, että maan arvon kohoaminen rantamailla Vanajaveden vesistössä Kuokkalankoskeen asti tekisi 2,488,000 markkaa; sitten Pyhäjärven ympäristössä 880,000 markkaa, Kulo-, Rauta- ja Liekovesien ympärillä 940,000 markkaa sekä Karhiniemen ja Ketolankosken välillä 1,556,000 markkaa, eli yhteensä, niinkuin mainitsin, 5,864,000 markkaa. Kustannukset taasen tästä täydellisemmän suunnitelman mukaan toimitetusta perkauksesta nousisivat 5,605,000 markkaan.

Valiokunta perustaa nyt hylkäävän lausuntonsa siihen, että hyöty, mikä arvellaan saatavan perkauksen kautta, kun se on laskettu sen mukaan, minkä vahingon tulvat tavallisina vuosina tekevät, ei ole muuta kuin 276,000 markkaa suurempi kuin laskukustannukset. Nyt on kuitenkin asianlaita se, että valiokunnan olisi ollut hyvä ottaa huomioon vielä pari seikkaa, jotka käyvät ilmi niistä asiakirjoista, mitkä valiokunnalla on ollut käytettävinä. Ensinnäkin nimittäin on huomattava, että toisinaan sattuu Kokemäenjoessa sellaisia tulvia, jotka saavat aikaan niin suuria vahinkoja, että ne ovat laskettavat miljoonissa. Siinä selonteossa, jonka yli-insinööri von

Willebrand Tie- ja Vesirakennusten ylihallituksen toimesta on laatinut, mainitaan tästä m. m.: »Mutta jos kuitenkin otetaan huomioon, että Kokemäenjoen varsilla ja Vanajan vesistön ympärillä olevat maat kahtena vesirikkaana vuonna, vv. 1898 ja 1899 kärsivät vahinkoja, jotka sen komitean laskelmien mukaan, joka asetettiin tutkimaan syytä vastamainittuina vuosina vallinneeseen ylen korkeaan veteen, nousivat kummaltakin vuodelta yhteensä yli 2 miljoonan markan, näyttää veden korkeuden alentaminen ainakin eräissä osissa vesistöä tuiki välttämättömältä. Sellaisina osina ovat eritoten mainittavat ylempänä vesistössä olevat järvet, Vanajavesi ja sen yhteydessä olevat järvet aina Vanajanselkään saakka sekä Pyhäjärvi, Kulovesi, Rautavesi ja Liekkovesi.» Tästä näkyy, että kahtena vuonna on sattunut vahinkoja, jotka yhteensä jo nousevat yli kahden miljoonan markan, siis melkein puoleen siitä, mitä koko perkausyritys tulisi maksamaan. On kyllä selvää ettei näitä vaurioita kokonaan vältettäisi perkauksen kautta sellaisina kovina tulvavuosina, mutta kuitenkin supistuisivat ne paljon vähempään kuin mitä nyt on asianlaita.

On sitten vielä eräs toinen seikka, jonka johdosta minun täytyy lausua ihmettelyni ettei valiokunta ole siihen ensinkään kiinnittänyt huomiota. Tie- ja vesirakennusten ylihallituksessa on herätetty kysymys siitä, että rantojen omistajain tulisi joksikin osaksi ottaa osaa näihin laskukustannuksiin, koska heillä siitä olisi niin tuntuva hyöty. Onhan se aivan oikea periaate, ettei valtion pidä yksin niin sanoakseni lahjoittaa maanomistajille tällaista etua, vaan on vallan luonnollista että he ottavat osaa kustannuksiin. Tie- ja vesirakennusten ylihallitus onkin loppulausunnossaan, jonka se on antanut senaattiin, juuri ehdottanut tätä menettelyä. En voi käsittää, onko tämä lausunto ollut rautatievaliokunnalle kokonaan tuntematon, koska se ei ollenkaan viittaa siihen, vaan ainoastaan niihin tutkimuksiin, joita insinööri von Willebrand on tehnyt. Olen ollut tilaisuudessa tutustumaan tähän Tie- ja vesirakennusten ylihallituksen antamaan lausuntoon, jonka loppupuoli kuuluu näin: »Yllä-esitetyn perusteella ei Ylihallitus katso voivansa puoltaa työn toimittamista yksinomaan valtion varoilla, vaan jos asianomaiset maanomistajat saataisiin tuntuvammin ottamaan osaa yrityksen kustantamiseen, näyttää hanke kuitenkin ansaitsevan tulla toteutetuksi.» Tie- ja vesirakennusten ylihallitus siis eräillä ehdoilla puoltaa hanketta toteutettavaksi ja se on juuri tähän kun minä perustan sen väitteen että, jos valiokunnan ponsi hyväksytään, niin asia tulee paljon huonommalle tolalle kuin mitä se olisi ilman meidän tekemäämme anomusta. Rohkenen kuitenkin toivoa, ettei eduskunta näin mene hyvää asiaa pilaamaan, vaan päinvastoin antaa kannatuksensa sille, niin että asiaa eteenkinpäin ajetaan järjellisellä tavalla. Kun tämä asia vielä kaipaa valmistusta juuri siihen nähden, missä

määrin rantojen omistajat ovat halukkaat ottamaan osaa kustannuksiin, ja kun joka tapauksessa kustannukset tulevat nousemaan niin suuriksi että eduskunnalla pitää olla oikeus lausua ratkaiseva sanansa ennenkuin asia päätetään, niin pyydän ehdottaa että eduskunta alamaisesti anoisi että hallitus, hankittuaan täyden selvityksen siitä, missä määrin Kokemäenjoen vesistön rantamaiden omistajat ovat halukkaat ottamaan osaa kustannuksiin, antaisi eduskunnalle esityksen sanotun joen perkaamisesta sikäli kuin se havaitaan taloudellisesti kannattavaksi.

Ed. **Luoma:** Ed. Ingman on ennättänyt sanoa pääasian siitä, mitä minä olin aikonut lausua. Tahdon vielä erityisesti painostaa sitä seikkaa, että olisi tiedusteltava, minkälaista kannatusta yksityiset tilanomistajat ja kunnat antaisivat ehdotetulle perkaustyölle. Minulla on täysi syy otaksua, että sellaista kannatusta annetaan, sillä usein ennenkin on Kokemäenjokea perattaessa juuri yksityisiltä tilanomistajilta saatu melkoiset määrät vapaaehtoisia päivätöitä tähän tarkoitukseen. Rupeamatta laveammin luettelemaan, kuinka suuret määrät tällaisia päivätöitä on eri aikoina annettu, tahdon vaan mainita, että niiden luku nousee kymmeniintuhansiin. On siis mielestäni syytä, ennenkun asia kokonansa toivottomuuteen jätetään, tiedustella, missä määrin yksityistä kannatusta nytkin olisi saatavissa. Pyydän kannattaa ed. Ingmanin ehdottamaa pontta.

Ed. **Knuutila K.:** Maanmiehenä en ole voinut olla lausumatta suurta oudoksumistani siitä, että kaikki nämät niin hyvin vesien laskua kuin soidenkin kuivatusta koskevat anomukset, joita eduskunnassa on tuotu esiin tänä istuntokautena, ovat valiokunnassa saaneet tämmöisen armottoman hylkäystuomion. Ehkä tätä ei tarvitse ehdottomasti merkitä siksi, että se olisi valiokunnan puolelta annettu todistus siitä, että tällä eduskunnalla ei olisi todellisia harrastuksia maanviljelyksen edistämiseksi ja kehittämiseksi tässä maassa, vaan voinee ehkä ajatella, että tämä kaikki on voinut johtua siitä samasta syystä, mikä valiokuntaa on sen kaikissa muissakin mietinnöissä johtanut erityiseen hylkäävään tuomioon. Mutta vaikka näinkin olisi laita, niin siinäkin tapauksessa on tällainen menettely minun mielestäni hyvin epäoikeutettua ja joka tapauksessa hyvin raskas isku maanmiehille tässä maassa, joiden paraimmat toiveet niin monta kertaa ovat pettyneet vesistön tulvien ja soistamme nousevien hyisten hallojen aiheuttamina. Tätä maanmiehen kannalta mielestäni varsin oikeutettua pettymyksen tunnetta valiokunnan esitetyn työn tuloksen johdosta en ole voinut olla katkeralla mielellä eduskunnan pöytäkirjaan sanelematta, samalla kun minä tässä kysymyksessä pyydän saada kannattaa ed. Ingmanin tekemää ehdotusta.

Ed. **Leivo:** Arvelen, että valiokuntaa etupäässä on elähyttänyt halu säästää, siitä tunnetusta syystä, että valtiovarat ovat riittämättömät, mutta luulen että tässä on säästäväisyys mennyt hieman väärään ja ikävään suuntaan. Tässä ehdottomasti tullaan, jos ei parannuksia saada aikaan, menettämään ajan pitkään paljon enemmän, kuin tällä varojen säästämisellä voitaisiin voittaa. Sentähden minä, pitäen maanviljelyksen edistämistä Kokemäenjoen viljavassa laaksossa tärkeämpänä kuin säästäväisyyttä, yhdyn täydellisesti ed. Ingmanin esittämään ponteen

Ed. **Sipilä:** Mitä tulee väitteeseen, että valiokunta ei muka olisi tahtonut maanviljelijäin etua valvoa, niin saa se olla arvossaan. Tahtoisin vain tähän mietinnön ponteen nähden huomauttaa, että aikaisemmat laskut ja suunnitelmat on tehty 1903 vuoden erittäin korkean tulvan mukaan ja siitä saatu tällaisia tuloksia, eikä siis tavallisina vuosina tapahtuneiden tulvien mukaan. Valiokunta kyllä harrastaa ja on tiedustellut näitä asioita parhaan kykynsä mukaan, mutta on tullut huomaamaan, ettei ylen kallishintaisista perkaustöistä olisi vastaavaa hyötyä maanviljelykselle. On nimittäin valiokunnalle ilmoitettu, että Kokemäenjoki, jos se vähemmässä määrässä otettaisiin perattavaksi, olisi perattava yläjuoksultaan; mutta että täällä tulisi varsin pitkiä matkoja perattavaksi, joki kun melkein kauttaaltaan on matala ja kapea ja tulisi perkaus sentähden kalliimmaksi kuin mitä siitä koituva hyöty aiheuttaisi. Kyllä valiokunnassa oli esillä myös tuo kysymys maanomistajain avustuksesta — sitähän valiokunta tässä erittäin kaipasikin —, ja näytti se valiokunnasta kummalliselta, etteivät maanomistajat, joita asia etupäässä koskee ja joille siitä eniten hyötyä olisi, ole vähimmässäkään määrässä näyttäneet minkäänlaista halua ottaa osaa tähän työhön ja sitä kannattaa. Valiokunta jätti tämän seikan mainitsematta . . .

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Sipilä:** kun se valiokunnan mielestä osoittaa, että rantojen omistajatkaan eivät tähän aikaan toivoneet mitään uutta toimenpidettä.

Valiokunnan tässä esittämä ponsi ei ehkä liene aivan sanamuodoltaan onnistunut. Ei valiokunnan tarkoitus suinkaan ole ollut ehdoittaa, että eduskunnan toimenpiteen kautta Kokemäenjoen perkaustyöt keskeytettäisiin, vaan on tahdottu lausua, että kun tätä asiaa hallituksen puolelta kaikella tarmolla on ajettu ja yhä edelleen ajetaan, niinkuin mietinnön perusteluissa on mainittu, niin ei valiokunta katsonut eduskunnalla nyt olevan syytä ryhtyä tähän, vaan antaa näitten komiteain toimittaa tutkimuksensa loppuun ja saadaan sitten nähdä tulokset. Mutta tietysti eduskunnalla vastedes

on tilaisuus ryhtyä asiaan, jos näyttää ettei hallituksen toimenpiteet tuota toivottuja tuloksia.

Ed. **Schybergson:** Det är utan tvifvel fatalt, om man såsom petitionär kommer till insikt om, att den petition man ingifvit icke gagnar, utan tvärtom skadar den sak man velat befordra. Men de ärade petitionärerna kunna ju i detta fall dock trösta sig med att utsikterna för deras förslag, liksom för de öfriga, som i utskottsbetänkandet behandlas, äro tämligen nära nollpunkten. Och om också utsikterna skulle ökats än så många gånger, så hade de vid sådant förhållande dock blifvit lika med noll. Jag tror icke att dessa förslag, allra minst efter en så ytlig utredning som den, hvilken här kunnat komma i fråga, kunna föranleda något som hälst positivt uttalande från landtdagens sida, utan måste det få bero vid järnvägsutskottets förslag, och petitionen icke till åtgärd föranleda.

Ed. **Vemmelpuu:** Koska kuulun Kokemäenjoenlaakson asukkaisiin ja olen juuri niiltä seuduin, missä tulvat usein raivoavat, niin kokemuksesta hyvin tiedän, että vesitulvat varsinkin muutamin seuduin siellä tekevät hyvin suurta vahinkoa valloittaen pellot ja niityt, jotka siten jäävät usein koko vuodeksi kylvämättä ja kyntämättä tuottaen omistajalleen ihan täydellisen katovuoden. Sitä suurempi on vahinko, kun hyvin tiedämme, että tämä jokilaakso, Kokemäenjoen ympäristö, on Suomen vanhimpia ja paraiten viljeltyjä seutuja ja siellä ei ole veden valloitettavana korpia eikä erämaita niinkuin monissa maapaikoissa, vaan tasaisia viljavia peltoja vesi siellä ryöstää. Vielä on mainittava, että esimerkiksi Huittisten ja Kauvatsan pitäjien seutuvilla on pari puoleksi kuivunutta järven pohjaakin, joissa kuivina kesinä saatetaan niittää heinää, mutta joissa tulvavuosina kalastetaan, mutta jotka joen perkauksen kautta muodostaisivat satojen hehtaarien suuruisen käyttökelpoisen maa-alueen, joka kykenisi elättämään monia tuhansia maamme asukkaita. Asiakirjat todistavat kyllä, että tätä jokea on perattu jo noin 150 vuotta takaperin, mutta nykyään ei noin 30 vuoteen ole sanottavasti juuri mitään tehty. Tutkimuksia siellä kyllä on toimitettu useampia kertoja ja paikkakunnan asukkaat tietävät kertoa, kuinka siellä tutkijat, herrat insinöörit ovat kulkeneet kyllä joen rannoilla, mutta sanovat myöskin, ettei siitä tulvat ole vähentyneet. Mitä hartain mielin asukkaat odottavat, että todellisiin toimenpiteisiin ryhdyttäisiin. Olisin siis toivonut, että valiokunta olisi antanut suurempaa huomiota tälle asialle, koska tämä on tärkeä taloudellinen kysymys. Siinä ei saateta hyötyä ainoastaan nykyiselle sukupolvelle, vaan se on kysymys, jonka kautta voidaan monille tuleville sukupolville hankkia viljelyskelpoista maata ja siten lisätä isänmaamme viljeltävää pinta-alaa. Kannatan ed. Ingmanin ehdottamaa pontta.

Ed. **Setälä:** Koska rautatievaliokunnan puheenjohtaja päinvastoin kuin herra Schybergson on ollut sitä mieltä, että rautatievaliokunnan ponsi on onnistumaton, niin minäkin puolestani tahtoisin suosittaa hyväksyttäväksi ed. Ingmanin pontta, jonka minä pidän onnistuneempana. Tahtoisin muuten yhtyä siihen, mitä muutamat edelliset puhujat jo ovat lausuneet huomauttaen, että tässä on kysymys maanviljelyksen eduista yhdellä Suomen vanhimmista ja viljavimmista seuduista, joita on täysi syy ottaa huomioon.

Ed. **Paasikivi:** Minä olen myös yksi kysymyksessä olevan anomuksen allekirjoittajista, ja minunkin täytyy yhtyä ed. Ingmanin valitukseen, että olemme tällä anomuksella tulleet vahingoittaneeksi tätä asiata sen selvityksen — jos sitä selvitykseksi voi kutsua — ja ehdotuksen kautta, jonka rautatievaliokunta asiassa on esittänyt. Ed. Ingman on jo maininnut, miten puutteellinen rautatievaliokunnan selvitys tässä asiassa on, koska siinä on jätetty varsin tärkeitä asiaan vaikuttavia seikkoja kokonaan koskettelematta. Ponsi, jossa ehdotetaan, että »eduskunta antaisi Kokemäenjoen perkauskysymyksen vastaiseksi raueta» tuntuu minusta sisältävän aivan toista, kuin mitä rautatievaliokunnan puheenjohtaja katsoi valiokunnan sillä tarkoittaneen. Sen nimittäin pitäisi tarkoittaa sitä, että, koska hallitus on ottanut tämän asian huolehtiakseen, valiokunta siinä luottamuksessa, että hallitus asiaa on ajava, ei katso eduskunnan puolelta tällä kertaa mitään toimenpidettä tarpeelliseksi. Jos olisi meillä enemmän aikaa, niin ehdottaisin, että asia lähetettäisiin takaisin rautatievaliokuntaan paremmin selvitettäväksi, mutta koska sellaiseen toimenpiteeseen ei nyt ole tilaisuutta, niin pyydän saada kannattaa ed. Ingmanin pontta.

Ed. **Gustafsson:** Jag förenar mig med hr Setälä.

Ed. **Helkiö:** Ne selvitykset Kokemäenjoen perkauksesta, jotka ed. Ingman täällä mainitsi, olen minä rautatievaliokunnan varajäsenenä ollut tilaisuudessa hyvin tarkoin lävitse lukemaan. Olen myös, noudattaen asianomaisten oikeutettuja vaatimuksia, saattanut pääkohdat niistä julkisuuteen. Olen rautatievaliokunnassa asettunut sille kannalle, että olen puoltanut yli-insinööri Willebrandin tekemää n. k. »Vaihtoehdotus II:n« mukaista joen perkaamista toimeenpantavaksi. Tämä minun ehdotukseni ei kuitenkaan saanut kannatusta.

Joka tietää, millä kannalla maanviljelysasiamme nykyään ovat, se kyllä ymmärtää, mitä merkitsee se, mikä kyllä mietinnössäkin tunnustetaan, että maanviljelijäin maat makaavat keskikesällä toisinaan viikkokausia veden alla. Sellainen tuottaa epäilemättä yksityistä ja kansallistaloudellista vahinkoa, jota meidän täytyy koettaa pois-

taa. Ja koska tämä Kokemäenjoen perkausasia on sellainen, kuten minä jo valiokunnassa olin tilaisuudessa huomauttamaan, ettei se yksityisten toimesta milloinkaan tule tyydyttävällä tavalla toimitetuksi, niin on minun nähdäkseni eduskunnan tosiaan asiassa vaikutettava sillä vallalla, mikä sillä on. Pyydän puolestani yhtyä herra Ingmanin ponteen.

Ed. **Kairamo:** Ed. Ingmanin ehdottama ponsi tarkottaa ainoastaan lisäselvityksen hankkimista asiaan, joka on mitä tärkein yhdelle maamme viljavimmista seuduista. Sen keskustelun perusteella, joka asiassa on tapahtunut, on minusta syytä eduskunnan yhtyä kannattamaan tätä pontta. Pyydän siis saada siihen yhtyä.

Ed. **Nix:** Då jag för min del finner det något förhastadt, att representationen skulle omfatta en kläm, som upplästs endast en gång, så föreslår jag, att ärendet återremitteras till järnvägsutskottet, som skulle omformulera klämmen i sådan riktning, som järnvägsutskottets ordförande förklarat, att utskottet egentligen tänkt sig densamma.

Ed. **Schybergson:** Åfven med en kläm sådan som hr Ingman föreslagit, gifver kammaren sitt stöd åt det rensningsarbete, hvarom nu är fråga. Jag kan icke värja mig för den tanken, att detta påminner om förfarandet vid behandlingen af järnvägsfrågorna i Sverige och troligen också annorstädes. Man resonnerar: dit vill jag hafva banan, för där bor jag eller därifrån har jag bilfvit vald. Ungefär så har denna diskussion gestaltat sig, och jag finner det icke möjligt att blott därför besluta sig för att understöda petitionen, så kärt det också vore för mig att få gifva åtskilliga af de ärade talarena, som jag personligen så högt värderar, denna hjälp uti deras lofliga sträfvande. Också jag har bott vid Kumo älfs stränder och känner till dem. Och jag kan försäkra, att det på ofantligt många orter i detta land finnes möjlighet att med långt mindre belopp tillvinna jordbruket och odlingen ökade områden. Jag tror icke, att förslaget är sådant, att det borde föranleda detta direkta understöd från kammarens sida, men jag medgifver att, då järvägsutskottets ordförande uppgifvit, att klämmen är annorlunda affattad än utskottet tänkt sig densamma, så är hr Nix' förslag om återremiss berättigadt. Jag förmodar, att så enkel som uppgiften är, en omredigering ännu hinner ske och får därför förena mig om hr Nix' förslag.

Ed. **Paloheimo:** Sen mukaan kuin olen kuullut, ei rautatievaliokunnalla enää nykyään pitäisi olla paljon töitä, jonka vuoksi minäkin yhdyn täydellisesti kannattamaan ed. Nixin tekemää ehdotusta.

Ed. **Rapola:** Tahtomatta venyttää tätä keskustelua pyydän vaan saada oikaista erään kohdan rautatievaliokunnan puheenjohtajan lausunnossa. Ne vahinkolaskut, jotka tässä valiokunnan mietinnössä ovat tehdyt, ovat vuodelta 1903, ja mainitsi valiokunnan puheenjohtaja, että Kokemäenjoen tulva silloin oli tavattoman suuri. Yli-insinööri Villebrand sanoo kuitenkin virallisessa lausunnossaan vuoden 1903 tulvasta, että se oli melkein sellainen tai hiukan suurempi kuin Kokemäenjoen normaalitulvat. Tavattoman suuri tulva sattui sen sijaan vv. 1898 ja 1899, jolloin Kokemäenjoki oli noussut kaksi ja puoli metriä yli säännöllisen korkeuden ja jolloin myös tulvan tuottama vahinko vesistössä oli yli 2 miljoonaa markkaa sen laskun mukaan, jonka tulvan syitä tutkimaan asetettu komitea oli tehnyt.

Ed. **Ingman, L.:** Edustaja Schybergson lausui meille sen kohteliaisuuden, että me olemme pakoitetut puolustamaan tätä asiaa sentähden, että meidän valitsijamme niin tahtovat. (Sanasta sanaan ei hänen lausuntonsa kuulunut näin, mutta tämä oli kuitenkin ajatus). Minä pyydän sanoa, että jos asia olisi niin toivoton, niin turhaa olisi siitä ensinkään täällä puhua. Mutta minun ponteni ei itse asiassa sisällä mitään muuta kuin mitä Tie- ja vesirakennusten ylihallituksen senaattiin jättämä ehdotus sisältää, nim. että asian käsittelyä jatkettaisiin eteenpäin, erittäinkin niin, että tiedusteltaisiin rantain omistajilta, ovatko he halukkaita ottamaan osaa kustannuksiin. Mitä ponnessa on lisää, on vain se, että sitten annettaisiin eduskunnalle esitys tämän joen perkaamisesta, mikäli se havaitaan taloudellisesti kannattavaksi. Siis emme sido eduskunnan käsiä emmekä liioin hallituksen käsiä hyväksymällä tämmöisen ponnen.

Ed. **Schultz:** Jag kan för min del icke finna att utskottets kläm skulle sätta något hinder i vägen för införskaffande af den utredning hr Ingman föreslagit. Utskottet föreslår, att landtdagen ville låta frågan om upprensning af Kumo älf tillsvidare förfalla. Ingenting hindrar således att intressenterna och strandegarena själfva taga initiativ och erbjuda åt regeringen de bidrag, de vilja utgifva, eller angifva, till hvilken del de vilja deltaga i arbetet. Jag tror, att det komme att gifva mera fart åt arbetet, än om de väntade, att regeringen skall taga initiativ. Ett skäl, hvarför utskottet har gifvit sin kläm denna formulering, är, såsom uti utskottsbetänkandet anförts, att utaf staten blifvit tillsatt en komité, som har att undersöka, hvar lämpligt vattenfall kunde fås för åstadkommande af elektrisk drift af järnvägarna. Nu har utskottet funnit vid Kumo älf, i närheten af Kumo kyrka, en lämplig sådan kraft, som skulle åstadkommas sålunda, att en kanal skulle gräfvas genom ett näs. Om detta arbete komme att utföras, så skulle en stor del af de regleringsarbeten,

som öfverstyrelsen för väg- och vattenbyggnaderna föreslagit till utförande, bortfalla. Då är det ganska naturligt, att man först inväntar, huruvida arbetet för tillgodogörande af sagda vattenkraft blir utfördt eller icke, förrän man går till så stora regleringsarbeten, som här föreslagits. Jag skulle därför be att få föreslå, att utskottets kläm utan vidare godkännes.

Ed. **Kares:** Tuntien hyvin Kokemäenjoen tulvien maanomistajille tuottamat vahingot ja pitäen tätä valiokunnan mietintöä iskuna Kokemäenjoen tulvaseutujen maanviljelijöille täytyy minun kannattaa ed. Ingmanin tekemää ponsiehdotusta.

Ed. **Sipilä:** Siihen, mitä täällä eräs puhuja mainitsi 1903 vuoden tulvasta, huomautan, että kyllä insinööri Villebrand on valiokunnalle ilmoittanut, että se tulva oli tavattoman korkea.

Nähdäkseni on tässä jäänyt kokonaan huomaamatta muuan erityinen syy valiokunnan päätökseen. Täällä perustelmien lopulla mainitaan nimittäin kanavasta, jota tuumitaan kaivettavaksi ja jonka kautta tämä Kokemäenjoen perkaus-asia koko lailla muuttuisi. Kun muutamat puhujat ovat väärinkäsittäneet minun huomautukseni mietinnön ponteen nähden, tahdon senvuoksi vielä sanoa, että ed. Paasikivi varsin oikein esitti sen, mitä minäkin tahdoin lausua, että nim. valiokunnan mielipide on, että Kokemäenjoen perkaus-asia ei eduskunnan puolelta tätä nykyä anna aihetta mihinkään toimenpiteeseen.

Ed. **Ingman, Lauri:** Mielestäni on jotenkin lapsellista olettaa, että kun Tie- ja vesirakennusten ylihallitus valmistaa kustannusarvion joen perkaamista varten, niin se ottaisi laskuperusteeksi tulvan semmoisena vuonna, jolloin olisi aivan erikoisen korkea tulva, niinkuin rautatievaliokunnan puheenjohtaja on kaksi kertaa vakuuttanut. Päinvastoin on luonnollista, että koetetaan päästä jotenkin keskikohtaan, jotta todella voitaisiin tehdä pätevä kustannusarvio. Minulla sattuu olemaan täällä insinööri v. Willebrandin lausunto asiasta, ja se mielestäni tukee tätä käsitystäni. Hän sanoo nim., että »tässä kohden on huomattava, etteivät tulvat erityisinä kuivempina vuosina ole siinä määrin vahingollisia kuin 1903 vuoden tulvat, jotka on otettu arvion perusteeksi, ja oli veden vaikutus kyseessä olevana vuonna sekä silloin sattuneen korkean veden että tämän pitkällisyyden takia niin tuntuva, ettei ylemmistä maa-alueista saatu melkein mitään satoa.» Ei tässä sanota sitä, että olisi ollut erikoisen korkea tulva vuonna 1903, vaan sanotaan ainoastaan, että erityisinä kuivina vuosina tulva on vähempi. Ja, kuten sanottu, luonnollista on, että laskun perusteeksi on pantu jotenkin keskimääräinen tulva.

Ed. **Leppänen**: Täällä on tahdottu vähän viitata siihen suuntaan, ettei valiokunnassa olisi oivallettu sitä vastusta, mikä Kokemäenjoen varsilla asuville on tulvista. Se on kyllä oivallettu, mutta täytyy myöskin ottaa huomioon, vastaako tuo hyöty, mikä perkauksista voitaisiin saada, niitä kustannuksia, joita perkaustyö tulisi maksamaan. Lähes 6 miljoonaa markkaa, jonka tämä perkaus tulisi maksamaan, on siksi suuri summa, että minun luullakseni monissakin kohdin muualla maatamme voitaisiin nämä rahat paremmin käyttää maanviljelyksen hyödyksi. Siltä kannalta ei ole valiokunnassa tahdottu asiaa vastustaa, etteivät nämätkin seudut tulisi autetuiksi siitä vitsauksesta, minkä tulvat matkaan saattavat. Täällä on mainittu, että maanomistajat ottaisivat osaa kustannuksiin, eikä niinkään pienessä määrässä, jos tämä perkaustyö toimitettaisiin. Heillä olisi siihen jo tilaisuutta ollut, sillä asetus vesiperäisten maitten kuivattamisesta olisi antanut heille oikeuden kääntyä hallituksen puoleen avun pyynnöllä; tällaisissa tapauksissa myönnetään 1/3 avustukseksi ja 2/3 huokeakorkoiseksi lainaksi. Mutta valiokunnalle ei ole tunnettu, että Kokemäen joen puolella olisi yritettykään tehdä tällaista pyyntöä. Valiokunnassa on kuulusteltu asiantuntijana yli-insinööri Willebrandia, joka on ollut paikalla ja hän on tullut siihen tulokseen ja antanut sellaisia neuvoja, ettei ainakaan tällä kertaa voisi eduskunnan puolelta niin suuriin uhrauksiin ryhtyä. Hän on myös kertonut eräästä toisesta hankkeesta, jota suunnitellaan sähkövoiman synnyttämistä varten sillä tavalla, että kaivettaisiin kanava jonkun pitkän niemen poikki ja tästä saataisiin noin 3000 hevosvoimaa. Tämä kanava tietysti ottaisi koko joukon vettä Kokemäen joesta ja sillä tavalla vähentäisi näitä tulvia. Hän mainitsi, että mahdollisesti se voisi vaikuttaa sen että pienempi perkaus, jonka kautta joki on ajateltu ainoastaan 40 centtiä alennettavaksi, melkein sen verran voisi vaikuttaa Kokemäen joen alentumiseen juuri tämän kanavan kautta.

Täällä on myös ehdotettu, että asia lähetettäisiin takaisin valiokuntaan. Tämä nyt kuitenkin on kerrassaan tarpeetonta, sillä valiokunnassa ei voida tuoda asian eduksi syitä esille sen enempää eikä vähempää kuin on tuotu, koska valiokunnassa ei ole ollut puutetta asiantuntijain neuvoista. En myöskään luule, että mihinkään tulokseen voitaisiin päästä senkään kautta, että edustaja Ingmanin ponsi hyväksytään. Vastaisuudessa voi tapahtua niin, että tämäkin joki tulee peratuksi, mutta olen edelleen sitä mieltä kuin valiokunnassakin, ettei asia tällä kertaa antaisi aihetta mihinkään toimenpiteeseen, sillä perkauskustannukset ovat siksi suuret, että niihin menevät rahat voidaan minun mielestäni jossakin toisessa kohdassa käyttää paljoa paremmalla tavalla.

Ed. **Sivenius**: Minä olin valiokunnassa alkuperäisin sitä mieli-

pidettä, että tälle kysymykselle pitäisi ehkä saada vähän vahvempi pohja, mutta kun huomautettiin, että asianomaiset maanomistajat kysymyksessä olevan Kokemäen joen rantamilla eivät vielä ole virallisesti tehneet mitään uhrauslupauksia Kokemäen joen laskemisesta, joista heidän maillensa olisi ollut erinomaisen paljon hyötyä, niin oli minustakin edullisempaa laskea tämä pohja hieman hylkäävämmässä muodossa ilmoille, jotta maanomistajat kiirehtisivät näiden uhrausten tekemiseen, joista heille olisi suoranaista etua. Näihin tulviin vaikuttavat sitä paitsi äärettömän suuressa määrässä tukit, jotka makaavat, niinkuin sanotaan tukkimiesten kielellä juopuneina joen pohjassa. Olisi mielestäni hyvinkin suuri asia tämän joen vedenlaskulle, jos nämä tukitkin ensin saataisiin pois. Muuten näyttää minusta edelleen turhalta ruveta vaihtamaan munaa munaan, sillä kun kustannukset nousevat jotenkin samaan määrään kuin hyötykin tästä asiasta, niin voitaisiin esim. tilattoman väestön kannalta tässä asiassa sanoa, että lähemmä 6 miljoonan markan uhraus olisi ehkä edullisemmin käytetty tilattoman väestön asuttamiseksi kuin kysymyksessä olevien talonpoikien maiden kuivattamiseksi.

Ed. **Rantanen**: Minunkin kai täytyy merkitä kantani että minäkin kannatan ed. Ingmania. Ed. Siveniuksen lausunnon johdosta tahdon huomauttaa että kun maanomistajat tekevät uhrauksia, niin sitä suurempi syy on eduskunnalla hyväksyä ed. Ingmanin ehdottama ponsi. Ed. Sivenius mainitsi myöskin että tukit tekevät suurta haittaa, että tulvat vähenisivät, jos tukit otettaisiin pois. Voin mainita ed. Siveniukselle että viime kesänä esim. kyllä on nostettu Kokemäen joen pohjasta tuhansia tukkeja, mutta tukit eivät yksistänsä saa aikaan tulvia, kyllä siinä ehdottomassti täytyy ryhtyä joenperkaustoimiin hyvinkin suuriin. Täällä myöskin on huomautettu 1903 vuoden tulvasta. Minä olen myöskin tämän joen varrella asunut ja voin mainita että vuonna 1903 oli pikkusen tavallista korkeampi tulva, mutta viime vuosina on ollut joka kesä lähes yhtä korkeita tulvia, mennä vuonna hyvinkin suuri tulva. Kannatan ed. Ingmanin tekemää ehdotusta.

Äänestysesitykset ja päätökset:

1:o Ken vastaehdotukseksi mietinnön käsittelyn alaiselle kohdalle hyväksyy ed. Ingmanin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Nix'in tekemä ehdotus.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla

2:o Ken hyväksyy mietinnön kysymyksen alaisen kohdan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on hyväksytty ed. Ingmanin tekemä ehdotus.

Jaa-äänet olivat voitolla, joten **mietinnön** ehdotus oli **hyväksytty.**

Konnunsuon kuivatusta koskeva ponsi siv. 7.

Ed. **Pullinen:** Valitan, että valiokunta tässäkin suhteessa on ehdottanut anomuksen kysymyksessä olevan Konnunsuon kuivaamisesta hyljättäväksi. Tämä kysymys on ollut julkisen keskustelun aiheena jo puolen vuosisataa ja satoihin nousevien maanviljelijöiden kesken, jotka asuvat tämän suon ympärillä, on se esillä melkein joka päivä. Mutta sittenkin näyttää varsin toivottomalta saada tämä asia lopullisesti ratkaistuksi. Syynä tähän luullakseni on se, että tätä suota ei ole koskaan kunnolla tutkittu. Parhaan todistuksen tässä suhteessa antavat tämän valiokunnanmietinnön perustelut. Siellä mainitaan, että tätä suota on tutkittu kolme eri kertaa, ja saatu sellaiset tulokset, että ensimäisellä kerralla huomattiin kustannusarvion nousevan 1,100,000 markkaan, toisella kerralla 200,000 markkaan, ja kolmannella kerralla 128,000 markkaan. Näin suurien eroavaisuuksien täytyy johtua joko varsin erinlaisesta katsantokannasta tutkittavaan asiaan nähden tai tutkijain puuttuvasta ammattitiedosta. Aiheen jälkimäiseen otaksumiseen, nimittäin, että tutkijoilla on ollut puuttuvat ammattitiedot, antaa se seikka, että kahdella ensikerralla on tutkimuksen toimittanut piiri-insinööri ja niitten ammattikyky maanviljelyksen alalla ei meillä ole ollut milloinkaan korkea. Kolmannella kerralla on tutkimuksen suorittanut lääninagronoomi, jolta taas epäilemättä on puuttunut riittäviä insinööritietoja. Näin ollen olisi välttämätöntä saada aikaan ammatillisesti pätevä tutkimus ja sitte vasta ryhtyä tätä asiaa lopullisesti ratkaisemaan. Kysymyksessä olevan suon suuruus ja ne monet haitat, joita se tuottaa ympäristönsä viljelijöille, ovat siksi vaikuttavia, että valtio mielestäni on suorastaan velvollinen tähän. Lisäksi voisi tällä suolla, valtion omankin edun kannalta, olla suuri merkitys, sillä sopivampaa paikkaa tilattoman väestön asutukselle tuskin voi olla, koska mainittu suo on varsin lähellä vilkasliikkeistä seutua, kaupunkeja ja tehtaita sekä rautateiden ja laivaliikkeen risteyksessä. Maanlaatu suon ympärillä on varsin hyvä ja siitä päättäen voisi itse suollakin olla varsin suuria viljelysmahdollisuuksia. Tästä voisi siis tulla tilattoman väestön uudisasutukselle sopiva ja samalla paljon huokeampi paikka kuin moni niistä erämaan tiloista, joita valtio nykyisin ostaa ja paloittelee tilattomille.

Ottamalla nämä seikat huomioon, en voi ollenkaan pitää riittävänä niitä perusteluja, joilla valiokunta on ehdottanut tämän anomuksen hyljättäväksi. Nämä perustelut ovat lisäksi erehdyttäviä, sillä niissä mainitaan, että suon kuivaamisesta tulee hyötyä ainoastaan harvoille yksityisille, vaikka asia todellisuudessa on se, että

kuivaus hyödyttää satoja pienviljelijöitä, joista monet, päinvastoin kuin mietinnössä sanotaan, ovat suorastaan riittävän viljelysmaan puutteessa; varsinkin Joutsenon pitäjässä ovat maat useissa kylissä karuja ja kunnollista viljelysmaata puuttuu monelta köyhältä. Syy siihen, että tämä kuivaus on jäänyt näin pitkälle, on juuri siinä, että sen rannalla asuvat ovat melkein poikkeuksetta vähävaraisia pikkutilallisia. Ja kun he lisäksi asuvat eri pitäjissä, niin ei heillä ole ollut kylliksi kykyä eikä tilaisuutta yhteistoimintaan voidakseen ajaa tätä asiaa eteenpäin ja voidakseen pakottaa valtiota alapuolella asuvana laskemaan maaltaan pois veden, joka haittaa heidän viljelyksiään. Tähän olisi heillä mielestäni oikeus voimassa olevan lainkin nojalla.

Käsitykset suoviljelyksen etuisuudesta ja kannattavaisuudesta ovat myös, senjälkeen kuin viimeinen tutkimus tällä suolla toimitettiin, muuttuneet siksi paljon, että valtion, ollessaan suon omistajana, olisi yksinomaan viljelyksen kannalta uudelleen pantava toimeen tutkimus, sillä tällaista tointa ei voi pitää muuta kuin yksityistenkin kannalta varsin tavallisena viljelystoimenpiteenä ja kustannuksetkaan tästä eivät suinkaan nousisi mahdottomiin.

Yllä esittämääni nojaten rohkenen toivoa, että eduskunta ryhtyisi tässä asiassa avuksi, ja anoisi, että hallitus määräisi asianomaisen maanviljelysinsinöörin Konnunsuon kuivaamiseksi toimittamaan seikkaperäisen tutkimuksen, ja että toimitetun tutkimuksen nojalla eduskunnalle annettaisiin arm. esitys mainitun suon kuivaamisesta.

Ed. **Huoponen**: Rautatievaliokunta käsitellessään mietinnössä esiintyviä anomuksia on ollut johdonmukainen: se on kerta kaikkiaan hylännyt kaikki kysymyksessä olevat asiat. Mikäli kerrotaan, oli valiokunta ensimmäisessä lukemisessaan hyväksynyt Konnunsuota koskevan anomusehdotuksen, mutta ollakseen johdonmukainen varmaankin tuo hylkäämisen basilli rupesi vaivaamaan saman valiokunnan jäseniä siinä määrässä että ne tulivat aivan vastakkaisiin tuloksiin. Minä olen vakuutettu siitä että, jos eduskunta kiinnittää huomiota tähän kysymykseen, se antaa sille aivan toisellaisen merkityksen kuin rautatievaliokunta, sillä sitä se täydellisesti ansaitsee. Rautatievaliokunta ei ole edes tähän mietintöön merkinnyt sitä tosiasiaa että tämä asia oli esillä jo 1904—05 vuoden valtiopäivillä. Talousvaliokuntakin joka käsitteli tätä asiaa, antoi sille erittäin suuren huomion. Kuusi valiokunnan jäsentä puolusti anomusta ja kaikki nämä kuusi jäsentä mudostivat ainakin yhden joka säädystä, ne valiokunnan jäsenet, jotka puolustivat anomusta, olivat henkilökohtaisesti oppineet tuntemaan Konnunsuon suuren merkityksen eivätkä he voineet muuta kuin hyväksyä tämän suon kuivaamista koskevan esityksen. Mutta kuten tietty, mietintö vastalauseineen ei päässyt niillä valtiopäivillä esille ollenkaan, ja mikäli kerrotaan, on tapahtunut semmoinen omituinen sattuma että kaikki tätä kysymystä koskevat

asiapaperit ovat hävinneet. Valiokunta kauniisti sivuuttaa tämän kysymyksen. On otettava huomioon että valtio omistaaa 2,400 hehtaaria maata keskellä suota ja kolmen pitäjän: Jääsken, Lappeen ja Joutsenon pitäjäin talonpojat omistavat suon laitamaat. Suo on keskeltä matalampi ja keskellä on lampi, jonka syvyys on 29 jalkaa. Piiri-insinöörin tutkimuksen mukaan, joka on toimitettu v. 1871, tulisi suon kuivatus maksamaan toista miljoonaa, jos suon perinpohjainen kuivaus tapahtuu. Mutta semmoista kuivausta ei kukaan järkevä ihminen vaadi. Pintapuolinen kuivaus tulisi maksamaan, niinkuin ed. Pullinen mainitsi, toistasataatuhatta markkaa. Tässä ei ole miljoonista kysymys, vaan pienistä summista. Valiokunnan mietinnössä mainitaan että kuivaus tulisi maksamaan 53 markkaa hehtaari. Jos nyt 53 markalla saa hehtaarin viljelyskelpoista maata, niin minä luulen että sosiaalidemokraatit suurella ihastuksella tervehtivät tuommoista toimenpidettä, sillä eihän se maksa 5 o/o:n mukaan kuin 2 markkaa 50 penniä, ja sosiaalidemokraatit kuuluisassa pakkoluovutusehdotuksessaan ovat suostuvaiset maksamaan aina kuuteen markkaan hehtaarilta, kun maata luovutetaan tarvitsijoille. Minä siis toivon että ainakin vasemmisto mitä suurimmalla mielihyvällä kannattaisi tätä toimenpidettä että saadaan runsaasti valtion maata. Tämän lisäksi voidaan syystä kysyä, onko mahdollista että valtio on esteenä että pikkuviljelijät eivät saa maataan viljelyskuntoiseksi. Sanotaan ettei tarvetta ole tässä suhteessa esitetty. Tarve on esitetty jo 40 vuotta sitten. Silloin kuvernööri piti kokouksia, joihinka saapui asianomaisia talonpoikia, ja jo silloin herätti kysymys niin suurta myötätuntoa että monet suostuivat pitämään viemärit auki. Jos neljäkymmentä vuotta sitte pidettiin suon kuivaaminen tarpeellisena, niin nykyään tämä vaatimus on kasvanut paljoa suuremmaksi. Useille valtiopäiville ovat valitsijamiehet yksimielisesti lausuneet edustajille sen toivomuksen että Konnunsuo on kuivattava ja asianomaiset maanviljelijät tekivät anomuksen maanviljelysylihallitukseen, josta johtuikin agronoomi Gyldénin tutkimus, niin että tämä on vakava asia eikä suinkaan mikään leikin asia, niinkuin näkyy että useat edustajat vaan hymyilevät, kun tätä asiaa esitetään. (Naurua.) Ed. Pullinen on aivan oikein huomauttanut että Jääsken, Joutsenon ja Lappeen seutuvilla on paljon tehdastyöväestöä — Tainionkoski ja Enso ovat kai tunnetut — ja nyt saataisiin helposti palstatiloja työväestölle. Jos eivät ne kaikki sovi asumaan ympäristölle, niin pikkuviljelijät voivat vaihtaa maitaan valtion kanssa ja luovuttaa maansa tehdastyöväen asuttavaksi. Katsottakoon tätä asiaa miltä puolen hyvänsä, ainakin valtion menot tässä suhteessa tulevat korvatuksi, sillä pintapuolinenkin kuivaus vaikuttaisi että metsänkasvu valtion maa-alueilla monin kerroin korvaisi kuivaukseen käytettävän rahamäärän. Minä siis lämpimästi kannatan ed. Pullisen ehdotusta ja toivon että eduskunta hyväksyisi tehdyn ehdotuksen.

Ed. **Pajari:** Kieltämättä lienee maanviljelysolojen kehittäminen Suomen kansan eduskunnan suurin ja tärkein velvollisuus, varsinkin sellaisilla seuduilla kuin nyt kysymyksessäoleva, jossa olot ovat alkuperäisellä kannalla, maanviljelys kehittymätöntä ja maa sitäpaitsi karua.

Agronoomi Gyldén, joka on siellä toimittanut tutkimuksia on lausunut, että paikkakunnalla on runsaasti viljelysmaata, mutta oloja tuntevat vakuuttavat päinvastoin. Kaikin puolin yhtyen siihen, mitä ed. Pullinen ja Huoponen ovat lausuneet, pyydän kannattaa tehtyä ehdotusta ja uskallan toivoa, ettei eduskunta sellaista yritystä kuin nyt kysymyksessäoleva, jätä huomioonottamatta.

Ed. **Pykälä:** Nämä suonkuivaukset sattuvat erittäin onnettomaan aikaan, kun eduskunnan jäsenet näyttävät olevan erittäin vesiperäisellä tuulella kieltolain jälkeen. Jos tämä asia olisi sattunuf toiseen aikaan, niin luulenpa että olisi tultu paljon onnellisempaan päätökseen. Täällä on ed. Pullinen ammattimiehenä puhunut tämän asian puolesta, samaten ed. Huoponen, joka myös osaltaan tuntee asian. Minäkin ainoastaan lämpimästi kannatan edellisiä puhujia siinä toivossa, että kysymyksessä oleva suonkuivaus kerrankin saataisiin pois näyttämöltä, sillä ei se kuitenkaan väisty, ennenkuin se tulee lopullisesti ratkaistuksi. En lainkaan epäile, ettei se täten tulisi onnellisimmin ratkaistuksi.

Ed. **Castrén:** Kannatan ed. Pullisen tekemää ehdotusta. Onhan tähän aikaan polttavana kysymyksenä juuri tilattoman maalaisväestön asuttaminen. Voitaisiinhan tämänkin suonkuivaamisen kautta saada suunnaton ala kysymyksenalaista tarkoitusta varten. Puheenalaisen suon kuivattaminen ei ole mikään leikin asia, vaan hyvinkin vakava. Jos tahdotaan ryhtyä toimenpiteisiin tilattoman maalaisväestön asuttamiseksi, niin onhan asia sen arvoinen, että eduskunta päättää tutkimuksen toimeenpantavaksi.

Ed. **Sivenius:** Minun täytyy valittaa, että minulla on varsin huono lauluääni. Vahingosta voipi ehkä olla yhtä mieltä, mutta toinen saattaa tämänkin vahingon esim. Konnunsuosta kuvitella ehkä vähän liiallisesti ja värittää sitä mahdollisesti valitsijainsa edun mukaisesti. Sikäli kun minä tätä asiaa tunnen, olen tullut todellakin samallaiseen käsitykseen kuin tästä Kokemäenjoen asiastakin, että kustannukset olisivat äärettömän suuret ja hyöty verrattain pieni. Täällä on puhuttu uuden tutkimuksen puolesta, että saataisiin asia muka vähän paremmin selville, mutta niinkauvan kuin meillä on sellaisia tutkijoita kuin on, niin en käsitä, para-

nisiko asia siitä, että yhä uudelleen kolmas tutkimus sille uhrattaisiin. Ylipäänsä en luota niihin herrasmiehiin, jotka valtion varoilla kuljeksivat tutkimuksia tekemässä ja olen tällä kertaa sitä mieltä ettei kolmatta kertaa kannata lähettää niitä tutkimaan paikkaa, jossa he jo kaksi kertaa ovat olleet.

Täällä on valitettu, ettei perusteluissa ole otettu huomioon kaikkia niitä mahdollisia tilaisuuksia, milloin tästä Konnunsuon kuivaamisesta on puhuttu etenkin edellisillä valtiopäivillä. En tiedä, missä määrin tämä asia olisi parannut siitä, vaikka valiokunta olisi perusteluihin hankkinut ne monet kymmenet mahdolliset tilaisuudet, joista tässä asiassa on puhuttu, sillä niiden lukeminen käsittääkseni on äärettömän suuri.

On ihailtu sitä, että saataisiin 53 markalla hehtaari märkää suota,

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut

Ed. **Sivenius:** — — mutta minusta se ei tunnu varsin ihailtavalta. On sanottu, että tällä keinoin voitaisiin tilaton väestö asuttaa ja hankkia sille maata. Mutta vaikkakin tiedän — ja ylipäänsä ammattimiehet tietävät vielä paremmin —, että suo on erittäin viljelyksellistä, jos sitä hoidetaan siinä määrin, että se tuottaa hyötyä, niin en minä todellakaan ole niitä, jotka ihailevat sitä, että asutettaisiin tilatonta väestöä soille, sillä ne ovat epäterveellisiä ellei muulle, niin ainakin asumiselle.

Ed. **Kuuntila, Mikko:** Jos on ed. Huoposelle nevain kuivaaminen sydämenasia, niin on se kyllä minullekin. Olen kauan aikaa odottanut, että tämä asia otettaisiin paremmin varteen, että kuivattaisiin soita ja viljeltäisiin niitä, sillä onhan olemassa monia esimerkkejä niistä paikoista, missä soita on kuivattu ja viljelty, saavutetuista hyvistä tuloksisfa. Esim. Suupohjalla ja Lapualla on muutamia satojatuhansia markkoja ehkä käytetty nevain kuivaamiseen ja soiden viljelemiseen, jonka oli aikaansaanut eräs mies, jolla Helsingissä oli tavallista enemmän vaikutusvaltaa, ja nämä seudut ovat siellä pohjoisessapäin melkein etunenässä, mitä maanviljelykseen tulee. Jos muualta loppuu heinät ja kaurat, niin kyllä niitä aina siellä on saatavissa.

Mutta mitä nyt tämän Konnunsuon kuivaamiseen tulee, niin tuntuu niiden tietojen perustuksella, joita siitä on saatu, melkein mahdottomalta ruveta sen suhteen mihinkään toimenpiteisiin täällä kertaa. Sanottiin, että ympäristöllä on viljelysmaata hyvin paljon, ja sanottiin että se on niin pohjatonta nevaa, että siinä ei ole kuin vähän laitoja, jotka kelpaavat viljelykseen. Näin olisi valiokunnalle tullut hyvin raskaaksi puolustaa

sen kuivaamista. Minä kyllä olisin pitänyt sitä hellävaraisemmin, mutta en tahtonut vastalausetta panna.

Ed. **Riihelä**: Vaikka täällä onkin näitä kuivausasioita käsitellessä huomautettu, että puhutaan ainoastaan valitsijain tähden, niin uskallan sittekin lausua muutaman sanan. Tämä suo ei ole kaikin paikoin aivan sellainen kuin valiokunnan tietoon on tullut, joskin näin laajalla suolla on monenlaatuista maata. Sikäli kuin tiedän vuokraa valtio vuosittain heinämaita mainitulta suolta, joka todistaa että suo on hyvää. Sitäpaitsi on siellä jonkun verran metsääkin, ja näin ollen valtion omankin edun kannalta on edullista kuivata suo. Valiokunta on pannut pääpainon siihen, että muutamat harvat yksityiset tulisivat kuivauksesta hyötymään, vaikka asukkaita on runsaasti ympäri suota. Täällä huomautettiin että he ovat sellaisessa asemassa, että he eivät voisi sitäkään osaa pitää kunnossa, mikä heille kuuluu. Mielestäni olisi valtion velvollisuus kuivata, ja pitää kunnossa oma osansa, joka on keskessä ja alempana. Kannatan tehtyä ehdotusta.

Ed. **Schybergson**: Kantor Huoponen har försökt att, liksom den berömda Kalevalasångaren, sjunga oss rakt in i kärret, men jag hoppas ändock att vi skola kunna rädda oss därifrån. En summa af 53 mark per hektar i dessa trakter är ingen liten summa, ej ens för mindre vattensjuka marker än dem, som här är fråga om. Det förefaller mig tämligen uppenbart, att det endast vore strandegarena, som skulle hafva någon nytta af den föreslagna uttorkningen, men att den för kronans område icke skulle vara till något gagn. Om affären är så bra som hr Huoponen det beskrifver, så förmodar jag, att statsvärket icke skulle hafva något emot att afstå sitt område åt de privata personer, hvilka skulle taga uttorkningen om hand. Det är nog riktigt, att uttorkningen af kärr är en lofvärd sak, men också den måste man bedrifva med förstånd och företrädesvis välja de marker, som löna sig. Sådana finnes i detta land till ett så stort antal, att man icke behöfver utvälja sådana, som af allt att döma lämna ganska små utsikter till ett godt ekonomiskt utbyte.

Ed. **Schultz**: Jag har vistats en del år i de trakter, hvarom nu är fråga och har t. o. m. varit med om att själf odla en del af Konnunsuo stränder, och jag kan därför för min del konstatera, att utskottet träffat det rätta. Här omnämnes uti betänkandet, att en del af Konnunsuo består ända till 29 fots djup utaf kärrmossa, och jag känner för min del väl, att man ett 100-tal meter från Saima kanal inåt kärret stöter på hvit mossa, som är par famnar djup. Jag tror därför, att den landvinning, som där skulle kunna åstadkommas, är ganska ringa. Dessutom är jag alldeles öfvertygad

om, att det skulle gå såsom läneagronomen Gyldén förutsatt, eller att, om också marken skulle torrläggas, så skulle befolkningen dock icke komma att odla densamma. Det förhåller sig nämligen så, att befolkningen i Lappvesi och Joutseno kommuner redan i årtionden har vant sig vid lodjesläpning i Saima kanal och är ganska litet inkommen i jordbruk. De ega själfva stora arealer med utmärkt odlingsbar jord, som dock icke blifvit odlade, och det är därför högst osannolikt, ntt de skulle befatta sig med dylika kärrmarker.

Hr Huoponen framhåller, att den talrika arbetarebefolkningen vid Tainionkoski och Enso fabriker skulle komma att begagna sig af de marker, som här skulle kunna vinnas. Det tror jag för min del knappast. Det är nämligen 20—30 km från Tainionkoski och Enso till Konnunsuo kärr, hvarför jag knappast tror, att dessa arbetare skulle komma dit för att odla dålig, eländig kärrmark. Jag anser därför, att utskottet har kommit till ett lyckligt resultat i denna sak och får därför förorda, att utskottets kläm måtte godkännas.

Ed. **Sipilä:** Asiasta lienee jo riittävästi puhuttu, mutta kun tulin pyytäneeksi puheenvuoroa, niin sanon muutaman sanan ed. Huoposelle. Hän väittää että valiokunta johdonmukaisuuden takia on tämänkin anomuksen hyljännyt. Johdonmukaisuus johtuu siitä että valiokunnalle on jätetty niin mahdottomia anomuksia, että ne on ollut pakko hylätä. Tämä anomus on kaikista mahdottomin. Sillä tässähän ed. Huoposen itse allekirjoittamassa ponnessa ei ei pyydetty enempää eikä vähempää, kuin että kysymyksessä oleva Konnunsuo lähimmässä tulevaisuudessa valtion varoilla tutkittaisiin ja kuivattaisiin. Ed. Huoponen väittää ettei vaadita perinpohjaista kuivausta, mutta ponsissa sanottaan: tutkittaisiin ja kuivattaisiin. Suo kuuluu olevan niin syvä, että sen kuivattamiseen menisivät ehkäpä kaikki valtion liikenevät varat. Puhuja sanoi että kuivatusta on puolustettu. Niin on, mutta kun ammattimiehet ovat pitkän aikaa sitä vastustaneet, niin on valiokunnan täytynyt antaa enemmän huomiota näiden asiantuntijain puolueettomille lausunnoille kuin niille, jotka ehkä oman edun kannalta asiaa puolustavat. Ed. Huoponen sanoi, että 40 vuotta sitten sikäläiset maanomistajat lupasivat m. m. pitää viemärit auki. — Nuot lupaajat lienevät sittemmin päässeet eläkkeelle tahi ehkä kuolleet, sillä tätä nykyä ei mitään avustusta ole luvattu, ja asianomainen läänin-agronoomi tietää etteivät kuivatusojiakaan pitäisi kunnossa.

Ed. **Pullinen:** Sen johdosta, että ed. Sivenius on maininnut, ettei ole ollenkaan luultavaa, että tilattomat menisivät asumaan tälle suolle, voin sanoa, että hän ei tunne tämän suon ympäristön

asutusta. Se on tiheästi asuttua paikkakuntaa, ja siellä on koko joukko tilattomia, ja todistettavasti on agraarikomitealle tilattoman väestön puolesta jätetty anomus, että tämä tukimus toimitettaisiin, jotta ympärillä asuvat tilattomat voisivat suota käyttää hyväkseen. Tämä jos mikään puhuu sen puolesta, että tällä suolla on merkitystä tilattoman väestön asutukseen nähden. Ed. Knuutila mainitsi, ettei tätä suota kannata käydä viljelemään, sillä sitä ei voi kuivata eikä sen laidoilla ole mitään merkitystä, vaikka valiokunnan mietinnössäkin on mainittu, että niitä laitoja on kokonaista 440 hehtaaria viljelykseen kelpaavaa maata; siinä on lisäksi kehuttu, että maa on hyvää savipohjaista. Semmoinen maa, joka käsittää 440 ha:n alan ei ole mikään mitätön palanen; se ansaitsee huomiota varsin suuressa määrässä etenkin itä-Suomessa, missä on vähän viljelyskelpoista maata. Sitten mainittiin että 53 mk ha:lta tällaisen maan kuivattamisesta on vallan mahdoton summa — sen mainitsi ed. Schybergson. Ottamalla huomioon tämän maan laadun ja sen arvon on tämä käsittääkseni varsinkin viljelyksen kannalta aivan täydellisesti kannattava yritys, vaikkakin tutkimus tulisi samaan tulokseen, kuin mihin läänin agronoomi Gyldén on tullut — minä puolestani tosin luulen, että jos maanviljelysinsinöörit tulisivat tutkimuksen toimittamaan, niin pääsisimme vieläkin suotuisampaan tulokseen kuin vasta mainittu agronoomi Gyldén. Nämä rannanomistajat — — —

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Pullinen:** — — — — — — — ovat niissä kokouksissa, joita kuvernöörit ovat siellä pitäneet, monesti tehneet lupauksia, joissa he sitoutuvat sekä pitämään yllä ojia, että muuten asiaa avustamaan, mutta yleiseltä taholta, kuvernöörien, siis hallituksen puolelta ei ole asiaa ajettu edelleen ja näin ollen maamiehet ovat kyllästyneet tarjoamaan sitä apua. Ei siis mitenkään voi maanviljelijöitä syyttää siitä, etteivät he olisi valmiit auttamaan asiaa ja olemaan mukana. Siihen kyllä ovat valmiit, kun vaan saavat tilaisuutta. Ed. Schultz mainitsi, että puheena oleva suo on varsin huono »eländig» ympäristönsä puolesta. Tämä väite osoittaa, ettei hän suinkaan ole käynyt sen ympäristöllä, sillä siellä on mitä parhaita maita, Suurin osa laitoja kasvaa heinää, joka myydään ympäristössä asuville tilallisille; valtio pitää siellä joka vuosi huutokauppaa. Vaikka siellä vesi vaivaakin, kasvaa siellä kuitenkin rehua, joka tosin on hyvin vähänarvoista, mutta karjarehun puutteessa ovat omat pitäjäläiset ja ja monet tilalliset muistakin pitäjistä pakoitetut tekemään tällä vesiperäisellä suolla huonompiarvoistakin heinää. Minä puolestani olen ollut useimmissa niiden pitäjien maamiesseurojen kokouksissa, jotka sijaitsevat tämän suon ympärillä ja melkein kai-

kissa kokouksissa maamiehet ottavat esille tämän kysymyksen. Näin ollen tämä ei ole mikään niin vähäarvoinen kysymys. Sillä on sille paikkakunnalle varsin suuri taloudellinen merkitys ja syy siihen, että ne eivät ole voineet sitä itse ajaa, on todella se, että ne ovat kaikki vähävaraisia pikkuviljelijöitä. Minä toivoisin, että eduskunta siinä määrässä kuin ehdotukseni sisältää, todella ryhtyisi avustamaan tätä asiaa.

Ed. **Huoponen:** Ed. Schybergson lausui, että minä olen koettanut Väinämöisen tavalla laulaa eduskuntaa suohon. Se on täydellinen erehdys. Minun lausuntoni tarkoitti sitä, että eduskunta ryhtyisi toimenpiteisiin, että mainittu suo saataisiin viljelyskelpoiseksi kuivaksi maaksi. Ed. Schybergson mainitsi, että 53 markkaa on liian suuri kulu hehtarille saadessaan viljelyskelpoista maata. Minä en tiedä miten helpolla ed. Schybergson saa viljelyskuntoista maata — jos hän ollenkaan sellaista on koettanutkaan saada — mutta minä pyydän mainita, että minun viljelyskustannukseni ovat nousseet 200 à 250 markkaan, kun olen metsämaasta raivannut maata viljelykseen. Metsämaan raivaus ja ojitus maksaa keskimäärin 250 markkaa hehtaarilta ja se kannattaa. (Huutoa: kovemmin!)

Minä pyydän niille, jotka huutavat »Kovemmin«, kohtelijaimmin huomauttaa että te olette ennenkin koettaneet laskea leikkiä, mutta tässä nyt ei ole leikistä kysymys. Minä kyllä voin puhua niin että te kuuletie, ilman mitään eri huomautuksia. Toivon, että eduskunta oivaltaa, ettei tässä ole leikittelemisestä kysymys, ja että se on viimeinen kerta kun tässä suhteessa mitään muistutuksia tehdään. (Asiaan!)) Minä tulen asiaan, hyvät herrat.

Ed. Sivenius on sanonut, että hän ei tahtoisi tilatonta väestöä suolle asumaan. Hänessä ei todellakaan mahda olla maanviljelijän vikaa. Se, jolla vähänkään on kokemusta maanviljelyksestä, tietää että suon viljelykseen ottaminen on tuottavinta ja halvinta. Että tilattomatkin ovat kiinnittäneet huomiota tähän onnettomaan Konnunsuohon, siitä voin mainita, että olen varmalta taholta saanut tietää, että tilattomat ovat lähettäneet agraarikomitealle erityisen pyynnön siitä, että agraarikomitea ryhtyisi toimenpiteeseen, jotta tämä kysymyksessä oleva suo tutkittaisiin ja kuivattaisiin. Siinä siis on perää. Eihän tietysti kaikki Enson ja Tainionkosken tehtaitten työväestö voi eikä sen tarvitse muuttaa sinne, mutta ne voivat saada lähellä asuvilta maanviljelijöiltä tonttimaita ja nämä taas lisää sieltä, mistä on helposti saatavissa viljelysmaata.

Kun oli kysymys luotonantamisesta pikkuviljelijöille, silloin Hypoteekkiyhdistyksen esimies ed. Schybergson mainitsi, kuinka mahdotonta on antaa pikkuviljelijöille luottoa. Nyt olisi tässä oiva keino, millä kohottaa ja auttaa satojen pikkuviljelijäin asemaa siten,

että he saisivat omaa maata ottaa viljelykseen. Silloin myös eräs arvoisa edustaja sanoi, että »me koetamme kaikki keinot, että pikkuviljelijät saavat oloihinsa parannusta». Nyt me panemme teidät, hyvät herrat, koetukselle, onko teidän puheissanne perää. Nyt on satojen pikkuviljelijäin edut kysymyksessä, jotka asuvat kolmessa pitäjässä Konnunsuon ympärillä. Onko oikeuden mukaista, että talonpoika estetään omaa maataan viljelemästä, valtion suosta kun tulee vettä, joka tekee viljelysyritykset mahdottomaksi? Eihän nyt ole kysymys muusta kuin tutkimuksen toimeenpanemisesta. Valiokunnan puheenjohtaja sanoo että Konnunsuon kuivaaminen maksaisi enemmän kuin Suomen valtiovaroja on olemassa. Kysymyksessä on vain 100,000 markan määräraha, jos pintapuolinen kuivaus toimeenpantaisiin. Onko valtio nyt niin köyhä, ettei se voisi tämmöiseen uhraukseen käydä? Mutta me emme vaadi sitäkään. Me tyydymme ed. Pullisen ehdotukseen, että suo tutkittaisiin, ja jos se olisi edullinen, sitten vasta kuivaus pantaisiin toimeen. Mahdoton on saada perinpohjaista kuivausta toimeen suolla, jossa on 29 jalkaa syvä lampi keskellä. Jokainen käytännöllinen ihminen ymmärtää, ettei sitä joka paikasta voi kuivaksi saada. Mutta kun suurin osa suosta saadaan kuivaksi, niin silloin on jo tarkoitus saavutettu.

Minä siis lasken tämän asian jokaisen edustajan sydämelle ja olen viimeiseen asti vakuutettu, että todella tahdotte ryhtyä pikkuviljelijöitä käytännössäkin auttamaan ja hankkimaan tilattomille maata.

Ed. **Kivilinna:** Pyydän saada kannattaa ed. Pullisen ehdotusta.

Ed. **Sivenius:** Ed. Pullinen on sanonut, ehkä väärinkäsityksestä, että minä olisin vakuuttanut, että tilattomat eivät menisi suolle. Minä olen käsittääkseni vain sanonut, että en tahtoisi, että tilattomia sinne vietäisiin ja että he sinne menisivät. Muuten ed. Huoponen tahtoi todistaa, että tilattomat ovat agraarikomitealle lähettäneet vaatimuksia suon kuivaamisesta. Mutta yhtä pätevästi kuin tirehtööri Huoponen voi tämän todistaa, voidaan todistaa, että tilattomat ovat sitä vastustaneet. Tämä vain senvuoksi, ettei syntyisi mitään yksipuolisuutta eikä väärinkäsitystä asiassa.

Ed. **Raatikainen:** Kannatan agronoomi Pullisen tekemää ehdotusta siinä että tämä suo tutkittaisiin. Jos kohta tämä on tutkittu aikaisemmin, ovat viljelysolot ja suoviljelyksen teknillinen puoli kehittyneet vuosikymmenien kuluessa niin paljon että suo, joka 30—40 vuotta sitten ei ollut kannattava viljellä, saattaa nyt aivan hyvin olla sitä. Niinikään luulisin että harvassa on niin

huonoja soita, jotka eivät hyvillä liikekohdilla ollen nykyään kannattaisi viljellä. Kannatan siis agronoomi Pullisen tekemää ehdotusta että tutkittaisiin ja sitten vasta kuivattaisiin, jos suo on viljelykseen sopiva. Muuten tuntuu vähän kummalliselta että tässä on sattunut niin paljon maataloudellisia asioita, jotka kaikki perättäin täytyisi hyljätä. Minusta tuntuu siltä että rautatievaliokunta, joka näitä asioita on tutkinut, ei ole ollut maatalousasiain harrastaja asioita arvostellessaan. Ehkä siinä on liian paljon samaa vaikutusta, jota meillä yleensäkin on, että silloin kuin maanviljelyksen edut ovat kysymyksessä, silloin ei kannata uhrata mitään, silloin jätetään kaikki oman onnensa nojaan. Mutta silloin kuin muita etuja on kysymyksessä, silloin ei koskaan ole rahasta puute yhteiskunnan puolelta.

Ed. **Nykänen:** Edellinen puhuja lausui tässä, ett'ei rautatievaliokunnassa muka olisi ollut tämän asian tuntijoita. Onhan kyllä tosi, ettei siellä agronoomeja ollut, mutta kyllä joitakuita pikkumaanviljelijöitä, kuten minäkin, jotka harrastavat soiden kuivaamista. Nyt kuitenkin tutkimus on näyttänyt, että mainitulla suolla, jonka koko ala on 2619 ha ja josta kruunu omistaa 2400 ha, on 29 jalkaa syvä rahkasuo, ja minun käsitykseni mukaan, sen mukaan mitä minä soista ymmärrän, kun on 29 jalkaa syvä rahkasuo, niin on uutisviljelijällä vaikea asettua sitä viljelemään. Pidän ihan mahdottomana sitä, mitä täällä muutamat ovat sanoneet, että sinne voisivat torpparit tai tilaton väesö asettua. En uskoisi sen ainakaan lähimmässä tulevaisuudessa tulevan tapahtumaan. Kun sitä paitsi agronoomi Gyldén, joka on myöhemmin pitänyt siellä tutkimuksia, sanoo, että sillä paikkakunnalla tuskin tultaisiin ojia pitämään kunnossa, vaikka ne sinne valtion kustannuksella laitettaisiinkin, niin on valiokunnassakin ruvettu epäilemään, ettei tämmöinen työ voi tulla koskaan kannattamaan.

Ed. **Laine:** Pyydän kannattaa ed. Pullisen tekemää ehdotusta.

Ed. **Hämäläinen A. P.:** Keskustelussa on tullut merkillinen ristiriita näkyviin. Insinöörit, jotka ovat johtaneet tutkimusta, ovat huomauttaneet, että suolla on 29 jalkaa syvä rahkasuo, mutta ed. Huoponen taas sanoo, että siellä on 29 jalkaa syvä lampi. Kummallista on, ettei vielä ole saatu tietää, onko se lampi vaiko rahkasuo. Jos on näin hullusti, etteivät meidän insinöörimme sitä tiedä, niin pantakoon siinä tapauksessa tutkimus toimeen.

Ed. **Huoponen:** Pyydän viimeisen lausunnon johdosta huomauttaa, että se on lampi.

Ed. **Castrén:** Muutama sana vielä. Koko tämä keskustelu

eduskunnassa osoittaa, että ne tiedot, jotka ovat olemassa puheenaolevasta suosta, ovat varsin ristiriitaisia, Katson tämän keskustelun todistaneen, että tutkimus on tarpeen. Tässähän ei ole kysymys mistään pienestä viljelykseen otettavasta alasta, vaan kysymys on niin suuresta alasta kuin 2619 ha. Sellainen suoala kannattaa tutkimista valtion puolelta.

Ed. **Kuisma:** Minä kannatan ed. Pullisen ehdotusta.

Äänestysesitys ja **päätös:**

Ken hyväksyy mietinnön ehdotuksen, mitä Konnunsuon kuivatusta koskee, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden hyväksytty ed. Pullisen tekemä ehdotus.

Äänestyksessä annettiin 99 jaa- ja 51 ei ääntä, joten **mietinnön** ehdotus oli **hyväksytty.**

Mietintö oli siis kokonaisuudessaan **hyväksytty.**

Siihen nähden että aika oli jo pitkälle kulunut, katsoi **Puhemies** tarpeelliseksi siirtää jälellä olevat asiat tuonnemmaksi. Ensi istunto oli kyllä aijottu vaan pöydällepanoistunnoksi, mutta oli siinä kuitenkin otettava käsiteltäväksi kulkulaitosrahastoa koskeva valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12, koska se on otettava kolmen käsittelyn alaiseksi.

Puheenvuoroa käytti tämän johdosta:

Ed. **Mikkola:** Minä ehdotan, että seuraava asia, joka koskee rautateitä, siirrettäisiin lauvantain istuntoon.

Ed. **Huoponen:** Siihen katsoen, että luullakseni lauvantaina voi tulla paljon tärkeämpiä asioita esille, olisi parasta että asiat lykättäisiin perjantain istuntoon.

Ed. **Listo:** Siihen nähden, että suurellevaliokunnalle on hyvin tärkeätä saada käyttää huominen päivä, ehdotan, että asiat siirretään lauvantain istuntoon.

Ed. **Palmén:** Se mietintö, joka koskee kulkulaitosrahastoa, olisi kiireellisesti käsiteltävä siitä syystä, että siinä puhutaan valtiolainasta ja sen ehdoista, joten siinä on erityiset mutkat. Sen

tähden olisi varsin tärkeätä, että se tulisi perjantaina käsiteltäväksi. Mutta sen kanssa yhteydessä on käsiteltävä valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7, joka jo on päätetty ottaa käsiteltäväksi samalla kertaa. Ainakin nämä molemmat asiat olisivat oikeastaan tällä viikolla otettavat esille, eikä niitä suinkaan pitäisi lykätä kauvemmaksi.

Ed. **Castrén:** Tahtoisin puolestani yhtyä siihen ehdotukseen, jonka Puhemies on tehnyt, että kaikki käsittelemättä jääneet asiat otettaisiin tämän päivän istunnossa esille. Ei auta meitä ollenkaan se, että ne lykätään tuonnemmaksi. Rautatievaliokunnan mietintöä n:o 5 käsiteltäessä emme luultavasti tule pääsemään pitkästä puhetulvasta ja jos se asia lykätään tuonnemmaksi, sattuu sen käsittely juuri silloin, kun meillä on kaikkein kiireellisin aika.

Puhemiehen määrättäväksi jäi päiväjärjestyksessä jälellä olevien asioiden esittäminen eri päiviksi.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi lauantain istuntoon

valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11 sen **kertomuksen** johdosta, jonka Keisarillisen Senaatin valtiovaraintoimituskunta on Suomen eduskunnalle antanut **valtiovarain tilasta,**

ensi istuntoon

valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12 arm. esityksen n:o 20 johdosta, joka koskee **kulkulaitosrahastoa,**

ensi lauantain istuntoon

laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7 neljän eduskunnalle jätetyn an. ehd. (n:ris 41, 43, 194, 44) johdosta **lainsäädäntötoimenpiteistä evankelis-luterilaisen papiston palkkauksen uudestaan järjestämiseksi sekä papiston virkatalojen hallinnon siirtämiseksi seurakunnille.**

Seuraava istunto oli oleva perjantaina kello 6 i. p.

Istunto päättyi kello 3,15 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

38. Perjantaina 25 p. lokakuuta 1907 klo 6 i. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Hokkanen, Huoponen, Häkkinen, Kiiskinen, Kivioja, Listo ,Merivirta, Nuotio, Paasivuori, Söderholm, Torppa.

Ed. Merivirta ilmoitettiin tänään sairaaksi, ed. Perttilä pyysi vapautusta huomispäivänä kello 1—4, ed. af Ursin pyysi vapautusta huomispäivänä kello 6:sta jälkeen puolenpäivän, ed. Huoponen pyysi vapautusta yksityisten asiain takia ensi maanantaihin saakka.

Edellä olevat ilmoitukset ja pyynnöt hyväksyttiin.

Kulkulaitosrahastosta.

Esitettiin ensi käsittelyä varten

valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12 anm. esityksen n:o 20 johdosta, joka koskee kulkulaitosrahastoa.

Puhemies ilmoitti esitettävän ensi käsittelyä varten sen osan, mikä koskee valtiolainoja, johon kohdistuu ponsi mietinnön 13 siv. Kulkulaitosennakkoarvio vuodeksi 1908 esitetään ainoaan käsittelyyn ja ja yhdessä sen kanssa ne kaksi pontta valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä n:o 7, siv. 10, jotka asiasta edellisellä kerralla päätettäessä jätettiin tämän asian yhteydessä käsiteltäväksi. Kuitenkin oli puhemiesneuvostossa katsottu asianmukaiseksi että kulkulaitosrahaston ennakkoarvion käsittely sekä sen yhteydessä määrärahat vastaisia rautatierakennuksia varten otettaisiin käsiteltäväksi vasta rautatievaliokunnan mietintöä käsiteltäessä, joka koskee uusien rautateiden rakentamista ja joka tulee huomenna esitettäväksi.

Puheenvuoroa käytti:

Senaattori **Mechelin:** Kun nyt olen saanut kuulla, että käsitellään ainoastaan kysymys valtiolainasta, niin minä tällä kerralla luovun puheenvuorosta.

Ed. **Palmén:** Koska tähän mietintöön on sattunut pari painovirhettä, niin pyydän saada nyt jo ne korjata. Suomalaisessa mietinnössä sivulla 2 mainitaan paloviinarahoista kulkulaitosrahastolle tuleva osuus 5 miljoonaa markaksi. Pitää olla 6 miljoonaa markkaa, niinkuin näkyy myös ruotsalaisesta mietinnöstä, joka tässä kohden on oikea. Tämä painovirhe on huomattu ja tulee oikaistavaksi erinäisellä oikaisulehdellä. Samalla tahdon mainita, että ruotsalaisessa mietinnössä on 3 sivun keskipaikoilla vuosiluku 1901, vaikka pitää olla 1908. Nämä numerot ovat nyt oikaistavat.

Minä muuten en katso tarpeelliseksi lausua mitään tästä lainasta ennenkuin huomaan, esitetäänkö siinä asiassa jotain epäilyksiä.

Sen jälkeen julistettiin keskustelu päättyneeksi, mitä koskee valtiolainoja.

Ennakkoarvion käsittelyyn nähden lausui mielipiteenään:

Ed. **Nevanlinna**: Minulla puolestani ei ole mitään tätä vastaan. Edellytän nimittäin, että ne mahdolliset ehdotukset lausunnoiksi eduskunnan puolelta, jotka ehkä joku voisi katsoa tarpeellisiksi, voidaan ennakkoarvion yhteydessä tuoda esille.

Eduskunta hyväksyi puhemiesneuvoston ehdotuksen tässä kohden

Esitettiin ja **pantiin pöydälle**

ensi istuntoon

lakivaliokunnan mietintö n:o 5 anm. es. n:o 28 johdosta, sisältävä ehdotuksen laiksi **kulkukaupasta,**

ensi maanantain istuntoon

pankkivaliokunnan mietintö n:o 8 Längmanin testamenttirahastojen hoidosta,

anomusvaliokunnan mietintö n:o 9 an. ehd. (n:o 92) johdosta, **valtioavun myöntämisestä Pietarin suomalaiselle yhteiskoululle,**

sekä ensi istuntoon

valtiovaliokunnan mietintö n:o 13 anm. es. n:o 26 joh-

dosta, joka koskee **Suomen valtiovaroista Valtakunnan rahastoon sotilastarpeisiin suoritettavaa apumaksua,**

sen jälkeen kun **Puhemies** oli selittänyt asian ehdotettavan pöydälle ensi istuntoon siltä varalta että se mahdollisesti vielä pyydettäisiin pöydälle, jolloin se kumminkin ehtisi tulla päätetyksi ennen lopullisen budgetin hyväksymistä.

Ensi istunto oli oleva huomena kello 11 a. p.

Istunto päättyi kello 6,33 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

---

39. Lauantaina 26 p. lokakuuta 1907 klo 11 a. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Heiskanen, Hokkanen, Huoponen, Kolkki, Nuorteva ja Nuotio.

Ed. Nuortevalle myönnettiin yksityisasiain takia vapautusta tämän päivän aamuistunnosta.

Lisäys päiväjärjestykseen.

Kun suurivaliokunta eilen jo oli ennättänyt käsitellä valtiovarainvaliokunnan mietinnön kulkulaitosrahastosta, mikäli koskee valtiolainaa, katsottiin puhemiesneuvostossa olevan syytä ottaa jo tänään toiseen käsittelyyn mainittu osa valtiovaliokunnan puheenalaista mietintöä, kuitenkin sillä edellytyksellä että kenelläkään ei olisi tällaista lisäystä vastaan mitään muistuttamista.

Ehdotus hyväksyttiin.

Ehdotus laiksi siitä verosta, joka paloviinan valmistamisesta on suoritettava sekä tämän veron käyttämisestä vuonna 1908.

Esitettiin kolmannen käsittelyn alaiseksi

yllämainittu ehdotus laiksi

ja **hyväksyttiin** siihen nähden eduskunnan ennen toisessa käsittelyssä tekemä päätös.

Esitettiin ainoaa käsittelyä varten

muut osat valtiovarainvaliokunnan mietintöä n:o 9, koskeva paloviinaveroa ja sen käyttämistä, jotka olivat lykätyt tämän asian yhteydessä käsiteltäväksi

nimittäin *ponnet siv. 6 ja 7*, ja **hyväksyttiin** ne järjestänsä keskustelutta

joten asia oli loppuun käsitelty.

Ehdotus laiksi maalaiskansakoulujen opettajiston palkkauksesta.

Esitettiin kolmatta käsittelyä varten

yllä mainittu ehdotus laiksi

ja **hyväksyttiin** siihen nähden toisessa käsittelyssä tehty päätös.

Esitettiin ainoan käsittelyn alaiseksi

muut osat valtiovarainvaliokunnan mietintöä n:o 6 arm. es. n:o 21, johdosta, joka koskee varojen osoittamista kansakoululaitosta varten vuodeksi 1908.

Ensimäinen *apumaksun suorittamista kaupunkien kansakoululaitokselle* koskeva kohta **hyväksyttiin** keskustelutta,

toinen kohta, *apumaksua maalaiskansakoulujen varsinaisen opettajiston palkkaamista* koskeva, aiheutti seuraavan lausunnon:

Ed. **Palmén**: Pyydän vaan huomauttaa että se summa, joka tässä on laskettu, tietysti tulee johonkin määrin muuttumaan.

Monta ehdotusta on esitetty ja viimeksi on tullut välitysehdotus hyväksytyksi. Lopullisesti summa on määrättävä tarkemman laskun mukaan kuin mitä tänään voi esittää, ja viimeksi määrätty summa — suunnilleen se jollakin kymmenellä tuhannella eroaa niistä summista, mitä täällä on harkittu — tulee esitettäväksi siinä mietinnössä, jonka valtionvarainvaliokunta antaa kaikista rahamääräyksistä toivottavasti ensi tiistaina. Pyydän vaan valiokunnan puolesta että tämä summa ja muut tästä päätöksestä aiheutuvat tarkemmin laskettavat määrät saavat jäädä avonaisiksi tullakseen määrättäviksi yhteydessä valtiovarainvaliokunnan annettavan mietinnön kanssa, joka tulee olemaan n:o 14.

Ed. **v. Alfthan** kannatti ehdotusta.

Tehty **ehdotus hyväksyttiin**

3:s kohta, *apumaksua opettajain ja opettajattarien palkkaamista mies- ja naiskäsitöiden opetusta varten* koskeva, **hyväksyttiin** keskustelutta.

4:s kohta, *määrärahaa palkankorotukseen maalaiskansakoulujen varsinaiselle opettajistolle* koskeva, aiheutti seuraavat lausunnot:

Ed. **Palmén:** Tämä kohta on aivan samassa asemassa, kuin kohta 2, ja pyytäisin että siitä tehty päätös sovitetaan tähänkin.

Ed. **v. Alfthan:** Kannatan ehdotusta.

Ehdotus hyväksyttiin.

5:s kohta, *määrärahaa maalaiskansakoulun opettajiston eläkkeisiin* koskeva,

6:s kohta, *määrärahaa kaupunkien kansakouluopettajien eläkkeisiin* koskeva, sekä

7:s kohta, *määrärahaa sairaiden kansakouluopettajien ja opettajattarien avustamiseen* koskeva

hyväksyttiin järjestänsä keskustelutta.

8:s kohta, *apumaksua kansakoulutalojen ja käsityöhuoneiden rakentamiseen* koskeva.

Puheenvuoron sai:

Ed. **Kirves:** Minä olisin toivonut että tätä määrärahaa olisi korotettu. Nyt tulee ainoastaan 75 o/o kansakoulurakennuskustannuksesta valtiolta ja sitäkään ei usein saada kaikkia. Maalaiskansakoulut joutuvat huonoon asemaan. Voisi tuoda sellaisia esimerkkejä että kansakoulurakennuksia on huutokaupalla julistettu myytäväksi yksinomaan siitä syystä ettei ole riittävästi rahaa niitten rakentamiseen; on pitänyt tehdä velkaa rikkaille porvareille ja ne ovat hankkineet itselleen huutokaupalla myyntioikeuden. Ja on kansakouluja, joita on jo kahteen kertaan myytäväksi kuulutettu, mutta onneksi ei ole tullut ketään huutajaa. Näin ollen olisin oikeastaan toivonut tätä kohtaa mietinnössä toisin muutettavaksi, mutta kun on aika näin lyhyt, niin jätän ainoastaan valtiovarainvaliokunnan harkittavaksi, eikö sitä jollakin tavalla sopisi korjata lähemmässä tulevaisuudessa.

Ed. **Pykälä:** Minä kannatan ed. Kirveen mielipidettä.

Ed. **Palmén:** Lienee jotakuinkin myöhäistä jättää valiokunnan harkittavaksi, mitä nyt enää voisi korottaa, sittenkun valiokunta jo aikoja sitten on antanut mietintönsä. Puhujan pitäisi ainakin esittää joku varma ehdotus. Mutta koska ei tätäkään asiaa ole voitu käsitellä ilman että on ruvettu puhumaan »rikkaista porvareista», niin pyydän muistuttaa, että edellisillä valtiopäivillä, ehkä kaikilla valtiopäivillä, joilla minä olen ollut mukana 20 vuoden kuluessa, on valtiopäivillä korotettu niitä varoja, joita kouluhallitus ja senaatti ovat kansakoululaitokseen anoneet, joten voisi tässä asiassa säästää tuota puoluesäveltä.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **hyväksyttiin** asiaa koskeva ensimäinen ja sitte toinen ponsi muuttamatta.

Kohdat 9—11, *määrärahoja kirjastoja varten maalaiskansakoulujen opettajille ja opettajattarille, stipendeiksi kuuntelua ja opintomatkoja varten, havaintovälineiden hankkimiseksi maalaiskansakouluihin, yliopistollisten jatkokurssien toimeenpanemista varten kansakoulun opettajille ja opettajattarille*

hyväksyttiin järjestänsä keskustelutta.

14:s kohta, *apumaksua oppikirjain ostoon maalaiskansakoulujen varattomille oppilaille*

aiheutti seuraavan ehdotuksen:

Ed. **Kirves:** Tämä kohta on samallainen kuin se, josta edelli-

sellä kerralla huomautin. Pyysin valtiovarainvaliokunnan jäseniä ottamaan huomioon ei ainoastaan opettajain vaan oppilaidenkin sivistysvaalimuksia, mutta tässä minun mielestäni on viime mainittu jätetty jotenkin sivuasiaksi. Vedotaan siihen, että ei ole ennenkään myönnettyä määrärahaa käytetty. Mutta sitä ei ole ollut mahdollisuutta käyttää, kun summa on niin pieni, etteivät kunnat ole voineet lisätä sitä 75 o/o, joka oli entisen asetuksen mukaan ollut lisättävä. Tässä on kyllä korotettu määräraha, mutta se on mielestäni vielä nytkin siksi alhainen, ettei se vastaa tarkoitustaan. Se on korotettu ainoastaan 40 o/o, mutta olisin suonut, että se olisi korotettu ainakin 60 o/o. Minä ehdottaisin senvuoksi, että tämä kohta tulisi kuulumaan: Että eduskunta apumaksuksi oppikirjain ostoon maalaiskansakoulujen oppilaille vuodeksi 1908 myöntäisi 150,000 markkaa.

Ed. **Paunu:** Samalla kun lausun tunnustukseni valiokunnalle siitä kannasta, jolle se on asettunut niihin kuntiin nähden, jotka tahtovat hankkia kaikille kansakoulunoppilaille opetusvälineet yhteisellä kustannuksella, yhdyn kannattamaan ed. Kirveen tekemää ehdotusta.

Ed. **Bloranta, Heikkinen, Hämäläinen, A. P.** ja **Aromaa, V.** kannattivat ed. Kirveen ehdotusta.

Keskustelun päätyttyä vastattavaksi hyväksyttiin seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyyy mietinnön käsittelynalaisen kohdan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Kirveen tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annettiin 86 jaa- ja 104 ei-ääntä, joten oli **hyväksytty** mainituksi määrärahaksi ed. **Kirveen ehdotuksen** mukaan 150,000 markkaa.

Päätöksen johdosta puheenvuoron saatuaan lausui

Ed. **Danielson-Kalmari:** Minun täytyy panna vastalause tätä päätöstä vastaan, ei suinkaan sen tähden, etten minä täysin oivaltaisi sitä hyvää tarkoitusta, jota päätöksessä on pidetty silmällä, vaan vastalauseeni koskee sitä muodottomuutta, jota noudatetaan, kun valtiovarainvaliokunta tekee virallisiin asiakirjoihin perustuvan ehdotuksensa ja sitten täällä lopullisessa käsittelyssä tehdään muutosehdotus, joka koskee valtiovarojen käyttämistä, ja tämä ehdotus hyväksytään ilman että asia on ollut valiokunnan käsittelyn alaisena. Jos tällaista menettelyä ruvetaan noudatta-

maan, niin me emme koskaan tiedä, minkälaisia päätöksiä eduskunnassa syntyy. Se on tätä muodottomuutta vastaan, kun minun vastalauseeni on suunnattu.

Ed. **Castrén:** Minä pyydän kaikissa osissa saada yhtyä edellisen puhujan vastalauseeseen.

Vastalauseesen yhtyivät niinikään ed. **Kairamo, Schybergson, v. Alfthan** ja **Ahmavaara.**

15:s *apumaksua kansanopistoille* koskeva kohta

aiheutti seuraavan **keskustelun:**

Ed. **Sivenius:** Minä olisin hyvin mielelläni nähnyt, että valiokunta olisi edes perusteluissaan ottanut huomioon sen seikan, että näitä kansanopiston apurahoja olisi jaettu vähän suhteellisemmin. Minusta tuntuu, että tässä tapauksessa tapahtuisi vääryys, jos kansanopistolle, jossa esim. on 30 oppilasta, jaetaan aivan samansuuruinen apuraha kuin sellaisellekin opistolle jossa on mahdollisesti 130. Kun kuitenkin tämän määrärahan myöntäminen ei koske sen pitempää aikaa, vaan tulee 1908 vuoden valtiopäivillä uudestaan esille, niin olen sentähden valmis odottamaan siksi kun uusi ehdotus 1908 vuoden valtiopäivillä tästä asiasta tehdään ja sitten vasta ottamaan huomioon sen, että suhteellisempi jako tässä asiassa tulisi kysymykseen, vaikka olisikin hyvin tärkeätä saada se jo tällä kertaa toimeen.

Ed. **Vikman:** Se ehdotus, joka tässä nyt tehtiin, on minun mielestäni siinä suhteessa arveluttava, että ne kansanopistot joissa on pienemmät oppilasmäärät, työskentelevät tavallisesti sellaisissa syrjäseuduissa, joissa kansanopiston tarve on hyvinkin suuri, mutta joihin liikeneuvojen huonouden vuoksi ei oppilaita voi siihen määrään tulla kuin paremmissa liikepaikoissa oleviin opistoihin. Koska minun mielestäni tämä seikka on otettava huomioon ja varsinkin kun meillä on niin lyhytaikainen kokemus, kuin puolen vuoden siitä, millä tavalla myönnetyt valtioavut kansanopistoihin vaikuttavat, niin soisin ettei sellaista ehdotusta ainakaan pitkään aikaan vielä tehtäisi. Meidän kansanopistomme ovat saaneet ensimmäiset valtioapunsa vasta tämän vuoden kesäkuussa ja kokemus on siksi niin vähäinen, että jonkun vuoden pitäisi niiden kaikkien saada toimia sillä 6,000 markan avustuksella, mikä niillä tähän saakka on ollut.

Ed. **v. Alfthan:** Med anledning af hr Sivenius anmärkning i denna del, skulle jag önska få framhålla, att det är mycket tvifvel-

aktigt, huruvida det alls är önskligt att folkhögskolorna skola hafva ett mycket stort antal elever. Det är önskligt att det finnes ett stort antal folkhögskolor, men det är icke önskligt, att elevantalet skall stiga mycket högt i hvarje skola, emedan det ligger i hela dessa skolors art att utöfva ett intensivt personligt inflytande på eleverna, och i samma mån, som elevantalet går öfver en viss gräns, blir möjligheten att invärka i sådant syfte, som utgör folkhögskolans grundidé, försvårad. Jag skulle därför snarare vara villig fastställa en helt annan bestämmelse, nämligen, att, om en skola tager emot ett altför stort antal elever, så får den intet understöd alls. Det borde finnas en viss bestämd gräns, utöfver hvilken skolan icke borde gå, om den skall kunna fungera bra. Anmäler det sig flere elever, så skall man inrätta en ny skola. Jag skulle därför förbli vid statsutskottets förslag.

Ed. **Kares:** Minä kyllä itse asiassa olen täydellisesti ed. Siveniuksen kannalla. On omituista, että valtioapu on samanlainen kaikille opistoille, vaikka on opistoja, joiden vuosimeno nousee 15, 16, 17 tuhanteen markkaan ja toisia, jotka tulevat toimeen melkein niillä valtionavuilla, joita nykyään jaetaan. Tällaisen epäkohdan täytyy tulla korjatuksi niin pian kuin mahdollista. Me olisimme ehdottaneet muutoksia ponteen, mutta samallainen ajatustapa, jonka ed. Alfthan toi esiin, vaikutti, että jätimme sen ensi vuoteen. Minäkin olen semmoisen kansanopiston johtajana, jossa on paljon oppilaita, huomannut, että ei ole onneksi, että kansanopistot tulevat kovin suuriksi, ja sentähden olisi säädettävä joku vähin määrä, esim. 50 oppilasta, jolloin opisto saa täyden valtioavun, mutta oppilasluvun mennessä siitä alaspäin sitä vähennettäköön. Joku tämän suuntainen perustus olisi jaolle saatava, mutta kun on näin myöhäistä, niin luovun siinä suhteessa kaikista ehdotuksista.

Ed. **Hämäläinen K.:** Minäkin yhdyn ed. Siveniuksen lausuntoon, ja olisin, jos aikaa olisi ollut enemmän, ehdottanut mietinnön lähetettäväksi takaisin valtiovarainvaliokuntaan muistakin syistä. Tuo ed. Siveniuksen huomauttama valtioavun suhteettomuus tulee nim. vielä suuremmaksi sen kautta, että tässä mietindössä ei panna minkäänlaisia ehtoja näille valtioapujen jakamiselle, jotenka saattaa tapahtua, että jotkut opistot saavat avustusta vaikkeivät sitä ansaitsisikaan, ja toiset opistot voivat jäädä sitä vaille, vaikka hyvinkin ansaitsisivat sen saada. Saattaahan esim. tapahtua, kuten oli laita Limingan kansanopistossa, että laitosta johdetaan niin huonosti, niin räikeässä puoluehengessä, että ei se saa oppilaita edes porvarillisista piireistä kuin rajoitetussa määrässä. Esim. mainitussa laitoksessa toissa vuonna tietääkseni oli oppilaita

ainoastaan 11, joka on niin pieni määrä, että, kun se vielä lisäksi aiheutuu huonosta johdosta, opisto todellakaan ei ansaitsisi valtioapua. Mutta, kuten sanottu valiokunnan perustelut nyt eivät sisällä minkäänlaisia takeita tällaisia väärikäytöksiä vastaan. Toiselta puolen taasen, jos perustettaisiin joku kansanopisto, joka ei olisi puoluehenkeen katsoen aivan samallainen kuin nykyiset kansanopistot, niin tämä mietintö ei takaa, että sellainen kansanopisto saisi valtioavustusta.

Näistä syistä olisin ehdottanut tämän kohdan takaisin valtiovarainvaliokuntaan, mutta kun, kuten sanottu, aika ei sitä salli, jätän sen tekemättä. Olen vaan vastaisen varalta tahtonut saada tämän mielipiteen lausutuksi.

Ed. **Kares:** Edellisen puhujan viittauksen johdosta minä kansanopistomiehenä, joka luulen tuntevani Suomen kansanopiston oloja, tahdon panna vastalauseen sitä ajatusta vastaan, että kansanopisto opetustyössään olisi millään tavalla toiminut puoluetarkoituksessa. Tosin nykyinen kiihkeä puoluetaistelu opiston ympäristössä on voinut vaikuttaa sen, että joku puolue on karsain silmin katsellut yhtä opistoa, toista suopeasti. Mutta tämä ei ole, sen uskallan vakuuttaa, kansanopistoissa olevan opetuksen syy, vaan siihen on yleinen puoluetaistelumme syynä. Uskon että kun aika vähänkin rauhoittuu, niin tämä hyvinkin pian haihtuu. Sitä paitsi ei valiokunnan ehdotus tässä kohden mitenkään estä minkään kansanopiston saamasta tätä valtionapua.

Ed. **Kivilinna:** Yhdyn siihen, mitä ed. Kares äsken lausui. Hänen edelliselle puhujalle tahtoisin huomauttaa, että mitä nimenomaan mainittuun Limingan opistoon tulee, luulen tuntevani oloja sen verran, että se puoluehenki, joka tavallaan johti opiston siihen, että siinä oppilasmäärä väheni, ei ollut kotoisin opiston sisä- vaan ulkopuolelta.

Ed. **Palmén:** Kahden edellisen puhujan lausuntoon ei minulla ole paljon lisättävää. Katson opetuksen vapauden ja kansanopiston vapauden kannalta varsin arveluttavaksi, jos ruvettaisiin asettamaan mitään sensuurilaitosta mielipiteille.

Ed. **Pykälä:** Ihmettelen sitä johdonmukaisuutta, että kansanopistoille ruvettaisiin antamaan valtionapua suhteellisesti sen mukaan kuin niissä on oppilaita. Tämä johtaisi siihen että köyhällä paikkakunnalla oleva kansanopisto ei saisi valtioapua tuskin ensinkään. Rikkaimmilla seuduilla ja liikepaikoilla olevat kansanopistot olisivat aina tilaisuudessa saamaan kaikilla keinoin kannatusta, mutta syrjäseuduilla, sydänmaan seuduilla olevat kansanopistot

eivät, koska niillä on vaikea köyhissä seuduissa saada oppilaita. Yhdyn täydellisesti ed. Vikmaniin siinä että valtionapu on oleva yhtäläinen kaikille opistoille katsomatta oppilasmäärään.

Ed. **Hämäläinen K.**: Kun edustaja Kares vakuutti, että kansanopistot ovat toimineet »puolueettomassa» hengessä, niin täytyisi sitä kai uskoa, kun se tulee siltä taholta. Mutta me kumminkaan emme täällä vasemmistossa sitä käsitystä oikein tahdo hyväksyä. Sen lisäksi, mitä minä äsken mainitsin, tulee vielä se seikka, että näihin kansanopistoihin ei varattomat, työväenluokkaan kuuluvat henkilöt ole tilaisuudessa sanottavassa määrässä oppilaiksi pääsemään. Senkin vuoksi olisi valtioavun antamisen ehtoja järjestettäessä otettava tämäkin puoli huomioon ja ja saatava asia sille kannalle, että myöskin työväenluokkaan kuuluvat pääsisivät kansanopistojen oppilaiksi.

Jos sitte otamme huomioon sen seikan, jonka ed. Palmén mainitsi, ettei pitäisi kansanopistoille asettaa minkäänlaista »sensoria», vaan antaa niiden toimia sellaisinaan ja sen hengen johtamina, joka vallitsee kansanopistojen perustajain ja kannattajain joukossa, niin silloin juuri pitäisikin taata, että valtioavustusta myönnettäisiin esim. sellaisellekin kansanopistolle, joka ehkä perustetaan sosialistiselta taholta. Nykyään sanotaan olevan olemassa 26 kansanopistoa ja sitäpaitsi varataan 8 uudelle perustettavalle kansanopistolle perustamiskustannukset ja valtioapu. Silloin tulee 34 kansanopistoa. Nämä kumminkin ovat sellaisia porvarillisia opistoja, joiden opetusohjelmakin on, varsinkin sosiaaliselta kannalta katsoen, hyvin yksipuolinen. Tämän huomioon ottaen olisi enemmän kuin oikeutettua sosialistiselta puolelta vaatia, jos sen taholta kansanopistoja perustettaisiin, valtioavustusta sellaisille opistoille. Mutta varmaa on, että jos tällaisilla ehdoilla, kuin valiokunnan mietinnössä, tätä apurahaa myönnetään hallituksen käytettäväksi, hallitus ei tulisi myöntämään avustusta semmoisille kansanopistoille, joita meikäläiset perustaisivat.

Ed. **Oljemark**: Här har redan tidigare framhållits det oegentliga däri, att folkhögskolornas anslag skulle beräknas efter elevantalet, då ju kostnaden och underhållet för en folkhögskola i hufvudsak blir detsamma, om också elevantalet är något större eller mindre. Jag behöfver därför icke vidare uppehålla mig vid denna fråga, men jag ville särskildt gentemot den sista ärade talaren framhålla, att det icke är riktigt, som han ville göra gällande, att icke de obesuttna eller mindre bemedlade skulle besöka folkhögskolorna. Sådant har redan förekommit i ganska stor utsträckning, då det finnes stipendier för utdelning åt mindre bemedlade för att möjliggöra för dem att besöka folkhögskolan. Det finnes också skolor, där de

obesuttnas antal går upp till mer än hälften af elevantalet, och många andra, där det närmar sig hälften af elevantalet. Det inlägg, som gjordes af den sista ärade talaren, eger sålunda icke sin riktighet, och jag ber därför att få tillbarkavisa detsamma.

Ed. **Kares**: Ed. Oljemark huomautti, että muka menot ovat jotenkin samat, olipa oppilaita enemmän tai vähemmin. Asia ei ole faktillisesti niin. Sellaisissa opistoissa, joissa oppilasmäärä lähenee sataa, kuten esim. siinä, missä allekirjoittanut työskentelee ja muutamissa muissa, on täytynyt ottaa kaksinkertaiset opettajat useissa aineissa, niin että niissä vuosimenot nousevat 17,000 markkaan, kun taas pienemmät opistot tulevat toimeen 12,000 markalla. Ed. Hämäläinen esitti erään hyvin hyvän ajatuksen, jota kansanopistomiehet ovat aina kannattaneet, nimittäin sen, että tulisi koettaa saada olot muodostumaan siksi, että niin paljon kuin mahdollista kaikki vähävaraiset voisivat kansanopistoissa käydä. Tanskassa annetaan erityinen apuraha varattomain oppilaiden stipendeiksi. Meillä kansaonpistonmiehillä oli ajatus jo näillä valtiopäivillä nostaa kysymys samasta asiasta, mutta arvelimme parhaaksi jättää ensi vuodeksi. Ajatusta on ehdottomasti kannatettava. Kyllä varattomia, työväestöön kuuluvia oppilaita on ollutkin kansanopistoissa; esimerkiksi opistossa, minkä oloja paraiten tunnen, oli lähes 30, joissa sivumennen sanoen parikymmentä sosialistia.

Ed. **Rosenqvist, V. T.**: Hvad frågan om understöd för folkhögskolorna med hänsyn till elevantalet i desamma beträffar, ville jag för min del framhålla, att lika nödvändigt, som det är att härvidlag fastslå ett minimum, lika nödvändigt, ja, kanske än mera nödvändigt är det att fastslå ett maximum. Fastslående af ett maximum är nödvändigt ifrån pedagogisk synpunkt, och anser jag de synpunkter, som i detta afseende framhållits af hr von Alfthan fullkomligt berättigade. Fastslående af ett minimum åter är berättigadt mera från ekonomisk synpunkt. Om man då tänker sig såväl ett maximum som ett minimum, så är det elevantal, som ligger däremellan, sådant att man icke får göra statsunderstödets storlek däraf beroende. Ty, såsom redan framhållits, en folkhögskola med något mindre antal elever kostar fullt ut lika mycket som en folkhögskola med ett större antal elever.

Ed. **von Alfthan**: Herrar Vikman, Pykälä och några andra talare hafva berört behofvet af anslag ur statsmedel för åstadkommande af stipendier åt obemedlade elever för att göra det möjligt för dem att besöka folkhögskolan. Jag erkänner, att ett sådant behof föreligger, och att det vore önskligt, att man redan nu skulle kunna tillgodose detsamma. Om jag icke misstager mig, så finnes

i den danska folkupplysningsbudgeten upptaget 100,000 kronor för detta ändamål. Men ett initiativ i sådan riktning måste antingen väckas i nåd. prop. eller uti petition vid landtdagens början. Intet sådant har nu egt rum. Måhända skall regeringen finna skäl att taga under ompröfning, huruvida i nästa folkskolebudget ett anslag för ändamålet redan i nåd. prop. skall upptagas, och sker icke detta, så står det landtdagsmännen fritt att i petitionsväg redan nästa vår väcka initiativ i sådan riktning. Då emellertid nu intet initiativ blifvit i laga ordning väckt, kan icke häller önskningsmålet nu tillgodoses. Detta är en fråga, som står på sidan om den nu föreliggande klämmen och skulle jag därför föreslå, att denna sak nu skulle bortlämnas från dagordningen såsom varande olöslig vid detta tillfälle, och att klämmen skulle godkännas sådan den här föreligger.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **hyväksyttiin** *15 kohta* muuttamatta.

Raittiustyön kannattamista koskeva *siv. 11* oleva *ponsi*.

Keskustelu:

Ed. **Storbjörk:** Med hänsyn till den stora betydelse nykterhetsarbetet har för vårt folks utveckling, hade jag önskat föreslå, att bidraget för understöd af nykterhetsarbetet skulle höjas. För att emellertid icke försvåra landtdagsarbetet genom att i landtdagens elfte timme uppställa svårigheter i budgetens ordnande, hade jag ämnat afstå från föreslaget. Då nu emellertid förslaget i alla fall på grund af det föregående beslutet måste återgå till utskottet, så tager jag mig friheten föreslå, att anslaget skulle höjas från 20,000 till 50,000 mark.

Ed. **Ahlroos:** Äfven jag ville, då betänkandet i alla fall återremitteras till utskottet, föreslå att anslaget för nykterhetsarbetet måtte höjas från 20,000 till 50,000 mark. Utvecklingen på detta område har med enorma steg gått framåt och öfvertygelsearbetet bör, såsom det vid förbudslagens diskuterande erkändes, på allt sätt befrämjas. Men detta kan icke gå jämna steg med nykterhetsarbetet genom lagstiftningsåtgärder, om icke detsamma erhåller rundligt ekonomiskt understöd. Jag understöder därför hr Storbjörks förslag.

Ed. **Sundblom:** Det har förvånat mig och många andra, att nykterhetsvännerna så litet vetat taga tillvara sina intressen, att statsutskottet afslutat sitt betänkande med ett yrkande på 20,000 mark. Landtdagen har visserligen i princip enats om att

införa förbudslag, men dels är tidpunkten för dess trädande i gällande kraft ännu icke inne, dels är det icke afgjordt, om förbudslagen kommer att bli godkänd eller ej. Under sådant förhållande kan jag icke finna det förenligt med rättvisa, att nykterhetsarbetet afspisas med ett årligt anslag af 20,000 mark, hvilket per individ gör ungefär 7/10 penni. Med afseende å de båda andra klämmarna i motiveringen framhåller utskottet, att man icke ännu hunnit samla erfarenhet, men med afseende å nykterhetsarbetet förefinnes en sådan erfarenhet, och den är så tydlig och klar, att någon tvekan icke kan råda därom, att ett vida rundligare anslag bör komma nykterhetsarbetet tillgodo. För min del skulle jag icke anse 100,000 mark vara för mycket, men då jag knappast kan påräkna pluralitet för detta förslag, förenar jag mig med hr Storbjörk.

Ed. **Palmén:** Tänään on jaettu anomusvaliokunnan mietintö n:o 11, joka päättyy siihen ehdotukseen, että Raittiuden Ystäville raittiuspiirien työn avustamiseen käytettäväksi myönnettäisiin 20,000 markkaa, ja 5,000 markkaa annettaisiin apurahaksi Suomen Opiskelevan Nuorison Raittiusliitolle. Mikäli olen ehtinyt tätä mietintöä katsella, on minulle epäselvää, onko tarkoitus, että tämän summan 20,000 markkaa pitäisi olla sama, joka jo ennen on olemassa, vai onko tarkoitus että paitsi tuota valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen mukaan myönnettävää 20,000 markkaa pitäisi vielä anomusvaliokunnan mietinnön mukaan myöntää 20,000+5,000 markkaa. Mietinnössä ilmoitettiin sen ohessa että vakinainen valtioapu on ehdotettu korotettavaksi 30,000 markaksi. On aivan mahdotonta päättää näillä edellytyksillä, jos eduskunta vähänkin tahtoo käsitellä finanssiasioita, niinkuin sen pitää tehdä ja niinkuin jokainen yksityinen hoitaa omia asioitaan, että täytyy ensin tietää mitä pyydetään ja tutkia, mihin varoja käytetään. Ei jokaisen ehdotuksen johdosta, joka viskataan esiin viittaamalla varsin kunnioitettaviin näkökohtiin, että muka syvä siveellinen tarkoitus on sillä pohjana, mennä myöntämään kymmenin tuhansin kansan varoja. Minun täytyy sanoa, että asia nykyisellä kannallaan on jotakuinkin epäselvä, ja valtiovarainvaliokunnan pitää ehdottomasti tietää, mikä on tarkoituksena, tahdotaanko niiden 30,000 markan, josta tässä puhutaan, ja nyt puheena olevan 20,000 markan lisäksi vielä 25,000 mk. vai tarkoitetaanko tässä osittain samoja summia.

Ed. **Huoponen:** Kannatan valtiovarainvaliokunnan sekä anomusvaliokunnan ehdotusta.

Ed. **Listo:** Raittiusliikkeen avustuksen laita on meillä jokseenkin kummallinen. Se on niinkuin Archimedeksen ruuvi, jota käännetään ja väännetään ja aina se vaan käy paremmaksi ja pa-

remmaksi. Esillä olevassa mietinnössä ehdotetaan, että suostuntavaroista annettaisiin raittiuspyrinnöille apurahaa 20,000 markkaa. Nyt on vasta saatu Keis. Majesteetin päätös, jonka mukaan Raittiuden Ystäville tulevan vuoden alusta on vakuutettu 30,000 markan valtioapu. Tänä päivänä, viimeistään maanantaina, on käsiteltävänä anomusvaliokunnan mietintö n:o 11, jonka mukaan Raittiuden Ystäville on vielä annettava valtiovaroja 20,000 markkaa vuodessa. Ruotsalainen raittiusliitto maassamme nauttii yleisistä valtiovaroista nykyään 5,000 markkaa vuodessa, ja tähän asti on Ylioppilaiden Raittiusliitto nauttinut 3,000 markan vuotuista apua — tämä kumminkin tänä vuonna loppuu eikä tiedetä, kuinka sen käy tulevaisuudessa. Kaikista näistä summista tulee kuitenkin niin paljon, että jos edustaja Storbjörkin kannattama ehdotus vielä tulisi lisäksi, saataisiin 108,000 markkaa vuodessa. Tämä on sentään jo koko paljon meidän oloissa. Mutta joka tapauksessa, niinkuin jo alussa huomautin, tässä on olemassa se kummallinen seikka, että näitä valtioapuja annetaan milloin suostuntarahoista, milloin yleisistä valtiovaroista, milloin pyydetään niitä eduskunnalta, milloin hallitukselta suoraan. Asiassa on tulossa semmoinen sekasotku, ettei kohta pysytä sen perillä ollenkaan. En tahdo vastustaa nyt puheena olevan määrärahan myöntämistä, mutta kyllä olisi järjellisintä, että se siirrettäisiin kokonaan pois kansakoulubudgetista, johonka se ei lainkaan kuulu. Ed. Storbjörkin ehdotusta minä kuitenkin vastustan.

Ed. **Soininen**: Minä pyysin puheenvuoroa sanoakseni, että ne 20,000 ja 5,000 markan määrärahat, joista puhutaan anomusvaliokunnan mietinnössä n:o 11, ovat jotakin toista kuin mistä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on puhuttu. Anomusvaliokunta on yksimielisesti anonut Raittiuden Ystäville 20,000 markan kannatusta raittiuspiirien työn kannattamiseen. Siitä ei pääseura täällä Helsingissä saisi mitään, mutta nuo muistaakseni 26 raittiuspiiriä ympäri maan saisivat rahat työnsä kannatukseksi.

Mitä taas 5,000 markkaan tulee, niin ne koskevat opiskelevan Nuorison Raittiusliittoa, joka tekee työtä enimmäkseen oppikouluissa ja yliopistossa ja jota hoitavat eri henkilöt kuin Raittiuden Ystäväin seuraa.

Mitä lopullisesti tulee tähän valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen, niin siinä mahdollisesti todellakin on jotakin väärinkäsitystä, sillä niin paljon kuin minä tiedän on Raittiuden Ystäville ensi vuodeksi jo myönnetty 30,000 markan määräraha, joten tämä siis olisi ensi vuotta varten tarpeeton tai vähentäisi sitä määrärahaa, mikä todellisuudessa on olemassa. Eiköhän olisi parasta,

että asia, jos mahdollista, tämän kohdan selvittämiseksi palautettaisiin valiokuntaan.

Ed. **Kivilinna**: Kun täällä on vedottu anomusvaliokunnan mietintöön, joka ei vielä edes ole pöydälle pantu, olen kai pakoitettu antamaan muutaman selityksen. Käsittääkseni anomusvaliokunta on riittävän selvästi lausunut, mitä se tarkoittaa. Se sanoo: „Viime vuosina on Raittiuden Ystäväin seura — — — — — —, saanut 20,000 markkaa vuosittain, ja sen lisäksi Säädyt viime valtiopäivillä määräsivät raittiustyöhön käytettäväksi 20,000 markkaa, josta mainitun järjestön osalle on tullut 15,000 markkaa. (Se on yhden ainoan vuoden vasta saanut tätä viimeistä valtioapua nauttia. Se myönnettiin näet viime vuonna ensi kerta). Siihen nähden, että seuran vakinainen valtionapu (ennen 20,000 markkaa) on ehdotettu korotettavaksi 30,000 markkaan ja viimeksi mainittu lisämääräraha (siis tuo 15,000 markkaa) näilläkin valtiopäivillä taas myönnettänee, (se on se, joka nyt on kysymyksessä) on toiveita siitä, j. n. e. Tämä asia siis lienee aivan selvä. Raittiuden Ystävät ovat saaneet viime vuonna 20,000 markkaa vakinaista valtioapua ja 20,000 markkaa säätyjen myöntämää, yhteensä siis 40,000 markkaa. Tästä kuitenkin on laskettava pois se 5,000 markkaa, joka on tullut ruotsalaisille. Jos vakinainen valtioapu nousee 10,000 markalla, niinkuin on ehdotettu, mutta joka on varsin epätietoista, nousee Raittiuden Ystäville tuleva summa 45,000 markkaan. Se apuraha, jota anomusvaliokunta ehdottaa, tulee, niinkuin ed. Soininen jo sanoi, erikoiseen tarkoitukseen, johon tähän saakka ei mitään valtionvaroja ole saatu, nimittäin raitiustyöhön raittiuspiirien kautta ympäri maaseudun ja minä voin vakuuttaa, sen kokemuksen perustuksella, mikä minulla oltuani osallisena näitten raittiuspiirien työssä on, että sitä tarvitaan. Kokonaissumma raittiustyöhön suomenkielisten keskuudessa nousisi siis tällä tapaa ja jos lisätään vielä opiskelevan Nuorison Raittiusliitolle tulevat 5,000 markkaa, korkeintaan 70,000 markkaan.

Minä olen pakoitettu menemään näihin asioihin, jotta saataisiin yleiskatsaus. Minä en luule, että jos tähän summaan tultaisiin, se olisi paljoa. Se ei sittenkään, vaikka minulla ei ole numeroita saatavissa, lähentele sitä, mitä Ruotsissa myönnetään raittiustyöhön, nim. 1 % kaikista viinaverorahoista. Minä en siis katso, että nimenomaan ed. Liston tekemät muistutukset ovat ollenkaan paikallaan.

Mitä kysymyksessä olevaan määrärahaan tulee, niin minä en sitä korotettavaksi tahtoisi,

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Kivilinna:** sillä se on minusta tarkoitukseen aivan riittävä. Mitä me lisää tahdomme antaa, — että annettava on, sen lausuin äsken jo — sen me voimme antaa sitte, kun esille vedetyt uudet anomukset tulevat esille.

Ed. **Kares:** Tässä asiassa on varmastikin jotakin sotkua, josta eivät nekään, jotka ovat Raittiuden Ystävien lähellä, tällä kertaa voi antaa tässä selvitystä. Kun esillä oleva asia on sellainen, että se käy vaan yhden käsittelyn läpi, uskaltaisin ehdottaa, että asia palautettaisiin valtiovarainvaliokuntaan, jotta täysi selko saataisiin Raittiuden Ystävien tarkoituksiin pyydetyistä valtiovaroista, ja että sitte valtiovarainvaliokunta esittäisi ehdotuksensa eduskunnalle. Kannatan siis ed. Soinisen ehdotusta.

Ed. **Aalto:** Kannatan ed. Soinisen ehdotusta.

Ed. **Palmén:** V. J:n 63 §:n mukaan on päätös, joka tässä kohden tehdään, katsottava ehdolliseksi ja lopullinen päätös tehtävä käsiteltäessä valtiovarainvaliokunnan mietintöä, joka koskee valtiovaraintarpeita. Valtiovarainvaliokunta parast'aikaa valmistelee sellaista selvitystä. Koetetaan luoda semmoinen kulunkiarvio, joka kaikissa kohdin on täydellisen selvä ja siinä täytyy summien tulla ehdottoman varmoiksi. Minä siis tahdon tunnustaa, että lykkäys, jonka ed. Soininen täällä ehdotti ja ed. Kares kannatti, käy laatuun.

Ed. **Ahlroos:** Jag vill endast framhålla att, då petitionsutskottet kommer att föreslå 20,000 mark åt Nykterhetens vänner och till Finlands studerande ungdoms nykterhetsförbund, hvarmed Finlands svenska nykterhetsförbund har ingenting att göra, så hafva vi, enligt den fördelning, som tidigare har skett, fått endast 5,000 mark. Det svenska nykterhetsarbetet har sålunda icke fått någon större uppmuntran.

Ed. **Suomalainen J.:** Pyytäisin saada yhtyä ed. Liston tekemään ehdotukseen.

Ed. **Yrjö-Koskinen Y. K.:** Pyytäisin puolestani vastustaa asian palauttamista valtiovarainvaliokuntaan. Jos se sinne palautetaan, on vaara tarjona, että se sille tielle jää. Emme ehdi saada asiaa uudestaan esiin, ennenkuin meno-arviomietintö on eduskunnalle esitettävä.

Ed. **Valavaara:** Minä ehdottaisin, että tämä kohta pyyhittäisiin mietinnöstä pois.

Ed. **Arajärvi:** Minun ymmärtääkseni kyseenalainen mietinnön kohta voidaan hyväksyä ilman muuta. Se ei tuota häiriötä puolelle eikä toiselle. Jos nähdään, että jotakin epäselvyyttä on olemassa tässä suhteessa, mitä saattaa epäillä, niin voidaan se korjata varsin hyvin silloin, kun tulee kysymykseen anomusvaliokunnan apurahan esitys raittiuspiirejä varten. Molemmat ovat tarkoitetut Raittiuden Ystävien kautta meneviksi. Jos myönnetään tuo 20,000 markan apuraha, jota valtiovarainvaliokunta on ehdottanut, sopii sitte, kun anomusvaliokunnan mietintö tulee käsittelyn alaiseksi, päättää sen mukaan, kuin asianhaarat silloin näyttävät tarpeelliseksi.

Minä puolestani en siis näe olevan mitään syytä siihen, että tämä kohta hylättäisiin tahi valiokuntaan palautettaisiin, vaan ehdotan, että valtiovarainvaliokunnan mietintö tässä kohden hyväksytään.

Ed. **Soininen:** Sen johdosta, mitä täällä on sanottu, pyydän luopua ehdotuksestani.

Ed. **Käkikoski:** Pyysin puheenvuoroa ehdottaakseni, että mietintö tässä kohden hyväksyttäisiin semmoisenaan. Teen sen siitä syystä, että valiokuntaan lykkäytymällä asia voisi viipyä tai jollakin tavalla sotkeutua..

Ed. **Danielson-Kalmari:** Täällä on mainittu anomusvaliokunnan mietintö, jossa ehdotetaan niinikään varoja raittiustyön hyväksi. Jos me noudatamme Valtiopäiväjärjestystä, niin emme voi hyväksyä sitä ilman että valtiovarainvaliokunta on antanut siitä lausunnon. Näin ollen kyllä tämä asia, joka niin läheisesti liittyy tuohon anomusvaliokunnan ehdotukseen, aivan hyvin voisi mennä valtiovarainvaliokuntaan. Mutta jos nyt hyväksytään puheenaoleva asia ilman lykkäystä, niin siitä vaan seuraa se, että päätöksen täytyy olla ehdollinen. Ja kun tätä pidetään silmällä, niin mielestäni päätöksen teko nyt kyllä voi tapahtua, mutta siitä seuraa, että valtiovarainvaliokunta voi vielä ehdottaa sen muutettavaksi.

Ed. **Hämäläinen A. P.:** Pyydän kannattaa ed. Valavaaran tekemää ehdotusta.

Ed. **Pärssinen:** Minusta on tämä asia käynyt hyvin sekavaksi ja tuntuu arveluttavalta, että lähdetään niin umpimähkäisesti näin tärkeätä asiata ratkaisemaan, joka ratkaisu voisi johtaa huonoihin tuloksiin. Kannatan sentähden ehdotusta että asia lykätään takaisin valtiovarainvaliokuntaan selvityksen saamista varten.

Ed. **Listo:** Se sotku, joka tässä on olemassa, ei ole juuri tällä hetkellä syntynyt. Sitä on ollut olemassa jo edellisinäkin vuosina. Minun käsitykseni mukaan on tarpeetonta nyt viivyttää tätä asiata enemmillä selvittelemisillä, ja pyydän senvuoksi saada uudistaa ehdotuksen, että valtiovarainvaliokunnan ehdottama määräraha hyväksytään. Kolmen kuukauden perästähän saamme uudelleen tämän asian valtiovarainvaliokuntaan, joka silloin voi ottaa siitä tarpeellisen selon.

Ed. **Reima:** Minusta tässä ei ole mitään epäselvyyttä olemassa. Raittiuden ystävät ovat jo kauvan aikaa saaneet tuntuvaa valtionapua, nimittäin 20,000 markkaa vuosittain. Viime vuosina työn laajenemisen ja suurenemisen tähden saivat Raitt. Yst. korotettua valtioapua. Nyt ed. Liston ilmotuksen mukaan tulisi apuraha tänä vuonna pienemmäksi kuin mitä se oli viime vuonna. Jos kuitenkin tämmöisenä aikana, jolloin raittiuden ystävillä on työtä enemmän kuin koskaan ennen, vähentäisimme heille ennen myönnettyä määrärahaa, tekisimme väärin, jonka vuoksi ehdotan määrärahan hyväksyttäväksi tämmöisenään. Mitä toisille seuroille pyydettyihin apurahoihin tulee, niin se ei ensinkään koske tätä asiaa.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o Ken tahtoo kysymyksestä asiallisesti päätettäväksi, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Kareksen tekemän ehdotuksen mukaan ponsi lykätty takaisin valiokuntaan.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

2:o Ken vastaehdotukseksi mietinnön ehdotukselle hyväksyy ed. Storbjörkin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Valavaaran tekemä ehdotus.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

3:o Ken hyväksyy mietinnön ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Storbjörkin tekemä ehdotus hyväksytty.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten mietinnön **ponsi** oli **hyväksytty.**

Toinen *siv. 11 oleva maamme nuorisoseuroja varten myönnettävää apurahaa* koskeva ponsi.

Keskustelu:

Ed. **Viitanen:** Kun en ollut tilaisuudessa osaaottamaan valtiovarainvaliokunnan kokoukseen silloin, kun tehtiin päätösesitys apurahojen myöntämisestä nuorisoseurojen sivistystarkoituksiin, niin tahdon merkitä, että yhdyn toisen vastalauseen tekijöihin muuten, paitsi rahamääräin suhteen. Jos kerran nuorisoseurain sivistystyötä valtion avustuksella kannatetaan, mikä minun mielestäni olisi erittäin suotava, niin on nähdäkseni aivan selvää, että tästä avustuksesta pääsevät osallisiksi nuorisoliikkeen kaikki eri haarat. Muuten joudumme pikkumaisuuteen, puolueellisuuteen. On sanottu, että sosialidemokraattinen nuorisoliitto toimisi puoluetarkoituksessa. Aivan samaa voimme sanoa vanhemmasta nuorisoliikkeestä. Sosiaalidemokrattinen nuorisoliitto tekee sosiaalidemokrattista sivistystyötä, vanhempi nuorisoliitto tekee n. s. porvarillista sivistystyötä. Niitä eroittaa siis eri maailmankatsomus. Mutta nykyisin olemme kaikissa elämänkohdissa suuren maailmankatsomuksen tiehaarassa. Toinen tie vie edelleen harvain vallan ja auktoriteettien johtamaan suuntaan, toinen vie täydelliseen kansanvaltaan ja auktoriteettiuskosta vapaaseen suuntaan. Ihmiset ovat alkaneet ja tulevat yhä suuremmissa joukoissa eroamaan eri teille, varsinkin tälle jälkimmäiselle. Mutta tätä ei suinkaan voi sanoa puolueellisuudeksi. Se on uuden kehityksen luoma välttämättömyys. Kun tällaisia suuria uudistusvirtauksia ilmenee yhteiskunnassa, on aivan luonnollista, että nämä virtaukset luovat myös omintakeiset sivistysharrastuksensa. Ja yksi tällainen on juuri sosiaalidemokraattinen nuorisoliitto, joka tahtoo aivan samoin kuin vanhempi nuorisoliittokin tehdä työtä kansan nuorison jalostamiseksi, sen sivistämiseksi itsekasvatuksen kautta, saadakseen sen siirretyksi tietämättömyydestä, välinpitämättömyydestä kaikkiin hyviin henkisiin harrastuksiin. Ero on vaan, kuten sanoin, siinä, että sosiaalidemokraattinen nuorisoliitto toimii uudemman, vapaamman maailmankatsomuksen pohjalla kuin vanhempi nuorisoliike. Tiedämme aivan hyvin sen historiallisen tosiasian, että eri aikoina ovat uudet aatevirtaukset tuomitut kerettiläisyydeksi, niin kauvan kuin nämä uudet aatevirtaukset ovat vielä olleet vähäisiä. Mutta kun ne ovat kasvaneet mahtavan suuriksi, niin silloin on kansojen yleisesti täytynyt tunnustaa niiden oikeus. Aivan samalla tavalla tulee käymään nuorisoliikkeenkin alalla. Suomen eduskunta voi tällä kertaa, sen voimasuhteihin nähden, luonnollisesti hylätä tämän avunpyynnön sosiaalidemokraattisen nuorisoliiton valistustyöhön. Mutta jos se sen hylkää, niin se samalla todistaa sen, että se tahtoo jyrkästi kiinnipitää vanhoista porvarillisista mielipiteistä sivistystyönkin alalla, sekä ettei se tahdo

suvaita uutta, vapaata katsantokantaa, joka eroaa siitä vanhoillisuudesta, mihin on totuttu.

Sosialidemokratinen nuorisoliike tulee minun mielestäni sitäpaitsi käytännössä viemään pikemmin ja parempiin tuloksiin. Me tiedämme, että nuorisoliikkeessä tässä maassa, varsinkin sen alkuaikoina — ja nyt vieläkin useimmissa seuduissa — on yleensä huomattavana säätyrajoituksen luonne. Joskaan se ei olisi sille luonteenomaista, niin se kuitenkin, joko tieten tai tietämättään varsinkin palvelusväen keskuudessa kasvattaa sen käsityksen. Mutta sosiaalidemokraattinen nuorisoliitto ei tule koskaan omistamaan tätä piirrettä eikä sitä tulla koskaan siitä syyttämään, sillä se pyrkii pois kaikesta luulotellustakin säätyrajoituksesta. Ja samalla kuin sosiaalidemokraattinen nuorisoliitto sivistysrientojensa ohella myöskin harrastaa taloudellisiakin asioita, niin se juuri innostaa työläisnuorisoa, esim. palvelusväkeä enemmän kiinni sivistysharrastuksiin kuin mitä vanhempi nuorisoliitto on kyennyt tekemään. Sentähden on minun mielestäni aivan välttämätöntä, että nyt, kun on kysymys nuorisoseurojen avustamisesta, myös sosiaalidemokraattinen nuorisoliitto pääsee osalliseksi tästä avustuksesta. Yhdyn sentähden toisen vastalauseen tekijöihin muuten, mutta ehdottaisin, että näitä varoja tultaisiin myöntämään Suomen nuorisoliitolle 20,000 markkaa, sosiaalidemokraattiselle nuorisoliitolle 10,000 markkaa ja ruotsinkielisille nuorisoseuroille 5,000 markkaa.

Ed. **af Ursin:** Varsinaiset nuorisoseurat — n. s. vanhat nuorisoseurat — viettävät, mikäli näyttää, monessa suhteessa hiukan kituvaa elämää. Minä en täällä tahdo lausua yhtään mitään siitä, onko tämä oire ikävä vain päinvastoin, mutta varmaa on, että toiselta puolen sosialidemokraattiset nuorisoseurat viettävät hyvinkin virkeätä elämää ja käyvät eteenpäin. Tähän viimemainittuun nuorisoliittoon kuuluu se nuoriso, jota elähyttävät samat aatteet kuin kahtaviidettäosaa Suomen kansasta. Tämähän on, voidaan sanoa, joku pienempi osa Suomen kansasta ja kun pyydetään kannatusta näille nuorisoseuroille, niin pyydetään siis kannatusta jollekulle puolueliitolle. Jo edellinen puhuja on huomauttanut siitä, että tällainen väite on tuulesta temmattu. Tietysti voi sanoa, että nämä toiset nuorisoseurat edustavat jonkunlaista puolueryhmitystä, vaikka niiden puolella on $^2/_5$ Suomen kansasta. Kaikessa tapauksessa on tämä vähemmistö nyt siksi suuri, että sen pyyntöä ei sovi sivuuttaa noin ilman mitään. Mutta sehän on mahdollista, että tämän eduskunnan enemmistö, joka edustaa $^3/_5$ Suomen kansasta, sittenkin hylkää tämän vähemmistön pyynnön. Siinä tapauksessa voidaan olla varmat siitä, että tämmöinen hylkääminen tulee herättämään hyvin pahaa verta tässä suuressa vähemmis-

tössä. Ja — huolimatta siitä, mitä pahaa tästä väitteestä nyt sanottaneekin, — se voi viedä semmoisiin tuloksiin, jotka eivät ole tälle enemmistöllekään suotuisia. Ruotsissa löytyy kaksi suurta nuorisoliittoa, jotka käyvät pitemmälle kuin meidän vanhat nuorisoseurat, nim. sosialidemokraatinen ja anarkistinen nuorisoliitto. Asian laita on semmoinen, että viimemainittu anarkistinen nuorisoliitto on virkeämpi kuin toinen. Sen myöntävät n. s. porvarillisetkin henkilöt. Minä pelkään suuresti, että jos nyt kielletään sosialidemokraatiselta nuorisoliitolta tämä hyvin vaatimaton summa, — 5,000 mk. vastalauseessa — niin syntyy aivan psykoloogisesti semmoinen toinen liitto, joka ehkei kenenkään mielestä tässä eduskunnassa olisi suotava. Ja kun se nyt on mainitulla tavalla syntynyt, niin voimme olla varmat siitä, että useammat, jotka ovat tämän apurahan hylänneet, tulevat taas sanomaan: siinä se nyt on, taas on anarkismi tässä maassa yltynyt, ja ehkäpä pannaan tämä syytös, niinkuin tähänkin asti muissa suhteissa, sosialismin niskoille. Jos nyt niin olisi, että hyljätään tämä pyyntö s. o. $^2/_5$:n kansastamme pyyntö, niin tietysti ei ole meillä mitään muuta kuin tyynesti odottaa, kunnes tuo $^2/_5$ muuttuu $^3/_5$:ksi ja sitten ottaa oppia tästä menettelystä silloin kuin tämä uusi asian tila on saavutettu.

Että nyt ei kuitenkaan kaikkialla näitä nuorisoliittoja porvarillisellakaan taholla muissa maissa arvostella yhtä tylysti kuin niitä nähtävästi arvostellaan täällä meillä, täytyy minun pyytää saada lukea pienen otteen eräästä Ruotsinmaan lehdestä, joka tavallansa on tässä kohden valaiseva: „Allmänhetens syn på de socialistiska lärorna börjar redan en smula klarna. Ännu kan naturligtvis i en eller annan undangömd socken benämningen socialist tvinga kallsvetten ur gamla gummors pannor och få helvetes rysningar att kila efter ryggmärgen på dygdiga landthandlande. Men det är numera icke så sällsynt att få höra de mest aktade medborgare uttala sig med sympati eller åtminstone med någon mera tillnyktrad fasa om den fruktade socialismen" — sitte seuraa muutamien kunnioitettavien henkilöiden nimiä, jotka minä sivuutan — „Icke länge sedan utlät sig en teologieprofessor i Upsala på det mest lofordande sätt om våra socialdemokratiska ungdomsklubbar. T. o. m. prester hör man då och då mer eller mindre i genomskinligt syfte prisa socialismen såsom den kristligaste af alla läror". Tämä on täysin porvarillisesta lehdestä ja minä pyytäisin laskea varsinkin nämä lausunnot eduskunnan sydämmelle, etenkin mitä tulee tuon teologiian professorin lausuntoon sosialistisista nuorisoseuroista.

Tasapuolisuuden nimessä, jota täällä sanotaan yleensä kannatettavan, minä pyydän saada kannattaa toista vastalausetta semmoisenaan.

Ed. **Komu**: Koska tämäkään asia ei näy puhujain puutteesta kärsivän, niin luovun puheenvuorostani.

Ed. **Sipponen**: Tässä kysymyksessä olevassa asiassa 30,000 markan myöntämisestä nuorisoseurojen avustukseksi ehkä lienen yksin toisella kannalla kuin muu eduskunta. Mutta tahdon tuoda kumminkin käsitykseni ilmi, sillä käsillä oleva asia minun mielestäni koskettelee tärkeimpiä ja kalleimpia valtiollisia eli toisin sanoen kansallisia tehtäviä, sentähden kun siihen sisältyy nuorison kasvatus, sillä sitä varten kai nuorisoseuroja avustettaisiin. Suurin kansallinen kalleutemme on Suomen nuoriso, sillä nuorisostahan riippuu kansamme tulevaisuus ja voima, mikäli se meistä ihmisistä on mahdollista. Nuorisosta ottavat lapsuuden ijässä kasvavaiset paljon elämän ominaisuuksia ja mielen innostusta, joka viittoo polkua heidän nuorisoksi kehittymisensä tiellä. Siis millainen on nuoriso, millaiset pyrinnöt, toiminta ja aatteet,mistä sydämen iloa ja elämän toimia valaiseva, ylläpitävä ja hallitseva voima, siitä se luo kuvan, siitä se kylvää siemenen jälkeen tulevaan nuorisoon. Samoin on nuoruuden aika se, joka hyvinkin vakavasti määrää nuorisolle eteenpäin tulevan miehuuden ja vanhuuden elämänuran, harrastukset, toimet ja pyrinnöt. Silloin omistetaan sydämen ihanteet ja elämän toiminnan perustus lasketaaan, jonka päälle tulevaisuuden toivo rakennetaan; sillä enimmiten niin tapahtuu, että minkälainen on nuoruus, semmoinen on koko elämänaikuinen sydämen ja mielen ahkeroiva halu ja toimi. Suomalainen sananlaskukin sanoo: Mitä nuorena oppii, sen vanhana muistaa. Minä sydämestäni soisin ja toivon, että meillä on täällä paljon valtioviisaita, ja samalla toivon, että ne ottaisivat nuorisoseurojen toiminnasta tarkan vaarin, ja laskisivat niille vakavan perustan saattamalla nuorisoseuroissa nuorison sydämiin kylvetyksi semmoista oppia, elämän nautintoa ja sen innostuttavaa kuihtumatonta ja lakastumatonta voimaa, joka saisi kansamme nuorison ottamaan ajasta vaarin sekä maalle hyödyksi ja kaunistukseksi uhraamaan nuoruuden hehkuvan innon ja uhkuvan voiman. Sillä ei nuorisoseuramme ole tällä kertaa autetut, että niille uhraamme kymmeniätuhansia markkoja. Se minusta tuntuu huolestuttavalta, kun eduskunta menee myöntämään noin suuria summia nuorisoseuroille, eikä ole tässä perusteluissa mainittu mitään, miten nämä varat tulisi käyttää, tai mitään asiallista valvontaa niille. Minä en tunne sitä nuorisoliittoa, jolle nämä rahat tulevat myönnetyiksi, mutta tunnen moniakin nuorisoseuroja maalaispaikkakunnilla, ja olen tullut siihen käsitykseen, että ne olisi ensin saatava toimeliaalle ja vakavalle toiminnan pohjalle työskentelemään, joten niistä voisi olla sitten kansalle hyötyä, ja sitte minäkin olen valmis myöntämään vaikka enemmänkin avustusta.

Vaan sitä en voi ainakaan näissä oloissa mennä nuorisoseuroille myöntämään. Sillä nykyisten nuorisoseurojen toiminta ainakin monessa paikoin maaseuduilla on kevytmielistä, huikentelevaista intohimojen vallattomuutta. Jos tätä saapi jatkua, jos sitä oikein valtiollisesti avustetaan, niin on se maallemme suuresti turmiota tuottavaa, sillä useat nuorisoseurat ovat ummistaneet silmänsä kaikelle totuudelle, ja pääasiallisesti toimivat vaan turhuuden huvien toimeenpanemisessa. Sentähden ovat kansamme syvissä riveissä maaseuduilla ne tuottaneet monille vanhemmille huolta, harmia ja sydämen surua. Sillä ne vanhemmat, jotka sydämestään haluaisivat ja tahtoisivat säilyttää nuorisolle elämän vakavuutta sekä saattaa nuorisomme ammentamaan sielun ja ruumiin täyttävää iloa oikeasta ilon lähteestä, josta samalla sydämen puhtaus ja elämän innostus sekä sen kuihtumaton voima kaunistaa ja vahvistaa nuorisoa, saattaen sen siveänä ja toimeliaana uhraamaan nuoruudenkin uhkuvan voiman elämän todellisuuksien toimintaan, ovat suruksensa huomanneet, miten monet kevytmieliset, turhuuden huvia toimeenpanevat nuorisoseurat ovat heille olleet esteenä tässä kalliissa toimessa, sillä ne koettavat vaikuttaa nuorisoon kaikilla keinoilla, ottaen huviensa puolustukseksi sanomalehtien ilmoitukset ja valtion suosiollisuuden sekä sen kannatuksen, jolla todistavat menettelynsä oikeaksi, ja näin lumoavat valtion luvallisuudellansa monen nuoren sydämestä vanhempain neuvot, opetuksen ja omantunnon äänen.

Arvoisa eduskunta! Jos me menemme tätä kevytmielistä nuorisoseurojen toimintaa edelleen ilman vakavaa toiminnan korjaamista jatkamaan, niin me saatamme tehdä maallemme huonon palveluksen. Minä en tahdo mennä tässä tällä kertaa laveammalti puhumaan, enkä eduskunnan kallista aikaa kuluttamaan. Lausun vaan muutamia kohtia.

Ensiksi: Jos kansamme nuoriso, niinkuin monet ainakin maalaispaikoissa monissa paikoin, tulevat saamaan sitä jatkaa että nuoriso muodostuisi vaan huvinuorisoksi, niin niistä tulee tositoimiin kykenemättömiä kansalaisia. Luodaan suuria mielikuvituksia elämän onnesta ja ihanteista, näiden saavuttamisen toiveilla innostetaan itsensä nuoruuden aikana. Ikä kuluu, tulee miehuuden aika, tulee perheen elatus, n. s. leipähuolet, jokapäiväisen elämän vaatimat tarpeet astuvat esiin todellisuudessa ja nuo monet ihanat onnen tavoitukset pettävät. Tämä saattaa monen elämän surulliseksi ja vaikuttaa tympäisevästi. Mikään ei enää tahdo tuntua hyvältä, ilo tuntuu kadonneelta ja turhalta. Kaikki tämä menee vielä sille mukiin, jolla on rikkautta, varoja ja oppia. Mutta jos köyhyys ja puute astuvat esiin, jos elämä vaatii tosi ponnistusta ja miehuutta toimeentulemiseksi, jos on käynyt toisin kuin ihanteellisesti oli toivottu, niin tämä saattaa

monen huveissa kasvaneen nuoren epätoivoiseksi, alakuloiseksi, synkkämieliseksi, elämään kyllästyneeksi. Osa semmoisista saattaa viettää päivänsä tyytymättömällä ja murheellisella mielellä, toimiansa tehden, tuntematta tyytyväisyyttä toimeensa. Ja toiset niistä eläen toivottomuudessa tulevat yhteiskunnassa tekemään kaikellaisia turmiollisia tekoja itsensä elättämiseksi sekä siitä surkeasta kateudesta, jolla he joutuvat kadehtimaan heitä onnellisempien elämää, nimittäin niitten, joilla on varoja ja rikkautta. Kuin myöskin yksi osa, jotka näkevät ilot itsensä jättäneen ja tavoitetun onnensa pettäneen, joutuvat tuskalliseen epätoivoon.

Tästä epätoivon kurjuudesta on näillä valtiopäivillä meille vasemmalta puolen kyllin selvästi monessa puheessa tuotu esiin. Saatettanee väittää että tämmöistä epätoivon kurjuutta tuo köyhyys ja puute eikä huveissa vietetty nuoruus. Mutta minä en sitä väitettä saata uskoa. Sillä meillä on monta todellista esimerkkiä niistä, jotka ovat elämän tosioloissa ja Herran pelvossa nuoruutensa viettäneet sekä ovat joutuneet kurjassa köyhyydessä ja puutteessa elämänsä päiviä viettämään, vaan ovat toivorikkaina suurimmassakin kurjuudessa ponnistaneet ja saaneet onnellisen voiton. Muistelkaamme vaan vaikka esi-isiemme historiaa, joiden köyhyys ja kurjuus on ollut paljoa suurempi kuin nykyisinä aikoina on mahdollinen, mutta he eivät joutuneet epätoivoon silloinkaan, vaikka täytyi panna leipäänsä kolmin kerroin petäjäistä. Heillä oli nuoruutensa voima tallella, he ponnistivat työssä miehuullisesti ja työllensä tuloksia toivoivat taivaasta. He lohduttivat toisiansa elämän taistelussa: „Vaikka kokee, eipä hylkää Herra”, ja niin toivonsa ilolla näkivät toteutuvan. He jättivät kunniallisen kestävyytensä voiman kansansa kaunistukseksi. Mitä sanotaan meidän nykyisestä kansastamme, niistä, jotka huvissa eläen ovat nuoruutensa päivät viettäneet, sen historia todistaa.

Toiseksi: Seikka joka herättää huolestuttavaa harmia monille vähävaraisille vanhemmille, on se nuorisoseurojen monipuolinen juhlamaksujen nylkeminen, kun yhdestä juhlasta otetaan jopa kolmekin maksua, nimittäin sisäänpääsymaksu, näyttämömaksu ja tanssimaksu, milloin markka, milloin 50 penniä, siis maalaisvaroissa hyvinkin suuri meno. Eräs perheen isä, joka oli vähänpuoleisissa varoissa, kertoi minulle tästä surunsa. Hän sanoi: „Tuo nuorisoseura on tullut minulle niin raskaaksi kuormaksi etten minä sitä mitenkään voi sietää, minulla kun on kolme poikaa ja kaksi tytärtä ja niitä minä en voi saada mitenkään estetyksi sinne menemästä, vaan täytyy antaa rahaa vaikka viimeiset, sillä niin ovat minunkin lapseni tulleet ylimielisiksi. Ja minulta menee rahaa noihin kiusallisiin remuihin enemmän kuin vuo-

simaksuihin. Onpa kansa tästä tullut siis vastenmieliseksi nuorisoseurojen toiminnalle.

Kolmas seikka on se, että nuorisoseurat saattavat kansamme nuorison pitämään Jumalan sanan halpana, kun ne sunnuntai- ja juhlapäivistä tekevät rohkiasti suuren turhuuden huvipäivän, josta kansamme saattaa kansojen hallitsijalta saada raskaan rangaistuksen.

Olen tässä esiintuonut muutamia niitä tosiseikkoja, jotka minun ovat saattaneet sille kannalle, etten voi nyt avustusta myöntää. En suinkaan tahdo nuorisoseurojen toimintaa vastustaa, jos ne rakennetaan todellisen toiminnan pohjalle, mutta jos ne saavat näin ainoastaan huvitoimikunnan aikaansaamiseksi, kaikenlaisen kevytmielisyyden edistämiseksi toimia, niin minun täytyy sitä sentähden vastustaa ja ehdottaa että eduskunta tässä kohden rupeaisi vakaviin toimenpiteisiin, että asiat tulisivat oikealle tolalle johdetuiksi. En suinkaan tällä sano sitä että tuo nuorisoliitto, jolle rahat annetaan, olisi sitä vaikuttanut tai ei, sillä minä en tunne sitä, mutta puhun ainoastaan vaan niiden olojen perustuksella, joita tunnen. Ja tästä johtuneella johtopäätöksellä minä en voi muuta kuin ehdottaa että eduskunta ei myöntäisi nuorisoseurojen avustukseksi valtiovarainvaliokunnan ehdottamaa 30,000 markkaa.

Ed, **Vemmelpuu:** Vastalauseen tekijät vaativat valtionapua nuorisoseuroille, jotka ovat syntyneet sosiaalidemokraatisen puolueen keskuudesta ajamaan määrättyä maailman katsomuskantaa ja kehittämään nuorisoa määrättyyn suuntaan, kuten vastalauseessa suoraan sanotaan. Vastalauseen tekijät katsovat nämä seurat yhtä oikeutetuiksi saamaan valtionapua kuin varsinaiset ulkopuolellakin puolue-elämää toimivat seurat. Minusta ei todellakaan pitäisi mennä niin pitkälle vaatimuksissa, että valtioapua pyydetään suorastaan puolueseuroille. Silloin olisi aivan luonnollista, että kaikkien puolueiden keskuudessa syntyvät nuorisoseurat olisivat oikeutetut saamaan samanlaista valtionapua. Ruotsalainen puolue voisi perustaa seuroja sen puoluetarkoituksia ajamaan ja sitä maailmankatsomuskantaa edistämään, mikä heillä on; suomalainen, nuorsuomalainen puolue, ne voisivat tehdä myös samalla tavalla, perustaa nuorisoseuroja oman puolueensa keskuuteen, sillä tarvitseehan niidenkin kasvattaa nuorisoaan omaa maailmankatsomustaan ymmärtämään.

Meidän maamme varsinaiset nuorisoseurat ovat avoinna kaikille kansalaisille puolueisiin katsomatta. .Kuulukoon mies ja nainen mihin puolueeseen tahansa, niin hän voi mennä näihin seuroihin, joita jo on olemassa, ja joiden tarkoitus on nuorison siveellinen kohottaminen ja virkistävän huvin ja ajanvieton tarjoa-

minen. Ja koska ne ovat avoinna kaikille kansakerroksille ja kaikille luokille, eivätkä aja minkään erityisen puolueen pyyteitä eikä minkään erityisen puolueen maailmankatsomuskantaa, niin niitä ei voi nimittää, kuten vastalauseessa tehdään, puoluelaitoksiksi, sillä niitä ne eivät ole. Jos yksi tai toinen seura on tehnyt itsensä syypääksi sellaiseen, niin se ei ole oikeutettu saamaan valtionapua. Suomen Nuorison-Liiton johtokunta pitäköön huolta siitä, ettei se päästä nuorisoseura-alalle mitään puoluehenkeä; jos se sitä ei voi tehdä, niin saakoon olla varma siitä, että vastaisuudessa tämä nuorisoliitto ei mitään valtioapua tule saamaan. Mutta jos tämä johtokunta kykenee pitämään huolta siitä, että seurat yhä edelleenkin pysyvät kokonaan aatteellisella pohjalla, niin ne minusta ovat oikeutetut sitä saamaan. Liittyköön sosiaalidemokraattisen puolueen nuoriso, jos se tahtoo valtioavusta osalliseksi tulla, näihin nuorisoseuroihin yhteiseen sivistystyöhön, sillä pitäisihän ainakin sivistyksen, luonteen kehityksen ja tapojen jalostamisen olla yhteistä kaikelle nuorisolle. Mitä varten meidän tarvitsee erottaa jo nuoruudesta pitäen eri puolueiden nuoriso eri ryhmiin ja siten ikäänkuin tehdä tuota raja-aitaa yhä jyrkemmäksi, miksi emme voi toimia yhdessä saman sivistyksen, luonteen jalostamisen puolesta? Jos jonkun muun puolueen keskuudessa syntynyt nuorisoseura pyytäisi valtioapua, en, näillä samoilla perusteilla, voisi sitä kannattaa.

Muuten minä en myöskään voi ymmärtää niitä uhkauksia, joita sosiaalidemokraattien puolelta yleensä aina saadaan kuulla, jos heidän kaikkia toivomuksiaan muut eivät voi kannattaa, ja jommoisen ed. af Ursinkin äsken lausui. Turhilta tuntuvat minusta tällaiset uhkaukset. Mitään ei minusta myöskään merkitse, että täällä, niinkuin ed. af Ursin teki, luetaan kappaleita joistakin ulkomaalaisista sanomalehdistä, joita lehtiä emme lainkaan tunne, ja joiden kirjoittajista emme myöskään mitään tiedä. Tällaista menettelyä saatan käsittää sitäkin vähemmin, kun muistan erään sosiaalidemokraattisen naisedustajan täällä jonkun kerran lausuneen, että sosiaalidemokratia Ruotsissa on suuresti takapajulla, että siellä ei ole päästy siihen oikeaan sosiaalidemokraattiseen henkeen kuin Suomessa. Näin ollen tuntuu minusta kummalliselta, että lähdetään, kun on kysymys sosiaalidemokraattisen puolueen toiveiden ajamisesta, lukemaan mietteitä Ruotsin puolelta.

Minä kannatan valiokunnan mietintöä.

Ed. **Rosenqvist, V. T.**: Jag tror värkligen, att det är ganska betydelselöst att hålla långa andraganden i denna fråga. Hvar och en har sin ståndpunkt på förhand gifven och kommer att rösta därefter. Det skulle ju visserligen vara ganska frestande

att litet närmare skärskåda de uttalanden, som här gjordes utaf en pedagog, hr af Ursin, men det är ju så, att, då en person med hull och hår har gifvit sig åt en riktning, så betraktar han sedan alla frågor, också pedagogiska, från denna riktnings ensidiga ståndpunkt. Jag skall därför icke uppehålla mig därvid, — det skulle ju icke heller tjäna till något —, utan fatta mig alldeles kort.

Ju mer ungdomsrörelsen kan vara fri från politik, desto bättre är det; denna princip ville jag för min del fastslå. Om jag då håller mig till den reservation, för hvilken man nu här talat så mycket, så medgifves i densamma uttryckligen, att Finlands socialdemokratiska ungdomsförbund värkar uti partisyfte. Därför är det icke berättigadt att understöda en sådan förening. Detta kan däremot icke med fog påstås om ungdomsrörelsen öfverhufvud i vårt land. Det händer väl, att äfven inom dessa ungdomsföreningar någon gång på enskilda orter framträdt missförhållanden i antydt afseende, men det hör icke till ungdomsföreningarnas pricip, som är ett arbete i upplysningens tjänst. Och om nu landtdagen besluter att afböja förslaget om understöd för Finlands socialdemokratiska ungdomsförbund, och gör det på den grund att denna förening arbetar i partisyfte, så ligger däri tillika en fingervisning för alla andra ungdomsföreningar att hålla sig fjärran från politiken. — Jag ber att få understöda utskottsbetänkandet.

Ed. **Kallio**: Olen valiokunnassa äänestänyt tätä toista vastalausetta vastaan, en siitä syystä, että se on sosiaalidemokraattinen, vaan siitä syystä että, kun valiokunnassa esitettiin tuon sosiaalidemokraattisen nuorisoliiton 1 §, niin kävi siitä liian räikeästi selville, että tuon liiton tarkoituksena on luokkakasvatukseen terästää nuorisoa, kuten siinä muistaakseni sanat kuuluivat. Valtiovarain antaminen tällaisiin tarkoituksiin olisi minusta kerrassaan mahdoton. Samalla syyllähän voitaisiin silloin minkä muun puolueen tarkoituksiin tahansa valtiovaroja vaatia, niinkuin täällä jo ed. Vemmelpuu huomautti. Ed. Viitanen täällä sanoi, että entiset nuorisoseurat ovat myös puolueseuroja, mutta sitä hän ei valitettavasti kuitenkaan todistanut eikä voikaan pätevillä syillä todistaa. Nykyisissä nuorisoseuroissa on kymmeniä tuhansia jäseniä ja pidetään jo vuosittain tuhansittain esitelmiä. On huomattava, että nuorisoseuraliikkeellä on neljännesvuosisadan työ takanaan todistuksena siitä, että se on koettanut kaikkia kansan kerroksia kohottaa ja kehittää.

Täällä ed. af Ursin pelotteli meitä tulevaisuudella, että jos he joskus ovat enemmistössä, niin he myöskin tekevät sen vastapalveluksen, että he tulevat hylkäämään näiden toistenkin seurojen

valtioavun. Tämäkin on hyvä kansan tietää. Hän luki täällä muun muassa erään nuoren ruotsalaisen runoilijan, Ossian Nilssonin lausunnon sikäläisistä nuorisoseuroista; tämä runoilija on luultavasti näiden radikaalisimpien nuorisoseurojen toimimiehiä eikä hänen sanalleen minun mielestäni senvuoksi ole juuri tämän yhteydessä mitään arvoa annettava. Ed. af Ursin myös teki kummallisen johtopäätöksen siitä, että ellei nyt anneta tälle sosialidemokraattiselle nuorisoliitolle valtiovaroja, niin se psykoloogisista syistä muuttuu anarkistiseksi. Kyllä ei näytä ed. af Ursinillakaan olevan kovin paljon toivomista tältä nuorisolta.

Ed. Sipposelle voisi paljonkin vastata, mutta minusta hänen lausuntonsa oli sitä laatua, ettei eduskunnan aika varsinkaan näin viimeisillä hetkillä ole aijottu tällaisiin luennoimisiin. Kannatan valiokunnan mietintöä.

Ed. **Merivirta:** Jos minä olisin vakuutettu siitä, että nuorisoseurat ovat todella sellaisia hyödyllisiä laitoksia, jommoisiksi niitä on ajateltu ja ylistetty, niin minäkin kannattaisin sydämmestäni valtioavun myöntämistä nuorisoseuraliitolle. Mutta se kokemus, mikä minulla on nuorisoseuroista, on ihan päinvastainen. Minä en ole saanut nuorisoseuroista muuta käsitystä kuin että ne ovat Jumalasta vieraantuneen nuorison huvitteluseuroja ja tällä tavoin ovat herättäneet ja herättävät vakavamielisissä kristityissä pahennusta. Sen pitemmälle en tahdo tästä asiasta puhua.

Jos minulla on vähän toiveita ja hyviä ajatuksia nuorisoseuroista ylimalkaan, niin sitä vähemmin on minulla vielä niitä sosiaalidemokraattisen nuorisoseuran toiminnasta. Jos ei sovi puhua juuri paljon uskonnollisuudesta ja kristillisyydestä nuorisoseuroihin nähden ylimalkaan, niin vielä vähemmin voi siitä puhua sosiaalidemokraattisen nuorisoliikkeen yhteydessä. Tunnettuahan on, että sosialidemokraatit ovat ohjelmastaan ja toiminnastaan pyyhkineet pois viimeisetkin rippeet kristillisyydestä. Tähän suuntaan sosiaalidemokraattinen liike tahtoo ottaa nuorisonkin kasvatuksen, toisin sanoen sosialidemokraatit tahtovat ja koettavat juurruttaa nuorukaisten sydämistä jo varhain sen jälellä olevan jumalanpelon ja kristillisyyden, mitä he ovat saaneet joko kodissa tai koulussa. (Vasemmistosta: Vale! Oikeistosta: Oikein! Puhemies: Hiljaa!). Tämä on kuitenkin tunnettu tosiasia huolimatta vastaväitteistä. Minä sentähden jyrkästi vastustan sellaista anomusta, että haluttaisiin erityistä apurahaa sosiaalidemokraattisen nuorisoliikkeen turvaamiseksi. Jos näin menetellään, silloin — sanon sen suoraan — käytetään peräti väärin ja kelvottomasti valtion varoja. Murheella tätä katselevat kansalaiset, joille on kallista, millaiseksi Suomen nuoriso kasvatetaan, kasvatetaanko se Jumalaa pelkää-

väksi, kristilliseksi nuorisoksi vai päinvastoin. Lyhyesti, minun kantani siis on eikä ainoastaan minun, vaan monen tuhannen kansalaisen Suomenmaassa, ettei valtiovaroja olisi ensinkään käytettävä nuorisoseurojen tukemiseksi, ei ainakaan niin kauan, kun nämä nuorisoseurat eivät ole osoittautuneet todellisesti kristillisiksi nuorisoseuroiksi, ja kaikkein vähimmin olisi ryhdyttävä kannattamaan sosiaalidemokraattisen nuorisoliikkeen harrastusta.

Vastustan apurahan myöntämistä sekä Suomen Nuorisoliiton kannattamiseksi kuin myöskin sosiaalidemokraattisen nuorisoliikkeen turvaamiseksi.

Ed. **Ahmavaara**: Ed. Viitanen lausui mielestäni aivan hyviä perusteita valiokunnan mietinnön puolesta ja sen vastalauseen hylkäämisestä, jota hän kuitenkin kannattaa. Hän sanoi että olisi puoluepikkumaisuutta, jos vastalause hylättäisiin, ja todistaisi se että eduskunta tahtoo pysyä entisellä kannallaan. Näillä erittäin hyvillä syillä minä hylkään vastalauseen. Se olisi todellakin puoluepikkumaisuutta, jos täällä ruvettaisiin valtion yleisiä varoja puoluetarkoituksiin uhraamaan. Minusta sen vuoksi aivan hyvällä syyllä voidaan pysyä entisellä kannalla ja toivoisin että aina eduskunta pysyisi tällä kannalla, niin ettei se rupeaisi kenenkään puolueen kukkaroita valtion varoilla täyttämään (hyvä!) Jos sosialidemokraattisen puolueen nuorisoliitto työskentelisi samalla perustalla kuin muut nuorisoliitot, nim. nuorison sivistyksen ja kansanvalistuksen edistämistä varten, niin silloin olisi tietysti annettava apurahaa. Mutta valiokunnassa luettiin sosiaalisen nuorisoliiton ohjelma — ihmettelen ettei ole sitä pantu vastalauseeseen — ja siitä kävi täysin selville, millä perusteella tämä liitto toimii. Siinä oli hyvin paljon voimasanoja, m. m. että tarkoitus on terästää nuorisoa luokkataisteluun sosiaalidemokraattisten aatteiden hyväksi ja muuta tämän tapaista siinä oli. Se olisi ollut pantava vastalauseeseen, jotta olisi tiedetty, mikä ohjelma tällä liitolla on. Eduskunta ei hylkää vastalausetta sen takia, että siinä on pyydetty avustusta sosiaalidemokraattiselle nuorisoliitolle, se käy kyllä selville siitä, että on annettu apua Kansannäyttämölle. Apua tullaan aina myöntämään sivistystarkoituksiin, mutta kyllä silloin mentäisiin pitkälle, jos jokainen puolue koettaisi saada puolueagitatsiooninsa hyväksi valtiovaroja.

Mitä sitten af Ursinin, tuon pedagoogin, uhkauksiin tulee, ovat ne sitä laatua, että niihin ei juuri tarvitsisi kajota, ne kun eivät ketään peloita. Tässä uhkauksessa samoin kuin vastalauseessakin on se hyvää, että siitä käy selville, että kun sosiaalidemokraatit tulevat enemmistöksi, käyttävät he valtiovaroja puoluetarkoituksiin. En sitä epäile enkä luule että sitä muutkaan, jotka ovat tulleet tuntemaan tuon puolueen virkeätä puolueintoa

epäilisivät, ettei niin tule tapahtumaan. Mutta on hyvä Suomen kansan tietää, mitä tapahtuu, kun tämä puolue tulee enemmistöksi, että nim. se ei välitä koko Suomen kansasta, vaan ajaa puolue-etuja. Se on hyvä tietää. Kannatan valiokunnan mietintöä.

Ed. **Pajari**: Epäilemättä tekisi eduskunta väärin, jos se tunnustaisi sen periaatteen oikeutetuksi, mikä sisältyy vastalauseeseen, sillä silloin tultaisiin valtion puolesta kannattamaan sitä sairaaloista elämäntilaa, joka meidän maassamme puolue-elämään nähden vallitsee. Pitäisi päinvastoin pyrkiä siihen että kaikki ihmiset ymmärtäisivät niitä syvällä olevia lähteitä, joista ihmisen elämä vuotaa, ymmärtäisivät antaa arvon toisellekin, jos tunnustavat ja tuntevatkin oman arvonsa. Nuorten varsinkin pitäisi sopia samaan tupaan kehittymään, valistumaan ja ottamaan vastaan niitä vaikutuksia, joita heille vastaista yhteiskuntaelämän muodostamista varten annetaan. Luonnollista tietysti on, että kansakunnassa ehdottomana enemmistönä oleva katsantokanta määrää asiat ja jos meidän sosialisteilla oleva katsantokanta tulee enemmistöksi, epäilemättä silloin valtiovarojakin käytetään niihin tarkoituksiin, joita silloin ainoiksi oikeiksi tunnustetaan. Mutta kuten tunnettu, nyt eivät asiat ole vielä sillä kannalla.

Ed. Sipposen lausunnon johdosta olisi paljonkin sanottavaa, sillä se itse asiassa sisälsi hyvin paljon totta. Ne kuvaukset, joita hän täällä antoi, ne ovat tosiperäisiä kuvauksia. Olot, varsinkin sillä puolella Suomea, mistä hän on kotoisin, ovat sillä kannalla. Nuorison melkein villi elämä, sen huvitteluhalu on päässyt nuorisoseurain kautta ikäänkuin luvallisiin, laillisiin muotoihin. Ovathan sen paikkakunnan sanomalehdet viime syksynä tienneet kertoa pöyristyttäviä juttuja siitä, mitä nuorisoseurain iltamien yhteydessä on tapahtunut. Huvitteluhalu on päässyt kehittymään rajattomiin määriin, se on kieltämätön tosiasia.

Mutta ed. Sipponen ei yrittänytkään todistamaan, vaan päinvastoin hän epäili sitä, onko tähän ollut syynä se seikka, että Suomen Nuorisoliitolle on valtiovaroja myönnetty. Minä puolestani luulen tietäväni, että se ei suinkaan ole ollut siihen syynä. Päinvastoin se koettaa puolestaan vähentää semmoisia elämänilmiöitä nuorisoseuraliikkeessä. Tokkopa näitä varoja milloinkaan on käytetty ja pyydettykään huvitilaisuuksien järjestämiseen. Suomen Nuorisoliitollahan tietääkseni on säännöt, joiden mukaan se varojansa käyttää, ja etupäässä niitä käytettäneekin luentokurssien ja esitelmätilaisuuksien järjestämiseksi nuorisoseura-piireissä. Siihen tarkoitukseen ne tietysti ovat mitä luvallisimpia.

Nuorisoseurat ovat tähän asti, ainakin sikäli kuin minä tiedän, käsittäneet kaikki puoluevivahdukset ja puolueryhmitykset. Siinä nuorisoseurassa, jota minä lähimmin tunnen, taitaa olla suurin osa sosialisteja. Heitä on sekä johtokunnassa että muuten jäsenten

joukossa tuntuvasti. He tietysti alkavat päästä määrääviksi, ja minun tietääkseni juuri niitä asioita, jotka ovat etualalla työväenpiireissä, lienee siellä etupäässä käytetty luentoaineinakin, eivätkä n. s. porvarilliset ole siitä ollenkaan pahentuneet. Meidän pitäisikin pyrkiä siihen, että ihmiset itse ymmärtäisivät valita ja tutkia kaikki ja pitää sen, minkä paras on.

Että Karjalan kansan keskuudessa ja osaksi kenties muuallakin olot ovat sillä kannalla kuin on valitettu, siihen ei suinkaan ole itse nuoriso syypää. Kyllä syypäät ovat ne vanhemmat, jotka ovat laskeneet asiat sellaiselle kannalle, kun eivät ole pitäneet huolta nuorison elämästä ulkopuolella kotia. He ovat kyllä istuneet kädet ristissä ja valittaneet tämän maailman pahuutta. Mutta sillä ei maailma parane. Heidän olisi pitänyt tietää velvollisuutensa. Eiköhän liene lopultakin niin, että nuoriso on semmoinen, minkälaiset ovat vanhemmat, ja yhteiskunta sellainen, minkälaisia ovat kaikki sen yksityiset jäsenet. Jos me tahdomme tulevaisuudestamme huolehtia, niin meidän on juuri nimenomaan huomio kiinnitettävä nuorisoon. Ja kun tähän tarkoitukseen valtionvaroja käytetään, niin sehän velvoittaa sekä hallitusta että kansan vanhimpia ottamaan nuorison elämänkin suuremman arvostelun alaiseksi kuin missä se tähän asti on ollut.

Valtiovarainvaliokunta ei ole perustelussaan sanonut mitään, mitenkä kyseessä olevia varoja on käytettävä, eikä minun mielestäni se ole tarpeellistakaan, koskapa varojen käyttämistä varten Suomen Nuorisoliitolla on tarkat ohjesäännöt, ja näiden ohjesääntöjen mukaan, sikäli kuin minä tiedän, ne eivät suinkaan tule kansan nuorison turmioksi. Minä siis lyhyesti pyydän kannattaa valiokunnan mietintöä.

Ed. v. **Alfthan:** Detta anslagsbelopp, som i reservationen begäres, är ju icke stort, det skall erkännas, och personligen skulle jag gärna unna åt dessa ungdomsföreningar detta anslag, men jag kan dock icke vara med om att förorda det på särskilda grunder. Det gäller närmast en fråga om takt, och jag tänker att de socialistiska ledamöterna af kammaren ändock sist och slutligen skola behjärta denna sida af saken. Det är på det sättet med dessa ungdomsföreningar, att de visserligen icke begränsa inträdesåldern nedåt så synnerligen långt, men de begränsa den alls icke uppåt. Och så mycket jag känner till ungdomsföreningar, tror jag, att i flera af dem finnas ungdomar af min ålder och af hr af Ursins ålder och andra sådana där motsvarande ungdomar. Strängt taget skulle sålunda ett partis samtliga medlemmar kunna sluta sig till ungdomsföreningar och i sådan form bära upp statsunderstöd, och det är detta som gör saken betänklig. Jag medgifver visserligen att inom de öfriga ungdomsföreningarna — de icke-socialistiska ungdomsföreningarna — det

förhållande gör sig gällande att äldre i dem deltaga, och det är icke ens beklagligt, utan tvärtom önskvärdt. Men såvidt jag känner ungdomsföreningarna, så finnas där personer af alla möjliga partiskiftningar, konservativa, liberala, radikala o. s. v., och just detta gör att dessa ungdomsföreningar såsom sådana ej drifva någon särskild politik. Att i ungdomsföreningarna diskuteras politiska frågor, det är naturligt, när dessa frågor äro på dagordningen. Det kan äfven vara upplysande för föreningarnas medlemmar och bidraga till deras utveckling som medborgare, men mig veterligen bedrifves i ungdomsföreningarna öfverhufvudtaget icke politik. Då nu konsekvensen af beviljandet af anslag för ungdomsföreningars grundande i ett särskildt partipolitiskt syfte skulle föra i sin sista utveckling därhän, att samtliga partier skulle kunna börja bekosta sina partiorganisationer med statens medel, så skulle detta föra alldeles in absurdum. Det är därför detta anslag icke kan beviljas. Jag hoppas det kommer att behjärtas af hrr socialister, och att de icke komma att betrakta det såsom partiförföljelse, om jag nu måste yrka på afslående af reservationen.

Ed. **Alkio:** Pyysin puheenvuoroa pääasiallisesti selvittääkseni kahta seikkaa. Toinen oli se, että täällä ovat jotkut puhujat kaivanneet selvitystä siitä, millä tavalla nuorisoliitto käyttää näitä varoja joista on kysymys, ja toinen se, että joku puhuja, muistaakseni ed. af Ursin, huomautti siitä, että viime aikoina on nuorisoseurojen keskuudessa havaittu lamautumista.

Ensiksikin huomautan siitä, että valtiovarojen myöntäminen tapahtui niin myöhään viime vuoden lopulla, samoin kuin määräys siitä, että varat on käytettävä sen vuoden sisässä, että niiden käyttämisestä ei ole vielä saatu riittävästi selvää. Mutta minä voin antaa tietoja siitä, millä tavalla varoja on etupäässä käytetty ja millä tavalla niitä aijotaan edelleenkin käyttää, jos niitä saadaan.

Niinkuin tunnetaan, on nuorisoseuroilla ollut suurin puute siinä, että taitavia neuvojia nuorisoseura-työn alalla ei ole ollut. Näitä varoja on käytetty siihen, että taitavia neuvojia on koetettu saada jokaisen keskusseuran piiriin kiertämään nuorisoseurojen keskuudessa antamassa neuvoja käytännöllisessä ja aatteellisessa nuorisoseuratyössä. Sitten on pantu toimeen luentokursseja, joissa luentoja on pidetty kaikilta yleissivistyksellisiltä aloilta, mitä nuorisoseurojen harrastuspiiriin on saatettu lukea. Sitten on pantu toimeen esitelmämatkueita, jotka ovat viipyneet noin päivän tai pari paikassaan pitäen useampia esitelmiä itsekasvatuksesta ja nuorisoseuratyöstä. Sen lisäksi on käytetty näitä apuvaroja myös kirjastojen perustamiseen ja lisäämiseen semmoisissa nuorisoseuroissa, jotka toimivat vaikeammissa oloissa. On myös pantu erilaisia kursseja toimeen,

m. m. maatalouskirjanpitokursseja muutamissa tienoissa, kun on ajateltu että nuorisoseurojen on tässäkin suhteessa otettava alote.

Tämän lisäksi pyytäisin vielä huomauttaa, että varoja on etupäässä käytetty keskusseurojen toimenpiteen kautta, nim. siten, että Nuorison Liitto ei ole välittömästi niitä käyttänyt, vaan on ne jaettu keskusseurojen kesken, jotka ovat saaneet niitä vapaasti käyttää paikallisiin tarpeisiin edellä mainitulla tavalla.

Sitten tuohon toiseen asiaan, nim. että nuorisoliike olisi osoittanut väsähtymistä. Pyydän sen johdosta huomauttaa, että varsinkin nuorisoseuratyön alalla olivat routavuodet siksi painostavia, että kun ne ohi vihdoin menivät, on ollut todellakin ponnistusta ja työtä saada senlaatuinen työ, jota nuorisoseurat ovat edustaneet, uudelleen vauhtiin. Jokainen tietää, että routavuosina varsinkin nuorisoseuroja ja niiden kokoontumisvapautta ahdistettiin, jopa paljon seuroja lakkautettiin ja uusien seurojen perustaminen oli kokonaan ehkäisty. Kun routavuodet loppuivat, on puoluetoiminta ollut niin voimakas, että sellaisella työllä, jota nuorisoseurat edustavat, ei ole ollut varsinaisia edellytyksiä. Mutta viime aikoina varsinkin sen toiminnan kautta, joka on saatettu panna toimeen näiden valtiovarojen avulla, on uudelleen näyttäytynyt varsin huomattavaa edistystä tällä alalla, joten siis saattanee varmana pitää, että nuorisoseurojen työ, jos valtiovaroja yhä edelleen saadaan samaan tarkoitukseen, tulee uudestaan elpymään ja tulee olemaan voimakkaana vastapainona sille varsinaiselle puoluetoiminnalle, josta täälläkin on niin paljon valitettu.

Sitten täällä on myös puhuttu toisesta vastalauseesta, jossa ehdotetaan 5000 markan apurahan myöntämistä myös sosiaalidemokraatisille nuorisoseuroille. Minä ajattelen tästä asiasta sillä tavalla, että nuorisoliike tässä maaassa on ollut etupäässä yhteiskunnallinen allianssi ja että nuorisoseurojen keskuuteen on saattanut tulla yhteistoimintaan kaikenlaisten erilaisten ajatussuuntien edustajat ilman että sieltä on ketään pois karkoitettu. Nyt on asianlaita kuitenkin sillä tavalla että sosiaalidemokraattinen nuorisoliike on syntynyt, mikäli minä olen ollut tilaisuudessa huomaamaan, pääasiallisesti silmällä pitäen puolueagitatsioonia. Minä kuitenkin luulen että sosiaalidemokraattinen nuorisoliike ei sellaisena saata pitkälle jatkua, jos nim. niitä periaatteita, jotka tässä vastalauseessa on esiintuotu, aijotaan noudattaa. Vastalauseessa nim. sanotaan: »Päätarkoituksena sosiaalidemokraattisella nuorisoliitolla samoin, kuin toisillakin nuorisoseuraliikkeillä, on kuitenkin nuorison kehittäminen itsekasvatuksen avulla kunnon kansalaisiksi ja siinä niillä on kaikilla työalaa, joka ansaitsee kaikinpuolista tukemista valtiou puolelta.» Kun minä nyt ajattelen, että sosialismi sellaisenaan sittenkin on jotakin muuta kuin tavallinen puolueilmiö, ja kun arvelen, että tämä liike kehittyessään voisi muodostua, varsinkin jos edus-

kunta sille tunnustusta antaisi, sellaiseksi että se harjoittaisi nuorison kasvatusta siinä hengessä, joka näissä sanoissa ilmenee, niin minä en epäile puolustaa 5000 markan apurahaa annettavaksi sille liitolle, joka toimii sen ajatuksen pohjalla, joka näissä lukemissani lauseissa ilmenee.

Mutta tämän lisäksi täytyy minun huomauttaa siitäkin että, jos sosiaalidemokraattinen nuorisoliike toimii tämän ajatuksen pohjalla, minä en tiedä, mikä estäisi sitä silloin yhtymästä Suomen Nuorison Liittoon, sillä Suomen Nuorison Liitto ei suinkaan pane esteitä semmoiselle liikkeelle, joka toimii tämmöisellä ohjelmalla. Mutta sen lisäksi, huomauttaakseni vielä niille, jotka ajattelevat tämän apurahan vastustamista, vetoan siihen, että varsinaisella nuorisoliikkeellä on ollut erityisesti kysymyksenalaisena se, millä tavalla saataisiin myös niin sanottu palvelijanuoriso innostumaan senkaltaiseen valistustyöhön, jota nuorisoseurat tarkoittavat. Siinä suhteessa on tehty, minä voin sen vakuuttaa, monia eri kokeita. Täällä äsken sosiaalidemokraattien puolelta sanottiin että nuorisoliikkeen keskuudessa on säätyeroitus niin voimakas, että sen kautta on karkoitettu palvelusnuoriso pois ja että sosiaalidemokraattisesta nuorisoliikkeestä ei koskaan tarvitsisi sellaista valittaa. Minä uskallan vakuuttaa että nyt jo on sellaista valitettu ja minullekin on sellaista kerrottu. Huomautan tätä ainoastaan siksi, että tuo ainoa muistutus, joka täällä on nuorisoliikkeen toimintaa vastaan tehty, ei suinkaan pidä paikkaansa, sillä luokkarajain käyminen ei suinkaan ole niin helppo ja selvä asia. Siinäkin tulee kai sosiaalidemokraattinen liike ennen pitkää saamaan huomattavia kokemuksia. Mutta niinkuin sanoin, kun sosiaalidemokraattisen nuorisoliikkeen tarkoituksena on ennen kaikkea herättää syvien rivien nuorisoa itsetietoiseen valistustoimintaan ja siinä suhteessa kehittää heissä halua itsensä kasvattamiseen, niin jos sosiaalidemokraattinen nuorisoliitto voisi käyttää valtiovaroja siihen tarkoitukseen ja sillä tavalla kuin se äsken lukemissani sanoissa ilmenee, niin, kuten sanoin, minä en millään tavalla katsoisi itseäni edes oikeutetuksi vastustamaan näiden apurahojen myöntämistä myös sosiaalidemokraattiselle nuorisoliitolle. Toinen on asia, jos niitä aijotaan käyttää varsinaisiin puoluetarkoituksiin, mutta mikäli vastalauseesta käy ilmi, ei sellaista ajatusta ole.

Ed. **Martikainen:** Minä olisin suonut, että porvarilliset edustajat olisivat tässä asiassa olleet edes yhtä rehellisiä kuin sosiaalidemokraatit. — Minä uskallan jaottaa nuorisoseuraliikkeen nykyoloissa kahtia, porvarilliseen ja sosialistiseen. Kun katselee porvarillisten nuorisoseurojen toimintaa, on se siksi porvarillista, että työläisnuoriso ei niissä viihdy. Piiat ja rengit siellä ovat inhottuja, se on selvä. Ja näille piioille ja rengeille tahtoisivat nyt sosiaalidemokraatit myöskin saada sivistystä, kehitystä ja tietopuolisuutta

hankituksi ja hiukan verran siihen valtionavustusta. Niitten työ, olkoon se sitte porvarillisten tahi sosialististen nuorisoseurojen toimeenpanemaa, on todella niin suuren arvoista, että kansanvaltaisen eduskunnan pitäisi olla siksi myötätuntoinen, että nyt pyydetyt apurahat myönnettäisiin tinkimättä. Minä uskaltaisin olla siksi radikaalinen, että satojatuhansiakin sellaiselle liikkeelle luovuttaisin. Kun nyt eduskunnalla on monia muita tärkeitä tehtäviä edessä, en pitemmältä käytä eduskunnan aikaa, vaan ehdottaisin, että tämä nuorisoseuroille myönnettävä apuraha korotettaisiin 40,000 markaksi ja jaettaisiin siten, että porvarillinen nuorisoliitto saisi 20,000, sosiaalinen 15,000 ja ruotsalainen 5,000 markkaa.

Ed. **Valpas**: Tämän asian yhteydessä on käytetty tilaisuutta hyökätäkseen, kuten tavallista, koko sosiaalidemokratiian kimppuun, ja minä arvaan, että täältä vielä tulee perästä suuria miehiä, jotka tekevät vielä kovempia hyökkäyksiä kuin tähän asti on tehty. Pappistaholta on vedottu siihen vaaliaikana jo perin tarkkaan kulutettuun keppihevoseen, että sosiaalidemokratiia on kova uskonnon hylkääjä, uskonnon vihaaja, jumalan kieltäjä ja mikä lieneekään. Kuitenkaan ei ole kehdattu mainita, että meidän puolueemme ohjelmassa on »uskonto jätetty yksityisasiaksi,» johonka sisältyy, että uskonnollisten ihmisten tulee saada perustaa vapaasti yhdistyksiä ja niissä yhdistyksissä sitte edistää uskonnollista tunnettaan ja selvitellä uskonnollisia ajatuksiaan. Siis ei tahdota hävittää uskontoa, ei jumalanpelkoa, ei kristillisyyttä, mutta vaaditaan vapautta, vaaditaan niitä valtion kahleita pois, jotka siellä täällä ovat sellaisen vapauden tiellä.

Tämä nuorisoliike, jolleka etupäässä on ehdotettu valtioapua, työskentelee, niinkuin tiedämme, myös kristillisellä pohjalla. Emme suinkaan me sosialistit ainakaan sen takia tahdo vastustaa valtioavun myöntämistä sille. Mutta sitäkin nuorisoliikettä on sillä ihan rutivanhoilliselta kristillisyyden taholta silloin tällöin solvailtu. Minä muistutan erään piispan lausuntoa, joka vakuutti, että se nuorisoliike ei ole sanottavasti vaikuttanut Suomen nuorison sivistämiseksi, joka lausunto suuressa määrässä on perätön.

Tuo porvarillinen nuorisoliike on, niinkuin täällä on huomautettu, ihan ehdottomasti puolueliike. Sehän käy selville siitä, että sen etunenässä on henkilöitä, jotka ovat tunnetut mitä ankarimmiksi puoluemiehiksi. Sellaisia miehiä on m. m. ed. Kares. Kenessähän on havaittu puoluekiihkoa suuremmassa määrässä? Ja jos sellainen henkilö menee nuorisoseuraan tai muualle saarnaamaan ja pitämään esitelmiä, niin onkohan luultavaa, että puoluetakki silloin jää pois. Päinvastoin se puoluehenki, mikä yksilöissä ylipäänsä on, vaikuttaa myös silloin, kun ne toimivat nuorison keskuudessa. Jos rehellisesti tunnustetaan, niin kyllä on porvarillisten puolueitten tarkoitus nuo-

risoseurojen avulla vaikuttaa myös puolueen hyväksi. Ja tyhmiä ne olisivat, jos ne eivät näin tekisi. Ed. Alkio olisi myös mielestäni perin tyhmä, jos ei hän ollessaan mahtavan nuorisoliikkeen johdossa edistäisi puolueensa tarkoituksia ja koettaisi saada nuorisosta kasvamaan väkeä, joka tulisi äänestämään ed. Alkiota edelleen eduskuntaan.

Puhemies: Järjestykseen!

Ed. **Valpas:** Tämä kuuluu välttämättä asiaan. Mutta vaikka tuo porvarillinen nuorisoliike vaikuttaa puoluenäkökantojen mukaisesti, niin täytyy myöntää, että sillä on osaksi jalostava ja sivistävä vaikutus, se vetää nuorisoa pois pahoista seuroista, juopotteluista ja monista rikoksista ja edistää siinä suhteessa suuressa määrin Suomen kansan siveellistä puolta. Ja kun tämä seikka otetaan huomioon, niin on mitä lämpimimmin puollettava, että myös sitä nuorisoliikettä valtion varoilla tuetaan. Mutta minun ymmärtääkseni tämä seikka ei tee ollenkaan tarpeettomaksi myöskin työläisnuorisoliikkeen avustamista. Työläisnuorisoliike on etupäässä uuden ajan ilmiö. Se johtuu ehdottomasti taloudellisista syistä, niistä taloudellisista syistä, että työväkeä on tehty kapitalisteista riippuviksi palkkaorjiksi ja varsinkin siitä, että työväkeä on kasaantunut erikoisiin keskuspaikkoihin, teollisuuslaitoksiin, kaupunkeihin ja sillä tavalla tuotu myös työläisnuoriso toistensa lähelle. Jollei tuolla nuorisolla ole mitään harrastuksia, niin vajoo se hyvin tunnetuista sosiaalisista syistä hyvin kurjaan tilaan. Tiedetään, kuinka puutteellinen työläisnuorison kasvatus täällä Helsingissä ja eräissä kaupungeissa on. Siltä puuttuu kotikasvatus osaksi sen takia, että vanhemmat eivät saata kasvattaa nuoria, kun niitten täytyy olla päivät työssä. Kun äidit ovat päivät työssä, tehtaissa, leipomoissa tai muissa sellaisissa paikoissa, niin silloin nuoria joutuu vetelehtimään huonoon katuelämään. Niitä, niinkuin tiedetään, liikuskelee kallioilla, ne muodostelevat kaikellaisia liigoja ja perehtyvät paheisiin. Jopa on nähty että ne muodostavat oikeita rosvokoplia, jotka menevät varastamaan milloin konjakkipulloja, milloin rommipulloja, milloin tunkeutuvat yksityisten huoneisiin, ryöstävät kelloja, sormuksia, ja myövät sekä panttaavat niitä, ostavat sitte rahoilla joko viattomia nautintoaineita, mutta ostavat myös aivan turmiollisia aineita, väkijuomia tai muita sen sellaisia. Yhteiskunnan suoranainen velvollisuus olisi koettaa estää nuorisoa vajoomasta tuollaiseen elämään, estää niin suuressa määrässä kuin mahdollista. Kapitalistinen järjestelmä on niin huono, niin kurja, että kaikkea nuorisoa tuskin millään keinoilla voidaan pelastaa. Kokemus suuremmista kaupungeista osoittaa, että niissä nuorien henkilöiden rikollisuus kaikista sosiaalidemokraattisista ja porvarillisista sivistävistä ponnistuksista huoli-

matta yhä vaan on suhteellisesti kasvamassa. Siitä huolimatta pitäisi koettaa vetää niin monta kuin mahdollista pois sieltä parempaan vaikutuspiiriin. Ja sitä nuorisoa nyt, väitettäköön toiselta puolen mitä hyvänsä, on hyvin vaikea saada n. s. porvarillisiin nuorisoseuroihin, joissa seuroissa on suuressa määrin toisenlainen tunne-elämä ja suuressa määrin toisenlaisia tarkoituksia kuin sen luontoisen nuorison asemaan soveltuu. Sillä siihen nuorisoon on elinkeskusta vaikuttanut siksi paljon, ettei se tahdo viihtyä niissä seuroissa, vaan näyttää kehitys menevän siihen suuntaan, että se nuoriso luo itselleen omantakeisia rientoja. Kun Itävallan nuorisossa alkoi tuollainen liike, niin selittivät he antamassaan julistuksessaan, että he koettavat vetää nuorisoa yhdistyksiinsä ja oman asian hyväksi tehdä edes sen verran kuin porvarilliset tekevät koiriensa ja hevostensa hyväksi silloin kuin tahtovat eläinsuojelusyhdistyksillä pelastaa niitä s. o. tahtovat jonkun verran yhteistoimilla auttaa itseään pois huonoista oloista. Ja tosiaan on työläisnuorisolla kokonainen reformiohjelma esimerkiksi Itävallassa, jossa se vaatii itselleen lyhennettyä työaikaa, ja varsinkin kohdistuu huomio oppilasolojen korjaukseen. Itävallassa ovat ne menneet oppilasolojen korjauksessa koko pitkälle, ne ovat muodostaneet toimikuntia, jotka pitävät huolta siitä, että nuorison hyväksi ne lainsäännökset tulevat käytetyiksi, jotka nuorison asemaa tavalla tai toisella suojelevat. Nuo toimikunnat ja komiteat ovat panneet toimeen tutkimuksia, missä työnantajat rikkovat säännöksiä, paljastavat rikkomisia ja koettavat vetää työnantajia edesvastuuseen ja sillä tavalla suuressa määrässä vaikuttavat, että nuorison asema ei ole tullut niin pahaksi kuin se olisi voinut tulla ja että niitä vähäisiä korjauksia lainsäädännössä, joita mahdollisesti on voitu aikaansaada, on käytetty nuorison hyväksi. Täytyy myöntää, että tuollainen toiminta kasvattaa nuorisoa lailliseen henkeen, totuttaa nuorisoa kunnioittamaan niitä lakeja, joista sille on hyötyä. Böhmissä on m. m. nuorison toiminnalla saavutettu sen verran parannuksia, että iltakoulut on muutettu muutamissa paikoissa päiväkouluiksi ja on siis iltakursseista päästy vapaaksi. Niistä maista kerrotaan, että työläisnuoriso useinkin ennen tätä nuorisoliikettä oli hyvin pahankurista, se kyllä tahtoi itselleen parannuksia niin, että se kasaantui joukkoihin, jotka viskelivät rikki akkunoita ja tekivät kaikenlaista ilkivaltaa. Mutta nuorisoliikkeen vaikutuksesta on sen katsantokanta ainakin jonkun verran sielläkin muuttunut.

Täällä on väitetty, että sosiaalidemokraattinen nuorisoliike ei välitä mitään sivistysharrastuksista. Mutta kaikissa maissa, missä sosiaalidemokraattista nuorisoliikettä on, ovat sivistysharrastukset sen ensimmäisen huolen esineenä, ja on se siinä suhteessa saanut miltei ihmeteltäviä aikaan. Sosiaalidemokraattiseen nuorisoliikkeeseen kuuluu henkilöitä, joilla on niin hävyttömän pienet palkat, ettei luulisi niillä palkoilla voivan elääkään. Mutta näistä pienistä

valtioviisauden kannalta sanotaan, että kun valtiovarainvaliokunta on tehnyt ehdotuksensa, niin sen muuttamisesta olisi taas niin kauhean suurta vaivaa, mietintö pitäisi lähettää takaisin valiokuntaan j. n. e. Minä sentähden tyydyn vaikka pahoilla mielin siihen, että vuodeksi 1908 myönnettäisiin nuorisoseuroille 30,000 markkaa, mutta että jakoperuste tehtäisiin sellainen että Suomen Nuorisoliiton käytettäväksi niistä annettaisiin 18,000 markkaa — s. o. 3/5. Nyt on eräs seikka otettava huomioon. On olemassa myös ruotsinkielinen nuorisoliitto. En tiedä, saavatko ruotsinkieliset seurat valtioapua, mutta jolleivät ne saisi, niin minun mielestäni olisi nuo 18,000 markkaa jaettava suomalaisen ja ruotsalaisen liiton, siis porvarillisten nuorisoliittojen kesken esim. suhteellisesti väkiluvun mukaan tai jollakin muulla sopivalla tavalla. Jolleivät ruotsalaiset porvarilliset nuorisoseurat saa mitään valtioapua, niin valvokoot ruotsinkieliset edustajat nyt täällä niiden oikeuksia. Ehdotukseni toinen kohta tulisi kuulumaan: Suomen sosiaalidemokraattisen nuorisoliiton käytettäväksi suomenkielisen työläisnuorison valistamiseen 9,000 markkaa ja ruotsinkielisen työläisnuorison valistamiseen 3,000 markkaa. Ruotsinkieliset sosiaalidemokraattiset klubit, joita on olemassa, kuuluvat sosiaalidemokraattiseen nuorisoliittoon, joten siihen kuuluu kaksikielisiä seuroja. Ne saisivat yhteensä käyttää 12,000 markkaa, ja minä olen varma siitä, että ruotsinkieliset ja suomenkieliset sosiaalidemokraattiset nuorisoseurat sopivat veljellisesti jakamaan nuo rahat oikeuden ja kohtuuden mukaisesti.

Lopuksi pyytäisin, että niistä valtiovarainvaliokunnan sosiaalidemokraattisista jäsenistä, jotka ovat tehneet puheenaolleen väärän ehdotuksen, joku luopuisi siitä ja yhtyisi kannattamaan tätä minun ehdotustani, jotta se saataisiin äänestyksen alaiseksi.

Ed. **Castrén**: Kieltämätön tosiasia on, että meidän kansamme nuoriso, kuulukoon mihin kansaluokkaan tahansa, kaipaa paljon enemmän tietoja ja paljon enemmän valistusta kuin nykyään on asianlaita. Kysymys on ainoastaan siitä, missä hengessä tätä tietoa ja valistusta annetaan ja on annettava. Arvoisat vastalauseentekijät ovat käsillä olevaan valtiovarainvaliokunnan mietintöön liittämässään vastalauseessa m. m. ehdottaneet 5,000 markan valtioavun myöntämistä Suomen sosiaalidemokraattisen nuorisoliiton toimikunnan käytettäväksi.

Mitä nyt ehdotukseen tulee, mikäli se koskee vastamainitun valtioavun myöntämistä sosiaalidemokraattisen nuorisoliiton toimikunnalle, on ainakin minulla toistaiseksi mainitun liiton toiminnasta hyvinkin vähä tietoja. Vastalauseen tekijät myöntävät itse, että puheenalainen sosiaalidemokraattinen nuorisoliitto alkoi vaikutuksensa 10 päivä joulukuuta viime vuonna. Siis tämä liitto ei ole vielä toiminut edes vuottakaan, ja lienee siis jotensakin vaikea arvostella

sen toiminnan laatua ja tuloksia. Mutta paitsi tätä seikkaa liittyy puheenalaisen valtioavun myöntämiskysymykseen muitakin seikkoja, jotka eivät kyllin valaise sitä seikkaa, onko kyseenalainen nuorisoliitto ansainnut puheenalaista valtioapua. Vastalauseen tekijät ilmoittavat, että sosiaalidemokraattisen nuorisoliiton osastoissa on ollut keskustelun alaisena etupäässä yhteiskunnalliset kysymykset. Tätä en lainkaan epäile, mutta tuntemattomaksi jää, mihinkä henkeen näitä yhteiskunnallisia kysymyksiä on käsitelty. Edelleen mainitaan keskustelun alaisena olleen antimilitarismi. Mihinkä henkeen tätä kysymystä on käsitelty? Onko kysymystä käsitelty ranskalaisen Hervén henkeen? Sekin jää hämäräksi. Vastalauseen tekijät eivät siinä kohden ole antaneet minkäänlaista selvitystä. Vastalauseen tekijät myöntävät itse, että sosiaalidemokraattisessa nuorisoliitossa kehitetään nuorisoa »*määrättyyn suuntaan.*» Mihin suuntaan? Lain kunnioittamiseenko, vaiko sen ylenkatseeseenko? Istutetaanko sosiaalidemokraattiseen nuorisoon sitä oppia, etteivät nykyiset yhteiskuntalait velvoita, vaiko päinvastaista? Juurrutetaanko sanottuun nuorisoon sitä käsitystä, että lakia on noudatettava siksi kunnnes se laillisella tiellä muutetaan, vaiko sitä käsitystä, että nykyiset lait ovat vain luokkalakeja, joitten yläpuolelle sosiaalidemokraattinen liike voi ilman muuta asettua. Kaikki nuo kysymykset kaipaavat vastausta. Soisin siis, että sosiaalidemokraattiset edustajat näihin vastauksen antaisivat.

Mikä muuten on sosiaalidemokraattisen nuorisoliikkeen ohjelma? Julki luettakoon eduskunnassa tuo ohjelma, niin että jokainen kansan edustaja voi sitä arvostella ja senkin nojalla päättää, onko valtioapua myönnettävä, vaiko kiellettävä.

Edelleen sanovat vastalauseen tekijät että päätarkoituksena sosiaalidemokraattisella nuorisoliikkeellä on kuitenkin nuorison kehittäminen itsekasvatuksen avulla »*kunnon* kansalaisiksi.» Tuo sana »kunnon kansalainen,» riemastutti maalaisliiton johtajaa ed. Alkiota siihen määrin, että hän ilman mitään oli valmis omasta puolestaan myöntämään puheenalaiselle liitolle valtioavun. Minusta sietää kumminkin tuo käsitys »kunnon kansalainen» jonkun verran selvittämistä. Mitä ymmärtävät sosiaalidemokraatit kunnon kansalaisella? (Naurua vasemmalta.) Ken heidän mielestään on kunnon kansalainen? Onko heidän mielestään kunnon kansalainen se, joka kannattaa nykyisiä yhteiskuntalaitoksia ja tahtoo niitä yhä kehittää pääperusteiltaan yksityisomaisuuden ja persoonallisen vapauden pohjalla, vai katsotaanko sitä kunnon kansalaiseksi, joka pyrkii siihen, että nykyinen yhteiskuntajärjestys on kumottava, että sen sijalle on asetettava yhteisomaisuus ja persoonallisen vapauden sijaan valtion määräämisvalta. Katsovatko sosiaalidemokraatit että se on kunnon kansalainen, joka tunnustaa tämän Suomenmaan kaikkine laitoksineen kaikkien yhteiseksi isänmaaksi, vai onko se kunnon

kansalainen, joka kieltää tämän maan yhteiskuntajärjestyksineen ja oikeuslaitoksineen kaikkien meidän yhteiseksi isänmaaksi, julistaen, että köyhälistö ei sellaista isänmaata tunnusta, ja ettei sillä tätä nykyä sellaista ole. (Valhetta! vasemmalta) Tuokin kysymys kaipaa minun ymmärtääkseni ehdottomasti selvitystä, ennenkuin hyvällä omallatunnolla käy ratkaiseminen, onko puheenalaiseen tarkoitukseen valtionapua myönnettävä vaiko ei.

Minä siis toistaiseksi asetun odottavalle kannalle ja kaipaan selvitystä sosiaalidemokraattisten tässä eduskunnassa olevien jäsenten puolelta kaikkiin näihin kysymyksiin toivoen, että he ovat valmiit suoraan ja rehellisesti jokaiseen näistä kysymyksistä vastaamaan.

Edelleen minä kaipaan tietoja siitä, mitkä ovat sosiaalidemokraattisen nuorisoliiton liittotoimikunnan jäsenet ja mitkä henkilöt ne ovat, jotka innokkaimmin ovat puuhanneet tämän nuorisoliikkeen aikaansaamiseksi. Tähänkin toivon suoraa ja rehellistä vastausta, jääden siinäkin suhteessa odottavalle kannalle.

Ed. **Jalava:** Ed. Sipponen Merivirran säestämänä on syyttänyt nuorisoa tai oikeastaan nuorisoseuroja, kuinka ne ovat vajoutuneet ja kasvattaneet nuorison jumalattomuuteen. Minulla on tästä asiasta tietysti toinen mielipide.

Mitä ensinnäkin tulee siihen että nuorisomme on muka vajonnut jumalattomuuteen, niin sitä ei ole vajottaneet ainakaan nuorisoseurat, vaan kenties päinvastoin se että meillä on niin paljon sellaisia pappeja, jotka tahtovat esiintyä tuomareina ja ovat unohtaneet suuren mestarinsa käskyn: Älkää tuomitko ettei teitä tuomittaisi. Ed. Merivirta täällä oli valmis tuomitsemaan koko vasemmiston eli sosiaalidemokraatit jumalankieltäjiksi, mutta kuinkakan on hänen tuomionsa laita, jos vähän muistettaisiin sitä lausuntoa, jonka juuri mainitsin, jota suuri mestari on opettanut ja jota pitäisi ainakin pappien noudattaa, jos he tahtovat mestarin jälkiä seurata. Mutta se on myöskin tunnettu asia että tänä päivänä niinkuin ennenkin papit ovat niitä, jotka syövät leskien huoneet ja muodoksi pitävät pitkät rukoukset.

Mitä ensiksi nyt tulee siihen että nuorisoseurat muka ovat opettaneet jumalattomuutta, niin sitä ei luonnollisesti voi kukaan muu lausuakaan kuin ahdasmieliset papit ja niiden sokeat seuraajat. Olisiko se tosiaankin parempi, jos ei nuorisoseuroja olisi ollut sivistämässä ja valistamassa nuorisoamme, että nuorisomme eläisi niinkuin se on ennenkin elänyt, kun ei vielä nuorisoseuroja ollut, että tavallisesti nurkkatanssit olivat yleisiä ja niissä kortinpeluu, juopotteleminen ja kaikki muu epäsiveellisyys rehoitti ylimmillään. Nuorisolla kun ei ennen ollut mitään yhteisiä edistysharrastuksia eikä sivistyspyrintöjä, niin nurkkatanssit heidän sivistysahjojaan olivat. Tämä kai oli pappien mielestä kyllin suotava, se kai olisi sitä kristilli-

syyttä, jota entisajan nuoriso muka seurasi. Jokaisen täytyy tunnustaa että kaikki edistysseurat ovat tehneet paljon sivistystyön eteen. Paikkakunnalla maaseudulla, mihinkä edistysseuroja, vaikkapa nuorisoseurojakin, on perustettu, on se kantanut hedelmiä: sellaiset ilmiöt, jotka ennen olivat jokapäiväisiä asioita, kuten juopotteleminen, tappeleminen, epäsiveelliset puheet ja muut sellaiset, ovat hävinneet jäljettömiin. Papisto ei ole kyennyt Suomen nuorisoa sivistämään, sentähden kansan täytyy itse perustaa itsellensä sivistyslaitoksia. Se sivistys, minkä kirkko on tehnyt, on ollut ja mennyt. Myönnettäköön että sillä on ollut ennen hyvin tärkeä tehtävä kansan sivistyttämisessä; onhan papisto opettanut kansalle lukutaidon, mutta papeilla ja kirkolla ei ole enää sitä merkitystä kuin sillä oli ennen, sillä valtiokirkon papit eivät yleensä enää pidä kansan sivistystarpeesta huolta. Ne vaan vetelehtivät palatseissaan pehmeillä höyhenpatjoilla ja välittävät viis siitä, mitä kansa kärsii ja minkälaiset nuorisolla on sivistysharrastukset, kunhan he vaan saavat kymmenykset kaikista kansan tuloista. Uskallanpa sanoa että jos ruvettaisiin arvostelemaan, vaikkapa puhtaasti uskonnolliselta kannalta, niin nuorisoseurat yhtähyvin kuin muutkin sivistysseurat ovat tehneet paljon enemmän uskonnonkin hyväksi sivistäessään kansaa, kuin mitä viime aikoina ovat kyenneet valtiokirkon papit tekemään.

Minä sentähden olisin itse puolestani suonut että nuorisoseuraliikkeelle olisi myönnetty enemmänkin rahoja kuin mitä tässä nyt on ehdotettu, mutta kun nyt on vaikea enää tehdä muutosta, niin tyydyn siihen rahamäärään, mikä on ehdotettu, mutta vaan niillä perusteilla kuin ed. Valpas toi esiin. Minä siis yhdyn kannattamaan hänen ehdotustaan. Mitä sitten tulee niihin kyselyihin ja tiedusteluihin, joihin ed. Castrén tässä vaatii meidän sosiaalidemokraattien antamaan vastausta, niin huomautan että ovatkohan porvarilliset tuoneet tänne sääntönsä ja ohjelmansa luettavaksi ja nähtäväksi. Eiköhän niitä voida jossain muualla tarkastaa, ettei niitä tarvitse täällä tarkastaa. Ei täällä ole kansanopistojen ohjelmia eikä sääntöjä, ei Raittiuden Ystävien ohjelmia eikä sääntöjä eikä muidenkaan tarkastettu, vaikka niille on varoja myönnetty. Luuletteko, että sillä kykenette vastustamaan sosiaalidemokraattista liikettä, jos kiellätte sen nuorisoseuroilta apurahan. Kyllä se on aivan yhtä turhaa, kuin koettaa kääntää aurinkoa radaltaan. Kyllä se liike pysyy, kasvaa ja voimistuu.

Pyydän vielä lisäksi huomauttaa niitä syitä, jotka meillä ovat saaneet sosiaalidemokraattisen nuorisoliikkeen syntymään. Se ei ole suinkaan tapahtunut sosiaalidemokraattisen puolueen eikä agitatsioonin vaikutuksesta, vaikka sellaista tahdotaan uskottaa. Ei, vaan nuorisossa on itse kasvanut tarve ja vaatimus siihen sen johdosta, etteivät porvarilliset nuorisoseurat ole kyenneet suorittamaan tehtäväänsä, niiden toiminnassa on kaivattu vapaampia tuulah-

duksia. Suomen nuorisoseurojen ohjelmassa on kyllä, että niiden tulee ajaa vapautta, veljeyttä ja tasaarvoisuutta, mutta todellisuudessa on asian laita niin — tunnen omasta kokemuksestani nuorisoseuraliikettä, olen ollut siinä mukana — että jos maaseudulla nuorisoseuraan liittyy joku renkimies tai palvelustyttö, tai joilla ei ole mitään herraskaista arvotitteliä, eikä ole manttaalimiehen poika tai tytär, niin kyllä hän on lapsipuolen asemassa, vaikkakin hän kuinka haluaisi edistymisekseen toimia lauluseuroissa, näyttelyseuroissa j. n. e., ei häntä päästetä mihinkään toimiin näissä seuroissa, vaan saa olla niinkuin lammas erämaassa. Sellainen luokkahenki vallitsee näissä nuorisoseuroissa, aivan ilmeisesti niissä halveksitaan työläisnuorisoa. Ja se on loukannut työläisnuorisoa, se on saattanut heidät kaipaamaan sellaisia yhdistyksiä, joissa tuntevat, että tasa-arvoisuutta tahdotaan käytännössäkin toteuttaa eikä vaan paperilla. Tämä olkoon sanottu selvitykseksi tuolle paljon puhutulle pyrkimykselle luokkaeroon y. m. sellaiseen, jota muka nämä sosiaalidemokraatit niin suuresti edistävät.

Kuten jo lausuin, on aivan turha luulla, että valtioavun kieltämisellä estettäisiin sosiaalidemokraattisen nuorisoliikkeen levenemistä. Minä uskallan päinvastoin olla iloinen siitä, että niin teette, sillä täten te parhaiten saatte tuon liikkeen levenemään ja täten on ennen pitkää varmaa, että ne porvarillisetkin nuorisoseurat, jotka siellä täällä hajallaan meidän maassamme ovat, muuttuvat sosialistiseksi. Kehityksen kulku, se tämän muutoksen saa aikaan, ei sitä minkäänlaisilla keinotekoisilla esteillä pysäytetä.

Kuten jo mainitsin, yhdyn kaikessa ed. Valppaan ehdotukseen, että siitä summasta, mikä on ollut tässä kysymyksessä myöntää nuorisoliitolle, annettaisiin suurempi summa sosiaalidemokraattiselle nuorisoliikkeelle, kuin mitä valiokunnan mietintöön liitetyssä vastalauseessa on ehdotettu.

Ed. **Koponen:** Pyydän pääasiassa saada kannattaa edellistä puhujaa.

Ed. **Laine, O. F.:** Olen seurannut nuorisoseuraliikettä Karjalassa ja tullut omasta kokemuksestani siihen huomioon että nuorisoseurat kyllä entisvuosina toimivat nuorison sivistämiseksi, mutta että ne viime aikoina ovat muodostuneet sellaisiksi, kuin täällä edellinen puhuja viittasi, nim. porvarillisen agitatsioonin tantereeksi. Ne kyllä vielä nykyäänkin panevat toimeen luentokursseja, mutta niissä ei todellisuudessa kansaa sivistetä, vaan kylvetään luokkavihaa toisia puolueita kohtaan ja kasvatetaan porvarillisia agitaattoreita. Voin vakuuttaa ed. Vemmelpuulle, että kyllä nykyään nuorisoseurain ovet ovat suljetut sosialistisilta aineksilta. Viime talvena nuorisoseurojen huoneustojen ovet kyllä

monessa paikoin aukesivat aivan vapaasti porvarillisten agitaattoreille, mutta eivät sosialistisille agitaattoreille eikä edustajillekaan. Ed. Merivirta täällä arveli, että nuorison kasvatusta ei olisi annettava sosiaalidemokraattien haltuun. Mutta yhtä hyvällä syyllä voin minä pitää aivan välttämättömänä ottaa nuorison pois nykyisten pastorienkin käsistä, sillä eipä juuri voi luottamusta herättää sellainen nuorison opettaja, sellainen pastori, jonka eräässä nuorisoseuran kokouksessa Kaukolan pitäjässä kuulin kohdistavan niihin, jotka uskaltavat liittyä sosiaalidemokraatteihin, ankaramman tuomion kuin minkä alaiseksi aikanaan Sodoma ja Gomorra joutuivat.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Hän sanoi että kuka uskaltaa liittyä sosiaalidemokraatteihin, ne viedään suuren suon laitaan ja ammutaan tykillä ja haudataan suohon.

Ed. **Käkikoski:** Meidän kansamme on jo kauan kärsinyt siitä, että puoluejako meillä on niin jyrkkä, etteivät eri puolueihin kuuluvat ihmiset voi sivistystyössäkään työskennellä yhdessä ilman keskinäisiä ennakkoluuloja. Tätä on pidetty sairaaloisena tilana, jonka on toivottu menevän pian ohi, mutta tämä tila ei voi helposti mennä ohitse, jos ihmiset jo nuoruuden päivistä ajetaan puolueaitauksiin ja heissä herätetään epäluuloa kaikkia niitä kohtaan, jotka eivät kuulu samaan puolueeseen. Me aikaihmiset olemme jo elämäntaistelussa muodostaneet puoluekantamme ja me saatamme kiivaastikin taistella keskenämme, mutta me olemme toki nuoruudessamme saaneet elää aikoja, jolloin erilailla ajattelevat ihmiset liian veristä vihaa tekivät sivistystyötä. Me saimme herätyksiä eri tahoilta ja opimme vertailemaan eri aatesuuntia toisiinsa. Siitä meidän käsitykseemme on jäänyt jotakin, jota me olemme oppineet pitämään arvossa. Minä puolestani tahtoisin säilyttää nuorisolle sen oikeuden, että se kehitysijällänsä saapi puolueholhouksesta vapaana katsella maailmaa, tutustua samanikäisiin niiistäkin piireistä, jotka ovat ulkopuolella hänen vanhempiansa ja lähempien omaistensa puoluetovereita ja näin vapaasti saa kerätä aineksia elämänkäsitykseensä. Meillä ei ole oikeutta kieltää sosiaalidemokraattisten nuorisoseurain syntymistä ja minä en tahdo suinkaan estää nuorisoa saamasta vaikutuksia myöskin siltä taholta, ja Suomen vanhojen nuorisoseurojen kokouksista kyllä saa vaikutuksia sosialistien taholta, jos toiseltakin. Mutta jos eduskunta myöntää valtioapua erityisten puolueitten nuorisoseuroille, silloin se periaatteessa hyväksyy sen kasvatustavan, joka jakaa nuorison puolueisiin ennen kuin sillä on tarpeeksi kokemusta ja ikää voidaksensa vapaasti valita. Tällainen kasvatustapa ylläpitää ahdasmielisyyttä ja estää kansaa sulautumasta ehjäksi ja

yksimieliseksi kansaksi, jonka jäsenet osaavat taistella keskenänsä, silloin kun puoluekysymykset ovat käsillä, mutta osaavat myöskin yksimielisesti yhtyä työhön silloin, kun isänmaa ja kansan etu sitä vaatii.

Ed. Valppaalle tahtoisin sanoa, että kyllä työväen nuorisolla on tilaisuutta saada kehitystä yleisissä sivistysseuroissa, jotka ovat ulkopuolella puolue-elämää, eivätkä ne niistä pois jää, elleivät sosiaalidemokraatit heitä niistä pois peloita.

Ed. Jalava täällä lausui muutamia syytöksiä maamme papistoa kohtaan, muun muassa sen, että se sivistys, minkä kirkko on jakanut, on ollut ja mennyt ja että nuorisoseurat ovat tehneet uskonnon eteen paljon enemmän työtä kuin papit. Nämä ovat sellaisia, sanoisinko syytöksiä tai valheita, joita en tahdo ruveta torjumaan, mutta tiedän sen, että ne tulevat herättämään suuttumusta ja inhoa kautta maan. Tällaiset lausunnot eivät suinkaan herätä eivätkä lisää kansan luottamusta sosiaalidemokraattisiin nuorisoseuroihin.

Enempää en tahdo lausua. Yhdyn vaan lyhyesti kannattamaan valiokunnan mietinnön ponsia semmoisina kuin ne ovat.

Ed. **Rajala:** (Äänestys! Äänestys!) Me olemme tässä kamarissa nyt keskustelemassa nuorison sivistämisestä ja sen kehityksestä, mutta minä uskallan sittenkin sanoa, että Herran pelko on viisauden alku; jos sen periaatteen mukaan pyrittäisiin kehittämään nuorisoamme, silloin se tosiaankin kehittyisi.

Ed. Jalava täällä hyökkäsi ankarasti valtion kirkkoa ja papistoa kohtaan. Tämän johdosta pyytäisin huomauttaa hänelle, että jos hän on vaan saanut todellisesti kirkollisen kasvatuksen, niin hänen pitäisi omasta kokemuksestaan tietää, mihin kirkollinen ja kristillinen opetus on häntä vienyt, onko se kuljettanut häntä siveellisyyteen vai siveettömyyteen.

Olen pyytänyt puheenvuoroa ainoastaan kannattaakseni ed. Sipposen tekemää ehdotusta, ettei myönnettäisi lisävaroja varsinaisillekaan, sitä vähemmän sosiaalidemokraattisen puolueen nuorisoseuroille. Pyydän vain lisätä, että mielestäni ei ole missään tapauksessa käytettävä yhteiskunnallisia varoja tarkoituksiin, jotka eivät ole nuorisomme henkisenkään kehityksen eduksi.

Ed. **Tanner:** Minua ihmetyttää, että täällä on vastustettu valtioavun myöntämistä Suomen Sosiaalidemokraattiselle Nuorisoliitolle, vaikka samalla ollaan valmiit antamaan niinkin tuntuvia summia kuin 20,000 ja 5,000 markkaa muille nuorisoliitoille. Jos tahdottaisiin olla johdonmukaisia, olisi tämä valtioavustus joko myönnettävä kaikille tai kaikilta kiellettävä.

Pääsyynä, minkä vuoksi edelliset puhujat ovat tahtoneet kieltää valtioavun Sosiaalidemokraattiselta Nuorisoliitolta, on ollut väite,

että se on puoluelaitos. Sellainen se kieltämättä onkin. Mutta sen perustaminen on ollut sula välttämättömyys juuri sen vuoksi, että toisenkarvaiset nuorisoseurat yhä huomattavammin olivat alkaneet muuttua puoluelaitoksiksi, joiden pääasiallisimpana tarkoituksena on taistelu sosialidemokratian leviämistä vastaan. Haluan muutamalla otteella osottaa, että niin on laita.

Muistettanee ne jupakat, joita viime kesänä syntyi Eurassa pidetyn Satakunnan nuorisonliiton kesäjuhlan yhteydessä. Nuorsuomalaisten taholta huudettiin silloin, että koko kesäjuhlahomma oli puolueellinen, koska siinä ei muka oltu otettu heikäläisiä riittävästi huomioon. Laulujuhlien päätoimikunta lausuu tämän johdosta puolustuksekseen m. m. seuraavaa: »Valmistavaa toimikuntaa syytetään siitä, että se ehdottaessaan jäseniä alatoimikuntiin olisi muka menetellyt puolueellisesti. Päätoimikunnan pöytäkirjoista käy kumminkin selville, että valmistava toimikunta esim. ohjelmatoimikuntaan — ymmärtääksemme ainoa toimikunta, jonka päätöksiin puoluehenki voisi vaikuttaa —ehdotti tasapuolisesti *6 henkeä kummastakin puolueesta.*» Näillä »kummallakin puolueella» tarkotetaan tietysti suomalaista ja nuorsuomalaista puoluetta. Sosiaalidemokratista puoluetta ei luonnollisesti oteta lukuun ollenkaan, vaikka juuri se vähää ennen tapahtuneissa vaaleissa oli osottautunut paikkakunnan voimakkaammaksi puolueeksi. Samoin ei myöskään mainittu toimikunta puhujaehdokkaiksi — niin »tasapuolisesti» kuin se sanookin menetelleensä — ollut asettanut ainoatakaan sosialidemokratia. Sivultapäin annettujen kehotusten johdosta pyydettiin sitten kyllä erästä sosialidemokratiseen puolueeseen lukeutuvaa henkilöä pitämään raittiusesitelmää. Tämäkin lienee kuitenkin tapahtunut vastoin Satakunnan nuorisoliiton johtokunnan tahtoa, päättäen siitä, että edellisenä vuonna Tyrväällä pidettyä laulujuhlaa valmistettaessa oli liiton johtokunnan puheenjohtaja sanonut, ettei lainkaan voi tulla kysymykseen jonkun sosialidemokratin ottaminen puhujaksi. Että ainakin Satakunnan nuorisoliitto on ottanut päätehtäväkseen ryhtyä taisteluun sitä maailmankatsomusta vastaan, jolle sosialidemokratia rakentuu, muuttuen siis todelliseksi sosialidemokratiaa vastustavaksi porvarilliseksi puolueliikkeeksi, kävi myös selvää selvemmin ilmi mainitun liiton esimiehen viimekesäisestä kesäkokousavauspuheesta, jonka sisällön liitto sittemmin ykeimielisesti hyväksyi samassa kokouksessa hyväksyttyjen sääntöjen ensimäiseen pykälään.

Suomen Nuorisoliiton johtokunnan jäsen, professori A. Grotenfelt, lausui viime kesäisessä liiton kesäkokouksessa Inkeroisissa, puhuessaan nuorisoseurojen tarkotuksesta, m. m. näin: »Nykyaikana on kansojen ja kansanluokkien taistelu kärjistynyt huippuunsa. Kasvatuksen sijaan vaaditaan nuorison aatteeksi ottamaan materialistinen katsantokanta luokkataistelusta. Nuorisoseurojen on siis rat-

kaistava, onko luokkataistelun periaate tuleva nuorison periaatteeksi, ja olisiko erehdys Jumalasta lähtenyt rakkauden voima, joka nuorisoa tähän asti on elähyttänyt.» Niin kertoo U. Suomettaren kokousreferentti ja jatkaa itse puolestaan: »Puhuja asettui vastustamaan luokkataistelun kantaa, sillä ihmisen velvollisuus on kohota muussa luomakunnassa tapahtuvan luokkataistelun yläpuolelle, voittamaan rakkaudella, minkä muut luomakunnan jäsenet voittavat vihalla ja raa'alla voimalla.»

Tähän suuntaan käyvät kaikki puheet, joita viime aikoina nuorisoseurojen kokouksissa on pidetty. Sosialidemokratisen maailmankatsomuksen vastustaminen on asetettava nuorisoseurojen ohjelmaan, on niissä päävaatimuksena.

Vieläkin selvemmin kuin tähän asti mainitsemani puhujat lausui nämät ajatukset julki Kyminlaakson nuorisoseurojen johtomies, opettaja Keränen, Inkeroisten kesäjuhlassa. Hän siellä arvosteli edellisenä kesänä Kauhavan kokouksessa tehtyä nuorisoseurojen yhteiskunnallista ohjelmaa ja teki sen jotenkin kovakouraisesti. Asia oli kuitenkin siksi arka, että pitkän keskustelun jälkeen päätettiin, ettei siitä anneta lainkaan keskustella.

Samassa kokouksessa hyväksyttiin liitolle uudet säännöt. Näiden sääntöjen 1 §:n mukaan on liiton tarkoituksena »herättää ja vireilläpitää Suomen nuorisossa isänmaallisen hengen» elähyttämän ja kristillis-siveellisen elämänkatsomuksen kanssa sopusointuista harrastusta kansalais-sivistykseen ja itsekasvatukseen.» Kysyn, luuleeko kukaan täydellä todella että yksikään sosialidemokrati voi tämmöisen ohjelman pohjalla yhtyä niissä nuorisoseuroissa toimimaan. Ja pykälä hyväksyttiin pitkän keskustelun jälkeen niin ettei se suinkaan ole hätiköiden tehty. Jos tämäntapaiselle liitolle annetaan kannatusta valtionvaroista, voidaan sitä yhtä hyvin antaa Nuorten Miesten Kristillisille Yhdistyksille.

Jo näistä lyhyistä otteista näkyy, mihin suuntaan maamme nuorisoseurat haluavat käydä. Niiden toiminta on ollut sitä laatua etteivät varsinkaan maalaisköyhälistön jäsenet, rengit, piiat, torpparien lapset ynnä muut voi niissä viihtyä. Ja jos ne ovat niihin liittyneet, on saattanut sattua että heitä sosialististen mielipiteittensä takia on erotettu. Niinpä kerrottiin joku aika sitten sanomalehdissä, miten Suonnejoen nuorisoseura on erottanut jäsenen siitä syystä että hän sosialidemokratina oli eri mieltä muiden jäsenten kanssa. Jos sosialidemokratinen nuoriso haluttiin liittää nuorisoseuraliikkeessä toimimaan, oli sen vuoksi suorastaan välttämätöntä että entisten puolueseurojen lisäksi perustettiin vielä sosialidemokratisetkin nuorisoseurat. Sosialidemokratiset nuorisoseurat toimivat rehellisesti puolueyhdistyksinä, mutta porvarilliset vetäytyvät kristillismielisyyden naamarin taakse. Siinä koko ero.

Pari arvoisaa puhujaa on ihmetellyt, minkälainen tarkoitus so-

sialidemokratisilla nuorisoseuroilla olisi, onpa ed. Ahmavaara nähnyt siinä jonkinlaisen hirvittävän laitoksen, jonka avulla kasvatetaan — »terästettyjä vallankumousmiehiä» tai miten hänen sanansa sattuivat. Jottei siinä kohden jäisi epätietoisuudelle varaa, pyydän Sosialidemokratisen Nuorisoliiton säännöistä lukea niiden toisen pykälän, jossa mainitaan tarkoitus, jota varten liitto toimii. Pykälässä sanotaan: »Liiton tarkoituksena on tehdä selvää nuorisolle sosialidemokratisista periaatteista ja itsekasvatuksen kautta kehittää ja kasvattaa kunnollisia taistelijoita yhteiskuntauudistajain riveihin.» Siinä se kamala tarkotus, jota Ahmavaara ja muutamat muut ovat peljänneet. Pyydän kysyä, eikö myöskin porvarillisten nuorisoseurain tarkoitus ole kasvattaa taistelijoita yhteiskuntauudistajain riveihin. Jos niin ei ole, niin en todella tiedä mitä hyötyä niistä on, sillä yhteiskuntauudistajista kai kuitenkin kaikki vanhemmat kansalaiset nykyään tahtovat käydä.

Samassa pykälässä tarkemmin mainitaan, millä tapaa tätä tarkoitusta koetetaan toteuttaa. Se tapahtuu: 1) »perustamalla paikallisia osastoja kautta Suomen; 2) harjoittamalla voimakasta agitatsionia nuorison keskuudessa; 3) levittämällä nuorisolle sopivaa opettavaa, pääasiallisesti sosialistista kirjallisuutta; ja 4) toimittamalla varsinaista sosialistista nuorisolehteä.» Toivon, että ed. Castrénkin on tästä saava ne tiedot, joita hän halusi. Hänen muuhun puheesensa, jolla hän tahtoi nähtävästi provoseerata pitempää puhetulvaa meidän puolelta, ei kannattane vastata.

Ed. Valpas oli hiukan tyytymätön siihen, ettei sosialidemokratien puolelta oltu enempi varoja pyydetty. Hän tosin kohdisti kysymyksensä Vuolijoelle ja saanee kai tältä tarpeellisen vastauksen. Puolestani pyydän valiokunnan jäsenenä huomauttaa, että oli tavallaan vaikea pyytää enemmän, kun tämä nuorisoliitto on siksi nuori, ei täyttä vuottakaan vielä toimessa ollut, ja kun siinä viimeisten tietojen mukaan ei ole vielä enemmän kuin 5,000 jäsentä, kun taas porvarillisten liitoissa, mikäli olen saanut tietää, on 20,000 jäsenen paikoille. Näin ollen pidimme luonnollisena, että jäsenmäärään nähden tyydyimme tähän; kun jäsenmäärä toivottavasti kohoutuu, voidaan pyydettyä määrärahaa seuraavina vuosina korottaa.

Pyydän kannattaa toista vastalausetta.

Ed. **Karhi**: Vaikka minullakin olisi yhtä ja toista sanottavaa niistä syytöksistä, joita täällä on tehty nuorisoliikettä vastaan, niin minä kumminkin katsoen että tässä on aikaa liiaksi jo kulutettu, ja hyvä joukko kyseessä olevista määrärahoista tämän kautta vähennetty, luovun.

Ed. **Malmivaara**: Minä arvaan, että istuimet menisivät vieläkin tyhjemmiksi kuin ne nyt jo ovat, jos virittäisin eloon väittelyn

ed. Jalavan ja muiden hänen kaltaistensa puhujien kanssa kirkon vaikutuksesta tai vaikuttamattomuudesta. Minä voin hänelle myöntää hyvällä syyllä, että hänen puheessansa, mitä tulee kirkkoon ja papistoon, oli paljon totta, mutta ainoastaan toinen puoli. Toinen puoli oli totuuden vastakohta. Minulle ovat tuntemattomat sosiaalidemokraattisen nuorisoliiton sekä säännöt että tähänastinen toiminta. Ja tämä pakoittaa minua, sitä sen enempi arvostelematta, asettumaan samalle odottavalle kannalle kuin ed. Castrén.

Mutta jos on totta, mitä ed. Valpas täällä puheessaan ilmoitti, että tämä nuorisoliitto pyrkii istuttamaan jäseniinsä todellista Jumalanpelkoa, vaikkapa pitäenkin uskontoa jokaisen jäsenensä yksityisenä asiana, ja jos tämä toteutetaan, niin minä olen varma siitä, että parin vuoden perästä ed. Merivirta ja Sipponenkin äänestävät sille nuorisoliitolle suurta valtioapua. Mitä muuten tulee noiden kahden mainitsemani edustajan lausuntoihin, ei minun tarvinnut niille ivallisesti hymyillä, vaan minä jaksoin niitä kuunnella kunnioittavasti, niin koruton ja vaatimaton kuin ed. Sipposen lausunto olikin. Mutta niin kauvas en uskalla mennä, kuin he menivät. Minulla on tiedossani, että Suomen nuorisoliitto säilyttää säännöissänsä pykälän, joka määrää tuota liikettä pysytettäväksi kristillisessä hengessä. Tiedän kyllä, että liike ei ole onnistunut useassa seudussa toteuttamaan tätä määräystä, mutta syy siihen on johtajissa. Ja meillä papeillakin on paljon laimiinlyömisiä siinä suhteessa osanamme, ettemme ole kylliksi lähennelleet tätä liikettä ja koettaneet auttaa sitä ohjelmaansa toteuttamaan. Minua ilahduttaa jo sekin, kun tiedän että ihmiset pyrkivät kohti korkeita ihanteita; ja niin kauvan kuin tuota pyrkimystä ilmaistaan Suomen nuorisoliikkeessä olevaksi, niin minä kannatan valtioavun myöntämistä tälle liikkeelle, ja nyt tällä kertaa valiokunnan mietintöä.

Ed. **af Ursin:** En huoli lausua paljon. Ainoastaan herra Valppaalle tahdon huomauttaa, että minä stenogrammin mukaan olen lausunut sen, että anarkistinen nuorisoliitto Ruotsissa on virkeämpi kuin sosialistinen hyvin tietäen, että edellisen luku on pienempi, mutta pelkäsin ja pelkään vieläkin, että juuri toisen virkeyden takia se voittaisi vielä enemmän alaa ja sillä tavalla tultaisiin semmoisiin tuloksiin, joita emme täällä millään tavalla hyväksy.

Minä en ole tahtonut esittää enempää kuin 5,000 markkaa, koska myös pelkään, että tämä ehdotus täällä hylätään ja minä tahdon, että kansalle näytettäisiin, kuinka vaatimattomiakin sosiaalidemokraattien puolelta tehtyjä pyyntöjä hyljätään.

Herra Castrénille tahdon sanoa sen lisäksi, mitä muut ovat lausu neet, että jos anttimilitarismilla tarkoitetaan herveismiä, niin se juuri on Ruotsin anarkistisessa ohjelmassa, ja että nuorisoliittomme täällä on samalla kannalla kuin sosiaalidemokraattinen puolueemme yli-

päänsä, toimii samaan ohjelman mukaan ja että semmoiseen ohjelmaan olen minäkin yhtynyt. Minä en tiedä, katsooko herra Castrén minua tämän johdosta kunnolliseksi ihmiseksi.

Ed. **Vuolijoki, W.**: Pyysin puheenvuoroa ed. Valppaan lausunnon johdosta. Hän ihmetteli, että valtiovarainvaliokunnan sosiaalidemokraattiset jäsenet ovat näin vaatimatonta summaa pyytäneet. Kun nyt kumminkin on toistaiseksi tosiasia, että sosiaalidemokraattisen nuorison liitto vasta lyhytaikaisen toimintansa tähden on saanut vain 5,000 jäsentä, kun taas toisilla nuorisoliitoilla on jäseniä paljon enemmän, niin me tahdoimme ottaa porvareilta senkin näennäisen aseen pois, jonka he olisivat saaneet vastustaessaan suurempaa summaa kuin 5000 mk. Minä olen valmis äänestyksessä kannattamaan sitä ehdotusta, jonka toveri Valpas on tehnyt, mutta en tahdo kannattaa sitä nyt, että tämä pienempikin summa tulisi äänestyksen alaiseksi.

Ed. Castrénille tahdon vastata ed. Liston sanoilla, että jos hän aamukävelyllään tahtoo pistäytyä minun luonani, niin minä olen valmis hänelle luennoimaan sosiaalidemokratian aakkosista, ettei tarvitse kuluttaa täällä eduskunnan kallista aikaa. (Vasemmistosta: hyvä, hyvä!)

Ed. **Merivirta**: En tahdo pitkältä vaivata eduskuntaa niiden viittausten johdosta, joita minua kohtaan on tähdätty. Muutama sana vain. Minä olen hämmästyksekseni saanut kuulla, että sosiaalidemokraatit ovat mielestään parempia evankeliumin saarnaajia ja suuren Mestarin seuraajia, kuin mitä ne ovat olleet, jotka ovat hänen oppiansa tähän asti saarnanneet. Jos minä voisin olla vakuutettu siitä, mitä he väittävät, niin minä olisin valmis tänä päivänä luopumaan papinvirastani ja tulemaan mitä innokkaimmaksi sosiaalidemokraatiksi. (Vasemmistosta: hyvä, hyvä!), mutta toistaiseksi minä jään odottavalle kannalle.

Ed. **Johansson**: Jag hade icke tänkt anhålla om ordet i denna sak, men ett uttalande af hr Rosenqvist har föranledt mig härtill. Hr Rosenqvist påstod att ungdomen arbetade bäst, då den stälde sig utom partierna. Detta hade också i allmänhet skett, om man undantoge den socialdemokratiska rörelsen, som enligt talarens förmenande uteslutande arbetade i partisyfte, och förty icke var värd något som hälst statsunderstöd. Ett dylikt uttalande är alls ingen nyhet, det har uttalats från samma håll otaliga gånger förut, och dock torde det redan stå klart för enhvar, liksom för hr Rosenqvist, att detta uttalande är ingenting annat än en af de många vackra fraser, som man alltid får höra från just samma håll. Tror hr Rosenqvist värkligen, att det länder vår ungdom till mycket gagn, att den utesluter alle-

handa politiska och samhälleliga spörsmål från sitt program för att i stället syssla med allehanda oskyldiga nöjen, åhöra föredrag om himlakroppar, insekter o. dyl., eller diskutera hvad som är fördelaktigare att ega, hund, katt, ko eller häst, och annat i den stilen, höjande ungdomen på detta sätt i bildning och god sed. Jag tror det knappast. Ungdomstiden är dyrbar och får icke förspillas på dylika naiva spörsmål. Icke häller skola vi på konstlad väg söka utestänga ungdomen från det politiska lifvet, i hvilket den dock förr eller senare, med eller mot sin vilja måste kasta sig in. Och icke undviker ungdomen partigrälet och politiken genom att snällt resignera. Detta gräl skall förr eller senare uppstå, och vi böra minnas, att partigrälen härröra från gamla tider. Så gärna vi än skulle vilja undvika dem, så komma de alltid att fortbestå. Vilja vi föra våra ideer till seger, så måste vi kasta oss in i striden, ty utan strid ingen seger, utan strid ingen försoning. Jag tror att hvarje parti och hvarje ungdomssammanslutning har detta klart för sig. Jag ber få understöda hr Valpas förslag.

Ed. **Kalliokorpi:** Minä pyydän kannattaa ed. Martikaisen tekemää ehdotusta ja samalla pyydän ed. Merivirralle vakuuttaa, että kyllä se on totta, että sosiaalidemokraatit tahtovat Natsarealaisen Mestarin opin siirtää kirkoista, kirjoista ja ihmisten huulilta kansan jokapäiväiseen elämään.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Minun tarkoitukseni ei suinkaan ollut sekaantua tähän keskusteluun, mutta sen meno on ollut sellainen, että nyt kuitenkin katson oikeaksi sanoa muutaman sanan. Se on nimenomaan ed. Valppaan lausunto, joka luullakseni sisälsi sellaista, jota meidän tulee ottaa huomioon. Hän siinä esitti esimerkeillä ulkomailta erään asian, joka kyllä lienee useimmille meille enemmän tai vähemmän tunnettu, mutta jolle ehkä ei ole annettu riittävästi huomiota. Hän mainitsi sen asian, että työväenluokkaan kuuluva nuoriso tätä nykyä ei viihdy n. s. porvarillisissa yhdistyksissä ei silloinkaan kuin nämä tarkoittavat yksinomaan sivistysharrastuksia. Ja niinhän asia esitetään ei yksistään meidän maastamme, vaan muistakin maista.

Kun asia on tällainen, niin valtion kannatus nuorisoseuroille voi tosiaankin muodostua jossain määrin puolueelliseksi siten, että vaikkei muodollisesti, niin tosiasiassa kannatetaan sellaisia seuroja, jotka käsittelevät valtiollisiakin kysymyksiä ja jotka näitten asiain käsittelemisessä tulevat levittämään mielipiteitä, jotka suuntautuvat sellaisia harrastuksia ja käsityksiä vastaan, jotka ovat laajalle levinneet jonkun erityisen kansankerroksen keskuuteen. Mutta tätä meidän ehdottomasti tulisi välttää. Sillä on ymmärrettävä, että tällainen valtion kannatus enemmän tai vähemmän valtiolliselle

sivistystyölle on omansa herättämään katkeraa mieltä niissä kansan kerroksissa, jotka arvelevat, että tämä työ kääntyy välillisesti tai suoraan heitä vastaan.

Nyt on sosialistiselta taholta, samalla kun tätä on huomautettu, vaadittu, että pitäisi valtion avulla kannattaa sitä nuorisoseurojen työtä sosialistisessa hengessä, joka on heidän keskuudessaan pantu alulle. Mutta tässä nyt, jos näin meneteltäisiin, minun käsittääkseni jouduttaisiin vielä paljon enemmän väärälle uralle kuin kannattamalla näitä vanhempia nuorisoseuroja. Sillä nämä vanhemmat nuorisoseurat ne kuitenkin ovat asettaneet tarkoitusperäksensä puolueettomuuden, vaikka vakuutetaankin monelta taholta, että ne eivät ole voineet tätä tarkoitusperää tyydyttävässä määrin saavuttaa. Sosialistisella taholla sitävastoin asetetaan puolueharrastus aivan julkisesti esiin, tunnustetaan se ja tahdotaan koko toiminta sen mukaan järjestettäväksi. Niissä säännöissä, joista täällä on luettu otteita, on nimenomaan kuultu, että toiminnan tulee tapahtua sosialistisessa hengessä, se on: tämä toiminta aijotaan sunnata nykyistä yhteiskuntaa vastaan. Toivottavasti sosialistitkin myöntävät sen, ettei nykyinen yhteiskunta voi suostua siihen, että se kannattaisi tänlaista sitä itseään vastaan suunnattua puoluetyötä. Mutta jos tähän ei voida suostua, niin jää arveluttavaksi kannattaa toisia yhdistyksiä, joista työväen keskuudessa näkyy olevan se käsitys vallalla, etteivät ne ole riittävästi puolueettomia.

Minä olen siis tullut siihen käsitykseen, että asiain ollessa nykyisellä kannalla eduskunta tekisi oikein, jos se pyyhkisi koko tämän puheenaolevan menoerän. Minä en suinkaan tällä tahdo saada sanotuksi, ettei vastaisuudessa, ehkä läheisessäkin, uudestaan voisi virittää kysymystä valtioavustuksen antamisesta nuorisoseuroille, niin näille vanhoille nuorisoseuroille kuin myöskin sosialistisille. Mutta käsittääkseni tämä valtioapu voisi tulla kysymykseen vasta sitten, kun molemmilta tahoilta esitetään jotenkin riittäviä takeita siitä, että tarkoitus ei ole muu kuin todella yleissivistyksellinen. Näiden seurojen pitäisi epäilemättä voida järjestää toimintansa siten, että kaikki varsinainen puoluetoiminta, jota luultavasti ei voida niistä kokonaan sulkea pois, jää erilleen, ja että tämän rinnalla tulee kulkemaan puolueeton yleinen sivistämistoiminta Ja tätä jälkimäistä valtio epäilemättä voi kannattaa. Mutta ennenkuin valtioapu myönnetään, niin pitäisi olla paljoa tyydyttävämpi selvitys, kuin mitä tätä nykyä on olemassa, edes noihin vanhoihin seuroihin nähden siitä, että tosiaankin pyritään puhtaasti yleistä sivistämistä saavuttamaan myönnetyllä valtioavulla.

Rohkenen tältä kannalta yhtyä niihin puhujiin, jotka ehdottavat, että näillä valtiopäivillä ei eduskunta myöntäisi valtiovaroja ollenkaan nuorisoseuroille.

Ed. **Castrén:** Katsoin asiakseni tehdä erinäisiä kysymyksiä eduskunnassa oleville sosiaalidemokraattiseen puolueeseen kuuluville jäsenille saadakseni jonkunlaista valaistusta sosiaalidemokraattisen nuorisoliiton toiminnasta, sen ohjelmasta, sen johtomiehistä kuin myös siihen, millä tavalla erinäiset kohdat vastalauseentekijäin perustelmissa olisivat ymmärrettävät. Mutta, ikävä kyllä, eivät nämä edustajat ole katsoneet asiaksensa vastata muihin kuin ainoastaan kahteen kysymykseen ja niihinkin varsin vaillinaisesti, varsin epämääräisesti. Kun kehoitin sosiaalidemokraattisen puolueen jäseniä täällä lukemaan julki kokonaisuudessaan tuon sosiaalidemokraattisen nuorisoliiton ohjelman, niin luettiin siitä ohjelmasta ainoastaan parisen katkonaista pykälää. Niin paljon saatiin tietää, että muutamassa tuon ohjelman pykälässä sanotaan, että liiton tarkoituksena on tehdä selvää nuorisolle sosiaalidemokratian periaatteesta ja itsekasvatuksen kautta kehittää ja kasvattaa kunnollisia *taistelijoita* yhteiskunta-*uudistajain* riveihin. Mutta mitä ymmärretään noilla »sosiaalidemokratian periaatteilla», joista on tehty selkoa. Ovatko ne niitä periaatteita, joille kehittynyt sosiaalidemokratia ulkomailla on asettunut vai ovatko ne niitä periaatteita, joita kotimainen sosialidemokratiamme kannattaa. (Vasemmistosta: Samoja.) Edelleen jää hämäräksi, mitä »yhteiskuntauudistajoilla» tarkoitetaan. Tarkoitetaanko noilla yhteiskunnan »uudistajilla» sellaisia »uudistajia», jotka tahtovat poistaa nykyisen yhteiskuntajärjestyksen ja luoda sen sijaan sosialistisen yhteiskunnan, sosialistisen järjestyksen? (Vasemmistosta: Kyllä!) Viimemainittuja uudistajiako tarkoitetaan. (Vasemmistosta: Niin!)

Toisesta pykäläkohdasta, joka ohjelmasta julki luettiin, tulimme tietämään, että tarkoituksena on tuon sosiaalidemokraattisen nuorisoliikkeen keskuudessa harjoittaa »*voimakasta agitatsioonia*». Minkä hyväksi? Tietysti sosiaalidemokraattisen liikkeen hyväksi, (Vasemmistosta: Oikein!) Edelleen sanottiin tarkoituksen olevan »pääasiallisesti sosialistisen kirjallisuuden levittäminen, arvatenkin sitä sosialistista agitatsioonikirjallisuutta, jota meikäläiset sosiaalidemokraatit levittävät (**Tainio:** Poliisi-interpellatsioonista tunnettua). Mutta muihin kysymyksiini on kartettu vastata.

Ed. af Ursin on kuitenkin antanut jonkunlaisen vastauksen kysymykseeni, millainen antimilitarismi olisi ollut sosiaalidemokraattisen nuorisoliiton keskusteluesineenä. Ed. af Ursin on sanonut että kysymystä antimilitarismista on käsitelty siten kuin sosiaalidemokraattiset puolueet yleensä sitä käsittävät. Tiedämme kuitenkin, että sosiaalidemokraattiset puolueet ulkomailla ovat varsin eriävällä kannalla tässä kysymyksessä. Minkä ulkomaisen sosiaalidemokraattisen puolueen antimilitarismia meikäläiseen sosiaalidemokraattiseen nuorisoon istutetaan, siihen ei kuitenkaan vastausta ole annettu (Vasemmistosta: Suomen passiivisen puolueen! Nau-

rua!). Koska siis on tahdottu vetäytyä heittämästä täyttä valoa sosiaalidemokraattisen nuorisoliiton toiminnan tarkoituksesta, koska ei ole ilmoitettu edes, ketkä ovat jäseninä liiton toimikunnassa ja jätetty mainitsematta mitkä ne henkilöt ovat, jotka etupäässä näiden muodostamista ovat puuhanneet, en minä, vaikka tahdonkin olla valistuksen ja sivistysharrastusten kannattaja, voi äänelläni myötävaikuttaa valtioavun myöntämiseen kyseenalaiselle liitolle.

Ed. Vuolijoki on hyväntahtoisesti tehnyt minulle tarjoomuksen jonakuna ihanana aamuhetkenä pistäytyä hänen luoksensa saadakseni kuten hän sanoi, käsitystä sosiaalidemokratian alkuaatteista. Kuten tunnettua, on ed. Vuolijoki varsin nuori sosialidemokratian alalla; hän on niin sanottuja marraskuun sosialisteja (Naurua). Sen jälkeen kun hän astui sosiaalidemokraattien riveihin, on epäilemättä hänen aikansa kulunut muihin tehtäviin kuin kansantaloudellisen kirjallisuuden tutkimiseen. Senvuoksi luulisin ettei edustaja Vuolijoki ole oikea mies antamaan opetusta sosiaalisissa kysymyksissä. Arvelen muutoin, että olen tutkinut sosialistisia kysymyksiä enemmän kuin ed. Vuolijoki. En sitä paitsi ole pyytänyt tietoa sosialidemokratiasta ylimalkain, sosialismin opeista ja periaatteista, vaan minä olen pyytänyt saada selvitystä sosialidemokraattisen liiton toiminnasta sekä selvitystä niistä sanoista ja lauseista, joita vastalauseessa löytyy. Jos minä nyt jonakuna kauniina aamuhetkenä näkisin hyväksi kääntyä edustaja Vuolijoen puoleen saadakseni tietoja tuon nuorisoliiton toiminnasta, niin pelkään pahasti, että noita tietoja yhtä vähän annettaisiin edusmies Vuolijoen kotona kuin tässä eduskunnassa. Sen vaan tiedän että yksi henkilö, joka innokkaasti on ajanut noiden sosiaalidemokraattisten nuorisoliittojen perustamista ja siinä tarkoituksessa matkustanut ympäri maata, on agitaattori Matti Autio. Kenties hänen nimensä ja vaikutuksensa on sosiaalidemokraateille tunnettu.

Ed. **Alkio:** Minä pyysin puheenvuoroa ed. Danielson-Kalmarin lausunnon johdosta, jossa hän ehdottaa, että tällä kertaa jätettäisiin valtionapu kokonaan nuorisoseuroille antamatta. Hän perusteli tätä ehdotustansa sillä, että ei ole annettu riittävää selvitystä siitä, mitenkä näitä ennen saatuja varoja on käytetty, ja toiseksi sillä — joka minusta tuntui hänelle olevan tärkeämpää — että olisi jäätävä odottamaan siksi, kunnes nuorisoseurat osottavat voivansa toimia puolueiden yläpuolella. Jos minä nyt käsitin oikein, asetetaan tässä valtioavun saamisen ehdoksi sellainen vaatimus, että sitä noudattamalla ei mikään yhteiskunnallinen liike koskaan voi tulla sitä käyttämään. Jos vaaditaan, että sellaisen liikkeen, johon nykyhetkellä minun tietojeni mukaan kuuluu noin 40,000 Suomen nuorukaista ja neitosta, pitäisi toimia sillä tavalla,

ettei missään puoluetarkoituksissa, kun niitä tarkastetaan, voitaisi selittää, että ne ovat agiteeranneet yhden tai toisen puolueen hyväksi, niin minun mielestäni olisi silloin parasta julistaa, että on mahdotonta koskaan antaa mitään valtioapua tällaiselle liikkeelle. Jokaisen kai täytyy käsittää, että kun eletään niin voimakkaiden aatevirtausten aikana kuin me nykyään elämme, niin tuntuisi melkein luonnottomalta, että juuri vereksin kansanaines ja voima, nuoriso, olisi niin vieras kaikelle täällä vallitseville puolueharrastuksille, ettei joissakuissa seuroissa joskus joku erikoissuunta tulisi enemmän vaikkuttamaan kuin toiset. Sen vuoksi minä ajattelen, että ed. Danielson-Kalmarin lausunto oli tässä tapauksessa jossain määrin vähemmän harkittu.

Sitten täällä lausuttiin, ettei ole annettu riittävää selvitystä siitä, mitenkä näitä varoja on käytetty. Minä jo äsken huomautin, että kun vuotta ei vielä ole kulunut siitä, kun ensimmäinen annos näitä varoja saatiin, niin ei ole vielä ehditty niitä kokonaan käyttää eikä siis myöskään voitu tarjota niistä pennin päälle tarkkaa tilitystä. Mutta jos luotetaan niihin tietoihin näiden varojen käyttämisestä, joita tässä äsken annoin, niin minun mielestäni ei myöskään tällä ed. Danielson-Kalmarin lausunnolla ole varsinaista arvoa. Sillä jos nämä tarkoitukset myönnetään sellaisiksi, että niille voidaan antaa valtioapua, niin minun mielestäni tilitys on toisarvoinen kysymys. Ja jos tilejä epäillään, niin se epäilys silloin kohdistuu persooniin, jotka ovat näitä rahoja käyttäneet, eikä siis sellaisena koske liikkeesen. Mutta tätä tilinpäätöstä, niinkuin sanoin, ei eduskunnalla vielä ole oikeutta vaatia, ennenkuin seuraavassa kokouksessa, jolloin sillä kyllä on se oikeus.

Lopuksi minun täytyy tulla siihen käsitykseen, että jos valtiovarojen myöntäminen nuorisoliikkeen avustamiseen tällä kertaa täällä hylätään, niin se tapahtuu silmällä pitäen sitä seikkaa, että nuorisoseurat eivät ole asettuneet minkään erityisen puolueen palvelukseen, josta kai johtuu sekin, että täällä ei varsinaisesti kukaan ole voinut todistaa, että nuorisoseurat ovat palvelleet sitä tai sitä puoluetta (ovat!). Minun nähdäkseni ei sitä ehdotusta, jonka ed. Danielson-Kalmari teki, saata semmoisenaan ottaa huomioon (Äänestys, äänestys!).

Ed. **Schybergson**: Jag hade haft för afsikt att framställa samma yrkande som herr Danielson-Kalmari, men afstått därifrån, då jag befarade att det intet understöd skulle hafva vunnit. Emellertid ber jag nu att få i allo understöda hans förslag om att anslaget för de finska, liksom de svenska ungdomsförbunden skulle få förfalla. Jag har ytterligare stöd för detta yrkande i hr Alkios andragande. Han framhöll att politiken för ingen del är utesluten från de andra ungdomsförbunden, äfven om den icke finnes uppta-

gen i deras stadgar, såsom i det socialdemokratiska förbundets, och om en gång politiken tages upp, så kan den icke helt och hållet frigöra sig från partianstrykning, ty politiken måste ju gifvetvis blifva partipolitik i det ena eller andra partiets anda. Det synes mig hafva skäl för sig att statsvärket icke bör understöda sådant, och därför finnes enligt min tanke anledning att helt och hållet stryka anslaget i fråga. Därtill finnes också ett annat skäl. Jag tror att denna ungdomsförbundsrörelse i mångt och mycket, trots sin politiska anstrykning, gör godt, och jag tror att den äfven inom det socialdemokratiska partiet gör det. Det är bra att sådana ungdomsförbund bildas. Men någonting skola vi väl göra statens hjälp förutan. Det är icke skäl att vid hvarje rörelse, hvarje initiativ genast vända sig till staten för att få pekuniär hjälp, en hjälp, som dock hufvudsakligen kommer styrelserna och deras ledande personligheter till gagn. Det finnes dessutom ännu en anledning, hvarför detta anslag mycket väl kan strykas, nämligen den att, såsom hr Alkio framhållit, anslaget tillsvidare har utgått mycket kort tid och delvis icke ens hunnit lyftas, så att det ännu icke har kunnat få någon betydelse för dessa ungdomsförbunds ekonomi. Dem beredes icke någon nämnvärd skada, äfven om anslaget förfaller.

Ed. **Söderholm:** Jag medgifver att man kan hafva olika åsikt, huruvida ungdomsföreningarna såsom sådana skola åtnjuta statsunderstöd eller icke. Men då nu engång senaste landtdag redan har inslagit den väg, att gifva understöd åt ungdomsföreningarna, så tycker jag, att man icke har skäl att nu utan särskild orsak frångå detta. Hvad ungdomsföreningar i öfrigt beträffar, så måste man ju göra skillnad mellan ungdomsföreningar, som hafva till uppgift att egna sig åt upplysning för dess medlemmar och en förening, som uteslutande sysslar med politik, eller för hvilken politiken utgör den nödvändiga förutsättningen. Att en förening, som behandlar kulturella frågor, också kommer att beröra politiska spörsmål. då detta ju också är en sida af den mänskliga kulturen, är gifvet, men detta är dock en helt annan sak, än om man gör politiken till sin uppgift. Skulle det komma att visa sig att en förening af dem, som nu åtnjuta understöd eller komme att få sådant, helt och hållet öfvergår till en politisk agitationsförening, så bör denna förening betagas understödet. Men hvad de hittills befintliga föreningarna beträffar, som åtnjuta understöd af statsmedel, så kan jag icke finna att desamma, oaktadt de icke hafva haft socialdemokratisk grund, dock skulle hafva uteslutit medlemmar, som hysa socialdemokratiska idéer. Dessa medlemmar hafva kunnat få tillhöra ungdomsföreningarna och där göra sin mening gällande till den kraft och värkan det hafva kan. Men detta visar väl om

någonting, att föreningarna icke såsom sådana äro politiska, och att man därför icke har skäl att undandraga dem det understöd de tidigare fått. Jag skulle på denna grund be att få förorda utskottets förslag.

Puhemies ilmoitti vielä olevan 6 puheenvuoroa pyydetty, joten istunto nyt oli keskeytettävä ja jälleen kokoonnuttava kello 6 i. p.

Istunto keskeytyi kello 4,10 i. p.

Istunto klo 6 i. p.

Keskustelua jatkettaessa käytti puheenvuoroa:

Ed. **Sirola**: Olin pakotettu pyytämään puhevuoroa vastustaakseni ed. Danielson-Kalmarin tekemää ehdotusta että nuorisoseuroille ei annettaisi valtioavustusta. Hänen lausunnossaan ilmenee ilahuttavana se tosiasioihin perustuva myönnytys, että nuorisoseurat eivät ole nähtävästi, silloin kun ne ovat valtiollisiin kysymyksiin kajonneet, voineet välttää puolueettomuutta. Se olisi minunkin mielestäni mahdotonta. Sillä sellaisessa yhteiskuntaelämässä, johonka meidän yhteiskuntamme nyttemmin on joutunut, olisi tuollainen valtiollinen puolueettomuus suorastaan paheksuttava ja halveksittava. Kun nyt valtiollista valistustyötä tehdään, täytyy sen tekijän asettua jollekin kannalle, puoluekannalle. Jos porvarilliset nuorisoseurat ovat keskustelleet yhteiskunnallisista kysymyksistä ja tulleet sosialismille vastakkaisiin tuloksiin, niin minulla ei ole mitään sitä vastaan muistutettavaa, sehän on heidän asiansa. Ja jos heille annetaan valtioapua yleisen valistuksen, valtiollisenkin valistuksen s. o. luentojen kannattamiseksi, niin olen valmis sitä suhteellisesti kannattamaan sentähdenkin, että minusta kaikki valtiollinen valistustyö, porvarillinenkin, johtaa lopuksi oikeaan tulokseen, siihen että köyhälistö, joka kuulee mielipiteitä, jotka käyvät sen etuja vastaan, niistä käy tarkemmin ajattelemaan asemaansa ja tulee lopultakin siihen, mihinkä sen tulla täytyy, ajamaan omaa todellista etuansa.

Ed. Danielson-Kalmarin johtopäätös, että kun tätä valtiollista valistustyötä ei voida puolueettomasti tehdä, niin älköön sitä ollenkaan kannatettako, hämmästytti minua. Sehän vivahtaa samaan kuin jos sanottaisiin: älkäämme tehkö mitään valtiollista valistustyötä, jos emme voi tehdä sitä puolueettomasti. Meillä on yliopisto, meillä on kouluja y. m. joista me sosiaalidemokraatit väitämme että niissä annettu opetus ei suinkaan aina ole mitään puolueetonta

tiedettä, vaan useinkin on opettajan yksilöllisten mielipiteitten ja käsityskannan värittämä, mutta silti ei meidän päähämme ole pistänyt ehdottaa että yliopiston ja koulujen valtioavut lakkautettaisiin, vaan päinvastoin koetamme niitä lisätä ja koetamme vaikuttaa niin että meidänkin käsityksemme tulisi näissä oikealla tavalla esitetyksi. Että ei vertaukseni koulujen ja yhdistysten välillä ole ollenkaan ontuva, siitä huomautan esimerkiksi, että valistuslaitoksia, joita avustetaan valtioavulla, on esim. raittiusseuroja raittiustyön tekemiseksi ynnä monia muita kaikellaisia seuroja, jotka siis asettuvat samaan asemaan kuin oppilaitokset, joita joskus maailmassa on yksityisesti ylläpidetty. Tästä, että valistustyötä tehdään kaikenpuolisesti, että eri mielipiteet tulevat julki, siitähän seuraa ainoastaan se, että vanhan kirjan lause »kaiken koettelemisesta ja hyvän pitämisestä» tulee toteutetuksi ja sosiaalidemokratia asettaa rauhallisesti käsityksensä porvarillisten käsitysten rinnalle ja antaa parhaan voittaa: kansan valita sen, mikä sitä miellyttää.

On erittäin tärkeää että tällaisena aikana kuin meidän aikamme on, harjoitetaan valtiollista valistustyötä niin paljon kuin mahdollista. Hyvähän yksityinen alote on ja ed. Schybergsonilla on siinä oikein, ettei kaikkia asioita pidä valtion niskaan ajaa. Mutta kun ajattelee, kuinka paljon meidän maamme nuorisolta nykyisin vaaditaan valtiollisessa suhteessa, ei todellakaan pidä pientä eikä edes suurtakaan uhrausta nuorisoseurojen työn avustukseksi liikana. Mehän muistamme että tätä uutta eduskuntaa kokoonpantaessa sen äänioikeudesta jäivät osattomiksi nuoret, ja me tiedämme kuinka paljon tyytymättömyyttä tämä on herättänyt nuorison keskuudessa ja kuinka harhaan johtavia toimenpiteitä ja käsityksiä nuorison keskuuteen voi levitä, kun siltä on suljettu parlamentaarisen ja valtiollisen toiminnan tie.

Toinen asia on sitte, jos ed. Danielson-Kalmarin kanssa sanoo, että yhteiskunta ei kernaasti maksa kukistajillensa palkkaa. Tässäkin on minulla pieni epäjohdonmukaisuus tai pieni historiallinen esimerkki huomautettavana. Eräs Marxin elämäkerran kirjoittajia huomauttaa, »kuinka peräti pienen palkkion Marx sai teoksestaan »Kapitaali» ja huomauttaa tämän jälkeen aivan kuin ed. Danielson-Kalmari äsken, ettei ihmettele porvarillisen yhteiskunnan huonosti palkinneen omaa haudankaivajaansa. Mutta joku aika takaperin meillä oli ilo merkitä ed että. Danielson-Kalmari ehdotti tämän teoksen suomentamista valtion varoilla. Näin käsityskannat muuttuvat ja semmoinen teos, joka on pidetty yhteiskunnan peräti vaarillisena ja yhteiskuntaa kumoavana, myönnetään myöhemmin niihin kuuluvaksi, jotka porvarillistenkin mielestä ovat olleet rakentamassa sosiaalisen tieteen rakennusta. Tässä on ilmeinen vertauskohta. Sosiaalidemokraattiset nuorisoliitot julistetaan täällä yhteiskunnan kumoojiksi ja ehkä ja ehkä ei kovin

pitkän ajan kuluttua myönnetään, että ne kumminkin ovat tehneet erinomaisen rakentavan työn ja ansainneet valtionavaroista avustuksen. Ollaan näet niinkuin ed. Castrénin lausunnosta ilmeni, erittäin taipuvaisia huomaamaan sosiaalidemokratian repivää puolta. Ja onhan se erittäin tärkeänä osana ohjelmassamme: koettaa voimiemme mukaan kumota, kukistaa semmoista yhteiskuntajärjestelmää, jota emme hyväksy. Mutta visusti jätetään huomaamatta — tahallaan tietysti — sosiaalidemokratian rakentava merkitys, se mitä sosialidemokratia haluaa asettaa tilalle silloin kuin kapitalismi sortuu. Ei näet meidän uskomme itseemme, sosiaalidemokraattiseen liikkeeseen, ole niin suuri että luulisimme tämän liikkeen voivan kukistaa kapitalistisen järjestelmän, jos emme tietäisi että meillä on erittäin voimakas liittolainen, se on kapitalismi itse, joka nopeasti rientää kukistamaan itsensä. Ja me tiedämme ja lukuisat esimerkit sen osoittavat, että jos kapitalistisella kannalla oleva yhteiskunta joutuu sellaisten suurten yhteiskunnallisten muutosten käsiin, jotka meidän maatamme nyt juuri järkyttävät, ja siellä ei ole lujaa sosiaalidemokraatista liikettä, silloin on anarkiia helposti vallassa. Viittaan vaan, mainitakseni nyt yhden tavallansa pätevän todistajan, kirjailija Arvid Järnefeltin Laukon juttua koskevaan kirjaseen, jossa hän huomauttaa, kuinka erittäin kiitollinen maamme yläluokka saa olla siitä, että sosiaalidemokratia suurlakon myrskyissä jaksoi pitää yhteiskunnallisen järjestyksen yllä ja ohjata tämän suuren toimintakuohun terveelliseen ja hyödylliseen reformitoimintaan. (Asiaan!) Tämä sosiaalidemokratian rakentava työ on juuri kaikkein tärkeintä. Se on juuri se, joka pitää yhteiskuntaa pystyssä silloin kuin kapitalismi hämmästyneenä tarttuu jos minkälaisiin kuristustoimenpiteisiin pitääksensä yllä hukkuvaa valtaansa.

Sitte ed. Castrénin monet kysymykset. Hän kysyi, minkä maan, minkä sivistysmaan sosiaalidemokratiaa meidän sosiaalidemokratiamme pitää esikuvanansa. Hän lähti tuosta ei suinkaan uudesta väitteestä, että meidän sosiaalidemokratiamme on kaikkein mahdottomin maailmassa, mutta sen sijaan jonkun toisen maan sosiaalidemokratia on erittäin hyväksyttävä ja ihailtava. Väite on vanha. Eihän ole kerran, kun Ranskan parlamentissa sanotaan, että Jaurés on yhteiskunnan vihollinen, isänmaan kavaltaja, kun sen sijaan Bebel on ihailtava patriootti. Ja Saksan valtiopäivillä osoittaa valtiokansleri yli Ranskan rajan ja sanoo Bebelille: katsokaa, mikä reformien ystävä ja käytännöllinen politikko on Jaurés ja sen sijaan te, Bebel ja kumppanit olette mitä halveksuttavimpia isänmaan vihollisia. Tätä on kaikissa maissa veisattu ja me emme voi siihen mitään muuta vastata, kuin ettei meidän sosiaalidemokratia — enemmän kuin minkään muun maan sosiaalidemokratia — ole mistään matkittu, vaan on semmoinen

kuin miksi se on tässä maassa kasvanut. Jokaisella maalla on sellainen sosiaalidemokratia, minkä se ansaitsee. Ja mitä tahansa meidän sosiaalidemokratiastamme sanottaneekin, on se tämän yhteiskuntajärjestyksen tulos ja tuote ja sellaisena otettava.

Sama on hänen toisen kysymyksensä laita: minkälaista antimilitaristista agiteerausta suomalainen sosiaalidemokraattinen nuorisoliitto harjoittaa, sellaistako kuin ranskalainen Hervé tai muut. Siihen on sama vastaus annettava. Se harjoittaa sellaista kuin maassa oleva asema sen velvoittaa ja sen sallii harjoittavan. Saksalaiset sosiaalidemokraatit, joita täällä tässä suhteessa parempana pahana suositetaan, selittivät aivan suoraan kansainvälisessä kongressissa, että he ovat valmiit kaikilla keinoilla vastustamaan militarismia, mutta että he päästäksensä tarpeettomasti joutumasta kuritushuoneen kanssa liian usein tekemisiin pidättävät itsellensä vapauden valita ne ja ne sanat agitatsioonissansa, sen sijaan että Ranskassa voivat vähemmillä vaurioilla puhua vähän jyrkempiäkin sanoja. Molemmilla tahoilla vakuutetaan, että mitä tahansa inhimillisiä keinoja sotien julmuuden lopettamiseksi voidaan käyttää, niitä käytetään, kun vaan sopivaa tilaisuutta on. Mitään muuta mekään emme tietysti voi sanoa. Suomen sosiaalidemokraatit ovat olleet mukana asevelvollisuuslakkoja toimeenpanemassa, ja he ovat tulevaisuudessa alati määrittelevät kantansa, kunkin ajan kehityskauden mukaan, minkälaista antimilitarismin menettelytapaa milloinkin on käytännöllisin ja edullisin käyttää tuon saman tarkoituksen toteuttamiseksi.

Ja sitte ed. Castrén kyseli henkilöitä, kutka ovat tuossa nuorisoliitossa toimimassa? Nehän ovat julkisia henkilöitä, sanomalehdissä heidän nimensä usein mainitaan ja ja julkisissa kokouksissa, jossa se valitsee toimihenkilönsä. Jos jotain on näitä henkilöitä vastaan huomautettavaa, tuokoon porvarillinen sanomalehdistö, ja miksei heidän oikeuslaitoksensa, esille, mitä sillä on niitä vastaan sanomista. Eivät porvarilliset puolueet riennä eroittamaan, eivätkä tiedä eroittaa keskuudestaan henkilöitä, joitten rikolliset teot vasta heidän tekonsa kautta tulevat julkisuuteen. Emme me enemmän kuin hekään voi mennä yksityisistä henkilöistä takuuseen, mutta me tiedämme, että sosiaalidemokratia pitää rivinsä puhtaina, sikäli kuin sen oma etu ja tarkoitusperän puhtaus vaativat.

Pyydän yhä edelleen, että eduskunta hyväksymällä ed. Valppaan ehdotuksen tukisi suhteellisesti lasketuilla numeroilla valistustyötä, tiedollista, valtiollista valistustyötä nuorison keskuudessa myöntämällä kaikille maassa toimiville nuorisoseuroille apurahoja.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Ed. Alkiota pyydän hyväntahtoisesti muistelemaan erästä pientä kirjoitelmaa, jonka hänen omasta pyynnöstänsä toista vuotta takaperin julkaisin hänen lehdessänsä »Pyrkijä». Siinä minä lausuin käsitykseni nuorisoseurojen kannasta

valtiollisiin kysymyksiin ja lausuin, että pidän aivan luonnollisena, itsestänsä selvänä asiana, että nämä seurat hartaasti seuraavat valtiollisia kysymyksiä ja keskuudessansa niitä pohtivat. Mutta samalla lausuin, että olisi toivottava, että nämä seurat koettaisivat säilyttää niin kauan kuin se on mahdollista eri aineksia keskuudessansa ja että ne siis seuroina, semmoisinaan pysyisivät puolueettomina. Aamupäivällä mainitsin, että näitä vanhempia seurojakin on syytetty siitä, että he eivät riittävässä määrin ole voineet pysyä puolueettomina. Minä tunnen liian vähän käytännössä näiden seurojen toimintaa voidakseni varmuudella sanoa, onko tässä syytöksessä, joka tänään täälläkin on esitetty, perää tai kuinka paljon perää siinä on. Mutta sehän on kieltämätöntä, että sosiaalidemokraattinen puolue tyytymättömänä näihin vanhempiin nuorisoseuroihin on päättänyt perustaa uusia niiden rinnalle, ja silloin käsittääkseni aivan välttämättömästi tulee tapahtumaan niin, että vanhatkin seurat entistä enemmän tulevat asettumaan määrätylle puoluekannalle. Niiden keskuudesta tulee yhä enemmän eroamaan ne ainekset, jotka ovat sosiaalidemokraattisen puolueen vaikutuksen alaisina. Nämä uudet sosiaalidemokraattiset nuorisoseurat tulevat toimimaan vanhojen rinnalla, riitakysymyksiä nousee paikkakunnalla niissä kylissä, joissa nämä seurat toimivat, juuri nuorison keskuudessa ja vanhemmat nuorisoseurat tulevat huomaamaan velvollisuudeksensa asettua montaakin väitettä ja oppia vastaan, jota sosiaalidemokraattiset seurat levittävät. Silloin tulee juopa näiden seurojen välillä valtiollisessa suhteessa olemaan hyvinkin tuntuva. Mikä tulee nyt sitten olemaan asema, jos Suomen edukunta on kannattanut näitä vanhoja seuroja kannattamatta sosiaalidemokraattisia nuorisoseuroja? Tietysti se, että me sen kautta olemme tarjonneet sosiaalidemokraateille hyvän aiheen levittää herkkäuskoisiin sitä käsitystä, että eduskunta rahoja määrätessään ajaa jonkunlaista puolue- ja luokkapolitiikkaa. Minä en tiedä, onko meidän tarpeellista antaa tällaista agitatsiooni välikappaletta vasemmistolle, välikappaletta, jota se ilmeisesti hyvin mielellänsä tulisi käyttämään. Mutta yhtä vähän on ymmärtääkseni meillä aihetta mennä asettamaan muutamia tuhansia markkoja, jos kohta ei tällä kertaa pyydetäkään enemmän kuin 5,000 markkaa, nuorisoseurojen käytettäväksi, jotka seurat omien sääntöjensä mukaan tulevat pääasiassa levittämään juuri puoluekatsantokantaa ja -käsitystä. On tarpeetonta, että me siirrämme, vaikkapa suhteellisesti pienenkin, rahamäärän sosialistisen puolueen — välillisesti sen puolueen kassaan. — Mutta näin ollen siis ei myöntäminen tällä hetkellä kummallekaan seuralle ymmärtääkseni ole paikallaan. Pitäisi toki olla yksi yhteinen ala, jolla kaikki nuorisoseurat voivat kohdata toisensa rauhallisessa yhteistyössä, ja se on yleisen sivistyksen ja tämän sivistyksen vaatimien tietojen levittämisessä.

Voitaisiin — viittasin siihen jo aamupäivällä ja pyydän vähän lähemmältä kehittää tätä ajatusta — ajatella asiaa sillä tavoin, että jonkun ajan kuluttua näiden eri seurojen toimikunnat sopivat keskenänsä sellaisesta työtavasta, joka takaa sen, että levitettäessä yleisiä sivistäviä tietoja ei harjoiteta toimintaa toisen tai toisen puolueen hyväksi. Ei pitäisi mitenkään olla mahdotonta erottaa tätä yleissivistävää toimintaa varsinaisesta puoluetoiminnasta. Onpa vielä ajateltavissa, että nämä eri seurat harjoittaisivat tätä kummallekin ryhmälle yhtä välttämätöntä, yhtä tarpeellista alustavaa työtä jossain määrin yhteisesti jonkun yhteisen toimikunnan korkeimman valvonnan alaisena. Ja jos niin tapahtuisi, silloin meillä olisi hyvät takeet siitä, että se työ, joka tässä on kysymyksessä, tulee suoritetuksi nuorison sivistyksen, niin valtiollisen kuin muun sivistyksen kohottamiseksi ja silloin ymmärtääkseni eduskunta voisi kyllä määrätä varoja tämän työn hyväksi. Mutta tällä kertaa meillä ei ole mahdollisuutta järjestää asiaa siten, siihen tarvitaan lähenteleminen näiden eri seurojen välillä. Ymmärrän kyllä, että nyt jo toimivien nuorisoseurojen edustajat hyvin vastenmielisesti huomaavat ehdotuksen, joka johtaisi siihen, että väliaikaisesti nämä nuorisoseurat jäisivät valtion kannatusta vaille, mutta minä en sittenkään, vaikka olenkin nuorisoseurojen ystävä, voi tästä ajatuksesta luopua vakuutettuna siitä, että kielto tällä kertaa on omansa suhteellisesti pian saattamaan tämän kysymyksen valtioavusta toiselle kannalle siten, että muuten ehdottomasti syntyvät ikävät ristiriidat saadaan vältetyiksi.

Ed. Sirola lausui paljon sellaista, joka ainoastaan hyvin kaukaa on yhteydessä nyt esillä olevan asian kanssa. Meillä on kiire, se myönnettänee, jos kohta tämän päivän keskustelu ei näytä sitä osoittavan, ja tämän kiireen tähden en lähde keskustelemaan sosialismista yleensä, josta ja jonka periaatteista meidän ehkä kerran täytyy ryhtyä täällä puhumaan. Sitähän sosialistit, nimenomaan herra Sirola muutaman kerran ennenkin ovat tehneet. Mutta yhteen kohtaan pyytäisin kuitenkin panna painoa. Näyttää nyt siltä kuin sosiaalidemokraattisen puolueen johtajat entistä enemmän tahtoisivat vakuuttaa yhteiskunnalle, että tämä puolue seisoo erillään kaikesta anarkistisesta liikkeestä. Tämä on ilolla merkittävä. Mutta kyllä siinä kohden vielä tarvitaan varmempia todistuksia kuin mitä on annettu. Vielähän tuon tuostakin tapahtuu, että sosiaalidemokraattisen puolueen suhteellisesti tunnettuja toimimiehiä joutuu kanteen ja syytteen alaisiksi, jopa luullakseni todistetuiksikin siitä, että he ovat olleet mukana puhtaasti anarkistisissa toimenpiteissä. Ja hyvä olisi varmaan, jos sosialistisen puolueen johtajat, silloin kuin he vakuuttavat, että on eroa olemassa anarkismin ja sosialismin välillä täällä Suomessakin, käyttäisivät vähän vakuuttavampia lauseparsia kuin esim. mitä ed. Sirola äsken käytti kun hän

sanoi, että sosiaalidemokraattinen puolue — en aivan tarkalleen muista miten hänen sanansa sattuivat, — pysyy erillään anarkismista sikäli kuin oma etu ja tarkoitusperäin puhtaus sitä vaatii. Ainoastaanko sikäli kuin oma etu y. m. sellaiset seikat sitä vaativat? Meitä on täällä useita, jotka toivomme, että vasemmisto tekee sitä suuremmassa määrässä kuin ainoastaan sikäli, miten oma etu puolueen käsityksen mukaan sitä vaatii.

Ed. **Gustafsson:** För min del vill jag motsätta mig det af hrr Danielson-Kalmari och Schybergson omfattade förslaget, att ifrågavarande anslag nu i hast skulle helt och hållet strykas. På grund af tidigare landtdagsbeslut och på grund af sitt faktiska upplysningsarbete hafva ju de i klämmen afsedda ungdomsföreningarna eller förbunden all anledning att påräkna understöd. Detta är icke i samma mån fallet med socialdemokratiska ungdomsförförbundet. Jag vill icke säga mera om det sistnämnda. Den i dag förda diskussionen kan vara en varning för alla dessa föreningar att framdeles söka komma till rätta utan några sådana understöd, som nu föreslagits. I alla fall har landtdagen framdeles en säkrare bas för en förändring i afseende å dessa understöd, vare sig i den riktning att de skulle gifvas åt en gemensam upplysningsdelegation eller, såsom jag hoppas, åt alla nu ifrågavarande förbund. Jag understöder derför denna gång utskottsförslagets kläm, sådan den nu är affattad.

Ed. **Mikkola:** Minun käsitykseni mukaan on nuorisoseurojen tähänastinen toiminta ollut pääasiallisesti ja yksinomaan sivistyksellistä. Niiden vaikutus on ollut herättävää ja se on ollut valtiollisista ja puoluepyrinnöistä vapaana. Se on tahtonut edistää ihanteellistä maailmankatsomusta, sillä sen tunnuslauseena on ollut: Nuorisolle korkeat ihanteet. Se on yhdistämällä huvin ja hyödyn koettanut ja useimmiten onnistunutkin nostamaan nukkuvat voimat aatteelliseen työhön ja herättämään nuorisoa kasvattamaan itseänsä tulevaa elämäntehtäväänsä varten. Sitä liikettä vastaan on esim. kirkolliselta taholta huomautettu, että se on liiaksi vapaamielinen, se ei ole kylliksi sen suunnan mielipiteitä kannattava. Vanhoilliselta taholta on niinikään ollut sitä vastaan paljon muistuttamista. Ja nyt vihdoin on sosiaalidemokraattien taholta tahdottu väittää, että se on liiaksi paljon ottanut osaa puolue-elämään tietysti käsitettynä niin, että se ottaa osaa ja edistää muiden puolueiden pyrintöjä kuin sosiaalidemokraattisen. Minusta kaikki nämä asianhaarat ovat ainoastaan todistuksena siitä, että nuorisoseuraliike todellakin on osannut oikeaan, on osannut pysyä erillään niin hyvin toisesta kuin toisesta äärimmäisyydestä, pysyä puhtaasti sivistyksellisenä liikkeenä, sellaisena kuin sen tarkoituskin on olla

Ja tällaisena laitoksena minun käsitääkseni se ansaitsee yhteiskunnan täydellisen tunnustuksen ja myöskin sen vähäisen valtioavun, jota se vasta tuskin yhden vuoden kuluessa on nauttinut, mutta joka siltä nyt jo toisena vuotena tahdotaan riistää. Suomen nuoriso epäilemättä on uudelta eduskunnalta toivonut paljon. Se on ihanteellisena osana kansastamme toivonut, että tämä uusi kansanvaltainen eduskunta suo sen pyrinnöille ja yhteisille harrastuksille täyden tunnustuksensa ja myöskin mahdollisimman suuren aineellisen kannatuksen. Ja kun se nyt kuulee, että puolelta ja toiselta sen toimintaa epäillään, sen työtä tahdotaan tehdä mahdottomaksi, niin minä olen vakuutettu siitä, että Suomen saloilla nuorison mielet tyrmistyvät ja se tuntee suuresti pettyneensä toiveissaan. Se saattaa merkitä tällä hetkellä vähän. Mutta onhan sanottu, että jos nuoriso tänään ei merkitse mitään, niin se huomenna ja lähimmässä tulevaisuudessa voi merkitä kaikki ja merkitsee kaikki. En tahtoisi, että Suomen eduskunta, silloin kun se on auliilla kädellä muihin sivistystarkoituksiin uhrannut varoja, tahtoisi nyt aiheettomasti puolueellisuuden pelosta kieltää sen nuorisoliikkeeltä. Täällä on tahdottu ajaa sitä käsityskantaa, että nuorisoseuraliikkeenkin pitäisi olla valtiollisen puolue-elämän palveluksessa. Minä olen siinä suhteessa aivan toista mieltä ja toivoisin, että tämä liike edelleenkin pysyisi sivistyksellisenä liikkeenä, palvelematta nimenomaan enempää toista kuin toistakaan puoluetta, ja ettei minkäänlaisen suhteellisuuden puolueitten mukaan näin ollen tarvitse näiden varojen jaossa tulla kysymykseen. Assanlaita kaikilla aloilla on se, että täydellistä, ehdotonta puolueettomuutta emme missään voi saavuttaa. Onhan täällä tässä eduskunnassa tuotu esiin väite, että esim. raittiusliike monessa kohden palvelee ja on palvellut puoluepyrintöjä, on väitetty, että kansanopistot ovat puoluelaitoksia, on sanottu että kansakoulunopettajat ovat suuressa määrässä eri valtiollisten puolueiden palveluksessa ja on samasta syystä tahdottu saattaa epäilyksen alaiseksi se apu, jota on pyydetty Suomalaiselle Kirjallisuuden Seuralle. Kaikesta tästä huolimatta on näille yrityksille kuitenkin eduskunta puoltanut varoja, apurahoja valtion varoista. Ainakaan suurempaa syytä minun ymmärtääkseni ei ole täällä esitetyillä perusteluilla kieltää sitä avustusta nuorisoseuraliikkeelfä. Nuorisoseurain jäseniä yhtä vähän kuin muidenkaan seurain ja yhdistysten jäseniä ei tietysti voi estää yksityisinä kansalaisina kuulumasta siihen valtiolliseen puolueeseen, minkä pyrinnöt he pitävät oikeina, mutta se ei suinkaan minun käsittääkseni oikeuta epäilemään niitä seuroja, joihin nämä jäsenet kuuluvat sellaisinaan puolueseuroiksi ja sen vucksi kieltämään niiltä kaikkea kannatusta ja kaikkea tunnustusta. Sen vuoksi ehdotan, että eduskunta tahtoisi hyväksyä valiokunnan mietinnön sellaisenaan. Omasta puolestani olisin toivonut, että näitä

apurahoja olisi melkoisesti lisättv, koska liike on laajentunut ja kasvanut ja sen johdosta tarvitsisi enemmän varoja. Kun minulla kuitenkaan ei ole mitään toiveita siitä, että esitys voisi saavuttaa eduskunnan kannatusta, koska tätäkin ehdotusta vastaan, minkä valiokunta on tehnyt, täällä on niin kauvan ja monilla syillä puhuttu, niin yhdyn ainoastaan kannattamaan valiokunnan pontta.

Ed. **Tainio:** En olisi pyytänyt puheenvuoroa puolustaakseni toista vastalausetta, jonka alla minunkin nimeni on, mutta en voinut enää hillitä itseäni, kuullessani keskustan vaikutusvaltaisen johtajan käyttävän tätä vastalausetta hyväkseen evätäkseen valtionavun myöskin porvarillisilta nuorisoseuroilta. Minä olen niihin niin suuresti rakastunut, etten millään muotoa tahtoisi niiltä valtioapua kieltää. Olen seurannut tätä porvarillista nuorisoliikettä pitemmän aikaa länpimällä harrastuksella ja olen havainnut että ne tekevät menestyksellistä työtä kasvattaakseen kunnollisia suomettarelaisia, nuorsuomalaisia ja vikiinkejä. Ja tämän puoluekasvatuksen olen laskenut niiden suurimmaksi ansioksi. Mielestäni on turhaa koettaakaan vaikuttaa nuorisoon sivistyttävästi, jollei samalla herätä puoluevaistoa, luokkavaistoa. Niille saattaa puhua paljon kaunista, historiasta, estetiikasta, kirkkohistoriasta ja kaikista maailman hyvistä ja kauneista asioista, mutta ne pysyvät täydellisesti kylminä, jääkylminä, eivätkä viitsi kuulua sellaiseen seuraan, missä ei ole parempaa puhuttavaa, kuin sitä puhtaasti sivistävää. Mutta niin pian kuin ruotsalaiset nuorisoseurat mahtipontisesti vetoovat siihen, että suomalaiset tahtovat hävittää ruotsinkielen tässä maassa, kun ne komentavat nuorison kielen ja kodin puolesta, ruotsalaisen sivistyksen puolesta vaaliuurnalle, mikä loistava tulos. Ahvenanmaalla 95 o/o kaikista kotosalla olevista meni vaaliuurnalle, kiitos suureksi osaksi nuorisoseurojen. Samaten Turun ja Porin läänin ruotsalaisissa seuduissa ylipäänsä. Olen suuresti ihaillut sitä tehokasta poliittista kasvatusta, jonka nämä ruotsalaiset nuorisoseurat pystyvät jäsenilleen antamaan. Se on niiden hyvä puoli ja ne tarvitsisivat oikeastaan enemmän kuin 5,000 mk. Ne edustavat siksi hyvin puoluetarkoituksia. Ja jos ed. Alkio vielä kuuluisi suomettarelaiseen puolueeseen tai aikoisi lähimmässä tulevaisuudessa siihen yhtyä, näyttäisi edes sen suuntaisia oireita, niin eipä ed. Danielson-Kalmari olisikaan kieltänyt valtioapua siltä liikkeeltä, jota hän johtaa. Tämä nuorisoliike, jossa hänellä on suuri päivätyö takanaan, oli niin kauvan porvaripuolueiden suosiossa, kun se ei osottanut vähintäkään itsenäisyyttä, mutta nyt kun havaitaan siinä epäilyttäviä oireita ryhtyä ajamaan pienen maalaisliiton asioita, on se vaarallista ja sen takia niiltä on valtioapu kiellettävä, kun ne harrastavat politiikkaa. Ne ovat harrastaneet politiikkaa ennenkin, mutta ne ovat viime vuosina

tulleet tasapuolisemmiksi, tutkineet kaikkien puolueitten ohjelmia ja löytäneet nuorsuomalaisen ohjelman perin keveäksi samoin kuin suomettarelaistenkin. Sosialidemokraatteja he eivät ole uskaltaneet olla, niin paljon kuin se on heitä miellyttänytkin ja sentähden ovat he koettaneet löytää jonkun sekasikiön siltä väliltä.

Tässä porvaristo on asettanut itselleen ansan, johon niin mielellään itse tahtoisi pistää päänsä. Aluksi kuvattiin, kuinka ainoastaan sosiaalidemokraattinen nuorisoliike on puoluetarkoitusta varten perustettu ja sen takia tahdottiin siltä evätä apu. Sitte tultiin havaitsemaan että kaikki muutkin ovat samanlaisia syntisiä; tutkittiin niiden ohjelmaa tarkemmin ja huomattiin että on hyvä kieltää niiltä kaikilta apu, koska ne eivät enää edistä niitä tarkoituksia, joita porvarilliset valtapuolueet suosivat. Mutta kyllä olisi suuri vahinko, jos meidän sosiaalidemokraattinen anomus johtaisi noin sivistysvihollisiin tuloksiin. Sillä sittenkin nämä nuorisoseurat ovat tehneet suuren työn kansanvalistusliikkeen palveluksessa. Rohkenisin väittää suuremman työn kuin Kansanvalistusseura, jonka puolueettomuutta ei ole asetettu epäilyksen alaiseksi ja jota niin paljon kiitetään ja jolle valtioapua myönnetään.

Mitä muuten tulee siihen puolueettomaan sivistystyöhön, niin kyllä se on kerta kaikkiaan mahdotonta. Jos on kysymyksessä historia, jos on historian opettajana ruotsalainen suomettarelainen tai sosialisti, niin ne historiantunnit muodostuvat kokonaan erilaisiksi riippuen opettajan yksilöllisestä käsityskannasta tai siitä, mihin puolueryhmään hän kuuluu. Jos on kysymys kansallistaloudesta, ihan sama seikka. Jos on kysymys uskonnosta, vielä enemmän herättää tämä seikka huomiota.

Kun kerran tuli puhe uskonnosta, niin ed. Merivirralle ja muutamille muille saman nuotin laulajille pari sanaa. On yhtä väärin, että Suomen valtio avustaa kirkkoa, kuin se että se avustaisi sosiaalidemokraattista nuorisoliikettä, sillä nehän kumpanenkin palvelevat puoluetarkoituksia ja ovat ihan yhtä yksipuolisia, valtiokirkko toisella äärimmäisellä sivustalla, toisella äärimmäisellä sosiaalidemokraattinen maailmankatsomus. Mutta sitä on pidetty ihan luonnollisena, että valtion ja yhteiskunnan pitää avustaa sitä oikeiston äärimmäistä siipeä ja asettua verivihollisekai vasemman siiven kanssa. Minä rohkenen kuitenkin väittää, että tämä sosialistinen maailmankatsomus ansaitsisi enemmän valtion kannatusta kuin kristillinen kirkko, sen takia että se on niin vanha ja sen takia mätä. Se ei ole kristinuskon syy, sivumennen sanoen, että se on mätä, vaan se on mätä sentähden, että se on saanut liian paljon valtion apua.

Jos kerran halutaan pysyä puolueettomina, jota täällä niin jyrkästi ovat vaatineet Ahmavaarat ynnä muut, niin silloin kaikki valtion kannatus olisi otettava pois kristilliseltä kirkolta ja kaikilta

uskonnollisilta yhdistyksiltä. Se olisi puolueettomuutta. Mutta herran nimessä, emmehän kukaan täällä halua olla puolueettomia, ei Ahmavaara enemmän kuin minäkään. Me kaikki olemme itse asiassa niin pinttyneitä puolueihmisiä kuin suinkin, vaikka jokainen katsoo asiakseen esiintyä puolueettomuuden varjolla. Miksi ei ole rehellisempi sanoa suoraan miten asia on ja esiintyä rehellisenä puolueihmisenä, sanoa että sosiaalidemokraattinen nuorisoliitto on puolueliitto, perustettu edistämään sitä maailmankatsomusta, jonka me sosialistit omistamme, mutta kuitenkin valtioavun arvoinen, monestakin syystä.

Täällä on jo ed. Valpas huomauttanut, että sosiaalidemokraattinen liike on anarkismin pahin vihollinen. Ed. Danielson-Kalmari sen johdosta kiinnitti siihen myöskin huomiota ja sanoi, että sosiaalidemokraatit pyrkivät vakuuttamaan sitä, mutta näytti, niinkuin hän ei niitä vakuutuksia olisi uskonut. Minusta on kyllä tuhmaa, että ne sitä vakuuttavat, sillä pitäisihän se tietää muutenkin; onhan se niin yksinkertainen asia. No niin! Porvaristo ja anarkismi ne ovat oikeastaan yhtä (Naurua). Kumpanenkin suosii vapaata kilpailua taloudellisen ja teollisen elämän alalla ja kumpanenkin koettaa estää valtiota sekaantumasta yksilöiden tai luokkien välisiin asioihin. Ne tämän opin puoltajat, joilla on hyvä olla tässä yhteiskunnassa, ovat porvareita. Joilla on paha olla, niistä tulee anarkisteja. Mutta näitä kumpaakin suuntaa vastaan esiintyy sosiaalidemokraattinen liike, joka väittää anarkismin periaatteet vääriksi, yhtä vääriksi kuin on nykyisen porvarillisen yhteiskunnan perusteet. Sen takia on turhaa toivoa, että porvaristo koskaan ryhtyisi jäykkään taisteluun anarkismia vastaan, koska sen silloin täytyisi kieltää ne samat periaatteet, joita sen nyt täytyy joka päivä puoltaa, vaikka hieman toisessa muodossa. (Hyvä!) Mutta tässä anarkismia vastaan taistellessa, siinä näennäisessä taistelussa sitä vastaan tehdään kuitenkin pieniä virheitä. Eduskunta myöntää kernaasti neljättä miljoonaa markkaa poliisilaitoksen ylläpitämiseen vuodessa. Toisin sanoen: kun me sosialistit olemme väittäneet, että tuo summa on liian suuri, niin porvarilliset sanovat, että se ei ole lainkaan liian suuri, kyllä sitä niin paljon poliiseja tarvitaan. Tämän tarpeen edustaja Castrén oli todistavinaan lukemalla eräitä puolianarkistisia lausuntoja sosialistisista sanomalehdistä. (Asiaan!). Kyllä tämä kuuluu asiaan, herra Huoponen! Mutta jos sosiaalidemokraattinen nuorisoliitto ryhtyy taistelemaan anarkismia vastaan, niin sillä ei arvella olevan mitään merkitystä. Ja kuitenkin se on se liike, joka yksinään pystyy tässä maassa anarkismin kukistamaan, sillä sen vaikutusvalta ulottuu juuri niihin piireihin, siihen nuorisojoukkoon, joka ei mene minkäänlaiseen porvarilliseen nuorisoyhdistykseen. Nyt kun tästä valtioavusta on kysymys, on samalla kysymys siitä, koetetaanko niitä vetää järjestetyn yhteis-

kunnan rajojen sisäpuolelle, siihen poliittiseen ja parlamenttiseen taisteluun, jota sosiaalidemokraattinen liike käy, vai annetaanko niiden yhä edelleen olla kaiken tämän ulkopuolella; koetetaanko meillä yhä edelleen tahallisesti kasvattaa anarkismia, että olisi tilaisuutta lisätä poliisijoukkoa — että sitä olisi hyvä tarpeen tullen käyttää myöskin työläisten taloudellisen taistelun ehkäisemiseksi.

Miljoonat ovat todellakin silloin pieni asia eduskunnalle ja niille säästäväisille maalaisille, jotka niin mahtipontisesti lausuvat »kymmeniä tuhansia», mutta jos on kysymys 5,000 käyttämisestä paljoa hyödyllisemmin, niin sitä on heillä otsaa kieltää. Vaikka lienee se säästäväisyys tarpeen näinkin pienessä asiassa, sillä aikovathan samat puolueet, jotka nyt kieltävät tämän 5,000, kohta myöntää 20 miljoonaa hyödyllisempiin tarkoituksiin. Meillä on vaan niin erilaiset käsitykset hyödystä ja vahingosta.

On ikävätä, että täällä ei ole kukaan esittänyt anomusehdotusta että kaikille puolueagitaattoreille annettaisiin vapaat matkat valtion rautateillä. Mutta kyllä minä aijon tällaisen anomusehdotuksen ensi istuntokaudella esittää ja ollakseni tasapuolinen, kaikille puolueille, ei ainoastaan enemmistöpuolueille, vaan ruotsalaisillekin. Minä tarkotan sillä sitä että yleensä puoluetaistelun merkitys on paljon suuremmasta arvosta sivistystyössä kuin meillä koskaan luullaan. Kiihkeä viine kesäinen vaalitaistelu kaikkine porvariston käyttämine valheineen ja petoksineen vaikutti Suomen kansaan ainakin yhtä sivistyttävästi kuin kansakoulutyö 10 vuotena. Sen vaalitaistelun kautta Suomen kanssa astui hämmästyttävän askeleen eteenpäin sivistyksen sekä yhteiskunnallisten asiain harrastamisen ja käsittämisen tiellä. Tätäkö nyt pelätään, tätäkö tahdotaan estää? Kyllä kaikki puolueet paraiten pystyvät yhteiskunnalliseen valistustyöhön juuri puolueina ja sentähden niitä yleensä olisi avustettava eikä koetettavakaan asettua sille tekopyhälle ja teennäiselle puolueettomuuden kannalle, joka kuitenkin kaikissa tapauksissa käy mahdottomaksi eikä ole luonnollinen.

Lopuksi hyvälle ystävälleni herra Castrénille pari sanaa. Hän ylpeili tiedoillaan sosiaalidemokraattisen liikkeen periaatteista. Mutta hän nähtävästi oli silloin unohtanut ed. Palménin lausunnon, että tietäminen alkaa siitä, kun käsittää ettei mitään tiedä. En minäkään näistä asioista paljoa tiedä, mutta jos hän epäilee että ed. Vuolijoki on liian nuori sosialisti, niin minä tarjoutuisin hyväntahtoisesti opastamaan herra Castrénia oikealle tielle. Minulla on siihen eräitä edellytyksiä ja minä luulen että me käsittäisimme toisemme tavattoman hyvin. Sitte hän lopetti puheensa sillä hämmästyttävällä ilmoituksella että eduskunta tietää, mitä sosiaalidemokraattisen nuorisoliiton agitaattori Matti Autio on toiminut. Minä olen ihan tietämätön tuosta kaikesta. En tiedä onko

hän toiminut hyvää tai pahaa ja minä haluaisin siis ettemme jäisi tuollaiseen suureen tietämättömyyteen, vaan että hän ilmaisisi meille kaikki ne suuret synnit, joita hän on mahtanut tehdä. Ei mitään salaviittauksia, olkaamme avomielisiä.

Ed. Valpas on täällä moittinut meitä vastalauseen kirjoittajia siitä, että me olemme vaatineet liian vähän. Se saattaa hänen kannaltaan olla oikein, mutta kyllä on parempi alkaa niin vaatimattomasti kuin me olemme alkaneet. Tuo 5,000 markkaa on niin pikkuinen summa, ettei se merkitse Suomen valtiotaloudessa paljon. Mutta tämän kautta meidän porvaripuolueemme ovat tilaisuudessa näyttämään, haluavatko he edes kokeeksikaan myöntää tätä yhdeksi vuodeksi ja senjälkeen lisätä tai kieltää, jos havaittaisiin että tuota pientä summaa ei ole oikein käytetty. Sillä kyllä se summa on niin pieni, ettei sen tarvitsisi toisena vuonna uudistua, mutta kun tämä nyt on ensikerta, niin minun mielestäni vastalauseen kirjoittajat ovat menetelleet ihan oikein asettuessaan tälle vaatimattomuuden kannalle ja antaessaan porvarien näyttää oikean värinsä itse asiaan nähden, etteivät ne voi peloitella meitä summan suuruudella.

Minä luonnollisesti puolustan toista vastalausetta jonka alle olen nimeni kirjoittanut.

Ed. **Näs** luopui puheenvuorostaan.

Ed. **von Alfthan:** Man har velat påstå, att diskussion i denna kammare ingenting tjänar till och icke öfvertygar någon människa. Jag måste säga att hr Tainios sista andragande öfvertygat mig så starkt, att jag känner mig frestad att frångå den ståndpunkt jag intagit i statsutskottet, där jag varit med om att förorda anslag åt ungdomsföreningarna. Jag har nämligen blifvit lifligt öfvertygad om att de i så pass hög grad torde syssla med politik allesammans, att det är olämpligt att för närvarande gifva något som hälst statsunderstöd, vare sig åt den ena eller andra kategorin. Då denna synpunkt icke blifvit framhållen i statsutskottet, så blef intet förslag i den riktningen är väckt, men jag har ansett mig fullkomligt berättigad att, sedan jag nu blifvit upplyst till det bättre, frångå min ståndpunkt i utskottet och omfatta hr Danielson-Kalmaris förslag.

Då hr Tainio försäkrade, att ett anslag af 5,000 mark åt sosialdemokratiska ungdomsföreningar skulle leda till att anarkin i landet totalt skulle upphöra och att kostnaderna för polisen skulle kunna minskas men miljoner, så måste jag medgifva, att det var för mig en mycket stark frestelse att rösta för detta anslags beviljande, men jag kan dock icke tro, att värkan skall vara sä kraftig.

Hvad nu sist och slutligen ungdomsföreningarna beträffar, så har här, när fråga varit om att för dem stryka de anslag, hvilka de åtnjutit endast under 2 år, talats om, att det skulle vara deras sista

stund, att de skulle blifva begrafna i öfvermorgon, om de nu icke skulle få detta anslag. Äro dessa föreningar så svaga och dåliga institutioner, att de icke kunna stå på egna ben utan att enhvar får en 100 mark af staten, så förtjäna de icke att lefva utan kunna gärna dö. För egen del tror jag dock, att de äro mycket lifskraftiga institutioner, och jag tror att sådana institutioner, som lita på sig själfva, öfverhufvud växa till bättre i kraft, än om de till större eller mindre del skola vara beroende af statens understöd. Jag är också öfvertygad om att, ifall det nu befunnes olämpligt att med allmänna statsmedel understöda denna rörelse, så skall densamma nog vinna riklig ersättning för det frångångna statsunderstödet uti kraftigare understöd från alla medborgaregruppers sida allt i den mån, som de själfva göra sig med sin värksamhet förtjänta af sådana understöd. Jag förenar mig sålunda om hr Danielson-Kalmaris förslag, att hela denna post måtte strykas.

Ed. **Ingman, Lauri:** (Äänestys! Äänestys!). Edustajat Valpas ja Tainio ovat täällä kiinnittäneet huomiota siihen maailmankatsomukseen, jolla lepää sekin työ, jolle toisessa vastalauseessa anotaan valtion kannatusta. Minun käsitykseni mukaan he tässä ovat juuri koskeneet asian ytimeen. Sillä ainakin kun minun on ratkaistava tämä kysymys, niin minulle on varsinainen pääkysymys se, millä maailmankatsantokannalla lepää tämä työ. Mutta kun minun on ollut muodostaminen siitä oma vakaumukseni, niin minä en ole voinut luottaa minkäänlaisiin juhlapuheisiin tai sanomalehtiä varten aijottuihin esityksiin. Jos niihin saisi luottaa, saisi sen käsityksen että sosiaalidemokraattinen liike uskonnollisessa suhteessa teroittaa kunnioitusta toisin ajattelevia kohtaan ja opettaa nuorisolle vakavaa siveellistä maailmankatsomusta. Se on, jos saa uskoa herra Tainiota, vallan viheriä ja kukoistava puu, johon verraten esim. kirkko meidän maassamme on, niinkuin herra Tainio sanoi, vallan mätä. Minä olen kuitenkin toisesta lähteestä koettanut muodostaa itselleni käsitystä tässä asiassa, nimittäin nojaten siihen uskonnolliseen ja siveelliseen kirjallisuuteen, jota sosiaalidemokraattinen liike maassamme runsaassa määrässä levittää. Olen tullut siihen käsitykseen, että sosiaalidemokraattisen liikkeen maailmankatsomus — nimittäin sosiaalidemokraattisen liikkeen meidän maassamme, — pääasiassa on se, mikä ilmenee sosialistien levittämissä Ingersollin teoksissa: »Valitut teokset», »Jumala ja perkeleet», Taivas ja helvetti». Ja se käsitys, jonka minä näistä saan ssoiaalidemokraattien maailmankatsomuksesta, eroaa melkolailla siitä käsityksestä, jonka herra Valpas ja herra Tainio ovat koettneet täällä antaa. (ed. **Tainio:** Ingersoll on porvari!).

Mitä ensinnä käsitteeseen »uskonto» tulee, sanoo Ingersoll: Tuo yksi sana »uskonto» peittää muistomme näköpiirin näyillä

sodista, veritöistä, vainoista, sorrosta, kuolemasta. Tuo sana johdattaa mieleemme jokaisen koneen, jolla ihminen on kiduttanut ihmistä. Tuossa sanassa ovat kaikki menneisyyden tuliroviot ja vankiluolat, tuossa sanassa on tulevaisuuden ääretön ja ijankaikkinen helvetti.»

Vanhassa testamentissa opetetaan rakastamaan Jumalaa ylitse kaiken ja lähimmäistä niinkuin itseään. Ingersollin käsitys Vanhan testamentin uskosta on tämä: »Mahdotonta on kuvitella halveksittavampaa, vihattavampaa ja röyhkeämpää olentoa kuin juutalaisten Jumala. Hänessä ei löydy yhtään miellyttävämpää puolta. Maailman jumalaistarustossa ei löydy hänen vertaistaan. Häntä yksin ei tuska ja kyyneleet liikuta. Hän yksin iloitsee kivun ja veren näöstä j. n. e.»

Kristittyjen Jumalasta esittää Ingersoll saman käsityksen kuin juutalaistenkin. »Niin kauan kuin kuninkaat ja papit eivät tehneet mitään pahempaa kuin tekivät kansaihmisensä kurjiksi, niin kauan kuin he vain tappoivat ja polttivat viattomia, ja avuttomia, niin kauvan Jumala oli tarkasti puolueeton, mutta kun joku rehellinen mies, joku jalo ja lempeä sielu julkilausui epäilyksensä raamatun totuudesta tai rukoili toista jumalaa tai samaa jumalaa toisella nimellä, silloin todellinen Jumala kuten haavotettu peto hyökkäsi uhrinsa kimppuun repiäkseen hänen värisevästä ruumiistaan hänen alastoman sielunsa.»

Kristinusko maasamme opettaa, että löytyy ijankaikkinen elämä ja että meidät tuomitaan töittemme jälkeen, ja evankeliumeissa on kaunis kuvaus siitä, kuinka viimeisenä päivänä kysytään meiltä, olemmeko me ruokkineet nälkäisiä, vaatettaneet alastomia, juottaneet janoisia, käyneet vankien ja sairasten luona j. n. e. Ingersoll esittää tästä samasta seuraavan kuvan: Tulee tuomiolle kunnon mies, joka rakastaa vaimoaan ja lapsiaan ja syntyy seuraava keskustelu:

»Kuulutteko mihinkään seurakuntaan»?

»En. Ne olivat hyvin ahtaita ja ulkokullattuja minusta. He olivat aina onnellisia tietäessään jonkun toisen olevan helvetissä.»

»Uskoitteko kylkiluutarinan?»

»Minkä kylkiluutarinan? Tarkoitatteko tuota Aatamin ja Eevan juttua? En. Minusta se oli enemmän kuin voin sulattaa.»

»Viekää hänet helvettiin.»

Toinen taas sanoo kuuluneensa seurakuntaan ja Nuorten miesten kristilliseen yhdistykseen sitäpaitsi. Oli ollut pankin kasöörinä ja karannut sadantuhannen dollarin ja naapurinsa vaimon kanssa. He olivat laulaneet samassa kirkkoköörissä.

»Oliko teillä vaimo ja omia lapsia?»

»Oli.»

»Ja te hylkäsitte ne?»

»Niin, mutta luottamukseni Jumalaan oli niin suuri, että olin varma, että hän pitäisi heistä huolen.»

»Uskoitteko kylkiluutarinaan?»

»Kyllä, tietysti. Monesti ajattelin, että jos raamatussa olisi vieläkin kummempia juttuja, niin voisin näyttää uskoni lujuutta.»

»Te siis uskoitte sen?»

»Kyllä kaikesta sydämestäni.»

»Antakaa hänelle harppu.»

Tämänsuuntainen nyt on sisältö siinä kirjallisuudessa, josta voi ottaa selvää, minkälainen se uskonnollissiveellinen maailmankatsomus on, se kunnioitus toisten vakaumusta kohtaan, toisten pyhimpiä tunteita kohtaan, jota sosiaalidemokraattinen puolue maassamme levittää.

Minä olen sitä mieltä, että tällä pohjalla olevaa valistustyötä on maassamme harjoitettu jo liiankin paljo eikä minusta valtiolla ole minkäänlaista syytä kannattaa tällaisella pohjalla olevaa valistustyötä.

Sitte pyydän vielä huomauttaa eräästä seikasta. Minulle on kerrottu, että aikaisemmilla valtiopäivillä kerran oli Längmanin rahojen jaossa kova riita, niin kova riita, että vihdoin päätettiin siksi kerraksi jättää ne tykkänään jakamatta. Kun sitten seuraavalla kerralla kysymys jaosta tuli uudestaan esille. niin ne jaettiin suuressa yksimielisyydessä. Ehkä on syytä menetellä nuorisoseuroille tarkoitettuihin apurahoihin nähden tällä kertaa samoin.

Ed. **Rosenqvist. V. T.** Det är hr Danielson-Kalmaris förslag, understödt af hr Schybergson, som särskildt gifvit mig anledning att nu anhålla om ordet. Att detta förslag har en förmåga att tillvinna sig sympati, därpå utgör frih. v. Alfthan det bästa exemplet. Han har i statsutskottet omfattat den ståndpunkt, som fått uttryck i utskottsbetänkandets kläm. Nu har han emellertid hastigt och lustigt öfvergifvit denna ståndpunkt och omfattat hr Danielson-Kalmaris förslag. Jag skall alltså hålla mig uteslutande till detta förslag och icke till någon af de andra frågor, som här berörts i dag på eftermiddagen. Det är ju nu ett faktum, att senaste landtdag beviljat åt ungdomsföreningarna ett understöd. Vägrande af ett sådant understöd vid denna landtdag vore, synes det mig, motiveradt endast *ifall* dessa ungdomsföreningar visat sig ovärdiga ett dylikt understöd. Detta har jag emellertid icke hört någon i dag påstå. Man kan möjligen säga, att dessa föreningar icke lämnat någon redogörelse för, huru de användt det understöd de erhållit. Men härtill kan framhållas, att de erhållit dessa sina understöd så sent, att de knappast ännu hunnit afgifva någon redogörelse. Det som emellertid nu har gjort.

att man begynt tveka, om man alls skall gifva något understöd åt ungdomsföreningarna, är yrkandet från socialistiskt håll om understöd för deras ungdomsförbund. Jag har redan på förmiddagen uttalat mig härom och skall icke nu upprepa, hvad jag då framhöll. Men jag har under middagsrasten sökt förskaffa mig exakta uppgifter beträffande de svenska ungdomsföreningarnas värksamhet och kommit till den öfvertygelse, att man på detta håll söker, såvidt man förmår, hindra politiken att vinna insteg i ungdomsrörelsen. Jag omfattar därför fortfarande utskottsbetänkandet, och tillägger endast, att det synes mig vara ganska hårdt, ifall man indrager dessa understöd för de gamla föreningarna, därför att man icke vill gifva ett sådant åt den nya ungdomsförening, som uppbäres af socialisterna.

Ed. **Raatikainen:** Yleisesti tunnustetaan, että kansan yksilöllinen kehittäminen on kansan elinehtoja, mutta samalla kuuluu myöskin, että maalaisnuoriso on kehityksensä puolesta kaikkein vähäosasinta meidän kansassamme. Silloinhan pitäisi jotakin tehdä sen hyväksi, koska sillä ei ole ollut tilaisuutta saada edes kansakoulun oppia eikä ole ollut tilaisuudessa käymään edes kansanopistoissa. Silloin pitäisi mielestäni antaa tälle nuorisolle avustusta siinä itsekasvatuksen työssä, johon se nuorisoseurojen kautta on ryhtynyt ja josta jo on hyvinkin huomattavia tuloksia nähty. Kun vanha eduskunta meillä jo antoi nuorisoseuroille apurahoja viime valtiopäivillä tunnustaen niiden työn, olisi minun mielestäni aivan häpeällistä, jos uusi kansanvaltainen eduskunta tahtoisin tuon apurahan kieltää. Kun tuolta kannalta ottaa asian, kun katsoo puolueasioita vähempänä tekijänä, niinkuin nämä asiat ovatkin olleet nuorisoseurojen työssä, niin ehdottomasti täytyy sanoa, että jos nuorisoliikkeelle annettaisiin valtion kannatusta, silloin se voisi myös tehokkaammin toimia, silloin se voisi saada kehittämistyönsä avuksi semmoisia kirjallisesti sivistyneitä voimia, joita sillä muuten ei ole käytettävänään; koska maalais-sivistyneet pitävät monesti oikeutena ja velvollisuutenaan kohottaa hartioitaan, kun heiltä tietojen antamista pyydetään. Muuten minä tässä asiassa kannatan valiokunnan mietintöä.

Ed. **Sirola:** Ed. Danielson-Kalmari riensi yrittämään käyttää väärin lausetta, joka mahdollisesti on epätarkka. Se kuuluu: „Sosialidemokratia pitää rivinsä puhtaina sikäli kuin sen oma etu ja tarkoitusperän puhtaus vaativat”. Lauseen voisi sanoa tarkemmin: „Sosialidemokratian etu vaatii sen pitämään rivinsä vastustajista puhtaana”. Mutta määritellessään, kutka ovat vastustajia, ei se kysy neuvoa porvarispuolueilta, vaan todellakin hakee itse vastustajansa ja määrittelee, kutka sen todelliset vastus-

tajat ovat. — Minä en muuten ymmärrä, mitä ylösrakennusta ed. Ingman tarkoitti kamarille lukemalla erään porvarillisen ja hyvin tunnetun vapaa-ajattelijan teoksia. Tarkoittiko hän mahdollisesti tälle kirjalle vielä suurempaa menekkiä? — Muuten ed. Danielson-Kalmari — vaikka toivoikin — ei enää saa takaisin sitä agitatsioniasetta, minkä hän ja hänen porvaristoverinsa lausunnot ovat meille tänä iltana jo tarjoneet.

Ed. **Hakulinen:** On suuresti valitettavaa, jopa huolestuttavaa, että maassamme viime aikoina on ruvettu kytkemään kansanvalistustyötä puoluepyyteitten yhteyteen. Mitään muuta ei voi myöskään tietää erikoisen sosiaalidemokraattisen nuorisoliiton synty ja valtioavun anominen sille. Kun kerran sille uralle astutaan, niin voidaan joutua hyvinkin arveluttaviin seurauksiin. Johan täällä esim. tänäpäivänä kuului ääniä siitä, että pitäisi olla erityisiä sosiaalidemokraattisia kansanopistoja. Seuraava askel kai olisi — ainakin jos ed. Tainio saisi asiat määrätä — puoluekansakoulu, ehkä vielä puolueoppikoulu j. n. e., kunnes vihdoin olisi päästy siihen, että kaikki valistus- ja kasvatustyö tehtäisiin puoluehengessä. (*Sirola*: Niinkuin nyt.) Jos millään alalla, niin ainakin kansanvalistuksen työkentällä tulisi meidän osata tehdä käsi kädessä sovinnollista yhteistyötä. Mitä enemmän rikkirevitty yhteiskunta on, sitä tarpeellisempi on myöskin, että on edes joitakuita seuroja ja yhdistyksiä, joissa kansalaiset, mitä puolueväriä sitten ovatkin, voivat tavata toisensa, lyödä kädet yhteen ja yhteisin voimin toimia saman isänmaan hyväksi. Ja mitkäpä seurat siihen paremmin sopisivat kuin sivistysseurat ja niiden joukossa juuri nuorisoseurat, jotka ovat ottaneet kansan pohjakerrosten sivistämisen, sen nuorison henkisen kasvatuksen ohjelmaansa. Että valistustyötä todella voidaan puolueettomassa hengessä tehdä, sitä ei toki kukaan, ei edes herra Tainio, täydellä vakaumuksella tahtone kieltää ja siitä on kyllä käytännössä saavutettu tarpeeksi kokemusta.

Miten turmiollisesti puoluepyyteet voivat vaikuttaa kansanvalistuksen asiaan, siitä on tämä päivä selvänä todistuksena. Uhkaahan valtioapu tulla tykkönään kielletyksi Suomen nuorisoliitolta. Uskallan väittää, että se olisi mitä suurin taka-askel ja että se herättäisi laajoissa kansankerroksissa suurta pettymystä. Suomen nuorisoliitolla on vuosikymmenien kunniakas ja hedelmällinen työ takanaan, niin että se on oikeutettu saamaan sen tunnustuksen ja kehoituksen, mitä valtioapu sen tukemiseksi tietää. Uhraammehan satojatuhansia maanviljelys- ja muille taloudellisille seuroille, miksemme uhraisi muutamia kymmeniä tuhansia kansan nuorison omavaraiselle pyrkimykselle kohota valistukseen ja siveelliseen kuntoon! Senkö takia muka, että nämä seurat

eivät kykenisi tekemään puolueetonta valistustyötä! Mikäli minä nuorisoseurojen työtä tunnen, mikäli olen siinä mukana ollut, voin vakuuttaa, että se väite on tuulesta temmattu, ehkä muutamia vallan harvoja poikkeuksia lukuunottamatta. Siitä syystä siis ei yleistä avustusta voi niiltä kieltää.

On sanottu, että seurat eivät ole vielä toimintaansa pohjanneet valtioavun turviin, kun ne ovat niin vähän aikaa saaneet nauttia tätä apua. Minä tiedän täydellä varmuudella, että monet keskusseurat ovat juuri tähän valtioavun saantiin perustaneet vastaisen toimintansa ja suunnitelmansa. Olisi koko liikkeelle arvaamattomaksi vahingoksi, jos nämä suunnittelut ja jo alotetut toimenpiteet täytyisi peruuttaa.

On väitetty, että piiat ja rengit eivät tule nuorisoseuroihin eivätkä siellä viihdy. Minä kokemuksiin perustuen tiedän päinvastoin. Minä olen nähnyt heidän sinne tulleen ja siellä hyvin viihtyneen. Missä näin ei ole asianlaita, siellä menkööt sosiaalidemokraattiset johtohenkilöt nuorisoseuroihin ja viekööt mukanaan kansan syvät rivit. Minä olen vakuutettu siitä, että jos he tahtovat tehdä puolueetonta nuorisoseuratyötä, niin he ovat sydämmellisesti tervetulleita nykyisiinkin nuorisoseuroihin. Jos he taas tahtovat perustaa omia seurojaan, niin sitoutukoot niiden säännöissä noudattamaan puolueettomuutta. Silloin he kyllä ovat tervetulleita myös Suomen Nuorisoliittoon, ja siten pääsevät osallisiksi valtion avustuksesta. Jos he sen sijaan eroavat ja vaan puoluetarkoituksissa toimivat, niin minun käsittääkseni he eivät voi myöskään olla oikeutettuja saamaan yleistä avustusta. Mutta älköön sen takia valtioapua kiellettäkö siltä nuorisoliikkeeltä, joka tahtoo ja, siitä olen vakuutettu, myös voipi puolueettomasti tehdä valistustyötä.

Minä toivon että valiokunnan mietintö hyväksytään ja että siis Suomen Nuorisoliitolle myönnetään apuraha ja että se kielletään Sosiaalidemokraattiselta Nuorisoliitolta. On sanottu, että sosiaalidemokraatit saavat siitä agitatsioonikeinon, saakoot! Se ei voi minun päätökseeni vaikuttaa, ja luulenpa, että se agitatsioonikeino olisi varsin heikko, sillä se olisi epäoikeutettu.

Ed. **Wikman:** Minä en voinut olla pyytämättä puheenvuoroa, kun kuulin että pari auktoriteettia, sellaista edustajaa, joilla on kyky viedä mukanaan suuria joukkoja toisia, on täällä asettunut kokonaan vastustamaan tällä kertaa avustuksen myöntämistä nuorisoliikkeelle. Olen ollut jonkun verran tilaisuudessa seuraamaan nuorisoseurojen toimintaa, enkä ole tähän päivään saakka nähnyt muuta kuin kaksi yritystä tehdä niiden toimintaa puoluepeliksi. Ensimmäinen on sosiaalidemokraattien anomus 5,000 markan myöntämisestä heidän omalle liitolleen, jonka puoluevärin he itsekin

ovat ilmeisesti täällä tunnustaneet. Toinen yritys on se, mikä sisältyy siihen epäävään ehdotukseen, mikä täällä eduskunnassa on tehty apurahojen antamisesta nuorisoseuroille. Minä käsitin nimittäin niin, ettei tämmöistä epäämistä olisi tehtykään, jollei epäiltäisi ja jollei sen kautta tavallaan tunnustettaisi, että nuorisoseurat toimivat puolueellisina yrityksinä. Kun asianlaita on tällainen, niin minä puolestani en voi muuta kuin lämpimästi suositella valiokunnan mietinnön hyväksymistä. Nuorisoseurojen toiminta on ehdottomasti vain herättävää laatua, se on pohjan rakentamista maailmankatsomuskannalle, joka voi olla sitte tulokseltaan yhtä hyvin sosiaalidemokraattinen kuin porvarillinen. Se on siinä aivan samallainen kuin koulut ja kansanopistot ja esimerkiksi ylioppilaskunnat, joissa kaikissa keskustellaan ja pohditaan yhteiskunnallisia asioita ei suinkaan siinä mielessä, että joku määrätty maailmankatsomuskanta osanottajien päähän pantaisiin, vaan että heidän silmänsä avautuisivat. Voin mainita, että esim. ed. Sirola ja minä olemme olleet samassa koulussa ja samassa osakunnassa, ja siellä yhdessä keskustelleet yhteiskunnallisista kysymyksistä, mutta kuitenkin me nyt istumme näin kaukana toisistamme.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut; puhuja tekee hyvin ja jatkaa lavalta.

Aivan sama on minun käsitykseni mukaan asianlaita nuorisoseuroihinkin nähden. Niissäkin tehdään vain tätä silmiä avaavaa työtä, joka semmoisena ehdottomasti ansaitsee meidän kaiken kannatuksemme. Olisi todellakin eduskunnan puolelta hämmästyttävä teko meidän nuorisoseuraliikettämme kohtaan, jos tämä eduskunta nyt yhdeksi vuodeksi lakkaisi jatkamasta sitä valtioavun myöntämistä, joka viimeisessä säätyeduskunnassa sai niin onnellisen ratkaisun.

Ed. **Runeberg:** Jag ber att få understöda den andra reservationen. Jag måste nämligen anse, att äfven de socialdemokratiska ungdomsförbunden afse och innebära ett värkligt bildningssträfvande och att samhället i dess helhet har gagn af att befordra ett sådant icke minst bland de samhällslager, hvarom här är fråga. Man kan, om man så vill, beklaga, att icke alla medborgare oberoende af klasser eller partier förena sig till gemensamt bildningsarbete och man kan säga såsom här blifvit sagdt, att det står äfven den socialdemokratiska ungdomen fritt att deltaga i en sådan samfäld sträfvan. Men sådant förhållandet i värkligheten är, blir yrkandet på ett sådant slags samarbete ingenting annat än en from önskan. Den tid skall väl komma, då äfven socialdemokraterna skola finna och känna sig såsom lika berättigade

och lika förpliktade medlemmar af samhället. Men vi måste fatta vårt beslut med hänsyn till den bestående värkligheten. Och sådan denna gestaltat sig, så måste vi väl anse det bättre, att de olika grupperna och klasserna af samhället arbeta på detta område, ungdomsföreningarnas, arbeta för bildningssträfvanden, hvar på sitt håll, hällre än att någon del skulle vara utesluten. Den ungdom, som nu uppväxer, särskidt den socialdemokratiska ungdomen, skall väl i sinom tid förstå att bättre, än hvad fallet är med socialdemokratins nuvarande representanter i vårt land, uppfatta den egentliga innebörden af den stora arbetarerörelse, i hvars tecken vår tid går fram. Jag för min del tror och hoppas, att den sträfvan, som funnit ett uttryck äfven i den socialdemokratiska ungdomsrörelsen, skall i sin mån medvärka härtill. Det är i korthet sagdt på dessa skäl, som jag ber få understöda den andra reservationen. För den händelse denna icke skulle vinna landtdagens bifall, kan jag icke anse annat än att hr Danielson-Kalmaris förslag, som likställer de olika ungdomsföreningarne, är det, som bör antagas, och ansluter jag mig till det, för den händelse andra reservationen icke godkännes. Det kunde ju finnas oändligt mycket att tillägga i denna fråga, som redan framkallat en så lång, alltför lång diskussion, men just på grund af det sistantydda ber jag att få inskränka mig till detta.

Ed. **Sundblom:** Den som är förtrogen med ungdomsföreningsrörelsen och iakttagit den på nära håll, kan också intyga, att den på ett värksamt sätt bidragit till väckelsen bland vårt folk, och den, som känner till föreningarnas gagneliga värksamhet, kan aldrig vara med om ett förslag, som afser att beröfva dem det understöd, hvarom statsutskottet hemstält. — Med afseende å hr Tainio är det svårt att veta, när han menar allvar och när han skämtar. Han har sagt, att på Åland 95 % af valmännen infunnit sig till valurnorna. Detta är sant. Men därmed är ingalunda sagdt, att ungdomföreningarna göra i politik eller att de allena hafva förtjänsten häraf, ty som sådana hafva ungdomsföreningarna, åtminstone hvad Åland beträffar, icke på något vis direkt deltagit i valrörelsen. Men att det finns en sådan vakenhet bland folket, att 95 af hundra deltaga i val, visar, att det gifves krafter, som arbeta för att föra folket framåt och göra det politiskt vaket. Häri hafva ungdomsföreningarna stor del, detta skall jag gärna och med nöje erkänna. Detta synes mig dock tala *för* ungdomsföreningarna, och icke emot dem.

Ed. **Huoponen:** Olen ollut mukana nuorisoseuratyössä useita vuosia, aina nuorisoliikkeen alkuajoista saakka, ja olen velvollinen todistamaan, että mikäli voin tuntea, ei minkäänlaista

puoluetoimintaa ole nuorisoliikkeessä ollut havaittavissa. Ainakin sillä paikkakunnalla, missä minä tunnen oloja, kuuluu nuorisoseuraan jäseniä kaikista puolueista ja puolueryhmistä, jopa useissa seuroissa on enemmistö sosiaalidemokraatteja. Aamupäivän istunnossa mainittiin, että laulu- ja näytelmä-seuroihin ei otettaisi kernaasti renkejä, piikoja ja työväestöä. Kokemus on nyt kuitenkin päinvastainen. Ainakin sillä paikkakunnalla, missä minä olen toiminut, on kaikkia eri kansanaineksia kaikista yhteiskunta luokista yhteistoiminnassa näissä seuroissa. Jäseninä on ollut virkamies palvelijan ja rengin kera. Mitä siihen väitteesen tulee että nuorisoseuraliike palvelisi puoluetarkoituksia, pyydän muistuttaa, että sortovuosina nuorisoliikkeen yleisissä kokouksissa nimenomaan päätettiin, että nuorisoliike ei millään tavalla saa sekaantua politiikkaan. Olen Etelä-Karjalan nuorisoseurojen johtokunnan jäsen. Ja kun viime keväänä sovittiin esitelmän pitäjien kanssa, määrättiin nimenomaan ehdoksi, ettei minkäänlaisia puolueperiaatteita saa tulla kysymykseen. Luulen, että näin on kaikilla muillakin seuduilla laita. Tämän pitäisi selvästi osoittaa, että nuorisoseuraliike on pyrkinyt olemaan yli puolueitten . Minä siis kannatan lämpimästi valiokunnan mietintöä ja toivon, että eduskunta tulee myöskin hyväksymään sen.

Ed. **Slätis:** Den långa diskussionen i förevarande sak har icke på långt när tillfredsställt mig. Det är därför jag också anhållit om att få uttala min åsikt. Jag är en varm vän af ungdomsföreningarna, och att här icke höra denna rörelse enhälligt uppböras af Finlands unga, nya representation, det känns värkligen sårande. På landsbygden har ungdomsföreningsrörelsen värkat mycket godt, och ändå har den haft att kämpa mot en hel massa ofördelaktiga omdömen och fördomar i stor mängd. Jag kan därför icke godkänna det uttalande, som här blifvit gjordt, att ungdomsföreningarna skulle lämnas utan understöd. Ej häller kan jag godkänna den uppfattning, som har framhållits af några ärade medlemmar af representationen, att man borde fordra af föreningarna något slags garanti för att dessa medel, som ställas till deras förfogande, blifva rätt använda. Jag anser för min del, att detta icke vore det rätta sättet att taga ungdomen. De smulor, som representationen nu står i beråd att gifva ungdomsföreningarna för deras organisation, böra lämnas alldeles utan vilkor. Ifall icke ungdomsföreningarna skulle motsvara detta förtroende eller om det skulle visa sig att de icke kunna använda dessa medel, så hindrar ingenting representationen att vid en kommande landtdag vägra dem understöd. Jag ber därför få förorda, att understöden för ungdomsföreningarna lämnas alldeles utan vilkor och med fullt förtroende till ungdomen.

För egen del kan jag dock icke biträda den uppfattning, som prof. Runeberg här uttalade, då han understödde andra reservationen. Skall ungdomsföreningsrörelsen anses vara förtjänt af understöd, så bör dess mål vara fullkomligt ideelt, och man bör ingalunda skrifva på sin panna, att man drifver partipolitik i den ena eller andra riktningen. En ungdomsförening, som sålunda arbetar i socialdemokratisk riktning, bör icke få understöd, lika litet som en ungdomsförening, hvilken förklarar sig beredd att arbeta i någon annan riktning eller tillhandagå något annat politiskt parti. Ungdomsföreningsrörelsen är alltför hög och af en alltför vidt bärande ideel natur för att kunna.på detta sätt begränsas. Jag ber för min del att få understöda betänkandet sådant det är, och hoppas, att Finlands representanter icke för denna gång skola bereda ungdomsrörelsens försvarare och vänner en så stor öfverraskning, som att nu lämna dem helt och hållet utan statsunderstöd efter det att rörelsen redan har åtnjutit sådant.

Ed. **Castrén:** Ettei ainoastaan sosiaalidemokraattinen nuoriso, vaan sosiaalidemokraattisen puolueen täysikasvaneetkin jäsenet tarvitsisivat oikeata sivistystä, valistusta ja opetusta, siitä oli ed. Tainion viimeinen esiintyminen, kuten melkein kaikki hänen lausuntonsa tätäkin ennen, elävänä todistuksena. Ja jos minulla olisi se vakuutus, että ed. Tainio istuutuisi sosiaalidemokraattisen nuorison penkeille sen kera vastaan ottamaan todellista sivistystä, niin kenties olisin minäkin taipuvainen myöntämään valtioapua sosiaalidemokraattiselle nuorisoliikkeelle. Mutta kun minulla ei ole tätä vakuutusta, kun minä muistan tuota vanhaa sananlaskua, että vaikeata on opettaa vanhaa koiraa istumaan, niin on tämäkin yksi syy, jonka takia minä en ole puheenalaisen valtioavun myöntämiseen taipuvainen. Mutta se sikseen. Jokainen meistä lienee elävästi vakuutettu siitä, että suurin puute, joka tätä nykyä haittaa sosiaalidemokraatista liikettä, on juuri tietojen puute, ja että kuta enemmän työväen liikkeen harrastajat meidän maassamme omaavat tietoja, sitä järkevämmäksi sen suunta muuttuu. Etenkin olisi suuresti tarpeellista, että sosiaalidemokraatista liikettä lähellä oleva nuoriso saisi sosiaalipoliitillisia tietoja, ja että sille kansantajuisessa muodossa annettaisiin opetusta kaikkien tieteitten aloilta. Mutta kun sosiaalidemokraattista nuorisoliikettä ja sen toimintaa ei tahdota asettaa päivän valoon, kun koko tämä sosiaalidemokraattisen nuorisoliikkeen perustaminen ja johtaminen on mitä tunnottomimpien agitaattorien ja palopuhujien käsissä, niin on tässäkin seikka, joka minun ymmärtääkseni tätä nykyä tekee mahdottomaksi valtioavun myöntämisen sosiaalidemokraattisen nuorisoliiton kannattamiseksi. Mutta jos sosiaalidemokraattinen nuorisoliitto osottaa, että sitä todellakin elähyt-

tää sivistyksen jano ja tiedon halu, että se tahtoo pyrkiä tiedon kirkkaille lähteille, silloin vasta on aika uudestaan ottaa esille kysymys valtioavun myöntämisestä puheenalaiselle liitolle.

Muuten en voi asettua sille kannalle, kuin ed. Danielson-Kalmari, Runeberg ynnä useat muut. En voi asettua sille kannalle että sen takia, ettei tätä nykyä voida myöntää valtioapua sosiaalidemokraattiselle nuorisoliitolle, kiellettäisiin valtioapu myöskin maamme muilta nuorisoseuroilta. Valtioavun kieltäminen muilta nuorisoseuroilta olisi sivistysvihollinen teko, teko, joka ei olisi omiansa antamaan oikeata käsitystä niistä sivistyspyrinnöistä, jotka kaikesta huolimatta pitäisi Suomen kansan eduskunnassa olla vallalla. Tällainen kielto olisi taka-askeleen ottaminen, johon ei olisi minkäänlaisia päteviä syitä. Senpätähden minä puolestani uskaltaisin kehoittaa eduskuntaa yhtymään valtiovarainvaliokunnan nyt käsillä olevia ponsia kannattamaan ja myöntämään nuorisoseuroille valtiovarainvaliokunnan ehdottaman valtioavun.

Ed. **Vuolijoki, Väinö:** Ed. Castrénin aamupäivänlausunto pakottaa minut sanomaan muutaman sanan.

Minä en usko mitään pahaa ed. Castrénista. Minä luulen että hänen monet haukkumapuheensa täällä eduskunnassa sosiaalidemokratiaa ja varsinkin meikäläistä sosiaalidemokratiaa vastaan tulevat tietämättömyydestä. Hänen kysymyksensä aamupäivällä ja muut esityksensä ovat minusta näyttäneet että hän ei todellakaan tunne sosiaalidemokratiaa, ei muiden maiden enempää kuin meikäläistäkään. Sentähden minä tarjouduin pitämään pienen esitelmän hänelle. Hän epäili minun tietojani sosialismissa, koska ne muka ovat „marraskuun" ajoilta. Epäilemättä ne olisivatkin pienet, minut löydettäisiin hyvin pian köykäiseksi sosialismissa, jos minun sosialismini olisi siltä ajalta, mistä ajasta ed. Castrén on agraaripolitikoimisensa alkanut. Se nyt sattuu kumminkin olemaan puolen vuosikymmentä aikaisemmalta ajalta eikä siltä marraskuulta, jota ed. Castrén tarkoittaa.

Ed. **Turkia:** Minä pyydän huomauttaa ed. Ingmanin puheen johdosta, kun hän uskotteli täällä, että Ingersollin teoksia on kustantanut ja levittänyt sosiaalidemokraattinen puolue ja samalla koetti uskotella, että teosten tekijä on sosiaalidemokraatti — ainakin kaikesta mitä hän esitti voi saada sellaisen käsityksen — että väitettäessä tuollaista, ed. Ingman joko tietensä tai tietämättään valehteli. Muuten luulen, että se tapahtui tieten, sillä suomettarelaiset ennen vaaleja menettelivät samoin. Sitäpaitsi on jotenkin vaikea epäillä ettei sivistynyt, yläluokkaan kuuluva henkilö tietäisi, mikä mies oli Ingersoll. Mitä sen teoksen levittämiseen tulee, niin minä olen sitä mieltä, että suomettarelaiset ovat sen

levittämiseksi tehneet suurimman palveluksen, sillä ennen vaaleja jokaisessa kokouksessa, pienissäkin, he lukivat Iingersollia ja uskottelivat valheellisesti, että se on sosialistinen kirja.

Ed. **Ingman, L.:** Minä en ole koettanut kenellekään luulotella että Ingersoll oli sosialistinen kirjailija. Minä vallan hyvin tiedän ettei hän sitä ollut. Mutta toiselta puolen minä tiedän myös sen, — olen sen monelta eri taholta kuullut — että juuri sosialistiagitaattorit mitä hartaimmin levittävät Ingersollin kirjoja. Olisin muuten herra Turkialle voinut esittää useitten muittenkin sosialististen kirjailijoiden, niinkuin „Monistin", Jokisen y. m. ·samoja aineita koskettelevia kirjoja, mutta katsoin riittävän, että esitin otteita tämän yhden kirjailijan teoksista.

Ed. **Pärssinen:** Minä olen kuunnellut tänä päivänä tätä keskustelua ja muistui mieleeni keskusteluni erään kansanopistonjohtajan kanssa. Hän kääntyi nimenomaan minun puoleeni ja sanoi, että hän valittaa sitä, ettei hänen paikkakunnallaan ole mitään sivistystilaisuuksia köyhälistön nuorisolla, sillä nuorisoseuroihin ne eivät tule. Hän kyseli, miten voisi perustaa sosialistisen nuorisoseuran, hän olisi halukas ottamaan niihin osaa ainoastaan senvuoksi. että hän olisi mielellään nähnyt työväen nuorison puuhailevan sivistyshommissa. Täällä on pyydetty työväen nuorisolle valtioapua sen sivistystarkoituksia varten, ja tämän hyvän asian vika ei ole, että siihen on päässyt sekaan sosialismin punainen peikko, jota vastaan on koko päivä taisteltu. Minä ainakin olen tullut siihen johtopäätökseen ja vakuutukseen ettei ole muuta kuin ilmeinen tekosyy, kun sotketaan tähän sosialismin peikon pelkäämistä. Todellinen syy näyttää olevan se, ettei porvaristo välitä yhtään mitään työväen sivistysharrastuksista.

Mitä tulee vapaa-ajattelijoihin, niin niitä on kaikissa puolueissa, jos lienee niitä työväen puolueessakin.

Ed. **Turkia:** Minä olen mielissäni siitä, että ed. Ingman peruutti syytöksensä ja lupaan hänelle, kuten Ingersollin kirjassa sanottiin, harpun.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Martikaisen tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty toisen vastalauseen ehdotus.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

2:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy toisen vastalauseen ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Valppaan tekemä ehdotus.

Äänestyksessä annettiin 136 jaa- ja 46 ei-ääntä.

3:o Ken hyväksyy mietinnön ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on toisen vastalauseen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annettiin 106 jaa- ja 74 ei-ääntä.

4:o Ken hyväksyy mietinnön ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on määrärahan antaminen evätty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **mietinnön ehdotus** oli **hyväksytty.**

Vasta tehtyä päätöstä vastaan panivat vastalauseensa ed. **Eloranta** ja **Salminen.**

Siv. 11 oleva viimeinen, *helppotajuisten luentokurssien kannattamiseen myönnettävää määrärahaa koskeva ponsi.*

Keskustelu:

Ed. **Valpas:** Täällä eduskunnassa on lähes ilman vastalausetta jo myönnetty porvarien käytettäväksi niin sanottuun valistustarkoitukseen koko lailla suuria summia. Niitä myönnettiin Suomalaisen Kirjallisuudenseuralle 50,000 markkaa vuodessa, ilman että me silloin vaadimme niitä $^2/_5$ sosiaalidemokraattien käytettäväksi, mitkä äänestyssuhteiden mukaan olisivat meille tulevat. Äsken tehtiin päätös, jolla yläluokan luokkatarkoituksiin myönnettiin koko määrä eikä mitään sosiaalidemokraateille. Taas tulee samallainen menettely kysymykseen, nyt tulee kysymykseen määrärahan myöntäminen helppotajuisten luentojen toimeenpanemista varten. Kun on käytetty sanaa „helppotajuinen", niin on sillä kai tarkoitettu, että näitä luentoja tultaisiin etupäässä toimeenpanemaan „vähänymmärtäville työläisille", jotka, kun luennot helposti esitetään, saisivat asioista selkoa. Meillä on kokemusta tällaisista luennoista, joita ylhäältä käsin tarjoillaan. Jotkut niistä voivat koskea puhtaasti tieteellistä ainetta, jossa ei pääse puoleen eikä toiseen puolueellista väriä niihin lykkäytymään, mutta useimmat niistä ovat aiheeltaan sellaisia, että niissä aina tavalla tai toisella luennonpitäjän erikoinen puoluekarva saadaan esille. Sellaisia ovat historialliset luennot, sellaisia yhteiskunnalliset luennot, kansantaloudelliset lennot j. n. e. Kun tällaisia luen-

toja on työväelle eri aikoina pidetty, ovat ne useinkin synnyttäneet varsin katkeraa verta työväessä. Me olemme joskus joutuneet luennon jälkeen varsin kiivaaseen kahakkaan, joskus luennonpitäjän kanssa, jos keskustelua on sallittu, missä keskustelussa sitten työväestö on osoittanut olevansa aivan eri mieltä kuin luennonpitäjä. Keskustelussa on ilmennyt, että luento ei ole vastannut sitä hyötyä, sitä tarkoitusta, mikä sillä olisi pitänyt olla. Jos tahdottaisiin kansan mielen mukaisia luentoja, niin voitaisiin ne järjestää kokonaan toisella tavalla kuin sillä tavalla, että ylhäältäpäin kaikkein armollisimmin tarjoillaan luentoja. Ne voitaisiin järjestää siten, että kansalaiset itse, joille luentoja kaupitellaan, saisivat valita ketä tahtovat luennonpitäjäksi ja miltä alalta tahtoisivat luennoita. Kun tällä tavoin on niitä järjestetty, ovat ne tulleet joukkojen mielen mukaisia. Niitä on pidetty Helsingissä muun muassa nuorisoseurojen toimesta, työväenyhdistyksen toimesta, ja niihin on oltu ylipäänsä jotenkin tyytyväisiä. Niissä on käytetty porvarillisiakin yliopistomiehiä luennoitsijoina. Ja silloin kuin he ovat tulleet näin kansan valitsemina luentoja pitämään, eivät he ole uskaltaneet niin julkeasti kuin muuten esittää puoluekarvaansa, toiset eivät ollenkaan. Sitäpaitsi on valinnassa voitu ottaa huomioon tämäkin asian puoli, niin että on osattu pyytää vähemmän puolueellisia aineksia sieltä käsin ja sillä tavoin on tultu paremmin tyydytetyksi. Työväen keskuudessa on luentojen tarve ylen suuri ja on ollut vuosikausia. Tulee aina pyyntöjä meidän toimikunnille että hankkikaa siihen ja siihen kaupunkiin ja varsinkin maaseudulle luennoitsijoita, mutta sosiaalidemokraattisella puolueella ei ole tarpeeksi varoja lähettää niin paljon luennonpitäjiä kuin haluttaisiin, vaikka puolue kyllä on koettanut parhaansa mukaan ponnistella. Meidän taholta on pidetty kokonaisia luentokursseja, kerrankin kaksi viikkoa yhtä mittaa, viisi luentoa joka päivä. Tällaiset kurssit koskivat suuressa määrässä tärkeitä asioita, verotusasioita, uutta vaalijärjestelmää ja sen sellaisia. Ne olivat osaksi varsin päteviä ja varsin tieteellistä laatua. Se osoittaa, että niitä kyetään kyllä siltäkin taholta toimeenpanemaan. Mutta varojen puute on yhäti suurena esteenä. Jos olisi varoja, niin saataisiin yliopistomiehiäkin mukaan ja sillä tavoin levitettäisiin valistusta kansalaisten riveihin. Kun näitä rahoja ruvetaan eduskunnan puolelta antamaan, niin täytyisi täällä kerran asettua suhteellisen oikeuden kannalle, sen suhteellisen oikeuden, jota minä edellä puolenpäivän täällä esitin, nimittäin että $^2/_5$ varoista myönnettäisiin sosiaalidemokraattisen ryhmän ja $^3/_5$ porvarillisten ryhmäin käydettäväksi — näin suuri osa, niinkuin kansan toimittaman äänestyksen perustuksella porvaristo on oikeutettu saamaan, myönnettäisiin porvareille. Tällä tavoin tyydytettäisiin molempia leirejä, molemmat voisivat käyttää näitä luentoja tarkoituksiaan

vastaavalla tavalla. Tähän suhteelliseen oikeuteen vedoten pyydän esittää seuraavaa: että myönnettäisiin vuodeksi 1908 helppotajuisten luentojen kustantamiseen Kansanvalistusseuran ja Svenska Folkskolans Vänner nimisen seuran yhteisesti käytettäväksi 15,000 markkaa ja Suomen Työläisliiton ynnä Svenska Arbetareförbundetin käytettäväksi 10,000 markkaa. Kun ehkä näitä järjestöjä ei täällä tunneta, pyydän huomauttaa, että Työläisliitto on toiminut vahvistettujen sääntöjensä varassa ja että siihen kuuluvat kaikki sosiaalidemokraattisen puolueen suomenkieliset yhdistykset sekä että Svenska Arbetareförbundetiin taas kuuluvat ruotsinkieliset sosiaalidemokraattiset yhdistykset maassamme ja ne molemmat liitot yhteensä muodostavat Suomen sosiaalidemokraattisen puolueen. Pyydän siis, että porvarit tällä kertaa noudattaisivat oikeutta ja kohtuutta eivätkä aina antaisi meille hyviä agitatsiooniaseita.

Ed. **Eloranta:** Minun ei tarvitse tarkemmin perustella ehdotustani, koska ed. Valpas on tehnyt samansuuntaisen ehdotuksen kuin minä aijoin esittää, vaan saan ainoastaan kannattaa tätä hänen ehdotustaan.

Ed. **Palmén:** Me olemme saaneet tänään kuulla maksuttomia luentoja puolueasioista niin tarpeeksi että oikein hirvittää ruveta uudestaan puhumaan, kun täytyy pelätä, että ehkä joku varomaton sana voi avata uudestaan sulut, niin että tämä sama puhetulva alkaa. Mutta minun täytyy kuitenkin sen johdosta, että niin kauan olen saanut olla mukana valistustoimissa, antaa muutamia tietoja, jos kohta minun täytyy tunnustaa, että minulla ei ole mitään varmaa toivoa, että ne, jotka ennakolta katsovat kaiken, mitä porvarillisen puolueen taholta tehdään, olevan itsetietoista puolueellisuutta, tulevat tyydytetyiksi. En myöskään liioin luule voivani saada vakuutetuksi niitä, jotka ennakolta arvelevat, että Suomessa nykyään jokainen asia on järjestettävä siten, että annetaan $^2/_5$ toiselle puolelle ja $^3/_5$ toiselle.

Kysymys koskee yksinkertaisesti valistus- ja opetustyötä ja vaikka tältä lavalta on moninaisesti vakuutettu, että että on ihan mahdoton palvella valistustyössä olematta puoluemies ja ajamatta salaa tai epärehellisesti puoluetarkoituksia, niin uskallan kuitenkin, vedoten kaikkien maiden kokemukseen väittää, että opettamisessa vieläpä historiankin opettamisessa on varsin mahdollista etsiä ja esittää totuutta niin pitkälle kuin inhimillinen vajavaisuus sen sallii. Siitä syystä minä en ole voinut olettaa, että ken vain kuuluu porvarilliseen puolueeseen, olisi mahdoton esittämään totuuden sanoja, vieläpä niille, jotka ovat sosialistia. Minä voin puhua kokemuksesta, sillä minä olen toiminut tässä kaupun-

gissa ja tässä samassa salissa puhunut ja sali on ollut täynnä järjestyneen työväen jäseniä, eikä kuuna päivänä ole minulle tapahtunut, että siinä olisi tullut loukkaavaa erimielisyyttä, joskin moni ehkä on ajatellut toisin kuin minä. Se on yksinkertaisesti valistustyö, joka tässä on kyseessä ja siinä kohden ei kysytä suhdelukuja. Voisin kernaasti omasta puolestani suostua siihen, että $^3/_5$ ja vaikkapa $^5/_5$ luennoitsijapaikoista joutuisi herrojen sosialistien haltuun, edellyttäen, että sosialistipuolueessa on henkilöitä, joiden tiedot ja esityskyky sitä tehtävää kantavat. En ensinkään asetu tässä suhdeluvun kannalle, mutta oltuani näissä toimissa kauan aikaa mukana, voin sanoa, että varsinkin tässä kaupungissa on meillä ollut hirvittävän vaikeaa saada luennoitsijoita, vaikka toimikunnassa on istunut järjestyneitten edustajia. Ja kun tulee lähimmiten puheeksi nämä varat, jotka nyt ovat kyseessä, niin voin mainita, että on ollut samanlaisia vastuksia, vieläpä niin, että sosialistit, joita on koetettu saada luennoitsemaan, ovat jyrkästi kieltäytyneet rupeamasta siihen toimeen. Se opetustoimi, jota eduskunnan varoilla on ylläpidetty jo pian 2 vuotta, on järjestetty niin, että on koetettu pitää puoluekysymykset ulkopuolella tätä kysymystä. Kun ohjelma tehtiin, huomautettiin siinä nimenomaan että valtiolliseen agitatsiooniin liittyviä esityksiä ei oteta avustettavaksi. siinä huomautettiin sen lisäksi että luennoitsijan tulee välttää kaikkia, mikä voi loukata yleisön tunteita ja mikä on omiaan vähentämään luottamusta luennoimistoimeen. On oltu aivan ankaria; vieläpä päätettiin nimenomaan, koska tämä opetustoimi tapahtui keskellä vaaliagitatsioonia, ettei yksikään luennoitsija, olipa kuinka tunnettu tahansa, voisi tulla kysymykseen saamaan näitä varoja, jos hän samalla matkalla esiintyi valtiollisena puhujana. Siitä seurasi, että eräs meidän etevimmistä ruotsinkielisistä puhujistamme, professori Heikel, kun hän muuten teki matkan Pohjanmaalle, taisi jättää pitämättä luentoja, sentähden vain että hän oli kutsuttu puhumaan valtiollisista asioista. On siis kyllä koetettu välttää kaikkea, mikä on ollut puolueellisuutta. Sosialistien joukosta ei saatu luennoitsijoita muita kuin eräs henkilö, joka ei enää ole kotimaassa, insinööri Severi Alanne. Kaikki muut, joita pyydettiin, kieltäytyivät tulemasta; kielsivätpä sosialistit puoluelaisiaankin tulemasta luentoihin. Mutta näitä luentoja on sittekin jatkettu, niin että maan kaikista ääristä, missä niitä on pidetty, on saatu kuulla, että yleisö on ollut erinomaisen tyytyväinen niihin. On satoja tuhansia kansalaisia, jotka tällä tavoin ovat saaneet kuulla sivistävää opetusta erilaisten tieteitten alalta. On koetettu saada sekä yliopistomiehiä että muita luentoja pitämään. En voi vakuuttaa, että toimikunta on ollut paras. Jos siinä kohden saadaan apua, jos voidaan saada toimikuntaan muita, niin minä luulen että sekä Kansanva-

listusseura että Svenska Folkskolans Vänner hyvin tyytyväisinä ottavat vastaan avun. Pääasia on, että se valistustyö, minkä nämä molemmat seurat ovat ottaneet ajettavakseen, todellakin tulee suoritetuksi. Voin sanoa sen toimikunnan nimessä, joka näitä varoja on käyttänyt, ettei sen puolesta ole mitään estettä, kun vaan kykeneviä luennoitsijoita saadaan, vaikka kaikki $^5/_5$ olisivat sosialistisia puhujia. Pyytäisin lisäksi, että jokainen, joka siihen ryhmään kuuluu, tahtoisi ilmoittaa, missä hyvät luennoitsijat ovat, sillä niille tarjotaan työtä. Tahdon lisätä, että varojen jaossa, välttääkseen tuota tuiki haitallista sentralisatsioonia eli keskityspolitiikkaa, jota valitettavasti on olemassa, on koetettu asettaa niin, että maaseudun järjestöt itse ryhtyvät toimeen, samoin kuin järjestyneiden työmiesten edustajat ovat mukana Helsingin valistustyössä, eikä siltäkään puolen ole pelättävä mitään sellaista sortoa, jommoista ed. Hänninen näytti pelkäävän. Luulen, että tässä kohden on syytä hyväksyä valtiovarainvaliokunnan tekemä ehdotus, sillä se perustuu jo $1^1/_2$ vuoden kokemukseen ja eduskunta voi paremmin ensi keväänä arvostella asiaa, kun esitetään seikkaperäinen kertomus, miten varat ovat tulleet käytetyiksi.

Ed. **Yrjö-Koskinen B. S.:** Siinä tarkoituksessa että tämän päiväistä ajatuksenvaihtoa ei enää toistettaisi, minä pyydän ehdottaa, että eduskunta ei keskustele enää tästä asiasta, vaan äänestää (Hyvä!).

Ed. **Kirves:** Minä oikeastaan en jaksa olla merkitsemättä tämän iltaisesta keskustelusta erästä kohtaa. Meidän porvarimme ovat erinomaisen hyviä kansan sivistäjiä. Mutta mihin suuntaan tämä sivistäminen käy, se on tänä iltana nähty. Kansakoulujen rakentamista vartenkaan ei ole varoja enempää myönnetty, ne joutaa huutokaupalla myytäväksi. Ei tahdottu varattomille kansakoulun oppilaille myöntää rahoja kirjojen ostamiseen muuten kuin äänestyksellä. Mutta kyllä porvarillisten tarkoituksiin riittää varoja. Olen tahtonut merkitä tämän tuloksena siitä käsityksestä, minkä minä olen saanut tämän iltaisesta eduskunnan keskustelusta.

Ed. **Mikkola:** Kun vielä ei ole olemassa mitään vakinaista järjestöä näiden esitelmien toimeenpanemista varten ja kun koko toiminta vielä ei ole saanut varsinaista vakavaa muotoa, niin en minä puolestani luule, että näin ollen kansa näitä esitelmiä tällä kertaa myöskään niin erityisesti kaipaa. Ehdotan sen vuoksi, että näitä varoja tähän tarkoitukseen ei tällä kertaa ensinkään myönnettäisi; vaan niin pian kuin syntyy sellainen järjestö, joka

varta vasten ja yksinomaan ottaa tehtäväkseen tällaisten esitelmien toimeenpanemisen, silloin eduskunta myös on tilaisuudessa sitä varten varoja myöntämään. En myöskään luule, että sosiaalidemokraattinen puolue sen kautta, että nämä varat myönnettäisiin, niinkuin valiokunta on ehdottanut saisi erityisen agitatsiooniaseen. Ei se sitä tarvitsekaan, sillä, mikäli minä olen huomannut, tämä puolue kyllä löytää sellaisia kaikista asioista, olkoot ne hyviä taikka huonoja; ja jos ei muuten, niin vääntämällä asioita.

Äänestysesitys ja **päätös:**

Ken hyväksyy mietinnön ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on hyväksytty ed. Valppaan tekemä ehdotus.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten mietinnön *siv. 11* oleva *viimeinen ponsi* oli **hyväksytty.**

Edellä tehtyjen päätösten johdosta olivat siv. 13 olevan luettelon numerot siis asianmukaisesti korjattavat.

Ehdotus laiksi teitten tekemisestä ja kunnossapidosta maalla.

Esitettiin toisen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 16 arm. es. n:o 1 johdosta teitten ja siltain tekemisestä ja kunnossapidosta maalla.

Yleiskeskustelu:

Ed. **Castrén:** Pitkän pitkät ajat on Suomen maataviljelevä väestö yksinänsä kantanut tientekorasitusta. Tämän rasituksen lepääminen yksinomaan maataviljelevän kansan hartioilla saattoi kyllä olla oikeutettu silloin, kun tämä kansanluokka muodosti pääasiallisimman kansanaineksen meidän maassamme. Mutta ajat ovat siitä muuttuneet. Uusia varakkaampia kansanluokkia kuin maataviljelevä kansanluokka on astunut esille. Tuntien tuon yhtä kansanluokkaa painavan rasituksen kohtuuttomuuden, on maataviljelevän väestön puolelta aina ensimmäisistä valtiopäivistä alkaen jokaikisellä valtiopäivillä tehty anomuksia tämän rasituksen siirtämisestä muillekin kansanluokille. Sitkeän taistelun perästä on vähitellen saatu tuota rasitusta ulotetuksi muihinkin kansanaineksiin, mutta vielä tänäkin hetkenä lepää pääosa tästä rasituksesta maataviljelevän kansan hartioilla. Ilolla on

epäilemättä maataviljelevä kansanaines tervehtivä valiokunnan mietinnössä olevaa lakiehdotusta tientekorasituksen siirtämisestä valtiolle, se tietää: kaikkien kansanluokkien kannettavaksi. Maataviljelevä kansa on oikeutettu vaatimaan, että tämä rasitus jaetaan kaikkien maan verokykyisten kansalaisten kannettavaksi. Rohkenisin siis ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi käsilläolevan lakiehdotuksen, riippumatta ja huolimatta siitä, mitenkä kysymys tieveron maksamisesta tulee järjestettäväksi. Epäiltävää nim. on, ehtiikö valtiovaliokunta näillä valtiopäivillä käsitellä laki- ja talousvaliokunnan luonnosta laiksi tieveron suorittamisesta ja sen käyttämisestä. Tämä verokysymys voidaan kyllä järjestää ensi valtiopäivillä, sillä laki- ja talousvaliokunnan ehdotuksen mukaan tulisi uusi laki teiden tekemisestä ja kunnossa pitämisestä maalla astumaan voimaan vasta vuonna 1911. On tosin väitetty, että selvitys pitäisi monenmoisessa suhteessa ensin hankittaman, ennenkuin ryhdytään lopullisesti käsittelemään lakiehdotusta tientekovelvollisuuden siirtämisestä valtiolle. Tarvittaisiin, on sanottu, ensinnä selon hankkiminen siitä, mitä tuo rasitus valtiolle siirrettynä tulisi maksamaan, ja mitä kaupungit tätä nykyä suorittavat katujen, torien y. m. julkisten paikkojen ylläpitämiseksi. Mutta sellaista selvitystä minun ymmärtääkseni ei tätä nykyä ensinkään kaivata. Sellainen selvitys ehditään saada ensi valtiopäiville, jolloin tuo kysymys tieveron maksamisesta ja käyttämisestä olisi käsiteltävä.

Rohkenen uskoa, että arvoisa eduskunta oivaltaa, että viho viimeinkin maataviljelevä kansa on päästettävä yksinään kantamasta tientekorasitusta ja että vihdoinkin päivä on koittava, jolloin sen paino saadaan siirretyksi muidenkin kansanluokkien hartioille. Ehdotan, että nyt käsillä oleva lakiehdotus hyväksyttäisiin riippumatta kysymyksestä, miten tievero on järjestettävä.

Senaattori **Schildt**: Tahdon ainoastaan huomauttaa eräästä ristiriitaisuudesta, joka tässä valiokunnan mietinnössä ja sitä seuraavassa lakiluonnoksessa on. 14 §:n 1 momentissa sanotaan: „Maanteitten tekeminen ja kunnossapito on valtion varoilla suoritettava”. Siitä päättäen olisivat siis tiet yksinomaan valtionvaroilla rakennettavat ja ylläpidettävät. Mutta siinä lakiluonnoksessa, joka on mietinnössä, sanotaan 1 §:ssä: „Kustannuksiin maanteitten ja yleisten polkuteitten rakentamisesta ja kunnossapidosta maalla on, mikäli yleiset valtiovarat eivät siihen riitä, suoritettava tieveroa tässä laissa olevien perusteitten mukaan”. Jotta nämä eri kohdat tulisivat sopusointuun toistensa kanssa ehdotan että 1 momentti lakiehdotuksen 14 §:ssä tulisi kuulumaan seuraavalla tavalla: „Maanteitten tekeminen ja kunnossapito on

suoritettava osaksi valtiovaroilla, osaksi tieverolla, kuten erityisessä tieverolaissa säädetään".

Ed. **Schybergson:** Landtdagen har beslutit att remittera till statsutskottet det utkast till lag om vägskatt, som har uppgjorts af lag- och ekonomiutskottet. Men oberoende däraf föreligger äfven uti lag- och ekonomiutskottets hufvudförslag, sådant det af stora utskottet tillstyrkts, denna § 14, om hvilken senator Schildt nyss talat, och hvilken innebär, att kostnaderna för vägars byggande och underhåll skola öfverflyttas på statsvärket. Äfven med den ändrade formulering, som senatorn föreslog, blir detta i fullt mått förhållandet. Delvis med öfverskottsstatsmedel, delvis med en skatt, som skall upptagas för ändamålet, skola kostnaderna bestridas för såväl vägars byggnad som för deras underhåll. Det är sålunda en öfverflyttning med hela beloppet från de nuvarande vägabyggnadsskyldige på statsvärket. Uti regeringens proposition föreslogs emellertid att endast 10 % skulle sålunda öfverflyttas, och jag för min del kunde vara beredd att betydligt höja denna procent, men att helt och hållet aflyfta den är dock ett för stort steg, och jag upprepar ännu, hvad jag vid ett föregående tillfälle framhöll, att denna fråga är af den art, att statsutskottets utlåtande därom skall inhämtas. Det är icke så viktigt att veta, huru dessa utgifter skola kunna bestridas, huru medel för dem skola kunna anskaffas, sådant är så att säga en uppgift, som enligt den gamla landtdagsordningen hade tillkommit bevillningsutskottet. Men frågan därom, huruvida statsvärket öfverhufvudtaget bör taga på sig en så stor börda, det är den, som skall utaf statsutskottet framför allt beredas. Jag vill icke säga, att jag icke gärna är med om att åtminstone en stor del af vägbördan öfverflyttas ifrån dem, som nu bära densamma. Därtill finnes ju skäl också uti önskan att få vägarna i ett bättre skick. De tillskottskostnader, som sålunda skulle komma i fråga, böra ju icke drabba de nuvarande vägbyggarena.

Att handla såsom den första talaren under denna debatt och jämväl lag- och ekonomiutskottet föreslagit, nämligen att besluta sig för, att statsvärket skall öfvertaga denna börda, utan att samtidigt hafva utredt, huruvida statsvärket förmår det, och huruvida det icke för mycket kommer att tynga budgeten, det är enligt mitt sätt att se sakerna en fullkomligt oriktig väg. Ty frågan om öfvertagandet af en finansiell börda och frågan om, huru utgiften därför skall bestridas, höra ju tillsamman lika väl som debet och kredit. Man kan icke besluta sig för en utgift, utan att man vet, hvarifrån man skall taga pengar till densamma. Skulle vi förfara på det viset i fråga om andra statsutgifter, så

begriper jag icke, hvart det skulle bära. I fråga om mycket mindre än det, som här är på tal, föreskrifver L. O. uttryckligt, att beslutet skall vara eventuelt och öfverlämnas till statsutskottet samt blifva beroende på, huruvida tillgång för ändamålet finnes. Skall man då besluta en utgift på 5 à 6 miljoner, som kanske stiga till 10, utan en sådan utredning?

För min del anser jag, att ärendet bör bordläggas, tills statsutskottets betänkande inkommit, och jag anser mig så mycket bättre kunna föreslå detta, som vi därmed icke komme att förlora någon tid, utan i stället blifva i tillfälle att företaga till behandling de finanspropositioner, som ligga oafgjorda, och som framförallt kräfva praeferens vid ärendenas afgörande. Jag yrkar sålunda på detta ärendes bordläggning, tills statsutskottet inkommit med det utlåtande, som landtdagen af statsutskottet infordrat.

Ed. **Karhi**: Niinkuin usealle on tunnettu, on meidän maantieverkkomme rakennettu noin 300 vuoden ajalla. Sitä ennen löytyi hyvin vähän niitä, mutta senjälkeen on melkein kaikki saatu toimeen. Ja tämän työn ovat suorittaneet Suomen talonpojat. He ovat perustaneet tiet, panneet ne kuntoon ja ylläpitäneet niitä vuosisatoja. Oli luonnollista että entisaikaan, jolloin kauppa ja teollisuus oli kehdossaan, näin tapahtui, sillä maataviljelevä väestö oli silloin suurimpana enemmistönä maassamme. Mutta sen mukaan kuin kauppa ja teollisuus on kehittynyt, on myös näille liikealoille tarvittu enemmän kulkuneuvoja, ja ne kulkuneuvot, joita Suomen talonpojat ovat rakentaneet, ovat siis tulleet liikemiestenkin hyödyksi. Olisi aivan luonnollista, että nämät liikkeet myös jollakin tavalla tulisivat ottamaan osaa siihen verokuormaan, jota yksin talonpojat tätä nykyä kantavat. Sitä paitsi meidän maassamme on äärettömän suuri joukko hyväpalkkaisia virkamiehiä, jotka myös ovat vapaat tästä rasituksesta. On luonnollista, että hekin tarvitsevat teitä, ja yhtä luonnollista on, että heidän tulisi ottaa osaa tähän tierasitukseen. Kaikki ajattelevat kansalaiset tunnustavatkin jo nykyään, että tässä on huutava vääryys, että yksinomaan talonpoikien on teitä ylläpitäminen. Ja tämä tunnustus on annettu ei ainoastaan nykyaikana, vaan jo noin 50—60 vuotta sitten, ei ainoastaan ajattelevien kansalaisten parissa, vaan valtiopäivilläkin vuonna 1863, niinkuin täällä mietinnössä lausutaan. Jo silloin talousvaliokunta lausui tästä tieverorasituksesta seuraavaan tapaan: „Tientekovelvollisuuden järkiperäistä järjestämistä koskevan kysymyksen oikeudenmukaisin ratkaisu olisi senvuoksi epäilemättä se, että valtio ottaisi suorittaakseen näiden kulkuneuvojen kunnossapidon". Tuo periaate lausuttiin jo silloin ja tuota periaatetta on vaadittu toteutetta-

vaksi siitä saakka, mutta tuloksetta. Kuurot ovat valtiosäädyt olleet tälle talonpoikien vaatimukselle, niin oikeutetuksi kuin tämä onkin tunnustettu. Moni lakiehdotuskin ja suunnitelma on tämän tieveron tasaamiseksi tehty, mutta ne eivät ole vahvistusta saaneet eivätkä lopulliseseti tulleet ratkaistuiksi.

Nyt on kuitenkin tämän eduskunnan valiokunta tehnyt sellaisen lakiehdotuksen, joka melkeinpä, voi sanoa, täydellisesti tulee tyydyttämään maataviljelevää väestöä, ja minä mielihyvällä tunnustan, että tässä suhteessa on asianomainen valiokunta tehnyt suuren palveluksen juuri sanotulle väestölle. Kipeimmin koskee tientekorasitus varsinkin Pohjolan pienviljelijöitä, jotka hajallaan asuvat tuolla korpien keskellä ja sydänmailla ja joiden täytyy ottaa osaa tientekorasitukseen huolimatta siitä, että he asuvat hajallaan ja vieläpä useasti kaukana niistä teistä, joita heidän tulee ylläpitää. Ja me tiedämme kaikki, että kun heidän kaukana asuvina maanteistä täytyy kulkea pitkiä matkoja tientekopaikoille ja pitää äärettömän pitkiä tieosia yllä, on ollut liian suuri rasitus, mikä heidän on täytynyt tehdä tämän yhteisen tieverkon hyväksi. Näiden pienviljelijäin puolesta minä vaadin, että eduskunta nyt hyväksyisi tämän lakiehdotuksen, joka vastaa juuri pienviljelijäin toivomuksia. Minä toivoisin, että ne muutokset, jotka suuri valiokunta on tehnyt lakiehdotuksen, hyväksyttäiisiin, ja myös kannatan sitä ehdotusta, jonka hallituksen edustaja on tehnyt 14 §:n 1 momenttiin. Siis kannatan valiokunnan ehdotusta suuren valiokunnan ja herra senaattorin ehdottamilla muutoksilla.

Ed. **Snellman:** Jo silloin kun lakiehdotus teitten ja siltain tekemisestä ja kunnossapitämisestä oli ensi kerta eduskunnassa käsittelynalaisena suureen valiokuntaan lähettämistä varten, huomasi oireita siitä, että sosialistit ja osa kaupunkilaisia tulevat tämän maanomistajille ja erittäinkin pikkutilallisille tärkeän lakiehdotuksen hautaamaan, ja nämä merkit näyttävät nyt yhä vahvistuvan. Mutta mikä on luonnottomampaa, kuin se että maantiet ja sillat ovat maanomistajien rakennettavat ja ylläpidettävät, kun kerran niitä kaikki kansalaiset tarvitsevat. Näitten rasitusten poistaminen maanomistajilta on ollut kauvan vireillä aina valtiopäiviltä 1863—1864, tosin huonolla menestyksellä. Nyt kuitenkin viime aikoina yleinen mielipide on alkanut kehittyä siihen luuloon, että tämä kansanvaltainen eduskunta vihdoinkin vapauttaa maanomistajat tästä suuresta luonnottomasta erikoisrasituksesta. Mutta laskut näyttävät nyt hyvinkin pettäviltä ja hyvät toiveet turhaan raukeavan ja maanomistajat sekä pikkutilalliset yhä edelleen jäävän tämän suuren erikoisrasituksen painon alle. On ehdotettu, että käsiteltävänä oleva laki teitten ja siltain tekemisestä ja ylläpidosta lopullisesti käsiteltäisiin ja päätettäisiin vasta sitten, kun

valtiovarainvaliokunta on antanut lausuntonsa laista tieveron maksamisesta, joka lakiehdotus tässä tarkoituksessa on lähetetty valtiovarainvaliokuntaan. Mutta on hyvin epäiltävää, kerkiääkö valtiovarainvaliokunta näille valtiopäiville antaa lausuntoaan mainitusta lakiehdotuksesta. Kun laki tieveron mukaisesti on ehdotettu astuvaksi voimaan vasta vuonna 1911, voisi sen hyvästi päättää vasta ensi valtiopäivillä, mutta nyt jo hyväksyä käsiteltävänä olevan lain teitten ja siltain tekemisestä ja ylläpidosta, — jos siihen eduskunnalla on harrastusta ja hyvää tahtoa. Sillä vallan hyvin voi arvata, minkä surullisen vaikutuksen tekee maanomistajiin ja erittäinkin pikkutilallisiin, joiden taloudellinen asema ei suinkaan ole loistava, jos tämäkin lakiehdotus nyt jää hyväksymättä. Moni maanomistaja ja pikkutilallinen, joka tällöin on pettynyt toiveissaan, liittyy sosiaalidemokraattiseen puolueeseen luulossa, että se muka vapauttaisi hänet erikoisvelvollisuuksista ja rasituksista ja turvaisi hänen taloudellisen asemansa. Kun tämä suurin puolueryhmä nyt on asettunut muutamien kaupunkilaisten kanssa kiertelevälle ja jarruttavalle kannalle heidän tärkeitä toiveitaan vastaan ehdottaen, että nämä lakiehdotukset ovat yhtenä käsiteltävät, mikä voi aiheuttaa sen, että kumpikin jää hyväksymättä, uskaltaisin kuitenkin pyytää ja toivoa, että nyt kysymyksessä oleva lakiehdotus hyväksyttäisiin jo ennen, kuin valtiovarainvaliokunnalta on tullut lausunto laista, joka koskee tieveron maksamista ja käyttämistä. Kannatan siis siinä ed. Castrénin tekemää ehdotusta.

Ed. **Näs:** Denna tunga har en mycket lång tid hvilat nästan uteslutande på en enda näringsgren, nämligen jordbruket. Jag anser därför tiden nu vara inne, att denna börda lättas också för jordbrukaren och till en väsentlig del öfverflyttas på andra samhällsklasser. Jag vill icke längre orda i saken, ty den föregående talaren har förekommit mig däri. Jag ber att få understöda betänkandet.

Ed. **Alkio:** Tästä asiasta keskusteltaessa eduskunnassa sekä suuressa valiokunnassa on tullut esiin eräs puoluekäsitys, jota ovat kannattaneet sekä äärimmäisimmän vasemmiston että äärimmäisen oikeiston edustajat, nim. se käsitys, että se lahja, jonka Suomen talonpojat tällä kertaa olisivat valmiit tarjoomaan Suomen valtiolle, ei heitä oikein miellytä, vaikka tämä lahja on niin suuriarvoinen, että, niinkuin täällä eduskunnassa jo ennen on mainittu, sen arvo nousee kaikkiaan samalle verralle kuin Suomen rautateiden arvo, siis tuonne 3—4 sataan miljoonaan markkaan. Sen vuoksi, kun kysymys on niin suuresta asiasta, sallittanee minun-

kin käyttää joku minuutti sen selvittämiseen, samalla kun puolustan sen nopean päätöksen jouduttamista.

Kysymys on ymmärtääkseni oikeastaan maalaisten ja kaupunkilaisten etujen ristiriidasta. Ja kun näen kaupunkilaisten kapitalismin edustajain asettuvan tätä kysymystä jarruttavalle kannalle, ymmärrän täydellisesti heidän silloin valvovan luokkaetujaan. Ja kun kuulen kaupunkilaisten sosiaalidemokraattisten edustajain asettuvan tämän lahjan vastaanottamista vastaan nimenomaan merkiten syyksi, että kun kaupungin talonomistajain, joilla jo ennestään on katuosuutensa ylläpidettävänä, tientekorasitukset yhä kasvaisivat, niin siitä johtuisi vuokrain kohoaminen kaupungissa, niin silloin minä ymmärrän, että he asettuvat siinä luokkaetujensa puolesta taistelemaan maalaisten etuja vastaan. Mutta kun maalaissosialistit, joiden edut ovat ainakin yhtä läheiset niiden isäntäin etujen kanssa, joiden maalla he asuvat, kuin kaupunkilaissosialistien edut ovat yhteisiä niiden isäntien kanssa, joiden taloissa he asuvat, kun nämä maalaiset asettuvat *vastustamaan* sitä, että maalaisisänniltä, noilta pikkuviljelijöiltä poistettaisiin eräitä rasituksia, sitä en ymmärrä. Tämä kenties tekisi mahdolliseksi, että kun pikkuviljelys vähitellen vapautuisi niistä vuosisatojen kuluessa karttuneista rasituksista, ja ne tulisivat siirretyksi valtion hartioille, niin pikkuviljelijät voisivat myös maksaa korkeampia palkkoja sille työväestölle, jota viljelyksen levitessä ja kehittyessä yhä enemmän tarvitaan. Minä en todellakaan käsitä, mitenkä maalaissosialistit saattavat tässä asettua kaupunkilaissosialistien kanssa rinnakkain taistelemaan omia selviä luokkaetujaan vastaan kaupunkilaisetujen puolesta

Minä äsken sanoin, että tässä on kysymys eräästä lahjoituksesta, jonka Suomen talonpojat, valmistettuaan sitä, niinkuin täällä on sanottu, 300 vuotta, olisivat valmiit täydessä kunnossa jättämään Suomen valtiolle. Kun tätä lahjoitusta on valmistettu, niin ei se ole tapahtunut ilman valtion tarkastusta. Se tarkastus on tapahtunut myöskin sillä tavalla, että kun virkamies ja porvari ovat ajelleet näitä maanteitä pitkin kesällä tai talvella, niin he ovat olleet sangen oveloita tarkastamaan, onko tiessä kuoppia, onko siinä liiaksi lunta, ja tulokset he ovat useinkin saattaneet hyvinkin omantunnon tarkasti merkitä lähimmän kestikievarin päiväkirjaan muistutukseksi siitä, ettei talonpoika ole täyttänyt velvollisuuttaan, ei ole pitänyt teitä hyvässä kunnossa näille matkustajille, joita varten heidän on useinkin kiireimpinä työaikoina niitä pitänyt kunnostaa. Muistettakoon, että maantiet semmoisinaan on jo ammoisista ajoista nimitetty kruunun maanteiksi aivan oikeudettomalla syyllä. Sillä ne ovat *Suomen talonpojan* maanteitä, joita jokainen muu kansalainen tässä maassa on saanut matkustaa talonpojan armoilla. Talonpoika tahtoisi nyt päästää ne, jotka ovat monessa suhteessa

niin paljon paremmassa taloudellisessa asemassa kuin hän, olemasta tässäkin suhteessa heidän elättejään. Siksi talonpoika tekee nyt sen tarjouksen, että Suomen kruunu vihdoinkin, tämän pitkän valmistuksen jälkeen saisi ottaa omansa haltuunsa, pitää kunnossa ne maantiet, joita valtio tarvitsee.

On huomautettu, että tarvittaisiin erityisiä laskuja, tutkimuksia ja perusteluita, ennenkuin voitaisiin velvoittaa kaupunkilaisetkin ottamaan osaa maanteiden kunnossapitoon. On sanottu, että kaupunkilaisilla on katurasituksensa ja että on melkein mahdotonta saada selvää, mitkä tulisivat olemaan sellaisia pääkatuja, jotka voitaisiin tulevaisuudessa ottaa maanteiden kanssa samaan luokkaan. Nämä nyt ovat kaikki semmoisia parantumattomain esteitä, joita tuskin saattaa ottaakaan vakavalta kannalta muuta kuin silloin, kun niiden avulla on tarkoitus kysymystä jarruttaa. Sen lisäksi huomautan siitä, että kaupunkien kadut tässä maassa eivät suinkaan ole arvoltaan kalliimmat kuin ne kylätiet, jotka yhä edelleen jäävät talonpoikien ja kaikkien maalaiseläjäin ylläpidettäväksi ja jotka monessa kunnassa ovat yhtä kalliita kuin maantiet ja joiden kunnossapito tulee aivan yhtä kalliiksi kuin maanteidenkin, siksi, että niitä on niin paljon pitemmältä. Huomautan vielä, kuinka paljon pienemmillä tuloilla niiden maalaisten täytyy elää, jotka näitä kyläteitä ovat tähän saakka kunnossa pitäneet ja vastedeskin tulevat pitämään, kuin niiden, jotka kaupungeissa elävät nykyisen kapitalismin kukoistuksen aikana, kaupan ja teollisuuden voittoaikoina. Ei minun tarvinne vertailua pitemmältä jatkaa. Luulen että jokainen on selvillä siitä, että kaupunkien katurasitukset ovat aivan lapsellisia verrattuna maaseutulaisille sittenkin jäävään tienteko-rasitukseen, nimittäin siihen, joka johtuu kyläteiden tekemisestä ja kunnossapidosta. On sanottu, että myöskin se olisi jonkinlaisena esteenä tämän lain lopulliselle päättämiselle, että epäillään teiden kunnossapitämiseen tultavan käyttämään yleisiä valtiovaroja, sellaisiakin, joiden kokoamiseen köyhälistökin tavalla tai toisella ottaa osaa. Minusta tämäkin on vaan eräs joutava veruke, sillä jos kerran tahdotaan asiaa auttaa onnelliseen päätökseen, niin jokainen tietää, että tämä asia ei minkäänlaista estettä tee sille, ettei teitä voitaisi nyt jo ottaa valtion huostaan. Sillä jokainen käsittää varsin hyvin, että nykyään tulee Suomen yleiset valtiovarat niin tarkoin käytetyiksi muihin tarkoituksiin, ettei suinkaan silloin, kun maantiet tulisivat otettaviksi valtion haltuun, olisi kysymystäkään siitä, ettei niitä varten pitäisi uutta veroa kantaa. Ja sellaisena siis tämä veruke ei ole minun mielestäni minkäänlaisena todellisena syynä estämään sitä, ettei tätä lakia saatettaisi hyväksyä ennenkuin tuo tieverolaki on saatu hyväksytyksi. Sellaisena minä siis vastustan ed. Schybergsonin tekemää ehdotusta siitä, että asia nyt pantaisiin pöydälle, vaan ehdotan, yhtyen ed. Castréniin, että

asia käsiteltäisiin tällä kertaa loppuun siinä muodossa kuin on hän ehdottanut.

Ed. **Cederberg:** Sedan stora utskottet beslutit hänskjuta frågan angående införande af lag om vägskatt till utlåtande utaf statsutskottet, och landtdagen godkändt detta stora utskottets förfarande, synes det mig ligga i sakens natur, att utskottsbetänkandet icke bör upptagas till behandling, innan detta utlåtande inkommit, och är jag därför beredd att understöda det af hr Schybergson väckta förslaget, att ärendet skulle bordläggas, tills statsutskottets betänkande har inkommit för att sedermera i sammanhang med detta yttrande upptagas till pröfning. Jag anser i likhet med honom, att saken är af den natur, att dess finansiella sida ovillkorligen bör pröfvas i sammanhang med själfva saken. För öfrigt gifver ju också L. O. stöd för detta betraktelsesätt, då uti § 43 mom. 2 säges, att till statsutskottet skall hänskjutas »Kejsaren-Storfurstens i § 26 mom. 2 omnämnda propositioner om bevillning samt likaledes öfriga propositioner och af landtdagen väckta förslag angående finansiella frågor, som underligga landtdagens afgörande.»

Puhemies: Kun useammat puhujat täällä ovat ehdottaneet asian pöydällepanemista siksi, kun valtiovarainvaliokunnan mietintö tieverolaista on saapunut, ja tämä ehdotus, jos se hyväksytään, keskeyttää asian asiallisen käsittelyn, niin on tuosta ehdotuksesta ensin päätettävä. Pyydän sentähden, että seuraavat puhujat kohdistavat puheensa pöydällepanoasiaan. Sitten kun keskustelu pöydällepanosta on loppunut, päätetään, jatketaanko asiallista käsittelyä vai pannaanko asia pöydälle kuten on ehdotettu.

Ed. **Kirves:** Minä en oikeastaan ymmärrä, mitä varten tällä asetusehdotuksella olisi niin kiire, ettei olisi aikaa odottaa valtiovarainvaliokunnan mietintöä, joka on niin läheisessä yhteydessä tämän asian kanssa. Kyllähän tämä oikeastaan on semmoista ed. Castrénin sosiaalidemokratiiaa, jonka hän ehdottomasti hyväksyy, minä olen tämmöisen sosiaalidemokratian periaatteiden ajamisessa toista mieltä. En ollenkaan vastusta, että tätä asiaa ei ratkaistaisi siihen suuntaan, mihinkä se on menossa, mutta kun ei ole vähintäkään tietoa siitä, kuinka suuret ovat ne verotukset, joita esillä olevan asian hyväksyminen tuo mukanaan, niin sentähden minä kannatan ed. Schybergsonin tekemää ehdotusta, että tämä asia ratkaistaan silloin, kun tulee verotuskysymyksestä lausunto valtiovarainvaliokunnalta.

Minä kuulin, että valitovarainvaliokunta erinomattain kiiruhtaa verotuskysymystä ja lausuntoa siitä, ei siis ole epäilystä, ettei

se tulisi tänä eduskuntavuonna hyväksytyksi paljoa paremmin ja pikemmin kuin torpparilaki, kieltolaki ja kunnallinen äänioikeus ja muut sellaiset. Ne eivät ole porvarillisen sosiaalidemokrattien periaatteiden toteuttamista ja sen tähden he niitä niin vastustavat ja tätä kiiruhtavat. Kuten sanoin, toivoisin, että tämä asia jätettäisiin pöydälle siksi, kunnes saadaan valtiovarainvaliokunnan lausunto.

Ed. **Aromaa V.:** Pääasiassa yhdyn ed. Kirveeseen.

Ed. **Castrén.** Luulen, että hallituksen arvoisan edustajan ilmoitus, että esillä olevan lakiehdotuksen hyväksyminen ilman että sitä asetetaan yhteyteen lakiehdotuksen hyväksymisen kanssa tieveroäyristä, jos vaan hänen ehdottamansa lisäys pannaan 14 §:ään, on tehnyt sangen ilahuttavan vaikutuksen kaikkiin niihin, jotka uuden tientekolain aikaansaamista harrastavat. Minun ymmärtääkseni käypi tästä hallituksen arvoisan edustajan selvityksestä ilmi, että hallituskin on sitä mieltä että, jos ehdotettu lisäys tehdään 14 §:ään, niin ei valtiovaliokunnan selitys asiassa ole tarpeen eikä tieverolain hyväksyminen näillä valtiopäivillä välttämätöin. Minä puolestani vastustan mitä jyrkimmästi täällä tehtyä ehdotusta, että käsillä oleva asia pantaisiin pöydälle siksi, kunnes valtiovarainvaliokunta on antanut mietinnön laki- ja talousvaliokunnan luonnoksesta tieverolaiksi. Kun suuri valiokunta puolestaan päätti lykätä tämän asian valtiovarainvaliokuntaan, ei se vähimmälläkään tavalla puolestaan tehnyt nyt käsilläolevan lakiehdotuksen hyväksymistä riippuvaksi valtiovarainvaliokunnan lausunnon antamisesta, vaan asettui se sille kannalle, että olisi suotavaa, jos valtiovarainvaliokunta ehtisi tehdä ehdotuksen tieverolaiksi, joten kävisi mahdolliseksi päättää näillä valtiopäivillä myöskin siitä asiasta. Suuri valiokunta ei siis minun käsittääkseni ole ehdoksi tienteko lakiehdotuksen hyväksymiselle asettanut valtiovarainvaliokunnan annettavan mietinnön hyväksymistä tieveroäyriasiassa.

Ed. Cederberg ei tosin ole uskaltanut väittää, että tientekolakiehdotuksen hyväksyminen ilman että valtiovarainvaliokunta on antanut mietinnön asian rahallisesta puolesta olisi ristiriidassa V. J:n kanssa, mutta hän on katsonut, että asian luonto vaatisi niin meneteltäväksi. Minä nyt puolestani en katso että asian luonto sellaista menettelyä vaatii. Asian luonto vaatii sen että hyväksymme näillä valtiopäivillä tientekolakiehdotuksen ja jätämme seuraavien valtiopäivien asiaksi hyväksyä lakiehdotuksen tieveroasiasta. Jos ed. Schybergsonin tekemä ehdotus hyväksyttäisiin, sisältäisi se sen, että molempien lakiehdotusten hyväksyminen olisi pantu riippuviksi toisistaan taikka että lakiehdotus tientekoasiassa olisi tällä kertaa jätetty raukeamaan. Kun en voi tällaista menettelyä hyväksyä, rohkenen ehdottaa, että eduskunta päättäisi nyt viipy-

mättä ryhtyä tämän asian käsittelyyn odottamatta valtiovarainvaliokunnan lausuntoa asiassa. (Hyvä! Hyvä!)

Ed. **Vuorimaa:** Kysymyksessä oleva lakiehdotus on oikeastaan ensimäinen suurempi reformikysymys, joka on asetettu eduskunnan ratkaistavaksi, ja jonka tarkoitus on poistaa vuosisatojen vääryydet verotuksen alalla. Sen kautta nostetaan maataviljelevän väestön hartioilta verotaakka, joka yksinomaan on sitä painanut. Mutta sillä ei ole ainoastaan se merkitys. Sillä on myöskin suuri kansantaloudellinen merkitys. Sen kautta tulee valtiovaroista 4 miljoonaa markkaa leviämään sen kansan keskuuteen, joka kaipaa pääomaa ja joka kaipaa myös usein työtä maaseudulla, nim. pikkutilallisten, torpparien ja itsellisten, sillä ne ovat ne, jotka juuri suurimmaksi osaksi tulevat olemaan maanteitten urakkamiehiä, ja siis myöskin nauttimaan tuloja tästä. Se ei ole vähäksi arvattava, kun ottaa huomioon että joka kuntaa kohti tulee noin 10,000 markkaa. Sen kautta jo moni pientilallinen ja moni itsellinen, jolla on hevonen, saa tarpeellisen toimeentulonsa. Ja sillä on vielä laajempi merkitys. Se estää nyt monen, joka on työnpuutteessa ja on pakotettu lähtemään kaupunkiin siellä lisäämään köyhälistön rivejä, sinne menemästä.

Puhemies: Pyydän huomauttaa puhujalle että olisi kohdistettava puhe pöydällepanoon.

Ed. **Vuorimaa:** Mitä sitten siihen tulee että tämän lakiehdotuksen yhteyteen on kytkettty verojärejstelmä, jonka tähden tämä ehdotus täytyisi lähettää valtiovarainvaliokuntaan, niin en minä, niinkuin ed. Casrénkaan, voi ymmärtää, minkätähden se on tarpeellista. Jos hyväksytään hallituksen edustajan mielipide tässä, niin se on vallan tarpeeton. Mutta voidaan myöskin menetellä esim. sillä tavalla että hyväksytään verojärjestelmäehdotuksen sijaan semmoinen ponsi esim. että hallitus ensi- tai seuraaville valtiopäiville valmistuttaa esityksen eduskunnalle, jossa tehdään selvää, kuinka suuri määrä valtion ylijäämävaroista voidaan käyttää tähän ja kuinka paljon tarvitaan lisää suostuntavaroja. Silloin voi tulla kysymykseen esim. että näitä varoja ei kanneta ollenkaan sen verojärjestelmän mukaan, mikä on kyseessä. Voidaan ajatella että se esim. kannetaan vekseliveron muodossa. Ajatellaan että määrätään leimasuostuntaa vekselille 20 penniä 100 markalta. Sillä saadaan nykyisen diskonton mukaan lähes 3 miljoonaa tuloja. Sentähden minä en voi ymmärtää, minkätähden ed. Schybergson ynnä muutamat muut ovat tahtoneet tätä asiaa pöydälle ja valtiovarainvaliokuntaan. Sillä jos se sinne menee, niin on varmaa, ettei näillä valtiopäivillä tätä suurta reformikysymystä voida

ratkaista. Näyttää siis siltä kuin ed. Schybergsonin tarkoitus olisi kohta alussa jarruttaa ensimäistä suurempaa reformikysymystä verotusalalla, mikä eduskunnalla on ratkaistavana. Minä puolestani sentähden jyrkästi vastustan sen pöydälle panoa.

Ed. **Merinen:** Pääasiassa yhdyn niihin, jotka ovat esittäneet asian pöydällepanemista, mutta kuitenkin perustelen sen, millä oikeudella voidaan vaatia sitä pöydälle.

Täällä on mietinnössä sanottu, niinkuin ed. Castrénkin sanoi, että tienteko on erityisten kansanluokkien hartioilla ja samalla että ne ovat eri asioita, verotuskysymys ja tämä. Kuitenkin ovat ne erottamattomasti yhteydessä toistensa kanssa. Ei kai kukaan väittäne sitä, ettei tientekovelvollisuus olisi verosta manttaaliin pannun maan omistajille, eivät ne vaan noin ilman ole sitä ruvenneet kunnossa pitämään. Siitä syystä manttaaliin pannussa maassa on niin surkean pieni rahavero. Tämä on samanluontoinen kysymys kuin on esim. ehdotuksessa maanvuokralaiksi, kun maanvuokraaja siirtyy päivätyövelvollisuudesta rahamaksun kannalle. Kuinka voitaisiin ajatella että otettaisiin pois vero päivätöistä eikä asetettaisi vielä veroa, jota he rahassa tulisivat maksamaaan. (Asiaan!) Nyt on kysymys asiasta. — Sitä paitsi on vielä periaate minulla vastakkainen, joka täällä on verokysymykseen nähden ehdotettu, nimittäin manttaaliin pantu maa on suorana vastaavana määränä siitä että he tekevät yhteiskunnalle työtä. Yhteiskunnalle tiet tosin kuuluvat, joka tapauksessa minä olen sillä kannalla että ne kuuluvat kaikkien tehtäväksi, mutta ei ennenkuin on vastaava määrä siitä verosta manttaalin pannun maan omistajien maksettava. Ja silloin vasta, kun he maksavat ensin sen vastaavan määrän, mikä nykyään menee teiden ylläpitoon, niinkuin se on laskettu, siitä ylöspäin vasta yleisen tuleveron mukaan. (Huuto: pöydällepanosta on kysymys!) Minä perustelen juuri pöydälle panoa.

Muuten tahtoisin huomauttaa ed. Alkiolle, kun hän sanoi että manttaalin pannun maan omistajat lahjoittavat tiet yhteiskunnalle, että he lahjoittavat veronsa yhteiskunnalle, ja senhän tekisivät kaikki ihmiset, sellainen lahjoitus on hyvä tehdä, vaikka he nyt maksavat sen veronsa työn muodossa. Eräässä osassa maata tehdään huono palvelus pientilallisille, niinkuin täällä on suurta ääntä pidetty, sillä, että asetetaan maksamaan se määrä verostansa rahassa, minkä he nyt tekevät tienä yhteiskunnalle, sillä kun se summa täytyisi maksaa rahassa, niin moni pientilallinen tulisi arveluttavaan asemaan.

Siis on aivan oikeutettu ehdotus se, minkä ed. Schybergson teki, että asia pannaan pöydälle siihen saakka että verokysymys on ratkaistu.

Ed. **Listo:** Minusta tuntuu, että me suotta kiristämme itseämme sellaiseen pieneen kiivauteen, joka tekee tämän asian eteenpäin viemisen mahdottomaksi. Täällä on hallituksen edustaja ehdottanut yhteen pykälään tässä laissa, pykälään, joka on tämän lain tärkein, sellaisen muutoksen, joka minun käsitykseni mukaan sisältää varman lupauksen hallituksen puolelta, että se tulee tekemään voitavansa tämän lain toteuttamiseksi. Onko näin ollen, kun kaikilta vaikuttavilta tahoilta on enteitä tämän asian menestymiselle, mitään syytä täällä kamarissa asettaa loukkauskiviä sen eteen? Ei tämä laki tule lopullisesti hyväksytyksi sillä, että me toimitamme nyt seikkaperäisen toisen lukemisen. Me voimme sen varsin hyvin nyt toimittaa ja me voimme sen perästä odottaa valtiovarainvaliokunnan mietintöä, jota siltä on tieverosta pyydetty. Mutta jos teemme niinkuin ed. Schybergson on tahtonut, s. o. panemme pöydälle sen siksi, kuin veroasia on tullut, silloin voimme piankin tehdä asialle sen palveluksen, ettemme ehdi saada sitä loppuun käsitellyksi. Minun käsitykseni mukaan, jos nyt suoritetaan toinen lukeminen, emme saa sitä niin menemään, ettei asian olisi mentävä takaisin suureen valiokuntaan, ja johon kierroksissa sinne ja sieltä kuulu sen verran aikaa, että valtiovarainvaliokunta ehtii saada valmiiksi tieveromietintönsä. Minä omasta puolestani pyytäisin vakuuttaa niille, jotka ehkä pelkäävät, että tässä jotain yllätystä tulee tapahtumaan, sekä niille, jotka tahtovat ensin saada tietää, mitä tämä reformi tulee maksamaan, etten minä puolestani tule antamaan ääntäni tälle tielaille vähemmällä kuin että saadaan verokysymys samalla kertaa hyväksytyksi.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Listo:** Minä pyydän vaan lyhyesti saada vastustaa ed. Schybergsonin ehdotusta tämän asian pöydällepanosta ja pyydän kehottaa kamaria ryhtymään nyt tielakiehdotusta ensimäisestä pykälästä alkaen käsittelemään. Luullakseni erikoiskäsittely on noin parissa tunnissa suoritettu, jos nyt ryhdytään siihen, mutta jos tätä väittelyä jatketaan, niin menee meiltä pari tuntia pelkästään kysymykseen, pannaanko tämä asia pöydälle vaiko ei.

Ed. **Torppa:** Minä voin pääasiassa yhtyä edelliseen puhujaan mitä asian pöydällepanemiseen tulee, viittaamalla kaikkeen siihen, mitä hän sanoi siitä johtuvan, ja vielä lisäten sen että minuunkin teki erittäin miellyttävän vaikutuksen se ilmoitus, mikä täällä hallituksen edustajan puolelta tähän lakiehdotukseen nähden tehtiin, ja kun minä, jos asia tulee yksityiskohtaisen käsittelyn alaiseksi, olen ainakin puolestani, elleivät muut sitä tee, tekevä sellaisen muutosehdotuksen tähän lakiin, johon hallituksen edustaja

viittasi, niin näin ollen ja jos tämä tulisi saamaan kyväksymisen, tämä lakiehdotus tulisi menemään takaisin valiokuntaan muodostettavaksi siihen suuntaan, ja siitä olisi seurauksena että sen jälkeen vasta kun asia palaisi jälleen eduskuntaan, olisi toinen lukeminen loppuun suoritettu. Ja silloin olisi, mikäli minä voin tietää, tämän kysymyksen verotuspuoli jo meillä käsittelyn alaisena, ja silloin ei olisi sitä estettä olemassa tämän kysymyksen käsittelyyn, jota on pelätty.
Minä siis toivon että eduskunta näitä näkökohtia silmällä pitäen katsoo syytä olevan ryhtyä tämän lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Ed. **Danielson-Kalmari**: Minä lausun sen toivomuksen, että ne arvoisat edustajat, jotka ovat pyytäneet tätä asia pöydälle, luopuisivat, sitte kun asiassa tapahtunut keskustelu on riittävällä tavalla osottanut että heillä ja eduskunnan kaikilla jäsenillä tulee vielä olemaan tilaisuus arvostella tätä kysymystä yhteydessä erityisen tieverolain kanssa. Sillä, niinkuin ed. Listo ja Torppa ovat huomauttaneet, hallituksen edustajan tekemä muutosehdotus jo vaikuttanee, että tämä lakiehdotus siirtyy takaisin suureen valiokuntaan, joten toinen lukeminen jatkuu vielä, kun se sieltä palaa.

Ed. **Heikkinen**: Olen tyytyväinen valiokunnan mietintöön ja siitä hallituksen edustajan täällä antamaan lausuntoon. Täällä on sanottu, mikä on kiire tämän asian kanssa. Jos minkään asian kanssa on kiirettä, niin se on tämän, sillä juuri tämän asian ratkaisua pienviljelijät maalla sangen kipeästi kaipaavat. Tämä maantierasitus on myös omiaan osaltaan johtamaan kansaa maaseudulta kaupunkiin ja Amerikkaan. Toivoisin siis, että tämän asian kanssa pidettäisiin kiirettä. Yhdyn ed. Castrénin asiassa antamaan lausuntoon.

Ed. **Storbjörk**: Jag hyser till alla delar samma uppfattning som hr Castrén och anser, att lagförslaget borde behandlas oberoende af statsutskottets utlåtande om vägskatten. En bordläggning torde möjligen hafva till följd, att hela lagförslaget vid denna landtdag skulle falla, hvilket är långt ifrån önskvärdt.

Ed. **Paunu**: Tämän lakiehdotuksen paraana tarkoituksena on poistaa pienviljelijäin hartioilta niitä liiallisia rasituksia, joita heillä on ollut maanteiden kunnossapidosta. Mutta minua epäilyttää, saavutetaanko tätä tarkoitusta, niin kauan kuin ei ole verolakia hyväksytty. Saattaa käydä aivan päinvastoin, että näitä rasituksia siirretään vielä köyhempäin, vielä vähävarasempain niskoille. Sillä mikä estää, jos me tielain tällä kertaa hyväksymme

ja jätämme verolain toiseen aikaan, täällä eduskunnassa tulemasta sellaiseen päätökseen, että kaikki, joilla on 300 markkaa tuloja, ottavat osaa verotukseen. Täten ei olisi lainkaan saavutettu parannusta, vaan jouduttu aivan päinvastaiseen tulokseen, silloin olisi vedetty kaikkein köyhin maalaisväestö ja vielä kaupunkilaistyöväestökin mukaan. Tästä syystä lämpimästi kannatan ed. Schybergsonin tekemää ehdotusta. Ihmettelen muuten, minkätähden tämän lain on niin erinomaisen kiire, eihän kuitenkaan esim. maanvuokralakia, josta myöskin olisi koko lailla etua juuri köyhälistölle, tällä tavoin kiirehditä.

Ed. **Slätis:** Jag ber också för min del att få understöda hr Castrén och motsätter mig således bordläggningen.

Ed. **Bäck:** Det är ingalunda för tidigt, att landsvägstungan, som hittills uteslutande hvilat öfver den jordbrukande befolkningen, nu sist och slutligen blir aflyftad. Jag anser det framlagda förslaget om bordläggning vara mycket olyckligt och får af allt mitt hjärta ansluta mig till dem, hvilka hafva yrkat på, att frågan nu måtte upptagas till behandling och afgörande. Hela den jordbrukande befolkningen ute på landet, som har fått arbeta under svåra omständigheter, väntar ifrigt på, att den lag, som nu föreligger till behandling, måtte godkännas. Hälst hade jag sett att de herrar, hvilka yrkat på bordläggning, godhetsfullt hade återtagit sin anhållan.

Ed. **Cederberg:** Jag kan icke förstå hrr Listos och Torppas yttrande att nu, sedan vi fått en förklaring utaf den närvarande ledamoten af regeringen, en så särdeles »ilahuttava» förklaring, så skulle alla stötestenar vara undanrödjade beträffande den finansiella frågan. I denna riktning gick deras utlåtande. Om jag fattade hr senators förslag rätt, så innebar det endast en formell ändring uti utskottets förslag, d. v. s. att vägarnas byggande och underhåll skulle bestridas med dels statsmedel, dels medel, som uppbringas genom vägskatt. Detsamma är emellertid meningen med utskottets förslaget, sådant det redan föreligger. 10 o/o af hela kostnaderna äro föreslagna att gäldas af statsmedel. Icke kan jan finna, att vi genom det förslag, som här omnämndes, skulle hafva fått sakens finansiella sida utredd. Hvad beträffar den vådjan, som gjorts till mig, att nu afstå från yrkandet på bordläggning, så kan jag för min del icke ändra min åsikt, innan jag får höra några skäl härför. Jag har icke hört anföras ett enda skäl, utom det som nyss nämndes. Här har dessutom talats om huru landsvägstungar redan i 300 är hvilat på den mantalsatta jorden, och att tiden nu vore inne att aflyfta densamma. Men om den nu har hvilat härpå

i 300 år, så hvarför kan den icke få göra det i ännu 3 dagars tid. Detta är väl omöljigt enligt några talares åsikt, men jag kan som sagdt icke finna att några skäl anförts, som skulle rubba den af mig framställda åsikten.

Ed. **Ahmavaara:** Niille, jotka ihmettelevät, miksi tällä asialla pidetään niin kiirettä, pyydän lyhyesti vastata. En rupea niiden kanssa, jotka eivät pidä tätä lakia ollenkaan tärkeänä, väittelemään sen puolesta. Sanon vaan että meille maalaisille on tämä laki erittäin tärkeä. Mutta pitäisihän käsittää niidenkin, jotka vastustavat, että kaikki muutkin lait viipyvät sitä mukaa kuin kaikki kasaantuvat yhteen läjään, totta kai on torpparilaille ja muillekin tärkeille lakiehdotuksille eduksi, että saadaan tällaisia asioita pois tieltä.

Sitten on puhuttu, että voidaanhan määrätä vaikka 400 markasta, maksettavaksi tieveroa. Pitäisihän valtiopäivämiehen tietää että tässä asiassa, koska se on suostunta-asia, pitää olla 2/3 äänten enemmistö, joten siis sosialisteilla on täysin vallassaan hyväksyä tai hylätä tämä verotusasia, ei sitä porvarit yksin voi päättää.

Mitä sitten tulee siihen otaksumiseen, että valtiovarainvaliokunta ehtisi tämän tienverolakiehdotuksen valmistaa näillä valtiopäivillä, niin olen melkein varma, että se on mahdottomuus. Meillä on vielä antamatta laaja mietintö, joten loppupäivät menevät siihen. Ja jos tämä tieveroasia joutuisikin viimeisinä päivinä, niin ei se ehtisi enää kulkemaan suureen valiokuntaan ja sieltä tänne. Se on suorempaa minusta, että ne, jotka tahtovat lykätä tämän nyt esillä olevan lain siksi kuin tuo toinen tulee käsiteltäväksi, äänestävät että eduskunta sen kokonaan hylkäisi. Minä puolestani siis vastustan ehdotetun asian lykkäämistä ja ehdotan, että ruvetaan kohta käsittelemään asiaa.

Ed. **Slätis:** Gentemot her Cederberg skulle jag endast vilja framhålla, att den finansiella sidan egentligen ingenting har med saken att skaffa. Om en gång en orättvis tunga förefinnes, från hvilken jordbruket bör befrias, så rättar man denna orättvisa till först och ser sedan efter, hvarifrån pengarna skola tagas, och för den saken finnes det tid nog.

Ed. **Schybergson·** Den sista ärade talaren sade tydligare än någon föregående, att det gäller en finansiell fråga. Det är en fråga om aflyftande af skatt från småbruket, såsom man med en viss förkärlek har velat framhålla det. Men faktiskt är det ett aflyftande af skatt från egarena af den i mantal satta jorden, till hvilka också jag för öfrigt hör. Hr Alkio tog sålunda, då han trodde att jag representerade stadsintressena, grundligt misste. Vare sig

att mitt förslag är lyckligt eller olyckligt, för att begagna hr Bäcks uttryck, så kan jag gicke finna annat, än att vi göra orätt uti att behandla en eminent finansiell fråga, sådan som denna, utan att statsutskottet däröfver afgifvit yttrande. Vi skola sedan försöka tillmötesgå rusthållareintressena, så långt vi det kunna.

Ed. **Paunu:** Pyydän vaan ed. Ahmavaaralle huomauttaa, että kyllä minä tiedän miten verolaki tulee täällä ratkaistavaksi, mutta jos nyt hyväksytään tämä laki, niin eihän se maanomistajia liikuta, minkälainen verolaki tulee, kun he saavat rasituksen valtiorahaston niskoille. Jos taasen tahdotaan, ettei yksinomaan valtion varoilla maanteitä yllä pidetä, on meidän suostuttava vaikka minkälaiseen verolakiin.

Kun keskustelu pöydällepanosta oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken tahtoo jatkaa tämän kysymyksen asiallista käsittelyä, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Schybergsonin ehdotuksen mukaisesti päätetty panna asia pöydälle siksi, kun valtiovarainvaliokunnan mietintö tieverosta on tullut käsiteltäväksi.

Äänestyksessä annettiin 92 jaa- ja 89 ei-ääntä, joten oli päätetty jatkaa asiallista käsittelyä.

Päätöstä vastaan merkitsi vastalauseensa ed. **Suomalainen J.**

Puuheenvuoroa käytti senjälkeen:

Ed. **Cederberg:** Såsom här redan tidigare under diskussionen flerfaldigt påpekats, har utskottet uti § 14 af lagen infört ett stadgande af det innehåll, att byggande och underhåll af landsvägar härefter skulle bekostas af statsmedel, och har utskottet därjämte uppgjort ett förslag till lag om vägskatt, enligt hvilket till betäckandet af kostnaderna för landsvägars byggande och underhåll på landet, för såvidt allmänna medel därtill icke förslå, en progressiv vägskatt skulle uppbäras af all kommunal beskattning underkastad inkomst, såväl i stad som på landet. Förslaget innebär enligt min tanke införandet utaf en allmän, hela landet omfattande progressiv inkomstbeskattning för landsvägarnas i landet byggande och underhåll, och medför därigenom ett aflyftande utaf landsvägstungan från dem, som den hittills ålegat, d. v. s. den mantalssatta jorden, samt dess öfverflyttande på andra samhällsklasser och institutioner. Då man tager i betraktande storleken utaf all den inkomst, som i hela vårt land, såväl i stad som på landet, är kommunal be-

skattning underkastad med undantag af den inkomst, som erlägges från den mantalssatta jorden, så är det alldeles uppenbart, att den nu föreslagna reformen skall hafva till följd, att den mantalssatta jorden härefter blir så godt som befriad från landsvägstungans utgörande, och att detta sker på bekostnad främst af städernas invånare. Jag kan för min del icke finna skäl att genom en allmän inkomstbevillning söka utjämna den tunga, som byggandet och underhållet af landsvägarna för närvarande medför. Klagomålen öfver landsvägstungan hafva främst riktat sig mot den ojämnhet, hvarmed densamma är fördelad på den mantalssatta jorden, i det att den uti en del glest befolkade delar af vårt land, särskildt i de nordliga kommunerna, i Uleåborgs och Kuopio län, är så hög, att den värkar hämmande på jordbrukets och därtill hörande binäringars utveckling och förkofran. Lagstiftningens uppgift på detta område har man ansett vara att åstadkomma ett utjämnande utaf landsvägstungan, så att den skulle jämnare än hittills drabba hela den mantalssatta jorden i landet äfvensom all kronojord, hvarvid man tillika tänkt sig, att kronan skulle bidraga med ett ytterligare tillskott till vägbyggnadsbesvärets lättande.

Det utskottsförslag, som nu föreligger till behandling, skjuter emellertid öfver detta mål, i det att förslaget innebär ett aflyftande af vägtungan från kommunerna och dess öfverflyttande på andra samhällsklasser. Uti en framtid kan det blifva en nödvändighet att införa allmän progressiv inkomstskatt för bestridande af kostnaderna för ökade statsbehof, men något skäl att tillgripa en sådan allmän hela landet omfattande progressiv inkomstskatt endast för landsvägstungans aflyftande finnes enligt min tanke icke. Reformen skulle i afsevärd mån vara förfelad, om den skulle utföras i enlighet med utskottets förslag. Härmed vill jag ingalunda hafva sagdt, att icke en förändring af de bestående förhållandena beträffande landsvägarnas underhåll och byggande är högeligen påkallad, men lösningen utaf denna fråga bör enligt min tanke gå uti en något annan riktning. Såsom utskottsförslaget nu föreligger, kan man icke undgå att lägga märke till den obillighet, som ligger däri, att den mantalssatta jorden skall blifva så godt som befriad från tungan, men ännu större är den orättvisa, som ligger däri, att densamma öfverflyttas på andra skattedragande, hvilka redan förut äro nog så tungt besvärade med onera af enahanda slag. Härmed menar jag städernas gårdsegare och städernas öfriga innevånare, hvilka bära en likartad tunga i form utaf byggande och underhåll af gator, torg och andra öppna platser. Det byggnadsbesvär, som sålunda särskildt åligger städernas gårdsegare, består däri, att de icke endast äro enligt gällande lag förpliktade att underhålla de gatuandelar, som gränsa till deras gårdar, utan därjämte äro skyldiga att deltaga uti den del af kom-

munens budget, som hänför sig till allmänna gators och platsers byggande och underhåll. Uppenbart är enligt min tanke att en särskildt framträdande orättvisa skulle tillskyndas just dessa klasser af medborgare.

Men förslaget innebär orättvisa också emot andra samhällsklasser, emot löntagare, hvilkas lön är sådan, att den just förslår för tillfredsställandet af de nödvändigaste behofven. Dessa löntagare skulle äfven i en rätt betungande mån drabbas af denna skatt. Jag åsyftar personer med en inkomst på 1,500 à 2,000 mark, såsom folkskollärare, andra vid undervisningsanstalter anställda personer, fabriksarbetare, personal anställd vid järnvägarna o. s. v. Dessa, för hvilka utgörandet af en sådan skatt hittills varit fullkomligt främmande, skulle härefter nödgas bära densamma. Något tvifvel råder väl ingalunda om, att ett missnöje härigenom skulle spridas uti mycket vidsträckta lager af vårt folk, ett missnöje, som man väl icke kan säga att skulle vara så alldeles obefogadt.

Då jag har tänkt mig en lösning af denna fråga, så har jag föreställt mig, att den borde ske i sådan riktning, att staten skulle öfvertaga byggandet och underhållet af vägarna med en viss procent af kostnaderna, exempelvis 50 o/o, och att den öfriga delen skulle utgöras genom vägskatt, hvilken skulle uppbäras främst utaf dem, hvilka byggandet och underhållet af vägarna för närvarande åligga. Jag tillåter mig för den skull föreslå, att landtdagen icke måtte godkänna det föreliggande betänkandet, utan antaga propositionen, dock med sådan ändring att det statsbidrag, som man där tänkt sig att för detta ändamål skulle ifrågakomma, skulle höjas till 50 o/o.

Ed. **Heininen**: Mietinnön 1 §:n 2 momentissa sanotaan: »Maantieksi sanotaan kesä- ja talviajotietä sekä jalkamiehiä ja ratsastajia varten aijottua polkutietä, joka välittää yleistä kulku-yhteyttä kaupunkien, läänien, kuntain tai sellaisten paikkain välillä, missä tie katsotaan olevan yleisen hyödyn ja tarpeen vaatima». Tuo sana »yleinen hyöty» maantien määrääjänä on siksi epäselvä käytännössä, että se synnyttää riitaa, sillä jos toinen sanoo johonkin paikkaan aijottua tai jo rakennettua tietä, jota tarvitsisi kunnossa pitää, yleishyödylliseksi, niin toinen aivan hyvällä menestyksellä voi sitä vastaan väittää, ettei se olekaan mikään yleishyödyllinen. Tästä syntyy helposti riitaa ja oikeudenkäynti, joka voi jatkua 10:kin vuotta, kuten kokemus jo entisyydestäkin näyttää; tunnen tieriitoja, jotka ovat kestäneet yli puolen kolmattakymmentä vuotta sittekään lopullisesti päättymättä. Mitkä tällaisten riitojen kustannukset ovat, sen voi arvata jokainen ajatteleva ihminen. Edellä kerrotun tapaisten riitojen välttämiseksi ehdotan ensimäisen pykälän toiseen kohtaan lisättäväksi sanat: »kuntain kirkoille ja kirkonkyliin». Ei ole mielestäni nim. sopimatonta, vaikka maan-

tie ulotetaankin kuntain kirkoille sikäli kuin se on mahdollista, sikäli kuin ne eivät sijaitse vesien takana, luodoilla j. n. e. Ja kun kaikki kunnat siinäkin tapauksessa tulevat ottamaan osaa tientekorasitukseen, vaikka se rasitus tasoituksen tähden tuleekin valtion haltuun, niin siitä syystä ehdotan 1 §:n 2 momentin lisäyksineen kokonaisuudessaan kuulumaan: »Maantieksi sanotaan kesä- ja talviajoa sekä jalkamiehiä ja ratsastajia varten aijottua polkutietä, joka välittää yleistä kulkuyhteyttä kaupunkien, läänien, kuntien, kirkonkyläin tai sellaisten paikkojen välillä, missä tie katsotaan olevan yleisen hyödyn ja tarpeen vaatima».

Mitä tulee paikallisteihin, pidän asian sellaisena, että viidettä lukua mietinnössä en voi lainkaan hyväksyä, sillä jos paikallistie tehdään luonnossa, niinkuin tähänkin saakka, ja sen tulevat tekemään ainoastaan ne, jotka sitä tarvitsevat, niin tämän lain mukaan on se paikoittain mahdotonta, syystä että 13 §:ssä kielletään ottamasta tientekoainesta toisen maalta ilman erityistä lupaa. Ja tunnen sitäpaitsi aivan hyvin käytännöstä, ettei ole useimmissa paikoin yksityisen mahdollista saada tientekoainesta, sillä eihän voi pakkoluovutuksen kautta hankkia itselleen sitä. Ja toiselta puolen jos paikallistie otettaisiin kunnan yhteiseen hoitoon ja kulut siitä suoritettaisiin kunnan yhteisiksi tarpeiksi kootuista varoista, silloin tulisivat sellaiset köyhätkin henkilöt, jotka tuskin voivat ansaita vuodessa neljääkään sataa markkaa, ja jotka tietä eivät koskaan kuluta, ottamaan osaa tähän tientekorasitukseen, mikä tietysti ei ole lainkaan oikeuden mukaista. Sentähden ehdotan, että eduskunta hylkäisi kysymyksessä olevan lakiehdotuksen viidennen luvun ja anoisi alamaisesti ensi tulevalle eduskuntakokoukselle armollista esitystä paikallisteistä. Ymmärrän varsin hyvin, ettei sitä ole vielä tähän asti keritty aikaan saamaan.

Puhemies kehoitti puhujia pysymään yleiskeskustelun rajoissa ja esittämään erityisiin pykäliin ja lukuihin kohdistuvat muutosehdotuksensa vasta sitte, kun ne esitetään käsiteltäviksi.

Ed. **Schybergson:** I mitt förra yttrande nämnde jag, att jag skulle vara benägen att gå rusthållareintressena till mötes, såvidt sådant blott var möjligt. Jag gör detta icke blott för att återvinna deras välvilja och bevågenhet, — den har jag väl definitivt förlorat —, utan därför, att jag anser sakliga skäl tala härför. Jag antydde redan i mitt föregående yttrande, att särskildt den förbättring utaf vägar och broar, som till följd af förhållandens utveckling kräfves, påkallar en större lindring uti de vägaskyldiges besvär än propositionen föreslår. Dock må vi komma ihåg, att också i propositionen lindringen är ganska väsentlig, ty till de kategorier, som hittills ensamt hafva burit vägatungan, har nu kommit

en mängd andra, särskildt kronan med dess fastigheter. Och därutöfver föreslås att kronan skulle deltaga ytterligare med 10 o/o utaf totalkostnaden. Jag är villig att gå lika långt som hr Cederberg och föreslå att dessa 10 o/o skulle ökas till 50 o/o. Därmed borde de byggnadsskyldige vara tillfreds, ty det är ju dock en afsevärd lättnad, som därigenom skulle dem beviljas.

Hvad sedan beträffar de många lockmedel, som under den föregående diskussionen användts för att få utskottets förslag mera tilltalande, så ber jag bland annat att få framhålla, att den arbetsförtjänst, som påpekats komma torpare och obesuttna till del, tillfaller dem alldeles lika väl efter regeringens proposition. Hvad åter småbrukarena beträffar, som hvar enda en, åtminstone af det ungfinska partiets talare, fört i fält i denna fråga, så bestå dessa tillsvidare icke af andra än sådana, som hafva hemman med i mantalsatt jord. Antalet småbrukare i egentlig mening är så ringa att däraf ingen synnerlig nummer kan göras.

En anledning, hvarför jag föredrager regeringens proposition framom utskottsbetänkandet, är den, att jag tänkt mig att därmed större hushållning skulle kunna genomföras. Ty de vägbyggnadslag, som bildades antingen af hvarje kommun för sig eller af flere tillsammans, komme att se till att kostnaderna icke blifva för höga, då i alla fall 50 o/o af kostnaderna fölle på deras del, men om kostnaderna i dess helhet drabba hela landet, så blir frestelsen nog stor för den enskilda vägstyrelsen att bygga både mycket och dyrt, då det ju ändå med så liten del drabbar dem, medan fördelen helt och hållet kommer dem till godo.

Vidare finner jag att propositionen har ett företräde framom utskottsbetänkandet däri, att byavägar icke ställas uti en så styfmoderlig ställning, som utskottet har föreslagit.

Jag erkänner, att utskottsbetänkandet i vissa delar har företräden framom propositionen, och det vore väl, om dessa skulle kunna tillgodogöras, men jag anser mig icke böra föreslå återremiss till utskottet, emedan tiden är så kort, att denna frågas afgörande redan vid denna landtdag, hvarpå man satt så stor vikt, därigenom skulle kunna omöjliggöras. Hr Cederbergs förslag, som afser antagandet af propositionen med denna ändring af 10 o/o till 50 o/o, behöfde icke medföra sådant dröjsmål, och om också propositionen i några detaljer påkallar ändring och om utskottsbetänkandet i en del detaljer är bättre, så hinna nödiga ändringar vid en följande landtdag göras. Lagen är ju icke häller afsedd att omedelbart träda i gällande kraft. Mitt förslag är sålunda detsamma, som hr Cederbergs eller att regeringens proposition, hvilken också utskottet gifvit sitt fulla erkännande, måtte godkännas med den ändring, att de nuvarande vägbygnadsskyldige i stället för 10 o/o skulle få 50 o/o i bidrag af allmänna medel. Detta vore dock en afsevärd

lättnad för en samhällsklass, som ingalunda är af de sämst lottade. Jag upprepar hvad jag sade, då frågan föregående gång var före, att ägandet af jord, med den värdeökning, som jorden har haft att uppvisa under de sista decennierna, till icke ringa del har konstituerat de skäligen goda förmögenheterna, som dock finnas på landet och som hafva fått sitt uttryck bland annat uti de stora bankdepositionerna såväl i sparbankerna som i privatbankerna. Jordegandet har för ingen del varit den sämsta affären här i landet, huru mycket jordbrukarcna än klagat. Jag har personligen och genom min verksamhet varit i tillfälle konstatera att egandet af jord, såsom man också annorstädes iakttagit, varit det säkraste sättet till ekonomisk förkofran. Det är därför icke skäl att från jordägarena aflyfta hela denna börda. Hälften kan vara nog för en gång.

Ed. **Storbjörk:** Det synes tydligt, att hr Cederberg är stadsbo och löntagare. Icke ens hr Schybergson är en sådan rusthållare som han benämnt bönderna. Det framgår af hans förslag, att äfven han mera är löntagare än hvad han är rusthållare, åtminstone om man jämför honom med sådana rusthållare, som äga fem kor och kanske ej ens en häst. Jag kan därför dela hvarken hr Cederbergs eller hr Schybergsons uppfattning om beskattningen för vägars och broars byggande och underhåll. Att aflyfta skatten från mantalet är något, som enligt mitt förmenande ingen rätt tänkande människa borde motsätta sig. Det är icke meningen, att den jordägande befolkningen skall blifva obeskattad för vägarnas underhåll. Den kommer nog att blifva beskattad för sina inkomster från jordbruket lika så väl som andra för sina inkomster. Hr Cederberg nämnde, att städerna hafva stor tunga med underhållet af gator och öppna platser. Men för min del anser jag, att städernas underhåll af gator och öppna platser, med hänsyn till den egendom stadsborna besitta, icke betunga dem mer i jämförelse med hvad jordbrukarena äro betungade med underhållet af sina byavägar. Därför anser jag skäl icke vara att fritaga städerna från underhållet af allmänna vägar. Skulle det förslag, som hrr Cederberg och Schybergson framställt, vinna antagande, så komme icke städerna att blifva beskattade. D. v. s. staten skulle bidraga med 50 o/o, och vägunderhållet skulle fortfarande hvila på mantalet. En sådan lösning kan man icke kalla en rättvis lösning; den är endast en half lösning. Jag skulle derföre fortfarande yrka på ,att utskottets förslag till lag om vägars och broars byggande och underhåll skulle i hufvudsak läggas till grund. Jag är villig att medgifva en sådan stilisering af 1 mom. § 14, som senator Schildt har föreslagit. Jag motsätter mig sålunda hrr Cederbergs och Schybergsons förslag och vill hålla mig till lag- och ekonomiutskottets betänkande.

Ed. **Söderholm:** Lag- och ekonomiutskottet har i förevarande ärende icke blott i väsentligt afseende ändrat de grundprinciper, på hvilka den nåd. propositionen är bygd, utan på samma gång föreslagit, att en sedan sekler tillbaka å den i mantal satta jorden hvilande tunga skulle aflyftas. Då en så genomgripande och på de bestående ekonomiska förhållandena invärkande ändring enligt min tanke icke borde genomföras, innan tillförlitlig utredning om dess invärkan på statens finansiella förmåga presterats, hvilket vid denna landtdag ej gärna mera kan ske, nödgas jag vidhålla mitt i stora utskottet gjorda yrkande på afböjande af propositionen för närvarande. Jag gör det så mycket hällre som, då vi nu hafva årlig landtdag, det vore en god parlamentarisk praxis, som härigenom skulle införas. Om ett ärende som detta icke är utaf omedelbart brådskande natur, så kommer helt säkert frågans afgörande för framtiden att vinna genom ett uppskof. Med afseende härå har jag icke häller skäl att vidare inlåta mig på själfva frågan såsom sådan.

Ed. **Listo:** Ed. Söderholm on pitänyt tätä asiaa semmoisena, jonka ratkaisemista ei olisi kiirehdittävä. Hän piti hyvänä parlamentaarisena tapana, että tällaiset suuret, tärkeät asiat eivät ole niitä, joissa tulee kiirehtiä, vaan on otettava ne perinjuurin. Minä en tiedä mitä mittapuuta ed. Söderholm tässä suhteessa haluaa käyttää. Tämä tieasia on ollut päiväjärjestyksessä jo riittävän kauvan, sillä se otettiin esille vuonna 1863, silloin kun meidän valtiopäivämme ensimäisen kerran tulivat kokoon. Ja kyllä se siitä lähtien — mikäli minä tunnen, ja olenhan minä näinä aikoina vähän ollut tilaisuudessa sitä penkomaan,—on ollut miltei jokaisilla valtiopäivillä puheena. Ei tässä nyt siis ole mikään niin hätäinen ratkaisu tekeillä. Mutta jos tätä asiaa jatketaan vaikka 40 vuotta eteenpäin, niin kyllä me sittenkin tulemme siihen hetkeen, jolloin se on ratkaistava hyvin äkkiä. Kaikkien suurien asioiden laita on se, että kun niissä siirrytään aivan uudelle periaatteelle, niin kyllä ratkaisu tulee tapahtumaan jokseenkin jyrkästi. Niille, jotka suurta varovaisuutta tahtovat noudattaa, se esiintyy aina aika lailla radikaalisena, mutta sille ei voi mitään.

Tämä ehdotus ei ollenkaan estä siirtämästä nykyistä tientekorasitusta vähitellen, asteettain, niiden hartioilta, joita se nyt painaa. Minä luulen, että kun valtiovarainvaliokunta tuopi tieveroehdotuksensa esiin, edustajat Söderholm, Cederberg ja kutka täällä nyt ovat pelänneet tätä siirtymistä tulevat hämmästykseen huomaamaan, että nykyiset tientekovelvolliset saavat jokainen edelleen ottaa tätä tienverorasitusta kantaakseen. Mutta kyllä epäilemättä se tulee siirtymään sellaisillekin hartioille, jotka eivät ole sitä tähän asti kantaneet, ja minun täytyy suoraan tunnustaa, että se tulee ehkä paina-

maan eräitä hartioita sen verran, että se ensimäisinä vuosina tuntuu vähän oudolta. Sillä asianlaita on todellisuudessa se, että ne suuret omaisuudet, joista ed. Schybergson puhui, eivät ole yksistään maanomistuksesta näinä viimeisinä aikoina syntyneet, vaan ne ovat syntyneet vielä suuremmassa määrässä, kuin maanomistuksesta, kapitalistisista liikeyrityksistä, jotka hyvin suuressa määrässä ovat sijoitetut kaupunkeihin. Se on heti sanottava avonaisesti, että se tierasitus, josta on puhe, tulee melkolailla painamaan niitä, mutta se ei vallan varmasti tule painamaan ketään siinä määrin, että hän ei vallan hyvin jaksaisi sitä kantaa. Mikäli minä nyt jo olen saanut kuulla niistä laskelmista, joita paraillaan tehdään, ei tämä maantieasia kokonaisuudessaan tule olemaan niinkään hirvittävä, kuin miksikä se täällä on kuvattu. Koko vuosimeno kaikkiaan, voin sanoa kalliimpien arviolaskujen mukaan, yleisten maanteitten tekemisestä ja kunnossapidosta valtion toimesta tulisi olemaan noin 4,200,000 markkaa vuodessa. Laskut tarvitsevat vähän vielä tarkistamista, mutta eivät ne mainitusta summasta sanottavasti ylitse mene. Tämä meno on ollut maataviljelevän luokan yksinään kannettavana; nyt on tarkoitus jakaa se yli koko kansan, ja kaikessa pääasiassa tulee se varallisten luokkien kannettavaksi. Vähävaraisempia luokkia se tulee painamaan, lukuunottamatta nykyisiä tientekorasitusta kantavia pikkuviljelijöitä, erittäin lievästi, niin että minä luulen täällä liian aikaiseen pöpöillä peloteltavan.

Mutta jos täällä kerran pöpöistä ruvetaan puhumaan, niin kyllä minulla ehkä on mahdollisuus myöskin pöpöillä pelotella, kun otetaan puheeksi herrojen Cederbergin ja Schybergsonin ehdotukset. Nämät edustajat tarjoavat hyvin alttiisti 50 o/o kaikista tientekokustannuksista maksettaviksi yleisestä valtiovarastosta, tietämättä ollenkaan, onko sillä varoja tätä suorittaa. Ja tämä annettaisiin siis apurahaksi nykyisille tientekovelvollisille arm. esityksessä olevan järjestelmän mukaan. Armollisessa esityksessä oleva järjestelmä edellyttää, että tehdään tientekolohkojen menoista kulunkiarviot ja niiden perustuksella määrätään tieäyrit ja velotaan sitten maksuvelvollisia tieäyrien mukaan. Tiedot näistä kulunkiarvioista kootaan sitten yhteen ja ilmoitetaan ne hallitukselle, jolloin hallitus määrää 10 prosenttia kulunkiarvioiden sisällyksestä annettavaksi yleisistä valtionvaroista apurahaksi. Nämä apurahat annetaan sitten niille, joiden tiemenot nousevat keskimääräisen kustannuksen yläpuolelle. Yläpuolella olevasta summasta valtio antaisi tästä apurahasta korkeintaan 3/4. Näyttäisihän hyvin kauniilta, jos 10 prosentin sijaan saataisiin käyttää 50 prosenttia kaikista menoista, mutta en ole oikein varma — pyytäisin siinä kohden kääntyä kysymyksellä herrojen ehdotuksentekijäin puoleen —, onko hyviä takeita siitä, etteikö voitaisi kruuvata eli kohottaa kulunkiarviot joksikin korkeiksi ja sen kautta lisätä melkoisesti valtiomenoja. Ei suinkaan liene niin vallan

vaikeaa, varsinkaan jos, kuten ed. Schybergson äsken lausui, tekee mieli rakentaa oikein hyvin ja pulskasti, sillä keinoin saada joksikin pian valtioapuraha nousemaan jollakulla miljoonalla, tai sanotaanpa nyt vain yhdelläkin. Onhan sitä siinäkin. Kyllä minulla siis on suuret epäilykset kustannusten halpuudesta, mikä ed. Cederbergin ehdotuksen perustuksella saataisiin. — Pyydän lisäksi huomauttaa että meidän ei käyne armollista esitystä ottaminen niin aivan umpimähkään, sillä kyllä siinä on muitakin puutteita kuin se järjestelmä, josta nyt on ollut puhe. M. m. armollisessa esityksessä olevat säädökset kyläteistä ovat siinä määrin puutteelliset, että sitä alaa, nim. kyläteitä koskevan lainsäädännön uusimista armollisen esityksen pohjalla emme juuri edistäisi. Jos niin on, että meidän on asetuttava asiassa arm. esityksen kannalle, niin kyllä silloin tulen yhtymään ed. Söderholmiin, että meidän on äänestettävä kumoon koko asia, sillä kyllä me muuten, ainakin eduskunnan kannalta nähden, hyvin umpisilmin menisimme tässä suuressa asiassa päätöstä tekemään.

Ed. **Bäck:** Enligt hr Schybergson skulle landtmannens ställning vara rätt lysande. Det finnes dock fakta, som bevisa raka motsatsen. Det är nämligen fallet, att landsbefolkningen på många ställen, åtminstone i Österbotten, allt mer skyndar sig att befria sig från sin jord. Och frågar man, hvarför män, hvilkas förfäder i århundraden innehaft ett och samma hemman, nu äro färdiga att sälja den fäderneärfda torfvan, får man till svar: »Naturligtvis är det bättre att hafva kapitalet på banken, där man får 5 o/o, än i jorden, som ändå lämnar endast 3, högst 4 o/o.» Detta torde bevisa, att hr Schybergsons uttalande om det lyckosamma resultat, som jordbruket lämnar, icke riktigt håller streck.

I likhet med hr Storbjörk ville också jag påpeka, att det icke är meningen att befria den jordbrukande befolkningen från landsvägsskatten. Äfven denna befolkning kommer att i likhet med alla andra deltaga i besväret. Bönderna blifva taxerade enligt sina inkomster, och i proportion till sina inkomster komma de att bära samma skatt, som nu, enligt betänkandet, kommer att läggas äfven på stadsbornas skuldror. Ifall det finnes jordbrukare, hvilka hafva så små inkomster, att de icke drabbas af landsvägsskatt, så är det ju icke mer än rättvist, att de blifva befriade från densamma. I likhet med hr Listo anser äfven jag, att det är bättre att helt och hållet rösta omkull landsvägsfrågan, än att godkänna det förslag, som framställts utaf hr Cederberg. Jag hoppas att utskottsbetänkandet ändock sist och slutligen måtte godkännas. Jag har redan i dag en gång sagt—och jag vill ännu förnya mitt yttrande — att vår jordbrukande befolkning befinner sig i så svåra omständigheter och arbetar under så tunga ekonomiska bördor, att det är tid på att vi befria den från den börda, som hittills uteslutande hvilat på densamma.

Ed. **Schultz:** Jag skulle be att få understöda hr Söderholms förslag. Frågan är ej tillräckligt beredd, och den kan ej annat än vinna på att blifva ytterligare bordlagd till nästa gång.

Ed. **Schybergson:** I mina unga dagar läste jag en skildring, som kallades »Silmänkääntäjä.» Jag kunde knappast vänta att hr Listo skulle göra sig förtjänt af denna benämning, såsom han det gjort nu, då han sökte visa, att 50 o/o skulle vara mer än 100 o/o. Om statsvärket enligt hr Cederbergs och mitt förslag skulle bidraga med 50 o/o af kostnaderna, men enligt utskottet med hela kostnaden, så måste väl hr Cederbergs förslag dock ställa sig för statsvärket lindrigare. Herrar jordägare må skrufva upp kostnaderna hurusom hälst, de äro ännu mindre hindrade att skrufva upp kostnaderna, då dessa i deras helhet drabba statsvärket.

Emellertid skall jag icke känna mig olycklig, om hr Listos eventuella förslag, att lagen då hällre denna gång må förkastas, skulle vinna majoritet. Ty det är ju icke värre än att vi på den bas, som nu lagdts, om ock med någon modifikation i fråga om lättnaderna för de nuvarande vägabyggnadsskyldige, skulle kunna få ett beslut till stånd under nästa landtdag. Det kan ju hända att den procentsats, som jag och hr Cederberg föreslogo, är för hög. Men må det förlåtas oss, om vi begått ett misstag, då vi föreslogo 50 i stället för t. ex. 25 o/o, då man vägrat egna ärendet den behandling, som det bort undergå, nämligen i statsutskottet. Jag är ingalunda främmande därför, att de stora förmögenheterna finnas i städerna, och när en inkomstskatt liksom en arfsskatt införes, så är det i städerna de hufvudsakliga skattebeloppen äro att påräkna, då inkomsterna på landet i annan form än genom värdestegring af jorden öfverhufvudtaget äro relativt små. Men därför böra vi icke nu med ens aflyfta ett betydligt belopp ifrån dem, för hvilka det i alla fall är i fullt mått möjligt att erlägga skatten. Jag finner att med alla de nya utgifter som förestå och med den betydande beskattning, som däraf måste följa, man icke bör aflyfta en så betydande beskattning från en samhällsklass, som väl kan bära den. Härigenom minskas möjligheten att framdeles för andra ändamål beskatta dem, som redan nu skulle träffas däraf.

Ed. **Slätis:** Jag har icke mycket att tillägga, sedan hr Schybergson här har beriktigat sitt tidigare uttalande om att de stora förmögenheterna icke finnas på landet utan i städerna och att således jordbesittningsrätten på landet icke i samma mån eller på långt när i lika hög grad är egnad för kapitalanhopning, som jordbesittningsrätten i städerna.

Hr Bäck har redan tidigare framhållit, huruledes jordbrukarena öfverhufvudtaget kämpat med stora svårigheter. Den saken borde

icke häller vara för hr Schybergson, såsom värkställande chef för ett af landets största penningeinstitut, obekant, i hvilken mån våra mindre jordbrukare äro skuldsatta och huru svårt det ter sig för dem att afbetala på sina skulder. En annan omständighet, som också den kanske mer än mycket annat är egnad att åskådliggöra den ställning, under hvilken våra jordbrukare arbeta eller i allmänhet jordbruksnäringens rentabilitet, är den företeelse, som vi dagligdags i allt mera stigande grad kunna iakttaga, nämligen inflyttningen till städerna. Vore landtbruket så indräktigt, så lönande och eftersträfvansvärdt, så skulle vi icke under en lång följd af år hafva behöft bevittna en dylik företeelse. Staten gör allt sitt till för att underlätta jordbrukarens svåra värf och för att fästa folk vid jorden och motvärka den skadliga inflyttningen till städerna. Redan under en längre tid har det varit regeringens i landet förnämsta omsorg att göra jordbruket så indräktigt, lönande och tilldragande som möjligt. Det är därför alldeles omotiveradt att peka på den mindre jordbrukaren och småbrukaren såsom den, hvilken samlar kapital. Det vore skönt om så vore fallet, men tills dato är det icke så. Vi hafva allt ett godt stycke väg ännu att arbeta på för jordbrukets höjande, innan vi kunna göra det så lönande, att det skulle kunna motsvara förvärfvet på andra områden. Hr Bäck har här framhållit, hurusom jordbruket i vanliga fall och under gynsamma förhållanden endast kan lämna 5 o/o afkastning på det i detsamma nedlagda kapitalet. Det är dock att observera, att detta gäller endast under de allra gynsammaste förhållanden. Ofta mötes jordbrukaren af svåra förluster, och den ränta han kan påräkna är vida lägre än som angafs. Allt bör således göras för att höja jordbruksnäringen och för att göra den mera tilldragande. En hel massa onera och skatter hvila dessutom af ålder på jordbruket. Nu är vårt land och dess representation i tillfälle att aflyfta en af dessa öfverhöfvan dryga och af gammalt betungande skatter för jordbrukaren, nämligen vägskatten. Någonting annat har icke här kunnat anföras till dess försvar än det, som hrr Schybergson och Cederberg anfört, nämligen att jorden af gammalt har burit denna skatt, och att jordbrukaren således är van vid densamma. Men det är nog en klen tröst detta. Om man ser uteslutande till denna, så skulle man således komma därhän, att ingen beskattning, huru orättvis och ensidig den än må vara, borde aflyftas af det enkla skälet, att skattdragaren varit van vid densamma. Det är en bevisföring, som jag för min del åtminstone icke kan gilla. På många ställen i landet, t. ex. i en mängd af Österbottens svenska kommuner, är landsvägstungan så stor, att den måste räknas ända till 4 och 5 o/o af lägenhetens netto inkomster, d. v. s. vida högre än utskylderna uti de mest beskattade städerna. Jag ber därför för min del att få understöda betänkandet. Min innerligaste önskan

är, att representationen måtte godkänna lagen i fråga, sådan den är här föreslagen.

Ed. **Cederberg**: Jag ber att få erinra dem, hvilka kritiserat mitt uttalande, att jag icke har hållit på, att vägbyggnadsbesväret skulle fortfarande bibehållas i samma form och i lika tryckande mån som detsamma hittills förefunnits. Jag har erkänt, att en lindring i dess utgörande bör åstadkommas, men jag har ansett, att, utskottets betänkande icke innebär den lyckligaste lösningen, och jag tror att, om utskottet icke skulle hafva gått så långt som det gått, d. v. s. utsträckt befrielsen så långt och å andra sidan öfverfört skatten på andra samhällsklasser i så vidsträckt mån, så skulle utskottets förslag icke vara så motbjudande, och man skulle kunnat tänka sig ett försök att åstadkomma någonting på utskottets bas; men nu är det otänkbart.

Till hr Listo, som gjorde den förfrågan, huru jag tänkt mig att den i propositionen föreslagna uppskattningen af vägkostnaderna kunde något så när bibehållas inom måttliga gränser, i händelse staten bidroge med så hög andel som 50 o/o, vill jag svara, att samma nackdel förefinnes hos utskottsförslaget, den nämligen att, om vägbyggnadskostnaderna öfverflyttas på det allmänna, desamma otvifvelaktigt blefve vida högre än hvad de för närvarande äro. Om någon nackdel i afseende å underhållskostnadernas beräknande förefinnes, hvad beträffar propositionen, så förefinnes densamma i lika hög grad enligt utskottsbetänkandet, och detta medgifves äfven i utskottets motivering, och otvifvelaktigt kommer det att så vara fallet, om den föreslagna lagen kommer till tillämpning. Här framhölls utaf hr Listo, i afsikt att lugna dem, som tänkt sig en orättvisa i utskottsförslaget, att vi, sedan han hunnit slutföra sina beräkningar — jag vet icke, om landtdagen kommer att få del af dem eller om hr Listo gjort dem för sin privata räkning — komme att förvåna oss öfver att hvar och en (»jok'ikinen»), som hittills burit denna tunga, äfven framdeles komme att drabbas af densamma. Hr Bäck åter, som förfäktar samma mening som hr Listo, yttrade sin glädje öfver att utskottsbetänkandet, om det antages, komme att medföra, att den mantalsatta jorden ändtligen befrias från den tunga, som hittills legat å densamma. De tyckas sålunda hafva någorlunda olika uppfattning om lagens påföljder. Jag tror för min del att, om man försöker förnuftigt ordna frågan på utskottsförslagets bas, man måste tänka sig, att en lägsta inkomst på 800 à 1,000 mark blefve den, som drabbades af skatten, således äfven de mindre hemmansegarena. Genom tillämpning af samma inkomstberäkning för andra samhällsklasser, komme personer med, såsom jag skulle anse, tämligen anspråkslösa inkomster att drabbas af en tunga, hvilken jag beträffande dem betecknar som orättvis. Jag kan icke inse annat än att, om

dessa små löntagare skola bära skatten i samma mån som jordegarena på landet, löntagarena tillfogas en orättvisa, och grunderna härför hafva redan blifvit anförda, hvarföre jag icke behöfver upprepa dem.

Ed. **Näs:** Gentemot påståendet, att jordbrukarena och isynnerhet de mindre bland dem skulle samla kapital af sitt jordbruk, vill jag inlägga mitt veto. De mindre jordbrukarenas inkomster äro så pass små och begränsade, isynnerhet i våra dagar, att däraf icke kan uppstå något öfverskott. Förrän emigrationen begynte från de trakter, där jag är hemma, voro nästan alla bönder skuldsatta. Nu hafva de visserligen genom hemsända penningar från sina bortavarande anförvandter eller därigenom, att de själfva varit ute och förtjänat något, kunnat till någon del reglera sina skulder. Dessutom har det förekommit skogsförsäljningar å de små hemmanen, hvarigenom man också fått medel, med hvilka man betalat sina skulder. Det är allt. Men från själfva jordbruket har icke erhållits större inkomster nu än förut, och hvad skogsförsäljningen från de små hemmanen beträffar, så har hemmanens kapitalvärde genom dem i samma mån fallit. Jag ämnar icke tillägga något vidare, utan ansluter mig till hr Bäcks andragande.

Ed. **Nuorteva:** Ed. Snellman äsken nähtävästi erehtyi, kun hän sanoi, että sosiaalidemokraatit ovat liittyneet niihin, jotka ovat tätä lakia vastustaneet. Ainakin tästä mietinnöstä päättäen, johon ei ole liitetty mitään vastalausetta sosiaalidemokraattien puolelta, hänen olisi pitänyt huomata, että niin ei ole tapahtunut. Meillä ei ole mitään sitä vastaan, että tämä periaate toteutetaan, että yleiset tiet, sillat j. n. e., jotka ovat yhteiskunnan käytettävinä, myös joutuvat koko yhteiskunnan kustannettaviksi. Kysymys on ainoastaan siitä, millä tavalla kootaan ne rahat, joilla nämä maantiet, sillat ja senkaltaiset pidetään yllä, ja kysymys on myöskin siitä, että ennenkuin tämä laki voidaan hyväksyä, täytyy olla täydellisiä takeita siitä, millä tavalla nämät rahat kootaan. Minä en voi ollenkaan yhtyä siihen väitteeseen, jonka ed. Cederberg äsken teki, että tällaisen rasituksen siirtäminen yhteiskunnan kaikille luokille olisi epäoikeutettu. Päinvastoin minusta se olisi aivan oikein, että yhteiskunnan kaikki eri kerrokset ottaisivat osaa tällaisen rasituksen kantamiseen. Mutta minä en voi mitenkään kannattaa ed. Schybergsonin ehdotusta, että osa tästä rasituksesta joutuisi suoritettavaksi yleisistä valtionvaroista, yhtä vähän kuin voin kannattaa sitä periaatetta, mikäli se ilmenee tässä valiokunnan mietinnössä. Meidän ryhmämme, uskon minä, on valmis hyväksymään tämän lain sellaisena kuin se on, mutta sillä ehdolla että ne varat, joilla tientekorasitus ylläpidetään, kokonaan kootaan verotuksen kautta.

Puhemies: Kaksi minuttia on kulunut.

Ed. **Nuorteva:** Verorahat ovat nimittäin paljon halvempia rahoja köyhälistölle kuin yleiset valtiovarat. Minä luulen, että jos valtio olisi pakoitettu suorittamaan, niinkuin ed. Schybergson ehdotti, 50 o/o tientekorasituksesta, niin tällainen menettely tulisi ehkä suuremmassa määrässä rasittamaan yhteiskunnan köyhimpiä kerroksia. Yleiset valtiovarat, sellaisina kuin ne nykyään ovat, kootaan välillisten verojen kautta ja nämä välilliset verot ovat enimmäkseen köyhempien kansankerrosten hartioilla. Niinkuin jo sanoin ja niinkuin täällä on monta kertaa sanottu, jos eduskunta suostuu siihen, että annetaan riittäviä takeita siitä, että ne varat, joilla teiden ja siltain teko kustannetaan, kootaan progressiivisen verotuksen kautta ja että tämä verotus alotetaan niin korkealta, että yhteiskunnan köyhimmät kerrokset pääsevät siitä vapaiksi, niin meidän taholta ei tarvitse odottaa mitään vastustamista tälle laille, ja me asetumme tälle kannalle sentakia, että me pidämme tämän kannan aivan oikeudellisena, ei sentähden että me niin erityisesti rakastaisimme niitä rusthollareita ja tilanhaltijoita, jotka tämän kautta pääsevät vapaiksi oikeudettomasta, myönnettäköön se, rasituksesta.

Erään toisen seikan pitäisi osoittaa sama asia. Eduskunnalle on nimittäin jaettu kyytilaitos-mietintö, joka myöskin suuressa määrässä helpoittaa talollisten rasituksia. Siihenkään lakiin eivät sosialidemokraatit ole liittäneet mitään vastalausetta, sentakia että he katsovat senkin oikeudelliseksi.

Minä siis näillä perusteilla pidätän itselleni oikeuden, kun 14 § tulee käsiteltäväksi, ehdottaa siihen sellaisen sanamuodon, joka takaa sen, että se periaate tulee hyväksytyksi, että kustannukset ovat suoritettavat kokonaan verotuksen kautta. Minä tein saman ehdotuksen suuressa valiokunnassa, mutta suuri valiokunta oli silloin yksimielinen siitä, että se ehdotus oli ehdottomasti typerä ja muodoton. Mutta kun hallituksen edustaja on tehnyt saman ehdotuksen ja siis osoittanut olevansa yhtä typerä kuin minä, niin ehkä minä uskallan tehdä sen uudelleen.

Ed. **Huoponen:** Sadattuhannet talonpojat kautta Suomen suurimmalla jännityksellä odottavat tämän kysymyksen onnellista ratkaisua. Kun kysymys nyt jo on ollut puolen vuosisataa päiväjärjestyksessä, on aika saada se pois. En olisi pyytänyt puheenvuoroa, ellei vasemmistolaisten esiintyminen siihen olisi nimenomaan antanut aihetta. Muistutan nimittäin, että niissä tuhansissa kokouksissa, joita vaaliagitatsioonin aikana toimeenpanivat vasemmistolaiset, kaikki puhujat vakuuttivat talonpojille, että maanteiden ja siltain tekeminen tietysti on valtion velvollisuus. Ja kun erittäin Karjalassa on pikku talonpoikia, tuskin mitään muita, on aivan luonnolli-

nen asia, että Karjalan talonpojat, joille tämmöisiä etuja sosialistit lupasivat, antoivat luottamuksensa sosialisteille. Minä tahdon viimeiseen saakka uskoa, että tämä lupaus nyt tulee toteutetuksi, kun on oiva tilaisuus, sillä olisihan todella suuri pettymys, jos he saisivat tietää, että silloin, kun voitaisiin täyttää tämä lupaus, siitä velvollisuudesta vetäydytään pois.

Muuten tämän kysymyksen onnellisella ratkaisemisella olisi paljon suurempi merkitys, kuin mitä sitä nyt sivusta katsoen voisi luulla. Minä nimittäin omasta puolestani olen aina suuresti surrut luokkataistelua ja minä olen tehnyt kaiken voitavani, että nämä kärjistyneet olot saataisiin lievennetyiksi. Jos nyt kysymyksessä oleva asia taas tulee hyljätyksi, ja varsinkin kaupunkilaisperiaatteet, porvarilliset näkökohdat siihen vaikuttaisivat, niin tämän asian hylkääminen tietäisi uuden luokkataistelun alkamista. Maalaiset nousisivat kaupunkilaisia vastaan, kaupunkilaiset maalaisia vastaan. Tämä tietäisi minusta suurta onnettomuutta. Se olisi Suomen maalle ja kansalle suurin turmio, mitä voisi ajatella. Minä sentähden lasken jokaisen edustajan sydämelle, ennenkuin tämän asian lopullisesti ratkaisee, onko syytä, että tämmöisen kysymyksen tähden uusi luokkataistelu jälleen eloon viritetään. Minä pyydän kohteliaimmin ehdottaa, että nyt käydään pykälittäin käsittelemään tätä kysymystä ja osoitetaan, ettei tahdota jarruttaa. Tämän kysymyksen pikainen ratkaiseminen viepi meitä siihen, että maavuokralaki ja monet muut yhteiskunnalliset parannuskysymykset saadaan läpi ajetuksi. Siis pikaisiin toimiin!

Yleiskeskustelu päätettiin ja **Puhemies** ilmoitti, että ed. Cederbergin ja ed. Söderholmin yleiskeskustelun kuluessa tekemät ehdotukset tulisivat äänestettäviksi vasta sen jälkeen kuin lakiehdotus oli pykälittäin tarkastettu, joten siis pykälittäinen tarkastus mainittuihin ehdotuksiin nähden oli oleva ehdollinen.

Ehdotus laiksi teiden ja siltain tekemisestä ja kunnossapidosta maalla.

§:t 1—3 hyväksyttiin järjestänsä muuttamatta.

4 §:n johdosta käytti puheenvuoroa:

Ed. **Schultz**: Jag skulle be att få förorda lag- och ekonomiutskottets förslag, att minsta bredden på landsvägarna skulle bestämmas till fyra meter. Stora utskottet har föreslagit, att bredden skulle ökas till fem meter, och anför som skäl, att det är billigare att underhålla en bredare väg än en smalare. Det kan nog vara fallet i vissa delar af landet, isynnerhet där grunden består af lera eller lös jord,

men om grunden består af sand eller grus, så är det säkert, att det blir dyrare att underhålla en fem meter bred väg än en fyra meter bred. I Tavastland, där jordmånen mest består af grus och sand, hafva landsvägarna vanligen endast ett spår. För ett par tiotal år tillbaka föreskrefs det, att vägarna skulle utvidgas till 20 fots bredd med den påföljd, att sidorna af vägen äro gräsbevuxna och nästan aldrig användas. Det är sålunda tämligen onödigt på många ställen i vårt land att hafva vägarna fem meter breda, och vore det därför, såsom lag- och ekonomiutskottet har föreslagit, bättre att bibehålla fyra meter.

Ed. **Martikainen:** Minä vastustan neljää metriä, sillä siinä eivät vastaantulijat vaikeudetta pääse väistämään toisiansa. Vähimmäksi leveydeksi ehdotan 4 1/2 metriä.

Ed. **Storbjörk:** Jag skulle be att få understöda hr Schultz' förslag.

Ed. **Suomalainen, A.,** kannatti ed. Martikaisen ehdotusta.

Ed. **Ahmavaara:** Minä kannatan suuren valiokunnan mietintöä. Nykyinenkin laki määrää, että maantien pitää olla 5 metriä leveä tai toisin sanoen 8—12 kyynärään leveä, enkä minä voi ymmärtää, mitä syitä on mennä sitä kaventamaan. Neljän metrin levyinen tie on niin kapea, ettei siinä kunnolla pääse ohi ajamaan, ja toiseksi sellaisen tien ylläpito tulee niin paljon kalliimmaksi, että se piankin voittaa sen aivan mitättömän kustannuksen, joka syntyy leveämmän tien tekemisestä. Jos tietä ajetaan aivan reunoja myöten, niin se lohkeilee alituiseen, ja kun yhtä uraa aina kuljetaan, niin ei mikään voima voi pitää tietä kunnossa. Sen vuoksi suuressa valiokunnassa kaikki maanomistajat, joilla oli asiasta kokemusta, puolustivat tien leveyden säilyttämistä sellaisena kuin nykyinen laki määrää, eli 5 metrinä. (Äänestykseen!)

Ed. **Nix:** Jag ber att få understöda hr Schultz' förslag om fyra meter. Det är att observera, att byavägar äro intagna under denna paragraf, och har lag- och ekonomiutskottet därför beslutit sig för fyra meter. Jag ber att få understöda detta förslag.

Äänestysesitykset ja päätökset:

1:o Ken 4 §:ään nähden vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Schultzin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Martikaisen ehdotus vastaehdotukseksi hyväksytty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

2:o Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön 4 §:ään nähden, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Martikaisen tekemä ehdotus hyväksytty

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **4 §** oli **hyväksytty** mietinnön mukaan.

§:t 5—11 hyväksyttiin järjestänsä keskustelutta.

12 §:n kohdalla käytti puheenvuoroa

Ed. **Storbjörk:** Jag skulle föreslå att till paragrafens andra moment, som lyder: »Lag samma vare beträffande ersättning för sådan inskränkning i nyttjanderätt till mark på ömse sidor om landsväg,» skulle tilläggas: »som i 7 och 8 §§ säges».

Pykälä hyväksyttiin muuttamatta sekä **samoin 13 §.**

14 §:n johdosta puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Nuorteva:** Viitaten siihen, mitä äsken sanoin, pyytäisin ehdoittaa 14 §:n 1 mom:lle seuraavan sananmuodon: »Maanteiden teko ja kunnossapito on suoritettava valtiovaroilla, jotka tätä tarkoitusta varten kootaan erityisessä verolaissa säädetyllä tavalla.» Tämä pykälä siis edellyttää että varat maanteiden ylläpitämiseksi kokonaisuudessaan kootaan verotuksen kautta, ja että yleisiä valtiovaroja tähän tarkoitukseen ei käytettäisi penniäkään. Samalla tällainen sananmuoto ehdottomasti edellyttää, että on olemassa erityinen verotuslaki, jossa lähemmin määritellään tapa, millä progressiivinen maantievero kootaan.

Ed. **Karhi:** Minä pyytäisin esittää tämän pykälän ensimäiselle momentille seuraavan muodon: »Maanteiden tekeminen ja kunnossa pitäminen suoritetaan osaksi yleisestä valtionrahastosta, osaksi tieverolla, kuten erityisessä tieverolaissa on säädetty».

Ed. **Listo:** Minä pyydän saada yhtyä ed. Karhiin. Käsitykseni mukaan ed. Karhin ehdotus eli se muodostus, joka oli hallituksen edustajan ehdotuksessa, ei ole muodollisesti vallan tyydyttävä, mutta koska sen pohjalla näyttää olevan paraat enteet, ainakin mikäli tällä kertaa voidaan nähdä, tämän asian onnelliseen loppuun saattamiseksi, niin luulen, että toistaiseksi olisi syytä hyväksyä tämä muodostus. Onhan sitten suurella valiokunnalla tilaisuus sitä parantaa. Minä

luulen, ettei ed. Nuorteva oikein riittävästi ole harkinnut ehdotustaan, sillä otaksukaamme, että yleiseen valtiorahastoon on kerääntynyt satoja miljoonia säästövaroja, niin mitä järkeä olisi kantaa tieveroa, vaikka ilman sitä tultaisiin toimeen.

Ed. **Bloranta** kannatti ed. Nuortevan ehdotusta.

Ed. **Nix:** Jag ber att få understöda hrr Karhi och Listo.

Ed. **Aromaa** kannatti ed. Nuortevaa.

Ed. **Cederberg:** Jag ämnade föreslå, att med behandlingen af denna paragraf skulle anstå, tills statsutskottet inkommit med utlåtande angående den finansiella sidan af frågan, och att paragrafen sedermera skulle upptagas till slutlig behandling i sammanhang med den föreslagna lagen angående utgörande af vägskatt.

Ed. **Storbjörk:** På samma gång jag motsätter mig hr Cederbergs förslag, ber jag att få understöda hr Karhis förslag.

Ed. **Ahmavaara:** Minäkin kannatan ed. Karhin ehdotusta. Minusta ei nyt ole oikein sopivaa, että kun kerran on hyljätty sama ehdotus, jonka ed. Cederberg nyt teki, se uudestaan tehdään samassa istunnossa.

Ed. **Heimonen:** Minä en missään tapauksessa voi yhtyä ed. Karhin ehdotukseen, sillä se on kerrassaan harhaanvievä. Siinä tapauksessa voitaisiin vaikka vaan yhdellä prosentilla veroittaa ja kaikki muu ottaa valtion varoista lakia rikkomatta. Väkisinkin tulee siihen vakuutukseen, että ed. Nuortevan ehdotus on sittenkin paras, jota kannatan.

Ed. **Cederberg:** Det förslag jag senast gjorde är ingalunda detsamma, som jag tidigare framställt. Då yrkade jag på att behandlingen af lagen i dess helhet skulle anstå. Nu afser mitt förslag blott att med behandlingen af den paragraf, som närmast hänför sig till vägskatten, skulle få anstå.

Ed. **von Alfhan:** Jag skulle be att få understöda hr Cederbergs förslag.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o Ken tahtoo ryhtyä asiallisesti päättämään 14 §:stä, vastaa jaa; jos ei voittaa, on eduskunta ed. Cederbergin ehdotuksen mukai-

sesti päättänyt lykätä päätöksen teon tästä pykälästä siksi, kun laki tieverosta tulee käsiteltäväksi.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

2:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Nuortevan tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Karhin tekemä ehdotus vastaehdotukseksi hyväksytty.

Äänestyksessä annettiin 81 jaa-ääntä ja 101 ei-ääntä.

3:o Ken hyväksyy 14 §:n mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Karhin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten oli **hyväksytty 14 §:ään** nähden ed. **Karhin** tekemä **ehdotus.**

15 § esitettäessä käytti puheenvuoroa:

Ed. **Pullinen:** Sen johdosta että tähän mietintöön liitetty vastalause koskee juuri esillä olevaa pykälää tahdon huomauttaa, että olen täydelleen sitä mieltä, että tientekorasitus ei tule tämän lain kautta kylliksi tasoitetuksi, kun kerran paikallistiet jäävät harvojen yksityisten ylläpidettäväksi. Seurauksena tästä on se, että paikallisteiden sekä teko että kunnossapito tulee vaikeutetuksi ja sen takia myös koko viljelyksen kehitys. Kun täällä kuitenkin on väitetty, että paikallistiekysymys ei tällä kertaa vielä ole kylliksi valmistettu ja sen täydelliseen pohtimiseen ei ole nyt aikaa, niin katson voivani luopua enemmästä vastalauseen kannattamisesta. Tämän teen kuitenkin sillä edellytyksellä, että katson paikallistieasian voitavan eroittaa yleisiä maanteitä koskevasta laista ja että se näin ollen voidaan ottaa erikseen läheisessä tulevaisuudessa tarkastettavaksi ja muutettavaksi — sekä lisäksi siitä syystä, että pidän yleisen maantierasituksen siksi epätasaisena ja nopeata tasoitusta kaipaavana, että se ei siedä mitään viivytystä.

Näistä syistä yhdyn kannattamaan esillä olevaa pykälää siinä muodossa kuin suuri valiokunta sen on esittänyt.

Ed. **Laine. O.:** Vaikka minäkin edelleen olen vastalauseen kannalla ja hyväksyn kaikin puolin ehdotetun menettelyn, niin niistä syistä, joita ed. Pullinen esitti, minä tällä kertaa luovun vastalauseen kannattamisesta.

Pykälä hyväksyttiin muuttamatta.

§:t 16—58, eri **lukujen otsakirjoitukset** sekä **lakiehdotuksen otsakirjoitus hyväksyttiin** järjestänsä keskustelutta.

Lopuksi hyväksyttiin vastattavaksi seuraavat **äänestysesitykset:**

1:o Ken hyväksyy lakiehdotuksen mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on arm. esitys hyväksytty ed. Cederbergin yleiskeskustelussa tekemän ehdotuksen mukaan.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

2:o Ken hyväksyy lakiehdotuksen mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on se ed. Söderholmin yleiskeskustelussa tekemän ehdotuksen mukaisesti hylätty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

Eduskunta oli siis **hyväksynyt lakiehdotuksen mietinnön** mukaan, vaan kun oli tehty muutos suuren valiokunnan ehdotukseen, niin oli asia palautettava suureen valiokuntaan.

Ehdotus laiksi kulkukaupasta.

Esitettiin ensi käsittelyä varten

lakivaliokunnan mietintö n:o 5 arm. es. n:o 28 johdosta, kulkukaupasta, joka keskustelutta **lähetettiin suureen valiokuntaan,** joten ensi käsittely julistettiin päättyneeksi.

Kysymys Suomen valtiovaroista valtakunnan rahastoon sotilastarpeisiin suoritettavasta apumaksusta.

Esitettiin pöydällä ollut valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13 arm. es. n:o 26 johdosta, joka koskee Suomen valtiovaroista valtakunnan rahastoon sotilastarpeisiin suoritettavaa apumaksua,

joka ed. **Castrénin** ja **Pykälän** ehdotuksesta **pantiin** vielä **pöydälle** ensi istuntoon.

Valtiovarainvaliokunnan ehdotukset kulkulaitosrahastosta.

Esitettiin toisen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 17 arm. es. n:o 20 johdosta.

Puheenvuoroa käytti

Ed. **Renvall** pyytäen mietinnön pöydälle panoa.

Ed. **von Alfthan:** Då jag håller före, att landtdagen icke får arbeta under den förutsättning, att landtdagstiden med säkerhet skall förlängas, så vill jag för min del yrka på, att landtdagen skulle behandla dessa järnvägsfrågor ännu i natt. Vi använde sex timmar under dagens lopp för diskussion af en bagatellfråga, och det synes mig, att vi nu rättvisligen böra göra straffarbete och behandla järnvägsfrågorna och kommunikationsfondens betänkande ännu i natt.

Ed. **Renvall** luopui ehdotuksestaan.

Mietintö hyväksyttiin ja asian toinen käsittely julistettiin päättyneeksi.

Kertomus valtiovarain tilasta.

Esitettiin pöydällä ollut valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11 sen kertomuksen johdosta, jonka Keisarillisen Senaatin valtiovaraintoimituskunta on Suomen eduskunnalle antanut valtiovarain tilasta.

Puheenvuoroa käyttäen lausui

Ed. **Huoponen:** Pyytäisin ehdottaa, että kun näin rasittava istunto on ollut ja nyt on sunnuntai-aamu, eiköhän olisi syytä lopettaa tällä kertaa. (Ei-huutoja!)

Sen jälkeen **hyväksyttiin** alkuosa *mietintöä* siv. 8 saakka sekä mainitulla sivulla oleva *ponsi*.

Siv. 9—11 olevat *kohdat* sekä *ponsi siv. 11* **hyväksyttiin** keskustelutta.

Siv. 11—15 olevat kohdat hyväksyttiin keskustelutta.

Siv. 15—22 koskevia kohtia esitettäessä käytti puheenvuoroa:

Ed. **Estlander:** På sid. 16 under mom. 2 har statsuttkottet framhållit, hurusom den på grund af sparsamhetsskäl nödvändiga reduktionen af tjänstemännens antal vid statssekreteriatet ännu icke har egt rum, hvarför utskottet finner sig böra framhälla nödvändigheten af, att de af 1904—1905 års statsutskott påyrkade åtgärderna bringas i verkställighet. Häraf kunde man få den föreställningen, att de åtgärder, som statsutskottet vid 1904—1905 års landtdag påyrkade, skulle ha bestuckit sig däri, att af sparsamhetsskäl yrkades på, att tjänsterna vid statssekreteriatet skulle minskas. Detta gifver emellertid en oriktig föreställning om hvad statsutskottet vid berörda landtdag föreslog. Det väsentligaste var ju dock att framhålla, hurusom vid detta ämbetsverk hade emot lag anställts icke-finska medborgare äfvensom ock huru dessa omöjligen kunde på ett tillfredställande sätt sköta sina befattningar. Jag hemställer, huruvida icke detta uttryck: „på grund af sparsamhetsskäl", är något oriktigt användt. Det är kanske icke nödvändigt att här göra något uttryckligt förslag. För min del hade jag gärna sett, att detta uttryck hade kunna undvikas.

Ed. **Neovius, A.:** Statsutskottet vid 1904—05 års landtdag gjorde anmärkningar i två afseenden, det ena att vid värket funnos icke-finska medborgare, det andra, att där funnos för många tjänstemän. Den första anmärkningen beröres uti mom. 1 punkt 2, där det talas om, att den anmärkning, som gällde icke-finska medborgare i värket, icke i allo blifvit tillgodosedd. Det senare momentet berörde frågan om, att där funnes för många tjänstemän, och att man önskade en minskning, således en besparing. Det kan hända att ordet „sparsamhetsskäl" icke är väl valdt, men en besparing åsyftade ju anmärkningen.

Ed. **Estlander:** Jag måste vidhålla, att uttrycket «sparsamhetsskäl" värkligen är vilseledande. Det kan naturligtvis icke hafva varit statsutskottets eller landtdagens år 1904—1905 mening att af sparsamhetsskäl tjänster skulle indragas, för såvidt de nämligen behöfdes för värkets behöriga skötsel, utan anledningen var, att där funnos tjänster, som icke behöfdes. Men detta är nu icke precis detsamma, som att af sparsamhetsskäl en reduktion i antalet platser skulle ske. Jag skulle därför anse, att det här använda uttrycket är i någon mån vilseledande och borde ändras.

Ed. **Palmén:** Minä tahdon vaan huomauttaa, että valtiovarainvaliokunnan asia on katsoa valtiovarainhoidon kannalta tätä asiaa; ne muut kysymykset eivät kuulu valtiovarainvaliokunnalle.

Ed. **Castrén:** Minä pyydän saada kannattaa herra Estlanderin ehdotusta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy mietinnön kysymyksenalaisen kohdan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Estlanderin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten siv. **15—22** olevat *kohdat* oli **hyväksytty**

Siv. *22—25 valtiotuloja koskevat kohdat* **hyväksyttiin** keskustelutta.

Siv. 25—36 *valtiomenoja koskevia kohtia* esitettäessä käytti puheenvuoroa:

Ed. **Söderholm:** Utskottet har anmärkt beträffande häradsrätterna, att den häradshöfdingarna tillfallande expeditionslösen icke är någon lämplig form för deras aflönande. Detta är ju i princip mycket riktigt, men det är att märka, att utskottet i stället föreslår, att denna expeditionslösen skulle ersättas med en stämpelskatt, och att häradshöfdingarna skulle få ersättning i form af fast aflöning. Men då nu rättegångsreformen står för dörren och i sammanhang med denna en omreglering af häradshöfdingarnas aflöning i det syfte utskottet föreslår är att förvänta, så synes det mig, att någon anledning att för närvarande skrida till den föreslagna reformen icke förefinnes. Hvad beträffar utskottets förslag om expeditionslösens förändring till stämpelskatt, så är det icke alldeles lämpligt, ty för att en stämpelskatt skall komma i fråga, måste det vara någon expedition, som beläggs med stämpel. Nu är det icke sagdt, att expeditioner komma till stånd i alla mål. I det förslag till ombildning af rättegångsväsendet, som af rättegångskomitén uppgjorts, har komitén föreslagit en afgift, som den skulle erlägga, hvilken anlitar domstolen, och detta är enligt min tanke en mycket lämpligare form, som väl också i sinom tid kommer till tillämpning. Jag skulle därför föreslå, att hvad nu omnämnts om häradsrätterna, skulle utgå ur betänkandet.

Ed. **Estlander:** Jag skall till först anhålla att få understöda hr Söderholms förslag. Hvad jag själf tänkte yttra hänför sig till § 32 i betänkandet, öfverst på sidan. Utskottet framhåller däri, „att i slutet af år 1905 en mängd, särskildt högre tjänste-

män, af politiska skäl öfverfördes till pensionstagarenes klass, ehuru flere af dem ännu icke ens uppnått pensionsåldern". Utskottet afser med det uttalande, som därå följer, att regeringen skulle uppmanas söka bereda bemälda personer tillfälle att ånyo inträda i statens tjänst. Detta uttalande sker sålunda till förmån för personer, hvilkas offentliga värksamhet landet ofta haft anledning att, visserligen med mycket blandade känslor, erinra sig, personer, hvilka fortfarande, enligt havad utskottet säger sig veta, rikta sin sträfvan på att återfå sina tidigare platser i statens tjänst. Skulle nu ett dylikt uttalande, som det här föreslagna, blifva af landtdagen godkändt, så synes det mig, att det utan tvifvel måste gifva anledning till en missuppfattning. Det kan väl icke vara troligt, att dessa personer skulle åtnöjas med hvilka tjänster som hälst och sålunda, då de tillträdde en tjänst med relativt blygsam aflöning, gå förlustiga sina pensioner, hvilkas höga belopp med skäl fästat statsutskottets uppmärksamhet vid sig, utan det kan, såvidt man får döma af uttalandets knapphet och bristande motivering, icke afses annat, än att dessa personer skulle erhålla andra tjänster, motsvarande ungefär dem de tidigare innehaft. Då emellertid, som bekant, deras tidigare befordran ofta nog skedde utan iakttagande af hvad grundlag stadgar rörande befordringsgrunderna, så skulle ett dylikt uttalande icke kunnat afse annat, än att bereda dessa personer en olaglig fördel framför andra tjänstsökande. Detta skulle visserligen stå i uppenbar strid till hvad utskottet här säger, nämligen att dessa personer endast i laglig ordning böra beredas tillfälle att inträda i statstjänst, men om man icke tolkar detta uttalande såsom jag nu här gjort, och som det utan tvifvel kommer att tolkas, så synes det mig, att det icke har någon mening alls. Då jag för min del icke kan vara ense om ett dylikt uttalande, hvilket på intet sätt öfverensstämmer med den ställning senaste landtdag i fråga om afskedandet af tjänstemän, som olagligt tillträdt sina tjänster, intog, så ber jag att få med detta uttalande förena mig om den reservation, som i denna punkt åtföljer betänkandet.

Ed. v. **Alfthan:** Jag anhöll om ordet för att uttala mig om den afdelning af betänkandet, som rör tullverket, men med anledning af hr Estlanders andragande kan jag icke annat finna, än att han icke läst betänkandet riktigt i den del han nu angriper. Statsutskottet har ingalunda, såvidt jag kunnat fatta både uttalandena inom utskottet och i betänkandet, velat gifva någon som hälst praeferens åt dessa tjänstemän, som på grund af tjänstemannalagen blifvit afskedade från sina tidigare innehafda tjänster. Statsutskottet har endast velat uttala, att dessa personer, för så vidt deras tjänstemeriter i öfrigt berättiga dem att med

andra söka täfla om tjänster, måtte få täfla om dessa tjänster på samma vilkor och oberoende af det sakförhållande, som har föranledt såväl tjänstemannalagen som alla dess påföljder. Statsutskottet, som, sin plikt likmätigt, bör vaka öfver att statsutgifterna icke utöfver det nödvändiga förhöjas, särskildt beträffande tjänstemannakåren, skulle enligt min öfvertygelse icke hafva fyllt sin plikt, om detsamma icke påpekat ett sakförhållande, som är alldeles manifest, eller att det finnes ett antal tjänstemän, som mycket väl kunna göra nytta, lika väl som en massa andra tjänstemän i landet, och hvilka genom att återinträda i ordinarie tjänst skulle åstadkomma en besparing på den nu öfverhöfvan stegrade extra pensionsstaten. Det är icke fråga om någon som hälst praeferens. Vid alla tjänsters besättande komma, utom tjänsteår, lämplighet och gagn i fråga. Det som är det väsentliga och viktiga är, att vid besättandet af tjänster i detta land inga som hälst partipolitiska synpunkter få göra sig gällande. Annars komma vi in i ett mycket osundt system, sådant som förefinnes i Amerika, och hvilket ingalunda är eftersträfvansvärdt. Det är endast denna tanke, som ligger till grund för statsutskottets betänkande i denna del, och jag måste säga att jag för min egen del känner mig pliktig att fasthålla vid denna ståndpunkt.

Emellertid bad jag om ordet för att för min del föreslå en strykning af en del af statsutskottets betänkande, för så vidt det rör tullvärket, nämligen från och med andra tredjedelen af sid. 29 och ända till slutet. Jag vill ingalunda förneka att tullvärket, liksom andra mänskliga institutioner, kan hafva särskilda brister och att icke förbättringar i detsamma skulle kunna genomföras, men jag kan å andra sidan icke finna, att statsutskottets kritik, särskildt i de detaljer utskottet har angripit, skulle fullkomligt vara på sin plats. Jag skall försöka att vara kort. Jag har här ett aktmaterial, som jag icke på något sätt i sin helhet skall förete. Jag skall endast hålla mig till vissa hufvudpunkter.

För det första klandras det förhållande, att senaten beviljat åt betjänte vid tullvärket ett extra dyrtidstillägg, uppgående till 135,000 mark, utgörande 20 % af deras tidigare löner. Nu förhåller sig saken så, att den lägre betjäningens såväl vid järnvägarna som vid postvärket aflöningar mycket starkt förhöjdes omedelbart efter storsträjken, medan tullbetjäningen blef vid ett förhållandevis mycket dåligt ekonomiskt läge. Det uppstod då ett starkt och berättigadt missnöje, och yrkanden framställdes på en löneförhöjning om icke mindre än 100 %. Nu var det ett kändt sakförhållande, att lönerna voro mycket ojämnt fördelade inom staten, så att lönerna på en del orter voro relativt mycket för höga, på andra alldeles för små. Hela saken behöfde regleras. En sådan reglering kunde dock icke utan förberedande

undersökning genomföras, och tillsattes också för ändamålet en komité, som numera slutfört sitt arbete. Detta föreligger till tullstyrelsens utlåtande, hvilket torde falla i den närmaste framtiden. Och torde denna definitiva lönereglering, som just afser att bortskaffa det missförhållande statsutskottet klandrar, antagligen i den allra närmaste framtiden ega rum. För att emellertid undvika strájker och andra påföljder inom detta viktiga uppbördsvärk måste någon åtgärd vidtagas, och då vidtogs den nödfallsåtgärden ad interim att öfver hela linjen höja betjäntes löner med 20 %. Detta synes mig icke vara på något sätt klandervärdt, utan tvärtom.

Vidare har utskottet vidlyftigt på sid 30 och början af sid. 31 klandrat en åtgärd af senaten beträffande tillsättandet af tjänstemän. Den näst föregående regeringen hade utgifvit ett förfogande, enligt hvilket tjänster vid tullvärket skulle besättas endast med vilkor att tjänstemännen i alla afseenden skulle underkasta sig eventuella löneregleringar äfven nedåt. Detta den förra senatens förfarande torde få sin förklaring däri, att, enligt tidigare praxis, en tjänst betraktades såsom förvärfvad rätt i alla afseenden, också beträffande sportler. Det torde finnas tradition i sådant hänseende gående rätt långt tillbaka. Nu uppkom hela denna fråga därigenom, att förre assessorn i tullstyrelsen, Lagerlöf, vid ansökan af tullförvalttaretjänsten i Uleåborg i en skrifvelse, af hvilken jag har afskrift, anhållit att blifva vid sina tidigare löneförmåner bibehållen. Däraf uppstod en korrespondens mellan tullstyrelsen och regeringen, hvilken föranledde, att hela denna fråga principielt kom till pröfning. Regeringen biföll till att bibehålla assessor Lagerlöf vid hans innehafvande löneförmåner, men fann tillika, att regeringen såsom sådan icke hade rättighet att ställa upp vilkor beträffande i staten uppställda löner, men att tjänstemännen beträffande sportler öfverhufvudtaget enligt allmän lag voro skyldiga att underkasta sig de förändringar, som kunde komma att ega rum. Jag besitter icke den juridiska lärdom, att jag skulle kunna säga, hvilkendera uppfattningen som är den strängt riktiga beträffande sportlerna, om den gamla traditionen eller det af regeringen genom detta förfogande i skrifvelsen till tullstyrelsen framställda påståendet är det riktiga. Men jag hoppas, att det senare skall vara fallet, emedan det i hvarje fall skulle innefatta en mindre byråkratisk ståndpunkt än den, som tidigare har häfdats här i landet. Jag finner sålunda, att statsutskottet icke haft fullt fog för det klander utskottet här uttalat beträffande tullstaten, och jag ber därför att få föreslå, att hela motiveringen, början i den svenska texten på sid. 29 från orden: „Såsom den mest i ögonen

fallande nya posten i dessa utgifter framträder o. s. v." och ända till slutet, måtte ur betänkandet utgå.

Ed. **Ahmavaara:** Minäkin pyydän kosketella sitä samaa lausuntoa sivulla 32, joka minun vastalauseessani on ehdotettu poistettavaksi ja josta eräs edellinen puhuja on maininnut. Tässä sanotaan nimittäin, (kun on puhe virkamieslain nojalla eroitetuista virkamiehistä): „Mutta koska ne epäilemättä tuntuvasti lisäävät edellisistä päättäen jo muutenkin ylen määrin noussutta eläkemenosääntöä, on valiokunta tahtonut ne tässä puheeksi ottaa. Valiokunta sen tähden pitää velvollisuutenaan huomauttaa, että hallituksen pitäisi laillisessa järjestyksessä antaa tilaisuutta näille virkamiehille palata valtion palvelukseen, johon he ovat osottaneet pyrkivänsä. Valiokunta ei ole voinut vähäksi arvostella sitä säästöä, joka näin saavutettaisiin".

Kyllähän täällä on sanottu, että valtiovarainvaliokunnan asiana on yksistään antaa lausuntoja rahallisesta puolesta ja ehdottaa säästöjä, missä se katsoo tarpeelliseksi. Mutta kyllä minun mielestäni sentään täytyy olla joku raja tuolla säästäväisyydellä, ettei sen nimessä mennä vaatimaan sellaista, mikä ei ole oikeutettua. Kun virkamieslain nojalla erotettuja virkamiehiä on jo useita virkoihin asetettu ja kun ne epäilemättä tulevat tästäkin lähin saamaan virkoja sikäli kuin heidän virka-ansionsa ja kansalaiskuntonsa heitä niihin oikeuttavat, niin mitä syytä on painostaa hallitusta, että sen pitäisi erityisesti näitä henkilöitä virkoihin nimittää. Siitä tulee epäilemättä se käsitys ja sitä tullaan käyttämään sen tarkoituksen hyväksi, että näiden virkamiesten pitäisi ennen muita saada virkoja. Mutta minun mielestäni se on aivan väärin, sillä kyllä kai ne virkamiehet, joiden palveluksen hyödystä on hyvinkin eri mieliä maassa olemassa, ovat jo tulleet palkituiksi, kun he ovat saaneet nauttia suuria virkapalkkoja samaan aikaan, kuin muita, lainkuuliaisia, virkamiehiä erotettiin eivätkä saaneet mitään tuloja, sekä sittemmin muistaakseni kaksi vuotta lakkautuspalkkaa ja nyt eläkettä. Tämän jo, kuten sanoin, pitäisi riittää. Se nyt kyllä menee mukiinsa, jos olisi kysymys ainoastaan noista virkamiehistä, joissa — minä myönnän sen — oli paljon sellaisia, jotka menettelivät vakaumuksensa mukaan niinkuin menettelivät. Mutta sen ohessa meillä on ei ainoastaan virkamieslain nojalla, vaan muutenkin sellaisia viime aikoina erotettuja virkamiehiä, joita minun luullakseni niin kansanvaltainen eduskunta kuin meidän ei tahdo erityisesti rekomendeerata valtion palvelukseen. Puheenaolevaa lausuntoa tultaisiin tietysti käyttämään heidänkin hyväkseen ja he itse epäilemättä tulisivat viittaamaan siihen, että eduskunnan päätöksessä on tuollainen lausunto, jonka nojalla he katsoisivat olevansa oikeutetut saamaan virkoja. Tätä voisivat

siis kaikki erotetut kuvernöörit ja heidän uskolliset kätyrinsä tuolta surullisen kuuluisalta ajalta käyttää hyväkseen ja sen vuoksi tämä lausunto pitäisi minun mielestäni ehdottomasti poistaa. En tahdo tässä pitemmälti aikaa kuluttaa, vaan ehdotan, että tuo vastalauseessani mainitsema lauselma poistettaisiin.

Sitten pyydän saada kajota vapaaherra von Alfthanin lausuntoon, mikäli se koskee puhetta tulliasiasta, nimittäin että entinen senaatti olisi määrännyt, että tullihallitukseen vastedes nimitettävien uusien virkamiesten pitää alistua palkkasuhteessa tehtäviin muutoksiin. Minusta edellisen senaatin päätös ja nykyisen senaatin kirjelmä tullihallitukselle ovat pääasiallisesti samalla kannalla; ero on vaan muodollista laatua eikä sen vuoksi minun mielestäni se lausunto, joka mietinnössä esiytyy, ole ollenkaan oikeutettu. Minä kannatan sen poistamista.

Ed. **Lagerlöf:** Niiden muistutusten johdosta, joita täällä on tehty, pyydän minä saada puhua pikkuisen vastaukseksi.

Mitä ensiksi tulee herra Söderholmin arveluun, että valiokunnalla ei olisi ollut aihetta lausuntoonsa kihlakunnanoikeuksien eli oikeastaan kihlakunnantuomarien palkkauksen muodon parantamisen suhteen, pyydän saada huomauttaa, että valiokunta on pannut pääpainon sille, että palkkaaminen sivusaatavain muodossa on lopetettava. Meitä on lohdutettu sillä, että suuri oikeusreformi on pian tulossa. Valiokunnassa on arveltu, ettei ole mitään varmuutta siitä, ettei se voi viipyä hyvinkin kauvan, ja kun tuomarein palkkaaminen sivusaatavilla herättää pahennusta, niin valiokunnan mielestä on ollut täysin aihetta tähän muistutukseen. Herra Söderholm on muuten arvellut, ettei olisi käytännöllistä kantaa oikeusmaksuja leimaveron muodossa. Siitä voi olla eri mieliä; valiokunnassa ei ole tällekän asialle pantu varsin suurta painoa. Se on paremmin esimerkkinä tuotu esille, koska luultavasti hyvin kävisi päinsä sitä muotoa käyttää.

Eläkkeitten ja lakkautuspalkkain suunnaton lisääntyminen on antanut valiokunnalle aihetta muutamiin huomautuksiin poikkeuslain nojalla erotettujen virkamiesten suhteen. Valiokunta on pitänyt velvollisuutenaan huomauttaa, että hallituksen pitäisi laillisessa järjestyksessä antaa tilaisuutta näille virkamiehille palata valtion palvelukseen, johon he puolestaan ovat osoittaneet pyrkivänsä, eikä valiokunta ole voinut vähäiseksi arvostella sitä säästöä, joka näin saavutettaisiin. Herrat Ahmavaara ja Koskelin ovat vastalauseessaan ja herra Ahmavaara sitten täällä ehdottaneet, että eduskunta mietinnöstä poistaisi tuon lausunnon, arvellen, että siihen ei olisi ollut syytä, koskapa noita virkamieslain nojalla erotettuja virkamiehiä on jo useita asetettu jälleen valtion palvelukseen ja epäilemättä tulee edelleen saamaan virkoja sen mukaan

kuin heidän virka-ansionsa ja kansalaiskuntonsa heitä niihin oikeuttavat. Sen ohessa on vastalausujat ja ed. Ahmavaara taas täällä lausuneet, että osa näistä erotetuista virkamiehistä on sellaisia, ettei heidän palveluksestaan liene maalle hyötyä, ja on täällä joku muukin puhuja tämän yhteydessä lausunut sen pelon, että jos eduskunta hyväksyy valiokunnan lausunnon, se voisi tulla vaaralliseksi painostukseksi hallitukselle nimittää virkoihin henkilöitä, joilla ei ole niitä edellytyksiä, mitä virkamiehiltä täytyy vaatia. Lisäksi on kamarissa puhuttu se, mikä täällä äsken on kuultu.

En tahdo myötävaikuttaa siihen, että kysymys poikkeuslain nojalla erotetuista virkamiehistä kokonaisuudessaan taas joutuisi kamarin riitojen esineeksi, mutta minun täytyy kumminkin lausua se vaatimaton luuloni, että hallituspuolueiden tässä asiassa esiintyneet puhujat esiintymisellään mahdollisesti tekevät sille hallitukselle, jota he kannattavat, karhunpalvelukseen. Siltä, joka on seurannut asioita, ei ole voinut jäädä huomaamatta, että oikeustoimituskunnan päällikön viime-keväisestä varmasta kannasta huolimatta ja jotensakin selvässä vastakohdassa siihen autonomiaan, joka silloin pidettiin hovioikeuksille tarpeellisena, senaatti nyt jo, eikä aivan harvoissa tapauksissakaan, on korjannut autonomisen, korkean tuomioistuimen toimenpiteitä hyvin tuntuvasti ja siinä noudattanut semmoisia näkökohtia, joita minä silloin edustin. Kun minä olin myötävaikuttamassa siihen, että valiokunnan mietintöön tuli se lausunto, jota tässä nyt on moitittu, niin olin minä ainakin omasta puolestani siinä aivan varmassa vakaumuksesa, että siinä vointini mukaan olin tukemassa sitä hallitusta, jonka lojaaliseen oppositsiooniin minä kuulun, ja että voimieni mukaan koetin lisätä sitä auktoriteettia, joka siltä joskus Turun hovioikeuteen nähden näyttää puuttuvan. Minä toivon että tälle lausunnolle tässä mietinnössä ei sen enempää tehdä, enkä minä oikein ymmärrä, miten se on siitä poistettavissakaan, se kun nyt on kerran siinä. Kamari voi kyllä päättää, että kamari ei hyväksy sitä, mutta mikään „poistaminen" mietinnöstä olisi tapahtuva, sitä en osaa sanoa. En tiedä miten on ennen sellaisissa tapauksissa tehty.

Sitten on ed. v. Alfthan, muistaakseni ed. Ahmavaaran kannattamana, moittinut valtiovarainvaliokuntaa siitä tuloksesta, johon valiokunta on tullut, ja siitä mielipiteestä, jonka valiokunta on lausunut sen johdosta, että on peruutettu se senaatin päätös, jolla oli säädetty, että virkanimityksiin tullilaitoksessa oli liitettävä ehto nimitetäväin virkamiesten velvollisuudesta vastedes alistua muutettujen määräysten alaiseksi.

On tahdottu luulotella sitäkin, en muista miten sanat sattuivat, että se näkökanta, jolle senaatti näin menetellen on asettunut, merkitsisi jotakin vapaampaa käsitystä virkamies-

temme asemasta, kuin tähän saakka on vallinnut,ja siis olisi hyvin kiitettävä. Tämän johdosta sallittanee minun ilmoittaa, mitä asiakirjat tästä sisältävät.

Helmikuun 1 p:nä 1905 päätti senaatti Keisarilliselle Majesteetille tehdä alamaisen esityksen tullilainsäädännön ja tullitaksan tarkistamista varten asetettavasta komiteasta. Tässä alamaisessa esityksessä huomautti senaatti, että Suomen voimassa oleva tullilainsäädäntö oli vähitellen muodostunut vanhemmista säädöksistä, ilman että sitä varsinaisesti oli alistettu perinpohjaisemman uudistuksen alaiseksi. Liike-elämän kehittyessä oli viime aikoina tullut kieltämättömäksi totuudeksi, ettei se useissa kohdin vanhentuneine määräyksineen voi enää täysin vastata tarkoitustaan. Sen säädösten huomattavimpana puutteena voi sanoa olevan epätarkkuuden ja ylimalkaisuuden, niitä kun useinkaan ei voi sovittaa nykyisen vilkastuneen tavaravaihdon moniin muotoihin. Huomattava on senaatin mielestä sen ohella, että samalla kun sisäinen lainsäädäntö oli maassa sellaisilla aloilla, jotka läheisesti koskivat tulliasioita, kehittynyt ajan vaatimusten mukaan, oli tullitoimeen kohdistuvat säädökset, muutamia yksityiskohtaisempia poikkeuksia lukuun ottamatta, jääneet vanhalle kannalle ja sellaisina voineet toisinaan tulla ristiriitaankin muiden hallinnollisten asetusten kanssa. Samaa oli osaltaan sovitettava Suomessa voimassa olevaan tullitaksaan, joka senaatin mielestä niinikään oli korjausta kaipaava sekä kokoonpanonsa, että puutteellisuutensa vuoksi. Sen nykyinen laitos oli tosin, sanoi senaatti, siksi myöhäiseltä ajalta kuin vuodelta 1886, mutta oli se ainoastaan metrijärjestelmän vaatima sovitus 1869 vuoden tullitaksasta, jonka tullimäärät siis edelleen itse asiassa olivat suurimmalta osaltaan voimassa. Viime vuosikymmenen kuluessa oli kuitenkin yleiseen liikkeeseen ilmestynyt verraton luku uusia, ennen tuntemattomia tavaralajeja, joiden tullikäyttelyä vaikeutti se, ettei niistä tariffissa löytynyt mitään määräystä. Ettei tavarain käyttelyssä sen vuoksi oltu saatu eri tullikamarien kesken tarpeellista yhtäläisyyttä oli luonnollista. Tämä seikka osaltaan oli aiheuttanut valituksia tavarain omistajain puolelta ja aikaansaanut sen, että tullitaksaa oli käytännössä täytynyt täydentää tullihallituksen kiertokirjeillä ja senaatin yksityistapauksia varten antamilla entispäätöksillä, mitkä luonnollisesti eivät voineet olla samassa määrässä tarkoituksen mukaisia kuin yhtenäisesti kokoonpantu tullitaksa. Senaatti anoi siis, että Keisarillinen Majesteetti suvaitsisi antaa senaatille toimeksi asettaa komitean tarkastamaan Suomen voimassa olevaa tullilainsäädäntöä ja tullitaksaa sekä oikeuttaisi senaatin siinä suhteessa antamaan lähempiä määräyksiä komitean kokoonpanosta, työstä y. m. siihen kuuluvista seikoista. Tämän johdosta annettiin huhtik. 13 p:nä v. 1905 senaatille lupa

asettaa komitea tarkastamaan Suomessa voimassa olevaa tullilainsäädäntöä ja tullitaksaa sekä oikeutettiin senaatti antamaan lähempiä määräyksiä komitean kokoonpanosta, sen toiminnasta ja muista asiaan kuuluvista asianhaaroista, kuitenkin siten, että komitean laatimat ehdotukset olivat Hänen Majesteetilleen vahvistettaviksi alistettavat. Ja koska komitea todenmukaisesti tulisi myös tekemään ehdotuksen tullilaitoksen virka- ja palvelusmiesten palkkaetujen ja virkatehtävien uudestaan järjestämisestä, määräsi senaatti toukokuun 30 päivänä 1905, että tullihallituksen tuli tullilaitokseen kuuluvia virkoja avonaiseksi julistettaessa asettaa se ehto, että virkojen vastaanottajain oli alistuttava niihin muutettuihin määräyksiin, joita virkaa seuraaviin palkkaetuihin ja velvollisuuksiin nähden vastedes ehkä annetaan. Mutta syksyllä vuonna 1906 näkyy tullihallitus senaatille esittäneen, että määräys ennen mainituista ehdoista virkoja haettavaksi julistettaessa saisi raueta. Syyksi tähän oli tullihallitus ilmoittanut m. m., että vanhemmat virkamiehet muutamissa tapauksissa voisivat epäillä, tulisiko heidän hakea avonaiseksi joutuneita virkoja tullilaitoksessa, jos ei ollut mitään vakuutta siitä, että palkkaussääntöön otetut palkkaehdot ja siitä riippuvat eläke-edut tulisivat ainakin pääasiassa jäämään entiselleen. Kun senaatti lokakuussa 1906 käsitteli tätä asiaa, huomasi senaatti, että senaatin vuonna 1905 määräämä ehto ei ollut voinut tarkoittaa palkkaussäänntöön otettuja varsinaisia palkkamääriä, vaan ainoastaan tullivirkamiehille voimassa olevan sivusaatavataksan mukaan tulevia korvauksia muutamista virkatoimituksista. Tämän johdosta ja koska senaatti oli sitä mieltä, että virkamiehet ilman semmoista ehtoakin olivat velvollisia alistumaan niiden muutettujen lakimääräysten alaisiksi, jotka ehkä voidaan säätää erityisiin virkamiesten tehtäviin ja niistä sivusaatavataksan mukaan heille maksettaviin eri korvauksiin nähden, harkitsi senaatti kohtuulliseksi määrätä, että virkoja tullihallituksessa haettavaksi julistettaessa tätä ehtoa ei enää tullut asettaa.

Tästä on nyt valiokunnassa ja muistaakseni täälläkin tahdottu vetää se johtopäätös, että senaatti virkamiesten oikeuksiin nähden on asettunut vapaamielisemmälle kannalle kuin ennen ja että toimenpidettä siis ei olisi pitänyt moittia, vaan, paremmin kiittää. Jos tämän toimenpiteen pätevyyteen voisi luottaa, saattaisi tässä puheessa olla jonkunlaista perää. Mutta sen puheen merkitystä vähentää suuressa määrin kaksi seikkaa. Senaatin lausunto siitä, ettei senaatin toimenpide vuonna 1905 ole voinut tarkoittaa varsinaisia palkkaussääntöön otettuja palkkamääriä, sisältää tarkemmin selitettynä sen, että senaatilla ei olisi ollut valtaa ilman eri alistamista tätä ehtoa nimityksiin liittää. Tämä käsityskanta senaatin toimivallasta on meidän maassamme outo ja uusi, ja hyvin monessa tapauksessa on senaatti ennen osottanut

aivan toista käsitystä, jonka säilyttäminen meille olisi ehkä yhtä tärkeä kuin se uusi maanvoitto, jonka senaatti lokakuussa 1906 luuli virkamiesten oikeuksien alalla tehneensä. Niinpä lokakuussa 1903 senaatti siviilitoimituskunnan päällikön — jona siihen aikaan oli senaattori von Troil — esityksestä ilman edelläkäynyttä alistamista kirjeessä kaikille kuvernööreille antoi sen käskyn, että kun lääninhallintoon kuuluvia virkoja julistetaan haettaviksi, siihen julistukseen on pantava se ehto, että virkaan nimitettävien tuli alistua niiden muutettujen säännösten alaiseksi, joita palkkaetujen ja virkatehtävien suhteen mahdollisesti voitaisiin antaa. Sama ehto oli pantava virkavahvistuskirjaan. Tuomarien suhteen pantiin sellainen ehto toimeen vielä yksinkertaisemmalla tavalla. Se tapahtui jo 1870-luvulla, jolloin tuomarit vielä nimitti Hänen Majesteettinsa Keisari. Silloin meneteltiin sillä tavoin, että ilman edelläkäynyttä alistamista, kun alistettiin jonkun tuomarin nimittäminen, pantiin se ehto jo alistukseen ja joutui se sillä lailla myöskin valtakirjaan. Kun sitten nimittämisoikeus siirtyi senaatille, niin seurattiin taaskin ilman eri alistusta samaa menettelyä, jota vieläkin noudatetaan. Piirilääkärit on jo hyvin kauvan nimitetty samanlaisilla ehdoilla matkarahoihin nähden, ja mikäli minä olen voinut saada tietää, — minä olen sitä asiaa kysellyt —, ei tästäkään ole koskaan mitään alistusta tehty.

Epäilen suuresti, voiko sille uudelle periaatteelle, jonka senaatti kirjelmässään tullihallitukselle on proklameerannut, myöntää sitä pätevyyttä ja kantavuutta, että sitä todellisen tarpeen sattuessa tultaisiin noudattamaan. Ainakaan ei tehty näin, kun vuonna 1885 uusi palkkaussääntö tullilaitoksessa otettiin käytäntöön. Silloin myönnettiin päinvastoin niille virkamiehille, jotka ilman ehtoja oli nimitetty ennen uuden palkkaussäännön astumista voimaan, oikeus valita uuden ja vanhan palkkaus-säännön välillä, sivusaatavat siihen luettuina, enkä ollenkaan epäile, ettei sama vanhempi oikeuskäsitys, kun tullilaitoksen reformi meillä mahdollisesti tulevaisuudessa saadaan läpiajetuksi, taas voita jalansijaa ja tule määrääväksi.

Minä rohkenisin olla sitä mieltä, että valtiovarainvaliokunnan lausunto tästäkin asiasta on ollut hyvin perusteltu, paikoillaan ja sattuva, ehkä liian lievä.

Se reformi, jota tullialalla „entisen senaatin" aikana, kuten tässä on tapana sanoa, koetettiin saada alulle, on nimittäin kipeän tarpeen vaatima. Tätä ei ole täällä suorastaan kielletty, mutta ei myöskään ole sitä suorastaan myönnetty. Minä en ole kovin usein vaivannut kamaria tältä paikalta. Minä toivon sentähden, että minulle annetaan anteeksi, jos minä tällä kerralla puhun vähän laveammin, kun on esillä semmoinen asia, jonka minä ehkä tunnen vähän paremmin kuin moni muu kamarin jäsen

Olen nimittäin nuorena miehenä palvellut 6 vuotta tullivirastossa ja myöhemmin olen 7 vuoden aikana ollut liikemiehenä tekemisissä tullin kanssa, joten ehkä tunnen siitä yhtä ja toista.

Suomen tullilaitos, semmoisena kuin se nykyään esiintyy, on aivan vanhentunut. Sen järjestö, laitokset ja toimintamuodot perustuvat melkeinpä kaikessa siihen asiain tilaan, joka vallitsi tällä hallinnon alalla Ruotsin vallan loppuaikoina. Eron jälkeen Ruotsista häädyttiin kyllä jossakin määrin muodostelemaan tullioloja maamme uutta valtiollista asemaa silmälläpitäen, mutta tapahtui se aivan väliaikaisesti, ainoastaan sen verran kuin uudet olot ja ennen kaikkea venäläisten hallitusmiesten painostus siihen nimenomaan pakoitti. Järjestelmälliset muutokset supistuivat siihen, että korkein tullihallinnollinen johto ja toimivalta siirtyi Ruotsin kollegioilta Suomen senaatin talousosastolle ja että välitöntä keskushallintoa varten perustettiin Ruotsin tullihallitusta vastaava erityinen Suomen tullihallitus. Paikallinen rannikkorajan tullivartioiminen jäi entisille meritullikamareille, joitten lukua lisättiin silloin perustetuilla Eckerön ja Degerbyn tullikamareilla, mutta maarajalla Venäjää vastaan olleet rajatullikamarit poistettiin. Viipurin läänin yhdistyksen jälkeen muuhun Suomeen lisääntyi meritullikamarien luku Viipurin ja Haminan tullikamareilla, mutta Venäjältä tullittomasti tapahtuvan tavarantuonnin takia jätettiin koko maaraja Venäjää vastaan ilman minkäänlaista tullivartiota. Rajanjärjestelykirjan kautta maaliskuun 10 päivältä 1810 oli maarajan suhteen Ruotsia vastaan sovittu, että kaiken rajaliikkeen siellä tuli saada tapahtua mahdollisimman vapaasti ja esteettömästi, minkätähden katsottiinkin mahdolliseksi uskoa koko pohjoisen maarajan vartioiminen Tornion tullikamarille.

Suomen tullilaitoksen ensi järjestelyn tuloksena oli siis, että sen korkein johto uskottiin senaatille, keskushallitukseksi perustettiin tullihallitus ja paikallisina eliminä toimivat meritullikamarit maamme silloisissa 20 rannikkokaupungissa sekä nuo uudet tullikamarit Eckerössä ja Degerbyssä. Nämä tullikamarit esiintyivät Ruotsin aikuisten asetusten mukaisesti ei ainoastaan tulliverojen kantopaikkoina, vaan myöskin rannikkoseutujen tullirajojen vartioimisen ylläpitäjinä heidän kesken säädetyn piirijaon mukaan. Sisämaahan, maarajalle Venäjää vastaan ja Norjan rajalle ei ulotettu mitään tullihallintoa ja pitkällä maarajalla Ruotsia vastaan toimi ainoastaan 9 miehinen vartijakunta.

Tämän ulkonaisen järjestelyn ohessa säädettiin, että Ruotsin aikuinen tullilainsäädäntö siihen kuuluvine taksoineen ja määräyksineen toistaiseksi soveltuvissa osissa jäisi käytäntöön.

Veronkantolaitoksena ei tullilaitoksella vielä Ruotsin vallan aikoina ollut mitään suurempaa merkitystä, koskapa tulliverot vallin-

neen suojelusjärjestelmän johdosta ja loppuaikoina epäedullisten taloudellisten ja sotaisten aikojen vaikutuksesta olivat supistuneet aivan vähiin. Valtion rahatalouden vähäisenä ollen ei sentähden ole ihmeteltävää, että tullivirkamiesten ja palvelijakunnan palkkaus vanhastaan oli asetettu sille kannalle, että se ainoastaan pieneksi osaksi perustui valtion maksettavaan palkkaukseen, vaan että sen enimmäkseen suorittivat tullissa kävijät kaikenmoisista virkatehtävistä maksettavien sivusaatavien muodossa, mihin ei vähäisenä ja useitten alempien tullivirkailijain palkkojen yli nousevana lisänä aina on liittynyt yksityisten liikkeenharjoittajain maksamat palkkiot virkailijain heidän puolesta laatimista tavarain ja laivain tulliselvityksessä vaadittavista ilmoituskirjoista ja muista toimituskirjoista. Käsitettävissä on myöskin, että tullivirkamiehiltä näin ollen ei vaadittu sanottavaa lukujen kautta saavutettua kirjasivistystä, sen vähemmin alaan kuuluvaa tietopuolista ammattitaitoa, supistuen tämä hyvissäkin tapauksissa miltei yksinomaan virkapaikoissa saavutettuun asian tuntemukseen ja työkykyyn, mikä tärkeimmässä tullaustoimituksessa eli tullitaksan käyttämisessä ennen kaikkea perustui joksikin osaksi kussakin tulikamarissa hyväksi harkittuun tahi tavaksi tulleeseen käyttöön, mutta ennen kaikkea kumminkin itsekukin persoonalliseen tuntemukseen kauppatavarain valmistuksesta ja käyttämisestä jokapäiväisessä elämässä. Yleneminen virkauralla tullivartijasta tahi tullikirjurista tullinhoitajaan asti ei silloin eikä paljoa myöhäisempäänkään aikaan ollut mikään harvinainen ilmiö. Mutta kaikki, sekä enemmän että vähemmän tietopuolisen virkavalmistuksen saaneet, virka- ja palvelusmiehet näyttävät täysin määrin omanneen maassamme vanhastaan vallinneen virkavaltaisuuden sen kaikkine huonoine puolineen. Todistuksina tästä ilmenee tullitoimistoissa, huolimatta kaiken liike-elämän seisahduksesta, heti alunpitäen kruununvarojen anastuksia, yksityisten nylkemisiä sekä lahjojen ottamista ja huolimattomuutta kaikkea salakuljetusta kohtaan. Nämät seikat ovat hyvinkin silmiin pistävät jo 1820-luvulla kohta sen jälkeen, kun Venäjän tullitariffin korkeita veromääriä oli ruvettu kantamaan, mutta koetetaan niitä vielä silloin vastustaa sekä tullihallituksesta että senaatista, mutta vähän myöhemmin eli 1830-luvulla näyttää perinpohjainen turmelus vallinneen koko tullihallinnossa, paikallisista tullitoimistoista alkaen johtoon saakka.

Jos pidämme silmällä niitä historiallisia tosiasioita, jotka nyt olen ehkä kuivasti kyllä esittänyt, ja vertailemme niitä tullilaitoksen ja yleensä tullihallinnon nykyiseen tilaan, ei syrjästä katsoja voi pidättää suurta kummastustaan. Ranskan vallankumouksen jälkeinen vuosisata äärettömine edistyksineen kaikilla henkisen ja aineellisen tuotannon aloilla on vierinyt jättämättä tuskin huomattavia jälkiä maamme kansainvälistä tavaranvaihtoa välittävän

tullilaitoksen rakenteeseen, järjestöön ja lainsäädäntöön. Tullivirkakoneisto, senaatin korkeimmasta johdosta alkaen tullitoimistoihin asti, on näet saanut jäädä entiselleen, jähmettyen vanhoihin kaavoihin ilman pienimpiäkään oireita kehitykseen viranomaisten omasta alotteesta. Tullitoimen suuresti kasvaessa on tulliasioita käsittelevien virkamiesten lukumäärää tietysti sekä senaatissa että tullihallituksessa lisätty. Mikäli uusia rannikokaupunkeja on perustettu tai kanava- tai rautatieliikkeen välityksellä tullaamattomien tavarain kuljetus merisatamista sisämaan kaupunkeihin katsottu mahdolliseksi, on tullikamareita kaupunkeihin perustettu, niin että niitä tätä nykyä löytyy kaikissa maamme kaupunkeissa paisi Lappeenrannassa, Kajaanissa, Heinolassa ja Lahden kaupungissa. Puhumatta venäläisten tavarain tullausta varten rautatien yhteyteen perustetuista tullitomistoista Terijoella, Viipurissa ja Lappeenrannassa, esiintyy ainoana mainittavana uudistuksena tullilaitoksemme rakenteessa tullitoimisto Pietarissa. Senaatille ja tullihallitukselle on tulliasiainhoitoon ja siinä esiintyvien kysymysten ratkaisuun nähden jätetty laaja valta. Mutta vaikka tulliasiain käsittely näissä korkeissa virkapaikoissa vaatisikin aivan erinäistä tietopuolista ammattisivistystä ja monipuolista perehtymistä käytännöllisiin toimiin, ei näille vaatimuksille täytettäissä tulliasiain esittelijäin paikkoja senaatissa eikä nimitettäissä tullihallituksen päätirehtöörejä ja jäseniä ole annettu pienintäkään merkitystä, vaan on paikat täytetty silmällä pitäen aivan toisia näkökohtia, minkätähden onkin aivan asian mukaista, ettei tulliasioille senaatissa eikä enimmäkseen tullihallituksessakaan voi tulla ammattimiehen valmistelua ja että periaatteellisia tullikysymyksiä käsiteltäessä asiaan perehtymistä ja asian ymmärrystä ei voi odottaakaan löytyvän tullihallituksessa, sen vähemmän senaatissa. Muuten on selvää, että tulliasiain käsittelyä varsinkin korkeimmissa virkapaikoissa vaivaa liiallinen muodollisuus ja hitaus, niin että kiireellisimmätkin tullauskysymykset kuukausittain, jopa vuosittain saavat odottaa ratkaisua tullihallituksessa tullakseen senaatissa valituksen sattuessa vasta toisten vuosien kuluttua lopullisen ratkaisun alaisiksi.

Jäännöksenä entisten aikojen elinkeinolain säädännöistä ja kaupunkien erikoisoikeuksista esiintyy meillä vieläkin tullilainsäädännössä se periaate, että tullitoimistoja täydellisillä tullausoikeuksilla eli n. s. varsinaisia tullikamareita asetetaan ainoastaan kaupunkeihin, mutta että sellainen pitääkin löytyä jokaisessa kaupungissa, jolla voi olla tuontia ulkomailta. Kun useat kaupungeistamme ovat aivan vähäpätöiset, on tästä seurauksena, että valtio näiden kaupunkien tullikamarin hoitoa varten asettaa ainoastaan mahdollisimman vähäpätöisen henkilökunnan ja että kaupungit puolestaan vielä niukemmin täyttävät velvollisuutensa liikennettä ja tullihallintoa kohtaan. Tarkkojen määräysten ja kaiken

valtiokontrollin pakoituksen puutteessa eivät isommatkaan kaupungit katso velvollisuudekseen täyttää noita tehtäviään läheskään heidän satamiensa välittämän liikkeen vaatimusten mukaisesti, pitäen tuulaakia ja muita liikennemaksuja pikemmin kaupungin muihin tarpeisiin käytettävänä veroituksena. Kaupunkien erikoisoikeudet selittävät myöskin sen seikan, että maamme tullikamareita ei ole perustettu ja aikojen kuluessa muodostettu maamme yleisiä liiketarpeita silmällä pitäen, vaan yksityisten kaupunkikuntien pyyteitten tyydyttämiseksi. Tämän mukaisesti ei tullilaitoksemme olekaan mikään ulkomaista kauppaliikettämme vastaava tullitoimistojärjestelmä, vaan on ainoastaan virkakompetensiltaan samanarvoisten, kaupunkioikeuksia osoittavien tullauspaikkojen moninaisuus, missä niitten peräti paikalliseen tarkoitukseen nähden tavarain tullauttajien tulee itsensä tahi varta vasten valtuutettujen asiamiestensä kautta suorittaa kaikki tullauksiin kuuluvat toimitukset ja tehtävät. Tullitoimistoissa palvelevilta virkamiehiltä ei vieläkään vaadita minkäänlaisia tullihallinnon alalla välttämättömiä erikoisammattitietoja, eikä sellaisia vaadita tullihallituksessakaan eikä korkeimpaa johtoa hoitavassa virastossa. Kaikkiin virkoihin tullitoimistoissa riittää mahdollisimman alhaisin yleinen virkatutkinto, ja senkin voi välttää verrattain helposti saavutettavan erikoisvapautuksen kautta. Kun tullitoimistojen jokapäiväisiin tehtäviin kuitenkin kuuluu ei ainoastaan monimutkaisen, kaikissa suhteissa vanhentuneen ja nykyajan tavarain valmistusta vastaamattoman tullitaksan käyttäminen, vaan myöskin monenkaltaisen kauppaliikkeen eri aloihin kuuluvien kysymysten selvittäminen, on helposti käsitettävissä, että tullivirkamiehemme usein eivät riittävästi pysty virantoimituksiinsa ja tuottavat taitamattomuutta ja riitämättömiä tietoja osoittavan menettelynsä kautta asianomaisille useinkin korvaamattomia vahinkoja. — Yhtä ikäviin ja laadultaan halpamaisiinkin ilmiöihin tullivirkailijain asemassa antaa aihetta heidän palkkausmuotonsa. Tässäkin suhteessa ollaan vanhoillaan. Valtio suorittaa näet palkkauksen muodossa ainoastaan osan virkapaikkoja seuraavista tuloista. Toinen, melkoinen osa tuloista kannetaan sivusaatavina. Kolmannen palkkauslajin muodostavat eräitten virkailijain tullissa kävijäin puolesta laatimista tulli-ilmoituskirjoista ja muista selvityksiä varten tarvittavista toimituskirjoista näiltä kantamat palkkiot. Kun tullihallituksessa, mikäli minulle on ilmoitettu, ei toimiteta mitään tarkastusta näitten sivusaatavamaksujen kannosta, ovat tullitoimistot monissa paikkakunnissa kehittyneet todellisiksi yksityisten nylkemislaitoksiksi, joissa liikkeenharjoittaja tahi vieläkin enemmän tullissa tilapäisesti kävijä ei saa paljonkaan liikkua, ennenkuin häntä kohtaa monenlaiset ja yhä uudistuvat maksuvaatimukset.

Sama vanhoillisuus, minkä edellä olemme huomanneet tullilaitoksen rakenteessa, esiintyy myöskin tullilaitosta koskevassa lainsäädännössä. Maallemme vieraat Ruotsin-aikuiset tulliverolait eli n. s. tullitaksat ovat kyllä saaneet väistyä venäläisten, meille vieläkin vieraampien tullitariffien tieltä, joista tariffi vuodelta 1859 pääasiallisissa osissaan meillä vieläkin on voimassa 1869 vuoden tullitaksan nimellä. Ehkä tähän tulliverolakiin viimeksi mainitun vuoden jälkeen on tehty joukko muutoksia ja uudistuksia, kuvastuvat siinä kumminkin vielä pääasiallisesti viime vuosisadan keskivälillä vallinneet teollisuus- ja kauppaolot semmoisina kuin ne esiintyivät Venäjän kauppapolitiikassa. Periaatteena taksassa on, että teollisuudessa käytettävien raaka-aineiden tuonnin tulee olla tullivapaan, mutta että samat aineet, mikäli ne ovat tulleet jonkun valmistuksen alaisiksi, ovat tullimaksuilla veroitettavat. Kun tämä periaate kumminkin esiintyy taksassa johdonmukaisesti myöskin sellaisten tuotteiden ja valmisteiden veroittamisessa, joita ei voida maassamme valmistaa ja joita täällä ainakin osaksi tarvitaan aineksina muitten tavarain valmistuksessa, vaikuttavat tullimäärät monessa suhteessa ehkäisevästi kotimaiseen tuotantoon. Taksa vilisee tämmöisiä tapauksia, mutta mainitakseni esimerkkejä ovat melkeinpä kaikki kemialliset tuotteet suhteellisesti korkeasti verotetut, vaikka maassamme löytyy ainoastaan muutamia hyvin vaatimattomia teollisuusyrityksiä tällä alalla, mikä seikka m. m. vaikuttaa meidän melkoiseen nahkateollisuuteen sen, että tämä teollisuuden haara on pakoitettu valmistuksissaan käyttämään miltei yksinomaan luonnon tuottamia parkitusaineita ja sen kautta väkisinkin pysyttämään valmistuksensa vanhentuneella, muitten maitten nahkatuotteisiin verraten toisarvoisella kehityskannalla. Yhtä epäedulliset ovat värjäys- ja maaliaineitten tullit. — Nykyajan teollisuudessa käytettävien koneitten hoitoa varten niin ylen tärkeät öljy-, rasva- ja kaikenlaiset voiteluaineet ovat myöskin melkoisesti veroitetut, vaikka niitä meillä ei ensinkään, taikka ainakin aivan vähäpätöisinä lisäaineina voidaan saada hankituksi. — Sellaisetkin metallien puolivalmisteet ovat taksassa kovasti veroitetut, joita maamme vähän kehittyneissä teollisuusoloissa ei ensinkään valmisteta ja voidaan käyttää ainoastaan raaka-aineina. — Merkillisinä omituisuuksina mainittakoon vielä, että hienoimmat paperilajit ovat kalliin tullin alaisia, mutta että koko joukko niistä valmistettuja paperiteoksia ovat tullivapaat, niinkuin myöskin, että sitruunamehu on tullivapaa, ehkä sitruuneille on säädetty tulli. — Huomattava on myöskin, että epäkohdat tulliveroituksessa esiintyvät vieläkin enemmän useitten, taksan antamisen jälkeen muuttuneitten valmistustapojen kautta. Monituisten, jokapäiväisessä elämässä käytettyjen tarvekalujen suhteen vallitse-

vat taasen sellaiset tullimääräykset, että, jos jokin esine tuodaan maahan eri osina, tullimaksut usein nousevat melkoisesti yli ulkomailla valmiiksi kokoonpannun esineen tullin. Semmoisia ovat esim. jalkineet, lastenvaunut ynnä monet muut. Tämän tähden tällaisten tavarain valmistus pelkästään tulliolojen takia on meillä useimmiten sula mahdottomuus.

Tullitaksamme vanhoillisuus, joka viimeisten 50 vuoden kehityksestä ei tiedä niin mitään, olisi kumminkin jossakin määrin autettavissa senaatin ja tullihallituksen antamien taksaselitysten ja päätösten kautta tullijutuissa sekä järjestelmällisesti johdetun käytännön kautta. Tähän ei tullihallintomme kuitenkaan ole suoraan sanoen pystynyt, eikä sellaista tullihallinnon tilan ja erittäin siinä puuttuvien ammattitietojen takia ole voitu panna kysymykseenkään.

Paitsi tulliverolakeja eli -taksoja kuuluu tullilainsäädäntöön lavea, ulkomaisten tavarain tuontia, säilytystä, tullikäyttelyä, edelleen kuljetusta ja jälleenvientiä y. m., maahantuontia ja sieltä tapahtuvaa vientiä koskeva lainsäädäntö, mihin ohje- ja järjestyssääntöjen muodossa liittyy lukuisia määräyksiä tulliviranomaisten virkatehtävien järjestämisestä ja suorittamisesta sekä virka-asemasta, velvollisuuksista ja oikeuksista. Koko tämä monipuolinen ja tärkeä lainsäädäntö perustuu Ruotsinvallan aikuisiin asetuksiin. Näitä on kyllä 1800-luvun kuluessa pariin kertaan ulkoasultaan uudistettu ja lisäyksilläkin varustettu. Höyryaluksilla, rautateitse ja postin kautta tapahtuvan liikkeen järjestämiseksi on nim. ollut pakko antaa muutamia pintapuolisia säännöksiä, mutta huolimatta liikeneuvojen kehityksestä on tullimuodot ja niiden käyttämisen helpoittamista tarkoittavat laitokset pysytetty melkein entisellään. Mikäli ihka uusia liikennemuotojakin on syntynyt, kuten tavarain kuljetus rautatietä ja postin välityksellä, on tyydytty kaikkein välttämättömimpiin väliaikaisiin toimenpiteisiin, ryhtymättä mihinkään yleisiin tavaraintuontia järjestäviin toimenpiteisiin. Kun tähän vielä tulee, että kaikkeen tullikäyttelyyn liittyy monimutkaisten, enimmäkseen kirjallisten tullimuotojen täyttäminen, ja että asetuksista kerrassaan puuttuu koko joukko nykyisiä liikemuotoja varten tullitoimeen nähden välttämättömästi tarpeellisia määräyksiä, joitten täydentäminen näin ollen jää tulliviranomaisten harkinnasta ja mielivallasta riippuvaksi, voi itsekukin mielessään kuvitella, mihin tukalaan asemaan tavarantuoja pelkästään tullimenettelyä varten tehtyjen vaatimusten takia voi joutua, ja ettei hän useinkaan voi suoriutua muuten kuin tullivirkailijoille heidän avustaan maksettavien palkkioitten ja hyvitysten kautta. Mitä vihdoin tulee tullitoimistojen sisälliseen työjärjestykseen, on sekin vanhentunut paljotöisine ja siitä huolimatta vaillinaisine tilikirjoineen.

Tulliverojen kannon ohella on tullilaitokselle uskottu Suomen tullirajojen vartioiminen. Maamme syrjäinen asema ja verrattain vähäiset kauppasuhteet ulkomaan kanssa ovat kuitenkin vaikuttaneet sen, että tälle tullihallinnon haaralle on omistettu vähän huomiota. Ruotsin vallan aikana ei Suomi tietystikään muodostanut itsenäistä tullialuetta, vaan kuului maa tullioikeudellisessakin suhteessa täydellisesti Ruotsiin, jonka tähden huomataankin että maan silloisten tulliviranomaisten asiana oli vartioida ainoastaan meren rannikkoja ja valtakunnan rajaa Venäjää vastaan. Eron jälkeen Ruotsista muodostui Suomi kyllä omaksi tullialueeksi, mutta tänäkin päivänä on maaraja keisarikuntaa vastaan Suojärveltä pohjoiseen päin sekä Norjan raja jätetty aivan auki, koskapa sinne ei ole asetettu minkäänlaisia tulliviranomaisia.

Aina vanhoista ajoista on vartioimistoiminta supistunut pitkin rajoja toimitettaviin tullimiesten tarkastusmatkoihin, mitä menettelyä nytkin käytetään kaikkialla. Varsinainen vartio- eli n. s. patrullikulku rannikkoja pitkin toimitetaan sitä varten rakennetuilla höyryaluksilla, jota paitsi useampaan tullikamaripiiriin on sijoitettu yhteensä 21 purjealusta piirien rannikkopalvelusta varten. Kun näistä patrullipursista runsaasti puolet on vanhuuden puolesta hyljätty ja niiden sijaan vuokrattu tavallisia avonaisia purjeveneitä, eikä purjealukset nykyoloissa enään ollenkaan sovellu rannikkovartioimiseen, saanee huoleti laskea, että kustannukset näitten 21 purren miehistöä ja niiden käyttämiä aluksia varten ovat minkäänlaisetta hyödyttä aivan turhaan käytetyt. Itsestään ja asian luontoon nähden on myöskin selvää, että rannikkovartioiminen, joka perustuu pelkästään pitkillä välimatkoilla liikkuviin vartiostoihin eli n. s. patrulleeraukseen, niinkuin sen terminus technicus kuuluu, ei voi taata paljon minkäänlaista varmuutta, koska salakuljettaja vartioston liikkuessa pitkin rajaa paikasta toiseen aina voi hankkia itselleen tilaisuutta huomaamatta pujahtaa rajan poikki. Erehdykseksi ja yleisten varain tuhlaukseksi tulee sentähden arvostella nykyistä järjestelmää, että satoja tuhansia pannaan tullihöyryalusten hankkimiseen, mitkä taas vuosittain nielevät toisia satoja tuhansia kunnossa- ja käytännössäpitokustannuksina ja miehistöjen palkkauksina ilman vähintäkään näkyvää tulosta.

Olen tässä omistanut huomiota melkeinpä kaikille tullihallinnon eri aloille, en hakeakseni tilaisuutta moitteeseen, vaan tullakseni vakuutetuksi ja vakuuttaakseni muita siitä, ettei siinä löydy yhtäkään puolta, jonka muuttamattomaksi jättämistä voisi puolustaa, tahi joka ei kauttaaltaan olisi jo aikoja sitten kerrassaan vanhentunut ja kiireellisten korjausten tarpeessa. Siitä, miten tämän ylen tärkeän virkalaitoksen parantaminen ja tyydyt-

tävään kuntoon saattaminen olisi toimitettava, puuttuu minulta asiantuntemusta. Minusta tuntuu kumminkin siltä, kuin tässä ei olisi voittamattomia vaikeuksia olemassa. Otaksun näet, että virkalaitos, joka välittää kansainvälistä tavarainkuljetusta, tulee, mikäli maamme omituiset tarpeet ja muut olot sallivat, olla järjestetty kansainvälistä liikettä silmälläpitäen. Niinpä tapaamme melkein kaikkialla ulkomailla uudesta muodostettuja tai muodostuvia tullilaitoksia, jotka muistuttavat toinen toistansa, ja kaikkialla pyritään mitä suurimpaan yhtäläisyyteen, mikä ilmenee ei ainoastaan hallinnon pääpiirteissä, vaan yksityiskohdissakin, kuten tulliilmoituskirjoissa ja kaavakkeissa. Meidän tulisi kaiketi siis, silmälläpitäen sivistysmaiden tullihallinnollisia oloja ja omia suhteitamme, työskennellä siihen suuntaan, että tullilaitoksemme, *sen ohessa kuin se muuten saisi kansanomaisemman leiman,* rakenteeltaan liittyisi mahdollisimman läheisesti vastaaviin virkalaitoksiin ulkomailla. Uudistustyön ensimäisiä periaatteita tulisi olla pyrkimys saada tullilaitos niin järjestetyksi, että sen toimistot asetettaisiin ainoastaan maan todellisten liikeolojen ja tarpeitten eikä kuten nyt kaupunkikuntien pikkuetujen mukaan. Näin ollen tulisi kyllä joukko pieniä tullikamareita poistetuksi, mutta tämmöisestä toimenpiteestä pelätyt hankaluudet saataisiin vältetyiksi suurempiin tuontisatamiin tullikamarien yhteyteen perustettavien *tulliasioimistoimistojen* kautta sekä käyttämällä tullihallinnon hyväksi *sitä avustusta,* minkä *rautateitten* ja *postilaitoksen toimistot* voisivat ja olisivat velvolliset tässä suhteessa jättämään. Jälelläolevat tullitoimistot pitäisi sitävastoin, missä vaan tarve niin vaatisi, varustettaman riittävillä rakennuksilla, tavarasuojilla ja tullausvälineillä; ja niille olisi annettava erinäisiä kauppahallinnollisia tehtäviä, niin että liikkeen harjoittajille tullin sekaantumisesta tavaraliikkeeseen voisi olla tästä sekaantumisesta johtuvaa häiriötä *vastaavaa hyötyä muissa suhteissa.* Tullivirkailijoissa vieläkin löytyvä virkavaltaisuus olisi kerrassaan lopetettava, mihin parahiten tepsivänä keinona pidän, että virkakunnan *palkkausolot* järjestetään ajanmukaiselle kannalle, johon epäilemättä kuuluu *kiinteä valtion palkka* ja *sivusaatavien supistaminen* siihen määrään, että erityistä korvausta voi tulla kysymykseen ainoastaan virantoimituksista *virkavapaalla ajalla.* Pitkällisiin ja vaikeasti poistettaviin väärinkäytöksiin nähden kuuluu myöskin asiaan että tullivirkailijat, *ulkomaisten esimerkkien mukaan,* kielletään, *minkäänlaista palkkiota vastaan avustamasta tullissa kävijöitä* tullitoimiston virka-alaan kuuluvissa asioissa. Tullihallinnon alalla palvelevilta on vaadittava sellaista erikoisvalmistusta, että se takaa tavarain tullauksen ja muitten tullitehtävien asianmukaisen toimituksen, mikä taasen edellyttää, että tulliverolainsäädäntö perinpohjin uudistetaan ja että sen vas-

taiselle kehittymiselle omistetaan tarpeellista huolta. Tulliasiain kiireelliseen laatuun nähden on vihdoin katsottava, että järjestetään olot niin, että viivytystä mahdollisimman paljon vältetään ja että juoksevat asiat päivien eikä kuukausien kuluttua tullihallitukseen ja senaattiin saapumisen jälkeen saadaan ratkaistuiksi.

Minä voisin vielä vaivata kamaria muutamilla detaljeilla, mutta en tahdo sitä tehdä (Hyvä! Hyvä!) Minä luulen että tämä riittää. (Hyvä!) Minä luulen näyttäneeni, että tässä olisi tarvittu reformeja ja niitä tarvitaan ja minä luulen, että kun valtiovarain valiokunta moitti senaattia siitä että se on ryhtynyt semmoiseen toimenpiteeseen, joka mahdollisesti voipi vaikuttaa viivyttävästi tai vaikeuttavasti tämän reformin aikaansaamiseen, niin siihen oli valiokunnalla hyvät syyt.

Ed. **Renvall:** Minä olen tarkastanut viimeisen puhujan puhuessa eduskuntaa ja huomannut, ettei ole ollut ketään, joka olisi seurannut tuota puhetta. Minä luulen että eduskunta on niin väsynyt, ettei se enää tahdo asiain käsittelyä jatkaa, ja sentähden pyydän tämänkin asian pöydällepanoa. (Hyvä! Hyvä!).

Ed. **Pohjanpalo:** Minä ilolla merkitsen, että valtiovarainvaliokunta on niin selväpiirteisesti, kuten tässä yksi sen jäsenistä on tuonut esiin, käsittänyt tämän perin tärkeän asian. Joka liikemiehenä on ollut tekemisessä meikäläisen tullilaitoksen kanssa, hänen on täytynyt tulla aivan samaan tulokseen kuin ed. Lagerlöf tässä seikkaperäisesti esitti. Tullilaitoksemme kaipaa perinpohjaisia korjauksia. Ja jokainen liikemies on vuosikymmeniä jo ihmetellyt, miks'ei sitä korjata, vaikka siinä yleisesti puutoksia nähdään. Minä siis kaikissa suhteissa yhdyn ed. Lagerlöfiin.

Ed. **Castrén:** Kannatan ed. Renvallin pöydälle pyyntöä, joka tarkoittaa sitä, että sekä mietinnön käsiteltävänä oleva että myöskin vielä käsittelemätön osa pannaan pöydälle. Mutta minä ulotan ehdotukseni vieläkin kauemmaksi. Ehdotan, että nyt lopetettaisiin istunto. Nojaudun siinä kohden työjärjestykseen ja toivon että saan kannatusta. (Hyvä! Hyvä!).

Ed. **Runeberg:** Jag hade tänkt yttra mig i sak, men då förslag om bordläggning göres, måste det väl först afgöras. För min del vill jag icke understöda förslaget om bordläggning.

Kun kaksi puhujaa oli pyytänyt asiata pöydälle, **pantiin** se **pöydälle** ensi istuntoon.

Anomusehdotus **rautatiehallinnossa olevista, maanviljelysammattia rasittavien epäkohtain poistamista** koskeva **rautatievaliokunnan mietintö n:o 1 a pantiin pöydälle** ed. **Kairamon, Paloheimon** ja **Castrénin** ehdotuksesta ensi tiistain istuntoon.

Muut esityslistalla vielä jäljelläolevat asiat siirrettiin puhemiehen ehdotuksesta ensi istuntoon.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi istuntoon

talousvaliokunnan mietintö n:o 4 arm. es. n:o 19 johdosta, joka koskee **suostuntaveroa mallasjuomain valmistamisesta.**

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6 arm. es. n:o 15 johdosta, joka koskee **muutettuja määräyksiä hirven metsästämisestä**

aiheutti seuraavat lausunnot:

Ed. **Kairamo:** Siihen nähden, että tämä asia jo ennen on eduskunnassa saanut aikaan hyvin pitkällisen keskustelun ja koska on pelättävissä, että se taas uudistuisi — vestigia terrent —, minä puolestani rohkenen ehdottaa että tämä asia pantaisiin pöydälle tämän istuntokauden viimeiseen istuntopäivään.

Ed. **Castrén** ja **v. Alfthan** kannattivat edellisen puhujan tekemää ehdotusta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi **pantiin** mietintö **pöydälle** tämän istuntokauden viimeiseksi päiväksi.

Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4 perustellusta päiväkysymykseen siirtymisestä ed. S. Vuolijoen tekemän välikysymyksen johdosta, joka koskee **Laukon sukutilan lunastamista ja sen maalla asuville vuokraajille** luovuttamista, aiheutti seuraavat puheenvuorot:

Ed. **Castrén** ehdotti mietintöä pantavaksi pöydälle ensi istuntoon.

Ed. **Renvall:** Kun miljoona-asia on esillä maanantaina, olisi syytä panna tämä asia, josta luonnollisesti tulee pitkä keskustelu, pöydälle ensi tiistain istuntoon.

Ed. **Palmén:** Minäkin pyytäisin asiata pöydälle ensi tiistain istuntoon, sillä puhumattakaan esityksestä 20 miljoonan jättämisestä Venäjän valtakunnan rahastoon on maanantaina myöskin esillä kaikki rautatieasiat.

Ed. **Söderholm** kannatti viimeksi tehtyä ehdotusta.

Mietintö pantiin pöydälle ensi tiistain istuntoon, sekä **samoin**

anomusvaliokunnan mietintö n:o 10 an. ehd. (n:o 147) johdosta, joka tarkoittaa **sisävesillä kulkevien rannikkolaivojen päälliköille säädettyjen kelpoisuusehtojen muuttamista sekä sellaisen kelpoisuuden saavuttamiseen soveltuvien merimieskoulujen perustamista.**

Anomusvaliokunnan mietintö n:o 11 an. ehd. (n:ris 155, 159) johdosta, joka tarkoittaa **Raittiuden Ystäväin ja Suomen Opiskelevan Nuorison Raittiusliiton kannattamista vuotuisella apurahalla,**

pantiin pöydälle ensi istuntoon, koska se koski määrärahoja ja oli saatava päätetyksi, ennenkuin valtion tulo- ja menoarviosta päätetään.

Ed. Oljemarkille myönnettiin äänestyksen jälkeen vapautusta ensi maanantaiksi ja tiistaiksi.

Interpellatsiooni Salmin kihlakuntaan y. m. kuuluvien lampuotitilojen asiassa.

Senaattori **Ignatius** oli ilmoittanut vastaavansa ed. Martikaisen tekemään välikysymykseen ensi keskiviikon iltaistunnossa.

Seuraava istunto oli oleva ensi maanantaina kello 6 i. p. ja sen jälkeen oli täysi-istuntoja pidettävä myöskin seuraavana tiistaina ja keskiviikkona iltapäivällä, jotta suuri valiokunta voisi tehdä työtä aamupäivin.

Istunto päättyi kello 3,30 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

40. Maanantaina 28 p. lokakunta 1907 klo 6 i. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Hokkanen, Lepistö, Merinen ja Nuotio.

Ed. Merinen ilmoitettiin sairauden takia olevan poissa tämän päivän istunnosta.

Palokuntatalon vuokraaminen.

Ennen päiväjärjestykseen siirtymistä ilmoitti Puhemies että, kun senaatti oli vuokrannut huoneuston eduskunnalle vain täksi vuodeksi ja jättänyt eduskunnan valtaan määrätä, onko vuokrasopimus käsittävä myöskin seuraavia vuosia siksi kun oma eduskuntatalo saadaan, kansliatoimikunta oli katsonut asiakseen kysymystä valmistella ja ehdottaa puolestaan, että eduskunta jättäisi sen huoleksi tämän vuokrasopimuksen tekemisen ja sen yhteydessä olevat asiat.

Kansliatoimikunnan **ehdotus hyväksyttiin.**

Lakiehdotus leimasuostunnasta.

Esitettiin kolmanteen käsittelyyn

suuren valiokunnan mietintö n:o 14 a arm. es. n:o 3 johdosta. joka koskee leimasuostuntaa.

Puheenvuoroa käytti

Ed. **v. Alfthan:** L. O. § 61 stadgar att, därest icke två tredjedelar utaf landtdagens i omröstningen deltagande ledamöter bifallit till förökad bevillning, så skall förslaget härom anses förfallet. Nu torde mången hafva gjort sig frågan, huru denna stämpelbevillnings öde skulle gestalta sig, om en tredjedel eller mer än en tredjedel utaf landtdagens medlemmar skulle motsätta sig antagandet af stämpelförordningen i den form, densamma vid frågans tidigare behandling erhållit. För egen del kan jag icke finna annat än att naturligtvis förslaget om ökad bevillning vore förfallet, om mer än en tredjedel

röstat mot detsamma. Men härmed är ingalunda förslaget om stämpelbevillning såsom sådan i sin helhet förfallet, utan återgår ärendet då till statsutskottet, som eger att framställa nytt förslag i saken. När detta nya förslag inkommit, så måste det emellertid, enligt samma paragraf, jämförd med § 57 i L. O., undergå behandling i tre läsningar och passera genom stora utskottet, hvilket visserligen blir ett tidsödande, men eventuelt icke utsiktslöst förfarande. Skulle emellertid så gå, att en sådan behandling utaf ett nytt förslag icke skulle medhinnas, så skulle därmed ännu icke hela stämpelförordningen såsom sådan hafva förfallit, utan skulle väl i så fall komma till tillämpning Regeringsformens § 46, som stadgar på följande sätt: »Riksens Ständers sammankomster vara ej längre än högst tre månader: och på thet ej Landet med långa Riksdagar må besväradt varda, som hittills skedt, så kan Kongl. Maj:t vid then tiden Riksdagen afkunna, och them hvar til sin ort hem skicka: Och skulle i sådan händelse ingen ny bevillning vara fastställd, tå förblifve thet vid then gamla.» Om de nödvändiga omgångarna beträffande behandlingen utaf ett nytt förslag icke skulle utaf landtdagen medhinnas, så förblir det, såvidt jag kan förstå Regeringsformens stadgande, vid den gamla stämpelförfattningen oförändrad. Då jag icke nu kunnat komma från de betänkligheter jag tidigare har hyst beträffande de svåra rubbningar för särskildt handel, industri och större jordbruksrörelse, som de utaf landtdagen i andra läsningen antagna formerna för stämpellagen skulle kunna komma att medföra, så nödgas jag för min del yrka uppå, att landtdagen måtte nu beträffande lagen rösta nekande.

Vastattavaksi hyväksyttiin seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy ehdotuksen laiksi leimasuostunnasta vuonna 1908 sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, vastaa jaa; ken sitä ei tee, vastaa ei; jos ei vähintään 2/3 annetuista äänistä ole jaa-ääniä, katsotaan nyt esillä oleva ehdotus perunkirjoituskirjoista menevistä leimoista rauenneeksi.

Äänestyksessä annettiin 161 jaa- ja 27 ei-ääntä, joten eduskunta riittävällä enemmistöllä oli **hyväksynyt** puheenalaisen **lakiehdotuksen.**

Edellisen yhteydessä esitettiin käsiteltäväksi *valtiovaliokunnan mietinnön n:o 10 siv. 13* oleva *ponsi* »että eduskunta leimasuostunnan tulot vuodelta 1908 arvioisi 3 miljoonaksi markaksi,»

ja **hyväksyttiin** mainittu ponsi keskustelutta.

Lakiehdotus alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahan tuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta.

Esitettiin suuren valiokunnan mietintö n:o 15 a, joka koskee ehdotusta laiksi alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahan tuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta.

joka keskustelutta **hyväksyttiin** ja asian toinen käsittely julistettiin päättyneeksi.

Suomen valtiovaroista valtakunnan rahastoon sotilastarpeisiin suoritettavasta apumaksusta.

Esitettiin pöydällä ollut valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13 arm. esityksen n:o 26 johdosta, joka koskee Suomen valtiovaroista valtakunnan rahastoon sotilastarpeisiin suoritettavaa apumaksua.

Keskustelu:

Ed. **Estlander:** Ju mera tiden har lidit, dess mer har det besannat sig hvad reservanterna i särskilda besvärsutskottet vid 1904—1905 års landtdag varnade för och befarade, nämligen att i följd af de förhållanden, hvarunder landtdagen då var nödsakad att skrida till afgörande, dess beslut skulle på grund af ett möjligen oförsiktigt affattande af ständernas svar i framtiden gifva anledning till anspråk, dem landet hvarken ville eller kunde tillmötesgå. Att svarets affattning då icke utföll i allo tillfredsställande har vid den behandling, den nu förevarande nåd. prop. undergått i grundlagsutskottet, särskildt visat sig. En framträdande brist uti landtdagens svar å propositionen vid 1904—1905 års landtdag synes mig hafva varit den, att rättsfrågan då behandlades uti sväfvande ordalag och att särskildt hvad som yttrades rörande 1878 års värnepliktslag var så obestämdt, att icke gärna missförstånd kunde förekommas. Därjämte egnades icke en tillräcklig uppmärksamhet åt det tillvägagående, som hade bort inslås för att bifall till propositionen skulle fullständigt hafva tillgodosett föreskrifterna för lagstiftningsåtgärden på de områden, som af beslutet berördes, nämligen värnepliktslagstiftningen och grundlagen. Vid ärendets behandling år 1905 var jag i tillfälle att, jämte det jag motsatte mig behandlingen af propositionen, samtidigt erinra om, att landtdagen borde tydligt uttala sig rörande 1878 års värnepliktslag, i. den mån densamma af beslutet berördes .

Jag har nu i reservation till det utlåtande, grundlagsutskottet enligt landtdagens föreskrift afgifvit, yttrat mig angående de for-

mella förutsättningarna, under hvilka enligt min tanke ett beslut om bidrag af nu ifrågavarande art kunde af landtdagen fattas och särskildt också om huruvida nåd prop. nu borde och kunde upptagas till behandling. Jag vill därför icke här upptaga tiden med att ytterligare framhålla de skäl jag i reservationen anfört. Det synes mig att grundlagsutskottet icke tillfylles motiverat sitt påstående. Särskildt kan det icke enligt min tanke bortresonneras, att det föreslagna bidraget till ryska riksskattkammaren måste betraktas såsom förknippadt med frågan om ett vederlag för att 1878 års värnepliktslag icke för närvarande är i tillämpning. Finska statsmedels användande till ifrågavarande ändamål kan därför blott ske med ändring af 1878 års värnepliktslag, och då sådan ändring icke skett, utan denna lag endast faktiskt är satt ur tillämpning, så kan däraf ingalunda, såsom utskottet gör det, härledas, att utgifter för militära ändamål kunde beslutas, oberoende af hvad sagda lag innehåller. Att, såsom jag uti reservationen utvecklat, propositionen i anledning af dess emot grundlag stridande utgångspunkt och uppfattning icke borde upptagas till saklig behandling, därom har jag emellertid icke för afsikt att nu väcka förslag, enär denna uppfattning uppenbarligen icke inom landtdagen allmännare hyllas. Däremot nödgas jag på de andra grunder jag i min reservation utvecklat, yrka på afslag å den nådiga propositionen.

Utöfver hvad jag haft anledning i reservationen framhålla finner jag mig föranlåten att yttra några ord om de förutsättningar, under hvilka landtdagens beslut år 1905 fattades, samt om den politiska synpunkt, hvarur jag nödgas betrakta frågan för närvarande. Såsom förutsättningar för landtdagsbeslutet år 1905 har allmänt uppfattats, att monarken uti propositionen förklarat sig erkänna landtdagens rätt till del i värnepliktslagstiftningen, äfvensom erkänt att denna lagstiftning skulle slutligen ordnas under landtdagens medvärkan uti grundlagsenlig väg. Vidare har såsom en förutsättning för beslutet erkänts, att en proposition uti antydda syfte skulle så fort som möjligt tillställas landtdagen. Hvad beträffar den förra förutsättningen, så stöder den sig på ordalagen uti manifestet af den 29 mars 1905 samt prop. till landtdagen samma år, hvilken prop. jämväl är af sagda datum. Då det uti dessa aktstycken antyddes, att Hans Majestät bifallit till Finlands ständers underdåniga framställning angående ordnandet af militärväsendet i storfurstendömet, ansågo sig ständerna häraf kunna sluta till existensen af de förutsättningar jag nyss antydde. Enligt min tanke kan denna uppfattning svårligen hålla stånd inför en granskning. Uttrycken uti ifrågavarande manifest och proposition, som man då stödde sig på, kunna svårligen anses hafva inneburit mera än hvad ordalagen gifva vid handen, nämligen, att Hans Majestät bifallif till inställandet af uppbådet för dåvarande år äfvensom bifallit till att 1901 års olagliga värnepliktsförfattning

tillsvidare skulle inställas. Men något allmänt bifall till den framställning ständerna gjorde med afseende å värnepliktsfrågan kan man icke läsa ur dessa aktstycken. Därtill kommer ännu att äfven det limiterade bifall, som sålunda å monarkens sida uti berörda aktstycken innehålles, var förknippadt med ett förbehåll, nämligen beträffande frågans slutliga ordnande, i det att med afseende därå hänvisades till den för begränsandet af områdena för rikets allmänna och den lokala finska lagstiftningen särskildt nedsatta komiténs arbete. Det heter nämligen att, innan denna komité, den s. k. Tagantseffska komitén, hade fullgjort sina arbeten, kunde icke det slutliga ordnandet af värnepliktsfrågan ega rum. Denna omständighet visar enligt min tanke uttryckligen på, att monarken förbehållit sig möjlighet, att det slutliga afgörandet rörande den finska värnepliktslagstiftningen skulle kunna undandragas landtdagen och förbehållas monarken ensam. Detta visar också, att förutsättningen för det bidrag, som landtdagen år 1905 ansåg sig kunna gifva för en kort begränsad tid, nämligen den förutsättning, att detta bidrag skulle blifva endast temporärt, icke häller var för handen. Belysande i detta afseende är det utlåtande, som generalguvernören afgaf rörande förslaget till prop. vid 1905 års landtdag och hvilket omtalas å pag. 8 i grundlagsutskottets skrifvelse till statsutskottet. Det heter där rörande den Tagentseffska komitén: Innan denna komité slutfört sitt arbete vore det enligt generalguvernörens mening ovisst, huruvida till den lokala lagstiftningens område komme att öfverföras några värneplikten rörande frågor. Med anledning häraf ansåg generalguvernören icke möjligt vara att i prop. till landtdagen angående vakansafgiften framhålla, på sätt senaten föreslagit, behofvet af militärfrågans ordnande »under grundlagsenlig medvärkan af Finlands ständer.» Det torde kunna tagas för riktigt, om man säger, att dessa grunder icke förblifvit obeaktade vid den slutliga redigeringen af propositionen. Och de aktstycken, hvilka senare tillkommit och som värkat å denna sak, utesluta icke häller att allt fortfarande denna uppfattning upprätthålles och ligger till grund jämväl för den nu förevarande nådiga propositionen.

Förutsättningarna för att landtdagen år 1905 gaf sitt bifall till den då ifrågavarande propositionen förefunnos sålunda i värkligheten icke. Och de förefinnas enligt min tanke ännu mindre nu än då. Ty de förutsättningar, hvarå ständernas svar byggde, synas icke hafva vunnit gehör på högsta ort. Ja, det framstår i belysning af de aktstycken, som grundlagsutskottet varit i tillfälle att genomgå och i sitt betänkande refererat, såsom tvifvelaktigt, om dessa förutsättningar i ständernas svar alls blifvit för monarken framställda. Detta med afseende jämväl särskildt å rätten att disponera öfver statsmedlen. Detta kan man sluta bl. a. däraf, att den dåvarande senaten på ett ofullständigt och, såsom det nu efteråt måste framstå,

vilseledande sätt framställt för monarken innebörden och betydelsen samt anledningarna till att landtdagen delvis biföll till 1905 års proposition. Den, som tagit kännedom om senatens uttalande af den 6 juni 1905 rörande ständernas svar å ifrågavarande proposition, hvilket utlåtande finnes refereradt å pag. 12 i grundlagsutskottets betänkande, kan härom bilda sig ett omdöme.

Utom att man således måste betvifla, huruvida dessa af ständerna såsom uttryckliga förutsatta omständigheter blifvit för H. M:t framställda, så måste man också hafva för ögonen, vid bedömandet af nuvarande situation, att alltjämt en väsentlig inkongruens är bestående mellan de i propositionerna både 1905 och till innevarande landtdag uppställda fordringarna å ena sidan, och å andra sidan de förutsättningar och yrkanden, som ständerna i sitt svar år 1905 angåfvo. Medan propositionen utlofvade ett inhiberande af 1901 års författning genom inställandet af uppbåden, och gjorde detta emot att landtdagen skulle bevilja ett penningevederlag för tre år, svarade landtdagen med att för ett år bevilja ett dylikt vederlag, men icke såsom ett vederlag för befrielsen från 1901 års olagliga värneplikt, utan emedan landtdagen i beviljandet såg en utväg att få lag återställd på värnepliktens område. Det var sålunda ett slags vakansafgift för att den gällande värnepliktslagen af år 1878 icke i enlighet med dess bestämningar fullgjordes. Således innehöll propositionen *ett* yrkande, och ständernas svar utgjorde ett svar på någonting helt *annat*.

Oafgjorda och otydliga förblefvo härvid också sådana väsentliga omständigheter, som att propositionen stod på en helt annan bas än ständernas svar, i ty att propositionen utgick från en helt annan uppfattning om ständernas rätt att deltaga uti beslutande om de statsmedel, som för ändamålet skulle användas. Med andra ord, genom detta ständernas svar och på det sätt detta veterligen blifvit för monarken framställdt, hafva icke förutsättningarna för landtdagens dåvarande beslut kommit till sin rätt. Icke häller blef då tydligt klargjordt Finlands värkliga å 1878 års lag grundade skyldighet med afseende å deltagande i det ryska kejsaredömets försvar. Det synes mig därför svårt för landtdagen att nu, jag ville säga ånyo, söka upprätthålla de förutsättningar, som man 1905 trodde sig finna för den dåvarande öfverenskommelsen, såsom man kallat det, emellan folk och monark. Ett bifall till propositionen nu synes mig icke vara egnadt annat än att förlänga det farliga missförhållande, som alltjämt i denna fråga består. Och att proposition om ett slutligt ordnande af värnepliktsfrågan för närvarande icke föreligger, och att det sålunda icke förefinnes någon utsikt att inom en öfverskådlig tid få undanrödjade de djupt ingripande oegentligheter, de i strid med lag bestående förhållanden, som nu äro rådande, också detta synes mig häntyda på, att landtdagen nu saknar erforderlig visshet om att

dess grundlagsenliga rättigheter, hvad denna fråga beträffar, erkännas och att dess medvärkan enligt grundlag komme att äskas för frågans slutliga lösning. Ett bifall under sådana förhållanden synes mig därför lätteligen få karaktären af ett godkännande af de principer, å hvilka propositionen bygger. Och man skulle af ett bifall kunna draga jämväl den slutsatsen, att Finland afstode från fordran på en egen värneplikt enligt de konstitutionella och nationella grundsatser, som 1878 års värnepliktslag innehåller.

Under sådana förhållanden kan jag icke erkänna att det för närvarande förelåge en förbindelse för landtdagen att bifalla till propositionens syfte, och vill jag därför sluta med att, under åberopande jämväl af hvad jag i min reservation yttrat, yrka på afslag å den nådiga propositionen.

Ed. **Näs:** I det väsentligaste förenar jag mig med den föregående ärade talaren, men ville jag därutöfver tillägga, att jag finner mig synnerligen tilltalad, af hvad som är sagdt i den första reservationen angående omgestaltning af vårt militärväsende. Finland behöfver enligt mitt förmenande icke någon stående, kostsam armé till försvar mot yttre makter. Med Ryssland hafva vi varit förenade i nära ett sekel och under hela denna tid stått under dess mäktiga skydd, och det är med detta land, som vi nu hafva att på grundlagsenlig väg uppgöra våra mellanhafvanden. Icke häller tror jag, att vårt land med sina jämförelsevis små resurser skulle komma att betraktas såsom någon läckerbit för andra makter och därför af dem ockuperas. Den enda tillfredsställelse, som man möjligen kunde påräkna af att hafva stående trupper hos oss, vore den, att af dessa hafva skaffat sig en med förlof sagdt tämligen duktig, men dyrbar landsprydnad. Ett ordnadt milisväsende i och för upprätthållandet af den inre ordningen i landet synes mig vara det lämpligaste och på samma gång det billigaste att få till stånd. Det skulle otvifvelaktigt komma att framstå såsom en glanspunkt på världshistoriens blad, om Finlands enkammare, den första i värklig folkmening sammansatta representation, skulle genom afböjande af anslag för militära ändamål sålunda understöda de ideella sträfvanden, som alltmer och mer högljudt af folken öfverallt i den civiliserade världen gjort sig förnimbara. Kärlekens läror hafva predikats för folken i årtusenden, och likväl har det råa våldet och barbarismen icke allenast fortbestått såsom under hednatiden, utan i förvånansvärd omfattning också i vår tid utvecklat sig ur den lumpna tanken om krigens nödvändighet. Liksom de uppkomna individuella tvisterna kunna slitas genom ransakning och dom, kunna också folkliga mellanhafvanden få en lösning. Skulle de medel, som man nu slösar på militarismen, användas till produktiva ändamål, så skulle världen se helt annorlunda ut.

Ed. **Renvall**: Viime istunnossa, jossa tämä asia oli esillä, lausumani sanat pakottavat minua nytkin esiintymään. Samalla tavalla kuin silloinkin arvostelen minä tätä asiaa momenttina sen ristiriidan ratkaisemisessa, jonka 1901 vuoden laittoman asetuksen sovelluttamisyritykset saivat aikaan. Tällainen katsantokanta on mielestäni täysin sopusoinnussa todellisen asiaintilan ja tosiolojen kanssa, enkä voi ymmärtää, että tätä asiaa voitaisiin muulla tavalla selittää, ilman että silloin tosiasiat jollain tavalla väännettäisiin kieroon.

On kyllä sanottu, että tällainen ristiriidan sovittaminen hallitsijan ja kansan välillä ei ole mahdollinen. Mutta minä rohkenen kuitenkin tässäkin kohden olla toista mieltä. Minä en voi olla huomioon ottamatta, että meidän valtiomuotomme juuret, ja vielä voimassaolevissa kohdissaankin, ulottuvat aina Maalain kuninkaankaareen asti ja että meidän valtiomuotomme tulkitseminen on riippuva ainoastaan vuosisatoihin mahtuvain virtausten ja käsitystapojen arvostelemisesta. Ja kun tarkastaa Ruotsin- Suomen valtiopäiväin kehitystä ja niitä alkumuodostuksia, joista se lopullisesti rakentui, niin luulen minä niistä voitavan löytää jotenkin pitkälle meneviä ja selviä todistuksia siitä, että kansan ja hallitsijan välillä voi syntyä ristiriitojen sovittelemisia tavalla, joka on hyvin läheistä sukua nyt olemassaolevan ristiriidan kanssa.

Minä en tahdo tässä yksityiskohtia luetella. Tahdon ainoastaan huomauttaa, että tällaisia sovitteluja ja tällaisia toiselta puolelta kansan eduskuntansa kautta ja toiselta puolen hallitsijan välisten ristiriitojen järjestelyjä on tapahtunut niinkin laajalle ulottuvina kuin hallitsijain vallasta syöksemiseen ja uusien hallitsijasukujen asettamiseen valtaistuimelle. Ylimalkaan onkin tällainen käsitys ristiriidasta ja sovittelusta hallitsijan ja eduskunnan välillä minun ymmärtääkseni täydellisesti sopusoinnussa sen dualistisen hallitusmuodon kanssa, jonka suojassa me yhä elämme ja joka on saanut ilmauksensa myös nykyään voimassaolevissa perustuslaeissa, esim. hallitusmuodon vahvistuksessa, ja joka asettaa valtapiirin eduskunnalle ja toisen valtapiirin hallitsijalle ja näitä valtapiirejä järjestämään suvereenisen lain. Kun lisäksi ottaa huomioon, että sen jälkeen kun Suomi erityisenä valtiona on yhdistetty Venäjään, Suomen suuriruhtinas samalla myös itsessään kantaa koko valtakunnan hallitsijavallan ja hallitsijaedesvastuun, niin ymmärtää helpostikin, että ristiriitaa voi syntyä ja että hänen molemmat hallitsijavelvollisuutensa voivat toisinaan johtaa tekoihin ja tapauksiin, joita me emme voi oikeiksi tunnustaa, ja jotka ovat omiaan saamaan aikaan ristiriitoja. Tällainen ristiriita on minun ymmärtääkseni sekin, jonka lopputilejä me nyt tänne olemme kutsutut lopullisesti järjestämään.

Perustuslakivaliokunta antaa meille valtiovarainvaliokunnan

mietintöön liittämässä lausunnossaan seikkaperäisen, virallisiin asiakirjoihin perustuvan kertomuksen siitä, millä tavalla tätä ristiriitaa on koetettu sovittaa ja saada päättymään. Se selittää meille, miten ovat syntyneet ne sovinnonehdot, joista arm. esitys on ilmaus ja joille se on rakennettu. Pyydän saada tätä asiaa valaista yksityiskohtaisemmin, varsinkin sentähden, että minun mielipiteeni, kuten jo viime kerralla huomautin, perustuu näiden sovittelujen oikeaan ymmärtämiseen, ja varsinkin sentähden että, mikäli minä voin käsittää, se esitys näistä sovitteluista, jonka eräs toinen eduskunnan jäsen viimein antoi, ei ole virallisten asiakirjain kanssa yhtäpitävä.

Suuri anomus, päätetty uudenvuoden aattona 1904, sisälsi pyynnön hallitsijalle palauttamaan laillisuuden ja varsinkin mitä sotilasasiaan tulee ehdottamaan valtiosäädyille niitä toimenpiteitä, jotka ristiriidan ratkaisemiseksi olivat välttämättömät, mutta joihinka ei voitu ilman valtiosäätyjen myötävaikutusta ryhtyä. Tähän säätyjen sovintopyyntöön vastasi hallitsija armollisella esityksellä 29 p:ltä maaliskuuta seuraavana vuonna ja samana päivänä päivätyllä armollisella julistuskirjalla. Tämän julistuskirjan kautta lakkautettiin laittomat kutsunnat ja ilmoitettiin samalla sekä julistuskirjassa että myöskin samalta päivältä olevassa armollisessa esityksessä, että hallitsija oli peruuttanut nämä kutsunnat *sitä vastaan*, että Suomen valtiovaroista Venäjän valtakunnan rahastoon siirrettäisiin 30 miljoonaa, 10 miljoonaa vuodessa, eli, niinkuin sanat kuuluvat »ollen samalla Suomen valtiovaroista tammikuun 1 p:stä 1905—1907 loppuun suoritettava vuotuinen apulisä sotilastarpeiksi.»

Esityksessä lausuttiin, että maan varoihin nähden oli katsottu kohtuulliseksi määrätä tämän apulisän suuruus 10 miljoonaksi markaksi, jonka suorittamiseksi olisi sotilasrahastoon vuotuisten tulojen 1,200,000 markan lisäksi vuosien 1905, 1906 ja 1907 kuluessa valtiorahastosta sotilasrahastoon sanottua tarkoitusta varten vuosittain siirrettävä 7,000,000 markkaa. Puuttuvan määrän hankkimiseen varainhoitokautena 1905—1907 ehdotti Keisarillinen Majesteetti valtiosäädyille, että Suomen Pankin voittovaroista osoitettaisiin 1,800,000 mk vuodessa.

On syytä tarkastaa, millä tavalla tämä esitys on syntynyt.

Me huomaamme, että siinä on kolme asiaa. Ensiksi siinä on suoritettava sotakorvaukseksi määrätty 10,000,000 mk. Toiseksi on siinä tämä 10 miljoonaa jaettu kahteen erityiseen erään: 7,00,000 markkaa ilmoitetaan siirrettäväksi valtionrahastosta sotilasrahastoon ja 1,800,000 jätetään säätyjen osoitettavaksi Suomen Pankin voittovaroista. Ja kolmanneksi on siinä sitten tämä kolmivuotinen aikamääräys.

Se arvoisa eduskunnan jäsen, joka viime kerralla antoi jonkinlaisen historiallisen kuvauksen tämän asiakirjan synnystä, koetti osoittaa, että esitys oli, niinkuin sanat kuuluivat, »täydellisesti suo-

malaiselta taholta lähteneen tarjouksen mukainen.» Kun näitä sanoja tutkimme virallisten asiakirjain valossa, niin täytyy meidän tunnustaa, että ne sisältävät totuuden siinä, että tämä esitys oli täydesti sopusoinnussa suomalaiselta taholta tehdyn tarjouksen kanssa, mutta kiellettävä on, että tämä lause soveltuu niihin neuvotteluihin, joita silloinen puhuja tarkoitti. Ed. Danielson-Kalmari lausui itsekin puheessaan, että sekä aikamääräystä että myös sitä kohtaa siinä arm. esityksessä, joka koski näiden osotettavien varojen jakoa kahtia, ei löytynyt siinä sovintotarjouksessa, joka tehtiin muutamien perustuslailliseen puolueeseen kuuluvien etevien valtiopäivämiesten puolelta. Se kirje, johonka ed. Danielson-Kalmari sekä puheenaolevassa lausunnossaan että sittemmin hänen ynnä muutamien muitten perustuslakivaliokunnan jäsenten allekirjoittamassa vastalauseessa vetoaa, on 19 päivältä tammikuuta 1905 ja siinä ehdotetaan keisarillista käskykirjettä, joka määräisi joko, että 1901 vuoden sotilasasetuksen kaikkinainen sovelluttaminen tai ainakin vuonna 1905 toimitettava asevelvollisten kutsunta on viipymättä lakkautettava ja kaartinpataljoona täydennettävä vapaaehtoisilla ja samaan aikaan keisarillista esitystä valtiopäiville 10 miljoonan markan suuruisen vuotuisen rahamaksun väliaikaisesta suorittamisesta, siksi kuin sotilaskysymys tulee valtiosäätyjen myötävaikutuksella lopullisesti järjestetyksi.

Verratkaamme tämän kirjeen sisältöön ja äsken toistamiini sanoihin virallisia asiakirjoja.

Noin kuukautta myöhemmin kuin tämä kirje on päivätty eli helmikuun 17 päivänä antoi silloinen senaatti lausuntonsa valtiosäätyjen suostuntamenoarviota koskevasta esityksestä. Siinä silloinen senaatti ehdotti ensiksikin, että 1901 vuoden laiton asevelvollisuuslaki olisi sovellutettava ainoastaan kaartinpataljoonan täydentämiseksi; 2:ksi että kunnes asevelvollisuusasia valtiosäätyjen myötävaikutuksella olisi ratkaistu, vuosittain olisi suoritettava valtakunnan rahastoon vakanssimaksua määrätty rahamäärä, jonka suuruus maan varoihin katsoen senaatin mielestä oli vahvistettava 9 miljoonaksi markaksi vuodessa. Kaartinpataljoona laskettiin silloin maksavan 1 miljoona markkaa ja 9 miljoonaa oli suoritettava sen yli, niin että siinä meillä ovat nuo 10 miljoonaa, jotka sitten tulivat ruhtinas Obolenskin määräyksen mukaan esitykseenkin. (Sivumennen tahdon tässä huomauttaa, että kun ed. Aug. Hjelt viime kerralla tätä asiaa käsiteltäessä lausui, että senaatin ehdottama määrä oli 6—7 miljoonaa markkaa, hän ei puhunut totta.) 3:ksi sisälsi silloisen senaatin lausunto seuraavat sanat: »Mutta kun nämät tulot, kun ensin vähennetään rahastosta suorastaan maksettavat menot, mitkä nousevat 1 miljoonaan markkaan, siihen luettuina kustannukset kaartinpataljoonan ylläpidosta, nousivat ainoastaan 1,800,000 markkaan vuodessa, niin olisi puheena olevaa tarkoitusta varten valtiorahastosta sotilasrahastoon vuosittain siirrettävä 6 miljoonaa markkaa. Sen

lisäksi tarpeelliset varat, mitkä tekevät 1,200,000 markkaa vuodessa, voitaisiin esittää valtiosäädyille osotettavaksi Suomen Pankin voittovaroista.» Ja kun käännämme perustuslakivaliokunnan lausunnon lehden, niin luemme esitysehdotuksesta seuraavan kohdan, joka sisältyy, niinkuin sanottu, silloisen senaatin esitysehdotukseen: »Kun sotilasrahaston käytettävissä olevat tulot, jotka, kun rahaston menot vähennetään sen tuloista, nousevat noin 1,800,000 markkaan vuodessa, eivät riitä tämän menon suorittamiseen, niin on Keisarillisen Majesteetin armollinen aikomus siirrättää kunakin vuosista 1905, 1906, 1907 valtiorahastosta sotilasrahastoon sanottua tarkoitusta varten 6 miljoonaa markkaa ja on Keisarillinen Majesteetti tahtonut täten ehdottaa, että valtiosäädyt Suomen Pankin voittovaroista osoittaivat sen rahamäärän, suuruudeltaan 1,800,000 markkaa vuodessa, joka tämän lisäksi tarvitaan ylläesitetyn menon suorittamiseen varainhoitokautena 1905—1907.

Ne arvoisat edustajat, jotka tahtovat näitä asiakirjoja tosioloihin verrata, huomaavat että tässä silloisen senaatin ehdotuksessa löytyy juuri se, minkä ed. Danielson-Kalmari luuli löytävänsä puheena olevasta yksityisestä kirjeestä, ja se löytyy tässä paljon täydellisempänä.

Voidaan tähän sanoa, että miljoonatarjous silloisen senaatin puolelta tapahtui sentähden, että tällaiselle rahavastikkeen tielle oli astuttu perustuslailliselta taholta. En ole katsonut asiakseni ottaa lähemmin selvää siitä, missä ensin on syntynyt ajatus saada asevelvollisuuskonfliktimme järjestetyksi rahavastikkeen kautta, mutta varmaa on, että tämä ajatus silloin oli hyvinkin lähellä ehkä jokaisenkin mielessä, useain valtiopäiväryhmäin mielessä. Ainakin on varmaa, että tämä perustuslailliselta taholta tehty sovinnon tarjous jo silloin oli senaatin tiedossa. Minä tiedän, että ainakin yksi silloisen senaatin jäsen oli tietoinen tästä neuvottelusta. Hän itse oli kutsumassa neuvotteluun osaa ottavia Pietariin. (Ja tässä yhteydessä saan taaskin huomauttaa, että ed. August Hjeltin lausunto siinäkin on väärä, kun hän sanoi, että perustuslailliselta taholta tapahtuneet sovittelut tapahtuivat »suurimmassa salaisuudessa kotimaisen hallituksen selän takana.») Miljoonatarjous olkoon siten syntyisin sieltä tai täältä, se on pienempi asia, mutta se, mikä käy esille puheena olevasta asiakirjantarkastuksesta, on, että silloinen senaatti ehdotti miljoonavakanssiveroa suoritettavaksi siihen saakka, että sotilasasia tulisi laillisella tavalla järjestetyksi, ja että se silloisen ehdotuksensa rajoitti kolmivuotiseen rahainhoitokauteen, ja toiseksi, että 1904—1905 v:n valtiopäiville annetun esityksen valtiosäätyjen rahanmyöntämisoikeutta rajoittava kohta löytyi jo silloisen senaatin ehdotuksessa. Tämä senaatin esitysehdotus muuttui kuitenkin jossakin määrin sen kautta, että kenraalikuvernööri ruhtinas Obolenski ei arvellut olevan sopivata ylläpitää kallista kutsuntalaitosta

yksinomaan kaartinpataljoonan täydentämiseksi ja että hän sentähden tekikin sen muutoksen siihen, että tämä sotilasvero korotettiin 9:sta 10 miljoonaan. Koko tämä miljoonatarjous on siten sellaisena, kuin se esityksessä ilmenee, kokonaan sopusoinnussa silloisen senaatin kannan ja esityksen kanssa.

Olkoon tässä yhteydessä sanottu, että Suomen silloinen kenraalikuvernööri näkyi paremmin käsittävän ja ymmärtävän maassa vallitsevan mielialan kuin se hallitus, joka silloin oli maatamme johtamassa. Sillä se, joka silloin oli mukana, tiesi hyvinkin, että Suomen valtiosäädyt eivät koskaan olisi suostuneet siihen, että 1901 vuoden asevelvollisuusasetus olisi tehty lailliseksi säätyjen myötävaikutuksella, vaikkapa koskien vain kaartinpataljoonan täydentämistä. Ja se tiesi myöskin aivan hyvin, miten tosioloihin perustumaton oli se senaatin lausunto, jonka senaatti antoi 4 päivänä maaliskuuta 1905 ja joka löytyy perustuslakivaliokunnan lausunnossa sivulla 6—7 ja joka päättyi lausunnolla siitä, että senaatti luulee voivansa vakuuttaa, että kutsunnat voisivat tapahtua ilman häiriöitä, jos saataisiin aikaan suomalainen sotaväki, joka nimeksi olisi suomalainen, mutta suureksi osaksi kuitenkin venäläinen, jossa yhdessä syntyperäisten suomalaisten kanssa myöskin olisi Suomessa asuvia venäläisiä, joka ainoastaan rauhanaikana olisi sijoitettu Suomeen, jossa ainoastaan joukkojen välittömän päällystön tulisi osata suomenkieltä ja jonka ainoastaan taloudenhoito olisi suomalaisille viranomaisille uskottu. On varma, että tällainen ehdotus ei olisi voittanut mitään suosiota eikä kannatusta sen mielipiteen keskuudessa, joka silloin ylläpiti laillista vastarintaa Suomessa.

Jos siis näennäisesti ed. Danielson-Kalmarilla oli oikein, kun hän lausui, että »se väliaikainen järjestely, joka valtiosäätyjen ja hallitsijan päätöksen kautta tuli toimeen vuonna 1905, oli sellainen, kuin herra Mechelinin kirjeessä oli ehdotettu,» niin on täysin totuuden mukainen se tosiasia, että 1905 vuoden esitys oli juuri sellainen, kuin silloinen senaatti sen tahtoi.

Silloisen senaatin turmiollinen vaikutus tällä alalla jatkui tämänkin jälkeen. Valtiosäädyt olivat suostuneet miljoonien maksamiseen, mutta ne olivat korjanneet sen epäperustuslaillisen valtiosäätyjen vallan rajoittamisen, minkä silloisen senaatin ehdotuksen kanssa yhtäpitävä esitys sisälsi, ja ne olivat julkilausuneet ja julkituoneet ne edellytykset, joittenka nojalla suostumus heidän puoleltaan oli mahdollinen. Valtiosäädyt olivat hyväksyen maksun suorittamisen vuodeksi tehneet vastatarjouksen ristiriidan ratkaisemiseksi, tuoden esille myöntämisensä edellytyksenä muutamia seikkoja, joita ne vaativat hallituksen tunnustamaan. Valtiosäädyt vaativat sotilasasian pikaista järjestelyä ja ratkaisua sekä valtiosäätyjen perustuslaillisen oikeuden tunnustamista tälläkin alalla.

Kun nyt esillä oleva esitys viime kuussa jaettiin eduskunnalle,

niin herätti se ainakin minussa mieliharmia sentakia, että se sisälsi ehdotuksia, jotka olivat kylläkin täysin sopusoinnussa vuonna 1903 valtiosäädyille jätetyn esityksen kanssa, mutta jossa ei sanallakaan sanottu, millä kannalla hallitsija oli niihin edellytyksiin nähden, joita valtiosäädyt vuonna 1905 olivat esittäneet hyväksymisensä ehtoina ja edellytyksinä; ei siinä ollut sanaakaan siitä, mitä oli tehty sotilasasian järjestämiseksi, millä tavalla tämä asia aijottiin järjestää, ja aijottiinko siinä tunnustaa eduskunnalle koko se valta, se oikeus, mikä sillä perustuslakien mukaan on. Olipa siinä vielä sekin pyydettyjen varojen kahtiajako, jota valtiosäädyt vuonna 1905 olivat paheksuneet.

Tämä outo asia selviää kuitenkin jossain määrin, kun tarkastamme sitä virallisten asiakirjain sarjaa, joka käsittää ajan valtiosäätyjen miljoonamyöntämisen jälkeen.

Mikäli näistä käy ilmi, niin on jotenkin varma, että hallitsija 6 p:nä heinäkuuta 1905 vahvistaessaan valtiosäätyjen päätöksen asiassa ei ollut saanut ainakaan mitään virallista tietoa valtiosäätyjen vastauksen todellisesta sisällyksestä. Silloinen senaatti antoi nim. lausuntonsa valtiosäätyjen vastauksesta miljoona-asiassa samassa kirjelmässä, missä senaatti lausui mielipiteensä valtiosäätyjen muista tulo- ja menoarvion järjestämistä koskevista päätöksistä. Käyttäen hyväkseen sitä, että valtiosäädyt olivat myöntäneet kaikki suostunnat vain yhdeksi vuodeksi, peitti silloinen senaatti valtiosäätyjen vastauksen kansakouluja, pelikortteja, mallasveroa j. n. e. koskevain suostuntain joukkoon eikä sanonut sanaakaan niistä tärkeistä perustuslaillisista seikoista, joilla valtiosäädyt olivat mielipiteensä perustelleet ja joille koko heidän kantansa oli rakennettu. Senaatin lausunto ei edes koskenut sitäkään perustuslaillisesti niin tärkeää kohtaa, jossa valtiosäädyt puolustivat Suomen kansan eduskunnan finanssioikeutta. Se kuului vain — minä pyydän arvoisia edustajia seuraamaan perustuslakivaliokunnan lausuntoa sivulla 12 —: »Edelleen ovat Valtiosäädyt Teidän Keisarillisen Majesteettinne asiassa antaman armollisen esityksen johdosta suostunut siihen, että vuodelta 1905 sen siirron tapahduttua valtion rahastosta sotilasrahastoon, josta Teidän Keisarillinen Majesteettinne on suvainnut antaa armollisen käskyn, käytettävissä olevat varat suoritettaisiin valtakunnanrahastoon sekä että se määrä, joka tätä paitsi tarvitaan, jotta siirto nuosisi 10 miljoonaan markkaan, osotettaisiin suostuntarahaston varoista, ei kuitenkaan enempää kuin 1,600,000 mk.» Silloinen senaatti kyllä alamaisuudessa puoltaa armollista vahvistusta valtiosäätyjen päätökselle, mutta mitä merkitystä sillä oli, kun ei hallitukselle esitetty päätöksen ydintä? Kun ruhtinas Obolenski tarttui samaan menettelyyn ja lausunnossaan teki päänumeron raha-asiain järjestämisestä vaan yhdeksi vuodeksi, pahoitellen tätä asiaa ja siten kokonaan hänkin salaten ratkaisevan

ristiriidan periaatteellisen puolen, niin olivat Suomen valtiosäädyt saaneet puhua tuuleen. Sillä tuskinpa voimme olettaa, että Suomen silloinen ministerivaltiosihteeri Linder, joka seisoi silloista senaattia niin lähellä, olisi hänkään noudattanut toista menettelyä lopullisessa esittelyssään.

Suomen laillinen eduskunta oli kokoontunut saamaan aikaan sovinnon hallituksen kanssa sillä alalla, jolla tuhova ristiriita oli synnyttänyt mitä suurinta ja laajalle ulottuvaa sekasortoa. Se oli punninnut, se oli päättänyt, se oli sanansa valinnut, se luuli saavansa äänensä hallitsijan kuuluviin; olihan Suomen kansa niin kauvan ollut eroitettuna suoranaisesta yhteydestä hallitsijansa kanssa. Mutta Suomen laillinen eduskunta ei sekään saanut ääntänsä niin pitkälle kuuluviin kuin hallitsijaan asti. Kotimainen virkavalta, joka nähtävästi luuli paremmin kuin kansaneduskunta ymmärtävänsä maan parasta, hallitus, joka koko olemassaolonsa aikana oli täydellisessä ristiriidassa kansan oikeustajunnan kanssa, se painoi alas eduskunnan äänen, piilotti sen pelokkaasti arkistoonsa, riisti siltä kaiken ponnen ja sisällyksen ja esitti sen hallitukselle sisällyksettömänä, verettömänä ja kokonaan harhaan vievänä. Millä nimellä tällaista surullista tosiasiaa on nimitettävä, sen jätän sanomatta. Vasta kauvan senjälkeen, kun marraskuun järjestelmän muutos oli tapahtunut, kun nykyinen senaatti jo oli ollut toimessaan puoli vuotta, tuli Suomen hallitus virallisten asiakirjain mukaan tilaisuuteen esittämään Suomen valtiosäätyjen todellisen kannan.

Melkein vuosi senjälkeen kuin Valtiosäätyjen vastaus oli annettu, herätti nykyinen kenraalikuvernööri uudestaan kysymyksen tästä miljoona-asiasta. Ja omituista on, että kenraalikuvernööri asettuu samalle kannalle kuin arm. esitys 29 p:ltä maaliaskuuta 1905. Kotimainen hallitus, nykyinen senaatti, taas asettuu samalle kannalle kuin Suomen valtiosäädyt ja arvelee, että Hänen Keisarillinen Majesteestinsa hyväksymän 1905 voden valtiosäätyjen päätöksen kautta puheenaoleva asia oli ratkaistu toisin kuin armollisessa esityksessä oli esitetty ja että Hänen Keisarillinen Majesteettinsa oli vahvistamalla valtiosäätyjen päätöksen tunnustanut valtiosäätyjen esiintuoman oikeusperusteen päteväksi.

Ennen esittämäni valossa huomaa, miten heikko hallituksen asema oli, sillä tosiolojen valossa se ei pidä paikkaansa. Hallitsijalle ei oltu esitetty valtiosäätyjen edellytyksiä, niitä ehtoja, joilla niiden päätös tehtiin, ja silloin ei tietysti myöskään voitu sanoa, että hallitsija hyväksymällä tämän päätöksen samalla oli hyväksynyt valtiosäätyjen lausumat edellytyksetkin. Kenraalikuvernööri lausuikin, ettei valtiosäätyjen päätöksen vahvistaminen 1,800,000 markan myöntämisestä yhdeksi vuodeksi ollenkaan tiedä, että Hänen Keisarillinen Majesteettinsa olisi yhtynyt niihin perusteluihin, joilla kosketellussa päätöksessä oli vastustettu apumaksun myöntämistä

vuosiksi 1906—1907. Ja vieläpä hän lisää, että mitä tulee 8,200,000 markan siirtämiseen sotilasrahastosta valtakunnanrahastoon, niin tämä kysymys ei ollut ollenkaan ollut valtiosäätyjen harkittavana eikä ollut annettuna niiden tutkittavaksi, koska armollisessa esityksessä oli ainoastaan mainittu, että vuosittain kolmen vuoden aikana, 1905—1907 tuli valtiorahaston varoista siirrettäväksi 8,200,000 markkaa valtiorahastoon sekä että tätä tarkoitusta varten valtiorahastosta sotilasrahastoon oli siirrettävä 7,000,000 markkaa vuodessa, mutta tästä oli puhe armollisessa käskykirjeessä 29 päivältä maaliskuuta 1905 ratkaistuna kysymyksenä. Ei tähänkään väitteeseen voinut koskea valtiosäätyjen vastaus, koska sitä ei koskaan oltu hallitsijalle esitetty, vaan sitä tuki se tosiasia, että kenraalikuvernöörin väite oli sopusoinnussa esityksen kanssa 29 päivältä maaliskuuta 1905, joka taas oli tehty silloisen senaatin ehdotuksen mukaisesti. Esitystä ei kuitenkaan tullut 1906—07 vuoden valtiopäiville, syistä, joita minä en tunne, ei tullut, vaikka kenraalikuvernööri niin oli tarkoittanut, vaan asia lykkääntyi taasen vuodeksi eteenpäin. Ja kun silloin alkaa uusi kirjevaihto nykyisen kenraalikuvernöörin ja senaatin välillä, niin asettuvat nytkin kumpaisetkin samalle kannalle. Kenraalikuvernööri nytkin vetoaa siihen käsitykseen, jolle hallitsijan rauhantarjous v. 1905 oli rakennettu ja joka, niinkuin sanoin, oli sopusoinnussa silloisen senaatin tekemän ehdotuksen kanssa. Nykyinen hallitus taas uudestaan asettuu sille kannalle, mille valtiosäädyt olivat asettuneet vastatessaan armolliseen esitykseen. Lopputuloksen näemmekin: nykyinen esitys on sekin yhä vielä täydellisesti sopusoinnussa sen ajatuksen, sen kannan kanssa, joka vallitsi 1905 vuoden armollista esitystä.

Tällaiset ovat lyhykäisesti näitten virallisten asiakirjain esittämät tosiasiat, ja näitten asiakirjain pohjalla tulee meidän nyt määrätä kantamme tässä kysymyksessä.

Mikä on tässä historiallisessa valossa velvollisuutemme?

Minä en voi katsoa että meidän asemamme nyt olisi sellainen, että me olisimme riippumattomia hallitsijan v. 1905 tekemästä tarjouksesta eikä myöskään silloisen eduskunnan tekemästä päätöksestä. Minun ymmärtääkseni on Suomen laillinen eduskunta pyytänyt hallitsijaa esittämään esityksen, johon sisältyisi hänen puoleltaan rauhan ehdot. Hallitsija on tähän pyyntöön suostunut ja antanut esityksen keväällä 1905, jonka valtiosäädyt periaatteellisesti hyväksyivät. Tosin valtiosäädyt silloin rajoittivat päätöksensä yhdeksi vuodeksi ja lausuivat julki edellytykset vastaiselle maksujen suorittamiselle, mutta kun näitä ehtoja, näitä edellytyksiä ei ole hallitsijalle esitetty, niin ei voida katsoa, että nämä voisivat olla häntä sitovia. Mutta sen sijaan on yhä vieläkin se miljoonien suorituksen periaatteellinen hyväksyminen, joka sisältyy 1905 vuoden valtiosäätyjen päätökseen, Suomen nykyistäkin laillista eduskuntaa, minun ymmärtääkseni,

sitova. Minä sentähden en voi päästä muuhun tulokseen, kuin että meidän velvollisuutemme on nytkin hyväksyä miljoonien suoritus. Mutta me emme kuitenkaan saa nyt uudestaan tehdä sitä erehdystä, minkä muutamat edustajat ovat luulleet 1905 vuoden valtiosäätyjen tehneen, kun ne eivät suorastaan lausuneet, miksikä ajaksi tämä miljoonien suoritus oli tapahtuva. Me emme myöskään saa jättää paikkaamatta sitä, mitä meidän silloinen kotimainen hallituksemme on rikkonut, vaan meidän täytyy nyt saada tämä asia pois päiväjärjestyksestä. Meidän täytyy kyllä suostua miljoonien maksamiseen, mutta meillä on samalla velvollisuus se tehdä siten, että käy ilmi, että tämä on lopullinen suoritus, että Suomen eduskunta ei vastaisuudessa tule sotilasvakanssimaksuja suorittamaan sen takia, että siltä lainvastaisesti on riistetty kotimainen, kansallinen sotaväki.

Valtiovarainvaliokunnan mietintö on minun mielestäni tässä kohden erittäin heikko. Se jättää avoimeksi taas kysymyksen, miksi ajaksi tämä miljoonien suoritus on tapahtuva. Se sanoo vieläkin, että tällainen väliaikainen velvollisuuden suoritus voi olla paikallaan, kunnes on palautettu sellainen tila, joka on perustuslain mukainen. Tällainen lausunto minun mielestäni tekisi mahdolliseksi hallitsijalle uudestaan kääntyä eduskunnan puoleen pyytäen, että eduskunta taas suostuisi 10 miljoonan suoritukseen, ellei asevelvollisuusasiaa siksi saada järjestetyksi, joka lienee mahdotonta. Ja siten me yhä olisimme saman kysymyksen edessä, sitooko tämä päätös meitä taas ensi vuonna suorittamaan nämä 10 miljoonaa markkaa. Tällaista väärinkäsitystä ei enää saa hyväksyä. Sellaista ei enää saa jäädä olemaan, vaan meidän on ymmärtääkseni nyt selvästi lausuttava, että tästä lähin ei Suomen eduskunta tule hyväksymään minkäänlaista vakanssisuoritusta hävitetyn kansallisen sotaväkensä korvauksena. Ja sentähden pyytäisin ehdottaa, että eduskunta ei hyväksyisi valtiovarainvaliokunnan pontta sivulla 4 tällaisenaan, vaan pienellä muutoksella ja lisäyksellä ehdottaisin, *että eduskunta päättäisi 20 miljoonaa markkaa Suomen valtiovaroista valtakunnan rahastoon maksettavaksi loppusuorituksena 1904—05 vuosien valtiopäivillä arm. esityksessä pyydetystä 30 miljoonan erästä.*

Ed. **Arokallio:** Eduskunnalla on syytä olla kiitollinen perustuslakivaliokunnalle siitä seikkaperäisestä selonteosta, jonka se on antanut tätä armollista esitystä edeltävistä toimenpiteistä ja lausunnoista. Epäilemättä on tämä selonteko poistanut monta hämärää kohtaa, niinkuin tässä viimeinen arvoisa puhuja yksityiskohtaisemminkin vastikään on esittänyt. Siitä näkyy muun muassa, että entinen senaatti jo 17 p. helmikuuta 1905 esitti väliaikaiseksi toimenpiteeksi 9 miljoonan suorittamisen vakanssimaksuna valtiorahastoon säilyttämällä laittoman asevelvollisuusasetuksen vuodelta 1901 ja sen määräämät kutsunnat, vaikkakin tosin ainoastaan kaartinpa-

taljoonaa varten. Näin tapahtuessa oletti silloinen senaatti kutsuntain voivan tapahtua ilman häiriöitä, niinkuin perustuslakivaliokunnan kirjelmästä valtiovarainvaliokunnalle sivulla 7 on sanottu. Tätä senaatin esitystä silloinen kenraalikuvernöörikään ruhtinas Obolenski ei pitänyt tarkoitustaan vastaavana, vaan katsoi parhaaksi ehdottaa että 1901 vuoden asevelvollisuusasetuksen sovelluttaminen kokonansa lakkautettaisiin, samalla kun senaatin ehdottama vakanssimaksu korotettiin yhdellä miljoonalla. Sekä senaatin ehdotuksen että kenraalikuvernöörin siihen tekemän oikaisun pohjalla syntynyt armollinen esitys 29 päivältä maaliskuuta 1905, joka vasta viime hetkessä joutui 1904—1905 vuoden valtiosäätyjen päätettäväksi, saavutti siinä suhteessa valtiopäivien hyväksymisen, että 10 miljoonan maksun suoritus hyväksyttiin yhdeksi vuodeksi ja niillä edellytyksillä, kuin tässä usein on mainittu, että sotilasasia lopullisesti ratkaistaisiin eduskunnan myötävaikutuksella sekä että n. s. rahallinen vastike suoritettaisiin ainoastaan lyhyeltä määrätyltä ajalta ja että sotajoukkojen asettamista siinä tarkoituksessa annetun perustuslaillisessa järjestyksessä säädetyn lain perusteella ei viivytettäisi yli tarpeellisen ajan. Kun tieto tästä valtiopäiväin päätöksestä levisi maakuntaan, kohtasi sitä kaikkialla riemu ja ihastus. Helpotuksen huokaus pääsi kaikilta, kun oli päästy vapaaksi inhotuiksi tulleista kutsunnoista eikä kukaan silloin miljoonamaksua valittanut. Tämä valitus on myöhempää keksintöä. Kesällä 1905 oli tyytyväisyys yleinen siitä, että valtiopäivät olivat sovittelutarjouksen vastaan ottaneet ja siihen vastatarjouksella vastanneet. Sekä 1904—1905 valtiopäivien päätös kuin myöskin varsinkin vastauskirjelmä antavat nähdäkseni tukea sille ajatukselle, että valtiosäädyt periaatteessa hyväksyivät 30 miljoonan maksamisen, vaikkakin eri syistä rajoittivat myöntymyksensä yhteen vuoteen. Mutta olkoonpa niinkin, lettä 1904—1905 valtiopäivien päätös tässä miljoona-asiassa ei olisikaan nykyistä eduskuntaa juriidisesti sitova, niin ei voi kieltää sitä tosiasiaa, että vuosien 1904—1905 valtiopäivien päätöstä meidän akimiehetkin eri tavalla tulkitsevat, ja suuri osa kansaamme katsoo tällaisella päätöksellä olevan sellaisen luonteen että se asiallisesti rajoittaa nykyisen eduskunnan päätäntövaltaa, niinkuin perustuslakivaliokunnan kirjelmään liitetystä ensimäisestä vastalauseestakin näkyy. Kun näin on ja kun lisäksi on vielä otettava huomioon, että silloinen senaatti lausunnossaan valtiosäätyjen alamaisesta vastauksesta 6 p. kesäkuuta 1905 ei hallitsijalle esiintuonut valtiosäätyjen esittämiä edellytyksiä ja ehtoja, niinkuin viimeinen puhuja tässä vasta pitemmältä selitti, vaan, niinkuin perustuslakivaliokunnan vastauskirjelmästä valtiovarainvaliokunnalle sivulla 12 näkyy, antoi lausunnon ainoastaan samassa kirjelmässä ja samassa yhteydessä, missä senaatti lausuu mielipiteensä valtiosäätyjen muista tulo- ja menoarvion järjestämistä koskevista päätöksistä, niin olisi minun

mielestäni sangen arveluttavaa, jos eduskunta kieltämällä maksaa vaaditut 20 miljoonaa antaisi aihetta siihen syytökseen, että Suomen kansa ei täytä sitoumuksiansa. Meidän suomalaisten tulee olla tunnollisia lupaustemme täyttämisessä ja siinä suhteessa mennä niinkin pitkälle, että maksamme riidankin alaisen maksun. Näin tehdessämme on meillä hyvä omatunto ja oikeus puolellamme ja silloin, ahdingonkin tullessa, ylivoimakaan ei meitä kukista. Samalla siis kun pidän kansallisena velvollisuutenani äänelläni myötävaikuttaa sen 20 miljoonan markan maksamiseen, josta valtakunnan rahasto syyllä tai syyttä katsoo jo 1904 ja 1905 vuosien valtiopäiviltä saaneensa velkakirjan eli sitoumuksen, samalla on minulla se luottamus Suomen Suuriruhtinaaseen, että hän kyllä aikanaan on antava armollisen esityksen sotilaskysymyksen lopullisesta perustuslainmukaisesta järjestämisestä, varsinkin kun hänelle annetaan selvä tieto niistä edellytyksistä ja niin sanoakseni ehdoista, joilla 1904 ja 1905 vuoden valtiopäivät ovat suostuneet suorittamaan puheena olevat miljoonat.

Minä myöskin, niinkuin viimeinen puhuja, pidän tätä maksua lopullisena suorituksena ja tahtoisin siis ne sanat lisättäväksi, mitkä hän täällä esitti tähän valtiovarainvaliokunnan mietinnön ensimäiseen ponteen.

Ed. **Luoma:** Kun valtiovarainvaliokunnan esilläolevaan mietintöön oheenliitetyn kolmannen ja osittain myös ensimäisen vastalauseen tekijät ovat vaatineet arm. esityksen hylkäämistä sen syyn nojalla, että toimenpiteet sotilasasian järjestämistä varten ovat hallituksen puolelta jääneet suorittamatta, ja siten panneet tässä asiassa pääpainon ja ratkaisevan merkityksen tälle asianhaaralle, olen minä rohjennut pyytää sanavuoroa vastustaakseni tätä nähtävästi sangen laajalle levinnyttä, mutta kieltämättä harhaan viepää katsantokantaa.

Syy tämän katsantokannan kierouteen on se, että siinä asetutaan alun pitäen arvostelemaan puheenaolevaa asiaa nykyisten olosuhteitten kannalta, vaikka asian koko luonto ja laatu vaatii sen harkintaa yksinomaan 1905 vuoden tapahtumain pohjalla. Ja silloin, vuonna 1905, ei todellakaan pantu pääpainoa sotilasasian järjestämiselle. Niin suuri oli silloin katkeruus asevelvollisuuskutsuntoja kohtaan, niin suuri inho 1901 vuoden lainvastaista asevelvollisuusasetusta vastaan, semmoinen pelko, ettei kansamme asevelvollinen nuoriso jaksaisi kestää isänmaallisessa taistelussa, ja ennen kaikkea niin harras laillisten olojen kaipuu, että pääpaino silloin pantiin kutsuntain peruuttamiseen ja 1901 vuoden asetuksen lakkauttamiseen, maksoi mitä maksoi. Todistuksena siitä on tuo aikoinaan toimeenpantu ja laajoissa piireissä lämpimällä myötätuntoisuudella kannatettu yksityinen yritys saada 1901 vuoden asetus suoritettavaa vakanssimaksua vastaan lakkautetuksi. Todistuksena siitä on, kuten

edellinen lausuja mainitsi, se yleinen ja yksimielinen riemu, jolla koko maa vastaanotti tiedon sanotun lain peruuttamisesta, sekä ennen kaikkea se asianhaara, että 1904—1905 vuoden valtiosäädyt katsoivat voivansa periaatteessa myöntää puheenaolevan apumaksun, vaikka sen suoritus usein mainituista käytännöllisistä syistä sillä kertaa supistui 10 miljoonaan markkaan.

Mutta nyt, kun kutsunnat jo kolmisen vuotta ovat peruutetut, nyt kun 1901 vuoden asetus on kokonaan lakkautettu, unhotetaan nämä asianhaarat ja ehdoksi puheenaolevan apumaksun myöntämiselle asetetaan joko yksinänsä tai muitten ehtojen ohessa se, onko sotilasasian katsottava tulleen lopullisesti järjestetyksi. Mutta pääpainon asettaminen tälle asianhaaralle on nykyisissäkin oloissa minun mielestäni kerrassaan kohtuuton. Tiedetäänhän nimittäin, että nykyinen hallitus 21 päivänä joulukuuta 1905 eli kohta sen jälkeen, kun hallitusohjakset oli sille annettu, kiinnitti Keisarin ja Suuriruhtinaan huomion uuden sotilaslain aikaansaamisen välttämättömyyteen tehden alamaisen esityksen siihen suuntaan, vaikka tästä esityksestä valitettavasti ei ollut tarkoitettua tulosta. Tiedetäänhän nyttemmin niinikään, että senaatti kohta tämän perästä ryhtyi uusiin valmistaviin toimenpiteisiin asiassa, jotka suoritettiin jo syksyllä 1906, vaikka uutta alamaista esitystä hallitsijalle ei nyt vielä ole voitu esittää. Ja tiedetäänhän, että senaatti siinä alamaisessa kirjelmässä viime toukokuun 30 päivältä, jonka se lähetti Majesteetin käskystä laatimansa arm. esityksen ohella apumaksuista sotilastarpeita varten, on erityisesti huomauttanut, kuinka tärkeää olisi, että esityksestä selviäisi, ettei kysymyksessä olevaa apumaksua ole tarkoitettu uudistettavaksi, ja että Suomen kansa tahtoo suorittaa avustuksensa maansa ja keisarikunnan puolustukseksi pitämällä voimassa sotaväkeä eikä rahavastikkeita maksamalla. Tiedetäänhän ennen kaikkea, että semmoista vakaantunutta yleistä kansanopinioonia, joka hallitsijan luona olisi omansa tukemaan kotimaisen hallituksen esitystä sotilasasian järjestämiseksi, ei ole ollut eikä, ikävä kyllä, vielä nytkään ole olemassa. Sillä tunnettuahan on, että kansamme keskuudessa ollaan peräti häilyvällä kannalla tässä asiassa. Sen osoittaa m. m. juuri esilläolevaan valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetty ensimäinen vastalausekin. Kun nimittäin yhtäällä toivotaan sotilaslaitoksen järjestämistä vakinaisen, seisovan sotaväen pohjalle ja että 1878 vuoden asevelvollisuuslaki, jota ei ole kumottu, viipymättä pantaisiin käytäntöön, vaaditaan taasen toisaalta kansallismiliisiä, kolmannelta taholta arvellaan palkkasotilasjärjestelmää entisen ruotusotaväen tapaan edullisimmaksi, vihdoin löytyy todella niitäkin, jotka olisivat alttiit pysyväisenkin vakanssimenon suorittamiseen, pitäen sitä pienelle kansalle parhaimpana järjestelynä.

Kun varsinaisen kansan käsitteet sotilasasian järjestämisestä

ovat näin häilyviä, näin epäkypsiä, en minä ole omasta puolestani osannut oudoksua, ettei hallitus vielä ole esittänyt seikkaperäistä ehdotusta tässä suhteessa. Vielä vähemmän sopii minusta tätä asianhaaraa asettaa ehdoksi nyt kysymyksessä olevan apumaksun myöntämiseen. Sitä vastoin on täysin paikallaan, että samalla kun 1904—05 vuosien valtiopäivien sitoumus lopullisesti otetaan suoritettavaksi, eduskunta päättää alamaisessa vastauskirjelmässään vakavasti ja päättävästi anoa, että sotilasasia viipymättä otettaisiin järjestettäväksi.

Kun esilläoleva valtiovarainvaliokunnan mietintö menee tähän suuntaan, pyydän minä puolestani saada kannattaa sen molempia ponsia muuttamatta.

Ed. **Vuorimaa**: Tämä asia on epäilemättä poliittisesti tärkein kaikista niistä asioista, joita eduskunnassa tänä vuonna esitetään. Sentähden, ja kun evästyskokouksessa on mainittu, että pari suomalaisen ryhmän edustajaa on eriävällä kannalla, ja minä olen yksi niistä, pyydän saada julkituoda kantani.

Mitä nyt asian oikeudelliseen puoleen tulee, niin olen siinä vakaumuksessa, ettei armollisen esityksen käsitys, että viitattu maksu olisi joku vakanssi- tai korvausmaksu Venäjän valtion rahastoon laiminlyödystä sotilasvelvollisuuden täyttämisestä, ole oikea. Korvausta voidaan vaatia vaan siinä tapauksessa, että on jotain laiminlyöty tai ollaan jotain velkaa. Mutta se ei ole Suomen kansan syy, että siltä on väkisin otettu aseet pois, että sotaväkemme on hävitetty ja että se on estetty täyttämästä asevelvollisuuttaan. Jos esim. maanomistaja anastaa torpparilta hänen juhtansa ja työkalunsa ja estää häntä täyttämästä veropäiväänsä, ei suinkaan maanomistaja ole katsottava oikeutetuksi vaatimaan korvausta lainvastaisesta menettelystään. Suomen kansa ei ole mitään laiminlyönyt, ei ole siis myöskään velvollinen korvausta maksamaan, pikemmin oikeutettu saamaan korvausta niistä miljoonista, joita se on tämänkin asian tähden saanut maksaa aivan suotta. (Hyvä!)

Mutta asialla on toinenkin, sanoisinko, historiallinen puolensa. Historia todistaa, että kansat usein, syyllä tai syyttä, saavat kärsiä valtiollisten keikausten, kaappausten ja vastakaappausten tuottamat vauriot. Mekin olemme eläneet ja yhä elämme sellaisessa ajassa, jolloin valtiollisessa elämässä ei ole mitään periaatetta, mitään johtoa, kaikki on vaan oikkujen varassa. Ja sentähden ei ole ihme, että Suomen kansa saa maksaa katkerat vahinkorahat. Sen ovat 1904—05 valtiopäivät tunnustaneet, kun ne myöntyivät armolliseen esitykseen 30 miljoonasta ja määräsivät siitä kolmannen osan maksettavaksi, jättäen seuraaville eduskunnille jäännösmaksun määräämisen. Tekivätkö ne siinä viisaasti, siitä ei nyt tässä ole kysymys, vaan siitä, että ne periaatteessa hyväksyivät armollisen esityksen, joka koski

30 miljoonan siirtämistä Venäjän valtiovarastoon. Tällä eduskunnalla on kyllä juriidinen oikeus kieltää edeltäjänsä tunnustama periaate ja kieltää jäännöksen maksamisen. Mutta täytyy myös kysyä, onko sillä myös siveellinen ja kansaoikeudellinen valta siihen. Jos toinen valtiomahti, tässä tapauksessa eduskunta, ei täytä edeltäjänsä vaikkakin vaan periaatteellisesti hyväksymiä sitoumuksia, vaan peräytyy niistä väittämällä, ettei se hyväksy edeltäjänsä tekoa, mihin silloin valtiollisessa elämässä jouduttaisiin? Eikö siihen, että myös toinen valtiomahti, hallitsija, tunnustetaan oikeutetuksi samoin menettelemään? Ja mitä se meidän asemassamme merkitsee, tietää jokainen. Olen siis sitä mieltä, että kun edelliset valtiopäivät ovat suostuneet maksamaan osan armollisessa esityksessä vaaditusta 30 miljoonan markan summasta ja hyväksyneet periaatteessa armollisen esityksen, niin nykyisen eduskunnan on suoritettava edeltäjänsä sitoumus.

Mutta kaikella maksulla täytyy olla edellytyksensä. Ja siten tulen kolmanteen puoleen asiassa. Miksi myönsivät valtiopäivät tämän maksun? Siksi, että maahan palautettaisiin laillinen järjestys sotilasasiassa; se sisältyy jo armollisen esityksen sanamuotoonkin vuodelta 1905. Mutta onko nyt laillinen järjestys palautettu, onko hallitus täyttänyt sanansa ja miljoonasiirron edellytyksen? Siihen meidän täytyy vastata: ei. Ei ole vielä minkäänlaista tietoa siitä, onko aikomustakaan palauttaa laillista järjestystä, mutta sen sovitun hinnan loppuosa kyllä vaaditaan. Mitä on Suomen kansan eduskunnan velvollisuus asian näin ollen tehdä? Onko tyydyttävä siihen, että peitetään asian oikea laita, että heitetään syy yksinomaan kotimaisen hallituksen niskoille? Minä luulen, ettei ole täyttä syytä siihen. On kyllä osattu alotetta tehdä ja käskeä kotimainen hallitus ryhtymään toimenpiteisiin ilmankin kotimaisen hallituksen alotetta. Mutta kotimainen hallitus ei ole tehnyt, mitä se on voinut, ja mikä sen velvollisuus olisi ollut, silloin kun olot olivat tämän asian ratkaisua varten suotuisat. Mitä on siis eduskunnan tehtävä? Minusta ei eduskunta voisi muuta kuin, samalla kuin se myöntää 20 miljoonaa periaatteellisesti, selittää, että rahat maksetaan vasta sitte, kun hallitsija on antanut Suomen kansalle armollisen manifestin, jossa vakuutetaan, että maan sotilasasia järjestetään perustuslaillisella tavalla, eduskunnan myötävaikutuksella, sekä ettei mitään varojen siirtämistä voi ennen tulla kysymykseen. On lausuttu tätä vastaan arveluja poliittiselta kannalta, tällainen menettely voisi muka johtaa jälleen suureen perustuslailliseen taisteluun ynnä muuhun sellaiseen. Mutta jos hallitsijalla on mieli eduskunnan myötävaikutuksella järjestää suuriruhtinaskunnan sotilasasiat, mikä estää häntä silloin antamasta tällaista vakuutusta Suomen kansallensa? Semmoinen ei hänen arvoansa alentaisi, vaan päinvastoin, koska hän on perustuslaillinen hallitsija. Ellei hallitsijalla taas ole tätä aikomusta, on

mahdotonta välttää perustuslakitaistelua, ja liian kallis hinta olisi mielestäni maksettu kolmen kuukauden lykkäyksestä. Helmikuussa voi tapahtua, että saadaan uusi armollinen esitys 10, ehkä 15 miljoonankin siirrosta Venäjän valtiorahastoon, ja kotimainen hallitus taas tietysti sen samalla tavalla esittää eduskunnalle kuin tämänkin. Ja kuka takaa, että poliitilliset edellytykset saavuttaa rauhallista ja laillista ratkaisua tässä kysymyksessä ovat silloin niinkään suotuisat kuin nyt.

Niinkuin valtiovarainvaliokunnan finanssikertomuksesta ilmenee, ovat Suomen valtiovarat siksi heikot, että tämmöinen jatkuva kymmenien miljoonien siirtäminen maan ulkopuolelle ennen pitkää saattaisi Suomen valtiobudgetin epäjärjestykseen ja lamauttaisi m. m. kaiken tuon niin kipeän tarpeen vaatiman reformityön maamme suuren tilattoman väestön aseman parantamiseksi. Pidän sitäpaitsi 10 miljoonaa markkaa Suomessa liian suurena suhteellisena sotilasrasituksena. Jos sotilasrasitukset Venäjällä kääntyvät niin suuriksi, että 10 miljoonaa olisi suhteellinen luku Suomea varten, niin on otettava huomioon, etteivät todelliset sotilaskustannukset Suomessa verrattuna suomalaisen asevelvollisen sivistyskantaan ja sotilasylläpitokustannuksiin, nouse niin suuriksi kuin viralliset numerot osoittavat Venäjän asevelvollisuudesta ja sen sotalaitoksesta. Ja ne paljastukset sotapäälliköjä ja kenraaleja vastaan ja jutut, jotka nykyään Venäjällä käydään, osoittavat, että Venäjällä ehkä joku satanen miljoona ruplaa vuosittain menee tsinovnikkojen avariin taskuihin. Jos siis sotilastaakka järjestetään rahanmaksukannalle, niin perusteeksi ovat otettavat todelliset menot. Tämmöinen on minun vakaumukseni, ja olisin valmis siitä tekemään erityisen ehdotuksenkin. Mutta kun nykyään ei näytä olevan mitään toivoa siitä, että sille tulisi mitään merkitystä, niin ei minulla ole muuta valittavaa kuin ainoastaan äänestää niiden kanssa, jotka hyväksyvät valiokunnan ponnet, koska en voi yhtyä siihen periaatteeseen, että miljoonat eivät ole missään tapauksessa maksettavat.

Ed. **Turkia:** En tahdo kajota kysymyksen poliittiseen puoleen, enkä myös tahdo käydä selittelemään sitä, kuinka taloudellisesti hyödyllistä olisi maalle että nuo kysymyksessä olevat miljoonat säilytettäisiin edelleenkin maamme valtiovarojen yhteydessä. Tahdon syventyä asiaan ainoastaan silmällä pitäen sitä, mitä perustuslait sanovat tämän kysymyksen käsittelystä ja ratkaisusta.

V. J:n mukaan ei eduskunnalla ole oikeutta tehdä päätöstä tai hyväksyä sellaista lakia, joka on voimassa olevan perustuslain tai muun lain kanssa ristiriidassa tai sitä vastaan. V. J:ssä määritellään myös, miten perustuslain muuttamisen ja kumoomisen tulee tapahtua. Kun nyt on kysymyksessä 20 miljoonan markan myöntäminen Venäjän valtiorahastoon käytettäväksi Venäjän sotilastarpeisiin,

niin täytyy ensiksi tarkastaa, löytyykö sellaisia voimassa olevia lakeja, jotka ovat ristiriidassa kyseessä olevan myönnytyksen kanssa. Kun tällaiseen tarkastukseen ryhdytään, niin helposti tulee siihen tulokseen, että löytyy laki, joka ei ainoastaan ole ristiriidassa kysymyksessä olevan apumaksun suorituksen kanssa, vaan suorastaan sitä vastaan, ja se laki on vuoden 1878 asevelvollisuuslaki.

Mainitussa laissa määritellään tarkasti, miten Suomen kansan tulee suorittaa asevelvollisuuttaan, miten se ottaa osaa yleensä asevelvollisuusrasituksen suoritukseen. Sen lain 122 §:ssä, jolla on perustuslain luonne, määrätään, mistä varoista tähän tarkoitukseen menevät kustannukset suoritetaan ja miten siihen tarkoitukseen saadaan lisävaroja, jos niitä tarvitaan. Mitenkään ei mainitusta laista kukaan voi saada sellaista käsitystä, että Suomen kansa voisi asevelvollisuutensa suorittaa myös rahassa, että Suomen kansa voisi suorittaa asevelvollisuutensa siten, että suoritettaisiin 10 miljoonaa markkaa vuodessa Venäjän valtakunnan rahastoon. Tällaista käsitystä ei kukaan voine saada asevelvollisuuslaista. Yksinpä henkilöt, jotka ovat myöntymisen kannalla, ovat samaa mieltä minun kanssani. Niinpä ed. Danielson-Kalmari lausui, kun tämä kysymys oli viime kerralla esillä viime kuun 10 päivänä m. m. seuraavaa: »Kun 1878 vuoden valtiosäädyt hyväksyivät asevelvollisuuslain, niin nimenomaan he ilmoittivat käsittävänsä asian siten että vastaisuudessa ei saisi Suomen valtion varoja käyttää sotilaallisiin tarkoituksiin muuten kuin mainitussa laissa määrätyssä järjestyksessä.» Siis kyseessä olevan apumaksun suoritus on ilman kiertelemättä asevelvollisuuslakia vastaan. Kun siis vuoden 1878 asevelvollisuuslaki on niin jyrkästi kyseessä olevan apumaksun myöntämistä vastaan ja kun siitä huolimatta löytyy edustajia, jotka ovat myöntämisen kannalla, niin täytyy tarkastaa, onko mainittu laki sitten voimassa, vai onko se joskus kumottu

Tähän saakka ovat kaikki porvarit, etenkin ne, jotka ovat esiintyneet perustuslaillisina, kaikissa mahdollisissa ja mahdottomissa tilaisuuksissa selittäneet, että laki on niin kauan voimassa kuin se laillisessa järjestyksessä kumotaan. Nyt nousee siis kysymys, onko 1878 vuoden asevelvollisuuslaki laillisessa järjestyksessä kumottu? Jos tämä kysymys tehdään kenelle tahansa täällä olevalle, niin jokaisen täytyy myöntää, että sitä ei ole kumottu, vaan se on voimassa. Sen kumoamiseksi ei edes hallituksen taholtakaan ole koskaan tehty edes esitystä. Mistä sitten johtuu se lain halveksuminen ja lainpyhyyden kieltäminen, jota porvaristo osoittaa 1878 vuoden asevelvollisuuslakia kohtaan? Miten voidaan käsittää, että ne, jotka tähän saakka ovat perustuslaillisuudesta kerskuneet ja aina vähän päästä täällä selittäneet, että voimassa olevien lakien halveksiminen johtaa anarkismiin ja muuhun rikollisuuteen, miten voidaan selittää, että nyt nämä samat ovat valmiit halveksimaan voimassa olevaa lakia, jopa

niin suuressa määrässä, että ovat valmiit tekemään sitä vastaisen päätöksen? Mihin nojautuvat silloin lain pyhyyttä ylistävät porvarit, mihin he perustavat silloin kantansa?

Perustuslakivaliokunnassa selittivät porvarilliset, että vaikka vuoden 1878 asevelvollisuuslakia ei laillisessa järjestyksessä ole kumottu tai muutettu — siis toisin sanoen: vaikka se onkin nykyään voimassa — niin koska nykyään vallitsee sellainen väliaikainen tila, että voimassa olevaa asevelvollisuuslakia ei käytännössä toteuteta, niin siinä tapauksessa voidaan myöntää kysymyksessä oleva apumaksu Venäjän valtakunnan rahastoon. Jos nyt kysytään vaikka keneltä tahansa, mistä on syntynyt se väliaikainen tila, että vuoden 1878 asevelvollisuuslakia ei käytännössä toteuteta, niin vastaa jokainen, että se on syntynyt siten, että hallitsija vuonna 1901 sen syrjäytti käytännöstä. Jos taas kysytään, tapahtuiko tuo syrjäytys perustuslain mukaan, niin jokainen vastaa kieltävästi. Siis nykyinen väliaikainen tila, että voimassa olevaa asevelvollisuuslakia ei käytännössä toteuteta, on syntynyt perustuslain vastaisesti, siis laittomasti. Toisin sanoen: nykyinen väliaikainen tila on lainvastainen tila. Mutta mistä johtuu se, että tämä väliaikainen, lainvastainen tila on porvarien mielestä niin suuriarvoinen, niin pyhä, että sen vallitessa voidaan tehdä päätöksiä, jotka ovat voimassa olevaa lakia vastaan? Se johtuu siitä, että säädyt vuosien 1904—1905 valtiopäivillä hyväksyivät tämän lainvastaisesti syntyneen väliaikaisen laittomuustilan, samalla kun myönsivät 10 miljoonan markan apumaksun vuotta 1905 kohti. Sanomattakin on jokaiselle selvä, että tämä myöntäminen tapahtui voimassa olevaa asevelvollisuuslakia vastoin.

Jos nyt teemme kysymyksen: Millä oikeudella säädyt voivat vuosien 1904—1905 valtiopäivillä myöntää 10 miljoonan markan apumaksun Venäjän valtakunnanrahastoon, vaikka tämä myöntäminen oli voimassa olevaa asevelvollisuuslakia vastaan, — niin ehkä ed. Danielson-Kalmari vastaa, että säädyt käyttivät n. s. suspendeerausoikeutta, s. o. oikeutta syrjäyttää voimassa olevaa lakia. Ed. Danielson-Kalmari väitti perustuslakivaliokunnassa, että eduskunnalla ja hallitsijalla on tuollainen oikeus. Mutta jos kysymme keltä juristilta tahansa, löytyykö perustuslaissamme minkäänlaista tukea tuollaiselle oikeudelle, niin jokainen rehellinen juristi vastaa, että sellainen oikeus on perustuslaillemme kokonaan tuntematon, se on sille vieras. Siis säädyt, tehdessään päätöksen, joka oli voimassa olevaa asevelvollisuuslakia vastaan, turvautuivat oikeuteen, jota ei perustuslakimme tunne. Mutta kun säädyt kerran ovat hyväksyneet tämän laittomasti syntyneen väliaikaisen laittomuustilan, on se muuttunut porvarien mielestä niin pyhäksi, että tämä nykyinenkin kansan eduskunta voisi tehdä saman päätöksen ja hyväksyä nuo kyseessä olevat 20 miljoonaa markkaa. Tällaista näyttää olevan porvarien logiikka laillisuudesta.

Vuoden 1772 Hallitusmuodon 50 § ja samoin Valtiopäiväjärjestyksen 27 § sisältävät periaatteen, että Suomen valtionvarat on käytettävä maan hyödyksi ja parhaaksi. Minä en ainakaan voi käsittää, millä tavalla nämä kyseessä olevat varat tulevat käytetyiksi maan hyödyksi ja parhaaksi, kun ne annetaan Venäjän valtakunnanrahastoon ja käytetään venäläisen sotaväen ylläpidoksi. Minä toivoisin, että joku niistä, jotka ovat myöntämisen kannalla, selittäisivät tämän, millä tavoin voidaan käsittää, että nuo varat samalla tulevat maamme hyödyksi ja parhaaksi.

Marraskuun manifestissa lupasi hallitsija syrjäyttää vuoden 1901 asevelvollisuuslain kaikesta voimastaan ja vaikutuksestaan. Jokainen kai myöntää, että tämä miljoonakysymys on syntynyt tuon laittoman asevelvollisuuslain vaikutuksesta. Tuon asevelvollisuusasetuksen vaikutuksia poistettiin — esimerkiksi kunnat, jotka olivat tuomitut uhkasakkoihin, vapautettiin niistä, samoin kuin myös kaikki sellaiset seuraamukset, jotka olivat tulleet asetuksen vastustamisesta y. m., poistettiin — mutta miksi ei myöskin tätä miljoonakysymystä ole pyyhkäisty pois päiväjärjestyksestä, kun kerran on luvattu, että asevelvollisuusasetus poistetaan kaikesta voimastaan ja vaikutuksestaan. Jos pysyttäisiin aivan kirjaimellisesti hallitsijan sanoissa tähän kysymykseen nähden, niin voisimme anoa, että nuo 14,230,000 markkaa, jotka vuosilta 1902—1904 maksettiin, peruutettaisiin Suomen kansalle takaisin; samoin myös ne 10,000,000, jotka suoritettiin vuodelta 1905. Siihen olisi marraskuun manifestin perusteella ainakin parempi oikeus, kuin siihen, että nyt entisten lisäksi myönnetään 20,000,000.

Kysymys apuvarojen suorittamisesta on samalla kysymys siitä, aijommeko pysyä laillisuuden pohjalla vai luisummeko edelleen laittomuuden liukasta tietä, niinkuin routavuosien alusta saakka on luisuttu.

Niinkuin alussa mainitsin, en tahdo kajota tämän asian poliittiseen puoleen. Olen koettanut todistella, että kyseessä olevan apumaksun myöntäminen on voimassa olevia lakeja vastaan, ja sillä perusteella minä ehdotan, että kysymys hylättäisiin ja samalla käännyttäisiin hallitsijan puoleen, anoen että eduskunnalle annettaisiin esitys vuoden 1878 asevelvollisuuslain kumoamisesta ja yleisen kansanpuolustuksen järjestämisestä.

Ed. **Viljomaa:** Pyysin puheenvuoroa sen johdosta, että perustuslakivaliokunta tässä asiassa antamassaan lausunnossa on johtunut siihen mielipiteeseen, ettei 1904—05 vuosien valtiopäivien päätös miljoona-asiassa sisällä mitään asiallisesti velvoittavaa nykyiseen eduskuntaan nähden tässä kysymyksessä. Kuten tuohon lausuntoon liitetystä ensimäisestä vastalauseesta näkyy, olen ilmoittanut tässä kohden eriävän mielipiteeni, mutta kun tuo vasta-

lause on tehty aivan lyhyvin ja ylimalkaisin sanoin, niin pyydän saada tässä tilaisuudessa lähemmin esittää kantani tässä kohden.

Kaikissa maissa on tunnustettu, että valtion ja yhteiskuntalaitosten varjeleminen hyökkäyksiltä ja vaaroilta on yhtä kunniakas kuin välttämätönkin kansalaisvelvollisuus, joskin tämän velvollisuuden täyttäminen aikojen kuluessa eri maissa on pukeutunut erilaisiin muotoihin. Meidän maan puolustuslaitos, joka vielä 1772 vuoden hallitusmuodon mukaan lepäsi pestausluontoisen ruotujakolaitoksen pohjalla, asetettiin 1878 vuoden asevelvollisuuslain kautta yleisen asevelvollisuuden kannalle ja tämän lain nojalla asetettavan sotaväen tarkoitus oli, kuten tuossa laissa nimenomaan sanotaan, varjella isänmaata ja valtaistuinta sekä samalla myös vaikuttaa keisarikunnan puolustukseen.

Minkälaisten vaiheiden alaiseksi tämä meidän kansallinen sotavoimamme ja 1878 vouden laki myöhemmin joutui ja mitä tunteita se meissä herätti, sen tietävät kaikki. Vastoin Suomen kansan tahtoa, hallitsijan yksipuolisesta määräyksestä ja siis perustuslain vastaisella tavalla lakkautettiin 1878 vuoden laki käytännöstä ja säädettiin uusi asevelvollisuusasetus vuodelta 1901. Luonnollisesti eivät tällaiset tapaukset voineet olla aikaansaamatta ristiriitaa ja taistelua Suomen kansan ja sen hallitsijan välillä, taistelua, jossa saadut haavat eivät vieläkään liene umpeen kasvaneet. Kun säädyt sitten pitkän ja synkeän ajan perästä vihdoinkin kutsuttiin koolle vuonna 1904, nousi luonnollisesti niiden eteen kysymys siitä, oliko Suomen kansa nyt laillisten edustajainsa kautta antautuva sovittelun tielle, käyvä rauhanneuvotteluun hallitsijansa kanssa, vai tahtoiko se edelleenkin pysyä taistelun kannalla.

Säädyille ei ollut sovitteluun mitään oikeudellista velvoitusta. Eihän Suomen kansa ollut tässä asiassa ollut väärällä puolella. (Kovemmin!) Sehän ei ollut vaatinut muuta kuin saada käyttää puolustusvelvollisuuttansa voimassa olevan lain mukaisesti niin kauan kuin sitä ei oltu laillisessa järjestyksessä voimattomaksi tehty. Mutta säädyt ryhtyivät kuitenkin rauhanneuvotteluihin. Niiden syiden luetteleminen, jotka johtivat tämän askeleen ottamiseen, ei ole tässä tarpeen. Olivatpa ne mitä laatua tahansa, niin tosiasiana kuitenkin pysyy, että Suomen kansa, laillisten edustajainsa kautta, ilmoitti haluavansa saada ristiriidan lopetetuksi ja tarjosi hallitsijalle sitä varten sovintoa.

Sovittelujen tarkoitusperä eli ristiriidan lopettaminen ja sotilaskysymyksen saattaminen lailliselle tolalle olisi pikaisimmin ja vähimmällä vaivalla saavutettu, jos hallitsija olisi suostunut peruuttamaan 1901 vuoden asetuksen ja panemaan 1878 vuoden lain jälleen täytäntöön. Mutta siihen ei hallitsija ainakaan mitä tuli viimemainittuun lakiin ollut taipuvainen, mikä tiettävästi johtui siitä syystä, että hallitsija piti välttämättömänä eri-

näisten muutosten aikaansaamisen 1878 vuoden lakiin. Säädyt taas puolestaan eivät ainakaan voineet antaa tunnustustaan 1901 vuoden asetukselle. Jos nyt hallitsija ja eduskunta olisivat jyrkästi pitäneet kiinni aikaisemmasta kannastaan, niin luonnollisesti olisivat silloin kaikki sovittelunyritykset rauenneet tyhjiin. Molemmin puolin oltiin kumminkin valmiit myönnytyksiin. Hallitsija myöntyi olemaan panematta täytäntöön 1901 vuoden asetusta ja säädyt suostuivat sellaiseen asiain tilaan, että 1878 vuoden lakia edelleenkin ja siksi kuin sotilaskysymys tulisi laillisessa järjestyksessä lopullisesti ratkaistuksi oltaisiin panematta täytäntöön eli pidettäisiin suspendeerattuna.

Jotta ei sen pitäväisyyttä, mitä tässä olen esittänyt, pantaisi epäilyksen alaiseksi, pyytäisin saada viitata tässä kohden ei ainoastaan ensimäisessä vastalauseessa mainittuun kirjelmään kenraalikuvernöörille, vaan myöskin säätyjen suureen anomukseen 31 päivältä joulukuuta 1904. Tässä anomuksessa lausuvat valtiosäädyt toivovansa, »että heinäkuun 12 päivänä 1901 annettua asevelvollisuusasetusta on, peruuttamalla hetimiten kutsunnat, lakattava käyttämästä, kunnes kysymys asevelvollisuudesta Suomessa tulee perustuslain mukaisessa järjestyksessä ratkaistuksi ja että kutsunnasta poisjääneille tai muuten 1901 vuoden asetuksen täytäntöön panoa varten määrätyt seuraamukset saavat raueta, ja kun väliaikaisia toimenpiteitä saattaa olla tarpeen siihen asti kuin sotilaskysymys tulee laillisesti järjestetyksi, saanevat valtiopäivät vastaanottaa semmoisia toimenpiteitä tarkoittavan arm. esityksen, joihin ei voida hallinnollista tietä ryhtyä.»

Sovitteluille, jotka eduskunnan taholta pantiin alulle sen vaikutusvaltaisimpien puolueitten johtomiesten kautta, asetettiin siis pohjaksi, toiselta puolen hallitsijan tahto, ettei 1878 vuoden lakia ainakaan toistaiseksi sovellutettaisi, ja toiselta puolen eduskunnan tahto, ettei 1901 vuoden asetusta pitänyt sovelluttaa. Sitä paitsi tunnustivat säädyt, kuten edellä mainitusta anomuksesta käy selville, että sotilasasian lopulliseksi ratkaisemiseksi tarvittiin valmistusaikaa ja että sen johdosta saattoi olla tarpeen sellaisiakin väliaikaisia toimenpiteitä, joihin tarvittiin hallitsijan ja eduskunnan yhteisvaikutusta.

Näin tekemänsä anomuksen johdosta sai Suomen kansan eduskunta hallitsijalta vastaan ottaa kaksi asiakirjaa. Toinen oli keisarillinen manifesti 16/29 p:ltä maaliskuuta 1905, jossa 1901 vuoden asevelvollisuusasetus toistaiseksi käytännöstä lakkautettiin; toinen taas oli armollinen esitys valtiosäädyille samalta päivältä, jossa ehdotettiin 10,000,000 markan vuotuisen apumaksun suorittaminen Suomen valtiovaroista valtakunnan rahastoon vuodelta 1905, 1906 ja 1907 ja lausuttiin, ettei valtiosäätyjen anomusta sotilaslaitoksen järjestämisestä voida lopullisesti ratkaista, ennen-

kuin yleisvaltakunnallisen ja Suomen paikallisen lainsäädännön alojen toisistaan rajoittamista varten asetettu suomalais-venäläinen n. k. Tagantsewin komitea olisi suorittanut loppuun tehtävänsä.

Sisälsikö tuo armollinen esitys apumaksuehdotuksineen uuden vaatimuksen hallitsijan puolelta vaiko sellaisen toimenpiteen, jonka säädyt mainitussa suuressa anomuksessaan jo olivat edellyttäneet ja mille kannalle oli Valtiosäätyjen asetuttava tähän armolliseen esitykseen nähden, siinä kaksi kysymystä, joihin valtiosäätyjen nyt oli annettava vastaus.

Valtiopäivien erityinen valitusvaliokunta, jonka tuli lausua mielipiteensä asiasta, sanoo kirjelmässään 15 p:ltä huhtikuuta 1905, jonka valtiosäädytkin hyväksyivät ja joka myös on otettu valtiosäätyjen päätökseen, tästä kohdin seuraavaa: »Kun nyt käsiteltävänä oleva armollinen esitys tarkoittaa semmoista edellämainitussa anomuksessa viitattua väliaikaista toimenpidettä, johon ei käy hallinnollista tietä ryhtyminen, ei Valtiosäädyille näin tehty ehdotus ole mikään uusi anomuksesta riippumaton asia, vaan niitä sotalaitokseen alaan kuuluvia kysymyksiä, jotka anomuksen johdosta ovat kaivanneet ratkaisua.» Ja totta tosiaankaan ei tämä väliaikainen toimenpide apumaksun suorittamisesta ollut mikään hallitsijan oma keksintö. Puhumattakaan siitä, että Suomen senaatti oli hallitsijalle tällaista toimenpidettä esittänyt, lausuivat mainitut valtapuolueitten johtomiehet edellämainitussa kirjelmässään kenraalikuvernöörille, että olisi oikeudenmukaista, että Suomi tämän väliajan kuluessa suorittaisi apumaksua Venäjän sotilasrahastoon ja että tämä apumaksu kohtuuden mukaan olisi määrättävä 10,000,000 markaksi vuodessa.

Mutta eiköhän valtiosäätyjen sittenkin olisi tullut hyljätä armollinen esitys? Olihan sotilaskysymyksen lopullinen ratkaisu tehty riippuvaksi Tagantsewin komitean töitten loppuun suorittamisesta ja saattoihan armollisen esityksen saaminen kysymyksen lopulliseksi järjestämiseksi näin ollen siirtyä epävarmaan tulevaisuuteen. Eduskunnassa ei puuttunutkaan sellaisia ääniä, jotka tahtoivat hyljätä armollisen esityksen nimenomaan esiintuomalla mainitun epäilyksen, kuten selville käy erityisen valitusvaliokunnan lausuntoon liitetystä vastalauseesta, jossa mainitaan suuressa anomuksessa edellytetyn, että hallituksen ja valtiosäätyjen välillä saataisiin aikaan selvitys laillisen järjestyksen palaamiseen nähden» kysymyksen koko laajuudessa tai ainakin sen pääasiassa ja sanotaan edelleen: »Kun hallitus ei ole menetellyt näin, vaan ainoastaan asettanut asevelvollisuusasian lopullisen järjestämisen likeisempään taikka kaukaisempaan tulevaisuuteen, on näitä väliaikaisia toimenpiteitä koskeva kysymys olennaisesti toisessa tilassa, kuin mitä Valtiosäädyt odottivat.»

Mutta silloisten valtiopäiväin valtava enemmistö ei asettunut

arm. esitykseen nähden hylkäävälle kannalle. Se katsoi voivansa hyväksyä tämän ehdotuksen, koska sen mielestä niiden rauhanneuvottelujen tarkoitus, jotka oli pantu alulle hallitsijan ja kansan välillä, nimittäin että laittomalla kannalla oleva sotilasasia saatettaisiin laillisella tolalle, oli saavutettu edellämainitun julistuskirjan kautta maaliskuun 29 päivältä 1905. Tätä koskeva kohta erityisen valitusvaliokunnan lausunnossa kuuluu seuraavasti: »Tässä näyttää ensi sijassa olevan otettava harkittavaksi, ovatko ne perustuslainvastaiset olosuhteet, jotka sotilaslaitoksen alalla ovat vallinneet siitä lähtien, kun asevelvollisuusasetus heinäkuun 12 päivältä vuonna 1901 annettiin, tulleet poistetuiksi viimeksikuluneen maaliskuun 29 päivänä annetun arm. julistuskirjan kautta. Valtiosäätyjen vaatimuksista tässä kohden on tärkein, että kysymys Suomen asevelvollisuudesta olisi perustuslainmukaista tietä ratkaistava. Kun Keisarillinen Majeisteetti oli mainitussa julistuskirjassa ilmoittanut suostuneensa Suomen valtiosäätyjen alamaiseen esityksen Suuriruhtinaanmaan sotilaslaitoksen järjestämisestä, niin ei julistuskirjan sisällys, mikäli tässä asiassa tarpeelliseen uuteen lainsäädäntöön tulee, saata olla muuta kuin myönnytys siitä, että valtiosäädyillä on oikeus ottaa tähän lainsäädäntöön osaa, vaikka se ajankohta, jolloin lakiehdotus valtiopäiville annetaan, vielä riippuu eräästä julistuskirjassa mainitusta erityisestä asianhaarasta, (nimittäin Tagantsewin komitean töistä). Valtiosäädyt olivat myös osaltaan ottaneet huomioon, että asevelvollisuusasian lopullisen ratkaisun täytyi joka tapauksessa kysyä valmistuksia, ja pyysivät, että 1901 vuoden asetuksen soveltaminen lakkautettaisiin siten, että kutsunnat hetimiten lakkautettaisiin. Tämänmukaisesti on Keisarillinen Majesteetti julistuskirjan kautta toistaiseksi lakkauttanut sanotun asetuksen soveltamisen ja siten poistanut mainitut perustuslainvastaiset olot. — — — Kun asevelvollisuuteen perustuvat sotajoukot, ainoastaan kaartinpataljoonaa lukuunottamatta, vuonna 1901 hajotettiin, ei tämä toimenpide perustunut lakiin eikä mihinkään suomalaiselta taholta annettuun aiheeseen. Jos silloin sotilaslaitoksen alalla alkanutta lainvastaista hallintosuuntaa edelleen jatkuisi, mutta rahallista apua sotilaallisiin tarkoituksiin Suomen sotilasmenojen vähäisen määrän perusteella kuitenkin vaadittaisiin, olisi olemassa täysin päteviä ja oikeudellisia syitä kieltäytyä semmoista apumaksua suorittamasta, ilman että sen kautta millään tavalla olisi syrjäytetty Suomen velvollisuudet mitä puolustuslaitokseen tulee, jotka velvollisuudet, edellyttäen tähän kuuluvien kysymysten laillista järjestämistä, kansan eduskunta aina on tunnustava.»

Ja samasta asiasta lausuu vuosien 1904—05 valtiopäivien valtiovarainvaliokunta seuraavaa: »Asian oikeudelliseen puoleen nähden valtiovaliokunta yhtyy erityisen valitusvaliokunnan lausuntoon ja

katsoo valtiosäätyjen saattavan hyväksyä Suomen valtiovaroista ehdotetun maksun suorituksen, se kun on Keisarillisen Majesteetin armollisesta suostumuksesta valtiosäätyjen esitykseen 1901 vuoden asevelvollisuusasetuksen soveltamisen lakkauttamisesta aiheutunut väliaikainen toimenpide».

Mainitut valiokuntien lausunnot, jotka ovat sanasta sanaan otetut valtiosäätyjen päätökseen eli vastauskirjelmään hallitsijalle ja joilla siis on Suomen kansaan nähden sitova voima, käsittivät tahdon ilmauksen, joka lyhyesti sanottuna on seuraava: Koska sotilasasia hallitsijan ja säätyjen yhteisvaikutuksella on saatettu lailliselle tolalle, niin valtiosäädyt, myöntäen, että sotilasasiau lopullinen ratkaiseminen voi tapahtua vasta sen valmistamiseen tarpeellisen väliajan kuluttua, pitävät oikeana ja kohtuullisena, että Suomen kansa sotilasmenojensa vähäisen määrän perusteella ja katsoen Suomen velvollisuuksiin puolustuslaitoksen suhteen tältä ajalta suorittaa valtakunnanrahastoon sotilaallisia tarkoituksia varten rahallista apua.

Jos nyt säätyjen päätös olisi sisältänyt ainoastaan tämän yleisen, periaatteellisen lausunnon, niin ei yksistään sen perusteella olisi voitu siirtää rahoja valtakunnanrahastoon. Tätä varten oli valtiosäätyjen päätökseen pantava, kuten siihen pantiinkin, yksityiskohtaisemmat, vuosimaksuun ja aikamäärään nähden tarkemmat määräykset.

Näitä yksityiskohtaisia määräyksiä pohtiessa jakautuivat mielipiteet alussa kuitenkin kahtia. Kaksi säätyä tahtoi myöntää kolmeksi vuodeksi, mutta toiset kaksi ainoastaan yhdeksi vuodeksi; yhteensovittelujen jälkeen tuli viimemainittu mielipide kuitenkin säätyjen päätökseksi. Tähän ei kuitenkaan ollut syynä, että ehdotettua kolmen vuoden aikaa olisi pidetty liian pitkänä, sillä olisivathan säädyt tuollaisen asian kokonaisuudessaan päättämiseen niin ratkaisevalla tavalla vaikuttavan syyn — rehellisyyden nimessä — lausuneet julki tai ainakin hyväksyessään apumaksun ainoastaan yhdeksi vuodeksi välttäneet lausua, että tämä apumaksu »*tällä kertaa*» oli hyväksytty vuodeksi. Yksinomaisena syynä ettei apumaksua myönnetty koko vaaditulta ajalta, mainitsevat valtiosäädyt erään aivan toista laatua olevan aiheen. Valtiovaliokunnan edellämainitussa mietinnössä näet sanotaan: »Valtiopäivien äkillisen lopettamisen johdosta, josta säädyille vasta eilen ilmoitettiin, samoin kuin sen johdosta että valtiovaroja koskevat esitykset myöhään annettiin valtiosäädyille, ei valtiovaliokunta kuitenkaan ole voinut laatia täydellistä tulo- ja menoarvion järjestelmää. Tällä perusteella ja kun on kysymyksessä Suomen valtion menoarviossa näin huomattava määrä, ei valtiovaliokunta katso näillä valtiopäivillä voivansa puoltaa sanotun maksun suorittamista vuotta pitemmäksi ajaksi.»

Edellämainitut valtiosäätyjen lausunnot näyttävät siis puhuvan selvää kieltä näillä valtiopäivillä uudistetun apumaksuvaatimuksen myöntämisen puolesta. Mikäli sekä perustuslakivaliokunnassa että valtiovarainvaliokunnassa esitetyistä vastalauseista samoinkuin eduskunnassa tapahtuneista keskusteluista voi päättää, tulee suuri osa eduskuntaa kuitenkin asettumaan tässä asiassa ehdottomasti kieltävälle kannalle. Niitä syitä vastaan, joita hylkäämisen tueksi on esitetty, pyydän saada esiituoda muutamia huomautuksia.

Ensinnäkin väitetään, ettei sellaista laitonta asiaintilaa kuin se, mihin sotilaskysymys oli joutunut 1878 vuoden lakia hallitsijan puolelta kohdanneen menettelyn johdosta, voida muuttaa lailliseksi sen kautta, että eduskunta jälkeenpäin — väliaikaisesti tai pysyväisesti — antaa siihen hyväksymisensä. Vaikkei mitään pätevää perustetta tälle väitteelle olekaan esiintuotu, tahdon kuitenkin viitata erääseen, tätä kysymystä valaisevaan aikaisempaan tapaukseen, nimittäin siihen että Yhdistys- ja Vakuuskirja, kuten tiedämme, oli ainoastaan kolmen säädyn, pappis-, porvaris- ja talonpoikaissäädyn hyväksymä ja sen julkaisu siis oli perustuslainvastainen. Jälkeenpäin antoi kuitenkin aatelissääty tähän lakiin nähden hyväksymisensä ja siinä ollut vika katsottiin sen kautta tulleen korjatuksi.

Sitten väitetään, ettei meidän perustuslaissamme ole mitään säännöstä tai muotoa sellaisen valtiomahtien toiminnan varalle, jota lain suspendeeraus tietää, ja että hallitsijan ja valtiosäätyjen päätös meidän sotilaskysymyksemme järejsetämisestä väliaikaiselle kannalle siis on perustuslain vastainen. Asian laita on nyt kuitenkin se, että Hallitusmuodon 18 § tuli, Suomen jouduttua Venäjän yhteyteen, hallitsijan ja eduskunnan yhtäpitävän tahdon mukaan suspendeeratuksi, siten, ettei Suomi moneen kymmeneen vuoteen asettanut mainitun pykälän edellyttämää ruotusotaväkeä, vaan suoritti tätä rasitusta vastaavan maksun valtiorahastoon. Ja sama Hallitusmudon pykälä suspendeerattiin myös 1878 vuoden lain kautta, kuten sen 2 §:ssä nimenomaan sanotaan. Kuitenkaan ei kukaan tähän asti lie kyennyt eikä edes tahtonutkaan väittää, että Porvoon valtiopäivät ja 1878 vuoden lainsäätäjät olisivat rikkoneet perustuslakia. Muuten tuntuu kummalliselta, että samat henkilöt, jotka kuten VI vastalauseen allekirjoittaja, edellisillä valtiopäivillä olivat mukana säätämässä Suomen ensimäistä poikkeuslakia, nyt ratsastavat muodoilla. Eivät suinkaan he tahtoneet väittää, että meidän perustuslakimme edellyttäisi sellaisenkaan kuin poikkeuslain säätämistä ja sisältäisi siihen nähden nimenomaisia määräyksiä.

Edelleen sanotaan, ettei eduskunnan pitäisi tutkia käsillä olevaa asiaa, koska armollinen esitys on rakennettu väärälle perustalle,

siinä kun hallitsija näyttää olevan sitä käsityskantaa, että hänellä olisi oikeus yksipuolisesti määrätä yleisen valtiovaraston ja sotilasrahaston käyttämisestä. Tähän huomautettakoon vain, että armollinen esitys on ainoastaan ehdotus eikä semmoisenaan voi vastoin eduskunnan tahtoa vähentää eduskunnan lainmukaista oikeutta noitten rahastojen suhteen.

Löytyy niitäkin, jotka tahtovat kieltää apumaksun sillä perusteella, että Suomi on köyhä ja että se siis tarvitsee paremmin näitä pyydettyjä miljoonia sellaisiin tarpeisiin, kuin suurten reformikysymystensä toteuttamiseen. Tällaisia väitteitä täytyy mielestäni pitää Suomen kansan arvoa alentavina ainakin toisten kansojen silmissä. Esi-isämme pitivät aikoinaan vuosisatojen kuluessa yllä vuosittain parikymmentä tuhattakin sotamiestä, vaikka kansan lukumäärä ja varallisuus oli tuskin enemmän kuin 1/10 siitä mitä se nyt on. Olisiko Suomen kansa tosiaankin nyt niin paljon mennyt alaspäin, että se tahtoo itselleen niitä rahoja, jotka — kohtuuden mukaan ainakin — kuuluvat sille kansalle, joka yksinään ja — ainakin mitä tulee viime vuosiin — Suomen kansan omalla suostumuksella on pitänyt huolta koko valtakunnan ja siis myöskin Suomen puolustuslaitoksesta, vaikka samainen kansa, mitä tulee sen valtavaan enemmistöön, on paljon köyhemmässä tilassa kuin mitä Suomen kansa on.

Sitten vastustetaan miljoonien myöntämistä silläkin väitteellä, että tuollainen myöntäminen sisältäisi perustuslain muutoksen, jota varten kuitenkaan ei ole jätetty mitään armollista esitystä. Jos nyt olisi kysymyksessä esim. 1878 vuoden asevelvollisuuslain suspendeeraus, niin silloin tässä puheessa voisi olla perää. Mutta kuten tunnettu, on tuo asevelvollisuuslain suspendeeraus tapahtunut jo ennen eikä nyt siis ole kysymyksessä mikään perustuslain muutos, vaan ainoastaan niitten rahakysymysten järjestäminen, jotka ovat olleet seurauksena tästä asevelvollisuuslain toistaiseksi käytännöstä pidättämisestä.

Edelleen sanotaan, että sotilasrahaston varoja tuon samaisen asevelvollisuuslain 122 §:n mukaan ei saa käyttää muuhun kuin suomalaisen sotaväen tarpeisiin. Tämän johdosta rajoitun ainoastaan huomauttamaan, ettei valtiovarainvaliokunta ole tämän rahaston käyttämisestä nyt puheenaolevaan tarkoitukseen tehnytkään mitään ehdotusta, mikäli minä olen havainnut sen mietinnöstä.

Lopuksi väitetään, että Suomen valtiovarat ovat perustuslain mukaan käytettävät maan hyödyksi, ja tarkoitetaan tällä tietysti sitä, että nyt puheena oleva maksun suoritus ei tapahtuisi maan hyödyksi. Tämän johdosta pyytäisin vain kysyä, kummastako on enemmän ainakin rahallista hyötyä maalle, siitäkö, että täällä ylläpidetään esim. 12 tuhatta suomalaista sotamiestä, niinkuin aikaisemmin on suunniteltu, ja niiden ylläpidoksi suoritetaan ainakin parikym-

mentä miljoonaa markkaa, puhumattakaan kaikesta siitä, että tuollainen joukko parhaassa miehuuden ijässä olevia nuorukaisia pidetään poissa rauhallisesta työstä, vai siitäkö, että Suomi uhraamalla sotilaallisiin tarkoituksiin kaikkiaan kymmenen miljoonaa markkaa vuodessa suorittaa tuon määrän Venäjän valtakunnan sotilasrahastoon.

Kuten jo sanoin, en minä tulkitessani valtiosäätyjen 1904—05 vuosien valtiopäivillä tekemää päätöstä ole voinut tulla muuhun käsitykseen kuin että siinä periaatteessa hyväksyttiin puheena olevan apumaksun suorittaminen myöskin vuosilta 1906 ja 1907, ja että tuo päätös siis sisältää sellaisen velvoituksen nykyisellekin eduskunnalle, että jos me hylkäisimme nyt vaaditun apumaksun, niin voitaisiin meitä tosiaankin syystä syyttää siitä, mitä jokapäiväisessä elämässä kutsutaan sanansa syömiseksi. Enkä minä myöskään parhaalla tahdollani ole voinut löytää pätevää perustetta sellaiselle käsitykselle, että eduskunta rikkoisi perustuslakia, jos se myöntäisi nyt vaaditun rahamäärän, mikä muuten tietäisi samalla senkin, että vuosien 1904—05 valtiopäivät mainitulla päätöksellään rikkoivat perustuslakia, sillä kysymyksessähän nyt on aivan sama asia. Näin ollen täytyy minun kannattaa valtiovarainvaliokunnan mietintöä. Ja mitä tulee ed. Renvallin mainitun mietinnön ponteen nyt tekemään lisäykseen, niin ei minulla sitäkään vastaan ole mitään sitä vähemmin, kun se ei minun mielestäni sisällä minkäänlaista asiallista muutosta valtiovarainvaliokunnan mietinnön ponteen.

Suomen kansa tällä hetkellä kohdistaa tämän asian vuoksi varmaankin tavallista tarkemman huomion eduskuntaansa, ja se toivoo ja luottaa, että kukin edustaja kohdastansa, kun hän laskee lippunsa äänestysuurnaan, tekee sen tyynen harkinnan perusteella saavutetun vakaumuksen turvissa. Ja varmaankin on kaikissa yhteinen ja harras se toivomus, ettei tämän asian ratkaisua, tulkoonpa se minkälainen tahansa, kuitenkaan seuraisi minkäänlainen konflikti Venäjän ja Suomen välillä. Tällainen taistelu on aina epätasaista, kun on kysymyksessä niin epätasaiset voimasuhteet kuin mitkä vallitsevat Venäjän ja Suomen välillä. Taistelua ei kuitenkaan aina voi välttää, eikä sitä saakaan välttää, silloin kun asia sitä vaatii. Ja jos me olemme taistelussa oikealla puolella, niin ei taistelu suinkaan ole toivoton. Mutta jos me tällaisessa taistelussa olemme sillä puolella, että meidän päällemme lankeaa vääryyden varjoakaan, niin pelkäänpä, että sellainen taistelu käy liian epätasaiseksi.

Ed. **Palmén:** Valtiovarainvaliokunta on tässä asiassa antanut aivan lyhyen lausunnon. Asianlaita on aivan selvä. Perustuslakivaliokunta on ottanut kysymyksen oikeudellisen puolen selvitettäväksi. Valtiovarainvaliokunnalla ei ollut mitään syytä

kertoa uudestaan, mitä toinen valiokunta jo oli esittänyt. Tarpeetonta on täälläkin ruveta uudelleen esittämään noita asioita, jotka ovat tulleet aivan selvitetyksi sillä, mitä painetussa mietinnössä on silmiemme edessä. Minä huomautan vaan yhdestä seikasta, joka kenties on jäänyt muutamille epävarmaksi. Se on aivan ilmeinen tarkoitus, että mikä vastaus annetaankin, jos se tulee muodostumaan näiden valiokuntien mielen mukaiseksi, niin vastaus Keisarille on annettava molempien valiokuntien lausuntojen perusteella. On aivan ilmeistä, että kun kaksi valiokuntaa on tällä lailla yhdysvaikutuksessa, niin eduskunnan ei tarvitse uudistaa kaikkia perusteluita. Seuraa itsestään, että vastaus perustuu kaikkeen siihen, mitä on tuotu valiokuntien puolesta esille. Niin tapahtui ylimääräisillä valtiopäivillä 1899, jolloin säätyjen lakivaliokunta ja asevelvollisuusvaliokunta antoi kumpikin oman mietinnön ja molemmat nämä mietinnöt solmittiin sitte yhteen poistamalla tarpeetonta, mutta pitämällä kaiken, mikä oli asiaan vaikuttavaa ja tärkeätä, ja sillä lailla syntyi se vastauskirjelmä, joka Suomen kansan nimessä silloin annettiin, asiakirja, joka kuten tunnettu on niitä, joiden muisto ei häivy vuosisatoihin. Jos niin olisi, että valtiovarainvaliokunnan jokseenkin lyhyessä ajassa syntyneessä mietinnössä sattuisi olemaan jotakin sellaista epäselvyyttä, jonka eräs edellinen arvoisa puhuja on siinä löytänyt, kun hän oli kiinnittänyt huomiota sanoihin sivulla 3 »väliaikaisesta velvollisuudesta, joka olisi paikallaan, kunnes on palautettu sellainen tila, joka on perustuslain mukainen», ja koetti tästä vetää johtopäätökset, että muka olisi tarkoitettu ulottaa verovelvollisuutta pitkälle, niin minä pyydän vaan huomauttaa, että hän on jättänyt huomaamatta, mitä seuraavalla sivulla sanotaan, kun nimenomaan huomautetaan että se järjestely, joka 1904—05 vuoden valtiopäivillä tässä asiassa tapahtui, on ehdotetun suorituksen kautta katsottu loppuun saatetuksi. Mutta olkoonpa niinkin että tämä valiokunnan lausunto ei ole onnistunut, niin se on aivan selvää että tämän eduskunnan luottamusmiehet toimitus- ja tarkastusvaliokunnissa voivat, kun aikaa heille myönnetään enemmän kuin meillä oli, katsoa, ettei tule ristiriitaisuutta vastaukseen. Sillä lailla kyllä itse vastaus voi syntyä näiden molempien lausuntojen perusteella, edellyttäen että eduskunnan päätös käy näiden lausuntojen mukaan.

Tämä muodosta, mutta nyt itse asiaan.

Me olemme saaneet kuulla täällä hyvin pitkiä, sanon suoraan, osittain väsyttävän pitkiä selityksiä. Täällä on puhuttu muodollisuudesta ikäänkuin lain muodollisuudet olisivat pääasia. Täällä on ruvettu virittämään uudestaan tuota vanhaa tuhannesti käsiteltyä ja melkein loppuun käsiteltyä kysymystä, kenen oli syy siihen, että Suomen kansalle viimeiset vuodet m. m. asevelvollisuuskysymyksen kautta ovat tulleet hyvin synkäksi muistoksi. Tuo-

hon perustuslakien selitykseen ovat ruvenneet sellaisetkin, jotka muutoin eivät näy rakastavan perustuslaillisuutta, niinkuin herra Turkia. Herra Estlander ja herra Renvall ovat kosketelleet hienon juridiikan kysymyksiä ja viimeisten vuosien riitakysymyksiä. Minun täytyy suoraan sanoa, että kun katselen kelloa, kuinka siinä minuutit lentävät eteenpäin, kun muistan, kuinka pitkä esityslista meillä tänä päivänä on edessä, niin minä monesti olen ihmetellyt, että on uskallettu niin paljo aikaa uhrata niille. Nuo muodollisuudet, vaikkapa ne juurtuisivatkin niin arvokkaaseen asiakirjaan kuin oli vanha maalaki, jonka merkitys ei ole vieläkään tauonnut, sittekun viidettäsattaa vuotta on kulunut sen antamisesta, ovat sitä laatua, etteivät ne tässä suhteessa määrää. Täytyy muistaa mitä Snellman sanoi eräässä tapauksessa. Hän huomautti että kansainvälisiä valtiollisia kysymyksiä ei ratkaista asianajajan sukkelalla viisastelulla. Ihan toiset näkökohdat ovat tarpeen kansainvälisessä keskustelussa. Ja jos nyt olisikin todistettavissa kaikki, mitä ed. Renvall on esittänyt — joka minun mielestäni ei ole asian laita — niin hän olisi todellakin voinut valita toisen ja sopivamman tilaisuuden esittääksensä niitä asioita. Tähän asiaan ne peräti vähän vaikuttavat. Minä en tahdo kuluttaa aikaa puhumalla herra Turkian perustuslain selityksestä. Muistui mieleeni karhun kömpelö tanssi, kun hän rupesi siihen. Ed. Turkian oikea ala on, minä tahtoisin sanoa, haukuskella porvarillisia, ja tämän velvollisuuden hän uskollisesti on täyttänyt aivan yhtä monta kertaa kuin hän on sananvuoroa käyttänyt ja me osaamme sen ulkoa. (Asiaan!) Mutta tämä on minun mielestäni jotakin aivan toista, mikä kuuluu tähän kysymykseen, tähän debattiin.

Minä luulen että Suomen kansa, niinkuin kansat yleensä, kun on suuri ratkaiseva kysymys edessä, ei tahdo kuulla pieniä asioita. Suuret näkökohdat silloin tulevat kysymykseen ja me voimme kyllä helposti ymmärtää, että tässä on täysi syy muistaa jotakin tärkeämpää kuin sellaista, oliko se tai se herra oikeassa siinä riidassa, tekikö entinen senaatti siinä tai siinä jonkun virheen tai tekeekö nykyinen senaatti täällä jonkun virheen. Isänmaan etu tässä on kysymyksessä, (Vasemmistosta: Ohoo!) ja silloin minun täytyy sanoa, että jokainen, olkoonpa millä kannalla tahansa, joko nykyiseen tai entiseen hallitukseen nähden, on velvollinen ottamaan huomioonsa vain sen, mitä hänen mielestään kansan hyöty ja paras nykyänsä vaatii. Ja kun hän muistelee, millainen tila oli noina aikoina tämän vuosisadan alussa, jolloin ei ainoastaan Suomen kansan ulkonainen turvallisuus ja sen paras aarre, laillisuus, ollut vaarassa, vaan jolloin tultiin niin pitkälle, että sisällinen eripuraisuus oli hajoittanut tämän kansan kahteen leiriin, niin kyllä hän todellakin mahtanee tunnustaa, että kun tarjoutui tilaisuus päästä pois näistä onnettomuuden päivistä, kun poistui se asetus, joka var-

sinkin sai kansalaiset nousemaan toinen toistansa vastaan, kun saatiin tuo 1901 vuoden asevelvollisuusasetus vaikutuksiltaan lakkautetuksi, niin ilo oli suuri. Riemu oli niin vilpitön, että kyllä sillä hetkellä todellakin ne olivat harvassa, jotka eivät ajatelleet, että mikään hinta ei ollut liian kallis, jotta päästäisiin semmoisesta loukkauskivestä. Silloin jos koskaan Suomen kansan edustajat, mikäli minä saatoin kehitystä seurata, tunnustivat että parempi oli laiha sopu kuin lihava riita. He koettivat siis tehdä, mitä kukin katsoi mahdolliseksi sillä hetkellä, jotta päästäisiin jälleen entistä parempaan asemaan, jotta kansa eheänä voisi ruveta rakentamaan Suomen kansan tulevaisuutta.

Kun nyt koetetaan kaivaa esille vanhat riitakysymykset, niin me tietysti siirrymme loitommaksi siitä, mitä meidän ennen kaikkea täytyy pitää silmällä, nimittäin, mitä tämä kysymys tällä hetkellä merkitsee. Minä puolestani olen käsittänyt asian niin, että tällä kertaa sekä ulkonaiset että sisälliset syyt vaativat meitä vakavasti harkitsemaan, onko näinkin suuri ja tuntuva uhraus kuin 20 miljoonan luovuttaminen, todellakin maan hyödyksi ja parhaaksi. Tästä on kysymys, ja kun silloin ajattelen lähinnä Suomen kansan ulkonaista asemaa, niin minun täytyy tunnustaa, että monessa kohden luulen näkeväni nykyisen hetken muistuttavan niitä aikoja, jolloin mahtava myrsky, osaksi kansamme tietämättä, oli nousemassa meitä vastaan idässä. En voi salata itseltäni tosiasioita, jotka viittaavat siihen, että vihamielisyys Venäjällä meidän pientä kansaamme kohtaan on kovin suuri, vieläpä kasvamassa. Me olimme samassa tilassa 80-luvulla ja 90-luvun alussa, vaikkemme pitkiin aikoihin huomanneet niitä uhkaavia merkkejä, joista saattoi päättää, että ukkosilma oli alkamassa. Paljon olisi silloin voitu tehdä, jos ajoissa olisi käsitetty, miten asema oli muuttunut, miten valtiollinen taivaamme oli synkistynyt. Nyt ovat merkit paljon selvemmät, mutta minun mielestäni asia on muutamissa kohden paljon vaikeampi, siksi vaikea, että se, jos mikään, vaatii kansalaisia jättämään vanhat riidat, upottamaan unohduksen jokeen vanhan kaunan, jotta Suomen kansa kerrankin voisi seisoa eheänä tärkeässä kysymyksessä.

Ennen oli kyllä myöskin paljon vihollisia Suomen kansalla, mutta nuo kadehtijat ja vastustajat olivat parhaasta päästä ammattipolitikoitsijoiden ja virkamiesten joukossa. Mutta jos Suomen kansa, kun kansainvälinen sopimus on tai sen ainakin luullaan olevan olemassa, tahtoo määrätä kantansa yksin, ikäänkuin kaikki riippuisi meidän tahdostamme, niin me voimme helposti saavuttaa varsin ikävää kansallista ristiriitaa. Älkäämme salatko itseltämme, että, kun joku yksityinen tai kansakunnat seisovat vastatusten, niin jokainen sopimus on tulkittava molemminpuolisella myöntyväisyydellä; muutoin tullaan riitaan, konfliktiin. Yksityisten

välillä on asia helposti järjestetty; he menevät oikeuteen. Kansakunnat ovat siinä onnettomassa asemassa, että ne, huolimatta siitä, että toinen Haagin konferenssi on äsken päättynyt, eivät voi vedota mihinkään oikeuteen, joka ratkaisee, mikä on oikein ja mikä on väärin. Kansakuntain keskisessä taistelussa ratkaisevat aivan toisellaiset näkökohdat, liioin jos epäsuhta on suuren suuri voimien välillä.

Minä siitä syystä — sanon sen suoraan — katson äärettömän raskaaksi uhriksi, jos Suomen kansa täytyy luovuttaa nuo määrärahat, mutta en ymmärrä, että Suomen kansa on oikeutettu sanomaan, että meidän yksipuolisen tulkinnan kautta asia on ratkaistu. Paljon syitä on olemassa, jotka voivat puhua sen käsityksen puolesta, mikä Venäjällä pidetään oikeana, ja Venäjällä tämä käsitys, että Suomen kansa on velvollinen maksamaan vielä 20 miljoonaa lisää, on siksi tunnustettu, että tuo summa jo aikoja sitten Venäjällä on hyväksytty valtion menosäännössä (Väärin!). Kun asia on tällainen, niin en ymmärrä muuta, kuin että kieltäminen viepi koko tämän kysymyksen hyvin ikävään suuntaan. Se ei ole enää taistelua Venäjän virkavaltaa vastaan, vaan Venäjän kansalaiset yli koko laajan valtakunnan, jotka kantavat äärettömän raskaita kuormia sotavarustuksen vuoksi, jotka vähän aikaa sitten ovat nähneet tuhansittain, kymmentuhansittain kansalaisia jääneen vieraille maille sodan uhriksi, he eivät voi käsittää sitä velvollisuuden täyttämiseksi, jos Suomen kansa nyt, oltuaan vuosikausia vapaana sotarasituksista ja sotataakasta, vielä kieltäytyisi kantamasta osaansa siinä kohden.

Katson siis asiaa siltä kannalta, että tässä on kansainvälinen sopimus olemassa tai ainakin sopimus, jota toinen puoli katsoo ehdottomasti sitovaksi. Meillä katsotaan asiaa eri tavalla, useat pitävät sopimusta sitovana, toiset epäilevät, yksimielisyyttä meillä ei ole, mutta minun täytyy tunnustaa, että jos aivan puolueettomat tulisivat tarkastamaan tätä kysymystä, niin he luultavasti katsoisivat Suomen kansan velvolliseksi suorittamaan tämän summan. Asian näin ollen en voi katsoa oikeaksi, että heikompi puoli ilman muuta sanoutuu irti velvollisuudestaan sitten, kun olemme jo saaneet sen, mikä muutamia vuosia sitten oli kaikkien mielessä suurin etu, mitä hetkeksi voitiin vaatia, että päästiin asevelvollisuusasetuksesta. Minä pelkään todellakin, että jos tuollaisella kiellolla viskataan hansikas itäiselle naapurille vasten silmiä, niin sillä on alettu taistelu, joka voi tulla paljon pahemmaksi. Jokainen kansalainen Venäjällä, joka itse tietää, mitä sotakuorma siellä merkitsee, hän voi sanoa, saattaa paheksua, että valloitettu kansa pääsee kaikesta kuormasta, kun valloittaja kantaa mitä raskaimman kuorman. Kyllä se taistelu tulee Suomen kansalle äärettömän vaikeaksi, paljon vaikeammaksi kuin mikään taistelu, minkä Suomen kansa

on konsanaan kestänyt, jos todella joudutaan siihen, että tällainen suuttumuksen myrsky meitä vastaan nousee, ei sadan tuhannen politikoitsijan tai virkamiehen piiristä, vaan rupeaa saamaan jalansijaa kansan taajoissa riveissä.

Mutta puhuessani tässä, sanon suoraan: ulkonainen kysymys merkitsee paljon, omat sisälliset kysymykset merkitsevät vieläkin enemmän. Mitä merkitsee tämän eduskunnan tähänastinen työ? Meidän täytyy tunnustaa, että nyt, kun voimme sormilla lukea, kuinka monta työpäivää on jälellä, tunkeutuu entistä tuskastuttavammin jokaisen mieleen se ajatus, että peräti vähän on saatu aikaan. Ainoastaan toivo, että saamme jatkaa työtä, voi elähyttää meitä uusiin ponnistuksiin, kun pian täytyy erota. Mutta luuleeko kukaan, että jos tänne uudelleen kokoontuessamme on edessämme semmoinen taistelu, jonka rinnalla kaikki, mitä Suomen kansa on miesmuistiin kärsinyt, vaalenee, luuleeko kukaan, että tällöin todellakin on otollinen aika panna toimeen kaikkia niitä suuria uudistuksia, joita olemme hautoneet mielessämme tänne tullessamme? Minun täytyy katsoa asiaa tältä kannalta, ja siitä syystä, juuri tältä sisäisen kehityksen kannalta, arvelen, että todellakin on maan hyödyksi ja parhaaksi, jos me tässä kohden koetamme välttää loukkauskiveä, joka voi kaataa Suomen onnen, jos me koetamme saada tässä semmoisen sopimuksen aikaan, joka takaa Suomen kansalle ja sen eduskunnalle täydet mahdollisuudet työskennellä eteenpäin.

Kun katselee sitä esityslistaa, joka tänään on pöydällä, huomaa jokainen, että seuraava asia tämän jälkeen on laajalle haarautuva kysymys siitä, miten maamme kulkulaitosta voimme uudistaa. Mutta ken on lukenut valtiovarainvaliokunnan mietinnön, huomannee myös, että kaikki mahdollisuus jatkaa kehitystä tällä alalla riippuu siitä, onko Suomen kansalla se luotto ulkomailla, että se voi saada rautatielainan. Luuleeko kukaan, jos uudistuvat edelliset sorronajat, että ulkomailla katsotaan Suomen asema niin turvatuksi, että rahamiehet menisivät uskomaan meille suuria summia, jotka ovat välttämättömän tarpeen, ellemme tahdo kerrassaan lakkauttaa kehitystä, joka on luvannut äärettömän paljon? Minä mainitsen tämän kysymyksen ainoastaan siitä syystä, että se on lähinnä päiväjärjestyksessä. Voin luetella kymmenittäin yhtä tärkeitä kysymyksiä; tyydyn ajan lyhyyden vuoksi huomauttamaan, että meillä vielä jokaisella on verekset muistot siitä, mitä suuri valtiollinen taistelumme merkitsi sisälliselle elämällemme, kuinka kaikki yhteiskunnalliset riennot, jotka vaativat rauhallista työtä, silloin joutuivat vaaraan. Se näkökohta minusta merkitsee kaikkein enimmän. Minä luulen, että kaikki ne uudistukset, jotka eivät vielä ole päässeet alullekaan meidän tähänastisen työmme kautta, jotka ovat vain toiveita, joiden toivomme kenties kolmen istunto-

kauden kuluttua suurimmaksi osaksi olevan suoritetut, ne riippuvat siitä, että Suomen kansalle ja sen eduskunnalle todellakin suodaan sen verran rauhaa ja ulkonaista turvaa, että me voimme toteuttaa tuumiamme. Mutta jos syntyy, niin kuin olen monesti kuullut jokaisen myöntävän mahdolliseksi, tämän kiellon kautta uusi kansainvälinen taistelu, jonka rinnalla edellinen on ollut mitätön, niin on se samaa kuin tunnustaa, että meidän päätöksistämme täällä riippuu, tuleeko se polvi, joka nyt edustaa Suomen kansaa ja Suomen maata, tilaisuuteen tekemään sitä rauhallista työtä, joka meille on kaikista kallein.

Kysytään ivallisesti, mitenkä tämä suuri, raskas uhraus on kansan hyödyksi ja parhaaksi. Minä koetan, rupeamatta lain tulkitsemiseen ja asianajotemppuihin, vastata, että jos tällä suurella uhrauksella todellakin saavutetaan se että uhkaava riita Suomen ja Venäjän välillä saadaan poistetuksi, jos me pääsemme siihen, että voidaan rauhallisesti työskennellä, niin nuo varat ovat käytetyt kansan hyödyksi ja parhaaksi. Kaikki Euroopan kansat nykyänsä kantavat kuormia. Ei taida olla Euroopassa monta kansaa, joka pääsee niin helpolla kuin Suomen kansa; muut kansat nurkumatta kantavat näitä kuormia, koska ne katsovat, että ulkonainen turvallisuus on se ehdto, jonka suojassa sisällinen edistystyö voipi versoa. Pienimmätkin kansat, jotka eivät nauti täyttä itsenäisyyttä, eivät liioin voi heittää ylpeästi sikseen kaikkia valtiollisen viisauden vaatimuksia, niiden tulee ottaa se huomioon.

En mene pitemmälle; hetki on siksi tärkeä, että epäillen olen ryhtynyt puhumaan. Minun täytyy sanoa, ettei yksityinen koskaan tunne omaa vähyyttään paremmin kuin semmoisina hetkinä, jolloin isänmaan kohtalo saattaa olla kyseessä kymmeniksi vuosiksi. Mutta silloin ei saa kysyä omaa vähyyttään, vaan jos velvollisuus vaatii lausumaan vakaumuksensa, niin se on lausuttava. Minun horjumaton vakaumukseni on, että tässä kohden Suomen kansa syystä voipi moittia, jos sen edustajina emme ota huomioon, mitä vaatii kansamme asema ja, uskallan lisätä, kansan kunnia. Kansamme kunnia, kansamme onni vaatii, että lupaukset, jos juriidisilla tempuilla voidaankin niitä tehdä epäilyksenalaisiksi, täytetään, että kansamme saa tehdä työtä rauhassa, että sen voimia ei kuluteta arveluttaviin taisteluihin, jotka, jos ennustamme edellisten vuosien kokemuksen perusteella, aivan helposti muuttuvat sisälliseksi taisteluksi, ja se olisi suurin vaara, joka meidän kansaamme voi kohdata. (Hyvä! Hyvä!).

Ed. **Antila**: Jouduttuani esillä olevan kysymyksen eteen, ei tuolla ulkopuolella edesvastuuttomasti soittamaan suuta, vaan arvostelemaan, onko todellakin Suomen kansan onni ja etu vaativa, että nämät miljoonat ovat myönnettävät, otan ensiksi huomioon

1904—05 vuosien valtiopäivien menettelyn tässä asiassa. Jouduin luonnollisesti ajattelemaan, oliko mainittujen valtiopäivien menettely tässä asiassa oikea. On sanottu, että tällä kysymyksellä on kansainvälisten kysymysten luonne ja kun tämän ottaa huomioon, ei silloin juohdu mieleen ed. Turkian tavalla ruveta arvostelemaan kysymystä laillisuuden kannalta, sillä kansainvälisiä kysymyksiä ei ratkaista kirjoitettujen perustuslakien eikä muiden lakien mukaan, vaan me tiedämme, miten niitä ratkaistaan, ja minä puolestani sanon, että Suomen kansa on onnellinen, kun se ei ole joutunut ratkaisemaan tätä kysymystä sillä tavalla kuin monet muut kansat ovat ristiriitoja keskenään ratkaisseet.

Kun tältä kannalta olen asiaa arvostellut, olen hyvin helposti tullut selvään ja epäämättömään johtopäätökseen, siihen, että nämä rahat ovat myönnettävät. Meidän pieni kansamme ei voi, jos se tahtoo rauhassa edistyä ja kehittyä, niinkuin täällä on sanottu, heittää taisteluhansikasta silloin, kun se pääsee asiasta verrattain kohtuullisella uhrauksella. Tätä on mielestäni niiden muistettava, jotka asiassa ovat asettuneet kieltävälle kannalle. Hyvin monet kansalaisista ovat, kun asiasta on noussut kysymys, tuimasti uhanneet kieltävänsä rahat, ovat sanoneet, että meitä ei ole oikeus tällä tavalla verottaa. Mutta ne, jotka ovat joutuneet tutkimaan asian syitä ja perusteita, ovat muuallakin kuin tässä edustajahuoneessa joutuneet siihen lopputulokseen että rahat sittenkin ovat myönnettävät. Olen jo valtiovarainvaliokunnnassa, kun asiasta on ollut kysymys, äänestänyt niiden kanssa, joiden nimet ovat mietinnön alla ja pidän aivan varmana, että jos eduskunta mietinnön hyväksyy, se silloin tekee palveluksen, jonka hyvä vaikutus ei ulotu ainoastaan vuosikymmeniin, vaan vuosisatoihin.

Ed. **Ahmavaara:** Esillä oleva kysymys 20 miljoonan markan myöntämisestä Venäjän valtakunnan rahastoon on epäilemättä tärkeä, ehkä tärkeimpiä asioita, mistä eduskunnan näillä valtiopäivillä on päätettävä. Senvuoksi onkin varman kannan omaaminen asiassa ollut hyvin vaikeaa kaikille niille, jotka eivät ohjelmansa mukaan ilman muuta voi panna vastaan. Asia on ainakin minulle ollut vaikea ja olen sen takia paljon itseni kanssa taistellut.

Kaikki myönnämme että olemme velvolliset ottamaan osaa valtaistuimen, maamme ja sen kautta keisarikunnan puolustukseen, kuten 1878 vuoden asevelvollisuuslaissa sanotaan, ja näin ollen eivät paljon merkitse sellaiset puheet, joita on kuultu että sotilastaakka on epäinhimillistä, tyrannimaisuutta ja raakuutta osoittavaa. Sitä se epäilemättä on. Mutta niin kauvan kun kansojen katsantokanta on sillä kehitysasteella kuin se nyt on, ei meidän pieni kansa voi saada tässä muutosta aikaan; meidän tulee seurata ajan katsantokantaa. Siitä, niinkuin sanoin, ovatkin kansamme

edustajat ehkä jotenkin yksimieliset, että sotilastaakasta emme voi kokonansa kieltäytyä. Mutta myönnettävä on, että meidän perustuslakimme mukaan osanoton sotilasrasitukseen tulisi tapahtua oman sotaväen kautta. Ja ellei olisi tapahtunut välillä mitään selkkauksia, niin epäilemättä asia niin olisikin. Kun 1904—05 vuoden valtiopäivät katsoivat velvollisuudekseen maan edun mukaiseksi tehdä, sanoisinko, aselevon siinä kovassa ja vaikeassa laillisuustaistelussa, jota silloin käytiin, niin he eivät katsoneet voivansa vaatia toiselta riitapuolelta täydellistä oikeutta; jos he sen olisivat voineet tehdä, niin he epäilemättä silloin olisivat vaatineet, että 1878 vuoden asevelvollisuuslaki olisi ilman muuta pantava käytäntöön ja siis kasarmit heti täytettävät suomalaisella sotaväellä. Mutta sitä he eivät katsoneet voivansa tehdä, vaikka minä luulen, ettei kukaan tunnollinen ihminen voi kieltää, ettei sama eduskunta parhaan kykynsä ja voimansa mukaan koettanut laillisuutta pelastaa ja maan oikeuksia puolustaa.

On valitettavasti niin, että kansainvälisissä oikeustaisteluissa ja ristiriidoissa ei vielä meidänkään päivinämme oikeus ja totuus saa määrätä, vaan niissä määrää usein voimasuhteet. Onhan suurtenkin kansain välillä vielä niin, että kun ne ovat aikansa taistelleet, niin sen, joka miekanmittelyssä on sortunut, täytyy taipua voittajan vaatimuksiin, kysymättä mikä on oikeus. Ja niin on valitettavasti meidänkin suhteemme ja taistelumme kanssa.

Meidän täytyy minun käsittääkseni pitää kiinni siitä sopimuksesta, jonka vuosien 1904—05 valtiopäivillä maan eduskunta teki hallitsijan kanssa. Tähän sopimukseen — tulkittakoon sitä nyt millä tavalla tahansa — sisältyy se, että laillisestikin, sitovasti myönnettiin vuotta 1905 kohti pyydetyt 10 miljoonaa. Toisen riitapuolen vaatimuksena alunpitäin oli, että tämä suoritus tulisi tapahtumaan kolmena vuotena. Eduskunta ei silloin ainakaan kieltänyt tätä ehtoa, vaan se paremmin, ainakin minun käsittääkseni, periaatteellisesti myöntyi siihen, mutta täytännöllisistä syistä ei laillisesti sitoutunut suoritukseen muuta kuin yhdeltä vuodelta. Kun minun käsittääkseni nämät miljoonat periaatteessa on myönnetty, niin meidän on tämä sitoumus täytettävä. Sillä jos sellainen kansa kuin meidän, jonka koko oikeus, koko itsenäisyys perustuu lupauksiin ja vakuutuksiin, ei itse puolestaan täytä lupauksiaan, vaan koettaa niistä lainopillisilla selittelyillä ja advokaattisilla tempuilla päästä vapaaksi, niin eiköhän tällainen menettely olisi sille mitä vaarallisinta tulevaisuuteen katsoen. Jos me vaadimme toiselta puolen sanoissa ja juhlallisissa lupauksissa pysymistä, joille meidän oikeutemme perustuvat, niin meidän täytyy myöskin itsemme ehdottomasti täyttää lupauksemme, vaikkapa ne vaikeiltakin tuntuisivat. Siltä kannalta minä otan tämän asian, ja siltä kannalta katsottuna — vaikka myönnän, että tun-

teeni, jos minä niitä seuraisin, puhuvat kieltävästi — järkeni selittää kumminkin, että nämä pyydetyt miljoonat ovat annettavat.

Voidaan sanoa kyllä: Tämähän on soveliaisuuspolitiikkaa, hyötypolitiikkaa, sehän on sitä samaa, josta perustuslailliset — eli niinkuin täällä on sanottu »nimiperustuslailliset» — ovat muita moittineet. Lausuihan täällä myös lähetekeskustelussa eräs edustaja, nimittäin ed. Hjelt, että kun kerran perustuslailliset puolustavat näiden miljoonien myöntämistä, niin se on samaa kuin he pitäisivät hautauspuhetta perustuslaillisuudelle. Minun vaan täytyy ihmetellä, ettei tämä edustaja ja muut, jotka tällaista väittävät, ole huomanneet, että jos niin olisi asianlaita, tämä hautaus olisi tapahtunut jo vuonna 1905, silloin kuin nuo 10 miljoonaa myönnettiin. Mutta niin ei ole käynyt, koska tuo perustuslaillisuus on vastuksena vielä näilläkin valtiopäivillä, niin hyödyn politiikkaa se onkin mutta sittenkin perustuslaillista.

Minä voin tässä suhteessa vedota erääseen ulkomaalaiseen auktoriteettiin, — koska tietysti ei minun vakuutuksilleni panna suurtakaan arvoa. Minä rohkenen sanoa, että unkarilainen Frans Deàk lienee pantava esikuvaksi perustuslakitaistelussa ja perustuslaillisuuden ymmärtäjänä. Hän asettuu kumminkin aivan samalle kannalle eduskunnan harjoittamaan soveliaisuuspolitiikkaan nähden. Kun oli moitittu, että hän, joka ennen oli niin ritarillisesti taistellut perustuslain puolesta, taipui myöntymään Itävallan hallituksen vaatimuksiin, vaikka Itävalta ei ollut täyttänyt Unkarin kansan kaikkia vaatimuksia, niin hän vastasi seuraavasti: »Muutamat sanovat ehkä, että tämä on opportunismia, soveliaisuuspolitiikkaa. Sitäpä se onkin. Kun on puhe siitä, että toimeenpaneva valta noudattakoon voimassa olevaa lakia, silloin opportunismi ei saa olla määräävänä, sillä lakeja, jotka eivät ole laillisella tavalla muutetut, täytyy tarkasti noudattaa, mutta lakia laatiessa on juuri opportunismi se, jota ei käy syrjäyttäminen. Se lainlaatija, joka ei ota tätä huomioon, luopi harvoin hyvän, tarkoituksenmukaisen lain. Jokainen valtiosääntö, jokainen laki, jokainen laitos on syntynyt opportunismin vaatimuksesta ja on niin kauvan tarkoituksen mukainen, kuin se vastaa sitä.» Tälle samalle kannalle minä asetun ja minä pyydän viitata tätä niille, jotka sanovat, että perustuslaillisuus nyt kysymyksessä olevassa asiassa olisi kärsinyt haaksirikon. Perustuslaillisuus on juuri siinä, että mikään kansalaisryhmä tai yksilö tai virkamies ei ole oikeutettu poikkeamaan laista, s. o. siitä mitä laki määrää; mutta kansan laillinen eduskunta, joka on kansan puolesta valtuutettu päättämään maan kohtaloista, on oikeutettu ja sen tulee ottaa huomioon myöskin mitä maan hyöty ja sen asema vaatii ja mistä se luulee kansalle olevan hyötyä. Siinä juuri on ero perustuslaillisuuden ja laittomuuden välillä.

Lähetekeskustelussa ja osittain tänä iltana on kuultu ja tullaan

kai vielä enempi kuulemaan, kuinka kansa ei muka suvaitse, että miljoonat myönnetään, vaan tulee sen tuomitsemaan. Minä en mene sanomaan, mitä kansa todella sanoisi tästä, sillä sitä lienee meidän kenenkään vaikea mennä vakuuttamaan, me kun tunnemme kukin vaan osan kansaa. Mutta se, minkä tahtoisin sanoa, on, mitä tuo sama unkarilainen suurmies sanoo, ja joka on aivan toista, kuin mitä täällä on esitetty. Hän sanoo: Kun kansa on kerran valinnut meidän edustajakseen, ei se odota, että me menisimme pyytämään siltä neuvoa ja kysymään, miten meidän on tehtävä, mutta se päinvastoin odottaa meiltä neuvoa, sillä kansalla, ja kansalaisilla yleensä ei ole tilaisuutta perinpohjin perehtyä kuhunkin asiaan, mikä on eduskunnan ratkaistavana, ja tuntea kaikkia siihen vaikuttavia syitä, ja senvuoksi ei edusmiehen ole kansalta kysyttävä neuvoa asioista, joita sillä ei ole ollut tilaisuutta tuntea yhtä hyvin kuin edustajalla itsellään, mutta hänen on selitettävä kansalle asian ja tekonsa syyt ja perusteet. Ja minä olen varma, että jos näin tehdään, niin Suomen kansa ei tule tuomitsemaan niitä, jotka nuo miljoonat myöntävät. Mutta minä tahtoisin vielä sanoa, että, jospa nyt niin olisikin, että osan kansalaisten tai suurtenkin joukkojen harhaanviety mielipide tuomitsisi tämän menettelyn, minä sittenkin olisin valmiimpi ottamaan tämän tuomion vastaan, koska se koskee vain minua itseäni persoonallisesti, kuin sen että saisin kansalta aploodeja ja tulisin kukitetuksi, olisin tietoisena siitä, että olen tehnyt työn, josta kansalle ei ole hyötyä. Puhun tämän vakuuttaakseni, että me, jotka olemme vakuutetut, että maan etu vaatii tätä myönnytystä, tekisimme väärin, jos toisin asiasta päättäisimme vain senvuoksi, että voimallisesti sanotaan kansalaisten sitä tuomitsevan. Tämä on todellakin liian vakava asia, jotta se voitaisiin panna agitatsioonikeinoksi tahi jotta voitaisiin ottaa huomioon, mistä hyvä- tai alashuutoja saapi. Tässä täytyy jokaisen edustajan syvimmän vakaumuksensa mukaan päättää. Ja niitä, joitten vakaumus on toinen kuin minun, minä kunnioitan, kunpa vaan heidän toimintansa johtuu todellisesta vakaumuksesta, vaikkakaan en heidän kantaansa hyväksy.

Edustaja Turkialle pyydän sanoa muutaman sanan. Ensinnäkin minä kiitän häntä siitä, että hän esiintyi tällä kertaa asiallisesti, asiallisemmasti kuin minä olen koskaan ennen kuullut ed. Turkian esiintyvän. Minun täytyy myöntää, että hän toi hyviä syitä kannalleen. Minä kunnioitan niitä syitä. Mutta minä en voi niitä sovittaa tähän asiaan. Sillä tässä ovat ensinnäkin meidän lainoppineemme perustuslakivaliokunnassa selittäneet toisin perustuslakejamme kuin edustaja Turkia ja minä luotan heihin ja heidän tietoihin tällä alalla enemmän kuin edustaja Turkian tietoihin. Pyydän edustaja Turkialle vastata hänen kysymykseensä, mitenkä voidaan selittää näitten rahojen myöntämisen tulevan maan hyödyksi

ja parhaaksi, että se minun kannaltani yksinkertaisesti on selitettävissä siten, että kun minä puolestani katson tulevan maalle turmiota, jos ei näitä rahoja myönnetä, minä kun pelkään, — minä en tahdo pelottaa ketään, puhun vaan oman käsitykseni, — että Suomen kansa, jos sen eduskunta kieltää nämä rahat, joutuisi sellaisiin selkkauksiin, sellaisiin taisteluihin, joista me emme niinkään helposti olisi selvillä, vaan niistä voisi koitua maalle turmiota, kun minä tästä olen vakuutettu ja kun näitä selkkauksia välttääkseni tulen myöntämään rahat, niin minä katson, että nämät miljoonat, vaikka se onkin hyvin suuri summa maamme varoihin nähden, näin ollen tulevat maan eduksi käytetyiksi.

Minä luonnollisesti puolustan valtiovarainvaliokunnan mietintöä, koska olen ollut osallisena sitä laatimassa, mutta minä myönnän, että kova kiire oli ja että perustelut ehkä eivät kaikin paikoin tulleet niin sitovia, niin vakuuttavia ja niin täsmällisiä, kuin niitten olisi pitänyt tulla. Senvuoksi minä kyllä olen valmis hyväksymään parannuksia, mitä tässä suhteessa tehdään. Ja minusta oli parannus edustaja Renvallin ehdotus tähän ponteen nähden, joten pyydän häntä kannattaa. Minä nimittäin myös olen sillä kannalla, että eduskunnan nyt, jos se nämät rahat myöntää, on sanottava ensinnäkin se, että eduskunnalla on oikeus päättää koko summan hyväksymisestä taikka hylkäämisestä eikä vain tuon 3,600,000 markan, jota armollisessa esityksessä pyydetään. Tämä on hyvin voimallisesti vastauksessa esiintuotava niillä perusteilla, kuin perustuslakivaliokunta ja valtiovarainvaliokunta ovat esittäneet. Toiseksi on myös minusta selvästi sanottava se, että tällä myönnytyksellä Suomen kansa on täyttänyt sen sitoumuksen, minkä edelliset valtiopäivät ovat tehneet, on täyttänyt kaikki ne ehdot, mitä hallitsija sotilasasian laillisille järjestämiselle oli asettanut, ja että se odottaa nyt hallitsijan puolelta sotilasasiain järjestämistä perustuslakejamme tyydyttävällä tavalla.

Ed. **Yrjö-Koskinen, E. S.:** Joka ainoa tämän eduskunnan jäsen, saapuessaan tänä iltana istuntoon, oli jo sitä ennen järjellään ja omassatunnossaan ratkaissut, mille kannalle hän aikoi kysymyksessä asettua. Hän oli tehnyt sen sitä varmemmin, kun tiesi, että tällä kertaa mahdollisesti riippuu hänen äänestään, kummalle puolelle ratkaisu kääntyy. Minä pyytäisin kysyä: mitä tämä puheiden pitäminen tänä iltana oikeastaan tarkoittaa? Luullaanko, että yksi ainoakaan tämän eduskunnan jäsenistä puheiden johdosta muuttaa kantansa? Ja minä kysyn vielä: onko sopivaa, että eduskunnassa viimeisinä istuntokauden päivinä pidetään tällaista puhenäytelmää, silloin kun on käytävä heittämään arpaa isänmaan kohtalosta. (Hyvä! Hyvä!).

Ed. Danielson-Kalmari: (Äänestys! Äänestys!). Minä olin odottanut, että tänään ainakin ne, jotka käsittävät, että hetki on tärkeä, koettaisivat suunnata keskustelun siihen kysymykseen, joka on pääasia, nim. onko Suomen eduskunnan mahdollinen myöntää se rahamäärä, jonka hallitsija siltä vaatii. Meillä on ennen ollut tilaisuus luoda katsaus taaksepäin tämän kysymyksen esihistoriaan, ja kuten sanottu, minä odotin, ettei tänään tämä esihistoria tulisi ainakaan laajalti esille. Kuitenkin on ed. Renvall pitkässä puheessaan sitä kosketellut ja tehnyt sen kääntymällä nimenomaan erästä lausuntoa vastaan, jonka minä annoin, kun nyt esillä oleva armollinen esitys lähetettiin valiokuntaan, ja hän on tehnyt sen sellaisella tavalla, että minun on mahdotonta sivuuttaa hänen lausuntoaan täydellisellä äänettömyydellä.

Minä myönnän, että hänen asemansa tänä iltana on ollut vaikea, sillä hän tuli sanoneeksi, kun kysymys ensi kerralla oli esillä, että minun silloin tekemäni esitys oli puolue-tarua. Kun hän sittemmin on ollut tilaisuudessa perehtymään asiakirjoihin, niin virallisiin kuin epävirallisiin, on hänen varmaankin täytynyt tunnustaa itselleen, että minun lausuntoni oli joka kohdassa tosiasiain mukainen. Ja herra Renvall on vielä toisessakin suhteessa tänään ollut vaikeassa asemassa. Hän teki syyskuun 10 p:nä — muistaakseni se oli 10 p:nä, kun asia oli esillä — ehdotuksen, joka tarkoitti sitä, että armollisessa esityksessä tehty vaatimus hyljättäisiin. Nyt olemme kuulleet, että hän on johtunut aivan vastakkaiseen ehdotukseen, siihen, että eduskunnan tulisi myöntää hallituksen vaatimat varat. On ymmärrettävää, että näin ollen on tarvittu jonkun verran asianajajan taitoa, jotta voitaisiin peräytyminen peitellä. Siitä tavasta, jolla hän on tehnyt sen, täytyy minun sanoa, että tosiasiat joutuivat siinä hyvinkin räikeällä tavalla syrjään. Siinä ei lainkaan astunut riittävästi esiin se kieltämätön tosiasia, että Suomen eduskunnan luottamusmiehet vuonna 1905 pääkohdissa ehdottivat sen sovittelun, joka sitten toteutui, kun eduskunta teki päätöksensä silloin pyydetyistä miljooneista. Sen sijaan ed. Renvall tahtoi esittää asian sillä tavalla että armollinen esitys 16/29 p:ltä maaliskuuta 1905 oli täydellisesti sopusoinnussa — kerran hän sanoi vain „sopusoinnussa", kerran ellei useammin hän sanoi „täydellisesti sopusoinnussa" — sen ehdotuksen kanssa, jonka silloinen senaatti oli asiasta hallitsijalle esittänyt. Ja tässä nyt tosiasiat ovat aivan toiset; sillä armollinen esitys ei jättänyt valtiosäätyjen päätettäväksi koko anottua rahamäärää. Silloinen senaatti puolestaan oli ehdottanut, että eduskunta saisi päättää koko rahamäärästä. Armollinen esitys ei sisältänyt lainkaan selvää tunnustusta siitä, että asevelvollisuusasia oli lopullisesti ratkaistava Suomen perus-

tuslakien mukaan valtiosäätyjen myötävaikutuksella. Silloinen senaatti oli ehdottanut hallitsijalle, että hän esityksessään antaisi aivan nimenomaisen lupauksen, että asevelvollisuusasia oli lopullisesti järjestettävä maamme perustuslakien mukaan Suomen valtiosäätyjen myötävaikutuksella. Onko näin ollen oikein väittää, että senaatin ehdotus oli täydellisessä sopusoinnussa armollisen esityksen kanssa?

Ja vielä yksi seikka. Senaatti silloin oli pitänyt silmällä ei hetken voittoa vain, mutta myöskin tulevaisuutta ja tulevaisuuden tähden se oli valmis tyytymään siihen, että Suomen kansa sillä hetkellä voittaisi näennäisesti vähemmin kuin mitä eduskunnan luottamusmiehet olivat ehdottaneet. Senaatti ei ehdottanut kutsuntain täydellistä lakkauttamista, vaan se ehdotti järjestelyä, jonka kautta kutsuntain lakkauttaminen olisi tullut täydelleen lailliseksi, koska Suomen eduskunnalta, Suomen valtiosäädyiltä olisi pyydetty valtuutusta niiden jatkamiseen. Ja niinkuin siitä aikaisemmin on ollut puhe, tarkoitus oli sillä tavoin säilyttää Suomen kansalle edes pieni oman sotaväen keskus, jonka ympärillä sitten maamme sotalaitoksen uudistaminen olisi voinut tapahtua.

Ed. Renvall on vielä puhunut siitä, että silloinen senaatti esitti hallitsijalle valtiosäätyjen vastauksen miljoonaasiassa aivan puutteellisesti — erehdyttävästi muistaakseni hänen sanansa kuului. Minä puolestani en tahdo mennä lainkaan arvostelemaan, oliko senaatin menettely oikea, kun se kirjelmässänsä hallitsijalle rajoittui puhumaan yksistänsä rahamäärän myöntämisestä vuodeksi 1905. Minä en myöskään tiedä, onko valtiosäätyjen vastaus hallitsijalle esitetyssä esitysnootissa kerrottu tarkemmin, kuin senaatin alistuksessa, mutta sitä johtopäätöstä, jonka ed. Renvall tässä teki, minä en voi katsoa oikeaksi. Hän nimittäin väitti, että hallitsija ei ole saanut tietää, mitä valtiosäädyt tästä asiasta ovat lausuneet, ja hänen esityksensä sisälsi ilmeisesti sen olettamuksen, että silloinen senaatti ei olisi myöhemminkään tullut esittämään näitä valtiosäätyjen perusteluja hallitsijalle. Minä oletan, että kun olisi noussut kysymys miljoonain suorittamisesta vuosilta 1906 ja 1907, niin ketkä Suomen miehet olisivatkaan olleet Suomen hallituksessa, he silloin olisivat hallitsijalle esittäneet, mitä eduskunta tästä asiasta oli sanonut. Ja minä oletan, että se suomalainen mies, joka on ollut esittämässä maamme asioita hallitsijalle melkein koko sen ajan, joka on kulunut suurlakosta, ei suinkaan ole laiminlyönyt velvollisuuttaan saattaa hallitsijan tietoon, mitä eduskunta vuonna 1905 tästä asiasta lausui. Sillä hänen aikanaan virisi, niinkuin asiakirjoista näemme, jo viime vuoden keväällä, kysymys näiden miljoonain suorittamisesta vuosilta 1906 ja 1907, ja silloin se hetki tuli, jolloin 1905 vuoden val-

tiopäiväin lausunto tässä kohden ehdottomasti oli hallitsijan tietoon saatettava.

Kun täten tässäkin istunnossa ed. Renvallin lausunnon johdosta minun on täytynyt luoda katsaus taaksepäin, niin olisi minulla kyllä lausuttava lisää siihen, mitä mainitsin, kun asia ensi kertaa täällä oli esillä, mutta en tahdo suinkaan siinä mennä pitkälle. Sanon vaan sen, että viralliset asiakirjat näyttävät, että nykyinen senaatti on koettanut säilyttää Suomen kansan suorittamasta nyt pyydettyjä rahavaroja vuosilta 1906 ja 1907. Tämän harrastuksen isänmaallinen tarkoitus on selvän selvä ja kaikkea tunnustusta ansaitseva, mutta ei se saa estää sitä tosiasiaa lausumasta, että tämä menettely sittenkin on omansa herättämään epäilyksiä. Sillä kieltämätöntähän on, että eduskunnan luottamusmiehet, samalla nykyisen kotimaisen hallituksemme johtavat jäsenet aikoinaan tarjosivat 10 miljoonaa vuodessa siksi kun asevelvollisuusasia saataisiin lopullisesti eduskunnan myötävaikutuksella sovituksi. Ja sitten valtaan tultuansa, suurlakon muutosten jälkeen, he ovat käyttäneet muuttunutta valtiollista asemaa pelastaakseensa Suomen kansaa näiden rahamääräin, heidän itsensä eduskunnan puolesta ja nimessä tarjoomien rahamääräin suorittamisesta. Tämä kuitenkin antaa aihetta vakaviin epäilyksiin ja asian meno on osoittanut, että se oli valtiollinen erehdys, ettei Suomen senaatti pysynyt siinä tarjouksessa, jonka sen johtomiehet olivat kansan eduskunnan jäseninä aikanansa tehneet ja joka periaatteellisesti sisältyi myöskin vatiosäätyjen päätökseen vuodelta 1905.

Se nyt entisyydestä. Nyt on ratkaistava, mitä tällä hetkellä on tehtävä ja silloin minun käsittääkseni se, mitä on tapahtunut ja joka on nähtävänä niin virallisissa kuin epävirallisissakin asiakirjoissa, kehottaa meitä täyttämään, mitä on enemmän tai vähemmän sitovasti, enemmän tai vähemmän muotoja noudattaen Suomen kansan puolesta luvattu. Tämä yksinänsä riittäisi minulle nyt pyydettyjen varain myöntämiseen. Mutta sen ohessa minäkin, niinkuin useat puhujat täällä, olen täysin vakuutettu siitä, että näiden varain myöntäminen tällä hetkellä tapahtuu Suomen kansan hyödyksi ja parhaaksi. On itsestänsä selvää, että valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja on laajemmalta esittänyt minkätähden hän ja hänen kanssaan mainittu valiokunta on katsonut rahain myöntämisen maamme edun mukaiseksi. Minä rajoitun siihen, että minä täydestä vakaumuksesta yhdyn hänen lausuntoonsa.

Ed. **Alkio:** Minä voisin muuten kyllä luopua puhevuorosta, mutta kun edustan niitä, jotka kieltävät varojen myöntämisen Venäjän sotilaslaitoksen hyväksi, niin pyydän kuitenkin saada ilmaista ajatukseni.

Jo siinä lausunnossa, jonka tämän asian johdosta annoin silloin kun se ensi kerran oli esillä eduskunnassa, mainitsin pääasiassa ne syyt, minkävuoksi olin johtunut siihen, että minun täytyi kansan edustajana asettua näiden varojen myöntämistä vastustamaan. Tahtoisin tähän vain lisätä vielä sen, että mielestäni me nykyhetkellä seisomme aivan samanlaisen aseman edessä kuin helmikuussa 1899 — tämä on minun mielipiteeni — ja kun minä puolestani olen aina pitänyt erehdyksenä helmikuun manifestin silloista julkaisemista, jota myös pidettiin muodollisena asiana, niin samalla tapaa käsitän tämän. Meidän on nyt pitäminen kiinni siitä, ettemme laske semmoisia tapoja käytäntöön suhteessamme Venäjään, etteme ala tunnustamaan sellaisia myönnytyksiä, jotka kenties tavaksi tultuaan tulevat olemaan raskaana painona Suomen kansan vastaiselle menestymiselle.

Arm. esitys jo sellaisenaan panee voittamattomia esteitä varojen myöntämiselle, siksi että esityksessä ei ensikään mainita siitä, millä tavalla hallitus aikoo vastaisuudessa sotilaslaitoksen maassamme laillisella tavalla järjestää. Senvuoksi on minun mielestäni selvää, että kun tässä suhteessa ei ole minkäänlaisia takeita annettu siitä, että hallitus tulisi ensimäisessä tilassa, ennenkuin uusia varoja samalla tavalla kysytään, järjetämään sotilaslaitoksen laillisella tavalla, katson velvollisuudekseni vastustaa arm. esityksen hyväksymistä.

Kun minulla sen lisäksi on aavistus, että tällä asialla on verrattain paljon yhteistä sen kehityksen kanssa, minkä helmikuun manifesti toi Suomen oloihin, kun minä epäilen, että tarkoituksena tässä on koettaa saada eräs Suomen tärkeimpiä valtiollisen itsenäisyyden ilmiöitä, nimittäin kotimainen sotilaslaitos, vähitellen syrjäytetyksi sillä tavalla, että sotilaslaitosta tässä maassa ei enää tulla järjestämään Suomen perustuslakien määrittelemällä tavalla, vaan että meidän sotilaslaitoksemme tulee vastaisuudessa järjestettäväksi sillä tapaa kuin helmikuun manifesti määritteli siitä, millä tavalla Suomessa yleisvaltakunnallisia asioita järjestetään — kun minä pelkään, että meillä on tässä edessämme kysymys, jota ennen kaikkea ajatellaan rajan tuolla puolen järjestettäväksi yleisvaltakunnallisena asiana, niin minä senvuoksi en katso oikeudekseni tällä kertaa myöntää niitä varoja, varsinkin siihen nähden, että arm. esitys ei anna minkäänlaisia takeita siitä, että Suomessa saataisiin sotilaslaitos vastaisuudessa järjestää maassamme voimassaolevan perustuslain mukaan.

Tässä ovat myös useammat puhujat tuoneet esiin arveluita siitä, mitä seurauksia olisi, jos tällä kertaa näiden varojen myöntämistä vastustettaisiin ja se kiellettäisiin. Minun mielestäni on kansaneduskunnan uskallettava lausua hallitsijalle selvästi mielipiteensä (Hyvä!). Me olemme routavuosina tottuneet valittamaan sitä tosi-

asiaa, että hallitus ei ole — missä määrin se on ollut siihen tilaisuudessa, en tiedä — aina lausunut asioissamme kansan selvää mielipidettä Venäjän hallitsijalle, joka samalla on myös Suomen hallitsija. Me olemme nyt tulleet siihen asemaan, että Suomen kansalla on tilaisuus selvästi itse ilmaista mielipiteensä hallitsijalleen. Eihän tämä mielipiteen ilmaisu siltä ole mikään kapinanjulistus! Ellei Suomen eduskunta uskalla ilmaista hallitsijalle, että me emme voi myöntää minkäänlaisia varoja sotilaslaitoksen ylläpitämiseksi tässä maassa, ennenkuin olemme saaneet selvyyden siitä, että tänne palaavat täysin lailliset olot, niin kuka sen uskaltaa? Jos eduskunta tämän lausumisen tilaisuuden syrjäyttää, käsitän minä puolestani asian siten, että eduskunta silloin ei ole tehnyt sitä velvollisuutta, minkä kansa on sen tehtäväksi pannut.

Kun tulen uudestaan siihen, että meillä mahdollisesti joskus vastaisuudessa taasen on asema sellainen, että kansanedustajain suun kautta ei saa puhua hallitsijalle, vaan että yksin hallitus puhuu hallitsijan kanssa, niin en käsitä, miten silloin kansalaiset voivat velvoittaa hallitusta uskaltamaan sitä, mitä kansan eduskunta ei ole uskaltanut.

Täällä on sitäpaitsi tätä mietintöä puolustettu tavalla, joka arveluttavassa mitassa antaa varojen myöntämiselle erään luonteen, jota sille ei ainakaan pitäisi antaa. Perustelussaan lausuu nimittäin valiokunta, että näiden varojen käyttäminen voidaan katsoa olevan maan hyödyksi ja parhaaksi. Kun minä en tätä lausemuotoa saata hyväksyä, koska mielestäni nämä varat eivät ole maan hyväksi käytetyt, eivätkä vastedes voi tulla tällä tavalla käytetyksi maan hyödyksi, en tämänkään johdosta voi myöntää tämän mietinnön perusteella näitä varoja annettavaksi.

Sitten ed. Ahmavaara huomautti, että vuoden 1905 valtiopäivät olivat myöntäneet nämät varat ja että näin ollen meidän velvollisuutemme olisi, ollaksemme lojaalisia, myöskin vahvistaa tämä myönnytys, ettemme advokaattitempuilla pyrkisi sitoumuksistamme vapautumaan. Nyt kuitenkin sanoo perustuslakivaliokunta, jonka lausunto on tähän mietintöön yhdistetty tällä tavalla: „Valiokunnan mielipide on siis, että 1904—05 vuoden valtiopäivien päätös perustuslain mukaan velvoittaa rahamaksun suorittamisen ainoastaan vuodelta 1905, joten siis eduskunta perustuslain kannalta on vapaa harkitsemaan, onko rahamaksua myönnettävä myöskin vuosilta 1906—07". Ja kun minä tässä suhteessa luotan perustuslakivaliokunnan auktoriteettiin, täytyy minun paheksua, että täällä on lausuttu sellainen ajatus, että muka advokaattitempuilla pyrimme vapautumaan siitä, johon kerran olemme sitoutuneet vain vuodeksi 1905.

Minä siis vastustan näitten varojen myöntämistä tämän lau-

suntoni perusteella viittaamalla vielä siihen, mitä olen ennen ollut tilaisuudessa lausumaan.

Senaattori **Mechelin:** Katson velvollisuudekseni esillä olevassa kysymyksessä käyttää puheenvuoroa, mutta vain lyhykäisesti, ryhtymättä koskettelemaan sellaisia seikkoja, joilla ei ole merkitystä pääasiaan nähden.

Valtiovarainvaliokunnan ehdottaman määrärahan myöntäminen on, vakaumukseni mukaan, maamme edun vaatima. Syyt sen myöntämiseen ovat niin painavat, että niiden edestä pitäisi väistyä kaikkien epäilysten, joita eräiltä näkökohdilta sitä vastaan on voitu esiin tuoda.

Tässä ei tarvitse tulla kysymykseen mistään maamme oikeudesta luopuminen. Tässä on ainoastaan kysymys niitten raha-asianluontoisten väliaikaisten toimenpiteitten lopullisesta järjestämisestä, jotka havaittiin tarpeen vaatimiksi vaikeassa ajankohdassa.

Että tätä asiaa voidaan järjestää lainmukaisella tavalla, sen on perustuslakivaliokuntakin osoittanut. Ja eduskunnalla on tilaisuus vastauksessaan täydellisesti lausua mielipiteensä tämän asian yhteydessä olevista kysymyksistä.

Ed. **Snellman:** Täällä on puhuttu tänä iltana miljoonain myöntämisen ja vastustamisen puolesta. Minä puolestani olen vastustavalla kannalla ja kantani perustan seuraavaan:

Vuoden 1878 asevelvollisuuslaki on tänäkin päivänä voimassa. Sen lain ovat valtiopäivät ja hallitsija yhtenä säätäneet, vaikka tosin hallinnollisella toimenpiteellä on sitte sotajoukkomme hajoitettu. Ja kun arm. esityksessä ei ole vähintäkään viittausta ja takeita siitä että tämä mainittu asevelvollisuuslaki tulisi jälleen käytäntöön, eikä siitäkään että eduskunnalle annettaisiin tilaisuus koko sotilaskysymyksemme toisin järjestämiseen, enempää kuin siitäkään ettei korvausvaatiminen tulisi jatkumaan, niin minä puolestani en nyt tällä kertaa voi näitä vaadittuja varoja myöntää valtakunnan rahastoon, vaan yhdyn kolmanteen vastalauseeseen.

Ed. **Raunio:** Koska täällä on asia jo kyllä laajasti esitetty niiden puolelta, jotka myöntävät nämä varat käytettäväksi Venäjälle, täytyy minun tulkita niitä tunteita, joita kansan syvät rivit tämän asian johdosta tuntevat. Kansa odottaa, että ne varat, joita se työtaakan rasittamana ja verojen painostamana maksaa yhteiskunnalle, käytettäisiin maan ja kansan henkiseksi ja aineelliseksi hyödyksi parhaalla tavalla. Sen suurin toivo on päästä osalliseksi sivistyksestä ja saada suuriakin taloudellisia pa-

rannuksia, joihin yhteiskunnan varat tyyten hupenisivat. Mutta, katkeruudekseen kansa huomaa, että kokonaista 20,000,000 sen varoista aijotaan käyttää tarkoitukseen, joka sotii sen *oikeus-* ja *siveys-käsitteitä* vastaan. Se kärsii vielä enemmän, kun nuo varat menevät Venäjän sotilastarkoituksiin. Kansa ei voi hyväksyä sitäkään perustetta tahi pitää pätevänä, oikeuttavana syynä noiden rahojen myöntämiseen sitä, että ne otetaan jonkunlaisena korvauksena siitä hyvästä kuin meidän asevelvollisuutemme lakkautettiin. Sittenkin mieluummin se olisi suonut järjestyvän tämän asian perustuslain mukaisesti, johon edellytykseen 1905 vuoden valtiosäätyjenkin päätös näyttää nojautuvan. Kansan pohjakerrokset ymmärtävät jo arvostella sen valloituspolitiikan laatua, jota suuret valtiot harjoittavat. Ne tietävät siinä piilevän yksityistuottajan ja omistajan edut. Ja ne huomaavat myös, että naapurimaassamme noita heidän miljooniaan käytetään kapitalismin ja byrokratian lujittamiseksi. Kansamme itsetuntoon heränneenä käsittää myöskin, että Venäjän nykyinen politiikka kansan pohjakerroksiin nähden harjoittaa kaikkea mahdollista väkivaltaa siellä olevan köyhälistön vapauspyrkimyksille. Se luja veljeys ja yhteistunne, joka jo on herännyt ja on välttämätöntä eri maiden proletariaatin välillä, sekä on luonnollinen seuraus kapitalismista, herättää syvää myötätuntoa Venäjän köyhälistön taistelulle, sille taistelulle, jota se käy, päästäkseen kapitalismin ja byrokratian kahleista. Sitä varten on katkeruus myöskin niin syvä, kun tiedämme meidänkin 20 miljoonaamme oivaksi tueksi, „sisällisen kurin ja rauhan pitämisessä" niinkuin sitä sanotaan silloin, kun kansan reformi- ja vapautusharrastuksia kahlehditaan. Jos siis kansamme katkeruus on suuri, kun ei sillä ole tilaisuutta uhratuilla 20 miljoonalla kohottaa omaa asemaansa, niin sitä katkeruutta vielä lisää käsitys siitä, mikä merkitys noilla varoilla on Venäjän köyhälistölle.

Niissä asiakirjoissa vuodelta 1877—78, jotka ovat syntyneet käsitellessä arm. esitystä Suomenmaan säädyille yleisen asevelvollisuuden toimeenpanemisesta maassa, lausutaan mietinnössä seuraavaa: että yleisen asevelvollisuuden periajatuksia noudattaessa monissa paikoin on menty liiallisuuksiin siten, että se on vaikuttanut vahingollisesti ja lamauttavasti kansan aineellisessa ja henkisessä kehityksessä. — Kuinka paljon suurempi syy meillä on näistä 20 miljoonasta sanoa sillä tavalla. Kuinka taantumukselliselta nykyinen menettely hallituksen puolelta meidän silmissämme näyttää! Saman asian käsittelyssä vuonna 1877—78 on eräs Gustaf Silfversvan vastalauseessaan sanonut seuraavaa: „Minä en pidä arvostelua kestävänä sitä, kun pakotetaan ase kädessä puolustamaan isänmaatansa silloin kuin ei pakkotarve vaadi". Ja vielä hän lausuu: „Valtion voima yksityisen persoo-

nan ylitse ei ulotu niin pitkälle että häntä voisi pakoittaa tekoihin, jotka sotivat hänen uskonnollista ja siveellistä vakaumustaan vastaan". Kuinka kaukana meidän valtiomiehemme ja hallituksemme ovatkaan noista ihanteista! Uskontokin siveyskäsitteineen saa syrjäytyä, kun on kysymys joukkomurhasta muutaman eduksi, ja kokonaisen kansan, ainakin sen pohjakerroksien vakaumus saa astua syrjään 20 miljoonan kysymyksessä. Hallitus ei näy kansan vakaumukselle panevan arvoa.

Hyvin arvaan, että valtioviisaat sanovat lyhytnäköisyydeksi vastustusta kysymyksessä olevassa asiassa. Kuitenkin tuntuu kansan suurimman osan mielestä asia toiselta. Muistelkaamme vaan aikoja taaksepäin. Johtakaamme mieleemme toimintatavat ja voitot. — Tämä nykyinen menettely on mielivaltaa ja se ei ainakaan herätä kunnioitusta, sitä uskoa, joka kansalla on ollut ja tulisi olla hallitukseen. Päinvastoin kansa näkee että taantumuksellinen väkivalta on sitä vastaan käymässä ja sen voitettavana, ennenkuin sen henkinen ja aineellinen asema paranee. Äsken mainitsemani vastalauseentekijä lausuu vielä, että hänen mielestään hyvin laitettu kansallismiliisi eli kansanpuolustus on meidän maallemme ainoa sovelias sotalaitos. Silloin jo siis omaksui hän ne käsitteet isänmaan puolustuksesta kuin meidänkin aikamme kansan pohjakerrokset. Me työläisnaisetkin, jotka kärsimme nykyisestä sotalaitoksesta, koko siitä hengestä, joka siellä vallitsee, joka vaikutuksillaan turmelee nuorukaisten siveelliset käsitteet ja raaistaa heidän sydämensä, olemme valmiit hyväksymään yhteiskunnallisen ja valtiollisen elämämme vielä tällä asteella ollessa tuollaisen kansan puolustuslaitoksen, kun tiedämme että rauhanaate, se omantunnon siveyskäsitteen mukainen yhteiskuntatila on toistaiseksi vielä mahdoton toteuttaa niin kauvan kuin valtiot ja yksityiset kilpailevat yksilöllisistä eduistaan. Me olemme valmiit kasvattamaan poikiimme velvollisuudentuntoa ulkopuolella kasarmielämän vaikutuksia ja vapaaehtoisuuden tiellä. Toivomme on, että asevelvollisuusasia järjestetään kansan oikeudentuntoa vastaavalla tavalla ja mieluummin laillisessa järjestyksessä ja 20 miljoonaa käytettäköön oman kansan hyödyksi.

Kaiken tämän nojalla yhdyn valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitettyyn ensimäiseen vastalauseeseen.

Ed. **Runeberg**: Redan vid den debatt, som egde rum, då den nåd. prop. remitterades till utskott, var jag i tillfälle att framhålla de synpunkter, från hvilka enligt mitt förmenande denna fråga borde betraktas. Jag skall icke nu inlåta mig på dem. Men jag framhöll då tillika, att jag icke kunde definitivt uttala mig förrän en fullständig utskottsberedning i frågan förelåg, och jag ber nu på grund af den utredning, som föreligger,

särskildt i grundlagsutskottets betänkande, för hvilket jag liksom väl sannolikt flertalet af landtdagens medlemmar är utskottet uppriktigt tacksam, att få uttala, att den tvekan, som möjligen tidigare hade kunnat förefinnas, helt och hållet har gifvit vika. Och jag måste uppriktigt säga, att till aflägsnande af hvarje spår af tvekan i icke oväsentlig mån bidragit den reservation, som hr Estlander bifogat betänkandet, och det yttrande, han i dag afgifvit. Det synes mig att, om emot förslaget att utbetala den fordrade summan icke kan anföras några mera vägande rättsliga skäl, än de hr Estlander uti sin reservation framhållit, så är detta ett bevis för att verkligt betydande sakliga skäl icke kunnat anföras. En fråga af den natur som förevarande kan ju icke afgöras genom långsökta juridiska konstruktioner.

Jag skulle icke hafva begärt ordet, om jag icke därtill hade blifvit föranledd genom hr Turkias andragande, då han med stor säkerhet framhöll detsamma, som han i sin reservation uttalat, nämligen att ingen väl kunde påstå, att utbetalandet af dessa medel vore till landets gagn och bästa. Sedan jag begärde ordet, hafva särskilda talare framhållit, huru som det just är ifrån synpunkten af landets gagn och bästa, som denna fråga måste bedömas och från synpunkten däraf, som man måste komma till det resultat, att denna utbetalning bör ske. Jag kan helt och hållet förena mig om det yttrande, som i detta afseende nyss gjordes utaf frih. Palmén, och jag vill därför icke upptaga tiden med att utförligare inlåta mig på ett bemötande af hr Turkias påstående. Jag vill endast fråga hr Turkia, om aldrig hos honom vaknat en tanke på, att landets gagn och bästa befordras genom allt, som befäster landets kredit i detta ords vidsträcktaste bemärkelse, ekonomiskt, moraliskt och politiskt. Jag vill fråga honom, om icke landets gagn och bästa mer än af någonting annat lider på, om förtroendet för landet på vägande grunder bringas att svikta, om icke landets gagn och bästa på det allvarligaste skadas, ifall man med skäl kan säga att med detta folk kan man icke ingå en öfverenskommelse, ty, då det gäller att uppfylla den, så finner detsamma på undanflykter för att undgå uppfyllandet af sina förpliktelser. Jag vill fråga hr Turkia, om han tror, att landets medel endast användas till landets gagn och bästa, då de användas inom landets gränser. Man kunde ju anföra exempel af mångahanda slag. Jag vill nämna blott ett. Jag vet icke, om i Frankrikes grundlag på samma sätt som i Finland finnes i ord uttaladt, att statsmedlen skola användas blott till landets gagn och bästa, men jag vet, att denna grundsats för hvarje land är den afgörande vid beslutandet om användningen af landets medel. Tror hr Turkia, att de miljarder, som Frankrike utbetalade till Tyskland, icke användes till landets gagn och bästa, fastän de

öfverlämnades åt motståndare, och tror hr Turkia, att, om förhållandet sedan fredsslutet mellan Frankrike och Tyskland hade förändrats så, att Frankrike hade förmått att undandraga sig utbetalandet af dessa miljarder, detta land skulle hafva gjort det? Frågan om landets gagn och bästa är den afgörande för mig liksom för andra, och det är hänsynen till landets gagn och bästa och landets ära, som främst är afgörande för mig, då jag tillstyrker godkännandet utaf dessa medels utbetalande.

Det hade ju varit önskvärdt, om statsutskottet skulle hafva varit i tillfälle att fullständigare och bestämdare motivera de klämmar, till hvilka det kommit, och framhålla de förutsättningar, under hvilka anslaget kan beviljas, men som här redan framhållits, så är det väl självfallet, att landtdagens svarsskrifvelse kommer att grunda sig uppå hvardera de utskotts uttalanden, som nu föreligga, och att skrifvelsen i väsentlig mån måste upptaga hvad grundlagsutskottet framhållit.

Hvad lydelsen af själfva klämmen beträffar, så ber jag att få förena mig om hr Renvalls förslag.

Ed. **Neovius, A.**: Vid den sak, som är föremål för dagens öfverläggning, har från första början kommit att häfta en icke ringa oklarhet. För dem, hvilka i denna oklarhet finna en nödvändighet att bevilja ifrågavarande bidrag, framstår det som en synnerligen angelägen sak att för framtiden göra allt, hvad som kan göras, för att undvika att samma oklarhet vidare måtte låda vid detta ärende. Det hade varit önskligt, om statsutskottet kunnat i sitt betänkande införa ett förslag till svarsskrifvelsens lydelse och om landtdagen hade haft den nödiga tiden för att om ett sådant förslag öfverlägga och besluta. Då hade hvarje landtdagsman varit på förhand viss om, hvad som i svarsskrifvelsen komme att ingå och hade sålunda kunnat bedöma, hvad han varit med om icke blott med afseende å klämmarna, utan äfven med afseende å motiveringen. Som saken nu ligger, finnes ju ingen annan utväg än att expeditions- och justeringsutskotten få utföra arbetet att sammanställa svarsskrifvelsen, men i liknande fall förut hafva dessa utskott till sin ledning haft de betänkanden, som specialutskotten i förekommande ärende aflåtit. Hvad nu föreliggande fråga beträffar, synes mig en tillfredsställande sådan ledning saknas i det betänkande, som således bör ligga till grund för svarsskrifvelsen, nämligen statsutskottets betänkande. Det är förklarligt, att det blifvit kort, men det innehåller tankar, det har genomträngts af en anda, som jag för min del icke kan godkänna. Och det är i betraktande däraf, som jag sett mig tvungen att till betänkandet foga en reservation. Ty skulle nu statsutskottets betänkande utan vidare godkännas, så hade expeditionsutskottet

till sin ledning väsentligen detta betänkande, och då skulle vi kunna befara, att utskottet icke visste hvad landtdagens åsikt varit, exempelvis i frågan om vederlagsteorin. Ty det är på denna teori utskottets majoritet ställt sig, åtminstone efter ordalydelsen i betänkandet. Man kan säga, att expeditionsutskottet kunde till stöd för sitt redaktionsarbete använda äfven grundlagsutskottets betänkande. Det är äfven fallet i viss mån; men då dessa betänkanden särskildt i fråga om vederlagsteorin stå i strid mot hvarandra, blir för expeditionsutskottet uppgiften att formulera, hvad landtdagen velat, rätt invecklad. Här gäller, som jag antydde i början, att undvika missförstånd, och då vi nu icke kunna här besluta svarsskrifvelsens innehåll, synes det mig åtminstone af vikt, att klämmarna innehålla åtminstone så mycket, att svarsskrifvelsens anda och riktning blefve angifna. Det är denna tanke, som föranledt mig att formulera mina klämmar något vidlyftigare, än hvad som torde vara alldeles vanligt. Det är tre omständigheter, som synas mig böra fastslås: 1) represensationens rätt i fråga om dispositionen af statsmedlen; 2) huruvida man vill eller icke vill godkänna vederlagsteorin — jag för min del godkänner den icke; 3) att man bör hafva omsorg därom att, då nu beslut fattas om bidrag, oaktadt den förutsättning, hvarunder föregående landtdag fattade sitt beslut, icke blifvit uppfyld, detta icke skulle fattas så, som skulle med dagens beslut denna förutsättning annulleras. Dessa tre omständigheter synas mig böra utsägas på ett sätt, som är säkerställdt mot missförstånd, och det är detta jag sökt göra i tredje reservationen. Jag tillåter mig föreslå, att denna reservation måtte godkännas, dock med den ändring, att den andra klämmens sista rader skulle få lydelsen: „skall af statsmedel för ryska riksskattkammaren erläggas".

Ed. **Söderholm:** Jag ber endast att i korthet få ansluta mig till de synpunkter, som uttalats i hr Neovius' reservation och som nu vidare af honom utvecklats. Emellertid har jag icke kunnat förena mig om de klämmar, som ingå i reservationen, detta på den grund att de synas mig icke stå i full öfverensstämmelse med hvarandra. I den första klämmen förklarar reservanten, att han icke kan godkänna propositionen, i den andra säger han, att han beviljar det begärda anslaget. Det är denna formella inkonsekvens som föranleder mig att föreslå, det landtdagen ville omfatta en något annorlunda formulerad kläm. Jag tillåter mig nämligen vördsamt hemställa, att landtdagen skulle godkänna en kläm af följande innehåll:

att landtdagen, under uttalande af att de förutsättningar, från hvilka den nåd. propositionen utgår beträffande dispositionen af

finska statsmedel, stå i strid med Finlands författning och äro egnade att medföra en inskränkning af folkrepresentationens grundlagsenliga självbeskattningsrätt; samt

att dessa förutsättningar förty icke kunna af landtdagen godkännas, beslutat att,

enär Finlands Ständers svar å nåd. propositionen vid 1904—05 års landtdag angående bidrag till ryska riksskattkammaren lämnat rum för den tolkning, att sådant bidrag till tio miljoner mark ställts i utsikt äfven för åren 1906 och 1907, och under vidhållande af den till grund för sagda svar liggande förutsättningen att militärfrågans lösning i grundlagsenlig ordning icke vidare fördröjes,

ytterligare ett belopp af tjugu miljoner mark skall af finska statsmedel en gång för alla till ryska riksskattkammaren erläggas.

Ed. **Setälä**: Se asia, joka on käsiteltävänä, on tosiaankin siksi vakava, että sitä ei saata kuitata vain tavallisilla prosessiväitteillä, joita asianajaja tekee, kun hän alottaa riitajutun puolustuksen.

Minä en tahdo tässä laajalti puhua tämän asian oikeudellisesta puolesta, koska minä täydellisesti seison niiden mielipiteiden takana, joita perustuslakivaliokunta tähän nähden on esittänyt. Kuitenkin tahtoisin sanoa muutaman sanan sen johdosta, että eräs puhuja voimakkaasti on pannut painoa siihen, että me emme ole oikeutetut missään tapauksessa myöntämään kyseessä olevaa rahamaksua, koska 1878 vuoden asevelvollisuuslaki ei ole laillisessa järjestyksessä kumottu. Tämä laki ei suinkaan ole kumottu laillisella tavalla, päinvastoin, sen syrjäytys on tapahtunut kerrassaan laittomasti. Mutta tosiasia joka tapauksessa myöskin on, että Suomen valtiosäädyt 1904—05 vuosien valtiopäivillä eivät katsoneet voivansa vaatia suomalaisten sotajoukkojen uudelleen asettamista tämän lain mukaan. Mikä siihen lienee ollutkin syynä, ei ole tässä yhteydessä syytä laajemmalti arvostella. Pääsyynä epäilemättä oli se, että katsottiin, että 1878 vuoden laki oli sen jälkeen, kuin se oli hallitsijan mahtikäskyllä käytännöstä lakkautettu, jo siksi vanhentunut, että ei tahdottu pyytää sitä semmoisenaan uudelleen käytäntöön pantavaksi. Eihän nyt sosiaalidemokraattienkaan puolelta ole, ainakaan valtiovarainvaliokunnassa, katsottu voitavan edes yhtyä siihen, että pyydettäisiin asevelvollisuusasian järjestämistä *perustuslaillista* tietä, vaan on sen sijaan pyydetty esitystä miliisin asettamisesta.

Mutta aivan riippumatta siitä, mitä me ajattelemme 1878 vuoden asevelvollisuuslaista, joka ei missään tapauksessa ole oikeudellisesti kumottu, on eduskunnalla epäilemätön oikeus joko myöntää tai kieltää määrärahoja, jotka se harkitsee myönnettäviksi tai kiellettäviksi — sitä ei asevelvollisuuslaki estä. Asevel-

vollisuuslaki sisältää kyllä sen, että kustannukset suomalaisesta sotaväestä suoritetaan osittain sotilasrahastosta, osittain niistä rahoista, mitä eduskunta sen lisäksi myöntää. Mutta mitään enempää kuin mitä sanat sisältävät, emme ole oikeutetut tästä johtamaan. Mitä sotilasrahastoon tulee, niin on siitä puhuttu perustuslakivaliokunnan mietinnössä. On huomautettu, mitenkä se on syntynyt jaotuslaitoksen tuloista, mutta myöskin mitenkä ensimäiset suomalaiset valtiopäivät, Porvoon valtiopäivät, katsoivat olevansa oikeutetut yhdessä hallitsijan kanssa määräämään miten näitä varoja oli vastaisuudessa käytettävä; Porvoon valtiopäivät nimittäin myönsivät jaotuslaitoksen tulot kruunun rahastoon. Niitä käytettiin Porvoon valtiopäivien jälkeen eri tavoilla: osittain ruotujakoisen sotaväen eläkkeihin, lyhyenä aikana ruotujakoisen sotaväen ylläpitoon, mutta hyvin suureksi osaksi maassa sijaitsevaa venäläistä sotaväkeä varten, vieläpä semmoisiinkin tarkoituksiin, jotka olivat kokonaan ulkopuolella sotilastarpeita, niinkuin esim. 1868 vuoden rautatielainan vuotuismaksujen suorittamiseen. Asevelvollisuuslain 122 § sisällyksellään kyllä sai aikaan sen, että sotilasrahasto, jonka käyttämisestä hallitsija 1809:n jälkeen oli yksin määrännyt, tuli eduskunnan ja hallitsijan yhteisesti käytettäväksi, mutta se seikka, että meillä tällä hetkellä ei ole mahdollisuutta sitä käyttää suomalaisen sotaväen hyväksi, ei minun ymmärtääkseni missään tapauksessa rajoita eduskunnan valtaa määrätä tästä rahastosta sillä tavoin, kuin eduskunta näkee parhaaksi, pysyen niiden rajojen sisällä, joihin eduskunnan valtapiiri ulottuu. Minä puolestani katson, niinkuin perustuslakivaliokunta, että eduskunta on vapaa harkinnassaan, myöntääkö se nämä varat vai kieltääkö se. Se on oikeutettu ne myöntämään, jos se katsoo tämän rahamaksun olevan maan hyödyksi ja parhaaksi, niinkuin perustuslaissa sanotaan. Se on oikeutettu myös ne kieltämään, jos katsoo maan hyödyn sitä vaativan. Tässä ei ole kysymys siitä, mitä meidän oikeutemme vaatii, vaan siitä, mitä maan hyöty ja paras vaatii; tällä kertaa siis todellakin on esillä kysymys opportunismista.

Minä tunnustan, että mitä minuun itseeni tulee, tämän kysymyksen harkinta on minulta vaatinut kovaa sisällistä taistelua. Ei suinkaan siksi, että minä ennakolta katsoisin tämmöisen rahamaksun suorittamisen mahdottomaksi sovittaa kansan hyötyyn ja parhaaseen. Minä olen sitä mieltä, että se, minkä kansa suorittaa kansallisen olemassaolonsa puolesta, se on sekin maan hyödyksi ja parhaaksi. Maailman mahtavimmatkin kansat ovat saaneet maksaa nöyryyttäviä maksuja esim. sotakorvausten muodossa, ovat saaneet maksaa rosvovaltioille saadaksensa olla rauhassa ryöstöiltä j. n. e. Kumpi puhtaasti rahalliselta kannalta arvostellen meille todellisuudessa käypi kalliimmaksi, 20 miljoo-

nan suoritusko vai sen kieltäminen, se jääköön tässä sikseen, sitä on hyvin vaikea ehkäpä mahdotonkin edeltäpäin arvostella. Mutta se, mikä minulle on tehnyt tämän asian vaikeaksi ja tukalaksi arvostella, on kysymys siitä, millä tavoin tämän asian ratkaisu vaikuttaisi kansan siveelliseen voimaan, kansan elinkykyyn, sillä tämä se on maan parhaalle ja hyödylle tärkeämpi kuin raha.

1904—05 vuosien valtiopäivien päätös oli sovittelutoimi. Me tiedämme, millä tavalla se hallitsijan puolelta käsitettiin, se oli semmoinen *muoto,* jolla hallitsija katsoi voivansa vastoin voimakasta venäläistä mielipidettä peräytyä. Tämän rahamaksun loppusuoritus olisi silloisen sovittelun loppuun saattaminen. Sen kieltäminen taas on, sen me jokainen ymmärrämme, jyrkän ristiriidan, jyrkän konfliktin luominen uudelleen. Eteemme siis astuu se kysymys, olisimmeko me valmiit kestämään tämän uuden ristiriidan kaikkine poliittisine, moraalisine, taloudellisine vaikeuksineen. Kysymys on siitä, voisimmeko me voimalla nousta vastarintaan silloin, kuin tässä eduskunnassa ehkä kieltävä päätös tehdään parin kolmen äänen enemmistöllä. Kysymys on siitä, voimmeko me tarmolla ja menestyksellä nousta vastarintaan, kun sekä eduskunnan ulkopuolella että itse eduskunnassa on paljon niitä, jotka väittävät, että tuo rahamaksu on myönnetty, jollei juuri suoraan, niin ainakin välillisesti vuosiksi 1906 ja 1907? Ja olisiko meillä yleensä, nykyisen eripuraisuuden vallitessa, tässä kovassa ristiriidassa, joka olisi kansamme edessä, keinoja saada aikaan sitä ainoata vastarintaa, joka meidän oloissamme on mahdollinen ja tehoava, passiivista vastarintaa? Ja olisiko meillä voimaa voittaa sitä siveellistä turmiota ja hajaannusta, joka, niinkuin viime sortovuodet osoittavat, varmaankin yhtä suuressa määrin taaskin näyttäytyisi silloin kuin meidän olisi tarkoitus vastarinnassa seisoa? Minusta tuntuu, niin nöyryyttävää kuin se onkin, siltä, että tähän täytyy vastata kieltävästi. Minusta näyttää siltä, että me tällä hetkellä, joka nyt on, olemme liian heikot sotimaan, — meidän täytyy siis tehdä rauha ja maksaa sotakustannukset!

Se on, niinkuin sanoin, nöyryyttävää. Olisihan suurta ja olisi kansallistuntoa kohottavaa, jos Suomen kansa voisi sanoa, että se ei suostu mihinkään, minkä se pitää kohtuuttomana, vaan se on valmis taistelemaan puolestaan. Mutta jos me tunnemme vähäväkisyytemme, silloin me emme voi muuta kuin sitä, että meidän täytyy säästää taistelumme semmoiseen kohtaan, jossa kysymys on enemmästä kuin 20 miljoonasta, semmoiseen kohtaan, jolloin on kysymys sellaisesta, josta emme voi luopua taistelematta viimeiseen asti.

Minä lopetan tähän. Minunkin tulee sanoa, että valtiovarain-

valiokunnan mietinnössä on erinäisiä kohtia, joihin en puolestani tahtoisi yhtyä. Minä luulen, että se tarkoitus, joka ed. Neoviuksen ja Söderholmin ehdotuksilla oli, olisi voitu voittaa sillä, että perustelu olisi saatu jonkun verran toiseen muotoon kuin missä se esiintyy mietinnössä. Mutta koska kuitenkin pidän erittäin tärkeänä, että ponsien kautta tulee lausutuksi, mihin suuntaan perustelut ovat kirjoitettavat, niin katsoisin voivani yhtyä ed. Söderholmin esittämiin ponsiin, joihin minulla oli tilaisuus jo aikaisemmin tutustua, ennenkuin ne eduskunnalle luettiin.

Ed. **Hjelt:** Ed. Renvallia ei vaivaa mikään erityinen kainous, kun hän luulee voivansa tähdätä erittäin musertavan iskun valtiollista vastustajaa kohtaan, eikä silloinkaan, kun hän luulee voivansa tehdä palveluksen nykyiselle hallitukselle. Innokkaampaa, oman arvonsa alttiimmin uhraavaa palvelijaa hallitus tuskin voinee löytää. Tänään herra Renvall pitkässä lausunnossaan, jälleen on suorittanut näytteet, jotka, mitä virkaintoon tulee, ovat kaiken kiitoksen yläpuolella. Mutta tämä into on taas tälläkin kertaa vienyt hänet harhateille, — tahdon sen uskoa, ei vastoin parempaa tietoa.

Herra Renvall tässä paikassa lausui, että kaksi kohtaa sitä lausuntoa, jonka 10 päivänä syyskuuta annoin esillä olevaa asiaa koskevassa lähetekeskustelussa, eivät olleet totuudenmukaiset. Tämän herra Renvallin esittämän loukkaavan väitteen minä mitä jyrkimmin torjun, täydellisesti perusteettomana. Lausuntoni oli kaikilta kohdiltaan sopusoinnussa todellisuuden kanssa. Minulla on nimittäin se käsitys edustajan velvollisuudesta, että hän ei saa, kaikkein vähimmin asiassa niin arkaluontoisessa ja niin tärkeässä kuin esillä oleva, lausua mitään, jota hän ei tiedä oikeaksi ja josta hän ei ole hankkinut täyttä varmuutta.

Lähetekeskustelussa lausuin, että kun silloinen senaatti alussa vuotta 1905 valmisteli kysymystä asevelvollisuusasian ratkaisemiseksi, se teetti tarkan selonteon kaikista niistä menoista, joita maamme asevelvollinen sotaväki oli vuotta kohti aiheuttanut, ja tämän selonteon pohjalla *aluksi* ehdotti, että maamme Venäjälle suoritettava sotavero saisi supistua vastaavaan määrään, eli noin 6—7 miljoonaan markkaan vuodessa. Nyt herra Renvall kieltää tämän tosiasian viittaamalla tuohon kaikille eduskunnan jäsenille vanhastaan hyvin tunnettuun asiaan, että entinen senaatti 17 päivänä helmikuuta 1905 ehdotti valtakunnan rahastoon vakanssimaksuna suoritettavan summan 9 miljoonaksi markaksi. Herra Renvall puhuu siis senaatin virallisesta esitysehdotuksesta, minä taas puheessani selvin sanoin viittasin niihin alustaviin neuvotteluihin, joissa senaatti yritti saada niin sanotun vakanssimaksun supistumaan mainitsemaani määrään, 6—7 miljoonaan markkaan.

Herra Renvall ei, vaikka lausuntoni löytyy jo painetussa pöytäkirjassa, ole tietävinäänkään siitä, mistä minä puhuin.

Mitä tulee siihen historialliseen tosiasiaan, jonka mainitsin, niin tiedonantoni siitä perustuu täydellisesti luotettavaan lähteeseen. Luulen olevani oikeutettu mainitsemaan, että m. m. se entisen senaatin jäsen, joka välitti senaatin neuvottelut silloisen kenraalikuvernöörin, ruhtinas Obolenskin kanssa, vielä päivänä ennenkuin lähetekeskustelu tapahtui vahvisti antamani tiedot kaikin puolin oikeiksi. Asian valaisemiseksi lienee syytä vielä lisätä, että sittekun ruhtinas Obolenski ensin oli tuntunut taipuvaiselta kannattamaan senaatin puolelta tehtyä yllämainitsemaani ehdotusta, hän sittemmin ilmoitti, että hänen oli mahdotonta hallitsijan edessä puoltaa näin vähäistä summaa, kun oli hänelle tehty tarjous suuremmasta, eli 10 miljoonasta markasta.

Herra Renvall iski myöskin toiseen kohtaan lausuntoani yrittäen kieltää senkin todenperäisyyttä. Olin lausunut, että kun silloisen vastustuspuolueen etevimmät miehet Pietarissa tarjosivat mainitsemani summan, he toimivat salaisuudessa. Herra Renvall rohkeasti väittää, että näin ei menetelty. Luulen että herra Renvall olisi tehnyt ajamalleen asialle suuremman palveluksen, jos hän olisi ollut tähän seikkaan kajoomatta. Voisin puolustukseksenī lukea osan siitä tärkeästä kirjeestä, joka perustuslakivaliokunnan ensimäisessä vastalauseessa mainitaan, mutta mieluummin minä sen vältän. Ehkä yksin tämä viittaus riittää — herra Renvallillekin.

Kun tulin tämänpäiväiseen istuntoon, aikomukseni ei ollut ottaa osaa tähän pitkään ja jännittävään keskusteluun. Herra Renvallin täysin aiheettomat ja minua syvästi loukkaavat väitteet ovat pakoittaneet minua ylläantamaani selitykseen. Tahdon lisätä, että minusta on tuntunut ylen vastenmieliseltä ryhtyä tällaiseen personalliseen puolustuspuheeseen ja siihen kiinnittää eduskunnan huomiota hetkenä niin tärkeänä, niin juhlallisena kuin on tämä hetki, jolloin eduskunta käy tekemään päätöstänsä asiassa, jonka ratkaisusta riippuu koko isänmaan onni.

Ed. **Sirola:** Ed. Ahmavaara on varoittanut maallikoita menemästä kovin pitkälle lainopillisissa selityksissä, koska se helposti muistuttaa karhun tanssia. Hänen asettumisensa tälle kannalle on mielestäni erittäin ilahuttava, koska hän useasti on kuuntelijoilleen tästä esimerkkiä näyttänyt. Olen hänen kanssaan samaa mieltä, olen niiden lukuisten puhujien kanssa samaa mieltä, jotka ovat sanoneet, ettei tällaisia kysymyksiä juridiikalla eikä asianajajain tempuilla ratkaista. Minä olen halukas näiden viimeisten väittelyjen johdosta, joita ed. Hjelt sanoi jännittäviksi, mutta jotka meille syrjäisille ovat jotakuinkin kuivia, sanomaan

samaa myöskin asian diplomaattisesta puolesta, siitä, kuka on minäkin hetkenä esiintynyt julkisemmin tai salaisemmin, kuka meidän valtiomiehistämme on ollut viisain ja tyhmin, kuka on rakentanut sovintoa yhtä miljoonaa halvemmalla ja yhtä miljoonaa kalliimmalla ja niin pois päin. Minä jätän tämänkin puolen asiasta sikseen. Sillä asia on todellakin hyvin paljon vakavampi. Mutta en minä ed. Ahmavaaran kanssa ole yhtä mieltä siitä, että meidän on juristeja sokeasti uskottava ja etenkin tämän kysymyksen yhteydessä minun uskoani horjuttaa suuresti se, että juristit ovat eri mieltä. Kun yksi juristi puhuu yhtä ja toinen toista, on tietysti harkittava näiden kesken ja valittava.

Ed. Turkia lausunnossaan perustui pätevän henkilön, pisimmän juriidisen vastalauseen laatijan esitykseen pääkohdissansa, ja mikäli sillä tiellä on saavutettavissa, se tuli yksinkertaisesti esitetyksi. Voin siis jättää juriidisen alan sillä lausunnolla, joka on allekirjoittamassani vastalauseessa. Se on se, että perustuslain estämättä tällaisessa asiassa eduskunta päättää, kieltää tai myöntää.

Mutta kun tällaiseen asiaan käydään käsiksi, on myöskin kysyttävä, millä tavalla niistä on päätös tehtävä. Meidän V. J:mme säätää eräissä kysymyksissä määräenemmistön $^2/_3$. Jätän sivuun ne käsitykset, joita voi olla siitä, pitääkö tällaista määräenemmistöä olla vai eikö. Se on tosiasia, että uuteen V. J:een ilman vastalausetta tuli määräys, että perustuslain muutoksista ja uusista rahaeristä, joita kansan maksettavaksi sälytetään, on eduskunnan tehtävä päätöksensä siten, että tällaisten uusien myönnytysten ja lain muutosten hyväksi täytyy eduskunnassa saada $^2/_3$ enemmistö. Jos meidän täytyy jokaisesta pienestä perustuslain muutoksesta, jokaisesta pienestä suostunnasta äänestää $^2/_3$:lla, niin ilman juridiikkaa: eikö jokaisessa edustajassa toki asune se vakava vakaumus, että jos minkäänlaisia tapauksia varten tällainen määräenemmistö on säädetty, niin tottakai tällaisia. Jos asian rahallisesta puolesta päästäisiinkin tällä muodollisella selityksellä, että ei ole kysymys uudesta rasituksesta, ei uudesta verosuostunnasta, vaan eräitten säästyneitten varojen siirtämisestä, niin on heti sangen likellä kysymys; eikö näiden rahojen tilaa valtiorahastossa ole täydennettävä uudella suostunnalla ja uudella verolla?

Mielestäni tämä puolikin painaisi sangen paljon, asian rahallinenkin puoli vaatisi määräenemmistön. Mutta myöskin asian laillinen puoli. Perustuslakivaliokunta käyttää melkein 27 kokonaista sivua kertoaksensa eräitä historiallisia ilmiöitä meidän maassamme, jotka osoittavat, että Suomessa on hallitsijan sanalla perustuslain vastaisessa järjestyksessä poistettu perustuslakiluonnetta oleva asevelvollisuus, sivuutettu, jätetty käytännöstä pois. Sanotaan: „väliaikaisesti". Niin kyllä, mutta myönnetään heti, että se väliaika ei ole vieläkään loppunut. Säädyt ovat tällaiseen väliaikai-

seen tilaan askel askeleelta myöntyneet. Itse periaatetta, että asevelvollisuuslaki olisi lakkautettu, ei ole suomalaisten taholta koskaan tunnustettu, vaan on, kuten huomautin, tähän väliaikaiseen tilaan pakosta taivuttu. Itse muotoperustuslailliselle periaatteelle on tämä, kuten täällä on jo lähetekeskustelussa ja muulloinkin osoitettu, sangen kova kolaus. Sillä vaikkapa perustuslakivaliokunta kahdellakymmenelläseitsemällä sivullaan on näitten miljoonien vaatimuksesta alati puhunut eroittamattomassa yhteydessä itse asevelvollisuuslain sivuutuksen kanssa, tekee se kuitenkin pitkän hyppäyksen 27 sivulla ja sanoo: „Jos siis olisi kysymys rahaveron asettamisesta perustuslainmukaisesti järjestetyn puolustuslaitoksen sijaan, ei se olisi mahdollista ilman perustuslain muutosta". — Jos siis olisi kysymys rahaveron asettamisesta tämän puolustuslaitoksen sijaan, niin se olisi perustuslain muutos. Kumminkin olen minä kuunnellut jokseenkin tarkasti perustuslaillisten puhujain lausuntoja, joita he täällä ovat antaneet, ja he säännöllisesti — ed. Renvall y. m. — käyttävät sanaa „korvaus", joka sana jo yksinänsä riittää selittämään heidän kantansa. Minä en voi käsittää kuinka voidaan erottaa tätä rahamenoa itse asevelvollisuusasian yhteydestä. Minä en voi muuta kuin pitää sitä juuriidillisena yrityksenä muotoperustuslaillisten taholta säilyttää viimeinen riekale laillisuutta, siten että selitetään tämä asia ulkopuollen sen oikeata yhteyttä. Eikö myöntäjäin todellakin olisi selvempi sanoa: Tässä tapahtuu Suomen perustuslaillisen aseman sivuutus asevelvollisuuden alalla; siihen myönnytään täksi kerraksi, mutta siihen näkyy olevan välttämätöntä myöntyä. Se on kyllä muodotonta, sillä perustuslaki ei tunne sellaista tapaa, että lakia sivuutettaisiin ja miten sellaisissa tapauksissa menetellään. Perustuslaki ei sitä tunne, mutta historia tuntee lukuisia sellaisia tapauksia. Niiden, jotka nyt haluavat pysyä edes jossakin määrin laillisuuden kannalla, pitäisi toki sanoa: koska tässä tapahtuu vaikkakin väliaikainen perustuslain sivuutus, niin tehtäköön päätös siitä sellaisella tavalla kuin V. J. säätää silloin kun perustuslakia on muutettava, jopa silloinkin kun se on tulkittava. Ja jos tämä ei ole mitään muuta, niin on tämä toki perustuslain selitys.

On paljon puhuttu, ed. Luoma, Palmén, y. m., siitä suuresta ilosta, joka kansassa syttyi, kun saatiin v. 1905 tietää, että laittomat kutsunnat oli lakkautettu. No, ilo oli kohtalainen. Tosin pitkin maata varustaututtiin asevelvollisuuslakkoihin, tosin olivat Venäjän tapaukset antaneet jonkun verran rohkeutta ja toivoa, niin ettei enää oltu epätoivoisia näiden asevelvollisuuslakkojen menestyksestä, mutta kuten sanottu, suuri osa kansaa, jolle tällainen siveellinen ja valtiollinen ristiriita oli kiusallinen, tunsi koko lailla iloa. Mutta uskallan vakuuttaa, että se ilo loppui, kun sähkösanoman jälkeen tulivat tiedot, jotka sanoivat, että se ilo oli mak-

sanut 10,000,000 mk. Säädyt olivat suureen anomukseen koonneet ne laittomuustapaukset, joiden poistamista vaadittiin, ja Suomen kansa odotti tuloksia tästä anomuksesta. Kun kuultiin että ensimmäinen tulos oli kokonaisuuteen nähden koko lailla pieni — sillä asevelvollisuusasetusta ei edes peruutettu, vaan tällä hetkellä jostakin erityisestä syystä jätettiin kutsunnat toimittamatta — heräsi epäilemättä ajatus, että jos tämä pieni pirstale laillisuuden palauttamisesta maksaa 10,000,000 — jälkilaskuista ei silloin vielä tietty — niin kuinka kalliiksi laillisuus kokonaisuudessa tuleekaan! Elettiin joku aika eteenpäin. Suurlakon tapaukset antoivat tälle kansalle uusia opetuksia ja osoittivat että miljooniin verraten voidaan paljoa halvemmallakin saada laittomuudet poistettua, vieläpä yhtä ja toista kaupan päällekin.

Tässä on myös juhlallisesti otettu esille sana „kansainvälinen", puhuttu „kansainvälisistä sopimuksista", Suomen kansan hyväksymästä maksuerästä, joka nyt on suoritettava. Eiköhän käytetä vääriä, ainakin epätarkkoja sanoja. Minun mielestäni voisi paljon paremmin „kansainvälinen"-sanan sijaan sanoa „virkailijainvälinen", sillä sitähän nämä sovittelut tällä alalla ovat olleet. Ja jos nyt oudostuttavan kauvas uskalletaan mennä sanoilla leikkimisessä, niin on sitä ainakin laulu sellainen kuin jotkut puhujat täällä ovat laulaneet, että jos me emme anna näitä 20 miljoonaa Venäjän „kansalle", niin sen syvät rivit suuttuvat! — — Jos nämä rahat tahdotaan antaa Venäjän kansalle, sille Venäjän kansalle, joka on meille tämän eduskunnan antanut, niin sen kansan osoite on toinen. Ja valaistakseni hieman tätä esimerkkiä, pyydän huomauttaa, että Suomen kansa tänä hetkenä palkitsee *sitä* Venäjän kansaa siten, että järjestysvaltamme tämän kaupungin jokaisesta asunnosta vieläpä ulkomaille menevistä laivoistakin hakee käsiinsä venäläisiä matkustajia, ottaakseen selville onko se passi, jota he taskussaan kantavat, heidän omansa vai onko syytä epäillä, että se on jonkun toisen ja jos jonkunlaista epäilystä ilmenee, lähetetään asianomainen keisarikuntaan. Pieni esimerkki siitä, millä tavalla voidaan Venäjän *kansalle* maksaa joitakuita todellisia kunniavelkoja!

Ed. Wuorimaan lausunto oli huvittava. Hän teki kysymyksen, joka tämän asian ydin itse asiassa onkin, sen: kannattaako ostaa 20 miljoonalla 3 kuukauden rauhaa? Täällä on vakavasti vakuutettu monien puhujien puolelta, että tämä on viimeinen kerta, kun Suomen kansa tällaista maksuerää suorittaa. Mutta samalla ovat monet puhujat vakuuttaneet, että hallitsijalle on tämä vieläkin aivan lyhyt aika — semmoisia lausuntoja on annettu — saada tätä asiaa lailliselle tolalle. Jos siis ollaan sitä mieltä, ettei vielä ensi valtiopäiviin saakka saada asevelvollisuusasiaa lailliselle tolalle, niin kuinka voidaan silloin otaksua ettei

myöskin silloin tätä samantapaista maksua vaadittaisi. Ja kun nyt jo sitoudutaan silloin ainakin olemaan maksamatta, niin kuinka voidaan saada meitä vakuutetuksi siitä, että pula silloin on helpompi, että ristiriita silloin on yksinkertaisempi kuin nyt! Näistä lausunnoista olen minä tullut siihen käsitykseen, joka minulla jo ennenkin on ollut, siihen, että tämä ristiriita voi olla aivan yhtä hyvin edessä muutaman viikon kuluttua kuin nytkin, ja silloin ne syyt, kaikki ne mustat peikot, jotka tämän asian yhteydessä ovat maalatut seinälle, ne kohdistuvat myös siihen myöhempään, ja silloin muistuttavat todellakin niitten lausunnot, jotka sanovat: „Maksetaan nyt", „syvä vakaumuksemme on, että se on nyt maksettava" j. n. e., usein käytettyä vertausta eläimestä, joka pistää päänsä pensaaseen ja luulee sillä välttäneensä vaaran.

On puhuttu niin juhlallisesti ja tullaan vielä puhumaan siitä, mitä meidän maamme ulkomainen luotto kärsii siitä, että täällä vallitsee perustuslaillinen ristiriita. Mutta voivatko nämä puhujat vakuuttaa, että maamme luotto paranee siksi ajaksi, mikä tässä nyt on kysymyksessä. Kun ei ole hallitsijan taholta, kuten kaikkialta myönnetään, minkäänlaista vakuutusta olemassa siitä, että lähemmässä tulevaisuudessa olisi toivoa saada tämä asia perustuslailliselle tolalle, — tällaista toivoa ei ole kovinkaan rohkeasti uskallettu lausua — kun nyt tällaista tietää, niin minä kysyn: kohoaako Suomen kansan ulkomainen luotto, vielä ennenkuin tämä varma asiantila vakiintuu, että Suomen kansa tällä, kuten vielä useammalla muullakin alalla saa nauttia sitä itsemääräämisoikeutta, joka on taloudellisen luoton pohjana?

Kun täällä niin hirveästi noilla routavuosilla peloitellaan, niin tekee mieli mennä toiseen, sanoisinko, liiallisuuteen, tekee mieli huomauttaa, mitä kaikkea hyötyä noista routavuosista sentään meille on ollut, kuinka paljon kulisseja on alas romahtanut, kuinka paljon valheellisia puheita ja valheellisia käsityksiä on revitty rikki ja kuinka monessa asiassa me nyt saamme kuulla ja puhua yksinkertaisen todellisuuden selviä sanoja ja juuri tämän myrskyn vaikutuksesta, joka nämä kulissit kaatoi. Että kulissimaalarit ovat noloja, sitä minä en ihmettele ja pidän sen aivan asianmukaisena.

Asiastahan tietysti voisi puhua paljon. Minä olen pitänyt velvollisuutenani nämä jotkut seikat tuoda esille vain pieneksi vastapainoksi sille 6 tunnin keskustelulle, lausunnoille, jotka ovat pääasiassa ja miltei kokonaan koskeneet tuon myöntämisen välttämättömyyttä. Olen siis valtiovarainvaliokunnan vastalauseen tekijöitten kanssa samaa mieltä, että sekä laillisista että asiallisista syistä ei ole näitä varoja nyt myönnettävä ja ehdotan, että kun näistä päättämään käydään, silloin noudatetaan sitä tapaa, jota

valtiopäiväjärjestys määrää perustuslain muutosta tai selitystä tehtäessä.

Ed. **Sundblom:** På samma gång jag förenar mig om de allmänna synpunkter, hvilka gjorts gällande uti hr Neovius' reservation, ber jag att få understöda de af hr Söderholm föreslagna klämmarna.

Ed. **Schybergson:** Hr Neovius har med fullt skäl framhållit önskvärdheten af att den oklarhet, som vidlådt denna fråga, skall gifva vika för fullkomligt tydliga och icke på minsta vis oklara bestämningar. Denna sida af saken hade bekymrat äfven mig, hälst det ju icke kan nekas, att grundlags- och statsutskottens betänkanden, hvilka, såsom frih. Palmén mycket riktigt har framhållit, båda skola läggas till grund för landtdagens svarsskrifvelse, icke i alla hänseenden stämma öfverens. Min afsikt hade därför varit att föreslå, att justeringen af svarsskrifvelsens skulle förbehållas landtdagen, såvidt denna icke hunnit åtskiljas, förrän skrifvelsen är färdig. Sådant har passerat förut bland annat med tullpetitionen vid 1891 års landtdag och jämväl med petitionen vid denna landtdag om ny regeringsform, ty utskottsbetänkandet innehöll ju svarsskrifvelsen ord för ord, sådan den afsågs att definitivt blifva affattad. Jag förmodar också att, om nu beslutet, såsom jag vill hoppas, kommer att gå i den riktningen, att de 20 miljonerna beviljas, så mycket tid skall blifva oss öfrig, att landtdagens svarsskrifvelse kan af landtdagen själf justeras. Det synes mig vara vanskligt att uti en så viktig fråga åhvälfva expeditions- och justeringsutskotten detta ansvar. Men huru än motiveringen kommer att affattas, så ligger det dock vikt uppå, att själfva klämmarna innehålla det man vill hafva utsagdt. Jag är ense med hr Neovius därom att i klämmarna bör ingå såväl det, att landtdagen anser beviljandet af hela summan, icke blott en del däraf, ankomma på dess beslut som också det, att de 20 miljonerna utgöra slutlikvid för det belopp, hvarom fråga varit, äfvensom också slutligen det, att landtdagen emotser proposition om ett slutligt ordnande utaf vår militärfråga. I viss mån är detta förhållande äfven med statsutskottets klämmar. Den första, som innebär att vi bevilja de 20 miljonerna, utsäger nämligen att landtdagen fattat beslutet om beloppet i dess helhet. Den senare klämmen återigen utsäger, att landtdagen emotser definitivt ordnande utaf vår militärfråga. Men hvad som brister är, att ingendera klämmen uttryckligen framhåller, att afsikten är att härmed göra slutlikvid i den fråga, som väcktes vid 1904—05 års landtdag. Jag kan icke värja mig för att äfven motiveringen, oaktadt statsutskottets ordförande på ett tämligen tillfredsställande sätt förklarat saken, kan lämna rum för tvekan i detta afseende.

Hr Renvalls tillägg, om hvilket hr Runeberg förenat sig, är däremot egnadt att undanrödja all otydlighet i dessa afseenden, och jag kunde därför förena mig om hr Renvalls förslag. Men jag tror dock, att hr Neovius' klämmar, sådana de formulerats utaf hr Söderholm, hafva företräde i fråga om koncission, och det är endast ett uttryck uti hr Söderholms formulering, som hos mig framkallat någon tvekan, nämligen uttrycket »en gång för alla». Detta uttryck är icke ett fullt vårdadt uttryck. Det lämpar sig icke häller för en betalning, som sker i två rater. Det hade kunnat användas vid 1904—05 års landtdag, om den hade beviljat alla 30 miljonerna. Men då frågan nu är andra gången före och det gäller att bevilja restbeloppet, om jag så får säga, så är formuleringen »en gång för alla» icke fullt lycklig. Och om denna formulering gifves den tydnigen, att landtdagen därmed vill förhindra framtida landtdagar att taga upp frågan om ett vederlag i penningar, så anser jag formuleringen också sakligt lämna mycket öfrigt att önska, ty vi hvarken böra eller kunna binda representationens göranden och låtanden i detta afseende för framtiden. Hr Renvalls formulering är i detta afseende lyckligare, och jag föreslår därför, att hr Söderholms förslag antages med den ändring, att orden »en gång för alla» utbytes mot orden »såsom slutlig betalning af det i nåd. prop. till 1904—05 års landtdag äskade beloppet». Differensen i sak emellan dessa förslag, hr Renvalls, hr Neovius' och hr Söderholms är icke sådant, att icke samtliga förslagsställare böra kunna förena sig om en gemensam formulering. Hr Neovius är måhända icke nöjd härmed, så till vida att han väl skulle vilja taga vederlagsteorin, som han benämnt den, en gång för alla afdaga, men jag tänker att hufvudsaken för honom dock är, att denna teori nu icke på något sätt erkännes, utan frågan lämnas öppen. Detta mitt förslag i sak.

Då jag vid ärendets remiss till utskottet uttalade mig, gaf jag uttryck åt betänkligheter i fråga om 20 miljonernas anvisande ur militiefonden och tänkte mig, att de snarare borde uttryckligen anvisas ur andra disponibla statsmedel. Sedan dess har jag emellertid blifvit uppmärksamgjord därpå, att min uppfattning om militiefonden var oriktig, d. v. s. att militiefonden i själfva verket icke, såsom jag hade föreställt mig, allt sedan 1809 uteslutande användts för finska militärens behof, och där den icke för sådant ändamål tagits i anspråk, inbesparats. Sakförhållandet är ett motsatt, och det kan vara skäl att här upplysa om, huru man förut fattat frågan om denna fonds användning naturligtvis också med hänsyn till landets gagn och nytta. I värneplitkspropositionen till 1877—1878 års landtdag framhålles, att bland kostnader, som varit afsedda att bestridas från denna fond, förekommo följande: 324,000 mark för en kasernbyggnad för ryska militären i Åbo, 344,000 mark för en manege i Helsingfors, 336,500 mark för en tillbyggnad

af kommendantshuset i syfte att där inrymma plats för ryska stabschefen och andra ryska militära embetsmän, 170,000 mark för inlösandet af tomt för ryska junkarskolan, 83,000 mark för byggnader afsedda för officerare vid den ryska militären i Tavastehus, 100,000 mark för krutmagasin likaså för ryska militären i Tavastehus. Detta vittnar sålunda om att vi också förut användt militiefonden för ändamål, som med den inhemska militären haft ingenting gemensamt. Och om också dessa utbetalningar efter värnepliktens införande reducerats, så finnes också från tiden efter 1877—1878 betydande belopp, som för ingen del hafva varit afsedda för vår värnepliktige militär. Det bör också märkas att 122 § af L. O. säger, att militiefondens disponibla tillgångar skola användas för den värnepliktige militären, d. v. s. den del af militiefonden, som icke på annat sätt blifvit använd.

Hr Sirola talade om, att denna fråga rätteligen borde afgöras med kvalificerad majoritet, Äfven jag hade arbetat mig in i den tankegången, att så borde ske, och det berodde delvis på, låt oss säga, brist på moraliskt mod. Jag hade önskat, att 2/3 af denna kammare skulle erfordras för anslagets beviljande, för att sålunda icke de borgerliga grupperna ensamt skulle få bära ansvaret för saken, utan äfven vänstern komma med i räkningen och nödgas i fullt mått känna sitt ansvar. Men när jag närmare studerade mig in i frågan, fann jag, att jag måste öfvergifva denna tankegång. Anslagsfrågor afgöras enligt vår landtdagsordning med enkel majoritet. Därifrån kunna vi icke komma. Om medel härför icke kunna beredas på annat sått än genom upptagande af lån eller nu skatt, kunna de beviljade anslagen undergå en yttermera justering och eliminering för att debet och kredit skola gå ihop. Men så länge vi hafva öfverskottsstatsmedel, de där kunna för ändamålet anlitas, så är enkel majoritet för afgörande af sådana frågor tillfylles. Jag har också lugnat mig i fråga om de farhågor jag tidigare hyst beträffande beslutets fattande med blott och bart enkel majoritet. Jag har tyckt mig finna, att opinionen i landet allt mer utvecklat sig i den riktning, att beviljandet af dessa medel är en nödvändighet, (Bra!) och att därför en yttermera splittring och oro inom landet icke kan väckas, huru mycket man än vill göra en nummer häraf.

Då frågan senast var före, sökt jag klargöra den situation, som skulle uppstå, i händelse dessa tjugu miljoner icke af landtdagen beviljades. Och jag jämte några andra, som gjorde sammalunda, fingo uppbära anmärkningen för att därmed hafva försökt skrämma upp landtdagens medlemmar. Jag beklagar om mitt yttrande lämnade ett sådant intryck. För min egen del är jag icke uppskrämd en för sådan situation. Jag är i den vägen i någon mån af samma mening som hr Sirola, att nämligen också stormen har sin betydelse

i nationernas lif och kan bidraga till att utveckla nationens förmåga att fortsätta seglatsen. Men jag kan dock icke neka till att, då man varit ute för en svår storm, man gärna reparerar skadorna, innan man kastar sig i en ny. Det var därför jag också ville göra klart för mig och för andra, huruvida icke de svårigheter, vi komme att gå till mötes, dock äro sådana, att vi kanske hälst borde söka undgå dem för att samla krafter till de nya stormar, de nya svårigheter, som utan tvifvel liksom under vårt folks tidigare historia äfven i kommande tider skola erbjuda sig i rikligt mått.

Hr Setälä sade, att det är förödmjukande att gå till detta beslut. Jag kan icke dela hans uppfattning. Fattigdom och svaghet äro ingen skam, innan man själf skämmes för dem och försöker gifva sig sken af att vara starkare än man är. Jag skämmes icke för att höra till den lilla finska nationen och arbeta efter kraft och förmåga på dess utveckling och framåtskridande, men jag skämmes, då man försöker att göra oss till mer än hvad vi äro och försöker att gifva det hela ett sken, som icke på något sätt motsvaras af värkligheten. (Bra! Hyvä!).

Ed. **Hoikka, I.**: Tänä päivänä tänne tullessani ei ollut aikomukseni ensinkään käyttää puheenvuoroa, mutta kun eräiltä tahoilta, niinkuin on kuultu, on lausuttu koko kansan nimessä kansan vaatimuksena olevan, että nyt kysymyksessä olevain rahain myöntämistä olisi vastustettava, niin tähän nähden olen velvoitettu lausumaan muutaman sanan.

Heinä- ja elokuun ajalla, jota eduskunnassamme kutsumme lomaajaksi, kulkeissani Kemijärven, Rovaniemen, Tervolan kunnissa sekä Kemin maaseurakunnassa ja Kemin kaupungissa kuin vielä Oulun kaupungissa, tänne viimeksi tullessani, kansalaiset kaikkialla, keitä ikinä tapasinkin, niin suomalaiseen puolueeseen kuuluvat kuin myön n. k. perustuslailliset nuorsuomalaiset, sanalla sanoen kaikki puolueisiin katsomatta, antoivat ei ainoastaan toivomuksena, vaan ankarana velvollisuutena minun tehtäväkseni myöntää kysymyksessä olevat miljoonat. Ja koska minun oma vakaumukseni on aivan sama, niin minä teen sen aivan hyvällä omallatunnolla. Mutta tämä asia kaipaa vielä perusteellisempaa selitystä sillä tietysti moni tekee itsellensä kysymyksen, minkätähden kansa siellä kaukaisessa pohjolassa on tällä käsityskannalla. Se on sentähden, että kansa siellä tuntee siveellisen velvollisuutensa isänmaatansa ja hallitsijaa kohtaan. Kansa siellä käsittää, että, jos ei näitä kyseessä olevia miljooneja myönnettäisi, Suomen kansa joutuisi arveluttavaan tilaan, ja että asia on tällainen, sen selvästi käsittää myöskin koko Suomen kansa.

Kun kerran jouduin puheenvuoroa pyytäneeksi, en voi olla — pyydän eduskunnalta sitä kyllä anteeksi — ikävällä valittamatta,

että niin monen monet arvoisat oppineetkin puhujat ovat puhuneet lähes seitsemän tiiman aikana aivan yhtä ja samaa, vaikka eri sanamuodoissa, tuhlaten — minä rohkenen sanoa tuhlaten — eduskunnan kallista aikaa näinä viimeisinä päivinä, näinä viimeisinä hetkinä, jolloin meillä olisi niin mahdottoman paljon tehtävänä isänmaamme ja kansan hyväksi. Näissä pitkissä keskusteluissa näkyy kokonaan unohtuneen, miten paljon meillä vielä on suorittamatta. On liian rohkeata minun puoleltani huomauttaa, että nämät harvat päivät, joita meillä vielä on jälellä, käytettäisiin lyhempiin puheisiin kuin mitä täällä valitettavasti on tapahtunut ei ainoastaan tänä päivänä, vaan koko tällä viimeisellä aikakaudella jälkeen sen kun lomalta tulimme.

Kannatan valtiovarainvaliokunnan mietintöä ja teen sen hyvällä omallatunnolla.

Ed. **Kairamo:** Keskustelun alussa on ed. Renvall väittänyt totuudesta poikkeavaksi ed. Hjeltin antaman esityksen niistä valmistavista töistä, jotka talvella 1905 silloisessa senaatissa suoritettiin asevelvollisuusriitaisuuksien sovittamiseksi. Koska lienee suotavaa, että tämä historiallisesti kylläkin tärkeä kohta saapi sen valaistuksen, mikä sille voidaan hankkia, ja koska minä sen läheltä tunnen, katson velvollisuudekseni mainita, että ed. Hjeltin kertomus on oikea. Se on oikea siinä, että valmistavissa neuvotteluissa senaatin puolelta hallitsijan edustajalle Suomessa tehtiin ehdotus eli tarjoumus sellaisen rahavastikkeen suorittamisesta, joka oli tuntuvasti pienempi kuin se, johon valtiopäivät sitte suostuivat. Se on tosiasia, että kenraalikuvernööri aluksi tuntui olevan taipuvainen tähän tarjoomukseen suostumaan. Mutta senaatille ilmoitettiin sittemmin, että kenraalikuvernööri katsoi mahdottomaksi siihen tyytyä sitten kun silloisen valtiopäiväenemmistön johtomiesten puolelta hänelle oli luvattu toinen melkoista korkeampi summa, se, jonka valtiopäivät sitte myöskin myönsivät. Luonnollista on, että tämä tiedonanto ei voinut olla vaikuttamatta asian sitä seuraavaan käsittelyyn, sillä ei ollut mitään aihetta olettaa, että tarjoumus olisi tehty ilman riittäviä takeita siitä, että se myöskin voitaisiin täyttää.

Ed. **Castrén:** Monen monelle edustajalle lienee käsillä olevan asian ratkaisu ollut varsin vaikeata ja varsin raskasta. Enemmän kuin yksi tämän eduskunnan jäsenistä lienee kerran toisensa perästä käynyt tilille omantuntonsa ja järkensä kanssa, ennenkuin hän on tullut sisälliseen selvyyteen siitä, mitä hänen on tehtävä, onko hänen myönnettävä vaiko kiellettävä pyydetty rahamaksu. Ensimäinen kysymys, mikä jokaisen tunnollisen edustajan on ollut ratkaistava, on kysymys siitä, sotiiko 20 miljoonan markan myöntä-

minen Venäjän valtakunnan rahastoon laillisuutta vastaan, estääkö perustuslaki kyseessäolevan rahamaksun suorittamista vaiko ei. Kysymys, joka toisessa sijassa on ollut ratkaistavana, jokaisen eduskunnan jäsenen päätettävänä, on se, onko tarkoituksenmukaisempaa maksaa köyhän maamme varoja toiselle maalle vaiko olla niitä maksamatta. Suuret parannukset kysyvät, kuten tunnettu, tätä nykyä suuremmassa määrin kuin konsanaan ennen maamme varoja. Onko näin ollen 20 miljoonan markan siirtäminen Venäjän valtakunnanrahastoon puolustettavissa vaiko ei?

Ensimäistä näistä kysymyksistä harkitessani, nim. kysymystä siitä, asettaako laillisuus esteitä varojen myöntämiseen, en ole voinut tulla muuhun päätökseen kuin samaan, jota perustuslakivaliokunnan mietintö edustaa. Voimassa oleva perustuslaki ei estä kyseenalaista rahamaksun myöntämistä.

Entäs tuo toinen kysymys tarkoituksenmukaisuudesta? Me tiedämme kaikki, että varoja tarvitaan maan hankkimiseksi tilattomalle maalaisväestölle, ja että kysymyksenalaisena on niin suuri ja tärkeä parannus kuin invaliditeetti- ja vanhuudenvakuutuslaitos. Varojamme siis tarvitsisimme puheenalaisia tarkoituksia varten. Mutta kun minä toiselta puolen olen ottanut lukuun kansamme nykyisen aseman ja sen sisällisen tilan — olemmehan tätä nykyä heikko, rikkirevitty ja särjetty kansa, enemmän särjetty kuin koskaan ennen — ja kun tämän lisäksi olen ottanut lukuun kaikki ne seuraamukset, jotka voivat kiellosta johtua, painuu vaaka ehdottomasti varojen myöntämisen puolelle.

Tahdon siis ilmoittaa puolestani kannattavani ed. Söderholmin ehdotusta melkein samansuuntaisella lisäyksellä kuin se, jonka ed. Schybergson on tehnyt. Ehdotukseni valtiopäivien päätökseksi olisi näin kuuluva:

> että eduskunta, lausuen, että ne edellytykset, jotka Suomen valtionvarojen määräämisoikeuteen nähden ovat arm. esityksen lähtökohtana, ovat ristiriidassa Suomen valtiosäännön kanssa ja johtaisivat eduskunnan itseverotusoikeuden rajoittamiseen sekä ettei eduskunta näin ollen voi niitä hyväksyä, on päättänyt,
>
> että koska Suomen valtiosäätyjen vastaus arm. esitykseen 1904—05 vuoden valtiopäiville rahamaksun suorittamisesta Venäjän valtakunnanrahastoon on antanut aihetta sellaiseen tulkitsemiseen, että 10 miljoonan markan rahamaksu olisi luvattu myös vuosilta 1906 ja 1907, ja pitäen kiinni siitä edellytyksestä, joka oli sanotun vastauksen pohjana, että sotilaskysymyksen ratkaisua perustuslain mukaisessa jär-

jestyksessä ei kauvemmin viivytetä yli välttämättömän ajan, vielä 20 miljoonaa markkaa maksetaan valtion varoista Venäjän valtakunnanrahastoon loppusuoritukseksi 1904—05 vuoden valtiopäiviltä pyydetystä 30 miljoonan erästä.

Jos eduskunta puolestaan päättäisi hyväksyä tällaisen ponnen, olisi se myöntänyt kyseenalaiset varat ensinnäkin vaarinottamalla sen, että suoraan ja selvästi anottaisiin, ettei eduskunta ole voinut hyväksyä arm. esityksessä esiintyvää käsitystä, ettei eduskunnalla olisi oikeutta päättää varojen myöntämisestä yleisistä valtionvaroista. Toiseksi olisi tällaisen ponnen kautta selvästi lausuttu, että edellytyksenä eduskunnan hyväksymiselle on asevelvollisuusasian järjestäminen perustuslaillista tietä. Ja kolmanneksi lausuttaisiin ehdotetussa ponnessa, että nyt tapahtuva suoritus olisi lopullisena pidettävä. Tuntien syvästi sen edesvastuun, joka tällä maallemme ratkaisevalla hetkellä painaa eduskunnan jäsenen hartioita, jonka tulee ei ainoastaan kansansa, vaan myöskin jälkimaailman edessä vastata menettelystään tässä asiassa — tuntien syvästi tämän edesvastuun lasken minä kuitenkin lippuni sille puolelle, joka katsoo puheenalaisten varojen myöntämisen välttämättömäksi.

Ed. **Renvall:** On todellakin ikävä ehkä päättää tämä keskustelu vastaamalla niihin muistutuksiin, joita minun edellisen lausuntoni johdosta on tehty. Mutta kun kuitenkin niiden joukossa on sellaisiakin, joihin tuskin voi jättää vastaamatta, täytyy minun siihen ryhtyä, niin vastenmielistä kuin se onkin.

Syy, minkätähden minä tämän kuvauksen annoin siitä, millä tavalla tämä miljoonaesitys oli syntynyt ja sen myöhemmistä vaiheista, oli se, että aivan oikein, niinkuin ed. Danielson-Kalmari lausui, minä edellisellä kerralla olin sanonut hänen esityksensä puoluetaruksi, ja minä luulen nyt virallisilla asiakirjoilla näyttäneeni asian monessa kohden niin olleen. Myöskin on totta, että minua pakoitti esiintymään se tosiasia, että virallisiin, minulle ennen tuntemattomiin asioihin syventyminen oli saanut minut toiseen mielipiteeseen. Siihen ei ymmärtääkseni tarvittu suurtakaan asianajajataitoa, siihen tarvittiin ainoastaan vetää ne johtopäätökset, jotka itsestään johtuivat minun mielipiteeni mukaan siinä valossa, missä ne esiintyvät virallisten asiakirjojen pohjalla.

Että minä en ole ehkä tarpeellisessa määrin painostanut sitä osaa, mikä perustuslailliseen puolueeseen kuuluvilla valtiopäivämiehillä oli tämän miljoonakysymyksen syntymiseen, oli tietysti se, että tässä kohden herra Danielson-Kalmari oli niin räikeitä värejä käyttänyt. Kun minä olen sanonut että silloinen esitys oli

yhtäpitävä senaatin esityksen kanssa, niin on tätä vastaan ed. Danielson-Kalmari huomauttanut, että minä en maininnut, että silloinen senaatti esitti asian ratkaistavaksi valtiosäätyjen perustuslainmukaisella myötävaikutuksella. Tätä lauselmaa, joka löytyy eräässä välilauseessa, en todellakaan tullut lausuneeksi sentähden, että me kaikki tiedämme, että sama ryhmä, jonka mielipidettä silloinen senaatti esitti, oli aikaansaanut Tagantsewin komitean, joka sitten esityksessä esitettiin tieksi ristiriidan ratkaisemiseen.

Valtiosäätyjen esityksen johdosta hallitsijalle pysyn kaikessa siinä, mitä olen sanonut, ja pyydän viitata viralliseen asiakirjaan, sellaisena kuin se esiintyy perustuslakivaliokunnan mietinnössä, ja minä en voi hyväksyä sitä katsantotapaa, ettei Suomen hallituksella, joka on hallitsijan neuvonantaja ja Suomen kansan mielipiteitten esiintuoja valtaistuimen edessä, olisi silloin ollut oikeutta lausua julki mitä Suomen valtiosäädyt olivat sanoneet. Minä en voi katsoa, että vasta myöhemmin tuli aika, jolloin valtiosäätyjen päätös oli saatettava hallitsijan tietoon.

Nämä ovat nyt pieniä muistutuksia, joilla ei ole suurta merkitystä, eivätkä luullakseni mitenkään horjuta niitä johtopäätöksiä, joita minä olen tehnyt.

Ed. Hjeltille tahdon myös huomauttaa pari sanaa. Ed. Hjelt on sanonut että minä olen väärin esittänyt hänen mielipidettään ja salannut sitä tosiasiaa, että kun hän puhui 6—7 miljoonan markan vastikkeesta, hän tarkoitti aikaisempia toimenpiteitä, jota vastoin minä olen asian väärin esittänyt ja hän on lukenut lauselmia viime kerralla pitämästään puheesta. Minä pyydän lukea aikaisemman lausunnon. Se kuuluu: »Ed. Danielson-Kalmari jo ohimennen mainitsi että sitä rahamäärää 10 miljoonaa vuotta kohden, jota 1905 vuoden valtiopäiville annetussa armollisessa esityksessä vaadittiin Venäjälle maksettavaksi, ei esitetty siinä anomusehdotuksessa, jonka silloinen kotimainen hallitus oli valmistanut.» Mutta minä väitän ja asiakirjat ovat edessäni, että se juuri siinä oli 9 miljoonana markkana. Ed. Kairamon lausunto ei myöskään, niin varovaisiin sanoihin kuin se oli puettu, tässä kohden mitään todistanut. Se seikka että alussa tuntui siltä kuin ruhtinas Obolenski olisi tähän yhtynyt, ei ole mikään painava sananparsi. Ja huomattava on se, että silloin senaatin tarkoitus oli ehkä joku miljoona halvempi, mutta laiton asevelvollisuusasetus valtiosäätyjen hyväksymänä, ja toinen oli ehkä joku miljoona enemmän, mutta ilman tätä laitonta asetusta.

Ed. **Komu**: En olisi tämän kysymyksen johdosta pyytänyt puheenvuoroa muussa tapauksessa, vaan kun on pari puhujaa Oulun läänistä esiintynyt niillä terveisillä, että miljoonat ovat luvattavat Venäjän valtakunnanrahastoon sotilastarkoituksiin, ja

kun minulle on annettu Oulun seuduilta aivan toisenlaisia eväitä, katson velvollisuudekseni ilmaista niiden suunnan.

Kun on ensikertalaisena lainlaatijakunnassa ja kun tietää, mitenkä monella tavalla voidaan tulkita eri lainpaikkoja, on odottanut jännityksellä, millä tavalla valiokunnat asian käsittävät. Valiokunnissa, joissa tämä kysymys on ollut, ei niitten yksilöt ole olleet yhtä mieltä. Perustuslakivaliokunta sanoo, ettei ole esteitä miljoonain siirtämiselle ja valtiovarainvaliokunta taasen lausuu mielipiteenään, että miljoonat siirrettyinäkin tulevat maan hyödyksi. Mutta molempien valiokuntien mietinnöissä on myös vastakkaisia enemmän tai vähemmän jyrkkiä mielipiteitä vastalauseitten muodossa. Näin ollen eivät valiokunnat ole voineet ainakaan kokonaisuudellaan muuttaa eduskunnan yksityisten jäsenten käsitteitä.

Ja ne käsitteet ei- ammattipolitikoitsijain kannalta ottaakseni ovat helposti ymmärrettävät, selvät.

Jos miljoonien luovuttamisen tueksi voitaisiin esittää keisarikunnan joukkojen estäneen meidän maatamme kohti suunnatun vihollisen hyökkäyksen, olisi kysymys vielä hyvin käsitettävissä. Mutta mitään sellaista »kunniavelkaa» me emme tunne. Ei kukaan, nekään, jotka luovuttamista puolustavat, ole voineet osoittaa meidän maatamme kohtaan ulkoapäin olevan olemassa edes sodan uhkaa. Suurvaltojen hallituksilla käsittääkseni onkin etelämpänä lämpimämpiä, helpommin sulavia alueita valloituspolitiikkansa tyydyttämiseksi kuin käydä kylmän niemenme kimppuun. Ja vaikka olisi sodan uhka, epäilen, tulisiko se parhaiten poistetuksi miljoonien esitettyyn tapaan käyttämisellä.

Jo aikaisemmin, silloin, kun tämä miljoonakysymys ilmeni, kuultiin tehtävän vertauksia, mitenkä kustannukset Suomen kotimaisesta sotaväestä nousivat kyseenalaista summaa suuremmiksi. Vertailu on myöhemminkin uusittu, mutta se minusta nähden on lievä puolustus luovuttamiselle. Jos aikaisemmin joukkojen hyödyttömään koossapitämiseen on vuosittain uhrattu 12, 15 tai 20 miljoonaa, ei se suinkaan pakoita nyt tuhlaamaan 10 miljoonaa. Tuhlaamista minun mielestäni, sekä henkistä että aineellista tuhlaamista, on parasten miesten vuosikausiksi kasarmeihin kytkeminen ja niissä elättäminen. Millä nimillä rahastoja nimitetäänkin, ovat ne kuitenkin suurten joukkojen kokoamia, ja ne tulevat tarvitsemaan näitä miljoonia nykyään parempiin tarkoituksiin kuten tarvitsevat miehensä parempiin tehtäviin

Mutta tuhlaavallakin varojen käytöllä on eroavaisuutta. Kotimaisten, lakien pohjalle, olkoon vaikka luokkalakienkin, muodostettujen joukkojen hyväksi rahojen käyttö on kokonaan toinen kuin siirtää miljoonia rajan taakse. Minä en luule kantavani rotuvihaa, enkä tahdo kieltää ansaittua urhollisuutta, mutta edustaen

yhtenä sitä pohjalaista väestöä, jota kovat ajat ovat aina kovimmin kohdanneet, minä en voi kysymyksen yhteydessä olla muistuttamatta, että kyseenalaiset miljoonat ovat tarkoitetut joukoille, jotka aikaisemmin, pari vuosisataa sitte, olivat saaneet tehtäväkseen täällä Suomessa tehdä Pohjanmaan autioksi, ja jotka yhä edelleen näyttävät omassa kotimaassaan olevan alistetut samantapaisiin tehtäviin.

Mutta asiain tila, missä nyt ollaan, velvoittaa pitemmällekin kuin kieltämään nuo kyseessä olevat miljoonat, velvoittaa myös huolehtimaan, että maan puolustus vastaisuudessa tulee järjestetyksi. Siihenkin nähden hyväksyn valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetyn ensimäisen vastalauseen.

Ed. **Hämäläinen, K.:** Kannattaen kaikissa suhteissa valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitettyä ensimäistä vastalausetta, luovun puheenvuorosta.

Ed. **Gustafsson:** I afseende å det jag här anser vara hufvudsak förenar jag mig om den reservation hr G. G. Rosenqvist i grundlagsutskottet afgifvit. Jag anser sålunda en klar fordran föreligga, hvilken det tillkommer landtdagen att all båld juridik till trots honorera. I formellt afseende godkänner jag hr Renvalls kläm. Jag antager att de synpunkter, som i hrr Neovius och Söderholms dock något vidlyftiga klämmar framställts, skola i landtdagens svarsskrifvelse till fullo beaktas på grund af föreliggande betänkanden och det uttalande hr Rosenqvist gjort. Såvidt denna fråga gäller grundlag, förenar jag mig om statsutskottets andra kläm under förutsättning, att den får en riktigare uttrycksform.

Ed. **Heikkilä:** (Äänestys!) Ed. Hoikka sanoi kansan siellä Pohjolassa tahtovan, että nämä kysymyksen alaiset miljoonat myönnetään. Puhuiko edustaja totta vai ei, puhuiko hän koko totta vai puolitotta, se ei kuulu minulle. Mutta kansan joukossa on myös toisenlaista käsitystä. Valitettavaa sanoa, mutta niin on asian laita, että sen keskuudessa on mielipiteitä, jotka vastustavat tätä miljoonain myöntämistä jo silläkin perusteella, että epäilevät, kykeneekö Venäjän hallitus käyttämään niitä edes omankaan kansansa tosihyväksi.

Mutta eihän ole tarpeen puhua kansan mielipiteestä tässä asiassa; sehän on jokaiselle meille tuttu. Kuitenkin niiden varalta, jotka eivät ole yhteydessä kansan kanssa, ilmoitan, että monissa paikoin Helsingin ulkopuolella tänä yönä valvotaan ja odotetaan ja pyydetään, heti kun päätös on tehty, telefoonitse tietoa siitä lähettämään. Kansan mielipide lienee yhtä selvä kuin meidänkin mielipiteemme. Kysymys on vaan siitä, lausummeko me täällä kansan mielipiteen

vai lausummeko ehkä jonkun muun mielipiteen, lausummeko mielipiteen, joka ei ehkä ole edes meidän omamme.

Minä en voi vaijeta sen vaaran suhteen, joka minun käsitykseni mukaan uhkaa, jos eduskunta nyt lähtee sille kaltevalle pinnalle, millä arm. esitykseen myöntyminen on arveluttavan pitkä askel. Kuten muistetaan sisältyy tämä 10 miljoonan sotilasmaksu vuoden 1901 asevelvollisuuskäskyyn. Jos nyt taas myönnytään sen laittoman asetuksen vaatimukseen, jopa kahdeksi vuodeksi kerrallaan, tulee se siten jo käytännössä vakiintumaan. Jälelle jää siitä asetuksesta enään ainoastaan toinen puoli, ja se on Suomen poikain astuminen asevelvollisuuttaan suorittamaan Venäjälle venäläisissä joukoissa. Sitä kai emme tahtoisi. Muistammehan, miten vastenmieliseltä silloin tuntui, kun sellaista yritettiin ja kuinka käytännössä mahdottomaksi se osottautui. Täällä saattaa olla edustajia, jotka eivät välitä siitä, onko meidän pojillemme vastenmielistä tuon laittoman asetuksen, jonka yhtä puolta nyt tahdotaan miljoonain myöntämisellä toteuttaa, onko pojillemme vastenmielistä sen toisen puolen toteuttaminen, astuminen sotapalvelukseen Venäjälle. Saattaa olla niitä, jotka eivät siitä välitä, eivätkä edes siitä tiedä. Mutta ei suinkaan ainakaan enemmistön käsitys ole sellainen. Jos meidän nyt lienee vaikea vastustaa mainitsemaani 1901 vuoden laitonta asetusta, on se sitte, kun siihen olemme jo puoleksi myöntyneet, vielä monta kertaa vaikeampaa. Silloin nim. tulee taisteltavaksi ei ainoastaan ulkonaista pakkoa, vaan myös eduskunnan omaa entisyyttä vastaan, silloin tulee jo kysymykseen eduskunnan peräytyminen omalta alkamaltaan uralta, tulee ponnistettavaksi takaisin se vastamäki, jota nyt myönnytystä tehden luisutaan alas.

Minäkin siis yhdyn niihin, jotka vastustavat näiden miljoonien myöntämistä, yhdyn senvuoksi, että muuten tulisi vakiinnuttuksi, kuten sanoin, käytännössä tuon laittoman asetuksen yksi puoli.

Ed. **Vikman** kannatti ponsiyhdistelmää ed. Castrénin esittämässä muodossa.

Ed. **Neovius, A.:** Då hr Söderholms kläm i sak är öfverensstämmande med klämmarna i tredje reservationen, så frångår jag mitt första förslag och förenar mig om hr Söderholms med den ändring i en detalj, som af hr Castrén föreslogs.

Ed. **Söderholm:** För att förenkla den slutliga omröstningen, ber jag äfven att få biträda det af hr Neovius nu gjorda förslaget.

Ed. **Laine, Maria Sofia:** (Äänestys! Äänestys!) (Puhemies: Hiljaa!) Tässä on ihan hermostuttanut, kun on saanut kuulla

koko illan selitettävän laillisuutta ja juridiikkaa. Keskusta on »onneksi», tavallisuuden mukaan, pysynyt yhtä laittomana kuin on ennenkin ollut. Luulevatko porvarit todella, että joku Mechelin tai Björnberg Pietarissa hienoilla diplomaattisilla tempuilla onnistuvat pelastamaan tämän maan kohtalon? Erehdytte. Tässä ei ole kysymys laillisuudesta eikä juridiikasta, vaan siitä, tahdommeko myöntää nuo 20 miljoonaa sen vapausliikkeen tukahduttamiseksi ja sen kansan kuristamiseksi, joka on meille sillä liikkeellä lunastanut ne oikeudet, jotka meillä nyt ovat. Suomen köyhälistö ja Venäjän köyhälistö, sen varsinainen kansa, ne tuntevat itsensä ehdottomasti yhteensidotuiksi, ne ovat selvillä siitä, että toisen tai toisen kuristaminen, tuon vapausliikkeen tukahuttaminen on ehdottomasti yhtä suuri häviö meille kuin heillekin.

Me emme saa olla raukkoja, emme saa olla pelkureita, kun on kysymys sellaisesta kuin tänä iltana on ollut! Meidän täytyy uskaltaa sanoa se mielipide, joka kansassa todellisuudessa vallitsee! Meidän täytyy siis uskaltaa kieltäytyä antamasta noita 20 miljoonaa! Ja sentähden minä toivon, että ne, jotka ovat pitäneet tässä niitä laillisuus- ja juridiikkasaarnoja, käsittävät tällä hetkellä että nyt on kysymys siitä periaatteellisesta asianratkaisusta, johon etupäässä tullaan huomio kiinnittämään siihen päätökseen nähden, jonka tänä iltana teemme. Me emme saa myöntää! Ja sentähden minä kannatan ensimäistä vastalausetta.

Ed. **Hjelt:** Minä en ollut täällä salissa, kun ed. Renvall äsken käytti puheenvuoroa, mutta minulle on kerrottu, että hän siinä edelleen koetti ylläpitää ensi lausunnossaan tekemiään väitteitä. Minusta on tämä hänen yrityksensä potkia tutkainta vastaan siinä määrin epätoivoinen, että minun ei tarvitse siihen tuhlata sanoja. Minä vain viittaan edelliseen lausuntooni sekä siihen lausuntoon, jonka ed. Kairamo antoi ja jossa hän ilmoitti tiedonantoni oikeaksi. Minä pidän selvänä, että hän tuntee asian paremmin kuin ed. Renvall. Jos ed. Renvall kaipaa enempiä selityksiä, niin hän voi saada ne yksityisesti — keskustelun jälkeen.

Ed. **Schybergson:** Jag förenar mig om det förslag, som framställts af hrr Neovius och Söderholm och som skiljer sig endast med några få ord, men icke i sak, från det jag gjorde gällande i mitt första andragande.

Ed. **Renvall:** Minä en ollenkaan epäile, etteivät edustajat Hjelt ja Kairamo tiedä paljonkin, jota täällä ei ole kerrottu. Minä vaan sanon, että ed. Hjeltin lausunto silloin, kun asia oli viime kerralla esillä, ei ole totuuden kanssa yhtäpitävä. Hän on sanonut, että silloisen senaatin esitysehdotuksessa oli pienempi määrä ehdotettu, mutta sitä ei siinä ollut.

Ed. **Nevanlinna:** Eräs arvoisa puhuja vasemmistosta on äskettäin pannut merkille, että keskusta tänä iltana on ollut yhtä laiton kuin ennekin. Minä en tiedä, kuinka mielissään arvoisa puhuja tästä on, luulen kuitenkin voivani panna merkille, että hän on sanoissaan, että keskusta on tänä iltana ollut yhtä »laiton» kuin ennenkin, osannut aivan oikeaan. Ja minä luulen myös, että minkälaisia vasemmiston tunteet sen johdosta lienevätkin, ne, jotka täällä tällä haavaa istuvat vasemmistoa vielä vasempana, samoin kuin myöskin ne, jotka istuvat keskustaa oikeampana, ainakin ovat siitä hyvillänsä. Mutta enemmän kuin mitä mieltä ne ovat, merkitsee minulle se vakaumus, että maa ja kansa kiittävät siitä, että tämä keskusta nyt on *yhtä »laiton»* kuin ennenkin. Siinä vakaumuksessa minä annan lippuni valiokunnan enemmistön ehdotuksen puolesta.

Ed. **Hjelt:** Minä huomaan, että ed. Renvall ei näin myöhään yöllä enää jaksa lukea tarkkaan sisältä. Minä en löydä lausunnostani yhtään sanaa siitä, että senaatti olisi esitysehdotuksessaan esittänyt kiistanalaista määrää ja siitä on juuri kysymys. Ed. Renvall siis ilmeisesti väitteessään erehtyy.

Ed. **Castrén:** (Äänestys! Äänestys!) (Puhemies: Hiljaa!) Ed. Nevanlinnan viimeisen lausunnon johdosta pyytäisin ainoastaan saada sanotuksi, että perustuslaillinen suomenmielinen eduskuntaryhmä katsoo tässä asiassa seisovansa laillisuuden kannalla, samalla kannalla, jolla se ennenkin on seisonut.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o Ken vastaehdotukseksi lopulliseen äänestykseen hyväksyy ed. Söderholmin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Turkian tekemä ehdotus.

Äänestyksessä annettiin 105 jaa- ja 90 ei-ääntä sekä yksi tyhjä lippu.

2:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Söderholmin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on hyväksytty vastaehdotukseksi ed. Estlanderin tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä myönnettiin jaa-äänten olevan enemmistönä.

3:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Söderholmin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Alkion tekemä ehdotus hyväksytty vastaehdotukseksi.

Äänestyksessä annettiin 104 jaa- ja 91 ei-ääntä.

4:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Söderholmin tekemän ehdotuksen vastaa jaa; jos ei voittaa, on siinä tarkoituksessa ed. Castrénin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

5:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Castrénin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Renvallin tekemä ehdotus vastaehdotukseksi hyväksytty.

Äänestyksessä myönnettiin jaa-äänten olevan voitolla.

6:o Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Castrénin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annettiin 65 jaa- ja 50 ei-ääntä sekä 75 tyhjää lippua.

Mietintö oli siis **hyväksytty.**

Puheenvuoroa käytti tämän jälkeen:

Ed. **Söderholm** lausuakseen: Jämlikt 67 § L. O. skall sluten omröstning ske genom sedlar, å hvilka ja och nej finnas genom tryck anbragta, och hvilka i öfrigt äro lika. Resultatet af den omröstning, som nu delgifvits landtdagen, utvisar, att 75 blanka sedlar blifvit afgifna. Jag ber vid sådant förhållande att få hemställa till hr Talmannen, huruvida denna omröstning kan anses giltig.

Tulkin sairastumisen johdosta selvitti sihteeri edellisen puhujan lausunnon suomeksi.

Puhemies: Ed. Söderholmin lausunnon johdosta ilmoitan tulkitsevani Valtiopäiväjärjestystä siten, että ainoastaan ne liput, joissa on »jaa» taikka »ei», otetaan huomioon, ja niitä taas, jotka ovat tyhjiä, käsitellään niinkuin niillä ei olisi äänestetty ollenkaan. Sikäli kun minä tiedän, on käytäntö tähän asti aina ollut sellainen.

Ed. **Haveri** tahtoi merkittäväksi vastalauseensa päätöstä vastaan 20 miljoonan myöntämisestä

ja yhtyivät tähän vastalauseeseen ed. **Heikkinen, Pykälä, Mänty** sekä **Alkio.**

Ed. **Nuorteva:** Olen syvästi vakuutettu siitä, että eduskunnan

nyt tekemä päätös ajan pitkään osoittautuu olevan Suomen kansan turmioksi. Minä sentähden pyydän pöytäkirjaan ilmoittaa vastalauseeni.

Ed. **Castrén:** Sallittanee minunkin lausua mielipiteeni tapahtuneesta äänestyksestä. On tietysti mahdotonta kontrolleerata ketkä yksityiset ovat tyhjillä lipuilla äänestäneet. Vaikea ei kuitenkaan ole ymmärtää, mikä ryhmä on äänestäessä tyhjiä lippuja käyttänyt. Minun käsittääkseni ei tällaista äänestystä olisi laillisekši katsottava, vaan uusi äänestys toimitettava. Tällaisesta menettelystä voisi olla seurauksena, että täällä ainoastaan yksi tai kaksi edustajaa antaisi äänestyksessä »jaa-» taikka »ei-»lipun ja muut äänestäisivä tyhjillä lipuilla. Se ei suinkaan voi olla Valtiopäiväjärjestyksen tarkoitus. Jollei puhemies katso että ed. Söderholmin ja minun käsitykseni on oikea, pyytäisin, että Puhemies antaisi vakavan kehoituksen eduskunnan jäsenille tässä kohden noudattaa Valtiopäiväjärjestystä.

Puhemies: Kehoittaisin ensiksi niitä, jotka tahtovat panna vastalauseen tehtyä päätöstä vastaan, ilmoittamaan vastalauseensa. Sitten vasta, olisi käytettävä puheenvuoroja siitä asiasta, josta ed. Söderholm puhui ja joka kuuluu tämän äänestysasian laillisuuspuoleen. Muuten menevät puheenvuorot liian sekaisin.

Ed. **Kannisto** ja **Sirén** yhtyivät ed. Nuortevan vastalauseesen.

Ed. **Turkia:** Katsoen siihen, että tämän päätöksen teko, kyseessä olleen apumaksun suorituksen suhteen, on eduskunnan ja koko Suomen kansan arvoa alentava, pyydän saada merkitä vastalauseeni pöytäkirjaan tätä päätöstä vastaan.

Vastalauseeseen yhtyivät vielä ed. **Räsänen, Eloranta, Karhi, Tikkanen, Aalto, Laine, M. S.,** joka yhtyi ed. Turkian tekemään vastalauseeseen, **Ingman A.,** ed. Nuortevan vastalauseeseen, **Naaralainen, Bronen, Perttilä, V., Tichanoff, Valpas, Lindroos,** joka yhtyi ed. Nuortevan vastalauseeseen, **Partanen, Salo, Laakso, Mömmö, Helle, Paasivuori,** joka yhtyi ed. Turkian vastalauseesen, **Mäkelin** ed. Turkian vastalauseeseen, **Valavaara** ja **Salminen** ed. Nuortevan vastalauseeseen, **Hämäläinen, K.** ja **Huotari** ed. Turkian vastalauseeseen, samoin **Raunio** ja **Pohjavära; Orasmaa, Huttunen, Lehtinen, Aromaa, V.** ed. Nuortevan vastalauseeseen, **Kirves, Heimonen** ed. Turkian, vastalauseeseen, **Häyrynen** ja **Paunu** ed. Nuortevan vastalauseeseen, **Kalliokorpi, Martikainen** ed. Turkian vastalauseeseen; **Hämäläinen, A. P., Suomalainen,**

A., Laine, O. F. ed. Nuortevan vastalauseeseen, **Jalava, Mäkelä, Rantanen, F., Koponen, Vuolijoki, S.** ed. Turkian vastalauseeseen, **Sivenius** ed. Nuortevan vastalauseeseen, **Pärssinen** ed. Turkian vastalauseeseen, **Rantanen. S., Aromaa, E.** ed. Nuortevan vastalauseeseen.

Ed. **Hoikka, M.:** Yhdyn vastalauseeseen. Tänä yönä on vedetty arpaa, jonka ratkaisua Suomen kansa hyvin jännityksellä odottaa, arpaa siitä . . . .

Puhemies: Ei saa puhua. Saa panna vastalauseensa ja lyhyesti perustella, mutta ei saa jatkaa keskustelua.

Ed. **Hoikka, M.:** Minä yhdyn ed. Nuortevan vastalauseeseen.

Ed. **Sillanpää:** ilmoitti yhtyvänsä ed. Nuortevan vastalauseeseen ja samoin ed. **Suomalainen, J., Mantere** sekä **Valjakka.**

Ed. **Pennanen:** Pyydän ilmoittaa, että olen äänelläni kannattanut tämän päätöksen syntymistä.

Puhemies: Ei se kuulu asiaan.

Ed. **Järvinen:** yhtyi ed. Nuortevan vastalauseeseen.

Ed. **Listo:** Minä olen siinä käsityksessä, että tyhjien äänestyslippujen antamista ei voida estää, koska äänestys tapahtuu suljetuilla lipuilla, ja on minulla myös sama käsitys kuin arv. Puhemiehellä, että tyhjiä lippuja ei ole huomioon otettava. Tästä johtuu, että näitä tyhjiä lippuja ei myöskään ole luettava eikä, kun äänestyksen tulos julistetaan, kamarille ilmoitettava.

Ed. **Runeberg:** Jag kan icke finna annat än att den, som afgifver tom röstsedel, handlar i uppenbar strid emot L. O.s stadganden. Den utaf hr Söderholm påpekade 67 § stadgar uttryckligen, huru dessa röstsedlar skola vara beskaffade, och att det anmärkta förfarandet praktiskt kan leda till fullkomligt upphäfvande af hela omröstningsresultatet, framgår af andra momentet i samma §, där det står: »Vid omröstning om förslag, som kan antagas med enkel röstöfvervikt, bör Talmannen före sedlarnas uppräkning aflägga en bland dem. Befinnes vid sammanräknandet rösterna lika delade, skall den aflagda sedeln öppnas och afgöra belutet.» Talmannen kan själffallet icke se på valsedeln, om den är tom eller innehåller ja eller nej. Om han då till den aflagda sedeln kommer

att taga en tom sedel och rösterna befinnas lika, så är det denna aflagda toma sedel, som skall upptagas och afgöra beslutet. Huru skall i sådant fall förfaras?

Ed. **Schybergson:** Jag vill hoppas, att den yttersta vänstern efter denna diskussion skall lefva till sin förbättring och att vi icke skola behöfva upplefva något sådant som det nu passerade framdeles. Vi kunna därför låta det blifva därvid.

Å andra sidan kan jag icke underlåta att påpeka det komiska i att yttersta vänstern man efter man högtidligt inlägger reservation emot ett beslut, på hvars affattning de genom att inlämna blanka sedlar undandragit sig att inverka. Ty formelt är det emot utgången af den sista omröstningen de reservera sig. De hafva således aflämnat reservation emot ett beslut, mot hvilket de icke afgifvit sina röster, utan till hvars tillkomst de tvärtom medverkat. De hafva i själfva verket med sina blanka sedlar åstadkommit detta, att de 65 rösterna nu blifvit majoritet.

Jag upprepar ännu, att jag hoppas att yttersta vänstern skall lefva till sin förbättring, såsom ungdom det brukar, och afstyrker hvarje vidare åtgärd i frågan.

Ed. **Gustafsson:** Jag anser saken böra förbli vid hr Talmannens förklaring. Det finnes ingen möjlighet att förekomma att toma röstsedlar inlämnas.

Ed. **Tainion** pyynnöstä sihteeri tulkitsi ruotsalaiset lausunnot.

Ed. **Tainio:** Ed. Schybergsonin luulen suuresti erehtyvän, jos hän ajattelee vasemmiston vastalauseitten tarkoittavan viimeistä äänestystä, tietysti ne tarkoittivat itse asiaa.

Puhemies: Siitä ei ole kysymys, vaan sen laillisuudesta, saako äänestää tyhjillä lipuilla vai ei.

Ed. **Renvall:** Pyydän saada kannattaa sitä käsitystä, jonka ed. Listo täällä on esittänyt.

Ed. **Bloranta:** Minun mielestäni ei voi määrätä, tuleeko äänestäjän antaa tyhjä lippu vai ei, sillä kun äänestys kerran on salainen, niin yleinen määräys ei voi sitä missään tapauksessa rajoittaa, eikä sitä edellytä Valtiopäiväjärjestyskään.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Mietinnön **toiseen ponteen** nähden hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön toisen ponnen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden ensimäisen vastalauseen toinen ponsi hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

Mietintö oli siis kokonaisuudessaan **hyväksytty**, ja oli päätös V. J:n 63 §:n mukaan oleva ehdollinen mitä raha-asiaan tulee.

Muut päiväjärjestyksessä olevat asiat siirrettiin ensi istuntoon.

Istunto keskeytettiin klo 3,50 yöllä, jonka jälkeen 1/4 tunnin kuluttua eduskunnalla oli yksityinen istunto.

Seuraava istunto oli oleva tiistaina klo 6 i. p.

Istunto päättyi klo 4,30 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

41. Tiistaina 29 p. lokakuuta 1907. klo 6 i. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Castrén, Höijer Nuotio, Oljemark, Tainio ja Valavaara.

Ed. Höijer oli pyytänyt vapautusta tämän päivän istunnosta ja samoin ed. Tainio ja Valavaara yksityisten asiain takia.

Ed. Castrén oli ilmoittanut voivansa saapua vasta myöhemmin istuntoon.

Edellä olevat ilmoitukset ja pyynnöt hyväksyttiin.

Toimitus- ja tarkastusvaliokuntain tehtävistä valtiopäiväin päätyttyä.

Esitettiin ja luettiin julki seuraava valtiovarainvaliokunnalta tullut kirjelmä n:o 50 lokakuun 29 p:ltä 1907:

Suomen Eduskunnalle.

Siihen nähden, että näillä valtiopäivillä samoin kuin edellisilläkin Eduskunnan alamaisten vastausten ja kirjelmäin laatimiseen on varsinaisen valtiopäivätyön kestäessä ollut varsin vähän aikaa, käy tarpeelliseksi jättää tämä työ Toimitus- ja Tarkastusvaliokunnille; ja saa Valtiovarainvaliokunta sentähden, nojautuen ennen saavutettuun kokemukseen, kunnioittavimmin ehdottaa:

että Eduskunta päättäisi jättää valitsijamiesten toimeksi Toimitus- ja Tarkastusvaliokuntaan, kumpaiseenkin, valita neljä varajäsentä entisten varajäsenten lisäksi;

että Eduskunta tahtoisi määrätä, että Eduskunnan työjärjestyksen 10 §:n säännöksiä ei ole Toimitus- ja Tarkastusvaliokuntain varajäseniin sovelluttaminen;

että Toimitusvaliokunnan tehtäväksi jätettäisiin valtiopäiväin päätyttyä niin hyvin harkita ja määrätä ne palkkiot ja menot, jotka aiheutuvat Toimitus- ja Tarkastusvaliokuntain toiminnasta, kuin myöskin tarkastaa ja hyväksyä kaikki valtiopäiväin loppuessa vielä hyväksymättömät, valtiopäiväkustannuksia varten osotetusta määrärahasta maksettavat laskut ja pitää huolta niitten suorittamisesta;

että Toimitusvaliokunta valtuutettaisiin sille henkilölle, jonka Toimitusvaliokunta siihen valitsee, uskomaan myöhemmin jätettyjen laskujen tarkastamisen, hyväksymisen ja suorittamisen sekä

että Eduskunta Toimitusvaliokunnan huoleksi jättäisi täydellisen tilin laadittamisen kaikista valtiopäiväkustannuksista näillä valtiopäivillä, mikä tili on annettava 1908 vuoden valtiopäiväin Valtiovarainvaliokunnan tarkastettavaksi.

Tämän ohessa saa Valtiovarainvaliokunta Eduskunnalle ilmoittaa, että valiokunta Valtiopäiväjärjestyksen 43 §:n nojalla on määrännyt Toimitus- ja Tarkastusvaliokuntain pääkaupungissa asuvien jäsenten palkkion 15 markaksi jokaiselta päivältä, jona kokousta pidetään. Ne jäsenet taas, jotka eivät ole pääkaupungissa asuvia, saavat saman palkkion koko siltä ajalta, minkä heidän täytyy siellä oleskella, sekä matkapäiviltä, minkä ohessa heidän valiokuntatöistä ehkä johtuvat matkakustannuksensa on heille korvattava.

Valtiovarainvaliokunnan puolesta:

E. G. Palmén.

J. Vartiovaara.

Kirjelmässä tehdyt **ehdotukset hyväksyttiin.**

Valtiovarainvaliokunnan ehdotukset kulkulaitosrahastosta, mikäli ne koskevat rautatierakennuksiin otettavaksi päätettyä kuoletuslainaa ja lyhytaikaista velaksiottoa.

Esitettiin kolmannen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 17 arm. es. n:o 20 johdosta, joka koskee kulkulaitosrahastoa.

Toimitettavaa lippuäänestystä varten hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys.**

Ken hyväksyy rautatietarkoituksiin otettavaksi päätettyä kuoletuslainaa ja lyhytaikaista velaksiottoa koskevat ehdotukset sellaisena, kuin ne asian toisessa käsittelyssä on päätetty, vastaa jaa; ken sitä ei tee, vastaa ei; jollei vähintäin 2/3 annetuista äänistä ole jaa-ääniä, katsotaan nyt tehdyt ehdotukset näistä asioista rauenneiksi.

Äänestyksessä annettiin 183 jaa- ja 2 ei-ääntä, joten lainanotto oli **hyväksytty.**

Rautatievaliokunnan ehdotukset uusista rautatierakennuksista.

Esitettiin pöydällä ollut rautatievaliokunnan mietintö n:o 5 eduskunnalle jätetyistä uusia rautateitä koskevista anomusehdotuksista.

Yleiskeskustelu:

Ed. **Yrjö-Koskinen E. S.**: Olen ennen pari kertaa yrittänyt kehoittaa eduskuntaa jossakin määrin hillitsemään puheiden pitoa. Minä teen tällä kerralla vielä yhden yrityksen. Jos yksi eduskunnan jäsen, nyt esillä olevaa asiaa käsiteltäessä käyttää pu-

hevuoroa saadaksensa »omaa rataansa» koskevan hylkäävän esityksen jollakin tavalla muutetuksi, niin kaikkien muiden ei ainoastaan oikeus, vaan velvollisuuskin on myös käyttää puheenvuoroa puolustaakseen »omaa rataansa.» Ja minä tahdon ilmoittaa eduskunnalle, että siinä tapauksessa minäkin aijon puolustaa Jyväskylän—Jämsän—Lahden rataa, ja aijon puhua puolen tuntia, sillä minulla on monta arkkia uusia numerotietoja, jotka aijon lukea kaikki tyyni. (Naurua.) Pyydän siis arvoisia edustajia tarkoin harkitsemaan, mitä aikovat tänä iltana tehdä. (Naurua.) Se, joka täällä ensinnä avaa suunsa tekee aivan saman työn, kuin se, joka vetää tapin mahdottoman suuresta vesitynnyristä (Yleistä naurua), ja semmoisesta vesitynnyristä, jota ei mikään ihmisvoima kykene sulkemaan (Yleistä naurua), ennenkuin viimeinen vesipisara on juossut maahan.

Rohkenen sen vuoksi eduskunnalle tehdä kaksi ehdotusta.

Ensimäinen on se, ettei kukaan, jolla on sydämellänsä »oma rata,» puhu siitä halkaistua sanaa. (Hyvä, hyvä!) Tulos tietysti on ihan sama, puhutaanko vai ollaanko puhumatta. Sillä silloin kun täällä keskusteltiin Konnun suosta (tai lammesta), niin ei suurinkaan kaunopuheliaisuus saanut valiokunnan mietintöä järkytetyksi.

Minun toinen ehdotukseni on, että valiokunnan mietinnössä kaikki ne ponnet, joissa valiokunta ehdottaa rautateitä rakennettaviksi, hyljätään. Monestakin syystä ei ole tällä hetkellä laisinkaan sopiva tilaisuus ottaa rautatieasioita puheen alaisiksi, vaan ne voidaan varsin hyvin järjestään jättää tulevaan istuntokauteen. (Hyvä!) Jos kuitenkin eduskunta tässä asiassa on toista mieltä, niin minä puolessani vaadin, että mietintö lähetetään takaisin valiokuntaan, sillä siinä on varsinkin kappaleessa »Koiviston radasta» niin paljon virheitä, ettei sitä tämmöisenä ollenkaan voi käsitellä.

Minä pyydän, että eduskunta tällä kertaa ei huuda minun puheelleni hyvä, vaan sen sijasta kerrankin noudattaa mitä ehdotan. (Hyvä! Hyvä!)

Ed. **Palmén:** Meidän edessämme on nyt oikeastaan kolme mietintöä. Ne koskevat samoja asioita siinä määrin, että minun mielestäni ei voi puhua rautatievaliokunnan mietinnöstä n:o 5 koskettelematta valtiovarainvaliokunnan mietintöjä n:o 7 ja n:o 12. Ne ovat erottamattomassa yhteydessä, ja sentähden minun täytyy herra Puhemiehen suosiollisella luvalla kosketella näitä jälkimäisiäkin. Minä oletan, että sillä todellakin paraiten voin valaista tätä asiaa.

On aina vaikea asema valtiopäivillä, kun kaksi eri valiokuntaa käsittelee samoja asioita. Näin on asian laita tässäkin. Valtiovarainvaliokunnan velvollisuus on käsitellä kahta armollista esitystä, ja niitten johdosta sekä ryhtymättä tarkastamaan niitä anomuksia, jotka ovat lähetetyt rautatievaliokuntaan, valtiovarainvaliokunta on antanut mietintönsä n:o 7 ja n:o 12. Se, joka on tänä kiireisenä

aikana ehtinyt tutustua näihin valtiovarainvaliokunnan mietintöihin, muistanee, että niissä tullaan päätökseen, joka jo semmoisenaan aivan sotii rautatievaliokunnan mietintöä n:o 5 vastaan. Valtiovarainvaliokunta on mietinnössään n:o 7 siinä lähemmin esitetyistä syistä katsonut velvollisuudekseen huomauttaa, että kehityksen suuntaaminen luonnolliselle tolalle ehdottomasti vaatii, ettei uusia lupauksia anneta uusia ratoja päättämällä, ennenkuin ne radat, joitten rakentamisesta valtiomahtien päätös on olemassa, lähestyvät valmistumistaan. Kuten lähemmin näkee saman mietinnön edelliseltä sivulta, on viime valtiopäivillä luvattu siksi paljon, että se on lähes 7-kertainen summa siitä, mitä silloin oli käytettävissä. Tavallisen laskun mukaan menee 5—6 vuotta, ennenkuin suunnilleen päästään näistä lupauksista, jotka tietenkin ovat valtiomahdeille sitovia. Mutta koska valtiovarainvaliokunta varsin hyvin käsitti, mikä äärettömän kova isku tämmöinen pitkä odotus on niille seuduille, missä osittain jo kauan, osittain muutamia vuosia on odotettu rautateitä, niin valiokunta toiselta puolen otti harkitaksensa, voisiko kenties rakentaa rautateitä suuremmalla summalla vuosittain, kuin mitä viime aikoina on ollut sääntönä. Valiokunta on mietinnössä n:o 7 esitetyistä syistä tullut siihen käsitykseen, että 7 miljoonaa markkaa vuodessa, joka hallituksen esityksessä on otettu johdoksi, on jotakuinkin alhainen. Äänestyksen perästä tuli valiokunta siihen päätökseen, että 10 miljoonaa markkaa vuodessa voitaisiin käyttää tähän tarkoitukseen. Sekä enemmistö että vähemmistö valiokunnassa olivat siitä yhtä mieltä, ettei sovi ruveta rakentamaan sillä tavoin, että yhtenä vuonna rakennetaan paljo ja seuraavana tai joinakuina seuraavina täytyy laskea työntekijät lomalle ja lakkauttaa työ. Pääasia on tulla siihen, että tuo työ, joka on kansallemme niin tärkeä ja saattaa kokonaiselle maakunnalle tuntua ihan uuden kehityksen alkajalta, käy säännöllisesti ja tasaisesti. Siinä vaan oli erimielisyyttä valtiovarainvaliokunnassa, että muutamat uskalsivat mennä pitemmälle, muutamat, minä niiden joukossa, olisivat tahtoneet supistaa tämän summan vähä vähempään määrään, nimittäin 9 miljoonaan, josta minä asianomaisissa virastoissa kuulusteltuani sain sen vastauksen, että sen avulla voitaisiin jotakuinkin jouduttaa töitä siinä määrässä kuin mietinnön ponsi edellyttää, nimittäin että Karjalan radalla tultaisiin johonkin määrättyyn päätekohtaan, Lieksan eli Pielisjärven kirkonkylään. Minä yhä edelleen ja varsinkin sitten kun kysymys kulkulaitosrahastosta tuli valiokunnan harkittavaksi, olen vakaantunut siinä mielipiteessä, että olisi varovampaa tyytyä vähempään summaan, nim. 9 miljoonaan, mutta tietenkään minä en niin lyhyellä ajalla kuin nyt on ollut käytettävänä sekä ammattimiesten tietojen puutteessa ole voinut tehdä hyvin varmaa päätöstä siinä kohden.

Joka tapauksessa on hyvin tärkeää, että tällä kertaa, kun on käsi-

teltävänä rautatievaliokunnan mietintö n:o 5, otetaan huomioon, mitä toinen valiokunta on esittänyt, sillä tuntuu kuin alettaisiin rakentaminen katon harjasta, jos ensin päätetään rautatievaliokunnan mietinnön mukaan eri radoista ja anomuksista ja sitten vasta kysytään, onko siihen varoja. Minä puolestani en voi sanoa muuta kuin että ne laskut, jotka valtiovarainvaliokunta on saanut tarkastaa ja jotka se on havainnut oikeiksi, ovat siksi varmoja, siksi päteviä, että ehdottomasti kolmen, neljän vuoden kuluessa on jotakuinkin aikaista mennä päättämään uusista radoista. Minun täytyy vielä muistuttaa, että jos tahdotaan antaa sitovaa merkitystä edellisten valtiopäivien päätöksille, niin saattaa ainakin olettaa, että se yhdysrata, jota varten parast'aikaa erityinen komitea on työssä, olisi ikäänkuin ensimäisenä vuoroon tuleva. Kun nyt rautatievaliokunta on tehnyt muutamia ehdotuksia, niin se siinä kohden asettuu aivan päinvastaiselle kannalle. Tämän kamarin velvollisuutena on silloin olla tuomarina, sillä sen ei sovi yhtä mietintöä tarkastaessaan toimia yhdellä tavalla, toista mietintöä tarkastaessaan päinvastaisella. Toinen tai toinen keino on valittava: joko rautatievaliokunnan mietintö semmoisenaan on hyväksyttävä, ja jos se hyväksytään suunnilleen, on hylättävä valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7 tai ainakin suuri osa siitä, ja samassa täytyy muuttaa se menosääntö, joka on valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 12, sillä muuten ei voida mitenkään saada yhtenäistä päätöstä

Asian näin ollen, ja kun tuo suuri periaatteellinen näkökohta on mukana, tulen minä suunnilleen samoihin tuloksiin kuin edellinen puhuja. Minä en katso mahdolliseksi tällä kertaa ruveta anomusmietinnön yksityiskohtaiseen tarkastukseen. Rautatievaliokunnan mietintö n:o 5 koskettelee kysymyksiä, joiden tärkeyden minä täydelleen oivallan, ja minä voin lisätä, että minulla, ollen itse yhtenä anomuksentekijänä, joka valitsijamiesten pyynnöstä olen esittänyt harkittavaksi, onko eräs linja huomioon otettava, tietysti kyllä voisi olla halua esittää näitä asioita. Mutta minun täytyy ottaa huomioon ne yleiset näkökohdat, jotka ovat esitetyt esityksissä n:o 17 ja 20 ja joista vielä mielestäni valtiovarainvaliokunta on voinut erikseen säestää ja tukea. Rautatievaliokunnan mietinnön tarkastus viepi sen ohessa siihen, että meidän täytyy tehdä koko merkillinen luokitus, jonka syitä minä ainakaan en ole valiokunnan mietinnöstä saanut itselleni selviksi. Sillä minä havaitsen siitä, että yhdestä radasta on annettava esitys ensi vuoden valtiopäiville, toisesta tullaan siihen, että asia on tutkittava ja esitettävä 1909 vuoden valtiopäiville, kolmannesta sanotaan, että se on tutkittava silmävaraisesti ja taloudellisesti, jonka jälkeen se on valtiopäivillä esitettävä — se on Oulun—Kuusamon rata, — neljännestä sanotaan, että se on vain silmämääräisesti tutkittava, viidennestä samoin, että se on silmämääräisesti tutkittava, mutta myös taloudellisesti. Vihdoin tullaan kahteen

viimeiseen, jotka ovat vaan taloudellisesti tutkittavat. Minä olen turhaan vaivannut aivojani tullakseni selville, onko tässä ollut perusteena joku syvämietteinen suunnitelma, joka on johtanut rautatievaliokuntaa. Joka tapauksessa on nyt jotakuinkin tarpeetonta tutkia tätä asiaa lähemmin ja vielä turhempaa on minun tietääkseni ruveta erikoisesti esittämään yhden tai toisen radan ansioita. Sillä minä tunnustan kernaasti: kaikki nämä radat tekisivät erinomaista hyötyä, mutta jos ne puheet, jotka kunkin radan puolesta pidetään, esitetään tänään tai huomenna, niin ei mitään toivoa ole inhimillisesti nähden neljään, viiteen vuoteen nähdä niistä tulevan hedelmiä. Nämä puheet pidetään epäilemättä kolme, neljä vuotta liian aikaiseen ja se todellakin tuntuu varsin arveluttavalta, kun meillä kerran muitakin ja tärkeitä kysymyksiä on pöydällä. Näin ollen minä myöskin olen tullut siihen käsitykseen, että erinomaisen suotavaa olisi, että voisimme rajoittaa näitä ehdotettuja tutkimuksia. Täytyy huomata, että ne 30,000 markkaa, jotka ehdotetaan käyttövaroiksi tutkimuksia varten, eivät riitä aivan pitkälle. Meidän täytyy muistaa, että jos tänään päätettäisiinkin yhdestä tai toisesta radasta, että se on tutkittava, niin se päätös on verrattain vähänarvoinen. Sillä täällä seisoo jo ikäänkuin jonossa pitkä joukko ehdotuksia, jotka enemmin tulevat tavalla tai toisella päätettäviksi. Ja lopullisesti pitää tunnustaa, että nuo lupaukset, jotka ovat annetut useita vuosia sitten, eivät vielä ole sitovia, jos onkin pyydetty joskus saada esitystä niistä. Muistettakoon vielä lisäksi, että mitä pitempi aika erottaa tutkimusta siitä hetkestä, jolloin rata todellakin on päätettävä, sitä epäluotettavamman perusteen tämä tutkimus tarjoo.

Minä toivon, että nämä huomautukset tunnustetaan olevan siksi periaatteellista laatua, että ne ansaitsevat keskustelun alussa tulla huomioon otetuiksi. Minä siis en lähde puhumaan erityiskohdista rautatievaliokunnan mietinnössä n:o 5. Olen ainoastaan tahtonut muistuttaa, miten syvästi asiaan vaikuttavat ne ehdotukset, joita valtiovarainvaliokunta on tehnyt mietinnöissään n:o 7 ja 12, jotka ovat ikäänkuin kaksi puolta samaa asiaa. Tulen lopuksi siihen samaan, mitä alussa sanoin, että nämä kysymykset ovat niin erottamattomassa yhteydessä, ettei voi toiseen kajota koskettelematta toista, jollei tahdota noudattaa tuota sääntöä, että vasen käsi ei tiedä, mitä oikea tekee. Se on sääntö, joka ei ainakaan eduskunnalle ole sopiva tärkeissä asioissa, joilla on mitä suurin finanssiaalinen merkitys

Senaattori **Mechelin:** Kulkulaitostoimituskunnan v. t. päällikkönä katson asiakseni lausua muutaman sanan esilläolevista kysymyksistä. Ensiksikin tahtoisin saada pääasiallisesti yhtyä siihen, mitä vapaaherra Palmén on esiintuonut.

Valtiovarainvaliokunta on tarkastaessaan uutisrakennuksiin valmiilla radoilla ja niiden liikkuvan kaluston lisäämiseksi ehdotettua

määrärahaa havainnut, että asiassa tehtyjä ehdotuksia vaivaa jonkunmoinen epävarmuus, joten sitovaksi aijotun menosäännön perusteeksi on vaikea ottaa näitä ehdotuksia, sekä lausunut, että puheenalaisten menojen tarkastus ei ole mahdollinen muuten kuin suurpiirteisen ja pitkiksi ajoiksi eteenpäin valmistetun suunnitelman nojalla. Myönnettävä on, että valmiilla radoilla toimitettavien uutis- ja muutosrakennuksien suunnitelmaa on haitannut jonkunmoinen epävarmuus sikäli, että suunnitelmaan otettu työ joskus on lykätty johonkin myöhempään vuoteen tai jaettu useampaa vuotta kohti kuin alussa oli tarkoitettu, jonka ohessa myöskin jo valmistettuihin ehdotuksiin on voitu tehdä joku muutos, aiheuttava ensiksi lasketun kustannusmäärän lisäystä tai vähennystä. Tämä saa osaksi selityksensä siitä, että puheenalaiset rakennussuunnitelmat tätä ennen on tehty kolmen tai useamman vuoden ajanjaksoksi ja jo senvuoksi eivät ole voineet olla täysin tarkkoja. Ne ovat olleet ainoastaan likimääräisinä perusteina tarpeellisten rahamäärien laskemiseen. Nyttemmin kun eduskunta vuosittain kokoontuu, on kai suurempi varmuus laskelmissa aikaansaatavissa. Mitä taas tulee sellaisten töitten suurpiirteiseen ja pitkiksi ajoiksi laskettuun suunnitelmaan, täytyy minun olla sitä mieltä, ettei semmoisella suunnitelmalla olisi suurta käytännöllistä merkitystä. Johtavana periaatteena tulee tietenkin olla se, että valmiilla radoilla ainoastaan semmoisia uutisrakennuksia on tehtävä, jotka ovat tarpeelliset, ja että säästäväisyyden näkökohtia sekä halvan ja kestävän työn vaatimusta on pidettävä silmällä. Sentähden ovat suunnitelmat perustettavat niistä puutteista ja tarpeista saavutettuun kokemukseen, jotka liikenteen lisääntymisen kautta astuvat näkyviin. On syytä olettaa, että jo useina vuosina niin suuriksi nousseet menot mainituista uudisrakennuksista ovat melkoisesti vähenevät sitte kun suurempien kaupunkien asemarakennukset on saatu valmiiksi. Niihin tarkoituksiin menevät suuret pääoman uhraukset ovat valitettavasti välttämättömät. Meidän maamme ei ole tässä kohden poikkeus muista maista. Kaikkialla, missä liikenne tärkeillä kaupunkipaikoilla on monenkertaisesti lisääntynyt, on asemia suurilla kustannuksilla uudestaan rakennettu. Tässä kohden on meillä niinkuin muuallakin pidettävä silmämääränä, ettei tyydytetä ainoastaan lähintä tarvetta, vaan myöskin vastaista liikenteen lisäystä. Valiokunnan vastamainittnun lausuntoon yhdyn kuitenkin sikäli, että on pyrittävä saamaan aikaan määrätty suunnitelma ja määräraha jo semmoisia suurenpuolisia töitä varten, joiden suorittaminen on jaettava useampaa vuotta kohti. Sen ohessa katson olevan paikallaan, että tilinteko määrärahain käyttämisestä uutisrakennuksiin ja liikkuvaan kalustoon valmiilla radoilla on joka valtiopäivillä annettava valtiovarainvaliokunnalle.

Kun valiokunta on puoltanut esityksessä mainittuihin tarkoituksiin määrättyjen määrien hyväksymistä, ei minusta näy olevan tar-

vis lausua sen enempää tästä mietinnön osasta. Valiokunta on tekemässään kulkulaitosrahaston ennakkoarvion ehdotuksessa siten muuttanut tähän asti noudatettua järjestelmää, että on siihen ottanut valtion rautateitten vuodelta lasketut menot ja tulot sen sijaan kun tähän asti ainoastaan näiden erien ero on laskettuna liikennevoittona pantu tulopuolelle. Tähän ehdotukseen nähden tahdon lausua, että se asiallisesti ei sisällä mitään muutosta ja että sitä muodollisessa suhteessa voi katsoa perustelluksi sillä, että myöskin vuotuinen yleinen valtion tulo- ja menoarvio n. k. bruttojärjestelmän mukaisesti sisältää nuo molemmat erot.

Sen johdosta mitä valiokunta on lausunut valtion rautateiden vakinaisesta menosäännöstä (viides osasto) sekä sen johdosta mitä se on aikaisemmin lausunut 7 sivulla, katson olevan ilmoitettava, että sen komitean työt, joka on asetettu selvittämään syitä siihen että rautateiden taloudellinen tulos on huonompi, lähenevät loppuansa ja että komitean mietintö ja ehdotus voitanee eduskunnan ensi vuoden istuntokaudella edustajille jakaa. On odotettavissa, että komitean työn kautta saatava selvitys on puolestaan olennaisesti edistävä sellaisten uudistusten aikaansaamista rautateiden hallintoon, joiden kautta menot saadaan vähenemään. Samoin kuin valtiovarainvaliokuntakin, pitää senaatti erittäin tärkeänä tätä asiaa ja sitä tarkoitusperää, jota on pyrittävä saavuttamaan.

Valtiovarainvaliokunnan tekemää kulkulaitosrahaston ennakkoarvion ehdotusta vastaan minulla, niinkuin lausunnostani jo on voinut käydä ilmi, ei ole mitään muistutettavaa.

Ed. **Mikkola:** Se ehdotus, minkä ed. Yrjö-Koskinen täällä teki, ei voi minun mielestäni olla mahdollinen muulla kuin kahdella tavalla, nim. joko siten että kysymys palautettaisiin takaisin valiokuntaan, jonne se tietysti ajan lyhyyden vuoksi tulisi haudatuksi, tai siten, että asiaa, niinkuin valtiopäiväjärjestys vaatii, ruvetaan yksityiskohdittain käsittelemään. Siihen kuluu aikaa, niin että tämä jälellä oleva valtiopäiväkausi kuluu keskusteluihin.

Minä olin aikonut, en puhua yksityiskohdista, vaan esittää eräitä periaatteita rautatievaliokunnan mietinnön johdosta yleensä. Mutta kun täällä on tehty ehdotus, että toista tai toista tapaa noudattaen kysymys näistä kaikista rautateistä joko hyljättäisiin tai jätettäisiin toistaiseksi, niin minä en nyt, ennenkuin saan nähdä, minkälaista menettelytapaa eduskunta rupee noudattamaan, tahdo alottaa keskustelua edes näistä yleisistä periaatteista. Tahdon ainoastaan huomauttaa, että jos yksityiskeskusteluun mennään, jos kerran on yksityiskohdittain käsiteltävä kutakin eri rataa, ja jos silloin ei päätöksiä tehtäessä ensimäisestä ponnesta alkaen näytä noudatettavan sitä periaatetta, että kaikki esitykset ilman muuta — olkoon tutkimus ehdotettu tehtäväksi, olkoon rata ehdotettu rakennettavaksi tai rata-

suunta hyljättäväksi — hyljätään, niin minä katson oikeudekseni ja velvollisuudekseni pidättää itselleni silloin uudestaan puheenvuoron, esittääkseni ne syyt, joita olen aikonut esittää sekä yleisesti että näihin ratoihin nähden, joitten rakentamista tai tutkimista minä pyytäisin erittäin eduskunnalle suosittaa.

Minun tarkoitukseni siis on, etten tahdo ryhtyä yleiseen enkä yksityiseen keskusteluun, vaan odotan siksi, kunnes eduskunta on ensimäisestä valiokunnan ehdotuksesta päättänyt. Jos päätös tulee tässä kohden olemaan hylkäävä, vaikka valiokunta on ehdottanut sen tutkimuksen toimeenpantavaksi, en tule puhevuoroa käyttämään. Mutta niin pian kuin eduskunta näyttää käytännössä noudattavansa toista menettelytapaa, niin minun täytyy ryhtyä puolustamaan niitä ratoja, joitten suhteen minä katson valiokunnan jättäneen huomioon ottamatta erittäin tärkeitä ja painavia syitä.

Ed. **Sipilä:** Pyysin puheenvuoroa ainoastaan oikaistakseni erään koomillisen virheen mietinnössä. Siinä sanotaan sivulla 23, että rata, josta siinä puhutaan, kulkisi m. m. Kuolemajärven ja Säkkijärven pitäjien kautta. Se nyt on kerrassaan erehdys, joka on tullut siihen ainoastaan sen kautta, että on ajateltu ratavyöhykettä 20 kilometriä kummallekin puolelle, jolloin se myöskin tulisi koskemaan näitä pitäjiä. Mutta näitten kautta ei rata kulje, ja on »Kuolemajärven ja Säkkijärven» siis pyyhittävä pois. Tämä on tuollainen virhe, joka on niin törkeä, ettei sitä ole edes huomattu.

Ed. **Naaralainen:** Koska täällä on tullut ilmi se seikka, ettei meillä ole varoja nykyään mihinkään uusiin ratoihin, niin on aivan mahdotonta mitään yksityisrataa suositella, jota varten minä olin erittäin ottanut puheenvuoron. Tahdon siis kannattaa ed. Yrjö-Koskista siinä, että mietintö palautetaan takaisin rautatievaliokuntaan, ettei se taasen tulisi auki revityksi täällä enään.

Muuten olisin voinut ehkä sanoakin, että Suolahden—Suonenjoen radan sijalle tulisi Viipurin—Koiviston rata.

Ed. **Nevanlinna:** Senaatin talousosaston herra varapuheenjohtaja on kosketellut erinäisiä kohtia valtiovarainvaliokunnan mietinnössä kulkulaitosrahastosta, jotka ovat samoja, joista minäkin haluaisin lausua muutaman sanan. Mutta ennenkuin tässä suhteessa käytän nyt saamaani puheenvuoroa, pyytäisin saada tietää, katsooko herra Puhemies asianmukaiseksi että nyt, kun keskustelu kuitenkin näyttää koskevan vaan uusien rautateiden rakentamista, otetaan esille kysymys valtionrautateiden tulo- ja menoarvioista. Minun puheenvuoroni tulisi koskemaan vaan sitä.

Puhemies: Sikäli kuin täällä yleiskeskustelussa jo on tällä alalla liikuttu, on edustaja Nevanlinnalla oikeus käyttää puheenvuoroa

siinä tarkoituksessa kuin hän sanoi. Mutta tietysti, kun siirrytään itse mietintöön, jossa nämä tulo- ja menoarviot ovat esitetyt, on puhuja tilaisuudessa silloinkin lausumaan mielipiteensä.

Ed. **Nevanlinna:** Käsitän asian siten, että näin ollen lienee sopivinta, että tämä osa keskustelua lykkääntyy toistaiseksi.

Ed. **Schybergson:** Jag befarar att uppmaningen till begränsning af diskussionen icke skall leda till resultat, men för min del skulle jag föreslå en utväg, som i detta afseende vore effektivare och som jag finner under nuvarande förhållande också vara i L. O. grundad, nämligen att detta petitionsmemorial icke företages till behandling, innan samtliga propositioner blifvit slutbehandlade. Det hindrar icke, såsom statsutskottets ordförande också i talmanskonferensen framhöll, att vid behandlingen af kommunikationsbetänkandet budgeten kunde lämnas öppen, för den händelse detta petitionsbetänkande skulle, emot allt hvad sannolikt är, föranleda till upptagande utaf något belopp i järnvägsbudgeten. Mitt förslag vore, att detta ärende upptages först sedan betänkanden angående propositioner och andra ärenden, hvilka böra tilläggas företräde och till hvilka jag då också hänför frågans angående Finlands Bank, blifvit slutförda.

Puhemies: Jag skulle be att få påpeka, att förslaget är så pass obestämdt, att det är svårt att upptaga detsamma till omröstning.

Ed. **Schybergson:** Jag ber att få precisera mitt förslag därhän, att detta ärende skulle upptagas först sedan regeringens propositioner och betänkandena rörande Finlands Bank blifvit slutbehandlade.

Ed. **Bäck:** Jag ber att få understöda den föregående talaren.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken tahtoo jatkaa mietinnön asiallista käsittelyä, vastaa jaa; jos ei voittaa, on eduskunta ed. Schybergsonin tekemän ehdotuksen mukaan päättänyt, että mietintö otetaan asiallisesti käsiteltäväksi vasta sitte, kun arm. esitykset ja Suomen Pankkia koskevat kysymykset ovat käsitellyt.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten oli päätetty **siirtää** mietinnön **asiallinen käsittely,** siksi kun kaikki arm. esitykset ja Suomen Pankkia koskevat esitykset ovat loppuun käsitellyt.

Valtiovarainvaliokunnan laatima kulkulaitosrahaston ennakko-arvio vuodeksi 1908.

Esitettiin pöydällä ollut valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12 arm. es. n:o 20 johdosta, joka koskee kulkulaitosrahastoa, mikäli se tätä ennen vielä on käsittelemättä.

Yleiskeskustelu:

Ed. **Nevanlinna**: Valtiovarainvaliokunnan mietintö kulkulaitosrahaston tulo- ja menoarviosta on saman kohtalon alainen kuin niin monet muut esitykset ja mietinnöt kaikkein tärkeimmistä asioista näillä valtiopäivillä. Se tulee nim. eduskunnan käsiteltäväksi viimeisellä hetkellä. Minä en mainitse tätä syyttääkseni tai moittiakseni siitä valtiovarainvaliokuntaa, ymmärrän päinvastoin erinomaisen hyvin, että seikat, jotka olen valmis tunnustamaan ylivoimaisiksi, ovat tähän olleet syynä. Mutta minä en voi kuitenkaan olla tätä asiantilaa, tällaisen mietinnön niin kovin myöhään esilletulemista, suuresti valittamatta. Tämä on näet ensinnäkin asia, joka ei voi lykkääntyä ja on siinä suhteessa vielä kovemman kohtalon alainen kuin jotkut muut vaikka kylläkin tärkeät asiat. Se täytyy saada näinä jäljellä olevina hetkinä loppuun käsitellyksi. Mutta näin ollen ei ole juuri muuta mahdollisuutta kuin hyväksyä valtiovarainvaliokunnan mietintö. Pyydän taaskin, ettei minua käsitettäisi sillä tavalla kuin tämän kautta olisin sanonut, että tällainen hyväksyminen tässä tapauksessa olisi mahdottomuus. Tarkoitan vain sitä yleistä valitettavaa seikkaa, että kun kerran mietintö tulee näin myöhään, ei juuri ole mitään mahdollisuutta tehdä siihen muutoksia, vaikkakin havaitsisi niitä tarpeellisiksi. Sillä muutosten tekeminen tämäntapaisiin ehdotuksiin, jotka koskevat raha-asioita, joissa on kysymys kymmenistä, jott'en sanoisi sadoista miljoonista, ei yleensä ole mahdollista, jos nim. tahtoo välttää suuria erehdyksiä, ilman perinpohjaista ja seikkaperäistä valmistamista. Jollei poikkeustapauksia ota lukuun, niin on toisin sanoen tällaisten muutosten tekemistä varten välttämätöntä, että asia voidaan palauttaa takaisin valiokuntaan. Sellaista mahdollisuutta ei esim. tämän mietinnön suhteen, mikäli saatan asiaa käsittää, ole olemassa. Yksityisellä valtiopäivämiehellä ei siis näin ollen ole juuri muuta vaalia kuin myöskin puolestansa yhtyä valiokunnan ehdotuksiin.

Omasta puolestani olen tyytyväinen, että, mikäli olen voinut asiaan perehtyä, useimpiin kohtiin katsoen luulen voivani ilman epäilyksiä tähän ehdotukseen yhtyä. Mutta en voi salata sitä, että mietintöä lukiessa kuitenkin erittäin elävästi tulee mieleen, että tämä käsillä oleva asia sisältää myöskin sellaisia kohtia, joiden suhteen ei voi ilman muuta aivan tyynellä mielellä yhtyä valiokunnan tekemiin

ehdotuksiin. Valiokunnan perustelut kulkulaitosrahaston tulo- ja menoarviomietinnössä sisältävät näet jo omastakin puolestaan viittauksia erinäisiin erittäin arveluttaviin kohtiin rautateiden taloudessa, kohtiin, jotka suurimmassa ylimalkaisuudessaan kyllä ovat aivan yleisesti tunnetut, mutta joiden suhteen tarkempi seikkaperäinen selvitys puuttuu, niin että se, mikä tiedetään, on oikeastaan vain, että asiat eivät ole niinkuin niiden pitäisi olla ja että korjausta olisi aikaan saatava. Siitä huolimatta valiokunta ei ole katsonut voivansa, mitä varsinaisiin ehdotuksiin tulee, jotka mietinnön lopussa tavataan, itse menoarvioehdotuksessa ja sen numeroissa tehdä näistä perusteluistansa mitään johtopäätöstä siten, että se olisi voinut muuttaa esim. arm. esityksen ehdotuksia. Ne alat, joita tässä tarkoitan, koskevat lähinnä valtionrautateiden n. s. ylimääräistä menoarviota, valmiiden rautateiden menoja uutisrakennuksiin ja liikkuvan kaluston lisäämiseen. Mutta en tarkoita *yksinomaan* näitä kohtia. Myöskin valtionrautateiden n. s. vakinainen menoarvio ja se ehdotus, jonka valiokunta tässä suhteessa tekee, panee hiukan epäilemään. Valiokunnan mietinnöstä käypi selville — se mainitaan nimenomaan mietinnön alkupuolella — että valtionrautateiden vuotuinen menoarvio, joksi rautatiehallitus tekee ehdotuksen ja alistaa sen senaatin tarkastettavaksi ja joka sitten sisällytetään valtion yleiseen tulo- ja menoarvioon, säännöllisesti on ollut melkoista suurempi kuin todelliset menot. Erotus, todellisten menojen vähemmyys, verrattuna ennakkoarvioon, on vaihdellut miljoonan ja 2 miljoonan vaiheilla. Näin onkin asianlaita. Säännöllisesti on se menoarvioehdotus, jonka rautatiehallitus tekee juoksevia menoja varten, aina ollut hyvin runsaasti laadittu, niinkuin sitten vuoden päätyttyä tilinpäätös on osoittanut. Tämä on oikeastaan arveluttava seikka, se ainakin viittaa arveluttaviin oloihin. On tietysti erittäin ymmärrettävää, että, niinkuin jokainen hallitus on sitä tyytyväisempi kuta suuremmat varat sillä on, joilla se voi liikkua, niin myöskin jokainen hallinnollinen viranomainen mieluummin näkee, että hänellä on vapaa liikunta-ala, runsaasti rahoja käytettävänä. Ja Suomen rautatiehallitus ei suinkaan tee tässä kohden mitään poikkeusta yleisinhimillisestä luonteesta, pikemmin päinvastoin. Jo pitemmän ajan kuluessa eikä suinkaan vain aivan viimeisinä vuosina on rautatiehallitus myöskin jokseenkin säännöllisesti — kahta viimeistä vuotta en tarkkaan tunne — saanut halunsa tyydytetyksi. Sen runsaita menoarvioita ei senaatissa yleensä ole karsittu — niinkuin sanottu, kahta viimeistä vuotta en tässä suhteessa tunne — vaan jokseenkin umpimähkään on sen menoarvioehdotukset hyväksytty, ja toisinaan yhdellä ainoalla kohdalla satoihin tuhansiin, jopa miljooniin nousevat menoerät, joita se on tahtonut esim. lumenluontiin raiteilta, myönnetty ilman muuta, ilman tarkempaa selvitystä, niinikään polttoaineisiin niin ja niin monta sataatuhatta tai miljoonaa. Ja

mikä on myönnetty, se on sitten tullut vahvistettuun menoarvioon ja siis tullut rautatiehallituksen käytettäväksi. Että näiden eräin täytyy olla tavattoman runsaasti lasketut, se näkyy m. m. siitä, että ne eivät ole tulleet loppuun käytetyiksi; toisinaan on ollut huimaaviakin eroavaisuuksia. On näyttäytynyt, että rautatiehallitus on arvioinut erinäisiä kustannuksia, kuten lumenluontikustannukset, satojatuhansia markkoja suuremmiksi kuin mihin ne todellisuudessa sittemmin ovat nousseet. Eikä näin suuria eroavaisuuksia voi selittää esim. tässä menoerässä yksistään lumentulon erilaisuudesta eri vuosina, sillä tämmöisiä suuria erehdyksiä laskuissa, jotten muuta sanoisi, esiintyy kaikellaisissa erissä, jotka eivät ole luonnonilmiöiden kanssa missään yhteydessä eivätkä niistä riippuvaiset. Erotukset osottavat vain sitä, että rautateiden vakinainenkin menosääntö on ollut erinomaisen runsaasti otettu ja ettei siis ole ankaraa säästäväisyyden järjestelmää yritettykään noudattaa.

Minä kyllä ymmärrän, että valtiovarainvaliokuntaa on saattanut peljättää mennä vähentämään sitä, mitä rautatiehallitus taas ensi vuodeksi itsellensä tahtoo. Eikä minullakaan ole tietoa siitä, onko mahdollisesti näissä nyt huomauttamissani epäkohdissa aivan kahden viimeisen vuoden kuluessa saatu muutosta aikaan, onko nimenomaan rautatiehallinnolle teroitettu, että katsoen siihen, että niin monet vuodet osottavat että se tahtoo itsellensä liikanaisia määrärahoja, joita se ei edes itsekään jaksa käyttää. Rautatiehallituksen tulee tarkemmin perustella nuo vuosirahasääntönsä eikä suinkaan itsellensä ottaa suurempia määrärahoja kuin mitkä ovat välttämättömän tarpeelliset. Minä, niinkuin sanottu, en varmasti tiedä, olisiko mahdollisesti tällaisen tähän saakka tässä maassa jokseenkin tuntemattoman ankaran kurin järjestelmä viimeisinä parina vuonna pantu toimeen. Rohkenen kuitenkin, siihenkin katsoen, mitä senaatin herra varapuheenjohtaja keväällä ilmoitti siitä, että toimenpiteisiin ei ole voitu yleensä ryhtyä rautateiden talouden korjaamiseksi, kun ei asetettu komitea vielä ole antanut mietintöänsä, otaksua, että mitään perinpohjaisempaa järjestelmän muutosta rautatien vakinaisen budgetin laadinnassa ei vieläkään ole tapahtunut. Kuten sanottu minä kyllä ymmärrän, jos valtiovarainvaliokuntaa, joka valtiopäivävaliokuntana tietysti on syrjässä rautateiden asioista, on epäilyttänyt ainoastaan sen nojalla, että se näkee, että todelliset menot ovat säännöllisesti pienemmät kuin miksi ne arvioidaan, mennä vähentämään sitä, mitä rautatiehallitus nimenomaan sanoo tarvitsevansa. Mutta valtiovarainvaliokunta onkin mennyt vielä vähän pitemmälle, se on hiukan lisännytkin summaa, johonka rautatiehallituksen vakinainen vuosirahansääntöehdotus ensi vuodelle päättyy. Jollei ole annettu nimenomaisia tietoja siitä, että ensivuotinen menoarvio on tehty aivan uusien ankarien säästäväisyysperiaatteitten nojalla, niin minä kuitenkin rohkenisin luulla, että ainakin tämä lisäys on

tarpeeton. Mutta tässä minä juuri tulen sellaiseen tapaukseen, joka osottaa, miten ikävässä asemassa on sekä yksityinen valtiopäivämies että eduskunta, kun tällaiset asiat tulevat aivan viime hetkellä esille. Kuinka paljon tässä voitaisiin vähentää, on minun mahdotonta sanoa ja samoin lienee se mahdotonta jokaiselle, jos tunnollisesti tahdotaan menetellä. Asia pitäisi lykättämän takaisin valtiovarainvaliokuntaan, jotta se voisi ottaa kysymyksestä tarkempaa selkoa. Mutta kun se nyt ei liene mahdollista, en minä puolestani näe muuta kuin että minun täytyy tässä kohden hyväksyä valtiovarainvaliokunnan ehdotus. Katson voivani sen tehdä siihen nähden että toivon saavani kannatusta eräälle ehdotukselle, joka on sitä laatua, että se pitäisi voitaman hyväksyä ilmankin takaisinlykkäämistä ja jonka minä pyydän saada myöhemmin esittää.

Mutta, niinkuin sanottu, lähinnä kohdistuu minun epäilykseni kuitenkin valtiorautateitten ylimääräiseen menosääntöön, niihin kahteen erään, joilla jo kauan on ollut niin huimaava rahallinen merkitys rautateiden ja koko Suomen valtion taloudessa, nimittäin erään uutisrakennuksia (asemarakennuksia ja kaikellaisia kasarmeja varten palveluskunnille, veturitalleja varten j. n. e.) ja sitte tuohon yhtä säännölliseen, miljooniin nousevaan menoerään, uutta, uutta, uutta liikkuvaa kalustoa varten valtion rautateillä. *Nämä* miljoonaerät ovat ymmärtääkseni kaikkein tärkeimmät. Pyydän saada viitata niihin lausuntoihin, joita valtiovarainvaliokunnalla on näistä asioista mietinnössään ja jotka kumpikin osottavat, että valtiovarainvaliokunta kiitettävällä huomiolla on pannut merkille nämä rautateittemme kipeät kohdat. Mutta ajan vähyys ja se selvityksen puute, joka niinkuin viittasin, näissä asioissa vallitsee, on nähtävästi estänyt valtiovarainvaliokuntaa tekemästä mitään nimenomaisia johtopäätöksiä lausunnoistansa. En rohkene väsyttää eduskuntaa numeroilla, mutta pyydän kuitenkin esittää erään todistuksen, joka kaiketi tunnustetaan päteväksi, siitä, että suurenmoinen epätalous vallitsee valtionrautateiden uutisrakennuksissa ja uuden liikkuvan kaluston hankkimisessa. Se komitea, johon minä tässä juuri viittasin, joka on asetettu valtionrautateitten taloutta tutkimaan vuosien 1904—1905 valtiopäivien valtiovaliokunnan tekemän ja säätyjen hyväksymän pyynnön mukaisesti, on pari päivää sitten julaissut mietintönsä, jonka ensimäinen osa tänään on edustajille jaettu. Mikäli olen eräästä sanomalehtireferaatista, joka päivemmällä oli nähtävänäni tästä mietinnöstä, huomannut, lausuu komitea, esitettyänsä muutamia numeroita siitä tavattoman huonosta rahallisesta tuloksesta, joka saavutetaan meidän valtionrautateillämme, että nämä numerot ilman muuta riidattomasti osoittavat, että enemmän kuin yksi syvälle käypä epäkohta on olemassa valtionrautateitten taloudessa. Mitä tulee uutisrakennuksiin, niin komitea nimenomaan sanoo, että ennen kaikkea on huomio kiinnitettävä siihen, että kaik-

kiin mahdollisiin toimenpiteisiin ryhdytään, kaikkiin ikinä ajateltavissa oleviin toimenpiteisiin on ryhdyttävä, jotta supistuksia saadaan aikaan sellaisten tuottamattomien lisärakennusten suhteen, jotka vaan voisivat lisätä niiden rahasummien suuruutta, mitkä valtionrautateihin on sijoitettava. Ja liikkuvasta kalustosta sanoo tämä sama komitea, että sen mielestä ensi sijassa toistaiseksi on kiinnitettävä huomio olemassa olevan liikkuvan kaluston käyttämiseen tarkoitukseensa entistä tarkemmin, ennenkuin uutta suuremmin joukoin hankitaan.

Yhden numerotiedon pyydän myös saada esittää. Jos vuonna 1904 jokaista valtionrautateiden tavaravaunua olisi käytetty yhtä paljon kuin vuonna 1900 käytettiin kutakin samanlaista vaunua — ennenkuin suunnaton miljoonasade rupesi rautatiehallituksen yli putoamaan uuden liikkuvan kaluston hankkimiseksi (putoamaan nimittäin erityisen suuressa määrässä) — jos niin olisi tapahtunut, niin vaunujen lukumäärä 1904 — minulla ei ole tietoja vuodelta 1905, vaikka siltäkin vuodelta tilasto on olemassa, — olisi voinut 11,170 sijasta olla 10,260 eli 910 kappaletta vähempi. Raha-arvoltaan edustavat nuo liikavaunut, 910 tavaravaunua, runsaasti 3 miljoonaa markkaa. Siis kolme miljoonaa markkaa oli jo vuonna 1904 aivan turhaan kiinnitetty yksistään tavaravuonuihin. On nimittäin huomattava, että tämä lasku ei perustu sen suurempaan käyttöintenssiteettiin kuin mikä oli saavutettu jo vuonna 1900, joten siis täytynee voida otaksua, että sama intenssiteetti olisi ollut mahdollinen myös 1904, vaikkakin ottaa huomioon sillä välin tapahtuneen vähäisen kehityksen rautatieverkossamme. Kolme miljoonaa on sangen huomattava summa. Ajatelkaamme vaan millä tavalla tässä maassa sekä hallituksessa että eduskunnassa punnitaan, arvellaan ja tuumitaan, jos on kysmys jostakusta määrärahasta sivistyksellisiin tarkoituksiin, olkoonpa se nyt vain vaikka 10,000 tai 50,000 mk, taikka vallankin, jos olisi puhe esim. tuberkuloosisairaalasta, joka voisi maksaa 3 miljoonaa. Silloin me olisimme elävästi vakuutetut, että se on houreita, se on mahdottomuus. Mutta rautateiden talouden hallinnossa on tähän maahan päässyt jo ainakin kymmenkunnan vuoden kuluessa semmoinen käsitys juurtumaan, että siellä miljoonat liikkuvat aivan niinkuin markat tai kymmenpenniset koko muussa valtiontaloudessa.

Tämä ei minun luullakseni voi muuttua koskaan, jos rautatiehallinto yleensä aina vaan saapi kaikki, mitä se pyytää tai ainakin enimmän osan siitä, mitä se pyytää; ei se silloin koskaan saa sitä pakkoa, joka sillä tulisi olla, jotta se epäkohdat korjaisi. Nyt näkyy kyllä niistä tauluista, jotka on liitetty arm. esitykseen näistä uutisrakennuksista ja liikkuvasta kalustosta, että hallitus on vähin karsinut rautatiehallituksen ehdotuksia. Eikä tämä ole mitään uutta, kyllä niitä on täytynyt karsia jo useina vuosina, sillä rautatiehallituksen vaatimukset ovat olleet aivan määrättömät. Mutta tämä

karsiminen on nyt tapahtunut, niinkuin valiokuntakin huomauttaa, vaikka välillisesti, hyvin keveällä kädellä ja ennen kaikkea kovin ylimalkaisesti. Hallitus on tässä voinut vedota hyvin vanhaan käytäntöön. Minun sallittanee mainita, että pitkät ajat 1880-luvulle asti hallitus ei koskaan tehnyt mitään esityksiä, pyytänyt mitään erityisiä määrärahoja uutta liikkuvaa kalustoa ja uusia rakennuksia varten valmiilla rautateillä. Kaikki nämät menot vähennettiin ilman muuta rautateiden bruttotulosta ja ilmoitettiin, että näin ollen jääpi eduskunnan käytettäväksi niin ja niin suuri nettotulo. Mutta nämät menot rupesivat kasvamaan huimaavasti, ja sittekuin se hurskas, vaikka perin vähän kaukonäköisyyttä todistava olettamus, johon viime keväänä tämän saman asian lähetekeskustelussa viittasin, oli jäänyt toteutumatta, että nim. puheenaolevat menot uutta liikkuvaa kalustoa ja uusia rakennuksia varten valmiilla radoilla, piakkoin osoittautuisivat ohimeneviksi, niin ettei niitä kohta tarvitsisi ottaa huomioon, niin tuli hallitukselle vihdoin pakko suostua eduskunnan nimenomaiseen pyyntöön, että vast'edes eduskunnalle olisi annettava erityinen tieto siitä, mitä varoja hallitus aikoi käyttää näihin tarkoituksiin. Tämä tiedonantaminen tapahtui sillä tavalla, että kulkulaitostoimituskunta liitti arm. esitykseen rautatiehallituksen tekemän ehdotuksen. Jos hallituksella oli siihen jotakin muistuttamista, teki se muistutuksensa arm. esitykseen tekstissä muuttamatta itse laskua.

Kun vain meidän kanslioissamme ja arvatenkin muuallakin yksikin malli pääsee käytäntöön, niin siitä ei päästä irti, vaikka mikä olkoon. Niin on tapahtunut tässäkin. Tuo mainitsemani malli on sitten kulkenut uskollisesti kaikkien kulkulaitospropositsioonien lävitse. Rautatiehallituksen ehdotus uutisrakennuksiksi ja liikkuvan kaluston lisäämiseksi liitetään propositsiooniin ja hallitus tekee siihen muistutuksia. Ei tässä siis ole mikään erityinen nykyisen senaatin »synti» kysymyksessä. On kohtuullista tunnustaa tämä, mutta on ikävätä ettei nykyisessä arm. esityksessä myöskään ole mitään ansioita, jotka olisivat uusia. Päinvastoin täytyy melkein sanoa, että tällä kertaa menettely on saavuttanut sen keveyden, kuin on mahdollista saavuttaa. Ilman muuta katkaistaan rautatiehallituksen ehdotusten loppusummasta joku osa pois ja puhutaan aivan suurimmassa ylimalkaisuudessa erityisistä menoista j. n. e. Tämä tämmöinen on erinomaisen kuvaavaa meidän hallinnollemme, sillä tämmöistä se yleensä on. Mutta siitä on välttämättömästi saatava loppu. Onko laitaa, että eduskunnan pitää istua ja tarkastaa, mitä rautatiehallitus on suunnitellut? Totta kai eduskunnalla täytyy olla oikeus kysyä: Mitä arvelee maan hallitus; mitkä ovat ne työt, jotka se katsoo välttämättömiksi ja missä on täsmällinen luettelo niistä? Tähän meidän on välttämättömästi päästävä, ja se on hyvin kohtuullinen vaatimus.

Jollen minä käsittänyt väärin senaatin herra varapuheenjohtajaa, niin hänellä näkyi olevan epäilyksiä tällaisten täsmällisten tietojen ja luettelojen suhteen, jotka olisivat annettavat jokaisille valtiopäiville asianomaisena vuonna suoritettavista uutisrakennustöistä. Minä rohkenen olla sitä mieltä, että nämä epäilykset ovat aivan aiheettomat. Herra varapuheenjohtaja viittasi jo siihen, että meillä nykyään on yksivuotiset varainhoitokaudet eikä kolmevuotiset, ja tämähän jo muuttaa asiaa äärettömästi. Jos kolmivuotisten varainhoitokausien aikana vielä voitiinkin esittää joitakuita syitä tuon käsityksen hyväksi, ettei ennakolta voida niin tarkkaan tarpeita tietää, ja ettei voida sitoa hallituksen käsiä, niin nyt ei pitäisi voida tällaistä väittää. Suureksi osaksi tuo puhe silloinkin oli paikkaansapitämätöntä puhetta, sillä kyllä minä luulen, että monessa muussa maassa, jossa todella valtiollinen vapaus on vallalla, jossa vallitsee ankara kuri ja järjestys hallinnossa eikä virkamiesvallattomuus ja leväperäisyys, niinkuin meillä valitettavasti vain liian suureksi osaksi, missä parlamentti pitää hallitusta niin sanoakseni aisoissa, tiedetään, mitä kolmena vuonna tarvitaan ja ainakin tiedetään, mitä yhtenä vuonna tarvitaan. Sillä siellä *täytyy* tietää. Se on selvää, ettei hallitusta mikään eduskunta, joka on järkevä, aseta minkäänlaiseen vaikeaan välikäteen. Se antaa sille tietysti jonkun summan siltä varalta, että jotakin odottamatonta tapahtuisi, ja mitä pienempiin uutisrakennustöihin valtionrautateillä tulee, niin minä luulen, että valtiovarainvaliokunta yhtä vähän kuin kukaan muu tahtoo panna kysymykseen muutosta siinä suhteessa, että niinkuin ennenkin on tarpeellinen määräraha osotettava pienempiä uutisrakennuksia varten rautateillä sille varalle, että esim. sattuu rakennettavaksi joku silta, kaivo tai vahtitupa, joita ei voi ruveta ennakkoarviolla luettelemaan, mutta joita varten täytyy olla määräraha käytettävänä. Minä olen elävästi vakuutettu siitä, että hyvällä tahdolla — eikä sitäkään edes paljoa tarvita — täst'edes pitää voida saada sellainen asiain tila aikaan, että rautatiehallinto tekee tarkan suunnitelman eduskunnalle suuremmista töistä, jotka se seuraavan vuoden kuluessa aikoo suorittaa.

Mitä tulee kysymykseen liikkuvasta kalustosta, niin valtiovarainvaliokunta viittaa siihen, että se toivoo niiden komiteatöitten piakkoin valmistuvan, joista niin usein on ollut puhe. Ne ovat nyt jo lähellä valmistumistansa, kun ensimmäinen osa mietintöä jo on jaettu. Ja herra varapuheenjohtaja myöskin lausui, että oli syytä odottaa, oli syytä toivoa, että tässä suhteessa asiat paremmin muodostuvat. Niin, kyllä nyt jo tietystikin pitää meillä kaikilla olla vähän oikeutta ja syytä odottaa, että asiat paranevat, mutta herra varapuheenjohtaja lienee kanssani yhtä mieltä siitä, etteivät ne itsestään parane. Eivät ne parane sillä, että odotellaan ja toivotaan ja lausutaan, »että on syytä sitä odottaa» j. n. e. vaan siihen vaaditaan vielä hyvin paljon

sekä vaivaa että harmia ja ennen kaikkea tarmoa siltä mieheltä, joka on kulkulaitosten etunenässä hallinnossa, ennenkuin paraimmistakaan komiteatöistä mitään todellisia parannuksia lähtee. Nyt on meillä se onneton asiaintila, ettei meillä ole ollenkaan ketään kulkulaitospäällikköä. Että senaatin talousosaston herra varapuheenjohtaja muitten töittensä ohessa nykyään sitä tointa koettaa hoitaa, sehän on kyllä tunnettua, mutta vakinaista päällikköä ei ole, ja se on mielestäni myöskin yksi ikävimpiä seikkoja siinä tukalassa asemassa, jossa nykyinen senaatti nähtävästi on, — se nimittäin että näin tärkeitä paikkoja täytyy pitää auki. Sillä kyllä ne vaatisivat miehensä, ja tämä paikka vallankin. Olisi enemmän, kuin mitä ainakin minä katsoisin olevani oikeutettu vaatimaan, että senaatin varapuheenjohtaja saattaisi missään tapauksessa vakinaisen toimensa ohessa hoitaa tätä tehtävää sillä tavalla kuin olisi välttämätöntä, jos mieli saada jotakin puhdistusta ja jotakin parannusta rautateitten aivan kerrassaan onnettomiin taloudellisiin oloihin. Mutta siinäkin toivossa oltaessa, että kulkulaitospäälliköksi voidaan kohta saada tarmokas ja kykenevä mies, vaaditaan erittäin pontevia toimenpiteitä. Komiteat ovat hyvät, mutta muistaakseni minä kuulin täällä, juuri kun viimeksi näistä asioista oli eduskunnassa puhe erään entisen kulkulaitospäällikön meillä sanoneen, että kaikkein paras komitea on se, jossa on vaan yksi mies, ja kun se mies on kunnollinen. Uudenkin rautatiekomitean ehdotukset tulevat helposti uppoamaan virastojen asiakirjoihin, jollei ole miestä, joka todellakin rupee niitä toteuttamaan.

Eduskunnalla on tässä suhteessa ainoastaan yksi tehtävä. Se ei tietysti voi ruveta hallitsemaan rautateitä. Sillä ei voi olla muuta tehtävänä, kuin että se koettaa osoittaa hallitukselle, että se on selvillä siitä, mihin olisi pyrittävä, että se näyttää tietä hallitukselle sillä voimalla ja tarmolla, että hallitus voipi nähdä, että eduskunnalla on tosi mielessä.

Tähän katsoen ja uudestaan vedoten siihen, mitä minä tässä esitin nykyisen senaatin asettamaan rautatiekomitean äskettäin antamasta lausunnosta, ja myös katsoen siihen, että minun seuraavan ehdotukseni ei pitäisi sisältää mitään muuta kuin johtopäätöksen tekemisen niistä perusteluista, jotka sisältyvät valtiovarainvaliokunnan mietintöön, minä rohkenen kunnioittaen ehdottaa, että eduskunta vastauskirjelmässään esillä olevaan armolliseen esitykseen kulkulaitosrahaston tulo- ja menoarviosta vuodelle 1908 tahtoisi lausua:

että valtion rautateitten hallinnossa, niin hyvin mitä tulee säännöllisen liikenteen hoitoon kuin varain käyttämiseen rautateillä suoritettaviin uudisrakennustöihin ja liikkuvan kaluston lisäämiseen, on noudatettava ankaraa säästäväisyyttä;

että vast'edes esitettäessä eduskunnalle varain osottamista uutisrakennuksiin valmiilla radoilla esityksiin olisi liitettävä niin hyvin

seikkaperäinen selonteko kaikista niistä rakennustöistä, joitten suorittamisen asianomaisena varainhoitovuotena hallitus katsoo tarpeelliseksi, kuin myöskin selvitys kunkin suoritettavaksi ehdotetun suuremman rakennustyön kokonaiskustannuksista; sekä

että seuraavan kerran esitettäessä eduskunnalle varain osoittamista valtionrautateitten liikkuvan kaluston lisäämiseksi, eduskunnalle annettaisiin selonteko siitä, mihin toimenpiteisiin hallitus on ryhtynyt, jotta olemassa oleva liikkuva kalusto tulisi täydellisemmin kuin tätä nykyä tarkoitukseensa käytetyksi.

Kuinka tarpeellista olisi, että eduskunta saisi tietää juuri kokonaiskustannuksen suoritettavista suurista rakennustöistä, siis saisi tiedon siitä, paljonko kukin sellainen työ tulee lopullisesti maksamaan, johonka siltä pyydetään joku osa varoja, se selvinnee, kun ajattelee, että tässä maassa on ryhdytty rakentamaan esim. miljoonia maksavia asemarakennuksia, ilman että eduskunta milloinkaan, myöntäissään niihin jonkun miljoonan tai puolen miljoonaa erällään, on tietänyt, paljonko ne lopultakin kerran tulevat maksamaan.

Senaattori **Mechelin:** Pyysin puheenvuoroa huomauttaakseni ainoastaan, että kyllä minä ja senaattikin hyvästi tiedämme, ettei komitean mietintö sellaisenaan vielä voi paljoa vaikuttaa, jollei ryhdytä niihin toimenpiteihin, joihin komitean lausunto antaa aihetta. Siitä neuvosta minä siis vain pyydän kiittää herra Nevanlinnaa. Ymmärrettävissä on myöskin, että senaatissa tarvitaan uusi kulkulaitostoimituskunnan päällikkö, ja minä toivon, että sellainen päällikkö pian tulee nimitetyksi. Minä olen kyllä yhtä mieltä herra Nevanlinnan kanssa siinä, ettei sellaista tärkeää toiminnanhaaraa, joka kuuluu kulkulaitostoimituskunnan tehtäviin, voida hoitaa toisen toiminnan kanssa yhteydessä muuta kuin väliaikaisesti.

Mitä siihen tulee, ettei löytyisi minkäänlaista säästäväisyyttä rautateiden hallinnossa, niin sitä ei ole vielä täydellisesti toteennäytetty. Se voi riippua monenlaisista asioista; viime vuosina kentiesi on tuhlattu rahoja syystä, ettei kaikki vielä ole hyvästi järjestetty, mutta täytyy myöskin muistaa, mitä kaikkea on rautatiehallituksen keskuudessa tapahtunut vuosina 1903—04—05. Siitä on voinut jonkun verran jälkiä jäädä. Minä en tahdo pitkittää keskustelua.

Ed. v. **Alfthan:** Hr Nevanlinna har beklagat, att utskottsbetänkandet har kommit så sent till landtdagen, att tidens knapphet nu icke medgifver en ingående behandling utaf detsamma. Jag är också färdig att beklaga, att det kommit något sent. Det beror väl därpå, att statsutskottet strängt taget endast haft två månader på sig att slutföra sina arbeten, som omfatta en stor

mängd betänkanden, och att statsutskottet fått arbeta med synnerligen oerfarna krafter, hvad beträffar särskildt området för utskottets arbeten. Men emellertid är nu statsutskottet icke ensamt skyldigt till att denna behandling kommit så sent. Den har dock legat fem dagar på landtdagens bord. Landtdagen har funnit det skäligt att för diskussionen om ett anslag åt ungdomsföreningarna anslå sex timmar, som kanske varit bättre använda på detta i finansielt hänseende viktigare ärende. Så synes hr Nevanlinna likaledes lägga utskottet till last, att utskottet icke ingått i en mer detaljerad kritik af järnvägsstyrelsens förvaltning, och icke gjort förslag till missförhållandenas afhjälpande. Det hade dock varit skäl att hr Nevanlinna med den motivering, som finnes i utskottsbetänkandet i denna del, skulle jämfört, hvad utskottet i betänkandet n:o 11 i anledning af relationen om statsverkets tillstånd säger beträffande svårigheten för statsutskottet att utöfva en effektivare statsrevision. Där säges på sid. 8 i klämmen: „att landets revisionsväsen borde så ordnas, att finansförvaltningens såväl formella som sakliga del blefve fullt tillräckligt och noggrannt kontrollerad", samt å sid. 11: „att landtdagen måtte i sinom tid föreläggas nådig proposition om sådant tillägg till gällande Landtdagsordning, att landtdagen erhölle rätt att utse sakkunniga statsrevisorer, hvilka ålåge att under tiden emellan landtdagarna verkställa nödiga förarbeten för den granskning af finansförvaltningen, hvilken enligt 27 och 43 §§ Landtdagsordningen ankommer å landtdagen och dess statsutskott". Det är just känslan af att icke ligga inne med den sakkunskap eller med de nödvändiga faktorer, på hvilka man skall bygga fullständigare förslag, som bland annat föranledt statsutskottet att afstå från att göra upp några mer detaljerade förslag, hvilka hr Nevanlinna saknar i betänkandet. Och torde det blifva äfven för framtiden för statsutskottet tämligen omöjligt att i väsentligare delar tillmötesgå en sådan önskan, om icke material genom lämpliga förarbeten står till buds. Hvad särskildt beträffar den dåliga ekonomi, som vid statsjärnvägarna gjort sig gällande eller åtminstone det dåliga resultat, som ekonomin där gifver vid handen, så hafva tidigare landtdagar tagit fasta härpå. och den stora komité, som nu har lämnat första delen af sitt betänkande, blef just tillsatt med anledning af en sådan kritik. När man gifver sig till en så grundlig och genomgående undersökning af en förvaltningsgren, som dock ligger bakom detta arbete, så är det skäl att först få detta material till hands och sedan på grund af verklig kunskap och icke på grund af plötsliga idéer komma fram med reformförslag. Det synes mig således vara tämligen befogadt att icke göra några plötsliga förändringar omedelbart, förrän man skaffar sig den kunskap om

sakförhållandena, som skall utgöra grunden för de förändringar man vill föreslå.

Det är ju nog ett faktum, att under de senare budgetperioderna kostnaderna för nybyggnader å de gamla banorna och för ny rörlig materiel blifvit väsentligt stegrade, men detta har nog berott, utom på trafikstegringen öfverhufvud och utvecklingen af de ekonomiska förhållandena, också därpå, att en stor del af våra banor, som blifvit mera teoretiskt än praktiskt färdigbyggda, i ganska halffärdigt skick upplåtits till trafik, så att de under de närmast följande åren slukat ganska stora summor för att komma verkligt i ordning. För det andra beror det därpå, att särskildt den södra stambanan, från att hafva varit en lokalbana, öfvergått till en verklig stambana med stor trafik och under pågående trafik fått lof att ombyggas från en bana för lokaltrafik till en för stortrafik. Det är en period, som ju kan förekomma under en banas lifstid, om man så får säga, men när den är öfverstånden och banan byggd för stortrafik, så minskas väsentligt dessa kostnader, hvarför de till en stor del kunna betraktas såsom en öfvergående svårighet i statsjärnvägarnas utgiftsstat. Hvad nu beträffar det förhållandet att utskottet i någon mån har beräknat högre utgifter än hvad i förslaget fanns upptaget, så torde det icke vara för hr Nevanlinna obekant, att särskildt brännmaterialet, som spelar en så stor roll vid statsjärnvägarnas utgiftsstat, under innevarande år blifvit mycket dyrt, och att ett stort antal leverantörer, som öfvertagit stora kontrakt beträffande leverans af ved åt statsjärnvägarna dels vid Savolaksbanan och också i södra Finland, funnit det för sig fördelaktigare att rygga dessa kontrakt och betala 10 % i plikt framom att fullgöra sin åtagna förbindelse. Och detta medför nödvändigheten för statsjärnvägarna att köpa upp ved, hvar de kunna få, ty de kunna icke gärna stoppa trafiken.

Jag vill icke nu gå vidlyftigare in i saken. Det är att hoppas att framdeles betänkandet skall komma i bättre tid och att utskottet skall hafva bättre tid att fördjupa sig i denna viktiga del af vår ekonomiska förvaltning.

Ed. **Nevanlinna:** Vapaaherra v. Alfthanin lausunnosta minä mielipahakseni huomaan, että hän on käsittänyt minut jotakuinkin täydellisesti väärin. Luulen nimenomaan sanoneeni luonnolliseksi asiaksi, että valtiopäivävaliokunnalta ei mitenkään voi odottaa eikä vaatia mitään seikkaperäisiä ehdotuksia tällaisissa asioissa. Ainoa mitä olen rohjennut valtiovarainvaliokunnan suhteen esittää, on se, että olen luullut tarpeelliseksi tehdä johtopäätökset ponsiin niistä perusteluista, joita valiokunta on

esittänyt. Minun muistutukseni koskivat kokonaan rautatiehallintoa.

Ed. **Palmén:** Minä tahdon käyttää puheenvuoroa tunnustaakseni, että minä en ole käsittänyt ed. Nevanlinnan lausuntoa miksikään moitteeksi valtiovarainvaliokuntaa vastaan, vaan katson päinvastoin, että hän on, niinkuin on tapana sanoa, pannut pilkun i:n päälle. Olen aivan valmis kannattamaan hänen ponsiansa, ja jos ei valtiovarainvaliokunta olisi niin tulisessa kiireessä saanut tehdä työtä ja jos olisi voitu omistaa tälle kysymykselle edes yhtä monta päivää kuin sille nyt on saatu omistaa tunteja, niin olisi epäilemättä menty asiassa syvemmälle. Minä siis olen sillä kannalla, että kysymys saa varmemman muodon, jos tähän liitetään jonkunlainen ponsi, joka tulee otettavaksi alamaiseen kirjelmään.

Kun täällä on valitettu siitä, että me valtiopäiväin yhdennellätoista hetkellä saamme käsitellä näin tärkeitä asioita, tahdon vaan huomauttaa, kuinka tukalassa tilassa valtiovarainvaliokunta on. Kysymys kulkulaitosrahastosta on ehdottomasti riippunut paloviinaverosta ja se kysymys ei ollut ratkaistavissa ennen kuin talousvaliokunta antoi meille lausuntonsa. Talousvaliokunta on taas ollut muissa asioissa kiinni siinä määrässä, ettei voinut heti antaa tätä lausuntoa. Aikaa veivät myös ne laajat laskut ja tutkimukset, jotka johtivat valtiovarainvaliokunnan antamaan kylläkin lyhyeeseen mietintöön paloviinaverosta. Minun muuten ei tarvinne muistuttaa, että valiokunnan mietintö n:o 7 on kolme viikkoa ollut tämän kamarin pöydällä ja että mietintö n:o 12 on samoin ollut päydällä niin kauan, että jo sen pääkohtaan, nimittäin lainanottoon nähden on ehditty kolmanteen käsittelyyn.

Minä valitan suuresti, että hallituksen edustaja on lähtenyt pois istunnosta, sillä minun olisi täytynyt hänen lyhyeeseen vastaukseensa tehdä muutamia huomautuksia. Valtiovarainvaliokunta ei ole voinut jättää huomioon ottamatta, että kun tulevat kysymykseen semmoiset suuret yritykset kuin uudet asemarakennukset Helsinkiin, Pietariin ja Viipuriin, jotka kysyvät toistakymmentä, ehkä kaksikymmentä miljoonaa, niin olisi ensimäinen tehtävä tehdä suunnitelma koko työstä semmoisena kuin se tulee valmiina olemaan. Mutta valtiopäiväin valtiovarainvaliokunta ei ole koskaan saanut muuta kuin palasia, muuta kuin „membra disiecta" näistä suunnitelmista nähdäkseen; tutkimusta, etsimistä on ollut tarpeen, ennenkuin on saatu tietää, mikä oikeastaan on tarkoitus. Tämä hajanaisuus esiintyy elävästi tässäkin esityksessä, joka meillä nyt on kädessä, siinä kun vaan mainitaan, että Viipuriin tarvitaan 400,000 mk., mutta ei sanota mitään siitä, mitä työt siellä ennen ovat tulleet maksamaan. Sama on laita

muihin asemiin nähden. Tämä on hyvin kuvaavaa sille onnettomalle järjestelmälle, joka meillä on vallitsemassa. Tahdon erikseen huomauttaa, että kun rautatiehallitus 8 päivänä helmikuuta tänä vuonna antoi ehdotuksen, joka otetaan hallituksen esitykseen supistetussa muodossa, niin on kyllä omituista, että sama rautatiehallitus 26 päivänä heinäkuuta samana vuonna antaa senaatille uuden ehdotuksen, jossa se nähtävästi ei tiedäkään, että edellistä ehdotusta on supistettu, rautatiehallitus päinvastoin panee puolitoista miljoonaa lisää, vaikka sen olisi pitänyt tinkiä pois osa edellisestä summasta! Kun vertaa näitä molempia ehdotuksia toisiinsa, huomaa lisäksi, että ne osittain ovat tehdyt eri tavalla, joten luulisi, ettei niitä sama henkilö ole tehnytkään: eihän edes ole noudatettu samaa järjestelmää. Luulisi edellisen konseptin kadonneen, koska tehdään osittain aivan uusi ehdotus ja uudet numerot. Niinpä valtiovaliokunnan jäsenten täytyi tehdä rekisteri, voidakseen varmentaa, että nuo ehdotukset osaksi tarkoittavat samoja töitä. Tämä tekee ehdotuksen arvostelemisen niin vaikeaksi ja todistaa siinä määrin hajanaisuutta, että vaikka tämä tapaus nyt itsessään ei merkitse niin paljoa kuin se, mitä on tehty suuriin asemiin nähden, niin se kuitenkin on mainittava.

Minä olen samoin kuin herra Nevanlinna ollut aivan selvillä siitä, että tässä on kysymys järjestelmästä, joka on vallinnut kauvan: siksipä herra Mechelinin viittaus routavuosiin tässä tapauksessa oli aivan turhaa. Epäkohdat ovat paljon vanhempia. Ja kun tässä on täydelleen puoluetaistelujen ulkopuolella oleva, mutta koko kansan taloudellisia oloja koskeva, tuiki tärkeä kysymys, niin me olemme voineet tässä puhua aivan ilman mitään sellaista kiihkoa, joka on välistä tehnyt kamarin keskustelut ikäviksi. Me olemme kaikessa samaa mieltä, mihin tässä täytyy pyrkiä, ja siitä syystä ei ole mitään ambitsioonia tai muuta estettä olemassa, joka pidättäisi minua tunnustamasta, että ne ponnet, jotka herra Nevanlinna täällä on esittänyt, ovat täydelleen oikeat. Uudistan siis kannattavani niitä.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **hyväksyttiin** sitä seuranneessa erityiskäsittelyssä mietinnön *siv.* 1—3 oleva *kohta*, samoin

kulkulaitosrahaston menoja vuodelta 1908 *siv.* 3—11,

kulkulaitosrahaston tuloja vuodelta 1908 *siv.* 12—13,

kulkulaitosrahaston ennakkoarviota vuodeksi 1908 *siv.* 14—15 koskevat *kohdat* mietinnön mukaan

sekä tämän lisäksi ed. *Nevanlinnan* tekemät *ehdotukset*,

joten valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12 oli loppuun käsitelty.

Päätökseen sisältyi myöskin *valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 7 siv.* 10 olevien *kahden ponnen* hyväksyminen, joten mainittu mietintökin oli loppuun käsitelty.

Ehdotus laiksi kulkukaupasta.

Esitettiin toista käsittelyä varten

suuren valiokunnan mietintö n:o 18 arm. es. n:o 28 johdosta, joka koskee kulkukauppaa,

ja ryhdyttiin heti pykälittäin käsittelemään lakivaliokunnan mietintöön n:o 5 sisältyvää lakiehdotusta.

Laki kulkukaupasta.

§:t 1—5 hyväksyttiin järjestänsä keskustelutta.

6 §.

Keskustelu:

Ed. **Ehrnrooth:** 6 §, sådan den föreligger enligt stora utskottets förslag, vidlådes af en otydlighet. Afsikten är att utveckla den rätt till själfförsörjning, som anses böra tillkomma enhvar utan afseende å medborgarskap, men såsom paragrafen nu är affattad, så komme densamma att förhända leda därhän, att densamma blir tillämpad på fall, för hvilka den icke är afsedd, d. v. s. för sådan näring, som utöfvas med biträde af legda arbetare. Man kunde i praktiken komma därhän, att exempelvis hyrkuskrörelse kunde utan den i näringslagen föreskrifna näringsanmälan bedrifvas, oafsedt om därvid användes legda biträden eller icke. Då nu uppenbart är, att denna paragraf bör begränsas till sådana fall, som afse ren själfförsörjning, så ber jag att få föreslå att paragrafen blefve förändrad i så måtto, att efter orden „rättighet att" skulle tilläggas orden „till själfförsörjning".

Ed. **Ahlroos:** Jag finner för min del också, att paragrafen vidlådes af en oegentlighet, vid hvilken jag fäst min uppmärksamhet. Medan landets egna medborgare äro underkastade näringslagen för idkande af hyrkusk-, legoroddare- och stufvare-yrken,

skulle utlänningar enligt paragrafens ordalydelse fritagas från en dylik förpliktelse. Jag anser jämväl, att dessa sysselsättningar icke kunna hänföra sig till gårdfarihandeln. Våra egna medborgare äro dessutom underkastade kommunala reglementeringar, som enligt denna paragraf icke skulle komma i fråga för utlänningar. Jag dristar mig därför föreslå, att hyrkusk-, legoroddare- och stufvare-yrkena måtte utstrykas från lagförslaget.

Ed. **Hjelt:** Nähdäkseni on 6 § saanut aivan luonnottoman sisällyksen, kun se nyt suuren valiokunnan tekemän lisäyksen jälkeen käsittää ajurin, palkkasoutajan, lastaajan, hiojan ja muut senkaltaiset ammatit. Siihen katsoen soisin, että eduskunta hyväksyisi §:n siinä muodossa, minkä lakivaliokunta sille on antanut, kuitenkin eräällä muutoksella, nim. samalla, johon herra Ehrnrooth lausunnossaan viittasi. Ehdotan siis, että 6 pykälä kuuluisi: „Oikeus omaksi elatukseksecn kokoilla ja ostella" j. n. e. Kuten herra Ehrnrooth huomautti, on sekä elinkeinolaissa että siinä esityksessä uudesta elinkeinolaista, minkä hallitus on valtiopäiville antanut, nuo 6 §:ssä mainitut ammatit kaikki lueteltuina. Koko luonteeltaan ne kuuluvatkin yleiseen elinkeinolakiin eivätkä lakiin, joka koskee — kulkukauppaa.

Ed. **Castrén:** Minä pyytäisin saada kannattaa ed. Ehrnroothin tekemää ehdotusta.

Ed. Hjeltin lausunnon johdosta pyydän saada huomautetuksi, että viime valtiopäivien talousvaliokunta ja valtiosäädyt poistivat kulkukauppaa koskevasta asetusehdotuksesta kyseessä olevat sanat, mutta kun lakiehdotus joutui Pietariin, ei sitä vahvistettu. Näille valtiopäiville annettu arm. esitys on ollut käsiteltävänä Venäjän ministerikomiteassa, jossa puheenalaiset sanat pantiin arm. esitykseen. Jos nuo sanat, jotka ed. Hjelt on ehdottanut poistettaviksi, pysytetään, voisi siitä olla seurauksena, ettei lakiehdotusta korkeimmassa paikassa hyväksyttäisi. Siitä taasen olisi seurauksena, ettei sortovuosina laitonta tietä ilmestynyt kulkukauppaa koskeva asetus tulisikaan poistetuksi, joten yhä edelleen laittomuus jäisi vallitsemaan tällä alalla.

Ed. **Hämäläinen, K.:** Siihen nähden että ajurin-, palkkasoutajan- ja lastaajantoimet eivät koske kulkukauppaa, vaan ovat sellaisia elinkeinoja, joista määräykset kuuluvat yleisen elinkeinolain alaan, poisti lakivaliokunta hallituksen esityksestä sen osan pykälää, jossa määräyksiä näistä ammateista oli ja antoi 6 §:lle muodon, josta mainitut määräykset puuttuvat.

Samasta syystä kun lakivaliokunta jätti tämän alkupuolen pois pykälästä ja koska tämän pykälän pysyttämistä siinä muo-

dossa kuin suuri valiokunta on ehdottanut, ei ole millään asiallisella syyllä voitu puolustaa, vaan ainoastaan niillä syillä, mitkä ed. Castrén mainitsi, ja kun ei tuollaisia syitä voitane ottaa huomioon ja lähteä tuollaisia näkökohtia silmällä pitäen lain kohtia muodostelemaan, ehdotan, että tämä pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa, minkä lakivalokunta sille on antanut.

Puhemies: Minun käsittääkseni ed. Hämäläisen tekemä ehdotus on sama kuin ed. Ahlroosin.

Ed. **Mikkola**: Vaikka minäkin olen sitä mieltä että nämä sanat „harjoittaa ajurin-, palkkasoutajan- j. n. e. ammattia", eivät varsinaisesti kuulu tähän lakiin ja lakivaliokunnassakin myös olin mukana poistamassa niitä tästä lakipykälästä, niin niillä perusteilla, jotka ed. Castrén on maininnut, tahtoisin kuitenkin ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi sen muutetun muodon, jonka pykälä on saanut suuressa valiokunnassa. Myöskin, koska pykälän tarkoitus hallituksen esityksessäkin lienee ollut, että se koskisi ainoastaan ammattia itsensä elättämistä varten, minä pyydän yhtyä kannattamaan sitä lisäystä, jonka ed. Ehrnrooth on tehnyt.

Ed. **Jalava**: Minä pyydän lyhyesti yhtyä ed. Hämäläiseen lausuntoon, että eduskunta hyväksyisi 6 §:n sen mukaan kuin se on lakivaliokunnan mietinnössä.

Ed. **Paasikivi**: Minä pyytäisin saada kannattaa tämän pykälän hyväksymistä siinä muodossa kuin suuri valiokunta sen on ehdottanut, kuitenkin ed. Ehrnroothin tekemällä lisäyksellä. Sanojen: „harjoittaa ajurin-, palkkasoutajan-, lastaajan-, hiojan- ja muuta senkaltaista ammattia" poistamiseksi tästä laista on tuotu ainoastaan muodollisia syitä, nimittäin että määräys näistä ammateista ei oikeastaan kuulu tähän lakiin. On tosin myönnettävä, että asianlaita on sellainen, mutta kun tässä on kysymyksessä näin pieni ja vähäpätöinen asia, niin minusta kuitenkin tällaisen muodollisen epämukaisuuden voisi sallia, jotta tästäkin kauvan ritkuneesta asiasta päästäisiin ja saataisiin se järjestetyksi.

Äänestysesitykset ja päätökset:

1:o. Ken vastaehdotukseksi 6 §:lle hyväksyy ed. Ehrnroothin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Ahlroosin tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä myönnettiin jaa-äänten olevan voitolla.

2:o. Ken hyväksyy 6 §:n mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on sen sijaan ed. Ehrnroothin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten 6 §:ään nähden oli **hyväksytty** ed. **Ehrnroothin** tekemä **ehdotus.**

7 § hyväksyttiin keskustelutta ja **samoin** lakiehdotuksen **otsakirjoitus.**

Lakivaliokunnan mietinnön n:o 5 *siv.* 3 *ja* 4 olevia *ponsia* esiteltäessä annettiin seuraavat lausunnot:

Ed. **Listo:** Minä ehdotan, että tämä ensimäinen ponsilause poistetaan, sillä samalla sivulla vähäisen ylempänä valiokunta perusteluissaan sanoo samaa. Tämä ponsi on sitä paitsi jo korkeimmassa paikassa entuudestaan hyvin tunnettu, sillä viime ylimääräisillä valtiopäivillä valtiosäädyt lausuivat tämän saman asian Majesteetille paljon perinpohjaisemmin ja selvemmin kuin nyt.

Ed. **Castrén:** Katson asiakseni vastustaa viimeisen puhujan ehdotusta. Pidän nim. tarpeellisena, että eduskunta nimenomaan ponnessa lausuu, että tuo sortovuosina ilmestynyt laiton asetus lakkaa olemasta voimassa. Tällä seikalla on siksi suuri merkitys, ettei sitä käy piilottaminen yksinomaan perusteluihin, vaan on se lausuttava varsinaisessa ponnessa.

Ed. **Söderholm:** Det yrkande, som hr Listo nu framställt, gjordes i dag i stora utskottet och bemöttes där sålunda att, då omnämnandet af 1900 års olagliga förordning uteslutits ur författningens ingress, det hade synts lagutskottet vara riktigt, att saken icke sköts undan utan blef omnämd på sådan plats, att den alltid måste anses vara bindande. Naturligtvis behöfver sagda kläm icke ingå i den författning, som sedan stadfästes, och den omständigheten att klämmen ingår i betänkandet och landtdagens svarsskrifvelse utgör därför intet hinder för stadfästelsen. Jag skulle förty föreslå, att klämmen måtte kvarstå.

Ed. **Käpy** yhtyi kannattamaan ed. Liston mielipidettä.

Ed. **Mikkola:** Minunkin täytyy vastustaa ed. Liston esitystä. Ponsi on välttämätön sentähden, että muuten saisi se rubrikin muutos, jonka valiokunta on tehnyt, sen muodon kuin tahtoisi eduskunta tässä salata jotakin tai luopua siitä oikeuskä-

sityksestä, jolla kansamme aikasemmin on ollut. Minä katson, ettei se voi olla eduskunnan arvon mukaista ja vielä vähemmän, koska edelliset säätyvaltiopäivät ovat nimenomaisen ponnen siitä hallitsijalle esittäneet.

Ed. **Listo:** Koska hallituspuolue pitää tämän ponsilauseen niin erinomaisen tärkeänä, että saattaa arvata sitä kotimainen hallituksemmekin haluavan, niin minä peruutan ehdotukseni. Ei minulla ole tässä asiassa mitään erityistä aihetta ruveta taistelemaan hallituspuoluetta vastaan.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Kun herra Listo on peruuttanut ehdotuksensa, niin minun ei tarvitse sanoa muuta kuin että olin aikonut huomauttaa, että tämä ponsi minun ymmärtääkseni aivan hyvin voi jäädä paikoilleen. Sen säilyttämistä ei kuitenkaan tarvitse vaatia niin juhlallisesti kuin herra Listoa edellinen puhuja teki.

Ed. **Ingman, L.:** Armollisen esityksen ingressissä on nyt samoin kuin edellisellä kerralla kumottujen asetusten joukossa mainittu laittomassa järjestyksessä syntynyt asetus heinäkuun 2 p:ltä 1900. Nyt on kuitenkin valiokunta ja myös eduskunta päätöksen kautta, joka äsken tehtiin ingressiin nähden, katsonut sopivaksi muodostella tätä toisin, niin että kyseessä olevaa asetusta ei siinä mainita eikä nimenomaan mitään muutakaan asetusta. Niin ollen on peräydytty täydellisesti siltä kannalta, jolle viime valtiopäivät vastauksessaan armolliseen esitykseen nähden asettuivat, ne kun silloin mainitsivat tämän asetuksen kumottujen joukossa. Kun nyt tässä asiassa, joka on tärkein, on peräydytty, niin kyllä mielestäni on aivan turhaa silloin enää soittaa perustuslaillisuuden kelloa ponsissa. Mutta koska hallituspuolue tahtoo sitä vielä vähän kilistellä, niin ei minullakaan ole mitään syytä sitä vastustaa.

Ed. **Söderholm:** Om jag icke förstod hr Ingman orätt, så nämnde han, att senaste landtdag, som behandlade denna fråga, skulle uti ingressen till den af landtdagen antagna lagen hafva intagit bestämning om att 1900 års förordning upphäfts. Detta är icke fallet. Det var därför att 1900 års förordning utlämnats från ingressen, som vid senaste landtdag den kläm kom till, hvilken nu också ingår i betänkandet.

Ed. **Castrén:** Ed. Liston lausonnon johdosta pyydän saada sanotuksi, etten minä tässä asiassa ole puhunut enkä ole ollut oikeutettu puhumaan hallituksen puolesta, vaan olen tuonut esille oman käsityskantani.

Ed. **Ingman, L.**: Ed. Söderholmin lausunnosta minä huomaan, että olen erehtynyt sikäli, että peräytyminen alkoi jo viime valtiopäivillä.

Ed. **Paasikivi**: Ed. Castrénin lausunnon johdosta pyydän vaan huomauttaa, että minä ainakin luulen, että hän tässä asiassa noihin edellisiin pykäliin nähden on puhunut juuri hallituksen puolesta.

Ed. **Castrén**: Ed. Paasikivi saa luulla, mitä hän tahtoo. En ole kyseen alaisiin pykäliin nähden puhunut hallituksen puolesta, vaan asian puolesta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **hyväksyttiin** mainitut **ponnet** sitä tapausta varten, että lakiehdotus kolmannessa käsittelyssä hyväksytään.

Muuten oli asia menevä takaisin suureen valiokuntaan.

Ehdotukset erinäisiksi muutoksiksi Suomen Pankin ohjesääntöön ja uudeksi Pankin vuosirahansäännöksi.

Toiseen käsittelyyn esitettiin

suuren valiokunnan mietintö n:o 19 arm. es. n:o 7 johdosta, joka koskee Suomen Pankille 19 p:nä helmikuuta 1895 annetun ohjesäännön 2 §:n 6 kohdan, semmoisena kuin se kuuluu armollisessa asetuksessa 10 p:ltä heinäkuuta 1901, muuttamista toisin kuuluvaksi,

joka keskustelutta **hyväksyttiin**, joten asian toinen käsittely julistettiin päättyneeksi.

Ehdotus laiksi mietojen mallasjuomain kaupasta.

Esitettiin ensi käsittelyä varten

talousvaliokunnan mietintö n:o 4 arm. es. n:o 19 johdosta, joka koskee suostuntaveroa mallasjuomain valmistamisesta

joka keskustelutta lähetettiin **suureen valiokuntaan.**

Kertomus valtiovaraston tilasta.

Esitettiin pöydällä ollut valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11 sen kertomuksen johdosta, jonka Keisarillisen Senaatin valtiovarain toimituskunta on Suomen eduskunnalle antanut valtiovarain tilasta.

Siv. 25—35 oleva *kohta „valtiomenot"*.

Keskustelu:

Ed. **Renvall:** Minä tahdon ilmoittaa kannattavani vastalausetta. Minun täytyy totellakin ihmetellä, että vastalauseen alla on ainoastaan kaksi nimeä; luulin kuitenkin, että tämä asia olisi vaatinut valiokunnan enemmistön puolelta jonkinlaista selitystä.

Siinä lauseessa, mikä vastalauseessa ehdotetaan mietinnöstä poistettavaksi, sanotaan, että „hallituksen pitäisi laillisessa järjestyksessä antaa tilaisuutta niille virkamiehille palata valtion palvelukseen, johon he ovat osoittaneet pyrkivänsä". Minä en voi tätä lausetta lukea muulla tavoin kuin siten, että siinä myöskin on jonkunlainen lausunto siitä, että hallitus on estänyt heitä pääsemästä niihin virkoihin, joihin he laillisilla pätevyysehdoilla voivat päästä. Tämä asia on kuitenkin jo ennen ollut eduskunnassa käsiteltävänä. Minä en voi muuta ymmärtää kuin että tämä lause on viimeinen surkea jäte n. k. Lagerlöfin petitsioonista, ja kun tämän kohtalo kerran eduskunnassa on ratkaistu, niin olisin luullut, että valtiovarainvaliokunnalla ei olisi ollut syytä koettaa salaisesti sitä piilottelemalla tämmöiseen ponteen, saada asia esille. Olen kuitenkin kiitollinen siitä, että vastalauseen tekijät ovat asian paljastaneet, ja pyydän, että eduskunta hyväksymällä vastalauseen asettuisi samalle kannalle kuin silloinkin oli, kun se tappoi sen anomusehdotuksen, jonka jälki tämä on.

Ed. **Paasikivi:** Lähetekeskustelussa minä tein samanlaisen ehdotuksen kuin minkä valiokunta sivulla 32 on mietintöönsä ottanut ja mielihyvällä senvuoksi havaitsen sen ja kannatan täysin valiokunnan mietintöä. En voi olla ihmettelemättä, kuinka heikoilla perusteilla vastalauseentekijät, ed. Ahmavaara ja Koskelin ovat tässä kohden vaatineet valiokunnan mietintöä muutettavaksi. Heillä on ainoastaan kaksi köykäistä perustetta. Ensimmäinen ilmenee heidän sanoissaan: „— — ei mielestämme ole vähintäkään syytä tällaiseen lausuntoon, koskapa näitä lain nojalla erotettuja virkamiehiä on jo useita asetettu jälleen valtion palvelukseen ja tulevat he epäilemättä edelleenkin saamaan virkoja sen mukaan kuin heidän virka-ansionsa ja kansalaiskuntonsa heitä siihen oikeuttaa." Onhan kuitenkin tunnettua, että tässä kohden juuri

viranomaisten puolelta on suurta mielivaltaa harjoitettu ja että senaatti on viimeisinä aikoina muutamissa tapauksissa katsonut olevansa pakoitettu korjaamaan ja muuttamaan niitä toimenpiteitä, joihin sen alaiset viranomaiset ovat tehneet itsensä syypäiksi. Tämä perustelu ei niinmuodoin ollenkaan ole tosiasioiden kanssa yhtäpitävä, eikä sillä senvuoksi minun nähdäkseni ole mitään arvoa.

Edelleen sanovat vastalauseen tekijät, että osa puheenalaisista erotetuista virkamiehistä on sellaisia, ettei heidän palveluksestaan liene maalle hyötyä ja tässä kohden pelkäävät jotakin painostusta hallitukseen nähden, jos eduskunta puheenaolevan lausunnon hyväksyisi. Nythän on on kuitenkin asianlaita sellainen, että virkoja haetaan, että viranomaiset, jotka virka-anomuksesta päättävät, tutkivat, missä määrin virkojen hakijat ovat päteviä.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Paasikivi:** Ja tällainen menettely on tietysti välttämätön kaikkiin virkamiehiin nähden. Meidän maassa on kyllä sekä vanhoja että nuoria virkamiehiä, joista voidaan hyvällä syyllä sanoa, että heidän palveluksesta ei liene maalle hyötyä. Mutta hallituksen ja viranomaisten asia on katsoa, missä määrin virkamiehet pystyvät täyttämään virkatehtävänsä kelvollisesti; siinä kohdin on asianlaita aivan sama sekä niihin virkamiehiin nähden, jotka poikkeuslain nojalla ovat virastaan erotetut, että kaikkiin muihin virkamiehiin nähden. Sen vuoksi minusta tämä toinenkin peruste on jotenkin aiheeton. Minä sen vuoksi kuten sanottu, kannatan valiokunnan mietinnössä sivulla 32 olevan lausunnon pysyttämistä ja katson, että sellaiseen eduskunnalla on tosiaankin suuri aihe jo valtion raha-asiain kannalta. Sillä sitä muodottoman suurta eläkesääntöä, joka meillä nykyään on, ei voida saada vähenemään muuten kuin vaatimalla kaikkia eläkkeelläolevia virkamiehiä, jotka ovat niissä ruumiin ja hengen voimissa, että he kykenevät maata ja kansaa palvelemaan, ottamaan vastaan virkoja ja sillä tavoin tekemään hyötyä palkasta, jonka he kansan varoista nostavat. Tämä on tosiaan niin yksinkertainen velvollisuus, että luulisi jokaisen hallituksen sen itsekin ymmärtävän, ja ikävää on, että eduskunnassa täytyy tällaisia yksinkertaisia totuuksia esiintuoda.

Ed. **Castrén:** Olen pyytänyt puheenvuoroa käsilläolevassa valtiovarainvaliokunnan mietinnössä olevan lausunnon johdosta, johon kaksi edellistä puhujaa jo ovat koskettaneet. Minustakin tuntuu tuo 32 sivulla oleva lausunto, jossa huomautetaan, että hallituksen pitäisi laillisessa järjestyksessä antaa tilaisuutta sortovuosien laittomille eläkettä nauttiville virkamiehille palata valtion palvelukseen, johon he ovat osottaneet pyrkivänsä, aiheettomalta.

Mitä tietää oikeimmittain tuo lausunto? Tietääkö se sen, että hallitus muka olisi antanut puheenalaisille sortovuosien virkamiehille, jotka virkamieslain nojalla joutuivat viroistaan pois eläkettä vastaan, tilaisuutta palata valtion palvelukseen laittomassa järjestyksessä, vai mikä on tarkoitus? Miten olisi tuollainen tilaisuus hallituksen puolelta annettava? Mitä tarkoitetaan sanoilla: „palata vation palvelukseen"? Luonnollistahan on, ettei mikään mahti maailmassa voi estää puheenalaisia sortoajan virkamiehiä hakemasta virkoja ja saamasta virkoja, jos omaavat enemmän taitoa, kokemusta ja ennen kaikkea kansalaiskuntoa kuin kilpailijansa. Minäkään en voi valtiovarainvaliokunnan enemmistön menettelyssä nähdä mitään muuta kuin yrityksen saada osa Lagerlöfin hylätystä anomuksesta eduskunnassa hyväksytyksi. Sisälsihän Lagerlöfin anomus m. m. moitteita hallitusta vastaan sen takia, ettei hallitus muka olisi virkamiehiä asettaessa noudattanut perustuslain määräyksiä ja että erinäiset virkakunnat olisivat näitä määräyksiä muka laiminlyöneet. Jos vasemmisto, joka oli kumoamassa Lagerlöfin anomusta, tahtoo, että sortovuosien laittomat virkamiehet tulevat yhä edelleen maata ja kansaa hallitsemaan, niin äänestäkööt puheenalaisen lausunnon hyväksymisen puolesta. Minä ainakin seison johdonmukaisesti sillä kannalla, jolle eduskunta asettui ed. Lagerlöfin anomusta käsiteltäessä, enkä voi tätä lausuntoa hyväksyä. Yhdyn edustajien Ahmavaaran ja Koskelinin vastalauseeseen.

Ed. **Mikkola:** Kun täällä oli rautatieasioista kysymys, niin ehdotti eräs puhuja, ettei olisi laskettava irti sen suuren vesitynnyrin tappia, josta puhetulva pitkäksi aikaa tulisi virtaamaan. Nyt on sama eduskuntaryhmä, jonka puolelta tämä ehdotus tehtiin, tahtonut kuitenkin aukaista sen vesitynnyrin tapin, voidakseen sammutta keskustan nähtävästi tavattoman pitkälle kehittynyttä virkapaikkojen janoa. Minä puolestani en tahdo tästä virittää pitkää keskustelua. Pyydän vaan yhtyä vastalauseeseen, katsoen omasta puolestani, että perustelut, mitkä vastalauseessa on esitetty, ovat tämän kysymyksen ratkaisuun täysin riittävät.

Ed. **Runeberg:** Jag begärde ordet vid senaste lördags nattplenum närmast med anledning af ett uttalande utaf hr Estlander uti nu föreliggande fråga. Hr Castréns yttrande synes mig hvila åtminstone i viss mån uppå samma förutsättning som hr Estlanders, nämligen att ett uttalande i den riktning, som statsutskottet föreslagit, skulle stå i strid med innebörden af tjänstemannalagen utaf den 22 december 1906. Det är nu detta, som efter mitt förmenande hvilar på en alldeles oriktig uppfattning. Tjänstemannalagen af den 22 december 1906 innehåller icke något, som skulle berättiga den uppfattning, att ett aflägsnande enligt denna lag från innehaf-

vandet af tjänst borde likställas med en afsättning från tjänsten eller sålunda med någonting, som skulle innebära en minskning utaf de olagliga tjänsteinnehafvarenas medborgerliga dygd vid bedömandet af framdeles skeende tjänsteansökning. Tjänstemannalagen af den 22 december 1906 innebär efter mitt förmenande ingenting annat än ett på lagstiftningsväg åstadkommet upphäfvande af giltigheten af en del olagliga förfoganden. Genom denna lag upphäfdes verkan utaf dessa olagliga åtgärder och återställdes såvidt möjligt förhållandena i det skick de voro, förrän dessa olagliga förfoganden vidtogos. De tjänstemän, som genom denna lag aflägsnades från sina platser, ställas sålunda uti samma ställning, som om de olaga utnämningarna alls icke skulle hafva existerat. De tjänster de innehaft på grund af de olagliga förfogandena kunna icke tagas i betraktande såsom en rekommendation vid en senare skeende ansökan, men icke häller som ett hinder för utnämning till nya tjänster, och det är detta åskådningssätt, som väl ligger till grund för statsutskottets uttalande.

Man kan ju vara af olika mening om lämpligheten af att utskottet berört denna fråga. Det är väl knappast af finansiella hänsyn som statsutskottet har velat göra detta uttalande. Frågan har en väsentligen annan innebörd än den finansiella. Jag kan icke häller finna att statsutskottet på något lyckligt sätt formulerat detta sitt yrkande. I den form det nu har kan det möjligen göra det intryck, som om det vore en särskild rekommendation för dessa genom tjänstemannalagen ifrån sina platser aflägsnade tjänstemän, en rekommendation för erhållande af de nya tjänster, emot hvilka de rikta sin sträfvan, såsom statsutskottet med en kanske icke fullt lycklig vändning uttryckt sig. Sålunda har uttalandet uppfattats af reservanterna och kanske af andra. Å andra sidan har statsutskottet skjutit i bakgrunden eller i en mellanmening undangömt det, som väl dock borde vara hufvudsaken, nämligen att dessa tjänstemän endast i laga ordning åter kunna anställas i statens tjänst, det vill säga utan någon hänsyn i en eller annan riktning till den tjänst de olagligen innehaft. Oaktadt jag sålunda icke kan anse, att statsutskottet har haft fullt skäl att upptaga frågan, och icke häller finner, att statsutskottet formulerat sin mening på ett fullt lyckligt sätt, så skulle jag för min del dock tillstyrka godkännandet utaf statsutskottets förslag, emedan ett förkastande af detsamma skulle innebära ett förkastande af själfva saken, hvilket jag för min del icke kan vara med om. Förkastas detsamma utaf landtdagen, sä skulle man därmed uttala det, som hr Castrén ville få fram, nämligen att tjänstemannalagen borda tolkas så, att aflägsnandet af tjänstemän från deras platser tillika innebär en nedskattning utaf deras medborgerliga dygd. Jag tillstyrker sålunda för min del godkännandet utaf statsutskottets förslag.

Ed. **Palmén:** Minä luulen todellakin, että jos valtiovarainvaliokunnan jäsenet olisivat tulleet ajatelleeksi, että nämät muutamat rivit voisivat olla aiheena siihen, että päästäisiin uudelleen tuohon jo monasti käytettyyn puheaineeseen, nim. laillisuuskysymykseen sen koko laajuudessa, niin meillä olisi ollut hyvin helppo ajan säästämiseksi uhrata nuo pari lausetta. Mutta ei tultu todellakaan ajatelleeksi, että tällä vedetään tynnyrin reijästä se tappi, jota nyt ei luultavasti enään mikään maailman mahti saa kolmeen neljään tuntiin sijaansa. Minun tähtyy nim. tunnustaa, ettei meillä kellään valtiovarainvaliokunnassa ollut sitä naivista käsitystä kuin ed. Renvallilla, että jos panee jotakin mietintöön, niin se on »pantu piiloon». Päinvastoin olemme olleet sitä mieltä, että mikä pannaan mietintöön, se pannaan luettavaksi, mutta ed. Renvall kai ei nähtävästi pidä tapana lukea mietintöjä, koska hän tarvitsee erityistä viittausta vastalauseessa. Se olkoon hänen asiansa. Mutta helposti olisi voinut jättää koko asian tällä kertaa sikseen, sillä se tulee pian uudelleen esille. Huomenna, jos kaikki käy hyvin, annetaan meille valtiovarainvaliokunnan viimeinen mietintö, ja minä toivon, että silloin saadaan paremmat ja pätevämmät syyt kuin mitä tässä on. Minä olen nim. samalla kannalla kuin ed. Runeberg, että minä tunnustan, että tässä mietinnössä lauseparsi ei ole onnistunut, mutta en tahdo nyt kuluttaa kamarin kallista aikaa kertomalla mitä Turun hovioikeus, eräät virkailijat senaatissa y. m. ovat tehneet kumotakseen sitä perustuslain määräystä, jonka perusteiden mukaan päästään virkoihin.

Mutta sitävastoin minä tahdon jo tänään mainita yhden seikan, joka todellakin ansaitsee tulla huomioon. Ne laskut, jotka valtiovarainvaliokunta on tehnyt siitä, mitä Suomen kansa tätä nykyä maksaa eläkkeiden muodossa, vievät niille perille, että se on vuotuisesti koko 5,250,000 markkaa! Tämä summa tulee esitettäväksi meidän viimeisessä mietinnössämme ja minun täytyy sanoa, että 5 1/4 milj. eläkkeissä todellakin on jotakin niin yksinäistä laatua koko Euroopassa, että valtiovarainvaliokunta olisi arvottomin valiokunta näillä valtiopäivillä, jos ei se etsisi jotain tapaa päästä sellaisesta epäkohdasta. Yksi keino on tullut mainituksi nyt esillä olevassa mietinnössä ja minä luulen, että se pitää paikkansa, vaikkapa olisi voinut saada sanat paremminkin lausutuiksi. Mutta kysymys tulee uudelleen esille mietinnössä n:o 14 ja toivottavasti se silloin tunnustetaan olevan sellainen lausunto, jota ei voida pistää piiloon, ei edes mietintöön. Se tulee silloin toivottavasti myös alamaiseen kirjelmään Hänen Majesteeltileen ja silloin on meidän tarkoituksemme voitettu, vaikka tämä kamari tai sen enemmistö tai lähinnä sen oikeisto tahtoisi nyt vaivata itseään pyyhkimällä mietinnöstä muutamia rivejä, jotka eivät kuitenkaan tämän mietinnön aiheuttamaan alamaiseen kirjelmään voi tulla, sillä ne eivät muodosta mitään pontta.

Ed. **Söderholm:** Det är ju allvarsamma siffror, som statsutskottet här hänvisar till, men detta synes mig dock icke utgöra anledning för statsutskottet att gifva åt regeringen en anvisning om, huru regeringen bör förfara vid besättandet af tjänster, eller med andra ord huru regeringen bör tolka grundlag. Det är på dessa skäl jag skulle önska att frågavarande uttalande icke skulle ingå i betänkandet, och ber jag därför att få förorda reservationens kläm.

Ed. **Vuolijoki, V.:** Valtiovarainvaliokunnan sanat näkyvät todella saattuneen onnettomasti, koska niitä tulkitaan niin toiselta kuin toiseltakin puolen väärin. Ainakaan minun tarkoitukseni ei ole näillä sanoilla ollut sanoa mitään muuta kuin sitä, että verrattain nuorille virkamiehille, joille on myönnetty suuria eläkkeitä ja joita eläkkeitä ei luultavasti ole toivoa saada niiltä pois, olisi valmistettava tilaisuus päästä valtion palvelukseen. Se on yksinomaan valtion rahatalouden kannalta kuin minä ja, minä luulen, minun ryhmäni olemme tähän lauseeseen yhtyneet tarkoittamatta sitä tulkittavaksi millään muulla tavalla. Minä yhdyn ed. Runebergiin ja pyydän saada kannattaa että mietinnössä oleva lause jäisi tuollaiseksi.

Ed. **Castrén:** Ed. Palmén on esiintynyt varsin naivisena esillä olevassa asiassa. Ja kun en ole oppinut tuntemaan ed. Palménia juuri naiviselta puolelta, en voi pitää hänen naivisuuttaan muuna kuin teeskentelynä. Valtiovarainvaliokunnassa on asia ollut keskustelun alaisena ja eri mielipiteitä siinä tuotu esille, josta vastalause on todistuksena. Ed. Palménin väite että, jos muka valiokunnan enemmistöllä olisi ollut aavistusta siitä, että asia otetaan puheeksi eduskunnassa ja että laillisuuden kysymys täällä jälleen viritetään, se kernaasti olisi voinut luopua riidan alaisen lausunnon ottamisesta mietintöön, ei siis pidä paikkaansa.

Puheenalainen lausunto sisältää sortovuosien virkamiesten suosittamista hallitukselle. Ed. Palmén on pääsyynä kyseenalaisen lausunnon ottamiseen mietintöön maininnut, että Suomen valtio tätä nykyä suorittaa 5 1/4 miljoonaa markkaa eläkkeissä. Se on tunnettu asia ja se on korjattava asia. Mutta tahtooko ed. Palmén väittää, että Suomen valtio tätä nykyä suorittaa noille kotimaisille laittomille virkamiehille eläkkeissä sanotun summan? Tähän summaan on luettuna ne eläkkeet, joita suoritetaan venäläisille sortovuosina täällä olleille virkamiehille ynnä joukolle laillisia virkamiehiä sekä myöskin sortoajan entisille laittomille kotimaisille virkamiehille. Minä puolestani olen vakuutettu siitä, että valiokunnan enemmistö, paitsi mahdollisesti ed. Vuolijokea, jonka todellakin pidän naivina, on ollut aivan itsetietoinen siitä, mitä puheeksi tullut lausunto sisältää, ja tahtonut tarkoituksenperäisesti

suosittaa puheenalaisia virkamiehiä hallitukselle. Eduskunnasta riippuu, tahtooko se hyväksyä lausunnon käsillä olevaan mietintöön otettavaksi, tahtooko se antaa kannatuksensa vaatimukselle, joka oli saanut sijansa ed. Lagerlöfin tässä eduskunnassa kumottuun anomukseen. Kentiesi on tuon lausunnon panemisella mietintöön tarkoitettu sitäkin, että siten saataisiin jalusta tuon suomettarelaisista kokoonpannun koalitsioonihallituksen perustamiselle (Naurua keskustassa), jota eräillä tahoilla tätä nykyä puuhataan. Minä puolestani pysyn sillä kannalla, jolle eduskunta asettui ed. Lagerlöfin anomusta käsitellessään ja hylkään lausunnon.

Ed. **Estlander**: Statsutskottets ordförande har visat den självöfvervinning att erkänna, att ordalagen i det ifrågavarande stycket i betänkandet icke precis återgifva hvad de enligt hans förmenande egentligen syftat till att återgifva, och att de sålunda äro tämligen illa valda. Det hade väl varit för mycket begärdt, att han också skulle erkänt, att självfva detta uttalande, sådant det nu faktiskt föreligger, är föga på sin plats. Om man därmed velat syfta till att ur ekonomisk synpunkt beröra frågan om de höga pensionerna, så hade detta bort göras på ett helt annat sätt, men det kan väl knappast på allvar ifrågasättas, att detta uttalande, allra minst efter den diskussion, som förekommit både vid detta plenum och föregående, kunde få den betydelse, som statsutskottets ordförande nu fortfarande tyckes vilja inskränka detsamma till. Nog är det ju klart efter allt, hvad som här sagts, hvad man menar med detta uttalande och hvad detta uttalande komme att innebära, om det finge kvarstå och omfattades af landtdagen. Det har redan framhållits, och behöfver endast i korthet återupprepas att, för så vidt därmed endast skall sägas, att ifrågavarande afskedade tjänstemän må söka konkurrera om platserna med lika berättigade andra personer, så är uttalandet i dess nuvarande form vilseledande och äfven öfverflödigt, om man icke därmed menar en beskyllning mot regeringen för att hafva förfarit olagligt vid tjänsteutnämningar. Vill man åter säga något annat än detta, så innebär uttalandet, att man önskar göra en påtryckning på regeringen, att ställa dessa tjänstemän uti en fördelaktigare ställning än de äro berättigade till. Antingen, eller. Under sådant förhållande vill jag för min del hoppas, att landtdagen skall draga i betänkande att godkänna detta uttalande på så lösliga grunder, som här framlagts, och med den bevisning samt mot den bakgrund, som komme att gifvas detsamma af vissa andraganden i detta sammanhang.

En ärad talare, hr Runeberg, har gjort några påminnelser gentemot ett uttalande af mig vid föregående behandling af ärendet. Det förefaller mig som om hr Runeberg icke hade uppfattat hvad jag senaste gång yttrade, och vill jag förmoda, att detta beror på,

att yttrandet afgafs vid en långt framskriden tid af plenum. Det var därför naturligt, att den rätta innebörden och syftet med mitt uttalande kunde undgå talaren.

Ed. **Renvall:** Luettavaksi aijottuun voi aivan yhtä hyvin pillottaa rauenneita yrityksiä, kuin voidaan koettaa sotkea asioita puhumalla, niinkuin ed. Palmén täällä viimeksi on tehnyt. Hän on koettanut tehdä uskottavaksi, että ne, jotka ovat moittineet valtiovarainvaliokunnan mietinnössä olevan lauseen ottamista sinne, olisivat tehneet sen säälistä näitten virkamiesten eläkkeitä kohtaan, joista on kysymys. Minä pyydän saada sanotuksi niille, jotka eivät sitä tiedä, että minä olen ollut mukana perustuslakivaliokunnassa silloin, kun virkamiesasetus tehtiin, mutta silloin minä jyrkästi vastustin kaikkea eläkkeitten myöntämistä henkilöille, jotka ovat virkoihin nousseet rikkoakseen maan lakeja.

Ed. **Neovius, A.:** Jag vill endast nämna att i utskottet omröstning egde rum beträffande formuleringen af denna paragraf, och att den formulering, som jag ansåg mig kunna godkänna, stannade i minoriteten.

Ed. **Ahmavaara:** Minä rohkenen epäillä, että tämä puheenaoleva lausunto ei ole yksistään säästäväisyyssyistä mietintöön tullut. Valiokunnan keskustelukin sitä kyllin osoittaa. Jos tällä lausunnolla nyt voitaisiin sitä 5 1/4 miljoonaa markkaa, minkä Suomen kansa maksaa virkamiehille eläkkeinä, mikä on kauhistuttava summa, tuntuvammin supistaa, niin silloin tuo näkökanta pitäisi paikkansa. Mutta se on aivan mitätön summa, mikä virkamieslain nojalla erotetuille virkamiehille eläkkeinä maksetaan verrattuna koko tähän summaan. Jos tällä voitaisiin edes saada eläkkeitä pois niiltä senaattoreilta, kuvernööreitlä ja muilta semmosilta korkeammilta virkamiehiltä, jotka viime aikoina erotettiin ja joitten eläkkeet muistaakseni tekevät 400,000 markkaa, niin olisi kyllä syytä puhua, että tällä tarkoitetaan säästää. Mutta näihin tämä lause ei koske. Tämä ei koske muuta kuin pääasiallisesti eräitä Turun hovioikeuden entisiä herroja tuomareita ja virkamiehiä ja joitakuita muita. Siis hyvin vähän säästäväisyyttä sillä edistetään. Mainitun lausunnon antamiseen ovat vaikuttaneet muut näkökannat ja syyt, ne nimittäin, joita minä viime lauvantain istunnossa lausuin ja jotka minun ja herra Koskelinin vastalauseessa on esitetty. Minä nyt olen sitä mieltä, että tällaista lauselmaa ei olisi jätettävä mietintöön siitä syystä, että sitä käytetään väärin. Epäilemättä sen tarkoituksena on antaa etuoikeus noille erotetuille virkamiehille. Tällaiseen lausuntoon ei ole mitään syytä, kun näitä erotettuja virkamiehiä on jo nimitetty virkoihin ja epäilemättä

vastedes tullaan nimittämään heidän virka-ansionsa mukaan. Pitäisikö eduskunnan vielä noitten muutamien herrojen tähden mennä painostamaan hallitusta ja käskemään sitä antamaan heille ennen muita virkapaikkoja! Saapa nähdä, jos tämä lausunto mietintöön jää, eikö tulla toitottamaan sanomalehdissä, että eduskunta on tällaista vaatinut. (Aivan oikein!) Täällä sanotaan keskustasta: aivan oikein; minä olen siis oikeassa oletuksessani. — Muuten pyydän ed. Palménille huomauttaa, että kyllä me valiokunnassa sanoimme selvästi pelkäävämme, että tästä pikkuasiasta tulisi pitkä keskustelu. Ei siis pidä paikkaansa, että hän olisi tahtonut jättää tämän lausunnon pois, jos olisi tiennyt siitä tulevan keskustelua.

Ed. v. **Alfthan:** Jag var redan, när saken första gången var före, i tillfälle att i korthet utlägga min mening. Då denna fråga gjorts till en stor statsaktion, anser jag det vara min skyldighet att klarlägga min ståndpunkt i densamma. Jag erinrar mig ett möte på detta samma rum för ungefär två år tillbaka efter storstrejken, då bland annat programmet för detta enkammarsystem, som vi nu hafva, accepterades. Jag var då i tillfälle att uttala en mening, som jag icke funnit skäl att förändra, nämligen, att sedan förhållandena bragts till det normala, en fullkomlig afskrifning utaf revolutionsperioden bör ega rum och inga vidare efterräkningar komma i fråga. Enligt min öfvertygelse äro samhället och staten icke betjänta med att man försöker i oändlighet utsträcka påföljderna af ett revolutionärt tillstånd. Ett samhälle trifves bäst under lugna och normala förhållanden, och de böra eftersträfvas. Se vi tillbaka i historien på de stora brytningarna hos andra folk, så har alltid en sund sträfvan att aflägsna brytningens sjukliga företeelser gjort sig gällande och ju snarare, ju förr man kommer till normala förhållanden, desto bättre är det. När vi nu engång hafva lyckats komma därhän, att, beträffande tjänsterna i landet, hvilka äro en så rysligt viktig del af de offentliga angelägenheterna, en återgång till det normala i hufvudsak har egt rum, så bör enligt min lifliga öfvertygelse det förgångna afskrifvas. Vi skola börja på nytt. Vi skola skåda framåt och försöka på olika områden åstadkomma ett så godt tillstånd som möjligt. Jag har tidigare under denna landtdag i likhet med hr Schybergson varit i tillfälle att uttala mig i sådan riktning. Det är ett sådant åskådningssätt, som varit för mig väsentligt ledande, och därför har för mig denna del utaf frågan varit icke en oväsentlig bagatell, utan haft betydelsen af en öfvertygelse beträffande det bästa för landet. Det är ju möjligt, att jag misstager mig, men det är en ärlig öfvertygelse, och jag vill här gifva åt den ett ärligt uttryck. Detta beträffande sakens principiella del.

Hvad den materiella delen af saken beträffar, så är det ju påtag-

ligen bekymmersamt, att ett land med en så liten totalbudget som vårt skall vara betungadt med en så stor pensionsstat. Det finnes många områden, på hvilka vi åtminstone i den närmaste framtiden icke kunna göra någonting åt detta. Det är möjligt att nya regler, framställda på området, i framtiden kunna leda till mindre ogynnsamma förhållanden, men när ett missförhållande är så manifest som detta, så bör det vara med sund statsekonomi öfverensstämmande, att vi åtminstone på de områden, där sådant är möjligt, eftersträfva en förbättring.

Då jag som sagt för egen del är benägen att afskrifva följderna utaf hela den stridsperiod, vi hafva upplefvat, och då jag icke kan dölja för mig, att antagligen en stor del utaf de yngre tjänstemän, som under särskilda förhållanden erhöllo alldeles för höga platser, skola kunna på ett tillfredsställande sätt fylla tjänsteåliggandena på platser i öfverensstämmelse med deras verkliga meriter, och då härigenom en besparing kan åstadkommas, anser jag, att man bör sträfva i den riktning jag antydde, för så vidt icke annan mans rätt på något sätt därigenom trädes för nära. Det är detta, som för mig varit den ledande synpunkten, då jag för min del i hufvudsak ställt mig på den ståndpunkt, som kommit till uttryck i betänkandet. Jag erkänner gärna, att uttrycket hade kunnat vara bättre afvägt, men förhållandet är sådant, att arbetet i utskottet skett under synnerligt högtryck vid utarbetandet af detta betänkande, hvarför uttrycket icke kunnat tillräckligt noggrannt väljas. (Äänestys huutoja.)

Ed. **Rosenqvist, V. T.:** Af den förda diskussionen synes framgå, att nu omordade uttalande på 32 sid. i statsutskottets betänkande, hvilket uttalande ju hänför sig till en något ömtålig fråga, kan tolkas på olika sätt. De, som vilja bibehålla detta uttalande, erkänna äfven, att det icke erhållit en fullt lycklig affattning. Och då uttalandet icke kan anses vara nödvändigt för betänkandet, utan fastmer något olämpligt i detta sammanhang —, detta synes mig också hr von Alfthans senaste yttrande hafva bestyrkt —, skulle också jag för min del hälst se, att det utginge från betänkandet, hvarför jag förenar mig om reservationens kläm.

Ed. **Danielson-Kalmari**: Minusta on jotenkin yhdentekevää, jääkö tämä lausunto mietintöön vai ei, sillä minä en luule, että se tulee suuresti vaikuttamaan valtiontalouteen. Mutta tällä lausunnolla olisi saattanut olla merkityksensä, ja tämä merkitys olisi ollut valtiollista laatua, siinä tapauksessa nimittäin, että sille olisi tahdottu antaa määrätty ja kauvaksikin kantava sisällys. Asiahan on se, että suuri osa Suomen kansaa, ainakin se osa, jota noin 60 edustajaa tässä eduskunnassa lähinnä edustaa, on sitä mieltä,

että kahden viimeisen vuoden kuluessa tässä maassa on valtiovaltaa käytetty puoluekiihkon ja puoluevainon tyydyttämiseksi. Valtiovarainvaliokunnan esittämä lausunto olisi voinut olla osotteena siitä, että eräällä taholla olisi tahdottu haihduttaa tätä käsitystä. Ja jos näin olisi asianlaita, niin sillä olisi voinut olla merkityksensä. Se keskustelu, joka nyt jo on tapahtunut, on aivan riittävästi näyttänyt, että ainakin laajalta niissä piireissä, jotka seisovat nykyistä hallitusta lähinnä, ei ole minkäänlaista halua haihduttaa tätä mainitsemaani käsitystä, eikä minun käsittääkseni suinkaan ole keskustan asia tässä kohden mennä millään tavoin asian todellista laitaa hämmentämään. (Hyvä!)

Ed. **Estlander:** Det är rätt egendomligt att här höra en framskjuten politiker göra denna sak enbart till en penningefråga, en annan framskjuten politiker erinra om, att den är en stor fosterländsk fråga af utomordentlig bärvidd, och en tredje angifva, att frågan helt och hållet är en partifråga. Jag har redan i två yttranden framhållit, att frågan enbart är en partifråga, men jag antager, att det senaste andragandet gjort det klart för alla.

Ed. **Ahlroos:** Då äfven jag uppfattat saken så, att reservanternas mening icke varit att hindra normala färhållandenas utveckling, utan att de åsyftat ett fasthållande af att statstjänst i främsta rummet icke måtte beredas åt de från olaglighetsperioden afskedade tjänstemännen, dristar jag mig omfatta reservationen.

Ed. **Kallio:** Tästä mietinnössä olevasta lauseesta oli kyllä valiokunnassa keskustelua ja oli toinenkin ehdotus, mutta se muodostelu ei tullut hyväksytyksi. Minäkin tunnustan, että tämä muoto on epäonnnistunut ja sentähden en olekkaan sitä valiokunnassa kannattanut. Minusta kuitenkin on sille täällä annettu liian suuri merkitys. Tällaisella ajatuksella voi kyllä olla merkitystä ulospäin, mutta voi olla merkitystä myös niihin nuoriin miehiin nähden, jotka ansiotta ovat joutuneet nauttimaan valtion eläkettä, joten tämä on huomautus hakemaan sellaisia virkoja, joihin pystyvät. Minusta on tälle lauseelle tämän keskustelun kautta annettu liian suuri merkitys ja siten ovat sen kannattajat minun luullakseni voittaneet enemmän kuin mitä asia todellakin olisi ansainnut.

Ed. **Castrén:** (Äänestys, äänestys!) Minä en voi muuta kuin olla kiitollinen ed. Danielson-Kalmarille siitä, että hän aivan avoimesti on lausunut sen merkityksen, jonka hän katsoo tällä lausunnolla voivan olla, eikä ole suinkaan pukeutunut siihen naivisuuden vaippaan kuin ed. Palmén. Ed. von Alfthanin lausunto ei minua

lainkaan kummastuta, vaikka se kenties saattaisi olla omiansa muita kummastuttamaan, sillä hänen kantansa ja hänen puuhansa, joihin minä edellisessä lausunnossani viittasin, ovat minulle kyllä tunnetut.

Äänestysesitykset ja päätökset:

Ken hyväksyy mietinnön ehdotuksen, mitä koskee 4:ttä pääluokkaa, kihlakunnanoikeuksia, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden hyväksytty ed. Söderholmin tekemä ehdotus.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten *4:nteen pääluokkaan, kihlakunnanoikeuksiin* nähden mietintö oli *hyväksytty*.

Ken hyväksyy mietinnön ehdotuksen 6:nteen pääluokkaan, tullilaitokseen nähden, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. v. Alfthanin ehdotus tässä kohdin hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten *6:nteen pääluokkaan* nähden oli *hyväksytty* mietinnön ehdotus.

1:o Ken vastaehdotukseksi mietinnön ehdotukselle, mitä koskee 15 pääluokkaa, eläkkeitä valtion rahastosta, hyväksyy ensimäisen vastalauseen ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Söderholmin ehdotus tässä kohdin hyväksytty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

2:o Ken hyväksyy mietinnön käsittelynalaisen kohdan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Söderholmin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annettiin 132 jaa- ja 44 ei-ääntä, joten mietinnön ehdotus *15 pääluokkaa, eläkkeitä valtion rahastosta* koskevaan kohtaan nähden oli *hyväksytty*.

Siv. 35 mietinnön loppuun saakka olevat *kohdat* ynnä *siv. 40* oleva *ponsi hyväksyttiin* muuttamatta.

Puheenvuoron tämän jälkeen saatuaan lausui:

Ed. **Kairamo**: Kun mietinnön 23 sivulla on puhe tuloista kruununmetsistä, sanotaan m. m., että se järjestelmä, jota kruununmetsien hoidossa noudatetaan, ei ole ajan vaatimuksia vastaava ja samalla sivulla kehotetaan hallitusta ottamaan harkittavakseen, eikö yliikäisten ja täysikasvuisten puitten myyntiä varsinkin Ou-

lun läänissä voitaisi melkoisesti lisätä. Koska nämä lauseet mielestäni ovat pidettävät vähemmän tarkoin harkittuina, tai niitä ainakaan ei ole kylliksi perusteltu, mutta sen sijaan on pelättävissä, että ne saattavat häiritsevästi vaikuttaa valtion talouteen tällä tärkeällä alalla, pyydän saada tässä kohdin merkitä pöytäkirjaan vastalauseeni eduskunnan päätökseen.

Ed. **Paloheimo:** Pyydän saada yhtyä ed. Kairamon vastalauseeseen.

Långmanin testamenttirahastojen hoidosta ja niistä kertyneiden korkovarojen käyttämisestä.

Esitettiin pöydällä ollut pankkivaliokunnan mietintö n:o 8 Långmanin testamenttirahastojen hoidosta ja niistä kertyneiden korkovarojen käyttämisestä ja sen eri kohdat keskustelutta järjestänsä **hyväksyttiin.**

Raittiuden Ystäväin ja Suomen Opiskelevan Nuorison Raittiusliiton kannattamisesta vuotuisella määrärahalla.

Esitettiin pöydällä ollut anomusvaliokunnan mietintö n:o 11 eduskunnalle tehtyjen an. ehd. (n:ot 155, 159) johdosta, jotka koskevat Raittiuden Ystäväin ja Suomen Opiskelevan Nuorison Raittiusliiton kannattamista vuotuisella apurahalla.

Keskustelu:

Ed. **Storbjörk:** Då jag vid plenum i sista lördags, när statsutskottets betänkande n:o 6 angående anslag för nykterhetsarbetets befrämjande behandlades, dristade mig föreslå, att anslaget skulle ökas från 20,000 till 50,000 mark, motsades detta mitt förslag särskildt på grund däraf, att till kammarens behandling hade kommit ett annat betänkande n:o 11 från petitionsutskottet, hvilket äfven föreslår ett anslag för nykterhetsarbetet af 20,000 mark. Man sade att nykterhetsmänniskorna äro lik en skruf, som går lättare ju längre man vrider in den, och ansåg detta såsom en liknelse däraf, att ju mer man gifver nykterhetsmänniskorna, dess mer begära de. Jag har icke nu ämnat tillbakavisa denna beskyllning, då jag icke genast var i tillfälle att göra det, emedan jag ej då kunde sätta mig in i föreliggande betänkande, då det förelåg i sådan dräkt, att jag ej förstod detsamma. Då afslaget stödde sig på detta betänkande,

kan jag icke finna, att icke kammaren egentligen skulle varit med om förhöjning, ifall ej petitionsutskottet äfven föreslagit ett anslag af 20,000 mark. Emellertid grundar sig detta anslag på petitioner till förmån för Nykterhetsvännerna och en förening inom studentkåren. Men då sålunda mitt förslag om förhöjning till 50,000 mark afslogs, måste nu ifrågavarande 20,000 mark räknas såsom anslag för nykterhetsarbetet, oberoende af om detta utföres bland den finska eller svenska befolkningen, och då Nykterhetens Vänner icke utsträcka sin verksamhet till den svenska befolkningen, hvilkas nykterhetsarbete är underordnadt Finlands Svenska Nykterhetsförbund, skulle dessa 20,000 mark icke komma nykterhetsarbetet inom den svenska befolkningen till godo. På grund af detta dristar jag mig nu föreslå, att klämmarna i detta betänkande skulle få en annan formulering. Hälst skulle betänkandet kanske böra återgå till petitionsutskottet, men då landtdagen närmar sig sitt slut, är detta ej mera möjligt, men skall jag för min del anse, att saken kunde hjälpas, om klämmarna fingo en sådan lydelse: Att en summa stor 20,000 mark årligen måtte tilldelas »Nykterhetens Vänner», som i samråd med Finlands Svenska Nykterhetsförbund eger använda dessa medel till understödjande af nykterhetsarbetet, och att ett årligt understöd stort 5,000 mark måtte beviljas nykterhetsföreningar, bildade inom Finlands studentkår.

Ed. **Palmén**: Koska viimein tätä asiaa esiteltäessä oli epäselvää mikä summa raittiuden edistämiseksi on annettu, niin lienee paikallaan antaa siitä tieto. Puhumattakaan siitä summasta, 20,000 markasta, jonka tämä eduskunta on myöntänyt siihen tarkoitukseen, on hallitus 12 päivänä lokakuuta 1907 suostumalla Raittiuden Ystävien pyyntöön antanut korotetun valtioavun 30,000+5,000 markkaa; yhteensä siis raittiuden edistämiseksi 55,000 markkaa.

Mitä nyt puheenaolevaan rahamäärään tulee, pyydän huomauttaa yhdestä seikasta, joka koskee sekä tätä rahamääräystä että muitakin rahamääräyksiä, jotka nyt tulevat esille. Minun täytyy huomauttaa, että jos eduskunta todellakin tahtoo saada vaikutuksensa finanssiasioihin selväksi ja varmalle pohjalle perustuvaksi, niin täytyy sen ottaa huomioon, että on määräaika, jolloin sopii tehdä päätöksiä. Ei aina voi tehdä päätöksiä ja vaatia että ne samana hetkenä pannaan toimeen. Valtiovarainvaliokunta on nyt koettanut uudella tavalla järjestää kaikki Suomen valtion menot ja tulot kokonaisuudessaan. Tämä työ on tällä kertaa ollut tavallista vaikeampi. Oli oletettu, että me saisimme viime lauantaina tietää eduskunnan päätöksen tässä suuressa asiassa, miljoona-asiassa, ja toivottiin, että silloin voisimme tänään tai huomenna jättää viimeisen mietintömme. Nyt on aikaa lyhennetty sekä yhdeltä

että toiselta taholta. Päätös tässä suuressa asiassa tehtiin, kuten tunnettu, vasta tänä aamuna ja huomenna täytyy valtiovarainvaliokunnan suuren mietinnön olla valmis. Siitä syystä on hyvin vaikeaa, jos nyt ruvetaan uusia rahamääräyksiä ehdottamaan vuoden 1908 menosääntöön. Ei kukaan, joka ei ole ollut mukana semmoisessa työssä, voi ajatella, mikä vaara siitä tulee, jos suureen menosääntöön, joka nousee 100 miljoonaan tai enempään, ruvetaan pikkumääriä viskaamaan viime hetkellä esille. On aivan välttämätöntä, että eduskunta kerta kaikkiaan tunnustaa, että joku fatalji- aika, joku määräaika, tässä kohden on olemassa, sillä ei voi vaatia mahdottomia valtiovarainvaliokunnalta. Pitäisi tänä yönä saada sen mietintö n:o 14 valmiiksi, mutta kamarin pöydällä ei ole ainoastaan tämä ehdotus, vaan on muitakin ehdotuksia, jotka tarkoittavat rahamääriä. Kysymyksessä olen minä jo päivällä sanonut, että joskin niin suuri ja tärkeä asia kuin miljoonakysymys täytyy ottaa menosääntöön, niin muita kysymyksiä ei voi määräaikaan ulottaa. Yhtä vähän kuin on voitu ottaa mietintöön tai laskuun semmoisia päätöksiä, joitten ponsissa ei ole selviä numeroja ja joista eduskunta ei siis ole selvää päätöstä lausunut, yhtä vaikeaa on nyt enää ruveta hyväksymään uusia menoja, ellei eduskunta tahdo myöntää, että finanssiasioita koskeva mietintö saa myöhästyä muutamia vuorokausia lisää. Minä uskallan siis pyytämällä pyytää, että pidetään silmällä, että mitä päätöksiä tänään ja lähimpinä päivinä tehdäänkään, älköön vaadittako, että ne rahamääräykset enää järjestetään 1908 vuoden menosääntöön. Onhan aika kolmen kuukauden perästä nostaa uusia ehdotuksia asiassa; voihan odottaa vuoteen 1909. Meidän täytyy tottua siihen että uudet rahamääräykset tulevat ratkaistaviksi vähää ennen, eikä vasta valtiopäivien viimeisinä päivinä. Täällä on syystä huomautettu, että se on vaikeaa, kun suuret mietinnöt tulevat valtiopäivien loppuaikoina. Ei voi koskaan olla vältettävissä, että suuri rahamäärämietintö tulee ihan viime päivinä, mutta jotta sen laskut voisivat tulla tarkaksi, ja jotta voitaisiin välttää erehdyksiä, joita suuressa kiireessä työskennellen helposti voi tulla, pyytäisin esittää sen periaatteen hyväksyttäväksi, että jonkunmoinen fataljiaika, jonka valitovarainvaliokunta voi harkita, on noudatettava kaikkiin uusiin rahamääräyksiin nähden.

Mielestäni täytyy siis tyytyä siihen, että tällä kertaa tämä rahamääräys ja muutkin, jotka vielä ovat pöydällä, saavat jäädä odottamaan johonkin toiseen vuoteen, joko sitte tällä kertaa hylätään ehdotukset tai tyydytään ihan n. k. platooniseen tunnustukseen. Eduskunta tekee viisaasti, jos se nyt tunnustaa tässä kohden sen periaatteen, jonka nyt ensi kerran esitämme: on noudatettava määräaika, jonka jälkeen ei enää ole mahdollista panna suureen rahamääräysmietintöön uusia menoja. Siitä syystä minä siis roh-

kenen ehdottaa, ettei määrätä uusia menosummia siihen mietintöön, joka valtiovarainvaliokunnan velvollisuus on juuri nyt viimeistellä näinä kahtena tuntina, jotka vielä voivat olla valiokunnalle työaikaa.

Ed. **Ahlroos:** Jag erkänner, att det senaste andragandet var alldeles berättigadt, och för min del kan jag också understöda detsamma. Men om kammaren skulle besluta sig för beviljande af de ifrågavarande anslagen, ville jag understöda hr Storbjörks motivering för anslag åt »Nykterhetens Vänner». Hvad åter beträffar anslaget till »Finlands Studerande Ungdoms Nykterhetsförbund», så har från detsamma utgått olika organisationer, hvilka arbeta i samma syfte. Anslaget skulle bättre försvara sitt ändamål, om det delades mellan olika nykterhetsorganisationer inom Finlands studentkår, hvarför jag föreslår att ett årligt understöd skulle beviljas föreningar, bildade inom Finlands studentkår.

Ed. **Pykälä:** Olen uskaltanut vielä käyttää näitä lyhyitä hetkiä, koska niitä kaikki muutkin käyttävät, vieläpä kaksi ja kolmekin kertaa puhuakseen samasta asiasta.

Minä myöskin vastustan tämän mietinnön ehdotusta, että Suomen Raittiuden Ystäville myönnettäisiin 20,000 markkaa, vaikka ehkä vähän toisilla perusteilla kuin edellinen arvoisa puhuja. Täällä oli tehty selväksi, että Suomen Raittiuden Ystävät nauttivat apua 55,000 markkaa. Voi myöskin panna kyseeseen, eikö niitä varoja käytettäne vähän niinkuin puoluenäkökantoja silmällä pitäen. Jokainen muistaa viimeisen suuren raittiuskokouksen edelliset viikot, millainen raivo silloin oli puolueitten sanomalehdissä, kun raivottiin siitä, mikä puolue saisi Raittiuden Ystävien toimikunnan huostaansa. Kokouksessa tämä puolueraivo nousi niin korkealle, että täytyi suhteelliset vaalit ottaa käytäntöön, kun ei voitu enään muuten sopia niistä. Minä katson että raittiusasia on siksi tärkeä, että sen pitäisi olla yläpuolella puolueitten, mutta niin ei näy olevan laita. Koska näkyy olevan näistä johtajasijoista niin ääretön kilpaljuoksu, niin täytyy joku puoluetarkoitus tässä olla.

Myöskin pyytäisin huomauttaa siitä vuosirahasäännöstä, minkä Raittiuden Ystävät ovat tässä kuluvalle vuodelle tehneet. Heillä on kokonainen byrokraattinen virasto hoidettavanaan, jonka palkkaukseen menee 18,000 markkaa ja matkalaskut nousevat 2,000 markkaan. Siis enemmän kuin kolmasosa varoista menee virkamiesten palkkoihin. Aina huudetaan suuripalkkaisia virkamiehiä ja virastoja ja samat huutajat ovat tuollaisen viraston muodostaneet.

Valiokunnat näkyvät olevan erittäin anteliaita kaikille pyytäjille, jotka anovat varoja sivistys-, raittius-, y. m. tarkoituksiin. Mutta minä en ole vielä nähnyt yhtään ainoata mietintöä, jossa

olisi mitään myönnetty maamme pääelinkeinon maanviljelyksen parantamiseksi. Suonkuivaukset, joenperkaukset ja muut sellaiset äänestetään oikein joukolla kumoon, niin ettei edes tutkimuksia toimeen panna. Koska on asetuttu näin puolueellisesti ajamaan maan asioita, niin olen minäkin pakoitettu sen valitsijaryhmän puolesta, joka minut on valinnut, panemaan vastaan tämän summan myöntämistä tällä kertaa. Minä tiedän kyllä, että minua vastaan aukaistaan kokonainen ampiaispesä, mutta uskallan kumminkin pyytää, että eduskunta hylkäisi tämän mietinnön.

Ed. **Soininen:** Minä pyytäisin saada huomauttaa, että se määräraha, jota täällä nyt anotaan, ei tulisi Raittiuden Ystäväin keskusseuralle, vaan raittiuspiireille. Se on siis kokonaan eroitettava niistä varoista, jotka ovat äskettäin myönnetyt tälle keskusseuralle, ja sen vuoksi puhe kaikista seuran suurista rahapalkoista ainakin tässä yhteydessä on vailla kaikkea perää. Tiedämmehän — ainakin useat — että meidän raittiustyömme on jaettu 20 raittiuspiirin kesken, jotka ulottavat vaikutuksensa yli koko maan, kukin omalle alueelleen, ja niiden työ on raittiusasian edistämiseksi erittäin tärkeä. Tähän saakka ne kuitenkin ovat tehneet työtä hyvin niukoissa varoissa, ja senvuoksi ei niiden työ ole voinutkaan olla niin voimaperäistä kuin olisi ollut suotavaa. Nyt näin kieltolain aattona jokainen ymmärtää, että niiden tehtävä tulee vielä monta vertaa tärkeämmäksi kuin tähän asti, kun on yleinen mielipide saatava valveille ja hereille valvomaan sitä, että kieltolakia pidetään pyhänä. Ja erittäin tulisi näiden piirien kohdistaa työnsä nuoren polven kasvattamiseksi yhä edelleenkin raittiusmieliseksi. Jos taas kieltolakia ei saada tällä kertaa, niinkuin joku ja monetkin täällä ovat ennustaneet, niin on tämä työ vielä sitäkin tärkeämpi. Joka tapauksessa olemme nyt semmoisessa käänteessä, että voimaperäinen raittiustyö on aivan välttämätön. Minä sen vuoksi olisin sitä mieltä, että nämä rahat, 20,000 mk., jotka on ehdotettu raittiuspiireille annettaviksi, olisivat erinomaisen hyvin käytetyt.

Mitä noihin 5,000:teen tulee, jotka on pyydetty Suomen Opiskelevan Nuorison Raittiusliitolle, niin on huomattava, että tämänkin seuran työ on varsin tärkeää: siinähän kasvatetaan raittiusmieliseksi niitä vaikutusvaltaisia kansalaisia, joiden tulevaisuudessa tulee ohjata ja määrätä tämän kansan kohtaloita. Jos tahdomme kehittyä raittiiksi kansaksi, niin on aivan ensi sijassa tärkeätä, että raittiusystävällistä mieltä ja asian ymmärtämistä kasvatetaan siinä nuorisossa, joka ottaa käsiinsä kansan ohjakset.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Soininen:** — — Minä siis en voi muuta kuin lämpimim-

min suositella molempien näiden määrärahojen hyväksymistä ylipäänsä. Mutta minun täytyy sanoa, että ne näkökohdat, jotka vapaaherra Palmén täällä äsken toi esille, ovat sitä laatua, että ne kaiketikin ovat huomioon otettavat, ja sen vuoksi en rohkene ehdottomasti pyytää näiden määrärahojen myöntämistä tällä kertaa, niinkuin olisin muussa tapauksessa tehnyt.

Ed. Storbjörkin ehdotusta tai ainakin sen tarkoitusta pyydän saada kannattaa, mutta olisin kuitenkin sitä mieltä, että sen muodostelu ei ollut aivan onnistunut. Mielestäni tässä oleva ponsi olisi saava semmoisen lisäyksen, että siinä mainittaisiin myöskin Svenska Nykterhetsförbundet ja että Raittiuden Ystävien piireille annettaisiin 15,000 mk. ja tuohon toiseen seuraan kuuluville 5,000 mk. Mitä Opiskelevan Nuorison Raittiusliitolle ehdotettuun summaan tulee, niin siinä ei herra Storbjörkin ehdotus ymmärtääkseni ollut paikallansa, ensiksikin siitä syystä, että tämä työskentelee muuallakin kuin ylioppilasnuorison keskuudessa ja toiseksi siitä syystä, että se kai käsittää sekä suomen- että ruotsinkielisen ylioppilas- ja koulunuorison.

Viimeisen puhujan viittaus siihen, että Raittiuden Ystävät ja raittiustyö eivät ansaitse kannatusta senvuoksi, että siinä on ilmestynyt puoluehenkeä, on sitä laatua, että siihen tuskin sen enemmän on syytä koskea; eihän toki liene mahdollista, että tällä syyllä koetettaisiin kuristaa raittiustyötä tässä maassa. Jos siinä on ilmestynyt puoluehenkeä, niin sitä pitää kitkeä pois, mutta ei sillä verukkeella saa tältä työltä kannatusta kieltää.

Jätän eduskunnalle harkittavaksi, onko tällä kertaa mahdollista myöntää ja saada menoarvioon nämä summat, mutta joka tapauksessa pyydän saada niiden tarkoitusta lämpimästi kannattaa.

Ed. **Kivilinna:** Pyysin puheenvuoroa ed. Pykälän puhuessa, en esiintyäkseni »ampiaisena», vaan tehdäkseni muutamia asiallisia oikaisuja. Jos ne sitten lienevät »ampiaispistoja» niin lienevät ne ansaittuja. Olin kuulevinani ,että ed. Pykälä mainitsi Raittiuden Ystävien valtioavun nousevan nyt jo 55,000 markkaan. Ellen kuullut väärin, niin se oli täydellinen erehdys, sillä tähänastinen apuraha on ollut 20,000 markkaa. Sitä on ehdotettu korotettavaksi 30,000:ksi — onko se myönnetty, sitä en varmaan voi sanoa. (On!) Olkoon siis 30,000 mk. Sen lisäksi tulee 15,000 markkaa niistä 20,000:sta, jotka täällä aivan äskettäin myönnettiin yhteisesti Raittiuden Ystäville ja Svenska Nykterhetsförbundet'ille. Siitä tulee 45,000 markkaa eikä 55,000.

Mitä tulee sitten tuohon syytökseen puolueellisuudesta, niin onhan mahdollista, että kysymyksessä olevan yhdistyksen, niinkuin muidenkin, yksityisissä piireissä on ilmestynyt puoluehenkeä. Mutta syytös siitä, että Raittiuden Ystävät ylipäänsä käyttäisivät raha-

varoja puoluetarkoituksiin, on sitä laatua, että minä puolestani ainakin jyrkästi sen torjun.

Yhdyn muuten siihen, mitä ed. Soininen lausui. Tämä määräraha on anottu raittiuspiireille, ja tiedän omasta kokemuksestani toimittuani erään raittiuspiirin piiritoimikunnassa ja samoin erään raittiuspiirin esimiehenä, että siinä rahaa ja varoja kipeästi kaivataan. Ja kyllä se työ on sitä laatua, että luulisin siitä lähtevän hyötyä niin maamiehille kuin muillekin, sillä kyllä minun ymmärtääkseni on raittius hyvä maamiehillekin.

Ed. **Hämäläinen, K.:** Minä katson, että valiokunta ei ole esittänyt sellaisia perusteita ehdotustensa tueksi, että näitä ehdotuksia voitaisiin kannattaa. Tässä eduskunnassa on käsittääkseni jo kyllin monta kertaa myönnetty rahoja sellaisiin yrityksiin, joitten suhteen ei tarkoin tunneta, tulevatko niihin annetut varat tarkoituksenmukaisesti ja hyödyllisesti käytetyiksi. — Annan tietysti täyden arvon raittiustyölle ja pidän sitä tärkeänä, mutta kun, kuten sanottu, tällaisissa tapauksissa ei ole varmuutta siitä, tulevatko varat todella käytetyiksi tarkoituksenmukaisesti ja kun lisäksi otan huomioon ne näkökohdat, jotka ed. Palmén mainitsi, en saata kannattaa valiokunnan ehdotusta. — Niistä hommista, joita valtion varoilla kannatetut seurat, m. m. Raittiuden Ystävät ovat toimeenpanneet, on olemassa monia huonoja kokemuksia hyvienkin ohella. — Käsittääkseni ed. Pykälän ehdotus oli sellainen että molemmat mietinnössä olevat ehdotukset hylättäisiin. Minä pyydän tätä ehdotusta sellaisenaan kannattaa.

Ed. **Räsänen:** En tahdo ruveta pitemmältä väittelemään ed. Pykälää vastaan ja tuhlaamaan aikaa. Huomautan vaan lyhyesti, että samojen valitsijain tänne lähettämänä kuin ed. Pykäläkin, seison ilolla ja pelotta sen anomuksen takana, josta mietintö on aiheutunut, sillä olen varma, että soiden kuivaamiseen ja koskien perkaukseenkin tarvitaan raittiita kansalaisia. Ja juuri kansalaisten raitistuttamiseenhan Raittiuden Ystävät näitä varoja tarvitsevat. Olen varma, että nämä rahat tulevat käytetyiksi meidän valitsijaimme, niin ed. Pykälän kuin minunkin, hyväksi. Täällä on puhuttu niin paljon vakaumukseen perustuvasta raittiustyöstä. Osotettakoon nyt todellakin, että silloin kun tosityössä voidaan sellaista työtä kannattaa ja auttaa,myös todellisuudessa ymmärretään sen arvo. Vaikka raittiustyö kyllä suurimmaksi osaksi onkin vapaaehtoista, palkatonta työtä, ei voi kuitenkaan odottaa voimaperäisen raittiustyön menestyvän yksinomaan hyväntekeväisyysurheiluna.

Mitä tulee raittiusliikkeen suhteeseen puolueisiin, yhdyn siinä kohden kaikessa ed. Soiniseen.

Ed. v. **Alfthan**: Såsom det redan flere gånger tidigare framhållits, stadgar L. O. § 63, att ett beslut som detta är villkorligt. Ett slutligt beslut skulle nu förutsätta, att det skall vara möjligt att upptaga anslaget i budgeten. Detta är numera faktiskt alldeles omöjligt. Så långt har ändå arbetet på budgetbetänkandet fortskridit, att det icke mer går för sig. Under sådant förhållande kan jag ej inse annat, än att detta betänkandes ändamäl måste vänta på att blifva tillfredsställdt med statsunderstöd till nästa period. Ifall penningar behöfvas för det angifna ändamålet, kunna de fås från de anslag, som vi tidigare beviljat för nykterhetens befrämjande. Jag kan icke tänka mig annat än att, om beslut nu fattas om detta anslag, statsutskottet i morgon kommer att anmäla, att det icke haft tid att taga in anslaget i budgeten, och då är det lika långt som bredt.

Ed. **Käkikoski**: Edustajat Soininen, Kivilinna ja myöskin Räsänen ovat oikeastaan sanoneet sen, mitä minä tahdoin sanoa. Pyysin puheenvuoroa oikaistakseni niitä muutamia väärinkäsityksiä, joita on tämän anomuksen tarkoituksesta. Pyydän erittäin painostaa sitä, että pyydetyt 20 tuhatta markkaa eivät tule Raittiuden Ystäväin päätoimikunnan käytettäväksi, vaan raittiuspiireille jaettaviksi kautta koko maan. Raittiuspiirien luku on, kuten huomaamme meille jätetystä kertomuksesta Raittiuden Ystäväin toiminnasta, kolmattakymmentä ja ne liikkuvat hyvin pienillä rahavaroilla, mutta nyt tämmöisinä aikoina olisi tärkeätä, että ne voisivat laajentaa ja tehdä tarkoituksenmukaisemmaksi toimintansa.

Mitä sitten tulee Opiskelevan Nuorison Raittiusliiton puolesta tehtyyn anomukseen, ei voi olla muuta kuin yksi mieli siitä, että on tärkeä että sivistynyt nuoriso kulkee raittius-asiassa etupäässä. Sivistyneen nuorison kautta voimme saada raittiustyöhön sitä innostusta ja lennokkaisuutta, mikä tähän aikaan on tarpeen.

Minä käsitän ne painavat syyt, joita ed. Palmén on tuonut esiin anomuksen hylkäämiseksi. Mutta asian tärkeyteen katsoen pyytäisin vakavasti panna valtiovarainvaliokunnan mieleen, että koetettaisiin, jos mahdollista, vielä ottaa huomioon anomukset, sillä jos nämät anomukset jäävät tuloksettomiksi, täytyy sanoa että raittiusasia, vaikka kieltolaki saataisiinkin hyväksytyksi, lähtee tavallansa siipirikkona tästä eduskunnasta. Nyt, jos milloinkaan, on tarpeellista, että tehdään raittiustyötä voimakkaammin kuin koskaan ennen.

Ed. **Jalava**: Niin lämmin raittiuden ystävä kuin olenkin, täytyy minunkin anomuksen suhteen yhtyä niihin, jotka ovat anomusvaliokunnan mietinnön ehdottaneet hyljättäväksi.

Kun on sanottu että varat eivät tule Raittiuden Ystäväin päätoimikunnalle, vaan että ne jätetään raittiuspiireille, niin voi huomauttaa että Suomen valtiovaroista on jo myönnetty useita kymmeniätuhansia Raittiuden Ystäväin päätoimikunnalle, joten käsittääkseni se voi tästä rahasummasta jakaa raittiuspiireille, jolloin erityinen varain myöntäminen raittiuspiireille on tarpeeton. Silmäillessä Raittiuden Ystäväin vuosikertomusta näkee sitäpaitsi että säästäväisyyttä ei oikein ole noudatettu. Kertomuksen 18 sivulta, jossa on 1807 vuoden kulunkiarvio, käy ilmi, että virkaillijoille maksetaan koko hyviä palkkoja: sihteerin palkka on 5,000 markkaa, toimitusjohtajan 4,500 markkaa ja Toivon Liiton sihteerin palkka 3,000 markkaa; ja edelleen viranomaisten matkakustannukset nousevat 2,500 markkaan. En tarkoita sitä, etteivät viranhoitajat tarvitsisi työstään kunnollista palkkaa, vaan kyllä pidän palkkoja liian korkeina ainakin siihen nähden, kuinka vähän näillä on työtä, joten siis säästäväisyyttä ei ole noudatettu. Olen niinikään kuullut että luennoitsijoille maksetaan tavallisen hyviä palkkoja, 200—250 markkaa sekä matkakulut lisäksi — vaikka eihän näitä nyt erityisen korkeina itse asiassa voi pitää. Esittäisin tällä kertaa että anomus hylättäsiin.

Ed. **Suomalainen, A.**: Pyydän yksinkertaisesti saada kannattaa ed. Palménin lausuntoa.

Ed. **Hedberg**: Jag erkänner riktigheten af de vägande skäl, som framhållits mot möjligheten af att nu bevilja det föreslagna anslaget. Om emellertid någon utväg till sådant beviljande skulle kunna påfinnas, så ber jag att för denna händelse få understöda det förslag, som hr Storbjörk gjorde, dock, hvad angår första klämmen, med den formulering, som hr Soininen gifvit densamma. Jag ber få erinra om, att intet hinder för görandet af detta förslag kan anses föreligga däri, att ingen särskild petition i detta afseende föreligger. Såväl utskottet som landtdagen äro i sin fulla rätt att både göra och omfatta ett sådant förslag och därmed låta rättvisa ske äfven mot de svenska talande nykterhetssammanslutningarna. Hvad däremot angår senare klämmen, ber jag få förena mig om hr Storbjörks förslag med särskild erinran därom, att nykterhetssammanslutningarna bland studenterna numera äro tvänne, en svensk och en finsk — något, som landtdagsmannen Soininen kanske ej hade sig bekant —, och hvilka kommit till stånd på grund däraf, att man ansett sig bättre kunna drifva nykterhetssaken, då de svenska och finska nykteristerna arbeta hvar för sig.

Ed. **Castrén**: Nyt esillä oleva asia on tietysti sitä laatua

että sen pitäisi ansaita eduskunnan kannatusta. Mutta kuten valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja ja eräs sen jäsen ovat selittäneet, on aivan mahdotonta, jos eduskunta päättäisikin esillä olevan mietinnön ponnet hyväksyttäviksi, ehtiä saada ponsissa hyväksytyt rahaerät yleiseen budgettimietintöön otetuksi. Asian näin ollen, jott'ei näyttäisi siltä että eduskunta kannattamatta ponsien tarkoitusta hylkäisi ne, pyytäisin ehdottaa seuraavan muodon eduskunnan päätökselle: Vaikka tunnustaen käsillä olevan mietinnön ponsissa lausutun tarkoitusperän, katsoo eduskunta kuitenkin ajan lyhyyteen nähden asiakseen tällä kertaa jättää asian raukeamaan.

Ed. **Gustafsson:** Mot hr Storbjörks, om jag rätt uppfattade, understödda förslag måste jag anmärka, att det ej blifvit framställdt vid sådan tidpunkt och i sådan form, att det kunnat pröfvas af utskott.

Ed. **Aalto:** Täällä on tehty useampia syytöksiä Raittiuden Ystäviä vastaan. Niihin minä en tahdo kajota. Pyydän vaan huomauttaa, että jos paljo on mennyt matkakustannuksiin, niin on myös huomattava, että viime vuonna pidettiin Raittiuden Ystävien toimesta 955 esitelmää ympäri maata, joten täytyy ottaa huomioon, että kyllä silloin jo kuluu matkarahojakin.

Mitä tulee sitten tähän sivistystyöhön, niin myönnettiin nuorisoseuroille ja tilapäisten esitelmien pitoon yhteensä 55,000 markkaa. Jos vertaa työtä, joka tehdään raittiusjärjestöissä, niin kyllä täytyy myöntää, että työ niissä on paljoa voimakkaampaa ja kansalle paljon suurempaa hyötyä tuottavaa, joten tältäkin kannalta katsoen pitäisi raittiusjärjestöille myöntää tämä pyydetty määräraha. Kun vielä ottaa huomioon, että paikallisseurojen menot ja tulot, jotka juuri ovat näiden piiritoimikuntien vaikutuksen alaisina, tekevät noin 300,000 markkaa vuodessa, niin tämä 20,000 on ainoastaan pieni määrä siitä, joten valtio kyllä voisi tämän avun myöntää.

Mitä sitten tulee siihen, että olisi raittiustyön alalla huomattu puolueellisuutta, niin kyllähän se puolueellisuus nykyään tuppaa joka paikkaan. Tuppaahan se kirkollisellekin alalle. Yksin papin vaalissakin puolueellisuus nykyään myllertää. Mahdollisesti on jotakin puolueellisuutta ollut raittiustyössäkin, mutta minun täytyy tunnustaa, että minä raittiusmiehenä olen hyökkäillyt niin sosialisteja kuin porvareitakin vastaan, kun asia on vaatinut. Täytyy hyökätä puolueitten niskaan, koska puolueitten ohjelmissa virallisesti on kieltolaki ja sitä ei aina tarpeeksi tunnusteta; käytännössä silloin täytyy siitä huomauttaa, mutta tämän tulee ta-

pahtua sillä tavalla, ettei katsota enemmän yhden kuin toisenkaan puolueen etua.

Kun on huomautettu, ettei pyydettyä summaa enää voida ottaa ensi vuoden menoarvioon, niin minä pyydän ehdottaa, että eduskunta lausuu periaatteessa kannattavansa esilläolevaa anomusta, mutta kun ajan lyhyyden vuoksi ei sitä ehditä ottaa vuoden 1908 menoarvioon, niin täytyy anomus tällä kertaa jättää huomioon ottamatta.

Minä teen tämän raskaalla mielellä. Mutta kun on mahdotonta ottaa sitä tähän menoarvioon, niin täytyyhän ainakin periaatteessa sitä kannattaa. Muuten minä pidän ilahuttavana ilmiönä sitä, että valiokunta puolueisiin katsomatta on yksimielisesti anomusta kannattanut.

Ed. **Kares:** On ollut pikkusen outoa kuulla tässä eduskunnassa juuri niiden puolelta, jotka ovat innokkaimmin olleet kieltolakia laatimassa toisten mukana, sitä, että vastustetaan tätä anomusta, jossa pyydetään Raittiuden Ystäville apurahaa.

Meidän täytyy olla selvillä siitä, että kieltolain voimassapysymiselle maaperä voidaan valmistaa vain tarmokkaan raittiustyön kautta ja erittäin sellaisen raittiustyön kautta, jota tehdään pitkin Suomen saloseutuja. Juuri tällaista raittiustyötä varten on ajateltu sitä rahasummaa, mikä nyt kyseessä on.

Täällä on syytetty Raittiuden Ystäviä puolueellisuudesta. Minä olen ollut myös Raittiuden Ystävien vuosikokouksissa. Minä myönnän, että siellä ovat puolueet törmänneet toisiaan vastaan jotenkin ankarasti; välistä olemme mekin sieltä tulleet pois voitettuina, välistä taas voittajina. Mutta minä uskon, että onnellisemmin, kuin tuskin mitkään muut seurat, ovat Raittiuden Ystävät osanneet järjestää asiansa puolueoloihin nähden niin, että kaikki puolueet voivat toimia käsi kädessä raittiustyön hyväksi Raittiuden Ystävien seurassa. Syytös Raittiuden Ystäviä kohtaan tässä suhteessa on siis hyvin vähän arvoinen.

On myös moittien mainittu Raittiuden Ystävien toimimiehilleen maksamia palkkoja. Ne ovat kyllä näennäisesti korkeat, mutta jos vertaa niitä palkkoihin, joita ylimalkaan tämän suuntaiset valistusseurat, jotka käyttävät palvelukseensa siksikin oppineita miehiä kuin Raittiuden Ystävät ovat käyttäneet, ovat maksaneet, niin Raittiuden Ystävien maksamat palkat eivät ole ollenkaan korkeammat kuin muissakaan seuroissa.

Minusta nämä anomukset ovat kannatettavia. Mutta kun asiat ovat tulleet niin myöhään valiokunnasta, niin minä puolestani yhdyn edustaja Aallon ehdotukseen.

Ed. **Storbjörk:** Erkännande att hr Soininens förslag till omformulering af första klämmen är formelt riktigare än mitt

förslag, ber jag att få förena mig om hr Soininens formulering af den första klämmen. Däremot skulle jag fortfarande vilja vidhålla mitt förslag angående andra klämmen.

Ed. **Pesonen:** Jo anomusvaliokunnassa oli vallalla se käsitys, että kysymyksessä olevia anomusehdotuksia ei ennätetä näillä valtiopäivillä loppuun käsitellä. Asian suuren tärkeyden vuoksi valiokunta kuitenkin ryhtyi epätoivoiseen yritykseen, tekemään mietintöä asiasta. Kun minä alunperin olen ollut sitä mieltä, että kysymystä ei ehditä näillä valtiopäivillä loppuun suorittaa, niin olen pakotettu kannattamaan hylkääviä ehdotuksia. Mutta ettei tämä hylkäys saisi sitä leimaa, että eduskunta on vastahakoinen asialle, kannatan sitä perusteltua hylkäystä, jonka ed. Castrén ehdotti.

Ed. **Käkikoski:** Ed. Kareksen lausunnon johdosta tahtoisin vain sanoa pari sanaa valiokunnan puolustukseksi. Ed. Kares huomautti, että mietintö on niin myöhään tullut valiokunnasta. Ei se niinkään myöhään tullut, mutta se on ollut eduskunnan pöydällä monta päivää. Minä valitan sitä, että eduskunnan on täytynyt muihin asioihin käyttää niin paljon aikaa, ettei ole jäänyt tilaisuutta tämän mietinnön käsittelemiseen. Tosiaankin sangen surullinen pettymys raittiuden ystäville, sekä opiskelevan nuorison että raittiuspiirien jäsenten keskuudessa, on se, että tämän asian täytyy tällä tavalla ajan puutteen takia raueta. Onhan toki hyvä, että eduskunta antaa moraalisenkin kannatuksen tälle asialle; ehkä sitten ensi valtiopäivillä on helpompi saada aineellista kannatusta.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o. Ken hyväksyy mietinnön ensimäisen ponnen sellaisenaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Soinisen tekemä tätä koskeva ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten mietinnön ensimäiseen ponteen nähden oli hyväksytty ed. Soinisen tekemä ehdotus.

2:o. Ken hyväksyy mietinnön toisen ponnen sellaisenaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Storbjörkin muutosehdotus siinä hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

3:o. Ken vastaehdotukseksi mietinnön ehdotuksille hyväksyy ed. Castrénin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Aallon ehdotus vastaehdotukseksi hyväksytty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

4:o. Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Aallon tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Palménin tekemä ehdotus vastaehdotukseksi hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

5:o. Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön semmoisena, miksi se äänestyksissä on muodostettu, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Aallon tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten mietintöön nähden oli **hyväksytty** ed. **Aallon** tekemä **ehdotus.**

Rautateiden hallinnossa olevien maanviljelysammattia rasittavien epäkohtain poistamisesta.

Esitettiin pöydällä ollut rautatievaliokunnan mietintö n:o 1 a an. ehd. (n:o 52) johdosta rautateiden hallinnossa olevien, maanviljelysammattia rasittavien epäkohtain poistamisesta.

Keskustelu:

Ed. **Gebhard, Hannes:** Tämän mietinnön lähetti eduskunta rautatievaliokuntaan takaisin, jotta se ottaisi huomioon mietinnön perusteluissa mitä eduskunnassa oli keskustelussa tuotu esille ja muodostaisi sille ponnen anomusehdotuksen ponnessa mainittuun tapaan. Pyydän saada mielihyvällä merkille panna, että valiokunta on todella ottanut huomioon eduskunnan lausuman toivomuksen, sillä perustelut ovat nyt sekä anomusehdotuksen että myöskin eduskunnassa tapahtuneen keskustelun mukaiset ja että ponsikin sisällöltään on sellainen, joksi eduskunta sen toivoi. Ponnen sananmuoto on kumminkin mielestäni vähemmin onnistunut, jonka vuoksi pyydän saada ehdottaa sen näin kuuluvaksi: että hallitus ryhtyisi sellaisiin toimenpiteisiin, joiden kautta mietinnössä esitetyt Suomen valtion rautateitten hallinnossa vallitsevat ja erittäin maanviljelysammattia painavat epäkohdat ensi tilassa korjattaisiin.

Ed. **Laine, O.**: Rautatievaliokunta on lähettänyt eduskunnalle toisen parannetun laitelman mietinnöstään n:o 1 koskeva rautateitten hallinnossa olevain, maanviljelysammattia rasittavien epäkohtien poistamista, ja onkin valiokunta tämän uuden mietinnön luomisessa onnistunut paremmin kuin ensimäisen. Mielestäni on valiokunnan ponsi kuitenkin liian ylimalkainen ja liiaksi hyvään tahtoon luottava. Se komitea, joka oli asetettu tutkimaan vaunujen puutteen syitä rautateillämme ja ehdottamaan keinoja näiden epäkohtien poistamiseksi, antoi tästä mietintönsä viime vuoden lopulla ja valiokunta kertoo mietinnössään, että tämän komitean mietinnöstä käypi selville hyvin räikeitä epäkohtia, jotka vaikuttavat vaunujen puutteeseen rautateillämme, kuten että vaunujen purkaminen käy liian hitaasti, että kuormitetut ja tyhjät vaunut lähetetään kovin hitaasti, että vaunuja lähetetään vajanaisesti kuormitettuna j. n. e., ja lisää valiokunta, että tämän komitean mietintö ei kuitenkaan olisi antanut rautatiehallitukselle aihetta enempään kuin kiertokirjeen julkaisemiseen asianomaisille virkamiehille erinäisistä järjestystoimenpiteistä näiden epäkohtien poistamiseksi, ja vielä huomauttaa valiokunta, että tällä toimenpiteellä ei kuitenkaan ole saavutettu toivottua tulosta. Mielestäni olisi rautatiehallituksen pitänyt kiireellisesti ryhtyä paljoa tarmokkaampiin toimenpiteisiin, kuin mihin se valiokunta ilmoituksen mukaan on ryhtynyt. Sillä eihän tässä ole kysymyksessä ainoastaan se, että maanviljelijöitä haittaavat epäkohdat heidän tavarainsa kuljetuksessa tulisivat korjatuiksi, vaan kysymyksessä on samalla valtionrautateiden rappiolla olevan taloudellisen aseman korjaaminen yleensä. Kun rautatiehallitus ei kuitenkaan ole parempaa toimintatarmoa osoittanut, tuntuu siltä kuin tuo hallitus ei kykenisi tarkoitustaan vastaavasti toimimaan ja valiokunnan mietintönsä alkupuolella esittämien perusteitten nojalla olisi odottanut, että valiokunta olisi ponnellaan enemmän tätä tähdännyt tai oikeammin esittänyt tähän suuntaan käyvän erikoisponnen, jossa olisi huomautettu hallitukselle, että tässä on kiireellisesti ja tarmokkaasti ryhdyttävä sellaisiin toimenpiteisiin, että rautatiehallitus saadaan täysin kykenevästi sen hoitoon uskottua maamme suuriarvoista kansallisomaisuutta tarkoitustaan vastaavasti hoitamaan. Kun nyt kuitenkin on niin paha onni kohdannut tämän mietinnön käsittelemistä, että se jo kolme kertaa on jäänyt muiden asiain tähden pöydälle seuraavaan istuntoon ja meillä on vaan muutamia päiviä jälellä, en rohkene enää esittää tähän suuntaan menevää uutta pontta, sillä se aiheuttaisi myös tavallaan mietinnön korjaamista sekä sen palauttamista valiokuntaan ja näin tämä hyvä asia voisi hukkua sinne. Olen siis pakotettu hyväksymään mietinnön ja yhdyn ed. Gebhardin ehdottamaa pontta kannattamaan.

Ed. **Pullinen:** Koska olin viime kerralla mukana kannattamassa mietinnön lähettämistä takaisin valiokuntaan, niin pyydän nyt mielihyvällä mainita, että tämä uusinnos asiallisuuteen sekä äänilajiin nähden on varsin suuressa määrässä muuttunut eduksi ei ainoastaan mietinnölle itselleen, vaan myöskin itse asialle. Mietinnöstä käypi nyt selville, että rautateittemme käytössä maanviljelysammattiin nähden on olemassa epäkohtia ja luettelon monipuolisuudesta päättäen on niitä olemassa varsin arveluttavassa määrässä. Siitä käypi lisäksi selville, että nämä epäkohdat eivät rautatiehallituksen puolelta ole antaneet aihetta muuhun kuin hyvin tavallisen kiertokirjeen lähettämiseen. Toisaalta on mietinnön perusteluissa varsin selviä ohjauksia siihen, millä tavalla näitä epäkohtia olisi pyrittävä poistamaan. Ainoa kohta, missä mielestäni on vielä käytetty liian epämääräisiä sanoja, on kysymys rahtisuhteitten järjestämisestä. Olen sitä mieltä, että muutamain maanviljelystarvetavarain ja maanviljelystuotteiden rahdit ovat siihen määrään kalliit, että viljelyksen kehitys välttämättä vaatii saamaan ne alennetuiksi, ja ellei se voi tapahtua muulla tavoin, on otettava koko rahtitaksa tarkastuksen alaisiksi, sillä ei liene epäilemistä ettei olisi mahdollista monien ylellisyystavarain rahteja kohottaa eduksi maanviljelystarvetavarain kuletukselle sekä myöskin eduksi koko rautatien taloudelle. Kun mielestäni kuitenkin mietinnön ponsi varsinkin siinä muodossa, kuin ed. Gebhard on sen esittänyt, antaa hallitukselle aihetta sekä velvoitusta siihen, että se tarpeen tullen tässäkin suhteessa ryhtyy parannuksia tekemään, niin yhdyn kannattamaan ed. Gebhardin tekemää pontta.

Mitä tulee mietinnössä löytyvään vastalauseeseen, niin ei se mielestäni ole muuta kuin mielen-ilmaus hallituspuolueeseen kuuluvien jäsenten puolelta, — ikävä kyllä, että näitten joukossa on kaksi maanviljelijää — siitä, että he hienotuntoisuudesta hallitusta kohtaan tahtovat välttää niitä suoria ja samalla selviä sekä lisäksi oikeutettuja sanoja, joita mietinnön perustelu sisältää. Toivon, ettei eduskunta antaisi tälle vastalauseelle minkäänlaista huomiota.

Ed. **Sipponen:** Ed. Laineen huomautuksen johdosta, että valiokunta ei olisi kyllin tarmokkaasti velvoittanut hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin vaunujen puutteen poistamiseksi eikä ottanut tätä erityisesti ponsiin, tahdon mainita, että valiokunta on perusteluissaan erityisesti alleviivannut tätä koskevan lausuntonsa, mutta se ei ole voinut ottaa sitä loppuponteen syystä, että eduskunnan päätöksen mukaan piti loppuponnen olla samallaisen kuin anomuksentekijäin ponsi oli. Kun perusteluissa kerta on sanottu, että rautatiehallitus olisi velvoitettava ryhtymään tarmok-

kaihin toimenpiteisiin valtionrautateillä nykyään vallitsevan vaunupuutteen poistamiseksi, ei valiokunta enää katsonut voivansa vakavammalta kannalta tätä asian puolta ottaa.

Mitä tulee sitten siihen, ettei ole saatu halvempaa hinnoitusjärjestelmää maanviljelystarvetavaroille ja maanviljelystuotteille, niin valiokunta ei ole katsonut olevan itsellään syytä mennä tekemään uutta luokitusta, vaan puolsi näitä sen sijasta kaikkein halvimpaan luokitukseen.

Ed. **Bäck:** Det var ingalunda på grund af några partiintressen reservanterna skrefvo sin reservation, utan helt enkelt därför, att de icke kunde instämma i den motivering, som ingår i detta järnvägsutskottets betänkande. Jag kunde nämna flera ställen i motiveringen, som väl äro egnade att underkastas kritik, men jag vill icke upptaga kammarens tid därmed. Jag vill blott påpeka en enda omständighet. På sid. 5 i det svenska betänkandet läsa vi i kursivstil: „att järnvägarna skulle skyldigkännas att genom sina funktionärer själfva emottaga godset i vagnarna och granska att detsamma befinner sig i *oskadadt* skick”. Om detta stadgande vinner tillämpning, kommer det att bereda järnvägsbetjäningen stora svårigheter. Vi skola antaga att man på järnvägen transporterar en jordbruksmaskin. Är det då järnvägsbetjäningens sak att granska denna maskin och se till att den befinner sig i oskadadt skick? Det behöfves ju en viss fackkunskap för att kunna konstatera detta. Såsom sagdt, det var icke utaf hänsyn för regeringen, utan endast emedan vi icke kunde instämma i motiveringen, som vi bifogade reservationen.

Puhemies: Jag ber att få fråga den senaste talaren, om hans yttrande gällde motiveringen i dess helhet eller de kursiverade ställena?

Ed. **Bäck:** Mitt uttalande gällde motiveringen öfverhufvud.

Ed. **Leppänen:** Rautatievaliokunnan jäsenten puolesta ei olisi ruvettu tästä asiasta ollenkaan puhumaan, semminkin kun aika on näin täpärällä ja yö jo myöhänä, mutta puhumiseen antaa kuitenkin aihetta ed. Pullinen, joka on tahtonut kiinnittää eduskunnan huomiota valiokunnan mietintöön liitettyyn vastalauseeseen, tehden sen sillä tavalla, että tämä vastalause on tehtynä ainoastaan silmälläpitäen sitä, että vastalauseentekijät ovat olleet hallituspuoluetta. Itse asiassa on tämän vastalauseen tekemiseen johtanut se, että vastalauseentekijät ovat periaatteessa alkuaan olleet toisella kannalla kuin anomuksentekijät, ja näistä periaatteista eivät vastalauseentekijät ole voineet luopua. Mutta kun eduskunta on päättänyt, että ponsi on tehtävä sen muotoiseksi kuin anomuk-

sessa on, niin ponsi on kyllä muodostettu sellaiseksi, mutta itse perusteista ei vastata, eivätkä vastalauseentekijät ole olleet osallisina perusteluita laatimassa.

Minä pyytäisin, varsinkin sentähden etten ollut eduskunnassa läsnä kun tämä asia oli ensi kerran käsiteltävänä, lausua asiasta sen mielipiteeni, minkä olen valiokunnassa siitä saavuttanut. Anomuksen ensimäisessä kappaleessa teroittavat anomuksentekijät, että valtion rautateitä ei ole valtiontaloudelliselta kannalta kunnollisesti hoidettu, s t. s. ne ovat huonotuloiset, ja sitä pitäisi pitää silmällä tätä anomusta otettaessa käsittelyn alaiseksi. Onko nyt anomuksentekijäin tarkoitus ollut se, että rautatietaloudessa, joka nykyään antaa ainoastaan 1 %:n voittoa, olisi muutokset tehtävä siinäkin tapauksessa, että tämä voitto menisi vieläkin alemmas, vai olisiko pidettävä silmämääränä sitä, että tulot pysyisivät tasalla ja mahdollisesti vielä lisääntyisivät? Kaikkihan myöntävät sen, minkä rautatiehallituskin myöntää, että epäkohtia tässä on olemassa ja että ne olisivat kaikella tavalla korjattavat. Mutta valiokunta tuli ensi kertaa tätä anomusta käsitellessään siihen tulokseen, että anomus ei vie toivotuille perille. Rautateiden hallinto ja virkakoneisto ovat kokonaan uudistettavat, mutta tässä tahdotaan tehdä ainoastaan paikkauksia yhdessä kohdassa. Jos näitä paikkauksia tehdään, niin ne tavalla tai toisella viivyttävät tuon koneiston kokonaan uudistamista, jota kaikilta tahoilta tahdotaan. Ja tässä uudistuksesa olisi enemmän otettava huomioon, että tätä koneistoa tulisi hoitaa enemmän valtion afäärin kannalta kuin että se tulisi olemaan jonkunlaisena valtion virastona. Rautatiealalla, niinkuin muillakin aloilla, on murrosaikansa, ja ne alkuperäiset säännökset, joidenka pohjalla on koetettu näitä asioita järjestää, ovat siksi vanhentuneita, että ne kaikissa tapauksissa vaativat uusiutumista. Sitä ei kaivata ainoastaan meillä, vaan Ruotsissakin on jo koetettu saada aikaan kaikenlaisia uudistuksia. M. m. on tahdottu, että rautatiehallituksessa pitäisi olla edustettuna muitakin kuin ainoastaan rautatiealalle kuuluvia henkilöitä, kuten liikemiehiä, jotka rautateitä tulevat enimmän käyttämään. Toivottavaa olisi, että niin tapahtuisi täälläkin. Ja kun kerran on niin suuret epäkohdat olemassa, niin täytyyhän tehdä jonkunlaisia uudistuksia.

Minä nyt vielä kajoan valiokunnan ensimäiseen mietintöön, joka on lähetetty korjattavaksi sen takia, että tämä ensimäinen mietintö ei olisi vienyt toivottuun tulokseen. Tämä on kyllä osittain totta, mutta valiokunta on ensimäisessä mietinnössään koettanut mennä niin pitkälle kuin mahdollista saadakseen kaikilla aloilla epäkohdat poistetuiksi. Anomuksessa on siv. 6 viidessä eri kohdassa harvennetuilla sanoilla lueteltu ne, joita olisi erityisesti silmälläpidettävä. Jo ensimäinen valiokunnan mietintö

sanoo ponsissaan tämän, ja kun se kerran sen sanoo ponsissaaan, niin se on silloin vakuuttava. Mutta mikäli minä keskustelupöytäkirjoista sain selville, niin ensimäisessä istunnossa tapahtuneessa keskustelussa lausuttiin erittäinkin moitteita siihen valiokunnan mietinnön ensimäiseen ponteen nähden, että muka rautatiehallitusta yhä edelleen olisi velvoitettava ryhtymään tarmokkaisiin toimenpiteisiin. Tällä ikäänkuin annettaisiin rautatiehallitukselle tunnustus siitä, että se on jo kovinkin paljon tehnyt. Se kyllä on tehnyt, siitä ei päästä mihinkään; se on asettanut komitean, joka on tätä asiaa tutkinut ja tehnyt esityksiä epäkohtien korjaamiseksi. Pyytäisin lukea ainoastaan ponnet:

„että asemat velvoitetaan mahdollisimman kiireellisesti purkamaan saapuneet kappaletavaravaunut sekä sellaiset kokonaiset vaununlastit, joiden purkamista säädetyssä ajassa ei ole alotettu; jotta tämä kävisi päinsä, ovat asemat varustettavat riittävillä ja sopiville paikoille sijoitetuilla makasiineilla ja laitureilla, telefoonitse tahi, missä sellaista ei ole, ilmoituskortilla antamaan tieto vastaanottajalle saapuneista vaununlasteista, ja lähetettäessä tilapäisiä vähintäin 5 vaununlastia käsittäviä lähetyksiä sähkösanomalla ilmoittamaan siitä vastaanottoasemalle, ilmoittaen tavaran vastaanottajan, vaununlajin ja vaunujen lukumäärän, sekä että rautatien oman tavaran vastaanottajat velvoitetaan mitä kiireimmin purkamaan se; että asemien ei sallita pitää vaunuja varalla muuta kuin kappaletavaraa varten; että liikennöitsijöitä ilmoituksella huomautetaan välttämättömyydestä tilata hyvissä ajoissa tarvittavat vaunut, ja että rataosilla, joilla eläinkuljetuksia usein esiintyy, sellaisia järjestetään toimitettaviksi määrättyinä päivinä viikossa; ja että hankitaan enemmän vaununpeitteitä ja kootaan ne kaikilta muilta paitsi kaupunkiasemilta peitevarikoiksi, että laitetaan tilavia, lämmitettäviä kuivatushuoneita vaunupeitteiden nopeaa kuivattamista varten kaikille vaununpeite-asemille, että muut asemat, laiturit ja vaihteet, joilla on kappaletavaraliikettä. varustetaan ainoastaan yhdellä tahi mahdollisesti kahdella peitteellä käytettäviksi tavaran peittämiseen paikalla; sekä että kaikki rautatien omat kuljetukset suuremmassa määrässä sovitetaan suoritettaviksi mikäli mahdollista heinä-, marras- ja joulukuulla, tahi yleensä sellaisina aikoina, jolloin yksityisliikenne on pienimmällään".

Tämä komitean päätös on aiheuttanut sen, että rautatiehallitus on lähettänyt kiertokirjeen, jossa m. m. mainitaan — tahdon lukea ainoastaan tärkeimmät kohdat —: „että asianomaisten liikennetarkastajain tulee pitää huolta siitä, etteivät vaunut, lastattuina tahi lastaamattomina, seiso asemilla kauemmin kuin tarpeellista on, siinä tarkoituksessa määrätä tarpeellisia täydennysjunia lähetettäviksi, antaa määräyksiä siitä, milloin ja kuinka

asemien tulee ilmoittaa niille jääneistä vaunuista sekä yksissä neuvoin asemapäällikköjen ja liikennöitsijäin kanssa järjestää nopeakulkuisia ylimääräisiä tavarajunia lyhyillä lastaus- ja purkamisajoilla; että vaunuraportit virkaedesvastuun uhalla suurimmalla huolellisuudella ovat laadittavat siten, ettei vaunuja millään ehdoilla saa pitää varastossa mahdollisesti tulevia tavaroita varten; että kappaletavaraa, joka on saapunut katetussa tavaravaunussa, ei saa, kunnes se ulosotetaan, säilyttää vaunussa, vaan on niin pian kuin mahdollista purettava makasiiniin; että kokonaisissa vaununlasteissa saapuneet tavarat, joiden purkamiseen määrätyn ajan kuluessa ei ole ryhdytty, ovat tämän ajan kuluttua purettavat, ollen tämä purkaminen mahdollisimman nopeasti toimitettava; että sellaisilla asemilla, joilla telefooni löytyy, tulee asemapäällystön virkakeskustelulla ilmoittaa tavaranvastaanottajalle tavaran saapumisesta, varsinkin kun on puhe kokonaisista vaununlasteista".

Tämä kiertokirje on lähetetty helmikuulla ja anomus on tehty näiden valtiopäivien alussa, eikä siis ole niiden väliä kuin joku parisen kuukautta, niin ettei ainakaan kokemusta ole kylliksi tältä parin kuukauden ajalta tuomitsemaan näitä toimenpiteitä tai hyväksymään ne kunnollisiksi. Se vaan on varma, että rautatiehallituksen puolelta on ryhdytty toimenpiteisiin, eikä ole ensinkään aihetta syyttää rautatievaliokuntaa siitä, että se on kehoittanut eduskuntaa hyväksymään sellaisen ponnen, että rautatiehallitusta yhä edelleen velvoitettaisiin toimimaan tähän suuntaan. Rautatiehallitus on nyt pyytänyt tarkastajien palkkaamista varten 10,000 markkaa vuosittain ja on se tähän tarkoitukseen saanut täksi vuodeksi 5,000 markkaa. Näyttää siis siltä, että tätä kiertokirjettä tahdotaan kaikessa tapauksessa saada noudatetuksi.

Sitten on keskustelussa, eritoten ed. Gebhardin puheesta, kun asia viime kertana oli eduskunnassa esillä, kuulunut, etteivät anomuksentekijät tarkoitakaan, että maanviljelysammattitarpeille yksinomaan tulisi etuoikeutta. Mutta anomuksen 6 sivulla sanotaan, että rautatielaitoksemme velvoitetaan tavaravaunuja tilatessaan antamaan etusijan maanviljelysammattitarpeiden kuljettamiselle. Ei siis päästä mihinkään siitä että tarkoitus on ollut, joka anomuksessa myöskin mainitaan, että todellisuudessa avovaunut peitteineen ajan pitkään käyvät rautatielaitoksellemme kalliimmiksi kuin umpivaunut. Ensimäisessä valiokunnan mietinnössä oli koetettu saada selville, että asianlaita on päinvastoin, mutta siitä huolimatta kuuluu mielipiteitä, että ne ainakaan eivät tulisi kovin kalliiksi. Nämä tiedot vaunujen hinnoista on valiokunta ottanut rautateiden päärahastosta. Jos mistään, niin ainakin sieltä saaduilla todistuksilla pitäisi olla varmuutta.

Muuten minä luulen, että tämä nyt korjattu mietintö, vaikkakin se on saanut kiitosta osakseen, on heikompi kuin ensimäinen mietintö. Jos mietintö hyväksytään tällaisena, se mielestäni vähemmän voi korjata epäkohtia rautatiehallinnossa kuin ensimäinen mietintö mahdollisesti olisi voinut sitä tehdä. Tässä toisessa mietinnössä, sivulla 4 harvennetussa toisessa kappaleessa, pannaan pääpaino siihen, että valtionrautatiet velvoitettaisiin virkailijainsa kautta itse vastaanottamaan tavarat tavaravaunuihin ja tarkastamaan, ovatko tavarat ehjät ja onko niin paljon kuin lähettäjä on ilmoittanut sekä siitä antamaan sitovan todistuksen, jotta lähettäjä sen nojalla pystyisi hankkimaan itselleen korvauksen mahdollisesta vahingosta. Minä luulen, että tämä saa kaikenlaisia selkkauksia aikaan.

Onko tarkoitus sitte, että jos pakataan joku kone laatikkoon, separaattori esimerkiksi, täytyisi purkaa ja tutkia, onko kaikki kappaleet siinä, ja antaa sen mukaan todistus. Jos tätä ei tehdä ja ilmoitetaan, että separaattori on otettu vastaan täydellisenä ja sieltä lähettäjä on mahdollisesti unohtanut jonkun kappaleen, tai se on kokonaan rikkinäinen, rautatien on tietysti siitä vastattava. Tämän nykyisen uudistetun mietinnön hyväksymisestä olisi seurauksena, että siinä tulisi etusija annettavaksi yhdelle käyttäjäluokalle, joka tavallaan tulisi silloin eroamaan toisista, ja toiseksi, että umpivaunuja tultaisiin lisäämään suuressa summassa, josta olisi se seuraus, että kun sisämaasta kuljetetaan tavallisesti puutavaraa satamaan, vaunut satamaan tullessaan ovat täynnä, mutta kun ovat avovunuja, täytyy ne tyhjinä viedä takaisin. Taas jos satamasta viedään sisämaahan rautateitse siirtomaan tavaroita, katetuissa vaunuissa ei voi kulettaa puutavaroita, ja ne tulevat kulkemaan tyhjinä takaisin. Siitä ei vaununpuute yhtään poistu, vaan se on saatava poistetuksi sillä, että riittävästi suuria peitteitä varattaisiin, paremmin kuin sillä, että ruvettaisiin avonaisia vaunuja muuttamaan umpivaunuiksi.

Niinkuin äsken sanoin, niin tällä uudistetulla mietinnöllä ei saada sitä toimeen, mitä olisi voitu saada ensimäisellä mietinnöllä, sillä ensimäinen mietintö olisi suuremmassa määrässä poistanut epäkohtia. Eduskunnan päätöksen pakottamana on kuitenkin valiokunta tehnyt toisen mietinnön samanlaiseksi kuin anomuskin, ja siten on siitä saatu sellainen epäsikiö, joka luultavasti ei tule pitemmän päälle tyydyttämään ketään. Sen huonot perustelut enemmän vakaannuttavat entisen epätyydyttävän järjestelmän kuin sen pitäisi sitävastoin se poistaa.

Muutoin ed. Gebhardin lausunnossa, viime kerran kun oli asia esillä, on kummallinen kohta, jossa sanotaan, että kun valiokunnassa on siksi paljon maalaisia, ne eivät tahtoisi ajaa sitä asiaa, jota maalaisten ystävinä anomuksentekijät ovat teh-

neet. Se täytyy minun jyrkästi torjua, sillä jos ed. Gebhard olisi sanonut, ettei niillä ole ymmärrystä, niin se olisi vielä ymmärrettävissä, mutta että on tahdottu kieltää niiltä tahto, on enemmän kuin toivottavaa. Minun mielestäni, jos tämä anomus hyväksytään semmoisena kuin valiokunnan toinen mietintö on, niin sillä ei saada muuta kuin pikkuinen paikkaus aikaan siinä virkakoneistossa, joka kaikkialla on saanut tyytymättömyyttä aikaan. Nyt muutamien kuukausien perästä kokoontuvat valtiopäivät. Minun mielestäni olisi asialle eduksi, että se jätettäisiin sillensä tällä kertaa, niinkuin muutkin rautatieasiat sitten otettaisiin se perinpohjin uudistettavaksi, koetettaisiinse ulottaa kaikille rautatiehallinnon ja käytännön aloille, ja koetettaisiin uudistaa mikäli mahdollista koko virkakoneisto.

Ed. **Sivenius:** Minusta on vastenmielistä tällä kertaa enää puhua tästä, sillä sitä on jo minun mielestäni tarpeeksi jauhettu. Mutta kun kerran vastalauseentekijä rohkenee pidättää eduskuntaa puolen tuntia tässä asiassa, täytynee minunkin siihen jossain määrin tällä kertaa kajota.

Vastalauseentekijät ovat takertuneet tuohon kursiveerattuun lauseeseen, joka löytyy mietinnön 4 sivulla, jossa puhutaan että rautatien velvollisuus on itse vastaanottaa tavarat ja katsoa että ne ovat ehjät. Täällä on ed. Leppänen puhunut, kuinka separaattori voi olla vaillinainen ja rautatie saa vastata siitä. Pyydän huomauttaa, että sellainen ei ole tarkoituksena. Toiseksi on täällä mainittu jostain maanviljelyskoneesta, joka olisi rikki lähetettäissä. Jos kone on lähetettäissä rikki, on kai lähettäjän tarkoitus lähettää romurautaa tai koneensa johonkin korjattavaksi ja se on taas toinen kysymys. Tuollaiset saivartelut olisivat paikallaan jossain muualla, mutta ei eduskunnan puhujalavalla. Sitten ed. Laine on valittanut, että ponsi on liian ylimalkainen. Valiokunta ei voi mitään sille että ponsi on ylimalkainen, kun kysymyksessä olevat virheetkin ovat niin monet ja laajat ja valiokunnan näin ollen täytyi ehdottomasti tulla siihen lopputulokseen, että jotakin ylimalkaisempaa täytyi silloin sanoa, kun kerran tahdottiin lyhyessä muutamia rivejä sisältävässä ponnessa parantaa suuria asioita. Täällä on myöskin ed. Laine puhunut että ponnessa olisi pitänyt mainita kiireellisistä toimenpiteistä. Ponnessa mainittiin, että ensi tilassa olisivat korjaukset tehtävät, ja minä käsitän, että kun puhutaan ensi tilasta, niin silloin on puhe kiireellisyydestä.

Silloin kuin tämä mietintö ensi kerran oli täällä esillä, pääsi se tulemaan jonkun verran laimeampana valiokunnasta siitä yksinkertaisesta syystä että maamme porvarilliset sanomalehdet ovat opettaneet ainakin sosialisteille sitä, että olisi käytettävä hienom-

paa kieltä eikä haukkuvaa. Ajattelimme että ehkä voisi käydä päinsä puhua virastoille ja korkeille herroille kaunista kieltä, mutta Helsingin herrat ovat nyt opettaneet ja näyttäneet, että kyllä niitäkin pitää haukkua, ja siksi saimme tehtäväksemme laatia uuden mietinnön haukkuvamman ja terävämmän, lisätä siihen suolaa ja pippuria, kuten sanat kuuluivat. Ellei se nyt tyydytä, en voi muuta kuin asettaa suuren kysymysmerkin sen asian eteen, että mikä nyt vielä pitäisi olla vikana?

Ed. Leppänen huomautti, että tämä mietintö olisi epäsikiö, joka pitäisi jättää sillensä. Minä en tiedä sitä niin varmasti, kumpi lienee epäsikiö, valiokunnan mietintö vaiko ed. Leppäsen.

Äänestysesitys ja **päätös:**

Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön, vastaa jaa; jos ei voittaa, on sen sijaan hyväksytty ed. Hannes Gebhardin tekemä ehdotus.

Äänestyksessä annettiin 97 jaa- ja 57 ei-ääntä, joten **mietintö** oli **hyväksytty.**

Puhemiehen tällä välin poistuttua, johti puhetta ensimäinen varapuhemies.

Kysymys perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymisestä välikysymyksen johdosta, joka koskee Laukon sukutilan lunastamista ja sen maalla asuville vuokraajille luovuttamista.

Esitettiin yllämainittua asiaa koskeva maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4,

jonka johdosta puheenvuoroa käyttäen lausui

Ed. **Ingman, L.:** Siihen katsoen, että aika on niin pitkälle kulunut ja tästä luultavasti syntyisi pitkäkin keskustelu, rohkenen minä pyytää asiaa pöydälle (Hyvä-huutoja.)

Kun ed. **Pohjanpalo** oli kannattanut edellisen puhujan ehdotusta **jätettiin** asia **pöydälle** ensi istuntoon.

Puhemiehen lausuttua arvelunaan että pöydällepano ehkä käsitti sitä että muutkin asiat pannaan pöydälle ensi istuntoon,

lausui puheenvuoron saatuaan:

Ed. **Renvall:** Pyydän vaan yhtyä herra Puhemiehen ehdotukseen, mutta kuitenkin ehdolla, että pöydällepano tapahtuisi nyt tässä istunnossa.

Ed. **Kairamo:** kannatti ed. Renvallin tekemää ehdotusta.

Puhemiehen julistettua seuraavat päiväjärjestyksessä numeroilla 11, 12, 13 ja 14 merkityt asiat pöydälle pannuiksi

käytti puheenvuoroa

Ed. **Castrén** lausuakseen: Pyytäisin huomauttaa, että jokainen näistä asioista on erittäin esiteltävä ja jokainen näistä asioista on erittäin pöydälle pyydettävä. Semmoinen umpimähkäinen pöydällepano ei minun ymmärtääkseni ole sopusoinnussa Valtiopäiväjärjestyksen kanssa.

Puhemiehen mainittua käsittäneensä, että pyydettiin kaikki yhtä aikaa pöydälle,

esitettiin järjestänsä ja **pantiin pöydälle** ensi istuntoon täksi päiväksi päydälle pannut numeroilla 11, 12, 13 ja 14 merkityt asiat.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle**

perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3 eduskunnassa tehtyjen ehdotusten (adressiehd. n:o 1, an. ehd. n:ot 48, 60) johdosta, jotka tarkoittavat **laillisesta järjestyksestä vielä vallitsevien poikkeusten poistamista;** ja

perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4, koskeva **kertomusta hallituksen toimenpiteistä niiden päätösten johdosta, jotka Suomen maan valtiosäädyt 1904—05 vuosien valtiopäivillä ovat tehneet,** sekä eduskunnassa tehtyjä ehdotuksia, (adressiehdotus n:o 1, an. ehd. n:ot 48, 60,) jotka tarkoittavat **laillisessa järjestyksessä vielä vallitsevien poikkeuksien peruuttamista.**

Pöydällepanon johdosta puheenvuoroa käyttäen lausui vielä

Ed. **Castrén:** Pöydällepanopyynnöt koskevat perustuslakivaliokunnan mietintöä n:o 3 ja perustuslakivaliokunnan mietintöä n:o 4. Puolestani en saanut selville, mihinkä päivään mietinnöt

tulisivat pöydälle pantaviksi. Pyytäisin senkin seikan selvitettäväksi.

Ed. **Setälä:** Viimeksimainittuja asioita ei tarvitse pyytää pöydälle, sillä ne ovat itsestäänkin pöydälle menevät. Minä puolestani ehdottaisin, että ne pannaan pöydälle tämän päivän istuntoon.

Mainitut asiat pantiin pöydälle ensi istuntoon.

Seuraava istunto oli oleva keskiviikkona klo 6 i. p.

Istunto päättyi kello 1,23 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

42. Keskiviikkona 30 p. lokakuuta 1907 klo 6 i. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Hoikka, I., Nuorteva, Nuotio ja Paloheimo.

Ed. Paloheimo ilmoitettiin sairaaksi. Ed. Hoikka, I., pyysi vapautusta tämän päivän istunnosta.

Ilmoitus ja pyyntö hyväksyttiin.

Ehdotus laiksi kulkukaupasta.

Esitettiin toisen käsittelyn alaiseksi ja keskustelutta **hyväksyttiin**

suuren valiokunnan mietintö n:o 18 a arm. es. n:o 28 johdosta, joka koskee kulkukauppaa,

joten asian toinen käsittely julistettiin päättyneeksi.

Ehdotukset erinäisiksi muutoksiksi Suomen Pankin ohjesääntöön ja uudeksi Pankin vuosirahasäännöksi.

Esitettiin toiseen käsittelyyn ja keskustelutta **hyväksyttiin** suuren valiokunnan mietintö n:o 20, ehdotetuista muutoksista Suomen Pankin ohjesääntöön ja uudessta Pankin vuosirahasäännöstä,

joten asian toinen käsittely julistettiin päättyneeksi.

Ehdotus laiksi mietojen mallasjuomain kaupasta.

Esitettiin toista käsittelyä varten

suuren valiokunnan mietintö n:o 21 arm. es. n:o 10 johdosta, joka koskee suostuntaveroa mallasjuomain valmistamisesta.

Laki mietojen mallasjuomain kaupasta.

1 § hyväksyttiin keskustelutta

2 §:n johdosta käytti puheenvuoroa

Ed. **Slätis:** Första meningen af § 2 är så otydligt stiliserad, att en korrigering är nödvändig. Jag skulle därför föreslå, att första meningen skulle erhålla följande lydelse: »Svag maltdryck, vid hvars tillverkning användts äfven andra ämnen än malt, såsom sackarin eller annat dylikt ämne, afsedt att försötma drycken, må icke till salu hållas».

Ed. **Kares:** Sikäli kuin voin käsittää tätä ed. Slätiksen lausuntoa, niin oli kai tarkoituksena sanoa, että ruotsalaisessa käännöksessä on jotakin epäselvyyttä. Minun mielestäni ei valiokunta mahda sille mitään. Se on ruotsalainen kanslia, joka käännöksen toimittaa; valiokunta ei sitä toimita, niin että valiokunnassa asia ei paranisi.

Ed. **Listo:** Minä luulen, että ed. Slätiksen huomautuksen pitää raueta, sillä toimitusvaliokunnallehan on jätetty tehtäväksi korjata kielelliset virheet.

Puhemies: Viimeisen puhujan lausunnon johdosta pyydän vaan huomauttaa, että mielestäni tällaisesta esityksestä voidaan äänestyttää.

2 § **hyväksyttiin** muuttamatta.

3 §:n johdosta lausui puheenvuoron saatuaan

Ed. **Runeberg:** Stora utskottet har gifvit denna § följande lydelse: »Den, som säljer eller till salu utbjuder svag maltdryck, hvari honom veterligen ingår ämnen, hvars alkoholhalt öfverstiger två volymprocent, straffas o. s. v.» Såvidt jag kan finna, borde det väl heta: »svag maltdryck, hvars alkoholhalt öfverstiger två volymprocent». Jag har svårt att förstå hvad man afser med uti maltdryck ingående ämnen, hvars alkoholhalt öfverstiger två volymprocent. Om jag ej missförstått paragrafen beror detta uttryck måhända på ett misstag.

Pykälä hyväksyttiin sekä **samoin** §:t **4—5** ja lakiehdotuksen **otsakirjoitus.**

Mietintö oli siis hyväksytty ja asian toinen käsittely julistettiin päättyneeksi.

Interpellatsiooni eräiden lampuotilahjoituksia y. m. Salmin, Korpiselän ja Soanlahden lahjoitusmailla koskevien seikkojen johdosta.

Esitettiin ulkopuolella päiväjärjestystä oleva ed. Martikaisen tekemä välikysymys ylläolevasta asiasta, johon vastaukseksi lausui

Senaattori **Ignatius:** Vastaukseksi ed. Martikaisen interpellatsiooniin pyydän saada lukea seuraavaa:

Vaikkakin Korpiselän, Soanlahden ja Salmin lahjoitusmaiden hallinto on kuulunut valtiovaraintoimituskunnalle, joka myöskin on käsitellyt lampuotioikeuksien siirtoa koskevat asiat, ja välikysymys siis ei suoranaisesti kohdistu minuun hallituksen jäsenenä, tahdon kuitenkin, mikäli niukka aika sen sallii, siihen vastata.

Interpellatsiooni koskee nim. myös vanhempia oloja, joihin nykyisellä hallituksella ei ole ollut mitään osaa, mutta jotka käyvät pääasiallisesti selville perinnöksi ostoa koskevista kirjoista ja muista asiakirjoista, jotka ovat jätetyt kamaritoimituskunnalle ja siellä säilytetään.

Korpiselän, Soanlahden ja Salmen rälssilahjoitusmaat ostettiin Aunuksen vuorilaitoksen hallitukselta 20 p:nä maaliskuuta 1873. Hinta oli 400,000 ruplaa. Ennenkuin tilat voitiin valtiopäiväpäätöksen mukaan täydellä omistusoikeudella lampuodeille jättää, oli isojako ja verollepano niillä toimitettava. Riitaisuuksien ja pitkäl-

listen oikeudenkäyntien takia päättyivät isojaot vasta vuosina 1889 ja 1896 sekä verollepanot 1892 ja 1899.

Elokuun 15 p:nä 1900 päätti senaatti sitten, että perintökirjat olivat lampuodeille annettavat paitsi sellaisessa tapauksessa, jossa lampuotioikeus oli riidanalainen. Tämän johdosta annettiin Korpiselän asukkaille, niiden joukossa 7 kappaletta Osakeyhtiölle N. S. Arppen perilliset, 6 eräälle maakauppiaalle ja 2 piirilääkäri Herman Bäckmanille ja hänen kuoltuaan vielä 2 hänen oikeutensa omistajille, siis kaikkiaan 17 perintökirjaa muille kuin lampuodeille. Soanlahden lampuotitiluksille annettiin kaikkiaan 154 perintökirjaa, niistä 8 Värtsilän osakeyhtiölle, 2 kauppias Kaarle Nissinille ja yksi kruununnimismies Kaarle Bäcklundille. Tämän vuoden alussa on annettu perintökirja 899 tilukselle Salmin pitäjässä, niistä 6 eräälle Sortavalassa asuvalle kauppiaalle. Jälestäpäin on vielä 30 perintökirjaa annettu asianomaisille lampuodeille. 91 tilukselle, jotka oston kautta ovat joutuneet metsänomistajille ja sahayhtiöille ja joiden lampuotioikeus on riidanalainen, ei perintökirjoja ole annettu.

Kaikki nyt mainitut perinnöksiostot eivät ole, jollei perintökirjain lunastusta lukuunoteta, tuottaneet lampuodeille mitään kustannuksia. Kruunu myytti nim. lampuodeille yhteisesti eroitetusta metsämaasta niin paljon sahapuita, että lahjoitusmaiden koko ostohinta sillä voitiin suorittaa ja siitä vielä jäi 159,799 mk 74 p:iä jaettavaksi lampuotein kesken. Korpiselän, Soanlahden ja Salmin lahjoitusmaiden asukkaat ovat siis, vastoin Viipurin läänin muiden lahjoitusmaiden asukkaita, nauttineet sitä harvinaista etua, että ovat saaneet tilansa ilmaiseksi. Heidän väitetty hädänalainen tilansa ei siis ainakaan ole saanut alkuansa tilojen perinnöksiostosta.

Sinä pitkänä aikana, joka kului ennenkuin perintökirjat annettiin, olivat lampuodit siinä asemassa, että he olivat saman tilan sekä vuokraajia että tulevia omistajia. Tämä välitila on suuressa määrin ollut syynä siihen valitettavaan hämmennykseen ja oikeudelliseen epävakaisuuteen, joka varsinkin viime vuosina, jolloin lahjoitustilat ovat joutuneet metsäkeinottelun esineeksi, on vallinnut. Maakaaren 6 luvun 6 §, joka silloin oli voimassa, sääsi: »Lampuodin ei ole lupa irtisanoa maata kesken vuokrakautta, ellei hän hanki toista asukasta, johon maanomistaja kohtuuden mukaan voipi tyytyä.» Ilmeisesti tämän lainkohdan nojalla on Viipurin läänin kuvernööri, jonka senaatti, sen jälkeen kuin puheena olevat lahjoitusmaat olivat tulleet valtion omiksi, oli määrännyt niiden ylihoitajaksi, ottanut harkitakseen lampuotioikeuksien siirtoa ja siinä hyväksynyt yhtiötkin tilojen uusiksi vuokramiehiksi. Senaatti on kyllä useampia kertoja ryhtynyt sellaisiin toimenpiteisiin, jotka ovat olleet hallituksen vallassa estääkseen niitä valitettavia metsäkeinotteluja, joiden uhriksi ymmärtämätön kansa näillä seuduin on joutunut. Esimerkkinä saan mainita, että senaatti valtiovaraintoimituskunnan kirjeessä maalis-

kuun 21 päivänä 1893 käski Viipurin läänin kuvernöörin huomauttamaan lampuoteja siitä, etteivät he saisi myydä tai luvatta vuokrata toisille lampuotitiloihin kuuluvaa maata, ja käskettiin kuvernöörin samalla kuulutusten kautta saattamaan yleisön tietoon se oikeudellinen epävarmuus, joka seurasi lampuotitilusten siirtoa, ostajalla kun ei ollut ehdotonta oikeutta perintökirjan saantiin. Kirjeissä helmikuun 18 päivältä 1896 ja maaliskuun 30 päivältä 1898 muistutti senaatti edelleen kuvernööriä tästä. Että siitä huolimatta erinäisissä tapauksissa lampuotioikeus on kuvernöörin suostumuksella siirretty lampuotitilojen ostajille, on kyllä valitettavaa. Mutta tuomioistuinten korkeimmassa oikeusasteessa annetuilla päätöksillä on lausuttu käsitys, että se, jonka kuvernööri on lampuodiksi hyväksynyt, on pidettävä tilan oikeana haltijana. Tuo tuomioistuinten kanta on sitova perintökirjoja annettaessa, eikä perintökirjaa siis voida kieltää siltä, joka näyttää olevansa asianomaisesti lampuodiksi hyväksytty, jos nimittäin asia muutenkin on riidaton taikka syntynyt riita lainvoiman saaneella päätöksellä ratkaistu. Sivumennen tahdon tässä mainita, että ainoa yhtiölle annettu perintökirja tämän senaatin aikana on annettu talolle n:o 2 Soanlahden pitäjän Havuvaaran kylässä, ja se annettiin sitten kun senaatin oikeusosasto tuomiolla marraskuun 11 päivältä 1906 oli tuominnut asukasoikeuden siihen Värtsilän Osakeyhtiölle. Salmissa on, kuten sanottu, noin sata tilaa, joita mainitut ostajat vaativat omikseen. Niille ei ole kuitenkaan perintökirjoja annettu, koska ne ovat riidanalaiset.

Se verrattain alhainen sivistyskanta, jolla Salmin kihlakunnan väestö on, on, kuten nyt esittämästäni käy selville, pakoittanut hallitusta ryhtymään jossakin määrin lampuotien holhoojaksi. Tätä holhoustilaa ei luonnollisesti kuitenkaan ole voitu ulottaa pitemmälle kuin laki sallii.

Vielä voin mainita, että senaatti viime kesäkuun 5 päivänä asetti komissioonin tutkimaan maanviljelysoloissa esiintyviä epäkohtia Viipurin läänissä ja antamaan lausuntoa ja ehdotusta siitä, mihin toimenpiteisiin näiden epäkohtien poistamiseksi olisi ryhdyttävä. Tätä komissiooni, jonka puheenjohtaja ja jäsenet ovat paikallisia oloja tuntevia miehiä, ei ole vielä loppuun saattanut tehtäväänsä.

Koska valtiopäivät eivät asettaneet mitään rajoituksia lampuotien oikeudelliselle asemalle sinä väliaikana, joka kesti, kunnes perintökirjat heille annettaisiin, niin hallituksen toimintaa rajoitti yleinen laki. Ettei silloisen hallituksen puolelta taasen tehty esitystä valtiopäiville tässä kohden, riippunee siitä, että ne epäkohdat, jotka keinottelut ovat aikaansaaneet, ovat syntyneet nyt vuosikymmeniä näiden lahjoitusmaiden oston jälkeen, jota paitsi määräykset itse ostokirjoissakin olisivat mahdollisesti ehkäisseet toimenpiteitä tässä suhteessa.

Keskustelu:

Ed. **Martikainen:** Kuten odotettavaa oli, on hallituksen vastaus välikysymykseen ollut varsin epätyydyttävä. Vastauksessaan hallitus on mielestäni antanut vaan lisää puolustusta väitteilleni, että juuri hallituksen leväperäisyys on ollut aiheena siihen, että olot lahjoitusmailla ovat kehittyneet sellaisiksi ja niin onnettomiksi, kuin ne nyt tällä kertaa ovat. Toiseksi kieltäytyi hallitus vastauksessaan tyydyttävällä tavalla ratkaisemasta kysymystä perintökirjain jaosta sekä niillä seuduin, missä perintökirjoja ei vielä ole jaettu, että varsinkin siellä, missä ne ovat jaetut.

Mitä ensinnä hallituksen leväperäisyyteen tulee lahjoitusmaitten ylimpänä hoitajana ja valtiopäiväpäätösten toteuttajana, on tosin esimerkkejä siitä, että hallituksella on ollut pisarainen hyvää tahtoa näitten asiain eduksi toimiakseen, niinkuin käsissäni olevista asiapapereista tahdon osoittaa. Edessäni on senaatin lähettämä kiertokirje Viipurin läänin kuvernöörille 21 päivältä maaliskuuta 1893. Tämä kirjelmä, joka on neuvoksi lahjoitusmaitten hoidosta kuvernöörille lähetetty, on loppuosassaan seuraava:' »Ja tulee herra Kuvernöörin asianomaisten lahjoitusmaitten hoitajan kautta muistuttaa lampuodeille, että näillä ei ole ennen verokirjain saamista oikeutta myydä ja ilman lupaa vuokrata lampuotitilaan kuuluvaa maata ja sen ohessa uuden kuulutuksen kautta kiinnittää yleisön huomiota siihen epävarmuuteen, joka on olemassa lampuotitilan suurempien tai pienempien osien siirtosopimuksissa, koska näitten tilojen nykyiset haltijat eivät ehdottomasti ole oikeutettuja saamaan verokirjaa tiloihin, jotka valtiovaraintoimituskunta Keisarillisen Senaatin päätöksen mukaan täten saa herra Kuvernöörin tietoon ja noudatettavaksi antaa.»

Tämän lisäksi on vieläkin selvempi kirjelmä lähetetty 18 päivänä helmikuuta 1896 Viipurin läänin kuvernöörille: »Sittenkuin Herra Kuvernööri kirjeellä 4 p. viime tammikuuta on jättänyt vaaditun selityksen niistä syistä, joiden nojalla Saksan alamainen, pakarimestari A. W. Handmann, joka alamaisesti on pyytänyt vaimoineen ja alaikäisine tyttärineen tulla Hänen Majestettinsa alamaiseksi Suomessa otetuksi, on otettu lampuodiksi edesmenneen lampuodin Josef Antinpoika Vesterisen hallitsemalle lampuotitilalle n:o 5 kooltaan 5/76 manttaalia Raivolan kylässä Kivennavan pitäjää, on Keisarillinen Senaati asiasta tänään tapahtuneessa esityksessä vedoten Senaatin kirjeessä finanssitoimituskunnalta Herra Kuvernöörille 21 p:ltä maaliskuuta v. 1893 antamaan ohjeeseen asiassa lisäksi tahtonut muistuttaa Herra Kuvernööriä, että lampuodeilla lunastetuilla lahjoitusmailla ennen kuin perintökirjat ovat jaetut, ei ole oikeutta myydä tai ilman lupaa vuokralle antaa lampuotitiloille kuuluvata maata sekä tehdä sopimuksia metsän tahi muun tilaan kuuluvan nautinnon myymisestä; sekä että jos lampuodin vaihtaminen yhdestä tai toisesta laillisesta syystä käy tarpeelliseksi, Herra Kuvernöörin

asiana on etupäässä sellaiseksi ottaa lahjoitustilojen lunastamistilaisuudessa lampuotitiloilla, lampuodeiksi kirjoitettujen lampuotien laillisia perillisiä, jos he ovat halukkaita ottamaan vastaan lampuotitilat, ja laillista estettä heidän hyväksymistään vastaan muuten ei löydy, sekä ainoastaan päinvastaisessa tapauksessa sellaisia henkilöitä, jotka eivät ole sukulaisuussuhteissa alkuperäisille lampuodeille, koska toisellainen menettelytapa lampuotioikeuteen nähden on ristiriidassa lahjoitusmaiden lunastamisen tarkoituksen kanssa. Tämän sekä että Herra Kuvernöörin asiana on vuosittain ennen Helmikuun loppua valtiovaraintoimituskuntaan lähettää täydellinen luettelo edellisenä vuonna tapahtuneista muutoksista lahjoitusmaitten alle kuuluvien lampuotitilojen asukasoikeudessa, sisältäen m. m. mistä syystä lampuodin vaihto on tapahtunut sekä missä sukulaisuussuhteessa uudet lampuodit ovat entisiin osakkaisiin, saa toimituskunta, Keisarillisen Senaatin päätöksestä, herra Kuvernöörin tiedoksi ja noudatettavaksi antaa.

H. Molander. Alex. Lundqvist.»

Vuonna 1898 on senaatti niinikään muistuttanut kuvernööriä seuraavalla kirjeellä:

»Herra Kuvernöörin tekemiä luetteloita lampuotitiloista valtion lunastamilla, vielä ei perinnöksi myydyillä lahjoitusmailla läpikäytäessä on valtiovaraintoimituskunta havainnut, että erinäisiä henkilöitä, joitten ei voida otaksua olevan lampuotitilojen alkuperäisten haltijain perillisiä samoin kuin myös toiminimiä on merkitty lampuotitilojen haltijoiksi, joista käy esille, että lampuotioikeudet ovat olleet kaupanalaisina. Koska mainitunlaisten siirtojen hyväksymisen kautta säätyjen tarkoitus lahjoitusmaitten lunastamisella tulee tyhjäksi tehtyiksi sekä koska yllämainitut siirrot ovat tehdyt ristiriidassa Keisarillisen Senaatin erinäisiä kertoja ja viimein kirjeissä valtiovaraintoimituskunnalta 21 päivältä maaliskuuta 1893 ja 18 päivältä helmikuuta 1896 herra Kuvernöörille antaman määräyksen mukaan, että lampuodeilla, ennen kuin perintökirjat ovat annetut, ei ole oikeutta myydä tai ilman lupaa vuokralle antaa lampuotitiloille kuuluvaa maata, on toimituskunta tahtonut kiinnittää herra Kuvernöörin huomiota niihin vaaroihin, jotka ovat seurauksena siitä, että perintökirjoja ei anneta sellaisille henkilöille, jotka ovat lampuodeiksi merkityt ja nämä tällaisessa tapauksessa ryhtyvät oikeudenkäyntiin valtiota vastaan.

A. Charpentier. Alex. Lundqvist.»

Mutta kuten aina porvareillamme on tällaisiinkin asioihin hyvää tahtoa, jää se kuitenkin siihen tahtoon ja harvoin tulee täytetyksi, niin näissäkin asioissa. — Minä unohdin vielä esittämättä kuvernöörin kuulutukset. Ne kuuluvat seuraavasti:

»Suomen Keisarillisen Senaatin antaman käskyn mukaan saan täten ilmoittaa, ettei lampuodin tilojen luovutuksiin myönnetä, elleivät vastaanottajat ole likimpiä perillisiä, niinkuin pojat, vävyt ja veljet tahi sukulaiset, joilla on jotain perintöoikeutta, jonka tähden typövieraat älkööt vaivatko minua tai läänin hallitusta, sillä heidän hakemukset hyljätään muitta mutkitta. Muuten saan varoittaa kaikkia lampuoteja metsäpalstojen kaupasta ja kaikesta muusta metsäkaupasta, sillä heillä ei ole minkäänlaista oikeutta semmoisiin kauppoihin, joihin kavalat kujekeinottelijat heitä houkuttelevat ja viekoittelevat petollisessa tarkoituksessa, sillä yksinkertainen lampuoti ei tajuile, mitä omaisuutta hänellä on metsässä vastaisuudessa. Vieläkin voipi lampuodille, joka tästä varoituksesta huolimatta antautuu luvattomiin metsäkauppoihin, seurata se ikävä kohtalo, että hänet häädetään lampuodin tilastaan eikä saa perintökirjaa.

Viipurin Lääninkonttorissa 23 p. maaliskuuta 1896.

A. Gripenberg.

Gust. Wm. Fagerlund.»

»Kuulutus.

Koska Keisarillinen Suomen Senaatti useiden viimeisinä aikoina tekemien alamaisten valitusten johdosta antamistani päätöksistä lampuodin tilojen luovuttamisasioissa on huomioon ottanut, että lahjoitusmaiden lampuodit ovat usein antamistani kielloista huolimatta harjoittaneet kauppaa lampuodin tiloillaan sekä luovuttaneet niin hyvin koko tilat kuin tilanosia halullisille ostajille; mutta koska ei lampuodeilla ole semmoisiin kauppoihin minkäänlaista oikeutta, kun tilat lampuotitiloina eivät ole heidän eivätkä lampuodit vielä ole perintökirjoja saaneet, niin saan täten ilmoittaa:

1) ettei luovutuksia muille kuin rintaperillisille tästä lähtien myönnetä;

2) ettei lampuodin tiloja saada jakaa muuten kuin perheiden ja veljesten kesken, sekä että vähin tilanosa saa olla 1/8 arvioruplan veroisena;

3) ettei kellään lampuodilla ole oikeutta luovuttamaan tilanosaa yhdelle lapselle toisten lasten vahingoksi, sekä naimattomilla ja tilalla elävillä tyttärillä on sama oikeus tilan hallintoon kuin pojilla;

4) että vanhempien, jotka tahtovat luovuttaa lampuodin tilansa lapsilleen, tulee luotettavasti toteen näyttää, että heidän, joko vanhuuden ja kivuloisuuden tähden tahi muusta pakottavasta laillisesta syystä, on pakko luovuttamiseen;

5) ettei vieraiden hakemuksia lampuodin tilojen luovutusten hyväksymisestä ensinkään tule käsiteltäväksi;

6) ettei kuolleen lampuodin leskellä ja perillisellä ole mitään oikeutta lampuodin tilansa luovuttamiseen;

7) että kuolleen lampuodin perillisten tulee oman turvallisuutensa tähden täällä ilmoittaa isänsä kuolemasta ja hakea hallinto-oikeutta hänen jättämään lampuodin tilaan;»

8 kohta koskee muita pienempiä huomautuksia.

Kun näin ollen paperit monta eri kertaa ovat toteennäytettävästi kuvernöörin käsien kautta lähteneet liikkeelle, niin totta kai kuvernööri on silloin tiennyt asian juoksun ja tärkeyden, samoin myös senaatti lienee selvillä näistä asioista. Mutta kuitenkin samoihin aikoihin, jolloin nämä julistukset julkiluettiin kirkoissa ja julkinaulattiin jo sanotuilla seuduilla ja Salmissa, tapahtui kuitenkin joukottain mainitunlaisia metsänostoja, joita oli kovasti kielletty tekemästä. Nämät metsänostajat eivät kumminkaan konsanaan ole näillä tiloilla käyneet. Jos muutamilla tiloilla olisivatkin käyneet, niin he eivät kuitenkaan ole useampia tilojansa edes nähneet. Hallituksen toimesta ovat ne kuitenkin hyväksytyt lampuodeiksi, joista pöytäkirjoissani löytyy erityinen luettelo. Minulla on täällä esim. eräs asiapaperi — se on tosin ruotsinkielinen, enkä sen vuoksi sitä ymmärrä ja sitä vähemmän sitä ymmärsivät kai Salmin lampuodit, joille nämä paperit olivat toimitetut, joten ne jäivät oman onnensa nojaan selityksiä vaille, — kuvernööri Gripenbergin 31 päivältä lokakuuta 1898 tekemä päätös. Pyydän, että eduskunnan notario lukisi sen. (Notario lukee):

»Guvernörens öfver Viborgs län utslag i nedan närmare omförmälda ärende. Gifvet i Viborg å Landskontoret, den 31 Oktober 1898.

— —

så finner jag skäligt till ansökningen bifalla och härmed antaga Kommerserådet Carl Borenius till landbo å en tolftedel (1/12) af frälsedonations hemmanet N:o 14 i Peltois by och Salmis socken, utgörande denna tolftedel 3/16 arviorubels skatt, med rättighet för Carl Borenius att å detta landboskap i sinom tid erhålla behörigt skattebref derest han ordentligen fullgör sina landboskyldigheter och behörigen afbördar sig sina frälseräntor samt öfriga utskylder och onera.

Ort och tid förutskrifna.

A. Gripenberg.

Gust. W:m Fagerlund».

Minä en ole tämän asiapaperin sisälläpidosta päässyt täysin vielä selville, mutta sen verran kuitenkin tiedän, että se on yksi niitä kuvernöörin päätöksiä, joita on hyvin paljo Salmin tiloihin nähden

vahvistettu ja tilat siten tukkikeinottelijain käsiin joutunut. Tällaista menettelyä on pitkin matkaa harjoitettu; senaatti ja kuvernöörinvirasto on antanut julkisia lausuntoja ja sen jälkeen hyväksynyt samoja syrjäisiä henkilöitä haltijoiksi, joita kuvernööri mainitsee julkaisussaan »typövieraiksi.» Näitä samanluontoisia lausuntoja ja papereita voisi lukea pitemmänkin sarjan, mutta kuluttamatta siihen enempää eduskunnan aikaa tahdon siirtyä toiseen asiaan.

Voitanee väittää, ettei hallitus ole tiennyt kaikista niistä huijauksista, joita on liittynyt lampuotioikeuksien siirtoon metsäkeinotteluina. Kuitenkin jo lukemani senaatin ja kuvernöörin kirjelmät ja kuulutukset todistavat, että asianomaisella taholla niistä on hyvinkin selvästi tietty. Suotakoon minun kuitenkin tuoda esiin asian valaistukseksi hiukan verran yksityiskohtaisiakin tietoja. Olen tutkinut 68 Salmin pitäjässä sijaitsevaa erinäistä lampuotitilaa, jotka melkein poikkeuksetta ovat joutuneet tukkihuijareille, siten kuin välikyselyssä on esitetty.

Pöytäkirjassa, jonka paikan päällä erään asianajajan ja jäävittömien henkilöiden läsnäollessa olen valmistanut, kuuluu esim. 5 § seuraavasti:

»Lampuodit Petter Timofejeff Petjala tai Padatschu, Jegor Wasiljeff Larikka, Wasilij Jegoroff Larikka, Feodor Wasiljeff Larikka, Ivan Ivanoff Larikka, Feodor Grigorjeff Patanen tai Padatschu ja Gauril Stepanoff Ivakka, kaikki Tiialan kylästä, esittävät kruunun sekä kunnan verokuitit, viimeksi vuoden 1907, joiden, samoin kuin muidenkin aikaisempien vuosien verokuittien, sisällöt sanovat täysin yksinään suorittaneensa ja joiden mukaan: 3/13 tilasta n:o 1, haltija konsuli Carl Borenius, asuja Petter Timofejeff Petjalan eli Padatschun leski Paraskeva; 1/6 osa tilasta n:o 2 veroltaan 5/12 arv. rupl. Jegor Wasiljeff ja Wasil Jegoroff Larikan nimessä; 5/8 osaa tilasta n:o 2 Feodor Wasiljeff Larikan nimessä; 5/8 osaa tilasta n:o 2 konsuli Carl Boreniusen nimessä, viljelijä Ivan Ivanoff Larikka; 1/4 osasta tilaa n:o 1, 2/3 osaa Feodor Grigorfejff Grigori Semenoff Patasen l. Padatschun lesken Natalian nimessä ja tilasta n:o 7 2/8 arv. rupl. Gauril Stepanoff Ivakoffin sekä tilaan kuuluva ulkopalsta eli 1/8 osa arv. rupl. konsuli Carl Boreniusen nimessä, merkittiin; jonka jälkeen asianomaiset kertoivat, että he huonoina aikoina, noin 13 vuotta sitten, kun kruunu ei lainkaan näkynyt huolehtivan heidän sangen kipeästä toimeentulostaan, olivat elämisen ehdon vuoksi olleet pakotetut avunpyynnöillään kääntymään entisen metsänhoitaja S. A. Rosellin puoleen, joka kuten paikkakunnalle oli levitetty tieto auttaisi lampuoteja heidän hädässään sitä vastaan että nämä velkansa vakuudeksi luovuttaisivat Rosellille panttioikeuden johonkin osaan tilan metsästä siihen saakka, kunnes lampuodit saisivat tiloilleen perintökirjat, jonka jälkeen Rosell olisi oikeutettu ellei muusta niin tuosta pantatusta metsästä velkansa korkoineen perimään; ja olivatkin kertojat eri suuruisissa alempana maini-

tuilla erillä tulleet Rosellilta autetuiksi sitä vastaan, että Rosell, antaen heille tavalliset puotivastakirjat, oli käskenyt niitten nojalla puodistaan tavaroita ottamaan sekä samalla vakuudekseen takaisin maksusta itselleen pidättänyt panttioikeuden tilojen ulkometsäpalstoihin, mutta myös vaatineen kertojien puumerkin erääseen paperiin, jonka, sitä tarkemmin kertojille selittämättä, oli sanonut sisältävän Rosellille valtakirjan että Rosell mille minkin ajan kuluessa toimittaisi tilat perintöluontoisiksi; etteivät kertojat kukaan todellisuudessa olleet luvanneet Rosellille »arvioista» niin mitään, vaikka Rosell sellaistakin oli vaatinut. Kertojat olivat Rosellin kanssa sopineet, että Rosell pantiksi pidättämiänsä metsäpalstoja vastaan antaisi heille vastakirjoihin tehtyjen merkintöjen mukaan seuraavat määrät rahoja, nim.: 350, 500, 500, 450, 150 ja 430 ruplaa, itsekukin erä mainitsemilleni eri henkilöille. Tästä määrästä ovat asianomaiset alempana jäljennetyn luettelon mukaan erikseen saaneet, suurimmaksi osaksi kauppatavaraa, yhteensä 853 ruplan 86 kopeekan arvosta, josta summasta kukin erikseen ovat aikanaan osansa korkoineen Rosellille ja hänen jälkeisilleen tarjonneet, ilman että nämä olisivat tarjottua vastaanottaneet, mutta sitävastaan on kertojilta pidätetty vuonna 1902 joulukuun 1 päivänä jaettuja »tasinkorahoja» yhteensä 3,989 markkaa 48 penniä (nämät tasinkorahat ovat metsänmyynnistä jääneitä liikarahoja, joita jaettiin lampuodeille) kuten alempana oleva luettelo lähemmin osoittaa« (jota lienee tarpeetonta lukea).

«Näytteeksi minkälaiset vastakirjat ent. metsänhoitaja Rosell oli kertojille jättänyt, pyysi Petter Timofejeijeff Petjala tai Padatschu hänen kappaleensa kokonaan pöytäkirjaan jäljennettäväksi.» (Sekään ei ole tarpeellinen lukea, siinä ilmoitetaan puotitavaraa, jauhoja suolaa j. n. e. 158 ruplan 34 kopeekan arvosta.)

Nämä mainitut henkilöt, kun heidän tilansa olivat joutuneet noiden kavalain kujekeinottelijain käsiin, kuten kuvernööri sanoo, ryhtyivät pahaa aavistaen hankkimaan oikeuksiaan takaisin ja siihen heillä ei ollut muuta tietä kuin oikeusistuimen kautta. Tässä on silloisen kruununnimismiehen J. Ollikaisen antama puoltolause oikeudenkäyntiä varten siitä, minkäläisen kohtalon alaisina tässä esimerkissä mainitsemani viisi tilaa ovat olleet.

Sitten on Salmin silloinen kruununnimismies, siihen vaadittuna, antanut asiassa seuraavan lausunnon:

«Kruununnimismies Salmin pitäjässä Salmissa. Maaliskuun 20 :pltä 1903 N:o 122.

Viipurin läänin herra Kuvernöörille.

Palauttaen Kuvernöörinvirastoon välipäätöksen kuluvan Maaliskuun 7 p:ltä n:o 12,423 asiakirjoineen, saan minulta vaadituksi lausunnoksi nöyrimmästi selittää seuraavaa:

että valittajain hallinnossa olevat lampuotitilat ovat aikanaan

joutuneet entiselle Metsänhoitaja J. A. Rosellille, joka taas on puolestaan siirtänyt ne Kauppaneuvos Carl Boreniukselle, jonka jälkeen tilat ovat Lääninhallituksen määräyksestä kaikissa veroluetteloissa olleet Kauppaneuvos Boreniusen nimessä, ja on vuonna 1899 ja 1900 maksetut näille tiloille kuuluvat n. s. tasinkorahat silloin läänin Herra Kuvernöörin Marraskuun 20 päivältä 1899 n:o 14,330 antaman määräyksen mukaan lähetetty lääninrahastoon Viipurissa säilytettäväksi kunnes riitaisuudet asianomaisten välillä päättyisivät. Sittemmin ovat valittajat jättäneet Keisarilliseen Senaattiin Suomessa yhteisen valtakirjan, jossa he anoivat, ei ainoastaan takaisin saada tasinkorahat, vaan myöskin että tilain siirrot peruutettaisiin, ja lienee tämä asia vielä Keisarillisessa Senaatissa päättymättä. Mitä valittajain valituskirjain sisältöön tulee, on se, sen mukaan kun usein näitä asioita kuulusteltuani olen selville saanut, useammassa kohden totuuden kanssa yhtä pitävä, sillä täytyy otaksua, että vaikkakin valittajat ovat antaneet metsäpalstansa saamiensa rahojen vakuudeksi, niin pitäisi heillä olla oikeus saada takaisin tilansa metsineen, kun he maksavat velkansa, ja että valittajoiden tiloille kuuluvat, lääninrahastossa säilytettävät tasinkorahat täysin riittänee näiden velkojen maksamiseen, sillä valittajain velat tehnevät ilman korkoja 933 ruplaa 80 kopeekkaa ja tallennetut tasinkorahat yhteensä noin 9,000 markkaa — on päivän selvää. Tästäkin jo näkyy kuinka luonnottomia nämä kaupat ovat, sillä ensinnäkin tileiltä saadut tasinkorahat ovat monta vertaa suuremmat kuin velat ja sitten vielä menee valittajoilta tilat ja metsät. Kun näitä metsän- tahi tilankauppoja on tehty, on silloin jo ollut tiedossa että näiltä tiloilta otetaan tasinkopuita ja valittajat saavat niistä tulevat rahat, mutta luontoon menevä asiahan on, etteivät valittajat ole näitä rahojaan myyneet. Kauppaneuvos Borenius on tosin laillisessa järjestyksessä saanut hallintooikeuden valittajain tiloille, mutta minun ymmärtääkseni lampuodeilla tarkoitetaan ainoastaan sellaisia henkilöitä, jotka itse asuvat tilalla ja viljelevät sekä hoitavat sitä, jota kauppaneuvos Borenius ei ole tehnyt, vaan valittajat ovat yhä edelleen raataneet tilan hyväksi, kumminkaan saamatta nauttia muuta hyötyä kuin niukan ja hiellä ansaitun leipänsä, mikä seikka jo puolestaan on suoranaisena vaikuttimena siihen, että kysymyksessä olevat kaupat olisivat peruutettavat ja valittajat saatavat täysiin oikeuksiinsa. Nytkin, kun kaikille muille lampuodeille on katovuoden takia myönnetty lupa myydä rajoitettu määrä puita hallitsemiltaan tiloilta, on valittajoilta sekin elatuksen apu Kauppaneuvos C. Boreniuksen toimenpiteestä riistetty, joka todellakin on surkuteltava kohtalo.

Näiden esittämäini seikkain perusteella rohkenen nöyrimmästi kaikin puolin puolustaa valittajain hakemusta.

J. T. Ollikainen.»

Siis nimismies, joka silloin oli lahjoitusmaiden hoitajana ja lähimmin tiesi näiden lampuotien tukalan aseman, oli tässä kohden jotenkin jalosydäminen, ja selitti avonaisesti, miten asian laita todellisuudessa oli. Huolimatta siitä on näiden tilojen, kuin myös monen muun tilan juttu vielä avoimena.

Erityiset paikalla olevat henkilöt ovat arvostelleet kysymyksessäolevat tilat seuraavasti:

Petter Timofejeff Petjalan eli Padatschun 25,000 ruplan arvoiseksi, Jegor ja Wasili Larikan 30,000 ruplan, Feodor Wasiljeff Larikan 20,000 ruplan, Ivan Ivanoff Larikan 50,000 ruplan, Feodor Grigorieff Patasen 15,000 ruplan, Gavril Stepanov Ivakon 18,000 ruplan arvoiseksi, ja yhteensä 158,000 ruplaa, ja se erä, minkä he olivat lainaksi saaneet, teki vaille 1,000 ruplaa, siis ei yhtä prosenttia tilain arvosta. Tämänkin summan he ovat, kuten mainitsin, saaneet pääasiassa puotitavaroissa, josta tilainanastajat vielä sittekin ovat voiton nylkeneet.

29 § tässä pöytäkirjassa todistaa jokseenkin samaan tapaan:

»Lampuodin leski Audotja Timofeijeff Mulju esitti kruunun verokuitit vuodelta 1907, N:rot 1,115 ja 1,117, joiden mukaan Ivan Muljun leski Audotja Mulju ja Konsuli Carl Borenius asuvat tilasta N:o 16 Peltoisiin kylässä edellinen 1/8 osaan ja jälkimäinen 1/12 osaan, sekä kertoi, että aviomiehensä Ivan Mulju yleisen hädän pakoittamana oli sekaantunut tilaan kuuluvasta ulkopalstasta jonkinlaisiin kauppoihin entisen metsänhoitajan S. A. Rosellin kanssa, jolta oli saanut nyt esiinannetun vastakirjan, josta nähtiin An puolelta, että Mulju oli saanut tavarassa ja rahassa yhteensä 300: — ruplaa ja Per puolella tehty seuraava merkintö: »1895. 4/4 Pr. Kontrahti N:o 1 900. — sekä 1/3 300 »— tässä on muutamia ruotsalaisia sanoja, joita en lue —» ettei tiedä kuinka Borenius saanut osan tilasta hallintoonsa, mutta kumminkaan ei Borenius ole tilaa kolmanneltakaan osalta viljellyt, tahi muita lampuotivelvollisuuksia täyttänyt, vaan sen on koko tilaa kohtaan Mulju virheettömästi tehnyt; että vuoden 1903 aikana oli Viipurin puutavarayhtiö metsänvartija Hodeijeffin ilmoituksen mukaan salopalstalta pois vienyt 4,000 kappaletta tukkipuita. Samana vuonna oli saman yhtiön puolesta ilmoitettu, ettei Muljulla ole Rosellin kanssa mitään tekemistä; ettei ole saanut perintökirjaa. Arvostelee tilan kokonaisuudessaan vieläkin olevan 15,000 ruplan arvoisen.»

Perintökirjan jakopäivänä, huhti- ja toukokuun vaiheilla tänä vuonna ei näiden lampuotien huomautuksia eikä heidän selityksiään asianomaiset perintökirjainjakajat ottaneet mihinkään huomioon. Sen osotteeksi 20 §:stä seuraava kohta: »Merkitään, että kaikki 16 tässä tilaisuudessa saapuvilla olevaa asianomaista sanoivat olleensa perintökirjojen jakotilaisuudessa, jossa lampuodeille ei ollut annettu laisinkaan puhevuoroa, vaan olivat viranomaiset sen jyrkästi kieltä-

neet. Sitävastaan oli Konsuli Boreniusen paikalla olleen asiamiehen varatuomari Mohergin puhe merkitty pöytäkirjaan, puhuipa mitä ja kuinka kauan.»

Tämä jo osottaa hiukan verran puolueellisuutta.

Pitemmälle en tässä nyt tahdo pöytäkirjan lukemista tällä kertaa jatkaa; pyydän vaan esittää erään yhteenvedon näistä tämänluontoisista tapauksista, jonka muodostaa »yleiskatsaus metsäkauppakeinottelijoiden toiminnasta, osassa Salmin pitäjää 1893—19$^{24}/_{4}$07». Tämä yleiskatsaus on tässä tutkimuspöytäkirjassa mainituista pykälistä kerätty.

Siinä on ensinnäkin paikkakunnalla kuuluisaksi tunnettuja nimiä, sellaisia kuin veljekset Hosainoff, Rosell & Borenius ja kauppias M. A. Röppänen. Tässä on 64 eri tilaa, joista on tarkat tiedot ja niistä yhteenveto. Ensinnäkin selvenee, että lampuodit ovat saaneet näitä panttauskirjoja vastaan rahaa tai rahan alaista tavaraa 23,197 ruplan 67 kopeekan edestä. Panttiarvo heidän tiloilleen oli tosin suurempi, nim. 35,068 ruplaa 88 kopeekkaa. Mutta jäävittömäin henkilöiden, kuten senaikuisen metsän- ja näiden suurjakojen aikana toimineen luottamusmiehen, kunnallislautakunnan esimiehen, poliisikonstaapeli Ahokkaan ja paikkakunnan muidenkin asiantuntevien henkilöiden lausunnon perusteella nämä tilat ovat yhteensä vähintään 1,002,200 ruplan arvoiset, mutta ovat menemäisillään 23,197 ruplasta 67 kopeekasta.

Siis 2,03 o/o ovat lampuodit hyötyneet näistä onnettomista kaupoistaan.

Jos eduskunta haluaa lisää kuulla, niin kyllä tässä paksussa vihkossa on monta samantapaista seikkaa. Mutta minä uskon, että nämä muutamat esimerkit jo ovat sen verran valaistuksena, että hallituksen olisi pitänyt ryhtyä tepsivämpiin toimenpiteisiin, estääkseen tällaista vehkeilyä jatkumasta.

Mitä sitte tulee siihen lampuotitilojen ja metsien haaskaukseen, josta välikysymyksessä mainitsin, käy pitämästäni tutkimuksesta Salmin lampuotitiloilla selville, että useiden lampuotien metsät olivat metsäkeinottelijat, ties millä tavalla, mutta asianomaisten lahjoitusmaiden hoitajan estämättä putipuhtaaksi ryöstetyt, niin että ne olivat monessa tapauksessa melkein niinkuin nuotalla vedetyt. Sen todisteeksi pyydän vielä lukea 49 pykälän tästä pöytäkirjasta:

»Itsellisen vaimo Madrona Mulju kertoo, että kun miehensä Ilja Muljun isä Grigorei Mulju, joka silloin asui isänsä jälkeen 1 1/8 arv. ruplan suuruista osaa tilasta N:o 14 Peltoisin kylässä, noin 14 vuotta sitten oli mennyt toisiin naimisiin, leski Natalia Makoin kanssa, oli kohta sen perästä väkivallalla talosta pois ajanut, sekä poikansa Iljan, tämän vaimon sekä heidän lapsensa. Kaksi vuotta tämän perästä, kuten Madrona muisteli Maaliskuun aikana, oli Salmin silloinen kruununnimismies Aleksander Weledejeff

kutsuttanut Ilja Muljun asuntoonsa. Täällä olivat Weledejeff sekä Grigori Mulju ehdottaneet Ilja Muljulle, että tämä, niinkuin äitinsä perintönä sekä isältään hänelle lankeavan osuutensa, ottaisi mainitusta tilasta haltuunsa yhden tschupun arvon kiinteätä. Tähän ei Ilja Mulju ollut suostunut, mutta oli Weledejeff vakuuttanut antavansa Ilja Muljulle tiedon, jos Grigori Mulju rupeaisi muiden kanssa tilan suhteen joihinkin kauppoihin. Samana syksynä, Ilja Muljun mentyä Venäjälle työnansiolle, oli Grigori Mulju myynyt koko tilan 800 ruplasta veljekset Hosainoff'ille. Neljä vuotta tämän jälkeen, kun Ilja Mulju oli palannut Venäjältä, olivat sekä Ilja että Madrona Mulju menneet Impilahden pitäjässä silloin asuneen, Sortavalan kihlakunnan nykyisen henkikirjurin Alrik Åkermanin luokse, ja pyytäneet tämän nostamaan riidan veljekset Hosainoffia vastaan puheenalaisesta tilankaupasta ja olikin Åkerman suostunut riidan nostamiseen urakalla, vaatien siitä palkkioksi 1/3 osan koko tilasta. Åkermanin vaatimukseen olivatkin puolisot Muljut suostuneet ja sen kirjallisella sopimuksella vahvistaneet. Todistajina olivat saapuvilla olleet talollinen Adolf Manström Tulemalta ja nykyinen Nurmisaaren postinkuljettaja, entinen tullivartija Forsman. Neljä vuotta tämän jälkeen oli Åkerman Manströmin myötä lähettänyt Muljulle asiapapereita, paitsi mainittua sitoumuskirjaa, niiden joukossa senaatin päätöksen osottava asian kuuluvan kuvernöörille. Kaksi vuotta takaperin olivat jättäneet asianajon erään metsänostaja Almin huoleksi Viipurissa; tämä pitänyt asiapapereita takanaan likelle viime Huhtikuussa tapahtunutta perintökirjojen jakoa, jolloin erään Paksuniemen kautta olivat saaneet paperit takaisin seulottuina ja sinettisiteistä irti päästettyinä. Saaneet tietoonsa että Veljekset Hosainoff'it olivat saaneet perintökirjan. Vuosina 1905—1906 olivat Hosainoff'it pitäjän puunleimaajan ilmoituksen mukaan Uuksun salopalstalta kaataneet ja poisvieneet 8,000 kantoa (kruununluontoisesta metsästä), joiden joukossa oli ollut suuri paljous kymmensylisiäkin hirsiä; että viimekin talvena olivat Hosainoff'it samalta metsäpalstalta ottaneet suuren joukon propsipuita. — Kaikkea tätä ennen oli Hosainoff'ien toimesta tilalle kuuluva Mantsin metsäpalsta melkein kokonaan metsästä puhdistettu. Siihen aikaan kun Hosainoffit hävittivät metsää Uuksun palstalla, oli Ilja Mulju vieraidenmiesten kera käynyt nimismies Sundqvistin luona, pyytämässä että tämä lahjoitusmaiden täkäläisenä hoitajana antaisi Hosainoffeille kiellon puita ottamasta, koska tila silloin vielä oli pidettävä kruunun omaisuutena ja kun Ilja Mulju Grigori Muljun poikana tahtoisi metsän säilyttää, koska hänellä m. m. äitinsä perintönä on osa tilasta ja hän muutoinkin aikoisi päästä kaikkiin hänelle kuuluviin oikeuksiin tilan suhteen. Tähän oli Sundqvist sanonut »ei voivansa kieltoa antaa, koska hänellä ei siihen ole viranomaisen määräystä.» (Ja kuitenkin hän oli lahjoitusmaiden hoitaja.) Tilalle kuuluneiden metsien arvon, jotka

olivat I luokan metsiä, arvosteli poliisikonstaapeli Ahokas, samoin kuin muutkin 28,000:ksi, sekä pohjan 3,000:n eli yhteensä 31,000 ruplan arvoiseksi, jotka summat eivät ole liioiteltuja nykyisin metsänhintain korkeiksi kohottua».

Vuonna 1906, jolloin Salmin pitäjä vielä oli kokonaan valtion omaa, olivat lampuodit saaneet lahjoitusmaiden hoitajalta ja kuvernööriltä luvan kotitarpeiksi ja myytäväksi metsästään ottaa 86,539 hirttä ja 9,074 syltä halkoja. Kuitenkin on tänä keväänä yksin Tuleman ja Miinalan jokivarsilta ja siltä väliseudulta Salmin pitäjässä uitettu 323,702 hirttä ja 11,141 rosvosyltä halkoja. »Rosvosyli» on paikkakunnalla nimenä sellaisella sylellä, jota metsähuijarit käyttävät ostoissaan; se sisältää yli 14 metrikuutiota puuta.

Mitä paikallisten virkamiesten osanottoon näihin huijauksiin tulee, mainittakoon, että kruununvuoti Weledejeff (nykyisin Sortavalassa) ja henkikirjuri Åkerman samoin Osakeyhtiö Åkerman'in nimellä Salmin kihlakunnassa metsäkeinottelua harjoittavat. Mainittu Åkerman on sitäpaitsi hankkinut itselleen ainakin yhden lampuotitilan Salmissa, eikä ole sitä hoitamassa.

Yllä esittämästäni luulen todellakin selvinneen millaisia huijauksia Salmin pitäjässä ja muillakin lahjoitusmailla on tapahtunut ja miten viranomaiset ovat niihin suhtautuneet. Näin ollen hallituksen toiminta lahjoitusmaiden ylimpänä valvojana on pidettävä varsin epätyydyttävänä, enkä luule, että muuhun tulokseen porvarillisetkaan puolueet tässä asiassa voisivat tulla.

Mitä sitten kysymykseen perintökirjojen jaosta tulee, on se mielestäni, kun ottaa huomioon miten lampuotitilat ovat varsinaisten lampuotien käsistä pois joutuneet, selvä. Vaikka hallitus itse on ennen luetuissa kirjeissään julistanut, että lampuodilla ei ole oikeutta myydä tai vuokrata lampuotitiloja tahi tehdä sopimuksia niiden metsien myynnistä. Tästä seuraa mielestäni välttämättömästi, että kaikki mainitsemani lampuotien tekemät sopimukset ja siirtokirjat julistetaan voimattomiksi ja että perintökirjat annetaan varsinaisille lampuodeille ja siellä, missä ne jo ovat muille annetut, niiltä otetaan pois ja luovutetaan lampuodeille takaisin, kuin myös, että kaikki ne valtion virkamiehet, jotka ovat jossain suhteessa tehneet itsensä syypäiksi edellä mainittuihin asianhaaroihin, asetetaan syytteeseen virkarikoksesta ja tuomitaan korvaamaan asianomaisille kaikki ne vahingot, jotka heidän virkatehtävien laiminlyömisestä ja suoranaisten rikosten kautta ovat aiheutuneet.

Kun hallitus kuitenkaan ei ole asettunut tälle, mielestäni ainoalle oikealle kannalle, ehdotan, että tämä asia lykättäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Senaattori **Ignatius:** Viimeinen puhuja olisi kuitenkin voinut lisätä sen, ettei hallitus ole antanut perintökirjaa Rosellille ja Bo-

reniukselle; hänen olisi totuuden vuoksi ollut mainittava siitä. Muuten tahdon mainita, että kun Borenius on uhannut haastattaa hallituksen siitä, että hän ei ole saanut perintökirjaa, niin riippuu asia tietysti tuomioistuimista.

Ed. **Arokallio:** Tässä interpellatsioonissa eli välikyselyssä kerrotut epäkohdat lahjoitusmailla Raja-Karjalassa ovat tosioloihin perustuvat, samaten kuin myöskin se itse asiassa valaiseva lausunto, jonka interpellatsioonin tekijä vasta antoi. Mutta vaikka näin onkin vaikka hallituksella on ollut tiedossa ne monenlaiset keinottelut mitä on ollut lampuotitiloilla, niin ei kuitenkaan liene syytä sanoa, että hallitus tieten ja tahallaan on jättänyt lahjoitusmaa-asiat keinottelun varaan. Interpellatsioonissa mainittuihin väärinkäytöksiin ei ainakaan nykyinen hallitus mitenkään ole syyllinen, niinkuin senaatin kamaritoimituskunnan päällikkö vasta on esittänytkin. Nykyisen hallituksen toimesta on päinvastoin viime toukokuussa asetettu erityinen komissiooni näitä epäkohtia tutkimaan. Komissiooni on heti ryhtynyt tähän tärkeään työhönsä ja viime elokuussa pitämissään kokouksissa Korpiselän Ägläjärvellä, Suojärvellä ja Salmissa koettanut itse paikkakunnalla välittömästi ottaa selkoa sikäläisten lampuotien tarpeista ja heidän keskuudessaan vallitsevista epäkohdista. Nämä epäkohdat ovat pääasiassa sellaiset kuin interpellatsioonin tekijä on maininnut. Toivottavasti komissiooni piakkoin on joudduttava mietintönsä asiassa valmiiksi.

Hallitus on, kuten sen puolelta on huomautettukin, noudattanut sitä periaatetta, että lampuotioikeuksia ei olisi siirrettävä muille kuin läheisille perillisille, erittäin rintaperillisille, ja lampuotioikeuksien menettämisen uhallakin on lampuoteja kielletty ryhtymästä kauppoihin keinottelijain kanssa, niinkuin niistä papereistakin näkyy, joita täällä vastikään luettiin. Lääninhallituksen kautta on annettu kuulutuksia kirkoissa, ja vuodelta 1893 on sellainen kirje Salmin pitäjää varten niinkuin vasta mainittiin, ja vuonna 1896 oli saman sisältöinen kirje Korpiselän ja Suojärven kirkoissa kuulutettavana. Kun kuitenkin näistä hallituksen toimenpiteistä huolimatta, huolimatta niistä kuulutuksista, joita kuvernöörit antoivat lampuodeille, siirtoja on tapahtunut ja valituksia niistä saapunut senaatin talousosastoon, niin talousosasto ei ole siirtoja hyväksynyt. Niinpä senaatin talousosasto esim. 18 päivä lokakuuta v. 1898, jolloin luullakseni ensi kerran tämmöinen asia valitustietä tuli senaattiin, eräässä Karjalassa laajalti tunnetussa lampuotijutussa ei myöntänyt siirtoa, niinkuin sanat kuuluivat ruotsiksi: »då åboskap å landbondehemman icke få öfverlåtas åt annan person,» koska lampuotioikeutta ei voida toiselle henkilölle siirtää. Hallituksen puolelta ei liene katsantokanta muuttunut nytkään, eikä senaatin talousosastossa senkään jälkeen liene ollut ratkaistavana sellaisia asioita, lukuunottamatta joitakuita, joissa päätös on aiheutunut senaatin

oikeusosaston ennen tekemästä päätöksestä. Yleensä on rahvas tietänyt, että lampuotioikeutta koskevia siirtoja ei kihlakunnanoikeudessa tutkita, vaan kuuluvat ne kuvernöörinvirastoon. Se on ollut yleinen käsitys, ainakin Karjalan kannaksella kihlakunnan oikeudet katsoivat asiaa samalta kannalta. — Minulla sattuu olemaan kaksi kihlakunnanoikeuden päätöstä, toinen Kivennavan, toinen Valkjärven kihlakunnanoikeudesta, toinen vuodelta 1893 ja toinen vuodelta 1892, joista molemmista päätöksistä selvenee, ettei kihlakunnanoikeus silloin ole pitänyt itseään »forumina» käsittelemään lampuotiriitoja. Päätöksessä sanotaan, että kihlakunnanoikeus ei ole pitänyt itseään oikeutettuna päättämään valtion omistamaan lahjoitusmaahan kuuluvien maatilojen hallintooikeussuhteista eikä siis voi ottaa asiaa tutkittavakseen.

Tälläinen oli silloinen käsitys sekä rahvaassa että kihlakunnanoikeudessa ja se oli yleinen Karjalan kannaksella, sillä lampuotitiloja katsottiin täydellisesti kruunun-luontoisiksi, joissa kruunu on isäntänä. Myöhemmin on lampuotiomistusoikeuksista nostettuja riitoja otettu kihlakunnanoikeuksissa käsiteltäviksi ja valitusten kautta saatettu niitä riitoja aina ylioikeuteen asti. Siellä annetuista päätöksistä hallitus eli senaatin talousosasto ei luonnollisesti ole edesvastuussa, joskin ne eivät ole olleet lampuodeille epäedulliset. Omasta puolestani tuntuu siltä, että tarkoitus lampuotitilojen lunastuksella olisi paremmin saavutettu, jos myöskin kihlakunnanoikeudet olisivat edelleen pysyneet sillä kannalla, kuin ne olivat 1890-luvulla Karjalan kannaksella, sillä muodollisesti oikeita lampuotiomistusoikeuden siirtoja ei silloin olisi tarvinnut oikeuksissakaan vahvistaa silloin, kun oli havaittavissa, että siirrot olivat tapahtuneet keinottelutarkoituksessa.

Lopuksi en voi olla mainitsematta, että joskin leväperäisyyttä on vallinnut lahjoitusmaa-asiain hoidossa, se on pääasiallisesti lähimmän viranomaisen syy. Nämä asiat on nim. jätetty melkein yksinomaan esittelijästä ja kuvernööristä riippuviksi. Siitä on tietysti myös hallitus edesvastuussa ja tämän kuvernöörinviraston menettelystä täytyy ylimmän hallituksenkin vastata, mutta tämä menettely on pitkältä ajalta, se ei ole nyt vasta toimeenpantu. Näiden lampuotiasiain hoito on jätetty, niinkuin jo mainitsin, yksinomaan esittelijästä ja kuvernööristä riippuvaksi. Sen vuoksi sortovuosien aikana Viipurin läänin venäläinen kuvernööri vahvistikin lampuotisiirtoja mielensä mukaan ja juuri siltä ajalta ovat melkein useimmat ne siirrot ja tapauksetkin, joita interpellatsioonin tekijä luettelee, ja ikävä on myöskin mainita, että sama mies, joka on varmentanut kuvernöörin päätökset, on ollut taipuvainen näitä siirtoja puolustamaan. Silloin aikaisemman hallituksen määräykset ja kiertokirjeet joutuivat unohduksiin ja lupia metsänhakkuuseen lampuotien metsistä myönnettiin kenelle sattui. Mikä siihen myöntämiseen aina oli syynä, sitä on vähän vaikea selittää.

Lampuotitilojen siirtoja vahvistettiin myöskin tutkimatta, tuliko valtion alkuperäinen tarkoitus toteutetuksi vaiko ei. Paikallisten virkamiestenkin sanotaan ottaneen osaa näiden lupien hankkimiseen.

Minä puolestani tunnustan interpellatsioonin tekijällä olleen aihetta tekemään tämän kyselyn, mutta kun nykyinen hallitus ei ole syyllinen interpellatsioonissa esiintyviin väärinkäytöksiin ja kun hallituksen toimenpide todistaa, että se on ryhtynyt ottamaan lähemmin selkoa näistä epäkohdista, niin minä puolestani ehdottaisin, että eduskunta siirtyisi päiväjärjestykseen.

Ed. **Pykälä**: Vuoden 1863 valtiopäivillä tehtiin ehdotus lahjoitusmaiden lunastamisesta, vaan silloin se lykkäytyi 1867 vuoden valtiopäiville, jolloin se ratkaistiin. Silloisilla kansan edustajilla tietystikin oli sydämen asiana kohottaa muiden kansalaisten tasalle oikeudellisessa turvallisuudessa tuo kovia kokenut Karjalan kansa, joka vuosisatoja on lahjoitusmaaorjuutta kärsinyt. Ikävä kyllä, että silloin jäi eduskunnassa tekemättä minkäälaista esitystä tämän lahjoitusmaakysymyksen johdosta. Se heitettiin vain virkamiesten mielivallasta riippuvaksi ja tätä tietä se on kulkenut hamaan tähän päivään asti ja johtanut siihen, missä se nyt on.

Isojakoa kesti lahjoitusmailla toisissa 25 vuottakin ja tämä isojaon aika oli sellainen, ettei kukaan tahtonut rakentaa huoneita, ei viljellä maita, ei laittaa aitaa. Kaikki meni rappiolle, elettiin päivästä toiseen. Kun isojaon päättyessä annettiin tiloille perintökirjat, niin näiden mukana seurasi niin raskaat verot, — jos eivät olleet helppoja lampuotiaikanakaan, — ettei rappiolle mennyt maa eikä muut sivuelinkeinot voineet viedä talonpoikia taloudelliseen hyvinvointiin. Joka ainoa vuosi julistettiin sanomalehtien kautta sadottain maatiloja myytäväksi Karjalan kannaksella kruununveron rästeistä. Tätä huutokauppaa jatkui vuosikymmeniä, mutta silloin hallitus ei vielä nähnyt, oliko mitään korjattavaa, onko tähän asiaan tullut mitään vierasta, voidaanko sitä auttaa. Hallitus katseli rauhallisesti tuota menoa. Nämät huutokaupoissa myydyt tilat joutuivat vieraiden ulkomaalaisten sekä usein kotimaisten tukkikeinottelijain ja maakauppiaiden käsiin. Isonjaon aikana, kun hallitus omisti lahjoitusmaat, asetti se myöskin väliaikaisia metsänhoitajia valvomaan metsänhoitoa. Mutta mitä nämä metsänhoitajat tekivät? He nostivat hallitukselta palkkansa, siinä oli heidän tehtävänsä. Yhtäkään kertaa he eivät tehneet talonpojille selvää minkä arvoiset heidän metsänsä olivat ja mitenkä heidän tulisi menetellä. Talonpojat äärimmäisessä hädässään pyysivät lääninhallitukselta lupaa myydä jonkun satakunnan tukkipuuta saadakseen juoksevia asioita ja veroja varten rahaa. Metsänhoitaja ei tietysti tähän antanut puoltolausettaan, se ehdottomasti kumottiin. Lampuoti siirsi hädissään koko tilansa jollekin tukkiyhtiölle tai metsäkeinottelijalle ja

sai siitä jonkun vaivaisen satamarkkasen. Tämän siirron lääninhallitus mielellään hyväksyi.

Tässä hallituksen edustaja sanoi, että Korpiselän, Soanlahden ja Salmin lahjoitusmaat olivat siinä onnellisessa asemassa, ettei heillä ollut mitään lunastusmaksuja, jota vastoin toisilla lampuodeilla nämä lunastusmaksut olivat sietämättömät. Mistä se johtuu? Siitä, että Korpiselän, Salmin ja Soanlahden lahjoitusmailla oli metsää niin paljon, että siellä ensin leikattiin kruununpuistoiksi useampien miljoonien arvosta, sitten myytiin osa talonpoikien tilojen lunastushinnoiksi ja loput jätettiin metsäkeinottelijoille. Mutta toisin oli asia Karjalan kannaksella, missä kaikki metsät otettiin kruununpuistoiksi. Siellä ovat talonpojat siitä saakka useimmiten saaneet kruununpuistoista ostaa yksin polttopuutkin rakennustarpeista puhumatta. Metsät, jotka olivat useimpien miljoonain arvoiset, siirrettiin valtiolle muutamilla sadoilla tuhansilla. Löytyi vielä koskia, jotka olivat miljoonien arvoiset. Ne otettiin valtion lukuun ja talonpojille sälytettiin sellaiset veromaksut, että ainakin noin 1/4 kaikista talonpojista joutui menettämään tilansa noiden raskaiden verojen tähden. Ei pidä ymmärtää minua niin, että tahtoisin sanoa, ettei se ollut hyvä toimenpide hankkia tuolta Karjalan kannakselta yhteistä kansallisomaisuutta, mutta se olisi pitänyt hankkia niin, että nuo kovia kokeneet talonpojat eivät olisi joutuneet pois tiloiltaan, vaan että heillekin olisi tullut osa, sillä sittenkin olisi jäänyt yhteistä kansallisomaisuutta. Mutta niin on nyt kuitenkin käynyt ja sille ei mitään mahda.

Sieltä on käynyt lähetystö lähetystön perästä senaatissa selvittämässä asiata. Minäkin olen ollut viisi eri kertaa sellaisessa lähetystössä, mutta kaikki on ollut tuloksetonta. Ei ainakaan voi sanoa, että hallitus olisi ollut tietämätön tästä asiasta, päinvastoin se on ollut hyvinkin tietoinen asiain kulusta.

Tässä sanottiin, että se oli lahjoitusmaa-esittelijä, joka oli suurin tekijä näiden siirtojen ja asioiden tälle kannalle menossa, kuten komissioonin jäsen, ed. Arokallio tässä mainitsi. Mutta minä menen vielä alemma. Syynä olivat lahjoitusmaan hoitajat, jotka väliaikaisesti hallituksen puolesta lähetettiin lahjoitusmaita hoitamaan. Useimmasti ne olivat henkikirjureita ja kruununvouteja, jotka olivat tavalla tai toisella useimmissa tapauksissa sekoittuneet metsäkeinotteluun. Se lausunto, minkä tämä lahjoitusmaan hoitaja antoi, oli A ja O; sillä tavalla päätettiin asiat lääninhallituksessa ja kun sieltä valitettiin senaattiin, vaikka kuinka tosiperustuksilla, niin se jätettiin huomioon ottamatta ja sanottiin vain: tätä alamaisuudessa noudatettakoon. Niin suuria herroja olivat nämät lahjoitusmaiden hoitajat, että jos lampuoti joutui niiden kanssa hyviin väleihin, hän antoi uloskäskyn tuolle lampuodille, jonka suku vuosisatoja oli asunut isänsä tilaa, ja otti jonkun suosikkinsa hänen sijaansa. Ja

sillä hyvä. Siis mielivalta ja virkavalta on vallinnut lahjoitusmailla sanan täydessä merkityksessä.

Jätän mainitsematta muita seikkoja, jotka nykyään ovat päiväjärjestyksessä lahjoitusmailla. Hallituksella löytyy oma Laukkokysymyksensä myöskin lahjoitusmailla, nim. Ristseppälän lahjoitusmailla. Siellä on niin korkeat verot, ettei koko lahjoitusmailla ole missään, ja kun isojako kävi ja uudet nautinnot tulivat käytäntöön, niin pyydettiin, että järjestettäisiin uusi veronlaskemus. Siihen Viipurin lääninhallitus antoi heti kieltävän vastauksen. Lampuodit tekivät silloin maksulakon eivätkä maksaneet lampuotiveroja. Sillä välin ehtivät asiat niin pitkälle, että lampuotimetsistä myytiin jo lähemmän puolen miljoonan markan edestä puita. Lampuodit tekivät uuden anomuksen, että näillä metsärahoilla kuitattaisiin heidän veronsa, että he sillä tavoin pääsisivät tuosta painavasta verotaakasta irti. Viipurin lääninhallituksessa vastattiin tähän pyyntöön: Teillä ei ole mitään tekemistä asian kanssa, tyytykää siihen, mitä hallitus määrää. Kun Fagerlund-vainaja oli lääninhallituksen esittelijänä, niin hän antoi aina jokaiselle vuositilin. Mutta sittemmin, kun Fagerlund kuoli, ei ole ainoatakaan tämmöistä tiliä annettu, ei pyytämälläkään. Kun tällainen päätös oli langetettu, Ristseppälän lahjoitusmaiden lampuodit manattiin oikeuteen ja tuomittiin joka ainoa maksamaan kolmivuotiset verot ja luulen, että par'aikaa niitä mitataan ulos — en ole vielä saanut varmempaa tietoa, mutta kun tuomio viime talvena langetettiin, tietysti ulosmittausta nyt toimitetaan —, vaikka lääninrahastossa on niin paljon rahaa sisällä. Heille tehdään suorastaan kiusaa ja ehkäistään heidän taloudellista kehitystään. Tämän lääninhallituksen päätöksen johdosta Ristseppälän lampuodit viime keväänä lähettivät lähetystön senaattiin ilmoittamaan hallituksen jäsenille asian tärkeyttä. Pari päivää sitten olin asianomaisen esittelijäsihteerin puheilla ja kuulin, ettei vielä ole ryhdytty mihinkään toimenpiteisiin senaatin puolelta. Tietysti myydään ensinnä lampuotien omaisuus putipuhtaaksi näistä verorästeistä. Sitte vasta ryhdytään taas komiteain avulla ottamaan selvää, mitä asiassa on tehtävä.

Minä palaan tähän komiteaan, josta myös asianomainen senaattori täällä mainitsi, että se on asiantuntijoista kokoonpantu. Komitean jäsenet voivat kyllä olla asiantuntijoita, mutta valitettavasti heissä ei ole lahjoitusmaitten tuntijoita, paitsi minkä verran ed. Arokallio niihin on kerinnyt perehtyä, lukuunottamatta tohtori Hainaria, joka on ainoa lahjoitusmaitten tuntija koko komiteassa. Vielä voivat ne henkilöt, jotka tähän komiteaan ovat asetetut, tulla nauttimaan kansan luottamusta. Kansassa yleensä liikkuu se mielipide, että tämä komitea on asetettu sitä tarkoitusta silmällä pitäen, että komitean työn tulos olisi niin mieluinen kuin mahdollista hallitukselle, jotta epäkohdat eivät tulisi paljastetuiksi. Jos kuka tahtoo

ottaa selvää tämän komitean kokoonpanosta, niin pikemmin siihen käsitykseen jää. Miksei hallitus voi lahjoitusmaan seuduilta määrätä asiantuntijoita tähän komiteaan? Sellaisia kyllä olisi löytynyt. Mitä tarvitsee Viipurin kaupungista niitä määrätä.

Tämän pitemmältä en tahdo jatkaa tällaista luetteloa, jota voisin lukea vaikka lauantai-iltaan asti. Tosiasiain perusteella mainitsen vaan, että hallitus on ollut suurimpana syyllisenä Karjalan kannaksen maiden siirtymiseen venäläisille. Ennenkuin Kivennavan pitäjässä annettiin perintökirjat, Kivennavan pitäjän muutamat kylät oli paloiteltu niin pieniksi huvilapalstoiksi, ettei hallitus tiennyt kelle antaa perintökirjat. Ei suinkaan ollut tietämätöntä senaatissa, enemmän kuin lääninhallituksessakaan, että tällä tavalla on menetelty, mutta sen johdosta ei hallitus ole ryhtynyt mihinkään toimenpiteisiin. Nyt vasta on saatu komitea, kun oikea aika on mennyt sivu.

Minä katson, että tämä on yksi tärkeimpiä kysymyksiä, mitä eduskunnalla on ratkaistavana. Pyydän ehdottaa, että se lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Ed. **Gebhard, Hannes:** Pyytäisin, että asia pantaisiin pöydälle huomiseksi, sillä tämä on mielestäni siksi tärkeä kysymys, että olisi tarpeellista saada aikaa voidakseen muodostaa itselleen tarkan käsityksen sekä hallituksen jäsenen vastauksesta että myöskin siitä, mitä välikyselyn tekijä täällä on esittänyt.

Ed. **Pajari:** Pyydän kannattaa ed. Gebhardin ehdotusta pöydällepanosta.

Puhemies: Kun kaksi edustajaa on pyytänyt asiaa pöydälle, on kysymys pöydällepanosta ensin otettava ratkaistavaksi. Pyydän siis, että seuraavat puhujat kohdistaisivat lausuntonsa ainoastaan tähän seikkaan. Sitten, kun on ratkaistu, pannaanko asia pöydälle huomiseksi vai jatketaanko keskustelua, voi tulla puheeksi asiallisen keskustelun jatkaminen.

Ed. **Martikainen:** Minä yhdyn pöydällepanoon.

Ed. **Vuolijoki, V.:** Aioin käyttää puheenvuoroa tässä kysymyksessä, mutta en näe pöydällepanoonkaan mitään estettä olevan.

Ed. **Kirves:** Kyllä minäkin yhdyn niihin, jotka anovat asiaa pöydälle.

Äänestysesitys ja **päätös:**

Ken tahtoo jatkaa kysymyksen asiallista käsittelyä, vastaa jaa; jos ei voittaa, on päätetty panna asia pöydälle huomispäivän iltaistuntoon.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten kysymys oli päätetty **panna pöydälle** huomispäivän iltaistuntoon.

Yhteiskoulujen ja muiden yksityisten alkeisoppilaitosten aseman parantamisesta.

Esitettiin pöydällä ollut anomusvaliokunnan mietintö n:o 8 an. ehd. (n:ot 25 ja 107) johdosta, jotka tarkoittavat yhteiskoulujen ja muiden yksityisten alkeisoppilaitosten aseman parantamista.

Keskustelu:

Ed. **Palmén:** Siihen nähden että on peräti tärkeä saada vakaantunut käsittelytapa niille kysymyksille, jotka koskevat kansan varoja, olen uskaltanut pyytää sananvuoroa lausuakseni uudelleen, mitä erään toisen asian johdosta jo on huomautettu.

Jos katselee tätä mietintöä, joka meille on jaettu, niin huomaa, että se tarkoittaa vakinaista valtionmenoa, joka arvatenkin vastaa puolen miljoonan maksua vuodessa. Tämä on itsessään tuntuva uhraus. On luonnollinen vaatimus, että sellainen asia tulee tarkan harkinnan alaiseksi. Minä sen johdosta tahdon heti sanoa, että tietenkin on mahdotonta ilman muuta mennä hyväksymään mietintö, sillä hyväksyminen tietysti tarkoittaa, että nämä uudet periaatteet tulisivat jo ensi vuonna noudatettaviksi. Minä hetkenä hyvänsä jaetaan tänään kamarille valtiovarainvaliokunnan viimeinen mietintö, jossa menot ovat lasketut vuodeksi 1908. Anomusvaliokunnan ehdotus, jos sitä kannatetaan, ei siis voi saada käytännöllistä merkitystä ennenkuin vuodeksi 1909, ja silloin on tietenkin parempi, että asia otetaan todellisen tarkastuksen alaiseksi ensi vuoden valtiopäivillä. Todelliseen tarkastukseen lasken minä senkin, että kysymyksen taloudellinen puoli tulee tarkemmin määritellyksi. Minä oletan, että tämä mietintö tarkoittaa, että jos se olisi tullut hyväksytyksi esimerkiksi viikko sitten tai vaikkapa kolme päivää sitten, niin hetimiten otettaisiin valtionmenosääntöön tarpeellinen summa, sillä tietenkin kaikki koulut rientäisivät saamaan suurennettua valtioapua. Siinä tapauksessa, että tämä kysymys nyt tulee anomusvaliokunnan mietinnön perusteilla käsiteltäväksi, voisi kamari suos-

tua periaatteellisesti, että 4,000 markkaa luokkaa kohti on annettava. On tosin saanut perusteluista nähdä, että ollaan laskettu, että meno nousee vissiin määrään, arviolta 450,000 markkaan, mutta vielä jäisi epätietoiseksi, kuinka suuri osa on otettava ensi vuoden valtiomenosääntöön. Minun mielestäni ovat kuitenkin finanssikysymykset sitä laatua, että periaatteellisen ehdotuksen ohessa tulee näkyviin kysymyksen numeroissa esiintyvä merkitys. Se valiokunta, joka tutkii asian, tehköön sen periaatteellisesti, niinkuin anomusvaliokunta on tehnyt, mutta myös selvittämällä, mitä senjohdottama päätös vaikuttaisi lähimmän vuoden menosääntöön. Erityiseen ponteen on silloin sovitettava se meno, joka valiokunnan kannasta seuraa. Tässä tapauksessa siis olisi voitu ehdottaa päätettäväksi. että 4,000 markkaa valtioapua annetaan luokkaa kohti, mutta lisäksi olisi pitänyt huomauttaa, että jos tämä sääntö tulee vahvistetuksi ensi vuoden alkupuolella, aiheutuu siitä meno saman vuoden aikana. Tietysti suuri määrä kouluja tulee heti hakemaan korotettua apua, ja jos siihen suostutaan, voisi päätöksestä aiheutua meno, joka vuodeksi 1908 ehkä nousee 225,000 markkaan. Siinä tapauksessa kamarin olisi ollut helpompi tämän erityisselvityksen perusteella tehdä päätöksensä. Se tietäisi mitä tuo uusi periaate tulisi vaikuttamaan lähimpään aikaan, edellyttäen, että yksityiskoulujen lukumäärä pysyy samana kuin se tähän asti on ollut, ja kamari tietäisi, miten paljon arviolta on otettava lukuun lähimmän vuoden menosääntöön.

Minä panen suurta painoa tähän jälkimäiseen puoleen asiaa. On tietysti kamarille suuri etu, jos se saa kuulla asiaa valmistaneen valiokunnan mielipiteen, mikä on lähimmän vuoden ajaksi tarpeellinen meno ja milloin se päätös pitäisi olla täydessä voimassa. Ei voi näet vaatia, että kaikki tämmöiset asiat olisivat käsiteltävät valtiovarainvaliokunnassa, sillä valtiovarainvaliokunnan tulisi siinä tapauksessa juurta jaksain käsitellä miltei kaikkia kysymyksiä, jotka koskevat rahamenoja. Me voimme sanoa että jos puhtaat lainssäädäntöasiat jätetään pois, niin epäilemättä puolet, ehkä suurempi osa muita kysymyksiä kohdistuu tavalla tai toisella valtion finanssihoitoon. On sula mahdottomuus valtiovarainvaliokunnalle ruveta tutkimaan kaikkia näitä erityiskysymyksiä. Olen ennen eräässä toisessa asiassa — se koski silloin houruinhoitoa — huomauttanut samasta asiasta. On luonnollista että siinäkin kuten jokaisessa muussa asiassa tiedetään muutoksen periaatteellinen merkitys, mutta on parasta saada samassa selvitys, mitä se likimpään vuoteen merkitsee, jos nimittäin anomuksentekijät ja asianomainen valiokunta tahtovat, että jo ensi vuonna otetaan tämä menoerä budgettiin. Kysymyksellä on aivan periaatteellinen merkitys. Nyt esillä olevan asian ratkaisu ei tällä hetkellä, edellyttäen että kamari tahtoo käsitellä kysymystä, tule muuta kuin

platooniseksi. Annetaan periaatteellinen tunnustus, että olisi hyvä runsaammin kannattaa yksityiskouluja. Mutta oikea käsittelytapa edellyttää, että raha-asioissa ei ainoastaan lausuta toivomuksia, vaan myöskin tullaan kysymyksen lopulliseen ratkaisuun niin, että se summa on lopullisesti määritelty, joka on suoritettava.

Minä uudistan että tämä käsittelytapa, joka nyt on otettava noudatettavaksi, on hyvin tärkeä eduskunnan koko työtavalle. Sillä meidän täytyy tunnustaa, että jos yleensä ajattelee, että kaikki kysymykset, jotka koskevat finanssihoitoa, ovat yhden ainoan valiokunnan käsiteltävänä, joten muut valiokunnat ainoastaan saisivat suunnilleen viitata kysymysten tärkeyteen ottamatta huomioon asian lähintä merkitystä, niin valtiovarainvaliokunnan tehtävä kasvaa liian suureksi. Sen työ on jo nytkin siksi suuri, ettei se siedä lisäystä. Mutta tahdon erikseen huomauttaa, että mitä enemmän me vaadimme että jokainen kansan edustaja tutustuu finanssihoitoon, tottuu käsittelemään, miten tärkeä tämä valtiovarainvaliokunnan usein vaikea työ on, sitä tärkeämpi on, että jokainen valiokunta tulee käsittelemään tällaisia kysymyksiä koko laajuudessaan. Valtiovarainvaliokunnan asiaksi jääpi silloin vain lausua miten nuo varat ovat hankittavat. Sillä tavoin kasvattaa kamari jäseniänsä ja valiokuntia siihen, että me kaikki yhä paremmin tutustumme valtiovarastomme tilaan. Siinä tapauksessa tulee jaettu vastuuvelvollisuus vallitsevaksi, mikä on varsin tärkeää, jos kerran pidetään silmällä sitä toivomusta, että kansan edustajat kaikki voivat arvostella näitä kysymyksiä, jotka yhdeltä puolen ovat kansan tärkeimpiä ja toiselta ovat vaikeimpia käsitellä.

Asiain näin ollen en voi muuta kuin ehdottaa, että tämä mietintö, kun se tulee näin myöhään, ei tällä kertaa voi aiheuttaa päätöstä 1908 vuoden menosääntöön, saa raueta. Päätös, jossa yleensä tunnustetaan kysymyksen periaatteellista puolta, olisi peräti vähäarvoinen. Ensi vuotena koulut eivät saisi penniäkään lisää, jos nyt hyväksytään mietintö, mutta jos se otetaan uudelleen esille ensi vuonna ja silloin myöskin määrätään kuinka paljon asianomainen valiokunta ehdottaa 1909 vuoden menosääntöön otettavaksi, niin kysymys tulee tarkastuksen esineeksi, joka on varmempi kuin mitä nykyään on mahdollista sekä samalla on kouluille tuottava.

Mitä nyt sanoin on jotakuinkin läheisessä yhteydessä sen päätöksen kanssa, joka tehtiin eilen, jolloin Raittiuden Ystäville pyydetty avustus näin myöskin jäi päättämättä. Samoin tässäkin olisi tehtävä. Kolme kuukautta ei ole pitkä aika ja sen jälkeen voi kysymyksen esittää uudestaan, ja jos silloin pidetään huolta siitä, että se ja se ynnä muut jotakin tuntuvaa rahamenoa aiheuttavat asiat joutuvat hyvissä ajoin käsiteltäväksi, jotteivät vasta valtiopäivien viime hetkellä ole siirrettävät valtion menosääntöön, niin sekin olisi suuri voitto meidän koko työlle. Nämä valtiopäivät

ja se tulinen kiire, joka oli viime viikolla, todistaa kyllä, että on syytä ajoissa ottaa huomioon, kuinka vastedes voitaisiin saada työtaakkaa paremmin jaetuksi. Ja minä luulen, että yksi keino siihen, vieläpä varsin tärkeä, olisi, että finanssikysymykset tulisivat jokainen erityisvaliokunnassaan niin valmiiksi pohdituiksi ja selvitetyiksi, että eduskunta voisi lähettää valmiit ponnet valtiovarainvaliokunnan tietoon. Valtiovarainvaliokunnan asia olisi sitten ehdottaa, mistä varat on hankittavat siihen tarkoitukseen, edellytettynä tietysti, ettei jätetä jotakin tarkoitusta riippuvaksi siitä, mitä varoja vielä tärkeimpien päätösten toteuttamiselta jääpi jälelle.

Ed. **Kairamo:** Puolestani minäkin arvelen, että näin myöhään kuin tämä asia nyt on tuotu esiin, sitä tuskin voidaan hyväksyä ainakaan siinä muodossa, missä mietintö nyt on. Pyytäisin kuitenkin saada lyhyesti kiinnittää eduskunnan huomiota pariin kohtaan, koska arvelen, että asian vastaisessa käsittelyssä siitä kenties saattaa olla jonkun verran hyötyä.

Aivan yleisesti tahtoisin ensimäiseksi sanoa, että mielestäni tässä mietinnössä puhutaan liian paljon oikeuksista ja liian vähän velvollisuuksista. Kun pyydetään enemmän kuin puoli miljoonaa markkaa tähän tarkoitukseen, niin on minusta oikeus vaatia varmempia takeita, kuin mitä nyt mietintö tarjoo, siitä, että nämä varat käytetään täysin tarkoitustaan vastaavalla tavalla. Tiedetään, että yksityiskouluissa vuosimaksut yleensä ovat koko lailla korkeat. Mietinnön perusteluissa on viittaus siihen, että vastaisuudessa, jos lisätty valtionavustus myönnetään, voitaisiin vaatia myös vapaapaikkoja varattomille oppilaille. Tosin työskentelevät yksityiskoulut tätä nykyä verrattain ahtaissa oloissa, mutta on tunnettua, että poikkeuksiakin löytyy, ilman että missään tapauksessa olisi säädetty mitään helpotuksia varattomia oppilaita varten. Mitenkä todellisuudessa on erikoistapauksissa menetelty, sitä minä en tietysti tunne. Valiokunnan viittaus vapaapaikkoihin on jäänyt ainoastaan perusteluihin, mutta minusta tuntuu kuin se olisi siksi tärkeä asia, että se ansaitsisi tulla huomioon otetuksi myöskin ponsissa. Sillä jollei nyt eduskunta mitään tässä suhteessa nimenomaan säädä, niin on pelättävä, että köyhät lapset saavat odottaa helpotuksia hyvin kauan, huolimatta siitä että valtion avustus kenties tuntuvasti kohotetaan.

Tämän nojalla jo pyytäisin ehdottaa, että mietintö palautettaisiin valiokuntaan, jotta se muodostaisi senlaatuisen ponnen kuin olen maininnut.

Tähän on minusta syytä senkin vuoksi, että kun eduskunta aikaisemmin käsitteli maanviljelyslyseon valtionavustusta, katsottiin tarpeelliseksi nimenomaan säätää valtioavustuksen ehdoksi että helpotuksia myönnettäisiin varattomille oppilaille. Mainittu

debatti maanviljelyslyseon perustamisesta tarjoo toisenkin vertauskohdan. Debatin kuluessa lausui anomusvaliokunnan arvoisa puheenjohtaja m. m. suunnilleen näin: On huomattava, että niitten monien puutteitten joukossa, joita tämä suunnitelma kärsii, on myöskin se, että ei ole missään mainittu siitä, minkälaisia kelpoisuusehtoja vaadittaisiin koulun johtajilta ja opettajilta. On tunnettu tosiasia, että tämä puutteellisuus, jos se on puutteellisuus, kohdistuu ei vaan tulevaan maanviljelyslyseoon, vaan yleensä kaikkiin yksityiskouluihin, siitä asti kun yksityiskoulut ylimalkaan ovat valtionavustusta nauttineet. On tosiasia, että esim. nuori ylioppilas voi hoitaa yksityiskoulussa semmoisia tehtäviä, joita varten valtionkoulussa vaaditaan melkoista suurempia pätevyysehtoja. Kansakoulunopettajatar voi niinikään olla suuren yksityiskoulun johtajattarena. Minä nyt en tahdo puolestani väittää, että tämä olisi mikään epäkohta, en tunne, onko tästä vapaudesta ollut mitään suurempaa haittaa. Minä käsitän ainakin, että koko joukon suurempi vapaus tässä suhteessa saattaa olla paikallaan yksityiskoulussa kuin mitä valtionkoulussa katsotaan tarpeelliseksi. Mutta minä käsitän myöskin, että aivan rajaton vapaus saattaa synnyttää huolta niissä, jotka ovat yksityiskoulujen hartaita ystäviä. Enkä suinkaan tahdo tässä suhteessa lähteä kiistelemään anomusvaliokunnan arvoisan puheenjohtajan kanssa. Kuitenkin rohkenen olla hänen kanssaan siinä suhteessa eri mieltä, että tämän kysymyksen selvittäminen ei kuulu maatalousvaliokuntaan, vaan sille valiokunnalle, jonka mietintö nyt on käsittelynalaisena, ja jonka puheenjohtajana ed. Hagman on toiminut. Ennenkuin niin suuria avustuksia myönnetään, olisi minusta paikallaan että tämäkin kysymys selvitettäisiin. On mahdollista, että kun selvitys saadaan, havaitaan, että nykyinen vapaus on tarkoituksenmukainen, ja me voimme silloin myöskin mielihyvällä sitä kannattaa. Mutta toistaiseksi on kysymys vaan sillä kannalla, jolla se jo on ollut vuosikymmeniä, eikä minusta ole ilman muuta selvä, että tämä kanta on mahdollisimman paras kanta.

Minä pyytäisin senvuoksi ehdottaa, että mietintö palautettaisiin anomusvaliokuntaan selvityksen saamista varten nyt mainituissa suhteissa.

Ed. **Gustafsson:** Den omständighet, som af statsutskottet ordförande nu för andra gången med mycket stor vidlyftighet berörts, synes icke hindra landtdagen att fatta beslut i den riktning allmänna petitionsutskottet nu föreslår. Det gäller icke, såsom i den fråga, som i går förhandlades, och hvari afslag delvis på denna grund af landtdagen beslöts, ett bestämdt understödsbelopp, som borde utan vidare upptagas i budgetsförslaget. Här gäller framför allt ett uttalande från landtdagens sida af den grundsats, att

samma understödsbelopp, som hittills af staten beviljats de privata läroverken, gosskolor och flickskolor, och sedermera äfven samskolors lägre klasser, skulle utsträckas också till de högre klasserna i samskolor och äfven — enligt min reservation — till jämförliga fortsättningsklasser vid fruntimmersskolorna, vidare att samundervisning skulle komma till användning i fullständiga statsläroverk och slutligen att åt lärare vid privatskolor skulle beviljas vissa med statsskollärarenas förmåner jämförliga ekonomiska rättigheter. Det är således mer en grundsats, som här uttalas, och det tillhör sedermera regeringen att se till, huru den i detalj kan genomföra dessa grundsatser. Regeringen har nu redan, isynnerhet på senare tider, beviljat ganska rikliga anslag åt privata läroverk och äfven mindre sådana åt samskolans högre klasser. Det skulle således nu gälla att taga steget fullt ut. Liksom det skulle tillhöra regeringen att i detta afseende utfärda detaljbestämningar, så gäller detta i all synnerhet det, som hr Kairamo här berörde, nämligen att bestämma, på hvilka villkor dessa understöd borde utgifvas. Det kan icke vara någon nödvändighet för landtdagen att i detalj bestämma dessa vilkor. En del beröres i utskottets betänkande och ett allmänt mindre nödigt sådant finnes också uti utskottets första kläm, nämligen, att skolan borde motsvara ett verkligt behof. Likaså kan det icke häller tillkomma landtdagen att i detalj bestämma, på hvilka vilkor lärarena vid privata skolor kunde få delvis samma förmåner som statsskollärare. Det är tillräckligt, som jag redan hade äran nämna, att principen uttalas. Jag tror således, att ett beslut i denna riktning skulle hafva en ganska stor betydelse för regeringens åtgörande i saken, och tänker mig att, om stora belopp faktiskt komma att af regeringen beviljas, landtdagen har tillfälle att behandla dessa frågor från finansiell synpunkt vid uppställandet af statsbudgeten. Jag tillåter mig således förorda upptagandet af frågan, och likaså att landtdagen skulle hålla sig till de allmänna grundsatser, som föreslagits i betänkandet och i första reservationens kläm, men icke ingå på dylika detaljer, som här specielt af hr Kairamo berördes.

Puhemies: Föreslog talaren nu antagande af sin reservation?

Ed. **Gustafsson:** Om jag skall göra särskildt yrkande, föreslår jag detsamma, som jag i min reservation föreslagit.

Ed. **Hagman:** Edellinen puhuja on jo kajonnut niihin syihin, joiden perusteella valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja tahtoi jättää tämän anomuksen käsittelyn alaiseksi, niin että minä en enää sano siitä asiasta mitään. Mutta koska ed. Kairamo osoitti erityisesti minulle anomusvaliokunnan puheenjohtajana sen kun-

nian, että hän mainitsi minut, niin minä pidän mieluisana velvollisuutenani siihen parilla sanalla vastata.

Voin kyllä tavallaan olla samaa mieltä niiden yksityiskohtien suhteen, joista ed. Kairamo puhui, nimittäin ensinnäkin sen asian suhteen, joka koski vapaapaikkoja. Olisi tietysti hyvin edullista, jos yksityiskoulut voitaisiin korotetulla valtionavulla saattaa siihen asemaan, että ne voisivat tarjota enemmän vapaapaikkoja oppilaillensa, kuin mitä ne tähän asti ovat voineet tarjota. Minä luulen puhuvani miltei kaikkien Suomen yksityiskoulujen opettajain ja johtajain puolesta, kun sanon, että suurena mielipahan ja surun aiheena yksityisissä kouluissa on ollut juuri se seikka, ettei ole voitu tarjota enemmän vapaapaikkoja oppilaille ja että on ollut täytymys määrätä lukukausimaksut niin suuriksi kuin ne nyt ovat. Kukapa paremmin kuin me opettajat olisi voinut tuntea, kuinka ikävätä, kuinka väärin ja kansalle epäedullista on, että rahan avulla huonopäisiä ja monasti myöskin haluttomia oppilaita kuljetetaan koulun lävitse ja viedään lopullisesti yliopiston kynnyksen yli, kun sitävastoin köyhien vanhempain lasten, jotka eivät voi suorittaa lukukausimaksuja, täytyy joko olla kokonaan kouluun pääsemättä tai keskeyttää koulunkäyntinsä keskiluokilla. Se on todella mielelle käyvää, kun kerran toisensa perästä täytyy olla todistajana ja nähdä, miten hyväpäisten, lahjakasten ja jaloluontoisten nuorukaisten ja nuorten neitosten täytyy keskeyttää koulunkäyntinsä sentähden, että heillä ei ole varaa suorittaa koulumaksuja eikä maksuja kortteereista j. n. e.

Mitä muuten tulee koulujen suhteeseen näihin vapaapaikkoihin, niin luulen voivani vakuuttaa, että yksityiskoulut ylipäänsä ovat koettaneet tässä suhteessa tehdä voitavansa ja ainakin siinä koulussa, missä minä työskentelen, on sangen paljon vapaaoppilaita ja hyvin suurelle prosentille on myönnetty alennuksia maksuissa yli niiden alennusten, jotka sisaruksille on myönnetty. Olen myöskin puolestani laskenut sen verran ennakkuudelta, että jos voitaisiin tulevaisuudessa myöntää semmoinen korotus, jota valiokunta ponnessaan pyytää ja joka nousisi 32,000 markkaan koulua kohti, niin minä todellakin uskon, että voitaisiin vapaapaikkoja suuremmassa määrässä valmistaa oppilaille kuin mitä nyt on voitu tehdä, ja voitaisiin myös, mitä lukukausimaksuihin tulee, enemmän alennuksia suoda vähävaraisille oppilaille.

Mutta tämä tietysti ei ole kuitenkaan ainoa meno, johon valiokunnan ehdottamaa korotettua valtioapua olisi käytettävä. Voin olla samaa mieltä ed. Kairamon kanssa siinäkin suhteessa, että olisi varsin suotavaa että yksityiset koulut voisivat palvelukseensa kiinnittää opettajia, joilla olisi täydellisempi hakukelpoisuus kuin mikä monella niistä nyt on. Mutta on otettava varteen juuri se seikka, että yksityiskouluilla on niin pienet tulot, että niillä ei ole varaa palkata monta semmoista opettajaa, jotka ovat täysin

hakukelpoisia. Me tiedämme, että semmoiset opettajat hakevat valtion kouluihin. Yksityiskoulut meidän maassamme ovat vuosikymmeniä saaneet olla siinä ikävässä asemassa, että ne ovat, niinkuin täällä sanottiin, ottaneet nuoren ylioppilaan palvelukseensa. Mutta ne ovat usein kyllä kasvattaneet häntä niin, että hänestä on tullut hyvä opettaja. Hän on sillä aikaa, kun hän on palvellut yksityiskoulussa, harjoittanut täällä Helsingissä lukujansa, suorittanut kandidaattitutkinnon ja auskulteerannul määräkuukaudet normaalilyseossa, ja kun hän täten on muodollsen hakukelpoisuuden vihdoin voittanut, silloin on hän jättänyt yksityisen koulun ja mennyt valtion palvelukseen, jossa hän on saanut paremman palkan ja monta muuta etua. Tämä on yksityisille kouluille tietysti ollut monta kertaa ja ylipäänsäkin hyvin epäedullista, vaikka toiselta puolen yksityiskoulun työntekijät ovat kyllä huomanneet sen, että yksityiskoulu on tässä suhteessa voinut tehdä opetusasialle ja kansalle palveluksen kasvattaessaan opettajia, jotka sitten hyvin ovat kelvanneet valtion kouluun.

Jos siis ehdotettu valtioavun korotus saataisiin ,niinkiun minä hartaasti toivon, niin sitä kuitenkaan ei voida yksinomaan käyttää oppilasmaksujen alentamiseen taikka vapaapaikkojen valmistamiseen, vaan täytyy välttämättömästi varata osa korotuksista opettajien palkkojen ylentämiseen ja tuon määräaikaisen palkankorotuksen mahdolliseksi tekemiseen.

Täällä ed. Kairamo muistutti keskustelua maanviljelyslyseosta. Oli tietysti aivan oikein se, minkä hän luki. Mitä maanviljelyslyseoon tulee, joka ei vielä ole edes syntynytkään, niin minusta ei kuitenkaan siihen syyllä voi verrata nyt toimessaolevia yksityiskouluja, joilla monella jo on takanaan vanhat traditsioonit ja kokemus, sillä maanviljelyslyseosta emme vielä tiedä minkälaiseksi se tulee. Kun puheenalaiset yksityiset koulut maassamme ovat pyytäneet valtioapua, niin ne ovat aina hakemuksiinsa liittäneet tarvittavat selvitykset koulun toiminnasta yleensä, opettajista j. n. e. Hallitus on joka kerta ollut tilaisuudessa harkitsemaan ja arvostelemaan, onko koululle annettava valtioapua, onko sen toiminta semmoinen, että sille voidaan antaa valtioapua, vai ei. Mitä maanviljelyslyseoon tulee, niin sellainen arvosteluhan on aivan mahdoton, koska tuota koulua ei vielä ole olemassa muuta kuin paperilla.

Mitä muuten tulee ehdotettuun anomukseen, niin en minäkään usko, että on niin aivan suuri vahinko, joskaan ei asia nyt tulisi päätetyksi. Minä uskallan lausua tämän sentähden, että minä tiedän viime vuosien kokemuksesta, että maamme hallitus omasta alotteestaan on ruvennut korottamaan yksityiskoulujen valtioapua. Tämänvuotinen menosääntö jo osoittaa, että hyvin monelle yksityiskoululle on valtionapua korotettu, vieläpä sangen tuntuvasti, niin että on kouluja, joilla on valtioapua aina 27,000 markkaan

asti. Ja sen mukaan, mitä olen yksityistä tietä kuullut näinä viime päivinä, niin lienee korkeimmassa paikassa suostuttu myös niihin korotuksiin, joita useat koulut pyysivät viime keväänä ja joiden hakemusta koulutoimen ylihallitus ja senaatti puolsivat. Nämä asiat minusta osoittavat, että me lähimmässä tulevaisuudessa hallinnollistakin tietä saamme korotusta yksityiskouluille. Mutta siitä huolimatta mielestäni kyllä olisi hyvä, että ensi istuntokaudella tämä asia otettaisiin uudestaan esille ja silloin valmistettaisiin siinä parempi selonteko.

Vielä sananen. Täällä on puhuttu siitä, että asia on tullut niin myöhään esille. Se on kyllä totta, mutta muistettakoon, että valiokunnasta tämä mietintö tuli jo viikko sitten, vai oliko se jo ennemminkin, joten se on ollut pöydällä kauan aikaa. Ja sillehän valiokunta ei ole voinut mitään, niin valitettava kuin asia onkin. Jos tämä mietintö kuitenkin nyt otetaan käsittelyn alaiseksi, niin siinä tapauksessa pyydän saada suosittaa sen ponnet hyväksyttäviksi.

Ed. **Pesonen**: Valiokunnan mietinnön 4 sivulla on seuraava lausunto: »Siihen nähden että maalla toimivien yksityisoppilaitosten valtioavun saanti on tammikuun 10 p:nä 1907 annetun armollisen asetuksen ja Keisarillisen Senaatin siihen nojautuvan kirjeen kautta tehty erityisesti vaikeaksi siten, että niiltä vaaditaan sellaisten ehtojen täyttämistä, jotka kaupungissa toimivien yksityiskoulujen suhteen eivät ole tulleet kysymykseen, on Valiokunnan enemmistön mielestä syytä lausua, ettei se puolestaan ole huomannut mainittujen erikoismääräysten antamiseen olevan aihetta.» Tämä valiokunnan enemmistön lausunto, jossa en ole ollut mukana, osottaa aivan oikeaksi sen ed. Kairamon väitteen, että valiokunnan enemmistö on ollut taipuvaisempi puolustamaan etuja yksityiskouluille kuin asettamaan niille vaatimuksia. Sillä siinä kirkollisasiain toimituskunnan kirjelmässä, johonka valiokunnan enemmistö ei ole huomannut mitään aihetta olevan, asetetaan juuri sellaisia vaatimuksia. Valiokunnan enemmistö on arvellut, että maaseudulla oleville yksityiskouluille ei ole asetettava mitään erityisiä ehtoja kuin kaupungissa oleville yksityiskouluille. Tämä valiokunnan enemmistön käsitys on kuitenkin erehdyttävä, koska olosuhteet maalla ovat siihen määrään toisenlaiset kuin kaupungeissa, että on luonnollista että hallitus asettaa erityisiä ehtoja niille kouluille, jotka maaseudulle syntyvät. Kun valiokunnan enemmistön lausunnosta saa sen käsityksen, että kirkollisasiain toimituskunnan kirjelmä on pahansuopa maaseudun yksityiskouluille ja sisältää vallan kohtuuttomia ehtoja, niin pyydän lukea puheenaolevat ehdot. Ne ovat seuraavat: »että kysymyksessä olevia apurahoja voidaan myöntää vasta sittekun oppilaitos on ollut vähintään

kaksi vuotta toiminnassa; että oppilasluku sellaisessa koulussa, valtioavun lakkauttamisen uhalla, ei saa olla alle 50 kahdella alimmalla luokalla yhteensä, eikä keskimäärin alle 10 kolmella ylimmällä luokalla; että kansakouluopetuksen siinä kunnassa, jossa kysymyksessä oleva oppilaitos ylläpidetään, tulee olla järjestettynä tyydyttävällä tavalla; että oppilaitoksen tulee asutus- ja asuntoloihin sekä etäisyyteen nähden toisista samanlaisista oppilaitoksista täyttää todellista sivistystarvetta paikkakunnalla; että kouluhuoneuston, asemaan ja tilavuuteen sekä muihin seikkoihin nähden, lääkärin antaman todistuksen mukaan tulee vastata terveydenhoidon vaatimuksia; että luotettava selvitys, joka samalla sisältää tulo- ja menoarvion, on valtioapua haettaessa annettava niistä taloudellisista takeista, jotka oppilaitoksen voimassapysymiseen nähden ovat olleet olemassa vähintäin 5 vuoden aikana siitä kun apuraha on sille myönnetty; että oppilaitoksen opettajain tulee olla virkakelpoiset; sekä että kysymyksessä olevan valtioavun hakemuksissa tulee olla ilmoitus lukukausimaksujen määrästä sekä vapaapaikkojen luvusta kuin myöskin muista seikoista, joilla voi olla merkitystä asiaa harkittaesa.»

Veisi liian pitkälle, jos ryhtyisin yksityiskohdittain tarkastamaan, kuinka peräti oikeutetut ne ehdot ovat, jotka kirkollisasiain toimituskunta tässä kirjelmässä asettaa maaseudun yksityiskouluille. Tahdon vain viitata siihen, kuinka tärkeää on vaatia, että opettajina on virkakelpoisia henkilöitä, joilla ei luonnollisesti tarkoiteta henkilöitä, jotka ovat pätevät, kompetentit hakemaan vastaavaa valtiovirkaa, vaan henkilöitä, jotka ovat kykeneviä opettajatoimeen. Tämmöinen vaatimus on aivan paikallaan. Varsin onnettomasti on käynyt valiokunnan enemmistölle siinä, että se ei ole nähnyt mitään aihetta siihenkään tämän kiertokirjeen määräykseen, että kysymyksessä olevan valtioavun hakemuksissa tulee olla ilmoitus lukukausimaksujen määrästä sekä vapaapaikkojen luvusta. Tämä on, sanon, onnetonta valiokunnan enemmistön puolelta, kun se itse kuitenkin seuraavalla sivulla, 5 sivulla, lausuu näin: »Valiokunnan mielestä olisi hallituksen kannatusta myöntäessään asetettava lukukausimaksuihin ja vapaaoppilaspaikkoihin nähden määrättyjä ehtoja, jotka takaisivat, että yksityisten oppilaitosten käyttäminen tulisi mitä laajimmille kansan kerroksille, varattomillekin mahdolliseksi.» Se ei ole nähnyt aihetta kirkollisasiain toimituskunnan kirjelmän määräykseen vapaaoppilaspaikoista, vaikka se itse on nähnyt olevan syytä asettaa juuri samanlaisen määräyksen. En ollenkaan epäile sitä, että valiokunnan enemmistöllä on hyvää harrastusta saada yksityiskouluihin vapaaoppilaspaikkoja, niinkuin mietinnöstäkin näkyy, mutta samalla sillä on ollut hyvä halu moittia kirkollisasiain toimituskunnan kirjelmää, vaikk'ei siihen ole ollut mitään aihetta.

Ed. **Viljakainen:** Jos olisi kysymys tämän asian jouduttamisesta ensi vuoden tulo- ja menoarvioon, niin täytyisihän myöntää, että asia olisi myöhäistä. Mutta eihän tässä ole kysymys siitä, joutuuko tämä valtioapu tänä lukuvuonna tai edes ensi lukuvuonnakaan oppilaitosten hyväksi; kysymys on siitä, saavatko yksityiset oppilaitokset valtioapua ja koska ne saavat. Jos noudatettaisiin sitä menettelyä, jota valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja on esittänyt, niin oltaisiin ensi keväänä aivan samassa asemassa kuin nytkin. Silloinkin olisi liika myöhäistä saada sitä seuraavan vuoden tulo- ja menoarvioon. Ei olisi anomusvaliokunnan mietintö valmis, ennenkuin viime tilaisuudessa, ei ehdittäisi ottaa sitä valtiovarainvaliokunnan mietintöön ja niin lykättäisiin asia vielä pitemmälle. Myönnetään kyllä, että valtiovarain laskelmat ovat juonikkaat ja suuritöiset, mutta myönnettävä on sekin, että monessa paikassa meidän maassamme tehdään laskelmia, jotka ovat vielä juonikkaammat tehtävät, nimittäin laskelmia yksityiskoulujen vuosimenoista ja tuloista. Niissä on nimittäin aina se vika, että tulot eivät riitä menoille ja ettei korkeillakaan lukukausimaksuilla saada, mitä tarve vaatisi, vaan että pitää koulun huoltajain erityisenä huolena vielä olla se, millä tuo puuttuva erä täytetään ja mitä keinoja sen täyttämiseen on käytettävä. Ja jos tältä kannalta asiaa katsotaan, niin nyt juuri on sovelias aika päätöksen tekemiseen. Jos tänä koossaoloaikana saadaan päätetyksi, että yksityiskoulut ovat määrätyllä summalla avustettavat vuosittain, niin voi hallitus, jos eduskunnan päätös saa vahvistuksen, ottaa ensi vuoden tulo- ja menoarvioehdotukseensa nämä erät, ja silloin eduskunta kyllä saa tietää, mitenkä paljon varoja tarvitaan, ja raha-asiainvaliokunnan työ ei suinkaan sen kautta tule vaikeammaksi eikä myöhästymään. Sitä vastoin, niinkuin jo olen huomauttanut, myöhästyisi se, jos se jäisi päättämättä. Mutta koulujen johtokunnat tietäisivät, jos se olisi jo valtion tulo- ja menoarvioesityksessä, ensi keväänä, että ne vuoden 1909 alussa voisivat päästä nauttimaan korkeampaa valtioapua ja voisivat siis jo ensi keväänä nauttia jotakin helpotusta tulo- ja menoarvionsa tekemisessä. Ja sentähden olisi, vaikka aika onkin täpärällä, hyvinkin tärkeätä, että asia nyt päätettäisiin.

Täällä on arveltu, että asia on liian vähän vähän valmisteltu ja että se ei vielä ole kypsynyt päätökseen. Kyllä asiaa on valmistettu jo ennenkin ja tulokset ovat olleet jotenkin samat, sillä hyvin seikkaperäisesti käsitteli yleinen anomusvaliokunta jo vuonna 1905 tätä asiaa ja, niinkuin sanottu, tulokset olivat johonkin määrin samat.

Täällä on huomautettu siitä, ettei valiokunnan mietinnössä ole riittävää selontekoa siitä, missä tilassa nämä koulut ovat, paljoko niitä on ja ovatko kaikki edes valtioavun tarpeessa ja vielä,

antavatko ne oppilaille vapaasijoja. Meillä tässä maassa on hallitus, joka valvoo, että koulut ovat kunnossa ja tarkastajat, jotka katsovat, että koulut vastaavat tarkoitustaan. On jotenkin yhdentekevää, onko tuo eri kouluissa toimiva opettaja korkeasti oppinut vai muuten taitava opettaja, pääasia on se, että se saa oppilaat oppimaan, niin että ne läpäisevät kurssit ja saavuttavat sen tietomäärän, joka koululta vaaditaan. Ja hallituksen asia koulun avaamista myöntäessään on katsoa, että koululla on ne edellytykset, jotka menestykselliseen toimintaan vaaditaan ja ettei sellaisia kouluja päästetä syntymään, joissa ei näitä ehtoja täytetä. Nämä ovat asioita, jotka eivät kuulu eduskunnan päätäntö- eikä huolehtimisalaan, vaan ne ovat hallituksen tehtäviä.

Mitä oppilasmaksuihin tulee, niin siinäkin ovat ainakin kaupunkien yhteiskoulut, korkeista lukukausimaksuista huolimatta, paremmassa asemassa kuin valtion oppilaitokset. Valtion oppilaitoksissa on kerta kaikkiaan määrätty prosentti vapaaoppilaspaikkoja, niin että vaikka olisi kuinka etevä oppilas tarjolla, se ei pääse vapaaoppilaaksi, jos tuo prosenttimäärä on täytetty. Niin ei ole yksityiskouluissa. Siellä kiinnitetään huomiota siihen, että ei etevää oppilasta varattomuuden tähden hylätä, vaikkapa tuo prosentti jollakulla määrällä tulisikin suuremmaksi kuin miksi se on aijottu. Yksityiskouluissa voidaan sitäpaitsi toiselle luokalle, jos tarve vaatii, ottaa enemmän vapaaoppilaita ja toiselle jättää vähemmän, joka järjestelmä tuskin käynee valtion kouluissa päinsä.

Tunnettu asia on myöskin, että tämä 4,000 markkaa luokkaa kohden ei ole edes puolet siitä, mitä maamme täydelliset oppilaitokset maksavat, ja että valtiolle sillä laillakin säästyy suuria summia. Olen kotoisin kaupungista, jossa näihin asti on ollut valtiolla yksi oppilaitos omanaan ja jossa on ollut kolme yliopistoon viepää oppilaitosta yksityisten kannatettavana ja niistä yksi vielä rinnakkaisosastoilla varustettu. Siellä saa pitää hyvinkin suurta tointa, mitenkä nuo koulut viedään eteenpäin ja saadaan pysytetyiksi semmoisessa kunnossa, että ne vastaisivat tarkoitustaan. Kokemuksesta tiedetään, että yksityiskoulut voivat paremmin järjestää ja myöntää oppilailleen helpotuksia opinnoissaan kuin valtion kouluissa, ja tulokset kuitenkin ylioppilastutkinnoissa useimmissa tapauksissa tuskin lienevät huonommat kuin parhaimmissa valtion lyseoissa. Tuntuu sentähden jotenkin joutavalta vastustaa tämän asian lopullista päättämistä, kun sen pitkistäminen ei suurtakaan valaistusta asialle tuottaisi. Minä siis kannatan valiokunnan mietintöä ja sitä, että asia nyt ratkaistaan.

Ed. **Vuorimaa:** Minä uskallan olla toista mieltä kuin ed. Palmén, mitä tämän asian rahalliseen puoleen tulee. Jos eduskunnalla on joku tärkeä ja kallis asia, jota se tahtoo läpi ajettavaksi,

niin sillä on oikeus siitä päättää kysymättä ensin valtiovarainvaliokunnalta lupaa, vaikka tämä olisi kuinkakin mahtava. Ajatellaan esimerkiksi, että valtiovarainvaliokunta, kun siltä kysyttäisiin tästä asiasta, antaisi siitä epäävän päätöksen, sanoisi, ettei ole valtiovaroja sitä varten. Siinäkin tapauksessa on eduskunnalla oikeus päättää, että asia toimeenpannaan, ja ilmoittaa hallitukselle, että hallitus tulkoon seuraaville valtiopäiville esityksellä, miten ja mistä varat ovat saatavat. Minusta tuntuu sentähden ed. Palménin väite siltä, kuin tahdottaisiin tätä asiata todellakin, niinkuin viimeinen puhuja lausui, »jarruttaa».

Kuitenkin on tällä asialla erinomaisen suuri merkitys. Sillä on suurempi kansallinen merkitys, kuin mitä ensi silmäyksestä voisi päättää. Mietinnön hyväksymisellä perustetaan nim. uusi periaate kouluoloihimme. Sen kautta saadaan korkeampi kouluopetus siirtymään maalle, ja tämän siirtymisen kautta tehdään mahdolliseksi, että nekin kansankerrokset, joitten nyt on ihan mahdoton tai erittäin vaikea saada korkeampaa sivistystä, voivat tulla siitä osallisiksi. Valiokunnassa on tässä kysymyksessä ollut vastakkain kaksi jyrkkää mielipidettä. Toinen periaate, joka on julkituotu, tahtoo korkeamman sivistyksen ja kouluopetuksen säilyttämistä niille luokille, joilla nyt on sivistyksen etuoikeus maassa, se tahtoo sanoa pääasiallisesti varalliselle kansanluokalle, koska vastaisessa tapauksessa muka syntyisi liian suuri oppinut proletariaatti ja myös liian suuri kilpailu virkamiesalalla. Toinen mielipide on katsonut kilpailua terveelliseksi ja niin monien syitten puoltavan siirtämistä maaseudulle, että tämä siirto olisi mitä pikimmin toimeenpantava.

Tällaisella siirrolla olisi ensiksikin suuri taloudellinen merkitys. Koulut maaseudulla tulevat paljon huokeammiksi kuin kaupungissa ja ne, jotka korkeampaa sivistystä tahtovat, voivat paljon vähemmällä varallisuudella hankkia tämän itsellensä maalla kuin kaupungeissa ja sentähden ne velkaantuvatkin paljon vähemmän, kuin jos niitten täytyy kalleissa kaupungeissa kouluttaa itseään. Me tiedämme, kuinka meidän virkamiesluokkamme on velkaantunut tullessaan virkaan ja kuinka sentähdenkin nykyisen järjestelmän mukaan on välttämätöntä, että sillä on kovin suuret palkat. Tämä on epäkohta, joka riippuu siitä, että itse sivistyksen saaminen tulee niin suhteettomasti kalliiksi. Maaseudulla sitävastoin oppilas voipi asua kodissaan, voipi asua tuttavissaan, häneltä ei kulu paljoa mitään hyyryihin ja ruokaa hän saa omasta kodistaan. Tämä nyt taloudelliselta puolelta.

Mutta tällä siirrolla on myös toinen merkitys, nim. siveellinen. Me tiedämme, että maaseutuelämä suojelee paljoa paremmin nuorukaisia siveellisessä suhteessa kuin kaupunkilaisten usein räikeä elämä. Siellä ne eivät ole sen viettelyksen ja sen houkutuksen alaisina ollessaan enemmän kodin ja tuttavien piirissä kuin tulles-

saan vieraaseen kaupunkiin ja jäädessään itse hoitamaan itseänsä vuosikausiksi melkein ilman minkäänlaista johtoa.

Kolmanneksi on sillä suuri kansallinen merkitys. Se merkitys on siinä, että maaseudulla koulussa kävijät ovat koko ajan sen kansanaineksen yhteydessä, josta ne ovat lähteneet. Sitävastoin he kaupungissa kouluaikana, juuri sinä aikana, jolloin ihminen ottaa enimmän vaikutuksia itseensä, tulevat saamaan vaikutuksia, jotka vieroittavat heitä tavallaan siitä juuresta, josta he ovat lähteneet.

Sitten sillä on vielä yksi merkitys, jota myöskään ei ole vähäksi katsottava, ja se on se, että sen kautta, että korkeammasta sivistyksestäkin tulevat osaa saamaan suuremmat kansankerrokset kuin tähän asti, vältetään suuressa määrässä sitä, että meidän virkamiesuralle tulee heikkoja elementtejä, se tahtoo sanoa pölkkypäitä, joita nyt väkisin ajetaan kouluuralle ja koulun läpi ja sitten vuosipalvelusansion mukaan kohoavat viroissaan. Sen kautta tulee enemmän virkeätä, enemmän toimellista, enemmän työkykyistä väkeä. Ei tätäkään ole katsottava pieneksi asiaksi.

Kaikista näistä syistä tällä asialla on sangen suuri merkitys ja se on asia, jota ei voi pitemmäksi lykätä. Sentähden minä puolestani katsoisin tarpeelliseksi ja välttämättömäksi, että eduskunta päättäisi nyt hyväksyä kannatuksen juuri semmoisena, kuin valiokunta on sen ehdottanut, nim. 4,000 markkaa luokkaa kohden. Sillä jos edustaja Rosenqvistin vastalause hyväksyttäisiin, joka ehdottaa myönnettäväksi valtioapua, kuitenkaan ei 4,000 markkaa enempää, niin se tahtoisi sanoa, että hallitus saisi esim. maalaisyhteiskoulujen korkeimmille luokille antaa ainoastaan 2,500 markkaa, kun se ehkä kaupunkilaisyksityiskouluille antaa 4,000 markkaa. Tämä tulisi suureksi haitaksi maalaiskouluille, sillä maalaiskouluilla on tukala rahallinen asema sen kautta, että maalla ei löydy niin paljon yksityisiä varallisia, jotka voisivat varoistaan koulua kannattaa, kuin kaupungissa. Nyt onkin osoittautunut, että maalaiskoulujen täytyy sentähden palkata opettajavoimia, jotka eivät ole täysin kompetentteja opetusta antamaan. Sitäpaitsi löytyy siellä paljon enemmän köyhiä oppilaita, jotka eivät kykene vuosimaksuansa suorittamaan, kuin kaupungeissa. Kaikista näistä syistä on välttämätöntä, että maalaiskoulut saavat yhtä suuren valtioavun kaikille luokille, myös ylemmille, kuin kaupunkilaiskoulut.

Ed. Kairamon väitteeseen, että jos mietintö semmoisenaan hyväksyttäisiin, varattomat oppilaat saisivat odottaa vapaapaikkoja ehkä kauankin, pyydän vain huomauttaa, ettei asia ole niin. Mietinnön 5 sivun loppupuolella selvästi lausutaan, että hallituksen, myöntäissään valtionapua, pitää ottaa huomioon, että se määrää riittävän määrän vapaapaikkoja annettaviksi oppilaille. Sitäpaitsihan kuuluu koulun omaan etuun antaa niin paljon kuin mah-

dollista vapaaopetusta, sillä sehän on kannatusyhdistys, joka juuri toimii maakoulun ja maakansan kehittämiseksi ja nostamiseksi korkeampaan sivistykseen.

Mitä siihen tulee, että on maalaisyhteiskouluissa opettajia, jotka eivät ole kompetentteja, niin, kuten jo sanoin, se on kyllä totta, mutta se korjaantuu sillä, että maalaiskoulut saavat kylläksi valtioapua, niin että ne voivat ensiksikin antaa opettajilleen palkkoja, jotka vastaavat kutakuinkin kaupunkilaiskoulujen palkkoja, ja toiseksi kun ne saavat sen edun, kun siirtyvät yksityiskouluista valtion kouluihin, niin silloin varmaankin he myöskin valmistuvat sillä tavalla, että he niin pian kuin mahdollista saavat lukea itsellensä virkavuosia.

Mitä vihdoin tulee ed. Pesosen lauselmiin ja polemiikkiin valiokunnan enemmistöä vastaan ja siihen hallituksen kirjelmään, jonka hän täällä suvaitsi lukea, niin kyllä asia on semmoinen, mikä myöskin selviää luetuista kirjelmistä, että hallitus on pannut semmoisia ehtoja yksityiskouluille, jommoisia ei ole millään muilla kouluilla. Se on ed. Pesosen yksityinen mielipide ja hän tulkitsee hallituksen kirjelmää, niinkuin hän tahtoo, mutta se tulkitseminen on aivan päin mäntyä.

Muuten pyydän vielä huomauttaa, että on maan budgetille suuri hyöty siitä, että niin paljon kuin mahdollista ruvetaan edistämään yksityisiä yhteiskouluja, sillä ne tulevat enemmän kuin puolta huokeammiksi kuin valtion koulut. Me tiedämme, että valtion koulut maksavat noin 90,000 markkaa vuodessa samalla oppilasmäärällä, jolla yksityiskoulut maksavat ainoastaan 32,000, jos hyväksytään mietintö. Siitä selviää, kuinka edullista on, että eduskunta alkaa tarmolla ajaa sitä koulupolitiikkaa, että yksityiskouluja koetetaan edesauttaa niin paljon kuin mahdollista, jolloin saadaan vähentää ehkä joku osa valtion kouluista.

Ed. **Pärssinen:** Tämäniltainen keskustelu osoittaa, mitenkä tästä kysymyksestä, jos se siirretään toistaiseksi, vieläkin voi viritä samallainen pitkä keskustelu. Minun nähdäkseni ei ole mitään hyötyä asian lykkäämisestä valiokuntaan ja sen vuoksi minä kannatan sen ratkaisemista tänä iltana. Yhteiskoulun merkityksestä ei myöskään ole tarpeellista tässä puhua. Olisi vain noloa, että kansan eduskunta, jossa sukupuolet ovat tasaarvoisina, tarpeettomasti jarruttaisi tätä asiaa, ja sen vuoksi on minun mielestäni luovuttava sen siirtämisestä vastaiseen. Mitä tulee valtioapuun, jota on suunniteltu, on se minusta pieni, varsinkin kun eräät yksityiskoulut maaseudulla toimivat hyvin huonoissa taloudellisissa oloissa. Ehdotan senvuoksi, että valtioapu 4,000 markkaa nostettaisiin 5,000:een. Silloin on minusta kuitenkin paikallaan lisätä ponteen määräys vapaaoppilaspaikoista. Sellainen

ajatus on kyllä perustelujen 5 sivulla, mutta tulee asia selvemmäksi, jos ensimäisen ponnen loppu kuuluisi: »ehdolla, että koulussa pidetään varattomia oppilaita varten määrätty vähin prosenttiluku vapaapaikkoja». Minä siis lämpimästi kannatan, että asia nyt ratkaistaan valiokuntaan lykkäämättä, ja yhdyn mietintöön tekemilläni muutoksilla.

Ed. **Tulikoura:** Tämän kamarin jäsenille on tietysti sanomattakin selvillä se epäjohdonmukaisuus, mikä on kouluoloissamme, nim. että oppikoulumme ovat olleet sijoitetut kaupunkeihin ja erittäinkin suurempiin kaupunkeihin. Tästä on ollut seurauksena, että ainoastaan kaupunkilaiset ja varakkaimmat maalla ovat voineet hankkia lapsilleen tilaisuuden päästä oppikouluihin. Täten on moni terävä kyky Suomen saloilla, kansan pohjakerroksissa, jäänyt käyttämättä isänmaan palvelukseen, mikä olisi ollut kylläkin tarpeellista ja myöskin mahdollista, jos tällaista kykyä olisi voitu ajoissa hioa ja valmistaa. Ja toiselta puolen, kuten ed. Hagman jo täällä viittasi, kaupunkilaisten sekä varakkaimpien maalaisten lapset rahalla ajetaan läpi jokaisen luokan, ylioppilaaksi asti, eikä tästä suinkaan kartu tietoa eikä taitoa eikä virkakunta semmoisissa oloissa parane. Jotta näitä epäkohtia saataisiin korjatuiksi, on yksityisten alotteesta alettu perustaa yksityisiä ja yhteiskouluja joko maaseudulle tai pikkukaupunkeihin. Nämät tietysti tähän saakka ovat kärsineet kannatuksen puutetta, josta johtunee sekin, mistä ed. Kairamo yhteiskoulujen nykyistä asemaa moitti, ettei se muka ole kaikin puolin tarkoitustaan vastaava.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Tulikoura:** Koska tähän on syynä kannatuksen puute, niin olisi edullisempaa, että ne saisivat enemmän kannatusta.

Mitä sitten siihen asiaan tulee, että valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja ed. Palmén epäili tämän olevan liian myöhäistä ja että ensi helmikuussa kokoontuva eduskunta voisi paremmin sen tehdä, niin minun mielestäni tämä on kyllin sopiva aika. Ensi helmikuussa voi taaskin olla liian myöhäistä saada kannatus määrätyksi 1909 vuotta varten, sillä ehkä asia taaskin viipyisi valiokunnassa viimeiseen päivään. Syystä tai toisesta ei valiokunta silloinkaan ehtisi, mutta nyt se kuitenkin ehti sopivaan aikaan. Tämän johdosta siis kannatan valiokunnan mietintöä.

Ed. **Virkkunen:** Minä olen samaa mieltä kuin ed. Palmén, että tämä kysymys suurena rahaeränä ei enää tällä istuntokaudella voi tulla hyväksytyksi. Kun kuitenkin asiasta on sukeutunut periaatteellinen keskustelu, niin pyydän saada sitä muutamalla sanalla kosketella.

Minä luulen, että ne ehdotukset, joita anomusvaliokunta mietinnössään on tuonut esille, tullaan mielihyvällä ottamaan vastaan niissä meidän kansamme laajoissa piireissä, jotka käsittävät korkeamman kouluopetuksen merkityksen ja ovat varsinkin yksityiskouluja lähellä. Onhan yksityiskoululaitos meidän maassamme etenkin viime vuosina niin kehittynyt, että se nuoriso, joka tätä nykyä nauttii opetusta kuntien tai yksityisten omistamissa korkeammissa oppilaitoksissa, jo lukumäärältään lähentelee kymmentätuhatta ja jonkun verran nousee yli valtionkouluissa opiskelevan nuorison. Tämä seikka jo yksistään osottaa, kuinka tärkeä yksityiskoulu meidän maamme sivistyseduille on.

Täällä on huomautettu, että tätä koululaitoksemme osaa haittaavat suuret puutteellisuudet. Minäkin tiedän, että puutteellisuuksia on paljon tällä alalla olemassa. Ne säädökset esim., jotka määräävät opettajain aseman ja opetuksen valvonnan näissä oppilaitoksissa, ovat peräisin 1850-luvulta, jolloin yksityiskoululaitosta sen nykyisessä merkityksessä meidän maassamme ei vielä edes ollut olemassa. Sanomattakin on selvä, että ne ovat aivan vanhentuneet ja nykyoloihin kerrassaan soveltumattomat. Opettajain pätevyysehdoista ei ole tähän päivään saakka annettu minkäänlaisia säädöksiä ensinkään. Kun olot ovat tällä kannalla, niin ei ole kumma, että yksityiskoulujen toiminnasta ja niissä annetun opetuksen tuloksista on ollut ja yhä on sellaistakin käsitystä, mikä ei ole näille oppilaitoksille edullinen. Minä luulen kuitenkin, että tasapuolinen arvostelu on huomaava, että tässä käsityksessä on paljo liioitteluakin. Sillä tosiasia, jota ei kukaan kouluoloihin perehtynyt voine kieltää, on se, että opetuksen tuloksia ei määrää yksin opettajan muodolliset pätevyysehdot, vaan ne riippuvat paljon enemmän hänen luontaisista opettajalahjoistaan ja siitä hartaudesta, millä hän on toimeensa antautunut. Sen kokemuksen nojalla, minkä minä olen yksityiskouluista saanut, on käsitykseni se, että nämä oppilaitokset puutteellisista säädöksistä ja aivan niukasta valtion kannatuksesta huolimatta kuitenkin, harvoja poikkeuksia lukuunottamatta, ovat yleensä tyydyttävällä menestyksellä tehtävänsä suorittaneet.

Valiokunta ei ole enemmän kuin anomuksentekijätkään ottanut harkitakseen mainitsemiani lainsäädännöstä aiheutuvia epäkohtia eikä se ole siten tehtäväkseen käsittänyt yksityiskoulukysymyksen uudelleen järjestämistä koko laajuudessaan. Sen sijaan se ehdottaa valtioavun korottamista ja opettajain taloudellisen aseman parantamista. Se onkin välttämätön edellytys, jos mieli näille oppilaitoksille voida asettaa korkeita vaatimuksia ja saada niihin kiinnitetyksi tehtäväänsä täysin pystyviä opettajavoimia. Nykyisten säädösten mukaan ei täysiluokkaisen yliopistoon johtavan yksityis-

koulun valtioapu ole 20,000 markkaa suurempi, vaikka sitä viime aikoina erityisissä tapauksissa on lisätty joillakin tuhansilla markoilla. Että tämä summa, joka oikeastaan onkin laskettu vaan 5-luokkaista oppilaitosta varten, täysiluokkaiselle koululle on aivan riittämätön, käy selville jo siitä, että valtion täydellisesti ylläpitämien oppilaitosten vuosirahasääntö, rakennuksia lukuunottamatta, nousee noin nelikertaiseen summaan. Se, minkä kustannukset menevät yli valtioavun, täytyy yksityisen koulun hankkia osaksi kuntien, osaksi kannatusyhdistysten suorittamilla lisämaksuilla ja korotetuilla oppilasten lukukausimaksuilla, mutta useimmissa tapauksissa se hankitaan niukentamalla opettajain palkkaetuja ja supistamalla muutenkin koulun välttämättömiä menoja. Tämä koituu lopulta väkisinkin itse oppilaitoksen vahingoksi, joskaan siitä aiheutuvat haitat eivät aina heti ole huomattavissa. Täällä on jo huomautettu, että kykenevämmät opettajat siirtyvät mikäli mahdollista paremmille paloille, tavallisesti valtion oppilaitoksiin, ja alituiset opettajavaihdokset ovat jo itsessään sellainen seikka, joka haitallisesti vaikuttaa opetustyön tuloksiin. Koulun kustannusten sälyttäminen suuremmassa määrässä kannatusyhdistysten niskoille on sekin aivan kohtuutonta. Tämä rasitus tulee nimittäin ensi sijassa kohtaamaan syrjäisten paikkakuntien vähävaraisia asukkaita . Tällaiset paikkakunnat ovat nimittäin jätetyt yksinomaan yksityiskoulun varaan, kun valtio sitä vastoin isompien kaupunkien väestölle täydellisesti kustantaa ainakin yhden, mutta tavallisesti useampiakin eri oppilaitoksia.

Tältäkin kannalta on kaiken kohtuuden mukaista, että valtio kannattaa yksityiskouluja sellaisella avustuksella, että se riittää niiden välttämättömiin menoihin. On mainittu, että hallituksella, myöntäessään yksityiskouluille korkeamman kannatuksen, täytyy olla myös oikeus määrätä kelpoisuusehdot niiden opettajille ja muutenkin asettaa nämä oppilaitokset yksityiskohtaisempien säädösten alaiseksi kuin tähän asti on ollut laita. Käsittääkseni ei mikään estä hallitusta panemasta valtioavun ehdoksi mitä määräyksiä se katsoo asian vaativan. Ja osaksi on hallitus jo siihen ryhtynytkin. Mutta oudoksumista ja paheksumistakin on herättänyt se, että uusi järjestelmä on kohdistettu yksinomaan maaseutukouluihin, ja ne tässä suhteessa asetettu toiseen asemaan kuin kaupungeissa sijaitsevat. Tällaiseen oppilaitosten jaoitukseen ei käsittääkseni ole minkäänlaista oikeutettua syytä, sillä hyvässä maaseutukylässä koulu viihtyy yhtä hyvin, joissakin suhteissa paremminkin kuin kaupungeissa. Sen vuoksi olen samaa mieltä kuin valiokuntakin siinä, että maaseutuoppilaitokset olisivat vapautettavat siitä epäedullisesta erikoisasemasta, johon ne valtioavun saamiseen nähden viimeisten säännösten kautta ovat asetetut,

ja ne uudet määräykset, joihin katsotaan olevan syytä, olisivat ulotettavat kaikkiin yksityiskouluihin ilman erotusta.

Ensimäisessä ponnessaan valiokunta ehdottaa valtioavun korottamista yksityiskouluille 4,000 mk:aan luokkaa kohti, joka yliopistoon johtavalle oppilaitokselle tietäisi 32,000 mk. Tähänastisen kokemuksen nojalla voitaneekin tätä summaa pitää riittävänä, joten minä en voi yhtyä siihen ehdotukseen, joka täällä on tehty, että valtioavun korkeimmaksi määräksi pantaisiin 5,000 mk. luokkaa kohti. Hyvin harkittuna en voi pitää sitä, että valiokunnan ehdottamat 4,000 mk. olisivat myönnettävät ilman poikkeusta jokaiselle oppilaitokselle, jonka katsotaan vastaavan todellista tarvetta ja joka muuten täyttää säädetyt ehdot. Jokaista koulua pitävät tietysti sen omistajat todellista sivistystarvetta vastaavana, mutta kaikki koulut eivät sittenkään samassa määrässä tätä ehtoa täytä. Onhan meillä vielä useillakin paikkakunnilla kouluja, joiden opetuskieli on toinen kuin koulua ympäröivän väestön ja jotka nimenomaan ovat aijotut etusijassa harvalukuisista säätyläisperheistä lähteneen nuorison sivistystarvetta tyydyttämään. Ei ole kohtuudenmukaista, että valtio tällaisille kouluille antaa saman aineellisen kannatuksen kuin niille oppilaitoksille, joiden tarjooma opetus ei ole rajoitettu mihinkään erityiseen kansanryhmään. Omasta puolestani olen sitä mieltä, että ensinmainitsemani oppilaitokset eivät olisi oikeutetut yleisistä varoista saamaan kannatusta ollenkaan. Eri paikkakuntien koulut saattavat paitse sitä tarvita erilaista kannatusta, yhteiskoulut ehkä suurempaa kannatusta kuin tyttökoulut, sellainen oppilaitos, jolla on suurempia lahjoituksia hallussaan, tulee toimeen pienemmällä valtionavulla kuin se koulu, joka on tällaista etua vailla. Kaikkeen tähän nähden luulisin oikeammaksi, että eduskunta anomuksessaan ehdottaisi valtionavustuksen korkeimman määrän, joten yksityisissä tapauksissa jäisi jotain tilaa harkinnalle.

Mitä toiseen ponteen tulee, jossa ehdotetaan, että yhteisopetus otettaisiin laajemmalti käytäntöön valtionkouluissakin, niin se on mielestäni aivan oikeaan osattu. Yhteisopetus on meillä jo kiirastulen kestänyt, eikä valtiollakaan enää ole minkäänlaista todellista syytä rajoittaa sitä ainoastaan oppikoulun alemmille asteille. Onhan valtio jo sen läpi koulun periaatteessa tunnustanutkin osittain myöntämällä valtion kannatusta yhteiskoulujen ylemmillekin luokille. En kuitenkaan katso, että valtion tätä aatetta toteuttaakseen tarvitsee ottaa haltuunsa joku nykyisistä yhteiskouluistamme, niinkuin valiokunta mietinnössään ehdottaa. Valtio ylläpitää jo tätä nykyä joillakin paikkakunnilla lyseoita, joissa on jotenkin vähän oppilaita ja joiden rinnalla samalla paikkakunnalla on oppilaita tulvillaan olevia yhteiskouluja. Mikään ei ole luonnollisempaa kuin että tällaisten lyseoitten ovet avataan myöskin tyttöoppilaille

kaksi vuotta toiminnassa; että oppilasluku sellaisessa koulussa, valtioavun lakkauttamisen uhalla, ei saa olla alle 50 kahdella alimmalla luokalla yhteensä, eikä keskimäärin alle 10 kolmella ylimmällä luokalla; että kansakouluopetuksen siinä kunnassa, jossa kysymyksessä oleva oppilaitos ylläpidetään, tulee olla järjestettynä tyydyttävällä tavalla; että oppilaitoksen tulee asutus- ja asuntooloihin sekä etäisyyteen nähden toisista samanlaisista oppilaitoksista täyttää todellista sivistystarvetta paikkakunnalla; että kouluhuoneuston, asemaan ja tilavuuteen sekä muihin seikkoihin nähden, lääkärin antaman todistuksen mukaan tulee vastata terveydenhoidon vaatimuksia; että luotettava selvitys, joka samalla sisältää tulo- ja menoarvion, on valtioapua haettaessa annettava niistä taloudellisista takeista, jotka oppilaitoksen voimassapysymiseen nähden ovat olleet olemassa vähintäin 5 vuoden aikana siitä kun apuraha on sille myönnetty; että oppilaitoksen opettajain tulee olla virkakelpoiset; sekä että kysymyksessä olevan valtioavun hakemuksissa tulee olla ilmoitus lukukausimaksujen määrästä sekä vapaapaikkojen luvusta kuin myöskin muista seikoista, joilla voi olla merkitystä asiaa harkittaesa.»

Veisi liian pitkälle, jos ryhtyisin yksityiskohdittain tarkastamaan, kuinka peräti oikeutetut ne ehdot ovat, jotka kirkollisasiain toimituskunta tässä kirjelmässä asettaa maaseudun yksityiskouluille. Tahdon vain viitata siihen, kuinka tärkeää on vaatia, että opettajina on virkakelpoisia henkilöitä, joilla ei luonnollisesti tarkoiteta henkilöitä, jotka ovat pätevät, kompetentit hakemaan vastaavaa valtiovirkaa, vaan henkilöitä, jotka ovat kykeneviä opettajatoimeen. Tämmöinen vaatimus on aivan paikallaan. Varsin onnettomasti on käynyt valiokunnan enemmistölle siinä, että se ei ole nähnyt mitään aihetta siihenkään tämän kiertokirjeen määräykseen, että kysymyksessä olevan valtioavun hakemuksissa tulee olla ilmoitus lukukausimaksujen määrästä sekä vapaapaikkojen luvusta. Tämä on, sanon, onnetonta valiokunnan enemmistön puolelta, kun se itse kuitenkin seuraavalla sivulla, 5 sivulla, lausuu näin: »Valiokunnan mielestä olisi hallituksen kannatusta myöntäessään asetettava lukukausimaksuihin ja vapaaoppilaspaikkoihin nähden määrättyjä ehtoja, jotka takaisivat, että yksityisten oppilaitosten käyttäminen tulisi mitä laajimmille kansan kerroksille, varattomillekin mahdolliseksi.» Se ei ole nähnyt aihetta kirkollisasiain toimituskunnan kirjelmän määräykseen vapaaoppilaspaikoista, vaikka se itse on nähnyt olevan syytä asettaa juuri samanlaisen määräyksen. En ollenkaan epäile sitä, että valiokunnan enemmistöllä on hyvää harrastusta saada yksityiskouluihin vapaaoppilaspaikkoja, niinkuin mietinnöstäkin näkyy, mutta samalla sillä on ollut hyvä halu moittia kirkollisasiain toimituskunnan kirjelmää, vaikk'ei siihen ole ollut mitään aihetta.

Ed. **Viljakainen:** Jos olisi kysymys tämän asian jouduttamisesta ensi vuoden tulo- ja menoarvioon, niin täytyisihän myöntää, että asia olisi myöhäistä. Mutta eihän tässä ole kysymys siitä, joutuuko tämä valtioapu tänä lukuvuonna tai edes ensi lukuvuonnakaan oppilaitosten hyväksi; kysymys on siitä, saavatko yksityiset oppilaitokset valtioapua ja koska ne saavat. Jos noudatettaisiin sitä menettelyä, jota valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja on esittänyt, niin oltaisiin ensi keväänä aivan samassa asemassa kuin nytkin. Silloinkin olisi liika myöhäistä saada sitä seuraavan vuoden tulo- ja menoarvioon. Ei olisi anomusvaliokunnan mietintö valmis, ennenkuin viime tilaisuudessa, ei ehdittäisi ottaa sitä valtiovarainvaliokunnan mietintöön ja niin lykättäisiin asia vielä pitemmälle. Myönnetään kyllä, että valtiovarain laskelmat ovat juonikkaat ja suuritöiset, mutta myönnettävä on sekin, että monessa paikassa meidän maassamme tehdään laskelmia, jotka ovat vielä juonikkaammat tehtävät, nimittäin laskelmia yksityiskoulujen vuosimenoista ja tuloista. Niissä on nimittäin aina se vika, että tulot eivät riitä menoille ja ettei korkeillakaan lukukausimaksuilla saada, mitä tarve vaatisi, vaan että pitää koulun huoltajain erityisenä huolena vielä olla se, millä tuo puuttuva erä täytetään ja mitä keinoja sen täyttämiseen on käytettävä. Ja jos tältä kannalta asiaa katsotaan, niin nyt juuri on sovelias aika päätöksen tekemiseen. Jos tänä koossaoloaikana saadaan päätetyksi, että yksityiskoulut ovat määrätyllä summalla avustettavat vuosittain, niin voi hallitus, jos eduskunnan päätös saa vahvistuksen, ottaa ensi vuoden tulo- ja menoarvioehdotukseensa nämä erät, ja silloin eduskunta kyllä saa tietää, mitenkä paljon varoja tarvitaan, ja raha-asiainvaliokunnan työ ei suinkaan sen kautta tule vaikeammaksi eikä myöhästymään. Sitä vastoin, niinkuin jo olen huomauttanut, myöhästyisi se, jos se jäisi päättämättä. Mutta koulujen johtokunnat tietäisivät, jos se olisi jo valtion tulo- ja menoarvioesityksessä, ensi keväänä, että ne vuoden 1909 alussa voisivat päästä nauttimaan korkeampaa valtioapua ja voisivat siis jo ensi keväänä nauttia jotakin helpotusta tulo- ja menoarvionsa tekemisessä. Ja sentähden olisi, vaikka aika onkin täpärällä, hyvinkin tärkeätä, että asia nyt päätettäisiin.

Täällä on arveltu, että asia on liian vähän vähän valmisteltu ja että se ei vielä ole kypsynyt päätökseen. Kyllä asiaa on valmistettu jo ennenkin ja tulokset ovat olleet jotenkin samat, sillä hyvin seikkaperäisesti käsitteli yleinen anomusvaliokunta jo vuonna 1905 tätä asiaa ja, niinkuin sanottu, tulokset olivat johonkin määrin samat.

Täällä on huomautettu siitä, ettei valiokunnan mietinnössä ole riittävää selontekoa siitä, missä tilassa nämä koulut ovat, paljoko niitä on ja ovatko kaikki edes valtioavun tarpeessa ja vielä,

antavatko ne oppilaille vapaasijoja. Meillä tässä maassa on hallitus, joka valvoo, että koulut ovat kunnossa ja tarkastajat, jotka katsovat, että koulut vastaavat tarkoitustaan. On jotenkin yhdentekevää, onko tuo eri kouluissa toimiva opettaja korkeasti oppinut vai muuten taitava opettaja, pääasia on se, että se saa oppilaat oppimaan, niin että ne läpäisevät kurssit ja saavuttavat sen tietomäärän, joka koululta vaaditaan. Ja hallituksen asia koulun avaamista myöntäessään on katsoa, että koululla on ne edellytykset, jotka menestykselliseen toimintaan vaaditaan ja ettei sellaisia kouluja päästetä syntymään, joissa ei näitä ehtoja täytetä. Nämä ovat asioita, jotka eivät kuulu eduskunnan päätäntö- eikä huolehtimisalaan, vaan ne ovat hallituksen tehtäviä.

Mitä oppilasmaksuihin tulee, niin siinäkin ovat ainakin kaupunkien yhteiskoulut, korkeista lukukausimaksuista huolimatta, paremmassa asemassa kuin valtion oppilaitokset. Valtion oppilaitoksissa on kerta kaikkiaan määrätty prosentti vapaaoppilaspaikkoja, niin että vaikka olisi kuinka etevä oppilas tarjolla, se ei pääse vapaaoppilaaksi, jos tuo prosenttimäärä on täytetty. Niin ei ole yksityiskouluissa. Siellä kiinnitetään huomiota siihen, että ei etevää oppilasta varattomuuden tähden hylätä, vaikkapa tuo prosentti jollakulla määrällä tulisikin suuremmaksi kuin miksi se on aijottu. Yksityiskouluissa voidaan sitäpaitsi toiselle luokalle, jos tarve vaatii, ottaa enemmän vapaaoppilaita ja toiselle jättää vähemmän, joka järjestelmä tuskin käynee valtion kouluissa päinsä.

Tunnettu asia on myöskin, että tämä 4,000 markkaa luokkaa kohden ei ole edes puolet siitä, mitä maamme täydelliset oppilaitokset maksavat, ja että valtiolle sillä laillakin säästyy suuria summia. Olen kotoisin kaupungista, jossa näihin asti on ollut valtiolla yksi oppilaitos omanaan ja jossa on ollut kolme yliopistoon viepää oppilaitosta yksityisten kannatettavana ja niistä yksi vielä rinnakkaisosastoilla varustettu. Siellä saa pitää hyvinkin suurta tointa, mitenkä nuo koulut viedään eteenpäin ja saadaan pysytetyiksi semmoisessa kunnossa, että ne vastaisivat tarkoitustaan. Kokemuksesta tiedetään, että yksityiskoulut voivat paremmin järjestää ja myöntää oppilailleen helpotuksia opinnoissaan kuin valtion kouluissa, ja tulokset kuitenkin ylioppilastutkinnoissa useimmissa tapauksissa tuskin lienevät huonommat kuin parhaimmissa valtion lyseoissa. Tuntuu sentähden jotenkin joutavalta vastustaa tämän asian lopullista päättämistä, kun sen pitkistäminen ei suurtakaan valaistusta asialle tuottaisi. Minä siis kannatan valiokunnan mietintöä ja sitä, että asia nyt ratkaistaan.

Ed. **Vuorimaa:** Minä uskallan olla toista mieltä kuin ed. Palmén, mitä tämän asian rahalliseen puoleen tulee. Jos eduskunnalla on joku tärkeä ja kallis asia, jota se tahtoo läpi ajettavaksi,

niin sillä on oikeus siitä päättää kysymättä ensin valtiovarainvaliokunnalta lupaa, vaikka tämä olisi kuinkakin mahtava. Ajatellaan esimerkiksi, että valtiovarainvaliokunta, kun siltä kysyttäisiin tästä asiasta, antaisi siitä epäävän päätöksen, sanoisi, ettei ole valtiovaroja sitä varten. Siinäkin tapauksessa on eduskunnalla oikeus päättää, että asia toimeenpannaan, ja ilmoittaa hallitukselle, että hallitus tulkoon seuraaville valtiopäiville esityksellä, miten ja mistä varat ovat saatavat. Minusta tuntuu sentähden ed. Palménin väite siltä, kuin tahdottaisiin tätä asiata todellakin, niinkuin viimeinen puhuja lausui, »jarruttaa».

Kuitenkin on tällä asialla erinomaisen suuri merkitys. Sillä on suurempi kansallinen merkitys, kuin mitä ensi silmäyksestä voisi päättää. Mietinnön hyväksymisellä perustetaan nim. uusi periaate kouluoloihimme. Sen kautta saadaan korkeampi kouluopetus siirtymään maalle, ja tämän siirtymisen kautta tehdään mahdolliseksi, että nekin kansankerrokset, joitten nyt on ihan mahdoton tai erittäin vaikea saada korkeampaa sivistystä, voivat tulla siitä osallisiksi. Valiokunnassa on tässä kysymyksessä ollut vastakkain kaksi jyrkkää mielipidettä. Toinen periaate, joka on julkituotu, tahtoo korkeamman sivistyksen ja kouluopetuksen säilyttämistä niille luokille, joilla nyt on sivistyksen etuoikeus maassa, se tahtoo sanoa pääasiallisesti varalliselle kansanluokalle, koska vastaisessa tapauksessa muka syntyisi liian suuri oppinut proletariaatti ja myös liian suuri kilpailu virkamiesalalla. Toinen mielipide on katsonut kilpailua terveelliseksi ja niin monien syitten puoltavan siirtämistä maaseudulle, että tämä siirto olisi mitä pikimmin toimeenpantava.

Tällaisella siirrolla olisi ensiksikin suuri taloudellinen merkitys. Koulut maaseudulla tulevat paljon huokeammiksi kuin kaupungissa ja ne, jotka korkeampaa sivistystä tahtovat, voivat paljon vähemmällä varallisuudella hankkia tämän itsellensä maalla kuin kaupungeissa ja sentähden ne velkaantuvatkin paljon vähemmän, kuin jos niitten täytyy kalleissa kaupungeissa kouluttaa itseään. Me tiedämme, kuinka meidän virkamiesluokkamme on velkaantunut tullessaan virkaan ja kuinka sentähdenkin nykyisen järjestelmän mukaan on välttämätöntä, että sillä on kovin suuret palkat. Tämä on epäkohta, joka riippuu siitä, että itse sivistyksen saaminen tulee niin suhteettomasti kalliiksi. Maaseudulla sitävastoin oppilas voipi asua kodissaan, voipi asua tuttavissaan, häneltä ei kulu paljoa mitään hyyryihin ja ruokaa hän saa omasta kodistaan. Tämä nyt taloudelliselta puolelta.

Mutta tällä siirrolla on myös toinen merkitys, nim. siveellinen. Me tiedämme, että maaseutuelämä suojelee paljoa paremmin nuorukaisia siveellisessä suhteessa kuin kaupunkilaisten usein räikeä elämä. Siellä ne eivät ole sen viettelyksen ja sen houkutuksen alaisina ollessaan enemmän kodin ja tuttavien piirissä kuin tulles-

saan vieraaseen kaupunkiin ja jäädessään itse hoitamaan itseänsä vuosikausiksi melkein ilman minkäänlaista johtoa.

Kolmanneksi on sillä suuri kansallinen merkitys. Se merkitys on siinä, että maaseudulla koulussa kävijät ovat koko ajan sen kansanaineksen yhteydessä, josta ne ovat lähteneet. Sitävastoin he kaupungissa kouluaikana, juuri sinä aikana, jolloin ihminen ottaa enimmän vaikutuksia itseensä, tulevat saamaan vaikutuksia, jotka vieroittavat heitä tavallaan siitä juuresta, josta he ovat lähteneet.

Sitten sillä on vielä yksi merkitys, jota myöskään ei ole vähäksi katsottava, ja se on se, että sen kautta, että korkeammasta sivistyksestäkin tulevat osaa saamaan suuremmat kansankerrokset kuin tähän asti, vältetään suuressa määrässä sitä, että meidän virkamiesuralle tulee heikkoja elementtejä, se tahtoo sanoa pölkkypäitä, joita nyt väkisin ajetaan kouluuralle ja koulun läpi ja sitten vuosipalvelusansion mukaan kohoavat viroissaan. Sen kautta tulee enemmän virkeätä, enemmän toimellista, enemmän työkykyistä väkeä. Ei tätäkään ole katsottava pieneksi asiaksi.

Kaikista näistä syistä tällä asialla on sangen suuri merkitys ja se on asia, jota ei voi pitemmäksi lykätä. Sentähden minä puolestani katsoisin tarpeelliseksi ja välttämättömäksi, että eduskunta päättäisi nyt hyväksyä kannatuksen juuri semmoisena, kuin valiokunta on sen ehdottanut, nim. 4,000 markkaa luokkaa kohden. Sillä jos edustaja Rosenqvistin vastalause hyväksyttäisiin, joka ehdottaa myönnettäväksi valtioapua, kuitenkaan ei 4,000 markkaa enempää, niin se tahtoisi sanoa, että hallitus saisi esim. maalaisyhteiskoulujen korkeimmille luokille antaa ainoastaan 2,500 markkaa, kun se ehkä kaupunkilaisyksityiskouluille antaa 4,000 markkaa. Tämä tulisi suureksi haitaksi maalaiskouluille, sillä maalaiskouluilla on tukala rahallinen asema sen kautta, että maalla ei löydy niin paljon yksityisiä varallisia, jotka voisivat varoistaan koulua kannattaa, kuin kaupungissa. Nyt onkin osoittautunut, että maalaiskoulujen täytyy sentähden palkata opettajavoimia, jotka eivät ole täysin kompetentteja opetusta antamaan. Sitäpaitsi löytyy siellä paljon enemmän köyhiä oppilaita, jotka eivät kykene vuosimaksuansa suorittamaan, kuin kaupungeissa. Kaikista näistä syistä on välttämätöntä, että maalaiskoulut saavat yhtä suuren valtioavun kaikille luokille, myös ylemmille, kuin kaupunkilaiskoulut.

Ed. Kairamon väitteeseen, että jos mietintö semmoisenaan hyväksyttäisiin, varattomat oppilaat saisivat odottaa vapaapaikkoja ehkä kauankin, pyydän vain huomauttaa, ettei asia ole niin. Mietinnön 5 sivun loppupuolella selvästi lausutaan, että hallituksen, myöntäissään valtionapua, pitää ottaa huomioon, että se määrää riittävän määrän vapaapaikkoja annettaviksi oppilaille. Sitäpaitsihan kuuluu koulun omaan etuun antaa niin paljon kuin mah-

dollista vapaaopetusta, sillä sehän on kannatusyhdistys, joka juuri toimii maakoulun ja maakansan kehittämiseksi ja nostamiseksi korkeampaan sivistykseen.

Mitä siihen tulee, että on maalaisyhteiskouluissa opettajia, jotka eivät ole kompetentteja, niin, kuten jo sanoin, se on kyllä totta, mutta se korjaantuu sillä, että maalaiskoulut saavat kylläksi valtioapua, niin että ne voivat ensiksikin antaa opettajilleen palkkoja, jotka vastaavat kutakuinkin kaupunkilaiskoulujen palkkoja, ja toiseksi kun ne saavat sen edun, kun siirtyvät yksityiskouluista valtion kouluihin, niin silloin varmaankin he myöskin valmistuvat sillä tavalla, että he niin pian kuin mahdollista saavat lukea itsellensä virkavuosia.

Mitä vihdoin tulee ed. Pesosen lauselmiin ja polemiikkiin valiokunnan enemmistöä vastaan ja siihen hallituksen kirjelmään, jonka hän täällä suvaitsi lukea, niin kyllä asia on semmoinen, mikä myöskin selviää luetuista kirjelmistä, että hallitus on pannut semmoisia ehtoja yksityiskouluille, jommoisia ei ole millään muilla kouluilla. Se on ed. Pesosen yksityinen mielipide ja hän tulkitsee hallituksen kirjelmää, niinkuin hän tahtoo, mutta se tulkitseminen on aivan päin mäntyä.

Muuten pyydän vielä huomauttaa, että on maan budgetille suuri hyöty siitä, että niin paljon kuin mahdollista ruvetaan edistämään yksityisiä yhteiskouluja, sillä ne tulevat enemmän kuin puolta huokeammiksi kuin valtion koulut. Me tiedämme, että valtion koulut maksavat noin 90,000 markkaa vuodessa samalla oppilasmäärällä, jolla yksityiskoulut maksavat ainoastaan 32,000, jos hyväksytään mietintö. Siitä selviää, kuinka edullista on, että eduskunta alkaa tarmolla ajaa sitä koulupolitiikkaa, että yksityiskouluja koetetaan edesauttaa niin paljon kuin mahdollista, jolloin saadaan vähentää ehkä joku osa valtion kouluista.

Ed. **Pärssinen:** Tämäniltainen keskustelu osoittaa, mitenkä tästä kysymyksestä, jos se siirretään toistaiseksi, vieläkin voi viritä samallainen pitkä keskustelu. Minun nähdäkseni ei ole mitään hyötyä asian lykkäämisestä valiokuntaan ja sen vuoksi minä kannatan sen ratkaisemista tänä iltana. Yhteiskoulun merkityksestä ei myöskään ole tarpeellista tässä puhua. Olisi vain noloa, että kansan eduskunta, jossa sukupuolet ovat tasaarvoisina, tarpeettomasti jarruttaisi tätä asiaa, ja sen vuoksi on minun mielestäni luovuttava sen siirtämisestä vastaiseen. Mitä tulee valtioapuun, jota on suunniteltu, on se minusta pieni, varsinkin kun eräät yksityiskoulut maaseudulla toimivat hyvin huonoissa taloudellisissa oloissa. Ehdotan senvuoksi, että valtioapu 4,000 markkaa nostettaisiin 5,000:een. Silloin on minusta kuitenkin paikallaan lisätä ponteen määräys vapaaoppilaspaikoista. Sellainen

ajatus on kyllä perustelujen 5 sivulla, mutta tulee asia selvemmäksi. jos ensimäisen ponnen loppu kuuluisi: »ehdolla, että koulussa pidetään varattomia oppilaita varten määrätty vähin prosenttiluku vapaapaikkoja». Minä siis lämpimästi kannatan, että asia nyt ratkaistaan valiokuntaan lykkäämättä, ja yhdyn mietintöön tekemilläni muutoksilla.

Ed. **Tulikoura:** Tämän kamarin jäsenille on tietysti sanomattakin selvillä se epäjohdonmukaisuus, mikä on kouluoloissamme, nim. että oppikoulumme ovat olleet sijoitetut kaupunkeihin ja erittäinkin suurempiin kaupunkeihin. Tästä on ollut seurauksena, että ainoastaan kaupunkilaiset ja varakkaimmat maalla ovat voineet hankkia lapsilleen tilaisuuden päästä oppikouluihin. Täten on moni terävä kyky Suomen saloilla, kansan pohjakerroksissa, jäänyt käyttämättä isänmaan palvelukseen, mikä olisi ollut kylläkin tarpeellista ja myöskin mahdollista, jos tällaista kykyä olisi voitu ajoissa hioa ja valmistaa. Ja toiselta puolen, kuten ed. Hagman jo täällä viittasi, kaupunkilaisten sekä varakkaimpien maalaisten lapset rahalla ajetaan läpi jokaisen luokan, ylioppilaaksi asti, eikä tästä suinkaan kartu tietoa eikä taitoa eikä virkakunta semmoisissa oloissa parane. Jotta näitä epäkohtia saataisiin korjatuiksi, on yksityisten alotteesta alettu perustaa yksityisiä ja yhteiskouluja joko maaseudulle tai pikkukaupunkeihin. Nämät tietysti tähän saakka ovat kärsineet kannatuksen puutetta, josta johtunee sekin, mistä ed. Kairamo yhteiskoulujen nykyistä asemaa moitti, ettei se muka ole kaikin puolin tarkoitustaan vastaava.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Tulikoura:** Koska tähän on syynä kannatuksen puute, niin olisi edullisempaa, että ne saisivat enemmän kannatusta.

Mitä sitten siihen asiaan tulee, että valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja ed. Palmén epäili tämän olevan liian myöhäistä ja että ensi helmikuussa kokoontuva eduskunta voisi paremmin sen tehdä, niin minun mielestäni tämä on kyllin sopiva aika. Ensi helmikuussa voi taaskin olla liian myöhäistä saada kannatus määrätyksi 1909 vuotta varten, sillä ehkä asia taaskin viipyisi valiokunnassa viimeiseen päivään. Syystä tai toisesta ei valiokunta silloinkaan ehtisi, mutta nyt se kuitenkin ehti sopivaan aikaan. Tämän johdosta siis kannatan valiokunnan mietintöä.

Ed. **Virkkunen:** Minä olen samaa mieltä kuin ed. Palmén, että tämä kysymys suurena rahaeränä ei enää tällä istuntokaudella voi tulla hyväksytyksi. Kun kuitenkin asiasta on sukeutunut periaatteellinen keskustelu, niin pyydän saada sitä muutamalla sanalla kosketella.

Minä luulen, että ne ehdotukset, joita anomusvaliokunta mietinnössään on tuonut esille, tullaan mielihyvällä ottamaan vastaan niissä meidän kansamme laajoissa piireissä, jotka käsittävät korkeamman kouluopetuksen merkityksen ja ovat varsinkin yksityiskouluja lähellä. Onhan yksityiskoululaitos meidän maassamme etenkin viime vuosina niin kehittynyt, että se nuoriso, joka tätä nykyä nauttii opetusta kuntien tai yksityisten omistamissa korkeammissa oppilaitoksissa, jo lukumäärältään lähentelee kymmentätuhatta ja jonkun verran nousee yli valtionkouluissa opiskelevan nuorison. Tämä seikka jo yksistään osottaa, kuinka tärkeä yksityiskoulu meidän maamme sivistyseduille on.

Täällä on huomautettu, että tätä koululaitoksemme osaa haittaavat suuret puutteellisuudet. Minäkin tiedän, että puutteellisuuksia on paljon tällä alalla olemassa. Ne säädökset esim., jotka määräävät opettajain aseman ja opetuksen valvonnan näissä oppilaitoksissa, ovat peräisin 1850-luvulta, jolloin yksityiskoululaitosta sen nykyisessä merkityksessä meidän maassamme ei vielä edes ollut olemassa. Sanomattakin on selvä, että ne ovat aivan vanhentuneet ja nykyoloihin kerrassaan soveltumattomat. Opettajain pätevyysehdoista ei ole tähän päivään saakka annettu minkäänlaisia säädöksiä ensinkään. Kun olot ovat tällä kannalla, niin ei ole kumma, että yksityiskoulujen toiminnasta ja niissä annetun opetuksen tuloksista on ollut ja yhä on sellaistakin käsitystä, mikä ei ole näille oppilaitoksille edullinen. Minä luulen kuitenkin, että tasapuolinen arvostelu on huomaava, että tässä käsityksessä on paljo liioitteluakin. Sillä tosiasia, jota ei kukaan kouluoloihin perehtynyt voine kieltää, on se, että opetuksen tuloksia ei määrää yksin opettajan muodolliset pätevyysehdot, vaan ne riippuvat paljon enemmän hänen luontaisista opettajalahjoistaan ja siitä hartaudesta, millä hän on toimeensa antautunut. Sen kokemuksen nojalla, minkä minä olen yksityiskouluista saanut, on käsitykseni se, että nämä oppilaitokset puutteellisista säädöksistä ja aivan niukasta valtion kannatuksesta huolimatta kuitenkin, harvoja poikkeuksia lukuunottamatta, ovat yleensä tyydyttävällä menestyksellä tehtävänsä suorittaneet.

Valiokunta ei ole enemmän kuin anomuksentekijätkään ottanut harkitakseen mainitsemiani lainsäädännöstä aiheutuvia epäkohtia eikä se ole siten tehtäväkseen käsittänyt yksityiskoulukysymyksen uudelleen järjestämistä koko laajuudessaan. Sen sijaan se ehdottaa valtioavun korottamista ja opettajain taloudellisen aseman parantamista. Se onkin välttämätön edellytys, jos mieli näille oppilaitoksille voida asettaa korkeita vaatimuksia ja saada niihin kiinnitetyksi tehtäväänsä täysin pystyviä opettajavoimia. Nykyisten säädösten mukaan ei täysiluokkaisen yliopistoon johtavan yksityis-

koulun valtioapu ole 20,000 markkaa suurempi, vaikka sitä viime aikoina erityisissä tapauksissa on lisätty joillakin tuhansilla markoilla. Että tämä summa, joka oikeastaan onkin laskettu vaan 5-luokkaista oppilaitosta varten, täysiluokkaiselle koululle on aivan riittämätön, käy selville jo siitä, että valtion täydellisesti ylläpitämien oppilaitosten vuosirahasääntö, rakennuksia lukuunottamatta, nousee noin nelikertaiseen summaan. Se, minkä kustannukset menevät yli valtioavun, täytyy yksityisen koulun hankkia osaksi kuntien, osaksi kannatusyhdistysten suorittamilla lisämaksuilla ja korotetuilla oppilasten lukukausimaksuilla, mutta useimmissa tapauksissa se hankitaan niukentamalla opettajain palkkaetuja ja supistamalla muutenkin koulun välttämättömiä menoja. Tämä koituu lopulta väkisinkin itse oppilaitoksen vahingoksi, joskaan siitä aiheutuvat haitat eivät aina heti ole huomattavissa. Täällä on jo huomautettu, että kykenevämmät opettajat siirtyvät mikäli mahdollista paremmille paloille, tavallisesti valtion oppilaitoksiin, ja alituiset opettajavaihdokset ovat jo itsessään sellainen seikka, joka haitallisesti vaikuttaa opetustyön tuloksiin. Koulun kustannusten sälyttäminen suuremmassa määrässä kannatusyhdistysten niskoille on sekin aivan kohtuutonta. Tämä rasitus tulee nimittäin ensi sijassa kohtaamaan syrjäisten paikkakuntien vähävaraisia asukkaita. Tällaiset paikkakunnat ovat nimittäin jätetyt yksinomaan yksityiskoulun varaan, kun valtio sitä vastoin isompien kaupunkien väestölle täydellisesti kustantaa ainakin yhden, mutta tavallisesti useampiakin eri oppilaitoksia.

Tältäkin kannalta on kaiken kohtuuden mukaista, että valtio kannattaa yksityiskouluja sellaisella avustuksella, että se riittää niiden välttämättömiin menoihin. On mainittu, että hallituksella, myöntäessään yksityiskouluille korkeamman kannatuksen, täytyy olla myös oikeus määrätä kelpoisuusehdot niiden opettajille ja muutenkin asettaa nämä oppilaitokset yksityiskohtaisempien säädösten alaiseksi kuin tähän asti on ollut laita. Käsittääkseni ei mikään estä hallitusta panemasta valtioavun ehdoksi mitä määräyksiä se katsoo asian vaativan. Ja osaksi on hallitus jo siihen ryhtynytkin. Mutta oudoksumista ja paheksumistakin on herättänyt se, että uusi järjestelmä on kohdistettu yksinomaan maaseutukouluihin, ja ne tässä suhteessa asetettu toiseen asemaan kuin kaupungeissa sijaitsevat. Tällaiseen oppilaitosten jaoitukseen ei käsittääkseni ole minkäänlaista oikeutettua syytä, sillä hyvässä maaseutukylässä koulu viihtyy yhtä hyvin, joissakin suhteissa paremminkin kuin kaupungeissa. Sen vuoksi olen samaa mieltä kuin valiokuntakin siinä, että maaseutuoppilaitokset olisivat vapautettavat siitä epäedullisesta erikoisasemasta, johon ne valtioavun saamiseen nähden viimeisten säännösten kautta ovat asetetut,

ja ne uudet määräykset, joihin katsotaan olevan syytä, olisivat ulotettavat kaikkiin yksityiskouluihin ilman erotusta.

Ensimäisessä ponnessaan valiokunta ehdottaa valtioavun korottamista yksityiskouluille 4,000 mk:aan luokkaa kohti, joka yliopistoon johtavalle oppilaitokselle tietäisi 32,000 mk. Tähänastisen kokemuksen nojalla voitaneekin tätä summaa pitää riittävänä, joten minä en voi yhtyä siihen ehdotukseen, joka täällä on tehty, että valtioavun korkeimmaksi määräksi pantaisiin 5,000 mk. luokkaa kohti. Hyvin harkittuna en voi pitää sitä, että valiokunnan ehdottamat 4,000 mk. olisivat myönnettävät ilman poikkeusta jokaiselle oppilaitokselle, jonka katsotaan vastaavan todellista tarvetta ja joka muuten täyttää säädetyt ehdot. Jokaista koulua pitävät tietysti sen omistajat todellista sivistystarvetta vastaavana, mutta kaikki koulut eivät sittenkään samassa määrässä tätä ehtoa täytä. Onhan meillä vielä useillakin paikkakunnilla kouluja, joiden opetuskieli on toinen kuin koulua ympäröivän väestön ja jotka nimenomaan ovat aijotut etusijassa harvalukuisista säätyläisperheistä lähteneen nuorison sivistystarvetta tyydyttämään. Ei ole kohtuudenmukaista, että valtio tällaisille kouluille antaa saman aineellisen kannatuksen kuin niille oppilaitoksille, joiden tarjooma opetus ei ole rajoitettu mihinkään erityiseen kansanryhmään. Omasta puolestani olen sitä mieltä, että ensinmainitsemani oppilaitokset eivät olisi oikeutetut yleisistä varoista saamaan kannatusta ollenkaan. Eri paikkakuntien koulut saattavat paitse sitä tarvita erilaista kannatusta, yhteiskoulut ehkä suurempaa kannatusta kuin tyttökoulut, sellainen oppilaitos, jolla on suurempia lahjoituksia hallussaan, tulee toimeen pienemmällä valtionavulla kuin se koulu, joka on tällaista etua vailla. Kaikkeen tähän nähden luulisin oikeammakmaksi, että eduskunta anomuksessaan ehdottaisi valtionavustuksen korkeimman määrän, joten yksityisissä tapauksissa jäisi jotain tilaa harkinnalle.

Mitä toiseen ponteen tulee, jossa ehdotetaan, että yhteisopetus otettaisiin laajemmalti käytäntöön valtionkouluissakin, niin se on mielestäni aivan oikeaan osattu. Yhteisopetus on meillä jo kiirastulen kestänyt, eikä valtiollakaan enää ole minkäänlaista todellista syytä rajoittaa sitä ainoastaan oppikoulun alemmille asteille. Onhan valtio jo sen läpi koulun periaatteessa tunnustanutkin osittain myöntämällä valtion kannatusta yhteiskoulujen ylemmillekin luokille. En kuitenkaan katso, että valtion tätä aatetta toteuttaakseen tarvitsee ottaa haltuunsa joku nykyisistä yhteiskouluistamme, niinkuin valiokunta mietinnössään ehdottaa. Valtio ylläpitää jo tätä nykyä joillakin paikkakunnilla lyseoita, joissa on jotenkin vähän oppilaita ja joiden rinnalla samalla paikkakunnalla on oppilaita tulvillaan olevia yhteiskouluja. Mikään ei ole luonnollisempaa kuin että tällaisten lyseoitten ovet avataan myöskin tyttöoppilaille

ja kun kouluihin lisäksi hankitaan johtajatar, niin yhteiskoulu on valmis aivan vähäisellä järjestelyllä. Erityisen valtion yhteiskoulun järjestäminen jonkunlaiseksi vastaisten yhteiskoulunopettajain kehitvslaitokseksi, niinkuin valiokunta arvelee tarkoituksenmukaiseksi, on mielestäni aiheeton. Sillä kokemusta ei liene siitä, että nykyinen opettajain valmistus olisi riittämätön tai soveltumaton yhteisopetuksenkin vaatimuksiin.

Kolmannessa ponnessa valiokunta ehdottaa yksityiskoulunopettajain taloudellisen aseman parantamista. Se on epäilemättä kipeän tarpeen vaatima, sillä yleensä tunnetut ovat näiden opettajien niukat palkat, ja tämä seikka jos mikään vaikuttaa opettajavoimien heikkouteen ja myöskin niiden alituisiin muutoksiin. Jonkun verran korjautuu tämä asia, jos valtioapu näille kouluille tulee korotetuksi, mutta puheenalaisten opettajain taloudellinen asema ei sittenkään tule sellaiseksi, että he voisivat työskennellä siinä taloudellisen varmuuden tunnossa, mikä heidän työnsä menestykselle on välttämätön. Valtio myöntää koulujensa opettajille määräaikaisia palkkion-lisäyksiä ja turvaa siten heidän taloudellisen asemansa sinä ikäkautena, jolloin perheen lisääntymisestä aiheutuvat menot kysyvät perheen ylläpitäjältä suurempia tuloja. Kaiken kohtuuden mukaan olisi pyrittävä siihen, että myöskin yksityiskoulujen valtionvirkoihin hakukelpoiset opettajat pääsisivät nauttimaan samallaista etua, sillä heillä on tässä suhteessa samanlaiset tarpeet ja samat ansiot kuin valtion koulujen opettajilla. Kun kuitenkin asian järjestäminen saattaa vaatia enemmän selvitystä, niin voitaisiin toistaiseksi tyytyä valiokunnan ehdotukseen, että yksityiskoulusta valtion kouluun siirtyvä opettaja saisi palkkion lisäystä varten lukea hyväkseen osan yksityiskoulussa palvelemiansa vuosia. Tätä ajatusta vastaan on mainittu vastalauseessa, että tällaisen edun myöntäminen yksityiskoulujen opettajille saattaisi nämä opettajat edullisempaan asemaan kuin valtion kouluissa palvelevat täysin hakukelpoiset sijaisopettajat, vieläpä edullisempaan asemaan kuin kollegatkin. Mitä tulee kollegain asemaan tässä suhteessa, niin siinä on olemassa ilmeinen epäkohta, jonka läheisessä tulevaisuudessa täytyyy tulla korjatuksi. Tämän seikan nojalla ei siis pitäisi vastustaa olojen ajanmukaista parannusta toisella alalla. Valtion koulussa palvelevat sijaisopettajat ovat kyllä palkkionlisäystä vailla. Kun kuitenkin valiokuntakin ehdottaa, että yksityiskoulujen opettajille tässä suhteessa suotaisiin oikeus laskea hyväkseen ainoastaan osa ennen palvelemiansa vuosia, niin se epäsuhta, joka tästä uudistuksesta näyttää johtuvan, voidaan asian lopullisessa järjestelyssä helposti saada poistetuksi. Voisihan asian järjestää esim. sillä tavalla, että yksityiskoulun opettaja siirtyessään valtion kouluun saisi palkkion lisäystä varten laskea yksityiskoulussa palvelemansa vuodet, viittä ensimäistä

vuotta kuitenkaan lukuun ottamatta. Mutta kun asian järjestäminen tälläkin tavalla voi sisältyä valiokunnan ehdottamaan ponteen, joskaan ei sen perusteluihin, niin mielestäni olisi puheenalainen ponsi semmoisenaan hyväksyttävä.

Olen siis sitä mieltä, että valiokunnan ehdottamat ponnet voitaisiin hyväksyä, ensimäinen kuitenkin pienellä muutoksella. Mutta kun ensimäinen ponsi, niinkuin valtiovarainvaliokunta puheenjohtaja on pätevillä syillä huomauttanut, ei voi raha-asiana enää tällä valtiopäiväkaudella tulla hyväksytyksi, niin on mielestäni parasta, että asia kokonaisuudessaan tällä kertaa raukee.

Ed. **Rosenqvist, V. T.**: Det hade säkerligen varit till fördel för frågans behandling, ifall densamma kunnat upptagas vid landtdagen i så god tid, att den sedan hade kunnat remitteras till statsutskottet. Men om också detta icke skett, så kan jag ej förstå, att det vore så alldeles nödvändigt att nu afstå från att behandla frågan. Många talare hafva också redan ingått på en utförlig behandling af densamma, icke minst den sista talaren. Fasthålles vidare, att det, som yrkats uti utskottets klämmar, mera bör betraktas såsom ett program, med hänsyn till det understöd man önskar bevilja privata läroverk, än såsom något, hvilket omedelbart borde sättas i verket, så synes ytterligare skäl föreligga att behandla frågan. Slutligen bör det icke häller förbises, att andra klämmen, hvilken har en ganska stor principiell betydelse, i själfva verket ingenting har att göra med sakens ekonomiska sida; detsamma är äfven fallet med tredje klämmen. Det skulle således egentligen endast vara första klämmen, som nu icke borde komma under behandling.

I början af diskussionen framhölls utaf en talare, herr Kairamo, att förslaget borde återremitteras till utskottet, för att utskottet måtte uppställa några villkor för beviljande af statsunderstöd åt dessa skolor. Såsom ett sådant villkor nämndes, att frielevsplatserna borde fixeras, och ett annat villkor hänförde sig till frågan om lärarenas kompetens. För min del har jag ansett dessa villkor vara af den beskaffenhet, att det tillhör regeringen att uppställa desamma. Jag vill dock yttra några ord särskildt om lärarenas kompetens, då denna fråga är af ganska stor vikt. Det kan ju anses såsom ett fel, att utskottet icke upptagit denna viktiga sida utaf saken. Men först och främst beröres denna fråga alldeles icke uti petitionerna, och vidare har man vid föregående landtdagar, då dylika frågor varit före, icke häller tagit hänsyn till denna sida af saken. Jag för min del står i detta afseende alldeles på samma ståndpunkt som hr Kairamo och anser, att detta är en omständighet, som hittills mer än lofligt förbisetts, och i hvilket afseende i själfva verket någonting borde göras. Men med denna fråga

sammanhänger flere andra, på hvilka utskottet nödvändigtvis hade bort ingå, ifall den upptagit densamma. Härmed sammanhänger frågan om en mera effektiv inspektion öfver privatskolorna, än som under närvarande förhållande kan komma i fråga. Härmed sammanhänger vidare frågan om lagstiftningen beträffande privatskolorna, hvilken äfven berörts utaf den senaste ärade talaren. Denna lagstiftning är nämligen så föråldrad och så bristfällig, att den omöjligen kan tillämpas på de förhållanden, som för närvarande förefinnas, då privatskolorna blifvit en betydande makt i skolvärlden. På alla dessa frågor har utskottet emellertid icke ansett sig kunna eller böra ingå.

Uti utskottsbetänkandet beröres hufvudsakligen tre omständigheter, som sedan hafva fått sitt uttryck i de tre olika klämmarna. Hvad den första klämmen beträffar, så har jag i min uppfattning fått delvis understöd utaf hr Virkkunen, ehuru jag nog förmodar, att han ändå icke kommer att omfatta min kläm. Jag är af samma mening som han, att det icke är skäl att noggrannt fixera summan till 4,000 mark per klass. Det finnes, och det kan komma att finnas flere skolor, som hafva donationer. Det finnes skolor, som på grund af lokala förhållanden kunna komma till rätta med mindre anslag än andra. Hvarför skall man då fixera summan precis till 4,000 mark? Därför har jag affattat min kläm i så allmän form som möjligt. Hr Vuorimaa har misstänkt, att då jag uppställt klämmen i denna allmänna form, jag därmed hade åsyftat, att ett icke fullt understöd skulle komma de utaf honom och af många andra i utskottet så varmt omhuldade skolorna på landsbyggden till del. På dem har jag alldeles icke tänkt, då jag affattade min kläm, men däremot har jag såsom exempel hänvisat till de femklassiga flickskolorna. Hvad frågan om skolorna på landsbyggden beträffar, har hr Vuorimaa framställt förhandlingarna ut i utskottet uti en fullkomligt skef dager. Han säger, att inom utskottet har gjort sig gällande två principielt olika uppfattningar. Den ena uppfattningen skulle gått ut på, att den högre bildningen fortfarande borde bevaras åt de klasser, som hittills uppburit denna bildning, d. v. s. åt de förmögnare klasserna. Jag har varit närvarande vid alla de sammanträden i utskottet, där denna fråga behandlats, och någonting sådant har aldrig uttalats inom utskottet. Orsaken, hvarför man varit emot dessa skolor på landsbyggden, är en helt annan. Man har varit af den uppfattningen, att vi i allmänhet hafva för mycket lärda skolor, att vi få för mycket studenter. Man har trott, att om man nu komme att inrätta en mängd till en början femklassiga skolor på landsbyggden, dessa icke i längden skola förblifva femklassiga, utan utveckla sig till åttaklassiga, såsom alla skolor hos oss visat en bestämd tendens till. Man komme då säkerligen att få för mycket skolor och för mycket studenter. Det är från denna synpunkt man uttalat sig emot dessa skolor,

och man har därvid hållit för, att när utvecklingen hittills gifvit vid handen, att städerna af flere skäl ärö mera lämpliga såsom skolorter än kyrkobyar och andra byar på landet, så vore det icke skäl att nu särskildt betona, att skolor på landsbyggden borde understödas. Detta har varit minoritetens i utskottet ståndpunkt och ingalunda den af hr Vuorimaa framställda.

Samma uppfattning har, skulle jag tro, också gjort sig gällande uti den skrifvelse, som ecklesiastik-expeditionen sändt till skolöfverstyrelsen beträffande villkoren för dylika skolors understöd. I denna skrifvelse finnes dock en punkt, som jag för min del icke kan godkänna, men alla de andra punkterna anser jag vara fullkomligt på sin plats. Den punkt, som jag icke kan godkänna, är den, som bestämmer, att antalet elever på de två lägsta klasserna skola vara tillsammans 50. Det händer ju, att utvecklingen kommer att visa, att skolorna på landsbyggden blifva fullt ut lika goda som skolor uti städerna, men det är äfven att beakta, att regeringen hittills icke, såvidt jag känner, afslagit någon enda anhållan om understöd för en skola på landsbyggden.

I detta sammanhang, vid frågan om för många skolor, ville jag ytterligare påpeka en omständighet. Hvarifrån tror man, att vi skola erhålla kompeteta lärare till alla dessa många skolor. Jag tror mig ega någon erfarenhet beträffande lärarekompetensen och jag betviflar för min del högeligen, att man skall finna tillräckligt antal verkligen kompetenta lärare för de många skolor, man nu åflas med att anlägga. Det är också från denna synpunkt man uttalat sig emot skolor på landsbyggden.

Hvad den andra klämmen beträffar, så skall jag icke vidare uppehålla mig vid densamma, emedan därom rådt fullkomlig enighet uti utskottet. Och såvidt jag kunnat observera, har icke häller någon vid detta plenum uttalat sig emot denna kläm.

Hvad slutligen den sista klämmen angår, föreslår jag i min reservation, att densamma helt och hållet måtte utgå, och jag anser mig i reservationen ha motiverat detta mitt förslag. Jag ämnar därför icke vidare uppehålla mig vid dessa motiv, men vill dock nämna några ord i denna sak med anledning af hvad hr Virkkunen i detta afseende framhållit. Han liksom jag är utaf den uppfattningen att man bör så begå, att privatskollärarenas ställning må blifva bättre, än den förr närvarande är. Men han anser sig kunna godkänna utskottets kläm, hvilket jag dock icke kan göra. Hr Virkkunen erkänner, att för närvarande oegentligheter förefinnas med hänsyn till lärarenas i statens skolor rätt att få räkna sig sina tjänsteår till godo med hänsyn till erhållande af löneförhöjning, men han säger tillika, att i den närmaste framtiden den oegentlighet, som nu råder med hänsyn till kolleger vid deras befordran till lektorer, säkerligen blir afskaffad. Jag vill erinra om, att

för 6—8 år sedan flere lärare ingingo till regeringen med anhållan om att dessa oegentligheter måtte afskaffas. Denna anhållan möttes emellertid med ett bestämdt afslag. Men hr Virkkunen känner kanske bättre än jag, ifall man nu är på väg att taga iniatitiv i detta afseende och söka åstadkomma ett bättre sakernas tillstånd, och jag skulle ingenting hällre önska än detta. Blir då denna förändring åvägabragd, så skall jag vara den första att också i detta afseende vilja lagstifta för privatskollärarena. Men nöden är väl här icke så trängande, att man borde vika bort från den principen, att staten icke bör lämna åt lärarena vid privatskolor större fördelar, än lärarena i statens egna skolor för närvarande åtnjuta. Men om också en förändring vidtages med hänsyn till kolleger och lektorer, så står dock fortfarande kvar den orättvisa, för hvilken tjänstförrättande lärare vid statens skolor äro utsatta, och hvilken jag tror är större, än hr Virkkunen anser densamma vara.

Jag ber korteligen att få förorda första och tredje klämmen efter min reservation och andra klämmen efter uttskottsbetänkandet

Ed. **Paasikivi**: Mitä itse siihen asiaan tulee, jota anomus tarkoittaa, niin se kyllä minunkin mielestäni on kannatusta ansaitseva. Se keskustelu, joka eduskunnassa on tänä iltana ollut, on kyllä osoittanut asianlaidan niin olevan. Minä en tahdokaan siitä sen enempää puhua. Olen pyytänyt puheenvuoroa lausuakseni muutamia ajatuksia niitten, minun täytyy sanoa, vähän harkittujen käsityksien johdosta, jotka edustajissa näkyvät pääsevän vallalle, mikäli koskee valtionraha-asiain hallintoa ja niitä periaatteita, joita tämän eduskunnan pitäisi koettaa tällä alalla saada toteutumaan.

On tunnettua, että meidän valtiovarojen hallinnon alalla on olemassa jyrkkä dualismi eli kahtiajako, niinkuin sanotaan, hallituksenvarojen ja eduskunnan varojen välillä. Tämä kahtiajako on syntynyt käytännön kautta, ja sillä ei oikeastaan ole minun käsittääkseni ehdotonta pohjaa meidän perustuslaeissamme, vaan perustuslakien mukaan pitäisi valtion tulo- ja menoarvion olla yhtenäinen. Tämä asiain tila, että nim. on erotettu toiselta puolen hallituksen rahastot ja niitten joukossa etupäässä yleinen valtiorahasto, joka on suurin meidän rahastoistamme, ja toiselta puolen eduskunnan rahastot, on saanut aikaan sen, että kun kaikenlaisia anomuksia määrärahojen myöntämisestä erinäisiin tarkoituksiin on tehty säätyeduskunnassa, on ylipäänsä rajoitettu siihen, että on anottu määrättyyn tarkoitukseen myönnettäväksi niin ja niin suuri määräraha. Ja tarkoitus on ollut, että hallitus tutkii ja harkitsee asian, ja jos se havaitsee sen hyväksi, niin se myöntää määrärahan yleisestä valtiorahastosta, ja jos se taas ei asiata havaitse hyväksi, niin se hylkää sen, ja silloin eduskun-

nalla tietysti ei ole ollut mitään muuta tehtävää kuin koreasti olla tyytyväinen ja koettaa seuraavalla kerralla uudestaan, kunnekka mahdollisesti korkeitten hallitusherrojen mieli tulisi taipuvaiseksi. Tällaisesta menettelytavasta, jota säätyeduskunnan aikana on noudatettu, olisi koetettava mahdollisuuden mukaan luopua, sillä huomattava on, että valtiorahaston menot, niinkuin sen tulotkin, vaikuttavat niitten varojen suuruuteen, jotka eduskunnan täytyy hankkia. Valtion menot ovat suoritettavat valtion vakinaisilla tuloilla, joihin kuuluu ennen muita valtiorahaston tulot, mutta jos ne eivät riitä, on eduskunnan hankittava lisää varoja. Siten jokainen menoerä, joka valtiorahastosta suoritetaan ja valtiorahaston menosääntöön pannaan, vaikuttaa eduskunnan veronmyöntämisoikeuteen. Tästä havaitaan, että eduskunnan tulee tarkastaa ja tarkasti käsitellä kaikki nekin kysymykset, jotka koskevat yleistä valtiorahastoa. Sen vuoksi on johdonmukaisesti pidettävä kiinni siitä menettelytavasta, että kun on kysymys yleisestä valtiorahastostakin suoritettavista menoeristä, — sellaisista, jotka eduskunta haluaa saada valtiorahastosta maksettaviksi —, se on tehtävä vasta sen jälkeen kuin tarkat laskut ovat tehdyt siitä, sietääkö yleisen valtiorahaston varat ja menosääntö sellaista menoa. Tästä seuraa, että valtiovarainvaliokunnan tulee antaa lausuntonsa ja tehdä laskelmat aina, kun on kysymys tällaisista menoista, menköötpä ne sitten mistä rahastosta tahansa. Tämä kanta ei ole ainoastaan teoreettisen ajattelun tulos, vaan se on saanut ilmaisunsa nykyisen valtiopäiväjärjestyksen 63 §:ssä. Siinä sanotaan: „Jos eduskunta on ottanut tutkiaksensa asiaa, joka koskee määrärahan myöntämistä eduskunnan käytettävinä olevista varoista *taikka valtiovarastoa koskevaa anomusta,* ennenkuin valtiovarainvaliokunta on antanut mietinnön valtion varoista ja tarpeista, on sellaisesta asiasta tehty päätös katsottava ehdolliseksi ja lopullinen päätös tehtävä käsiteltäessä valtiovarainvaliokunnan mainittua mietintöä, ellei eduskunta jossakin tapauksessa toisin määrää". Tämä koskee siis ei ainoastaan niitä määrärahoja, jotka eduskunta tahtoo maksettavaksi suostuntavaroista, ja joista laki käyttää sanoja: „eduskunnan käytettävinä olevista varoista", vaan myöskin *valtiovarastoa* yleensä, joka käsittää etusijassa juuri yleisen valtiorahaston varat. Tässä on lausuttu periaate, jonka toteuttamiseen on pyrittävä, nim. että myös yleisen valtiorahaston tulot, menot ja varat ovat käsiteltävät tässä eduskunnassa pääasiallisesti samalla tapaa ja samassa järjestyksessä kuin ne kysymykset, jotka koskevat määrärahoja suostuntavaroista. Tosin eduskunta voi mainitun V. J:n 63 §:n nojalla tehdä sellaisenkin päätöksen, että kysymys ei ole ainoastaan ehdollisesti ratkaistava, jos eduskunta jossakin tapauksessa tahtoo tällaisen asian heti lopullisesti rat-

kaista. Mutta on ilmeistä, että lainsäätäjän tarkoitus on ollut, että tällaista tapaa käytetään ainoastaan, kun se on tuiki välttämätöntä. Minun nähdäkseni ei nyt esillä oleva tapaus ole sellainen, että tässä välttämättä olisi poikkeusmenettelyä käytettävä, koska esillä oleva yksityiskoulujen avustusta koskeva asia ei kärsi siitä että se siirtyy tuleviin valtiopäiviin.

V. J:n 63 § antaa myöskin vastauksen ed. Vuorimaan huomautukseen, että eduskunnan ei tarvitse kysyä valtiovarainvaliokunnalta lupaa, ennenkuin se saa jonkun menon päättää taikka hyväksyä jonkun anomuksen, joka koskee valtionvaroja. Eduskunnan ei tarvitse pyytää lupaa, jos se nimenomaan päättää, että asia on *lopullisesti* käsiteltävä, mutta jos se ei katso välttämättömäksi tehdä tällaista päätöstä, niin sen tosiaan täytyy pyytää valtiovarainvaliokunnalta „lupa". On hyvä, että tämä „lupa" on kysyttävä, sillä tässä eduskunnassa tosiaankin finanssi-asioita käsitellessä tuntuu pyrkivän voimaan jonkun verran kevytmielinen menettelytapa. En voi muuksi sanoa ed. Vuorimaan lausuntoa, kun hän lausui, että eduskunta päättää menon ja sitten on hallituksen asia hankkia rahoja tai ehdottaa eduskunnalle, mistä ne ovat hankittavat. Jos täällä tällaista menettelyä noudatetaan, niin kyllä valtion raha-asiat voivat joutua heikkoon tilaan. Aina kun eduskunta päättää jotakin raha-asioista, on sen, minun ajatukseni mukaan, tehtävä tarkkoja laskuja ja katsottava, että valtion tulo- ja menoarvio pysyy tasapainossa. Jos ei siitä periaatteesta kiinni pidetä, niin ei tiedetä, mihin lopulta joudutaan. Ainoastaan kun tässä pysytään, myöskin mikäli koskee yleistä valtiorahastoa, silloin eduskunta voi vaatia hallitusta ottamaan varteen sen anomukset. Jos eduskunta tekee ylimalkaisia anomuksia ja päätöksiä, anoo milloin 500,000, milloin miljoonaa, milloin tekee ehkä 6 miljoonan päätöksiä, niin mitä arvonantoa se voi vaatia hallituksen puolelta sellaisille päätöksille. Toista on, jos eduskunta voi sanoa, että on laskettu ja havaittu, että valtion finanssit sietävät sellaisen menon kuin puheena on, silloin hallituksella ei ole — edellyttäen että laskut ovat oikeat — mitään raha-asiallista syytä hylätä eduskunnan tekemiä anomuksia. Ja meidän eduskuntamme arvo kai vaatii, että säännöksi on koetettava saada se, että kun eduskunta tekee päätöksen, niin hallitus sen vahvistaa. Mutta se vaatii varovaisuutta ja tarkkuutta eduskunnan puolelta.

Täällä on ed. Hagman esittänyt hyvin omituisia mielipiteitä. Hän sanoi, ettei se nyt ole niin tärkeää, tuleeko tämä anomus täällä käsitellyksi ja hyväksytyksi, sillä hallitus kuitenkin järjestää asian, huolimatta siitä, mitä eduskunta tässä asiassa tekee. Tämä on, lievimmin sanoen, omituinen käsityskanta. Meidän on ennen kaikkea asetuttava sille kannalle, että ylipäänsä kaikki menot, mitä valtionvaroista suoritetaan — etenkin, kun menot ovat niin

suuria, kuin mitä nyt on kysymyksessä, — ovat eduskunnassa harkittavat ja tarkastettavat, älköönkä hallitus ilman eduskunnan harkintaa ryhtykö suurempiin menoihin ollenkaan. Sellainen käsitys, joka esiintyi ed. Hagmanin lausunnosta, ei mielestäni sen vuoksi ole hyväksyttävä. Nyt kysymyksessä oleva meno ei ole mikään pieni, 500,000 markan lisäys meidän pieneen menoarvioomme ei ole aivan vähäinen asia. Ja kuitenkin on ed. Pärssinen katsonut sopivaksi ilman muuta ehdottaa lisättäväksi sitä 125,000 markalla vuodessa. Tämä on tosiaan varovaisuuden puutetta. Puolen miljoonan markan erä voi saattaa suorastaan tasapainon tulojen ja menojen välillä valtion taloudessa järkytetyksi ja voipa tehdä erityisen veronkin välttämättömäksi. Sen vuoksi en ainakaan minä voi olla ratkaisemassa tätä asiaa, tällaista puolen miljoonan markan vuotuista menoerää, joka sitä paitsi tulisi pysyväiseksi, — jos olisi kysymys yhden, kahden tai kolmen vuoden kuluessa maksettavasta summasta, niin asia olisi toinen, mutta tässä on kysymys *pysyväisestä* puolen miljoonan markan erästä — ennenkuin valtiovarainvaliokunta on tehnyt laskut ja katsonut voivansa sitä puolustaa. Sen vuoksi yhdyn ed. Palménin lausuntoon ja pyydän vielä erityisesti huomauttaa, etten ole tällä lausunut vastustavani anomuksen tarkoitusta, mutta siinä tilassa kuin asia nyt on, en katso voivani ottaa sitä nyt lopullisesti ratkaistavaksi.

Ed. **Pohjanpalo:** Pyydän vain lausua muutaman sanan anomusvaliokunnan mietinnön ponnen johdosta. Valiokunta on ehdottanut vuotuisen avustuksen 4,000 markaksi luokkaa kohti. Jos sitä vertaa aikaisempaan avustukseen, mitä yhteiskoulut ovat saaneet, on tämä tuntuva lisäys; mutta se, joka on ollut tekemisissä yhteiskoulun talouden kanssa, hänen täytyy myöntää, että sillä avustuksella ei sittenkään voida jatkuvasti ylläpitää yhteiskouluja kaikissa maamme paikkakunnissa. En tahdo sanoa ettei voi olla poikkeuksia, mutta löytyy paljon sellaisia paikkakuntia, missä tuo summa ei missään suhteessa riitä, vaan täytyy siellä vuosittain kääntyä yksityisten kansalaisten puoleen, että saataisiin aukot täytetyiksi. Huomioon ottamalla tämän tahtoisin yhtyä ed. Pärssiseen siinä, että tämä valtionavustus korotetaan. Ei suinkaan mahtane olla tarkoitus, että yhä edelleen sälytetään yksityisten sivistyksenharrastajain niskoille, varsinkin suomalaisten, sellaisia lisämaksuja, että heidän tulisi suuremmassa määrin kouluttaa lapsiaan omalla kustannuksellaan kuin muiden.

Jos vertaa nykyään annettavia avustuksia, niin huomaa, että ruotsinkielisissä valtion oppikouluissa, (niinkuin ne meillä nyt ovat), jokainen oppilas tulee maksamaan 442 markkaa vuodessa ja suomenkielisissä 321 markkaa. Ruotsinkielisissä yhteiskou-

luissa maksaa oppilas nykyjään valtiolle 107 mk. ja suomenkielisissä 101 mk. Säästäväisyyshän olisi hyvä, mutta en käsitä, miksi tässä yhteiskoulupuuhassa tahdottaisiin sälyttää yksityisten niskoille niin suuri ero kuin tässä on olemassa; sillä jos vertaa yksityisiä yhteiskouluja valtion ylläpitämiin varsinkin ruotsinkielisiin kouluihin, niin huomaa, että ne maksavat 4 ja suomenkieliset 3 kertaa enemmän. Minun mielestäni on päästy hyvin huokealla, jos päästään 5,000 markalla luokkaa kohti, onhan silloin todellisuudessa jo säästetty toinen puoli. Huomioon otettava maksuerä, joka näillä yhteiskouluilla on suurempi kuin miksi sitä monikaan ajattelee, on tuo rasittava valtiolaina, mikä talon rakennuksiin nähden on tavallisesti 100,000 markasta aina 300,000 markkaan ja, kuten tiedämme, on siitä maksettava korkoa 4%. Voimme siis laskea, että keskimääräinen valtioapu yhteiskoulua kohden on 200,000 mk., ja tuo siis valtiolle takaisin 8000 markkaa vuodessa oli siis 1,000 markkaa luokkaa kohti.

Toivon, että kun nyt aijotaan korjata näitä yhteiskouluoloja, niin ne korjattakoon sillä tavalla, ettei joka ainoa vuosi tarvitse yhä edelleen ja uudelleen tulla pyytämään lisättyä valtionavustusta. Kannatan siis 5,000 markan avustusta luokkaa kohti silmälläpitäen sitä summaa, mikä näiden yhteiskoulujen täytyy suorittaa takaisin valtiolle, joten ne todellisuudessa eivät sittenkään tule valtiolle maksamaan enemmän kuin 4,000 markkaa luokkaa kohti, sillä valtiokaan ei laske korkoa koulurakennuksilleen.

Ed. **Käkikoski:** En ollut aikonut puhua tästä asiasta. Mutta ed. Pesosen lausunnon johdosta kuitenkin pyysin puheenvuoron. Olisin kyllä voinut siitä luopuakin sen jälkeen kuin ed. Vuorimaa jo vastasi ed. Pesoselle, mutta koska ed. Rosenqvist on lausunnossaan tuonut esiin erään periaatteellisen seikan, josta minulla on toinen mielipide kuin hänellä, niin pyydän kuitenkin vaivata eduskuntaa hetken aikaa.

Ed. Pesonen luki ne vaatimukset, joita hallitus on asettanut ehdoiksi maalaiskoulujen valtioavun saannille, ja hänen mielestään ne vaatimukset eivät ole kohtuuttomat. Mutta ed. Vuorimaa sekä ed. Rosenqvist huomauttivat jo siitä, että ne ovat liian suuria siihen nähden, että samanlaisia vaatimuksia ei ole kaupunkilaiskouluille asetettu. Kun valiokunnassa tästä keskusteltiin, silloin ed. Pesonen sanoi, että nämä vaatimukset ovat sangen terveellisiä, sillä hallitus niiden kautta hillitsee sitä liiallista koulujen perustamisintoa, joka maaseutulaisissa vallitsee, ja hänen mielestään oli hallituksen velvollisuuskin jollain tavoin tätä intoa hillitä. Näistä asioista keskusteltaessa tulivat todella ilmi ne kaksi vastakkaista mielipitettä, joista ed. Vuorimaa huomautti. Ed. Rosenqvist tosin sanoi, ettei semmoiseta mielipiteiden eroavaisuutta ole olemassa,

mutta kyllä se selvästi ilmeni. Sanottiin kyllä, ettei tahdottu estää köyhän lapsia pääsemästä oppikouluihin, mutta kyllä puhujien käsitykseen sittenkin sisältyi tämmöinen estäminen; myönsihän ed. Rosenqvist äsken, että pelätään tulevan *„liian paljon ylioppilaita"*. Ne „liiat" ylioppilaat, ne tulevat tosiaan maalaislasten ja yleensä köyhien lasten piiristä.

On sanottu, että kun tulee niin paljon oppikouluja käyneitä, mistä niille kaikille virat saadaan. Mutta minä olen sitä mieltä, ettei kaikkien ylioppilaiden ja oppikouluja käyneiden tarvitsekkaan saada virkaa. Minusta on sivistys meidän maassamme alhaisella kannalla niin kauvan kuin jokainen oppikoulun käynyt, kunhan hän vaan jaksaa tarpeellisen ajan odottaa, voi saada viran. Vasta silloin ovat minusta asiat oikealla tolalla, kun oppikoulun käyneitä on niin paljo, etteivät läheskään kaikki voi virkoja saada. Ainoastaan ne, jotka ovat erikoisen eteviä tai jotka kykynsä ja tietojensa puolesta parhaiten voivat toisten kanssa kilpailla, ne pässköööt virkoihin, olkoot ne sitten kansan lapsia tai säätyläisten lapsia, toiset palatkoot takaisin ja tarttukoot auran kurkeen.

Sanotaan myöskin, että pelätään täten syntyvän oppinutta köyhälistöä. Minusta ei tuo ole mikään pelottava seikka, että tulee oppinutta köyhälistöä, sillä jos oppi on varakkaille tarpeellinen, niin sitä enemmän köyhälle, jotta hän paremmin voisi pitää puolensa elämäntaistelussa. Ja varma on, että mitä enemmän oppia ruumiillisen työntekijäin keskuudessa on, sitä enemmän köyhyys vähenee.

Niiden puolelta, jotka vastustavat oppikoulujen perustamista maalaiskuntiin, on sanottu myös, että ihmiset eivät aina hyvistä, jaloista vaikuttimista pane lapsiaan kouluun, että siihen monta kertaa vaikuttaa turhamaisuus, tahdotaan saada lapset kohoamaan korkealle, tahdotaan saada heidät herrasväeksi. Ja kyllähän täytyy myöntää, että tämmöisissä asioissa turhamaisuudellakin on merkityksensä. Mutta huomattava on, ettei opinhalu suinkaan aina alkuasteellaan esiinny aivan puhtaassa muodossa. Kyllä monta kertaa sillä, joka opin osallisuuteen pyrkii, saattaa olla turhamaisuutta ja muita vähemmän kauniita vaikuttimia, mutta kun hän joutuu opin osallisuuteen, sivistyksen vaikutuksesta nuo rikkaruohot vähitellen kuihtuvat, hän jalostuu opin ja henkisen työn kautta, ja hänestä voi tulla hyödyllinen työntekijä isänmaalle.

On sanottu, että tätä kysymystä on vaikea tänä iltana ratkaista rahallisista syistä. Saattaa olla niin, en kykene sitä puolta niin tarkasti arvostelemaan. Mutta olen käsittänyt asian siltä kannalta, että on tärkeätä ratkaista periaatteelliset seikat tässä koulukysymyksessä. Eihän käsittääkseni hallituksen silti ole välttämätöntä jo ensi vuonna maksaa niitä summia, jotka tässä tulevat kysymykseen. Tärkeämpää on, että ratkaistaan se periaate, että maalaiskouluille annetaan avustusta samojen perusteiden mukaan

kuin kaupunkilaiskouluille, ja että koulut yleensä asetetaan keskenään tasaarvoisiksi sekä myös se, että yksityiskoulujen palveluksessa olevat opettajat tulevat osallisiksi samanlaisista eduista kuin valtion koulujen palveluksessa olevat. Juuri siitä syystä, että hallitus on asettanut vaikeuksia maalaiskouluille, olisi tärkeätä, että eduskunta tämän asian ratkaisisi. Jos on vaikea mitään summia ruveta määräilemään, niin voisihan summan määräämisen jättää vastaiseksi ja antaa ensimäiselle ponnelle esim. tämäntapaisen muodostuksen: että yhteiskouluille ja muille yksityisille alkeisoppilaitoksille, jotka, toimikoot kaupungeissa tai maalla, vastaavat todellista tarvetta, valtion varoista myönnettäisiin kannatusta yhtäläisten periaatteiden mukaan ja pitemmäksi ajaksi kerrallaan.

En kuitenkaan tahdo esittää tätä minään varsinaisena ehdotuksena. Toivon vain, että eduskunta periaatteessa asettuisi mietinnön kannalle.

Ed. **Arajärvi:** Olen anomuksen laatija, josta nyt on kysymys, ja minun täytyy valittaa sitä seikkaa että sen johdosta syntynyt mietintö on ollut pöydällä niin kauvan aikaa että ne painavat syyt, joita on tuotu esille, saavat aikaan nyt sen, että tuskin valiokunnan ehdotuksia, ainakaan kaikkia voidaan enää tänään ottaa päätännön alaisiksi.

Minuun ainakin ovat täällä tehdyt lausunnot tehneet sen vaikutuksen, että ainoastaan toinen valiokunnan ponsi voitaisiin nyt hyväksyä. Että ensimmäinen ja kolmas valiokunnan ponsi täytynee jättää hyväksymättä, on ikävä seikka, mutta koska se ei vaikuta kunnminkaan mitään yksityiskoulujen tulo- ja menoarvioon v. 1908, niin hyväksyminen voitanee jättää. Sillä jos eduskunnassa ensi istuntokaudella asia heti otetaan käsittelynalaiseksi, niin päätös tulee kumminkin siksi hyvissä ajoin koulujen johtokuntien tietoon, että ne voivat hyvästi lukuvuoden 1908—09 asioita järjestäessään ottaa huomioon sen kannan, jolle eduskunta silloin asettuu.

Voinee myöskin, jos asia jää ensi vuodeksi, yksityiskouluasia tästä viivytyksestä hyötyä, sillä luulen puolestani että ne näkökannat, joita ed. Virkkunen toi esiin ensimmäisen valiokunnan ponnen suhteen, ovat sellaiset että jos ne otetaan huomioon, niin asia voittaa. Samaten puolestani uskon että valiokunnan kolmas ponsi ensi kerralla laaditaan sen luontoiseksi, kuin me anomuksemme 3 ponnessa ehdotamme ja jonka valiokuntakin on periaatteessa hyväksynyt. Ei nim. tarvita sanottavasti aikaa ja valmistelua siihen että ehdotuksemme myöskin käytännössä voidaan toteuttaa. Ainoastaan ne näkökannat toteuttamalla voidaan yksityiskoulujen opettaja-asia järjestää sillä tavalla että

mainitut koulut eivät ole sellaisia kestikievarilaitoksia, jommoisiksi ne nyt ovat muodostuneet. 2 à 3 vuotta korkeintaan nykyään säilyvät valtion virkoihin hakukelpoiset opettajat yksityiskouluissa. Ja asiaintila ei ymmärtääkseni tässä suhteessa muutu, vaikkakin hyväksyttäisiin valiokunnan kolmas ponsi ja vaikkakin valtionapu myönnettäisiin sillä tavalla yksityiskouluille kuin mietinnön ensimmäisessä ponnessa esitetään. Ainoa keino minun ymmärtääkseni on se, että ryhdytään toden teolla niihin toimenpiteisiin, joita anomuksemme kolmannessa ponnessa esitetään.

Kun nämä näkökannat otetaan huomioon, silloin voidaan myöskin ottaa huomioon ne puolet asiassa, joita esitämme anomuksemme toisessa ponnessa, jotka valiokunta on kokonaan jättänyt huomioon ottamatta, mutta jotka nyt tämäniltaisessa keskustelussa ovat havaitut sangen asiallisiksi ja tärkeiksi yksityiskouluja järjestettäessä oikealle tolalle.

Samalla voitanee myöskin ottaa eduskunnassa ja sitä ennen valiokunnassa perinpohjaisen harkinnan alaiseksi koko koulupolitiikka semmoisenaan, jossa lienee otettava huomioon yhtä paljon raha-asialliset näkökannat kuin myöskin ne opetusopilliset, joihin täällä tänä iltana etupäässä on viittailtu.

Puolestani näen siis asiat sellaisiksi että voimme tällä kertaa hyväksyä ainoastaan valiokunnan toisen ponnen ja että asia voittaa, jos ensimmäisen ja kolmannen ponnen suhteen menetellään niin että ne tulevat käsittelyn alaisiksi eduskunnan ensi istuntokaudella.

Ed. **Ahlroos:** Jag har begärt ordet för att understöda fru Pärssinen i den af henne föreslagna klämmen angående beredande af frielevsplatser vid de här ifrågavarande läroverken.

Ed. **Virkkunen:** Siltä varalta, että ed Palménin ehdotus ei saisi eduskunnan enemmistön kannatusta, vaan mietinnön ponnet joutuisivat äänestyksen alaisiksi, minä pyytäisin saada ensimäisen ponnen sijaan ehdottaa: että yhteiskouluille ja muille yksityisille alkeisoppilaitoksille, jotka — toimikoot kaupungissa tai maalla — vastaavat todellista tarvetta, valtiovaroista myönnettäisiin entistä runsaampi kannatus, ei kuitenkaan 4,000 markkaa enempää luokkaa kohti, sekä pitemmäksi ajaksi kerrallaan kuin tähän asti.

Ed. **Söderholm:** För min del är jag fullt ense om det behjärtansvärda ändamål, man velat tillgodose med förevarande petition, men då de omständigheter, som framhållits från statsutskottets sida, enligt min tanke äro så vägande, att det är omöj-

ligt för landtdagen att denna gång genom att godkänna petitionen tvinga statsutskottet att göra en stor ändring i den af utskottet uppgjorda budgeten, skall jag afstå från att påyrka petitionens godkännande, i förhoppning att saken i god tid kommer upp vid nästa landtdag.

Ed. **Kairamo:** Ed. Virkkusen ja Rosenqvistin lausuntojen johdosta pyydän saada peruuttaa tekemäni ehdotuksen ja yhtyä ed. Palméniin, sekä samalla, siltä varalta että ed. Palménin ehdotus ei tulisi hyväksytyksi, myös kannattaa ed. Virkkusen esittämää pontta.

Ed. **Sundblom:** Då jag i allt väsentligt ställer mig på samma ståndpunkt som hr Gustafsson, ber jag att få förena mig om hans reservation samt understöda den af honom föreslagna klämmen.

Ed. **Gustafsson:** Jag befarar att om landtdagen skall göra upp en detaljerad budget i denna fråga för det första året, som kommer i fråga, detta skall visa sig vara en omöjlighet att göra. På grund af en petition, måste det tillhöra regeringen att uppgöra en detaljerad budget.

Ed. **Söderholm:** För den händelse att landtdagen emot förmodan skulle ingå uti behandling af förevarande petition, ber jag att få understöda hr Rosenqvists reservation.

Äänestysesitykset ja päätökset:

1:o. Ken vastaehdotukseksi mietinnön ensi ponnelle hyväksyy ed. Pärssisen tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Rosenqvistin tekemä ehdotus.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

2:o. Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Rosenqvistin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Gustafssonin tekemä ehdotus hyväksytty vastaehdotukseksi.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

3:o. Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Rosenqvistin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Virkkusen tekemä ehdotus hyväksytty vastaehdotukseksi.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

4:o. Ken hyväksyy mietinnön ensimäisen ponnen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Virkkusen tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

5:o. Ken hyväksyy mietinnön kolmannen ponnen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on se ed. Rosenqvistin tekemän ehdotuksen mukaan päätetty poistettavaksi.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

6:o. Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön sellaisena, joksi se nyt on päätetty, vastaa jaa; jos ei voittaa on eduskunta ed. Palménin ehdotuksen mukaisesti päättänyt että anomukset eivät anna aihetta mihinkään toimenpiteisiin.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten **mietintö** oli **hyljätty.**

Valtioavun myöntämisestä Pietarin suomalaiselle yhteiskoululle.

Esitettiin pöydällä ollut anomusvaliokunnan mietintö n:o 9 an. ehd. (n:o 92) johdosta valtioavun myöntämisestä Pietarin suomalaiselle yhteiskoululle.

Keskustelu:

Ed. **Palmén:** (Äänestys!) Tämä asia on aivan samaa luonnetta kuin se, joka eilen ratkaistiin päätöksellä, joka kumosi mietinnön, ja samaa laatua kuin se, joka äsken päättyi äänestyksellä, niin että johdonmukaisuus mielestäni vaatii ilman keskustelutta jättämään ehdotetun rahamäärän myöntämisen tulevaan vuoteen. (Hyvä! Kannatetaan!)

Ed. **Rosenqvist, G. G.:** Utom de skäl, som hr Palmén anfört för att denna petition nu måtte förkastas, förefinnas enligt min mening äfven andra, hvilka tala för, att detta petitionsbetänkande icke nu måtte till åtgärd föranleda. Utskottets betänkande innehåller, synes det mig, icke tillräcklig utredning, för att man nu skulle kunna besluta sig för att godkänna petitionen i fråga. Utskottsbetänkandets svaghet i detta afseende vill jag endast med några ord påpeka.

Af utskottets uttalande sid. 2 finner man, att en anhållan hos regeringen skett om statsunderstöd för ifrågavarande skola, men

att denna anhållan blifvit förkastad. Däremot får man icke reda på skälen till förkastandet. „Utskottets flertal har — heter det i betänkandet — vid pröfningen af ärendet kommit till den slutsats, att skälig anledning till de betänkligheter, hvilka anförts mot beviljandet af understöd åt finska samskolan i S:t Petersburg, åtminstone numera icke förefinnas". Men hvilka dessa betänkligheter varit, och hvarför de åtminstone numera icke förefinnas, därom får man icke någon klarhet på grund af utskottsbetänkandet.

Betänkandet slutar med den kläm, „att finska samskolan i S:t Petersburg på fastställda villkor tillsvidare måtte af finska statsmedel beviljas ett årligt understöd af 4,000 mark för enhvar af de fem lägre klasser, som äro i verksamhet". Men hvilka dessa villkor äro, och i hvad mån ifrågavarande skola uppfyller dessa villkor, därom får man icke häller tillfredsställande besked. Utskottets ordförande har uti sin reservation uttryckligen framhållit, att de villkor, som borde fastställas vid beviljandet af understöd af finska statsmedel åt finska samskolan i S:t Petersburg, enligt reservatens mening *icke i utskottets betänkande klargjorts,* och af den första reservationen finner man, att åtminstone två utaf dessa i utskottsbetänkandet delvis antydda villkor icke uppfyllas utaf ifrågavarande skola.

Således: man får icke veta, på hvilka grunder regeringen afslagit en anhållan sådan som denna, man får icke tillfredssällande besked om, hvilka vilkor böra uppställas för anslagets beviljande, och man får icke veta i hvad mån den ifrågavarande skolan uppfyller dessa okända vilkor. Allt detta visar, synes det mig, att den utredning man behöfde, för att kunna i positiv riktning afgöra petitionen, saknas.

Ed. **Castrén** yhtyi edellisen puhujan lausuntoon.

Ed. **Rosenqvist, V. T.**: Jag ämnar icke alls ingå i diskussion af saken. Jag vill blott framhålla, att om kammaren vill handla konsekvent, så upptager den icke denna fråga till behandling. Jag förenar mig alltså med hr Palmén.

Ed. **Kirves**: Minun täytyy olla toista mieltä tässä asiassa kuin useiden muiden. Minä nimittäin otan sen ensimmäiseksi lähtökohdaksi, että ne, joiden lapsille tästä tulisi hyötyä, ovat pakoitetut jokapäiväisen leipänsä hankkimiseksi siirtymään maan rajojen ulkopuolelle ja ovat jo tällä tavoin rangaistut eivätkä voi nauttia samaa isänmaan suojaa, jota täällä meillä kaikilla toisilla kehutaan kotimaassa olevan. Näitä olotiloja tuntee ainoastaan se, joka on elänyt Pietarin työväen keskuudessa sekä katsellut ja tar-

kastellut heidän elämäntapojaan ja toimeentulojaan. Muuten minun täytyy surkutella sitä seikkaa, että anomusvaliokunta ei ennen näitä asioita lähettänyt eduskuntaan kuin muita mietinnöitä, ei ole lähettänyt sellaisia ensimmäisiksi, joiden ponnet päättyvät rahamyönnytyksiin. Jos näin olisi tehty, niin minä uskon, ettei kukaan edustaja olisi vastustanut tämän anomuksen hyväksymistä.

Toinen painava seikka, joka tässä mielestäni on huomioon otettava, jos tämä hyväksytään, on se, ettei tällaisenaan ole mielestäni ajattelemistakaan, että Pietarin suomalainen yhteiskoulu voisi tulla tätä valtioapua nauttimaan, sillä näillä ehdoilla, mitkä tässä on pantu, ei voi asiaa Pietarissa saada hyväksytyksi, jos ei siellä vallan viime aikoina ole lievempi suunta päässyt vallalle. Minä sentähden ajattelen, että vaikkakin kulunkiarvio on hyväksytty, eduskunnan ei pitäisi kieltää sitä määrättyä summaa, mutta minä pansisin vähän toisenlaisia ehtoja, kuin mitä valiokunta on pannut.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Kirves:** Sepä oli paha. — Täällä voidaan kyllä sanoa, että ehdoitta ei myönnetä valtion varoja mihinkään tarkoitukseen, mutta kun muistamme sen toissayönä tekemämme päätöksen 20 miljoonasta, niin voidaan väittää että suurempia summia on myönnetty ilman ehtoja ja sentähden tälle asialle ei olisi pitänyt panna näin raskaita ehtoja. Minä ehdottaisin, että valiokunnan toinen ehto tulisi kuulumaan seuraavalla tavalla: „Ehdoksi valtioavun myöntämiselle olisi asetettava se että kysymyksessä olevan koulun opetusohjelma on muodostettava samaan tapaan kuin Suomen vastaavien oppilaitosten, lukuunottamatta Venäjän historian ja maantiedon oppitunteja”. Tämä on huomioon otettava seikka, ja jos muut ehdot poistettaisiinkin, niin tätä toista ehtoa minä en tahdoisi poistaa sentähden, että siinä tulisi jonkun verran mainituksi, millä ohjelmalla koulun täytyy työskennellä. Voidaan väittää Venäjän historian ja maantiedon opettamista venäjänkielellä vääräksi, mutta minun luullakseni ei ole toivoakaan, että se voitaisiin saada suomenkieliseksi. Ja minun mielestäni siitä ei juuri olisi haittaa, sillä ne suomalaisten lapset, jotka Pietarissa käyvät koulua, ovat siellä syntyneet ja kasvaneet, niin ettei heidän kielitaitonsa tee haittaa, jos näissä kahdessa aineessa käytettäisiinkin venäjänkieltä. Toisena ehtona minä vielä mainitsisin, että määrätty summa vapaapaikkoja olisi varattomille oppilaille varattava. Tämä on välttämätöntä, jos Suomen eduskunta tahtoo saada jotakin sivistystä kansallisen olemuksen pohjalla tai tahtoo turvata niitä kansalaisia, jotka siellä ovat, saamaan edes

hiukankin kotimaisen tapaista sivistystä suomenkielellä. Jos taas Suomen eduskunta tahtoo, että Suomen kansalaisten lapset siellä vieraantuvat kaikesta suomalaisesta kulttuurista ja kehityksestä, niin silloin kiellettäköön tämä valtioapu.

Tämän tähden minä mainitsemillani syillä toivoisin, että eduskunta hyväksyisi tämän valiokunnan mietinnön ponnen ilman pitempiä keskusteluja. Se ei minun mielestäni ole niinkään suuri summa verrattuna niihin summiin, joita olisi tarvittu kotimaisiin yhteiskouluihin, jos valiokunnan mietintö olisi hyväksytty.

Ed. **Yrjö-Koskinen, Y. K.:** Koska ne näkökohdat, jotka ed. Palmén on julkilausunut, ansaitsevat täyttä huomiota, niin minäkin yhdyn häneen. Minä valitan vain, ettei anomusvaliokunta ole kyennyt saamaan tätä asiaa aikaisemmin esille ja toivon, että se tulee uudestaan ensi valtiopäiville ja silloin paremmalla menestyksellä.

Ed. **Kivilinna:** Jollei täällä olisi lainkaan kosketeltu kysymyksessä olevan asian asialliseen puoleen, niin minulla ei olisi ollut mitään syytä käyttää puheenvuoroa. Kun kumminkin näin on tehty, niin täytynee minun, niin lyhyesti kuin mahdollista, siltä varalta, että päätös ei tulisi olemaan hylkäävä, vastata esitettyihin muistutuksiin.

Minäkin valitan sitä seikkaa, että tämä asia on tullut näin myöhään esille. Siihen on nyt syynä. Ensinnäkin tottumattomuus arvostelemaan sitä nopeutta, jolla asioita voidaan käsitellä, ja sitten muutkin seikat. Minun täytyy sanoa, että asiain käsittelyn järjestys valiokunnassa on riippunut seikoista, joihin valiokunta kokonaisuudessaan ei ole suuremmassa määrin myötävaikuttanut. Että se siinä suhteessa ei ole valtaansa käyttänyt, se nyt tietysti voidaan lukea sille viaksi, mutta mainittakoon tämä seikka kumminkin tosiasiallisena syynä asian näin myöhään esille tulemiselle.

Väite, ettei valiokunta olisi esittänyt niitä ehtoja, joilla tämä valtioapu olisi myönnettävä, ei minun käsittääkseni pidä paikkaansa. Sanotaanhan suoraan valiokunnan mietinnössä, että „Suomen viranomaisille olisi tavalla tai toisella toimitettava tilaisuutta seuraamaan tämän koulun toimintaa ja tutustumaan sen elämään”. Se olisi ensimäinen ehto. Toinen ehto: „että kysymyksessä olevan koulun opetusohjelma on muodostettava samaan tapaan kuin Suomen vastaavien oppilaitosten”. „Kolmanneksi on välttämätöntä, että kannatettavan koulun opetus tapahtuu suomen kielellä” niillä poikkeuksilla, kuin valiokunta sitten mainitsee. Sen mukaan kuin asiantuntevalta taholta on ilmoitettu, voidaan

nämä ehdot nykyoloissa täyttää. Siihen ei ole mitään vastusta olemassa. Minun käsittääkseni ne eivät itse asiassa eroa ed. Kirveen mainitsemista ehdoista, lukuun ottamatta vapaapaikkoja, joista valiokunta ei ole puhunut mitään.

Se mitä ensimäisessä vastalauseessa on väitetty, että koulu toistaiseksi ei ole ollut niin järjestetty, kuin valiokunta katsoo tarpeelliseksi, ei ainakaan täydelleen pidä paikkaansa; sillä koulu noudattaa nykyänsä samaa ohjelmaa kuin Viipurin yhteiskoulu. Miten kauvan se sillä ohjelmalla on toiminut, sitä en varmaan osaa sanoa, sillä koulun ohjelma on ollut monen muutoksen alaisena ja valiokunta on minun käsittääkseni syyllä pitänyt vähemmän tärkeänä, onko tämä koulu ihan muodollisesti voinut täyttää ohjelman suhteen kaikki vaatimukset. Pääasia on, että se on siihen pyrkinyt ja että se siihen on päässyt. Voin lisätä, että on ilmoitettu tämän koulun puolesta, että se tulee alistumaan niihin ehtoihin, jotka valiokunta on ajatellut, ja järjestämään koulun toiminnan niitten mukaan.

Hylkäävän päätöksen puolesta esitetään vielä lisäksi ensimäisessä vastalauseessa, että kaksi ainetta, Venäjän historia ja Venäjän maantiede, tulisivat opetettaviksi vieralla kielellä, Venäjän kielellä. Nyt kai on niin, että jollei tätä poikkeusta meidän oloissa tehdä, ei minkäänlaista valtioapua ole ajateltavissa. Sen takia onkin minusta toinen vastalause hyvin omituinen. Se on kyllä tavallaan myöntävä ja näyttää koululle ja Pietarin suomalaisten sivistysharrastuksille myötätuntoiselta, mutta itse asiassa se sisältää peitetyn kiellon, sillä jos se tulisi hyväksytyksi, niin — minkä vastalauseen tekijäkin varmaan aivan täydelleen tietää — ei koulu missään tapauksessa valtioapua tulisi saamaan. Ensimäinen vastalause ainakin siinä suhteessa on paljon suorempi.

Minä ymmärrän että pelätään sitä vierasta ainesta, joka ehkä Pietarin suomalaisten keskuudesta tulisi. En tahdo siihen kysymykseen lähemmin puuttua, huomautan vaan, että tällä aineksella kaikessa tapauksessa tulee olemaan Suomen kansalaisoikeudet, ja paljon enemmän peljättävä se on, jos se tulee aivan vieraana aineksena tänne, kuin jos se on käynyt läpi oppilaitoksen, jossa on ohjelma Suomen koulujen mukainen ja opettajat valitut samoja kompetenssiehtoja silmälläpitäen kuin Suomenkin kouluissa.

Niille näkökohdille, joita ed. Palmén on esittänyt, annan täyden arvon enkä sen takia ehdottomasti tahdo vaatia että mietintö käsitellään. Uskallan kuitenkin lausua sen toivomuksen, että katsoen tämän määrärahan pienuuteen ja todellakin kipeään tarpeeseen Pietarin suomalaisten keskuudessa, voitaisiin tässä kohden tehdä poikkeus.

Ed. **Pärssinen:** Ensimäisen vastalauseen kirjoittaja on ehdottanut, että kysymyksessä oleva anomusehdotus hyljättäisiin. Minä en voi yhtyä häneen enkä niihin, jotka hänen kanssaan ajattelevat samalla tavalla. Kun tietää, että Pietarissa on 35,000 henkinen suomalainen väestö ja että siellä ympärillä vielä on suomalainen maaseutuasutus, niin tuntuu hyvin tunnottomalta, että Suomen valtiolta ei riittäisi varoja noin laajan väestön keskuuteen rakennetun suomalaisen koulun kannattamiseen. Minä siis puolustan anomuksen hyväksymistä, mutta tahtoisin siihen kuitenkin saada vähän muutoksia. Minä taasenkin pidän tuota ehdotettua apurahaa kovin pienenä ja ehdotan sen korotettavaksi 5,000 markkaan luokkaa kohti. Minä olisin mielelläni nähnyt, että siinä tapauksessa, että tuo koulu tulee kasvamaan 8-luokkaiseksi, valtioapua heti olisi annettu kaikille luokille. Mutta kun se päätös nyt tuskin lienee niin välttämätön, en sitä tähän ehdotukseen lisää. Vielä tahtoisin tähän ponteen muiden ehtojen lisäksi asetettavan, että 50 % koulun oppilaista saa vapaan paikan. Kun tämä valtionapu nousee luokkaa kohti suuremmaksi, niin tietääkseni pitäisi voida antaa noin suuri määrä vapaapaikkoja, sillä suurin osa Pietarin suomalaista väestöä on myöskin hyvin vähävaraista ja sille täytyy varata tilaisuutta käydä tässä koulussa. Minun mielestäni ei pitäisi tässä kysymyksessä peljätä uhrauksia. . . . .

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut. Puhuja tekee hyvin ja tulee lavalle.

Ed. **Pärssinen:** Täytyy sanoa lauseeni loppuun. Kun on annettu sellaiseen tarkoitukseen kuin Venäjän sotilaslaitoksen kannattamiseen 20 miljoonaa, niin olisi ihan häpeä, ellei eduskunta jollakin lailla koettaisi edes korjata tuota väärää menettelyä, myöntämällä varoja oikeihin tarkoituksiin. Tietysti tämmöinen apuraha ei kykene olemaan minään puhdistuksena, mutta olisi se edes jonkunmoinen osoitus, että tunnemme velvollisuutemme kansalaisiamme kohtaan rajan takana.

Ed. **Schybergson:** Jag förenar mig om det, förslag som framställts af hrr Palmén, Rosenqvist och Castrén, men då dessa hafva vädjat till ett konsekvent förfarande från kammarens sida, så hafva de synbarligen ställt nog stora kraf på den. Yttrandena i denna fråga vittna nämligen om, att det icke är så noga med konsekvensen. Flere, som hafva förkastat de föregående petitionerna på den grund hr Palmén gjort gällande, tyckas nu icke vara benägna härför. Jag är därför tvungen att lägga andra skäl till dem, som tidigare anförts för ett förkastande af för-

slaget om ett understöd åt en finsk skola i S:t Petersburg. Man synes gå ut från den synpunkten, att vi skulle kunna bestämma om en sådan skolas program, och hr Kivilinna har sagt, att skolan nu arbetar efter samma program som skolorna i Viborg. Men hr Kivilinna har synbarligen icke reda på, huru det går till i S:t Petersburg med dylika saker. I dag har man ett program, i morgon åläggеs man af regeringen att följa ett helt annat, eller också stänger regeringen skolan. Det är ett fåvitskt företag att försöka där införa något slags finskt skolväsende. Det räcker säkerligen icke många månader, åtminstone icke många år, innan vi betacka oss för denna skola och lika gärna skulle se, att eleverna i den besökte ryska läroverk, eller än hällre att de, som det kunna, sökte sig in till skolor i Finland.

Jag vill emellertid för ingen del säga, att jag icke ömmar för de landsmän, som af omständigheterna hafva förlagts utom landets gränser, och att det kan finnas anledning att ekonomiskt bistå dem i deras sträfvanden, särskildt hvad beträffar upplysning och skolgång för deras barn. Men äfven nu har finska statsverket medelbart bidragit till de finska läroverkens i S:t Petersburg underhåll såtillvida, att dessa åtnjuta anslag ifrån monarkens dispositionsmedel. Det är denna väg, som är den riktiga. Statssekreteriatet är, långt bättre än myndigheterna här i landet kunna göra det, i tillfälle att öfvervaka att medlen användas riktigt, och om det visar sig, att dispositionsmedlen icke äro tillräckliga för att tillgodose ifrågavarande ändamål, så må de då ökas, men något slags direkta statsanslag med öfvervakning härifrån öfver deras användning är den renaste absurditet.

Jag afstyrker därför detta förslag såväl på de skäl, som hr Palmén har anfört, som på dem, hvilka jag nu tillåtit mig framhålla.

Ed. **Neovius, D.**: Jag ber att få förena mig med dem, som anse, att kammaren borde förfara konsekvent och denna gång lämna detta betänkande åt sitt öde. Men eftersom detsamma en gång blifvit föremål för diskussion, ber jag tillika att få omnämna en sak. Då jag finns upptagen som en utaf dem, som deltagit i ärendets behandling, vill jag påpeka, att jag endast gjort detta delvis, och därigenom icke blifvit i tillfälle att underteckna någon reservation. Jag ber därför nu att få förena mig om den reservation, som inlämnats af hrr Rosenqvist och Pesonen. Vidare ville jag rätta en uppgift. Det har nämnts i afton, att utskottets ordförande skulle hafva varit orsaken till, att denna fråga så sent kommit upp. Om jag icke alldeles missminner mig, är det dock rätt länge sedan denna fråga första

gången upptogs till behandling i utskottet. Utskottet lämnade då i uppdrag åt en eller flere af dess medlemmar att införskaffa uppgifter om denna skola. Dessa uppgifter fick utskottet emellertid ganska länge vänta på. — Här har vidare anmärkts om, att detta betänkande så sent anländt till kammaren. Jag vill påpeka, att det legat på bordet åtskilliga dagar.

Ed. **Kirves:** Kun täällä valiokunnan taholta on puhuttu, etteivät nämä ehdot ole sellaisia, että ne olisivat esteenä apurahan saamiselle, niin minä näitä valiokunnan ehtoja kannatan ja luovun oman ehdotukseni ensimäisestä kohdasta, mutta ehdotuksen toisen kohdan tahtoisin pitää paikallaan, koska se sisältää sen että 50 % olisi vapaita oppilaspaikkoja.

Ed. **Raunio:** Otin puheenvuoron kannattaakseni ed. Pärssisen ehdotusta. Muuten pyydän herra Schybergsonille huomauttaa, että anomusvaliokunnassa kyllä oli nähtävänä, minkä verran mihinkin tarkoitukseen on käytetty niitä varoja, joista hän mainitsi ja joita hän ehdotti yhteiskoulun kannattamiseksi. Pääasiassa on niitä varoja käytetty niin sanotun kirkkokoulun kannattamiseksi ja yhteiskoululle ei ole jäänyt mitään. Koska Pietarissa on työtätekevää suomalaista väestöä, joka tulee lapsiansa kouluttamaan, on myöskin välttämätöntä, että Suomen valtiovaroista myönnetään kannatusta puheenaolevalle koululle. Muistaakseni ainoastaan 1,000 ruplaa on yhteiskoulu saanut niistä varoista, joista ed. Schybergson mainitsi.

Ed. **Pesonen:** Niiden näkökohtien lisäksi, joita on kysymyksessä olevaa anomusehdotusta vastaan esiintuotu vastalauseessa, jonka allekirjoittaja minäkin olen, tahdon vielä mainita, että minun käsitykseni mukaan Suomen kansan ei ole kasvatettava itselleen virkamiehiä maan rajojen ulkopuolella sille vieraassa maaperässä. Sen johdosta että täällä on puolustettu vielä suurempaa apurahaa kuin mitä valiokunnan ponnessa on ehdotettu, pyydän huomauttaa että Pietarin suomalaisella koululla on tätä nykyä tuloja, osittain myöskin Suomen valtiovaroista, kaikkiaan vähän yli 40,000 ruplaa. Näistä tuloista tulee osa myöskin puheena olevalle yhteiskoululle. Ei siis ole mitään syytä tälle koululle ehdottaa suurempaa valtion kannatusta kuin omassa maassa sijaitseville yksityiskouluille.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Jos ed. Schybergsonin esiintuomat näkökohdat pitäisivät kaikin puolin paikkansa ja olisivat ratkaisevia, niin siitä olisi seurauksena, että tätä kysymystä ei pitäisi vastedeskään ottaa esiin. Minä en kuitenkaan luule niitä

ratkaiseviksi ainakaan siinä laajuudessa kuin ed. Schybergson on ajatellut. Tahdon mainita tämän, koska kuitenkin minäkin tulen siihen lopputulokseen, että niiden näkökohtien perustuksella, jotka ovat määränneet eduskunnan äskeiset päätökset finanssiasioissa, eduskunta tekee oikein, jos se tällä kertaa jättää esilläolevan anomusehdotuksen huomioon ottamatta.

Ed. **Kivilinna:** Ed Danielson-Kalmari on jo osittain vastannut ed. Schybergsonin tekemiin huomautuksiin. Pyydän kuitenkin lisätä vielä muutaman sanan.

Me tiedämme varsin hyvin, miten epävarmassa asemassa yleensä oppilaitokset Venäjällä työskentelevät, mutta niin peräti epävarmassa asemassa ei puheenalainen koulu kuitenkaan ole, kuin hän tahtoi väittää. Valiokunnalle on nimenomaan ilmoitettu, että Venäjän viranomaiset ovat valmiit antamaan yksityiskoulujen, jotka eivät missään suhteessa halua saada Venäjän valtiokoulujen oikeuksia, verrattain vapaasti järjestää kurssinsa ja oppisuunnitelmansa, kunhan ne vaan alistuvat päästämään virallisen tarkastajan kouluunsa. Siinäkin tapauksessa, että kävisi niinkuin ed. Schybergson lausui, että nim. koulun ohjelma yhtäkkiä muuttuisi, niin ei sekään käsittääkseni olisi esteenä tämän anomuksen hyväksymiselle, sillä kun valiokunta on ehdottanut tätä apurahaa myönnettäväksi ainoastaan toistaiseksi ilman mitään määräaikaa, niin silloin se tietysti voidaan viranomaisten puolesta lakkauttaa, niin pian kuin ei enää ole syytä sitä edelleen myöntää. En siis suinkaan voi suostua niihin syihin, jotka ed. Schybergson on esittänyt. Sen sijaan voin kyllä alistua niihin, jotka ed. Palmén on tuonut esiin, ja niillä perusteilla suostuu siihenkin, että tämä asia tällä kertaa raukeaa, niin mielelläni kuin soisinkin päinvastaista.

Ed. **Suomalainen, J.:** Pyydän saada kannattaa ed. Kirveen tekemää ehdotusta sellaisena kuin se hänen muodostelemanaan kuuluu. Ed. Pesoselle pyydän huomauttaa, että nyt ei ole kysymys virkamiesten kasvattamisesta siellä päin, vaan ainoastaan kansan sivistämisestä.

Ed. **Kirves:** Minua ihmetyttää, että täällä otetaan kaikki asiat yksistään virkamieskannalta. Minä en ole ottanut asiaa siltä kannalta. En uskoisi sitä mielipidettä suomalaisen suusta lähteneeksi että Venäjällä valmistetaan meille virkamiehiä, mutta kun sen on lausunut ilmi uskonnonopettaja, niin täytynee sitä pitää täytenä totena.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o. Ken vastaehdotukseksi mietinnölle hyväksyy ed. Kirveen tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Pärssisen tekemä ehdotus.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

2:o. Ken vastaehdotukseksi ed. Palménin tekemälle ehdotukselle hyväksyy mietinnön ponnen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Kirveen tekemä ehdotus vastaehdotukseksi hyväksytty.

Äänestyksessä annettiin 105 jaa- ja 65 ei-ääntä.

3:o. Ken hyväksyy mietinnön ponnen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on eduskunta ed. Palménin ehdotuksen mukaan päättänyt ettei anomus anna aihetta mihinkään toimenpiteesen.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten eduskunta oli **hyväksynyt** ed. **Palménin** tekemän **ehdotuksen,** ettei anomus tällä kertaa anna aihetta mihinkään toimenpiteeseen.

Päätöstä vastaan merkitsi vastalauseensa ed. **Suomalainen J.**

Evankelis-luterilaisen papiston palkkauksen uudestaan järjestämisestä ja papiston virkatalojen hallinnon siirtämisestä seurakunnille.

Esitettiin pöydällä ollut laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7 neljän eduskunnalle jätetyn an. ehd. (n:rot 41, 43, 194, 44) johdosta lainsäädäntötoimenpiteistä evankelis-luterilaisen papiston palkkauksen uudestaan järjestämiseksi sekä papiston virkatalojen hallinnon siirtämiseksi seurakunnille.

Keskustelu:

Ed. **Castrén** pyysi asiaa pöydälle.

Puhemies: Viimeisen puhujan lausunnon johdosta huomautan että asia jo pantiin pöydälle viime istunnossa. Nyt se täytyy ratkaista, koska se on valiokunnan mietintö, jota ei voi enää pöydälle panna. V. J:n 56 §:ssä säädetään: „Valiokunnan mietintö on, kun se ensi kerran esitetään, pantava pöydälle. Seuraavalla kerralla esiteltäessä on se, keskusteltua tai keskustelutta,

vielä pöydälle pantava, jos kaksi jäsentä tai useampi sitä pyytää, mutta kun asia kolmannen kerran tulee esille, älköön sitä enää pöydälle pantako". Tässä ei siis auta muu kuin asian käsitteleminen.

Ed. **Gebhard, Hannes:** Minä en ole voinut täydelleen yhtyä valiokunnan ehdottamiin ponsiin, jotka koskevat pappilain järjestämistä.

Mitä ensiksikin tulee kolmanteen ponteen, jossa ehdotetaan, että seurakuntain itsensä päätettäväksi jätetään kysymykset nykyisten virkatalojen asuinrakennusten ynnä tavallisten ulkohuoneitten säilyttämisestä pappiloille, niin uskallan epäillä, onko tämä ehdotus käytännöllinen. Joku kymmenkunta vuotta sitten on Norjassa tämä sama pappilakysymys ratkaistu sillä tapaa, että suuret pappilat ovat pienennetyt niin että papille on jäänyt asunto ja jonkun verran maata, ja suurin osa pappiloista on jaettu joko omistusoikeudella tai vuokralla tilattomille. Ja sikäli kun minä olen ollut tilaisuudessa tästä asiasta kuulustelemaan sekä pappeja että seurakuntia, oltiin siellä molemmin puolin sangen tyytyväisiä selaiseen järjestelyyn. Minä luulen nim. että niin kauvan kuin seurakunnat tahtovat hyviä pappeja pitää, on se seurakunnan omalta kannalta edullisempaa, että papeilla on varma asunto seurakunnassa. Voi näet ajatella sitä, että kun pappi tulee seurakuntaan hän ei saa vuokratuksi itselleen sopivaa asuntoa lähellä kirkkoa taikka ei edes haluakaan sen vuoksi että asunnot siellä ovat kalliit, silloin hän siirtyy asumaan aivan syrjään. Sitäpaitsi on luullakseni edullista seurakunnalle, että pappi on jossain määrin pikkuviljelijä hänkin. Hän tulee silloin ymmärtämään seurakuntalaistensa enemmistön tarpeita, iloja ja suruja, paremmin kuin jos hän on pelkkä virkamies. Siitä yksimielisyydestä päättäen, jolla valiokunta on tällaisen ehdotuksen tehnyt, voipi peljätä, että seurakunnat tulisivat hyvin suuressakin määrin jättämään pappinsa ilman asuntoa. Tämmöinen yksimielinen ja radikaalinen ehdotus, on — niin pelkään — aivan luonnollinen reaktsiooni siitä minun mielestäni onnettomasta asetuksesta vuodelta 1892, joka koskee nykyisten pappiloiden kunnossapitoa, ja siitä että suuri osa nykyisistä papeista on asettanut seurakunnille aivan kohtuuttomia vaatimuksia pappiloihin nähden. Minä pelkään, että tämä luonollinen reaktsiooni menee aivan liian pitkälle, jos se toteutetaan sillä tavalla kuin kolmas ponsi tässä ehdottaa.

Mitä taas siihen osaan suurista pappiloista tulee, joka, jos papeille jätettäisiin pienempi osa, tulisi ensimäisen ponnen mukaan tilattomille pienempinä palstatiloina luovutettavaksi vuokraa vastaan, niin siihenkin nähden toivoisin muutosta siihen mitä valiokunta ehdottaa. Ensimmäisessä ponnessa siv. 11 sanotaan, että

pappiloista lohkaistavat maanviljelystilat olisivat annettavat pitempiaikaista vuokraa vastaan, mutta tonttimaista ei sanota edes sitäkään. Olen ollut tilaisuudessa keskustelemaan tästä asiasta muutamien etevien kunnallisviranomaisten kanssa ja olen kuullut heidän epäilevän, että jos seurakunnalle annetaan täysi valta määrätä vuokraehdot, olisi hyvin luultavaa, että seurakunta tulisi usein kohtuuttomillakin ehdoilla luovuttamaan tällaisia palstoja vähävaraisille. Tässä ei siis riitä sanoa ainoastaan tuo pitempiaikainen vuokra, vaan olisi ponnessa lausuttava, että tällaiset tilat ovat luovutettavat *kohtuullisilla ehdoilla.*

Minulla ei ole mitään halua uusia ponsia näihin ehdotuksiin laatia; kokemukseni viime yötyöstä tällä alalla minua pelottaa. Laadin silloin erään ponnen, joka oli kielellisesti parempi kuin mietinnön ponsi, mutta sisällykseltään ihan sama, mutta enemmistö ja muiden muassa myös Suomen kielen professori vastusti semmoista parannusta. Ehdotan siis, että tämä asia lykätään takaisin valiokuntaan ponsien muodostamista varten tähän suuntaan kuin olen esiintuonut.

Ed. **Huoponen:** Koska eduskunnan ensimäinen toiminta-aika lähenee nopein askelin loppuaan, ja eduskunnalla on suuria työmääriä suoritettavanaan sitä ennen, ja siihen katsoen että nyt jo on puoliyön hetket käsissä, eikä vielä päivälistaa tämän päivän istunnossa ole saatu puoliväliin, rohkenen minä kunnioittaen ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi ilman keskustelua valiokunnan mietinnön ponsineen. Tässähän pyydetään vaan armollista esitystä, ja eduskunnalle jää kyllä aikaa sitten perinpohjaiseen harkintaan. Monet käytännölliset syyt puhuvat minun mielestäni erittäin voimakkaasti sen puolesta, että eduskunta tekisi erittäin järkevästi, jos se hyväksyisi mietinnön ilman pitempää keskustelua (Hyvä! Hyvä!).

Ed. **Oljemark:** Jag anhöll egentligen om ordet för att begära bordläggning, men efter den upplysning, som meddelandes af hr talmannen, måste jag afstå. Jag skulle i stället be att få understöda det förslag, som gjordes af hr Gebhard, att frågan skulle återremitteras till utskottet.

Ed. **Cederberg:** Jag ber att med några ord få beröra den senare delen af utskottsbetänkandet. Jag är icke af den åsikt som hr Huoponen, att ämnets vikt vore sådan, att man saklöst kunde antaga betänkandet utan någon som hälst kritik. Frågan angående förändrad disposition af prästerskapets boställen är enligt min tanke af så stor vikt, att densamma skulle ha kräft en mera ingående granskning än hvad utskottet, enligt hvad jag af detta betänkande finner, hunnit egna densamma. Frågans lösning hänger ihop med hela jord-

spörsmålet eller frågan angående anskaffande af jord åt den obesuttna befolkningen, hvilket spörsmål i den närmaste framtiden torde komma att blifva en af landtdagens viktigaste uppgifter; och det hade onekligen varit riktigare, om ärendet i denna del hade beredts icke af lag- och ekonomiutskottet utan af agrarutskottet, till hvilket frågor af detta slag otvifvelaktigt höra.

Till utgångspunkt för den ifrågasatta reformen kräfves en så vidt möjligt klar utredning angående eganderätten till de ifrågavarande boställena. En sådan utredning får icke lämnas å sido, förrän man tänker sig den detaljerade riktning, i hvilken frågan bör lösas. Eganderättsspörsmålet kom fram och debatterades redan vid den landtdag, som närmast gaf upphof till 1892 års författning angående de ecklesiastika boställena, och föranledde den bland annat en behandling af ämnet af en af våra mest framstående rättslärde. Vid frågan om eganderätten borde man också lägga märke till att saken är en priviligierad fråga, i det att prästerskapet genom 1723 års privilegier är tryggadt vid besittningsrätten till sina boställen, och tror jag på denna grund och äfven på grund af särskilda i gällande kyrkolag ingående stadganden, att lagstiftningsåtgärder i ämnet icke kunna vidtagas, utan att saken varit föremål för pröfning vid allmänt kyrkomöte.

Utskottet säger, att det vid bedömandet af denna fråga icke ansett nödigt att söka utreda hvem den lagliga eganderätten till sagda boställen tillhör. Dock förekommer det i motiveringen ett särskildt uttalande, hvilket synes gifva stöd för att utskottet på sätt och vis engagerat sig för den uppfattning, att boställena vore tillhöriga församlingarna. Det säges nämligen på sid. 10 i utskottets betänkande: »En minoritet inom utskottet har omfattat tanken att förvaltningen af de ecklesiastika boställena borde tillerkännas kommunen,» men säger dock utskottet: »Detta vore enligt majoritetens åsikt onaturligt, enär boställena äro kyrkliga, hvilkas afkastning bör komma församlingsändamål till godo.» Då har användes uttrycket »kyrklig,» är begreppet enligt min tanke oegentligt, ty boställena äro icke anslagna för kyrkan, utan för prästerskapet. Det är eljes en förväxling, som utskottet äfven på andra ställen gör sig skyldig till. Vidare säger utskottet: »Enligt utskottets förmenande vore att beklaga, om församlingarne tillerkändes rätt att afyttra »sina» ecklesiastika boställen, enär i slikt fall en värdefull kyrklig fastighet förverkades.» Uttrycket »kyrklig» är, såsom nämndt, här oegentligt och dessutom gifver talet om, att församlingen skulle afyttra sina ecklesiastika boställen, anledning till uppfattningen, att församlingarna enligt utskottets tanke skulle vara boställenas egare. I motiveringen förekommer dessutom en mängd andra uttryck, hvilka jag icke anser vara hållbara, såsom påståendet, att boställena under nuvarande förhållanden ingalunda kunna betraktas såsom ett tillskott i prästlönen,

utan såsom förminskning, ett uttalande, hvarom jag ville ingalunda vara med. Också vid refererandet af sakens behandling vid tidigare landtdagar har utskottet icke fullständigt återgifvit densamma. Man får en skef uppfattning exempelvis vid läsningen af sista stycket på sid. 8, där det talas om de planer, man tidigare hyst angående styckning af boställena. Äfven förekommer i betänkandet enskilda uttryck såsom om att prästgårdarne vore palatslika byggnader och annat, hvilket, i förbigående sagdt, icke kan anses vara riktigt. Trots denna bristfälliga motivering utmynnar utskottsbetänkandet i temligen detaljerade klämmar, hvilka icke uppbäras af motiveringen i betänkandet. I första klämmen säges sålunda att församlingen skulle förvalta boställena såsom samfäld skogsmark. Man sväfver härvidlag i ovisshet huruvida utskottet tänkt sig att lagens stadganden angående användning af samfäld skogsmark skulle komma till tilllämpning. Det vore väl dock icke meningen; utan måste väl uttrycket »samfäld skogsmark» fattas i helt annan mening, än hvari den i lag i allmänhet fattas.

Andra klämmen synes mig icke häller vara lyckligt affattad. Här talas om intäkt från boställena, ehuru i första klämmen nämnts, att desamma borde utskiftas till dels skogsmarker, dels parceller, dels arrendelägenheter. Och då det vidare talas om prästerskapets aflöningsfond, lämnas icke upplysning om, huru denna fond skulle bildas, utan omnämnes endast att afkastningen från boställena och deras byggnadsfond skulle komma denna aflöningsfond till godo. Beträffande tredje klämmen är jag åter fullkomligt ense med den första ärade talaren. Jag finner det högst betänkligt, att åt församlingarna öfverlämna en sådan rätt, som i denna kläm finnes omnämnd, helst densamma måste anses till väsentlig grad stå i strid med den befogenhet, församlingarna öfverhufvud kunna anses ega till boställena.

Då jag på grund af hvad jag här i största korthet varit i tillfälle att anföra icke ville godkänna motiveringen, ej häller klämmarne, så tillåter jag mig, då tiden är så knapp, att numera genom återremiss till utskott ett nytt förslag icke kan tänkas framlagdt vid denna landtdag, vördsamt föreslå, att landtdagen måtte för närvarande afböja förslaget.

Ed. **Bäck:** Olen mielihyvällä lukenut käsillä olevan mietinnön. Jos ne toivomukset, jotka tässä mietinnössä esitetään, todellakin toteutetaan, niin tulee moni epäkohta papiston palkkauksessa poistetuksi. Ensinnäkin järjestetään papiston palkkaus järjellisemmin; toiseksi tulevat pappien palkat tasoitetuiksi ja kolmanneksi vapautetaan papit virkataloista, joka seikka on omiansa vaikuttamaan siihen suuntaan, että papit enemmän voivat antautua varsinaiseen tehtäväänsä. Toivon siis, että ne toivomukset, jotka tässä mietinnössä

esitetään, toteutetaan. Mutta vaikka lausunkin tämän toivomuksen, niin täytyy minun kuitenkin toiselta puolen yhtyä siihen lausuntoon, jonka edellinen puhuja antoi. Sen tähden minäkin uskallan ehdottaa, että tämä mietintö nyt tällä kertaa ei antaisi aihetta mihinkään toimenpiteeseen. Minä uskon, että ensi valtiopäivillä voidaan asiaa perusteellisemmin harkita ja että silloin saadaan sellainen mietintö, jossa ei ole niitä epäkohtia, joista ed. Cederberg puhui.

Ed. **Pärssinen:** Kun täällä on esitetty tämän valiokunnan mietinnön hyväksymistä ja minulla on tässä asiassa vastakkainen mielipide, niin olen pakoitettu lausumaan ajatukseni.

Kun tämä esillä oleva asia tulee eduskunnalle sen johdosta, että tästä ovat porvaripuolueet tehneet anomuksia ja laki- ja talousvaliokunta on asian käsitellyt, niin me emme pääse siitä, että meidän täytyy tämän suhteen määrätä kantamme, siis joko hyväksyä valiokunnan mietintö ja sen ehdottamat ponnet tai hyljätä koko asia, tai ehdottaa jotakin toisenlaisia ponsia. Minä myönnän, että pappien palkkaus tulee vasta silloin järjestetyksi, kun päästään valtion ja kirkon erottamiseen, mikä ajatus on ainakin minun yksityisen mielipiteeni. Samoin myönnän, että kun perustuslakiemme mukaan kirkko vielä on valtion, tulevat sellaisetkin henkilöt, jotka eivät haluaisi olla siinä osallisina, maksamaan pappien palkkoja. Ainoa ja oikea periaate on se, että ken tahtoo pappia käyttää ja häntä tarvitsee, hän maksakoon tälle palkan. Olen tämän yhteydessä tahtonut lausua tästä yksityisen mielipiteeni. Se ei silti edusta minun ryhmäni mielipidettä, sillä näissä kysymyksissä on tietysti jokaisella omat ajatuksensa. Tässä yhteydessä ei siis ollenkaan voida puuttua tähän kirkon ja valtion eron ratkaisemiseen, ja koska seurakunnat tässä papiston palkkausasiassa jäävät yhä ennalleen, niin on kyllä välttämätöntä kannattaa jotakin parannusta, sillä kirkon ja valtion ero on sellainen kaukainen päämäärä, joka saattaa vielä siirtyä ehkä hyvinkin kaukaiseen tulevaisuuteen. Yleensä on kansassa suurta tyytymättömyyttä sitä tapaa vastaan, millä papit ovat palkatut, niin että on välttämätöntä saada korjauksia nykyiseen palkkausjärjestelmään.

Mutta se tapa, millä valiokunta ehdottaa tuota korjausta, tai ne ajatukset, jotka valiokunta toivoisi tulevan esille tässä hallituksen annettavassa esityksessä, ovat sitä laatua, etten minä ainakaan mitenkään voi niitä hyväksyä enkä niihin yhtyä. Mietinnössä lausutaan, että se esitys, joka annettaisiin vuoden 1909 valtiopäiville, tulisi sisältämään m. m. seuraavia asioita: siinä suunniteltaisiin papiston palkkaus määrättäväksi rahassa ja määrättäväksi vähintäin 3000 markan suuruiseksi. En voi hyväksyä sitä, että mennään eduskunnan puolelta lausumaan, kuinka suuri papiston palkan ehdottomasti pitää olla. Minun mielestäni todellisen uskonnon opettaminen

on sitä laatua, että sitä ei kukaan suurellakaan palkalla voi toimittaa tarkoitustaan vastaavaksi, ellei hänellä siihen ole korkeampaa kutsumusta, ja senvuoksi en minä voi lainkaan hyväksyä sellaista periaatetta, että määrättäisiin joku vissi ehto, millä rahalla joku ihminen antautuu jumalansanaa ihmisille puhumaan.

Sitte on toiseksi lausuttu, että jokaisen 16 vuotta täyttäneen tulisi ottaa osaa henkilömaksun kautta papiston palkkaamiseen. Minun mielestäni on tämä ajatus hylättävä. Ainoastaan täysi-ikäisiä voidaan sellaiseen velvoittaa ja täysi-ikäisten tulee maksuttomasti toimittaa nuorille ja alaikäisille henkilöille sellaista kasvattavaa uskonnonopetusta, jota papiston tehtävä tarkoittaa.

Kolmannessa ponnessa lausuttu ajatus, että ylen korkeat palkat olisi alennettava, on taas niin ylimalkainen, ettei sillä mitään todellista korjausta nähtävästi edellytetäkään. Neljännessä ponnessa ehdotetaan monenlaisia palkankorotuksia, ja turvataan sillä tavalla uskonnon opettajille hyvä toimeentulo. Minä olen koko todellisen uskonnon opettamisesta siksi vastakkaista ajatuskantaa, etten voi hyväksyä myöskään tätä neljättä pontta ja niitä aineellisia etuja, joita sen kautta tahdotaan papeille turvata. Senvuoksi tämän anomusvaliokunnan mietinnön ensimäisen kohdan suhteen asetun aivan hylkäävälle kannalle niihin ponsiin nähden, jotka siinä on esitetty. Kun seurakunnat palkkaavat pappinsa, olkoon niillä oikeus itse määrätä pappinsa palkka; ne, jotka käyttävät pappia, määrätkööt hänen palkkansa, se on mielestäni ainoa oikea periaate. Ehdotan senvuoksi, että tämä kohta kuuluisi: että papiston palkkaus jätetään seurakuntain järjestettäväksi, jossa tehtävässä niille myönnetään täysi itsehallintooikeus yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden perustuksella.

Tulemme sitte valiokunnan mietinnön toiseen osaan, joka koskee sitä tapaa, jota ruvettaisiin noudattamaan suurten pappilain virkatalojen suhteen. Nykyään herättää nimittäin hyvin laajalle levinnyttä harmia se, että pappien hallussa on suuria virkataloja, jotka ovat osaksi viljelemättömiä ja joiden viljelyksestä ainakin hyöty tulee yksityisille, nim. papille. Tässä ehdotetaan, että näiden virkatalojen hallinto siirrettäisiin asianomaisille seurakunnille. Se on minustakin paikallaan, sillä nämä virkatalot ovat sitä laatua, ettei niiden omistusoikeudesta vaan noin tuostaan voi määrätä, niiden omistamista ei voi esim. siirtää asioiden nykyisellä kannalla ollessa esim. kunnille. Yhdyn siis siihen, että virkatalojen hallitus siirretään asianomaisille seurakunnille. Mutta olen tässäkin suhteessa valiokunnan kanssa toista mieltä siinä, miten näitä virkataloja olisi hallittava. Valiokunta nim. menee niin pitkälle, että se nimenomaan edellyttää, että seurakunnalla on pappien palkkausrahasto kuin myöskin virkatalojen rakennusrahasto, ja tahtoisin senkin ajatuksen tähän esitykseen, että seurakunnan tulee pitää nämä virkatalojen asuinrakennukset ynnä tarpeelliset ulkohuoneet pappiloina ja jättää

papeille pienempi maa-alue. Mutta nämä pappilat ovat nyt useissa tapauksissa sellaisia suuria rakennuksia, että niistä riittää muuhunkin tarkoitukseen kuin papin käytettäväksi. Ja minun mielestäni on kovin papillista kytkeä tässä kohden seurakunnan kädet ja määrätä, että niiden tulee nämä kaikki edelleen säilyttää papeille. Kun nyt uudemman ajan vaatimusten mukana ja ruvettaessa parantamaan kansan pohjakerrosten asemaa nousee monenlaisia tarpeita, joihin noita huoneustoja voitaisiin käyttää ja kun niissä on myös suuria ulkorakennuksia ja muita sellaisia, niin saattaa löytyä hyvinkin kipeitä tarpeita, joihin kaikkia noita voidaan käyttää, jos annetaan seurakunnille tässä suhteessa vapaat kädet.

Minä ehdotan siis valiokunnan mietinnön jälkimäiseen osaan nähden seuraavaa: — ensimäisen kohdan, koskeva kirkollisten virkatalojen metsiä ja maita, hyväksyn sellaisena kuin se on tässä mietinnössä —: »että vuotuinen tulo näistä virkataloista käytetään pappien palkkaukseen ja ylijäämästä saa eduskunta päättää» sekä kolmannen ponnen tilalle: »että seurakunnille myönnetään oikeus käyttää virkatalojen rakennuksia niihin tarkoituksiin, jotka he näkevät hyödyllisiksi;» viimeiseksi, että nämä asiat ratkaistaan yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden perustuksella.

Tämä minun esitykseni ei johda mihinkään sellaiseen, että papiston asemaa tulisi vahingoitetuksi, vaan se tulisi kohtuuden mukaan järjestetyksi, ja tässä järjestämistavassa tulisi noudatetuksi ne periaatteet, jotka sitte ovat seurakunnissa vallalla, kun kirkko ja valtio erotetaan. Silloinhan jokainen yksityinen seurakunta järjestää pappinsa palkkauksen ja antaa sille sellaisen huoneuston kuin tahtoo j. n. e. mutta sitä ei ulkoapäin tähän pakoteta.

Muuten, vaikka viittasin tässä kirkon ja valtion eroon, en tahtoisi mitenkään, että tästä kysymyksestä tämän asian yhteydessä viritettäisiin mitään keskustelua, sillä se ei kuulu tähän. Asian nykyisellä kannalla ollessa nimittäin on perustuslain mukaan jokaisen seurakuntalaisen otettava osaa pappien palkkaukseen, ja koska olosuhteet ovat kovin suhteettomat, niin tämäntapaista korjausta, mitä tässä on ehdotettu, voi pitää hyvin kohtuudenmukaisena ja sellaiseen tulokseen vievänä, että vähävaraistenkin oikeus tulee turvatuksi.

(Äänestys! Äänestys!)

Ed. **Vuorimaa:** Minä myöskin pidän tämän asian niin tärkeänä, ettei sitä vaan ole summakaupalla hyväksyttävä, niinkuin eräs edellinen puhuja täällä ehdotti. Minulla olisi nimittäin muutamia huomautuksia tehtävä ponsiin, jotka koskevat papiston palkkausta.

Ensimäisessä ponnessa on pantu vähimmäksi palkkamääräksi papistolle oppikoulujen uskonnonopettajien pohjapalkka. Mutta minun mielestäni semmoinen määritelmä on aivan mielivaltainen

ja voi johtaa monenlaisiin vaikeuksiin, kun sitä seurakunnissa toteutetaan. Uskonnonopettajan pohjapalkka on sellainen, jota voidaan muuttaa mielin määrin; hallitus voi vuoden tai muutaman perästä määrätä sen 500 markkaa tai 1,000 markkaa korkeammaksi. Seuraus olisi, että samallainen korotus alkaisi käydä ympäri kaikkia Suomen seurakuntia. Minusta olisi parempi, että määrättäisiin rahassa se vähin palkkamäärä, mitä papistolle maksetaan, ja minun mielestäni olisi silloin pienemmäksi palkaksi määrättävä 3,000 markkaa. Mutta sitten olisi myös määrättävä papiston korkein palkka. Tunnettu on, että mitä suurin ja räikein epäkohta on siinä, että papiston palkka on niin äärettömän epätasainen: että on pappeja, jotka saavat vuosipalkkaa 1,000 tai 1,200 markkaa, ja toisia taas, jotka saavat 30,000 markkaa. Sentähden minun mielestäni olisi myöskin rajoitettava tämä mielivalta ja korjattava se väärä järjestelmä, joka siinä suhteessa nykyään on olemassa. Minun mielestäni korkeimmaksi palkaksi, mitä yhdelle pappismiehelle voitaisiin määrätä, olisi pantava 6,000 markkaa. Tätä vastaan voidaan kyllä sanoa, että se tulisi olemaan liian pieni ja tulisi ehkä supistamaan seurakuntien itsemääräämisvaltaa, ja että se myös tulisi tekemään haittaa siinä suhteessa, että on suuria seurakuntia, joissa on paljo työtä, ja pieniä seurakuntia, joissa on vähemmän työtä, jotenka toiset samasta palkasta saisivat tehdä enemmän työtä. Mutta sitä vastaan pyydän huomauttaa, että yksi mies ei missään tapauksessa ennätä tehdä enemmän kuin hän ennättää. Vaikka hänelle maksettaisiin kuinka suuri palkka, hän ei kuitenkaan tee muuta kuin yhden miehen työn. Jos löytyy suuria seurakuntia, joissa ei yksi pappi jaksa toimittaa esim. kirkkoherran virkaa ja kansliavirkaa, jommoisia seurakuntia kyllä löytyykin, niin silloin voipi siitä palkasta, mikä jää yli, kun palkka tällä tavalla tasoitetaan, saada esim. jonkun virallisen apulaisen tai muunnimellisen papin, joka hoitaa sen, mitä varsinainen pappi yksinään ei osaa hoitaa. Useissa seurakunnissa semmoinen ei tietysti tule kysymykseen.

Minä uskaltaisin siis ehdottaa, että 1 § muodostettaisiin seuraavaan tapaan: että seurakunnat maksaisivat palveluksessaan oleville papeille määrätyn, rahassa maksettavan palkan, joka ei saisi olla 3,000 markkaa pienempi sekä 6,000 markkaa suurempi, ja jonka suuruuden sekä tasoituksen pappien kesken heidän virkatehtäviinsä nähden seurakunnat itse saisivat viranomaisten valvonnan alla pidetyissä kirkonkokouksissa määrätä. — Tämän ehdotuksen teen sitä suuremmalla syyllä, kun minun mielestäni suuremmista palkoista ei ole mitään hyötyä, ei papeille itselleen eikä seurakunnille. Sillä joka vähänkin tuntee oloja, on huomannut, että liian suurilla palkoilla ei ole mitään siunausta papin omassa elämässä ja vielä vähemmän on seurakunnilla. Samoin voidaan huomauttaa, ettei suinkaan

pappi sentähden ole sen parempi virkansa toimittaja että hänellä on suurempi palkka kuin jos hänellä on kohtuullinen palkka.

Toisen pykälän toiseen ponteen nähden olisi minulla myös pieni muutosehdotus tehtävä. Sen loppupuolella sanotaan: »sekä tarpeen vaatiessa sen lisänä vuosittain toimeenpantavassa taksoituksessa asteettaisen tuloveron pohjana säädettävä maksu.» Siitä näkyy että asetettaisiin jonkunmoisia arvostelulautakuntia, jotka toimeenpanisivat erityisen kirkollisen taksoituksen. Mielestäni on se mutka, joka vaan tulee tuottamaan suotta kustannuksia seurakunnalle ja jota voidaan korjata sillä tavalla, että asetettaisiin sen sijaan sanat: »kunnallistaksoituksen mukaan», sen mukaan miten kunnassa varoja taksoitetaan. Tätä vastaan voidaan väittää, että Suomessa voi olla paljon henkilöitä, jotka eivät kuulu luterilaiseen kirkkoon, ja että niitä tulee olemaan enemmän vielä, kun laki uskonnonvapaudesta ehkä ensi valtiopäivillä jo hyväksytään. Mutta se väitös ei ole paikallaan, sillä kunnallistaksoituksessa taksoitetaan myöskin ne, jotka kuuluvat itse seurakuntaan, seurakunnan jäseninä. Edellisen johdosta tulee kolmas ponsi sentähden kokonaan tarpeettomaksi. Sentähden ehdottaisin, että se poistettaisiin.

Neljäs ponsi on myöskin sellainen, johon en voi hyvällä omallatunnolla yhtyä. Siinä ehdotetaan että 5, 10, 15 vuoden jälkeen korotettaisiin pappien palkat. Olen ylipäänsä kaikkia palkkojen korotuksia vastaan vissien vuosimäärien kuluessa, mitä tulee kaikkiin virkamiehiin, ei ainoastaan pappeihin. Pidän sen epäjohdonmukaisena asiana, koska he eivät kuitenkaan tee sen enempää työtä kuin ennenkään ja koska pidän tarpeellisena, että alusta asti maksettaisiin semmoiset palkat että ilman velkaantumista kohtuullisesti eläen tulee toimeen. Mutta ponnessa on kuitenkin eräs kohta, joka sietää ottaa harkinnan alaiseksi, ja se on se kohta, että papitkin voivat sairauden tai vanhuuden tähden joutua semmoiseen tilaan että eivät voi virkojansa täyttää. Sentähden pitäisi olla jonkinlainen määritelmä siitä, kuinka tehdään heillekin mahdolliseksi silloin luopua viroistaan. Ja neljännen ponnen sijaan tahtoisin sentähden ehdottaa näin kuuluvan: »Että asetettaisiin harkinnan alaiseksi, miten sairauden ja korkean ijän tähden työkyvyttömille papeille virastaluopuminen kävisi mahdolliseksi.»

Nämät näkökohdat tahtoisin huomioon otettaviksi papiston tulevassa palkkauksessa. Mitä itse virkataloihin tulee, täytyy minun yhtyä osaksi ed. Gebhardin lausumaan mielipiteeseen. Mutta kun hän ei tehnyt mitään varsinaista ehdotusta kolmannen ponnen muodostamisesta, pyytäisin saada ehdottaa, että se muodostettaisiin seuraavaan tapaan: »Että papiston asumapaikaksi jätetään nykyisistä virkataloista pienempi maa-alue sekä tarpeelliset rakennukset ja että seurakunnalle itsensä päätettäväksi jätetään näiden rakennusten vastainen kunnossapito.» Jos hallituksen esityksessä, jonka

se anomuksen johdosta tekee, nämät periaatteet toteutetaan, niin on meillä kohta useita seurakuntia, jotka eivät tarvitse minkäänlaista varsinaista kantoa tai verotusta toimittaa, sillä niillä on metsäkassoja ja niin suuria pappiloita, että niiden vuokraamisesta tulee vallan riittävästi papiston palkkaukseen. Sentähden ehdotan että mietintö hyväksyttäisiin semmoisilla muutoksilla kuin olen ehdottanut.

Ed. **Sipponen:** Kun ed. Vuorimaa on tehnyt samansuuntaisen muutosehdotuksen ponsiin, kuin minunkin oli aikomus tehdä, niin yhdyn kannattamaan hänen ehdotustansa. Evästyskokouksissa monessa seurakunnassa paikkakunnallamme oli nim. puhetta pappien palkkauksesta ja melkein joka seurakunnassa lausuttiin se toivomus, että pappien palkat järjestettäisiin 3,000 ja 6,000 markan välille.

Ed. **Kallio:** Niissä anomuksissa, joiden tuloksena on tämä mietintö, on seikkaperäisesti osoitettu niitä räikeitä epäkohtia, jotka papiston palkkauksessa nykyään vallitsevat. Papisto, joka on onnistunut tähän asti pitämään 1/4 valtaa käsissään lainsäädäntötyöhön nähden, on sen kautta voinut säilyttää sen vanhan historiallisen pohjan, joka ammoisista ajoista on tällä alalla ollut. Valtiosäädyt ovat koettaneet aina vaan paikkailla tuota vanhaa järjestelmää siitä huolimatta, vaikka kansan oikeustajunta on aikoja sitten tuominnut käytännössä olevat pappispalkkauksen perusteet ja maksutavat. Asia on kumminkin nyt jo niin kärjistynyt huippuunsa, että se on syvästi alkanut järkyttää papiston tehtävää kansan keskuudessa. Käsillä olevaan mietintöön on otettu sangen asiallisesti ja kuvaavasti esitys siitä, mihin on tultu. Mietinnön 4 sivulla sanotaan, että »kirkon korkealle tehtävälle kansan kasvattajana aikaa ja iäisyyttä varten on tämä tyytymättömyys jo tullut sangen haitalliseksi, ja kun ei ole oikein, että tämän tehtävän toteuttaminen pannaan vaaranalaiseksi ulkonaisten epäkohtien säilyttämisen kautta, eikä tyytymättömyys varmaankaan poistu, ellei sen syitä poisteta, on valiokunta katsonut välttämättömäksi perinpohjaisiin uudistuksiin ryhtymisen pappien palkkaukseen nähden.» Tämä on todellisuutta hyvin kuvaava lausunto, ja yleensäkin on valiokunnan pyrkimys ja suunta jokseenkin ajan hengen tasalla. Uskoisin, jos tämä suunnitelma toteutettaisiin, siitä koituvan hyötyä kirkolle sekä sisään että ulospäin. Kumminkin minusta näyttää niinkuin tässä mietinnössä olisi jonkunlaista painostusta ja pelkoa siitä, että kunnallisen itsehallinnon vallitessa palkat tulisivat liian pieniksi. Sekä perusteluissa että ponsissa painostetaan nim. nimenomaan sitä, että alin palkka ei saisi olla pienempi kuin uskonnonopettajan palkka. Minäkin olen sitä mieltä, ettei nuoria pappeja saa jättää siihen asemaan, jossa ne tähän asti ovat olleet. Mutta minusta tulisi tässä olla kunnalli-

sella itsehallinnolla niin vapaat kädet kuin suinkin, vaikkapa periaatteessa sanottaisiinkin, että näitten palkkojen tulee suhtautua samassa sivistysasemassa olevien palkkoihin.

Ponsiin nähden en minäkään ole täysin tyytyväinen, minullakin olisi yhtä ja toista näitten suhteen muistutettavaa, mutta minulla on hyvin vähän toivoa siitä, että näin keskiyön istunnossa uudet ehdotukset tulisivat menemäänn läpi, ja sentähden en tahdo tehdä muutosehdotuksia. Pitäisin suurena voittona jo senkin, että mietintö tässäkin muodossa saataisiin läpiajetuksi. Onhan eduskunnalla tillaisuus sitte, kun komitea asiaa on pohtinut ja asiasta annetaan esitys eduskunnalle, myöskin puolestaan sitä perinpohjaisemmin käsitellä, kunhan nyt vaan suunta hyväksytään.

Täällä on ed. Gebhard pitänyt mietintöä liian pitkälle menevänä ja vapaamielisenä ja noussut vastustamaan kunnallista itsehallintoa pappien asunnon suhteen. Minun täytyy sanoa, että ed. Gebhard on tässä asettunut virkamieskannalle ja koettanut taaskin ruveta niin sanoakseni paikkaamaan vanhaa vaatetta. Kyllä minusta siinä kohden, jossa ed. Gebhard teki muistutuksen valiokunnan mielipidettä vastaan pappiloitten suhteen, oli hänen esityksensä taantumusta. Minusta juuri tämä kohta valiokunnan mietinnössä on vapaimpia ja paraimpia.

Ed. Bäck myöskin antoi suuren tunnustuksen mietinnölle, mutta hän kuitenkin lopussa tuli sangen kummalliseen tulokseen ja ehdotti sitä kokonaan hylättäväksi.

Ed. Vuorimaa on tehnyt joukon muutosehdotuksia, joilla minä luulen olevan jokseenkin pieniä mahdollisuuksia mennä läpi. Hän asettui lausunnossaan näennäisesti hyvin kohtuulliselle kannalle palkkojen suhteen ja rajoitti sekä alimman että ylimmän palkan, mutta kun loppulaskelmiin päästiin, niin tultiin huomaamaan, etteivät ne olleet niinkään kohtuullisia, sillä hänen palkkaussysteemiinsä kuului, niinkuin ed. Gebhardinkin, ehdottomasti puustellit, joista kuitenkin nykyisen järjestelmän mukaan juuri on tullut suurimpia loukkauskiviä papiston palkkauksessa. Minä tässä suhteessa toivoisin, että komiteakin, joka tulee tätä asiaa käsittelemään, jää samalle periaatteelliselle kannalle, kuin valiokuntakin on jäänyt.

Kuten sanoin, minä en tahdo tehdä muutosehdotuksia, vaikka en erinäisiä kohtia ponsissa hyväksykään, sillä tuleehan eduskunnalle tilaisuus näitä perinpohjin käsitellä sitten, kun esitys annetaan. Minä toivon, että eduskunta hyväksyy mietinnön. Tämä olisi yhtenä lisänä siihen verrattain laihaan tulokseen, jonka eduskunta nyt voi kansalle tarjota.

Ed. **Söderholm**: Jag har anhållit om ordet med anledning af det oegentliga förfarandet från utskottets sida att låta betänkandet utmynna i en sådan mängd detaljerade klämmar, att de redan i och

för sig bilda ett helt lagförslag. Skulle nu landtdagen godkänna dessa, komme landtdagen att binda sig själf gentemot en framtida proposition. Ty det är väl icke meningen, att landtdagen nu skall omfatta dessa detaljer, då det sedan i propositionen kunde komma att införas andra detaljer, hvilka landtdagen möjligen vore benägen att godkänna. Jag måste åtminstone för min del yrka på, att landtdagen icke måtte inslå detta förfarande. Skulle utskottets klämmar blott innehålla, att man begär proposition i den riktning, att prästernas löner måtte betalas i penningar och på samma gång prästboställenas framtida ställning ordnas, då hade förslagen haft den allmänna form, att de kunnat omfattas och gifva anledning till vidare lagstiftningsåtgärder i ämnet, utan att landtdagen blefve onödigt bunden. Men då så icke skett, måste jag yrka, att betänkandet förkastas.

Ed. **Malmivaara:** Olisi ollut suotavaa, että arvoisat puhujat olisivat muistaneet, ettei tänä yönä ole kysymyksessä papiston palkan järjestäminen, vaan ainoastaan kääntyminen hallitsijan puoleen anomuksella, että saataisiin 1909 vuoden valtiopäiville esitys asiassa. Kun nyt kumminkaan näin ei ole ollut laita, täytynee minun kysyä eduskunnan kärsivällisyyttä muutamilla sanoilla vastatakseni eräisiin kohtiin edellisissä puheissa.

Ed. Gebhard on vaatinut muutosta valiokunnan mietinnön toisen osan 3:nteen ponteen siihen suuntaan, että seurakunnat tulisivat velvoitetuiksi joka tapauksessa hankkimaan papeillensa asunnon ja vähän maata, samaan tapaan kuin Norjassa on laita. Se ponsi, jota valiokunta ehdottaa, ei lainkaan estä seurakuntia siihen tapaan asiaa ratkaisemasta. Valiokunnan mielestä on parempi ja kauniimpi antaa nyt jo seurakunnille suurempi vapaus, kuin niillä on ennen ollut nautittavana, eikä ollenkaan luullut olevan syytä peljätä, että seurakunnat toiseen suuntaan tätä vapauttansa käyttäisivät.

Ed. Cederberg on luullut löytävänsä paljon vikoja valiokunnan vaatimattomassa mietinnössä. Minä luulen varmaan, että se olisi paljon täydellisempänä eduskunnan käsiteltävänä tänä yönä, jos hän vanhana tottuneena lakimiehenä olisi ollut sitä laatimassa, mutta kun meiltä on puuttunut hänen neuvojansa aikanansa, on se nyt vaillinainen eikä tällä kertaa siitä parane. Kuitenkin on varmaa, että siitä sellaisessakin kunnossa ollen tulee selville suuren yleisön toivo ja vaatimus papiston palkkauksen regleeraukseen nähden juuri nykyhetkellä. Enkä luule eduskunnan tekevän päätöstä, joka tulee suurta enemmistöä evankelis-luterilaisesta kansastamme loukkaamaan, jos se anomuksen siihen suuntaan hyväksyy.

Ed. Pärssinen on asettunut sille kannalle, ikäänkuin kirkko ja valtio meillä jo olisivat erotetut. Sitä ne nyt eivät vielä ole. On mahdollista, että kehitys siihen suuntaan käy, kumminkin on vielä tuo ratkaisu kymmenien vuosien takana, eikä tästä syystä nyt auta pitää

siitä kannasta vielä kiinni, vaan täytyy koettaa saada aikaan tälläkin alalla, jossa on olemassa kipeä epäkohta, parannuksia sellaisia, kuin nykyoloissa on mahdollista.

Ed. Vuorimaa on ehdottanut sellaista muutosta valiokunnan ponteen, että papin korkein palkanmäärä säädettäisiin 6,000 markaksi. Hän on myöskin maininnut, että papeilla on 30,000 markkaankin nousevia palkkoja. Minäkin olen kuullut yhdestä sellaisesta papista, mutta pyydän saada konstateerata sen tosiasian, että se pappi parhaillaan on vaalissa virkaan, josta on palkkaa 10,000 markkaa, ja tämä saattaa minua epäilemään, liekö hänellä todellakin nykyisessä virassaan niin mälyttömän suurta palkkaa, kuin ed. Vuorimaa on maininnut, jos hän nimittäin tarkoitti samaa miestä kuin minä.

Minusta olisi tarpeetonta seurakunnan vapauden rajoittamista mennä määräämään, minkä verran se saa papillensa palkkaa antaa Eihän pidettäisi oikeana, että työnantajalle pantaisiin määrä: niin paljon saat maksaa palkkaa työmiehellesi, enempää et. Nykyisen katsantotavan mukaan, joka on paljon lähempänä Jumalan sanaa kuin entinen, on pappi seurakunnan palvelija, ja isännällä täytyy minusta olla täysi vapaus määrätä, minkä verran hän tahtoo palvelijallensa palkkaa maksaa. Ed. Vuorimaan ehdotus saisi aikaan sellaisen asiain tilan, että vaikka seurakunnat haluaisivatkin maksaa enemmän kuin 6,000 markkaa, eivät ne enää olisi siihen tilaisuudessa. 6,000 markkaa on suuri palkka toisissa osissa maatamme, toisissa osissa se voi olla pieni.

Minä pyytäisin sentähden arvoisaa eduskuntaa hylkäämään tämänkin ed. Vuorimaan ehdotuksen, niinkuin se on monta hänen ehdotuksistaan jo tätä ennenkin hyljännyt.

Ed. Söderholm on moittinut sitä, että valiokunta on ponsiinsa ottanut liian paljon detaljeja. Minä pyydän saada huomauttaa yhdestä sanasta, joka on valiokunnan suomalaisessa mietinnössä sivulla 6 olevassa ponnessa; se on sana »pääasiassa». Tämä sana sisältää minun mielestäni sen, että hallitus ei suinkaan ehdottomasti ole sidottu niihin detaljiviittauksiin, joita valiokunnan ponsissa annetaan. Näiden ponsien mukaan pyydetään hallitukselta *pääasiassa* tähän suuntaan käypää esitystä. Tämä myöskin saa aikaan sen, että ed. Söderholmin väite ei pidä täysin paikkaansa. Jos valiokunta olisi nämä detaljit jättänyt ainoastaan perusteluihin, olen minä täysin vakuutettu, että täällä olisi esiintynyt joitakuita puhujia moittimaan valiokuntaa siitä, että on niin muodottomasti menetellyt, ettei ponsilauseissa ole yksityiskohtia määritellyt.

Eräs kipeimpiä epäkohtia, joille pyydetään korjausta Suomen ensimäiseltä yksikamariselta eduskunnalta, on papinpalkkaus. Moni muu suuri reformikysymys jää ratkaisuaan odottamaan näiltä valtiopäiviltä. Mahdollisuutta minusta näyttäisi olevan saada edes tämä kysymys sen verran eteenpäin viedyksi, että parin vuoden

kuluttua päästäisiin tarkemmin määrittelemään mihin suuntaan pappien palkkaus on järjestettävä. Ikävää sitävastoin olisi, jos tämäkin kysymys nyt hautaantuisi, minkä se ehdottomasti tekee, jos niiden arvoisain puhujien ehdotus hyväksytään, jotka ovat vaatineet kysymystä valiokuntaan takaisin lähetettäväksi.

Ed. **Pullinen:** Ed. Gebhard huomautti että, jos pappien virkataloasia järjestetään sillä tavoin kuin valiokunta ehdottaa, että nim. seurakunnille jätetään täydellinen vapaus käyttää nykyisiä pappiloita mihin tahansa sekä määrätä pappien asunnosta niinkuin itse tahtovat, niin olisi se liian täydellinen reaktsiooni nykyisistä oloista. Valiokuntakin on kyllä a atellut tätä samaa seikkaa, mutta se on ollut sitä mieltä että, jos todellakin tahdotaan parantaa nykyisiä oloja, on tämä reaktsiooni tehtävä varsin perinpohjaiseksi. Meidän nykyinen voimassa oleva asetuksemme, joka koskee pappien virkataloja, on sellainen, että se on ollut omansa aikaansaamaan niin suuria epäkohtia, että ne eivät tule korjatuiksi, ellei tapahdu aivan täydellisiä muutoksia; eikä valiokunta ole nähnyt olevan mitään muuta keinoa kuin sen, että seurakunnille tässä suhteessa annetaan täydellinen vapaus. Ellei sitä annettaisi, kehittyisivät asiat vähitellen aivan samaan tilaan kuin ne nyt ovat, sillä itsestään nousisi kysymys siitä, minkälaisten rakennusten tulee olla sekä kuinka suuret ja mukavat. Seurakunnat velvoitettaisiin vähitellen pitämään ja palkkaamaan virkatalolautakuntia ja silloin olisimme melkein samassa tilassa kuin nyt olemme. Olisimme säilyttäneet puustellimme tai ainakin vähitellen niihin pääsisimme. Tätä ikävää ja epävarmaa tilaa ei valiokunta mitenkään ole tahtonut säilyttää, vaan ehdottaa, että seurakunnille siinä suhteessa jätettäisiin täydellinen vapaus.

Toisena syynä siihen, että tällainen vapaus tahdotaan saavuttaa, on meidän nykyisten pappilaimme virkatalojen liiallinen suuruus. Rakennukset niissä nimittäin ovat kohtuuttoman suuret ja suuremmat kuin vastaisuudessa papeille ajatellaan asunnoksi ja jos edelleenkin pysytettäisiin seurakunnille velvollisuus hankkia papilleen asunto, niin pakoitettaisiin niitä edelleen ylläpitämään näitä kohtuuttoman suuria rakennuksia — rakennuksia, joita epäilemättä voidaan käyttää muihin tarkoituksiin suuremmalla hyödyllä kuin pappien asunnoiksi Näin ollen toivon, että eduskunta ei ryhtyisi kannattamaan ed. Gebhardin ehdotusta muutokseksi valiokunnan mietinnössä.

Myöskin pyydän vastustaa ed. Vuorimaan ehdotusta, että papeille määrättäisiin korkein palkkamäärä, sillä seurakunnat ensinnäkin ovat eri suuret, niin että siinäkin suhteessa voisi koitua eri suuret työt ja jos määrätään korkeimmaksi palkaksi ainoastaan 6,000 markkaa, niin puolestani pelkään sellaisia seurauksia, että kykenevia miehiä ei kylliksi mene kirkon palvelukseen, ja siltäkin kannalta on mielestäni suuri vaara peljättävänä, ellei jätetä seurakunnille tilaisuutta

suurempaa palkkaa maksaa. Minusta se myöskin loukkaisi seurakunnallista vapautta ja sen vuoksi minä puolustaisin valiokunnan kantaa, että seurakunnille tässä suhteessa on annettava vapaat kädet määrätä palkka niin korkeaksi kuin se katsoo itsellensä ja seurakunnalliselle elämälle sopivaksi.

Mitä tulee siihen, että valiokunta on esittänyt alimman palkan vastaamaan uskonnonopettajain palkkaa, on se tehty siinä tarkoituksessa, että olisi takeita siitä, että seurakunnat todellakin maksavat kunnollisia palkkoja ja että kunnolliset nuoret miehet sillä tavoin voisivat jonkunmoisella varmuudella ryhtyä lukemaan itsensä papiksi tietoisina siitä, että tulevat saamaan kohtuullisen palkan työstä, jonka ovat elämänsä työksi valinneet.

Mitä muuten tulee tähän mietintöön ja sen ponsiin, niin sanottakoon sen puutteellisuuksista ja sen ulkoasusta ja muodosta mitä tahansa, niin olen vakuutettu, että valiokunta on siinä pääasiassa tuonut esiin ne puutteet, jotka tällä haavaa ovat kirkollisen elämän alalla meillä varsin räikeitä. Siinä on myöskin osapuilleen viitattu se suunta, millä tavalla varsin suuri osa kansasta tahtoisi saada tämän pappien palkkauksen sekä pappien virkataloasian järjestetyksi. Ja kun tässä ei ole muuta kysymyksessä kuin arm. esityksen pyytäminen, niin minä suuresti valitan, että täällä on tuotu esiin sellaisia ehdotuksia, että tämä asia kokonaisuudessaan hyljättäisiin. Minä käsitän, että täällä esitetyt muutosehdotukset ovat melkein samassa tarkoituksessa tehdyt, sillä jokainen käsittää, ettemme enää kunnolleen ehdi tähän muutoksia tekemään.

Jos eduskunta rupeaa kannattamaan näitä muutosehdotuksia tai mietinnön hylkäämistä, niin se mielestäni antaa hyvin huonon vastauksen kansalle siinä, mitä se odottaa ja ajattelee. Kansa epäilemättä toivoo, että eduskunta jo tällä kertaa koossa ollessaan panisi alkuun tämän näin tärkeän parannushankkeen eikä jättäisi sitä tulevaisuuteen virumaan.

Tahdon vielä huomauttaa eräästä seikasta, joka tässä suhteessa minusta velvoittaisi jouduttamaan asiaa. Me tiedämme, että nykyään voimassaolevaa asetusta pappien palkkauksesta ei ole vielä sovitettu läheskään kaikkiin seurakuntiin maassamme. Ja kun se nyt jo on huomattu varsin sopimattomaksi, ennenkuin se on kaikkialla käytäntöönkään otettu, niin olisi syytä jouduttaa niin pian kuin mahdollista muutoksia siihen, etteivät kaikki seurakunnat tulisi kärsimään niistä epäkohdista, mitkä tämä uusi asetus on mukanaan tuonut.

Kaikista näistä syistä toivoisin, että eduskunta hyväksyisi tämän mietinnön siinä asussa kuin se on esitetty.

Ed. **Pajari**: Pelkään, että suurin osa niistä puheista, jotka eduskunnassa on pidetty, on taidettu pitää sentähden, että tiedetään

kansan lämpimästi harrastavan niitä asioita, jotka ovat kysymyksessä. Jos on ollut syytä puhua tältä kannalta monesta muusta asiasta, on niin laita varsinkin tässä kysymyksessä, ja minä tunnustan rehellisesti, että minäkin olen sentähden pyytänyt puheenvuoroa. Nyt kysymyksessäoleva epäkohta on niin lähellä kansaa, että kansalaiset kaikki järjestään sen tuntevat ja huomaavat. Epäilemättä on yhteiskunnassamme vielä monia tärkeämpiä ja räikeämpiä epäkohtia, mutta ne eivät ole niin lähellä varsinaista kansaa, rahvasta, että ne olisivat kansan silmissä niin huutaviksi käyneet.

Mitä sitte tulee nyt kysymyksessäolevaan mietintöön, niin minä sen tunnustan, että se on hyvä. Olisin kuitenkin puolestani suonut siinä olevan vielä jyrkempiä parannusvaatimuksia kuin siinä on, ja olisin suonut, että ne ajatukset, joita esim. ed. Pärssinen esitti, olisivat olleet paremmin näkyvissä kuin ne siinä ovat.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut; ehkä puhuja tekee hyvin ja jatkaa lavalta.

Ed. **Pajari:** Ed. Pärssinen näkee tämän mietinnön alusta lähtien huonoksi siitä syystä, että ne anomukset, joiden pohjalla se on syntynyt, ovat lähteneet porvarilliselta taholta. Minä kuitenkin näen ne ajatukset, mitkä hän esille toi, hyviksi, vaikka ne tulivatkin sosialistiselta taholta. Seurakunnallinen vapaus on tässä suhteessa täydellisesti säilytettävä, mutta siihenhän mietintö kokonaisuudessaan pyrkiikin, varsinkin mitä tuohon puustellien hoitoon ja niiden järjestämiseen tulee. Minun täytyy ihmetellä, mitenkä esim. semmoinen lausunto puolustaa paikkaansa, minkä ed. Bäck täällä antoi. Hänkin tunnusti tämän mietinnön kaikin puolin hyväksi, aivanpa ihanteelliseksi, mutta kuitenkin hän lopuksi ehdottaa sen hylkäämistä.

Minulla oli muuten mielessäni samat ajatukset kuin ed. Vuorimaalla, että nimittäin pitäisi määrätä sekä alin että korkein palkka. Se ei suinkaan saisi tulla kykyjen tielle tällä alalla, sillä minun mielestäni kykyjä ei osteta rahalla. Jos ihmisen mielessä on herännyt papin tehtävä elämäntehtäväksi, jos hän sen virkansa täyttää kutsumuksesta, niin luultavasti korkea palkka ei ole hänelle määräävänä. Siinä minä olen täydellisesti yhtä mieltä ed. Pärssisen kanssa. Mutta jos nyt niin on, että tämä korkeamman palkan määrääminen pidettäisiin suorastaan rajoituksena seurakuntain itsehallinnolle, niin en minkään tahdo sitä ehdottaa. Minä puolestani kyllä luulen, että sellainen pappi, jonka seurakunta on huomannut tehtävässä erittäin pystyväksi, voisi saada seurakunnalta persoonallista palkankorotusta, joka sitte jäisi papinvaihteessa pois. Alimpana palkkana minä ed. Vuorimaan kanssa pitäisin 3,000 markkaa, sillä jos palkanmääräämineen jäisi vapauden varaan, niin saattaisi muutamassa seurakunnassa olla enemmistönä sellaiset mielipiteet, ettei koko pappia

ollenkaan tarvittaisi, ja siellä sitte määrättäisiin palkka niin pieneksi, että sillä ei saataisi mitään pappia. Se epämääräinen määritelmä taas, joka on valiokunnan mietinnössä, että sama palkka, mikä on koulujen uskonnonopettajilla, olisi alimpana palkkana, ei sovi eikä tyydytä, sillä nehän palkat eivät liene niin tarkasti määrätyt, ja tulevana tai seuraavana vuonna ne mahdollisesti jo ovat muuttuneet. Minä siis kuitenkin pyydän lopulta kannattaa ed. Vuorimaan tekemiä ehdotuksia ponsilauseeksi, mikäli asia koskee pappien palkkausta. — Puustellikysymyksessä minä puolestani en voi häneen yhtyä, vaan pitäisin siinä parempana valiokunnan tekemää ponttа.

Ed. **Mikkola:** Että syylle käypiä epäkohtia papiston palkkauksessa nykyään on olemassa, todistaa mielestäni paremmin kuin mikään muu se seikka, että neljä eri anomusehdotusta niitten muuttamiseksi näillä valtiopäivillä on tehty. Mutta että asia yksityiskohdissaan ei ole täysin selvä, osoittaa toiselta puolen se seikka, että kukaan näistä anomuksentekijöistä ei ole katsonut olevansa valmis laatimaan lopullista eduskuntaesitystä kysymyksestä. Ja niin ansiokkaaksi kuin minä puolestani tunnustankin valiokunnan mietinnön, niin katson siinä olevan kuitenkin yhden suuren vian ja se vika on siinä, että valiokunta on näin lyhyessä ajassa valmistattavaksi ja päätettäväksi esittänyt liiaksi yksityiskohtiin menevän ehdotuksen, on tahtonut liiaksi rajoittaa sekä hallituksen että hallituksen asettaman komitean päättämis- ja ehdottamisvaltaa. Minusta olisi valiokunta menetellyt oikeammin, jos se, kuten anomuksentekijätkin, olisi mietintönsä perusteluissa esittänyt ne näkökohdat, jotka valiokunta katsoi olevan ratkaisevina tässä kysymyksessä, ja muodostanut pontensa aivan yleisin sanoin, johon eduskunta ilman pitempiä valmisteluja ja ilman pitempiä perusteluja olisi voinut yhtyä. Minun mielestäni ne, jotka täällä erityisistä syistä ovat ehdottaneet koko kysymyksen tällä kertaa hyljättäväksi, ovat tehneet asialle huonon palveluksen. Ne lykkäävät vähintäin yhdeksi vuodeksi kysymyksen ratkaisun eteenpäin, kysymyksen, jonka kaikki puolueet ja suurin osa eduskuntaa on tunnustanut siksi polttavaksi, että se ehdottomasti vaatii pikaista ratkaisua. Kun nyt kumminkin valtiopäivät kohta ovat lopussa ja tämänkin istunnon aika jo on kulunut melkoisesti yli puoliyön, niin on eduskunnalle minun ymmärtääkseni mahdotonta ruveta käsittelemään ja päättämään yksityiskohdista ja sillä tavalla sitomaan käsiänsä tai tulevaa eduskuntaa, samaten kuin hallitusta tai hallituksen asettamaa komiteaa. Tästä syystä minä pyytäisin ehdottaa sellaisen ponnen, jonka toivon eduskunnan kokonaisuudessaan voivan hyväksyä, ja joka sisältää ainoastaan mitä yleisimmin sanoin pääsuunnan muutoksiksi sekä papiston palkkauksen että pappilain vastaiseen käytäntöön nähden, ja se ehdotus kuuluisi näin: »että Eduskunta anoisi Hänen Keisarilliselta Majesteetil-

taan armollista esitystä 1909 vuoden valtiopäiville papiston palkkauksen uudestaan järjestämisestä maamme evankelis-luterilaisissa seurakunnissa siihen suuntaan, että pappien palkka tulisi kohtuulliseksi ja rahassa määrätyksi, sekä papiston virkatalot tarkoituksen mukaisesti käytetyiksi.» Silloin jäisi hallitukselle ja hallituksen asettamalle komitealle vapaat kädet tehdä ehdotus, silloin jäisi myös eduskunnalle paremmalla ajalla kuin nyt tilaisuus tutkia, onko se esitys ja ehdotus, jonka hallitus tekee, hyväksyttävä, vai onko toinen asetettava sen sijaan. Mutta kaikissa tapauksissa tulisi kysymys perinpohjaisesti ja asiantuntemuksella valmistetuksi ainakin yhtä vuotta aikaisemmin kuin jos koko kysymys syystä tai toisesta tällä kertaa saisi raueta.

Ed. **Laine, O. F.**: Tunnustaa täytyy, että pappien palkkausjärjestelmässä on paljon epäkohtia. Vaan en katso niitä enää tässä tarvittavan ruveta luettelemaan, kun ne ovat kyllä jo tänä iltana ilmitulleet, mutta koska minunkin valitsijani ovat evästäneet minua sillä mielipiteellä, että pappien palkkaus on asetettava rahapalkaksi, niin yhdyn kannattamaan ed. Pärssisen tekemää ehdotusta.

Ed. **Pykälä**: Minä en katso olevan syytä enää puhua mitään, koska jo on puhuttu samaa asiaa niin monet kerrat. Ed. Vuorimaa perusti asiaa hyvästi, mutta se päättyi yhtä onnettomasti kuin tavallisesti. En voi kannattaa ed. Vuorimaan ehdotusta, vaan pidän valiokunnan ehdotusta parempana. Eihän tässä vielä ole kysymyksessä laki, vaan ainoastaan ehdotus. Kun se kerran tuodaan uudestaan tänne, voidaan sitä tarkemmin tutkia. Kannatan valiokunnan mietintöä, se on ainoa mahdollinen.

Ed. **Torppa**: Täällä keskustelun alussa ilmeni muutamia lausuntoja, jotka kävivät siihen suuntaan, että tämä valiokunnan ehdotus olisi jätettävä siksensä. Näiden lausuntojen johdosta minä pyytäisin erittäin kiinnittää eduskunnan huomiota siihen asialliseen ja valaisevaan lausuntoon, jonka ed. Malmivaara tähän kysymykseen nähden on esiintuonut. Ja kun minä tähän viittaan, niin se tietää samaa kuin että minä pääasiassa yhdyn siihen. Näin ollen minä toivoisin, ettei enää jatkettaisi keskustelua, vaan valiokunnan mietintö semmoisenaan hyväksyttäisiin.

Ed. **Sipilä**: Yö on taasen aamuun siirtymässä ja senvuoksi en tahdo paljon aikaa tuhlata. On täällä kuitenkin eräs kohta, joka minusta vaatii huomauttamista. Mietinnön 7 sivulla nimittäin ponsien 4 kohdassa ehdotetaan, että pappi saisi palkankorotuksia määrävuodet palveltuansa samassa seurakunnassa. Tuo määräys »samassa seurakunnassa» ei minusta ole onnellisesti osattu. Hyvälahjainen

pappi voi kyllä palvella pitemmänkin ajan samassa seurakunnassa ja menestyksellä, mutta kun me täällä papintutkintoa suoritimme, huomautti professori meille, että jos on pappeja, niin on pappiparkojakin, ja kun semmoinen pappiparka tulee yksin hoitamaan seurakuntaa, ei ole suinkaan toivottavaa, että hän perin kauvan siellä viipyisi. Olen itse nähnyt, mihin seurakunta joutuu, kun kyvytön ja haluton pappi oli lähes 30 vuotta ollut saman seurakunnan hoitajana. Oli kerrassaan surkeata nähdä sitä rappiotilaa, mihin siellä oli jouduttu. Nyt näkyy tämä ehdotus ikäänkuin pitävän toivottavana, että papit pysyisivät niin kauvan kuin mahdollista paikallaan. Muualla kuuluu pidettävän hyödyllisempänä, että papit muuttavat noin 3—4 vuoden kuluttua uudelle työalalle.

Kuten sanottu, en pidä tätä ehdotusta onnistuneena enkä tarpeellisena, mutta muutoin toivoisin, että tämä mietintö tällaisenaan hyväksyttäisiin, jotta alote asiassa piammiten saataisiin.

Ed. **Arokallio:** Minäkin pyydän kaikissa suhteissa saada yhtyä ed. Malmivaaran lausuntoon. Suuressa määrin korjautuvat seurakunnan ja papiston välit, kun papiston palkkauskysymys saadaan järjestetyksi osapuilleen siihen suuntaan kuin valiokunta nyt on ehdottanut. Minä toivoisin, että eduskunta ei palauttaisi tätä mietintöä valiokuntaan, vaan sen semmoisenaan hyväksyisi.

Ed. **Bäck:** Herra Pajari ja eräs toinen edustaja täällä ovat ihmetelleet sitä, että minun lausuntoni päättyi siihen ponteen, johonka se todella päättyi. Tahdon heille selvitykseksi mainita, että tein ehdotukseni siitä syystä, etten voinut yksityiskohtaisesti hyväksyä mietintöä, en perusteluja enkä ponsia, vaikka hyväksyn sen ajatuksen, joka punaisena lankana käy mainitun mietinnön ja sen ponsien lävitse. Minun mielestäni siinä ei ole mitään ihmeteltävää.

Ed. **Hämäläinen, K.:** Mietinnön ponsissa on kohtia, joitten suhteen ei ole hyvä tehdä ratkaisua näin vaan silmänräpäyksessä. Niissä muiden muassa viritetään kysymys eläkelaitoksen muodostamisesta papeille. — Siihenhän pyritään yleensä tällä alalla myöskin että seurakunnat saavat itse vapaasti valita pappinsa ja vapaasti määrätä pappiensa palkkaussuhteet, ja tältäkin kannalta katsoen näitä valiokunnan ponsia ei voida pitää onnistuneina. Pääasia on kumminkin, että tätä asiaa ei haudata, ja kun pitempään keskusteluun ja pohtimiseen ei ole aikaa, olisi minusta tyydyttävä sellaiseen ponteen, joka ei tarpeettomasti sido puoleen eikä toiseen. Yksi niistä anomusehdotuksista, joiden johdosta tämä mietintö on syntynyt, päättyy seuraavaan ponteen: että hallitus ryhtyisi toimeen niin pian kuin mahdollista armollisen esityksen antamiseksi kansaneduskunnalle pappien palkkauksen perustelun järjestämisestä koh-

tuulliseksi rahapalkkioksi. Minusta tämäntapainen esitys tuottaisi tarkoitetun hyödyn, eikä sen kautta tulisi mitään harkitsematonta hyväksytyksi. En kuitenkaan tahdo tehdä tällaista ehdotusta. Ed. Mikkolan ehdotus sisälsi jotakuinkin samaa ja kannatan sitä.

Ed. **Nykänen:** Mitä pappien palkkauskysymykseen tulee, on se minun mielestäni niin tärkeä, että olisi saatava komitea sitä perinpohjaisesti tutkimaan. En pidä valiokunnan ehdottamia ponsia onnistuneina, mutta koska luulen, että ed. Mikkolan ehdottamilla ponsilla paremmin päästävän tarkoitetuille perille, kannatan hänen ponsimuodostustaan.

Ed. **Sundblom:** Då hr Mikkolas uttalande i denna sak står i full öfverensstämmelse med min egen uppfattning, vill jag för denna gång inskränka mig till att understöda den af honom föreslagna klämmen.

Ed. **Gustafsson:** Jag ber att också få understöda hr Mikkolas kläm. Mot betänkandets alltför speciella klämmar å sid. 7 ber jag att få anmärka: att den tredje punkten icke öfverensstämmer med den första, då enligt denna församlingen bör bestämma lönerna, och endast en minimilön där skulle i lag fastställas; vidare, att i andra klämmen det icke tydligt utsäges, isynnerhet om densamma jämföres med sid. 5 i betänkandet, att icke-lutheraner framdeles böra vara helt och hållet befriade från att erlägga skatt till den lutherska kyrkan. Om hr Mikkolas kläm antages, så hoppas jag, att en upplyst regering tydligt och fullständigt kommer att i sin proposition följa religionsfrihetens grundsatser.

Ed. **Schybergson:** Minä en pidä valiokunnan ponsia niin huonoina kuin täällä on väitetty, mutta herra Mikkolan ponsi on parempi ja yhdyn sen vuoksi siihen.

Ed. **Cederberg:** Jag hade också till en början tänkt föreslå en kläm af enahanda innehåll, som hr Mikkolas, men då jag vid närmare granskning fann, att motiverna innehöllo en mängd oriktigheter och voro så svaga, ansåg jag mig handla riktigast i att föreslå ett afböjande af petitionen. Jag finner icke skäl, att frångå min tidigare uppfattning på grund af allt det myckna, som här talats.

Ed. **Pennanen:** Tämä keskustelu on ainakin minulle vakuuttanut, että valiokunta on osannut osapuilleen oikeaan tehdessään ehdotusta. Onhan tämän valiokunnan mietinnön taakse voinut käydä valiokunta kokonaisuudessaan puolueryhmitystä katsomatta, mutta täällä keskustelussa on melkein jokainen puhuja esiintynyt omalla ehdotuksellaan.

Ed. Mikkola on esittänyt kylläkin ponnet, jotka ylimalkaisuudessaan kai tyydyttäisivät kaikkia niitä, jotka ovat yksityis-kohtiin muutosehdotuksia ehdottaneet. Mutta minun käsittääkseni ed. Mikkolankin ehdotuksen hyväksyminen tietäisi tämän asian tappamista tällä kertaa. Tuskin sitä ehdotusta ilman muuta voisi saada sovitetuksi tähän mietintöön ja tämän perusteluihin. Asia olisi kai lähetettävä minun käsittääkseni valiokuntaan ja sieltä se tuskin enää kerkiäisi eduskunnassa käsiteltäväksi. Tämän asian tärkeyteen nähden ja katsoen siihen, että on kysymyksessä ainoastaan esityksen pyytäminen, joka pääasiassa kävisi tähän suuntaan, toivon, että eduskunta ilman muuta hyväksyisi mietinnön sellaisenaan.

Ed. **Malmivaara:** Ed. Hämäläiselle pyydän saada huomauttaa, että mietinnön 7 sivulla olevassa 4:nnessä ponnessa, kun puhutaan papiston eläkeoloista, anotaan ainoasti sitä että ne asetettaisiin harkinnan alaisiksi. Tämän verran luulisi nyt voitavan anoa hallitukselta.

Ed. Sipilä sanoi, että pappiparat eivät koskaan pääsisi korotetuista palkoista osallisiksi, vaan ainoastaan hyvälahjaiset papit. Asianlaita on aivan päinvastainen, sillä pappiparat pysyvät aina samassa virassa sekä pääsevät siten korotuksesta osallisiksi, mutta hyvälahjaiset usein muuttelevat seurakunnasta toiseen. Kun ed. Sipilän otaksuman premissit ovat näin ontuvia, niin on tietysti johtopäätös samoin ontuva.

Ed. Gustafsson pelkäsi, että ne, jotka eivät kuulu luterilaiseen kirkkoon, tulisivat tämän mietinnön mukaan osallisiksi papiston maksuista. Mikäli minulla on tiedossa, on se komitea, jolle hallitus on antanut tehtäväksi ehdotuksen laatimisen uskonnonvapauslaiksi, asettunut sille kannalle ensimäisessä lukemisessa, että sen ehdottaman säännöksen kautta tuo luonnoton epäkohta poistuu, joka nyt määrää eri-uskolaisen maksamaan luterilaiselle papistolle palkkaa omistamansa kiinteimistön puolesta. Ei ole siis enään syytä pelätä senkään epäkohdan säilymistä.

Ed. **Schybergson:** Jos ed. Mikkolan ponsi hyväksytään, niin siitä on se seuraus, että toimitusvaliokunta kirjelmää laatiessaan pyyhki pois suurimman osan perusteluja, ja siitä siis tulee jotenkin yleinen anomus, joka tässä kysymyksessä onkin parasta.

Ed. **Koivisto:** Ne monet muutosehdotukset, joita tämän keskustelun aikana on tuotu esiin, eivät ole mielestäni yleensä tämän mietinnön arvoisia. Pidän suurena onnettomuutena, jos tämä mietintö hylättäisiin, niinkuin monet puhujat ovat esittäneet. Kannatan valiokunnan mietintöä.

Ed. **Vuorimaa:** Kun ed. Mikkolan ponnet sisältävät, mitä minun ehdotukseni tarkoittavat, niin pyydän saada luopua ehdotuksistani ja kannattaa ed. Mikkolan ponsia.

Ed. **Knuutila, M.:** Annan suuren tunnustuksen sille mietinnölle, joka on eduskunnalle jätetty. Siinä on tuotu esiin kaikki se, mitä kansa nykyään odottaa, se tyynnyttää sitä tyytymättömyyttä, joka kansassa on tähänastisen palkkausjärjestelmän johdosta ollut vallalla. Minä hyväksyn kokonaisuudessaan mietinnön perustelut ja ponnet sellaisinaan, sillä sen viittaamaan suuntaan voidaan paraiten suorittaa tässä suhteessa, mitä kansa nyt kaipaa.

Ed. **Perttilä, V.:** Se mielipide, jota minä edustin valiokunnassa, on tämän esityksen neljännellä sivulla perusteluissa esitetty. Se pääasiassa sopii ed. Mikkolan ehdotukseen, joskin joitakin pienempiä eroavaisuuksia siinä on, jotenka minäkin kannatan ed. Mikkolan ehdotusta.

Ed. **Kirves:** Ed. Pennasen huomautuksen johdosta pyydän ilmoittaa, että valiokunnassa pidettiin sellaista kiirettä, ettei vastalausetta keritty saada mietintöön. Se oli kyllä jo kirjoitettuna, mutta ei ennätetty antaa puheenjohtajalle, ennenkuin mietintö oli viety painoon. Kun vastalauseeseen aijotut ponnet olivat kuitenkin jotenkin samanlaisia kuin ed. Mikkolan ehdottamat, niin pyydän senvuoksi kannattaa Mikkolan ehdottamia ponsia.

Ed. **Pajari:** Jott'ei tarpeettomia äänestyksiä tulisi, luovun kannattamasta ed. Wuorimaan ehdotusta ja yhdyn ed. Mikkolan ehdotukseen.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o Ken hyväksyy mietinnön viisi ensimäistä pontta, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden hyväksytty ed. Pärssisen ehdottama ponsi.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

2:o Ken mietinnön ensi ponnen ensi momentille vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Gebhardin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on siihen nähden ed. Pärssisen tekemä ehdotus hyväksytty vastaehdotukseksi.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

3:o Ken hyväksyy mietinnön kolmannen ponnen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on siihen nähden ed. Gebhardin tekemä muutosehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

4:o Ken hyväksyy mietinnön toisen ja kolmannen ponnen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden ed. Pärssisen tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

5:o Ken hyväksyy mietinnön ensimäisen ponnen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on siinä kohden hyväksytty ed. Gebhardin tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

6:o Ken hyväksyy mietinnön ponnet sellaisina kuin ne nyt on päätetty, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Mikkolan tekemä ehdotus tässä kohden hyväksytty.

Äänestyksessä annettiin 56 jaa- ja 114 ei-ääntä.

7:o Ken hyväksyy ed. Mikkolan tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on eduskunta ed. Cederbergin tekemän ehdotuksen mukaisesti päättänyt, ettei asiassa ryhdytä mihinkään toimenpiteisiin.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla joten eduskunta oli päättänyt **hyväksyä** ed. **Mikkolan** tekemän **ehdotuksen.**

Muut päiväjärjestyksessä jälellä olevat asiat siirrettiin kello 6 i. p. pidettävään istuntoon.

Interpellatsiooni Pietarissa tapahtuneiden Suomen kansalaisten vangitsemisten johdosta.

Esitettiin ja luettiin julki seuraava interpellatsiooni:

På grund af § 32 L. O. anhåller undertecknad vördsamt om Landtdagens samtycke till framställande af nedanföljande interpellation:

Den 20 dennes häktades i Petersburg under ett tillfälligt besök

därstädes fyra finska medborgare, nämligen fru Aino Malmberg, vicehäradshöfdingen Johannes Gummerus, redaktör Filemon Tiderman och studeranden Volter Stenbäck. Den förstnämda frigafs 3 dagar senare, medan de öfriga, såvidt är kändt, fortfarande hållas häktade. Då intet är bekant om orsaken till dessa häktningar och ryktet velat förmäla, att de skulle föranledts af hemliga ryska polisagenters angifvelser, afseende förmenta brottsliga handlingar, hvilka de häktade skulle hafva begått inom Finlands gränser, har denna tilldragelse väckt ett stort och pinsamt uppseende äfvensom oro bland medborgare i vidsträckta kretsar. Ett allmänt kändt sakförhållande är nämligen, att häktningar i Ryssland fortfarande ofta verkställas på alldeles lösa grunder, hvilket dock icke hindrar, att de häktade kvarhållas i fängelse under en lång tid, utan att deras sak upptages till rättslig undersökning. Fullkomligt oskyldiga personer underkastas sålunda icke sällan ett långvarigt fängelses alla vedervärdigheter.

Men uti ifrågavarande fall tillkommer härutöfver en anledning till oro af allmännare bärvidd. Om det skulle visa sig riktigt, att, såsom ryktet redan trott sig veta, sagda häktningar föranledts af misstankar om brottsliga handlingar, de där skulle begåtts på finskt område, skulle de tillika utgöra en kränkning af hela landets rätt. Ty enligt naturen af Finlands statsrättsliga ställning och enligt gällande strafflag bör beifrandet af brott begångna på finskt område ankomma å finsk myndighet och finsk domstol. Att vaka däröfver att denna grundsats icke må kränkas, blir därför en dubbelt viktig uppgift, främst för landets regering, men äfven för folkrepresentationen.

Under alla omständigheter synes landets regering böra ega utvägar att tillförlitligt få erfara hvad som lägges finske medborgare till last, då de utom landets gränser blifvit beröfvade sin frihet. Att förhjälpa landsmän till sin rätt hör äfven till de uppgifter, som åligga bland andra vederbörande finska ämbetsverk i Petersburg.

Jag anhåller förty vördsamt att till vederbörande medlem af senaten få framställa följande fråga:

> Hvad har tillgjorts för att erfara orsaken till dessa häktningar och för att bereda de häktade allt det rättsskydd, hvartill de, efter sig företeende omständigheter, kunna vara berättigade?

Helsingfors, den 30 Oktober 1907.

Arvid Neovius.

Puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan asia **pantiin pöydälle** ensi istuntoon, joka tätä varten oli pidettävä kello 2,30 päivällä.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** kello 2,30 päivällä pidettävään istuntoon

valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14 arm. esit. n:o 22 johdosta, joka koskee **varojen hankkimista niihin tarpeisiin, joihin vakinaiset valtion tulot eivät riitä,**

ja kello 6 i. p. pidettävään istuntoon:

lakivaliokunnan mietintö n:o 6 Keisarillisen Senaatin **prokuraattorin** eduskunnalle antaman **kertomuksen** johdosta, joka koskee **lainkäyttöä ja lakien voimassapitämistä maassa.**

Ed. Viitaselle myönnettiin vapautusta yksityisten asiain takia torstain istunnosta.

Istunto päättyi kello 3,20 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

43. Torstaina 31 p. lokakuuta 1907 klo 2,30 päivällä.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Danielson-Kalmari, Gebhard, Hannes, Heimonen, Kares, Nuorteva, Nuotio, Paasivuori, Räsänen, Tainio ja Viitanen.

Ed. Danielson-Kalmari, Gebhard, Hannes, ja Räsänen olivat ilmoittaneet olevansa estetyt saapumasta tähän istuntoon.

Ed. Ripatti pyysi yksityisten asiain takin vapautusta iltaistunnosta. Ed. Nuorteva oli sairauden takia estetty saapumasta tämän päivän istuntoon ja ed. Tainio niinikään estetty sairauden takia toistaiseksi ottamasta osaa valtiopäivätöihin, ed. Gripenberg pyysi vapautusta perjantain iltaistunnosta ja lauantaista ulkomaanmatkaa varten.

Edellämainitut ilmoitukset ja pyynnöt hyväksyttiin.

Varajäsenistä toimitus- ja tarkastusvaliokuntaan.

Valitsijamiehiltä saapuneessa kirjelmässä ilmoitettiin valituksi varajäseniksi **tarkastusvaliokuntaan**: ed. **Hjelt, Luoma, Neovius, D.** ja **Turkia,** sekä **toimitusvaliokuntaan**: ed. **Soininen, Renvall, v. Alfthan** ja **Sirola.**

Ed. A. Neoviuksen tekemä välikysymys asiassa, joka koskee eräiden Suomen kansalaisten äskettäin tapahtunutta vangitsemista Pietarissa.

Vastattavaksi hyväksyttiin seuraava **äänestysesitys:**

Ken sallii ed. Neoviuksen tekemän välikysymyksen asettamisen asianomaiselle hallituksen jäsenelle, vastaa jaa; jos ei voittaa, on välikysymyksen teko evätty.

Äänetyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten eduskunta oli suostunut välikysymyksen tekemiseen.

Valtiovarainvaliokunnan ehdotukset varojen hankkimisesta niihin tarpeisiin, joihin vakinaiset valtion tulot eivät riitä.

Esitettiin pöydällä ollut valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14 arm. es. n:o 22 johdosta, joka koskee varojen hankkimista niihin tarpeisiin, joihin vakinaiset valtion tulot eivät riitä.

Puheenvuoroa käytti

Ed. **Vuolijoki, V.:** Vaikkakin sosiaalidemokraattiselta kannalta olisi paljokin muistutettavaa menoarviota vastaan, niin valiokunnassa emme kumminkaan ole tahtoneet panna vastalausetta emmekä tässäkään tahdo ottaa puheeksi ajan vähyyden tähden, koska se ei kumminkaan johtaisi mihinkään tulokseen, muuta kuin yhden asian.

Tahtomatta enää virittää sitä pitkää keskustelua poliisilaitoksesta, joka täällä on ollut, pyydän minä vain huomauttaa, että 1904—05 vuosien valtiopäivät lausuivat toivomuksenaan, että poliisilaitoksen menoja olisi supistettava. Niitä päinvastoin, niinkuin tiedetään, on lisätty, ja nyt ei kukaan voine kieltää, että ajat

eivät enää ole niin levottomat, kuin ne silloin olivat, niin että vaikka olisikin sitä mieltä, että silloin oli tarpeen noin suuren poliisivoiman ylläpitäminen, minun mielestäni ei ole mitään syytä ensi vuodeksi pitää ylimääräistä poliisia.

Minä pyydän sentähden viitaten toiseen vastalauseeseen, ehdottaa että eduskunta hyväksyisi ensi vuoden kulunkiarvioon poliisialitosta varten 1,835,000 markkaa, joka on 1,900,000 vähemmän, kuin mitä kulunkiarvioon on otettu.

Ed. **Kairamo:** Minä pyydän saada lyhyesti kiinnittää eduskunnan huomiota siihen mietinnön kohtaan, joka koskee kruununmetsien tuloja.

Valiokunta on laskenut, että kruununmetsien tulot tänä vuonna nousevat 9,100,000 markkaan. On kuitenkin minulle tunnettua, että jo elokuun lopussa nämät tulot nousivat 9,300,000 markkaan. Kun vielä otetaan lukuun vuoden neljä viimeistäkin kuukautta, niin voidaan varmasti laskea, että tulot kruununmetsistä tänä vuonna nousevat lähelle 10 miljoonaa. Kun valiokunta laskee, että ensi vuonna kruununmetsien tulot nousevat ainoastaan 8 1/2 miljoonaan, niin on minusta selvää, että tämä arvioiminen on pidettävä erittäin varovaisena.

Muuten on valiokunta katsonut mahdolliseksi, että puutavaran myyntiä kruununmetsistä varsinkin Oulun läänissä melkoisessa määrässä lisätään ja valiokunta on myöskin lausunut toivomuksena, että hallitus ryhtyisi erikoisiin toimenpiteisiin tätä varten. Tässä suhteessa on huomautettava, että tämän vuoden kuluessa on yksin Oulun läänissä tarjottu myytäväksi noin 1,770,000 puuta, mutta että tästä summasta lähes puoli miljoonaa puuta on jäänyt myymättä senvuoksi, että niistä mitään tarjoomusta ei ole tehty. Luonnollista on, että puutavarain myynnillä on määrärajansa, joita ei voida mielivaltaisesti sivuuttaa. Niinkuin on ilmoitettu, on esteenä erityisesti Oulun läänissä m. m. työvoimien, työväen puute. Näin ollen tuntuu siltä, kuin ei tällä hetkellä ainakaan olisi syytä vaatia mitään erityisiä toimenpiteitä puutavaran myynnin paisuttamiseksi. Tuntuu siltä, kuin metsähallitus jo olisi siinä suhteessa ryhtynyt kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin. Muuten tahtoisin mielihyvällä panna merkille, että tässä mietinnössä valiokunta on selvittänyt edellisen lausuntonsa juuri mitä kruununmetsien hoitoon tulee.

Ed. **Nevanlinna:** En tahdo sanoa, ettei esillä olevaa valtiovarainvaliokunnan mietintöä, niin tärkeää asiaa kuin se koskeekin, voitaisi ilman muuta hyväksyä, mutta rohkenen kuitenkin pyytää, että mietintö pantaisiin pöydälle tämän päivän ilta-istuntoon. Teen tämän ehdotuksen sentähden, että luulen olevan muitakin kuin minä, jotka olivat siinä käsityksessä, että tässä päiväistunnossa tulisi kysymykseen vain pöydällepanoja.

Ed. **Turkia** kannatti ed. Nevanlinnan ehdotusta.

Mietintö pantiin pöydälle iltaistuntoon.

Päiväjärjestyksessä ollut **perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5** ei ollut ed. Setälän ilmoituksen mukaan vielä saapunut, joten asian käsittely raukensi.

Seuraava istunto oli oleva kello 6 i. p.

Istunto päättyi kello 3 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

44. Torstaina 31 p. lokakuuta 1907 klo 6 i. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Aalle, Nuotio, Nykänen, Ripatti, Tainio ja Sipponen.

Ed. Sipponen ja Aalle ilmoitettiin sairaiksi, ed. Slätis ja Orasmaa pyysivät yksityisten asiain tähden vapautusta huomispäivän iltaistunnosta ja lauantain istunnosta.

Nämä ilmoitukset ja pyynnöt hyväksyttiin.

Valtiopäiväin päättäjäiset.

Kenraalikuvernööriltä Puhemiehelle tulleessa kirjelmässä ilmoitettiin, että valtiopäiväin päättäjäiset tapahtuvat keisarillisen palatsin valtaistuinsalissa marraskuun 2 päivänä.

Lakiehdotus alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta.

Esitettiin kolmatta käsittelyä varten suuren valiokunnan mietintö n:o 15 a, joka koskee ehdotusta laiksi alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahan tuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossa pidosta.

Puheenvuoroa käyttäen lausui

Ed. **Soininen:** Tämä asia on nyt likipitäen loppuun käsitelty eduskunnassa. Hetkisen päästä epäilemättä puheenjohtajan nuijanlyönti on vahvistanut kieltolain nyt esillä olevassa muodossa tämän eduskunnan päätökseksi. Asia ei sitä varten kaivanne mitään puheita, enkä ole puheenvuoroa sitä varten pyytänytkään. Mutta me tiedämme, että tähän päättyy vasta ensimäinen jakso kysymyksen käsittelystä. Täältä menee asia kotimaisen hallituksen ja edelleen hallitsijan harkittavaksi ja päätettäväksi. Asian tärkeyteen nähden ja siihen nähden, että täällä viime keskustelussa annettiin kotimaiselle hallitukselle jonkinlaisia neuvoja ja evästyksiä, olen katsonut velvollisuudekseni lausua muutaman sanan. Puheena oleva lakiehdotus on tahoilta, joilla ei puutu kokemusta ja yleisten asiain tuntemusta, saanut osakseen ankaraakin arvostelua. On sanottu, että se on puutteellinen, jopa mahdoton, että se olisi kaivannut aivan toisenlaisia valmistuksia ja olisi rakennettava toisenlaiselle pohjalle. Ja siitä syystä on kotimaiselle hallitukselle annettu se enemmän tai vähemmän selviin sanoihin puettu neuvo, että se tämän lain hylkäisi ja esittäisi eduskunnalle toisenlaisen lain. Omituista tässä arvostelussa on kuitenkin ollut se, että se on ollut ylimalkaista, summittaista, yksityiskohtia karttelevaa. Mistä se on riippunut, sitä en lähde tässä päättelemään. Mutta seurauksena siitä on, että on turvauduttava suureksi osaksi arvaamisiin, kun tahtoo tehdä itselleen selkoa siitä, mitkä nämä puutteet ovat. Nuo hämärät viittaukset tarkoittavat ehkä lakiteknillisiä puutteita, joita ei olisi huomattu tai tahdottu ottaa huomioon. Jos muistutukset ovat tätä laatua, niin tahtoisin sanoa, että ne tuskin voinevat olla riittävänä syynä hallitukselle ehdottamaan lakia hylättäväksi. Ensiksikin on luultavaa, että nämä lakiteknilliset puutteet eivät ole siinä määrin arveluttavaa laatua, että ne tekisivät koko lain mahdottomaksi. Onhan tämä lakiehdotus käynyt jo monen kiirastulen läpi sekä suuressa valiokunnassa että täällä eduskunnassa. Jos talousvaliokunta olisi jättänyt lakiin aukkoja ja virheitä, niin olisihan ollut tilaisuutta ne myöhemmissä käsittelyissä korjata. Mutta vaikkakin niitä vielä laissa olisikin — ja

jossain määrinhän niitä aina on — niin onhan eduskunnalla joka vuosi tilaisuus niitä poistaa ja korjailla, sitä myöten kuin kokemusta niistä saadaan.

Voipi myöskin ajatella, että arvostelu koskee lain perusteita ja sitä olotilaa, joka tässä maassa syntyisi, jos sellainen laki kuin esillä oleva tulisi toimeen. Tämän ovatkin muutamat puhujat avonaisesti sanoneet. He tahtovat lain rakennettavaksi jotenkin sille pohjalle, että kauppa ja anniskelu olisi kielletty, mutta maahantuonti yksityistä tarvetta varten sallittu. Minulla puolestani on se vakaumus, että tämmöinen ei ole se kieltolaki, jota Suomen kansa on tahtonut ja tarkoittanut ja jota säätämään se on meidät tänne lähettänyt. Eikä semmoinen kieltolaki olisi kansalle onneksi. Se saisi aikaan minun vakaumukseni mukaan, lyhyesti sanoen, että tällä varsin yleisesti aivan maalaiskyliä myöten juotaisiin ulkomaalaisia värjätyitä paloviinoja kotimaisen tavaran sijasta. Ja toiseksi saisi se aikaan, että ulkomaiden kauppaedut alkoholiliikkeestä kasvaisivat monta vertaa suuremmiksi kuin ne nyt ovat, ja siten myöskin tekisi tulevaisuudessa tuontikiellon aikaansaamisen paljoa vaikeammaksi kuin se nykyään olisi. Ja kun lisäksi ajan pitkään ei ehkä tyydyttäisi siihen, että ulkomaalaisen tavaran kauppa kukoistaisi, mutta kotimaisen olisi kielletty, niin olisi vaara tarjona, että tämäkin jälleen päästettäisiin vapaaksi. Kieltolaki, joka jättäisi maahantuonnin vapaaksi, olisi siis sekä tehoton että tulevaisuudessa sangen vaarallinen. Luulen senvuoksi, että kotimainen hallitus eksyisi harhaan, jos se jättäisi tekemättä kaiken voitavansa tämän lain kannattamiseksi ja puolustamiseksi, siinä toivossa että kansa suostuisi niille toisenlaisille perusteille rakennettuun lakiin. Luulen myöskin, että hallitus erehtyy, jos se luulee, että tässä eduskunnassa mikään muu ryhmä kuin mahdollisesti oikeisto antaa kannatuksensa näin vaillinaiselle ja vaaralliselle kieltolaille.

Mutta ehkä nuo mahdottomuudet, joista on puhuttu, ovatkin ensi sijassa tarkoittaneet kauppasopimuksista lähteviä vaikeuksia. Mitä niihin tulee, niin eihän kukaan ole kieltänyt, ettei niitä saattaisi olla. Mutta kun toiselta puolen ottaa huomioon, ettei täällä kukaan ole voinut näyttää toteen eikä edes väittää, etteikö näitten sopimusten sanamuoto olisi meille edullinen, vieläpä tavallisen järjen mukaan suorastaan sitovasti meidän puolellamme; kun lisäksi ottaa huomioon, että meillä vuosikymmeniä on ollut oma tullitariffi, osittain korkeampi kuin Venäjän liittotariffi, niin, vieläpä suorastaan tuontikielto tavaraan nähden, jonka tuonti Venäjälle on ollut sallittu, ja kun lopullisesti vielä ottaa huomioon, että nyt oikeastaan ei ole puhettakaan mistään ehdottomasta tuontikiellosta, vaan ainoastaan tuonnin monopoliseeraamisesta ja supistamisesta, niin täytynee puolueettomasti ja vakavasti harkiten myöntää, että siinä

on tosiasioita, joitten perustuksella kannattaisi hallituksen tehdä vakavia ponnistuksia, saadakseen eduskunnan käsityksen tunnustetuksi ja esteet poistetuiksi.

Lopuksi on lakia vastustavalta taholta tuotu esiin, että Suomi saisi kärsiä tappiota rahamarkkinoilla, jos se säätäisi kieltolain. On arveltu, että Ranskan rahalähteet meiltä tukittaisiin. Minä tahdon edellyttää pahinta, edellyttää, että näinkin kävisi. Mutta muistettakoon toiselta puolen, että kieltolaki merkitsee Suomen kansalle monia kymmeniä miljoonia vuotuista säästöä, jos otetaan lukuun alkoholiliikkeen sekä välittömät että välilliset tuhot. Muistettakoon, että miljoonia, jotka nyt menevät ulkomaille, jäisivät kotimaahan ja olisivat mahdollisesti valtionkin käytettävissä kotimaisen lainan muodossa. Muistettakoon edelleen, että meille saattaisi aueta muualla rahamarkkinoita menetettyjen sijaan, muualla, jossa osattaisiin antaa jotain arvoa kansalle, joka päättävästi rohkenee ryhtyä taisteluun alkoholiliikkeen jättiläisvoimia vastaan. Ja ennen kaikkea pidettäköön mielessä, että jos ei niin kävisikään. jos jäisimme avutta yksin seisomaan, niin on tällä askeleella, jonka Suomen kansa nyt astuu, niin laaja kantavuus, niin suuri merkitys, ei ainoastaan sen omissa oloissa, vaan koko ihmiskunnan taistelussa paremman ja onnellisemman tulevaisuuden hyväksi, että meidän todellakin kannattaa jotain uskaltaa ja jotain uhrata sen vuoksi.

Näin ollen rohkenen puolestani vedota hallitukseen, toivoen, että se ei näkisi tässä nyt pian eduskunnan puolesta hyväksyttävässä laissa mitään mielenosoitusta, vaan sitä, mitä se on: täyttä, vakavaa totta.

Suomen kansaa ei tyydytä, jos tunnen sen oikein, että se on saanut päättää kieltolain, vaan se odottaa hartaasti, ja miltei henkeään pidättäen tämän kieltolain toteuttamista. Sitä ei voi tyydyttää mikään muu. Se on vaativa sitä uudestaan ja uudestaan, kuunes sen saapi.

Eduskunta on nyt tehnyt tässä asiassa tehtävänsä ja täyttänyt velvollisuutensa. Tietäköön ja täyttäköön hallitus omansa! (Hyvä! Hyvä! Hyvä!)

Ed. **Malmivaara:** Minä rohkenen ehdottaa, että arvoisa eduskunta ilman pitempää keskustelua hyväksyisi esillä olevan lakiehdotuksen sekä osoittaaksensa, minkä arvon se tämän tärkeän kysymyksen onnelliselle ratkaisulle antaa, ilmaisisi tämän hyväksymisensä seisoalleen nousemalla. (Hyvä!)

Ed. **Aalto:** Pyydän yhtyä ed. Soinisen esiintuomiin mielipiteisiin ja tahtoisin vielä lisätä, ettei kansa tyydy ainoastaan siihen, että se uudestaan ja uudestaan vaatii tätä asiaa päätettäväksi, vaan on aivan luonnollista, että jos hallitus menettelee tässä asi-

assa vastoin kansan mielipidettä, niin on aivan selvä, että silloin hallitus saa kansan vihan päällensä. Ja minä toivoisin että hallitus menettelisi niin, ettei kansan tarvitsisi erityisemmin vielä suuremmassa määrässä kuin tähän saakka hallitusta kohtaan osoittaa vihaansa. Minä toivon myöskin, että hyväksyttäisiin tämä laki yksimielisesti.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **hyväksyi** eduskunta **lakiehdotuksen** sellaiseksi, miksi se kolmannessa käsittelyssä oli päätetty, samalla seisaalleen nousten.

Asia oli siis lopullisesti käsitelty.

Valtiovarainvaliokunnan ehdotukset varojen hankkimisesta niihin tarpeisiin, joihin vakinaiset valtion tulot eivät riitä.

Esitettiin pöydällä ollut valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14 arm. esityksen n:o 22 johdosta, joka koskee varojen hankkimista niihin tarpeisiin, joihin vakinaiset valtion tulot eivät riitä

sekä sen yhteydessä kysymys Suomen Pankin käyttämättömistä voittovaroista

ja ponsilauseet kappaleista n:o 2 ja n:o 4 valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 6, joka koskee varojen osoittamista kansakoululaitosta varten vuodeksi 1908.

Yleiskeskustelu:

Ed. **Tokoi:** Pyytäisin kannattaa ed. Vuolijoen edellä puolenpäivän tekemää ehdotusta, että eduskunta hyväksyisi toisen vastalauseen perusteella poliisilaitoksen menosäännön.

Ed. **Nevanlinna:** Eräs pieni huomaamattomuus, joka on valiokunnan mietintöön pujahtanut, olisi minusta suotava saada korjatuksi. Asia on nimittäin niin tärkeä, että minusta siinä ei pitäisi tulla virheellistä sananmuotoa itse eduskunnan vastauskirjelmään. Se on valiokunnan mietinnössä siv. 17 loppupuolella, jossa puhutaan eläkemenosäännössä aikaan saatavista vähennyksistä. Minä rohkenen ehdottaa, että eduskunta antaisi toimitus- ja tarkastusvaliokunnalle tehtäväksi kolmannessa lauseessa lopusta lukien, joka alkaa sanoilla: »valiokunnan mielestä on huomattava» j. n. e., tehdä sellaisen muutoksen, että sanojen: »joka

ilmenee siinä, että vakinaisia eläkkeitä on myönnetty virkamiehille, ennenkuin he ovat» j. n. e. pantaisiin sanat: »joka ilmenee vakinaisten eläkkeiden myöntämisessä virkamiehille» j. n. e.

Ed. **Yrjö-Koskinen, Y. K.**: Minä pyydän kannattaa ed. Nevanlinnan ehdotusta. Itse ajatus näissä lauseissa on kyllä näinkin selvä, niin ettei mitään erehdystä saata syntyä, mutta minäkin myönnän, että se lause, jonka hän on maininnut, on onnistumattomasti laadittu ja siihen suuntaan muutettuna, kuin hän on ehdottanut, olisi se saatu kelvolliseen muotoon.

Kun yleiskeskustelu oli julistettu päättyneeksi, ryhdyttiin käsittelemään mietintöä yksityiskohdittain.

Mietinnön siv. *1—18* oleviin *kohtiin* nähden ei kukaan enää halunnut käyttää puheenvuoroa, joten hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys**:

Ken hyväksyy mietinnön kysymyksenalaisissa kohdissa sellaisenaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Nevanlinnan tekemä ehdotus tässä kohden hyväksytty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten ed. **Nevanlinnan** tekemä **muutosehdotus** oli **hyväksytty.**

Siv. 18—20 olevat *kohdat* **hyväksyttiin** keskustelutta.

Siv. 20—32 sisältyviin *kohtiin* nähden käytti puheenvuoroa:

Ed. **Schybergson:** I klämmen sid. 30 föreslår statsutskottet, att af Finlands Banks vinstmedel 10 miljoner mark öfverföres till Finlands Banks reservfond. Den del af saken, som närmast berör statsutskottet, är den, att af Finlands Banks vinstmedel utöfver de 5 miljoner mark, om hvilka beslut fattats redan vid 1904—1905 års landtdag, skall till bevillningsfonden öfverföras 2,789,470 mark 65 penni. Den andra sidan af saken, nämligen att 10 miljoner mark kunna öfverföras till Finlands Banks reservfond, bör beslutas i sammanhang med den definitiva behandlingen af bankutskottets betänkande i detta ämne. Jag tillåter mig därför föreslå, att klämmen här ändras sålunda, att den skulle komma att lyda: att af Finlands Banks vinstmedel utöfver det belopp af 5 miljoner mark, hvarom beslut fattats vid redan 1904—1905 års landtdag, till bevillningsfonden öfverföras 2,789,470 mark 65 penni.

Ed. **Palmén:** Minä tahdon ainoastaan ilmoittaa, että valtiovarainvaliokunnan puolesta ei mikään estä, että ponsi tulee

täydennetyssä muodossa hyväksytyksi. Ajatus on sama, vaikka jälkimäinen muoto selvittää paremmin asian perustelun.

Ed. **Ahmavaara:** Pyydän saada kannattaa ed. Schybergsonin ehdotusta.

Ed. **Estlander:** Jag hade önskat uttala mig angående det, som i betänkandet å pag. 23 rörande militiefonden är sagdt.

Jag finner här, att utskottet ansett sig ha anledning såsom allmän lagtolkning uttala, att ordalagen i 122 § af 1878 års värnepliktslag icke utgöra hinder för användandet af militiefondens tillgångar äfven för andra ändamål än den finska militärens utrustning och underhåll. Emot detta uttalande vill jag för min del reservera mig, och kan hänvisa till den motivering, jag i annat sammanhang haft anledning gifva, nämligen i reservationen till grundlagsutskottets betänkande, som ingår i statsuskottets åberopade betänkande n:o 13.

Ed. **Söderholm:** För min del hyser jag också tvifvelsmål angående riktigheten af det uttalande, som här förekommer, men då nu en gång landtdagen 1904—1905 omfattat en sådan tolkning, att ett användande af militiefonden för andra ändamål än 122 § i 1878 års värnepliktslag afser kunde komma i fråga genom ett enkelt beslut af regent och folkrepresentation, så vill jag icke göra något yrkande, att detta uttalande i statsutskottets betänkande skulle utgå.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin siv. *32* olevaan *ponteen* nähden vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy mietinnön hysymyksessä olevan kohdan sellaisenaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden hyväksytty ed. Schybergsonin tekemä muutosehdotus.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten ponteen nähden oli **hyväksytty** ed. **Schybergsonin** tekemä **ehdotus.**

Siv. 33—42 olevin *kohtia* käsiteltäessä

käytti puheenvuoroa

Ed. **Hämäläinen, K.:** Poliisi-interpellatsioonin yhteydessä oli minullakin tilaisuus lausua mielipiteeni maan poliisilaitoksesta, niin että tässä suhteessa saatan ilman enempiä peruste-

luja yhtyä toiseen vastalauseeseen. Mutta minä tahtoisin tehdä muistutuksen menoerää vastaan mietinnön sivulla 38 »sotilastarpeita varten». Tässä ei ole tosin tarkemmin selitetty näitä menoja, miten ne tulisivat käytettäviksi, mutta ne lienevät aijotut samanlaisiin tarkoituksiin kuin vastaavat summat tämän vuoden tulo- ja menoarviossa. Tässä tämän vuoden tulo- ja menoarviossa on jotakuinkin yhtä suuri summa olemassa sotilastarkoituksia varten; siinä on erityisiä määrärahoja: kenraalikuvernöörin käyttövaroja 6,000 markkaa, satunnaisia yleisiä tarpeita varten keisarillisen senaatin käytettäväksi sotilaallisiin tarkoituksiin 15,000 markkaa, satunnaisia yleisiä tarpeita varten valtiovaraintoimituskunnan käytettäväksi 5,000 markkaa, korjauskustannuksiin 50,000 markan määräraha, sekalaisia arvaamattomia menoja varten 50,000 markkaa, kustannuksiin sotaväen leiripaikkoihin ja leirikokouksista 8,162 markkaa, kaupunkien katuvalaistuksen ja palolaitoksen avustamiseksi sotilasrakennusten puolesta sekä näiden rakennusten ja katuosien kunnossapitoa varten 19,449 markkaa; sitte on »menoja Suomeen sijoitetusta venäläisestä sotaväestä» sellaisia kuin pöytärahoja komendanteille, komendanttihallituksen esiupseerille ja komendanttiadjutanteille 13,227 markkaa, kuljetuskustannuksiin 80,000 markkaa ja sekalaisiin menoihin 6,024 markkaa.

Minä oletan, että tämä menoerä tässä mietinnön sivulla 38 tarkoittaa menoja juuri samanlaisiin tarkoituksiin. Tässä mietinnössä mainitaan ylisotaoikeus, menoja lakkautetusta kadettikoulusta ja Suomeen sijoitetusta sotaväestä ja nämä menoerät ovat kokonaisuudessaan 319,000 mk. Minä arvelen, että kun m. m. Suomen sotaväen entiset rakennukset ovat ilman vuokraa venäläisellä sotaväellä käytettävänä, niin on väärin, että tähän tarkoitukseen — rakennusten korjaukseen y. m. — myönnetään hallituksen käytettäväksi suomalaisten rahoja. Kun venäläinen sotaväki pitää hallussaan Suomen valtiolle kuuluvaa omaisuutta, niin päinvastoin sietäisi tulla maksua toiseen suuntaan. Edelleen ovat sellaiset menot kuin pöytärahat venäläisille upseereille y. m. sitä lajia, etten saata niiden myöntämistä hyväksyä. Minä arvelen, että tuollaisiin tarkoituksiin pitäisi senaatin pikemminkin jo tyytyä osottamaan varoja siitä 20,000,000 markan suuruisesta häpeäverosta, jolla tämän eduskunnan porvarit ovat äskettäin vahvistaneet Venäjän »mainehikasta armeijaa». Ja sen vuoksi kun hyväksyttäviä selvityksiä mietinnöstä puuttuu näiden varojen käyttämisestä ja ne näyttävät tulevan käytettäviksi tavalla, joka näkyy tämän vuoden tulo- ja menoarviosta, ehdotan, että tämä mainittu menoerä mietinnön sivulta 38 kokonaan pois pyyhittäisiin.

Ed. **Tikkanen** kannatti ed. Hämäläisen ehdotusta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin *siv. 37* olevaan *kohtaan* nähden ,joka koskee *kaupunkien poliisilaitosta*, seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy mietinnön kysymyksenalaisen kohdan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Vuolijoen ehdotuksen mukaan toinen vastalause tässä kohden hyväksytty.

Äänestyksessä annettiin 91 jaa- ja 88 ei-ääntä, joten *mietinnön* kysymyksenalainen kohta oli **hyväksytty.**

Päätöksen johdosta lausui:

Ed. **Turkia:** Pyydän panna vastalauseeni päätöstä vastaan, koska se sisältää luonnottomassa määrässä kansan varojen tuhlaamista.

Edelläolevaan vastalauseeseen yhtyivät ed. **Suomalainen, J., Höijer, Sirén, Hokkanen, Rantanen, S., Laine, Oskar Fredrik, Heikkinen, Jalava, Kalliokorpi, Salminen.**

Siv. 38 olevaan *»menoja Suomeen sijoitetusta sotaväestä»* koskevaan *kohtaan* nähden hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy mietinnön kysymyksenalaisen kohdan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Hämäläisen tekemä ehdotus tässä kohden hyväksytty.

Äänestyksessä annettiin 104 jaa- ja 81-ääntä, joten kysymyksenalaisessa kohden *mietintö* oli **hyväksytty.**

Siv. 43 olevan *kohdan* johdosta käytti puheenvuoroa:

Ed. **Palmén:** Sen tavattoman kiireen tähden, joka on ollut tätä mietintöä laadittaessa, on tapahtunut, että ponteen on pantu sanat »yllä esitetyssä laajuudessa». Semmoinen sananmuoto on tietenkin vähemmän sopiva, kun ponsi vanhan tavan mukaan olisi otettava valtiopäiväpäätökseen, ja myöskin siihen julistukseen, joka annetaan asiassa. Sillä jos kerran viitataan ylempänä esitettyyn selvitykseen, edellyttää se, että noin 8 sivua tulisi otettavaksi valtiopäiväpäätökseen, — mikä monesta syystä on vähemmän sopiva. Koska tämä asia ainoastaan yksityisesti on voinut tulla neuvottelun alaiseksi valtiovarainvaliokunnan jäsenten kesken, siitä ei ole näet myöhemmin valiokunnan puolesta tehtyä

päätöstä olemassa, voivat valiokunnan jäsenet, mikäli he ovat ehtineet tähän perehtyä, kuitenkin ehdottaa muodollisen muutoksen, joka paremmin soveltuisi tähän aineeseen. Ponsi silloin kuuluisi näin:

»Eduskunta, hyväksyen valtiovarainvaliokunnan edellä olevan laskelman valtion tuloista ja menoista vuodeksi 1908, päättäisi että vuodeksi 1908 eduskunnan erikseen päättämiin menoihin valtiopäiväkustannusten suorittamiseksi, kansakoululaitoksen kustannuksiin, H. F. Antellin testamenttaamain kokoelmain hoitoon sekä keisarikunnan valtakunnanrahastoon maksettavan rahamäärän suorittamiseksi, mikäli vakinaiset valtiovarat valtiopäivillä tehdyn laskelman mukaan eivät niihin riitä, osoitetaan suostuntarahastossa vuoden 1907 päättyessä oleva säästö» j. n. e.

Kuten sanottu, tämä muutos on puhtaasti muodollinen, mutta tarjoaa sen edun, että ponsi semmoisenaan voi tulla valtiopäiväpäätökseen; muuten täytyisi toimitusvaliokunnan siinä kohden tehdä jonkunlainen muodollinen korjaus, joka tietenkään ei ole suotava. Pyydän siis saada useiden, ehkä useimpien valtiovarainvaliokunnan jäsenien kannatuksella ehdottaa, että tämmöinen muodollinen muutos hyväksyttäisiin.

Ed. v. **Alfthan:** Jämte det jag ber att få understöda det förslag till omredigering af klämmen, som af frih. Palmén gjordes, tillåter jag mig att beträffande den tredje klämmen få fästa uppmärksamheten vid följande: Nyss fattade landtdagen beslut om klämmen på sid. 30 i betänkandet, hvilken sakligt är af fullkomligt samma innehåll som tredje klämmen på sid. 41. Emellertid är denna kläms riktigaste plats icke på sid. 30. Därifrån kan den i sin helhet utgå, då den blifvit så omredigerad, som hr Schybergson föreslog, och i stället införas här som tredje kläm.

Ed. **Ahmavaara** kannatti ed. Palménin tekemää ehdotusta.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Tässä on nyt siis kysymyksessä koko valiokunnan tarkastaman ja muodostaman laskelman hyväksyminen. Tämä ymmärtääkseni antaa minulle oikeuden lausua pari sanaa siitä ehdotuksesta, joka äsken oli äänestyksen alaisena ja joka koski yksityistä kohtaa laskelmassa. Tämä taas saattaa lausumaan pari sanaa yleensä eduskunnan oikeudesta näissä kysymyksissä.

Niinkuin siinä kirjelmässä, jonka eduskunta on päättänyt lähettää hallitsijalle uuden hallitusmuodon säätämisestä, on alleviivattu — niin sanoakseni —, niin meillä epäilemättä on oikeus yhdessä hallitsijan kanssa päättää valtiovaroista, niiden käyttämisestä — mitä laatua ne ovatkin — siinä tapauksessa, ettei hallitus tule toimeen vakinaisilla valtion tuloilla. Ja kun on kieltämä-

tön tosiasia, että hallitus ei vuosikymmeniin ole tullut toimeen vakinaisilla valtiotuloilla, niin siitähän seuraa, että eduskunta voi vaatia ja on pakotettu vaatimaan itselleen tilaisuutta käyttämään sitä oikeutta, jonka Yhdistys- ja Vakuuskirjan 5:s kohta niin rajattomasti sille tunnustaa. Tätä oikeutta — ja tahtoisin lisätä — tätä velvollisuutta onkin valtiovarainvaliokunta tässä mietinnössään johdonmukaisesti ehdottanut käytettäväksi. Mutta se ehdotus, joka äsken tehtiin ja josta viimeksi äänestettiin, sehän koskee sellaista valtiomenoa, joka on määrätty erityisen asetuksen kautta, ja siis äskeinen äänestys, joka äsken tapahtui, olisi, jos se olisi toisin päättynyt, johtanut siihen, että eduskunta, kieltämällä erään menoerän, olisi pyrkinyt muuttamaan asetusta, jonka antamiseen hallitus on ollut täysin oikeutettu. Se olisi minun käsittääkseni ei ainoastaan väärä, mutta suorastaan laiton menettely eduskunnan puolelta. Ja koska on kerrassaan tärkeätä, että eduskunta on varuillaan tällaisia ehdotuksia vastaan, jotka voivat johtaa meidät kokonaan laittomille ja sentähden vaarallisille urille, niin on toivottava, että vastedes, kun tällaiset kysymykset nousevat esille, valtiovarainvaliokunnan jäsenet eivät katso niitä niin vähän huomiota ansaitseviksi kuin he ilmeisesti tällä kertaa tekivät, kun eivät ottaneet ollenkaan valaistaksensa tehdyn ehdotuksen kantavuutta.

Mitä sitten tulee itse tähän suureen pääkysymykseen, joka nyt on esillä, niin pyydän yhtyä siihen muodostettuun ehdotukseen, jonka valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja nyt esitti. Näyttää minusta siltä, että eduskunta hyväksymällä sen ja ylipäänsä tämän valiokunnan mietinnön kehittää eduskunnan vaikutusta raha-asiain alalla, ja kehittää sitä täydelleen laillisella tavalla, tavalla semmoisella, josta me todella voimme vastata ja joka varmaankin sentähden lopulta vie perille.

Ed. **Schybergson:** Minä pyydän saada yhtyä herra v. Alfthanin ehdotukseen, mitä tulee kolmanteen ponteen. Niin myös herra Palménin ehdotukseen.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o Ken hyväksyy mietinnön ensimäisen ponnen siv. 43, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden ed. Palménin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten mietinnön **ensimäiseen ponteen** nähden oli **hyväksytty** ed. **Palménin** tekemä **ehdotus.**

2:o Ken hyväksyy mietinnön kolmannen ponnen siv. 43, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. v. Alfthanin tekemä ehdotus hyväksytty.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten ed. **v. Alfthanin** tekemä **ehdotus** oli **hyväksytty.**

Siv. 44 oleva *ponsi* **hyväksyttiin** keskustelutta, joten koko mietintö oli loppuun käsitelty.

Edellisen yhteydessä esitettiin *pankkivaliokunnan mietinnöstä n:o 6* ne kolme pontta, jotka ennen olivat lykätyt edellisen asian yhteydessä käsiteltäväksi.

Puheenvuoroa käyttäen lausui

Ed. **Schybergson:** Jag föreslår att första klämmen ändras sålunda, att landtdagen ville besluta, att af Finlands Banks vinstmedel skall öfverföras 10 miljoner mark till Finlands Banks reservfond, och att de öfriga klämmarna uteslutas.

Ed. **v. Alfthan:** Jag ber att få understöda hr Schybergsons förslag. Det omfattar samma belopp, som i statsuttskottets betänkande var afsedt att öfverföras.

Ed. **Palmén:** Minä tahdon vaan sanoa, että tämä muutos ikäänkuin seuraa siitä, mitä jo päätettiin. On siis mielestäni aivan luonnollinen asia, että tehty ehdotus hyväksytään.

Ed. **Schybergson:** Mitään asiallista muutosta pankkivaliokunnan ehdotukseen siinä ei ole.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy pankkivaliokunnan mietinnön kysymyksenalaiset kohdat, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Schybergsonin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä myönnettiin ei-äänten olevan voitolla, joten oli **hyväksytty** ed. **Schybergsonin** tekemä **ehdotus.**

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 6 siv. 2 ja *4* olevat *varojen osoittamista kansakoululaitosta varten vuodeksi 1908* käsittävät *kohdat*, jotka samoin kuuluivat nyt käsiteltävänä olleen asian yhteyteen, katsottiin edellä tehtyjen päätösten nojalla myöskin nyt käsitellyiksi, joten ei niihin nähden muuta päätöstä ollut tarpeen.

Ed. Martikaisen tekemä välikysymys eräitten lampuotisijoituksia y. m. Salmin, Korpiselän ja Soanlahden lahjoitusmaatiloilla koskevien seikkojen johdosta.

Puhemiehen sijalle astui ensimäinen varapuhemies, ilmoittaen kumminkin Puhemies asian käsittelytavasta päätettäessä jälleen itse johtavansa puhetta.

Keskustelu:

Ed. **Gebhard, Hannes**: Saimme eilen kuulla täällä lyhyen, mutta surullisen kappaleen Suomen valtion asutuspolitiikan historiasta. Toivottavasti se oli pitkän, erehdyksillä alotetun ja erehdyksillä jatketun ajanjakson historian surullisen surkeita loppukappaleita. Olemme kuulleet, kuinka valtion, sekä eduskunnan että hallituksen, yhteiset erehdykset ovat vieneet siihen, että tuo kirottu kullan jano tempaa valtaansa etäisessä maakunnassa kaikki kansankerrokset. Siellä näemme lääkärit, seminaarin lehtorit, metsänhoitajat, nimismiehet ja kruununvoudit, mutta ei ainoastaan virkamiehet, vaan myöskin kauppiaat ja tilallisetkin, vieläpä itse lampuoditkin, kaikki kilvan koettavan kiertää lakeja viekkaudella, hankkia valtion avulla saatuja omaisuuksia toisiin käsiin, kuin mitä valtio on ne tarkoittanut. Hyvin luultavaa on vielä, että tuollaisessa etäisessä maakunnassa samaten kun Ruotsin Norrlannissa, raha on vaikuttanut niihinkin, jotka eivät itse ole tiloja ostaneetkaan, mutta joilla on ollut tekemistä näitten kauppojen kanssa. Ja koko tätä surkeata rappeutumista, kaikkien kansankerrosten yhteistoimintaa valtion tarkoitusperien tyhjäksi tekemiseksi, kaikkea tätä kullalla huokuttelemista suoranaisiin oikeuden polkemisiin, vieläpä käyttäen hyväkseen sortovuosien yleistä hämmennystä ja venäläisen vallassaolijan — Mjäsojedoffin — tietämättömyyttä, ehkäpä muitakin ominaisuuksia, on ollut johtamassa yksi sortovuosina mitä suosituimmista suurkapitalisteistamme. Syynä tähän kaikkeen kurjuuteen on kuitenkin pääasiallisesti se, että aikoinaan päätettiin luovuttaa tilat lampuodeille *täydellä omistusoikeudella* ja että tästä periaatteesta on itsepintaisesti pidetty kiinni, vaikka jo pitemmän aikaa on voitu nähdä, mihin se tulisi johtamaan. Jo 1890-luvun alulla ruvettiin näet julkisuudessa esittämään näitä vaaroja, joista on nyt puhe, ja vaatimaan hallitusta yleensä muuttamaan suuntaansa maanhankinnassaan tilattomille siten, että maata annettaisiin, ei enään täydellä omistusoikeudella, vaan ainoastaan perinnöllisellä vuokralla tai siten rajoitetulla omistusoikeudella, että vähävaraiset uutistilalliset suojattaisiin kapitalistien keinottelulta. Mutta turhaan. Jyrkimpänä täyden omistusoikeuden kan-

nalla seisojana nähtiin silloin asianomainen toimituskunnan päällikkö senaatissa, silloin sama henkilö kuin tätä nykyäkin. Mutta hänen kannallaan seisoivat myöskin asianomaiset keskusvirastot, kuten metsänhoitohallitus ja maanmittaushallitus. Uudempi suunta, joka tahtoo, että maata hankittaisiin tilattomille ainoastaan niin rajoitetulla hallintaoikeudella, että ne voisivat pitää tilat omanansa, on kuitenkin tuosta hallituksen puolelta tapahtuneesta vastustuksesta huolimatta viime aikoina tunkeutunut yhä valtavammin yleisön mielipiteeseen. Siihen on nähtävästi suuressa määrin vaikuttanut se tutkimus asiasta, jonka tilattoman väestön alikomitea teki mietinnössään kruununmetsien asuttamisesta. Se selvitys, jonka se hankki juuri perinnöksi ostoista — ei tosin silloin Viipurin läänissä, vaan muissa osissa maata —, näytti, kuinka täydellinen omistusoikeus oli vienyt samoihin tuloksiin kuin Salmissa nykyään. Ja se selvitys, joka hankittiin vastaavasta lainsäädännöstä ulkomailla, on nähtävästi vähitellen vaikuttanut siihen, että tämä käsityskanta on päässyt siinä määrin vallalle, että meillä tässä kansaneduskunnassa, ainakin puolueohjelmista päättäen, valtava enemmistö jo on tällä kannalla. Tämä minun mielestäni *velvoittaa* hallitusta tulevaisuudessa jättämään tuon vanhan täyden omistusoikeuden kantansa, jos nim. koko hallituksella se on sama kuin kamaritoimituskunnan päälliköllä on ollut tähän saakka. On jo vihdoinkin aika lakata käyttämästä valtion varoja ja valtion maaomaisuutta sillä tavalla, että se vie niin surkeihin tuloksiin, kuin mihin Salmin kihlakunnassa nyt on tultu.

Mutta tämä ei yksin riitä.

Jos kerran täydellä vakaumuksella omistaa tämän kannan, niin minun mielestäni johdonmukaisuus vaatii asettamaan kapitalistiselle liikkeelle maanomistukseen nähden sellaisia rajoituksia, joita minulla oli kunnia keväällä eduskunnalle esittää, nim. saada rajoituksia tukkiyhtiöiden ja muiden metsähuijarien maan anastamiselle ja myöskin saada oikeus valtiolle ja kunnille, silloin kun tarve sitä vaatii, tällaisilta maanomistajilta, tukkiyhtiöiltä ja muilta metsänhuijareilta, pakkoluovutuksen kautta hankkia maata tilattomille. Minun mielestäni siis ne ankarat opetukset, jotka tämäkin interpellatsiooni antaa, velvoittavat hallitusta antamaan meille lähimmässä tulevaisuudessa esityksiä tähänkin suuntaan menevästä lainsäädännöstä.

Tämä tulevaisuuteen nähden.

Mitä sitten tulee niihin tiloihin, joita interpellatsiooni tarkoittaa, niin lienee jokseenkin vaikeata enää saada mitään parannuksia aikaan niihin tiloihin, joille jo on annettu perintökirjat. Sitä vastoin niihin tiloihin, joilla ei vielä ole perintökirjoja ja jotka ovat joutuneet sellaisten haltuun, joita valtio ei ole tarkoittanut, niihin nähden minun mielestäni vielä pitäisi voida saada pelastusta. Kui-

tenkin katsoisin jokseenkin toivottomaksi ryhtyä toimenpiteisiin sen tarkoitusperän hyväksi, että nuo tilat, jotka nyt ovat tukkiyhtiöillä ja muilla sellaisilla »lampuodeilla», joille niitä ei ole tarkoitettu, siirtyisivät jälleen niille lampuodeille, jotka jo kerran ovat ne luovuttaneet. Sillä nuo Andrejt, Iivanit ja Feodoroffit eivät minun vakaumukseni mukaan kuitenkaan itse kykene niitä hallitsemaan, jos he saavat ne täydellä omistusoikeudella. Ja minä en ymmärrä, mitä syytä tuollaisille henkilöille todellakaan on lahjoittaa täydellä omistusoikeudella sellaisia omaisuuksia kuin tässä on kysymyksessä, kymmeniä tuhansia ja satoja tuhansia kullekin. Sitä paitsi nuo entiset lampuodit jo ovat minun mielestäni rikkoneet valtion asettamia ehtoja vastaan, siihen määrään, että he, ainakin jos voi luottaa kuvernöörien senaatin käskystä antamiin kiertokirjeisiin, olisivat häädettävät lampuotitiloiltaan. Mutta jos sitä vastoin nuo tilat, joihin ei vielä ole perintökirjoja annettu, voitaisiin saada valtion omaisuudeksi, niin sellainen toimi minun mielestäni todella olisi ponnistusten arvoinen. Ja minä omasta puolestani olen valmis menemään niinkin pitkälle, että jos tällaiseen asiain järjestelyyn tarvitaan uusia lainsäädäntötoimenpiteitä, niin niihinkin olisi ryhdyttävä, ja toivoisin, että eduskunta nykyisessä kokoonpanossaan ei voisi kieltää myötävaikutustaan tässä asiassa. Tämä on kuitenkin aivan yksityinen mielipiteeni kysymyksen ollessa vielä niin vähän selvitetty kuin se nyt on. Mutta voitanee kai ajatella muitakin ja vähemmän radikaalisia keinoja asian järjestämiseksi. On hyvinkin luultavaa, että pätevä juriidinen komissiooni, joka pantaisiin tutkimaan noita onnettomia kauppakirjoja, joiden nojalla siirrot ovat tapahtuneet, löytäisi sellaisia muodollisiakin virheitä, että jo näiden nojalla voitaisiin siirrot peruuttaa, varsinkin jos tuomioistuimiin voitaisiin saada enemmän uudenaikaisempaa yhteiskuntapoliittista katsantotapaa.

Joka tapauksessa on kuitenkin tämä asia siksi tärkeä, että eduskunnan olisi vaikea ilman muuta syrjäyttää se ja siirtyä päiväjärjestykseen, vaikka aika onkin jo täpärällä. Toivossa, että voitaisiin vielä lyhyessäkin ajassa saada ehdotus perustelluksi päiväjärjestykseen siirtymiseksi, rohkenen ehdottaa asian lähettämistä maatalousvaliokuntaan.

Pyydän vielä lisätä, että tällä ei suinkaan ole tarkoitus antaa mitään epäluottamusta nykyiselle hallitukselle, sillä kaikillehan on selvää, että tällä hallituksella tässä asiassa ei ole enemmän eikä vähempää syytä kuin milläänkään edellisellä. Tämä siis ei ole mikään puoluekysymys, vaan vakavien huolien ilmaisu jo vuosikymmeninä jatkuvan onnettoman järjestelmän johdosta, ilmaisu, jonka tarkoituksena olisi tukea hallitusta, jos se tahtoo lähteä taisteluun yhteisten etujen puolesta ahneita yksityis-pyyteitä vastaan.

Ed. **Riihelä:** Interpellatsioonin tekijä täällä jo kuvasi tätä kysymystä ja laajoilla asiakirjoilla valaisi niitä epäkohtia, joita Salmin kihlakunnan lahjoitusmailla on syntynyt sen johdosta, että lahjoitusmaatiloja on joutunut tukkiyhtiöitten ja yksityisten metsänkeinottelijoitten haltuun. Koska minäkin olen saanut personallisesti puhutella useita näitä tilattomiksi jääneitä lampuoteja eri kunnissa, pyydän asiasta lausua muutaman sanan.

Sikäli kuin tiedän, lienee hetkellinen puutos ja hätä pakoittanut heitä turvautumaan tilojensa siirtoon tai muutamissa tapauksissa lainaamaan vastaista myyntiä varten. Luonnollista on, että he eivät silloin tunteneet sitä arvoa, mikä niillä tiloilla oli ollut metsissä. Suurin epäkohta, kuten edellinen puhuja täällä jo mainitsi, lieneekin alkujaan ollut siinä, että tällaisissa onnettomissa oloissa eläjät eivät tunteneet omaisuutensa arvoa, ja ettei tiloja lunastettaessa ollenkaan järjestetty asioita sille kannalle, että nyt kyseessä oleva menettely olisi tullut mahdottomaksi. Sikäli kuin tiedän, on, kuten täällä on ilmoitettu, suuri joukko siirtoja tapahtunut yksityisille liikemiehille ja tukkiyhtiöille, mutta kun eri aikoina on ollut hyvin vaikea saada vahvistusta näihin siirtoihin, on kielletty siirto tukkiyhtiöille, mutta samalla myönnetty paikkakunnan talollisille, joista useista on ilmoitettu, että he jo ovat tehneet sopimuksia tukkiyhtiöitten kanssa. Tulee siis, silloin kun perintökirjat saadaan, vielä osa lampuotitiloja siirtymään tukkiyhtiöitten haltuun.

Kun kuulee näitten tilojen entisten asukasten valituksia, niin säälin tunne valtaa mielen. Ollessaan Venäjän valtion lampuoteina oli heillä lupa laajalta kasketa ja viljelyksiään tätä tietä laajentaa ja olivat he siis ainakin siinä suhteessa paremmassa asemassa kuin nyt, jolloin kaikki tämä on kiellettyä niiltä, jotka nyt elävät tukkiyhtiöitten lampuoteina. Sitä paitsi esim. Suojärvellä ja siinä osassa Korpiselkää, joka kuuluu Suojärven lahjoitusalueeseen, missä on tavattoman runsaat metsät, kuten tiedetään, jaetaan ylijäämiä varoja miljoonia niille lampuodeille, joilla tilat vielä ovat hallussaan. Onpa Suojärven kunnalla aikomus muodostaa miljoonan markan kunnallisrahastokin sivistystarpeita varten. Arvaa, miten mieli masentuu niitten, jotka ovat muutamasta tuhannesta markasta siirtäneet kymmeniin tuhansiin nousevan omaisuutensa toisille, tuntematta ollenkaan sen arvoa.

Mitä eduskunta tälle kysymykselle enään voi? Koska aika on jo näin lopussa ja koska, jos tämä kysymys valiokuntaan lähetetään, se tarvitsisi siksi laajaa perustelua päiväjärjestykseen siirtymiseksi, että minun nähdäkseni sellainen nyt enää ei olisi mahdollinen, en näe muuta mahdollisuutta kuin kannattaa ed. Arokallion täällä aikaisemmin tekemää ehdotusta päiväjärjestyksen siirtymiseksi.

Ed. Pykälä lausui sellaisia ajatuksia, joihin minä en voi olla muutamalla sanalla kajoamatta, vaikka ne mielestäni eivät oikeastaan mitään vastausta ansaitsisi. Hän tahtoi liikkua koko kysymyksen ulkopuolella, puhui asioista ja virheistä, mitä on aikoinaan tapahtunut Karjalan kannaksen lahjoitusmailla, mikä tietääkseni ei ole tämän kyselyn sisällä ollenkaan. Kävikin selville, että hänen tarkoituksensa oli vain moittia hallitusta, mikäli tulee komitean asettamiseen. Hänen lauseensa tässä kohden kuuluu: „Kansassa yleensä liikkuu se mielipide, että tämä komitea on asetettu sitä tarkoitusta silmällä pitäen, että komitean tulos olisi niin mieluinen kuin mahdollista hallitukselle, jotta epäkohdat eivät tulisi paljastumaan". Mitä tämä lause sisältää, senhän jokainen arvaa. Ovathan ne suuria voimasanoja. Hän lausui vielä tästä komiteasta, että ne henkilöt, jotka komiteaan ovat asetetut, eivät voi tulla nauttimaan kansan luottamusta. Mitä tällä lauseella tarkoitetaan? Minä luulen tässä kohden vastaukseksi kelpaavan ed. Pykälän täällä tänä istuntokautena erästä lakia arvostellessaan lausumat sanat, ettei se olisi niin huono, „jos minä olisin ollut sitä laatimassa". Muuta vastausta hän ei kaivannut. Kyllähän nämä lauseet ovat voimalauseita, mutta eivät ne minun mielestäni pue itsetietoistakaan kansanedustajaa.

Ed. **Repo:** Ei kukaan, joka tuntee oloja niillä seuduilla, joista interpellatsioonissa on puhe, voi kieltää, että epäkohdat siellä ovat huutavat. Ne seikat, jotka välikysymyksen tekijä on esiin tuonut, ovat surkeita tosiasioita. Vuoden 1867 valtiopäivien päätöksen mukaan lampuotitilat olivat lunastettavat perintötiloihin ja luovutettavat viljelijöille täydellä omistusoikeudella niin pian kuin kruunu on saanut tiloihin laillisen kiinnityksen. Lunastus oli tapahtuva isostajaosta ja verollepanosta huolimatta. Valtiosäädyt lienevät arvelleet, että lampuodit verrattain pian saisivat perintökirjat, eivätkä senvuoksi tarkemmin määränneet heidän oikeudellista asemaansa sillä ajalla, joka kului lahjoitusmaan oston ja perintökirjain jakamisen välillä. Mutta tästä on lahjoitusmailla johtunut ikäviä epäkohtia. On poikettu valtiosäätyjen alkuperäisestä järjestyksestä. Perintökirjat annettiin lampuodeille vasta sitten, kun isojako ja verollepano oli toimitettu, ja aika venyi vuosista vuosikymmeniin. Tällä välin lampuotitilain omistajat rupesivat metsäkauppoihin metsäkeinottelijain kanssa. Salmin kihlakunta oli näiden metsäkeinottelujen luvattu maa, siellä kun kansa oli enemmän luonnonlapsen kannalla eikä ollut tottunut pitämään metsiään missään arvossa. Senvuoksi siellä metsäyhtiöt saivat tilaisuuden äärettömiin metsähuijauksiin. Asiain näin ollen hallituksen velvollisuus olisi ollut tarmokkaasti estää näitä metsäkeinotteluja ja tilojen joutumista tukkiyhtiöiden

haltuun. Tähän olisi hallituksella ollut syytä vielä enemmän senkin tähden, että niin kauvan kuin lampuodit eivät olleet saaneet perintökirjoja, he kyllä olivat näiden kontujen omistajia, mutta he omistivat ne sillä tavalla kuin alaikäinen omistaa omaisuutensa. He olivat tilainomistajat, mutta he eivät olleet niiden täysivaltaisia haltioita ennen perintökirjan saantia. Heidän holhoojanaan oli keisarillinen Suomen senaatin talousosasto sekä lähimpänä valvojana Viipurin läänin kuvernöörinvirasto, jossa, kuten täällä eduskunnassa jo on mainittu, oli erityinen virkamies näitä toimia varten. Tämä virkamies ei liene ollut aivan tehtäväinsä tasalla, koska hän noiden asiain esittelijänä on ehdottanut siirrot hyväksyttäviksi, vaikka, niinkuin täällä jo interpellatsioonin tekijä mainitsi, Viipurin läänin kuvernöörinvirasto oli senaatin käskystä erityisten kuulutusten kautta ilmoittanut, ettei se näitä siirtoja tulisi hyväksymään. Mutta siitä huolimatta sama virasto oli näitä siirtoja vahvistanut. Näissä asioissa olisi tietysti pitänyt tiedustaa pääholhoojan, senaatin mielipidettä. Mutta jos nyt kuitenkin kuvernöörinvirasto on näitä siirtoja hyväksynyt vastoin omia julistuksiaan, niin minun luullakseni olisi senaatin talousosaston pitänyt ja sillä, minun käsitykseni mukaan, olisi ollut oikeus kumota nämä kuvernöörinviraston päätökset, koska varsinaisena holhoojana on ollut juuri senaatin talousosasto ja etupäässä katsoen vielä siihen, että lahjoitusmaiden lunastuksella on nimenomaisena tarkoituksena ollut saattaa lunastetut maat sen väestön haltuun ja omaisuudeksi, joka niitä on viljellyt, eikä suinkaan metsäyhtiöiden omaisuudeksi, jotka käyttämällä hyväkseen valistumattoman väestön tietämättömyyttä houkuttelivat itselleen tilat polkuhinnasta metsäkeinottelun tarkoituksessa. Interpellatsioonin tekijä on jo maininnut monta seikkaa, millä tavalla nuo tilat ovat joutuneet tukkiyhtiöitten haltuun ja monta muuta epäkohtaa voisi vielä esiintuoda. Mutta niiden yksityiskohtainen esiintuominen ei kuitenkaan liene tässä tarpeellista. Ylipäänsä noissa metsäkaupoissa käytettiin sitä tapaa, että ensin annettiin lampuodeille jonkun verran lainaa. Ja kun usein kävi, että lampuodille tuli uusi rahantarvis ja oli pakotettu kääntymään velanantajan puoleen uudelleen, niin annettiin lisää ja tehtiin siirtokirjat tähän lampuotioikeuteen. Koska nyt hallituksen sekä silloisen kuvernöörinviraston tiedossa oli, että tällaista metsäkeinottelua käytettiin, niin ei näitä siirtoja olisi kuvernööörinviraston pitänyt hyväksyä, tai jos se ne hyväksyi, niin minun käsittääkseni olisi senaatin velvollisuus ollut estää siitä. Tällä tavalla on näitä Salmin kihlakunnassa olevia tiloja joutunut äärettömän huokeasta hinnasta tukkiyhtiöitten haltuun. Oikeudelliselta kannalta en voi sanoa mitenkä asianlaita on, voiko nyt nuo lampuotitilakaupat purkaa; se tietysti riippuu monesta asianhaa-

rasta. On sattunut jo tosin tapauksia, että oikeudet ovat näistä päätöksiä antaneet — niinpä muistaakseni eräästä Korpiselällä tapahtuneesta lampuotioikeuden siirrosta. Eräs leski siellä oli siirtänyt lampuotioikeuden joillekin puutavaraasioitsijoille, mutta kun lesken poika pääsi täyteen ikään, haki hän lampuotioikeutta itselleen tähän tilaan ja senaatin talousosasto antoi pojalle lampuotioikeudet takaisin. Nyt rupesivat ostajat oikeustietä juttelemaan ja muutama aika takaperin senaatin oikeusosasto on julistanut ostajan sen tilan täysivaltaiseksi omistajaksi. Tästäkin siis näkyy, että hyvin suuri ristiriita vallitsee näihin omistusoikeuksiin nähden, kun tila kerran on siirretty. Voi olla niin, että tämä johtuu monesta muodollisesta seikasta itse kaupanteossa, mutta kaikessa tapauksessa olisi nyt hallituksen velvollisuus yhä suuremmassa määrässä kiinnittää huomiota tähän seikkaan ja saada nämä epäkohdat poistetuiksi. Sillä ken oloja tuntee, hän tietää, että väestön köyhyyden ja kehittymättömyyden tähden yhä useampia tiloja on tällaisella keinottelukaupalla luisumassa maanomistajan käsistä tukkiyhtiöitten haltuun, joille maanviljelys ei ole minkään arvoinen.

Herra senaattori välikysymykseen vastatessaan m. m. mainitsi, että interpellatsiooni koskee myöskin vanhempia oloja, joihin nykyisellä hallituksella ei ole ollut mitään osaa ja että senaatti viime kesäkuun 5 päivänä on asettanut komissioonin tutkimaan maanviljelysoloissa esiintyviä epäkohtia Viipurin läänissä sekä antamaan lausunnon ja ehdotuksen siitä, mihin toimenpiteisiin näiden epäkohtien poistamiseksi olisi ryhdyttävä. Tämä komissiooni, jonka puheenjohtaja ja jäsenet ovat paikallisia oloja tuntevia miehiä, ei ole vielä lopettanut tehtäväänsä. Ei kukaan edes väittänekään, etteivät puheenalaiset epäkohdat olisi pitempiaikaisia kuin nykyisen hallituksen aikana tapahtuneita, mutta kumminkin täytyy vaatia, että hallitus ryhtyisi pontevampiin ja pikaisempiin toimiin tässä asiassa kuin mitä se tähän asti on tehnyt.

Mitä muutoin tuohon komissiooniin tulee, on se, mikäli minä tiedän, kylläkin tutkinut tätä asiata ja kiinnittänyt siihen huomiotaan sekä koettanut ottaa selvää näistä seikoista. Sikäli kuin tiedän, kylläkin tutkinut tätä asiata ja kiinnittänyt siihen huomio- Mutta mitä tuohon komissioonin kokoonpanoon tulee, tahtoisin, sikäli kuin asioita tunnen, siitä hiukan mainita. On epäilyksen alaista, tokko hallitus komissioonia kokoon pannessaan on onnistunut, sillä mikäli tunnetaan, on komissioonin jäsenistä ainoastaan tohtori Hainari se, joka perinpohjin tuntee nämä Raja-Karjalan olot. Hänestä kyllä voi sanoa, niinkuin hallituksen edustaja on sanonut yleensä komissionin jäsenistä, että hän on paikallisia oloja tunteva ja muutenkin asiaan innostunut, mutta ovatko kaikki toiset komissioonin jäsenet tehtävänsä tasalla, siitä

voidaan olla eri mieliä. Niinkuin edellä jo mainitsin, olisi hallituksen velvollisuus ryhtyä nyt pikaisiin toimenpiteisiin näiden epäkohtien korjaamiseksi, koska sekä lampuotien kesken että yleensä niissä piireissä, jotka näitä asioita tuntevat, ollaan eri mieltä siitä, voidaanko nämä lampuotitilojen siirrot purkaa ja saattaa tilat entisille omistajille vai ovatko ne, vaikkapa keinokaupalla tehdyt, ikipäiviksi heidän käsistään menneet.

Ed. Gebhard manitsi, ettei hänen mielestään muka olisi ensinkään paikallaan, että nämä tilat joutuisivat niiden entisten omistajien haltuun täydellä omistusoikeudella, vaan olisivat ne ennemmin otettavat valtion huostaan. Mikä menettely tässä on paras, se tietysti on jätettävä asianomaisten harkittavaksi, mutta minun käsitykseni on, että kaikessa tapauksessa tässä olisi toimenpiteisiin ryhdyttävä ja senvuoksi kannatan ed. Gebhardin tekemää ehdotusta interpellatsioonin lähettämisestä maatalousvaliokuntaan.

Ed. **Vuolijoki, V.:** Kuten täällä jo on sanottu, ei nykyinen hallitus tässä asiassa suinkaan ole mikään erityinen syntipukki. Päinvastoin se on noudattanut aivan samaa menettelytapaa, jota on noudatettu aina vuodesta 1893 asti. Mutta tämä ei minun mielestäni suinkaan saa pidättää moittimasta hallitusta. Minä olisin ollut yhtä valmis moittimaan edellisiäkin hallituksia tällaisesta menettelytavasta.

Hallitukselle ei suinkaan ole ollut tietämätöntä, että sen omat virkamiehet, kruununvoudit, nimismiehet, henkikirjurit ovat olleet suurimpia keinottelijoita, että ne ovat muodostaneet tukkiyhtiöitä, että lahjoitusmaitten hoitajat ovat olleet metsäyhtiöitten kasöörinä j. n. e. Eikö silloin olisi voinut vaatia hallitukselta, että sen olisi pitänyt sekaantua asiaan vähän toisella tavalla kuin käyttämällä tuota meillä sangen yleistä keinoa asettamalla komitea? Kun epäkohdat ovat kasvaneet vuosi vuodelta, kun vuosittain viedään useampia satoja tuhansia tukkeja kruununmetsistä, se tahtoo sanoa lampuotien metsistä, jotka eivät vielä ole saaneet perintökirjaa — ja kaikki tämä ei ole mielestäni voinut olla hallitukselle tuntematonta, — niin ei mahtane olla paljon, jos sanoo, että hallitus, joka ei ole kyennyt tällaista estämään ja aikanaan väliin tulemaan, ei ole menetellyt oikein.

Mutta tällä asialla on minusta sangen yleislaatua oleva merkitys. Kun täältä vasemmalta joskus on puhuttu luokkaoikeudesta, niin on silloin vaan hymähdetty tältä oikealta puolen ja pidetty että se on noita tavallisia sosialidemokraattisia lausetapoja. Mutta tuskin voi löytää parempaa esimerkkiä kuin tämä luokkaoikeudesta ja sen harjoittamisesta. Senaatti lähettää kuvernöörille määräyksen, että kuvernööri ei saa antaa tukkiyhtiöille

lampuotikirjoja ja kuvernööri lähettää edelleen kiertokirjeen, jossa sanotaan, että lampuodeilla ei ole minkäänlaista oikeutta myödä lampuotioikeutta ja että perintökirjaa ei missään tapauksessa tulla antamaan metsäkeinottelijoille. Kuitenkin sama kuvernööri samana vuonna — ja se ei ole mikään Bobrikoffin aikainen kuvernööri, vaan kuvernööri Gripenberg — ja seuraavana vuonna antaa useita perintökirjoja metsähuijareille. Kun tästä tulee oikeudenkäynti ja mennään aina ylimpään oikeuteen asti, senaatin oikeusosastoon, niin siellä tehdään päätös, että koska kuvernööri on antanut lampuotikirjan näille tukkihuijareille, niin niille on annettava perintökirja. Ja talousosasto nojaa oikeusosaston päätökseen, niinkuin täällä herra senaattori lausui: „tuomioistuimen korkeimmassa oikeusasteessa on lausuttu käsitys, että se, jonka kuvernööri on lampuodiksi hyväksynyt, on pidettävä tilan oikeana haltiana". Sehän on todellakin hyvin omituinen oikeuden ympärikierto. Ja meille tietysti sanotaan, että sitä ei voi purkaa, se on korkeimman oikeuden päätös ja siihen hallintaviranomaiset eivät voi mitään. Minä en todellakaan ymmärrä mikä menettelytapa tässä hallituksen puolelta olisi oikea, mutta minusta tuntuu, että suurimman virheen on tehnyt se kuvernööri, joka on antanut tuommoisen lampuotikirjan, ja että se kuvernööri olisi saatettava edesvastuuseen tuosta teostaan ja saatettava maksamaan noille lampuodeille, jotka ovat tulleet vääryyttä kärsimään, siitä vääryydestä, joka heille on tapahtunut.

Tässä on todellakin tapahtunut niin suuria vääryyksiä, on tullut esille interpellatsioonin tekijän lausunnosta niin suuria epäkohtia, että jos missään, niin tässä on yhteiskunnan kiireen kautta riennettävä auttamaan. Jollei hallituksella ole keinoja, niin tämän eduskunnan täytyy lainsäädännön kautta löytää keinot, joilla tuollaiset mitä suurinta yhteiskunnallista mädännäisyyttä osoittavat epäkohdat saadaan korjatuiksi. Vaikka minäkään en luule, että tässä voidaan antaa minkäänlaista epäluottamuslausetta hallitukselle — keskusta luultavasti ei ole halukaskaan siihen — niin ehdottasin kumminkin tämän asian lähettämistä valiokuntaan, että hallitus ainakin saisi tukea siitä lausunnosta, joka valiokunnasta tulee, jos hallituksella nimittäin, niinkuin minä edellytän näiden lausuntojen jälkeen, on halua korjata näitä epäkohtia. Sitä suuremmalla syyllä voisi se sen tehdä, jos eduskunta olisi lausunut käsityksensä ja siis tavallaan tukenut hallitusta. Koska perustuslakivaliokuntaan epäilemättä tänä iltana tulee toinen interpellatsioonikysymys lähetettäväksi, niin yhdyn ed. Gebhardin ehdotukseen, että tämä asia lähetettäisiin maatalousvaliokuntaan.

Ed. **Kirves:** Kun nyt kerran on avattu Suomen historian

mustat lehdet, niin minäkin pyydän lisätä niihin osastani joitakuita numeroita.

Täällä on interpellatsioonin tekijä tehnyt selkoa ainoastaan Salmin pitäjässä tapahtuneista vääryyksistä, jota vastoin on jäänyt pois toiset pitäjät niin sanotulla Salmin kihlakunnan lahjoitusmaa-alueella. Näitä asioita tutkimassa on ollut komitea vuonna 1883, ja on se antanut lausuntonsa senaatille 1 päivänä helmikuuta 1884. Tässä lausunnossa sen aikuinen komitea, joka oli asetettu nimenomaan lahjoitusmaita varten, tekee erinäisiä ehdotuksia lahjoitusmaalla asuvien olojen parantamiseksi, ja m. m. tekee ehdotuksen hallitukselle laiksi kunnallismetsistä. Komitea toisin sanoen silloin on ehdottanut, että niillä lahjoitusmailla, joilla on mahdollista muodostaa kunnallisia yhteismetsiä, niitä muodostettaisiin, jota vastoin niillä lahjoitusmailla, joista nyt on kysymys, ei ole ollut suoranaista oikeutta muodostaa kunnallismetsiä — siitä saimme käsityksen eilen kamaritoimituskunnan päällikön lausunnosta —, sillä nämä lahjoitusmaat myytiin sillä ehdolla, että ne täytyy luovuttaa omistusoikeudella niillä asuville lampuodeille. Ja sentähden minun mielestäni tässä eivät ed. Gebhardin ehdottamat rajoitukset oikeastaan voi tulla voimaan niitten suhteen, jotka nyt vielä ovat niitä senaikuisia lampuoteja. toisin sanoen, jotka eivät vielä ole tilojaan myyneet.

Mitä sitten tulee hallituksen menettelyyn, niin täällä on lausuttu jo että hallitus on asettanut sinne virkamiehiä, jotka ovat edistäneet ainoastaan keinotteluja. Hallitus on antanut rahoja suuret summat perustaakseen sinne mallitaloja muutamille seminaarin lehtoreille, jotka ovat vieneet ympäristönsäkin perikatoon. Me Viipurin-lääniläiset olemme tietysti kaikessa kehityksessä alakynnessä ja tarvitsemme neuvoja, mutta emme toki kuitenkaan maanviljelyksessä tarvitse seminaarin lehtorien neuvoja, jotka itse eivät edes kertaakaa vuodessa käy perustamillaan mallitaloilla. Samaa voidaan sanoa niistä maanviljelijöistä, joita Viipurin lääniin on haalittu ympäri Suomea ja valtion kustannuksella annettu niille hyvin edullisia ehtoja. Niistä voidaan sanoa samaa, että ne ovat ympäristönsä rasituksena.

Täällä senaattori Ignatius mainitsi, että Soanlahden pitäjän Havuvaaran kylässä on annettu muutamia perintökirjoja Värtsilän osakeyhtiölle, toisin sanoen muistaakseni hän sanoi, että on annettu ainoastaan yksi tämän senaatin aikana, mutta tämä sama kylä on Värtsilän osakeyhtiön hallussa, niin ettei siitä ole kuin kolme tilaa jäljellä. Kolmella tilalla on talot itsellään, mutta odotetaan niittenkin tulevan pakkoluovutettaviksi Värtsilän yhtiölle. Tämmöinen asianlaita on siinä kylässä, josta eilen mainittiin, että on ainoastaan yksi perintökirja annettu Värtsilän osakeyhtiölle. Paremmat eivät ole olot Korpiselän pitäjässä. Siellä esim. Ägläjär-

ven kylässä on kolmetoista tilaa, jotka ovat osakeyhtiön Hallbergin hallussa. Minä en tahdo enään koettaa saada eduskunnan pöytäkirjaan asiakirjoja minä päivänä nämät siirrot ovat tapahtuneet, kun asia kuitenkin on totta, eikä eduskunnan pöytäkirjat mielestäni kaipaa niin pitkiä selittelyjä tämän asian suhteen.

Sen lisäksi on tämä sama osakeyhtiö Hallberg vielä koettanut saada kuuden palstatilan omistusoikeuden, toisin sanoen siirron kuudella palstatilalla itselleen erään asioitsija Romppasen kautta, ja kahdelle palstatilalle asunto-oikeuden asioitsija Huurinaisen kautta. Nämät asioitsijat olivat tunnetut jo kauvan ennen sortovuosien järjestelmää, he ovat olleet ensimäisiä välittäjiä, he ovat ostaneet tiloja itselleen, tehneet toisin sanoen valekaupan, ja sitte sortovuosien aikana siirrettiin ne varsinaisille omistajilleen, tukkiyhtiöille. Kun ei ennen sortovuosia saatu siirtää tiloja suorastaan puutavarayhtiöille, niin käytettiin tämmöistä keinoa, että ennen sortovuosia tehtiin muodollisia kauppoja ja sortovuosina sitten siirrettiin tilat varsinaisille omistajilleen. Siellä paikkakuntalaisten kertomusten mukaan on tapahtunut jonkunlaisia omituisia kauppakirjan-tekotapoja. Kauppakirjat on tehty jokseenkin salaa. Täällä minulla on joukko nimiä, mutta en nyt pidä niitä niin tarpeellisina mainita, kenenkä asiaa mikäkin minun selostukseni koskee, ne ehkä tulevat myöhemmin komitean mietintöön. Eräskin mainitsi, että hänen tilansa, noin $1^1/_2$ arvioruplaa, meni sadasta markasta. Kauppakirja tehtiin ja kiellettiin, että „älä nyt suinkaan näytä papille äläkä opettajalle tätä kirjaa", ja sitten jonkun ajan perästä, kun oli kaupat tehty, pyydettiin häntä uudestaan sen isännän luo ja pyydettiin vaihtamaan kauppakirjaa. Sitten kun hän vaihtoi kauppakirjan, oli siinä kauppa tehty pohjineen, vaikka hän lupasi tilasta ainoastaan metsän määrävuosiksi. Tätä kertoi eräs 90-vuotias ukko polvillaan Korpiselässä. Tämä on ainoastaan yksi varjokuva niistä, mitä siellä on tapahtunut, minä en tahdo pitemmältä jatkaa, vaikka niitä olisi niin paljon kuin tässä eduskunnassa vain haluttaisiin kuulla. Toiset mainitsivat siellä, että heidän tilansa meni 80 ruplasta arvioruplan tila, puolen arvioruplan 80 kopeekasta ja yhdestä hamehestakin kuului menneen eräs puolen arvioruplan tila. Sillä tavalla siellä saatiin maatiloja. Kun siellä maita on runsaasti, ei luonnollisesti yksinkertainen rahvas ymmärrä maan arvoa, mutta kyllä keinottelija aina ymmärtää.

Täällä senaattori Ignatius huomautti, minkä nojalla kuvernööri on vahvistanut siirtoja, mutta minun ajatukseni mukaan ei tämä Maakaaren 16 luvun 6 § johtanut siihen, että kuvernöörillä olisi ollut oikeus siirtää yhtään tilaa tukkiyhtiölle. Minä olen saanut Suomen kruununluontoisista tiloista päinvastoin toisen käsityksen, nimittäin sen, että niiden asukasoikeuksia ei saisi

luovuttaa muihin kuin maanviljelystarkoituksiin. Ja nämä tilat täytynee pitää kruununluontoisina, koska ne on valtiosäätyjen myötävaikutuksella lunastettu valtion laskuun, joskin on pantu määräksi, että ne, jotka niitä viljelevät, saavat niihin omistusoikeuden.

On selvää, että kun tämmöistä harjoitetaan, niin silloin menee koko maatalous, koko kansantaloudellinen asema nurin niissä pitäjissä, joissa tuollaista on harjoitettu. Mainitsen maatalouden alalta muutamia numeroita, jotka voivat olla omiaan todistamaan, mihinkä tilaan Salmin kihlakunnan pitäjät ovat vajonneet.

Soanlahdella esim. on 10 % tilallisia, maanviljelijöitä, joilla ei ole ollenkaan hevosta, ja 11 % ilman karjaa; Suojärvellä on 5 % ilman hevosta ja 2 % ilman karjaa; Suistamolla on $7^1/_2$ % ilman hevosta ja 15 % ilman karjaa; Impilahdella 6 % ilman hevosta ja 1 % ilman karjaa; Salmissa saman verran. Minä en vielä huomauttanut Suojärven lampuotien oloja. Nämä ovat joutuneet myös yhtä huonoon asemaan, joskaan siellä ei ole tilansiirtoja suhteellisesti niin suuressa määrässä tapahtunut tukkiyhtiöille kuin esim. Korpiselän pitäjässä. Mutta suuri luku sielläkin on tiloja, joiden kanssa on markkinoitu; siellä olevat kauppiaat, jotka osittain sanovat olevansa maataviljelevää väestöä, ovat nimittäin siellä olleet suurena tekijänä näiden talojen jakamisessa. Kun nyt tällä tavalla on mennyt talot ja niiden mukana metsät, niin on luonnollista, että tyytymättömyys kasvaa väestössä senkin vuoksi, että siellä on suuri joukko semmoista kansaa, joka on elänyt paljaasta metsästyksestä. Viljelysmaat siellä kun ovat huonot, ja maanviljelys alhaisella kannalla, mutta metsänriistaa siellä aikoinaan oli hyvin paljon ja vielä sitä on nytkin, mutta nyt on metsästys heiltä kielletty ja he ovat joutuneet semmoiseen asemaan, että minä uskon, etteivät tämän eduskunnan jäsenet niiden asemaa kadehdi. Sama on laita kalastuksen kanssa. Missä järviä on, ovat ne jääneet tukkiyhtiön metsien sisälle ja Suojärvi on esim. ruukkien alueella, ja sielläkin on kalastus hyvin hankala, metsästyksestä puhumattakaan.

Kun nyt hallitus kerran on asettanut näitten henkilöitten holhoojaksi, mutta hallituksen omat virkamiehet ovat olleet siellä suurimpana syynä asukkaitten nylkemiseen, ja — jos saan käyttää erään oikeistolaisen puhetta, kun hän sanoi että kansan on vastattava virkamiestensä vääryyksistä, — minä myös sanon, että kansan on tässä kohden vastattava virkamiestensä vääryyksistä ja palautettava nuo tilat entisille omistajilleen tavalla millä hyvänsä. Siellä muutamat ajattelevat sukulunastusta, mikä heidän mielestään ei olisi niinkään vaikeaa, kun kerran hallituksen takana on heidän metsärahojaan niin äärettömän paljon, että niillä voitaisiin täydellisesti suorittaa heidän velkansa ja palaut-

taa tila heille itselleen takaisin. Minun mielestäni olisi tämä ainoa oikeutettu ajatus, joka tällä hetkellä saattaisi tulla kysymykseen, jos kerran tahdotaan jakaa heille oikeutta, mikä on hallituksen ja tämän eduskunnan asia.

Jo 1884 vuoden komitea ehdotti erityisiä kansansivistyslaitoksia, ehdotti kansan sivistytettäväksi näillä lahjoitusmailla, mutta tuotakaan ehdotusta ei ole ottanut huomioon senaikuinen hallitus enempää kuin ehkä silloinen säätylaitoskaan, eli toisin sanoen senaikuiset valtiopäivät. Niinpä on siellä koulujenkin laita. Niitä ei ole saatu, ennenkuin venäläiset ovat ruvenneet valmistamaan venäläisiä kouluja, panneet sinne ministerikouluja, jolloin vasta suomalaiset ovat alkaneet herätä ja tuumia, että kyllä kai se kansa tarvitsee sivistystä sielläkin ja avustaneet sinne muutamia kouluja. Mutta niitä on sittenkin niin harvassa, että saadaan ainakin parisataa vuotta tällä järjestelmällä mennä eteenpäin, ennenkuin voidaan ollenkaan ajatella, että kansa siellä pääsisi vähänkään seuraamaan sitä kehitystä ja sitä edistystä, joka muussa osassa Suomea virtailee.

Kun täällä puhutaan näistä komiteoista ja arvostellaan niiden jäseniä, joista täällä herra senaattori huomautti, niin minun mielestäni on tässä menty hiukan harhaan. On nimittäin otettava huomioon, että tämän komissioonin tehtävä ei ole yksin näiden lahjoitusmaiden tutkiminen, sen toimena on myös tutkia, missä määrin tilaton väestö on Viipurin läänissä lisääntynyt. Jos siis lähdetään arvostelemaan komiteaa ja sen jäseniä, on ensin tiedettävä, mikä sen komitean tehtävä on. Muuten olen samalla kannalla kuin ed. Pykälä ja Repo, että komitean jäsenet eivät tule koskaan meitä tyydyttämään. Minua ei tyydytä, jos ne ovat muusta puolueesta kuin mihin minä kuulun, suomettarelaisia ei tyydytä, jos ne ovat muusta puolueesta kuin siitä, mihin he kuuluvat, maalaisliittolaisia ei tyydytä, jos ne eivät ole siitä puolueesta, johon he kuuluvat j. n. e. Tämä on minun logiikkaani ja tältä kannalta minä asioita tässä kohden ja tässä kysymyksessä etupäässä ajattelen.

Täällä on ed. Pykälä vielä huomauttanut niistä kalliista hinnoista ja veroista, joilla lahjoitusmaa-alueita rasitetaan. Mutta nämä kysymyksessä olevat lahjoitusmaat ovat niin halpahintaisia, että niiden omistajat ovat saaneet kymmeniätuhansia palkaksi siitä, että ovat ruvenneet maanomistajiksi, siis asianlaita on siinä suhteessa täydelleen niinkuin kamaritoimituskunnan päällikkö huomautti, nämä olot ovat olleet kadehdittavia muihin Viipurin läänin lahjoitusmaaoloihin verrattuna. Muuten saan vielä ed. Pykälälle sen johdosta, kun hän huomautti verojen lahjoitusmailla olleen liian kalliit ja raskaat, mainita, että valiokunnan mietintö osottaa, että näiden lahjoitusmaiden maksuehdot eivät ole olleet lähes-

kään niin raskaat kuin ne, joita on asetettu niille, jotka tahtovat hankkia maata agraarikomitean ehdotuksen mukaan. Komitean mietinnössä on sanottu, että ne maksavat korkeintaan noin 5 % pääomaa ja kuoletusta, ja tässä on kuitenkin jo otettu verotuksetkin mukaan, mutta agraarikomitean ehdotuksen mukaan nämä maksut tulevat koko joukon suuremmiksi.

Täällä on myös ed. Repo huomauttanut, että hallituksen pitäisi toimia pikemmin. Minäkin olen siinä kohdin samaa mieltä. Mutta eri mieltä ollaan siitä, mitenkä tuo toiminta olisi tapahtuva. Minun mielestäni on siinä tehty oikein, että perintökirjat on pidätetty, kun asiat ovat olleet riidanalaisia. Mutta tämä riidanalaisuus on minun mielestäni johdettu harhaan, kun se on annettu tuomioistuimen haltuun, vaikka se, ollen taloudellinen kysymys, kuuluisi suorastaan talousosaston ratkaistaviin kysymyksiin. Kuten ed. Arokallio viime kerralla asiaa käsiteltäessä huomautti, ovatkin muutamat tuomioistuimet kieltäytyneet näitä asioita ratkaisemasta. Ja epäilemättä asia onkin väärällä tolalla, jos se ei mene sitä laatua, joka on säädetty noudatettavaksi muihin kruununtiloihin nähden. Tämä asia on pidettävä siksi tärkeänä, että minäkin, jotta nyt asetetun komitean ehdotuksia ruvettaisiin toteuttamaan eikä niitä hylättäisi, niin heikkoja kuin ne useissa kohdin ovatkin, ehdottaisin asian lähetettäväksi valiokuntaan jotta hallitus voisi nähdä, että eduskunta ryhtyy turvaamaan komitean ajatuksia, jotka eivät voine olla muuta kuin pääpiirteissään samanlaisia kuin minä ehdotin, siis että tilat siirretään entisille omistajilleen ja tukkiyhtiölle korvataan niiden antamat rahat, sillä onhan hallituksella hallussaan heidän omia rahojaan, joita näin ollen voidaan käyttää tilojen palauttamiseen. Sentähden kannattaisin ed. Gebhardin tekemää ehdotusta, että näillä perusteilla asia lähetettäisiin maatalousvaliokuntaan.

Senaattori **Nybergh**: Kuten täällä senaattori Ignatius eilen mainitsi, ovat kaikki ne lampuotisiirrot, jotka ovat näyttäytyneet riidanalaiseksi, jätetyt oikeuden tutkittaviksi ja päätettäviksi. Tätä tapaa on käytetty jo useita vuosia, ja se riippuu siitä, että näitä tiloja ei ole voitu katsoa kruununluontoisiksi, vaan rälssinluontoisiksi. Valtion ostamat lahjoitusmaat olivat silloin, kun ne ostettiin, rälssinluontoisia omistajain käsissä, ja tämä rälssinluontoisuus on pysynyt niissä myös senjälkeen kun ne ovat joutuneet valtion huostaan. Tämä seikka on, kuten sanoin, ollut syynä siihen, että nämä asiat ovat joutuneet oikeuksien tutkittaviksi, ja se on myös luultavasti ollut syynä siihen, että kuvernööri on näitä siirtoja tutkittaessa asettunut höllemmälle kannalle kuin kruununtiloihin nähden, koska tässä tavallaan on voitu vedota yleisen lain määräyksiin, joiden mukaan lampuoti on oikeutettu

siirtämään vuokraoikeutensa toiselle henkilölle, jota voidaan kohtuuden mukaan pitää siihen sopivana. Samainen seikka myös on vaikuttanut, että oikeudet, kun ne ovat näitä riitoja ratkaisseet, ovat asettuneet sille kannalle, että kun kuvernööri kerran on hyväksynyt nuo siirrot, niin on nykyisillä haltijoilla oikeus saada näille tiloille perintökirjat. Luonnollisesti ne riidat, jotka vielä ovat vireillä, ratkaistaan näiden samojen periaatteiden mukaan, sillä eihän ole mahdollista, että oikeudet asettuisivat yhden kerran yhdelle, toisen kerran toiselle kannalle. Näin ollen, mikäli tämä kysymys voi tarkoittaa niitä siirtoja, joista ei vielä ole annettu perintökirjaa, on kai ilmeistä, ettei siinä kohden voida saada mitään muutoksia aikaan. Ainoa mahdollisuus olisi ryhtyä jollain tavoin lainsäädäntötietä parantamaan asiaa, tai muuten koettaa auttaa näiden tilanhaltijain taloudellista asemaa.

Ed. **Leppälä:** Tärkeä, tärkeämpi kuin ehkä moni edustaja luuleekaan, on esillä oleva asia. Onnettomat ovat olot tässä suhteessa Karjalassa ja syyllisenä on koko muu Suomi. Kaikki siis, mitä on vallassamme, on tehtävä, muuten Karjala vieraantuu meistä yhä kauvemmas. Nyt on vielä hyvä aika, tuonnempana se voi olla myöhäistä. Uskallan sentähden toivoa, että eduskunta lähettäisi esillä olevan asian maatalousvaliokuntaan. Eduskunta tällä ilmaisee hyvän tahtonsa auttaa karjalaisia veljiään. Sen enempää siinä kohdassa emme nyt voi. Hallitus ehkä voisi siihen komiteaan, jonka se on valinnut näitä asioita tutkimaan ja järjestämään, valita muutamia asiantuntijoita paikkakunnilta. Se toivomuksena hallitukselle, ei moitteena.

Tämän asian yhteydessä on tuon tuostakin kumpuillut eräs toinen asia, joka minuun on tehnyt syvemmän vaikutuksen, nimittäin karjalaisten alhainen sivistyskanta. Hallituksen edustaja nimenomaan sanoi, että karjalaisten alhaisen sivistyskannan tähden eivät he ole voineet karjalaisille lampuodeille perintökirjoja antaa, vaan on heidän sen sijaan täytynyt asettua jonkunlaiseen holhoojan asemaan. Meidän on siis myös käytettävä jokainen esiintuleva tilaisuus karjalaisten sivistyksen korottamiseksi. Minua surettaa syvästi, että erään sellaisen tilaisuuden laskimme käsistämme. Se tapahtui rautatievaliokunnan mietinnön hylkäämisen yhteydessä. Luulisin nim. että se osanoton intressi, joka kaikkialla on tullut kärsivän, henkisesti ja taloudellisesti takapajulle jääneen Karjalan kansan osaksi, olisi saanut eduskunnan hyväksymään rautatievaliokunnan mietinnössä sen osan, joka tarkoitti Sortavalan—Suojärven rataa. Sillä olisi voinut olla suuri merkitys tähänkin asiaan nähden; olisi ikäänkuin päästy lähelle heitä. Tämän sanottuani toivoisin ettei kukaan edustaja aset-

tuisi vastustamaan asian lähettämistä maatalousvaliokuntaan, vaan että kaikki yksimielisinä sitä puolustaisivat.

Ed. **Pykälä:** Ed. Gebhard huomautti sen koko järjestelmän nurinkurisuutta, jolla lahjoitusmaakysymys lepää. En voi sanoa, onko mikään järjestelmä, olkoon se vaikka kuinka hyvä tahansa, perille viepä, ellei sitä toteuteta. Mitä lahjoitusmaajärjestelmään tulee, niin sinänsä sillä ei ehkä ole vikaa, vaan on siihen päässyt sellaisia kasvannaisia, jotka siihen eivät kuulu. Ei tullut myöskään järjestelmää ajetuksi sillä tarmolla kuin oli aikomus. En luule, että ed. Gebhardin esittämä järjestelmä niinkään ilolla otettaisiin vastaan kuin hän luuli. Onhan tällä järjestelmällä muuten tilaisuus näyttää mihin se kelpaa, nyt kun lahjoitusmaiden kantatiloja jaetaan. Sopii koettaa. Yritettäköön kahta järjestelmää rinnakkain, niin nähdään, kumpi vie perille. Se siitä.

Ed. Riihelä huomautti minulle myös siitä, mitä minä lausuin lahjoitusmaakomiteasta eli n. s. Karjalaisesta komiteasta. Hän sanoi, ettei maksa vaivaa vastata niihin viittauksiin, joita minä illalla tein. On hyvin helppo sanoa näin ja halveksua, mutta ei ole yhtä helppo kumota niitä väitteitä, mitä tein. Päinvastoin ryhtyi ed. Riihelä persoonallisiin viittauksiin minua kohtaan. Minä saan todella onnitella, että komitealla on ollut niin suurta asiantuntemusta käytettävänään kuin ed. Riihelä mainitsi, että hän on 5—6 talonpoikaa puhutellut persoonallisesti näistä asioista. Todellakin suuri auktoriteetti!

Muut ovat samasta asiasta jo puhuneet, minä pyydän vaan huomauttaa, että mitähän ed. Riihelä ajattelisi, jos Suomenlahden kalastajista muodostettaisiin komitea tutkimaan Luumäen tervanpolttoa, tai Kivennavan ja Pyhäjärven talonpojista komitea tutkimaan satamaoloja Viipurin kaupungissa. Huomautan vaan näistä vastakohtina, lähtemättä pitemmälle.

On myöskin selvitetty sitä, minkäaikainen hallitus olisi suurempi syyllinen epäkohtiin, joita on huomattu. Sen verran kuin tunnen asioita, niin tuskin minkäänaikainen hallitus lienee syytön samassa määrässä kuin se, jolloin senaattori Charpentier oli rahaasiain toimituskunnan päällikkönä. Minulla ei ole tällä kertaa asiakirjoja käytettävissä, mutta tiedän varmaan, että silloin kumottiin Korpiselän lahjoitusmailla useita siirtoja, jotka olivat kestäneet 18 vuotta, ilman muitta mutkitta, syystä että ne olivat laittomat, ja annettiin perintökirja lampuotitilain entisille asukkaille. Senaatissa on ollut eri katsantokantoja eri miesten aikana. Charpentierin erottua tuli Neovius ja silloin astui taas vanha järjestelmä käytäntöön. Minkä verran kamaritoimituskunnan päälliköllä asiassa on osaa, en tiedä. Luulen, etteivät ne suoraan kuulu hänen erityisalaansa, vaan on lahjoitusmaa-asioissa raha-

asiain toimituskunnan päällikkö antanut päätöksiä, mikäli olen tullut tuntemaan.

Pitemmälti vaivaamatta eduskunnan aikaa en ryhdy, tapani mukaan, väittelyihin; minut pakoitettiin siihen suorastaan, väittämällä m. m. että olisin johtanut kysymyksen pois oikealta uraltaan, nim. Salmin kihlakunnasta. Siihen antoivat aihetta senaattori Ignatiuksen esiintuomat viittaukset ja vertaukset eri lahjoitusmaa-alueiden välillä. Hän m. m. mainitsi komitean, joka kokonaisuudessaan on saanut asian tutkiakseen. Jos siten meninkin vähän syrjään, olin siihen oikeutettu, ja nähtävästi oli puhemieskin samaa mieltä, koska hän ei minua oikaissut.

On ehdotettu kysymyksen lähettämistä maatalousvaliokuntaan. Olen päinvastoin sitä mieltä — kuten eilen illallakin — että se olisi lähetettävä perustuslakivaliokuntaan. Kysymys ei ole mikään maataloudellinen, vaan ennen kaikkea perustuslakia koskeva; vasta toisessa sijassa maataloudellinen. En minäkään tahdo, kuten eilen illalla sanoin, antaa suoranaista epäluottamuslausetta hallitukselle. Toin vaan näkyviin epäkohtia, joita hallitus voisi tutkia, kuka on syyllinen ja kuinka asia on korjattava. Uudistan pyyntöni, että asia lähetetään perustuslaki- eikä maatalousvaliokuntaan.

Ed. **Kivilinna:** Siihen, mitä ed. Gebhard täällä aikaisemmin lausui, ei minulla ole paljon lisättävää. Voin kaikessa pääasiallisesti yhtyä häneen. Minustakaan tätä kysymystä ei ole käsiteltävä siltä kannalta, annetaanko tässä luottamuslause vai epäluottamuslause nykyiselle hallitukselle. Sillä ne epäkohdat, joista tässä on puhe, ovat todella sellaisia, että ne ovat tulos pitkinä aikoina noudatetusta järjestelmästä, harhaan vievästä, onnettomaan tulokseen johtavista katsantokannoista, jotka ovat lyöneet leimansa niinhyvin hallinnollisiin toimenpiteisiin kuin ymmärtääkseni myös tuomioistuimen tapaan käsitellä näitä asioita. Pääasia on tässä se, että asia tulee autetuksi, — niin paljon kuin sitä yleensä auttaa voi. Minusta on käynyt selville, että tässä voidaan jotakin tehdä ja ehkä hyvinkin paljon. Kumminkaan en katso pääasiaksi sitä, että saataisiin estetyiksi riidanalaiset tilansiirrot ja mahdollisuuden mukaan puretuiksi jo tehdyt siirrot, vaan yhdyn siinäkin suhteessa ed. Gebhardiin, että oloja näillä seuduilla ei saada oikealle pohjalle, jollei ryhdytä järjestelmän muutokseen, joka mahdollisesti ja hyvin luultavasti vaatii lainsäädäntötoimenpiteitäkin. Minä voin kyllä käsittää, että sellainen suunnitelma, sellaiset toimenpiteet, jotka perustuvat omistusoikeuden rajoittamiseen, eivät näiden seutujen talonpoikia miellytä, mutta minun täytyy sittenkin pysyä siinä katsantokannassa, että rajoittamaton omistusoikeus varsinkin niin perin kehittymättömissä oloissa, kuin

siellä, ei ole paikallaan. Se johtaa kaikellaisiin epäkohtiin, tarjoaa tilaisuutta keinotteluille, jopa suoranaisiin petoksiin paljoa enemmän kuin se monissa muissa osissa maata tarjoakaan.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Kivilinna:** Eduskunnan aika on tosin täpärällä, ja epävarmaa on, kykeneekö valiokunta enää tälle asialle mitään tekemään. Siinä toivossa, että kumminkin jotain voidaan tehdä, puolustan minäkin tämän asian lähettämistä maatalousvaliokuntaan.

En voi kumminkaan tässä yhteydessä olla valittamatta sitä seikkaa, että tällainen tärkeä asia on tuotu esille näin myöhään, tällaisessa ajankohdassa, joka tekee perin vaikeaksi ryhtyä perusteellisemmin sitä käsittelemään, niinkuin se ansaitsisi. Luulisin omasta puolestani, että asia ei olisi kärsinyt, vaikkakin sen käsittely olisi lykätty ensi istuntokauteen, mutta kun nyt niin ei ole tapahtunut, niin meillä ei ole muuta keinoa, kuin koettaa tehdä tästä, mitä suinkin voidaan. Minä toistan vielä: pääasia on koettaa saada nämä onnettomat olot korjatuiksi. Aivan täydellinen sivuseikka on se, mikä vika milloinkin ja kullakin hallituksella tai yksityisillä hallintoviranomaisilla tässä asiassa on ollut, sillä vika on vanhassa järjestelmässä, jota kaikki tähän saakka ovat noudattaneet.

Ed. **Söderholm:** I sitt andragande gjorde hr Gebhard förevarande interpellation till utgångspunkt för ett yrkande om revision af grunderna för rättigheten att innehafva jord. Då detta enligt hr Gebhards yttrande borde ske i lagstiftningsväg, kan jag lämna det därhän. Men därjämte uttalade hr Gebhard, om jag förstod honom rätt, att man borde se till, att domstolarna skulle blifva besatta med personer, som hade en annan syn på de socialpolitiska förhållandena, än hvad för närvarande är fallet. I all dess dunkelhet anser jag detta yttrande vara sådant, att det icke utan vidare kan förbigås. Domstolarnas uppgift är ju att skipa rätt, d. v. s. domaren bör i hvarje fall efter bästa förstånd och samvete söka utreda, huru lagen bedömer det förevarande fallet. Det tillkommer ej domaren att söka realisera den ena eller andra sociala eller nationalekonomiska teorin, och för sådant ändamål försöka tumma om lagen för att den skall passa in på hans teori. Uppställer man den regeln, att domarens uppfattning om saker och ting får träda i stället för den, hvarpå lagen är grundad, då komma vi nog till långt olyckligare förhållanden än dem, som gifvit anledning till förevarande interpellation.

Hvad själfva saken vidkommer, motsätter jag mig icke dess

utredning i utskott, men då utskottens mandat utgå med morgondagen, kan jag ej finna, att en sådan åtgärd skulle lända till något praktiskt resultat för denna gång.

Ed. **Renvall:** Minunkin täytyy ihmetellä ja valittaa sitä, että tämä asia on tullut näin myöhään esille. Minä toivon, että se ei ole tapahtunut mistään sivutarkoituksesta, vaan että siihen on ollut syynä riittämätön aika tai jokin muu pätevä seikka. Minä en voi nähdä, että asia nyt voi johtaa mihinkään käytännölliseen tulokseen. Meillähän ei ole aikaa jäljellä kuin yksi päivä ja mitä voisi valiokunta tänä yhtenä päivänä saada aikaan? Täällä on tuotu esiin pitkä valitus- ja syytösluettelo viranomaisia vastaan alkain alimmasta asteesta ja ulottuen aina korkeimpaan tuomioistuimeen ja korkeimpiin viranomaisiimme. Ja minun mielestäni olisi eduskunnalla täysi aihe käydä näitä valituksia tarkastelemaan, mutta minä luulen, että siihen ei riitä huomispäivä. Jos näiden asiakirjojen kokoonsaanti on vienyt näin paljon aikaa, niin tuskinpa niiden juriidinen valaiseminen voi tapahtua yhdessä päivässä.

Ed. Gebhard on lausunnossaan selittänyt, ettei tässä olisikaan asian laillisen puolen valaiseminen kysymyksessä, vaan että meillä tässä on sopiva tilaisuus kehittäää suurta agraaripoliittista ohjelmaa. Minä en tiedä, mitenkä ed. Gebhard, vaikka hän ainakin oman lausuntonsa mukaan on tällä alalla kaiken hyvän aikaansaanut, voi olla valmis yhtenä päivänä esittämään sellaisen ihka uuden ohjelman, että valiokunnan kaikki jäsenet siihen voivat yhtyä ja että sitten vielä eduskunta voisi sen hyväksyä. Minä arvelen, että tällaisen agraaripolittisen ohjelman kokoonpano ja jo painattaminenkin veisi niin paljon aikaa, ettei meillä ole aikaa sen pohtimiseen. Jos taas on kysymyksessä vain jonkunlainen lauselma, jossa kehoitettaisiin hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin ilman että siinä tarkemmin selitettäisiin minkälaisiin, niin minä en tiedä, mitä hyötyä olisi tällaisen lauselman valmistamisesta valiokunnassa, ellei se olisi jollakin tavalla perusteltu, ellei tuotaisi esiin jonkinlaisia osviittoja hallitukselle siitä, millä tavalla sen pitäisi menetellä. Mutta niiden esiintuomisen ja pohtimiseen menee aikaa sekä valiokunnassa että täällä. Ja sitähän meillä ei ole. Minä näin ollen en voi nähdä, että valiokuntatyöstä voi olla asialle mitään hyötyä.

Minä en myöskään voi uskoa, että hallitus tulisi ryhtymään tarmokkaampiin toimenpiteisiin sentakia, että joku valiokunta antaa jonkun umpimähkäisen lausunnon, kuin perustuen niihin asiallisiin paljastuksiin ja esityksiin, joita täällä jo on tuotu esille.

Minä näin ollen arvelen, että hallitus tulee kummassakin ta-

pauksessa tekemään saman, sen, mitä se harkitsee asiassa voivansa tehdä, joten valiokuntaan lykkääminen minun mielestäni tuntuu turhalta. Minä puolestani en kuitenkaan tahdo valiokuntaan lykkäämistä vastustaa. Mutta katson, että asia olisi menevä ed. Pykälän ehdotuksen mukaan perustuslakivaliokuntaan eikä maatalousvaliokuntaan.

Lopuksi pyydän saada sanotuksi, että jos ainoastaan tullaan antamaan jonkunlainen ylimalkainen lausunto eduskunnan puolelta, joka ei mitään asiallista sisällä, niin siitä tuskin voidaan löytää mitään lähtökohtaa tuleville moitelauseille.

Ed. **Castrén:** En voi olla lausumatta mielihyvääni siitä, että kyseenalainen välikysymys on nostettu, se kun koskee kipeimpiä epäkohtia Viipurin läänissä, kysymystä lahjoitusmaitten lampuotitilojen siirrosta, kysymystä siitä, voipiko lampuotitiloja siirtää tukkiyhtiölle, jotka vaan metsien hakkuuta varten haluavat niitä itselleen ja siten syrjäyttää se alkuperäinen tarkoitus, mikä sekä valtiosäädyillä että hallituksella on ollut lahjoitusmaakysymykseen nähden.

Että asiat kyseenalaisiin lampuotitiloihin nähden ovat sillä kannalla, kuin ne nykyään ovat Viipurin läänissä, se ei suinkaan ole nykyisen hallituksen vika. Vika on kansan entisessä eduskunnassa, valtiosäädyissä, ja senaikuisissa hallituksissa, valtiosäädyissä, joilla ei ollut tarpeeksi sosiaalipoliittista ymmärrystä käsittämään, että lampuotitilojen haltijoita olisi ollut suojattava lainsäännöksillä joutumasta keinottelun uhreiksi, entisissä hallituksissa, jotka eivät ole valtiosäädyille jättäneet esitystä puheenalaisten epäkohtien ehkäisemiseksi. Jos joku, niin on nykyinen hallitus osoittanut, että se oivaltaa nämä epäkohdat, sillä se on omasta alotteestaan jo ennenkuin eduskunnassa vielä oli asiasta kysymystä herätetty, asettanut komitean puheenalaisia epäkohtia tutkimaan ja ehdottamaan toimenpiteitä niitten poistamiseksi. Tämä jos mikään osoittaa, että välikyselyssä esille tuodut epäkohdat ovat tarpeellisessa määrin kiinnittäneet nykyisen hallituksen huomion puoleensa.

Ed. Pykälä on ottanut lausuakseen halventavia sanoja hallituksen lahjoitusmaaoloja tutkimaan asettaman komitean kokoonpanosta. Komiteassa on kuitenkin jäsenenä sosiaalidemokraattinen kansanedustaja Kirves, joka itse on syntynyt lahjoitusmaaalueella ja perinpohjin tuntee puheenalaisia oloja. Edelleen on siinä jäsenenä maalaisliittoon kuuluva maanomistaja Kilpiäinen, joka hänkin varsin hyvin tuntee Viipurin läänin olot. Vielä on jäsenenä komiteassa tohtori Hainari, joka on erinomaisen perehtynyt ja syventynyt lahjoitusmaakysymykseen Salmissa, Soanlahdella ja Korpiselässä. Vielä on lainopillisena jäsenenä komi-

teassa — lainopillista jäsentähän ehdottomasti siinä tarvitaan — asessori Nordgren, joka on istunut käräjiä Muolassa ja oppinut tuntemaan Viipurin läänin oloja jo kauan ennenkuin ed. Pykälä oli Viipurin lääniä edes nähnytkään, sillä edustaja Pykälä on Viipurin läänissä ollut varsin vähän aikaa. Edelleen on jäsenenä komiteassa edustaja Arokallio, joka on ollut pappina Viipurin läänissä 28 vuotta, m. m. Sakkolassa, Metsäpirtissä ja Uudellakirkolla. Vielä sellainen Viipurin läänin luottamusmies kuin Juho Hietanen Uudeltakirkolta. Lisäksi agronoomi Kurikka, joka perinpohjin tuntee Salmin, Suistamon ja Korpiselän oloja. Vihdoin edustaja Riihelä, joka myöskin on mies, joka tuntee Viipurin läänin oloja kauttaaltansa. Puheenjohtajana on kauppaneuvos Hackman, joka lienee paras lahjoitusmaitten tuntija Suomessa. Sanottaneen, niinkuin täällä on sanottu, että hän harjoittaa sahaliikettä ja metsänostoa. Olkoonpa niin. Mutta minä ainakin tunnen kauppaneuvos Hackmanin niin rehelliseksi ja niin kunnolliseksi mieheksi, ettei se seikka lainkaan tule vaikuttamaan hänen mielipiteisiinsä komiteassa, ja tämä käsitys lienee yleinen Viipurin läänissä. Paitsi sitä minulla on se täysi vakaumus, että joskin vastoin kaikkea otaksumista komitean puheenjohtaja, mikä ei vähimmässäkään määrin ole luultavaa, ryhtyisi komiteassa ajamaan sahayhtiöitten asiaa, niin tulisivat komitean kaikki jäsenet siinä kohden yksimielisesti seisomaan häntä vastaan.

Minä satun minäkin edustamaan osaa Viipurin lääniä enkä ainakaan minä ole kuullut muuta kuin suurinta tyytyväisyyttä lausuttavan sekä lampuotitilain haltijain että muun yleisön puolelta siitä tavasta, millä komitea nykyään on kokoonpantu. En siis voi antaa minkäänlaista arvoa ed. Pykälän komiteaa vastaan tehdylle säädyttömälle hyökkäykselle.

Asiain näin ollen ei suinkaan liene syytä tähdätä taasen nuolia, niin mieluista kuin se olisikin, nykyistä hallitusta vastaan, semminkin kun tiedetään, että nykyinen hallitus ei ole vielä käsitellyt muuta kuin yhtä ainoaa lampuotitilain siirtokysymystä.

Lahjoitusmaakysymykseen on agraarikomiteakin kosketellut perustelmissaan. Sittenkun on tehty selkoa lahjoitusmaitten lunastamisesta, sanotaan komitean perustelmissa:

„Tämä lunastustoiminta on ollut valtiosäätyjen erityisen huolenpidon esineenä ja sen suuri merkitys on siinä, että siten huomattava osa isänmaata taloudellisesti on voitu liittää muuhun Suomeen. Tulokset eivät kuitenkaan ole läheskään vastanneet lunastustoimintaan kiinnitettyjä toiveita. Syynä on ollut se, ettei tilan saajat, joitten omistusoikeus jätettiin suojaamatta, olleet taloudellisesti kypsyneitä oikein arvostelemaan ja käyttämään sitä tiloilla olevan metsän takia suuriarvoista pääomaa, joka heille luovutettiin. Se seikka, että tilat on luovutettu talonpojille ilman

minkäänlaista omistusoikeutta suojaavaa määräystä, on johtanut siihen, että melkoinen osa heistä on menettänyt saamansa tilat ja että arvokas metsäpääoma useastikin jo ennen, kuin perintökirjat tiloihin on annettu, on polkuhinnasta joutunut kotimaisten ja ulkomaisten yhtiöitten, metsäkeinottelijain ja koronkiskurien käsiin. Tilallisille annetun arvokkaan metsämaan muodostaminen yhteismetsäksi olisi epäilemättä ollut yksi keino, jolla olisi voitu estää arvokkaan metsäpääoman joutumista vieraisiin käsiin, vaan ei edes sitäkään keinoa käytetty. Lunastustoiminta on näin ollen menettänyt tärkeän osan kansantaloudellista merkitystään ja kehoittaa vastaisuuden varalta, kun valtio ryhtyy paljo varoja vaativaan tilattoman maalaisväestön asuttamistoimeen, toisin menettelemään".

En voi muuta kuin lausua sen toivomuksen, että hallitus ottaisi vakavan harkitsemisen alaiseksi, mitenkä lampuotitilojen siirtoja keinottelijoille ja tukkiyhtiöille voitaisiin ehkäistä.

Lopuksi minun täytyy lausua muutama sana oikaistakseni erästä kohtaa edustaja Gebhard'in lausunnossa.

Ed. Gebhard on väittänyt, että niin sanotulle „alakomitealle" jossa herra Gebhard oli jäsenenä, tulisi ansio siitä, että kysymys omistusoikeuden rajoittamisesta mikäli koskee valtion avustuksella tilattomalle maalaisväestölle hankittavaa maata on tullut päiväjärjestykseen. Kun niin sanottu „alakomitea" toukokuun 25 päivänä 1901 asetettiin, sai se toimekseen kaikin puolin tutkia kysymystä tilattoman väestön aseman parantamisesta. Ensimmäisenä „alakomitea" työn tuloksena ilmestyi syyskuun 21 p:nä 1901 sen pienehkö mietintö n:o 1, joka sisälsi ehdotuksen uusiksi määräyksiksi tilattoman väestön lainarahaston lainausliikettä varten. Mainitussa tilattoman väestön alakomitean mietinnössä ei „alakomitea" lainkaan asettunut sille kannalle, että maata valtion avustuksella olisi hankittava tilattomalle maalaisväestölle rajoitetulla omistusoikeudella. Päinvastoin asettui „alakomitea", kuten sen mietinnön 37 ja 38 sivulla olevasta ehdotuksesta lisäsäännöksiksi voimassa olevaan asetukseen tilattoman väestön lainarahaston käyttämisestä käy esille, rajattoman omistusoikeuden kannalle. Se muun muassa ehdotti tilatonta maalaisväestöä varten maan ostamista tonttipaikoiksi ja omien asuntojen rakentamista omalle alalle sekä pienempien maanviljelystilojen ostamista *„täydellä omistusoikeudella"*. Noin kolme vuotta myöhemmin eli 20 p:nä huhtikuuta 1904 julkaisi „alakomitea" mietintönsä n:o 2, joka koskee kruununmetsämaitten asuttamista ja joka minun käsittääkseni on varsin arvokas teos — sanon sen sekä asian vuoksi että sen vuoksi, ettei ed. Gebhard aivan yksin jäisi ylistämään laatimansa mietinnön ansiota. Tässäkin mietinnössään on „alakomitea" asettunut sille kannalle, ettei maan hankkiminen val-

tion avustuksella tilattomalle väestölle rajoitetulla omistusoikeudella voisi tulla kysymykseen, sillä mietinnön 227 sivulla sanotaan: „Koska se oikeudellinen asema, mikä alakomitean ehdotuksen mukaan olisi puheenaolevien tilojen haltijoille myönnettävä, siis tulisi niin suurten rajoitusten alaiseksi kuin mitä edellisestä on käynyt esille, on selvää, että se ei voi tulla omistusoikeudeksi". „Alakomitea" ehdotti sen vuoksi kruunun metsämaiden asuttamisen tapahtuvaksi perinnöllisen vuokran muodossa. Tosin tekee „alakomitea" mietintönsä 6 luvussa laajaperäisesti selkoa muutamien ulkomaiden uudenaikaisessa lainsäädännössä esiintyvistä asutusmuodoista valtion hankkimalla tai valtion avulla hankitulla maalla. Mutta puheenalaisesta lausunnosta (Ed. Vuolijoki, V.: Asiaan!) käy kumoamattomasti esille, että „alakomitea" toisessakin mietinnössään oli sillä kannalla, ettei rajoitettua omistusoikeutta voitaisi käyttää maanhankinnassa tilattomalle maalaisväestölle.

Palatakseni edustaja Martikaisen välikyselyyn täytyy minun epäillä, olisiko syytä lähettää sitä valiokuntaan, siihen nähden että tuskinpa vaan asianomainen valiokunta valtiopäivien viimeisellä hetkellä ehtisi sitä perusteellisemmin käsitellä. Minusta tuntuu tällä kertaa riittävän että eduskunnassa lausutut mielipiteet ovat tulleet hallituksen korviin, jonka asiana pitäisi olla sellaisiin toimenpiteihin ryhtyminen, jotka olisivat omiansa poistamaan lahjoitusmaitten lampuotitilojen hallinto-oloissa vallitsevia epäkohtia. Ehdotan siis että eduskunta siirtyisi yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Ed. **Huoponen**: Minäkin olen kiitollinen siitä, että välikyselyn tekijä on esiintuonut tämän erittäin tärkeän ja suuremmoisen epäkohdan lahjoitusmaaoloissa eduskunnan ja hallituksen huomion esineeksi. Sekä siinä perustelussa, jonka välikyselyntekijä on täällä esittänyt, että niissä monissa lausunnoissa, joita asian puolesta on täällä annettu, on mitä selvimmin osoitettu, että huutavia epäkohtia näissä onnettomissa lahjoitusmaaoloissa vallitsee. Minäkin voisin näistä oloista puhua yhtä ja toista, mutta kun en mitään uutta valaisua tässä voi esiintuoda ja aika jo on sangen myöhään kulunut, arvelen, että tekisimme oikein, jos nyt tyytyisimme jo niihin lausuntoihin, jotka asian hyväksi täällä on annettu, jotta voitaisiin käsitellä myös niitä muita kysymyksiä, jotka päiväjärjestykseen kuuluvat ja jotka minun ymmärtääkseni vievät eduskunnalta sangen paljon aikaa. Minäkin puolestani lausun hallitukselle sen lämpimän toivomuksen ja varman vakaumuksen, että hallitus ryhtyy kaikkiin toimenpiteihin, että perintökirjat annetaan ainoastaan asianomaisille lampuodeille ja heidän perillisilleen eikä suinkaan metsäkeinottelijain hyväksi. Jos voisin olla vakuutettu siitä, että joku valiokunta yhdessä päivässä

voisi saada jonkinlaista tulosta aikaan, kannattaisin mitä innokkaimmin asian lähettämistä valiokuntaan, mutta kun minulla ei voi olla semmoista vakaumusta, niin minäkin puolestani yhdyn esitykseen, että eduskunta siirtyy yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Ed. **Martikainen:** Jos lienee suuri vaara ja mielikarvaus syntynyt niistä selkkauksista, joita näiden perintökirjain jako on aikaansaanut ja siitä, ettei perintökirjoja ole asianomaisille henkilöille annettu, niin vielä suurempi huoli ilmenee eräitten salaisten panttikirjain johdosta, joita siellä on äärettömän paljon tehty noin kymmenen ja toistakymmentä vuotta takaperin. Nämä tilat, vaikka ovatkin saaneet perintökirjat, ovat kuitenkin niin tarkkaan vehkeilijöiden sitomia, etteivät lampuodit saa edes polttopuita ottaa omasta metsästään, ei aidaksia eikä mitään. Yhden tällaisen sopimuskirjan pyytäisin tässä todisteeksi esittää. Se on lyhyt ja selvä.

„Minä allekirjoittaja siirrän salopalstan, joka on Miinalan joen varrella veljeksille Hosainoville kuuluva tilaan N:o 13 Hiivan kylään, sovitusta hinnasta 225 ruplaa. Hosainovit saavat ottaa kaikki puut, mitä kelpaa. Perintöpäätös on hankittava tilanomistajan ja ilmoitettava Hosainoville, siinä päivästä on sovittu 25 vuotta puiden ottoaikaa Hosainov ensi vuotena maksaa 100 ruplaa ja viimiset 5 vuotta 25 ruplaa. Jos kruunu ei myönnä ylläsanottua salopalstan siirtoa, niin maksan minä Hosainoville otetut rahat takaisin 6 koron kansa. Otettuja rahoja vastaan siirän koko tilani huoneiden kansa takavarikkoon Hosainoville niin kauvaksi kuin puut tulee otetukse tahi rahasin maksetukse, velkani, joka Todistetaan. Salmissa 15 päivä lokakuuta 1895.

Filip Andreijeff Ryöky.

Todistavat:

Vasilei Petroff Kettu. Степанъ Филповъ Лакиновъ.«

Tämän luontoisia asiapapereita siellä liikuskelee vallan useita saman metsäkeinottelijan Hosainoffin toimesta. Mainittu Hosainoff on ollut viisaampi kuin Borenius, joka on sallinut, että perintökirjat tulevat lampuodeille, ja koettanut vaikuttaakin siihen suuntaan, että ne tulisivat mahdollisimman pian. Mutta sitä tarkoitusta hän on kuitenkin käyttänyt hyväkseen ja näin ollen sitonut nuo raukat sellaisiin kahleisiin, joissa he huokailevat elämän ja kuoleman välillä. Ehkä eduskunta ilman tarkempia selityksiä tämän asiapaperin ymmärtää, minkälainen seuraus niistä mahtaa olla. Tässähän sopimuksessa selvästi sanotaan, että jos kruunu ei myönnä ylläsanotun salopalstan siirtämistä,

niin maksaa lampuoti Hosainoffille rahat 6 koron kanssa takaisin. Tässä on siis selvästi panttioikeus. Näiden selville saamiseksi olisi hallituksen taholta ryhdyttävä tarpeellisiin ja tarmokkaisiin toimenpiteisiin. Mutta jos sitä vaikka kehoittaisi julkisesti tai yksityisesti, niin minä luulen, että se kehoitukseen jää.

Siihen, mitä eilen esiintoin hallituksen antaman selityksen johdosta välikyselyyni, tahdon lisätä seuraavaa:

Kuten senaattori Ignatius mainitsi, olisi valtiovaraintoimituskunnan päällikön asiana ollut vastata välikyselyyn, sillä tämän toimituskunnan tehtävänä on ollut lahjoitusmaiden ylin valvonta, ja sen tulee olla myös vastuunalaisuudessa lahjoitusmaiden hoidossa tapahtuneista väärinkäytöksistä. Kamaritoimituskunnan tehtävänä on vaan ollut lopullinen perintökirjain jako, ja tämän vuoksi onkin sen päällikkö hyvin voinut vetäytyä senaatin oikeusosaston tekemien päätösten taakse ja olla antamatta niistä täsmällistä vastausta välikyselyssä mainittuihin seikkoihin. Kuten senaattori Ignatius myöskin mainitsi, on kyllä suurin osa lahjoitusmailla tapahtuneita väärinkäytöksiä tapahtunut ennen nykyisen hallituksen aikaa, 1890 luvulla ja alkupuolella 1900 lukua. Mutta huomattava on, että nykyinen hallitus on jatkanut edeltäjiensä polkemaa tietä. Kuten kamaritoimituskunnan päällikkö eilisessä vastauksessaan mainitsi, on muiden muassa viime keväänä, siis tämän hallituksen kukoistusaikana, Salmin pitäjässä jaettu eräälle metsäkeinottelijalle perintökirjoja 6 tilaan. Varsinaiset tilaa asuvat lampuodit eivät siis ole siinä tapauksessa onnistuneet. Ja nämä tilat, mikäli minä tiedän tänä päivänä tarkastamissani senaatin asiapapereissa, olivat suurimpia tiloja mitä Salmissa voi olla ja suurin niiden joukossa. Sitäpaitsi asettui senaattori Ignatius nimenomaan sille senaatin oikeusosaston kannalle „että se, jonka kuvernööri on hyväksynyt lampuodiksi, on pidettävä tilan oikeana haltijana ja että tämä päätös on sitova perintökirjoja jaettaessa, eikä perintökirjoja siis voida kieltää siltä, joka näyttää olevansa asianomaisesti lampuodiksi hyväksytty". Siis kuvernöörin lausuntoon perustetaan kaikki, vaikka kuvernööri ei olisi ensinkään asiantuntija näillä aloilla. Tämä merkitsee, että Salmissa ainakin puolen sataa tilaa joutuisi metsäkeinottelijoille, suureksi osaksi samalle Boreniukselle, jolle senaattori Ignatius eilen mainitsi „ei vielä annetun yhtään perintökirjaa". Vielä enemmän tämä kanta voi vaikuttaa Suojärven pitäjän lampuotien perintökirjojen jaossa, jotka eivät vielä ole tapahtuneet. Nykyisen hallituksen aikana on myöskin tapahtunut suuri osa niitä metsänraiskauksia, joista välikyselyssä ja eilisessä keskustelussa mainitsin, sekä sellaista paikallisten viranomaisten osanottoa metsähuijauksiin, joista myökin on esimerkkejä esiintuotu. Kaikkeen tähän ei senaattori Ignatius ole vastauksessaan

edes kosketellut. En näin ollen voi olla tyytyväinen hallituksen puolelta annettuun vastaukseen, edes mitä nykyiseen hallitukseen tulee. Siitä, mitä eilen senaattori Ignatius ja minä esiintoimme, käy esiin, että hallitus varsin leväperäisesti on toiminut lahjoitusmaiden valvojana. Viipurin läänin kuvernööri ja hänen alaisensa virkamiehet ovat voineet hyväksyä metsäkeinottelijoita lampuodeiksi vastoin senaatin, jopa omiakin määräyksiään. Tämän johdosta ja koska on välttämätöntä tehdä loppu maassa vallitsevasta virkavallasta ja virkamiesten velttoudesta, on välttämätöntä, että, kuten eilen mainitsin, kaikki virkamiehet, jotka ovat kysymyksessä oleviin asioihin sekaantuneet, asetetaan syytteen alaisiksi.

Mitä muihin esiintuomiini asianhaaroihin tulee, olisi välttämätöntä asettua sille senaatin 1890 luvulla hyväksymälle kannalle, josta jo eilen mainitsin, että kaikki lampuotien tekemät sopimukset tilojensa siirrosta, metsän myynnistä y. m. julistettaisiin voimattomiksi, koska lampuodilla ei mitään oikeutta ole tehdä tällaisia sopimuksia. Tästä periaatteesta seuraisi, että kaikki ne metsäkauppasopimukset, joita lampuodit jo toistakymmentä vuotta sitten, erinäisten huijarien kanssa ovat tehneet ja joiden kautta heiltä tulisi metsännautinto 25, jopa 30 vuodeksikin omilta mailtaan kokonaan kielletyksi, kuten näistä todistuskappaleista, joita äsken luin, selviää, sekä ne lampuotioikeuksien siirtokirjat, joita metsäkeinottelijat ovat itselleen hankkineet, mutta joiden nojalla heitä ei ole vielä lampuodeiksi hyväksytty, samoin jäisivät ilman sitovaa voimaa ja että perintökirjat annettaisiin lampuodeille. Niissä tapauksssa jälleen, jolloin metsäkeinottelijat mainitunlaisten siirtokirjojen avulla ovat lampuodeiksi lahjoitustiloille hyväksytyt, on heille nykyään senaatin oikeusosaston päätöksen mukaan perintökirjat annettava. Edellä oleva kuitenkin jo osoittaa, että tällaiset henkilöt ovat vastoin annettuja määräyksiä ja siis rikokselIisesti lampuodeiksi hyväksytyt. En voi yksin porvarilliseltakaan kannalta katsoa kohtuuden mukaiseksi, että, kuten senaatin oikeusosasto on tehnyt, tällaisen väärän päätöksen nojalla annetaan metsäkeinottelijoille perintökirjat. Jo tavallinen kohtuus vaatisi, että tällaiset kuvernöörin väärin hyväksymät lampuotisiirrot tulisi julistaa pätemättömäksi, ja näin olisi oikeusosaston mielestäni ollut tehtävä. Perintökirjat tulisi siis tässäkin tapauksessa antaa varsinaisesti tilaa asuville lampuodeille eikä sellaisiksi nimellisesti hyväksytyille keinottelijoille. Mitä jälleen niihin paikkakuntiin, kuten Korpiselän ja Soanlahden pitäjiin tulee, joissa perintökirjoja jo on jaettu metsäkeinottelijoille ja yhtiöille, olisi, koska tämä jakaminen on tapahtunut samanlaisten väärinkäytösten perusteella, perintökirjat keinottelijoilta otettava pois ja annettava tilaa varsinaisesti asuville lampuodeille.

Tähän suuntaan olisin toivonut hallituksen vastauksen väli-

kyselyn johdosta tapahtuvan. Tätä odotin sitä suuremmalla syyllä, kun täten hallitus olisi voinut edes jossain määrin korjata niitä epäkohtia, jotka sen leväperäisyyden kautta lahjoitusmailla ovat päässeet niin laajalle leviämään ja siellä hävittäneet kaiken luottamuksen hallitukseen ja kaikkiin sen alaisiin virkamiehiin. Kun tämänsuuntaista vastausta ei ole hallituksen puolesta annettu ja kun asia kipeästi kaipaa tarmokasta toimenpidettä, yhdyn ed. Gebhardin tekemään ehdotukseen, että asia lähetetään maatalousvaliokuntaan.

Ed. **Gebhard, Hannes:** Ed. Castrénilla on tunnettu taitonsa viedä keskustelu syrjään pääasiasta. Niin vastenmielistä kuin onkin lähteä näille hänen syrjäpoluilleen, katson kumminkin velvollisuudekseni korjata eräitä väärinkäsityksiä hänen puoleltaan. Hän tahtoi todistaa, että niin kutsuttu Tilattoman väestön alakomitea on ollut täyden omistusoikeuden kannallla, esittämällä tämän komitean ensimäisestä mietinnöstä eräitä kohtia. Jos hän olisi lukenut tämän mietinnön alun, niin hän olisi nähnyt, että alakomitea nimenomaan sanoi, että se ei ollut valmis silloin laatimaan lopullisia ehdotuksia, vaan että se erityisten asianhaarojen pakosta teki tuon mietinnön *väliaikaiseksi.* Yksi niitä erityisiä asianhaaroja, jotka sitä pakottivat siihen, oli se, että silloin välttämättömästi tahdottiin lisätä valtiovarain käyttämistä n. s. „Tilattoman väestön lainarahaston" kautta. Mutta alakomitea oli tutkimusten kautta nähnyt, että kunnat olivat aivan uskomattomalla tavalla väärin käsittäneet tämän lainarahaston tarkoituksen ja sen vuoksi väärin käyttäneet valtiolainojaan. Yksi väärinkäytöksiä oli se, että kuntien mahtavammat miehet, jotka Tilattoman väestön rahastoja hoitavat, lainasivat omille torppareilleen valtion varoja ainoastaan torpantilojen parantamiseksi, vaikka asetuksen tarkoitus oli torppareista tehdä tilallisia. Sen vuoksi ja erityisistä muista, aivan poliittisista syistä me supistimme silloin tehtävämme ainoastaan silloisen asetuksen selventämiseen, ehkäistäksemme tällaisia ja muita väärinkäytöksiä sillä väliajalla, joka tulisi kulumaan, kunnes tämä kysymys saisi lopullisen ratkaisunsa. Ja, kuten sanottu, tämä meidän tarkoituksemme on puheenaolevan mietinnön alussa lausuttu. Herra Castrénin todistustapa oli siis jokseenkin rohkea.

Mitä sitten tulee alakomitean toiseen mietintöön, niin herra Castrén tahtoi väittää, ettei sekään ole asettunut rajoitetun omistusoikeuden, vaan perinnöllisen vuokran kannalle. Tämä nyt on ainakin käytännölliseltä sosiaalipoliittiselta, vaikkei ehkä juridiselta kannalta, sanan saivarrusta. Jos näet lähdetään vuokran kannalta ja mennään niin pitkälle omistusoikeutta kohti, kuin alikomitea on ehdottanut, taikka jos lähdetään omistusoikeuden

kannalta ja mennään niin pitkälle rajoituksissa kuin alakomitea on mennyt, niin tulemme jotenkin samaan päätökseen. Siis ei herra Castrénin sanansaivarrus todista mitään, vaan pitää kuin pitääkin minun, väitteeni paikkansa, että alakomitea on toisen mietintönsä kautta tehnyt käänteen yleisessä mielipiteessä rajoitetun omistusoikeuden puolelle.

Mitä sitten tulee itse välikysymyksen valiokuntaan lykkäämiseen, jota täällä on monelta taholta vastustettu, niin sillä, minä uudistan sen, ei ole tarkoituksena saada mitään perinpohjaista tutkimusta aikaan, vaan ainoastaan antaa sille eduskunnan puolesta enemmän tunnustusta, kuin mitä se saapi, jos nyt päätetään siirtyä ilman muita perusteluja päiväjärjestykseen. Sen tarkoituksena on saada aikaan yleinen ponsi, jonka ympärille minä ainakin toivon eduskunnan aivan yksimielisesti voivan kokoontua.

Ed. **Estlander:** Sådant jag kan finna sakens närvarande läge och utan att uttala mig om de invecklade rättsförhållanden, hvilka uppstått i samband med donationsgodsens inlösande, måste jag hålla före, att i den sak, som genom interpellationen dragits under landtdagens pröfning, antingen allaredan föreligger utslag af landets högsta domstol, eller också det förhållande, att ifrågavarande rättsanspråk och hvad med dem har sammanhang kunna och böra pröfvas af vederbörande judiciella myndigheter. Då så är fallet, kan jag icke annat finna, än att det är tvifvelaktigt, huruvida landtdagen nu bör häri ingripa. Och likaså förefaller möjligheten af ett ingripande genom särskild lagstiftning i flere afseenden oklar. Hvad återligen beträffar ekonomiska eller andra dylika åtgärder, som kunde af styrelsen vidtagas, så torde styrelsen allaredan, såsom också här antydts, dragit försorg om dylika och torde styrelsen hafva uti den här förelupna diskussionen kunnat finna anledning till, måhända, ytterligare sådana åtgärder. Önskas återigen en utredning om de sakförhållanden, särskildt de juridiska omständigheter, som äro förenade med de frågor interpellationen berör, synes det mig ovedersägligt, att en dylik utredning bör lämnas af grundlagsutskottet. Och vore det tid härtill, så skulle jag för min del gärna förorda en dylik utredning, som måhända är af nöden för rättsbegreppens klarande i denna sak. Då emellertid interpellationen blifvit väckt i sista skedet af landtdagen och något resultat af dess öfversändande till grundlagsutskottet i och för beredning icke skäligen kan numera väntas, nödgas jag för närvarande understöda förslaget om enkel öfvergång till dagordningen.

Ed. **Kirves:** Pyydän vaan lyhyesti lisätä äskeiseen lausuntooni sen, että vielä nytkin metsäherrat vastustavat tilattoman väestön vaatimuksia, sillä kun tilaton pyytää esim. saada vuokrata joltakin kruununmaalta torpanpaikan, niin hän saa useinkin odottaa 3—4

vuotta, ennenkuin saa edes vastausta. Ja kun luulen, että tämä asia tulee näin asianomaisten herrain korville, niin pyydän sen liittää edellisen lausuntoni jatkoksi.

Ed. **Martikainen:** Täällä on moitittu sitä, etten ole tätä asiaa tuonut jo aikaisemmin esille. Se johtuu osaksi siitä, että minulle ovat muutamat hallituksen asettaman komitean jäsenet ilmoittaneet, että se komitea tulee antamaan ensin mietintönsä käynnistään täällä Karjalan rajamailla, ja tätä minä olen odottanut viimeiseen hengenvetoon saakka, mutta turhaan, ja kun luulin, että hallitus on kahdenvaiheilla siitä, kenelle se antaa lahjoituskirjat. Asian tärkeyteen katsoen, ja täyttääkseni velvollisuuteni lampuoteja kohtaan, rohkenin, vaikka viime hetkellä, esittää asiani toivoen että eduskunnan myötätuntoisuus painostaisi hallitusta ainakin odottamaan siksi, että voitaisiin nostaa suurempi jyry, ellei tämä auta!

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

Ken hyväksyy ehdotuksen: »Kuultuansa annetun selityksen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen,» vastaa jaa; jos ei voittaa, on eduskunta päättänyt lykätä asian valiokuntaan, jonka tulee ehdottaa perusteltu siirtyminen päiväjärjestykseen.

Äänestyksessä annettiin 54 jaa- ja 125 ei-ääntä.

Ken hyväksyy asian lykkäämisen perustuslakivaliokuntaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on eduskunta päättänyt lykätä asian maatalousvaliokuntaan.

Äänestyksessä annettiin 44 jaa- ja 115 ei-ääntä, joten asia oli päätetty **lähettää maatalousvaliokuntaan,** jonka tulee ehdottaa perusteltu siirtyminen päiväjärjestykseen.

Kysymys perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymisestä välikysymyksen johdosta, joka koskee **Laukon sukutilan lunastamista ja sen maalla asuville vuokraajille luovuttamista.**

Esitettiin pöydällä ollut maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4 perustelusta päiväjärjestykseen siirtymisestä ed. S. Vuolijoen tekemän välikysymyksen johdosta, joka koskee Laukon sukutilan lunastamista ja sen maalla asuville vuokraajille luovuttamista.

Keskustelu:

Senaattori **Nybergh:** Esillä olevaan maatalousvaliokunnan mietintöön liitetyssä toisessa vastalauseessa ovat muutamat valiokunnan jäsenet moittineet senaattia siitä, ettei se ryhtynyt mihinkään toimenpiteisiin Tottijärven ja Vesilahden kuntien anomuksen johdosta, että valtio ostaisi Laukon sukutilan. Sitten sanotaan vastalauseessa näin: »Vielä suuremmassa määrässä moitetta ansaitsevaa on se mielipide, minkä senaattorit Nybergh ja Mechelin asiaa esitettäessä lausuivat, että muka sanottu anomus yksinomaan sentähden olisi hylättävä, koska sitä ei ollut tehnyt sukutilan haltija.» Tämän johdosta pyydän saada lausua muutaman sanan asian selvittämiseksi.

Senaatin enemmistö oli asettunut sille kannalle, että Tottijärven ja Vesilahden kuntien anomus ei voinut aiheuttaa toimenpiteisiin ryhtymistä pääasiallisesti siitä syystä, että oli epäiltävää, voiko hallitus asianomaisen sukutilan haltijan pyynnöstäkään kumota tai muuttaa puheenaolevan sukutilan-säädöksen määräyksiä, johon vielä lisäksi tuli se seikka, ettei kyseenalainen anomus ollut oikean asianomistajan s. o. paroonі Standertskjöld-Nordenstamin tekemä. Minäkin myönsin ja myönnän nytkin, että saattaa olla eri mieliä siitä, voiko hallitus muuttaa fideikomissisäädöstä, ennenkuin eduskunnan myötävaikutuksella erityinen laki siitä on saatu aikaan, jossa suhteessa senaatti antoikin oikeustoimituskunnalle tehtäväksi ryhtyä valmistaviin toimenpiteisiin. Huomattava on myöskin, että Ruotsissa on katsottu tarpeelliseksi tätä tarkoitusta varten saada aikaan laki, joka annettiin jo vuonna 1810. Tarkoin harkittuani asiaa katson kuitenkin, syistä, jotka olisivat liian laveat tässä mainita, voivani tulla siihen johtopäätökseen, että hallitus voisi ilman sellaista lakiakin muuttaa fideikomissisäädöksen, jos päteviä syitä sellaiseen muutokseen esiintuodaan. Tämä oli syy, miksi minä ja senaatin varapuheenjohtaja emme tässä kohden yhtyneet enemmistön mielipiteeseen.

Kuten jo edelläsanotusta ilmenee, on pidettävä tarkoin silmällä, että tässä asiassa on kaksi eri kohtaa, toinen fideikomissisäädöksen muuttaminen, toinen Laukon tilan valtiolle myyminen. Fideikomissisäädös perustuu tavallisesti ja tässäkin tapauksessa testamenttiin, jossa aikaisempi talonomistaja on säätänyt, että talo on määrätyssä järjestyksessä perittävä hänen suvussaan miehestä mieheen. Kaikkialla on oltu yhtä mieltä siinä, että tällaista säädöstä ei saa muuttaa, jollei esiintuoda päteviä syitä, tavallisesti se syy, että talon sukutilana pitäminen ei enää vastaa aijottua tarkoitustaan taikka ei enää ole tilanhaltijan edun mukaista. Tämä asia on luonnollisesti sukutilan haltijan itsensä alkuunpantava ja selvitettävä ja vasta sitten, kun hän on saanut luvan fideikomissisäädöksen muuttamiseen joko siten, että toinen tila pannaan alkuperäisen sukutilan sijaan tai siten,

että sukutilan hinta pannaan julkiseen rahalaitokseen ja ainoastaan korko siitä saadaan vuosittain kantaa, vasta sitten voi tulla kysymys sukutilan myymisestä, jossa suhteessa tietysti valtiokin voipi omasta alotteesta esiytyä ostajana.

Samalla kun olen katsonut asiakseni ilmituoda nämä näkökohdat, pyydän saada käyttää tilaisuutta vähän kosketellakseni maatalousvaliokunnan lauselmia, jotka ovat sivuilla 47—50, ruotsalaisessa painoksessa sivuilla 46—49. Tässä tehdään hallitus miltei vastuunalaiseksi siitä, ettei sovintoa sukutilan omistajan ja torpparien kesken ole saatu aikaan. Tästä sanotaan m. m., että jos hallitus sellaisen henkilön kautta, jolla olisi ollut tarpeeksi auktoriteettia, esim. heti sen jälkeen kuin kihlakunnanoikeus oli velvoittanut torpparit muuttamaan pois torpistaan, olisi vakavasti esittänyt lakkolaisille jatkuvan niskoittelun seurauksia ja ettei mitään toimenpiteitä sukutilan lunastamiseksi lakon kestäessä hallituksen puolelta ollut odottaminen, tämä arvatenkaan ei olisi voinut olla heihin selventävästi vaikuttamatta. Senlaatuista hallituksen puolelta varoittajaksi rupeamista olisi kuitenkin varsin luultavasti voitu käsittää puolueelliseksi esiintymiseksi tilan omistajan puolustajana, ja semmoinen toimenpide olisi sen vuoksi ollut arveluttava, varsinkin kun ei ollut tietoa siitä, missä määrin toinen tai toinen asianosainen oli rikkoutuneeseen väliin syypää. Kuinka vähän perää mainitussa valiokunnan esiintuomassa arvelussa kuitenkin on, näkyy selvästi siitä, että kun Hämeen läänin kuvernööri joulukuulla 1906 kävi paikkakunnalla ja esitti lakkolaisille, ettei häätöjen lykkäämistä ollut odotettava, ja koetti taivuttaa heitä sovinnon tekemiseen, ei siitä ollut mitään seurausta, vaan jäivät lakkolaiset taipumattomiksi, vaikka muutamia häätöjä jo oli toimitettu ja talven pakkaset olivat lakkolaisten edessä.

Valiokunnan mietinnössä arvellaan myös, että jos hallitus olisi heti asettanut erityisen komitean pohtimaan torpparilainsäädännön parantamiskysymystä ja siihen vielä kutsunut muutamia torpparien luottamusmiehiä, sekin olisi ollut omansa taivuttamaan torppareita sovitteluun. Tämän johdosta huomautettakoon, että senaatti jo keväällä 1906 asetti komitean valmistamaan ehdotuksia tilattoman väestön aseman parantamiseksi, johon komiteaan kutsuttiin jäseniä eri puolueista ja kansankerroksista, m. m. myös torppareista. Tämä komitea, jonka jäsenet osaksi olivat valtiopäivämiehiä, ei kuitenkaan voinut alottaa varsinaista tointansa ennenkuin valtiopäivien syyskuun jälkipuoliskolla 1906 päätyttyä. Jo lokakuun alussa alkoi erityinen tämän komitean osasto maanvuokralakia käsittelemään. Mutta joskin erityinen komitea maanvuokralain säädäntöä varten olisi asetettu ja siihen kutsuttu mitä miehiä tahansa, niin tällaisella toimenpiteellä olisi — varsinkin siihen kiihottuneeseen mielentilaan nähden, joka asianomaisissa piireissä vallitsi — ollut jotakuta merkitystä ainoastaan, jos samalla olisi voitu lakkolaisille ja niille, joiden

neuvoja he lakkoa jatkaessaan kuuntelivat, vakuuttaa missä määrin torpparilainsäädäntö tulisi parannetuksi. Senkaltaisen vakuutuksen antaminen kuitenkin luonnollisesti olisi ollut mahdoton. Toista olisi ollut, jos jo 1906 vuoden valtiopäivillä olisi voitu antaa esitys maanvuokralain parantamistoimenpiteistä, joka kuitenkin valmistustöitten puutteessa ei ollut mahdollinen.

Muuten tämä osa valiokunnan mietintöä oikeastaan ei ollenkaan kuulu esillä olevaan välikysymykseen, joka tarkoittaa saada vastausta siihen, minkätähden valtio ei ole ryhtynyt lunastamaan Laukon sukutilaa. Lähempi kajoaminen mainittuun mietinnön osaan on sentähden tarpeeton.

Ed. **Vuolijoki, S.:** Ennenkuin voi täysin ymmärtää Laukon lakkoa, sen syntyä, sen kehitystä ja sitä, että tuo lakko niin harvinaisella itsepintaisuudella jatkui niin leppymättömän kauan, ihan äärimmäisiin seuraamuksiin saakka, täytyy ottaa lukuun ne omituiset historialliset olot, mitkä meillä torpparilaitoksen kehitykseen ovat vaikuttaneet.

Torpparilaitos meillä kehittyi ensin aateliston tiloilla ja se on painanut leimansa vuosisadoiksi koko torpparilaitokseen. Lainsäädäntövalta oli suureksi osaksi aateliston vaikutusvallan alainen ja lainsäädäntö sen johdosta asettui yksipuolisesti maanomistajain etua suojaavalle kannalle. Kirjassessaan »Tutkimuksia ja ehdotuksia torpparikysymyksessä» lausuu tästä seikasta tohtori Hannes Gebhard m. m. seuraavaa: »Kun muistelee, että kuningas Kristofferin maanlain mukaan maanvuokrausta sai käyttää ainoastaan kruunun ja aatelin tiloilla, mutta että talonpoika ei saanut ottaa talonpojalta vuokraa ja että aatelin etuoikeuksiin vuodelta 1723 kuului m. m. valta pienemmistä rikoksista, niskoittelemisesta ja huolimattomuuksista asian mukaan *kurittaa ja rangaista talonpoikiansa* ja yksityisiä palvelijoitansa (§ 31) ja että tätä pykälää ei vielä liene muodollisesti kumottu, niin selviää meille ainakin osaksi, miten torppariolot ovat voineet kehittyä sellaisiksi kuin ne muutamissa osissa maatamme tätä nykyä ovat.»

Koko torpparijärjestelmälle antaa päivätyövuokra määräävän luonteen. Tämmöisen päivätyövuokran, päivätyövelvollisuuden suoritus ei ole Euroopan sivistysmaidenkaan maatalouden historiassa suinkaan vieras. Mutta se on poistettu siellä oloihin ja uudempaan taloudelliseen järjestelmään soveltumattomana jo aikoja sitten. Huomattiin nimittäin, että se ei ollut enää taloudellisesti tuottavainen ja että se sitä paitsi johti alinomaisiin riitaisuuksiin. Meillä tämä tällainen päivätyöjärjestelmä on sen sijaan säilynyt näihin päiviin asti, joskaan se ei meillä koskaan ole ollut suoranaisesti yhdistetty maaorjuuteen. Oli siis luonnollista, että meilläkin täytyi kehityksen johtua yleensä samaan suuntaan kuin se suurissa sivistys-

maissa oli johtunut. Niinpä onkin meillä aikoja sitte vallinnut tyytymättömyyttä torppariluokan keskuudessa, mutta suuremmaksi tuo tyytymättömyys tuli vasta sen jälkeen, kun oli säädetty uusi maanvuokralaki, josta laista torpparit olivat toivoneet oloilleen edes jotain merkittäviä parannuksia. Niinpä kerrottiin m. m. eräässä lausunnossa Suomen Talousseuralle, päivätty 19 p. elokuuta 1903, että Mustialassa oli ollut torpparilevottomuuksia, samoin Jokioisissa. Edelleen kerrotaan tässä lausunnossa, että Mustialassa hallinto viikon kuluessa suostui torpparien vaatimukseen työpäivän lyhentämiskysymyksessä ja samalla moititaan hallinnon menettelyä ankarasti. Etenkin moititaan sitä, että työnantajat kesken vuotta rupeevat työpäivää lyhentämään. Tämmöisiä lausuntoja löytäisi paljonkin, joissa kiihoitetaan maanomistajia olemaan myöntymättä alustalaistensa vaatimuksiin työpäivän lyhentämisestä.

Lakkoja rupesi sen johdosta syntymään suurten kartanoiden alustalaisten keskuudessa, kun kartanoiden omistajia kiihoitettiin kaikin tavoin olemaan suostumatta alustalaistensa vaatimuksiin. Torpparilakkoja oli ennen suurlakkoa, ennen valiokunnan mietinnössä mainittua Tampereen torpparikokousta, samoin suurlakon jälkeen ja jälkeen Tampereen torpparikokouksen. Suurlakon jälkeen rupesi lakkojen luku vaan yhä lisääntymään, mikä onkin varsin luonnollista, sillä nuo rettelöt syntyivät yleensä päivätyövuokran luonteesta. Tästä seikasta, nimittäin päivätyövuokrasta ja päivätyövelvollisuuden suorittamisesta, lausuu tohtori Hannes Gebhard kirjassaan, »Pienviljelijät kokoon», sivu 24, m. m. seuraavaa: »Sillä juuri tuo työsuhde tekee torpparilaitoksen niin sietämättömäksi Etelä-Suomen suurtiloilla. Suuret torpparit, jotka taloudessaan voivat olla tilallisten vertaiset, omistavat usein kaksi hevosta ja 8—10 lehmää, pidetään isäntien renkien vertaisina, siinä riidellään joutavista asioista, huonoista hevosista, pienistä ajokaluista, pienistä sontakoreista y. m. semmoisista. Lisäksi tulee, että torpparin usein pitää jättää omat heinänsä pilaantumaan korjatakseen isännälle hyvällä säällä. Tästä on loppu tehtävä meillä, samaten kun siitä on aikoja sitte tehty loppu suurissa sivistysmaissa.»

Jos tämmöisiin ummehtuneisiin oloihin tulee semmoinen kansanvaltainen tuulahdus kuin suurlakko meillä oli ja kun kartanoiden omistajia vielä yläluokan taholta kiihotetaan, niin on itsestään selvää, että mitä vakavimpia levottomuuksia syntyy. Niin kävi Laukossa. Laukon lakko on vaan yksi rengas siinä levottomuuksien ketjussa, minkä yläluokan ymmärtämättömyys oli manannut esiin.

Maatalousvaliokunta ei kuitenkaan ole jaksanut käsitellä asiaa tältä kannalta, vaan on mennyt tekemään kaikenlaisia valiokunnalle ala-arvoisia viittailuja ja väitteitä. Valiokunnan mietintö onkin aivan tuommoinen tavallinen umpimähkäinen syytöskirja, jommoisia jokaisen maan porvaristo aina rustaa syytääkseen kaiken syyn

niistä levottomuuksista, mitkä se itse on aiheuttanut, sosiaalidemokraattien niskaan. Stiililtään on se aivan kuin sanomalehtiartikkeli eikä mikään valiokunnan mietintö. Se ei ole mikään puolueeton selonteko, vaan hyvinkin subjektiivinen. Se muistuttaa enemmän jotakin suomettarelaista puoluekirjoitusta kuin mitään valiokunnan mietintöä. Suomettarelainen puoluekirjoitus se juuri onkin, ja suomettarelaisten asema valiokunnassa on tässä suhteessa ollut harvinaisen edullinen. Alkupuolen mietintöä, jossa pannaan syy Laukon lakosta sosiaalidemokraattien niskaan, ovat suomettarelaiset saaneet laadituksi perustuslaillisten maatalousvaliokunnan jäsenten suosiollisella avulla, ja loppupuolen taas, jossa ajetaan syy hallituksen niskaan, ovat he saaneet aikaan sosiaalidemokraattien suosiollisella avulla.

Maatalousvaliokunnan suomettarelaiset mietinnön muovailijat ovat lähteneet mietintöä kirjoittamaan juuri sillä nimenomaisella tarkoituksella, että siitä syntyisi syytöskirja sekä sosiaalidemokraatteja että hallitusta vastaan, ja kun he tältä epätieteelliseltä, sanoisinko, puolueraivon sokaisemalta kannalta ovat lähteneet, on heidän tarkoituksilleen tietystikin paremmin sopinut kuvata oloja Laukon läänissä ennen lakkoa torppareille taloudellisesti edullisiksi, niin edullisiksi kuin suinkin. Sivulla 8 vakuuttaa valiokunta, että ainoastaan 6 häätöä oikeuden kautta on Laukon läänissä tapahtunut noin parinkymmenen vuoden kuluessa. Tämäkin on mielestäni jo hirvittävä luku ja tämän yhteydessä tulee ottaa huomioon, että useimmat häädöt eivät suinkaan tapahdu oikeuden kautta, vaan ainoastaan ylössanomisen nojalla. Ainoastaan verrattain harvoin torpparit ylössanomisen jälkeen turvautuvat oikeuteen.

Lisäksi kertoo valiokunta, että vuonna 1891 eräs torppariryhmä oli sanottu ylös tiloiltaan, mutta että he muka pääsivät »toisille tiloille.» Ikävä vaan, että valiokunta on unohtanut mainita, mihinkä noitten »toisten tilojen» entiset asukkaat olivat joutuneet. Sivulla 10 vakuuttaa valiokunta, että nautintoja torppareilta ei ole tosiasiallisesti vähennetty. Toisessa vastalauseessa tuodaan kuitenkin esiin muutamia tosiseikkoja tästä nautinnon vähentämisestä. Mainittakoon tässä laitumen kielto, josta torppareille luvattiin 10 markkaa korvausta vuosittain, mutta jota ainakaan useat torppareista eivät ole saaneet.

Kerrassaan huvittava on valiokunnan väite tinkitöistä sivulla 12. Siinä valiokunta kertoo eduskunnalle, minkä käsityksen maatalousvaliokunnan jäsenet Kairamo ja Paloheimo olivat saaneet tinkitöistä Laukossa, sen sijaan, että valiokunta olisi suvainnut mainita edes joitakuita esimerkkejä niistä tingeistä, mitä kartanon töissä vaadittiin. Valiokunnalla olisi kai ollut helppo saada ed. Castrénin kautta muutamia asiallisia tietoja Laukon tinkitöistä, ed. Castrén kun on muitakin mainitun sukutilan haltijan antamia tietoja valiokunnalle

välittänyt. Mutta tingeistä ed. Castrén vaikeni valiokunnassa visusti. Oikein havainnollisesti osoittaakseen, miten kohtuullisia tingit Laukossa muka olivat, valiokunta vakuuttaa sivulla 12, että »kesken jääneet urakat on annettu käydä täydestä päivätyöstä, kun mies on ollut koko päivän työssä.» Tämähän todistaa aivan päinvastoin, kuin mitä valiokunta on tahtonut tämän lausunnon kautta todistaa, sitä, että silloin kuin kartanosta on pantu työ tingille, on tapahtunut, että sitä tinkiä ei ole saatu yhdessä päivässä suoritetuksi, ja jokainen maanviljelystä ja maatalousoloja vähänkin tunteva henkilö tietää, että jos mies tingillä viipyy jälkeen klo 3:n tai jälkeen klo 4:n, se tinki on silloin ollut liian suuri.

»Muita säännöttömyyksiä» kertoo valiokunta myös Laukossa olleen, vaikka se ei ole ryhtynyt niistä tekemään »tarkempaa selkoa.» Niitä muutamia »muita säännöttömyyksiä» luetellaan nyt toisessa vastalauseessa, ja luulen, että vastalauseen tekijät ovat valmiit todistamaan oikeiksi niitä »muita säännöttömyyksiä,» ainakin osittain, vaikka täällä eduskunnassa istunnossa.

Huvittavin kuitenkin kaikista valiokunnan tekemistä väitteistä on se, minkä se tekee sivulla 6, että muka verot Laukossa »ovat olleet muihin Hämeen ja yleensä Etelä-Suomen torpanveroihin verrattuina kohtuulliset, vieläpä, sen mukaan kuin asiantuntijat valiokunnassa ovat ilmoittaneet, melkoista huokeammat kuin monen muun lähiseudun kartanon torpilla.» Kun tätä mietintöä valiokunnassa tarkastettiin ja valiokunnan jäsenet pyysivät saada tietää mietinnön kirjoittajilta, mihin torpanveroihin mietinnön kirjoittajat ovat verranneet torpanveroja, kun he ovat rohjenneet lausua tällaisen väitteen, niin tuli vastaukseksi: »ei tämä ole mikään tenttitilaisuus.» Vastalauseen tekijät olivat sentähden pakoitetut ottamaan nämä muutamat asialliset tiedot torpanveroista yleensä ympäri Suomen, mitä saatavissa oli, vastalauseeseensa. Niitten mukaan huomaa, että torpanverot hehtaaria kohti yleensä yli koko Suomen, mikäli tietoja oli, ovat ei ainoastaan pienemmät kuin Laukossa, vaan vieläpä melkoista pienemmät. Aivan samantapaisten laskujen mukaan kuin valiokunta on saanut Laukon torpparien verot keskimäärin hehtaaria kohti noin 35—36 markaksi, saadaan vastaavat luvut Satakunnan, Turun ja Porin läänin pohjoisen tarkastusalueen kruununtorppareille 24 markaksi. Luhangosta vastaavat luvut ovat myöskin miltei puolta pienemmät, Tuusulassa, Vihannissa ja Humppilassa samoin. Hauholla tosin yleensä torppien vuokramaksut pintayksikköä kohti, jos otetaan lukuun pienemmätkin torpat, ovat suuremmat kuin Laukossa, mutta jos otetaan lukuun ainoastaan niin suuret torpat kuin Laukossa, niin vuokramaksu pintayksikköä kohti on melkoista pienempi. Ikaalisissa, jossa tosin on käsiraha käytännössä, vaikkakin se vastalauseen tekijöiltä on jäänyt vastalauseessa huomauttamatta, on myöskin vuokramaksu hehtaaria kohti

melkoista pienempi ja tämän käsirahan suuruus ei ole siellä kuin keskimäärin 300 markkaa. Kun nämät asialliset tiedot tuotiin valiokunnassa esille, silloin kun mietintöä tarkastettiin, niin se ei aiheuttanut muuta muutosta valiokunnan mietintöön kuin sen, että ennen näiden tietojen esille tuomista vakuutettiin valiokunnan mietinnössä, että verot Laukossa ovat olleet »erittäin kohtuulliset«, ja sen jälkeen vain »kohtuulliset.» Siis sana »erittäin» putosi pois. Ja kun valiokunnalla on tällainen pohja, kun se on kuvannut olot Laukossa sellaisiksi, kuin se on tarkoituksilleen parhaaksi katsonut, on sen varsin helppo lähteä jatkamaan ja todistamaan, että lakkoon on ollut syynä kiihoitus.

Valiokunta kertoo laajasti Tampereen torpparikokouksesta ja lausuu kaikenlaisia arveluita sen johdosta. Valiokunta siteeraa sivulla 17 pari siellä valmistettua pontta ja siteeraa ne sellaisessa yhteydessä, että moinen julkeus tosiaankin hämmästyttää niitä, jotka vähänkin tätä asiaa tuntevat. Valiokunta siteeraa nämät ponnet semmoisessa yhteydessä, että muka näiden ponsien kautta olisi tarkoitettu kiihoittaa torppareita tekemään lakkoja, koska muka nämä ponnet takaisivat heille sen, että jos heidät häädetäänkin torpistaan, he kuitenkin pääsevät sinne takaisin. Tosiasia on kuitenkin se, että siinä alustuksessa, jonka nojalla nämä ponnet laadittiin, ei mainittu sanaakaan lakkojen tekemisestä ja koko näiden ponsien laatimisen tarkoitus oli aivan toinen. Sen voi vakuuttaa jokainen, joka siellä oli läsnä, ja sitä huomautettiin valiokunnassakin, ilman että kuitenkaan tätä pontta siirrettiin mihinkään toiseen yhteyteen.

Sivulla 18 on valiokunta myös painattanut 3 pontta, vaikka mielestäni niiden sisällys osoittaa aivan päinvastaista kuin mitä valiokunta tahtoisi väittää. Siinähän sanotaan, että lakkoa ei saa alottaa millään torpan alueella, ennenkuin vähintäin 2 viikkoa sen jälkeen, kun asiasta on ilmoitettu torpparien keskustoimikunnalle.

Kuulopuheiden mukaan kertoo valiokunta sivuilla 16—17, että lakkoon kiihoittavia puheita pidettiin Tampereen torpparikokouksessa, mutta kun eräs valiokunnan jäsen, joka samalla on torpparien keskustoimikuntaan kuuluva, ilmoitti, että ainakin hän on Tampereen torpparikokouksessa lakoista varoittanut, niin tästä huolimatta otettiin valiokunnan mietintöön kerrassaan hämmästyttävällä julkeudella sivulle 45 lause, että »mikäli painetuista pöytäkirjoista käy selville, ei Tampereen torpparikokouksessa ole lakoista varoitettu.» Kun on ollut puhe kiihoittavista puheista, niin on siis valiokunnalle todistuskappaleeksi kelvannut joku kuulopuhe, mutta kun on ollut kysymys päinvastaisista puheista, ei ole todistukseksi kelvannut edes valiokunnan jäsenen oma vakuutus. Yleensä on torpparien keskustoimikunta koettanut kehoittaa torppareita asiallisesti miettimään olojansa. Siitä on todistuksena m. m. se kirjallisuusluettelo, mikä torpparien keskustoimikunnan kiertokirjeessä vasta-

lauseessa sivulla 73 on painettuna. Siinä suositellaan torpparien luottamusmiesten luettavaksi m. m. seuraavia teoksia: »Torppariolosta Suomessa, kirj. Akseli Warén», »Laki maanvuokrasta maalla, selittänyt t:ri K. J. Ståhlberg», »Laki maanvuokrasta maalla, selityksillä varustanut Alarik Hernberg», »Omaa maata tilattomalle väestölle» ja »Torpparikysymys», hinta 50 penniä, y. m. Hannes Gebhardin julkaisuja, ynnä mitä muuta torpparikysymyksessä torpparien ystävät tai vastustajat kirjoittavat. Tässä ei siis torpparien luottamusmiehille suositella ollenkaan sellaista kirjallisuutta kuin Bebelin »Nainen» tai Bellamyn »Vuonna 2000», vaan siinä suositellaan kirjasia, jotka Suomen porvarilliset asiantuntijat ovat torpparioloista kirjoittaneet, sekä torpparilain selityksiä. Jos näitäkin pidetään kiihoittavina, niin silloin en tosiaankaan tiedä, mitä sanotaan. Mahdollisesti joku tohtori Gebhardin kirja voitaisiin sillä tavalla käsittää, mutta ainakaan senaattori Ståhlbergin kirjaa ei suinkaan voitane kiihottavana pitää. Myöskin se kiertokirje, mikä valiokunnan mietinnössä mainitaan sivuilla 19, 21 ja 22, todistaa mitä selvimmin, että tarkoitus ei suinkaan ole yllyttää torppareita ajattelemattomiin tekoihin, vaan päinvastoin on tämän kiertokirjeen lopussa kehoitus, josta käy ilmi, että on tahdottu aivan päinvastaista. Siinä sanotaan: »anomuksilla emme voi saavuttaa muuta kuin pieniä helpotuksia, vaatimuksilla ja lakoilla ehkä hiukan enemmän, mutta ehkä voimme menettääkin. Mutta silloin ja aina muistamme, että yksi keino on jälellä, ja se vie varmaan perille; se on valtiollinen taistelu. Laki on korjattava, ja se tapahtuu vaan eduskunnassa. On siis saatava eduskunta kokoon ja siihen edustajia sellaisia, että he todella ajavat kansan asiaa.» Onko tällä kiertokirjeellä, jonka valiokunta on myös todistuskappaleena painattanut tähän mietintöönsä, tarkoituksena kiihoittaa torppareita anarkistisiin tekoihin, vai onko sillä tarkoituksena saattaa heitä huomaamaan, että heidän tulee laillisilla keinoilla koettaa saada korjatuksi ne epäkohdat, mitkä heidän olojaan rasittavat. Minä luulen, että jokainen vastaa tähän, että ainakaan tämän kiertokirjeen tarkoitus ei ole ollut kiihoittaa alustalaisia ajattelemattomiin anarkistisiin tekoihin.

Myös talvella, silloin kun nuo julmat häädöt pantiin Laukossa toimeen, lähetti torpparien keskustoimikunta kirjeen, jossa se nimenomaan teroitti eduskuntataistelun suurta merkitystä.

Ei torpparien keskustoimikunta ollut myöskään Laukon lakon suhteen suinkaan toimeton. Heti kun keskustoimikunnalle saapui tieto, että Laukossa uhkaa lakko, lähetti keskustoimikunnan silloinen sihteeri Laukkoon torpparien ammattiosastolle kirjelmän, joka on luettavana valiokunnan mietinnön sivulla 26. Siinä sanotaan m. m. »Välttäkää lakkoa niin paljon kuin mahdollista. Ennen kaikkea esiintykää arvokkaasti ja ärsyttämättä isännän kanssa, jos tapaukset sille kohdalle sattuvat, että sovittelu on mahdollista. Harkitkaa

tarkoin mitä teette. Onko olonne niin huonot, että huoletta voi panna kaikki alttiiksi.» Tämä kirje saapui kuitenkin liian myöhään perille, sillä lakko oli silloin jo alkanut. Vaikka tämäkin tosiseikka tuotiin valiokunnassa esiin, ei sitä kuitenkaan mietinnöstä käy ilmi. Kun keskustoimikunnalle sitte saapui tieto, että lakko kaikesta huolimatta oli alkanut, lähetti keskustoimikunta heti jäsenensä Merisen Laukkoon sillä nimenomaisella määräyksellä, että hänen tulee koettaa saada lakko loppumaan. Toukokuun 29 päivänä, siis vähän toista viikkoa sen jälkeen kun lakko alkoi, oli Merinen kolmen Laukon torpparien valitseman luottamusmiehen kanssa tilanhaltijan puheilla kysymässä, millä ehdoilla tilanhaltija suostuisi lopettamaan lakon. Tilanhaltija kuitenkin kieltäytyy sovitteluista viitaten paraillaan vireillä olevaan oikeudenkäyntiin hänen ja torpparien kesken. Tämän kaiken on ed. Merinen valiokunnassa kertonut ilman että mietintöön tuli mitään muutosta. Siihen määrin olivat siis mielet kiihtyneet Laukossa, että torpparien keskustoimikunnan sovitteluyritykset eivät johtaneet mihinkään tulokseen. Seurauksena oli kuitenkin, kuten valiokunnan mietinnössäkin kerrotaan, oikeusjuttu. Laukon lakkolaiset joutuivat luokkaoikeuden kynsiin ja asianajajain vaikutuksen alle, mikä ei suinkaan ollut heille onneksi. Asianajajakseen saivat he tuomari Eino Nyyssölän Lahdesta, mutta kaikista ponnistuksista huolimatta tuomittiin he muuttamaan torpista pois viimeistään heinäkuun 15 päivänä. Torpparit eivät muuttaneet. Pääsyynä siihen, etteivät he muuttaneet, oli ensiksikin se, etteivät he uskoneet tilanhaltijaa niin armottomaksi, että tämä vastoin omaa etuansakin ryhtyisi vaatimaan häätöpäätöksen toimeenpanemista, sekä se, että heidän asianajajansa oli saattanut heidät siihen luuloon, että häätöpäätökset hovioikeudessa muuttuisivat. Muun muassa kirjeessään 30 päivältä elokuuta 1906 vakuutetaan Nyyssölän & Laurilan asianajotoimiston puolelta, että *»häätöpäätökset luultavasti muuttuvat hovioikeudessa.»* Siis valiokunnan väite, että torppareihin oli istutettu se vakaumus, ettei häätöä toimeenpantaisi, on aivan oikea, vaikkakaan valiokunta ei ole katsonut hyväksi ilmoittaa, mistä se vakaumus pääasiassa oli torppareihin tullut. Nyt alkoi torppareille murheellinen aika. Koko porvarillinen maailma oli ikäänkuin liittoutunut heitä vastaan. Vesilahden isäntäyhdistys lähetti Laukon sukutilan vapaaherralliselle haltijalle myötätuntoisuusadressin. Vesijärven ja Tottijärven suomettarelaiset ja nuorsuomalaiset tilalliset tulivat joko itse tai lähettivät palvelijoitaan lakonrikkureiksi Laukon paroonin vainioille ja tämä tapahtui puhtaasta myötätuntoisuudesta, sillä palkkaa eivät he tästä ottaneet. Oikeuslaitokset nylkivät lakkolaisia. Yksin oikeuspöytäkirjain lunastamiseen on heiltä mennyt yli 3,100 markkaa. Hovioikeus on niellyt aivan suunnattomasti, kokonaista yli 6,700 markkaa. Näihin

tulee lisäksi vielä asianajajain palkkiot ynnä muut kulut, nousten yhteensä parin kymmenen tuhannen korville.

Ja nyt tulen siihen kohtaan, jossa olen maatalousvaliokunnan kanssa samaa mieltä. Maatalousvaliokunta on tullut siihen päätökseen, että torpparien keskustoimikunta ei ollut tehtäväänsä täysin kypsynyt. Se on aivan totta. Kun kerran meillä oli semmoinen ruotsalaisvanhoillinen yläluokkahallitus, niinkuin Suometar siitä sanoi, niin torpparien keskustoimikunnan olisi tietysti tullut tehdä kaikki voitavansa pakottaakseen tätä hallitusta luomaan huomiota torppariliikkeeseen muullakin tavoin kuin lähettämällä poliiseja Laukkoon. Tätä varten olisi torpparien keskustoimikunnan tarvinnut edes yrittää saada aikaan jotakin samanlaista yli koko maan mitä Laukossa tapahtui, jotta siten hallituksen ja myös agraarikomitean huomio olisi enemmän kääntynyt torppariliikkeeseen. Mutta mitään tällaista ei torpparien keskustoimikunta kuitenkaan tehnyt. Seurauksena onkin m. m. se, että torpparilaki ei näillä valtiopäivillä tule valmiiksi. Olen ollut mukana torpparien keskustoimikunnassa enkä tule itselleni koskaan antamaan anteeksi sitä, että en ole äänelläni pannut vastaan silloin, kun torpparien keskustoimikunta on epäröinyt käyttää hyväkseen kohtalon sille valmistamaa tilaisuutta.

Torppareilla oli siis häätöpäätökset niskassa. Hovioikeudessa heidän asiansa viipyi, niinkuin siellä suuripalkkaiset virkamiehet varsinkin viime aikoina ovat ruvenneet asioita viivyttämään. Ratsumestari Calonius kävi heitä aina sivutöikseen piiskaamassa. Ei siis ihme, että torpparit hätääntyivät. He hätääntyivät ja kääntyivät armollisen hallituksen puoleen. Ensin he pyysivät sovittelua. Tästä ei kuitenkaan ollut mitään tulosta. Uudelleen kääntyivät torpparit armollisen hallituksen puoleen, pyynnöllä että hallitus lunastaisi Laukon sukutilan valtiolle. Taaskaan ei mitään tulosta. Ei siis tule ihmetellä, jos köyhälistön edustajat silloin myös kääntyivät hallituksen puoleen kysymyksellä, mitkä syyt ovat aiheuttaneet, että hallitus puolestaan kieltäytyy Laukon läänissä valtaan päässeiden pitkien riitaisuuksien sovinnolliseksi ratkaisemiseksi lunastamasta mainittua sukutilaa valtiolle. Ei tule myöskään kummastella, jos köyhälistön edustajat haluavat lausua kotimaiselle hallitukselle paheksumisensa sen johdosta, että hallitus ei heidän mielestään ole tarpeellisella tarmolla tässä kiusallista huomiota herättäneessä asiassa toiminut. Ja toiseen vastalauseeseen liitetyssä ponnessa tahtovat he nyt lausua hallitukselle tyytymättömyytensä ensiksikin useinmainitun sukutilan lunastamista koskevan asian johdosta. Heitä on etenkin hämmästyttäneet ne motiivit, joilla hallituksen enemmistö senaatissa tehdyn pöytäkirjan mukaan sekä hallituksen täällä antamien selityksien mukaan sekä silloin, kun asiaa ensi kerran käsiteltiin, että nyt, etenkin nämä motiivit siis, joihin hallitus on epäävän päätöksensä perustellut, ovat köyhälistön edustajia kum-

mastuttaneet. Hallituksen enemmistö on pääasiassa kahteen syyhyn perustellut epäävän päätöksensä, ensiksikin siihen, että hallituksen enemmistön mielestä ei ole varmaa, voidaanko tämmöiseen toimenpiteeseen, kuin sukutilan lunastamiseen valtiolle, ryhtyä ilman lainsäädäntötoimenpiteitä, ja toiseksi sentähden, että mainittu anomus, jossa sukutilaa pyydettiin valtiolle lunastettavaksi, ei ollut oikean asianosaisen tekemä.

Mielestämme hallituksen velvollisuus olisi ollut hankkia jonkinlainen varmuus siitä, voidaanko tosiaankin semmoista sukutilaa kuin Laukon sukutila on valtiolle lunastaa vai ei, ja jos hallitus olisi tullut siihen päätökseen, että sitä ei voida, niin sitte vasta perustaa tuolle epäävän päätöksensä. Mutta sitä ei hallitus kuitenkaan ole tehnyt, on heti vaan nojautunut tuohon muodolliseen seikkaan, josta hallitus ei ole ollut edes varma, tokko se todellakin olisi esteenä ollut.

Toiseksi tahtovat sosiaalidemokraattiset edustajat tässä vastalauseeseen liittämässään ponnessa lausua tyytymättömyyttä hallituksen sovittelutoimenpiteestä, ja maatalousvaliokunnan mietintö on mielestäni kaikesta huolimatta tässä kohden pääkohdiltaan oikea. Pitemmälti en tahdo tässä tätä kysymystä koskea, koska mielestäni se kuuluu parhaiten valiokunnan enemmistön tehtäviin, kuin vähemmistön.

Nyt olen kuullut muutamien muodollisuuksia rakastavien herrojen lausuvan epäilyksensä siitä, voiko eduskunta ponteen, jonka se välikysymyksen johdosta hyväksyy, panna mitään muuta kuin Laukon sukutilan valtiolle lunastamista koskevan asian, koska muka välikysymys ei mitään muuta sisältänyt. Vaikka nyt mentäisiinkin tässä toisen vastalauseen ponnessa tavallaan interpellatsioonin rajojen ulkopuolelle, ei se ainakaan sosiaalidemokraatteja suinkaan pelota, sillä meidän mielestämme voi eduskunta miltei koska tahansa lausua tyytymättömyyttä hallituksen menettelyyn. Mutta tässä kysymyksessä olevassa ponnessa ei sitä paitse mennäkään ulkopuolelle välikysymyksen rajoja. Välikysymyshän koski sitä, miksi hallitus riitaisuuksien sovinnolliseksi ratkaisemiseksi ei ollut niin ja niin menetellyt. Koko kysymyksen henkihän puhui riitaisuuksien sovinnollisesta ratkaisemisesta, tuo sukutilan lunastaminen valtiolle on vaan yksi momentti siinä. Eikä meillä eduskunnassa tällaisia muotoja ole kovinkaan tarkkaan ennen yleensä noudatettu, vaan on esim. hallituksen esityksiä jotenkin mielivaltaisesti muutettu. On kyllä totta, että välikysymyksen suhteen on eduskunnalla syytä olla varuillaan vastausta antaessaan, sillä eihän hallitus tiedä edeltäpäin varustautua vastaamaan muuta kuin juuri siihen kysymykseen, jonka interpellatsiooni sisältää. Mutta hallituskin on tällä kertaa käsittänyt interpellatsioonin juuri siten, kuin se mielestäni on ollut käsitettäväkin, ja virallisessa vastauksessaan senaattori Ignatiuksen kautta on hallitus myöskin kosketellut hallituksen suhdetta sovitte-

luihin Laukon sukutilan haltijan ja hänen alustalaistensa välillä. Meillä on mielestäni siis täysi syy lausua ponnessa mielipiteemme hallituksen menettelystä tässä suhteessa.

Mutta palatakseni vielä hetkeksi itse asian ytimeen. Jätetäänpä koko toinen vastalause huomioon ottamatta, otaksutaan, että kaikki seikat, jotka mainitaan toisessa vastalauseessa, ovat valetta alusta loppuun saakka, otaksutaan, että koko tilasto, mikä toiseen vastalauseeseen on liitetty, ei yhdessäkään kohdin pidä paikkaansa — mahdollisesti siinä onkin virheitä — pysytään vaan kokonaan mietinnön kannalla, pidetään vaan kiinni mietinnöstä, mitä me silloin huomaamme? Me huomaamme ensiksikin, että Laukossa ennen lakkoa oli silloin tällöin toimeenpantu häätöjä oikeuden kautta. Me huomaamme, että ainakin metsätingit ovat Laukossa olleet kohtuuttomia. Valiokunta kertoo, että vastoin sopimusta oli laitumia torppareilta vähennetty ja leipomatupia kielletty. Ja sanottakoon niistä metsähoidon tai muulta kannalta katsoen mitä tahansa, on kuitenkin tosiasia, että ne tapahtuivat vastoin sopimusta. Laukon torpparit olivat vailla kirjallisia kontrahteja. Muita säännöttömyyksiä vakuuttaa valiokunta myös siellä olleen. Toisaalta näemme valiokunnan mietinnöstä, että Laukon sukutilan haltijana on ollut yksi tyypillisimpiä sen kansanluokan jäseniä, jonka asettaman ikeen alla Suomen suomalainen kansa on saanut vuosisatoja huokailla. Ja kun nämä ottaa huomioon, niin tulee siihen päätökseen, että paitsi tuota tavallista luokkataistelua Laukon alustalaisten ja Laukon haltijan välillä, tuo taistelu on ollut myöskin rotutaistelua. Ei sosiaalidemokratian yleensä tulisi teroittaa tätä rotutaistelua, mutta eihän voi ummistaa silmiään sille tosiasialle, että yhtä hyvin kuin se oli luokkataistelua, se oli samalla luokkataistelua suomalaisen ja ruotsalaisen rodun välillä. Ja jos tämän ottaa huomioon, luulen, että jotakuinkin vaikeaa on varsinkin keskustan suomalaisten talonpoikain edustajain mennä antamaan sille hallitukselle luottamuksensa tämän asian johdosta, joka pitkin matkaa on asettunut Laukon ruotsinkielisen sukutilan haltijan puolelle ja menetellyt tosin aivan siten, kuin voi odottaa siltä hallitukselta, joka on noussut sen kansanluokan keskuudesta. Keskustan suomalaisten talonpoikain edustajille täytyy olla tämmöisessä tapauksessa jotakuinkin vaikea antaa luottamuslause hallitukselle, jonka se tietää lähteneen sen puolueen keskuudesta, joka täällä silloin istui, kun muut kunnioittaakseen kieltolakipäätöstä nousivat seisomaan. Ettekö te muista, mitenkä juuri sen kansanluokan, sen yläluokan taholta, jonka keskuudesta hallitus on kokoonpantu, sen taholta sekä teitä että teidän suurmiehiänne on häväisty, ettekö muista, mitenkä teitä itseänne on kohdeltu vuosikymmenien kuluessa! Jokaisen teidän isänne ja vaarinne voi teille kertoa, miten teidän on täytynyt oikeuslaitoksissa menetellä, miten teidän on täytynyt menetellä joka paikassa, missä

on tullut kysymykseen pieni asiakirja, sitähän ette ole saaneet kirjoittaa omalla kielellänne. Ja jos te tämän kaiken muistatte, niin luulen, että teidän päätöksenne silloin tulee hiukan toisellainen kuin mihin johtopäätökseen maatalousvaliokunnan suomalaiseen puolueeseen kuuluvat jäsenet valiokunnassa ovat tulleet. Jos te nyt vielä menette antamaan kannatuksenne ja tunnustuksenne sille hallitukselle ja sille puolueelle, joka tätä hallitusta kannattaa ja joka ei ole asettunut vastaan silloin, kun niitä miehiä, joita te kunnioitatte, on häväisty ja kaikin tavoin solvaistu, niin mitenkä te luulette voivanne vastata valitsijoillenne, kun he kysyvät teiltä, millä tavalla te olette menetelleet hallituksen suhteen ja täyttäneet lupaukset, joita ennen vaaleja teitte. Luulen, että teidän on jotenkin vaikea esiintyä puhtaalla omallatunnolla niiden valitsijain edessä, jotka ovat samaa rotua kuin nuo Laukon torpparit ja ovat samaa rotua ja samaa verta kuin ne miehet, millekä sen puolueen taholta, jonka keskuudesta hallitus on noussut, ei ole koskaan tunnustusta eikä kiitosta annettu.

Puhemies: Sen johdosta että täällä on kannatettu toista vastalausetta, pyydän ilmoittaa, etten katso voivani äänestyttää sitä pontta, johon toinen vastalause päättyy ja joka on sivulla 79, sellaisenaan. Minun mielestäni siinä on eräs lause, joka ei sovi itse välikysymyksen kehyksiin. Ponnen loppuosassa on nimittäin sanat: »ja Hallituksen toimenpiteet Laukon ja Tottijärven sukutilain haltijan ja hänen alustalaistensa välillä vallinneitten riitaisuuksien sovinnolliseksi ratkaisemiseksi», joka päätelmä tai lause sisältää, niin sanoakseni, epäluottamuslauseen hallitukselle myöskin sen toiminnasta puheenalaisten riitaisuuksien sovinnolliseksi ratkaisemiseksi. Välikysymys on kuitenkin tässä, aivan V. J:n tarkoituksen mukaan, tarkoin määritelty: se koskee hallituksen toimenpiteitä Laukon »fideikomissin» lunastamiseen nähden sekä fideikomissin luovuttamisesta sen maalla asuville nykyisille vuokraajille. Siitä tehtyyn anomukseen onkin hallitus, välikysymyksen sanojen mukaan, antanut kieltävän päätöksen. Nyt on siis kysymys hallituksen toimenpiteistä tähän kysymykseen nähden. Siihen keskittyy välikysymyksen ponsikin, ja mielestäni on V. J:n 32 § tässä tulkittava siten, että sen päätelmän, minkä eduskunta välikysymyksen johdosta antaa, täytyy rajoittua juuri tähän kysymykseen. On kyllä huomautettu, että hallituksen jäsenet itse ovat kosketelleet myöskin niitä yrityksiä, joita hallituksen puolelta tehtiin saadaksensa Laukon fideikomissin omistajan ja hänen alustalaistensa riitaisuudet sovinnolla ratkaistuksi, ja että myöskin eduskunnassa muutamat puhujat ovat samaa asian puolta kosketelleet. Mutta tämä seikka ei voi laajentaa välikysymystä sellaisenaan. Välikysymys on V. J:n mukaan tarkoin määriteltynä jätettävä kirjallisesti eduskunnalle ja eduskunta sitte äänestyksellä

ratkaisee, onko välikysymys tehtävä vaiko ei. Jos välikysymykseen tahdotaan tehdä jonkinlainen laajennus, on tällaista laajentamista käsiteltävä aivan niinkuin uutta välikysymystä. Siis siitä on eduskunnan äänestämällä erikseen ratkaistava, saako sellaisen tehdä.

Kaiken tämän johdosta ja koska puheenalainen välikysymys rajoittuu ainoastaan kysymykseen Laukon fideikomissin lunastamisesta ja tilan luovuttamisesta vuokraajille, mutta toisen vastalauseen ponsi sisältää päätelmän, joka ei sovi näihin välikysymyksen puitteisiin, vaan menee niiden ulkopuolelle ja tämä minun ymmärtääkseni ei ole sopusoinnussa V. J. 32 § kanssa, en katso voivani äänestyttää tätä pontta sellaisenaan. Olen tahtonut siitä heti huomauttaa, jotta, jos eduskunta hyväksyy minun käsitykseni, ehdotuksentekijä voi tehdä toisen ehdotuksen.

Ed. **Vuolijoki, S.**: Koska tämän ponnen, voidakseen tulla, semmoisena kuin olen sen ehdottanut, äänestyksen alaiseksi, täytyy kai V. J:n mukaan mennä perustuslakivaliokuntaan, ennenkuin se saa semmoisen muodon, tulee minun, koska puhemiehen käsitys on toinen ja aikaa on vähän jälellä, suostua peruuttamaan ponnen loppuosa, niin että se tulee koskemaan ainoastaan Laukon sukutilan valtiolle lunastamista.

Puhemies: Sen jälkeen kuin ed. Vuolijoki on täällä peruuttanut ehdotuksensa, sikäli kuin se koskee sitä osaa puheenalaista pontta, jota minun muistutukseni koski, katson, että keskustelua voidaan jatkaa.

Ed. **Castrén**: *Laukko*-nimiseen sukutilaan kuuluvat Laukon säteri ja Sipilän rälssitila Vesilahden pitäjästä sekä Tottijärven säteri ynnä rälssitilat Yli- ja Ali-Tolppa, Yli- ja Ali-Lammi, Siuvo, Klemola, Jutila, Etu- ja Perä-Rouhu, Hyriäinen, Itä- ja Länsi-Karukka ynnä Heikkilä Tottijärven kappelista. Sukutilan yhteydessä viljellään lisäksi Puntus- ja Komppa-nimisiä, Vesilahdella olevia rälssitiloja, jotka sukutilan nykyinen haltija vapaaherra Herman Standertskjöld-Nordenstam omistaa. Koko tilaryhmä käsittää noin 16,000 tynnörinalaa maata, josta noin 3,800 on viljeltyä ja noin 12,000 tynnörinalaa haka- ja metsämaata. Tilaryhmän koko pintaalasta kuuluu Puntuksen ja Kompan tiloihin lähimain 1,000 tynnörinalaa, joista noin 180 tynnörinalaa viljeltyä. Tässä luvussa eivät kumminkaan ole tilain vesiosuudet, joiden suuruudesta ei tätä nykyä ole varmaa tietoa ollut saatavana.

Sanotusta 16,000 tynnörinalasta on kartanon omassa ruokossa noin 1,300 tynnörinalaa viljeltyä ja 1,700 tynnörinalaa metsämaata. Koko muu maa, lukuunottamatta lähes 1,000 tynnörinalaa metsämaata, joka on äskettäin kylvetty ja sen tähden kaikesta nautinnosta

erotettuna, on luovutettuna lampuotien ja torpparien viljeltäväksi. Lampuotitiloja ja torppia, joista useimmat, ja varsinkin suuremmat, ovat, niin kauvan kuin muistaa voidaan, siirtyneet isältä pojalle, oli vähää ennen lakon puhkeamista luvultaan 143. Niistä oli 14 n. s. lampuotien hallussa, jotka asuivat edellä mainittuja, sukutilaan kuuluvia rälssitiloja. Ainoastaan Jutilasta oli eräs takamaa luovutettuna torpparille, joka suoritti vuokraa Laukon kartanoon. Lampuodeilla oli hallussaan 30, 40 tai 50, jopa eräällä 70 ja yhdellä 105:kin tynnörinalaa viljeltyä maata ja jotakuinkin yhtä paljo laidunta. 4 vuokraajaa oli n. s. mäkitupalaisia. Varsinaisia torppareja oli 125 ja heillä oli hallussaan viljeltyä maata, millä 70, millä 3 tynnörinalaa tai sillä välillä, siten että 23 torpparilla oli 40—70, 18:lla 20—40, 9:llä 10—20, 35:llä 5—100 ja 41:llä vähemmän kuin 5 tynnörinalaa. Joka torpparille kuului sen lisäksi eri hakamaa, alaltaan lähimain viljelysmaan kokoinen, ja useimmilla oli sitä paitsi syöttöoikeus sitä varten luovutetulla kartanon yhteisellä laidunmaalla. Lisäksi oli torppareilla oikeus muulta metsämaalta ottaa erittäin määrätyiltä paikoin kaikki tarpeelliset metsäntuotteet. Paitsi kolmea torpparia, jotka maksoivat vuokransa kokonaan rahassa, suorittivat muut torpparit vuokran etupäässä päivätöinä. 62 lampuotia ja torpparia suoritti n. s. hevospäivätöitä. Sen lisäksi suoritettiin osin rahaa, osin ruista, osin taas munia, puolukoita ja seipäitä, jotka viimeksi mainitut olivat talon metsästä hakatut.

Niissä oikeusjutuissa, joita vapaaherra Standertskjöld-Nordenstam on Lempäälän pitäjän ja Tottijärven kappelin käräjäkunnan kihlakunnanoikeudessa käynyt erinäisiä torppareja vastaan suorittamattomain vuokramaksujen perimiseksi, on kihlakunnanoikeus paikkakunnalla käypäin hintain nojalla arvioinut hevospäivätyön 4 markaksi, jalkapäivätyön 2 markaksi, hehtolitran rukiita 12 mk 50 penniksi, 30 seipään valmistuspalkan 9 markaksi, 20 kappaletta munia kaikkiaan markaksi ja 5 litraa puolukoita yhteensä 50 penniksi.

Tämän laskun mukaan tekee torpparien suorittama vuokra, laskettuna ainoastaan pääasiallisesti viljellylle maalle, 18—19 markkaa tynnörinalalta, mutta jos otetaan lukuun myöskin torpparien asunto, oikeus polttopuiden saantiin, laitumen käyttöön y. m. huokean hinnan mukaan laskettuina, niin nousee torpparien vuokra keskimäärin 4, 5 tai 6 markkaan, muutamien osalle vieläkin vähemmäksi, toisten 7, 8 tai 9, yhden 10, yhden 11 ja yhden 13 markkaan tynnörinalalta viljeltyä maata. Tuo näennäisesti iso ero tulee tietenkin siitä, että asunnon y. m. hinnoitus vaikuttaa eri lailla, kun se on jaettava vähemmälle kuin isommalle tynnörinalamäärälle. Kun ottaa huomioon, että viljellyn maan hinta paikkakunnalla on 400—600 markkaa tynnörinalalta, niin näkee, etteivät lampuodit ja torpparit maksaneet vuokranaan edes korkoa heidän hallussaan olevan peltomaan hinnasta.

Mainittuja juttuja käsiteltäessä ovat lampuodit ja torpparit kuitenkin väittäneet, ettei hevospäivätyötä saata arvioida 3 markkaa suuremmaksi eikä jalkapäivätyötä enemmäksi kuin 1 markaksi 50 penniksi, ja sen nojalla lakkolaiset ovat järjestään hakeneet keisarillisesta Turun hovioikeudesta muutosta kihlakunnanoikeuden päätökseen. Jos tämä käsitys, jolla siihen aikaan kuin vuokrat määrättiin, on ollut puolensa, olisi oikea, ei vuokra tietenkään nousisi läheskään sanottuihin määriin.

Ottaaksemme vielä esimerkin, täytyy vuokraajan, jolla on hallussaan 40 tynnörinalaa viljeltyä maata, sen laskelman mukaan, jonka äskettäin lakon vuoksi otetut uudet vuokraajat ovat tehneet, saada tavallisina vuosina siemenen lisäksi seuraava sato:

50 hl rukiita	à 12: 50	625: —	mk
80 hl kauroja	„ 6: —	480: —	„
10 hl ohria	„ 10: —	100: —	„
40 hl perunoita	„ 4: —	160: —	„
4 hl herneitä	„ 15: —	60: —	„
20,000 kg heiniä	„ —: 06	1,200: —	„
ruis- ja kauranolkia		300: —	„
	Yhteensä	2,925: —	mk.

Jos siihen lasketaan

asunnosta	100: —	mk
3 hevosen, noin 12 nautaeläimen, siinä hiehot, sekä 10 lampaan laitumesta	186: —	„
30 vanhasta halkosylestä, 4 markkaa syleltä kantorahaa	120: —	„
muut metsätuotteet, siinä käsitöihin menevät puut	20: —	„
tekevät vuokraajan tulot	3,351: —	mk.

Kun taas vuokra kihlakunnanoikeuden vasta mainitun laskelman mukaan nousee 750: — 800 markkaan ja menot vuokramaan viljelemiseen vuokramaksun lisäksi enintään 1,000 markkaan, on vuokraajalla sen mukaan tuloja 1,550—1,600 markkaa vuodessa, mutta ne nousevat todella, karjanhoidon ja siitä koituvien tulojen takia, vähän suuremmiksikin.

Laskipa vuokraajain vuokramaksut miten hyvänsä, niin se paikkakunnalla yleinen ja torpparienkin oikeudenkäynnin kestäessä oikeaksi myöntämä käsitys käy toteen, että Laukon vuokramiesten vuokramaksut ovat olleet vähäiset ja että heidän taloudellinen ase-

mansa on yleensä ollut ainakin yhtä hyvä kuin enimpäin talollisten. Laukossa ei sitä paitsi nyt otettujen uusien torpparien ole tarvinnut maksaa käsirahaa, joka muuten on paikkakunnalla tavallinen ja usein melko iso.

Päivätyöt ovat epäilemättä olleet sopivimpana vuokran maksamismuotona, kosk'ei tilan etäisyyden takia ennenaikaan työansiota ole ollut saatavana. Noin 15 vuotta takaperin vaihdettiin kyllä monen vuokraajan pyynnöstä heidän päivätyönsä rahaveroksi, mutta hyvinkin pian vuokraajat palasivat uudestaan päivätöin maksamiseen.

Ainoastaan kuudella torpparilla oli ennen lakkoa kirjallinen kontrahti. Niitä oli tosin noin 15 vuotta sitten tarjottu kaikille vuokraajille, mutta mainittua vähäistä määrää lukuun ottamatta kaikki muut olivat pitäneet parempana asua torppiaan vanhan tavan mukaan, polvi polvelta, suullisen välipuheen nojalla. Nykyisen maanvuokralain 65 §:ssä olevain säädösten mukaan olivat sentään suulliset välipuheet, kun sukutilan haltija ei ollut niitä sanonut irti ennen 19 p:ää kesäkuuta 1904, voimassa 19 p:ään kesäkuuta 1912, ja sitä paitsi oli vuokraajilla saman lain mainitun ja 63 §:n nojalla, joka laki muutenkin oli heihin sovellutettavissa, oikeus tuomioistuimen päätöksestä saada kirjalliset kontrahdit, jollei niitä heille suosiolla annettu. Vuokraajat eivät kuitenkaan lainkaan pyytäneet kirjallisia kontrahteja. He olivat päinvastoin, sikäli kuin nyt on tietoon tullut, eräässä vähää ennen lakkoa pidetyssä kokouksessa lausuneet, etteivät huoli niistä kirjallisista kontrahdeista, joita tiesivät vapaaherra Standertskjöld-Nordenstamin aikovan maanvuokralain säädösten mukaisesti heille tarjota.

Väite, että tyytymättömyys Laukon oloihin olisi jo kauvan aikaa ollut vallalla vuokramiesten keskuudessa, on perää vailla. Vuokramiehet tulivat nim. yleensä hyvin toimeen, heillä oli muiden kotieläinten lisäksi, pienemmillä 2—3, useimmilla 4, 5 tai 6, monella 10—15 lehmää, useimmilla 1—2, monella 3, jopa muutamilla 5:kin hevosta. Tunnettua on, että moni Laukon vuokramiehistä, jotka ylipäänsä ovat olleet varakkaiden maineessa, ovat koonneet torppariksi huomattavan varallisuuden. Veronsa he kuuluvat maksaneen kartanoon yleensä hyvästi. Vieläpä on vuokramiehiä varten olemassa kartanosta saadulla avulla perustettu lainamakasiini, jota etupäässä lampuodit ja torpparit itse hoitivat ja joka hyvin tyydytti heidän viljalainatarpeensa.

Niiden kiihoittajain toiminta, jotka routavuosina julistivat maitten pian tulevan jaettaviksi torpparien ja tilattomain kesken, ei liene ollut vaikuttamatta myöskään Laukon torppareihin, mutta varmastikaan ei erehdy olettaessaan, että varsinainen levottomuus Laukon torppareissa on peräisin Tampereella kevättalvella 1906 pidetyn torpparikokouksen lähinnä edelliseltä ja jälkeiseltä ajalta. Vähää

jälkeen kokouksen huhuttiin, että seuraavana kesänä 40,000 torpparia oli koko maassa tekevä lakon. Huhun vakuuttivat todeksi kokousta lähellä olevat henkilöt. Laukon torpparit kutsuttiin kerta toisensa perästä kokouksiin. Tunnettu agitaattori, vähää ennen Siuron sahalta erotettu koneenhoitaja, Ville Leskinen, oleksi viikkokausia heidän keskuudessaan ja kulki torpasta torppaan, kiihoittaen torppareita.

Pelkurina ja valonarkana, kuten hänen salakähmäiselle työllensä sopi, väitti Leskinen sittemmin, haastettuna oikeuteen vastaamaan niistä rikoksista, joita Laukossa toimiskellessaan oli tehnyt, ettei hän suinkaan ollut harjoittanut kiihoitusta lakon aikaansaamiseksi, vaan kaikkien lakkojen periaatteellisena vastustajana päinvastoin mitä tarmokkaimmin työskennellyt lakkoa vastaan. Hänen toimintansa saatiin sentään täysin toteen näytetyksi, niin salakähmäisesti kuin oli koettanutkin sitä harjoittaa.

Kiihoittajat saivat pian apua työssään muutamilta torppareilta, erittäinkin N. Telkältä, josta sittemmin tuli lakon johtaja. Nämä ottivat muokatakseen palvelusväkeä. Vastahakoisille selitettiin osittain että lakkolaiset ajavat heidät ehdottomasti pois kartanosta, osittain että lakkoa on kestävä niin kauvan kuin vapaaherra Standertskjöld-Nordenstamin on pakko sekä myöntyä torpparien vaatimuksiin että palveluksestaan erottaa lakkoon yhtymättömät; ja lakkolaiset tulisivat kyllä pitämään huolta siitä, etteivät lakkoon liittymättömät saaneet muualtakaan työtä. Jos he taas yhtyivät lakkoliikkeeseen, taattiin heille m. m. palkka koko lakkoajalta, mutta vastakkaisessa tapauksessa tulisivat he palkkansa menettämään.

Paria poikkeusta lukuun ottamatta oli palvelusväki, vaikka useimmat oli aluksi saatukin merkitsemään nimensä n. s. lakkolistaan, siksi tunnollista ja rohkeaa, että pyyhkivät nimensä pois siitä ja edelleenkin täyttivät velvollisuutensa.

Vasta sitten kun suunnitellun lakon valmistustyöt oli suoritettu, sai vapaaherra S. tiedon vuokraajain äkkiä syntyneestä tyytymättömyydestä siten, että hänelle annettiin kirjelmä, jossa vuokraajat vaativat:

1) että työpäivä oli lyhennettävä 10 tunniksi kesällä ja 7 tunniksi talvella sekä järjestettävä torpparien antamain tarkkain määräysten mukaan eli niin, että työpäivä oli kestävä klo 6:sta aamulla klo 6:een illalla, aamiaisväli klo 8—9 ja päivällisaika klo 1—2;

2) että kaikki »tinkityöt» ja niinikään kaikki kilpailu työssä kartanon ja torpparien hevosten välillä tuli ehdottomasti poistaa ja »ihmisellinen» kohtelu työnantajan ja päivätyöläisten kesken oli otettava käytäntöön;

3) että jos »taksvärkkärit» vaativat työnjohtajien, jotka heidän mielestään rikkoivat viimeksi mainittua määräystä, erotettavaksi paikastaan, tätä vaatimusta tuli ehdottomasti noudattaa, toisin sa-

noen vuokramiehet vaativat itselleen oikeuden erottaa pehtori tai vouti, jos nämä vuokraajain mielestä kohtelivat heitä tylysti;

4) että päivätyöläisten pirtti (»taksvärkkipirtti») oli uudestaan rakennettava ja erityinen pesutupa laitettava;

5) että päivätyöläispirtti oli joka päivä kartanon toimesta siivottava;

6) että päivätyöläispirttiin oli hankittava rautasängyt ja makuuvaatteet joka työmiehelle; ja

7) että vuokraajien hevosille luovutettu talli oli pantava samaan kuntoon kuin talon oma talli ja tarkoitustaan vastaava suojus rakennettava päivätyöläisten työkaluille.

Näistä vaatimuksista on ensiksi huomautettava, ettei niissä ole ollenkaan puhetta vuokramaksun vähentämisestä; tässä on siis erittäin varteenotettava seikka, joka paremmin kuin mikään muu todistaa, etteivät torpparit itse pitäneet vuokria liian suurina. Mitä ennen kerrottuihin vaatimuksiin tulee, tarkastelen niitä kohta kohdalta, esittäen millä tavoin sukutilan hoitajat käsittivät ne.

Ensimmäisessä kohdassa esitetyn vaatimuksen suhteen juohdutettakoon ensiksi mieleen Laukossa jonkun aikaa ennemmin koetetun 10 tuntista työpäivää siten, että työtä oli, ulkomaiseen malliin ja neuvoteltua muutamien muiden seudun suurehkoin maatilanomistajain kanssa, tehtävä klo 6—1 ja 3—7, joilla välin oli puolen tunnin aamiais- ja päivällisaika, mutta silloinkin oli vuokraajain pyynnöstä palattu vanhoilleen, 13-tuntiseen työpäivään. Vähää ennen lakon puhkeamista se vähennettiin 12-tuntiseksi. Vaikka ajatus työpäivän lyhentämisestä 10-tuntiseksi tuskin lienee ensinnä syntynyt vuokraajissa itsessään, näytti puheena olevaan vaatimukseen viipymättä suostuminen vuokranantajan puolelta arveluttavalta, koska 10-tuntinen työpäivä ei ollut käytännössä paikkakunnan muilla tiloilla eikä silloin vielä muuallakaan maassa. Työpäivän pituus oli siihen aikaan yleensä 12, muutamin paikoin 11 tuntia. Työpäivän lyhentämisasia kaipasi ehdottomasti neuvottelua seudun maanviljelijäin kesken yhtäläisen menettelytavan aikaansaamiseksi, koska ei ollut sopivaa, että työpäivän pituus toisilla tiloilla oli toisenlainen kuin toisilla. Sellainen neuvottelu tuntui tarpeelliselta senkin takia, että oli välttämätöntä tarkkaan harkita, tokko maanviljelys Suomessa, kesät kun meillä ovat niin lyhyet, salli työpäivän lyhentämistä 10-tuntiseksi.

2. kohdassa mainittuja n. s. tinkitöitä taas on vanhoista ajoista asti tehty Laukossa, niinkuin paikkakunnan muillakin tiloilla, ja enimmäkseen torpparien itsensä pyynnöstä. Etenkin paremmat työmiehet ovat mieluimmin tehneet urakkatöitä, joita he ovat pitäneet itselleen edullisina. Päivätyöläiset saivat silloin aivan itsenäisesti järjestää työpäivänsä, heidän ahkeruuttansa ei tarvinnut ollenkaan valvoa j. n. e. Tinkityöt ovat enimmäkseen olleet yhtäläisiä

kuin vuosikymmenet takaisin päin, niin että esim. samain sarkain kyntäminen on vuodesta toiseen kuulunut samaan urakkaan. Kun kartanon omatkin työmiehet ovat saaneet suorittaa urakkatöitä, on luonnollista, että siitä on saattanut syntyä kilpailua talon ja torpparien hevosten välillä, koska kartanonkin työmiehet ovat pyrkineet saamaan »tinkinsä» loppuun niin varhain kuin suinkin päästäkseen vapaiksi lopuksi päivää. Torpparit ovat usein saaneet urakkansa suoritetuiksi varsin aikaiseen päivällä. Mutta jos jolloinkin on sattunut, ettei päivätyöläinen ole saanut päivässä päätetyksi urakkaansa, on päivätyö kuitenkin pidetty tehtynä. Muissa kuin puheena olleessa kohdassa ei mitään kilpailua talon ja torpparien hevosten kesken ole sattunut ollenkaan. Jos sillä ehkä tarkoitetaan, että Laukossa niinkuin muuallakin, sopivissa töissä n. s. etuajajat ovat työn etunenässä, niin siihen on syynä täytymys saada työ järjestetyksi, mutta se ei mitenkään synnytä mitään kilpailua mainitussa kohdin.

Ihmisellisen kohtelun vaatimukseen voitiin panna sitä vähemmän huomiota, kuin sen yleisessä sanamuodossa ei ollut edes viittausta, missä kohdin torpparien kohtelu talon puolelta olisi antanut syytä muistutuksiin. On luonnollista, että kaikilla maatiloilla väliin sattuu selkkauksia työnjohtajain ja työväen kesken. Siihen saa vain yhä nouseva valistus, eikä vähemmin päivätyöläisissä itsessään, parannusta.

Vaatimus, että päivätyöläisten tulee saada oikeus oman mielensä mukaan erottaa työnjohtajat, oli niin mieletön, ettei sen hyväksyminen saattanut tulla puheeksikaan.

Mitä sitten tulee 4. ja 7. kohdassa esitettyihin, päivätyöläispirttejä ja heidän hevosilleen laitettavia talleja koskeviin vaatimuksiin, niin asian laita oli se, että niiden kunnossa pitäminen on vanhoista ajoista asti ollut torpparien itsensä velvollisuutena, josta onkin määräykset vanhemmissa kontrahdeissa olemassa. Sittenkin oli kartano ollut aikeissa sopivan tilan tullen rakentaa uudet rakennukset vanhojen sijaan, jotka aikoinaan oli laitettu niin tarkoituksen mukaisiksi kuin silloisissa oloissa vain oli ollut mahdollista, mutta sen jälkeen kuin oli saatu kuulla torpparien yhden äkin käyneen tyytymättömiksi mainittuihin rakennuksiin, ei uudestaan rakentamista ollut ennen lakon alkamista ennätetty alottaakaan.

»Taksvärkkipirtin» siivoominen oli niinikään vanhastaan ollut päivätyöläisten itsensä tehtävänä, vaikka kartanon oli ollutkin pakko siivota se, kun päivätyöläiset olivat jättäneet sen tekemättä.

Kuudennen kohdan vaatimus taas, että kartanon on toimitettava rautasängyt makuuvaatteineen jokaiselle työmiehelle, raukeaa omaan mahdottomuuteensa.

Puheena olevassa kirjelmässä vaadittiin lopuksi, että vapaaherra Standertskjöld-Nordenstamin oli annettava vastaus vuokraajain vaatimuksiin toukok. 12 p:nä klo 12 Joenperän torpassa.

Viimeksi mainittu seikka samaten kuin kirjelmän muoto ja useimpien vaatimusten laatu oikeuttavat tekemään sen johtopäätöksen, että aikomuksena ei lainkaan ollut saada neuvotteluilla puheena olevia muutoksia aikaan, vaan pikemminkin saada kaikesta huolimatta lakko syntymään. Vaadittua vastausta ei annettu, vaan sen sijaan ilmoitettiin torppareille, että he itse niinkuin ennenkin olivat tilaisuudessa saapua kartanoon keskustelemaan ehkä tarpeellisista muutoksista.

Yli-Pihnalan torpan lähettyellä pidetyn kokouksen perästä tuli sunnuntai-iltana, toukok. 20 p:nä, 150—200 miestä, osin kartanon alustalaisia, mutta suureksi osaksi syrjäisiäkin Tampereen tehdaslakkojen malliin järjestettyinä ja joukko punaisia lippuja liehumassa, työväen-marssia laulaen, Laukon kartanoon, jossa joukon johtaja, agitaattori Leskinen mahtailevin tavoin vaati vapaaherra S:ltä vastausta torpparien vaatimuksiin. Vphra S. antoi tiedoksi, ettei hän ruvennut keskusteluihin syrjäisten kanssa, mutta kyllä omain torppariensa, samalla kehoittaen väkijoukkoa poistumaan. Siitä äityi Leskinen latelemaan häväistyssanoja vphra S:sta ja sadattelemaan häntä. Väkijoukko, jonka mieliala ilmeni monasti illan kuluessa uudistetuissa jyrisevissä »alas»-huudoissa, vetäytyi sittemmin vähän syrjään päärakennuksesta. Leskinen, Telkkä y. m. pitivät siellä kiihoittavia ja sukutilan haltijaa solvaavia puheita, Leskinen julistaen talon lakkotilaan, jonka tuli alkaa seuraavana aamuna klo 9, minkä perästä ei kukaan muu kuin vphra S. ja hänen rouvansa saanut tehdä työtä kartanossa; kovia uhkauksia lausuttiin vielä niille, jotka ehkä tulivat työhön. Lakkolaisten julistettiin ottavan kaiken määräämisvallan talossa *»korpilain ja nyrkkivallan»* mukaan. Maito oli kaadettava maahan j. n. e.

Jotta kaikki työ kartanossa olisi estynyt ja jotteivät velvollisuudessaan pysyneet torpparit olisi päässeet päivätyöläispirttiin, otti sen haltuunsa 18-miehinen vartijasto, jota ei edes paikkakunnan nimismies apulaisineen saanut lähtemään siitä, ennenkuin lisäpoliiseja ennätti muutaman päivän perästä tulla Hämeenlinnasta.

Töiden lakattua toukok. 21 p:nä klo 9 koetti vartijasto vielä, vaikka turhaan, saada navettapalvelijat, jotka hoitivat kartanoiden yhteensä noin 250 lehmää, yhtymään lakkoon.

Toimitettuina pois Laukon ja Tottijärven kartanon päivätyöläispirteistä asettuivat torpparien panemat vahdit läheisiin torppiin ja pitivät viikkokausia kartanoita piiritettyinä estäen työhön halukkaita pääsemästä työhön, viskellenpä vielä kiviäkin heidän jälkeensä ja törkeästi soimaten niitä, jotka eivät sittenkään suostuneet luopumaan työstä. Maitokin täytyi viikkomäärin kulettaa poliisin turvin kartanoista laivaan, jottei sitä olisi päästy kaatamaan maahan.

Muutamien päivien kuluttua lakon puhkeamisesta tuli Laukkoon nykyinen kansanedustaja Merinen kahden torpparin seurassa ja

tarjoutui välittäjäksi, sanoen Helsingissä olevan torpparihallituksen jäsenenä ja lähettinä saaneensa sen julkiseksi toimekseen. Hänelle selitettiin, ettei vphra S., niin kauvan kuin torpparit yhä jatkoivat sopimustensa rikkomista, jo senkään tautta voinut ruveta neuvotteluihin heidän kanssaan, että he tietenkin olisivat pitäneet siitä ehkä syntyviä sopimuksia heidän pakotuksestaan aikaan saatuina eikä vapaaseen suostuntaan perustuvina. Työhön palaavien torpparien kanssa sitä vastoin oli kartanon holhooja valmis ryhtymään keskusteluihin ja sovitteluihin. Lakkolaiset, jotka heille piakkoin annettavan varoituksen saatuaan yhä aikoivat niskoitella työvelvollisuutensa täyttämisessä, olivat lain mukaan menettäneet oikeutensa torppiin ja vphra S. oli vaativa heidät häädettäviksi. Hra Meristä kehoitettiin ilmoittamaan ja selvittämään nämät seikat torppareille. Jos hän velvollisuutensa mukaan sen teki, eivät torpparit voineet hetkeäkään olla epätietoisia, mitä seurauksia jatkuvasta niskoittelusta oli tuleva. Niin pimitettyjä torpparit eivät myöskään voineet olla, etteivät olisi käsittäneet, miten väärin oli, että he puolestaan yhä vain nauttivat kartanosta kaikkia heille sopimusten mukaan kuuluvia etuja, mutteivät sensijaan itse täyttäneet velvollisuuksiansa vuokranantajaa kohtaan, vaan sitä tarkoitusta varten, että tuottaisivat tälle suunnatonta vahinkoa, siten että maanviljelystyöt tärkeimpänä ja kiireimpänä työaikana jäisivät tekemättä. Yksistään se etu, jonka lakkolaistorpparit anastivat itselleen sillä, että viime talvena käyttivät kartanon metsää vuokravelvollisuuttaan täyttämättä, nousee alhaisen laskun mukaan 9—10,000 markkaan. Jokaisen puolueettoman henkilön pitäisi olla selvillä siitä, että torpparit menettelyllään itse asettuivat voimassa olevan oikeusjärjestyksen ulkopuolelle.

Maanvuokralain 43 §:n 5 kohdassa säädetään, että viljelijä on menettänyt vuokraoikeutensa, jos hän, saamastaan varoituksesta välittämättä, jättää tulematta itse tai lähettämättä toisen työkykyisen henkilön suorittamaan hänelle kuuluvaa työvelvollisuutta.

Sen mukaisesti annettiin jokaiselle lakkolaiselle erikseen varoitus.

Tarkastaessa niitä toimia, joihin vphra S. lakon vuoksi ryhtyi, huomaa, että ne kaikki olivat aivan lain mukaisia, mutta että sen ohella oli otettu tarkasti huomioon se seikka, että torpparit, tai ainakin enimmät heistä, olivat eksytettyjä, jonka tähden kartanonhaltijan puolelta vältettiin kaikkia toimia, jotka olisivat työhön takaisin haluavilta torppareilta vaikeuttaneet työhön palaamista.

Kun vuokraajat eivät edes varoituksen saatuaan tulleet työhön, kun vphra S:iä yhä mitä törkeimmin häväistiin ja lakkolaiset uhkailivat häntä väkivaltaisuuksilla, ja kun vphra S:n oli pakko saada torpat haltuunsa voidakseen siten hankkia maatalouteensa välttämättömän tarpeellista työvoimaa, nähdään vphra S:n ryhtyvän haastattamaan vuokraajia käräjiin, missä hän yllä mainitun säädöksen nojalla

vaati purettaviksi heidän vuokrasopimuksensa, jotka nämä jo puolestaan olivat omavaltaisesti rikkoneet.

Silloin ainakin olisi vuokraajain ja heidän lakimiesasianajajansa pitänyt älyä, ettei ennemmin mainitussa, vphra S:lle annetussa kirjelmässä lueteltujen valitusten nojalla saattanut vähimmässäkään määrässä puolustaa sellaista lakivastaista menettelyä, jonkalainen työstä kieltäytyminen ja samalla kaikkien, ainoastaan työvelvollisuuden suorittamisesta johtuvien etujen nauttiminen oikeastaan oli. Jotta kumminkin olisi voitu saada lakolle edes jonkin verran oikeutuksen varjoja, kehoitettiin jokaista vuokramiestä kaivelemaan muististaan, mitä vääryyksiä hän mielestään, johon kiihoituspuheet, lakon tapahtumat ja halu saada puolustus niin tepsiväksi kuin suinkin, olivat jättäneet jälkeensä, olisi muka kärsinyt vuosikymmeniä taaksepäin. Torpparien kertomukset pantiin paperille ja ne lähetettiin heidän lakimiehelleen vastineen laatimiseksi. Siitäpä syystä sitten vastine tulikin sisältämään paljon aivan toisenlaisia muka epäkohtia, kuin ne huonoiksi huudetut olot, joiden korjaamista torpparit olivat edellä mainitussa, vphra S:lle ennen lakkoa annetussa kirjelmässä vaatineet. Jo tästä seikasta ynnä äsken kerrotusta tietojen hankkimistavasta täytyi puolueettomasti asiata harkittaessa tulla siihen käsitykseen, ettei näille myöhäisille väitteille voi antaa ratkaisevaa merkitystä. Mainitun vastineen mukaan eivät epäkohtina Laukossa esiintyneet yksin päivätyöläispirttien ja tallien kerrotut puutteellisuudet ja rasittavat »tinkityöt» ynnä kilpailu kartanon ja torpparien hevosten välillä, vaan myös seuraavat seikat, joihin vastalauseentekijätkin nojautuvat, nimittäin:

1) että torpparien veroja oli omavaltaisesti korotettu;

2) että torppareilta oli otettu heille kuuluvia tiluksia, vähentämättä silti vuokraa vastaavassa määrin;

3) että torppareita oli pakotettu hevospäivätöiden sijasta tekemään useampia jalkapäiviä;

4) että, vaikka useimpain torpparein tuli tehdä vain päivä viikossa, torppareja oli pakotettu kiireinä työaikoina olemaan viikko ja enemmänkin yhteen mittaan työssä ja siten tekemään päivätöitä ennakolta;

5) että torppareita oli pakotettu kelirikon aikana tekemään n. s. postipäiviä ja muuten n. s. lakaisupäiviä korvauksetta;

6) että suoritettuja päivätöitä ei ollut merkitty torpparien vastakirjoihin;

7) että Tottijärvellä olevia torppareita oli vasten sopimuksia pakotettu tekemään päivätyönsä Laukon kartanossa, joka on 1 1/2 peninkulman päässä Tottijärven kartanosta;

8) että torpparit, joille oli luvattu kohtrahdit, eivät sentään olleet niitä saaneet;

9) että vuokraajat oli pakotettu torpparien rakennuksista maksamaan paloapumaksut, mutta tulipalon satuttua eivät taas olleet saaneet paloapua;

10) että torpparit oli pakotettu hävittämään leipomapirttinsä ja laittamaan leivinuunit varsinaisiin pirtteihinsä;

11) että päivätyöläispirttiä oli käytetty eläimiä teurastettaessa.

Jokainen torppari esitti nämä seikat vastineessaan, jonka jok'ikinen kuitenkin sitten oikeudessa oikaisi sikäli, että vain osa väitetyistä epäkohdista kohdistui häneen. Niille torppareille, jotka ilmoittivat jonkun määrätyn vääryyden, mikä muka oli heille itselleen tehty, myönnettiin pyynnöstä lykkäystä, jotta voisivat todistaa väitteensä. Mutta juttuja lykkäyksen perästä uudelleen käsiteltäessä ei yksikään torppari tuonut todisteita siitä, että ilmoittamansa vääryydet olivat todellakin hänen osaksensa tulleet. Tämä seikka, jos mikään, on omiaan valaisemaan näiden väitettyjen vääryyksien laatua. Siitä huolimatta saattaa olla syytä tarkastaa niitä vähän tyystemminkin.

Oikeudessa kysyttäessä, minkä puolesta torppareille annetut tinkityöt olivat olleet kohtuuttomia, on torpparien asiamies ilmoittanut syytöksen tarkoittavan erästä jo 6 à 7 vuotta takaperin toimitettua, tykkönään tilapäistä metsänajoa, johon myöskin väitös talon ja torpparien hevosten kilpailusta sanottiin kuuluvan. Epäkohdat selitti asiamies olleen siinä, että urakka oli määrätty sen halkomäärän mukaan, mikä kartanon hevosilla oli vedätetty hyvällä kelillä, mutta ettei ollut otettu huomioon teiden välistä olleen ummessa. Tätä väitettään eivät torpparit kuitenkaan ole pystyneet näyttämään toteen, joten syytös, että kohtuuttomat urakkatyöt ovat muka olleet pysyväisenä epäkohtana Laukossa, osottautui perättömäksi.

Mitä sitten tulee 1. ja 2. kohdassa mainittuihin väitteihin, että torpparien vuokria on muka omavaltaisesti korotettu ja torppareilta otettu heille kuuluvia tiluksia, niin saattaa olla syytä muistaa, että kirjalliset vuokrasopimukset tehdään määrätyksi ajaksi, jonka kuluttua uusi sopimus laaditaan, silloin useimmiten vuokramaksua korottaen ja muutenkin muuttaen vuokramiehelle tulevia etuja, mutta että suullaiset sopimukset Laukossa ennettäin tehtiin miltei poikkeuksetta määräämättömäksi ajaksi ja kummallakin asianosaisella oli oikeus milloin hyvänsä sanoa sopimus irti. Kun torpat semmoisen sopimuksen nojalla olivat saman suvun hallussa polvesta polveen, on luonnollista, että olojen muututtua joskus muutettiin vuokriakin ja niinikään myös torppiin kuuluvia tiluksia. Laukossa oli sen vuoksi noin 15 vuotta takaisin päin torppien tiluksia jonkun verran järjestelty maanmittarin tekemän ehdotuksen mukaan, jolloin *molemminpuolisen suostumuksen* nojalla oli vähin muuteltu torppien maita.

Kihlakunnanoikeudessa onkin torpparien asiamies myöntänyt, että muistutus kohdistuikin vain laitumen vähentämiseen yhteisellä metsämaalla, eli siihen seikkaan, että edellä mainitusta metsämaasta noin 1,000 tynnyrinalaa, jotka oli kylvetty metsän uudestaan kasvattamiseksi, ei enää saatu käyttää. Mainitun puidensiemenillä kylvetyn alueen suojelemistointen ei olisi pitänyt nostattaa torppareissa tyytymättömyyttä, kun jälellä oleva noin 7,000 tynnörin alaan nouseva metsämaa oli enemmän kuin riittävä tyydyttämään heidän laiduntarpeensa.

Agronoomin toimittaman arvion mukaan on noin 10 vuotta sitten eräiden torppien veroja myöskin *molemmin puolin siihen suostuttua* hiukan korotettu, jota vastoin muutamien torpparien vuokraa samalla *alennettiinkin.*

Olen jo lausuntoni alussa näyttänyt, että kaikki nykyiset vuokrat ovat yhäkin erittäin vähäisiksi katsottavat.

3. ja 4. kohdassa puheenaolevista muistutuksista, että muka torppareita on pakotettu hevospäivän sijasta tekemään useampia jalkapäiviä sekä vasten sopimuksia tekemään päivätöitä useita päiviä peräkkäin, on mainittava torpparien asiamiehen täytyneen kihlakunnanoikeudessa osin tunnustaa, etteivät muistutukset ollenkaan koskeneet isoon osaan torppareita, osin taas muissa tapauksissa viitata edellä mainittuun, lähes kymmenen vuotta takaisin päin tapahtuneeseen satunnaiseen metsänajoon.

Torpparien on siten täytynyt myöntää, että ilmoitukset pysyväisten epäkohtain olemassa olosta Laukossa sanotuissa kohdin eivät ole pitäneet yhtä todellisuuden kanssa.

Mitä tulee 5. kohdassa tehtyyn muistutukseen eli siihen, että torppareita on pakotettu tekemään n. s. postipäiviä ja lakaisupäiviä, jota viimeksi sanottua työtä, puutarhan lakaisemista keväin, torpparien lapset ovat vanhoista ajoista asti tehneet erittäin mielellään, he kun silloin saivat ruoan kartanosta, niin on asian laita sellainen, että sanotut tehtävät kuuluivat osalle torppareita heidän sopimustensa mukaan; ja torpparien asiamies onkin oikeudessa myöntänyt niin hyvin sen, ettei muistutus lainkaan koskenut suurta osaa torppareita, kuin senkin, että päivät oli aivan oikein laskettu torppareille hyväksi.

Kuudennen kohdan alla kerrotun muistutuksen laita taasen, ettei suoritettuja päivätöitä ollut merkitty muka torpparien vastakirjoihin, on niin, että kartanon puolesta oli torppareille annettu vastakirjat ja koetettu saada heidät aina tuomaan vastakirjansa mukanaan kartanoon, jotta tehdyt päivätyöt olisi voitu niihin heti merkitä, mutta ihan mahdotonta kuuluu olleen saada kaikki torpparit noudattamaan sellaista järjestystä. Mitään sanottavaa erimielisyyttä ei kuitenkain ole sattunut tehdyistä päivätöistä, koska varta

vasten otettu kirjanpitäjä merkitsee ne kartanossa tarkkaan kirjoihin.

Kihlakunnanoikeudessa onkin torpparien asiamiehen, jokaisen erityisen torpparin kohtaa häneltä erikseen kysyttyä, ollut pakko myöntää, ettei hän tahtonut väittää kartanon hoitajain kieltäytyneen vastakirjoihin merkitsemästä torpparien tekemiä päivätöitä.

Tulee sitten 7. kohdassa esitetty syytös, että Tottijärvellä asuvia torppareita on pakotettu suorittamaan päivätyönsä Laukossa. Laita on, niinkuin vphra S:n asiamies oikeudessa selitti, se, että enimmät torpparit asuvat Tottijärvellä, mutta maanviljelys on sitä vastoin Laukossa monta vertaa laajempi kuin Tottijärven kartanossa. On siis tilain hoidon vuoksi aivan välttämätöntä, että suurempi osa Tottijärvellä asuvia torppareita tekee päivätyönsä Laukon kartanossa. Näin on ollut sopimusten mukaan vanhastaan laita eikä pienintäkään muutosta ole siinä kohdin tehty ainakaan kymmeneen viime vuoteen.

Tämänkään muistutuksen suhteen ei torpparien asiamies ole voinut esittää muuta kuin että hänen *yksityisen mielipiteensä mukaan* päivätyöt ovat tehtävät siinä kartanossa, johon torpat kuuluvat, mutta sehän olisi, mitä niihin moniin vuokraajiin tulee, joilla on kokonaiset lampuotitilat hallussaan, aivan mahdotonta.

Ennen mainitsemani tosiasia, etteivät torpparit itse ole huolineet kontrahdeista, kumoo sen 8. kohdassa esitetyn väitteen, ettei torpparien ole onnistunut saada niitä. Osotuksena siitä luottamuksesta, joka torppareilla on ollut suullisten välipuheiden pitämiseen ja noudattamiseen sukutilan haltijan puolelta, mainittakoon, että kun lakon aikana työhön palanneille torppareille tarjottiin kirjallisia kontrahteja, nämä epäsivät tarjouksen, sanoen pitävänsä oikeuttaan yhtä turvattuna suullisilla välipuheilla, joiden nojalla he polvesta toiseen olivat viljelleet tiluksiansa.

Vihdoin tulee 9. kohdassa mainittu kysymys palovakuutusmaksuista. Kenkään ei moittine, että torppien rakennukset pidetään vakuutettuina. Yhtä luonnollista on, että torpparit itse, niinkuin sopimuksetkin velvoittavat, suorittavat vakuutusmaksut. Tulipalon sattuessa on mainittujen sopimusten mukaan puolet paloavusta joutunut kartanolle korvaukseksi uusiin rakennuksiin tarvittavista puista, toinen puoli taas vuokraajalle, jonka on siitä pitänyt toimittaa rakennustyö.

Torpparit eivät ole myöskään voineet ilmaista kuin jonkun ainoan tapauksen, jolloin vuokraaja ei olisi saanut osaa paloavusta. Niissä tapauksissa on kumminkin vuokraajan oikeus osan saantiin paloavusta ollut niin epäiltävä, etteivät torpparit ole edes vaivautuneet vaatimaan sitä. Nämä tapaukset luetellaan Työmies-lehdessä syyskuun 7 p:nä. Koska eräs maatalousvaliokunnan jäsen, joka lienee sanotussa lehdessä olleen kirjoituksen sepittäjä, valiokunnassa

asiaa käsiteltäessä esitti siellä juuri samat tapaukset kuin nuo »Työmiehen» julkaisemat ja koska vastalauseentekijätkin niihin kajoovat, lienee syytä niihin erikohtaisesti kosketella.

Ensiksi mainitaan Rajaniemen saunan palovakuutus. Asian laita on kumminkin se, ettei vuokraaja ottanut rakentaakseen kartanon metsästä hakattavista puista uutta saunaa palaneen sijaan, joka oli kartanon oma niinkuin muutkin torpan rakennukset. Sen asemesta Rajaniemi laittoi omista hirsistään saunan ja vei sen torpasta muuttaessaan, noin 5—6 vuotta sitten, mukanansa. Siinä syy miksei Rajaniemi voinut saada palovakuutusrahaa.

Sen jälkeen puhutaan Lillträskin ja Suonpään riihistä. Ne ovat kuitenkin palaneet *muutamia vuosikymmeniä* sitten ja ennen kartanon nykyisen pehtorin tuloa, jonka tähden niistä ei ole enää ollut saatavissa tietoa puheena olevassa kohdin. Sentähden saattanee varmasti väittää, että, jolleivät vuokraajat ole saaneet osaansa palovakuutuksesta, syy siihen on ollut sama kuin vasta kerrotussa tapauksessa.

Kihlakunnanoikeudessa eivät edes vuokraajat itse maininneet puheena ollutta tapausta, mutta sitä he eivät suinkaan olisi jättäneet tekemättä, jos olisivat katsoneet siihen minkäänlaista syytä olevan.

Oikeudessa puhui Suonpää sitä vastoin syksyllä 1905 palaneesta saunasta, josta oli palovakuutusta maksettu 68 markkaa, hänen saamatta siitä puolta määrää. Osansa paloavusta eli 34 markkaa on Suonpää sentään saanut viime kevännä siten, että vastaava määrä maksamatonta vuokraa oli pyyhitty pois. Ennen lakon puhkeamista keväällä 1906 tätä asiata tuskin olisi voitu järjestää.

Mikäli tulee Kevonsijan riiheen, joka myöskin paloi kymmenkunta vuotta sitten ja joka oli vakuutettu 60 markasta, ja mikäli asiasta nyt enää on voitu selvää saada, ei todellakaan osaa tästä paloavusta ole maksettu Kevonsijalle. Mutta Kevonsijan jääntiin paloapuosaansa vaille lienee syynä se, ettei Kevonsijakaan ollut ottanut talon hirsistä rakentaakseen uutta riihtä, jollaista torpassa ei nykyään ole. Kevonsija on muuten niitä torppareita, jotka ovat sopineet talon kanssa.

Tosin sanotussa lehdessä sanotaan vielä viides tapaus, mutta kun kirjoituksessa ei ole voitu ilmoittaa edes, mitä torppaa tarkoitetaan, on tietenkin ollut mahdotonta kumota moinen väite.

Niinkuin esittämistäni seikoista näkyy, supistuvat väitteet saamattomista paloapuosista muutamiin kymmeniin markkoihin. Mitenkä perusteettomia ja epätodenmukaisia puheena olevat väitteet tilanomistajan muka sopimuksen vastaisesta paloapujen pidättämisestä todella ovat, näkyy siitä, mitä edellä on sanottu, sekä myöskin siitä toteen näytettävissä olevasta seikasta, että, kun vahingonvalkea on sattunut torppiin kuuluvia heinälatoja heinineen

tuhoamaan, vphra S. on omista aineistaan rakennuttanut uudet ladot ja maksutta niihin ajattanut ja siis torppareille ilmaiseksi antanut saman heinämäärän, joka oli palanut.

Torpparien kihlakunnanoikeudessa esittämissä muistutuksissa on vielä eräs 10. kohdassa esitetty, jossa on se torpparien valitusten arvostelulle hyvin tärkeä, näennäisesti raskauttava syytös, että torpparit on muka häädön uhalla pakotettu hävittämään leipomopirttinsä ja laittamaan leivinuunit asuinpirtteihinsä. Asian oikea laita on kumminkin, että noin kymmenkunta vuotta takaisin päin oli ollut kyseessä erityisten leipomopirttien (»pakaritupien») poistaminen polttopuiden säästämiseksi ja leivinuunien laittaminen heidän asuinpirtteihinsä, mutta koko asia sai raueta, ennenkuin mihinkään toimiin sen toteuttamiseksi ryhdyttiin, ja se on torpparien täytynytkin kihlakunnanoikeudessa myöntää ynnä sen mukaan sekin, että syytös on ollut aivan perää vailla.

Vihdoin näkyy senkin väitteen perättömyys, että päivätyöläispirttiä on muka käytetty teurastukseen, jo siitä, että kartanossa on erityinen teurastushuone. Asiasta selkoa otettaessa on päästy selville siitä, että lakon johtaja, Nestor Telkkä, oli kerran luvattomasti töhrinyt pirttiä saamallaan metsäotuksella.

Siitä, mitä edellä on sanottu, käy selville, että ne seikat, jotka torpparien puolesta heidän asiamiehensä kihlakunnanoikeudessa esitti lakon syiksi, ovat samalla tavalla kuin »Työmiehen» esittämät ja minun ennemmin kumoamani väitteet pontta ja perää vailla.

Edellä mainitsemassani »Työmiehen» numerossa luetellaan samoin kuin vastalauseenkin tekijäin puolelta on tehty lisäksi muutamia Laukossa vallitseviksi väitettyjä, torppareille haitallisia epäkohtia. Näistäkin muka epäkohdista on taas heti sanottava, etteivät ne ole nostattaneet torppareissa tyytymättömyyttä, koskakapa torpparit eivät ole ennen esittäneet niitä vuokranantajalle eivätkä oikeudessa.

Lehti mainitsee ensin kaksi torpparien hallussa ollutta myllyä hävitetyksi. Sekin oli tehty — toimenpiteen sopivaisuudesta saattaa muuten ehkä olla eri mieltä — toistakymmentä vuotta sitten ja siihen oli ollut syynä se, että myllyä lähellä asuvat torpparit olivat eri vuokrasta käyttäneet niitä ja lisäksi ottaneet jauhatusmaksun muilta vuokraajilta, ja että se seikka oli synnyttänyt näissä tyytymättömyyttä. Toinen mylly siirtyi kartanolle yhtä aikaa kuin Joenpohjan kylä, jossa mylly oli, otettiin kartanon viljeltäväksi. Toinen mylly hävitettiin ja sen jälkeen kaikki torpparit saivat käyttää lähellä olevaa isompaa myllyä suorittamalla pienen jauhatusmaksun myllyyn otetulle myllärille. Lisättäköön, että puheena olevat torpparien käyttämät myllyt olivat vähäpätöisiä ja hyvin rappiolla.

Vielä kerrotaan »Työmiehessä», että torppareita oli päivätöiden

lisäksi pakotettu kartanon metsäajoihin ja metsänhakkuihin. Näitä töitä torpparit ovat kuitenkin tehneet aivan *vapaasta tahdostaan* ja saaneet niissä *aivan saman palkan* kuin muutkin palkatut työmiehet. Onhan yleisesti tietty asia, etteivät vain torpparit, vaan maata omistavat talollisetkin läpi maan käyvät talvisin työnansiolla metsätöissä. Niinpä on monasti sattunut, että Laukon torpparit ovat sillä keinoin saaneet hyvää lisäansiota ja sen sijaan lähettäneet huonompia miehiä päivätöihin.

Edelleen mainitaan sanotussa »Työmiehen» numerossa, että eräitä torppareita oli pakotettu veronsa lisäksi tekemään kokonaista 52 jalkapäivää vuodessa 5 hehtolitrasta rukiita. Sen asian laita on taasen niin, että muutamat lähellä kartanoa asuvat vuokraajat ovat n. s. muonatorppareita, jotka muonamiesten tavoin otetaan vähäksi aikaa täydentämään työvoimaa eivätkä siis ole varsinaisia torppareita. He tekevät sopimuksen mukaan 2—3 jalkapäivää viikossa ja saavat heidän kanssaan tehtyjen sopimusten nojalla — paitsi asuntoja ja tiluksiltaan saamaansa hyötyä sekä oikeutta tehdä heinää määrätyltä alalta kartanon niittymailta — sovitun määrän viljaa. Päivätöiden teko perustuu siis sopimukseen eikä mihinkään pakotukseen, ja jos ottaa lukuun muonatorpparien asuntona, polttopuina y. m. nauttimat edut, niin huomaa, että heillä on, heidän oma maanviljelyksensä kun kysyy vain hiukan työtä ja he monena päivänä viikossa saattavat hankkia lisätyöansiota, paljoa edullisempi asema kuin varsinaisilla torppareilla.

Tulee sitten sen väitetyn vääryyden vuoro, että torppari Kalle Tapolan äidille oli luvattu eläke, jota oli maksettukin viisi vuotta, mutta sitten kuitenkin heretty suorittamasta.

Laukossa on ollut, ja on yhäkin, tapana kartanon puolesta vapaaehtoisesti maksaa vanhoille torppareille ja torpparien leskille eläkettä. Yllä mainittu tapauskin on jälleen sattunut niin kauvan aikoja sitten, ettei ihan varmaa selkoa siitä ole enää ollut saatavissa. Mutta kun eläkkeen saaja, niinkuin »Työmiehessä» kerrotaan, oli mennyt uusiin naimisiin ja siis saanut toimeentulonsa turvatuksi muulla tavoin *sekä vielä muuttanut pois torpasta*, niin tuskinpa kummastuttanee, että mihinkään sitoumukseen perustumattoman eläkkeen maksaminen loppui. Jollei hän vienyt pirttiä mennessään, josta »Työmies» niinikään puhuu, niin siihen on kai ollut syynä se, ettei pirtti ollut hänen tai että hänen omistusoikeutensa siihen oli ainakin hyvin kiistanalainen tahi että pirtti oli niin rappeutunut, jotta ei ole katsottu maksavan vaivaa muutattaa sitä muuanne.

Lopuksi »Työmies» puhuu mielivaltaisista häätämisistä ja mainitsee niistä ensiksikin, että Kalle Peränoja, joka oli v. 1890 ottanut haltuunsa 5—6 tynnyrinalaa kooltaan olevan Peränojan torpan, oli v. 1902 häädetty siitä.

Ainaisten riitainsa vuoksi, joita Peränojalla oli kartanon

hoitajan kanssa, sanottiin hänet kyllä irti Peränojan torpasta ja kihlakunnanoikeuskin velvoitti hänet muuttamaan v. 1902. Tuomiota ei sentään pantu täytäntöön, vaan asia sovittiin niin, että Peränoja, joka itse varakkaana miehenä halusi suurempaa vuokratilaa, omasta tahdostaan sai haltuunsa Yli-Lammin rälssitilan, jotenka hän joutui entistä parempaan asemaan. Tila oli hänen hallussaan lakkoon saakka. Peränojan torppa luovutettiin Kalle Peränojan ehdotuksesta eräälle hänen sukulaiselleen.

Toinen tapaus oli Kalle Järvenpään juttu. Hänellä oli hallussaan hyvin vähäinen alue, joka toimitetun järjestelyn vuoksi oli kylvettävä metsäksi. Kun sen lisäksi Järvenpää ei ollut moneen vuoteen tehnyt yhtään päivätyötä, sanottiin hänet irti ja velvoitettiin muuttamaan, mutta hänenkään suhteensa ei päätöstä pantu täytäntöön, vaan hän asui senkin jälkeen monta vuotta torpassa vuokraa ollenkaan suorittamatta, kunnes hän viimein itsestään muutti poikansa luo, joka asui sukutilaan kuuluvaa Länsi-Karukan rälssitilaa.

»Työmiehessä» kerrotaan vielä torpparien hyväksi perustetusta, ennen mainitsemastani lainamakasiinista, että palkkio sen kirjain pidosta oli vastoin oikeutta otettu makasiinin varastosta, vaikka kartanon oli siitä korvauksetta huolehdittava. Tässä on taasen suorastaan valheellinen syytös. Makasiinia varten vahvistettujen sääntöjen 6 §:ssä säädetään näet, että johtokunta valitsee makasiinin isännöitsijän, jonka tulee enintään kolmen ruistynnyrin vuosipalkasta toimittaa makasiinin kirjanpito ja tilitys. »Työmiehen» väite, että kartanoon oli 18 vuotta takaisin päin otettu makasiinista laina, maksamatta sitä takaisin, on kaikkea perää vailla.

»Työmies» ei ole voinut kumota sitä tosiasiaa, että vuokrat ovat Laukossa olleet vähäisiä, mutta lausuu, etteivät häädettyjen sijaan otetut torpparit uudet maksa senkään vertaa, mitä oli ennen torpista suoritettu. Onhan kuitenkin päivän selvää, etteivät uudet torpparit ensimäisenä vuotenaan voineet suorittaa täyttä vuokraa, varsinkin kun oli epävarmaa, tokko he edes ennättivät toimittaa kevätkylvöä ja olot olivat epävarmoja torpissa, joihin entiset asukkaat yhä koettivat tunkeutua. Jo aikoja ennen lakkoa oli tapana, että uudet torpparit saivat ensi vuoden vuokran aivan anteeksi.

Jokaisen, joka tahtoo puolueettomasti katsella asiata, täytyy huomata, miten etsittyjä ja teennäisiä syytökset Laukossa vallitseviksi väitetyistä epäkohdista oikeastaan ovat olleet ja miten suorastaan mitättömiksi ne kutistuvat, kun asioita tyystemmin tarkastaa.

Kuitenkin ovat erinäiset sosiaalidemokraattisen puolueen puhujat suvainneet lähetekeskustelussa uudistaa samat syytökset kuin oikeudenkäynnissä peruutetut tai kumotut sekä kuvata olot Laukossa aivan väärässä valossa. Niinpä on edustaja Vuolijoki lähetekeskustelussa väittänyt, että torppareille olisi useiden vuosien mit-

taan lupailtu kirjallisia kontrahteja, joita kuitenkaan ei ole niille annettu. Aikaisemmin olen näyttänyt, että torppareille todella on monen monituista kertaa tarjottu kirjallisia kontrahteja, mutta etteivät he ole niitä huolineet. Se sosialistiseltakin taholta lähetekeskustelussa myönnetty seikka, että torpparit ovat yleensä polvi polvelta pitäneet hallussaan samaa torppaa, näyttää paraiten, että torpparit ovat tunteneet oikeutensa turvatuksi suullisillakin välipuheilla

Edustaja Vuolijoki on lisäksi uudistanut sen väitteen, että »veroa on lisätty harva se vuosi häädön uhalla» ja että »ei poikkeustapauksessakaan vähennetty veroa, vaan vähennettiin etuja, vähennettiin laitumen käyttöä, metsän käyttöoikeutta, vähennettiin niittyjä». Tämän väitteen perättömyyden olen jo ennemmin laajalti osottanut. Samaten on kaikkea perää vailla edustaja Vuolijoen väitös, että »häädön uhalla pakotettiin myös tekemään tinkitöitä, semmoisia tinkitöitä, että jäävittömäin todistajain mukaan meni yhdeltä mieheltä kaksikin hevospäivää tinkitöihin, minkä kartanon työnjohtaja katsoi, että hänen olisi pitänyt suorittaa yhdessä päivässä», ja että »verona oli muun muassa hevospäiviä, mutta aivan mielivaltaisesti muutettiin niitä kartanon herran puolelta miespäiviksi ja lisättiin aivan mielivallan mukaan».

Ennemmin olen jo huomauttanut, miten torpparit itse tässä kohdin ovat viitanneet vaan yhteen ainoaan tapaukseen, tuohon noin kymmenkunta vuotta sitten toimitettuun paperipuitten metsänajoon. Torpparit eivät ole myöskään oikeudessa esittäneet vähintäkään selvitystä siitä, että heillä edes tässäkään heidän ilmoittamassaan tapauksessa olisi ollut oikeata syytä valituksiin, seikka, jonka ei olisi pitänyt jäädä ed. Vuolijoelta huomaamatta, jos hän olisi ottanut vaivakseen lukea oikeuden pöytäkirjat.

Edelleen on ed. Vuolijoki lausunut, että »vaikka välipuheissa oli mainittu, että veron pitää olla jaettuna tasaisesti pitkin vuotta, niin siitä huolimatta kartanon herra kuitenkin piti oikeutenaan ottaa muutamista torpista kaikki verot kesällä».

Tässä on taas uusi täysin perätön syytös. Yhtään torpparia ei ole pakotettu vastoin sopimuksia tekemään päivätöitään yksistään kesällä, jos ne kerran on pitänyt tehdä muina määrättyinä vuodenaikoina. Aivan toinen asia on, että osa vähäisempiä torppareita, jotka ovat tehneet vain vähemmän määrän päivätöitä, muutamat ainoastaan kymmenen vuodessa, *sopimusten mukaan* ovat suorittaneet ne kesällä, jolloin apupäiviä tarvittiin.

Tämä ed. Vuolijoen väitös on lisätodistuksena siitä, miten sosialistisella taholla koetetaan puoluepolitikan vuoksi vääristellä luonnollisimpia seikkoja.

Eivät edes torpparit itse, oikeudessa taikka sen ulkopuolella, ole väittäneet mitään sellaista epäkohtaa Laukossa olevaksi, kuin

ed. Vuoliojen esittämä. Tosin torpparit ovat lausuneet, että osa heistä on pakotettu jäämään useiksi päiviksi peräkkäin työhön, joten he ovat tulleet tehneiksi päivätöitä etukäteen, mutta he ovat samalla ilmoittaneet, että tämä muka epäkohta on ollut olemassa usein mainitussa metsänajossa.

Ed. Vuolijoki on lisäksi lähetekeskustelussa lausunut, että torpparit on pakotettu tekemään niin sanottuja ylipäiviä ja että »niistä ei maksettu penniäkään korvausta». Torpparit ovat kuitenkin, niinkuin ennen olen osoittanut, ylipäivistä saaneet saman maksun kuin muutkin palkatut työmiehet ja he ovat pitäneet näitä ylitöitä, jotka on tehty *vapaasta tahdosta* ja ilman minkäänlaista pakotusta, edullisina sen lisätulon vuoksi, jonka he ovat saaneet siitä, että ovat lähettäneet muita, huonompia työmiehiä päivätöihin.

Ed. Vuolijoki on vielä väittänyt, että torppareita, jotka ovat sitoutuneet tekemään päivätöitä Laukon kartanossa, on muka häätöä uhaten pakotettu tekemään niitä Tottijärven tilalla.

Tämä syytös myöskin osaltaan näyttää, miten tarkasti ed. Vuolijoki katsonut asiakseen tutkia Laukon oloja. Tahdon kuitenkin edellyttää, että ed. Vuolijoki on tällä lausunnollaan oikeastaan tarkoittanut päinvastaista eli että torppareita on pakotettu tekemään päivätöitä Laukossa, vaikka ovat asuneet Tottijärvellä. Ennemmin on jo tämän väitteen täydellinen perättömyys todistettu, jonka vuoksi tämäkin ed. Vuolijoen syytös menee myttyyn. Lisättäköön kuitenkin, että torpparit, juuri sen tähden ettei heidän olisi tarvinnut kulkea aika pitkiä matkoja torpistaan työpaikalle, ovat saaneet sopimuksen mukaan ja omasta pyynnöstään tehdä päivätyönsä joka toinen tai joka kolmas viikko ja olla 2—3 päivää peräkkäin työssä, vaikka vuokranantajalle olisi ollutkin edullisempaa, jos torpparit olisivat tehneet viikko-päivätyönsä säännöllisessä järjestyksessä.

Herra Vuolijoki uudistaa myöskin torpparien oikeudessa esittämän muistutuksen sukutilan haltijan pidättämästä paloavusta, mutta antaa sille sen muodon, että torppari oli *aina*, kun rakennus oli palanut, pakotettu laittamaan uuden sijaan, jota vastoin vphra S-N oli nostanut koko paloavun. Tämä vääristely voidakseen sillä perustella väitöstään, että Laukossa oli harjoitettu »johdonmukaista ryöstöjärjestelmää». Ei ole voineet olla edustaja Vuolijoelle tuntematonta, että torpparit itse ovat kihlakunnanoikeudessa maininneet ainoastaan kaksi tapausta, jolloin paloapua olisi pidätetty ja jolloin se oli noussut yhteensä 64 markkaan. Mikä asian todellinen laita on ollut näissä kahdessa tapauksessa, olen jo edellä esittänyt.

Päivätyöläispirtistä uudistaa herra Vuolijoki syytöksen »että siinä teurastettiin *kaikki*, mitä kartanossa yleensä teurastettiin», välittämättä lainkaan siitä, että syytös on aivan perätön ja että

ainoastaan Telkkä, lakon johtaja, oli ennen esitetyllä tavalla *luvattomasti* ja kartanon työnjohtajain siitä tietämättä ottanut pirtissä teurastaakseen saamansa otuksen.

Edustaja Vuolijoen hyvää uskoa saattaa syystä epäillä, kun hän rohkenee väittää, että »ellen väärin muista, oli Laukon torpparien kontrahtien lopussa vielä se huomautus, että torpparien piti kulkea hattu kädessä kartanon portaiden ohi, katsomatta siihen, istuiko siellä herrasväkeä vai ei».

Kuvatakseen sukutilan haltijaa ahnaaksi verenimijäksi ja kiskuriksi väittää edustaja Vuolijoki, että »yleensä vuokravuoden alkaessa ei vuokraaja ensinkään tiennyt, mitenkä korkeaksi hänen rasituksensa nousevat, sillä näiden ylipäivien avulla voi kartanon herra seurata aivan pienimpiäkin vivahduksia vuokralaistensa maksukyvyssä». Laukon torpparit olisivat siis ed. Vuolijoen mukaan vuokramaksujensa puolesta olleet niin oikeudettomassa asemassa, että ainoana ja todellisena vuokramaksujen määräämisen rajana olisi ollut heidän maksukykynsä, jonka mukaan riistäjä-sukutilallinen huippuunsa kehitetyin tavoin järjesteli vaatimuksiansa. Minun sallittanee lausua tämän kuvauksen ja ed. Vuolijoen koko lausunnon lähetekeskustelussa todistavan täydellistä sen tunnollisuuden puutetta, jota täytyy vaalia valtiopäiväedustajalta hänen valtiollista tointaan täyttäessänsä. Niinkuin ennen on osotettu, on vuokramaksujen suuruuden laita Laukon sukukartanossa ollut aivan päinvastainen ed. Vuolijoen väittämälle: vuokramaksut ovat todellisuudessa olleet Laukossa vähäisemmät kuin miltei missään koko maassa.

Puheena olevan edustajan objektivisuuden puutetta kuvaavana mainittakoon vihdoin se seikka, että, kun sukukartanon haltijaa on ed. Vuolijoen lausunnossa kuvailtu äsken kerrotulla tavalla, torpparien väkivaltaisuuksien alkamaa ja yhä uudistetun lainrikoksin jatkamaa menettelyä esitellään siten kuin jos he nöyrinä armonpyytäjinä olisivat kääntyneet kovasydämisen isäntänsä puoleen (»torppareilla ei siis ollut mitään muuta keinoa kuin *kääntyä* kartanon herran puoleen *pyytämään* jonkunlaista huojennusta»). Minä maalailen niinkuin minua huvittaa maalailla!

Ed. Nuortevan lausunto lähetekeskustelussa todistaa yhtä vähäistä tunnollisuutta. Todistukseksi siitä mainittakoon ainoastaan seuraava lause: »He (torpparit) olivat jo vuosikausia saaneet tuntea *mitä törkeimpiä* loukkauksia tuon kartanon omistajan puolelta.»

Eriskummallinen oli ed. Merisen lausunto lähetekeskustelussa. Siinä muun muassa väitettiin, että Laukon torpparit olivat, varoituksen saatuaan, toukok. 29 p:nä tarjoutuneet palaamaan työhön. Väite on kaikkea perää vailla. Sen jälkeen kuin torppareita oli kehoitettu palaamaan työhön ja heille selvitetty, mitä seurauksia jatkuvasta niskoittelemisesta saattoi olla, kieltäytyivät nämä hra

Merisen johdolla sitä tekemästä, jollei heidän usein mainittuja monessa kohdin tuiki mahdottomia vaatimuksiaan hyväksytty. Herra Merinen on tuikeasti moittinut kihlakunnanoikeutta siitä, että tämä oli muka hylännyt torpparien pyynnön sen seikan toteennäyttämisestä, että he olivat ilmoittaneet olevansa halukkaita palaamaan työhönsä. Tämä hra Merisen moite on tykkönään aiheeton. Yksikään torppari ei ole oikeudelta pyytänyt lykkäystä näyttääkseen toteen, että hän on ollut halukas palaamaan työhön. Torpparit anoivat kyllä lykkäystä todistaakseen, että heidän väittämänsä epäkohdat olivat olleet vallalla Laukossa, epäkohdat, jotka heidän vastineensa mukaan tuli pitää lieventävinä asianhaaroina heidän rikkoessaan sopimuksensa. Sitä vastoin he lausuivat oikeudessa, ja pitivät siitä viimeiseen asti kiinni, että he eivät tahtoneet palata työhön.

Lähetekeskustelussa lausui vielä ed. Merinen vapaaherra S:in torppareja vastaan nostamien juttujen käsittelystä: »Jos kantaja ei voi mitään todeksi näyttää, niin on vastaaja vapaa, sillä kantajalla pitää olla kantaessansa perusteita ja todistuksia. Niitä perusteita ei todistettu kantajan puolelta ja kun vastaajan puolelta oli vastaväitteitä, niin niitä ei saatu todistaa. Kaiken oikeuskäsitteen nimessä silloin täytyy kysyä, ovatko ne perusteet, joilla se laillinen tuomio syntyi, laillisia.» Tämä ed. Merisen lausunto todistaa täydellistä kykenemättömyyttä yksinkertaisimpien oikeussääntöjen ja niihen sovelluttamisen käyttämiseen. Se osottaa sellaista käsitteiden hämmennystä, että täytyy ihmetellä, kuinka »Torpparien Keskuskomitea» on saattanut uskoa torpparien kohtalon hra Merisen käsiin. Tunnustivathan torpparit itse oikeudessa, että he saamastaan varoituksesta välittämättä olivat kieltäytyneet täyttämästä velvollisuuksiansa. Kun kanne perustui juuri tähän seikkaan, oli tietysti kanne todistettu eikä mitään lisätodistelemisia tarvittu.

Vihdoin en voi äänettömänä sivuuttaa ed. Turkian lausuntoa evästyskeskustelussa. Hän koetti numeroilla todistaa torpparien vuokramaksujen olleen niin korkeita, että torpparit siitä syystä olivat ryhtyneet lakkoon. Torpparit itse eivät ole kuitenkaan kyenneet väittämään, että niin on ollut laita. Niinkuin ennen olen esittänyt, ei enimpien torpparien vuokra ole ollut enempää kuin 4—7 markkaa tynnyrinalalta *viljeltyä* maata, jota vastoin sosialidemokraattisen puolueen omassa, näillä valtiopäivillä annetussa ehdotuksessa viljelyspakkoa koskevan lain säätämisestä, 49 §:ssä, *viljelemättömän maan* vero on ehdotettu 10 markaksi 1:sen luokan maasta ja 8 markaksi 2:sen luokan maasta hehtaarilta laskien.

Vielä muutamia sanoja ed. Turkian numeroilla ja laskelmilla leikkimisestä.

Ed. Turkia on sanonut, että Laukossa on ollut noin 150 torppaa, jota vastoin hänen tilastonsa koskee ainoastaan 128:aa (miksi ti-

lasto rajoittuu tähän lukuun, ei puhuja ilmoittanut), joissa torpissa on ollut muka 686 ha peltoa; se tieto tuskin kuitenkaan edes 128:n miten hyvänsä valitun torpparin suhteen saattaa olla oikea, kun kaikilla torppareilla yhteensä on noin 1,200—1,300 ha peltoa, niityn ja metsämaan lisäksi. Torpparien veroja laskiessaan arvioi ed. Turkia hevospäivätyön 6 markaksi ja miespäivätyön 3 markaksi 50 penniksi, jota vastoin torpparit itse edellä mainituissa oikeusjutuissa olivat arvostelleet hevospäivätyön 3 markaksi ja jalkapäivätyön 1 markaksi 50 penniksi ja niin lujasti pitivät kiinni tästä käsityksestänsä, että he ainoastaan sen nojalla anoivat hovioikeudessa muutosta kihlakunnanoikeuden päätökseen, jossa päivätyöt oli arvattu 4 markaksi ja 2 markaksi. Kun laskuja toimitetaan moisella tavalla, niin ei voi kummastuttaa, että sanottu edustaja joutuu tuloksiin, joiden mukaan torpparien vuokramaksut ja sukutilalliset tulot nousevat enemmän kuin kahta vertaa suuremmiksi todellisia. Ed. Turkia saa siten vuokramaksun nousemaan keskimäärin 71 markkaan 95 penniin hehtaarilta, vaikka se itse asiassa, niinkuin ennemmin, tarkkojen laskelmien perusteella ja arvioiden päivätyöt kihlakunnanoikeuden ennen mainitun päätöksen mukaan, on osotettu, ei nouse edes kolmannekseenkaan siitä.

Nojautuen yllä sanotulla tavalla syntyneihin laskelmiinsa huudahti ed. Turkia kerskuen lähetekeskustelussa: »Eikö tällainen verotus jo kykene tarpeeksi kiihoittamaan, vieläkö siinä tarvitaan erityisiä agitaattoria kiihoittamassa. Työväestön keskuudessa kutsutaan yleensä tuollaista verotusta nylkemiseksi!» Ed. Turkian koe aivan yksipuolisilla laskelmilla ja perättömillä jaarituksilla heittää sumua eduskunnan silmiin on tällä kertaa yhtä huonosti onnistunut kuin ennenkin. Voitonriemu oli kenties liian aikaista. Se lienee valiokunnan mietinnön ilmestymisen jälkeen pikemmin tappioksi merkittävä.

Täytyy kysyä, jaksavatko sosialistiset puhujat edes itsekään uskoa sellaisten lausuntojen kuin edellä kerrottujen, jos kohta niiden tarkoituksena onkin virittää kiihoitusta torpparien keskuudessa, ajan pitkään voivan edistää sitä asiata, jota he ajavat.

Eiköhän torpparien vihdoin viimeinkin täydy tulla älyämään, että moiset heidän omatekoisten edusmiestensä turhanpäiväiset intoilut ja häikäilemättömät tosiasiain vääristelyt kuluttavat vain eduskunnan kallista aikaa ja viivyttävät sitä todellista lainsäädäntyötä torpparien hyväksi, johon sekä hallitus että muu yhteiskunta pyrkii.

Saattaahan tietysti tilalla, jolla on puoliväliin toistasataa torpparia, sattua, että jokuista torppaaria joskus on voinut kohdata joku kohtuuttomuus. Mutta vaikkei otakkaan huomioon, että yksin lakon tehneet torpparitkin ovat yksityisesti myöntäneet aina saaneensa oikeutetut vaatimuksensa täytetyksi, mieskohtaisesti käännyttyään vphra S:iin, on muistettava, että lailliset keinot

ovat joka tapauksessa olleet torpparien käytettävissä päästäkseen nauttimaan luultuja tai todellisia oikeuksiaan. On sentähden leimattava mitä moitittavimmaksi teoksi, kun on kuviteltu torppareille, että he rankaisematta saattoivat jättää sopimuksenmukaiset velvollisuutensa täyttämättä, s. o. panna toimeen lakon ja jatkaa sitä, itse jääden nauttimaan kaikkia niitä etuja, joiden vastikkeena päivätyövelvollisuus oli.

Maanvuokralain 44 §:n säädös, että, jos siihen tekoon, josta vuokraoikeuden menettäminen on seurauksena, liittyy *oleellisesti* lieventäviä asianhaaroja tahi jos vuokranantaja tai hänen edustajansa on antanut syytä siihen, tuomioistuimen on harkittava, onko vuokraaja katsottava oikeutensa menettäneeksi, ei myöskään mitenkään voinut antaa torppareille sellaisia toiveita, että he niin törkeään sopimuksen rikkomiseen, kuin tällaiseen työlakkoon, ryhtyneinä, jolloin he vielä, koettamalla saattaa vuokranantajansa aivan taloudellisen häviön partaalle, pyrkivät kiristämään tältä suostumusta osittain aivan mahdottomiin vaatimuksiin, edelleen saisivat nauttia vuokraoikeuttansa. Sanotun säädöksen ei voi katsoa soveltuvan ainakaan sellaisiin tapauksiin, joissa vuokramiehet liittyvät yhteen ja tahallaan jättävät suorittamatta työ- ja muut velvollisuutensa kiristääkseen vuokranantajaa.

Niin ollen kihlakunnanoikeus ei voinut muuta kuin tuomita vuokraoikeudet menetetyiksi ja velvoittaa lakkolaiset muuttamaan kihlakunnanoikeuden määräämässä, kohtuulliseksi katsomassa ajassa.

Alussa oli vain neljä torpparia pysynyt erillään lakosta, mutta varoituksen saatuaan menivät jo muutamat, ja haasteen saatuaan yhä useammat, takaisin työhön, niin että lakossa olemattomia oli silloin 34. Heidän lakkoon yhtymisestään ei vphra S. ollut sen perästä tietävinäänkään. Kaikki oikeustoimenpiteet peruutettiin heihin nähden. Kesäistä työpäivää lyhennettiin yhdellä tunnilla, joten työpäivän pituus tuli yksitoistatuntiseksi, joka tuntimäärä nykyään on paikkakunnalla yleinen. Suostuttiin myöskin muutamiin muihin toivomuksiin, joita työhön palanneet torpparit esittivät.

Kihlakunnanoikeuden annettua päätöksensä vuokrasopimuksen rikkomisesta nostetuissa jutuissa palasi taas moniaita torppareita työhön. Kaikki muut jatkoivat lakkoa ja valittivat päätöksistä Turun hovioikeuteen.

Se seikka, ettei useampia torppareita palannut täyttämään velvollisuuksiaan, on luettava yksinomaan sen tunnottoman kiihoituksen syyksi, jota yhäkin harjoitettiin torpparien keskuudessa, siinä tarkoituksessa että he pysyisivät lujina ja jatkaisivat sillä sopimuksen rikkomisen ja lain syrjäyttämisen tiellä, jolle olivat astuneet.

Kihlakunnanoikeuden julistettua muutamissa ensiksi vireille pannuissa jutuissa päätöksensä, joissa kontrahdit tuomittiin rikotuiksi ja torpparit velvoitettiin muuttamaan, huomattiin torppareissa taipumusta palata velvollisuuksiansa täyttämään. Mies mieheltä puhuttiin siitä heidän keskuudessaan. Myöskin vphra S:n asiamies ehdotti, että kaikki torpparit menisivät seuraavana päivänä työhön sillä ehdolla, että sen jälkeen ruvettaisiin keskustelemaan heidän tekemistään vaatimuksista. Torpparien asiamies puolestaan sanoi olevansa valmis hyväksymään ehdotuksen. Sillä pohjalla olisi siis ratkaisu ollut mahdollinen ja kysymyksenä oli vain, olivatko jäljellä olevat oikeusjutut muitakin samaksi päiväksi haastettuja torppareita vastaan jätettävät sikseen vaiko sovintoa odotellessa vaan muodon vuoksi ajettavat päätökseen. Nämä käräjäpaikalla tapahtuvat neuvottelut olivat juuri onnistumaisillaan, kun sinne saapui sosiaalidemokraattien lähettämä agitaattori, seurassaan eräs Jokioisten torppari, kertomaan, että Jokioisten tilan omistava yhtiö oli sopinut torppariensa kanssa. Sanotun tilan torpparit olivat tehneet lakon yhtä aikaan Laukon torpparien kanssa, ja heidätkin oli paikkakunnan kihlakunnanoikeus muuatta päivää aikaisemmin velvoittanut määräajan kuluessa lähtemään torpistaan. Jokioisten torpparien kanssa syntynyttä sovintoa käyttivät nyt hyväkseen sosiaalidemokraattiset agitaattorit. He julistivat peittelemättä ja saivat myös torpparit uskomaan, ettei kihlakunnanoikeuden päätökset olleet minkään arvoisia, koska Jokioisten torpparit niistä huolimatta olivat onnistuneet saada vaatimuksensa hyväksytyiksi.

Saman päivän iltana pidettiin Laukon torppareita varten iso kokous Lempäälän työväenyhdistyksen talolla, jossa oli saapuvilla sekä heidän asiamiehensä että eräitä sosiaalidemokraattisia agitaattoreita, jotka pitivät kiihoittavia puheita. Jokioisten torpparien sanottiin saaneen loistavan voiton. Laukon lakkoakin oli jatkettava, kunnekka torpparit olivat saaneet kaikki vaatimuksensa hyväksytyiksi.

Vastuu mainittujen sovintokokeiden myttyyn menemisestä koituu sekin sosiaalidemokraattien lähettämille kiihoittajille ja samalla koko sosialidemokraattiselle puolueelle. Se on myös heidän ja mainitun puolueen syy, että Laukon lampuodit ja torpparit ovat nykyisessä surkeassa tilassaan.

Syyskesällä kävi vphra S:n puheilla vielä yksi lakkolaisten lähetystö. Vphra S. luuli aluksi lähetystön, jossa oli yksistään torppareita, tulevan pyytämään riitajuttujen lopettamista. Lähetystö pysyi kuitenkin *kaikissa* torpparien entisissä vaatimuksissa, joista muutamat, niinkuin ennemmin olen näyttänyt, olivat mahdottomia hyväksyä. Mutta ei siinä kyllin. He lisäsivät niihin kirjallisesti ja todistajain läsnäollessa vielä uusia, niiden joukossa

yhden, kahta mielettömämmän vaatimuksen, sen, että sukutilan haltijan tuli *häätää* lakkoon yhtymättömät torpparit ja velvoittaa heidät korvaamaan lakkokulut.

Lähetystö vaati siis, että velvollisuudessaan pysyneet torpparit, luvultaan 38, armotta ja säälimättä piti karkoitettaman kodeistaan ja konnultaan ainoastaan siitä syystä, etteivät olleet liittyneet laittomasti lakon tehneihin, vaikka tämä itse aikoivat palata työhön, *jos* heidän ehtoihinsa myönnyttiin. Sosiaalidemokrakraattinen sanomalehdistö oli kyllä nostanut suuttumuksen huudon lakon tehneitten torpparien häätämisestä, jota oli kuvailtu epäinhimillistä tylyyttä osoittavaksi raakuudeksi, mutta sen sijaan nyt lakkolaistorpparit itse vaativat, sosiaalidemokraattisen sanomalehdistön myöntyessä, että sukutilallisen piti säälimättä ryhtyä ajamaan pois torppareita, jotka eivät olleet suostuneet sopimuksiansa ja lakia rikkomaan. Tämä jos mikään osoittaa, mitenkä oikeuden tunto näissä sosiaalidemokraattisen kiihoituksen uhreissa oli pimennyt omaan yhteiskuntaluokkaan kuuluvia vertaisiansakin kohtaan, vaikka sosiaalidemokraattien taholta on nimenomaan väitetty lakon syyksi niitten epäkohtain poistamista, joiden painamina kaikki Laukon sukutilan torpparit muka huokailivat.

Niin ollen ja kun vphra S. oli pannut peruuttamattomaksi ehdoksi, että sovitteluihin voitiin ryhtyä vasta sen jälkeen kuin torpparit olivat palanneet työhön, mutta kun lakkolaisia ei voitu saada täyttämään tätä ehtoa eivätkä he toiselta puolen myöskään ottaneet noudattaakseen kihlakunnanoikeuden päätöstä, vaan oikeuden määräämän muuttoajan päätyttyäkin yhä pysyivät torpissa ja vasten oikeutta nauttivat kaikkia niihin kuuluvia etuja, näki vphra S. joutuneensa siihen epäilemättä hänellekin tuskalliseen asemaan, että hänen tuli joko luopua kaikkien niiden vuokramiesten hallussa olevien torppien veroista ja eduista, joiden vuokrasopimukset oli julistettu rikotuiksi, ja samalla yhäkin olla suuren maataloutensa hoitamiseen tarpeellista työvoimaa vailla taikka ryhtyä takuun nojalla panettamaan täytäntöön kihlakunnanoikeuden päätöksiä, s. o. häädättämään lakkolaisia.

Alioikeuden päätökset voi nimittäin lain mukaan panna täytäntöön, vaikkeivät olekaan saaneet lain voimaa, kun vphra S. antoi takuun kaikista ehkä syntyvistä kulungeista ja vahingoista.

Tuskinpa vaan on ihmeteltävää, että sukutilan haltija valitsisi jälkimäisen keinon, sillä uhkasihan taloudellinen häviö häntä ja hänen perhettään, jos vain silloinen tila olisi yhä edelleen jatkunut.

Lokakuun lopussa vphra S. sentähden jätti yksitoista päätöstä täytäntöön saatettaviksi ja siihen toimeen käytiin marraskuun puolivälissä. Torppareille luvattiin silloin kahden viikon muuttoaika, jos hyvällä suostuivat sen tekemään. Ensimäinen torppari, jonka luona toimitusmiehet kävivät, ennemmin mainittu Kalle (Perän-

oja) Bök-Yli-Lammi sitoutuikin muuttamaan sanotussa ajassa, jonka tähden hänen luonaan alotettu toimitus keskeytettiin. Hän lausui sitä paitsi, niinkuin näytti, vilpittömästi haluavansa sovintoa ja sai, niinkuni Tampereen sosiaalidemokraattinen äänenkannattaja »Kansan Lehti» myönsikin 20 ja 22 päivänä marraskuuta 1906, neuvon ottaa muiden torpparien kanssa harkitakseen, eikö heidän olisi parasta palata työhön ja siten tehdä sovinto mahdolliseksi. Kumminkin oli muutamaa päivää myöhemmin samassa »Kansan Lehdessä» Yli-Lammin selitys, jossa hän valitti antamaansa lupausta eikä sanonut sitä pitävänsä. Nähtävästi olivat kiihoittajat toimituksen keskeydyttyä harjoittaneet pakotusta häneen.

Toiseen torppaan, jossa häätö oli toimitettava, oli jo kerinnyt kokoutua suurehko väkijoukko. Leskinenkin, joka kuitenkin jonkun ajan kuluttua pudisti tomun jaloistansa ja hävisi teille tietämättömille, oli saapusalla. Torpan haltija, Viktor Stenvik, ei tahtonut tietää mistään vapaaehtoisesta muutosta. Sillä välin väkijoukko oli täyttänyt pirtin, niin etteivät harvalukuiset toimitusmiehet enää voineet päästä sisään. Mitä törkeimpiä häväistyssanoja viskattiin toimitusmiehiä ja heidän apulaisiansa vasten silmiä. Uhkailtiinpa väkivaltaisestikin käydä käsiksi heihin. Väkijoukko lauloi Työväenmarssia ja muita lauluja. Nestor Telkkä uhmaillen julisti, ettei häätöjä saanut jatkaa, muuten he väkisin estävät ne. Sanalla sanoen, torpparit sosiaalidemokraattisen agitaattorinsa johtamina tekivät itsensä syypäiksi törkeään virkamiehen ja hänen lakiin perustuvain virkatointensa vastustamiseen. Mutta ei sillä hyvä. Kun häätö oli sittenkin toimitettu ja kruununvouti lähtenyt torpasta, tekivät torpparit itsensä syypäiksi vielä uuteenkin lainrikokseen, sillä torppari Stenvik anasti vielä samana iltana torpan haltuunsa toisten torpparien avulla.

Tätä väkivaltaa ylistetään »Kansan Lehden» mainitussa, marrask. 22 p:n, numerossa. Seuraavan tammikuun 5 päivänä sama lehti kerskuu, ettei marraskuussa aijottua kihlakunnanoikeuden päätösten toimeenpanoa ollut saatu suoritetuksi, kun lakkolaiset olivat estäneet sen.

Täytäntöönpanot katsoi vphra S. silloin välttämättömiksi sekä ennenmainituista syistä että viranomaisten auktoriteetin vuoksi. Sukukartanon haltija piti sitä tarpeellisena siitäkin syystä, että lakkolaiset ja heidän agitaattorinsa — Leskisen jälestä niitä ilmestyi uusia, mikäli kerrotaan, Torpparien Keskustoimikunnan palkkaamina — julkisesti selittivät, ettei häätöjä ollut saatu toimitetuiksi lakkolaisten vastustuksen takia ja että siis lakkoon yhtymättömät, jotka tekivät päivätyönsä, olivat huonommassa asemassa kuin lakkolaiset, jotka yhäkin niskoittelivat niitä suorittamasta. Muita kihlakunnanoikeuden antamia tuomioita ruvettiin siis taas panemaan

täytäntöön tammikuussa, jolloin lälleen 10 päätöstä annettiin siten varten kruununvoudille.

Epäilemättä olivat kertomukset siitä hädän alaisesta tilasta, johon torpparit olivat joutuneet häätöjen vuoksi, samaten kuin monen monituiset muutkin tarinat torpparien oloista osin suuresti perättömiä, osin totuuden vastaisesti väritetty. Häätöhän vaikuttaa aina sääliä herättävästi voimakkaimpiinkin luonteisiin. Tässä tapauksessa pakotettiin torpparit jättämään olot, joita he itse olivat sanoneet niin sietämättömiksi, että ne olivat saattaneet heidät ryhtymään päättömään lakkoonsa.

Kun tuntee kruununvouti Granbergin, saa olla varma, ettei kukaan häädetyistä ole joutunut todelliseen hätään. Vphra S. oli sitäpaitsi laittanut toimitusmiehille sanan, että säälittävissä tapauksissa oli hellävaroin meneteltävä. Niinpä kaikki vanhukset saivat jäädä torppiin heille neuvottuihin asuntoihin. Nelisenkymmentä lakkolaisten perheisiin kuuluvaa vanhusta ja sairasta saa yhäkin apua Laukosta. Mahdollisesti tarvittavan köyhänavun antamisesta oli senaatin alotteesta pidetty tointa. Sitä varten oli eräs lääninhallituksen virkamies tullut Hämeenlinnasta Tottijärvelle. Jälkeenpäin laitettiin tilapäinen köyhäintalo vphra S:n sitä varten luovuttamaan torppaan. Köyhänapuun turvauduttiin kuitenkin varsin vähän.

Etteivät häädöt olleet odottamattomia torppareille, näkyy paraiten siitä, että he olivat ennättäneet kuljettaa pois arvokkaamman omaisuutensa. Luultavasti he olivat myöskin kuulustaneet asuntoa muualta.

Aluksi ei sukukartanon haltija pyytänyt kuin vain muutamia häätöjä toimeenpantavaksi sekä siitä syystä, että ne häädetyt, joilla ei ehkä ollut asuntoa tiedossa ja joiden arveltiin vastahakoisesti turvautuvan köyhänapuun, olisivat saattaneet asettua asumaan muiden lakkolaisten luo, että myös sen vuoksi, että toivottiin jo toimitettujen häätöjen saavan torpparit tajuamaan menettelynsä oikeudenvastaiseksi ja luopumaan lakosta, joten uusia häätöjä ei olisi enää tarvittukaan.

Muiden tuomioiden täytäntöönpanon lykkäämisellä tarkoitettiin siis torpparien omaa parasta, eikä siihen suinkaan ollut syynä tulevaksi otaksutun taantumuksen odottaminen, niinkuin edustaja Nuorteva on lähetekeskustelussa väittänyt

Torpparit lisäsivät kumminkin taas aikaisempain lainrikostensa lukua. Häädetyt torpparit muuttivat näet kaikki häädön perästä takaisin entisiin torppiinsa.

Muista lakkolaisista palasi kuitenkin osa työhön, muutamien harvain suhteen ei voitu päätöksiä panna täytäntöön sairaustapausten takia ja muista syistä. Loput, 76 torpparia, häädettiin huhti- ja toukokuussa. Niistä on sittemmin 5 otettu uudestaan torppareiksi

uusien sopimusten pohjalla. Muut häädettyjen torpat eli 71 torpantilaa on annettu uusille vuokraajille.

Mutta tähän ei vielä pääty torpparien tekemäin lainrikkomusten sarja. Kaikki häädetyt torpparit ryhtyivät omankädenoikeudella anastamaan halkoja ja puita torppien halkovarastoista ja metsästä. Kaikki häädetyt torpparit ottivat omavaltaisesti yhä edelleen käyttääkseen sukutilan yhteistä laidunta karjansa, hevostensa, lehmiensä, vasikkainsa ja lampaittensa syöttömaana ja noin puolet heistä jatkavat sitä vielä tänäkin päivänä. Miltei kaikki häädetyt torpparit ryhtyivät vielä päälle päätteeksi luvattomasti kylvämään ennen heidän hallussaan olleiden torppatilain viljelysmaat kauraksi, ohraksi, sekuliksi, herneiksi ja perunoiksi. Eräät häädetyt torpparit menivät niinkin pitkälle, etteivät ainoastaan korjanneet viljaa kylvetyiltä pelloilta, vaan tekivät heinänkin niityiltä, kaikki tämä vasten kihlakunnanoikeuden päätöstä ja poliisin nimenomaisesta kiellosta välittämättä. Osa torppareista meni vieläkin loitommaksi. He syöttivät tahallansa elukoitaan kylvöheinäniityillä, jotka oli häätöjen perästä otettu kartanon omaan huostaan. Sen vuoksi sukutilan hallinto katsoi olevan syytä moisen tahallisen syötön ehkäisemiseksi menetellä sillä tavoin kuin aitausasetus v:lta 1864 luvattomasta syöttämisestä säätää, s. o. hallinto otti elukat takavarikkoon ja antoi samalla kahdella lautamiehellä arvioida vahingon, joka laskettiin 237 markaksi, ja kuulutti, että omistajat saivat noutaa pidätetyt eläimet suoritettuaan arvioidun korvauksen.

Miten tätä elukkain omistajain lainvastaista menettelyä kuvataan, näkyy eräästä kirjoituksesta, joka, otsakkeena »Laukossa taas riistäjät työssä», ilmestyi sosialistisessa »Kansan Lehdessä» ja laimattiin siitä »Työmieheen» äskeisen syyskuun 24 p:nä.

Jos kokoo yhteen lakkolaistorpparien, lakon alusta tähän saakka, tekemät sopimusten ja lain rikkomiset, niin näkee, että ne muun muassa seuraavissa kohdin ovat syrjäyttäneet lain, nimittäin siinä:

että he omavaltaisesti ovat rikkoneet tekemänsä sopimukset;

että tämä on tapahtunut yksissä tuumin sekä tehdäkseen vuokranantajalle mahdottomaksi tilan viljelemisen ja sillä keinoin kiristääkseen itselleen oikeudenvastaisia etuja;

että he vuokranantajan vahingoksi ovat jääneet käyttämään asuntoa ja polttopuita ja nauttimaan muita ainoastaan sovitun vuokramaksun suorittamista vastaan heille torpista tulevia etuja;

että he sen lisäksi ovat vuokranantajaan nähden tehneet itsensä syyllisiksi uhkaukseen, väkivaltaan ja kotirauhan rikkomiseen, joista rikoksista laki säätää vankeusrangaistusta, mihin kihlakunnanoikeus onkin tuominnut 18 lakkolaista;

että he ovat kieltäytyneet noudattamasta laillisen tuomioistuimen päätöstä kontrahtien menettämisestä ja pois muuttamisesta,

vaikka se oli heidän velvollisuutensa sen jälkeen kuin edellä mainittu takuu oli annettu;

että he ja heidän puoluelaisensa ovat estäneet virkamiestä tämän täyttäessä virkavelvollisuuttaan;

että he häätöjen tapahduttua ovat anastaneet uudestaan entiset tiluksensa;

että he, sittenkun mitä itsepintaisimman vastustuksen jälkeen olivat poistetut torpistaan, ovat tahallaan syöttäneet elukoitansa tilan laitumella ja kylvöheinäniityillä; ja vihdoin

että he luvattomasti vielä häätöjen jälkeenkin ovat anastaneet sukutilalle kuuluvia halkoja ja puita.

Tosiaankin tämän kaiken jälkeen tekee mieli kysyä, kumpiko asianosainen on oikeastaan ollut oikeussuojan tarpeessa, lakon tehneet torpparitko vai Laukon sukutilan haltija, ja kenenkä oikeastaan on syy torpparien nykyiseen surkeaan tilaan, sukutilallisenko vai hallituksenko vaiko sosialististen villitsijäin ja heidän kerallaan koko sosiaalidemokraattisen puolueen.

Sosiaalidemokraattiselta taholta on hellittämättömästi kielletty lakon syntyneen ja jatkuneen agitatsioonista. Väärää ja perätöntä puhetta. Kuka muu kun sosiaalidemokraattisen puolueen »Torpparien Keskustoimikunta», jonka sosialistisissa lehdissä julkaistujen kehoituksien allekirjoittajina m. m. ovat esiintyneet kansanedustajat *Sulo Vuolijoki* ja *Yrjö Sirola*, olisi ollut siksi harras asiaan, että olisi lähettänyt surkean kuuluisan agitaattori Leskisen kuukausittain pitämään kokouksia torppareille ja kiihottamaan niitä. Ei suinkaan kukaan ajatteleva ihminen voi kuvitella tämän agitaattorin, eikä hänen kierteleväin vertaistensa torpparikiihotuksen alalla, kuukausimäärin omilla varoillaan kustantaneen villitsemistyötään Laukon sukutilan torpparien keskuudessa.

Leskinen itse oli torpparikeskustoimikunnan jäsen. Hän oli sosiaalidemokraattisen puolueen luottamusmies, sen lähettämä ja osaksi palkkaama agitaattori. Osa agitatsioonikustannuksista kiristettiin onnettomien torpparien kukkarosta miehen palkkaamiseksi, joka sittemmin oikeudessa pelkurimaisimmalla tavalla kielsi ja siis petti heidät.

Kumoamattomana tosiasiana pysyy siis ja tulee aina pysymään, että agitatsiooni, jonka uhreiksi torpparit joutuivat ja johon he itsekin, kun heitä kihlakunnanoikeudessa syytettiin torppien uudelleen anastamisesta, nimenomaan vetosivat lieventävänä asianhaarana, siten itse tunnustaen tämän sosiaalidemokraattien kieltämän tosiasian, oli sosiaalidemokraattisen puolueen toimeen panema, puolueen, joka on omin valtoinsa asettunut torpparien edusmieheksi, tulos sellaisena kuin Laukon lakossa nyt on saatu.

Ja millainen on lisäksi sosiaalidemokraattisen sanomalehdistön kanta ollut lakon kestäessä? Koko lakon ajan on tämä sanoma-

lehdistö mitä kiihkeimmin kannattanut ja puolustanut lakkolaisten tekoja. Kiihoituksen torppareissa synnyttämää tyytymättömyyttä on kaikin ajateltavissa olevin tavoin lietsottu ja pidetty vireillä. Laukon olot on mitä tunnottomimmin vääristelty. Luulotettuja epäkohtia on kuvailtu mitä räikeimmin värein. Lakko on aina ja alati esitetty ei vain velvollisuuden mukaiseksi, vaan vieläpä ylistystä ja kiitosta ansaitsevaksi teoksi. Väitti ja lausuihan sen lähetekeskustelussa edustaja Vuolijoki aivan peittelemättä, kun sanoi, että »*Laukon ja Tottijärven torpparit eivät olleet ainoastaan oikeutetut, vaan vieläpä velvolliset ryhtymään lakkoon.*» Tällainen käsite oikeudesta ja laista on miehellä, joka itse on valittu lakia laatimaan. Mitä tuo edustaja Vuolijoen väite sisältää? Sen, että Laukon lakkolaiset rikkoessaan lain turvaamia välipuheita ja polkiessaan lakia menettelivät oikein, jopa velvollisuutensa mukaisesti. Keitä kohtaan oli Laukon torppareilla edustaja Vuolijoen väittämä lakkovelvollisuus? Sosiaalidemokraattista puoluettako, jonka puoluetarkoitusten välikappaleiksi ja uhreiksi torpparit olivat joutuneet? Lakkoon yhtymättömiä torppareita taas ja niitä, jotka palasivat täyttämään velvollisuuksiansa, on sosiaalidemokraattisessa sanomalehdistössä moitittu, häväisty ja parjattu suorastaan pahantekijöiksi. Niitä talollisiakin, jotka sukutilan haltijalle tukalimpana aikana, kun koko vuoden sato oli korjaamattomana pilaantua, auttoivat häntä, heitäkin on sosiaalidemokraattien sanomalehdissä häväisty, teko, johon edustaja Nuortevakin teki itsensä syypääksi lähetekeskustelussa.

Valiokunnan mietinnöstä näkyy, ettei ainoastaan sosiaalidemokraattien sanomalehdistö, vaan myös sosialistien johtajat ovat edistäneet ja kannattaneet lakkoa ja sen jatkamista ja siten toimineet mitä tehoisimmin Laukon selkkauksien pitkittämiseksi.

Sanottu sanomalehdistö on käyttänyt koko Laukon juttua reklaamina sosiaalidemokraattiselle puolueelle, joka siten on koettanut saada vuokramiehet, maamme lampuodit ja torpparit, pauloihinsa ja sotakannalle maanomistajia vastaan, sen sijaan että vuokramiehiä olisi pitänyt kehoittaa odottamaan vuokralainsäädännön alalla tehtäviä parannuksia, jotka jokainen ajatteleva ihminen tässä maassa pitää välttämättöminä.

On ja täytyy olla selvänä, ettei Laukon sukutilan haltija, ja kaikkein vähimmin hallitus, ole saattanut torppareita siihen perin surkuteltavaan asemaan, jossa ne nyt ovat. Syy on yksinomaan sosiaalidemokraattisen puolueen.

Merkille pantavaa tuossa Laukon lakkojutussa on sekin, että, samoin kuin Leskinen paljasti halveksittavaa pelkuruutta osottavan luonteensa, kun hän julkeni, niinkuin ennen on esitetty, oikeudessa väittää, ettei hän vähimmässäkään määrin ollut kehoittanut torppareita lakkoon, vaan kaikkien lakkojen jyrkkänä vastustajana päin-

vastoin varoittanut torppareita siihen antautumasta, ja sitten, tuomittuna vankeusrangaistukseen agitatsioonitoimintansa harjoittaessaan tekemistänsä lainrikoksista, pudistaen tomun jaloistaan hävisi ja jätti eksyttämänsä torpparit oman onnensa nojaan, samoin koettaa sosiaalidemokraattinen puolue hartioiltansa pudistaa kaiken vastuun onnistumattoman lakon synnystä ja jatkumisesta, osoittaen samallaista puuttuvaa rohkeutta, kuin Leskinen, vastata kiihoituksensa seurauksista.

Milloin pöyhkeyttä, milloin pelkuruutta!

Sosiaalidemokraattisen puolueen ja sosialistien sanomalehdistön vallassa olisi ollut lakon estäminen, mutta sen sijaan ne tekivät kaiken voitavansa päinvastaisen tuloksen aikaansaamiseksi. Kun oikeusjutuista oli selvinnyt, mihin tilaan torpparit perheineen tulisivat joutumaan, olisi sosialistisen puolueen vallassa ollut torjua se kova kohtalo, joka torppareita uhkasi, kehoittamalla näitä uudestaan ryhtymään velvollisuuksiansa täyttämään ja sitten rupeamaan sukutilan haltijan kanssa neuvotteluihin erinäisten väitettyjen epäkohtien poistamisesta. Ennen kaikkea olisi ollut sosialistisen puolueen velvollisuus, puolueen, joka itseottamallaan oikeudella toitottaa olevansa sorrettujen luokkien puolustaja, vakavasti teroittaa torpparien huomioon niitä vaaroja ja niitä seurauksia, joihin he nykyisen maanvuokralain 43 §:n säädösten mukaan antautuivat lakkoansa pitkittäessään. Mutta sitä se ei tehnyt.

Jos mikään todistaa sosialistisen puolueen tunnottomuutta, niin ainakin tuo seikka, eikä ainoastaan se, vaan myös se torppareille tuhoisa, häikäilemätön agitatsiooni, joka synnytti lakon ja kaikista sukutilan haltijan, kuvernöörin, poliisiviranomaisten ja muiden asianomaisten varoituksista välittämättä piti sitä voimassa ja yllytti torppareita uusiin ja yhä uusiin lain rikkomisiin, joista johtui vieläkin turmiollisemmat seuraukset näille.

Tässä eivät auta mitkään puolustelut, eivät mitkään kieltelemiset; sosialistien kiihotustyö ja sosialistinen puolue, ne ne yksin ja ainoastaan yksin ovat viime kädessä syypäät lakkolaistorpparien nykyiseen kovaan kohtaloon. Kaikki koetukset vierittää vastuu omilta toisten niskoille, sukutilan haltijan, hallituksen, yhteiskunnan, ovat aivan hyödyttömiä. Minä tiedän mitä Te, herrat sosialistit tähän vastaatte. Nykyinen maanvuokralaki on luokkalaki, on vuokramiehelle kohtuuton ja epäedullinen. Sen alle ei ole alistuminen. Tämä vastaus, tämä väite ei kelpaa. Maa on lailla asuttava, ja lakia on noudatettava, kunnes se laillisella tavalla muutetaan, eikä laillista muutosta puheena olevassa tapauksessa olisi tarvinnut kauvankaan odottaa. Jos jokainen yksityishenkilö, jos jokainen kansanluokka, joka syystä tai syyttä katsoisi taloudelliset tai henkiset etunsa poljetuiksi, syrjäyttäisi oikeusjärjestyksen suojaamat välipuheet, omistusoikeuden, ja siten oikeusjärjestyksen kokonaisuudessaan,

niin heitettäisiin kansamme takaisin oikeudettomuuden ja anarkian tilaan, kansamme, jonka katkeria kokemuksiaan muistaen pitäisi ennen muita pyrkiä pitämään lakia ja oikeusjärjestystä pyhänä. Olen tässä, saatavina olleiden lähteiden nojalla, koettanut kuvata sitä taustaa, jota vastaan tämä välikyselyasia heijastuu oikeassa valossaan.

Välikyselyyn nähden on ennen kaikkea huomautettava, että sosialistinen puolue, joka, niinkuin ennen on osotettu, itse on vastuussa Laukon torpparien onnettomuuksista, on kaikkien vähimmän ollut oikeutettu panemaan hallitusta syytteeseen siitä muka moitittavasta menettelystä, ettei se ole saattanut lakon tehneitä torppareita suotuisampaan asemaan joko ostamalla Laukon sukutilan tai ennen häätöjä ryhtymällä tarmokkaisiin välitysyrityksiin, kuin siihen, mihin heidän eksytyksensä olivat heidät saattaneet. Silti on sosialistinen puolue erinäisten edustajiensa välityksellä hyvin mahtipontisesti esittänyt hallitukselle tiedustelun, miksikä hallitus ei ole, Laukon sukukartanoa ostamalla, rientänyt lakkolaisten avuksi. Mutt'ei sillä hyvä. Maatalousvaliokunnan sosialistiset jäsenet ovat vielä liittäneet valiokunnan mietintöön vastalauseen, joka päättyy ehdotukseen, että hallitukselle olisi annettava epäluottamuslause sen menettelyssä Laukon asiassa. Tämä vastalausujain ehdotus epäluottamuslauseen antamisesta hallitukselle on leimattava tuiki aiheettomaksi, jopa suorastaan päättömäksi.

Mitä ensinnäkin Laukon sukutilan ostamiseen tulee, olivat painavat muodolliset syyt sen esteenä. Vphra Standertskjöld-Nordenstam ei ole tilan omistaja, vaan hänellä on se hallussaan 15/27 p:nä helmik. 1873 tehdyssä testamentissa olevan sukukartanosääteen nojalla, joka on asianomaisesti vahvistettu noudatettavaksi ja jonka mukaan tila kaikkine siihen kuuluvine maineen ja muineen on polvi polvelta tarkkaan määrätyssä järjestyksessä siirtyvä säätäjän suvun jäsenille, eikä sukutilasääntöön, jota pitää säädekirjan sanain mukaan koskematta noudatettaman ja voimassa pysytettämän, saa tehdä tai myöntää mitään muutosta. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan ei ole sentähden hallituksen vallassa tilan lunastaminen eikä sellainen muutoksen tekeminen sukukartanosääntöön, että se omaisuus, jota sanottu sääntö koskee, vaihdettaisi rahasummaan. Tosin on senaatin vähemmistö ollut sitä mieltä, että Laukon sukutila olisi voitu ostaa, jos sukutilan haltija olisi sitä anonut ja anomukseen olisi suostuttu. Mutta tämä vähemmistökin on myöntänyt, että eri mieltä saattaa olla asian oikeudellisesta puolesta. Ruotsissa, jossa ennen v. 1810 samat lait olivat voimassa fideikomissisääteistä, kuin nykyään meillä, ei katsottu oltavan oikeutettuja ollenkaan tekemään muutoksia sukukartanosääteihin tai siihen omaisuuteen, joista niissä oli käyttömääräyksiä, ennenkuin hallitsija ja eduskunta olisivat hyväksyneet asiasta uuden lain.

Tunnettua on, että hallitus on meilläkin päättänyt ryhdyttäväksi laatimaan lakiehdotusta asiasta.

Vastalauseen tekijät ovat kuitenkin tahtoneet, että hallituksen olisi pitänyt sitä odottamatta heti käydä käsiksi sukutilan lunastamiseen. Jokaisella, joka hituisenkaan tahtoo ajatella asiata, pitäisi kuitenkin olla selvillä, että hallitus ei voinut käydä toimenpiteeseen, jonka laillisuus oli epäiltävissä, ja vielä enemmän se saattoi sen tehdä, kun oli se mahdollisuus olemassa, että aivan määräämättömän ajan kuluessa joku niistä, jotka sukukartanosäännön nojalla olivat oikeutetut nykyisen haltijan perästä pääsemään tilan hallintoon, saattoi, vaikka lupa sukutilan myymiseen olisikin korkeimmasta paikasta saatu, moittia kauppaa ja tuomioistuin julistaa sen kumotuksi.

Mutta tämän muodollisen syyn lisäksi oli yhtä painavia asiallisiakin syitä tilan ostoa vastaan. Sitä anottiin aikana, jona laajat rettelöt olivat vallalla sukutilan haltijan ja hänen vuokramiestensä kesken, rettelöt, joiden kulkua jännitettyinä seurattiin koko maassa. Vuokraajat olivat tehneet itsensä syypäiksi sopimusten rikkomiseen ja sen lisäksi lakon kestäessä mitä vakavinta laatua oleviin lain rikkomisiin eikä heitä ollut millään järkisyillä saatu lopettamaan lakkoa. Tilan lunastaminen heitä varten olisi sentähden ehdottomasti käsitetty torppareille heidän oikeudenvastaisesta menettelystään annetuksi palkinnoksi.

Mutta ei siinä kyllin. Laukon sukukartanon osto ja lakkolaistorppareille myynti olisi ollut merkkinä Suomen kenties kaikille, noin 80,000:een nousevalle torpparille samanlaiseen menettelyyn. Sosialistien vaatimat toimenpiteet olisivat varmaankin sytyttäneet maassa roihun, seurauksiltaan arvaamattoman, mutta joka tapauksessa tuhoisan, ei vain maanviljelyselinkeinolle ja maanviljelysluotolle, vaan myös maamme sisäiselle rauhalle, saattaen samalla häviöön ja kurjuuteen tuhansittain maanomistajia ja kenties vielä enemmän torppareita, sillä valtio olisi tietenkin ollut kykenemätön yhdellä haavaa ryhtymään tuhansien maatilain ostoon. Toiselta puolen olisivat maanomistajat saattaneet joutua kiusaukseen saada syntymään todellisia tai suorastaan panna toimeen teennäisiä lakkoja torpparien keskuudessa, voidakseen sitten hyvästä hinnasta myydä tilansa valtiolle.

Mutta vaikkei olisikaan mainitsemiani muodollisia ja asiallisia esteitä ollut olemassa, ei hallitus sittenkään olisi kyennyt ostamaan tilaa, koska sukutilan haltija ei sanonut puolestaan millään ehdoin suostuvansa myymään fideikomissiansa, jos se olisi ostettu lakkolaistorppareille myytäväksi. Tilan myyntiin taas olisi tarvittu niin hyvin sen nykyisen haltijan kuin ainakin hänen vanhimman poikansakin, sukukartanon tulevan omistajan, suostumus, mutta

tämäkin sanoi epäävänsä suostumustaan sukutilan myyntiin lakon tehneitä torppareita varten.

Hallituksella ei tietystikään ollut aihetta virallisesti tiedustaa sukutilan haltijan mielipidettä asiasta jo siitäkään syystä, että se lienee ollut hallitukselle muutenkin tiettynä. Ainakin oli tämä seikka senaatin varapuheenjohtajan tiedossa. Ettei hallitus saattanut hylkäävää vastaustaan siihen Tottijärven kunnan anomukseen, että tila lunastettaisiin lakkolaistorppareille jaettavaksi, perustaa yksityisesti saatuun tai hankittuun selvitykseen, vaan että se muodollisesti syistä vetosi siihen seikkaan, ettei sille ollut toimitettu selvitystä, suostuiko sukutilan haltija myymään tilansa, on päivän selvää.

Edellä lausumastani pitäisi olla selvän selvää, ettei hallitus mitenkään ole voinut ryhtyä Laukon sukukartanoa ostamaan.

Yhtä mahdotonta oli hallituksen ruveta sitä pakkolunastuksella hankkimaan, kuten hallituksen, ed. Sirolan lähetekeskustelussa lausuman mielipiteen mukaan, olisi pitänyt tehdä. Siihen ei nykyinen pakkolunastuslaki anna hallitukselle minkäänlaista valtaa, ei edes, vaikka tilan sukukartanoisuus ei olisikaan ollut esteenä. Luullakseni ed. Sirola tarkemmin ajateltuaan myöntää, ettei perustuslaillinen hallitus voi vasten lakia käydä pakkolunastustoimiin. Kenties ed. Sirolan lausunnon tarkoituksena olikin vain, että hän itse ja hänen puoluelaisensa vaan näyttäytyisivät idästä päin tulleiden pakkoluovutusaatteiden kannattajilta.

Siinä perustellun päiväjärjestyksen ehdotuksessa, jonka vastalauseen tekijät ovat laatineet, on vielä epäluottamuslause hallitukselle siitä, ettei tämä muka ole tarpeeksi ajoissa ja kyllin tarmokkaasti koettanut saada sovintoa aikaan sukutilallisen ja lakon tehneiden torpparien kesken.

Tässä kohdin hallitus yhtä vähän ansaitsee epäluottamuslauseen kuin sukukartanon ostoasiassakaan, se kun on tehnyt voitavansa riidan lopettamiseksi.

Hallituksen kehotuksesta oli Hämeen läänin kuvernööri käynyt syksyllä 1905 Vesilahdella ja Tottijärvellä kehottamassa lakkolaisia rupeamaan sovitteluihin sukukartanon haltijan kanssa. Samassa tarkoituksessa oli kuvernööri yksiin aikoihin kääntynyt vphra S:n Tampereella asuvan asiamiehen puoleen. Vähän jälemmä oli lakkolaistorpparien edustajia käynyt vphra S:n asiamiehen pakeilla. Mainitut edustajat olivat tälle kertoneet, että hallitus oli heille kuvernöörin välityksellä esittänyt sovinto-oikeuden asettamista, johon vphra S:n olisi ollut valittava kaksi jäsentä ja lakkolaistorpparien kaksi sekä kuvernöörin viides puheenjohtajaksi. Torpparien edustajat eivät olleet kuitenkaan sanoneet hyväksyvänsä sovinto-oikeuden asettamista muulla ehdolla kuin sillä, että sovinto-oikeuden päätös oli oleva molempia asianosaisia velvoit-

tava ainoastaan, jos kaikki sen jäsenet olivat päätöksestä yksimielisiä. Torpparit tahtoivat nimittäin turvata itsensä sellaiselta sovinto-oikeuden päätökseltä, joka jossakin kohdin olisi ollut heitä vastaan. Päämiehensä kanssa neuvoteltuaan vphra S:n asiamies oli antanut torppareille sen vastauksen, että vphra S. suostui keskusteluihin sovinto-oikeuden asettamisestakin ainoastaan sillä ehdolla, että torpparit ensin ryhtyvät täyttämään päivätyövelvollisuuttaan. Yksiin aikoihin myöskin senaatin siviilitoimituskunnan päällikkö oli vphra S:n asiamiehelle esittänyt sovintolautakunnan asettamista ilmoittaen samalla hallituksen arvelleen lakit. toht. Leo Ehrnroothia sopivaksi puheenjohtajaksi siihen. Sen johdosta ja päämiehensä mielipidettä kysyttyään vphra S:n asiamies oli siviilitoimituskunnan päällikölle antanut saman vastauksen kuin ennemmin torpparien edustajille näiden Tampereella käydessä.

Sovinnon aikaansaamiseksi oli sitä paitsi vphra S:n luona Helsingissä käynyt, yksityisesti, eräs hallituksen jäsen ja hallituksen toimesta virallisesti esittelijäsihteeri Nordman. Silloinkin vphra S. oli antanut saman vastauksen kuin ennen.

Kun vphra S. siis ei luopunut siitä kannastaan, että torpparien tuli ensin heretä lakosta, ennenkuin keskustelut ja sovinto-oikeuden asettaminen saattoivat tulla kysymykseen, koettivat viranomaiset vähää ennen lopullisten häätöjen alkamista vielä viimeisen kerran saada torppareita palaamaan työhön. Torpparien edustajat ynnä muutamat Tampereen sosiaalidemokraattiseen puolueeseen kuuluvat johtomiehet ja vphra S:n asiamies olivat kutsuttuina eri kertoja koolle Tampereen raatihuoneelle, jossa Tampereen pormestari korkeain viranomaisten kehotuksesta koetti mitä vakuuttavimmalla tavalla selvittää torppareille, että asiain silloisella kannalla ollen riita voitiin saada loppuun ainoastaan siten, että vuokraajat palasivat täyttämään velvollisuuksiansa, ja että, jos niin kävi, oli toiveita riidan lopettamisesta molempain asianomaisten tyydytykseksi. Tämä koe meni myttyyn, kun torpparit kieltäysivät hyväksymästä keskusteluihin ryhtymisen ehtoa.

Tästä näkyy siis, että hallitus on tehnyt, mitä vain on laillisesti voinut, sovinnon saamiseksi ennen häätöihin ryhtymistä ja niiden lopettamista, jonka tautta ehdotus epäluottamuslauseen antamisesta hallitukselle siitä syystä, ettei se muka ole ryhtynyt välittämään puheena olevassa riidassa, on perin aiheeton.

Tämä asian aineellisesta puolesta.

Mutta sillä on toinenkin puolensa. Minun mielestäni vastalauseen tekijöillä ei ole ollut muodollista oikeutta, kuten nyttemmin Puhemies itsekin on ilmoittanut, ehdottaa epäluottamuslausetta sovittelukysymyksestä. Perustellun päiväjärjestyksen ehdotus ei saa mennä välikyselyn rajoja ulomma. Kuuluihan vastalauseen tekijäin, edust. Vuolijoen y. m., esittämä välikysely seuraavasti:

»Mitkä syyt ovat aiheuttaneet, että hallitus on kieltäytynyt myötävaikuttamasta Laukon fideikomissin lunastamiseen ja sen luovuttamiseen tilan nykyisille torppareille».

Tässä tiedustelussa ei siis sanallakaan kajota niihin syihin, joista hallituksen moitittu kanta riitapuolien väliseen sovitteluun oletetaan johtuneeksi.

Jos mieli vastalausujain saada muodollinen oikeus sellaisen perustellun päiväjärjestyksen ehdottamiseen, jossa hallitusta moititaan sen muka toimettomuudesta lakkorettelöissä, olisi välikyselyssä pitänyt olla seuraavantapainen lisäys: »ja mikä on ollut syynä siihen, ettei hallitus ole ryhtynyt sellaisiin välitystoimiin, joilla olisi saatu lopetetuksi torpparien ja tilanhaltijan väliset riitaisuudet».

Se kanta, jolle vastalausujat puheena olevassa kohdin ovat asettuneet, edustaa sitä käsitystä, että eduskunta voisi jonkun välikyselyn johdosta antaa hallitukselle epäluottamuslauseen välikyselystä syrjässä olevassa asiassa, vaikkei hallituksella olisi ollut tilaisuutta antaa siitä minkäännäköistä selitystä. Sellainen menettely, jos mikään, olisi interpellatsiooni-oikeuden räikeätä väärinkäyttämistä, interpellatsio-oikeuden, joka on kansaneduskunnalle suotu kallisarvoinen oikeus, mitä ei mikään eduskunta, joka on vähänkin arka arvostaan, saa käyttää väärin eikä alentaa, sitä vähemmän, kun välikyselyoikeus siten menettäisi kaiken tehonsa. Kaikelta tältä silmänsä ummistaen, ovat vastalauseen tekijät, ainoastaan puoluepoliittisia pyyteitä silmällä pitäen ja syrjäyttäen kaikki oikeuden ja tunnollisuuden käsitteet, juljenneet eduskunnalle esittää edellä jo mainitsemani ehdotuksensa perustelluksi päiväjärjestykseksi, johon myöskin sisältyy epäluottamuslause hallitukselle, huolimatta siitä, että kaikki nyt esittämäni vastaväitteet oli valiokunnassa tuotu esille.

Edustaja Vuolijoki on nyt tosin suostunut jättämään vastalauseesta pois sen kohdan, mikä koskee epäluottamuslauseen antamista hallitukselle sen välitystoimista.

Mutta mille kannalle nyt eduskunnan sosialidemokraattinen puolue on asettuva puoluelaistensa vastalauseeseen? Onko sosiaalidemokraattinen puolue kansan eduskunnassa ryhtyvä vastalauseeseen vai hylkäävä sen? Onko sosiaalidemokraattinen puolue, joka sanoo tässä maassa ajavansa korkeamman oikeuden asiata, hyväksyvä vastalauseen, jossa muodollinen ja aineellinen oikeus, puolueettomuus ja oikeudentunto tallataan jalkoihin! Jos sosiaalidemokraattinen puolue sen tekee, jos se yhtyy vastalauseeseen, on se sillä julistanut oman tuomionsa, tuomion, joka on omiansa saattamaan sokeimmatkin tässä maassa näkemään, että tuo puhe vääryyksien poistamisesta ja oikeuden valtaan pääsemisestä, joka alati on sosiaalidemokraattien huulilla, on paljasta suun soittoa, pelkkää

sanahelinää, jolla ei olekaan muuta tarkoitusta kuin verhota itsekkäisyyttä ja kaiken *totuuden* ja *oikeuden* tunnon puutetta.

Varapuhemies: Täällä on vielä pyydetty useampia puheenvuoroja, mutta koska aika jo on kulunut hyvin pitkälle, täytyy keskeyttää asian käsittely ja jatkaa tämän päivän jälkimäisessä istunnossa kello 6 i. p.

Ed. **Vuolijoki, S.:** Tahtoisin kysyä Puhemieheltä, tahtooko hän siinäkin tapauksessa käyttää Valtiopäiväjärjestyksen hänelle myöntämää oikeutta keskeyttää istunto, jos eduskunta olisi sitä vastaan? (Huutoja: Lähdetään pois! Jatketaan!)

Varapuhemies: Tosin puhemies V. J:n mukaan voisi keskeyttää istunnon, mutta kyllä minä voin jättää eduskunnan ratkaistavaksi, tahtooko se keskeyttää vaiko jatkaa.

Ed. **Vuolijoki, S.:** Tämän Puhemiehen selityksen jälkeen tahtoisin ehdottaa, että istuntoa jatkettaisiin siksi, kun asia on loppuun käsitelty.

Ed. **Ahmavaara:** Minä puolestani ehdottaisin, että istunto nyt lakkautettaisiin, koska kello jo on 3. Kyllä se riittää tällä kertalla. Jos nyt jatketaan, niin menee keskusteluun vielä tämä yö ja huominen päiväkin.

Ed. **Orasmaa:** Pyydän vain huomauttaa, että työaika on vähissä ja asioita on vielä paljon jälellä. Ehdotan siis tämän perusteella, että eduskunta jatkaisi asian käsittelyä. Pyydän kannattaa ed. Vuolijokea.

Ed. **Bäck:** Minä saan yhtyä ed. Ahmavaaran ehdotukseen. Jatkaa vielä istuntoa ei ole muuta kuin narripeliä.

Vastattavaksi hyväksyttiin seuraava **äänestysesitys:**

Ken tahtoo istuntoa jatkettavaksi siksi, kunnes asia on loppuun suoritettu, vastaa jaa; jos ei voittaa, niin asian käsittely keskeytetään ja istunto lopetetaan, sekä jatketaan käsittelyä istunnossa kello 6 i. p.

Äänestyksessä annettiin 39 jaa- ja 91 ei-ääntä, joten asian käsittely nyt päätettiin keskeyttää ja istunto lopettaa sekä käsittelyä jatkaa istunnossa kello 6 i. p.

Päätöksen jälkeen puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Kairamo:** Kun viimeinen puhuja niin kauan käytti puheenvuoroa, oli jokseenkin luonnollista, että, niin väsyneet ja rasittuneet kuin edustajat nyt ovat, kaikki eivät jaksaneet sitä loppuun asti kuunnella. Eri edustajien kautta oli sitä paitsi ilmoitettu, että herra Varapuhemies olisi heille ilmoittanut, että niin pian kuin tämä puhevuoro on käytetty, niin Varapuhemiehen aikomus on siirtää keskustelun jatkaminen seuraavaan istuntoon. Luottaen tähän tiedonantoon ovat useat edustajat lähteneet pois istunnosta, niiden joukossa myöskin semmoisia, jotka ovat pyytäneet puheenvuoroa. Olisi voinut tapahtua, että äsken lopetettu äänestys olisi saanut toisen ratkaisun kuin mitä siitä nyt kuitenkin on tullut, mutta siinä tapauksessa olisi puhevuoro riistetty niiltä edustajilta, jotka olivat sitä pyytäneet ja luottaen herra Varapuhemiehen sanoihin lähteneet istunnosta pois. Minun täytyy senvuoksi panna vastalauseeni herra Varapuhemiehen menettelyä vastaan.

Varapuhemies: Tämän johdosta pyydän vaan huomauttaa, että minä, mikäli minusta persoonallisesti riippui, olin halukas lopettamaan, niinkuin äsken ehdotinkin. Mutta kun sitä vastustettiin, katsoin hyväksi asettaa eduskunnan tahdon oman tahtoni yli ja laskin asian äänestyksen alaiseksi.

Ed. **Palmén:** Minä olen yksi niitä, joka muiden pyynnöstä olen kysynyt herra Varapuhemieheltä, onko istuntoa jatkettava. Kun kahdesti uudistettuani kysymykseni sain aivan ehdottomasti selvän vastauksen, että ed. Castrénin puhe jäisi istunnon viimeiseksi, niin minä ainakin käsitin tämän vastauksen ratkaisevaksi, koska puhemiehellä on oikeus tämmöisiä asioita ratkaista. Tämän tiedon annoin useille eduskunnan jäsenille, ja koska useat edustajat tämän johdosta ovat menneet pois, luottaen siihen, että minä lausuin totuuden, niin minun täyttyy pöytäkirjaan merkitä, että olisi vallan ikävä entispäätös tuleville ajoille, jos joku ryhmä, mikä tahansa — en tahdo tässä syyttää yhtä tai toista — voisi kestämällä kauemmin saavuttaa voiton sentähden, että muut luottavat puhemiehen sanaan. (Hyvä!)

Muut päiväjärjestyksessä jälellä olevat asiat siirrettiin kello 6 pidettävään istuntoon.

Päiväjärjestykseen merkitsemättä jäänyt **perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5 opetustointa koskevien asetusehdotusten antamisesta arm. esityksinä eduskunnan käsiteltäväksi,** (an. ehd. n:o 55).

pantiin pöydälle kello 2,30 pidettävään istuntoon.

Välikysymys Pietarissa äsken vangittujen Suomen kansalaisten asiassa.

Ilmoitettiin, että senaatin varapuheenjohtaja senaattori Mechelin kello 8 i. p. vastaa tehtyyn välikysymykseen, joka koskee Pietarissa äsken vangittujen suomalaisten asiaa.

Pöydällepanoistunto oli oleva kello 2,30 päivällä ja varsinainen istunto kello 6 i. p.

Istunto päättyi kello 3,25 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

45. Perjantaina 1 p. marraskuuta 1907 klo 2,30 i. p.

Puhetta johti ensimäinen Varapuhemies.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Gripenberg, Koskinen, Nuotio, Ripatti, Snellman ja Tainio.

Vapautusta sai ed. Koskinen yksitysten asiain tähden tämän ja huomispäivän istunnosta, ed. Snellman tämän päivän iltaistunnosta ja huomispäivän istunnosta, ed. Valavaara yksityisten asiain tähden tämän päivän jälkimäisestä istunnosta ja huomispäivän istunnosta.

Anomusehdotukset opetustointa koskevien asetusehdotusten antamisesta arm. esityksinä eduskunnan käsiteltäviksi.

Esitettiin pöydällä ollut perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5 opetustointa koskevien asetusehdotusten antamisesta arm. esityksinä eduskunnan käsiteltäviksi (an. ehd. n:o 55).

Keskustelu:

Ed. **Rosenqvist, G.G.:** Jag har begärt ordet, icke för att yttra mig i sak — därtill är jag icke beredd — utan endast för att få till

protokollet antecknadt, att jag, ehuru medlem af grundlagsutskottet, icke deltagit i behandlingen af detta ärende, sådant det nu föreligger och omfattande äfven universitetet. Då utskottets majoritet i landtdagen sista stund, ehuru vi icke haft ro eller hvila hvarken natt eller dag, och ehuru vi icke fått tid att samvetsgrannt bereda oss för arbetet, vare sig vid plena eller utskott, nödvändigt skulle drifva denna fråga, — då den i dess nuvarande form första gången kom före i utskottet, — till afgörande, återstod för mig ingenting annat än att förklara, det jag nödgades afhålla mig från ärendets behandling, emedan detta, hvad mig beträffar, hade inneburit lättsinne, ett groft lättsinne.

Ed. **Estlander:** Jag anhåller att få till protokollet göra samma anmälan som hr Rosenqvist, G, G.,detta på i hufvudsak samma skäl som han.

Ed. **Setälä:** Minä tahtoisin edellisten lausuntojen johdosta ainoastaan mainita, että ehdotus täksi anomukseksi oli ollut jo aikaisemmin valiokunnan jäsenten tiedossa, vaikka kiireellinen työ muitten asiain selvittämiseksi esti sitä aikaisemmin esille ottamasta. Valiokunnan enemmistö katsoi näin ollen mahdolliseksi ottaa tämän asian vielä käsiteltäväksi, varsinkin kuin valiokunnan nyt esillä oleva ehdotus ei periaatteellisesti sisällä mitään muuta kuin mitä on lausuttu eduskunnan hyväksymässä anomuksessa uuden hallitusmuodon säätämisestä, jossa sanotaan sivulla 6: „Hallitusmuodossa olisi lausuttava, että eduskunta on oleva osallisena maamme yliopistoa ja koululaitosta koskevien *perussäännösten* määräämisessä”.

Ed. **Rosenqvist, G. G.:** Då den senaste talaren ville göra troligt, att detta betänkande icke skulle innehålla något annat än hvad som redan finnes utsagdt i petitionsmemorialet angående en ny regeringsform, ber jag att få säga några ord.

I petitionen om en ny regeringsform uttalades den allmänna principen, att landtdagen eger rätt att deltaga i bestämmandet af grunderna för universitetets samt skolornas i landet organisation. Här är emellertid därjämte fråga om något annat. Här är frågan långt mera specificerad. Här är bland annat fråga om hvilka sidor af universitetets lagstiftning böra göras till en landtdagsangelägenhet, och såsom sådana sidor nämnas i betänkandet föreskrifter, som reglera undervisningsområdena och undervisningsspråket vid universitetet, grunderna för universitetets styrelse, lärarekårens rättsliga ställning och delaktighet i ledningen af de angelägenheter, som angå undervisningen. Hvad allt dessa svaga bestämmelser innebära och om de öfverhufvud lämna nå-

gon sida af universitetets lagstiftning öfrig, är nu svårt att afgöra, och kan jag för min del nu icke ingå härpå. Saken är emellertid den, att det här är fråga om inskränkningar i universitetets rätt att självständigt ordna och utöfva sin verksamhet, hvadan frågan således är mera omfattande än att den blott skulle hänföra sig till den allmänna principen, som i petitionen om regeringsform kommer till tals.

Ed. **Setälä:** Edellisen puhujan lausunnon johdosta tahtoisin mainita, että hän on nähtävästi osaksi väärin käsittänyt sen, mikä on sanottu mietinnössä sivulla 5. Se, mitä tässä — esimerkkinä — puhutaan opettajiston oikeudellisesta asemasta ja sen osallisuudesta opetusasiain johtoon, tarkoittaa *koulun* opettajia. Mitä yliopistoon tulee, mainitaan sen opetusalat, opetuskieli sekä sen hallinnon perusteet, mutta tämä onkin ainoa, mitä yliopiston lainsäädännöstä on sanottu. Sanat „koulun eri asteet, muoto ja kieli, opettajiston oikeudellinen asema ynnä koulun hallinnon perusteet", jotka tavataan lauseen jälkipuolessa, tarkoittavat ainoastaan koulua. Yliopiston lainsäädännöstä on siis ehdotettu eduskunnalle siirtyviksi ainoastaan nämä kolme asiaa: *Opetusalat, opetuskieli* ja *hallinnon perusteet,* ja tämän on katsottava likimäärin vastaavan sitä, mitä hallitusmuotoanomuksessa tarkoitetaan yliopistoa koskevilla „perussäännöksillä".

Ed. **Gustafsson:** Äfven mig förefaller detta betänkande något förhastadt, och det synes mig icke vara nödigt för landtdagen att nu i sista timmen taga upp detta ärende. Skulle en administrativ åtgärd eller, såsom i klämmen mindre exakt säges, lagstiftningsåtgärd af en genomgripande betydelse vidtagas utan landtdagens hörande eller i en riktning, som icke af landtdagen skulle godkännas, är det ju då tillfälle för landtdagsrepresentanterna att väcka fråga om petition och möjligen motion i ärendet. Det är betecknande att universitetet också indragits i denna fråga, ehuru petitionen egentligen gällde skolorna, och att bland de saker, som röra universitetet, främst nämnes dubbleringen af vissa lärarebefattningar. Jag ber med afseende därå få anmärka att, om petitionen, såsom det synes, är riktad mot en viss bildningsform här i landet, denna dock icke på ett afgörande sätt beröres af dylika åtgärder. Också från denna synpunkt synes en åtgärd från landtdagens sida nu icke vara så synnerligen nödvändig. Jag för min del yrkar på att petitionen måtte förkastas.

Ed. **Setälä:** Minulle puolestani on aivan uutinen, että tämä anomus olisi tarkoitettu kohdistumaan erityistä sivistysmuotoa

vastaan meidän maassamme. Siitä ei valiokunnassa ainakaan ole ollut ensinkään puhetta, eikä se ole ollut tarkoituksena tällä enempää kuin silläkään anomuksella, joka tehtiin hallitusmuodosta, minkä eduskunta yksimielisesti hyväksyi.

Edellinen puhuja mainitsi sen mahdollisuuden, että eduskunta voisi tehdä eduskuntaesityksen yliopistoa koskevista asioista. Sehän ei valtiopäiväjärjestyksen mukaan kuitenkaan ole mahdollista, niin kauan kuin yliopistolainsäädäntö on hallinnollinen. Eduskuntaesitys saadaan tehdä ainoastaan sellaisista asioista, jotka riippuvat hallitsijan ja eduskunnan yhtäpitävästä päätöksestä.

Ed. **Runeberg:** Då Vice-talmannen i dag på morgonen tillkännagaf dagens plenum kl. $^{1}/_{2}3$, benämnde han det ett bordläggningsplenum och förklarade detta plenums ändamål vara att bordlägga de ärenden, som upptoges på föredragningslistan. Denna omständighet i förening med den, att betänkandet utdelades först under senaste natt, har väl gjort, att flertalet af representanterna icke varit i tillfälle att sätta in i betänkandet. Under sådana omständigheter skulle jag för min del anhålla att plenum äfven med afseende å detta betänkande skulle bli ett bordläggningsplenum. Jag anhåller således om detta ärendes bordläggning.

Ed. **Neovius A.:** På de skäl, som professor Runeberg framhållit, ber jag att få understöda hans förslag om bordläggning.

Ed. **Ahlroos** ja **Palmén** kannattivat pöydällepanoa.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **pantiin** mietintö **pöydälle** iltaistuntoon.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** iltaistuntoon:

maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5 perustellusta päiväjärjestyksen siirtymisestä ed. J. Martikaisen tekemän **välikysymyksen** johdosta, joka koskee **lahjoitusmaaoloja Viipurin läänissä,**

jonka johdosta puheenvuoroa käytti

Ed. **Paasikivi:** Ruotsinkielistä kappaletta tätä mietintöä painetaan parasta kättä, mutta se tuskin ehtii tähän istuntoon, joka arvatenkin pian päättyy. Ruotsinkielisestä kansliasta on kuitenkin luvattu, että tämä mietintö ruotsinkielisessä asussaan toimitetaan väliajalla, ennen iltaistuntoa, jokaiselle ruotsinkieli-

selle jäsenelle kotiin. Jonkun hetken päästä mahdollisesti ruotsinkielinen kappale olisi saatavissa, mutta arvatenkin istunto sitä ennen loppuu. Sen vuoksi ehdottaisin, että mietintö nyt kuitenkin pantaisiin pöydälle.

Istunto päättyi kello 3 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

46. Perjantaina 1 p. marraskuuta 1907 klo 6 i. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Arajärvi, Gripenberg, Heikkilä, Huoponen, Koskinen, Nuotio, Orasmaa, Paloheimo, Slätis, Snellman, Tainio ja Valavaara.

Vapautusta sai ed. Heikkilä yksityisten asiain tähden tämän illan ja huomispäivän istunnoista; ed. Eronen, Salminen, J. Järvinen samoin huomispäivän istunnosta.

Sähkösanoma eduskunnalle.

Ilmoitettiin, että eduskunnalle oli Viron kansan raittiusseurojen keskustoimikunnalta saapunut onnittelusähkösanoma kieltolakiasian ratkaisun johdosta ja sen olevan kansliassa nähtävänä.

Puhemies kehoitti edustajia jättämään osoitteensa kansliaan jotta heille voitaisiin lähettää valtiopäiväin jälkeen ilmestyvä osa pöytäkirjaa.

Muutoksia päiväjärjestykseen.

Päiväjärjestykseen ilmoitettiin puhemiesneuvoston tehneen seuraavat muutokset:

5:s asia, joka koskee prokuraattorin kertomusta, siirretään 4:nneksi, 5:nneksi otetaan 7:s asia, joka koskee ed. Martikaisen välikyselmää, 6:nneksi 4:s asia sisävesien rannikkolaivojen päälliköiden kelpoisuudesta, ja 7:nneksi opetustointa koskevat anomusehdotukset.

Kysymys perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymisestä välikysymyksen johdosta, joka koskee Laukon sukutilan lunastamista ja sen maalla asuville vuokraajille luovuttamista.

Esitettiin jatkuvan käsittelyn alaiseksi

maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4,

jossa puheenvuoroa ensinnä käyttivät ne, jotka sitä jo eilen olivat pyytäneet.

Ed. **Kairamo:** Ensimäinen perustelua varten valiokuntaan lähetetty välikysymys on nyt eduskunnan arvosteltavana. Se on humulla ja rummutuksella nostettu, se on, niinkuin sen laatijatkin myöntävät, hiukan puutteellisesti kokoon pantu ja hoidettu ja se siirretään nyt, kaikesta päättäen, sangen vaatimattomolla tavalla pois eduskunnan päiväjärjestyksestä. Se on sanalla sanoen välikäysymys, joka mielestäni kaikin puolin soveltuu yhdeksi eduskunnan ensimäisen istuntokauden päänumeroksi.

Se huomio, joka sekä eduskunnassa että sen ulkopuolella on annettu Laukon jutulle, on varmaankin ollut suurempi kuin mitä monen paljon tärkeämmän asian osaksi on tullut, ja maatalousvaliokunta on senvuoksi katsonut velvollisuudekseen hankkia sille verrattain perinpohjaisen valaistuksen. Jos eduskunta nyt sekä mietinnöstä että siihen liitetystä toisesta vastalauseesta voi muodostaa itselleen täysin objektiivisen käsityksen tästä asiasta, niin lienee kuitenkin syytä siihen otaksumiseen, että tällä kysymyksellä ei sittenkään ole aivan turhaan eduskuntaa vaivattu.

Maatalousvaliokunnan tehtävä ei suinkaan ole ollut helppo. Minkälaisia ne vaatimukset ovat, jotka valiokunnalle on asetettu, näkee esim. toisesta vastalauseesta, jossa sivulla 57 m. m. viitataan siihen, että Laukon rettelöitä arvosteltaessa olisi pitänyt tahi ainakin voinut ottaa huomioon ne periaatteet, joille eduskunnan vastaisuudessa toivottavasti säädettävä uusi maanvuokralaki maatalousvaliokunnan ehdotuksen mukaan rakentuu.

Valiokunta ei ole voinut ruveta tutkimaan kaikkia niitä kirjavia väitteitä, jotka on tullut esille Laukossa vallitsevista epäkohdista, vielä vähemmin julistamaan, mitkä niistä ovat pidettävät väärinä, mitkä oikeina. Epäkohtia on ollut, räikeitäkin, siitä lienevät kaikki puolueettomat yksimieliset. Mutta valiokunta ei ole voinut pitää todistajain kuulustelua ja ilman tämmöistä kuulustelua tietysti ei objektiivinen arvostelu kaikissa tapauksissa ole mahdollinen. Joskin senvuoksi useat yksityisseikat on täy-

tynyt jättää ratkaisematta sikseen, niin rohkenen kuitenkin uskoa, että sen selvityksen nojalla, jonka mietintö antaa, ajatteleva lukija voi muodostaa itselleen käsityksen pääasiasta.

Vastalauseen tekijät ovat puolestansa moittineet valiokuntaa siitä, että se ei muka ole kylliksi ottanut huomioon, mitä torpparien puolelta on tuotu esille, mutta sen sijaan antanut aivan liika paljon painoa niille tiedoille, jotka kartanon puolesta on ilmoitettu. Erittäinkin on pidetty tärkeänä se torpparien asiamiehen tekemä promemoria, joka esitettiin kihlakunnan-oikeudessa ja joka sisältää useita lakkopuuhia valaisevia kohtia. Näistä väitteistä osoittautui kuitenkin oikeudessa suuri osa perättömäksi ja helppo on myös tätä asiakirjaa lukiessa huomata että asiamies on liian paljon luottanut päämiestensä kertomuksiin. Siinä löytyy semmoisia lauseita kuin, että „vuokraa harva se vuosi aivan mielivaltaisesti korotettiin", ettei „vuokramiehiä poikkeustapauksissakaan ole kohdeltu ihmisinä". Joskus tapahtuneita vääryyksiä esitetään tässä promemoriassa sääntöinä, mikä myös vastalauseessa nimenomaan myönnetään. Niin sanotaan esim., että *kullakin* kartanon ajomiehellä on käytettävänä 2 à 3 hevosta, joita hän muuttaa *vähintään* joka ruokavälillä ja ajaa siis *jokaisella* hevosella *korkeintaan* puolipäivää. Ilmeisesti väärä on myöskin se väite, että torpparit olisivat kehoittaneet palkollisia toimimaan omin päinsä, sekoittamatta vukramiehiä lakkoon. Tämmöiset kohdat, joihin useat muut läheisesti liittyvät, osottavat mielestäni, että valiokunta on ollut oikeassa, kun se on käyttänyt tätä promemoriaa varovaisesti. Valiokunta on sitä vastoin koettanut perehtyä asiaan juuri kihlakunnanoikeuden pöytäkirjan nojalla. Sitä paitsi perustuvat useat mietintöön otetut lauseet niihin kertomuksiin, jotka kaksi valiokunnan jäsentä, käydessään paikkakunnalla, sai täysin puolueettomilta henkilöiltä, jotka eivät millään tavalla olleet rettelöihin sekaantuneet. Näiden todistajien nimeä tietysti mietinnössä ei ole erityisesti mainittu. Sen sijaan on syytä ed. Vuolijoen edellisen puheen johdosta nimenomaan viitata siihen, että valiokunta ei ole katsonut voivansa täysin varmana ja todistettuna tosiasiana esittää kaikkea sitä, mitä yksi tai toinen valiokunnan jäsen on siellä esiintuonut, koska hän on ollut tavallaan jutussa asianosainen, vaikka ei tosin suuremmassa määrässä jäävillinen.

Muuten alkaa jo Laukon tapausten ympäri muodostua todellinen tarinakehä. Toinen vastalause sisältää myös todistuksia siitä, että kun yksi väite perättömänä tapetaan, kohta esiintyy uusia sijaan, joista ennen ei ole mitään kuultu eikä puhuttu. Tämä vakavuuden puute todisteluissa osoittaa puolestansa, kuinka paljon liioittelua jutussa on alusta pitäen ollut. Ja sen vuoksi on täytynyt lähteä hakemalla hakemaan syitä ja vastasyitä auk-

kojen peittämiseksi. Pyydän saada lyhyesti kajota muutamiin näistä väitteistä.

Yhtenä pääkohtana lakkojutussa on tuo tunnettu „taksvärkkipirtti". Lähetekeskustelussa mainitsi ed. Vuolijoki, S., että siinä teurastetaan kaikki, mitä kartanossa yleensä teurastetaan. Kartanon puolesta taas ilmoitetaan, että on olemassa erityinen maja teurastusta varten ja että pirtissä ei ole muuta sentapaista ollut kuin että yksi mäyrä siellä nyljettiin ja että tätä tuskin tarvitsee mainita sen siivottomuuden rinnalla, mitä päivätyöntekijät siellä välistä ihan tahallaan harjoittavat.

Täällä eduskunnassa, viimeksi eilen illalla, ja sitäpaitsi lukemattomissa kokouksissa maaseudulla on väitetty, että suomenmielisiä isäntiä olisi suuressa määrin sekaantunut lakkoon ja lakkorikkureina vastustaneet torpparien oikeutettuja vaatimuksia. Nämä, kuten sanotaan, senaattori Kairamon puoluetoverit osottautuvat kuitenkin aivan vaatimattomiksi työntekijöiksi, jotka olivat eri talojen palveluksessa eivätkä lukeutuneet mihinkään varsinaiseen valtiolliseen puolueeseen. Talolliset olivat tässä suhteessa kutakuinkin yksimielisiä huolimatta siitä mihin puolueeseen he kuuluivat. Kaiken kakkiaan on tällaisia apupäiviä, lakonrikkomispäiviä suoritettu erään paikkakunnan oloja tarkasti tuntevan henkilön ilmoituksen mukaan kaikkiaan noin 20 työpäivää. Se ei luultavasti ole voinut paljonkaan vaikuttaa asiain menoon.

Lähetekeskustelussa väitettiin niinikään tilanhaltijasta, että hän ei ole tehnyt edes yhtään ainoaa latoa koko sinä hallintoaikana, jona hän on Laukossa asunut, eikä myöskään mitään muuta hyödyllistä. Paikkakuntalaiset taas väittävät, että koko nykyinen Tottijärven kartano on nykyisen tilanhaltijan rakentama pienestä suurimpaan asti, ja voidaan nähdä paljon muutakin, joka on ilmeisesti vasta myöhäisenä aikana saatu aikaan.

Eräs arvoisa edustaja, joka moneen kertaan on esiintynyt jonkinlaisena tilastollisena erikoistutkijana, on myöskin lähetekeskustelussa esittänyt numeroita, joilla hän koettaa osottaa, miten tavattoman suuria etuja nykyinen tilanhaltija on nauttinut. Näiden väitteittensä tueksi on m. m. laskettu että torpparien työpäiväarvo nousee muka $3^1/_2$ markkaan jalkapäivästä ja 6 markkaa hevoispäivästä. Sitä vastoin ovat torpparit väittäneet, että vastaavat 2 ja 4 markkaa, joita valiokunta on laskuissaan käyttänyt, jo ovat vallan liialliset. Sitäpaitsi on tämä tilaston tekijä tehnyt sen huomattavan virheen, että kun voitto kartanon karjanhoidosta lasketaan, se yksinkertaisesti lisätään siihen, mitä päivätöiden arvo tietää. Jokaiselle maatalouden tuntijalle sitävastoin pitäisi olla selvää että voittoon karjanhoidosta jo sisältyy päivätöiden arvo. Tuo huimaava summa 140,000 markkaa, joka tällä tavalla saavutetaan on semmoinen, ettei yksikään valiokunnan jäsen ole semmoista

laskua kannattanut, enkä tiedä löytyykö eduskunnassa toista edustajaa, joka voisi siihen yhtyä. Minä siis voisin edustaja Turkian tehtäväksi jättää sen, millä tavalla — minä en tahdo sanoa kummastako päästä — tämä summa olisi lyhennettävä; ehdolla kuitenkin, että hän sen tekee sillä tavalla, että häntä voidaan uskoa. Tahtoisin tähän vaan lisätä, että tämmöinen suhdaton tulojen nostaminen on selitettävä ainoastaan, jos ottaa asian kateuden ja luokkavihan lietsomisen kannalta, mutta sitävastoin on vaikea ymmärtää miten tämmöinen menettely soveltuu sille, joka tahtoo ajaa torpparien etua. Vai mitenkä saattaa olla torppareille edullista, että maakartanon arvoa huimaavasti nostetaan juuri sillä hetkellä, jolloin sama maakartano vaaditaan torpparien lunastettavaksi?

Minä tulen nyt ensimäiseen vastalauseeseen. Tässä tuodaan esille ainoastaan se väite, että valiokunta ei muka olisi ollut oikeutettu perustelmiinsa ottamaan sivuilla 46 à 50 olevaa arvostelua hallituksen kannasta ja menettelystä. Vastalauseen tekijät sitävastoin eivät katso, että se kertomus hallituksen välitystoimenpiteitä, jotka tavataan sivuilla 37—38, olisi asiaan kuulumaton. Mutta jos niin on ja valiokunta siis on oikeutettu sovitteluyrityksistä asiallisesti kertomaan, niin lienee vaikea esittää mitään vakavaa syytä, jonka nojalla valiokunta olisi ollut esteellinen niistä lausumaan myöskin mielipiteensä. On kyllä tunnettu asia, että eräällä taholla katsotaan nykyisen hallituksen arvosteleminen sangen arkaluontoiseksi asiaksi ja voidaan pitää varmana, että jokainen tämänsuuntainen huomautus siellä leimataan alaarvoiseksi. Tämän yleisesti tunnetun tosiseikan vahvistaminen erityisessä vastalauseessa voidaan senvuoksi käsittääkseni sitä mieluummin sivuuttaa, koska arvoisat vastalauseen tekijät kuitenkin yhtyvät mietinnön ponteen.

Sitävastoin olen pakoitettu tässä yhteydessä lyhyesti koskettelemaan hallituksen arvoisan edustajan lausuntoa eilisessä istunnossa. Siinä viitataan muun muassa niinkutsuttuun agraarikomitean asettamiseen keväällä 1906 ja esitetään tämä senaatin päätös sellaisena vuokraolojen uudistusta tarkoittavana toimenpiteenä, joka — valiokunnan toivomuksen mukaisesti — olisi voinut vaikuttaa alkavan agraariliikkeen taltuttamiseksi. Tähän on ensiksi huomautettava, että agraarikomitean kokoonpano eri puolueista, niinkuin sanottiin, oli ainakin siinä suhteessa arveluttavan puutteellinen, että siihen ei kuulunut ainoatakaan henkilöä, jota todellakin olisi voitu katsoa sosiaalidemokraattisen puolueen edustajaksi.

Toiseksi eivät julkisuudessa esitetyt tosiseikat suinkaan viittaa siihen, että uuden vuokralakiehdotuksen valmistaminen alkuperäisesti olisi kuulunut agraarikomitean tehtäviin. Koska julkiset tiedonannot agraarikomitean toiminnasta yleensä ovat olleet suh-

teelliset sekä lukuisat että runsaat, niin on vaitiolo mainitussa suhteessa kokonaan selittämätön, jos vuokralain uudistus todellakin oli komitealle annettu, ja se on anteeksiantamaton laiminlyönti aikana, jolloin kymmeniintuhansin nouseva torppariväestö juuri kaipasi rauhoittavia tietoja hallituksen aikeista maanvuokrakysymykseen nähden. Jos mainittu tehtävä, niinkuin toistaiseksi olisin taipuvainen otaksumaan, alusta pitäen ei kuulunut agraarikomitealle, vaan vasta myöhemmin sille uskottiin, niin osoittaa juuri agraarikomitean asettaminen ja sille valmistettu ohjelma, että hallitus silloin ei ollut selvillä torppariliikkeen kantavuudesta eikä sen vuoksi myöskään oivaltanut tehtäväänsä sen suhteen. Mutta jos näin on, niin en voi pitää hallituksen arvoisan jäsenen lausuntoa tässä kohden niin suorana, kuin mielestäni sopii odottaa, kun hallituksen puolesta eduskunnalle annetaan tarkoin harkittu selvitys tärkeässä asiassa.

Mitä muuten tulee hallituksen pitkälliseen toimettomuuteen Laukon rettelöiden suhteen, niin mitään uutta ei tässä kohden ole tuotu esiin. Mutta kun hallituksen arvoisa jäsen on nimenomaan selittänyt, että hallituksen ryhtyminen sovittelijatoimeen *varsin luultavasti* olisi voitu käsittää puolueelliseksi esiintymiseksi tilanomistajan puolustajana, niin minä en, huomioon ottaen yleistä olotilaa maassa, puolestani rohkene tässä kohden epäilyksiä lausua.

Minä palaan vielä toiseen vastalauseeseen. Minä voin siinä olla lyhyt, koska eräs arvoisa valiokunnan jäsen on luvannut valaista niitä muistutuksia, jotka vastalauseen tekijät ovat tehneet mietinnössä esitettyjä torpparien verojen suuruutta koskevia mielipiteitä vastaan. Muut muistutukset ovatkin mielestäni verrattain toisarvoisia. Niitä on kyllä koetettu etsimällä etsiä ja että tässä hätä tosin on ollut suuri vastalauseentekijäin keskuudessa, sen todistaa m. m. se mainio natsionalistisaarna, jolla ed. Vuolijoki eilen illalla huusi meidän ennen niin halveksitun rusthollarimme avukseen rotutaistelussa. Sekin yksi kirjava lehti niiden lisäksi, joita ennestään jo niin runsaasti löytyy Laukon jutun historiassa.

Mitä veroihin muuten tulee, niin tahtoisin huomauttaa, että vertailu naapuripitäjän muutamaan kartanoon on mietinnössä tahallaan esitetty sillä tavalla, kuin siellä on, nimittäin mainitsematta mitään erityistä nimeä. Meidän tarkoituksemme ei ollut mainita nimiä ja ne, jotka tarvitsevat tämmöisiä tietoja ylen suurista veroista, saavat tietysti hankkia ne tiedot itselleen toista tietä kuin eduskunnan maatalousvaliokunnan kautta.

Tinkitöistä tahtoisin ainoastaan mainita, että mikäli valiokunnassa on luotettavalta taholta ilmoitettu, ne eivät olleet pakollisia eikä niitä, mikäli on voitu saada selville, yleensä voitu katsoa liiallisiksi. Mutta mahdollsesta on, että siinäkin on löytynyt epä-

kohtia. Semmoinen lie jotensakin tavallista suurissa kartanoissa, missä tilanhaltija ei itse valvo töitten suorittamista.

Tampereella pidetyn torppariedustajakokouksen johdosta on valiokunnassa kyllä mainittu, että siellä m. m. on pidetty myöskin yksi varoittava puhe. Tätä seikkaa ei meidän, valiokunnan enemmistön mielestä kuitenkaan ole pidettävä senlaatuisena, että se sanottavasti olisi voinut vaikutaa tämän kokouksen yleiseen luonteeseen. Mietinnössä myöskin sanotaan ainoastaan, että sosiaalidemokraattisen puolueen johtomiesten puolelta ei mitään semmoista puhetta pidetty, ja se on väite, jota toistaiseksi ei ole millään tavalla ole vääräksi todistetu.

Monessa eri tilaisuudessa on koetettu osoittaa, että puoluejohto olisi aivan viaton siihen kiihotukseen, jota lakon yhteydessä on harjoitettu. Mietinnössä käy myöskin selville, että se erikoinen torpparien keskustoimikunta, joka asetettiin torpparien etuja valvomaan, ei, mikäli valiokunnan tietoon on tullut, semmoisenaan suinkaan ole mitään tämmöistä kiihotustyötä harjoittanut. Valiokunnan enemmistön mielestä kiihotustyötä on kuitenkin ollut olemassa ja on sitä tarmokkaasti jatkettu puolueen sanomalehdistössä ja puoluejohdon suostumuksella.

Niiden todistusten lisäksi, joita mietinnössä on esitetty, tahtoisin tässä suhteessa vielä esittää muutaman tosiseikan, joka on siinä suhteessa valaiseva. Minä tahtoisin nimenomaan sanoa, että valiokunnan jäsenet eivät voi lähemmin todistaa, mistä nämä toimenpiteet ovat saaneet alkunsa ja ovatko ne ylimalkain läheisessä yhteydessä puoluejohdon kanssa vaiko ei.

Tässä on ensiksikin mainittava, että kun lakko sunnuntaina toukokuun 20 p:nä päätettiin, pitivät lakoklaiset kokouksen, jossa päätettiin että lakko on seuraavana maanantaina julistettava. Tässä lakkolaisten kokouksessa tehtiin pöytäkirja, jossa 4 § on näin kuuluva:

„Lakon syntyessä katsottiin myös tarpeelliseksi tehdä toverilupaus, ja jokaisen lakkoon ryhtyneen kansalaisen on sitä noudatettava. Toverilupaus tehtiin sillä ehdolla, että elävänä tai kuolleena saa tuoda työmaalta pois senlaisen henkilön, joka on toverilupaukseen liittynyt". (Hyvä!) Toverilupaus kuului näin: „Koska me Laukon kuin myös Tottijärven alueella työskentelevät, niin palkolliset kuin myös torpparit, olemme vapaasta tahdostamme nimemme allepiirtämällä menneet täydelliseen sitoumukseen, että me toverilupauksen tekijät pysymme työhön ryhtymättä mainittujen kartanoiden alueella, niin jos meidän keskuudessamme lakon aikana työskentelemistä tapahtuu, niin katsomme sen henkilön lakkopetturiksi, ja on hän, olkoon kuka tahansa, rangaistava sillä tavalla kuin meidän toverikurimme toverilupaukseen liittyneenä myöntää". (Hyvä!).

Että tämmöinen lupaus on tehty, on ollut kauvan tunnettuna ja että se on todellakin myös vaikuttanut, siitä ei ole vaikea saada todistuksia. Että tämmöinen henki on päässyt vallalle lakkolaisten keskuudessa, on valitettava tosi seikka ja sen seuraamukset tulevat ilmi myös siinä, että ne henkilöt, jotka joko ovat pysyneet erillään lakosta tai jotka syystä tai toisesta ovat siitä eronneet, ovat olleet ilmeisen vainon alaisina. Tahdon vaan mainita, että lakon alueella ainakin vielä kesän aikana pidettiin mahdottomana pitää elukoita ulkona, jos ne kuuluivat sellaisille henkilöille, jotka olivat lakkolaisten kanssa riidassa, ilman että elukat olivat erityisesti vakuutettuja. Nimenomaan valitettiin, että tämän johdosta oli syntynyt tuntuvia rasituksia niille, jotka pysyivät lakosta erillään.

Että kiihoitustyötä todella on ollut ja että sitä on kovasti ja kiihkeästi harjoitettu, sen ovat myös torpparit itse julkisesti myöntäneet. Valaisevana esimerkkinä tässä suhteessa mainittakoon, että kun eräs torppari viime heinäkuulla oli oikeuden edessä vastaamassa siitä, että hän omavaltaisesti oli muuttanut takaisin mökkiinsä, josta hän tilanhaltijan toimesta oli tullut häädetyksi, niin vastaajan asianajaja selitti, että vastaaja, kuten muutkin vapaaherra Standertskjöld-Nordenstamin torpparit, sukukartanolla vallinneen torpparilakon aikana olivat olleet suuressa määrin harjoitetun kiihoituksen alaisina, joten vastaaja ei voinut menettelyään punnita, ja että vastaaja, luottaen lakkolaisten neuvonantajien vakuutuksiin, että häätötuomioita, joita vastaan oli vedottu ja jotka siis eivät voittaneet lainvoimaa, ei saisi panna täytäntöön, oli varmaan luullut olevansa oikeutettu uudelleen asettumaan torppaan, mihin nähden asiamies anoi, että syytöstä lievimmittäin arvosteltaisiin.

Maatalousvaliokunnan sosiaalidemokraattiset jäsenet ovat ainakin pari kertaa vakuuttaneet, että puoluehallinnon taholta on koetettu tehdä mikä suinkin on ollut mahdollista, jotta voitaisiin estää lakon puhkeamista. Mitä laatua nämä toimenpiteet ovat olleet, sitä minä en tunne; siitä ei ole ilmoitettu muuta kuin ne kirjeet, jotka on mietintöön ja vastalauseeseen painettu ja jossa yleisin sanoin huomautetaan siitä, että lakko on vakava asia, että se on tarkoin punnittava ja otettava huomioon aika ja voimasuhteet ja niin poispäin. Oli omituinen tapahtuma, että samana päivänä kuin nämä vakuutukset maatalousvaliokunnan sosiaalidemokraattisten jäsenten puolelta annettiin, selitti maatalousvaliokunnan niin kutsuttu „kolmas sihteeri" Työmieslehden alakerroksessa, että sosialistiedustajat valiokunnassa ovat koettaneet todistaa, että Laukon torpparit olivat pakoitetut menettelemään juuri niinkuin he menettelivät. Näihin lauseisiin sisältyy siis se väite, että puoluejohto tai keskustoimikunta oli koettanut varoit-

taa ja estää torpparia tekemästä sitä, mitä sama puoluehallinto piti ainoana mahdollisena menettelytapana. Niillä on jouduttu väittelyn viimeisiin sokkeloihin, loogilliseen ristiriitaan.

Yhtenä pääsyynä Laukon lakkoon on valiokunnan mielipiteen mukaan ollut torpparien heikko oikeudellinen asema. On moneen kertaan sekä eduskunnassa että kihlakunnanoikeuden edessä viitattu siihen muka huutavaan epäkohtaan, että torppareilla ei ollut kontrahteja. Myönnettävä on, että juuri kontrahtien puute on ollut kenties monessa tapauksessa syynä siihen, että rettelöitä on syntynyt, missä niitä muuten olisi voitu välttää. On kuitenkin otettava huomioon, että torpparit valitettavasti vielä monessa paikkakunnassa ovat tuiki vastahakoisia ottamaan kontrahtia, ja ohimennen sanoen yksi uuden maanvuokralain loukkauskiviä tulee luultavasti olemaan juuri tämä torpparien syvälti juurtunut epäluulo ja vastenmielisyys kirjallisia kontrahteja vastaan. Minä en tiedä, onko myös Laukon tilan haltija todellakin ollut vastahakoinen kontrahteja antamaan. Väitetään, että näin ei ole ollut laita. Ja joka tapauksessa voidaan todistaa, että jos on ollut syytä sysissä, niin on sitä ollut myöskin sepissä.

Valaisevana on tässä suhteessa eräs uutinen, jonka sisälsi Tampereella ilmestyvä Kansan Lehti, mikä tässä tapauksessa voidaan pitää täysin luotettavana lähteenä. Tämän kertomuksen mukaan oli Tottijärvellä maaliskuun alussa perustettu torppariammattiosasto, ja yhdessä sen ensimäisistä kokouksista maaliskuun 12 päivänä, jossa lienee ollut saapuvilla noin satakunta alustalaista, ilmoitettiin, että kartanon isäntä muka aikoi „tyrkyttää" kontrahtia torppareille. Tämän johdosta päätti kokous, „ettei kukaan torppareista ota vastaan isännistön yksipuolisesti laatimia vuokrakirjoja, jos sellaisia tarjotaan, vaan vaaditaan sovittelukomitea asetettavaksi", ja sellaisten torpparien suhteen, jotka ottavat vuokrakirjoja vastaan, päätettiin, — näin kertoo Kansan Lehti — että „he jätetään toverien suojeluksen ulkopuolelle ja heitä on kohdeltava ansion mukaan. Tällaista uhkaa harjoitettiin heti alusta, vaikkei aijottujen vuokrakirjojen sisällyksestä ollut minkäänlaista tietoa.

Ei tarvinne selittää, mitä merkitsivät tämmöiset lausunnot: „jätetään toverien suojeluksen ulkopuolelle", „me emme vastaa seuraamuksista", „on kohdeltava ansion mukaan". Oikeisto varmasti vielä muistaa, mitä kaikkea se tiesi, kun takavuosina julistettiin, että niitä ja niitä on kohdeltava „ansion mukaan", ja jokainen jo alkaa kai huomata, kuinka odottamattoman rehevästi senaikuinen kylvö nyt orastaa.

Minä olen kääntynyt oikeiston puoleen, mutta olen vakuutettu, että näitten sanojen merkitys yhtä elävästi muistetaan vasemmistossakin. En tietysti odota, että vasemmisto senvuoksi

olisi valmis myöntämään, että Laukon jutussa sittekin on menty liika pitkälle. Puoluekanta, puoluekuri, puolue-etu, josta eräs arvoisa puhuja aivan äskettäin niin varomattomasti on lausunut, se ilmeisesti ei semmoista salli.

Tahtoisin lopuksi kiinnittää huomiota vielä vain yhteen seikkaan. Me tiedämme, että Laukossa oli torppareita, jotka ainoastaan vastenmielisesti, miltei pakosta, yhtyivät lakkoon. Näitä epäröiviä löytyy kenties joitakuita niittenkin joukossa, jotka nyt ovat menettäneet kotinsa ja joille hallituksen viisaat toimenpiteet ovat valmistaneet tyys-sijan Urjalan kasarmeissa. Ei ole ilman intressiä koettaa ymmärtää, miten sellainen lakkolainen nyt jälestäpäin käsittää tapahtumain menon. Hän muistaa kenties, että häntä ensiksi kovalla uhalla kiellettiin ottamasta kontrahtia, jos semmoista hänelle tarjottaisiin, ja hän muistaa, että hänet sittemmin saatiin lakkoon yhtymään m. m. siitä julkilausutusta syystä että hänellä ei tätä kontrahtia ollut, että sitä ei oltu hänelle annettu. Hän huomaa, että ne, jotka asettuivat häntä neuvomaan ja johtamaan tässä vaarallisessa pelissä, ne ovat tulleet istumaan kunniapaikalle Suomen kansaneduskunnassa, mutta itse hän on joutunut istumaan ties missä oudossa asunnossa ja miettimään, kuinka eriskummallinen tämän maailman meno välistä saattaa olla. Eduskunnassa on yksi sosiaalidemokraattisen puolueen johtomies lähetekeskustelussa melkein ilkkuen huomauttanut siitä erinomaisen suuresta hyödystä, jonka Laukon rettelöt ovat hänen puolueelleen tuottaneet, ja kuinka suureksi osaksi on kiittäminen juuri näitä rettelöitä siitä, että $^2/_5$ nykyisestä eduskunnasta kuuluu sosiaalidemokraattiseen puolueeseen.

On monta kertaa samalta taholta vakuutettu, että tämän puolueen johtomiehet eivät vähääkään välitä siitä, mitä me porvarilliset heistä sanomme ja ajattelemme. Niin valitettava kuin tämä väite onkin, niin täytyy minun kuitenkin myöntää, että siinä on sen verran perää, että kun puoluetta kerran vaaditaan tilille siitä, mitä se on tehnyt, tahi jättänyt tekemättä, niin sen ei tarvitse paljo pelätä sivistyneen luokan arvostelua.

Mutta sen täytyy sen sijaan astua toisen ja pelättävämmän tuomarin eteen, ja tämä tuomari on juuri tuo köyhtynyt entinen torppari, joka jossain maan kolkassa miettii ja itselleen selvittelee kohtalonsa vaiheita. Tosiasiat puhuvat omituisen vakavaa kieltä, ja hänellekin tapahtumat kenties vähitellen selviävät. Ja sosiaalidemokraattinen puolue saapi yksinkertaisesti ja nöyrästi ottaa sen varteen, jos tuo köyhä mies kerran sille sanoo: Tuon hetkellisen menestyksen vaaleissa minä kyllä maksoin, mutta se oli liika kalliisti ostettu.

Ed. **Gebhard, Hannes**: Tämän paljon puhutun Laukon

lakon arvostelu riippuu suureksi osaksi siitä, millaisen käsityksen saa Laukon alustalaisten taloudellisesta toimeentulosta ennen lakkoa. Tähän taloudelliseen toimeentuloon taas vaikuttaa kaksi päätekijää, nimittäin torpparien tilojen koko ja karjaluku y. m. ja toiseksi heidän veronsa. Mitä torppien kokoon tulee, niin ovat maatalousvaliokunnan kaikki jäsenet olleet yksimielisiä siitä, että „niin suurilla viljelyksillä ja niin suurella karjalla varustettuja torppareita kuin Laukon kartanon täytyy meidän oloissa katsoa verrattain hyvinvoiviksi, ellei heitä rasiteta kohtuuttomilla veroilla". Tästä ovat valiokunnassa kaikki olleet yksimielisiä. Eroavaisuus on sitä vastoin olemassa siinä, että kun valiokunnan enemmistö pitää Laukon torpparien veroja ennen lakkoa kohtuullisina, vieläpä melkoista halvempina kuin monen muun lähiseudun kartanon torpparien, niin valiokunnan sosiaalidemokraattinen vähemmistö arvelee, että tämä käsitys muka „ei nimeksikään pidä paikkaansa". Tämä on, kuten sanoin, tärkeä asiallinen eroavaisuus valiokunnan enemmistön ja sosiaalidemokraattisen vähemmistön käsityksen välillä. On sen vuoksi syytä ottaa lähemmin tarkastettavaksi niitä sosiaalidemokraattisen vähemmistön vastalausessa sivuilla 54—56 esitettyjä muka „asiallisia tietoja", joihin se perustaa tuon väitteensä ja joista ed. Vuolijoki, S., eilen haikeasti valitti eduskunnalle, että valiokunta ei ole ottanut niitä huomioonsa. Mainituilla sivuilla sosiaalidemokraattinen vähemmistö vastalauseessaan vertaa Laukon torpparien veroja, kutakin hehtaaria kohtin viljeltyä maata, useiden kuntien torppien veroihin, nimittäin Luhangan, Tuusulan, Vihannin, Humppilan, Hauhon ja Ikalisten. On laskettu näiden kuntien torpparien verot kutakin hehtaaria kohti viljeltyä maata (peltoa ja niittyä) ja verrattu näin saatu luku Laukon kartanon torpparien veroon, joka on myöskin laskettu kutakin hehtaaria kohti viljeltyä maata.

Ensiksikin täytyy tuoda esille tuota vertailua vastaan muistutus että se on tehty siinä suhteessa yksipuolisesti, että tavallisesti ei ole verrattu kaikkien Laukon torpparien veroja kaikkien torppien veroihin mainituissa kunnissa, vaan on mielivaltaisesti valittu vertailuesineeksi ainoastaan suurimmat torpat, suurimmat torpat Laukossa ja suurimmat torpat useissa kunnissa. Hauhon kunnasta on tässä vertailussa ilmoitettu myöskin kaikkien torppien keskimääräinen vero torppien viljellyn maan hehtaaria kohti. Se on siellä vastalauseen mukaan 86 markkaa hehtaaria kohti, kun se Laukossa oli valiokunnan laskujen mukaan ainoastaan 35 à 36 markkaa, siis Hauholla enemmän kuin kaksinkertainen siitä, mitä se oli Laukossa. Ja minä olen vakuutettu siitä, että tämä kaikkien torpparien vertailu niissä muissa kunnissa, joissa se on jätetty tekemättä, on luultavasti antanut samansuuntaisia, vasta-

lauseentekijöille epäedullisia tuloksia, jotka siis voisivat todistaa valiokunnan enemmistön mielipiteen puolesta.

Ed. Vuolijoki, S., väitti eilen menettelytapansa puolustukseksi sen, että Laukon torpat muka „pääasiallisesti ovat suuria" ja että sen vuoksi olisi oikein verrata ainoastaan suurien torppien veroja toisiinsa. Mutta tosiasiallisesti Laukolla oli 71 häädetystä torpasta ainoastaan 26, eli siis noin kolmasosa, niin suuria, että ne voitiin ottaa huomioon vertailussa Hauhon suurempien torppien kanssa. Tässä on siis jo mielestäni osotettu kylliksi, että sosiaalidemokraattien vastalauseessa toimitettu suurempien torppien verojen vertailu on yksipuolinen ja sen vuoksi harhaan viepä. Sillä luonnollistahan on, että kuta suuremmaksi torpat tulevat, sitä vähemmän niitä on luvultaan ja sitä enemmän niissä voipi olla sellaisia poikkeuksellisia asianhaaroja, joita lähemmättä tutkimuksetta ei tunneta ja joita siis ei voi ottaa huomioon. Silloin voipi näet jo yhden ainoan hyvin suuren torpan verot viedä keskimäärän tavattoman alhaiseksi, jos siitä esim. on maksettu suuri käsiraha, jos se on annettu sukulaiselle perintöosana, jos sillä on tavattoman laajoja, mutta vähäarvoisia luonnonniittyjä, jos se on kylmään metsään perustettu uudistorppa pitkäaikaisella vuokralla ja vero on pantu jo vuokra-ajan alussa pysyväiseksi koko ajalle ja torppari sitten on raivanut itselleen suuren alan viljeltyä maata, johon tätä veroa nyt verrataan, y. m. s. asianhaaroja.

Mutta vaikkapa asettuisikin tuolle valiokunnan vähemmistön vastalauseessa esitetylle yksipuoliselle, mutta vastalauseen tekijöille erittäin edulliselle kannalle, eivät heidän esittämänsä vertailut sittenkään ole paikkansa pitäviä, jos niitä rupeaa lähemmin tutkimaan. Niistä kuudesta kunnasta näet, joiden torppariveroihin tuo vertailu on tehty, täytyy ensiksikin heti tykkänään poistaa kaksi, nimittäin Vihanti ja Ikalinen, sillä sosiaalidemokraatit itsekin ovat jo tunnustaneet, että näissä kunnissa n. s. käsirahajärjestelmä on vallalla. Käsirahalla tarkoitetaan, kuten tunnettu, sitä ostohintaa, jonka torppari maksaa talolliselle, kun hän ottaa torpan vastaan. Hän maksaa tuon ostohinnan juuri siinä mielessä, että sen vuoksi vuotuisvero pannaan hyvin alhaiseksi, aivan mitättömäksi, niinkuin esim. vastalauseen mukaan, Vihannissa Smk 1: 06:ksi hehtaarilta. Tuollainen verohan on ainoastaan vaan nimeksi.

Ed. Vuolijoki mainitsi, että tuo ostohinta eli käsiraha Ikalisissa muka on keskimäärin vain 300 markkaa, mutta tämä käsirahan keskimäärä on laskettu kaikista torpista eikä ainoastaan suurista torpista, kuten vero. Suuremmista torpista Ikalisissa on maksettu käsirahaa 1,000:kin markkaa ja sitäkin enemmänkin. On siis aivan mieletöntä vertailla Vihannin ja Ikalisen kun-

tien torppariveroja Laukon kartanon torppariveroihin, jälkimäiset kun ovat saaneet vuokraoikeutensa ilmaiseksi, s. o. ilman tuota ostohintaa.

Näin on siis 4 kuntaa noista kuudesta, joita voitaisiin verrata Laukon oloihin. Niistä neljästä on Luhanka ensimäinen. Mikäli tunnen, on tämän kunnan torpanveroja verrattu niihin tietoihin viljellyn maan alasta, jotka on saatu tilattoman väestön alakomitean hankkimasta tilastosta. Nyt sattuu kuitenkin valitettavasti niin onnettomasti, että juuri tämän kunnan tiedot viljellyn maan alasta tilattoman väestön alakomitea on huomannut liian pieniksi, ehkä 50 % :kin liian pieniksi. Kuntalaiset ovat antaneet alakomitealle tällaiset tiedot. Sensijaan siis että vastalauseessa luullaan torpparien veron suuremmilla torpilla olevan 25—26 markkaa hehtaaria kohti, täytyy se siis mahdollisesti laskea noin 50 markaksi hehtaaria kohti, eli paljon suuremmaksi kuin Laukon torppareilla.

Seuraa sitten Tuusulan ja Humppilan kunnat, joitten verot vastalauseen mukaan on laskenut hallituksen asettama n. s. invaliditeetti-vakuutuskomitea. Näin ei kuitenkaan ole asianlaita. Invaliditeettikomitean julkaisuissa ei näitä laskuja ole, vaan on ne tehnyt yksityinen henkilö, joka oli invaliditeettikomitean sihteerinä. Ja hänkin on minun tietääkseni verrannut torpanveroja tilattoman väestön alakomitean hankkimiin tietoihin viljellyn maan pinta-alasta. Mutta kun ottaa selvää tämän viljellyn maan laadusta noissa kahdessa kunnassa ja vertaa sitä viljellyn maan laatuun Laukon kartanossa, niin huomaa, että tuo viljelty maa Laukon torppareilla käsitti ainoastaan 15% luonnon niittyä, mutta suuremmilla torppareilla Humppilassa 25% ja Tuusulassa 45%. Onhan siis taas aivan harhaan vievää lähteä vertaamaan veroja viljelysmaan koko alaan, joka käsittää sekä pellon että niityn, kun tämä viljelty maa on niin erlarvoista eri kunnissa. Sillä jos esim. niiden Tuusulan torpparien, nim. suurimpien torpparien veroja, jotka on vastalauseessa otettu huomioon, verrataan heidän viljeltyyn maahansa, tämä laskettuna siten, että heidän niittyalansa reduseerataan suhteelliseksi Laukon torpparien niittyalan kanssa, nousee tuo vero, joka vastalauseessa on arvioitu 20 markaksi, yli 40 markan, siis täälläkin suuremmaksi kuin vero valiokunnan laskelman mukaan Laukossa.

Nyt on siis vaan jäljellä äsken mainittu Hauhon kunta. Edellisessä puhuttiin jo siitä, että kaikkien torpparien keskivero Hauhon kunnassa oli enemmän kuin kaksi kertaa niin suuri kuin Laukossa. Mutta jos nyt otamme huomioon ainoastaan suurempien torpparien verot, niin näemme ensiksikin, että Hauholla päivätyöveroa rahaksi arvosteltaessa on pantu jalkapäivätyön hinnaksi ainoastaan 1 markka 50 penniä ja hevospäivätyön hinnaksi

3 markkaa, jota vastoin valiokunta on käyttänyt Laukon veroja rahaksi muutettaessa 2 ja 4 markkaa, joita hintoja Laukon torpparit itsekin ovat sanoneet „aivan liiallisiksi". Minun mielestäni olisi siis pitänyt molemmissa tapauksissa päivätyöverot laskea saman hinnan mukaan. Jos esim. torppari tekee 2 hevospäivää viikossa, s. o. 104 päivää vuodessa, niin siitä nousee vuotuinen eroavaisuus Laukon ja Hauhon verojen välillä 104 markaksi torpalta, mikä tekee hehtaaria kohti, jos otetaan huomioon, niinkuin vastalauseessa on edellytetty, ne torpat, joilla on 15 hehtaaria, 7 markkaa hehtaarilta. Näin ollen nousee Hauhon suurimpain torppien vero, joka vastalauseessa on arvioitu 22 markaksi, 29 markkaan, kun se Laukossa tekee 35 markkaa. Mutta vieläkin: tässä on otettava huomioon, että Hauhon pitäjä on kaukana rautatiestä ja myyntipaikoista, jota vastoin Laukon kartano on verrattain lähellä Tampereen kaupunkia, missä maataloustuotteista on saatu hyvät hinnat. Ehdotuksessaan viljelyspakkolaiksi (49 §) sosiaalidemokraatit itse arvelevat, että maasta on verona maksettava hyvällä liikepaikalla vähintäin 66, enintään 200 % enemmän kuin huonolla liikepaikalla. Jos nyt näin kipeässä asiassa kuin Laukon lakkokysymys on ja näin erittäin hyväntahtoiselta taholta kuin porvarilliselta tyydytään vaikkapa ainoastaan 33 % :iin, joka on puolet siitä, mitä sosiaalidemokraatit viljelyspakkolaissa määräävät vähimmäksi eroavaisuudeksi, niin Hauhossakin suurten torppien verot nousevat melkoista suuremmiksi kuin Laukon kartanolla.

Nyt on siis käyty läpi kaikki kuusi kuntaa. On valaistu kaikki ne „tosiasiat", jotka sosiaalidemokraatit ovat esittäneet vastalauseessaan tueksi väitteelleen, että Laukossa verot muka olisivat korkeammat kuin missään muualla. Mitä ne todistavat? Ensiksikin, että vertailu on ollut yksipuolinen ja siitä syystä harhaan viepä, mikäli on otettu huomioon vaan suurimmat torpat. Toiseksi että kahta kuntaa ei voida ollenkaan ottaa vertailussa mukaan, koska niissä käsirahajärjestelmä on yleinen. Ja kolmanneksi, että kun lähemmin tarkastaa jäljellejääneitä neljää kuntaa, niin tullaan selvästi aivan päinvastaiseen tulokseen kuin vastalauseessa. Toisin sanoen, sosiaalidemokraattinen vähemmistö on tässäkin kysymyksessä itse toimittanut meille uusia lisätodisteita siitä, että Laukon verot todella ovat huokeammat kuin muualla ja että siis Laukon onnettoman lakon syytä ei ole haettavana lakkolaisten ahdinkotilasta.

Lisäksi on vastalauseessa vielä mainittu kruunun virkatalojen torppien vero Turun ja Porin läänin pohjoisosissa ja esitetty sekin melkein puolta pienemmäksi kuin Laukon torpparien. Tätä tietoa en ole ollut tilaisuudessa tarkastamaan. Mutta me voimme olla aivan varmat siitä, että tässäkin on jotain harhaan viepää, kunhan sitä vaan tarkemmin tutkittaisiin. Hyvin luultavaa on,

että näilläkin torpilla, samaten kuin Satakunnassa yleensä käsirahajärjestelmä on vallalla, ja silloinhan kaikki vertailu käy mahdottomaksi.

Mietintöön on liitetty toinenkin vastalause, se, jossa ed. Castrén ja muut hallituksen kannattajat ovat ilmaisseet huonon „humöörinsä" sen johdosta, että valiokunta on ryhtynyt arvostelemaan hallituksen tointa tai oikeastaan toimettomuutta siinä torppariliikkeessä, josta Laukon lakko oli yksi ilmaus. Valiokunnan mietintö on ed. Castrénin mielestä siltä sivulta lähtien, jolta hallitusta arvostellaan, ensiksikin muka „ala-arvoinen". Eilen me saimme kuulla ed. S. Vuolijoen suusta, että valiokunnan mietintö siihen sivuun saakka muka on „ala-arvoinen" (Ed. Vuolijoki, S.: Joo!). Oppi-isä ja oppipoika siis kohtaavat toisensa sivulla 42 (Ed. Vuolijoki, S.: Kiitos kunniasta!) Toiseksi on herra Castrén sanonut valiokunnan arvostelusta, että se on muka asiaan kuulumaton. Minä odotin jo saavani nähdä tässä saman lauseen, minkä me olemme niin monta kertaa ennen näillä valtiopäivillä kuulleet, nim. että se on „enemmän kuin ennen kuulumatonta".

Valiokunta olisi mielestäni — jos ei enää lasketa leikkiä — aivan laiminlyönyt sille uskotun tehtävän, jos se olisi ainoastaan refereerannut tosiasioita eikä arvostellut. Ja kun se kerran ryhtyi arvostelemaan muita asianosia koko tuossa lakkojutussa, torppareita, tilanhaltijaa, sosiaalidemokraattista puoluetta, niin olisi valiokunta mielestäni asettanut hallituksen aivan nollan arvoon, jos se, hallituspuolueitten toivomusten mukaan, olisi vaikenemalla sivuuttanut sen arvostelussaan. Niin pitkälle ei valiokunta kuitenkaan katsonut säädyllisyydenkään sallivan sen mennä.

Mutta vielä: sen, joka tyyneellä ja tasapuolisella mielellä kykenee lukemaan sitä osaa mietintöä, jossa hallitusta arvostellaan, täytyy joka tapauksessa tunnustaa, että valiokunta on mahdottoman hellävaroin kohdellut hallitusta (Vasemmistosta: Juuri oikein!). Minä tahtoisin sanoa, että se on pidellyt sitä lasikaapissa ja pumpulikääreissä (Vasemmistosta: Ihan oikein!), sillä missä muussa kansanvaltaisella eduskunnalla varustetussa maassa tahansa näin valtava oppositsiooni kuin tämä toki olisi käyttänyt toisia sanoja siitä hallituksesta, joka yleensä ei ole kyennyt näkemään, että suurlakkoviikko ja sen pakottama eduskuntareformi merkitsivät meille täydellistä järjestelmän muutosta (Vasemmistosta: Todellakin!), jonka olisi pitänyt velvoittaa hallitusta aivan toisella tavalla varustettuna astumaan tämän eduskunnan eteen kuin se on tehnyt.

Mitä erittäin tulee hallituksen kantaan torppariliikkeeseen nähden, niin on se mielestäni aivan samanlainen kuin sen kanta siihen kumouksellliseen aikaan nähden yleensä, jossa olemme elä-

tahansa näin valtava oppositiooni kuin tämä toki olisi käyttänyt ajoissa näkemään koko tuon valtavan torppariliikkeen merkitystä: torpparien järjestäytymiselle, valmistustöille torpparilain uudistamiseksi, lakoille, joita puhkesi eri osissa maata, kaikelle tälle on se ollut sokea. Tästä hallituksen sokeudesta ja toimettomuudesta on myöskin seurauksena se, että eduskunta nyt eroaa mitä masentuneimmalla mielellä sen johdosta ettei ole kyetty saamaan valmiiksi uutta torpparilakia (Oikealta: Ohhoh!), ainakin eduskunnan enemmistö. Ja tämä ei voi muuta kuin yhä vahvistaa sitä vakaumusta, minkä reformi-ystävällinen osa kansaa nykyisestä hallituksesta on saanut, nim. että se kaikista lupausfraaseista huolimatta ei ole omistanut tarpeellista kykyä eikä rohkeutta johtaa hedelmällistä reformitoimintaa ainakaan maatalouspolitiikan alalla (Ed. Vuolijoki, V.: Pankaa ponteen! Puhemies, naputtaen vasarallaan: Ei saa häiritä puhujaa).

Ed. **Rajala** luopui puheenvuorostaan.

Ed. **Rosenqvist, G. G.:** Agrarutskottets nu föreliggande betänkande är i många afseenden intressant och förtjänstfullt. Det lämnar en klar och god utredning af den mångdiskuterade Laukkofrågan och skall helt visst i en framtid, då det gäller att teckna de senaste årens i så mycket märkliga historia i vårt land, utgöra ett beaktansvärdt aktstycke.

Det föreligger emellertid en märkbar skillnad mellan den förra och den senare delen af betänkandet. Den tilltalande objektiviteten i framställningen, som öfverhufvud utmärker den förra delen, har i den senare delen efterföljts af ett bedömande, ett, om jag så får säga, slutsatsdragande, som icke vittnar om historikerns objektivitet, utan fastmer om subjektiva synpunkter och en tendens, som synes stå i samband med partiintressen.

Betänkandet till sin förra del har på ett öfvertygande sätt ådagalagt, att Laukkosträjken icke föranledts af föröfvade orättvisor eller omänsklighet från egendomsegarens sida, att den icke haft sin rot i något allmänt ekonomiskt trångmål bland underhafvandena, utan att utifrån verkande krafter varit verksamma till åstadkommande af sträjken, att denna och de lidanden den vållat, väsentligen varit en följd af partiledares agitatoriska verksamhet, hvilken verksamhet rent af ledt till klandervärda, under alla förhållanden klandervärda, handlingar. I allt detta är utskottets framställning fullt öfvertygande och riktig. Densamma har ytterligare i dag blifvit bestyrkt genom hr Kairamos i många afseenden värdefulla och belysande inlägg uti diskussionen.

Utskottet har också med rätta framhållit, att man vid bedömandet utaf denna fråga bör taga hänsyn till de i landet vid tiden för och efter storsträjken rådande oroliga förhållandena. äfvensom till motsatsen emellan olika mot hvarandra sig brytande, äldre och yngre, åskådningssätt. I allt detta ligger otvifvelaktigt — om det är fråga om skuld, om individernas skuld. och vare sig man söker denna skuld mera åt höger eller åt vänster — förmildrande, i hög grad förmildrande omständigheter.

Men då det för utskottet sedan gäller att draga slutsatser och fälla omdömen om såväl egendomsegarens som särskildt regeringens ställning till frågan, då kan man icke mera i allo med full sympati och erkännande följa framställningen. Det subjektiva, tendensiösa elementet gör sig då mer eller mindre gällande. Tiden medger emellertid icke att här ingå på en teoretisk kritik af utskottets betänkande uti berörda afseende, än mindre att beröra i sammanhang härmed stående frågor af delvis allmän och stor bärvidd, frågor, till hvilka uttalandena i denna del af betänkandet kunde gifva anledning. Då agrarfrågan uti hela dess vidd under nästa landtdagsperiod kommer före, skall måhända tillfälle härtill erbjuda sig. Jag inskränker mig nu till att, hvad särskildt den senare delen af utskottsbetänkandet beträffar, närmast ansluta mig till den första reservationen.

Då jag engång har ordet, kan jag icke underlåta att inlägga en gensaga mot hr Vuolijokis i går etablerade, som det synes mig, plumpa och smaklösa försök att göra Laukkofrågan till en nationalitetsfråga för att möjligen, genom att ockra på nationalistiska passioner, på visst håll vinna sympati och röster för sin uppfattning. Om något, vittnar ett dylikt försök — ifall det sker bona fide — om oförmåga att bedöma Laukkofrågans verkliga innebörd.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Asian käsittely nyt keskeytettiin ja esitettiin

Ed. A. Neoviuksen tekemä välikysymys asiassa, joka koskee eräiden Suomen kansalaisten äskettäin tapahtunutta vangitsemista Pietarissa

johon hallituksen puolesta vastasi

Senaattori **Mechelin**: På grund af gällande stadganden angående ärendenas fördelning inom senatens ekonomiedepartement kan det anses tillhöra viceordföranden att besvara den nu föreliggande interpellationen.

Måndagen den 21 oktober blef här kändt, att fyra finska medborgare häktats i St. Petersburg. Samma dag anhöll jag

genom enskildt bref, att ministerstatssekreteraren måtte införskaffa upplysning om orsaken eller orsakerna till denna häktningsåtgärd. I skrifvelse af den 23 oktober svarade han mig, att någon bestämd utredning angående de företagna arresteringarna ännu ej kunnat erhållas, men att det meddelats, att de arresterade, med undantag af en, med det snaraste torde frigifvas.

Innan hans exellens generalguvernören den 29 oktober afreste till St. Petersburg, anhöll jag hos honom, både muntligen och skriftligen, att han under sin vistelse därstädes ville äfven för sin del vidtaga nödiga åtgärder för att kännedom om häktningsorsaken måtte erhållas.

Den 25 oktober aflät prokuratorn en embetsskrifvelse till generalguvernören i enahanda syfte. — Fru Malmberg hade redan blifvit frigifven.

I tidningar hade emellertid uppgifvits, att någon hemlig angifvelse af ryska agenter i Finland rörande de häktades förhållande här i Finland utgjort anledningen till deras arrestering. Ehuru denna uppgift måste anses otillförlitlig, såg jag mig dock däraf föranlåten, att i en ytterligare, den 27 oktober aflåten, skrifvelse till ministerstatssekreteraren, med afseende å de med denna angelägenhet förknippade rättsfrågornas vigt, förfråga mig angående resultatet af de demarcher som gjorts.

Följande dag meddelade ministerstatssekreteraren mig genom telegram och bref, att, enligt hvad han inhämtat, de arresterade äro misstänkta för brott begånget inom kejsaredömet, att två af dem med det snaraste torde frigifvas, men att den tredje, studenten Stenbäck, uppgifvits vara mera komprometterad.

Af generalguvernören har jag efter hans återkomst hit fått veta, att han i denna sak genom meddelanden af kompetenta auktoriteter erfarit, att de ifrågavarande finska medborgarnes häktning egt rum på grund af angifvelse för något brottsligt förehafvande i St. Petersburg. Några närmare upplysningar stodo ej ännu till buds, emedan den förberedande undersökningen i brottmål enligt rysk lag hålles hemlig. Ryktet att häktningen skett i anledning af angifvelse om brottsligt förhållande i Finland hade betecknats såsom fullkomligt grundlöst, enär vederbörande myndigheter i kejsaredömet icke förbise, att finsk medborgare enligt lag kan häktas på ryskt område endast för därstädes begånget brott.

Af motsvarande innehåll är det svar af generalguvernören, som prokuratorn i går fått mottaga på sin förenämda skrifvelse.

I fråga om det rättegångsbiträde, som för de häktade kan vara behöfligt, har jag skäl att antaga, att nödig åtgärd blifvit eller varder vidtagen.

Keskustelu:

Ed. **Neovius, A.:** Först har jag att till senatens ärade vice-ordförande framföra min tacksägelse för svaret på interpellationen och de i detsamma meddelade upplysningarna. Af dessa upplysningar har framgått det tillfredsställande faktum, att regeringen icke dröjt att vidtaga åtgärder för erhållandet af upplysningar om, huru med saken förhåller sig, och att den gjort detta på ett sätt, för hvilket allmänheten har all anledning att vara i högsta grad tacksam. Emellertid föreligger här ännu en icke ringa oklarhet, beroende därpå att de upplysningar, som gifvits af vederbörande i Ryssland, icke varit i tillräcklig grad fullständiga. Bland de upplästa meddelandena fanns uppgiften, att de häktade skulle hafva drabbats af denna åtgärd för brottsliga handlingar, begångna i Petersburg. Innan man kan bedöma den rättsliga karaktären af denna uppgift, dess inflytande på, huru man skall bedöma fallet, är det dock nödvändigt att veta, hvilket brott det gäller; därför är saken fortfarande i viss mån oklar. Härtill kommer att en person, som af de häktades släktingar kort efter häktningen ombads att besöka stadsprefekten i Petersburg, general Dratscheffski, vid sitt samtal med honom fick en i viss mån afvikande uppfattning om anledningen till häktningarna. Samtalet var af sväfvande beskaffenhet, men tycktes gifva vid handen, att något speciellt faktum icke låg till grund för åtgärden, utan snarare jämförelsevis sväfvande föreställningar om de häktades politiska ståndpunkt och dunkla antaganden beträffande deras verksamhet här i landet. Men huru härmed än må förhålla sig är saken ännu dunkel. Dock synes det mig att man i det svar, som gafs på interpellationen, har ett stöd för den fasta förhoppning, att regeringen fortfarande skall egna denna sak en noggrann uppmärksamhet och icke försumma att skrida till de åtgärder, hvartill förhållandena kunna gifva anledning. Jag finner mig därför för min egen del icke hafva skäl att för denna gång framställa något annat förslag än ett förslag om enkel öfvergång till dagordningen. Ett sådant förslag synes mig också så mycket oundvikligare, som ju tiden icke skulle tillåta att använda den procedur, som för åstadkommande af en motiverad öfvergång till dagordningen vore nödvändig.

Ed. **Estlander:** Den händelse, som af interpellationen beröres, är egnad att väcka den största beklämning och ett bekymmer, som ingalunda enbart har afseende å den olycka, hvaraf enskilde medborgare och dem närastående personer drabbats.

Det i så hög grad oroväckande och allvarsamma i det som skett är, att händelsen icke är enstaka, utan bringar i åtanke

tidigare, analoga tilldragelser. Den häntyder på det ömtåliga gränsgebit inom lagtillämpningen, där finsk och rysk statsmyndighet mötas med anspråk, dem det ofta nog visat sig vara svårt att förlika. Om tillämpningen af internationella normer för rättsvården icke sällan medför situationer, vid hvilkas lösning rättvisan icke alltid varit på den segrande, starkare partens sida, så måste en utgång af sådant slag särskildt befaras, då med intressemotsatsen äro förbundna konflikter af politisk art.

Men till hvilken grad stegras icke faran för att rättsintresset skall åsidosättas, då vid sidan af den ojämförliga skillnaden i makt emellan de intresserade rättsgebiten och förutom de inflytanden, som en tillspetsad politisk situation medför, ännu framträda den olikhet och oförenlighet i rättsåskådning, som härska på de skillda hållen?

Allt detta synes mig böra tagas i betraktande, då det gäller att bedöma den situation, som i förevarande interpellation beröres.

I motsats till hvad från officielt håll försäkrats synes allt hvad som härintills kunnat härstädes blifva kändt i denna dunkla sak tyda på, att detta ingrepp i finske medborgares personliga rätt och frihet skett af anledningar, hvilka haft intet att skaffa med deras uppehåll å ryskt territorium. Men härjämte är det påtagligt, att de strider af politisk art, hvilka alltjämt skaka Ryssland och hvilkas verkningar nogsamt försports också i vårt land, varit af betydelse jämväl i detta fall. Men hvad som mest ger anledning till farhågor för det öde, som väntar dessa unga män, är att, såsom kändt, det rättsväsende, af hvars tillämpning deras väl och ve är afhängigt, på grund af de sedan länge rådande undantagsförhållandena, för närvarande icke erbjuder alla nödiga garantier.

Med tillfredsställelse hafva de, hvilka understöda interpellationens syfte, erfarit, att landets myndigheter vidtagit anstalter för att om orsakerna till det skedda erhålla tillförlitlig utredning.

Jag vågar uttala den förhoppning, att styrelsen icke skall inskränka sig allenast härtill, utan äfven framgent med uppmärksamhet följa dessa i nöd stadde medborgares öde. Det synes mig, att våra myndigheter härvid ega en rätt, som samtidigt innebär en förpliktelse att få erfara ej blott *att* man tilläfventyrs å rysk sida anser häktningarna betingas af brott, hvilka enligt allmänna grunder borde i Ryssland undersökas och afdömas. Som en oafvisligen berättigad och naturlig samt nödvändig fordran å finsk sida bör göras gällande rätten att erhålla *sådana sakliga uppgifter* om hvad som lägges de fängslade finske medborgarena till last, att vederbörande finsk myndighet själf kan pröfva, huruvida

förfarandet grundar sig å sådana sakförhållanden, att det framstår såsom berättigadt. Ty endast om på detta sätt öfvertygelse vunnits, har också vunnits visshet därom, att från fosterländsk sida intet underlåtits, som kunnat och bort lända till understöd åt personer, hvilka blott alltför mycket göres behof af bistånd.

Med denna förhoppning kan jag för min del för närvarande rösta för enkel öfvergång till dagordningen.

Ed. Schybergson: Hr Estlander nämnde, att det rättsväsende, hvars konsekvenser de häktade nu äro tvungna att underkasta sig, icke lämnar alla nödiga garantier. Jag vill i någon mån förstärka hans yttrande: detta rättsväsende lämnar beträffande det slags förbrytelser, som här äro i fråga, alls inga garantier. Det lät nästan som ett hån, då senatens viceordförande framhöll, att undersökningen i brottmål i Ryssland hålles hemlig. I politiska saker hålles den vanligen hemlig också för den förment brottslige själf, och det är icke omöjligt, — det framgår t. o. m. af ett bref, som offentliggjorts, från en af de häktade, — att någon undersökning i den meningen, att de häktade skulle hafva blifvit förhörda, alls icke egt rum ännu den dag som är. De två kategorierna af förbrytare, de politiska och de vanliga förbrytarena skiljas i Ryssland åt i ett som annat. Hela behandlingsmetoden är olika. Och särskildt den lag, hvarom senatens viceordförande här har talat och som skulle i detta fall tillämpas, och hvarom också hans exc. generalguvernören nämnt i en intervju, är för de politiska förbrytelserna sådan, att den icke förtjänar namnet af lag, då ett i vederbörandes mening icke fullt pålitligt sinnelag är tillräckligt att påkalla de strängaste straffåtgärder. Vi få därför räkna med, att desse unga män, som varit oförsiktiga nog, det vill jag gärna medgifva, att öfverskrida gränsen österut, äro fullkomligt rättslösa vare sig att de förmenats hafva begått brott här eller i den ryska hufvudstaden under de några timmar de vistats där. Jag inser huru vansklig regeringens ställning i sådana frågor är, huru svårt det är att ens bereda ett rättegångsbiträde tillfälle att sammanträffa med de häktade, då dessa ju öfverhufvudtaget hållas afstängda från all beröring med andra. Jag inser huru vanskligt detta är för en regering, som inga maktmedel har till sitt förfogande. Men jag vill å andra sidan invagga hvarken mig själf eller andra i den föreställningen, att någonting verkligt vore uträttadt genom regeringens åtgärder, och jag uttalar den önskan, att regeringen icke allenast fortfarande skall egna saken allt det intresse, som den kräfver, utan göra föreställningar emot det passerade icke blott hos hans exc. generalguvernören, utan äfven på högsta ort.

Vi måste i det förhållande, hvari vi stå till kejsaredömet,

kunna känna oss trygga för, att vi icke några timmar efter det vi satt vår fot inom den kejserliga hufvudstadens gränser kunna blifva utsatta för sådan rättslöshet. Vi hafva där myndigheter och ämbetsverk, med hvilka vi kunna hafva anledning att i en eller annan fråga träda i beröring. Och icke blott detta, den lifliga samfärdseln mellan Finland och kejsardömet gör, att Finlands inbyggare måste kunna hafva någon slags känsla af trygghet, då de komma inom kejsardömets gränser. Dock har jag icke anledning att motsätta mig enkel öfvergång till dagordningen, utan förenar mig om det förslag, som i sådant afseende framställts.

Ed. **Sirola:** Se vakava ilmiö, että Suomen kansalaiset joutuvat tällaisen kohtelun esineiksi keisarikunnassa, ilman että näin pitkän ajan kuluttua vielä on minkäänlaisia tyydyttäviä tietoja ja takeita siitä, että olisi otettu huomioon kansalaisen loukkaamattomuus, pakottaa todellakin eduskuntaa lausuntoon sellaiseen, ettei siitä voi jäädä epäselvyyteen ja että hallituksella tässä lausunnossa on vakava velvoitus ja myöskin tarpeen tullen tuki ajaessaan tätä asiaa edelleen, — jos se sille haluaa osottaa huomiota ja siihen panna sitä tarmoa, jota tässä tarvitaan. Katsoen siihen heikkouteen, jota kotimainen hallituksemme on osoittanut salliessaan venäläisen santarmivallan edelleen tässä maassa toimia tavalla, joka ei ole oikeutemme mukainen, ei mielestäni siirtyminen yksinkertaiseen päiväjärjestykseen tässä olisi riittävä, vaan pitäisi kysymys lähettää perustusvaliokuntaan, josta voitaisiin saada ehdotus perusteluksi siirtymiseksi päiväjärjestykseen ja sellaisessa sanamuodossa, että se ei antaisi tukea käsitykselle, että eduskunta olisi kohdellut tällaista asiaa liian kevyesti. Arvelen, että vaikka aika onkin näin kulunut, perustuslakivaliokunta kuitenkin mahdollisesti vielä tämän istunnon kestäessä voisi antaa eduskunnalle lausunnon, joka huomisessa täysi-istunnossa voitaisiin hyväksyä. Näin ollen pyydän saada ehdottaa, että välikysely lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Ed. **Nuorteva:** Minusta olisi sangen väärin, jos tällainen aihe jätettäisiin käyttämättä sivuuttaen sen yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisellä, sillä tämän kysymyksen yhteydessä me voimme asianomaiseen paikkaan huomauttaa niistä tuskastuttavista ilmiöistä, jotka edelleen, huolimatta n. s. „laillisuuden palauttamisesta", yhä vaan vallitsevat meidän oloissamme.

Mitä tulee siihen, että tämä kysymys osoittaa kuinka turvaton Suomen kansalainen on astuessaan Venäjän rajan yli, pyydän huomauttaa, että tämä ei ole ainoa esimerkki tuollaisesta asiain tilasta. Viime kesänä tapahtui niinkuin muistamme, että eräs yli-

opistomme kansalainen, Väinö Salminen, hänen oleskellessaan opintomatkalla Venäjällä aiheettomasti vangittiin. Häneltä otettiin pois hänen omaisuutensa, kaikki hänen kokoamansa kirjoitukset j. n. e., hän pidettiin useampia päiviä vangittuna, eikä hänelle annettu minkäänlaista korvausta tai tyydytystä siitä oikeuden loukkauksesta, jonka alaiseksi hän oli joutunut. Toinen esimerkki samanlaisesta asiasta on myös ollut näkyvissä. Meidän sanomalehdistömme kertoi äskettäin m. m. mitenkä Vienan Karjalassa on vangittu useampia Suomen kansalaisia, jotka ovat olleet siellä kansanvalistusta levittämässä. Eräs kolmas esimerkki mainittakoon, nimittäin se hyvin useasti ilmenevä seikka, että Suomen kansalaisia, merimiehiä, vangitaan venäläisissä satamissa, kun he jollakin ulkomaalaisella laivalla sinne saapuvat. He vangitaan, jos venäläinen poliisi katsoo, että heillä ei ole tarpeellista passia, tai jos heillä on vanhentunut passi, tai he vangitaan ilmankin minkäänlaista syytä ja passitetaan kotiinsa. Kaikesta tästä näemme että Suomen kansalainen on sangen tukalassa asemassa joutuessaan Venäjälle. Ja on hyvin surkuteltavaa, että hallituksemme tässä suhteessa ei voi tai ei tahdo tehdä mitään, jollei tällaisten tapausten estämiseksi, niin ainakin, silloin kuin niitä esiintyy, vakavasti huomauttaakseen niiden johdosta. Tätä vastaan voidaan sanoa että meidän arkaluontoinen asemamme pakoittaa meidät olemaan vaiti, pitämään suumme kiinni, kun meidän kalliimpia oikeuksiamme loukataan. En kuitenkaan voi katsoa tällaisia näkökantoja millään tavalla puolustettavissa oleviksi, vaan pidän kansamme arvon mukaisena että joka kerta, kun kansalaistemme oikeuksia loukataan, ellei muuta, niin ainakin tehdään vakavia huomautuksia asiasta korkeimpaan paikkaan. Jos jonkun muun maan kansalainen joutuu loukkauksen alaiseksi Venäjällä, pannaan koko diplomaattinen koneisto liikkeelle hänen oikeutensa turvaamiseksi. Ymmärrän tietysti, ettei mitään tällaista voi tapahtua Suomen puolelta, mutta paljon enemmän kuin mitä tehdään voitaisiin tehdä.

Tämän asian yhteydessä ilmenee kuitenkin eräs toinen seikka, joka minusta on pääasia tässä kysymyksessä ja joka jo sekin yksinään pakottaa minua vaatimaan perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymistä, jotta päästäisiin täydellisesti selville siitä, missä määrin on aihetta huomautusten tekemiseen tässä suhteessa. Nämä vangitsemiset ovat epäilemättä yhteydessä jonkinlaisten salaperäisten voimien toiminnan kanssa täällä Suomessa. Ne Suomen kansalaiset, joita välikysymys koskee, lähtivät Pietariin perjantai-illalla, saapuivat sinne lauvantaina, oleskelivat siellä yhden päivän, ja vangittiin he sunnuntaina. Hyvin vähän luultavalta näyttää se otaksuminen, että heidän vangitsemisensa olisi johtunut jostain Venäjällä tehdystä rikoksesta. On jotakuinkin todennäköistä, että

he olivat venäläisten santarmiagenttien seuraamat Pietariin saakka, että vaan odotettiin saada heidät sellaiselle alueelle, jossa venäläinen poliisivalta voisi heidät muitta mutkitta vangita. On tunnettu tosiseikka, että venäläinen santarmivalta toimii meidän maassamme nykyään melkein yhtä innokkaasti kuin koskaan Bobrikoffin aikana. Tietooni on tullut, että kuvernöörinvirastosta melkein joka päivä saapuu Helsingin poliisilaitokseen kysymyksiä sen tai tämän venäläisen kansalaisen toimista Suomessa. Kirjelmät ovat tavallisesti laaditut tähän tapaan: „kenraalikuvernöörin tietoon on tullut että se tai tämä Venäjän kansalainen oleskelee Helsingissä" ja sitten vaaditaan poliisitoimenpiteitä vangitakseen hänet. Kenraalikuvernöörin tietoon tällainen asia tietysti ei voi tulla muuten kuin ilmiannon kautta ja tällaisia ilmiantoja tekevät ne lukuisat venäläiset santarmiagentit, joita, niinkuin jo sanoin, täällä Helsingissä todistettavasti vilisemällä vilisee. Surkeata on myöskin havaita, että meidän poliisimme yleensä on hyvin altis antamaan avustusta silloinkin kun sitä tällä tavalla vaaditaan.

Muistaakseni valtiopäivillä 1905 eduskunnan käsitellessä n. s. koulumietintöä, jossa huomautettiin erityisistä koulualalla vallitsevista epäkohdista, suuressa määrin moitittiin kouluylihallitusta siitä, että kouluylihallitus oli ryhtynyt eräisiin toimenpiteisiin ilmiantojen perusteella, ja pidettiin tällaista menettelyä kerrassaan sopimattomana ja paheksuttavana kaikissa tapauksissa. Mutta tällainen menettely jatkuu yhä edelleen. Ne tiedonannot, jotka kenraalikuvernööriltä saapuvat kuvernööreille ja kuvernööreiltä poliisimestareille, eivät ole mitään muuta kuin aivan samanlaisia ilmiantoja, joita silloinkin tehtiin.

Kaiken tämän nojalla katson, että kun asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan, niin olisi erittäin tärkeätä, että perustuslakivaliokunta tekisi kaiken voitavansa päästäksensä selville siitä, missä määrin venäläinen santarmisto toimii täällä Suomessa ja missä suhteessa meidän maamme viranomaiset ovat mainittuun laitokseen. Näin ollen minä en katsoisi mahdolliseksi että tämä kysymys voitaisiin ratkaista näin yhdessä päivässä. Se vaatii tietysti enempää ja perinpohjaisempaa tutkimista, ja minusta tämä asia ei kärsi siitä, että se siirtyisi ensi eduskuntakauteen. Tämä interpellatsiooni ja ne toimenpiteet, joihin me ryhdymme sen johdosta, eivät suinkaan pelasta niitä kansalaisia, joiden onni nyt on kysymyksessä. Se kyllä tunnetaan, että joutuessaan sellaiseen asemaan, jossa he nykyään ovat, he ovat täydellisesti oikeudettomat ja kun ei tähän saakka ole sen pontevammin esiinnytty heidän oikeuksiansa puolustamaan, niin tuskinpa se enää paljoa auttaa. Mutta vastaisuuden varalta olisi erinomaisen tärkeätä saada tämä asia täysin selvitetyksi, niin että eduskunta täysin pätevillä syillä

voisi arvostella sitä surkeata ja lainvastaista olotilaa, joka vallitsee meidän maassamme siinä suhteessa, että maallemme kokonaan vieras valta toimii täällä ja toimii tavalla, joka mitä suurimmassa määrässä loukkaa meidän oikeuksiamme, muun muassa sitä oikeutta, joka jokaisella kansalla on sen antaessa turvaa muiden maiden vainotuille kansalaisille. Tämä olotila myöskin loukkaa omien kansalaisiemme oikeuksia, kun se antaa noille inhottaville urkkijoille tilaisuuden seurata erityisten kansalaisten toimintaa ja hommiensa perusteella sitten vangita heidät, heidän joutuessa alalle, jolla santarmien kynnet ulottuvat heihin. Minä sentähden yhdyn siihen toivomukseen, että tämä kysymys lähetetään perustuslakivaliokuntaan ja erityisesti tahtoisin, että perustuslakivaloikunta ottaisi huomioon tämän kysymyksen periaatteellisen puolen, pannen toimeen perinpohjaisen tutkimuksen siitä, missä määrin venäläinen santarmivalta on ollut näiden asiain kanssa yhteydessä ja missä määrin venäläinen santarmivalta yleensä yhä edelleen toimii meidän maassamme. Tässä yhteydessä olisi perustuslakivaliokunnan, asiaa harkittuaan, lausuttava hallitukselle kehoitus, että se kaikissa niissä tapauksissa, joissa suomalaisten oikeutta loukataan, — olkootpa nämä kansalaiset muitakin kuin filosofian maistereita ja toimittajia, olkootpa ne yksinkertaisia merimiehiäkin Venäjän satamissa tai muita Suomen kansalaisia, jotka Venäjällä joutuvat oikeudettomaan asemaan — että hallituksemme kaikissa näissä tapauksissa vähän vähemmän ottaen huomioon hienoa diplomatiaansa ja sen vaatimuksia toimisi niin pontevasti, että vaikkapa se ei luulisi toimenpiteittensä johtavan mihinkään positiivisiin tuloksiin, se niillä kuitenkin hallitsijalle esille toisi kansassamme vallitsevan käsityksen, ja tällä tavoin puolustaisi Suomen kansan arvoa kansana ja valtiona.

Ed. **Söderholm**: För min del har jag funnit, att de två senare talarenas yrkande om remiss af förevarande interpellation till grundlagsutskottet icke är motiveradt. Remiss till utskott af en interpellation kan yrkas endera på den grund, att man icke är tillfredsställd med de upplysningar, som meddelats från regeringens sida, och att en vidare utredning af saken förty är önskvärd. Nu upphör utskottens mandat i morgon. Utskotten hafva icke någon befogenhet att funktionera mellan landtdagarna. Då nästa landtdag sammanträder, sammansättas utskotten på nytt. Man vet icke ens om samma personer komma att sitta i dessa utskott. Vid sådant förhållande kan jag icke tänka mig någon form af utskottsarbete efter en landtdagssessions slut. Och att å andra sidan denna utredning, som här skulle vara i fråga, vore så enkel, att man på en enda natt skulle kunna skapa den, det kan jag lika litet finna. Utskottet har icke större me-

del till sitt förfogande att få utredning i denna sak än hvad regeringen haft. Jag kan på dessa skäl och då jag för min del icke häller finner, att regeringens förklaringar voro otillfredsställande, icke se någon anledning föreligga att i frågans nuvarande skick remittera den till utskott.

Ed. **Sirola:** Niinkuin jo ehdotuksestani voi päättää, en mitenkään tarkoittanut, että mitään tutkimusta tällä ajalla ennätettäisiin suorittaa, mutta kun työjärjestys nimenomaan säätää, että jos halutaan perusteltua päiväjärjestykseen siirtymistä, on asian käytävä valiokunnassa, ja kun minä katson välttämättömäksi, ettei eduskunnan puolelta liian vähän huomiota tälle asialle osoitettaisi, tein ehdotukseni, jossa vielä pysyn.

Ed. **Runeberg:** Hr Söderholm berörde icke en omständighet, som måhända kan motivera remiss till grundlagsutskottet. Det är ju klart, att en utredning af frågan icke kan fås till stånd på den korta tid, som återstår, då utskottets funktion upphör med morgondagen, men det finnes en möjlighet att på denna väg få ett uttalande af kammaren till stånd, hvilket uttalande icke på något annat sätt kan ega rum. Ett sådant uttalande är af den vikt, att skäl synes vara att försöka begagna sig af den möjlighet, som förefinnes för grundlagsutskottet att under den tid som återstår åstadkomma en motiverad dagordning, på det att kammaren därigenom måtte blifva i tillfälle att ansluta sig till en sådan motiverad öfvergång till dagordningen. För den händelse att en sådan remiss icke eger rum, blir det ju icke annat än enskilda medlemmars uttalanden, men på detta sätt skulle vi få ett uttalande också af kammaren. Jämte det jag i allo ansluter mig till hr Schybergsons uttalande i saken under diskussionen, förenar jag mig med dem, som påyrkat remiss till grundlagsutskottet för åstadkommande af motiverad öfvergång till dagordningen.

Ed. **Setälä:** On tietysti aivan mahdotonta, että perustuslakivaliokunta voisi saada sinä lyhyenä aikana, mikä on jäljellä, mitään selvitystä asiaan, mutta sitä tarkoitusta varten, minkä ed. Runeberg viimeksi mainitsi, on lähettäminen perustuslakivaliokuntaan mahdollinen, enkä minä puolestani tahdo sitä vastustaa.

Ed. **Neovius, A.:** I mitt föregående andragande antydde jag, att tiden föreföll mig alltför kort för remiss till utskott, men då nu bland annat grundlagsutskottets ordförande meddelat, att en affattning af motiveringen kunde medhinnas, så frångår jag mitt

yrkande och ansluter mig till dem, som förordat remiss till grundlagsutskottet.

Ed. **Schybergson:** På samma skäl som hr Neovius förenar äfven jag mig om remiss till grundlagsutskottet.

Äänestysesitys ja **päätös:**

Ken hyväksyy ehdotuksen: „Kuultuansa annetun selityksen siirtyy eduskunta päiväjärjestykseen", vastaa jaa; jos ei voittaa, lähetetään asia perustuslakivaliokuntaan, jonka tulee ehdottaa perusteltu siirtyminen päiväjärjestykseen.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten asia oli päätetty **lähettää perustuslakivaliokuntaan,** jonka tulee esittää perusteltu siirtyminen päiväjärjestykseen.

— — — — — — — — — — — — — — —

Laukon sukutilan lunastamista y. m. koskevan asian käsittelyä jatkettaessa käytti puheenvuoroa

Ed. **Sirola:** Kuunnellessani edellisiä lausuntoja olen etenkin viimeisen kestäessä odottanut jotakin lausuntoa, joka sisälsi toivon kipinän Laukon kärsiville lakkolaisille, joka viittaisi edes johonkin toimenpiteeseen, mikä voisi heidät pelastaa niistä kärsimyksistä, joita täällä surkutellaan, ja mikä voisi maamme ja kansamme vapauttaa siitä häpeätahrasta, joka siihen tämän asian yhteydessä on tarttunut, — mutta turhaan. Tätä Laukon lakkolaisten kärsimystä on käytetty puoluetarkoituksessa, sillä on koetettu saada muka köyhälistön mieliala kääntymään sosiaalidemokraattista puoluetta vastaan, mutta ei enempää. Kuni vertuksen leviitat käyvät maallikot ja papit näiden kärsiväin ohitse ja jättävät tien oheen kaatuneen sinne.

„Agraarimme" käyttävät tilaisuutta osoittaaksensa detaljiasiantuntemustansa. Me saamme kuulla pitkiä esityksiä „suurista torpista" ja „pienistä torpista", „jalkapäivistä" ja „hevospäivistä" j. n. e. Mutta kysymys siitä, mikä merkitys tällä ilmiöllä on meidän maamme elämässä, kysymys siitä, miten satamäärin ihmisiä on pelastettava siitä asemasta, johon olojen ristiriita on heidät heittänyt, siitä puolesta ei ole mitään käytännöllistä lausuttu.

Älköön koetettako sekoittaa pääasiaa tutkimuksilla siitä, ovatko Laukon verot olleet markkaa pienemmät vai suuremmat. Ei siitä vertailusta kumminkaan käy asian todellinen luonne sel-

ville. Onhan asia aivan toinen katsottaessa sitä henkilökohtaiselta ja luokkasuhteen kannalta, jotka seikat juuri ovat otettavat huomioon. Onhan ero sillä, kuka tekee päivätöitä vertaiselleen talonpojalle, ja sillä, kuka tekee päivätöitä sellaisessa asemassa olevalle ja sellaiselle henkilölle kuin Laukon parooni. Tätä seikkaa eivät agraaritutkimukset voi esille tuoda!

Tämän jutun yleistä inhimillistä, yhteiskunnallista luonnetta koetetaan sotkea pois yksityiskohtain paljoudella, koetetaan hämätä katselijain silmiä, etteivät nämä näkisi metsää puilta. Samoina hetkinä kuin tulisi ilolla ja ylpeydellä juhlia kansallislakon kaksivuotismuistoa, muistella sitä viikkoa, joka loistavasti kumosi halventavat syytökset suomalaisen rodun raukkamaisuudesta, sen kykenemättömyydestä oikeuksiaan valvomaan; samoina hetkinä kuin tulisi tuon mainehikkaan viikon kokemusten perustalla rientää sen antamia opetuksia käytännössä toteuttamaan, saamme kuulla kaikilla asianajotaidon surullisen kuuluisilla tempuilla höystettyjä esityksiä siitä, kuinka maamme mahtava köyhälistöliike ja eritoten torpparien herääminen on muka pelkkä kiihotuksen tulos vain.

Kuinka todistaakaan tämä aikain ja sanain muuttuvaisuutta! Ei muista se ryhmä, joka väittää saaneensa ohjelmansa ja menettelytapansa kansallisen taistelun kevätajoilta, että syytös rikoksellisesta kiihoituksesta on sitäkin vastaan heitetty. Ei muista perustuslaillisen vastarinnan hupeneva, piskuinen lauma, kuinka se inholla torjui bobrikoffilaisväitteen, että sen toiminta muka perustui „kiihoitukseen". Ei ole ruotsinkielinen oikeisto tietävinään mitään siitä, että se kokoaa kannattajajoukkoja maamme rannikkoväestön keskuudesta silmittömällä kiihoituksella, runossa ja proosassa, painetussa ja puhutussa sanassa solvaillen kansan suurta enemmistöä, jota esitetään sortavana verivihollisena, jonka kanssa on käytävä taisteluun elämästä ja kuolemasta. Ettekö kaikki ole kiihoittaneet? Eivätkö kaikki maailman ryhmät, rodut, puolueet ja kansat kiihoita? Ettekö aina ole kiihoitussyytöksiin vastanneet: totta on, että sanomme kansalle totuuden, totta on, että teemme voitavamme herättääksemme sitä, luokkaamme, rotuamme valvomaan etujaan ja oikeuksiaan, ja silloin kun meistä näyttää ratkaiseva hetki olevan edessä, kehotamme sitä taistelemaan viimeiseen saakka, uhrautumaankin, koska kärsimykset ovat ohimeneviä, mutta taistelun tulos pysyvä, koska hetken helpotuksen hakeminen ei saa ehkäistä suuren oikeuden voittoa. Ettekö myönnä näin sanoneenne? Ettekö aina lisää: entä sitten jos kiihoitammekin, kiihoitus on vain sanoja ja ääntä, jota maailmaan kyllä mahtuu, mutta joka toiminnaksi vasta muuttuu silloin, kuin se tapaa todellisen kaikupohjansa, löytää oloissa vastakaikua! Te tiedätte, että kiihoittaja, joka ei saa ihmisiä liik-

keelle, on tuulenpieksijä, mutta todellisuuden, totuuden tulkki se, jonka sanat herättävät ihmislapsissa uinuneita voimia, saavat heidän verensä liikkeelle, sydämensä sykkimään ja aivonsa ajattelemaan sekä johtavat toimintaan ja taisteluun. — Kumpaa on Suomen torppariliike ja sen tyypillinen ilmaus Laukon lakko? Ettekö enää muista sortovuosina ilmennyttä uhkaavaa murinaa, joka kaikui maalaisväestön syvistä riveistä, ettekö muista toissa talven jännitettyä tilaa, jolloin kansamme vaaka häilyi kahden vaiheilla? Ettekö ehkä käsittäneet, että Venäjän, olletikin Itämeren maakuntain tapaukset uhkasivat leimahtaa täälläkin joka hetki ilmi liekkiin? Te tiedätte, että vallankumouksen henki sähköitti koko Euroopan kansoja, syvät rivit liikahtivat kaikkialla kuni maanalaisen tulen voimasta. Läntisessä Euroopassa kestivät poliisivaltiot koossa sotilaslaitostensa turvissa, mutta liitoksissaanpa nekin natisivat, kuten kansanmetelit Ranskassa, Saksan suuret lakot, Rumanian talonpoikiskapina y. m. ilmiöt osoittavat. Itäinen Eurooppa sen sijaan aaltoili kuohuvana kaaoksena, luonnonvoimien myllerryksenä, jonka melskeistä hirveillä synnytystuskilla teki maailmalle tuloaan uusi kulttuuriyhteiskunta, nuori, vapaa Venäjä. Me olimme lähellä näitä liikkeitä, Suomen sorrettu rotu imi sähköä tuosta voimakkaasta patterista, ja kun sen kokoontunut voima ensi kerran tuntuvammin purkautui, suurlakossa, ei siinä puhunut vain muotolaillisuutta pyytelevä porvarisjoukko, kuten sitä uskotellaan, vaan purkautui esille kansamme pohjakerrosten vuosisataiset kärsimykset. Kun huudettiin: sortajat alas!, ei tarkoitettu vain venäläisiä virkaherroja, vaan ainakin samassa määrin kotimaista byrokratiaa, vieras- ja omakielistä yläluokkaa, joka oikeuslaitoksen, kirkon, luokkalakien ja perinnäisten pimitysoppien avulla piti orjuudessa työtä tekevää kansaa. Eihän päättynyt kiihko siihen, että marraskuun manifesti poisti päällimmäisen kuoren, vieraan kuoren, — kotoinen pesu jäi pesemättä ja sitä on sittemmin hierottu. Tuli tuntoihinsa se suurilukuinen luokka maan talonpoikia, jolta oli „oikeuden muodolla ja lain varjon alla" riistetty koti ja kontu. Metsäyhtiöt, tehtaat, suurkartanot, talonpoikaisparoonit, maakauppiaat ja koronkiskurit olivat suloisessa sovussa hengellisten ja maallisten viranomaisten kanssa laskeneet maalaiskansan nousevan kapitalismin orjuuteen, velkoihin, riippuvaisuuteen tai heittäneet suoraan maantielle. Ja tänä samaisena hetkenä odottaa moni muukin kuin vaan Salmin lampuodit, joitten kovalle kohtalolle täällä on kyyneleitä itketty, toimenpiteitä, jotka saattaisivat heille takaisin kavalasti riistetyt konnunkirjat.

Heräsi torppariluokka, keskiajan surullinen muisto, jota luokkalaeilla ja laittomalla mielivallalla pidettiin häpeällisessä riippuvaisuudessa. Eivät sitä herättäneet joittenkin vasta vähän

levinneitten työväenlehtien kirjoitukset, eivät harvakseen kulkevien agitaattorien saarnat. Se nousi henkensä pakosta, ja korpien povesta, joihin ei valistuksen pilkahdusta ollut päässyt, astui esiin agitaattorijoukko, joka puhui palavan totuuden kipinöitsevää kieltä. Ei pantu Tampereen torpparikokousta alulle Helsingistä käsin, sehän voidaan asiapapereilla osottaa, että pitkin maata pidetään torpparikokouksia, joitten monet tuhatkirjavat „ponnet" Helsingissä koottiin yhteen ja valettiin ohjelmaksi, joka sitten Tampereella tarkistettiin ja hyväksyttiin.

Että tämä kokous on tikku monen silmissä, sitä osottaa se valiokunnan mietinnön kohta, johon välikysymyksen tekijäkin on viitannut, se katala tapa, jolla mietinnön tekijät ovat käyttäneet sitä ohjelman kohtaa, missä tarkoitetaan häätötoimenpiteiden ehkäisemistä. Kun näet torppariluokka heräsi parannuksia vaatimaan ja ohjelmia laati, silloin aina huudettiin maanomistajain taholta, että jos vaan teette jyrkän ja maanomistajille epäedullisen ohjelman sekä sen mukaisen lain, niin ajetaan torpparit maantielle! Ja kun tätä uhkaa vastaan ohjelmaan jätetään lause sellainen kuin nyt, niin riennetään sitä käyttämään moisella tavalla, tavalla, joka osottaa, keneen tässä asiassa kohdistuu syytös puoluetarkoitusten edistämisestä.

Eipä luulisi meitä sosialisteja iljettävän syyttää siitä, että heittäydyimme mukaan tähän suureen liikkeeseen, että koetimme auttaa tämän liikkeen rakentumista suureksi kokonaisuudeksi. Ei luulisi, mutta onpa sekin nähty! Ja tämä ilmiö, tämä katala syyttely, jota on jonkun aikaa kestänyt, on saattanut muitakin samantapaisiin ajatuksiin, kuin mitä täällä välikyselyn tekijä jo on ilmituonut. Kohoo mieleen katkera kysymys: teimmekö me sosiaalidemokraattisen puolueen toimihenkilöt oikein, kun asetuimme tätä alkeellista luonnonvoimaa järjestelemään? Miksei olisi voitu antaa nyrkkivallan ja korpilain todellakin puhua kieltään? Ei ainakaan silloin tarvitsisi täällä kuulla asianajotempuilla höystettyjä solvauksia. Onhan niin monilla asiapapereilla, joita valiokuntakaan ei ole voinut kokonaan sivuuttaa, osotettavissa, kuinka me sosiaalidemokraattisessa puolueessa toimivat henkilöt asetuimme itse-ottamaamme valta-asemaan, kuinka me rohkenimme tehdä jotain, jota todellakin täytyy katua. Me huomauttelimme köyhälistölle niistä puhujista ja agitaattoreista, jotka omilla valtakirjoillaan ja omalla vastuullaan omantuntonsa pakosta kulkivat ympäri ja puhuivat kansalle siitä, mitä he sydämessään tunsivat. Me todellakin rohkenimme huomauttaa, että tällaisiin puhujiin ei ole luottamista, ja vieläpä kehoitettiin työväenyhdistyksiäkin sulkemaan ovensa heiltä. Tällaiseen yksityisten kansalaisten vapaata alotetta loukkaaviin toimenpiteisiin ei todellakaan olisi voinut ryhtyä, jollei olisi ollut peräti vakavat

velvoitukset, jollei joka hetki olisi ollut ajatuksissa Itämerenmaakuntain kohtalo ja se vaara, mihin meidän maamme ulkonainen asema, meidän itsemääräämisoikeutemme olisi joutunut. jos täällä korpilaki olisi saanut puhua kamalaa kieltään.

Mitä yleensä lakkoihin tulee, niin suorastaan itse-ottamalla vallalla niistä kiellettiin. Huomautettiin tarmokkaasti, että jos lakkoon ryhdytään, saavat lakon tekijät itse vastata menettelystään; sosiaalidemokraattinen puolue ei heitä avusta eikä voi heitä avustaa. Nimenomaan maan edun ja valtiollisen aseman takia kehoitettiin siirtämään toistaiseksi nämä taloudelliset parannuspyrkimykset, jotta saataisiin lävitse se suuri reformi, jota odotettiin, että ennättäisi kokoontua uusi eduskunta ja päästä selvittelemään tämän maan sotkuisia vyyhtejä.

Asiaa harrastaville olisi mainittava tätä asiaa valaisevana esimerkkinä kokous, joka pidettiin ylioppilastalolla toissa vuoden vaihteessa. Siellä olivat yli kahdensadantuhannen kansalaisen valitsemat edustajat koossa neuvottelemassa, mitä olisi tehtävä yleensä maan asiain ja eduskunnan uudistuksen suhteen. Kokouksessa ilmenevä mieliala oli niin pelottavan ankara, niin kiihkeä, että ainoastaan mitä suurimmalla agitatsioonilla (!) voitiin saada päätökseksi rauhoittavia ponsia. Ainoa taikasana, joka silloin voi levottomia mieliä rauhoittaa, toivoa luoda, oli sana „eduskunta”. Siihen luottamukseen lopultakin yhdistyttiin, sen eduskunnan odotuksen alaisina voitiin vielä sietää suuriakin vääryyksiä. Kuinka monen moni lakko jäi tekemättä, kuinka moni mielenosoitus — ehkei aivan rauhallista laatua oleva — jäi pois, kun puolueen toimitsijat pitkin maata yhteisen tunnussanan mukaan asettuivat samalle kannalle sanoen: muistakaamme, että äänioikeusasia on saatava läpitse ja sen kautta päästävä eteenpäin! Täytyykö todellakin tämän toivon pettää, täytyykö todellakin tämän eduskunnan lamauttaa sitä innostusta, sitä harrastusta, jolla sitä on odotettu?

Näillä rauhoitusyrityksillä ja toimenpiteillä oli menestystä. Kansan alkeellinen kiihko muuttui hedelmälliseksi toiminnaksi, yhteiskunnalliseksi edistystyöksi, haarautuen valtiolliseen harrastukseen, osuustoimintaan ja ammattikunnalliseen liikkeeseen y. m. Näkyivätpä vallassa olijatkin käsittäneen ajan vakavuuden. Eipä puuttunut lupauksia ja ohjelmia, eikä puuttunut vakuutuksia niistä kaikista parannuksista, joita ilmoitettiin pantavan toimeen lähimpänä aikana. Asetettiin agraarikomiteoja ja muita, ja senaatti kiiruhti sovittelemaan suuremmissa lakkotapauksissa, niin Tampereella ja muualla. Minä en sure sitä, että tämän välikysymyksen yhteydessä kysymys senaatin sovittelutoimenpiteistä Laukossa on pakosta siirtynyt sivulle. Minä nim. katson senaatin kyllä tässä asiassa sovitelleen. Onhan vallassa olevalle luokalle erittäin

välttämätöntä saada aikaan jotain sovinnon tapaista tämmöisissä asioissa. Ainahan tämmöinen vallassa olevien taholta lähtenyt sovitteluyritys lyödään suureksi kunniarahaksi vallassa olevien rintaan ja sanotaan: me sovitimme, me ristiriidan vältimme! ! Toiselta kannalta minun mielestäni tässä kohdistuu syytös senaattiin. Sovittelu ja semmoiset toimenpiteet näyttävät *armolta*. Lainsäädäntö ja lain hengen velvoittama hallituksen toiminta ovat *oikeutta*, — jos ne siksi saadaan.

Täällä eduskunnan viimeiset hetket ovat tuoneet esille surullisen ilmiön. Siihen on jo viitattukin. Torpparilain voimaan saaminen on rauennut. Kuinka voidaan ajatella, että tähän lykkäykseen voitiin ryhtyä? Miksei enää olisikaan niin kiire? Vielähän kuitenkin viime vuonna muutamien torpparilakkojen aikana suostuttiin tilapäisesti peruuttamaan häädöt ja selitettiin, että laki on niin peräti vanhentunut, että se täytyy saada pois, huomautettiin siitä „tulipalosta", joka syttyy, ellei rauhaa saada. Minulla on tässä pieni ote eräästä asikirjasta, joka tätäkin seikkaa valaisee. Samoina aikoina kuin Laukossa, oli lakko ollut myös sen lähellä Jokioisten kartanossa. Tämä lakko — joka syntyi vastoin sosiaalidemokraattisten toimitsijain jyrkkiä varoituksia ja kieltoja, — loppui häätötuomioon. Ja silloin kuin nämä häätötuomiot olivat tulleet, Jokioisten osakeyhtiö ottaen asian käytännöllisesti suostui sovintoon. Tästä se sai niskaansa maanomistajien äänenkannattajat. Hufvudstadsbladet kirjoitti, että maanomistajat sekavin tuntein ottavat vastaan tällaisen tiedon, tiedon siitä, että isännistö oli suostunut sovintoon, että yhtiö ei ollut kyllin pitänyt silmällä asian „oikeudellista" puolta, että se „laillisuuden periaatteen oli uhrannut käytännöllisten näkökohtien takia", ja lehti varoitti vakavasti, että tällainen ei saa tulla prejudikaatiksi. Jokioisten yhtiö vastasi, että epäsäännöllisten olojen tähden ei voitu asiaa katsoa pelkästään yksityisoikeuden kannalta. Tämä oli heidän mielestään yhteiskuntailmiö, kuten teollisuustyöväen lakot, ja siis yhtiö, itselleen oikeuden häätötuomiot saatuaan, ryhtyi sovitteluun ja lausui sen menettelynsä tueksi vielä, että „kun tulipalon kanssa on tekemistä, on se sammutettava perinpohjin, niin ettei se kyde ja tuota vaaraa naapureille". Täällä sen sijaan, että ryhdyttäisiin tulipaloa sammuttamaan, riidellään vahvasti siitä, kuka sen mahdollisesti on sytyttänyt, mistä tuli on päässyt irti, ja siinä syyttelyssä käytetään asianmukaisia keinoja.

Nyt eivät enään käytännölliset seikat vaadi asian yksityisoikeudellista puolta jätettäväksi sivuun. Nyt ei enään katsota käytännöllisten ja maan yleisten asiain vaativan mitään huolta. Nyt otetaan asia tällaisena riitajuttuna, jossa punniskellaan pieniä syitä Laukon lakon puolustukseksi ja sitä vastaan. Jätän nuo yksityiskohdat meidän puolelta asiantuntijain valaistaviksi. Huomautan kuitenkin missä asian ydin on. Kun on puhuttu sovitte-

luista ja huomautettu, mitä ne ovat torpparien puolelta saaneet osaksensa, niin aina ed. Castrén lisäsi, että *tilan haltija ei voinut suostua mihinkään neuvotteluihinkaan, ennenkuin työläiset yksityiskohtaisesti palaisivat työhön.* Tässähän on juuri periaatteellinen pohja, riidan ydin. *Joukkotyösopimus* on ensimmäinen ehto, johon lakon tehnyt työväki pyrkii. Se on se perustuslaki, käyttääkseni asiaa valaisevaa esimerkkiä, johon se pyrkii, jota se tahtoo itsevaltiaalta isännältänsä saada. Se tahtoo päästä irti siitä mielivallasta, jonka yksilöllinen sopimus tällaisessa tapauksessa sille tuottaa ja joukkosopimuksen kautta turvata itseänsä luokkana, kokonaisuutena. Joka siis asettuu tuota joukkoneuvotteluun, joukkotyösopimukseen pyrkimystä vastaan, ja joka sitä puolustaa, hän menettelee niinkuin itsevaltias, joka lykkää pois kansansa perustuslakia pyytävän käden, hän menettelee niinkuin tällaisen menettelyn puolustaja menetellä voi.

Ed. Castrén sanoi, että perustuslaillinen hallitus ei voi käydä pakkoluovutukseen. Minä en tahdo väittää, että lakia muodollisesti tulkiten pakkoluovutusasetusta mahdollisesti olisi tässä voitu käyttää, mutta minä huomautan siitä, että hallitukselle on hyvin helppo, ainakin sillä on mahdollisuus, saada nopeasti aikaan lainsäädäntötoimenpiteitä, jotka tekevät oikeudeksi sen, mihin pyritään ja mitä halutaan. Tässä yhteydessä ei voi jättää huomauttamatta siitä laista, jonka hallitus sai aikaan uudistaakseen Turun hovioikeuden. Kun yhteiskuntaelämä on joutunut oikeusristiriitoihin, silloin tilapäislaki on paikallaan. Minä en tahdo moittia hallitusta sitä, että se tällaisen lain sai aikaan, mutta voi todella ja täydellä syyllä vaatia, että se katsoisi, ei ainoastaan muutamasatalukuisen torpparijoukon Laukossa, vaan kymmen- ja satatuhatlukuisen torppariväestön sellaisen toimenpiteen arvoiseksi, että se vapautetaan väliaikaisellakin toimenpiteellä siitä oikeudettomuudesta, johonka se on jäänyt, ja joka oikeuden ristiriitojen sattuessa voi tulla vaaralliseksi. Ne sielulliset kärsimykset, jotka etenkin näinä vuosina ovat olleet koko torppariväestömme painona, ovat arvaamattomat, ja ne jatkuvat joka päivä tuskastuttavina, ilman että tässä suhteessa on mitään toimeen saatu.

Kun ajattelee torpparilain raukeamista tämän ja muitten kysymysten valossa, niin selvenevät kaikki viimeviikkoiset, oudostuttavat tapaukset. Ihmetyttihän se tulos, johon täällä tultiin poliisiinterpellatsioonia käsiteltäessä. Ihmetyttihän se, kun ajatteli, että jälkeenpäin tämän tuloksen aiheuttavan puolueen äänenkannattaja — U. S. — julkisesti paheksui puolueen menettelyä! Mutta nyt tämä ihmettely raukeaa. Ei enää ole kiire torpparilailla, ei enää ole pelkoa laittomuuksista Laukon tapaan, — poliisi on kyllä voimakas, ja missä poliisi ei riitä, siellähän on kahdellakymmenellä miljoonalla lunastettu avustus, jota maan hallitus

on luvannut viime kädessä käyttää. — Meidän lakimiehemme, jotka muutama päivä sitten 20:n miljoonan jutussa nielaisivat suuren kamelin, — sillä lakikysymys ja perustuslain sivuutus se sittenkin oli! — he nyt kuurnitsevat hyttysiä, punnitsevat „laasopäiviä" j. n. e., silloin kuin olisi ratkaistava maallemme ja kansallemme erittäin tärkeä kysymys.

Pannaan niin suuri merkitys tuolle kysymykselle alas-huudoista. Sanotaan, että tämä loukkaus on ollut sitä laatua, että jo sekin aiheutti tilanhaltijan puolelta hänen taipumattomuutensa! Muistettakoon kuitenkin, että tässä maassa ja tässä kaupungissa on huudettu „alas" valtio-oikeudellisesti peräti arveluttavalla tavalla keisarikunnan edustajalle ja hän on jättänyt käyttämättä sitä muodollista oikeutta, joka hänellä olisi ollut käydä ankariin toimenpiteisiin! Pieni vertauskohta siitä, mitenkä voivat hetket ja tapaukset vaikuttaa ja miten otetaan huomioon käytännöllisiä ja poliittisia seikkoja eikä turvauduta muotolaillisuuteen.

Ed. Castrén on pitänyt niin vallan mahdottomana sitä vaatimusta, että työväki, torppariväestö vaatii sellaisia työnjohtajia pois, joista se ei pidä. Mitä on tämä vaatimus muuta kuin johdonmukainen johtopäätös niistä vaatimuksista, joita samaan aikaan tehtiin pitkin maata, että virkamiehet, joista ei kansa pidä, joita se ei hyväksy, ovat saatavat pois. Työnjohtaja on torppariväestön kuvernööri ja kun on opetettu huutamaan kuvernööriä alas, niin samalla logiikalla huudetaan alas myös lähimmät „kuvernöörit" (Vasemmistosta: hyvä!). Millä liikuttavalla tavalla ed. Castrén huomautti siitä vaatimuksesta, että lakkopetturit vaaditaan poistettaviksi työstä, ja millä tavalla täällä on herjattu sitä toverilupauksen ja toveruuden pyhyyttä, joka kaikessa taistelussa on kaunein puoli. — Eikö tässä maassa ole opetettu samalla tavalla kohtelemaan taistotoveruuden petturuutta, eikö ed. Castrén mahdollisesti tunne tapauksia, jolloin kaikki keinot ovat käytettävissä niitä vastaan, jotka yhteistä asiaa vahingoittavat? (Ed. Castrén: Ei!)

Mikä on syynä siihen, että torpparit eivät ole huolineet kirjallisia kontrahteja? Ed. Kairamo siteeratessaan torpparien oman lausunnon luki samasta lauseesta, että torpparit eivät suostuneet ottamaan isännän yksipuolisesti heille tunkemaa torpparikontrahtia! Torppareilla on todellakin ollut surullinen kokemus niistä kirjallisista kontrahdeista, joilla laki muka heitä turvaa. He ovat aina joutuneet tässä suhteessa alakynteen, he, jotka eivät lainlaadinnassa ole saaneet olla osallisina, eivät ole näistä kontrahdeista sanaansa saaneet sanoa. „Vapaa" ei ole sopimus silloin, kun toinen puoli on avuton ja toisella on kaikki valta! Jos tällaisia kontrahteja kieltäytyy ottamasta, mitä muuta silloin tekee

kuin valvoo oikeuksiansa ja odottaa sitä lakia, joka kaikilta puolin on luvattu ja jonka on sanottu tuottavan turvaa! Eduskunta voisi toimenpiteellänsä, lausunnollansa, jonka se antaisi hallitukselle, ohjeella, jonka tämä lausunto sisältäisi, ja joka velvoittaisi hallituksen pian ryhtymään niitä lakisäädäntöjä toimeenpanemaan, jotka veisivät Laukon tilan lunastamiseen ja näin edelleen koko torppariväestön vapauttamiseen, voisi saattaa tämän asian lailliseen ratkaisuun. Eikö tätä haluta tehdä? Halutaanko odottavalle kansalle, jälkimaailmalle jättää se todistus, että Suomen ensimäinen kansaneduskunta ei halunnut tehdä loppua keskiajasta?

Kyllä täällä on ratsastettu maanomistajain ja heidän ystäväinsä rautasänkyjutuilla, on koetettu osoittaa torpparien vaatimusten mahdottomuutta, mutta jos luullaan, että siellä, missä tätä asiaa katsotaan yleisemmin, että maamme rajain ulkopuolella myöskin uskotaan, että satamääräinen torpparijoukko asuu vuosikausia metsässä, tekee itsepintaista vastarintaa, muuttaa koteihinsa, joista se on häädetty, muutamien pienten ja eduskunnan monen puhujan mielestä aivan tarpeettomain vaatimusten takia, niin jopa ollaan tiellä! Joka luulee, että tällaiset selitykset pystyvät ulkomailla asianymmärtäviin, hänen arvostelukykynsä on todellakin omituinen. Siellä missä sosiaalipoliittinen sivistys on korkeampi, siellä kyllä edelleenkin tämä kysymys pysyy häpeäpilkkuna Suomen ja sen ensimäisen kansaneduskunnan aikakirjoissa, jollei asia saa suotuisata ratkaisua.

Ei voi käyttää puhevuoroa tässä asiassa lausumatta, että Laukon taistelevat torpparit ovat torppariluokan sankareita ja marttyyreitä, niitä esitaistelijoita, joita ilman ei mikään todellinen parannus tule toimeen. Minä käsitän hyvästi, miksi täällä maanomistajain etua ajattelevat toivoisivat, että tämäkin esimerkki, tämäkin esitaistelijain joukko, olisi poissa. On selvää, miksi ei heitä tyydytä se, että kymmenet ja sadat torpparilakot ovat sosiaalidemokraattisen puolueen toiminnan kautta keskeytetyt ja ehkäistyt; he vaatisivat tietysti, että tämäkin todistaja olisi hävitetty, silloinhan ei voitaisi millään syyllä vaatia torpparilakia, — sillä „onhan maa rauhallinen" ! !

Miten käsittäneekin, mutta kun ajattelee asiaa yleensä torppariluokan kannalta, täytyy olla niin „julkea", ettei voi toivoa Laukon lakkoa tapahtumattomaksi. Ed. Kairamo kysyi, miten kasarmien nurkissa aikaansa viettävä torppari, joka on vastahakoisesti lakkoon vietelty, tällöin mahdollisesti asiasta ajattelee. En luule olevani huono psykoloogi lausuessani, että hänelle joka tunti, joka kuluu, selvenee luokkayhteiskunnan julmuus, että hänelle selvenee se oikeudeton asema, jossa työtätekevä kansanluokka on, hänen luokkatunteensa vahvistuu ja toisella kertaa hän liittyy iloisin mielin taistelevaan joukkoon.

Oli nyt sosiaalidemokraattisen puolueen toimitsijain ja johtajain syy mikä tahansa, mikä estää teitä, hyvät herrat, asettumasta näiden kärsiväin ja sorrettujen puolelle sekä ajamasta heidän asiaansa onnelliseen loppuun? Eihän täällä ole kysymys siitä, saadaanko joku yksityinen pieni politikoitsijajoukko leimatuksi miksi tahansa! Tässä on kysymys vakavammasta, tässä on kysymys kärsivistä ihmisveljistä ja -sisarista, tässä on kysymys ihmisistä, jotka ovat tulleet kärsimyksistä mielipuoliksi ja muuttuvat yhteiskunnalle vaarallisiksi! Eikö eduskunta voi tällaiselle asialle ratkaisua saada! Eikö eduskunta voi antaa hallitukselle sellaisia eväitä, ettei niiden laadusta voi epätietoisuuteen jäädä? Minä yhdyn ed. Vuolijoen jälkimäiseen ehdotukseen. (Vasemmistosta hyvähuutoja).

Ed. **Castrén:** Niitten muistutusten lisäksi, jotka erinäiset edelliset puhujat ovat tehneet toista edustaja S. Vuolijoen y. m. vastalausetta vastaan, pyydän minä puolestani vielä muutamissa muissa kohdin saada täydentää heidän oikaisujaan.

Sivulla 52 sanovat vastalauseentekijät, että Laukon sukutilalla 137 vuokramiehen hallussa olevan viljelysmaan yhteenlaskettu pinta-ala tekee 1077 hehtaaria. Tämä ilmoitus on väärä. Puheenalaisten maanvuokramiesten hallussa olevan viljelysmaan yhteenlaskettu pinta-ala nousee 1,245 hehtaariin. Vastalauseentekijät ovat siis jättäneet luvusta pois noin 500 tynnyrinalaa. Että tämä seikka suuressa määrin vähentää sitä veromäärää, jonka vastalauseentekijät ovat laskeneet vuokramiesten suoritettavan hehtaaria kohti, on itsestään selvää. Edelleen väittävät sivulla 64 vastalauseentekijät, että torpparien asiamiehen oikeudessa esiintuomat syytökset sukutilan haltijaa vastaan pitäisivät melkein poikkeuksetta paikkansa. Tämä on sitä ihmeteltävämpää, kun vastalauseentekijät varsin hyvin tietävät, että herra Nyyssölä oikeudessa peruutti useimmat syytöskohdistaan, ja kun heille vielä lisäksi ei ole tuntematonta, etteivät torpparit kyenneet oikeudessa osottamaan yhtään jälelläolevista syytöskohdista todeksi, vaikka he tarkoitusta varten pyysivät ja saivatkin lykkäystä.

Vastalauseentekijät uskaltavat ensiksikin väittää, että veroa olisi lisätty lakonkin edellisenä vuonna. Sellainen veronlisäys olisi m. m. kohdannut Vapaaluotoa, Korterouttoa ja Lammia. Väite Vapaaluodon veron kohottamisesta on kerrassaan perätön. Se on aivan tuulesta temmattu, eikä sillä ole mitään edes näennäistä perustusta. Korterouttoon nähden on asianlaita aivan sama. Sopimuksen mukaan oli Korterouton tehtävä vissi määrä jalkapäiviä heinä- ja elonkorjuun aikana. Näiden tekemisen laimiinlöi Korteroutto useana vuonna, kunnes hänet viimein saatiin täyttämään velvollisuutensa, ilman että hän vielä tähänkään päivään asti on maksanut suorittamatta jääneitä päivätöitänsä. Torppari Lammin kanssa oli taas

sellainen sopimus, että hän saisi ensimmäisenä vuotena nauttia täydellistä verovapautta, mutta seuraavana vuonna olisi hänen suoritettava se vero, jonka hän näihin asti onkin suorittanut. Koko tuo syytöskohta on siis aivan perätön.

Mitä sitten torpparien muka etujen vähentämiseen tulee, on sen seikan oikea laita laajaperäisesti selitetty valiokunnan mietinnössä, mutta siitä huolimatta uudistavat vastalauseentekijät herra Nyyssölän tässä kohden oikeudessa tekemän syytöksen. Sanottakoon vielä kerran, että hakamaita järjestettiin *torpparien kesken* agronoomin kautta vuonna 1895, siis noin 12 vuotta ennen lakkoa, tasaisemmiksi. Kartano ei ottanut niistä mitään haltuunsa. Niille, joilla ennestään oli liian paljon hakamaata elukkalukuun verraten ja joilta hakamaata vähennettiin toisten hyväksi, sitoutui kartano vuosittain maksamaan 10 markkaa. (Vasemmistosta: Ei maksettu!) Kaksi torpparia on nostanut korvausmaksun, muut ovat jättäneet sen nostamatta, mutta on se kuitattu heidän vuokramaksujaan vastaan. Tämäkin syytös kaipaa siis kaikkea perustusta.

Niinikään kiellettiin, sen johdosta että kartanon haltija oli puusiemenillä kylvänyt 1000 tynnyrin maa-alan, torppareita käyttämästä tätä maa-alaa elukkain laidunmaana. Mutta kun heille jäi ulkolaidunmaaksi noin 7,000 tynnyrinalaa yhteistä syöttömaata, oli jälelle jääpä osa jokaiselle torpparille enemmän kuin riittävä laidunmaaksi.

Tinkitöitten kohtuuttomuutta osottaakseen väittävät vastalauseentekijät vaaditun ojankavussa 50 ja 60:kin syltä uutta 5-korttelista tasapohjaista ojaa, perkausojaa taas keskimäärin 100 syltä päivää kohti. Tämäkin on perätön ja tuulesta temmattu väite. Ainakaan 10 vuoteen ei ole ollenkaan uusien ojien kaivamista annettu torppareille tingiksi. Sitävastoin on ojanperkaukseen nähden vaadittu tinkinä päivää kohti ei 100 syltä, niinkuin vastalauseentekijät väittävät, vaan 50:stä 80:een syleen, riippuen maan laadusta. Tässäkin ovat siis vastalauseentekijät ilmoittaneet tingin miltei puolta vertaa suuremmaksi, kuin se todellisuudessa oli.

Ruoppa-ajossa sanovat vastalauseentekijät vaaditun tinkinä päivän osaksi 80 kuormaa, vaikkei todellisuudessa ole vaadittu kuin korkeintaan 30 kuormaa ja siitä alle, riippuen vetomatkan pituudesta. Vastalauseentekijät ovat siis vastoin totuutta väittäneet tällaisia tinkiä lähemmä kolme kertaa suuremmiksi kuin ne todellisuudessa ovat olleet. Ed. Vuolijoen pensseli näyttää todellakin olevan rasvainen.

Lannanajossa vakuuttavat vastalauseentekijät tinkinä torppareilta vaaditun 100 kuormaa päivää kohti sekä lisäksi lantakuormien hajoittamisen. Tässäkin tuota tunnettua vapaalla kädellä maalaamista! Asian todellinen laita on ollut seuraava. Lannanajossa kartanossa olevasta lantasäiliöstä pellolle on päivätinkinä vaadittu

korkeintaan 50 kuormaa ja siitä alle, riippuen matkan pituudesta, jota vastoin lannanajossa pellolla olevista lantakasoista peltosaroille on vaadittu 100 kuormaa, vetomatka kun silloin on ollut varsin lyhyt, joskus ainoastaan muutamia metrejä. Kummassakaan tapauksessa ei tinkiin ole kuulunut lannanhajoittaminen, vaan ovat muut suorittaneet mainitun työn.

Kauran leikkuussa ei ole, kuten vastalauseentekijät väittävät, tinkinä vaadittu 130—150 syltä 5-sylistä sarkaa, vaan korkeintaan 100 syltä. Siis tässäkin laskettu noin kolmas osa liikaa. Edelleen rohkenevat vastalauseentekijät väittää, että kauratouolla täytyi vuokramiesten olla 1 1/2:kin viikkoa yhtämittaa, jollainen pakotus olisi kohdannut muiden muassa Tuhkuri ja Jutila nimisiä torppareja. Tämä väite on yhtä perätön kuin muutkin. Ei koskaan ole vaadittu torppareita olemaan 1 1/2 viikkoa yli säännöllisen ja sovitun päivätyömäärän kaurantekotyössä. Joskus on tapahtunut, että torppari eri välipuheen nojalla on vapaaehtoisesti suostunut olemaan päivän tai pari yli säännöllisen viikkopäivätyöajan, jos torppari itse on sitä pyytänyt ja pitänyt sen edullisena, kun hänen seuraavalla viikolla ei ole tarvinnut tehdä matkustusta kartanoon päivätyön suorittamista varten, vaan suorittanut seuraavan viikon työvelvollisuuden edellisellä viikolla

Vastalauseentekijät tietävät vielä kertoa, ettei torppari Juho Joutsijoelle olisi maksettu 10 markan suuruista vuotuista korvausta vahingosta, joka oli syntynyt siten, että hänen pellolleen olisi pinottu useampina vuosina myytäviä halkoja. Tämäkin vastalauseentekijäin kertomus on pelkkää perätöntä tarinaa. Juho Joutsijoen on ollut suoritettava kartanoon sekä rahaveroa 36 markkaa että päivätyöveroa. Niinä vuosina, jolloin Joutsijoki on suorittanut rahaveronsa, on kartano maksanut hänelle sovitun 10 markan korvauksen vuodessa, mutta niinä vuosina, jolloin Joutsijoki on jättänyt rahaveronsa suorittamatta, on 10 markkaa rahaverosta lyhennetty. Vastalauseentekijäin väitteet, että niille torppareille, jotka eri palkkaa vastaan olivat ottaneet tehdäkseen metsässäveto- ja hakkuutöitä, olisi suoritettu palkka kauroissa, että kymmenkunta torpparia olisi pakoitettu tekemään määrätyn ja sovitun vuokramaksun lisäksi 52 jalkapäivää kartanoon ja palkaksi niistä olisi annettu 5 hehtolitraa rukiita, että August Lehtimäelle olisi luvattu rakennusapua 30 markkaa sekä niinikään Humalojalle, Yli-Pihnalalle, Ali-Pihnalalle, Välimäelle, Pakimaalle, Tapolalle, Karlbergille, Kevonsialle y. m.; sekä että talvella vuonna 1906 olisi vaadittu torppareita ajamaan lantaa 9 kertaa päivässä 3 kilometrin matkan, vaikka kartanon työnjohtaja ei ehtinyt ajaa kuin 7 kertaa päivässä, ja että kun torpparit eivät vaadittua tinkiä olleet voineet suorittaa, olisi heitä vaadittu tulemaan toisena päivänä suorittamaan sen, mikä edellisenä päivänä oli suorittamatta jäänyt, ovat kaikkea perää vailla, järjestään perätöntä puhetta.

Sivulla 68 sanovat vastalauseentekijät puhuessaan tinkien kohtuuttomasta korkeudesta seuraavasti: »Valiokunta on vaan vastoin parempaa tietoaan käynyt tässä vakuuttamaan, että tällaista muka olisi tapahtunut ainoastaan useampia vuosia sitten». »Tosiasiassa», lisäävät vastalauseentekijät, »on tällaista tapahtunut lakon alkuun saakka.» Tässä vastalauseentekijäin väitteessä ei ole perää eivätkä torpparit itsekään ole voineet oikeudenkäynnin aikana viitata muuhun kuin tuohon usein mainittuun vuosia ennen lakkoa tapahtuneeseen hiomapuitten ajoon.

Pyydän saada eräästä kihlakunnanoikeuden pöytäkirjasta 26 päivältä kesäkuuta 1906, joka on syntynyt sukukartanon haltijan torppareja vastaan nostamassa jutussa vuokraoikeuden menettämisestä, lukea seuraavan kohdan, joka osottaa tämänkin vastalauseentekijäin väitteen aivan perättömäksi. »Kysyttäessä missä eri tapauksessa kantaja olisi torppareilleen pannut liikoja tinkoja, selitti varatuomari Nyyssölä, että kantaja joku vuosi sitte myydessään metsää oli sitoutunut itse sen ulos vedättämään, jolloin kantaja ei ollut kutsunut torppareitaan tavalliseen työhön, vaan oli heitä sen sijaan käyttänyt metsänajossa sekä pannut niin suuria tinkoja, että ne hyvin olisivat riittäneet kahdeksi päiväksi.» Kun sittemmin torpparien piti näyttämän toteen, että tässäkin ainoassa tapauksessa olisi kohtuuttomia tinkoja asetettu, eivät torpparit voineet esittää minkäänlaista todistusta väitteensä oikeaksi näyttämiseksi.

Sivulla 69 huudahtavat vastalauseentekijät: »Kun yllä esitettyjen *tosiseikkojen* valossa katselee asioita, niin katkeralta ivalta tuntuu valiokunnan mietinnössä oleva ajatus, että Laukon lakkolaisilla ei ollut riittävää aihetta pysyväisempään tyytymättömyyteen, eikä myöskään aihetta ryhtyä tähän onnettomaan tekoon, s. o. lakkoon.» Vastalauseentekijät julkeavat todellakin puhua »tosiseikkojen valosta,» kun he itse mitä räikeimmällä tavalla ovat tosiseikkoja vääristelleet, kuten valiokunnan mietinnössä olevasta selvityksestä käy esille ja erityiset puhujat täällä ovat osottaneet.

Sivulla 72 väittävät vastalauseen tekijät, että ne todistukset, jotka valiokunta on esittänyt siitä, että kiihoitus olisi lähtenyt sosiaalidemokraattisen puolueen taholta, ovat kokonaan harhaan johtavia, ja kieltävät, että niin olisi tapahtunut. Valiokunta on kumminkin mietinnössään osoittanut, miten asian todellinen laita on. Sittemmin on eräs edustaja huomauttanut siitä, mitä torpparit itse ovat oikeudessa ilmoittaneet. Koska mainittu edustaja ei kokonaisuudessa lukenut puheenalaista oikeuden pöytäkirjoissa olevaa kohtaa ja kun torpparien lausunnolla tässä suhteessa täytyy olla täysi todistusvoima, pyydän saada täydentää hänen lausuntoaan lisäämällä, että heinäkuun 6 päivänä 1907 kihlakunnanoikeudessa käsiteltäessä häätöjuttuja lausui torpparien asiamies Salmela, joka itse kuulunee sosiaalidemokraattiseen puolueeseen, ettei hänellä ollut mitään lau-

sumista valtamies Ahlmanin selityksen johdosta, jonka Salmela siis myönsi oikeaksi, ja anoi ainoastaan, että syytöstä lievimmiten arvosteltaisiin, »*koska vastaaja, kuten muutkin vapaaherra Standertskjöld-Nordenstamin torpparit hänen omistamassaan Laukon ja Tottijärven kartanossa vallinneen tunnetun torpparilakon aikana oli ollut suuressa määrässä harjoitetun kiihoituksen alaisena, joten hän ei voinut menettelyään punnita, semminkin kun lakkolaisten neuvonantajat olivat vakuuttaneet ja saaneet lakkolaiset varmasti uskomaan, että häätötuomiota, jota vastaan oli vedottu kuten nytkin kysymyksessä olevassa häätöasiassa, ja joka tuomio ei siis ollut voittanut lain voimaa, ei saataisi panna täytäntöön, joten häädöt siis olivat laittomat.*» Kaivataanko sosiaalidemokraattiselta taholta enään sen enempiä todistuksia kuin tämä torpparien antama todistus heidän keskuudessaan harjoitetusta tunnottomasta kiihoituksesta?

Ja ketkä olivat nuo kiihoittajat? Ne olivat juuri tuo samainen Leskinen ynnä muut sosiaalidemokraattiseen puolueeseen kuuluvat agitaattorit, joiden täällä on väitetty puhuneen lakkoa vastaan. Kumoamattomasti on siis tuo sosiaalidemokraattiselta taholta kielletty seikka torpparien keskuudessa harjoitetusta kiihoituksesta osotettu todeksi, näytetty, että lakon aikaan saaminen ja sen jatkaminen on pelkästään sosialistisen agitatsioonin tulos.

Ketkä olivat edelleen nuo neuvonantajat, jotka vakuuttivat häädöt laittomiksi? Tietysti tunnottomia sosiaalidemokraattisia kiihoittajia.

Sivulla 75 väittävät vastalauseentekijät epäämättömän selväksi, että *ainoa* syy lakon jatkumiseen oli tilan haltijan itsepintaisuus. Niin ei kumminkaan ole laita. Yhtenä syynä oli tosin tilan haltijan kieltäytyminen antautua sovitteluihin, ennenkuin lakon tehneet torpparit olisivat työhön palanneet. Toisena syynä, että lakon tehneet torpparit kaikki pysyivät kiinni alkuperäisissä vaatimuksissaan ja lisäsivät niihin vielä uuden vaatimuksen, nim. sen, että kaikki ne torpparit, jotka eivät olleet lakkoon yhtyneet, olisivat häädettävät. Kolmantena syynä vihdoin oli sosiaalidemokraattinen kiihoitus, joka teki kaikki voitavansa estääkseen torppareita palaamasta velvollisuutensa suorittamiseen.

Sivulla 77 sanovat edustajat S. Vuolijoki y. m.: »Jos torpparien keskustoimikunta olisi oikealla ajalla lähettänyt oikean viestin käymään kautta maan, olisi, siitä olemme vakuutetut, maanvuokralainkin ratkaisu nyt paljoa lähempänä ja lain henki olisi käynyt toiseen suuntaan kuin mitä nyt on laita.» Tämä lause tuntuu enemmän kuin oudolta virallisessa asiakirjassa, mutta tuo lause ei sentään vedä vertoja sille, joka on luettava sivulla 76. Siinä sanotaan: »Mielestämme *olisi torpparien keskuskomitean tullut kohdistaa kaikki tarmonsa siihen, että se olisi voimakkaasti johtanut sen tyytymättömyyden, mikä koko maassa vallitsi torpparien keskuudessa, määrättyyn, yhte-*

näiseen suuntaan, semmoiseen suuntaan, että Laukon lakkolaiset eivät olisi siihen määrään jääneet tuoksi huutavan ääneksi korvessa, minä he nykyään ovat, vaan että samanlainen palo, kuin Laukossa, olisi samaan aikaan levinnyt yli koko Suomen.» Luulen, ettei valtiopäiväimme aikakirjoissa voida osoittaa tämän lauseen vertaista lausetta.

Mitä tuo lause todistaa? Se todistaa ensinnäkin sen, että edustajien Sulo Vuolijoen, Aatto Siren'in, J. Merisen ja S. Häkkisen väitteet, että he, jotka kaikki olivat torpparien keskuskomitean jäseninä, koettivat lakon syntymistä ja jatkumista ehkäistä, on perätöntä puhetta, sillä miehet, joita tuollaiset lakkopaloaatteet elähyttävät, eivät ole voineet Laukon lakkoa vastustaa, vaan on heidän täytynyt kiihkeästi siihen kiihoittaa. Tuo lause osottaa, että vastalauseentekijät ja torpparikeskuskomitean jäsenet tahtovat paloa yli koko maan, tahtovat lakon liekit lietsottavaksi tuhoisaksi tuleksi, joka, kuten vastalauseentekijät itse sanovat, »olisi vienyt varsinkin vallassaolevalle maanomistajaluokalle turmiollisiin seuraamuksiin.» Ja kaikesta tästä huolimatta katsoo ed. Vuolijoki, tuo marraskuun sosialisti, tuo luopio suomettarelaisesta puolueesta, asiakseen kääntyä rotutaistelun merkissä mainittuun puolueeseen kuuluvien tässä eduskunnassa istuvien maanomistajien puoleen kehottaen heitä yhtymällä vastalauseentekijäin ponteen kukistamaan tuota nykyään ohjaksissa istuvaa hallitusta ja uhaten heitä, jolleivat yhdy vastalauseeseen, tilinteolla vaalimiestensä edessä.

Minä puolestani en tahdo kääntyä n. s. suomalaiseen puolueeseen kuuluvien maanomistajien puoleen. Minä käännyn kaikkien maanomistajien puoleen tässä eduskunnassa. Tahtovatko maanomistajat tässä eduskunnassa yhtyä kannattamaan vastalausetta, jonka tekijät uhittelevat koko maata käsittävällä lakkopalolla? Tahtovatko maanomistajat yhtyä vastalauseentekijöihin (Vasemmistosta: Tahtovat!), jotka tarkoittavat kulovalkean aikaansaamista, jolla olisi mitä turmiollisimmat seuraamukset maataviljelevälle kansalle? Minä olen vakuutettu siitä, etteivät maanomistajien edustajat tuohon koukkuun tartu. Olen vakuutettu siitä, että ed. Vuolijoen makeat puheet hänen entisille puoluelaisilleen eivät mitään vaikuta.

Olisin kernaasti ollut kajoamatta niihin väitteisiin, joita valiokunnan enemmistö on perustelmissaan siv. 46—50 tuonut esille ja jotka ovat pakottaneet minua valiokunnan mietintöön liittämään vastalauseen, jolleivät edustajat Gebhard ja Kairamo suorastaan olisi provoseeranneet minua astumaan esille vastalausettani puolustamaan. Vastalauseessa olen mielipiteenäni lausunut, että enemmisötön hallitusta vastaan esille tuomat hallituksen sovittelutoimia Laukon selkkauksissa koskevat moitteet eivät kuulu välikysymykseen, vaan ovat sen ulkopuolella. Kun suomettarelaiseen puolueeseen kuuluvat maatalousvaliokunnan jäsenet kerran saatiin ymmärtä-

mään, ettei hallituksen sovittelutoimia koskevaa lausuntoa voitu panna valiokunnan ponsiehdotukseen perustelluksi päiväjärjestykseksi, olisi lojaalisuus vaatinut, että valiokunnan suomettarelaiset jäsenet, jotka yhdessä sosialistien kanssa muodostivat tässä kysymyksessä valiokunnan enemmistön, olisivat olleet tunkematta moitelauseitaan perustelmiin. Mutta niin ei valitettavasti kyllä ole tapahtunut.

Vastalauseessani olen uskaltanut sanoa noita perustelmissa hallitusta vastaan tehtyjä moitteita ala-arvoisiksi, ja tahdon siinä väitteessäni pysyä. Noitten moitelauseitten lähempi tarkastelu osottanee väitteeni oikeaksi. Siv. 47 sanotaan: »ei kuitenkaan voine olettaa, että hallitus auktoriteetillaan ei kykene vaikuttamaan niihinkään piireihin, joiden kannatusta se nauttii, vaan että yksityinen mielijohde ilman muuta voi syrjäyttää yhteiskunnan ilmeisen edun.» Mitä tuo lause oikeastaan tietää? Onhan tunnettua, että Laukon sukukartanon haltija, johon vaikuttamisesta tässä on kysymys, ei suinkaan ole mikään valtiollinen henkilö, joka olisi ottanut osaa valtiolliseen elämään, ja jonka kannatus siis olisi jostakin merkityksestä. Tuskinpa vaan mikään hallitus olisi »auktoriteetillaan» voinut vaikuttaa sukukartanon haltijaan, joka alusta pitäen on jyrkästi selittänyt, ettei hän minkäänlaisiin sovitteluihin antaudu, ennenkuin torpparit ovat lakosta herenneet

Edelleen sanotaan sivulla 48: »joka tapauksessa olisi hallituksen pitänyt, huolimatta siitä, että sen aikaisemmin yksityisesti ehdottamat toimenpiteet eivät olleet vieneet toivottuun tulokseen, pontevasti esiintyä, vaikkapa, katsoen esillä olevan riidan suureen merkitykseen, jonkun jäsenensä kautta, sovittelujen alkuunpanijana ja johtajana itse tapausten paikalla.» Jos hallitus olisikin tuolla ehdotetulla pontevalla tavalla esiintynyt, niin voinee pitää varmana, ettei tuo »ponteva» esiintyminen olisi johtanut minkäänlaiseen tulokseen. Jos hallitus jäsenensä kautta kuinkakin »pontevasti» olisi »tapausten paikalla» esiintynyt, jonka menettelyn sopivaisuudesta tietysti saattaa olla eri mieliä, niin ei sittenkään olisi minkäänlaisia takeita ollut olemassa, että sovittelutoimet olisivat onnistuneet, vaan viittaa kaikki todennäköisyys siihen, että tuollainen toimenpide olisi tyhjään rauennut. Tällaisen olettamisen oikeuttaa ensinnä sukukartanon haltijan kanta, sitten torpparien kanta, jotka vakuuttivat, etteivät he alistu minkään sovinto-oikeuden alle, jonka päätös ei tulisi yksimieliseksi. Edelleen se seikka, että torpparit moneen kertaan ilmoittivat, etteivät he luovu vaatimuksistaan, joita tietysti sukukartanon haltija ei mitenkään olisi voinut hyväksyä.

Samalla sivulla 48 lausutaan, että hallituksen olisi pitänyt kutsua maanvuokrausta koskevan lainsäädännön valmistelutoimeen osallisiksi joitakuita niistä torpparien luottamushenkilöistä, jotka olivat johtajina torppariliikkeen herättämisessä ja myöskin Laukon lakossa.

Asianlaita on kuitenkin sellainen, että agraarikomiteassa oli jäsenenä yksi sosiaalidemokraatti, torppari Löytty, jota paitsi hallituksen myönnytyksellä komiteassa asiantuntijoina kuulusteltiin torppareita eri osista maata, niitten joukossa useita sosiaalidemokraatteja m. m. yksi niitä, joka oli ollut Jokioisten lakkoa johtamassa. Tarkoittaako valiokunnan enemmistö, että ed. Sulo Vuolijoki olisi ollut nimitettävä agraarikomitean jäseneksi? Onko valiokunnan enemmistö todellakin sitä mieltä, että nimittämällä hänet agraarikomitean jäseneksi olisi saatettu torpparit tyydytetyiksi? Maatalousvaliokunnassa maanvuokralakiehdotusta käsiteltäessä on kumminkin näyttäytynyt, että, vaikka valiokunnan porvarillinen enemmistö olisi mennyt kuinka pitkälle tahansa myönnytyksissään — monessa kohden paljoa kauemmaksi kuin Tampereen torpparikokouksessa hyväksytty sosiaalidemokraattinen ohjelma — niin on ed. Sulo Vuolijoki ynnä muut valiokunnassa olevat torpparikeskuskomitean jäsenet aina siirtyneet askeleen kauemmaksi, aina pingoittaneet vaatimuksiaan korkeammalle ja korkeammalle, jopa mahdottomuuksiin asti. Heitä ei ole mitkään myönnytykset tyydyttäneet, sillä he eivät tahdo tulla tyydytetyiksi. Uskallan siis uskoa, että samallainen olisi ollut asianlaita, jos agraarikomiteassa olisi istunut vaikkapa koko torpparien sosiaalidemokraattinen keskuskomitea.

Sivulla 49 sanotaan, että hallituksen olisi pitänyt tehdä Laukon onnettomien vuokramiesten hyväksi enemmän kuin mitä se on tehnyt. Kenties minä saisin kääntyä valiokunnan enemmistön puoleen kysymyksellä, mitä oikeastaan hallituksen olisi pitänyt enemmän tehdä kuin mitä se tähän saakka on tehnyt? Valiokunnan enemmistö ei ole osottanut minkälaisiin muihin keinoihin hallituksen puolelta olisi ollut ryhdyttävä, kuin niihin, joihin se jo on ryhtynyt. Tosin valiokunnan mietinnössä viitataan mahdollisuuteen saada Laukon häädetyt alustalaiset sijoitetuiksi uutisviljelijöiksi sopiviin paikkoihin valtion metsämailla. Mutta luuleeko todellakin valiokunnan enemmistö, että Laukon torpparit olisivat suostuneet uutisasukkaina siirtymään johonkuhun erämaahan kauas kulkuneuvoista ja myyntipaikoista? Minä ainakin rohkenen sitä epäillä.

Edellä sanotulla luulen osottaneeni, että se vastalauseessamme esille tuotu arvostelu valiokunnan enemmistön perustelmissa lausutuista moitteista hallitusta vastaan pitää paikkansa eikä suinkaan ole liioitelluksi katsottava.

Ed. Gebhard on lukenut hallituksen viaksi senkin, ettei maatalousvaliokunta ole ehtinyt loppuun käsitellä maanvuokralakiehdotusta. Tässäkin kohden täytyy minun pitää ed. Gebhardin syytöstä aivan epäoikeutettuna. Maatalousvaliokunta ryhtyi niin pian kuin suinkin sille oli mahdollista käsittelemään sinne lähetettyjä eri esitysehdotuksia uudeksi maanvuokralaiksi. Se sai myös yksityistä tietä senaatista vastaanottaa hallituksen esitysehdotuksen uudeksi maan-

vuokralaiksi, ennenkuin se edes oli Pietariin saapunut. Jos ed. Gebhard mainitulla syytöksellään tarkoitti sitä, ettei hallituksen esityksessä eri vuokralajia ole käsitelty erikseen, eri osastoissa, niin pyydän saada huomauttaa, että tänäkin hetkenä on lakimiesten ja monen tätä asiaa harkinneen kesken eri mielpiteitä siitä, kumpiko menettelytapa olisi oikeampi lakiehdotukseen dispositsiooniin nähden, sekö, että eri vuokralajit käsitellään eri osastoissa, vaiko se, että niitä käsitellään yhteisesti viittaamalla ja määräämällä, mitkä eri pykälät koskevat kutakin eri vuokralajia.

Ed. Gebhard on edelleen väittänyt, että nykyinen hallituksemme kaipaa sosiaalipoliittista ymmärrystä ja että se maatalouden alalla ei ole osoittanut tarpeellista reformihalua. Puhuvatkohan nyt tosiasiat tämän ed. Gebhardin väitteen puolesta? Eiköhän tämäkin väite ole kerrassaan väärä. Voiko ed. Gebhard kaikista maamme hallituksista mainita yhtäkään, joka niin lyhyessä ajassa kuin nykyinen kotimainen hallituksemme olisi sekä ajanut läpi että suunnitellut saman verran valtiollisia ja yhteiskunnallisia reformeja. En tahdo tässä ottaa puhuakseni poliittisista reformeista, vaan yksistään yhteiskunnallisista. Mitä todistaa esitys maanvuokralaiksi, mitä esitys uudeksi elinkeinolaiksi, mitä esitys uudeksi tientekolaiksi, mitä esitys kyyditsemistoimen järjestämisestä, jotka viime mainitut kaksi esitystä mitä läheisimmin koskevat maata viljelevän kansan etua ja joilla tarkoitetaan heidän keskuudessaan kauan kaivattujen parannusten aikaansaamista? Mitä todistaa komitean asettaminen tutkimaan lahjoitusmaaoloja Viipurin läänissä? Mitä komitean asettaminen yleisen oppivelvollisuuden aikaansaamiseksi, mitä komitean asettaminen työväensuojeluslain, vanhuuden- ja invaliiditeettivakuutuslain valmistamista varten? Mitä komitean asettaminen valmistamaan lakiehdotusta maanhankinnasta tilattomalle maalaisväestölle? Mitä komitean asettaminen pohtimaan kysymystä uskonnon vapaudesta? Tähän tulee vielä lisäksi joukko toimenpiteitä maanviljelys- ja meijeriopetuksen tehokkaaksi tekemiseksi kansan syvissä riveissä. Eiköhän suomettarelaiseen puolueeseen kuuluvien eduskuntajäsenten pitäisi pyrkiä jonkun verran tasapuolisemmasti arvostelemaan nykyistä senaattia, tunnustaa mitä tunnustettavissa on, ja jos todellista syytä on moitteeseen, moittia mitä moitittavaa on. Edustaja Gebhardin arvostelu ei lainkaan tunnu tasapuoliselta.

Ed. Gebhard on lausunut jotakin ed. Sulo Vuolijoen ja minun suhteesta toisiimme, puhuen oppi-isästä ja oppipojasta. Minun täytyy tunnustaa, etten lainkaan käsittänyt, minne ed. Gebhard tuolla letkauksellaan tähtäsi. Mutta tuo edustaja Gebhardin lause johtaa mieleeni, että ed. Sulo Vuolijoki valiokunnassa ilmoitti tilastotieteen alalla olleensa edustaja Gebhardin oppipoikana. Ed. Gebhard on tahtonut osottaa, että ed. Sulo Vuolijoki olisi vastalauseessaan tahallisesti antanut vääriä tilastollisia tietoja. Oppi-isä oppipoikaa vastaan.

Missä vika? Onko ed. Sulo Vuolijoella ollut huono oppi-isä, vai onko tähän ed. Sulo Vuolijoen väitettyyn tilastollisten tietojen tahalliseen väärin esittämiseen syynä hänen luonteenominaisuutensa, sitä en kuitenkaan tahdo ottaa ratkaistavakseni, vaan jätän sen seikan oppi-isän ja oppipojan keskenään selvitettäväksi.

Ed. **Bäck:** Kiinnitin viime yönä huomiotani erääseen lauseeseen ed. Vuolijoen lausunnossa. Siihen on jo tänä iltana kajottu, mutta minun mielestäni tuo lause oli niin ilettävä ja niin merkillinen, etten minäkään voi olla siihen koskettelematta. En muista sanasta sanaan hänen lausettaan, mutta se oli jotakuinkin tähän suuntaan: Tuolla Laukon tilalla taistellaan ei ainoastaan torpparien oikeuksista, vaan siellä käydään rotusotaa ja sentähden ylös suomettarelaiset, ylös auttamaan näitä rotutaistelijoita!

Vuonna 1907 kehtaa jäsen siinä puolueessa, joka ohjelmassaan on julkisesti vakuuttanut, ettei se aio käydä kieliriitaa, rotutaistelua, lausua tämmöisen sanan. Sosiaalidemokraattinen puolue on myöskin julkisesti väittänyt, että se on solidaarinen Venäjän vapaustaistelijain kanssa. Mutta tämä väite on vale, se on verisintä ivaa. Venäjän vapaustaistelijat eivät taistele rotutaistelua, he käyvät sotaa vapauden hyväksi.

Olen ennenkin täällä sanonut, ja olen vielä nytkin valmis sanomaan, että ihanteellisessa sosialismissa on paljon hyvää, paljon oikeutettua. Mutta kyllä minä ainakin olen näinä kolmena kuukautena oppinut käsittämään, että on niin suuri erotus suomalaisen sosiaaldiemokraatian ja ihanteellisen sosialismin välillä kuin päivän ja yön välillä. Suomalaiset sosiaalidemokraatit eivät tiedä mistään muusta kuin taktiikasta. Kaikki mitä he puhuvat, kaikki mitä he kirjoittavat, kaikki mitä he toimivat ulkopuolella eduskuntaa ja täällä eduskunnassa, se on pelkkää taktiikkaa. Täällä on sosiaalidemokraattinen puolue muutamia päiviä sitten esiintynyt perustuslaillisuuden puolustajana ja esitaistelijana — jollen muista väärin, niin se oli ed. Turkia, joka täällä esiintyi perustuslaillisuuden nuhteettomana ja korskeana ritarina. Sosiaalidemokraattinen puolue on kuitenkin tässä samassa salissa sanonut, että Suomen sosiaalidemokraatit noudattavat lakia, siis myöskin perustuslakia, ainoastaan sentähden, että he ovat siihen pakotetut. Onhan se luonnollista, — ainoa loogillinen johtopäätös, jonka voi tehdä — että Suomen sosialistien laillisuuspyrintö, laillisuustaistelu on taktiikkaa. Sosiaalidemokraatit ovat täällä myöskin esiintyneet maanviljelijäin, erittäinkin pikkuviljelijäin puolustajina. Toiselta puolen kuitenkin samat sosiaalidemokaratit monta kertaa ovat väittäneet, että Suomen talonpojat ovat anastaneet maansa. He eivät muista, että tilalliset ovat sydänverellään monen vuosisadan kuluessa ostaneet ne tilukset, ne viljavat vainiot, jotka heillä nyt ovat. Siis se, että Suomen sosiaali-

demokraatit esiintyvät maanviljelijäin puolustajina, sekin on taktiikkaa. Uskallanpa mennä vielä pitemmälle. Väitän, että sekin asia, että Suomen sosiaalidemokraatit esiintyvät työväen puolustajina, on taktiikkaa. Työväen etu on yksi asia, suomalaisen sosiaalidemokratian päämäärä on toinen asia. Monta kertaa on täällä puhuttu siitä, kuinka kapitalismi eksploateeraa työväkeä. Mutta ei löydy tässä meidän isänmaassamme mitään valtaa, joka niin eksploateeraisi työväkeä kuin sosialismi. Suomen sosiaalidemokraatit eivät myönnä työväelle yksilöllistä vapautta. Olen nähnyt työmiehiä, jotka ovat vuodattaneet, sanoisinko, verisiä kyyneleitä perheensä kurjuuden tähden. He eivät ole saaneet tehdä työtä, ja minkätähden? Sentähden, että sosiaalidemokraattien hallitus on julistanut lakon (Vasemmistosta: Vale!) Sitä sanotaan valheeksi, mutta se on kuitenkin totta. Suomen sosiaalidemokraatit, yhtä vähän kuin ne kunnioittavat yksilön vapautta, yhtä vähän ne kunnioittavat yksilön uskonnollisuutta. Kuinka paljon niitä pilkataan sosiaalidemokraattien piireissä, jotka vielä uskovat Jumalaan ja häntä tarvitsevat.

Puhemies: Kehottaisin puhujaa pysymään asiassa.

Ed. **Bäck**: Lopullisesti tahdon tulla siihen asiaan, josta tänä päivänä ja viime yönä on keskusteltu. Laukon torpparijuttu on paras todistus siitä, että Suomen sosiaalidemokraateille kaikki on taktiikkaa. Tuolla Laukon tiluksilla asuu joukko yksinkertaisia torppareita. Minä en tahdo kieltää, että heissä vallitsi jossain määrin tyytymättömyyttä. Mutta tämä tyytymättömyys puhkesi ilmituleen *sosiaalidemokraattisen agitatsioonin kautta*. Millä hirmuisella tavalla ovatkaan Suomen sosiaalidemokraatit eksploateeranneet Laukon torppareita! Näiden raukkain onni, maallinen edistys on ihan tuhottu, ja nyt ne, jotka ovat olleet sitä tuhoamassa, seisovat nauraen raunioiden vieressä ja syyttävät porvarillisia. Olen lukenut eräästä indialaisesta epäjumalasta, jonka kuvaa välistä kuljetetaan juhlasaatossa ympäri maata. Ihmiset laskeutuvat epäjumalan rattaitten pyörien muserrettavaksi. Suomen sosiaalidemokratia on tuollainen otus. Sen musertavien pyörien alle heitetään kaikki: laillisuus, siveelliset käsitteet, uskonto, yksilön vapaus, perhe, kotielämä. Mutta olen varma siitä, että Suomen kansa herää käsittämään, mikä sosiaalidemokratia on ja mitä se aikaansaa meidän kansallemme. Löytyy jo ilmiöitä, jotka todistavat, että näin on käyvä. Löytyy meidän maassamme eräs kulmakunta; siellä asuu torppareita, paljaita torppareita. Tämän torpparikansan keskuuteen tuli muutama vuosi sitten sosialistinen agitaattori ja hänen toimintansa kautta yhtäkkiä syntyi ilmeinen tuli tuon yksinkertaisen kansan keskuudessa. Nämä torpparit tulivat yhtäkkiä niin kutsutuiksi sosiaalidemokraateiksi. Sitte lähetettiin samasta kulmakunnasta kaksi edustajaa Tampereen torppari-

kokoukseen, josta täällä on jo niin monta kertaa puhuttu. Ja tiedättekö, suomalaiset sosiaalidemokraatit, mitä nämä edustajat oppivat? Ne oppivat, ettei sosiaalidemokraatit voi edistää torpparien asiaa. Moni yksinkertainen torpparivanhus on sanonut minulle juuri siellä samalla kulmakunnalla: kyllä rusthollarit voivat olla meidän vihollisiamme, mutta pahimmat viholliset meillä ovat sosiaalidemokraateissa. Samoin kuin kansa siellä on oppinut tuntemaan, minä sanon, suomalaisen sosiaalidemokratian, samoin on kansa myöskin muualla oppiva tuntemaan, että on hirmuinen erotus ihanteellisen sosialismin ja suomalaisen sosialismin välillä.

Yhtyen ensimäiseen vastalauseeseen pyydän puolestani kannattaa mietinnön loppupontta.

Ennen kuin jätän puheenvuoron, en minäkään voi olla lausumatta ihmettelyäni siitä, että taaskin on täällä niin kauheasti hallitusta haukuttu. Mutta toiselta puolen, kuuluuhan se asiaan. Ihan niinkuin ruokaan on pantava suolaa, niin on jokaiseen keskusteluun, vaikka puhuttaisiin taivaan kappaleista, pantava haukkumasanoja hallitusta vastaan. Erittäinkin ed. Gebhard on kiivas rusikoitsemaan nykyistä hallitusta. Vaihtelun vuoksi minäkin nyt moitin hallitusta. Ehkä moni ihmettelee sitä, mutta se on kuitenkin tosiasia. Vaihtelu ilahuttaa, eli puhuakseni ed. Gustafssonin kielellä: variatio delectat. Minä ankarasti moitin hallitusta, mutta en siitä, ettei se ole käsittänyt torpparien asiaa ja ettei se ole seurannut torppariliikettä. Minä moitin hallitusta siitä, ettei se ole maanviljelystoimituskunnan päälliköksi ottanut ed. Gebhardia.

Ed. **Knuutila, K.:** Olen pyytänyt puheenvuoroa vastatakseni ed. Vuolijoen eilen illalla täällä pitämään puheeseen ja nimenomaan siihen kohtaan, jonka hän tahtoi kohdistaa Suomen talonpoikien edustajille täällä eduskunnassa. Ja tämän minä pyydän saada tehdä seuraavin sanoin:

Tässä eduskunnassa on aina silloin tällöin eri ryhmien tahoilta lausuttu kohteliaisuuksia yhdessä tai toisessa tarkoituksessa; milloin on sitä tehty enemmän, milloin vähemmän ilmeisessä muodossa. Mutta minun mielestäni vie kaikista näistä voiton juuri se lausunto, minkä tämän välikysymyksen tekijä on eilen illalla tehnyt, ja jonka hän on kohdistanut Suomen talonpoikien edustajiin täällä eduskunnassa. Tämä Suomen torpparien, sanoisinko idyllinen edustaja on antanut tässä suhteessa mitä merkillisimmän lausunnon, jonka voisi kerrassaan merkitä puolueilveilyksi, ellei sitä olisi esitetty vakaassa tarkoituksessa, jommoiselta se ainakin tahtoi näyttää. Tähän asti tuo aina itsetietoinen sosialismin edustaja kääntyy Suomen talonpoikain puoleen, mutta tekee sen sellaisella karhun kömpelyydellä, mikä edellyttää hänen itsensä olevan varman siitä, että tulee saamaan rukkaset. Voiko todella sanoa välikysymyksen tekijän esiin-

tymistä muuksi kuin juuri sellaiseksi, jos ottaa huomioon hänen joku minuutti aikaisemmin samassa puheessa lausumansa valituksen siitä, ettei hän ole tullut kysymyksessä olevien Laukon rettelöiden aikana niin toimineeksi, että kaikki Suomen torpparit ja talonpojat olisivat ryhtyneet samaan aikaan tukkanuottasille toistensa kanssa. Että tämmöisen lausunnon antaja melkein samassa hengenvedossa rohkenee kääntyä maanomistajain puoleen ja matelevalla tavalla kerjätä niiden kannatusta, se on todellakin taktiikkaa, jota harvat rohkenevat käyttää.

Mainitsemani välikysymyksen tekijän valitus on myös antanut todistuksen siitä, miten vähän sosialistisissa piireissä todellakin tiedetään niistä hyvistäkin väleistä, joita sentään, huolimatta kaikista sosialistisista villityksistä, on vielä tälläkin kertaa olemassa ja suuressakin määrin Suomen talonpoikien ja torpparien kesken niin hyvin pien- kuin suurviljelystiloilla, joiden yhteisenä vakavana pyrkimyksinä on olevien epäkohtien korjaaminen laillista ja rauhallista tietä. Näitä suuria itsetietoisia joukkojako välikysymyksen tekijä luulee sellaisiksi narreiksi, että ne hänen antamansa viittauksen johdosta olisivat valmiit panemaan alttiiksi rauhallisen kehittymisen, etunsa ja elämänsä ja hylkäisivät vakaumukseen perustuvan luottamuksen asian läheisessä tulevaisuudessa laillista tietä saavuttamaan voittoon. Mutta että lisäksi vielä välikysymyksen tekijä kääntyessään Suomen talonpoikaisedustajan puoleen ja niitä imarrellessaan käyttää siinä tarkoituksessa heikäläisissä piireissä lokaan tallattuna natsionalismia, se on minun mielestäni kerrassaan oudoksuttavaa. Ovathan sosialistit yleisessä puoluekokouksessaan ja hyväksymissään ohjelmissa kerta kaikkiaan selittäneet olevan samaan tekevä, millä maan kolmesta kielestä sen jäsenille kansalaissivistys jaetaan ja ovathan sosialistit tässä eduskunnassa asettuneet samalle kannalle äänestäessään oikeistolaisten kanssa esim. tulkitsemisjärjestelmän hidastuttamaan suuressa määrin eduskunnan muutenkin hidasta työtä. Ja kuitenkin tältä samalta taholta kansallisuustaistelun nimessä vedotaan suomalaisen talonpojan parempiin tunteisiin ja tämä tehdään silloinkin, vaikka on tapahtunut niinkuin aikaisemmin, jolloin suomalaisen puolueen taholta tehtyä ehdotusta yliopiston kielellisten olojen korjaamiseksi tässä eduskunnassa käsiteltäessä koko vasemmisto yhtä ainoaa lukuun ottamatta poistui kamarista, siten repäisevällä tavalla merkitäkseen kantansa kansallisuuskysymykseen nähden. Mutta tällä kertaa on asianlaita toinen, tällä kertaa, jolloin maailman Matti natsionalismin ratsun selässä katsoo olevan tilaisuuden ratsastaa sillä kansallisuutemme puolesta aina taistelevien ryhmien syleilyyn.

Voiko näin ollen olla muuta kuin yksi mieli siitä, että se suuttumus, joka talonpoikain katseissa kuvastui tämän mairittelun etsittyjä ja uudistettuja sanoja kuullessa, oli täysin oikeutettu. Tämän ku-

herruksen olen pyytänyt täten saada viskata välikysymyksen tekijän omille silmille, minkä se semmoisenaan täydellisesti ansaitsee.

Mitä sitten lopuksi tulee itse asiaan, niin ei mielestäni maatalousvaliokunnan mietintö semmoisenaan ole selitettävä miksikään todelliseksi luottamuslauseeksi hallitukselle, vaan pikemmin päinvastoin. Ja se seikka, ettei valiokunta ole voinut tehdä siitä täysin tepsivää asetta hallituksen kukistamiseen, jommoiseksi vasemmistolaiset olisivat sitä halunneet, siihen on välikysymyksen tekijä itse syypää, hän kun on kysymyksen esittänyt liian ahtaissa puitteissa. Näin ollen tahdon minä kaikesta huolimatta suomalaisena talonpoikana kannattaa valiokunnan mietintöä.

Ed. **Vuolijoki, Sulo:** Ed. Bäck, joka täällä äsken puhui, poikkesi niin suuressa määrin asiasta, että jos minä rupeisin seuraamaan hänen lausuntoansa, niin tekisin itseni syypääksi samanlaisiin rikoksiin Valtiopäiväjärjestystä vastaan kuin hän teki, enkä siis katso voivani hänen lausuntoansa juuri paljon kosketella. Eräs kohta kuitenkin siinä veti huomiota puoleensa, nimittäin se, että ed. Bäck väitti sosiaalidemokraattisen puoluehallinnon panevan toimeen jonkun lakon. En tiedä vielä koskaan maailmassa tapahtuneen, että Suomen sosiaalidemokraattinen puoluehallinto olisi pannut yhtään lakkoa toimeen, että se olisi julistanut muita kuin ehkä suurlakon, ja tätä en luule ed. Bäckin ainakaan tarkoittavan.

Lisäksi niihin jo eilisessä puheessani mainitsemiini kohtiin, jotka todistavat sen, että tämä maatalousvaliokunnan mietintö on laadittu tavattoman puolueellisessa hengessä, olkoon mainittu se, että sivulla 45 valiokunnan enemmistö vakuuttaa Laukon lakkolaisten vaatimuksen olleen m. m. sen, että työnjohtaja on virastaan erotettava, milloin työväki sitä vaatii. Valiokunnassa kyllä selitettiin ja nimenomaan teroitettiin valiokunnan enemmistölle, että tämän vaatimuksen sisältö ei suinkaan ollut se, minkä valiokunta tässä refereeraa, vaan se, että työnjohtajan tulee inhimillisesti kohdella työntekijöitä. Ja muistaakseni eräs valiokunnan suomettarelaisista jäsenistä oli valmis tämän myöntämään, koska hän sanoi, että »teillä, jotka siinä keskenänne väittelette, on kummallakin oikein,» mutta siitä huolimatta tähän kohtaan ei tullut mitään muutosta, vaan jäi se tämmöiseksi.

Sitten lienee syytä muutamissa kohdin kosketella ed. Kairamon täällä pitämää puhetta. — Yhtenä esimerkkinä siitä, että suomalaiseen puolueeseen kuuluvan tuomari Nyyssölän kihlakunnanoikeudessa esittämä promemoria on väärä, hän mainitsi tuon viimeisen kohdan, että vuokramiesten hevosia on pakotettu kilpailemaan kartanon hevosten kanssa. Hän ei ottanut huomioon, että vastalauseentekijät myöskään eivät tätä kohtaa pidä täysin luotettavana, koska he nimenomaan sanovat vastalauseessa, että »viimeinen eli

14 kohta useinmainitussa promemoriassa pitää myöskin osittain paikkansa, joskaan ei kartanon ajomiesten hevosia juuri kahta kertaa vuorokaudessa ainakaan säännöllisesti muutettu.» Eivät siis hekään pidä siinä täysin pätevänä tätä kohtaa, jonka ed. Kairamo on vetänyt esiin todistuksena siitä, että tuo promemoria yleensä ei pitäisi paikkaansa. Ed. Kairamo mainitsi saaneensa tietoja Laukossa käydessään yleensä puolueettomilta henkilöiltä. Mikäli minä olin tilaisuudessa kontrolleeraamaan hänen jälkiään Laukossa, kuulusteli hän enimmäkseen rikkureita ja he eivät yleensä puolueettomilla silmillä näitä asioita arvostelleet.

Ed. Kairamon olisi pitänyt eilen hiukan paremmin kuunnella sitä pitkää puhetta, minkä ed. Castrén täällä piti, niin hän olisi voinut säästää jonkun kohden puheestaan lausumatta, sillä esim. siitä teurastuksesta, mikä taksvärkkipirtissä väitettiin pidettäväksi, antoi ed. Castrén täällä eilen sangen pitkän selonteon. Ed. Kairamo viittasi, että sosiaalidemokraattiset valiokunnan jäsenet olivat tavallaan asianosaisia tässä kysymyksessä, vaikkakaan ei siinä määrin, että heitä olisi voitu jääviksi katsoa. Sentähden muka ei voitu ottaa huomioon niitä mielipiteitä, jotka he lausuivat silloin, kun tätä asiaa valiokunnassa käsiteltiin. Lojaalisuus olisi mielestäni kuitenkin vaatinut valiokunnan enemmistöltä edes niin paljon, että olisi suostuttu mainitsemaan edes yhdessä ainoassa kohdin mietintöä, että vähemmistö on ollut sitä mieltä, että asia on toisin kuin valiokunnan enemmistö on väittänyt. Sitä ei kuitenkaan ole tapahtunut.

Ed. Kairamo mainitsi, että se hinta, jonka mukaan verotyöpäivät ovat lasketut rahaksi, on liian korkea, koska se on m. m. 2 markkaa kesätyöpäivältä. Hän kuitenkin unohti erään seikan, joka hänelle mainittiin Laukossa silloin, kun minullakin oli tilaisuus olla läsnä. Siellä nimittäin kerrottiin, että silloin kun m. m. ed. Kairamon puoluetovereita oli lakonrikkureina Laukon paroonin vainioilla, niin niille maksettiin 2 markkaa 40 penniä päivältä; se on siis korkeampi kuin minkä kihlakunnanoikeus tuomitsi ja minkä mukaan täällä vastalauseessakin on verot rahaksi laskettu. Sanoin taas toisen kerran aivan tahallani, että lakonrikkureina oli m. m. ed. Kairamon puoluetoreveita. Ed. Kairamo on tahtonut väittää, että tämä minun puheeni ei pitäisi paikkaansa. Mutta kuitenkin hän oli Laukossa itse läsnä silloin, kun eräs henkilö, jonka puheisiin hän tuntui panevan suurta painoa, selvitti, mihinkä puolueeseen nuo rikkurit kuuluivat, jotka siellä Laukon paroonin vainioilla olivat. Ed. Kairamon omaan kysymykseen vielä tuo henkilö vastasikin ja sanoi, että Peltonen oli suomettarelainen, Jaakola oli suomettarelainen, Ylisisto oli suomettarelainen, Nurkki oli nuorsuomalainen, Kaapu nuorsuomalainen, Pylkki nuorsuomalainen j. n. e., hän luetteli niitä enemmänkin ja lisäsi: minä myöskin olin siellä rikkurina ja siihen aikaan minä olin puhdasverinen nuorsuomalainen. Siis se tiedon-

anto, jonka tein täällä silloin, kun asia lähetettiin valiokuntaan, että ed. Kairamon puoluetovereita oli lakonrikkureina Laukon paroonin vainioilla, kaipasi siinä määrin oikaisua, että myöskin nuorsuomalaisia oli tuossa työssä osallisina. Yhteinen vihamies sai Herodeksen ja Kaifaan ystäviksi.

Tingeistä ed. Kairamo väitti m. m., että ne eivät olleet pakollisia. Siitä on kumminkin Laukon lakkolaisten taholta tullut toisenlaisia tietoja, ja vaikkakin mahdollisesti kihlakunnanoikeudessa jäävättäisiin heidät todistajina, koska he todistavat tavallaan omassa asiassaan, niin siitä huolimatta pyydän saada eduskunnassa kuitenkin lukea jonkun kohdan näiden lakkolaisten antamista todistuksista.

Täällä on minulla paperi, jossa sanotaan: »Kalle Yli-Pihnala vedätti massaa 10 kilometrin matkalta, tinki oli neljä kuutiometriä. Sen voi täyttää, kun keli oli hyvä, vaan huonon kelin aikana siitä voi ajaa vain puolen niinkin pitkänä päivänä kuin klo 2:desta aamulla klo 1/2 8 illalla, rästi täytyi ajaa toisena päivänä. Yllä olevan tinkityön määrän kartanosta pakoitetuksi todistavat valallisella velvoituksella Kalle Arola, Kalle Åstrand.» (Jääviä!)

Kartanossa hevostyöpäiviä tehdessä kertoi Kalle Lahdenpohja että työt suoritettiin tingillä, vaikka torpparit eivät olisi sitä tahtoneetkaan, koska tingit olivat niin suuret, että niitä ei yhtenä päivänä voinut suorittaa. »Yllä olevan voimme todeksi todistaa valallisella velvoituksella: Frans Nieminen, Vesilahdelta. Karle Kiista«.

Anshelm Toriseva kertoi, että osa torppareista pakoitettiin sunnuntai- ja juhlapäivinä tekemään päivätyönsä sekä yöllä. Erittäinkin Tottijärven kartanossa tuli vuoro olla työssä joka 4 viikon päästä sunnuntaisin ja silloin useimminkin, kun oli juhlapäiviä. Laukossa, jossa oli enempi torpparia päivätyötä tekemässä ei se tapahtunut juuri niin usein miestä kohti. Tämän todistavat: Aug. Jutila. K. Böök.

Kalle Yli-Pihnala kertoi, että vuonna 1905 pakotettiin torpparit vedättämään sontaa 4 kilometrin matkalta 9 kuormaa päivässä ja kun torpparit ajoivat 8 kuormaa, jonka sinä päivänä ennättivät, luvattiin heille siitä puoli päivää. »Yllä olevan voimme todeksi todistaa valallisella velvoituksella, päivä kuin edellä mainittu (lokakuun 26 p.). Kalle Lahdenpohja. Herman Ekkerman«.

Tässä on siis muutamia valallisia todistuksia siitä, että tinkitöitä tosiaankin siellä vaadittiin, eivätkä ne suinkaan olleet, niinkuin ed. Kairamo sanoi, vapaaehtoisia.

Ed. Gebhard, jonka lausunto pääasiassa sisälsi vain sitä, että hän tahtoi kumota ne tiedot torppien verojen suuruudesta eri osista Suomea, mitkä tähän mietintöön ovat otetut, kaipaa myöskin jonkun verran oikaisua. Hän jakoi kahteen osaan nämä tiedot, mitkä ovat vastalauseessa mainitut sivulla 55. Hän pani toiselle puolelle Ikaalisten pitäjän ja Vihannin ja toiselle nämä muut. Hänen sanansa

kuuluivat: »Ei ole muusta, paitsi Hauholta, laskettu koko veron keskimäärää kaikista torpista.» Minä pyydän siis täydentää tätä lausuntoa esim. Vihantiin nähden. Vihannissa tekee keskimääräinen vero kaikista torpista 1 markka 99 p. ja käsirahan suuruus on Vihannissa noin 350 markkaa. Ikaalisista hän mainitsi, että olisi otettu lukuun ainoastaan suurtorpat. Se on kuitenkin häneltä ilmeinen erehdys — en tahdo sanoa tahallinen, sillä Ikaalisista on otettu lukuun myöskin pikku torpat, ja jos otetaan lukuun niin suuret torpat, että niiden pellon pinta-ala oli 10—15 hehtaaria, tulee vuokramaksu olemaan ainoastaan 2 markkaa hehtaarilta. Hän väitti nimenomaan, että tässä on tahdottu laskea ainoastaan suurtorpat ja jätetty kokonaan pienet huomioon ottamatta. Mutta eikö hän huomaa sivulta 55, että on laskettu Turun ja Porin läänin tarkastusalueen kaikista 228 torpasta vuokramaksu ja tekee se 26 markkaa 13 p. hehtaarilta, eikö hän huomaa, että siinä mainitaan myöskin Luhangosta lasketun kaikki torpat ja tekee vuokra siellä 32 markkaa 5 p., eikö hän huomaa että myöskin Humppilasta on laskettu kaikki torpat ja tekee vuokra 26 mk. 98 p. hehtaarilta. Mitenkä mieheltä, joka tahtoo mielellään kantaa tiedemiehen nimeä, jää tämmöisiä seikkoja kokonaan huomioon ottamatta? Vielä lisäksi hän väitti, että Ikaalisissa sen käsirahan keskimääräinen suuruus, jonka ilmoitin olevan ainoastaan 300 markkaa, on niin pieni siksi, että siellä on otettu laskuun pienemmätkin torpat, ja seuraavassa hengenvedossa hän väittää, että siellä on otettu lukuun ainoastaan suuremmat torpat. Ei olisi tämmöisiä ristiriitaisuuksia tosiaan odottanut tohtori Gebhardin lausunnossa tapaavansa. Mutta kaikkein huvittavin kohta on kuitenkin se, kun tohtori Gebhard selittää Luhangon veroasioita. Hän sanoo, että ne tiedot, jotka Luhangon pitäjästä ovat, osoittavat numeroita pellon pinta-alasta, jotka ovat tilattoman väestön Alakomitean esittämiä. Se on aivan totta ja on myös totta se, että yleensä tilattoman väestön Alakomitean numerot, mitä pellon pinta-aloihin tulee, ovat liian pieniä yli koko Suomen. Siihen kokemukseen olen tullut itse niitä etitoja tutkiessani, ja niin vakuutti myös eräs filosofiantohtori, joka näitä asioita tuntee ehkä paremmin kuin tohtori Gebhard. Luhangossa sanoi tohtori Gebhard pellon pinta-alan olevan kenties 50 o/o suuremman kuin vastalauseessa mainitaan. Mutta kaiken järjen nimessä, silloinhan pitäisi vuokramaksun tulla kaksi kertaa pienemmäksi hehtaaria kohti! Mutta tohtori Gebhard sanoo tältä paikalta, että vuokramaksu tulee silloin suuremmaksi hehtaaria kohti, tulee 50 markkaan. Minkälaisia laskuperusteita hän silloin käyttää, sitä en ainakaan minä ymmärrä. Tämmöiset erehdykset sopisivat kyllä oppipojille, mutta ei semmoisille, jotka itse tahtovat käydä mestarista.

Täällä on ed. Kairamo vedonnut Tampereen torpparikokoukseen. Hän selitti, että jäsenet valiokunnassa koettivat vakuuttaa, että siellä

ei millään tavalla lakkoon kiihoitettu ja että yleensä se ei olisi periaatteiden mukaista — sanamuotoa en muista — mutta että samana päivänä ilmestyi »Työmieheen» joku »kolmannen sihteerin» kirjelmä, jossa sanottiin, että torpparit olivat ei ainoastaan oikeutetut, vaan vieläpä velvolliset ryhtymään lakkoon. Ed. Kairamo on käsittänyt aivan väärin, jos hän on käsittänyt asian siten, että tahdottaisiin periaatteellisista syistä selittää, ettei Tampereen torpparikokouksessa tai torpparien keskustoimikunnassa Tampereen torpparikokouksen jälkeen olisi tahdottu myöskin erinäisissä tapauksissa kiihoittaa lakkoon. Minä olin tilaisuudessa valiokunnassa kerran vakuuttamaan, että jos olisin ollut läsnä Tampereen torpparikokouksessa, niin jossakin tapauksessa olisin siellä kenties nimenomaan kiihoittanutkin lakkoon. Yleensä tässä ovat porvarilliset edustajat tahtoneet tuolle torpparien keskustoimikunnalle antaa paljon enemmän ansiota, kuin mitä sillä itse asiassa on. Sillä jos tietäisitte, miten raukkamainen tuo keskustoimikunta oli, se kun koetti hillitä lakkoja syntymästä, se lähetti jäseniä lakon puhjettua sitä hillitsemään. Tiedän useita tapauksia, joissa sillä tavalla lakon uhka saatiin vältetyksi. He pelkäsivät, miten saada hillityksi lakko, jos tosiaan syntyisi semmoinen yleinen palo, kuin vastalauseessa mainitaan. He käsittivät tehtävänsä aivan niinkuin se olisi ollut poliisiviranomaisen tehtävä eikä torppariliikettä johtavan komitean, jonka piti koettaa se tyytymättömyys ja luokkataistelun henki, minkä olot olivat synnyttäneet, suunnata määrättyyn suuntaan, jotta se pakoittaisi vallassaolijat korjaamaan torpparioloja. Tämä on kaikkein isänmaallisinta työtä, kauneinta työtä, tarkoittaen yhteiskunnallisten olojen korjaamista. Mutta tämä on torpparien keskustoimikunta lyönyt laimin ja olen vakuutettu siitä, että se on kumminkin nyt huomannut erehdyksensä eikä tule toista kertaa siihen määrään laiminlyömään tilaisuutta kuin se sen kerran ennen on tehnyt.

Ed. Castrén taas vuorostaan alotti lausuntonsa hänelle ominaisella mahtipontisuudella oikein musertavasti todistaakseen, mitenkä vastalauseentekijät ovat, sanoisinko, taktillisesti käyttäneet totuutta. Hän otti esille sivulla 52 olevan vastalauseentekijäin esittämän Laukon lakkolaisten hallussa olevan pellon pinta-alan, mutta hänkin joko ei ollut huomannut, mistä nämä tiedot olivat, tai sitte käytteli taktillisesti totuutta. Sillä tässähän sanotaan, että tilattoman väestön Alakomitean tietojen mukaan on viljelysmaiden pinta-ala yhteensä näin paljon. Hänellä on toiset laskut ja niiden mukaan on hänellä tuo viljelysmaan pinta-ala 250 ha suurempi. Mutta millä oikeudella hän menee väittämään, että tässä tahdotaan tahallisesti poiketa todellisuudesta, kun kerran mainitaan lähde, minkä mukaan tuo pellon pinta-ala nousee niin suureksi? Sitte hän selitti, että tuomari Nyyssölä, joka Laukon lakkolaisten asiaa Lempäälän kihlakunnan oikeudessa ajoi, peruutti kohta kohdalta syytöksensä.

Minä valitan, että Laukon lakkolaisille sattui asianajaja, joka hoiti heidän asiaansa siksi leväperäisesti, että löi laimin tosiasiallisten tietojen hankkimisen Laukon torpparien todellisista oloista. En tahdo kohta kohdalta ruveta seuraamaan ed. Castrénin tekemiä kumoamisyrityksiä, kun hän on koettanut kumota vastalauseessa esiintuojuta seikkoja, sillä se olisi aivan samanlaista, kuin lähtisi juoksemaan vasikan kanssa kilpaa. Jos hän täällä väittää, että asia on toisin, ja minä väitän, että asia ei ole niinkuin hän sanoo, vaan toisin, niin eduskunta ei tiedä, kumpaako uskoa. Hän tuo valallisia todistuksia, minulla on myöskin tukku niitä. Näyttää siltä, kuin tämä asia olisi ratkaistava jossain muualla kuin eduskunnassa, ja minua erittäin huvittaisi, jos ed. Castrén voisi jatkaa tätä asianajoansa myöskin jonkun muun instanssin edessä kuin eduskunnan. Luullakseni siellä voitaisiin hyvin paljon sitovammin näyttää asioita toteen kuin mitä se tuomari Nyyssölälle onnistui Lempäälän kihlakunnanoikeudesssa.

Sitte täällä on käyty sekä puolelta että toiselta kiinni siihen natsionalistisaarnaan, niinkuin ed. Kairamo sanoi, tai siihen kalastukseen, tai miksi sitä ed. Castrén kutsui, jonka minä lausuntoni lopussa eilen esitin. Ed. Bäck sanoi ed. Knuutilan kannattamana, että se oli taktiikkaa. Ed. Bäck on mielestäni tässä kohden aivan oikeassa, sillä se oli taktiikkaa ja se oli juuri tarkoitettu taktiikaksi. Tahdottiin nimenomaan teroittaa suomettarelaisten edustajien valitsijoiden mieliin, mitenkä paljon heidän valitsemiensa edustajien sanoihin on luottamista, kun he ennen vaaleja selittivät kaunopuheliaasti ja laajasti kansallisuustaistelun tärkeyttä ja lupasivat joka tilaisuudessa kukistaa sen ruotsalaisvirkavaltaisen yläluokkahallituksen, joka meidän maassamme nykyään ohjaksia pitää. Tätä tahdottiin todistaa ja tätä tahdottiin osottaa valitsijoille, ja se oli siis taktiikkaa. Nyt on minulle vakuutettu, että suomettarelaiset talonpojat eivät mene tähän isoonrysään, niinkuin on sanottu. Mahdollista kyllä, että he eivät sinne tosiaankaan eksy. Mutta tietysti se on silloin heidän asiansa, mitä he vastaavat valitsijoilleen, kun he täältä huomispäivän jälkeen maaseudulle hajoavat.

Ed. Castrén toi täällä eilen sangen hirmuisella paatoksella esiin sen, että Laukon torpparit ovat syypäät lainrikoksiin, ovat tehneet laittomuutta, ovat häirinneet Laukon vapaaherralaisen sukukartanon haltijan kotirauhaa huutamalla hänet alas, ovat uhkailleet, ovat meluneet. Tätä kaikkea hän toi esiin ja toi vielä oikeiksi todistettujen oikeuden pöytäkirjojen nojalla. Minä tahdon ed. Castrénille huomauttaa eräästä lauseesta valiokunnan mietinnössä. Siinä sanotaan, kun luetellaan lieventäviä asianhaaroja Laukon vuokramiesten menettelyä arvosteltaessa: »Lieventävänä asianhaarana otettakoon huomioon levottomat olot yleensä maassa suurlakon jälkeen, jotka kyllä monessa muussa tapauksessa on katsottu riittäviksi selittämään

suuriakin lainpolkemisia.» Minä luulen, että ed. Castrén ehkä kaikkein parhaiten tietää, että tämä lause pitää kohta kohdalta paikkansa, vaikkakin hän valiokunnassa oli kaikkein innokkain vaatimaan tätä lausetta pois mietinnöstä. Mutta hän tietää, että tämä lause pitää siinä määrässä paikkansa, että kun yliluokka on ollut syypää laittomuuteen, niin silloin sen on annettu mennä aivan käsien lävitse, mutta kun aliluokka on syypää laittomuuteen, niin silloin tapahtuu niinkuin Laukossa tapahtui, että tuomitaan 25 torpparille kuukausi tai puolitoista vankeutta siitä, että he häiritsivät Laukon vapaaherrallisen sukukartanon haltijan kotirauhaa ja huusivat hänet alas ja solvasivat hänen kunniaansa. Mutta minä muistelen, että Turussa häirittiin myöskin muutamien henkilöiden kotirauhaa ja ne henkilöt, joiden kotirauhaa häirittiin, olivat vielä siinä asemassa, että heitä olisi täytynyt katsoa meidän lakiemme mukaan loukkaamattomiksi. Minulla on tässä eräs pöytäkirja edessäni ja pyydän lukea siitä pari kohtaa, jotka ovat omiaan osottamaan, että se lause, jonka äsken valiokunnan mietinnöstä luin, pitää täydellisesti paikkansa.

Kun Turussa kuulusteltiin todistajia niin kutsutussa Havu-Ruusuvaaran rääkkäysjutussa, niin ilmeni siinä muun muassa seuraavaa:

Kansakoulunopettaja Oskar Matias Sandelius kertoi muun muassa:

»Kun joukko, jossa oli rähisevää herrasväkeä, tuli sitte pois kiljuen ja rähisten, lähdimme takaisin samaa tietä, tällä kertaa kuitenkin kulkien Isoa Hämeenkatua pitkin ja ala-sillalta joen yli sekä sitten Läntistä Rantakatua Kristiinankadulle ja menimme säästöpankin pihalle. Aidan välistä katselimme Petreliuksen pihalle. Siellä oli piha täynnä väkeä, herrasmiehet keppiä ja nyrkkiä pudistaen akkunaa kohti ja juoksivat edes takaisin kadulle ja pihalle. Erikoisesti näin luutnantti Schaumanin; hopeakeppiä hän piti keskeltä kiinni ja häristi sitä asessori Rosbergin akkunaan. En kuullut muita lauselmia vaan: »alas», — siis aivan samalla tavalla kuin Laukossa — en tuntenut niitä, jotka huomattavammalla tavalla ottivat osaa mielenosotuksiin ja huutoihin; vähän tunnen kaupunkilaisyleisöä, se on semmoista joukkoa, jonka kanssa en ole ollut tekemisissä. Ruotsinkieltä siinä puhuttiin enimmäkseen. Kuului sitte huutoa kadulta, annettiin joku viittaus, että piti mennä kadun puolelle, jolloin koko väkijoukko meni pihalta pois kadulle. Minä toverini kanssa menin samaan kulmaan kuin edellisellä kerralla ja pysähdyimme katsomaan kaukaa. Vähän aikaa siinä seisottuamme (Asiaan!) näkyi muutama poikanen kiipeevän ylös pylväitä ja ihmiset kulkivat ja juoksivat edes takaisin paraatikäytävässä. En tuntenut niitä ihmisiä, mutta yläbalkongilla oli kadun puolella eräs rouva, vaan en tiedä kuka hän oli. Kolme poliisia seisoi Strandellin kulmassa ja kun asessori Rosberg tuotiin ulos, aikoivat he mennä sekaan, mutta

eräs herrasmies tuli ja kielti ainakin erästä poliisia menemästä sinne. Hänellä oli silkkihattu päässä ja toverini oli tietävinään hänen nimensä, vaan minä puolestani en tiedä sanoa sitä (Asiaan!). Näin kyllä, että jotakuta nostettiin, että olisi ollut rouva Rosberg, mutta kuulin sitte, että herra Rosberg siinä oli, jota heiteltiin; en erottanut oliko mies vai nainen, mutta ylös heiteltiin käsillä, että pää nousi ylemmäs ja poliisit menivät sekaan, mutta pysähtyivät siihen tuon herran kiellosta. En voi sanoa kuka hän on, kun en häntä tuntenut.»

Niillä on jonkun verran oikein, jotka täällä huusivat »Asiaan,» sillä eihän tämä oikeastaan koske Laukon lakkolaisten oikeudenkäyntiä eikä sitä menettelyä, mitä he Laukon vapaaherrallisen sukukartanon haltijaa kohtaan olivat osottaneet, mutta mielestäni katson olevani oikeutettu todistamaan juuri ed. Castrénin lausunnon johdosta, että jos yliluokka on meillä syypää laittomuuteen, niin silloin sitä katsotaan sormien välitse, mutta jos aliluokka, niin tuomitaan vankeutta ja kuritushuonetta.

Tämän johdosta muistuu mieleeni eräs lause, jonka ed. Castrén täällä eduskunnassa puhujalavalta keväällä lausui, kun käsiteltiin erästä sangen merkillistä anomusta. Se lausunto kuuluu näin: »Vasten tahtoansakin tulee tällaista ulkokullaisuuden ilveilyä kuullessaan ajatelleeksi niitä sanoja, joilla kerran nuhdeltiin fariseuksia ja kirjanoppineita: »Voi teitä kirjanoppineet ja fariseukset, te ulkokullatut, sillä te olette valkeiksi sivuttujen hautain kaltaiset, jotka ulkoa kauniit ovat, mutta sisältä ovat täynnä kuolleitten luita ja kaikkea riettautta.» Mielestäni tämä lause, jonka ed. Castrén täällä keväällä luki, sopi silloinkin erinomaisen hyvin, mutta ei se nytkään aivan väärällä vuorolla ollut tältä lavalta luettu.

Ed. **Paunu**: Keskustelun aikana ovat useat puhujat moittineet valiokuntaa siitä, että se on poikennut varsinaisesta asiasta ja ruvennut mietinnössään tekemään selvää lakon alkusyistä. Minä puolestani katson, että valiokunta on menetellyt aivan oikein. Tämä asia, joka niin suuresti on huomiota herättänyt koko meidän yhteiskunnassamme, on siksi tärkeä, ettei valiokunta ole noin vain voinut sitä syrjäyttää, ottamatta selvää niistä syistä, jotka siihen ovat vaikuttaneet. Ihmeellistä olisi ollut, jos ei valiokunta näin houkuttelevaa tilaisuutta olisi hyväkseen käyttänyt, ja ihmeellisempää vielä, ellei valiokunnan enemmistö olisi tätä tilaisuutta käyttänyt hyväkseen sitä tarkoitusta varten, jota mietintö osoittaa. Mietintö on aivan alusta loppuun saakka tehty jotakin vissiä tarkoitusta silmällä pitäen. Vähänkin aikaa sitä silmäiltyään huomaa seikkoja, jotka ovat aivan sen suuntaisia. Mietinnössä on kyllä oltu tuovinaan esille syitä, jotka kylläkin ovat tärkeitä olleet Laukon lakkolaisille, mutta joita valiokunta on pitänyt jokseenkin lievinä. Tällaisia syitä on tässä enemmistön mietinnössä koko joukko.

Ensinnäkin sanotaan kaikkein huutavimmaksi epäkohdaksi Laukon torppariolоissa sitä seikkaa, että torpparien oikeudellinen asema on ollut sangen heikko. Minun mielestäni valiokunta olisi osannut paljon paremmin oikeaan, jos se olisi sanonut, ettei torppareilla ollut minkäänlaista oikeudellista asemaa He olivat tykkänään Laukon paroonin mielivallan alle joutuneet.

Eteenpäin sanotaan puhuttaessa Laukossa ennen toimitetuista häädöistä, että »tämän asian takia syntyneessä oikeudenkäynnissä oli tilanhaltija kanteessaan nimenomaan vedonnut siihen, että torppari asui torppaansa ilman häntä sitovaa oikeutta. Tämä oikeustapaus siis paljastaa kaikessa alastomuudessaan sen teoreettisen mahdollisuuden tulla syyttäkin armottomasti pois häädetyksi kodistaan ja viljelyksiltään.» Mutta vähän tuonnempana valiokunnan enemmistö sanoo, ettei mitään syytä, niin raskauttavaa, että se olisi voinut vaatia torppareita tekemään lakon, oleellisesti ole ollut. Samalla sivulla, missä valiokunta on näin suuren epäkohdan huomannut torppariolоissa, käy se toisilla sanoilla huomaamaansa epäkohtaa lievittämään sanoen, kun on puhe Peränojan torpaltaan häätämisestä: »Mutta sama Peränojan asia tietää myöskin, että tilanhaltija ei lopultakaan tahtonut pantavaksi täytäntöön tuota häätöpäätöstä, vaan sopi hänen kanssaan siten, että Peränoja sai toisen vuokratilan, jolla hän asui vielä lakon puhjetessa.» Valiokunnan enemmistö ei mitenkään sano, mihinkä joutui se torppari, jonka tilalle Peränoja asetettiin. Varmaankin kai se häädettiin. Vielä saman sivun loppupuolella valiokunta erittäin kauniina tekona on mietintöönsä painattanut seuraavan lauseen: »Niille neljälle torpparille, jotka olivat vanhoja eivätkä enään halunneet toista torppaa, myönnettiin eläke, kahdelle sitäpaitsi rahakorvaustakin.» Valiokunnan enemmistö ei ole mitenkään maininnut näitten eläkkeiden eikä rahakorvausten suuruutta, ja siitä päättäen minä otaksun, etteivät he punastumatta olisi voineet sitä mainita, siksi suuria kai ne olivat.

Vielä valiokunnan enemmistö tuo esiin muutamia syitä, jotka olisivat olleet torppareille epäedullisia. Sellaisena mainitaan m. m. päivätöitten suorittaminen muualla kuin oli sovittu. Sanotaan: »Jos siis olisikin vastoin alkuperäistä sopimusta muutamille torppareille määrätty päivätöiden suorittaminen Laukkoon eikä, kuten ennen, Tottijärvelle, ja siten matkaa melkoisesti pidennetty —— niin ovat ne pääasiallisesti niin vähäpätöisiä lisäyksiä,» j. n. e. Nyt on kai näitten kartanoitten väli puolisentoista peninkulmaa, mutta ei valiokunnan mielestä tämä ole ollenkaan mikään sellainen syy, jonka takia tarvitsisi ruveta nureksimaan oloja, se, että torppari päivätyöhön lähtiessään saa nousta pari kolme tuntia aikaisemmin tai lähteä jo edellisenä iltana. Sekin on valiokunnan enemmistön mielestä vain hyvin pieni epäkohta. Vielä valiokunta mainitsee löytäneensä kaikenlaisia muitakin syitä, mutta joita valiokunnan

on ollut mahdoton saada selville. Valiokunnan enemmistö kuitenkaan ei mainitse, minkätähden on ollut mahdoton saada selville näitä muita seikkoja, kun toisiakin on selville saatu.

Pahimpana syynä näkyy valiokunta pitäneen tuota koko Suomessa niin kuuluisaksi tullutta päivätyöläisten pirttiä. Mutta samalla se lohduttaa tätä epäkohtaa sillä tiedonannolla, että päivätyöläiset itse olivat syynä pirttien huonouteen ja epäkuntoisuuteen. Tässäkään ei valiokunnan enemmistö mitenkään tahdo sanoa, millä tavalla torpparit olivat syynä tähän pirttien huonouteen. Syynä oli kai se, etteivät torpparit viitsineet itse rakentaa itselleen pirttiä. Näin luultavasti arvelee valiokunnan enemmistö.

Lopputuloksena kaikista näistä syiden luettelemisista sanoo valiokunnan enemmistö tulleensa seuraavaan lauseeseen: »Kun siis, kuten edellisellä kerralla ilmeni, Laukon kartanon alustalaisten omista oloista ei voi löytää riittävää selvitystä torpparien menettelyyn, täytyy sille syy etsiä ulkoapäin«.

Ja silloin alkaa tuo tämän keskustelun aikana hyvin tunnetuksi tullut syytös sosiaalidemokraattista puoluetta vastaan. Kaikki syy on lykätty sen niskoille. Siitä on tähän valiokunnan mietintöön kirjoitettu koko monta sivua. Loppupuolella sitten kuitenkin lausutaan eräs merkillinen asia. Siinä sanotaan: »Asia on ymmärrettävissä ainoastaan, jos ottaa huomioon, että lakkolaisten sivistyskanta ei yleensä ollut tavallista torpparien sivistystä korkeampi ja että heidän kykynsä arvostella tällaisia kysymyksiä oli hyvin kehittymätön.» On todellakin ihmeellistä, että valiokunnan enemmistö on tällaisen lauseen sanonut. Kenenkähän asia olisi ollut meidän maamme torppareita sivistää? Kenenkähän velvollisuus olisi ollut kasvattaa torppareita ja jakaa heille niin paljon tietoja, etteivät he olisi tällaisiin syötteihin tarttuneet? Valiokunnan enemmistö ei siitä mainitse mitään, mutta yleensä on tiedettyä, että kartanonomistajille, samoin kuin kaikille muillekin pääomanomistajille, on sitä edullisempaa, mitä yksinkertaisempaa ja vähemmän sivistynyttä heidän työläisensä ovat Sitä paremmin he voivat näille alustalaisilleen antaa minkälaisia mielivaltaisia määräyksiä tahansa.

Ed. Bäck täällä sanoi, että torpparit ovat yksinkertaisia. Minä olisin odottanut, että ed. Bäck olisi vähän arvellut, ennenkuin hän tämän lausui. Eiköhän tämä mahtanut olla kohtalainen moitelause sille virkakunnalle, johon ed. Bäck'kin kuuluu? Kukahan meidän maassamme on enemmän aikaa toiminut opetuksen alalla kuin juuri se virkakunta, ja koko lailla riittävillä palkoilla? Ja nyt parin tuhannen vuoden perästä täytyy täällä yhden sen virkakunnan edustaja sanoa, että torpparit ovat yksinkertaisia. Minä olen varmasti vakuutettu siitä, että kun sosialismi kerkiää kahden tuhannen vuoden vanhaksi, niin silloin ei ole yhtään yksinkertaista torpparia. Minä arvaan, että senaikaiset sosialistit eivät voi ottaa itselleen sel-

laista epäluottamuslausetta kuin ed. Bäck täällä itselleen omisti sanomalla, että torpparit ovat yksinkertaisia.

Kaiken tämän lueteltuaan on valiokunnan enemmistö vihdoinkin siv. 43 löytänyt oikean syyn torpparien lakkoon. Siinä nimittäin sanotaan: »Että epäkohtia Laukossakin löytyi, sitä todistaa m. m. päivätyöpirtin tila. Semmoinen olisi tuskin ollut mahdollinen kartanon välittömässä läheisyydessä, ellei isäntäväen ja työväen välillä olisi ollut juopa.» Jo aikaisemmin sanotaan mietinnössä, että tämä juopa on olemassa siitä syystä, ettei isäntä osaa suomea, että hän on ruotsalainen. Uskookohan todellakin valiokunnan enemmistö, että tämä on tuohon juopaan syynä? Minä oletan, etteivät valiokunnan jäsenet tätä itsekään usko, ainakaan ei edusmies Castrén sitä usko, mikäli minä arvelen, ja jälkeenpäin olen myös ed. Bäckin puheesta tullut siihen vakuutukseen, ettei hänkään sitä usko. Mutta että tämä juopa sittenkin on oikea syy lakkoon, on aivan selvää. Ei ainoastaan ruotsalaisissa kartanoissa, vaan suomalaisissakin, vieläpä niissäkin, joissa isäntä kaikella tavalla harrastaa suomenkielen parasta, vallitseen tämä juopa isännän ja torpparien välillä. Harvoja poikkeuksia lukuunottamatta tällainen juopa on olemassa jotakuinkin kaikilla suuremmilla maatiloilla. Mitkä kaikki syyt ovat vaikuttaneet sen olemassaolon, sitä minä en nyt tällä kertaa lähde selvittelemään, koska suuri osa niistä syistä on jo tullut selville sen pitkän keskustelun aikana, mikä tämän asian johdosta on syntynyt. Mutta että sellainen juopa on olemassa, se ei suinkaan parane niillä keinoilla kuin valiokunnan enemmistö tässä on tahtonut esiintuoda. Minä arvelen, että olisi käytettävä aivan toisellaisia keinoja, jotta tämä juopa ei aina vuosi vuodelta leviämistään leviäisi. Olisi saatava aikaan sellainen silta, joka yhdistäisi nämä juovan kummallakin puolella olevat kansalaiset. Sellainen »silta» on rakennettu niinkuin yleensä tiedetään, vuonna 1902. Mutta että tämä silloin rakennettu silta ei ulottunut sille toiselle puolelle, sen ovat nämä jälkivuodet selvän selvästi osottaneet. Vaikka ed. Castrén täällä lausunnoissaan pitää vielä nytkin sitä siltaa aivan riittävänä. Ed. Castrén näkyy olettavan, että nykyinen voimassa oleva maanvuokralaki on koko joukon parantanut torpparien asemaa. Sitä hän vaan ihmettelee, että torpparit eivät ole tahtoneet itse tämän lain suomia etuja hyväkseen käyttää, he eivät tahdo tehdä isäntiensä kanssa kirjallisia kontrahteja. Olisin olettanut, että ed. Castrén etevänä lakimiehenä ja varsin taitavana asianajajana olisi arvellut, että siinä mahtaa sittenkin olla joku muu syy kuin yksinään torpparien tyhmyys ja yksipäisyys, etteivät sittenkään ole kirjallisista kontrahdeista huolineet. Jos ed. Castrén olisi näin ajatellut, niin minä arvelen, että hän silloin olisi tullut huomaamaan, että torppareilla mahtaa olla jokin ajatus siinä, että heille on etevämpi olla ja asua torppiansa tavallisen suullisen sopimuksen nojalla, kuin tehdä kirjallinen sitoumus. Sillä ny-

kyään voimassa oleva maanvuokralaki on luonteeltaan sellainen, ettei kukaan torppari, asukoon miten kunnollisesti tahansa maatansa ja suorittakoon päivätöitänsä ja olkoonpa aivan mallikelpoinen ihminen, voi sitä noudattaa siinä määrässä, ettei isäntä koska hyvänsä voi saada häntä tuomioistuimen kautta uloshäädetyksi, varsinkin jos hänellä sattuu olemaan niin etevä asianajaja kuin ed. Castrén on täällä osottanut olevansa.

Tämäkin nyt koossa oleva eduskunta on yrittänyt taas rakentaa siltaa tuon juovan yli. Että se on jäänyt kesken, sehän on yleensä tunnettua. Koko pitkälle sen rakentamisessa kerittiin, mutta sitten viimeisinä aikoina asettui koko joukko henkilöitä, mainio asianajaja etunenässä, vastustamaan koko tätä rakennusta ja sillä hyvällä menestyksellä, että sen rakentaminen nyt toistaiseksi jää sikseen. Kuinka suuressa määrässä tällä menettelyllä on sitä juopaa kavennettu, joka torpparien ja isäntien välillä nykyään on olemassa, siihen kai ne henkilöt, jotka tämän uuden vuokralain syntymisen ovat saaneet estetyksi, myöskin tullevat vastaamaan. Valiokunnan enemmistö, niinkuin olettaa sopiikin, on myös jonkin osan tästä Laukon rettelöstä siirtänyt hallituksen niskoille. Mutta samalla kuin se on sen tehnyt, niin samalla se myöskin on antanut sille täyden tunnustuksensa ja jotakuinkin merkillisessä muodossa. Mietinnössä sanotaan: »vaikka valiokunnan ajatuksen mukaan ristiriitaisuuden olemassa olon jollakin maatilalla ei aina tarvitse olla tilan lunastamisen esteenä, jos tämä muuten havaitaan valtion tarkoituksille edulliseksi.» Näin on varovaisuus tällaisessa tapauksessa kyllä paikallaan, jos Laukossa olivat olosuhteet sellaiset, että sukutilan lunastus valtion välityksellä torppareille jaettavaksi yleensä olisi käynyt mahdolliseksi, olisi tietänyt kiihkeän agitatsioonin kautta herätettyjen toivomuksien tyydyttämistä. Sen johdosta olisi varmasti voinut odottaa samanlaisten rettelöiden puhkeamista muuallakin ja liike olisi ennen aikaansa voinut kasvaa ylivoimaiseksi ja antaa aihetta vakaviin ristiriitoihin. Valiokunnan enemmistö tunnustaa tässä, että samanlaisia ja vielä pahempiakin epäkohtia torpparioloissa on olemassa kautta koko maamme, mutta samalla se myöskin tunnustaa, että hallitus menetteli aivan oikein siinä, ettei se millään ehdoilla ruvennut Laukon torpparien oloja korjaamaan. Jos meidän hallituksemme, niinkuin valiokunta mietinnössään arvelee, olisi tässä suhteessa ryhtynyt sellaisiin toimiin kuin Tottijärven ja Vesilahden kunnat esittivät, niin olisi siitä seurauksena ollut, että kaikki muutkin polkeenalaisessa asemassa olleet torpparit olisivat silloin samaa vaatineet.

Sen jälkeen tahtoo valiokunnan enemmistö vielä — josta asiasta minä muuten olen enemmistön kanssa yhtä mieltä — muistuttaa hallitusta sen laiminlyömisistä. Tällä kuitenkaan ei ole sanottu, ettei hallitus olisi voinut ja ettei sen olisi pitänytkin tehdä Laukon

onnettomien vuokramiesten hyväksi enemmän kuin mitä se on tehnyt. Minä olen tässä kohden enemmistön kanssa aivan yhtä mielipidettä. Hallituksen olisi pitänyt tehdä vielä paljon enemmän kuin mitä se on tehnyt, jotta tämä kysymys, joka niin räikeästi on tullut esiin, olisi mitä pikimmin joutunut onnelliseen ratkaisuun. Mutta valiokunnan enemmistö ei ole tätä asiaa ollenkaan pitänyt niin tärkeänä. Yksi sen jäsenistä on täällä keskustelun aikana lausunut, että tämä juttu on saanut niin paljon huomiota, ettei moni tärkeäkään asia ole sellaista huomiota saanut osakseen. Tästä käy ilmi, ettei valiokunnan mietintö olekaan laadittu sitä varten ja sitä silmällä pitäen, jota sen ponsi tarkoittaa. Valiokunnan mietinnössä on esiintuotu useampia asioita. Minä pidän toisen vastalauseen perustelut tasapuolisempana ja paremmin onnistuneena kuin enemmistön mietinnön. Samalla minä kannatan niitä ponsia, joita ed. S. Vuolijoki on täällä esittänyt.

Ed. **Wasastjerna:** Då landtdagen senaste vår beslöt remittera nu under behandling varande ärende till utskott, var jag icke bland dem, som gladde sig öfver ett sådant beslut. Jag måste dock medgifva, att jag svårligen den gången misstog mig, då ju genom beslut i annan riktning den utredning i frågan, som utskottet nu förebragt, naturligtvis icke hade stått landtdagen till buds, och socialisternas klandervärda åtgöranden i denna sak icke blifvit så blottade, som nu skett. Att man icke ställer sig sympatiskt gentemot interpellanten och hans parti borde ju icke förvåna någon, lika litet som att man med största möjliga intresse tager del af de afslöjanden, hvilka i betänkandet göras angående socialisternas samvetslösa agitationsarbete för att på olika orter och under för strejkens genomförande mest gynnsamma tid få till stånd torparstrejker, af hvilket arbete Laukkostrejken var en direkt följd. Man drifver ekonomiskt välsituerade och hittills förnöjsamma människor genom häftig och hänsynslös agitation och falska förespeglingar, hufvudsakligen för att gynna partiets sträfvanden i afseende å åstadkommande af förvecklingar mellan arbetsgifvare och arbetare, att förklara strejk gentemot jordegare, utan att i minsta mån rygga för eller hafva en tanke på de svåra följder en sådan strejk som denna med nödvändighet måste medföra.

Då sedermera socialisterna genom sina agitatorer bragt strejken å bane, men denna mot förmodan och möjliga antaganden icke gått i den riktning och afslutats på det sätt partiet i sin låtsade samhällsförbättrande ifver tänkt sig, försöker man, för att rädda sitt eget skinn och särskildt partiets under strejkens förberedande mest framträdande män, vältra skulden på regeringen för att den icke trädt emellan och afstyrt de svåra förvecklingar, som af strejken blifvit en nödvändig följd.

Huru ett sådant uppträdande skall bedömas, tror jag, att hvar och en, som endast vill förstå saken, har klart för sig, likaväl som jag är öfvertygad om, att hvarje rättänkande människa skall öfver socialisternas uppträdande i Laukko strejkfrågan fälla den rättmätiga dom, som den verkligen förtjänar, och önskar jag tro, att dessa af strejkens påföljder träffade torpare, icke borde känna sig dess vidare tacksamma för de otjänster, socialisterna genom denna, för sina partiintressen iscensatta strejk, gjort dem, utan fastmer klarligen inse, att ett blindt följande af partiets läror ofta kan och bör medföra ytterst ledsamma erfarenheter för att icke tala om ekonomiska förluster. Med dåliga motiv följa vanligen dåliga följder.

Men intet är så dåligt, att det icke kan föra något godt med sig, och så är det äfven här. Jag tror vi kunna vara socialisterna tacksamma för, att genom dessa konstlade strejker jordegarena i landet åtminstone nu fått klart för sig nödvändigheten af en fastare sammanslutning för att verksamt kunna möta de förvecklingar på landsbygden, som socialisterna göra allt sitt till för att frambesvärja.

Hvad agrarutskottets betänkande vidkommer, omfattar jag detsamma med däri ingående kläm dock med beaktande af den ändring i motiveringen, som påyrkas i den första reservationen.

Ed. **Brander**: Minä saisin ehkä puheelleni jotenkin yksimielisen tunnustuksen, jos en sitä näitten pitkien puheitten jälkeen ollenkaan pitäisi. Pyydän kuitenkin kaikesta huolimatta saada muutaman sanan lausua. Koetan supistaa sanottavani mahdollisimman vähiin. Minun täytyy alkaa sillä, että ainakin itselleni muistutan että nyt on puhe Laukon interpellatsioonista, eikä monista muista asioista. Ja juuri tästä interpellatsioonista, välikyselystä pyydän minäkin muutaman sanan lausua.

Meidän uusi eduskuntalaitoksemme on tässä välikyselytavassa saanut uuden toimintamuodon. Ja suotava olisi, että tämä uusi toimintamuoto tulisi tuottamaan hyötyä kansaneduskunnalle. Mutta jos me jatkamme sillä tavalla kuin olemme alkaneet, niin pelkään, että tämä interpellatsioonikeino ei ollut kovinkaan onnistunut keksintö. Minusta näyttää siltä kuin nämä interpellatsioonit olisivat välivaltiopäiviä, vähintään välikäräjiä muitten toimintain välissä. Ja näyttää siltä, kuin näillä olisi sama merkitys kuin ennen rautatieasioilla, nimittäin että niihin uhrataan se aika, jota ei tahdota tai ei kyetä käyttämään varsinaiseen lainsäädäntötyöhön.

Mitä nyt käsillä olevaan asiaan tulee, niin yhä selvemmäksi on käynyt, että välikysely kääntyy sen alotteen ottajaa vastaan. Se on täällä jokseenkin selvästi tullut todistetuksi sekä mietinnössä että niissä lausunnoissa, joita täällä erinäiset puhujat ovat esittäneet. On käynyt selville, että Laukon rettelöt eivät ole varsinaisesti johtuneet taloudellisista syistä. Edustajat Castrén, Kairamo ja Gebhard

ovat lausunnoittensa asiallisissa osissa kumoamattomasti sen todistaneet, että taloudelliset syyt eivät ole olleet rettelöitä aiheuttamassa, vaan että aiheet ovat löytyneet ulkopuolelta ja että ne ovat olleet aivan toisenlaiset kuin miksi niitä alkujaan on selitetty. Jo keväällä, kun tämä asia otettiin esille, kuuluin niihin, jotka ehdottivat, että siirryttäisiin, selvityksen silloin saatua, yksinkertaiseen päiväjärjestykseen. Niin ei tapahtunut. Nyt on siirryttävä perusteltuun päiväjärjestykseen, ja sen voimme täydellä syyllä tehdä. Yhdyn siihen ponteen, jonka valiokunta on ehdottanut, vaikkakaan en voi täysin tunnustaa tätä pontta sellaiseksi, jollaiseksi olisin sen suonut. Kun oli siirryttävä perusteltuun päiväjärjestykseen, olisi mielestäni ponsi ollut saatava selvemmin osoittamaan — tietysti aivan lyhyesti — ne perusteet, joilla päiväjärjestykseen siirrytään. Sitä suuremmalla syyllä tämä olisi ollut tarpeen, kun ansiokkaan mietinnön alkupuolen jälkeen tullaan mietinnön lopulla seikkoihin, jotka ovat interpellatsioonin ulkopuolella. En tahdo kuitenkaan uutta pontta esittää, vaikka kyllä olen sitä ajatellut, vaan tällä huomautuksella asiattomista perusteluista, joista täällä ovat jo eräät toisetkin puhujat lausuneet, ja joista myöskin puhutaan ensimäisessä vastalauseessa, minä katson voivani yhtyä mietinnön ponsilauselmaan.

Olen tämän tahtonut esittää ja kantani merkitä, koska en muitten valtiopäivätöitten takia, vaikka olenkin kuulunut maatalousvaliokuntaan, ole voinut ottaa osaa tämän mietinnön laatimiseen ja tarkistamiseen.

Lausun lopuksi mielipahani siitä, että luokkavihan lisäksi, jota tässä asiassa niin paljon on eräiltä tahoilta kylvetty, kylvömaalle nyt vielä on tuotu rotuvihan siemenet. Selvää pitäisi olla, että vihan kylvö ei hyvää satoa tuota, ja voimme olla siitä täysin vakuutetut, että jos tällaisilla keinoilla köyhälistön asiaa ajetaan, niin se ei siitä voita, vaan päinvastoin menettää.

Ed. **Paasikivi:** Minä koetan myöskin lausua sanottavani lyhyesti. Ed. Sirola lausui muun ohessa sen väitteen, että valiokunta ei ole kosketellut ollenkaan sitä kysymystä, joka tässä itse asiassa on esillä. Hän sanoi, että tässä ei ole kysymyksessä joidenkuiden sosiaalidemokraattisten politikoitsijain saattaminen huonoon valoon, vaan tässä on kyseessä Laukon lukuisain torpparien auttaminen siitä tilasta, johonka he ovat joutuneet. Ed. Sirola oli minusta tässä kohden aivan oikeassa. Siitä tässä onkin kysymys. Mutta hän ei kuitenkaan voine moittia valiokuntaa siitä, että valiokunta on mietinnössänsä kosketellut — ja hyvinkin laajasti — Laukon lakon syitä ja kaikkia siihen liittyviä asianhaaroja. Sillä juuri sosiaalidemokraattien oma menettely ja esiintyminen tässä asiassa on pakottanut valiokunnan ottamaan mietintöönsä myöskin tämän selvityksen. Eivät kai sosiaalidemokraatit voine vaatia itsellensä

jonkinlaista yksinoikeutta selvittää Laukon lakon syitä ja muita siihen kuuluvia asianhaaroja ainoastaan sillä tavalla kuin he katsovat hyväksi sen tehdä. On välttämätöntä, että asia esitetään myöskin toiselta taholta, kun kerta asian tälle puolelle on niin erinomaisen suuri merkitys myöskin eduskunnassa pantu. — Mutta, kuten sanottu, tässä on myöskin kysymys ja, sopii sanoa, pääkysymys siitä, mitä olisi tehtävä Laukon häädettyjen torpparien hyväksi. Ed. Sirola, vaikka hän on tämän kohdan tärkeyden huomannut, ei ole ainakaan puheessansa täällä voinut esittää mitään käytännöllistä ehdotusta (Ed. *Sirola:* Pakkoluovutus!) — sellaista, joka voisi viedä tässä asiassa todelliseen toimenpiteeseen.

Välikysymyksen tekijät ovat rajoittaneet kysymyksensä siihen, minkä vuoksi hallitus ei ole ryhtynyt lunastamaan Laukon tilaa. Tämä on heidän mielestänsä se toimenpide, johon päin asia olisi suunnattava. Mitä nyt tähän toimenpiteeseen tulee, niin täytynee, minun nähdäkseni, myöskin sosiaalidemokraattien myöntää, että tämän toimenpiteen vieminen onnelliseen tulokseen olisi ollut ja on, lievimmin sanoen, hyvin vaikea. Siinähän tulee kysymykseen sukutilan omistajan suostuminen tilansa myyntiin, edelleen tilan kauppahinta ja vihdoin lain tällaiselle myynnille panemat esteet, joista tosin ollaan eri mieliä, mutta jotka kuitenkin ovat huomioon otettavat. Tämä ehdotus senvuoksi ainakaan asian nykyisellä kannalla ollessa tuskin on omiansa mihinkään tulokseen viemään.

Tulee sitte toinen ajateltavissa oleva keino: häädettyjen torpparien asettaminen entisiin torppiinsa. Tämä keinohan ei ole sille ryhmälle, joka välikysymyksen on tehnyt, aivan vieras. Heidän ehdotuksessaan uudeksi torpparilaiksi on tällaista menettelyä tarkoittava pykälä. Jos kuitenkin asiata todellisuuden kannalta ajatellaan ja arvostellaan, niin täytyy sanoa, että ei tämäkään ole mahdollinen, vaikkapa olisi minkälainen halu tällaiseen tavattomaan keinoon ryhtyä. Useihin puheenaolevista torpista on uudet vuokramiehet otettu ja asiat ovat menneet niin pitkälle, etten minä ainakaan näe mahdollisuutta tällaista enää edes ajatella. Ja huomattava on, että siihen tietysti tarvittaisiin uusi poikkeuslaki. Se poikkeuslaki tosin on verrattava — vaikkapa onkin paljon erilaisuuksia olemassa — siihen poikkeuslakiin, joka äskettäin muutamia virkamiehiä varten annettiin. Ei meidän ryhmämme kuitenkaan katso voivansa enempää tässä kuin siinäkään tapauksessa, jolloin oli kysymys virkamiesten poikkeuslaista, kannattaa tällaista toimenpidettä.

Ed. Sirola mainitsi puheessaan — ja myöskin tässä välillä — kysymyksen pakkoluovutuksesta: että tämä asia siis pakkoluovutuksen kautta järjestettäisiin. Vaikka olisi halua sellaiseenkin ryhtyä, niin eihän sekään asia ole niinkään yksinkertainen, eihän sellaisia toimenpiteitä, sellaisia uusia lakeja, jotka syvälle koskisivat taloudellisiin oloihin, näin vain kädenkäänteessä valmisteta. Ja erityisen

pakkoluovutuslain säätäminen eräitä torppareja varten, vaikkapa niitä onkin 71, — kyllä tällaisen poikkeuslain säätäminen on niin arveluttava asia, että ainakaan meidän ryhmä ei voine siinä olla mukana.

Silti ei kuitenkaan ole sanottu, etteikö löytyisi joitakin keinoja, joita olisi koetettava näiden häädettyjen torpparien kohtalon lieventämiseksi. Valiokunta nimenomaan koskettelee mietinnössään tätä kohtaa. Se lausuu mietinnön 50 sivulla, että valiokunta tosin ei ole tahtonut lähteä selvittelemään yksityiskohtaisesti niitä keinoja, joita tässä voisi ajatella, mutta se pyytää kuitenkin viitata mahdollisuuteen koettaa saada Laukon häädetyt alustalaiset uudisviljelijöiksi sopiviin paikkoihin valtion metsämailla. Siinä on yksi keino, jota hallituksen sietää ajatella. Ja mietinnössä se on niin selvästi lausuttu, että se ei voi mennä hallituksen huomion sivuitse. Minä myönnän, että se ei ole niin erinomaisen suloinen ja helppo keino näille häädetyille torppareille. Sehän edellyttää, että vuokramiehet saisivat itse laittaa itsellensä uudet kodit, uudet pellot niiden sijaan, jotka he ovat menettäneet ja joista he tai heidän vanhempansa lienevät suuren osan itse aikaisemmin raivanneet. Mutta jos näillä entisillä vuokramiehillä olisi halua vastaanottaa tällainen toimenpide, niin siinä kohden hallitus voisi heidän tulevaisuutensa luomista monella tavalla helpottaa. Valtiolla löytyy sellaisia maita, joille, sitten kun valmistavat työt valtion avustuksella on tehty, voisi hyvällä menestyksellä tällaisen uudiskolonian asettaa, ja sillä tavalla nämä vuokramiehet olisivat tilaisuudessa itselleen ja lapsilleen ja jälkeentulevaisilleen saamaan varman kodin ja varman olinsijan. Olisivatko he halukkaita tällaiseen keinoon tarttumaan, siitä minulla ei ole tietoa, ja minä kyllä epäilen, että heidän joukossansa on ehkäpä paljonkin sellaisia, jotka eivät tällaista tarjousta vastaanottaisi. Se asia ei ole kuitenkaan tässä ratkaistava, hallitus ottakoon asian harkittavakseen ja koettakoon järjestää sen niinkuin parhaaksi havaitaan. Ehkä olisi joitakin muitakin keinoja käytettävissä, joskaan valiokunta ei ole katsonut voivansa tässä mietinnössä niitä käsitellä, mutta tämä keino on sellainen, joka hyvin soveltuisi valtion yleiseen asutuspolitiikkaan, niinkuin sitä on tähän asti harjoitettu, mutta etenkin, niinkuin sitä arvatenkin tulevaisuudessa tullaan harjoittamaan.

Laukon lakkoasian käsittely on raskas erittäinkin siitä syystä, että, niinkuin valiokunta mietinnössään lausuu, nämä torpparit ovat katsottavat suureksi osaksi yleisten olosuhteiden uhreiksi. Siitä ei nyt päästä, että se huumaus, joka suurlakossa sai alkunsa, on hyvin suurelta osalta syynä tähän surkeaan asiaan. Siitä ei myöskään voida päästä, että kun vuokramiehet tähän lakkoon ryhtyivät, he siinä kohden tekivät johtopäätöksiä suurlakosta ja sovittivat niitä oman harkintansa mukaan taloudellisiin oloihin. Tämä olisi ollut otettava huomioon esilläolevia tapauksia arvosteltaessa. Senvuoksi

suuren merkityksen paneminen »alas»-huudoille ja pienille harmeille, joiden alaiseksi tilanomistaja on joutunut, on mielestäni käsittämätöntä. On aivan oikein huomautettu, että kun kerran yksinkertainen kansa äskettäin oli oppinut huutamaan alas kuvernöörejä ja muita viranomaisia, niin se helposti itsestään siirsi »alas»-huudot mahtavia isäntiään vastaan, ja isäntien ja heidän piiriensä velvollisuus olisi ollut käsittää tämä asianlaita.

Täällä ovat monet puhujat, jotka hyväksyvät valiokunnan mietinnön, erikoisesti huomauttaneet siitä, mitä ensimäisessä vastalauseessa mainitaan, että muka valiokunta on mietintönsä loppuosassa käsitellyt asiaa vähemmin onnistuneesti, vieläpä siirtynyt alalle, joka ei oikeastaan tähän kuulu. Täällä on jo huomautettu, että hallituksen arvosteleminen on valiokunnan mietinnössä puettu varsin lievään muotoon, niin lievään, että sitä on katsottava melkein liian lieväksi. Paljoa jyrkemmin lausuvat ensimäisen vastalauseen tekijät arvostelunsa valiokunnan mietinnöstä, kun he katsovat voivansa sanoa, että valiokunnan perustelmiinsa ottamat muutamat arvelut ovat »ala-arvoisia.» Tästä sopinee sanoa, että se on tosiaan »ennen kuulumaton» sanontatapa. Ja jos valiokunta olisi arvostellessaan hallitusta käyttänyt samaa mittakaavaa, niin sen arvostelu olisi tullut aivan toisenlaiseksi. Valiokunta kyllä myöntää, että hallitus on yrittänyt yhtä ja toista sovinnon aikaansaamiseksi tässä asiassa. Valiokunta on tunnollisesti, yksityiskohtia myöten, kertonut, mitä hallitus on tehnyt, mutta kun valiokunnan enemmistö on tullut siihen käsiytkseen, että suurempaa päättäväisyyttä, tarmoa ja toimeliaisuutta olisi voitu osottaa, niin kyllä sen velvollisuus on ollut sanoa tämä julki ja onhan valiokunta koettanut, kuten sanottu, tehdä sen jotenkin siivossa muodossa. — Hallituksella on tilaisuus vielä tuonnempana koettaa keksiä joitakin keinoja ja erittäinkin ottaa harkittavakseen se ehdotus, jonka valiokunta on tehnyt. Siinä hallituksella on mahdollisuus vielä osottaa toimeliaisuutta, ja sillä tapaa ehkä saattaa tämä asia tulla niin suotuisaan päätökseen, kuin ylipäänsä nykyisissä oloissa on mahdollista.

Ed. **Gebhard, Hannes:** (Äänestys!) Muutamia aivan lyhyitä huomautuksia: Ed. Vuolijoki, S., on väittänyt, että minä en ole ottanut huomioon niitä keskimääräveroja, joita hänen vastalauseessaan on esitetty kaikista torpista Vihannin ja Ikaalisten kunnista ja kruunun virkatalojen torpista Turun ja Porin läänissä. Mutta minähän olen nimenomaan sanonut, että minä en ollenkaan ole ottanut tutkiakseni Turun ja Porin läänin torppia, koska minä en tunne niitä, ja että Ikaalisten ja Vihannin kuntien veroja ei sovi ollenkaan ottaa verrattaviksi Laukon torpanveroihin, koska niissä käsiraha on vallalla. Senvuoksi en ollenkaan ottanut huomioon niitä keskimääräveroja, joita sieltä on esitetty. Mitä taasen tulee veroihin Luhangon kunnassa, niin näyttää siltä kuin olisin erehty-

nyt puhuessani niistä, mutta en täällä nyt ole tilaisuudessa tutkimaan, mistä tämä erehdys riippuu.

Ed. Castrén täällä arveli, että minä olin aivan kohtuuttomasti arvostellut hallitusta äskeisessä lausunnossani. Minä pyydän huomauttaa lausuneeni, että hallitus ei ole osoittanut tarpeellista kykyä ja rohkeutta johtaa reformeja maatalouspolitiikan alalla. Tästä minä tällä kertaa puhuin. Nyt on ed. Castrén täällä tuonut esille hallituksen maatalouspolitiikan alalta, että se on meille lähettänyt esitykset tientekolaiksi, kyytilaiksi ja vuokralaiksi, pitäen niitä suurenmoisina esimerkkeinä nykyisen hallituksen muka reformikyvystä. Tientekolaki on kuitenkin valiokunnassa tehty suurimmaksi osaksi aivan uudestaan, sekä periaatteellisesti että muodollisesti. Kyytilain oli tehnyt jo edellisen hallituksen asettama komitea. Se on tosin muodollisesti jokseenkin sama nyt valiokunnasta tulleena kuin arm. esityksessä, joka perustui täydellisesti edellisen hallituksen asettaman komitean ehdotukseen, mutta sekin on valiokunnassa järjestetty aivan uusille periaatteille. Mitä vuokralakiin tulee, niin se on, kuten jokainen voi nähdä, suurimmaksi osaksi aivan uusi. Sen uudestaan luomiseen on valiokunnalta mennyt koko syksy ja yksi syy siihen, miksi tämä laki on myöhästynyt, on juuri se, että hallitus valmisti sen niin vaillinaisesti, että se on valiokunnassa täytynyt tehdä uudestaan. Mistä syystä hallitus on näin menetellyt? Syynä on se, minkä jo sanoin lausunnossani, että nykyinen hallitus ei ole kyennyt näkemään, että suurlakon ja eduskuntareformin jälkeen on tässä maassa lähdetty elämään uutta aikakautta, että se ei ole nähnyt, millä tavalla tämä eduskunta on pantu kokoon ja minkälaisia ohjelmia jo kauvan ennen ovat laatineet ne puolueet, jotka tähän eduskuntaan ovat tulleet määrääviksi. (Asiaan!). Se ei ole kyennyt tätä näkemään ja valmistamaan sellaisia reformeja, joita tämä eduskunta olisi voinut »niellä», jota sanaa eräs arvoisa hallituksen jäsen käytti täällä. (Äänestys!)

Ed. **Valjakka:** En aikonut tässä kysymyksessä käyttää puheenvuoroa, mutta pakottaa minua siihen eräs ed. Castrénin väite. Hän mainitsi eilen alottamassaan ja tänään jatkamassaan eduskunnan puhujalavalta pitämässään saarnassa m. m. sen kuuluisan agraarikomitean töistä maavuokraolojen järjestämiseksi, ja miten se komitea kuulusteli torpparien edustajia maaseudulla. Todellisuudessa oli asia kuitenkin niin, että näihin kokouksiin valitsivat edustajia kuntakokouksissa maanomistajat rahakukkaron perusteella. Ne torpparit, jotka siten tulivat valituksi edustajiksi, eivät edustaneet torppareita eivätkä muitakaan tilattomia. Sitten ed. Castrénin johdolla pidetyt agraarikomitean kokoukset muodostuivat erittäin kuvaaviksi, vieläpä paikoittain suorastaan naurettaviksikin. Näissä kokouksissa estettiin torpparien ja muuten tilatto-

man väestön mielipide esilletulemasta, varsinkin sellaiset mielipiteet, joita agraarikomitea mahdollisesti ei hyväksynyt. Niinpä eräässä tällaisessa agraarikokouksessa, jossa oli maanomistajia ja näiden valitsemia torppareita kuulusteltavina, asiat kehittyivät jo niin tiukaksi, että ed. Castrén kokouksen puheenjohtajana käski täysin laillisesti valitun kunnan edustajan kokouksesta poistumaan. Ja ainoastaan siitä syystä, että tämä kunnan edustaja oli maavuokra-asioissa toista mieltä, kuin ed. Castrén. Tuo uloshäätö tapahtui kaiketi »ennen kuulumattomassa» laillisessa järjestyksessä, siitä ei liene epäilemistä.

En halua jatkaa enempää keskustelua. Tämä jo täysin selvästi osottaa, miten laillisia ne agraarikokoukset olivat ja mihin suuntaan niissä maakysymystä haluttiin ohjata, ja senvuoksi näille kokouksille ei ole pantava kovinkaan suurta merkitystä.

Ed. **Eloranta:** Komitea, joka on laatinut tämän mietinnön, on tunnustanut täällä eräässä paikassa, että sitä mukaa kuin lukutaito on meidän maassamme levinnyt, on kansan tyytymättömyys myös kasvanut oleviin oloihin. Merkitsen mielihyvällä tämän lausunnon vastapainoksi niille väitteille, että muka sosiaalidemokraatit olisivat olleet levottomuuksien syynä ja aiheuttajina. Merkitsen myös ilokseni, että ed. Paasikivi on täällä tunnustanut, että suurlakko se se sai Suomen kansan rivit heräämään. Saatamme siis me sosiaalidemokraatit tästä päättäen odottaa asiallemme jonkun verran onnellisempaa ratkaisua eduskunnassa, koska juuri tuolta taholta tehdään näinkin merkitseviä myönnytyksiä.

»Alas», se sana se on tässä Laukon kysymyksessä tullut hyvin merkitseväksi. Torpparit ovat sen lausuneet omalle isännälleen sen epäkohteliaan vastaanotoan johdosta, jota he saivat osakseen sovittelutilaisuuteen mennessään. Mutta se on tullut kalliiksi monelle Laukon torpparille, lähes kolmisenkymmentä heistä on tämän sanan johdosta kuin myös muutamain kokkapuheiden tähden, joita he olivat lausuneet kartanon takapihalla, joutunut kuukaudeksi ja sitäkin pitemmäksi ajaksi vankeuteen. Alashuuto-sanoja on muuallakin käytetty, mutta ei siitä koskaan ole tuollaista rangaistusta saatu. Muistan esim. poliisi-interpellatsioonin aikana jonkun edustajan huutaneen edustaja Castrénin väärin konstateeraamille asioille »alas», ja kuitenkaan ei liene kenellekään juolahtanut mieleen, että huutaja sen johdosta olisi pitänyt viedä linnaan, kuten ne torpparit, jotka ovat samanlaisesta asiasta joutuneet kärsimään näin kovan rangaistuksen. Onhan tuttu asia, että »alas»-huuto on vaan mielenosoitus siitä, että se, johon se kohdistuu, ei ole hyväksytty eikä tunnustettu, siinä siis kaikki.

Mutta tällä samalla tavallahan nykyinen yhteiskuntamme niin

monen monta kertaa tekee itsensä syypääksi; eri tavalla rangaistaan samanlaisesta asiasta.

Otan muutamia esimerkkejä. Kuinka monta kertaa ottavatkaan asianajajat kuusinkymmenintuhansin asianajajapalkkaa jostain aivan mitättömästä asiasta, eikä siitä kuitenkaan mitään rangaistuksia ole. Ed. Castrénille, paroonin puolustajalle, ei minun tarvinne selittää sitä, sillä aivan varmaan tiedän, kuinka hän voi hyvin ymmärtää sen, kuin myös, mitenkä asianajajat esimerkiksi naisraiskauksista ovat *rahaa saadakseen* toimittaneet syylliset linnaan, samalla kertaa kuin he itse voivat olla samanlaisiin asioihin syyllisiä. Saman moraalin pohjalla ovat porvarilliset ajaneet Laukon asiaa, — aivan samoin kuin suuria asemääriä hankkineet asianajajatkin kaikkine rikoksineen saavat istua parlamentissa ja ladella puhujalavalta siveys-saarnoja niin erinomaisen kauniilla tavalla, vieläpä syyttää henkilöitä, jotka ovat heidän juontensa takia joutuneet kiinni ja niiden myyräntöitten tähden, joita he ovat saattaneet heidät tekemään.

Ed. Gehdardille minä en voi olla muutamaa sanaa lausumatta. Ed. Gebhard on tunnettu Suomessa kansantalouden merkkimiehenä. Hänen joutumisestaan maatalousvaliokuntaan, jossa muun muassa tämä Laukon lakon mietintö syntyi, olimme osittain tyytyväisiä sillä perusteella, että oletimme hänen olevan tarpeellisena vastapainona ed. Castrénille, joka monen mielestä oli vain palkkaasianajaja agraaripolitiikassa eikä suinkaan asiantuntija siinä kysymyksessä suurelta kansantaloudelliselta kannalta katsoen. (Oikeistosta: Asiaan!) Mutta ilomme oli ennenaikainen, sillä suoraan täytyy sanoa, että ed. Gebhard on alentunut yhden ainoan yhteiskuntaryhmän, maanomistajaluokan, etujen agraaripoliittiseksi puolustajaksi. Se selvenee tästä mietinnöstä monesta paikasta. Mutta minun ei tarvitse seikkaperäisempään selostukseen siinä suhteessa ryhtyä, sillä se on hyvin pätevästi ja monipuolisesti täällä tehty. Mainitsen vain yhden pikku seikan kuvaavana siitä, kuinka voidaan puoluevärityksellä mietintöä tehdä. Tässä Laukon mietinnössä sanotaan, että vasta »keskiyön aikana» hajaantui joukko tuolta Laukon kartanosta sen sunnuntain jälkeen, jolloin olivat olleet isännälleen asiasta puhumassa. Oikeudessa tehtyjen asiapapereitten mukaan kuitenkin näkyy asia olleen se, että torpparit klo 10 seudussa jo hajaantuivat, lukuunottamatta niitä, jotka jäivät yöksi ja joiden suhteen ei sovi vedota tuohon yöaikaan. Niin voi tiedemies alentua puoluepalvelukseen.

Aijoin myös laajemmin perustella niitä syytöksiä, mitä oli heitetty sosiaalidemokraatteja ja tuota torpparien keskuskomiteaa vastaan, mutta siitäkin on jo lausuttu niin paljon ja selvästi, ettei minun tarvitse siihen lisätä. Mutta tuosta seikasta, että täällä on puhuttu sosiaalidemokraattien vihan kylvämisestä, en voi olla huo-

mauttamatta. Eräs mies, jonka edustaja Bäck'kin varsin hyvin kirjoista tuntee, oli kerran niin asiansa puolesta innostunut, että hän otti ruoskan kouraansa ja ajoi porvareita kirkon eteisestä ulos. Tämän mainitsen vain vertaukseksi. Me sosiaalidemokraatit emme ole vielä niinkään pitkällä, että tahtoisimme tehdä semmoisia temppuja, vaikka tällä kertaa olisi *täysi syy* siihen. Kaikenmoisilla verukkeilla ja tempuilla koetatte te, oikeisto ja keskustalaiset, tehdä Laukon torpparilakon niin aiheettomaksi ja niin erikoisesti puoluesyyksi, ettei ollenkaan tarvitse sen asian eteen mitään hyvitystä tehdä. Kenties näiden perusteiden mukaan, mitä on porvarilliselta taholta täällä esitetty, voitanee neljän seinän sisässä hymyillä, jos nähtäisiin Laukon torpparien kuolevan nälkään ja kevään tullessa löydettäisiin niitä hankien alle koulleina. Kuinka raakaa! Näitä vakavia sanoja en ole voinut olla lausumatta nähdessäni, minkälaiseen asemaan voidaan oikeiston ja keskustan puolelta syöstä Laukon torpparit heidän ollessaan siinä turvattomassa tilassa, missä ne nyt ovat. Sillä ehjän ihmisyyden pohjalla täytyy tulla siihen tulokseen, että olkoon syy kenen hyvänsä, me emme saa yhteiskunnassa nähdä sellaista, että ihmiset suorastaan vaipuvat nälkäkuolemaan ja että hallitus voi panna torpparit johonkin vanhaan reservikasarmiin yhteen kasaan. Se on enemmän kuin julkeata ja sellaista koetetaan vielä puolustaa, että hallitus muka on tehnyt tehtävänsä. Mitä voidaan sanoa sellaisesta hallituksesta? Silloin olisi minun mielestäni aivan oikein, kun sanoisi: sellainen hallitus alas.

Ed. **Vuolijoki, V.**: (Äänestys!) Älkää hätäilkö, en pidä pitkiä puheita. (Hyvä!) On tehnyt surullisen vaikutuksen Laukon mietinnön lukeminen. En tosin vallan paljon odottanut valiokunnalta, mutta kyllä minun täytyy sanoa, että sentään koko joukon enemmän odotin. Ei minua suinkaan sureta se, että koetetaan saattaa sosiaalidemokraattiset johtomiehet syypäiksi siihen, että Laukon torpparien on onnettomasti käynyt. Sen syytöksen me kyllä jaksamme kantaa. Mutta minua surettaa Laukon torpparien kohtalo, joka tämän mietinnön kautta on käynyt surullista surullisemmaksi. En tosin useilta valiokunnan jäseniltä ole odottanut paljoa. Hra Jonas Castrén on tässä maassa niin monta kertaa tunnettu suurkapitalistien, jotka hyvin kykenevät maksamaan, asianajajaksi, että häneltä ei tässäkään asiassa vallan paljon odota. Muistan hänen 7—8 vuotta sitten esiintyneen erään Hämeen suurtilallisen asianajajana erästä torpparinpoikaa vastaan, koettaen väittää että tämä torpanpoika oli isänsä torpassa vieras henkilö. Luulen, että sellaiseen torpparinasianajajaan, joka tällä tavalla on joskus tehnyt, ei vallan suuresti luoteta.

Mutta maatalousvaliokunnassa on ollut henkilöitä, joiden tähän-

astinen toiminta on antanut toiveita siitä, että he olisivat kyenneet vähän asiallisemmin ja enemmän yhteiskuntataloudellisia näkökohtia silmälläpitäen arvostelemaan tätä asiaa. Joka on lukenut tohtori Gebhardin kirjoitukset maatalouskysymyksistä, torpparikysymyksistä, hän ei voi pidättää itseltään ajatusta, että Laukon mietintö ei ole sen hengen mukainen, joka hänen kirjasissaan ilmenee. Ensiksikin tässä mietinnössä koetetaan todistaa, että Laukon torppareilla ei ollut minkäänlaisia taloudellisia syitä tuohon lakkoon. Koetetaan todistaa, että ne lähti vaan ulkoapäin tulevasta sysäyksestä. Se minusta on mitä jyrkimmässä ristiriidassa tohtori Gebhardin julkaisemien oppien kanssa. On koetettu todistaa mietinnössä, että Laukon torpparien verot eivät olleet liian suuret. Tohtori Gebhard on eräässä pikkukirjasessaan, jonka nimi on »Tutkimuksia ja ehdotuksia torpparikysymyksessä», eräässä paikassa äärettömän sattuvasti lausunut torppariveroista. Hän siteeraa Warénin kirjaa »Torpparioloista», jossa Warén, sivulla 11, kertoo eräässä torpparien kanssa pitämässään kokouksessa tekemäänsä kysymykseen, mitä he itse katsovat tärkeimmäksi parannukseksi asemassaan, saaneensa sen yksimielisen vastauksen, että »siitä olisi paras apu, jos laki tulisi sellaiseksi, että hevosella ei saa juosten ajaa». Ja Gebhard jatkaa: »Tälle vastaukselle täytyy ensi silmänräpäyksellä tekijän mukaan vetää suutaan nauruun. Mutta siinä piilee takana ankara veronkorotus, mikä viime aikoina on pantu toimeen useissa kartanoissa. Talo panee näet vankan, hyvästi ruokitun hevosen ja miehen sekä suuret korit etumaisiksi, käskee ajaa kiireesti, joten paljon tulisi valmiiksi, sekä vaatii torppareita kaikessa seuraamaan. Olen monelta seudulta Uudellamaalla ja Hämeessä viime vuosina kuullut sen tiedon, että veroja ei ole muulla tavalla korotettu kuin juuri sillä että on alettu vaatia kovempaa työtä, »juostenajoa» nimenomaan. Juostenajosta seuraa, että hevosta täytyy suuruksella ruokkia, mutta mistä torppari sellaista ottaa kun ei tahdo perheellekään riittää. »Katsokoot eteensä». Sehän on vapaamielisten neuvo.» Sitte hän jatkaa: »Tällaisen veronkorotustavan olen luullut huomanneeni varsinkin sellaisilla tiloilla, joiden omistajat eivät kykene hoitamaan maanviljelystä uuden ajan vaatimusten mukaan taikka jotka muustakin syystä ovat ruvenneet taloudessaan häviämään; ja tätä häviämistä koetetaan estellä vaatimalla alustalaisilta kovempaa työtä.» Joka on kirjoittanut tällaisen lausunnon, hänen pitäisi ymmärtää, että torpparin veroja ei vaan voida laskea hehtaarittain, niin ja niin monta markkaa hehtaarilta. Siinä on salaisia, näkymättömiä syitä syvemmällä, jotka ovat aiheena tällaisiin rettelöihin.

Kun on sanottu, että Laukon torpparien keskuudessa ei ilmaantunut tyytymättömyyttä, että ne päinvastoin olivat tyytyväisiä niihin muutoksiin, joita Laukon isäntä katsoi sopivaksi tehdä heidän oloissaan, niin tätä sanoessaan sanojat ovat unohtaneet kokonaan

torpparien oikeudellisesti turvattoman aseman, sillä eihän torpparilla ole muuta mahdollisuutta kuin olla tyytyväinen aina siihen, mitä isännän puolelta annetaan, sillä isännällähän on ollut valta ottaa pois kaikki; torpparien on näin ollen ollut oltava tyytyväisiä siihenkin vähään, mitä heille on annettu, muuten olisivat he kadottaneet lopunkin omaisuuttaan. Koko torpparien oikeudellisesti huono asema se minusta antaa täydellisesti syytä ja saattaa minut ymmärtämään jokaisen torpparilakon seuranneeksi juuri taloudellisista syistä.

Huvittavimpia kohtia valiokunnan mietinnössä on se, jossa herrat suomettarelaiset, jotka tämän mietinnön ovat kirjoittaneet, sanovat, että sosialidemokraatit eivät ole varoittaneet torppareita. Ei tarvinne muuta kuin vähän muistaa suomettarelaisten politiikkaa suurlakon jälkeen, kuinka he ovat varoittaneet sosiaalidemokraatteja tai anarkisteja pomminheitoista tai muista sellaisista, kun muistaa koko sävyn, mikä on ollut heidän pää-äänenkannattajassaan Laukon lakkoon, Jokioisten lakkoon ja muihin sellaisiin nähden, niin silloin tuntuu jotenkin omituiselta, että nyt syytetään sosiaalidemokraatteja, että he eivät ole varoittaneet jäseniään. Suomettaressa oli kaksi pitkää pääkirjoitusta Laukon lakosta, joissa yksi lause m. m. kuuluu näin: »Toiselta puolen tunnetaan vaistomaisesti, että siellä, missä oikeat inhimilliset suhteet vallitsevat isännän ja alustajaisten kesken, sellaisia tapauksia ei koskaan synny eikä voi syntyä kuin ne, joitten todistajina nyt on saatu Laukossa olla». Siis Laukossa eivät vallinneet oikeat ja inhimilliset suhteet. Kun oli uutisia Suomettaressa Laukon lakosta, niin milloin oli rubriikkina »Laukon torpparien häätäjää kiitetään» milmilloin mikin muu saman suuntainen. Pian näkyvät herrat suomettarelaiset unohtaneen kantansa pannessaan tällaista valiokunnan mietintöön. He ovat kai jo huomanneet, että se Suomettaressa ollut lause, että heitä ei sosialisteista erotakaan muut kuin pommit, ei enää täydellisesti pidä paikkaansa. He ovat kai myöskin unohtaneet, että Suomettaressa on kirjoitettu erään Helsingin suuremmista pommiräjähdyksistä tapahtuessa: Arvokkaampia keinoja kummaltakin puolen!, ja samassa kirjoituksessahan puhuttiin vaan »mielenosotuksesta». Minusta oli jotenkin uskallettua, että se puolue, joka suurlakon jälkeen on ollut tällä kannalla tuollaisiin pahempiinkin tapauksiin kuin lakkoihin nähden, nyt yht'äkkiä heittää tänne vasemmalle syytöksen, että me emme ole varoittaneet.

Eihän Laukon torpparien asema parane, vaikka täällä kuinka saarnattaisiin ja puhuttaisiin. Luultavasti on niitten kohtalo jo kokonaan määrätty. Minä kumminkin rohkenisin kehoittaa herroja porvareita, kun he ovat saaneet vähän mielensä tyynnytetyksi, muutaman päivän kuluttua ottamaan käteensä Arvid Järnefeltin kirjan ja lukemaan sitä. Jos he eivät täällä eduskunnassa ja edus-

kunnan kautta voi auttaa Laukon torppareita, niin löytyy muita keinoja, joilla niitä voidaan auttaa. Ja elleivät he sitä tee, niin minä luulen, että Suomen köyhälistö tulee itse löytämään vastaisuudessa sellaisia keinoja, jotka pakoittavat meidän porvaristomme ryhtymään tarpeellisiin yhteiskuntaa korjaaviin keinoihin piankin.

Ed. **Schybergson:** Jag begärde ordet omedelbart efter hr Vuolijoki och hade räknat med att uti hans andragande få en lämplig utgångspunkt för mitt. Men där fanns åstkilligt för hrr Gebhard och Castrén, som ju nu småningom börja ställas på samma plan, men någonting, som lämpat sig för min röst, fann jag tyvärr icke däri. Jag är därför tvungen att gå något tillbaka i disskusionen och hålla mig till hr Vuolijokis sidokamrat, hr Sirolas andragande. Hr Sirola framhöll, att Laukkotorparena vore en förtrupp af hjältar och martyrer. Det kan hända, att så är fallet, men för min del finner jag föga af martyrgloria hos dem. Det hela gör på mig ett till den grad ynkligt intryck, ynkligt för torparena, ynkligt för dem, som stått bakom dem. Måhända får denna Laukkostrejk sin plats i den sociala utvecklingens historia hos oss, men den kommer i så fall att framhållas som bevis på, huru en rörelse, innan den ännu trampat ut barnskorna, är omogen, och huru stora förlusterna och offren äro, huru små resultaten. Där är ingenting af den stora kraftmätning, som hr Sirola velat se däri. Men det oaktadt ville jag för min del icke blicka på Laukkostrejken ur den trånga synpunkten af ett kontraktsbrott, utan jag ville se den ifrån en något större synvinkel. Det är icke något tvifvel om, att här liksom annorstädes de, som ega makten, näppeligen afstå från den, utan att vara dertill nödda och tvungna. Och från denna synpunkt sedt komma ju också dessa strejker, trots deras omogna ledning, att hafva haft sitt inflytande på reformarbetets gång. Jag delar fortfarande den uppfattning, som jag hade, då jag nedskref det uttalande i Hufvudstadsbladet, hvilket hr Sirola citerat, och hvilket han, såsom det föreföll mig, i hufvudsak ansåg sig kunna godkänna. Vi måste se äfven på företeelser af denna art med förståelse. Vi beklaga, att öfverskridelser ega rum, att offren hafva blifvit för stora i förhållande till resultaten, men vi måste medgifva, att de äro så att säga en länk i utvecklingen.

Hr Sirola citerade som sagdt detta uttalande af Jockis gods förvaltning, i hvilken äfven jag då var medlem. Jämväl öfrigt står jag fortfarande på samma ståndpunkt som då. Jag vill minnas, att också enligt hr Sirolas referat uttalandet slutade därmed, att då en samhällsbrand håller på att utbreda sig, allting bör göras för att släcka den och släcka den grundligt. Då strejken på Jockis utbröt samtidigt, vill jag minnas, med den på Laukko, var det godsförvaltningens åsikt, att striden skulle få bryta ut. En kamp med

svårigheter på hvardera sidan kunde icke undvikas. Först efter striden kunde försoningen, fredslutet ega rum. Och detta fredsslut gjordes på den bas, att det icke skulle kännas för den andra parten så förödmjukande, att bitterheten skulle ligga kvar i sinnet och ny strejk bryta ut. Det var därför förvaltningen på Jockis i en punkt, d. v. s. arbetstidens förkortande med ungefär en half timme, gick de strejkande till mötes, men i öfrigt höll förvaltningen på sin ståndpunkt. Man har i allmänhet om dessa jordbruksstrejker anmärkt, att de så tillvida afvika från andra, att torparena fortfarande njuta fördelarna af sitt arrende, men undandraga sig sina skyldigheter och sålunda lida ingen som hälst förlust. Men så var åtminstone icke förhållandet med denna strejk. De strejkande försummade sina egna arbeten, de försummade dagsverkena på gården, och då strejken var afslutad, öfverenskommelsen träffad, fingo de taga ihop med att taga igen både det ena och det andra. Det var en förlust per torp af par hundra mark. Branden släcktes därför så pass grundligt, att torparena, enligt hvad man uppgaf, skulle hafva sagt, att några agitatorer icke vidare skulle få komma inom deras områden på tio år. Men antingen godsets förvaltning lyckades eller icke, så hade vi gärna sett, att regeringen hjälpt till vid eldsläckningen. Jag fick då den bestämda öfvertygelsen om, att regeringen vid dessa sociala misshälligheter ansåg sig hafva rollen af en åskådare, som icke behöfver gripa in i den ena eller andra riktningen, en ställning, som kunde för ögonblicket synas bekväm, men säkert icke blef det i längden, och framförallt icke var riktig. Skulle det därför nu vara fråga om, huruvida regeringen i Laukkofrågan användt sin auktoritet för att i tid släcka den brand, som där utbröt, så vore jag kanske benägen att rösta för den af hr socialister formulerade klämmen, ehuru jag skulle lägga in i den ett annat, rakt motsatt innehåll. Jag skulle nämligen därmed vilja betona, att regeringen icke med tillräcklig bestämdhet upprätthållit auktoriteten och icke i tillräcklig grad gjort det klart för torparena, huru hopplös deras strid var.

Jag har varit tvungen att uppehålla mig vid denna sida af frågan, då utskottet ordat därom och flertalet talare också gjort det. Såvidt det däremot gäller interpellationen i egentlig mening eller frågan om inlösning af Laukko gods till statsverket, så är min ståndpunkt enkel. Jag framhöll redan i våras, att statsverket icke kunde lösa in ett gods, där strejk hade utbrutit, därest statsverket icke hade förskaffat sig nödiga resurser för att efter ett bestämdt program längs hela linjen i hela landet verkställa torparenas emancipation.

Hr Vuolijoki den yngre talade i sitt senaste andragande om sitt fiskafänge och erkände, att det nog var så ämnadt, och då nu fiskarne icke tycktes vilja komma i hans nät, så tog han till en riktig ordentlig stöt för att i sista minuten tvinga dem in. Han

hotade med allt det, som komma skulle, när de suometarianska representanterna i morgon resa hem, utan att i denna fråga hafva hållit sig till socialisternas ståndpunkt. Dessa ständiga hotelser hafva emellertid förlorat sin udd, vare sig man hotar med valmännen i byggderna, hvilka dock sist och slutligen hinna ändra tankar många gånger, innan de efter två år åter skola gå till urnan, eller man hotar med våra antagonister på andra sidan gränsen och det sätt, på hvilket de kunde begagna sig för sina ändamål af torparnes missnöje. Det kan gå för en gång, men då hotelserna ständigt och ständigt upprepas, blir verkan af dem tämligen förslöad.

En föregående talare sade någonting illa om agrarkomitén. Dess ordförande, hr Castrén, har begärt ordet och jag tänker, att nämnda talare af honom får sin skeppa full. Men då jag särskildt i fråga om torparlagen är medskyldig med hr Castrén, så måste jag taga mig i försvar och kan i sådant afseende mig till skydd åberopa en af komiténs medlemmar, som åtminstone uppgafs vara socialist, om han också numera måhända befunnits något för lätt. Han hade kommit till sina hembyggder och enligt hvad det berättades för mig, sagt: «Hvad behöfva vi skicka några socialister till Helsingfors. Det är nog i den vägen med Schybergson«. Och i själfva verket borde enligt min tanke det förslag till torparlag, som agrarkomitén utarbetat, vara egnadt att tillfredsställa torparenas anspråk. De blefve genom det framförallt frigjorda från den kvasilegohjonsställning, som de hittills innehaft, fullständigare och bättre än genom vare sig regeringens eller agrarutskottets förslag. Och med sådana reformer förhåller det sig så, att man icke endast får sträfva till att gifva med sig för de längst gående fordringarna. Därmed vinner man knappast ens tacksamhet från deras sida, hvilkas ynnest man önskar vinna, utan man måste i sådana fall också lägga litet förnuft med i vågskålen och försöka stanna vid reformer, som äro genomförbara. Det finnes i denna fråga en viss gräns, öfver hvilken man icke behöfver gå. Jag framhåller detta särskildt med afseende å de hotelser man funnit anledning till i det förhållande, att torparlagen icke blifvit afgjord, utan blir det först efter några månader. På sätt jag redan vid ett föregående tillfälle framhöll, är detta uppskof kanske dock sist och slutligen saken och icke minst torparena själfva till fördel.

Ed. **Paasikivi:** Ed. V. Vuolijoki on kaiketi luullut suunnanneensa erinomaisen ankaran iskun meitä n. s. »suomettarelaisia» vastaan, kun hän on siteerannut mitä Uudessa Suomettaressa aikoinaan on tästä lakosta sanottu. Hän mainitsi erään lauseen muutamassa Uuden Suomettaren kirjoituksessa, joka oli alkulauseena torpparien asianajajan varatuomari Nyyssölän kirjoittamiin selostuksiin tässä asiassa. Siinä sanotaan m. m. vaistomaisesti

tunnettavan, että jos suhteet isännän ja torpparien välillä ovat oikeat, niin tällaisia tapauksia on vaikea ajatella. Minulla ei ole mitään osaa näissä Uuden Suomettaren kirjoituksissa. Sellainen lause kuin äskenmainittu on paikkansa pitävä, ja huomattava lisäksi on, että vasta nyt on täydellinen selvitys Laukon lakosta saatu. Uusi Suometar on kuitenkin tässä Laukon lakossa alusta pitäen asettunut aivan samalle kannalle, kuin meidän puolueemme ja valiokunnan enemmistö, nim. että pääsyynä lakkoon oli suurlakko ja sosialistien yllytys. Minun täytyy ihmetellä, mitenkä herra Vuolijoki siteeraa kirjoituksia. Hän arvatenkin luuli, ettei täällä voida tarkastaa hänen esitystään, eikä tunneta tai muisteta niitä kirjoituksia, joita hän mainitsee. Asianlaita on kuitenkin se, että samassa U. S:n kirjoituksessa on pari lausetta aikaisemmin ja myöhemmin, jotka hän myös olisi voinut lukea. Siinä sanotaan, että »se osallisuus, joka meidän sosialistiemme mistään väliä pitämättömällä kiihoituksella on ollut Laukon torppareita nyt niin kamalalla tavalla koskeneen onnettomuuden synnyssä, tiedetään kyllä». Ja lopussa sanotaan: »Selonteko — nim. varatuomari Nyyssölän selonteko — on osoittava, että, jos tässä surullisessa asiassa on ollut syytä torppareissa ja niiden yllyttäjissä, niin on sitä ollut meidän torpparien isännissäkin ja varmaan paljoa enemmän, kuin tiedetään ja luullaan.»

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Paasikivi:** Eräässä toisessa kirjoituksessa, joka oli samaan aikaan U. S:ssa ja joka oli julkaistu toimituksen omassa nimessä, lausutaan aivan selvästi tämä sama kanta. Se oli viime tammikuun 18 p:nä. Siinä sanotaan: »Sen mielten huumauksen ja yhteiskuntasiteiden höltymisen vallitessa, joka suurlakon kautta ja jälkeen pääsi maassamme niin surullisella tavalla vallalle, päätti Laukonkin satamääriin nouseva torppariväestö hankkia parannuksia oikeudettomiin oloihinsa sillä keinolla, jota äsken sen ilmestyessä mahtavan valtavassa muodossa olivat kuulleet kaikkien ylistävän: he tekivät lakon.» Näissä kirjoituksissa ilmenee siis aivan sama kanta kuin mille valiokunnan enemmistö on asettunut, ja minä tosiaankaan en voi ymmärtää muuta kuin että ed. Vuolijoen siteeraaminen ja esiintyminen tässä asiassa on todellakin jotakin meidän sosiaalidemokraateillemme ominaista.

Sosiaalidemokraattien puolesta lausutaan täällä uhkauksia ja ed. Vuolijoki on taas katsonut olevan syytä tuoda niitä esiin. Minä en ole niihin tähän asti kajonnut, mutta kerta kaikkiaan tahtoisin kuitenkin ilmoittaa, että minuun ainakin nämä uhkaukset vaikuttavat aivan päinvastoin. Jos niillä tahdotaan jotakin asiaa edistää, niin ei sellainen menettely ainakaan ole useaan eduskunnan jäseneen nähden asialle edullista. Emmehän me täällä toimi uhkauk-

pakkoluovutuslain säätäminen eräitä torppareja varten, vaikkapa niitä onkin 71, — kyllä tällaisen poikkeuslain säätäminen on niin arveluttava asia, että ainakaan meidän ryhmä ei voine siinä olla mukana.

Silti ei kuitenkaan ole sanottu, etteikö löytyisi joitakin keinoja, joita olisi koetettava näiden häädettyjen torpparien kohtalon lieventämiseksi. Valiokunta nimenomaan koskettelee mietinnössään tätä kohtaa. Se lausuu mietinnön 50 sivulla, että valiokunta tosin ei ole tahtonut lähteä selvittelemään yksityiskohtaisesti niitä keinoja, joita tässä voisi ajatella, mutta se pyytää kuitenkin viitata mahdollisuuteen koettaa saada Laukon häädetyt alustalaiset uudisviljelijöiksi sopiviin paikkoihin valtion metsämailla. Siinä on yksi keino, jota hallituksen sietää ajatella. Ja mietinnössä se on niin selvästi lausuttu, että se ei voi mennä hallituksen huomion sivuitse. Minä myönnän, että se ei ole niin erinomaisen suloinen ja helppo keino näille häädetyille torppareille. Sehän edellyttää, että vuokramiehet saisivat itse laittaa itsellensä uudet kodit, uudet pellot niiden sijaan, jotka he ovat menettäneet ja joista he tai heidän vanhempansa lienevät suuren osan itse aikaisemmin raivanneet. Mutta jos näillä entisillä vuokramiehillä olisi halua vastaanottaa tällainen toimenpide, niin siinä kohden hallitus voisi heidän tulevaisuutensa luomista monella tavalla helpottaa. Valtiolla löytyy sellaisia maita, joille, sitten kun valmistavat työt valtion avustuksella on tehty, voisi hyvällä menestyksellä tällaisen uudiskolonian asettaa, ja sillä tavalla nämä vuokramiehet olisivat tilaisuudessa itselleen ja lapsilleen ja jälkeentulevaisilleen saamaan varman kodin ja varman olinsijan. Olisivatko he halukkaita tällaiseen keinoon tarttumaan, siitä minulla ei ole tietoa, ja minä kyllä epäilen, että heidän joukossansa on ehkäpä paljonkin sellaisia, jotka eivät tällaista tarjousta vastaanottaisi. Se asia ei ole kuitenkaan tässä ratkaistava, hallitus ottakoon asian harkittavakseen ja koettakoon järjestää sen niinkuin parhaaksi havaitaan. Ehkä olisi joitakin muitakin keinoja käytettävissä, joskaan valiokunta ei ole katsonut voivansa tässä mietinnössä niitä käsitellä, mutta tämä keino on sellainen, joka hyvin soveltuisi valtion yleiseen asutuspolitiikkaan, niinkuin sitä on tähän asti harjoitettu, mutta etenkin, niinkuin sitä arvatenkin tulevaisuudessa tullaan harjoittamaan.

Laukon lakkoasian käsittely on raskas erittäinkin siitä syystä, että, niinkuin valiokunta mietinnössään lausuu, nämä torpparit ovat katsottavat suureksi osaksi yleisten olosuhteiden uhreiksi. Siitä ei nyt päästä, että se huumaus, joka suurlakossa sai alkunsa, on hyvin suurelta osalta syynä tähän surkeaan asiaan. Siitä ei myöskään voida päästä, että kun vuokramiehet tähän lakkoon ryhtyivät, he siinä kohden tekivät johtopäätöksiä suurlakosta ja sovittivat niitä oman harkintansa mukaan taloudellisiin oloihin. Tämä olisi ollut otettava huomioon esilläolevia tapauksia arvosteltaessa. Senvuoksi

suuren merkityksen paneminen »alas»-huudoille ja pienille harmeille, joiden alaiseksi tilanomistaja on joutunut, on mielestäni käsittämätöntä. On aivan oikein huomautettu, että kun kerran yksinkertainen kansa äskettäin oli oppinut huutamaan alas kuvernöörejä ja muita viranomaisia, niin se helposti itsestään siirsi »alas»-huudot mahtavia isäntiään vastaan, ja isäntien ja heidän piiriensä velvollisuus olisi ollut käsittää tämä asianlaita.

Täällä ovat monet puhujat, jotka hyväksyvät valiokunnan mietinnön, erikoisesti huomauttaneet siitä, mitä ensimäisessä vastalauseessa mainitaan, että muka valiokunta on mietintönsä loppuosassa käsitellyt asiaa vähemmin onnistuneesti, vieläpä siirtynyt alalle, joka ei oikeastaan tähän kuulu. Täällä on jo huomautettu, että hallituksen arvosteleminen on valiokunnan mietinnössä puettu varsin lievään muotoon, niin lievään, että sitä on katsottava melkein liian lieväksi. Paljoa jyrkemmin lausuvat ensimäisen vastalauseen tekijät arvostelunsa valiokunnan mietinnöstä, kun he katsovat voivansa sanoa, että valiokunnan perustelmiinsa ottamat muutamat arvelut ovat »ala-arvoisia.» Tästä sopinee sanoa, että se on tosiaan »ennen kuulumaton» sanontatapa. Ja jos valiokunta olisi arvostellessaan hallitusta käyttänyt samaa mittakaavaa, niin sen arvostelu olisi tullut aivan toisenlaiseksi. Valiokunta kyllä myöntää, että hallitus on yrittänyt yhtä ja toista sovinnon aikaansaamiseksi tässä asiassa. Valiokunta on tunnollisesti, yksityiskohtia myöten, kertonut, mitä hallitus on tehnyt, mutta kun valiokunnan enemmistö on tullut siihen käsiytkseen, että suurempaa päättäväisyyttä, tarmoa ja toimeliaisuutta olisi voitu osottaa, niin kyllä sen velvollisuus on ollut sanoa tämä julki ja onhan valiokunta koettanut, kuten sanottu, tehdä sen jotenkin siivossa muodossa. — Hallituksella on tilaisuus vielä tuonnempana koettaa keksiä joitakin keinoja ja erittäinkin ottaa harkittavakseen se ehdotus, jonka valiokunta on tehnyt. Siinä hallituksella on mahdollisuus vielä osottaa toimeliaisuutta, ja sillä tapaa ehkä saattaa tämä asia tulla niin suotuisaan päätökseen, kuin ylipäänsä nykyisissä oloissa on mahdollista.

Ed. **Gebhard, Hannes:** (Äänestys!) Muutamia aivan lyhyitä huomautuksia: Ed. Vuolijoki, S., on väittänyt, että minä en ole ottanut huomioon niitä keskimääräveroja, joita hänen vastalauseessaan on esitetty kaikista torpista Vihannin ja Ikaalisten kunnista ja kruunun virkatalojen torpista Turun ja Porin läänissä. Mutta minähän olen nimenomaan sanonut, että minä en ollenkaan ole ottanut tutkiakseni Turun ja Porin läänin torppia, koska minä en tunne niitä, ja että Ikaalisten ja Vihannin kuntien veroja ei sovi ollenkaan ottaa verrattaviksi Laukon torpanveroihin, koska niissä käsiraha on vallalla. Senvuoksi en ollenkaan ottanut huomioon niitä keskimääräveroja, joita sieltä on esitetty. Mitä taasen tulee veroihin Luhangon kunnassa, niin näyttää siltä kuin olisin erehty-

Ne voivat tietysti sähköttää toiseen ihmiseen. Matti Kurikka on esittänyt tieteellisen oppisuunnitelman, jota minä nimittäisin sähkövärei1yaaltoiluopiksi tai joksikin sellaiseksi. Sen opin mukaan toinen voisi lähettää sähkölankoja toisen aivoihin ja saattaa sen tekemään tahtonsa mukaan. Vähintäin tuollaisia ihme-eläjiä täytyy noiden torpparikomitean jäsenten olla ja ehkä sen pienen aihan miehen, josta ed. Castrén on niin suurta suuta tällä pitänyt. Ja Jumala varjelkoon, jos nuo niin vaikuttavat henkilöt saavat kovin kumouksellisia suuntia päähänsä! Voivathan ne jonakin kauniina päivänä sähköllä vaikuttaa, että koko Suomen torppariluokka tekee lakon yht'aikaa, voivat vaikuttaa, että koko Suomen asianajajaluokka, ed. Castrén niiden mukana, tekee lakon, ehkä koko eduskunta, kaikki armeijat, koko maailma tekee lakon, jos tuo sähköväreilyaaltoilu-oppi, tai mikä sen nimi on, pitää paikkansa. Ne henkilöt jonakin kauniina päivänä, jos niin tahtovat, voisivat kai yht'äkkiä pistää sen peljätyn, kauhistuttavan sosiaalidemokraattisen yhteiskunnan pystyyn.

Tässä esityksessä nyt on ehkä liioittelua ja suorastaan hassunkurisuuksia, minä myönnän sen. Mutta ne hassunkurisuudet johtuvat juuri täällä herrojen esittämistä teorioista. Siitä kai voidaan tehdä se johtopäätös, että koko tämä teoria itsessään on perin hassunkurinen ja perustuu siihen individualistiseen kastantokantaan, jota täällä hyvin usein on esitetty, ja joka kaikessa tapauksessa jo on jotenkin paikkansa pitämätön.

Täällä on huokailtu eräästä toisesta maailmankatsomuksesta. Se on tuo historiallismaterialistinen maailmankatsomus. Täällä lausui kerran eräs vapaaherra, että se materialistinen katsantokanta niin inhoittaa. Ja kun se niin inhoittaa, niin inhoittavat myös kaikki ne johtopäätökset, joita sen nojalla voidaan tehdä. Minä nyt pyydän tätä Laukon juttua tarkastaa hieman sen maailmankatsomuksen valossa. Jos sille uralle lähdetään, niin on meidän otettava ennen kaikkea huomioon tuotantosuhteet, tuotantotavat, ne tavat, miten elintarpeita hankitaan. Ja olosuhteet Laukossa, mikäli minä olen voinut tästä valiokunnan mietinnöstä päättää ja muista tiedoista, mitä sieltä on esitetty, ovat vielä hiukan esikapitalistisella kannalla, eräissä suhteissa, ei kaikissa suhteissa. Siellä on olemassa eräässä suhteessa ainakin perhetuotanto. Perhetuotanto tiedetään olevan vielä jotenkin klassillisessa muodossa paikoin maailmassa. Bukovinasta kerrotaan, että siellä perheenisät hankkivat elintarpeet ja tekevät työtä; myös perheen äidit laittavat lattioita, tukkivat seiniä ja ovat taloustoimissa, ja lapsetkin ottavat osaa jonkun verran elintarpeiden tuottamiseen. Siellä harjoitetaan kotiteollisuutta, ja sen avulla tehdään vaatteita. Omalla työllä saadaan asunnot, viljat ja yleensä lähimain kaikki elintarpeet. Se on perhetuotantoa puhtaasti klassillisessa muodossa. Laukossa on joitakuita tällaisia

elintarpeiden hankintatapoja olemassa. Sielläkin isät kyntävät, vaimot tekevät joitakin töitä ja lapset samoin joitakin töitä. Työkalut ovat vielä sellaisia, että ne soveltuvat perhetuotantoon. Mutta samalla kun sitä on olemassa, on tämä talousjärjestelmä siirtymässä toiseen, korkeampaan talousjärjestelmään, kapitalistiseen talousjärjestelmään. On jo olemassa työskentelyä, joka ei ole perhetuotantoa. Kaikkia elintarpeita ei enää hankita kotona tehdyllä työllä, vaan täytyy niitä hankkia ulkopuolelta. Sellaisia ovat rautakarhit, semmoisia esim. aurat, jos niitä siellä lienee olemassa j. n. e. Hankkiakseen näitä tuotantovälineitä täytyy perheen hankkia itselleen myös rahaa, ja ostaa niitä muualta. Siitä johtuu, että niillä täytyy olla sellaisia tuotteita, joita ne, saadakseen rahaa, myyvät omasta taloudestaan tai hankkivat rahaa palkkatöillä muualta. Heidän niiden tuotteiden sivulla, joita he myövät, on myöntimarkkinoilla kilpailemassa muita tuotteita, joita on valmistettu suurtiloilla, joissa käytetään halpaa palvelusväkeä. Heidän tähtyy kilpaillessa myydä tuotteensa samoihin hintoihin kuin niillä suurtiloilla valmistettuja tuotteita myydään.

Puhemies: Pyydän puhujaa pysymään asiassa.

Ed. **Valpas:** Minä pysyn asiassa. Minä pyydän selittää, että tämä kuuluu asiaan.

Puhemies: Minä uudistan sen, mitä sanoin.

Ed. **Valpas:** Minä tahdoin osoittaa, että Laukon alustalaiset ovat jonkun verran riippuvaisia kapitalistisesta järjestelmästä yleensä. Niiden täytyy myydä työvoimaansa polkuhinnasta, ja sentakia täytyy niiden tehdä, pysyäkseen niillä tiloilla hengissä, paljon enemmän työtä kuin he itse asiassa omaksi elatukseksen tarvitsevat. Heidän työstään kilpailun takia jo riistetään työluokalle, riistetään, vaikka he eivät olisikaan kenenkään orjia. Sellaista riistämistä harjoitetaan kaikkien maitten pienviljelijäin työssä. Tuo tuotantomuoto voisi olla aivan itsenäinen, niinkuin se itsenäisissä pientiloissa onkin, sen yläpuolella ei tarvitsisi olla oikeastaan mitään sellaista laitosta kuin on Laukon parooni, joka tuon jo muuten harjoitetun riistämisen lisäksi riistää vielä heiltä heidän työstään tiesi kuinka suuren summan. Kaikki se anastaminen, mitä heitä kohtaan harjoitetaan, on heille itse asiassa suurta vääryyttä; heidän työstään viedään aivan kohtuuttomasti. Kun sellaista anastamista on harjoitettu ennen joissakin maissa, ovat tällaiseen verrattavat olosuhteet joskus johtaneet kerrassaan valtaviin talonpoikaisliikkeisiin. Muiden muassa Ranskan vallankumouksen syitten joukossa oli sellaista syitä, joita voitaisiin verrata samanlaisiin riistämisiin kuin Laukossa Laukon herra harjoitti.

Täällä on siitä veromäärästä, jonka Laukon herra torppareiltaan ottaa, annettu eriäviä tietoja. Toiset väittävät niitä jonkun verran suuremmiksi, toiset jonkun verran pienemmiksi. Aikaisemmilta ajoilta kertoivat itse torpparit, että Laukon maat oilvat vuokratut jollekin välivuokraajalle, että hän ensin jonkun vuoden kuluessa maksoi 15,000 markkaa vuodessa Laukon herralle siitä, että hän sai pitää niitä vuokralla, mutta sittemmin maksoi 24,000, ja se välivuokraaja nylki torppareilta itselleen. Kaikki tämä osoittaa, kuinka suuresti rasitettuja silloin torpparit olivat. Täällä vastalauseen tekijät ovat osoittaneet, että Laukon herralla oli tuloja 38,000 markkaa. Siis tuo riistäminen on jo kerrassaan hirvittävää. Vaikka se ei olisi ollut kuin pieni osa tuota summaa, niin olisi se suuri vääryys, ja vaikka se ei olisi kuin 3 markkaa, niin olisi se sittenkin vääryys, vaikkakin pienempi vääryys. Kun tuollaista vääryyttä on olemassa, niin se jo synnyttää tyytymättömyyttä, huolimatta siitä, harjoitetaanko sitä suuressa määrässä, vaiko pienemmässä määrässä, ja siis luonnollinen tyytymättömyyden syy torpparien keskuudessa on olemassa. Jos ne korkeat herrat, jotka täällä ovat tahtoneet kieltää semmoisen tyytymättömyyden olemassa olon, olisivat ehkä hiukan vastaavassa asemassa, jos heidän tuloistaan, vaikka heillä on korkeat tulot, tahdottaisiin riistää yksi kymmenesosa tai puolet, sellaisille henkilöille, jotka eivät mitenkään vaikuta niitten tulojen tuottamiseen, kentiesi olisi tyytymättömyyttä. Vaikka tuossa asemassa olisi itse Castrén, ja hänen työnsä palkkiosta riistettäisiin henkilöille, jotka eivät mitenkään olisi vaikuttaneet sen työn tuotantoon, niin kyllä hänkin olisi tyytymätön, ja mahdollisesti kävisi aivan voimakkaasti, kun hän on voimakas luonne, tuollaista riistämistä vastaan. Mutta nyt nuo riistämismuodot, jotka täällä on mainittu yksinpä valiokunnan mietinnössä, osoittavat, että veronriistämisen ohella on harjoitettu koko lailla vielä sellaista, mikä suuressa määrässä ärsyttää jokaista ihmistä. Siinä on ensinnäkin mainittu pitkä työaika. Täällä on huomautettu, että se on ollut 13 tuntia, mutta että sitten on vähennetty 11 tuntiin. Olkoonpa vaikka 11 tuntia työaikaa, niin päivällisloma siihen luettuna karttuu siitä 13 tuntia. Siis täytyy torpparin olla 13 tuntia poissa kotoaan. Hänen täytyy vielä matkustaa työpaikalle ja sieltä takaisin, jos käy kotona yötä olemassa. Niin voi kulua 15 ja 16 tuntia, mikä hänen työjärjestyksensä takia täytyy olla poissa kotoa perheen ja lasten luota. Täällä hienot suomettarelaiset naiset esittävät muissa tilaisuuksissa, varsinkin kun oli puhe kansakoulunopettajista, helliä puheita lasten asemasta. Eivät he nyt ole ryhtyneet puolustamaan sitä lasten oikeutta, että saisivat isän kotiin vähän aikaisemmin kuin tavallista. Eivät ole tahtoneet rajaa siinä pitkässä työajassa, mitä siellä on pakoitettu torpparien käyttämään. Sitten vaatimukset, joita torpparit ovat tehneet, ovat muutenkin hyvin

kuvaavia. Heidän on täytynyt ihan ryhtyä suojelemaan hevosiaan. On kerrottu kauhistuttavia juttuja siitä, mitenkä torppariten hevosia vuokratöissä täytyy rääkätä. Kun torpparit on pantu ajamaan talon miehen hyvin syötetyn hevosen kanssa kilpaa, niin onpa torpparin hevonen kuollut liiallisesta ajamisesta. En tiedä, onko Laukossa tuollaista tapahtunut, mutta kun ihmisten täytyy käydä hevosten puolesta taisteluun, niinkuin Laukon torpparit ovat tehneet, niin voi arvata, että sielläkin surkuteltavia epäkohtia oli ja etteivät he ilman vaan ole lähteneet liikkeelle.

Minä en ole käynyt heidän asunnoissaan katsomassa, minkälaista siellä oli, mutta ylipäänsä on niin laita, että työläisten keskuudessa tyydytään liika kurjiin asuntoihin, siellä tyydytään sellaisiin asuntoihin, joissa suuressa määrässä terveys on vaarassa, nurisematta, ja kun tässä tapauksessa on nuristu, niin täytyy otaksua, että suuriakin epäkohtia on ollut olemassa. Valiokunnan mietinnössä on kerrottu, että nämä torpparit ovat muka sivistymättömiä, kehittymättömiä. Sivistymättömät ja kehittymättömät ihmiset yleensä tyytyvät huonompiin ja likaisempiin oloihin kuin sivistyneet ja kehittyneet. Vaikka he siis olivat sivistymättömiä ja kehittymättömiä, niin ovat he sittenkin nousseet taisteluun niitä epäkohtia vastaan, joita on ollut kartanon majapirttilöissä. Siitä voi päättää, että kun »sivistymättömät» ovat tällaista tehneet, niin kyllä siellä on mahtanut olla hyvin likaista ja hyvin rumaa. Ja eräs suomettarelainen varatuomari, joka oli käynyt siellä, on kertonut siitä liasta, mikä siellä on, ettei sängyistäkään voinut saada selville, mitä ne oikeastaan olivat, ja nilkat olivat vaarassa lattialla ollessa, syystä että sieltä lähti niin paljon syöpäläisiä. On kummastuttu, kun torpparit ovat vaatineet näihin majapiirteihin rautasänkyjä. Mutta miksi eivät valiokunnan herrat ole selittäneet, että tuo rautasänkyvaatimus voi olla hyvin läheisesissä suhteissa syöpäläisiin. Asia on näettekös sillä lailla, että puusängyssä on rakoja, missä syöpäläiset viihtyvät ja elävät paremmin kuin rautasängyssä. Ja minä voin olettaa, että torpparit, vaikka he olisivat »kehittymättömiä», ovat sentään niin tieteellisesti sivistyneitä, että ovat tuon seikan älynneet ja ehkä tuon muutoksen aikaansaamiseksi ovat tehneet vaatimuksen rautasängyistä, ovat tahtoneet vähentää yöseuraansa. Minä voin vakuuttaa, että syöpäläiset yöseurana ovat todellakin työläisillekin hirveän epämukavia. Olen Ruotsissa, sivistyksen emämaassa, maannut vuoteissa, joissa oli hirveän paljon syöpäläisiä (Asiaan! Asiaan!). Tämä on asiaa, minä otan vaan esimerkkejä valaistakseni tätä tärkeätä seikkaa. Tahdon myös huomauttaa, että porvaristahollakin suositaan syöpäläisiä, kun ne vaan käyvät työläisten kimppuun. Minä kirjoitin kerran erään erinomaisen artikkelin syöpäläisiä vastaan, mutta suomettarelainen painoasiamies kielsi artikkelin, pyyhki siitä kaikki syöpä-

läiset pois, ennenkuin laski sen julkisuuteen. Tuo seikka osoittaa, kuinka porvarilliselta taholta suositaan niitä, ja siltä kannalta on ymmärrettävä, että täällä useat porvarit ovat asettuneet valiokunnan mietinnön kannalle ja siis näiden epäkohtien säilyttämisen kannalle.

Valiokunnan mietinnössä mainitaan torpparit niin puhtautta rakastaviksi, että ovat oikein vaatineet pesutupaa. Kai sekään ei ole epäkohta porvarien mielestä, että työmiesten täytyy olla lia assa, että he, kun pölyisinä ja likaisina palaavat pellolta, eivät saa edes pestä itseänsä. Se on yleinen käsitys porvareilla. Eräillä työmailla on tehty vaatimuksia, että laitettaisiin pesutupia, mutta täytyy luultavasti katkerilla lakoilla tapella, ennenkuin sellaisia laitoksia saadaan noillekaan työläisille. Kummako siis, jos vielä enemmän vastustetaan maalaistyöväestön vaatimuksia.

Kaikki nuo seikat ja monet muut lisäksi saattavat epäilemättä kaikki oikein ajattelevat ihmiset siihen vakuutukseen, että Laukossa on ollut olemassa paljon tyytymättömyyden syitä. Mutta tähän ei herrastaholla oikein luoteta, kun sen sanoo joku työmies. Mutta jos suomalaiselle auktoriteetille viitsisi osoittaa, että ulkomailla löytyy vielä suurempia auktoriteetteja, jotka myöntävät jonkun asian, niin suomalaiset auktoriteetit tapaavat taipua mokoman käsityksen puolelle. Onhan meillä Suomessa niin laita, että jos joku vähempi nero pistäytyy ulkomailla, saavuttaa siellä jotakin tunnustusta ja palaa takaisin, niin kelpaavat sen tyhmätkin mielipiteet Suomessa. Kun on tuollaista porvarillista luuloa olemassa, pyydän lukea muutamia ulkomaalaisia lausuntoja, jotka osottavat, että siellä käsitetään yhteiskunnallisten epäkohtien tekevän ihmisen tyytymättömäksi.

Takavuosina oli Sisiliassa suuria maalaistyöväestöliikkeitä. Siellä olivat melkein kapinan laineet käymässä. Siellä tutkittiin porvarien puolelta syitä oikein perinpohjaisesti, lähetettiin sitä varten porvarillisia sanomalehtimiehiä ja oppineita, ja ne antoivat viisaita lausuntoja siitä, mitkä seikat olivat vaikuttaneet, että työväestön järjestöt siellä olivat paisuneet niin suuriksi ja mitkä seikat olivat vaikuttaneet, että siellä maalaisväestön keskuudessa oli syntynyt kapinallisia liikkeitä. Eräs sanomalehtimies, joka interviewasi jotain oppinutta Petriniä, kertoo tämän lausuneen jotenkin seuraavaan tapaan: Olen sitä mieltä, että työväenliikkeen vahva kasvaminen on kurjuuden hedelmä. Vuonna 1860 luultiin tilan paranevan. Mutta sen sijaan on menty yhä taaksepäin. Jos nyt saarella alkaisi jollain kohdalla vakava vallankumousliike, niin leviäisi se silmänräpäyksessä kaikkialle, erittäinkin niillä paikkakunnilla, joilla ei ole työväenliittoja. Oletteko kuulleet, mitä edelleen on tapahtunut Florestassa, jossa naiset totta tosiaan ovat riisuneet aseet karabinieereilta ja ottaneet heidät vangiksi; kyllä vaan Florestassa ei

ole vielä yhtään työläisliittoa. Siellä oli siis kapinaliike paisunut valtavaksi, ilman että siellä oli työläisliittoa olemassa. Me olemme tässä viime aikoina saaneet lukea kertomuksia Ranskan viiniviljelijäin liikkeestä; jos viitsisi täällä esittää niitä lausuntoja, joita eurooppalaiset porvarilliset lehdet ovat siitä antaneet, niin kyllä ne lausunnot osottaisivat, että sosiaaliset syyt senkin ovat aiheuttaneet.

Verrattain paljon suurempi ja räikeämpi liike oli Rumaanian liike. Kölnische Zeitungissa kerrotaan professori Marinescun sen johdosta pitämästä esitelmästä seuraavan tapaaan: »Esitelmä näytti, että rumaanialainen viljelijä, joka tekee enemmän työtä kuin muut luokat ja muodostaa sotajoukon perusaineksen, menehtyy mitä arvottomimmassa olosuhteissa. Löytyy vielä paljon asutuksia, joissa viljelijä pitää majaa maakoloissa, käyttää ravintonaan maissia. Liika työ ja kurjuus ovat riistäneet ruumiin vastustusvoiman, siellä annetaan elämä vielä raihnaammalle suvulle. Kyllä olisi väärin tehdä tuosta yksin vieraat vuokraajat vastuunalaisiksi. Ne vuokraajat, jotka ovat ottaneet vuokralle maata suurtilallisilta, ovat sitte antaneet siitä vuorostaan vuokralle painostavilla ehdoilla maattomille viljelijöille. Suurtilalliset ovat samaten, elleivät enemmän, syyllisiä. Sen sijaan, että se olisi järkevällä tavalla suurtuotannolla elättänyt itseään ja kunniallisesti työläisiä, piti se suurilta vuokraajilta ryöstämisen parempana, hyvin tietäen, että nämä taasen ryöstäisivät pienviljelijöiltä ja työläisiltä. Bukarestissa saattaa löytyä monia perheitä, joitten pää suurtilallisena ottaa osaa tähän työhön, samalla kun rouvat ja tyttäret ovat hyväntekeväisyysyhdistyksien jäseniä ja johtajattaria.»

Entäs meillä? Meilläkin on samaa liikettä jouduttu arvostelemaan hieman samalla tavalla, tietenkin aiheutuen siitä, että joku sanomalehti on sattunut lainaamaan joistakin ulkomaalaisista porvarillisista lehdistä. Luen erään sellaisen kohdan, joka on kierrellyt useissa Suomen porvarillisissa lehdissä tästä samasta liikkeestä: »Rumaanialla on paperilla yksi Euroopan vapaimmista perustuslaeista, mutta todellisuudessa hallitsee tilanomistajain harvainvalta. Vaalisensus on niin korkea, että kansa oikeastaan ei tule lukuun. Hallinto ja lainsäädäntö sovellutetaan tilanomistajan luokan mukavuuden mukaan, ja tämän luokan tunnottomuus hakee vertojaan. Tilojen viljelijät eivät ole paljon elukoita korkeammalla. Heitä eläimistyttää vaikea orjatyö. Ei mitään tehdä tuottaakseen valoa heidän elämälleen. Rumaanialainen viljelijä on enemmän kuin useimmat sen säätyveljet jätetty taivaan armoille. Ja jos tulee kato, voi viljelijä paneutua pitkäkseen ja kuolla kenenkään ihmisen hänestä välittämättä. Ne korkeat herrat, jotka asuvat loistavissa huviloissaan Bukarestissa tai oleskelevat Pariisissa tai Monte Carlossa, eivät tietenkään voi välittää raatajistaan. Voi helposti lukea ne tilanomistajat, jotka itse kykenevät hoitamaan omaisuuksiaan. He

eivät tavallisesti ole oppineet muuta kuin heittelemään rahoja. Tilat vuokrataan pois. Vuokraajat yhdeksässä tapauksessa kymmenestä juutalaisia. Juutalainen tulee siten olemaan tunnottoman tilanomistajan ja nälkää näkevän viljelijän välillä, joka näkee juutalaisessa sortajansa, ja niillä herroilla, jotka hoitavat suurpolitiikkaa, ei ole mitään syytä aiheuttaa muutosta näissä oloissa. Siihen asti kunnes vaan juutalaisia pidettiin pahoin ja niiltä ryöstettiin, ei voitu eikä tahdottu ryhtyä toimiin viljelijöitä vastaan. Kun nyt oli oma nahka pyykissä, on toinen ääni kellossa. — — —

Puhemies: Puhutaan Laukon asiasta nyt, ei Rumaanien asioista.

Ed. **Valpas:** Tahdoin historiallisilla esimerkeillä valaista sitä tosiseikkaa, että sosiaaliset syyt johtivat tyytymättömyyteen ja että tämä on tunnustettu muuallakin. Vielä olisi ollut esitettävinä varsin vakavia huomautuksia siitä, mitenkä sosiaaliset syyt voivat johtaa kapinallisiin liikkeisiin, ja minä panen merkille, että eduskunnan herra Puhemies ei ole näin tärkeitä seikkoja antanut esittää, vaikka tuo kapinaliike siellä Rumaaniassa oli mitä vakavin varoitus kaikille kansoille. Mentiinhän siellä niin kauhean pitkälle, että maataviljelevää väestöä liittyi yhteen joukottain, varusti itsensä aseilla ja hyökkäsi kaupunkeja vastaan; porvariviha meni näin kauhistuttavan pitkälle. Ja nyt tällaiset ilmiöt, vaikka tapahtuivat ulkomailla, olisivat otettavat Suomessa huomioon, varsinkin sen takia että meillä täällä ovat jotenkin niihin verrattavat olosuhteet. Meillä täällä Laukon kysymys on jotenkin samanlainen. Siinäkin on herroja, jotka nylkevät torppareita samalla tavalla kuin rumaanialaiset pohatat nylkevät viljelijöitä. Rumaaniassa tavattiin nylkemistä siinä muodossa, että oli vuokrattu juutalaisille tiloja ja niiltä otettu korkeita korkoja. Minä mainitsin, että Laukossa on ennen tapahtunut samalla lailla, ollut välivuokraaja, joka on ottanut torppareilta vuokraa itselleen. Siis aivan rinnakkaiset olot, sekä, pyydän merkitä, ole saatu tehdä tärkeitä vertauskohtia näiden välillä. Näyttää siltä että se tapahtui syystä, että sorron syyksi esittäminen on meidän porvarillisten näkökohtia vastaan, vaikka tämä näkökohta yleensä Euroopan sivistysmaissa hyväksytään oikeaksi. Siellä on sosiaalipoliittinen sivistys niin paljoa korkeammalla kannalla, että siellä tunnustetaan sosiaaliset syyt saattavan tyytymättömyyttä aikaan.

Täällä olisi minun kajottava vielä koko paljon muihin asioihin, mutta täytyy myöntää, etten tiedä, missä määrin saa kajota, kun ei voi käyttää ulkomaalaisia todistuskappaleita juuri ensinkään. Kuitenkin koetan vielä erääseen kohtaan kajota. Täällä on ed. Bäckin puolelta heitetty taas meikäläisiä vastaan pahoja

syytteitä. Ed. Bäck ei suinkaan ole tehnyt tätä ensi kertaa, vaan on hän samalla tapaa esiintynyt ennenkin. Hänkin tahtoi tehdä uskottavaksi, aivan muka kristilliseltä kannalta, että sosiaalidemokratia, eikä yhteiskunnalliset epäkohdat, on syynä näihin Laukon tapauksiin. Voisi esittää tavattoman paljon esimerkkejä siitä, että tuollainen käsitys ei suinkaan ole yleisesti pätevä kristillinen käsitys, vaan pidetään päinvastoin oikeana kristillisenä käsityksenä sitä, jotta kristinopin tulisi työskennellä yhteiskunnallisten epäkohtien poistamiseksi, tunnustaa niiden olemassaolo ja taistella niitä vastaan. Muun muassa itse Kristus taisteli ennen sellaisia epäkohtia vastaan ja oli juuri sen takia anastajain taholta vihattu. Ulkomailla myös osaavat jo jotkut katooliset ja kristilliset papit asettua ainakin jonkun verran käsittämään köyhälistöä. Tämän seikan täällä Suomessa tunnetuksi tekeminen on niin tärkeä, jotta minä puheenjohtajan suosiollisella luvalla luen muutaman esimerkin sisilialaisista oloista, kuinka siellä hengelliset miehet ovat käsittäneet tätä asiaa. Caltamissettan piispa lausui maanviljelystiloilla vallinneitten kapinaliikkeitten syistä tähän tapaan: »Todellisesti on olemassa tyytymättömyyttä ja pahan mielialan syitä eikä niitä voida salata. Rikas käyttää melkein aina köyhän hätää väärin, köyhän ollessa pakotettu elämään tuskan, riistämisen ja petoksen alaisena.» Sama piispa tahtoo, jotta papisto olisi siellä jonkun verran vaikuttanut köyhälistön tilan lieventämiseksi. Minä en tiedä, olisiko Suomessa löytynyt pappeja, jotka olisivat vaikuttaneet Laukossa olevien lakkolaisten avustamiseksi edes sen verran kuin sosiaalidemokraatit — joita ed. Bäck täällä moitti — ovat vaikuttaneet. Sosiaalidemokraatit ovat koonneet rahaa sen verran kuin ovat voineet ja koettaneet lieventää heidän hätäänsä. Mutta ovatko Suomen kristilliset tehneet sillä tavalla? Siltä taholta ei ole paljo tullut eikä ole myöskään tullut minun tietääkseni siihen kehoituksia. Mutta tuo mainittu piispa ainakin kehoitti tähän tapaan: »Kunnioitetut herrat papit ja saarnaajat huutakoot jokaisessa tilaisuudessa maan herrojen ja kapitalistien muistamaan kirkon opetusta, joka heille kuuluu selvällä äänellä heidän ylimmäisen pappinsa suun kautta: Heidän velvollisuutensa olkoon ei alentaa työläisiä orjiksi, vaan kunnioittaa niissä persoonallista ihmisarvoa ja kristillisen luonteen arvoa, ei panna niiden niskoille töitä, jotka käyvät heidän voimiensa yli tai ovat sopimattomia heidän ijälleen tai suvulleen. Niin muodoin on herroejn velvollisuutena ennen kaikkea muuta antaa jokaiselle työläiselle hänen oikeutettu palkkansa eikä hankkia voittoja köyhien onnettomain hädältä ja kurjuudelta.» Tähän suuntaan tahtoi mainittu piispa koko alaisensa pappiskunnan toimimaan, ja me olemme nähneet sen hämmästyttävän esimerkin, että edusmies, joka kristillisten valitsijain äänillä on tullut eduskuntaan, on kehdannut asettua moittimaan niitä, jotka ovat koetta-

neet tehdä voitavansa avustaakseen kapitalistien kurjuuteen ja hätään syöksemiä kansalaisia.

Minulla olisi vielä aihetta käydä arvostelemaan yleensä sitä porvarillista kansaa, joka on ollut asettuvinaan säälin kannalle Laukon lakkolaisiin nähden, mutta joka samalla, kun se tätä teeskentelee, ryhtyy kieltämään kaikki apukeinot, mitkä voisivat auttaa noita onnettomia kansalaisia. Syy, minkätähden ne näin tekevät, on täällä oikeastaan mainittu. Sehän on yksinkertaisesti se, että jos hallitus tai jotkut muut saisivat autetuksi lakkolaisia, niin että ne pääsisivät oikeuksiinsa tai edes osittaisiin oikeuksiinsa, voisi se kiihoittaa muita torppareita lakkoyrityksiin; tuollaista kiihoittavaa esimerkkiä ei annettaisi. Ei missään tapauksessa ole ryhdyttävä sellaisiin keinoihin, että torpparit saisivat hyötyä itselleen tuosta pitkäaikaisesta taistelusta. Siis asetutaan tarmokkaan masentamisen kannalle. Tahdotaan näyttää maailmalle julmaa, mahdollisesti murhaavaa esimerkkiä, jotta mitkään torppariluokat eivät enään uskaltaisi nousta taistelemaan oikeuksiensa puolesta epäoikeutettua anastamista vastaan. Siis asetutaan aivan täydelleen samalle kannalle kuin venäläinen byrokratia on asettunut sikäläiseen liikkeeseen nähden. Siellähän myöskin vastattiin oikeuksien tahtomiseen, paremman aseman tahtomiseen hirvittävillä pakkokeinoilla, ja täällä on huomautettu, että meidän porvariluokan ei tällä kertaa ole pakko alistua. Ed. Schybergson mainitsi, että eivätkän vallassa olevat luokat alistu, ellei niillä ole siihen pakkoa. Kun vallassa olevat luokat ovat saaneet lähes 4 miljoonan markan edestä poliiseja itselleen valtionvaroilla, ovat saaneet niille revolverit, pistimet, niin niillä on turvaa.

Sitten on myös eräässä senaatin kirjelmässä mainittu, että vallassa olevat luokat haluaisivat sotaväkeä, suomalaista sotaväkeä itseään turvaamaan, mutta jos on niin hullusti, etteivät sitä voisi saada, niin kelpaa heille venäläinen sotaväkikin, jota on parilla kymmenellä miljoonalla markalla ostettu. Heillä on niin voimakkaat keinot torppariliikettä vastaan tällä kertaa. Heidän ei ole siis pakko tällä kertaa myöntää mitään. He voivat suuressa valiokunnassa vaikka 90 päivää peräkkäin, kun torpparilain pykälät tulevat siellä esille, jarruttaa, ettei tule hyvää torpparilakia, ja eduskunnassa puhua, että he kiirehtivät torpparilakia. Siten jos poliittinen asema pysyy entisellään. Sosiaalidemokraatit voivat tehdä torpparien puolesta kuinka paljon interpellatsiooneja hyvänsä. Vallitseva luokka ei ota niitä tällä kertaa huomioon. Se ei ole antanut epäluottamuslausetta nykyiselle hallitukselle edes siitä, että sen hallituksen aikana ovat poliisit piesseet Suomen kansalaisia, saattaneet tämmöisen häpeän Suomen kansalle. Ei sellaisesta ole tahdottu antaa epäluottamuslausetta nykyiselle hallitukselle, vielä

vähemmin tulee siis epäluottamuslause tällä kertaa kysymykseen sellaisesta syystä kuin nykyinen asia.

Tästä kaikesta pitkästä jupakasta saadaan vaan kaikelle kansalle todistetuksi, millä kannalla porvarit nykyään ovat, ja se tieto tulee velvoittamaan köyhälistökerroksia, sillä tavalla velvoittamaan että kärsivät yhä laajemmassa määrässä liittyvät yhteen, että he liittyvät yhä kovemman luokkataistelun kannalle, että he kokoovat voimaa, joka joskus tulee vaikuttamaan. Ehkä se voima ei tule yksin vaikuttamaan, ehkä se tarvitsee sysäyksiä muualta, mutta mahdollisesti myöskin naapurimaassa tapahtuu vastaisuudessa vapausliikkeitä, jotka silloin antavat lisää tulta ja lisää rohkeutta suomalaisille, jotta ne jotakin tulevat saamaan aikaan. Meillä nyt nähtävästi tahdotaan johtaa asioita siihen. Sosiaalidemokraatit ovat viime aikoihin asti saarnanneet joitakin liikesuuntia vastaan ja yksipuolisesti vedonneet parlamentarismin auttavaisuuteen. Mutta kapitalistit ne tahtovat osottaa, ettei parlamentarismi yksinään auta, ei eduskunnallinen toiminta yksin auta, ja kun he sitä osoittavat väelle, niin kyllä kai väki muodostaa jonkunlaisia voimaliikkeitä, suurlakkoja tai muita sellaisia, joita sopivassa tilaisuudessa panevat käytäntöön.

Tästä pitkästä keskustelusta, mikä täällä on pidetty, ei kai ole juuri mitään käytännöllistä hyötyä, mutta toivottavasti on siitä se hyöty, että se valistaa väkeä, niin että se yhä lujemmin liittyy yhteen ja kerran *ottaa* oikeuksia.

Ed. **Vuolijoki, V.:** Ed. Paasikivi on tahtonut täällä väittää, että minä olen väärin siteerannut Suomettaren kirjoituksia. Minä en tahdo tässä ruveta lukemaan niitä pitkiä kirjoituksia, joita Suomettaressa oli, pääasiallisetsi Laukon torpparien asianajajan Eino Nyyssölän kirjoittamia, mutta niihin oli Suometar myöskin omasta puolestaan liittänyt mietelmiään. Valiokunnan mietintö minusta jo antaa täyden selvityksen siitä, mihin henkeen herra Nyyssölä on nämä kirjoitukset kirjoittanut, ja että se henki on koko joukon toinen kuin suomettarelaisten kirjoittamassa maatalousvaliokunnan mietinnössä, ei voi kukaan kieltää.

Ed. Castrén ei muistanut sitä asianajojuttua, johon minä täällä viittasin. Minä pyydän vähän virkistää hänen muistiaan. Noin 8 vuotta sitten ed. Gebhard asui Kalvolassa ja sai siellä torpparien keskuudessa aikaan voimakkaita tyytymättömyysliikkeitä, — hän nim. on ollut se ensimäinen torppariagitaattori tässä maassa. Hämeen rustholларit olivat silloin niin äärettömän vihaiset hänelle, että olisivat tahtoneet millä tavalla tahansa saada hänet pois Hämeestä, jossa hän oli kesäasuntoa. Kalvolasta silloin eräs torpparinpoika rupesi kirjoittamaan sanomalehtiin, m. m. Valvojaan, niistä epäkohdista, joita Kalvolan Niemen kartanon alueella torpparioloissa

vallitsi. Nämä kirjoitukset eivät sattuneet miellyttämään kartanon herraa ja hän haastoi torpparin oikeuteen häätääkseen tämän pojan isänsä torpasta. Kartanon herran asianajajana oli herra Jonas Castrén, joka koetti saada häädetyksi tuon Kalvolan Niemen kartanon torpparinpojan isänsä torpasta väittämällä, että torpanpoika oli isänsä torpassa vieras henkilö.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Vuolijoki, V.:** Minä lausun vaan yhden lauseen vielä. Tämän on minulle kertonut mainitsemani »torpanpoika», joka istuu herra Jonas Castrénin kanssa kuuluksi tulleessa agraarikomiteassa.

Ed. **Castrén:** Viimeisen puhujan lausunnon johdosta pyydän saada sanotuksi, etten koskaan ole ajanut sellaista juttua.

Ed. **Merinen:** (Huutoja: Äänestys, äänestys!) Kyllä minä nyt äänestän yksin.

On sanottu Laukon lakon olleen torpparikokouksen kiihoituksen tulos. Minä tahdon nyt vähän kuvailla sitä keskustelua, jota täällä torpparikokouksesta ja sen kiihoituksesta on pidetty.

Minä pidin torpparikokouksessa hyvästijättöpuheen. En tiedä missä määrin porvarilliset lehdet siteerasivat minun puhettani. Ei suinkaan missään määrässä, koska porvarit saattavat sillä tavalla puhua, kuin he ovat puhuneet, joka on kaikkea muuta kuin totuuden kanssa yhtäpitävätä. Minä nimittäin kokouksen lopussa teroitin, että tämä torpparikokous ei ole mikään parlamentti, jossa laadittaisiin lakia, jota sitten olisi ruvettava naudattamaan, vaan täällä on koottu yhteen torpparien ajatukset, joiden mukaan ruvetaan parlamentissa torpparilakia vaatimaan. Siis nuo puheet kiihoituksesta ovat suunpieksämistä.

Tuon kuivan, laihan miehen, josta ed. Valpas mainitsi, otaksun minä olleen Leskisen. Hän ei edes ollut torpparikokouksessa, vaikka sanotaan, että hän sieltä oppinsa toi ja Laukkoon vei. Jos oletettaisiin, että kansaa voitaisiin kiihoittaa ja agiteerata, niin miksi en minä nyt teitä herroja porvareita agiteeraisi? Minä olen yksi niitä agitaattoreita, joka olen käynyt Laukon lakossa, Jokioisten lakossa, Ypäjän lakossa, mutta aina vaan sovittelua varten. Valiokunnan enemmistön mietinnössä sivulla 29 sanotaan minun käynnistäni Laukossa väärin eikä sitä tahdottu oikaista minun valiokunnassa huomauttaessani, että minä olen mennyt Laukon paroonilta pyytämään vastausta ennen tehtyihin vaatimuksiin, vaikka keskustelemaan lakon lopettamisesta. Mutta tähän vastasi ed. Castrén, että hän on saanut nämä tiedot paroonin asianajajalta, Ahlmanilta, joten ed. Castrén siis nähtävästi on asianajajan asiamies.

Minulla on niin paljon kokemusta lakkoalalla, että jos olisi ruvettu kiihoittamaan, niin minä olen varma siitä, että Laukon kartano olisi hajallaan eikä torpparit. Mutta nyt on kuitenkin asiat toisinpäin, sillä minä olen uskaltanut sanoa, ettei porvarillisessa yhteiskunnassa tule seuraukseksi mitään muuta kuin että teidän kontunne hajoitetaan maan tasalle. Ja minun ennustukseni on käynyt toteen. Olen uskaltanut väittää siksi paljon tuntevani nykyistäkin maanvuokralakia, että voin sanoa, että Laukon torppareita tuomittaessa sitä käytettiin väärin, sillä ei täälläkään kukaan porvari ole väittänyt, että he olisivat rikkoneet maanvuokralakia vastaan. Kun keväällä oli evästyskeskustelu, niin minä sanoin, missä määrin lakia käytettiin ja missä määrin asia sitä vaati. Kun on kysymyksessä persoonan kunnia ja missä määrin sitä saatetaan loukata, silloin yhteiskunta astuu meidän maassamme esiin lakinensa porvarien kannattamana ja luultuun oikeusperusteeseen nojautuen silloin hyvin kylmäkiskoisesti yhteiskunta kotimaisen hallituksen mukana hajoittaa ihmisten asunnot maan tasalle, oikeudet käyttäen ensin lakia, joka ei soveltunut ensin asiaan, kun oli persoonan loukkauksesta kysymys.

Jos olisi kiihoitettu, niin, kuten olen sanonut, olisi saattanut tapahtua se, jota meidän maamme historia nimittää Nuijasodaksi, joka muistaakseni tapahtui 1594. Kiihoittivatko silloin sosialistit talonpoikia nuijat kourassa käymään sortajiansa vastaan? Jos olisi kiihoitettu näin tekemään, niin sitä minäkin pitäisin kiihoituksena. Mutta nyt eivät meidän talonpoikamme enää muista, että he ovat kerran olleet Klaus Flemingin käsissä, mutta torpparit ovat sitä vieläkin. Ja nyt kun he ovat maltillisilla keinoilla ruvenneet olojansa, pyytäen ruvenneet korjaamaan, niin sanotaan, että heitä on kiihoitettu. Tällaisia täällä on väitetty tämän iltaa, eikä tässä porvarit nähtävästi vähääkään ole pysyneet asiassa.

Mitä muuten tulee valiokunnan enemmistön mietintöön, niin minä valiokunnassa yksinkertaisesti kysyin, onko porvarien vakaumus sellainen, kuin tämä mietintö nyt on. Tosin siihen ei kukaan vastannut, mutta nyt he ovat osoittaneet, että he ovat aivan vakaantuneet asiassa. Siis se vakaumus on sitä, josta ed. Tainio keväällä sanoi täällä eduskunnassa, että porvareilla ei ole ihanteita eikä vakaumuksia. Tämän asian yhteydessä on vedottu aina vallankumoukseen saakka. Minä kysyn: kuka on vallankumouksen ihailija? Se on porvari siinä merkityksessä, että niin kauan kuin yksilö saa ainetta enemmän kuin luonto on antanut sen kasaantua, se lopulta purkaa itsensä ja sitä voidaan silloin sanoa vallankumoukseksi. Ja mitä porvarit enemmän ihailevat kuin saada ainetta, ihmisten välttämättömiä elintarpeita, sanomattoman paljon, jota silloin suuret maaparoonit kiskovat torppareiltansa. Siis se on tavallansa taloudellista vallankumousta. Näin ollen ne, jotka

tahtovat riistää ja kasata, myöskin ovat samalla äärimäisesti ihanteellisia vallankumoukselle, sillä vallankumous on sen äärimäinen liittolainen. Siitä ei kukaan pääse minnekkään; purkaus on ainoa kasaantumisen liittolainen, ei kukaan sitä väitä vastaan. Tällä tavalla on Laukossa tapahtunut. Kun yksille on kyllä kasaantunut toisten työtä, silloin on tullut purkaus sellaisena vaatimuksena, joka Laukossa on ilmestynyt lakkona. Siis porvarit ovat toimeenpanneet lakon Laukossa, niinkuin muuallakin, ja siitä he sitten syyttävät sosiaalidemokraatteja.

Ed. **Vuolijoki, V.**: Ed. Castrénin huomautuksen johdosta pyydän sanoa, että se ainakin oli hänen asianajotoimistonsa, joskaan hän itse — kuten hän täällä nyt vakuuttaa — ei mahdollisesti ollut asiaa ajamassa.

Äänestysesitys ja **päätös**:

Ken hyväksyy maatalousvaliokunnan ehdottaman perustellun siirtymisen päiväjärjestykseen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on eduskunta hyväksynyt ed. S. Vuolijoen ehdotuksen.

Äänestyksessä annettiin 102 jaa- ja 72 ei-ääntä, joten **maatalousvaliokunnan mietinnön** ehdottama perusteltu siirtyminen päiväjärjestykseen oli **hyväksytty.**

Päätöstä vastaan merkitsi vastalauseensa ed. **J. Suomalainen.**

Eduskunnassa tehdyt ehdotukset, jotka tarkoittavat, että laillisesta järjestyksestä vielä vallitsevat poikkeukset poistettaisiin.

Esitettiin ja keskustelutta **hyväksyttiin** pöydällä ollut perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3, eduskunnassa tehtyjen ehdotusten (adressiehdotus n:o 1, an. ehd. n:rot 48 ja 50) johdosta, jotka tarkoittavat laillisessa järjestyksessä vielä vallitsevien poikkeuksien poistamista.

Kertomus hallituksen toimenpiteistä niiden päätösten johdosta, jotka Suomenmaan Valtiosäädyt 1904—1905 vuosien valtiopäivillä ovat tehneet, sekä eduskunnassa tehdyt **ehdotukset**, jotka tarkoittavat **laillisesta järjestyksestä vielä vallitsevien poikkeuksien poistamista.**

Esitettiin pöydällä ollut perustuslakivailokunnan mietintö n:o 4, koskeva hallituksen yllämainittua kertomusta sekä eduskunnassa tehtyjä ehdotuksia (adressiehdotus n:o 1, an. ehd. n:rot 48 ja 50), jotka tarkoittavat laillisesta järjestyksestä vielä vallitsevain poikkeuksien poistamista.

Mietinnön alkuosa siv. 18 saakka.

Keskustelu:

Ed. **Estlander:** Min afsikt var att yttra några ord i anledning af den berättelse, som nu föreligger.

Den berättelse om styrelsens åtgöranden i anledning af landtdagens beslut åren 1904—1905, hvaröfver grundlagsutskottets betänkande nu föreligger till behandling, och de förslag, i hvilka utskottsbetänkandet sammanfattar sig, leda tanken åter till detta tidsskede i vårt lands historia, af hvilket alltjämt följder ännu låta sig förmärkas djupt i vårt samhällslif. Jag anhåller om att ett ögonblick få följa denna tankegång.

De krafter till försvar, som i nödens stund frivilligt slöto sig samman om landets och folkets sak, hade stödt sig på landets ständer, å hvilka det ankommit att främst möta hotet och faran. Och på detta medborgerliga motvärn kunde åter sedermera ständerna i sin tur hänvisa, då de en förnyad gång kallades att göra sitt inlägg i striden. I ett afgörande, lyckligt ögonblick förenade sig krafter härflutna ur samma källa, fastän sedan så vidt skiljda, och beredde därmed fosterlandets sak en oväntad, oanad framgång. Hvad som därefter ännu återstod att återvinna kunde änyo öfverlåtas åt samhällets och statens normala representationsorgan, bland hvilka nu trädde en inhemsk rådskammare, som vid sidan af landtdagen arbetade för det gemensamma målet. Att detta likväl icke ännu till fullo ernåtts, måste erkännas. Uppgifter af ny och utomordentlig bärvidd, framvuxna ur orsaker långt tillbaka i tiden och dock liksom skapade genom händelsernas plötsliga omskiften, trängde sig fram i förgrunden.

För den, hvilken deltagit i föregående ständermöten och särskildt i det, som blef det sista för den gamla ståndsrepresentationen, har det framstått såsom en gärd af erkännande och förpliktelse emot en gången tid, så nyss förfluten och samtidigt så aflägsen allaredan, att söka bringa till slut ett värf, som denna representation velat, men icke hunnit fullborda. Härtill syftar enligt min tanke den nu föreslagna åtgärden. Jag vågar gifva uttryck åt den lifliga förhoppning, att denna framställning, som landtdagen nu i anslutning till föregående ständermöten står i beråd att besluta, må ändtligen leda till det önskade målet.

Ed. **Renvall:** Tässä mietinnössä, jonka perustuslakivaliokunta on jättänyt eduskunnalle, on eräs lause, joka ehkä voi muutamista tämän eduskunnankin jäsenistä, mutta ainakin monesta ulkopuolella eduskuntaa seisovasta tuntua jossain määrin vähemmän käsitettävältä. Sanotaan, että erinäiset julkisuudessa näkyvät tiedot näyttävät viittaavan siihen, että ajatusta n. s. valtakunnanlainsäädännöstä keisarikunnan hallituspiireissä ei vielä ole jätetty sikseen, että edelleenkin on olemassa sellainen käsityskanta, että tämän laatuinen lainsäädäntö voitaisiin panna toimeen ilman Suomen eduskunnan suostumusta. Minun mielestäni olisi sekä oikeus että velvollisuuskin kiinnittää sekä eduskunnan että myös niiden, joihin eduskunnassa lausutut sanat ulottuvat, huomiota niihin yrityksiin, joita joku aika sitten on julkisuudessa, sanomalehdistössä paljastettu tässä kohden. Meidän ajanlukumme mukaan elokuun alkupuolella on nimittäin Venäjän valtakunnan ministerineuvostossa tehty päätös, joka, jos se saavuttaa hallitsijan hyväksymisen, kieltämättä johtaisi mitä suurimpiin ristiriitaisuuksiin Suomen eduskunnan ja Suomen suuriruhtinaan välillä. Tämä ministerineuvoston pöytäkirja (vanhaa lukua 20 päivänä heinäkuuta 1907), josta ensin venäläiset tiesivät kertoa muutamia hajanaisia ja osittaisia tietoja, julkaistiin sitte kokonaisuudessaan eräässä täällä ilmestyvässä lehdessä lokakuun 22 päivänä. Tämän ministerineuvoston pöytäkirjan mukaan on Venäjän valtakunnan ministerineuvosto lausunut sen käsityksen, että kysymys venäläisten kansalaisoikeudesta Suomessa on luonteeltaan yksi niitä kysymyksiä, jotka ovat katsottavat yleisvaltakunnallisiksi ja jotka siis ovat ratkaistavat sitä tietä, mikä on säädetty valtakunnan lainsäädännössä, ja selitetään lisäksi, että on löytynyt tällainen lainsäädäntötie säädettynä, nimittäin helmikuun julistuskirjassa. Mutta sittenkun marraskuun julistuskirjan kautta helmikuun julistuskirja on käytännöstä lakkautettu, niin löytyy muita lainsäädäntöorgaaneja yleisvaltakunnallista lakia varten kuin Venäjän valtakunnanduuma, valtakunnanneuvosto ja Venäjän valtakunnan keisari, ja että tämä asia olisi tätä tietä ratkaistava. Tämän lisäksi sisältää tämä ministerineuvoston pöytäkirja sen tiedon, mitä jo ennen venäläisten lehtien mukaan on Suomessakin julkisuudessa kerrottu, nimittäin että Venäjän valtakunnan pääministeri on katsonut nykyisen ajan sellaiseksi, että tätä tietä on nyt käytettävä, ettei venäläisille ole tätä tietä hankittava oikeutta päästä Suomen kansalaisiksi. Syyksi mainitaan, että levottomat olot ja kapinallinen henki ovat siksi yleisiä, että jos tällainen tilaisuus avattaisiin venäläisille päästä Suomen kansalaisiksi, niin siitä epäilemättä seuraisi, että levottomat ainekset rupeamalla Suomen kansalaisiksi pääsisivät venäläisen virkavallan ulkopuolelle. Sentähden ehdotetaan, että tämän ministerineuvoston pöytä-

kirjan periaatteiden sovelluttaminen jätettäisiin riippuvaksi Venäjän valtakunnan ministerineuvoston puheenjohtajan oikeaksi harkitsemasta hetkestä. Kun tällainen ajatus on saanut ministerineuvoston hyväksymisen, ja kun tämä tällainen menettely on hyvinkin sukua niille toimille, jotka kävivät ennen helmikuun julistuskirjaa, niin ei kukaan, joka ajattelee meidän maamme tulevaa turvallisuutta, ole tuntevmatta levottomuutta tällaisen ehdotuksen takia. Olisi sentähden ollut helposti ymmärrettävissä, että tässä kohden olisi käännytty Suomen hallituksen puoleen kysymyksellä, mitä hallitus oli suunnitellut tehtäväksi, että tällainen uhkaava vaara saataisiin torjutuksi. Kuitenkaan ei tällaisiin toimenpiteisiin ole ryhdytty, sen takia että meillä on täysi syy toivoa ja olla vakuutettuja siitä, että nykyinen hallitus, jonka koko valtaanastuminen ja vallassa-olo on perustunut kansamme sisäisen itsenäisyyden turvaamiseen ja puolustamiseen, omasta alotteestaan ryhtyisi tässä kohden kaikkiin niihin toimenpiteisiin, joihin eduskunta voisi toivoa sen ryhtyvän. Ainoastaan tällaisesta syystä on jäänyt vetoominen hallituksen puoleen tekemättä. Olen katsonut kuitenkin velvollisuudekseni tältä sijalta asiasta ilmoittaa.

Ed. **Runeberg**: Jag begärde ordet med hänsyn till den af utskottet föreslagna skrifvelsen och ber jag att hr Talmannen ville tilldela mig ordet, då den kommer under behandling.

Ed. **Danielson-Kalmari**: On ensimäinen kerta, kun Suomen eduskunta erityisellä kirjelmällä kääntyy hallitsijan puoleen vastaten siihen kertomukseen, jonka hallitus on antanut edellisten valtiopäiväin päätösten johdosta. Tämä menettely eduskunnan puolelta voinee mahdollisesti herättää epäilyksiä niissä, jotka panevat painoa siihen, että kertomus on annettu eduskunnalle ainoastaan tiedoksi. Mutta minä puolestani luulisin kuitenkin, että nämä epäilykset voivat haihtua, jos nimittäin pidetään silmällä meidän valtiopäiviemme historiata jo vanhimpina aikoina. On siirryttävä Ruotsinaikaan asti, jos mieli arvostella valtiopäivien oikeutta tässä kohden. Luulen nimittäin, että ruotsalais-suomalaisten valtiopäivien toiminta tarjoaa vertauskohdan, joka riittää todistamaan, että Suomen eduskunta kääntymällä nyt perustuslakivaliokunnan ehdottamalla kirjelmällä hallitsijan puoleen käyttää oikeutta, jota Ruotsin valtakunnassa valtiopäivät käyttivät sillä aikajaksolla, joka kului juuri ennen kuin maamme erotettiin Ruotsin valtakunnasta. Ensimäisessä pykälässä Ruotsin valtiosäätyjen päätöksessä noina viimeisinä vuosikymmeninä ennen Suomen erottamista Ruotsin valtakunnasta on valtiosäätyjen puolelta päätös, joka sisältää vastauksen kuninkaan n. s. yleiseen esitykseen, »Allmänna proposition», ja tämä yleinen esitys oli kertomus siitä, mitä tärkeätä

oli tapahtunut valtakunnassa senjälkeen kuin valtiosäädyt viimeisen kerran olivat olleet koossa. Tällaista kertomusta ei ole annettu Suomen valtiopäiville. Meillä ei pantu huomiota mainittuun menettelyyn Ruotsin valtiopäivillä. Meillä antaa hallitus eduskunnalle paljoa rajoitetumman kertomuksen, mutta sittenkin jos kerran Ruotsin valtakunnan säädyt olivat oikeutetut vastaamaan hallitsijan kertomukseen valtakunnan tilasta, niin sama oikeus ymmärtääkseni kieltämättä on Suomen eduskunnalla vastata esilläolevaan rajoitetumpaan kertomukseen. Sanottu esimerkki Ruotsin ajalta näyttää sen ohessa, että meillä on jonkunlainen historiallinen oikeus toivoa, että hallitus meille alkaa antaa esillä olevan kertomuksen mukana kertomuksen eduskunnalle niistäkin toimenpiteistä ja tapauksista valtiossa, jotka eivät ole suoranaisessa yhteydessä valtiopäivillä tehtyjen päätösten kanssa.

Eduskuntamuutoskomitea, joka valmisti ehdotuksen uudeksi valtiopäiväjärjestykseksi, valmisti puolestansa myöskin tätä asiaa tarkoittavan ehdotuksen, mutta se ei saavuttanut sijaa lopullisessa arm. esityksessä.

Mitä nyt tulee tähän perustuslakivaliokuntaan mietintöön, niin pyydän kääntää huomion niin sanottua postimanifestia koskevaan kohtaan. Olen ollut mukana ehdottamassa anomusta eduskunnan puolelta tässä asiassa. On eräillä tahoilla ehkä herättänyt jonkun verran kummastusta, että nyt on tahdottu erityisesti ottaa esille tuo suhteellisesti vanha asia, tuo postimanifesti. Monellakin taholla on ehkä ajateltu, ettei tämä anomus nykyisissä oloissa veisi tarkoitetuille perille. Tämän kysymyksen herättämisen on vaikuttanut se käsitys, että Suomen taholta on postiasian yhteydessä tapahtunut erehdyksiä oikeuksiemme puolustamisessa, erehdyksiä, jotka velvoittavat nykyistä eduskuntaa mahdollisuuden mukaan korjaamaan sen, mikä ennen on käynyt harhaan. Se katsaus taaksepäin, jonka perustuslakivaliokunta on mietinnössään antanut, näyttää tarkkaavalle lukijalle useitakin näistä erehdyksistä. Näitä erehdyksiä on valitettavasti sattunut myöhemminkin, aivan viimeisinäkin aikoina. En tahdo suinkaan laajemmalta ruveta puhumaan postiasian vaiheista, mutta eräitä kohtia pyydän kuitenkin virittää muistoomme.

Ensiksikin se oli ikävä erehdys, että me annoimme asiain kehittyä sille kannalle, jolla ne olivat 1880-luvulla ja jotka antoivat jonkunlaista syytä niille suuressa naapurimaassamme, jotka väittivät, että täällä esimerkiksi juuri postialalla kohdeltiin venäläisiä ihan samalla tavalla kuin missä vieraassa valtakunnassa tahansa. Sillä tavoin me annoimme itse jonkun verran aihetta niihin muutoksiin, niihin kumouksiin, jotka sitten tapahtuivat. Mutta ikävintä tässä asiassa, kun pidämme silmällä näitä kysymyksen vaiheita, on epäilemättä se, että Suomen oikeutta hallitsijan luona ei silloin valvottu

eikä esitetty sillä tavoin kuin Suomen kansa syystä oli oikeutettu edustajaltaan edottamaan. Perustuslakivaliokunta on huomauttanut sitä asiaa, että virkaa toimittava ministerivaltiosihteeri yhtyen kenraalikuvernöörin ja Venäjän sisäasiainministerin mielipiteeseen puolsi hallitsijan luona sen julistuskirjan antamista, joka ilmestyi 12 päivänä kesäkuuta 1890. Ja tämä tosiasia näyttää, kuinka heikko meidän asemamme ja oikeutemme edustus on ollut, kun maatamme on ollut edustamassa henkilöt, jotka ovat viettäneet suurimman osan miehuutensa toiminta-aikaa maamme rajojen ulkopuolella, eivätkä ole saavuttaneet sitä lujaa vakaumusta kansamme oikeuksista, jonka kuitenkin ne saavuttavat, jotka ovat perehtyneet maamme historiaan ja sen lakehin. Mitä tämä vakaumus voi vaikuttaa, sen näyttää asian meno samalta vuodelta 1890 jolloin tämä onneton postimanifesti julaistiin. Toisessa suomalaisvenäläisessä komiteassa, joka käsitteli maamme tulliasiaa, oli kotimaisen hallituksemme jäsen, vanhus, joka ei suinkaan liene voinut oikeastaan terävyyteen ja taitoon nähden kilpailla virkaa toimittavan ministerivaltiosihteerin kanssa, mutta hän oli vakuutettu maamme oikeuksista ja hän näkyy edustaneen maatamme sellaisella tarmolla, että se jonkun verran vaikutti maamme oikeuden vastustajiin. Joka tapauksessa se seikka, että postimanifestin esittäjä hallitsijan luona on selittänyt, että hallitsija on ollut oikeutettu manifestin julkaisemiseen, näyttää meille, että manifestia ei käy käyttäminen todistuksena siitä, että silloinen hallitsija olisi tahtonut loukata maamme lakeja ja oikeuksia. Ja itsehän hän vähää myöhemmin on julaissut käskykirjeen, jossa hän nimenomaan vakuuttaa, että hän on tahtonut ja tahtoo säilyttää maamme oikeudet. Ja näin ollen me olemme oikeutetut käsittämään asian siten, että postimanifestin julkaiseminen on syntynyt onnettoman, surkuteltavan erehdyksen kautta sen johdosta, että hallitsijalla ei ole ollut riittävää tietoa siitä, kuinka tämä manifesti on ristiriidassa maallemme vakuutettujen oikeuksien kanssa. Valtiopäivät vuonna 1891, kun ne käsittelivät tätä asiaa, eivät myöskään esiintyneet sillä voimalla, joka myöhemmin on huomattu valtiopäivien tämän tapaisissa esityksissä välttämättömäksi. Pyydettiin ainoastaan hallitsijan selitystä, ettei hän sanotulla manifestilla tahtonut syrjäyttää maamme lakeja. Eikä tämän valtiopäivien anomuksen johdosta nähtävästi ole postimanifestin todellista suhdetta maamme oikeuksiin hallitsijalle esitetty. Eikä myöskään myöhemmin näy koskaan hallitsijalle tätä suhdetta paljastetun kokonaisuudessaan. Mutta kun näin on, niin silloin näyttää nykyisen eduskunnan velvollisuudelta saattaa hallitsijan tietoon, että postimanifesti on syntynyt ristiriidassa maamme perustuslain kanssa ja että eduskunta sentähden luottamuksella odottaa, että hallitsija, kun asian todellinen laita hänelle selvitetään, peruuttaa maatamme kohdanneen

oikeudenloukkauksen. Tiedetäänkin, että— ja sehän on perustuslakivaliokunnan mietinnössä mainittu — senaatti on kääntynyt hallitsijan puoleen tässä asiassa, ja eduskunnan anomus siis tässä kohdin yhtyy ja on sisällykseltänsä samaa tarkoittava kuin senaatin anomus. Tätä tietä epäilemättä meidän on pyrkiminen postimanifestia muuttamaan. Tosin on senaatti koettanut toista tietä saada erään kohdan siihen muutetuksi, mutta asian kohtalo näyttää, että se oli lähtenyt onnettomalle uralle. Minä tarkoitan sitä, että viime vuonna, kun kotimainen hallitus oli saanut oikeuden järjestää venäjänkielen käyttämistä koskevat säädökset maamme hallintovirastoissa, senaatti tämän oikeutensa perusteella luuli voivansa syrjäyttää neljännen kohdan 1890 vuoden postimanifestissa, joka neljäs kohta määrää, mitkä postivirkamiehet ovat velvolliset täydellisesti taitamaan venäjänkieltä. Tunnetaan, että senaatti antoi määräyksen postihallitukselle tässä asiassa, määräyksen, joka sitten kuitenkin on hallitsijan oman päätöksen kautta kumottu, niin että senaatti on joutunut siihen tilaan, että sen täytyy ilmoittaa postihallitukselle ja sen kautta yleensä postivirkamiehille, että neljäs kohta 1890 vuoden postijulistuskirjassa edelleenkin on noudatettava. Tämä tapaus on kieltämättä niitä, jotka viimeisinä aikoina ovat enemmän kuin muut herättäneet maassamme ikävätä ja tuskallista huomiota. Se seikka, että tällä tavoin hallitus joutuu kokonaan hallitsijan desavoueerattavaksi, on pakotettu hänen käskystänsä peruuttamaan määräyksen, jonka antamiseen se on katsonut itsensä oikeutetuksi, se on epäilemättä mitä huolestuttavin tapaus. Se on selitetty sillä tavalla, että se osoittaisi, kuinka Venäjällä meidän maatamme kohtaan vihamieliset ainekset viime aikoina ovat päässeet voimaan ja vaikutukseen. Olkoon, että se osoittaa sitäkin, mutta kyllä tämä tapaus toisaalta osoittaa, että tässä asiassa on menetelty vähemmin taitavasti ja että uusi erehdys on liittynyt niihin erehdyksiin, joita postiasian alalla jo aikaisemmin maassamme oli niin usein sattunut. Ja seuraushan on ollut nähtävänä. Yksi nykyisen hallituksen kaikkein kyvykkäimpiä ja muissakin kuin varsinaisissa hallituspiireissä arvonantoa nauttivia jäseniä, kulkulaitostoimituskunnan päällikkö, on katsonut itsensä hallitsijan päätöksen johdosta pakotetuksi pyytämään eroa, jonka hän onkin saanut. Senaatin menettely tässä asiassa minun ymmärtääkseni vallankin siitä syystä epäilyttää, että se on antanut vastustajillemme jonkunlaista enemmän tai vähemmän perusteltua aihetta siihen syytökseen, ettei meidän taholta aina asioita esitetä hallitsijalle niin tarkasti, niin riittävän selvästi, ettei hän hyväksyessänsä niitä voi tulla antamaan suostumustansa aivan toiseen asiaan, kuin mitä hän luulee hyväksyvänsä. Me täällä tiedämme hyvin, että ei ole tarkoitus suinkaan saattaa häntä millään tavoin harhaan, mutta välttämätöntä on meidän maamme asemassa että vältetään

erehdyksiä, vältetään toimenpiteitä, jotka näennäisesti tukevat tuollaisia syytöksiä. Toista tietä meidän täytyy pyrkiä maalle vaarallisten ja oikeuksiamme polkevien asetusten kumoamiseen, sillä tavoin että avonaisesti esitämme hallitsijalle oikeutemme, ja nyt puheenalaisessa asiassa me voimme varmuudella odottaa, että oikeutemme peittelemättä ja suoraan esitetään ja että ennemmin tai myöhemmin niiden perusteellisuus tulee tunnetuksi.

Tahtoisin vielä lisätä sen, että tätä nykyä pitäisi maamme asiain esittäjällä olla suhteellisesti helppo esittää tämä asia hallitsijalle koko laajuudessaan ilman peittelemättä, kun hän voi vedota siihen, että postimanifesti, kuten mainitsin, on syntynyt ikävän ja surkuteltavan erehdyksen kautta. Ja tämä sama nykyinen esittelijä— ja siitä lausuttakoon hänelle täysi tunnustus — nähtävästi on tullut huomaamaan sen, että hän tarvitsee avuksensa henkilöitä, jotka voivat tällaisissa asioissa täysin selvittää mitä Suomen laki ja oikeus tietää, niin että toivottavasti ei enään tule tapahtumaan, että maallemme enemmän tai vähemmän vieras esittelijä, jos kohta maamme kansalainen, luottaen omaan tietoonsa, omaan käsitykseensä, lähtee hallitsijalle selvittämään maamme oikeuksia kokonaan toisin kuin mitä Suomen kansa näistä oikeuksista sanoo. Sillä tavoin tapahtui kuitenkin vuonna 1890. Nyt sitä tästä lähin toi vottavasti ei tule tapahtumaan.

Ed. **Nuorteva:** Sivuilla 4 ja 5 valiokunnan mietinnössä on valiokunta kiinnittänyt huomiota siihen, että n. k. suuressa anomuksessa m. m. pyydetään santarmiasetusten kumoamista. Valiokunta mainitsee, että kirjelmässään 17 p:ltä helmikuuta 1905 valtiosäädyt olivat sitäpaitsi vielä erityisesti anoneet, että Keisarillinen Majesteetti kumoamalla yllämainitut säädökset suvaitsisi armossa määrätä, ettei santarmeja enää käytettäisi toimissa, jotka koskisivat Suomen kansaa tai muuten kuuluvat järjestystehtäviin tässä maassa. Ja edelleen huomauttaa valiokunta, että marraskuun 4 p:nä 1905 annetulla arm. julistuskirjalla kumottiin nämä vuonna 1903 annetut määräykset, joilla santarmiosastoille annettiin toimivalta tässä maassa. Tunnettu asia on kuitenkin se, että huolimatta tämän hallinnollisen määräyksen kumoamisesta santarmivalta yhä edelleen toimii meidän maassamme, toimii tavalla, joka on ristiriidassa sen toimivallan kanssa, joka sillä on jälellä olevissa sitä koskevissa asetuksissa. Näissä puhutaan ainoastaan siitä, että venäläisellä santarmiosastolla on oikeus pitää aliupseereita rautatieasemilla, ja niidenkin toiminta siellä rajoittuu ainoastaan visseihin, määrättyihin tehtäviin. Mutta me tiedämme, että, paitsi näitä n. s. asemasantarmeja, kaikissa Suomen kaupungeissa, etenkin Helsingissä löytyy suuri määrä siviilipukuisia santarmiagenttеja, jotka täällä harjoittavat toimintaa, tosin salaista, mutta sen verran

tunnettua, että sen voidaan sanoa olevan kokonaan ulkopuolella sitä toimivaltaa, joka santarmeille Suomessa on annettu. Sen interpellatsioonin ohessa, joka tänä päivänä oli käsittelyn alaisena, myöskin ilmeni, että ne vangitsemiset, joista oli puhe, luultavasti ovat johtuneet sellaisten santarmien ilmiannosta, jotka nykyään oleskelevat täällä Suomessa ja tarkoin seuraavat erinäisten Suomen kansalaisten toimintaa ja yleensä sekaantuvat asioihin, jotka voimassa olevien asetusten mukaan eivät kuulu heille. Tätä paitsi on vielä otettava huomioon, että venäläisten santarmiosastojen agentit Suomessa toimivat myös tavalla, mikä mitä syvimmin loukkaa niitä oikeuksia, jotka meidän maallamme, niinkuin jokaisella maalla, on siinä suhteessa, että se voi osoittaa vieraanvaraisuutta kansalaisille, jotka sen lain suojassa etsivät itselleen turvaa. Venäläiset santarmit täällä Suomessa todistettavasti valvovat tai toimittavat Suomen järjestysvallalle kuuluvia tehtäviä, kun he seuraavat täällä oleskelevien venäläisten toimintaa, ottavat selvän heidän oleskelupaikoistaan, ilmiantavat heitä meidän viranomaisillemme ja tällä tavalla saattavat heidät useasti hyvinkin suurien ikävyyksien ja vaarojen alaisiksi.

Minusta olisi aivan välttämättöntä, että kaikesta tästä olisi mainittava siinä alamaisessa kirjelmässä, joka tästä asiasta on lähetettävä Hänen Majesteetilleen. Kysymys ei ole suinkaan vähäarvoinen, vaan se koskee yhtä meidän maamme tärkeimmistä oikeuksista, nim. sitä oikeutta, että me saisimme itse pitää täällä sellaista järjestysvaltaa, joka toimii meidän maamme lakien ja asetusten nojalla. Minä valitan, että jälellä oleva aika on siksi lyhyt, ettei mitään tällaista lisäystä tuohon kirjelmään enää voida saada. Minun mielestäni olisi kuitenkin, niinkuin jo mainitsin, ollut sangen tarpeellista, että siinä kirjelmässä olisi, jospa lyhyestikin, mutta voimakkaasti huomautettu hallitsijalle, että tällaisia epäkohtia yhä löytyy ja että nämä epäkohdat empimättä vaativat korjauksia; sillä niinkuin asiat nyt ovat, ovat ne saattaneet suuressa määrin levottomuutta ja rauhattomuutta aikaan. Niinkuin jo sanoin, olisin toivonut, että tästä asiasta nimenomaan olisi mainittu keisarille lähetettävässä alamaisessa kirjelmässä, mutta koska tämä käy mahdottomaksi ajan lyhyyden vuoksi, niin minä tyydyn ainoastaan lausumaan tämän käsitykseni eduskunnan pöytäkirjaan.

Ed. **Schybergson:** Jag anser mig skyldig att gifva frågan om postmanifestets tillkomst och hvad därmed egde sammanhang, en något annan belysning än hr Danielson-Kalmari. Han framhöll, såsom för resten i detta sammanhang plägar framhållas, att vi själfva genom oförsiktighet varit vållande till detta manifest, liksom till de öfriga åtgärder gentemot Finland, som samtidigt voro påtänkta. I någon mån kan detta också hafva varit förhållandet, men hufvud-

saken till åtgärderna i fråga var dock den, att samtidigt eller sedan 1888 en fullkomlig systemförändring i rysktnationell riktning egde rum inom kejsaredömet. Det är alltid så att vi, när en sådan systemförändring där inträffar, blifva i högre eller mindre grad medlidande.

Hvad sedan beträffar den man, som föredrog postmanifestet, så bör ju om honom sägas, att han i långt högre grad än öfriga föredragande i St Petersburg var väl inkommen i finska förhållanden. Han hade varit guvernör och sedan civilchef, och framförallt var han väl inkommen i den åskådning, som hr Danielson borde godkänna, den finskt nationalistiska. Han hade, som kändt, ett mycket stort förtroende till de personer, som representerade denna riktning, och med sin ovanliga begåfning kom han snart in i det betraktelsesätt, som här gjorde sig gällande. Efterhand, i den mån han emanciperade sig för de inflytelser, jag antydt, kom han äfven att få en klar blick för vår autonomi och vår rätt. Hans ställning i fråga om postmanifestet var icke hans ensam, utan vi måste väl medgifva, att våra politiker öfverhufvudtaget, eller åtminstone endast några få undantagna, då ännu voro föga vakna för postmanifestets innebörd. Då vid 1891 års landtdag den s. k. postpetitionen drefs igenom, så skedde det trots att den motarbetades från, jag ville säga, samtliga partiers sida, ty det var några få män, som då mot sitt eget parti tvungo fram petitionen. Förhållandet var sålunda för ingen del det, att den dåvarande föredraganden, general v. Dæhn, i denna fråga var främmande för finsk uppfattning, som vållade postmanifestet, utan snarare det, att han för mycket var invand i den undfallenhet, som här på de flesta håll gjort sig gällande.

Då hr Danielson-Kalmari sedermera talade om att däremot den gamle man, geheimerådet Molander, som då var finanschef, i tullfrågan lyckades få en för oss gynnsam uppfattning gällande, så får man icke glömma, att general v. Dæhn intog en deciderad ställning i tullfrågan, liksom han gjorde det i myntfrågan. Och öfverhufvudtaget vill jag i fråga om denna man, hvars namn nämnts i denna fråga såväl under diskussionen som i utskottsbetänkandet, säga, att hans senare verksamhet såsom ministerstatssekreterare på det bästa måste vitsordas.

Hvad hr Danielson-Kalmari anfört om den nuvarande regeringens misstag i fråga om språket inom postverket är ju utan tvifvel riktigt. Det gläder mig, att hr Danielson-Kalmari nu håller på att den inhemska regeringen gentemot monarken skall iakttaga absolut lojalitet och korrekthet. Det var icke så i en annan fråga, som tidigare behandlades, och där jag snarare fann, att man på hans håll icke önskade, att den inhemska regeringen skulle öppet upplysa monarkern om dess mening (Ed. *Danielson-Kalmari:* Hvilken fråga? Ed. *Schybergson:* I förbudsfrågan angående traktaterna, där det

uttryckligen framhölls, att regeringen hade gjort sig skyldig till ett fel genom att öppet uttala sin mening). Men ehuru jag kan vara ense med hr Danielson-Kalmari om, att den nuvarande regeringen i antydt afseende begått ett misstag, hvilket, som kändt, också föranledde den medlem af regeringen, på hvars föredragning ärendet berodde, att afgå från sitt embete, så vill jag framhålla, att detta såväl som hr Danielson-Kalmaris tal om den nuvarande ministerstatssekreteraren icke hör inom området för regeringsåtgärderna under åren 1904—1905, utan liggen på sidan om den fråga, vi nu handlägga.

Ed. **Estlander:** I anledning af ett här fälldt yttrande ser jag mig föranlåten att uttala några ord. Icke ens förtrogenhet med landets förhållanden och djup insikt i dess historia och rätt hos landets ledande män eller dess högsta styrelse kunna ensamt för sig, där annat tryter, gifva trygghet för att landets sak försvarligen blir förd. En tid, oss nära och som ännu ej glömts, bär vittne härom. Det har kanske icke varit fullt grannlaga att här så skarpt, som nu skett, framhäfva forna tiders misstag.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Ed. Schybergson on tahtonut saada toisen kysymyksen esille postimanifestin synnystä kuin se, joka esiintyy perustuslakivaliokunnan mietinnössä ja jota minä tässä äsken esitin. Hän on erittäin ottanut puhuaksensa virkaatoimittavasta ministerivaltiosihteeristä kenraaliluutnantti von Dæhnistä ja hänen kannastaan postimanifestiin tai ylipäänsä hänen kannastaan Suomen asioihin nähden. Hän näkyy käsittäneen sanani sillä tavoin, että minä olisin kieltänyt mainitulta ministerivaltiosihteeriltä Suomen olojen tuntemusta. Sitä minä en häneltä suinkaan ole kieltänyt, mutta minä äskeisessä lausunnossani tahdoin huomauttaa, että hän sittenkin oli meidän oloillemme enemmän tai vähemmän sillä tavalla vieras, että hän oli viettänyt suurimman osan miehuutensa päiviä maamme ulkopuolella ja että hän oli tottunut arvostelemaan näitä asioita ottamatta riittävästi huomioon sitä oikeuskäsitystä, joka meidän kansassamme on vallalla. Herra Schybergson tahtoo tehdä luultavaksi, että kenraaliluutnantti von Dæhn ollessaan täällä Suomessa ja alkuaikana vaikuttaessaan Pietarissa olisi ollut kansallisen puolueen yhteydessä ja että juuri tämä yhteys olisi vaikuttanut häneen sillä tavalla, että hän syrjäytti tai antoi vähemmän merkitystä maamme oikeuksille. Tämän viittauksen minä torjun. Minä tunnen kuitenkin riittävästi näitä suhteita, tunnen niistä niin paljon, että tiedän, että juuri kenraaliluutnantti von Dæhnin käsitys maamme oikeudellisesta asemasta toisinaan saattoi hänet hyvinkin kireisiin väleihin kansallisen puolueen johtomiesten kanssa. Ja mitä tulee hänen vaikutukseensa tuona onnettomana vuonna

1890, niin hänen osallisuutensa tullilaitosta koskevassa komiteassa, mikäli tuon komitean pöytäkirjat, jotka olivat vuoden 1891 valtiovaliokunnan nähtävänä, osoittavat, oli sitä laatua, että jos hänen mielipiteensä olisi päässyt vallalle, niin meidän tulliasiamme olisi tätä nykyä hyvinkin onnettomassa tilassa. Minä olen sitä mieltä, että kun kerran tämän miehen vaikutus postimanifestiin on tullut perustuslakivaliokunnan mietinnössä yleisemmän huomion esineeksi, niin on ollut syytä siihen tässä viitata. Että hän monessa suhteessa oli etevä mies ja että hän oli vakuutettu ajavansa maamme etua, se on toinen asia,.ja siitä minä en suinkaan ole eri mieltä herra Schybergsonin kanssa.

Ed. **Schybergson:** Mitt andragande gällde icke utskottsbetänkandet, utan uteslutande hr Danielson-Kalmaris uttalande.

Ed. **Nevanlinna:** Jo kahteen eri kertaan on ed. Schybergson täällä väittänyt, että muka siitä ryhmästä, johon m. m. minulla on kunnia kuulua, olisi esitetty jonkunlainen vaatimus, että Suomen kotimaisen hallituksen pitäisi salata asiain todellinen tila maan hallitsijalta. Edellisen kerran, kun ed. Schybergson suvaitsi tehdä tämän erittäin kauniin syytöksen — muuksi en voi sitä käsittää — hän nimenomaan väitti *minun* jotain tällaista vaatineen. Minulla ei ole oikeutta ruveta nyt puhumaan kieltolakiasiasta, jonka yhteydessä ed. Schybergson ensi kerran tämän väitteensä teki. Sentähden minä en myöskään voi lähteä tässä osoittamaan, mitenkä asianlaita on. Mutta minä en voi olla sanomatta, koska tämä väite taas on uudistettu, että jos kohta me olemme hyvin valmiit antamaan ed. Schybergsonille anteeksi hänen puutteellisen suomenkielen taitonsa, koska hän kuitenkin osoittaa suhteellisesti hyvää tahtoa siinä suhteessa, niin hän ei ole kuitenkaan sentähden, että hän ei osaa kunnollisesti suomenkieltä eikä siis näytä osaavansa ymmärtää sillä kielellä annettuja lausuntoja, oikeutettu tulemaan tälle ryhmälle opettamaan lojaalisuutta.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Minä olen viimeiselle puhujalle kiitollinen siitä, että hän lausunnollansa huomautti, että minulta unohtui torjua se syytös, jonka ed. Schybergson viskasi nimenomaan minua vastaan, että muka tällä taholla ei tahdottaisi, että kotimainen hallitus menettelisi lojaalisesti hallitsijaa kohtaan. Hän luulotteli, että minä, kun oli puhe kieltolaista, moitin senaattia siitä, että se alistuksessansa oli puhunut suoraan kauppasopimuksista. Minä en ole moittinut senaattia siitä, mutta minä olen moittinut sitä siitä, että se on varomattomasti mennyt väittämään meidän kauppasopimustemme sisällyksestä sellaista, josta se ei voi vastata. Se on väittänyt, että nimenomaan kauppasopimukset estävät myöntämästä

Suomelle sitä kieltolakia, jota Suomen eduskunta tahtoo. Mutta tämä on kysymys, johon tarvittaisiin paljo syvempiä tutkimuksia kuin mitä Suomen senaatti on voinut sille antaa ja puolella sivulla hallitsijalle esittää. Siinä on se varomattomuus, jota minä moitin.

Ed. **Schybergson:** Jag vet ej hvarför de ärade talarena hafva tagit denna sak så hett. Deras lojalitet står ju ändock öfver allt beröm. Om de också i förbudsfrågan något afvikit därifrån, så skall det dem utan tvifvel förlåtas.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Minä tahdon vaan sanoa, että on ilahuttavaa, että ed. Schybergson on valmis peruuttamaan lausuntonsa, kun hän huomaa lausuneensa perättömiä.

Ed. **Ahmavaara:** Kun nyt on jo kello neljä eikä kukaan ole tehnyt muutosehdotusta, niin on keskustelu turhaa ajan kulutusta. Annetaan näiden riitojen jäädä ensi valtiopäiviin.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, esitettiin käsittelyn alaiseksi *loppuosa mietintöä*, joka sisältää ehdotuksen *kirjelmäksi Keisarilliselle Majesteetille.*

Puheenvuoroa käyttivät

Ed. **Runeberg:** Jag godkänner i allt väsentligt det förslag till skrifvelse, som grundlagsutskottet framställt. Men jag tillåter mig göra ett förslag beträffande en enskild detalj. I det stycke, som afslutar skrifvelsens framställning af postmanifestet och finska postverket, på slutet af sid. 21 och början af sid. 22 i det svenska och slutet af sid. 21 i det finska betänkandet, säges det: »Och då landtdagen underdånigst bringar detta till Eders Kejserliga Majestäts kännedom, sker sådant med så mycket större tillförsikt, som enligt officiella handlingar uppenbart är, att Hans Kejserliga Majestät Kejsaren och Storfursten Alexander III utfärdade nådiga manifestet af den 12 juni 1890 först efter det föredraganden af de finska ärendena, hvilken var en finsk man, omfattat den åsikt, att nämnda manifest icke rubbade landets grundlagar och rättigheter.»

Jag ber till först i förbigående få anmärka, att relativsatsen »hvilken var en finsk man» i det svenska betänkandet icke återfinnes i det finska. Men det var icke detta, som jag afsåg, utan hela denna framställning, hvilken alldeles särskildt betonar, att landtdagen med så mycket större tillförsikt skulle vänta ett gynnsamt svar, som dåvarande föredraganden af de finska ärendena begått detta olyckliga misstag. Hr Danielson-Kalmari har gifvit en ut-

förlig förklaring af innebörden af detta yttrande, och jag medgifver att man vid noggrannare öfvervägande af förhållandena kan förstå dess innebörd och mening . Men det förefaller dock, som om denna mening vore på ett mindre lyckligt sätt uttryckt, och att allt för stor vikt fästs vid detta mistag såsom grund för den tillförsikt, med hvilken landtdagen skulle vänta ett gynnsamt svar. Det synes mig som om betonandet af detta faktum, nämligen föredragandens af de finska ärendena misstag, bort inflyta i det föregående stycket, där det framhålles huruledes det nådiga manifestet af den 12 juni 1890 kränker Finlands rätt till själfstyrelse. I detta sammanhang vore det väl skäl att framhålla, att denna kränkning icke skett med afsikt, utan varit beroende på en missuppfattning af lagens innebörd hos den, som föredragit ärendena. Landtdagens tillförsikt om tillmötesgående af monarken beror väl på hela framställningen af de skäl, som i det föregående finnas framlaggda. Jag hvarken vill eller bör framställa något förslag till redaktion af detta yttrande, men jag tillåter mig föreslå, att expeditionsutskottet skulle berättigas att företaga en önskvärd redaktionell förändring af dessa båda senaste stycken och skulle jag föreslå, *att kammaren ville bemyndiga expeditionsutskottet att i de tvänne sistas tyckena af framställningen angående postväsendet företaga sådan omredigering, som utskottet kan finna skäl att gifva, för att däri uttalade tankar på ett klarare sätt och i ett lämpligare sammanhang må framstå.*

I sammanhang härmed ville jag lägga expeditionsutskottet på hjärtat att företaga en noggrann granskning och jämförelse mellan den svenska texten och den finska. Som jag redan påpekade, finnes i anförda stycke en mening, som icke ingår i den finska texten, och på särskilda ställen i skrifvelsen är den svenska texten bristfällig, icke öfverensstämmande med den finska och delvis medförande oklarhet och möjlighet till missförstånd. Expeditionsutskottet är själffallet utan vidare berättigadt att företaga sådana redaktionella ändringar. Jag vill icke nu påpeka de ställen, där dylika inkorrektheter förefinnas, men står gärna till expeditionsutskottets tjänst i detta afseende.

Ed. **Lagerlöf**: Mietinnön 23—24 sivuilla on valiokunta ehdottanut alamaiseen kirjelmään otettavaksi näin kuuluvan lausunnon:

»Kääntyessä Teidän Keisarillisen Majesteettinne puoleen maassa vielä vallitsevien lainvastaisten olojen johdosta, eduskunta ei voi olla esiintuomatta, että eräältä Suomen kansalaiselta on riistetty hänen oikeutensa tulla Suomessa tekemästään rikoksesta syytetyksi suomalaisessa tuomioistuimessa ja tuomituksi Suomen lain mukaan.

Se seikka, että rikos on tehty venäläistä miestä vastaan, ei saata, olkoonpa rikos kuinka raskasta laatua tahansa, olla aiheena niiden maamme lakien määräysten syrjäyttämiseen, joiden mukaan

on suomalaisten viranomaisten asiana asettaa rikollinen syytteeseen ja tuomita hänet. Sillä perustuslain mukaan on voimassa, että jokainen kansalainen on tuomittava siinä tuomioistuimessa, jonka piiriin hän kuuluu, ja yksityinenkin poikkeaminen tästä lainsäännöksestä koskee samalla koko maan oikeutta.

Kun puheenalaisessa tapauksessa ei ole mitään saavutettu niillä toimenpiteillä, joihin on ryhdytty muutoksen aikaansaamiseksi, katsoo eduskunta velvollisuudekseen esiintuoda, että maan samoin kuin yksityisen kansalaisenkin oikeus vaatii, että sanottu Suomen kansalainen, työmies Karl Gustaf Procopé, lähetettäisiin Suomeen rikoksestaan maan lakien mukaan syytettäväksi ja tuomittavaksi.»

En tahdo vähäksi arvostella sitä loukkausta ,joka tässä asiassa on kohdannut sisäistä itsenäisyyttämme, oikeuslaitoksemme eheyttä ja turvallisuutta sekä kansallista kunniaamme. Rikoksen tekijä kyllä ei ole sympaattinen. En voi hänessä nähdä muuta kuin kylmäverisen murhamiehen. Mutta vaikka sentähden en voi inhotta häntä ajatella, en tahdo ollenkaan vastustaa sitä, että tehdään kaikki voitava hänen laillisen tuomitsemisensa hyväksi. Mutta olisin sitä mieltä, että hänen asiansa oikea paikka ei ole siinä alamaisessa kirjelmässä, jonka perustuslakivaliokunta on ehdottanut, vaan eräässä toisessa.

Jo Porvoon valtiopäivillä nostettiin pappissäädyssä ehdotus, että elinkautiseen vankeuteen tuomitut varkaat lähetettäisiin maanpakoon Siperiaan. Ehdotuksen hyväksyi pappissääty, mutta muut säädyt sen hylkäsivät. Muutamia vuosia myöhemmin otettiin asia taas harkittavaksi ja tehtiin siitä vuonna 1818 alam. esitys. Keisari Aleksanteri I määräsi sen johdosta, että toimenpiteihin ei pitäisi ryhtyä, ennenkuin säädyillä oli ollut tilaisuutta siitä lausua mielipiteensä. Mutta huhtikuun 13 päivänä 1826 annetussa keisarillisessa julistuksessa ilmoitti Hänen Majesteettinsa Keisari Nikolai I, ettei hän aikonut sallia kuolemantuomion panemista täytäntöön, vaan että niissä tapauksissa, joissa rikosta ei voitu sovittaa elinkautisella vankeudella tai kuritushuoneella kotimaassa, miehiset hengiltä tuomitut olivat lähetettävät Siperiaan pakkotyöhön Venäjän kruunun kaivoksissa. Vuonna 1848 laajennettiin tämä armahdusmuoto ulottuvaksi naisiinkin, siten että pakkotyö oli heidän suoritettava kruunun tehtaissa Siperiassa. Ja erinäisillä asetuksilla pantiin vielä toinenkin maanpakolaisuusmuoto käytäntöön, se nimittäin, että elinkautiseen vankeuteen tai pakkotyöhön tuomitut omasta anomuksestaan armahdettiin siten, että heidät lähetettiin uutisasukkaiksi Siperiaan. Näiden hallinnollista tietä annettujen asetusten mukaan on sitten aina vuoteen 1887 asti Suomesta vastoin tämän maan lakeja venäläiseen pakkotyöhön ja maanpakolaisuuteen Siperian erämaihin lähetetty Suomen kansalaisia, tosin kyllä rikok-

sista, usein törkeistä, raaoista rikoksista tuomittuina, mutta kumminkin Suomen kansalaisia, meidän lihaamme ja meidän vertamme. Ja kaiken aikaa vastoin meidän lakiamme. Ja sitä ei tehnyt Venäjä, vaan me teimme sen itse. Kun uusi rikoslaki säädettiin ja pantiin toimeen, eivät säädyt eikä Suomen kansa heitä muistanut. Ja vielä tänä päivänäkään heidän hyväkseen ei Suomen kansa, ei Suomen hallitus eikä Suomen eduskunta ole tehnyt muuta kuin maksanut jonkun määrärahan heidän sielunhoitoaan varten kaukaisessa, vieraassa maassa.

En voi sanoa, onko näitä onnettomia vielä monta elossa, mutta olipa niitä monta tai ainoastaan muutamia, on eduskunnan velvollisuus nyt heitä muistaa ja toimia niin, että he pääsevät valtion kustannuksella kotiinsa nauttimaan ainakin semmoista ehdollista vapautta, jonka rikoslakimme myöntää niille, jotka ovat kyllin kauvan kärsineet rangaistusta semmoisista rikoksista, joista nämä Siperian vangit ovat tuomitut. Ja näiden marttyyrien turvassa voitaisiin ehkä Karl Gustaf Procopékin saada isänmaahan takaisin.

Jos nyt esillä oleva mietintö olisi toissa iltana ehtinyt käsiteltäväksi, olisin ehdottanut sen lähettämistä perustuslakivaliokuntaan takaisin tässä osassa muodostettavaksi. Mutta kun siihen ei nyt enää ole aikaa eikä tapahtuneen vääryyden poistamista mielestäni pitäisi päivääkään enää viivyttää, rohkenen ehdottaa, että eduskunta näiden onnettomien Siperian vankien hyväksi käyttäisi sitä tilaisuutta, jonka Procopén asia nyt tarjoo. Rohkenen ehdottaa,

että perustuslakivaliokunnan ehdottamasta alamaisesta kirjelmästä jätettäisiin pois ne 23—24 sivulla luettavat kohdat, jotka koskevat työmies Karl Gustaf Procopéta,

että eduskunta Karl Gustaf Procopén asiasta tehtyjen anomusten johdosta erityisessä anomuksessa Keisarilliselta Majesteetilta anoisi, että niille tuomion tai armahduksen nojalla Siperiaan lähetetyille Suomen kansalaisille, jotka vielä ovat elossa, valmistettaisiin tilaisuus, mikäli he itse haluavat, valtion kustannuksella palata kotimaahan, joko Hallitsijan armosta täysin vapautettuina tai nauttien sitä oikeutta kuin rangaistukseen tuomitut, mutta ehdolliseksi vapaiksi päästetyt nykyään Suomessa nauttivat, sekä

että eduskunta samassa alamaisessa anomuksessa niillä perusteilla, jotka perustuslakivaliokunnan mietintö sisältää, anoisi, että työmies Karl Gustaf Procopé myöskin lähetettäisiin Suomeen rikoksestaan maan lakien mukaan syytettäväksi ja tuomittavaksi.

Ed. **Estlander:** I anledning af hr Runebergs yttrande angående oegentligheter och bristfälligheter i den föreliggande svenska redaktionen af betänkandet vill jag framhålla, att de exemplar, som härintills utdelats af det svenska betänkandet, icke kunna betrak-

tas såsom definitiva. Det har ännu icke varit möjligt att få en slutlig och riktig öfversättning af betänkandet.

Ed. **Setälä:** Ed. Runebergin tekemän ehdotuksen johdosta pyydän sanoa, että on kyllä mahdollista, että se ajatus, jonka perustuslakivaliokunta on tässä tahtonut lausua Suomen postiasian esittelystä, ei ole tullut täysin selvästi ilmi. En voi näin äkkiä sanoa, olisiko ed. Runebergin ehdottama muodostelutapa parempi kuin valiokunnan. Tähän kohtaan kyllä tehtiin sangen paljon työtä, mutta ei keksitty semmoista lausetapaa, joka olisi valiokuntaa itseäänkään täysin tyydyttänyt. Minulla puolestani ei ole mitään sitä vastaan, että toimitusvaliokunnalle annetaan tilaisuus tässä kohdin tehdä muodollisia korjauksia, ja pyydän saada sitä kannattaa.

Samalla pyydän huomauttaa, että oli ajateltu, että kirjelmän alkuun tulisi jonkinmoinen johdanto eli ingressi, joka osoittaisi, miten tämä kirjelmä on syntynyt, s. o. että se on johtunut osittain siitä kertomuksesta, mikä on annettu hallituksen toimenpiteestä, osittain eduskunnassa tehdyistä anomusehdotuksista. Mitä ed. Lagerlöfin ehdotukseen tulee, en ymmärrä, että sen esille ottaminen voi tällä kertaa tulla kysymykseen, se kun on asia, jota ei ole ollenkaan tutkittu eikä valmisteltu. Tällä hetkellä se ei voisi johtaa mihinkään muuhun kuin että esillä olevasta ehdotuksesta katoaisi asia, jonka esittämistä perustuslakivaliokunta puolestaan on pitänyt erittäin tärkeänä.

Äänestysesitys ja **päätös:**

Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Runebergin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten oli **hyväksytty** ed. **Runebergin** tekemä **ehdotus.**

Asiain käsittely nyt keskeytettiin ja oli täysi-istuntoja oleva kello 10 ja kello 11 a. p.

Valtiopäivien päättäjäiset.

Juhlamenojen ohjaaja oli ilmoittanut, että valtiopäiväjumalanpalvelus Nikolainkirkossa on lauantaina kello 1 päivällä.

Istunto päättyi kello 4,17 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

47. Lauantaina 2 p. marraskuuta 1907 klo 10 a. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Eronen, Gripenberg, Hakulinen, Heikkilä, Järvinen, Koskinen, Nuotio, Orasmaa, Salminen, Slätis, Snellman, Tainio ja Valavaara.

Ed. Hakulinen sai vapautusta tämän päivän molemmista istunnoista.

Puhemiehen puhe valtaistuinsalissa.

Ensimäisenä käsiteltäväksi asiaksi otettiin Puhemiehen ehdotuksesta sen puheen tarkastus, jonka hän valtaistuinsalissa valtiopäiväin päättäjäisissä oli eduskunnan puolesta pitävä Keisarille ja Suuriruhtinaalle, ja oli istunto tämän asian käsittelyn ajaksi oleva yksityinen.

Muutoksia päiväjärjestykseen.

Päiväjärjestyksessä mainittiin olevan taas sama virhe kuin eilenkin, joten siihen oli toimitettava se muutos, että 5:s asia, prokuraattorin kertomus, tulee 4:ksi, 7:s, ed. Martikaisen välikyselyä koskeva 5:ksi ja 6:ksi anomusehdotukset opetustoimesta, koska sen käsittely jo on alkanut, ja viimeiseksi 4:nä merkitty asia sisävesillä kulkevien rannikkohöyrylaivojen päällikköjen kelpoisuusehdoista. Mitä 8:een päiväjärjestyksessä merkittyyn asiaan tulee, nimittäin ed. Neoviuksen välikyselyä koskevaan, niin on mahdollista, ettei perustuslakivaliokunnan painettua mietintöä ennätetä sitä ennen jakaa, vaan lukee perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja siinä tapauksessa mietinnön täällä ennen.

Ehdotus laiksi kulkukaupasta.

Esitettiin kolmatta käsittelyä varten ja keskustelutta **hyväksyttiin**

suuren valiokunnan mietintö n:o 18 a arm. es. n:o 28 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi kulkukaupasta.

Ehdotus Suomen Pankin ohjesäännön 2 §:n 6 kohdan muuttamisesta toisin kuuluvaksi, ja

Ehdotus uudeksi Suomen Pankin vuosirahasäännöksi.

Esitettiin kolmanteen käsittelyyn ja keskustelutta **hyväksyttiin** edellä mainittuja asioita koskevat

suuren valiokunnan mietinnöt n:rot 19 ja 20 sekä näiden yhteydessä

pankkivaliokunnan ehdottamat kaksi ponsilausetta siv. 5 valiokunnan mietinnössä n:o 7.

Ehdotus laiksi mietojen mallasjuomain kaupasta.

Esitettiin kolmannen käsittelyn alaiseksi ja keskustelutta **hyväksyttiin**

suuren valiokunnnan mietintö n:o 21 arm. es. n:o 19 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi mietojen mallasjuomain kaupasta.

Kertomus lainkäytöstä ja lakien voimassapitämisestä maassa.

Esitettiin pöydällä ollut lakivaliokunnan mietintö n:o 6 prokuraattorin kertomuksen johdosta, joka koskee lainkäyttöä ja lakien voimassapitämistä maassa.

Keskustelu:

Ed. **Mikkola:** Täällä ei ole aikaa pitkiin puheluihin. Tahdon kuitenkin viitaten lakivaliokunnan mietintöön sivulla 3—6 pyytää ehdottaa sellaista muutosta tässä kohden, että niistä kahdesta näkökannasta, jotka eivät voi rinnattain seisoa, se kanta, joka tulee eduskunnassa enemmistön kannaksi, jäisi mietintöön ja vähemmistön kanta siitä poistettaisiin. Nämä kannat koskevat laillisuuskysymystä ja on enemmistön kannan ydin lausuttu sivulla 3: „Lain pätevyys yhteiskunnan jäsenten oikeusohjeena perustuu siihen, että laki on perustuslainmukaisessa järjestyksessä syntynyt. Perustuslainvastaisessa järjestyksessä aikaansaatu laki ei niin

muodoin ole oikeudellisesti velvoittava; viranomaiset eivät saa sitä soveltaa ja yksityisten kansalaisten ei tarvitse sitä noudattaa". Vähemmistön kanta taas esiintyy sivulla 4. Ydinkohtana siinä on, että „heidän mielestään on käsitys, ettei perustuslainvastaisessa järjestyksessä aikaansaatu laki ole oikeudellisesti velvoittava, yleisenä sääntönä ainakin meidän maassamme kokonaan tieteisperäistä laatua eikä sitä käytännössä ole koeteltu ennenkuin sortovuosina". Tämän kannan johtopäätökset ovat mainitut m. m. sivulla 6 sanoilla, „että kotimaisten virkamiesten velvollisuus oli silloisissakin vaikeissa oloissa palvella maatansa, noudattaen vakaumustaan siitä, mitä isänmaan menestys kullekin uskotussa virassa *sillä hetkellä* vaati". Nämä ovat, kuten mainitsin, kaksi kantaa, jotka eduskunnan mielipiteenä eivät voi olla rinnakkain, vaan täytyy eduskunnan omaksua itselleen ainoastaan yksi kanta, joko valiokunnan enemmistön taikka valiokunnan vähemmistön. Valiokunnassa ovat enemmistöä edustaneet kaikkien muitten puolueiden edustajat paitsi sen puolueen viisi edustajaa, jotka ovat merkinneet nimensä vastalauseeseen. Nyt minä ehdottaisin, että eduskunta ratkaisisi tämän periaatteellisen kysymyksen hyväksymällä enemmistön kannan ja siitä johtuen poistaisi mietinnöstä sen, mitä vähemmistön kannan puolesta mietinnön perusteluissa on lausuttu.

Ed. **Söderholm:** Det hade varit min afsikt att yttra mig i detta ärende i dess allmänhet, men med den långt framskridna tiden är detta icke vidare möjligt. Jag skall därför beröra endast den omständighet, som hr Mikkola redan tog till tals. Uti lagutskottet beslöts, då utskottet icke lyckades åstadkomma enighet beträffande de uttalandena i betänkandet, som nu äro i fråga, att också minoritetens mening skulle ingå i betänkandet, men detta kan icke förutsätta, att betänkandet i denna form jämväl skulle expedieras från landtdagen. Med anledning af det utskottsbetänkande, som afgifvits rörande prokuratorsberättelsen, aflåter landtdagen icke, såsom i andra ärenden, någon skrifvelse till monarken, innehållande landtdagens beslut i själfva saken, utan insänder endast betänkandet. Detta på grund af gammal häfd. Den nuvarande L. O. gifver icke häller stöd för ett annat förfarande. Vid sådant förhållande skulle, om bägge meningarna ingå i det betänkande, som expedieras från landtdagen, det icke blifva utredt, hvilkendera åsikten landtdagens majoritet omfattat. Det återstår därför icke enligt min tanke något annat förfarande för landtdagen än att besluta, hvilkendera meningen landtdagen för sin del godkänner och att den andra delen skall utgå från betänkandet. Jag ber därför att få ansluta mig till hr Mikkolas förslag.

Ed. **Rosenqvist, G. G.:** Jag begärde ordet för att beröra delvis samma sak som de två föregående talarena. Jag har nämligen af sid. 4—6 i nu föreliggande utskottsbetänkande med förvåning funnit, att medlemmar af landtdagens lagutskott, visserligen en minoritet, ställt sig på den ståndpunkt, att principen *att en i grundlagsvidrig ordning tillkommen lag icke har rättsligt bindande kraft* i *vårt land,* endast har en *„helt och hållet teoretisk natur",* hvadan nämnda princip icke ens af landets prokurator behöfver beaktas. Jag hade trott att ingen medlem af Finlands lagstiftande församling skulle haft panna att utsäga något sådant. Finlands ständer hafva dock mer än en gång till sin monark uttalat sig i en fullkomligt motsatt riktning. Sålunda yttrade ständerna i den s. k. stora petitionen: „att domare och andra tjänstemän, *sin plikt likmätigt,* ej kunna följa påbud saknande helgd af lag". Likaså förklarade ständerna vid urtima landtdagen 1899 och vid landtdagen åren 1904—1905 att det var en af *hela* Finlands folk hyllad rättsuppfattning, att manifestet af den 3/15 februari 1899 med därtill hörande grundstadganden *„icke kan ega helgd och kraft af en Finlands folk bindande lag",* och i grundlagsutskottets för några timmar sedan af landtdagen godkända förslag till skrifvelse till Hans Kejserliga Majestät blefvo dessa nyss anförda ord upprepade och åberopade.

Så tala vi till monarken, men till våra prokuratorer, hvilka åligga „att hafva inseende huru lag och författningar efterlefvas och therom till Kongl. Majestät göra berättelse" skulle vi säga: grundsatsen att en i strid mot grundlag tillkommen lag icke är rättsligt bindande, „eger i vårt land endast en helt och hållet teoretisk natur". — Gifves det då ingen gräns för partisinnets förblindelse och för partiintressena självförnedring?

Jag förenar mig om de två föregående talarenas förslag.

Ed. **Castrén:** Se lakivaliokunnan vähemmistön mielipide, joka esiintyy sivulla 4 viimeisessä kappaleessa aina sivulle 6, sen ensimmäisen kappaleen loppuun, on minussa herättänyt mitä suurinta oudoksumista. Kun tuodaan esille sellainen mielipide että käsityksellä, ettei perustuslain vastaisessa järjestyksessä ilmestynyt asetus ole oikeudellisesti velvoittava, on yleisenä sääntönä, ainakin meidän maassamme kokonaan tieteisperäinen merkitys, niin ei tosiaankaan tiedä, mitä pitää ajatella. Tämän mielipiteensä tueksi luettelee lakivaliokunnan vähemmistö muutamia asetuksia, jotka muka olisivat perustuslaillista järjestystä noudattamatta syntyneet, asetuksia, joista osa on ilmestynyt jo Ruotsinvallan aikana ja osa silloin, kun valtiollinen itsetieto ei meidän maassamme ollut kehittynyt.

Edelleen lausutaan, että kun hallitus, ilmeisesti tarkoittaen muuttaa siihen asti vallinnutta valtiojärjestystä, antaa asetuksia, jotka muuttavat eduskunnan myötävaikutuksella syntyneitä lakeja, niin ei sellaisia tapauksia voitaisi arvostella joidenkuiden yleissääntöjen perusteella, vaan että eri aikoina ja eri olosuhteissa täytyisi menetellä, niinkuin sanotaan menetellynkin, eri tavalla.

Tarkoituksena on, että tämä kertomus lähetettäisiin hallitsijalle. Olisikohan viisasta, olisikohan hyvin harkittua että eduskunta lähettäisi hallitsijalle kirjelmän, jossa lausutaan mielipiteitä, joita voitaisiin käyttää mitä tehoisimpana aseena meidän maamme valtiollista asemaa vastaan, ja jotka olisivat suoranaisena yllykkeenä maassa vallitsevain perustuslaillisten asetusten polkemiseksi. Lienee ensi kerran kun on rohjettu ehdottaa tällaisia mielipiteitä otettavaksi hallitsijalle menevään asiakirjaan.

Kuten ed. G. G. Rosenqvist täällä on osoittanut, on niissä Suomen kansan eduskunnan anomuksissa, joita hallitsijalle on jätetty laillisuuden palauttamisesta ja laillisen järjestyksen voimaan saattamisesta maassa, aivan toisenlaisia mielipiteitä kuin lakivaliokunnan vähemmistön kannattamia hallitsijalle esitetty. Tehtäisiinkö nyt, jolloin taasen on odotettavissa hyökkäyksiä meidän perustuslaillista asematamme vastaan, poikkeus siitä, mitä ennen on noudatettu?

Pyydän puolestani saada yhtyä edustaja Mikkolan ehdotukseen vähemmistön lauselman poistamisesta mietinnöstä. Jos eduskunta taasen tahtoo asettua toiselle kannalle, s. t. s. jättää vähemmistön lauselman mietintöön, joka on lähetettävä vastauskirjelmässä hallitsijalle, niin vastatkoon eduskunnan enemmistö myöskin siitä johtuvista seuraamuksista.

Ed. **Estlander:** Detta betänkande i anledning af prokuratorns berättelse om lagskipningen och lagarnas handhafvande i landet under åren 1899—1905 är icke sådant, som man tänkte sig detsamma vid ständermötet år 1904—1905. Och det hade icke häller nu bordt eller behöft blifva sådant. Ty af det, som vid sagda tidpunkt ännu icke var kändt, erkändt eller bevisadt, som det gällde att framdraga, utreda och fastslå, af det är nu redan en mycket stor del tillfylles klargjord. Och hvad som återstår och ännu icke blifvit belyst i den tidens embetsmäns sätt att tillvarataga landets och enskildes rätt, kan saklöst lämnas åt den historiska forskningen att fullfölja. Dock torde det förtjäna antecknas, att prokuratorns föreliggande berättelse, i de delar densamma lämnat material af handlingar och aktstycken, i allo bestyrker hvad man tillförene haft grundad anledning antaga. Den rättsvidriga riktning, i hvilken hela landets administration ännu

under landtdagens fortgång 1905 leddes, och till hvars bekämpande det då gällde att blotta och framställa särskildt dåvarande innehafvares af prokuratorsembetet tjänsteutöfning, denna missriktning i landets styrelse har sedan dess i det väsentliga rättats eller gifvit vika och trädt i bakgrunden. Och den åskådning, som vid landtdagen 1904—1905 ännu kämpade sig fram, har därefter trängt igenom. Såsom den oskattbara vinsten af de gångna årens strider kvarstår ej blott en stadgad kunskap och insikt i många, tidigare svårbeherrskade rättsområden, utan ock ett klarnadt rättsmedvetande rörande medborgarenas i gemen och tjänstemännens isynnerhet plikter mot rättsordningen, såsom en samhällets och det nationella lifvets häfdvunna, värnande form.

Ett folk, som kanske ännu har framför sig ojämförligt större farligheter än dem, det genomgått, lärer icke hafva anledning att ringakta eller lättsinnigt låta förskingras en sådan samlad vinning. De grundsatser, som i handling försvarats under bekymmer och uppoffringar, skola därför, det måste man hoppas, blifva bestående och ledande för framtiden.

Det svaga försök, som några reservanter i utskottet ännu i elfte timman sökt göra för att förringa denna åskådnings kraft och bärvidd, skall säkerligen falla på sin egen intighet. Jag ber att få biträda hr Mikkolas förslag.

Ed. **Listo:** Minä en saata olla julki lausumatta, että se näytelmä, joka täällä on pantu käyntiin, on minua suuresti hämmästyttänyt. Tässä yritetään tukahuttaa äänettömyyteen mielipidettä, joka hyvin laajoissa piireissä meidän kanssamme kuitenkin on olemassa. En näe mitään muodotonta eikä mitään vahingollista siinä, että sanottu mielipide myöskin tulee prokuraattorin tietoon. Mutta koska täällä tehdään sellainen ehdotus kuin ed. Mikkolan, niin minulla ei ole muuta keinoa kuin vastata ehdotuksella, että se lausunto, joka edustaa valiokunnan enemmistön mielipidettä tässä asiassa, nim. lausunto, joka sivulla 3 alkaa sanoilla: „Lain pätevyys yhteiskunnan jäsenten" ja niin edespäin ja päättyy sivulla 4 lauseeseen: „Näin ollen he siis mitä törkeimmällä tavalla rikkovat virkavelvollisuutensa", poistetaan mietinnöstä ja toimitusvaliokunnalle annetaan tehtäväksi tehdä tämän poistamisen johdosta aiheutuvat muodostelut mietintöön.

Ed. **Käpy:** Ed. Castrén on erikoistuntija laillisuuskysymyksissä, mutta minä, lakivaliokunnan vähemmistöön kuuluvana, olen todellakin ylpeä siitä, että lakivaliokunnan vähemmistö on voinut tässä paljon puhutussa asiassa esittää jotakin uutta, jotakin ennen kuulumatonta, jota ed. Castrén ei monivaiheisen elämänsä aikana

ole vielä kuullut. Tämä uutuus on se vähemmistön lausunto, ettei yksityisellä henkilöllä säännöllisissä, normaalioloissa ole oikeutta arvostella jonkun lain tai asetuksen muodollista pätevyyttä.

Ed. Castrén ja samoin ed. Rosenqvist väittivät, että tämä lausunto on jyrkästi ristiriidassa Suomen valtiosäätyjen päätöksen ja lausuntojen kanssa, kun säädyt ovat puolustaneet meidän oikeuksiamme. Minä sitävastoin en huomaa mitään ristiriitaa näiden lausuntojen välillä. Valtiosäätyjen kiistämätön oikeus ja velvollisuus on ollut sellaisissa oloissa, kun silminnähtävästi aijottiin ja tarkoitettiin muuttaa meidän valtiojärjestystämme, antamalla asetuksia, jotka meidän käsityksemme ja vakaumuksemme mukaan olivat syntyneet perustuslain vastaisessa järjestyksessä, julkilausua tämä käsityksensä hallitsijalle. Mutta tästä ei vielä seuraa, että valtiosäädyt olisivat oikeutetut lopullisella vallalla, lopullisella auktoriteetillä ratkaisemaan näitä riitakysymyksiä. Se riippuu siitä, mitä huomiota toinen valtiomahti, hallitsija, säätyjen lausunnoille antaa. Minä en suinkaan voi odottaa, että ed. Castrén minunlaisen vähäpätöisen henkilön lausunnoille antaisi tässä kohden mitään merkitystä. Mutta nyt kun lomalle lähdemme ja ed. Castrénille arvattavasti tulee hyvää aikaa parantaa tietojaan valtio-oikeudessa, kehottaisin häntä tutustumaan muutamiin ulkomaisiin auktoreihin, ja hän epäilemättä tulisi huomaamaan, että ei minun käsityskantani olekaan mitään niin ennen kuulumatonta. Minä voin luetella tässä muutamia sellaisia auktoreita: professorit Georg Jellinek, Conrad Bornhaak, J. Ulrich, L. de Hartog, Paul Laband, M. Vauthier ja Max von Seydel. Aika ei tässä tilaisuudessa myönnä pitempien sitaattien esittämistä heidän teoksistaan. Pyydän kuitenkin muutamia aivan lyhyitä lausuntoja lukea.

Prof. Paul Laband lausuu: „Laki ei voi samalla kertaa olla tuomioistuimille ei-velvoittava, mutta kaikkia muita viranomaisia ja kansalaisia velvoittava, vaan sen täytyy olla absoluuttinen, s. o. kaikille joko pätevä tai epäpätevä. Ei tarvitse selittää pitkältä huomatakseen mitä haittoja, mitä oikeusturvan häiriöitä, mitä valtiollisen järjestyksen vaaranalaiseksi saattamista seuraisi sellaisesta säännöstä, että jokainen olisi omalla vastuullaan oikeutettu tutkimaan, onko joku laki syntynyt perustuslaillisessa järjestyksessä vai eikö. Monarkisessa valtiossa on valtiopäämiehen ex nobile officio tutkittava ja konstateerattava, ennekuin hän julkaisee lain, onko se laadittu valtiosäännön mukaisesti. Valtiosäännön toisessa artiklasta seuraa, ettei keisarin tule antaa eikä julistettavaksi jättää hänelle annettua lakia, ellei se ole säädetty valtiosäännön mukaisesti. Mutta kun valtiosääntö on uskonut hallitsijalle tämän toimen, niin ei jokainen tuomari ja hallinnol-

linen virkamies ole oikeutettu hänen ratkaistavakseen joutuneessa tapauksessa tutkimaan hallitsijan lausuntoa".

Prof. Conrad Bornhaak lausuu: „Laki on valtiopäiväin suostumuksella annettu kuninkaallinen asetus. Jos nyt johonkin julkaisuun nähden tämä suostumus joko kokonaan puuttuu tai on ainoastaan näennäisesti olemassa, niin julkaisu tosin ei ole laki, mutta kuitenkin asetus. Jos valtiopäivät kieltävät lailta pätevyyden, niin sellainen päätös on viranomaisten ja yksityisten noudatettava ainoastaan sikäli kuin hallitus sen päätöksen vahvistaa antamalla uuden asetuksen. Sillä ainostaan julkaiseminen, ei valtiopäiväin päätös, tuottaa velvoittavan voiman. Mutta velvollisuutta hallituksella peruuttaa asetus siitä syystä, että valtiopäivät ovat katsoneet sitä oikeudellisesti mitättömäksi, ei ole eikä voi olla. Jos sellainen velvollisuus olisi olemassa, annettaisiin valtiopäiville valta ja mahdollisuus päätöksensä kautta riistää täysin oikeassa järjestyksessä syntyneeltä lailta sen oikeudellisesti sitova voima, vaikka laki hallituksen mielestä olisi pätevä. Mutta sen kautta tulisi koko kuninkaallinen hallitusvalta jätetyksi eduskunnan mielivaltaan. Valtiopäiväin tutkimusvallalla on sen vuoksi ainoastaan poliitillinen, mutta ei valtio-oikeudellinen merkitys".

Prof. J. Ulbrich lausuu: „Asianmukaisesti julkaistujen lakien tutkiminen tuomarin puolelta ei ole sallittu. Tähän kysymykseen nähden huomautettiin lakia valmistavan valiokunnan mietinnössä, että tämä tutkimisvalta ei voi olla tuomarille sallittu, koska se asettaisi tuomarin lain yläpuolelle, aiheuttaisi sekaannusta oikeudenhoidossa, antaisi tuomarille vallan, joka kuuluu ainoastaan lainsäätäjälle ja sekoittaisi siten tuomari- ja lainsäätämistoimen. Perustuslain vastainenkin laki, joka on antanut aihetta ministerin rankaisemiseen, on senvuoksi tuomarille sitova, kunnes se on kumottu".

Ei suinkaan ole lakivaliokunnan vähemmistön syy, että olemme olleet pakoitetut esille tuomaan mielipiteemme. Me olemme kyllä ehdottaneet, ettei näitä riitakysymyksiä, joista jo on paljon puhuttu, kaivettaisi esille, mutta kun enemmistö ei ole tähän suostunut, vaan on ryhtynyt arvostelemaan ja arvostellut vielä siihen määrin yksipuolisesti asiaa, kuin se on tehnyt, niin meillä tietysti on ollut velvollisuus esittää myöskin kantamme. Tahdon sivumennen tässä mainita, että minun mielestäni lakivaliokunnan enemmistö on asettunut aivan periaatteissa väärälle kannalle, kun se on ruvennut lainpuustavin ja lakipykälien mukaan arvostelemaan prokuraattorien toimintaa routavuosina. Sitä voitaisiin ehkä arvostella joltakin moraaliselta tai eetilliseltä kannalta, ja sellaisessa arvostelussa ehkä voisi olla yhtymäkohtia eri mielipiteitten kesken, mutta tällainen arvostelu ei lakivalio-

kunnalle kuulu, eikä liioin eduskunnalle. Koska kuitenkin vähemmistön mielipidettä on tahdottu mietinnöstä poistaa, niin yhdyn ed. Liston vaatimukseen.

Asiain käsittely keskeytettiin nyt sen johdosta, että jo oli aika toisen istunnon alkaa.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** seuraavaan istuntoon:

perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6 perustellusta päiväjärjestykseen siirtymisestä ed. **A. Neoviuksen tekemän välikysymyksen** johdosta, joka koskee **eräiden Suomen kansalaisten äskettäin tapahtunutta vangitsemista Pietarissa.**

Mietinnön, joka ei vielä ollut painettuna jaettu, luki julki perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja ed. **Setälä.**

Istunto päättyi kello 11,15 a. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:
F. W. Kadenius.

48. Lauantaina 2 p. marraskuuta 1907 klo 11 a. p.

Nimenhuutoa ei toimitettu, vaan merkittiin samat edustajat saapuvilla oleviksi kuin edellisessäkin istunnossa.

Lakivaliokunnan mietintöä n:o 6 prokuraattorin kertomuksen johdosta edelleen käsiteltäessä käytti puheenvuoroa

Ed. **Renvall:** Niinkuin edellisetkin puhujat, pyydän saada lausua mielipiteeni aivan suurimmassa lyhykäisyydessä.

Mikäli minä voin käsittää niitä ulkomaalaisten auktoriteettien siteeraamisia, joita täällä matalalla äänellä ja kamalaa kiirettä pitäen edellinen puhuja esiintoi, niin ne eivät ollenkaan sovellu siihen kysymykseen, joka on käsiteltävänämme. Minä en mene tätä asiaa ratkaisemaan, sanon sen suoraan, sillä minulle oli hyvin vaikea niitä kaikkia edes kunnolleen kuulla. Ne lait, joista tässä mietinnössä on puhuttu, eivät ole sellaisia lakeja, joissa pykälää ja puustavia loukataan, vaan olivat sellaisia asetuksia, joiden lainvastaisesta säätämisestä koko Suomen kansa ja myöskin sen hallitsija olivat täysin tietoisia. Se oli mahtikäs-

kyllä tehtyä asetusten antamista eikä muuta eikä sitä kukaan pitänytkään salassa. En luule, että tällaiseen lainrikkomiseen koskevat ne teoreettiset mielipiteet, joita edellinen puhuja toi esiin kysymyksessä, miten on ratkaistava lain pätevyys silloin, kun hallitsija ja eduskunta ovat eri mieltä käytettävästä lainsäädäntötiestä.

Mutta se ei ollut tämä lausunto, joka saattoi minut pyytämään puhevuoroa, vaan minä pyysin puhevuoroa sentähden että, mikäli minä voin ymmärtää, se mielipide, joka on esitetty vähemmistön mielipiteenä sivuilla 4, 5 ja 6, ei käy yhteen niiden mielipiteiden kanssa, joita prokuraattorin kertomukseen liitetyt asiakirjat sisältävät. Minä en niistä asiakirjoista näe sellaista mielipidettä, että siinä olisi tunnustettu kotimaisille virkamiehille velvollisuus vaikeissa oloissa palvella maatansa noudattaen vakaumustaan siitä, mitä isänmaan menestys kullekin uskotussa virassa sillä hetkellä vaatii. Minä en näe tällaista tasapuolista ja vapaata asian jättämistä virkamiesten arvosteltavaksi, mutta sensijaan näen siinä mielipiteen, joka perustuen laittomuuteen. tietoisena siitä, että ne asetukset, joita tahdottiin läpi ajaa, olivat laittomia, esitti niitä ainoina pätevinä lakeina. Enemmän kuin yhdessä asiakirjassa puhutaan, ei suinkaan niillä sanoin, kuin tässä valiokunnan vähemmistön mielipiteenä esitetään, eikä siten, että jätettäköön virkamiehille tilaisuus ratkaista asia niinkuin ne tahtovat, vaan siitä, että ne virkamiehet, jotka olivat Suomen lakia noudattaneet ja omantuntonsa vaatimuksesta pysyneet laissa, olivat tehneet itsensä syypääksi virkarikoksiin. Rikos ja virkavirhe ovat useimmissa tapauksissa ne sanat, joilla leimataan laissa pysymistä. Tämä laillisuuskäsityksen polkeminen, tämä laittomuuden julistaminen laiksi ja laillisuuden julistaminen laittomuudeksi, se on läpikäyvänä näissä asijakirjoissa ja se juuri on niin syvästi oikeustajuntaa loukaavaa. Jos näissä asiakirjoissa olisi ollut julkilausuttuna se mielipide, mikä on julkilausuttuna valiokunnan vähemmistön mielipiteenä valiokunnan mietinnössä, niin voitaisiin asiaa arvostella tyyneesti ja ilman että ihmisen koko siveellinen olento tulee kuohuksiin. Mutta kun näissä asiakirjoissa ei tällaista mielipidettä ole, vaan päinvastoin kiihkoisa laittomuuden henki, joka koettaa antaa laittomuudelle lain velvoittavan merkityksen ja leimaa uhrauksiin yhdistyvän lainkuuliaisuuden rikokseksi, niin tämä ansaitsee saada vastalauseen. Ja kun minun ymmärtääkseni se henki ja ne mielipiteet, jotka näistä prokuraattorin kertomukseen liittyvistä asiakirjoista käy ilmi, eivät ollenkaan ole samaa kuin se, minkä valiokunnan vähemmistö tässä on esittänyt, niin en ymmärrä, että valiokunnan vähemmistön mielipide tässä voisi soveltua silloisen prokuraattorin tekojen puolustamiseksi. Tämän tähden kannatan ed. Mik-

kolan ehdotusta samalla kuin lausun iloni siitä, että vähemmistö on asettunut jyrkälle kannalle ja sillä tavalla pakottanut Suomen eduskunnan lausumaan mielipiteensä asiassa, joka nähtäväksi pitkiksi ajoiksi on jakanut kansamme kahtia. (Äänestys, äänestys!)

Ed. **von Alfthan:** Prokuratorns berättelse öfver den närmast gångna perioden tvingar oss med nödvändighet inför ett förflutet, hvilket jag önskar se snarast möjligt begrafvet. Emellertid är det i och med denna berättelse ännu för oss lefvande och för handen varande, och Finlands landtdag står inför nödvändigheten att uttala sig i en eller annan riktning. Jag vill innan jag går vidare säga, att jag icke vill fördöma någon person, som under en tidigare författningskamp, om hvilken all erfarenhet saknats i Finland, kunde misstaga sig om den väg, som vore den för fäderneslandet riktigaste att gå, men med den erfarenhet vi hafva vunnit om själfva metoden, anser jag oss här i landet kunna döma om hvilken väg, som framdeles under en författningskonflikt är den riktiga att gå, om så olyckligt vore att landet utan något väsentligt eget förvållande skulle blifva inkastadt uti en sådan kamp. Det är ju klart att ett omdöme fäldt utaf Finlands landtdag öfver dessa tvänne riktningslinier skola få ett bestämmande inflytande på en möjlig framtida utveckling. Därför är detta omdöme betydelsefullt. Då det är min lifliga öfvertygelse, att fasthållandet utaf sträng laglydnad för alla statens embetsmän, högre som lägre, inför en statskupp är den enda väg, på hvilken nationen kan häfda sin självständiga existens i framtiden, så vill jag hoppas, att innevarande landtdag skall åt ett sådant åskådningssätt gifva ett tydligt uttryck. Jag vill ännu en gång säga, att, om så olyckligt vore, att en sådan kamp återinstundar, så hyser jag den lifliga förhoppningen, att alla Finlands medborgare skola uppå en sådan bas kunna finna hvarandra, och att hvarje man i Finland skall känna sig både villig och skyldig att, om så fordras, falla på sin post. Jag ber att få förena mig om hrr Mikkolas och Söderholms yrkande i denna sak.

Ed. **Nevanlinna:** Lukiessani sen kohdan lakivaliokunnan mietinnöstä, josta nyt on puhe, en voinut olla tuntematta pakahduttavaa tunnetta, niin hyvin silloin kuin katselin enemmistön kuin silloin kun katsoin vähemmistön lausuntoa. Sillä yhteensä nämä molemmat tekivät minuun voimakkaasti saman vaikutuksen, kuin jos yleensä jotakin historiallista kansainvälistä konfliktia olisi käyty ratkaisemaan jossakin kihlakunnanoikeudessa. Sanon, että myöskin vähemmistön lausuntoa lukiessani minulla oli tämä tunne. Vähemmistön puolesta on täällä jo ilmoitettu, mistä se johtui, että hekin ovat olleet pakotetut suoraan sanoen niin pik-

kumaista käräjänkäyntiä suorittamaan. Se johtui siitä, että enemmistö jyrkästi vaati käräjiä käytäväksi. Siitä ei minusta voi olla eri mieliä, jos täällä ruvetaan puhumaan, mikä teoria on tosi ja minkä mukaan maailman meno on tähän asti kulkenut, se on: kumpi näistä käsityksistä on oikea. Mutta minusta tämä on aivan sopimaton foorumi tämmöisten asiain selvittämiselle. Ja sentähden minä puolestani pidän ainoana oikeana, enkä suinkaan ainoastaan kompromissin kannalta, että niin hyvin enemmistön kuin vähemmistön lausunto tästä asiasta poistuu. Minä pyydän sentähden saada ehdottaa, että tämän mukaisesti mietinnöstä poistettaisiin se paikka, joka alkaa sivulla 3 sanoilla: „Lain pätevyys" j. n. e. aina sivulla 8 olevaan viivaan saakka.

Myöskin vasemmiston edustajat lakivaliokunnassa ovat yhtyneet siihen ankarimman muodollisen juridiikan kantaan, joka enemmistön puolelta on lausuttu. En voi kieltää että minusta tämä todellakin tuntuu perin kummalliselta hoippumiselta yhdestä äärimmäisyydestä toiseen. Arvoisa vasemmisto muistanee sentään jokseenkin elävästi, kuinka tältä paikalta tässä joku aika sitten yksi heidän johtomiehiänsä julisti, että koko maailma seisoo pystyssä ainoastaan väkivallan nojalla, voiman nojalla eikä suinkaan lain, kuinka Suomen sosiaalidemokratia ei myöskään aijo hetkeäkään noudattaa lakeja ja alistua yhteiskuntajärjestykseen muuta kuin niin kauvan, kuin sillä ei ole voimia sitä murtaa. Ja nyt kun sitten pannaan puumerkit kaikkien näiden äärimmäisten formaalisten käsitysten alle, niin sellainen on jo melkein enemmän kuin mitä kansanedustajat saisivat itselleen sallia.

Ed. **Nuorteva:** On sangen valitettavaa, että niin vähän aikaa on jälellä tämän mietinnön käsittelemiseen, sillä se epäilemättä tarjoo niin monta mieltäkiinnittävää kohtaa, jotka ansaitsisivat paljon perinpohjaisempaa käsittelyä, kuin mitä tässä lyhyessä ajassa voi tulla sen osaksi. Minua ilahuttaa että sain puheenvuoron heti edellisen puhujan, ed. Nevanlinnan, jälkeen, joten voin heti vastata siihen suuremmoiseen puheeseen, jonka hän vasemmistolle piti. Ei siihen kannata seikkaperäisesti vastata. Tahdon vaan sanoa, että sosiaalidemokraattien kanta tässä kysymyksessä, niinkuin kaikissa muissakin on yhä edelleen sama: Se ei kumarru väkivallan alle, se ei kumarru mahtikäskyjen alle. Bobrikoffin aikana sosiaalidemokraateilla oli selvä kanta, se vastusti bobrikoffilaista politiikkaa ja se vastusti suomettarelaista politiikkaa. Sillä ei ole pienintäkään syytä luopua siitä kannasta nytkään. Sentähden ovat valiokunnan sosiaalidemokraattiset jäsenet yhtyneet enemmistön mielipiteeseen, ei sen takia, että se sisältää muodollista juridiikkaa, vaan sen takia että se sisältää sen jyrkän kannan venäläistyttämistä ja myöntyväisyyttä kohtaan,

jolla sosiaalidemokratia aina on seisonut ja yhä edelleenkin tulee seisomaan, vaikka ed. Nevanlinna pitäisi sosiaalidemokratialle kuinka suuria puheita tahansa. Se siitä. Ja johdonmukaisuus tästä kannasta on se, että minä puolestani, ja niinkuin otaksun, muutkin meidän ryhmän jäsenet ovat sitä mieltä että, kun näistä asioista on tehtävä esitys korkeimpaan paikkaan, on esitettävä mietinnön enemmistön näkökannat tässä asiassa.

Niinkuin jo sanoin, valitan suuresti ettei ole aikaa enemmän syventyä tähän mietintöön. Tähän sisältyvä rikoksellisuuden oikeudenkäynnin tilasto epäilemättä tarjoo monelle sangen mieltäkiinnittäviä seikkoja. Pariin niistä tahdon huomiota kiinnittää. Siv. 10 puhuu valiokunta siitä valitettavasta ilmiöstä että n. s. uusineitten luku rikollisuuden alalla on yhä edelleen lisääntynyt ja valiokunnan mielestä on „välttämätöntä, että mikäli rikollisuuden vastustaminen lainsäädäntötoimiin yleensä on mahdollinen, viivyttelemättä ryhdytään sitä varten tarpeellisiin toimenpiteisiin, etenkin kun esitöitä jo on tällä alalla olemassa". Tahdon tässä suhteessa viivata ed. Sulo Vuolijoen tällä istuntokaudella tekemään anomukseen n. s. ehdollisista tuomioista. Jos siinä viitatut periaatteet pannaan täytäntöön, on olemassa voimakas ase, jolla saadaan rikollisuus vähenemään ja ainakin uusineitten luku supistumaan mahdollisimman vähään. — Myöskään en voi olla huomauttamatta siv. 16 olevaa viimeisessä kappaleessa mainittua seikkaa. Siinä mainitaan että rikoslain voimaanpano-asetuksen 20 §:n 2 kohta tarjoo suurta tilaisuutta mielivallan harjoittamiseen viranomaisten puolelta, ne kun tämän pykälän nojalla ovat tilaisuudessa vähimmästäkin syystä vangitsemaan, useasti vallan perusteettomastikin, henkilöitä, jotka heidän mielestään ovat epäiltäviä. Jokainen tietää että tämä järjestelmä on aikaansaanut hyvinkin paljo väärinkäytöksiä, että useasti on vangittu henkilöitä, joita vastaan ei ole voitu lopullisesti todistaa mitään niin raskauttavaa, että tämä olisi antanut aihetta heidän vangitsemiseensa ja pitkän aikaa tutkintovankilassa pitämiseen. Tämä kohta, niinkuin valiokunta lausuukin, kaipaa selvennystä ja erittäinkin kun oikeusreformi pannaan toimeen, on pantava huomiota siihen, että viranomaiselle annetaan mahdollisimman vähän tilaisuutta mielivallan harjoittamiseen, sillä etenkin poliittisesti levottomina aikoina tällainen vallan väärinkäyttäminen saattaa kehittyä arveluttavan suureksi.

Voin lopettaa lausuntoni tähän, vaikkapa, niinkuin jo sanoin, mietintö ja siinä ilmenevät näkökannat ansaitsisivat paljoa laajempaa selvittelyä ja monien näkökantojen esiintuomista, joita ei ainakaan tähän saakka eduskunnassa ole esitetty. Rikollisuuden psykologian pitäisi tulla perinpohjaisen harkinnan alaiseksi ja sitä silmällä pitäen kehittää oikeudenkäyntitapoja, ran-

gaistusjärjestelmää y. m., jotka olisivat enemmän sopusoinnussa ihmisyyden ja oikeudentunnon vaatimusten kanssa, kuin mitä ne tätä nykyä meillä ovat.

Ed. **Ingman, L.**: Olen alun pitäen ollut sitä mieltä, että sellaisten suurten historiallisten aikakausien arvosteleminen, jommoisesta tässä on kysymys, ei kuulu tällaiseen mietintöön. Mutta kun valiokunnan enemmistö väkisinkin on tahtonut näitä historiallisia tapahtumia arvostella joidenkuiden lakipykälien mukaan, niin on tietysti vähemmistökin ollut pakotettu esittämään kantansa. Tämä ei ole kuitenkaan saattanut minua luopumaan alkuperäisestä käsityksestäni, että tällainen oikeudenkäynti ei kuulu tähän, ja pyydän siis saada yhtyä siihen ehdotukseen, jonka ed. Nevanlinna teki.

Ed. **Malmivaara**: Minä pyydän myös saada kannattaa ed. Nevanlinnan ehdotusta, koska se tarjoaa sellaisen ratkaisun tälle riitakysymykselle, minkä se nykyhetkellä ansaitsee.

Ed. **Hämäläinen, K.**: Vaikka olenkin lakivaliokunnan jäsen, ei minulla ole ollut tilaisuutta kuin nimeksi ottaa osaa tämän asian käsittelyyn, niin että jos tällä kertaa olisi enemmän aikaa, saattaisi olla syytä kolmanneltakin kannalta pitää niitä laillisuussaarnoja, joita täällä on taaskin alotettu pitää. Mietinnössä on nimittäin olemassa pari puutteellisuutta siihen „laillisuuteen" nähden, jota harjoitettiin erityisesti työväen luokkaa kohtaan sortovuosina. Mutta kumminkaan sitä käsitystä, mikä yleisesti on lausuttu mietinnössä, ei voine jättää esittämättä. Minun käsittääkseni ei voi kukaan edusmies sitoa käsiänsä vastaisuuteen nähden alistumalla sivuuttamaan äänettömänä sen laittomuuden, mitä sortovuosina on harjoitettu. Tämmöisen menettelyn kautta ei jäisi näet täyttä siveellistä mahdollisuutta eikä oikeutta vastaisuudessa arvostella prokuraattorin toimintaa. Se periaate, joka korottaa prokuraattorin ja muut korkeimmat viranomaiset arvostelun yläpuolelle, on niin ylimysmielinen ja byrokraattinen, ettei sitä mitenkään saata hyväksyä.

Tämän asian yhteydessä on valiokunnassa puhuttu erikoisista poikkeusoloista, on puhuttu vallankumouksesta ja valtiokaappauksesta. On kumminkin niin, että vallankumous, joukkoliike, johtuu aina niin jaloista tarkoituksista ja tähtää niin jaloihin päämääriin, että se on omiaan herättämään myötätuntoisuutta, kun taas valtiokaappaus tavallisesti johtuu niin alhaisista tarkoitusperistä, että sitä kohtaan täytyy tuntea syvintä vastenmielisyyttä ja halveksimista. Jos siis valtiokaappaus on tapahtunut ja viranomaiset ovat toimineet sellaisissa valtiokaappauksen alai-

sissa oloissa, ei voi mitenkään alistua hyväksymään sitä, että erinäiset viranomaiset ovat olleet valtiokaappausta tavalla tai toisella myötävaikuttamassa.

Kuten sanottu, asia voisi vielä kolmannelta kannalta aiheuttaa pitempiä lausuntoja, mutta täytynee nyt kiireessä tätä asiata tavallista ahtaammin käsitellä etupäässä prokuraattorin johtosäännön kannalta ja sen oikeuden kannalta, joka eduskunnalla on arvostella viranomaisten toimintaa. Vaikka molempien porvarisryhmien välillä on ollut taistelua tässä asiassa, niin kumminkaan ei ole näytty tahtovan antaa sille kolmannelle kannalle mitään tunnustusta ja se osoittaa, että on olemassa kolmenlaista laillisuutta tässä maassa: suomettarelaista, perustuslaillista ja vielä sosialistista laillisuutta.

Yksi mainitsemistani puutteellisuuksista oli se, että prokuraattorin kertomus ei sisällä paino-oloista minkäänlaista selontekoa. Nuo sortovuosien paino-olot olivat kumminkin erityisesti työväestölle äärettömän hankalat, samaten kuin työväen toimintaa muutenkin kahlehdittiin ilman että prokuraattorin viranhoitajat olisivat kiinnittäneet tähän asiaan huomiota. Nämä ovat sellaisia seikkoja, jotka työväen kannalta kaipaisivat pitempää ja perinpohjaisempaa pohtimista. Mutta kuten sanottu, minulla ei ole ollut siihen valiokunnassa tilaisuutta enemmän kuin muillakaan sosiaalidemokraattisilla valiokunnan jäsenillä sen vuoksi, että asia on tullut vasta viime hetkessä ratkaistavaksi. Näin ollen kun ei voi antaa sille laittomuudelle, mikä vallitsi sortovuosina, siunaustaan, ei ole muuta keinoa kuin kannattaa valiokunnan mietintöä.

Ed. **Yrjö-Koskinen, E. S.:** Ilmoitan aluksi olevani samalla kannalla kuin ed. Nevanlinna, mitä tulee puheenalaisten lausuntojen esiintymiseen tässä mietinnössä. Mutta siltä varalta että eduskunta ei tätä kantaa hyväksy, huomautan seuraavaa. Jos olisi kysymyksessä eduskunnan puolelta annettava lausunto suuntaan tai toiseen, pitäisin luonnollisena, että täällä siitä äänestetään. Mutta kun siltä taholta, jolla laillisuutta, omaatuntoa, siveellisyyttä ja isänmaanrakkautta on viime vuosina pidetty jonakin yksinomaisuutena, kun siltä taholta vaaditaan, että toinen käsityskanta kuin heidän pyyhitään mietinnöstä pois, niin tahdon lausutuksi, että tämä vaatimus semmoisenaan todistaa, ettei enään luoteta niiden perusteiden oikeuteen, joille oma valtiollinen toiminta on rakennettu. Että venäläisellä taholla ja erittäin hallitsijan puolelta tätä mietintöä kohtaisi jokin oudoksuminen, jollaista muka uusi asia synnyttää, se on sitä tunnettua valtiollista lapsellisuutta, jota on saatu kuulla niin monta kertaa. — Mitä tulee prokuraattorivainaja Soisalon-Soinisen esiintymiseen sortovuo-

sien aikana, niin on kyllä selvää, ettei kumpikaan perusteluissa esiintyvistä lausunnoista suoranaisesti kohdistu häneen, vaan virkamiehiin yleensä. Hänen toimensa korkeimpana oikeuden valvojana tässä maassa laittomuuden päivinä on arvosteltava kokonaan valtiolliselta kannalta.

Ed. **Söderholm:** Jag vill endast med anledning af det se naste yttrandet nämna, att jag, då jag understödde hr Mikkolas förslag, icke önskade undertrycka den mening, som uttalas i betänkandet såsom representerande minoritetens åsikt. Men det är omöjligt för landtdagen att skicka in ett sådant betänkande, utan att landtdagen på något sätt låter veta, hvilken ställning landtdagen intager i denna fråga. Och jag kan ej tänka mig någon annan utväg, än att den ena meningen då måste utgå.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Vain pari lausetta. Täällä ed. G. G. Rosenqvist puhui siitä itsensä alentamisesta, johon valiokunnan vähemmistö ja ne, jotka hyväksyvät sen kannan, tekevät itsensä syypäiksi. Jos hän ja hänen hengenheimolaisensa vähäsen ajattelevat, mikä arvostelu pakostakin syntyy toisin ajattelevissa, kun vertaa tätä hänen lausuntoaan ja yleensä sitä, mitä laillisuuden suurpapit täällä esittävät, siihen tosiasiaan, että nämät edustajat, Suomen virkamiehet ja Suomen kansalaiset joka ainoa päivä tässä maassa noudattavat asetusta, joka on syntynyt perustuslainvastaisessa järjestyksessä ja josta viimeksi eilen oli puhe, jos he tätä ajattelevat ja muistavat, niin he ehkä voivat aavistaa, minkälaisia ajatuksia välttämättömästikin syntyy mielessä tätä heidän tämänpäiväistä esiintymistään kuunnellessa.

Ed. **Estlander:** Man kan icke annat än förvåna sig öfver, att undfallenhetens öfversteprästi, som vid denna landtdags början i så stora ord prisade sin egen och sitt partis uppfattning, nu icke har annat att göra gällande än detta ömkliga argument, att icke andra veta bättre än han själf.

Då jag har ordet, kan jag icke underlåta att framhålla, hvilket egendomligt intryck det gjort, då särskilda talare här tidigare under diskussionen yttrat sig med sådan arrogans, som det har skett, då dessa talare icke endast denna gång, utan också mångfaldiga andra gånger bordt känna med sig, att de moraliskt taget sitta på de anklagades bänk.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Viimeinen puhuja on esiintynyt halki näiden valtiopäivien ja ennenkin semmoisella tavalla, että hän se on, joka istuu syytettyjen penkillä. (Äänestys!).

Ed. **Rosenqvist, G. G.**: Jag vill med anledning af hr Danielson-Kalmaris uttalande endast nämna, att det, som jag sade, hänförde sig till en princip, hänförde sig till ett uttalande från en minoritets i lagutskottets sida beträffande en princip. Hänvisande till mitt yttrande, finner jag nu icke anledning att närmare förklara saken.

Äänestysesitykset ja **päätökset**:

1:o. Ken vastaehdotukseksi mietinnölle hyväksyy ed. Mikkolan tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Liston tekemä ehdotus vastaehdotukseksi hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

2:o. Ken hyväksyy ed. Mikkolan tekemän ehdotuksen vastaehdotukseksi, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Nevanlinnan tekemä ehdotus vastaehdotukseksi hyväksytty.

Äänestyksessä annettiin 99 jaa- ja 56 ei-ääntä.

3:o. Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Mikkolan tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten mietintöön nähden oli **hyväksytty** ed. **Mikkolan** tekemä **ehdotus**, josta toimitusvaliokunnalle oli tieto annettava.

Tehden selkoa tämän toisen istunnon esityslistasta mainitsi Puhemies ensinnä seuraavan kysymyksen *hirvenmetsästyksestä* sekä sen jälkeen *rautatievaliokunnan mietinnön n:o* 5, mutta katsottiin kumminkin tärkeämmäksi ensin esitellä edellisestä istunnosta siirtyneet asiat.

Lahjoitusmaaoloja Viipurin läänissä koskettelevan, ed. **Martikaisen** tekemän **välikysymyksen** johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5 aiheutti seuraavat lausunnot:

Ed. **Söderholm**: För min del hemställer jag, att klämmen i betänkandet måtte få en något annan lydelse. Det har icke varit någon utredning, som utskottet presterat eller ens kunnat prestera, men vid sådant förhållande synes mig, att klämmen icke borde affattas såsom nu skett. Den diskussion, som här fördes vid landtdagen, kunde gifva anledning till, att klämmen

blefve missförstådd. Jag skulle vid sådant förhållande föreslå, att klämmen skulle komma att lyda sålunda: efter att hafva åhört regeringens förklaring och i förväntan att regeringen snarligen skall taga i öfvervägande, hvilka åtgärder äro möjliga för aflägsnandet af de i interpellationen berörda missförhållanden i afseende å donationshemmanen, öfvergår landtdagen till dagordningen.

Mitt förslag afser sålunda endast att utbyta ordet „nödiga" mot „möjliga".

Ed. **Estlander:** Jag ber att få understöda det förslag, som här nyss gjordes.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaks seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy mietinnön ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Söderholmin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **mietintö oli hyväksytty.**

Eräiden Suomen kansalaisten äskettäin tapahtunutta vangitsemista Pietarissa koskevan ed. **A. Neoviuksen välikysymyksen** johdosta tehty perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6,

joka nyt esitettiin, antoi aihetta seuraaviin lausuntoihin:

Ed. **Nevanlinna:** Jo silloin, kun niin hyvin oikeistoon kuin vasemmistoon kuuluvien perustuslakivaliokunnan jäsenten puolelta eduskunnassa eilen kannatettiin tämän asian lykkäämistä perustuslakivaliokuntaan, saattoi pitää varmana, että valiokunnan enemmistö ei katsoisi ajan vähyyden estävän valiokuntaa ehdottomasta asiallista sisällystä olevaa ehdotusta päiväjärjestykseen siirtymiseksi. Minä puolestani en ole voinut valiokunnassa tähän ehdotukseen enkä siihen käsitykseen yhtyä, johonka tämä ehdotus perustuu, mitä tulee asian käsittelytapaan ja tässä käsittelyssä suoritettavaan tehtävään. Ajan vähyyden tähden olen kuitenkin ollut estetty liittämästä mietintöön kirjallista vastalausetta. Olen ollut pakoitettu ainoastaan suullisesti esittämään valiokunnassa eriävän mielipiteeni ja pyydän saada sen myös täällä tuoda ilmi.

Ymmärtääkseni valiokunta, jos mieli ehdottaa asiallista sisällystä olevaa ehdotusta siirtymiseksi päiväjärjestykseen, on myös-

kin velvollinen silloin asian asiallisesti tutkimaan. Tällä kertaa ei valiokunnalla ole ollut siihen mitään mahdollisuutta. Siitä huolimatta on valiokunnan enemmistö katsonut voivansa näin menetellä. Tällaista käsitystä minä en voi hyväksyä, kaikkein vähimmin asiassa, joka on niin kokonaan selvittämätön kuin esillä oleva. Näin ollen minun täytyy ehdottaa, että eduskunta hylkäisi valiokunnan ehdottaman siirtymisen päiväjärjestykseen ja hyväksyisi sellaisen, joka ei olisi asiallista sisällystä, vaan joka kuuluisi: Kuultuaan hallituksen selityksen, eduskunta, ajan vähyyden tähden estettynä asiaa tutkimasta, siirtyy päiväjärjestykseen.

Ed. **Virkkunen**: Pyydän saada kannattaa ed. Nevanlinnan ehdotusta.

Ed. **Setälä**: Minun käsittääkseni se menettely, jota perustuslakivaliokunta on noudattanut, on täysin eduskunnan työjärjestyksen mukainen. Eduskunta voisi perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen tietysti päättää heti paikallakin, — siirtymisen, jolla ehkä olisi asiallistakin sisällystä, — mutta työjärjestyksessä on tarkoitettu saada asia sille kannalle, että kun perusteltua päiväjärjestystä ehdotetaan, asia lähetetään valiokuntaan *ponnen* muodostamista varten, jotta ei olisi pakko kaikessa kiireessä ja 200:n edustajan keskusteluun osaa ottaessa ryhtyä ponnen muodosteluun. Tämä minun ymmärtääkseni on varsinaisena tarkoituksena valiokuntaan lähettämisellä.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys**:

Ken hyväksyy mietinnön ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Nevanlinnan tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **mietinnön** ehdotus oli **hyväksytty**.

Anomusehdotuksia opetustointa koskevien asetusehdotusten antamisesta arm. esityksinä eduskunnan käsiteltäviksi käsittelevä perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5.

Asiaa esitellessään kehotti Puhemies, kun aika jo oli sangen rajoitettu, puhujia supistamaan sanottavansa mahdollisimman lyhyeen.

Keskustelu:

Ed. **Setälä:** Sen johdosta, että ed. Rosenqvist, tämän asian viimeksi esillä ollessa, teki muutamia muistutuksia mietintöä vastaan, jotka minä silloin oikaisin, tulee minun nyt lausua, että ed. Rosenqvistin muistutukset perustuivat mietinnön ruotsalaiseen kappaleeseen, johon ne lauseet, joita ed. Rosenqvist mainitsi, olivat tulleet väärään paikkaan. Me siis olimme kumpainenkin oikeassa siinä, mitä sanoimme. Ed. Rosenqvistillä oli aihetta siihen väärään käsitykseen, joka hänen lausunnossaan esiintyi.

Minä tahtoisin, kun minulla on puhevuoro, ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi tämän anomusehdotuksen, joka periaatteellisesti pitää täysin yhtä sen kannan kanssa, jolle eduskunta on asettunut hallitusmuotoanomuksessaan. Minusta ei tässä ole syytä minkäänlaiseen hermostumiseen yliopistonkaan puolelta. Valiokunta on tässä eduskunnan hyväksyttäväksi ehdottanut sen lausuman, että se periaate, johon yliopiston itsehallinto perustuu, olisi edelleenkin säilytettävä, ja tämä — yliopiston itsehallinnon periaatteen säilyttäminen — on paras turva, minkä eduskunta voipi yliopistolle tarjota.

Ed. **Palmén:** Minä pidän aivan selvänä, että tämä mietintö hyväksytään, mutta koska on kuultu sanoja, jotka viittaavat pelkoon yliopiston puolesta, että tämän korkeimman sivistysoppilaitoksemme olisi pahempi joutua eduskunnan kanssa tekemisiin, kuin että se on hallituksen päätöksistä riippuva, täytyy minun lausua, ettei yliopistolla ole mitään vaaraa, vaan pikemmin etua tästä muutoksesta. Ne luokat ja laitokset, jotka entisaikoina ovat hankkineet itselleen erikoisoikeuksien turvaa, joutuvat tietysti uuden kansanvaltaisen suunnan vallitessa parempaan asemaan, jos ovat hyvissä väleissä eduskunnan kanssa.

Ed. **af Ursin** kannatti ed. Setälän mielipidettä.

Ed. **Gustafsson:** Till hvad jag senast nämnde i frågan ber jag yttermera att få påpeka olämpligheten af, att landtdagen nu aflåter en petition, som konkurrerar med petitionen om regeringsformen. Det kan icke stärka denna petition att ur den taga ut en enligt min mening mindre betydande omständighet. De saker, som här varit fråga om, kunna, om faktisk anledning och icke blott något slags befarad anledning förefinnes, senare upptagas genom petition eller, om petitionen om regeringsformen vinner afseende, genom motion. De omständigheter, som synas hafva gifvit anledning till detta, hafva redan, tämligen förhands-

vis, berörts af statsutskottet. Jag tycker att detta borde kunna vara nog för de herrar, som väckt detta förslag, hvarför jag afstyrker petitionen.

Ed. **Nevanlinna:** Jotta ei mitään väärinkäsitystä syntyisi viimeisen puhujan lausunnon johdosta, niin pyydän saada huomauttaa, että uutta hallitusmuotoa koskevassa anomuksessa eduskunta on pyytänyt ainoastaan sitä, että uuteen hallitusmuotoon, edellyttäen, että se tulee säädettäväksi, otettaisiin säädös, joka takaa eduskunnalle tässä puheenaolevan oikeuden. Nyt me kuitenkin kaikki tiedämme, ettei ole varma, että uusi hallitusmuoto saadaan tuokiossa valmiiksi. Sentähden tämä anomus ei „kilpaile" hallitusmuotoanomuksen kanssa, kuten ed. Gustafsson tahtoi väittää.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **hyväksyttiin mietintö.**

Anomusehdotus **sisävesillä kulkevien rannikkolaivojen päälliköille säädettyjen kelpoisuusehtojen muuttamisesta sekä sellaisen kelpoisuuden saavuttamiseen soveltuvien merimieskoulujen perustamisesta.**

Esitettiin pöydällä ollut yllämainittua asiaa koskeva anomusvaliokunnan mietintö n:o 10 (an. ehd. n:o 147 johdosta),

jonka johdosta puhevuoroa käyttäen lausui

Ed. **Listo:** Tämä mietintö näkyy tarkoittavan jonkun verran syvälle käypää muutosta siinä järjestelmässä, jonka kautta päällikkökelpoisuus meidän sisävesiemme aluksissa on määrätty. Sama asia on kuitenkin paraillaan valtion asettaman komitean käsittelyn alaisena. Komitea valmistuu tehtävässään piakkoin ja tulee ehdottamaan, että sisävesien alusten päälliköille asetetaan eri kelpoisuusvaatimukset kuin merialusten päälliköille. Puheena oleva ehdotus sisältää, vaikka sitä ei anomusvaliokunnan mietinnössä ilmoitetakaan, muutoksen merilakiin, ja tulee sentakia tuonnempana eduskunnan käsiteltäväksi. Eduskunta on silloin tilaisuudessa ottamaan tämän kelpoisuuskysymyksen tarkastettavaksi. Kun asia on tässä tilassa, niin minä pyydän ehdottaa, että eduskunta, hyläten anomusvaliokunnan mietinnön, antaisi ed. Pesosen y. m. anomusehdotuksen raueta.

Ed. **von Alfthan:** Då enligt min tanke hvarken utskottet eller landtdagen besitter nödig kompetens att uppgöra ett så de-

taljeradt förslag, som betänkandet innehåller, så skulle jag be att få förena mig om hr Listos yrkande.

Ed. **Pesonen:** Edellistä asiaa käsiteltäessä eduskunta päätti tehdä anomuksen asiassa, josta kaikkein tieten on jo hallituksella valmistuksia olemassa. Monet komiteat ovat nimittäin käsitelleet koulukysymyksiä, ja tiettyä on, että ne tulevat eduskunnan käsiteltäväksi. Sen sijaan ed. Liston mainitsemasta komiteasta ei suuremmalla yleisöllä ole ollut mitään tietoa, eikä ole vähimpiäkään takeita siitä, että tuo komitea ottaa huomioon niitä näkökohtia, joita tässä anomusehdotuksessa on tuotu esiin. On siis vallan tarpeellista, että eduskunta hyväksyy tämän anomusehdotuksen. Mitä tulee siihen ed. von Alfthanin lausuntoon, että anomusehdotus on liian yksityiskohtainen, niin se ei pidä paikkaansa, sillä ponsi on aivan yleiseen muotoon laadittu, joten eduskunta ilman mitään vaaraa voi sen hyväksyä.

Ed. **Pohjanpalo:** Kannatan ed. Liston ehdotusta, sillä aivan varmaa on, että asia voittaa, jos siihen yhdymme.

Ed. **Pesonen:** Koska minulla on tunnettua, että sitä sisävesien laivaliikkeen harrastusta, joka puheenaolevassa anomusehdotuksessa ilmenee, vastustetaan nimenomaan merikapteenien taholta, heille kun on kovasti vastenmielistä, että sisävesien laivat lakkaisivat olemasta heille jonkunlaisena hätävarana, johonka he voivat tarpeen tullen turvautua, niin pyydän, ettei eduskunta ottaisi huomioon tehtyjä vastaväitteitä. Jos asia jää täällä mainitun komitean varaan, niin siitä ei ole paljoakaan hyötyä sisävesien laivaliikkeelle.

Ed. **Schultz:** Jag skulle be att till alla delar få understöda hr Listos förslag; och hoppas jag att den komité, som för närvarande har ärendet under behandling icke skall taga någon som hälst hänsyn till det betänkande, som utarbetats af petitionsutskottet, emedan jag finner det i alla delar misslyckadt och utskottets förslag besynnerliga.

Ed. **Nissinen:** Pyydän kaikessa saada yhtyä ed. Pesosen lausuntoon ja kannattaa valiokunnan mietinnön hyväksymistä.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy valiokunnan mietinnän, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Liston tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten eduskunta hyväksymällä ed. Liston tekemän ehdotuksen oli päättänyt, että kysymyksen alainen **anomusehdotus** saa **raueta.**

Lakiehdotus, joka koskee muutettuja määräyksiä hirvenmetsästyksestä.

Esitettiin ensi käsittelyä varten

laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6 arm. es. n:o 15 johdosta, joka koskee muutettuja määräyksiä hirvien metsästämisestä.

Puheenvuoroa käytti

Ed. **Estlander:** Det betänkande, som lag- och ekonomiutskottet har insändt rörande ändringar i bestämningarna om jakt å elg, är i många afseenden ett kuriosum. Det vore intresseant, om tiden det skulle medgifva, att något närmare beröra det sätt, på hvilket detta betänkande tillkommit. Det framgår af detsamma, att lag- och ekonomiutskottet funnit anledning att vända sig till grundlagsutskottet för att erfara, huruvida dess förslag till ändrade stadganden rörande jakt å elg kunde beröra grundlag eller privilegier. Och grundlagsutskottets majoritet har till denna förfrågan svarat, att ett så beskaffadt förslag, som lag- och ekonomiutskottet önskat framställa, till sitt innehåll var stridande mot grundlag d. v. s. medförde en ändring och ett upphäfvande utaf jordegarenas genom grundlag och privilegier skyddade jakträtt. Man skulle nu hafva tyckt att, om lag- och ekonomiutskottet engång vände sig till grundlagsutskottet, detta skedt under önskan att få ett uttalande, som utskottet ansåg sig kunna lita till. Emellertid finner man af utskottets betänkande, att utskottet icke förty alldeles frånsett det utlåtande grundlagsutskottet gifvit, och framkommit med sitt förslag alldeles oberoende däraf, huruvida detsamma strider mot grundlag eller ej. Man kunde nu tycka, att det hade varit naturligare, att lag- och ekonomiutskottet icke alls vändt sig till grundlagsutskottet, utan snarare anlitat sådana sakkunniga förtroendemän, till hvilkas omdöme utskottet ansett sig kunna sätta lit.

För min del kan jag icke annat finna än att förslaget i dess nuvarande form är sådant, att det innebär ändring utaf grundlag, och då det enligt min tanke i grundlagsutskottets utlåtande klarligen framhållits, att det nödvändiga initiativet för vidtagandet utaf en ändring i grundlag icke föreligger, så måste jag för min del anse, att det nu föreliggande lagförslaget icke bör kunna upptagas till pröfning.

Ed. **Setälä:** Koska tämmöinen ensimäinen käsittely, jota ei tule seuraamaan toinen eikä kolmas, ei voi johtaa mihinkään tulok-

seen, niin minä ehdottaisin, että asia tällä kertaa jätettäisiin sillensä semmoisena asiana, jota eduskunta ei näillä valtiopäivillä ole voinut saattaa päätökseen.

Puhemies: Ed. Setälän lausunnon johdosta pyydän ilmoittaa, etten katso voivani äänestyttää hänen ehdotustaan.

Ed. **Ahlroos:** Jag ber att få understöda hr Estlanders förslag.

Ed. **Kirves:** Tämän lain käsittely on osoittanut, ettei se ole mikään tienteko- eikä kyytilaitoslaki. Sitä ei ole täällä ajettu sillä nopeudella, jolla enemmistölle mieluisia lakiehdotuksia on ajettu. Sen käsittely alkoi jo ennen kuin toisten, mutta siitä huolimatta se on vieläkin täällä ja tänne se jää. Yksin perustuslakivaliokunta tarvitsi lyhykäisen lausuntonsa antamiseen kolmen viikon ajan. Se osoittakoon tälle eduskunnalle, että semmoiset lait, jotka jossain määrin tahtoisivat rajoittaa enemmistöpuolueiden oikeuksia, eivät täällä tule koskaan pääsemään lävitse, eivät siinäkään määrässä, missä niitä nykyinen, ehkä pienestä kansalaisluokasta muodostettu hallitus tahtoisi. Tämän pyydän saada sanotuksi siltä varalta, että kaikki edustajat täällä tietäisivät tämän lain käsittelyä kohdanneen sellaisten viivytysten, joita olisi voitu välttää.

Ed. **Listo:** Siihen nähden, ettei nyt enää ehditä esillä olevalle asialle tehdä mitään, pyydän ehdottaa päätettäväksi: että eduskunta alamaisessa vastauskirjelmässään ilmoittaa ei ehtineensä puheena olevaa armollista esitystä käsitellä.

Puhemies: Ed. Liston ehdotuksen johdosta pyydän tehdä saman huomautuksen, jonka äsken tein, ettei tässä asiassa voida tehdä mitään päätöstä. Tämä on asian ensimäinen käsittely ja se julistetaan päättyneeksi.

Ed. **Listo:** Pyydän lyhyesti mainita, etten minä voi yhtyä puhemiehen käsitykseen tässä asiassa.

Keskustelun päätyttyä julistettiin ensimäinen käsittely päättyneeksi.

Uusia rautateitä

koskeva rautatievaliokunnan mietintö n:o 5 jäi laajuutensa ja ajan lyhyyden tähden käsittelemättä.

Valiokunnissa käsittelemättä jääneet asiat.

Eri valiokunnilta saapuneita kirjelmiä, joissa ilmoitettiin mitkä asiat valiokunnilta olivat jääneet käsittelemättä, ei ehditty ajan niukkuuden vuoksi lukea, vaan päätettiin ne merkitä pöytäkirjaan otettaviksi.

Ne olivat seuraavat:

Suomen Eduskunnan
SUURI VALIOKUNTA.

Helsingissä,
30 p. lokak. 1907.

Suomen Eduskunnalle.

Suuri Valiokunta saa täten Eduskunnalle kunnioittaen ilmoittaa, että Valiokunta on nyt päättyvien Valtiopäivien aikana loppuun käsitellyt sille lähetetyt asiat, neljää lukuunottamatta, sekä lähettänyt niiden johdosta Eduskunnalle mietintönsä. Käsittelemättä jääneet asiat ovat seuraavat:

1) armollisessa esityksessä N:o 12 Eduskunnalle annettu ja Laki- ja Talousvaliokunnan mietinnössä N:o 5 valmistavasti käsitelty ehdotus Kyytilaiksi;

2) armollisessa esityksessä N:o 27 Eduskunnalle annettu ja Maatalousvaliokunnan mietinnössä N:o 3 valmistavasti käsitelty ehdotus Maanvuokralaiksi sekä siihen liittyvät kolme muuta lakiehdotusta, nimittäin: Kiinnitysasetuksen ja Ulosottolain erinäisten säännösten muuttamisesta ynnä tekeillä olevan Maanvuokralain soveltamisesta aikaisemmin syntyneisiin vuokrasuhteisiin;

3) armollisessa esityksessä N:o 2 Eduskunnalle annettu ja Lakivaliokunnan mietinnössä N:o 4 valmistavasti käsitelty ehdotus järjestetyn notaarilaitoksen voimaanpanemisesta; sekä

4) armollisessa esityksessä N:o 1 Eduskunnalle annettu ja Laki- ja Talousvaliokunnan mietinnössä N:o 4 sekä tämän Valiokunnan mietinnössä N:o 16 valmistavasti käsitelty ehdotus Laiksi teitten ja siltain tekemisestä ja kunnossapidosta maalla, joka asia, sittenkuin Eduskunta oli tehnyt erään muutoksen vastamainitussa Suuren valiokunnan mietinnössä puheenaolevalle lakiehdotukselle ehdotettuun sanamuotoon, on tähän Valiokuntaan uudestaan palautettu.

Näistä asioista on toisessa kohdassa mainittu lakiehdotus ollut Suuren valiokunnan käsiteltävänä, mutta on käsittely jäänyt ajan puutteen takia loppuun saattamatta, jotavastoin muut tässä mainitut asiat, samasta syystä, eivät ole tulleet ensinkään käsittelyn alaisiksi.

Valiokunnan puolesta:
U. Brander.

V. K. Simelius

Suomen Eduskunnan
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA.

Helsingissä,
marraskuun 1 p:nä 1907.
N:o 16.

Suomen Eduskunnalle.

Lopetettuaan työnsä saa Perustuslakivaliokunta täten kunnioittaen ilmoittaa seuraavaa:

Perustuslakivaliokunta on Eduskunnalle jättänyt seuraavat mietinnöt:

1) mietintönsä N:o 1 Eduskunnan työjärjestyksen 30 §:n johdosta;

2) mietintönsä N:o 2 uuden hallitusmuodon säätämistä koskevien edustaja Setälän y. m. anomusehdotuksen N:o 1 ja edustaja Danielson-Kalmarin y. m. anomusehdotuksen N:o 59 johdosta, ja on mietinnössä sen ohessa otettu huomioon seuraavat anomusehdotukset: ed. Aromaan y. m. anom. ehd. N:o 183, Hallituksen muodostamisesta ministerihallitukseksi, ed. Nevanlinnan y. m. anom. ehd. N:o 110, ed. A. Neoviuksen y. m. anom. ehd. N:o 75 ja 102, ed. Viitasen y. m. anom. ehd. N:o 114, ed. Koskisen y. m. anom. ehd. N:o 115, ed. Turkian y. m. anom. ehd. N:o 149 ja ed. Höijerin y. m. anom. ehd. N:o 113 Eduskunnan vallan laajentamisesta verotukseen ja valtiovarain käyttämiseen nähden;

3) mietintönsä N:o 3 Eduskunnassa tehtyjen anomusehdotusten johdosta, jotka tarkoittavat laillisesta järjestyksestä vielä vallitsevien poikkeusten poistamista, sekä

4) mietintönsä N:o 4 koskeva Kertomusta Hallituksen toimenpiteistä niiden päätösten johdosta, jotka Suomenmaan Valtiosäädyt 1904—1905 vuosien valtiopäivillä ovat tehneet, sekä ed. Setälän y. m. adr. ehd. N:o 1, ed. Estlanderin y. m. anom. ehd. N:o 48 ja ed. Danielson-Kalmarin anom. ehd. N:o 60 laillisesta järjestyksestä vielä vallitsevien poikkeusten poistamisesta;

5) mietintönsä N:o 5 ed. Y. K. Yrjö-Koskisen y. m. anomusehdotuksen johdosta N:o 55 koulutointa koskevien lakiehdotusten esittämisestä Eduskunnan hyväksyttäviksi;

6) mietintönsä N:o 6 ed. A. Neoviuksen välikysymyksen johdosta, joka koskee eräiden Suomen kansalaisten äskettäin tapahtunutta vangitsemista Pietarissa.

Perustuslakivaliokunta on muille valiokunnille antanut seuraavat lausunnot:

1) Valtiovarainvaliokunnalle lausunnon siitä, saattaisiko eduskuntatalon asiaa valmistamaan valittava valtuuskunta ryhtyä toimeensa, ennenkuin se on saanut Hallitsijan vahvistuksen;

2) Valtiovarainvaliokunnalle lausunnon niistä kohdin, joissa arm. esitys N:o 26, Suomen valtiovaroista Valtakunnanrahastoon sotilastarpeisiin suoritettavasta apumaksusta, koskee perustuslakia;

3) Laki- ja Talousvaliokunnalle lausunnon siitä, missä määrin sellaiset lakimääräykset, joiden tarkoituksena olisi saattaa hirven metsästäminen jokaiselle luvalliseksi riippumatta siitä, kenen maalla metsästystä harjoitetaan, koskisivat perustuslaissa säädyille vakuutettuja erioikeuksia, sekä siitä, onko Eduskunnalla Valtiopäiväjärjestyksen mukaan valta ryhtyä perustuslain muuttamiseen, vaikka Hallituksen esitys, joka sellaisen toimenpiteen aiheuttaa, ei ole perustuslain säätämistä tarkoittanut.

Kokonaan käsittelemättä ovat jääneet seuraavat Perustuslakivaliokuntaan lähetetyt anomusehdotukset:

1) Ed. Castrénin anom. ehd. N:o 35 hallinto-oikeudellisen tuomioistuimen perustamisesta;

2) Kielilainsäädäntöä koskevat anomusehdotukset (Liston N:o 168; Estlanderin N:o 158; Setälän N:o 191);

3) Virkamiesolojen uudestaan järjestämistä koskevat anomusehdotukset (Nevanlinnan y. m. N:o 109; Vikmanin y. m. N:o 27; Alkion y. m. N:o 23; Alkion y. m. N:o 29 ja Vuorimaan y. m. N:o 46);

4) Muutoksia Valtiopäiväjärjestykseen koskevat anomusehdotukset (Järvisen y. m. N:o 118; K. Hämäläisen y. m. N:o 122; Tannerin y. m. N:o 142; Elorannan y. m. N:o 150);

5) Ed. E. Perttilän y. m. anom. ehd. N:o 79 täysien kansalaisoikeuksien myöntämisestä maassa syntyneille juutalaisille;

6) Ed. Mikkolan anom. ehd. N:o 148 papinotto-oikeuden lakkauttamisesta;

7) Ed. Ahlroosin y. m. anom. ehd. N:o 103 koskeva valtion ja kuntien virastoissa palvelevien vahtimestarien ja muun palvelusväen aseman järjestämistä.

Perustuslakivaliokunnan puolesta:

E. N. Setälä.

Heikki Ritavuori.

Suomen Eduskunnan
VALTIOVARAINVALIOKUNTA.

Helsinki,
marraskuun 1 p. 1907.
N:o 52.

Suomen Eduskunnalle.

Valtiovarainvaliokunta saa täten kunnioittaen ilmoittaa, että Valiokunta, joka on antanut mietintönsä

N:o 1 sen kertomuksen johdosta, joka on Eduskunnalle annettu Suomen postisäästöpankin tilasta ja hoidosta vuosina 1904 ja 1905;

N:o 2 armollisen esityksen N:o 10 johdosta, joka koskee suostuntaveroa pelikorteista;

N:o 3 tarkoituksenmukaisen huoneiston hankkimisesta Suomen Eduskunnalle;

N:o 4 sen kertomuksen johdosta, minkä lääketieteen lisensiaatti H. F. Antell-vainajan testamenttaamia kokoelmia hoitamaan asetettu Valtuuskunta on vuosilta 1905 ja 1906 Suomen Eduskunnalle antanut;

N:o 5 armollisen esityksen N:o 19 johdosta, joka koskee suostuntaveroa mallasjuomain valmistamisesta;

N:o 6 armollisen esityksen N:o 21 johdosta, joka koskee varojen osottamista kansakoululaitosta varten vuodeksi 1908, minkä yhteydessä on käsitelty Valiokuntaan lähetetyt anomusehdotukset N:o 185 kansakoulunopettajian taloudellisen aseman parantamisesta ja N:o 166 valtion avustuksen myöntämisestä kansanluentojen, raittiustyön ja nuorisoseurain edistämiseksi;

N:o 7 armollisen esityksen N:o 17 johdosta, joka koskee rautatierakennuksia varten annettavia määrärahoja;

N:o 8 armollisen esityksen N:o 11 johdosta, joka koskee varain osottamista valtiopäiväkustannusten suorittamiseen;

N:o 9 armollisen esityksen N:o 23 johdosta, joka koskee paloviinan valmistamisesta suoritettavaa veroa sekä sanotun veron käyttämistä;

N:o 10 armollisen esityksen N:o 9 johdosta, joka koskee leimasuostuntaa;

N:o 11 sen kertomuksen johdosta, jonka Keisarillisen Senaatin Valtiovaraintoimituskunta on Suomen Eduskunnalle antanut valtiovarain tilasta;

N:o 12 armollisen esityksen N:o 20 johdosta, joka koskee kulkulaitosrahastoa;

N:o 13 armollisen esityksen N:o 26 johdosta, joka koskee Suomen valtiovaroista Valtakunnanrahastoon sotilastarpeisiin suoritettavaa apumaksua; ja

N:o 14 armollisen esityksen N:o 22 johdosta, joka koskee varojen hankkimista niihin tarpeisiin, joihin vakinaiset valtion tulot eivät riitä,

sitävastoin ei ole ehtinyt käsitellä seuraavia Valiokuntaan lykättyjä asioita, nimittäin:

1) anom. ehd. N:o 182 uuden verotusjärjestelmän aikaansaamisesta;

2) anom. ehd. N:o 22 uutta verolakia koskevan armollisen esityksen pyytämisestä ensi valtiopäiville;

3) anom. ehd. N:o 53 maanviljelys- ja meijerikoneista sekä koneteollisuudessa tarvittavista raaka-aineista menevien tullimaksujen

osaksi poistamisesta, osaksi arvon mukaan maksettaviksi määräämisestä;

4) anom. ehd. N:o 38 maanviljelys- ja meijerikoneiden tuontitullin lakkauttamisesta tahi ainakin tuntuvasti alentamisesta;

5) anom. ehd. N:o 33 sokerin tullin alentamisesta;

6) anom. ehd. N:o 40 iltamien toimeenpanemisesta kannettavien erilaisten maksujen lakkauttamisesta;

7) anom. ehd. N:o 165 kuoletuslainain myöntämisestä nuorisoseuroille kokoushuoneistojen rakentamiseen;

8) anom. ehd. N:o 45 osuusmeijereille myönnettyjen meijerilainojen maksu-ajan pidentämisestä;

9) Laki- ja Talousvaliokunnan mietinnössä N:o 4 olevaa ehdotusta laiksi tieveron maksamisesta ja sen käyttämisestä.

Valtiovarainvaliokuntaan aikaisemmin lähetetyn anomusehdotuksen N:o 46 kruununvoudinvirkojen lakkauttamisesta on Eduskunta viime syyskuun 10 p:nä päättänyt siirtää Perustuslakivaliokuntaan.

Valtiovarainvaliokunnan puolesta:

E. G. Palmén.

J. Wartiovaara.

Suomen Eduskunnalle.

Lakivaliokunta saa kunnioittaen täten ilmoittaa, että Valiokunta on loppuunkäsitellyt Valiokuntaan lähetetyt armolliset esitykset sekä Keisarillisen Senaatin Prokuraattorin kertomuksen, mutta että Valiokuntaan lykätyt eduskuntaesitys- ja anomusehdotukset ovat ajan puutteen takia jääneet käsittelemättä. Helsingissä lokakuun 30 päivänä 1907.

Lakivaliokunnan puolesta:

Till Finlands Landtdag.

Lagutskottet får vördsamt härhos anmäla att Utskottet slutbehandlat de till Utskottet hänskjutna nådiga propositionerna samt Prokuratorns i Kejserliga Senaten berättelse, men att de till Utskottet öfverlämnade motionerna och petitionerna däremot till följd af bristande tid icke hunnit handläggas. Helsingfors, den 30 oktober 1907.

På Lagutskottets vägnar:

Karl Söderholm.

Alfred Lindström.

Luettelo

Lakivaliokuntaan lähetetyistä armollisista esityksistä sekä eduskuntaesitys- ja anomusehdotuksista.

Armolliset esitykset:

N:o 2 järjestetyn notarilaitoksen voimaanpanemisesta;

N:o 3 oikeudenkäyntivaltuusmiehistä ja julkisista asianajajista;

N:o 4 Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi;

N:o 8 koskeva muutettuja määräyksiä eräiden Rikoslain 13 luvussa mainittujen rikosten syytteeseen panemisesta;

N:o 28 kulkukaupasta.

Eduskuntaesitysehdotukset:

N:o 3 ehdotus asetukseksi Naimiskaaren 1 luvun 6 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi;

N:o 20 ehdotus uudeksi oppivelvollisuuslaiksi;

N:o 21 ehdotus Rikoslain 43 luvun 5 §:ään tehtävästä lisäyksestä, joka koskee vivisektsionin poistamista;

N:o 23 ehdotus laiksi Maakaaren 16 luvun 15 §:n osittaisesta muuttamisesta;

N:o 24 ehdotus laiksi Rikoslain 38 luvun 12 §:n muuttamisesta.

Anomusehdotukset:

N:ot 2, 9, 18, 81, 91 ja 96, jotka koskevat avioliittolainsäädännön uudistamista;

N:ot 4, 83 ja 89, jotka koskevat aviottomain lasten oikeudellisen aseman parantamista;

N:ot 50 ja 101, jotka koskevat naisen kelpoisuutta valtion virkoihin;

N:ot 26, 73, 74, 125, 169 ja 188, jotka koskevat muutoksia Rikoslakiin;

N:ot 47 ja 120, jotka koskevat tuomioistuinlaitosta ja oikeudenkäyntimenettelyä;

N:ot 12 ja 105, jotka koskevat oikeuksia maahan ja rakennuksiin sekä niiden rekisteröimistä;

N:o 134, joka koskee passipakon poistamista.

Suomen Eduskunnan
TALOUSVALIOKUNTA

Helsingissä,
lokakuun 30 p:nä 1907.
N:o 21.

Suomen Eduskunnalle.

Talousvaliokunta saa eduskunnalle kunnioittaen ilmoittaa, ettei valiokunta ole ennättänyt loppuunkäsitellä sen valmisteltavaksi ly-

kättyjä anomusehdotuksia n:ot 57, 112 ja 156, joista ensin mainittu koskee Haminan ja Haapasaaren luotsien palkkaukseen pidätettyjen kalastussaarten ja luotojen luovuttamista asianomaisiin kuntiin kuuluvien saaristolaiskylien käytettäviksi sekä molemmat jälkimäiset apteekkiolojen uudestaan järjestämistä.

Valiokunnan puolesta:
Emil Perttilä.

Suomen Eduskunnan
LAKI- JA
TALOUSVALIOKUNTA

Helsingissä,
lokakuun 30 p. 1907.
N:o 15.

Suomen Eduskunnalle.

Laki- ja Talousvaliokunta ilmoittaa täten kunnioittaen, että Valiokunta, joka valtiopäiväin kuluessa on Eduskunnalle lähettänyt mietintönsä armollisten esitysten johdosta, N:o 5, sisältävä ehdotuksen laiksi kaavojen ja mallien suojelemisesta, N:o 6 eräiden kirkollisten maksujen taksoittamisen perusteista, N:o 13 paloapuyhdistyksistä, N:o 1 teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla, N:o 12 kyytitoimesta ja N:o 15 hirven metsästämisestä sekä edustajain Mikkolan, L. Ingmanin, Kallion y. m. anomusehdotusten N:ot 41, 43, 44 ja 194 johdosta, jotka koskevat papiston palkkauksen uudestaan järjestämisestä sekä evankelis-lutherilaisen papiston virkatalojen hallinnon siirtämistä seurakunnille, sitä vastoin ei ole ehtinyt loppuun saattaa edustajain Wiljomaan y. m. esitysehdotuksen N:o 18 käsittelemistä, mikä esitysehdotus sisältää ehdotukset asetuksiksi muutoksista 15 p:nä kesäkuuta 1898 maalaiskuntien kunnallishallinnosta ja 8 p:nä joulukuuta 1873 kunnallishallituksesta kaupungissa annettuihin asetuksiin sekä ehdotuksen vaalilaiksi kuntien suhteellisia vaaleja varten, eikä myöskään edustajain Tokoin y. m. anomusehdotuksen N:o 143 uuden kunnallisasetuksen säätämisestä maalaiskunnille sekä edustajain af Ursinin y. m. anomusehdotuksen N:o 167 uuden kunnallisasetuksen säätämisestä kaupunkikunnille.

Seuraavia Valiokuntaan lähetettyjä esitys- ja anomusehdotuksia Valiokunta niinikään ei ole ehtinyt käsitellä:

1. edustajain Kareksen y. m. esitysehdotusta N:o 19 kaupunkikunnille annetun kunnallisasetuksen 7 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi;

2. edustaja Pohjanpalon esitysehdotusta N:o 22 muutoksesta kaupunkien kunnallishallituksesta 8 p:nä joulukuuta 1873 annetun asetuksen 55 §:ään;

3. edustajain Ahmavaaran y. m. anomusehdotusta N:o 28 hallituksen nimitysoikeuden lakkauttamisesta n. s. keisarinpitäjissä;

4. edustajain Kalliokorven y. m. esitysehdotusta N:o 15, sisältävä ehdotuksen laiksi yksityismetsäin suojelemiseksi ryöstökäytöltä;

5. edustajain Pennasen y. m. anomusehdotusta N:o 34 uuden metsälain säätämisestä;

6. edustajain Raatikaisen y. m. anomusehdotusta N:o 181 uuden metsälain säätämisestä;

7. edustajain Tervaniemen y. m. esitysehdotusta N:o 10 sisältävä ehdotuksen asetukseksi 20 p:nä lokakuuta 1898 metsästyksestä annetun asetuksen eräiden pykäläin muuttamisesta toisin kuuluviksi;

8. edustajain Hoikan y. m. esitysehdotusta N:o 4, sisältävä ehdotuksen 20 päivänä lokakuuta 1898 metsästyksestä annetun asetuksen 23 §:n osittaisesta muuttamisesta toisin kuuluvaksi;

9. edustajain Leppäsen y. m. esitysehdotusta N:o 13 voimassa olevan metsästysasetuksen 23 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi;

10. edustajain Heikkisen y. m. anomusehdotusta N:o 187 uuden metsästysasetuksen säätämisestä;

11. edustajain Häkkisen y. m. anomusehdotusta N:o 80 voimassa olevan metsästysasetuksen muuttamisesta;

12. edustajain Torpan y. m. anomusehdotusta N:o 145 maanmittauslaitoksen uudistamisesta;

13. edustajain Pykälän y. m. anomusehdotusten N:o 97 vuonna 1864 annetun aitausasetuksen muuttamisesta; sekä

14. edustajain Huoposen y. m. anomusehdotusta N:o 37 manttaaliin pannun maan vapauttamisesta vankeinkuljetusrasituksesta.

Laki- ja Talousvaliokunnan puolesta:

A. Listo.

Walter Andersin.

Suomen Eduskunnan
ANOMUSVALIOKUNTA

Helsingissä
lokakuun 30 p:nä 1907.
N:o 17.

Suomen Eduskunnalle.

Anomusvaliokunnalla on täten kunnia ilmottaa, että niistä anomusehdotuksista, jotka Eduskunta on sen valmisteltavaksi lähettänyt,
Valiokunta on mietinnöissänsä N:o 1—11 käsitellyt anomusehdo-

tuksia N:o 10, 36, 152, 32, 51, 61, 116, 15, 121, 84, 108, 78, 25, 107, 92, 147, 155 ja 159;

Valiokunnan ehdotuksesta on Eduskunta anomusehdotukset N:o 179 ja 134 lykännyt toisen valiokunnan valmisteltavaksi;

ajan puutteen takia on Valiokunnan täytynyt jättää seuraavien anomusehdotusten valmisteleminen loppuun suorittamatta:

N:o 19 Yrjö-Koskinen, E. S., y. m., Kannatusavun myöntämisestä työväenopistoille, ja

N:o 82 Pärssinen y. m., Kotien perustamisesta turvattomia lapsia sekä aviottomia äitejä ja heidän lapsiaan varten;

samasta syystä ovat seuraavat anomusehdotukset *jääneet kokonaan käsittelemättä*:

N:o 175 Antila y. m., Suomen kielen saattamisesta opetuskieleksi yliopistossa ja polyteknillisessä korkeakoulussa;

N:o 86 Torppa y. m., Alotteeseen ryhtymisestä muistopatsaan pystyttämistä varten J. V. Snellmanille;

N:o 76. Sipilä y. m., Hengellisen hoidon järjestämisestä houruinhoitolaitoksiin;

N:o 124. Pajari y. m., Kansakoulunopettajain oikeudellisen aseman parantamisesta, ja

N:o 24. Setälä y. m., Laajemman hakukelpoisuuden myöntämisestä valtion virkoihin realilyseon keskikoulun oppimäärän suorittaneille.

Lucina Hagman,
Anomusvaliokunnan puheenj.

L. Harmaja.

Suomen Kansaneduskunnan
MAATALOUSVALIOKUNTA

Helsingissä,
lokakuun 30 p:nä 1907.
N:o 12.

Suomen Eduskunnalle.

Maatalousvaliokunta saa täten kunnioittaen ilmoittaa, ettei Valiokunta ole ehtinyt loppuun suorittaa pöytäkirjanotteella 8 p:ltä kesäkuuta Valiokuntaan lykätyn armollisen esityksen N:o 18, joka koskee eräänlaisia yhteismetsiä, valmistelevaa käsittelyä, sekä ettei Valiokunta ole ehtinyt ryhtyä käsittelemään myöskään seuraavia, pöytäkirjanotteilla 8, 10, 17, 18 ja 19 p:ltä kesäkuuta samoin kuin 10 p:ltä syyskuuta Valiokuntaan valmistelevaa käsittelyä varten lähetettyjä eduskunta-esitys ja anomusehdotuksia, nimittäin:

Esit. ehd. N:o 7. Gehbard, Hannes y. m. Ehdotus laiksi, joka rajoittaa yhtiöiden, osuuskuntien ja yksityisten oikeutta hankkia omaa kiinteätä omaisuutta;

Esit. ehd. N:o 8. Gebhard, Hannes y. m. Ehdotus laiksi, joka koskee eräitä toimenpiteitä maan hankkimiseksi tilattomille;

Esit. ehd. N:o 9. Gebhard, Hannes y. m. Ehdotus laiksi maanviljelyksen kunnossapitämisestä yhtiöiden ja yksityisten omistamilla tiloilla, joita käytetään pääasiallisesti metsän tuotantoa varten;

Anom. ehd. N:o 11. Kivilinna, V. y. m. Toimenpiteistä Karjalan kannaksen taloudellisten ja sivistysolojen kohottamiseksi;

Anom. ehd. N:o 13. Gebhard, Hannes y. m. Toimenpiteistä osuustoiminnan edistämiseksi;

Anom. ehd. N:o 42. Brander, U. y. m. Maanviljelys- ja talousseurojen tarpeisiin myönnettyjen määrärahain korottamisesta;

Anom. ehd. N:o 77. Gebhard, Hannes y. m. Suurista maaomaisuuksista johtuvien epäkohtien ja haittojen poistamisesta;

Anom. ehd. N:o 85. Pullinen, Erkki y. m. Pienviljelijöitä tarkoittavan kehoitus- ja opetustoiminnan järjestämisestä;

Anom. ehd. N:o 119. Merivirta, y. m. Tilattomain maanhankinnan helpottamisesta;

Anom. ehd. N:o 128. Gebhard, Hannes, y. m. Tilattoman väestön lainarahaston uudestaan järjestämisestä;

Anom. ehd. N:o 129. Kairamo, Gebhard, Hannes y. m. Tilanhaltijain hallinto-oikeuden järjestämisestä niillä tiloilla, jotka valtion toimenpiteistä muodostetaan tilattomille luovutettaviksi;

Anom. ehd. N:o 130. Kairamo y. m. Valtion asutustoiminnan järjestämisestä;

Anom. ehd. N:o 131. Kairamo y. m. Uudisasutuksen edistämisestä kruunun metsämailla;

Anom. ehd. N:o 133. Torppa y. m. Sotilas- ja siviilivirkatalojen luovuttamisesta niiden asukkaille;

Anom. ehd. N:o 135. Mantere y. m. Puutavaraliikkeiden maatilanostojen ehkäisemisestä;

Anom. ehd. N:o 141. Pullinen, Erkki y. m. Valtion maanviljelystarkoituksiin harjoittaman lainausliikkeen uudestaan järjestämisestä;

Anom. ehd. N:o 170. Pykälä y. m. Komitean asettamisesta tutkimaan lahjoitusmaiden oloissa esiintyviä epäkohtia;

Anom. ehd. N:o 172. Kairamo y. m. Vesiperäisten maiden viljelyskuntoon saattamisen edistämisestä;

Anom. ehd. N:o 176. Koskelin y. m. Maataloudellisten neuvojain oikeudellisen ja taloudellisen aseman järjestämisestä;

Anom. ehd. N:o 179. Alkio y. m. Vuotuisen määrärahan myön-

tämisestä maanviljelysharrastusten elvyttämiseksi toimeenpantavia retkeilyjä varten;

Anom. ehd. N:o 184. Suomalainen, A. y. m. Yksityisten metsätalouden järjestämisestä uudelle kannalle;

Anom. ehd. N:o 192. Kivilinna y. m. Kruununtiloilla olevien torpanalueiden muodostamisesta eräissä tapauksissa itsenäisiksi tiloiksi; sekä

Anom. ehd. N:o 193. Vuolijoki, V. y. m. Viljelyspakkoa koskevan lain aikaansaamissesta.

Maatalousvaliokunnan puolesta:

J. K. Paasikivi.

Antti Tulenheimo.

Suomen Eduskunnan
TYÖVÄENASIAIN
VALIOKUNTA

Helsinki,
lokakuun 30 p. 1907.

Suomen Eduskunnalle.

Työväenasiain-valiokunta saa kunnioittaen Eduskunnalle ilmoittaa, että sille käsiteltäviksi jätetyistä arm. esityksistä valiokunta ei ole ehtinyt lopullisesti suorittaa Elinkeinolainehdotuksen loppu-osaa. Tämän loppu-osan kahden lukemisen tulokset jättää valiokunta painettuna vaikka tarkistamattomana luonnoksena Eduskunnan arkistoon. Sitä paitsi ei valiokunta myöskään ole voinut ryhtyä käsittelemään sille jätettyjä muutamia anomuksia.

Työväenasiain-valiokunnan puolesta:

N. R. af Ursin.

Istunto päättyi kello 12,23 päivällä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

Kun täysi-istunto oli päättynyt, lähtivät edustajat juhlakulkueessa, puhemies ja varapuhemies edellä käyden

Nikolainkirkkoon,

jonne jo sitä ennen olivat saapuneet senaatin jäsenet ja prokuraattori.

Kun edustajat olivat asettuneet paikoilleen molemmin puolin keskikäytävää, toimittivat alttarijumalanpalveluksen kirkkoherra Bäck ja pastori A. R. Hedberg. Tällä aikaa lauloi valtiopäiväkööri »Me kiitämme sinua», sekä »Pyhä, Pyhä, Pyhä Herra Zebaoth». Alttarijumalanpalveluksen jälkeen lauloivat kööri ja seurakunta yhdessä virrestä 333 värsyt 7—10.

Tämän jälkeen piti jumaluusopintohtori Lauri Ingman valtiopäiväsaarnan Ps. 36 v. 6—8 johdolla.

Armo olkoon teille, ja rauha, Jumalalta, meidän Isältämme, ja Herraltamme Jesukselta Kristukselta. Teksti Ps. 36: 6—8: Herra, Sinun laupeutes ulottuu niin leviältä, kuin taivas on, ja Sinun totuutes niin avaralta kuin pilvet juoksevat. Sinun vanhurskautes on niinkuin Jumalan vuoret ja Sinun oikeutes niinkuin suuri syvyys: Herra, Sinä autat sekä ihmiset että eläimet. Kuinka kallis on Sinun hyvyytes, Jumala! että ihmisten lapset Sinun siipeisi varjon alla uskaltavat. — Amen.

Saarnan jälkeen lauloi seurakunta 3:nnen värssyn virrestä 399.

Jumalanpalveluksen päätyttyä lähtivät eduskunnan jäsenet

Keisarilliseen linnaan,

jossa valtiopäiväin juhlalliset päättäjäiset toimitettiin valtaistuinsalissa. Edustajain kokoonnuttua valta-istuinsaliin ja asetuttua pitkin sivuseiniä valtaistuimen oikealle ja vasemmalle puolelle, siten että puhemies asettui ensimäiseksi oikealle ja varapuhemiehet sijoittautuivat häntä lähimmäksi, ilmoitti sen kenraalikuvernöörille juhlamenojenohjaaja, esittelijäsihteeri H. Rautapää, jonka jälkeen kenraalikuvernööri häntä saattavien henkilöiden kanssa saapui saliin.

Ensimäisenä saapui juhlamenojenohjaaja, sitten senaatin prokuraattori ja jäsenet, kaksi aina rinnakkain, prokuraattori ja nuorin jäsen ensinnä sekä muut siinä järjestyksessä, jossa senaatissa istuvat, nuoremmat vanhempain edellä; sitten senaatin talous- ja oikeusosaston varapuheenjohtajat; tämän jälkeen kenraalikuvernööri ja viimeiseksi kenraalikuvernöörin seurueeseen kuuluvat henkilöt. Senaatin jäsenet asettuivat oikealle, kenraalikuvernöörin seurueeseen kuuluvat henkilöt vasemmalle puolelle valta- istuinta. Valtaistuinta lähinnä olevan pöydän ääreen vasemmalla asettui

esittelijäsihteeri A. Degerholm, joka oli määrätty pitämään pöytäkirjaa valtiopäiväin päättäjäisissä.

Kenraalikuvernöörin asetuttua paikalleen valta-istuimen portaiden viereen, astui esiin eduskunnan puhemies *P. E. Svinhufvud*, lausuen puheessa kenraalikuvernöörille eduskunnan alamaisen kunnioituksen ja onnentoivotuksen Hänen Majesteetilleen Keisarille ja Suuriruhtinaalle.

Puhemies Svinhufvudin puhe oli näin kuuluva:

Teidän Ylhäisyytenne!

Ensimäiset uuden Valtiopäiväjärjestyksen mukaan kokoontuneet valtiopäivät ovat nyt lopettaneet työnsä ja sen tulokset jätetään Teidän Ylhäisyytenne toimesta saatettavaksi Keisarille ja Suuriruhtinaalle. Arvosteltaessa näitä tuloksia, jotka ehkä havaitaan pienemmiksi, kuin mitä oli saatettu toivoa ja odottaa, ovat muutamat seikat otettavat huomioon. Niinpä on Eduskunnan koossaolon aika nyt ainoastaan 3 kuukautta. Ja kun näillä valtiopäivillä laajat kansankerrokset ensi kerran ovat pääseset omien valitsemiensa edustajain kautta saamaan toiveitansa Eduskunnassa kuuluville, on pantu entiseen verraten melkoista enemmän työtä eduskuntaesitys- ja anomusehdotuksiin, joissa useita kansan sydämellä kauvan olleita uudistustarpeita on tuotu ilmi.

Sen ohessa on välttämättömät järjestäytymistoimet suoritettu ja lisäksi on useampiin asioihin nähden, jotka ovat jääneet lopullisesti päättämättä, tehty tärkeitä ja laajaperäisiä valmistustöitä, mitkä epäilemättä tulevat suuresti edistämään Eduskunnan toimintaa, kun se ennen pitkää uudelleen kokoontuu.

Loppuun käsiteltyjen asiain joukossa on, rahakysymyksiä lukuunottamalta, kaksi ylen tärkeätä, joihin minun tässä sallittakoon viitata.

Toinen niistä koskee väkijuomien tuottaman turmion ehkäisemistä ja tarkoittaa lainsäädäntötointa, joka, jos mikään, voi vaikuttaa kansan siveellisen elämän kohottamiseen. Tämän lakiehdotuksen toteuttamista Suomen kansa mitä hartahimmin toivoo; ja Eduskunta uskaltaa luottaa siihen, että Keisari ja Suuriruhtinas on antava arvoa sille vakaumukselle, joka on tämän lakiehdotuksen luonut ja että Hän suosiollisesti on ottava lakiehdotuksen vastaan.

Toinen tärkeä asia on anomus uuden yhtenäisen, mutta samalla kansan tarpeiden mukaan täydennetyn ja kehitetyn hallitusmuodon säätämisestä, josta eduskunta on päättänyt pyytää armollista esitystä. Tämä asia, josta maamme senaattikin on tehnyt alamaisen ehdotuksen, on, jos saatetaan toivotuille perille, omiansa takaamaan Suomelle onnellisen ja häiritsemättömän kehityksen perustan.

Vihdoin on mainittava, että nämäkin valtiopäivät ovat lausu-

neet julki vakaumuksensa siitä, kuinka välttämättöntä kansallemme on, että vielä olemassa olevat poikkeukset maamme valtiosäännön mukaisista oloista mitä pikimmin poistetaan.

Eduskunnan puolesta esitän alamaisen kunnioituksen ja uskollisuuden Keisarille ja Suuriruhtinaalle sekä lausun Eduskunnan alamaisen onnentoivotuksen Hallitsijallemme.

Puhemies ojensi sitten kenraalikuvernöörille valtiopäiväpäätöksen.

Tämän jälkeen julisti kenraalikuvernööri Hänen Majesteettinsa nimessä valtiopäivät päättyneiksi, luvaten saattaa eduskunnan toivomukset hallitsijan tietoon. Kenraalikuvernöörin sanat käänsi suomeksi ja ruotsiksi senaattori Mechelin.

Edustaja, vapaaherra K. von Alfthan kohotti tämän jälkeen Hänen Majesteetilleen kolminkertaisen eläköönhuudon, johon läsnäolijat yhtyivät.

Tämän tapahduttua palasi kenraalikuvernööri sisähuoneisiin samalla tapaa saatettuna kuin valta-istuinsaliin tullessaankin, jonka jälkeen eduskunnan jäsenet poistuivat salista.

Eduskuntatalossa.

Lähdettyään valta-istuinsalista kokoontuivat eduskunnan jäsenet vielä kerran kokoushuoneeseensa, jossa *Puhemies* lausui seuraavat sanat, eduskunnan häntä seisaaltaan kuunnellessa:

Arvoisat edustajat!

Työpäivämme on nyt päättynyt. Raskas on edustajain työ ollut, vaan uutteruudella ja tarmolla on työ suoritettu. Puolestani merkitsen mielihyvällä yhden piirteen tästä edustajain yhteisestä työstä, nimittäin sen, että tuo yhteistyö, huolimatta siitä, että edustajat ovat olleet jakautuneet eri ryhmiin, toisistaan sangen jyrkästikin eroaviin, kuitenkin on ollut varsin helppo ja varsin hyvä. Tämä piirre on mielestäni erinomaisen hyvä enne tulevaisuuteen nähden, sillä tämä johtuu — se on minun vakaumukseni — siitä, että kaikilla edustajilla on ollut työnsä päämääränä yksinomaan isänmaan onni ja menestys.

Kun nyt jätän sen kunniakkaan toimen, minkä Te, arvoisat edustajat, uskoitte minulle, tulee minun lausua lämpimimmät kiitokseni siitä erinomaisesta ystävällisyydestä, mitä Te olette minulle osoittaneet, ja siitä suuresta luottamuksesta, jonka olette antaneet minun toiminnalleni tulla osaksi, vaikkapa toimintani on ollut monessa kohdin sangen puutteellista.

Minulla ei ole Teille mitään muuta vastikkeeksi tarjottavaa kuin hyvä tahtoni ja harras myötätuntoisuuteni eduskunnan työlle. Kiitän siis Teitä koko sydämestäni siitä ajasta, kun täällä yhdessä on oltu koossa.

Samalla minun ehkä sallitaan lausua eduskunnan puolesta kiitokset meidän arvoisalle sihteerillemme, kanslian henkilökunnalle, tulkille ja pikakirjoittajille siitä ahkeruudesta, siitä taidosta ,jolla he ovat suorittaneet työlään ja vaikean toimensa. Omasta puolestani en voi olla tähän vielä lisäämättä veljellistä kiitosta arvoisalle sihteerille siitä kyvykkäästä tavasta, millä hän on virkansa hoitanut ja minun toimintaani suuresti helpoittanut

Eduskunnan puolesta lausui ed. *Uno Brander* Puhemiehelle: Arvoisa Puhemies!

Ensimäisen työkautensa jälkeen valmistautuu Suomen kansa hajautumaan kotiseuduilleen. Vaivaloisen työnsä jälkeen se lähtee suorittamaan niitä kotiaskareita, joita kullakin on asemassaan kesken jäänyt. Meillä, eduskunnan jäsenillä, on kuitenkin eräs mieluisa velvollisuus vielä ennen eron hetkeä täytettävänä. Meidän on mieluista lausua ne kiitollisuuden tunteet julki, mitkä me yksimielisesti tunnemme arvoisaan Puhemiestämme kohtaan. Kun me keväällä kokoonnuimme tänne valtiopäiville alkuun, niin oli meillä mielessämme epäröivä kysymys: mistä se mies, joka kykenee menestyksellä täyttämään sen tehtävän, joka uudessa kansaneduskunnassa tulee puhemiehelle? Sillä meillä on kaikilla selvillä, että se tehtävä tulisi olemaan vaikeampi, tärkeämpi ja arkaluotoisempi kuin koskaan ennen, säätyeduskunnan aikana. Onhan kansaneduskuntamme toisin kokoonpantu kuin entiset säädyt, joista kukin edusti jotain määrättyä luokkaa tai kansalaisryhmää. Nyt olemme tänne kokoontuneet edustaen koko kansaa, kaikkia sen eri kerroksia ja ryhmiä, ja on silloin ollut luonnollista, että me olemme mukanamnamme tuoneet tähän neuvottelutupaan kaikki ne eri maailmankatsomukset, jotka liikkuvat tämän kansan povessa, ja on ollut luonnollista, että me näin ollen olemme tulleet tänne varsin erilaisin mielipitein, että on jyrkkiäkin eroavaisuuksia olemassa eri katsantokantojen välillä. Oli odotettavissa väitteitä ja vastaväitteitä, oli odotettavissa jyrkkiäkin yhteentörmäyksiä. Me sen takia asetimme suuret vaatimukset sille miehelle, jonka tuli ensimäisenä tässä kansaneduskunnassa johtaa neuvottelujamme. Mutta joskin me asetimme suuria vaatimuksia, niin me emme ole silloin pettyneet, kun me olemme saaneet asessori Svinhufvudin näitä kansanneuvottelujamme johtamaan.

Minun ei ole tarvis tässä lähemmin selitellä sitä erinomaista tapaa, jolla kunnioitettava Puhemiehemme on tehtävänsä suorittanut. Viittaan vaan siihen, että, niin erimielisiä kuin yleensä me olemme olleet, niin yhdessä me olemme yksimieliset: me olemme yksimieliset siinä, kun me lausumme, että arvoisa Puhemiehemme on täyttänyt tehtävänsä meidän kaikkien mieliksi, ja me lausumme sen vakuutuksen, että Te, herra Puhemies, olette puhemiehen toimeen

nähden luonut sellaiset traditsioonit, jotka velvoittavat kaikkia muita seuraavia puhemiehiä.

En tarvitse pitkälti puhua siitä järkähtämättömästä oikeamielisyydestä, siitä hienotunteisesta tasapuolisuudesta, jota Te olette osottanut meitä kaikkia kohtaan. En tarvitse ylistellä Teidän katkeamatonta uupumattomuuttanne ja uutteruuttanne, kun olette jaksanut miehekkäästi, tarmokkaasti, tyynesti ja arvokkaasti johtaa läpi kaikki ne päivä- ja yöistunnot, joita näinä kolmena kuukautena olemme täällä pitäneet. Vakuutan vielä, että se meidän rinnoissamme asuu, tuo kiitollinen tunnustus, että Te olette erinomaisesti tehtävänne suorittanut.

Ja pyydän lopuksi lausua, että sinä lyhyenä väliaikana, joka nyt on, ennenkuin uudelleen kokoonnumme, Te saisitte kerätä voimia jatkuvaan työhön, virkistyä täysin, tavataksemme täällä jälleen toisemme yhteisessä työssämme, ja rohkenen lausua toivomuksen tavataksemme Teidät samassa asemassa, samoissa voimissa, samalla tapaa johtaen meidän yhteisiä neuvottelujamme.

Puhemiehen esityksestä kohottivat eduskunnan jäsenet lopuksi kolmikertaisen eläköönhuudon isänmaalle.

K:lo 1/2 4 ajoissa kansanedustajat erosivat.

Jäsen- ja Asialuettelot.

Luettelo käytetyistä lyhennyksistä:

An. = Anomusehdotus.
Arm. es. = Armollinen esitys.
Es. = Eduskuntaesitys.
K. = Kirjelmä.
Ks. = Katso.
L. = Lähetetty.
Ltv. = Laki- ja talousvaliokunta.
Lv. = Lakivaliokunta.
M. = Mietintö.
Mv. = Maatalousvaliokunta.
Prv. = Perustuslakivaliokunta.
Pv. = Pankkivaliokunta.
Rv. = Rautatievaliokunta.
Suurv. = Suurivaliokunta.
Tarkv. = Tarkastusvaliokunta.
Toimv. = Toimitusvaliokunta.
Työv. = Työväenasiainvaliokunta.
Tv. = Talousvaliokunta.
Vv. = Valtiovarainvaliokunta.

Hallituksen jäsenten lausunnot:

I.

Jäsenluettelo.

Puhemies:

Svinhufvud, P. E., kihlakunnantuomari.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu eduskunnan puhemieheksi I. 8; tervehdyspuhe eduskunnalle I. 9—10; jäähyväispuhe eduskunnalle IV. 3228—3229.
— puhe valta-istuinsalissa alkajaisissa I. 25—26; lopettajaisissa IV. 3227—3228.
— muut lausunnot:
I. 10, 11, 12, 12—13, 13, 14, 17, 18, 19, 21, 28, 33, 43, 52, 55, 57, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 136, 137, 140, 143, 165, 167, 205, 206, 207, 246, 249, 250, 254, 256, 257, 258, 265, 266, 317, 335—336, 386, 389.
II. 442, 445, 461, 476, 513, 514, 531, 540, 568, 585, 604, 608, 616, 624, 625, 628, 679, 705—706, 707, 708—709, 755—756, 782, 800, 839, 841, 842, 897, 899, 909, 910, 911, 932, 1007, 1018, 1032, 1038, 1046, 1141, 1148, 1154, 1171, 1196.
III. 1217, 1218, 1221, 1222, 1230, 1235, 1245, 1341, 1407, 1442, 1491, 1497, 1516, 1539—1540, 1549, 1555, 1559—1560, 1625, 1627—1628, 1629, 1650, 1683, 1684, 1701, 1702, 1703, 1726, 1750, 1782, 1839, 1909, 1973.
IV. 1999, 2012, 2014, 2020, 2056, 2059, 2067—2068, 2069, 2087, 2115, 2124, 2125, 2128, 2180, 2135, 2164, 2250, 2393, 2428, 2436, 2437, 2438, 2474, 2478, 2479, 2515, 2572, 2578, 2604, 2640, 2700, 2702, 2711, 2722, 2828, 2829, 2830, 2831, 2841—2842, 2858, 2889, 2895, 2896, 2898, 2918, 2924, 2960—2961, 3041—3042, 3214, 3227—3228, 3228—3229.

Ensimäinen varapuhemies:

Ursin af, N. R., lehtori.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu ensimäiseksi varapuhemieheksi I. 9.
— „ jäseneksi Prv:aan I. 129.

Toinen varapuhemies:

Jäsenet:

A.

Aalto, M., varastonhoitaja.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu jäseneksi Tv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 36, 162—163, 192, 198—199, 348—350.
II. 458—459, 596, 678, 689, 883—884, 1113—1118.
III. 1535—1536, 1729—1732.
IV. 1998, 2012, 2044—2045, 2246—2250, 2620, 2829, 2883—2884, 2991—2992.

Ahlroos, F., kirjaltaja.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema I. 1.
— valittu jäseneksi Työv:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 15, 17, 204.
II. 590, 591, 676, 678—679, 692, 739, 885, 887, 1034, 1050, 1060.
III. 1554, 1570—1571, 1649—1650, 1797, 1806, 1947.
IV. 2064—2065, 2067, 2068, 2104, 2199—2202, 2353—2354, 2428, 2447, 2569, 2576, 2616, 2620, 2856—2857, 2872, 2877, 2949, 3083, 3214.

Ahmavaara, P., maanviljelijä.
— Oulun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 6.
— valittu jäseneksi Vv:aan I. 130.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
I. 19, 33, 91—93, 119—121, 149—151, 268—269, 270—273, 288—292, 312, 319, 329, 331, 362—363, 375—376, 428—429.
II. 517, 562—563, 564, 599—600, 600—601, 608—609, 612—613, 692—694, 798—803, 850—851, 891—892, 895, 896, 899, 900, 924—926, 943—946, 955—956, 1033—1034, 1038, 1046.
III. 1299—1303, 1318, 1339, 1556, 1590—1592, 1622—1623, 1629, 1680—1682, 1763—1765, 1794, 1800—1801, 1803, 1805—1806, 1806, 1970—1971, 1973.
IV. 2046, 2048, 2153—2155, 2167, 2257—2258, 2276, 2296—2297, 2307—2308, 2397, 2409—2410, 2478, 2515, 2519, 2551—2553, 2611, 2633—2634, 2707, 2723, 2725, 2734—2735, 2790—2794, 2869—2870, 2994, 2997, 3078, 3186.

Ala-Kulju, E., talonemäntä.
— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu varajäseneksi Tv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 328—329, 372.
II. 688—689, 1051.
IV. 2039, 2074, 2473.

Alfthan, v. K., lääketieteen tohtori, vapaaherra.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema I. 1.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi I. 51.
— „ jäseneksi Vv:aan I. 130.
— „ „ kansliatoimikuntaan II. 583.
— lausunnot:
I. 14, 60, 139—140, 203—204, 207, 224—225, 229—230, 309, 315, 315—316, 321—322, 346—347, 385—387.

II. 842, 879—880, 886, 909, 953, 1008—1009, 1027—1028, 1051, 1059—1061, 1127, 1189—1191.
III. 1275, 1342, 1345, 1377—1380, 1541—1543, 1562—1565, 1603—1604, 1655—1657, 1702, 1748—1750, 1761—1763, 1821, 1843, 1901.
IV. 1990—1991, 1996—1997, 2007—2010, 2020—2023, 2041, 2052—2054, 2057, 2058, 2064, 2067, 2162, 2195—2199, 2256—2257, 2269, 2276, 2280—2283, 2287—2288, 2403—2405, 2408—2409, 2415, 2424—2425, 2454—2455, 2575—2576, 2608, 2611, 2611—2612, 2615—2616, 2635—2636, 2674—2675, 2725, 2728, 2731—2734, 2749, 2751—2752, 2851—2853, 2870—2871, 2881, 2997, 2999, 3201, 3211—3212.

Alkio, S., kirjailija.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu jäseneksi Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
I. 62, 75, 109, 176, 179—180, 267—268, 269, 316, 317, 324, 351, 419—421.
II. 464, 505, 601—602, 653—654, 860—862, 881, 885, 918—919, 985—990, 1050.
III. 1260—1262, 1596—1599, 1626—1627, 1711—1713, 1727—1729, 1754—1755, 1861—1863, 1873, 1886—1887.
IV. 2146, 2160, 2415—2416, 2472, 2527—2529, 2636—2638, 2659—2660, 2697—2700, 2797—2800, 2828.

Antila, J. E., maanviljelijä.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu valitsijamieheksi I. 52.
— „ jäseneksi Vv:aan I. 130.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
I. 79—80, 232—233, 336.
II. 751—752, 1053—1054.
III. 1674—1675, 1713—1715.
IV. 2036, 2372—2373, 2445, 2789—2790.

Arajärvi, J., pankinjohtaja.
— Viipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi I. 52.
— „ varajäseneksi Vv:aan I. 130.
— „ jäseneksi Pv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 328, 428.
II. 503—504, 667—668, 685, 774—776, 845, 1083, 1084.
III. 1660—1661, 1808.
IV. 1979—1980, 1983—1984, 1986, 1989, 2370—2372, 2428, 2530—2531, 2621, 2948—2949.

Arokallio, G., rovasti.
— Viipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 4.
— vastaanottamassa kenraalikuvernööriä valtiopäiväjumalanpalveluksessa alkajaisissa I. 23.
— valittu valitsijamiesten varajäseneksi I. 51.
— „ jäseneksi Pv:aan I. 130.

B.

C.

— lausunnot:
I. 13, 15, 18, 20—21, 53, 54, 55—56, 61, 66, 71, 75—76, 135—136, 137, 174—175, 283—286, 300—302, 310—312, 314, 317, 331, 333, 355, 363—365, 373—374, 387—389, 411—415, 423.
II. 457, 516, 530, 531—532, 542, 542—543, 545, 547—548, 555—556, 557—558, 563, 566—568, 575—577, 585, 588, 601, 623, 628, 672, 724—738, 782—787, 838—839, 841, 841—842, 853—854, 876, 877, 973—982, 994—996, 1006, 1024—1027, 1035—1036, 1042—1043, 1045—1046, 1046—1047, 1047, 1080, 1083, 1084, 1086, 1161—1165, 1210—1212.
III. 1217—1218, 1219, 1229, 1230, 1240, 1242, 1313—1317, 1383—1407, 1455—1461, 1482—1484, 1500, 1551, 1641—1642, 1685—1688, 1700, 1880—1881, 1884—1885, 1885—1886, 1905—1906, 1971—1972, 1973.
IV. 2389, 2390, 2474, 2487—2490, 2563—2564, 2575, 2576, 2594, 2601—2602, 2603, 2611, 2644—2646, 2658—2659, 2684—2685, 2692—2693, 2701—2702, 2730, 2748, 2749, 2819—2821, 2827, 2829, 2857, 2859, 2860, 2861, 2863—2864, 2867—2868, 2872—2873, 2882—2883, 2896, 2952, 2960, 3019—3022, 3042—3078, 3119—3128, 3160, 3172, 3194—3195.

Cederberg, A., hovioikeuden asessori.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu valitsijamieheksi I. 51.
— „ jäseneksi Lv:aan I. 130.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— „ „ Toimv:aan II. 840.
— lausunnot:
I. 64, 242—243, 303—304, 354—355, 355—356.
II. 545, 581, 583, 601, 612, 613, 637—640, 655—656, 676, 901, 904, 1087.
III. 1553—1554, 1554, 1801—1802, 1883, 1898.
IV. 2032, 2140—2143, 2160, 2277, 2399, 2410—2411, 2700, 2706—2707, 2708—2710, 2719—2720, 2725, 2962—2964, 2980.

D.

Danielson-Kalmari, J. R., valtioneuvos.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu jäseneksi Prv:aan I. 129.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
I. 10—11, 12, 18, 19, 43, 57—58, 66, 67, 68, 69, 71, 71—72, 72, 74, 143—146, 154—156, 252—254, 254, 255, 256, 318, 365—369, 378—380, 404—407, 421—422.
II. 447—450, 530—531, 532, 579—580, 582, 585—586, 612, 620—621, 625—626, 664—667, 816—821, 1012, 1023—1024, 1032—1033, 1041—1042, 1133—1134, 1199—1204.
III. 1228—1229, 1248—1256, 1277—1283, 1303—1307, 1322, 1341, 1351—1352, 1469—1473, 1481—1482, 1530—1531, 1559, 1560, 1773—1774, 1778, 1779, 1784, 1816—1819, 1833, 1837, 1838—1839, 1842, 1886, 1889, 1891, 1894, 1895.

IV. 1999, 2012, 2079—2084, 2102, 2107, 2120—2123, 2130, 2134, 2277, 2421—2422, 2537—2540, 2558, 2610—2611, 2621, 2656—2657, 2665—2668, 2705, 2595—2797, 2860, 2871—2872, 2958—2959, 2997—2998, 3177—3181, 3184—3185, 3185—3186, 3186, 3206, 3206.

E.

Ehrnrooth, L., protokollasihteeri.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema I. 1.
— valittu jäseneksi Tv:aan I. 130; vapautettu jäsenyydestä I. 244.
— „ varajäseneksi Työv:aan I. 131; varsinaiseksi II. 534.
— „ jäseneksi Suurv:aan I. 245.
— „ varajäseneksi Toimv:aan II. 840.
— lausunnot:
I. 75, 77.
II. 541, 558, 676, 887.
IV. 1986, 1992, 2097, 2117—2118, 2435—2436, 2463, 2856.

Eloranta, J. V., toimittaja.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu jäseneksi Pv:aan I. 130.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— „ varajäseneksi Toimv:aan II. 840.
— lausunnot:
II. 587, 855—857, 863—864, 900, 973, 990—993.
III. 1684—1685.
IV. 2106—2107, 2689, 2725, 2829, 2831, 3151—3153.

Erkko, E., tehtailija.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema I. 1.
— valittu valitsijamieheksi I. 51.
— „ varajäseneksi Prv:aan I. 130.
— „ jäseneksi Työv:aan I. 131; sen varapuheenjohtajaksi I. 168.
— „ „ Tarkv:aan II. 840.
— lausunnot:
I. 35, 64, 64—65.
II. 630, 677, 809, 957, 1019—1020.
III. 1505.
IV. 2610.

Eronen, O., torppari.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu varajäseneksi Mv:aan I. 131.
— lausunnot:
IV. 2379, 2829.

Estlander, E., lakitieteen tohtori.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi I. 51.
— „ jäseneksi Prv:aan I. 129.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
I. 22, 54, 63, 135, 228—229, 365.

G.

III. 1340—1341, 1516—1517, 1906—1907, 1973.
IV. 2170, 2210—2211, 2447, 2585, 2668, 2824 2830, 2883, 2923—2924, 2950, 2980, 3082, 3210—3211.

H.

Hagman, L., yhteiskoulun johtajatar.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu varajäseneksi Lv:aan I. 130.
— „ jäseneksi Av:aan I. 131; sen puheenjohtajaksi I. 168, 265.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
I. 116—117, 257, 358.
II. 493—495, 510, 1023, 1051, 1052, 1080.
III. 1230, 1334—1336, 1340, 1521—1524, 1582—1584, 1919—1920.
IV. 2032—2033, 2066, 2073—2074, 2316—2321, 2387, 2472—2473, 2535—2536, 2570, 2571, 2924—2827.

Hakulinen, J. H., kansanopiston johtaja.
— Kuopion läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu jäseneksi Vv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 347—348.
II. 592, 2679—2680.

Haveri, J., kansakoulunopettaja.
— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu varajäseneksi Pv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 293.
II. 592, 602.
III. 1769.
IV. 2290, 2828.

Hedberg, A. R., pitäjänapulainen.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— toimittanut alttarimenot valtiopäiväjumalanpalveluksessa alkajaisissa I. 24; päättäjäisissä IV. 3226.
— valittu varajäseneksi Tv:aan I. 130.
— „ „ Pv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 287—288.
II. 588, 676, 682, 852, 874, 897, 1128.
IV. 2212—2214, 2368—2369, 2450—2451, 2461—2462, 2566—2568, 2882.

Heikkilä, S., toimittaja.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu jäseneksi Tv:aan I. 130.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— „ varajäseneksi Toimv:aan II. 840.
— lausunnot:
I. 194—195.
III. 1239, 1519—1520.
IV. 2216, 2824—2825.

Heikkinen, J. A., maanviljelijä.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 6.
— lausunnot:
I. 82, 185—186, 198, 279—281, 331—332.
II. 888, 892—893, 926—929, 1047.
III. 1782.
IV. 2610, 2705, 2828, 2996.

Heimonen, V., työmies.
— Viipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu jäseneksi Vv:aan I. 130.
— lausunnot:
IV. 2725, 2829.

Heininen, K., mylläri.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu varajäseneksi Tv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 95.
II. 1040.
III. 1699.
IV. 2306—2307, 2446, 2510—2511, 2710—2711.

Heiskanen, S., maanviljelijä.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu varajäseneksi Tv:aan I. 130.

Heikiö, J. E., maanviljelijä.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu varajäseneksi Rv:aan I. 131.
— „ jäseneksi Suurv:aan III. 1845.
— lausunnot:
I. 98—99, 304—305.
II. 467, 476, 694—695, 754—755.
III. 1526—1527, 1621, 1739—1740, 1806.
IV. 2047—2048, 2048, 2354—2357, 2565, 2585—2586.

Helle, E., puuseppä.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema I. 1.
— valittu varajäseneksi Prv:aan I. 130.
— „ jäseneksi Työv:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 83—84, 182.
IV. 2108—2111, 2126—2127, 2302—2304, 2829.

Hiltula, A., maanviljelijä.
— Oulun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 6.
— valittu jäseneksi Työv:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 264.

Hjelt, A., tirehtööri.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu jäseneksi Työv:aan I. 131.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
I. 54—55, 169—171, 176, 394—396, 428.

II. 553—554, 588, 589, 706, 758—763, 1084.
III. 1263—1265, 1345, 1571—1573.
IV. 2066, 2068, 2394—2395, 2402—2403, 2405, 2419—2420, 2432—2433, 2436—2437, 2439, 2809—2810, 2826, 2857.

Hoikka, I., vuokraaja.
— Oulun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 6.
— „Ikäpuhemiehenä" johtanut ensimäistä istuntoa I. 7.; puhe eduskunnalle I. 7—8.
— valittu valitsijamiesten varajäseneksi I. 52.
— „ jäseneksi Ltv:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 85—86, 103, 174, 262, 263, 303, 320, 332.
II. 689, 874, 895—896, 968—969.
III. 1742, 1752—1754, 1770, 1861.
IV. 2304—2305, 2459, 2512, 2546—2547, 2579, 2818—2819.

Hoikka, M., seppä.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 6.
— valittu jäseneksi Rv:aan I. 131.
— „ Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
II. 589.
III. 1751—1752.
IV. 2830.

Hokkanen, E., mäkitupalainen.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi I. 52.
— „ jäseneksi Tv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 195.
II. 816, 898, 1003, 1165—1166.
IV. 2996.

Huoponen, N. E., tirehtööri.
— Viipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu jäseneksi Tv:aan I. 130; sen varapuheenjohtajaksi II. 705.
— lausunnot:
I. 34—35, 54, 77, 93—94, 99—101, 118—119, 167, 185, 200, 211—212, 318, 320, 337, 344—346, 409—410.
II. 463, 464, 467, 468, 583, 584—585, 679, 684—685, 697—698, 706, 709, 942—943, 959—961, 1050, 1105—1107.
III. 1235, 1318—1322, 1344—1345, 1380—1383, 1533—1534, 1556, 1642—1646, 1678—1680, 1701, 1778, 1779, 1807—1808, 1850—1853, 1867—1868.
IV. 1993, 2042, 2048, 2054—2055, 2056, 2072—2073, 2092—2094, 2188—2194, 2315—2316, 2386—2387, 2592—2593, 2599—2600, 2601, 2602, 2617, 2682—2683, 2721—2722, 2728, 2962, 3022—3023.

Huotari, A. M., rouva.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu jäseneksi Lv:aan I. 130.
— lausunnot:

Häyrynen, H., satulaseppä.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu jäseneksi Rv:aan I. 131.
— „ varajäseneksi Työv:aan I. 131.
— lausunnot:
II. 993.
IV. 2041, 2829.

Höijer, K. G., kansakoulunopettaja.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu jäseneksi Pv:aan I. 130.
— lausunnot:
II. 586, 590.
IV. 2442—2444, 2996.

I.

Ingman, A. K., maalari.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema I. 1.
— valittu valitsijamieheksi I. 51.
— „ jäseneksi Työv:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 207.
IV. 2829.

Ingman, L. J., jumaluusopintohtori.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu jäseneksi Lv:aan I. 130.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— „ „ Tarkv:aan II. 840; sen varapuheenjohtajaksi II. 1153.
— valtiopäiväsaarna päättäjäisissä IV. 3226.
— lausunnot:
I. 134, 207, 319.
II. 487, 542, 564, 575, 587, 596, 739—742, 854, 1070—1071.
III. 1329, 1339, 1550—1551, 1863—1864, 1872—1873, 1890—1891.
IV. 2146—2151, 2160, 2161, 2516, 2580—2582, 2587, 2588, 2675—2677, 2686, 2860, 2861, 2895, 3204.

J.

Jalava, J. O., peltiseppä.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu varajäseneksi Työv:aan I. 131.
— „ „ Av:aan III. 1504; vapautettu varajäsenyydestä III. 1558.
— „ jäseneksi Lv:aan III. 1625.

K.

Kalliokorpi, D. J., palstatilallinen.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu jäseneksi Mv:aan I. 131.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
II. 899.
IV. 2041, 2656, 2829, 2996.

Kanervo, M., rouva.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu varajäseneksi Vv:aan I. 130.
— lausunnot:
II. 489—492.
III. 1635—1636, 1967—1968.

Kannisto, A., puuseppä.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu jäseneksi Lv:aan I. 130.
— lausunnot:
II. 1179.
IV. 2829.

Kares, K. R., kansanopiston johtaja.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu jäseneksi Tv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 177—179, 192—194, 281, 324—325, 333, 380—381.
II. 471—473, 554—555, 624—625, 626—627, 685, 701—702, 897, 909—910, 1076, 1081.
III. 1234—1235, 1543—1545, 1548—1549, 1637, 1703—1706, 1725—1726, 1726—1727, 1784.
IV. 2128—2130, 2167—2168, 2250—2255, 2455—2457, 2478, 2533—2535, 2570, 2588, 2612, 2613, 2615, 2620, 2884, 2898.

Karhi, O., maanviljelijä.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 6.
— valittu jäseneksi Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
I. 36, 75, 88, 191, 267, 295—296, 321, 327—328, 331, 351, 435.
II. 542, 640, 1128.
III. 1560—1562, 1618, 1750—1751, 1769—1770, 1928—1929.
IV. 2365, 2441, 2561, 2653, 2695—2696, 2724, 2829.

Karlsson, K. J., filosofian maisteri.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu jäseneksi Mv:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 326—327.
II. 676, 1020.
IV. 2333.

Kiiskinen, J. H., maanviljelijä.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 6.
— valittu jäseneksi Pv:aan I. 130.

Kirves, J., viilaaja.

— Viipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu jäseneksi Ltv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 351—352.
II. 437—441, 596, 969.
III. 1735, 1770, 1836, 1837—1838.
IV. 2118—2120, 2308—2310, 2316, 2518, 2609, 2609—2610, 2691, 2700—2701, 2829, 2918, 2952—2954, 2958, 2959, 2982, 3008—3013, 3027—3028, 3214.

Kivilinna, V., tohtori.
— Viipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu jäseneksi Av:aan I. 131; sen varapuheenjohtajaksi I. 168, 265.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan II. 840.
— lausunnot:
I. 213—216, 231—232, 402—404, 436.
II. 692, 811—814, 970—971, 1038, 1100—1104.
III. 1334, 1353—1354, 1745, 1757—1760, 1772—1773, 1821—1823.
IV. 2468—2471, 2600, 2613, 2619—2620, 2879—2880, 2954—2955, 2959, 3016—3017.

Kivioja, L., pastorin rouva.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu varajäseneksi Tv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 496—497.
IV. 2089—2090.

Knuutila, K., maanviljelijä.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu valitsijamieheksi I. 51.
— „ jäseneksi Tv:aan I. 130.
— lausunnot:
III. 1236, 1675—1676.
IV. 2378—2379, 2582, 3130—3132.

Knuutila, M., maanviljelijä.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 6.
— valittu jäseneksi Rv:aan I. 131.
— lausunnot:
II. 593.
III. 1732—1733, 2595—2596, 2982.

Koivisto, A., maanviljelijä.
— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi I. 52.
— „ jäseneksi Lv:aan I. 130.
— lausunnot:
IV. 2981.

Koikki, E., pastori.
— Kuopion läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu jäseneksi Työv:aan I. 131.
— lausunnot:

I. 342—344.
IV. 2006.

Komu, J. A., toimittaja.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 6.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi I. 52.
— „ jäseneksi Pv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 96.
III. 1520—1521, 1834.
IV. 2464—2465, 2626, 2822—2824.

Koponen, A., levyseppä.
— Kuopion läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu varajäseneksi Prv:aan I. 130.
— „ „ Työv:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 43, 350—351.
IV. 2007, 2014, 2648, 2830.

Koskelin, K. V., agronoomi.
— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu valitsijamieheksi I. 51.
— „ jäseneksi Vv:aan I. 130.
— „ varajäseneksi Rv:aan I. 131.
— lausunnot:
II. 593, 1050.
IV. 2411.

Koskinen, F., kaupanhoitaja.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu jäseneksi Vv:aan I .130.
— lausunnot:
II. 586.

Kuisma, P., talollinen.
— Viipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu varajäseneksi Ltv:aan I. 131.
— lausunnot:
II. 591, 702—703.
III. 1345, 1931—1932.
IV. 2602.

Käkikoski, H., opettajatar.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema I. 1.
— valittu jäseneksi Av:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 39, 264, 325—326, 423—424.
II. 473—475, 502—503, 694, 862—863, 1052.
III. 1512—1514, 1527—1528, 1618—1619, 1637—1638, 1955—1959.
IV. 2070—2071, 2090—2092, 2271—2275, 2557—2558, 2621, 2649—2650, 2881, 2885, 2946—2948.

Käpy, A., asessori.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu jäseneksi Lv:aan I. 130.
— „ „ Suurv:aan I. 245.

— valittu jäseneksi Toimv.aan II. 840.
— lausunnot:
I. 117—118, 407—408.
II. 1036, 1080.
III. 1551—1552, 1620—1621, 1783, 1855—1859.
IV. 2111—2112, 2160, 2378, 2859, 3196—3199.

L.

Laakso, J., torppari.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema I. 1.
— valittu varajäseneksi Ltv:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 87.
IV. 2304, 2829.

Lagerlöf, A., lakitieteen kandidaatti.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 6.
— valittu valitsijamieheksi I. 52.
— „ jäseneksi Vv:aan I. 130.
— „ varajäseneksi Pv:aan I. 130.
— „ jäseneksi kansliatoimikuntaan II. 583.
— an. ehd. n:o 174.
— lausunnot:
I. 106—108.
II. 519—530, 606—608, 610, 721—724, 807—809.
III. 1234.
IV. 2735—2748, 3187—3189.

Lahtinen, A. H., opettaja.
— Kuopion läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu varajäseneksi Prv:aan I. 130.
— jäseneksi Av:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 34.

Laine, J. V., puuseppä.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu jäseneksi Av:aan I. 131.

Laine, M. S., muurarin vaimo.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu varajäseneksi Lv:aan I. 130; vakinaiseksi III. 1625.
— lausunnot:
I. 486—487.
IV. 2226—2227, 2601, 2825—2826, 2829.

Laine, O., maanviljelijä.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema I. 1.
— valittu valitsijamieheksi I. 52.
— „ jäseneksi Ltv:aan I. 131.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— „ „ Toimv:aan II. 840.

— lausunnot:
I. 240—241.
II. 591, 1096—1098, 1128—1129.
III. 1619—1620.
IV. 2726, 2887.

Laine, O. F., työmies.
— Viipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu jäseneksi Lv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 98, 302—303.
II. 591, 1005, 1119.
IV. 2648—2649, 2830, 2978, 2996.

Lehtinen, A., (Reinholdsson), ompelija.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu valitsijamieheksi I. 51.
— „ varajäseneksi Mv:aan I. 131.
— lausunnot:
IV. 2243—2245, 2423, 2829.

Leivo, J. O., leipuri.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu jäseneksi Prv:aan I. 129.
— lausunnot:
I. 191—192.
IV. 2064, 2068, 2099—2100, 2124—2126, 2583.

Lepistö, J., torppari.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu varajäseneksi Työv:aan I. 131.

Leppälä, J., kansakoulunopettaja.
— Viipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu jäseneksi Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
I. 329—330.
II. 467, 874.
III. 1618.
IV. 3014—3015.

Leppänen, P., maanviljelijä.
— Kuopion läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu jäseneksi Rv:aan I. 131.
— lausunnot:
II. 469.
IV. 2589, 2889—2894.

Lindroos, H., kaupanhoitaja.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu jäseneksi Pv:aan I. 130; sen varapuheenjohtajaksi I. 246.
— „ „ Suurv:aan I. 245; sen varapuheenjohtajaksi I. 246.
— „ „ Tarkv:aan II. 840.
— lausunnot:
I. 148—149.
III. 1797—1798, 1799, 1801, 2829,

III. 1242, 1341, 1677—1678, 1842, 1867.
IV. 2357—2358, 2638—2639, 2723, 2829, 2902—2912, 2918, 3023—3026, 3028.

Merinen, J. K., palstatilallinen.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi I. 52.
— „ jäseneksi Mv:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 119.
II. 462—463, 510—511, 911, 1075, 1157—1158.
III. 1241, 1242.
IV. 2703, 3172—3174.

Merivirta, M., pastori.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu varajäseneksi Ltv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 37—38.
II. 459—460.
III. 1745.
IV. 2632—2633, 2655.

Mikkola, A., lakitieteen kandidaatti.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu jäseneksi Lv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 38, 153—154, 309—310, 320, 415.
II. 470, 573—574, 809—811, 899, 1043, 1084, 1087, 1170—1172.
III. 1864—1867, 1974.
IV. 2010, 2160, 2161, 2165—2166, 2169, 2399, 2436, 2500—2503, 2513, 2602, 2668—2670, 2691—2692, 2840—2841, 2858, 2859—2860, 2864, 2977—2978, 3192—3193.

Myllylä, K., maanviljelijä.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 6.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi I. 52.
— „ jäseneksi Lv:aan I. 130.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
I. 182.

Mäkelin, A., vahtimestari.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu jäseneksi Rv:aan I. 131.
— lausunnot:
II. 1323—1324, 1734.
IV. 2829.

Mäkelä, V., rataesimies.
— Viipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu jäseneksi Rv:aan I. 131.
— lausunnot:
IV. 2830.

Mänty, K., vahtimestari.

— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu jäseneksi Pv:aan I. 180.
IV. 2828.

Mömmö, P. J., kirjansitoja.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu jäseneksi Prv:aan I. 129.
— lausunnot:
IV. 2829.

N.

Naaralainen, I. F., vuokraaja.
— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 5. 73, 167.
— valittu varajäseneksi Tv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 102.
IV. 2367, 2829, 2841.

Neovius, A., filosofian tohtori.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 6.
— valittu valitsijamieheksi I. 51.
— „ jäseneksi Vv:aan I. 180.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— „ „ Tarkv:aan II. 840.
— interpellatsiooni Suomen kansalaisten vangitsemisesta Pietarissa IV. 2983—2984.
— lausunnot:
I. 22.
II. 535—536, 539, 547, 586, 676.
III. 1342, 1346—1347, 1552, 1895, 1906.
IV. 1999, 2010, 2406, 2729, 2804—2805, 2825, 2869, 3083, 3102, 3109—3110.

Neovius, D., opettajatar.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu varajäseneksi Av:aan I. 131.
— „ „ Työv:aan II. 534.
— lausunnot:
I. 106.
II. 511, 550, 676.
III. 1290, 1632.
IV. 2074, 2334—2335, 2957—2958.

Nevanlinna, E., filosofian tohtori.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu jäseneksi Prv:aan I. 129.
— „ varajäseneksi Av:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 72, 121—124, 206—207, 236—237, 249, 250, 317.
II. 512, 512—513, 514, 516—517, 538—539, 584, 613—614, 674, 827—831, 934—939, 956—957, 1076—1077, 1088—1096, 1122—1125, 1134.

O.

P.

— lausunnot:
I. 40—41, 59, 63—64, 65, 132—133, 156, 163—164, 308—309, 355, 356, 376—378.
II. 466, 533, 544, 546, 571—573, 577—578, 592, 610, 616—618, 640—644, 677, 680—682, 684, 698—699, 885—886, 888, 898, 905, 911, 912—913, 930—931, 1019, 1039, 1045, 1126, 1197—1199.
III. 1241, 1552, 1554, 1607—1610, 1639—1641, 1894.
IV. 2341—2346, 2423—2424, 2425, 2485—2486, 2511—2512, 2585, 2858, 2861, 2862—2863, 2942—2945, 3083—3084, 3146—3149, 3158—3160.

Paasivuori, M., kirvesmies.
— Viipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu valitsijamieheksi I. 51.
— „ jäseneksi Työv:aan I. 131.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— „ „ Toimv:aan II. 840.
— lausunnot:
I. 189—190.
II. 589, 1118—1119.
III. 1573—1574, 1826—1827.
IV. 1999—2000, 2010—2011, 2068, 2074—2075, 2100—2101, 2112—2114, 2829.

Pajari, O., kansakoulunopettaja.
— Viipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu jäseneksi Av:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 35—36.
II. 814—816, 845, 854.
III. 1911—1916.
IV. 2361—2364, 2594, 2634—2635, 2918, 2975—2977, 2982.

Palmén, E. G., ks toinen varapuhemies.

Paloheimo, J. G., maanviljelijä.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu valitsijamieheksi I. 52.
— „ jäseneksi Mv:aan I. 131.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
I. 88—89, 199.
II. 593.
IV. 2586, 2749, 2874.

Partanen, A. J., kirjansitoja.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu valitsijamieheksi I. 51.
— „ jäseneksi Vv:aan I. 130.
— „ varajäseneksi Pv:aan I. 130.
— lausunnot:
IV. 2829.

Paunu, J. Penna, mylläri.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu jäseneksi Ltv:aan I. 130.

— lausunnot:
II. 923—924, 1126—1127, 1578.
IV. 2610, 2705—2706, 2708, 2829, 3139—3144.

Pennanen, P., maanviljelijä.
— Kuopion läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu jäseneksi Ltv:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 410—411.
II. 463, 497—499.
III. 1290—1292, 1700, 1727, 1951—1953.
IV. 2073, 2312—2314, 2446—2447, 2543—2544, 2830, 2980—2981.

Perttilä, J. E., puuseppä.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema I. 1.
— valittu jäseneksi Tv:aan I. 130; sen puheenjohtajaksi I. 168. II. 705.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— „ „ Tarkv:aan II. 840.
— lausunnot:
I. 12, 15.
II. 590, 671, 832—834, 841, 842, 1012—1013, 1066.
III. 1235, 1238—1239, 1240, 1241, 1577.
IV. 2037—2038, 2050—2051, 2064, 2098—2099, 2219—2222, 2529, 2561—2562, 2571,

Perttilä, V., kirvesmies.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema I. 1.
— valittu jäseneksi Ltv:aan I. 130.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan II. 840.
— lausunnot:
I. 158—159.
III. 1676, 1968—1970, 2829, 2982.

Pesonen, M., uskonnon opettaja.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu jäseneksi Av:aan I. 131.
— „ varajäseneksi Toimv:aan II. 840.
— lausunnot:
I. 329.
II. 563, 715—716, 756—758, 821—825, 844, 871.
III. 1336, 1452—1453, 1502, 1567—1568, 1588—1590, 1619, 1623, 1744, 1809.
IV. 1979, 1994, 2547, 2885, 2927—2928, 2958, 3212.

Pohjanpalo, T., tehtailija.
— Vaasan läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 6.
— valittu jäseneksi Työv:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 114, 237—238, 315, 316.
II. 443—444, 465.
III. 1225—1226, 1652—1653.
IV. 2255—2256, 2439, 2748, 2895, 2945—2946, 3212.

Pohjaväre, E., leipuri.
— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu jäseneksi Työv:aan I. 131.
— lausunnot:
IV. 2068, 2829.

Pullinen, E., maanviljelijä.
— Viipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu valitsijamieheksi I. 52.
— „ jäseneksi Ltv:aan I. 131.
— „ varajäseneksi Mv:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 333—334, 430—432.
II. 467, 1049.
III. 1619, 1706—1708, 1733.
IV. 2310—2311, 2591—2592, 2597—2599, 2726, 2888, 2974—2975.

Pykälä, K. K., maanviljelijä.
— Viipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 4.
— lausunnot:
I. 38, 83, 96—97, 109—110, 136, 137, 183—185, 197—198, 234, 269, 277—279, 296, 314, 327, 353—354, 356—358, 362, 372.
II. 450—451, 468, 593, 626, 703, 874, 890—891, 894—895, 920—921, 969—970, 970, 971—973.
III. 1233, 1241, 1262—1263, 1334, 1558, 1594—1596, 1651—1652, 1694—1695, 1744, 1781, 1835—1836, 1853—1854, 1929—1931.
IV. 2268—2269, 2292—2293, 2457—2458, 2493—2494, 2594, 2609, 2613—2614, 2828, 2877—2878, 2915—2918, 2978, 3015—3016.

Pärssinen, H. A., opettajatar.
— Viipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu valitsijamieheksi I. 51.
— „ varajäseneksi Av:aan I. 131.
— „ jäseneksi Työv:aan I. 131.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
I. 156—157, 258, 422—423.
II. 470, 477—483, 505, 690—691, 864—867.
III. 1354—1357, 1480—1481, 1531—1532, 1755—1757.
IV. 2039—2040, 2048, 2063—2064, 2075—2077, 2101—2102, 2106, 2390, 2391—2393, 2544—2546, 2562—2563, 2621, 2686, 2830, 2933—2934, 2956, 2965—2967.

R.

Raatikainen, A., maanviljelijä.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu valitsijamieheksi I. 51.
— „ varajäseneksi Vv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 95—96, 116, 241, 282—283, 408—409, 434.
II. 900—901, 907—909.
III. 1962—1963, 2600—2601, 2678.

Rajala, S. N., torppari.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 6.
— valittu varajäseneksi Mv:aan I. 131.
— lausunnot:
II. 752, 1179—1180, 1831.
IV. 1998, 2374, 2509, 2650, 3099.

Rannikko, J., torppari.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu jäseneksi Mv:aan I. 131.
— lausunnot:
II. 447, 742—743.
III. 1499, 1904.
IV. 2035—2036.

Rantanen, F., kirvesmies.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu jäseneksi Ltv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 99.
IV. 2329, 2590, 2830.

Rantanen, S., suutari.
— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu jäseneksi Rv:aan I. 131.
— „ „ Lv:aan III. 1625.
— lausunnot:
IV. 2830, 2996.

Rapola, F. O., lehtori.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I.2.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi I. 52.
— „ jäseneksi Vv:aan I. 130.
— lausunnot:
II. 470, 752—754, 834, 1051.
III. 1697—1699.
IV. 2026—2031, 2587.

Raunio, M., puhuja.
— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu jäseneksi Av:aan I. 130.
— lausunnot:
II. 1051.
III. 1768—1769, 1827—1828, 1954—1955.
IV. 2262—2265, 2275, 2471—2472, 2800—2802, 2829, 2958.

Reima, V., kansakoulunopettaja.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema I. 1.
— valittu jäseneksi Tv:aan I. 130.
— lausunnot:
II. 702, 868—870.
III. 1920—1925.
IV. 2033—2035, 2052, 2462—2463, 2531—2533, 2558—2559, 2622.

Reinholdsson, A., ks. Lehtinen A.

Renvall, H., lakitieteen tohtori.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu valitsijamieheksi I. 51.
— „ jäseneksi Prv:aan I. 129.
— „ varajäseneksi Työv:aan I. 181.
— adressi K. M:lle laillisuuden periaatteen toteuttamisesta I. 251—252.
— valittu jäseneksi Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
I. 39—40, 56—57, 63, 64, 65, 66, 66—67, 254—255, 306—307, 389—391, 415—417, 429.
II. 464, 469, 515, 530, 532—533, 537, 575, 654—655, 677, 709, 716—719, 796—798, 842, 902—903, 957—959, 1000—1001, 1021—1022, 1034, 1039—1040, 1044—1045, 1084, 1154, 1155—1157, 1191—1192.
III. 1271—1275, 1292—1293, 1454—1455, 1574—1575, 1577, 1740—1741, 1775, 1803—1804, 1809, 1907—1908.
IV. 2055, 2058—2059, 2065—2066, 2067, 2084—2086, 2103, 2105, 2222—2226, 2409, 2416—2417, 2430, 2433—2434, 2526—2527, 2547—2548, 2728, 2748, 2749, 2758—2766, 2821—2822, 2826, 2831, 2862, 2869, 2896, 3018—3019, 3176—3178, 3199—3201.

Repo, H., torppari.
— Viipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu jäseneksi Pv:aan I. 130.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
I. 94—95, 241, 329.
IV. 3004—3007.

Riihelä, T., maanviljelijä.
— Viipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu valitsijamieheksi I. 51.
— „ varajäseneksi Vv:aan I. 130.
— „ „ Mv:aan I. 131.
— lausunnot:
IV. 2352—2353, 2596, 3003—3004.

Ripatti, J., maanviljelijä.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu varajäseneksi Lv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 101, 187.
II. 444, 894, 1001.
III. 1235—1236, 1676—1677.
IV. 2426—2427, 2518.

Rissanen, F., kansakoulunopettaja.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 6.
— valittu valitsijamiesten varajäseneksi I. 52.
— „ jäseneksi Vv:aan I. 130.

Rosenqvist, G. G., professori.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema I. 1.
— valittu jäseneksi Prv:aan I. 129.
— lausunnot:

S.

— valittu jäseneksi Av:aan I. 131.
— lausunnot:
IV. 2829.

Schultz, O., insinööri.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu varajäseneksi Vv:aan I. 130.
— „ jäseneksi Rv:aan I. 131.
— lausunnot:
II. 676.
III. 1227, 1722—1723.
IV. 1991, 2014, 2297, 2587—2588, 2596—2597, 2717, 2722—2723, 3212.

Schybergson, E. E., tirehtööri.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema I. 1.
— valittu jäseneksi Pv:aan I. 130; sen puheenjohtajaksi I. 168.
— „ „ eduskuntatalon valtuuskuntaan III. 1900.
— lausunnot:
I. 9, 11, 12, 22, 55, 56, 74, 132, 133—134, 197, 202, 226—227, 340—341, 374—375, 415, 424.
II. 465, 513, 518, 536—537, 538, 560, 562, 582, 582—583, 594, 595—596, 609—610, 651—653, 836—837, 842, 901, 911, 929—930, 946—948, 962, 1010—1012, 1104—1105, 1149—1159, 1154—1155.
III. 1216—1217, 1232—1233, 1239, 1265—1270, 1307, 1442—1446, 1555, 1636, 1666—1670, 1736, 1777, 1778, 1780, 1792, 1795, 1798—1799, 1799—1800, 1802, 1804—1805, 1806, 1807, 1843, 1889—1890, 1892—1893, 1894, 1896, 1897—1898.
IV. 1977—1978, 1979, 1981—1982, 1983, 1988—1989, 1990, 1991—1992, 1994, 2055—2056, 2058, 2108, 2166—2167, 2169—2170, 2239—2234, 2257, 2286—2287, 2290—2291, 2294, 2298, 2423, 2425, 2430—2431, 2439, 2440, 2505—2509, 2518—2519, 2550—2551, 2563, 2566, 2584, 2586, 2596, 2611, 2660—2661, 2694—2695, 2707—2708, 2711—2713, 2717, 2815—2818, 2826, 2831, 2842, 2956—2957, 2980, 2981, 2993, 2998, 2999, 3104—3105, 3110, 3156—3158, 3182—3184, 3185, 3186.

Setälä, E. N., professori.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu jäseneksi 7-miehiseen v:aan I. 15.
— „ valitsijamieheksi I. 51.
— „ jäseneksi Prv:aan I. 129; sen puheenjohtajaksi I. 168.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— „ „ kansliatoimikuntaan II. 583.
— „ „ Toimv:aan II. 840; sen puheenjohtajaksi II. 932.
— lausunnot:
I. 11, 20, 35, 54, 57, 76, 167, 200, 203, 209—211, 255, 256, 261, 264, 266, 337—338, 396—397, 417.
II. 460—461, 541, 549, 550—551, 551—552, 553, 555, 560, 568—571, 575, 581, 619, 630—632, 646—647, 668—669, 672—673, 677, 825—827, 1020—1021, 1053, 1075, 1129, 1131—1132, 1133.
III. 1233, 1285—1290, 1333—1334, 1339, 1515—1516, 1537, 1579—1582, 1631—1632, 1636—1637, 1782, 1783, 1784—1785, 1793—1794, 1802—1803, 1843—1844.
IV. 2397, 2413, 2415, 2479, 2525—2526, 2585, 2806—2809, 2897, 3081, 3082, 3109, 3190, 3199, 3209, 3210, 3213—3214.

Sillanpää, M., toimittaja.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu jäseneksi Tv:aan I. 130.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan II. 840.
— lausunnot:
II. 508—510, 883.
III. 1340.
IV. 2051, 2064, 2369—2370, 2536—2537, 2830.

Sipilä, F. W., kirkkoherra.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— toimittanut alttarimenot valtiopäiväjumalanpalveluksessa alkajaisissa I. 24.
— valittu jäseneksi Rv:aan I. 131; sen puheenjohtajaksi I. 168.
— lausunnot:
I. 42, 191.
II. 469, 1086.
III. 1723—1725, 1735, 1742.
IV. 2155—2156, 2526, 2583, 2588, 2597, 2841, 2978—2979.

Sipponen, M., talollinen.
— Viipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu jäseneksi Rv:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 32, 108—109, 181.
II. 469, 700.
III. 1575—1576, 1653—1655.
IV. 2088—2089, 2103, 2145—2146, 2445, 2626—2629, 2888—2889, 2970.

Sirén, A., kirvesmies.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu valitsijamieheksi I. 51.
— „ jäseneksi Mv:aan I. 131.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
III. 1242.
IV. 2829, 2996.

Sirola, Y., toimittaja.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu valitsijamieheksi I. 51.
— „ jäseneksi Prv:aan I. 129; sen varapuheenjohtajaksi I. 168.
— „ „ Lv:aan I. 130; vapautettu jäsenyydestä III. 1558.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
I. 11, 22, 42, 70, 72, 129, 133, 141—143, 175, 205, 230—231, 256—257, 313—314, 342, 392—394.
II. 456—457, 514—515, 544, 589—590, 602, 644—646, 744—750, 899, 905—907, 1119—1120,1128, 1172—1177.
III. 1204—1205, 1293—1298, 1476—1480, 1551, 1552, 1558, 1578, 1788—1792, 1830—1831, 1834—1835, 1837, 1841, 1842—1843, 1864, 1895.
IV. 1986, 2014, 2151—2152, 2159—2160, 2160, 2427, 2565—2566, 2662—2665, 2678—2679, 2810—2815, 3105, 3109, 3110—3119.

Sivenius, A., toimittaja.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu valitsijamieheksi I. 51.
— „ jäseneksi Rv:aan I. 131; sen varapuheenjohtajaksi I. 168.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— „ „ Toimv:aan II. 840.
— lausunnot:
I. 124—125, 435.
II. 593, 595, 1107—1113.
III. 1717—1722, 1735—1736.
IV. 2433, 2589—2590, 2594—2595, 2600, 2611, 2830, 2894—2895.

Slätis, O. V., agronoomi.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 6.
— valittu jäseneksi Mv:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 187—188.
II. 555, 556, 676, 874—875.
III. 1615.
IV. 1981, 1990, 2373—2374, 2422, 2683—2684, 2706, 2707 2717—2719, 2898.

Snellman, J., maanviljelijä.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu jäseneksi Ltv:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 263, 273—274, 337.
II. 468, 690, 805—807, 1043, 1086, 1177.
III. 1623, 1953—1954, 2120.
IV. 2484—2485, 2696—2697, 2800.

Soininen, A. M., professori.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema I. 4.
— valittu jäseneksi Tv:aan I. 130.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
I. 259—260, 333, 384—385.
II. 487—489, 678, 686—687,843, 846, 857—858, 871—873.
III. 1240, 1545—1546, 1599—1603, 1622, 1636, 1943—1947.
IV. 2016—2020, 2043—2044, 2055, 2105, 2227—2236, 2378—2382, 2464, 2524—2525, 2565, 2569, 2571, 2573, 2577, 2618—2619, 2621, 2878—2879, 2989—2991.

Storbjörk, J., lautamies.
— Vaasan läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 6.
— valittu varajäseneksi Mv:aan I. 131
— lausunnot:
I. 84—85, 199—200, 217—218.
II. 549, 671—672, 676, 898, 1085.
III. 1806, 1908.
IV. 2166, 2211—2212, 2292, 2297, 2349—2350, 2616, 2705, 2713, 2723, 2724, 2725, 2874—2875, 2884—2885.

Suomalainen, A., mylläri.
— Kuopion läänin itäisen vaalipiirin valitsema I. 5.

— valittu varajäseneksi Vv:aan I. 130.
— lausunnot:
II. 901.
III. 1325, 1880.
IV. 2014, 2723, 2829, 2882.

Suomalainen, J., torppari.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu jäseneksi Lv:aan I. 130; vapautettu jäsenyydestä III. 1505.
— „ „ Rv:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 116, 338.
II. 703—704, 911, 919—920.
III. 1504—1505, 1727, 1833—1834, 1859.
IV. 2219, 2509—2510, 2620, 2708, 2830, 2959, 2960, 2996, 3174.

Sundblom, J., toimittaja.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu jäseneksi Tv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 200—201, 216—217, 299—300.
II. 586, 676, 873—874, 1085, 1948—1950.
IV. 2164—2165, 2170—2171, 2250, 2333—2334, 2399, 2425—2426, 2460—2461, 2464, 2544, 2568—2569, 2569—2570, 2572, 2573, 2574, 2575, 2577, 2577—2578, 2616—2617, 2682, 2815, 2950, 2980.

Svinhufvud, P. E., ks. Puhemies.

Söderholm, K. G., hovioikeuden asessori.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu jäseneksi 7 miehiseen v:aan I. 15.
— „ valitsijamieheksi I. 51.
— „ varajäseneksi Prv:aan I. 130.
— „ jäseneksi Lv:aan I. 130; sen puheenjohtajaksi I. 246.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— lausunnot:
I. 18, 53, 60—61, 70, 75, 133, 140—141, 163, 164, 318.
II. 543—544, 545—546, 551, 565—566, 571, 577, 582, 601, 605—606, 628—630, 649—651, 676, 683, 787—789, 885, 1018—1019, 1029, 1085, 1129—1131.
III. 1219—1220, 1241, 1283—1285, 1325, 1559, 1782—1783, 1784, 1795, 1881—1882, 1888, 1897, 1974.
IV. 1976—1977, 1978—1979, 1980—1981, 1983, 1985—1986, 2012, 2162, 2219, 2277, 2379, 2417, 2424, 2482—2484, 2549—2550, 2564—2565, 2572, 2573—2574, 2661—2662, 2714, 2730, 2750, 2805—2806, 2825, 2828, 2859, 2860, 2867, 2949—2950, 2971—2972, 2994, 3017—3018, 3108—3109, 3193, 3206, 3207—3208.

T.

Tainio, T., toimittaja.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 2.
— valittu jäseneksi 7 miehiseen v:aan I. 15.

U.

V.

— lausunnot:
I. 112—114.
II. 586.
III. 1940—1942.
IV. 2036—2037, 2623—2624.

Vikman, K. O., kansanopistonjohtaja.
— Viipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu jäseneksi Työv:aan I. 131.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan II. 840.
— lausunnot:
I. 89, 274—275, 288, 304, 316.
II. 593, 875—876, 894, 911, 918, 1082, 1083, 1121—1122.
III. 1794—1795, 1972—1973.
IV. 2089, 2115, 2372, 2421, 2438, 2447, 2448—2450, 2458—2459, 2611, 2680—2681, 2825.

Viljakainen, K., sanomalehden toimittaja.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu valitsijamiesten varajäseneksi I. 51.
— „ jäseneksi Tv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 372—373.
II. 492—493, 600, 1183—1187.
IV. 2206—2210, 2553—2555, 2929—2930.

Viljomaa, J. E., hovioikeuden asessori.
— Viipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— valittu jäseneksi Prv:aan I. 129.
— „ varajäseneksi Lv:aan I. 180.
— „ jäseneksi Suurv:aan I. 245.
— „ „ Tarkv:aan II. 840.
— lausunnot:
I. 154, 233—234, 241.
II. 588, 658—660.
IV. 2775—2783.

Virkkunen, A. H., tohtori.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 5.
— valittu jäseneksi Prv:aan I. 129.
— „ „ Pv:aan I. 130.
— lausunnot:
I. 320, 333, 358—362, 365, 384, 397—401, 418—419.
II. 533, 768—774, 1061—1066, 1076.
III. 1825—1826.
IV. 2466—2468, 2473, 2934—2939, 2949, 3209.

Vuolijoki, S., toimittaja.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 8.
— valittu varajäseneksi Vv:aan I. 180.
— „ jäseneksi Mv:aan I. 131.
— „ „ Suurv:aan I. 245.
— „ „ Toimv:aan II. 840.
— interpellatsiooni Laukon sukutilan lunastuksesta II. 709—710.
— lausunnot:
I. 103—104, 114—115, 685—686.
II. 1081—1082, 1137—1142, 1187—1189.

— valittu jäseneksi R… …985.
— lausunnot:
I. 185, 27… …3041, 3042, 3078, 3132—3139.
II. 969.
IV. 24…

Vahe, I., m… …vaalipiirin valitsema I. 2.
— Oul… …ksi I. 51.
— va… …130.
— la… …ksi Mv:aan I. 131.
Suurv:aan I. 245.
Tarkv:aan II. 840; sen puheenjohtajaksi II. 1153.
eduskuntatalon valtuuskunnan III. 1900.

V… …t:
I. 18, 20, 260—261.
II. 683, 982—985, 1046.
III. 1346, 1528—1530, 1670—1678.
IV. 2023—2026, 2048, 2058, 2288—2290, 2390, 2405—2406, 2417—2418, 2422, 2655, 2685, 2867, 2918, 2986—2987, 3007—3008, 3153—3156, 3171—3172, 3174.

Voionmaa, A. O., rovasti.
— Viipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— vastaanottamassa kenraalikuvernööriä valtiopäiväjumalanpalveluksessa alkajaisissa I. 23.
— valittu jäseneksi Av:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 31, 35, 88, 101—102, 111—112, 172—173, 228, 315, 317, 486.
II. 441—442, 447, 462, 477, 803—805, 1082, 1098—1100, 1120, 1121, 1125.
III. 1236—1237, 1239—1240, 1514—1515, 1638—1639, 1741—1742, 1745, 1760—1761, 1831—1832, 1846—1850.
IV. 2135—2140, 2270—2271, 2517—2518, 2519, 2702, 2770—2772, 2930—2933, 2967—2970, 2982.

Y.

Ylikorpi, J., kruununtorppari.
— Vaasan läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 6.
— valittu varajäseneksi Pv:aan I. 130.
— lausunnot:
II. 1073—1075.
III. 1238.
IV. 2146, 2265—2266.

Yrjö-Koskinen, E. S., lehtori, vapaaherra.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema I. 3.
— esitys rukouksen pidosta istuntoa alkaessa I. 30—31.
— valittu jäseneksi Av:aan I. 131.
— lausunnot:
I. 30—31, 34, 43—44, 70, 227—228, 268, 383.
II. 469, 550, 870—871.
III. 1737, 1780, 1809, 1878—1880, 1889.
IV. 2123—2124, 2133, 2421, 2474, 2516—2517, 2691, 2794, 2834—2835, 3205—3206.

Y.-Koskinen, Y. K., ylitirehtööri, vapaaherra.
Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema I. 6.
valittu jäseneksi Vv:aan I. 130.
„ „ eduskuntatalon valtuuskuntaan III. 1900.
— lausunnot:
I. 22, 58, 157—158.
II. 518—519, 546, 588, 599, 604, 844, 1019, 1132.
III. 1352—1353, 1547—1548, 1688—1689, 1843, 1973.
IV. 1994, 2042, 2060, 2321—2324, 2366—2367, 2407—2408, 2620, 2954, 2993.

II.

Asialuettelo.

A.

jan kumoamisesta L. Prv. II. 518—519; ks. Prvm. n:o 3 ja 4.

— „ 61 keuhkotautisia varten aijottujen kansanparantolain perustamisesta y. m. L. Av. I. 321—329; ks. Avm. n:o 4.

— „ 62 rautatiestä Suonnejoki—Suolahti L. Rv. I. 333; ks. Rvm. n:o 5.

— „ 63 toimenpiteistä esikaupunkialueilla vallitsevien epäkohtain poistamiseksi L. Työv. II. 589; ks. Työvk. lokak. 30 p:ltä.

— „ 64 sosiaalisen päätoimiston perustamisesta L. Työv. II. 589; ks. Työvk. lokak. 30 p:ltä.

— „ 65 rautatielinjasta Viipuri—Koivisto L. Rv. I. 333—334; ks. Rvm. n:o 5.

— „ 66 rautatielinjasta Ylivieska—Haapajärvi—Pihtiputaa—Karttula—Kurkimäki L. Rv. II. 648; ks. Rvm. n:o 5.

— „ 67 yhdysradasta Kuopio—Iisalmi—Juvantehdas, Tuusniemi—Taipale—Joensuu L. Rv. II. 468; ks. Rvm. n:o 5.

— „ 68 radasta Haapajärvi—Ylivieska sekä Haapajärvi—Iisalmi L. Rv. II. 468; ks. Rvm. n:o 5.

— „ 69 radasta Koivisto—Perkjärvi—Kiviniemi—Käkisalmi L. Rv. II. 468; ks. Rvm. n:o 5.

— „ 70 poikkiradasta Jyväskylä—Pieksämäki—Savonlinna y. m. sekä Elisenvaara—Kurkijoki L. Rv. II. 469 ks. Rvm. n:o 5

— „ 71 radasta Lahti—Heinola—Jyväskylä L. Rv. II. 469; ks. Rvm. n:o 5.

— „ 72 kalastussäännön eräiden pykälien muuttamiseta L. Tv. II. 968—970; ks. Tvm. n:o 3.

— „ 73 rikoslain 20 luvun 7 §:n muuttamisesta L. Lv. II. 511; ks. Lvk. lokak. 30 p:ltä.

— „ 74 tyttöjen suojelusijän korottamisesta rikoksiin nähden L. Lv. II. 511; ks. Lvk. lokak. 30 p:ltä.

— „ 75 tullin saattamisesta kansaneduskunnan itseverotusoikeuden alaiseksi L. Prv. II. 586; ks. Prvm. n:o 2.

— „ 76 hengellisen hoidon järjestämisestä houruinhoitolaitoksiin L. Av. II. 1086; ks. Avk. n:o 17.

— „ 77 suurista maaomaisuuksista johtuvien epäkohtien ehkäisemisestä L. Mv. II. 1038; ks. Mvk. n:o 12.

— „ 78 valtionavustuksesta „Kansan Näyttämö" nimiselle teaatterille L. Av. II. 589—590; ks. Avm. n:o 7.

— „ 79 kansalaisoikeuden myöntämisestä Suomessa syntyneille juutalaisille L. Prv. II. 590; ks. Prvk. n:o 16.

— „ 80 voimassa olevan metsästysasetuksen muuttamisesta L. Ltv. II. 888—897; ks. Ltvk. n:o 15.

— „ 81 aviovaimon toimivaltaa y. m. koskevan lainsäädännön uudistamisesta L. Lv. I. 430; ks. Lvk. lokak. 30 p:ltä.

— „ 82 kotien perustamisesta turvattomia lapsia, aviottomia äitejä ja heidän lapsiaan varten L. Av. II. 470—511; ks. Avk. n:o 17.

— „ 83 aviottomain lasten oikeussuhteita koskevan lainsäädännön korjaamisesta L. Lv. II. 470; ks. Lvk. lokak. 30 p:ltä.

— „ 84 raittiusopetuksen järjestämisestä valtion ja kuntain voimassa pitämiin oppilaitoksiin L. Av. II. 897; ks. Avm. n:o 6.

E.

H.

I.

J.

K.

L.

M.

N.

O.

P.

R.

S.

T.

V.

Y.

Oikaistavia:

Siv.	14	riv.	11	ylhäältä	on	1096, lue: 1906.
„	61	„	14	„	„	ne, lue: en.
„	130	„	2	alhaalta	„	Panu lue: Paunu.
„	237	„	14	ylhäältä	„	koko rivin sijaan luettava: „kin on hyötyä. Minä en puolestani voi havaita että sellai-„
„	239	„	12	alhaalta	„	somalainen lue: suomalainen.
„	240	„	11	„	„	nejä, lue: neljä.
„	248	„	19	ylhäältä	„	kanslist, lue: kansliet.
„	316	„	5	alhaalta	„	ja nopeammaksi, lue: nopeammaksi ja
„	481	„	20	„	„	Kirves, lue: Kares
„	647	„	8	„	„	pricipiella, lue: principiella
„	840	„	13	„	„	lunastustusta, lue: lunastusta
„	841	„	„	„	„	pyytetty, lue: pyydetty
„	968	„	5	ylhäältä	„	kalatus, lue: kalastus
„	985	„	1	„	„	785, lue: 985
„	995	„	18	„	„	esiintymisesensä, lue: esiintymisensä
„	1038	„	2	„	„	vatalauseen, lue: vastalauseen
„	1052	„	10	„	„	laskemisesta verusteista, lue: laskemisen perusteista
„	1341	„	7	alhaalta	„	45, lue: 46
„	1782	„	2	ylhäältä	„	Puhsmies, lue: Puhemies
„	1785	„	5	„	„	sellaisineen, lue: sellaisenaan
„	1948	„	2	alhaalta	„	Sundholm, lue: Sundblom
„	2324	„	1	ylhäältä	„	2124, lue: 2324
„	2394	„	6	alhaalta	„	57 poistettava
„	2399	„	1	„	„	keskustelun, lue: käsittelyn
„	2749	„	2	ylhäältä	„	Anomusehdotus, lue Anomusehdotusta (n:o 52)
„	2751	„	12	alhaalta	„	3, lue: 9
„	2977	„	13	ylhäältä	„	syyllä, lue: syvälle.

